
V
B J
C
5868

1743
1628
———
115

1743
1582
———
161

Rocznedźieie

KOŚCIELNE

Od Národzenia Páná y Bogá nászego IESVSA CHRISTVSA.

Wybráne z Rocznych dzieiow Kośćielnych CESARA BARONIVSZA, Kárdynałá S. R. K. názwánych

ANNALES ECCLESIASTICI.

Przez X. PIOTRA SKARGE
Societatis IESV.

Z dozwoleniem tegoż Kárdynałá y Stárszych.

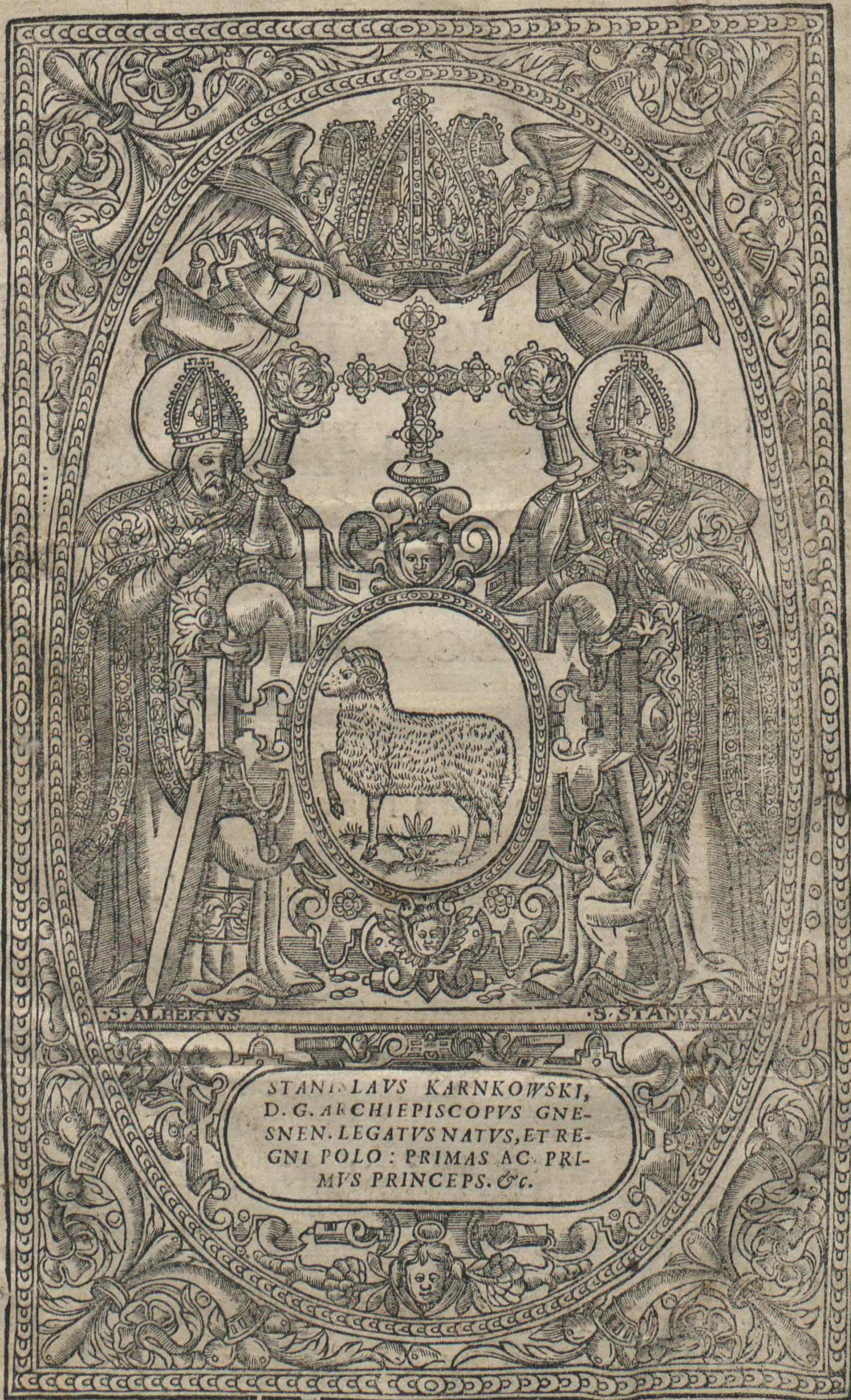

Te Kśięgi zámykáią w sobie dźieśięć Tomow / to iest / lat Tyśiąc.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

Domus Probationis Cracoviensis Societatis Jesu

W KRAKOWIE,
W Drukárniey Andrzeiá Piotrkowczyká / Roku Páńskiego 1603.

S. ALBERTVS
S. STANISLAVS
STANISLAVS KARNKOWSKI,
D. G. ARCHIEPISCOPVS GNE-
SNEN. LEGATVS NATVS, ET RE-
GNI POLO: PRIMAS AC PRI-
MVS PRINCEPS. &c.

Oświeconemu y Naprzewielebnieyszemu w CHRISTVSIE Oycu y Pánu, á Pánu STANISLAWOWI KARNKOWSKIEMV, z łáski Bożey Arcybiskupowi Gnieznienskiemu, L. N. & Regni Poloniæ Primati, primoq. Principi.

Láski Bożey y wßego błogosłáwieństwá pomnożenia życzy, y od Paná Bogá prośi.

MIedzy temi / ktorzy wysławiáia P. Bogá / z pismá Rocznych dzieiow Kośćielnych / wielkiego Kárdynałá BARONIVSZA: iestem też namnieyßy / ktory / inym wdzięcznieyßym y głebiey dáry Boskie vważáiącym / chwały tey Nawyżßego pomagam. Bo sie z czytánia pismá tego vweselam / chłodze y karmie / y do náuki swey / y tych ktorzy mie słucháią / pomoc sobie z dáru Bożego / dáie. Vweselam sie bárzo z trwáłośći y stárożytnośći Kośćiołá Chrystusowego Kátholickiego / y z nieodmienney wiáry y náuki iego / ná ktorą w tych kśięgách pátrzę: iáko mu látá nie wádzą / áni go mienią / áni go słábią / iż táka iest stárość iáko y młodość iego / żeby mu sie / iáko Moyzeßowi / nie rußáią / y oczy mu nie ćmieią. Jßczą sie nán nim słowá y nádánie przywileiow Chrystusowych: iż opoká ni ktorey osádzony iest / záwżdy w swey mocy stoi / á ßátáńskie śiły nie przemagáią iey. Rádość mam niemáłą z Tryumphow tegoż Kośćiołá Bożego / iáko ći ktorzy po wygráney bitwie / korzyśćią sie dzielą: iż ćierpliwośćią y prawdą / przekonał krwie rozlewce swoie / ktorych sie żelázá ná ßyiách męczennikow stępiły / iż prześládowcom ręce vstáły / y sámi swemi rázy poginęli / á krew Swiętych do tego czásu wygrawa y wykrzyka. A nie mnieyßé mi rośćie wesele z pokonánia heretykow / ktorzy praw-

 de y náukę

de y náuke Kośćiołá tego fałszowáli/y zwierzchnośći śie Piotrá ś. sprzećiwiáiac / niezgodámi przewroćić ten dom prawdy y iednośći chćieli. O iáko sromotnie polegli y zniszczeli / y pámiatká ich nie zostáłá/ tu śie nápátrzym. y ledwie mogliśmy wiedźieć/ ieśli ná świećie byli : gdyby ich były Kátholickie pisánia w swey wiecznośći nie záwárły. A kto śie nie vweseli z długich dni y przećiagłych lat krolestwá Chrystusowego? kto nie záwoła? Krolestwo twoie wszystkich wiekow krolestwo iest/y pánowánie twoie od narodu do narodu. A nie záraz gubiac nieprzyiaćioł swoich/ ále im mocy świeckiey dopuszczáiac; miedzy nimi Chrystus kroluie/ y z ich śie śiły śmieie. owce miedzy wilki y lwy puszcza : á geby im y ostre zeby zámyka. Czego śie tu ná tym czytániu násłucham. Chłodze śie bárzo y przedziwnemi rzadámi y rádą nawyzszego Bogá / ktorą krolestwá świátá tego spráwnie/rozdáie/odmienia/ przenośi / y kiedy chce gubi/ y znowu ie szczepi. y mowie : Wielki Pan/ y wielka moc iego / á madrośći iego końcá nie mász. Zda śie drugdy iákoby spał/y tych rzadow y czynienia spráwiedliwośći zániedbywał: á drugdy taką pokázuie czuynosć / iż zádrzeć serce muśi / y zdumiewáiac śie/od śiebie dla sadow iego strászliwych/ odchodźi. Karmie śie z niemáłym smákiem / zapłátą cnoty y ná tym świećie / y strażą Boską nád temi ktorzy śie go boią / á z drogi spráwiedliwośći zepchnać śie żadnym nieszcześćiem nie dáią : y dobrym końcem ich rozszerza śie serce moie. A złych zły koniec / ná ktory śie tu nápátrze/ od złego mie odwodźi/y szcześćiem śie ich nie gorsze. Widzac też odmiány nie tylo domowych gospodarzow y domow wielkich/ ále y krolestw y krolow/ y vpadki ich ćiezkie : chłodze nedze swoie / y mowie : dab śie wáli : á mnie ziołku máłemu/co zá krzywdá? A baczac w tych dźieiách szcześćia świeckiego ná ludziách / ktorzy ná nim polegáli / nietrwáłość y słábość/mowić moge : O lasko ze trzćiny / wspieráćiam śie ná tobie chćiał / á tyś mie zdruzgotániem twoim poránił. O vanitas vanitatum. Nie mnieysza mam náuke z tyránnow y wydzierácżow cudzego ; iáko ná drzewo to złego nábyćia y hárdośći świeckiey/ wysoko y z weselem wláza : ále nigdy z niego pieknie y we zdrowiu nie zláza. rozdzeg śie y liśćia trzymáiac/ srogim rostrącenim spadáiac/ gina. Náuczyć śie też moge w tym czytániu / madrośći y rozumu świetych ludzi : z mowy y przykłádow ich/ ktore do cnoty wielką są pochodnią. Smieiac śie też z głupich/ y z básni ich/ y ze złego dokonánia ich : oddale śie od nich dáleko / y nogá moiá przechodźić śládow ich nie bedźie. Tego wszystkiego wiecey á niżli ia / W. M. nász Mił:

dobro-

dobrodzieiu y fundatorze/ z tych czytánia kśiąg kosztuiąc/ y głębiey pożytki ich niżli ia czerpáiąc: nie miałeś dosyć zá nie Pánu Bogu dziękowáć: áleś y sámemu tych Dźieiow pisárzowi vczciwe dźięki swoim listem do niego oddał. Gdzieś mu y to obiecał/ iż ná iezyk nász Polski dla szerszego pożytku narodu nászego/ przetłumáczyć sie zá iego przyzwoleniem miáły: á iż to Oycom nászym Societatis Iesv Collegium swego Káliskiego zlećić wolą miałeś. A chcąc mu sie wyśćić/ ábo ráczey pożytkom dusz ludzkich posłużyć: w tym czáśie dostałeś do ręku swoich pisánia mego Láćińskiego/ do ktorego dla śiebie y pámięći swey stárey zebrałem był Summowánie śiedmi Tomow tychże Kośćielnych dzieiow. ktore W. M. po częśći przeyżrzawszy mnieś słudze swemu to zlećił/ ábych te Tomy/ ktorych ná on czás iuż ośm było/ narodowi nászemu ná iezyk Polski vdał/ żeby y po Polsku z Polaki/ ktorym w Rzymie łáski wielkie pokázuie/ Baronius mowił. Słábość stárośći mey/ y zabáwy kazánia/ y dworskie niepokoie/ czyniły mi niemáłą w tym trudność: ále obeyźrzawszy sie ná pożytek zbáwienny dusz ludzkich/ y ná pomnożenie cnot Chrześćiáńskiey pobożnośći/ podnosząc oczy do gorney z niebá pomocy/ y ná błogosłáwieństwo W. M. y ná dzielność posłuszeństwá puśćiwszy sie: otom z łáski Bożey dziesięć Tomow w te iedne kśięgi skupił/ y przebrałem tymże lat od Chrystusá Páná y Bogá nászego porządkiem/ przednieysze powieśći/ náuki y przykłády/ do zbudowánia wiáry Katholickiey/ y ohydzenia kácerstwá iádowitego/ do wzbudzenia serc ludzkich ku wszelákiey pobożnośći y dobrym vczynkom/ do pociech w kłopotách/ y potężnośći w pokusách/ do poznánia obłudnośći szczęśćia świátá tego/ do wiádomośći mądrey/ y wdzięczney stárożytnośći/ służących. Przekłádáć słowo od słowá tegom sie nie ważył/ y podobno mi to nie było/ ánis mi tego W. M. poruczał. Oddawszy tedy te máłą prace ná ofiáre Chrystusowi nawyższemu Pánu y Bogu nászemu/ od ktorego wyszłá/ y ná ktorego sie cześć wszytká obráćáć ma: oddáie W. M. te kiloletną y dosyć prácowitą stárey ręki robote y zabáwę moię: dziękuiąc pokornie/ iżeś mie do niey pobudził/ y potrzebámi do wydánia iey miedzy ludzie opátrzył. Nie nowe to przysługi W. M. ku dobremu kośćiołá Bożego y R. P. y ozdobie y pomocy narodow Korony tey Polskiey. Juześ Collegium swoie Káliskie/ hoynie wiecznemi dochodámi nádał y pobudował/ y nád ine wszytkie w tey Koronie wyniosł: do náuk y rozumow ćwiczenia y szczepienia mądrośći y pobożnośći Kátholickiey/ y do obrony od fałszow heretyckich/ wszczepił

 y osádził.

y osádził. Jużeś támże Kościoł niewidáney w Polszcze piękności/ z wielkim nakłádem zbudował/ y dostátkámi do służby Bożey opátrzył. Jużeś Dom studentom ná wychowánie stá osob y kármienie ich wieczne/ postáwił y nádał. Jużeś Seminarium Diœcezyey swoiey y szkołę do gotowánia y ćwiczenia y wychowánia sług ołtarzá Chrystusowego / ná kiládziesiąt młodzieńcow obmyślił. Jużeś w Kościele swoim Gnieznieńskim Kleryki do służby Kościelney y wyżywienie ich osobne/ y náuczyciele/ ktorzyby im pismo ś. y práwá Kościelne wykłádáli/ nakłády swemi vfundował. Jużeś dochodow Kościelnych Kápitule swey przyczynił/ y inych wiele Kościołow po Diœcezyey swey vpádłych podniosł/ y szkoły do náuki podźwignął/ y inych wiele robot Bożych/ z niesłycháną práwie w tym Krolestwie hoynością y nakłádámi/ odpráwił. á nie przestáiąc ná swey Diœcezyey / Poznáńskiemu nászemu Kollegium znáczney fundáciey przyczynićieś raczył/ y ná budowánie wielkąś pomoc dał. y pátrzysz teraz ná owoce prac swoich. dałći P. Bog ták długi wiek/ y ostrożność rozumu synow świátłości/ iż nie przez exekutory/ ále sam wszytko wykonałeś. y teraz ieszcze hoyność y szczodrotá twoiá nie vstáie. A co w stárych dziwno/ nietylo nie zátrzymasz co iest: ále przyszłe dochody pierwey stánowieniem ná Kościelne potrzeby dzielisz/ niżli ć do ręku przychodzą. A choć stárością obćiążony iesteś / iednák prácowáć w wizytácyách y w kazániu áż do roku przeszłego/ y w czytániu y w obmyślániu dobrá pospolitego/ iáko młodość ták y stárość twoiá prácowita iest/ y pisániem ksiąg pożytku zbáwiennego pełnych/ y drugich do tego pobudzenim / zásługuiesz się tworcy y odkupićielowi twemu. Zá co wszytkich wiernych y wdzięcznych oyczyzny nászey modlitwy y błogosłáwieństwo niechći dáne będzie. Niech mowią mijáiący y pátrzący nietylo vżywáiący : Benedictio Domini super te, benedicimus tibi in nomine Domini. miey zá to v Páná Bogá nádzieię szczęśliwey śmierći/ y odpuszczenia grzechow twoich/ y poćiech onych wiecznych. Przedłuż ieszcze Boże dobrą stárość twoię/ y vżyczayći ieszcze dni y czásu ná vczynki dobre/ wespołek y z Krolem J. M. nászym M. pánem / y synem J. K. M. Wladislawem nászym naućiesznieyszym / pod ktorego skrzydłámi ten pokoy ná dobre vczynki / y służbę Bożą nierostárgnioną mamy. Z wielką chęćią ku W. M. Krol J. M. moy M. Pan/ gdym dozwolenie brał/ przypisáć mi te księgi W. M. roskazał. ktore z ręki swey/ proszę/ pośli ie J. K. M. Vczyń W. M. iáko Bázylius Cesarz wschodny / ktory testámentem synowi swemu Leonowi szostemu / ktorego Philozo-

phem po-

phem potym zwano/czytánie historiy zálecił. Wiem iż W.M.
Krol J. M. wielce poważa / nietylo iáko Primásá y Primum
Principem Krolestwá swego/ ále iáko duchownego swego oy-
cá / y ták wiele dobrych vczynkow wodzá / y filar Kościolá y
R.P. náßey. Beda mu pámietne słowá stárości y madrości
y testámentu W.M. Częśći tego Testámentu dwie tákie sa:
y tey pierwßey opuśćić mi sie niechćiáło / áczem tylo druga o
czytániu historiy położyć miał wola. Ná Polskie ták: [*Zdro-
wy rozum miey około práwowierney náuki, á wielka cześć oddaway
matce twoiey Kośćiołowi, ktora ćie Duchem ś. pierśiámi swemi kar-
miłá, y ná glowe twoie, ná chwałe Bogu przez* C H R I S T V S A, *korone
Cesárska zemna włożyłá. Bo ieśliś winien tych we czći mieć, ktorec
przyrodzenie za rodzice dáło: dáleko wiecey tych, ktorzy ćie w Duchu
świetym vrodzili, wßelka miłośći powinnośćia ßánowáć maß. Bo
támći do czásu trwáiacy żywot dziećiom rodzáiem dáia: á ći ná ży-
wot wieczny odradzáia. Czći tedy Kośćioł Boży, aby on też ćiebie
czćił, á Kápłany poważay, iáko oyce duchowne, y Bogomodlce naße do
P. Bogá. Bo cześć ktora sie Kápłanom oddáie, ná Bogá sie ściaga. A
iáko gdy słúgi twoie dla ćiebie czczą, słußnie to czynia: ták y ći, ktorzy
Kápłany dla Bogá drogo sobie waża, świetobliwie postepuia. Bo iáko
tá cześć ktora sie im dáie, do Bogá sie ściaga, ták wzgárdá y zelżenie ich,
ćieżßy gniew Boży pobudza.*] To ten Cesarz. Ná mocne zátrzymá-
nie pánowánia/postáwił fundáment y podpore/ná ktoreyby sie
wspieráło: to iest / straż y dochowánie Kátholickiey wiáry.
Przydał y drugie temuż synowi vpomnienie / do náßey tey rze-
czy służace/ to iest o czytániu stárych przeßłych dzieiow: *Histo-
riy, prawi, stárych czytáć nie przestáy. bo tám bez prace to naydzieß,
ná co drudzy wiele prácowáli. Z nich poznaß dobrych cnoty, á złośli-
wych wystepki: poznaß odmiány żywotá ludzkiego, y obroty ßcześćia
ná nim, y niestátek świátá tego, y iáko sie y wielkie pánowánia do
vpadku chyla, vważyß. Obaczyß złych karánia y dobrych zapłaty,
iednych sie strzedz, ábyś tákiey pomsty ná sobie nie odnośił: á drugich,
ábyś sie przy zapłáćie został, náśládowáć bedzieß. &c.*] Ták synowi
swemu philozophowáć ná páństwie Cesárskiey wysokośći ká-
zał. Ták y K. J. M. W L A D I S L A W O W I przewdziecznemu sy-
naczkowi swemu / á nádziei Korony tey / przykłádem y słowy
philozophowáć rostaże / zá podániem y wdzieczna namowa
W. M. swego duchownego oycá. ktoremu day Boże dobra
stárość / iáko mowi pismo / iákiey też sobie życze. y w niey to
też dobro poczytam; iż nas blisko brzegu stáwi. Vniżenie sie do
łáski W. M. náßego M. dobrodzieiá y Páná zálecam. Dan
w Krákowie w dzień Nowego Látá / pánowánia wiecznego

y nieod-

y nieodmiennego Królá y Bogá nászego IEZVSA CHRISTVSA, Roku tyśiącnego sześćsetnego trzećiego. á pánowánia namiestniká iego / ná ziemi / bogoboynego Królá nászego Zygmuntá trzećiego roku szesnastego / ktory sie / pięć dni minawszy / dziś záczyna. Błogosławmy wszyscy iemu/ wedle zwyczáiu świat nászych / ná ten rok/ mowiąc:

Obrońcy Kátholi[c]kiey wiáry, długie dobre dni. Amen.

Miłośnikowi spráwiedliwośći y cnot świętych, hoyne y wesołe látá. Amen.

Budownikowi Kośćiołow Bożych, y zwyćięzcy sczęśliwemu, przedłużony wiek. Amen.

Powstań spráwiedliwośći zá dni iego, y okwitość pokoiu. Amen.

Day mu Pánie, poddáne vspokoione, á nieprzyiaćiele poniżone. Amē.

Day mu ostrożną ná wszytki potrzeby pospolite, domową y woienną czuyność y mądrość. Amen.

Niech ogląda syny syná swego, á pátrzy ná pokoy Kośćiołá Bożego y Krolestwá swego. Amen Amen. Fiat fiat.

W. M. mego M. Páná y fundatorá dobrodzieiá nászego

Naniższy sługá

X. Piotr Skárgá
Societatis IESV.

Wzywánie do czytánia Rocznych dzieiow Kośćielnych, y przeſtrogá w nim.

WRaca ßcześliwa y wßem ſtanom pożyteczna / y wieku tego náßego dobrze wſtawiona/w piſániu dzieiow Kośćielnych / wielkiego Kárdynałá BARONIVSZA/ ma być káżdemu przyiemna y zálecona. Bo ia vſtá wßytkich czytáiacych wychwaláia / y káżdy ſie z niey ćießy / y w náuke ſie y wiádomość ſtárożytnośći / y w madrość duchowna y świecka bogáći/y dobremi przykłády do wßeláktiey pobożnośći pobudza. Dźiećina záwżdy nieumieietna/ á nigdy niedoroſła zoſtáie: kto niewie co ſi[illegible] przed nim dźiało. Tákiego dźiećińſtwá wſtydźić ſie ma káżdy / á ná wiádomość tego co ſie przedtym dźiało zbieráć. Pytay ſie/mowi Piſmo ś. o dawnych dniách ſtárych/ ktore były przed toba / o dniu gdy P. Bog ſtworzył człowieká ná ziemi. V kogoż ſie pytáć? v tych ktorzy dźieie świátá tego piſáli; bo nikt ták długo nie żyie/ iedno piſánie ich. Dla czegoż ſie pytáć? ábyś wiedzac co ſie dźiało przed toba/rozum ſobie zbierał/ z rozumow y poſtepkow tych co przed námi żyli: ſpráwom ſie Boſkim y rzadom y ſadom około nich przypátruiac. Dla tego ś. Názyánzenus hiſtorya názwał/ madrośćia w kupe złożona / y rozum ludźi wiela w iedno zebrány. á Pogánie ſtárzy vczeni/ zwáli ia świádkiem czáſow/ świátłośćia prawdy/dußa pámięći/ miſtrzynia żywotá/y ſtárowiecznośći opiſániem. Krotkie ſa dni żywotá náßego ná ziemi / á nábywáć rozumu práwego iedno zá długiemi láty nie możem. Bo czego ſámi nie piáſtuiemy/y reka ſie y vżywániem nie dotkniemy/ o tym práwie dobrego rozſadku nie mamy. Lecz gdy ſtáre dźieie czytamy / lat ſwoich niedoſtátku z ſtárych ludzkich rozumow y z cudzey experienciey dobrze weſprzeć możem. A dla tego Medrzec mowi: Madry pytáć ſie bedźie o madrośći wßytkich ſtárych/powieśći meżow znácznych ſobie náchowa.] Ná coż mu ſie przydádza? ná co táki ſkarb zbieráć ma? ná to áby medrßym był/ y ſpráwy ſwoie y żywot ſwoy do dobrego końcá przywodźił/á bledow ſie y głupſtwá nießcześliwego vchronił/ y drugim rádźić/ y iemi rzadźić/ gdy ná to wezwány bedźie/ vmiał. Wielka świátłość rozumu do duchownych y świeckich ſpraw weźmieß / gdy z tych kśiag obaczyß; iáko wiárá ś. Chrześćiáńſka Kátholicka ßczepiona bez odmiány y vſtánia roſłá / iáko tyránny okrutne y chytrych heretykow fałße przekonáłá y przetrwáłá/ iáko potomſtwo ſwey nieodmienney náuki / áż do wiekow náßych przywiodłá. Chceß pátrzyć ná rodzay ſynow Bogá ſie boiacych/ y w iego ſie zakonie kocháiacych; iáka od Páná Bogá ſwego pomoc y reke y oko nád ſoba mieli? czytay ſtáre dźieie. Chceß ſie przeſtráßyć złym końcem niezbożnych/y vpadkiem ich: ábyś zá nimi nie chodźił/á poſtepkámi ich brzydźiło ſie ſerce twoie? Chceß widźieć odmiány y zguby wielkich kroleſtw/y ná nich kroluiacych oſob / y ná nieſtátek ßcześćia ich/ y do wzgárdy ſie świátá tego przywodźić? czytay te hiſtorye. Chceß ſie vćießyć ſtraża Boſka nád pobożnemi/ iáko ie vmie P. Bog z śideł y mocy nieprzyiaćioł wyrywáć / y ze wßytkich złych przygod wywáżáć? Chceß pátrzyć ná komedya świátá tego/ iáko z żaká krol/ á wnetże zás z krolá żak / y ſufletá ſie ſtáie? Chceß widźieć iáko ná ßáchownicy/ krole/ pány / żołnierze / á oni pyßno ſtoia: á wnet gdy ſie grá ſkończy / wßyſcy ſie w krópce iáko w kośnicy pomießáia? czytay ſtáre dźieie. Chceß domá śiedzac wßytkie kroleſtwá świátá tego ziezdźić/ á bez drog y mil niezliczonych / co ſie w nich dźiało y dźieie dowiedźieć/ y wiádomośći oney ná kochánie rozumne y ná przeſtroge ſwoie y drugich vżyć? czytay hiſtorye.

Deut: 4.

Ad Nicobolum de legen: hiſtor. Cic: lib: 2. de Orat.

Eccl: 39.

)( )(

Chceß ná-

Chceß nábyć mądrośći ná rządzenie nietylo domu twego/ále narodow y kro-
leſtw/ iáko ſię z poddánemi obchodźić/ y rzemięſłá ná pokoy domowy y praw
dobrych wykonánie/ y nieſpokoynych vnoßenie/ y burzliwych ßemráczow v-
ſkromienie/doſtáć: miey w ręku ſtáre mądrych krolow dźieie. Chceß do żołnier
ſkich y hetmáńſkich náuk y rządzenia woyſká/ y woiennego ßczęśćia pomoc ſo-
bie vczynić: chceß w rádźie y Senaćie mądrze mowić/ y dobrze o oyczyznie rá-
dźić/ y rádę ná dobre ná wßytki poſpolite trudnośći dáwáć: czytay ſtáre
Hester 6. dźieie. Aſſwerus wielki świátá Monárchá/czytáiąc w nocy ſtáre y przeßłe hi-
ſtorye/ mędrßym ſię ſtał/ y dom ſwoy wiernieyßemi ſługámi opátrzył. Dá-
1.Esdr: 6. rius tákże pan świátá/y wiela kroleſtw/ przeglądáiąc y czytáiąc ſtáre ſpráwy
przodká ſwego Cyruſá: náuczył ſię Bogá práwego poznáwáć/ y kośćioł ie-
mu budowáć/ y ofiárom ſię y modlitwom kápłáńſkim zálecáć. Do was mi
pilno ludźi/ ktorzy chleb ſwoy/ nań nie robiąc/maćie/ y pożywaćie go w pro-
znowániu/w zbytkách/w ſwarách/w domowych rozboiách/y świeckich pro-
znośćiách y grzechách: czemu czás drogi tráćićie/ rozumu nie oſtrzyćie/ á ná
zápalenie gorące woley ku dobremu/ pomocy nie ßukaćie: proßę czytániem
odganiayćie/mátkę wßytkich grzechow proznowánie: odganiayćie oycá wßy-
tkiego vboſtwá duchownego/ leniſtwo/ ktore wam ſkárbow mądrośći zbie-
ráć nie dopuśći. Zámiłuyćie dobre oyczyzny ſwey/ná ktorey pomoc/rozumow
ſtárych nábywayćie/ z hiſtoriy y przykłádow przeßłych/ rychley vpadek ſwoy z
nich vpátruiąc/ przeląkniećie ſię/ á o ſobie wżdy rádźić kiedy z ſercá będźiećie.
Táką zabáwą zbywayćie piiánych/ ktorzy w dom wáß ná obżerſtwo idą/ ábo
iádą. dayćie im ten napoy mądrośći/ áby kuflá odbiegáli/ á ſmák w rozum-
nych/y ná wßytko pożytecznych powieśćiách/ poczuli. Zábawćie rozmową-
mi mądremi/ ktorych tu názbieraćie/ ſtoły ſwoie; do zbroie y koniá przydáyćie
kśięgi/mądrość rycerſką mnożące/ y dobre poſpolite nápráwuiące/ y do cnot
pobudzáiące; záczym obmowy y prozne słowá y piiáńſtwá y ſwary vſtáć mo-
gą. Przyuczayćie ſyny y corki ſwe/ y dom wßytek zábawiayćie tákim czytá-
niem; poznaćie pomoc y popráwę y pokoy domow ſwoich. A one wymowki
niech nie idą: czáſu nie máß. Niech go nie będźie ná piiáńſtwá y bieśiády/
ná zbytne myśliſtwá y złe vczynki/ná oßukánia inych/ná łákomſtwá y zbiory y
lichwy/ ná kupiectwá nieprzyſtoyne ſtanom/ y nábyćia łákome z vbliżeniem
bliźnich. Ná to czáſu niech nie będźie/ y Bog day nigdy nie był: bo go Pan
Bog ná to nie dáie/ ále duſzny nieprzyiaćiel czás táki ſwoy podmiáta. Mow-
my iákoſmy zwykli: Czás Boży/ czás krotki á drogi. Teraz P. Bog w krot-
kich dniách náßych nábywáć nam zbáwienney mądrośći/y dobrych w wierze
vczynkow roſkazał/y ná to czás dał.iáko minie/á ná czym ſię inym ſtrawi: zgi-
Iere: 8. nęliſmy. Iáto minęło/rzeczem: á myſmy do robot letnich omießkáli/zimá nas
pewnie vmorzy. Rona wymowká nie idźie: Kśięgi Baroniußowe wielkie
y długie/ y nie káżdy ich rozumie: oto máß ſkrocone/ y to co do wiádomośći
ſtárych dźieiow y oświecenia rozumu/ y podpory ś. wiáry/ y do wzbudzenia
pobożnośći dobrych obyczáiow ſłuży/ wybráne y ſkrocone. Nie mow/ iż dro-
gie te kśięgi Polſkie/pieniędzy nie mam. Máß ná co prozno; odkłáday ná ty-
dźień kilá großy/zbierzeß/á P. Bog obmyśli/kiedy ku chwale iego.á ná pomoc
zbáwienną co ſię wydáie/ odkłáday to co przepić máß/ ábo przegráć/ ábo ná
proznych ßátách y zbytkách ſwoich y żony twey tráćić máß. A iednák doſtáte-
cznych/y tych ktorzy iáłmużny czynią/zwłaßczá Ich M. X. Biſkupow/y prze-
możnieyßych duchownych y świeckich/ pokornie y dla CHRISTVSA proßę;
áby ná tákie kśięgi/ iáko ſą y Zywoty Swiętych/ y ine do nápráwy duß ludz-
kich/ hoynośćią ſwoią pomagáli/ one rozdawáli/ á zwłaßczá do ſpolnych w
żyćiu y vbogich domow. Poczytano im to zá wielką iáłmużnę y zapłátę od
Páná Bogá będźie.

Przeſtrzedz

Do Czytelniká.

Przeſtrzedz ćię chcę/namilßy Czytelniku/około tych Kośćielnych dźieiow/ ná ięzyk náß przebránych: iż z Zywotámi Swiętych ná tenże ięzyk ſpoione ſą/ y złączyć ſię iáko iedne kśięgi mogą. Co ſię tu piſáć miáło/do onych ſię odſyła/ á iedná ſię rzecz nie powtarza. Z iednegoż źrzodłá z BARONIVSZEM ty ſię Zywoty Swiętych czerpáły: o czáſu y roku/ktorego oni Swięći żyli/z tych kśiąg ieſt podporá/y popráwá niektorych powieśći/ktora ſię dali Bog ſſtánie/przedłużyli P. Bog dni náßych/ á dobrą ſtárośćią opátrzy.

To też zrozumieć możeß/iżem ſię w tym wykłádániu nie trzymał ſłow/ chybá iákich związłych y krotkich/á do vważenia należytych: iednom rozumienia ſámego pátrzył/ w ktorym ieſlibych ſię iáko człowiek potknął/drudzy popráwić mogą. vfam iednák P. Bogu/ iż ſię tego nie wiele ſſtáło. Summy też y ſkrocenia ieſli ſię komu nie podobáią/ ma morze z ktorego tá rzeczká idźie/ niech ſię tám wraca/to ieſt do ſámego textu BARONIVSZA. Bo w tákie kśięgi zmieśćić ſię wßytko nie mogło. A rzadki ktoremu ſię długie czytánie y rozwłoká/ ácz potrzebna/o rzeczy iedney nie ſprzykrzy. To naćięższa ná ćię będźie/ iż powieść iedná/rzéka ſwoia proſta nie idźie/ále ſię lat y pilnym czáſow ßukánim rozrywa/y inemi rożnemi powieśćiámi przegradza. Ná to ieſt lekárſtwo: áby ſię záraz wiele lat przeczytáło/á ná pámięći nie ſchodźiło. Swieżey y wrytey pámięći nic nie záwádźi/ ſłába y ſtára trochę vćierpieć może. Możeli kto nápotym tę trudność odiąć/ będźie mu zá co dźiękowáć. Są drugie látá/ktore nie máiąc nic w ſobie/przeto ſię miiáią. Co ſię krotkośći/ ktora rzadko zátrudnienia vchodźi/dotycze: mam zá to/ iż mi łáiáć nie będźieß/ bom ſię pilnie o iáſną/choć krotką/ wypráwę ſtárał. A ieſlim kreſu ſámego w tym nie doßedł: popráwuy kto przygánia. O tym też przeſtrzedz chcę; áby nikt ſię nie záſmucał/ gdy mu ſię zrozumieć nie dádzą/niektore wyznánia fałßywey wiáry Aryáńſkiey y Neſtoryáńſkiey/ y Eutychiáńſkiey/y Monotelitow/ y inych heretykow: ábo rozbiiánia Kátholickie fałßow ich poymowáć nie będźie mogł. Bo to ſię minąć może: á ćwiczeńßym w Theologiey doſyć ſię ſſtánie/y puśćić ſię do ſámey rzéki od náßego ſtrumieniá mogą. Słowá Polſkie do táiemnic wiáry Kátholickiey/náydowáć ſię też záwżdy nie mogły. ieſli ktore ſię nowe wnioſły/ ſtáránie było z dokłádánim ſię towárzyßow mędrßych/ iáko y we wßytkim tym piſániu/áby rozumieniu práwowiernemu nie ßkodźiły. Proßę ćię pokornie/ namilßy y wdźięczny Czytelniku/ ieſli ſię co z nieumieiętnośći pobładźiło/ábo z niepámięći opuśćiło/ ábo dla kwápienia nie obaczyło/ ábo dla krotkośći nie wyráźiło y nie wſpomniáło/ábo nieozdobnie wymowiono ieſt: áby przygániáiąc mi/mnie miłował/ y robotę ſtárey ręki dobrym ſercem P. Bogu y popráwie zbáwienia twego oddáną/ wdźięcznie przyiął/z modlitwą zá grzeßnego y ſłábego/ robotniczká y kmiotká Chryſtuſowego. Przyzwi lepßych IESV CHRISTE/á pośil ręce ich ná robotę żniwá duß kupionych krwią twoią. Ktoremu z Oycem y z Duchem ś. Bogu iednemu/Krolowi nád krolmi/Pánu nád pány/wieczna nieodmienna chwałá y niſki pokłon ná wieki. Amen.

STANISLAI CARNCOVII ARCHIEPISCOPI GNESNENSIS METROPOLITANI REGNI POLONIÆ

Epistola ad Auctorem DE TRANSLATIONE ANNALIUM IN LINGUAM POLONAM.

Posita in Tomo 4.

ADMODUM REVERENDE IN CHRISTO PATER nobis carissime & obseruandissime.

Fficium fraternæ charitatis, qua Christianæ fidei religionisq; communione colligamur, hoc à me (licet tibi de facie non sim notus) iure quodam suo postulat, vt tibi commune in Christianam Rempublicam abs te profectũ bonum gratuler, Annales nempe Ecclesiasticos nuper abs te editos, gaudiumq; meum non vulgare, quo sum ex hoc laborum tuorum fructu eximiè affectus, apud te expromam. Cùm enim primum atq; alterum eorum Annalium volumen auidè perlegissem (serò enim in manus meas peruenerunt) egi tantas, quantas animus meus capere potuit, Deo bonorum omnium auctori gratias, qui in necessariis Ecclesiæ suæ prouidit opportuno tempore, tibiq; non modò mentem & voluntatem indidit ad opus arduum, difficile propeq; immensi laboris, in quo annos (vt scribis) triginta desudasti, suscipiendum, sed etiam vires facultatemq; præstitit ad perficiendum. Tuum verò pectus plenum pietatis & amoris in Deum, plenum omnis doctrinæ ac scientiæ, absens, absentis tanquam præsentis, dum libros euoluerem, cupidissimè sum exosculatus, atq; incredibili tui studio accensus. Natura enim ipsa optima duce, cupidè ferimur in eorum amorem, qui insigni vna aliqua virtute excellunt: in eorum verò qui pluribus, cupidius: qui autem non modò pleni ipsi sunt cœlestibus istis diuinisq; dotibus, sed & alios iisdem locupletare solent, hos vti vasa diuini Spiritus, eiusq; donorum à Deo electa, omnium maximè suspicimus & veneramur, capimurq; summo & admirabili eorum amore. Iampridem ego de te multa à nostris hominibus, qui te in nostram gentem suauiter effusum narrabant, mea magna cum voluptate audieram, perspexeramq; emendato Martyrologio tuam pietatem, & studium Dei gloriæ propagandæ, eiusq; Ecclesiæ ornandæ. Sed cùm Annalium volumen primum, ac postea alterum in manus nostras venisset, hæc mihi in te tantò illustriora visa sunt, quãtò es vastius pelagus non modò ingressus, sed propè emensus. Ac repetenti quidem mihi memoria diuinæ bonitatis consuetudinem, quam in Ecclesiæ istius militantis regimine ab ipsis eius incunabulis retinet, videntur semper nouis morbis noua remedia fuisse subministrata. Ita (vt re-

centiora, & quæ sub aspectum nostrum venerunt, tantùm attingam) cùm Lutherus hæresis suæ virus effundere cœpisset, quo maxima Europæ pars infecta fuit, quodq; sectas innumeras inter se admodum dissectas peperit: excitatus fuit clarissimus Societatis IESV ordo, qui cum aliis pro Ecclesia laborãtibus, hac pestifera lue mortalium animos liberaret: ex qua cùm alij plurimi viri Dei spiritu pleni, omniq; genere scientiæ ac doctrinæ instructi, tanquã ex equo Troiano prodierunt, tum nuper Robertus Belarminus prodiit, quem tu inexpugnabilem aduersus hæresim turrim, editis in lucem disceptatiõnibus de fidei nostræ controuersiis, extruxisse scribis. Ita cùm Centuriatores, figmentis mendaciisq; suis, historiis Ecclesiasticis tenebras offudissent: te potissimũ elegit Dominus, qui tenebras istas depelleres, lumenq; clarissimum orbi vniuerso afferres; totumq; Ecclesiasticum ædificium, tecta nimirum, parietes, & fundamenta, atq; adeò Hierarchiam ipsam, non modo vallo, muroq; inexpugnabili, historiæ nimirum veritate, cingeres & munires, sed etiam armatura aduersus hæreses, dùm cõtrouersas quæstiones doctissimè pertractas & explicas, cumulatè instrueres. Ostendisti igitur, vti optimus artifex, augustissimi ædificij, militantis nimirum Ecclesiæ origines, pugnas, victorias, trophæa, & incrementa: ostendisti perpetuam & non interruptam Romanorum Pontificum à Petro Apostolorum principe successionem: ostendisti deniq; summa nostræ fidei firmamenta, vtpote, traditiones Apostolicas, fidei dogmata, Petri in Ecclesia primatũ, SS. Romanæ Ecclesiæ maiestatem, Conciliorum auctoritatem, vetustissimumq; sanctorum Patrum de diuinis Scripturis sensum: quibus omnibus Catholica fides magnopere firmatur, omnisq; impietas & hæreticorum figmenta ita deficiunt, sicut deficit fumus, & sicut fluit cera à facie ignis, sic illa quoq; peribunt & euanescent. Iam si tuæ narrationis modum, genusq; dicendi, quo ego magnopere delector, depredicem; principium faciliùs quàm finem inueniam, tuq; ipse fortasse, quamlibet verissima scriberem, assentari me tibi putares. Sed verè tibi à me dictum velim credas, admirari me in hoc immenso opere magnarum variarumq; rerum in te scientiam, multarum linguarum peritiam, historiarum tam sacrarum quàm profanarum cognitionem, accuratamq; & exactam antiquitatis inuestigationem, siue ex veterum lectione, siue ex numismatibus, siue deniq; ex vetustissimis arcuum triumphalium, columnarum, porticuum, templorum, aliarũq; vetustissimarum ædium inscriptionibus: quæ omnia ita historiæ tuæ accommodas, vt manifestum sit, necessarias eas res vnicuiq; fuisse ad texendum tantùm opus Igitur tam magna & ampla talenti tibi crediti lucra atque prouentus, bonorũq; omnium studia, qui pro tua incolumitate mecum vnà Deum Optimum Maximũ precantur, ex animo gratulor. Et vt alia omnia, quæ restant, volumina, quæq; te facturum editurumq; promittis, quàm citissimè nobis prodas, ad IESV CHRISTI gloriam ex animo opto, atq;

abs te

abs te maximum in modum peto: operamq; tibi meam & facultates omnes, tantæ quantæ sunt, ad eam rem polliceor & defero. Et si permittes, curabo, vt in Collegio Patrum Societatis IESV Calissij, nuper à me fundato & erecto, in linguam nostram Annales isti transferantur, vt tu veluti ciuis Polonus, de vniuersa Republica Ecclesiastica optimè meritus, nostro nobiscũ idiomate loquaris. Data ex arce nostra Louicieñ v. Mensis Augusti. Anno Domini, M. D. XCII.

Reu: P. V. studiosiss: amicus & frater

Stanislaus Karnkouius Dei gratia Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, Regni Poloniæ Primas, Primusque Princeps.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. STANISLAO CARNCOVIO, ARCHIEPISCOPO GNESNENSI, LEGATO NATO, REGNI POLONIÆ PRImati, Primoque Principi, S. P.

In Tom: 4.

Litterarum tuarum ipsa dumtaxat inspectione, Præsul amplissime, magna admiratione affectus sum, vbi eas à viro tanto datas ad me noui, nempe ab Archiepiscopo Gnesnense, Legato, Poloniæ totius Primate, primoque Principe, natalibus præfecturisq; adeò nobilitato, & quod cæteris præstat, ob res præclarè gestas, egregiæ vitæ meritis summa gloria insignito: qui regalis sacerdotij functione, & sacerdotalis principatus ministerio, sacerdotem simul agens & Principem, principem locum in vtroque sis facilè consecutus; dum Archiepiscopi sedulam vigilantiam, Legati solicitum fidumque ministerium, Primatis præcipuam diligentiam, ac denique Principis robur indefessum, inuictumque animum in omnibus quàm absolutissimè exhibes: adeò vt perditissimis his deploratisque temporibus, maximo Dei beneficio, cum quatuor hisce muneribus factus sis plurimis causa salutis, de te Propheticum illud occinere iure liceat: Quadriga tua saluatio: itemque faustis vocibus acclamare: Currus Israel, & auriga eius: qui & vnà simul quadripertito munere, quatuor munia expleas personarum, Moysis, Aaron, Hur, atque Iosue; sicque insint quatuor facies vni, dum quorum personam geris, eorundem quatuor virtutes reddas, officiaque persoluas. Ad hæc, inquam, adeò admiranda, ipso primo tuarum litterarum intuitu, immenso fulgore præstrictis oculis pallens obstupui: verùm ipsas perlegens, mox excusso pallore, erubescere cœpi, vbi inspexi immensas, quas mihi laudes aggeras, exaggerasque dicendi facundia, cùm me illis longè imparem ac prorsus immeritum esse sentirem. Sed caue ne exactiùs cuncta scrutatus, inuenias, (quod est in fabulis) pro virgine ceruam, vel si ex diuinis S. scripturis petatur exemplum, conspicias pellitum pro Dauide simulacrum; suffundarisque ipse rubore, dum ab illa imagine abhorrere me senseris, quàm finxeras tibi animo, atque stylo formaueras. Sed est planè, vt hoc quoque nomine immortales tibi gratias agam, quòd probè intelligam, vehementem amoris vim, quo me prosequeris, haud patientem angustis arctari limitibus, redundantia quadam in plures laudationum exitus erupisse, fluxisseque magno impetu in flumina beneficentiæ, cùm adeò li-

beraliter

beraliter non solùm operam tuam spondeas, sed & facultates, tantæ quantæ sunt, vt ais, sponte offeras, verùm liceat illud Apostolicum vsurpare: Quæro vos, non vestra. In his enim quæ opus sunt, satis abundè suppeditat mihi Romani Pontificis Clementis munificentia. Cæterùm quod ad tuam amplitudinem spectat: plus quàm satis abs te meis rebus consultum erit, si me inter clientes tuos annumeres; si verò & inter amicos, summum adiicies gratiæ cumulum, generoso animo tuo dignum.

Quòd autem à me exigis impartiri tibi licentiam, vt Annales nostri in Polonorum linguam vertantur, ipseque Polonus effectus, cum Polonis communi idiomate loquar, cùm id existimes ad expugnandos hæreticos haud leuiter profuturum: imitari planè visus es mihi fidei patrē Abraham, qui ad debellandos quinq; Reges, satis sibi putauit armare vernaculos, & sequi Dauidem, qui regiis neglectis armis, rusticis telis est progressus ad pugnam: quippe qui probè noueris, noua bella Dominū elegisse, in quo qui est infirmior, ille potētior habeatur. Accurro igitur summa alacritate tanto classico excitatus ad bellum, inhærens tibi strenuo ac pugnandi perito, vt armiger Ionathæ. Annuat votis Deus, vt tuos labores ac studia, diuina aspirante potentia, læta victoria consequatur: concedatque mihi Euangelica promissione, vt qui lingua locuturus sum noua, serpentes pariter tollam. Sciant velim Poloni mei, omnia nostra patere ipsis: nec id quidem recens, sed iampridè iisdem nostros oppigneratos esse labores, cùm olim Romæ iaciebantur Polonorū Collegij fundamenta. Sed quòd ille planè visus est ad experiendas vires amoris nostri erga Polonos angustus palæstræ locus: ecce vocati in latum campum, læti progredimur, non paucis tantùm, sed vniuersæ prouinciæ profuturi, sub tanto ductore fortes, licet vires nostras pertenues formidemus. Quòd verò per viros religiosissimos, eosdemque eruditos ac maximè pios, affirmas nostros Annales fore reddendos linguæ Polonæ: nihil hoc potuit nunciari gratius atque iucundius. Si enim doctor Gentium Paulus, aduentu Titi, quo vtebatur interprete, magno affectus est gaudio: quanta ego debeo gestire lætitia, tot simul nactus Apostolicos viros interpretes? Porrò huius adeò gratæ petitionis tuas ipsas literas testes, futuras posteris perpetuum monumentum, nostri qui sub prælo est quarti Annalium tomi frontispicio perspicuas cunctis affigendas curabimus, vocalem titulum, & semper loquentem inscriptionem prægrandibus signatam notis summæ tuæ erga me beneuolentiæ. Quin & has nostras eisdem subiiciemus litteras, quæ pro foribus eorumdem Annalium veluti ianitores excubent, patentes indices non concessionis solùm, sed & mei erga amplitudinem tuam studij & obseruantiæ: quæ itidem cunctis ingredientibus notum faciant, & quæ intus sunt, & omnia deniq; nostra, nostris exposita esse Polonis, ipsis dicata, ipsorum semper inseruitura cōmodis: Quibus benè precamur, ac cupimus acceptam eos à maioribus Catholicam fidem integram illibatamque seruare, vt pote digito Dei scriptam, cùm innumeris ipse eam miraculis confirmârit: agnoscantque pastorem suum, sanctorum Antistitum legitimum successorem, veræq; fidei & paternarum traditionum heredem; earumdemque acerrimum defensorem: cuius Apostolatus vos ipsi credentes (quos appello) signa estis in Domino, qui ab eo pastorali studio reuocati estis ad caulas; & cum essetis oues errantes, iam conuersæ fuistis ad pastorem & Episcopum animarum vestrarum; quod pro magno miraculo sit posteris commendandum: cùm, vt taceam alia multa, in amplissima ciuitate, vbi duos Catholicos vix fuerat reperiri, ægrè totidem nunc hæreticos numerari cōtingat: vt hac ex parte sit Magno illi Thaumaturgo Gregorio comparandus, ne temerè dicere videar, præferendus: nam ille & plures numero Christianos reperit; diemque obiens, totidem Gentiles, nempe septemdecim post se reliquit.

At tuipse, validum Ecclesiæ Catholicæ propugnaculum, vale: tibique iam ætate longæuo concedat Deus, vt instar sanctissimi Simeonis, antequam ex hac vita recedas, exoptatam, diuq; expectatam plenam videas redemptionem Israël, vniuersum inquam Polonorum populum fidei Catholicæ restitutum. Romæ prid: Kal: Octob. M. D. XCII.

Illustrissimæ ac Reuerendiss: D. V.

Seruus addictissimus
Cæsar Baronius.

Omyłki niedoyrzáne.

Pierwßa liczbá rok. Druga cześć roku. Trzećia wierß vkázuie.

Rok. p. Cześć Roku Wierß.

61. 2. w:7. do / *ma być* od.
81. 1. w:4. ſkarał/ *ma być* ſkazał. y liczbá 3. wier: 6. gorámi *ma być* z gorámi.
93. wierß oſtátni tego roku. Dmoiciana/ *ma być* Domiciana.
212. 2. w:1. mymowny *ma być* wymowny.
231. 14. w:12. ßpoca/ *ma być* ßpeca.
237. 1. w:1. Germániey / *ma być* w Germániey.
258. 8. w:6. pokazáło/ *ma być* pokazáłá.
271. 3. w:12. czynili/ *ma być* czyniło.
305. 2. w:4. ná nie/ *ma być* ná ſie. y licz: 9. w: 5. Ceſarz Auguſtáńſki / *ma być* Ceſárauguſtáńſki.
313. 5. w:1. Donátiſci/ *ma być* Donátiſtowie.
335. 8. w:5. Euſoiußem/ *ma być* Euſebiußẽ.
338. 6. w:3. Nicenſki / *ma być* Niſſeńſki.
369. 1. w:5. y 7. y licz: 2. w: 10. y ná *margines*, Eudoxius/ *ma być wßędzie* Auxencius.
372. 10. w:13. ná brzegách ábo *margines*, Páwel / *ma być* Piotr.
373. 2. w:1. Paulus/ *ma być* Petrus.
376. 2. w:4. Widomym/ *ma być* Widowym.
377. 2. w:12. obwiánie/ *ma być* obiáwienie.
377. 8. w:1. Páwłá / *ma być* Piotrá. y ná *margines.*

Rok. p. Cześć roku. Wierß.

383. 1. w:7. iedennaśćie / *przydáć* tyśiąc.
386. 7. w:9. oyczyne/ *ma być* oyczyzne.
389. 6. w:12. Gárdian⁹ / *ma być* Gárdianus.
400. 9. w:6. żywych / *ma być* śiwych
401. 2. w:2. Veneriſá / *ma być* Veneriuſá.
404. 2. w:15. Ariáńſkiego / *ma być* Ariáńſkich Biſkupow.
408. 6. w:7. Chryzoſtom/ *ma być* Ch[illegible]ſtomá.
533. 4. w:7. nam podlegáli / *ma by*[illegible] [illegible]am podlegáli.
534. 1. w:4. ſerſtwo/ *ma być* ſedſtwo.
542. 2. w:7. wied / *ma być* wiedz.
544. 3. w:11. wſchodnym / *ma być* zach[illegible]odnym.
566. 6. w:13. Cr[illegible]is, *ma być* Regis.
752. 1. w:11. nazlaſł/ *ma być* nálazł.
767. 1. w:5. Páuerácjußá / *ma być* Pánkrácjußá.
773. 1. w:5. wybáwić / *ma być* wywabić.
835. 4. w:14. vpadádli/ *ma być* vpadáli.
835. 6. w:6. nápiſánie/ *ma być* nápiſáne.
867. 11. w:8. pokuty/ *ma być* pokuſy.
869. 6. w:17. zrániony/ *ma być* zrážony.
940. 2. w:4. Alexándriyſki / *ma być* Alexánder.

Roczne Dźieie KOŚĆIELNE Od Národzenia Páná y Bogá náſzego IESVSA CHRISTVSA.

Wybráne z Rocznych Dzieiow Koſćielnych CESARA BARONIVSZA, Cárdinałá S. R. K. názwánych Annales Eccleſiaſtici.

Przez X. PIOTRA SKARGE, Societatis IESV.

Wſtęp do Dźieiow Kośćielnych.

NIm pocżniem Dźieie od roku tego/ktorego Syn Boży CHRISTVS IESVS dla zbáwienia náßego ná ten świát w ćiele ludzkim przyßedł: niektore wiádomośći potrzebne/ w imię Páńſkie/ przełożym. A naprzod/ iáki czás od wieku v P. Bogá przeyrzány/ y od Prorokow opiſány obráć ſobie raczył CHRISTVS IESVS ná przyßćie ſwoie w ćiele. Táki/ y ten obrał: gdy Rzymſka Monárchia/ to ieſt/ pánowánie iednego po wßytkim świećie/ iáko ná świećie oſtátnia nástąpiłá: gdy kroleſtwo Dawidowe do ręku obcych odeßło: gdy kápláńſtwo Aaronowe pomießáne zoſtáło: gdy zakon Boży Sektámi nárußony był: w ten czás sſtąpił ná źiemię nawyżßy Monárchá do rządzenia wßytkiego świátá/ Krol z Dawidowego domu wieczny/ kápłan nigdy nieodmienny/ zakonodawcá práwdą y ſpráwiedliwośćią zmocniony.

I. Iáki czás obrał Pan Bog ná przyßćie Meſſyaßá.

Cztery kroleſtwá tego świátá nawyżße/ y iedno po drugim náſtępuiące/ vpátrzył Duchem ś. Dániel. Iedno Chaldeyſkie ábo Bábilońſkie/ ktore do złotey głowy przyrownáne ieſt. Drugie Perſkie y Medſkie/ ktore ſrebrnemi rámieńmi y rękomá názwáne ieſt. Trzećie Greckie/ do miedźiánego brzuchá y lędźwi podobne. Czwarte Rzymſkie/ z żeláznemi nogámi z gliną mießánemi opiſáne. Zá czáſow tego żeláznego kroleſtwá/ mowi Dániel/ powſtáć wieczne y nigdy nieuſtáiące kroleſtwo/ ktore wßytkie inne zburzyć/ á ſámo bez końcá trwáć miáło. A toć ieſt kroleſtwo Páná náßego IESVSA CHRISTVSA, ktory iáko kámień z gory bez ręki vczyniony/ to ieſt/ z mátki przenáświętßey bez mężá vrodzony/ wßytkie kroleſtwá świátá tego pierwey ducho-

Monárchiæ ábo kroleſtwá cztery. Daniel: 2.

wnie

wnie przez kazánie y Ewángelią ſwoię pokruſzy / á potym mſzcząc ſię nád ty-
mi / ktorzy iego Ewángeliey nie przyimuią / ábo od niey odpadáią / przyidźie
ie kárác / á ſyny kroleſtwá ſwego wierne do niebá przenośić. z czym świát ten
obáliwſzy y ſkáźiwſzy / w wiecznym kroleſtwie y nigdy nieſkończonym z ſwoi-
mi ſługámi zoſtánie. Zá czáſow tedy Monárchiey Rzymſkiey á oſtátniey
przed końcem świátá / náſtáć miał Monárchá náſz CHRISTVS IESVS
Luc: 1. Pan niebá y źiemie / ktorego kroleſtwu / iáko Anyoł mowi / końcá nie máſz.
2. Jákob tez Pátriárchá przed tyśiącem y dźiewięć ſet lat około / nim ſię to
Geneſ: 49. ſſtáło / przyſzćie to ná świát Meſſyaſzá opowiedźiał / pod tákim znákiem : to
ieſt / gdy z pokolenia Judy y ze krwie Dawidowey krolowie y wodzowie v-
Kroleſtwo ze ſtáną. To ſię kroleſtwo od Dawidá poczęło / ktory był z pokolenia Judy z
krwie Dawido- Bethleem / y ktoremu Pan Bog ono słowo ſwe ſpuśćił / iż z iego krwie y po-
wey wychodzące. tomſtwá Meſſyaſz ſię vrodźić miał. Trwáło ono kroleſtwo w iego ſynách
przez lat 419. áż do niewoley Bábilońſkiey / bárzo iáſnie y z wielką ozdobą y
Iáko trwáło áż chwałą świecką. A po niewoley Bábilońſkiey / ktora byłá przez lat 70. z no-
do Chriſtuſá. wu ná páńſtwo ono y ſtolice Dawidowę Zorobabel / y inni po nim z teyże
krwie wſtąpili / y kośćioł y Hieruzálem miáſto ſtołeczne z nowu zbudowáli.
Ale nie ták iáko pierwey. Bo ſię iuż krolmi nie zwáli / będąc dánnikámi v
Perſkich Monárchow / y inych możnieyſzych pánow : iedno kśiążęty ábo wo-
dzámi ludu Bożego. y ták ſzerokiego y bogátego páńſtwá / iáko przed Bábi-
lońſką niewolą / nie mieli. á pomáłu czekáiąc Meſſyaſzá práwego krolá ſwe-
go / ono páńſtwo ich świeckie niſzczáło / á ku końcu kápłanom ſię nawyżſzym
doſtáło / ktorzy z teyże krwie Dawidowey po mátkách będąc / ná ono páń-
ſtwo wſtepowáli.
Máchábeyczyko- Oſtátni dom kápłáńſki wodzow onych był Aſſámoneyczykow / ábo Má-
wie. chábeyczykow / o ktorych ieſt piſmo w kśięgách Máchábeyſkich / ktorzy máło
3. co kiedy pokoiu záżyli / tyránnom ſię po Alexándrze wielkim odeymuiąc / y
Ioſephus antiquit: lib: 14. cap: 8. 10. 12. woyny ſrogie wiodąc. Aż gdy ſię Monárchia Rzymſka ná wſchod słońcá
ſzerzyłá : Pierwſzy Pompeius ktorego wielkim zwáli / źiemię Zydowſką pod
moc Rzymſką podbił / y Zydy y pány ich dánnikámi Rzymſkimi vczynił. kto-
rzy pod Stároſtámi Rzymſkimi Scauruſem y Cráſſem / ktory kośćioł Sá-
lomonow wyłupił / y pod inemi wielkie ſzkody y vtráty ćierpieli. Jednák ná
Ioſephus vt ſupra. páńſtwie onym własne ony pány y kápłany Rzymiánie zoſtáwili. Był ná
ten czás Hyrcanus Máchábeyczyk nawyżſzym kápłanem / ktorego brát ro-
dzony Antigonus chcąc z páńſtwá onego zepchnąć / długą z nim woynę zá
Oſtátni potomek pomocą Pártow zwodźił / y dowiodł tego / iż brátá z páńſtwá wygnał. Rzy-
Dawidow vkrzy- miánie woyną oną dwu bráćiey obráżeni / Márká Antoniuſzá do źiemie Zy-
żowány. dowſkiey wyſłáli. ktory Antigoná poimánego vkrzyżowáć y zábić roſkazał /
Herod ná krole- oſtátniego iuż potomká onego po żeńſkiey płći / ze krwie Dawidowey. A zá
ſtwo náſtąpił. roſkazániem Senatu / Herodá ſyná Antipátrá Idumeyczyká obcego / kro-
lem Zydowſkim vczynił. Herod ſię zás ſtárał / áby on wygnány z páńſtwá
Hyrcanus zábity był. y ták koniec ſię ſſtał Dawidowemu páńſtwu / iż żaden
z iego krwie áni męſkiey / áni żeńſkiey / iuż ná nim nie śiedźiał / á obcemu w rę-
kę ſię ono páńſtwo doſtáło / áby CHRISTVSOWI Meſſyaſzowi / ktory ſię
krolem Zydowſkim / ze krwie Dawidowey vrodźił / mieyſce ſię dáło / á ono ſię
Gene: 42. proroctwo Jákobá Pátriárchy zyśćiło. Acz Pan IESVS świeckiey czći y
krolowánia nie vżywał / áby nas wzgárdy rzeczy tych źiemſkich náuczył / á do
niebieſkiego wiecznego y lepſzego kroleſtwá nas pociągnął : iednák z rodzá-
iu práwym był krolem Zydowſkim y Synem Dawidowym / y ná ſtolicy iego
Luc: 1. iáko oycá ſwego / wedle słow Anyelſkich do PANNY / śiedźiał / iuż wieczny á
nieodmienny krol.
4. Zárázem y kápłáńſtwo nawyżſze z onego rodzáiu Máchábeyczykow wy-

ſzło. Bo

szło. Bo ácz był po Hyrkanie ná nie wstąpił Aristobolus z tegoż domu Má-
chábeyczykow ábo Assámoneyczykow: ále od tegoż Herodá zábity iest / y ná
iego mieysce / inszego z pospolstwá postáwił Anánelá imieniem / tenże He-
rod / ktory potym z tego vrzedu / y po przyiáźni y zá pieniądze kogo chćiał
stáwił y składał / iáko też to y stárostowie Rzymscy czynili. O czym Jose-
phus y Eusebius y Jeronym ś. dáią znáć / y ták gdy oboie dostoieństwo y
krolewskie vstáło / y kápłáńskie nie wedle vstaw Bożych pomieszáne było:
doskonáły y wielki krol y kápłan nász nieodmienny CHRISTVS IESVS ná-
stąpił / wedle porządku Melchisedechá.

3. Kápłáństwo się zmieszáło.
Iosephus antiquit: lib: 20. cap: 8.
Euseb: lib: 1. cap: 6.
Hieron: in Daniel: cap: 9.

Nákoniec czás był pogodny przyszćia wielkiego zakonodawce y mistrzá
prawdy / gdy stáry zakon sektámi błednymi ludźi y doktorow vpornych y
fałszywych / zárážony był / y prawdá w nim ludźiom záćmiona byłá. Tákich
sekt było kilás bárzo znácznych / á naprzednieysza Pháryzeuszow / o ktorych
pisze Jeronym ś. iż nie dawno byli przed przyszćiem Chrystusowym powstá-
li. Byli przodkowie ich dwá / Zámmái y Hillel / ktorzy mieli wiele swoich wy-
myślnych nád zakon Boży zabobonow y podánia od stárszych / przy ktorych
vpornie stáli / iáko ślepi idąc zá ślepemi. Twierdźili / iáko Josephus o nich
pisze: iż wszytkie spráwy ná świećie / przygodom y szczęśćiu przypisowáć sie
máią. o duszách / iż z iednych osob w drugie po śmierći żywe osoby wcho-
dzą / iáko y Pythágorowie trzymáli. y dla tego o Pánie nászym rozumie-
li / żeby w nim duszá byłá Eliaszá ábo Jeremiaszá. Ci iáko o nich Pan
mowi / text zakonu Bożeg złemi wykłády wywracáli y psowáli. Byli zwierz-
chu ostrego żywotá / ále wewnątrz pokrytośći y złośći pełni / y iáko iászczur-
cy rodzay / iad od oycow złey náuki bráli.

5.
4. Zakonna prawdá zła náuką zárážona.
Sekty v Zydow przed przyśćiem Messyaszá.
Hiero: in Isa: cap: 8.
Pháryzáyska sektá.
Iosephus lib: 18. cap: 2. Antiq.
Matth: 16.
Matth: 5. 6.

Drudzy byli Sáduceuszowie / ktorzy dáleko mieli gorsze y sprosnieysze
błedy z strony zakonu y wiáry. Nic o zmartwychwstániu ćiał nie wierzyli /
áni o ányołách y duchách: y náuczáli iż duszá z ćiáłem vmiera / iáko o nich pi-
sze Josephus. Byli grubych y nieludzkich obyczáiow / dla ktorych lud po-
spolity wolał z Pháryzeuszámi przestáwáć. Jednák ći kośćiołem y ofiárámi
zakonnemi nie gárdźili / ále spolne z inemi mieli.

6.
Sáduceuszow sektá druga.
Acto: 24.
Iosephus lib: 18. cap: 2. & de bello Iudaico lib: 2.

Byli y Esseni / o ktorych mowi Josephus / ktorzy ofiar wkośćiele Sá-
lomonowym nie czynili / mieniąc sie mieć iákieś świętobliwsze cerimonie.
Byli iákoby Sámáritani. Nie przyimowáli Prorokow iedno księgi Moy-
zeszowe. Jednák nalepszego nád ine żywotá byli.

7.
Trzećia sektá Essenow.
Iosephus vt supra.

Nástáłá też byłá sektá Herodianow / ktorzy gdy widźieli iż krolestwo
z rodzáiu Dawidowego wyszło / á iż po ostátniey Dawidowey krwi nástąpił
Herod: wedle pismá Jákobá Pátryárchy / Herodá mieli zá Messyaszá / ktory
od Rzymian dány / ná ono krolestwo nástąpił. Byly y inne sekty ktoremi sie
prawdziwa náuká y zakon zámulał. O wszytkich ták nápisał Tertullian:
[Heretykowie Zydowscy byli: Dositeus Sámáritan / ktory napierwey Proro-
ki iákoby nie mowili Duchem ś. odmiátał: y z iego błedow y korzenia pocho-
dźili Sáduceuszowie / ktorzy o zmartwychwstániu nie wierzyli. Potym
Phárisеuszowie / ktorzy do zakonu przydátki czynili / y od Zydow sie dźieląc
tákie imie słuszne zá to odnieśli / (bo Phárisеusz iest iáko odłączony.) Byli
y Herodiani / ktorzy Herodá zá Christusá mieli.] y ták był nárušzony y ná-
chylony stan oney Synágogi / y ná krolestwie y ná kápłáństwie y ná zakon-
ney náuce / ktora zá przyszćiem Páná nászego vpáść miáłá. á nápráwiony y
do swey doskonáłośći kośćioł ś. przywiedźiony miał być / nie przez człowieká
y Proroká / ále przez Syná Bożego Messyaszá práwego Bogá. iáko Amos
Prorok nápisał: [Podniosę / práwi / ná on czás przybytek Dawidow / ktory
vpadł / y pobuduie dźiury murow iego / y to co vpádło náprawie.] Máło zo-
stawáło w onym ludu práwych Jsráelczykow / w ktorych sie kośćioł ś. do-
chowywał / wielkiey było tedy nápráwy potrzebá.

8.
Czwarta sektá.
Epiph: Panar: lib: 1. cap: 10. & 19.
De præscr: hæret: cap: 45.
Amos 9.
Acto: 15.

9. *Pogánie iáko przed Chrystusowym przyściem popsowani.* Rom: 1. 1. Mach: 8.

A o Pogáńskich narodách co mowić? Jeśli tám / gdźie od Bogá zakon był dány / ciemnośći tákie nástapiły; á coż v Pogan / ktorzy ſadow y praw y náuki Bożey ták piſáney y podáney nie mieli? o Boże iákie tám ciemnośći / iákie báłwochwálſtwá / iákie złośći y ſproſnośći / y przećiw práwu przyrodzonemu zákwitnely / o ktorych Apoſtoł mowi: Rzymiánie / ktorzy z przodu wielkimi przyrodzonymi cnotámi ſłyneli / iáko piſmo ie wyſławia / w złośći / morderſtwá / nieczyſtośći / okrućieńſtwá w tákie vpádli / iáko ſie niżey powie / iż im końcá y podźiwienia nie sſtáie / iácy byli oni ich Ceſárze / prawie wszyscy / poki ſie CHRISTVSOWI nie podáli. Inne tákże narody y iezyki od nich ſie iáko od głowy wszytkiego świátá vczyły / y lepszemi nie były; ná wielkie ſie grzechy y ſłużby dyabelſkie w nieznośney ślepoćie vdáiąc. Czás tedy był gdy ſie ták bárzo y názbyt nád inne przeszłe wieki świát zepſował / áby ten przyszedł / ktoryby wszyſtek świát rządem / y náuką / y pomocą / á łáſką ſwoią y przykłádem cnot ś. náprawił.

10. *Pogáńſcy prorocy. Sybille.*

Mieli też Pogánie ſwoie proroki / ktore im Pan Bog dawał / ktorzy o przyśćiu tego Meſſyaszá y zbáwićielá świátá opowiádáli. Jáko Jſráelczykom dał Pan Bog proroki / ták y Pogánom tę łáſkę dał / iż mieli Merkuryuszá / Triſmegiſtá / Hidáſpá / y Sybille / iáko proroki ſwoie.

11. *Piſmo Sybil Auguſtus zbieráć kazał.* Tacitus lib: 5. Annal.

12. Lib: 1. contra Iouinianum.

O Auguśćie pierwszym Monárſze Rzymſkim / pod ktorym ſie CHRISTVS narodźił / ktorego Ewángelia wſpomina / piszą Pogáńſcy zacni piſárze: iż będąc do wiádomośći o rzeczách Boſkich chćiwym / pilnie po wszytkim świećie páńſtwá ſwego zbieráć roſkazał / piſánia y wierſze ſtárych Sybil wszytkiemu świátu ſławnych. Były to Sybille pánny / ktorym Pan Bog / iáko Jeronym ś. mowi / dla czyſtośći pánieńſkiey / dał duchá prorockiego / iż wiele o przyszłych y dálekich táiemnic wiáry ś. nászey opowiádáły / o iednym Bogu / y o národzeniu Bogá w ćiele z Pánny bez mężá / o męce y śmierći iego / o przyszłym ſądźie / y innych członkách wiáry powszechney nápiſáły. W czym ſie dźiwna opátrzność Boſka ku ludźiom pokázuie / iż y Pogáńſtwá nie zápomniał / dáiąc im te Sybille / ktore im o iednym Bogu / y o Synu Bożym / ktory w ćiele przyść ná świát miał / prorokowáły.

13. *Oſtátnia Sybillá Kumæa Włoſka.* Hiſtor: cap: 8. 10. Sybil. Solin: hiſt: cap: 4. Dion: Halicar: hiſt: Rom: lib: 4.

Do Rzymu wierſze Sybil zebráne. Lact: lib: 5. cap: 6. Tac: lib: 5. Annal.

Zákazáne czytánie Sybil. In Auguſto.

Piszą iż ich było dźieśięć / á bárzo ſtárych wiekow. oſtátnia Włoſka Kumęa / iáko Solinus nápiſał / żyłá zá czáſow Tárquiniuszá / ktorego pysznym zwano / krolá Rzymſkiego / przed sześćią ſet lat y dáley / nim Chriſtus przyszedł. á inne przed nią dáleko ſtárſze były w Aſiey / w Greciey / y w Africe. Wierſze y piſmá ich zebráne były / y do Rzymu wnieśione zá czáſu tegoż Tárquiniuszá pysznego / iáko piſze Dionyſius / y w Cápitolium chowáne były. A gdy Cápitolium z onymi wierszámi w kilá ſet lat potym zgorzáło: znowu Rzymiánie iáko nász Láktántius z Wároná pogániná nápiſał / wyſłáli ná wszytek świát poſły / zbieráć onych Sybil piſmá / y przynieſli ich tyśiąc wierszow do Rzymu. iáko y Tácitus nápiſał. y przydáie tenże Tácitus / iż ten Auguſt Ceſarz te wierſze / máło co przed Národzeniem Chriſtuſowym dał ná rozſądek y vznánie prawdy ich / kápłanom ſwoim namędrszym. Ktore gdy pochwalili / y zá prawdźiwe vználi: zákazał pod gárdłem / áby ich nikt domá nie miał / áni ich czytał. Przydáie Suetonius / iż tenże Ceſarz ine wszytkie kśiegi wieszczkow Láćińſkie y Greckie popalić kazał; ſáme Sybil zoſtáwił / y pilnie ie we dwu złotych ſkrzyniách / w kośćiele Apolliná chował.

14. *Auguſt ołtarz Chryſtuſow poſtáwił.* Suid: in verbo Auguſt. Nice: lib: 1. cap: 17. Ced: in comp: hiſt.

Z tychże wierszow Sybil one wyczerpnął táiemnice / o nowym Krolu ná zbáwienie świátu dánym / ktory ſie miał z Dźiewice vrodźić. y poſtáwił mu ołtarz ábo obraz ná Cápitolium w Rzymie z tákim napiſem: Ara primogeniti Dei. Co nápiſał Suidás / Nicephorus / y Cedrenus: y ſtąd do tego czáſu ono mieyſce w Rzymie / gdźie dźiś ieſt kośćioł Pánny naświetszey / zowie ſie / Ara cœli. Gdźie też widźiał ten Ceſarz ná powietrzu w ſłonecznych pro-

nych pro-

nych promieniách pánnę z dźiećiątkiem. Do czego mu y drugie obiáwienie pomogło/ iáko ćiż piſzą / gdy tenże Ceſarz/ Apolliná ſwego Bogá / ktorego miał zá oycá/ iáko mowi Suetonius/ y ktoremu był w ſwoim pálacu kośćioł zbudowáł/ o niektore przyſzłe wiádomośći pytał: odpowiedź odnioſł / ktorą ſię ten tám czárt poniewolnie z Boſkiego roſkazánia potępić y wyznáć moc národzonego CHRISTVSA muśiał. Wierſze ſą Láćińſkie odpowiedźi iego: Me puer Hebræus diuos Deus ipſe gubernãs : Cedere ſede iubet, triſtemq́ redire ſub orcum. Aris ergo dehinc tacitus abſcedito noſtris : Dźiećię/ práwi/ Zydowſkie/ ktore bogámi rządźi ſámo Bogiem będąc(to ieſt/ ktorego fałſzywi bogowie iáko prawdźiwego Bogá ſłucháią) vſtąpić mi / y wroćić ſię do piekłá kazał. y przeto iuż milcząc od mego ołtarzá odchadzay.] To piſzą ći ktorzy ſię wyżſzey wſpomnieli.

Suid: Niceph: vt ſupra.
Sueton: in Auguſt: cap: 94.
Czárt prawdę wyznáć muśiał.
Niceph: lib: 1. cap: 17.
Suid: in Auguſt.

15\. To bárzo pewna/ iż máło co przed národzeniem CHRISTVSA, ſzátáni/ ktorzy Pogány zwodźili/ w ſłupiech y kośćiołách/ ktore im budowáli/ mieſzkáiąc/ y tám im odpowiedźi ná ich pytánia zdrádliwe dáiąc/ á zá bogi ſię máiąc/ zámilkli/ iż ſię nikt dopytáć iuż v nich prorokowánia ich nie mogł. y nápiſał Cicero o tymże Dyable Apollinie w Delphis/ do ktorego wſzytek świát Pogáńſki ná pytánie y ofiáry iemu przychodźił/ te słowá: [Czemu w Delphis odpowiedźi boſkich iuż nie máſz/ nie tylo zá náſzych lat/ ále y dawniey? Gdy ich (to ieſt wieſzczkow) tym przypieramy: powiádáią/ iż ſtárośćią moc onego mieyſcá wywietrzáłá / w ktorym zá dechem oney źiemie Pythia myślą wzburzona / odpowiedźi czyniłá. Mnimał by / iż o winie y o potráwie iákiey mowią/ ktore ſtárośćią wietrzeią.] Ták Cicero żártował z onych Bogow/ ktorego gdyby byli Pogánie ſłucháli/ mowi Arnobius/ wygránaby náſzá byłá.

Vſtáły báłwochwálſkie proroctwá gdy Chriſtus przyść miał.
Cic: lib: 2. de diuin.
Aduer: Gentil: li: 3.

16\. Stárzy y pierwſzy Chrześćiánie/ bárzo mocno y potężnie Pogány w ich báłwochwálſtwie tymi wierſzámi Sybil przegániáli y przemagáli/ y iednego im Bogá práwego y Syná iego wćielonego/ y zá nie vkrzyżowánego/ z onych proroctw ich vkázuiąc. Bo ſámi piſmá onego wielką pilnośćią dochowáli/ ſámi o prawdźie ich proroctw niepodeyźrzáney świádczyli. Y Cicero Sybille proroctwo przyznawáiąc o Krolu przyſzłym/ ktoremu wſzyſcy poſłuſzni być/ dla záchowánia zbáwienia ſwego mieli/ opowiáda. Y Virgilius iáśnie mowi o przeczyſtey PANNIE/ y o kroleſtwie Syná Bożego wedle proroctwá Sybil onych. A y ſámi Apoſtołowie święći/ tych Pogáńſkich y Sybil świádectw ná vpámiętánie niewiernych vżywáli. Bo nápiſał Clemens Alexándrinus Páwłá ś. słowá / ktorych ná piśmie nie mamy / ále ie ludźie z iego kazánia pámiętáli/ ktore tákie ſą: [Bierzćie (mowił Apoſtoł Páweł) Greckie kśiegi/ poznayćie Sybillę/ iáko o iednym Bogu dáie znáć/ y o tym co miáło być. Bierzćie Hidáſpem/ á czytayćie/ á naydźiećie iáśnie opiſánego Syná Bożego/ y iáko przećiw iemu wiele krolow powſtáwáć mocą ſwoią mieli/ y przećiw tym/ ktorzy imię iego noſzą/ y iemu wierni ſą / y o przyſzćiu y ćierpieniu iego.] To ten ſtáry Doktor Clemens z kazánia Páwłá ś. przez podánie zoſtáwił. Był to Hidáſpis iáko y Triſmegiſtus mędrcy Pogáńſcy/ ktorzy duchem proroćkim Bożym nádchnieni / Greckim piſmem / nie tylko o iednym Bogu / ále y o Synu iego y Duchu ś. y o innych wiáry náſzey táiemnicách piſáli y prorokowáli.

Sybil wierſzámi Pogány przemagano.
Cicero 2. de diuin.
Iam redit & virgo redeunt Saturnia regna. Eglog: 4.
Páwłá S. słowa pámiętáne o Sybillach.
Clem: Strom: lib: 6.
Hidáſpis y Triſmegiſtus.

17\. Piſze Origenes/ iż dla tego nálegánia tym piſmem Sybil/ pogánie zwáli Chrześćiány Sybilliſtámi. Y Iuſtinus męczennik świádczy/ iż Ceſárze Rzymſcy/ widząc iáko piſmem Sybil Pogány przekonywáli Chrześćiánie: zákazáli pod gárdłem áby ich nikt nie czytał/ tákże y tego Hidáſpá y Triſmegiſtá. Y ták one piſmá poginęły/ á zwłaſzczá / gdy Dioclecian Ceſarz po wſzytkim świećie palić ie kazał: iż ich dźiś ábo nie mamy / ábo co troche v ſtá-

Sybilliſtami zwano Chrześćiány.
Orig: contra Celſum lib: 5.
Iuſtin: orat: ad Anton: pium.

rych Doktorow náleść śię ich ſłow może/ zwłaßczá v Láktánciuſzá/ ktory piße/ iż zá iego czáſu/ (á żył około Roku Páńſkiego 330.) Kumany Sybille wierße trwáły. Lecz nam ſtoi zá ßkode/ gdy mamy piſmá Prorokow świętych/ ktore śię pilniey dochowáły/ y potężnieyßą ná vmocnienie wiáry náßey/ powage máią.

18. *Rodzay Páná náßego wedle ćiáłá.* Matth: 1.

Rodzay P. IESVSA Meſſyaßá wedle ćiáłá opiſuią Ewángeliſtowie/ vkázuiąc iż był ſynem Dawidowym. Jáko y Anyoł go ták w onym do PANNY poſelſtwie zowie. A iż P. IESVS krwie ludzkiey nie wźiął iedno z przeczyſtey mátki: pewna rzecz być muśi/ iż mátká iego MARIA byłá corká Dawidowá/ y ze krwie krolewſkiey pochodząca. Boby ináczey CHRISTVS nie był Synem Dawidowym wedle ćiáłá. Co y po tym znáć/ iż Joſeph oblubieniec przeczyſtey PANNY/ będąc tegoż domu Dawidowego/ z inßego pokolenia y domu/ iáko ſpráwiedliwy y práwá Bożego poſłußny/ żony ſobie bráć nie mogł. Bo ták P. Bog roſkazał. A nie tylko z krolewſkiego rodzáiu byłá/ ále y z kápłáńſkie°/ iáko tenże Anyoł mowi o Helżbiećie ktora byłá z corek Aaronowych/ iż iey byłá powinna. Te dwoie pokolenia Aaronowe kápłáńſkie y Judſkie/ ábo Dawidowe krolewſkie/ ſpolne małżeńſtwá miáły. Jáko piſmo o Joiádźie nawyżßym Kápłanie mowi/ iż żonę miał Jozábet/ corke Jorámá krolá/ á śioſtrę Ochoziaßá ſyná iego: y dla tego/ iáko śię wyżßey o Máchábeyczykách rzekło/ kápłani iáko po mátkách z Dawidowego potomſtwá idący/ ná ſtolicy Dawidowey máło co przed przyßćiem Chriſtuſowym śiedźieli.

Corká Dawidowá Pánná Mária.
Num: 36.
Pánná Mária y rodzáiu kápłáńſkiego.
2. Par: 12.

19. *Rodzicy Pánny naświętßey Ioáchim y Anná.* Damaſce: lib: 4. cap: 15. Hippo: apud Nicepho: lib: 2. cap: 3. Epiph: hær: 9. Orat: in Natali D.

Joáchim y Anná rodźicy byli przenaświętßey PANNY. Joáchim iáko piße Dámáſcenus/ był z rodzáiu Dawidowego krolewſkiego/ á Anná byłá z rodzáiu Aaronowego kápłáńſkiego/ iáko Hippolitus męczennik świádczy. Co niektorzy mniemáli/ áby ś. Anná trzech mężow miáłá: to śię przyimowáć nie ma/ iáko rzecz bez żadnego gruntu. O czym śię przy iey żywoćie nápiſáło. A gdy w małżeńſtwie długo byli niepłodni/ mowi Epiphánius/ od Bogá coreczkę vprośili/ y zwiáſtowánie o niey Anyelſkie mieli. Co y Grzegorz Nyſſeńſki twierdźi.

20. *Wychowánie naświętßey Pánny.* Lib: 2. cap: 3.

O wychowániu tey przeczyſtey PANNY/ Nicephorus z Euodiuſzá/ ktory ná Antiocheńſkie Biſkupſtwo po Apoſtołách náſtąpił/ te ſłowá kłádźie. [Gdy miáłá trzy látá/ do kośćiołá ofiárowána ieſt/ y tám przy Páńſkim przybytku/ przemießkáłá lat iedennaśćie/ á potym z rąk kápłáńſkich Joſephowi do ſtráżey dána ieſt. v ktorego gdy trzy mieśiące przemießkáłá: ono weſołe poſelſtwo od Anyołá przyiełá/ y vrodźiłá świátłość świátá tego/ máiąc lat piętnaśćie/ 25. dniá Decembrá.

21. *Oddawánie dźiatek do kápłanow.* 1. Reg: 1.

Był obyczay w ſtárym zakonie/ oddáwáć dźiatki oboiey płći do kośćiołá/ to ieſt do rąk Kápłáńſkich/ z ślubu iákiego. iáko o tym ieſt o Annie y Sámuelu w kśięgách Krolewſkich świádectwo. Y było rodźicom wolno ábo ie tám iuż ná ſłużbie Bożey/ gdy ſámi przyzwolili/ zoſtáwić: ábo pieniądzmi do pewnych lat wykupić/ iáko o tym práwo było Boże. Było też przy onym kośćiele Sálomonowym wiele mießkánia/ ná tákie poślubione oſoby/ ná niewiáſty y ná męże oſobno rozdźielone. W tákich komorách/ mowi piſmo/ Jozábetá żoná nawyżßego kápłaná Joiády/ w kośćiele Páńſkim/ táiemnie do śiedmi lat przechowáłá/ dla Atáliey okrutnice/ brátá ſwego Joáſá. w tákich komorách y oná Anná wdowá mießkáłá/ o ktorey piſmo mowi: iż w kośćiele mießkáłá we dnie y wnocy: to ieſt w tych przy kośćiele przyśionkách y komorách/ ktorych tám było bárzo wiele/ ná rozmáite perſony rozdźielne/ y ná kápłany ktorzy z dáleká dla ſłużby Bożey przychodźili/ y tám po kilku mieśięcy przemießkiwáli/ á záś śię do miaſt ſwoich wrácáli.

Leuit: 27.
Mießkánia przy kośćiele.
4. Reg: 11.
Lucæ 2.

22.

Jeſt y w kśięgách Máchábeyſkich wzmiánká o Pánnách kośćielnych/

ktore

ktore sie z Biskupem Oniaszem do modlitwy przeciw Heliodorowi schodzi- *Pánny kościelne.*
ly. A iesżcze y zá Moyzeszá / gdy dom Boży był z namiotow y z skor / mowi 2. Mach: 3.
pismo / były niewiásty pilnuiace v drzwi przybytku onego / o ktorych iest też Exod: 38.
wzmiánká zá Helego y synow iego/ktore świátem wzgárdziwszy/służby Bo-
żey pilnowáły. dáleko wiecey tákich było / gdy kościoł táki zmurowány był 1. Reg: 2.
z swoimi dwory y mieszkániem/ w ktorych/ iáko pisze Josephus/przy zburze-
niu Hierusálem / dwoie sie woyská sobie przeciwne záchowáć y stánowić Iosephus antiquit:
mogly. Nic w tym wątpić nie potrzebá/ iż były iáko klasztory v nas/ miey- vt infra.
scá przy tym kościele ná białegłowy / y ná mężczyzny / ktorzy sie ná służbe
Bożą poślubiáli/ ábo do czásu/ ábo do żywotá.

A te Pánny co do czásu oddawáne były ná te nabożne do służby Bożey 23.
mieyscá: gdy látá miáły / kápłani ie oddawáli rodzicom / gdzie w małżeń-
stwo sobie przystoyne wstepowáć mogły. Jáko tá naświetsza PANNA od-
dána do swego domu/ zá Josephá zmowiona byłá / z ktorym sie ná spolną
czystość zmowiwszy/ono Anyelskie zwiástowánie odniosłá. Bo w tym nikt
wątpić nie może/ iż przenaświetsza PANNA, záślubioną czystość y dziewi- *Záślubiona czy-*
ctwo swoie wiecznie oddáne P. Bogu miáłá. Co sie z słow iey do Anyołá *stość mátki Bo-*
bárzo iásnie pokázuie/ gdy ná poselstwo ono o Synie przyzwolić dla poślu- *żey.*
bionego dziewictwá niechce; áż vpewniona zostáłá od Anyołá/ iż nie z mę-
żá / ále z Duchá ś. bez vłomności swego dziewictwá powić Syná Bożego
miáłá. O czym śś. Doktorowie nászy szeroko náuczáią/ Augustinus/ Nysse-
nus/ y inni. Joseph też żadney inney nigdy oblubienice nie miał okrom tey /
ktora mu nie do małżeńskiego łożá / ále do straży czystości iey / dla ludzkiey
przymowki y podeyźrzenia w przeczystym rodzáiu / oddána byłá. Bo ácz
Ewángelia miánuie bráciá Christusowe/ ále nie z Jozwá/ lecz z innych po-
winnych Jozwowi / ábo y po mátce Páná nászego/ ktorzy od siostr Anny ś.
pochodzili.

Rok Národzenia Páná y Bogá nász-ego IESVSA CHRISTVSA.

Ok ktorego sie Messyasz CHRISTVS Syn Boży Bog y 1.
człowiek práwy/wedle człowieczeństwá z PANNY przeczy- *Rok y czás Náro-*
stey vrodził / áby odkupienie y zbáwienie násze tu ná ziemi *dzenia Páńskie-*
spráwił / ták iáko pisze Ireneus y Jeronym ś. y Clemens *go.*
Alexándriyski; był czterdziesty y pierwszy pánowánia Oktá- Iren: lib: 3. cap: 26.
wiuszá Augustá / ktory wszytkim ná on czás napierwszy po Hier: in Isa: cap. 21.
Juliusie z Rzymian/ sam ieden władnął/ iáko ś. Lukasz námienił/ mowiąc: Clem: Strom: lib: 1.
iż wszytek świát popisowáć ná pogłowny pobor roskazał. Ten rok był po Luc: 2.
fundowániu miástá Rzymskiego siedmsetny/ piećdziesiąty pierwszy/ iáko ná
on czás Rzymiánie liczyli. á Herodowego w Żydowstwie krolowánia rok
29. á od początku świátá roku sie dopytáć pewnego bárzo trudno. Ile v-
czonych y w piśmie biegłych / tyle rożności y mniemánia. te látá ináczey
Græcy / ináczey Rzymski kościoł / ináczey wedle Bibliey z Żydowskiego ie-
zyká / ináczey wedle siedmdziesiąt przełożoney / od stworzenia świátá liczy.
Wedle 70. liczy sie lat od stworzenia świátá do CHRISTVSOWEGO ná-
rodzenia 4608. wedle nászey Bibliey Láćińskiey popráwioney lat 4022. 2.

Mieysce národzenia Páná nászego było Bethleem / iáko Ewángelia *Mieysce Národze-*
oznáymuie / miásto Dawidowe w ktorym sie też Dawid vrodził. Ktore ná *nia Páńskiego.*
págorku wzdłuż zbudowáne/ przy końcu murách miáło iáskinią kámienną/ *Iáskinia przy mu-*
w ktorey byłá stáynia/ iáko pisze Jeronym ś. y żłob w niey wykowány/ w kto- *rach.*
Hier: epist: 18. ad Marcellam.

rym było

Athan: ſerm: de Natiuit: apud Lipoman: Tom: 8. Damaſc: Carmine de Natali Chriſti. Hieron: epiſt: 27. Naz: orat: de Nata. Nyſſ: de Chr: gener. Cyril: Catech: 12.

rym było dźiećiątko P. IESVS od mátki w pieluchách położone. O tey iáſkini y S. Athánáſius powiáda y Dámáſcenus / ktora potym w wielkiey czći v Chrześćian byłá. A iż tám ná on czás w tey ſtáyni był woł y ośieł / y to świeći oycowie twierdzą / y proroctwo o tym Iſáiaſzá przywodzą. Iáko tenże Ieronym / y Názyánzenus / y Nyſſenus / y Cyrillus. W tákiey pokorze y pogárdzeniu y vboſtwie Pan niebá y źiemie náſtáć / y ſwoy ná źiemi żywot záczą̄ć / dla nas ku przykłádu raczył.

Iáko ſię národzenie Páńſkie przez Anyoły y páſterze wziáwiło / piſze Ewángelia.

Rok Páńſki I. opuśćiwſzy przeſzłego roku ſześć dni. Auguſtá 42.

I. *Trzey Krolowie.*

Theoph: in Math: 2. Leo ſerm: de Epipha: 1. 2. 3.

Epiph: in compendio doctr.

Comment: in Platon: Timęum.

Obrzezániu Páńſkim piſze ś. Łukaſz. O trzech Krolách S. Máttheuſz. o ktorych to ſię tu dokłáda / iż byli z Arábiey pánowie wielcy / ktorzy ſię krolmi ſłuſznie zwáć mogą / iáko piſmo / przełożone y pány miaſt / krole zowie. Ták trzyma Theophyláktus y S. Leo y inni. A iż ie Máttheuſz ś. Mágámi zowie / ktore ſłowo nie tylo czárownikom / áley vczonym y mądrym y Aſtrologom ſłuży: dáie ſię znáć / iż byli mądrzy / y we wſzelákich náukách y piſmách Pogáńſkich ćwiczeni. Bo mieli nieiákie / iáko ſię wyżſzey rzekło / o CHRISTVSIE y Bogu ktory ſię vrodźić ná źiemi miał / proroctwá. Acz też piſze Epiphánius / iż będąc z tey ſtrony Arábſkiey ktorą zowią Mágodią / y od niey Magámi ſię zwáć mogli. O nich nápiſał Chálcidius Plátonicus te ſłowá vważenia godne: [Ieſt druga świętobliwſza hiſtorya / ktora o weſzćiu gwiazdy nieiákiey powiáda / ktora nie śmierći áni niemocy opowiádáłá / ále o przyzwoleniu Bogá czći godnego ná obcowánie z ludźmiy pomoc rzeczy ludzkich. Ktorą gwiazdę gdy w nocy vyźrzeli Cháldeyſcy mądrzy mężowie / około gwiazd dobrze ćwiczeni / ſzukáli świeżo národzonego Bogá / y nálazſzy on máieſtat dźiećinny / vczćili / y ofiáry tákiemu Bogu przyſtoyne oddáli.] To Pogánin z podánia ſtárych oycow miał.

2. *Nie byli dwu lat ná drodze.*

Chryſ: in Matth: 2. Aug: ſer: 2. de epiph. Hier: epiſt: 14. & 17.

A co mowią drudzy iż dwie lećie drogi mieli / á do Zydowſkiey źiemie ták nierychło przyiácháli: to nie ma być wierzono. gdyż wedle zwyczáiu Kátholickiego kośćiołá / trzymáć mamy: iż tego dniá ktorego ſię Pan náſz národźił / gwiazdá ſię im vkazáłá / á záraz ſię zmowiwſzy y wypráwiwſzy do Ieruſálem / przyiácháli dniá trzynaſtego po Bożym národzeniu / iáko ś. Chryſoſtom / Auguſtin y Ieronym oznáymuią.

3. *Do Egyptu vćiekánie.* Iſaiæ 19.

Athan: lib: de incarnat: Verbi. Orig: homil: 3. in diuerſ. Euſeb: de demonſtrat: lib: 6. cap: 20.

Tegoż roku vćiekáiąc przed Herodem Ioſeph z dźiećiątkiem y mátką iego do Egyptu zábieżał. Co ſię tám dźiało z Pánem náſzym / żadney pewney wiádomośći nie máſz: okrom tego co Iſáiaſz dawno przedtym opowiedźiał: iż P. Bog w leguchnym obłoku / to ieſt / w dźiećinney náturze ludzkiey / wniść miał do Egyptu / y zá tym poruſzone báłwany Egyptu y ſercá ludzkie ſtruchleć y przeſtráſzone być miáły. Dla tych ſłow Iſáiaſzá proroká / piſzą niektorzy / á zwłaſzczá Athánáſius y Origenes / y Euſebius / iż ſkoro wnieśiony ieſt Pan IESVS do Egyptu / dyabli z kośćiołow ich vćiekáli / y wſzytkich przeſtráſzyli / y ſłupy y báłwany ich vpadáły. Egypt wſzytkim Grekom y narodom wielką był przyczyną do czárow y báłwochwálſtwá y ſłużby dyabelſkiey. Bo z niego bárzo ćwiczeni około tych zabobonow wychodźili / Aſtrologowie / y Wieſzczkowie / y Philoſophowie. Ktore báłwochwálſtwo iż przyſzćiem y náuką Páná IESVSOWą vpáść po wſzytkim świećie miáło: dla tego moc dźiećińſtwá y obecność Meſſyaſzá y Bogá náſzego dyabli w Egyptćie vczuli. ktory prze-

ſtrách

ſtrách námie czeſto y od Apoſtołow y meczennikow y innych świetych / gdy
do ktorego miáſtá przychodźili / przypadał. O inych cudách w Ægyptcie zá
przyśćiem tám Páńſkim / niepewne ſa powieśći.

4. *Herod boi ſię dźieciećia Páná Ieзuſá.*

Herod pierwßy obcy krol Zydowſki / iáko ſie rzekło / z narodu Pogáń-
ſkiego bedac / bárzo chćiwy do pánowánia / y boiáźliwy názbyt o vtrácenie
kroleſtwá / przez obiecánego krolá Zydowſkiego / o ktorym Prorocy piſáli /
czuł ſie / y miał ná pieczy ſwe rzeczy. Wiedźiał to co ſie przy národzeniu Ja-
ná Chrzćićielá ſtáło / y co ludźie mowili / Meſſyaßá ſie ſpodźiewáiac. Bo
ſie to iáko w iego domu y przy iego dworze dźiało. y był ná to czuyny / ſkadby
ſie ziáwił národzony Meſſyaß. A choć ſłyßeć mogł o Zácháriaśie / o páſte-
rzách / o Symeonie / o Annie / co mowili / y iákie głoſy miedzy ludźie pußczáli:
ále ſie tym nie ták bárzo poruſzył / do zábiegánia ſwoiey w krolowániu niebe-
ſpieczności. Aż dopiero gdy ſie Krolowie wſchodni pokazáli / y do Jeruzá-
lem miáſtá ſtołecznego beſpiecznie przyiácháli / o krolu ſie národzonym pytá-
iac / á ſyny iego miáiac / gdy o gwiaźdźie ná powietrzu widźiáney opowiá-
dáli: poczuł ſie y o ſobie rádźić poczał / pierwey chytrośćia y zdrádą z onymi
Krolmi / á potym mieczem / y niewinney krwie dźiateczek rozlaniem.

5. *Pobićie dźiatek.* *Szaleńſtwo Herodá.*

Pobił dźiateczki od dwu lat vrodzone / áż do tych ktore ſie onego dniá ro-
dźiły w Bethleem y w powiećie wßytkim iego / chcac miedzy nimi zámordo-
wáć kroleſtwá ſwego przeßkode. Lecz práwie ßálał y od rozumu odchodźił /
gdy z Bogiem y proroctwy wßytkimi walczyć chćiał / y iákie miáło być tego
Páná kroleſtwo / nie rozumiał. Chęć go oná do pánowánia záślepiáłá. O
tym iego okrućieńſtwie wßytko Rzymſkie páńſtwo / to ieſt świát wßytek wie-
dźiał / y Pogáńſcy piſárze piſmem to wſławili. Auguſtus / mowi ieden / Ce-
ſárz Rzymſki gdy vſłyßał / iż y dźiatki dwuletnie pomordował / y ſyná ſwego
zábił / rzekł: [Lepiey być v Herodá świnią / á niżli ſynem.] Bo v Zydow wie-
przow nie iadano / y przeto ich nie zábijano. y ták ſie przyśćie ono y národze-
nie ná świát Meſſyaßá / po wßytkim świećie rozgłaßało.

Herod okrućieńſtwem wſławił Chriſtuſá. Macrob: in Saturn: lib: 2. cap: 4.

6. *Zácháriaß od Herodá zábit.*

Mamy poważne Doktory y świete meczenniki / ktorzy to pißą y twier-
dzą: iż tenże Herod Zácháriaßá oycá Janá ś. Chrzćićielá zábić kazał: o to iż
mu onego ſwego ſynaczká wydáć niechćiał. Bo niektorzy Pháryzeußowie y
ſtárßy Zydowſcy z onego iego dźiwnego národzenia / domniemawáli ſie / iż
on był Meſſyaßem. o czym ſłyßac Herod / ßukał go ná zgube y śmierć: á gdy
go doſtáć nie mogł / oycá iego zábić kazał: y zábity ieſt / iáko Pan náß mowi /
miedzy kośćiołem y ołtarzem.

Matth: 23.

7. Petr: Alex: cap: 1. in regul. Cyril: adu: antropom. Origen: in Matth: tract: 26. Nyſſen: de Chriſti Natiuit. Baſil: de humana Chriſti generat. Epiph: de vita & interitu Prophet.

To twierdźi ś. Piotr meczennik biſkup Alexándriyſki (in regulis Eccle-
ſiaſticis, quas ſexta Synodus approbauit) słowá iego ſą: [Herod gdy dru-
giego dźiećiatká ßukał ná śmierć / y nie nálazł: oycá iego Zácháriaßá zábił
miedzy kośćiołem y ołtarzem. á on ſynaczek vćiekł z mátką Helżbietą.] Toż
piße Cyrillus Alexándriyſki / y Origenes / y Gregorius Nyſſeńſki / y Báſilius /
y Epiphánius. A trudno ináczey ony słowá Páná náßego rozumieć: Przyi-
dźie / práwi / ná was krew ſpráwiedliwa / ktora rozlana ieſt ná źiemi / od krwie
Ablá ſpráwiedliwego / áż do krwie Zácháriaßá ſyná Bárachiaßowego / kto-
regośćie zábili miedzy kośćiołem y ołtarzem.] Nie może ſie to rozumieć o
onym Zácháriaßu ktory był ſynem Joiády. Bo y oycowſkie imie inße v niego
ieſt / y nie był on oſtátnim meczennikiem do onego czáſu kiedy to P. Chriſtus
mowił. Bo po nim wiele innych Prorokow zábili Zydowie / á ten oćiec ś.
Janá był oſtátni. Niech nam odpuśći ieden ś. Doktor / iż zá iego wykłá-
dem nie idźiemy.

8. Acto: 5. *Sektá Gálileyczykow.* Antiqu: lib: 18. cap: 1.

Tegoż roku powſtáłá Sektá Gálileyczykow / o ktorey ieſt w dźieiách A-
poſtolſkich / w słowiech Gámálielá. O ktorey piße Joſephus / iż Iudas Gau-
lanites z miáſteczká Gámálá / ten zmowiwßy ſie z Sádochem Pháryzeußem /

odwodźił od tego ludźie / gdy Auguſt Ceſarz Rzymſki pobor / iáko ieſt w Ewángeliey / po wſzytkim świećie wybieráć kazał: áby poborow iáko ludźie wolni / nie dawáli: mieniąc iż ludowi Bożemu tey śię niewoley ćierpieć nie godźi. Doſyć ſámemu Bogu dźieśięćiny dáwáć / y iego ſámego Pánem zwáć / nie Ceſárzá áni Herodá. y ták poburzyli ludźie / y wielką liczbę zá ſobą pociągnęli / rozruchy ná vrząd czyniąc. A Rzymiánie woyſko ná one poſtáli / y Judę onego buntownicá zábili / y iego náśládowce rozproſzyli. Lecz Sektá tá po śmierći Judego trwáłá / y zwano ią Gálileyſką. o ktorey mowi tenże Joſephus: Miłuią / práwi / bárzo ſtátecznie wolność / y ſámego tylo P. Bogá pánem zowią / y wolą vmieráć / y męki wielkie ćierpieć / á niżli człowiekowi śmiertelnemu ten tytuł dáwáć. O tey Sektćie ieſt wzmiánká v ś. Łukaſzá / iż ludźie tákie y Piłat pobił y krew ich z ofiárámi zmieſzał. Ci też twierdźili / iáko piſze Ekumenius / iż śię nie godźi zá Pogáńſkie pány ofiáry czynić. A dla tey Sekty Pan náſz y iego vczniowie iż byli z Gálileiey / mieli ná śię to podeyrzenie / iákoby zákázowáli pánom świeckim pobory dáwáć. y tym Pháryzeuſzowie kuśili Páná náſzego / ále ie dobrze odpráwił.

Zadnego pánem zwáć niechćieli.
Ioſephus ibidem & de bello Iudaico lib: 7. cap: 29.
Lucæ 13.
Dla Gálileyſkiey Sekty Páńſką náuká ćierpiáłá.
Matth: 22.

9.
Theodás.
Antiqu: lib: 20. cap: 2.

O Theodźe ktorego też Gámáliel w dźieiách Apoſtolſkich wſpomina / piſze Joſephus. Zá Stároſty Faduſá w Judei był nieiáki ſzálbierz ná imię Theodás / ten wielki lud do śiebie ná to námowił / áby pobrawſzy máiętności ſwoie zá nim ſzli do Jordanu rzeki / prorocką ſobie doſtoyność przypiſuiąc / á to obiecuiąc / iż ſłowem rzekę onę rozdźielić miał / y przechod im łácny vczynić. y dáło mu śię wiele ludźi ná to námowić. Ale Fadus / náiáchał ie z rotámi konnemi / y wiele ich pobił / y poimał. ſámego Theodę / poimánego śćiąć y głowę iego do Jeruzálem zánieść kazał.

10.
Przemieſzkánie w Ægyptćie lat 7.
4. Reg: 4.

11.
Trwogi w domu Herodá przed śmierćią.
Ioſeph: ant: lib: 17. cap: 8.
O śmierći Herodá.

Przemieſzkał Pan IESVS w Egyptćie lat śiedm / áż śmierć Herodá záſzłá. gdźie z mátką ſwoią przeczyſtą wielkich niewczáſow záżył. Ten Herod nim vmárł / wielkie y nieſłychánie w domu ſwoim niepokoie y troſki vczuł / ktorymi go P. Bog iáko okrutniká wielkiego y wilká ná ludzki narod / ſłuſznie karał / iáko piſze Joſephus. Gdy w ćięſzką y długą chorobę vpadł / dowiedźiał śię ná ſyná włáſnego Antipátrá / ktory po nim wſtąpić ná krolestwo miał / iż go otruć chćiał / y poimánego pięć dni przed śmierćią zábić kazał / á przed tym kilá lat dwu tákże ſynow ſwoich Alexándrá y Ariſtobolá zábił. Sam też w onych troſkách y chorobie teſkniąc / przekłoć śię nożem chćiał / by mu go było nie odięto. A to go nabárźiey boláło / iż rozumiał że śię Żydowie z iego niemocy y nieſzczęśćia rádowáli / y śmierći iego z weſelem czekáli. y dla tego śioſtry ſwey Sálomy y źięćiá Alexá prośił / y záklął iáko mogł namocniey: áby przednieyſze Żydy / ktore iuż w więźieniu miał / ſkoroby duchá wypuśćił / pozábiiáć kazáli / áby iego śmierć płakániem śię iákim vczćiłá. y ták pełny złośći y grzechow y iádu / ná P. Bogá śię y ná ſądy iego nic ogládáiąc / bez pokuty y nádźieie w roſpáczy vmárł. O iego złośćiách y okrućieńſtwie pełne ſą kśięgi tego Joſephá. Táki koniec máią okrutnicy ktorzy w ſzczęśćiu bogámi śię być mniemáią / ná przyſzłe ſwoie przygody niepomniąc: w ktorych gdy iáko ludźie vwiezną; bez ćierpliwośći y pokorney pokuty w roſpácz wpadáią / y ná Bogá śię gniewáiąc / iż im tego co chcą nie dopuśći / giną. Żył lat 67. krolował 37.

Koniec okrutnikow.

Ioſ: ant: libr: 17. cap: 12.

12.
Archelaus Krol.
Zydowie niechćieli Krolá.

Po iego śmierći / ſyn iego Archelaus iáchał do Rzymu do Auguſtá proſząc áby mu oycowſkie kroleſtwo potwierdźił / ktore mu teſtámentem oddał. Brát też iego Herod Antipá o toż támże iáchawſzy prośił. A ſtárſzy Żydowſcy z Jeruzálem do tegoż tákże Auguſtá 50. poſłow wypráwili / do ktorych ći co w Rzymie mieſzkáli Żydowie / ktorych było ná ośm tyśiecy / ſkupiwſzy śię / prośili Ceſárzá / áby im wedle ich praw żyć dopuśćił / á krolá im żadnego nie dawał / iedno ſam ich krolem był / y one przez ſtároſty rządźił. Auguſtus

wſzyſtkich

wßyſtkich wyſłuchawßy / ná trzy częśći ono kroleſtwo rozdźielił. połowicę
dał Archelauſowi / ále mu ſię krolem zwáć nie kazał / iedno Tetrárchą: á dru-
gą połowicę ná dwu bráty iego Herodá Antipę y Philippá rozdźielił. O
czym y Łukaß ś. wzmiánkę czyni / ácz trochę poźniey gdy iuż Archelauſá by-
ło złożono y wygnano.

Rozdział kroleſtwá Zydowſkiego.
Lucæ 3. 9.

Rok Páńſki 8. Auguſtá 49.

Osm lat máiąc PAN náß / ná dźiewiąty wroćił ſię do Zydowſkiey źie-
mie z Ægyptu / iáko piße Ewángelia. Joſeph boiąc ſię Archelau-
ſá / ktory oycowſkiego okrućieńſtwá náśládował / puśćił ſię do po-
wiátu Gálileiey / y w Názáreth miáſteczku / v gory Tabor przemießkał / gdźie
wychowány P. IESVS, od tego miáſteczká zwány był Názáreńſki. Dwá
były powiáty ktore Gálilea zwano / ieden w Páleſtynie / ktory zwano Gali-
læa gentium, w pokoleniu Nephtálim / á drugi przy morzu Tyberiádim /
ábo Genázáreth ieźierze w pokoleniu Zábulon / w tym było Názáreth iáko
Jeronym ś. piße.

Matth: 2.
Wrocenie Páńſkie z Ægyptu.
Dwie Gálileæ.
De locis Hebra.

Rok Páńſki 12. Auguſtá 53.

GDy Bog y Pan náß CHRISTVS IESVS lat miał wedle człowieczeńſtwá dwánaśćie / záßedł z mátką ſwoią przeczyſtą y Jo-
ſephem do Jeruzálem. Był obyczay ná on czás v Zydow y ich
kápłanow y vczonych / iż nietylo po miáſtách w bożnicách
ſwoich / ále y w kośćiele Jerozolimſkim / mieyſce pewne mieli
do gadánia y rozmowy o zakonie Bożym y Piſmie ś. iáko Páweł ś. wſpomi-
na. Nie náleźli mię / práwi / ábych z kim w kośćiele gadki czynił. Stárßy y
vczeni / iáko piße ś. Ambroſius / mieli ná to ſtolice y Cáthedry / ná ktorych śie-
dźieli. O ktorych Pan mowi: Miłuią pierwße Cáthedry w bożnicách. á
inni młodßy ławki rozłożone mieli / á podleyßy ná źiemi ná rogożách śiedźie-
li / ktorzy też mieli wolność mowić o rzeczách Boſkich / y pytáć ſię / á ná rozſądek ſię ſtárßych dáwáć. Ten obyczay tákich ſchadzek y rozmow świętych
wprowádźił Páweł ś. do wiernych / iáko ſam o tym piße. Ná táką tedy
ſchadzkę tráfić chćiał P. IESVS młodźieniaßek / y śiedźiał miedzy Doktor-
mi w kośćiele / iáko piße Łukaß ś.

1.
Drogá do Ieruzálem.
Obyczay ſchadzek ná rozmowę duchowną.
Act: 24.
Ambr: in Epiſt: 1. Cor: 4.
Matth: 23.
1. Cor: 14.

Ktory też wßytkę młodość iego áż do lat trzydźieśći temi dwiemá sło-
wy opiſał / y żaden inßy Ewángeliſtá nic nie przydał: [Szedł / práwi / z nimi /
to ieſt / z Joſephem y naświętßą mátką ſwoią do Názáreth / y był im poddá-
ny.] Poſłußeńſtwem á milczeniem y zátáieniem wßytká ſię iego młodość
zámknęłá y zálećiłá. O cudách iego w młodośći y dźiećińſtwie prożne ſą po-
wieśći. Boby ſię był iemi wſtawił á nie zátáił. A Janáby był nie potrzebo-
wał / ktory zátáionego vkazał. Tákie przez cudá wſtawienie áż ſię do lat
trzydźieśći ſłußnie odwlokło.

2.
Młodość Páná náßego zátáiona, dwiemá ſłowy opiſána.
O cudách w dźiećińſtwie.
Chryſoſt: in Ioan: homil: 20.

A iż Zbáwićiel wßytkiego świátá doroſły rzemieſło z Joſephem robił.
O tym dáie znáć Máre[k] gdy ći co z nim w iednym mieśćie mießkáli mowi-
li; iż to ieſt ćieślá / ábo inny ktory rzemieśnik. Co też Juſtinus męczennik
twierdźi.

3.
P. Ieſus rzemieſło robił.
Iuſtin: de relig: Chriſt.

Rok Páńſki 16. Auguſtá 57.

ROku 16. Páná náßego / Archelaus od Zydow ſtárßych obżáłowány
przed Auguſtem / y do Rzymu przyzwány / páńſtwo y wolność vtrá-
ćił. bo go ná wygnánie do Gálileiey poſłał / wßytko mu y ſkárby ktore
miał pobrawßy / y część kroleſtwá iego do Syriyſkiego ſtároſtwá przyłączył.

1.
Archelaus vtráćił Páńſtwo.
Ioſeph: libr: 17. cap: 15. anti.

2. Smierć Iosephá oblubieńcá Pánny Máriey.

O tym czásie Joseph oblubieniec naświętszey mátki Bożey / gdy podobno P. IESVS wedle człowieczeństwá miał lat dwádzieściá / z tego świátá zszedł. Bo iákoż od Roku 12. żaden go Ewángelistá nie wspomina. Iáko długo żył y ktore látá miał / gdy się ostał oblubieńcem y strożem PANNY przeczystey / nic niewiemy. Domyśláią się drudzy / iż nie ták stárym był / żeby nie mogł prącey domowey do żywności dosyć czynić. Drudzy rozumieią / żeby y po zmartwychwstániu Páńskim żywot się iego przewlokł. Ale iákoby Pan mátkę ná krzyżu komu innemu / á nie iemu odlecał? Pewnieysza to iż iuż przedtym duchá był P. Bogu oddał.

3. Smierć Augustá.

Tegoż Roku 16. Páná nászego / Oktawianus Augustus on Rzymskiego páństwá y świátá wszytkiego iedynowładzcá / koniec śmierćią miał / siedział ná Páństwie 56. żył siedmdziesiąt pięć lat / náde wszytkie Cesárze Rzymskie nászcześliwszy / y w obyczáiách znośny. áczkolwiek nim wszedł ná Páństwo tákie ktorę sam ieden władnął / w woynách sąsieckich wiele ludzi Rzymskich pobił / y wielką ich liczbę ze Włoch do inszych ziem máietności im pobrawszy powyganiał. Iáko y Virgilius Poetá nárzeka. O iego też cudzołostwách nápisał Suetonius. Tákiego pokoiu iáki zá iego czásow był / ledwie kiedy świát záżył. Co Pan Bog nie dla niego / ále dla Syná swego CHRISTVSA vczynił / áby w onym pokoiu po świecie wszytkim wsławiony w przyściu swym ná świát / został. Bo w pokoiu ludzie się o nowinách pytáiąc / rychley się ná vczonych spráwách y ludzkiey rozumney myśli przystoynych zábáwią.

Augustowe sąsieckie woyny.

Eglo: 1.
In Augus: cap: 59.

Pokoy nie dla Augustá ale dla Christusá.

4. Práwá iego o małżeństwie y czystości.

Dio lib: 56.

Ten August widząc iż w woysku Rzymskim więcey było żołnierzow bezżonnych niżli żonátych: przymuszał karániem wszytkich do małżeństwá / áby się R. P. w ludzie mnożyłá y kwitnęłá. Iednák kto prawdziwie chciał w czystości żyć / tym się nie przykrzył / y z onego karánia wyiął; á pánnom ktore w czystości pánieńskiey żyć / iáko one ktore Rzymiánie Vestales zwáli / miály wolą / tákież przywileie dał iáko y małżonkom. Z czego zrozumieć káżdy może / iáko y Pogánie dziewictwo y powściągliwość czcili. Bo y v Grekow y v dzikich narodow / mowi ś. Ieronym / y v Poetow we czci wielkiey tá cnotá zostawáłá. A v Chrześcian iáko sławna czystość być nie ma / ktorzy się przeczystey mátce Bogá nászego dziewictwu y żywotowi Syná iey Páná nászego wydziwowáć nie mogą / ktorego náśládowáć wedle powołánia swego káżdy wierny vśiluie.

Cześć dziewictwá v Pogan.

Cor: Iouin: lib: 1.

5. Sueton: in Octau.

Postáwił też był práwo Augustus / áby Grekowie Greckim á Rzymiánie Rzymskim iezykiem mowili. Zkąd się dáie znáć / iż Grecki iezyk w Rzymie w zwyczáiu nie był. Bo pisze tenże Swetonius / iż Tyberius / ktory po Auguśćie nástąpił / ácz Grecki iezyk dobrze vmiał / iednák mowić nim niechćiał / á zwłaszczá w Senaćie / gdźie gdy rzec miał Greckie słowo Monopolium, to iest / iedynokupstwo / odpuszczenia prosił. y żołnierzowi roskazał / áby po Grecku spytány / po Láćinie odpowiádał. Nie zlecáli y w Greciey vrzedow tákim ktorzyby po Láćinie nie vmieli / y po Láćinie wyroki do Greciey y Azyey dawáli. Zá pánowániem iezyk idźie.

Iezyk Láciński w powadze.

Sueton: in Tiberio.

Valer: Max: lib: 2. cap: 2.

6. Porażka zá Augustá.

Ták długiemu y ták szcześliwemu pánowániu tego Augustá dziwowáć się káżdy może / á iednák to szczęśćie iego przeplotło się wielkim nieszcześćiem áby się nikt nie chlubił / á nie vbespieczał / á szcześciu świátá tego státku nie przyczytał. Bo roku pánowánia iego 53. á Páná nászego 12. w Germániey / wszytko woysko Rzymskie tego to Augustá / ná głowę stárte y pobite iest. Y Hetman Varus vtráciwszy bitwę / sam sobie śmierć zadał / słusznie zá łákomstwo swoie karánie odnosząc. Bo będąc przedtym w Syriey Stárostá / nieznośne krzywdy y łupiestwá czynił sam siebie bogácąc / y w Germániey źle się y niespráwiedliwie z poddánymi záchował.

Sueton: in Octau: cap: 32.
Dio lib: 56.

Rok Páński 16. Tyberiuszá 1.

Po Auguśćie / ná Cesárstwo Rzymskie wstąpił Klaudius Tyberius Nero / powinny Augustow / máiąc lat 55. y śiedźiał ná nim lat 22. Gwoli temu Tyberiuszowi Herod Antipá ktory iego łáskę ku sobie znał / záłożył miásto / iego imię iemu dawszy / Tyberiáde / v Jeziorá ábo morzá Genezáret / ktore też od onego miástá tym imieniem zwano / gdźie naczęśćiey Pan á Zbáwićiel nász przemieszkiwał.

1. *Tyberius po Auguśćie.*
Tyberiádu miásto
Ioseph: ant: lib: 18. cap: 3.

A przedtym też máło gwoli Augustowi Philip Tetrárchá Páneáde miásto nád wyśćiem Jordaná pobudował y Cesárea názwał. Ktora się w Ewángeliey miánuie Cæsarea Philippi, ná rożność onego miástá / ktore pierwey Turris Stratonis zwano / ktorey Herod Askálonitá oćiec tego Philippá / Cesárea gwoli temuż Augustowi / pobudowawszy ią kosztownie / imię dał. Tá Cesárea nád morzem leży / y potym byłá głowa wszytkiey Pálestiny. Tenże Philip gwoli corce Augustowey Juliey / Betsáide ná brzegu ieziorá Genezáret pobudował / y miástem zacnym vczynił / imię mu dáiąc Julia. Tá byłá oyczyzná Piotrá ś. y Jędrzeiá y Philippá.

2. *Páneádá ábo Cæsárea.*

Miał ten Tyberius ná początku pánowánia / z wielkich y páńskich cnot zálecenie / á zwłaszczá z pokory / w onym świátá wszytkiego roskázowániu wychwaláią go Pogáńscy pisárze. Zákazał áby go nikt pánem nie zwał / áni go zá Bogá miał / áni kośćiołá iemu budował. Y wyrok vczynił / áby żaden bez iego przyzwolenia obrázu iego nie stáwiał / przydáiąc / iż ná to przyzwolić nigdy niemiał. Pisze Tácitus / iż y onego tytułu przyimowáć niechćiał / gdy go oycem oyczyzny zwano. Zákazał áby nikt ná dźieie ábo imię iego nie przysięgał / by dobrze Senat kazał. y mawiał często: wszytkie ludzkie rzeczy pewnośći nie máią: á im kto więcey dostáie / tym się rychley ná śmiech ludźiom podáć może.

3. *Zálecenie Tyberiuszá.*
Pánem się zwáć nie dał.
Sueton: in Tyber: cap: 27.
Lib: 1. Anna.
Niestátek szczęśćia.

Tenże zákazał / pisze Dio / áby nikt w szátách iedwábnych nie chodźił. w ták bogátym páństwie ktore świátá wszytkiego dochody miáło / nie dopuśćił tego zbytku / wiedząc iż iest ná co innego w domu káżdego nakłády czynić. A v nas w tym niebogátym krolestwie nietylko sługi / ále y wozy y szkápy iedwabiem pokrywáią. á domy y gospodárstwa vpadáią / vbodzy y poddáni głod y złupienie / y nágość ćierpią. Bać się potrzebá wielkiey odmiány y karánia zá tę głupią pychę nászę.

4. Lib: 57.
Iedwábnych szat zákazał.

Ná wieszczki / y práktytarze / y Astrologi / y czárowniki puśćił srogi wyrok / y wielkie á zacne ludźie o to pokarał. Gdy się raz śniło temu Cesárzowi iż pewney osobie dáć mu pieniędzy niemáłą summę kazano: rozumieiąc iż przez czáry on sen nań puszczony był: człowieká onego ktory miał bráć pieniądze przyzwał / y skaráć go gárdłem kazał. Błazny y żártowniki z Rzymu wygnał / y tego rzemiesłá zákazał. Postánowił áby ná śmierć skazánego dźieśięć dni trzymano / áby się fałsz y omyłká / iesliby byłá w osadzeniu iego / odkryłá.

5. *Ná wieszczki, y Astrologi, y czáry wyrok Tyber.*
Dion ibid.
Sen z czárow puszczony.
Ná śmierć skazáne nie záraz gubić.

Nieczystość pohámował / zwłaszczá miedzy Senatorskimi niewiástámi / y zyskowney nieczystośći zákázował. Co rozumiesz w tákim pánie iáko te wielkie cnoty po wszytkim świećie słynęły / y iáko iuż przyszćie Christusowe ná świát szátánowie z swymi grzechámi poczuli. Nie mogł ten Pogánin tákim być bez nieiákiego dáru Bożego / z ktorymi P. Bog / zá wysłániem ná świát Syná swego / był ná ludźie hoynieyszy.

6. *Nieczystość kárána.*

Gdy iuż Żydowskie krolestwo rozdźiałem onym ná trzy częśći osłábiáło / á Cesárze Stárosty swoie ná nim mieli: kápłáństwo też nawyższe niszczáło. Bo Stárostowie kogo chćieli z niego spycháli / y kogo chćieli dawáli. Száty one kápłaná nawyższego / ábo ornat ktory ieszcze od Moyzeszá vczyniony ná

7. *O kápłáństwie Żydowskim.*
Ornat nawyższe kápłaná dziedzicżny przywiley.

puszczy /

Kámienie ná ornáćie.

Lib: 3. ant: cap: 9. Philo de monarch.

puszczy do onego czásu trwał/ w moc swoie Rzymiánie wźieli. Był ten ornat iáko przywiley od Bogá dźiedźicznego kápłáństwá/ bez ktorego nawyższy kápłan służyć v ołtarzá nie mogł. Były przy nim y drugie dwoie ochędostwá/ ktore zwano Rationale y Humerale, drogiemi kámieńmi osádzone/ o ktorych perłách ábo kámieniách pisze Josephus: iż miedzy nimi ná práwym rámieniu był kámień Sárdonix názwány/ ktory z śiebie promienie przy ofierze bárzo iásne wypuszczał/ ták iż z dáleká widźieć go káżdy mogł. A co dźiwniey/ przez kámienie drogie/ ktorych było dwánaśćie ná onym Rácionale ná pierśiách kápłaná nawyższego przy ofiárách/ gdy ná woyne szli/ oznaymiał im P. Bog zwyćiestwá. Bo niż sie woysko ruszyło/ ták wielka z nich świátłość wychodźiłá/ iż lud wszytek poznáć mogł iż P. Bog wzywáiacym sie pomoc swoim dáć miał. Y dla tego Grekowie/ ktorzy sie wiára nászá/ mowi ten Josephus/ nie brzydza/ máiac ten cud zá pewny bárzo/ ktorego nikt przeć nie mogł/ ono Rationale názwáli Oraculũ (to iest/ Boskie ná pytánie odpowiedźi.) Jednák y ná onym Rácionale y ná onym Sárdomixie vstał iuż był cud on/ od dwu set lat gdyśmy to/ mowi/ pisáli/ przetoż iż sie Pan Bog rozgniewał dla przestepstwá praw swoich.] To słowá tegż Josephá.

Cud ná kámieniách vstał.

8.

Wieża Autonia ná schowánie ornatu.

Herod wźiał ornat w swoie moc y wieże.

Ná chowánie pilnie tey stoły ábo ornatu/ y tych dwu ochędostw kápłáńskich/ pisze tenże: iż Hyrcanus kápłan nawyższy/ zbudował był mocna przy kośćiele wieże/ ktore z támtad czásow swoich do służby Bożey brał/ y tám ie zás skłádał/ sam od nich klucze máiac. (Co y potomkowie iego tákże czynili.) Ale Herod gdy ná krolestwo wstapił/ one wieże w moc swoie wźiawszy/ on ornat w ręku swoich/ dla pewnieyszego swego krolestwá miał. Toż vczynili Rzymiánie. A gdy czás tego był: śiodmego dniá przed świetem/ ná ktore w onym ornaćie nawyższy Biskup służbe Boża spráwowáć miał: wydawał go Stárostá Rzymski/ á nawyższy Biskup názáiutrz po świećie tám go zás skłádał. Co trzykroć do Roku bywáło. y ták w mocy świeckiey y Pogáńskiey wszytko ono dostoieństwo nawyższego kápłaná zostawáło/ y bárzo/ iáko sie rzekło/ niszczáło.

Rok Páński 21. Tyberiuszá 5.

1.

Wygnánie Zydow z Rzymu dla iednego szálbierzá.

Ioseph: ant: lib: 18. cap: 4.

Tacit: lib: 2.

In legatione ad Caium.

ROku Páńskiego 21. w Rzymie Zyd ieden szálbierz y kłamcá ze trzemi towárzyszmi tákimi iáko y sam/ námowił zacna niewiáste Fuluia ná Zydowski swoy zakon/ y rádźił áby do Jeruzalem wiele złotá y purpury drogiey przez nie posłáłá. Co oni wszytko ná zbytkách swoich potrawili. Mąż iey Sáturninus żáłował sie o to ná Zydy przed Tyberiuszem Cesárzem/ ktory wszytkich z Rzymu wygnáć roskazał/ á cztery tyśiace przebránych rzkomo ná woyne/ do Sárdiniey posłał/ áby tám złym powietrzem/ ktore ná wyspie onym pánuie/ pozdycháli. y ták dla onych czterech łotrow wszyscy ćierpieć muśieli. Jednák po tym/ iáko Philo nápisał/ o ich niewinnośći lepsza spráwe wźiawszy Cesarz/ przywroćił ie do Rzymu y wolnośći. á to po śmierći Seianá nieiákiego páná swego rádnego/ ktory do tákich y innych okrutnych á niespráwiedliwych postepkow/ Tyberiuszá pobudzał/ y ták go odmienił/ iż od záczetych swoich cnot y łáskáwego á spráwiedliwego pánowánia/ odstapił. Co sie temu Seianowi źle zápłáćiło/ iáko sie niżey wspomni. Ták wiele pánom ná rádách y vrzednikách należy.

2.

Piłat ná Stárostwo Jerozolimskie posłány.

Iof: lib: 18. cap: 3.

Roku Páńskiego 28. ná Stárostwo Jerozolimskie y źiemie oney Zydowskiey po Váleriuśie Gratuśie/ wstapił Pontius Piłat/ ktory był ćieżki Zydom/ y trwał ná tym vrzedźie lat dźieśięć.

Rok Páński 31. Tyberiuszá 15.

1. *Rok przyiemny y Láto miłościwe.* Isaiæ 61.

ZAczął sie rok on/ o ktorym prorokował Isáiaß/ Láto miłościwe/ czás łáski y vbłagánia/ ktorego sie rozgłaßáć Ewángelia/ ná zbáwienie świátá wßytkiego poczełá. Gdy sie Jan przesłániec nawyżßego z niebá posłá/ z pußczey vkazał/ y pálcem swoim báránká/ ktory głádźi grzechy świátá oznaymił: gdy mistrz nawyżßy z niebá náuke swoie rozsiewáć y do niey vcznie zbieráć poczał. O czym iż czterzey Ewángelistowie wypisáli: nie miánuiąc iásnie co sie ktorego roku dźiało: tu sie potrzeba zebráć w kupe może/ co oni osobno káżdy z Duchá ś. pißąc bez porządku lat powiedźieli. A może sie też co ku obiáśnieniu słow ich z pomocą Bożą przywieść.

2. Lucæ 3. *Krolestwo ná czterzy częśći.*

Gdy Łukaß ś. rok ten opisuie/ dla pewnośći rzeczy tych ktore sie dźiały/ miánuie 15. rok Tyberiußá Cesárzá/ miánuie y dźielnice krolestwá onego Dawidowego iuż vpádłego/ y osoby ktore ná nich śiedźiáły. Ná cztery częśći iuż rozdźielone ono páństwo od Rzymian było/ á ná żadney nikt z domu Dawidowego y ze krwie iego nie pánował. Bo iedne część Piłat od Rzymian y z nią Jeruzálem miásto nagłownieyße trzymał. Drugą Herod ktorego Antipą zwano/ ktory ś. Janá śćiął/ y z Páná sie náßego náśmiał/ syn onego okrutniká y morderce niewinnych dźiatek/ ktoremu sie Gálilea dostáłá. Trzećią miał brát iego rodzony Philip Jtureą y Tráchonitidę/ ktoremu żone własną ten brát Herod wydárł. A czwartą część krolestwá onego trzymał Rzymiánin niejáki Lisániás/ ktorą od miástá Abile Abilinę zwano. Námieniło sie wyżßey/ iż ten czás był do przyśćia Messyaßá z proroctwá Jákobá Pátriárchy náznáczony/ gdy z domu Judy y ze krwie Dawidowey/ páństwo ono do obcych wypádło.

3. *Iáko rozumieć o dwu Biskupiech v ś. Łukaßá.* Num: 11. Antiqu: lib: 14. cap: 17.

A iż Łukaß ś. dwu nawyżßych biskupow miánuie/ nie dla tego to czyni/ iżby dwá záraz byli nawyżßy: Ale iż Annaß był przełożonym nád onym Concilium ábo rádą/ ktore Synedrim zwano. W ktorey było vczonych y przebránych do wykłádu zakonu y vspokoienia rożnic w nim/ y do spraw innych kośćielnych osob 72. wedle stárey vstáwy Moyzeßowey. o czym pisze Josephus. y dla tego Páná náßego ná męcę iego/ pierwey do Annaßá wiedli/ iáko do sędźiego y nawyżßego kápłaná około náuki. y przeto iáko Jan ś. piße/ o náuke go y vcznie pytał. Lecz sam Cáiphaß był nawyżßym biskupem/ bez ktorego y Annaß nic kończyć y sądźić nie mogł. y ktory sam/ á nie Annaß v ołtarzá/ w onych Aaronowych vbiorách ofiárował y służył. Czego gdy ktory dla pewnych przyczyn vczynić nie mogł/ ná dźień mu tylo ieden/ námiestniká dawano/ iáko piße Josephus/ ktory zań ofiárował/ á záraz názáiutrz on vrząd skłádał/ ktory sie do tegoż nawyżßego biskupá wracał. Przetoż stać to nie może/ iáko drudzy mowią/ áby Annaß y Cáiphaß ná przemiány z sobą biskupstwo nawyżße trzymáli. Sam Cáiphaß nawyżßym był biskupem y długo. á Annaß nád Synedrim nawyżßym był kápłanem. Miáło ono Concilium Synedryńskie wielką moc y ná krole/ ktorych wyroki psowáć mogli: ále ie iuż był osłábił krol pierwßy Herod/ gdy go o coś sądźić chćieli/ wiele z nich pozábiiawßy/ y poodmieniawßy ná zmocnienie pánowánia swego.

Ant: lib: 17. *Concilium Synedryńskie.*

4. *Mießkánie Iáná świętego.* In prat: Spir: cap: 1.

Jáná ś. mießkánie od dźiećińſtwá ná pußczy/ gdźie było nie wypisáli Ewángelistowie. Jest tylo iedná powieść z Zophroniußá/ iż to mieysce y te iáskinią w ktorey Jan ś. iuż chrzcząc nád Jordanem przemießkiwał/ zwano Sapsas, gdźie ieden pustelnik miał obiáwienie/ iż tám P. IESVS Jáná ś. náwiedzał.

5. *Ian Chrzćićiel przodek pustelników.*

O Janie Chrzćićielu nápisał ś. Chrysostom y ś. Jeronym/ iż był przodek pustelnikow y mnichow/ gdy mowi Chrysostom: [Jáko kápłanow

Chryſoſt: in Matth: Homil: 1. Hier: Epiſt: 22.

przodkowie ſą Apoſtołowie: ták puſtelnikow ábo mnichow przodkiem ieſt Ian Chrzćićiel. y indźiey mowi: Vważćie mniſzy doſtoyność ſwoie. Ian przodkiem ieſt náuki wáſzey/ on mnichem ſkoro ſię vrodźił/ on ná puſzczy żyie/ ná puſzczy ſię vchował.]

Sam Piotr ręką Páńſką ochrzcony, á on inſze Apoſtoły chrzćił. Clem: Alex: lib: 5. cap: 13. Apud Nicep: lib: 2. cap: 3. Ioan: 4.

6. Tegoż roku Żydowie/ ábo ono Concilium Synedrin/ do Iáná ś. poſły
wypráwili. A gdy P. IESVSOWI minęło lat 30. á záczął ſię rok 31. od Iá-
ná ochrzczony/ y ná puſzczy poſzcząc dni 40. od czártá ſkuſzony był. ná wzor
poſtu iego/ poſt wielki od Apoſtołow vſtáwiony kośćioł ś. záchowywa. Te-
goż roku cudá czynić y vcznie zbieráć począł. y Piotrowi kámień zá imię dał/
y ſam go ręką ſwoią ochrzćił/ iáko piſze Ewodius Antiocheńſki biſkup/ ktory
po Pietrze ś. ná tey ſtolicy śiedźiał/ y Clemens Alexándryſki. A ś. Piotr inne
záś towárzyſze chrzćił: iż iuż nie Chriſtus/ ále vcznie iego chrzćili/ iáko Ian
ś. piſze. Cudá ktore P. IESVS roku tego czynił/ Ian ś. nawięcey wypiſał/ á
inni ie Ewángeliſtowie opuśćili. Ná vczćie małżeńſkiey wino z wody vczy-
nił/ ktory cud pierwſzym Ian ś. zowie. y wiele innych ná Wielkanoc tegoż
roku vczynił cudow/ y z kośćiołá/ vczyniwſzy bicz z powrozkow/ nieuczćiwe
wygnał. W tenże czás Nykodym do Páná náſzego w nocy ná náukę przy-
ſzedł. Herod Antipá dał do więźienia Iáná Chrzćićielá. Sámáritanká

Więźienie Iáná ś. Lib: 18. cap: 7.

náwrocona/ y w Sámáriey Pan przemieſzkał/ y wrácáiąc ſię do źiemie Gáli-
leyſkiey/ ſyná krolewicowego vzdrowił/ y innych tám wiele cudow nád cho-
rymi czynił. ktore gdy ſię po Syriey rozſławiły/ iáko piſze ś. Máttheuſz: Abá-

Matth: 4.

Abágarus liſt piſze do P. Ieſuſá.

7. gárus krol Edeſſy w Syriey liſt do Páná IESVSA piſał/ ktory/ iáko mo-
wi Euſebius z dźieiow onego miáſtá/ ktore ſię áż do iego czáſow chowáły/
wypiſány ieſt/ záraz y z tym liſtem ktory mu P. IESVS odpiſał. Słowá A-
bágárá ſą te:

Euſeb: lib: 1. ca: 13.

8. Abágarus Kśiążę Edeſſy/ Zbáwićielowi łáſkáwemu/ ktory ſię ná grá-
nicách Ierozolimſkich w ćiele ziáwił/ pozdrowienie. Vſłyſzałem o twoiey
mocy y leczeniu ktore bez lekarſtw y źioł czyniſz. Slepym/ iáko ieſt ſławá/ wi-
dzenie dáieſz/ y chromym chodzenie/ y trędowáte oczyśćiaſz/ duchy gniewli-
we y czárty wymiátaſz/ y ſtáre niemocy vzdrawiaſz/ y vmárłe do żywotá wrá-
caſz. Co gdym o tobie ſłyſzał/ myśliłem iż iedno z tych dwu prawdą być mu-
śi: ábo ieſteś Bogiem y z niebieſkicheś wyſokośći zſtąpił: ábo przynamniey
Synem Bożym/ ktory ták dźiwne cudá czyniſz. y dla tego to do ćiebie piſzę/
bárzo ćię proſząc/ ábyś do mnie przyſzedł/ á niemoc tę/ ktora mię trapi y me-
czy/ vleczył. Słyſzę iżći ſię Żydowie złośliwie ſprzećiwiáią/ y chcąc co złego v-
czynić. Mam miáſto máłe ále ochędożne y zacne/ obiemá może doſtátecz-
ne potrzeby dáć.] Poty ten liſt. A Pan IESVS przez tegoż poſłá Anániaſzá
ták mu odpiſał:

9. Abágáre ſzczeſliwy ieſteś/ ktoryś mnie nie widząc w mię vwierzył. Bo
ták o mnie piſano: iż ći ktorzy mię widźieli nie vwierzyli/ á ktorzy mię nie
widźieli vwierzą/ y żywotá doſtáną. Co piſzeſz iżby rad ábych do ćiebie przy-
ſzedł: te rzeczy dla ktorychem poſłány ieſt/ y ktore odpráwowáć mam/ tego
mi nie dopuſzczą. Ale gdy ie odpráwię/ á do tego ktory mię poſłał odeydę/
y gdy wźięty tám będę/ poślę ktorego z vczniow moich do ćiebie/ ktory nie-
moc ktora ćię trapi vleczy/ y żywot tobie y twoim przynieśie.

10. O tych liſtách ś. Ephrem tegoż miáſtá Edeſſy Diákon dáie świádectwo.
y wiele ſtárſzych tey powieśći o tych liſtách wierzyli. A zwłaſzczá iż ieſt wiele
wielkich świádectw/ o tym/ iáko ten Abágarus málárzá do źiemie Żydow-
ſkiey poſłał/ áby twarz Páná náſzego wymálowáć mogł. w co gdy tráfić nie
mogł/ ſam P. IESVS płotno do ſwey twarzy przyłożywſzy/ obraz twarzy
ſwey ná niey wyráźił. O tym obráźie w Edeśie wielkie y wiáry godne ſą
świádectwá/ iáko cudá przezeń P. Bog czynił. y piſze o nim Euágrius. y ná

Ephrem in teſtamento.

Twarz P. Ieſuſowá ná płotnie.

śiodmym

Euag: hiſt: lib: 4. cap: 26.
Damaſc: lib: 4. cap: 17.
Niceph: lib: 2. cap: 7.

śiodmym Zborze hiſtorya o nim ſwięći Oycowie przyięli. y Dámáſcenus bárzo twierdźi. A Grekowie święto o tym obráźie máią 17. Kalendas Septembris, iáko ieſt w ich Menologium, to ieſt co my zowiem Martyrologium. Nicephorus też o tym piſze. y Adrianus Papież piſząc do Károluſá wielkiego dáie znáć / iż tá hiſtorya o obráźie do Abágárá od Stephaná Papieżá ná Concilium Rzymſkim przyięta ieſt. Jáko ieſt z Edeſſy ten obraz do Cárogrodu przenieśion / y iáko Philippikus máiąc go ná woynie / wielkie woyſko Perſkie poraźił: niżey ſie ná ſwym mieyſcu powie.

II.
Obraz Páná Ieſuſow w Cezáriey.
Euſeb: lib: 7. cap: 14.

Vzdrowienie krwią płynącey niewiáſty w tenże rok idźie. O ktorey Euſebius piſze / iż ná pámiątkę dobrodźieyſtwá Páńſkiego w Cezáriey z ktorey rodem byłá / poſtáwiłá obraz miedźiány Páná IESVSOW, v ktorego obrázu nog / źiołko iákieś wyraſtáło / ktore wſzytkie niemocy leczyło. Ten obraz / powiáda / trwał do náſzey pámięći. y iam nań / tám iácháwſzy / oczymá ſwemi pátrzył / mowi Euſebius.

In Panario lib: 1.

Wſkrzeſzenie też oney pánny / y inne cudá P. CHRISTVS tegoż roku czynił. O ktorym roku nápiſał Epiphánius / iż był rok przyięmny o ktorym prorokował Izáiaſz / ktorego nikt náuce P. IESVSOWEY nie przygániał / áni Zydowie / áni Grecy / áni Sámáritani / áni kto inny. To mowi Epiphánius. Acz y tego roku były y ſprzećiwienia / y pogróżki ná śmierć od Pháryzeuſzow o Pánie y obmowy: ále iáwney nieprzyiáźni nie było / ták iáko wtorego roku / y trzećiego y ná czwarty.

Rok Páńſki 32. Tyberiuſzá 16.

I.
Wtora Wielkanoc.
Iren: lib. 2. cap: 10.
Ioan: 5.

W Drugim Roku P. IESVS kazánia ſwego / gdy przyſzedł ná drugą Wielkanoc do Jeruzálem / iáko Jan ś. piſze / onego chorego 38. lat / vzdrowił / iáko dáie znáć Jreneus / iż to wtora byłá Wielkanoc. á gdy onemu vzdrowionemu nieść do domu pośćiel w święto kazał / zá to miał od Zydow wielkie prześládowánie. A z miáſtá wyſzedſzy tákże w święto / gdy vczniowie iego kłoſy ná polu rękomá tárli y źiárná iedli / tákże ſie ná Páná o to oburzyli. W drugie tákże święto ſuchą rękę iednego / Pan zleczył / o ktorym ś. Jeronym mowi / iż był málárzem / y wołał ná Páná: ręką żywnośći ſzukam / proſzę ćię IESV miły / vzdrow mi tę rękę / ábych ſromotnie chlebá nie żebrał. To ś. Jeronym wźiął z Ewángeliey Názárenow.

Suchey ręki málarz.
In Matth: 12.

Rozſyłał Pan Apoſtoły ſwoie ná opowiádánie Ewángeliey / dáiąc im moc ná czárty y ná niemocy / áby ie od ludźi odganiáli / y inne ſpráwy y cudá y náuki Páná náſzego tego roku czynione wypiſáli Ewángeliſtowie.

Rok Páńſki 33. Tyberiuſzá 17.

I.
Rok trzeći Páná náſzego.
Hier: in Rufinum.

TEgo Roku kazánia PANA náſzego / Jan Chrzćićiel od Herodá Antipy śćięty ieſt. Głowę iego / mowi Jeronym ś. oná lotryni cudzołożnicá v śiebie zátrzymáłá / y ięzyk w niey iglámi kłołá / nád mową ſię oną iego prorocką / ktorą wſzeteczność iey karał / mſzcząc. Ciáło wyrzucone vczniowie w Sábáśćie / to ieſt / w Sámáriey / ktora iuż nie pod Herodem / ále pod Stároſtą Rzymſkim byłá / pogrzebli.

Scięćie Iana ś.
Ioſephus lib: 18. cap: 7.

Bo śćięty ieſt w Gálileiey w Mácheruńćie zamku / gdźie ćiáłá / áby y po śmierći iákiey mu wzgárdy nie czyniono / grześć niechćieli. Jednák ſie Herod y po śmierći bał ś. Janá / gdy ſłyſząc o Pánie IESVSIE iż cudá czynił / rozumiał / iż to był Jan Chrzćićiel ktorego on zábił / á iż zmartwychwſtał. Ták wiele o iego świątobliwośći trzymał.

Herod głupi.

Lecz człowiek bárzo głupi był / ktory przez dwie lećie / nim Janá śćiął / o Chriſtuſowych cudách zá

żywotá ieszcze Janá ś. nie słyszał / gdyż w iego dzierżáwie Gálileicy Pan IESVS nawiecey przemieszkiwał y cudá czynił. Powiádáią drudzy / iż w ten czás woyne wiodł z Párthy / y o CHRISTVSIE wiedźieć nie mogł. Josephus Zydowin chwali bárzo Janá świetego / brzydząc sie Herodowym okrucieństwem: y ten grzech iego zá przyczyne kłádźie / iż od Párthow porázony był ná woynie. o innych spráwách tego roku y cudách y náukách Páńskich czynionych / pisżą Ewángelistowie.

Lib: 18. cap: 7. Antiqu.

2. O Seianie. Dion hist: R. cap: 58. Odmiáná szczęścia świeckiego sroga.

Tego Roku w Rzymie sztrászliwy y przedźiwny przykład odmiennego szczęścia świeckiego pokazał sie / y świát wszytek zástraszył. Był nieiáki Seianus v Tyberiuszá Cesárzá w wielkiey czci y ná wysokich vrzedách y dostoieństwách wyniesiony / y v ludzi po wszytkim páństwie Rzymskim wsławiony / ták iż mu iáko Bogu ofiáry pogáństwo ono czyniło / y ná szczęście iego przyśiegáli. Tákże iáko Cesarz ná woźie złotym woźić sie kazał / y ná liściech pospolitych przy Cesárskim imieniu iego też imie kłádźiono. A gdy Cesarz Tyberiusz ná wyspie Cápreey wczásow swoich y ochłody záżywał: on w niebytności iego w Rzymie / onym szczęściem vwiedźiony / nieostropnie wymowił / iżem ia Cesarz á Tyberiusz spráwcá Wyspy iedney. O czym sie dowiedźiawszy Tyberiusz / nápisał list zápieczętowány do Senatu / ktory do reku Seianá posłał / roskázuiąc áby go sam w rádźie Senatorom oddał. Mniemał Seianus że go Cesarz ná więtsze vrzedy y dostoieństwá podwyższyć kazał. Ale gdy list przy nim w Rádźie czytano: vsłyszał iż go Tyberiusz poimáć y zábić roskazał. Záraz go poimano y w więźieniu śćieto / y ćiáło iego ná rynek wyrzucono / y osekámi włoczono. y trzy dni lud powłaczániem ćiálá iego vrągáiąc sie z niego / krotofile záżywał / á potym go w Tyber rzekę wrzućili. A syny iego tákże pozábijano. á co wymowić brzydko y ćieżko / corkę iego zmowioną zá wielkiego páná / pierwey kát posromoćił nim ią śćiął. O iáko wielkie świádectwo odmienności y niestátku rzeczy ludzkich. Jákoż kto ma szczęściu pochlebnemu y zdrádliwemu dufáć? Ná coż sie tu może spuśćić? Buczny y niemądry vmiey sie w szczęściu vniżáć / á ná tákie vpadki pámiętáć.

Lib: 7. cap: 4.

O tym Seianie nápisał Orosius / iż gdy Tyberiusz Páná nászego IESVSA, słysząc o cudách iego wielkich / chćiał miedzy bogi policzyć: on sie sprzećiwił / y w Senaćie odrádźił. Acz / iáko drudzy vkázuią / pozniey sie to y po śmierći Páná nászego dźiało. iáko sie niżey wspomni. Pisze y Philo iż ten Seianus był Zydom y narodowi ich wielkim nieprzyiaćielem / y z iego potwarzy / ktore ná nie kładł / wygnáni z Rzymu byli: á po śmierći iego byli záś do wolnośći od Tyberiuszá przywroceni / iáko sie wyższey námieniło.

In legat: ad Caium.

Rok Pán: 34. Tyberiuszá 18.

1. Trzećia Wielkanoc. Trzy kroć Mágdálená Páná oleykámi polałá. Lucæ 7. Ioan: 12. Marc: 14.

NAstępuie Rok męki Páná nászego IESVSA CHRISTVSA, w ktorym przed Wielkanocą Lázárzá wskrzesił: z ktorym v stołu iadł / gdy mu w Betániey śiostry wieczerzą spráwiły / iáko Jan ś. pisze / gdźie Mágdálená drogim go oleykiem iuż to raz trzeći pomázáłá. Bo pierwszy raz to vczyniłá v iednego Pháryzeuszá Symoná / iáko Lukasz ś. pisze / gdy nogi pomázowáłá y włosámi swymi śćieráłá. Drugi raz w domu Marthy śiostry swey / iáko Jan ś. powiáda. A trzeći raz w domu Symoná Tredowátego / iáko Márek ś. pisze. Potym Páná wielki lud do Jeruzálem prowádźił / słysząc o wskrzeszeniu Lázárzá / y krolem go swoim przywitał / wołáiąc Osánná. Drzewo figowe Pan przeklął / z Pháryzeuszámi o poborze / y z Sáduceuszámi o zmartwychwstániu rozmowe miał. Ostátnią wieczerzą czynił / po ktorey ofiáry nowego zakonu w Sákrámenćie przenaświętszym / w ktorym nam prawdźiwie ćiáło y krew

swoie

ſwoie poſtánowić raczył/ á potym w Roku 19. Tyberiuſzá Ceſárzá onę wßytkiemu świátu zbáwienną śmierć dobrowolnie ná okup grzechow ludzkich podiął/ zá nas ſię ofiáruiąc/ y gniewu Boſkiemu doſyć czyniąc/ ábyſmy do łáſki Bożey y dziedzictwá niebieſkiego przychodźili. A vmárwßy/ zmartwychwſtał dniá trzećiego/ y vkázuiąc ſię częſto ſwoim przez dni 40. w niebo wſtąpił dniá 40. po zmartwychſtániu/ y tám nas do tego kroleſtwá wzywa y ćiągnie/ ábyſmy z nim wiecznego pokoiu y odpocznienia záżyli. O czym w ś. Ewángeliey wielkie poćiechy mamy. y świętych Doktorow wykłády/ ktore ſię tu nie kłádą.

2. Tego wieku żył on Joſephus Zydowin/ ktory hiſtorią Zydowſką piſał/ ktorego Jeronym ś. Liwiuſzem Greckim ku czći iego názwał/ y inni go máią zá przedniego onych wiekow hiſtoriká. Ten widząc co ſię w tych czáſiech v Zydow dźiało: z niewiernośći y ślepoty Zydowſkiey/ dźieiow o Chriſtuśie Pánie náßym nie piſał/ ále ich chcąc y vmyślnie zámilczał. A iednák przyćiśniony prawdą y wßytkiego świátá wiádomośćią y wſtydem/ muśiał niektore słowá nápiſáć/ ktore Chrześćiánom wielką poćiechę czynią/ ktore ſię w tey iego hiſtoriey náyduią. R Euſebius ie w ſwoiey kośćielney hiſtoriey położył/ á ſą tákie: [Tego/ práwi/ czáſu był IESVS mąż mądry (ieſli ſię go mężem zwáć godźi/ bo był cudotworcá y doktor tych ktorzy rádźi prawdę przyymuią/ y miał wiele náśládownikow y z Zydow y z Pogan) Chriſtus ten był/ ktorego od náßego narodu przełożonych obżáłowánego Piłat ná krzyż oſądźił. iednák go miłowáć nie przeſtáli/ ktorzy ná początku poczęli. Bo ſię im żywym dniá trzećiego vkazał/ ták iáko z Bogá o nim Prorocy to y inych wiele rzeczy dźiwnych przepowiedźieli. y do tego dniá Chrześćiáńſki rodzay od niego názwány nie vſtáie.] Poty iego słowá/ ktore znáć nie rad wypuśćił/ będąc nieżyczliwym Chrześćiánom. Tego świádectwá Joſephowego o Chriſtuśie Pánie náßym gdy w Rzymie w ſtárych kśięgách iego/ z Greckiego ná Zydowſki iezyk przełożonych ßukano: nálázło ſię od Zydow wyſkrobáne y wymázáne. Ná co ſámá oná kártá wołáłá. A gdy tenże Joſephus/ zburzenie miáſtá y kroleſtwá onego ſwego od Weſpáſianá y Tytuſá/ wypiſuie: przyczynę onego ich vpadku dáie tę/ iż zábili niewinnego y świętego człowieká/ to ieſt Jákubá/ ktory był Apoſtołem Chriſtuſowym. A o zámordowániu Páná náßego w ktorym niewymownie więcey zgrzeßyli/ nic nie mowi. Przeto ſię nań Egeſippus nie ten ktory bliſki był czáſow Apoſtolſkich/ ále inny ktory żył po Conſtántinie/ żáłuie/ iż więcey w powieśćiách ſwoich słow ozdobnych/ á niżli prawdy y nabożeńſtwá pilnował/ á ſam płácząc vpadku Jerozolimſkiego/ przyczyny ſię prawdźiwey domyślić nie mogł/ ábo wiedźieć o niey niechćiał.

O Chriſtuśie Pánie náßym Ioſephá Zydá świádectwo.
Antiqu: lib: 18. cap: 4.
Lib: 1. cap: 11.
Zydowie zfałßowáli kśięgi Ioſephá.
De excidio: Hieroſ: in præfat: & lib: 3. cap: 5.

3. Ten Egeſippus ktory ſię tu wſpomniał/ położył w piſániu ſwoim liſt Piłatá do Ceſárzá Claudiuſzá/ to ieſt/ Tyberiuſzá ktorego też Claudiuſzem zwano/ ktory ſię tu położyć godźi/ y táki ieſt. [Niedawno ſię przydáło/ czegom ſam świádom/ iż ſię Zydowie ſámi y potomki ſwoie okrutnym potępieniem/ dla zazdrośći pokaráli. Mieli obietnice oycow ſwoich/ iż im Bog poſłáć miał z niebá Swiętego/ ktoryby krolem ich ſłußnie zwány był/ y obiecał im go poſłáć przez Pánnę ábo dźiewicę ná źiemię. Tego/ zá mego w Judſkiey źiemi vrzędu/ Bog Zydowſki gdy poſłał: widźieli iż ślepe oświecał/ trędowáte oczyśćiał/ zárážone powietrzem leczył/ dyabły z ludźi wyganiał/ vmárłe wſkrzeßał/ wiátrom roſkázował/ po wodźie ſuchemi nogámi chodźił/ y wiele inych rzeczy czynił. A gdy go lud wßytek Zydowſki zwał ſynem Bożym: Przełożeni źięći zazdrośćią ku niemu/ poimáli go y mnie podáli/ y wiele tákiego á tákiego kłamſtwá nań mowili: iákoby był czárownikiem/ y przećiw zakonowi ich czynił. Jam im wierzył że to ták było/ y vbiczowánego poda-

Piłatow liſt do Claudiuſzá Ceſárza.
Egeſ: in Anacephaleoſi.

lem ná wolą ich / á oni go vkrzyżowáli / y v grobu iego ſtraż poſtáwili. á on przy ſtrazy żołnierzow moich / trzećiego dniá zmartwychwſtał. A ták ſię dáleko wzniećiłá złość Zydow / iż pieniądze dáli ſtrożom onym / áby powiádáli / iż vczniowie iego ćiáło iego porwáli. ále żołnierze wźiąwßy pieniądze / zámilczeć tego nie mogli co ſię ſtáło. Swiádczyli iż go widźieli zmartwychwſtáłego / á iż pieniądze od Zydow pobráli. To dla tego dáię znáć / áby kto ináczey nie kłámał / áni kłamſtwom Zydowſkim wiáry dawał.] Poty ten liſt Piłatow: ktory nie mogł zániecháć tey powinnośći ſwey / áby pánom ſwoim nie miał oznaymiáć co ſię w iego ſtároſtwie dźiało. zwłaßczá rzeczy tákie dźiwne y nieſłycháne y ktore ludźie ná on czás w vśćiech mieli / y Zydowie ktorzy po wßytkich króleſtwách mießkáli wieśći o tym rozności co ſię w Jeruzálem y źiemi oney dźiało. Piłat ſię też bał żeby o zły ſąd ſwoy karánia nie odnioſł / y dla tego ſię obmawiał y vprzedzał odnoßenia ludzkie / á ná Zydy winę ſkłádał. świádczy Tertullianus / iż Piłat o Chriſtuśie do Tyberiußá piſał / y liſt ten wſpomina Oroſius.

4\.
Tyberius P. Chriſtuſá chćiał miedzy Bogi policzyć.
Tert: in Apolog: cap: 5. & 21.
Oroſius lib: 7. cap: 4.
Greg: Turon: hiſt: lib: 1. cap: 24.

Piſzą poważne oſoby stárożytne / iż Tyberius Ceſarz vſłyßawßy o ſpráwách Páná náßego y o cudách / boſtwo mu przyznał / y miedzy bogi / Pogáńſkim ſwym ſpoſobem P. IESVSA poczytał. Co iż zá ſwoim wyrokiem Senatu ſię nie dokłádáiąc vczynił: Senat Rzymſki Páná náßego zá Bogá oſądźić niechćiał. A to z przeyźrzenia Boſkiego. Bo Pan náß nie był tákim Bogiem iákie oni mieli / y o iákich ſąd czynili. A też rozſądku ich y vznánia o boſtwie ſwoim ten nie potrzebował / ktory ſię wßedźie y iáko chce z mocy y władzey ſwoiey Bogiem práwym pokázuie. Więtßaby zelżywość byłá Chriſtuſowi Bogu práwemu / gdyby go ći wyrokiem ſwoim Bogiem vczynili / ktorzy iáko ſtworzenie iego pod moc y boſtwo iego vpadáć / iáko proch y źiemiá iego / winni ſą.

Vt ſupra.

O tymże Tyberius Ceſarz od Piłatá ſpráwiony / ták Páná náßego Pogáńſkim ſwoim obyczáiem vczćić chćiał: nápiſał ſtáry Tertullianus. Te ſą słowá iego: [Tyberius / práwi / pod ktorego czáſem imię Chrześćiáńſkie ná świát wyßło / to co mu z Syriey Páleſtińſkiey opowiedziano / iż tám práwdę boſtwá ſwego (P. Chriſtus) ziáwił / opowiádał Senatowi / vprzedźiwßy wyrokiem ſwoim. Senat iż tego z nimi nie vczynił / odmowił. ále Ceſarz zoſtał przy ſwym wyroku / y pogroźił tym ktorzyby ná Chrześćiány záłoby kłádli.] A niżey mowi tenże: [To wßytko o Chriſtuśie Piłat / iuż ſam dla ſumnienia Chrześćiáninem będąc / Ceſárzowi ná on czás Tyberiußowi oznaymił.]

5\.
Vt ſupra.
In Apolog: ad Anton.

Wſpomina ten liſt Piłatow y Gregorius Turonen: y Oroſius ſtáry piſarz / iáko ſię wyżßey wſpomniáło / gdy Seiánowi onemu / te w ſenaćie Rzymſkim przeßkodę przypiſał. Juſtinus męczennik do Ceſárzá Antoniná / o Chrześćiány pißąc / mowi: Iż ſię to ták dźiało / poznáć z dźieiow zá Piłatá piſánych możećie.

Tacit: lib: 5. annal.

Tego czáſu zás w Senaćie Rzymſkim o Sybillách y wierßách á piſániu ich był dekret / á to z przyczyny tey: iż ſię nowo były wierße ich niektore nálázły. vrádźili áby piętnaśćie mężow one kśięgi przeyźrzeli / y o prawdźie ſię ich wypytáli. O czym nápiſał Tácitus. Co ſię nie bez wielkiey opátrznośći Boſkiey ſtáło: áby Chrześćiánom / gdy z nich wiáry ſwey popieráli / zmyślenia iákiego y fałßu o nich nie zádawáli.

6\.
Stopy Páná náßego ná gorze oliwney.
Zachar: 14.
De locis Hebraicis

To ſię też tu potrzebnie powie / iż wſtępuiąc PAN náß w niebo z gory oliwney blisko Jeruzálem / ná tey gorze cud wielki zoſtáwił: wyráżenie naświętßych ſtop ſwoich / iż ślad y wdeptánie ich zoſtáło ná źiemi oney. O czym Zácháryaß prorokował / mowiąc: [W on dźień ſtáną nogi iego ná gorze oliwney / ktora ieſt przećiw Jeruzálem ná wſchod słońcá.] O czym Jeronym ś. ták mowi: Ná gorze oliwney ná wſchod słońcá Jeruzálem / y gdźie

rzeczká

rzeczká Cedron przechodzi/ vkázuią ślad oſtátni Páńſki wyrázony/ do tego czáſu. A choć one ziemie wierni co dzień wybieráią: iednák świety on ślad záraz do ſwego ſtanu przychodzi. A ktemu gdy tám okrągły piekną formą kośćioł zbudowano/ wierzchu v niego zápráwić y záſklepić nie możono/ dla prześćia/ iáko mowią/ ćiálá Páńſkiego od ziemie áż do niebá/ mieyſce ono otwárte ieſt.] To ś. Jeronym. A nie tylo on ále y inni świeći Oycowie to nápiſáli/ Optatus contra Parmenianum. S. Paulinus Nolanus, ktory ták mowi: Ták prawdziwie rzéc możem to co ieſt w Pſálmie: Pokłonilíſmy ſie ná mieyſcu gdźie ſtánęły nogi iego. Co Paulinus ſłyßał z powieśći Melániey oney przezacney Rzymiánki/ ktora tám pokłon/ v tych ſtop Páńſkich Pánu Bogu oddawáłá. Paulin: ad Seuerum epiſ: 11.

7. De locis ſanctis.

A to dziwniey iż rychło po wſtąpieniu Páńſkim/ woyſko Rzymſkie wielkie ná tey gorze leżáło/ w obleżeniu Jeruzálem/ á ten ślad nog Páńſkich zgłádźić ſię y zrownáć nie mogł. Bedá ktory w śiedm ſet lat żył po Národzeniu Páńſkim/ toż piße/ iż te trzy tám ſą cudá: y wyrázenie nog Páńſkich: y ono w kośćiele w pokryćiu okno ktorego nikt zápráwić nie może: y przymnożenie ziemie ktorą ſtámtąd Chrześćiánie biorą/ á nigdy iey nie vbywa. Czwarty przydáie: iż ná dźień wſtąpienia Páńſkiego/ powſtawa tám wiátr wielki/ ktory wßytkich ná on czás w kośćiele przytomnych ná ziemię pomiáta/ y przez cáłą noc one/ pochodnie ſię iákieś świecą/ iákoby y gorá oná wßytká gorzáłá. To Bedá.

8. Dźieie Apoſtolſkie.

Po w niebo wſtąpieniu Páná y Bogá náßego/ co ſię z máłą trzodą y kośćiołem iego działo/ y iáko Apoſtołowie iego Duchem ś. widomie zeſłánym/ nápełnieni/ wiárę ś. Kátholicką fundowáli y rozßerzáli/ náuką/ cudy/ y męſtwem ná wßytkie poſtráchy świeckie y ßkody ćieleſne: to ś. Łukaß w dźieiách ich wypiſał. ktorego piſmá wykłádáć tu ſię nie podeymuiemy/ iedno co z hiſtoriey do obiáśnienia iákiego ſłużyć może/ to położym.

9. Piotrá ś. zwierzchność. Ioan: 21.

Po wźiętych kluczách niebieſkich od Páná y Bogá ſwego/ gdy mu owce wßytkie ſwoie w rząd y opiekę podawał/ Piotr ś. záraz vrząd y zwierzchność ſwoię nád wßytkiemi bráty y towárzyßmi/ y nád owcámi Páná ſwego záczynał/ y one potwierdzał. A widząc iż Pan dwánaśćie Apoſtołow mieć chćiał/ á ieden z nich Judaß Jßkáriot zginął: ſtárał ſię áby mieyſce iego puſte nie było/ á ná towárzyſtwie do fundowánia kośćiołá ś. nie ſchodziło. y vczyniwßy rzecz do bráćiey/ rádził áby był iny wybrány. Czemu ſię ś. Chryzoſtom dziwuiąc mowi: [Jáko ieſt gorący Piotr ś. iáko ſię czuie że mu Chriſtus zlećił trzodę/ iáko w tym towárzyſtwie przełożonym ieſt/ y wßędźie pierwßym nád ine mowić poczyna. y niżey mowi: On napierwßy miedzy wßytkiemi w ſpráwy ſię wdáie/ iáko ten ktory wßytkich ma w ręku. Bo do niego rzekł Chriſtus: Ty náwrocony potwierdzay bráćią twoię.] y Oekumenius ták piße: Powſtánie Piotr/ á nie Jákub/ iáko goręcßy/ y iáko ten ktoremu zwierzchność nád vczniámi poruczona ieſt.] A iż tám loſy w obieránuiu wſpominą/ ták ſię to rozumieć ma/ mowi Dyonizyus Areopágitá/ iż ſię tám loſy zowią obiáwienie Páńſkie/ kto miał być od P. Bogá wybrány.] Bo ná ták wielki y wyſoki duchowny vrząd loſy miotáć/ nie przyſtoyno/ áni ſię to godźi: gdyż y v Pogan zákazano było/ áby kápłanow loſámi y naymem nie obierano.

Homil: 3. in Acta Apoſt.
In Acta Apoſt: cap: 2.
Loſy iáko ſię rozumieią.
Eccl: Hierar: cap: 5.
Dionyſ: Halicarnaſeus hiſt: Rom: li: 2.

10. Grob Dawidow trwał. Acto: 1.

W pierwßym kazániu y połowie ſwoim Piotr ś. wſpomina grob Dawidá/ iż ießcze/ práwi/ trwa v nas. Podźiwienia rzecz godna/ iż ten grob w ktorym y Sálomon ſchowány był/ nie tylo trwał do onego czáſu ále y po zburzeniu Jeruzálem/ áż do czáſow Hádryaná Ceſárzá/ zá ktorego iuż ſam vpadł/ w ten czás gdy ten Ceſarz zguby Zydowſkiey dokonał/ iáko ſię ná ſwym mieyſcu dołoży. To piße Pogánin. Piße o tym grobie Joſephus/ iż nie

Dio in vita Hadr.
Antiq: lib: 7. cap: vltimo.

tylo

Lib: 16. cap: 11.

tylo wſpániáłym budowánim / ále wielkiemi ſkárby / ktore w nim położone były / zacny zoſtawał. Hyrkanus z niego wźiął w obleżeniu trzy tyśiące tálentow / ábo kámieni złotá. O Herodźie tenże piße / iż ſłyßac iáko Hyrkanus z tego ſie grobu wzbogáćił: ćicho / áby lud niewiedźiał / tám ſie wkradł / y nálazł wiele drogich rzeczy. á gdy dáley iść chćiał / tám gdźie ćiáłá leżáły / dwu ſług ſtráćił / ktore ogień wypadáiacy pożárł / á ſam ſie przelekßy wyßedł. á zá on grzech / z mármoru drogiego nieco do onego grobu przybudował. Łákomſtwo ludzkie y do grobow śiega.

II. *Iako vroſł kośćioł ś.*

Jáko roſł kośćioł / y budowánie iego co dźień wyżßey ſie podnośiło / o tym mamy w tych dźieiách Apoſtolſkich. Wzroſt ſwoy y vmocnienie bráli wierni CHRISTVSOWI vczniowie nawiecey z tych trzech rzeczy: z Duchá ś. ktory widomie z niebá ná nie od CHRISTVSA poſłány zſtapił / y ſercá ich wiára mocna / y goraca miłośćia ku CHRISTVSOWI roſpalił / y meſtwo im wielkie / ná woyne ze wßytkimi świátá tego przećiwnośćiámi / podał. Rośli y mnożyli ſie ſpolna y vprzeyma miłośćia iednego ku drugiemu / y było wßytkich wiernych / mowi piſmo / ſerce iedno y dußá iedná / y żaden to co miał / nie mowił: to moie. Bo wßytko ſpolnie mieli / przedawáli máietnośći / y dźielili pieniadze iáko komu było potrzebá / y żadnego vbogiego miedzy nimi nie było. A co nadźiwniey rośli prześládowániem / meczeniem y zábiiániem. Im ie wiecey śćiſkano y mordowano / o wiáre w Chriſtuſá / tym ſie ich wiecey mnożyło. innych gdy ie gubia vbywa / á wiernych gdy ie gubiono / záwżdy przybywáło.

1. *Duchem ś.*

2. *Miłośćia.*

Acto: 2. 3.

3. *Prześládowánim.*

Diákoni ná co vczynieni.

Apoſtołowie chcac ſie vwolnić do kazánia y modlitwy / obráli śiedm Diákonow / ktorzy nietylo żywność wdow y vbogich obmyśláli / ále też y v ołtarzá ćiáło y krew Páńſka rozdawáli. Bo ná on czás zá Apoſtołow oboie wieczerza ná wzor Páńſkiey złaczáli vczniowie / y ćieleſna y Sákrámentálna / iáko ſie to z Páwłá ś. pokázuie. Ná oboiey Diákonowie ſłużbe odpráwowáli / y ćieleſna obmyśláiac / y naświetßy Sákrámentprzy ofierze rozdáiac. O czym ś. Ignácius piße / y zwyczay kośćielny od Apoſtołow idacy pokázuie.

1. Cor: 11.
AdTrallianos ep: 5. & ad Heronē ep: 13.
Leo de S. Laurent.
Chryſoſt: hom: 87. in Ioan.
Euſeb: lib: 7. cap: 1.
Epiph: hæreſ: 29. & 78.
Hier: in Script.

Jákub ś. Alphei / brát Páńſki názwány / od Piotrá ś. vczyniony ieſt Biſkupem Jerozolimſkim / iáko ś. Chryſoſtom mowi. O iego Cáthedrze piße Euſebius / iż z wielka czćia áż do iego czáſow chowána byłá od Chrześćian. Vżywał korony ná głowie Biſkupiey / ktory obyczay wnioſł ſie do kośćiołá / iż infuł Biſkupi vżywáia. O czym ś. Epiphánius y Hieronymus.

Hier: epiſt: 14.

Tert: in Apolog.
Atha: apud Damaſ: de mort: ſuſti.

Stephaná ś. meczeńſtwo wypiſáne ieſt od Lukaßá ś. ktory y one ſłowá nápiſał: Ludźie bogoboyni pogrzebli Stephaná / y plánkt nád nim wielki vczynili. Przez ten plánkt ábo płakánie / rozumie ſie / mowi Jeronym ś. ozdobá y wſpániáłość pogrzebu ieg. Skad vroſły chwálebne zwyczáie około chowánia ćiał wiernych z świecámi / z máśćiámi / z woniámi / y kádzeniem / y śpiewániem / y inemi okráſámi / iáko piße Tertullianus y Athánáſius y Hieronymus / y inni. O czym ſa inne kśiegi y piſánia przećiw dźiśieyßym heretykom.

Rok Páński 35. Tyberiuſzá 19.

I. *Pierwße prześládowánie kośćiołá Bożego.*

Apierwße prześládowánie ná wierne Boże y kośćioł Chriſtuſow powſtáło tegoż roku / ktorego PAN w niebo wſtapił / od Bożnice Żydowſkiey / od Stárßych kápłáńſkich / y Pháryzeußow y od Herodá. Wßytko ono kroleſtwo / świeckie y duchowne vrzedy ná to ſie zmowiły / áby vcznie Chriſtuſowe wykorzenili y wybili. Ale ſie oni tám rozmnażáli. Vbiczowáli Apoſtoły / vkámionowáli y zábili Stephaná. Saulus on / iáko ſam wyznawa / wiele ich wiezieniem trapił y ná śmierć ſkázował / y wielkie / iáko mowi Lukaß ś. ná on czás prześládo-

wánie

wánie powſtáło ná wierne / ktorzy z Jeruzálem mordowániem onym rozproßeni ſą / ſámi tylo Apoſtołowie zoſtáli: á było tych ktore z Jeruzálem wygnano / około pietnaśćie y dáley tyśiecy. To tákie woyſko po wßytkiey ſie źiemi rozbiezáło y Ewangelią rozſławiło / y tyle ſtokroć ludźi do niey y do wiáry Chriſtuſowey pociągneło. Ták iż ono prześládowánie / w wielkie ſie rozmnożenie wiernych po wßytkim świećie obróciło. Do ktorych Piotr ś. liſt piße / zowiąc ie Rozproßonemi po Pońcie / Gáláciey / Cápádociey / Aſiey / Bityniey.

Rozproßenie Chrześćian z Ieruzálem.
15. Tyśięcy Chrześćian.
Piotr ś. do rozproßonych piße.

Temu ſie wydźiwić nie możem / iáko ſámym Apoſtołom / ktorzy w pászczekách y zebách onych iádowitych wilkow zoſtáli w Jeruzálem / nic ſie nie ſtáło. Dla tego iż ten co to roſkazał tám im zoſtáć / ſam ich bronił / á mocy tyráńſkiey rośćiągáć ſie nie dopuśćił. Ten ktory morzowi roſkázuie / iáko ieſt v Jobá / mowiąc: Poty chodź / á dáley nie poſtepuy / y tu przełomiß nádetewelny twoie. Gdy Pan Bog złe ná nas przepußcza / miárę im dáie / iáko y poki ßkodźić mogą.

2\. *Sámi Apoſtołowie iáko mogli zoſtáć w Ierusálem.*
Iob 38.

W tym prześládowániu Jerozolimſkim / y rozproßeniu wiernych / Ananiaß w Dámáßku kośćioł oſádźił / y Lázarz / y Mária Mágdálená / y Marthá / y Márcellá ſługá iey / y Máximinus / ná morze bez wioſeł y pomocy wyrzuceni / do Máſſyliey kráiow Fráncuſkich przypłyneli. Philip Diákon w Sámáriey do CHRISTVSA wiele duß náwroćił: y po innych wielu rozmáitych ſtronách wiárę ś. ßczepili.

3\. *W Dámáßku kośćioł Boży.*
Acto: 8.
Acto: 9.

Do Sámáriey / gdźie Philip Diákon wiele ludźi do CHRISTVSA pociągnął / poſłány był / mowi piſmo / Piotr ś. y Jan od Apoſtołow / ná vtwierdzenie nowych vczniow y bierzmowánie. ktore wyſyłánie nic władzey y przełożeńſtwu Piotrá ś. nie vwłoczyło. Bo to y w Piſmie ś. nie nowina / iż rádá ábo R. P. ſtárßego ſwego vżywa ná iáką pilną y wßytkim pożyteczną poſługe. Jáko Phineáſá nawyżßego kápłaná vżyli przedni pánowie / áby do Rubenitow y Gáádytow zá Jordan iáchał / á pytał ich y zgromił / dla czego on ołtarz inßy od ołtarzá Páńſkiego zbudowáli. Nie przetoż Phineás przełożeńſtwo ſwoie nawyżße ſtráćił. Tákże iáko Joſephus piße / Zydowie z Jeruzálem poſłáli nawyżßego ſwego Kápłaná do Neroná ná Agrippę Krolá / y ná Feſtá Stároſtę żáłoby przekłádáć. Ale krolá wßytká R. P. ná woynę / izali tym przełożeńſtwo ſwoie krolewſkie tráći? Ale go nie iáko poddánego: ále iáko oycá y ſpráwcę możnego y mądrego / ná záchowánie y obronę wßytkiey Rzeczypoſpolitey.

4\. *Poſłánie Piotrá ś. do Sámáriey iáko ſię rozumie.*
Ioſue 22.

Tám Piotr ś. nálazł onego Symoná czárnokśiężniká / ktory do złośći ſwey yhárdośći nieznośney to przyłożył / iż śmiał dáry Duchá ś. zá pieniądze kupowáć. Poznáło go mądre y Duchá ś. pełne oko Piotrá ś. Widźiał iż w nim złe ſerce trwáło / do fałßow y kłamſtw y hárdośći y wymyſłow około fałßywych náuk / áby ludźie zwodźił iáko y przedtym. ktory wźiąwßy Chrzeſt ś. ſtał ſie dáleko gorßym niżli pierwey. Bo był pierwßym Heretykiem / y z niego y z náuki iego vrodźili ſie oni ſproſni y ſtráßliwi heretycy y bluźniercy Menánder / Sáturninus / Báſilides / Cárpocrátes / Ebion / Nicolaus / Márcion / ktorzy ná iego mieyſcá wſtepowáli / od niego iáko od oycá rodzay máiąc. O nim piße Juſtinus meczennik / iáko iego źiemek / iż był z Sámáriey z miáſteczká Gitton. Czynił ſie / iáko piße Jreneus / ſynem Bożym / y mocą wielką Bożą. Miał niewiáſtę Selene ábo Helene nierządnicę z Tyru / y zwał ią ſwoim rozumem / y mátką wßytkiego / przez ktorą począł tworzyć Anyoły y Archányoły / ktorzy świát ſtworzyli. y inne báśni y plotki wyrywał / á przećie ludźie mu niektorzy wierzyli / ßaleni iáko y ſam. Náuczał / mowi Jreneus / iż ludzkie zbáwienie / nie ieſt z vczynkow ſpráwiedliwych / ále z ſámey wiáry. Jákoby y ći dźiśieyßy heretycy vczniowie iego byli.

5\. *Symon Czárnokśiężnik.*
Orat: ad Antoninum pium.
Lib. 1. cap: 20.
O ſámey wierze bez vczynkow ſtáre kácerſtwo.

O Pod-

6. Cándáces Podſkárbi. Lib: 3. cap: 12. Catech: 17. In Synopſi.

O Podſkárbim/ Cándáces krolowey/ Etyopſkim ábo Murzyńſkim/ ktorego Philip Diákon ochrzcił/ iáko piße Lukaß ś. mowi Ireneus/ iż w Etyopiey rozgłośił Ewángelią/ y w nim ſię ono piſmo ſpełniło co Dawid rzekł: Etyopia vprzedzi rece iego Bogu. Toż mowi Cyrillus. A Ieronym ś. piße tákże/ iż ſie oſtał Apoſtołem Etyopom/ ná to poſłány. A Doroteus/ iáko Nicephorus kłádźie/ ták o nim mowi: Eunuch Cándácis Krolowey Etyopiey/ w Arábiey ßczęśliwey y w Taprobanie wyſpie/ y we wßytkiey Eritrze/ Ewángelią Páná náßego IESV CHRISTA rozſławił. Powiádáią/ iż y męczeńſtwo podiał/ y v iego grobu wiele ſię cudow dźieie.

Rok Pán: 36. Tyberiuſzá 20.

1. Páwłá ś. náwrocenie. Deprinc: Apoſtol.

ROku 36. PANA náßego/ we dwie lećie po śmierći Páńſkiey/ Páweł ſię ś. náwroćił do CHRISTVSA, o czym piße ś. Lukaß. Miał w ten czás lat 35. co ſię z piſánia ś. Chryſoſtomá pokázuie/ ktory powiáda/ iż gdy śćięty ieſt/ lat miał 68. á ſam Páweł ś. do Philemoná pißąc/ iuż ſię ſtárym zowie: bo miał lat ßeśćdźieśiąt przynamniey/ wtorego roku więzienia ſwego gdy Neronowego pánowánia rok był czwarty. á gdy trzynaſty tegoż Neroná dochodźił/ koronę męczeńſką odnioſł po oſmym roku iáko do Philemoná piſał/ á po trzydźieśći y trzech lećiech iáko ſię náwroćił. ták iż wßytek iego żywot wychodźi ná lat 68. A iż ná ten czás Lukaß ś. młodźieńcem go zowie: ono słowo z Greckiego ięzyká/ nic ták ſię ná látá/ iáko ná świeżość y męſtwo ſercá y śmiáłość śćiąga.

2. Moc Biſkupá nawyżßego w ſtárym zakonie.

Przy náwroceniu tego ś. Apoſtołá/ godźi ſię vważyć/ iáka byłá moc y władza biſkupá nawyżßego/ ießcze przy onym zakonie ſtárym: iż mogł roſkázáć w obcych kroleſtwách/ áby brano do więzienia y ná gárdło te ktore on kazał y náuce ſwoiey przećiwne rozumiał/ á nikt mu ſię nie przećiwił/ áni on krol Aretá w Dámáßku/ ktory iáko o poddáne ſwoie wſtáwiáć ſię mogł. Lecz roſkazánia kápłáńſkiego nie pſował/ ále Zydy choć ſwoie poddáne/ wydáwáć y bráć dopuśćił. Dáleko ieſt moc y zacność więtßa kápłanow nawyżßych zakonu Chriſtuſowego/ ktorych władzą nieſłußnie odeymuią ábo iey vkracáią ludźie Bogu niepoſłußni.

3. Inni okrom Páwłá ś. prześládowницy wiernych. De veri: Chriſt: relig.

Nietylo Páwłá ále y inne ludźie zacne z Ieruzálem nawyżßy biſkup wypráwował/ ná prześládowánie tych ktorzy w Chriſtuſá wierzyli/ po rozmáitych kroleſtwách. o czym ták piße Iuſtinus męczennik do Zydow/ mowiąc: Wiedźieliśćie iż Chriſtus zmartwychwſtał y w niebo wſtąpił/ á iednák nie tylośćie nie vwierzyli/ áleśćie przebráne męże z Ieruzálem po wßytkiey źiemi rozeſłáli/ mowiąc: iż hereſis y ſektá Chrześćiáńſka żadnego Bogá nie ma. y tośćie o nas roznieśli/ co o nas dźiś ći/ ktorzy nas nie znáią/ mowią.

Rok Pán: 37. Tyberiuſzá 21.

1. Páweł ś. do Arábiey ßedł. Galat: 1. Acto: 9. In Galat: cap: 1.

TEgo roku náwrocenia ſwego/ w Dámáßku o Chriſtuśie náuczywßy y wiárę ſwoię rozgłośiwßy Páweł ś. pobieżał do Arábiey/ y záś ſię do Dámáßku wroćił/ y tám trzy látá przemießkał/ áż do onego prześládowánia/ gdy z muru w koßu od vczniow ſpußczony był. Bo nie mogł ſię tám ták rychło wrácáć/ gdźie go tákie niebeſpieczeńſtwo potykáło. Toż mowi Ieronym ś.

2. Conſt: lib: 8. cap: 1.

W tym czáśie Cáiphaß on złośliwy nawyżßy kápłan/ ktory P. IESVSA oſądźił ná śmierć/ vmárł: ábo iáko piße ś. Clemens/ ſam ſię zábił. Philip też brát Herodá Antipy wieku dokonał bez potomſtwá. Cześć páńſtwá iego Rzymiánie do ſtároſtwá przyłączyli.

Rok Páń: 38. Tyberiuſzá 22.

1. Herod Agrippá ná Rzymſkim dworze. Ioſeph: ant: li: 18. cap: 8.

HErod/ ktorego zwano Agrippá/ wnek ſtárego Herodá/ ſyn Ariſtobolá/ ktorego był oćiec zábił/ ſłużył w ten czás ná dworze Tyberiuſzá/ y miał wielkie záchowánie z iego wnukiem Gáiem/ ktory potym był Ceſárzem. Ten Herod był odnieſiony do Tyberiuſzá/ iż mu życzył śmierći á Gáiowi páńſtwá/ y o to do więźienia dány był/ w ktorym ſześć mieśiecy áż do śmierći Tyberiuſzá śiedźiał. A potym od Gáiá wyzwolony y ná kroleſtwo Zydowſkie poſtáwiony zoſtał/ iáko ſie niżey powie.

2. Piłat złożony z vrzędu. O Tyberiuśie y śmierći iego. Lib: 7. cap: 4. Tacit: ann: lib: 6. Złość Tyberiuſzá. Sueton: in Tyber.

Roku Páńſkiego 38. Piłat on Stároſtá Zydowſki złożony ieſt z vrzędu/ y poſłány od Witelliuſzá ſtároſty Syryiey do Rzymu ná ſpráwę. Bo był o wiele nieſpráwiedliwośći obwiniony. Ale nim do Rzymu doiáchał/ Tyberiuſz Ceſarz vmárł/ Roku Páńſkiego 39. Ten Ceſarz kilá lat przed śmierćią ſtał ſie okrutnym/ y one łáſkáwe obyczáie ſwoie odmienił. Wybił máło nie wſzytkie Pány rádne y Senat. Co ich/ mowi Oroſius/ ſłuſznie potkáło/ iż PANA náſzego vczćić á zá Bogá mieć/ iáko ſie wyżſzey wſpomniáło/ niechćieli. Tenże Ceſarz wpráwił ná páńſtwo po ſobie Gáiá Káligulę wnęká ſwego z oycá Germániká/ o ktorym wiedźiał iż złym pánem być miał. A powiedáli niektorzy/ iż to dla tego vczynił/ áby ſie iego okrućieńſtwo/ więtſzym tego iego wnęká okrućieńſtwem pokryło. To ieſt/ po złym áby mieli gorſzego. A mowili: wżdyć on nie był ták okrutnym. Ná Ceſárſtwie 22. lećie krolował/ á żył 78. lat: wſtąpił/ iáko ſie rzekło/ po nim ná páńſtwo Cáius Cáligulá. O ktorym nápiſał Seneká: Ná to go/ práwi/ náturá vrodźiłá/ áby ſie pokazáło/ co wielka złość w wielkim ſzczęśćiu może.

Caius Caligula. Co może wielka złość w ſzczęśćiu wielkim. Seneca de Conſol: ad Albinum.

Rok Páń: 39. Gáiá 1.

1. Páweł ś. wroćił ſie do Dámáſzku. Lucæ 9. Galat: 1. Szedł do Ieruzálem.

TRzeći to Rok był od náwrocenia ś. Páwłá/ w ktorym wroćiwſzy ſie z Arábiey do Dámáſzku/ tám ná śmierć ſzukány był/ y vćiekł przez mur ſpuſzczony w koſzu/ y puśćił ſie do Jeruzálem. Drogę tę do Arábiey opuśćił Lukaſz ś. Ale ią ſam wſpomina do Gálátow piſząc. A gdy był w Jeruzálem/ vczniowie niewiedząc o iego dźiwney odmiánie/ ſtrzegli ſie go/ mowi ś. Lukaſz/ áż go Bárnábá do Apoſtołow wprowádźił/ y powiedźiał iáko PANA widźiał y do niego mowił/ y iáko meżnie ſie w Dámáſzku o CHRISTVSA ſtáwił. O tey drodze ſwey do Jeruzálem ſam mowi: żem ſie ia Ewángeliey nie náuczył od ludźi/ ále z obiáwienia/ y záraz nie ſzedłem do Jeruzálem do przodkow moich Apoſtołow/ álem ſzedł do Arábiey/ y potym wroćiłem ſie do Dámáſzku/ y po trzech lećiech ſzedłem do Jeruzálem widźieć Piotrá/ y mieſzkałem v niego dni 15.

2. S. Páweł dla czego ś. Piotrá prágnął widźieć. In Epiſt: ad Galat. In Epiſt: ad Galat. In Epiſt: ad Galat.

Dla czego Piotrá ś. chćiał widźieć/ mowi ś. Jeronym: Nie dla tego áby ná twarz iego pátrzył/ ieſli tłuſta ábo chuda/ ieſli noſá poćiągłego/ czy proſtego/ ieſli włoſy ná czele miał/ ábo łyſy był. Nie ná to też widźieć go chćiał/ áby ſie czego od niego náuczył: Bo on też miał do kazánia ſwego tegoż náuczyćielá: Ale dla tego ſzedł do Piotrá/ áby pierwſzego Apoſtołá tym vczćił. Toż mowi ś. Ambroſius: Słuſzna rzecz/ práwi/ áby był prágnął widźieć Piotrá. Bo był przedni miedzy Apoſtoły/ ktoremu Zbáwićiel ſtáránie o kośćioł polećił. A ś. Chryſoſtom mowi: Szedł do niego iáko do pierwſzego y ſtárſzego. A niżey: [Pátrz iáko bárźiey miłuie Piotrá: bo dla niego táką drogę podiął/ y v niego mieſzkał. To dla tego mowię czeſto/ y chcę áby to było pámiętno/ ábyśćie ſłyſząc co potym przećiw Piotrowi ten Páweł mowił/

podeyzrzenia nie mieli gdy mowi: Sprzećiwiłem się Piotrowi/ iákoby te sło-
wá miáły być z nieuprzeymośći y swaru. Bo on czći mężá y miłuie go nád
inne/ y dla żadnego Apostołá do Jeruzálem nie szedł iedno dla iego sámego.]
Poty ś. Chryzostom.

3. *Antyocheńska Cathedra od Piotra ś. fundowana.* In Chronic. Jáko wiele rzeczy opuśćił Lukasz ś. w swoich Apostolskich powieśćiách
ták y to/ iż ś. Piotr tego roku/ iáko nawyższy Pásterz wßytkich owiec Christu-
sowych/ fundowáł Cáthedrę w Antiochiey/ ná ktorey śiedm lat śiedźiał.
Słowá są Eusebiuszá: Piotr/ práwi/ Antiocheński kośćioł fundowáł/ y tám
ná stolicy tey śiedźiał. Było ná on czás to miásto/ głową wßytkich krolestw
ná wschod słońcá/ y stárostwo Rzymian naprzednieysze było w Syryiey/ do
ktorego y Zydowskie páństwo służyło/ y iemu podlegáło. Przetoż tám iáko
w ták głownym mieśćie naprzednieyßy Apostoł záśiadł. Nie iżby sam tám
pierwßym był Ewángeliey ś. káznodźieią/ ábo żeby tám vstáwicznie mießkał:
ále iż iego mocą y władzą postánowiona iest oná stolicá. On się wßytkimi
Acto: 9. kośćiołámi opiekał/ iáko pismo mowi: Piotr/ práwi/ wßytkich obchodźił/
to iest/ náwiedzał y doglądał kośćiołow. O tym fundowániu Cáthedry
Antiocheńskiey od Piotrá ś. wiele iest świádectw Oycow śś. y święto ko-
Homil: 21. in acta. śćielne ktore 22. dniá Lutego obchodźim. O nim/ ná one słowá Lukaszá ś.
Piotr ś. iáko Hetman wßytkiego dogląda. Obchodźił/ powiáda/ wßytkich: Chryzostom ś. mowi: Jáko Hetman woy-
sko obchodźi/ pátrząc ktora iest część skupiona y zgotowána/ á iego przyßćia
potrzebuie. Pátrz iáko wßędźie przybiega y pierwßym się náyduie. Gdy
Apostolá obieráć/ on iest pierwßy: gdy do Zydow mowić/ gdy chromego v-
zdrawiáć/ gdy kázáć/ gdy z pány mowić/ gdy Ananiaszá káráć/ gdy leczyć
choroby ćieniem/ tám on był/ y tu sam przez się robi/ sam drogi czyni.] To
Chryzostom. Gdy tedy Piotr ś. wßytkie ná ten czás kośćioły wizytował/ iá-
ko miał Antiochiey stołecznego miástá wßytkiey Syriey zániecháć?

Rok Páński 40. Gáiá 2.

1. *Herod Agrippá podwyższony.* KRolestwo Zydowskie iuż nieiáko vmorzone po śmierći onego He-
rodá pierwßego dźiatek niewinnych morderce/ ták się zás trochę
ożywiło. Ten Herod máiąc dwu synow pierwßych/ Alexándrá
y Aristobulá/ dla podeyrzenia nieiákiego zmowy ich przećiw so-
bie/ potráćił ie. Aristobul zostáwił syná Herodá/ ktorego Agrippą zwano.
Tego do Rzymu do więzienia wźięto/ z ktorego potym wolnym zostawßy/ má-
iąc záchowánie z Gáiem/ nim ießcze ná Cesárstwo wsádzony był/ iáko się wy-
Herod Antipá stryi Agrippy. ßey wspomniáło/ skoro Gáius Cesárzem został/ dał Agrippie krolewski tytuł/
y część onę krolestwá/ ktorą Philip/ iuż ná on czás vmárły/ trzymał. Był to on
Philip/ ktoremu brát iego rodzo[illegible] Herod Antipá żonę wźiął/ y Janá ś. dla
tego śćiąć kazał/ y z Páná się náßego przy mece iego kłádąc nań białą ßátę/ ná-
śmiał. ktory ießcze ná ten czás był żywy/ śiedząc ná czwartey częśći krole-
Iosep: de bello Iud: lib: 2. cap: 8. & Antiq: lib: 18. cap: 9. stwá iáko Tetrárchá. Gdy tedy Agrippá iáko krol do Zydowskiey źiemie wiá-
chał/ á ná oney Philippá zmárłego częśći osiadł: Herod Antipá stryi iego
z podußczenia żony oney złey Herodiády/ zá ktorey też rádą Janá ś. Chrzći-
ćielá zgubił/ począł zayrzeć Agrippie tytułu onego y przełożeństwá krolew-
Rádá złey żony Herodiády. skiego. Bo mu żoná oná zła mowiłá: Tyś stárßy y Cesárzom Rzymskim zá-
chowáły/ gdyby do Rzymu iáchał/ á ták leniwym nie był/ miałby to krole-
stwo/ ktore Agrippá ten młody ma/ ktory żadnego vrzędu nie máiąc ták wy-
soko postąpił. On vsłuchawßy żony puśćił się do Rzymu. ále Agrippá czuy-
ny też o sobie/ sługę swego zá nim wypráwił/ ták iż on sługá tegoż dniá list
oddał Cesárzowi/ ktorego Herod słuchánie miał. Cesarz list Agrippy prze-
czytawßy/ w ktorym Herodowi zdrádę zádawał: spytał Herodá/ iesli ták

wiele zbroie názbierał/iżby 70. tyśiecy żołnierzow przybráć mogł: On ſie do zbroie przyznał. Zátym go záraz potępił ná wygnánie do Lugdunu / á iego páńſtwo y pieniądze wſzytkie Agrippie dárował. A ták o złośći one ſwoie/ káźirodztwá y krwie rozlanie Janá świetego/y vrągánie ſie z Páná náſzego/ pokarány od Páná Bogá ieſt/y z żoną łotrynią ſwoią/ktora mu do ták wielkich grzechow przyczynę dáłá. Tám w nędzy y w ſmutku oboie ſkończyli.

Herod Antipá pokarány od Ceſárzá Gáiá.

Tegoż roku 40. w Alexándriey w Egiptćie dziwnie ſrodze P. Bog Zy- 2.
dy pokarał. Piſze Philo / iż w tym mieśćie ſámym było Zydow po dźieśięć
kroć ſto tyśiecy / ktore po wielkiey częśći zá dozwoleniem Flákkuſá ſtároſty
Pogánie wzburzywſzy ſie wybili/ y głodem pomorzyli/ y wſzytkie máietnośći
pobráli. To były początki trapienia ich y karánia od P. Bogá zá śmierć niewinną Syná Bożego. A potym dáley ćięższe vćiśnienie ich nástępowáło / áż do vpadku Jeruzálem y wſzytkiego króleſtwá onego.

W Alexándriey Zydowſka zgubá.
In Flaccum.

Rok Pán: 41. Gáiá 3.

Piotr ś. roku tego 41. począł pogáńſtwu y narodom / ktorych 1.
ſie do tego czáſu z Ewángelią vczniowie Chriſtuſowi ſtrzegli/
Chriſtuſá opowiedáć / y one do błogosłáwieńſtwá Jzráelſkiego/y dźiedźictwá obiecánego przypuſzczáć. Bo Setniká Korneliuſzá Rzymiánina ze wſzytkim domem iego / iáko ś. Lukaſz piſze/ wiáry náuczył/y Chrzeſt ś. im dał. O co gdy mu inni Apoſtołowie y towárzyſze przygániáli: on / iáko mowi ś. Grzegorz / nie rzekł: iż ſie owcom przygániáć páſterzowi ſwemu nie godźi: mocy nie vżywáiąc / rozumnie o wſzytkim iáko miſtrz pokory/ſpráwę dał: oznáymuiąc ná to widzenie Boże y wolą Bożą/ iáko mu P. Bog wſzytki narody y iezyki w moc podał. Bo ſie to przez one źwierze rozmáite znáczyło / ktore mu bić y ieść kazano. tym zámykáiąc/ iż ná narody nieobrzezáne tákże P. Bog Duchá ś. ſpuśćił iáko y ná nas: á ia com był / ábych Bogu tego czynić bronić miał: Ná czym wſzyſcy przeſtáli.

Pogánom Piotr ś. począł Ewángelią.
Acto: 10.
Acto: 11.
Lib: 9. epiſt: 39. ad Theotiſtam.

A zátym myślić poczęli Apoſtołowie/ puśćić ſie miedzy pogány ná wſzytek świát z opowiedániem Ewángeliey. A vżyli ś. Máttheuſzá áby dla wſzytkich/iáko piſze ś. Chryſoſtom y Epiphánius/Ewángelią ſpiſał/ktorą wſzyſcy nápiſáną pochwalili/y ſobie ią przepiſowáli. Bo y ś. Bártłomiey/y ś. Bárnabás mieli ręką ſwoią przepiſáną/ iáko ieſt w dźieiách ich / iáko ſie niżey dołożÿ. O tym Ewángeliśćie piſze ś. Jeronym / iż iego Ewángelią z pilnośćią z Zydowſkiego piſmá / ktore w Bercey Syriyſkiey nálazł / ná Láćińſki iezyk przełożył/ y tám ſie oświadcza / iż co iedno piſmo przywodźi w ſwey Ewángeliey/ nie ieſt wedle 70. ále wedle Zydowſkiego textu.

Przyczyná rozeſzćia Apoſtolſkiego.
Máttheuſz ś. piſze Ewángelią.
Chryſ: hom: 1. in Matth.
Epiph: hæreſ: 51.
De ſcrip: Eccleſ: & Côment: in Matth. 12.

Tegoż roku Piłat on ſędźia nieſpráwiedliwy/ktory P. Jezuſá ná śmierć 2.
ſkazał/ od Gáiá Ceſárzá potępiony ná wygnánie do Lugdunu poſłány ieſt. Gdźie w wielkiey nędzy będąc / ſam ſie ręką ſwoią zábił.

Piłat potępiony od Ceſárzá.
Ado in Chron.
Oroſius lib: 7. ca: 5.

Gáius Cáligulá Ceſarz pomordowawſzy wiele zacnych Senatorow
y dobrodźieiow ſwoich/ vdáwáć ſie począł zá Bogá/y chćiał áby go wſzędźie 3.
zá Bogá chwalono/ y ofiáry iemu czyniono/ y iego ſie obrázowi kłániano. A gdy ná mieyſce Witelliuſzá ſtároſtwo Syryey dawał Petroniuſzowi / roſkazał mu áby obraz iego w Jeruzálem w kośćiele poſtáwił: á ieſliby Zydowie bronili/ áby woyſká ná nie ruſzył/á one przymuśił. Petronius iáko báczny widząc iż rzecz trudną y niebeśpieczną roſkázował/ ſprzećiwić ſie nie śmieiąc: obraz on iego robić w Alexándryey kazał / z wielkim koſztem y miſterſtwem. ktory iż nie ták rychło zgotowány być mogł: tym ſie wymowił/iż ſie wykonánie ono głupiego roſkazánia y młodego rozumu / ná drugi rok odwlokło.

Gáius Ceſarz zá Bogá ſie vdawał.
Ioſeph: lib: 18. ca: 9.
Stáwić ſwoy obraz w Hieruzálem kazał.

Wiedział Petronius/ iż Zydowie o to wzburzyć sie mieli/ nie tylo w iego stárostwie/ ktorych tám było bez liczby/ ále y w Bábiloniey y około Euphrátá rzeki/ y mogły woyská Rzymskie náiáchác y trudność iáką vczynić/ y do niebespieczeństwá Rzymskie páństwo przywieść.

Rok Páński 42. Gáiá 4.

1. *Poselstwo z Alexándriey ná Zydy.* *Philo posłem do Cesárzá od Zydow.* Philo de legat: ad Gaium. Iosephus vt supra. *Petronius o obraz z Zydy mowi.*

W Roku przyszłego/ to iest 42. Alexándryscy Pogánie posły swoie do Cesárzá Gáiá wypráwili/ y z nimi Appioná Grámmátyká iáko rzecznika/ żáluiąc sie ná Zydy/ iż sie obrázowi Cesárskiemu/ to iest iego/ kłániáć niechcieli. A Zydowie z Alexándriey wypráwili Philoná onego zacnego/ áby sie spráwić á o wolności swoie prośić mogli. Ale Philonowi Gáius záraz z Rzymu vchodźić kazał/ á do Petroniuszá srogo drugi raz pisał/ áby to co roskazał/ rychło wykonał/ á obraz iego w kośćiele Jerozolimskim postáwił. Już muśiał Petronius zezwáć stársze Zydy/ y one im wolą Cesárską oznaymił. Był w ten czás Petronius w Pheniceyey/ y tám sie niezliczona liczbá Zydow o tym vsłyszawszy nábiegłá/ płácząc y prosząc/ áby tego nie czynił/ á práw ich nie psował/ á do Cesárzá płynąc im dozwolił.

Zydowskie vtrápienie y drogá do stárosty.

Ná sześć częśći lud on Zydowski był rozdźielony. w iedney byli stárszy/ w drugiey młodźi/ w trzećiey dźieći z mátkámi/ w czwartey stáre niewiásty/ w piatey mężáte/ w szostey pánny: á wszytkich bez liczby: Wszyscy wołáli/ płákáli/ włosy ná sobie rwáli/ ná źiemie vpadáli: prosząc áby oney zelżywośći w kośćiele y w nabożeństwie swoim nie ćierpieli. Co w ten czás myślili Chrześćiánie/ ná ich one nędze pátrząc? mowić mogli: Chrystuśáśćie wzgárdźili y zábili. Cesárzáśćie obráli/ otoż go máćie/ záżywayćie páństwá y krolowánia iego.

2. *Petroniuszow rozum.*

Petronius żáluiąc ludźi onych/ nie ná ich płákánia y wołánia nie odpowiedźiał/ iedno nápisał do Gáiá/ żáluiąc sie ná rzemieślniki/ iż nie rychło on obraz gotowáli. ále on zátáił nań gniew. A gdy Agryppá krol w teyże spráwie do Rzymu zá Zydy chcąc prośić/ przyiáchał: Gáius go vprzedźił y ná Zydy sie przed nim żálował/ iż go zá Bogá czćić niechcą. Z czego sie Agryppá przelększy/ pisánie y supplikácia ná obronę Zydow gotował.

Gáiá pysznego y głupiego śmierć.

Rok Páński 43. Claudiuszá 1.

1. W Antyochiey imię Chrześćiáńskie nástáło. Wierni zwáli sie pierwey vczniámi/ á tego roku zwáć sie poczęli Chrześćiány. ále záraz ná oddźielenie sie od heretykow zwáć sie poczęli też Kátholikámi. Co sie znáczy z ártykułu onego wiáry ś. ktory Apostołowie włożyli: Wierzę kośćioł ś. Kátholicki.

Euseb: lib: 2. hist: cap: 13.

S. Tkádeusz o tymże czáśie/ Abágárá w Edeśie y dom iego/ cudá czyniąc/ do Chrystusá obroćił.

Gáius on okrutnik/ y sprosney á głupiey hárdośći/ od żołnierzow swoiey stráży zábity iest. á z ich ręki wynisć nie mogąc/ nie w czás poznał/ iákim człowiekiem był/ y iáko sie odmiennym świátá tego szczęśćiem nádymał. Zábił go Cáśsius/ Cherea y Cornelius Sábinus/ gdy miał lat 29. Pánował trzy látá y mieśiecy dźieśięć. Nástapił ná Cesárstwo Rzymskie Claudius Drusus/ máiąc lat 50. śiedźiał ná nim lat 13. Mieśiecy ośm.

2. *W Bábiloniey y w Selewciey Zydowskie mordy.*

W Bábiloniey y w Selewciey od Syrianow y Grekow zginęło 50. tyśiecy Zydow/ ná ktore sie wzburzyli Pogánie y zmowili: ták ie P. Bog pomáłu karał y wykorzeniał/ á pogánom dol áski swey y Chrystusá wrotá do zbáwienia przez ś. Apostoły/ y przez ono wybráne naczynie swoie Páwłá ś. otwarzał.

Był

3. Claudiuß ná Zydy łáſkáwßy.

Był Claudius z tegoż domu Ceſárſkiego / ze płći żeńſkiey Liwiey Auguſty wnek / ktory Zydy ná przyczyne Agrippy krolá z onego poſtráchu wielkiego / ktory od Gáiá ná nie był przypadł / wybáwił / y Agrippie páńſtwá w Zydowſkiey ziemi przyczynił / y ná iego proſbe dał liſty do Alexándriey / áby zburzenie ná Zydy vſpokoił. Brátá też iego Herodá / doſtoynośćiámi Rzymſkimi vczćił / y ná wßytkie Zydy łáſkáwym ſie być pokázował. Jednák im w Rzymie iż ich było bárzo wiele / ſchadzek kośćielnych niedopuśćił / y zákazał. Co y inym vczynił boiac ſie rozruchow iákich. Nákoniec y kárczmy gdźie ſie ludźie vpiiáli porozwaláć kazał / y mieſá wárzonego y [illegible]epley wody przedáwáć nie dopuśćił.

Schadzek nie dopuśćił Claudiuß y kárczem.

4. Ioſeph: lib: 19. cap: 5.

Herod Agrippá z Rzymu do Jeruzálem przyiáchawßy y do onego ſwego kroleſtwá ſie wroćiwßy / w kośćiele dźieki P. Bogu oddawał / ofiáry czyniac. á pomniac iáko z więźienia wyzwolony / y z nießcześćia wielkim ßcześćiem vczczony był: złoty łáncuch ktory miał od Gáiá / ták ważny iáko ten w ktorym w więźieniu śiedźiał / záwieśił w kość[illegible]e v ſkárbnice y Bogu oddał. áby ſie káżdy náuczał y vpominał przez on zás[illegible]ubiony łáncuch / iáko y wielkie ſtany y ßcześćia vpadáia / y zás ſie gdy chce P. Bog podnoßa / á iż tá ieſt nátura rzeczy ludzkich / iż odmiáná w nich predka / y ſpußczáć ſie ná nie madrzy nie ma.

5. Chrześćiáńſkie imie náſtáło w Antiochiey. Acto: 11. Ad Magneſios. Iſaiæ 62.

Tego Roku w Antiochiey / gdźie Piotr ś. ſtolice ſwego Apoſtolſkiego vrzedu záſádźił / ktora ſie od wiela vczniow y Bárnáby y Saulá w wierze rozmnożyłá / imie Chrześćiáńſkie powſtáło. O czym piße Lukaß ś. y Ignácius / ktory ná teyże ſtolicy po Apoſtolech śiedźiał / iáko ſie rzekło. Sſtáymy ſie / práwi / godni imieniá tego / ktoreſmy wźieli. Kto ſie inßym á nie tym imieniem zowie / ten Boży nie ieſt / áni przyimuie Proroká mowiacego o nas: Názwáneć bedźie imie nowe ktore vſtá Páńſkie miánowáły / y bedźieß ludem świetym. Bo w Antiochiey vczniowie názwáni ſa Chrześćiánie / gdy Piotr y Páweł kośćioł fundowáli.] O czym y Athánáſius ś. mowi: Apoſtołowie zßedßy ſie do Antiochiey / wßytkie vcznie iednym imieniem Chrześćiány názwáli / áby ſie proroctwo Boſkie v Izáiaßá ſpełniło / ktorym mowi: [Tym ktorzy mi ſłużyć beda / názwáne bedźie imie nowe.]

Diſput: contra Arian.

Iákie bráterſtwo v Chrześćian.

Zwáli ſie też Chrześćiánie / y bráćia iáko rodzona / dla wielkiey ſpolney miłośći miedzy ſoba / á iż wßytko mieli ſpolne okrom żon. O czym ták ſie z Pogan náśmiewa Tertullianus: [Niczym ſie / práwi / v nas nie dźiela iedno żonámi. w tym towárzyſtwo pſuiem / w czym wy ie (ná Pogány mowi) záchowuiećie z oney náuki wáßych namedrßych miſtrzow Sokráteſá Greckiego y Catoná Rzymſkiego.] Toż Pogánom wymiáta ná oczy / to głupſtwo y te ſproſnośc Juſtinus meczennik / y Atenágorás Philoſoph Chrześćiánin. Y Plato / práwi / on nawyżßy ich medrzec / w też ślepote y ſproſnośc vpadł / iż táka R. P. vſtáwił / w ktorey wßytkie ſaśiády bráty zowie / y ſpołecznośc im táka pozwala. To byli przednieyßy y naświetßy w pogáńſtwie miſtrzowie y zakonodawcy ich / ktorzy ſie w tákiey ſproſnośći nie poczuli. Lecz Chrześćiánie nie tákimi ſie bráty zwáli / po duchu tylo y ſpolney życzliwośći iednego ku drugiemu. Zwáli ſie Chrześćiánie y świetymi / iáko ie ták Apoſtoł czeſto w liśćiech ſwoich zowie.

6. Apolog: cap: 39. Spolne żony v Greckich y Rzymſkich medrcow pogáńſkich. Ad Antoninum. Athen: orat: pro Chriſtianis.

Rom: 1. 15. 2. Cor: 13. Philip: 4.

7. Kátholickie imie Chrześćiánin. Ad Symphorianũ Nouacianum.

Zwáli ſie y Kátholikámi / ná oddźielenie od heretykow ießcze zá czáſow Apoſtolſkich / ktorzy ták kośćioł Boży w ſwoim Kredźie názwáli / to ieſt / Kátholicki. O czym ták mowi Pacianus: Jmie mam Chrześćiánin / á przezwiſko Kátholik. ono mie zowie / á to mie vkázuie. A wykłádáiac to imie Kátholik z Greckiego ná Rzymſki iezyk / Kátholik ieſt wßedźie iedno / ábo (iáko vczeńßy nmiemáia) Kátholik ſie zowie poſłußny do wßytkiego. A ták kto Kátholik / ten y poſłußny ieſt: kto poſłußny / ten ieſt Chrześćiánin: y

ták Kátholik ieſt Chrześciáninem.] To ten ſtáry Doktor / ábyſmy wiedźieli/iáko być mamy wiernymi Kátholiki y Chrześciány. Bo iednośćia y poſłuſzeńſtwem ku ś. kośćiołowi y ſtárſzym náſzym/tegoſmy imienia godni ſa.

3. *Abágárus Edeſki obeſłány Apoſtołem Tháděuſzem.* Hiſt: lib:1. cap: 13.

W tym czáśie Tháděus ieden z vczniow Páńſkich/Edeſſe miáſto w Syriey/ y páná ábo królá tego miáſtá Abágárá y dom iego wſzytek do Chriſtuſá náwróćił. O czym piſze Euſebius y inych wiele ſtárych świetych. y dla nich zdáło ſie tego nie zámilczeć: czego ácz zá piſmo ś. nie mamy / ále zá rzecz wiáry godna / ktora ſie od ták zacnych y przebránych ludźi vmocnia / poczytamy. Jáko ſie wyżſzey o tym powiedźiáło w roku Páńſkim 31. Viśćił mu ſie P. IESVS, poſłał do niego tego vczniá ſwego Tháděuſzá / ktory onego Abágárá y ná ćiele cudownie zleczył / y wiáry w IESVSA CHRISTVSA náuczył/y dom wſzytek iego y poddáne y miáſto ono P. Bogu pozyſkał/ iáko to y Jeronym ś. wſpomina/y wyżſzey ſie troche tego roku námieniło.

Rok Páńſki 44. Claudiuſzá 2.

1. In Matth: cap: 10. Acto: 12. *Iákub ś. od Herodá Agrippy ściety y Piotr ś. do więzienia dány.* *Apoſtołowie do tego czáſu w Ieruzálem przemieſzkáli.*

ROku tego krol Herod Agrippá/o ktorym wyżſzey byłá powieść/ Jákubá ś. dał śćiać/ y Piotrowi ś. tákże vczynić miał wola / by go był P. Bog z iego ręki przez Anyołá nie wywiodł y wyzwolił. O czym mamy piſmo Łukaſzá ś. Nie trudno było Zydom onego królá ná prześládowánie Chrześćian námowić. Bo był bárzo w zakonie ich nabożny/y obroćił moc ſwoie iuż nie iáko zá Stephaná było/ná vcznie/ ále ná ſáme głowy kośćielne ná świete Apoſtoły / ktorzy do tego czáſu w Jeruzálem przemieſzkiwáli. rozumieiac/iż ine záſtráſzyć było łácno/gdyby ći ſtárſzy y fundámenty náuki ich/obálone były. Jáko pierwey ten Jákub ś. do Hiſzpániey zábiegał/ y tám vcznie niektore zoſtáwiwſzy do Jeruzálem ſie wrócił/ watpliwe ſa powieśći. O przenieśieniu iednák ćiáłá iego do Hiſzpániey ieſt pewny liſt Leoná Papieżá trzećiego / y Káliſtá wtorego. Jáko mocnie kazánia Ewángeliey popierał / y one czárowniki Phileta y Hermogeneſá/ pozyſkał/w iego ſie żywoćie nápiſáło.

2. *Rozſtánce to ieſt rozbieżenie Apoſtołow po wſzem świećie.* *Symbolum ábo Credo Apoſtolſkie.* In præfat: Symbo: Apoſt.

Zá tákim prześládowánim / gdy iuż czás widźieli święći Apoſtołowie/ áby opuśćiwſzy Zydy do narodow ſie Pogáńſkich vdáli/ y do zbáwienney y poćieſzney nowiny Ewángeliey świetey one przyzywáli: nim ſie świátem wſzytkim podźielili / y w ktora ſtrone káżdy z nich puśćić ſie miał / zmowili: Symbolum ábo Credo/ to ieſt 12. członkow wiáry ś. dla iedności náuki niebieſkiey poſtáwili/ ktore po dźiś dźień wſzyſcy w vśćiech y z máłemi dźiatkámi mamy/ z wielka poćiecha náſza. Sſtáło ſie to pierwey niżli Jákubá ś. śćieto y Piotrá ś. do więźienia dano. O czym nápiſał Rufinus mowiac: Rozchodzac ſie Apoſtołowie/ wzor kazánia ſwego poſtánowili: Jáko v Woiewod ná woynie háſtá dáia / áby ſie ználi y ſwoi y obcy: ták y tym wyznánim fałſzywe Chrześćiány y náuczyćiele poznáwáć nas náuczyli. Synowie Nowego rozchodzac ſie ná świát / y wieże Babel buduiac / z iednego iezyká wiele iezykow náczynili: á ći rozchodzac ſie/mocna bárzo á nigdy nieobálona wieże wiáry ś. zbudowáli / y wſzytkiemi iezykámi mowiac / iedność iey vmocnili.] O tym też Kredźie ábo Symbolum Apoſtolſkim mowi Jeronym ś. iż ie Apoſtołowie nie ná kártách áni czernidłem / ále ná tablicách ſerc ludzkich nápiſáli. A ś. Auguſtin káżdemu Apoſtołowi ieden członek przypiſuiac mowi: Piotr rzekł: Wierze w Bogá Oycá wſzechmogacego. Jan rzekł: ſtworzyćielá niebá y źiemie. Jákub rzekł: wierze w IEZVSA CHRISTVSA. etc.

Bábilon iezyki rozerwał, Apoſtołowie wſzytkie wiedne wiárę złaczyli. Ad Pammachium epiſt: 61. Serm: 115. de Temp.

3. Gdźie ſie/ y w ktora ſtrone / y do ktorych narodow y króleſtw káżdy z Apoſtołow puśćił: ſa v śś. Doktorow niektore piſmá y podánie. ále nawiecey ieſt tych/á práwie máło nie wſzyſcy y Doktorowie y Hiſtorikowie ſtárzy y mło

dźi/ ktorzy

dźi/ ktorzy o przyśćiu ś. Piotrá do Rzymu w tym czáśie oznáymuią. Euſebius ták mowi: Wtorego roku Claudiuſzá/ Piotr Apoſtoł fundowawſzy kośćioł Antiocheńſki/ do Rzymu przyſzedł/ gdźie Ewángelią opowiedáiąc/ 25. lat ná biſkupſtwie miáſtá onego trwał.] Y Jeronym ś. Piotr/ práwi/ po biſkupſtwie Antiocheńſkiego kośćiołá/ y po przepowiedániu słowá Bożego onym roſproſzonym/ ktorzy z Zydow vwierzyli w Ponćie/ Gálácyey/ Kápádocyey/ Azyey/ Bitiniey/ wtorego roku Claudiuſzowego/ ná zwoiowánie Symoná czárnokśiężniká do Rzymu przyſzedł/ y tám przez dwádźieśćiá pięć lat ſtolicę kápłáńſką trzymał/ áż do oſtátniego roku Neronowego. innych wiele ktorzy czáſu nie miánuiąc o mieſzkániu ś. Piotrá w Rzymie świádczą. Irenæus lib: 3. cap: 1. Tertullianus de præſcriptione, Cyprianus de vnitate Ecc. Arnobius aduerſus gentes, & in Pſal: 106. Lactantius lib: 4. ca: 21. Optatus contra Parmeni: lib: 2. Ambroſius ſerm: 7. in natali Apoſt. Oroſius lib: 7. cap: 6. &c. Metaphraſtes die 29. Iunij, &c.

Piotr ś. do Rzymu przyſzedł wtorego roku Claudiuſzá.
In Chronic.
Hier: de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

Swiádkowie mieſzkania Piotrá ś. w Rzymie y ná zachod.

4. Dla czego rácżey w Rzymie/ á niżli w ktorym innym mieśćie Piotr ś. ſtolicę Apoſtolſką oſádźił/ nie trudno ſię domyślić. Naprzod dla tego: áby kośćioł Boży miał więtſzą powſzechność y ſzerokość. Bo ná ten czás Rzym był/ iáko ieden rzekł/ wſzytkiego świátá ſkrocenie/ to ieſt/ co iedno po wſzytkim świećie było/ to ſię w Rzymie nálázło/ y práwie wſzytká źiemiá o ktorey ludźie wiedźieli/ pánowániu/ práwom/ y pokoiowi Rzymſkiemu podlegáłá. A ktemu áby kośćielne zwyćięſtwo nád pány świátá tego było znácznieyſze. Bo ná on czás Rzym był obrońcą wſzytkiego báłwochwálſtwá/ y ſtolicą ſzátáńſką z ktorey wyroki ná zgubę kośćiołá Bożego wychodźiły. Sławne zwyćięſtwo/ tám ſzátáná y iego báłwochwálſtwo y grzechy podeptáć/ gdźie námocnieyſze kroleſtwo miał: gdźie nieprzyiaćiele Chriſtuſowi byli napotężnieyſzy/ tám podnożek Bog iego poſtáwić/ áby miedzy nieprzyiaćioły ſwymi/ iáko Pſalm mowi/ pánował. Do tego áby ſię tám záczęłá piąta Monárchia Páná náſzego IESVSA CHRISTVSA, o ktorey Dániel nápiſał/ ktora po czterech/ á nawięcey w tey czwartey Rzymſkiey powſtáć miáłá. Nád ktorą iuż inney áż do końcá świátá nie będźie. Nál[illegible]ec/ áby z tákiego mieyſcá/ ktore świátu wſzytkiemu roſkázowáło/ łácnieyſze po wſzey źiemi rozgłoſzenie Ewángeliey być mogło.

Dla czego w Rzymie ſtolica pierwſza Apoſtolſka oſádzona ieſt.

5. Gdy do Rzymu Piotr ś. przyſzedł/ iuż t'm Symon czárnokśiężnik Rzymiány był ſwymy czárámi y ſzátáńſką náuką pozwodźił/ iż go zá Bogá mieli/ y obraz mu ábo ſłup poſtáwili z tákim napiſem; Symonowi Bogu świętemu/ iáko Juſtinus męczennik piſze/ czás ten pod Claudiuſzem Ceſárzem miánuiąc. Co y Tertullian pogáńſtwu wymawia.

Symon Czárnokśiężnik w Rzymie.
Apolog: pro Chriſtian: ad Anton.
Tert: in Apolog: cap: 13.

6. Oroſius piſząc o przyśćiu Piotrá ś. o tym czáśie do Rzymu/ twierdźi to/ iż dla tego przyśćia Piotrá ś. do Rzymu/ gdy ſię ſzczepić wiárá Chriſtuſowá w tym mieśćie poczęłá/ Pan Bog cudowną Rzymſkiemu páńſtwu pomoc dał. Bo wtorego roku Claudiuſzá/ Cámillus Scribonianus ſtároſtá Dálmáciey podnioſł woynę ná Claudiuſzá/ żołnierze do śiebie poćiągnąwſzy. ktorzy gdy ná onę woynę wyniść chćieli: chorągwie im ták przy źiemi ſtánęly/ iż ich żadną miárą ruſzyć z mieyſcá nie mogli. Y zátym ſercá ſię ich odmieniły/ y z gniewem ſię wielkim ná onego Scribonianá rzućili/ y onego zábili/ y ták ſtráſzliwey woynie ſąśiedzkiey koniec ſię vczynił. O tym cudu piſze y Pogánin Dio/ y Swetonius.

Oroſius lib: 7. cap: 6.
Cud wielki zá Claudiuſzá.
Dio lib: 60.
Sueton: in Claudio.

7. W ktore ſtrony drudzy ſię Apoſtołowie puśćili/ ácz máło ieſt piſmá około tego/ iednák niektore ſię pewne przełożą. Jan ś. vdał ſię do Azyey mnieyſzey/ y tám wiele kośćiołow fundował. Przemieſzkiwał w Ephezie/ y tám przeprowádźił przenaświętſzą Pánnę mátkę Bogá náſzego/ dáną ſobie do opieki. Co świádczy Concilium wielkie ono święte Epheſkie w liśćie do kśiężey

W ktore ſię ſtrony puśćili inni Apoſtołowie.
Ioan: 5.

Cárogrodzkiey.

Cárogrodzkiey. iż y do innych stron Jan s. záchodził ná wschod słońcá / ś niektore świádectwá.

8. *Iákub więtßy.* Brát s. Janá Jákub / iáko iest w Jeruzálem od Herodá ściety / nápisá Lukaß s. ktory w Hißpániey kośćioł fundowawßy / iáko niektorzy twierdzą wroćił sie był do Jeruzálem.

9. *Iędrzey.* Jedrzey do Scythow ábo Tátárow zábieżał / mowi Eusebius Hist: lib: 3. cap: 1. y Origenes lib: 3. in Genes: potym do Greciey przyßedł / mowi
Nazian: orat: in Arian. Náziánzenus y Chryzostom homil: de duod: Apost. Trácyę / Mácedonią / Tessálią / Achaią słowem Ewángeliey obiáśnił / y Bizántium / mowi
In Chronic. Nicephorus / náwiedził, á iż był y w Etyopiey / piße Doroteus in Synopsi.

10. *Philip.* Philip Azyą wyżßą słowem Bożym oświećił / y w Jerápolum máiąc lat 87. vmęczony iest. To piße Chryzostom homil: de duod: Apost.

Thomaß. Thomaß do Párthow sie vdał / piße Origenes lib: 3. in Genesim. A do Indow / mowi Náziánzenus homil: ad Arian: y do Etyopow / mowi Chryzostom / vt supra.

11. *Bártłomiey.* Bártłomiey do wielkiey Armeniey záßedł / piße Chryzostom homil: de duod: Apost: y do Likáoniey / y do Albanow / piße Zophronius. Był w Indiey / mowi Pántenus Philosoph Chrześćiánin / ktory droge czynił do Indiey / y nálazł tám ießcze pámiątkę s. Bártłomieiá y Ewángelią s. Máttheußá / ktorą sam ręką swą s. Bártłomiey nápisał / ktorą z sobą przyniosł wracáiąc sie do Alexándriey. To twierdzi Eusebius hist: lib: 5. cap: 10. y S. Jeronym de script: Eccl.

12. *Mátthewß.* Mátthewß do Etyopiey posłány był / piße Socrátes lib: 1. cap: 15.
Iákub mnieyßy. Jákub Alphei brát Páná nászego / ten zostáł w Jeruzálem / y tám vmęczony był. Długo ná onym Biskupstwie mießkáiąc. Bo go nád inne Zydowie bárzo część / przykrośći mu żadney nie czyniąc. Egesip[illegible]us apud Eusebium lib: 2. cap: 22. Et Ioseph: antiq: lib: 20.

13. *Simon.* Symon Chánáneus ktorego Zelotes zwano / zábieżał do Mezopotámiey / do Persow / pi[illegible] Bedá in retract: in Acta Apost.

14. *Afryká od ucznlow Piotrá s. oświecona.* Do Afryki Pio[illegible] [illegible]cznie swoie posłał / iáko piße Innocentius Papa ad Decentium, y Grz[illegible] regestr: lib: 3. epist: 32.

15. Judás Thádeus w Idumeiey y w Arábiey Ewángelią fundował. Hieron: de script: Eccl.

16. Mátthiás ná mieysce Judy zdraycę postánowiony záßedł do Etyopiey / wiele kośćiołow w Judskiey ziemi postánowiwßy. Sophron: apud Hieron: de script: Eccl.

17. *Fałßywe powieśći o S. Apostolech.* Lecz o tym Apostolskim rozbieżeniu sie po świećie bárzo máło iest pismá / y lepiey krotko o tym mowić / niżli niepewne rzeczy powiádáć. O ich sprawách y dźieiách ießcze trudniey spráwę dáć / gdyż bárzo máło práwych iest o tym y bárzo krotkich pisárzow / á fałßywych / ktorzy plotki y baśni o s. Apostołách podmiátáli / bárzo było wiele / ktore słußnie kośćioł s. odmiątá. iáko Itinerariũ B. Petri Apostoli. Actus Andreę. Actus Thomæ. Actus Philippi. Actus Pauli & Ecclesiæ, ktore Gelasius Papa potępił in Concil: Rom: de Apocriphis, y inßych wiele sie tákich náydowáło. y owy co sie zowią żywoty Abdiæ Babylonij, pewnośći nie máią. Bárzo wiele tego kąkolu heretycy násiali / podpieráiąc swoie błędy y wymysły.

18. *Simon ábo Simeon czárnoksiężnik w Rzymie.* Wrácáiąc sie do s. Piotrá ktory tego roku do Rzymu przyßedł / piße wiele świádkow / iż tám Piotr s. nálazł Symoná czárnoksiężniká / ktory zá
Iust: apol: pro Christianis. Claudiußá zwodził Rzymiány / czyniąc sie Bogiem y synem Bożym / á wiele z Dyabelskiey pomocy kuglárstw y dziwow czyniąc. y vwierzyli mu ták dálece / iż obraz iego ná Tybrze rzece postáwili z tym nápisem / iáko sie wyżßey
Iren: lib: 1. cap: 20. Euse: lib: 2. cap: 12. 13. rzekło: Simoni Deo sancto. To powiáda Iustinus, Irenæus y Eusebius.

Ten czá-

Ten czárownik iáko potym zá Neroná od Piotrá ś. y Páwłá pohánbiony
był/ niżey ſię powie.

Piotr ś. gdy przyßedł do Rzymu/ goſpodę miał zá Tybrem miedzy ſwemi 19.
ziemkámi Zydy/ gdźie ich wiele oſádźiło ſię było. ále rychło go potym Pudens
Senator/ gdy zá iego kazániem w CHRISTVSA vwierzył/ wźiął do domu
ſwego.

Tego roku był głod wielki po wßyſtkim świećie/ o ktorym prorokował 20.
Agábus/ iáko ieſt w dźieiách Apoſtolſkich. Ten głod Joſephus wſpomina/
y kłádźie powieść o krolowey Adiábeńſkiey Helenie. ktora zoſtawßy Zydow-
ką/ wielką y doſtáteczną żywnośćią y pieniądzmi/ miáſto Jerozolymę w o-
nym głodźie wſpomogłá. O niey piße Oroſius/ iż potym do CHRISTVSA
y zakonu iego przyſtáłá.

Głod wielki po wßytkim świećie
Acto: 11.
Helená krolowa.
Ioſeph: antiq: lib: 20. cap: 2.
Oroſ: lib: 7. cap: 6.

Chrześćiánie też ktorzy byli w Antiochiey/ złożyli ſię ná niemáłe pienią- 21.
dze/ y przez Páwłá ś. y Bárnábę poſłáli ie ná pomoc w głodźie onym Chrze-
śćiánom Jerozolimſkim. A ztąd vroſł on świety kośćielny y Apoſtolſki zwy-
czay/ iż ná káżdą niedźielę ſchodząc ſię czynili Collekty/ to ieſt/ ſkłádáli ſię co
kto mogł/ ná porátowánie vbogiey bráćiey y wdow y śierot/ y innych po-
trzebnych.

Collekty ná vbogie.
Acto: 11.

Ná ten czás w Jeruzálem y w źiemi oney/ napierwße ná wierne Chri- 22.
ſtuſowe prześládowánie powſtáło/ y bárzo znędzniáli byli Chrześćiánie.
Bo iedni domow y máiętnośći odbiegáli/ drugim wßytko pobrano/ iáko o
nich Apoſtoł mowi: Wydárćie dobr wáßych znośiliśćie z weſelem; dla tego Hebr: 10.
nawiętße o nich Apoſtołowie ſtáránie mieli/ y onę zmowę Piotr ś. y dánie Galat: 3.
ręku rozchodząc ſię vczynił z Páwłem ś. áby vbogich (w Zydowſkiey źiemi y
w Jeruzálem) nie zápomináli/ gdźieby ſię kolwiek obroćili. Co/ mowi Pá-
weł ś. czyniłem z pilnośćią w Koryńćie y w Achááiey/ y w innych ſtronách. 1. Cor: 16.
náuczył iáko te Collekty y z iákim ſercem y ochotą czynić wierni mieli. Ztąd- 2. Cor: 8. 9.
że w Rzymie ſtárodawny zwyczay/ iż ſam Rzymſki Biſkup pewnych czáſow
wzywał ludźie ná Collekty/ to ieſt/ ná ſkłádánie iáłmużny ná vbogie. O
czym ſą kazánia ś. Leoná.

Serm: 2. 3. 4. de Collectis.

Ten obyczay gdy w Cárogrodźie vſtał/ Chryzoſtom go ś. pilnie wzbu- 23.
dźił y odnowił. Jeſt iego o tym kazánie/ w ktorym rádźi áby Collekty w nie-
dźielę czynili/ y ſtárożytny kośćiołá ś. o tym obyczay wſpomina. Toż Cy-
prian ś. piße/ do tákich Collekt ná śieroty y wdowy vpominájąc. A ießcze
ſtárßy Juſtinus męczennik mowi: Składáią ſię/ prawi/ y dáią do ſtárßego/
ktory ztąd rátuie śieroty y wdowy/ y te co dla choroby y innych przyczyn nie-
doſtátek ćierpią/ ábo w więźieniu ſą/ ábo z dáleká przychodzą. A v Tertul-
lianá te ſą słowá: Káżdy (Chrześćiánin) pewnego czáſu ábo kiedy chce/
ieſli chce/ á ieſli może/ trochę dáie pieniędzy. Bo nikogoż nie przymußáią/
ále dobrowolnie to czynią. y ieſt to ſkład miłośći/ z ktorego nic ná vżywánie/
áni podpijánie/ áni ná obżárſtwo nie wydáią; ále ná pokarm vbogich y ná
pogrzeb y ná dźieći y dźiewczki/ y w máiętnośći y w rodźicách ośierоćiáłe/ y
ná ſtáre ſąśiády/ y ná te co ná morzu vtráćili/ y ná te co do kopánia krußcow
ábo ná wyſpy potępieni/ ábo w więźieniu dla Páná Bogá oſádzeni ſą. Ten
vczynek wielkiey miłośći v niektorych (Pogan) ma przygánę gdy mowią:
Pátrz iákoć ſię ſpolnie miłuią.] To Tertullianus. A gdy ſię iáka nowa po-
trzebá vkazáłá/ Biſkup nową y hoynieyßą Collektę zápowiedał. iáko ieſt v ś.
Cypriáná/ o wykupowániu więźniow. Z czego wßytkiego ſię pokázuie/ iż
to ſkłádánie iáłmużny y collekt/ y czynienie kárbony ábo ſkárbnice/ gotowych
záwżdy pieniędzy/ nie było ná żebráki pouliczne y bieguny: ále ná ſromięźli-
we y práwe niedoſtáteczne. y ieſt ſtáry Kanon Concilium Turoneńſkiego/
ktory roſkázuie/ áby káżde miáſto ſwoie vbogie wedle przemożenia żywiło/

De Eleem: & Col.
De operibus & Eleem.
Orat: ad Anton: pium.
In Apolog: cap: 39.
Bráctwá iákie.
Epiſt: 60.
Zebracy biegunowie.
Conc: 2. Turon: cap: 5.

áby kápłáni y mießczánie káżdy ſwego vbogiego karmił: y ták/ práwi/ ſtánie ſię/ iż ſię vbodzy po miáſtách cudzych trudźić nie będą.]

24. *Bráctwá miłośierdzia náßych czáſow.* *Vbodzy ſromięźliwi.* Serm: 4. de Collectis. *Szukáć tych co ſię ſromáią żebráć.*

Błogosłáwione Bráctwá ktore ſię wiekow náßych záczęły w niektorych miáſtách/ ktore ná káżdą ſię niedźielę ſchodzą/ y te Collekty Apoſtolſkie y ſtárowieczne Chrześćiáńſkie czynią/ nie ná żebraki y tułácze leniwe y nierobotne; ále ná ſromięźliwe y práwie vbogie/ ktorych ſámi przez wizytatory ſwoie ßukáią. O ktorych Leo ś. ták nápiſał: Błogosłáwiony/ mowi Dawid/ ten ktory zrozumiewa niedoſtátecznym y vbogim. Do tego/ práwi/ zrozumiewánia potrzebá/ namilßy brácia/ czuyności przyłożyć/ ábyſmy też náleść mogli/ ktorego ſkromność pokrywa/ y wſtyd mu przeßkadza. Bo ſą niektorzy co ſię iáwnie prośić o potrzeby wſtydzą/ y wolą milcząc nędzę vboſtwá ſwego wyćierpieć/ niżli ſię iáwną prośbą záſromáć. Tym tedy zrozumiewáć potrzebá/ áby w táiemney potrzebie ſwoie pomoc mieli: y tym ſię więcey weſelili/ iż ſię y vboſtwo ich/ y wſtyd ich leczy.] Poty ś. Leo.

25. *Poświęcenie ná Biſkupſtwo Páwłá ś.* Acto: 13. Hom: 27. in Acta. Abortiuus. In Octauiano cap: 35.

Odpráwiwßy ś. Páweł poſługę onę/ y do Ieruzálem z Bárnábą iáłmużnę ná nędzne y głodne odnioſßy: wroćił ſię do Antyochiey/ y tám ná Biſkupſtwo zá roſkazániem Duchá ś. pośwęcenie wźiął/ iáko ś. Lukaß piße/ przez ręki kłádźienie ſtárßych Biſkupow kośćielnych/ ktorzy poßcząc ſię y modląc kłádli ná Páwłá ś. y ná Bárnábę ręce/ wyſyłáiąc ie ná robotę/ ná ktorą ie Duch ś. wzywał. O czym mowi ś. Chryzoſtom. Swięcą Páwłá ś. ná Apoſtolſtwo/ áby z mocą kazał. Bo ś. Páweł nie był ze dwunaśćie Apoſtołow/ y dla tego ſię zowie namnieyßym y abortiuus, niedonoßonym Apoſtołem/ to ieſt/ nád liczbę poſtánowioną.] Bo ſię ták zwáli Senatorowie/ piße Swetonius/ ktore Ceſárze nád liczbę z łáſki do rády przykłádáli. Ieſt práwo y zwyczay kośćielny pewnymi ceremoniámi/ ná vrzędy duchowne kápłáńſkie poświęcáć y ſtáwić oſoby do tego godne. O czym ſię ná innym mieyſcu náuczą.

26. *Záchwycenie Páwłá ś. do niebá.* 2. Cor: 12.

Tegoż czáſu po tym poświęceniu Páweł ś. ono miał záchwycenie do niebá/ o ktorym ſam piße do Koryntow/ w ktorym wielkie miał obiáwienia ná dobre ſpráwowánie vrzędu Apoſtolſkiego.

Rok Pán: 45. Piotrá ś. 1. Claudiuſzá 3.

1. *Cáthedrá ś. Piotrá w Rzymie.* Iren: lib: 3. cap: 3. Lib: 2. contra Parmenian.

Roku Páńſkiego 45. Piotr ś. Cáthedrę ſwoię w Rzymie poſtáwił/ y ten dźień kośćioł ś. 18. dniá Styczniá tego pámiątkę záchowuiąc/ dźiękuie P. Bogu zá to dobrodźieyſtwo/ iż ná tákim mieyſcu/ z ktorego łácno ná wßytek świát rozſławić ſię y rozneść Ewángelia mogłá/ ſtolicá Piotrá ś. głowy wßytkiego kośćiołá oſádzona ieſt ná zátrzymánie wßytkiego Chrześćiáńſtwá po wßem świećie iedności. O czym ták piße Ireneus: Kośćioł/ práwi/ nawyżßy y náſtárßy/ y wßytkim znáiomy w Rzymie/ fundowány od przenazacnieyßych Apoſtołow Piotrá y Páwłá/ dochowywa tego podánia ktore ma od Apoſtołow/ y opowiádánie ludźiom wiáry przez náſtępowánie Biſkupow/ ktore y do nas przyßło. y ztąd ſądźimy y pohańbiamy te ktorzy ábo z tego iż ſię ſámi ſobie źle podobáią/ ábo z prożney chwały/ ábo ze ślepoty y złego rozumienia/ ináczey niżli potrzebá náuczáią. Do tego kośćiołá (Rzymſkiego) dla mocnieyßego przełożeńſtwá/ mußą ſię wßytkie kośćioły/ to ieſt/ wierni ktorzy wßędźie ſą/ ſchodźić/ w ktorym záchowáło ſię záwżdy to podánie ktore ieſt od Apoſtołow od tych ktorzy wßędźie ſą.] To Ireneus. Toż piße Optatus Milewitáńſki: Przeć ſię nie możeß (do heretyká mowi Pármenianá) iż wieß to/ że ſtolicá Biſkupia naprzod w Rzymie Piotrowi poſtáwiona ieſt/ ná ktorey śiedźiał/ głowá wßytkich Apoſtołow Piotr. Zkąd y Cephás

náżwány

názwány ieſt. Ná tey iedney Cáthedrze/ iedność ſie od wßytkich záchowáć ma: áby inni Apoſtołowie káżdy ſwoiey nie bronił: áby odßczepiencem y grzeßnikiem był/ ktoryby przećiw iedney Cáthedrze drugą ſtáwił.]

Serm: 15. de Sanctis.
Modlitwá o Cáthedrze Rzymſkiey.

Auguſtyn ś. ná ten dzień Stolice Piotrá ś. w Rzymie kazánie vczynił/ y w ſtárym Brewiarzu Rzymſkim táka ſie Collektá náyduie: Wßechmocny wieczny Boże/ ktoryś niewypowiedziáną táiemnicą Apoſtołowi twemu Piotrowi przełożeńſtwo Rzymſkiego miáſtá podał: áby ſie z niego prawdá Ewángeliey ná wßytek świát rozlewáłá: ráczże to dáć prośimy/ áby to co ná wßytek świát iego ſie kazániem wypuśćiło/ nabożeńſtwem ſie wßytkiego Chrześćiáńſtwá wykonáło.] Stolicá tá káznodzieyſka ś. Piotrá w Rzymie ießcze ſie áż do tych náßych lat w iego kośćiele ná Vátikanie dochowáłá/ y pewnych ią czáſow vkázuią. Iáko y o Ierozolimſkiey Iákubá ś. nápiſał Euſebius/ iż áż do Conſtántiná wielkiego czáſow/ dochowána byłá.

Stolicá ś. Piotrá w Rzymie.
Lib: 7. cap: 14.

2.
Antiochią ś. Piotr Ewodiußowi polećił.
Epiſt: ad Antio.
Liſt Piotrá ś. z Bábilonu, ieſt z Rzymu.
Euſeb: hiſt: lib: 2. cap: 14.
De Script: Eccl.
Bábilonem Rzym ś. Piotr zowie.
Slepotá heretycka.

W Antiochiey Piotr ś. ná ſwoim mieyſcu zoſtáwił Ewodiußá/ iáko piße ś. Ignátius/ á z Rzymu do onych Chrześćian przy Antiochiey w Ponćie/ w Gálácyey/ w Cápádocyey/ w Azyey mnieyßey/ y Bitiniey/ ktorych ſam náuczał/ liſt pierwßy ſwoy nápiſał z Bábilonu/ to ieſt z Rzymu. iáko ná końcu ſam w nim mowi. Rzymſkiego miáſtá y pogáńſtwá báłwochwálſtwo názwał Bábilonem. Bo tám wielkie były y ſproſne bogow y ßátánow zamieſki/ ktore ś. Ewángeliey kazánie trudniły: co piße Euſebius ſtáre kośćielne Doktory przywodząc. A Ieronym ś. ma te słowá: Márká/ práwi/ wſpomina Piotr ś. w liśćie ſwoim pierwßym/ gdy Bábilonem figurálnie Rzym zowie. Iáko y Ian ś. w Obiáwieniu. W czym ſie heretycy nie poczuli iáko ślepi. O Ianie ś. znáią/ iż gdy o Bábilonie mowi/ o Rzymſkim miáſtu mowi. á gdy Piotr ś. Rzym Bábilonem zowie: przyznáć ſie do tego niechcą/ áby bytnośći Piotrá ś. w Rzymie nie przyználi. A druga ieſt złość y ślepotá ich: iż to co Ian ś. o Rzymſkim y pogáńſkim mieśćie/ o ſproſnośći y o grzechách onych Rzymian Ceſárzow/ Pogan y pánow wßytkiego świátá/ mowi: to oni kośćiołowi ś. ktory iuż był w Rzymie wßczepiony/ przypiſuią. Inßa rzecz miáſto Pogáńſkie y pełne ná Bogá práwego bluźnierſtwá/ y báłwochwálſtwá: á inßa/ kośćioł Boży w nim ießcze ná on czás nowy y máły y ná młodym ßczepie.

Inße miáſto pogáńſkie, a inßy kośćioł Boży w nim.

3.
In præf: de Spiritu S.
Rom: 1.
Ad Marcellam.

Niechby pátrzyli ná Ieronymá ś. ktory też Rzym Bábilonem y oną w purpurę vbráną nierządnicą zowie: ále kośćioł ś. w Rzymie dźiwnie czći y wychwala/ mowiąc: Ludu Rzymſkiego wychwaláią wiárę Apoſtolſkim świádectwem/ á gdźie ſię indźiey z táką chęćią y kupą do kośćiołow śś. Męczennikow/ y do grobow ich zbiegáią? á gdźie Amen/ iáko z niebá piorun z tákim pogromem brzmi iáko tám? Nie iżby Rzymiánie inßą wiárę mieli/ iedno tę co wßyſcy Chrześćiánie: ále nabożeńſtwo tám y proſtotá do wiáry więtßa.] A ná drugim mieyſcu mowi: W Rzymie ieſt ś. kośćioł/ ſą zwyćięſtwá Apoſtołow y męczennikow/ ieſt Chriſtuſowe prawdziwe wyznánie/ ieſt wiárá od Apoſtołow náuczona. tám podeptáne ieſt pogáńſtwo/ á imię Chrześćiáńſkie co dźień ſię wyżßey podnośi.

4.
Pocáłowánie v Chrześćian.
Rom: 16.
1. Cor: 16.
2. Cor: 13.
Orig: in epiſt: ad Rom.
Iuſt: orat: ad Anto.
Cyr: Catec: 5. Myſt.

Piotr ś. támże w pierwßym liśćie ſwoim każe czynić pocáłowánie święte tym do ktorych piße. Co y Páweł ś. czyni częſto. Ná poczatku iáko miedzy Pogány/ pocáłowánie był znák przyiáźni przy witániu; ták v Chrześćian też pierwßych był zwyczay pocáłowánia/ iuż nie świeckiego/ ále świętego/ w ktorym ſię tylo zgodá/ iedność/ y vprzeyma przyiaźń znáczyłá. Co y w kośćiele po modlitwie przed przyimowániem przeczyſtych táiemnic/ ná znák zgody y vprzeymey miłośći Chrześćiáńſkiey czynili/ mowi Origenes/ y Iuſtinus/ y Cyrillus. gdy oſobno białegłowy/ á oſobno mężczyzná ták ſię pozdrawiáli/ y świętą zgodę/ y ſercá ieden ku drugiemu vprzeymość pokázowáli. Co potym

kośćioł odmienił / że to drugdy bez iákich złych myśli być nie mogło: iż dźiś miásto pocáłowánia twarzy / krzyż ś. ábo iákie reliquie cáłowáć podáią.

5. *Márká ś. Piotr ś. miłował. Wysłał go do Alexándriey. Alexándria pierwsze ma mieysce po Rzymskiey stolicy.* Decret: de lib: Apocriphis.

W tym też liśćie Piotr ś. Márká Ewángeliste / iż go bárzo miłował / synem swoim zowie. ktorego wysłał z Rzymu do Alexándriey do Egyptu / áby tám był kośćiołá onego pierwszym Biskupem / [ktorego też Philonowi Zydowskiemu Doktorowi z Alexándriey pilnie zálećił / gdy z nim w Rzymie dobrey przyiáźni Piotr ś. záżywał. Y dla tego Alexándryjska stolicá pierwsze mieysce miáłá po Rzymskiey / á niżli Antyocheńska / iż ią Márek ś. imieniem Piotrá ś. postáwił; iáko Gelázyus pisze mowiąc: Wtora stolicá w Alexándriey imieniem ś. Piotrá od vczniá iego Márká y Ewángelisty poświecona. Bo on od Piotrá ś. do Egyptu posłány / słowo prawdy opowiedał / y męczeństwo podiął.]

6. *Márek ś. po Láćinie Ewangelia nápisał.* In Synopsi ad Constantem. Euse: lib: 2. cap: 14 & lib: 3. cap: vltimo.

Ale nim ś. Márek wyszedł z Rzymu / Ewángelią swoię po Láćinie Rzymiánom gwoli nápisał. Co ś. Athanásius świádczy: Ewángelia / prawi / wedle Márká / w Rzymie od ś. Piotrá opowiádána iest / á od ś. Márká nápisána / y od niego potym w Egypćie y w Pentápolu y w Libiey rozgłoszona iest.] Y Eusebius mowi / iáko od Pápiászá y Clemenszá podano iest: iż Márká Rzymiánie pilnie prosili / áby im ono co Piotr ś. opowiedał / nápisał. Bo był tłumáczem y towárzyszem Piotrá ś. To pismo gdy Piotr ś. przeczytał / pochwalił / y swoią władzą áby ie w kośćiele czytano / vtwierdźił. To Eusebius. y Clemens Alexándryjski toż mowi / y Hieron: de script: Eccl.

7. *Co są tłumácze mieli Apostołowie.*

A iż Márká ś. Pápiás y inni zowią tłumáczem Piotrá ś. wiedźieć się ma / iż z strony mowy y iezyká niepotrzebowáli Apostołowie tłumáczá: y Piotr ś. po Láćinie w Rzymie náuczał: ále trafiáło się / iż gdy ś. Piotr po Láćinie kazał / inych się narodow ná kazánie náchodźiło / ktorzy po Láćinie nie rozumieli. Dla nich był ten wykłádácz / áby się pracey vymowáło. Abo gdy co trudnego Piotr ś. iáko y inni Apostołowie mowili: ći tłumácze wykłádáli. ábo gdy co pisáli iednym iezykiem / oni ná drugie iezyki przekłádáli. Toż się mowi o Páwle ś. o ktorym też piszą / iż iego wykłádáczem był Tytus.

Hieron: ad Helbidiam epist: 150.

8. *Grecki iezyk w Rzymie wzgárdzony.* Iuuen: Saty: 16. Suet: in Tyber.

Gdy tedy gwoli Rzymiánom y Włochom zá ich prozbą / iáko się rzekło / Ewángelią Márek ś. nápisał: pewna rzecz iż ią po Láćinie nápisał / Láćinnikom y ludźiom w Rzymie zacnym / ktorzy się w swoim iezyku kocháli / á onych wiekow Grecki sobie byli obrzydźili / iákoby niewieśći y miekki. Tyberius Cesarz gdy co miał rzec po Grecku w Senaćie / tedy odpuszczenia prosił / mowi Swetonius. y żołnierzom roskazał / gdy kto ich po Grecku v sadu pytał / áby po Láćinie odpowiedź dawáli. y ten Claudius zacnego w Greciey vrzedniká / iż po Láćinie nie vmiał z vrzedu złożył / tenże Swetonius pisze.

9. *W Aquileiey Márek ś. przełożył swoię Ewángelią.*

Vczeni w iezyku Greckim poznawáią / iż iest Márek ś. z Láćińskiego ná Grecki przełożony / gdy w texćie Greckim ná poły Láćińskie słowá náyduią. Jest y w Aquileiey mieśćie Włoskim / iáko pisze Piotr Biskup Aquileyski / podánie y trádycia: iż Márek ś. posłány od Piotrá ś. do Alexándriey / idąc przez Aquileią / tám swoię Ewángelią z Láćińskiego ná Grecki przełożył / y originał z Aquileiey przeniesiony iest do Wenecyey. Był też inszy Márek powinny Bárnáby Apostołá / do ktorego się domu w Jeruzálem Chrześćiánie schodźili / dla ktorego Páweł ś. od Bárnáby się ná drodze / w náwiedzániu kośćiołow / oddalił. Zwano go Ioannes Mariæ Marcus, á tego Ewángeliste zwano tylko Marcus.

10. *O vćięćiu pálcá ś. Márká.*

Prozna też o nim oná iest powieść ktorą wielcy ludźie wnieśli zá pospolitym rozumieniem: iżby sobie pálec wielki vćiąć miał / áby kápłanem nie został. Pustelnik to iákiś Márek tegoż imienia vczynił / ále nie ten Ewángelistá.

11. *Krolestwá zachodne Piotr ś. náuczył.*

Piotr ś. w Rzymie mieszkáiąc / nietylo Włoską ziemię / ále Gállią / Hiszpánią / Afrikę / Sycylią / y wyspy przyległe Ewángelią oświećił / y sam wy-

biegáiąc

biegáiąc/y vcznie swoie z Rzymu wysyłáiąc/ná one święte robotę. O czym
Innocentius ś. Papież nápisał/iż w tych stronách żaden inny Apostoł nie
był okrom Piotrá ś. Niech/ práwi/ vkáże/ ktory ná zachod Apostoł y do A-
fryki zábieżał: Sam Piotr ś. te wszytki kráie przez vcznie swoie ktore rozsy-
łał/Ewángelią oświecił. O czym są świádectwá w stárych Mártyrologi-
ách/y w podániu á pámiątce pisáney kościołow/Gálliey y Hiszpániey. W
Sycyliey Piotr ś. postáwił Biskupy Páncrácyuszá/ Márcianá / Berillá/
Philippá/w Cápuey Priská. w Neápolim/Asprá. w Ráwennie/ Apolina-
rá. Do Gálliey wysłał Biskupy Márcyaliszá/Máterná / Wáleriuszá / Syx-
tá/ Trofimá / etc. y inne. Tákże do Hiszpániey Torquatá / Ctesiphontá /
Secundá/ etc. y inne. o ktorych może się co ná swoich mieyscách wspomnieć.

Rok Pán: 46. Piotrá ś. 2. Claudiuszá 4.

W Tym roku vmárł Agrippá krol on szcześliwy/ gdy go nawyższe
iego szczeście podniosło/ iáko Łukasz ś. nápisał. vmárł sprosną 1.
y prędką śmiercią / skarány od P. Bogá zá rozlanie krwie Iá- Acto: 12.
kubá Apostołá/ y zá Piotrá ś. ktoremu toż vczynić chciał. W Agrippy krolá śmierć.
Cezárjey gdy zá zdrowie Cesárzá Claudiuszá świętá y igrzyská Ioseph: antiq: lib: 19. cap: 7.
spráwował: dniá wtorego w białą szátę ze srebrá bárzo iásną vbrány/wyszedł
do ludu ná widokách onych śiedzącego/ y przemowę im czynił. Szátá oná
od słońcá oświecona/ iásność wielką z siebie pusczáłá / zkąd pochlebcy zá-
wołáli oné słowá/ á lud wszytek z nimi: iż to głos Boży á nie człowieczy. á
on głupiec w tym się zákochał/ á tey czći z siebie nie złożył / áni iey P. Bogu
oddał. y przeto záraz vderzył weń Anyoł Páński (on podobno ktory Piotrá
ś. z iego ręku wyrwał) y támże ná stolicy oney nie iáko Bog / ále iáko robak
nędzny y błoto vpadł. Smiertelną chorobą zárážony / w ktorey rostocze-
niem wszy y robakow skończył. Żył lat 54. ná krolestwie siedm. Krolestwo
iego synowi/ktory był w wychowániu v Cesárzá y tákże Agrippą zwány był/
nie iest dáne / ále ná nie Claudius stároste Fadusá posłał. Brátu tylo iego Syn Agrippy.
Herodowi krolowi Cálcidis/moc y práwo ná kościoł/y podawánie nawyż-
szego kápłaná/ dárował.

Rok Pán: 47. Piotrá ś. 3. Claudiuszá 5.

TYm czásem Páwel ś. biegáiąc z Bárnábą po wielu krolestw y
miast/ po Selewcyey y Cyprze/ Pisidiey / Ikonium y inych / to 1.
czynił co wypisał Łukasz ś. Elime czárownjká ślepotą pokarał/ Páwłá ś. drogi.
y Páwłá Stároste náwrocił. Żydow wiele pozyskał / á drugim Acto: 13. 14.
pogroził niewdźięcznym / proch z nog swoich ná nie otrząsáiąc
wedle roskazánia Páńskiego. Czym się znáczyłá táka mowá żáłobna: Nie
dla swegośmy tu pożytku/ áni dla pieniedzy y dobr wászych przyszli/ y prochu Luce 10.
wászego bráć ná nogi niechcemy. sámo wam zbáwienie od Bogá y wieczne
krolestwo z nim/dármo z miłośći ku wam przynośim. Wiedzćiesz iżeśćie ták
wielkim dárem wzgárdźili. Co wam ku wielkiemu potępieniu będźie.
Páwel ś. w Ikonium długo prawdę Ewángeliey / iáko pisze Łukasz ś.
szczepiąc / Teklę pánnę pozyskał Pánu Bogu. Czego zámilczał Łukasz ś. 2.
iáko y innych wiele rzeczy: ále podánych o niey powieśći bez omyłki praw- Tekla pánná vczennicá ś. Páwłá.
dźiwych / pełno iest v Oycow świetych/ Greckich y Láćińskich. Okrom te-
go co się w iey żywocie pisáło 24. Septembrá/to się dokłáda. Grzegorz Nys-
seński ták o niey pisze: Táka myrrhe zmieszána z czystośćią liliey / niegdy Pá- In Cantic: hom: 4.

wel z vst swoich do vßu ś. dziewice wlewał/ á tá byłá Tekla/ ktora kroplámi
liliey z sercá swemi wyćiekáiącemi/ człowieká zwierzchnego vmorzyłá/ y po-
Hæreſ: 74.
żądliwość vgásiłá.] Epiphániuß też o niey mowi: Teklá tráfiłá ná ś. Pá-
włá/ ktory ią od małżeństwá odwiodł/ gdy oblubienicá miáłá vrodziwego/
pierwßego w mieśćie/ bárzo bogátego/ bárzo zacnego y iásnego. Wzgárdźi-
In Act: hom: 25.
łá oná święta ziemskiemi rzeczámi/ áby miáłá niebieskie.] Chryzostom mo-
Teklá złotem kazánie Páwłá ś. kupowałá.
wi: Słuchay o świętey Tekli: Oná/ áby Páwłá widziáłá/ złoto swoie dáłá:
á ty żebyś Christusá widźiał/ y pieniądzá nie daß.] Bo iest w iey żywoćie y
inych/ iż gdy o wiárę w Chrystusá/ y o małżeństwo/ do ktorego niechćiáłá/
do więzienia od swoichże rodzicow dána byłá: á o Páwle ś. gdźie kazánie
miał słyßáłá: złoto strożom dárowáłá/ do kazánia się Páwłá ś. vkrádáiąc.
Hom: 22. ad pop.
A indźiey tenże Chryzostom ś. mowi: Szukay Páwłá iáko Teklá/ ábyś v-
Ad Simplicianum.
słyßał co do ćiebie przezeń mowią.] Ambrożius ś. wiele o niey piße: Miedzy
lwy pánná wesołá byłá/ y czekáłá onych bestiy bez stráchu.] á ießcze więcey o
Ad Oceanum.
niey piße lib: de virginitate. Tákże Jeronym ś. o niey mowi: Tedy po mie-
Zákazał Páwel ś. Tekli, áby zá nim nie chodźiłá.
ce/ w ktorey byłá skußona w Antiochiey/ zákazał Páwel ś. áby zá nim nie cho-
dźiłá: Zaden/ práwi/ z żoną ná woynę nie idźie.] Bo pißą w iey żywoćie:
Gdy się Páwel ś. z Ikonium do Antiochiey Pisidiey puśćił: oná zá nim bie-
żáłá. ále się iey Páwel ś. wroćić kazał do domu/ áby mu co do Ewángeliey
przeßkody nie vczyniłá. y dla tego Jeronym te słowá rzekł. Tekle Oycowie
święći Greccy zowią pierwßą miedzy pánnámi męczenniczką/ iáko Isido-
rus Pelusiotá. y drudzy ią pierwßą corką miedzy pánnámi Apostołá ś. názy-
wáią. A gdy Oycowie święći iákiey białeygłowy/ cnoty wysokie zálecáią:
do Tekle ią przyrownywáią. Jáko tenże Jeronym Melánią do niey/ sławiąc
ią/ przyrownał.

Rok Pán: 48. Piotrá ś. 4. Claudiuszá 6.

1.
W niebo wźięćie mátki Bożey.
Euseb: in Chron.
TEgo roku Páńskie° 48. Páwel ś. w Listrze vkámionowány/ kto-
rego też roku niektorzy/ zwłaßcá Eusebius/ kłádą zeßćie ábo zá-
snienie/ ábo iáko my mowim Wniebowźięćie naświętßey MAT-
KI Páná y Bogá náßego IESVSA CHRISTVSA. O czym wie-
kie miedzy Pisárzmi y Doktormi kośćielnemi iest dowiádowá-
nie: iáko/ y gdźie/ y ktorych lat swoich z tego świátá vstąpiłá; ále máło co pe-
wnego náyduią. ták P. Bog to chćiał záslonić/ y nie dopuśćił ábyśmy to z
gruntu wiedźieli. To napewnieyßa y ná tym się sądzim/ co kośćioł ś. nam o-
powiáda/ gdy Wniebowźięćie iey 15. Augu: święći/ iż do Syná swego wźię-
Iż z ćiáłem w niebo wźiętá.
tá iest z dußą y z ćiáłem. Bo ták przystoyno było/ á v PANA nic nie máß nie-
podobnego/ y on sam ma wolność/ práwá swoie/ ktore sam stáwi/ podno-
śić/ y onym vblżyć gdy mu się podoba. Jáko mátkę swoię namilßą wyiął z o-
nego práwá grzechu pierworodnego: ták ią też y z tego wyiął/ áby pospoli-
tego y ostátniego zmartwychwstánia ćiáło iey nie czekáło przeczyste; ále zá-
raz z dußą zapłátę y cześć swoię miáło. Jne rzeczy około tego Káznodźie-
iom się polecáią. My się iey przenadrożßey y poważney modlitwie y obro-
nie zálecamy. List naświętßey PANNY tey mátki Bożey do Jgnácyußá/
y iego do niey/ pewnośći nie ma. Nie wiedźiał o tym Jeronym święty/ y
inni stárzy.

2.
Ornat nawyżßego Biskupá, dány w moc Zydom.
Ioseph: antiq: lib: 20. cap: 1.
Fadus Stárostá Judski począł Zydom stárßym w Jeruzálem nálegáć/
áby ornat ábo vbior kápłaná nawyżßego do iego ręku y mocy Rzymskiey do
wieże Antoniny/ iáko było pierwey/ dáli. Oni prośili áby mogli do Cesá-
rzá sámego Claudiußá do Rzymu iácháć/ y o to go vżywáć/ áby z mocy ich
bráiny nie był. Czego gdy im dopuśćił/ posłáli do Rzymu. Był ná dworze

Claudi-

Claudiuszowym syn onego Herodá Agrippy / tákże Herodem Agrippa názwány/ w wielkiey v Claudiuszá łásce/ y dla niego vczynił o co prośili. Lecz to szcześćie nie długo im służyło.

Rok P. 49. Piotrá ś. 5. Claud: 7.

Awel ś. odpráwiwszy z Bárnábą wielką droge/ y pracey pełną robotę / ktorą wielką liczbę dusz / zá pomocą tego ktory ie posłał/ pozyskał/ do Antiochiey do Syriey zkąd był wysłány/ wrocił się/ oznáymuiąc bráćiey co Pan Bog z nimi czynił/ á iż wrotá do wiáry Pogáństwu otworzył.

1. Páweł się ś. do Antiochiey wrocił.

Rok P. 50. Piotrá ś. 6. Claud: 8.

Esarz Claudiusz tego roku pogłowne bráć y lud w Rzymie liczyć kazał. Nálázło się ludźi/ mowi Tácitus/ po sześćdźiesiąt kroć y dźiewięć sto tyśięcy y 4. tyśiące. O iáki to lud był z sámych Rzymian/ y iákie wielkie było to miásto/ o ktore się Piotr ś. pokusił. O iáko wielkie morze/ w ktore śieci swoie ten rybak zápuśćić śmiał.

1. Pogłowne zá Claudiuszá w Rzymie.
Tacit: lib: 11.

Rok P. 51. Piotrá ś. 7. Claud: 9.

Ego Roku Claudiusz Cesarz z Rzymu wszytkie Zydy wygnáć kazał/ á to z tey przyczyny / iż się o CHRISTVSA z Chrześćiány swárząc niepokoie czynili. O czym Orosius z Swetoniuszá Pogáńskiego ták pisze: Dźiewiątego roku pánowánia Claudiuszá/ powiáda Josephus / iż Zydy z Rzymu wygnano. ále mi więtszą wiárę czyni Swetonius/ ktory ták mowi: Claudiusz Zydy zá powodem CHRISTVSA co dźień się burzące / z Rzymu wygnał.] Ale iesli Zydy burzące się przećiw CHRISTVSOWI pohámowáć / ábo iesli też z nimi záraz Chrześćiány bliskiego z nimi nabożeństwá/ wygnáć kazał: z słow się iego nie pokázuie. Znák wielki/ iż się iuż od Piotrá ś. wiárá w Rzymie szczepiona/ szerzyłá. Ná ktorą Zydowie naprzod / iáko w Jeruzálem y we wszytkiey źiemi swey poczęli / srodze powstawáli/ y mocne Pogány y Pány wielkie ná wierne pobudzáli. á drudzy się im y z Zydostwá y z Pogáństwá Chrześćiánie nowi sprzećiwili / y záchodźiły swary y naiázdy iákieś y zamieszki / dla ktorych Cesárski ná nie wyrok przyszedł. O tym wygnániu ich y Łukasz ś. nápisał. Roskazał/ práwi / Claudiusz wszytkim Zydom z Rzymu wychodźić. miedzy ktorymi był Priscillá y Aquilá.

1. Zydy wszytkie y s nimi Chrześćiány z Rzymu wygnáno.
Orof: lib: 7. cap: 6.
Sueton: in Claud.
In Claudio.

2.

Acto: 18.

Z wygnániem Zydow z Rzymu / Piotr też ś. vstąpił/ y puśćił się do wschodnych kráiow/ y był tego roku ná onym Concilium Jerozolimskim / o ktorym Łukasz ś. pisze. Powiáda Metáphrástes Grecki/ iż Piotr ś. z Rzymu ná ten czás wyszedszy/ do Afryki záiáchał/ y tám kośćioł w Kártáginie szczepił/ y w nim Krescencyuszá vczniá ná iego spráwowánie zostáwił / á potym do Alexándriey przyszedł / y tám Márká biskupem vczynił / y zátym bywszy w Tebis/ y Rufá tám zostáwiwszy/ do Jeruzálem przybył.] ále niewiemy skąd to ma Metáphrástes.

3. Piotr ś. z Rzymu vstąpił.
W Afryce kośćioł szczepił Piotr ś.
29. Iunii Metaph.
Y w Alexándriey.

Ná tym Concilium Jerozolimskim iż był ś. Páweł/ sam o sobie do Gálátow powiáda/ á iż to 14. był rok po iego náwroceniu. A Piotr ś. iáko stárszy / naprzod mowiąc: wszytko wątpienie y pytánie odpráwił: iż obrzezánie/ y chowánie zakonnych obrządkow przez Chrystusá vstáło. Ná iego zdániu

4. Concilium Ierozolimskie.
Galat: 1.
Acto: 15.
Obrzezánie y zakonne Ceremonie vstáły.

y rozumieniu wszyscy przestáli. Jákub tylo ś. przydał/ áby narodowie tego
nie iedli/ co Dyabłom ofiárowano/ á żeby się porobstwá strzegli. Bo tego
Pogánie zá grzech sobie nie mieli. A co przydáie się/ áby też ze krwią y rzeczy
zádáwionych nie iedli: to się stáło do czásu/ áby się narod Zydowski nie ták
bárzo odrażał/ gdyby mu też nieco zakonnego/ co było nie ciężko/ zostáwio-
no. á żeby oboy lud mocno y w zgodźie ná iednym węgielnym kámieniu CHRI-
Contra Faust: lib: 32. cap: 13. — STVSIE IESVSIE, zostawał. Ták ś. Augustyn. Przyczyną tego Concyli-
Epiph: hæres: 28. — um był Cheryntus heretyk/ iáko pisze ś. Epiph: náuczáiąc iż zakon Moyze-
szow chowáć potrzebá.

5. *O podźieleniu kazánia.* Ná tym Concylium/ iáko Páweł ś. do Gálátow pisze/ zda się ták iákoby
się Apostołowie prácą y kazániem podźielili: áby Piotr ś. z Janem y Jáku-
bem sámym Zydom/ á Páweł ś. z Bárnábą sámym Pogánom Ewángelią
Galat: 1. — przynośili. áleby to złe było rozumienie. Bo Piotrowi ś. wszytki owce CHRI-
Acto: 10. — STVS swoie zlećił/ y z Zydow y z Pogan/ y o wszytkich rzekł do niego: Zábi-
Acto: 15. — iay á iedz. y sam o sobie Piotr ś. rzekł: iż mię Bog napierwey do náwroce-
nia Pogáństwá obrał. Páweł też ś. po tey zmowie/ wszędźie pierwey do Zy-
Acto: 16. 17. 18. 19. — dow Ewángelią wnośił/ toż do Pogan/ iáko pisze Lukasz ś. Nie był tedy
ten podźiał ná kazánie y náwrácánie ludźi do Ewángeliey: ále tylo ná opie-
kę y osobne stáránie/ áby ći co z Moyzeszá poszli/ mieli swego wodzá/ do kto-
6. — regoby się vćiekáli: A ći co z Pogáństwá/ mieli tákże swego opiekuná z ktore-
In epist: ad Galat. — goby się ćieszyli. To ták ś. Jeronym. Poczesnieysza y vczćiwsza opiekę Piotr
ś. wźiął/ iáko przełożony y stárszy. Bo ná on czás wierni z Zydow więtsza
część mieli w kośćiele Chrystusowym/ iáko synowie testámentow y wrodzo-
Rom: 9. — ne rozgi oliwy/ z ktorych się národźił CHRISTVS wedle ćiáłá: á niżli Pogá-
nie/ ktorzy z łáski są przypuszczeni do vczestnictwá obietnic Boskich/ y iáko
7. — leśne rozgi w drzewo tłustey oliwy/ wszczepieni są. A bárzo też dobrze zowie
się Páweł ś. Doktorem Pogáństwá: bo więcey Pogan do kośćiołá ś. názbie-
rał/ á niżli Zydow. Zydowie mu się sprzećiwili/ á Pogánie go czćili y słucháli.

8. *Zeszcie Piotrá ś. z Pawłem w Antiochiey.* Po tym Concilium Piotr ś. y Páweł zeszli się do Antyochiey/ czego Lu-
kasz iáko inych rzeczy wiele nie nápisał/ ále Páweł ś. sam w liśćie do Gálá-
tow oznaymił. Y tám się stáłá oná rozmowá Piotrá ś. z Pawłem/ ktorą
Galat: 2. — drudzy poswarkiem śmieli zwáć/ ábo grzech iáki y sprzećiwienie Piotrowi ś.
Rozmowá Piotrá ś. z Pawłem, ktorą drudzy złe poswarkiem zowią. — przyczytáć: z tego iż Piotr ś. dosyć czyniąc dekretowi Jerozolimskiemu/ kto-
ry sam naprzod wyrzekł/ nie żył w iedzeniu po Zydowsku/ ále z Pogány wier-
nymi iadł rzeczy v Moyzeszá zákazáne. Lecz gdy z Jeruzálem niektorzy Zy-
dowie wierni od Jákubá do Antiochiey przyszli: On gorszyć ich niechcąc/ z ni-
mi po Zydowsku żył. Co się Pawłowi ś. nie podobáło. y mowi/ że przygá-
nę miał w tym/ nie prosto w Ewángeliey idąc/ w ktorey iuż Zydom nic do-
gádzáć nie miał. Oboiá rzecz rozumieniu nieprzystoyna/ y tá/ áby w tym
Piotr ś. przygánę miał/ y tá/ áby Páweł ś. łżył Piotrá ś. á mowił nań to
co nie było.

9. *Iáko pogodźić one trudnośći około przygány Piotrowi ś. od Pawłá.* Jákoż to pogodźić? Ták zá pomocą Bożą. W káżdym vczynku iest
przedsięwźięćie serdeczne táiemne/ ná ktore sam Bog pátrzy: iest też sámá
rzecz widoma/ o ktorey ludźie sądźić mogą. Sercá y myśli Piotrá ś. sądźić
Páweł ś. nie mogł/ widomy vczynek osądźić mogł. w ktorym też dwoie v-
ważenie być może/ ábo sámey rzeczy czynioney/ ábo tego co z niey wychodźi.
Sámá rzecz ktorą Piotr ś. czynił/ byłá bárzo dobra: iż raz z Zydy po Zydow-
sku/ á drugi raz z Pogány po Pogáńsku iadł: dla tego/ áby się oboie od E-
Páweł ś. po tey przygánie sam Timotheuszá dla tákieyże przyczyny obrzezał. — wángeliey ták zprędká nie odrażáli/ á pomáłu y nie znagłá Moyzesz się z swe-
mi ceremoniámi zágrzebał. W tey rzeczy żadnego grzechu nie było. Bo to
sam potym Páweł ś. czynił/ gdy dla Zydow áby się nie gorszyli/ Timotheuszá
Acto: 16. — wedle zakonu/ iuż po tym Concilium/ obrzezał. y w Cenchrách iáko Názá-

renczyk

reńczyk włoſy ſobie ogolił. y przed poimániem ſwoim w Jeruzálem w kośćie- Acto: 21.
le ofiáry Moyzeßowe y oczyśćienia zakonne czynił. Dobry to był y świety v-
czynek/ áby ſię ludźiom odrázá do Ewángeliey oddaláłá. Co ſam ſobie Pá-
weł ś. chwali/ mowiąc: Z Zydy byłem iáko Zyd/ z Pogány byłem iáko Pogá-
nin/ ábych wßytki pozyſkał Chriſtuſowi. Lecz z tákiego poſtępku mogł ſię
kto wzgorßyć z Piotrá ś. y przywodźić do chowánia Moyzeßowych zakon-
nych ceremoniy. Toż z Páwłá ś. gdy Tymotheußá obrzezał/ ießcze predzey v-
rość mogło.

To obádwá przygáne mieli? Nie mieli. Czemuż tedy Páweł ś. mowi/ iż 10.
Piotr ś. przygány był godźien? Dla tego: iż z iego dobrego y świetego poſtę-
pku vrość mogłá zła rzecz/ to ieſt/ iż ſię kto do chowánia Zydowſkiego zako-
nu pobudźić mogł. Lecz o tym Piotr ś. nie myślił/ áby kogo wzgorßył. y
owßem te myśl miał/ iáko y ſam Páweł gdy toż czynił/ áby nikt pogorßony
nie był. Temu tedy przygániał Páweł ś. co być mogło. Nowßem ná czás
on krotki temu ſię zábiegáło/ áby ſię nikt nie gorßył: przeto grzech y przygáná 11.
żadna w tych perſonách dobrą rzecz czyniących/ náleść ſię nie może. A
przedśię y w tym znáć było zacność przełożeńſką Piotrá ś. iż zá nim ßedł w
tey mierze Bárnábás on ták vprzeymy y miły towárzyß Páwłow/ y inni z Zy-
dow wierni/ ná Páwłá ś. vpomnienie niedbáiąc/ á Piotrá ſię ś. iáko właſne-
go vrzednika ſwego trzymáiąc. Co ſam Páweł ś. wyznawa. O tym Pio- Galat: 2.
trá ś. z Páwłem ś. rozmawiániu/ wiedli ſpor w przyiáźni dwá pierwßy Do-
ktorowie/ Jeronym y Auguſtyn. Jeronym Piotrá ś. bronił/ iż przygány nie Hieron: epiſt: 86. &c. vſq; ad 97.
miał: y Auguſtin Páwłowi ś. słowá omylnego przyczytáć niechćiał. obá w Aug: epi: 9. &c. vſq; ad 19.
prawdźie nie pobłądźili/ zá tákim porownániem iáko náß Baronius mą-
drze wywodźi/ y iáko ſię iuż powiedźiáło.

Pod tymże czáſem ś. Páweł w Antiochiey będąc/ rzekł do Bárnáby: 12.
Náwiedźmy bráćią we wßytkich miáſtách w ktorycheſmy słowo Boże opo- Náwiedza kośćioły Páweł ś.
wiádáli/ iáko ſię máią. Ná co gdy Bárnábás przyzwolił/ á do obieránia to- Acto: 15.
wárzyßá przyßło: tám ſię nie zgodźili. Bárnábás chćiał wźiąć Janá Már-
ká/ á Páweł ś. iż był od obu pierwey vßedł/ á opuśćił ie był/ mieć go niechćiał/ Rożnica w miłośći y z pożytkiem.
áby ſię tym był vkarał. Lecz oná rożnicá y rożne rozumienie w wielkiey mi-
łośći było. Nic ſię ná ſię nie iątrząc to vczynili/ co byłá wola Boża z wiet-
ßym pożytkiem kośćiołá iego. Bo Bárnábás pußczáiąc ſię potym ſam z
Márkiem do Cypru/ tám wielką Bogu posługę vczynił.

Mienią drudzy iż z Cypru zábieżał był do Włoch y ſnáć był w Rzymie: 13.
Ale nie pod ten czás gdy Claudius wßytkim Zydom Rzymu zábronił: mu- Bárnabas był w Mediolanie.
śiáło to być zá Neroná/ ieſli był w Rzymie. To pewna iż był w Mediolanie/
y on tám kośćioł fundował/ iáko máią ſtáre podánia y wywody nieomylne w
tym kośćiele. Páweł ś. wźiąwßy Sillę zá towárzyßá/ biegał do Syriey
y Cyliciey/ pośiláiąc kośćioły/ y roſkázuiąc im/ áby chowáli ſtánowienia A- 14. Biegánie Páwłá S.
poſtołow y ſtárßych ábo káplanow. Nietylo Ewángelią ále y vſtáwy ſtár-
ßych kośćielnych opowiádáli/ iáko z Duchá ś. pochodzące. Bo przy nich Vſtáwy ſtárßych Páweł ś. trzymáć kazał.
przydano: Ták ſię nam zdáło y Duchowi ś. Nie mamy przeſtępowáć ſtár-
ßych náßych roſkazánia y wyrokow śś. Conciliy. Bo ſą z Duchá ś. Práwá
ich ważne v nas być máią: Kto was ſłucha/ powiáda PAN/ mnie ſłucha. Lucæ 10.

Będąc Páweł ś. w Liſtrách/ Tymotheußá młodźieńcá nabożnego chcąc 15.
mieć zá towárzyßá y ſyná duchownego/ á z ſobą go ná drogách ſwoich wo- Tymotheuß obrzezány.
dźić: iż oycá miał Pogániná/ dla Zydow obrzezał go. Nczego dźiwnie w in- Acto: 16.
ne czáſy bronił y piſał/ mowiąc: Jeſli ſię obrzezowáć będźiećie/ Chriſtus wam Ad Galat.
nic nie pomoże: to ſam vczynił. Dla czegoż to? izali w tym gdy o tákie ceri- Páweł ś. nie pobłądził obrzezuiąc Tymotheußá.
monie Piotrowi ś. zdał ſię przygániáć/ ſam przygány nie miał? Nie miał/ iá-
ko y Piotr ś. nie miał: Bo ſię ná czás á nie z práwá áni z potrzeby dußney/ do-

brym ſercem y dla zbudowánia / áby ſie Zydowie onego miáſtá od Ewángeliey nie odrázili / to vczyniło. Co ſie bráć w przykład y ná pogorßenie nie miáło. Jákoż ná ten czás żadnego pogorßenia nie było / y owßem do zbudowánia wiele Zydow y do poćiagnienia ich do Ewángeliey ono ſie obrzezánie raz tylo ſſtáło. Wielka ieſt madrość ná okolicznośći pátrzyć / z ktorych odmiány czynić madry może. Co dźiś y ná tym mieyſcu pożyteczno / to iutro y ná innym mieyſcu y w inßych oſobách / ßkodźić może. W tych rzeczách ktore ſa ná obie ſtronie / wedle czáſu wolne. Ták ś. Auguſtyn.

Okolicznośći madremu.
Lib: de mendacio cap: 5.

Rok Pán: 52. Piotrá ś. 8. Claud: 10.

1. Acto: 17. *Co to ſá Areopagus.* Suidas. Auguſt: de Ciuit: lib: 18. cap: 10. Iſidorus Peluſiota lib: 2. epiſt: 91.

Apoſtoł ś. do Athen wniosł świátłość ś. Ewángeliey / y przed Areopágitámi rzecz czynił. Był to Areopagus, mieyſce ſadow / y iáko v nas ieſt Tribunał / do ktorego ſie ſady y z dálekich kráin przynośiły. Bo dźiwnie były ſprawiedliwe / y nienáruszone ná onym Tribunale wyroki wychodźiły. Obierano do niego ludźie z wielka á doświádczona cnota / z wielka náuka y wielkim ćwiczeniem y z wiádomośćia ſpraw ludzkich. Nizli kogo tám poſádzono / pierwey iáwny o nim y o iego obyczáiách y náuce y zabáwách y ćwiczeniu y o żyćiu iego ſad być miał: á ná niżßych ſadách pierwey miał ſedźić y ná nich ſie ćwiczyć. Bo tám nie przypuszczano iedno ſpráwy wi[illegible]e / ábo y o krew y gárdło / ábo o obyczáie / ábo o nabożeńſtwo y religia. Trzykroć ná mieśiac záśiadáli y to w nocy bez świéce. Nie dopuśćili nikomu orácyey ábo długiey mowy y zabiegow czynić / iedno proſta powieść przełożyć. ieśli ſie kto wniosł do zaletow ſwey rzeczy / milczeć muśiał. Zaden z nich dáiac ſwe zdánie nic nie mowił / iedno znák dał ná te ábo ná owe ſtrone. Y nic o ſobie / iáko kto co rozumiał y ſkazał / nie wiedźieli. y byłá przypowieść: Milczy iáko Areopágitá.

Sad o religia v Pogan. W nocy czyniony. Sedźiowie milczacy. Cic: ad Attic: lib: 1. Euſeb: in Chron. Gellius lib: 12.

2. De Euang: veritate lib: 9. *Swiatłość wielka Pawłá ś.* Acto. *Oſtrożność Páwłá ś.*

Stáry to był bárzo Tribunał y trwał do onych czáſow / y sámi Rzymiánie niektore trudne ſady do niego poſyłáli. Lecz gdy ś. Ewángelia świátłość ſwoie roſpuśćiłá / iáko mowi Theodoretus / on tez vſtapił. Do tych Sedźiow / iż ßło o nabożeńſtwo y religia / przywiedźiony był ś. Páweł. Co tám mowił / wypiſał ś. Lukaß. Wielkiey ſie rzeczy ważył ś. Páweł / bo mieli práwo / ktoby bez ich ſadu wiáre nowa wnośił / ábo ſie bogow przał / iż ná gárdle karány być miał. y ták onego Sokr[illegible]á wielkiego Philoſophá / ktory o iednym Bogu mowić y piſáć poczał / ná śmierć ſkazáli. Ale Páweł ś. oſtrożnie ſobie poczał / od ich Bogá / ktoremu on tytuł nápiſáli: *Bogu nieznáiomemu*: Wáßego wam / práwi / Bogá przynoße / ktoremu nie znaiac go ſłużyćie.

3. In Philop. *Bog nieznáiomy w Athenách.* In Act: Apoſt.

Piße Lucianus Pogánin / iż ludźie w Athenách / y po ſtronách / przez tego nieznáiomego Bogá przyśiegáli. Oecumenius Grecki Theolog nápiſał o tym táka wiádomość: iż czáſu iednego był wielki mor y powietrze záráźliwe w Athenách. o ktory gdy bogi ſwoie błagáli / y prośili ich / y ofiáry im wielkie y czći rozmáite czynili / áby one nedze y śmierć od nich oddalili: żadney pomocy nie mieli. y rozumieiac / iż ieſt iáki Bog / ktoremu czći żadney ießcze nie oddáli / ktory ono złe powietrze ná nie puśćił: zbudowáli mu nowy ołtarz z tákim napiſem / *Bogu nieznáiomemu*. y gdy mu ofiáry czynili / powietrze ono záráźliwe przeſtáło. Tegoż im Páweł ś. Bogá zálecał y opowiádał / áby go ználi y chwalili / tego co niebo y źiemie ſtworzył / y ſyná ſwego Chriſtuſá ſedźiego żywych y vmárłych ná świát poſłał.

4. Jáko mu oná namowá w Areopagu wyßłá / dał znáć Lukaß ś. iż ſie iedni z tego śmiali / zwłaßczá gdy zmartwychwſtánie wſpomniał: drudzy go ná inßy czás ſłucháć chćieli. á ieden z nich vwierzył Dionyſius / y białagłowá

Dámáris /

Dámáris/y inni. Ten to ieſt Dionyſius/ktory máiąc lat 25. w Heliopolu w Egyptćie poſpołu z Philozophem Apollophanem/ ná ono záćmienie słońcá przy męce PANA náßego pátrzyli/ á przyczyny/ będąc w náuce o gwiazdách bárzo ćwiczeni/náleść nie mogli: y oney ſię dźiwney odmiánie/ ktora práwá wßytkiey nátury przechodźiłá/dźiwuiąc/dźień ſobie on náznáczyli/kłádąc cudo ono do ſercá ſwego. Ná to ten Dionyſius pomniąc/łácniey ſię Páwłowi ś. do wiáry vżyć dał. O tym záćmieniu y Pogánie piſáli/iáko Origenes mowi. O słońcu zá czáſu Tyberiußá Ceſárzá záćmionym/ zá ktorego pánowánia PAN náß IESVS vkrzyżowány ieſt/ y o wielkim trzęśieniu źiemie / nápiſał Flegon lib: de temporibus. Słowá tego Flegoná nápiſał Euſebius. Y Tertullianus wymawia Pogánom/ iż to w ſwych kśięgách máią/ iáki w ten czás ná świát przypadek ſtał ſię: To ieſt/onym słońcá záćmieniem.

Dionyſius Areopágitá widźiał záćmienie w dźień śmierći Páńſkiey.
Dionyſ: epiſ: 11. ad Apollophanem.
O záćmieniu słońcá ná dźień śmierći Páńſkiey piſáli Pogánie.
Orig: in Matt: Tractat: 35.
Flegon lib: 13. & 14. de temporibus.
Euſeb: in Chronico anni 33.
Tertul: in Apolog.

5\. Wyßedßy z Athen ś. Páweł/ vdał ſię do Korinthu: gdźie przemießkiwáiąc/báwił ſię robotą ręczną y rzemięſłem ſwoim. Bo vmiał namioty ſkorzáne robić/mowi Łukaß ś. O nim mowi ś. Chryſoſtom: On rzemięśnik około taborow / nie tylo Sycilią y Włochy / ále wßytek świát / słowo Boże opowiádáiąc/przebieżał/á tym czáſem rzemięſłá ſwego nie opußczał/ále ſkory zßywał/ y ſwoy chleb zárabiał. A rzecz oná pánow y zacnie vrodzonych nie obrażáłá. y ſłußnie.] Czynili to y inni Apoſtołowie / gdy mieyſce y czás do tego był. Bo ták v ś. Clemenſá czytamy: Wy młodźi/ ktorzyśćie ſą w kośćiele/ bawćie ſię ná roboćie ſwey / ábyśćie y dla śiebie / y dla vbogich mieli/ á kośćiołá nie obćiążáli. Bo y my/ ktorzyſmy ſą słowem Ewángeliey zábáwieni/ vrywáiąc czáſu/ roboty nie omießkiwamy. Bo miedzy námi iedni ſą rybołowámi / drudzy tabory robią / drudzy ręką orzą / y nigdy nie proznuiem.]

Robotá ręczna ś. Páwłá.
Homil: 2. ad Rom.
Apoſtołowie drugdy rzemięſło robili.
Conſtit: lib: 2. cap: 67.

6\. A gdyż ś. Páweł był rodzáiu zacnego y vczony: iáko ſię rzemięſłá tego náuczył: y robić ſię nie wſtydźił: Stárzy Rábinowie v Żydow Scemáháiá y Althálion piſzą: iż ſtáre prawo y zwyczay był v nich: áby ći co ſię piſmem ś. báwili/ręczną iáką robotę vmieli/bez ktorey ſkłonnieyßy do grzechu zoſtáią. Ztąd ś. Páweł iż tákie miedzy temi/ ktorzy ſię Piſmá ś. vczyli/ wychowánie miał: roboćie też był przywykł/y ſwoie rzemięſło vmiał. o ktorym mowi ſam: iż y ſobie/ y innym ktorzy przy nim byli/ chleb wyrabiał. Nie iżby to záwżdy czynił/iáko mowi ś. Auguſtyn/ále gdy był czás/á ina duchowna Apoſtolſka robotá nie záſtępowáłá.

Iáko ſię ś. Páweł rzemięſłá náuczył.
Acto: 20.
De operibus monach: cap: 14. 15.

7\. O tych nie mowiąc/ ktorzy z powołánia winni robić / á innych dochodow ná żywność ſwoie nie máią / iedno z pracey á ręki ſwoiey: tym ſámym táki przykład Apoſtołá ś. ſłuży / ktorzy chleb gotowy máiąc / pożytecznie ſię robotą ręki ſwey zábáwić mogą: ábo z nabożeńſtwá/żeby vbogim z prace ręki ſwoiey iáłmużnę dáli / tákie miłośierdźie zá wielki ſkarb v Bogá ſobie poczytáiąc/do ktorey trudzenie ſwoie włożyli. Abo żeby od myśli nabożnych y modlitew/ktore głowę drugdy trapią/odetchnęli/á ćieleſną robotą świeżßy do modlitwy y duchownych zabaw zoſtawáli. Abo żeby od náuki y piſánia/ ktore przewłoką y długośćią żołądek pſuią / zdrowia popráwowáli/ á krew śiedzeniem y myśleniem vmartwioną/robotą ożywiáli. Abo nákoniec/żeby onego czáſu/ktorego ſię czytáć y vczyć y piſáć nie godźi/dla zepſowánia oczu y głowy y żołądká/gdy co innego nie záchodźi/ná proznowániu nie gubili/y myśli ſię złych y nieczyſtych/ktore proznowánie przynośi/ vſtrzegli. O czym Epiphánius do kápłanow mowi / chwaląc piękny zwyczay tych ktorzy ná wzor Apoſtołá Páwłá / z kazániem y náuką ręczną robotę czáſow ſwoich mießáią/ choć ich do tego nikt nie przymußa / iedno to z chęći ſwey chwálebney czynią.

Roboty z nabożeńſtwá.
Roboty dla wytchnienia od głownych prac.
Roboty dla popráwy zdrowia.
Dla zeßćia czáſu ktorego ſię czytáć y vczyć nie godźi.
Epiph: hæreſ: 80.

8\. Gdy Páweł ś. był w Korinćie/gdźie wielkie cudá/iáko ſam piße/ktore ś.

W Korinćie Páweł ś.

List Páwłá ś. do Tessálonikow pierwszy w Koryncie pisány.

Lukasz opuścił / czynił przezeń P. Bog: pisał list pierwszy do Tessálonikow. Bo tám wspomina / iż z Mácedoniey przyszedł iuż był do niego Tymotheusz / ktory też náwiedzał Tessálonikę / y o ich wierze gorącey Páwłowi ś. powiádał.

9.
Nero od Claudiuszá zá syná wźięty.
Kolonia Agrippiná.
Tacit: annal: lib: 12.

Claudiusz Cesarz / brátá swego Germánikusá po śmierci iego wźiął zá żonę / ktorą Agrippiną zwano / y syná[illegible]y powinnego swego / Neroná / zá syná wźiął. Ktory potym ná páństwo po nim wstąpił. Tá Agrippiná miásto Kolonią záłożyłá / ábo rozszerzyłá. Bo sie tám / gdy iey oyćiec Germánicus woynę w tey stronie wiodł / vrodźiłá.

Rok Pán: 53. Piotrá ś. 9. Claudiuszá II.

I.
Drugi list do Tessálonikow.

Trádicye.

ROku Páńskiego 53. Apostoł ś. Páweł w Koryncie będąc gdźie pułtorá látá mieszkał / pisał list drugi do Tessálonikow / gdźie tákże Tymotheuszá y Sylwaná wspomina / ktorzy w ten czás przy nim byli. Przyczynę listu tego miał / iż słyszał o fałszywych prorokách / że wiárę Tessálonikow gorącą rozrywáli / opowiádáiąc iż iuż przyszćie Páńskie záraz będźie / y ostátni sąd. Czemu Páweł ś. odpordáie / y każe sie tákich strzedz. W tymże liśćie záleca náukę niepisáną / ále mową podáną. Jáka też iest w kośćiele ś. ktorą wiele kácerstw obalamy / wiedząc że od Apostołow podána iest / y wiernie iey kośćioł ś. dochowywa. ktorą wszyscy Doktorowie zálecáią / y oną kácerstwá tępią / iáko Stephan Papież męczennik ś. mowi (co sie potym powie.) nic nie wznáwiáć / á to co podano trzymáć.

2.
Galion. Acto: 18.
Dio lib: 60.
Seneca lib: 18. epi: 101.
Seneká przywrocony.
Seneká náuczyćiel Neronow.

W Dźiejách Apostolskich iest wzmiánká o Gálionie Stárośćie Achá-iey. O tym piszą / iż był rodzony brát onego zacnego Seneki / ktorego Messáliná pierwsza żoná Claudiuszowá / z źiemie wywołáć niewinnie kazáłá: ále gdy byłá od tegoż Claudiuszá ná śmierć dána / Agrippiná przywroćiłá Senekę y synowi go swoiemu zá preceptorá y náuczyćielá dáłá / y gwoli iemu / brátu temu iego Gálionowi tákie stárostwo v mężá Cesárzá ziednáłá.

Rok Pán: 54. Piotrá ś. 10. Claud: 12.

I.
W Koryncie rozruchy.
Acto: 18.
Páwłá ś. biegánia.
V Gálátow ś. Páweł.
Galat: 4.
Euseb: in Chronic.

PAweł ś. dla rozruchow ktore go w Koryncie potkáły / vchodźił z támtąd / y przyszedł do Ephezu / y tám trochę zmieszkawszy / puśćił sie do Syriey / y do Cesáriey w Pálestinie / y do Antiochiey / y Azyey. A tám te strony cáły rok zbiegawszy: wroćił sie zás do Ephezu. Co Lukasz ś. pisze / wiele rzeczy ktore ná tey drodze czynił opuszczáiąc. Ná teyże drodze był v Gálátow / iáko sam o sobie pisze / iż go przyieli iáko Anyołá Bożego / y by było možno / oczyby mu byli swoie dawáli. Philip Apostoł w Jerápolu w Azyey / Ewángelią szczepiąc vkrzyżowány / y kámieńmi przytłuczony / męczeństwo skończył.

2.
Mátemátycy z Rzymu wygnáni.
Annal: lib: 12.

Pisze Tácitus iż z Rzymu wygnáni są wszyscy Gwiazdarze ábo Mátemáticy / z tey przyczyny: iż Skribonianus nieiáki / ná ktorego sie Cesarz ogládał / rádźił sie v nich o końcu y śmierći iego. Pánowie ná tákie nie łáskáwi / á iednák teskność do tákich nowinek ludźie przywodźiłá / iż tę wieszczki iáko często z Rzymu wyganiano / ták ie też zás przywracano.

Rok P. 55. Piotrá ś. II. Claud: 13.

I.
Páweł ś. wraca sie do Ephezu.
Acto: 20.
1. Cor: 15.
Z bestiámi woyná.

ZBiegawszy Páweł ś. Syrią y Azyą / roku tego wroćił sie do Ephezu / gdźie trzy látá przemieszkał. Co tám czynił y iákiemi cudámi wiáry ś. popierał / nápisał Lukasz ś. á to co vćierpiał opuśćił. Sam o sobie powiáda: iż w Ephezie z bestiámi woynę miał / to iest / Lwom ábo Lámpártom / ábo Niedźwiedźiom do pożárćia

był po-

był porzucon/ ktore mu śie niejáko pokłoniły / á szkody nie vczyniły. O czym pisze Nicephorus y Origenes. Acz Chryzostom ś. przez bestie złe ludźie rozumie / z ktorymi Apostoł walczył w Ephezie. Támże chustki iego ktorymi czoło ściérał/ choroby leczyły y czárty wyganiáły. Czym śie ś. reliquie zálecáią/ o ktorych ná innym mieyscu mowá.

Nice: lib:2. cap:25. Orig:in Periar: lib: 1. cap: 2. Homil: 40. in 1. Corinth.

Chustka Páwłá ś.

Rok P. 56. Piotrá ś. 12. Claud: 14.

ROku Páńskiego 56. Páweł ś. támże w Ephezie przemieszkiwáiąc/ wiele czártow z ciał ludzkich wygániał. O co śie też iego przećiwnicy Żydowie pokuśili. ále gdy ich czárći słucháć nie-chćieli/ puśćili śie do imienia Páná nászego IESVSA CHRISTVSA y mowili: Przez IESVSA ktorego Páweł opowiáda/ záklinamy ćie czárćie ábyś wyszedł. á czárt śie ná nie puśćił/ mowiąc: IESVSA znam/ y o Páwle wiem/ ále wy cośćie zá? y pokołátał ie/ y poránił. Jest w kośćiele ś. záklinánie czártow/ o ktorym gdźie indźiey náuká iest.

1. Acto: 19.

Támże pisze Łukasz ś. iż wiele ludźi wiernych przestrászonych onymi cudámi przychodźiło do ś. Páwłá y towárzyszow iego spowiádáć śie y opowiádáć spráwy ábo grzechy swoie. O spowiedźi iest też święta y gruntowna náuká Kátholicka/ o ktorey iest insze mieysce do vtwierdzenia iey. Przy spowiedźi támże wspomina dosyćczynienie ábo pokutę/ ktora wiernym dawano: áby kśięgi czárnokśięskie y czárownicze/ y inne złe pogáńskie ábo gwiazdárskie práktyczne palili á szkody nie żáłowáli. A ták zá 50. tyśiecy złotych iáko tám ná on czás były/ sácowáć śie one kśięgi mogły: ktore ogniem pogubili. Było to miásto pełne czárownikow y tákich kśiąg szátáńskiey náuki. Ztąd kośćioł ma obyczay/ heretyckie y czárnokśięskie/ y inne fałszywe á wierze y obyczáiom szkodliwe pismá ogniem wypáláć.

2. *Spowiedź sá Apostołow.*

Claudiusz Cesarz tego roku vmárł. Agrippiná żoná iego trucizną mu zádáłá/ áby syná swego Neroná rychło ná páństwie Rzymskim widźiáłá. żył lat 64. Ná Cesárstwie lat 13. mieśiecy ośm. Nástąpił po nim Nero Claudiusz/ ktory przez dwie lećie z náuki Seneki był bárzo dobrym y łáskáwym/ y spráwiedliwym/ krwia śie ludzką brzydźił. A pisze o nim tenże Seneká/ gdy kogo ná śmierć skázano; á on śie podpisáć miał/ tedy mawiał: Wolałbych był pisáć nievmieć. Ná początku záraz swego pánowánia/ wyrok Claudiuszow o Żydźiech skáźił/ y dał im wolność w Rzymie mieszkáć/ á nawięcey dla Agrippy Krolá ábo Tetrárchy Żydowskiego/ ktory miał wielką łáskę v niego. Bo mu y cztery miástá w Galileiey dárował/ iáko pisze Josephus. Zá czym też y Chrześćiánie z Żydow nawroceni wolność pierwszą tám przebywánia mieli.

3. *Claudiuszowá śmierć.* Suetonius in Claudio. Dio lib: 60. *Nero Cesarz dobrym był ná przodku.* De Clementia lib: 2. *Żydom wolność do Rzymu.* Ioseph: lib: 20. cap: 5. antiqu.

Rok Páński 57. Piotrá ś. 13. Neroná 1.

ROku P. 57. Páweł ś. mieszkáiąc w Ephezie/ vmyślił z Duchá ś. iść do Jeruzálem/ á stámtąd do Rzymu/ przebieżawszy pierwey Mácedonią y Achaią. A ieszcze tám ná mieyscu mieszkáiąc nápisał pierwszy list do Korynthow. do ktorego te przyczynę miał. Gdy z Koryntu wyiáchał do Ephezu / á tám trzy látá mieszkał: tám onym czásem Apollo/ gorącey wiáry y wymowny y w piśmie vczony/ Ewángelią rozszerzał/ y wiele ludźi świátłośćią prawdy do CHRISTVSA pociągał: vczniowie iego poczęli śie im chlubić/ á drudzy stárszy od Páwłá ś. náwroceni/ z swoim śie też mistrzem stáwili y nád nie przekłádáli. Trzeći záś przećiwiąc śie obiemá/ do Piotrá śie ś. odzywáli. A czwarći y do sámego

1. *List pierwszy do Koryntow ś. Páwłá y przyczyná iego.*

CHRISTVSA. Nie iżby Piotrá ś. ábo CHRISTVSA kazącego słucháli/ ále głowá się sámá/ to iest/ nawyższym pásterzem/ y iego namiestnikiem Piotrem chlubiąc/ ich ono podnieśienie tłumili. y ták poswarki szkodliwe miedzy nimi rosły. ktore Apostoł pisániem swym do nich/ gromi y vspokaia/ y o zgodę y iedność prosząc/ ná imię ich P. IESVSOWE záklina. A iż nie Piotr ś. ále on sám był ich pierwszym Apostołem: ná innym mieyscu świádczy/ iż tám Ewángelią rozśiał gdźie iesżcze CHRISTVS miánowány nie był. Aczkolwiek y Piotr ś. potym w Korinćie náuczał/ iáko świádczy Dyonysius Biskup Korintski.

2.
Apud Euseb: lib: 2. cap: 24.
Piotr ś. był w Korinćie.
Wymowá Páwłá ś.
1. Cor: 2.
Hiero: ad Pammachium epist: 50.
De doctrina Christi: lib: 4. cap: 7.

Był ten Apollo/ iáko się rzekło bárzo wymowny/ iż go drudzy nád Páwłá ś. w kazániu przekłádáli: á Páweł ś. nie ták się w słowiech y gorney wymowie kochał/ iáko támże o sobie mowi: ále więtszą mądrość duchowną w sobie pokrywał/ iáko ten co w trzećim niebie nawykł. O nim mowi Jeronym ś. Gdy Páwłá czytam/ nie słowá mi się zdádzą ále gromy. sztuczny iest y mądry/ y vmie zámilczeć. Zdádzą się proste słowá iego y wieśkie/ iákoby czynić y vchodźić zastrzałow nie vmiał. Ale gdźie się iedno obroćisz/ gromy są.] Augustyn ś. pismu Páwłá ś. wielką wymowę y misterną przyczyta.

3.
1. Cor: 5.
Sądy v świeckich
1. Cor: 6.
Biskupi świeckie sądy odpráwowáli.
Confess: lib: 6. cap: 3. & in Psal: 118. Conc: 74.

W tymże liśćie Apostoł wyklina kaźirodcę mocą Biskupią/ ktora iest w kośćiele. Zákázuie też áby się nie sądźili v niewiernych ále v swoich. y stąd y ná on czás y długo po Apostolech/ świeckie wszytkie spráwy sądźili Biskupi/ y kápłani. A oni byli sámi zá krole y sędźie/ poki krolow Chrześćiáńskich nie mieli. Acz y pod pány Chrześćiáńskimi/ wolno było do Biskupow od świeckich sędźiow ápellowáć. O czym niżey będźie wiele powieśći. Augustyn ś. o Ambrozyusie Biskupie Medyolanu pisze/ iáko był bárzo około sądow świeckich zábáwiony. Ná toż y sam nárzeka/ iż do niego z swemi sądámi wierni bieżeli/ y mowi: Nie śmiemy im mowić: á kto nas/ powiedzćie mi/ kto mnie postáwił sędźiem y rozdźielnikiem nád wámi? Bo Apostoł postánowił/ áby tákie sądy kośćielni odpráwowáli.]

O małżeństwie gdy się go rádźili Korintyánie: ták im czystość rádźi/ iż małżeńskiego vżywánia nie zábrania. Dáie znáć Tertullianus/ iż wiele małżonkow z przyzwolenia spolnego/ ná on czás czystość wieczną chowáli. Do Ephezow pisząc tenże Apostoł/ Sákrámentem małżeństwo ś. zowie. Ná ktorego vczczenie y ono práwo od Apostołow wyszło/ áby w kośćiele y zá wiádomośćią Biskupá ślub małżeński bráno. Bo ták Ignácyus do Polikárpá

Epist: 11.

pisze: Przystoi áby ći co żony poymuią ábo zá mąż idą/ zá wiádomośćią to Biskupią czynili: áby się znáczyło/ iż do małżeństwá idą/ nie dla pożądliwośći cielesney/ ále ták iáko Pan roskazał.] y toć to iest co Apostoł mowi: Niech się żenią: ále tylo w Pánie. to iest wedle praw y porządkow kośćielnych od świętych Apostołow podánych.

1. Cor: 7.

W tym też liśćie do Korinthow Páweł ś. słowy onemi: Chcę wszytkie ludźie tákie mieć/ iákom sam iest:] dáie znáć iż w bezżeństwie żył/ iáko to wszyscy Oycowie/ okrom iednego Clemensá Alexándryiskiego/ wykłádáią. y stan dźiewiczy y wdowi nád małżeństwo przekłádał. y dla tego iesżcze zá Apostołow wiele mieysc ábo klasztorow pánieńskich y wdowich osádzáło się/ iáko tego Ignácyus ś. potwierdza/ gdy mowi: Pozdrawiam zebránie pánienek/ y wdow/ y te ktore w wieczney czystośći żyią. Jnne náuki z tego listu do Ko-

Epist: ad Philip: & ad Smirnen.

rinthow/ ktore nász pisarz szeroko wywodźi/ opuszczáiąc/ á do nich czytelniká odsyłáiąc/ do historyey się wracam.

2. Cor: 1.
Acto: 19.

W Ephezie powstáło ná Chrześćiány wielkie prześládowánie/ o ktorym Apostoł ś. wspomina.

4.
Czárownik wiel-

Tego wieku gdy Nero Cesarz Rzymski nástał/ do Ephezu/ do Grecyey/ y potym do Rzymu przyszedł on wielki czárownik y szálbierz Apolonius Tyá-

neus/ ktory táka od dyabłow moc miał/ w obłudnośći y fałſzu/ iż cudá zdrádliwe czynił/ iż go ludźie Pogáńſcy głupi/ do Páwłá ś. y iego cudow przyrownywáli. y byłá wielka z niego Ewángeliey przeſzkodá/ iáko od onych Egyptſkich czárownikow ktorzy ſie Moyzeſzowi w cudách rownáć chćieli/ y Pháráoná záwodźili. Acz nieprawdá y zdrádá ſzátáńſka trwáć długo nic mogłá. O czym ſie niżey powie.

ki Apolonius Tyáneus. Cudá falſzywe czynił.

5.
Tymotheuſz w Ephezie zoſtawiony List 1. do Tymotheuſzá.
Lib: 8. cap: 4.
Titus zoſtał w Krećie.

Wychodząc Páweł ś. z Ephezu/ zoſtáwił tám ná ſwym mieyſcu Tymotheuſzá ſwego namilſzego vczniá/ y z Mácedoniey/ do ktorey ſie był puśćił/ piſał liſt pierwſzy do niego/ w ktorym mowi: Prośiłem ćie ábyś zoſtał w Ephezie gdym ſzedł do Mácedoniey. Vczynił go tám był/ tego miáſtá Biſkupem/ powiáda Euſebius. Z Mácedoniey puśćił ſie morzem Páweł ś. do Grecyey: á będąc w Krećie/ zoſtáwił tám ná dozor kośćiołá Tituſá vczniá.

6.
Nero zaczął okrućieńſtwo. Brytannika otruł
Tacit: lib: 13.

Nero tego iuż roku okrućieńſtwo ſwoie záczął. y Brytánniká/ ſyná ſwego dobrodźieiá Claudiuſzá/ ktorego miał z Meſſáliny/ trućizną vmorzył/ y ná zbytnie morderſtwá y roſkoſzy roſpuſtnie ſie vdał. O czym Pogáńſcy piſárze ſzeroko mowią.

Rok Páńſki 58. Piotrá ś. 14. Neroná 2.

1.
Liſt Pawłá ś. do Tituſá.
Presbyter y Epiſcopus.
In epiſt: ad Titum cap: 1.

ROku Páńſkiego 58. będąc w Grecyey Páweł ś. piſał liſt do Tituſá do Krety/ gdźie go był Biſkupem poſtáwił: w ktorym mu roſkázuie/ áby ſtánowił kápłany ábo Presbytery po miáſtách. Te kápłany ábo Presbytery támże zowie biſkupámi/ gdy mowi: Potrzebá áby Biſkup/ to ieſt Presbyter/ o ktorych wyżſzey mowił/ był táki á táki. W ten czás to imię obiemá cenom ſłużyło/ iáko náucza Jeronym ś. ále ſámą rzeczą bárzo ſą rożni te dwá ſtany/ kápłáńſki á Biſkupi/ á zwłaſzczá z ſtrony świecenia y iurisdictiey. O czym Theologowie náuczáią.

2.
Páweł ś. ná heretyki.
Lukaſz ś. piſał ſwoię Ewangelią po ś. Mattheuſzu y Márku.
In Iſaiæ cap: 65.

W tym liśćie do Tituſá żáłuie ſie ś. Páweł ná niektore heretyki/ niepoſłuſzne y prożnomowne/ y zwodźące/ ktorzy ináczey mżli ieſt podána Ewángelią wywracáli. Przećiw im ś. Lukaſz chćiał piſáć Ewángelią/ ná przedmowie ná nie vkázuiąc/ iż ſie kuśili o powiedánie tych rzeczy/ ktorych on lepiey był świádom. A po ś. Mattheuſzu y Márku/ nápiſał Ewángelią/ wſpomináiąc wiele rzeczy ktorych oni dwá zániechali. Nie był ś. Lukaſz Ewángeliſtá ieden z śiedmidźieśiąt vczniow P. IESVSOWYCH, iáko drudzy mniemáli: bo ſam o ſobie mowi/ iż wźiął od tych co ná to pátrzyli. Ale był vczeń Apoſtołow/ á zwłaſzczá Páwłá ś. iáko go ták ś. Jeronym zowie.

3.
Wtory liſt do Korintow piſany od ś. Pawła.
Acto: 27.

Gdy Páweł ś. źimie do Nikopolu miáſtá w Epirze przybył: tám drugi liſt do Korinthow nápiſał/ ktory mamy. Obiecał ſie był do nich rychło náwiedźić/ ále nie mogł. oznáymuie im iáko wiele w Azyey vćierpiał/ ták iż mu żyćie ſie ná tym świećie wſteſkniło. Poſłał był do nich Tituſá ná zbieránie Collect/ to ieſt/ iáłmużny do Jeruzálem ná nędzne vcznie. do czego ich vpomina/ proſząc áby pierwey niżliby do nich przyſzedł/ Collecti czynili. W tym liśćie onego co go był záklął y ſzátánowi w moc podał/ rozwiezuie y rozgrzeſzá/ zá iego pokutą/ áby dla wielkiego ſmutku nie ginął. W tym liśćie wiele o ſwoich nędzách ś. Apoſtoł powiáda/ ktorych ś. Lukaſz nie dotknął. Miedzy innemi/ iż trzykroć ná morzu tonął. To niewiemy/ kiedy/ y gdźie. O czwartym tylko tonieniu wiemy/ ktore nápiſał ś. Lukaſz/ gdy więźniem potym do Rzymu iáchał.

4.
Liſt do Rzymian kiedy piſany. Piotrá ś. czemu Páweł ś. do Rzymian niemiánuie.

Wracáiąc ſie wedle ſwey obietnice Apoſtoł ś. trzeći raz do Korinthow/ tám liſt do Rzymian nápiſał/ iáko mniema y dowodźi Origenes/ z tych perſon/ ktore ná końcu w pozdrawiániu miánuie/ iż w Korinćie mieſzkáli. Dla czego tám Piotrá ś. nie miánuie/ ktory iuż był w Rzymie kośćioł/ to ieſt/ wiernych Chrześćian wiele vfundował: Tá przyczyná ieſt: iż zá onym wy-

kiem Claudiuſowym wychodząc z Rzymu/ po wßytkim świećie Piotr ś. biegał Ewángelią rozznoßąc. A zwłaßczá po zachodnych kroleſtwách/ do ktorych żaden inny Apoſtoł nie záchodźił/ okrom Bárnáby/ ktory trochę we Włoßech przemießkiwáiąc/ Mediolánſki kośćioł fundował. Co iedno z początku Chrześćian było/ w Africe/ w Numidiey/ w Hißpániey/ w Fránciey/ we Włoßech/ w Syciliey/ wßytki ſą Piotrá ś. ßczepieniem. Bo y Apoſtoł Páweł mowi: iż zá iego czáſow iuż po wßytkim świećie głos Apoſtołow y Ewángeliey vſłyßány był. Nie dla tego Piotr ś. w Rzymie nie był/ iż Páweł ś. o nim zámilczał. Mogło to być/ że liſt inßy ktorym go pozdrawiał/ do niego oſobny nápiſał/ gdy ſię zá Neroná do Rzymu Piotr ś. wroćił. ktory máiąc wßytkiego świátá páſterſtwo poruczone/ z Rzymu do wßytkich kráiow y kroleſtw wybiegał/ y zás ſię tám wracał. gdźie/ iáko ten ſam ś. Páweł wyznawa/ nie z iego ßczepienia y náuki/ bo piße iż ießcze był w Rzymie nie poſtał: ále z Piotrá ś. pracey y ßczepienia wiele Chrześćian tám było/ ták iż ſię Rzymſka wiárá po wßytkim świećie wedle słow iego/ rozgłośiłá.

Piotrá ś. fundácye ná zachodźie. Tert: de præſcript: cap: 36. Cypr: epiſt: 45. Innoc: epiſt: 1. Rom: 1.

5. *V Zydow niepokoie.* Ioſeph: antiq: lib: 20. cap: 6. & de bello Iudaico lib: 2. cap: 12. *Falßywi prorocy miedzy nimi.* Acto: 21.

W tym czáſie v Zydow w źiemi oney wielkie niepokoie były powſtáły/ miedzy nimi ſámemi buntownicy/ ktorzy ſię ná vrzędy tárgáli/ y domowe łoterſtwá y rozboie czynili: ktorym Rzymiánie zábiegáiąc/ bárzo ich wiele woyſkámi ktore przy ſobie mieli/ zábiiáli. Falßywi też prorocy y zwodnicy y czárownicy miedzy nimi powſtawáli/ y obiecuiąc im wolność/ wiele ludźi w polá puſte wywodźili/ y one zdradzáiąc ná vrzędy oſtrzyli. Co ſię im źle vdawáło/ y onemu co też ich wodzem był Egypciáninowi/ iáko piße Joſephus/ iż był ná gorę oliwną wiele ludźi zwiedźionych wyprowádźił: obiecuiąc im/ że ſię mury Jerozolimſkie wßytki obálą. ktore Felix ſtároſtá z woyſkiem pobił/ y 200. żywych poimał: ále on ßálbierz vćiekł/ iáko ieſt wzmiánká tego v ś. Łukaßá. Byli y miedzy kápłany ſámemi w Jeruzálem wielkie rozruchy y naiázdy y łupieſtwá ſpolne.

Páweł ś. do Ieruzalem puśćił ſię. *Poimany y do Rzymu poſłány.* Act: 27. 28.

Puśćił ſię z Korintu Páweł ś. ku Jeruzálem nioſąc znędznionym Chrześćiánom ktorzy tám byli kollektę ábo iáłmużnę onę ktorey w Korinćie doſtał. O drodze iego piße ś. Łukaß. Zátym do Jeruzálem przyßedł/ y tám poimány od Zydow/ iáko mowi Łukaß ś. do ſądow wodzony był/ y áppellowáć o zdrowie ſwoie do Ceſárzá muśiał. N vſłyßał one słowá od Feſtá ſtároſty: Do Ceſárzáś áppellował/ do Ceſárzá poydźieß. Prędko ś. Páwłá Feſtus ná morze wypráwił/ áby do Rzymu popłynął/ łáncuchem żeláznym zá ßyię vwiązány/ y ſtrażą żołnierſką obſádzony. Co ná morzu vćierpiał/ y iáko w Melićie przezimował/ Piſmo ś. oznáymuie.

Rok P. 59. Piotrá ś. 15. Neroná 3.

1. *Páweł ś. w Rzymie.*

ROku zátym idącego/ gdy iuż Nero trzećiego roku pánowánia ſwego ſtał ſię okrutnym y nieznośnym/ Páweł ś. do Rzymu przyßedł. Chrześćiánie Rzymſcy o nim wiedząc/ dáleko mu przed miáſto záßli/ z ktorych ſię bárzo vćießył/ y vfánie wźiął/ á nie dáremne. Bo ſkoro go do vrzędu poſtáwiono y oddano/ ießcze go ſądownie nie ſłucháiąc: dopußczono mu mießkáć w ſwey goſpodźie ktorą mogł mieć/ łáncuch ná ßyi iego zoſtáwiwßy/ y iednego mu żołnierzá ná ſtraż przydawßy.

Zárázem Apoſtoł vrzędu ſwego powinnośći doſyć czyniąc: Zydy Rzymſkie/ ktorym był napierwey CHRISTVSA opowiádáć powinien/ zezwał/ y długą namową z Piſmá ś. kazánia im czyniąc/ oczy im do wiáry w CHRISTVSA otwarzał. Ale iedni wierzyli/ á drudzy ſię ſprzećiwili y odchodźili. A Páweł ś. ſtáre v Proroká Jzáiaßá przeklectwo ich wſpomniawßy; rzekł:

Iſaiæ 6.

á ia ſie

á ia ſię do narodow Pogáńſkich obrocę. Oni ſłucháć będą/ im tákie zbáwie-
nie/ o iákim wam opowiádam/ posłáne ieſt. Cáłe dwie lećie/ mowi ś. Łu-
kaß/ mießkał Apoſtoł w ſwoiey náiętey goſpodźie/ przyimuiąc wßytkich kto-
rzy do niego przychodźili/ á kroleſtwo im Boże opowiádáiąc/ y náucząiąc o
Pánie IESVSIE CHRISTVSIE ze wßeláką śmiáłośćią y bez zákázowá-
nia.] Ták ſkończył o Páwle ś. ſwoię powieść Łukaß ś.
Co ſię w tych dwu lećiech w Rzymie z Páwłem ś. dźiało/ niewielką Acto: vltimo.
wiádomość mamy. Trochę co z iego liſtow/ ktore z Rzymu do rozmáitych 2.
osob piſał/ wiedźieć y domyśláć ſię możem. To naprzod/ iż wiele iego vcz-
niow y przyiaćioł przytomnych y dálekich/ boiąc ſię ſrogośći onego tyránná/
á wiedząc iáko bezrozumnie z popędliwośći wiele ludźi nieſpráwiedliwie po
tępia y zábija: odbieżeli miſtrzá ſwego y opuśćili go. O czym ſię żáłuie pi- Odbieżeli Páwłá
ßąc do Tymotheußá: Ná moiey/ práwi/ pierwßey obronie (to ieſt przy ſą- ś. w Rzymie nie-
dźie y wypytániu pierwßym) żaden przy mnie nie zoſtał/ ále mię wßyſcy o- ktorzy boiáźliwi
puśćili. Niech im to zá grzech nie będźie.] A o innych nieprzytomnych mo- vczniowie.
wi: Wieß/ práwi/ iż odpádli ode mnie wßyſcy ktorzy w Azyey ſą/ miedzy kto- 2. Tim: 4.
rymi ieſt Figellus y Hermogenes.] 2. Tim: 1.
Z tych słow ſię pokázuie/ iż był poſtáwiony do ſądu/ y przed Neronem
ſtánął/ y ſpráwował rzecz ſwoię/ niewinność ſwoię pokázuiąc. Miał tám po- 3.
moc przytomność Páná ſwego IESVSA, o ktorey mowi támże do Tymothe Stánął przed Ne-
ußá: [Pan przy mnie ſtánął y pośilił mię/ áby przez mię opowiádánie E- ronem Páweł ś.
wángeliey wypełnił/ żeby ie wßytkie narody vſłyßáły/ y wybáwiony ieſtem z
páßczeki lwiey: (Neroná ták zowie dla iego źwierzęcey y dźikiey ſrogośći)
wybáwił mię Pan od wßelkiego vczynku złego/ y zbáwi mię ná kroleſtwo
ſwoie niebieſkie.] Łácno ſię dorozumieć/ iż przed Neronem/ iáko y przed
ſtároſtámi Rzymſkimi/ y Agryppą krolem/ wyznał CHISTVSA, y o łáſce ie-
go ktorą ludźiom ná świát przynioſł opowiedźiał/ y Zydy przepierał/ ktorzy Wyznánie iego.
nań fałßywie żáłowáli/ y ná zdrowie iego iáko y w Jeruzálem/ áby zábity był
nálegáli/ ći zwłaßczá ktorzy z Jeruzálem ná ten ſąd wyſłáni byli. A mieli
z ſobą nieiákiego Alitura Zydá kuglarzá y komedyſtę/ w ktorym ſię on młody
pan y wßeteczny Nero kochał/ y dla niego wiele czynił/ iáko Josephus piße.
Jáki tám ná tym ſądźie dekret po ſobie ś. Páweł otrzymał/ ſam opowiáda/ In vita eius.
gdy mowi: Wyzwolonym ieſt z páßczeki lwá. To tákie ná ten czás wyzwo
lenie było: iż go ná śmierć Nero nie ſkazał/ ále mu wolno chodźić pod ſtra- 2. Tim: 4.
żą z iednym żołnierzem dopuśćił.
Znáć też z iego słow/ iż nietylo przed Neronem/ ále y w rádźie Rzym- 4.
ſkiey przed Senatem rzecz ſwoię ſpráwował. Bo ták z Rzymu piße do Phi- Przed Senatem
lipenſow: Chcę ábyśćie to wiedźieli bráćia/ iż to co ſię ze mną dźieie/ więcey ſtáwiony był Pá-
pomogło Ewángeliey/ ták iż więźienie moie wſłáwiło ſię w CHRISTVSIE weł ś.
po wßytkim Prætorium (to ieſt/ w Senaćie y w rádźie Rzymſkiey) y v in- Philip: 1.
nych wßytkich: zá czym wiele z bráciey w Pánie/ vfáiąc więźieniu memu/
śmieią tym więcey bez boiáźni słowo Boże opowiádáć.] To ieſt/ wiele ſię ich
zbudowáło ſłyßąc y pátrząc ná mię/ gdym o CHRISTVSIE śmiáłe świá-
dectwo dawał przed Senatem y w oczách páńſtwá wßytkiego Rzymſkiego.
Wſpomina w onymże liśćie do Tymotheußá/ Pudenſá y Liná. Pudens 5.
był wielki y bogáty Senator Rzymſki/ ktory w ſwym domu Chrześćiány prze Linus y Pudens
chowywał/ y wiárę ś. rozmnażał/ oćiec Prákſedy y Pudentiany. A Linus Rzymiánie.
był od Piotrá ś. nád kośćiołem Rzymſkim przełożony/ gdy ſam ine zachodne 6.
kośćioły dáleko zábiegáiąc ßczepił. Namieſtnik był Piotrá ś. w niebytnośći Philipenſowie po-
iego. Tám do Rzymu Philipenſes vczniowie iego poſły ſwoie do Páwłá wy- ſły ſwe do Páwłá
práwili ná poćiechę iego/ y pieniężną pomoc przez Epáfroditá posłáli; y dźię- ś. do Rzymu wy-
kuie im pißąc do nich: Mam/ powiáda/ y z doſtátkiem/ nápełniłem ſię práwili z iálmu-
żną.
Philip: 4.

wźiąwszy to cośćie przez Epáfroditá postáli / wonną wdźięczną ofiárę / Bogu się podobáiącą.] Jálmużnę onę ktorą mu postáli ofiárą Bogu wdźięczną zowie. Przyszedł też z Likáoniey do niego Onesiphorus / o ktorym mowi: Day Pánie miłośierdźie domowi Onesiphorá / bo mię często chłodźił / y łáncuchá się mego nie wstydźił / gdy do Rzymu przyszedł / z pilnośćią mię szukał / y nálazł. day mu Pánie náleść miłośierdźie v Páná / ná on dźień. y w Ephezie / iáko mi służył / ty lepiey wiesz.]

Onesiphorus. 2. Tim: 1.

7\. Pisze ś. Chryzostom / iż z podczászym Neronowym miał znáiomość Páweł ś. y z słow iego znáć / iż wiele z sług y z dworu Neronowego Pánu BOGV pozyskał / gdy mowi do Philipensow: Pozdrawiáią was wszyscy święći; á nawięcey ći co są z domu Cesárskiego.] Ták w Rzymie z wielkim / iáko sam obiecował / błogosłáwieństwem Boskim przemieszkiwał Páweł ś. ácz w naiemney gospodźie y w łáncuchu iáko więźień / y pod strażą / ták wiele ludźi pociągnał. A y postronne / z Rzymu im pisząc listy / budowały potwierdzał / y vcznie swoie do rozmáitych krolestw wysyłał: iáko Crescensá do Gáláciey / to iest / do Fránciey ábo Gálliey / bo ią też ták stárzy zwáli. Titusá do Dálmáciey / Lukasz sam / práwi / zemną iest. Prośił też Tymotheuszá swego / áby do niego rychło przyszedł do Rzymu / á Márká z sobą przywiodł. Bo mi / práwi / do służby Bożey iest pożyteczny. On to był Márek powinny Bárnáby / ktory Páwłá ś. opuśćił był w iego drodze / ktorego Janem też zwáli / ktory do ś. Páwłá do Rzymu przyszedł / y był przy nim áż do śmierći Bárnáby w Cyprze. ná ktorego mieysce do Cypru postány potym był / o ktorym Apostoł mowi: Pozdrawia was Aristárchus y Márek śiestrzeniec Bárnáby.

Z Podczászym Neronowym Páweł ś.
In Acta homil: 54.
Psal: 4.
Rom: 1.
Ian Márek.

8\. Do Ephezow też z Rzymu pisał / y przez Tychiká wiele słownie o sobie wskazał. List do Philemoná / y do Philipensow / y do Kolossensow / pozniey potym pisał / gdy iuż Tymotheuszá w Rzymie miał / do ktorego pisze: áby w Troádźie będąc przyniosł mu płaszcz ábo opończą / ktorą v swego gospodarzá / Kárpá názwánego / zostáwił. O tym Kárpiu / ábo podobno o innym / nápisał Dyonysius rzecz pámięći godną / ktora się tu potrzebnie położy / bo ma w sobie wielkie zbudowánie około miłośierdźia y vżalenia nád grzeszącymi Páná nászego IESVSA CHRISTVSA.

List do Ephesow z Rzymu.
O Kárpiu histo-rya dziwna.
Ad Demophilam epist: 8.

9\. Gdym (powiáda Dyonysius ś. vczeń Páwłá ś.) do Krety niekiedy przyszedł: ś. Kárpus przyiał mię do gospody / człowiek wielkiey sercá czystośći / y do bogomyślnośći nád inne naysposobnieyszy. Nie przystępował do spráwowánia świętych táiemnic / (to iest / Mszey ś.) áż iákie widzenie niebieskie miał. Ten mi powiádał o sobie / iż był bárzo záfmucony ná nieiákiego pogániná / ktory iednego wiernego Chrześćiániná / do błędow pogáńskich od wiáry kośćielney oderwał. Dniá onego ktorego pogánie Hilária święcą / gdy się miał zá obu P. BOGV modlić / áby im Pan BOG poki czás iest pokuty / dał vpámiętánie / gdy miał stáráć się iákoby ich vpominániem do znáiomośći Bożey zá pomocą BOGA zbáwićielá przyćiągnął: on się bárźiey ná nie gniewał / y ták z o nym żalem y ná nie obiatrzeniem szedł spáć. A o puł nocy gdy zwykł ná Psálmy y modlitwę wstáwáć / máiąc sen niespokoyny y przerywány: wstał smutny / y modlił się nie z wielką pilnośćią / y smućił się nienabożnie gniewáiąc się á mowiąc: Niesłuszna rzecz / áby żyli ći ktorzy drogi proste Páńskie wywracáią. y prośił P. BOGA áby obu onych piorunem iákim y płomieniem pozábiiał. Co mowiąc / poczuł iż się dom on w ktorym był / bárzo chwieie / y od wierzchu ná poły się rozchodźi / á ogień wielki z niebá iákoby iuż w polu sstępuie. Ruyźrzał P. IESVSA z wielką liczbą Anyołow w ludzkiey postáwie / w otworzonym wzgorę niebie. A spuśćiwszy ná doł oczy / obaczy á ono się źiemiá rozstąpiłá głęboko: á oni dwá ktore przeklinał / nád oną głębiną iákoby iuż w nię wpáść mieli / słábo stoią drżący y strapieni.

Kárpus.
Msza ś.
Gniew ná grzesżne nierostropny.
Widzenie dziwne.

A z oney zás przepáśći wychodźili ſmocy ſtráſzliwi / ktorzy nogi onych ſtoiących podkopywáli / y one przeſtráchem wielkim záſmucáli / chcąc áby tym prędzey w onę przepáść wpádli. Byli y inni iácyś mężowie / ktorzy ie ſpycháli. A ia / powiáda / gdym ná to pátrzył / z tegom ſię kochał / y gniewałem ſię / iż ták nierychło w onę głębinę wpadáli / y prágnąc tego ſamem ie też ſpychał / á nie mogłem / y o tom ſię fráſował / y nárzekał. A w tym podniosłem zás oczy w niebo / y vyźrzałem P. IESVSA żáłoſnego / z tego co ſię dźiało / ktory z niebá ſſtępuiąc rękę miłośćiwą onym dwiemá podawał / á Anyołowie pomoc też onym do zguby nágotowánym / dawáli. Tedy P. IESVS máiąc ieſzcze rękę ściągnioną / rzekł do Kárpá: Już ná mię biy / bom gotow ieſt y drugi raz dla ludzkiego zbáwienia ćierpieć / miło mi to będźie / byle drudzy ludźie nie grzeſzyli. A ty pátrz / ieſli to tobie pożytek / tę przepáść y to z ſmokámi mieſzkánie / nád towárzyſtwo Boże / y dobrych á łáſkáwych Anyołow / przekłádáć. Toć ieſt com ia ſłyſzał / y wierzę iáko prawdę.] To Dionyſius. Z tey powieśći vważyć ſię może / iáko ieſt nieprzebráne miłośierdźie CHRISTVSA BOGA náſzego nád grzeſznymi y vpádłymi: á iáko ſię ná złe y niepokutuiące ſkwápiáć nie godźi / gdy ſądow Bożych onych zákrytych nie wiemy / á poki w ćiele żyią / powſtáć / y drugie ktorzy ſię w łáſce Bożey być zdádzą / vprzedźić mogą.

Widzenie P. Iezuſá miłośiernego.

P. Ieſus iáki ku grzeſznym.

Nieprzebráne miłośierdzie Chriſtuſowe.

Sądy Boże zákryte.

Piſze Tácitus / iż tego roku Nero zákazał widokow ſzermierſkich y beſtiálſkich / to ieſt / woyny z beſtiámi (ná ktore ſię po kilká tyśięcy ludźi drugdy zábijáło / gwoli tylo ludowi pátrzącemu) co y z wielkim nakłádem przychodźiło. Tenże powiáda o iedney zacney pániey / názwáney Pomponia Grecyná / iż o wiárę obcą byłá od mężá z powinnymi ſądzona / y niewinną náleziona. Pewnie byłá Chrześćiánką / bo o inne obce wiáry nie było prześládowánia.

II. Szermierſkie widoki od Neroná zákazáne.

Tacit: Anna.

Pomponia Grecyna.

Rok P. 60. Piot: ś. 16. Neroná 4.

ROku Páńſkiego 60. będąc Páweł ś. więźniem / w robocie ś. Ewángeliey / kazániem y náuką / y piſániem / przemieſzkiwał. Tám nápiſał liſt do Philipenſow / zá tą przyczyną iż mu byli posłáli ná vlżenie iego nędze w więźieniu pieniężną pomoc przez Epáphroditá. Czego będąc bárzo wdźięczny / ochotnie im dźiękuie: y zá świeckie dobrá / duchowną droższą im náukę iáko wielkie vpominki poſyła. W tym liśćie żáłuie ſię ná heretyki nieprzyiaćiele krzyżá świętego / iż ſię ſromoty y zelżywośći krzyżowey Páná náſzego wſtydźili / á on ſię z niey wſzędźie chlubi / y ták ſwoich chlubić ſię náucza. O tákich nápiſał ś. Ignácyus vczeń Apoſtolſki: By / práwi / rozgámi (dyabelſkimi) nie byli / nieprzyiaćiołámi by krzyżá CHRISTVSOWEGO nie zoſtawáli / z tych ktorzy zábili Páná chwały. A teraz gdy ſię prząc krzyżá / y wſtydzą ſię męki Páńſkiey / pokrywáią Żydowſki grzech.] Z ztąd vroſło / iż w ten czás ná początku ieſzcze Ewángeliey wierni krzyż CHRISTVSOW y ſromotę nietylko w ſercu noſili / ále krzyż y słowy y znákámi czynili / y krzyże z drzewá ſtáwili / y ſámi ſię wſzędźie krzyżem żegnáli / ná ohydę onym heretykom / á ná wyznánie ſwoie iáwne / iż ſromotę CHRISTVSOWEGO krzyżá zá cześć ſobie wielką mieli. y doznawáli tego oni ná ten czás Chrześćiánie / iż y dyabli krzyżá ſię ábo ręką czynionego ábo ná drzewie y śćienie wyrázonego / bali. Bo ták tenże Ignácyus piſze: [Chorągiew zwyćięſtwá poſtáwiona ieſt ná moc dyabelſką: ktorą gdy vyźrzy wzdryga ſię / y ſłyſząc boi ſię.] Toć o kryżu poſtáwionym ábo ręką czynionym mowi Apoſtolſkie to podánie; Krzyżem ś. wſzytko / y domá y w kośćiele ozdábiáć / y poświęcáć / y obronę ná wſzytkie przygody podnośić / y czárty / y czáry ich płoſzáć / zwyczay mieli. O czym ſtáry Tertullianus / y Cyrillus / y inni.

I. Liſt do Philipenſow.

Heretycy nieprzyiaćiele krzyżá ś.

Ad Trallianos epiſt: 5.

Krzyżá ś. w znáku ſtáwienie v Chrześćian.

Epiſt: ad Philippenſes.

Tert: de corona milit: cap: 3. 43.
Cyril: Catech: 3.

2. *Pogánie o krzyżu.* Lucian: in Philo Pseud. Acto: 19.

Ono nadziwnieysza/ iż Lucianus bezbożny Pogánin/ ktory nic nie wierzył/ Epikur wielki/ nápisał o Eukrátesie/ iż sie od czártow krzyżem zełżnym obronił.] Bo iáko oni Zydowie synowie Scewy/ choć w CHRISTVSA niewierzyli/ imieniem CHRISTVSOWYM dyabły sträszyli: ták y pogánie widząc to v Chrześcian/ krzyżem sie też od szátánow bronili.

3. *List do Kolossensow.* Colos: 2. Hebr: 1. Ephes: 5.

Támże w Rzymie w tenże czás pisał Apostoł ś. list do Kolossensow/ w ktorym przy innych náukách mowi: Niech was nikt nie zwodźi chcący/ w wysokośći y nabożeństwie ku Anyołom/ czego niewidźiał.] dáiąc znáć o náuce fałszywey Cherintá heretyká/ ktory P. CHRISTVSA tylko zá człowieká znał/ y Anyoły náden przekłádał/ ktorym y stworzenie świátá przyczytał. Przestrzega tedy áby Anyołom stworzenia świátá nie przyczytáli/ á CHRISTVSA nád wszytkie Anyoły nawyższego wyznawáli/ iáko tenże Apostoł pisząc do Zydow náucza.

Spiewánie Psálmow zá Apostołow. Tert: ad vxorem lib: 2. cap: 6. Cypr: de orat: domin. Hier: in præfat: ad Galat. Conc: Laodicen cap: 5. Aug: Confess: lib: 10. cap: 33. Aduersus Iudæos in Apoteos. In Psal: 32. Conc: 1.

W tymże liśćie Páwel ś. vpomina do pieśni y Psálmow duchownych/ iáko y do Ephezow pisząc/ áby ie nietylo vsty (iáko ś. Doktorowie wykłádáią) ále y sercem śpiewáli. Stáry y Apostolski był zwyczay w kośćiele/ ábo tám gdźie sie schodźić mogli/ y przy ofierze ś. mieć śpiewánia Psálmow/ ábo pieśni y wierszow nabożnych ná to vczynionych. O czym Tertullianus y Cyprian ś. dáie znáć. Ná początku lud wszytek z kśiężą śpiewał/ iáko ś. Ieronym nápisał: ále gdy niesłádne y nierowne głosy/ á zwłaszczá niewiast/ wdźięczność śpiewániu odeymowáły: pewne ná to śpiewaki vstáwiono: y wielka iest muzyki do nabożeństwá pomoc/ gdy mierna iest á nabożna/ nic w sobie świeckiego y płochego y nieprzystoynego nie máiąc. S. Augustyn dźiwnie sie śpiewániem Psálmow do nabożeństwá y płáczu pobudzał/ iáko sam o sobie pisze. Instrumentálna muzyká/ pisze Prudencius/ iż też Chrześćiánie CHRISTVSA chwalili. Ale Cytáry do śpiewánia kośćielnego/ mowi ś. Augustyn/ nie dopuszczono. Orgány potym y inne instrumenty trąb y piszczałek nierychło do kośćiołá wprowádzono.

List do Philemoná.

Przy tym liśćie do Kolossensow nápisał też list máły tenże ś. Páweł z Rzymu do Philemoná/ ktory był zacny z tegoż miástá sąsiad. O ktorym pisze Theodoretus/ iż dom iego w Kolośiech trwał áż do ieg wieku/ w ktorym ná on czás wierni kośćioł swoy mieli.

4. *List do Zydow.*

Nákoniec tegoż czásu pisał ś. Apostoł Páwel list do Zydow/ o ktorym nie masz żadnego wątpienia/ iż od Páwlá ś. á nie od kogo inego pisány iest.

5. Annal: lib: 13.

Pisze Tácitus/ iż tego roku figowe drzewo w Rzymie/ pod ktorym sie Romulus y Remus fundatorowie Rzymskieg miástá vrodźili/ y ktore przez ośmset lat y 40. trwáło/ vschło. Co ludźie zá cud ieden mieli. Lecz sie to znáczyło/ (iáko o onym drugim figowy tákże drzewie/ ktoremu P. CHRISTVS vschnąć kazał:) iż iáko Synágogá zá przyśćiem CHRISTVSOWYM vschnąć y vstáć miáłá: ták też zá przyśćiem Apostolskiey wiáry do Rzymu/ wszytkie bálwochwálstwá Pogáńskie w Rzymie záginąć miáły.

Rok P. 61. Piotrá ś. 17. Neroná 5.

1. *Gdźie z Rzymu puśćił sie Páweł ś.* Hipp: de 72. discip. Athan: ad Draconcium. Cyril: Catech: 17. Chrys: de Laudibus Pauli. Innoc: ad Decentium.

Dwie lećie przemieszkawszy Páweł ś. w Rzymie/ gdy był wolno od Neroná wypuszczony/ gdźie sie obroćił pewnośći wielkiey nie masz. Doktorowie y Historykowie/ iedni mowią/ iż do Hiszpániey/ iáko sie obiecował/ záiáchał/ iáki iest Hippolytus/ y Athánásius/ y Cyrillus/ y Chrysostom/ y inni. Drudzy rozumieią/ iż sie puśćił zás do wschodnych kośćiołow/ iáko też Korinteżykom obiecuie/ iáki iest Innocentius pierwszy. Lecz oboie być mogło. Bo ośm lat do iego męczeństwá zostawáło/ mogł wiele kráiow w tym czáśie zbiegáć.

Lukaß s. Ewángelistá tu skończył dźieie Apostolskie/dáley nic nie pißac. 2.
o ktorym gdźie sie z Rzymu z Páwłem s. vdał/ nie bárzo pewna iest wiádo- O Lukaszu s.
mość. Piße Epiphánius iż sie do Mácedoniey obroćił. Grzegorz Názyánze- Hæres: 51.
nus/liczy go miedzy meczenniki/y Gaudentius Brixiáński. A Jeronym s. Greg: orat: in Iulianum.
nápisał/ iż w bezżeństwie przeżył áż do lat 84. Wiecey tych iednák ktorzy Gau: tractat: de dedic. Basil.
go zá meczenniká vdáią. Nicephorus o nim piße/iż był z Antyochiey Cele- Niceph: lib: 2. cap: 43.
siriey/y lekarz y málarz sławny. w Tebis do Apostołá s. Páwłá przyiety/do
CHRISTVSA przystąpił/ y miásto ćiał duße leczył/ y Ewángelią z roská-
zánia Páwłá s. nápisał; y po długich prácách máiąc lat 80. meczeńską ko-
ronę odniosł.

Roku tego piątego pánowánia swego Nero naystráßliwßą złość y nie- Nero mátkę swoię własną Agripinę zabił.
cnotę wypełnił: mátkę swoię własną Agripinę pierwey vtopić/á gdy mu sie
to nie powiodło/zábić ią Anicetowi słudze swemu kazał/y potym we wßyt- Tacit: lib: 14.
kich nieczystośćiách y zbytkách żywot strawił. A iednák lud mu pospolity
pochlebstwá/y świetá/y widoki zá iego zdrowie czynił. ktoremi on vweselo-
ny/wßytki więźnie puśćić kazał. y podobno Páwel s. z tey przyczyny wol-
nym od więźienia został.

Rok P. 62. Piotrá s. 18. Neroná 6.

PO śmierći Festá stárosty Zydowskiego/Albinus od Neroná dány 1.
nástąpił. Ananus nawyżßym Biskupem v Zydow będąc/w tym Ioseph: antiquit: lib: 20. cap: 8.
był nád inne ßczęśliwy/iż pięći synow máiąc/gdy sam z dostoień-
stwá onego dla stárośći vstąpił/kázdy z nich nawyżßym Biskupem był. Ná
ten czás po nim syn iego tegoż imienia Ananus/ná tymże nawyżßym vrzę-
dźie od krolá Agripy posádzony był.

Láodicea miásto w Azyey bogáte/trzęsieniem źiemie vpádło. 2.

Rok P. 63. Piotrá s. 19. Neroná 7.

IAkub s. ktorego mnieyßym zowiem/brát powinny Páná nászego IE- 1.
SVSA, pierwßy Biskup Jerozolimski/ktorego list w pismie s. ma- Iákuba s. meczeństwo tego roku.
my/od Anańá Biskupá Zydowskiego potępiony y od Zydow zábi-
ty/sławną koronę wyznánia y meczeństwá swego odniosł. O czym pisał y Lib: 20. cap: 8.
Zyd Josephus/y Eusebius z Egesipá/y z Clemensá Alexándryiskiego/wypi- Euseb: lib: 2. ca. 22. Histor.
suie to meczeństwo iego. y Jeronym s. de script: Ecclesiast. czytay o nim w
Zywotách świetych.

Było to mniemánie miedzy Zydámi/mowi Origenes/iákoby dla tey Contra Celsum lib: 1.
niewinney śmierći Jákubá s. P. Bog miásto ono Jeruzálem zburzeniem o-
nym srogim pokarał/ktore sie w śiedm lat potym stáło. Co też Josephus
rozumiał/ná Christusowę śmierć/y dáleko więtßy grzech Zydowski z vmysłu
nie pomniąc.

W liśćie swoim s. Jákub/ dobre vczynki zbáwienie im przy wierze przy-
czytáiąc znácznie wystawia/iż sie ná on czás kácerstwo Symoná Magá ße- Aug: de fide & oper: cap: 24.
rzyło/ktory sámey tylo wierze zbáwienie przypisował. Jest też iego Mßa/
to iest/sposob ofiárowánia/ktory swemu kośćiołowi zostáwił/z ktorym sie
wiele zgadza to co Cyrillus w swoich o Mßey náukách nápisał. In Catech: Mystag.

Rok P. 64. Piotrá s. 20. Neroná 8.

MArek s. Ewángelistá pierwßy Biskup Alexándryiski vczeń Piotrá s. 1. Márek s. vmeczony.
do tego miástá od niego posłány/zábity od pogáństwá/krwią swoią In Menologio Græc.
y náuką wiárę s. tám wßczepił. O czym masz ßerzey w Zywoćiech śś.

2. *Neronowe okrućieńſtwo.* Tacitus lib: 15.

Nero dáley wiecey w okrućieńſtwo iádowite/ y wielkie ſproſnośći y nieczyſtośći záchodźił/ żone ſwoie Oktáwią potwarzoną w łáźniey vmorzyć roſkazał. Pálántá zacnego/ ktory v Claudiuſzá wſzytkim władnął/ zámordował/ y wiele innych bogátych pánow dla ſwego łákomſtwá/ áby máietnośći ich miał/ pobił.

Rok P. 65. Piotrá ś. 21. Neroná 9.

1. *Wołánie ná Zydy przez ośm lat.* Ioſeph: de bello Iudaico lib: 2. cap: 12.

TEn rok był czwarty przed záczęćiem woyny Rzymſkiey ná Zydy y ono kroleſtwo wſzytko. ktorego wzbudźił P. Bog iednego w Jeruzálem proroká/ ktory o przyſzłey zgubie Zydowſkiey opowiedał/ y wołał/ áby zá złośći ſwe y grzechy pokutowáli. O nim te ſą słowá Jozephá: [Jeſus nieiáki ſyn Anáni proſty y wieyſki/ cztery látá nim ſię záczęłá woyná/ w wielkim pokoiu y doſtátku miáſtá onego/ gdy ná dźień ś. przyſzedł/ wołáć począł: Głos/ práwi/ od wſchodu/ głos od zachodu słońcá. Głos od czterech wiátrow/ głos ná Jeruzálem y ná kośćioł/ głos ná nowe małżeńſtwá/ głos ná lud wſzytek. Ták wołał we dnie y w nocy/ biegáiąc po wſzytkich vlicách miáſtá onego. Niektorzy zacnieyſzy/ o nieſzczęśliwe ono proroctwo fráſuiąc ſię/ vbili go ſrodze. A on nic o ſię/ y do tych co go bili/ nie mowił/ iedno toż wołał co y pierwey. Vrząd rozumieiąc

Opowiádánie przyſzłego ná Zydy gniewu Bożego.

iż iákie wzruſzenie w nim Boſkie było: więdli go do ſtároſty Rzymſkiego Albiná: gdźie bárzo vbity y podrápány/ nikomu ſię nie modlił/ áni płákał/ iedno żáłoſny głos wypuſzczáiąc/ zá káżdym vderzeniem mowił: Biádá/ biádá Jerozolimie. A gdy go ſtároſtá Albinus pytał/ coby był á dla czego one słowá mowił: nic mu nie odpowiedźiał/ áż go puśćić zá ſzalone go oſądźiwſzy muśiał. A on áż do czáſu woyny/ do nikogoż nie wchodźił/ niſkim nie mowił/ ále ſię tylo iákoby w rozmyślániu modlił/ á mowił: Biádá/ biádá Jerozolimie. Nikomu źle nie mowił/ gdy go kto bił/ y tym co mu ieść dawáli nie dźiękował. A nawiecey w świętá wołał/ przez śiedm lat y śiedm mieśięcy vſtáwicznie/ á nigdy nie ochrápiał/ áni ſię ſprácował. áż do ſámego oblężenia gdy ſię iego proroctwo pełnić poczęło/ dopiero przeſtał. Po murách chodząc z wielkim głoſem wołał: Biádá/ biádá miáſtu y kośćiołowi. A nákoniec gdy rzekł: biádá y mnie ſámemu/ kámieniem poſtrzelony vmárł/ y duſzę ták płácząc wypuśćił.] Poty Joſephus.

Rok P. 66. Piotrá ś. 22. Neroná 10.

1. Tacitus lib: 15. Sueton: Dio. *Nero Rzym zápalił.*

NEro/ iáko Pogáńſcy piſárze dáią znáć/ z ſzczerey złośći Rzym miáſto ſwoie táiemnie przez ſwoie ſługi zápalił/ dla tego áby nowy Rzym zbudował/ y ſławy ſobie z tego nábył/ iż iuż ſtáre y ſzpetne zdáło mu ſię miáſto/ ćiáſne y krzywe vlice máiące/ y dla tego też żeby ſobie widok y igrzyſko vczynił/ pátrząc iáko ſtára Troiá gorzáłá. Ten ogień od kupcow y iátek y innych łácnych do płomieniá tłuſtośći począł ſię/ y trwał w wielkim zápaleniu ſześć dni y nocy/ á w mnieyſzym trzy dni y trzy nocy. Zadnym ſpoſobem vgáśić go nie możono. Szkodá nieoſzácowána y w ludźiách ktorzy gineli/ y w máietnośćiách/ y w przepyſznym y nakłádnym budowániu. Ná czternaśćie częśći Rzym ſię dźielił. Cztery cáłe zoſtáły/ trzy ogniem zwoiowáne z źiemią ſię zrownáły/ á śiedm poſzárpáne y nápoły ſpalone ſzpetnośćią ſię oną ſmutnie pokrywáły.

Szkody wielkie przez ogień.

W tych dniách ogniá onego/ Nero komedye ſtroił/ y miedzy woźnicámi zátáiony po Rzymie gdźie było beſpiecznie/ ieźdźił. A gdy ſię ludźie dowiedźieli/ iż zá iego roſkazániem y podniecenim oná ſię ſzkodá ták wielka ſtáłá: ſzemráć nań y burzyć ſię poczęli. A on chcąc oney przymowki zbywáć/

2. *Potwarz ná Chrześćiány o zápalenie Rzymu.*

wßytke wine ná Chrześciány złożył/iákoby oni iáko niezbożni y ludzkiego ná-
rodu nieprzyiaciele/ zápalić miásto mieli. Słowá ſą tego Tácitá pogániná: Vt ſupra.
[Ani pomocą ludzką/ áni podárkámi/ áni ofiárámi nieſławy oney zbyć Nero
nie mogł/ ktora o tym byłá iż on zápalić kazał. áż ná zgłádzenie ßemránia o-
nego o ſobie/ pokazał winne/ y one wymyślnemi mękámi gubił/ ktore dla zło-
ści obrzydłe/ poſpólity lud Chrześciány zowie. Powodem imieniá tego był
CHRISTVS ktory zá pánowánia Tyberiußá/ przez ſtároſtę Pontſkiego Piłá-
tá vmęczony y zábity ieſt.] To iego ſłowá.

Przykłáda tenże Pogánin/ iż gdy ie męczono/ do tego ſię przyznawáli y 3.
drugie wydawáli. Co iáko kłamcá y nieprzyiaciel Chrześciáńſki mowi. Bo *Tácitus potwarcá*
iáko onego zápalenia żaden Chrześciánin nie był przyczyną: ták też ſię żá- *Chrześciáńſki.*
den do tego nie przyznawał: ále rad dla tego że był Chrześciáninem/ á bo-
gom ſię y dyabłom pogáńſkim y báłwanom kłániáć niechćiał/ vmierał. Ten-
że ſam Tácitus zá to miał/ y innych ſłowá kłádźie támże/ ktorzy Neronowi
to wymawiáli/ iż on miáſto ſpalił. Mowił mu/ práwi/ Subrius Fláwius
hetman: Począłem ćię nienawidźieć/ gdyś mátkę zábił y żonę/ gdyś ſię ſtał
woźnicą y błaznem y zápáláczem. A ſam niżey ſwoie kłamſtwo/ tenże Táci-
tus wydał/ gdy mowi: Dowiedźiono ná nich (ná Chrześciánách) nieſpa-
lenia miáſtá/ ále nienawiśći ku ludźiom.] To ieſt/ iż ſię z ludźmi w báłwo-
chwálſtwie nie zgadzáiąc/ y iednego práwego Bogá CHRISTVSA chwa-
ląc/ nienawiść ludzką ſobie iednáli.

To było pierwße od pogáńſtwá prześládowánie kośćiołá Bożego od te- 4.
go Neroná/ ktory miecz ſwoy pogáńſki we krwi Chrześciáńſkiey napierwey *Pierwße prześlá-*
zámoczył. Iáko tenże Tácitus piße y Swetonius/ iż wielkość ludźi Chrze- *dowánie Chrze-*
śćiáńſkich rozmáitemi mękámi pobita ieſt z ro[?]ſkazániem y dekrety Neroná. *śćiáńſkie kośćio-*
Iedne/ powiáda/ vwiązáne v beſtiy pſámi ßczwano/ y morzono. Drugie ná *łá, iáko okrutne.*
krzyż wbiiano/ drugie palono/ z drugich świece czyniono/ áby w nocy gorzá- Suetonius in Nerone cap: 38.
ły á świátło czyniły. To ieſt oblewano ie woſki y innemi tłuſtośćiámi/ y z ćiał *Okrutna męká.*
ich y ßat ſłup iákoby świecę vczyniwßy/ ábo knoty przez żywot y gárdło prze-
włokßy/ ogień ſobie y świece z ich ćiał czynili. O czym ieſt piſmo y v Iu-
wenáliſá.

O tym prześládowániu nápiſał Tertullian one ſłowá do Ceſárzow: In Apolog: cap: 5.
Pytayćie/ práwi/ o ſwoich dźieiách/ naydźiećie iż pierwßy Nero ná Chrze-
śćiány/ ktorzy ſię nabárźiey w Rzymie ßerzyli/ okrućieńſtwo Ceſárſkim mie-
czem czynił. Kochamy ſię z tákiego powodu náßego potępienia/ kto Ne-
roná zna/ zrozumieć może/ iż nie potępił/ iedno co bárzo dobrego.]

Kłádli ná on czás ná Chrześciány wielkie potwarzy/ iákoby wßyſcy czá-
rownikámi byli/ y ßálbierze/ ludźie oßukawáiący/ wielkie ſkárby obiecuiąc/ 5.
á ſámi nic nie máiąc. y żárty z nich w piſániu y w komedyách czynili/ w czym *Potwarzy ná*
było doznáć wielkiey mocy Boſkiey/ iáko ſię w ták iádowitych ná Chrześciá- *Chrześciány.*
ny nieprzyiaćielách/ po wßytkim świećie wiárá święta rozkwitnąć mogłá.
Ktora iednák wßędźie ſię miedzy tákimi nieprzyiaćioły ßerzyłá. Acz Nero y
nápotym innych lat/ áż do śmierći/ y zábićia dwu Apoſtołow Piotrá y Pá-
włá rozmáitemi wyroki/ y práwy/ y piſmy po wßytkim páńſtwie/ zákázował/
áby żaden Chrześciáninem być nie śmiał.

Rok P. 67. Piotrá ś. 23. Neroná 11.

Był w Rzymie ná ten czás Symon on czárnokśieżnik: y pátrząc 1.
ná morderſtwá Chrześciáńſkie/ ſwoich vczniow náuczył/ áby ſię Contra Celſum
wiáry ſwey przeli/ y báłwanom ſię gdy potrzebá kłániáli. O tym lib: 6.
nápiſał Origenes.

Tego

2. Ioseph: lib: 2. de bello Iudaico cap: 13.

Tego roku Cestius Florus Stárostá Zydy w Jeruzálem / y po wßytkiey ziemi / wielkimi krzywdámi / łupiestwy / y morderstwy przyćiskał / y onym do rebelliey y odstąpienia od Rzymskich Cesárzow / przyczynę dawał złymi y okrutnymi swoimi postępkámi.

3. *Nero Senekę zábił, dáiąc mu śmierć sobie obieráć.* Tacitus, Dio. *Láterański pálac.* *Poppeá żonę zábił Nero.*

Potym zmowiło sie wiele zacnych ludźi Pogáńskich ná Nerona / áby go zgubili: ále sie im nie powiodło / odkryło sie ich sprzysiężenie. y wiele bárzo ludźi pierwßych y innych bez liczby Nero potráćił. y onego swego náuczyćielá Senekę / iż był z onych spzysiężonych / zgubić kazał. tylo mu obieráć sobie śmierć iákaby z gináć chćiał / dopuśćił. W ten czás też zacny Senator od niego zábity był Pláncus Láteranus / ktorego pálac był ten / co go do tego czásu w Rzymie Láteranem zowią / ktory sie potym Chrześćiánom ná wielki kośćioł dostał. Zábił Nero y drugą żonę swoię Poppeą / w ktorey sie nabárźiey kochał.

Rok P. 68. Piotrá ś. 24. Neroná 12.

1. *Piotr ś. y Páweł zeßli sie do Rzymu.* Metaphr: 29. Iunij. Lactant: lib: 4. cap: 21.

GDy ono Neronowe okrućieństwo ná swoich sie Pogániech pástwiło / ná Chrześćiánách Rzymskich troche vćichło. Záczym też P. BOG dobrą pomoc zesłáć im raczył. Bo roku tego z Boskiey opátrznośći przybyli do Rzymu obá święći Apostołowie Piotr y Páweł / ktorzy ná ßczepieniu y polewániu innych kośćiołow zábiegáli. Vsłyßawßy o tákiey nędzy y zábijániu okrutnym owieczek Christusowych w Rzymie / przyśpieli ná pomoc y poćiechę iáką im w BOGV dáć mogli. gdźie też iuż sámi polec przy nich / y świádectwo dáć CHRIRTVSOWI y prawdźie Ewángeliey zbáwienney mieli.

2. Lib: 4. cap: 21.

Piße Láctáncius część kazánia obudwu w Rzymie / iáko pátrząc ná odstąpienie Zydow / gdy o tym często mowy miedzy nowymi Chrześćiány były / vpadek ich y zburzenie w ten czás opowiádáli. [Piotr / prawi / y Páweł w Rzymie opowiádáli / y słowá ich pismem sie w pámięć podáły / w ktorych wiele dźiwnych rzeczy / y to co przyść miáło / powiedźieli: iż krotkiego czásu pośle P. BOG krolá / ktory Zydy zwoiuie / y miásto ich z ziemią zrowna / y sáme głodem y prágnieniem ginące / obleże. W ten czás ćiáłá swoie ieść będą / y poimáni w ręku nieprzyiaćioł swoich zostáną / pátrzyć ná gwałcenie żon swoich y pánienek / y ná roztrácánie dźieći swoich będą / wßytkie mieczem y ogniem zwoiuią / y ná wieki ie z źiemie ich wykorzenią. Przeto iż sie vwesełáli y ćießyli z śmierći z namilßego y przechwálebnego Syná Bożego.] Poty Láctántius.

3. *Wtory list swoy Piotr ś. w Rzymie pisał.*

Tám w Rzymie Piotr ś. drugi list swoy nápisał / stáránie máiąc y o tych ná ktore nie pátrzył / w ktorym bliski iuż swoy koniec y ześćie z tego świátá opowiáda. Już prędko / práwi / złożyć mam namiot moy (to iest / ćiáło to ktore iest iáko namiotek z płotná vczyniony / y w polu ná prácách y żołdźie postáwiony) ták iáko mi Pan nász IESVS CHRISTVS opowiedźiał.

4. *Heretycy odstępcy iako sławie Chrześćiáńskiey ßkodzili.* Iren: lib: 1. cap: 27. Tert: de præscript. Hila: in Matt: ca: 25. Epiph: hæres: 23. Hier: epi: 21. & 48. *Nikolaitie iako sie poczęli.*

W tym liśćie vskarża sie nabárźiey ná złe y fałßywe Chrześćiány y proroki / ná Nikoláity / ácz ich nie miánuie ták iáko ie ś. Jan w Obiáwieniu miánuie / ktorzy będąc pierwey Chrześćiánie / oderwáli sie / y wymyślili sobie náukę fałßu y nieprawdy / y sprośnośći y bestyálskiey nieczystośći pełną / ták iż spolne żony mieli: y wielkie á ćiche zákryte złośći przy herezyách głupich y swowolnych máiąc / sławie Chrześćiáńskiey v Pogan bárzo ßkodźili. O ktorych tám mowi: iż dla nich drogá prawdy / (to iest / wiárá ś. CHRISTVSOWA) zbluźniona iest. Bo wielkie łotrostwá miedzy sobą wymyśláli. Mowią niektorzy Doktorowie / iż głową tey sekty był nieiáki Nicolaus Diakon ieden miedzy siedmią od Apostołow obránych / ktory máiąc vrodźiwą żonę / y onę dla Apostolskiey czystośći opuśćiwßy / do niey sie wroćił. O co iż

mu Apo-

mu Apoſtołowie przygániáli/ vdał ſie do hereſiy y ſproſnośći/ y drugie zá ſobą pociągnął. Drudzy mowią/ iáko Clemens Alexándriyſki/ iż ſam ten Nicolaus winy nie miał/ y ſam dobrze dokonał/ iedno z słowá iákiegoś iego źle wyrozumiánego/ drudzy ſwowolni y ćieleśni przyczynę náleźli/ y do onych ſie błędow y ſproſnośći vdáli/ y rozmáićie ſie potym zwáli/ áż nákoniec wßytki zwano/ Gnoſtici. Vymowáli CHRISTVSOWI pánu náßemu Boſtwo iáko y Cherintiani/ y inne fałße y błędy mieli. á przy błędách/ ſproſnośći ſromotne y nieczyſtośći. Ná tych Judás Tháddeus krotki on liſt ſwoy nápiſał/ w ktorym ledwie ſie nie iednemi słowy z Piotrem ś. zgadza. O tych ſproſnikách y Gnoſtikách niżey częſta będźie wzmiánká. Ci/ iáko ſie rzekło/ wielką ohydę czynili v Pogáńſtwá wierze ś. gdy ſie nieſłußnie/ imieniem Chrześćiáńſkim/ będąc gorßy niżli Pogánie/ pokrywáli.

Gnoſticy ſproſni heretycy zwali ſie Chrześćiány.

5\. Czáſu tego Nero/ iáko o nim nápiſał Plinius/ że wßytkiego świátá czárowniki y czárnokśiężniki zbierał/ y wielkimi dáry do śiebie ich przywabiał/ w ich ſie kuglárſtwách y wieżdżbie kocháiąc/ y z dwornośći/ wiele od nich táiemnic wiedźieć prágnąc. Przyßedł miedzy nimi do niego on Symon Sámáritan/ ſławny czárnokśiężnik/ ktory ſie bárzo w Neronowę przyiaźń zálećił/ y o ſobie wielkie y Bogu ſámemu podobne dźiwy obiecował. Nákoniec podiął ſie tego/ iż po powietrzu w niebo iáko ptak lećieć chćiał. Apoſtołowie śś. Piotr zwłaßczá/ zdrády iego y fałße odkrywáli/ y Rzymian ktorzy go iuż zá Bogá mieli/ y ſłup mu z onym napiſem poſtáwili: [Symonowi Bogu wielkiemu.] vpomináiąc áby mu wiáry nie dawáli/ á ráczey CHRISTVSA ktorego im przynośili/ zá Bogá prawdźiwego mieli.

Nero Czárnokśiężniki do Rzymu zbiera.
Plin: lib: 30. cap: 2.
Symon Czárownik, do Rzymu przyßedł.

6\. A gdy przyßło do onego latánia/ á Rzym ſie wßytek ſkupił ná on widok: Symon po powietrzu zá poſługą dyabelſką latał. á Piotr ś. modlitwą y ſercem do CHRISTVSA ſie podnoßąc/ dyabłom roſkazał/ áby go vpuśćili á nie zábiiáli/ iedno ochromionego ludźiom ná śmiech y vragánie fałßu iego podáli. co ſie ták ſtáło. O tym wßyſcy piſárze ſtárzy Łáćińſcy y Greccy świádczą. Clemens Conſtitu: lib: 6. cap: 9. Arnobius ktory żył zá czáſow Dioklecyaná/ aduerſ: gent: lib: 2. Cyrillus Ieroſol: Cath: 6. Epiph: hæreſ: 21. Euſebius hiſt: lib: 2. cap: 14. Auguſt: hæreſ: 1. Seuerus Sulp: lib: 2. Theodor: de Fab: hæret: lib: 1. cap: 1. y inni. A Egeſippus mnicyßy lib: 3. ca: 2. iáko y Marcellus Presbyter, w dźieiách Nereußá y Achileußá/ piſzą/ iáko pierwey ſpor máiąc Piotr ś. z Symonem/ vmárłego wſkrześił/ ktorego czárnokśiężnik ożywić nie mogł. O czym czytay ßerzey w Zywoćie ś. Piotrá/ y w Zywoćie Nereußá y Achileußá.

Symoná latáiącego Piotr ś. y Páweł poniżył.
Sueton: in Nerone cap: 12.
Swiádkowie tey hiſtoriey.

7\. Dla tego Symoná poſromocenia y nálamánia/ iż ſie ták w nim kochał Nero/ Apoſtoły Piotrá y Páwłá dał do więzienia/ w ktorym dźiewięć mieśięcy od Páźdźierniká począwßy áż do 29. dniá Czerwcá zoſtáli. ktorego dniá ná śmierć ſą wywiedźieni/ iáko ſie niżey powie. W tym więzieniu Proceſſá y Mártiniáná żołnierze zacne Apoſtołowie ochrzćili/ y z ſkáły wodę Boſką mocą do chrztu puśćili/ ktora wodá po dźiś dźień w oney ſkále trwa/ áni wychodźi/ áni ſie przebráć da. Piße Chryſoſtom ś. iż ná Páwłá ś. Nero tę też przyczynę miał/ iż iego nałożnice do czyſtośći námowił/ iż wrácáć ſie z nim do nieczyſtośći niechćiáłá. co być mogło/ iż dla inney przyczyny Piotr ś. á dla inney Páweł ś. do więzienia od tego okrutniká dáni ſą.

Więzienie Piotrá ś. y Páwłá.
Proceſſus y Mártinianus.
Martyro: Rom.
Chryſoſt: Aduerſ: vituperatores vitæ Monaſticæ.

8\. Po zráženiu Symoná czárowniká/ náſtąpił do Rzymu inny wierutny czárnokśiężnik/ ktory ſie y Philozophē zwał Apoloninus Tyanæus. ktory czyniąc fałßywe cudá ábo ráczey kuglárſtwá poſługą dyabłow/ wiele ludźi zwodźił. á zwłaßczá gdy tráfił ná Philoſtratá do náuki ſwey/ ktory iego dźieie bárzo wymownie wypiſał wielkim á niewſtydliwym kłamſtwem/ moc iego y one ßátáńſkie cudá ſtawiąc. A gdy Ewángelia CHRISTVSOWA wzroſt

Apolonius Czárownik.

Lactant: lib: 5. cap: 2. & 3.
Iustin: lib: quæst: quæ: 23.
Luc: in Pseudo: mant.

wielki brálá / oná też w ten czás ßátáńska powstawáłá / y bárzo niemáłæ w ludziech ßkode czyniłá. Bo byli tácy / á zwłaßczá Hierocles nieiáki / ieden sędzia z Areopagu / ktory pißąc przećiw Chrześciánom / tego ßátáńskiego sługe rownym CHRISTVSOWI w cudách czynił. y do tego przychodziło / iż temu Apoloniußowi / kośćioły Pogánie budowáli / y po śmierći mu sie kłániáli / y iego pomocy do potrzeb rozmáitych wzywáli. y był słup iego ieden / z ktorego dyabeł do ludzi mawiał: z ktorego sie Iustinus męczennik śmieie / iż potym zá CHRISTVSOWą mocą / milczeć muśiał. A Lucianus Pogánin z iego sie ßkoły y kuglárstw nátrząsáiąc / śmierć iego trágedią zowie: á żył w tenże wiek iáko y on. Lecz fałß y zdrádá ná pokusy dopußczona od Páná Bogá / trwáć nie mogłá / iáko sie niżey námieni.

9. *Vpadek Zydowski opowiedány.*

Przychodził czás wypełnienia pomsty Bośkiey nád niewdzięcznemi y niewiernemi morderćámi Syná Bożego / o ktorey tenże Syn Boży opowiedział / y Apostołowie w Rzymie / iáko sie wyżßey powiedziáło / ogłaßáli. Nim zburzenie y zgubá ich nástąpiłá / przestrzegał ich P. Bog cudámi iáwnemi / o ktorych Iosephus nápisał. Widzieli raz w kośćiele w Ieruzálem świátłość iáko we dnie áż do puł nocy. Sámy sie wrotá / ktore ledwie 20. mężow ruszyć mogli / z zamkámi y zaporámi w kośćiele otwarzáły. Ná powietrzu widzieli wozy y woyská pieße y konné nim słońce záßło / á one około miástá sie zápußczáią. A w dzień świąteczny / gdy wchodzili kápłani ná służbę Bożą w nocy do kośćiołá / słyßeli głosy one: Wychodźmy ztąd / wychodźmy ztąd.

Swiátłość w kośćiele.
Iosephus de bello Iudaico li: 7. ca: 12.
Wychodźmy ztąd.

10. *Woyná sie Zydowska záczęłá roku Páńskiego 68.*
Florus ćięßki Zydom.

Tegoż roku záczęłá sie woyná Zydowska z Rzymiány / nawięcey z przyczyny Florusá Stárosty Rzymskiego / ktory złym y okrutnym był vrzędnikiem od Neroná nád Zydy. wydzierał / zábiiał / męczył / y wßytki krzywdy y wzgárdy narodowi Zydowskiemu czynił / woysko Rzymskie przy sobie wedle zwyczáiu máiąc / y onego źle vżywáiąc. Co Zydy bárzo trapiło. Stárßy widzieli iż sie mocy Rzymskiey trudno sprzećiwić / á lepiey złego onego tyráńskiego vrzędniká wytrwáć / pokiby inßy lepßy od Cesárzá dány nie był. Lecz młodßy y głupßy y vporni / wyćierpieć nie mogli. Gdy Florus do skárbu kośćielnego po wielką summę pieniędzy posłał: pospolstwo Ierozolimskie pozwolić tego żadną miárą niechćiáło. y żárty z Florusá czyniąc / wiele ich po mieśćie / iego imieniem / z miskámi prosząc iáłmużnę chodziło / iáko od vbogiego y żebráká / słowá nieuczćiwe nań miecąc.

Stára y młoda rádá.
Florus skárbu kośćielnego chce.

11. *Florus biie Zydy y łupi.*

O czym sie dowiedziawßy Florus / z częśćią woyská do Ieruzálem przyćiągnął / y skupiwßy Zydy ná rynku / rzecz do nich czynił / roskázuiąc áby mu ony iego naśmiewce wydáli. Z czego gdy sie wymawiáli / woysku ná nie vderzyć / y kramy y sklepy łupić im roskazał / iż do ßeśći set y dáley ludzi zábito / y zacne niektore powießano. Co iednák zćierpieli. A w rzeczy sie z nimi iednáiąc Florus / gdy drugiey częśći woyská przyść do Ieruzálem roskazał / chćiał áby ie Zydowie vczćili y przećiw im ze czćią y muzyką / iáko zwykli tákie Páná swego gośćie przyimowáć / przed miásto ná ich przywitánie wyßli. Ná co zezwolili Zydowie. ále zły Stárostá roskazał żołnierzom onym / áby Zydow ktorzy ie ták czćili / nie pozdrawiáli: á skoroby co ßemráć poczeli / áby ná nie vderzyli. A ták sie stáło / pobili ich wielką część / á w bránách / gdy sie ćisnęli y vćiekáli / więcey sie ich zátłoczyło y zádusiło.

12.

Nie ták ie P. IESVS przyimował / gdy z pálmámi przećiw iemu wyßli / gdy nád nimi płákał. A iż sie go prędko zás záprzeli / y onego zábili: zá to im Rzymiánie oddawáli / ktore sobie / CHRISTVSA swego wzgárdziwßy / zá Pány y krole obráli. Lecz w mieśćie ná żołnierze sie pospolstwo puśćiło / iż vćichnąć muśieli. A Florus wyiáchał do Cesáriey / widząc lud ná sie wzburzony. Zá czym Zydowie w Ieruzálem wßytkie Rzymiány / y woyská ich ktore zostáły / wybili / y ták posłußeństwo Rzymskie zrzućili / y woynę z Rzymiány záczęli.

Zydowie Rzymiány z miástá wybili, y posłußeństwo zrzućili.

záczeli. W ktorey gdy ſie z ſobą ſámi Zydowie / ſtárßy zwłaßczá / z poſpolſtwem nie zgadzáli (bo ſtárßy chćieli iednák przy Rzymiánách zoſtáć) młodßy buntownicy wodze ſobie obrawßy / onym ſie ſprzećiwili.

Niezgodá y Zydow.

Krol Agrippá ná pohámowánie buntownikow / zoſtáiąc przy Rzymiánách / poſłał trzy tyśiące iezdnych. Ale przemogli ie oni buntownicy / y dwor iego y kápłaná nawyżßego Ananiaßá ſpaliwßy / więtßą cześć miáſtá y kośćioł opánowáli / y w kilá dni Ananiaßá y brátá iego zábili. 13.

Agrippá krol przy Rzymiánach. Ioſeph: vt ſupra lib: 2. cap: 18.

Tym czáſem w Ceſáriey Pogánie ſie też ná Zydy wzburzywßy / o 20. tyśiecy ich zábili / y w Scytopolu 13. y w Aſkálonie y po innych miáſtách gdźie więcey było Pogan / w[illegible]a liczbę Zydow pomordowáli. A w Alexándriey tymże czáſem o 50. tyśiecy Zydow zábito. 14.

W Ceſáriey pobići Zydowie y indziey. W Alexándriey tákże. Idem cap: 19. lib: 2.

Náſtąpił zátym z woyſkiem Rzymſkim Stároſtá Syriey Ceſtius / y wiele miaſt popaliwßy / gdy obległ Ieruzálem ßpetnie był odpráwiony y vćiekáć muśiał / y wiele ludźi iezdy zwłaßczá potrácił. Co vczynił P. BOG áby ſrożßym woyſkiem Zydy pokarał / á Chrześćiánom ktorzy tám ießcze byli / czás dał do vćiekánia / ná ktore ie ſam P. IESVS przeſtrzegł mowiąc: Gdy vyźrzyćie woyſká obtaczáiące Ieruzálem / vćiekayćie ná gory ⁊c. A tym czáſem Zydowie oni buntownicy dwu ſobie hetmánow obráli / Ananá kápłaná ktory był oycem Eleázárá / ktory te bunty w poſpolſtwie począł / y Ioſephá Gerionowiczá / ktorzy potrzeby wßytkie ná woynę z Rzymiány opátrowáli y gotowáli. 15.

Ceſtius Rzymſki zwyćiężony. Matth: 24. Lucæ 21. *Buntownicy w Ieruzalem vrząd porzućili.*

Tym czáſem / piße Ioſephus / wiele ſie ludźi wyprowádźiło / o przyßłych przygodách czuiąc. To on piße. Ale ſie káżdy domyślić może / iáko piße Epiphánius / iż to byli Chrześćiánie / ktorzy od ſwego CHRISTVSA przeſtrogę onę mieli. To ieſt / ono pierwße oblężenie od Ceſtiuſá. Bo gdy potym náſtąpił Weſpáſiánus / iuż żadnemu wyniść z miáſtá nie dopuśćili buntownicy oni / ktore Zelotes zwano. W ten czás Chrześćiánie KátHedrę / ná ktorey ś. Iákub náuczał / z ſobą wynieśli z Ieruzálem / iáko piße Euſebius / iż ießcze do iego czáſu trwáłá. 16.

Chrześćiánie z miáſtá Ieruzalem wyßli. Lib: 2. cap: 25. de bello Iudaico. Epiph: hæreſ: 29. & 30. *Kátedrá ś. Iákubá wynieśiona.* Euſeb: hiſt: lib: 7. cap: 14.

Rok P. 69. Piot: ś. 25. Neroná 13.

ROku Páńſkiego 69. w Rzymie Piotr ś. y Páweł zacnym ná wyznániu CHRISTVSA o prawdę y náukę iego / męczeńſtwem zámordowáni ſą / z roſkazánia Neroná 29. Iunij ábo Czerwcá. O czym ieſt v Doktorow y Piſárzow hiſtoriy świádectwá bez liczby y w Greckim y Láćińſkim kośćiele. Stáre podánie ieſt powieśći oney / o ktorey ś. Ambroży piße / iż Nero y tę winę ná ś. Apoſtoły włożył: iż wiele białychgłow do czyſtego y vczćiwego żyćia y powśćiągliwośći przywiedli. Prawdá iż było wielkie ſtáránie ś. Apoſtołow / áby ći ktorzy w CHRISTVSA wierzyli / w vczćiwym żyćiu y powśćiągliwym wedle ſtanu zoſtawáli. 1.

Piotrá y Páwłá śś. męczeńſtwo w Rzymie. In Auxencium. Chryſoſt: aduerſ: vitup: vit: mon.

A nim Piotrá ś. ná śmierć wywieść miano / máiąc ſtroże żołnierze one Proceſſá y Mártiniáná życzliwe y w CHRISTVSA wierzące / przymußáli Rzymiánie Piotrá ś. áby z więźienia vßedł. A gdy vßedł / vyźrzał P. IESVSA v bramy Láćińſkiey / á on do miáſtá idźie. rzekł do niego: Pánie gdźie idźieß? A Pan odpowiedźiał / idę drugi raz do Rzymu ná krzyż. y gdy Pan zniknął / záraz porozumiał Piotr ś. iż mu ſie wroćić kazano / á iż w nim nieiáko CHRISTVS vkrzyżowány być miał. Co ſwoim ktorzy mu vćiekáć kazáli powiedźiawßy: ochotnie ſie do więźienia wroćił / y zdrowie ſwoie ná vczczenie CHRISTVSA ſwego położył: Toż piße Egeſippus mnieyßy / Grzegorz ś. 2.

Vćiekánie Piotrá ś. Vyźrzał Piotr Páná Ieſuſá. Domine quo vadis. Egeſ: de excidio Hieroſ: lib: 3. ca: 2. Greg: in Pſalm: 4. pœnit.

Obu záraz z miáſtá zá bramę Oſtieńſką / pierwey po Rzymſku v ſłupá biczowáne / wywiedźiono. A gdy ſie pożegnáli / Piotrá ś. ná mieyſce ktore 3.

Piotr ś. opák ykrzyżowány.
Hieron: de Script. Orig: in Genesim apud Euseb: lib: 3. cap: 1.
Aug: serm: de Sanctis 28.
Vt supra.
Páwel ś. śćięty. Mleko z szyie ábo krew biała.

Ianiculum ábo Vaticanum zwano prowádzono. N tám opák/ iáko sam prośił/ to iest głowę do ziemie obroćiwszy/ vkrzyżowano. Wstydził sie porownánia z Pánem swoim/ gdyby był prosto wisiał. Co wiele Doktorow pisze. A Páwłá ś. wiedziono ad Aquas Saluias ná mieysce gdźie też zábijano Chrześćiány. z szyie iego gdy głowę vćięto/ nie czerwona/ ále iáko mleko biała krew wypłynełá. Bo słodkim mlekiem náuki swey wierne/ iáko sam mowi/ karmił. Był ziemią/ mlekiem y miodem opływáiącą.

Chrysost: homil: in princ: Apost.

O tym mleku Páwłá ś. przy śćięćiu/ mowi Chrysostom ś. iż cudem onym żołnierz ktory go śćinał/ náwrocony iest do CHRISTVSA. Tám vkázuią po dźiś dźień trzy źrzodłá/ ktore wytrysnęły/ gdźie oná dźiwna głowá
4. y ćiáło leżáło. Żył Apostoł Páwel/ iáko tenże Chrysostom ś. mowi/ lat 65. á ná służbie Ewángeliey y kazániu lat 35.

Tert: de præscript.

Szczęśliwy kośćiele Rzymski/ mowi Tertullianus/ w ktory wszytkę náukę swoię Apostołowie ze krwią wlali: gdźie Piotr do męki Páńskiey przyrownány/ gdźie Páwel/ Janową (Chrzćićielową) śmierćią koronowány/ gdźie Jan Apostoł/ w oleiu ognistym vtopiony/ gdy szkody z tego nie miał/ ná wysep wygnány iest.]

Epist: ad Leonem.

N Theodoretus Grecki ták mowi: Ma Rzym spolnych nászych Oycow y Doktorow Piotrá y Páwłá groby/ ktore dusze wiernych oświecáią. Tá pará ludźi Boskich vrodźiłá sie ná wschod słońcá/ y promienie ná wszytkie strony puśćiłá: ále ná zachodźie/ żywotá ich zachod z chęći położony iest/ y ztámtąd dźiś świát wszytek swymi promieniámi oświeca.]

Chryso: homil: 32. ad Rom.

5. N ś. Chrysostom pisze: Ja Rzym miłuię/ choć go mam zkąd inąd chwalić/ z spániáłośći/ z stárowiecznośći/ z pięknośći/ z bogactw/ z mocy/ y z woienney męznośći: ále wszytko opuśćiwszy/ dla tego sławię szczęśćie iego/ iż Páwel gdy żył/ ták ná nie był łáskáwy/ ták ie miłował/ ták ie náuczał/ y nákoniec tám żywotá v nich dokonał. Miásto to ma pąrę iásnych oczy/ to iest/ ćiáłá onych świętych. Nie ták sie niebo oświeca/ gdy słońce promienie swoie z śiebie pusczą/ iáko sie świeći Rzymskie miásto/ dwie te pochodnie ná wszytek świát wypusczáiąc. Ztámtąd porwány będźie Páwel/ z támtąd Piotr/ z tego tám grobu zmartwychwstáną/ wzgorę przećiw Pánu wychodząc. O iáko sie temi dwiemá koronámi miásto to zdobi! iákiemi dwiemá łáncuchy okolone iest.]

Caius apud Euseb: lib: 2. cap: 24.
Greg: lib: 3. epi: 30.

Groby te Apostolskie przedźiwną mocą Bożą/ przez wszytkie naiázdy prześládowńikow/ nienáruszone w Rzymie zostawáły/ y dźiś stoią. Niegdy ćiáłá ich Grekowie wykráść chćieli: ále gromámi z niebá odstrászeni są/ iáko pisze ś. Grzegorz.

Lib: 2. histor: cap: 83. & 17. cap: 25.
Lib: 2. cap: 103.

Pisze Plinius Pogánin/ iż zá iego wieku/ pod Neronem cud sie táki stał ná ktory sam pátrzył: iż w Rzymie Oliwnik ábo sad z ziemią/ ná inną stronę drogi pospolitey przeniosł sie/ á rola ktora tám byłá/ ná iego mieysce przestąpiłá. N ná innym mieyscu powiáda: iż widźiał wiek nász/ iż zá ostátnich lat Neronowych/ rzéki sie wzgorę opák wracáły.

Martyrol.

Petronellá corká Piotrá ś. ábo duchowna/ ábo ćielesna (bo pewnośći nie mász) w czystośći y w wielkiey żywotá świątobliwośći dokonáłá. Podobieństwo większe/ iż iego duchowna corká byłá/ iáko sam Márká synem swoim zowie.

Jędrzey ś. wiele kráiow zwiedźiwszy/ y w nich wiárę CHRISTVSOWę
6. szczepiwszy/ vmęczony iest. Pátrz w iego Żywoćie.

Po S. Pietrze w Rzymie nástąpił Linus.
Iren: lib: 3. cap: 3.
Optatus lib: 2.

W Rzymie ná mieysce Piotrá ś. nástąpił Linus/ ktorego w odbiegániu swoim/ do opátrowánia innych kośćiołow namiestnikiem swoim w Rzymie zostáwiał/ y przed ktorym Clemens od ś. Piotrá náznáczony/ stolice oney záśieść niechćiał.
7. Po śmierći świętych Apostołow Piotrá y Páwłá/ nietylo w Rzymie/

ále y po

ále y po innych krolestwách/ wiele Chrześcian pomęczono zá roſkazániem y wyroki Neronowemi/ o ktorych ieſt máła wzmiánká w Mártyrologium Rzymſkim. piſmá o nich poginęły. W Hiſzpániey kámień ieden náleziono z tákim napiſem: Neronowi zá to/ iż kroleſtwo oczyśćił od łotrow y tych ktorzy nową wiárę wnośili.] To ſię pewnie o Chrześciánách rozumie. Bo zá Neroná nikt nowego nabożeńſtwá miedzy Pogány nie wnośił/ iedno Chrześciánie. A ná żadną Pogáńſką religią/ wyrokow ſwoich nie dawał/ iedno ná tę/ áby wſzędźie wykorzeniona byłá. Pátrz iáko iuż y w Hiſzpániey wiele Chrześciáńſtwá było/ y iáka ná nie moc ſzátáńſka vderzyłá/ y iáka prozna tyránnow/ o wygubieniu imieniá Chrześciáńſkiego chlubá powſtáłá. Vćichło wżdy ono prześládowánie/ gdy iuż okrutnik o zdrowiu y ſkorze ſwoiey myſlić muśiał. Bo tego dniá (nie tegoż roku) ktorego włáſną mátkę zábił/ nowiná mu przyſzłá/ iż go woyſko w Gálliey odſtąpiło/ á innego Ceſárzá Iuliuſzá Vindexá obráło. Toż ſię ſtáło w Hiſzpániey/ gdy tákże Gálbá przećiw iemu powſtał. Ná te nowiny/ mowi Swetonius/ długo iáko niemy y ná poły vmárły leżał/ áż potym roku przyſzłego ſam ſię zábił.

Męczennicy pod Nerowem.
Napis ſtáry Neroná ná kámieniu.
W Hiſzpániey wiele męczennikow ná on czás.
Neronowe przeſtráchy.
In Nerone cap: 40.

8. Roku tego gdy Nero przemieſzkiwał w Achaiey/ wypráwił z woyſkiem Weſpáſianá przećiw Żydom/ ktory dźiwnie wielką y prędką porażką/ miáſtá á zwłaſzczá w Gálileiey zwoiował/ y bez liczby ludu onego pozábiiał. y one miáſtá ktorym P. Bog groźił: Biádá tobie Betſáidá/ biádá tobie Chorozáin: popuſtoſzył/ ktore ná cudá PANA náſzego nawięcey pátrzyły/ y iego náuki ſłucháiąc do pokuty nie przyſtępowáły. Z onych miáſt ktore Weſpáſianus gubił/ wiele ſię ludźi do Ieruzálem iáko ná mieyſce beſpieczne zbieżáło/ y do onych buntownikow/ ktorzy z vrzędem y nawyżſzym Biſkupem woynę w mieśćie wiedli/ przyſtawáło/ bárzo wiele ludźi z obu ſtron zábiiáiąc. Buntownicy oni názwáli ſię Zelotámi. Przemogli ie iednák mieſzczánie/ iż im iedne część kośćiołá odięli: ále oni w drugiey części ſię zámknąwſzy/ ſilni im záś zoſtawáli. Ták to był kośćioł wielki y ták przeſtrone pláce y budowánie iego/ iż ſię dwoie woyſko przećiwne záchowáć w nim mogło. A gdy ſię do Zelotow nábiegło Idumeyczykow/ y táiemnie ſię do miáſtá wkrádli/ Zelotom chcąc dáć pomoc/ puśćili ſię ná mieſzczány/ y ośm tyśięcy y pięć ſet ich zábili/ y kápłáná nawyżſzego Anáná onego/ zá ktorego powodem Iákub ś. zábit był/ w pułmiáſtá zábili/ y inne kápłany rozśiekáli/ y pſom bez pogrzebu zoſtáwowáli.

Nero Weſpáſianá przećiw Żydom wypráwił.
W Ieruzálem zámieſzki.
Wielkość kośćiołá onego.
Ioſephus de bello Iudaico li: 2. ca: 38. & lib: 5. cap: 1.
Ananus Biſkup zabit.

9. Od kápłanow y rády ich CHRISTVSOWE zábićie poſzło/ od ich ſię też zguby wywrocenie onego kroleſtwá zączęło. buntowniká Bárábaſzá/ CHRISTVSEM wzgárdźiwſzy/ ſobie obráli: y od buntownikow Bárábaſzow zginęli. pobili potym Zelotowie ludźi innych zacnych bárzo wiele/ y drugie srodze pomęczyli/ ták iż ſámych przedniey ſzych Żydow o 12. tyśięcy od nich poginęło. y ſpełniły ſię Páńſkie słowá/ ktore mowił: Gdy vſłyſzyćie o woynách y buntách/ nie boyćie ſię. Muśi to być/ ále ieſzcze nie koniec. Woyny były po ſtronách/ ktoremi Weſpáſianus inne miáſtá gubił: á bunty y ſedicye w Ieruzálem ták ſrogie y ſzkodliwe/ w ktorych ſię ſámi mordowáli. y trwáły áż do vpadku oſtátniego.

Prawdá Chriſtuſowá.

Rok Páńſki 70. Liná 1. Neroná 14.

1. NEro gdy vſłyſzał iż nie tylo w Gálliey inſzy Ceſarz obwołány ieſt Rufus nieiáki/ ále y Rubrius Gállus/ ktorego przećiw iemu poſłał/ od niego odſtąpił/ y w ſámym Rzymie iego domowi żołnierze zábić go chćieli: ſámo czwárt do Folwárku w podłym odźieniu Fáántá nieiákiego blisko Rzymu vćiekł/ y tám ſię w iedne iáſkinią ſkrywſzy/ gdy vſłyſzał iż go

Nero ſię ſam zábił.
Sueton: in Neron: cap: 43.

iezdni ßukáia: sam w sie żelázem ostrym ácz z boiáźnia vderzył. á sługá iego Epáphroditus gdy nierychło vmierał/ do końcá go zábił. Żył lat 32. krolował 13. miesiecy siedm. Ná nim dom y krew Cesárzow/ktorzy ßli od onego pierwßego Juliußá Cesárzá/po żeńskiey tylo płci/skończył sie y zginał.

Rok Páński 71. Liná 2. Gálby.

1. *Po Neronie kilá Cesárzow. Galbá.*

Zábijánia Cesárzow iáko geste. Tacitus lib: 2. Hist. Dio in Vitellio. *Witelliuß.* *Wespásianus od żołnierzow w Zydowskiey ziemi obrany.* Sueton: in Vespas.

W O Neronie kilá sie Cesárzow ozwáło od żołnierzow miánowáni. ále inne Sulpicius Gálbá do Rzymu vprzedził/ y tám siedm miesiecy pánował. Do niego wysłał Wespásianus z Zydowskiey ziemie syná swego Titusá/ áby mu przezeń posłußeństwo oddał. iáchał z Titusem Agrippá krol swoich Zydow odstapiwßy. Tym czásem Gálbe żołnierze zábili/ á nieiáki Silwius Otho ná páństwo sie wdárł/y był ná nim trzy miesiace. Bo woysko w Germániey nań nie zezwáláiac Witelliußá obráło/ktory predko do Włoch przybywßy/ Othoná przestráßył/ iż sie sam dobrowolnie zábił. A nástapiwßy ná iego mieysce/pánował miesiecy osm. Bo tym czásem gdy sie Witelliuß źle w Rzymie záchował/ w ziemi Zydowskiey gdy Wespásianus oblec miásto Jerozolime myślił/ żołnierze go Cesárzem miánowáli/ ná Witelliusie nie przestáiac. Náco gdy sie inne woyská w Egyptcie zgodziły/ y drugie w Afryce y w Pánoniey: przedsie wymawiał sie Wespásianus y przyzwolić niechciał/ áż go przymusili pierwßy Woiewodowie/y przysiegi mu oddáli. Wysłał przed soba do Rzymu ná Witelliußá z woyskiem Mucyaná nieiákiego/ktoremu sie wßytko powiodło. Bo w sámym Rzymie bitwe z nim stoczywßy/ pokonał go iż vciekáć musiał/ á vchwycony/ od żołnierzow rozsiekány iest. Ták sie świát vspokoił/ á Wespásianus z Alexándriey do Rzymu sie puściwßy/ ßczesliwie w pokoiu pánował. Sámi tylo Zydowie wielki niepokoy mieli. Gdy był w Alexándriey Wespásianus á wiátrow do Rzymu czekał/piße Tácitus/ iż zá roskazániem Bogá Serápis cudá czynił/y slepego śliną swoia/y chromego zdeptániem nogi swoiey vzdrowił. czym/iáko Pogánie mowili/ ßczesliwe y bogom miłe záczecie pánowánia swego vdawał. Ale sie tá zdrádá działá z czárow onego sługi ßátáńskiego Apoloniußá Tyáneá/ktory był iáko domowy v Wespásianá.

Witelliuß w Rzymie zabit. Iosephus de bello Iudaico lib: 18.

Tacitus lib: 4. Hist.

2. De bello Iudaico lib: 7. cap: 12. *Wespásianus zá Messyaßá vdawány.* Sueton: in Vespas: cap: 4. Tacitus hist: lib: 5.

O ták ßczesliwym tego Wespásianá ná páństwo podniesieniu Zydowie niektorzy/ á miedzy nimi Josephus/z pochlebstwá y błedu mowili/ iż Wespásianus był Messyaßem. Bo o tym ták Prorocy nápisáli/iż o tym czásie z ziemie Zydowskiey powstáć miał pan wßytkiego świátá. Co sie ná Wespásianie spełniło/ ktory z tey ziemie ná Rzymskie páństwo wezwány był. Cudza nań y własna náßego CHRISTVSA IESVSA sławe kłádli/ ktory sam iest wiecznym Pánem y krolem nád krolmi/ktorego sie krolestwo iuż po wßytkim świecie w kościele Chrześciáńskim ßerzyło. Wespásian/ ledwie dziesiatego roku ná páństwie doczekał/ y z innemi zginał/ á CHRISTVS náß kroluie ná wieki.

3. *Sámi sie Zydowie gubili.* Iosephus de bello lib: 6. cap: 1.

Gdy Wespásianus poburzywßy wßytkie inne miástá Zydowskie/ do oblężenia sie Jeruzálem nie skwápiał: czekáiac áby sie ták sámi wyiedli/gdy o ich w mieście niezgodzie wiádomość miał/á gdy sie iuż ná Cesárstwo Rzymskie wybierał/ mogli sobie odpoczać w Jeruzálem. Lecz gdy Rzymiánie przestáli/ sámi sie tym czásem gubili. Bo nieiáki Symon Gerásenus/ zebrawßy woysko niemáłe z Jdumeyczykow y innych Zydow/ ná rozboy sie z łotry vdał/ y ziemie około Jeruzálem pustoßył/ y gdzie mogł ludzie zábijał/ y potym Jeruzálem obległ/ y trapili sie mießczánie ze dwu stron/ y od Jáná wodzá Zelotow wewnatrz w mieście/y od tego Symoná przed miástem. Chcac

tedy

tedy ſobie mieſzczánie/ ktorych hetmánem y wodzem był Eleázárus / pomoc vczynić/ Symoná w miáſto puściłi / áby im przećiw Zelotom pomocny był. lecz to ná wietſzy vpadek ſwoy vczynili. Bo do dwu przećiwnych ſobie woyſk/ to trzećie/ ktore ſwoie część miáſtá wźieło/ przyczyniłi.

Rok P. 72. Liná 3. Weſpáſianá 1.

1. *Obleżenie Ieruzálem od Tituſá.*

Pieżdżáiąc Weſpáſianus do Rzymu ná vtwierdzenie pánowánia ſwego / ſyná Tituſá zoſtáwił w Zydowſkiey źiemi z wielkimi woyſki/ áby woyny oney z Zydy dokonał. Rozumieli Zydowie/ iż ſie Rzymiánie o páńſtwo ſwárząc zábáwić ná woynách z ſobą mieli/ á tego roku popieráć woyny z nimi nie mogli. y dla tego iż czás był Wielkonocny/ bárzo ſie ich wiele ná dźień świety do Ieruzálem náſzło. A Titus prędko ſie w Ceſáriey zgotowawſzy / do obleżenia Ieruzálem przyſtąpił/ y 14. dniá Aprilá/ ná gorze oliwney oboz ſwoy położył. Z tey gory P. IESVS ná miáſto pátrząc płákał/ y one ich/ ktora iuż náſtępowáłá/ nedze opowiádał. A gdy do miáſtá żołnierze przypuſzczał Titus/ ſprzećiwili ſie mocno y zgadzáli ſie ná odpor/ y wielką trudność y niebeſpieczność Rzymiánom zádawáli. Ale ſie do miáſtá wroćiwſzy / wádźili ſie y zábijáli ſámi.

Oboz ná gorze oliwney. 14 dnia Aprilá.

2. *Niezgoda w mieście.* Ioſeph: lib: 6. cap: 4. de bello Iud. *Mury obalone.* Ibidem cap: 12. *Krzyżowano Zydy.*

One Zeloty ktorzy ſie w kośćiele byli oſádźili/ Ian wodz ich zmowiwſzy ſie z inſzą ſtroną/ wſzytkie potráćił/ y do końcá ie támże w kośćiele pomordował/ iż iuż tylo ná dwie ſie częśći dźielili / ná Ianowe y Symonowe roty. Rzymiánie zmocniwſzy ſie/ pierwſzy mur v miáſtá obálili/ potym w kilu dni drugiego doſtáli / y o trzeći ſie pokuſili. Co dźień wiecey nád pięćſet więźniow bráli y wieśili y krzyżowáli / ták iż mieyſcá do ſtáwiánia krzyżow nie ſſtawáło. Onym to ták ábo ſynom ich oddawał P. Bog ktorzy wołáli / vkrzyżuy/ vkrzyżuy. wiele ich dla głodu z miáſtá do Rzymian vćiekáło/ śmierć ráczey one krzyżowáną obieráiąc/ á głodu wytrwáć nie mogąc.

3. *Wálem obtoczeni. Mur około miáſtá ſtanął.* *Głod wielki w mieśćie.* Idem lib: 6. ca: 14. 15.

Potym Titus / áby żaden wychodźić z miáſtá do trawy zbieránia nie mogł / wálmi miáſto okopał / y potym mur puśćił około / ták prędko iż wierzyć trudno. Bo 15. dniá Máiá wſzytkie wáły y mur on ſtánął. Y ſpełniło ſie Páńſkie słowo. Bo CHRISTVS rzekł: obtoczą ćie wálem. y drugi raz rzekł: Obtoczą ćie / to ieſt murem / y o źiemie rzucą ćie. Bez liczby ich w mieśćie głodem vmieráło / á tych co do Rzymian wybiegáli / żołnierze łákomi / brzuchy proli / rozumieiąc iż tám złoto/ ktore iedzeniem záchowáć ſobie chćieli áby im go nie wydárto / náleść ſie tám miáło: y zá iedne noc dwá tyśiącá ták rozprotych náleźiono.

4. *Dwá tyśiącá rozprotych dla złotá.* Idem lib: 7. de bello cap: 2.

Pátrząc ná one trupy Titus/ w niebo rece podnośił / iż przyczyna onego okrućieńſtwá nie był/ gdy im pokoy/ by ſie byli podáć chćieli/ obiecował. Ioſephus co to piſze/ ſam też ná to pátrząc záwołał: Bog lud ten potepił / y wſzytko ná ich zgube obroćił. by byli ná ták złe Rzymiány nie przyſzli/ ábo by ie źiemiá byłá pożárłá/ ábo potop/ ábo ogień z niebá iáko ná Sodome ſpuſzczony być miał.] Od dniá 14. Kwietniá/ áż do pierwſzego Czerwcá w mieśćie od głodu vmárło / ktore z brany wynoſzono/ 115. tyśiecy y 80. okrom tych ktore powinni w mieśćie pogrzebli. A drudzy zbiegowie zacnieyſzy Tituſowi powiádáli/ iż o ſześć kroć ſto tyśiecy wyrzuconych zá brany było / y drugich wiele bez liczby. Iedli gnoy y plugáſtwá w mieśćie / y potym ćiáłá ludzkie/ boty/ páſy/ ſkory iedli.

Idem lib: 7. cap: 6. *Liczbá vmárłych od głodu.*

5. *Dzieći ſwe iádły mátki.* Ibidem. Lucæ 23.

Iedná zacna páni Máriá corká Eleázárá / ſyná właſnego piekłá ná pokarm. Łotrowie oni rozboynicy po woniey iedłá ſzukáiąc/ doſzli / y część ćiáłká ſynaczká onego v niey nálazſzy / zbrzydźili ſie onym okrućieńſtwem y poſzli. To ieſt co Pan IESVS mowił: Błogoſłáwione niewiáſty co nie rodźiły.

rodźiły. poczną mowić: Gory pádnićie ná nas/ págorki pokriyćie nas. Wſkázowáł Titus do nich áby ſię vpámiętáli y poddáli/ á ná ſam kośćioł ſwoy baczenie mieli/ ktory im vpáść muśi: ále vpor y grzech ich żadnego im vpámiętánia nie dopuśćił.

6.
Ná kośćioł ſię woyſko puśćiło.
Idem lib: 7. cap: 9.

Tedy Titus oświádczywßy ſię Bogu/ iż gubić miáſtá y kośćiołá niechćiał: mocny náiazd puśćił ná wieże Antonią/ ktora przy kośćiele byłá/ y one w moc wźiąwßy/ żołnierze/ kośćiołá mężnie ogniem y żelázem dobywáli. Zákazał pſowáć y palić kośćiołá Titus/ ále żołnierz ieden z gniewu/ ogień oknem puśćił. Krzyknęli Zydowie chcąc pomoc/ y zdrowia nie żáłuiąc: przybieżał y Titus/ y gáśić roſkazał/ ále iuż nie mogłá ręká ludzka pomoc.

Kośćioł zgorzał.

Zgorzał kośćioł 15. dniá Auguſtá/ ktory ſtał od Sálomoná przez lat 1130. A po nowym zbudowániu od Cyruſá ſtał lat 639. wedle tegoż Joſephá liczby. To dźiwna iż tegoż dniá od Bábilończykow kośćioł on zápalony był.

7.
Ofiáry Pogáńſkie w kośćiele.
Idem lib: 7. cap: 11.

Rzymiánie kośćioł opánowawßy/ gdy wßytko około gorzáło/ ofiáry w nim/ ołtarz poſtáwiwßy/ bogom ſwoim czynili: y kápłani Zydowſcy ktorzy ſię byli w táiemne kośćielne kąty y mießkánia pokryli/ gdy z nich wyßli/ wßyſcy pobići ſą. A lud wßytek Zydowſki ktory zoſtawał/ do miáſtá ſię vćiekł/ y tám ſię ich wiele zdrowych záchowáło/ miedzy ktorymi mogło być wiele Chrześćian/ ábo tych ktorzy ſię iuż vpámiętywáli/ á grzech ſwoy Zydowſki przećiw CHRISTVSOWI wyznawáli. A ták ſię ſłowá one Páńſkie rozumieć mogą: (By ſię dni nie ſkroćiły/ żadenby ſię nie zoſtał) ſkroćił dni P. BOG dla ſwoich wybránych. Bo prędkie Tituſowi dał zwyćięſtwo y miáſtá opánowánie/ ktorego obrony y moc byłá niezwyćiężona: co gdyby ſię było przewlokło/ wßyſcyby byli głodem pomorzeni: ále zá oną prędkośćią trochę więcey niżli czterech mieśięcy ktorych miáſto w ręce Rzymian wpádło/ wiele ſię miedzy nimi wybránych y Chrześćian záchowáło.

8.
Sion zamek.

Dniá 14. Aprilá poczęło ſię oblężenie/ á 8. Sierpniá zwyćięſtwo ſię ſkończyło/ y 10. dniá tegoż mieśiącá kośćioł zápalony ieſt. Zamek ktory zwano Sion bárzo mocny zoſtawał/ ießcze od Tituſá nie wźięty. Do niego Zydowie oni

Idem lib: 7. cap: 14. 15.

buntownicy łotrowie wbieżeli y 8400. Zydow tám zábili. Ale Titus począ wßy ſię nań gotowáć gdy go 7. dniá Wrześniá dobywał/ názáiutrz go wźiął/ cudem práwie Bożym/ iáko ſam wyznawał. Zydowie ktorzy ſię z pokorą poddáli Tituſowi/ zámknieni byli przy kośćiele: á nim ſię námyślił Titus co z nimi czynić miał/ vmárło ich głodem 12. tyśięcy.

9.
Liczbá potráconych.
Idem lib: 7: cap: 17. & 28.
Lucæ 19.
Lucæ 21.

Licząc potrácone/ Joſephus mowi/ iż poimánych było 97. tyśięcy/ á pomárłych y pobitych przez wßytko oblężenie iedennaśćiekroć ſto tyśięcy. okrom tych ktore przedawano bez liczby/ zwłaßczá niewiaſt y młodźieńcow/ ktorych nikt kupowáć dla głodu niechćiał/ y ktorzy dla tryumphu do Rzymu záchowáni ſą. Ták ono miáſto obálone y o źiemię porzucone ieſt y z kośćiołem onym ſławnym wedle CHRISTVSOWEGO proroctwá/ iż kámień ná kámieniu nie zoſtał. Trzy tylo wieże Rzymiánie zoſtáwili/ ná znák wielkośći y wſpániáłośći miáſtá onego tym ktorzy go nie widźieli. inne wßytki domy/ mury/ y kośćioł kazał Titus z źiemią zrownáć/ iż ledwie znáć było áby tám kto mießkał. A ná Zydy Titus dań one y trybut/ ábo dydráchmę włożył/ ktorą ná kośćioł co rok dawáli/ obrácáiąc ią ná Jowißá Cápitoliná bogá ſwego. Podáni w niewolą roku tego Zydowie/ iuż z niey nigdy nie wyßli/ áni wynidą áż do końcá świátá.

10.
Lib: 7. cap: 17.
Przyczyná tákiego karánia.

Ten Joſephus co to piße nárzekáiąc/ przyczyny tákiego Boſkiego pokaránia ná one buntowniki ſkłáda/ á prawdźiwey nie dotyka. Pierwey mowił iż dla krwie niewinney Jákubá ſpráwiedliwego ták ſkaráne ieſt miáſto ono: á teraz ná buntowniki nárzeka. Mogł ſię domyślić prawdźiwey przyczyny/ zámordowánie Syná Bożego/ o żaden grzech Zydowie po wßytki wieki

od Abrá-

od Abráhámá/ ták ſrogo y ták długo karáni nie ſą/ iáko o ten nád wßytki naćieżßy. Máloli ludźi świetych y Prorokow pobili/ á ták poniżeni nie zoſtawáli: Báłwochwálſtwá o ktore ie P. Bog czeſto karał/ iuż v nich nie było. Zaden tedy grzech pomſty tey ták wielkiey ná nie nie przywiodł/ iedno wzgárdá y zámordowánie Meſſyaßá Chriſtuſá Bogá/ ktoreº krew ná ſie y ná ſwe ſyny przed Piłatem bráli. Od tego czáſu Zydowie po wßytkim ſie świećie włocząc/ kroleſtwá ſwego y źiemie nie máią. v wßytkich narodow wzgárdzeni ſą/ y vrzedow żadnych y doſtoieńſtw nie máią. choć v nagrubßych Pogan iáko niewolnicy ſłużą/ y grzech on wypłacáią/ ktory ná ſie wewlekli. Nákoniec ſmrodem nieiákim ćiáłá ich zárážone ſą. O czym y Pogánie ſtárzy piſáli.

Ammianus Mart: lib: 2.

Titus tę robotkę odpráwiwßy/ namniey ſie z ták wielkiego zwyćieſtwá nie podnośił. Ale gdy mu przyległe kroleſtwá koronę poſłáły/ z onego ſie iego ſławnego woiowánia ráduiąc: przyiąć iey niechćiał/ á mowił/ żem tego niegodźien. Bom nie ia to ſpráwił: ále Bog ná Zydy rozgniewány rękę ſwoie przyłożył.

II. *Tituſowá ſkromność.* Philoſtratus lib: 6.

Rok P. 73. Liná 4. Weſpáſianá 2.

TItus do Rzymu ſie wracáiąc z oycem poſpołu z Ceſárzem Weſpáſianem triumph wielki vczynili. Ná ktorym wielkie y drogie bogáctwá/ złote naczynia rozmáite nieśli. y miedzy nimi on złoty lichtarz kośćielny/ ktorego obraz po dźiś dźień w iednym triumphowym záſklepieniu ná mármurze wyryty/ pod gorą Pálátyńſką ſtoi. Nieśli ná końcu ná onym triumphie zakon ábo kśięgi Zydowſkie. Były tám w kośćiele niezliczone ſkárby/ ktore w pokoiu przez ſto y kiládźieśiąt lat/ iáko był Cráſſus tenże kośćioł złupił/ zebráne/ y ze wßytkiego świátá y od Pogáńſtwá y krolow Pogáńſkich poſyłáne y przynoßone. Co iedno mogło być v Zydow drogiego y pięknego/ to wßytko Titus pobrał/ y do Rzymu przynioſł. Nákoniec y drzewo bálſámowe ztámtąd przywiozł/ iáko Plinius świádczy. y w Rzymie ßczepione było/ zá Weſpáſianá/ tenże mowi.

1. *Triumph Weſpáſianow y Tituſow. Skárby Ieroſolimſkie.*
Zakon Zydowſki ná triumphie. De bello Iudaico Ioſephus lib: 7. cap: 24. Philo ad Gaium.
Drzewo bálſámowe przenieśione. Natur: hiſt: lib: 12. cap: 25.

Ziemię Zydowſką/ iáko puſtą przedáwáć kazał Weſpáſianus/ ośm ſet tylo ſtrożow tám zoſtáwiwßy/ ktorzy w Emaus mießkáli/ Nicopolim ie názywáiąc. Agrippá krol iákoż był do Rzymu do Gálby wyiáchał/ ták ſię záſnigdy tám nie wracał. á śioſtrę iego Berenikę Titus do śiebie przyiął/ chcąc ią zá żonę mieć. O co gdy mu lud przymawiał: ſam ſię zwyćiężywßy/ ácz bárzo nie rad/ z Rzymu ią wypráwił. To wietße zwyćieſtwo niżli ono Ieroſolimſkie/ iáko Piſmo mowi: Lepßy to y mocnieyßy/ co ſam ſobie roſkázáć vmie/ niżli ten co miáſtá woiuie.

2. *Agrippá krol. Berenice.* Suetonius. Prou: 16.

Gdźie ſie iedno Zydowie/ ktorzy z oney woyny vść mogli/ obroćili/ wßędźie ie bito/ po wiele tyśięcy. y w ten czás wiele ich poginęło/ gdy Weſpáſianus wßytkich z narodu Dawidowego/ iáko piße Euſebius/ ßukáć ná śmierć kazał. Powiedano mu/ iż z tego narodu wyniść miał krol wßytkiego świátá á wieczny. W Egyptćie ſektá oná Gáliley ſka/ w ktorey byli vporni bárzo ludźie/ niechcąc nigdy pánem zwáć Ceſárzá Rzymſkiego/ y o to wielkie męki podeymuiąc y śmierći ſie nie boiąc: niepokoie czynić poczęłá w Cyreńſkim powiećie. kazał wßytki Weſpáſianus wybić/ y kośćioł im ktory tám mieli odiąć/ ktory Onion zwano. Był ten kośćioł czáſu onego od Zydow zbudowány/ gdy Antiochus źiemię Zydowſką puſtoßył/ y Zydy do pogáńſtwá/ kośćioł im w Ieruzálem odiąwßy/ przymußał/ zá czáſu Oniaßá nawyżßego kápłaná. Czego im był pozwolił Ptolomeus krol Egyptu. ácz ći co tám ſłużyli/ zá odßczepieńce byli od Zydow poczytáni. Trwał ten kośćioł o trzy ſtá lat/ áż do tego czáſu/ ktorego Stároſtowie Rzymſcy ná inne go potrzeby

3. *Zydy wßędźie bito.*
4. Lib: 3. cap: 11. hiſt. Ioſephus lib: 7. cap: 29.
Kośćioł Zydowſki w Egyptćie Onion.

obroćili/iż námnieyße ośtám znáku nabożeństwá Żydowskiego nie zostawáło.

Contra Appionem lib: 1. To wßytko co śie o tym vpadku powiedźiáło/ wypisał Josephus/ ktory iáko sam o sobie mowi/ ná tey woynie poimány był/ y w Rzymie wolny mießkáiąc/ wßytki dźieie iey wypisał/ y księgi sámemu Wespáśianowi y Tituso wi oddał.

Rok P. 74. Liná 5. Wespáśianá 3.

1. *Ebion heretyk.* Epiph: hæres: 19. & 30. *Błędy tego.*

Tego czásu po zburzeniu Jeruzálem źiáwił śie ßálbierz heretyk Ebion/ ktory wßytki błędy y herezie Sámáritow/ y Cherintianow y inych w swoie náukę nágmátwał/ o Pánie IESVSIE y Bostwie iego nic nie trzymáiąc/ ßczerym go człowiekiem czynił. Y o Páwle ś. kłamstwá nań kłádąc/ źle mowił. Zon wiele mieć dopußczał/ á przedśie Chrześciáninem śie być zwodźcá mienił. O nim święci Oycowie wiele piſzą/ iego śie kłamstwem brzydząc. Był narodu Żydowskiego/ y z Cherintiany towárzystwo w tymże bluźnierstwie miał.

2. Tegoż czásu y Menánder pierwßy vczeń Symoná onego Magá/ błędy swoie y mistrzá swego rozśiewał/ ktory był Sámáritan/ y czyniąc śie Chrześciáninem/ wielką sromotę swoią sprośną náuką y czárnoksięstwy/ y obyczáymi/ świętemu imieniu Chrześciáńskiemu czynił. O nim nápisał Tertullianus/ iż málo vczniow máiąc/ nie długo trwał.

De præscript: cap: 46.

3. S. Márcialis Apostoł Gálliey/ vczeń Piotrá ś. o tym czáśie vmárł. Ten był ze wschodnich kráiow z Piotrem ś. do zachodnich przyßedł/ y posłány od Piotrá ś. do Gálliey/ ktora dźiś Fráncią zowiem/ wiele kośćiołow tám fundował/ Lemonicenski/ Tolosáński/ Burdegálski/ y inne. O tym piſzą/ iż laską ábo kosturem/ ktory mu dał Piotr ś. w Rzymie vmárłego wskrześił.

Innocen: extra: de Sacram: Vnct.

Rok P. 75. Liná 6. Wespaśi: 4.

1. *Philosophy wygnano z Rzymu.* Dio in Vespas. Wespáśianus wygnał z Rzymu Philosophy/ z tey przyczyny/ iż wolnymi ábo ráczey wßetecznymi iezykámi łápáiąc sławy v pospolstwá/ vrzędy ßczypáli/ y sámym Cesárzom nie przepuśćili/ niepokoie miedzy ludźie śieiąc y R. P. mießáiąc. Jáki ná on czás był w Rzymie Demetrius Cynicus, y inni. Byli Philosophowie v Pogan iáko v nas Prorocy y Káznodźieie/ ktorzy ludźkie obyczáie nápráwowáli/ przykłádem dobrego żywotá swego/ y náuką. Ale nie tácy byli/ ktorzyby to dobrym sercem/ y z sámey práwey cnoty y miłośći ku ludźiom/ y bez iákiego błędu y fałßu w náuce czynili/ y z táką rostropnośćią iáko potrzebá: iáko ludźie bez Bogá práwego y prawdy. Był ten Wespáśianus do Philosophow y do náuk ich pożytecznych skłonny. Ale zá táką przyczyną y namową Muciáná/ ktorego rad słuchał/ vczynić to á wygnáć ie musiał. Czynili to przed tym Rzymiánie iáko Gellius piſze/ dla tego áby im ludźi młodych od rycerskich zabaw nie odwodźili/ á gnusnośći w nich nie ßczepili. Jákoby to oboie być pospolu nie mogło/ iáko v Chrześćian z wielkim pożytkiem śie dźieie/ iż im áni ná náukách/ áni ná rycerskich ćwiczeniach nie schodźi. Bo iedno drugiemu pomoc dáie. Tákie niemądre Philosophy y Seneká pogánin gdy mowi: Błądzą mym zdániem/ ktorzy rozumieią/ iż ći ktorzy śie ná Philosophią vdáli/ hárdźi y sporni/ y vrzędy/ y krolmi y temi ktorzy R. P. spráwuią gárdzącemi być máią.

Káznodźieie Pogánscy.

Lib: 15. cap: 11.

Philosophia do woyny nie ßkodźi.

Ad Lucilium li: 10.

2. *Chrześćiáńscy káznodźieie.* Náßá Chrześćiáńska Philosophia y Prorocy/ y Káznodźieie náßy/ ktorzy obyczáie wiernych nápráwuią/ nie máią tego/ áby vrzędy nierostropnie y iáwnie ßczypáć y vwłoczyć im/ á złe mnimánie v ludźi czynić im mieli. y o-

wßem z roſkazánia Boſkiego y złe vrzędniki czćić náucząiá ná ktorych pokoy poſpolity należy. Gdy Ceſárze y wßyſtkie vrzędy ich Chrześćiány przez lat trzy ſtá prześládowáli y zábijáli: nigdy ná nie o to nie powſtáli / choć dosyć śiły zto mieli / nigdy przećiw Ceſárzom y vrzędom / słowem ábo nieposłuszeńſtwem / ábo mieczćiá iáká nie wyſtąpili. okrom tego gdy im prawdy y Bogá prawego odſtępowáć kazáli.

Rok Páński 76. Liná 7. Weſpáſianá 5.

TEgo roku gdy pobory wybierano á głowy liczono / mowi Plinius: w części Włoſkiey źiemie nálázło ſie ſtárych 54. ktorzy przeżyli ſto lat: á co mieli ſto y dźieśięć / tákich ſie nálázło 57. A co żyli 125 lat / tylo dwá. A ći co mieli lat 135. y 137. y 140. tylo trzey. Ták dawny wiek od dźiśieyßego náßego / á przedſie ták krotki y rzadki. Włoſka źiemiá niezliczoną prawie liczbę ludźi miáłá / á żaden pułtorá ſta lat nie doßedł. — 1. Lib: 7. cap: 49.

Rok Páński 77. Liná 8. Weſpáſianá 6.

WEſpáſianus kośćioł Pokoiu w Rzymie / ktory budowáć ſkoro ná páńſtwo wſtąpił / zácżał: dokonány Pogáńſkim obyczáiem Bogom poświęćił y oddał. y tám do niego wniosł naczynia ony złote y śrebrne kośćiołá Ieruzolimſkiego / ktorym ſie wßyſtek świát dźiwował / drogie y koſztowne. Iż Pokoiowi zbudował kośćioł / z tego mu przyßło: vkázował mu tenże podobno Ioſeph Żydowin / z Proroká Izáiaßá / iż z Żydowſkiey źiemie krol wßyſtkiego świátá wyniść miał / ktorego zwáć miano: *Pan Pokoiu*. On iż z tey źiemie ná Ceſárſtwo wezwány był: o ſobie to proroctwo rozumieć chćiał / y dla tego kośćioł ten Pokoiowi zbudował. y dla tego / iáko ſie wyżßey rzekło / narod Dawidow wykorzeniáć y gubić kazał / áby ſie ná inßego ono proroctwo nie śćiągało. — 1. *Kośćioł Pokoiu Weſpáſianus budował.* Ioſephus de bello lib: 7. cap: 24. Dio in Veſpaſ. *Kośćiołá Ierozolimſkiego ſkarby.* Iſaiæ 9.

Pod tym Weſpáſianem mieli Chrześćiánie pokoy: ále iednák niektorzy vmęczeni y zábići ſą / dla tego iż Pogáńſkie Bogi gánili. o co ſie Pogáńſcy kápłani gniewáiąc / niektore do vrzędu odnoßąc zábijáli. Bo tego czáſu Apolinaris ś. vczeń Piotrá ś. w Ráwennie męczeńſką koronę odniosł / iáko ieſt w Żywoćie iego. — 2. *Pokoy Chrześćiáńſki. Apolinaris ś. tego czáſu vmęczony.*

Rok Páński 80. Liná 11. Weſpáſianá 9.

LInus Papież tákże w Rzymie zábity ieſt / iż náuczał / áby wßyſtko báłwochwálſtwo Rzymſkie wyrzucone było / á ná chwałę ſie iednego Bogá ludźie obroćili / wyćierpieć tego hárdźi oni Pogánie nie mogli. Tákże Leoncius / Hypácius / Theodotus żołnierze / iáko piße Metáphráſtes zá tegoż Ceſárzá vmęczeni ſą. O Linie ś. piſmá bárzo máło / bo poginęło. to tylo zoſtáło iż vmęczony ieſt / á iż białymgłowom z roſkazánia Piotrá ś. zápuſzczone twarzy w kośćiele mieć kazał. Tráfiło iego Papieſtwo ná wielkie pod Neronem prześládowánie / y ná woyny ſąśiedzkie Rzymſkie / ktore ſie wyżßey wſpomniały. Siedźiał ná Papieſtwie lat iedennaśćie. ná iego mieyſce náſtąpił Cletus Rzymiánin. — 1. *Linus vmęczony. 19. Iunij męczennicy.*

Rok Páński 81. Cletá 1. Weſpáſianá 10.

WEſpáſianus vmárł máiąc lat 69. ná páńſtwie 10. Po ktorym ſyn iego Tytus ná Ceſárſtwo Rzymſkie náſtąpił / ná ktorym tylo był lat dwie / Miesiecy dwá. Był Tytus człek bárzo ćichy y łáſkáwy. Żadnego nigdy ná śmierć / choć godnego karánia / nie ſkárał / y ſwoich nieprzyiaćioł nie prześládował. Gdy o dwu pánach / dowodnie wiedząc iż mu páńſtwá zayrzą y wydrzeć mu ie chcą / rzekł: [Pan y Bog (ábo fatum Pogáń- — 1. *Titus iáki był.* Sueton: in Tito.

 ſkie)

Dio in Tito.

ſkie) dáie pány. á ieśli im czeg potrzebá/ia im dam. To Swetonius. A Dion piße/ iż żadnego Senatorá/ áni innego kogo/ poki pánował/ ſtráćić nie kazał. y o niezbożność (to ieſt o Bogá y o wiárę) nigdy ſądu nie czynił/ y drugim nie dopuścił. To ten piſarz Pogáńſki o Chrześćiánách rozumiał/ ktorzy zá niego wielki pokoy mieli/ y żaden nie zginął. O nim też piſzą/ iż nietylo był ták ná żywot ludzki łáſkáwym: ále też w ćiele ſwoim powśćiągliwym.

Zadnego dniá nie opuſzczał drugim dobrze czyniąc.

Był ták dobrym/ iż żadnego dniá nie opuścił/ ktoregoby komu co dobrego nie vczynił/ żadnego w prośbie iego nie záſmucáiąc. y gdy mu ſie raz dźień ieden táki tráfił/ iż nic nikomu nie dał/ áni poſłużył: w wieczor záwołał ná domowe ſwoie: Przyiaćiele/ſtráćiliſmy ten dźień.

2.
Stráćiliſmy dzień.
Hiero: in epiſt: ad Galat: cap: 6.

Ná co Ieronym ś. dźiwuiąc ſie bárzo tákiey iego cnoćie/mowi: Krotki bieg tego żywotá. To co mowię/ co piſzę/ co popráwuię/ co drugi raz czytam/ w tym mi czáſu ábo przybywa ábo vbywa. Titus Syn Weſpáſianá/ ktory ſie krwie Páńſkiey pomścił/ á zburzywſzy Ieruzálem do Rzymu zwyćięzcą wiáchał/ tákiey był dobroći: iż gdy iednego wieczoru wſpomniał ná wieczerzy/ iż nic dobrego dniá onego nie vczynił/ rzekł do przyiaćioł: Dźiśiem dźień vtráćił. A my nie ważym ſobie gdy trácim godźiny/ dźień/ minuty/ czás y wiek/ gdy prożne ſłowá mowiem/ o ktore ná dniu ſądnym ſpráwowáć ſie muſiem? Ieſli to on bez zakonu/ bez Ewángeliey/ bez Zbáwićielowey y Apoſtolſkiey náuki/ z przyrodzenia y mowił y czynił: á nam iáko potrzebá czynić?] To ś. Ieronym.

3.
Veſuuius gorá okno Piekielne w Campániey.
Dio in Tit.
Suet: in Tit.
Plin: epiſt: ad Tacitum.
Cudá dziwne.

Tego roku wielki ſie cud ſtał/ iákoby świát vpáść miał/ piſze Dion pogánin y inni. Ná gorze Veſuuius/ ktora ieſt w Cámpániey źiemi Włoſkiey/ w Ieśieni ogień y płomienie wielkie nád zwyczay wypádáć poczęły. Y widźiano ná gorze oney wiele ludźi wielkich/ iáko obrzymy máluią/ ktorzy ſie po powietrzu tułáli we dnie y w nocy/ w okolicznych oney ſtrony miáſtách. Potym náſtąpiłá wielk[illegible]chość/ y tákie źiemie trzęśienie/ iż rowne polá gorámi były/ á wierzchy v gor vtechnęły. A pod źiemią iáko gromy huki wielkie brzmiáły. Morze wrzáło: ná powietrzu trząſkánia/ iákoby ſie gory wáliły/ ſłycháne były. kámienie wielkie z źiemie wylatáły ná wierzchy gor/ y ogień ták wielki z dymem/ iż ſie wſzytko powietrze záćmiło/ á iákoby ſłońce vſtáło. Dźień był nocą/ á ćiemnośći z świátłośći ſie ſtáły. Iedni rozumieli/ iż ſie obrzymowie wádzą y biją/ ktorzy w dymie onym widźiáni y troby ſłycháne były. Drudzy mniemáli/ iż ſie świát w mieſzáninę obráca/ ábo ogniem ginie. Y vćiekáli iedni w polá/ drudzy w domy/ drudzy ná morze z źiemie/ drudzy z morzá ná źiemię.

Popioł miáſtá záſypał.
Popioł ze Włoch aż do Egyptu.

A popiołu ták wiele było/ iż wſzytko powietrze záćmił/ y ſzkodę czynił nietylo ludźiom y bydłu/ ále y ptakom. Dwie mieśćie Herculanum y Pompeium práwie záſypał: y ták ſie rozſzerzył on popioł iż go w Afryce/ w Syriey/ y w Egyptćie było pełno. W Rzymie wſzytko powietrze nápełnił y ſłońce záćmił. Niewiedząc co ſie w Cámpániey dźieie/ mniemáli w Rzymie iż świát ginie/ á ſłońce vpádło ná źiemię/ ábo źiemiá w niebo wſtąpiłá. A choć Rzymiánom on popioł ſzkodę niewielką vczynił/ ále potym choroby y powietrze zárážliwe puśćił.] Poty Dion

4.
Iákie ieſt piekło y ogień w nim.
In Apol: cap: 48.
Ciáłá potępionych nie zgoráią.
O zgubie świátá przez ogień.
Lactan: de ira Dei cap: 23.
Plutar: de Pithię orac.

Tákim cudem z tey gory/ ktora ma iákieś okno piekielne/ dawał P. Bog znáć/ iákie ieſt piekło y iáki ogień w nim. ktory/ iáko mowi Tertullianus/ pali á nie trawi. Gory vſtáwicznie goráiące (to ieſt Weſuuius w Cámpániey/ y Etná w Sycyliey y indźiey) á nigdy nie zgoráią. Ták y ćiáłá potępionych gorzeć będą/ á nigdy nie zgoráią áni zginą od ogniá.] To co mowili Pogánie/ [illegible] świát ogniem zginie: to mieli z wierſzow Sybil/ ktore o dniu ſądnym opowiedáły/ iáko ieſt v Láctáncyuſzá. O tym ogniu z tey gory y Plutárchus/ ktory tego czáſu w Rzymie był náuką ſławny/ nápiſał: Dawno/ powiádá/ w wierſzách to opowiedźiano (v Sybil) co ſie teraz w Cumách ſtáło. Wy-

pádł z gory ogień/morze wrzáło/ kámienie ogniſte wiátry mocą wymiátáły/ miáſtá ſie zápádły/iż dziś ktorzy tám bywáią/poznáć nie mogą gdzie były.]

Rok Páński 82. Cletá 2. Tituſá 2.

GDy Titus iáchał do Cámpániey oglądáć kleſkę one od ogniá v-czynioną: Rzym ſię zápalił/ y trzy dni trwał ogień/ ktory wielkie ſzkody/zwłaſzczá ná poſpolitych y koſztownych budowániach vczynił: y nie był z ziemie on ogień iáko ludzki/ ále iáko Boſki. Dziwne ſądy Boże/ iż zá złych Ceſárzow tákich plag nie było/iáko zá tego Tituſá ták dobrego y łáſkáwego. Tych przygod ná ludzie niewierne dobrze vżyli Chrześćiánie. Bo vkázowáli Pogánom/ iáko o zgubie Jerozolimy P. CHRISTVS opowiedział/ iż ſie ſpełniłá/á Boſkie ſłowo iego y prawdá nie chybiłá. Toż ſie o dniu ſądnym y przyśćiu iego/ktore tákże opowiedział/ſtánie/ ktorego obraz w onym ogniu z gory Veſuuium widzieć ſie dał. Dobrzy to czás ná grzeſzne/ gdy ie P. Bog karze y ſtráſzy. rychley ich do wiáry y nabożeńſtwá vżyie/ gdy ſię im źle dzieie.

1. Rzym gorzał.

Chrześćiánie Pogány vpominali.

Rok P. 83. Cletá 3. Tituſá 3.

TEgo roku Titus Ceſarz z żáłośćią wielką wſzytkich dobrych vmárł/ od brátá Domiciáná/ ktory po nim ná páńſtwo wſtąpił iáko wieść byłá/ otruty/ máiąc lat 41. á ná pánowániu dwie y mieśiecy dwá. Domicianus z nátury ſrogi y chytry/ ná początku páńſtwá ſwego ludzkiey krwie nie rozlewał/ y chwálebne práwá poſtáwił/ áby we wſzytkim páńſtwie Rzymſkim nikt rzezáńcow nie czynił. Wznowił y ſtáre Juliáńſkie práwo przećiw cudzołożnikom/ y pánie zacne Rzymſkie karániem wielkim o cudzołoſtwo potrwożył. Czym ſie zdał być Rzym w czyſtośći náprawiony/ iż dla boiaźni ſrogiego páná/ cudzołoſtwá ſie ludzie ſtrzegli. Jednák práwá one/ mowi Dio Pogáńſki hiſtoryk/ dla tego ſtáwił/ áby ſie nád brátá Tituſá lepſzym y pobożnieyſzym być pokazał. Bo gdy ſam był wſzeteczny y niepowśćiągliwy/á w nieczyſtośći ſproſney z powinnemi y z innemi przećiw náturze/ vwikłány: potym znáć było iż tego dobrym ſercem nie czynił/ choć ſam będąc ták ſproſny nieczyſte karał. ták iż y mniſzkom Pogáńſkim/ ktore Veſtales zwano/ gdy czyſtośći poślubioney nie dochowáły/nie przepuśćił/ ále wedle ſtárych praw Rzymſkich od Numy poſtáwionych/ſurowie ſrogą śmierćią/żywo zágrzebione/karał.

1. Tituſowá śmierć. Sueton. in Tito.
Domicianus náſtał.
Rzezáńcow czynić zakazał. Sueton: in Domic.
O cudzołoſtwo karał. In Domiciano.
Złym ſercem dobre práwá czynił.
Euſeb: in Chron. Dio vt ſupra.

Rok Páński 84. Cletá 4. Domiciáná 1.

JOſeph on hiſtoryk Żyd mieſzkał tym czáſem w Rzymie/y od Weſpáſiáná y Tituſá y Domiciáná Ceſárzow vſzánowány. O czym ſam piſze: iż y te Żydy ktorzy ſie nań żálowáli á iego potwarzáli/ ná gárdle Domicianus pokarał/ y imioná/ktore miał w ziemi Żydowſkiey/ wolnośćią dárował. A Domicia Ceſárſka żoná/ nie przeſtáie mi/ práwi/ dobrze czynić. Vżył onego pokoiu w Rzymie ná piſánie Żydowſkich ſtárych dzieiow/ ktore Antiquitates názwał.

In vita ſua in fine.

Rok Páński 85. Cletá 5. Domiciáná 2.

ROku tego Domicianus tyráńſkie ſerce ſwoie/ ktore ludzkośćią y łáſkáwośćią pokrywał/wynurzył. Wiele ludźi zacnych pozábiiał/drugie wypędził/ y Philoſophom y vczonym nie przepuśćił/ z Rzymu ie wyganiáiąc. Dio o ſobie piſze/ iż ſie áż po iego śmierći do Rzymu wroćił: á drudzy odmieniwſzy żywot Philoſophſki/ ná iego ſie pochlebſtwo vdáli. Miedzy nimi nieiáki był Euphrátes/ z Philoſophá ſtał ſie pochlebcą y ná niewinne potwarcą. Zábiiał y te/ co ſie Philoſophiey vczyli.

Euſeb: in Chron.
Dio orat: 45.
Sueton: in Domic.
Philoſtra: lib: 8.
Gellius lib: 18. cap: 11.

Rok Páński 86. Cletá 6. Domiciana 3.

Euseb: in Chron.
Plutarchus Probl Rom: 9. 83.

DOmicianus zmyśláiąc pobożność / kośćioły bogow swoich zgorzáłe nápráwowáł / y drugie znowu budowáł. á chcąc sie nabożnym pokázáć / trzy mniszki swoich bogow / ktore czystość bogom poslubioną vtráćiły / żywo zákopáć kazał. Zwano ie Emilia / Licinia / y Márcia.

Rok Páński 89. Cletá 9. Domiciana 6.

Bogiem sie czynił Domicianus.
Euseb: in Chron
Pallás pánna.
Sueton: in Domic: cap: 13.
Bog z Pánny národzony.

DOmicianus do ták száloney pychy przyszedł / iż sie bogiem zwáć śmiał: y gdy sprawcom swoim list pisáć roskázował / ták począć kazał: Pan y Bog nász ták roskázuie. Czynił sie synem Pálláby pánny. Podobno od Josephá Żydá historyká / ktory w ten czás w Rzymie spokoynie mieszkáiąc księgi historiy pisał / spráwiony był / iż krol świátá wszytkie° wedle Prorokow z pánny sie národźić á z Żydowskiey źiemie wyniść miał. Oćiec iego Wespásianus w Żydowskiey źiemi Cesárzem vczyniony / on też tákie proroctwá ná sie obrácał: y dla tego szukáć ná śmierć kazał miedzy Żydy potomkow rodzáiu krolewskiego Dawidowego / áby mu nie przeszkadzáli. A ten syn iego Domicianus ráczey chćiał ná sie one proroctwá od Josephá / ná ktorego był łáskaw / y od ktorego o tákim krolu wiádomość miał / ná sie obrácáć. Co wszytko służyło do tego / áby sie pogánie / o Bogu z pánny národzonym / pytáli.

Rok P. 91. Cletá 11. Domiciana 8.

Nerwá dla czego wygnány.
Philostr: lib: 7. & 8.
Apoloniusz czárownik pozwány.
Golenie włosow y brody ná wzgárdę.
Czárownik wzniknał.

DOmicianus wypráwił sie woiowáć Dácyą / y tám pyszny á nikczemny do rzeczy woiennych / nic nie spráwiwszy / y do Włoch sie wroćiwszy / miecz swoy ná poddáne obroćił / wiele ich pobił y powygániał. á miedzy nimi wygnał Nerwę ktory po nim ná páństwo nástąpił / o to iż przy sobie miał onego czárownika Apoloniuszá Tyanæum, ktory mu o przyszłych rzeczách wiádomość z czárow swoich dawał. A tego czárownika do siebie pozwał y obwinił / iż dźieći dla czárow gwoli Nerwie zábiiał / á iż nowe sobie vbiory y żywot od ludźi rożny wymyślał / á iż sie też bogiem czynił. Gdy stánał przed Domicianem ten Apolonius / kazał mu ná wzgárdę brodę y włosy ná głowie ogolić. Nád tę żadna wzgárdá y sromotá większa być nie mogłá / ktorą y Horácius ludźie niektore przeklinał. A gdy był do więźienia miedzy łotry dány / á potym do sądu wołány: on wzniknał / y czárci go áż do Puteolu przenieśli / gdźie go towárzysze ie° czekáli. Ztámtąd sie do Ephezu wroćił.

Rok Páński 92. Cletá 12. Domiciana 9.

Iana ś. męczeństwo.
Ian ś. posłány do Rzymu.
Do Páthmos wygnány S. Ian.
Tert: de præscript.
Hier: in Iouin: li: 1.
Orig: in Matt: Tractat: 12.

JAn ś. Apostoł y Ewángelistá funduiąc kośćioły w Azyey w Ephezie / obzáłowány był v stárosty o niezbożność ábo o nową wiárę Chrześćiáńską / ktorey náuczał / báłwochwálstwo Pogáńskie psuiąc. Podobno on Apolonius / nieprzyiaciel Chrześćiáński ktory do Ephezu był vćiekł / Janá ś. do vrzędu odniosł / ábo Ebion heretyk / ktory w Rzymie ná ten czás mieszkał v Cesárzá go obwinił. posłány tedy był do Rzymu iáko więźień ná sąd Domicianá. Przed ktorym gdy wyznał CHRISTVSA Bogá prawdźiwego / potępiony był ná śmierć w ognisty oley / áby w nim był vsmáżony y vmorzony. ktory gdy mu żadney szkody ná zdrowiu nie vczynił / á zdrowo niewinny z kotłá onego wyszedł: ná wygnánie do Páthmu wyspu posłány iest / iáko sam o sobie pisze. O tym iego męczeństwie w Rzymie nápisał Tertullianus y Jeronym ś. y Origenes / y inni. Słowá są Tertulliáná tákie: Szczęśliwy kośćioł Rzymski / w ktory Apostołowie wszytkę náukę y krew swoię wlali. gdźie Piotr męce sie Páńskiey przyrownał / á Páweł iáko

weł iáko

wel iáko Jan vkoronowány iest. gdzie Jan Apostoł/ gdy był wrzucony w ognisty oley: żadney szkody nie odniosł/ y ná wysep wygnány był.] w Rzymie mieysce to ná ktorym palony był/ do tych czásow vkázuią/ y kośćioł/ ten dźień zá święty ma.

Rok Páński 93. Clemensá 1. Domicianá 10.

TAk począł Domicianus wtore po Neronie ná Chrześćiány prześládowánie będąc ná początku łáskáwy/ y roku tego Papieżá Cletusá o wiárę Christusowę zábił/ y innych wiele Chrześćian pomordował. Siedźiał Cletus ná Papiestwie lat 12. Miesięcy śiedm/ dni dwá. Po nim nástąpił Clemens stáry vczeń Piotrá ś. y Páwłá. ten ktorego ś. Páweł do Philipensow wspomina. Niektorzy Grekowie z omyłki mnimáiąc áby iedenże był y Cletus y Anákletus: nápisáli iákoby po Anáklećie Clemens ná Papiestwo wstąpił. Ale Anákletus po Clemenśie był/ iáko sie niżey powie.

Prześládowánie wtore.
Cletus Papież zábity.
Euseb: lib: 3. ca: 13.
Clemens nastąpił.
Philip: 4.
Inszy Cletus á inszy Anákletus.

Domicianus począł być drugim Neronem y gorszym/ iáko Pogáńscy pisárze o nim mowią. Zábiiał bárzo wiele bez winy ludźi zacnych. O nim Tácitus nápisał/ iż był do gniewu popędliwy: á iáko był sam w sobie táiemny/ ták też był bárzo w vporze nieodmienny. kazał miedzy Żydy szukáć iáko y oćiec iego/ tych ktorzy byli ze krwie Dawidowey: ále gdy widźiał vbogie y oracze/ zániechał ich.

Drugi Nero Domician.
In vita Iulij Agric.
Táiemny y vporny.
Euseb: lib: 3. cap: 5.

Pod tym czásem koronę męczeńską podiął Antipás/ o ktorym iest wzmiánká v ś. Janá w Obiáwieniu/ ktore Jan ś. ná końcu pánowánia tego Dmoicianá nápisał.

Antipás.
Apoc. 2.

Rok P. 94. Clemensá 2. Domic: 11.

TEgo czásu zacny y wielki Senator Rzymski/ ktory roku przeszłego Consulem był/ Acilius Glábrion/ o wiárę w Christusá strácony iest. o ktorego przezacnym męczeństwie pismo nas żadne Chrześćiáńskie nie doszło/ tylo pogániná Dioná. ktory pisze/ iż Glábrion z innemi obżáłowány był o niezbożność/ iż do Żydowskich obyczáiow przystąpił (ták zwano Chrześćiány iż z Żydow poszli) y potępił go Domicianus ná śmierć/ áby ode lwá rozdrápány był. Lecz mu lew nie tylo żadney szkody nie vczynił/ ále y od niego zábity iest. y zátym o to iż Rzymskim bogom służyć niechćiał/ potym strácony był.] Pisze Swetonius/ iáko tenże Domicianus Żydy wielkimi podatkámi śćiskał/ ták iż y od drzew ogrodnych ktore náymowáli/ dáwáć dań muśieli. Wiele Poetow Pogáńskich ná on czás z ich sie vbostwá wielkiego wierszámi náśmiewáli.

Glábrion męczennik zacny.
Dio in Domic.
Lwá zábił.
Sueton: in Domic.
Martial: lib: 5.
Iuuenalis Satyra 3. & 6.

Veste ábo mniszkę Pogáńską nawyższą Cornelią/ o podeyrzánie vtráconey czystośći pánieńskiey/ ná ktorą oddána byłá/ Domicianus żywo zágrześć kazał: winnie ábo niewinnie/ bo iey spráwowáć sie nie dopuszczono/ nie wiedzą. Co pisze Plinius. Jesli ták srogim był ten Cesarz/ o sromotę sie Boginiey swoiey Vesty gniewáiąc: á coż ná Chrześćiány ktorzy sie bogi iego brzydźili.

Cornelia pogáńska mniszká.
Plinius Iunior ad Minucianum li: 4. epist: 11.

Rok Páński 95. Clemensá 3. Domicianá 12.

GDy sie w Koryncie niesnaski nieiákie y niezgody záczęły miedzy wiernymi Chrześćiány: Clemens Papież obmyśláiąc kośćielny pokoy/ nápisał list do nich/ ktory Egesippus y Ireneus y Clemens Alexándriyski y ś. Jeronym bárzo wychwaláią/ iáko był mocny y słowá miał wielkich náuk y táiemnic Boskich pełne. y czytano ten list po kośćiołách iáwnie/ iáko święty y Apostolski. Niektore z niego odrobiny wybrał Clemens Alexándriyski y Justinus/ Ireneus/ y Jeronym ś. Lecz sam list z wielką szkodą nászą zginął.

Euseb: lib: 3. ca: 12.
Iren: lib: 3. cap: 3.
Clem: strom: lib: 4.
Hier: in Isa: 52.
Iustin: quæst: 74.

Rok

Rok Páński 96. Clemensá 4. Domiciana 13.

Iosephus Zyd pisarz.

IOsephus on Zydowin tego czásu dokończył w Rzymie ksiąg swoich/ o stárych dzieiách Zydowskich. W ktorych onego świádectwá o Chrystusie nászym/ o ktorym sie wyższey wspomniáło/ zániechác sie sromał/ widząc kwitnące w Rzymie Chrześciáństwo. A sam niewiernym będąc/ z Boskiey woley swoy vpor Zydowski zwyciężył/ y prawdę niechcąc wyznał. Pisze sam o sobie/ iż gdy ksiąg dokończył/ trzynasty rok był Domiciáná / á iego żyćia 56.

Rok Páński 97. Clemensá 5. Domiciana 14.

Obiáwienie S. Iana pisáne.
Cherintus heretyk.
Iren: lib: 1. cap: 26.
Euseb: lib: 3. ca: 22.

IAn ś. będąc ná wygnániu w Páthmos wyspie/ nápisał swoie Obiáwienie. o ktorych księgách wiele stárych Doktorow dáią świádectwá/ iż są własnie Janá ś. nienáruszoney wiáry. y kośćioł święty zá tákie ie ma y miał záwżdy. Zył ná ten czás Cherintus sprośny bárzo heretyk/ ktory też swoie obiáwienia y błędy sromotne vdawał. Náuczał fałszywie/ iż inszy był Jezus á inszy Chrystus/ ktory w Jezusá ná chrzćie wstąpił. y Jezus vkrzyżowány był/ á Chrystus nieśmiertelny został. y inne śmiechu godne plotki roznosił.

Rok P. 98. Clemensá 6. Domiciana 15.

Clemens Fláwius zacny męczennik.
Sueton: in Domiciano.

DOmicianus swego stryiecznego brátá Fláwiuszá Clemensá/ ktory przeszłego roku był Consulem/ o wiárę w Chrystusá zábił/ y żonę/ y wnęki/ y ine domowniki iego. Był to Clemens nie ten co ná Papiestwie ná ten czás śiedział/ ále inszy/ ktorego dwu synow máłych/ iuż był sobie zá syny przysposobił Domicianus/ y iednego Wespásianem á drugiego názwał Domicianem. Ten Clemens o ktorego męczeństwie sámi tylo Pogánie piszą / siostrę miał rodzoną Plautillę/ mátkę Domicille oney męczenniczki/ ktorą ś. Clemens Papież ná pánieński stan poświęcił / ktorą też Domicianus ná wygnánie do Ponciey wyspu potępił. Jesli y powinnym krwią ten okrutnik nie przepuśćił/ co z inemi Chrześciány czynił/ łácno sie domyślić. Tá śmierć y zámordowánie Clemensá przyśpiáło zgubę Domicianowi. Bo Stephanus sługá y sprawcá Domicille / ktorą był ná wygnánie potępił / wszedszy do iego komory / iákoby mu regestr zdrádziec ieg podáiąc/ zábił go y vkłoł/ ácz mu sie dobrze bronił. Krew go Chrześciáńska/ ktorą iuż bárzo rozlewał/ pobiłá. żył lat 45. pánował 15. Rzymiánie wszystki iego obrázy potłukli złote y srebrne / y gdziekolwiek imię iego było pisáne/ tám ie głádźili iáko wielkiego tyránná / y wszystki iego wyroki y postánowienia znieśli. Wiele zá iego prześládowánia y w Gálliey męczennikow vćierpiáło/ miedzy nimi Eutropius od ś. Clemensá posłány/ ktory CHRISTVSA widźiał y z nim mowił. Biskupem był Sántoneńskim. Tákże Lucianus Bellowácki Biskup y Máximilianus y Julianus kápłani zábići są / y inni iáko iest w Mártyrologium. Tákże Romulus Fessuláński Biskup iescze od ś. Piotrá wysłány/ vmęczony iest tegoż czásu. y inni.

Plautillá śiostrá Clemensa tego.

Domicianus zábit.
Sueton: in Domic: cap: 17.
Dio in Domic.
Rzymiánie Domiciana po śmierći karáli.
Męczennicy w Galliey, Eutropius.
Mart: Rom.

Nerwá Cesarz dobry ále krotko pánuiący
Nerwá Chrześcian bronił.

Nástąpił po Domicianie Nerwá Cocceius/ od Senatu y żołnierstwá obrány/ ktory rok tylo y 4. Miesiące pánował. człek dobry/ zá ktorego świát wszystek y Rzym/ krwią y tyráństwem zmordowány/ trochę odpoczął. Ten od wywołánia wszystkie Chrześciány wyzwolił/ y zákazał áby im nikt przykrośći nie czynił/ y Zydy od podatkow onych ćięzkich wybáwił.

Wrocenie S. Ianá do Ephezu.
O młodzieńcu Ianá S.
Euseb: lib: 3. ca: 15.

Jan sie też ś. z Páthmos do Ephezu wroćił. Eusebius tę powieść o Janie ś. nápisał : iáko w iednym mieśćie młodzieńcá vrodziwego y dużego iednemu Biskupowi polećił/ áby o iego dobrym wychowániu obmyślał. Ktory gdy sie ták zepsowáł/ iż z rozboyniki ludźie odzierał y zábiiał: Jan ś.

gdy

gdy go v onego Biskupá nie nálazł: sam ná puszczą iáchał/ y twarzą swoią onego młodzieńcá przestrászył/ iż vćiekáć począł: á on go dogoniwszy/ słowy vkroćił y mowił: nie vćiekay przedemną stárym y niezbroynym. nie rozpaczay/ ia Chrystusowi zá ćię liczbę vczynię/ y bedźieli potrzebá zá ćię vmrę/ y zdrowie moie zá ćię/ iáko CHRISTVS zá nas wszystkich vczynił położę. y ták go náuczył/ wyćwiczył/ y do pokuty y żywotá pobożnego przywiodł. Te powieść wspomina y Chrysostom s. y Cássianus/ y inni. Chhryſ: ad Theodorum lapsum. Cassia: collat: 24. cap: 21.

Wiele cudow Jan s. czynił w Ephezie/ y vmárłe wskrzeszał/ á zwłaszczá dla tego/ iż tám mieszkał w ten czás on przeklety czárownik Apolonius/ ktory tákże cudá czynić chćiał/ od prawdy ludźie odwodząc. y tego dniá kiedy zábit Domician/ opowiedźiał śmierć iego w Ephezie/ od dyabłow sprawiony/ ktorzy predkie posły máią. Co y Julianowi Apostáćie czynili czárći/ iáko bedźie niżey powiedźiano. Czym popierał swęg fałszu w náuce ten zwodźcá. Ale Jan s. prawdźiwe y wielkie cudá około zdrowia ludzkiego czyniąc/ mocno go prawdą przemagał. *Apolonius czárownik.*

Dionysius on Areopágitá/ gdy się o wroceniu Janá s. dowiedźiał/ do niego z Athen przyszedł/ y posłány iest do Clemensá do Rzymu / y potym od Clemensá do Gálliey wyprawiony iest. To sam o sobie pisze. *Dionysius do Rzymu posłány.* Epist: 10.

Rok P. 99. Clem: 7. Nerwy 1.

Jan s. swoie Ewángelią po Grecku nápisał od Biskupow Azyey proszony. Pisze Jeronym s. iż pierwey post wszytkim zápowiedźiał/ nim zácząć pisánie miał. A Metáphrástes powiáda / iż gromy ná ten czás y łyskánie wielkie było/ iáko gdy Moyzeszowi zakon P. Bog dawał/ ktore gromy z vst ono ziáwienie puśćiły: Ná początku było słowo/ &c. Pisał/ mowi s. Jeronym/ przećiw Cherintowi y Ebionowi/ y innym heretykom/ CHRISTVSOWEMV Bostwu vwłaczáiącym y CHRISTVSA dźielącym. Nápisał y listy trzy/ zwłaszczá pierwszy przećiwko Básilidowi heretykowi/ ktory prawdźiwe człowieczeństwo CHRISTVSOWE bluźnił. Te listy kośćioł s. ma zá święte y wiáry nienágánioney. *Jan s. nápisał Ewángelią.* Hieron: præfat: in Matth. Metaph: apud Lippom: Tom: 1. De Script: Ecclesi. Epiph: hæresi 24.

Nerwá towárzyszá ná páństwie chćiał mieć Virginiuszá Rufá/ ktorego wielką cnotę Plinius sławi/ iż páństwá niechćiał iáko mądry y dobry. *Virginiusz dobry y mądry.* Lib: 8. epist: 1.

On czárownik Apolonius Tyanæus tego roku od dyabłow wźiety y zábity. O czym żaden iego vczeń niewiedźiał/ bo ie był od siebie rozegnał/ dla tego áby rozumieli ludźie iż w niebo wstąpił/ y przeto / natáiemnieyszego vczniá swęg Damidá/ do Nerwy Cesárzá z ktorym pierwey towárzysko żył/ wysłał/ áby ná zgubę iego nie pátrzył. Smieie się z iego vczniow Lucianus on niezbożnik pogáński/ y oznáymuie wielkie łotrostwá ich y nieczystośći y czáry y zdrádźiectwá ich/ y śmierć ich mistrzá trágedią/ to iest złym wyśćiem zowie. *Apolonius czárownik wźiety y zábity od dyabłow.* Lucianus in Alexandro.

Rok P. 100. Clem: 8. Nerwy 2.

Nerwá powinnych swoich zániechawszy / sámey R. P. chcąc dobrze czynić/ Tráianá Hiszpaná/ ktory w Germániey nád woyskiem był/ człowieká dobrego zá syná wźiął/ y ná páństwo/ widząc się chorym/ wsádźił. A sam rychło vmárł tegoż roku/ lat máiąc 65. ná Páństwie rok y cztery Miesiące.

SVMMOWANIE tego Wieku Pierwſzego.

To ieſt, ſtá lat od Národzenia Páná y Bogá náßego IESV CHRISTA, przednieyßych cześći Dzieiow tych Kośćielnych.

I.

Nawyżßy Kápłani ábo Biſkupi wieku tego.

PIerwßy y nawyżßy kápłan y Biſkup náß/ od poczatku świátá oycom náßym opowiedziány/ od Moyzeßá y Prorokow y Sybil oznaymiony/ Bog práwy y człowiek/ CHRISTVS IESVS, náſtał w te ßcześliwe dni/ ktorego świát ná okup y zbáwienie ſwe czekał. Odpráwił kápłáńſtwo ſwoie nawyżße/ páſterſtwem/ rzadzeniem y náuka owieczek ſwoich. odpráwił ie y ofiára ná oſtátniey wieczerzy/ y ná krzyżu ciáło y krew ſwoie zá nie ofiáruiac. co y teraz bezkrewnie przez namieſtniki ſwoie czyni. Odpráwił ie/ y po dziś dzień odpráwuie/ pośrzednictwem ſwoim y iednániem wßytkich dobr niebieſkich y wiecznych v Bogá Oycá/ tym ktorzy go przyymuia y weń żywa wiára wßczepieni ſa. Jego kápłáńſtwo wieczne ieſt y nieuſtáiace/ ácz po zmartwychwſtániu niewidome. On ſam ieſt ieden kápłan y Biſkup náß nigdy nieodmienny áni vſtáiacy áni vmieráiacy. Potomká żadnego nie potrzebuie/ bo ſam żywy ieſt ná wieki. Lecz iż niewidomy ieſt po ſwoim w niebowſtapieniu/ á my iáko ludzie ná páſterzá y kápłaná ſwego pátrzyć/ y iego náuki y rzadu ſłucháć muśim: poſtáwił od śiebie widome/ nie potomki/ ále namieſtniki y naſtepniki/ ktorzy od niego widomie/ á on przez nie niewidomie/ w Duchu y mocy ſwey/ vrzad ſwoy kápłáńſki nawyżßy odpráwuie. Miedzy tymi ieſt napierwßy y nawyżßy PIOTR ś. ktoremu zlecáiac báránki y rozumne owce ſwoie/ nawyżßym go po ſobie páſterzem/ Biſkupem y kápłanem vczynił/ dáiac mu moc ſwoie y klucze do otwarzánia niebá/ y do rozwiezowánia y zwiezowánia grzechow.

Ioan: 21.
Ioan: 20.

Tego PIOTRA ſwego oſádził ſtolice/ náuki/ rzadow y biſkupſtwá ſwego/ nie w Jeruzálem/ ále w Rzymie. Bo Jeruzálem dla niewdzieczności Żydowſkiey obálone być/ y one Moyzeßowe vſtáwy y obrzadki/ y kápłáńſtwo Aaronowe vſtáć y odmienić ſie miáło ná lepße/ y po wßytkim świecie rozßerzone. Nowe wedle Prorokow kápłáńſtwo/ nowa ofiárá po wßech narodách/ dáleko P. Bogu przyiemnieyßa niżli Moyzeßowe/ náſtáć miáłá. Do czego Rzym iáko głowá wßytkiego Pogáńſtwá y narodow ſpoſobny był/ y to mieyſce Pan Chriſtus ná ſwoie namieſtniki obráć raczył/ y tám ie oſádził. A iż Piotr ś. nie był wieczny iedno do czáſu/ á owce Chriſtuſowe vſtáć nie máia áż do końcá świátá/ ktore záwżdy nawyżßego páſterzá y Biſkupá potrzebuia: chćiał to mieć P. CHRISTVS, áby Piotr/ potomká ſwego namieſtnictwá zoſtáwił/ y tákże drudzy po nim zoſtáwili przez obieránie y reku kłádzienie ábo poświacánie/ ktorym ſie moc CHRISTVSOWA Piotrowi ś. dána ná nie wlewa y ſpußcza. y dał ten przywiley Cáthedrze tey Rzymſkiey Piotrá ś. ktory był dał Dawidowi: áby nigdy nie vſtawał áż do końcá świátá/ ten ktoryby mieyſce Piotrá ś. záśiadał/ y miał one dáry Boże y moc do rzadzenia y náuki/ ktora on miał.

Malach: 1.

LINVS po Pietrze ś. záśiadł ſtolice Apoſtolſka/ y ná niey śiedział lat iedennaśćie.
CLETVS zás lat 12. mieśiecy 7. CLEMENS lat 9. mieśiecy 6.

II.

Doktorowie Kośćielni, y Piſárze wieku tego.

SWieći Apoſtołowie y Ewángeliſtowie/ náuczáli y piſáli niektorzy. Mattheuß ś. nápiſał po Żydowſku Ewángelia oſmego roku po w niebowſtapieniu Páná náßego/ Márek po dwunaſtym/ Łukaß po pietnaſtym/ Jan ś. máło nie we ſto lat po Národzeniu P. IESVSOWYM, á 60. roku po mece iego. Bo żył lat 99. rokiem tylo młodßy bedac niżli zbáwićiel świátá. Piſał PAWEL ś. liſty ſwoie y inni/ iáko ieſt w Bibliey.

Náuczáli y piſáli po Apoſtolech y vczniowie ich/ miedzy ktorymi był DIONYSIVS Areopágitá vczeń ś. Pawłá/ ktory náuke táiemnic Boſkich wyſokim y Duchá ś. pełnym piſániem świátu podał. Ten ſie ze wſchodnych ſtron do Rzymu puśćił: y tám bedac/ od Clemenſá námowiony był/ áby ſie ná ßczepienie Ewángeliey do Gálliey puśćił. y przyßedł do Páryżá.

Heluidius in Areopag.

IGNACIVS vczeń Janá ś. liſtow wiele piſał/ ktore iáko iedne ſkárbnice ſłowem poleconych od Apoſtołow náuk y trádiciy nápełnił/ y kośćiołowi zoſtáwił. O tym piße Socrátes y Nicephorus/ iż w Antiochiey śpiewánia ná chory vſtáwił/ z widzenia Anyołow ktorzy ná przemiáne Troyce przenawyżßa wychwaláli.

Socr: lib: 6. cap: 8.
Nice: lib: 13. cap: 8.
Tripart: cap: 9.

DVCHOWNI Acháiey on ſławny liſt o vkrzyżowániu ś. Jedrzeiá Apoſtołá piſáli.

MARCIA-

MARCIALIS vczeń Piotrá ś. też pisał do Burdegálensow.

CLEMENS vczeń tegoż ś. Piotrá wiele pisał/ á zwłaszczá Vstáwy ábo Constitutiones Apostolicas, y inne listy.

LINVS też Papież niektore listy o męczeństwie Piotrá y Páwłá pisał.

HERMES też vczeń Piotrá ś. pisał księgi de Pastore, y o swoich Objáwieniách. Origenes lib: 4. de Princip: cap: 11. Diacon: Achaiæ de S. Andr.

Náuká Kościelna tego wieku, ktorey sie dźiśieyszy heretycy sprzećiwiáią. III.

O Mszey świętey y ofierze. Modlitwy do tey przedźiwney służby nápisał Jákub ś. mnieyszy/ iáko wschodne kośćioły y Grekowie świádczą/ y tey Mszey ś. Jákubá vżywáią. Clemens tákże Papież lib: 8. Constit: cap: 16. 17. &c. o ofierze przenáczystszey nowego zákonu pisze. y Concilium szoste wielkie Cárogrodzkie cap: 32. te księgi iego przyimuie. Martialis ad Burdegal: Mszą tákże ofiárą názywa. y Duchowni Acháiey one słowá Jędrzeiá Apostolá: Ja ofiáruie Bogu prawdźiwemu nie mięso wołow/ ále niepokalánego Báránká ná ołtarzu. etc. 1. In vita S. Andr.

O prawdźiwym ćiele Páńskim we Mszey. 2.

V tychże náyduie sie świádectwo. y w liśćie Jgnáćiuszá do Smyrnensow/ z ktorego Theodoretus li: 3. Polimor. dźiwne o tym słowá wypisał. y Dionysius de eccle: Hier: cap: 3.

O Modlitwách zá vmárłe. 3.

W tychże Liturgiách Jákubá ś. y Clemensá lib: 8. cap: 41. iest znáczne świádectwo/ y v ś. Dionyzyuszá Eccl: Hier: złąd o Czyśću náuká y wiádomość vrasta.

O Wzywániu Swiętych. W tychże Liturgiách náyduie sie stárowieczny zwyczay. 4.

O Wielkim pośćie. Canon: Apostol. ktore Clemens ś. zebrał 68. 69. Jgnácius do Philippensow wyświádcza. 5.

O Obrázięch. Znáczne są one dwá przykłády tu położone/ ieden od Euseb: lib: 7. cap: 18. o niewieśćie krwią płynącey / ktora obraz Páná IESVSOW postáwiłá / etc. Drugi o Abágárze Kśiążęćiu Edessy z Syriey/ ktory godnym sie ostał onego nie reką málowánego Páná nászego obrázu. 6.

O Zwierzchnośći Piotrá ś. w kośćiele Bożym. IGNATIVS epist: ad Rom: Clem. y Linus de Passione Petri & Pauli. 7.

Concilia. IIII.

APOSTOLOWIE naprzednieysze y nawiętsze tego wieku Concilium mieli w Jeruzálem/ ná ktorym zá powodem Piotrá ś. Moyżeszowe ceremonie porzućili/ trochę ich do czásu zostáwiwszy/ áby sie Zydowie od Chrystusá nie odrażáli. Acto: 15.

Heretycy y kácerstwá ich wieku tego. V.

NApierwszy był on Symon Magus czárnokśiężnik/ oćiec y początek wszech heretykow/ ktory sie obłudnie ochrzćiwszy/ wiáry ś. odstąpił/ y błedow y fałszow wiele námnożył. Miedzy inemi y tego náuczał/ iż człowiek wolno sobą nie włádnie/ y liberum arbitrium nie ma. Iustinus in Apologetico. Irenæus lib: 1. cap: 19. y ktemu to twierdźił/ iż sámá wiárá człowiek spráwiedliwy być może. Iren: lib: 1. cap: 20. Acto: 8. Liberum arbitrium. Sola fides.

Tegoż wieku zácżeły sie y one sprosne y plugáwe kácerstwá Ebioná y Mikołáiá/ od ktorych poszli Nicolaitæ, o ktorych iest w Objáwieniu Janá ś. y Ebionitę/ o ktorych pisze Iren: lib: 1. cap: 21. 22. &c. y Hilarius de Trinit. Powstał w ten czás y Cherintus przećiw ktoremu Ewángelią ś. Jan pisał/ gdy Bostwu Christusowemu iáko y Ebion vwłoczył. Epiph: hæres: 30. Apoc: 2.

Ci wszyscy Zydowie byli/ y Philozophowie z Pytágorowey szkoły y innych Pogáńskich mistrzow/ y dla tego dobrze Philozophy Tertullianus názwał Pátriárchámi heretyckimi. De præscript.

Prześládowánia. VI.

OKrom onego w Dźiejách Apostolskich w Jeruzálem / gdy ś. Szczepan vkámionowány y Jákub ś. śćięty y inni od Saulá y innych rozproszeni z Jeruzálem y po stronách zábiiáni byli: dwoie było wielkie prześládowánie tego wieku. Od Neroná y od Domicianá. w Neronowym zábici Piotr y Páwel: y trwáło ná ośm lat y dáley. Domicianus też wielkie okrućieństwá nád Chrześćiány rośćiągał/ po onym łáskáwym ná Chrze-

ná Chrześciány Titusie brácie swym/ ktorego otrul/ nástapiwszy. Nie iednáko prześládowánia áż do wielkiego Constántiná liczą. Jedni ich liczą dziewieć / iáko Sulpicius lib : 2. Neroná/ Domiciáná/ Tráianá/ Hádryáná/ Antoniná/ Seweraá/ Deciuszá/ Válerianá/ Dioklecianá z Máximianem. Drudzy iáko Augustyn ś. De ciuit : lib : 18. cap : 52. liczą ich dziesieć : Neroná/ Domiciáná/ Tráianá/ Antoniná/ Sewerá/ Máximiná/ Deciuszá/ Válerianá / Aureliáná/ Dioklecianá z Máximianem.

VII.

Cesárze wieku tego.

AVGVSTVS. Ctáwius Augustus / ktory był pierwszy Monárchá/ ábo iedynowładzcá/ świátá y páństwá Rzymskiego/ ktory ná páństwie śiedział lat 57. A od trzydziestego y ośmego roku páństwá iego/ niesłychány pokoy był po wszem świećie / y Janus kośćioł zámkniony w Rzymie był/ áż do blisko dwudziestego roku Tyberiuszá/ iż woien żadnych nie było. Co sie dla czći y máiestatu CHRISTVSA Páná nászego działo/ ktory w ten czás sie vrodził/ choć o tym świát nie myślił.

TIBERIVS. TIBERIVS po nim krolował lat 22. był powinny Augustow. Ná predkie odpowiedźi lepszy/ niżli ná rozmyślne/ mowi o nim Swetonius. Zá iego páno[illegible]nia miedzy vczonemi ono pytánie powstáło : Dla czego Bogowie ich ábo ráczey czárci vmi[illegible]/ iż odpowiedźi nie dawáli tym ktorzy sie v nich o swoich przygodách dowiádowáli. Plutar : lib : de eodem.

Zá tego czásu Fenixá ptaká z Egyptu przynieśiono. Był ták wielki iáko Orzeł/ szyie máiac iáko złoto łyszczącą sie/ inne członki y pierze czerwone iáko purpurá / ná wierzchu głowy piorká stoiace/ ogon żołty/ á iáko biała roża przeplátány. Plinius, Dio, Solinus.

CALIGVLA. CAIVS Cáligulá /krolował lat pułczwártá/ Bogiem sie czynił/ á iáko bestia zginał.

CLAVDIVS, krolował lat 13. y ośm mieśiecy.

NERO. NERO nástapił pierwszy z Cesárzow Rzymskich prześládownik Chrześćian. krolował lat 13. mieśiecy śiedm. Nád wszytki bestie naysprośnieyszy y naokrutnieyszy. Niektorzy Chrześćiánie/ iáko pisze ś. Augustyn/ mieli go zá Antichristá/ y rozumieli iż tenże Nero ná końcu

De Ciuit : lib : 20. cap : 19. świátá ma zmartwychwstáć/ y prz[illegible]na vćiskáć y zábiiáć wierne Boże iáko Antichrist. á drudzy mnimáli iż nie vmárł/ ále zákryty iest y zátáiony áż do pewnego czásu / ktorego ma sie ná krolestwo wroćić/ w tychże lećiech y młodośći iáko był. Sulpicius Sewerus przypisuie to ś.

Sulp: lib: 2. histor. Márćinowi/ iż ták mowił / iákoby z Antichristem miał przyść Nero : Antichrist wschodnie krolestwá/ á Nero zachodne pośiadáiac. Ale to przyimowáć/ y wierzyć nie przystoi. To prawdá/ iż Nero w obyczáiách prawy był Antichrist y pierwszy prześládownik Chrześćian. Y

Sueton: & Victor. przystało áby táki był nád ktorego sprośnieyszego y złośliwszego żaden z Cesárzow Rzymskich nie był. Mátkę y nauczyćielá Senekę zábił/ y o inych/ wspominánia niegodnych/ tego brzydkośćiách Pogánie sámi pisáli.

Po Neronie trzey w iednym roku Cesárze ná páństwo sie wdárli GALBA, OTTO, VITELLIVS. y tegoż roku pogineli.

VESPASIANVS. WESPASIANVS, zábiwszy Vitelliuszá/ krolował lat 10.

TITVS. TITVS po nim syn iego / przez ktorego Jeruzálem y krolestwo Żydowskie zginęło / łáskáwy bárzo y dobry/ ále krotko ná o nym páństwie zostáiacy/ lat tylo pułtrzećia.

DOMICIANVS brát iego rodzony wstapił po nim iáko mniemano / trućizną brátá swego zgubiwszy/ wtory prześládownik wiernych / okrutny y złośliwy : ktory Janá ś. w kotle oleiu palił/ y ná wyspę Páthmos wygnał/ krolował lat 15.

NERWA rok tylo ná páństwie był/ dobry y cnotámi przyrodzonemi wielki.

VIII.

Pisárze Pogáńscy y vczeni wieku tego.

TITVS Liwius Historyk z Padwy/ zá Tyberiuszá roku czwartego vmárł. pisał dźieie Rzymskie przez 760. lat od Rzymu zbudowánego/ do roku Augustá 41. to iest do roku Národzenia Páná nászego. było ksiąg iego 140. Teraz sie nie náyduia iedno 45.

OVIDIVS poetá piatego roku Tyberiuszá vmárł.

PLVTARCHVS *Cheronensis, Lucanus, Probus Grammaticus.*

IVVENALIS tegoż wieku żył y pisał.

PHILO Żydowin vczone y sławne pisma zostáwił.

IOSEPHVS tákże Żydowin / stárowiecznośći Żydowskie / y inne księgi wymownie bárzo nápisał.

QVINTILIANVS Pogánin z Hiszpániey / napierwey szkołę w Rzymie iáwną otworzył/ z pospolitego skárbu zapłátę biorac. Pisał o náukách Wymowy tegoż wieku. &c.

VIRGILIVS Poetá/ y CICERO Krásomowcá/ málo co przed tym wiekiem pomárli.

WIEK WTORY, TO IEST: Drugie ſto lat Páńſkich.

Rok Páński 100. Clemensá Papieżá 8. Tráianá 1.

GDY ſię Kośćioł Boży / y wiárá Chrześćiáńſka 1.
ſzeroko iuż y po wſzyſtkim świećie rozkwitáłá: świát ſię ná
wierne Boże oburzył: y te dwieśćie lat / ktore idą / pełne
będą krwie y morderſtw niewinnych y proſtych ſług Bo-
żych / ktorzy iáko owce ná zárzezánie vſtáwicznie wiedzio-
no / y mękámi wymyślnemi y okrutnemi zábiiano. Tráia- *Tráianus podłego rodzáiu.*
nus Ceſarz z vbogiego y niſkiego ſtanu / iáko y Weſpáſian z ſynem ſwym
Tituſem z rodzáiu podli: tym ſobie podobno v P. Bogá ono świeckie pod-
wyżſzenie ná páńſtwo świátá wſzyſtkiego iednáli / iż mu około karánia ludu
onego złego y w złośći vpornego / to ieſt około zguby Zydowſkiey / dobrze
ſłużyli. Jáko o Nábuchodonozorze mowił P. Bog v Ezechielá: Służył mi Ezech: 29.
około Tyru (gdy Páńſtwo iego zwoiowáł y zniſzczył) á zapłáty mu zá to / áni *Poganom P. Bog*
woyſku iego nie dano. przeto dány mu Egypt będzie / ktory gdy złupi y zwo- *ſłużbę płáći.*
iuie / zapłátę weźmie.] Ták P. Bog Weſpáſianowi / ktory ziemie Zydow-
ſką y miáſtá iey popalił y pogubił / y Tituſowi ktory głowne onego krole-
ſtwá miáſto Jeruzálem / ſłużąc woley Bożey / z źiemią zrownał y rozſypał:
płáćił onę poſługę podwyżſzenim ná Rzymſkie Ceſárſtwo. Co y temu Trá-
ianowi zá toż nágrodził / iż go ná Rzymſkie páńſtwo podnioſł. Bo piſze De bello Iudaico
Josephus / iż ten Tráianus ná zburzeniu Jeruzálem pierwſzym był v Tituſá lib: 3. cap: 11. 16. 17.
Woiewodą / y mężnie á ſzcześliwie ſobie poczynał.

Lecz on nie poznał Bogá / od ktorego páńſtwo miał / y ze ślepoty Po- 2.
gáńſkiey o bogi ſię ſwoie gniewáiąc / záraz kośćioł ś. iego vćiſkáć y gubić po-
czął. Gdy widźiał iż báłwochwálſtwo vſtáie / á Dyabli / ktorzy z báłwanow
ábo przez Wieſzczki odpowiedźi pytáiącym dawáli / zámilkli; á iż ſię Chrze-
śćiánie po wſzyſtkim páńſtwie Rzymſkim / iáko do niego Plinius Stároſtá Lib: 10. epiſt: 97.
nápiſał co ſię niżey powie / rozmnażáli: wielkie prześládowánie ná Chrze-
śćiány podnioſł / y od ſwoich Pogan / ktorzy rozſzerzeniu wiáry Chrześćiáń-
ſkiey zayrzeli / pobudzony do tego będąc.

Miał Tráianus o cnoćie y dobroći ſwoiey wielkie v ludźi rozumienie. 3.
Jeſzcze w woyſzcze w Germániey będąc / do Senatu nápiſał / y wyroki ſwo- *Rozumienie o do-*
ie poſłał / á ten ieden miedzy nimi: iż nigdy dobry człowiek z iego roſkazá- *broći Tráiano-*
nia zábity być / áni iákiey zelżywośći bráć nie miał. co y poprzyśiągł / mowi *wey.*
Dion / y poki żyw záchował. Lecz gdy niewinne Chrześćiány zábiiał / przy- Dio in Traiano.
śięgę ſwoię y wyrok pſował. Będąc nabożnym ku bogom ſwoim / y rozu-
miejąc iż od Jowiſzá páńſtwo ma: o niecześć ſię ich zápalał / y pod niejáko

pokrywką / chcąc nieotworzyście ále táiemnie Chrześciány / przeciwne bogom swoim łowić: zákazał wßytkim wobec y Pogánom swoim schadzek / collegia / ábo bractw / áby sie do kupy nie schodzili. Co było Chrześciánom bárzo ciężko y znieść tego nie mogli: nie máiąc innego sposobu do náuki y świátłości ludzkiey y zbáwienia ich / okrom schadzek ná pewne mieyscá / ná ktorych sie wiáry y pobożności vczyli.

Schadzek zákazał Traianus.

4. W Rzymie naprzod o te schadzki Clemensá Papieżá / ktory iuż ośm lat on vrząd spráwował / obżáłowano. A pozwány o nie był do stárosty Mámertiná / ktory dawßy go do więzienia / posłał list do Cesárzá / pytáiąc co z tákim czynić miał / ktory oycowską wiárę opuściwßy / bogámi Rzymskimi gárdzi. Tráianus niechcąc wstępu páństwá swego krwią mázáć: roskazał / áby / iesliby bogom ofiáry czynić niechćiał / wywołano go / y do Pontu do Chersony miástá posłano zá morze Euxinum / ktore czarnym zowiem / po Łácinie Taurica Chersonessus. Tám iáko ludziom Pogáńskim służył / onych do prawdy Ewángeliey y zbáwienia przywodząc / á przez dwie lećie tám żyiąc: w żywocie sie iego opisuie.

Clemens Papież ná wygnánie posłány.

W żywocie ś. Clemensa.

23. Nouembris.

5. W tenże czás vmęczeni są Nereus y Achileus słudzy Domicille / y oná sámá z Euphrozyną y Theodorą spalona iest. O czym czytay w iey żywocie. y po innych mieyscách wiele sie krwie męczeńskiey rozlało. Bo iáko piße Eusebius: Po Neronowym y Domicianowym prześládowániu / to trzecie zá Tráianá ciężkie ná Chrześciány od ludu Pogáńskiego vtrapienie powstáło.

Domicillá, Nereus y Achileus. 13. dniá Maiá.

Hist: lib: 3. cap: 26.

6. Był ten Tráianus miedzy Pogáńskimi Cesárzmi nád ine v ludzi swoich nalepßy: ále dobroć iego wielkimi sie y brzydkimi grzechámi poßpećiłá. Bo był / iáko mowi Dion / nietylo w piciu winá zbytni / ále y w nieczystości przećiw náturze brzydki. A do tego wielki rozlewcá krwie niewinney Chrześciáńskiey. Nerwe / ktory go ná páństwo wprawił / zá bogá mieć kazał / y do niebá go swym dekretem posłał / y zá bogá mieć chćiał / y sam sie zá tákiego miał. Bo Plinius mu ták pochlebował / á on to przyimował: Czyniß / prawi / tego bogiem: bo sam też tákim iesteś.

Dio in Traiano, & Sparcianus.

Tráianus Bogiem się chćiał mieć.

Plin: in panegyric: Traiani.

7. Ná on czás Zydowie będąc bárzo źli y wielcy czárownicy / v wßytkiego Pogáństwá wzgárdzeni / sromotną niesławę czynili świętym y niewinnym Chrześciánom / ktore tákże zá Zydy miano / y zá czárowniki wierutne / około cudow / ktore prawdziwe czynili.

Rok P. 101. Clem: 9. Tráianá 2.

TRáianus do Rzymu przyiáchał / y wiele rzeczy dobrych postánowił / mowi Plinius.

1. W tymże roku kłádzie sie śmierć ś. Janá Ewángelisty w Ephezie / ktory do teğ czásu dotrwał / po śmierći Páńskiey lat 69. Opisuie Nicephorus niektore rzeczy przy iego śmierći / iákoby y z ciáłem w niebo był wźięty. Wedle mniemánia Epiphániußá / żył lat 93. Znáć iż młodo był powołány od P. IESVSA. przy śmierći iego mogł mieć lat 25. Jnne o ś. Janie powieści / naydzieß w iego żywocie. Nadłużey żył niżli wßyscy inni Apostołowie.

Zeßcie Janá Ewángelisty.

Hieron: de Script. Euseb: lib: 3. ca: 25. Tert: lib: de anima cap: 50. Nice: lib: 2. cap: 42. Epiph: hæres: 51.

2. Po nim w Ephezie był Onesimus Biskup / vczeń Páwłá ś. iáko świádczy Jgnácius: y chwali Chrześciány Epheskie / iż wedle prawdy y porządku żyią / á żadnego mieyscá miedzy nimi heretyctwo nie ma / áni o nim słycháć. Szczęśliwy to był kościoł / ktory Páweł ś. y Jan Ewángelistá / y Tymotheuß wyćwiczyli / y swoią náuką nápełnili.] Przetoż do nich pißąc tenże Jgnácius / mowi: Boże day mi cząstkę z Chrześciány Epheskimi / ktorzy z Apostołámi w mocy CHRISTVSA IESVSA żyli / z Páwłem / Janem / y Tymotheußem.

Onesimus.

Ignat: epist: 14.

Rok P. 102. Clem: 10. Tráianá 3.

1. S. Clemens vtopiony. Greg: Turon: de gloria Mart: ca: 35.

GDy Clemens wiele duß Pogáńſkich w oney ſtronie/ gdźie był ná wygnániu y w bliſkich kráinách/ prawdą zbáwienną oświecał/ á ták ſie roſkwitálá wiárá ś. iż śiedmdźieśiąt kośćiołow ná rożnych mieyſcách zbudowánych było: Tráianus vtopić go roſkazał. O czym w iego żywoćie czytay/ y o onym wielkim cudu około grobu iego/ do ktorego morze ludźiom wiernym vſtępowáło.

Epiſt: ad Valerium.

Wychwalenie iego krotkie ták Eucherius nápiſał: Clemens ſtárego rodu Senatorſkiego z Ceſárſkiego pokolenia/ wßytkich náuk pełen był/ y wßytkie wyzwolone náuki vmiał/ drogą tą ſpráwiedliwych chodźił/ y ták wyſoko w niey zákwitnął/ iż ſie ſtał náſtępnikiem kśiążęćiá Apoſtolſkiego.

2. Piſánie S. Clemenſá. Euſeb: lib: 3. ca: 32. Vſtáwy Apoſtolſkie. Athan: in Synopſi. Epiph: hæreſ: 45. & 70. Synod: ſex: ca: 2.

Piſał tenże Clemens ś. będąc wielce vczonym/ niemáło kśiąg/ ktore źli ludźie pofałßowáli/ y pod iego imieniem drugie nieprawdźiwe vdawáli/ drugie też poginęły/ á zwłaßczá liſt do Korinthow. Liſt co dźiś ſie czyta do Jákubá/ y do Julium y Julianá/ nie owßem pewnie iego ieſt. Diſputácia Piotrá z Apionem Euſebius gáni. Lecz vſtáwy Apoſtolſkie iego własne ſą: wßákże miedzy święte kánoniczne kśięgi nie idą. iáko to zna Athánáſius y Epiphánius. Jednák nieco w nich heretycy popſowáli/ iáko ßoſte Concilium świádczy. Nieco też w nich Grekowie przyłożyli/ á zwłaßczá o pośćie w Sobotę zákazánym. Gdyż ſam Clemens ináczey Rzymiánom podał.

3. Kanony Apoſtolſkie.

O Kanoniech Apoſtolſkich/ wątpienia nie máß/ iż ſą od Clemenſá ſpiſáne/ ktorych ieſt pięćdźieśiąt/ y przyimuie ie kośćioł/ y wßytko w nich ieſt Apoſtolſką náuką wońiáiące. Drudzy więcey ich nád 50. przydáią/ Grecy zwłaßczá/ y w tym ſą podeyzrzáni/ iż on 65. o zákazánym pośćie w Sobotę podrzucony ieſt. Tákże oſtátni Kanon w ktorym ſie Piſmá ś. częśći wyliczáią/ á Obiáwienie ſie Janá ś. nie liczy/ podeyzrzány ieſt y niepewny. Bo wßyſcy Greccy y Láćińſcy Piſárze y Doktorowie/ liczyli y liczą te kśięgi miedzy święte/ o ktorych Clemens pewnie wiedźiał/ y niewiedźieć nie mogł.

4. Liturgia ábo Mßá ś. Clemenſá. Conſt: lib: 7. & 8. Eucherius epiſt: ad Valerium.

O Liturgiey iego ábo Mßey ś. ſą wielkie świádectwá/ iż od niego piſána ieſt. y to znáć y po vſtáwách Apoſtolſkich/ ktore piſał. Zachodny Láćińſki kośćioł Mßey ś. opiſánie y czynienie ma od Piotrá ś. zoſtáwione. Był ten ś. z Ceſárſkiey krwie/ iáko ſie rzekło/ mądry bárzo y náuki Bożey y mądrośći pełny. Żył ná Papieſtwie lat 9. mieśięcy 4. vtopiony ná morzu za roſkazániem Traianá/ iáko ieſt w żywoćie iego.

Rok Páński 103. Anácletá 1. Tráianá 4.

1. Dio in Traia.

TRáianus ſie ná Daki wyprawił/ ktorych krol Decebalus odpędzeniem od śiebie Domicianá/ bárzo ſie był wyſoko podniosł. ále przez tego Tráianá vniżony y zwoiowány/ do nog iego vpáść muśiał/ y ták one woyne odpráwiwßy do Włoch ſie wroćił/ y Dácykiem ſie wedle zwyczáiu Ceſárzow Rzymſkich názwał.

Anacletus Papa.

Ná mieyſce Clemenſá náſtąpił ná ſtolicę Piotrá ś. Anácletus Greczyn/ z oycá Antiochá/ ná ktorey był lat 9. mieśięcy 8.

Rok P. 104. Anácletá 2. Tráianá 5.

1. Pliniußow liſt do Tráiana o Chrześćiáńſkiey niewinnośći. Plin: lib: 10. ep: 97.

W Tym czáśie Plinius ſtároſtá Rzymſki w Bithiniey/ gdźie ś. Piotr kośćioły fundował/ iáko y w Pončie y w innych okolicznych kroleſtwách; nápiſał liſt do Traianá Ceſárzá páná ſwego/ pytáiąc go iáko miał Chrześćiány káráć/ widząc niemáłą około tego trudność po tym gdy ich ták wiele pozábijał. Ták ich/ práwi/ wiele/

iż nie-

iż nie tylo miástá / ále y wśi nápełnili. Kośćioły nászé máło iuż niepuste: ofiáry wiozą / á rzadki ktoby ie kupował. Mamli y dźieci y młode y stáre bez rozsadku gubić? gdy ich pytam / Chrześćiány śie być twierdzą / á ofiar czynić bogom niechcą: y ten ich vpor y nieodmienna zátwárdźiáłość / káráćby śie miáłá. A drudzy ktorzy od nich odstáli; gdy śie dowiáduie/cośćie tám złego miedzy nimi czynili: powiedáli / iż to byłá wszytká winá násza / y wszytkie błędy/żesmy śie ná dni pewne przededniem schodźili/y pieśni CHRISTVSOWI społem śpiewáli / obwiezuiąc śie nie ná złość iáką / ále ábyśmy śie nie dopuszczáli kradźiestwá / łotrostwá / cudzołostwá / áby nie zdradzáli / y nic do schowánia dánego nie záprzeli. Jednák / prawi / vkáráć śie y pohámowáć mogą/gdy im pokuty dopuszcze. Tá summá onego listu. w ktorym iż wspomina obwiązánie/ábo Sákráment/ ktore słowo w Láćińskim y ná przyśięgę śćiągáć śie może: ták śie to ma rozumieć. Gdy naświętszy Sákráment Chrześćiánie przyimowáli: obwiezowáli śie ná żywot czysty y pobożny od grzechow oddalony. Co Pogánie źle rozumieiąc / gdy śie Chrześćiánie złego żywotá zárzekáli / á pokarm on święty bráli: mieli zá to iż śie ná coś sprzyśięgáią / iákoby znák był sprzyśieżenia on pokarm. Co o Cátilenie piszą / iż napoiem krwie towárzysze sobie obwiezował.

Obwiąská ábo przyśięgá Chrześćian.

Salustius in Catilina.

2. *Odpis do Pliniuszá.* Plin: lib: 10. epist: 98. Tert: Apolog: ca: 2.

Ná on list odpisał mu Cesarz/ áby nápotym ná karánie Chrześćian nie szukano: ále gdyby od kogo pewnego odnieśieni byli/áby ie karano. O czym w kiládźieśiat lat potym ták nápisał Tertullianus / do Cesárzá Antoniná/ broniąc Chrześćian: [Náleźliśmy to/ iż nas szukáć zákazano. Bo Plinius wtory gdy był ná vrzedźie/gdy iedne Chrześćiány ná śmierć potępiał/á drugie z dostoieństwá zmiátał/wielka śie liczbą ich przestrászywszy/ Traianá śie rádźił/co czynić miał nápotym. y to mu oznaymiał/iż nic w ich nabożeństwie nie náydował/iedno iż vpornie ofiar bogom czynić niechćieli/á iż ráno wstáiąc pieśni CHRISTVSOWI y Bogu śpiewáli / á ná záchowánie kárności/ zákázowáli mężoboystwá / cudzołostwá / zdrády / oszukánia/y innych grzechow. Tedy Traianus odpisał/áby tákich nie szukano/ ále odnieśione karano. O iáko przećiwny sobie wyrok. Nie każe szukáć iáko niewinnych/á każe ie karáć iáko winne. głaszcze y drápa: rzkomo nie baczy/á przedśie biie. Czemu śie sam zdradzasz sędźia? ieśli potępiasz/ czemu nie szukasz? (to iest/ ieśli Chrześćiánie á potępienia godni / czemu ich szukáć nie każesz?) á ieśli nie szukasz/czemu nie wyzwalasz? (to iest/ieśli ich zákazáles szukáć/to też należione iáko niewinne/wyzwolić od karánia masz.] Poty Tertullianus.

Wyrok niesprawiedliwy.

3. Lib: 3. cap: 27.

Wspomina ten list y Eusebius/ y to przydáie: iż nieco było ono Chrześćiáńskie prześládowánie vćichło / zá tym listem Cesárskim: lecz y lud pospolity y vrzednicy choć nieiáwnie / iednák okrućieństwo swoie odnawiáli / y wiele wiernych rozmáitemi mękámi pogubili.] Domyślić śie łácno/ieśli sam lud Pogáński/ y bez wyrokow Cesárskich/Chrześćiány śie iáko bogámi ich gárdzącemi/ brzydźili: á coż gdy im daná byłá moc do vrzedow ie pozywáć: Pewnie tám y syn oycá / y oćiec syná / y inni powinni ná powinne / á coż ná obce nálegáli/ y do okrutnych ie śmierći przywodźili. O czym káżdego práwie roku dosyć będźie płakánia.

4. *Odsyłánie męczennikow do Rzymu.*

W tym też liśćie námienił Plinius/ iż zacnieysze / ktorzy mieli práwo Rzymskie/ábo Rzymiány śie zwáli/odsyła do Rzymu do Cesárzá. Skąd znáć iż ten był obyczay / Chrześćiány stanu wielkiego odsyłáć násad do Rzymu/ iáko y Páwłowi ś. vczyniono/gdy śie Rzymiáninem názwał. Z czego domyślić śie możem/ iáko wiele męczennikow y zacnych bárzo w Rzymie poległo. Bo y ś. Ignácius Biskup Antiocheński y Onesimus Epheski / tám byli ná śmierć odesłáni.

5.

Ná tym śie też omylił Plinius / iż potuszył Traianowi / że śie vkáráć y

wykorzenić Chrześćiáńſtwo może / gdyby im odpuſzczano to ich przewinie- nie. Bo ſie potym wierni tym wiecey rozmnażáli y kupámi ſie ná śmierć dla CHRISTVSA ćiſnęli. Náco ſie potym Arrius ſtároſtá Azyey / iáko piße Tertullian / bárzo zdumiewał.

Ad Scapulam cap: 3.

Rok Páński 105. Anácletá 3. Tráianá 6.

ZNowu ſie Tráianus do Dáciey (ktora dźiś Wołoſka y Multáńſka ziemie zowiem) wypráwił przećiw Decábáli krolowi / ktory iego zás poſłuſzeńſtwo zrzućił. Zbudowawßy moſt ná Dunáiu ábo Iſtrze / zwoiował one ziemie / y do páńſtwá ia Rzymſkiego iáko prowincia ábo ſtá- roſtwo obroćił.

1. *Moſt Tráianow ná Dunáiu.* Dio in Traiano.

Rok P. 106. Anácletá 4. Tráianá 7.

WRoćił ſie z Tryumphem do Rzymu / y nálaſt tám poſły rozmá- itych kroleſtw / áż y z Indiey.

Chćiał mieć pámiątkę wieczną ſwoiego ßczęśćia Tráia- nus: poſtáwić kazał Columnę ábo ſłup koßtowny wyſoki / ktory śiedm lat robiono. Nád ktory Rzym wßyſtek nie miał nic dźiwnieyßego: ták iż Conſtántyn wielki gdy do Rzymu przyiáchał / piße Ammianus / á tę kolumnę vyźrzał / dźiwnie ſię zdumiał / iáko ná oſobliwße ze wßytkiego świátá / budowánie. Inne przedźiwne budowánia w Rzy- mie / nieprzyiaćiele obálili / drugie trzęśieniem ziemie vpádły / drugie znißczá- ły: tá ſámá kolumná Tráianowá zoſtáłá cáła áż do náßych czáſow. Ná ktorey ná ſámym nawyżßym wierzchu náßych wiekow Syxtus piąty Papież wielki obraz miedźiány pozłoćiſty ś. Piotrá poſtáwił / roku Páńſkiego 1594.

1. *Z Indiey poſelſtwo do Traianá.* Dio in Traiano. *Słup Traianow w Rzymie.* Ammia: lib: 16.

Do czáſow náßych ten ſłup zoſtał.

Nim ten ſłup ſwoy poſtáwił Tráianus Ceſarz / były ſtárodawne pámią- tki y zwyćięſtwá (tákzwano kośćioły te) Piotrá ś. Bo tenże Anácletus bę- dąc ießcze kápłanem / nád ćiáłem ś. Piotrá zbudował pámiątkę / y zwyćię- ſtwo / to ieſt / kośćioł. ktory / dźiwna rzecz / iáko żadnym prześládowániem o- bálony nigdy nie był / á záwżdy wzroſt y przyczyniánie y ozdobienie budowá- nia ſwego miał / áż do tych wiekow náßych. O tym kośćiele Gáius ſtáry Theolog / bo w tym ſtu lat żył / zá Zepheriná Papieżá / ták nápiſał przećiw heretykom: [Ia tobie zwyćięſtwá Apoſtołow iáſnie vkázáć mogę / (to ieſt kośćioły) chćiey iedno iść ná Vátican / ábo ná drogę Oſtieńſką / zwyćięſtwá tych / ktorzy ten kośćioł náuką ſwoią y mocą poſtánowili / naydźieß.]

Kośćioł ábo pámiątká ś. Piotrá w Rzymie. Lib: Pont.

Apud Euſeb: lib: 3. cap: 24.

Rok P. 107. Anácl: 5. Tráianá 8.

TRáianus Ceſarz Armeny y Párthy y inne tám bliſkie kráie zwo- iowały pod ſie podbił. W ten czás iáko Swidás piße / Abágárus krol Edeſſy / potomek onego ktory zá czáſu CHRISTVSA żył / iáko ieſt wyżßey / Tráianowi dáry poſłał. Tám w Edeśśie tego czáſu zá Tráianá vćierpieli Chrześćiánie / y Biſkup miáſtá tego Bárſimeus / ktory był wiele Pogáńſtwá do Chriſtuſá przywiodł / y wiele ich do męznicy dla niego śmierći pobudźił / ſam też z nimi vmęczony ieſt. Sár- belius tákże od tegoż Biſkupá ochrzczony / y śioſtrá iego Bárbea / męczeń- ſką wźięli koronę. A iż Sárbelius był pierwey kápłanem Pogáńſkim / okru- tnieyßą śmierć / rozćięty miedzy dwiemiá drzewy / podiął.

Dio in Traiano.

In hiſtor.

Rom: martyr: die 29. & 30. Ianuarij.

Rok Páński 108. Anácletá 6. Tráianá 9.

10. Tyśięcy Chrześćian żołnierzow v Tráiana.
Cuſpia: de Conſul.
Romulus żacny męczennik.
Rom: Martyr.

TRáianus będąc we wſchodnych páńſtwách / pokoy vczyniwſzy z Iberámi / Sauromáty / Hozdroeny / Aráby / Colchy / Boſphorámi / y wźiąwſzy Bábilon: gdy woyſko ſwoie przeglądał / nálazł w nim 11. ábo 10. tyśięcy Chrześćian / ktore ná ſromotę do Armeniey wygnał / ſpodźiewáiąc ſię ich vpámiętánia. O co gdy go ſtárſzy domu iego Romulus vpomniał / iż to niemądrze vczynił / ſam ſię też zá Chrześćiáninná znáiąc / vbitego śćiąć kazał. Domyśláią ſię niektorzy / iż to oná 10. tyśięcy żołnierzow byłá / ktorzy w Armeniey ná gorze Arárát vkrzyżowáni ſą / pod Adrianem Ceſárzem / ktory był wnukiem tego Tráianá. O ktorych ieſt w dźieiách męczeńſkich 22. Czerwcá.

2.
Iácyntus męczennik.

Iácyntus komorny ſługá Tráianow / tegoż czáſu w Ceſárcey Cáppádockiey / o CHRISTVSA, od tegoż Tráianá głodem ieſt vmorzony.

Rok P. 109. Anácle: 7. Tráianá 10.

1.
Symeon Biſkup Ierozolimſki.
Euſeb: in Chronic: & hiſt: lib: 3. cap: 26. ex Aegeſippo.

TEgo roku vmęczony ná krzyżu ieſt Symeon Biſkup Jerozolimſki / ktory był po Jákubie ś. ná to mieyſce náſtąpił. Był brátem też Páná náſzego IESVSA ze krwie Dawidowey / ſyn Cleophy / o ktorym ieſt w Ewángeliey. Wielkie podobieńſtwo iż ten Páná IESVSA widźiał / y náuki iego ſłuchał. Bo żył lat 120. gdy one męki y ſrogą śmierć ná wzor PANA náſzego ćierpiał zá tegoż Tráianá / y Attyká ſtároſty.

2.
Ignácius ś.
Euſeb: in Chronic.
Hier: de Scriptor.

W tenże czás ś. Jgnácius Biſkup Antyocheńſki od Tráianá do Rzymu ná pożárćie beſtiom odeſłány był. Vczniem był ś. Janá Ewángeliſty / y wſzytki wſchodne kośćioły náuką ſwoią oświecał / y piſmem ſwoim. Po iego poimániu vſpokoili ſię Pogánie w Antyochiey nie ſzukáiąc Chrześćian ná męki / doſyć máiąc ná pierwſzym ich Biſkupie. Zá co Jgnácius P. Bogu dźiękuie / y mowi piſząc do Antyochenow: Lekkie mi P. Bog więźienie y nie ták ćiężkie pętá vczynił / gdym ſię dowiedźiał o pokoiu wáſzym / iż w zgodźie duchowney y ćieleſney żyiećie. Czytay iego żywot / przy ktorym y náuki ſię dotkną z liſtow iego.

Epiſt: 12.

3.
Piſmá ś. Ignácego.
Lib: 5. cap: 30.
Podánia Apoſtolſkie.
Heretykow ſię ſtrzedz.

Piſał niemáło liſtow / ktore ſą iáko ſkarb y komorá podánia Apoſtolſkiego bez piſmá / ktore ſię cáło y wiernie dochowáły. W tych / mowi Euſebius / roſkázuie vczniom / áby przy podániach Apoſtolſkich mocno ſtali / ktore dla przyſzłych Chrześćian / ná piśmie pilnie zoſtáwił. O heretykách piſze do Ephezow. [Co nagorſzy ludźie zdrádliwie imieniem ſię dobrym pokrywáią (to ieſt Chrześćiáńſkim) ſtrzedz ſię ich iáko beſtiy potrzebá.] Byli to Symoniani / Menándrite / Báſilideſowie / Nicolaite / Ebionite. W liśćie do Philádelfow / przygánia tym co mowili; iż nie potrzebá wierzyć iedno co ieſt w piſániu Ewángeliey. y mowi: IESVS moie ieſt piſánie. Nie ma ſię przekłádáć piſánie nád duchá. Ciężka to / Chryſtuſowi nie wierzyć y kazánie Apoſtolſkie odmiátáć.

Słowo Boże nie piſane.

4.
Iedná wiárá, iedná Eucháriſtia y ołtarz.
Ciáło Páná náſzego Euchárîſtia.
Ad Philip.

Do Philádelfow mowi: Proſzę was / iedney wiáry / iedney náuki / iedney Euchárîſtiey vżywayćie. Bo iedno ieſt ćiáło Páná náſzego IESVSA CHRISTVSA, iedná krew iego zá nas wylana / ieden ołtarz wſzytkiemu kośćiołowi.] Do Smyrnenſow mowi: Euchárîſtiey y ofiáry ći nie przypuſzczáią / ktorzy nie wyznawáią / iż Euchárîſtia ieſt ćiáłem zbáwićielá náſzego / ktore zá grzechy náſze vćierpiáło.] O iednym kośćiele Bożym często w ſwoich liśćiech náucza / y w tym iedności y pokoiu zátrzymánie kłádźie / gdy wſzyſcy

iednego

iednego Biskupá słucháią. ktoremu posłusznym nie być / nic nie iest inego / iedno z odszczepieńcy y heretyki trzymáć.

O poście czterdżiestodniowym / y o srzednym y piatkowym / y o świat świecenin / á zwłaszczá Wielkieynocy áby z Zydámi obchodzona nie byłá / pisze do Mágnesianow y Philippensow.

O czystości pánieńskiey y wdowiey pisze do Társensow: Czćicie te ktore w dziewiczey czystości żyią / iáko Chrystusowe kápłany: á wdowy ktore w czystości trwáią / iáko ołtarz Boży.] O małżeństwie náucza támże / áby bez Biskupá (ábo kápłaná) nie było. Czystość pánieńska y wdowia. Ad Tarsenses. Małżeństwo Sákrament.

Listy ktore imieniem iego do Naświetszey MATKI Bożey vkázuią / y iey do niegoż / nie máią pewności. 5.

Roku też tego vmeczeni są dla CHRISTVSA Zozymus y Rufus w mieście Philippis / ktore wspomina ś. Polikárpus w liście do Philippensow. Tám vćierpiał y Pármenás ieden z śiedmi pierwszych Diákonow.

Rok P. 110. Anácle: 8. Tráia: 11.

1. Męczeństwo S. Ignacego. 1. Febr: apud Surium.

GDy do Rzymu przywiedźiony był ś. Ignácius / miásto wszytko zeszło sie ná śmierć iego pátrzyć / y widokiem sie onym iáko bestie ludźie tárgáią / vweseláć. A on do nich vstá swoie / pisze Metáphrástes / otworzył y mowił: Rzymiánie / nie o złość żadną y grzech iáki / to sie zemną dźieie / ále żebych do Bogá ktorego bárzo prágnę przyść mogł. Jestem iáko pszenicá / w zebách mie swoich te bestie zmielą / ábych chlebem iego czystym został. A w tym lwy wypuszczono / ktorzy go rozdrápáli y ziedli / kośći tylo zostáwiwszy. ktore vczniowie iego ktorzy z nim z Syriey do Rzymu w wielkiey liczbie zábiegli / do Antiochiey ponieśli / y przed miástem v brány Dáphnitiki pogrzebli / iáko Hieronym ś. pisze. Chryzostom ś. wymowne y nabożne kazánie o tym świetym czyni / y powiáda iáko kośći iego z wielką cześćią przeniesione są / y przy nich sie v iego grobu wielkie cudá dźieią. słowá iego są. [Kośći te świete są iáko skarb nieprzebrány: káżdemu kto do tego ś. Ignácyuszá przystąpi / błogosłáwi / y do domu odchodzące y pełne nádźieie odpráwuie. Dla tego do niego nietylo dźiś / ále co dźień sie schodźimy / ábyśmy duchowne od niego owoce bráli. Bo kto z wiárą do niego przystępuie / wielkich dobrodźieystw dostáie. Swietych nietylo ciáłá ále y trumny y pámiątki duchowney łáski pełne są.] poty iego słowá. Z ktorych sie vpewniamy / w iákiey czći stárży święci y mądrzy Doktorowie kośćiołá ś. y modlitwy świetych zá námi / y kośći ich y groby mieli. De Scriptor. Chryſ: de S. Ignatio. Kośći świętych iáko cześć, y przyczyná świętych.

2.

Ná iego mieysce w Antiochiey nástąpił Hero / iego wychowániec / ktoremu to prorokował. Tego Heroná nálázłá sie modlitwá przy listách s. Ignácyuszá w Rzymie ná Vátykanie / do ś. Ignácyuszá / táka: [Kápłanie y wyznawco przenamedrszego Bogá / Ignácy / obleczony w białą száte / nápoiony wiecznym zrzodłem / z Anyoły chwałe śpiewáiący / od grzechow wyzwolony / od dyabłá oddalony / pobiedniku mocny ná plácu prawdy / dostałeś drogiego zbáwienia / posromoćiłeś Tráianá y Senat Rzymski ktory teraz mądrośći nie ma. Stałeś sie domownikiem CHRISTVSOWYM, w miłośći y wierze y żywoćie. Pomni ná mie synà twego Heroná / ábych po wyśćiu z tego żywotá / z świetymi policzony był. Trzykroć y czterykroć błogosłáwiony / ktoryś do tákiego szczęścia przyszedł / oycze Ignácy / woźie Izráelski y woźnico iego. Vśiedłeś śmierći / z ziemie do niebás przeleciał / koronęś bośką y wielką wysłużył / y woyneś Bożą vćieszną wygrał. Pomni ná tego ktoregoś wychował / błogosłáwiony męczenniku / á rozmawiay zemną iákoś pierwey czynił.] poty tá modlitwá / z ktorey poznáć dawne świetych Bożych wzywánie. Heroná modlitwá do ś. Ignácego vmárlego.

2. *Onesimus w Rzymie vkámionowány.* Martyr: Rom: 16. Februarij.

Onesimus Biskup Ephe{ski tákże do Rzymu zániesiony/ tám iest vkámionowány.

Rok Páński 111. Anácletá 9. Tráianá 12.

1. *Trzesienie ziemie w Antiochiey.* Dio in Traiano.

W Antyochiey srogie tego roku było ziemie trzesienie/ w ktorym będąc tám ná zime Tráianus Cesarz/ ledwie oknem wyskákuiąc z zdrowiem vciekł. Smierći niewinney Ignáccgo pomste one od Bogá przyczytano.

Rok Páński 112. Ewáristá 1. Tráianá 13.

2. *Anákletus vmęczony. Ewáristus nástąpił.*

Poświącánie kościołow. Krzyż ś. L. lib: vltima de paga. Cod: Theod. Lib: de Pont: R.

ANácletus Papież vmęczony iest tego roku: śiedźiał ná Papiestwie lat 9. miesiecy 3. Po nim nástąpił Ewáristus tákże Greczyn/ z oycá Żydá Judego z Bethleem. Ten podźielił Rzym miásto ná tytuły: to iest ná domy ábo kośćioły/ gdźie sie wierni do służby Bożey schodźili/ y kośćioły one osadzał káplanámi/ ktorzy ludzkiemu zbáwieniu służyli. Tákie domy iż sie oznáczáły krzyżem ś. y poświęcáły ná służbe Bożą/ dla tego ie ták zwano tytuły. czego sie innym domom v Chrześćian czynić nie godźiło. Y było potym zákazánie od Cesárzow Chrześćiáńskich/ áby krzyżá ś. y kośći ś. żaden duchowny y świecki nie wnośił áni stáwił ná mieyscách świeckich y domách/ ná spráwy y ná ochłody ábo roskoszy pospolitego ludu zbudowánych. Tenże Papież postánowił/ áby przy Biskupie gdy kazánie czyni/ śiedm stało Diákonow ku czći słowá Bożego/ y Ewángeliey/ y świádectwá prawdy.

3. *Pántheon.* Plin: lib: 36. cap: 5.

Pántheon kośćioł Pogáński przednieyszy w Rzymie grom zápalił/ gdy w ten czás wiele Chrześćian zábijano.

Rok Páński 113. Ewáristá 2. Tráianá 14.

Euseb: in Chron.

W Jeruzálem sześć Biskupow nástępuiących/ Zácheusz/ Tobiasz/ Beniámin/ Jan/ Máthiás/ Beniámin drugi/ w trzynastu lećiech/ to iest/ áż do osmego roku Adriáná Cesárzá/ pogubieni są. Dźieie ich zginęły. Tráianus więtszym nieprzyiaćielem był tym/ ktorzy z Żydowskiey krwie Chrześćiány zostawáli.

Rok P. 114. Ewár: 3. Tráianá 15.

1. Dio in Traiano.

Tráianowe nieszczęśćie. Muchy ná woysko. Szczęśćie złych/ dobrych nie ma gorszyć.

Lucianus.

TRáianus do Assyryey y Persyey z woyskiem sie puśćiwszy/ dáley zászedł niżli niegdy Wielki Alexánder: y Arábią wźiął/ y Bábilonią. Acz mu sie zás rychło wydárli Arábowie y Agárenowie/ y sam ledwie vszedł. gdy gromy y niepogody/ á zwłaszczá muchy ná woysko iego pádły y ono strapiły/ y sam záchorzawszy/ nic iuż potym wielkiego y znácznego nie czynił: y do Rzymu/ gdźie mu wielkie tryumphy gotowano/ nigdy sie nie wroćił. Byłá też to wielka pokusá ná Chrześćiány/ gdy ten Cesarz Tráianus ták krew wiernych rozlewáiąc/ tákim sie szczęśćiem y powodzeniem sławił/ y bogi swoie/ ktorym ono szczęśćie Pogánie przyczytáli/ wynośił. Ale z drugiey strony Chrześćiánie śpiewáiąc y poszcząc (mowi Critius v Luciáná onego naśmiewce Chrześćiáńskiego) prorokowáli/ iż sie ono szczęśćie odmienić y porażká ná woysko Rzymskie przyść miáłá. Co sie ták stáło. Bo iáko sie rzekło: Woyská Rzymskie/ iáko Dion nápisał/ gromy gdy do bitwy szli/ rozpraszáły/ y robáctwo á muchy dźiwnie im sie przykrzyły y dobytki watliły/ y niepogody ie trapiły/ y ono sie wszytko woysko ztámtąd nie wroćiło/ y sam Tráianus ná tey wypráwie został/ y w kilá lat vmárł.

Rok Pán-

Rok Páński 115. Ewáristá 4. Tráianá 16.

ROk znácżny nießcześciem páństwá Rzymskiego / gdy narody dálekie / ktore byli Cesárze Rzymscy opánowáli / od ich pánowánia odpadáły.

Rok Páński 116. Ewáristá 5. Tráianá 17.

W Cyrenie Zydowie wodzá máiac Jedrzeiá / z mocy sie Rzymskiey wybili / y wiele Rzymian y Grekow pozábijáli / z tákim iádem iż y mieso ich iedli / y trzewámi sie ich op[illegible]wáli / y sámi sie im miedzy sobą zbijáć kazáli / y wiele okrucieństwá nád nimi czynili / y po dwákroć sto tysiecy y wiecey ludzi zábili. Toż vczynili w Cyprze / wodzá máiac Artemioná / po dwákroć sto tysiecy y 40. tysiecy ludzi pomordowáli. — 1. *Zydow ie w Cyrenie woyne podniesli.* Euseb: in Chron. Dio in Traiano.

Rok Páński 117. Ewáristá 6. Tráianá 18.

TRáianus / Quietá hetmáná ná nie postáwßy / po wßytkich stronách Zydy wybił. A práwo ná nie vstáwiono / áby żaden w Cyprze nie vsiadł: á ktoryby tám przyßedł / ábo y z potopu wypłynał / áby był zgubion. O tym wybiciu Zydow piße Eusebius / iáko w Egyptcie y w Alexándriey / y w Cyrenie pomordowáni są / y od Quietá / y Lupusá / y Turboná wygubieni byli. — *Porażká Zydow.* Hist: lib: 4. cap: 2.

Rok P. 118. Ewár: 7. Tráianá 19.

WRociwßy sie Tráianus do Antyochiey / Chrześciány mordował. Piße Nicephorus / iż tám pieć pánienek Chrześciánek ná proch spaliwßy / popioł ich w miedziáne kádźi / ktore do łáźniey drogo od niego zbudowáney vlano / zmießáć roskazał. kto sie w onych kádźiách mył / káżdemu sie głowá záwrociłá / iż vpáść musiał. Co gdy Tráianowi powiedźiano / inne vláć kazał / á z onych pierwßych / pieć obrázow pánieńskich miedźiánych tákich / iákie one spalone pánny były / w teyże łáźni postáwił. To Nicephorus. — 1. *Spalenie pięći pánienek.* Nice: lib: 3. cap: 23.

Tegoż roku / ktory był ostátni przed śmiercią iego / Tráianus prześládowánie Chrześciáńskie zniosł dekretem swoim / dáiac im wielki pokoy. A to z tey przyczyny / iż Tiberianus stárostá w Pálestinie nápisał do niego: iż dáley Chrześcian ktorzy sie sámi do śmierći kwápili / zábijáć niechćiał. Czym ták sie wzruszył / iż roskazał wßytkim stárostom y vrzednikom / áby Chrześcian nie mordowáli. Nierychło sie obaczył / pan w rzeczy mądry v Pogáństwá / y dobry. — 2. *Tráianus przestał zábijáć Chrześcian.* Suidas in verbo Traiano.

O tym czásie Pápiás Biskup Jeropolitáński / błąd on zácżał / słow ś. Janá w Obiáwieniu nie dobrze zrozumiawßy: iákoby wierni / po zmartwychwstániu tu ná źiemi tysiac lat w rozkoßy żyć mieli. Ten Pápiás iż był wielkiey powagi y świątobliwośći v wßytkich / bo skoro po Apostołách żył / ácz sam Apostołá żadne° nie widźiał / poćiągnał w ten błąd zá sobą Jreneuszá y Justiná meczenniká. Acz to ná on czás nie było heretyctwem / poki tego Apolinaris heretyk nie bronił / á Dámásus go Papież w tym nie potepił. Co sie potym nierychło dźiało. — 3. *Tysiąc lat rozkoßy ná źiemi źle zrozumiał Pápiás.* Euseb: lib: 3. ca: 30. & 33.

Rok Páński 119. Ewáristá 8. Tráianá 20.

CEsarz Tráianus vmárł / wracáiac sie do Rzymu / w Cyliciey w mieśćie Sálinunćie / ktore potym zwano Traianopolis. krolował lat 19. mieśiecy 6. żył lat 61. ábo iáko drudzy pißą 64. popioł iego ćiáłá do Rzymu przenieśiono / y ná onym słupie / o — 1. *Tráianá śmierć.* Dio in Traiano.

ktorym sie wyżßey powiedźiało / ktory ná wysokość miał stop sto czterdźieśći / z obrázem iego położono / y między bogi policzono go. Gdy Rzymiánie pánom swym Cesárzom pochlebowáli / ták wołáć kazáli: Szczęśliwßy niżli August / lepßy niżli Tráianus. Wziął był zá syná / wnuká swego z śiostry / Hádriáná / ktory po nim ná páństwo wstąpił.

2. *Bayká o Tráianie z piekłá wyswolonym.*

Co pißą o oney wdowie / ktora spráwiedliwośći od Tráianá / gdy ná woyne wśiádał prośiłá / iákoby iey y syná własnego zostáwić miał: Co ś. Grzegorz vważáiąc / cnoćie sie Pogáńskiey dźiwował / y prośił P. Bogá áby go z piekłá wyswobodźił / y to v P. Bogá vprośić miał. Tá powieść bayką iest / żadnego podobieństwá do prawdy nie ma. Bo y syná nie miał ten Tráianus / y z piekłá tákich / modlitwą świętych nie wybawia. O czym sie ßerzey mowi przy tym ś. Grzegorzu.

Rok P. 120. Ewárist: 9. Hádriana 1.

1. *Hádrian Cesarz táki.* Dio in Hadria.

Dy Hádrianus ná páństwo nástąpił / stárał sie pilnie o dobre pospolite / y o dobre o sobie v Senatorow Rzymskich rozumienie. á żeby sie iego srogośći nie báli / przyśiągł im / iż żadnego Senatorá bez ich rády kárać nie miał. y miástu wielką summe pieniędzy dochodow y poborow odpuśćił. A iż chćiał we wßystkim Tráianá náśládowáć: w tym mu sie naprzod vprzedźić nie dał / áby o cześć swoich bogow y wiáry oycowskiey zátrzymánie czynić nie miał: y dla te° ná Chrześćiány wielką swoie srogość pokazał. Acżkolwiek żadnego swego wyroku ná nie nie wydał: ále stáremi práwy Rzymskiemi y przykłádem Tráianá / ktorego wßyscy mieli zá spráwiedliwego / do báłwochwálstwá y odrzekánia sie Chrystusá / wierne wielkiemi mękámi przyćiskał.

Hádrian prześláduie Chrześćiány.

2. *Eustáchius ábo Plácidus hetman męczennik.*

W ten czás Eustáchius on drugi Iob / przedtym zwány Plácidus / wielki y ßczęśliwy Hetman / y zá Tráianá bárzo sławny / z żoną y z dźiećmi / gdy CHRISTVSA odstąpić niechćiał / do miedźiánego rozgorzáłego wołu wrzucony / mężnie ten żywot z swemi skończył. O ktorych iest w żywoćie świętych históriá / y one Grecki y Láćiński kośćioł 20. dniá Wrześniá coroczną pámiątke święći. Dionysius Areopágitá Páryski Biskup z Eleuteriußem y Rustikiem zá Hádriáná vmęczony iest z towárzyßmi swemi. Pismá ktore zostáwił / pewnie iego są / iáko sie tám wywodźi.

Beda y Ado in Martyrol. 20. Septemb.

3. *Básilides y Sáturninus heretycy.* Euseb: lib: 4. ca: 21. Iren: lib: 1. cap: 23. Tert: de præscript.

Tego wieku zá Hádriáná / po zeßćiu z tego świátá wßystkich Apostołow CHRISTVSOWYCH / ßerzyć sie poczęli oni brzydcy y plugáwi heretycy / pod imieniem Chrześćiáńskim / vczniowie Menándrá / Básilides y Sáturninus. Básilides w Alexándriey / á Sáturninus w Antiochiey / ßkoły sprosnych błędow swoich otworzył. A nasprośnieyßy Cárpocrás swoie tákże vcznie zbierał. Básilides náuczał / iż sie godźi w prześládowániu wiáry záprzeć. Anyoły iákieś nowe sobie przypisowáł. CHRISTVSA bluźnił / y iego z pánny národzenie / męke y zmartwychwstánie. Vżywał czárnoksięstwá y wzywánia Dyabłow. przał zmartwychwstánia ćiał. Tákież były plotki y teżcze głupße Sáturniná. Zwał Bogá Żydowskiego iednego z Anyołow / ludzkie też stworzenie przyczytał Anyołom. Małżeństwo y rodzenie mienił być od ßátáná / y inne básni podawał.

4. *Cárpocrás heretyk.* Clemens Strómatum lib: 3. Iren: lib: 1. cap: 14. *Gnostycy sprośni.*

Tákże Cárpocrás tegoż wieku żyiacy / dźiwnie sprosne y plugáwe á niewstydliwe náuki wnośił. Był z Alexándriey / y náuczał iż świát Anyołowie stworzyli / á iż Pan IESVS sámego Iosephá synem był iáko inny człowiek. Przechodzenia duß ludzkich w ćiáłá rozmáite twierdźił. kto sie pożądliwośći swoiey sprzećiwił / zá grzech to mieć kazał / y wß elákich sprosnośći dopuśćił. Ci wßyscy iednym imieniem zwáć sie chćieli / to iest Gnostycy / pokrywáiac nieczystośći swoie. O ktorych ácz z wielkim wstydem nápisał Epiphani-

us/ iż żony ſpolne máią/ iż nieſłycháne y v dźikich ludźi ſproſnośći czynią/ iż rodzeniem ſie brzydzą: á ieſli ſie dźiećie vrodźi/ ono w możdżerzu ſtłukßy/ y przyprawiwßy korzenim/ iedzą/ y obżeráiąc ſie/ á wiele potraw choć drudzy vbodzy/ przynoßąc/ wßytkę nieczyſtość ná ſwoich nocnych ſchadzkách wypełniáią. y inne ießcze ſproſnieyße rzeczy y złośći ich wypiſuie. Od ſtárych Pogáńſkich Philoſophow wiele błędow nábráli y náuczáli/ ták iż Tertullian ſłußnie Philoſophy zowie Pátryárchy heretykow.

Hæreſ: 26.

Pátryárchowie heretykow, Philoſophowie Pogáńſcy.

Tertul: aduerſus Hermogenem.

5. Tákimi ludźmi ßátan chćiał obrzydźić wiárę CHRISTVSOWE Pogánom/ gdy ſie nietylo Gnoſtikámi ále Chrześćiány zwáli. Bo ſie Pogánie tego ná nie dowiedziawßy/ iáko piße Cecilius v Minuciußá Fœlixá in Octauio, trzy rzeczy Chrześćiánom wßyſtkim zádawáli: iż żadnego Bogá nie máią áni czczą: iż dźieći zábiiáią/ y mięſo ich ofiáruiąc iedzą y krew ich piią: iż ſpolne żony máią/ y po wieczerzy w nocy gáßąc świece/ wßetecznośći wßyſcy miedzy ſobą ſłużą. Zá co ſie Chrześćiánie prawdźiwi bárzo wſtydźili/ y ſpráwowáli ſie y piſmem y ſámą rzeczą/ y doświadczeniem/ one Zydy y niecnoty ſproſne Gnoſtiki (bo wßyſcy Miſtrzowie ich Zydowie byli) vkázuiąc/ ktorzy Chrześćiáńſkie imię fałßywie ná ſie kłádli. Piſał o tym y Tertullianus y Iuſtinus Philoſoph/ y Athenágorás drugi Philoſoph Chrześćiáńſki/ potwarzy te y fałße ná ſługi Boże zrażáiąc. Ná mękách rozmáitych/ gdy o to pytano Chrześćian/ (ktore y źli ſłudzy od nich vćiekáiący/ á męki ſie boiący/ odnośili) nigdy ſie dowiedźieć nie mogli/ áni wymęczyć co tákiego: gdyż to ßczera byłá potwarz. y był to cud wielki Boży/ iż tákiemi ßkárádośćiámi/ wiárá święta pomázána y zelżona/ y vczonymi piſmy rozniesiona y potwarzona/ iednák ſie wßędzie rozkwitáłá y rozmnażáłá/ nie ludzką mądrośćią/ ále ſámą mocą Boſką.

Trzy grzechy ná Chrześćiány Pogánie kłádli dla Gnoſtikow heretykow.

Potwarzy ná Chrześćiány.

Z Gnoſtikow poßli y Adámitowie/ ktorych kośćioły zowie Epiphánius domámi nieczyſtemi/ o ktorych wſtyd mowić

Adámitæ.

Rok Páński 121. Alexándrá 1. Hádriana 2.

1. EWáriſtus Papież w tymże tego Hádriana prześládowániu vmęczony ieſt. śiedźiał lat 9. Mieśięcy 3. Ná iego mieyſce náſtąpił Alexánder Rzymiánin. Gdy Ceſarz Hádrian z Syriey do Rzymu ſie puśćił/ Zydowie podnośić ſie y wybiiáć z mocy Rzymſkiey poczęli. ácz tego roku pokaráni ſą/ ále potym do vpadku ſą wybići od Rzymian.

Ewáriſtus Papież vmęczony. Alexánder náſtąpił. Zydowie pobići.

Rok Páński 122. Alexándrá 2. Hádriana 3.

CEſarz Hádrian wßytkie Páńſtwá Rzymſkie oſobą ſwoią obieżdżał/ Gállią/ Germánią/ Brytánnią: opátruiąc ich beſpieczeńſtwo y pożytki. Przeto mu ná myńcách tákie pochlebne imię dawáli: Rozmnożyćielowi okręgu źiemie. Stároſty o krzywdy poddánych pilnie wytrząſał y ſrodze karał. ná ſądźie wielkie y vczone prawniki przy ſobie miał. Gdy był w Gálliey/ odnieśiono do niego Fauſtiná kápłaná y Iowitę Diácona Brixiey/ iż bogámi iego gárdzą. Ieſt nápiſány ich żywot y męczeńſtwo: tám ćię odſyłamy Czytelniku dobry.

Spartia: in Hadriano.

Fauſtinus y Iowitá męczennicy.

Rom: Martyr: 3. ſeptem.

Rok P. 123. Alexán: 3. Hádriana 4.

1. BEdąc w Británniey Ceſarz/ murem Rzymſkie Páńſtwo od ludźi nieunoßonych oddźielił/ 80. tyśiecy krokow poſtáwionym. w Gálliey vſłyßał Hádrian o niepokoiách Egyptſkich w Alexándriey/ dla vrodzenia ćielęćiá/ ktore zá bogá Egyptcyánie y ſámi

Mur w Británniey.

Spartia: in Hadriano.

Apis ciele Bog Egyptſki.
Herod: in Thalia.
Cámbiſes Bogá Egyptu ránił.

Rzymiánie mieli/ ktore zwáli Apis. To ciele rzadko ſię rodźiło z tákiemi znáki/ iáko ie Herodotus opiſuie. Ná wſzyſtkim ciele czarne/ á ná czele gránistá ma białość/ ná zádźie obraz orłá/ á dwoie włoſy ná ogonie.] To piſze ten Herodotus gdy o Cámbiſſu krolu powiáda: ktory/ gdy mu tego Apiſá w Egyptcie vkazano/ mieczem go ciął/ y śmieiąc ſię rzekł do onych kápłanow: O złe głowy/ tácyli to bogowie ze krwie y ciáłá/ ktorzy rány odnieść mogą. Godny Egyptowi Bog táki.] Mowią niektorzy/ iż Zydowie ná puſzczy tákiego ſobie cielcá zá Bogá vlali/ ná iákiego w Egyptcie pátrzyli. Czynili w Egyptcie/ iż ſię roku tego tákie ciele/ y Bog ich/ vrodźiło/ wielkie świętá y weſela/ y ſwárząc ſię/ gdźie/ y v kogo ono ciele mieſzkáć miáło/ ſrogo ſię zábiiáli. Práwie ná czás/ gdy o iednego Bogá prawdźiwego vznánie Ceſarz Chrześciány zábiiał: Pogánie ſię ſámi o Bogá ſwego/ o cielcá y beſtyą zábiiáli/ á głupſtwá ſwego ſię nie wſtydźili.

Wielkie prześládowánie. Chrześciáńſkie meſtwo.
Tert: ad Scapulam.

2. Antonius Arrius Stároſtá w Azyey/ ktory potym był Ceſárzem náźwány Pius/ gdy w iednym mieście męczył Chrześciány: wſzyſcy obywátele ſkupiwſzy ſię do ſtolice ſądowey iego/ wyználi ſię być Chrześciány/ y gotowi dla CHRISTVSA wſzyſcy śmierć podiąć. On ſię zádźiwowawſzy á kilká ich oſądźiwſzy/ záwołał: O nędznicy/ máćie gory zrzucayćieſz ſię/ máćie powrozy obieſzayćieſz ſię ſámi/ y ták im dał pokoy. Tákie prześládowánie/ ták okrutne ná kośćioł Boży było/ y táka ochotá do męczeńſtwá wiernych Bożych.

Rok Páński 124. Alexándrá 4. Hádriáná 5.

Euſeb: in Chron.
Spartia: in Adrian.

Hadrianus Ceſarz Hiſzpánią obieżdża. Do Libiey/ ktorą byli Zydowie zwoiowáli/ ludźie ná oſádę poſyła.

Rok P. 125. Alexándrá 5. Hádriáná 6.

Spartia: in Adrian.
Contra Celſum lib: 3.

Hadrianus z Hiſzpániey do Athen w Greciey przybywſzy/ praw Atheńczykom z Dráconá y Soloná popráwował. A iednák/ mowi Origenes/ do tákiey doſkonáłośći práwá oni nie przyſzli/ iáka byłá v Chrześcian/ gdy támże świeći Biſkupi z Philozophow/ Publius/ Quadratus/ y Ariſtides CHRISTVSOWYCH y Apoſtolſkich praw y cnot Chrześciáńſkich náuczáli. Wiele tám w Athenách od tegoż Hádriáná Chrześciánie vćierpieli/ y Publius Biſkup ná męczeńſtwie vmárł.

Rok Páński 126. Alexándrá 6. Hádriáná 7.

Hadrianus Ceſarz záiáchał do Afryki/ pokoy y rząd nápráwuiąc. Napiſáli go pochlebcy nápráwcą Afryki. co tám od niego Kośćioł świety vćierpiał/ piſmá nie máſz.

Rok P. 127. Alexándrá 7. Hádriáná 8.

Z Afryki Hádrianus do Rzymu ſię wroćił. A w tym co dáley tym ſię więtſze okrućieńſtwo ná Chrześciány rozgorywáło/ ták iż ná ſámo wołánie ludźi Pogáńſkich/ bez żadnego ſądu wierne zábiiano. Náco ſię ieden Stároſtá Azyey Serenius Gránianus Pogánin wzdrygáiąc/ y oną ſię nieludzką ſrogośćią nád niewinnymi brzydząc: nápiſał do Hádriáná Ceſárzá/ iż dáley Chrześcian zábiiáć niechćiał. Co ſię niżey wſpomni/ iáki liſt Hádrian do Minuciuſá Fundaná naſtępniká iego/ nápiſał.

Rok Páński 128. Alexándrá 8. Hádrianá 9.

1. ROku Páńskiego 128. gdy Hádrianus był w Athenách w Greciey/ Quádrátus Biskup Athen vczeń Apostołow/ o Chrześciány sie zástáwił mądrą y gorącą namową y prośbą do Cesárzá/ vkázuiąc wielką ich krzywdę/ ktoremu y ná piśmie obronę one podał. w tey miánuie niektore od CHRISTVSA wskrzeszone/ ktore on sam widział/ bo długowieczni byli.

Quádratus vczony obronił Chrześcian.
Euseb: lib: 4. cap: 3.
Hier: de scrip: Eccl.

2. Toż vczynił Aristides Philosoph Chrześciánin/ mądrą do tegoż Cesárzá obronę zá Chrześciány pisząc. O Quádrácie Hieronym ś. przydáie/ iż swoią dziwną mową zapálczywy ná Chrześciány vmysł Hádrianá odmienił/ iż prześládowánia zániechał. Do czego miał też przyczynę/ list stárosty Sereniuszá Gránianá/ iáko pisze Eusebius/ człowieká wielce zacnego/ w ktorym do Cesárzá pisze: iż to iest niespráwiedliwość/ wołániu pospolstwá niewinną krew ludzką dla sámego imienia (Chrześciáńskiego) dáwáć/ bez miánowánia iákiego grzechu y występku. A tym wzruszony Hádrianus do Minuciusá Fundaná Azyey stárosty nápisał: áby Chrześcian nie potępiał/ ázby kto ná nie iákiego grzechu dowiodł/ á potwarce ich áby srogo karał. O czym y do innych stárostw roskazał/ iáko pisze Melito Biskup Sárdiński w księgách do Aureliana Cesárzá. Jednák zá onymi listy nie vstáło prześládowánie. Bo Pogánie rozmáite potwarzy ná Chrześciány kłádąc/ złym y iádowitym ná nie sędziom przyczynę dawáli/ sądow niespráwiedliwych y skwápliwych. Acz we trzy látá potym prześládowánie vćichło/ iáko mowi Cássiodorus.

Euseb: vt supra.
Hádrianus przestał męczyć Chrześciany.
In Chronico.

Rok Páński 129. Alexándrá 9. Hádrianá 10.

1. HAdrianus przeieżdżał Azyą/ kościoły sobie zbudowáne iáko Bogowi poświecał/ á złe vrzędniki srogo y ná gárdle karał.

Rok P. 130. Alexán: 10. Hádriana 11.

1. ZBrody vporne y niespokoyne pogromił tego roku Cesarz Hádrian/ y w Jeruzálem ludźie poczęli záś mieszkáć. y názwał ie Hádrian Elia Cápitolina. Bo tám był postáwił kościoł Jowiszowi Cápitolinowi. o co sie Zydowie gniewáiąc woynę podnieśli. Acz Spártianus mowi/ iż o to że im obrzezánia zákázowano. Lecz sie im nie powiodłá oná woyná. Bo ták vćiśnieni byli/ iż sie kryć pod źiemię/ iáko w Rzymie męczennicy/ y tám sobie mieszkánia kopáć muśieli. Nie dawno w Rzymie tákie nowe iámy náleźiono. gdźie ták wiele vlic iest y rynkow/ iż sie słusznie podźiemne miásto zwáć mogło. Potym trwáły z Zydy woyny máłe/ ktore z czásem do wielkiey sie ich zguby wyciągnęły.

Ieruzálem Hádrian nápráwił y zwał ie Helią.
Dio in Hadria.
Woyná z Zydy.

2. O tym czáśie obroćił sie do CHRISTVSA zacny y wielki Philosoph Justinus/ ktorego dźiwnie P. Bog do wiáry powołáć raczył/ iáko sam o sobie pisze/ y w iego sie żywoćie dołożyło. O ktorym też niżey wzmiánki będą.

22. Aprilis.

Rok Páński 131. Alexándrá 11. Hádrianá 12.

1. HEro Biskup Antyocheński męczeństwem o CHRISTVSA y trzodę swoie/ poległ 17. dniá Octobrá. Hádrianus z Syriey puśćił sie do Arábiey/ á drugiego roku do Egyptu/ porządki pospolite stánowiąc.

Euseb: in Chronic.

Rok Páński 132. Sixtá 1. Hádriand 13.

1\. Lexánder Papież / z Ewenciuszem y Theodulem kápłanmi / ná męczeństwie vmorzony iest. Jeszcze podobno on dekret Hádriana do Rzymu był nie záßedł / ábo sámi Pogánie widząc ták wiele zacnych ludźi / ktore CHRISTVSOWI pozyskował / wytrwáć nie mogli / áby nań potwarzy v Sędźiego Aureliána / nie popieráli. Czytay o nim w Żywoćiech świetych.

5\. Maij.

2\. *Swięcenie wody.* Zwyczay stáry poświecánia wody w kośćiele ten Alexánder pismem vmocnił / ktorey przeciw czárom y czártom vżywamy. Jáko o tym gdźie indźiey náuczáią. Przykłádow o świeconey wodźie / iáko P. Bog przez nię moc swoię y cudá pokázuie / iest bez liczby. Siedźiał ná tey stolicy lat 10. mieśiecy 5. ná mieysce iego wstąpił Sixtus Rzymiánin.

Sixtus Papież po Alexandrze.

3\. *Antinous páchole Hádrianowe.* Hádrian Cesarz vtráćiwszy ná przewoźie Nylu rzéki páchole swoie bárzo piękne / długo iáko niewieśćiuch po nim płákał / y miedzy bogi poświęćił go / y ołtarz mu y kośćioł zbudowáły mieć go zá Bogá kazał: zwano go Antinous: o ktorym wiele iest báśni v Pogáństwá. Z tákiego tego Cesárzá głupstwá y sprosney nieczystośći w ślepoćie Pogáńskiey / vmieli się śmiać Chrześćiánie. Bo y miásto iemu gwoli zbudował w Egypćie / y Antinoum ie názwał. Justinus y Jeronym ś. y Prudentius y Chrysostom / tym się dźiwnie z pogáństwá vrągáią. Tego muśieli boiąc się Cesárzá / zá Bogá mieć / o ktorym wiedźieli gdźie się y iáko vrodźił / y iáko sprosnie żył.

Dio & Spartianus in Hadrian.
Iustin: ad Antoninum.
Hier: in Isa: cap: 2.
Chrys: homil: 27. in 2. Cor.
Euseb: lib: 4. cap: 10.

Rok Páński 134.

1\. Dy mądrzy y wielcy Philosophowie Chrześćiánie Quadratus, Aristides, Hegesippus, księgi ná obronę wiáry CHRISTVSOWEY pisáli / y pismá rozsyłáli: obrał się Pogánin ieden wymowny Celsus / ktory przeciw Chrześćiánom pisał. Jego potym pismo mądrze y potężnie Origenes potłumił.

Rok P. 135. Sixtá 4. Hádriana. 16.

1\. *Woyná z Żydy w Pálestynie nieszczęśliwa.* Oyná z Żydy w Pálestynie ieszcze trwáłá / ná ktorey Żydowie mieli hetmáná swego Bárchochebę. Bo wzmocniwszy się znowu wiele zamkow nábudowáli / y iuż Rufusowi stároście silni byli. Przetoż tego roku wypráwił ná nie Hádrian Sewerá z Británniey z nowym woyskiem zacnego wodzá. ktory niechcąc z nimi wálney bitwy zwodźić / pomáłu ie vtrapił y ták ie zniszczył. pięćdźieśiąt sámych zamkow obálił / wśi do 980. popalił / y sámych do 50. tyśięcy pobił / okrom tych ktorzy głodem y ogniem ginęli. y ták się oná woyná skończyłá / ácz nie bez vtráty niemáley woyská Rzymskiego.

Dio in Hadria.
Euseb: lib: 4. cap: 6.

Rok Páński 136. Sixtá 5. Hádriana 17.

1\. Evsebius kłádźie tego roku vstáwę Papieską o Pośćie wielkim: ktory od Apostołow y podánia ich / á nie od Papieżow początek miał / iáko się w listćiech ś. Ignácyuszá pokázuie ad Philippeses. Telesphorus Papież potym wznowił o nim roskazánie / iáko o Apostolskiey podáney náuce.

In Chronico.

Rok Páński 137. Sixtá 6. Hádriana 18.

1\. *Ieruzálem zbudowáne y Helia názwane, dla sámych Pogan.* Dy baczył Hádrian Cesarz iż źiemiá Żydowska / ktora iuż był zburzył / pusta byłá y ludźi nie miáłá: zbudował tám / gdźie stáre Jeruzálem było / miásto / ktore od imienia swego Helia názwał / bo imię miał Helius Hádrianus.

Hádrianus. Y náprowádźił tám Pogáństwá / á Zydom y pátrzyć z dáleká ná ono miásto y oyczyznę ich nie dopuśćił. Y Chrześciánom chcąc ony święte mieyscá obrzydźić ná gorze Cálwáriyskiey ná ktorey zbáwienie násze spráwione iest / słup Wenery y Iowiszá / y w Bethleem gdźie się národźił Bog nász / słup Adonidá sprosnego tákże postáwić kazał. ktore szpetne znáki áż do Constántyná wielkiego tám trwáły / iáko drudzy piszą / przez lat 180. Ná bramie też onego miástá Heliey z mármoru wieprzá ábo świnie wyryć y tám postáwić roskazał. Ná wielką Zydom zelżywość / ktorzy się bárzo tą bestyą brzydzą. Ták ie P. Bog do końcá karał / y źiemię im one odiął.

Cálwáriyska gorá obrzydzona y Bethleem.
Euseb: vt supra.
Hier: epist: 13.
Paulinus epist: 11.

Akwilá z Pontu / z Pogániná Chrześciáninem zostawszy / gdy dla Astrologiey y gwiázdárskiey práktyki z kośćiołá wyrzucony był / Zydem został / y Pismo ś. ábo Biblią z ięzyká Zydowskiego przełożył / ále fałszywie y przećiwnie onym 70. Ieronym ś. zowie go heretykiem Zydowskim.

2.
Epiph: li: de pond.
In Zach: ca: 3. & 4.

Rok Páński 138. Sixtá 7. Hádrianá 19.

HAdrianus do Rzymu przyiáchawszy wiele Chrześćian pogubił / miedzy nimi Getulusá z żoną iego Symphorozą / y śiedmią iey synow / ktorzy byli z Tyburu. gdźie Hádrian kosztowny ná roskoszy pálac sobie zbudował. Strácił y Cereálisá stárostę / ktorego był Sixtus Papá w pieczárách ochrzćił. y innych wiele. Skoro mieszkáć pocżął w onym pálacu / ták w niemoc wpadł on Tyran / z ktorey iuż nie wstał. Wźiął iuż był zá syná Arriuszá Antoniná / ktorego potym Piusem zwano.

1.
Getulius męczennik.
Spartia: in Hadria.

Rok Páński 139. Sixtá 8. Hádrianá 20.

HAdrianus chorzeiąc bárzo / gdy mu lekárstwá y czáry nie pomagáły / sam się zábić chćiał: by mu był tego nie bronił Antoninus / ktorego zá syná wźiął / ktory się pilnie o iego zdrowie stárał / áby się co nadłużey / choć po nim wstąpić miał ná páństwo / przewlokło. y dla tego Piusem go / to iest / dobrym ku oycu synem / názwano. Często prośił o truciznę / ábo o noż / ktorymby się zábił ten Cesarz / ále mu nikt podáć nie śmiał. Pogánie one iego ćiężkość przyczytáli pomśćie Bogow / iż był nie dawno dobrego człowieká Serwianá zábił. Ale o Chrześćiáńską krew karał go P. Bog.

1.
Hádrianus zábić się chćiał w chorobie.
Dio in Hadrian.
Antoninus Pius.

Rok P. 140. Sixtá 9. Antoniná 1.

HAdrianus Cesarz vmárł máiąc lat 62. Miesięcy 5. Bo gdy nie mogł się zábić / z porády lekárzow ieść y pić nic niechćiał / y ták niezbożnik dokończył. Pisze Spártianus / iż vmieráiąc mowił: Duszyczko miła / gośćiu y towárzyszko tego ćiáłá / gdźie ty teraz poydźiesz? zbládła / y nága / y zimna / iużci nieiáko pierwey śmiechy vstáną. y to mowił: Wielka liczbá lekárzow zábiłá krolá. Senat Rzymski potępić chćiał wszystki spráwy iego: ále ich vprośił Antoninus áby zániechali. á sam mu kośćioł y grob wielki zbudował / ktory zwano moles Hadriani, miedzy Bogi go postáwił / y kápłany fundował. Był człowiek / iáko mowi Tertullian / dworny wszystkich náuk bádácz. Astrologią dobrze vmiał / y czárnoksięstwo. á ná medyki gániąc ie księgi pisał. Vrzędy pospolite y żołnierskie rzędy ták mądrze postánowił / iż trwáły áż do Theodozyuszá.

1.
Dio vt supra in Hadrian.
2.
Słowá Hádrianá przy śmierći.
Hádrian miedzy Bogi.
In Apol: cap: 5.
Vrzędy żołnierskie.
Aurel: Victor.

Tego wieku żył on Iustinus Philosoph Chrześćiáński / y Ireneus / y Tertullianus. Ci w pisániu swoim świádczą / iáko się iuż w ten czás wiárá Chrystusowá po wszem świećie dáley dáleko niżli páństwo y moc Rzymska roszerzyłá.

3.
Iustinus, Irenæus, Tertullianus tego wieku żyli.

Rok Pán-

Rok Páński 142. Teleſphorá 1. Antoniná 3.

> 1. *Sixtus męczennik, Teleſphorus náſtąpił.*
> 2. Martyr: Rom.

ANtoninus áczkolwiek żadnego dekretu przećiw Chrześciánom nie vczynił: iednák ie ſtárym práwem Rzymſkim dla potwarzy rozmáitych á zazdrośći Pogáńſkiey / wßedźie zábiiano. Tego roku Sixtus Papież vmęczony ieſt. Siedźiał lat 10. bez mieśiącá.

Ten Sixtus piſał dwá liſty: w iednym piße ſię Vniuerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus, to ieſt powßechny Biſkup Apoſtolſkie° kośćiołá. Náczynia świętego dotykáć ſię świeckim zákazał. Przy Mßey ono pienie Troyświęte wznowił: Formaty ábo liſty Biſkupom y inym / ktoremi ſię iedność y złączenie z kośćiołem Kátholickim znáczyło / mieć roſkazał. Te formaty potym ná Concilium Niceńſkim vtwierdzono. ktore ſię rozmáićie názywáły / Communicatoriæ, Pacificæ, Commendatoriæ, Dimiſſoriæ, Enciclicæ, Catholicæ, Decretales, Breues, Clericæ, &c. Po Sixtuśie náſtąpił Teleſphorus Greczyn z Anáchoretow ábo puſtelnikow.

Rok P. 143. Teleſ: 2. Anton: Piuſá 4.

> 1. *Sybil kśiąg czytáć zákazał Ceſarz.* Iuſtin: in Apolog: ad Anton. De natura deorum.

ANtoninus Ceſarz widząc wielkie rozmnożenie Chrześcian / czego ſam pierwey nie rádźił / czynić niechcąc / áby niewinne zábiiano / á wyroki ná nie dawano: iednák chcąc przeßkodę dáć wierze ś. zákazał áby nikt pod gárdłem kśiąg y wierßow Sybil / y Hidáſpá nie czytał. w ktorych bárzo ſię pohánbiáli Pogánie z ſwemi bogámi; á iáſnie w nich o Bogu iednym / y náſtąpieniu Chrześciáńſtwá / świádectwá y proroctwá były. Ciceroná tákże Chrześciánie Pogánom vkázowáli / ktory ſię z bogow ſwoich śmieie. Lecz Pogáńſtwo ślepe one tylo potwarzy ktore z Gnoſtykow / iáko ſię rzekło / poßły / niewinnym zádawáli / y o to ie zábiiáli. O co ſię vſkarża támże Iuſtinus / do tego Ceſárzá piſząc.

Rok Páński 145. Teleſphorá 4. Antoniná 6.

> 1. *Válentinus heretyk.* Tert: cont: Valent. Iren: lib: 1. cap: 1. *Chriſtus niewźiął ćiáłá z niebá.*
>
> *Ołtarze nie zápuſczone w Rzymſkim kośćiele.*

NAſtał heretyk Válentinus z Egyptu Platonicki Philozoph: iż do Biſkupſtwá przyść nie mogł / do wielkich plotek y błędow ſię vdał. Náuczał iż ieſt bogow 30. y tylez żon ich. y w báśniách Owidiußá mowi Tertullian / przechodźił. Mienił iż ſię P. CHRISTVS nie národźił z Dźiewice / ále z niebá ćiáło wźiąwßy / przez nie iáko przez rynnę przeßedł. Vczniowie iego tákże ſię Gnoſtikámi zwáli / pełni łotroſtwá y ćieleſney wßeteczności. Milczenie chowáli y wßędźie ſię z ſwoim nabożeńſtwem kryli / y ołtarze ſwoie zaſłonámi zápußczáli / dla ſproſności ſwoich. y z tąd Rzymſki kośćioł ołtarzow ſwoich zákrywáć y zápußczáć niechćiał / áby ſię od ich náśládowánia y w tym oddalał. Mießkał Válentinus w Rzymie / y tám ludźie zwodźił.

Rok P. 146. Teleſ: 5. Anton: 7.

> 1. *Márcion heretyk.* Hæreſ: 42.
>
> *Małżeńſtwo potępiał Márcion.* Tert: de præſcript.

TEgoż wieku náſtał drugi bárzo ßkodliwy heretyk Márcion z Pontu: ktory / mowi Epiphánius / máiąc oycá Biſkupá y w czyſtośći mießkáiąc / iednę pánnę zwiodł y z nią vpadł. O co gdy był od oycá wyklęty: roſpáczywßy / iął ſię zá náukę potępionego Cerdoná. y chćiał vtwierdzáć náukę o dwu bogách / o złym y o dobrym: á iż zły Bog zakon ſtáry dał / á dobry / nowy zakon poſtáwił. Małżeńſtwo potępiał y zbáwienia małżonkom nie obiecował / á pánieńſką czyſtość chwalił / y ćiáło od złe° Bogá ſtworzone być twierdźił. y inych wiele błę-

dow pletliwych wymyślał / z tákim powodzeniem / iż ſie vczniowie iego nie tylko w Rzymie y we Włoſzech / ále w Egyptcie / Páleſtynie / Arábiey / w Syriey / w Cyprze / w Tebáidzie / w Perſyey rozmnożyli / mowi Epiphánius. Długo trwáło to kácerſtwo / nie iáko inne ktore rychło vpadáły / y wiele duſz zárazáło. Miał iákaś niewiáſtę Márcion / ktora chytro y gládko / zwłaſzczá zacne białegłowy / zwodziłá.

Vt ſupra.

Mowi Ieronym ś. nie było / práwi / herezyey / ktoraby z niewiáſty pomocy nie miáłá. Symon Magus miał Helenę / Nicolaus zá ſobą niewiáſty prowádził / Márcion niewiáſtę do Rzymu przeſłał / ktora mu drogę gotowáłá. Apelles miał Philumelę / Montanus Priſkę y Máximillę bogáte białegłowy / y przez nie błędy ſwe ſzerzył. Arrius pierwey śioſtrę Ceſárſką zwiodł. To Ieronym ś. A náſzych czáſow iáką pomoc máią kácerſtwá z Angielſkiey okrutnice / názbyt doznawamy.

2. *Niewiaſty do heresyy pomocne.* Aduerſus Pelagium.

Tego czáſu bárziey był kośćioł ſtrapiony kácerſtwy / á niżli męczeńſtwy. Iednák ſtał mocno. Kátholicy tym ſię imieniem Kátholickim ſzczycząc / Rzymſkim ſię kośćiołem wſpieráli / iáko Ireneus mowi. Mieli Pogánie wielką od wiáry CHRISTVSOWEY odrázę / zwłaſzczá o łotroſtwách onych heretykow Gnoſtikow wiedząc / ktore ſię wſzytkim Chrześćiánom przypiſowáły. Ztąd on Celſus ná Chrześćiány woła / złośći y ſproſnośći Gnoſtikow onych ná nie kłádąc. Lecz y z tych kácerſtw kośćioł Boży nieiáki brał pożytek / iáko mowi ś. Auguſtin / y przed nim Origenes y Láktáncius / iż ſię imi wiárá ś. wypolerowáłá / y Kátholicy mocnieyſzy zoſtawáli.

3. *Kośćioł ś. ſtrapiony heretykámi.* Lib: 3. cap: 3. *Zełżywość kośćiołá ś. od heretykow.* Serm: 98. de tempore. Orig: cont: Celſum lib: 3. Lactan: lib: 4. cap: vltimo.

Rok P. 150. Teleſ: 9. Anton: 11.

ROku tego Iuſtinus Philozoph zacny w náuce y wymowie / nápiſał obronę zá Chrześćiány / y podał piſmo ono Ceſárzowi Antoninowi y Senatowi Rzymſkiemu. w ktorym bárzo wolnym y beſpiecznym iezykiem żáluie ſię ná nie o nieznośne krzywdy Chrześćiáńſkie / iż ludźie niewinne y cnot wſzytkich pełne / o to ſámo iż ſą Chrześćiánie / bez żadnego grzechu y przewinienia ich zábijáią / y rozmáitemi á wymyślnymi mękámi gubią. Potwarzy ktore ná nie nieprzyiaćiele kłádli / prawdą iáſną zbija / iż bez Bogá nie ſą / ále iednemu prawdziwemu Bogu ſłużą: iż nic ná świećie nie miłuią / áni żadnego krolestwá ſwego ná ziemi nie czekáią / iedno niebieſkiego po śmierći / dla ktorego ták ochotnie ná śmierć idą. Coby być nie mogło / gdyby ſię w czym ná tym żywoćie świátá tego kocháli. Okázuie też prawdę náuki Chrześćiáńſkiey wielkimi y pewnemi wywody y z ſtrony krzyżá y męki zbáwićielá świátá. Wychwala przyſtoyne obyczáie vczniow tey prawdy / iáko życie ich ſpráwiedliwe ieſt / y bez przygány / iáka czyſtość / ćierpliwość y poſłuſzeńſtwo / y przeſtrzegánie pokoiu / y miłość ku nieprzyiaćiołom w Chrześćiániech / y wſzelka kárność kwitnie.

1. *Iuſtinus obrońcá wiáry piſániem.*

Cnoty Chrześćiáńſkie.

A o táiemnicách náſzych przenaświętſzych Sákrámentow / zwłaſzczá o Chrzćie y Eucháriſtiey / ſpráwuie ſię: ácz nierad pereł onych przed wieprze kłádźie / ktorych ſię niewiernym obiáwiáć ſtárſzy náſzy ſtrzegli. Iednák muſiał to vczynić / dla onych potwarzy / ktoremi ſzkárádźili Chrześćiány / iákoby ná ſwoich ofiárách dźiećiątko zábijáli / y ćiáło iego iedli / y nocne niepoczćiwe / zgáśiwſzy świece / ſchadzki mieli. Te potwarzy vroſły były z onych bezbożnych Gnoſtikow / iáko ſię wyżſzey rzekło. Albo y z tego / z ſtrony zábijánia dźiećiątká / iż Chrześćiánie mocno záwżdy wyznawáli / że ná Mſzey ś. y nabożeńſtwie ſwoim / ofiáruią práwe ćiáło y krew Páná náſzego / y onego ćiáłá pożywáią y piią krew iego. Co ſię bez nowey śmierći niewinnie dźiecie. A tu ieſt wielkie świádectwo przećiw dźiśieyſzym Sákrámen-

2. *Potwarzy o zábiiánie y iedzenia dźiećiątká.*

Ciáłá Chriſtuſowego pożywáią Chrześćiánie.

tarzom

tarzom y Kálwinistom/ ktorzy prawdziwemu y rzeczywistemu ciáłu Páńskie-
mu w Sákrámencie vwłoczą. Gdyż to ná on czás y Pogánie wiedzieli/ iż
Chrześciánie ciáłá y krwie ludzkiey pożywáli. ácz niewiedzieli/ iż to ciáło
iest Bogá prawego: y bez krwie rozlania y škody dáie sie wiernym niewido-
mie pod osobámi chlebá y winá. iáko ten s. męczennik Iustinus/ w tey obro-
nie swey wywodzi.

3. W ktorey iest sie czemu podziwić/ iáko wielkim á nieustrászonym sercem
y duchem męczeństwá prágnącym/ ná tego Cesárzá y Páná świátá wszytkie-
go woła. Miedzy innymi słowy ták mu mowi: [Boicie sie áby wszyscy lu-
dzie dobrymi y spráwiedliwymi nie byli/ á wybyście nie mieli kogo karáć. ká-
towskie to á nie dobrych pánow dzieło. Jesli v was wiecey waży zwyczay/
á niżli prawdá: czyńcie co możecie. Bo przełożeni gdy swoie mniemánie
nád prawdę przekłádáią/ tácy są iáko ná puszczy rozboynicy. Lecz o was
ktorzy zá philozophią y pobożnością iść chcecie/ tego nie rozumiemy. Jesli
to co przekłádam/ mniemácie iż sie zgadza z rozumem y prawdą: poważay-
cie to. á iesli to zá báśni máćie/ pogárdzaycie iáko szaleństwem/ á ná głowy
násze/ ktorzy sie nic złego nie dopuszczamy/ iáko przeciw nieprzyiacielom/
wyroki czyńcie. Jednák to wam opowiádamy/ iż przyszłego sądu Bożego
nic vydziecie/ iesli w tey złości trwáć będziecie. My wołáć będziem: Dziey
sie to co sie Bogu vpodobáło/ y iemu iest miło.]

Smiáłe słowá s. Iustiná na Cesárza.

Rozboynicy źli krolowie.

4. To pisząc/ położył ná końcu wyrok przodká ábo oycá iego/ ktory go zá sy-
ná wziął/ Hádriáná Cesárzá/ zá Chrześciány do Minucyusá Fundaná/ kto-
rym zákazał potwárzáć Chrześciány/ á dla sámego tego imieniá/ bez dowo-
du iákiey złości/ onych nie potępiáć.

5. Co Iustinus tym pisániem y mową swoią spráwił/ nic ták iásno sie po-
kázáć nie może. Bo áż po trzech lećiech potym ten Antoninus/ wyrok swoy
dał zá Chrześciány/ áby ich zániechano/ á o wiárę w CHRISTVSA nie zá-
bijano/ iáko sie niżey przypomni. Zábijano ich tym czásem bárzo wiele/ iáko
tenże Iustinus ná innym mieyscu pisze/ iż bez liczby y po wszytkim świecie
mordy niewinnych sług Bożych były: á im ich wiecey gubiono/ tym sie ich/
powiáda/ wiecey rozmnażáło/ iáko gdy winne rószczki vcináią/ á ná inne
mieyscá do wzrostu rozsadzáią. Gdyż lud swoy P. Bog y zbáwiciel nász iáko
winnicę y iey rószczki wszczepił.

Dialog: cum Triphone.

Rok P. 154. Higiná 1. Anton: 15.

1. Telesphorus Papież vmęczony dla CHRISTVSA. Siedział ná
stolicy Apostolskiey lat 11. miesiecy 9. Pisze Eusebius o nim/ iż
post śiedm niedziel przed Wielkánocą vstáwił. Nie iżby pocza-
tkiem iego vstáwá tego postu byłá: bo od Apostołow idzie: ále
iż go on pismem y swoim roskazániem wznowił. We Mszy roská-
zał áby pienie Anyelskie mowiono: Chwałá ná wysokości Bogu. Poświe-
cił 13. Biskupow/ ktorzy sie do rozmáitych krolestw posyłáli. Bo nietylko
miásto Rzymskie/ ále y o wszytek świát Biskupi Rzymscy stáránie mieli. Ná
mieysce iego nástąpił Iginus Greczyn z Philozophow Atheńczyk.

Iren: lib: 3. cap: 3. In Chronico.

Telesphorus Papież vmęczony. Nástąpił Iginus.

2. Wiele w tym czásie Biskupow y kápłanow/ y innych Chrześcian po-
mordowano. W Rzymie Biskup Alexánder niewiedzą ktorego miástá: w
Spolecie Poncianus/ zábići/ y innych ná wschod słońcá bárzo wiele/ o kto-
rych po więtszey częśći wiádomości nie mamy/ iáka ich liczbá byłá.

Męczennicy. Martyrol.

3. Tey krwie P. Bog sie mszcząc/ Rzymskie páństwo srodze karáć tego ro-
ku począł/ głodem y trzesieniem ziemie/ ktorym wiele miast obálone są/ y
ogień w Rzymie 340. insuł ábo domow popalił/ y Tyber wylewániem swo-
im wiele

Głod y ziemie trzesienie. Iulius Capitolinus in Antonino.

im wiele ſzkody poczynił. Czym ſie Antoninus Ceſarz przeſtraſzony vpámietał/ y tego roku dał o Chrześciány wyrok / w ktorym ſa one ſłowá / vważenia godne: Bárzo ſie przykrzyćie / práwi / piſzac do ſwoich poddánych Pogáńſkich/ tym ludziom/ to ieſt/ Chrześciánom / mowiac ná nie iż o bogi nic nie dbáia: ále tym ich wiáre ktora máia potwierdzaćie. Bo gdy ie obwiniaćie/ oni rádzi o Bogá ſwego vmieráia/ y wiecey tym wygrawáia/ niżli gdyby czynili co wy każećie. O trześieniu ziemie/ ktore było ábo ieſt/ nie prozno was vpomnie: iż gdy to ieſt/ wy ſie boićie y przygody wáſze ná nie ſkládaćie: á oni gdy ſie co tákiego dzieie/ mocniey Bogu ſwemu vfáia. Wy Bogá w tych przypadkách zápominaćie/ y ſłużby mu ktora iemu ſámemu przyſtoi nie oddáiećie: á te/ ktorzy mu ia oddáia y Bogá czcza zábiiaćie. O te wſzyſtkie vkrzywdzone wiele ſtároſt náſzych y do ś. oycá náſzego liſty piſáli. Ná ktore on odpiſał/ ábyśćie im trudnośći nie zádawáli/ chybáby co przećiw páńſtwu Rzymſkiemu czynić chćieli. y do mnie w ich ſpráwie wiele ich piſáło/ ktorym wedle zdánia y woley oycá mego tákam też odpowiedź dał. A ták ktoby Chrześciániná o to iż Chrześciáninem ieſt/ chćiał gábáć ábo potwarzáć/ on ná ktorego záluia/ choćby Chrześciáninem był/ niech wolen zoſtánie/ á ten co go obwiniał/niech gárdłem karány bedźie.] Ten dekret Iuſtinus w kśiegi ſwoie włożył/ w ktorym ieſt wielkie świádectwo od tákiego pogáńſkiego y niewiernego páná/ o niewinnośći świetych Bożych/ y o mocy Bożey w nich/ ktora świát y wſzytkie poſtráchy y meki iego zwyćiezáli.

Ceſarz Antoninus przeſtał zabiiáć Chrześćian.

Chrześćian wychwalenie.

Dekret záChrześćiany.
Iuſtin: in Apolog: ad Anton.

Ztad ſie też pokázuie/ iż Pogánie/ co iedno ná ſie przygod poſpolitych miewáli/ Chrześciány w nich potwarzáli/ y dla tego zábiiáli ie mowiac: iż dla wáſzego odſtepſtwá/ y wzgárdy ku bogom/ to nas potyka. Iáko o tym dáie znáć Tertullianus. Z czego ſie domyślić łácno/ iákim iádem y potwarza/ niewinni Chrześciánie/ vćiśnieni od pogáńſtwá zoſtawáli. Máiac troche pokoiu kośćioł Boży/ od heretykow zás niemáło niepokoiu záżył.

4. *Przygody złe ſwoie Pogánie na Chrześciány kládli.*
Euſeb: lib: 4. cap: 12.
Tert: in Apolog: cap: 40.

Rok P. 155. Higiná 2. Antoniná 16.

VAlentinus y Cerdon przyſzli do Rzymu/ y tám Chrześciány Kátholiki ácz kryiomie/ ná ſtolice ſie Apoſtolſka ogladáiac/ pſowáli. Válentinus długo w Rzymie/ iáko piſze Ireneus z Egyptu przyſzedſzy/ przemieſzkał/ ále z łáſki Bożey ſzkody onemu kośćiołowi nic vczynił. A Cerdon kilákroć błedy ſwoie támże odwoływał/ y ſpowiedź iáwnie w kośćiele czynił/ y zás od wiáry ś. odpadał/ y troche do śiebie ludzi/ iáko plew lekkich/ iáko y ſam był/ przygárnał.

1. *Niepokoy od heretykow.*
Iren: lib: 3. cap: 4.
Euſeb: lib: 4. cap: 10.

Rok Páński 158. Piuſa 1. Antoniná 19.

HIginius tákże/iáko inni przodkowie iego/ ná meczeńſtwie dokonał. Siedział lat 4. Náſtał po nim Pius z Aquileiey Włoch.

1. *Higinius Papież vmeczony. Náſtapił Pius.*

Rok Páński 159. Piuſá 2. Antoniná 20.

PIus wyrokiem ſwoim poſtánowił/ áby Wielkanoc nie z Zydy 14. dniá mieśiacá/ále w Niedziele po tym dniu idaca/wierni świećili. Co ieſzcze od Apoſtołow poſzło / iáko piſze Ignácius. Było wiele wſchodnych kośćiołow/ktore z Zydámi świećiły ten dźień/ ſzczycac ſie niepewnym podániem ś. Janá. Czego potym odſtapić muſieli.

1. *Dzień Wielkiey nocy.*
Euſeb: in Chron.
Ign: Epiſt: 8.

Brát tego Piuſá Hermes niéiáki piſał kśiegi/ w ktorych powiáda/ iż do niego w poſtáwie páſterſkiey przyſzedł Anyoł/ y roſkazał/ áby w Niedziele Wielkanoc świecono. Te kśiegi iego zwano Paſtor, ktore Grekowie wielce

2. *Hermes ma obiáwienie o Wielkiey nocy.*
Paſtor kśiegi.

ſobie

Athan: de incarnat: verbi
Orig: in epist: ad Rom: cap: 10.
Iren: apud Euseb: lib: 3. cap: 3.

sobie ważyli/ále Láciński kościoł nie miał ich zá tákie z ktorychby sie wiárá ś. wspieráć miáłá/iákie są owe Kánoniczne w Bibliey: iedno iż sie z pożytkiem w kościele czytáć mogły. Acz drudzy mniemáią/ iż inszy był Hermes stárszy/ ieszcze zá Clemensá/ktorego księgi Pastor názwáne/ wielom sie podobáły/iáko nápisał Ireneus/ drugim też nie bárzo.

Rok Páński 161. Piusá 4. Antoniná Piusá 22.

1. *Cudzołostwo.* Aug: de adulter: coniug: lib: 2. ca: 8.

CEsarz Antoninus/iáko mowi ś. Augustyn/ dał vstáwę táką: áby o cudzołostwo żony táki mąż obwiniáć nie mogł/ ktory też sam zcudzołożył. Niesłuszna rzecz/ práwi/ áby sie v żony czystości ten vpominał/ktory iey sam nie dochował. Tákie práwo chwali ś. Augustyn/y inni. Wiele y innych rzeczy w tym Cesárzu iáko dobrym y spráwiedliwym wychwaláią. Dla ktorego cnot wielkich/narody niektore dáleko odległe/ bez woyny y mieczá w moc sie iemu poddawáły/ iáko Báktri/ Hirkáni/ Indy. Co pisze Aurelius Victor.

In Antonino.

Rok Páński 162. Piusá 5. Antoniná 23.

1.

ZA tego Papieżá Piusá/ Nowatus bogáty y zacny Rzymiánin z brátem swoim rodzonym Tymotheuszem(byli to synowie Pudensá onego Senatorá Rzymskiego/ v ktorego gospodę miał Piotr ś. á bráciá rodzeni Pudenciany y Práxedy) oddáli máiętność swoię ná kościoł do rąk Papieżá/ y dom wielki zwány Thermæ Nouati, ktory ná kościoł obrocony iest/ y zwał sie Titulus Pastoris, w czym nawięcey ś. Práxedá pánná służyłá. Ten kościoł czásow nászych stárością vpádły náprawiony iest/od Henriká Cáietaná Cámerarzá kościołá Rzymskiego.

Rok P. 163. Piusá 6. Anton: 24.

1. *Antoniná Cesárzá śmierć.*

ANtoninus Cesarz Pius názwány/vmárł w dobrey stárości/ máiąc lat 74. ná páństwie 22. ábo więcey. Nád inne wszytkie Cesárze/ ktorzy przed nim byli/ w tym sławę ma/ iż sie krwią sąsiad swoich nie pomázał/ y z strony swey/nieprzyiacielskiey krwie nie przelewał. Acz zá iego pánowánia wiele sie Chrześciáńskiey rozlało/ choć sam ná nic wyroku nie dawał: vrzędom iednák swoim wedle stárych praw przodkow swoich/ zábiiáć y męczyć Chrześciány dopuszczał. Nástąpili po nim dwá Cesárze/ Marcus Aurelius y Lucius Verus, ktorzy sie też Antoninámi zwáli. Kazałie był Adrian Antoninowi zá syny wziąć. Był Aurelius syn brátá żony Adrianowey/ iednák Aurelius był iáko ociec Verusá/ przed nim mieysce máiąc zá dekretem Senatu/ zá ktorego też corkę swoię Lucillę poslubił. Ale nim mu ią oddał/ná woynę go trudną przeciw Pártom wypráwił. Bo máło przedtym Pártowie woysko Rzymskie pod Sewerianem/ srodze byli pobili. Wieszczkowie zwiedli byli Sewerianá/ ktorzy mu o pewnym wygrániu od Dyabłow prorokowáli/ y bespiecznym go vczynili.

Marcus y Lucius *nastąpili na páństwo.*
Iulius Capitolin: in Pio.
Wieszczkowie Pogáńscy.

2. Surius ex Metaphr: in actis Abertij. 14. Maij. Tomo 3. *Lucillá corká Cesárska opętana.*

Gdy sie Lucius Verus ná oney woynie kilá lat bawił/ zmowił sie przez listy z Aureliuszem Cesárzem/ áby do Ephezu oná iego oblubienicá Lucillá záwieziona/ y tám iemu w kościele Diány do małżeństwá od sámego oycá/ ktory ią tám záwieść miał/ oddána byłá. Lecz gdy sie ná to zmawiáią/ pánná oná máiąc iuż lat szesnaście záchorzáłá/ y opętána od czártá zostawszy/ wielce oycá y dom iego zásmuciłá. Zbierał ze wszytkiego páństwá lekárze y z Etruriey wieszczki smutny ociec/ ále nic pomoc nie mogło/ áż sam

czárt z roſkazánia Boſkiego / wołáć w oney pánnie począł: Nie wypędźi mię od niey nikt / iedno Biſkup Hierápolſki / z ktorym miał iákąś wielką nieprzyiaźn. Co vſłyßawßy Ceſarz Aurelius / piſał liſt do ſtároſty Euxemianá Popliáná / w te słowá: Oznaymiono mocy náßey / o nieiákim Aberciuśie Biſkupie Hierápolſkim w tym twoim ſtároſtwie / iż ták nabożny ieſt w wierze Chrześćiáńſkiey / iż leczyć opętáne od czártá y inne niemocy może. My go potrzebuiąc / Váleriußá y Báſſyaná vrzędniki náße nátośmy poſłáli / áby go do nas z wielką czćią y pośánowániem przywiedli. á ták roſkázuiem zacności twey / ábyś go ná to námowił / żeby z ochotnym ſercem do nas przyiáchał / zá co v nas niemáłą pochwałę mieć będźieß. Poty ten liſt.

Abercius Biſkup Hierapolſki od Ceſárzá do opętáney corki przyzwány.

A ták Abercius do Rzymu záwieźiony ieſt / y wnet onę pánnę od dyabłá wybáwił. Z czego ſię wielce Aureliuß y z żoną ſwoią Fauſtiną ráduiąc: wßyſtko Abercyußowi hoynie dał o co prośił. A prośił áby vbogim w Jerápolu (bo miáſto wßyſtko było Chrześćiáńſkie) trzy tyśiące korcy pßenice zá doroczny dochod nádał / á ćieplice ktore ſię tám były vkazáły / pobudowáć roſkazał. Co z wielką ochotą Ceſarz vczynił / y ná to mu przywiley nápiſáć roſkazał. Dźiwna rzecz / iż prz[illegible] wßyſtkie ktore potym były prześládowánia ná kośćioł Boży bárzo wielkie / nigdy Jerápolis onego dochodu nie vtráćiłá / á onę pßenice w tey liczbie áż do Juliáná ápoſtáty / ktory on przywiley zepſował / z dochodow Ceſárſtwá odbieráli. 3.

Abercius czártá wygnał, y zbożá wiele ná vbogię vprośił.

O tey hiſtoriey Piſárze Pogáńſcy / iáko nieprzyiaćiele zámilczeli. ieden ſię tylo trochę wydał / gdy ták nápiſał. [dla tego małżeńſkiego złączenia (Lucille z Veruſem) dźieći y dźieweczki nowych ludźi do nádánia y bránia pßenice przypiſáć roſkazáli.] To ieſt / oni dwá Ceſárze. Gdźie ludźie nowe zowie Chrześćiány / ktorzy wiárę nową wnośili: á dźieći y dźieweczki między vbogie policza. Oſtátek tey powieśći z Metáphráſtá ſię dołożyło. Piße Tertullianus / iż między Pogány bárzo wiele opętánych ná on czás bywáło / z ktoremi do Chrześćiáńſkiey pomocy bieżeli / á innego lekárſtwá ná to mieć nie mogli / choć ſámi w niewiernośći y ślepoćie zoſtawáli. 4.

Iulius Capitolinus in Aurelio.

Apolog: cap: 37.

Opętánych kupámi było miedzy Pogány ná on czás.

Rok P. 164. Piuſá 7. Aur: y Ver: 2.

TEn Márcus Aurelius / ácz był bárzo łáſkáwy / y Philoſophem ſię Stoikiem zwáć nie ſromał / y nigdy krwie niewinney nie prágnął / y złoczyńce lżey niżli práwá każą karał: iednák Chrześćiány zábijał / nie ták z iáwnego wyroku ſwego / iáko z liſtow poiedynkowych / żáłuiąc nięczći bogow ſwoich / ktora vſtáwicznie więtßa náſtępowáłá / gdy ſię znáiomość Bogá iednego ßerzyłá. Stároſtowie też iego onego ſię nie dokłádáiąc / á ſwemu drudzy łákomſtwu y odźieránia potwarzonych ſłużąc / wiele mordow nád wiernymi czynili. Do tego Philoſophowie w ktorych ſię Aurelius Ceſarz bárzo kochał / y wiele ich do Rzymu náprowádźił; dźiwnie beſpieczne ná Chrześćiány gęby otwarzáli / ſrogiemi ie potwarzámi do vrzędow y poſpolſtwá odnoßąc. Miedzy ktorymi był Creſcens nieiáki Cynik iádowity / y w złośćiách á ßkárádośćiách ćieleſnych pokryty. Z tym ſię częſto Juſtinus męczennik vganiał / y ná iáwne go rozmowy wzywáiąc / onego poſromocał / iáko nieumieiętnego potwarcę / y piſmem go ſwoim zrażał / y o męczeńſtwie ſwoim od niego ábo kogo innego prorokował. 1.

Márcus Aurelius zábijał Chrześćiány.

Euſeb: lib: 5. cap: 1.

Philoſophow iad ná Chrześćiány.

Euſeb: lib: 4. cap: 15.

Nápiſał y wtorą obronę wiáry ś. do obu Ceſárzow / Márká Aureliußá y Lucyußá Verá / y do Senatu / vkázuiąc wielkie krzywdy y nieznośne mordy Chrześćian / od złych ſędźiow / nád zákazánia ſámych Ceſárzow. Mie- 2.

Drugie piſánie Iuſtiná zá Chrześćiány.

O żenie Chrześciánce z pogánimem meżem. Iuſtinus Apolog: 2. Ptolomeus y Lucius męczennicy

dzy inymi to przekłada: iáko iedná niewiáſtá Chrześciánká/ máiąc meżá pogániná/ małżeńſtwá ſproſnie y przećiw przyrodzeniu vżywáiącego/ chćiáłá go do przyſtoyney małżeńſkiey czyſtośći przywodźić. Czego gdy doyść nie mogłá: poßłá od niego/ ná grzech ſię on ſproſny przyzwolenia ſtrzegąc. Mąż on nieucżćiwy ná iey ſię mśćić/ rzucił ſię ná Ptolomeuſá niejákiego z wiáry Chrześćiáńſkiey/ y do ſędziego Vrbicyná pozwał go. przed ktorym nic mu ták złego zádáć nie mogąc/ prośił áby go tylo pytał ieſli ieſt Chrześćiáninem. On ſię wyznał/ y o to ná śmierć ſędźia go ſkazał. w tym ieden Chrześćiánin Lucius záwołał ná ſędźiego: Dla czego táki nań wyrok czyniß/ gdyż ſię żadna złość y wyſtępek iego nie pomienił? Wierz mi Vrbicy iż to Ceſárzowi y Senatowi nie miło będźie. A Vrbicius rzekł: áboś y ty táki? Odpowie Lucius: Chrześćiánin ieſtem. y dla tego ſámego ſłowá obu ná śmierć ſkazał. Rzekł te ſłowá Lucius: y zá toć dźiekuie. Bo nie tylo od okrutnych pánow wybáwion/ ále y do łáſkáwego kroláBogá mego y Oycá wprowádzony przez tę śmierć będę.

3. Pácholąt y ſług pomęczenie.

Tám ſię żáłuiąc/ Juſtinus powiáda/ iáko ſię ſędźiowie nieſpráwiedliwi/ chcąc one falße ktore poſpolſtwo ná Chrześćiány kłádło/ iákoby ſpolné żony mieli/ y mięſá ludzkiego pożywáli/ potwierdzáć: pomęczyli wiele pácholąt niewinnych y ſług Chrześćiáńſkich/ chcąc áby to czego nie było/ ná pány ſwe powiádáli. y woła ná nie mowiąc: Co ſámi iáwnie czynićie tákie ſproſnośći ćieleſne/ ktore wam wáßy bogowie rádzą y dopußczáią/ ná te kłádźiećie/ ná ktore námnieyße podeyrzenie o to być nie może. Nákoniec prośi áby ono iego piſánie/ Senat ogłośić/ y miedzy ludźie podáć dopuśćił/ áby ſię o prawdźie dowiádowáli/ći ktorzy miłuią prawdę. Lecz teo nie vprośił. y owßem iego onto piſánie zá zámießkę Rzeczypoſpolitey oſádzono/ iáko piße Cápitolinus. y rychło potym ten Juſtinus poimány y vmęczony ieſt/ iáko ſię w tym roku idącym położy.

In Marco Aurelio.

4. Práxeda pánná.

W ten czás Práxedá pánná/ w Rzymie w domu ſwoim wiele Chrześćian/ ktore do báłwochwálſtwá włoczono/ záchowywáłá y karmiłá. O czym gdy ſię Ceſarz dowiedźiał/ iż tám ſchadzki máią: przez ſądu wßyſtkie pozábiiáć kazał. Czym Práxedis bárzo záſmucona prośiłá P. Bogá/ áby iey koniec żywotá tego poſłał. y vprośiłá. Bo trzydźieſtego dniá y czwártego/ po nich drogi tey dokonáłá. ktorą ia Páſtor/ powiáda/ pogrzebłem wedle oycá iey Pudenſá ná cmyntarzu Pryſcille/ ná drodze Sáláriyſkiey/ gdźie kwitną modlitwy Swiętych.

Liber Paſtoris.

Rok P. 165. Piuſá 8. Aureliuſzá 3.

1. Juſtiná Philoſophá męczeńſtwo. Epiph: hæreſ: 46. Metaphr: 1. Iunij. Euſeb: lib: 4. cap: 17.

Vſtinus tego roku zá odnieśieniem oneg Creſcenſá Cyniká/ od ſędźiego Ruſtiká w Rzymie vmęczony y zábity ieſt/ z inemi vczniámi ſwemi/ ktorzy CHRISTVSA wyználi/ y odſtąpić go dla zdrowia doczeſnego niechćieli. Zwano ie Cáriton/ Cárityná/ Ewelpiſtus/ Hieráx/ Peon/ Válerianus ábo Liberianus. ktore vbiczowawßy z Juſtinem pośćináć Ruſtikus roſkazał. Wylicza Euſebius wiele kśiąg iego piſánych ná vmocnienie wiáry/ ktorych máło co zoſtáło. Miał vczniá Juſtinus Táciáná niejákiego z Aſſyryey/ ktory dźiwnie vczone kśięgi przećiw Grekom y Pogánom/ broniąc wiáry Chrześćiáńſkiey/ nápiſał. Ten potym/ gdy miſtrz iego Juſtinus dokonał/ vpadł w kácerſtwo ktore zwano Enkrátytow/ iáko ſię niżey wſpomni.

Táciánus vczeń Juſtinow. Euſeb: lib: 4. ca: 15.

Rok Páński 166. Piusá 9. Aureliuszá 4.

WIus Papież list pisząc do Justá Biskupá Wienteńskieg/ oznáymuie męczeństwo ś. Tymotheuszá y Márká. Był to ten Tymotheusz/ iáko sie wyższey námieniło/ syn Pudensá Senatorá/ y brát Pudenciány y Práxedy/ ktory do tego wieku dotrwał. Bo y Policárpus tákże stáry ieszcze żył/ y on heretyk Cherintus ktorego w liście tym zowie Primárchą/ to iest/ pierwszym Rotmistrzem Dyabelskim/ ieszcze ludzi zwodził. Pisał y drugi list do tegoż Justá/ w ktorym są te słowá: [Miey pieczą o ciáłách ś. męczennikow/ iáko o członkách Chrystusowych/ iáko Apostołowie vczynili Stephanowi. náwiedzay więźnie/ áby ktory w wierze nie oziąbł. Kápłani y Diákoni niech cię czczą/ nie iáko stárszego/ ále iáko sługę Chrystusowego/ á lud wszytek niech sie twoią świętobliwością pokrywa.] Támże oznáymuie o prędkim dokonániu swoim/ wedle obiáwienia Páńskie°.

1. Tymotheusz syn Pudensá Senatorá.

Rok P. 167. Piusá 10. Aurel: 5.

WIus Papież tego roku męczeńską koronę wziął: śiedział lat dziewięć/ miesięcy sześć. Nástąpił Anicetus Sirus. Zá iego biskupstwá do Rzymu przyszli oni złośliwi y sprosni Gnosticy/ ktorzy sie czyniąc Chrześciány/ wielką sromotę y podeyrzenie práwym Chrześciánom czynili. Byłá miedzy nimi iákaś niewiástá chytra y niecnot pełna Márcelliná/ ktora wiele prostych zwodziłá/ iáko Ireneus nápisał. W ten czás y on kácermistrz niezbożny Márcion z Pontu do Rzymu też przyszedł. y Valentinus drugi kácermistrz był tákże w Rzymie/ mowi Ireneus. Ci dwá Márcion y Válentinus táili swoich błędow przed Rzymskimi Chrześciány/ z ktorymi społeczność mieć chćieli: ále poznáni są y wyrzuceni z kościołá Bożego. Márcion dał był pięć tysięcy złotych w Rzymie ná kościoł: ále gdy był odrzucony/ one mu pieniądze wrocone są. To mowi Tertul. Tego czásu ś. Policárpus do Rzymu też przybył ze Smyrny/ gdźie sie z Márcionem potkawszy/ gdy rzekł do niego on heretyk: Znay nas prosze cię: á on odpowiedział/ znam cię pierworodnym szátáńskim.

1. Pius Papież vmęczony. Nástąpił Anicetus. Gnosticy do Rzymu przyszli. Iren: lib: 1. ca: 24. Tert: adu: Marcionem lib: 3. Iren: lib: 3. cap: 4. *Pieniądze ná kościoł.* De præscript. Euseb: lib: 4. ca: 13. *Witánie z heretykiem ś. Policárpá.*

Policárpus przyięty w miłości od Anicetá Papieżá w Rzymie/ wiele wiernych od kácerstw onych wybáwił y obronił/ vkázuiąc Apostolską práwą náukę. Przyszćia swego do Rzymu tę przyczynę miał/ áby był mogł pogodźić kościoły wschodne z zachodnemi o dzień świecenia Wielkieynocy. Bo wschodni z Zydy ią święcili. A niemogło być ná ten czás inne porownánie iedno to: áby w miłości y iedności wiáry wszyscy zostáiąc/ káżdy wedle swego zwyczáiu Wielkanoc święćił. A ták y święci Apostołowie choć w Niedzielę święćić Wielkanoc postánowili/ inym po Zydowsku święcącym zá złe nie mieli/ ále ie znośili/ zwłaszczá te ktorzy z Zydow pochodźili; ktorych obyczáiu potomkowie odstąpić niechćieli.

2. Policárpus co czynił w Rzymie. Euseb: lib: 4. ca: 13. *Wielkieynocy święcenie.*

Tego czásu żył Egesippus w Rzymie/ ktory pisániem swoim bárzo mocno prawdy ś. wiáry podpárł. Ten nápisał historiey/ mowi ś. Jeronym/ od męki Páńskiey áż do swoich wiekow pięciory księgi. Inszy był Egesippus ktory pisał o zburzeniu Jeruzálem/ ktory żył po Constántinie wielkim.

3. Egesippowie dwá. Euseb: lib: 4.

Rok Páński 168. Anicetá 2. Aureliuszá 6.

M. Aurelius z L. Verusem towárzyszem swoim/ obá ná páństwie Rzymskim siedząc/ Párthy przez pięć lat zwoiowáli/ y w Rzymie z tego triumph czynili/ á znowu sie ná woynę z Márkomany gotowáli.

1. Capitolinus in Marco.

Rok Páński 169. Anicetá 3. Aureliuszá 7.

1. *Policárpus spalony.* Euseb: lib: 4. cap: 15. 26. Ianuarij.

NA woynie chcąc mieć lepsze powodzenie/ Bogi swoie krwią Chrześciáńską Cesárzowie błagáli/ máiąc od onych czártow nieprzyiaciol ludzkich potuchę/ gdyby Chrześciány zábiiáli. Przetoż y tego roku cięższe prześládowánie powstáło. W ktorym też miedzy inemi/ święty stárzec Policárpus Smyrneński Biskup spalony iest/ y inni vczniowie iego. O czym w żywocie iego czytay list duchowieństwá Smyrneńskiego. Zacny to y wielki był człowiek/ ktory Janá Ewángelistę widział. Vczniem iego był Ireneus Lugduński Biskup/ y inni.

Rok P. 170. Anicetá 4. Aurel: 8.

1. *Złe powietrze po Rzymskim páństwie.* Capitol: in Marco.

Gálenus lekarz. In vita Galeni & de morbis vulg.

LEcz ono okrucieństwo/ ktorym ći dwá Cesárze woienne sobie v bogow swoich szátánow szczęście iednáli/ w wielkie sie im nieszczęście obrociło. Przepuścił P. Bog ták wielki mor y złe powietrze ná wszytko Rzymskie páństwo/ iż y do woyská ludzi mieć nie mogli/ á niewolniki nád zwyczay bráć zá żołnierze y inne ludzie nikczemne musieli/ ktore Voluntáriuszámi zwáli. Nákoniec y rozboyniki żołnierzmi poczynili. O tym powietrzu pisał Gálenus on sławny lekarz/ ktory też dla niego z Rzymu vciekał/ y zwał ie bárzo wielkie y długie/ y tákiemu podobne/ o ktorym Tucidides pisał. Wiele w tym powietrzu wielkich pánow pomárło/ y syn Cesárski siedmioletni wrzod pod vchem máiąc/ vmárł.

2. *Męczenia y potwarzy ná Chrześciány.* Apolog: cap: 40.

Cypr: aduer: Demetrianum. De Ciuit.

Ono zá krew niewinną Chrześciáńską od Bogá karánie/ Pogánie Chrześciánom/ iákoby tego złego dla wzgárdy bogow przyczyną byli przypisowáli/ y tym ie wiecey mordowáli. O czym ták mowi Tertullian: Wołáią/ práwi/ ná krew niewinnych/ nienawiść swoie oną prozną przyczyną pokrywáiąc/ iákoby wszytkie pospolite klęski y przypadki z Chrześcian pochodziły. Jeśli Tyber wylał/ ieśli Nylus pol nie polał/ ieśli niebo stánęło/ ziemiá sie trzęsłá/ ieśli głod y powietrze: wnet Chrześciány do lwow miotáią.] Co y ten Tertullian mądrze zbiia pisániem swoim/ y Cyprian ś. y po nich iuż zá Chrześciáństwá Arnobius y Orosius y Augustyn ś.

Rok P. 171. Anicetá 5. Aureli: 9.

3. *Verus Cesarz vmarł w drodze.*

Gálenus niechćiał ná woynę.

GDy społem obádwá Cesárze ná onę woynę iácháli/ Lucius Verus ieden z nich/ wracáiąc sie do Rzymu/ ná drodze ápoplexią vmárł. Dla pogrzebu iego y drugi sie Cesarz Aurelius do Rzymu wrocił/ y miedzy go bogi poczytał/ y rychło do woyská zás pobieżał. Roskazał był Gálenowi onemu Lekárzowi/ áby z nim iáchał: ále mu sie wyprosił/ iáko sam pisze/ iż mu w Rzymie zostáć dopuścił/ y on czás ná pisániu o náukách lekárskich strawił.

4. *Gerwásius y Protásius vmęczeni.* 19. Iunij.

Szálbierstwo Pogáńskie.

Lucianus in Pseudomante.

Tegoż czásu vmęczeni są Gerwásius y Protásius/ o ktorych/ náyduiąc ciáłá ich/ nápisał Ambrosius ś. iáko iest w żywocie ich. Gdy tákże Astásius dyabłow sie o powodzeniu woyny oney rádził: chćieli tego czárći/ áby pierwey zámordowáł dwu zacnych Chrześcian bráćią rodzoną/ ábo ie do bluźnienia CHRISTVSA przywiodł/ ieśliby szczęście ná woynie mieć chćiał. Ták zwiedziony był y sam Cesarz Aurelius od nieiákiego szálbierzá Alexándrá/ ktory sie mienił mieć widzenie od Esculápiuszá bogá ich/ y tákie od niego/ iáko pisze Lucianus/ odkazánie miał: Niech/ práwi/ do Dunáiu rzeki parę lwow z rozmáitemi woniámi y czárowániem pusczą y one przepłáwią/ tedy będzie zwyćięstwo. Co gdy Aureliusz vczynił/ á lwi ná stronę nieprzyiaćielską

przepłyneli/ oracze mniemáiąc że są wilcy ábo psi/ kiymi ie rozegnáli: á woyská Rzymskie porażone są/ ták iż 20. tysiecy pobitych było. Ták P. Bog karał y vpominał tego krwie Chrześciáńskiey rozlewce/ ták mu zdráde bogow y szátánow iego vkázował. y by byli nie Chrześciánie/ ktorych wiele miał w woysku swoiey/ iáko sie niżey powie/ y samby tám był ná tey woynie zginął.

Co sie tego Luciáná dotycze/ żył tego wieku/ y o tym czásie vmárł. o ktorym ták nápisał Suidas: Lucianus Sámosáteński bluźniercá y złorzecznik nieszczęśliwy y niezbożny/ ktory Pismo ś. w swoich Diálogách y Boskie słowá zá śmiech sobie ma/ żył zá Tráiáná y przed nim był. Ná początku był káznodzieią w Antiochiey. co gdy mu sie nie powiodło/ do pisánia sie vdał y bárzo wiele pisał. W żywocie Pielgrzymá/ przymawia Chrześciáństwu y sámemu CHRISTVSOWI łáie/ złośliwy człowiek. Powiádáią iż go psi roztárgáli dla tego/ iż iad szalony swoy ná prawdę wypuszczał: przeto szaleństwu swemu táką miał zapłátę/ y z szátány ná drugim świecie w ogniu dziedzictwo.] Poty Suidas. A iż mowi że był káznodzieią: wielkie podobieństwo iż był pierwey Chrześciáninem. Bo w swym pisániu wiele táiemnic nászych świádomym sie być pokázuie. Niewymowną szkodę Apostátowie kościołowi Bożemu czynią/ czegośmy y wiekow nászych doználi. 5. *Lucianus co zacz był on szyderz.*

Rok P. 172. Anicetá 6. Aurel: 10.

MEliton Biskup Sárdeński z Azyey/ pisał vczoną y gorącą/ y poważną bárzo obronę zá Chrześciány do Cesárzá Aureliuszá: żáluie sie iż tákiego okrucieństwá ná Chrześciány dopuszcza. część iego słow położył Eusebius/ ktore są tákie: Już teraz/ práwi/ (czego nigdy nie było) wszytek rodzay pobożnych ludzi/ ktorzy sie ná służbę Bożą vprzeymie vdáli/ vciśniony y prześládowániem nowymi wyrokámi po wszytkiey Azyey vtrapiony iest. Bo niewstydliwi y vporni potwarce/ ktorzy cudzych dobr prágną/ máiąc z tych wyrokow przyczynę/ iáwnie w nocy y wednie krádną/ y odzieráią tych ktorzy im żadney krzywdy nie vczynili. Jesli sie to z twego roskazánia dzieie/ (bo spráwiedliwy krol nie ma nic niespráwiedliwego stánowić) niech to ták będzie dobrze. My tákiey śmierći zapłátę rádzi ćierpiem. Jednák tę prośbę do ćiebie Cesárzá przynosim/ ábyś sam w to weyzrzał/ á spráwiedliwie osądził/ ieslismy śmierć ábo wolność zásłużyli. A iesli tá rádá y ten nowy dekret okrom twoiey wiádomośći y zwierzchnośći ná nas wychodzi/ iákiby y ná dźikie y nieprzyiaćielskie ludźie wychodźić nie miał: tym ćię wiecey prośim/ áby nas tákim rozboiem łupić nie dopuśćił. Pomni ná przodki twoie y ná dźiádá twego Hádriáná/ ktorzy sie zá nas Chrześciány listámi swymi zástáwiáli: gdyżeś ty iest táki/ ktory ie ludzkośćią y Boską mądrośćią przechodźisz rc.] Pisał y innych wiele ksiąg ten Melito/ ktore poginęły. 1. *Meliton obrońcá wiáry v Cesárzá.* Euseb: in Chronic: & hist: lib: 6. cap: 25. *Odzieránie Chrześcian od Pogáństwá.*

Apolinaris też Biskup Jeropolitáński tákże ná obronę wiáry świętey do Cesárzá y przećiw Pogánom pisał. Pisáli drudzy y ná heretyki/ iáko Philippus/ y Modestus/ y Musanus/ ktorych tylo imioná mamy/ á ksiąg nie mamy. 2. *Apolinaris obrońcá wiáry pisánim.* Euseb: vt supra.

Rok P. 173. Anicetá 7. Aurel: 11.

MOntanus heretyk nástał z nowym proroctwem y z dwiemá niewiástámi prorokiniámi szátáńskimi w pokrytośći z Priszką ábo Priscillą y Máximillą. Kácerstwo iego y vczniowie iego názwáni byli Cátáphriges. Bo iż był z Phrigiey y tám swoie proroctwo záczął: tych co zá nim szli ták zwano. Ná początku poki 1. *Montanus heretyk nastał.*

 ich chy-

Chytrość y obłudność heretycka.

Euſeb: lib: 4. cap: 26.

Pokuſá w kośćiele Bożym z Montaná.

De præſcript.

Tertullianus oßukány.

ich chytrość ſie nie otworzyłá/ miano Montaná y te iego niewiáſty zá ludźie świete/ y cudá czyniace/ y Duchá ś. pełne/ ná proroctwá y pytánia. Bo wielkimi poſtámi y czyſtym żywotem vmieli ſie ludźiom vdáć/ ták/ iż nietylo proſte ále y madre y vczone mogli oßukáć. Aż potym przypátruiac ſie im niektorzy/ iáko vpominki y złoto bráli/ y roſkoßy táiemnie záżywáli/ y hárdźie o ſobie trzymáli: poczeli o nich watpić. áż nákoniec wielkich ſie y ßkárádnych błedow y kácerſtw náuki fałßywey v nich dowiedziano/ ktora iuż potym iáwnie rozßerzáli. A byłá to wielka w kośćiele Bożym pokuſá. Ná on czás wiele było świetych ktorzy cudá czynili/ y ná śmierć meczeńſka rádzi bieżeli. oni gdy ſie tákimi być pokázowáli: łácno oßukáć mogli. A oßukał ten Montanus wielkiego człowieká w kośćiele Bożym onego dźiwnego miſtrzá/ y wymowce/ y obrońce świetey wiáry Tertulliáná. ktory ná początku miał ie zá heretyki/ á potym do nich przyſtawßy/ bronił ich iáko zwiedziony obłudnośćia ich.

Montanus do Papieżá ſię ćiſnął.

Aduerſ: Praxeam cap: 1.

Montanowe błędy.

Nowe poſty.

Epiph: hæreſ: 49.

Hieron: epiſt: 54.

2. Chćiał Montanus mieć społeczność z kośćiołem Rzymſkim/ y zwiedziony oną ſławą o iego świątobliwośći Anicetus Papież/ dał mu ią przez liſt ſwoy. Ale przeſtrzeżony rychło przez Práxee dobrego Kátholiká/ wnet mu ią odiął/ y przećiwnemi liſtámi/ máiac go zá podeyźrzánego heretyká/ pokoy z nim odwołał. To piße tenże Tertullian. Kácerſtwá y błędy iego były te/ iáko o nim piße Apolonius Biſkup Hierápolſki. Gánił małżeńſtwo/ y rozwodow dopußczał. A dla tego Priſcillá y Máximillá bogáte niewiáſty męże ſwoie porzućiły/ á iego prorokiniámi były. Nowe poſty mocą ſwoią/ Biſkupow ſie nie dokłádáiac/ ſtáwił/ y trzy wielkie poſty ná ludźie wkłádał/ iákoby trzey mieli być zbáwićiele. Zwał ſie ſam Duchem ś. y PáráklETem onym ktorego Apoſtołom Bog Oćiec obiecał. Troyce ś. mießał w iedne perſone iáko Sábellius. Náuczał też/ áby nikt nie vćiekał áni ſie krył gdy go ná meczeńſtwo ßukáią. Przećiwną náuke onym Gnoſtikom wnoßac/ ktorzy y przeć ſie CHRISTVSA y vćiekáć od męczeńſtwá kazáli.

Tert. lib: de anima.

De præparat: Euang: lib: 6. cap: 8.

3. Rozumieli też Montániſte iż duſzá ieſt ćieleſna/ to ieſt/ iż wyßedßy z ćiáłá ma inße ſwoie ćiáło/ iáko błądził z nimi Tertullianus/ zwiedziony od onych niewiaſt/ ktore powiádáły iż duße tákie w ćiele widáły. Długo to kácerſtwo trwáło/ áż do wiekow Epiphániußá y Jeronymá/ y ßerzyło ſie po Phrygiey/ Cápádociey/ Cyliciey/ y w Cárogrodźie. Potym ſie ná wiele częśći/ iáko ieſt włáſność hereſiy/ porozdźieláło y pogineło. Piße v Euſebiußá Apollinaris on Hierápolitáńſki Biſkup/ iż byłá wieść/ że ſie Montanus ſam obieſił. A Theodotus vczeń iego od dyabłow ná powietrze wynieſiony/ y ná źiemie ſpußczony/ onym roſtrąceniem zginął.

Rok P. 174. Anicetá 8. Aurel: 12.

1. Kácerſtwo Enkrátytow.

Epiph: hæreſ: 46.

Małżeńſtwo gánił.

Winá pić zákázował, y bydląt ieść.

Euſeb: lib: 4. ca: 27.

1. Tim: 4.

Tegoż wieku powſtáło kácerſtwo Enkrátytow/ záczete od Tácyaná vczniá ś. Juſtiná meczenniká/ po ktorego śmierći w pychę vnieſiony/ błądźić począł. y z Rzymu wyßedßy/ gdy v Chrześćian był w wielkiey cenie/ náucząć począł/ iż małżeńſtwo ieſt złe/ y od porobſtwá y nieczyſtośći nie rożne. á ſam w pokrytośći nieczyſty żywot wiodł. Od Márcioná nábrał był w ſie ſrogich błedow/ o inym Bogu Ewángeliey/ á inym w zakonie ſtárym. Zákázował pić winá y bydląt ieść/ y ine plotki przynośił/ o ktorych S. Páweł dawno był opowiedźiał/ iż ie ludźie niezbożni wnośić mieli z náuki dyabelſkiey: Będą/ práwi/ zákázowáć małżeńſtwá/ y potraw ktore P. Bog do vżywánia z dźięką ſtworzył.

Rok Pán-

Rok Páński 175. Anicetá 9. Aureliuszá 13.

1\. ANicetus Papież zámordowány o CHRISTVSA/ śiedźiał ná stolicy Apostolskiey lat 9. nie cáłych. W ten czás y oná Fœlicitas, o ktorey pisze Grzegorz ś. z śiedmią swoich synow vmęczona iest. Rzymiánká tá byłá/ insza od oney Symphorossy/ ktora tákże z śiedmią synow o CHRISTVSA zábita iest/ktora byłá z Tyburu/ktora przedtym żyłá zá Hádrianá. á tá Fœlicitas tego wieku pod Aureliuszem ćierpiáłá. W Spolećie Concordius kápłan y Pontianus/ W Peruzu Constántius Biskup. W Heráklei Gliceria/ y stroż iey w więźieniu Láodicy zábići. Tego Láodicyusza wschodne kośćioły czczą bárzo/iż z ćiáłá iego płynał oley iákis ná leczenie chorob. W Pońćie Hermiás męczennik wielki/ktory kátá swego do CHRISTVSA obroćił/ y dźiedźicem go swey męczeńskiey korony vczynił. Jáko iest w Martyrologium Rom.

Anicetus vmęczony.
Fœlicitas z śiedmią synow.
Greg: homil: 3. in Euang.
Laodicius.
Oley z ćiáłá płynacy.
Martyr: Rom.
Hermiás.

2\. Po Anićećie wstąpił Soter ná Papiestwo/ o ktorego hoynośći y miłośierdźiu nád więźniámi y męczenniki/ y o zwyczáiu kośćiołá Rzymskiego ták nápisał Dionysius Coryntu Biskup. pisząc do Rzymian Dionysius ták mowi: Jstárzáły iest zwyczay v was Rzymian/iż bráćią rozmáitemi dobrodźieystwy wspomagaćie/y wielom kośćiołow/w ktorymkolwiek mieśćie są/pomocy do żywnośći posyłaćie. y nie tylo potrzebnych niedostátki wspomagaćie: ále y bráćiey ktorzy do kruszcow potępieni są vżyczaćie. y ták iákośćie ná przodku z fundámentow kośćiołá poczęli/ zwyczay Rzymski/sámi Rzymiánmi będąc/od oycow podány/pilno záchowuiećie. y teraz Soter Biskup was pilnie tego przestrzegł/ y wielką chęćią przyczynił/ nietylo ná pośilenie świętym bogáte pieniądze posłał: ále y bráćią ktorzy do niego przychodzą/iáko łáskáwy ná dźiatki swoie oćiec/ do cnoty swemi błogosłáwionemi słowy vpomina.] Poty Dionysius.

O więźniách Christusowych y vtrapionych dálekich, zwyczay kośćiołá Rzymskiego.
Dionys: apud Eusebium lib: 4. cap: 23.
Hoynosć kośćiołá Rzymskiego ku strapioney bráćiey.

3\. Podźiwienia godno iest/ w oney nędzy y prześládowániu w Rzymie/ skąd tákie pieniądze mieć mogli. Máłoli tákiey nędze było w Rzymie / á iednák się Rzymem miástem świátá wszytkiego / ich hoynosć nie zámknęłá. Tákie v tey mátki mleká pełne pierśi / ktore ták wiele narodow karmić mogą. Zá nászych czásow żył Grzegorz Papież 13. ktory ná vbogie / ná klasztory/ná Collegia/ná Seminária po wszytkich stronách/ná woyny przećiw Pogánom wydał / iáko sámá Rzymska rádá ná mármorze nápisáłá ábo wyryć kazáłá / vicies centena millia aureorum, co czyni więcey niżli po trzydźieśći kroć sto tyśięcy nászych złotych / okrom tego co kilá lat iesżcze żyiąc wydał / y do Jndiey y do Jáponow y podnożkow nászych/ y do Litwy y Jflant / hoynosć się iego ná pomoc wiáry ś. rośćiągáłá/ y potomkow iego Papieżow śś. po dźiś dźień rośćiąga. Ten Dionysius pisał inych wiele listow/ktore heretycy fałszowáli/pod nimi błędy swoie/iż wielkiey powagi był v ludźi/vdáiąc.

Grzegorzá 13. iałmużny y hoynosć.

4\. Żył tego wieku zacny też pisarz Chrześćiáński Bárdosánes Syrus w Mezopotámiey / ktory potym niesczęśliwie w śieći błędow Wálentyná vwichłány został. Człowiek bárzo ná on czás v ludźi wźięty / á ták vpádły y niestátkiem ludzkim porázony. S. Jeronym czytáiąc kśięgi iego de Fato. ktore pisał do Antoniná Cesárzá o prześládowánie Chrześćiáńskie / dźiwuiąc się wymowie y náuce iego/rzekł: Jesli iest táka moc y táki promień w przekłádánym iego pismie: á coż w sámey iego własney mowie: Stał się/mowi Epiphánius/iáko okręt z drogiemi kupiámi/ktory się v brzegu rozbija y wszytko tráći. Apollonius Philozoph Pogáński / ktorego ták czćił Antoninus Pius Cesarz iż do domu iego ná lekcyą chodźił/ tego Bárdosánesá / słysząc o náuce iego / námawiał: áby CHRISTVSA odstąpił. Lecz on nie tylo tego vczynić niechćiał: ále też y kśięgi do niego / vmacniáiąc wiárę świętą nápisał/ y zdrowie swoie ná śmierć o nie ofiárował.

Bárdosanes pisarz kośćielny y vpadek iego.
Euseb: lib: 4. cap: vltimo.
Hier: de Script.
Epiph: hæres: 56.
Cesarz ná lekcyą chodźił.
Epiph: vt supra.

5. *Słowá Bárdosáná.* Euseb: de præparat: Euang: lib: 6. ca: 8.

Z iego kśiąg de Fato, wybrał niektore słowá Eusebius/ tákie: Chrześciánie/ práwi/ ktorzy sie w káżdey stronie ná świećie y w káżdym mieśćie náyduią: choć są Párthy/ iednák wiele żon nie máią: choć są Medowie y Persowie/ przedsie ćiał vmárłych psom nie podáią/ áni corek swoich zá żony biorą: choć są Egyptcyánie/ iednák áni cielcá Apisá/ áni kozłá/ áni kotá zá Bogá máią: ále gdźie iedno są/ przymuszeni do cudzych praw być nie mogą/ á vbostwo/ prace/ y sromoty/ y męczeństwá nieznośne wytrwáią.] Zkąd sie pokázuie/ iáko sie w onych ćiężkich morderstwách/ wiárá święta szerzyłá po wszystkim świećie. A to dźiwniey/ iż w ten czás ták sprośni y niecnot wszystkich pełni heretycy/ ktorzy sie zwáli Chrześciánmi/ srodze imię święte Chrześciáńskie pogáństwu brzydźili. Miedzy ktorymi był Márek vczeń Válentyná/ ktory czárámi y sztukámi dyabelskimi zacne wielkie pánie zwodźił/ y obiecuiąc im duchá prorockiego/ y każąc im prorokowáć/ z nimi sypiał/ y ták ie z czystośći y z pieniędzy odźierał. Jáko w ten czás wszystko Chrześciáństwo dla tákich łotrow nie zginęło: mocy to sámey Boskiey przyczytáć/ y CHRISTVSOWEMV Bostwu/ y iego obietnicom chwałę dáć.

Szerzenie wiáry w vćiskách.

Márek złośnik.

Irenæus.

Rok P. 176. Soterá 2. Mar: Aurel: 14.

1. Capitolinus in Marco.

AVrelius Cesarz cztery látá był ná woynie Márkomáńskiey/ y innych narodow/ ktore sie były skupiły przećiw Rzymiánom/ ktore wylicza Capitolinus, iż byli Marcomani, Narisci, Hermunduri, Quadi, Sueui, Sarmatæ, Latringes, Buri, Vectouates, Sosibes, Sicobotes, Rhoxolani, Bastarnæ, Peucini, Costoboci. Tey woyny koniec vczynił táki/ o iákim sam pisze do Senatu. List iego położony iest v Justiná przy Apologiey do Antoniná Piusá/ ktorego tá summá iest/ słowá do słowá nie kłádąc.

2. *List Cesárzá Aureliuszá o Chrześciáńskich cudách ná woynie.* Iustinus in Apolo.

Oznáymuię wam co mie w Germániey w niebespiecznośćiách y oblężeniu potykáło. Będąc w wielkim strudzeniu y vpaleniu/ á nie máiąc iedno czterry polki (ábo legiones) żołnierzow/ gdy mię liczbá wielká nieprzyiaćiel/ ktorych było 77. tyśiecy/ przechodźili: wzywałem oycowskich bogow moich. Lecz gdy o mię niedbáli/ á nieprzyiaćiele nálegáli/ pátrząc ná máłe woysko moie: przyzwałem tych ktore v nas Chrześciány zową/ ktorychem wielką liczbę nálazł/ y prośiłem ich/ y przymuśiłem/ co sie nie godźiło/ gdyżem potym wielkiey mocy ich doznał. Y vdáli sie nie do zbroie y strzelby áni do trąb, bo tego dla Bogá swego/ ktorego w sumnieniu noszą/ nie rádźi czynią, Y słuszna rzecz iest/ ábysmy o nich nie ták iáko pierwey rozumieli/ żeby bez Bogá byli/ gdyż Bogiem vmocnieni są. Bo skoro ná źiemię vpádli/ y zá mię y wszytko woysko modlić sie poczęli/ áby w onym głodźie y prágnieniu pomoc iáka dána nam byłá: bosmy pięć dni wody nie mieli/ á bylismy w Germániey miedzy gorámi záwárći: skoro sie tedy ná źiemię porzućili/ y onego Bogá prośili ktoregom ia nie znał/ wnet z niebá deszcz ná nas spadł bárzo źimny/ á ná Rzymskie nieprzyiaćiele grad podobny do ogniá y gromy vderzyły. y ták zá ich modlitwą/ Bog dał pomoc/ ten ktory nigdy zwyćiężony być nie może. A ták ztąd poczawszy/ dozwolmy tákim/ áby byli Chrześciánmi/ żeby przećiw nam tákiey woyny prosząc nie vprośili. Ták skázuię/ áby nikt o to iż kto iest Chrześciáninem/ do sądu pozywány nie był. A iesli sie kto naydźie/ ktory o to iż iest Chrześciáninem obwiniáć kogo będźie; obwiniony iesli inego grzechu nie ma/ wolny: á ten ktory Chrześciániná obwinił/ żywo spalony być ma. Kto sie wyzna być Chrześciáninem/ nie ma żadney niebespiecznośći dla tego ćierpieć. A stárostá ábo sędźia nie ma go do záprzenia sie przymuszáć/ áni mu wolnośći bráć. Chcę áby to y Senat postánowił/ y wyrok

Wystáwienie Chrześcian od Pogániná Cesárzá.

Dekret po Chrześćianách.

ten moy áby ná rynku Tráianá poſtáwiony y czytány był. Vetraſius Pollio Stároſtá Rzymſki niech ſtáránie ma / áby tá vſtáwá moiá do wßytkich ſtároſtw rozniesiona byłá / á nikomu przepiſu iey y vżywánia broniono nie było. Mieyćie ſie dobrze.] Poty ten wyrok Aureliußá Ceſárzá.

O ktorym dáie świádectwo Tertullianus / Euſebius / Nyſſenus / y ini. A Pogáńſcy Piſárze / iáko Cápitolinus y Dio bárzo to ćiemno oznáymuią / ſtrzegąc ſie wſtáwiáć Chrześćian / cud on Ceſárzowi / ábo nieiákiemu czárownikowi przypiſuią / iáko Bogá práwego nieprzyiaćiele. Bo tego náßego czáſu / náyduie ſie w Rzymie pámiątká tego cudownego zwyćieſtwá / ná ſłupie Antoniná wyryta. ktorą Sixtus Quintus ozdobił y náprawił / y ná niey Páwłá ś. obraz poſtáwił.

3. Tert: ad Scapulam cap: 4. Euſeb: lib: 5. cap: 5. Nyſſ: orat: 2. in 40. Martyr. Capitol: in Marco. Dio in eodem.

Rok P. 177. Soterá 3. Aurel: 15.

GDy Ceſarz Aurelius one woynę z Márkomany odpráwowáł: powſtał ná wſchodnych páńſtwách przećiw iemu Awidius Cáſſius tyran / iego poddány / ktory po trzech mieśiącách zábity ieſt od Rotmiſtrzá Antoniná. Niechćiał ſie Aurelius mśćić krzywdy ſwey nád powinnymi iego. Do czego gdy go żoná Fauſtiná przez liſt pobudźiłá / odpiſał iey one łáſkáwośći pełne słowá: Vpominaß mię ábych towárzyße Awidiußá pokarał: á ia y dźiećiom iego / y źiećiowi / y żenie odpußczam / y do Senatu nápiſzę / áby wygnánie y karánie ich ćiężkie nie było. Bo nic ták Ceſárzá nie záleca do ludźi / iáko łáſkáwość. y owßem by ſie było mnie rádzono o woynie / Awidiuß nie byłby zábity. Bądźże beſpieczna. Bogowie mię bronią / ktorym pobożność moiá wdźięczna ieſt.]

1. Dio in Marco Aur.

Láſkáwość ku nieprzyiaćiołom.

Ná on czás y te potwarz pogáńſtwo ná Chrześćiány kłádli / iákoby Ceſárzom y pánowániu ich nie przyiáli. O co niektorzy Piſárze Chrześćiáńſcy ſpráwę dawáli. á Tertullianus o to ſie ſpráwuiac / one słowá znáczne nápiſał / z ktorych ſie pokázuie / iáko ſie iuż byli Chrześćiánie rozmnożyli / á Pogánom nieprzyiaćielom ſwoim dobrze czynili / y vrzędy ich y zwierzchność cżćili: á nigdy ſie ná nie nie tárgáli.] Byſmy / práwi / iáwnymi nieprzyiaćielmi wáßymi / á nie táiemnymi pomśćićielmi być chćieli: izaliby nam mocy / y liczbą y woyſkiem nie ſtáło? izali wiecey Maurow / Márkomanow / Pártow / ktorzy wżdy w iedney ſtronie mießkáią / niżli tych co po wßytkim świećie ſą? Poſtronniſmy / á wáße wßytkie mieyſcá nápełniamy / miáſtá / wyſpy / miáſteczká / ſchadzki / woyſká / roty / pálace / Senat y rynki. Sámy wam kośćioły zoſtáwuiemy. A ná iákąbyſmy woynę nie záßli / by dobrze nam nie rowna byłá / gdyż ták rádźi vmieramy? Lecz w zakonie náßym rácżey ſie godźi zábitym być / á niżli zábiiáć. Mniey maćie nieprzyiaćioł niżli Chrześćian / ktorych ieſt wielka liczbá. y práwie mało nie wßytkie ſąśiády ábo poddáne Chrześćiány maćie / ktore wolićie zwáć nieprzyiaćioły rodzáiu ludzkiego / á niżli nieprzyiaćioły błędow ludzkich. A kto was od onych táiemnych nieprzyiaćioł / ktorzy trapią ſercá y zdrowie wáße / wyrywa? od dyabelſkich mowię naiázdow / ktore my od was dármo y bez żadney zapłáty odpędzamy? Doſyćby tey pomſty náßey nád wámi było / żeby was dyabłom wolno było w ſwey mocy mieć. A wy tego nie vważáiac / nie przykre ále pożyteczne wam ludźie / zá nieprzyiaćiele ſwe poczytaćie / ktorzy nie ludźiom ále błędom ludzkim nieſprzyiáią.] poty Tertullianus. Z ktorych słow iego poznáć łácno / iáko Chrześćiánie wßyſtkie iuż mieyſcá nápełniáli / y czárty od Pogáńſtwá odganiáli / á vrzędy Pogáńſkie cżćili.

2. *Potwarzy ná Chrześćiány o nieżyczliwość ku Ceſarzom.* Tertul: Apolog: cap: 37.

Rozmnożenie Chrześćian.

Odpędzánie czártow od Pogáńſtwá.

Rok Páński 178. Soterá 4. Aureliuſzá 16.

1.
Drogi do wſchodnych krolestw.
Iuli: Capitolin: in Marco.

Vreliuſz chcąc vmocnić páńſtwo ſwoie/ do wſchodnych krolestw/ w ktorych był Cáſſyus nań powſtał/ drógi dálekie czynił/ y náwiedzał one miáſtá wielkie/ Alexándrią/ Antyochią/ Atheny/ wſzędzie łáſkáwość pokázuiąc/ dla ktorey y z Perſyey y innych narodow dálekich poſły/ przyiaźń y powolność przynoſzące/ miał. Gdy Zydowſką ziemię przeieżdżał/ á ſmrod iákiś od Zydow poczuł/ mowił one słowá: O Márkomani/ o Quádi/ o Sármáte/ iużem gorſze/ á niźliście wy ſą/ nálazł: Zkąd znáć iż Zydowie v Pogan nád inne wſzytkie narody byli nawzgárdzeńſzy. Ná tey drodze żoná iego Fauſtiná vmárłá/ ktorą miedzy bogi Senatowi poczytáć kazał/ choć byłá nierządnicá. O czym on ábo niewiedział ábo zámilczał. Syná ſwego Commodá ná páńſtwo zá towárzyſzá przyiął y poſádził.

Smrod v Zydow, y wzgárdá ich v Pogan.

Fauſtiná Ceſárzowa nierządnicá.

Commodus ſyn Marká Aureliuſzá

2.
Práwo ná wieſzczki.
Vlpianus lib: 7. de offic: Proc.

Práwo vczynił ná wieſzczki/ y prorokuiące o rzeczách iákoby od Bogá wiedziánych/ áby ná wygnánie posłáni byli. To ſię o Chrześciánách rozumiáło/ ktorzy duchá prorockiego máiąc/ niektore pogáńſkie przygody y nieſzcześcia opowiádáli/ y imi grozili/ á zwłaſzczá ci ktorzy o ſądzie przyſzłym Bożym y ſkáżeniu tego świátá/ niewierne ſtráſzyli. Co im bárzo było nie miło y temu to Ceſárzowi. Bacząc pogáńſtwo iż on wyrok ná Chrześciány służył: znowu wielkie prześládowánie/ z potwarzámi ná niewinne wznięcili.

Nowe pod Aureliuſzem prześládowánie.

Rok P. 179. Soterá 5. Aurel: 17.

1.
Euſeb: lib: 5. cap: 1.

Potwarzy v ſądow na Chrześciány.

Euſeb: vt ſupra.

Roga to znowu ná wierne byłá burza/ iáko piſze Euſebius/ iż 17. roku pánowánia tego Márká Aureliuſzá/ Pogánie ſię po wſzem páńſtwie Rzymſkim ná nas wzburzyli. A iż o ſámo Chrześciáńſtwo obwiniáć wiernych nie mogli/ wielkie one potwarzy ná nie v ſądow wznawiáli. Kłádzie liſt Euſebius Chrześcian Lugduńſkich y Wieneńſkich/ w ktorym ciężkość morderſtw ſwoich oznáymuią/ y to/ iáko ſłudzy Chrześciáńſcy byli męczeni/ áby złości one ná pány ſwe powiádáli. Co oni dla mąk czynili/ y więtſzy iád Pogan ná Chrześciány pobudzáli/ máiąc ie zá tákie/ iż ludzkie ciáłá y dzieci ſwoich mięſo iedzą/ y nieczyſtości w poſpolitości táiemne czynią. Co oni Gnoſticy przekleci pod imieniem Chrześciáńſkim czynili. W więzách wielkie ciężkości y kátowánia ćierpieli. Wiele ſię ich CHRISTVSA dla ciężkości męczenia przáło/ ktore iednák/ choć zbluźnili Páná ſwego w niecierpliwości/ do więzienia ſędziowie nie wierząc im dawáli: y mieli dwoie mękę/ y ná ſercu żáłość/ y ná ciele vtrapienie. y po ſámym weyźrzeniu/ znáć było rożność męczennikow od nieſtátkow. Bo ci byli weſołey/ á ci ſmutney twarzy. Ci ſię cieſzyli odpłátą: á ci ſię grzechem y ſumnieniem bárzo trapili.

Słudzy Chrześciáńſkie męczono.

Vpadek w mękach.

Sanctus Diákon.

Sanctus Diákon długo męczony/ á pytány zkądby był: powiedzieć nie chciał: iedno mowił: ieſtem Chrześciánin. To moie miáſto/ tá oyczyzná/ ten rodzay. Photinus Lugduńſki Biſkup támże vmęczon y vmorzon. Podawano ie ná widokách do beſtiy/ ktore ie pożeráły. Blándiná mieiſká zacna niewiáſtá/ pierwey ſię CHRISTVSA dla męki záprzáłá/ potym od Duchá ś. vmocniona/ wielkie męki y krzyżowáną śmierć dla CHRISTVSA odniosłá/ mowiąc: iż v nas żadnego złoczyńſtwá nie máſz. y o innych wiele w onym liście piſzą.

Photinus Biſkup Lugdunu.
Blandiná.

3.
Státeczność męczennikow.

Ktorych ſtáteczność y męſtwo pogánie vporem y krnąbrnością zwáli/ y ſam Ceſarz Aurelius/ y Gálenus on lekarz. ktory te słowá nápiſał: Rychley/

práwi/

práwi/Moyzeszowi náśládowcy y CHRISTVSOWI/ swoie náukę opuszczą: niżli ci sektarze / lekárze / y Philosophowie. Lecz o swoich to medykách y Philosophách nie wedle prawdy rzekł. Bo żaden z nich o náukę zdrowia nie vtracał. Nápisał s. Augustyn/ iż v Porphiriuszá czytał: pytał ieden v wieszczká Pogánin / ktoregoby Bogá vbłagáć miał/ áby swoie żonę od Chrześćiáństwá odwiodł? Czárt mu ábo Apollo przez wieszczká ábo czárownika powiedział: Rychley ná wodźie pisáć możesz/ ábo po powietrzu látáć/ á niżli tego dowieść. Lecz to sławá byłá státecznego męstwá wiernych/ y miłośći ku Bogu y zbáwieniu swemu pełnych/ á nie vpor áni krnabrność. Wielka ich byłá pokorá/ wielka miłość.

Galenus Cesars. Depulsuum differ: lib: 3.

Aug: de Ciuit: lib: 19. cap: 23.

Ná wschodnych też kráiách / tákież były nędze y mordy ná Chrześćiány. Zá ktore sie wźiął Athenágorás Atheńczyk Philosoph Chrześćiánin / y podiął sie od nich poselstwá do Cesárzow/ do Márká y syná Commodá/ y obronę zá nimi nápisáną podał. 4.

Athenágorás Philosoph obrońcá wiáry. Hier: de Script.

Żáluie sie ná wielką niespráwiedliwość / iż ie pánowie oni ták zábiiáć dopuszczáli. Spráwuie sie o one trzy potwarzy/ktore ná Chrześćiány kládli Pogánie. y wypowiáda iáka iest czystość miedzy wiernymi / iż sie y do żon włásnych po poczęćiu nie przybliżáią/ á śieyby ná śieybę nie dáią/ żniwá sámego/ to iest rodzenia dźiatek czekáiąc. A iż wiele ich iest miedzy nimi/ ktorzy wieczną czystość y pánieństwo záchowuią. A iż sie P. Bogá swego boią/ y rozumieią / iż ná ich sercá záwżdy pátrzy: być to nie może / áby iákie táiemne złośći mieli. O ktorych mowi: iesli sie dowiećie / nie prośim ábyśćie nam przepuśćili. pozábiiayćie y nas y dźieci násze / y pogubćie domy násze. A nákoniec ták zámyka: Wyśćie pánowie z nátury dobrzy y wszystkim łáskáwi/ y pánowánia godni: mnie / ktorym ná to dosyć odpowiedźiał/ co nam zádáią/ y vkazałem iáko sie my P. Bogá boim / y obyczáie mamy vczćiwe y trzeźwe: proszę głowámi wászemi skińcie á przyzwolcie / áby to morderstwo nád námi vstáło. My zá pánowánie wásze záwżdy modlitwy do Bogá czynim/ áby y syn ná oycowskie páństwo wstąpiwszy / ono záwżdy rozmnażał: áby sie wam wszystko szczęśliwie powodźiło. Co y nam pożyteczno iest/ żebysmy spokoyny żywot ten mieli / á wam z ochotą/ w tym co nam roskażećie służyli.] Poty ten Philosoph Chrześćiáński Athenágorás.

Czystość Chrześćiáńska.

Czystość wieczna v Chrześćian.

Prośbá do Cesárzá zá Chrześćiány.

Spráwiłli co onym poselstwem/ y mądrą á prawdźiwą mową/ nie może sie wiedźieć. y owszem mamy świádká Theophilá / Antyocheńskiego Biskupá/ ktory w ten czás / y trochę co po śmierći tego Cesárzá Aureliuszá żył/ ktory do Autoliká pisze/ iż te ktorzy práwego Bogá czczą/ zábiiáć nie przestáią/ á tym co Bogá bluźnią vrzędy y zápłáty dáią.] 5.

W tym y Soterá Papieżá zábito. śiedźiał lat 4. Ná iego mieysce nástąpił Eleuterus Greczyn / z oycá Abundiuszá Nikopolitáńskiego. Do tego męczennicy wieźniowie z Lugdunu / wysłáli posłem y z listámi Ireneuszá onego zacnego ná on czás kápłaná / iáko też pierwey do Piusá Wienenczykowie posłáli byli Attalá. Miáły ten zwyczay kośćioły postronne/ Papieżowi opowiádáć co sie z nimi dźieie / y od niego pomocy ná kośćielne potrzeby szukáć: zwłaszczá gdy sie iáka rożnicá ábo wzgorszenie od heretykow dźiało. Pewnie człowieká tákiego wysłáli / nád ktorego vczeńszego nie mieli/ ktory iáko Tertullian o nim nápisał / wszystkich náuk był wydworny wiádomiec. nie posłano go Rzym widźieć: ále bez wątpienia/ iáko s. Jeronym mowi/ z iákim pytániem ná rzeczy kośćielne trudne. á zwłaszczá ná one proroctwá Montanowe/ ktoremi sie było wiele wiernych strwożyło / bráli náukę y poćiechę od stolice Apostolskiey. 6.

Soter Papież męczennik. Euseb: lib: 5. cap: 1. & 3.

Eleuterius nástapił.

Ireneus posłem od męczennikow do Papieżá. Tert: adu: Valent. Hier: de Script: in Irenæo.

Pan Bog Aureliuszá / zá niewdźięczność onego pokoiu y zwyćięstwá/ ktore miał od Chrześćian/karząc/ znowu Márkomany/Quády y Sármáty 7.

Karánie Pogáństwá. Capitol: in Marco.

Capitolinus.

P. Bog karał prześladowniká.

Commodus zły oycá smućił.

Lampridius in Commodo.

Aurelius Cesarz sam się vmorzył.

nań wzbudził. Muśiał się przećiw im wypráwić/ y tám trzy látá woynę z nimi wiodąc/ vmárł. Vmieráiąc/ tym ktorzy nád nim płákáli/ mowił: Co mię płáczećie/ á o záráźliwym powietrzu y śmierći pospolitey nie myślićie? Bo y powietrzem wielkim karał go P. Bog. á nawięcey tym/ iż widźiał syná swego Commodá iuż złym człowiekiem/ z ktorego drugi Neron/ y Cáligulá/ y Domicyan być miał. O co się dźiwnie frásował/ y śmierći sobie życzył/ y sam się ieść niechcąc vmorzył. Dał mu był dobre mistrze/ále mu nic nie pomogli. bo záraz z młodośći złey nátury będąc/ sprosnym był y złośliwym/ okrutnym y plugáwym. Gotował P. Bog ná one co Chrześćiány zábijáli ten bicz. Bo ná ich się morderstwie báwiąc/ dał pokoy Chrześćiánom. O czym niżey.

Rok Páński 180. Eleuterá 2. M. Aureliuszá 18.

I. Ireneus po Photinie męczenniku Biskup Lugduński.

Piotrá ś. stolicá wiáry wspiera.

Lib: 3. cap: 3.

Photinus Biskup Lugduński/ máiąc lat 90. vmęczony iest. Ná iego mieysce Ireneus wybrány był: ktory z Rzymu się wroćiwszy/ y stolicę onę krwáwą záśiadszy/ księgi drogie nápisał o prawdźiwey wierze przećiw heretykom/ á zwłasczá ktore w Rzymie widźiał/ iáko Márcyoná y Válentiná y inne/ y o ich się obyczáiách y błędách dowiádował/ y dobrze ie y fałsze ich/ opisał y zbijał. Bárzo w tych księgách ná stolicę świętego Piotrá ś. Rzymską spuszcza y odwoływa/ y v niey prawdy szukáć każe/ y do niey się o wątpliwośći z strony náuki/ iáko do mistrzá prawdy vćiekáć rádźi/ gdźie się szczere podánia Apostolskie státecznie dochowywáią.

Rok Páński 181. Eleuterá 3. M. Aureliuszá 19.

I. Chrzest piáskiem iáki.

Niceph: lib: 3. cap: 37.

O Jednym Zydźie nápisał Nicephorus/ iż idąc w drodze z Chrześćiány/ ná suchych y pustych mieyscách záchorzał/ y chrztu prośił. Oni wody ni[illegible]áiąc/ piáskiem go ochrzćili. w imię Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. Po czym [illegible] Zyd ozdrowiał/ y duższy był w drodze niżli inszy. Powiedźieli to Dionyzyuszowi w Koryntćie Biskupowi. Ten go kazał wodą ochrzćić/ iáko iest Páńskie postánowienie.

Rok P. 182. Eleut: 4. Commodá 1.

I. Márcus Aurelius głodem się vmorzył.

Capitol: in Marco. Lampridius in Commodo.

Commodus Chrześćiány w pokoiu záchował.

TEgo roku Márek Aurelius Antoninus Cesarz ná woynie przećiw Márkomanom w Pánnoniey vmárł/ sam w niemocy niejedzeniem vmorzył się/ krolował lat 19. żył 59. Nástąpił ná páństwo Commodus syn iego/ wielki łotr y okrutnik/ y złośliwy plugáwy człek/ ktory y Neroná y Cáiá y Domiciáná w złośći przechodźił. A zábiiáiąc Senatory y co nazacnieysze ludźie/ y nikomu nie przepuszczáiąc/ sámym Chrześćiánom był łáskáwym/ y wielki zá niego pokoy miał kośćioł Boży. y Senat y vrzędnicy boiąc się iego okrućieństwá/ iuż o Chrześćiáńskim prześládowániu nie myślili/ o swoim tylo zdrowiu y záchowániu myśląc. Co tego zá przyczyná byłá/ iż ták okrutny pan ktory się bogiem czynił/ y bogow swoich nie vczćił/ bo y kośćioły ich swoią nieczystośćią mázał/ y skárby z nich łupił/ sámym tylo Chrześćiánom pokoy wielki dał. Pewnie tá sámá nawiętsza/ iż P. Bog cud swoy pokázáć ná tym chćiał/ iáko kośćioła swego bronić może/ á iáko bez iego woley y dopuszczenia tyránni szkodźić nam nie mogą. On do morzá mowi [illegible] podnieśieniu wysokich wod iego: poty záchodź á dáley nie wylewáy á wracáy się. Tákże y moc złych ludźi zámierzył/ á rozchodźić się iey/ iedno w pewnych brzegách nie dopuśći.

Obroná kośćiołá Bożego cudowna.

Iob 38.

2. Montaná fałszywe proroctwo.

Chćiał też P. Bog onego fałszywego proroká Montaná pohánbić/ ktory prorokował/ o wielkim pod tym Cesárzem ná Chrześćiány wzburzeniu/ y

ich vći

ich vćiśnieniu. W czym iáko fałßerz y zmyślácz / słußnie zostáł tákim iákim
był nálezióny / gdy wielki pokoy wiernym nástąpił. Powiádáią też niektorzy
iż Commodus miał żonę ábo nąłożnicę Márcią / ktora v niego byłá w wiel-
kiey cżći nád inne / á tá bárzo byłá życzliwa Chrześćiánom / y w obronie ie swo-
iey miáłá. Co wßytko P. Bog spráwił / y chćiał pokáráć one przez tego Com-
modá / ktorzy krew Chrześćiáńską rozlewáli. Jákoż mieli zá swe.

Márcia żoná Commodá.
Dio in Commod.
Pokaránie mordercow Chrześćiáńskich.

Rok Páński 183. Eleuteriußá 5. Commodá 2.

Wiárá się ś. ßerzyłá / wiele ludzi przednich y zacnych po wßyt- 1.
kim świecie do CHRISTVSA przystępowáło. Widźieli bogow
onych swoich fałße. Widźieli Chrześćiáńską ćierpliwość y cno-
ty pobożne y ś. obyczáie. Baczyli iákie pochlebstwá Cesárzom
czynił Senat / miedzy bogi ie licząc y zá bogi chwaląc / y one
sprosną Faustynę żonę Aureliußá. Pomnieli ono ná woynie Márkomáńskiey Euseb: lib: 5. ca: 10.
cudo od Chrześćiáńskich żołnierzow czynione. Pátrzyli ná proroctwá Sybil /
y inne wielkie do prawdy świętey wiáry nászey wywody niepochybne / ktory-
mi sercá swe y nátwárdße przełámowáć / á prawdźie mieysce dáć muśieli.

Pod tym Papieżem Eleuterem Lucius krol Brytáński wiárę ś. z poddá- 2.
nemi swemi przyiął. Wypráwił posły do Rzymu do Papieżá / prosząc o ká-
płany ktorzyby go wiáry náuczyli / y CHRISTVSOWI iego krolestwo oddáli.
Posłał mu Papież Fugacium y Damianum ábo Douacianum, ktorzy tám
wiárę ś. wßczepili / y świátłość Ewángeliey wnieśli.

Brytáński krol Lucius wiárę S. przyiął.
Beda de gestis. Anglic: lib: 1. ca: 4.
Ado in Chronic.

Rok Páński 184. Eleuteriußá 6. Commodá 3.

Theodocion Pismo ś. pod tym czásem z Żydowskie° ná Greckie prze- 1.
łożył. O czym wzmiánkę czyni Ireneus. Był ten pierwey dobrym
Chrześćiáninem / potym sstał się herctykiem y vczniem Tácyaná / á
nákoniec Żydem. A choćiaż był tákim / iednák przetłumáczeniem iego ko-
śćioł nie gárdźił / nawiecey dla Żydow / áby z niego iáko przyiaćielá ich prze-
ćiw im było świádectwo. Dánielá zwłaszczá z iego przełożenia kośćioł vży-
wał / mowi ś. Jeronym. Było to trzećie przetłumáczenie. Pierwße onych 72.
Doktorow Żydow w Egypćie zá krolá Ptolomeá Filádelfá. Drugie od A-
quile Pontiká / zá Hádriana Cesárzá / á to trzećie tego Theodocioná / ktore
w iedno zebrał Origenes y názwał Exapla : znácząc gwiazdeczkámi y cechá-
mi / iáko co ktory przełożył.

Przetłumáczenie Bibliey.
Iren: lib: 3. ca: 24.
Hieron: præfat: in Daniel.

Rok P. 185. Eleut: 7. Commodá 4.

Wieku tego żył Pántenus / vczony y wielki duß ludzkich pomocnik / 1.
ktory w Alexándriey zá Julianá biskupá náuczáiąc / y wiele vczniow
w ßkole swey do Chrześćiáńskiey doskonáłośći przywodząc / áż do
Indow záßedł / áby im tám CHRISTVSA opowiedał. Gdźie nálazł Ewán-
gelią ś. Mattheußá po Żydowsku pisáną / ktorą im tám ś. Bártłomiey Apo-
stoł zániosł. Był przedtym Philozophem / y we wßytkich náukách ćwiczonym.
Jego vczeń był Clemens Alexándryski.

Pántenus.
Euseb: lib: 5. ca: 10.
Hier: de Script: in Panteno.

Rok Páński 188. Eleuteriußá 10. Commodá 7.

Roku tego Philip oćiec ś. Eugeniey / wielkim stárostą wßytkiego E- 1.
gyptu vczyniony iest. Żydy y czárowniki iáko zły narod vćiskał y prze-
śládował / á Chrześćiánom łáskáwym się stáwił. Corkę te swoię
zmowił iuż był zá mąż / zá Aquiliá ábo Acyliá Consulá / ktora się CHRISTVSA
rozmiłowawßy / zá náuką Helená Biskupá Heliopolu / do klásztoru vćiekłá / y

Métaphr: 25. Decembr.

tám ſię z dwiemá trzebieńcy ſwemi Protem y Jácyntem zátáiłá. O czym niżey ſię wſpomni.

Rok Páński 189. Eleuteriuſzá 11. Commodá 8.

1. *Apollonius męczennik. Serenus ſpráwcá nawyżßy Commodow.* Euſeb: in Chronico. Dio & Lampridius in Commod.

Apollonius Senator/ piße Euſebius/ gdy księgi w Senácie/ ktore ſam był o CHRISTVSIE y prawdźie Ewángeliey nápiſał/ przeczytał/ ná ściętą śmierć od Perenná ſkazány/ zábity ieſt. Nic o tym Commodus niewiedźiał/ ále miał tego Perennego/ ktoremu wßytek rząd zlećił/ y kogo chćiał zábiiał/ y komu chćiał imienie wydźierał/ człowiek hárdy y zły. A ſam Commodus z niewiáſtámi roſkoßy záżywáiąc/ proznował. Jednák go niektorzy/ brzydząc ſię iego hárdośćią/ do Ceſárzá odnieśli/ y zábić go kazał y dźieći iego y żonę. Ták ſkoro ſię krwią Chrześćiáńſką zmázał/ ſam ták márnie/ z ták wyſokiego ßczęśćia zepchniony/ zginął.

Ibidem 2.

Roku tego wielkie powietrze było w Rzymie/ ták iż ná dźień po dwu tyśiącu ludźi vmieráło.

Rok Páński 191. Eleuteriuſzá 13. Commodá 10.

1. Euſeb: lib: 6. ca: 10. Clemens Alexand: Strom: lib: 3.

Wiekow tych żył Serápion Biſkup Antyocheńſki/ znáczny náuką y miedzy piſárze kośćielne poczytány. Piſał ná heretyki/ ná Montániſty/ y ná Docity. Byli to Docite błędnicy/ ktorzy fałßywey S. Piotrá Ewángeliey vżywáli/ á o prawdźiwym wćieleniu Páná náßego IESVSA CHRISTVSA nie wierzyli/ iedno obłudne przyczytáć iemu śmieli.

Rok P. 192. Eleut: 14. Commodá 11.

1. *Commodus vczynił ſię Bogiem.* Dio & Lampr: in Commod.

Commodus vczynił ſię Herkuleſem Bogiem/ y chćiał áby go Senat y wßyſcy zá tákiego mieli. y gdy ſię ná widokách y igrzyſkách vkazał/ vbrány iáko Herkules w ſkorze lwiey/ w ręku buławę á pod ſobą lwá miedźiánego máiąc: wiele ſię ich od śmiechu wſtrzymáć nie mogli. á drudzy boiąc ſię liśćie lauru gryźli/ áby śmiech odegnáli. kto ſię rośmiał káżdy był zábit. Miedzy nimi niektorzy Chrześćiánie/ y po vlicách z niego ſię śmiali/ zkąd ſobie męczeńſką koronę zjednáli.

Surius Tom: 7.

Vmęczeni ſą Euſebius, Poncianus, Vincentius, Peregrinus. ktorzy y Juliuſzá Senatorá ná to námowili/ iż był Chrześćiáninem/ áby ná tákie bluźnierſtwá w Senácie nie przyzwalał/ w ktorym inni one Ceſárzowi pochlebſtwá czynili/ zá bogá go Herkuleſá máiąc. Co Juliuß vczynił/ y zezwolenia broniąc/ ná to zdrowie ſwoie ważył.

2. *Modlitwá przed Senatem.* Suetonius in Auguſto. Gellius lib: 14. cap: 7. *Rádá pierwey o rzeczách Boſkich. Iuliuſzá Senatorá męczeńſtwo.* In actis martyr: Bibli: Rom.

Był obyczay y práwo v Rzymian/ gdy Senat y rádę ná Seymách mieli/ w kośćiele to iákim czynili/ y pierwey onemu bogu ktorego był kośćioł/ kázdy ſię pokłonił y kádźidło y wino ofiárował. Potym pierwey o rzeczách Boſkich/ toż o ludzkich rádźili/ iáko Gellius nápiſał. Dla tego Senatorowie Chrześćiáńſcy ſtrzegli ſię onych tákich ſchadzek do kośćiołá. á gdy czás Seymom przychodźił/ krádli ſię/ ábo ná wieś iáką ſię vczćiwą wymowką zátłáczáiąc wyieżdżáli. Gdy tedy w Senácie ná boſtwo Commodá przyzwolić Juliuß niechćiał/ zábić go Commodus Vitelliuſzowi Tribunowi kazał. ktory go kiymi ſrodze zámordował. Ci co ćiáło Juliuſzá grzebli/ do więźienia wźięći byli/ á iednemu z nich ięzyk vrżniono: ále on przedśię dobrze mowił. Co widząc kát ieden Antoninus w CHRISTVSA vwierzył/ y śćięty/ korony doſtał. Lupulus kápłan Jowiſzow od onych więźniow ná oczy cudownie zleczony/ vwierzył w CHRISTVSA.

Rok Páński 193. Eleuteriuszá 15. Commodá 12.

W Rzymie w nocy piorun zápalił kośćioł Pokoiu/ ktory był nawietszy/ nabudowniey szy/ nabogátszy we wszystkim mieśćie. do niego wiele skárbow ná chowánie ludźie bogáci skłádáli/ ktore im wszytki poginely. Przy nim zgorzał kośćioł drugi Westy/ y wielka á piekniey sza część miástá. Nie mogł być on ogień vgászony/ áż deszczem z niebá. Mieli to sobie ludźie zá proroctwo wielkich woien/ ktore potym nástapiły. A Dio/ tym przyszła śmierć Commodá Cesárzá znáczył: bo y do pálacu ogień sie on przedárł. W tym kośćiele Pacis skárby one ktore Wespesianus y Titus z Jerozolymskiego kośćiołá wybráli/ pogorzáły. Acz ich część niektora zostáłá/ áż do Válentinianá/ po ktorego śmierći Vándali Rzym náiáchawszy/ one do Afryki zánieśli/ iáko pisze Procopius.

1. *Kośćioł* Pacis *w Rzymie zgorzał.* Herodianus lib: 1. *Rzym gorzał.* Dio in Commod. De bello Vandalorum.

Rok Páński 194. Wiktorá 1. Commodá 13.

ELeuterius Papież vmárł: iáka śmierćia/ máło co iest pewnego. pismo stáre R. meczennikow/ meczennikiem go zowie: śiedźiał lat 15. Nástapił Wictor Afrykánin. A Commodus gdy myślił wiele pánow pozábiiáć/ y one Márcya żone swoie ták miła/ Nárcissus go zádawił. Wielka sie rádość w Rzymie sstáłá/ wielkie wołánie ná iego złośći y okrućieństwá. A przedśie Sewerus co po nim nástapił/ ná złość Senatowi kazał go miedzy bogi policzyć/ y dźień iego świećić. z czego sie nie tylo Chrześciánie/ ále y Pogánie náśmiewáli/ y wiárá ś. Chrześćiáńska vdátniey sza sie czyniłá. Krolował lat 12. Mieśiecy 9. żył 31. zginał w nim dom y rodzay Aureliuszow. Clemens Alexándriyski Biskup/ ktory Stromata pisał/ licząc látá od Národzenia Páńskiego/ áż do śmierći Commodá náliczył lat 194. y ták sie zgadzamy.

1. *Eleuterius Papież vmárł. Victor nástapił. Smierć Commodá.* Herodianus & Dio in Commod. Lampridius ibid. *Zgodá o látá.*

Rok P. 195. Victorá 2. Sewerá 1.

ŻOłnierstwo w Rzymie obráli Pertinaxá ná páństwo Rzymskie/ człowieká vczonego y dobrego/ ná ktorego bárzo rad zezwolił Senat/ ále go po 82. dniu zábili. Po nim obráli Didiuszá Juliáná/ ktory im pieniadze rozdał: ále go tákże po 66. dni zábili. Nákoniec iedni wybráli Sewerá/ ktory w Pánoniey przy woysku był: á drudzy w Syriey ná wschodnych krolestwách Pesceniuszá Nigrá/ á trzeći w Brytánniey y Gálliey Albiná. Sewerus Afrykan/ iż był madry y dźielny/ w náukách y rzemieśle rycerskim ćwiczony: wietszą miał v ludźi y v Senatu Rzymskiego przyiaźń/ y nań zezwolili. A on z iednym sie iednał y bráćił/ to iest z Albinem: á ná drugiego sie z woyskiem gotował. Albinuszá towárzyszá zmyślonym sercem ná páństwo przyiał/ y ná mynicy go z sobą odlewáć roskazał.

1. *Pertinax Cesárz. Didius po nim. Trzey Cesárzow obránych od żołnierzow. Seuerus Cesárz vczony y madry.* Dio & Herod: in Seuero.

Sewerus ná początku swego pánowánia/ łáskáwym sie stáwił Chrześćiánom/ iáko mowi Tertullianus. Miał ná dworze swoim Proculá Chrześćiániná/ ktory go był w wielkiey niemocy oleiem zleczył/ y był przy nim áż do swey śmierći/ y wiedźiał iż zacne osoby płći oboiey tey wiáry byli/ ktorym sie on nietylo nie przykrzył/ ále y świádectwem swoim czćił/ y pospolstwu sie o Chrześćiány sprzećiwił/ pisze tenże Tertullian. Nie długo tákim był Sewerus/ pomniąc/ iż ono dobrodźieystwo od Chrześćiániná wźiał. Miał w ten czás wielki pokoy kośćioł Boży/ mowi Nicephorus/ y szerzyłá sie wiárá ś. y wiele vczonych ludźi ná iey obronę pisáli. Domy zacne ze wszytkim rodzaiem do

2. Tert: ad Scopulam. *Seuerus łáskaw ná Chrześćiány. Proculus. Pokoy kośćielny.* Lib: 5. cap: 26.

iem do CHRISTVSA ſie ciſneli / ná wßytko ſie gotowymi ſtáwiac / tyloby przy zbáwieniu zoſtawáli.

Rok Páński 196. Victorá 3. Sewerá 2.

1. *Theodotus heretyk.* Epiph: hæreſ: 54.

NAſtał záś heretyk nowy Theodotus / ktory bedac z Bizántium miáſtá / ktore dziś Cárogrodem zowiem / rzemieſlem około ſkor żywnośći ßukał: ále do wielkiey náuki przyßedł. Poimány o wiáre ś. CHRISTVSA ſie záprzał. Co gdy mu wymawiano y z niego ſie vragano / on dla wſtydu do Rzymu záßedł / gdźie tákże poznány / gdy ſie Chrześćian wſtydźił: do tego przyßedł iż ſie śmiał ták wymáwiáć: Nie záprzałem ſie Bogá / ále CHRISTVSA człowieká / y zá tym vporem poczał o Pánu náßym źle / iáko bluźnierz náucząć / iż nie był práwym Bogiem / iedno ſámym człowiekiem / z Dźiewice z Duchá ś. národzonym. O czym ſie dowiedźiawßy Wiktor Papież / onego wyklął. Przyłaczyli ſie do niego drudzy od Artemoná / y zwodźili wielkim niewſtydem y kłamſtwem ludźie / mieniac iż ták wierzyli ſtárzy oycowie / y nákoniec y Wiktor Papież Rzymſki. O co ſie wiele vczonych ná ten czás ludźi piſániem záſtáwiło / ono ich kłamſtwo niewſtydliwe zbiiáiac. Byli w ten czás y inni heretycy ktore Melchiſedechiány zwano / máiac Melchiſedechá zá Anyołá / y wiele báśni o nim śieiac. Był y Práxeás nieiáki / o ktorym mowi Tertullianus: y inni / ktorych y wſpominác brzydko y ſmutno.

Chriſtuſá ſie záprzał Theodotus. Theodor: de fabulis hæret: lib: 2. *Kłamſtwo heretyckie.* *Melchiſedechiani heretycy.* Euſeb: lib: 5. ca: 26 *Práxeás.* Tert: cont: Praxe.

2. *Clemens Alexándriyſki.* Rufin: Apol: pro Orig.

O tym czáśie żył Clemens Alexándriyſki Biſkup / ktory kśiegi Stromatum nápiſał: był vczniem Pántená / á miſtrzem Origeneſá / człowiek wielce vczony y święty. Ná ktorego mieyſce do ßkoł Origenes wſtapił. Kśiegi iego Geláſius Papież ná Rzymſkim Concilium miedzy podeyźrzáne położył / dla niektorych brodawek / ktorymi heretycy Ariani / iáko mowi Rufinus / piſánie iego poßpećili / áby ſie czytelnik zacnośćia iego do błedu nie vwiodł. Iednák w piſániu iego / ſtárowieczne obyczáie y kárnośći kośćielne pieknie opiſáne ſa.

Rok Páński 197. Victorá 4. Sewerá 3.

1. *Tertullianus.* De Scriptor.

WIeku tego żył on ſławny y wielki Piſarz kośćielny Tertulliánus z Afryki z miáſtá Cártháginy. Oycá miał rotmiſtrzá zacnego. Wßytkie náuki vmiał / mowi o nim Jeronym ś. y onego wieku Łáćinnicy żadnego wymownieyßego nie mieli. Piſał kśiegi młodym bedac o ćieżkośćiách małżeńſkich / ktore ś. Jeronym Euſtochiey pánnie záleca. Znáć że ie piſał iuż żone máiac. O tym czáśie nápiſał też kśiegi one wielkiey głowy / przećiw heretykom de Præſcriptione.

Rok P. 198. Victorá 5. Sewerá 4.

1. *Swiecenie Wielkieynocy zá Viktorá.* Euſeb: lib: 5. ca: 22.

POwſtáłá niemáła rożnicá w kośćiele Bożym o dniu świecenia Páſchy / ábo Wielkieynocy / zá przyczyna niektorych heretykow / ktorzy y w tym kośćioł Boży ßczypáli y rozrywáli. Wiktor Papież iáko czuyny nád trzoda Boża páſterz / chcac wßytkie kośćioły ziednoczyć / roſpiſał liſty do wßytkich wſchodnych y zachodnych kośćiołow / áby ſie ná Synody Biſkupi ziáchawßy / zdánie mu y obyczay ſtáry / iáko ten dźień świećili y świeca / nápiſáli. Co oni kázdy w ſwoiey Prowinciey vczynili: y zgodźiły ſie ná to wßytkie kośćioły y wſchodne / iż w Niedźiele / po pełniey pierwßego mieśiacá / to ieſt Márcá / świećili záwżdy y świeca Wielkanoc / á nie po Żydowſku 14. dniá po náſtániu tego mieśiacá w ktorykolwiek ſie dźień tráfi.

2. *Azyáni po Zydowſku święćili Wielkanoc.* Policrátes.

Sámi Biſkupi z Azyey mnieyßey/ ktorych głową był Policrátes/ o to ſię záſtáwili/ iż z ſtárodawną/ od Apoſtołow ießcze/ z Zydy poſpołu ten dźień świećili y świecą/ y tego podánia odſtąpić nie mogą. Y ieſt liſt tego Policrátá do Wiktorá Papieżá: w ktorym dáie znáć/ iż vczynił co mu roſkazał/ zbieráiąc Biſkupi Synod: ále żadnemu ſię z nich nie zdáło/ áby ſwoy ſtáry zwyczay y podánie odmienić mieli. Wiktor widząc innych wßytkich kośćiołow wielką zgodę/ á ſáme Azyáńſkie Biſkupy ták vporne: wyklął ie/ y od iednośći y ſpołecznośći kośćiołá ś. odćiął.

Wictor wyklął z Azyey Biſkupy. Euſeb: vt ſupra.

3. *Moc Papieſka.*

Z czego ſię dáie znáć/ iáka moc y powagá byłá Papieżow Rzymſkich Biſkupow/ ná ſkłádánie Synodow po wßytkim Chrześćiáńſtwie/ y ná ſądy y karánie y wyklinánie niezgodnych y nieposłußnych. Bo ácz mu o to niektorzy/ iáko/ y Ireneus Lugduńſki Biſkup/ przyganiáli: iż ſię ták ná odćięćie od kośćiołá ták wiele Biſkupow ſkwápił/ ktore inni przed nim Papieżowie ćierpieli/ y oną rożnicą znośną pokoiu y miłośći ſpolney nie tárgáli: iednák żaden mu nigdy o to nie przymowił/ áby to ſwowolnie y nieprawnie y bez zwierzchnośći ſłußney czynił/ znáiąc go zá ſtárßego ſprawcę y Biſkupá kośćiołá po wßytkim świećie. A iednák kto ſię ná on wiek y okolicznośći onego czáſu obeyźrzy: wyznáć muśi/ iż to wyklęćie wielka potrzebá kośćielna wyćiągáłá. Bo zwyczay on Zydowſki/ iuż ſię Azyą ſámą nie zámykał; ále ſię przez heretyki do ſámego Rzymu wnośił y po zachodnych kráiách ßerzył/ y do dálekiey Brytánniey záchodźił. Bláſtus nieiáki w Rzymie tym ludźi zwodźił/ áby wedle Moyzeßá po Zydowſku nie w Niedźielę/ iáko ſię 14. dźień náſtánia mieśiącá tráfi/ świećili. Czego iuż wytrwáć Wiktor nie mogł/ áby ná heretyckie y odßczepieńſkie poſtępki zezwaláć ſię nie zdał. W wielu kroleſtw miedzy Chrześćiány tá niezgodá byłá/ áż ſię potym we ſto kiládźieśiąt lat przez Niceńſkie Concilium vſpokoiłá. ktore roſkazáło: áby wßyſcy/ ták iáko Rzymſki Biſkup/ świećili. Ácz y potym/ mowi ś. Athánáſius/ w Syriey y Cyliciey ći ſię Quártádecimani náydowáli.

Potrzebna kárność ná on czás o święcenie Wielkieynocy.

Tert: de præſcript: cap: 53.

W tym czáśie był też Synod w Páleſtinie około tegoż świecenia Wielkieynocy. Ná ktorym były złote słowá o Niedźieli: ktorych ſię opuśćić nie godźi. Nápiſał ie Bedá/ y ſą tákie: Biſkupi rzekli: Możeli ſię minąć Niedźielá/ ták wielkimi błogosłáwieńſtwy poświecona/ áby w nie Wielkanoc obchodzona być nie miáła? Theophilus Biſkup rzekł: Powiedzćież te błogosłáwieńſtwá/ ábyśmy ie nápiſáli. A Biſkupi rzekli: Pierwße ieſt: iż w Niedźielę/ ćiemnośći ſię odpędźiły/ á świátłość ſię vkazáłá (toieſt w Niedźielę P. Bog ſtworzył świátłość/ gdy rzekł napierwey: Sſtań ſię świátłość.) Wtore błogosłáwieńſtwo Niedźiele: iż w nię iáko z ćiemnośći grzechow/ y przez źrzodło chrztu/ przez morze czerwone lud był wybáwiony. Trzećie: iż w ten dźień niebieſka potráwá mánná ludźiom daná ieſt. Czwarte: iż Moyzeß ludowi roſkázuie áby záchowáli pierwßy y oſtátni dźień. Piąte błogosłáwieńſtwo Niedźiele ieſt/ iáko ieſt w Pſálmie 117. Ogárneli mię iáko pßczoły/ y rozpalili ſię iáko ogień ná ćierniu ꝛc. O zmartwychwſtániu bowiem Páńſkim mowi: Ten ieſt dźień ktory vczynił P. Bog/ weſelmy ſię y ráduymy ſię weń áż ná rog ołtarzá. Szoſte ma błogosłáwieńſtwo Niedźielá: iż w ten dźień Pan zmartwychwſtał.] Poty słowá tego Synodu.

4. Beda De æquinoctio vernali.

Geneſ: 1.

5. Spartianus in Seuero. *Zwyćięſtwá Sewerá.* Tertul: de habitu muliebri.

Sewerus zábiwßy Nigrá/ ktory mu w páńſtwách wſchodnych przeßkadzał/ Bizáncium po długim obleżeniu/ gdźie ſię byli iego życzliwi záwárli/ wźiął y ſpuſtoßył/ y tąż wypráwą podbił Párty/ Adiábeny y Aráby/ y wroćiwßy ſię do Rzymu tryumph czynił. Piße Tertullian/ iż z nim wolno przyiácháło wiele Medow y Párthow/ dźiwnie drogimi kámieńmi przybráni/ iákich ießcze Rzym nie widźiał/ ktore ná ßyiey/ ná poßwách/ ná mieczách/ y ná botách nośili. Pátrzył ſam ná nie ten Tertullianus w Rzymie ná ten czás mießkáiąc.

Rok Páński 199. Victorá 6. Sewerá 5.

I. Spartian: vt supra. Tert: in Apolog: cap: 21.

Zydowskie vćiski.

Euseb: lib: 6. cap: 8. 9.

SEwerus syná swego Báśsianá/ názwánym Antoninus/ zá towárzyszá ná páństwo wźiął. Zydy zá iego wieku bárzo podatkámi śćiskano: y pisze o nich Tertullianus/ iż im y pátrzyć ná swoie ziemię y ná on czás nie dopuszczono/ iáko ie był Hádrian Cesarz rosproszył. Po świećie sie tylo wszytkim włoczyli/ bez krolá bez Bogá.

S. Nárcissus Biskup Jerozolimski w ten czás żył/ o ktorym czytay w Zywoćiech ś. Miał tych lat kośćioł Boży wielki pokoy/ ále nie długi.

Rok P. 200. Victorá 7. Sewerá 6.

I. Spartian: in Seuero.

DO Gálliey puśćiwszy sie Sewerus/ Albiná/ ktorego był towárzyszem páństwá swego vczynił/ zwoiowáł y zábił. y wroćiwszy sie do Rzymu/ z wielkim weselem y tryumphem przyięty był. Rzymiáńscy Pogánie w oknách lámpy zápaláli/ ognie wszędźie rozsadzáli/ drzwi swoie kwiećiem y innymi ozdobámi koronowáli/ y inne wesela y czći czynienia y bieśiády nieuczćiwe á vżywánia zbytnie ku czći Cesárzowi czynili/ wedle swego zwyczáiu. Czego Chrześćiánie/ w swey vczćiwośći y nabożeństwie y skromnośći zostáiąc/ nie czynili: áby sie nie zdáli iákiego bostwá Cesárzowi przyczytáć/ á do nieuczćiwośći Pogáńskiey w bieśiádách wszetecznych skłániáć. Lecz ono wesele Rzymian obroćiło sie w kłopot y płákánie. Bo szukáiąc tych ktorzy Albinowi życzliwemi byli/ 40. Senatorow zábił/ y innych wiele po wszytkim Rzymskim páństwie. A widząc Pogánie iż Chrześćiánom przepuszczał Sewerus/ iż y zá Commodá y zá Sewerá wielki pokoy mieli/ ná ich tylo nędzę pátrząc; bárzo pobudzeni do gniewu/ poczęli wszędźie szemráć; iż Sewerus swoie zábija/ ktorzy sie z iego szczęśćia weselą: á Chrześćiánom/ ktorzy żadnego znáku ochoty y wesela z iego szczęśćia ná koronowániu drzwi y paleniu ogniow y ná iáwnym bieśiádowániu/ nie pokázowáli/ dáie pokoy. O czym pisząc Tertullianus/ mowi: iż sie im Pogan w tym náśládowáć nie godźiło/ ktorzy Cesárzowi święta czynią/ ná sprosnośći y grzechách y nieczystośćiách/ y sáme domy nie poczćiwe koronuią/ á wszytkie nieczystośći pełnią. Więcey przyiáźni/ práwi/ pokázuią Cesárzowi/ gdy sie zań modlą/ temu ktory ma wszytkie pány w mocy y ręku swoich. Y pomáłu inne potwarzy stáre ná Chrześćiány Pogánie wz::awiáli/ y iádowićie ie do Sewerá odnośili. Skąd potym wielkie prześládowánie kośćiołá Bożego powstáło.

Sewerowe okrućieństwo.

Potwarz ná Chrześćiány.

Apolog: cap: 35.

SVMMOWANIE

Wieku wtorego:

To ieſt, przeſzłych ſtá lat od roku Páńſkiego 100. áż do 200. przednieyſzych cześći Dzieiow Kośćielnych.

Papieżowie nawyżſzy Biſkupi.

CLEMENS Rzymiánin z domu Ceſárſkiego/ vczeń PIOTRA ś. śiedźiał ná ſtolicy Apoſtolſkiey lat 9. mieśiecy 4. vtopiony od Tráianá/ roku Páńſkiego 102.
ANACLETVS/ śiedźiał lat 9. mieśiecy trzy/ vmeczony zá Hádriáná Ceſárzá.
EVARISTVS/ śiedźiał ná ſtolicy Apoſtolſkiey/ lat 9. mieśiecy trzy.
ALEXANDER/ śiedźiał lat 10. mieśiecy 5. vmeczony zá czáſow Hádriáná.
SIXTVS/ śiedźiał lat 10. bez mieśiacá/ vmeczony zá czáſow Antoniná Piuſá.
TELESPHORVS/ śiedźiał lat 11. mieśiecy 9. vmeczony zá Antoniná Piuſá.
HIGINVS/ śiedźiał lat 4. bez dwu dniu/ vmeczony zá tegoż Antoniná Piuſá.
PIVS/ śiedźiał lat 8. mieśiecy 6. vmeczony zá Ceſárzá Aureliuſzá y Verá.
ANICETVS/ śiedźiał lat 9. bez trzech mieśiecy/ vmeczony zá Aureliuſzá.
SOTER/ śiedźiał lat pieć bez 12. dni/ vmeczony zá Aureliuſzá Ceſárzá.
ELEVTERIVS/ śiedźiał lat 15. y dni 25. Nie bárzo iáſne piſmo ieſt/ áby od mieczá vmárł/ iednák go Mártyrologium meczennikiem zowie/ zá Commodá Ceſárzá.
VICTOR/ śiedźiał lat dźiewieć y ná dźieśiaty. vmeczony zá Seweră.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

Wiek ten iáko y po nim idący/ bárzo ſkapy w piſmá kośćielne: ktore w prześládowániach ciezkich/ y morderſtwách Chrześćian ginely. y Dioklecianus Ceſarz one wypalił y wygłádźił: y dla tego látá ſie geſte y puſte tu kłády/ y tákie w trzeći wiek bedą. Odrobin ſie troche náyduie/ y vſzczypkow piſm ſtárych/ ktorych nawiecey w ſwoie hiſtoryą Euſebius Ceſárieńſki nákładł. Drugie też cáłe P. Bog záchował.
IRENÆVS Lugduńſki Biſkup/ piſał przećiw kácerſtwom o prawdźiwey wierze.
IVSTINVS meczennik Philozoph/ zoſtáwił kilkáś ſwoich kśiag ná obrone wiáry ś.
DIONYSIVS Biſkup Corinthu/ też piſał liſty niektore do wiáry ś. ſłużace.
PANTENVS, *Papias, Athenagoras, Melito, y Ariſtides,* Philozophowie niegdy Pogáńſcy/ piſáli/ Chrześćiáńſtwá broniąc od prześládownikow Ceſárzow.
ÆGESIPPVS piſał hiſtoryą.
CLEMENS Alexándriyſki piſał Stromatá/ y inni.
Papieżowie/ Anácletus/ Ewáriſtus/ Alexánder/ Sixtus/ Teleſphorus/ Iginus/ y inni w tym ſtu lat/ piſáli liſty ſwoie do rozmáitych/ ktore ſą Tom: Concil: 1. ktorych prawdy broni Turrianus Societatis IESV mocno/ Centuriany heretyki/ ktorzy tym liſtom wiáry vwłoczą/ zbiiáiąc.

Náuká wieku tego.

O *Ofierze Mſzey ś.* iż ieſt prawdźiwa ofiárą ćiáłá y krwie Páńſkiey. *Iuſtinus Martyr Apol: 2. Dionyſius Eccleſ: Hier: cap: 3. Irenæus lib: 4. cap: 32. & 34.*
O *wolney woley y władzy człowieczey. Iuſt: quæſt: 103. Irenæus lib: 4. cap: 72. Clemens Alex: in Parenetico & Stromatum lib: 2.*
O *Vſpráwiedliwieniu z łáski Bożey. Clemens Stromatum lib: 1. 2. 3. 4.*
O *dobrych vczynkách. Clemens Stromatum lib: 5. & 6.* iż bez nich zbáwieni być nie możem.
O *Mátce Bożey naświetſzey.* Iż ieſt náſzą po Láćinie Aduocatą/ to ieſt/ iż ſie zá námi wſtáwia y przyczynia/ iáſnie nápiſał *Irenæus lib: 5.* Toż o świetych trzyma *Iuſtinus quæſt: 28.*
O *zwierzchnośći Rzymskiego kośćiołá. Irenæus lib: 5.* y Biſkupi tego wieku toż trzymáia/ iáko nápiſał *Euſebius lib: 5. & in Concil: Paleſtino.*
O *czći Krzyżá świetego. Iuſtinus contra Tryphonem, & quæſtione 118.*

O Chrzcie y Ceremoniach iego, y o Krzyżmie. Iustinus quæst: 136. Irenæus lib: 1. cap: 18.

O Modlitwie zá vmárłe: y o mieyscu káránia doczesnego po śmierći/ dáie znáć Ireneus. Co potym Origenes obiáśnił.

O wielkim Pośćie czterdźieſtdniowym. Z Montanem heretykiem / ktory drugi także y trzeći post do roku przyczyniał/dosyć świádectwá z listow Papieskich tego wieku.

O swiećoney wodźie. Ktorey wieku tego vżywáli wierni ná pámiątkę Chrztu / y ná od pędzenie czártow y chorob / test świádectwo Alexándrá Papieżá. Sigebertus in Chron: & 1. Tom: Conc.

Concilia.

PIerwsze y wielkie/po Apostolskim Concilium/było tego wieku w Cesáreey Pálestyńskiey z wiela Biskupow wschodnych zebráne. ktore im vczynić Wiktor Papież kazał/áby mu oznaymili/ ktorego czásu dźień Wielkonocny obchodzą/ iesli z Zydy gdy pełnia przypada/ czyli przyszłey po pełni Niedźiele. Odpisáli mu/ iż w Niedźiele świecą. y zá tym Wiktor niektore kośćioły w Azyey wyklął/ ktorzy z Zydy świećili/ mniemáiąc sie mieć to podánie od ś. Jáná Ewángelisty. A ono nie baczyli iż Jan ś. mogł ktory rok ták świećić/ niechcąc Zydow odrážáć od Ewángeliey/ á chcąc vczćiwie Synágogę pogrześć. Zgodźili sie ná to potym świát wszystek ná Concilium Niceńskim/ ná Rzymski obyczay zezwaláiąc. Eusebius lib: 5. cap: 22. Tertull: de præscript: August: hæres: 29. de Quartadecimanis.

Heretykowie przednieyszy.

NAyszkárádszy/ nayszkodliwszy mátácze y plugáwcy/ vkazáli sie z piekłá oni ktorzy sie Gnostykámi/ to iest/ wiádomcámi spraw Boskich názwáli/ ktorych pierwszy wodz był Prodicus y Cárpocrátes. Przymieszáli sie do nich oni Symoná Mágá/ y Menándrá y Mikołáiá vczniowie/ Nicolaite / y Válentiniani / y Cerdonite/ y ine szkárádne śmieći / ktorzy sie śmieli zwáć Chrześćiány/ á Bogá práwego y CHRISTVSA bluźnili/ y czynili co ćielesność kazáłá. Irenæus lib: 3. cap: 4. Clemens Stromatum 2. & 3.

CERDON y Válentinus fałsze swoie roznośili. Iren: lib: 3. cap: 4. Euseb: lib: 4. ca: 11.

MARCION, vczeń Cerdoná/ tegoż wieku plotki swoie y fałsze rozśiewał. Clemens Alexan: lib: 2. Strom.

MONTANVS też swoie proroctwá fałszywe y obłudne wnośił/ od ktorego śli Cátáfrigowie/ ktorzy człowieczeństwo P. CHRISTVSOWI odeymowáli/ y małżeństwá rozrywáli. Euseb: lib: 5. cap: 15. Epiph: in Panario.

TACIANVS, od ktorego pochodźili Encratite/ vczeń był ś. Iustiná męczenniká/ tegoż wieku powstał/ ktory ieść mięsá/ y pić winá/ y małżeństwá zákázował. táko y przed nim Sáturninus. Irenæus lib: 1. cap: 22.

Prześládowánia.

TRAIANVS y Hádrianus/ y Antoninus názwány Pius/ Aurelius/ Cesárze prześládowcy Chrześćian/ y okrutni morderce/ ktore P. Bog zlemi bárzo śmierćiámi pokarał. Jedni do tego wieku czwarte/ drudzy piąte to prześládowánie Kośćiołá liczą.

Cesárze Pogáńscy tego wieku.

TRAIANVS krolował lat 19. mieśiecy 6. żył lat 61. wedle drugich 64.
HADRIANVS krolował lat 20. żył lat 62.
ANTONINVS Pius/ krolował lat 24.
AVRELIVS y Verus z nim. Verus rychło vmárł. Aurelius krolował lat 19. żył lat 59.
COMMODVS syn Aureliuszá/ krolował lat 12. żył 31. vdawiony od Nárcissá.
PERTINAX Włoch/ krolował 82. dni zábity od żolnierzow.
SEVERVS krolował do końcá tego wieku lat 6. á potym dłużey.

Pisárze Pogáńscy tego wieku.

LVCIANVS ápostátá y átheos to iest bez Bogá/ pisał wiele naśmiewisk z wiáry ś. nászey.
CORNELIVS Tacitus, Dźieie pisał przez lat 56. Swetonius tákże przez lat 144. zá czásow 12. Cesárzow. Lucius Florus.
GALENVS lekarz z Párgámenu/ tegoż wieku żył y pisał.
IVSTINVS Trogá summuiąc historyą pisał.
DIOGENES Laercius / żywoty Philosophow y ine kśiegi pisał. y ini. Tu sie tylo przednieyszy miánuią.

WIEK TRZECI,

TO IEST:

Trzećie ſto lat Páńſkich.

Rok Páński 201. Victorá 8. Sewerá 7.

SEwerus chcąc ſobie v ludu Rzymſkiego przyiaźń náprawić: pieniedzy wiele rozſypował y rozdárował/ y żołnierzom y innym poſpolitym. W tym iáko piße Tertullianus gdy ná głowe żołnierzom wieńce z Lauru ábo bobku kłádźiono/ ieden Chrześćiánin żołnierz kłáść wieńcá kwoli y ná pochlebſtwo Ceſárzowi niechćiał/ ále wieniec on w ręke wźiąwßy/ wołał/ iżem ia ieſt Chrześćiánin. O co mu wßyſcy zá złe mieli/ iż z tego vrość mogłá iáka klęſká ná wßytkie Chrześćiány od Ceſárzá. Lecz Tertullianus onemu żołnierzowi bárzo to chwaląc/ kśiegi o tym nápiſał. Bo iuż ſię był do Montaná ábo Cátáfrigow ſekty náchylił/ w ktorey náucżáli/ iż nikt zá iákążkolwiek przyczyną od męczeńſtwá vciekáć nie ma. A nápiſał w tychże kśięgách przygániáiąc onym Chrześćiánom/ ktorzy beſpiecżność onę w żołnierzu gánili/ iákoby ſámi wßyſcy do vćiekánia ſię gotowáli/ á tey śmiáłośći do ćierpienia o wiárę CHRISTVSOWE nie mieli. 1.

De corona militis.

Nierozumne porywánie do męczeńſtwá.

Tu ſię iuż vkazał czás o tym Tertullianie powiedźieć/ iáko ſię od kośćiołá powßechnego y Rzymſkiego odráźił. Naprzod o to ſię rozgniewał/ iż kośćioł Rzymſki/ Montaná iáko nowego Párákletá (bo ſię ták zwał) potępił/ y poſtow iego ktore on ſtánowił nie przyiął/ áni ná proroctwách iego przeſtawał. Bo on będąc ſurowego żyćia y poſtnikiem wielkim/ przyimował tákie náuki od Montaná/ y dał ſię zwieść/ iákoby wßytko z Duchá ś. y z onemi ſwemi niewiáſtámi prorokiniámi mowił. Acz Jeronym ś. twierdźi/ iż go kśiężey Rzymſkiey zazdrość y obmowy do odſtąpienia y odßczepieńſtwá onego przywiodły/ iż Rzymſki kośćioł piſániem ſwoim ßczypáć począł y iemu vwłoczyć. Lecz ſam Tertullian o ſobie mowi/ iż vznánie y obroná Párákletá/ to ieſt Montaná/ rozdźiał w nim od Pſychikow vczyniłá. Zwał Kátholiki Pſychikámi/ to ieſt ćieleſnemi/ iż oney ſurowośći żyćia y poſtow ná wßytkie nie kłádli. 2.

O Tertullianowym vpadku.

De Scriptor.

Aduerſus Praxeam.

Pſychici.

A ieſt ſię czemu podźiwowáć/ iż człowiek ták wielki y vczony/ onemu ſię ßálbierzowi Montanowi/ ktorego iuż był iáko heretyká w kśięgách ſwoich (de præſcript: cap: 36.) potępił/ y iego niewiáſtom vwieść ſię dał. Ambroży ś. o nim y o Nowácianie ták mowi: Nie mieli/ práwi/ miłośći ku bliźnym/ y dla tego w herezye wpádli. Prawdźiwa przyczyná iego vpadku ieſt: iż będąc twárdego y wynioſłego ſercá/ y w vmartwieniu ćiáłá oſtrego żyćia/ rozumieiąc iż w tym zbáwienie należy/ pobłądźił. Przypadł też był do niejákiego Proclá Montániſty/ ktory mu z nowego obiáwienia ießcze więcey poſtow y trudzenia ćiáłá przyczynił. A dla tego oburzył ſię wielką nieprzyiáźnią ná Rzymſki kośćioł/ iż onego Montaná/ ktory ták ćiáſny żywot iákoby z Duchá ś. vkázował/ y z iego wßytkimi Cátáfrygámi potępił. 3.

In epiſt: ad Cor: cap: 13.

Przyczyná vpadku Tertulliana.

4. *Powtarzánie małżeństwá gánił Tertullianus.* Lib: de anima. De corona militis cap: 11.

Przygániał y w tym Kátholikom / iż powtarzánia małżeństwá dopuszczáli / gdy ieden małżonek vmárł. A w tym bárzo był nieostrożny / iż onym niewiástom wierzył / to co ná widzeniach y obiáwieniach swoich zmyslały: y wydał sie w tym piszac / iż ták wierzył / że duszá po śmierci inne ma ciáło / iż to z obiáwienia one niewiásty widziały. Twierdził też iż sie Chrześciáninowi żołnierzem być nie godziło. W innych rzeczách y ártykułách błedow nie miał. Podánia kościelnego bez pismá / bárzo wszedzie broni / y we wszytkim sie innym práwowiernym być náyduie. y dziwnie broni Chrześcian w pismách swoich / á zwłaszczá w Apologetiku / ktory do Pogáńskich kápłanow nápisał. Bo Cesárzá Sewerá w ten czás w Rzymie nie było.

5. *Plautianus okrutny ná Chrześciány.* *Głowá osła.* Tert: in Apolog. *Zábijánie Chrześcian po wszytkim páństwie Rzymskim.* Ibidem. Dio in Seuero.

Ná Párthy sie był wypráwił / zostáwiwszy w Rzymie Plautianá / okrutnego człowieká / ktoremu polecił / áby ostátki przyiaciol Albiná y Nigrá wykorzenił / y gubił. Rzátym y ná Chrześciány sroga reke swoie y okrucieństwo obrocił. Wymyslili ná on czás ná Chrześciány / iż sie głowie osley / zá Bogá ia máiac / kłániáli / y inne stáre potwarzy / o nieczystości spolney / y iedzeniu mieśá ludzkiego wznawiáli. Co Tertullian madrze y wymownie zbiia. y iuż ten Plautianus po wszytkich stronách kazał Chrześciány zábiiać / iuż nie dla tego iż byli Chrześciánie: ále iż ie miał zá nieprzyiaciele Cesárskie / y przewinione o máiestat / to iest / o cześć y zdrowie Cesárskie / iż ná onych pospolitych rádościách ná szczeście Cesárskie ogniow nie palili / áni wrot swoich koronowáli / iáko nieprzyiaciele pánowánia Sewerá. A nawiecey Chrześcian do ogniá / iáko czárowniki miotano / á białegłowy lwom do pożárcia dawano / iáko sie tenże Tertullian żáluie. Nie było ieszcze żadnego od Sewerá wyroku ná Chrześciány / ácz potym był: ále ten Plautianus ták wielka moc miał / iż sie y Cesárzá nie rádził: á choć co Cesarz roskazał / bez iego wiádomości nikt wykonáć nic nie śmiał. Zábiiał kogo chćiał / mowi Dio / y wielkich domow ludzi choć y nie Chrześcian do stá głow táiemnie wygubił. Co sie áż po śmierci iego pokazáło.

Rok P. 202. Victorá 9. Sewerá 8.

I. *Afrikáńscy meczennicy.* In Vaticana Bibli.

Africe w mieście Kártáginie / tákże mordowano wierne. Jest bárzo stáre pismo / z poważnymi słowy stárodawney prostoty / o niektorych świetych támże poścináných / y rozmowie ich z Sedziámi. Postáwiono / práwi / przed Sedziem Sáturninem / Sperata / Nanzalá / Cittiná / meże: y Donate / Secunde / Westine / niewiásty; y rzekł do nich Sáturninus: Możecić łáske náleść v pánow nászych Sewerá y Antoniná / iesli dobrym sercem obrocicie sie do bogow naszych. Odpowie Speratus: Mysmy złego nic nie vczynili / nikogosmy nie przeklináli: á máiac od was krzywdy záwżdysmy dziekowáli / y dla tego Pánu sie prawdziwemu y krolowi kłániamy. Rzekł Sáturninus: Y mysmy też ludzie przebráni / y stan nász iest wysoki: á iednák przysiegamy ná Anyołá nászego Cesárzá y zá zdrowie iego prosim. Coście y wy czynić mieli. Speratus odpowie: Ja Anyołá Cesárzá świátá nie znam / ále służe niebieskiemu Bogu memu / ktorego żaden człowiek nie widział / áni widzieć może. Jam nic nikomu nie vkradł / zá swe pieniadze kupuie / pobor dáie / bo Cesárze znam zá pány moie: ále sie kłániam Pánu memu Krolowi nád krolmi / y wszytkich narodow Pánu. Tedy ie kazał wieść do ciemnice / á názáiutrz przed soba ie stáwić. Rzásiadszy swoy Trybunał / rzekł do niewiast onych: Vczcicie krolá nászego / á bogom ofiáruycie. Odpowie Donatá: Czcimy Cesárzá iáko Cesárzá: ále cześć y modlitwe nászemu Bogu ofiáruiemy. Y Westiná rzekłá: Jam iest Chrześciánká. y Secundá powiedziałá: Wierze w Bogá

mego y w nim chce być. bogom twoim służyć nie będziem áni sie im kłániáć.
Potym do mężczyzn onych rzekł sędźiá: Wtrwaćie w tym żeśćie Chrześćiánie? Rzekli: trwamy/ y ſachmy Chrześćiánie. Rzekł ſędźiá: y niechcećie być wolni y wypuszczeni? Odpowie Speratus: w ſpráwiedliwey ſpráwie odpuszczenia nie máß/ czyń co chceß. My z weſelem zá CHRISTVSA vmieramy. Spytał ſędźiá: Co zá kśięgi maćie/ ktore kłániáiąc ſie czytaćie? Speratus odpowie: Cztery Ewángelie P. náſzego IESVSA CHRISTVSA/ y liſty ś. Páwłá/ y ine z Bogá nádchnione piſmá. Rzekł Sáturninus: Dáie wam trzy dni ná rozmyſł y vpámiętánie. A Speratus powie: Chrześćiáninieſtem y ći co ze mną: wiáry Páná náſzego IESV CHRISTA nie odſtąpim/ czyń co chceß. A Sáturninus ie ná śmierć ſkázuiąc/ ſzyie ich poućináć roſkazał. A oni rzekli: Deo gratias: chwałá Bogu. Y pośćinániu ſą CHRISTVSOWI dokonáli męczennicy y męczenniczki 17. dniá Lipcá/ y modlą ſie zá námi do Páná náſzego IESV CHRISTA/ ktoremu cześć y chwałá z Oycem/ y z Duchem ś. ná wieki wiekow/ Amen. Poty to ſtáre dźieiow męczeńſkich piſmo. Z ktorego y dawną náukę o przyczynie zá námi świętych vmárłych poznáć. 2. Swietych wzywánie y modlitwá.

3. Ten był pierwſzy Sáturninus/ mowi Tertullianus/ ktory w Afryce ná Chrześćiány miecz podniosł/ á záraz ślepotą od P. Bogá ſkarány ieſt/ y potop wielki P. Bog ná one ludźie przepuśćił. Ad Scapulam ca: 3.

4. Tego roku Sewerus Párthy zwoiował/ zá pomocą Abágárá krolá Oſroeńſkiego. O ktorym mowią/ iż był Chrześćiáninem/ y potomkiem onego Abágárá/ ktorego w Edesśie Thádeuſz Apoſtoł do wiáry CHRISTVSOWEY przywiodł. Herodianus lib: 3.

Rok P. 203. Victorá 10. Sewerá 9.

1. WO Sáturninie w Africe y Cárthaginie / nástąpił ná ſtároſtwo Scápulá nieiáki/ ktory tákże bárzo vćiſkał y gubił Chrześćiány. Do ktorego Tertullianus vpominánie napiſał/ przeſtrzegáiąc go y ſtraſząc gniewem y karániem Bożym/ áby niewinney krwie nie rozlewał. Gdźie nawiecey one potwarz zbiia/ iákoby Chrześćiánie pánow ſwoich nie czćili / ábo pánowániu ich nieſprzyiáli. Vkázuie mu niektore cudá y przeſtráchy od Bogá/ ktoremi ſie ná świat dla tákiey nieſpráwiedliwośći przegraża: iáko powodź roku przeſzłego / y ogniе ktore w nocy widźiáno ná murách Cárthaginy / y pioruny niezwyczáyne/ y záćmienie ſłońcá ná zieźdźie Vtyceńſkim/ ktore nád bieg y zwyczay ſwoy było. wſzák/ práwi / maćie Aſtrologi. Przywodźi mu y niektore przykłády/ iáko P. Bog ſtároſty/ ktorzy Chrześćiáńſką krew rozlewáli/ pokarał. Jáko Sáturninus ślepym zoſtał / Hermianus w Cáppádociey od robakow roztoczony ieſt. y Cápellá w Bizáncium záwołáć muſiał: Weſelcie ſie Chrześćiánie. á drudzy ná ſądźie Bożym wielkiego karánia nie vydą. Y innymi mocnymi y mądrymi ſłowy od onego okrućieńſtwá / tego Scápulę odrażał/ żáłuiąc krwie bráciey ſwoiey niewinney. Scápulá okrutnik ná Chrześćiány. Ad Scapulam. Okrutnicy karáni od P. Bogá.

2. Tego też roku Wiktor Papież vmęczony ieſt. śiedźiał ná dźieśiąty rok. Náſtąpił ná iego mieyſce Zepherinus Rzymiánin ſyn Abundiuſzá. Victor Papież ymęczony. Liber Pont.

3. Pod tymże czáſem Symmáchus/ Zyd Sámáritá/ przetłumáczył Piſmo ś. ná Grecki iezyk/ nie ſłowo od ſłowá/ ále ſámo rozumienie. To też przetłumáczenie Origenes w ſwoich Exaplách położył. Było to trzećie przełożenie po Aquili y Theodocionie. Simmáchus przełożył piſmo ś. Hieron: in Ierem: cap: 32.

Rok Páński

Rok Páński 204. Zepheriná 2. Sewerá 10.

1. *Srogie prześládowánie Chrześcian pod Sewerem.* Spartian: in Seuero. Oros: lib: 7. cap: 17. Euseb: in Chronic. *Philip stárostá Alexandryjski Chrześciánin. Egyptcianie iácy są.* Tacit: lib: 17.

SEwerus w Syriey będąc/ okrutny wyrok ná Chrześciány wydał/ áby wszędzie prześládowáni byli. Tákże y Żydom obrzezánia zákazał. Sroga to byłá y bárzo ciężka ná Chrześciány porażka/ ktorą Orosius piątą zowie: ták iż mniemáli wierni niektorzy/ że koniec świátá nádchodzi/ y Antichrist się iuż pokázáć miał. Do tego gniewu ná Chrześciány/ Sewerá przywiodło po części náwrocenie Philippá stárosty Alexándriey y Egyptu/ o ktorym vsłyszał/ iż bogámi wzgárdził. Bo ono stárostwo było v Cesárzow w wielkiey cenie/ y nie zlecáli go iedno bárzo wiernym/ iż prędki Rzymskiemu páństwu wszystkiemu niepokoy y zamieszká być mogłá/ z kroleſtwá tákiego/ do ktorego przystęp trudny/ w ktorym ziemiá rodzáyna/ iáko nápisał Tácitus/ á ludzie w zabobonách y roskoszách niezgodni/ ktorzy práw nie chowáią y rządzić się vrzędom nie dáią. do nowin ochotni/ á w niestátku do rozruchow y nieposłuszeństwá porywczy.

2. *Philip oćiec Eugeniey męczennik.* Euseb: lib: 6. cap: 2. Metaphra: 25. Decembris. Rom: martyr.

Był ten Philip oćiec oney ś. pánny Eugeniey męczenniczki/ człowiek święty y cnot pełny. Do ktorego srogi list Sewerus pisał/ vpomináiąc go áby się do czći bogow wrocił/ máiąc zá to/ poki ich nie czći/ iż mu wiernym być nie mogł/ grożąc mu vtrátą vrzędu. A iż się bał Sewerus áby tám záiego złożeniem rozruch iáki nie powstał: sam się do Alexándriey wybrał. A przed sobą posłał Terenciuszá Letá/ áby go z vrzędu złożył/ y zábił. Philip odpisawszy Cesárzowi y státek swoy przy Bogu práwym oznaymiwszy/ domá śmierći czekał y ná nię się gotował/ y dobrá swoie vbogim rozdawał. A Terencius nic iáwnie przećiw iemu nie postępuiąc/ domá go táiemnie zábić roskazał/ y wrzeczy o tym niewiedząc/ one żołnierze do więzienia dał. Zoná iego Claudia z corką Eugenią y innymi dźiećmi do Rzymu záiáchálá.

3. *Oćiec Origenesá męczennik.* Euseb: lib: 6. cap: 2. 3. *Origenes młody do męczeństwá ochotny.* Clemens Alexand: Strom: lib: 4. 4. *Vlpinus.*

W Alexándriey wiele pobił Chrześciánstwá Sewerus. Miedzy nimi był Leonides oćiec Origenesá. Miał w ten czás Origenes lat 17. y prágnął z oycem vmęczonym być dla CHRISTVSA, y list do niego posyłáiąc go y ćiesząc/ do ćiemnice nápisał. Mátká to bacząc strzegłá go/ áby do oycá nie pobieżał y tám poimány nie był: y zámykáiąc drzwi y száty iego kryiąc/ gorącą do męczeństwá chęć iego hámowáłá. Był iuż Origenes w Pismie ś. bárzo biegły. Bo oćiec go ták wychował/ iáko naczynie Duchá ś. widząc w nim dáry Boże: y gdy spał/ pierśi iego odkrywáiąc iáko mieszkánie Duchá ś. cáłował. W ten czás Clemens Biskup Alexándryjski y od pogáńskich ięzykow/ y potwarzy/ pismem vczonym sławy y niewinnośći Chrześciáńskiey bronił.

Osobny do Rzymu list nápisał Sewerus y wyrok swoy do Vrbaná stárosty/ áby się Chrześciánom schadzáć nie dopuśćił/ á one karał iáko nieposłuszne.

Rok P. 205. Zepher: 3. Sewerá 11.

1. *Origenes náucząć począł.* Euseb: lib: 6. cap: 3. 4. *Więźniom służył Origenes.* Palladius in Lausiaca cap: 51. de Orig.

ORigenes máiąc lat ośmnaśćie/ gdy mistrzowie iego y ini vczeni vchodząc śmierći z Alexándriey vstępowáli: on ná ich mieysce do náuczánia y szkoł Chrześciáńskich nástąpił. Y z sławą wielką swoią y pożytkiem kośćiołá Bożego/ szkoły one rządził/ y wiele ludźi zacnych y vczonych do CHRISTVSA obroćił. Miedzy nimi Plutárchá/ Serená/ Heráclidesá/ Herená/ y inne. ktorzy wszyscy dla CHRISTVSA zdrowie swoie ná męczeństwie ofiárowáli/ ktorym on służąc y w więzieniu ich posyłáiąc/ często do niebespiecznośći swey wpadał/ moc go tylo Boska broniłá. Sam też drugdy vchodził/ y od iedney pánny imieniem Juliány dwie lećie/ ktorych go ná śmierć szukano/ táiemnie przechowány

był w Cesáriey. Wiele bárzo ludzi przedziwną náuką y wymową y gorącośćią duchá/ do wiáry przywiodł/ nietylo pospolitych/ ále y zacnych.

Jego vczennicá byłá y oná Potámianá pánná/ ktora męki wielkie dla wiáry s. wyćierpiawszy/ kátowi swemu Bázylidowi ktory ią śćinał/ żywot wieczny vprośić obiecáłá/ zá to iż iey od ludzi szalenie ná nię burzácych sie bronił. A po iey śmierći Básilides widział przez sen/ á oná pánná wieniec mu ná głowe kłádźie/ y záraz bieżał/ y Chrześćiáninem sie być wyznał/ y męczeńską korone odniosł. 2. *Potámianá.* Palladius vt supra.

Byłá w ten czás rożnicá miedzy Chrześćiány/ około vćiekánia y kryćia sie od prześládowników. Tertullianus bárzo bronił vćiekánia/ idąc zá Montanistámi/ ktorzy sie y wdáwáć w nie rádźili y roskázowáli. A Gnostićy oni/ o ktorych sie dosyć mowiło/ nietylo vćiekáć ále y przeć sie vsty Bogá rádźili/ mowiąc: Dosyć że on zá nas vmárł: nie prágnie on śmierći nászey. Lecz Kátholicy/ y tego wieku Clemens Alexándriyski/ y Piotr Alexándriyski Biskupi/ y Origenes/ śrzodkiem szli; wdáwáć sie w męczeństwo nie rádźili/ y gdy mogło być vćiekáć y kryć sie dopuszczáli: niewiedząc o woley Bożey/ ieśli ie do tego wzywa/ á dar im męczeński da. ále gdyby Boża wola zrozumieli/ á ináczey być nie mogło: áby meżnie ćierpieli y vmieráli. Godźiło sie drugdy y pieniędzmi wykupić od męczeństwá/ dobrym obyczáiem bez żadnego w vśćiech grzechu y záprzenia sie imieniá CHRISTVSOWEGO, iáko iest v Piotrá Alexándriyskiego o pokućie w Kanonách. Czego y z Dźieiow Apostolskich dowodźi/ gdy sie Jáson y inni vczniowie Apostolscy pieniędzmi od niepokoiu wykupili/ co tám zowią sátisfáctią. 3. *Rożnicá o vćiekániu od męczeństwá.* Tertul: in Scorpiaco cap: 5. Clem: Strom: li: 4. Orig: in Ioan: Petri Alex: can: 12. *Wykupowánie od męczeństwá.* Can: 12. Acto: 17.

W Mauritániey w mieśćie Tuburbi/ zacne męczeństwo dwu białych głow/ Perpetui y Felicitáti y innych przy nich. Dźieie męczeństwá ich pogineły/ ále potrosze náráżáią sie v Tertulliáná/ y s. Augustiná. Wspomina Tertullianus/ iż Perpetua przemocna męczenniczká dniá ktorego ćierpieć miáłá/ widźiáłá w Ráiu towárzysze ktorzy z nią ćierpieli. Bo miecz Rayski nikomu nie vstepuie/ iedno tym ktorzy w CHRISTVSIE schodzą.] o czym więcey náćknął Augustin s. Widźiáłá Perpetua w obiáwieniu drábine złotą áż do niebá podniesioną/ około ktorey były z obu stron miecze y żelázá ostre/ ták ćiásna/ iż tylo ieden y to máły po niey iść mogł. Pod nią był smok sprosny/ ktory wszytkie strászył od oney drábiny. y vyzrzáłá Sátyrá iednego z towárzyszow swoich/ á on wzgorę po niey wstępuie/ y drugich towárzyszow zá sobą wzywa/ áby wstępowáli á smoká sie nie bali. Co vsłyszawszy/ wszyscy męczennicy bárzo sie vweselili. Z tych Dźieiow tenże s. Augustin powiáda/ iż Perpetua Dinocrátá brátá swego śiedmioletne pácholę po śmierći iego/ od męki modlitwą wybáwiłá/ iż był szczęśćiem wiecznym dárowány. O niey tenże mowi: Jáko wiele dźieći rodźicom przeszkadzáły/ áby dla CHRISTVSA nie vmieráli/ iáko czytamy w męce s. Perpetui. Ale łzy y strumieniem ćiekące/ iáko gorącość miłośći zágáśić mogły?] To iest dźieći iey/ synowie y corki płákały nád nią/ áby ich sierotámi nie zostáwiáłá: ále miłość iey y chęć dla CHRISTVSA vmieránia/ przemoc sie nie dáłá. 4. *Perpetua y Felicitás.* Tert: lib: de anima cap: 55. Aug: de anima lib: 4. cap: 18. Lib: de anima 1. cap: 10. & lib: 3. cap: 9. Aug: in Psalm: 47.

Ćierpiáłá z nią y Felicitás niewiástá brzemienna/ y meżczyzny/ Rewocatus/ Sátyrus/ Sáturninus/ Secundolus/ ten ostátni vmárł w wiezieniu/ á trzech bestiom do pożárćia rzucono. Cierpieli 7. dniá Márcá. o ich świećie mowi Augustin: Swiećilismy dźień Perpetui y Felicitaty. Ale gdyż tám y meżowie z nimi ćierpieli/ czemu tylo niewiásty miánuiemy? Bo płeć słábsza/ ábo im byłá rowna/ ábo ich mestwo zwyćiężyłá. Jedná z nich byłá brzemienna Felicitás/ á druga v pierśi dźiećiatko miáłá/ Perpetua: Ale ták długo tá Perpetua karmiłá/ áż sámá pokarm wieczny od swego pásterzá wźiełá/ ktorego słodkość kazáłá iey synaczká wzgárdźić/ y oycá iego (to iest 5. *Felicitás.* De tempore Barbaro. cap: 5.

mężá swego) porzućić/ świátá nie záżyć/ á dla CHRISTVSA zdrowie położyć.] Poty ś. Augustyn.

6. Beda Martyrolog: 1. Martij.

Bedá y Ado piszą o Perpetui/ iż iey to dał P. Bog/ áby ná widokách czekáiąc dźikiey krowy/ ktora ią zábiłá/ sámá od śiebie odeszłá/ áby vderzenia oney bestiey nie poczułá. A Felicitás gdy byłá w więźieniu/ á ná iey rodzenie czekano/ towárzysze iey męczennicy vprośili to/ v Páná Bogá/ áby osmego mieśiącá rodzay wypuśćiłá/ áby z nimi záraz koronę męczeńską odniosłá.] Było to práwo v Pogan/ áby brzemienney białeygłowy nie trácono áżby powiłá.

l. de prægnantibus.

7. Felicitás.

A w stárych lekcyách kośćielnych to sie pisánie náyduie: Dźień przedtym niż Felicitatę ná śmierć wiedźiono/ oná rodząc y boleiąc wołáłá. Co vsłyszawszy pisarz sądu onego Pogáńskiego/ śmiał sie z niey mowiąc: Iáko iutro rádá vmrzesz/ ktora rodząc táką niećierpliwość pokázuiesz? A oná rzekłá: Płácę náturze ábo przyrodzeniu mocą sámą przyrodzoną/ iey boleśći: ále męki ktore mi niezbożni zádáwáć będą/ łáską Boża we mnie zwyćięży. Názáiutrz po vlicách obnażone ze sromotą ná śmierć do Theátrum ábo ná widoki prowádzono. Perpetuą krowie porzucono/ ktora ácz mocno w nię vderzyłá/ ále oná od śiebie odeszłą będąc/ nic nie czułá. Pusczono lwá/ y pierwey Sátyrá potym Perpetuą zábił. Zás Felicitatę z Rewokatem brátem wywiedźiono/ y od Lámpártá zábići są. A Sáturninus y Secundolus nic od bestiy zá wolą Bożą nie vćierpieli/ y do więźienia wroceni są/ w ktorym Secundolus vmárł/ á Sáturninus śćięty iest.] Ciáłá Perpetui y Felicitaty/ mowi Wiktor/ do Kártháginy do przedniego kośćiołá przenieśione są.

De præscriptione Vandalica.

8. Męczennikow po wszytkich stronách wiele.

Po innych też stronách y krolestwách wiele y bez liczby męczennikow Chrystusowych poległo. Pismá o nich poginęły/ trochá zostáło w Mártyrologiách nászych y w Menologiách Greckich. W Gálliey w powiećie Wiwáryeńskim Andeolus subdiákon vćierpiał/ ktorego był ś. Policárpus ze wschodnych kráiow posłał ná opowiádánie słowá Bożego. Ten zá Sewerá kiymi rogátemi bity był/ y potym mu głowę ná cztery częśći ná krzyż mieczem drzewiánym rośćięto.

9. Irenæus Biskup męczennik. In Martyrol.

Tegoż czásu Ireneus on wielki Biskup Lugduński zámordowány iest. O ktorym to sie tylo náyduie pisánie: Zá Sewerá z roskazánia tegoż Cesárzá obtoczyli żołnierze miásto Lugdun/ y wszytkie w nim nálezione Chrześćiány pobili. Szukáli pásterzá ich pilnie Ireneuszá/ y dostawszy go/ wielkimi mękámi zábili: ktorego Zácháriasz kápłan pogrzebł. Pisał wiele kśiąg/ ktore wylicza Eusebius y Hieronym ś. ále sáme tylo przećiw heretykom pięćioro kśiąg zostáło. Znáć w nich szczerość náuki Apostolskiey/ ktorą od Policárpá á Policárpus od Janá Ewángelisty wyczerpnął.

Euseb. lib: 5. ca: 25. Hieron: de Script.

Rok P. 206. Zeph: 4. Sewerá 12.

1. Plautianá okrutniká koniec. Dio in Seuero.

N okrutnik y rozlewcá krwie niewinney Chrześćiáńskiey/ Plautianus stárostá Rzymski/ wźiął strászliwy y wszytkiemu świátu dźiwny koniec. W tákiey łásce był v Cesárzá/ iż mowiono: rychleyby niebo vpádło/ á niżliby szkodę iáką od Sewerá miał mieć Plautianus. Tákie iego szczęśćie było/ iż był bogátszy niżli sam Sewerus z swymi dwiemá synámi. Ták roskázował y czynił co chćiał/ iż sie o żadną rzecz Sewerá nie pytał/ y więcey sie go wszyscy bali. Ná to przyszedł/ iż go nie bez dozwolenia Sewerá/ syn Sewerow Antoninus ábo Bássianus/ ktory iego corkę miał zá żonę/ oycá źięć zábił/ y ćiáło iego z pálacu zrzućić kazał. Dobrá wszytkie pobrano/ y syná iego Plautá y corkę Plautillę do Lipármy wyspu wygnał/ y tám ie długo nędzą trapione/ pobić Sewerus

roskazał.

roſkazał. Był Plautianus tákże z Afryki iáko y Sewerus/ vbogiego domu. Bogácił ſie z tych ktore ná śmierć potępiał. To ieſt/ z Chrześcian nawiecey. Był ták ſrogi y pyßny/ iż y pátrzyć ludźiom ná ſie nie dał. gdy wychodźił/ wołał przed nim woźny: Nie przyſtępuycie/ á w źiemię pátrzćie.

Herodianus lib: 3.

Rok P. 207. Zeph: 5. Sewerá 13.

WO zábitym Plautianie/ gdy troche prześládowánie Chrześcian vćichło/ á Zepherinus Papież wolnieyßy był/ Nátálius nieiáki vczony y dobry Chrześciánin w Rzymie/ ktory był ná mękách CHRISTVSA wyznał/ od nieiákich kupcow bogátych/ ſekty Theodotá heretyká/ ktorego był Wiktor Papież wyklał/ pieniędzmi náięty/ do ich kácerſtwá przyſtał/ y Biſkupem v nich był/ y wiele ludźi záráźał. Ná tego P. Bog z miłośierdźia ſwego weyźrzał/ y dawał mu vpámiętánie/ y myśli/ y widzenia zbáwienne/ áby ſię do prawdy Kátholickiey wrocił. On długo ſię z vporem ſwoim y wſtydem/ y z onym zyſkiem ktory miał z pieniędzy biedząc/ náwrocenie ſwoie odwłoczył. Aż go P. Bog Anyołom wybić y vbiczowáć przez cáłą noc roſkazał. Z onemi iuż ránámi y śinośćiámi pobieżał do Zepheriná Papieżá/ proßąc y do nog iego vpadáiąc/ y iego ſie tákże kśiężey y inym wiernym vpokarzáiąc/ we włośiennicy y popiołem poſypány/ prośił/ áby do pokuty przyięty był. Wierni Boży pátrząc náń y ná one rány iego ktore vkázował/ płákáli z nim. A iednák ledwie do ſpołeczności kośćielney przyięty był.] Poty ten Piſarz. Z czego zrozumieć ſie może/ iáka ieſt łáſká y miłośierdźie Páná náßego/ ktory męczennikowi y świádkowi ſwemu zginąć w wydźieleniu ſie od kośćiołá nie dopuśćił. A iáko z trudnośćią wielką kośćioł kácermiſtrze przyimuie/ ſtátkũ ich ktory w nich bárzo rzadki bywa/ doznawáiąc/ y nikt ich okrom Papieżá rozgrzeßáć y do iedności kośćielney przypußczáć ná on czás nie mogł.

1. Nátálius iáko ſię od heretyctwá náwrocił. Euſeb:lib:5.cap:27.

Dziwne náwrocenie.

Kácermiſtrze z truduośćią kośćioł przyimuie.

Tenże Euſebius/ ktory to z inych ſtárych kśiąg wypiſał/ żáłuie ſie bárzo ná heretyki Theodociany/ y ine/ iż przepiſuiąc Piſmo ś. ono fałßuią/ y ná ſwoie kácerſtwá náchyláią. Co/ prawi/ złośliwie czynią. Bo ieſli nie wierzą/ iż Piſmo ś. z Duchá ś. nátchnienia podáne ieſt: toć ſą Pogánie y niewierni. á ieſli wierzą á popráwuią/ ábo ráczey pſuią: toć ſię mędrßemi nád Duchá ś. czynią. Co nic inego nie ieſt/ iedno z opętánia ßátáńſkiego ßaleńſtwo.

2. Heretycy fałßowáli Piſmo ś. Vt ſupra.

Rok P. 208. Zepher: 6. Sewerá 14.

ORigenes z nieroſtropności młodych lat/ z gorącey do czyſtośći chowánia chęći/ źle rozumieiąc Páńſkie ſłowá/ dla kroleſtwá Bożego trzebieńcem ſię ſam vczynił. co táiąc/ zátáić nie mogł. Bo ſię y Biſkup Alexándriyſki Demetrius tego náń dowiedźiał/ y ćießył go/ y kochał ſię w onym/ ácz błędnym nabożeńſtwie iego. y ozdrowiawßy/ záraz one trudne kśięgi Pienia Sálámonowego wykłádáć ſię ważył/ ktorych mu ſię ták młodemu y dotykáć nie godźiło. Czego ſam potym żáłował/ y inych przeſtrzegał/ áby bez wielkiego przygotowánia/ Piſmá ś. wykłádáć nie śmieli. Znáć iż był wyſokiego o ſobie rozumienia/ dla ktorego vpáść miał.

1. Origenes vczynił ſię rzezáńcem. Euſeb: lib:6.cap:7. Cantica Canticorum. Młodym Piſmo ś. nie ma ſię dopußczáć. Hier: præf: in Abdiam.

Rok Páński 211. Zepherina 9. Sewerá 17.

SEwerus do Británniey záiáchał/ y tám woynę wiodąc/ murem długim od morzá do morzá páńſtwo Rzymſkie od nieposłußnych dźikich ludźi oddźielił y obronił.

1. Mur długi w Angliey. Dio in Seuero.

2. *Minucius.* *Scewolá y Regulus v Pogan.*

Zył wieku tego wielce godny y wymowny orator Minucius / ktory ná obrone Chrześciáńſka piekne kśiegi / ktore ſie tego náſzego wieku nálázły / nápiſał. Gdy o meczennikách mowi / wola ná Pogány: Wy / práwi / ſwoie Scewole y Reguluſe wyſtawiaćie / iáko meki dla Rzeczypoſpolitey znośili: á my wam niewiaſtki y dzieci vkázuiem / ktorych wſzyſtkimi wáſzymi kátowniámi zwyćiężyć nie możećie / ktorzy ſie ćierpliwośćia od Bogá nádchniona z wáſ śmieia. Nie rozumiećie nedznicy / iż żadnego nie máſz / ktoryby chćiał bez przyczyny ćierpieć / ábo bez Bogá meki tákie wytrwáć mogł.] Wſpomina w tychże kśiegách / iż Chrześćiánie kośćiołow ná on czás nie mieli. Co ſie rozumie o báſilikách / y iáwnych á wſpániáłych budowániach / ktorych Chrześćiánie dla zazdrośći / y iádu ná ſie Pogáńſkiego / ná on czás nie mieli: ále domy y goſpody zákryte / ná ſłużbe Bożą / y niſkie mieyſcá do ofiáry y modlitwy záwżdy mieli. Aż zá Conſtántyná poczeli / bogáte / wielkie / y wſpániáłe kośćioły budowáć.

Kośćioły Chrześćiáńſkie iákie ná on czás.

Rok P. 213. Zepher: 11. Cárácálle 1.

1. *Sewerus ſkarány o krew Chrześćiáńſką.* Dio in Seuero. *Syn go zábić chćiał.* *Smierć Sewerá.*

SEwerus wźiał zá krew Chrześćiáńſką pomſte znáczną od P. Bogá. Syn iego Antoninus / ábo Báſsianus / ktorego Cárácállą zwano / w drodze gdy woyſko miáło / z tyłu oycá zábić chćiał: áż ſie wołániem ná ſie żołnierzow / ktorzy to widźieli / przeſtráſzył. O czym wiedząc oćiec / ſámym go tylo fukániem ſkarał. á ſam ſmutkiem zięty / wiecey niżli niemocą / widząc iż y brátá ſwego Gete / ten zły ſyn zábić miał / vmárł / w Eboraku w Británniey. Krolował lat 17. mieśiecy 8. żył 65. mieśiecy 9. Wſtąpili ná páńſtwo dwá brácia rodzeni / ſynowie iego. ten to Cárácállá y Getá. Cárácállá długo śmierći oycowſkiey czekáiąc / y oycá zábić chcąc / gdy ſie páńſtwá doczekał: począł wiele ludźi ſwoich zábijáć. áż y lekárze oycá ſwego / iż go nie otruli / gdy on rozkázował / y ſługi ktorzy go wychowáli / á iemu zgody z brátem pomagáli / pomordował.

Cárácálle złośći. *Herodianus.*

Ewodus z żoną Chrześćiánką. Spartianus in Caracalla. *Synaczek Ewodow.*

Miedzy nimi był Ewodus / ktory miał żone Chrześćiánke / ktora Cárácálle karmiłá / ſynaczká ſwego przy nim máiąc. Gdy Cárácállá miał śiedm lat / igráiąc z onym tákże máłym ſynem Ewodowym / o wierze Chrześćiáńſkiey / ktorą Spártianus Zydowſką zowie / wedle zwyczáiu ná on czás / żártem z nim mowił / y do niey go námawiał. Co oćiec Ewodus y Sewerus Ceſarz vſłyſzawſzy; dźiećię ono bárzo vbić kazáli / o co ſie Cárácállá gniewał / y długo ná oycá ſwego / y ná Ewodá / y ná one co go bili pátrzyć niechćiał. y dla tego podobno P. Bog Ewodá pokarał / iż o ták świete słowá / vbić ſwego ſynaczká kazał.

2. Spartian: vt ſupra.

Zázył był Cárácállá mleká Chrześćiáńſkiego / y wychowánia dobrego oney niewiáſty. Bo piſze tenże / iż z młodu był dźiwnie dobry / y ſkromny / y wſzyſtkim miły. Ná ludzką krew / ktorą ná widokách rozlewano / pátrzyć nie mogł / y wſzytkiey dobroći znáki po ſobie dawał. Lecz iáko ſie podroſzwſzy odmienił / y to co ſie rzekło / y co ſie piſáć bedźie / pokázuie.

3. *Policzenie vmárłych miedzy Bogi Pogáńſkie, śmiechu godne.* Herodianus lib: 4.

Ciáło Sewerá ſynowie z Brytánniey do Rzymu wieźli / y tám go Senat miedzy bogi / cerimoniámi Pogáńſkiemi śmiechu godnemi / pośwyećił. Dotkne troche tych obrzedow niewiernego Pogáńſtwá / ktore wypiſuie Herodianus / ktorym bogi ſobie z ludźi czynili / á práwemu Bogu ſłużyć niechćieli. Pogrzebſzy koſztownie ćiáło / kłádą obraz vmárłego ná łożu z ſłoniowey kośći / przykryte drogiemi ſzátámi. V onego łożá w páłacu wielkim po lewey ſtronie / przednieyſzy pánowie wſzyſcy w czerni / á po práwey białegłowy w białych proſtych ſzátách śiedzą / iákoby żáłowáli y płakáli. Co czynią przez śiedm dni. á w tym lekárze przychodzą / y o złym zdrowiu opowiádáią.

dáią. A gdy iuż o śmierći iego powiedzą: łoże ono z obrázem co nazacnieyſzy ludźie y Senatorowie/ nioſą ná ſtáry rynek/ gdźie vrzędy Pánowie z śiebie ſkłádáią. Tám po iedney ſtronie dźiatki co napierwſzych domow/ á po drugiey białegłowy co nazacnieyſze/ lámenty y pieśni ſmutne z żáłośćią śpiewáią.

A potym nioſą ono łoże z obrázem ná pole Márcyuſzá/ gdźie ſtáwią namiot czworográniſty wyſoki/ z drzewá ſuchego/ trzaſkámi do łácnego ogniá nápełniony/ á po wierzchu złotemi oponámi/ y málowániem pięknym ozdobiony. Do ktorego bárzo wiele drogich y wonnych oleykow/ kádźidł/ źioł/ nákłádáią. y tám ono łoże wnoſzą/ y około namiotu onego/ iezdni pięknie vbráni/ biegáią porządkiem/ z liczbą ſkłádną/ ktorzy oſoby ná ſobie wſzytkich pánow y kśiążąt Rzymſkich pokázuią y wyrażáią. A zá tym ten co ná páńſtwo po onym vmárłym wſtępuie/ pochodnią bierze/ y on namiot zápala/ y ini pánowie ogień miecą/ y wnet śię wſzyſtek z onemi tłuſtemi oleykámi zápala. A w tym prędko orłá z wierzchu nawyżſzego namiotku wypuſzczáią/ ktory duſzę páná vmárłego do niebá nieśie. y ták go iuż zá bogá chwalą.] Poty Herodianus. 4.

Rok Páński 214. Zepheriná 12. Cárácálle 2.

CArácállá/ (ták tego Antoniná zwano/ od ſukniey/ iż tákie ſukni ludźiom/ przyiáźni ich chwytáiąc/ rozdawał) brátá ſwego Getę ná łonie mátki iego Juliey zábić roſkazał/ y tych ktorzy mu ſprzyiáli/ y ktorzy miánowáć imię iego śmieli. było zábitych do 20. tyśięcy. Potym y Senatory ktorzy oycu iego ſprzyiáli/ y miedzy nimi onego práwnego á ſławnego Pápiniáná/ ktory ná Chrześćiány práwá nieſpráwiedliwe dawał/ o to iż ſwoią ná to złożoną wymową y orácyą wychwáláć iego zbrodni y zábiiánia niechćiał: zábić kazał. Ná widokách iż ktoś iego woźnicy przymowił/ wſzytkie ludźie bez vważenia zábiiáć żołnierzom roſkazał. Cztery Veſtales ábo mniſzki pánny Pogáńſkie/ iedne ſam zgwałćiwſzy/ żywo zágrześć kazał. Ták śię P. Bog mśćił nád onemi Rzymiány/ co wołáli ná Chrześćiány/ áby ie zábiiano/ y do lwow miotano. A Chrześćiánom w ten czás wielki pokoy dał/ iáko było w Egyptćie.

1. *Morderſtwo Cárácálle.* Dio in eodem.
Pápinianus práwnik zábity. Dio & Spartia: in Caracalla.

Rok Páński 215. Zepheriná 13. Cárácálle 3.

GDy pokoiu pięknego záżywał kośćioł Boży/ Zepherinus Papież vczynił gadánie ábo dyſputácyą z heretyki Montaniſtámi/ ktorych bronił ná on czás bárzo znáczny Tertullianus. Z ſtrony heretykow był Proclus ktorego Tertullian ſławi/ á z ſtrony Kátholikow mowił Gáius/ człowiek ná on czás w kośćiele Bożym wielce vczony y żywotá świętego. Przegrał Proclus/ y bárzo śię Kátholicy vmocnili/ gdy y te ſwoie z nim vtarczki nápiſał Gáius/ ktorą czytał Euſebius/ iáko ſam piſze. Zá czym po wſzytkich kroleſtwách Synody Biſkupi czynili/ y onego chytrego paráklétá Montanowego y Cátáfrigow potępili. Jáko go iuż byli y Papieże wyklęli/ y Zepherinus tego Procla y Tertulliana wyklął.

1. *Dyſputácya z heretyki Montaniſty.* *Proclus y Gáius ſtoczyli z ſobą.* Lib: 6. cap: 14. Tertul: de Ieiun.

Rok P. 216. Zepheriná 14. Cárácálle 4.

PIſał Tertullianus przećiw powtorzonemu małżeńſtwu/ ktorego kośćioł nie gáni. Przygániał Kátholikom/ iż nieczyſte cudzołożniki y porobniki pokutuiące przyimowáli y rozgrzeſzáli. y śmieie śię z Papieżá/ ktory táki tytuł miał: Biſkup nawyżſzy. Biſkup Biſkupow mowi: Ja y cudzołoſtwo y porobſtwo tym/ kto-

1. *Błędy Tertulliana.* *Tytuł Papieſki, Biſkup Biſkupow.* De Monoga. De Pudicitia

rzy czynia pokute/ odpuszczam.] A ten iego śmiech pokázuie/iáka byłá władza y zwierzchność Papieżow ná on czás. Ták był záślepiony on wielkiey náuki człowiek/ iż y Ewángeliey y słow Páńskich nie pomniał. Nierzadnice y Publikani vprzedza was do krolestwá Bożego. Zápomniał y tego co sam o pokucie pisał/y otworzył wrotá Nowácyanom/ktorzy raz vpádłych w grzech/rozgrzeszáć y przyimowáć niechcieli. Byłá wielka náuká/ále wielka y vporna pychá. S. Cyprian rad go mistrzem zwał/ y gdy księgi iego bráć chciał/mowił: Podáy mi mistrzá. Iáko ś. Ieronym o nim powiáda. á sam mowi: Chwale Tertullianow dowcip/ále kácerstwá potępiam.

Lib: de pœnitentia.
Náuká z pychą szkodliwa.
Apolog: aduersus Rufinum & de Script.

2. Z pisánia iego pokázuie sie/ iż ná on czás málowano ábo wybijano ná kielichách kościelnych P. IESVSA owce ná rámieniu niosącego. skąd sie dáie znáć/ iż stárodawne było w kościele málowánie. Księgi iego Gelásius Papież miedzy podeyzrzáne położył/ále ich czytáć nie zákazał. Iáko vmárł/ niewiemy. Augustyn ś. wspomina heretyki Tertullianisty/y powiáda iż Tertullianus od Cátáfrigow odstał/á swoię był sektę záczał. Żáluie wszytek kościoł tákiego człowieká/ iáko mowi Vincentius Lyrinensis. Iáko miedzy Greki pierwszym w pisániu y náuce był Origenes: ták miedzy Łácinniki Tertullianus/ nád ktorego w náukách Boskich y ludzkich/ żaden biegleyszy nie był. wszytkie náuki/wszytkie historye vmiał. Rozum táki/iż wszytkie przeciwniká á do siebie ciągnie. Co słowo to náuká/ ile rozumienia tyle wygrániá. Lecz obádwá pokázuia co vmie pychá w wielkich rozumách y dowcipách: co broi wielka náuká/bez pokory y miłości/á iáko do vpadku pedzi. y byłá to wielka pokusá w kościele Bożym/ gdy ná vpadek tych dwu ták vczonych y wielkich osob wierni pátrzyli.

Málowánie w kościele.
Lib: de pudicitia.
August: de hæresib: cap: 86.
Contra hæreses cap: 24.
O Tertulliánie y Origenesie.
Pychá w wielkich rozumách co vmie.

Rok P. 217. Zeph: 15. Cárácálle 5.

1. Agrippinus Biskup Cárthágiński brzydząc sie heretyki/á wiedząc iż wszytko w grzechu y przeklectwie nabożeństwo swoie spráwuią: rozumiał iż y chrzest v nich wzięty/ nic nie ważył/ y tego ktory od nich do kościołá ś. przystawał/ znowu było chrzcić potrzebá. A oglądáiąc sie ná stáry zwyczay kościelny/ iż tákich nigdy znowu nie chrzczono: ná vmocnienie mniemánia swego/zezwał Biskupy Afrykáńskie/ y z nimi postánowił áby v heretykow ochrzczeni/ prawdźiwy chrzest znowu w kościele bráli. Byłá tá zwierzchu vdátna náuká/ y miáłá wiele mocnych po sobie wywodow/zá ktora sie iał y męczennik ś. Cyprianus/tego przodká swego Agrippiná y Synodu Cárthágineńskiego wspieráiąc. Lecz Papieżowie z inemi Biskupy/ ná zwyczay stáry y Apostolskie podánie pátrząc/ temu sie sprzećiwili/ y vkázowáli: że to nie byłá poprawá/ ále szkodá prawdy y zwyczáiu/ od Apostołow podánego. O czym ś. Augustyn szeroko/ ktory Cypryaná ś. y inne wymawia/ poki sie prawdá iásno nie odkryłá/ y kościołá wszytkiego rozsądkiem nie vmocniłá: iż błąd on ich kácerstwem żadnym nie był.

Heretycki chrzest Agrippinus gánić począł.
De Baptis: contra Donatistas lib: 7. cap: 8. 9.

2. Znáć iż tego też mniemánia był Tertullianus będąc iescze Kátholikiem/ á pisząc o Chrzcie/gdy ták mowi: Heretycy nie máia społeczności z náuką ná szą/ sámo ich wyklęcie to świádczy. Nie winienem to v nich poznáwáć/ co mnie roskazano iest. Bo nie tego Bogá máia co my/ áni tego Chrystusá/ ktorego my mamy. y przeto nie ieden Chrzest/bo nie ten: ktorego gdy porządnie nie máia/ krom wątpienia go nie máia/ y trudno to liczyć/co sie nie ma/ y nie mogą bráć/czego niemász.] iednák niewiemy/iesli ten błąd Agrippinus wziął od Tertulliáná. To wiemy z tákiego przykłádu: iż zwyczáiem kościelnym gárdzić niebespieczno/ choć sie pisinem iásnym nie podpiera. Bo sie potym pokazáło/ iż zwyczay on nie był przećiw pismu: á zá wielki błąd y kácerstwo

De Baptismo cap: 14.
Heretycy innego Bogá y Chrystusá máia.
Zwyczáiem kościelnym źle gárdzić.

cerstwo osadźił to kośćiol/ktoby chćiał chrzest powtárzáć/choć od heretykow wźiety. O czym niżey bedźie czesta wzmiánká.

3. Cárácállá Cesarz przyiáchawszy do Alexándriey/ gdy sie dowiedźiał/ iż mu Alexándriyczykowie o zábićie brátá przymawiáli: wszytko miásto krwia polał żołnierze ná nie rospuśćiwszy / ktorzy iáko bestye y lwi niepohámowáni/ domy náchodząc niezliczone morderstwá czynili. Chrześćiánie nic nie vćierpieli. Podobno pomniał ná one mamke swoie Chrześćiánke / ktorey sie mlekiem karmił/ ná żone Ewodego. Zadne miásto wiecey nie pobiło Chrześćian / iáko Rzym á tá Alexándria / y dla tego też krew ich rozlewáć Pan Bog dopuśćił.

W Alexandriey morderstwo.
Spartia: & Dio in Caracalla.

Rok Páński 218. Zepherina 16. Cárácálle 6.

1. Onego Abágárá krolá Osroeńskiego / ktory z oycem iego przymierze miał/gdy go iáko przyiaćiel náwiedzał Cárácállá/do więzienia dał y z krolestwá złupił. Miał swoie stolice krolewską w Edessie ten to Abágárus / y był Chrześćiáninem y świetym. Czego potym ten Cárácállá przypłáćił/ blizko Edessy zábity.

Abágárus krol.
Eusebius in Chronico.

2. Już sie był ná wszytki czáry Cárácállá vdał / że wszytkiego świátá zbieráiąc tákie mistrze służby szátáńskiey/ á dowiáduiąc sie iáko miał żywotá swego dokończyć. A tego sie iednák dowiedźieć nie mogł/ co sam P. Bog w swey mocy ma y w swey wiádomośći/ co go rychło potkáło.

Rok Páński 219. Zepherina 17. Mákrina 1.

1. TEgo roku Márcianus Rotmistrz z naprawy Mákrina / zábił Cárákálle/miedzy Edessą y Cárrás w Mesopotámiey. Pánował lat sześć y miesiecy dwá. żył lat 29. wielki okrutnik y krwie ludzkiey żárłok/ ktorego Mákrinus z boiáźni od żołnierzow miedzy bogi poczytał/ y kośćioł mu zbudował y kápłany nádał.

Cárácállá zábity.
Spartia: in Carac.

Rok P. 220. Zephe: 18. Heliogábálá 1.

1. MAkrinus z synem swym Diádumenianem rok tylo kroluiąc / od żołnierzow nań powstáiących zábići są. Był Mákrinus wielki okrutnik ná żołnierze/y o máłe przyczyny srodze ie meczyć y v wozow włoczyć żywe y vmárłe/y do żywych vmárłe przywiezowáć/ áby od ich smrodu vmieráli/ roskázował.

Mákrinus Cesarz zábit.
Spartianus.
Dio in Macrino.

2. Po Mákrinie nástąpił Heliogábálus młodźieniec w lećiech 15. od żołnierzow obrány / o ktorym rozumiano że był synem Cárácálle / á ná ten czás był kśiedzem ábo kápłanem w kośćiele słońcá w Pheniciey. A iż słońce w tym iezyku Heliogábálem zwano/ od niego to imie wźiął/máiąc swoie Antoninus. W Syriey go wybráli żołnierze ná páństwo / á Senat potwierdźił. Był człowiek bárzo rospustny y wszeteczny / y w sprosnośći wielkiey ćielesney rownego nie miał. Do Rzymu przyiáchawszy bogá swego Heliogábálá wprowádźił/ wszytki Rzymskie bogi / ktore Rzymiánie z táką cześćią chwalili / y ták ich mocno bronili / y ták im w przygodách dufáli/ zelżył y poniżył / á sámego im Heliogábálá chwalić kazał. O co sie nikt nie sprzećiwił / áni Senat odmáwiáć smiał; choć pátrzyli ná stárych bogow swoich zelżywośći y odmiánie ich. Tym pokaráni oni/ ktorzy prawdźiwego Bogá przyiąć niechćieli/ iż obcego/ opuśćiwszy swoie/ chwalić poniewolnie muśieli.

Heliogábálus wybrány od żołnierzow.

Bogámi Rzymskimi wzgárdźił, swego im kazał chwalić.
Lampridius in Heliog.

3. Miał z sobą w Rzymie ten Heliogábálus swoie ćiotke Mámmeą/ ktora Alexándrá co po nim ná páństwo wstąpił / vrodźiłá/ y sámá Chrześćiánka bedąc/ syná po Chrześćiáńsku wychowáłá. Byłá to vczennicá Origenesá/

Mámmea ćiotká Heliogábálusá mátká Alexándrá.
Euse: lib: 6. ca: 12. 15.

ktora

ktorą Chrześćiáńscy historykowie wielce y iey nabożeństwo y pobożność wychwaláią. Zá nią do Rzymu przyszedł Origenes/ zá czásu Zepheriná Papieżá/ prágnąc/ iáko mowi Eusebius/ kośćioł Rzymski práwie stárowieczny náwiedźić. A tám nie długo zmieszkawszy/ wroćił sie do Alexándriey/ do swey tám zwykłey szkoły y około dusz ludzkich roboty.

4. *Ambrosius, náwrocony od Origenesá.* Euseb: lib: 6. ca: 13. *Philosophskie náuki.*

Był wiekow tych nieiáki Ambrosius w Alexándriey/ znáczny/ vczony y bogáty człowiek/ kacerstwem Válentiná vwikłány. Ten sie wdał w gádánie y disputácyą z Origenesem/ y ták go szczęśliwie przekonał/ iż prawdy świátłośći obiety/ herezyą one porzućił/ y stał sie Kátholikiem práwowiernym. y innych wiele heretykow y Philozophow Pogáńskich do świátłośći Ewángeliey náuką swoią przywodźił Origenes/ często sie z nimi w rozmowách y gádániu vganiáiąc. Náuczał y Pogáńskich náuk/ y rádźił ie ostrzeyszego rozumu Chrześćiáninom czytáć/ iż z nich do prawdy Ewángeliey nieiáka ná zbijánie błędow Pogáńskich/ pomoc bráć sie mogłá.

5. *Origenesowe pisánie iákie.* Euseb: lib: 6. ca: 17.

Ten Ambrosius o ktorym sie rzekło/ do pisánia Origenesá pobudzał/ y swoim nakłádem pisárze mu chował. Mogł/ práwi/ Origenes/ śiedmiom pisárzom z vst swoich náuki dodáwáć. A niemniey miał tych co iego księgi rozpisowáli. Miał y pánny w pięknym pisániu ćwiczone. To Eusebius. Jest sie czemu dźiwowáć/ iáko śiedmiom pisárzom mogł dáć dostátek z vst swoich roboty; gdyż ś. Jeronym iednego máiąc dostátczyć iemu prácey nie mogł. y mowi ták: Wołam pisárzá y powiádam/ co mi do vst przyidźie. á ieśli chcę trochę pomyślić/ chcąc co lepszego wymowić; on mi milcząc przygánia/ czoło marszczy/ rękę kurczy/ y dáie znáć iż tám po nim nic. A Ambrosius ś. mowi: Nie wszytkiego z vst powiádamy/ á zwłaszczá w nocy nikomu sie przykrzyć niechcąc. A też to co sie mowi prędko/ wypada. Stáram sie ábych stárą mowę swoię dostátecznie vmiárkował/ y pomáłu stąpáiąc/ lepiey mi sie zda ręką włásną pisáć/ á páry prozney nie pusczáć/ áni sie pisárzá wstydáć.] Ci tedy dwá ná iednym pisárzu przestáć mogli: á Origenes śiedmiom dosyć czynił w powiádániu swoim. y ná nim sie ziśćiły słowá v Mędrcá: Nábyćie prędkie/ ná końcu błogosłáwieństwá mieć nie będźie. Ták wiele pisał/ á bárzo máło co kośćioł przyiął y pochwalił. Skwápliwy dowćip/ do Pismá ś. wykłádu nie służy. A Pogánin Quintilianus/ bystrego poięćia w Pogáńskich náukách/ nie chwali.

Hier: in præfat: ad Galat. Ambrof: lib: 7. epist: 45. *Pisánie ksiąg prędkie nie dobre.* Prou: 13.

Rok P. 221. Cálixtá 1. Heliog: 2.

1. *Zepherinus vmęczon, nástąpił Cálixtus Papież.*

ZEpherinus Papież vstąpił ná inszy żywot/ śiedźiał lat 18. wedle pisánia stárych Rzymskich Mártyrologia/ korona męczeńską vczczony. Co mogło być z iákiey osobney przyczyny. bo ná ten czás pokoy wielki miał kośćioł Boży. Nástąpił Cálixtus Rzymiánin z oycá Domicyuszá.

2. In Heliog. *Kośćioł y grob śś. Apostołow w Rzymie nigdy nie był obalony. Grekowie ćiáło ś. Piotrá z Rzymu vkráść chćieli.* Greg: lib: 3. epist: 30. ad Consul: Aug.

Heliogábálus czyniąc z słoniámi ludźiom igrzysko/ iáko pisze Lámpridius: ná Vátikanie groby niektore poobáláć kazał. A ztąd drudzy rozumieli/ iákoby kośćiołek ábo grob Piotrá ś. y Páwłá gdźie ćiáłá ich leżáły/ obálony był; á ćiáłá ich do mieyscá ktore zowią Catacumba przenieśione być miáły. Lecz ná tym sie mylą. bo miał dosyć plácu ná te igrzyská pod gorę nie chodząc/ ná mieysce ná tákie igrzyská niesposobne. Pewnieysza to/ co ś. Grzegorz nápisał o tych Cátákumbách: iż Grekowie ábo wierni ze wschodnych stron/ wźięli potáiemnie ćiáłá Piotrá ś. y Páwłá/ iáko sąsiad swoich/ y prowádźili ie áż do wtorey mile miástá ná mieysce ktore Cátákumby zowią. Zkąd gdy ie vnośić zebrawszy sie w wielkiey liczbie chćieli: gromy ie y łyskánia ták bárzo przestrászyły/ iż ich zániecháć muśieli. A przyszedszy Rzymiánie/

ktorzy tego byli z dobroći Páńſkiey godni/ wźięli ćiáłá ony / y tám ie gdźie były pochowáne/ złożyli.

Rok P. 224. Cálix: 4. Alexán: 1.

1\. *Miſtrzowie Alexándrowi zábijáni.* Herod: lib: 5. Dio in Heliog. *Heliogabalus zábity.*

ELágábálus ábo Heliogábálus Ceſarz/ wźiął zá towárzyßá ná páńſtwo Rzymſkie y zá ſyná/ Alexándrá powinnego śieſtrzeńcá ſwego. ktorego chcąc po ſwemu wychowáć/ miſtrze iego ktore mu mátká pobożna oná Chrześćiánká chowáłá/ pewnie vczone/ iáko Chrześćiány/ pozábijał/ á drugie z źiemie wywołał. Lecz ſam tego roku iáko obrzydły wßytkim / y Senatowi / y poſpolſtwu Rzymſkiemu/ y żołnierzom/ zábity ieſt. Ciáło iego po Rzymie włoczyli / y w Tybrze vtopili. Mátkę też iego/ ktora mu złośći onych pomagáłá/ zábili. Krolował lat trzy/ á żył lat ośmnaśćie. Do tákiego okrućieńſtwá był przyßedł/ iż dźiatki dla czárow gwoli dyabłom zábijał. Náſtąpił ná páńſtwo Alexánder z wielkim wßytkich zezwoleniem máiąc lat tylo ßeſnaśćie.

2\. *Alexánder ná páńſtwo náſtąpił.* Lampridius in Alexandro. *Alexánder ſłużył y Chriſtuſowi y bogom.*

Ten Alexánder iż miał wychowánie v mátki Chrześćiáńſkiey Mámmei/ piße Lámpridius Pogánin/ nietylo ćiężkośći żadney Chrześćiánom nie czynił: ále też nieiáką cześć CHRISTVSOWI oddawał/ bogom też záraz pogáńſkim ſłużąc. Miał ná pokoiu ſwoim málowánego / y CHRISTVSA, y onego czárnokśiężniká Apolloniußá / y Abráámá Żydowſkiego / y Orpheußá pogáńſkiego / y inne. Chćiał / mowi tenże / CHRISTVSOWI kośćioł zbudowáć y onego miedzy bogi poſtáwić : co y Hádrianus Ceſarz przed nim myślił: ále mu ći odrádźili/ ktorzy pytáiąc bogow ſwoich to nálezli / iż wßyſcy ludźie mieli być Chrześćiánie / ieſliby kośćioł ich był á inße kośćioły puſte być miáły.] Zkąd ſie pokázuie / iż czárći ácz nie rádźi / opowiádáli to Pogánom/ co być miáło. Acz Celſus Epikur mowił/ iż ſie tym Chrześćiánie chlubią/ iákoby Rzymiánie y Ceſárze wßyſcy Chrześćiánmi być mieli. Z czego Origenes pißąc ná Celſá/ Chrześćiány wymawia.

Orig: contra Celſum. Lampr: in Alexan.

3\. *Alexánder zá Chrześćiány ſkazał opłác ná kośćioł.*

Ten Lámpridius powiáda / iż Chrześćiánie máiąc ſpor o mieyſce iedno/ ná ktorym kośćioł budowáć chćieli: z káczmarzmi ábo z kuchárzmi poſpolitymi Rzymſkimi / do tego ſie Alexándrá ná rozſądek puśćili. On zá Chrześćiány ſkazał/ mowiąc: Lepiey áby tám Bog był iákikolwiek chwalon: niżliby to mieyſce ná káczmarze obrocone być miáło. A dowodzą / iż to ieſt mieyſce ono ná ktorym w dźień národzeni[illegible]zbáwićielá świátá zá czáſu Auguſtá oley ſie oliwny ſtrumieniem puśćił/ [illegible]á ktorym byłá kárczmá. ktorego mieyſcá doſtawßy Chrześćiánie Rzymſcy/ kośćioł zbudowáć chćieli/ á ći im káczmarze przeßkadzáli. y zbudowawßy tám kośćioł zá tego Alexándrá / názwáli go ś. Máriey zá Tybrem / ktory áż do tych lat nášych ſtoi.

4\. Lampridius in Alexandro. *Obieránie ná vrzędy iákie.*

Tenże piße/ iż vſtáwę táką vczynił Alexánder/ áby o tym ktory ná vrząd poſádzony być ma/ pierwey iáwnie wßytkim obwołano/ ieſliby kto iego przygáne wiedźiał/ á dowieść iey nań mogł/ áby ią przełożył: á ieſliby nie dowiodł/ głowę by ſwoie vtráćił. Bo ieſli ták Chrześćiánie y Żydowie świecąc ſwoie kápłany/ czynią: nieprzyſtoyno áby ſpráwce páńſtw / ktorym mádźiał[?] ...

Kośćielne święcenie kápłanow. In Celſum.

5\. Lamprid: ibidem.

Gdy też kárąc tenże Ceſarz kogo roſkazał: náuczano woźnego/ áby ták nád nim wołał: Co tobie nie mił[illegible]go drugiemu nie czyń. Czego ſie v Chrześćian náuczył: y te słowá po śćiánách ná ſwoich pálacách piſáć roſkázował.

Rok Páńſki 225. Cálixtá 5. Alexándrá 2.

1. Vlpianus práwnik. Lampridius in Alexandro. Mámmea obyczáie odmieniłá.

MIał ráde Pogáńſka/ bárzo vczonych ludźi/ ná ktorey iáko młody poſegał/ á miedzy innymi Vlpianá w práwiech biegłego/ wielkiego nieprzyiaćielá Chrześćiáńſkiego/ ktory ſtárych niezbożnych Ceſárzow okrutne á nieſpráwiedliwe wyroki/ ná piſmo w kupę zebrał. Mámmea mátká Ceſárſka oná Chrześćiánká pobożna/ ná páńſtwie obyczáie odmieniłá: mowi o niey Lámpridius: Niewiáſtá/ práwi/ świeta/ ále łákoma/ do złotá y ſrebrá chćiwa/ y z niey poſzłá przyczyná dla łákomſtwá iey/ iż ſie ná Alexándrá żołnierze zburzyli y onego zábili/ iáko ſie potym powie.

Rok P. 226. Cálixt: 6. Alexán: 3.

1. Cálixtus vmęczony.

CAlixtus Papież po ſześći lat ktorych ná ſtolicy ś. śiedźiał/ długo głodem w więzieniu dla CHRISTVSA męczony/ potym z okná zepchniony y w ſtudnią wrzucony vmárł. y innych wiele męczennikow poległo/ o ktorych ieſt w kśięgách męczeńſkich. Jeſt ták/ iáko ſie rzekło/ iż Alexánder ſam z śiebie żadney przykrośći

Prześládowánie od rádnych pánow. Lactant: lib: 5. cap: 11. 12.

Chrześćiánom nie czynił/ áni żadnych ná nie wyrokow wypuſzczał: Ale oni iego rádni y w práwie vczeni/ á zwłaſzczá zły Vlpianus ktoremu Rzym był zlecony/ czynili co chćieli: bo im ták był młody on pan zlećił/ áby wedle práwá y ſpráwiedliwośći poſtępowáli. A ći/ iáko o nich nápiſał Láktáncius: Práwem zwáli/ kátowánia ſtárych tyránnow ná niewinne. Trwa ieſzcze ten dom ná kośćioł obrocony/ w ktorym y ſtudnią widáć do ktorey był ś. Cálixtus wrzucony. Vćierpieli w ten czás y vczniowie iego od niego náwroceni/

Martyrol: Roman. Senatorowie męczennicy.

Pálmárius rádny pan Rzymſki z żoną y z dźiećmi y innymi oboiey płći 42. y Simplicius tákże Senator Rzymſki y z żoną y domownikámi ſwymi ktorych było 62. y Priwatus w niemocy wrzodowey od Cálixtá ś. vzdrowiony/ y innych wiele.

2. Suchedni.

O Cálixćie piſzą/ iż czterykroć do roku poſty roſkazał. Lecz od Apoſtołow podáne były/ á on vtwierdzał ſtáry zwyczay. Te poſty zowiem ſuchedni. Zbudował cmyntarz ná pogrzeb męczennikow/ ktory ſie zwał iego imieniem ná drodze Appiey przed miáſtem. Te mieyſcá zwano/ Tumbe/ Cátátumbe/ ábo Cátácumbe y Kripte/ ále nazwyczáyniey Cmyntarze. Pogánie grześć vmárłych w mieśćie nie dopuśćili/ y ćiáłá ich palili. Lecz Chrześćiánie nie

Cátácumby toż co cmyntarze. Pieczáry Rzymſkie. Hier: in Ezechiel: cap: 40.

paląc ich/ drogimi máśćiámi nápuſzczone ná znácznych y vczćiwych mieyſcách ie chowáli/ á zwłaſzczá w kriptách/ to ieſt/ w dźiurách ziemnych ábo w pieczárách/ ná to vczynionych. o ktorych Jeronym ś. piſze/ iáko będąc młodym w Rzymie ná náukách/ do onych pieczárow z innymi wchodźił. Ztámtąd wiele świętych męczeńſkich ćiał/ do miáſtá w Rzymie y do kośćiołow wnieśiono. Potym y inni wierni wedla grobow śś. męczennikow poczęli ćiáłá ſwoie pokłádáć: to rozumieiąc/ iż y duſze vmárłych pomoc mogły mieć z záſług świętych przyiaćioł Bożych. O czym ś. Máximus nápiſał te ſłowá:

Maximus ſerm: in Nat: SS. Octauij Adr.

Ták to ſtárſzy opátrzyli/ ábyſmy przy kośćiach świętych náſze ćiáłá kłádli: iż gdy ſie ich piekło boi/ męká ſie nas nie dotykáłá/ y gdy ie CHRISTVS oświecá/ áby ciemnośći náſze vćiekáły. Odpoczywáiąc tedy z świętymi męczennikámi/ ich záſługą vchodźim piekielnych ćiemnośći/ iednák będąc towárzyſzmi ich świątobliwośći.]

Rok Páński 227. Vrbaná 1. Alexándrá 4.

NA mieyſce Cálixtá náſtąpił Vrban Papież Rzymiánin z oycá Pon- 1.
cyaná. Alexánder Ceſarz zmocniony ná páńſtwie/ práwy dobrymi Lampridius in Alexandro.
náprawowáć chćiał obyczáie Rzymian/ bárzo Eliogábálowymi
przykłády/ nieczyſtośćią/ nád przyrodzenie poſzpecone/ o ktorych y ś. Jero- In Iſaiam cap: 2.
nym nápiſał. ále dowieść tego nie mogł. Kuśił ſie o to po nim y Philip Ce-
ſarz/ ále tákże nic nie przemogł: áż reká Chrześćiáńſka Konſtántiná wiel-
kiego/ ſproſności one wyrzućiłá. W tym przygánę miał Alexánder ten/ iż
gwiazdárzom y wieſzczkom/ktorzy byli z Rzymu wygnáni/iáwnie náucząć y
one fałſzerſtwá rozśiewáć dopuśćił.

Rok Páński 228. Vrbaná 2. Alexándrá 5.

SWiętá Mártiná pánienká vmęczona/ktora kátow ſwoich śiedmnaśćie
do CHRISTVSA náwroćiłá. Pátrz w iey żywoćie. 4. Ianuarij.

Rok Páński 229. Vrbaná 3. Alexándrá 6.

TEgo czáſu vmęczony też ieſt Hippolitus Biſkup bárzo vczony/ y 1.
ktory wiele o náukách Chrześćiáńſkich piſał. Ale wſzytkie kśięgi Hippolitus męczennik y piſarz.
iego poginęły/ okrom onych o Antichryśćie ábo ſądźie. Był z Ará-
biey Metropolitánem/ iáko piſze Geláſius Papież/ y ztámtąd vdał ſie do
Rzymu. ktorego Cálixtus iáko vczonego przy ſobie zábáwił/ y Biſkupem
go Portueńſkim vczynił. Zábit v portu Rzymſkiego dla CHRISTVSA,
wrzucony w doł w głębokie wody.

Rok Páński 230. Vrbaná 4. Alexándrá 7.

ORigenes máiąc lat 43. od Alexándrá Jerozolimſkiego Biſkupá ná 1.
kápłáńſtwo poświęcony ieſt. Vdał ſie był do źiemie świętey Ori- Origenes kápłanem zoſtał.
genes/Alexándrią ſwoię y Biſkupá Demetriuſzá opuśćiwſzy/ y tám
iáko wielce vczony y godny człowiek zá rozſądkiem innych Biſkupow ná to Euſeb: lib: 6.cap: 7.
doſtoieńſtwo podnieſiony ieſt. O czym gdy ſie dowiedźiał Demetrius iego
włáſny Biſkup: bárzo zá złe miał Alexándrowi/ y ſwáry o to miedzy nimi nie Poſwarek o Origeneſa.
máłe powſtáły/ iż iego Diocezyiey człowieká/ á ktemu trzebieńcá nád záka-
zánie praw Boſkich y Apoſtolſkich poświęćił. Bo Kanon Apoſtolſki mo-
wi: Ktoby ſie trzebieńcem vczynił/ miedzy kśięża być nie może: bo ſam ſwo-
im ieſt mężoboycą/ y ſtworzeniu Boſkiemu nieprzyiaćiel. y w ſtárym zakonie
tákiego do kośćiołá przypuſzczáć zákazano.

Rok P. 231. Vrbaná 5. Alexán: 8.

W Tym czáśie Origenes w wielką ſie pracą wdał/ zbieráiąc rozmá- 1.
ite przetłumáczenia Piſmá ś. to ieſt Bibliey/ y piſmá ſtárego za-
konu. y zebrał cztery przekłády rozmáitych oſob/ ktorzy ſie o to
kuśili ná Grecki ięzyk/ to ieſt Akwilę/ Symmáchá/ śiedmdźieśiąt
y dwu mężow/ y Theodocioná. Do ktorych przydał dwá texty Zydowſkie/
y názwał te kśięgi Exáplá/ to ieſt/ ſześć kolumn/ ábo rzędow ná iedne kárte.
Do ktorych zás piąte y ſzoſte przetłumáczenie/ ktore też nálaſł/ położył. y ná-
zwał te kśięgi Octoplá/ to ieſt ośm rzędow ná iedney kárćie. Miedzy temi
przekłády naprzednieyſze było y napewnieyſze przetłumáczenie śiedmdźieśiąt
y dwu mężow. Ktore ſie ták ſtało:

2. Ariſteas in commentario de 70. intepr. Ptolomeus Philádelphus krol Egyptu/ trzeći po wielkim Alexándrze/
kocháiąc ſię w kśięgách y náuce/ zbierał ze wſzytkiego świátá nakłádem wiel
kim kśięgi/ y przepiſowáć ie/ y chowáć w ſwoiey Bibliothece ábo kśiąźnicy
roſkazał/ poruczáiąc ią vczonemu ſłudze ſwemu Demetriuſzowi/ názwáne-
mu Phálereus. Ktorego gdy krol pytał/ wieleby iuż kśiąg názbierał? po-
wiedźiał: krolu/ iuż ich mam dwákroć ſto tyśięcy/ á rychło ſię poſtáram/
iż ich bedźie po piećkroć ſto tyśięcy. y przydał: ſłyſzę iż v Zydow ſą práwá y
piſánia/ godne do przepiſu/ y do twey Bibliotheki. á krol rzekł: á czemu y tych
nie mamy? Odpowiedźiał/ iż ie potrzebá przetłumáczyć. Tedy rzekł krol: Pi-
ſáć bedę do nawyżſzego kápłaná Zydowſkiego/ áby ſię wſzytko ſkończyło.

3. Antiquit: lib: 12. cap: 2. A Joſephus przydáie/ gdy te kśięgi Zydowſkie chwalił Demetrius/ dźi-
wował ſię krol/ czemu ták dźiwnych praw y piſmá żaden Hiſtoryk y Poetá
w piſmie ſwoim nie wſpomniał? On mu powiedźiał: iż ſię tego ważyć żá-
den nie śmiał/ wiedząc iż to ſą Boſkie piſmá wielkiey czći godne. y pokaráni
ſą niektorzy/ co ſię ich dotykáć śmieli. Bo Theopompus/ gdy chćiał z onych
kśiąg Zydowſkich/ nieco w ſwe kśięgi włożyć: odſzedł od rozumu przez dni
trzydźieśći. A gdy miał wolne godźiny ktorych ku ſobie przychodźił/ poznał/
y przez ſen vpomniony/ przyczynę niemocy ſwoiey/ iż ſię onęy dwornośći w
Boſkich rzeczách ważył. y gdy zániechał kśiąg onych/ ku zdrowiu przyſzedł.
Toż ſię ſtáło Theodoktowi Poećie/ gdy w iedney trágediey y piſániu ſwoim
chćiał coś z onych Zydowſkich kśiąg położyć: ná oczy záchorzał. y poznawſzy
błąd ſwoy/ od Bogá vzdrowienie wźiął.] Poty Joſephus.

4. Plato in Timeo. Mniemáią drudzy/ áby ieſzcze przed Alexándrem wielkim te kśięgi ábo
Biblia Zydowſka/ przełożoná ná Greckie byłá/ dla tego iż z niey Plato y ini
Philozophi/ niektore táiemnice w piſánia ſwoie wmieſzáli. Ale nie máſz do te-
go żadnego podobieńſtwá. Bo ten krol Egyptſki/ tákiego ſtáránia o prze-
kład nigdyby był nie czynił. Jeſli co mieli Philozophowie z tych świętych
kśiąg/ tedy to z powieśći tylo/ od Zydow z ktorymi towárzyſtwo mieli/ wy-
czerpneli. iáko o iednym Plato ſam wſpomina: iż ná Greckie Philozophy zá-
wołał temi ſłowy: O Solon Solon. wy Grekowie záwżdyśćie dźiećinámi/
żadnego ſtárego Greká nie máſz/ y náuki żadney ośiwiáłey nie maćie.] Y tym
on Zyd wzbudźił chęći Grekow do wiádomośći o rzeczách Hebreyſkich.

5. Num: 11. Gdy tedy krol ten Philádelphus/ przez piſánie y poſły ſwoie prośił Na-
wyżſzego kápłaná w Jeruzálem/ áby mu męże vczone/ y godne do tego poſłał
do Egyptu/ ktorzyby Piſmo ś. ná ięzyk Grecki przełożyli. Poſłał mu one
śiedmdźieśiąt y dwu przebránych/ y w zakonie ćwiczonych Doktorow/ kto-
rzy w rádźie/ ktorą zwano Sinedrin záśiadáli/ ná rozſądku o rzeczách zá-
konnych/ kápłáńſkich/ y krolewſkich/ y prorockich. Ktory vrząd y vrzędni-
ki/ ieſzcze był Moyzeſz ná puſzczy z roſkazánia Boſkiego poſtáwił/ á P. Bog
ie tym duchem/ ktorego miał Moyzeſz/ nápełnił. O ktorych Pan IESVS
rzekł: Ná ſtolicy Moyzeſzowey záśiedli vczeni w piſmie y Pháryzeuſzowie.
Ci byli ſtrożmi nie tylo Piſmá/ ále y rozumienia iego/ ktore ieſzcze od Moy-
zeſzá przez oyce y náſtępniki mieli/ y ći sámi mogli Zydowſki text y ſłowá/
rożne rozumienia máiące/ ktorych ten ięzyk pełny ieſt/ do prawdźiwego ro-
Hilar: in Pſal: 2. zumienia z dáru Duchá ś. miárkowáć. iáko ś. Hilárius o nich piſze. Jego ſło-
wá ſą tákie:

6. Vſtáwił był/ powiáda/ Moyzeſz/ áby śiedmdźieśiąt y dwá Doktorow w
káżdey ſynágodze było. Bo choć ſtárego zakonu ſłowá nápiſał: ále oſobli-
wie/ táiemnice zakonne tym śiedmdźieśiąt oznaymił. y tę náukę ich PAN
wſpomniał w Ewángeliey mowiąc: Ná ſtolicy Moyzeſzowey záśiedli vcze-
ni w piſmie y Pháryzeuſzowie. Náuká od Moyzeſzá wźięta/ w tey liczbie
ſtárſzych y vrzędźie ich dochowána ieſt. Ci tedy ſtárſzy/ kśięgi te przekłádá-

iąc/ y duchowne od Moyzeßá zákryte wiádomośći máiąc/ to co w ięzyku Hebreyſkim ná wiele ſię rozumienia obráca/ oni pewnym obiáśnieniem y ſłowy właſnemi przełożyli/ náuką ſwoią ono ſłow rozmáite rozumienie miárkuiąc.] poty ś. Hilárius. Z czego ſię dáie znáć/ iż to przetłumáczenie ma wiele nád inne/ y dla wźiętego od ſtárßych podánia/ y dla Duchá ś. nátchnienia. Philo ták o tych tłumáczách piße: iż w Alexándriey ná wyſpie Pharus to przetłumáczenie/ z wielkim nabożeńſtwem y pomocy Boſkiey wzywániem/ zgodnie bárzo właſnemi Greckimi ſłowy vczynili/ nietylko iáko tłumácze/ ále iáko Prorocy. Co y náßy nowego teſtámentu Doktorowie Greccy y Láćińſcy przyznawáią/ okrom ś. Jeronymá. ktory ácz im proroctwá nie przyznawa/ iednák Epiſt: 108. pißąc do Domnioná mowi: Siedmdźieśiąt tłumácze/ pełni byli Duchá świętego/ y przełożyli to co byłá prawdá: ále piſárze/ ich wykład popſowáli.]

Philo in vita Moyſi libro 2.

Hier: præf: in Pentat: & epiſt: 104. & 107.

10. Ná vpewnienie prawdy/ on krol Epiphanes/ káżdemu zoſobná ná onym wyſpie Pharus komorkę dał/ áby ſię ná przełożenie nie zmawiáli. y ták było/ iż ſię zßedßy nietylko ná iedno rozumienie/ ále y ná iedne ſłowá Duchem ś. zgodźili. Co twierdźi Juſtinus y mowi: żem oſtátki onych komorek widźiał/ y od obywátelow ktorzy to od ſwoich przodkow mieli/ tożem ſłyßał. Toż piße Ireneus. Toż Cyrillus Jerozolimſki/ ktory powiáda/ iż zá ſiedmdźieśiąt y dwá dni robotę onę/ káżdy z ſwey komorki wychodząc/ odpráwili. Clemens Alexándryſki tegoż tám miáſtá Biſkup/ iż káżdy oſobno przekłádał/ twierdźi. Hilárius tákże y Auguſtyn y inni przy tymże/ o rozſádzeniu ich do komorek/ ſtoią. Ciż Doktorowie to námieniáią/ iż ono przekłádánie ich nie było ſłowo od ſłowá: ále nieco przydawáli y vymowáli. To vymowáli czym ſię Pogánie obráźić mogli/ á to przydawáli co mieli z ſtárego od Moyzeßá podánia/ y iáko ich Duch ś. náuczał/ iáko poniekąd Proroki.

Iuſtinus orat: ad Gentes. Irenæus lib: 3. cap: 25. Cirillus Catech: 4. Clem: Strom: lib: 1. Hilar: in Pſalm: 2. Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 43.

11. Przełożyli nietylko kśięgi Moyzeßowe/ ále wßytkie inne ktore ná on czás były/ Pſálmy y Proroki. Co ſię z Ewángeliſtow y z liſtow ś. Páwłá pokázuie/ ktorzy wedle ich przekłádu piſmá z Prorokow y Pſálmow przywodzą. Bo tego chćiał krol on/ áby piſmá wßytki ktore ſię ná świećie náleść mogły/ zebráne miał. Pewnie y te chćiał mieć/ w ktorych ſą powieśći o krolách/ y inne.

Dźiwne było w tey mierze zrządzenie y opátrzenie Boſkie/ iż Zydowie Pogáńſtwu piſmá ſwoie obiáwili/ y one około przyßćia CHRISTVSOWEGO y ſpraw iego proroctwá: áby Pogánie wierni mieli ná nie dowody/ á oni piſmá ſwego záprzeć ſię/ ábo ie kryć y fałßowáć nie mogli/ gdy potym ſię CHRISTVSA záprzeli/ á w złośći y vporze przekonáni być mogli. A żeby o te kśięgi y przełożenie ich ná Chrześćiány podeyrzenia nie mieli y potwarzy: dwieśćie y ośmdźieśiąt lat przed przyßćiem CHRISTVSA, y przed imieniem Chrześćiáńſkim/ to ſię wytłumáczenie ſtáło. Co ſię z Olimpiádow Greckich dowodźi. Tego przełożenia Zydowie wßyſcy w ſwoich ſynágogách/ gdy zakon czytano/ vżywáli. Jáko ſię y z Ewángeliey pokázuie/ gdy Pánu kśięgi w bożnicy do czytánia podano: ono mieyſce Jſá: Duch Páńſki ná mnie/ ꝛc. wedle 70. piſáne było/ y ná Zydowſki ięzyk przełożone. y ná początku kośćioł wßytek Kátholicki tego przekłádu 70. vżywał/ poki zepſowány y od Zydow y heretykow zfałßowány nie był. Zydowie/ iáko ſię ná nie żáluie Juſtinus/ po przyßćiu CHRISTVSOWYM ná ten ſię przekład tárgneli/ y on zfałßowáli. Co y ś. Jeronym twierdźi. Drugie też popſowánia tego przekłádu/ piſárze ktorzy przepiſowáli/ wnieśli/ iáko ś. Auguſtyn mowi.

Lucæ 4. Iſaiæ 61.

Iuſtin: Dialog: cum Triphone. Hieron: epiſt: 108. De Ciuit: lib: 15. cap: 13.

12. Náprawowáli y oczyśćiáli ten przekład 70. pierwey Origenes/ potym Lucianus/ po nim Eſichius/ á czwarty Jeronym. y vżywał go długo kośćioł po wßytkim świećie. Ale iż troiáka tá Biblia byłá: iedná od Origeneſá/ druga od Luciáná/ trzećia od Eſichiußá oczyśćiona: rożnośći ſię w nie

Hier: præf: in Tobiam & aduerſus Rufinum lib: 2.

y ſkázy bárzo wiele nábráło: gdy iedni tey/ drudzy owey vżywáli/ y ſwary záczynáli/ iáko ś. Jeronym piße. y tá byłá przyczyná/ iż od onego Greckiego textu ludźie ſie vczeni do Zydowſkiego vćiekáli. y dla tego Jeronym ś. z Zydowſkiego textu y źrzodłá wßytkę Biblią ná Láćińſki iezyk przełożył. ktorą Grekowie zámiłowawßy/ ná ſwoy ią też iezyk z Láćińſkiego przełożyli. A iednák kośćioł zachodny y Rzymiánie/ oney pierwßey 70. od Jeronymá oczyśćioney nie odſtepowáli/ y tey też z Zydowſkiego textu przełożoney vżywáli/ obie przyimuiąc y vulgatas ie zowiąc/ iedne ſtárą/ drugą nową. iáko świety

Eucherius in libro Regum. Greg: 20. Moral: cap: 23.

Grzegorz y Eucherius wyznawa. ſtára wulgatą zwáli onę 70. á nową z Zydowſkiego przełożoną.

13. A gdy iedni ſtárey wulgaty/ á drudzy nowey vżywáli/ y w kośćiołách w czytániu y kazániu rożnośći były y poſwarki/ gdy ieden tey/ drugi owey przymawiał: Duchem ś. ſtáłá ſie táka zgodá/ iż z onych dwu złożona ieſt iedná/ ktora ſie dla tego ś. Jeronymowi przyczyta/ iż on y onę Grecką 70. przeczyśćił/ y tę nową z Zydowſkiego iezyká przełożył. Pſalterz iednák z ſtárey 70. w Láćińſkim iezyku zoſtał/ iáko był od ś. Jeronymá nápráwiony.

A gdy ono Bibliey przetłumáczenie z obu onych wulgatow złożone od wßytkiego kośćiołá z wielką chećią przyięte było: oná wedle 70. niciáko iuż byłá záginełá. Aż ſie teraz wiekow nąßych wynurzyłá tá Biblia zá ſtárániem wielkim Kárdynałá Antoniußá Cáráfi/ Bibliothekárzá Rzymſkiego/ ktoremu zá to wiele kośćioł świety powinien ieſt. y wydrukowána ieſt po Láćinie y po Grecku.

14.

Hier: præf: in quatuor Euang. Aug: ad Hier: epiſt: 10. & Hier: epiſt: 10. inter epiſt: Aug.

A nowy zás teſtáment Láćińſkiego iezyká/ gdy rożne czytánia w nim ſie náydowáły/ z roſkazánia Papieżá Dámáſá Jeronym ś. nápráwił/ ſtáre przełożenie zoſtáwuiąc/ á z Greckiego popráwę przydáiąc. y dla tego słowá ſie niektore grube Láćińſkie/ nie wedle wymowy kraſney/ ś. Jeronymá w nim náyduią: iż ſtárego przekłádu proſtymi słowy odmieniáć niechćiał: tylo co w nim ſkázonego było z Greckiego popráwiał. Ták iż y o Grámmátykę niedbał.

In Ezech: cap: 40. & 47.

Bo v Ezechielá ſam mowi/ iż dla zwyczáiu y ſtárośći vſtepuiąc/ Cubitum nie in neutro, iáko miáło być/ ále in maſculino położył. Niechćiał ſie z Láćiną wydwarzáć/ iáko czynią dźiśieyßy przekłádácze heretyccy. Ani chćiał ſtárodawnośći nárußáć/ ktorą ći niemądrzy gárdzą/ á ſwe fałßywe nowe wykłády podmiátáią/ iáko iedno ſie komu podoba/ ták Piſmo ś. wywracáią y ßpocą. Czemu wßytkiemu około tego tłumáctwá koniec vczynił kośćioł ná Concilium Trydentſkim/ gdy poruczył Papieżom/ áby Láćińſkiego textu/ z pilnośćią ze wßytkiego świátá co naſtárße y piſáne Biblie zbieráiąc/ doyźrzeli/ y rożnice ktoreby były porownáli/ áby iuż nikt innego przetłumáczenia nie vżywał/ iedno tey Bibliey wulgaty/ á żadne inne przekłádánia ważne nie były. Y dokonał tey pracey Papież Sixtus piaty przez Antoniná Cáráfe Kárdynałá Bibliothekárzá/ inne do niego przebráne y vczone Doktory przyſadzáiąc.

Rok Páński 232. Vrbaná 6. Alexándrá 9.

1.

Błedy w piſániu Origeneſowym. Hier: aduer: Rufinum lib: 2.

Origenes wyklety.

Pſowánie kśiąg Origeneſowych od heretykow.

ORigenes wiele pißąc y prędko/ ácz bárzo y z wielką pracą zakon Boży oświecał: iednák ſie wiele błedow dopuśćił/ á zwłaßczá w Periárchu y w Diálogu z Cándidem heretykiem Válentinianem: gdźie wiecey chćiał być Philozophem niżli Chrześćiáninem. O co/ iáko ś. Jeronym nápiſał/ Demetrius Biſkup Alexándriyſki/ klątwę nań puśćił/ y do wßyſtkich Biſkupow poſłał/ áby go zá wykletego mieli. Odpiſował Origenes z gorzkośćią/ y ná wßyſtki ſie Biſkupy słowy miotał. Spráwuiąc ſie też z tego/ ná heretyki ſie żálował/ ktorzy piſmá iego pſowáli/ y w nie ſwoie błedy zdrádliwie śiali/ fałßuiąc kśiegi iego/ y pod imieniem iego ſwoie

wymyſły

wymysły vdáiąc. W tym winien/ iż retráktáciy żadnych áni odwołánia czásu máiąc dosyć/ nie nápisał. Bo iáko tenże mowi Jeronym/ nie wszytki księgi iego heretycy fałszowáli.

W Rzymie záśie nowe ná Chrześciány powstáły nawáłnośći/ niewiedźieć z iákiey przyczyny. Almáchius Rzymski sędźia Cecilią ś. wielką y nabożną pánnę/ dla CHRISTVSA vmorzył; á przedtym trochę Váleryaná oblubieńcá iey / y Tyburcyuszá brátá iego / y Máximá dworzániná Cesárskiego / ktorzy od Cecyliey pozyskáni / y od Vrbaná Papieżá pochrzczeni byli. O czym czytay w żywoćie ich/ iákiey korony męczeńskiey dostąpili.

2. *W Rzymie nowe prześládowánie. Cecylia ś. męczenniczá.* 22. Nouembris.

Rok P. 233. Vrbaná 7. Alexán : 10.

Vrbanus Papież/ od tegoż Almáchiuszá sędźiego Rzymskiego śćięty iest ná wyznániu CHRISTVSA. śiedźiał lat 6. mieśięcy 7. Ten do służby Bożey naczynia wszytkie srebrne spráwił/ y páten 25. W ten czás Pogánie bogom swoim srebro bráli. y Alexánder Cesarz niechćiał/ mowi Lámpridius/ krople złotá do kośćiołá dáć. A Máximinus ktory po nim nástąpił/ srebro y złoto z kośćiołow bogow swoich wybrał/ one słowá z Persiuszá mowiąc: w służbie Bożey co czyni złoto. Ták Dágonowie y fałszywi bogowie w zelżywośći zostawáli/ á P. Bog y CHRISTVS práwy / y temi się zwierzchnemi ozdobámi podwyższał. Po Vrbanie nástąpił ná Papiestwo Poncianus.

1. *Vrbanus Papież śćięty.* De Rom: Pont. *Srebro kośćielne. Pogánie kośćioły Bogow swoich łupili.* Herodianus lib: 7. Lampr: in Alexan.

Miedzy inymi vczniámi Origenesá w Alexándriey / był też Gregorius on wielki/ ktorego cudotworcą potym zwano/ y z brátem swoim rodzonym Atenodorem/ ktorzy się w Pogáństwie w Neocesáriey vrodziwszy/ do świátłośći wiáry świętey przyszli. A ten Gregorius wysokie miał y od P. Bogá w obiáwieniu o Troycy ś. podáne náuki. O czym nápisał Nyssenus/ y w iego żywoćie naydźiesz.

2. *Grzegorz cudotworcá vczeń Origenesow.* Euseb: lib:6.ca:23. 17. Nouembris.

Z Philozophow ktorzy ná ten czás do CHRISTVSA y świátłośći Ewángeliey przystawáli/ był też nieiáki Alexánder/ ktorego potym węglarzem zwano. Bo rozmiłowawszy się CHRISTVSA y náśládowánia vbostwá iego/ chcąc się od świátá skryć/ á wolne serce od wszystkich roskoszy y dobr świeckich záchowáć: miedzy się węglarze vdał / y rzemiosło z nimi robił/ y w mieśćie Cumanie w Ponthckiey ziemi / węgle vsmolony y odárty przedawał. y był miástu wszystkiemu znáiomy / y iáko od wszech wzgárdzony. Tráfiło się iż miástá onego Biskupá wierni wybieráli/przy tym Grzegorzu cudotworcy. y miedzy rozmáitemi rozmowámi/ gdy iedni mowili / iż potrzebá áby był nie tylo godny y vczony/ ále też bogáctwy y rodzáiem znáczny: Ozwał się ieden co rzekł: pátrzmy y miedzy vbogimi y wzgárdzonymi kogo godnego : bo y tákim P. Bog dáry swe wielkie dáie. Odpowiedźieli oni co zacnego v świátá chćieli / ná śmiech mowiąc: Toć nam przyidźie wźiąć onego Alexándrá węglarzá.

3. Nyss: in vita Greg: Thaum. *Alexánder Węglarz.* Nyss: vt supra.

Co vsłyszawszy Grzegorz ś. iął się pytáć o tym Alexándrze/rozumieiąc z Duchá ś. iż się nie dármo ták miánował. y przywieść go każąc dopytał się w nim wielkiey mądrośći y pokory y doskonáłośći cnot Chrześćiáńskich. y gdy obmytego y vbránego im postáwił: Bo był vrodziwy y młody mąż: wszyscy się zdumieli: y vsłyszawszy co był y dla czego táki żywot obrał / rádzi nań zezwolili. á Grzegorz go ś. im zá Biskupá poświęcił / ktorego żywot y ná biskupstwie záchowánie P. Bog męczeństwem vczćił. Bo zá Decinszá Cesárzá krwią swoią dał prawdźie Chrystusowey świádectwo.

Węglarz ná Biskupstwo.

Rok Páń-

Rok Páński 234. Ponciáná 2. Alexándrá 11.

1.
Studenci Pogáńscy náwracáią się.

Clem: Strom: lib: 1.
Nyss: in vita Moysi.
Augu: de doctrina Christi: lib: 2. ca: 40.
Orig: contra Celsu.

W Tym wieku wiele było studentow Pogáńskich / ktorzy do CHRISTVSA przystawáli / słucháiąc vczonych Chrześciáńskich Doktorow / ktorzy Pogáńskie náuki vmieli / y one w ßkołách swoich czytáli / vcznie swe pomáłu y mądrze Pogáńskimi rozumy do Chrześciáńskiey nawyżßey prawdy przywodząc. Táki był w Alexándriey Origenes / á po nim Heráklá y Ammonius / y ini. Mieli wielkie tego przyczyny / iż pogáńską Philosophią nie gárdźili / á tym co w niey było dobrego do Chrześciáńskiey prawdy pomoc dawáli. O czym chwaląc táki obyczay / święći náßy Doktorowie pisáli / Clemens Alexándriyski / y Nyssenus / y Augustinus / á nawięcey Origenes.

Rok Páński 236. Ponciáná 4. Alexándrá 13.

1.
Herod: lib: 6.
Lampr: in Annal.

Kárność woienna.

Zwyćięstwo tám gdźie kárność.

ALexánder wypráwuiąc się ná Persy / w Antiochiey niektore żołnierze dla nieczystośći z niewiástámi pokarał. O co gdy się nań iedna część woyská ábo legio oburzyłá: on ie odpráwił y z woyská wyrzućił / ná sáme tylo spráwiedliwość pátrząc. Státkiem iego onym zwyćiężeni żołnierze oni / záś się do niego obroćili / y z większą mu wiárą służyli. Zá tę cnotę około czystośći miedzy żołnierzmi / dał mu P. Bog wielkie nád Perskim krolem Artáxerxem zwyćięstwo. Miał Persá w woyßcze 700. vbránych ná strzelbę słoniow wielkich bestiy / miał sto dwádźieśćiá tyśiecy iezdnych / tyśiąc z kosámi wozow. To wßytko zgubił / y sam ledwie vćiekł. Wielce tym zwyćięstwem podnieśiony Alexánder / nie długo się weselił / á odmienność świeckiego zdrádliwego ßczęśćia poznał.

Rok P. 237. Ponciáná 5. Máximi: 1.

1.
Alexánder zábity y z mátką Mámmeą.

ROku tego ná woynie Germániey zá zdrádą Máximiná / záraz y z mátką oną Mámmeą Alexánder zábity iest. Krolował lat 13. żył 29. Wygnał był z Rzymu tego roku Papieżá Ponciáná y Philippá kápłaná / o iákąś potwarz / á nie o wiárę Chrześciáńską. bo dwor iego pełny był Chrześcian.

2.
Máximinus ná páństwo Rzymskie morderca Chrześćian.
Biskupy gubił.

Szoste prześládowánie.
Orosi: lib: 7.
Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 52.
Orig: in Ioan.

Julius Máximinus z Tráciey vbogiego rodu / od żołnierstwá záwołány / skoro ná páństwo nástąpił / srodze ná Chrześciány powstał. naprzod tych wybił ktorzy ná dworze Alexándrá byli: y nie násyćił się / mowi Cápitolinus / áż cztery tyśiące ludźi dworu Alexándrá zámordował. Dał potym wyrok / áby Biskupy Chrześciáńskie poimano y zábijano / rozumieiąc iż ták miał wiárę ś. wykorzenić / pospolstwá ktorego bez liczby było zániechawßy / głowy tylo y mistrze ich gubiąc. Szoste to kłádźie prześládowánie Orosius y Augustyn. Wźięli y tę przyczynę Pogánie ná lud Boży / iż gdy tego roku ná wielu mieysc stráßliwe źiemie trzęśienie ludźi / y miástá ktore się západáły / gubiło: ná Chrześciány to kłádli / iż dla nich się bogowie gniewáią / y o wzgárdę swoię czynią.

3.
Poncianus Papież zábity, nástąpił Anterus.
Capitol: in Maximino.

W tym prześládowániu Poncianus Papież zá roskazániem Máximiná kiymi zábity iest / ktorego ćiáło Papież Fábianus z Sárdiniey do Rzymu przeniosł. Nástąpił po nim Anterus Greczyn z oycá Romulá. A Cesarz Máximinus nietylo ná Chrześciány okrutnym był / ále y ná swoie Pogány ktore bez winy zábijał / potwarzał / z máiętnośći łupił / ták iż go Ciclopem y Busiridem zwáli: y Rzym się go ták bał / iż swoich bogow prosili / áby go nigdy nie oglądáli. Bo ießcze do Rzymu był nie wiáchał.

Rok P. 238. Anterá 1. Máximiná 2.

1\. *Anterus Papież zabit, náſtąpił Fábianus.* *Dzieie męczeńſkie.* *Piſárze męczennikow.*

ZA iego roſkazániem Anterus Papież od ſtároſty Vitelliáná o CHRISTVSA zábity ieſt. Siedźiał mieśiąc ieden ledwie. Pilnie bárzo ten Papież dźieie męczeńſkie od piſárzow zbierał / y do kośćiołá pokłádał. Czego po nim Fábianus popráwił / śiedm piſárzow ná to ſtáwiąc. Byli w tym wielce ćwiczeni niektorzy / iż káżde słowo ledwie wymowione / nápiſáć mogli / te zwłaſzczá ktore przed kratámi v ſądu mowiono. A ná te co zá kratámi / byli inſzy vrzędowi Pogáńſcy piſárze / v ktorych Chrześćiánie drogo wypiſy kupowáli. Lecz to zá czáſu Dioklecyáná popalono / iáko ſię niżey powie / ledwie co zoſtáło / á nas doſzło.

2\. *Fábianus cudownie obrány.* Lib: 6. cap: 22.

Ná mieyſce Anterá náſtąpił Fábianus Rzymiánin z oycá Fábiuſzá. O nim nápiſał Euſebius / iż ná iego głowę przy obierániu Papieżá / gołębicá z gory lecąc vpádłá: po czym wſzyſcy poználi wolą Bożą / y ná onę go doſtoynoſć z rádośćią / Bogá chwaląc / podnieśli. Tráfił ná ćięſzkie bárzo czáſy / gdy okrutnik Máximinus rozlewáć ludzkiey krwie nie przeſtał. Aż go domowe woyny / ktore náń powſtáły / vkroćiły / iż ſię ſwoim Pogánom odeymuiąc / Chrześćian męczyć zápomniał.

Rok P. 240. Fábianá 2. Máximi: 4.

1\. *Máximinus okrutny zabit.* Capitol: in Maximino.

Z Germániey do Rzymu ten okrutnik ćiągnąc Aquileiey dobywał / w ktorym mocny mu odpor Aquileyczykowie dawáli / zá Senátem Rzymſkim idąc / ktory náń nie zezwalał. Zá czym poczęli teſknić żołnierze iego / y gniew ſwoy náń obroćili / y oburzywſzy ſię náń głowę mu vćieli / y do Rzymſkiego Senatu / ktory mu ſię też iuż był ſprzećiwił / poſłáli. Toż vczynili ſynowi iego / ktorego iuż był wźiął zá towárzyſzá ná páńſtwo / głowę tákże iego z oycowſką poſłáli. Ták nie tylo Rzym / ále świát wſzytek od okrutniká onego wybáwiony był. Krolował lat trzy. Náſtąpili dwá po nim od Senatu Rzymſkiego miánowáni: ále ie prędko żołnierze poimáli / y z nich ſię náśmiawſzy pozábiiáli / to ieſt Máximá y Bálbiná: á potym zgodnie Gordianá wybráli / ktory miał lat 16. Był ten Gordianus Ceſárſkiego rodu / v wſzytkich człowiek wdźięczny.

Gordianus náſtąpił.

Rok P. 241. Fabianá 3. Gordianá 1.

1\. *Bábilás Biſkup Antiocheńſki.* *Duch Prorocki w Bábili.* Euſeb: lib: 6. cap: 25.

TEgo roku po Zebinie Antyocheńſkim Biſkupie / náſtąpił Bábilás wielce ſławny ná wſchodnych kośćiołách. Ten prorockim duchem vpátrzył przyſzłe od Decyuſzá Ceſárzá prześládowánie: y gorącą á dźielną náuką ſwoią / nie tylo męże / ále y niewiáſty y dźieći niedoroſłe / przyprawował: zálecáiąc im koronę męczeńſką dla wiáry / y one nabożnemi słowy ozdabiáiąc / do męſtwá wielkiego pobudki czynił. Nie przyſzłá oná plagá ná kośćioł / áż po lat dwánaśćie / ktorych wierni Boży pod tym Gordianem y pod Philippem pokoiu záżyli / y Biſkupi ſwoie Synody mieć mogli.

Rok P. 242. Fábianá 4. Gordianá 2.

1\. *Synod w Afryce.* *Priwatus heretyk.* Cypr: epiſt: 55.

W Afryce biſkupow ſię 90. ziáchało / przećiw Priwatowi heretykowi / ktorego wyklęli / y Fábianowi oznaymili / ktory klątwę ich potwierdźił / y złego człowieká z kośćielney ſpołecznośći wyłączył. W Arábiey tákże Synod był zgromádzony przećiw Berillowi Boſtrorow Biſkupowi.

Rok P. 243. Fábianá 5. Gordianá 3.

1.
Misiteus mądry Poganin.
Capitol: in Gordi.

Trzęsienie ziemie.
Orig: contra Celsum.

Persowie poráženi.

Ordianus wźiął zá żonę corkę Misiteusá vczonego y wymownego człowieká / ktorego záraz stárostą Rzymskim vczynił / y iego rádą páństwo spráwował / ktore iuż dziecinnym się zwáć nie mogło / tákiego rádnego y mądrego máiąc. Potym się ná Persy wypráwował. Bo Sapor krol Perski stárych się vtrat zá Alexándrá chcąc pomśćić / Syrią woiował / y Antyochią wźiął. Było roku tego wielkie trzęśienie źiemie / ktorym miástá západáły. Przyczytáli onę plagę Pogánie zániechániu prześládowánia Chrześćian. Lecz zá ich modlitwą oddalił P. Bog karánie ono. Vżył sczęśćia niemáłego ná oney woynie Gordianus. Bo Persy kiłákroć poráźił / y nietylo z Antyochiey y Syriey / ále ze wszytkich wschodnych krolestw one wygnáne do swoiey źiemie wpędźił. y pisał do Senatu / iż to cokolwiek mu się powodźiło / rádźie y mądrośći świekrá iego Misiteusá przyczytáć się miáło.

Rok P. 245. Fábianá 7. Gordianá 5.

1.
In Gordian.
Philip powstał ná Gordianá.

Capitol: in Gord.
2.
Kośćioły budowáne.
Lib: de Pon: Rom.

Iął przy sobie Gordianus Philippá Arábá możnego / ktory mu páństwá zayrzał / y z niego zepchnąć go myślił. y naprzod Misiteusá / iáko byłá wieść / mowi Cápitolinus / náprawiwszy lekárzá / trućizną vmorzył. potym y o śmierći Gordianá myślił / żołnierze nań pobudzáiąc: y do tego przywiodł / iż zá nástawánim ich muśiał go Gordianus zá towárzyszá ná páństwo przyiąć. Co się dźiało ná gránicách Perskich.

Máiąc Chrześćiánie piękny pokoy z Biskupámi swymi / kośćioły budowáli. Fábianus w Rzymie / ná cmyntarzách niemáło przyczynił dla wiernych / żeby schadzkom ich przestrzeniey było / nád onymi kryptámi ábo dźiurámi w źiemi / do ktorych się w prześládowániu kryli. Y Grzegorz Taumáturgus w Neocesáriey znáczny kośćioł postáwił: ktory nigdy obálony być nie mogł áni trzęśieniem źiemie / ktorym ono miásto vpádło / áni Dioklecianowym roskazániem.

Rok P. 246. Fábianá 8. Philippá 1.

1.

Gordianus od Philippá zabity.
Capitol: in Gordiano.

Philippus zmowiwszy się z żołnierzmi / ktorzy ná Gordianá dla głodu / iáko bywa ná woynie / przychodzącego / złe serce bráli: iáwnie przed wszytkim woyskiem z Gordianem się swárzył. A gdy widźiał Gordianus / iż przy nim żołnierze nie stoią: prośił áby rowne miał z Philippem páństwo: ále nie vprośił. Prośił potym áby iákim stárostą był / ábo kśiążęćiem: ále y tego nie vprośił. Nákoniec prośił áby przy zdrowiu záchowány był: ále y tego mu nie dano. Y ták go przed wszytkimi z szat Cesárskich zwleczone° / zábić Philippus kazał. Krolował lat sześć / dobrze się Rzeczypospolitey zásługuiąc / y woyny domowe y postronne vgaszáiąc. Pogrzeb mu ná gránicách Perskich spráwili niewdźięczni żołnierze / z tákim napisem: Gordianowi zwyćięzcy Persow / Gothow / Sármátow / oddálcy Rzymskich niezgod / zwyćięzcy Germanow; ále nie Philippow.

Pogrzebny napis Gordianá.

2.

Wstąpiwszy ná páństwo Philip / puśćił się do Rzymu / syná Philippá tákże názwánego / wźiął zá towárzyszá ná páństwo.

Rok Páński 248. Fábianá 10. Philippá 3.

W Alexándriey ná biskupstwo wstąpił Dionysius vczeń Origenesá/
ktory wiecey się ná prawdę niżli ná przyiaciela oglądáiąc: gdy ba- 1. Euseb: lib: 6. cap: 28. 29.
czył iż Origenes w pismá swoie wiele błędow nátykał y roznosił:
powstał nań mocno/ y heretyctwo mu zádawał. Spráwował się Origenes/
y wyznánie wiáry swoiey posłał naprzod do Vrbaná Papieżá/ á potym y do
innych biskupow. Musiał y sam do Rzymu biegáć/ czego Eusebius zámil-
czał. ále Porphirius/ ktory w ten czás tám był/ dałznáć/ gdy mowi: Orige- In vita Plotini.
nes wszedł w Rzymie do szkoły w ktorey Plotinus lekcye czytał. y záwstydzi-
wszy się go Plotinus y przeciw iemu powstawszy/ zámilkł. Prosił go Orige-
nes/ áby náukę swoię prowádził/ ále on rzekł: Vstáie mowá/ gdy ten słucha
ktory toż vmie. w tákiey był powadze v Pogáńskich Philozophow Orige-
nes. Przyczyná przyszcia iego do Rzymu nie byłá inna/ iż go był ábo ná sprá-
wę o sobie Vrbanus pozwał/ ábo iego wyznánia ná pismie nie przyiął/ dla
ktorego sam ná swe oczyszczenie przyść musiał.

Rok P. 249. Fábianá 11. Philippá 4.

ROk ten Páński 249. był tysiącznym od zbudowánia Rzymu/ 1.
ktoreğ gdy Philip z synem swym bogom/ ktorzy páństwo Rzym- *Tysiączny rok od*
skie do ták długiego czásu przywiedli/ chcąc dziękowáć/ y ofiáry *zbudowánia Rzy-*
czynić: od Ponciuszá stárosty swego/ ktory potym zá Deciuszá *mu.*
męczeństwem koronowány był/ do wiáry Chrześciáńskiey y z sy- *Philip Cesarz*
nem przywiedziony iest/ y od Fábianá Papieżá ochrzczeni są. Miał iuż żonę *Chrześciáninem zostáł.*
Chrześciánkę Sewerę Philip/ ktora też do tego pomogłá. Dał wielkie zná- *Poncius stárostá.*
ki náwrocenia y Chrześciáństwá swego ten Philip/ gdy práwá święte y po- Martyrol: Rom: 14. Maij.
bożne stáwił/ á zwłaszczá ná grzech Sodomski/ ktory v Pogáństwá ná on Acta Pontij: apud
czás był pospolity/ ktory on wyrokámi swymi oddalił. Poety też/ ktorzy przy- Surium 14. Maij.
mowkámi y pismy vczćiwych ludzi sławę szárpáli/ y młodź psowáli/ pokarał. Tomo 7.
y wiele innych świętych obyczáiow szczepił/ ktorych pisárze Pogáńscy dla zá-
zdrości y nienawiści ku Chrześciánom/ wiedząc iż był Chrześciáninem/ zá-
niechali. y siedm lat pánowánia iego chwálebnego z synem/ práwie w mil-
czeniu zostáwili.

To o nim Eusebius nápisał: iż będąc iuż Chrześciáninem/ gdy w wi- 2.
gilią Wielkonocną/ pospołu z ludem/ vczestnikiem w kościele być chciał: Lib: 6. cap: 27.
nie był od Biskupá przypuszczony/ pierwey/ áżby ná mieyscu zostawał/ ktore *Philip Cesarz po-*
pokutuiącym náznáczone iest. Bo ináczey dla grzechow ktore o nim słycháć *kutę kościelną*
było/ przypuszczony do vżywánia táiemnic świętych być nie mogł. Co on *pełni.*
rad z ochotą vczynił/ y pokorę swoię y serce do boiáźni Bożey zápalone po-
kazał.] Práwy bácznego á Chrześciáńskiego Cesárzá y páná przykład. Po
swoich pierwszych zbrodniách w Pogáństwie: znáć iż był żywot po chrzcie
odmienił/ y w inne grzechy iáko człowiek vpadáiąc/ pokutą ie gládził/ y pe-
wnie ták y z synem dokonał. Pogáńscy pisárze iáko nieprzyiaciele Chrześci-
ánom/ dobrych spraw iego po chrzcie zámilczeli. Wypisáli iáko źle ná páń-
stwo wstąpił: by się był ná nim będąc Chrześciáninem nie dobrze záchował/
pewnieby byli nie zámilczeli.

W Arábiey wiele Biskupow ná Synod się ziáchawszy/ potępili nieiákie 3.
heretyki/ ktorzy nieśmiertelności dusz ludzkich nie przyznawáli. Ná ten Euseb: lib: 6. ca: 31.
Synod był też przyzwány Origenes. Powstáli y drudzy heretycy názwáni *Helcesáitæ here-*
Helcesaitæ, ktorzy zá grzech nie mieli/ vsty się y zwierzchu CHRISTVSA zá- *tycy.*
przeć/ zwłaszczá ná mękách. Epiph: hæres: 19. & 53.

Rok Páński 250. Fábianá 12. Philippá 5.

I. *Cyprianus Biskupem.*
Idem epist: 69.
Nazian: in laudem Cyprian.

TEgo roku w Kárthäginie ś. Cyprian ná biskupstwo postáwiony iest po Donácie zmárłym / zá zezwoleniem wßytkich / okrom Felicissimá kápłaná / ktory sie prozno iego wybrániu sprzećiwił. Był Senatorem pierwey onego miástá Cyprian / náuką y wymową zacnym / y Philozophskimi náukámi okraßonym. Cecilius kápłan do wiáry go świętey przywiodł / gdy iuż był w lećiech podeßły. y iest sie czemu dziwowáć / iáko prędko praw y náuk Pismá ś. y táiemnic Chrześćiáńskich dostąpił / ták y stáre inne Biskupy w tey mierze przechodził. Drudzy mniemáią / iż będąc Pogáninem czytał Chrześćiáńskie księgi / y Tertulliáná / ktorego mistrzem zwał. Lecz po chrzćie dał mu te dáry P. Bog / o ktorych też sam piße.

Epist: 2.
Chrstu S. dzielność ná odmiánę obyczáiow.
Aug de doctr: Christia: lib: 4. cap: 14.
Epist: 2.

Niepodobno mu sie zdáło / áby człowiek w złych vchowány y zstárzáły zwyczáiách / odrodźić sie y odmienić miał. Lecz po chrzćie / gdy wláną ná duße łáskę Bożą przyiał: sam vczuł w sobie onę dziwną odmiánę / y mowił: iż Chrzest ś. śmierćią iest grzechow / á cnot ś. żywotem. O iego dziwney y wielkiey wymowie y hoyney á ßczęśliwey rzeczy / nie może sie wychwalić Názyánzenus / tákże y ś. Augustyn. A sam o sobie mowi: Ná sądách y seymách ná bogátą sie wymowę zbieráią: ále gdy o Pánu Bogu mowá iest / głosu czystá vprzeymość / do pomnożenia wiáry / nie wspiera sie ná mocy słow / ále ná rzeczách. Bierz rzeczy nie wymowne ále mocne / nie vßomludzkim gládkie y słowy pięknemi fárbowáne: ále prostą prawdą ná sławienie miłośierdzia Boskiego przyprawne.]

Rok P. 252. Fábianá 14. Philippá 7.

I. *W Alexandriey mordy Chrześćian.*
Euseb: lib: 6. cap: 34.

W Alexándriey czárownik ieden Egyptski / lud on do rozruchow skłonny ná Chrześćiány pobudźił / iż sie pospolstwo wßytko spikneło / y zmowili sie ná to / áby káżdego ktoryby sie CHRISTVSA zápřzeć niechćiał / w ogień wrzućili / ábo zábili. y wiele pomordowáli wiernych / á drugich co vchodzili máiętności powydziráli. Stárcá iednego Metrę iż bluźnić niechćiał / kiymi vbiwßy / oczy mu y twarz ostrą trzćiną kłoli / y ná przedmieśćie wywlokßy / kámieńmi go zámordowáli. Quinktę niewiástę wierną po vlicách włocząc zábili: y ná domy Chrześćiáńskie náchodząc / wßytko woiowáli y krew rozlewáli / iáko gdy nieprzyiaćiel miásto weźmie.

2. *Apollonia pánná stára.*
Dio hist: Rom: lib: 39.

Apollonią pánnę iuż zstárzáłą poimawßy / żeby iey wybili / y ogniem grozili / ieśliby CHRISTVSA bluźnić niechćiáłá: oná proßąc o trochę ná rozmysł czásu: sámá w ogień wskoczyłá y zgorzáłá. y inne niezliczone mordy poczynili. Nie z roskazánia vrzędowego: ále z złośći swey / iáko ludźie do tákich rozruchow y nieposłußeństwá popędliwi. Co o nich Juwenalis y Dio nápisał.

Rok Páński 253. Fábianá 15. Deciußá 1.

I. *Philip Cesarz zábity z synem.*

ZA naprawą Decyußá / ktory był roku tego Consulem / żołnierze zábili Philippá Augustá w Weronie / á syná iego Philippá w Rzymie. ktorych Rzymiánie żáłuiąc / miedzy bogi ie policzyli. z kąd znáć iż pobożnie sie y po Chrześćiáńsku záchowáli. O Sewerze Auguśćie żenie iego Chrześćiánce pismá nic máß / co sie z nią działo.

Decius nástąpił wielki tyran.
Euseb: lib: 6. cap: 32.
Orosius lib: 7. cap: 21.
In vita Thaumag.

Nástąpił ná Cesárstwo Decyus wielki nieprzyiaćiel Chrystusow / ktory ná złość Philippowi iż był Chrześćiáninem / roku tegoż podniosł srogi swoy miecz ná Chrześćiány. y Pogáństwo wßytko żáłuiąc y zayrząc długiego pokoiu Chrześćian / ná nie sie poburzyło / y ná zgubę ich násádziło. Bo widźieli iáko zá Philippow Cesárzow do tákiey wolnośći przyßli byli Chrześćiánie / iż báłwochwálnice ábo Pogáńskie kośćioły obaláli / iáko piße Nyssenus. y dziwnie

Siodme prześládowanie.

wnie ſię rozmnażał lud Boży po wßytkich kráiách ziemie. y było to śiodme kośćiołá Bożego prześládowánie.

2. Cypr: lib: de lapsis.

Piße Cyprian ś. ná one nędze pátrząc / iż tą plagą chćiał P. Bog przeczyśćić obyczáie Chrześćian / ktore ſię iuż były w pokoiu roſpuśćiły / ná nieczyſtość / łákomſtwo / przyśięgánie / y inne grzechy ták w duchownych / iáko świeckich. Co P. Bog chcąc náprawić / onę ſrogą przepuśćił plagę.

3. *Decius puśćił ná wierne wyroki.* Epiſt: 8.

Puśćił po wßytkim páńſtwie Rzymſkim wyroki y mándaty ſwoie Decius / áby Chrześćiány męczono. Co Pogáńſcy vrzędnicy rádzi czynili. O ktorych okrućieńſtwie piße Cyprianus: Męki / práwi / przyßły / á męki bez vſtánia kátow / bez potępienia / y bez poćiechy śmierći. Męki ktore nierychło śmierć zádáiąc do korony nie puśćiły / ták długo męczono / iáko długo człowieká ſtawáło. Szczęśliwy komu P. Bog rychło dał w mękách vmrzeć.]

In vita Thaumag. *Mękiwiernych.*

A Nyſſenus przydáie / ktory to od báby ſwey Mákryny ſłyßeć mogł: Niety-lo słowy ſtráßono pierwey wierne / ále y naczyniem onym / do kátowánia vkázuiąc roſpalone łáncuchy / noże / miecze / ogień / beſtye / y doły / y ſtołki żelázne w ogniu / oſęki y páznokćie żelázne. Jedne podawano / drugie ſadzono / drugich ßukano / drugie gomono / drugie z máiętnośći odzierano.]

4. *Vpádli w mękách.* De lapſis. Gene: 3.

Wiele Chrześćian z boiázni męczenia CHRISTVSA ſię zápieráli. A náprzod ći vpadáli / ktorzy żywot roſkoßny y w grzechách wiedli / á dobrá te świeckie zámiłowáli / iáko mowi Cyprianus: Miłość ślepa máiętnośći / wiele ich zdrádziłá. nie mogli być do odſtąpienia świátá gotowi / ktore miłość dobr świeckich powiązáłá. Podlegli temu ktory ziemią ſię karmi / iż ná iego pożárćie przyßli.]

5. *Rozmáići vpádli* Cypr: epiſt: 52. & Cleric: Rom: ad Cypr: epiſt: 31.

Ci co vpadáli w pogrożkách ábo mękách / byli rozmáići: Jedni zgołá dyabłom ſię kłániáli y ofiárę im Pogáńſką czynili: á przy zdrowiu y máiętnośći zoſtawáli. Drudzy áby iáwnie nie ofiárowáli dyabłom / pieniędzmi ſię odkupowáli / ktore zwano Libellátici. Bo od vrzędu iákieś kwity ábo kártki zá pieniądze áby wolni byli / bráli. Jedni tácy przeli ſię CHRISTVSA, á zá to żeby nie ßli do báłwanow ná ofiárę / okup dawáli. Tych był ſrogi grzech / y dawano ie ná wielką pokutę. Lecz drudzy nie prząc ſię CHRISTVSA / y wyznawáiąc wiárę ſwoię / zá to áby ich nie pytano v vrzędu / áni męczono: pieniądze dawáli: ći grzechu nie mieli. Jáko ſię przećiw Tertullianowi wyżßey powiedźiáło.

6. *Fábian Papież zabity.* Apud Cypr: epi: 31.

W tym ćiężkim bárzo vćiſku w Rzymie Fábianus Papież zábity / y máło nie wßyſcy iego księża ábo śmierćią poginęli / ábo w więźieniu ćierpieli / ták iż cáły rok / co ſię nigdy nie tráfiáło / Papieżá obráć nie mogli / máiąc táką tęß potrzebę ná opátrzenie wßytkich kośćiołow. Jednák iáko mogli księża Rzymſcy o wßytkie ſię kośćioły ſtáráli; co ſię z liſtow ich do Cypriáná y iego do nich pokázuie. Trzey kápłani Rzymſcy / Moyzeß / Máximus y Nicoſtratus / cáły rok w więźieniu byli / do ktorych piße ś. Cyprian / ćießąc ie / y ßczęśćiu ſię ich á męſtwu dziwuiąc.

Więzniowie. Epiſt: 16. Pamelij æditionis.

7. Epiſt: 55. *Vćiekanie wiernych.* *Rzymſcy księża.* Apud Cypr: epi: 3.

Wielka liczbá w Rzymie Chrześćian poległá: tákże po inych ſtronách gdźie wyroki Deciußowe záchodźiły. Kryli ſię y vchodźili drudzy / y ś. Cyprian w ten czás vſtąpił / gdy lud poſpolity nań wrzeßczał / á lwom go podáć kazał. y był z ziemie wywołány. To mu księża Rzymſcy / pißąc do księżey Kártágińſkiey chwalili / iż to ku więtßey czći Bożey być miáło / áby ſię táka persóná ná inßy czás kośćiołowi ná więtßą pomoc záchowáłá. y vpomináią ich / áby ludźi Bożych ich przykłádem nie odbiegáli / á więcey ſię bali wieczney męki niżli doczeſney / á żeby więzniom y boiáźliwym ſłużyli / á ćiáłá męczennikow czćili. Liſt też ich áby do drugich bráćiey poſyłáli / gdźieby mogli. zkąd ſię znáczy wielkie męſtwo y czuyność księżey Rzymſkiey / w ktorey Biſkupá ſwego / ktorego nie mieli / powinnośći odpráwowáli. Cyprian ſię też

Rzymſkiey księżey czuyność y męſtwo. Epiſt: 15.

teyże Rzymſkiey kśiężey ſpráwuie/ iż nie z boiáźni vßedł/ ále z woley Bożey/ y dla więtßey pomocy bráciey.

8. *Ofiárá Mßey ś. w więźieniu.* Cypr: epiſt: 5. 6. Epiſt: 37. *Wſpominánie świętych we Mßey.*

Poſłał też teyże kśiężey Rzymſkiey Cyprian trzynaśćie liſtow ſwoich/ ktore do ſwoich kśiężey y wiernych owiec piſał/ ſtáránie ſwoie o nich oznáymuiac. Z ktorych ſię pokázuie: iż kápłani więźnie bráciá ſwoie náwiedzáiac/ ofiárę Mßey ś. támże w więźieniu czynili. Roſkázuie tenże Cyprian/ áby vmárłe w więźieniu iáko męczenniki/ czćili/ y zá tákie ie mieli/ dźień zeßćia ich pißac/ ktorego by ie w ofierze ś. wſpominano.

9. Epiſt: 15.

Miał obiáwienie od P. Bogá ś. Cyprain/ iż ono prześládowánie rychło vſtáć miáło. O czym ſam piße/ iż ten głos ſłyßał: Powiedz mu/ niech beſpieczen będźie. Bo przyidźie pokoy; troche poczekáć/ dla tych ktorzy ießcze doświadczeni być máią.

10. *Trudność z vpádłemi.* *Pokutá y doſyćczynienie y ſpowiedź.*

Byłá niemáła trudność z temi ktorzy vpadáli/ á CHRISTVSA ſię zápieráli. Bo wnetże żáluiac/ chćieli áby ie do pokoiu kośćielnego záraz przywracano y rozgrzeßano. y iednáli ſobie liſty v męczennikow w więźieniu áby ie Biſkupi przyimowáli. Lecz ś. Cyprian rádzac ſię w tym kśiężey Rzymſkiey/ ták o nich ſtánowili: áby bez wielkiey pokuty/ y długiego doſyćczynienia/ y ſpowiedźi/ y martwienia ćiáłá/ przyimowáni do kośćiołá nie byli. O czym ieſt wiele piſánia w liśćiech v ś. Cypriana.

11. *Krycie wiernych po gorách y láſach.* *Páweł pierwßy puſtelnik.* *Okrućieńſtwo nád wiernemi.*

Drudzy wßyſtkiego ſwego odbiegáiac kryli ſię po gorách/ ſkáłách/ y láſách. Miedzy nimi był w Thebáidźie on Páweł pierwßy puſtelnik/ ktory o tym czáśie kryiac ſię od męczeńſtwá/ nálazł ſobie iámę w ſkále leśney/ z ktorey iuż nigdy nie wychodźił. A żył áż do ßoſtego roku/ syná Wielkiego Conſtántyná/ Conſtáncyußá. ktorego żywot nápiſał ś. Jeronym/ y w nim ony dwá przykłády dáie okrućieńſtwá/ ktore w ten czás nád Chrześciány czynili. Jednego/ práwi/ vmęczywßy/ y żeláznemi bláchámi popaliwßy/ ná ſłońce gorace nágiego wywieśili/ miodem ćiáło iego námázawßy/ áby od komorow/ od pßczoł/ y robáctwá inego ſtrapiony/ CHRISTVSA ſię záprzał/ ktorego w inych wielkich mękách wyznał. Bo nie ták ćiáło/ iáko duße zábiiáć chćieli. Oni vmrzeć chćieli/ á nie dopußczono: iedno długą przewłoczną y ćiężką boleśćią ſercá w Bogu mocnego dobywano.

12. *Młodego roſkoßą zwyćiężyć chćieli.* *Ięzyk ſobie vkąśił y wygrał.*

Drugie° młodego gdy mękámi rozmáitemi Sędźia przemoc nie mogł: kázał go do ogrodu piękne° y źioły y kwiećiem rozmáitym ozdobione° prowádźić. w ktorym miedzy drzewy y liliámi nád ſtrumieniem rzeczki płynacey/ vſłáne miękko y drogo łoże poſtáwiono. ná ktorym gdy onego świętego młodźieńcá położono/ y ſubtylnymi powroſkámi vwichłano/ niewiáſtę vrodziwą do niego pußczono/ áby go łechcac do grzechu pobudzáłá. Co miał czynić on w mękách zwyćiężcá? żeláza go przemoc nie mogły/ á roſkoß go iuż o źiemię pomiátáłá. y wnet od Bogá nátchniony/ ięzyk ſwoy zębámi ściſnał/ y część go vkąśiwßy/ ná onę nierzadnice wyplunął/ y ták oną boleśćią roſkoß odpędźił/ y ſprośnicę záwſtydźił/ iż vćiekáć od niego muśiáłá.

13. *Origeneſow vpadek niepewny.* Hæreſ: 64.

W ten czás y on Origenes długie więźienie y męki ćierpiał/ ále do korony męczeńſkiey nie przyßedł. O iego vpadku/ iákoby miał vchodzac nieczyſtey ſproſności dyabłom ofiárowáć/ ácz nápiſał Epiphánius: ále iż tego inni/ ktorzy z nim żyli/ y iego wieku o nim piſáli/ zámilczeli: nie zda ſię to prawdá być/ y mogł to w kśięgi Epipháníußá/ iáki nieżyczliwy włożyć. Bo ácz iego náuká miáłá przygánę z ſtrony błędow niektorych: lecz żywot iego záwżdy był chwálebny áż do końcá. y nieſłycháć tey o nim ßkárádey powieśći/ áni v Euſebiußá/ áni v Jeronymá ś. áni v Rufiná/ áni ná Concyliách/ gdźie wiele o Origeneśie piſano y mowiono.

14. *Bábilás Antyocheński.*

W Páleſtynie y w Syriey wiele bárzo męczennikow poległo: miedzy nimi Bábilás Antyocheńſki Biſkup/ ktory w okowách w więźieniu vmárł/

y łáncuch on z ſoba pogrześć kazał. Acz ś. Chryſoſtom piſze/ iż ná śmierć wy- Euſeb: lib: 6. ca: 32.
wiedziony y ściety był. Chryſoſt: orat: in Inuent.
W Pończie on Grzegorz cudotworcá rádził ſwoim/ áby ſie kryli y vcie- 15.
káli/ boiac ſie áby w mekách nie vpadáli/ á duſz ſwoich nie gubili. Czytay *Kryć ſie rádzono.*
w iego żywocie. In vita eius.
Decius iádac ná woyne przeciw Perſom/ Váleryanowi rzad wſzyſtkie- 17. Nouembris.
go páńſtwá Rzymſkiego poruczył/ y práwá mu iákie chćiał piſáć dopuścił/ zá 16.
zezwoleniem Senatu Rzymſkiego. A iż był wielki nieprzyiaciel Chrześćiáń- *Wálerianus ná*
ſki ten Válerianus/ ſrogiemi bárzo wyrokámi ſwemi gubił wierne/ náſyćić *mieyſcu Ceſar-*
ſie krwia ich nie mogac. Záraz tegoż roku z Deciuſzem pánował/ y przeto *ſkim, okrutny.*
ſtáre piſmá o meczennikách dáia znáć/ iż ćierpieli zá Decyuſzá y Válerianá. Martyrol: Rom.

Rok P. 254. *Rzymska ſtolicá wákuie. Deciuſzá 2.*

Smyrnie zacne bárzo meczeńſtwo Pioniuſzá kápłaná/ ktory 1.
Biſkupá ſwego Eudemoná vpadek w báłwochwálſtwie ná- *Pionius kápłan.*
grodził. Ten gdy widział iż nietylo Biſkup iego/ ále innych Metaphr: 1. Febr.
wiele/ dla meki/ CHRISTVSA ſie przeli: w domu ſwym włożył Euſeb: lib: 4. cap: 14.
ná ſie żelázny łáncuch/ y ná Sábine śioſtre/ y ná Aſcepiádá/ y
ták czekał áby go poimano/ á zárаz do więzienia prowádzono/ á nie tám
gdźie drudzy/ przac ſie CHRISTVSA, ofiáry Pogáńſkie iedli. Jeſt iego wyzná-
nie y rozmowá z ſedźiámi gdy go poimano/ y z tymi ktorzy go do báłwo-
chwálſtwá námawiáli/ przykłádem Biſkupá iego/ y rádzili áby tym żywo-
tem nie gárdził/ widzac iáko ieſt wdźieczny y miły. A on odpowiedźiał: Ja
też znam że ten żywot miłośći ieſt godny: ále on żywot/ ktorego my Chrze-
śćiánie prágniem/ dáleko ieſt godnieyſzy. Wdźieczna to świátłość y ſłodka:
ále wdźiecznieyſza y ſłodſza oná prawdźiwa/ ná ktora my pátrzyć prágniem.
Bo my dźieł Boſkich nie gániem/ ále one pieknieyſze y lepſze nád te przekłá-
damy.] To mowiac/ niechćiał być rozumiány zá Márcioniſte/ ktorzy gánili
ſtworzyćielá y ſtworzenie/ á rádzi ſie do meczeńſtwá kwápili. Mowił beſpie-
cznie ſedźiemu Lepidowi: Nam ſłucháć y poſłuſznemi ſobie być każećie: á
wy ſámi praw ſwoich nie ſłucháćie/ ktore wam roſkázuia nas káráć/ ále nie
przymuſzáć. Skazał go ná śmierć Proconſul Quintilianus. y był ná krzyż
wbity y wyſoko podnieśiony/ y ogniem ktory pod nim wielki nániećili/ ſpa-
lony.
W Cáppádociey/ miedzy inemi Merkurius żołnierz rotmiſtrz/ ktory Per- *Mercurius żoł-*
ſy poráził/ y od Ceſárzá wielkiey czći y vrzedow doſtał/ vmeczony ieſt dla *nierz.*
CHRISTVSA. Ten potym/ iáko ſie niżey wſpomni/ zábił Juliná Apoſtáte/
po śmierći z CHRISTVSEM kroluiac.
Zá tegoż Deciuſzá śiedm młodźieńcow vchodzac prześládowánia/ do ie- *Siedm ſpiacych.*
dney ſie gory w ſkále ſkryli/ y tám od Pogáńſtwá zámknieni przez dwie śćie
lat blisko ſpáli/ áż zá czáſow Theodozyuſzá mnieyſzego obudzeni byli. O czym
niżey ſie powie/ y w żywoćiech śś. powieść ieſt położona. 28. Iulij.
Gdy Perſy Decius poráził/ tám też wiele Chrześćian pobił/ iáko ieſt w 2.
kśiegách meczeńſkich. Tám też Abdon y Senne rodu krolewſkiego pány o Martyrol.
CHRISTVSA pomorzył. y inych bárzo wiele.
Ná zachodnych tákże kroleſtwách/ dźiwnie wiele wiernych pomordo- 3.
wano. W Syciliey ś. Agáthy znáczne meczeńſtwo kośćioł świeći. Y nie było *Agáthá ś.*
żadney kráiny w páńſtwie Rzymſkim/ w ktoreyby meczennikow máły był
poczet/ ktorzy woleli zdrowia odſtapić/ áby wiáry ś. w CHRISTVSA nie
trácili. A w Rzymie nawietſzy był vćiſk/ gdźie y páſterzá ſwego lud ieſzcze

nie miał/

nie miał / á iedni z księżey zámordowáni / á drudzy w więzieniu trapieni / śmierci czekáli. wyliczáć wßystkich trudno.

4. *Kłopot kościelny z odßczepieńcy w Afryce. Cypr: epist: 16. & 40.*

Tym czásem w Afryce drugi się kłopot w kościele Bożym záczął. Fælicissimus kápłan / on co się ná wybieraniu y posádzeniu ná biskupstwo Cárthagińskie ś. Cypryanowi sprzećiwił: rozerwánie kościołá Bożego wniósł. Námowił czterech ábo piąci kápłanow inych / áby się od Biskupá oderwáli; á máiąc pogodę do dálßego swoiey pychy popárcia: one ktorzy się CHRISTVSA záprzeli / á wrácáiąc się do kościołá / przyięcia prosili / ktorych Cypryan ś. y inni Biskupi / bez wielkiey pokuty y nagrody przyimowáć niechćiał / y przypußczenie ich do vczestnictwá y pokoiu kościelnego / áż do vstánia prześládowánia / odwłoczył: one tákie ten Fælicissimus do siebie bez pokuty przyimował y rozgrzeßał / y przy sobie ie obwiezował. y schadzkę ná iedney gorze vczyniwßy / iny sobie kościoł / y iny ołtarz postáwić chćiał / wyklináiąc tych ktorzyby z nim nie przestawáli.

Fælicißimus odßczepieniec. Epist: 38. & 39.

Sprzećiwił mu się ś. Cypryan / przez listy y przez posły swoie / broniąc onego rozerwánia: ále gdy nic nie pomogło / wyklął go y ine towárzyße iego.

5. *Záczęcie pierwße Montensow y Donatystow Nowacyanow. Nowatus Fælicißima podpalał.*

Ták się záczęło przeklęte ono odßczepieństwo / ktore się w heretyctwo rychło obróciło / á długo trwáło / y wielkie trudności kościołowi Bożemu zádáło. Z tego vrodzony Nowatus kácermistrz / y Donatus od ktorego się Donátistámi zwáli / y Montenses / od oney gory / ná ktorey Fælicissimus to przeklęctwo záczął. Był Nowatus Biskup / ktory tego Fælicissima podpalał / z ktorym się iáwnie potym złączywßy / y od niego iáko od iádowitßego / Nowáciani potym názwáni są.

6. *Vćichło w Afryce prześládowánie. Epist: 36.*

Tym czásem / ießcze zá żywotá Deciußá / w Afryce pokoy się od P. Bogá kościołowi ś. wrócił: iż Decius mordowáć / dla boiáźni nástępuiących tám nieprzyiaćioł pográniczných / Chrześćian zákazał. ták iż tego roku / Wielkánoc spokoynie święćić mogli. ácz ś. Cypryan áż po Wielkieynocy / wróćić się do swego kościołá obiecował. iednák w Rzymie ießcze oná nędzá nie vstáwáłá.

7. *Nowatus do Rzymu popłynął.*

A Nowatus z Afryki Biskup / on odßczepieniec / widząc iż Rzym Biskupá nie ma / z drugimi chytrymi towárzyßmi / do Rzymu bieżał / stáráć się o to / áby ábo iego sámego / ábo tego ktoryby mu sprzyiał / ná Papiestwie posádzono. A gdy wnosił chytremi namowámi one rozerwánia / á ludźi było wiele vpádłych / ktorzy o pokoy kościelny prosili / ktorych bez Biskupá przyiąć do iedności kościelney księża Rzymscy nie mogli: pokwápili się do wybierániá / máiąc 16. Biskupow / miedzy ktoremi dwá byli z Afryki: y zgodnie skupiwßy się iáko mogli / mieczá się Deciußowego nie boiąc / obráli Corneliußá Rzymiáninà syná Cástiná / y ná Papiestwo Máiá miesiącá posádźili. O czym Cypryanus ś. nápisał / wysławiáiąc cnoty iego.

Cornelius Papież wybrany. Cypr: epist: 52. & 41.

8. *Decius okrutnik vtonął w bitwie. Euseb: lib: 7. ca: 1. Triphonia żoná Deciußá Chrześciánka. Martyr: 18. Octob.*

W tym Decius gdy ná Gothy / ktorzy byli w Mesya y Trácia wtárgnęli / iáchał: zá zdrádą Trebonianá Gállá Hetmáná w Mesyey / od Gothow poráżony / gdy vćiekał / w iezierze iednym vtonął / á syn iego Decius mnieyßy zábity iest. Żoná tego młodßego Deciußá Triphonia / Chrześciánka vmárłá / y miedzy święte poczytána iest. Krolował Decius rok y kilás miesięcy / nie cáłe dwie lećie / od P. Bogá ná wybáwienie luduswego prędko zgubiony.

9. *Gallus Cesárzem. Pokoy kościołom. Euseb: lib: 7. cap: 1. Vpadli pokutuią. De lapsis.*

Po Deciusie nástąpił wielki pokoy kościołowi Bożemu / ácz nie długi. Bo gdy nástał Cesarz Gállus Trebonianus z synem swoim Volusianem / wßyscy Chrześciánie z więzienia są wybáwieni / y żadnego vćisku nie mieli. Wiele ich y kupámi biegáło zá Biskupámi swymi / oni ktorzy się CHRISTVSA byli z boiáźni ábo w mękách záprzeli: áby do pokuty y pokoiu kościelnego przyięći byli. Lecz ich bez wielkiey pokuty y dosyćczynienia nie przyimowáno. O czym ś. Cyprian księgi nápisał / w ktorych dáie znáć / iákie dźięki Pánu

Bogu

Bogu zá wybáwienie ono wierni oddawáli/iáko meczenniki one/ktorzy mocnie dla wiáry vmieráli/czćili/ y świetá y dni zeſzćia ich piſáli/iáko też ći/ ktorzy vpádli przez záprzenie ſie CHRISTVSA/pokutowáć mieli. Potrzebá/ powiáda ś. Cyprian/ modlitwy pilnie czynić/ we dnie płákáć/ w nocy nie ſpáć/ná źiemi y popiele ſypiáć/w włośiennicy y grubey ſukni chodźić/posty czyniąc głod ćierpieć/ iáłmużny ktoremi ſie grzechy czyśćią/y ktore od śmierći wybawiáią/rozdáwáć.]

Doſyćczynienie ś. Cyprian radzi.

10. *Karánie cudowne vpadłych.*

Támże piſze/ iáko P. Bog cudownie karał tych co ſie go záprzeli. Jeden/ prawi/ ſkoro ſie záprzał/ mowe ſtráćił. Druga w łáźni ſzátan opętał y porzucona ná źiemi męczył. Dźiećiatko ktore pokarm ofiárowány dyabłom iádło/krwie Páńſkiey w kośćiele miedzy wiernymi bráć nie mogło. Niewiáſtá táiąc grzechu vpadku ſwego/ ſkoro ſkuśiłá (naświetſzych táiemnic) ná źiemie pádłá/ iad ſobie á nie pokarm biorąc. Druga gdy ſkrzynkę/w ktorey byłá świątość Páńſka ſchowáłá/ otworzyłá: ogniem ktory z oney ſkrynki wypadł/ odſtráſzona ieſt. Drugi zmázány ofiárą Pogáńſką/ gdy táiac ſie świątość Páńſką wźiął/ gdy pożywáć chćiał: otworzywſzy ręce popioł tám nálazł. Náuczył/ powiáda/ innych/ iż Pan odſtępuie/gdy ſie go kto záprzy. Jáko wiele duchowie nieczyśći tych ośiadáią/ ktorzy nie pokutuią á grzechu ſwego nie wyznawáią: iáko ich wiele ieſt/ktorzy ſzáleią y rozum trácą.] To ś. Cyprian.

Chowánie ćiáłá Páńſkiego dla prędkiey śmierći.

11. *Nyſſenus in vita eius.*

Doſyćczynienie vpadłym.

Tákże ſie inni Biſkupi ná wſchodnych kráiách z tymi vpadáiącymi obeſzli/ iáko y ś. Cyprian w Afryce. Ták on Grzegorz cudotworcá w Neoceſáriey/ ktory też był vſzedł/ y krył ſie w onym prześládowániu zátáiony/ gdy ſie záś do ſwego kośćiołá wroćił: tákże też świetá męczennikow świećić roſkazał/ y pámiatki ich czynić. Toż y w Rzymie vczynił Kornelius Papież/ tenże poſtępek z vpádłymi záchowuiąc/ á pewne káżdemu pokuty náznáczáiąc/ do kośćielney iednośći ie przyimował.

12. *Nowatus do Rzymu przybył.* Epiſt: 49. *Iakim był.*

Pod ten czás Nowatus z Afryki Biſkup niewiedźieć ktorego miáſtá/ do Rzymu przybył. ktorego ták ś. Cyprianus opiſuie: człowiek łákomy/ hárdy/ iáko heretyk y niewierny/ od wſzytkich kápłanow nágániony/ pochlebcá/ pochodnia ná zápalenie rozruchow/ nieprzyiaćiel pokoiu. Wiele śierot złupił/ wiele kośćielnych pieniedzy záprzał. Oycu ſwemu głodem vmrzeć dopuśćił/y onego nie pogrzebł. Brzemienną w żywot nogą vderzył/ y płod w niey zábił. Oddźielił ſie od kośćiołá/ gdy ſie ſąd o iego zbrodniách przybliżał/ á prześládowánie przeſzkodźiło: vprzedźił ſwoie od kośćiołá wyrzucenie. Ten/ prawi/ záczawſzy tu w Afryce rozdźiały y odſzczepieńſtwá/ á niektorą bráćią od Biſkupá oderwawſzy: w onym prześládowániu/ był drugim prześládowcą kośćiołá. Ten miał ſwego ſprawcę Feliciſsimá/ ktorego krom iey wiádomośći Diákonem vczynił. A do Rzymu ná zgubę kośćielną iáchawſzy: tákże część kśiężey y bráćicy zgodney oderwał/ y bráterſtwo dobrze ſpoione rośćiął.]

13. *Nowácianus inſzy niżli Nowatus.* Cypr: epiſt: 52. *Potwarzy ná Korneliuſzá Papieżá. Heretycka niezgodá, y nieſtátek.*

W Rzymie będąc Nowatus/tráfił ná Nowácyaná kápłaná Rzymſkiego/zazdrośćią przećiw Korneliuſzowi Papieżowi świeżo obránemu/zránionego. Z tym ſie ſpiknawſzy/ poczęli niektorą bráćią od Korneliuſzá odrywáć/ y potwarzámi nań/ ſercá do niego pſowáć. Powiádáli fałſzywie ná Korneliuſzá/ iż ſie Chriſtuſá w onym prześládowániu záprzał/ y tych ktorzy ſie záprzeli/ do iednośći kośćielney przyiął. I tu obáczyć ſie może/ iáko heretycy niętylo z grzechow y ſwey woley roſtą/y dobre Kátholiki potwarzáią; ále iáko miedzy ſobą niezgodni ſą. Bo w Afryce on Feliciſsimus náuczał przećiw Cyprianowi: áby wſzyſcy co ſie CHRISTVSA záprzeli/ záraz bez wſzelkiey pokuty przypuſzczeni do pokoiu kośćielnego byli. A ten Nowatus przećiwną náukę wzniećił przećiw Korneliuſzowi/ ktory one vpádłe z dobrą poku-

tę przyimowáł / náuczáiąc: iż żaden / raz vpádły / ktory ſię CHRISTVSA zá-
przał / przyimowány do pokuty być nie mogł.

14\. *Więzniowie męczennicy ná czás zwiedzieni.*

Námowił też był do ſiebie ten Nowatus z Nowácyanem niektore kle-
ryki Rzymſkie więźnie / ktorzy iuż byli wielkie męki dla CHRISTVSA wy-
trwáli y zwyciężyli / gdy ieſzcze w więzieniu śiedźieli / Máximá / Nikoſtratá /
Vrbaná / Sydoniuſzá / Mákáriuſzá y Celeriná / y Moyzeſzá kápłaná / ktorzy
do tego ſię ſkłániáli / áby vpádłym nie było dáne rozgrzeſzenie / y tym ſię prze-
ćiw Korneliuſzowi Papieżowi iątrzyli / iż vpádłe przyimowáł / y inym po-
twarzom nań wiárę dáiąc. Ták wiele złość y zdrádá heretycka mogłá. A to
gorzey / gdy ſię iuż onym przygárnieniem do ſiebie świętych męczennikow
zmocnił Nowácianus kápłan / y powagi ſobie z nich nábył: przyzwawſzy po-
ſtronnych bliſkich Rzymu / proſtych y nieświádomych biſkupow / ten to No-

Ad Fabianum Antioch: epiſt: apud Euſeb: lib: 6. ca: 35.

Nowácianus Biſkupem fałſzywym Rzymſkim.

wácianus y ludźi ſwoich ſkupiwſzy: gdy ſobie / iáko piſze Korneliuſz Papież /
podpili: zámknione do tego przymuśił / áby nań ręce kłádli / y Biſkupem go
Rzymſkim poświęcili. Z ktorych ieden záraz ſię vpámiętawſzy / płákał / y do
kośćiołá w pokućie iáko świecki przyięty ieſt / á ná mieyſce dwu onych inneſmy
poſtáwili. Opiſuie tenże Korneliuſz iego obyczáie / iż Chrzeſt ś. w niemocy

Nowácianus w niemocy ochrzczony.

przyiął / iákoby nic z dobrey woley / ále dla boiáźni śmierći. Co y to byłá ná
on czás niemáła przygáná / iż tákich do ſtanu duchownego nie brano / iáko
potym Canon Concilij Neocæſarień dány ieſt.

15\. *Bierzmowánia nie miał, y dla tego Duchá ś. nie miał.*

A w tym mu przymawia / iż będąc chory po chrzćie bierzmowánia nie
przyiął / y ręką Biſkupią cechowány nie był / y dla tego Duchá ś. mieć nie
mogł. A czáſu tego prześládowánia / kápłáńſtwá ſię ſwego zárzekł. Bo gdy
ſię w domu krył / Diákonowie go prośili / áby iáko kápłan wyſzedł / á ſłábym /
ktore do záprzenia ſię Bogá przymuſzano / pomoc iáką czynił. On boiąc ſię
śmierći / á żywot ten miłuiąc / z gniewem odpowiedźiał: y kápłanem być iuż

Cornel: vt ſupra.

Przyśięgá ná heretyctwo.

niechcę / á ná inſzy ſię żywot vdam. Przydáie y to o nim: iż ludźie ktore
zwodźił / ták przyśięgą obowięzowáł / dawſzy Sákráment / á iawſzy ręce ich /
nie puśćił ich áż to vczynili co mowił: Przyśięż przez ćiáło y krew Páná ná-
ſzego IEZV CHRISTA, iż mię nigdy nie opuśćiſz / á do Korneliuſzá ſię nie
wroćiſz.

16\. Ták tedy ſrogie y pierwſze rozerwánie ten fałſzerz w Rzymie vczynił / y
káthedrę przećiw káthedrze poſtáwiwſzy / do inych odległych y wſchodnych
kośćiołow / o ſwym ná vrzędźie Biſkupim y Papieſkim poſtáwieniu oznáy-
mowáł / áby go zá tákiego mieli: á Korneliuſzá potwarzał / kłádąc ná nie-

Pokuſá od Nowáciána.

winnego złośći ſwoie. A byłá to wielka pokuſá w kośćiele. Bo ſię wſpierał
liſtámi onych męczennikow / ktore po ſobie miał. A wſzyſcy pobożni myślili /
iż lepiey było zá tymi iść ktorzy w mękách CHRISTVSA wyználi.

A gdy do kośćiołá Alexándriyſkiego nápiſał / iżem ieſt poniewolnie ná
tákie kápłáńſtwo wprowádzony: odpiſał mu Dionyſius Biſkup Alexándriy-
ſki / iáko Jeronym ś. powiáda: Jeſliś ná to kápłáńſtwo (to ieſt Biſkupſtwo

De Script: Eccl. Dionyſ: Alexand.

Słowá świętey prawdy ná kłamſtwo Nowáciáná.

Lib: 4. cap: 23.

Rzymſkie) poniewolnie wźięty ieſt: tym tego dowiedźieſz / ieſli chcąc z niego
vſtąpiſz. Bo miałeś wſzytko pierwey vćierpieć / áby rozerwánia w kośćiele
nie było. W liśćiech ſwoich do kośćiołow / piſze Socrátes / iż Nowácia-
nus roſkázowáł / áby vpádłych ktorzy dyabłom ofiárowáli do táiemnic ś.
nie przypuſzczano / ále ie tylo do pokuty námawiáiąc / do ſámego Bogá / kto-
ry ſam grzechy odpuſzcza / odſyłano.

17\. *Heretyctwo Nowácianow.*

Kornelius oczyſćiony, á Nowácianus potępiony.

Toć było heretyctwo Nowáciuſzá tego y Nowácianow / ktorzy tych co
po chrzćie zgrzeſzyli do kośćiołá y Sákrámentow ś. nie przypuſzczáli. Ale P.
Bog iáko fałſz obálać ie / á Korneliuſzowę prawdę podwyżſzáć rychło pocżał.
Bo naprzod Korneliuſz zebrawſzy Biſkupy ná Concilium / y ſwoie wezwá-
nie prawdźiwe ná Papieſtwo / ich świádectwy vmocnił / y náukę onę przećiw

Ewán-

Ewángeliey/ ná grzeßące okrutną/ zepſował. Bo wßyſcy zezwoleniem ſpolnym/ łáſki Bożey y miłośierdźia grzeßącym bronić zákazáli. Ná kápłany iednák to włożyli: áby ći ktorzy czártom ofiárowáli/ kápłáńſkiego vrzędu nie ſpráwuiąc/ ná kommuniey láikow przeſtawáli.

Concilium Rzymſkie. Cypr: epiſt: 52. 64. 68. Cypr: epiſt: 52.

18. Toż vczynił ś. Cyprian/ tákże zebrawßy Concilium/ też náukę vmocnił/ y oney ſię Nowáciußowey złośći y odßczepieńſtwu ſprzećiwiąc. nápiſał kśiegi o iedności kośćielney/ ktorą wßytkie herezye poraża/ y zwierzchność Piotrá ś. y ſtolice Rzymſkiey y Korneliußowe Biſkupſtwo nád kośćiołem Kátholickim/ vtwierdza.

Kśięgi o iedności kośćielney ś. Cypriná.

19. Tym czáſem Nowatus wyſłány ieſt z Rzymu z innymi towárzyßmi do Afryki/ áby tám ßkody kośćiołowi czynił/ y bráćią burzył. Lecz Kornelius przeſtrzegł wierne liſtem ſwoim do Cypriná/ áby ſię ich ſtrzegli/ złe ſerce ich y zły żywot oznáymuiąc. A Cyprian do wßytkich Biſkupow rozpiſał: áby o zdrádźie ich y chytrośći y heretyctwie wiedźieli. On Nowatá z Rzymu odiazd bárzo záwiedźionym ludźiom pomogł. Bo ći co przy nim ſtali/ onego odſtąpili/ y do kośćielney ſię iedności wroćili.

Nowatus wroćił ſię do Afryki. Apud Cypr: epiſt: 49.

20. Oni też męczennicy/ ktore Nowatus y Nowácianus do ſwey ſtrony był pociągnął: do vpámiętánia á pokuty przyßli. Máximus/ Vrbanus/ Sidonius/ Mákárius/ Moyzeß. dla ktorych Papież Kornelius zebrawßy Biſkupy y kápłany/ y inną bráćią/ wprowádźił ie do Konſiſtorzá onego. y tám prośili/ áby to co ſię ſtáło w zápomnienie poßło/ ták iákoby ſię nic nie ſtáło/ áni mowiło. Co gdy ſię ogłośiło/ wiele ſię wiernych zbieżáło chwalących P. Bogá zá ich vpámiętánie/ ták ſię rádowáli/ iákoby dźiś z onego więźienia w ktorym dla CHRISTVSA ćierpieli wychodźili y wolni od niego byli. Słowá onych wyznawcow te były: [My o Kornelíuśie Biſkupie nawiętßego kośćiołá Kátholickiego wiemy/ iż od Bogá wßechmogącego y CHRISTVSA pánà náßego wybrány ieſt. My wyznawamy omyłkę náßę/ zwiedźieniśmy chytrym y zdrádliwym wielomowſtwem. Bo choćżeśmy zdáli ſię mieć ſpołeczność z człowiekiem odßczepieńcem y heretykiem: iednák ſerce náße záwżdy w kośćiele zoſtawáło. Bo wiemy iż Bog prawdźiwy/ á ieden ieſt CHRISTVS pan náß ktoregośmy wyználi/ ieden Duch ś. y ieden Biſkup w kośćiele Kátholickim być ma.] Poty ſłowá ich w tym to liśćie/ ktory Kornelius do Cypriná piſał.

Więzniowie męczennicy vpámiętáli ſię. Cornel: apud Cypr: epiſt: 46.

Wyznánie męczennikow. Katholickiego kośćioła Biſkup. Apud Cypr: epiſt: 49.

21. Z ktorych iáki iuż miał tytuł Biſkup Rzymſki/ iáſnie ſię vkázuie/ iż go zwano Biſkupem powßechnego Kátholickiego kośćiołá. A ten Kátholikiem był/ ktory z nim ſpołeczność miał. O czym ś. Cyprian ná wielu mieyſc. Wiele ludźi po wßytkich kośćiołách onym ſię náwroceniem męczennikow zbudowáło/ y błędnikow wiele ſię do iedności ś. wroćiło. y ginął ten błąd y kácerſtwo/ ktore ſię ießcze w Montanie było záięło: y Tertullian im był nárußony. y do tego przychodźili ći błędnicy/ iż ſię ſámi Cáthári/ ábo czyſtymi zowiąc/ z grzeßnymi y vpádłymi ſpolnośći mieć niechćieli/ á w białych ſukniách/ mowi Socrátes chodźili. Táki ich błąd/ ártykuł wiáry náßey/ o odpußczeniu grzechow/ y o ſpowiednym rozgrzeßeniu pſował.

Ieden Biſkup w kośćiele Katholickim.

Cáthárÿ heretycy z Nowácianow.

22. Do Numidiey/ Afrowie dźicy/ wiele byli Chrześćian z Biſkupámi ich/ źiemię onę woiuiąc/ pobráli. Piſáli oni Biſkupi do ś. Cypriná/ o pomoc go pieniężną ná wykupno proßąc. On vczynił wielką pilność/ iż im bogátą ſummę v wiernych vprośiwßy/ do trzech tyśiecy złotych poſłał. y liſt pożálenia nád nimi y miłośći pełny nápiſał. w ktorym nawięcey żáłuie pánienek/ ktorych ćiálá Chryſtuſowi oddáne były. Bez wątpienia to o tych/ ktore my dźiś mnißkámi zowiem/ rozumieią.

Wykupuie więznie ś. Cyprian. Epiſt: 60. *Pánienki oddáne Chriſtuſowi.*

Rok Páński 255. Corneliußá 2. Gálluſá 2.

W Rzymie

1\. Concilium Rzymskie. Euseb: lib: 6. cap: 35. Epist: 54.

W Rzymie Kornelius Papież wielki Synod z biskupow 60. vczynił/ ná ktorym Nowáciáná y náuke iego błedna potepili/ y przyimowáć do pokuty vpádłe kazáli. Toż vczynił w Afryce ś. Cyprian wiele Biskupow ná Synod zebrawszy. O czym piękny y dziwny list nápisał/ vpádłe do práwey pokuty vpominájąc.

2\. Priwatus stáry heretyk rozrywa iedność. Cypr: epist: 55.

Ná tym Synodzie w Afryce Priwatus stáry heretyk potepiony/ przeciw ś. Cyprianowi vczynił ze cztermi Biskupy tákimi iáko y sam/ Chártáginenskiego Biskupá Fortunatá. y rozpisał listy/ iż go 25. Biskupow poświecilo/ á ono ich tylo pieć było. Ci to zbroiwszy/ wypráwili predkie posły do Rzymu/ prosząc Korneliußá áby ie do pokoiu Kátholickiey iedności przyiął. Ale Kornelius poczuł zdrádę/ choć pisánia ś. Cypriána nie miał/ á onych nie przyiął. Wiedzieli oni zbrodniowie/ iż nikt zá Kátholiká miány nie był/ ktory vczestnictwá kośćiołá Rzymskiego nie miał. Oznaymił potym Cyprian co to zá ludzie byli/ y iákie w nich złości y zdrády pánowáły. Gdzie y kośćioł ś. Rzymski wysławia/ mowiąc: Smieia płynąć do Piotrowey kátedry do kośćiołá przodkuiącego/ z ktorego iedność kápłáńska wyszłá. śmieia tám listy od odszczepieńcow y zmázánych nośić. Nie myślą iż to Rzymiánie/ ktorych wiáre wychwalił Apostoł/ do ktorych niedowiárstwo przystepu nie ma.

Fortunatus odszczepieniec do Rzymu śle. Epist: 55.

Wystawienie kośćioła Rzymskiego.

3\. Wschodnie kośćioły zá Korneliußem. Lib: 6. cap: 36.

Zá wyrokiem Korneliußá przeciw Nowácianowi y błedom iego/ wszytkie kośćioły y wschodnie poszły. Wszyscy sie im brzydzili/ y Biskup Alexándryey Dionysius przeciw iemu pisał/ y Fábiußá Antiocheńskiego/ nieiáko wątłego dobrze wspárł. O tym liśćie iego wspomina Eusebius/ y tám one o Serápionie stárcu powieść z tego listu Dionysiußá wybrána położył.

4\. Serápion stáry vpádły iáko vmárł.

Ten Serápion/ tákże w prześládowániu CHRISTVSA sie záprzał/ y szátánom ofiárował/ y nie mogł być do vżywánia naświetszego Sákrámentu przypuszczony/ áż przy skonániu. Wpadł w niemoc/ y trzy dni nie mowił. Czwartego dniá/ wnuká swego záwołał y rzekł: Długoż mie trzymáć bedźiećie? pokwápćie sie proszę/ á puśććie mie/ y kápłáná mi przyzowćie. A z tym mowę zás strácił. Chłopiec pobieżał do kápłáná/ á byłá noc/ y nálazł go chorego/ iż przyść nie mogł. ále iednák/ iżem ia ták był roskazał/ áby pokutuiącym przy skonániu vczestnictwá świetych táiemnic nie broniono/ áby w pokoiu y dobrey nádźieiey schodźili: dał máłą część Euchárystiey/ onemu chłopiećiu/ náuczáiąc go/ áby ią rozmoczoną do vst stárcá wlał. y wroćił sie niosąc ono co mu dano chłopiec. do ktorego Serápion/ zás do mowy przyszedszy/ rzekł: á przyszedłeś synu? choć kápłan przyść sam nie mogł/ ty vczyń coć kazał/ á wypuść mie. Y gdy mu przeświety Sákráment do vst podał/ záraz duchá wypuśćił.] Poty Dionysius.

Vżywánie pod iedną osobą.

Z czego dobrze znáć/ iż to w Egyptćie trzymano/ co sie w Rzymie y w Afryce stánowiło/ przeciw kácerstwu Nowácyáńskiemu/ ná pociechę y pokutę vpádłych. Nie mniey ztąd poznáć/ iáko przeświety Sákráment chowány był pod osobą chlebá/ dla chorych/ y inych przygod.

5\. Fábius Antyoski Biskup wsparty. Hippolytus kápłan iáko wyznał wiárę kośćiołá Piotrá ś. przeciw heretykom. Prudentius peri steph: hymno 11. & Martyr: Rom: 30. Ianuar.

Náchylił sie był Fábius Antioski Biskup/ iáko sie rzekło zá Nowácyánem: ále nie tylo Dionyzyußowym ále y Korneliußowym pisániem dźiwnie sie w prawdźie Kátholickiey vmocnił. List Papieski/ gdy Hippolitus iego kápłan/ iuż w kácerstwie Nowácyanowym vwikłány/ czytał: vpámietał sie y do śiebie przyszedł. Tego P. Bog potym y meczeńską koroną vczćił. Przy ktorey gdy go swoi pytáli/ ktoraby wiárá prawdźiwsza byłá. On sie brzydząc fałszem Nowatá ábo Nowácyaná/ rzekł: Tę wiárę trzymayćie/ ktorey stolicá Piotrowá strzeże. y to mowiąc: szyię pod miecz podał. To y Prudentius wierszámi nápisał/ y w księgách meczeńskich stoi.

6\. S. Cypriáná znowu do meczeństwá námawia.

Cyprianus widząc Duchem ś. bliską y przyszłą zás ná kośćioł ś. burzę y nawáłność: nápisał księgi ná wychwalenie meczeństwá/ wszytkich do niego gorąco pobudzáiąc/ y przeszłych meczennikow mestwo chwaląc. Te księgi

vpornie

vpornie on ſędzia wſzytkich Doktorow/ ábo ráczey błazen Eráſmus/ od Cyprianowey pracey nieſłuſznie odmiáta.

De exhortatione martyrij.

Gállus z ſynem Voluſianem vżyczywſzy troche pokoiu Chrześciánom/ záś ſie ná nie oburzyli ſrogimi bárzo wyrokámi/ áby wſzedźie gubieni byli. Nie widźiał przed ſobą oſtrego kámieniá/ to ieſt/ przykłádu Decyuſzá/ ktory gdy ná Bogá powſtał/ prędko z ſynem zginął/ ále ſie ſam też ná nim rozbił. Wiele bárzo ludźi pogubiono/ á nawięcey w Rzymie. Y onego Moyzeſzá kápłaná Rzymſkiego/ ktory ſie był do Nowácyaná náchylił/ ktory mężną śmierćią wſzytkiego popráwił. Kornelius vmocniał wſzytki y mową ſwoią y piſániem/ ále ſam od Voluſianá ſyná Gálluſá wygnány był do Centumcellás. Gdźie Cyprian liſty do niego piſał: ćieſząc go y vmocniáiąc/ y z ſzczęśćia ſie iego ráduiąc. Dowiedźiał ſie o tym Voluſianus/ iż wiele ſie tám przy nim Chrześćian báwi/ á iż do śiebie z Cyprianem piſzą: przywieść go do Rzymu kazał/ y tám go męczono y z inemi śćięto. Czytay w iego żywoćie. Siedźiał blisko dwu lat. Náſtąpił po nim Lucius Rzymiánin/ ktory z nim był ná wygnániu. Wiele inych w tym roku męczeńſką koronę odniosło/ ále dźieie ich nas nie doſzły. To też pewna ieſt/ iż oni ktorzy ſie byli zá Decyuſzá CHRISTVSA záprzeli/ oni pokutuiący/ ktorzy iáko boiáźliwi/ z woyſká vćiekli: mocnie męſtwá ſwego popráwili. te ſobie pokutę zádáiąc: áby dla CHRISTVSA tego żywotá ktory miłowáli/ náſtáwili. y czynili to z wielkim podźiwieniem y przykłádem wiernych.

7. Znowu prześládowánie Chrześcian.
Euſeb: lib: 7. cap: 1.
Kornelius wygnány.
Ex actis paſsionis Cornelij.
Cornelius Papież zabity.
Náſtąpił Lucius.
Vpádli popráwili ſwego.
Apud Cyprian: ad Nouacian: hæret.

Rok P. 256. Luci: 1. Gáll: y Volu: 3.

LVcius Papież záraz był ná wygnánie od Voluſianá wypchniony: ále tego roku rychło záś wolnym zoſtáiąc do Rzymu ſie wrocił/ zá Boſkim zrządzeniem. Bo przyczyny inſzey tey odmiánie nie piſzą. z czego ſie Cyprian z ſwemi Biſkupy w Afryce ćieſząc/ liſt do niego rádoſny piſał. 1.

Lib: de R. P.
Epiſt. 58.

Iáko Gállus miecz ná Chrześciány podniosł/ ták go P. Bog y wſzytko Rzymſkie páńſtwo karáć począł. Bo ták był od poſtronnych nieprzyiaćioł śćiśniony/ iż Scytom ábo Tátárom Rzymiánie dopiero zá niego/ dáwáć dań ábo trybut muśieli. y roku tego wielki mor wſzytko páńſtwo ſtrapił/ ták iż żadnego domu y miáſtá nie było/ gdźieby ono złe powietrze ná zgubę ludźi nie doſzło. Piſze Nyſſenus w żywoćie Grzegorzá cudotworce/ iż w Neoceſáriey w Pontćie lud Pogáńſki iákieś święto bogowi ſwemu y widoki wielkie czyniąc/ á ná kuglárſtwá czárownikow pátrząc/ zmieśćić ſie ná theátrum nie mogł. y ieden ná drugim leżąc wſzyſcy ná czártá záwołáli: Jupiter/ day nam mieyſce. Co vſłyſzawſzy ś. Grzegorz/ przez iednego do nich wſkazał: będą mieli więtſze przeſtrzeńſtwo niżli prágną. Zátym záraz ono ſrogie powietrze przyſzło/ iż práwie puſte miáſto zoſtawáło. Co Pogánie bacząc/ do onego ſie świętego o pomoc vćiekáli/ w domy go ſwoie prowádząc/ áby w nich Bogu ſwemu modlitwy czynił. y ták obronę mieli. ćiż do CHRISTVSA przyſtawáli/ ták iż nápotym/ iáko ieſt w żywoćie iego/ gdy vmierał ten święty/ ledwie 17. Pogáńſkich domow w onym mieśćie zoſtáło. 2.

Ceſárze Rzymſcy Tátárom dań poczęli dáwáć.
Pompon: Lætus in Gallo.
Mor wielki.
Proroctwo S. Grzegorzá o powietrzu.

W Egyptćie y w Afryce/ gdy toż powietrze złe wſzytkich zábiiáło: Chrześciánie wielkie poſługi Pogánom około zdrowia ich y pogrzebow czynili. O tym y księgi Cyprian nápiſał/ do tákich poſług ſwoich y inych pobudzáiąc/ áby Pogánie miłość Chrześciáńſką ználi. Tám y o pożytkách tákiey plagi Bożey mowi. Piſze tám/ iż gdy ieden kápłan tym powietrzem vmierał: boiąc ſie y nieſpodźiewáiąc ſie ieſzcze śmierći/ ſtráwę prośił: y vkazał mu ſie mąż wyſoki y piękny/ y rzekł mu: Cierpieć ſie boićie/ á wyniść niechcećie. Coż 3.

Pontius in vita Cypr.
Lib: de mortalitate.
Widzenie chorego.

z wámi

Cierpieć się boiem a wyiść niechcem.

z wámi czynić mam? Czym przymowił/ práwi/ nam wßytkim/ ktorzy boiąc się męczeństwá/ vmrzeć bez męczeństwá niechcemy. y ná te ktorzy cierpieć ná tym żywocie niechcą/ á przedsię śmierći ktora koniec boleśćiom czyni/ nie rádzi witáią. Jedno z tych obieráć Chrześćiánin ma: ábo ochotną ćierpliwośćią/ wßytko co P. Bog ná tym świećie dopußcza/ znosić: ábo się śmierći nie bać/ á wyßćia z tey nędze prágnąć. Bo ten żywot nikomu bez nędze y vćisku nie służy.

Swięte słowá.

4. *Woyny srogie y głod.* Zonár: Tom: 2. in Volusia. *Potwarz ná Chrześćiány y obroná S. Cypriá ná.*

Nástąpiły y srogie woyny/ y ziem Rzymskiego páństwá woiowánia od Persow y Scytow/ iáko się wyżßey námieniło. á ktemu głod wielki/ ktory zdrowe morzył. Ony nędze páństwá Rzymskiego Pogánie Chrześćiánom przypisuiąc/ ießcze ie bárziey męczyli/ iákoby bogowie ich niezbożnośćią obráżeni tákie vćiski ná świát pußczáli. O co się fráſuiąc Cyprian ś. do sędziego Afryki Demetriáná/ ktory to ná wierne kładł/ y sam ie zábiiał/ y ná nie ludźie pobudzał/ nápisał list ná obronę Chrześćian. ktory dźiwną dźielnośćią práwdy y wymowy Pogány záwstydza. Łáie nic się nie boiąc temu okrutnikowi/ słowá iego psim ßczekániem zowie/ y mowi:

5. *S. Cypriáná wolny ięzyk.* Epist: ad Demetrianum.

Twoie złośći y grzechy Bog karze/ ktory niewinne męczyß y zábiiaß. Nie tylo sam práwe° Bogá nie znaß: ále y chwalce iego prześláduieß. Byś wżdy nas záraz zábiiał/ ále długą męką śmierć odwłoczyß. Co niespráwiedliwie czyniß. Chrześćiáninem być/ ábo iest grzech y winá: ábo nie iest. Jesli winá iest: oto się do niey znamy/ dla czegoż nas męczyß? tych ná męki dáią/ ktorzy się do grzechu nie znáią. á znáiące się/ zábiiáią. A iesli nie máß winy y grzechu być Chrześćiáninem: gdźież iest spráwiedliwość wáßá? y inne święte y mocne słowá złotego onego ięzyká/ czytelniká tám chłodzą.

6. *Gállus y Volusiánus syn iego zábići.*

Pan Bog okrutniká Cesárzá/ iáko Cyprian groził pißąc do Demetriáná/ Gállusá/ y syná iego Volusiáná z páństwá strąćił/ zábići są roku tego. Acz ich śmierć drudzy ná przyßły rok kłádą/ y tám się o ich zgubie powie.

Origenes vmárł. Z Origenesá przestrogá.

Origenes tego roku vmárł/ żył lat 69. Jáko wielką miał zá żywotá o náukę swoię przymowkę/ ták po śmierći ießcze więtßą. Bronili go Eusebius y Rufinus/ y ini. Czytánia kśiąg iego iáko y Tertullianowych nie broniono. Wielki był człowiek/ ále swoim vpadkiem w náuce/ przestrzegł káżdego/ żeby się nawiętßych rozumow strzegł/ ktore drogámi Oycow świętych nie idą. O nim ieden mądry nápisał: gdźie mowi y piße dobrze: żaden nie lepiey. á gdźie źle/ żaden náden nie gorzey. Dla tego potrzebá baczenia do czytánia kśiąg iego/ áby przy miedźie iad się nie wtrąćił. Gdy Vergilius Enniußá czytał/ spytány co czyni: rzekł; ßukam złotá w gnoiu.]

Cassiod: de instit: diui: lectio.

Rok P. 257. Luciußá 2. Gállusá y Volusianá 4.

1. *Lucius zábit. Stephan Papież nástąpił.* Lib: Rom: Pon.

Vcius Papież zá żywotá Gállusá y Volusianá koronowány iest męczeństwem. Ten idąc ná śmierć/ Archidiákonowi swoiemu Stephanowi wßytki kośćielne rzeczy zlećił. Postánowił áby od boku Biskupiego dwá kápłani y trzey diákoni nigdy nie odchodźili. á to dla świádectwá iego żywotá/ potym iáko ná Korneliußá Nowácianus heretyk wiele był potwarzy nákładł. Po nim nástąpił ná Papiestwo Stephanus Rzymiánin.

2. *Gállus z synem zábit.*

Aemilianus nieiáki żołnierz podniosł się przećiw Gállusowi y Volusianowi. obádwá gdy się nań z woyskiem wypráwili/ od żołnierzow ktorzy sprzyiáli Aemilianowi/ zábići są. Smierć Papieżá Lucyusá pomstę ná nie Boską pośpießyłá. Tego Aemiliáná po czterech mieśiącách/ ći żołnierze zábili/ y wstąpił on sławny Wálerian/ ktory ießcze zá Decyußá rządźił/ ktory też iuż przed dwiemá láty był od żołnierzow ießcze zá Gállusá ná páństwo záwołány. y dla tego się trzeći ten rok liczy pánowánia iego.

Wálerianus

3\. Apud Euseb: lib: 7. cap: 9. *Válerianus Cesarz. Náprzodku sprzyiał Chrześcianom.*

Válerianus ná poczatku pánowánia swego/ pisze Dionysius Alex: dziwnie czcił y miłował Chrześciány/ iż pełny był dwor iego sług Bożych/ y przed wszystkiemi swemi z nimi towárzyskie y przyiacielskie rozmowy miewał/ y one wdzięcznie przyimował. y było tego przez dwie lećie. Lecz go potym ieden Czárnoksieżnikow wódz Egypczyánin ták zepsował/ iż sie do wszytkich czárow vdáiac/ dzieci niewinne zábiiał/ dla ceremoniy dyabelskich. Tenże go ná Chrześciáńska krew zostrzył/ iáko sie niżey powie/ iż ie zábiiáć kazał/ áż do swego od Persow poimánia/ to iest przez pułczwártá látá.

4\. *Kárthágiński Synod.* Cypr: epist: 66. *Opieki kápłanom zákazáne.* *Ofiárá zá vmárłe.*

Pod tym pokoiem w Kárthágini/ dla rzadow kościelnych/ zebrał Cyprian Concilium. Miedzy inemi świetemi vstáwámi y to roskazáli/ áby sie kápłani opiekámi sierot nie báwili. A iż to był ieden Geminius Victor vczynił/ á Faustiná kápłaná dzieci swoich opiekunem vmieráiac miánował: tym onego vmárłego skaráli/ iż ofiáry zá iego duszę czynić zákazano. Z czego sie dopytáć łácno/ iáko zá vmárłe Msze ś. y ofiáry záwżdy czyniono: y tego/ iáko vrzedu kápłáńskiego báwić świecka posługa nie kazano/ żeby ołtarzá pilnował/ y vrzad swoy zupełnie odpráwował/ w modlitwách zá ludzkie zbáwienie y potrzeby. Nie máła też byłá tych Biskupow śmiáłość/ iż práwo tákie przećiw práwom Pogáńskim vczynili/ ktore nikogoż z opieki sierot nie wyimuia. Acz Concilium Kálcedońskie z włásney/ y tey ktoraby Biskup roskazał/ opieki księżey nie wyimuie.

Rok P. 258. Stephaná 2. Váleria: 4.

1\. *Od heretykow niepokoy.* *Básilides w Hiszpániey heretyk.* Epist: 68. *Appeláćya do Rzymu.*

WOnym pokoiu od Pogáństwá/ domowi bráćia niepokoie w kościele Bożym czynili. W Hiszpániey Básilides Biskup Legioński/ y Márcialis Biskup Asturieński/ dla vpadku w záprzeniu sie Chrystusá/ wedle praw kościelnych złożeni byli z vrzedu Biskupiego. y iuż ten Básilides ná pokućie miedzy pospolitemi świeckiemi przestawał. Potym gdy ná swoim mieyscu Sábinusá widział/ zazdrośćia zwyćiężony/ bieżał do Rzymu/ y powieśćia fałszywa Fábianá Papieżá zwiodł/ iż go ná Biskupstwo przywroćił. O czym pisżac ś. Cyprian/ Fábianá wymawia/ á tego co zwiodł winuie. Zkad sie báczyć może: iáko ze wszytkiego świátá Biskupi/ do Rzymu sie w swoich krzywdách/ iáko do sedziego wszytkich Biskupow/ do Papieżá vćiekáli y áppelowáli.

2\. Epist: 67.

W Gálliey tákże Márcialis Arelátenski Metropolit do Nowácyaná sie skłonił/ y wiele ludzi błedem onym kácerskim zwodził. Biskupi o tym do Papieżá Stephaná pisáli/ prosżac áby go z Biskupstwá złożył/ á ine° ná iego mieysce postáwił. O czym nápisał Cyprian/ y o to Stephaná prosił/ áby listy nań wydał/ á o tákie kácerstwo y rozerwánie kośćiołá pokarány był. skad sie moc Papieska ná wszytkiego świátá Biskupy vtwierdza.

3\. *O Nowochrzcześtwie rożnice.* *Kátholicy niektorzy heretyckim chrztem gárdzić poczeli.* Apud Cypr: epist: 75. Apud Euseb: lib: 7. cap: 6.

W tymże czásie ina wielka pokusá y nawáłność ná kośćioł Boży vderzyłá/ ktora iáko iákim trzesieniem ziemie srodze sie záchwiał/ y ná wielu y ná wielkich kośćielnych osobách. Zá przyczyna heretykow Cátáfrygow ábo Montánistow/ ktorzy tych ktore od kośćiołá odrywáli/ znowu chrzćili; zá nic sobie máiac on chrzest ktory v Kátholikow wźieli. (co y Nowácyani tákże czynili) wiele też Biskupow chrztem heretyckim gárdzić/ y tych ktorzy sie v nich chrzćili/ nowym chrztem oczyśćiáć poczeli. Wschodne kośćioły o tym/ w Ikonium/ w Frigiey Synod vczyniwszy/ postáwili/ áby żadnego Sákrámentu v heretykow/ áni chrztu/ zá Sákráment nie mieli. O czym Firmilianus Biskup Cesáreey Cáppádocyey do ś. Cyprianá pisał. Dionysius Alexándryski tákże o tym zezwoleniu Biskupow wschodnych dał znáć. A w Afryce s. Cyprian bárzo sie zá to iał/ máiac przykład o tym przodká swego

S. Cyprian barzo ſię na chrzeſt v heretykow gniewał.
Niceph: lib: 6. cap: 2.
Firmil: vt ſupra.

Agrippiná/ y Synod iego/iáko ſie wyżßey powiedźiáło / y zezwolenie wßytkich ſwoich Biſkupow w Afryce. Nicephorus iednák źle to ná Cypriáná mowi/ áby y vpádłe w kośćiele Bożym znowu chrźćił. Sam ſie mocą wielką y ſtátkiem / tym wßytkim kośćiołom wſchodnym y Afrykáńſkim ſprzećiwił Stephanus / y Rzymſki kośćioł: trádicyey ſie ábo podánia Apoſtolſkiego trzymáiąc/ wyklinał tych ktorzy to ná wſchodnych ſtronách czynili.

4.
Cyprian Synod czyni przećiw chrztu v heretykow.
Epiſt: 72. & 73.
Aduer: Lucifer.
Epiſt: 73. ad Iubaianum.
Cyprian nie potępiał od ſiebie rożnych.

Vczynił Synod ś. Cyprianus/ zbieráiąc śiedmdźieśiąt y iednego Biſkupow z Afryki y z Numidiey: y ná nim wßyſcy poſtánowili / iż v heretykow chrzeſt/ prawdźiwym chrztem nie ieſt/ y nie ma być zá chrzeſt poczytány. O czym dáli znáć oni Biſkupi / y Cyprian Stephanowi Papieżowi. Czyni tego liſtu ich do Stephaná wzmiánkę ś. Ieronym. Iednák Cyprian y inni iego Biſkupi / nie ták ſwego rozumienia popieráli: áby te ktorzyby ináczey trzymáli/potępiáć mieli. y owßem oświadczáli ſie iż w miłośći bráterſkiey/ y kośćielney iednośći trwáli / máiąc ſobie to rozumienie zá rzecz wolną/ á przećiwnego/ zá żadne kácerſtwo nie poczytáli. Tego nie twierdźili: áby raz v Kátholikow ochrzczony/ á chrztem zás v heretykow zmázány/ miał ſie znowu chrźćić. áni też tego mowili: áby oni tych co od heretykow przyſtępuią / znowu chrźćili: ále iż iáko nie chrzczone (zá nic ſobie chrztu heretyckiego nie máiąc) chrźćili. Bo ſie wßyſcy Kátholicy nowochrzczeńſtwem brzydźili.

Nowochrzczeńſtwem wßyſcy ſię brzydźili.

5.
Cypr: epiſt: 74.

Co ná to odpiſał Cyprianowi Stephanus Papież / do ktorego ſwoie ſtánowienie ono Synodu poſłał: nie możem wiedźieć/iedno trochę z liſtow ſámego Cypriáná. Bo liſt Stephanow zginął. Piſząc tedy do Pompeiuſzá Biſkupá Sábráteńſkiego dáie znáć/ iż Stephan ták mu nápiſał: áby ſie nic nie wznawiáło / od tego co podano ieſt. O co ſię ten ś. Cyprian bárzo rozgniewał / y w tym liśćie ná Stephaná ſie miece / pyßnym y niemądrym go zowiąc/ y tákim ktoryby heretykom pomoc dawał. W czym ſie iáko człowiek z prędką vnioſł/choć kśięgi o ćierpliwośći nápiſał. Owa wielka prawdá co nápiſał Názyánzenus: Nie máß żadnego ná świećie/ktoregoby Mommus (to ieſt / ten co káżdemu przygánia) nie dotknął. Sam tylo Bog ieſt bez grzechu. y támże zbija wywody Stephanowe poważne y prawdźiwe / ácz máło znáć iákie tám były. Wymawia go Auguſtyn ś. iákoż ieſt co wymawiáć. bo choć trochę w tym vporu miał: ále miłośći y iednośći kośćielney z Stephanem nigdy nie rozrywał.

Gniew S. Cypriána Stephana Papieżá
Krewkość ludzka.
In laudem Baſilij.
De bapt: cont: Donati: lib: 5. cap: 25. & 2. cap: 1.

6.
Cyprian drugie Concilium czyni.
Przymowká S. Cypriana na Papieżá.
Biſkup Biſkupow Papież.

Znowu Cyprian ś. miawßy ono odpiſánie od Stephaná / w Afryce Concilium vczynił/zbieráiąc ná nie ośmdźieśiąt śiedmi Biſkupow. Ná ktorym ná przodku mowiąc/ przymowił Stephanowi / nie miánuiąc go/ gdy rzekł: Powiedzmy iáko kto rozumie / nikogoż nie ſądząc áni wyklináiąc/ choćby ináczey rozumiał. Bo żaden z nas nie czyni ſie Biſkupem Biſkupow/ áni tyráńſką boiáźnią towárzyße ſwoie do myśli ſwey przyćiſka. Zkąd káżdy poznáć może/iż ſie Papież Stephanus y inni ták piſáli: Biſkup Biſkupow. Y ná onym Synodźie toż poſtánowili co y pierwey / y ono poſtánowienie ſwoie poſłáli do wſchodnych Biſkupow przez Rogáciáná Diákoná/ á zwłaßczá do Firmiliáná Ceſáreyſkiego w Cáppádocyey Biſkupá. Iuż ten Firmilianus był wyklęty od Stephaná / o tákie o chrźćie rozumienie/ y mniemał/ áby tákże Cyprian ś. był wyklęty iáko fałßywy prorok/gdyż Cyprian záwżdy zoſtawał przy iednośći. y dla tego odpiſuiąc mu Firmilianus/ potwarza w wielu rzeczách Stephaná y kośćioł Rzymſki/ y o to przymawia/ iż nie święći Wielkieynocy iáko Zydowie. Dáiąc znáć iż był Quártádeciman.

Firmilianus Cæſareyſki Biſkup Cáppadociey.
Cypr: epiſt: 75.

7.

Ten Firmilianus potym ſie vpámiętał/ y w iednośći kośćielney ſkończył. Bo go Grekowie máią w ſwoich świętách / y w Menologium / y był miedzy Kátholickimi Biſkupy / ktorzy Sámoſáteną potym potępili w Antyochiey.

tyochiey. Jego przeciw Stephanowi pisánie zgánił / po nim we sto lat bli-
sko ná tym Biskupstwie będąc / ś. Básilius. tákże y Cyprianowe / w liście
ktory Grekowie Kánonikiem zowią. Liczą 50. Biskupow wschodnych / kto-
rzy byli do Cypriáná przystáli / ále sie wszyscy potym ná prawdę Kátholicką
z Stephanem y z kościołem zgodzili / y swego mniemánia odstąpili / y o poie-
dnánie ich Dionysius Alexán: Stephaná prosił y pisał.

Basil: ad Amphilochium, in epistola Canonica.
Euseb: lib: 7. ca: 4.
Biskupi wschodni vpámiętáli się.

8.
Pisze ś. Augustyn / iż wiele Biskupow w Afryce / ś. Cyprianowi oney
náuki o chrzcie nie chwalili. y o sámym ma tę nádzieię / iż w tym nie vmárł /
ále sie potym vznał. To pewna / iż z Stephanem y z iego nástępnikiem Six-
tem / pokoy záchował y iedność / y w niey męczeńską koronę odniozł. Bo
ináczey kościoł wszytek wschodny y zachodny / y połdniowy / pámiątki by iego
y dniá śmierci nie święcił. A w Stephanie Papieżu / pokazáło sie w tey
spráwie / wielka powagá y státeczność stolice Apostolskiey / y podánia á trá-
dicyi Apostolskich bez pismá / moc y prawdá nie przekonána. Ledwie nie sam
ieden Stephan wszystek kościoł y prawdę iego ná sobie zátrzymał / iáko mo-
wi Vincentius Lirinen: ś. Augustyná rowiennik. Temi dwiemá słowy zá-
trzymał wszytko: Nic nie wznáwiáć / iedno co podano trzymáć. Ták wiel-
kie rozumy / ták dzielne wymowy / ták święci ludzie y męczennicy / táki Bisku-
pow poczet / tákie zbieránie / ácz źle rozumiánego pismá / tákie Synody / pra-
wdy oney przemoc nie mogli. Wszystko iáko prożne słowá y báśni vstáło.
wszystki náuki o powtarzániu chrztu od heretykow dánego / zwietrzáły y pod
nogámi zostáły. Zá Stephanem wszyscy poszli / y wystawili iego wielką przy
podániu kościelnym státeczność / y iego święto / innych opuściwszy / Greko-
wie wszyscy obchodzą.

De bapt: contra Donat: lib: 2. cap: 4. & epist: 48.
Státeczność stolice Apostolskiey.
Contra hæres: cap: 9.
In Menologio.

Rok P. 259. Stephaná 3. Váler: 5.

1.
IEst v Eusebiuszá sztuká listu Dionyzego Alexándriyskiego Biskupá /
ktorym oznáymuie o zgodzie y náwroceniu wszytkich Biskupow w-
schodnych / ktorzy ś. Cyprianowi mniemánia onego pomagáli. y
miánuie pierwsze Biskupy / ktorzy gdy pierwszego przedsięwzięcia
odstąpili: pewnie y Cyprian ś. w tym vporze nie został. O ktorym
iż nic w iego pisániu nie mász: prześládowánie ktore zás tegoż roku nástą-
piło / przeszkodzić mogło. Nie są Kátholickie poswarki iáko heretyckie. Bo
v heretykow mocnie káżdy przy swym vporze áby przewiodł stoi: nie prawdy
ále zwycięstwá szukáiąc: ále Kátholicy iáko gołębie / podswárzywszy sobie /
gdy prawdę vyźrzą / sámi sie spolnie cáłuią. Bo im o tę sámę idzie / á nie o
swoy przewod.

Lib: 7. cap: 3. 4.
Poswarki Kátholickie iákie.

2.
Tego roku Válerianus Cesarz będąc do tego czásu wielkim przyiacie-
lem Chrześciánom / miecz swoy okrutny ná nie podniosł / od czárownika z
Egyptu ná wierne wzburzony / iáko sie wyższey rzekło. y to prześládowánie ś.
Jeronym y Orosius liczą osmym / ktore przez pułczwártá látá trwáło / áż do
poimánia iego od Persow. Ták sroga tá byłá nawálność ná kościoł Boży /
iż mniemáli święci / iáko Dionysius Alexán: iż to iuż był Antichrist ten Vá-
lerianus. Co sie w sámym Rzymie zá Stephaná Papieżá z wiernymi dziá-
ło / z stárego pismá sprochniáłego w Rzymie náleziónego krotko powiem.

Prześládowánie znowu pod Wáleryanem.
Osme się zowie.
Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 52.
Oros: lib: 7. ca: 22.

3.
Hippolitus Rzymiánin bogáty Chrześciáninem będąc krył sie od świá-
tá w kriptách / ábo dziurách ziemnych / do ktorego wiele Pogan przychodzi-
ło / dla iego Apostolskiey náuki / ktore on do chrztu ś. przywodził / y do nog
ś. Stephaná Biskupá. Co gdy często czynił / stárostá sie Rzymski Máximus
tego náń dowiedział / y Válerianowi Cesárzowi o nim powiedział. On to
Stephanowi ś. oznaymił: ktory skupiwszy Chrześciány / vpominał ich /

Dzieie męczeńskie.
Hippolitus Chrześciánin.
Stephaná Papieżá vpominánie.

áby

áby ſwoy krzyż nieśli/ á drugim do zbáwienia pomagáli. Poki czás mamy/ czyńmy/ práwi/ dobrze: máli ktory z was przyiaćielá ábo powinnego ieſzcze Pogániná/ przywiedź go áby był ochrzczon.

Tedy rzekł Hippolitus do nog Stephanowych vpádaiąc: Dobry oycze/ mam ſieſtrzeńcá w dźieśiąći y ſieſtrzankę w trzynaśćie lat/ moie wychowáńce/ mátká ich Pauliná á oćiec Adriás/ ieſzcze niewierne. A Stephan rzekł: gdy do ćiebie przyidą te dźieći/ zátrzymay ie/ áż do nich rodźicy nádeydą/ áby ie námawiał do CHRISTVSA. A po dwu dni przyſzły dźieći one/ y dał znáć o nich Stephanowi/ ktory przyſzedſzy/ obłápiał ie y głaſkał. Zá tym oycowie nádbieżeli do dźieći ſwoich/ y przekłádał im Stephan ś. ſrogi ſąd Boży/ y chwałę błogosłáwionych wiernych/ áby bałwany opuśćili. Toż mowił Hippolit. Ale rzekł oćiec onych dźieći Adriás: Ja ſię boię áby mi máiętnośći y zdrowia nie wźięto. A Pauliná nárzekáłá ná brátá ſwego Hippolitá/ iż to śmiał mężowi iey rádźić. Bo ſię Chrześćiáńſtwem brzydźiłá.

Adriás y Pauliná żoná iego.

4\. Tedy Stephan polećił Euſebiuſzowi kápłanowi vczonemu y Márcellowi Diákonowi/ áby ie námawiáli. Co gdy czynił Euſebius w domu Hippolitowym/ á mowił: Czeka was CHRISTVS ábyśćie z nim do iego krolestwá weſzli: Pauliná ſię ſprzećiwiáłá. á iednák ná rozmyśl do dniá iutrzeyſzego wźięłá. Oney nocy ieden Chrześćiánin przyniosł do Euſebiuſzá ſyná ſwego powietrzem záráżonego/ proſząc áby go ochrzćił/ y ſkoro on chory Chrzeſt ś. wźiął/ ozdrowiał. Zátym Euſebius ofiárę vczynił/ y wźięli wſzyſcy ćiáło y krew Chryſtuſowe.

Ofiárá S. y bránie ćiáłá y krwie Páńſkiey.

5\. A ráno Adriás y Pauliná dowiedźiawſzy ſię o vzdrowieniu ſyná onego: ſkruſzyli ſię/ y vpadſzy ná ziemię prośili o Chrzeſt. Tedy Hippolit rzekł ś. Stephanowi/ áby nie mieſzkał/ á Chrzeſt im dał. A ś. Stephan rzekł: Spytaymy ich y doznaymy/ ieśli ſię czego nie boią. y wypytawſzy ich/ pośćić wſzytkim kazał/ y náuczáiąc ich/ ochrzćił ie y z dźiećmi w imię Troyce ś. y włożył ná nie cechę Chryſtuſowę (to ieſt/ bierzmował ie) y názwał chłopię Noenem á pánienkę Máryą/ y ofiárował zá nie ofiárę/ y sſtáli ſię wſzyſcy vczeſtnicy (to ieſt/ pożywáli oney ofiáry ćiáłá y krwie Chryſtuſowey) y odſzedł ś. Stephan/ á oni w domu Hippolitá z Euſebiuſzem kápłanem y Márcellem Diákonem mieſzkáli: á to co w mieśćie mieli/ ná vbogie rozdáli.

Poſt y náuká prsed chrztem.

Biersmowánie.

6\. Dowiedźiał ſię tego Válerianus y obwołáć kazał: ktoby Hippolitá y ine Chrześćiány nálazł/ będźie miał połowicę máiętnośći ich. Zá tym Máximus piſarz/ áby ie nálazł/ vczynił ſię Chrześćiáninem y żebrakiem; y bieżał ná gorę Celium. á gdy vyźrzał Adriá á on iáłmużnę rozdáie/ záwołał; dla CHRISTVSA ćię proſzę w ktorego wierzę/ zmiłuy ſię nád vboſtwem moim. Adriás ſię nád nim vżaliwſzy/ kazał mu zá ſobą iść. y ſkoro w dom wſzedł Máximus/ opętał go ſzátan y záwołał: Słudzy Boży/ iam ieſt wáſz zdraycá: widzę nád ſobą ogień gęſty bárzo/ modlćie ſię zá mną: Bo mię pali ogień. A wnetże płácząc nád nim y modląc ſię/ zleczyli go. A gdy go podnieśli z ziemie/ záwołał: Zgińćie chwalce dyabłow/ ia o Chrzeſt proſzę. Powiedli go do ś. Stephaná/ ktory go náuczył y ochrzćił/ y mieſzkał z Stephanem kilás dni. Po dni niemáło ſzukano onego piſárzá/ y dowiedźiawſzy ſię/ powiedźiano Válerianowi/ iż ſię sſtał Chrześćiáninem. y kazał go z moſtu zrzućić. Euſebius nálazł ćiáło y pogrzebł ná cmyntarzu Cálixtá ná drodze Appiey.

Máximus zdraycá náwrocony.

7\. Potym posłał Válerianus 70. żołnierzow/ y poimano Euſebiuſzá kápłaná y Márcellá Diákoná y Hippolitá y Adriá z Pauliną żoną iego y z dźiećmi. Pierwey Adriá y żonę iego przywiedźiono do Sędźiego Sekundianá/ y o ſkárby/ bo byli bogáći/ pytano/ y ofiárowáć Pálládźie bałwanowi kazano. Oni gdy niechćieli: kiymi ie bito/ y w tym Pauliná vmárłá. Po niey

Euſebius y Márcellus kápłani y inni poimáni. Pauliná zábita y inne śćięto.

Euſebiuſzá

Euſebiuſzá y Márcellá śćięto / y ćiáłá pſom wyrzucono. Záś Adriá y dźieći iego przyzwawſzy / Sędźia Secundianus / o ſkárby pytał. Powiedźiał iże ſiny ie vbogim rozdáli. Tedy kazał one dźieći / ſynaczká Neoná w dźieśiąći lat / y coreczkę Márię we trzynaſtym lećie / męczyć. y gdy ie bito: oćiec ná nie wołał: bądźćie ſtátecznymi dźiateczki moie. á one tylo wołáły: Chryſtuśie pomoż nam. Jeſzcze kazał Adriá y Hippolitá palić świecámi y do bokow przykłádáć / áby ofiárowáli. Lecz gdy niechćieli / kazał ie prowádźić do Petram ſceleratam, y tám przed oczymá ich dźieći one pobić / Neoná y Márię / y śćięto ie. A po ośmi dniách / ſáme też Válerianus / gdy mu o wſzytkim ſpráwę dano / á iż ofiárowáć bogom niechćieli / męczyć drugi raz / y kiymi bić y zábić ie roſkazał. y ták w oney męce obádwá Hippolitus y Adriá vmárli. Hippolitus Diákon ćiáłá ich pochował.

Dźiatki męczone.

W tym Stephan Papież wiele ludźi Pogáńſkich pozyſkował P. Bogu z towárzyſzmi ſwemi kápłany y diákony / y miedzy nimi zacnego Tribuná Nemeſiuſzá y dom wſzytek iego / ktoremu ślepą dźiewkę oświećił ná chrzćie / y Lucillą ią názwał. Kazał Válerian Nemeſiuſzá Tribuná ſzukáć / y bez ſądu zábić. Y náleźli go y poimánego męczyli / y w tym dyabeł Máximá Conſulá vdáwił. Ná co ſię Válerianus przeląkſzy / łáiał Nemeſiuſzowi / iż czárámi zábił Conſulá Máximá. y kazał go dáć do więźienia / á iego podſkárbiego Semproniuſzá też Chrześćiániná / dał w ręce Olimpiuſzá Tribuná / ktory mu ſkárby Nemeſiuſzowe vkázáć y ofiáry bogom czynić kazał. A on rzekł: Skárby ſą dla CHRISTVSA rozdáne / bo iego ſą y były: á ia ofiáry czynić nie będę iedno CHRISTVSOWI. y kazał go rośćiągnąć ná kátowniey / á ſłup Márſá ábo bogá Martem przynieść / áby mu ofiárował. á Sempronius rzekł do bogá onego Márſá: Skruſz ſię każe CHRISTVS IESVS ſyn Bogá żywego. y roſpłynął ſię on ſłup wſzytek po kęſu topnieiąc. Ná co ſię przeląkſzy Olimpius kazał go w dom ſwoy do więźienia prowádźić mowiąc: Tey nocy vczuieſz wſzytki męki. Powiedźiał żenie ſwey Exuperiey Olimpius o rozpłynieniu onego bogá. A oná rzekłá: Gdyż táka ieſt moc CHRISTVSA, lepiey nam bogi te opuśćić / ktorzy ſobie pomocy dáć nie mogą / á tego ſzukáć ktory corkę Nemeſiuſzá Tribuná oświećił. Oney nocy ſzedł Olimpius z żoną Exuperią y z ſynem do Semproniuſzá / y o chrzeſt prośił. A on go doświadczáiąc / wſzytki mu báłwany ktore w domu miał pokruſzyć y popalić kazał. y vczynił to zá raz Olimpius / y ſłyſzał głos mowiący: Odpocznie ná tobie Duch moy. y onymi ſię słowy pośilił / y pilniey o chrzeſt prośił. Sempronius wſzytkę onę ſpráwę powiedźiał Nemeſiuſzowi pánu ſwemu / ktory rozwiązány do Stephaná pobieżał. Przyſzedł Stephan ś. w dom Olimpiuſzá / ochrzćił go náuczywſzy wiáry / tákże y żonę Exuperią / y ſyná ktorego Theodulem názwał / y dom wſzytek / y ofiárę zá ich odkupienie vczynił.

8.
Inni męczennicy w Rzymie. Nemeſius Tribunus.

Olimpius ſędźia náwrocony.

O tym gdy vſłyſzał Válerianus y Gálienus Ceſárzowie / bárzo ſię rozgniewáli. Naprzod zábić kazał corkę Lucillę w oczách oycá iey Nemeſiuſzá / y potym ſámego śćiąć. Ciáło iego ś. Stephan pogrzebł. A drugiego dniá przywieść przed ſię kazał Válerianus / Semproniuſzá onego podſkárbiego / y Olimpiuſzá Tribuná y żonę iego Exuperią / y Theodulá ſyná ich. ktorzy gdy ſię bogom kłániáć niechćieli / Gálienus rzekł do Válerianá: Jeſli ći rychło zgubieni nie będą / Rzym wſzytek ſektę ich przyimie. y kazał ie ogniem ſpalić v báłwaná ſłońcá / y tám do ſłupow przywiązáni / ſpaleni ſą. Mowili w ogniu: Chwałá tobie CHRISTE, iżeś nas miedzy ſwoie męczenniki policzył. Ciáłá ich w nocy z ſwemi klerikámi Stephan ś. zebrał / śpiewáiąc nád nimi wedle zwyczáiu. Pogrzebieni ſą oſtátniego dniá Páźdźiernyká.

9.
Męczennicy.

Spiewánie nád vmárłemi.

Rok Páńſki 260. Stephaná 4. Válerianá y Gálieną 6.

1. *Kśięża Rzymſcy pomęczeni. Stephanus Papież poimány.*

WOtym 12. kśiężey Rzymſkiey poimano y pozábijano. imioná ich te ſą: Bonus, Fauſtus, Maurus, Primitianus, Calumnioſus, Ioannes, Exuperantius, Cyrillus, Theodorus, Baſilius, Caſtulus, y Honoratus. Sámego też Stephaná ſzukáć Válerianus kazał/ y iney iego kśiężey. y nálezieni ſą y poimáni. Sámego Stephaná przywieść przed ſię Ceſarz kazał/ y mowił mu: Ty nam Rzeczpoſpolitą wywroćić chceſz/ y ludźie od ſłużby bogow odwodźiſz. on rzekł: Ja Rzeczypoſ. nie pſuię/ ále lud vpominam áby porzućiwſzy dyabły/ ktorym w báłwanách ſłużą/ iednego Bogá poználi/ y CHRISTVSA IESVSA, ktorego zeſłał ná świát. Kazał go tedy do kośćiołá Marſowego prowádźić/ y tám ná śmierć ſkázáć.

Stephan cudá czyni.

A on tám przyſzedſzy y podniozſzy oczy w niebo/ rzekł: Pánie/ ktoryś wieżę w Bábilonie zepſował/ zepſuy to mieyſce w ktorym dyabeł ludźie zwodźi. Wnet grom vderzył/ y część kośćiołá obálił/ y żołnierze vćiekáiąc/ odbieżeli ś. Stephaná.

Stephan Papież przy ofierze Mſzey S. zábity.

A on z ſwemi poſzedł ná cmyntarz Lucille/ y tám vpomináiąc wierne/ ofiárę P. Bogu czynił. Poſłał tám żołnierze Válerianus/ y náleźli go/ á on czynił Bogu ofiárę/ y nic ſię nie przeląkſzy kończył záczęte táiemnice. y ná tymże mieyſcu przed ołtarzem/ ná ſwoiey ſtolicy śćięty ieſt. y płákáli bárzo Chrześćiánie/ iż ośieroćieli po tákim páſterzu. Pogrzebli ćiáło iego z oną ſtolicą/ iego krwią ſkropioną/ ná cmyntarzu Cálixtá.

2. *Tárſicius niosł do chorych ćiáło Páńſkie.*

A dniá drugiego żołnierze potkáli Akolitá Tárſicyuſzá/ á on Sákráment ćiáłá CHRISTVSOWEGO nieśie. Pytáli/ co nieśieſz? A on wieprzom onym pereł vkázowáć zá nieprzyſtoyność ſobie máiąc/ niechćiał im onych ś. táiemnic oznaymić. á oni go ták długo bili/ áż duchá P. Bogu oddał. y rozbieráiąc go/ nic náleść nie mogli. y pogrzebli ćiáło ś. Tárſycyuſzá ná cmyntarzu Cálixtá ná drodze Appiey.

Po Stephanie náſtąpił Sixtus.

A zebrawſzy ſię duchowieńſtwo/ poſtáwili ná mieyſce ś. Stephaná Sixtuſá z narodu Greckiego z Athen/ 24. dniá Sierpniá. Conſulem był czwarty raz Válerianus/ á wtory raz Gálienus/ á v nas zá krolowánia P. náſzego IESVSA CHRISTVSA, ktorego chwałá y roſkazánie ná wieki wiekow.] Poty dźieie świętego Stephaná.

3. *Rufiná y Sekundá męczenniczki.* 11. Iulij.

Tegoż czáſu vćierpiáły dwie pánnie rodzone śieſtrze/ Rufiná y Sekundá. ktore/ gdy ich oblubieńcy od CHRISTVSA dla boiáźni odpádli/ zá nie iść niechćiáły/ CHRISTVSA ſobie obieráiąc. Czytay w ich żywoćie.

4. *Zákazánie ſchadzek do kośćiołow.* Pontius in vita Cypr. *Biſkupi wywołáni.* Apud Euſeb: lib: 7. cap: 10.

Zákazał tego roku Válerianus po wſzytkim páńſtwie Rzymſkim/ áby Chrześćiánie ſchadzek pod vtrátą zdrowia nie mieli/ y do cmyntarzow ſię nie kupili/ á żeby ie do odſtąpienia zakonu ich przymuſzono. Piſał y oſobne liſty do ſtároſt/ áby przymuſzáli do odſtąpienia CHRISTVSA, á żeby Biſkupy z źiemie wywoływáli/ áby do tákich ſchadzek powodu nie mieli. Y ták w Alexándriey Aemilianus ſtároſtá ś. Dionyſiuſzá wygnał ná wielką puſtynią do Libiey.

5. *Nicephorus koronę Sápriciuſzowi vbieżał.* Ex Metaph: apud Surium 9. Febr.

Wiele inych świętych w Ceſáreey Páleſtińſkiey/ w Syriey y Cyliciey pomordowano. w Antyochiey w ten czás vćierpiał on Nicephorus/ ktory koronę męczeńſką Sápricyuſzowi káplanowi zgotowáną ná ſię obroćił. gdy ten zápámiętáły kápłan iuż ná śmierć idąc/ winy máłey przepráſzáiącemu go odpuśćić y nań pátrzyć niechćiał. Pátrz w iego żywoćie.

6. Pontius in vita eius. *Obiáwienie S. Cyprianowi.*

W Afryce w Kárthaginie Paternus Proconſul ś. Cypriáná przyzwawſzy/ y wyznánie CHRISTVSA od niego vſłyſzawſzy/ z źiemie go wywołał/ y ná wygnánie Curubim poſłał/ ná mieyſce bliſkie od Kárthaginy/ iż go ſwoi náwiedzáć mogli. Miał z ſobą Ponciáná tego co żywot iego nápiſał. Tám miał iedno w nocy widzenie y obiáwienie: iż po roku vmęczony być y zábity dla CHRISTVSA miał. Przetoż on rok ná ſtánowieniu iákim mogł/ y opátrzeniu kośćiołá Bożego y vbogich/ ſtrawił.

7.

Po wygnánym Cyprianie/ Pontius Páternus inych wiele biſkupow/ ká-

płanow/ y dyákonow y klerykow/ y inych wiernych po Afryce szukáiąc/ wielką ich liczbę poimał: y gdy ná wyznániu Chrystusá mocne widział/ kiymi ie bić kazał/ y ná robotę ie do kruszcow miedziánych wygnał/ do Sygi y gór Cálorichiow. Do ktorych Cyprian ś. ciesząc ie/ pisał list słodkości Chrześciánskiey pełny. Miánuie Biskupy: Nemesianá/ Felixá/ Luciusá/ drugiego Felixá/ Litteá/ Polianá/ Wiktorá/ Jáderá/ Pátiwá. okrom kápłanow y dyákonow/ y iney bráciey. Posłał im y pieniężną pomoc ná podpárcie nędze ich.

Pisánie do męczennikow S. Cypriáná y Biskupow. Epist: 77.

8. W tym liście są też one słowá/ ná vtwierdzenie Mszey ś. mocne: Nie maćie/ práwi/ namilszy brácia/ żadney szkody w nabożeństwie y w wierze/ iż tám ná ten czás kápłani Boży ofiárowáć/ y obiáty (ábo Mszey) spráwowáć nie możećie: ofiáruyćie ofiárę duchá skruszonego/ sercem skruszonym y poniżonym Bog nie gárdzi. Tę ofiárę Bogu bez przestánku oddáiećie we dnie y w nocy/ y sámi sstáiećie się ofiárą żywą y świetą/ iáko mowi Apostoł ná ciáłách wászych.] Gdźie znáczny rozdźiał vczynił ofiáry powierzchney/ ktorey w więzieniu onym czynić nie mogli/ to iest Mszey ś. od wewnętrzney/ ktorą sáme sercem ofiárowáć mogli. Aby heretyk nie mowił/ iż powierzchney ofiáry kośćioł Chrystusow nie ma. Co iest przećiw prawdźie y wszytkiey stárożytności.

Mszey S. wyświádczenie. Rom: 12.

9. Odpisáli mu oni świeći wyznawce: dźiekuiąc zá ono pośilenie/ ktorym się bárzo zmocnionymi do śmierći męczeńskiey być wyznawáią. y dał im tę łáskę P. Bog/ iż wszyscy ná oney długiey y ćięzkiey robocie pomárli. Kośćioł ich dźień święći 10. dniá Septembrá. Pisał list tenże Cyprian y do inych więźniow/ ná śmierć dla wiáry posádzonych/ do męstwá ie ná męczeństwo podniecáiąc/ onemi swemi gorącemi słowy.

Epist: 78. & 79. *Pomárli ná robo-ćie Biskupi.* Epist: 81.

10. Tego czásu Dionysius Alexándriyski Biskup/ przestrzegł Sixtá Papieżá/ do niego list pisząc o Sábelliuśie y iego kácerstwie/ ktorym bluźnił Troycę ś. nie kłádąc rożnośći person w niey/ ále zá iedne tylo vdáiąc: iż tenże był Oćiec/ co y Syn/ y co Duch ś. Ták iż mowili/ Oćiec ná krzyżu ćierpiał. Zkąd poznáć iż zwyczay był kośćielny/ záwżdy do Papieżá dáwáć znáć/ iáko do stárszego y głowy wszytkiego kośćiołá/ gdy się co nowego/ około zámieszánia wiáry ś. wszczęło.

Sábellius heretyk. Euseb: lib: 7. ca: 5. *Zwierzchność Papieska.*

Rok P. 261. Dionys: 1. Váleri: y Gali: 7.

1. Valerianus nowemi y srozszemi swemi wyroki zábiiáć y męczyć/ y z ziemie wygániáć Chrześciány kazał. W Rzymie Sixtus Papież/ iáko pisze Prudentius/ ná krzyż wbity iest/ ábo iáko ini ná cmyntarzu Kálixtá śćięty iest/ y inych z nim klerykow nie máło. Siedźiał mieśięcy 11. O czym nápisał ś. Cyprian.

Nowe y srozsze mándaty ná Chrześciány. *Sixtus Papież ná krzyż wbity.* Epist: 82.

2. Po nim trzećiego dniá poimány iest dyákon iego pierwszy Laurentius/ o ktorego żywoćie y męczeństwie wiele ludźi świętych y Doktorow kośćielnych pisáło. Czytay w żywoćie iego/ ktory pisáli Ambrosius, Augustinus, Maximus Taurineń. Leo Papież/ Petrus Chrysologus, Prudentius, Metaphrastes Grecki/ y ini. Tegoż czásu ćierpieli Hippolitus y mámká iego Concordia/ Ireneus/ y Abundius/ y ini.

Wáwrzyniec S. poimány. *Hippolitus męczennik.*

3. Wstąpił po Sixćie Dionysius Mnich/ ktory żywot wiodł pustelniczy. Tegoż roku Cyprianus ś. 14. dniá Septembrá zacną koroną męczeńską ozdobiony iest. Wielce się w rozgłászániu słowá Bożego y czynieniu kazánia kochał/ y prágnął áby kaząc vmárł. Co mu z wielkiey miłośći ku bliźnim/ y rozmnożeniu zbáwienia dusz ich rosło. Przyzwał go był stárostá Gálerius Máximus do Vtyki/ áby tám nań skaźń vczynił: ále ś. Cyprian to zrozumiawszy vstąpił/ niechcąc áby indźiey ćierpiał/ iedno w swoim kośćiele: áż się stárostá do Kártháginu wroćił/ toż się vkazał w swoich ogrodách/ y tám

Dionizyus Papież nástąpił. *Cyprian S. śćięty.* Pontius in vita eius.

Kárthago wielkie miáſto, dziś y mieyſcá nie znáć. 17. Septembris. Libro 7.

żołnierzow ktorzyby go do ſądu wiedli/czekał. Byłá Kárthago miáſto iáko Alexándria/ ktora mnoſtwem ludzi ſam tylo Rzym przechodził/ mowi Herodianus. Pátrz oſtátká w żywocie iego.

Rok P. 262. Dionyſ: 2. Váler: y Gáli: 8.

1. 300. męczennikow w piecu wapiennym. Aug: ſerm: 112, de diuerſis. Pruden: hymno 13. *Biały kruſzec.*

1. Cierpieli w Kártháginie w tymże czáśie 24. dniá Auguſtá trzy ſtá męczennikow/ ktore do piecá wapiennego prowádzono/ á przed nim kociel z węglámi y kádzidło położono/y wołano ná nie: ábo ofiáruyćie Iowiſzowi/ ábo w ten piec y ogień wlezćie. oni z wielkim pędem w ogień wſkoczyli/ y tám miedzy wapnem roſpalonym ſtopnieli. y názwano ie Maſſa candida, Biały kruſzec.

2. Poćiechy więźniow od Anyołow. Apud Suriũ Tõ: 1. 24. Febr.

2. Gálerius on ſtároſtá ktory ś. Cypriáná ná śmierć ſkazał/ ſkaràny od P. Bogá prędko vmárł. á ná iego mieyſce do czáſu náſtąpił Solon Fiſcalis/ ktory zá roſkazánim Ceſárzá Válerianá tákże Chrześciány gubił. Zá vrzędu iego/ z więźienia święći wyznawce/ kápłani y ini wierni piſáli liſt do wiernych/ do bráćiey ſwoiey/ oznáymuiąc co ſię z nimi dźieie/ iáko ie głębokim/ ſproſnym y ćiemnym więźienim/ y głodem ćiężkim trapiono. A iáko ie P. Bog dźiwnie y cudownie ćieſzył/ w onym więźieniu Anyoły im poſyłáiąc/ y przez ſny wielkie poćiechy dáiąc/ y prágnienie á głod ich vśmierzáiąc. Iedєn z nich/ ná imię Wiktor kápłan w onym więźieniu/ vyrzał piękne pácholę świátłośćią obtoczone/ ktore mowiło: Troche ieſzcze vćierpićie. Dufayćie/ ſławnieyſzą koronę mieć będźiećie. A Wiktor kwápiąc ſię do wiecznego odpocznienia/ ſpytał onego pácholęćiá: proſzę ćię powiedz mi gdźie ieſt ray? Odpowie: Ná inſzym świećie. Spyta: Proſzę vkaż mi go? A Anyoł rzekł: á wiárá gdźie będźie? Y ták wzniknął: á on Wiktor tegoż dniá ná śmierć wywiedźiony/ ray on oglądał/ y w nim ná wieki zoſtał.

Wiktor.

A wiárá gdzie będzie.

3. Iedność święta.

3. W tym liśćie ći bliſcy męczennicy vpomináią bráćią wierną/ áby w miłośći z ſobą mieſzkáli/ á iednośći świętey nie rozrywáli. Bo ták/ práwi/ ſzátáná zwyćiężamy/ y wſzytko o co prośim od P. Bogá/ mamy.

4. Męczeńſkie vpominánie do miłośći ſpolney, Fláwianá y Montaná kápłanow dziwna miłość. Chuſtkę mu poſłał ná oczy.

4. Miedzy tymi wyznawcy więźniámi byli/ Lucius/ Montanus/ Iulianus/ Victorius y Fláwianus/ wſzyſcy kápłani/ y vcznie ś. Cypriáná. Kazano ie wywieść/ y on Fiſcalis dał ná nie wyrok śmierći; tylo Fláwianá od nich oddźielił. O co ſię bárzo fráſował Fláwianus. Szli z wielkim weſelem ná śmierć/ ludźie wierne/ ktorych było wielka około nich gromádá/ do ſtátecznośći w wierze y ſpolney miłośći vpomináiąc. A gdy Montaná śćiąć iuż kát miał/ záwołał wielkim głoſem/ proſząc P. Bogá/ áby trzećiego dniá Fláwianus zá nimi poſzedł. y wźiąwſzy chuſtkę ktorą mu oczy záwiązáć miáno: rozdárł ią y częśc iey Fláwianowi poſłał/ y prośił áby w grobie mieyſce pole niego iemu záchowano. Śćięt ieſt/ y vprośił v P. Bogá koronę towárzyſzowi. Bo Fláwianus po nim po dwu dniu wiedźiony/ y ſkazány tákże koronę odnioſł/ y wedle boku iego położony ieſt. Miał ten Fláwianus mátkę przy ſobie ktora go pilnie vpominálá/ áby zdrowia dla CHRISTVSA nie żáłował. Obiecował ią w tym ćieſzyć/ y wypełnił. Idąc też pod miecz vpominał wierne do ſpolney miłośći y pokoiu: y ſam wźiąwſzy od nich pokoy oną chuſtką ktorą mu Montanus poſłał oczy záwiązawſzy/ ſzyię pod miecz podał. Iż było bárzo wiele w Kártháginie y po innych miáſtách y bez liczby Chrześćian/ trudno wſzytkie gubić oni okrutnicy mieli: ále tylo kápłany/ Biſkupy/ y inne znácznieyſze zábijáli.

Mátká męzna.

Vpominánie męczeńſkie o miłość.

5. Aug: ſerm: 101, de diuerſis.

5. Vćierpieli w ten czás Theogenes Biſkup Hipponeńſki y inych z nim 36. Lecz w Numidiey okrutnieyſze nád inne mieyſcá było ná wierne prześládowánie: Márianus y Iácobus duchowni wielkie męki wytrwáli. Má-

riáná zá pálce nożne záwieſzonego ſrodze bito. Mieli obádwá w więźieniu widzenie o ſwoim dobrym w mękách dokonániu / z czego ſię dźiwnie vćieſzyli y zmocnili. Widźiał Márianus ś. Cypriána / á on mu z ſobą śiedźieć kazał. A nim ći dwá byli zábići / wiele wiernych poſpolitych pomordowano / okrom Biſkupow y kápłanow / ktorzy ſię wyliczyć nie mogą.

Okrutne męczenie.
Widzenie od Páná Bogá.

6. Gdy ſię Válerianus przećiw Perſom ná woynę wypráwił: ſam Gálienus ſyn iego w Rzymie zoſtáiąc / wiele świętych pomęczył. Miedzy innemi Eugenią corkę onego Philippá Chrześćiánіná ſtároſty w Egypćie / o ktorym ſię wyżſzey mowiło. czytay w żywoćie iey. Támże mieczem przebita ieſt Báſillá pánná rodu krolewſkiego. ktorą gdy zacny y bogáty oblubieniec do vrzędu odnioſł: dał iey Gálienus obieráć ábo męża ábo śmierć. Oná gdy rzekłá: Mam Krolá krolow oblubieńcá: zábita ieſt. Wiele innych pánienek Gálienus w Rzymie pomordował / y Cyriákę wdowę / ktora ſię byłá ná posługę kośćielną oddáłá. Niezliczona liczbá męczennikow / w tym roku niebo ośiádłá / á źiemię krwią polałá / po wſzyſtkim Rzymſkim páńſtwie / ná wſchod / zachod / y południe.

Eugenia corká Philippá ſtároſty.
24. Decembris.
Báſillá krolewſkiego rodu.
Cyriáká wdowá.

W Hiſzpániey o Fruktuoźie Biſkupie Tárrákony y o iego Diákonách / Auguriuśie y Eulogiuśie wſpomina S. Auguſtyn czytánie męki ich w kośćiele / o ktorych y Prudentius hymnę nápiſał. Skazáni od Emiliáná Stároſty ná ſpalenie w ogniu: gdy gorzeli á w ogniu ſię modląc vmárli / corká Emiliáná vkazáłá pániey Fruktuoſá Biſkupá z Diákony / ktorych ćiáłá ieſzcze były v ſłupow / á oni w niebo wſtępuią / y korony biorą / y záwołáłá ná oycá: Podź / práwi / á oglądáy / owo ći ktores potępił / w niebie / do ſwey nádźieie przyſzli. Ale nie był onego widzenia Emilianus godny.

Serm: 101. de diuerſis.
Prud: peri ſtepha: hymno 6.

8. Roku tego Válerianus okrutnik mordercá Chrześćiáńſki / będąc ná woynie przećiw Perſom / zá zdrádą Mákriáná Hetmáná ſwego / wydány ieſt żywy Saporowi krolowi Perſkiemu. O ktorym Dionyſius Alexán: Biſkup ták nápiſał: Poki Chrześćiánom przyiaćielem był / kwitnęło páńſtwo iego / modlitwámi wiernych podpárte: ále gdy krew ich rozlewáć pocżął / wſzyſtko vpádło.] Prowádzony do Perſyey / tám żywotá dokonał / y żaden go krol wyprośić y wykupić nie mogł: y owſzem iáko piſze Aurelius Wiktor / y Eutropius / poki był żyw / vżywał Sapores iego grzbietu zá podnożek / gdy ná koniá wśiádał. Conſtántyn wielki pierwſzy z Ceſárzow Chrześćiánin / te słowá o nim mowi: Ty Válerianie / ktoryś okrućieńſtwo ſwe ná ſługi Boże rośćiągał / ſpráwiedliwy y święty ſąd Boży w oczách ludzkich vkazałeś: gdy ćię poimano / y w purpurze / y w ſzátách krolewſkich wiedźiono / y kazał ćię Sapores krol Perſki żywego z ſkory obłupić / y ſolą nápuśćić / ná pámiątkę nieſzczęśćia twego / w oczách wſzyſtkich ludźi. Krolował Válerianus lat ośm / á po Gálluśie 6.

Válerianus okrutnik Perſom wydány.
Apud Euſeb: lib: 7. cap: 9.
Válerianus podnożkiem v Perſy.
In Valeriano.
Euſeb: in vita eius lib: 4. cap: 11.
Válerianus żywo obłupiony.

9. Po poimániu Váleriáná / powſtáło wiele tyránnow przećiw Gálienowi ſynowi iego / ktory z oycem pánował w rożnych ſtronách / ktorzy ſię Ceſárzmi od żołnierzow poczynili. Aureolus w Iliryku / Valens w Achaiey / w Theſſáliey / Pizo w Egypćie / Emilianus w Gálliey / Poſtumus / y ná innych mieyſcách / ktorzy przećiw Gálienowi powſtáli / y sámi ná ſię z woyſkámi náſtępowáli. Czym poniżony Gálienus / nie z cnoty / ále z boiáźni / pátrząc ná pomſtę oycá ſwego / zá one mordy Chrześćiáńſkie / przeląkł ſię. y nie tylo przeſtał Chrześćian zábijáć / ále po nich vczynił wielkie wyroki / wſzelką im wolność wracáiąc / y ſchadzek / y wſzyſtkiego wiáry ich vżywánia / dopuſzczáiąc. Acz był ten Gálienus wielki okrutnik / y ſproſny w nieczyſtośćiách: iednák z tego chwali go Dionyſius Alex: iż ſię boiáźnią vpámiętał.

Po Válerianie wiele Ceſárzow.
Trebello Pollio.
Gálienus ſyn Válerianow przeſtał zábijáć Chrześćian.
Wyroki po Chrześćiánách.
Pokoy kośćiołá S.

10. Ieſt dekret iego do Biſkupow / do Dionyſiuſzá Alexán: y innych / w ktorym roſkázuie / áby wſzyſtkie mieyſcá Chrześćiánom pobráne / wrocone im były / á żeby im nikt żadney przykrośći nie czynił.

Dionyſ: apud Euſ: lib: 7. cap: 18.
Oroſ: lib: 7. cap: 22.

11. *Márinus żołnierz.* Euſeb: lib: 7. cap: 14.

Nim te wyroki o pokoiu kośćielnym do Páleſtiny przyßły: w Ceſáreey
vćierpiał Márinus żołnierz/ktory będąc męſtwē ſławny/ náſtąpić miał ná
wyżße żołnierſkie mieyſce/ to ieſt ná Setnictwo wákuiące. y gdy ſię tego do-
magał; drugi towárzyß iego Pogánin to mu zádał/iż dla tego/iż Chrześćiá-
ninem ieſt/mieyſcá mu y czći tey práwá bronią. Spytał go ſędźia/ ieſliby był
Chrześćiáninem. On ſię wyznał być: y dał mu trzy godźiny do rozmyſłu.
Obieránie Ewángeliey y śmierći dla niey. W ktorych Theoteknus Biſkup Ceſáriyſki wźiął go do kośćiołá/ y vkazá-
wßy mu po iedney ſtronie Ewángelią/ á po drugiey miecz/ obieráć mu ká-
zał. On gdy ſię zá Ewángelią wźiął: vmocnił go świętemi słowy/ y do mę-
czeńſtwá zápalił/ y tegoż dniá śćięty ná lepße vrzędy poßedł. Pogrzebł go z
wielką czćią Aſterius Senator: ktory będąc bárzo nabożnym/gdy Pogánie
dyabłom ofiárowáli/ á one ofiáre/ to ieſt/ báráná ábo iákie bydlę kryli/ y cu-
dem onym fałßywym ludźie zwodźili: on ſię nád zgubą duß onych vżáli-
wßy/ P. Bogá prośił/ áby zdrádę dyabelſką odkrył. y ták ſię ſtáło. widźieli
Vt ſupra. bydlę ono iáko pierwey. y potym táką oną ofiárą wzgárdźili.] To Euſebius.

Rok P. 263. Dionyſ: 3. Gáliená 9.

1. *Woyny domowe ſrogie.* ROk ten/ wielkiemi ſąśiedzkiemi miedzy Pogány woynámi ná-
pełniony był/ y záráza złe° powietrza po wßyſtkich kroleſtwách
znákomity. Żołnierſtwo y woyſko wßyſtko Rzymſkie/ ná wiele
ſię częśći rozerwáło/ pány ſobie y nowe Ceſárze wołániem wy-
bieráiąc/ y ieden drugiego z ſwymi náieżdżał/ y z páńſtwá ſpychał: co bez
wielkich mordow być nie mogło. Gálienus ſię też odeymował/ y w Egyp-
ćie Emiliáná przez ſwego hetmáná Theodotá poimał.

2. *Mor wielki.* Złym też powietrzem bez liczby ludźi wßędźie vmieráło. Co ſłußnie
P. Bog ná one Pogány przepuśćił/ ktorzy ták wiele krwie Chrześćiáńſkiey
Lib: 7. cap: 14. 17. rozlali. Co ſię dźiało w Alexándriey y Egyptćie/z liſtu Dionyſiuſzá Alexán-
Chrześćiánie powietrza ſię y śmierći nie bali. driyſkiego Biſkupá/ położył w ſwoich kſięgách Euſebius. Chrześćiánie po-
wietrza onego nie bali ſię/ále końcá ſobie dobrego y przenieśienia prędkiego
z nędze świeckiey życząc/ chwalili zá karánie y przeczyśćienie grzechow ſwo-
ich/ Páná wßem władnącego. y dla tego nie brzydźili ſię zárázonemi/ ále im
wßyſtkę posługę wyrządzáli/ y vczćiwie pogrzeby opátrowáli/ y zelżywośći
żadney ná ćiáłá bráćiey ſwey nie dopuśćili. A choć drudzy ſię bali/ y od zárázy
ſię/ co im było wolno/ kryli: iednák ſię przednieyßy niektorzy cnot wyſokich/ y
Posługá zápowietrzonych z męczeńſtwem rowno. pełni miłośći Bożey ludźie/ kápłani y Diákonowie/ y inni zacni wierni/ v-
myślnie ſię ná tę posługę chorym vdawáli/ zdrowia ſwe° właſnego/ dla po-
sługi bliźnich odſtępuiąc/ y we wßyſtkie ſię niebeſpieczeńſtwá około chorych
Martyrol: Rom. y pogrzebow ich wdáiąc. ktorzy tácy w tym vmárli/ tákich kośćioł zá mę-
czenniki poczytał/ y dźień ich święćić kazał oſtátniego dniá Lutego.

3. A Pogánie ſkoro kto záchorzał/ z domu go wypchniono y nabliżßemu
Pogáńſka grubość. nie przepußczáiąc/ ná vlice nápoły żywe wymiátáli/ trupow zmárłych nikt
nie grzebł/ beſtyom ie zoſtáwiáli/ y żadnego politowánia y miłośći nie poká-
záli. Chrześćiánie oni/ zwłaßczá przebráni/ y Pogáńſkie chore opátrowáli y
im ſłużyli/ y ćiáłá ich grzebli/ miłość im y posługę zá one okrućieńſtwá prze-
ßłe oddáiąc.

4. Karał P. Bog Rzymſkie páńſtwo y poſtronnymi nieprzyiaćioły/ iáko
Poſtronni nieprzyiaćiele. nápiſał Trebellius. Bo Scytowie ktorzy ſą częśćią Gothow/ Azyą y Bitynią
In Galieno. woiowáli. y w Ephezie kośćioł Diány złupiony y zápalony ieſt/ ktore° bogá-
ctwo wßędźie było ſławne. Woyny też domowe/ onych rozmáitych nowo
Trzęśienie ziemie. wybránych Ceſárzow wßytko gubiły/ á do tego ziemie trzęśienie/ y iáko gro-
my y grzmienia pod ziemią ſłychánę były/ y wiele ſię budowánia obaláło/ á

drugie z ſwymi obywátelmi pod ziemię zápádły. Otwarzáły się przepáśći
wielkie/ á wodą się ſloną nápełniáły. Ktemu złe powietrze ták wielkie było/
iż w Rzymie y w Greckich miáſtách ná dźień po piąći tyśięcy ludźi iednákąż
niemocą vmieráło. O co wßytko Gálienus nie dbał/ człowiek zbytny y ſpro-
ſny/ y do káżdey nieucżćiwośći/ by był czás miał wolny/ gotowy. To ten po-
gáńſki piſarz.

Ná dzień po piąći tyśięcy vmieráło. Trebel. Lib: 7. cap: 22.

Tym się plagom przypátruiąc Oroſius Chrześćiáńſki ſtáry piſarz/ mo-
wi: Nie dosyć się ſtáło ſpráwiedliwośći Bożey ná poimániu dosyć ſpro-
ſnym y brzydkim niezbożnego Valeriáná/ zá rozlanie krwie niewinney świę-
tych iego/ ktorych ták wiele tyśięcy pomordowano. Nietylo tego co tákie
okrućieńſtwo roſkázował: ále y tych ktorzy iego roſkazánie wykonywáli/ y
tych ktorzy obwiniáli/ y tych co ná to pátrzyli/ y Sędźie y wßytkie ktorzy ći-
chą wolą ná to przyzwaláli/ pokarał P. Bog. Z prędká iáko rozwiązáne á
ſpußczone narody ná Rzymſkie páńſtwá vderzyły. Germanowie przez go-
ry Alpes/ áż do Ráwenny przeßli. Alemani do Gálliey y do Włoch. Gotho-
wie Mácedonią/ Pontum y Azyą iáko potopem zwoiowáli. Dácya zá Du-
náiem ná wieki zginęłá. Qwády y Sármati Pánnonią/ Germanowie dál-
ßy Hißpánią/ Parthowie Meſopotámią y Syrią znißczyli. Wielkich miaſt
tylo obáliny y niſkie y vbogie domki widáć. y náßá w Hißpániey Tárrákoná/
nędze tylo przeßłą á ſtáre imię ná poćiechę świeżey żáłośći vkázuie. Poty
Oroſius. Y Auguſtyn ś. nápiſał: iż zá tego Gáliená/ dla wielkich po
wßytkim świećie vćiſkow/ wiele bráćiey wiernych mniemáli/ iż koniec świátá
przychodźił.

Spráwiedliwość Boża o krew niewinną.

Naiazd ná páńſtwo Rzymſkie.

Epiſt: 80. ad Heſichium.

Koniec świátá.

Nędzá oná Rzymſkiego páńſtwá/ wiárę Chrześćiáńſką rozmnażáłá. 6.
Bo iáko piße Zozomenus: one dźikie narody ktore páńſtwá Rzymſkie wo-
iowáły/ wiele kápłanow y Biſkupow poimánych v śiebie máiąc: wiáry się
v nich náuczyli/ y Chrzeſt ś. przyięli: gdy widźieli iż choré ich leczą/ y cudá
czynią/ y czárty wyganiáią/ ſámym imieniem Chriſtuſowym.

Wiárá się S. w nędzy oney rozmnażáłá.

Zoſom: lib: 2. ca: 5.
Nice: lib: 8. ca: 33.

Pod tym czáſem woiowánia Gothow/ w Ponćie w Neoceſáricy Grze- 7.
gorz cudotworcá Biſkup miáſtá onego/ nápiſał liſt o łupieżcách y łáko-
mych/ ktorzy czáſu oney nędze/ od więzienia vćiekáiącą od Gothow bráćią/
bráli y one przedawáli/ y cudzych rzeczy náleźionych nie wracáli/ y ná inne
wyſtępne/ iákimi pokutámi karáni być mieli/ nim ie do vżywánia Sákrá-
mentow przypußczano. ktory liſt Grekowie Kánonicznym zowią. Słowá
iego miedzy innemi te ſą o pokućie grzeßących: Płakánie ieſt przed kośćiołem
gdźie grzeßnik ſtoi/ y tych ktorzy do kośćiołá wchodzą prośi/ áby się zań
modlili. A ſłuchánie iuż ieſt zá drzwiámi gdźie grzeßny ſtoi/ z tymi co się do
Chrztu gotuią/ y ſłucha piſmá y náuki. po ktorey wyrzucáią go/ y niegodnym
go do modlitwy ſpolney czynią. Zás potym ſtoi w kośćiele z tymi ktorzy
się do Chrztu gotuią/ ále z nimi nie wychodźi/ áż ná koniec do vczeſtnictwá
Sákrámentow przyſtępuie.] Táka byłá ná on czás kárność kośćielna nád
tym ktory po chrzćie w grzech iáwny y śmiertelny vpadł/ iż przez ieden rok
ábo kilká/ muśiał przed kośćiołem ſtáwáć. Po kilku lat zás tylo do ſámego
kazánia przypußczony bywał. Po drugich zás kilku/ do modlitwy tylo z wier-
nymi przyſtępował/ áż nákoniec do rozgrzeßenia/ y vżywánia cáłá Páńſkie-
go dozwolenie brał.

Karánie kośćielne ná łupieżce y cudze bierzące.

Pokuty iákie.

W Libiey powſtał Sábellius heretyk/ ktory perſony w Boſtwie mie- 8.
ßał/ zá iedne máiąc/ y Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. przećiw iemu Dionyſius
Alexándriyſki/ w ktorego rządźie byłá Libia/ mądrze y gorąco piſał/ wywo-
dząc rożność perſon Oycá od Syná y od Duchá ś. Piſmá iego iż nie wßyſcy
rozumieli/ wpádli w to o nim mniemánie: iákoby y ieſteſtwo ábo iſtność w
Boſtwie dźielił/ iáko to potym czynił Arius. O co Biſkupi Pentápolſcy od-

Sábellius heretyk.

Dionyſius Alexándriyſki piſał przećiw Sábelliußowi.

Odnieśiony do Rzymu spráwował się Dionysius. niesli Dionysiuszá do Papieżá tegoż imieniá Dionysiuszá. ktory pisał do niego/áby o sobie dał znáć/ y o swoim w tey mierze rozumieniu. On sie pilnie przez listy y kśiegi pisáne spráwił/ iż nigdy iestestwá ábo istnośći w Bostwie nie dźielił/ y Syná Bożego zwał iednoistotnym Oycu: tylo persony dźielił. y zebrawszy Concilium Dionysius Rzymski/ oczyśćił y oswobodźił Dionysiuszá Alexándriyskiego/ y zá prawdźiwego Kátholiká y práwowiernego Biskupá osadźił. O czym Athánásius szeroko nápisał/ gdy tego Dionysiuszá potym Ariani do śiebie nákracáli. Mocno go bárzo broni y sąd o nim Papieżá Rzymskiego wspomina: iż nigdy tego nie trzymał co Ariani/ áby Syn inszey był nátury od Oycá/tylo insza persona rożnym go być twierdźił/ iáko wiárá ś. Kátholicka podáie. Zkąd sie też baczyć może/ iáka byłá władza Biskupá Rzymskiego/ iż sie przed nim Dionysius Alexándriyski Pátriárchá spráwowáć/od innych swoich Biskupow odnieśiony/był winien.

Oczyśćiony Dionysius ná Concilium Rzymskim. Athan: de sententia Dionysii.

Władza Biskupá Rzymska.

Rok P. 264. Dionys: 4. Gáliená 10.

1. *Pokoy kośćielny.* *Tyśiącznicy.*

Miał piekny pokoy kośćioł Boży po te látá. W Egyptćie nieco od swoich niepokoiu sie pokazáło. Bo niektory Nepos Biskup/ wznowił błedne mniemánie o tyśiącu lat/ o ktorych iest w Obiáwieniu ś. Janá: iákoby wierni w roskoszách ćielesnych tu ná źiemi/ krolowáć przez one látá mieli. W ktorym mniemániu był Pápiás y Ireneus/ y Iustinus męczennik/ y Tertullianus. Co im ná on czás zá wielki błąd áni zá kácerstwo poczytano nie było. Lecz gdy ten Nepos y po nim inni ożywiáć y vpornie twierdźić ten błąd poczęli: sprzećiwił sie im kośćioł ś. A naprzod Dionysius Alexándriyski Biskup vczone kśięgi przećiw temu Neposowi nápisał/ y iego wywody rozgromił/ y inne w Egyptćie od niego wybáwił.

Nepos Biskup.

2. *Piosnki heretyckie.* Tenże Nepos ná podpárćie błedow swoich/rozśiewał miedzy ludźi piosnki y hymny y wierszé z pieknym śpiewániem/ żeby ná nich ludźie sie bawiąc/ á słodkich słow y wdźięcznego pienia záżywáiąc/iádu sie heretyckiego nápijáli. Co po nim czynił Apolinaris kácermistrz/ y Hármonius Syrus y Ariani. Lecz święći Oycowie Kátholicy temu zábiegáiąc/ nápisáli dáleko wdźięcznieysze wierszé y pieśni o prawdźie Kátholickiey/ktoremi one záráźliwe wypycháli. Názyánzenus w tey mierze był bárzo szcześliwy/przed śmierćią zwłaszczá iáko łábeć śpiewáiąc. A w kośćiele Laćińskich bárzo wiele vczonych wdźięczne wierszé y pieśni duchowne nápisáli/ Dámásus Papież/ Ambrosius/ Paulinus/ Prudentius/ Fortunatus/ y inni.

Theod: lib: 4. cap: 19. & Zosom: lib: 3. cap: 15. *Wiersze Kátholickie.* *Názyánzenowe hymny.* *Laćińscy Poetowie o nabożeństwie.*

3. *Tyránnow 30. przećiw Gálienowi.* Powstáło ieszcze więcey tyránnow ná páństwo Gáliená/ ták iż ich trzydźieśći w rozmáitych stronách było/ ktorzy sie Cesárzmi Rzymskimi poczynili. Wszytkich przetrwał ten Gálienus/ták gnuśny/nikczemny/y máło mądry/ y sámymi roskoszámi zátopiony. Dźiwnie sie ieden Pogáński pisarz: iż oćiec iego/ będąc czuynym y bárzo mądrym/ szczęśćia tego nie miał co syn iego ták nikczemny. Káżdy z tych trzydźieśći/ ktore Válerianus wodzámi y hetmánámi poczynił/ lepszy był niż Gálienus: á iednák żaden nie został sie ná páństwie ieno ten sprośnik/ktore po kárczmách y domách nierządnych tułáiące sie/ łácno było zábić/gdy áni v Senatu/ áni v żołnierzow przyiáźni nie miał. Przyczyny tego szczęśćiu ten Pogánin. Lecz kto Bogá zna práwego/ y postępki spráwiedliwe y mądry vrząd iego/ łácno sie przyczyny dopyta.

Trebellius in Galien. Trebellius. *Gálienus nikczemny, mądre y pilne przemogł.*

4. Poki Válerianus Chrześćiány miłował/we wszytkim kwitnęło páństwo iego. ále gdy sie ná krew niewinnych sług Bogá práwego puśćił/ y sam sprośnie zginął/y Rzeczpospolita záwiodł. A ten Gálienus Chrześćiánom pokoy wiel-

koy wielki dáiąc / modlitwy ich miał po ſobie / ktore go broniły / áby kośćioł Boży z onych wielkich nawáłnośći nieco odpoczął.

Modlitwy Chrześćiáńſkie miał po ſobie Galienus.

5. *Porphirius nieprzyiaćiel Chrześćiáńſki.*

Tego czáſu Porphirius wielki nieprzyiaćiel zakonu Chrześćiáńſkiego / do Rzymu przyßedł / máiąc lat 30. iáko ſam o ſobie piße. y powiáda / iż tám onego wielkiego Philozophá Plotiná nálazł w wielkiey łáſce v Ceſárzá Gáliená y żony iego Sáloniey. Ten Plotynus dufáiąc Ceſárſkiey przyiáźni ku ſobie / prośił áby Ceſarz iedno miáſto w Cámpániey obálone zbudował / w ktorymby wedle praw Plátoná onego v Pogáńſtwá namedrßego zakonodawce / ktory ſpolne żony mieć kazał / ludźie żyli. Lecz tego vprośić nie mogł. To Porphirius piße. Zkąd poznáć ſię może iáſnie / iáka nedzna y nie dźielna ich byłá Philozophia. Plátonowá ſię zdáłá nalepßa y naświetßa: á iednego miáſtá gdźieby wedle niey ludźie żyli / iuż mieć nie mogłá. Lecz wiárá Chrześćiáńſka y práwá CHRISTVSOWE, wßytki miáſtá y świát wßyſtek nápełniáły / y do tego czáſu trwáią y trwáć będą. Dla ktorych ludźie bogi ſwe y ſtáre zwyczáie ſwe / y záſtárzáłe nałogi ſwoie opußczáli / y do ták trudnych do wierzenia y niewidomych obietnic przyſtawáli. Znáć ludzkie dźiełá / iáko ſą od Boſkich rożne. znáć co człowiek wymyślił / á co P. Bog poſtánowił.

Práwá Plátonowe y Rzeczpoſpolita zginęłá.

Práwá Chriſtuſowe wieczne.

Ludzkie dźiełá rożne od Boſkich.

Rok P. 265. Dionyſ: 5. Gáliená 11.

Wſchodne páńſtwá Odenatus nieiáki dźielny y mądry hetman pośiadł / gdy Gálienus nic nie czynił á błazeńſtwy ſię y roſkoßámi báwił. On Perſy / mßcząc ſię krzywdy oycá iego / woiował / y miáſtá im odbierał / y więźnie zacne / czcząc iednák Gáliená / do niego odſyłał. Miał ten Odenatus żonę Zenobią mądrą y bogoboyną / ktora iáko ś. Athánáſius twierdźi / byłá Żydowká: ále Chrześćiánom krzywdy nie czyniłá. y potym chcąc ſię o náuce náßey dowiedźieć / nápádłá ná heretyká Páwłá Sámoſátená Antyoſkiego Biſkupá / ktory o Boſtwie PANA náßego źle rozumiał / y tylo go ſámym ſpráwiedliwym człowiekiem á nie Bogiem zwáć śmiał / Żydow y Artemoná heretyká w tym náśláduiąc / y bluźniąc.

1. *Odenatus páńſtwá wſchodne pośiadł.* Trebel: in Galieno.

Zenobia żoná Odenatá, dziwna. Vopiſcus in Aureliano.

Epiph: hæreſ: 65.

Tenże Sámoſátenus náuczał / iż krew P. náßego IESVSA w Sákrámenćie / ieſt ſkáźitelna. O co mu ſię ſprzećiwiáiąc Dionyſius Alexánd: liſt przećiw iemu nápiſał / w ktorym wywodźi / iż nie ſkáźitelna / ále práwa y żywa nowego teſtámentu krew P. CHRISTVSA ieſt w Euchárıſtiey. O czym tám ßeroko mowi / ná pohańbienie dźiśieyßych Sákrámentarzow y Kálwinow: ktorzy prawdźiwe ćiáło y krew z tego nam Sákrámentu wykráść chcą / y wyfałßowáć. y heretycy ſtárzy / iáko y ten Sámoſátenus / nie był ták niewſtydliwy / áby w tym wątpił / żeby práwey krwie PANA náßego tám nie było. Bo to bárzo vtárta y poſpolita byłá wßytkiego kośćiołá wiárá.

2. *Sámoſátenus. Krew Páńſka w Sákrámenćie.*

Heretycy ſtárzy zná li prawdziwą krew Páńſką w Sákrámenćie.

Tego roku morowe powietrze / ktore przez lat dźieśięć po wßytkich kroleſtwách trwáło / koniec ſwoy wźięło. O czym ták nápiſał Porphirius on Pogánin / iáko ieſt v Theodoretá / żáluiąc ſię ná Chrześćiány y ták mowi: Teraz dźiwuiem ſię iż po ták wiele lat miáſto (to ieſt Rzym) tákie zarázy ćierpi / y nie ma do niego przyſtępu Eſculápius y inni bogowie. Bo iáko IESVSA zá Bogá chwalić poczęto / żaden człowiek z bogow poſpolitego pożytku nie ma.] To iego słowá. y przydáie Theodoretus: Porphirius nieprzyiaćiel Chrześćiáńſki iáwnie wyznał / iż CHRISTVS ſwoim przyßćiem bogom Pogáńſkim moc odiął. Po zbáwienney táiemnicy krzyżá ś. y mece CHRISTVSOWEY, áni Eſculápius ludźi oßukáwáć / áni inni fałßywi bogowie mogli. wßytkim iáko ćiemnym woyſkom słońce wſchodzące / do ćiemnośći iść kazáło.

3. *Morowe powietrze dźieśięć lat trwáiąc vſtáło.* Theod: de Euang: verit: lib: 12.

Porphiriuſzá świádectwo o P. Ieſuſie.

Ieſus moc odiął bogom Pogáńſkim.

Rok Páńſki 266. Dionyſiuſzá 6. Gáliená 12.

1. Synod Antyoſki przećiw Sámoſátenowi. Euſeb: lib: 7. cap: 22. Niceph: lib: 6. cap: 27. *Sámoſátenus kłamcá.*

Zebráło ſie wiele Biſkupow ná Synod do Antyochiey vſłyſzawſzy o złey y bluźnierſkiey náuce Páwłá Sámoſátená/ tegoż miáſtá biſkupá. Pierwſzemi miedzy nimi byli Firmilianus Ceſáriey Cáppádockiey/ Hymeneus Jerozolimſki/ y inni. Ci wyznánie wiáry ſwey o Bogu w Troycy iedynym/ y o wieczności Boſtwá práwego CHRISTVSOWEGO/ ná piśmie poſłáli do Sámoſátená/ pytáiąc go: ieśliby z nimi ták trzymał/ iáko oni z podánia Oycow ſś. y Apoſtolſkiey náuki y Piſmá ś. wźieli. On ſie im wykłámał/ zmyśláiąc iż ták z nimi wierzy. y zoſtáwili go Oycowie przy Biſkupſtwie. Podobno ſie też ogládáli ná Zenobią vczennicę iego/ ktora z mężem Odenatem ná wſchodnych kroleſtwách pánowáłá. Był też ná tym Synodźie Grzegorz cudotworcá Neoceſáreyſki Biſkup/ y onę wiárę z Oycy ſś. przećiw Páwłowi wyznał.

2. Dionyſiuſá Alexándriyſkiego śmierć y liſt do oycow. De Script. *O niewiáſtách mieśięcznych náuká okolo bránia świątośći.* In epiſt: Dionyſ: cap: 2. Lib: 12. Interrog: 10.

Tegoż roku Dionyſius Biſkup Alexándriyſki vmárł/ śiedmnaśćie lat ná oney ſtolicy śiedząc. ktory przed śmierćią ſámą dźiwny y vczony liſt do onych oycow przećiw Sámoſátenowi poſłał/ ſam dla choroby przybyć nie mogąc/ iáko ś. Jeronym powiáda. Tenże Dionyſius nápiſał liſt do Báſilidá o kośćielnych porządkách/ dáiąc mu ná wolą/ to przyimowáć coby mu ſie zdáło/ práwá nikomu nie czyniąc. Ten liſt Grekowie máią zá kánoniczny. A iż w nim to ieſt/ áby niewiáſtá w mieśięczney niemocy ſwey/ świętych táiemnic ćiáłá y krwie Páńſkiey nie bráłá: máią to zá roſkazánie Apoſtolſkie. Ná czym ſie bárzo mylą/ y krzywdę tákim białygłowom czynią. Bo iáko Theodorus ich nápiſał/ y do kośćiołá tákiey puſzczáć niechcą. A Pan IESVS táką do dotykánia ſie ſukniey ſwoiey przypuśćił. Lepiey Grzegorz ś. o tym náuczył Auguſtyná: áby tákim niewiáſtom vżywánie ćiáłá y krwie Páńſkiey bronione nie było: chybá żeby ſámy z nabożeńſtwá czekáć chćiáły. w czym máią być chwalone: ále ieſli y w tákiey niemocy przyſtąpią: nie máią być ſądzone. Zakon Chryſtuſow o ſtáre obrządki Moyzeſzá niedba/ nie vmywſzy ręku ieść ſie godźi. Doſyć do pożywánia pokármow duſznych/ czyſte ſerce przynośić.

3. Grzegorzá cudotworce dokonánie. Nyſſe: in vita eius. *Teſtáment iego. W cudzym grobie chćiał leżeć.*

W tymże roku duchá oddał P. Bogu/ on Grzegorz cudotworcá. o ktorego ſkończeniu piſze Nyſſenus/ iż pytał odchodząc/ wieleby ieſzcze w iego mieśćie Pogan niewiernych zoſtáło. gdy mu powiedźiano/ iż tylo śiedmnaśćie/ rzekł: chwałá Bogu: tylom miał Chrześćian/ gdym ná to Biſkupſtwo wſtąpił. Zákazał áby ſwego grobu nie miał/ ále w cudzym położony był: mowiąc: ieſlim ſie zá żywotá pánem żadnego mieyſcá niezwał/ álem w cudzym iáko komornik mieſzkał: nie będę ſie tego y po śmierći wſtydźił. niech mowią: iż y po śmierći iáko komornik w cudzym grobie leży. Wielki człowiek/ wielkie ma y v ś. Bázyliuſzá wychwalenie/ ktory go do Moyzeſzá y do Apoſtołow przyrownywa. Był vczniem Origeneſá/ ále w żadnym ártykule wiáry/ y w tym co piſał nigdy ſie nie záwiodł/ ſzczerą y Apoſtolſką náuką/ y Duchá ś. rządzenim dźiwnie nápełniony y opátrzony.

Rok P. 269. Dionyſ: 9. Claudi: 1.

1. Gálienus zábity. Claudius náſtąpił. Trebel: in Galieno.

Galienus zá zdrádą Claudyuſzá w Medyolanie zábity ieſt/ y z brátem Wálerianem y z ſynem/ krolował lat nie cáłą pietnaśćie: żył lat 50. Był ten Fláwius Claudius/ mężny y dźielny hetman/ ktoremu był Wálerianus zlećił wſzytko Illiricum: to ieſt/ Trácyą/ Mæſyą/ Dálmácyą/ Pánnonią/ Dácyą/ ktora dźiś zowiem Multáńſką y Wołoſką źiemią. Brzydźił ſie nikczemnośćią Gáliená y roſtárgnienim Rzymſkiego Páńſtwá. O czym gdy ſie dowiedźiał Gálienus/ iż nań

nie łá

nie łáſkaw: poſłał mu bogáte vpominki/ przepraſzáiąc go y przyiaźń iego ſobie iednáiąc: ále to nic nie pomogło. Rodzáiu był Dálmátá ten to Klaudius/ z ktorego pokolenia ſzedł też Conſtántyn wielki. Trzey bráciey było: Klaudius/ Quintillus y Criſpus. Criſpus corkę miał Klaudią/ ktora dána zá Eutropiuſzá Dárdaná/ vrodziłá Conſtáncyuſzá/ oycá Conſtántyná wielkiego. Oznaymił Klaudius Senatowi Rzymſkiemu/ iż chćiał wſzytki poćłumić/ ktorzy dla nikczemnośći Gálienowey Ceſárzmi ſię Rzymſkiemi poczynili. Pokazał ſię nieprzyiaćielem Chrześćiánom/ chcąc Wáleryaná náśládowáć/ iedno go wielkie woyny zátrudniáły. Bo iáko ſam do Senatu piſał/ po trzy kroć ſto tyśięcy y 20. tyśięcy ludźi obcych y dźikich ná páńſtwo Rzymſkie przyſzło.

Gálienus łáſki ſzukał v ſwego hetmaná.
Claudius był Dálmatą przodek Conſtántyná wielkiego.
Eutropius Dárdanus dźiad Konſtántyná wielkiego.

Przyiechawſzy do Rzymu Claudius/ rozgniewał ſię ná Trifonią żonę Decyuſzá Ceſárzá/ y ná Cyrillę corkę iey/ iż do CHRISTVSA/ bogámi wzgárdźiwſzy/ przyſtáły. Triphonia w tym vmárłá. A Cyrillę wezwawſzy do śiebie/ gdy CHRISTVSA odſtąpić niechćiáłá/ śćiąć kazał/ y żołnierzow Chrześćian 46. z żonámi ich. Juſtinus kápłan/ y Jan/ ćiáłá ich pozbierał/ y pogrzebł ná drodze Sáláriyſkiey. Zábići ſą dla teyże przyczyny y drudzy wierni/ ſto y dwádźieśćiá/ miedzy ktoremi byli żołnierze/ Theodoſius/ Lucius/ Márcus/ Petrus.

2.
Trifonia żoná Deciuſzá, y Cyrillá corká iey męczenniczká.
Ex act: S. Laurentij.
Męczennicy w Rzymie.

Rok Páńſki 270. Dionyſiuſzá 10. Claudiuſzá 2.

CLaudius ná Chrześćiány vczynił wyrok/ áby wſzyſcy/ y ći co w więźieniu/ y ini ktorzyby ſię nálezli/ zábiiáni bez pytánia byli. W Rzymie vmęczeni Márius y Marthá żoná iego/ y ſynowie ich Audifáx y Abáchum/ ktorzy byli dla świętych mieyſc Rzymſkich z Perſyey przyſzli. Pátrz w żywoćie ich. y inych wiele koronę męczeńſką odnioſło.

1.
Wyrok y mándat Claudiuſzá ná Chrześćiány.
Márius, Marthá, Audifax.

Rok P. 271. Dionyſ: 11. Claud: 3.

CLaudius ſkończywſzy ſtráſzliwe woyny przećiw cudzym narodom/ gdy záráźliwe powietrze powſtáło/ onym powietrzem vmárł. Rodzonego brátá iego Quintillá ná páńſtwo żołnierze wſádźili/ ále go po 17. dni zábili. Ná ich mieyſce náſtąpił zá przyiáźnią żołnierſtwá Wálerius Aurelianus/ podłych ćiemnych rodźicow z Pánnoniey/ człowiek ſpráwiedliwośći przyiaćiel. Liſt iego Vopiſcus do námieſtniká ábo Tribuná ſwego kłádźie.

1.
Claudius powietrzem vmárł.
Aurelianus náſtąpił ná páńſtwo Rzymſkie.

Jeśli chceſz połkownikiem być/ y owſzem ieśli żywym być chceſz: miey żołnierze w kárnośći. Zaden niech nie wydźiera koniá cudzego/ owce niech nie tyka/ iágod nie bráć/ zboża nie pſowáć/ oleiu/ ſoli/ drew nie wyćiągáć/ przeſtáy káżdy ná żołdźie ſwym/ z łupu z nieprzyiaćioł/ nie z płáczu ſąśiedzkiego niech ma/ zapłátę ſwoię niech ma v páſá nie w kárczmie. łáncuſzek ná rámieniu/ y ná pálcu pierśćień niech nośi. koniá ſwego niech cudźi. ieden drugiemu niech ſłuży/ wieſzczkom nic nie dáć/ w goſpodźie czyſto ſię ſpráwiáć powinni/ á kto ſię poſwárzy/ niech bity będźie.] Zgadza ſię ten liſt z Janá ś. Chrzćićielá náuką do żołnierzow. Zołnierzá ktory zcudzołożył z goſpodynią iego/ ná dwu zágiętych drzewách roſtárgáć kazał. Sługi ſwe wyſtępne do vrzędu/ áby ie karano/ odſyłał/ drugie bić przed ſobą kazał.

2.
O kárnośći żołnierſkiey.
Vopiſcus in Aureliano.
Zgodá z náuką Iáná S. o żołnierzách.

Tego roku on Plotynus wielki y naprzednieyſzy wieku onego Philozoph Plátonik/ ktorego zá świętego Pogánie mieli/ vmárł. Przy śmierći iego/ piſze vczeń iego Porphirius/ widźieli pod łożkiem ſmoká/ to ieſt czártá oneg ktorego miał domowego/ y iemu iáko czárownik ſłużył/ z ktorym żył y z ktorym vmárł.

3.
Plotinus czárownik Philozoph pierwſzy.
Porphir: in vita Plotini.

Był vczniem Chrześćiáńskiego Doktora.

márł. To zna iego namilszy przyiaciel Porphirius/táki iáko y on. Ten bedac vczniem onego s. Ammoniuszá Chrześćiáńskiego Philozophá: gdy ini towárzysze iego Platona opuszczáli/á Chrystusá obieráli: sam z wielkiey pychy gárdził vbogiemi rybakámi/y do tego przyszedł/iáko tenże Porphirius pisze/ iż gdy go do bogow ná ofiárę wzywano/on rzekł: oni do mnie przyść máia/ nie ia do nich. Ták bogámi wszytkiemi gárdził/á swego dyablá domowego z ktorym żył/onego smoká/ktory sie pod łożkiem iego vkazał/chwalił: y w iego reku skonał. Pogáństwo iednák Plotynowi czći Boskie czynili.

Rok Páński 272. Dionysiuszá 12. Aureliana 2.

1. NA Concilium Antyocheńskie powtore ziáchało sie siedmdźiesiat Biskupow/ktorzy Páwłá Sámosátená Biskupá tegoż miástá/ktory sie do swego kácerstwá wroćił/w bledźie Artemoná przekonánego: iż bostwo Christusowe bluznił/potepili/y z stolice złożyli y wyklęli/y ná iego mieysce Domná poświećili. Co Rzymskiemu Dionysiuszowi y inym po wszytkim świecie Biskupom y kápłanom/y wiernym/pisánim swoim oznaymili. w ktorym y wyznánie wiáry swey o bostwie Chrystusowym/y złaczeniu w persónie iego człowieczeństwá nászego/posłáli. Opisáli też złośći y przestepstwá/y nieczystośći/y łákomstwá/y hárdośći tego kacermistrzá. A gdy potepiony z domu Biskupiego w Antyochiey vstápić niechćiał: vćiekli sie świeći Biskupi do Cesárzá Aureliana. ktory ták skazał: áby tey stronie dom puszczony był/ktoreyby Rzymski Biskup y Włoscy Biskupi to przysądźili. Y ták vstápić muśiał. Wiedźieli to y Pogánie: iż Biskup Rzymski władzą miał nád inemi wszytkiego świátá Biskupy. Jeszcze w ten czás Aurelianus woyną sie z Márkománny báwiac/ ná Chrześćiány sie był nie oburzył.

Euseb: lib: 7. cap: 23. 24.

Aurelianus Cesarz wyrok dał po Kátholikách.
Athan: lib: de Synodis.
Euseb: vt supra.
Zwierzchność Biskupá Rzymskiego.

2. Tego roku Dionysius Papież po wielkich pracách w kośćiele Bożym ná pokoy poszedł. Siedźiał lat 11. mieśiecy 3. Nástapił po nim Felix rodem z Rzymu/z oycá Constánciuszá.

Dionysius Papież dokonał, nástapił Felix.

Rok P. 273. Felixá 1. Aureliana 3.

1. AVrelianus/dla málego podeyźrzenia około niechęći ku niemu/ wiele pozábiiał w Rzymie Senatorow/miedzy ktorymi było wiele Chrześćian/ktorym sedicyą ábo niepostuszeństwo ku rzedom przyczytáli Pogánie/iż bogom sie ich nie kłániáli/y ná práwá/przećiw Bogu práwemu vczynione/niedbáli. Z strony prześládowánia Chrześćian/rozne są o tym Aurelianie powieśći. Jedni mowią/iáko Orosius/iż żadnego wyroku ná zgube Chrześćiáńską nie czynił. y Eusebius pisze/gdy chćiał podpisowáć ná Chrześćiány wyrok: reká go ták zábolálá/iákoby z rámienia wychodźiłá/y zániechał onego podpisu. Czym sie/práwi/dáło rozumieć/iż pánowie nic przećiw kośćiołowi CHRISTVSOWEMV nie mogą/iedno tyle/ile im P. Bog ná doświádczenie swoich wiernych dopuśći. Lecz drudzy/iáko s. Augustyn y Leo Papież/tego Aurelianá zá prześládowce kośćiołá Bożego policzyli/y ośmym ábo dźiewiatym prześládowániem/iego pánowánie názwáli. Co sie z dźieiow s. Symphorianá meczenniká sławnego/ktory zá niego vćierpiał/y z innych ktore sie wspomnią/pokázuie. W tych dźieiach s. Symphorianá/iest wyrok Aurelianá ná zgube Chrześćian położony/áby ie do ofiar bogom przymuszano/y rozmáićie meczono.

Aurelianowe mordy.
Oros: lib: 7. cap: 23.
Euseb: lib: 7. cap: 24.
Reká zábolálá ná podpis zły.
Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 32.
Leo serm: 2. de Pentec.
Apud Suriũ Tõ: 4. 22. August.

2. A gdy ná śmierć był wiedźiony Symphorianus/mátká z muru nań wołáłá:

Symphorianus.

wołáłá: Synu/ pámiętay ná Bogá żywego. Nie boy się śmierći/ ktora do żywotá prowádźi. Pátrz w niebo ná tego/ ktory tám kroluie. Dźiś tobie nie biorą żywotá/ ále go ná lepszy odmieniáią. Cierpiał támże Biskup Reweriánus y Páwel káplan/ y inych dźieśięć.

Rok P. 274. Felixá 2. Aurelianá 4.

AVrelianus wschodne krolestwá Zenobiey / ktora ie po mężu swym vmárłym Odenaćie mądrze y ostrożnie rządźiłá/ odebrał/ y woysko iey poráźiwszy/ onę ná tryumphie do Rzymu prowádźił. Byłá to niewiástá/ iáko się wyższey wspomniáło/ vczennicá onego herety ká Sámosátená. o ktorey rozumieć się godźi/ iż w Rzymie mieszkáiąc/ á wolność y dochody dáne od Aurelianá máiąc: práwą Chrześćiánką y Kátholiczką zostáłá. Gdy Aurelianowi przygániano / iż z niewiásty tryumph sobie vczynił: on do Senatu nápisał. By kto/ práwi/ wiedźiał/ co to zá niewiástá/ nie gániłby mię/ ále chwalił. Bo iest mądra w rádźie/ w stánowieniu státeczna/ ku żołnierzom poważna y hoyna / á gdy potrzebá wyćiąga/ sroga. Mąż iey Persy zwoiował / bali się iey Egyptcyánie/ Arábowie/ Sáráceni / y Ormiánie. O czystośći iey pisze tenże Trebellius / iż właśnego mężá nigdy do łożá nie przypuśćiłá/ gdy się iuż być brzemienną poczułá. y to był stáry zwyczay Chrześćian/ iáko mowi Tertullianus.

1. *Zenobia zwoiowána.*

Iáka to niewiástá: Vopiscus in Aurel: & Trebel: in Zenobia.

Czystość małżeńska.

Rok Páński 275. Felixá 3. Aurelianá 5.

FElix Papież zábity / koronę męczeńską wźiął. Siedźiał pułtrzećiá látá. Nástąpił po nim Eutichianus Włoch z Tuscyey. Wiele inych pomęczono w zachodnych y wschodnych krolestwách. o ktorych iest w księgách męczeńskich.

Wiele pomordowánych Chrześćian męczeńską koronę odniosło. W Rzymie Basilides, Tripos, Mandalis, y drugich dwádźieśćiá/ y żołnierzow pięćdźieśiąt pięć zá brąná Sáláriá. y Zozymus y Bonosus / zá pośilenIem Papieżá Felixá v portu Rzymskiego. y támże pięćdźieśiąt drugich żołnierzow/ ktore chrźćił Felix Papa w Preneśćie. Agapitus młodźieniaszek w piętnaśćie lat / długo y srodze męczony/ wygrał. y innych wiele po rozmáitych páństwách/ ktore wyliczyć trudno/ y pismá o nich poginęły.

1. *Felix Papież zábity, nástąpił Eutichianus.* Martyrol: Rom.

Martyrol: Rom: 10. Iulij.

15. Augusti.

Rok Páński 277. Eutichianá 3. Aurelianá 7.

MAnes Persá / od ktorego Mánichei heretycy názwáni są/ tego się czásu ziáwił. O ktorym/ y żywoćie iego/ Cyrillus Hierozolymski nápisał/ y Epiphánius/ y Augustyn ś. ná wielu mieysc. Dwie rzeczy dźiwne bárzo/ w tym się kácerstwie pokazáły/ wielka w bluźnieniu P. Bogá wszeteczność/ á wielka ludzka / ktorzy báśniom iego wierzyli / ślepotá. O dwu bogu náuczał/ iż ieden iest zły / á drugi dobry. Złym zwał Bogá/ ktory stáry zakon vstáwił: á dobrym Bogá / ktory nowy zakon podał. Czynił się sam Duchem świętym/ ktorego CHRISTVS z niebá posłał. O CHRISTVSIE mowił/ iż ćiáłá prawdźiwego nie przyiął. Dusze/ powiáda / dobry bog/ á ćiáło zły bog stworzył. Potráwy wszystkie/ ktorych ludźie pożywáią/ przeklinał/ iáko od złego bogá stworzone/ á sam się iemi z vczniámi swymi obżerał. Małżeństwo gánił/ á ćielesności wszystkich dopuśćił / chcąc áby się ná nich ćiáło od złego bogá stworzone psowáło. Co pierwey Gnosticy oni czynili/ to y on wszystkim się plugástwem y sprosnośćią báwiąc/ czynił. Mąkę do ofiáry/ z naśieniem ludzkim mieszał. O dwu duszách w człowieku powiádał/

1. *Mánes się ziáwił od ktorego Mánichei.* Cyril: Catech: 6. Epiph: hæres: 66. Aug: hæres: 46.

Kácerstwá y łotrostwá Mánesá.

o złey

Theod: de Fab: hære: lib: 1. De vtilit: creden: cap: 1.

Lat dziewięć Auguſtin S. był w niedowiárſtwie Mánicheyſkim.

o złey y o dobrey. Czárámi ſię báwił / y vcznie iego / y towárzyſtwem z dyabły: y czárámi ludźie mamił / iż do śiebie przychodźić nie mogli. Tym kácerſtwem y ś. Auguſtyn / młodym będąc / záráżony był. To mię / powiáda / vwodźiło / iż mowili: Kátholicy wierzyć wßytko roſkázuią / á my nikogoż do wiáry nie przymußamy / áż zá rozeznániem y rozſądkiem prawdy. y był w onym rozerwániu lat dźiewięć. Wydźiwowáć ſię nikt nie może / iáko tákim plotkom / y ták złym niecnotliwym y wßetecznego żyćia ludźiom / świát wierzył: iż długo y po wiele ſtron świátá te błędy Mánicheyſkie rozßerzone były.

Rok Páński 278. Eutichianá 4. Tácitá y Probá.

I. *Aurelianus zábit.* Vopiſcus in Aureliano.

Surius Tom: 1. 21. Ianuar.

Tácitus ná Ceſárſtwie rychło vmárł. Sprzyiał Chrześćiánom.

IADąc Aurelianus miedzy Bizántium y Herákleą / gromem ſrogim z powietrza przeſtráßony / śmierći ſwey miał opowiádánie. Bo go w teyże drodze / ſwoi domowi zmowiwßy ſię z innymi / zábili. Był ſrogi okrutnik y krwie rozlewcá. P. Bog mu o krew niewinną Chrześćiáńſką one śmierć poſłał. To y w dźieiách ś. Pátroklá / ktorego trochę przed śmierćią vmęczyć dał / opiſano ieſt. Po iego śmierći ßeść mieśięcy / żadnego Ceſárzá nie było. Zołnierze z Senatem Rzymſkim nań ſię zmawiáiąc / nákoniec Tácitá obráli.

Rok Páński 279. Eutichianá 5. Probuſá 1.

I. *Cháriton nie rad z więźienia wyßedł.* Apud Lipō: Tō: 6. 28. Septembris.

Probus Ceſarz. Vopiſc⁹ in Probo.

TAcitus vweſeliwßy lud wßyſtek nádźieią dobroći ſwey / tegoż roku vmárł. Już był y wyroki ſwe wydał / áby Chrześćiánie pokoy mieli / á prześládowánie ich ſtánęło. iáko ieſt w dźieiách Cháritoná / ktory długo męczony / nie rad z więźienia wyßedł / gdy Tácitá wyroki záßły / korony nie otrzymawßy. Ná mieyſce Tácitá / náſtąpił był Florianus iego brát / ále we dwá mieśiącá v Tárſu od żołnierzow zábity ieſt. y od wſchodniego woyſká obrány ieſt Probus / ktorego Senat prágnął y lud Rzymſki. Był rodem z Pánnoniey z miáſtá Syrminu / oycá miał Tribuná zacnego w żołnierſtwie. Młody był / ále cnotliwy / ktorego Wálerianus y Aurelianus y Tácitus Ceſárze liſty ſwemi zálecáli.

Rok P. 280. Eutich: 6. Probuſá 2.

I. Vopiſcus.

PRobus Ceſarz Gállią od Alemanow oſwobodźił. po czterykroć ſto tyśięcy zábitych zoſtáło / y miáſtá wßytkie ktore byli poſiedli / odebrał. Ták P. Bog Rzymſkiego Páńſtwá bronił / gdy kośćiołowi iego pokoy dano. Bo ten Probus y w Iliriku Sármaty zwoiował / y z Tráciey Gothy wygnał / y z innymi ſię poiednał / y z Párthámi y Perſy pokoy poſtánowił. W Antyochiey nie z roſkazánia Ceſárſkiego / ále z vporu ſtároſty y z pogáńſkiey popędliwośći / odnieśli koronę męczeńſką Trofimus y Sábbácius.

Rok Páński 281. Eutichianá 7. Probuſá 3.

I. Metaphr: 19. Septembris.

ACz iuż było prześládowánie ná Chrześćiány ná on czás vćichło / iednák w Antiochiey popędliwy namieſtnik ſtároſty Eliodorus / Trofimá y Sábbácyußá / gdy ſię głoſem P. Bogu modlili przy iednym święcie pogáńſkim / v Apoliná Dáphnis / áby báłwochwálſtwo ono P. Bog od ludźi oddalił y oczy ich oświećił / poimał y vmęczył.

Rok Páński 282. Eutichianá 8. Probuſá 4.

I. Vopiſcus.

Panag: Maxim.

PRobus Ceſarz Gothy zwoiował / z Párthámi y Perſámi pokoy vczynił. Trochá Fránkow ktorzy w poimániu byli / okręty v Pontu pobrawßy / bárzo wiele miaſt morzem zwoiowáli / w Grecyey / w Azyey / y Sy-

cy/ y Syrákuzy miáſto wzieli/ y ná wielkie ſie morze wybili / y Rzymſkie páńſtwo potrwożyli. Pokázuiąc iż deſperatom y rozboynikom nic nie máß zámknionego.

Rok Páński 283. Eutichianá 9. Probuſá 5.

ROku Páńſkiego 283. Probus wybieráiąc ſie ná Perſy/ gdy iáchał przez Illiricum/ od żołnierzow ſwoich zábity ieſt. ktorzy mu iednák grob wielki z ziemie poſtáwili z napiſem tákim: Tu Probus Ceſarz práwie probus/ zwyciężcá wßytkich narodow dzikich y tyránnow. Krolował pięć lat. Po nim náſtąpił Carus Mánlius w Rzymie vrodzony z rodzicow Illirickich/ ktory dwu ſynow ſwoich Cáriná y Numeriáná/ Ceſárzmi y vczeſtnikámi ſwego páńſtwá vczynił.

1. *Probus Ceſarz zábit.* Vopiſcus vt ſupra.

Carus Ceſarz z dwiemá ſynmi. Vopiſcus in Caro.

Powſtáło zás iákieś prześládowánie ná kośćioł Boży/ w ktorym Eutichianus Papież korony męczeńſkiey doſtał. Siedźiał ośm lat. ręką ſwoią 342. męczennikow pogrzebł. Po nim náſtąpił Gáius Dálmátá z rodu Diokleciáná.

2. *Eutichianus Papież vmęczony. Gáius po nim Dálmatá.*

Rok Páński 284. Gáiá 1. Cáriná y Numeriáná 2.

CArus Ceſarz/ gdy ſie ná Perſy wypráwował/ w drodze vmárł. Albo iáko drudzy mowią/ od gromu zábity ieſt. Náſtąpili ſynowie iego/ Cárinus w Rzymie ná zachodnych/ á Numerianus ná wſchodnych kroleſtwách zoſtáiąc. Lecz wnet tegoż roku Numerianus/ będąc chory po oycowſkiey śmierći/ od Aprá ſwego świekrá zámordowány ieſt. Ná ktorego mieyſce od woyſká záwołány ieſt on Wálerius Dioklecianus ſtáwny prześládowcá Chrześćiáńſki. Acz ieſzcze w Rzymie Cárinus páńſtwo ſpráwował/ á Aper od Diokleciáná zámordowány był. Carus ſtáry wielkim był przyiaćielem Chrześćiánom. A iż zá niego y ſyná iego Numeriáná wiele męczennikow ćierpiáło/ podobno ſyn to Numerianus bez wiádomośći oycowſkiey czynił. Zá niego znáczne ieſt męczeńſtwo Chriſántego y Dáriey od Celerá ſędziego/ o ktorych czytay w żywotách ś. 25. dniá Pázdźierniká. y innych niemáło w Afryce y w Egypćie/ ná ktore Numerianus wyroki rozſyłał/ pomęczono. W ten czás w Rzymie Márcus y Márcellianus vćierpieli. Iáko ieſt w żywoćie ś. Sebeſtianá 20. dniá Styczniá.

1. *Cárinus y Numerianus Ceſárze.* Vopiſcus ibidem.

Dioklecianus záwołany na Ceſárſtwo.

Chriſántus y Dária. Martyrol: Rom.

Rok Páński 285. Gáiá 2. Diokleciáná 2.

DIoklecianus ná Chrześćiány ſrogie dał wyroki/ áby ie do ofiar Pogáńſkich przymuſzano y zábijano. W Egeiey zá ſtároſty Cyliciey Liſiaſzá/ wielkie męki ćierpieli trzey rodzeni bráćia/ Claudius/ Aſterius/ y Neon/ ná krzyżu nákoniec zámordowáni. y dwie białegłowie/ Donoiná y Theonillá. Támże pod tymże Liſiaſzem wielkim okrutnikiem vćierpieli dwá bráćia Koſmás y Dámianus/ iáko ieſt w żywoćie ich/ y Márinus ſtárzec/ 24. dniá Wrześniá.

1. *Záraz Dioklecianus dał mándaty ná Chrześćiány.* Acta Martyrol. Surius Tom: 4. 23. Aug.

Coſmás y Dámianus.

Rok P. 286. Gáiá 3. Diokleci: 3.

CArinus ktory ieſzcze ná wſchodnych kroleſtwách pánował/ wiele bitew zwodząc z woyſki Diokleciáná/ nákoniec v Murrium ábo Murgum porázony ieſt y zábity. Po ktorym wziął ſobie Dioklecian zá towárzyſzá ná páńſtwo Máximiáná Herkuleuſzá/ ktory był z Pánnoniey miáſtá Syrmium.

1. *Máximianus towárzyß ná páńſtwie Diokleciánowi.* Vopiſc⁹ in Catino.

Wſzczeło ſie ták wielkie prześládowánie/ iż nikt kupić nic y przedáć nie mogł/ ázby pierwey máłym báłwankom ktore wſzędzie ſtáwiano dla Chrześćian/ kádźidłá trochę ofiárował. y wody mieć Chrześćiánie nie mogli bez te-

2. In actis S. Sebaſt.

go grzechu / á ták były ſtraże ná nie wßędźie rozſádzone / iż y we młyniech mąki mleć ináczey niechćiano. Co w ten czás vczynił Gáius Papież y Chromácyus zacny y bogáty ſtároſtá Rzymſki / pomagáiąc wiernym / czytay w żywoćie ś. Sebeſtyaná / y Tyburcyuſzá.

20. Ianuarij. 30. Ianuarij.

Rok P. 287. Gáiá 4. Dioklec: 4.

I. Rom: leg: Coll: tit: 15.

DIoklecianus y Máximianus dáli wyrok do Afryki ná Mánicheuße / áby gubieni y paleni ogniem byli.

Rok Páński 288. Gáiá 5. Dioklecianá y Máx: 5.

I. *Ierax kácermiſtrz.* Epiph: hæreſ: 67. Hilar: de Trinit: lib: 6. In vita patrum.

IErax w Egypćie kácermiſtrz nowy powſtał / z Mánicheußowego gniazdá / z wielkiemi tákże y głupiemi bluźnierſtwy y ſproſnośćiámi iáko y Gnoſticy oni. Gánił małżeńſtwo y potráwy od Bogá ſtworzone. Małżeńſtwu żywotá wiecznego nie obiecował / iedno ſámym powśćiągliwym / y inych fałßow y báśni wiele wnośił. O iednym iego vczniu y náśládowcy nápiſał Ewágrius; iż Mákárius z Egyptu z nim dyſputuiąc / gdy go przeſwárzyć nie mogł: prowádźił go do grobow vmárłych / y rzekł mu: Kto vmárłego wſkrześi / tego wiárá lepßa. Potwierdźże tym wiárę ſwoię. A on rzekł: vczyń ty to ſam pierwey. Tedy Mákárius padßy ná ziemię / y modły do Bogá puśćiwßy / záwołał ná brátá niedawno vmárłego. A on mu ſię ozwał / y záraz bráćia weßli w grob dobywáć go y rozwiezowáć. y wywiodßy go vkazáli żywe°. A on heretyk przelękßy ſię vćiekł.

Mákáriuß z heretykiem diſputuie.

Rok Páński 290. Gáiá 7. Dioklecianá 7.

I. *Męczennicy dziwni.* In actis Martyr.

ZAcne y wielkie zwyćieſtwo w Cylicyey w Tárśie / Thárąká / Probuſá / y Andronliká. ktorych Márinus ſtároſtá zwoiowáć wßytkiemi wymyślnemi mękámi / y odwieść od CHRISTVSA nie mogł. ná ktore y lwy y niedźwiedźie przypußczono / áż mieczem miedzy igrzyſki ßermierzow pozábiiáć ie kazał. Dźieie ich ßeroko od ſámych Pogan w ich kśięgách piſárſkich / y ſądowych wypiſáne / Chrześćiánie kupili / y inym do czytánia podáli. Są dźiwnie vćießne y prawdźiwe. Wypiſał ie Metáphráſtes / słowy ozdabiáiąc / á prawdźie nic nie vymuiąc: ále ták iáko v ſądu piſáne ſą / ſmácznieyße ſą w proſtoćie słow ſwoich.

Rok Páński 292. Gáiá 9. Dioklecianá 9.

I. *Drudzy dwá towarzyße ná páńſtwie Rzymſkim Galerius y Conſtáncius.* Euſeb: in Chronico. *Pokoy miedzy cztermi Ceſárzmi.*

DIoklecianus y Máximianus dla beſpiecznieyßego páńſtwá y obrony od tyránnow: przypuśćili dwu towárzyßow do pánowánia / Conſtánciuſá Chlorá / y Máximianá Gáleriuſzá. Był ten Conſtáncius wnek Kláudiuſzá Ceſárzá / á oćiec wielkiego Conſtántyná. Zpowinowáćili ſię ći czterzey z ſobą. Bo Conſtáncius poiął páſierbicę Herkuleuſzá Theodórę / á Gálerius ktory był z Dácyey corkę Dioklecyaná Wáleria zá żonę przyiął. obá muſieli pierwße żony porzućić. y mieli ſpokoyne y rozßerzone páńſtwá / ktorego ná wykorzenienie wiáry ś. y wiernych Bożych vżywáć chćieli.

Rok Páński 293. Gáiá 10. Dioklecianá 10.

I. Apud Metaphr: 26. Ianuarij. *Domná mniſzká Pogáńſka Chrześćiánká.*

W Nykomediey Domná Pogáńſka pánná y Xięni / ábo nawyżßa mnißká / czytáiąc dźieie Apoſtolſkie / od Lukaßá ś. piſáne / w nocy bieżáłá do Biſkupá onego miáſtá Cyrillá / áby ſię wiáry ś. náuczyłá. On znák krzyżá ś. ná nię włożywßy / náuczał ią / y dał iey Agápitá dyákoná zá miſtrzá. O czym nikt niewiedźiał

iedno

iedno ieden rzezániec komory Cesárskiey Indes/ ktory tákże Chrztu ś. prágnął. Z ktorym po chwili ochrzczona/ to co w dźieiách Apostolskich czytáłá/ wßytkie máietność swoie do nog Cyrillá Biskupá ná vbogie porzućiłá/ y oddáłá. W tym vmárł Cyrillus/ y po nim nástąpił Antymus/ zá ktorego czásu Persá ieden/ towárzyßá swego Indesá/ y z nim one pánne do stárosty Nykomediyskiego wydał/ iż Chrześciánmi zostáli. Stárostá chcąc prawdy doznáć/ Domnie y Indesowi/ klucze od ich komorek wźiął/ y pátrzył co sie w nich dźieie/ ieśliby ie z czego postrzedz mogł. Nie nálazł w komorze Domny/ iedno bogáctwá Chrześciáńskie/ figurę Krzyżá ś. y kśiegi świete dźieiow Apostolskich/ á dwie rogoże ná źiemi gołey/ kádźilnicę glinianą/ y świece/ y skrzynkę drzewiáną/ w ktorey byłá ś. ofiárá ktorey vżywáli.]

Indes komornik Cesárski.

Był ten obyczay ná on czás/ iáko sie z Tertulliá y Cypriáná wyżßey wspomniáło/ iż wierni ćiáło CHRISTVSOWE w dom bráli/ y w prześládowániu/ gdy im było tego potrzebá/ ábo y ná dźień káżdy/ schadzáć sie do kośćiołow nie mogąc/ vżywáli. Krzyżá ś. wyryćie ná drzewie ábo málowánie/ pátrz iáko dawne/ y od świetych Apostołow podáne.

Bogáctwá Chrześciáńskie krzyż á kśięgi.
Ofiárá S. w skrzynce to iest ćiáło Páńskie.
Chowánie ćiáłá Páńskiego.
Krzyż S. z drzewá.

Stárostá dał Domnę y Indesá do więźienia/ w ktorym ie głodem morzył/ á P. Bog ie tám cudownie posilał. Domná boiąc sie áby w mękách nie vpádłá: domyśliłá sie iáko Dawid chytrośći iedney/ zá nátchnieniem Duchá ś. Vczyniłá sie ßaloną/ y iákoby od śiebie odeßłá. Co widząc stárostá/ á mnimáiąc/ iż od czártá iest opętána: odesłał ią ná lekárstwo do Biskupá Antymá. Bo w tákich przygodách Pogánie/ iáko nápisał Tertullian/ y ini/ do Chrześćian sie vćiekáli. Trwáłá w tym pánná/ áż do przyiázdu Cesárzá Gáleriußá/ gdy sie do Nykomediey/ pogromiwßy Párty y Persy/ wroćił.

2.
Domná mądrze z więźienia wyßłá.
Metaph: vt supra.
Opętáne do Chrześćian posyłáli Poganie.

Rok P. 294. Gáiá 11. Dioklecianá 11.

Dioklecyan widząc iż Máximianowi Gáleryußowi przysposobionemu synowi swemu żoná á corká iego vmárłá/ chćiał mu iną powinną swoie zá żonę dáć. nie nálazł iedno Zuzánnę corkę Gábiniußá stryiecznego brátá swego. Dwá bráćia byli rodzeni/ Máximus ábo Máximianus á Dioklecyanus. Máximus vrodźił dwu synow Gáiá y Gábiniußá/ Gáius był Papieżem/ á Gábinius żonę máiąc/ corkę te miał Zuzánnę/ ktorey spráwy y męczeństwo czytay w iey żywoćie 11. Sierpniá/ bárzo sie vćießyß támtą powieśćią/ ktora iest z dźieiow męczeńskich stárowieczna. Támże o náwroceniu y męczeństwie Klaudiußá y Máximá y domow ich/ ktorzy byli wielkiego stanu ludźie/ naydźieß.

1.
Zuzánna powinna Dioklecianá.

Martyr: Rom.

Rok Páński 296. Gáiá 13. Dioklecianá 13.

Gaius Papież/ y Gábinius brát iego kápłan/ roku tego od Dioklecyaná stryiecznego brátá swego/ ktory sie y o Zuzánnę ná nie rozgniewał/ zábići/ koronę męczeńską wźieli. Pátrz w żywoćie Gáiá. Nástąpił ná Papiestwo Márcellinus Rzymiánin z oycá Proiektá.

1.
Gáius Papież y Gábinius brát iego zábići.
26. Aprilis.
De Rom: Pont.
Márcellinus nástąpił ná Papiestwo.

Rok Páński 297. Márcelliná 2. Dioklecianá 14.

W Gálliey gdy zá zburzenim poddánych Amándus y Helianus wodzowie ich páństwo Rzymskie rostárgiwáli: Dioklecian wypráwił przećiw im Máximianá Herkuleußá towárzyßá swego/ y kazał roćie oney ábo legiey/ to iest połkowi/ w ktorym było 6666. żołnierzow/ ze wschodnych kráiow ktory Tebeorum zwano/ do Máximianá przybyć. Ci iż byli wßyscy Chrześciánie/ á do ofiar Pogáńskich w woyßcze przystąpić niechćieli/ zá namową wodzá swego

1.
Połek Thebeyczykow.
Eucharius Episcopus Lugduneń.

Apud Surium Tom: 5. 20. Octob.

Mauricyuszá/ pozábijáni są. O czym czytay w żywocie ś. Mauricyuszá 22. dniá Wrześniá. Wiele inych tegoż stanu ći okrutni Cesárze/ iż byli Chrześćiánie/ pomordowáli/ chcąc áby żaden Chrześćiánin żołdu nie miał. Bo y ná drugim mieyscu 318. żołnierzow támże w Gálliey v Agrippiny miástá/ ktorych był wodzem Gereon/ tenże Máximianus zábić kazał. V Laureaku też w Noryku 40. żołnierzow męczeńską koronę odnieśli. ktorych towárzyszem był ś. Florian/ ktorego kośći do Krákowá przeniesione są z Rzymu. Czytay w iego żywoćie 4. dniá Máiá.

S. Florian żołnierz męczennik. Surius Tom: 3. 4. Maij.

2 *Vmysł Cesárski wszytkie Chrześćiány wykorzenić.*

Zá pánowánia tych Cesárzow Dioklecyaná y Máximianá/ skoro ná páństwo wstąpili/ nie miał kośćioł pokoiu/ ácz nie było wielkie názbyt prześládowánie w przyrownániu do tego/ co po tym roku nástąpiło: iednák myśląc iákoby wszytkę wiárę Chrześćiáńską wykorzenili: tego roku od żołnierzow poczęli boiąc się ich/ áby z miecżmi y mocą o Chrześćiány się nie zástáwili/ y przećiw pánom swoim nie powstáli. y wiele ich stan on opuszczáło/ woląc vbogiemi y niepoczesnymi bez vrzędow/ ktorych się tám dosługowáli/ przy CHRISTVSIE zostáwáć. Widzieli ći okrutnicy/ iż prożno się było o wszystki záraz Chrześćiány kusić/ bo ich niezliczona liczbá wszędźie byłá: przeto ták pomáłu od żołnierzow poczęli. Iáko ich wiele w woyskách wschodnych ná Persy y Egypcyány zgromádzonych dla CHRISTVSA pobili: wyliczyć się nie może/ y pismá o nich poginęły; ále łácny domysł z tych/ ktore ná zachodnych Páństwách trácili.

Od żołnierzow poczęli. Euseb: in Chron. & lib: 8. cap: 4.

Zołnierstwá Chrześćiáńskiego bez liczby pobito o wiárę.

Rok P. 298. Márcel: 2. Dioclec: 15.

1. Acta Martytol. *Márcellus Rotmistrz.*

ROku tego/ zácżęte od żołnierzow Chrześćiáńskich prześládowánie/ po wszystkim się świećie z wyrokow Cesárskich rozszerzyło. W Máurytániey mieście Tyngitany znáczne zwyćięstwo żołnierzá CHRISTVSOWEGO Márcellá Rotmistrzá/ ktory ná dźień národzenia Cesárskiego/ gdy wiele ludźi Pogáńskich weselących się widźiał/ przed wszystkimi porzućił laskę winną/ y pás żołnierski/ mowiąc: Służyć dáley żołnierskiey niechcę/ iedno CHRISTVSOWI krolowi wiecznemu. Nośili v Rzymian rotmistrze/ laskę ábo kiy z winnego drzewá/ ktorym wystepne żołnierze bili. Jeśli bity żołnierz laskę onę záchwyćił/ ná podleysze mieysce spadał/ á ieśli ią chcąc złamał/ ábo się ná Rotmistrzá rzućił: zdrowie trácił. Sćięty iest Márcellus od Agrikolá stárosty/ y dwánaśćie synow iego tákże dla CHRISTVSA zábići są: ktorych te są imioná: Claudius, Lupercus, Victorius, Facundus, Primitiuus, Hemetrius, Chelidonius, Faustus, Ianuarius, Marcialis, Seruandus, y Germanus.

Rotmistrze Rzymscy. Iuuen: Satyr: 8.

Męczennicy oćiec ze 12. synow.

2. *Sromotą żołnierze karani. Łáźnie Dioklecyáná w Rzymie od męczennikow budowane.* Euseb: in Chronic. In actis Marcelli. Surius Tom: 1. 1. Ianuarij.

Gdy się mordowánie żołnierzow nie powiodło/ áby ine od wiáry ś. strászyć miáło: Máximianus insze ná nie sromotne przyćiśnienie wymyslił: do grubey y podłym ludźiom właśney roboty ie potępiał. Bo gdy wroćiwszy się z Afryki do Rzymu/ vmyślił Dioklecianowi tákię pochlebne posługi czynić/ łáźnie ná cześć imieniá iego ábo Thermy budowáć tego roku zácżął. Do ktorych ná ćiężkie roboty skázował żołnierze Chrześćiány. O czym czytay w żywoćie ś. Cyriáká y Smárágdá. Tám zacni y wielcy/ y sławą żołnierską świetni/ ná onych ćiężárách długo y srodze przez śiedm lat pomorzeni są. Náte robotę był skázány miedzy inemi Máximus tyśiacznik/ ktory z dźiecińśtwá był Chrześćiáninem/ ktory do wiáry ś. swoiey roty żołnierzow 120. náwroćił/ ktore Papież Márcellus ochrzćił. Ci też ná one robotę osadzeni byli. Do ktorych z onego tyśiącá towárzysze przychodząc/ á one náwiedzáiąc/ ná swego wodzá dobre záchowánie pomniąc/ y iego náuki słucháiąc/ gdy im wiecznym potępienim groźił/ y po śmierći wielkie czći y bogáctwá niebieskie obiecował/

biecował: do Christusá sie obracáli. O czym dowiedziawszy sie Máximianus/ Máximá y iego towárzysze Chrześciány spalić kazał. Tákże syny Máximowe iáko Chrześciány/ Kálendiuszá y Márká/ y żone iego Sekunde/ y corke Sewere v Centumcellás zábić kiymi z ołowem roskazał. Gdy sądził ty dźieći iego namiestnik stárosty Rzymskiego Fláwianus/ widźiał ná głowie ich iásność/ ktorey sie przelekszy/ od sądu wstał/ y do domu szedszy ze wszytkiemi swemi w Christusá vwierzył.

Mecżennicy.

Sędzia náwrocony z widzenia.

Tegoż czásu przy monstrowániu ábo ogladániu woyská Diokleciáná y Máximiáná/ wiele sie w nim Chrześcian nálázło/ ktore zelżone y ze czći żołnierskiey złupione/ ná one robote do łázien do Rzymu postano. ktorzy ná oney pracey y mece nie pomárli. A gdy budowánia onego dźiwnie wielkiego dokonano/ zostáło ich dźieśięć tyśiecy dwieśćie y trzey. o ktore boiąc sie áby czego páństwu Rzymskiemu ná pomste nie wyrządźili: wszytkich ná mieysce ktore Guttá zwano v wod Sálwiás pomordowano. Miedzy nimi był Połkownik ábo Tribunus zacny bárzo/ ná imie Zeno. Kośćioł dźień ich świeći dźiewiątego dniá Lipcá. Inne wszytki wielkie y wspániáłe/ ná hárdość/ y ná wieczną pámiątke pysznych y przemożnych Cesárzow Rzymskich/ budowánia/ y termy ábo łáźnie/ ábo árki/ ábo theátrá ná widoki vczynione/ poupadáły/ ábo obálone są/ y pożytku z nich żadnego nie mász. Te sáme łáźnie Diokleciáná w Rzymie áż do nászych czásow zostáły/ iáko zamki iákie y sklepy wysokie. z ktorych kośćioł przeczystey Dźiewicy y Anyołow imieniem poświecony iest. dla tego/ iż są potem y praca świetych sług Bożych meczennikow zbudowáne. Wielka poćiechá ná nie tám po dźiś dźień pátrzyć.

3. Mecżennicy około budowánia w Rzymie.

10203. żołnierzow zábitych.

Martyr: Rom. Zeno.

Terme Dioklecyáná ieszcze dziś trwáią.

Rok P. 299. Márcelli: 3. Dioklec: 16.

W Syriey w Edeśie zacne meczeństwo dwu meżnych Chrześćian Guriá y Sámoná/ ktore zá iedne reke vwiązáne á v nog ćieżary wielkie záwieśiwszy/ roztárgániem stáwow we wszytkim ćiele meczono: á gdy nic nie wymeczyli/ Sámoná sámego drugi raz zá nogi roztárgiwano. Czym gdy meczennik świety ieszcze wietsze serce brał/ do wyznánia práwego Bogá: obudwu Musonius stárostá Siriyski śćiąć kazał.

1. Metaphr: 15. Nouembris.

Rok Páński 300. Márcelliná 4. Diokleciáná 17.

W Alexándriey po Theonie ná biskupstwo wstąpił Piotr/ ktory potym meczeńską korone odniosł/ Ariuszá napierwey/ iáko sie wspomni/ wyklawszy.

1. Euseb: lib: 7. cap: vltimo.

Piotr Alexándriyski Biskup.

Gdy sie Máximianus Gálerius ná Persy wypráwował: posłał postem do królá Perskiego/ Pibliuszá meżá przezacnego/ ále wielkiego Chrześćiánom nieprzyiaćielá. Ten máiąc tákże zacną żone Anástázyą/ nabożną bárzo Chrześćiánke/ dał ią do wiezienia/ iż małżeństwá z nim záżywáć/ pokiby Chrześćiáninem nie zostáł/ niechćiáłá. Y ták iey w onym srogim wiezieniu odiáchał. Lecz ná oney drodze vmárł/ á P. Bog wierną swoie sługe z reku iego wybáwił. Są listy iey ktore z wiezienia do ś. Chryzogoná tákże wieźniá Chrystusowego pisáłá/ poćiechy v niego y modlitwy szukáiąc.

2. Publius mąż S. Anastásyey. Niceph: lib: 14. in fine.

S. Chrisogonus.

SVMMOWANIE
Wieku trzećiego:

To ieſt, przeßłych ſtá lat, od roku Páńskiego 200. áż do roku Páńskiego 300.

Papieżowie y nawyżßy Biskupi.

WIktor śiedźiał lat dźiewięć/ ná dźieśiaty mieśiac ieden/ dni 28. vmęczony zá Sewerá. O dźień świecenia Wielkieynocy wiele czynił/ y Biſkupy Azyey wyklinał. *Euſebius lib: 3. cap: 27.*

ZEPHERINVS śiedźiał lat 15. y tyleż dni. Skończył zá Heliogábálá: ieſli iáko męczennik wątpią drudzy. iednák Mártyrologium zowie go męczennikiem/ iż więźienie y męki dla CHRISTVSA ćierpiał/ ácz podobno w nich nie vmárł. Bo ná ten czás pokoy miał kośćioł Boży.

CALIXTVS śiedźiał lat 5. mieśiąc 1. dni 12. vmęczony zá Alexándrá. Zbudował kośćioł Mátki Bożey zá Tybrem rzeką/ y cmyntarze ná pogrzeby. *lib: Rom: Pont.*

VRBANVS śiedźiał lat 6. mieśięcy 7. dni 4. Przyimowáć imioná ziemſkie ná kośćioł począł/ z ktorych ſługi kośćielne y piſárze męczennikow żywił. Naczynia do ołtarzá złotych y ſrebrnych vżywáć też począł/ bo przedtym były ſkláne. *Epiſtola decr: Damaſus.* Zacnym męczeńſtwem ſkończył.

PONCIANVS śiedźiał lat 4. ná wygnániu z Philippem kápłanem/ vmárł zá Alexándrá Ceſárzá. *lib: Rom: Pont.*

ANTERVS śiedźiał rok ledwie/ vmęczony zá Máximiná.

FABIANVS śiedźiał lat 15. vmęczony ná początku Decyußowego prześládowánia.

CORNELIVS śiedźiał lat 2. vmęczony zá Woluſianá, powſtał przećiw iemu czyniąc ſie Papieżem/ ále fałßywym/ Nowácyanus kápłan Rzymſki/ heretyk y kácermiſtrz. Żywił Cornelius wdow y vbogich w Rzymie/ nád pułtorá tyśiącá oſob. *Euſebius lib: 6. cap: 43. & ex Cornelii epiſt: ad Fabium Antiochenum.*

LVCIVS śiedźiał bliſko dwu lat. Śćięty o CHRISTVSA. *Euſeb: in Chron.*

STEPHANVS śiedźiał lat 3. mieśięcy 3. zábity zá Wáleryaná v ołtarzá ná ſtolicy ſwoiey. O chrzćie heretykow z Cyprianem ś. iego rozmowy y ſtánowienia. *Cypr: epiſt: 70. áż do epiſt: 77.*

SIXTVS śiedźiał rok y mieśięcy dwá. Vmęczony zá Wáleriáná.

DIONYSIVS śiedźiał lat 11. mieśięcy 3. zßedł ſwą śmierćią/ po wielkich pracách w one złe czáſy. Rzym ná plebánie rozdźielił/ kápłany do káżdey dawßy/ ktore potym Kárdynały názwano. Mnichem będąc/ ná Papieſtwo wźięty ieſt. *Damaſus* to piße. y ztąd znáć/ iż y w one prześládowánia byli iuż ći ktorzy żywot mniſki prowádźili.

FELIX śiedźiał lat 2. mieśięcy 5. vmęczony zá Aureliáná.

EVTICHIANVS śiedźiał lat 9. ręką ſwoią pogrzebł męczennikow 342. ſam z nimi vmęczony zá Numeriáná. *De Rom: Pont.*

GAIVS śiedźiał lat 12. mieśięcy 4. Vmęczony zá Dioklecianá.

MARCELLINVS śiedźiał lat cztery/ áż do tego roku Páńſkiego 300. y potym dłużey/ wieku czwartego/ iáko będźie niżey.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

CLEMENS Alexándriyſki/ vczeń Pántená/ náuczyćiel Origeneſá/ piſał wiele kśiąg.

HIPPOLITVS męczennik piſał też niemáło.

TERTVLLIANVS przedni Łáćińſki onego wieku piſarz/ wiele kśiąg vczonych zoſtáwił. ktore gdy Cyprian ś. czytáć miał/ mowił: poday mi miſtrzá. Piſał też niektore ßkodliwe.

ORIGENES bárzo wiele kśiąg piſał/ ktorych liczy Epiphánius ßeść tyśięcy. *hæreſ: 64.* Jedne záráżone y zfałßowáne od heretykow/ drugie błędámi zmázáne/ drugie pogubione/ nie wiele ich zoſtáie. Piſał do Fábianá Papieżá/ żáluiąc/ iż wiele źle y ſkwápliwie piſał/ y bierze ſobie obmowę/ winę kłádąc ná onego Ambrozyußá bogátego/ ktory mu nakład ná piſárze dawał/ iż piſánia iego nie vważone áni dobrze vtárte táiemnie wßyſtkim wydawał. *Hier: ad Pammachium & Oceanum.*

GREGORIVS cudotworcá. pisał dziwne kśięgi/ y słowá/o Troycy świetey z obiáwienia Bożego.

VICTORINVS, Piktáwski/ Triphon/ Philéás Thebáidy/ y inni pisáli przećiw heretykom/ y ná Biblia. Hieron: in Chronico.

CYPRIANVS męczennik/ wiele mądrych kśiąg pisał/ ktorego wymowie nádziwowáć sie niemogli y wschodni vczeni.

Náuki Kátholickich tego wieku Doktorow, przećiwne dziśieyßym kácerstwom.

O *Mszey y ofierze zakonu nowego.* Piße Clemens Alexándryski *Strom: lib: 7. Tertullianus in Apolog: & lib: de cultu fœminarum. Cyprianus ad Cecilium epist: 67. & epist: 63. Origen: Homil: 13. in Leuitic.*

O *Chrzćie.* Iż wlewa łáske niebieską. *Cypr: lib: 1. epist. 12. Tertul: lib: de Baptismo.* y przećiwi sie tym ktorzy chrzest Janow z Chrystusowym rownáią/ iákoby był iedney mocy.

O *Oleiu y pomáßczeniu ná chrzćie*, y inych ceremoniách/ náucza *Cypr: lib: 1. epist: 12. & de duplici Martyrio, & lib: de Baptismo. Tertullianus de corona militis, & de resurrectione carnis.*

O *Czyścu ábo doczesnym duß mieyscu*, piße Tertullianus/ *lib: 4. contra Marcionem, & lib: de testimonio animæ*, mowi: *& lib: de corona militis* wspomina modlitwy zá vmárłe. *Cypr: lib: 4. epist: 2.* náucza iż sie duße ogniem czyßcza. *Orig: homil: 6. in Exod. in Ierem: 14. in Psalm: 36. & contra Celsum lib: 5. & 6.*

O *Bierzmowániu. Tertul: de corona militis & præscript. Et de resurre: carnis*, gdźie mowi: Ciáło sie obmywa (ná chrzćie) áby sie duszá oczyśćiáłá/ ciáło sie pomáßczywa/ áby sie duszá poświecáłá/ ciáło sie cechuie ábo piątnuie (ná bierzmowániu) áby sie duszá vzbroiłá. Ciáło sie ciáłem y krwią CHRISTVSOWą karmi/ áby duszá Bogiem tyłá.

O *Piotrá ś. przodkowániu. Tertul: lib: de pudicit: & contra Marcion: Cypr: lib: 1. epist: 8. & lib: 3. epist: 11. & lib: 4. epist: 8.* gdźie mowi miánowićie/ iż Rzymski kośćioł wßyscy znáć máią zá korzeń y máćicę Kátholickiego kośćiołá. *Et in tract: de simpl: Prælat:* zowie Rzymski kośćioł przednieyßą stolicę Piotrá ś.

O *Małżeństwie.* Iż iest Sákrámentem. *Tertul: de Monogamia.*

O *dosyćczynieniu zá grzechy. Cypr: lib: 1. epist: 3. & lib: 3. epist: 14. & de lapsis. Tertullianus lib: de Ieiunio & de pudicitia. Orig: homil: 6. in Exod:* Cesarz Philip pierwßy Chrześćiánin/ od Fábiáná Papieżá do táiemnic ss. nie przypußczony/ miedzy pokutuiącemi/ zá grzechy dosyć czynił. *Euseb: lib: 6. cap: 24.*

O *Spowiedzi. Tertul: lib: de pœniten: Cypr: de lapsis Serm: 5. Origen: homil: 2. & 3. in Leuitic.*

O *wzywániu świętych. Orig: lib: 2. in Iob:* gdźie mowi: o błogosłáwiony Jobie modl sie zá nas nędzne. *& homil: 16. in Iosuam. Euseb: lib: 6. histor: cap: 5. de Potamiana martyre. Cypr: lib: 3. epist: 15. & 18.*

O *wolney woley. Tertul: lib: 2. contra Marcionem & lib: de Monogamia. Orig: homil: 9. in Numer: Cypr: lib: 3. epist: 3.*

O *vczynkách dobrych.* Iż są potrzebne do zbáwienia. *Orig: lib: 1. in Iob. & Tract: 32. in Matth: Tertul: lib: de patientia. Cypr: lib: 3. epist: 25.*

O *Obráziech.* Alexánder Cesarz syn Mámmeey/ miał CHRISTVSOW obraz w swoim pálacu. *Lamprid: in Alex.*

O *Pośćie czterdziestdniowym. Tertul: lib: de Ieiunio. Cypr: de Ieiunio & tentationibus. Origenes contra Celsum.*

Concilia

Antyocheńskie przećiw Sámosátenowi heretykowi dwoie. *Euseb: lib: 7. cap: 23. & 25.* Po ktorych Cesarz Aurelianus pogánin mocą swoią/ heretyká z domu Biskupiego wygnáć kazał. *Theodoretus de fabulis hæretic.*

Rzymskie/ przećiw Nowáćianowi/ ktory pokutuiących przyimowáć nie kazał. *Eusebius lib: 6. cap: 35.*

Afrykáńskie/ przećiw tymże Nowáćianom *Cypr: epist: 54.*

Synueśáńskie/ około Papieżá Márcelliná/ ná ktorym przodkowánie stolice Apostolskiey Rzymskiey vtwierdzone iest. *Platin. & Nicolaus Pap: epist: ad Michael.*

Hæretycy tego wieku przednieyßy.

NOVACIANVS y *Nowácius*/ ktorzy vpádłych do pokuty nieprzypußczáli. *Eusebius lib: 6. cap: 43. & 44.* Spowiedź do vchá kápłáńſkiego gánili. *Cypr: lib: 2. epist: 10. & lib: 3. epist: 2. & 3.* Papieſkiey zwierzchnośći nie przyznawáli. y dla tego/ gdy ſie do kośćiołá ś. wracáli/ tákie wyznánie czynić muśieli: Jeden Bog/ ieden CHRISTVS pan/ ieden Duch ś. ieden Biſkup w Kátholickim kośćiele być ma. *Cypr: lib: 3. epist: 11. Cornelius Pap: apud Eusebium vt supra.*

SABELLIVS z Pentápolu/ ktory mießał perſony w Troycy ś. *Euseb: lib: 7. cap: 4. & 5. Hilarius lib: 6. de Trinitate.* O tym Kálwin nápiſał/ iákoby po Ariuśie był/ Dźieiow kośćielnych niewiedząc. *Institut: lib: 1. cap: 13. Sect: 4.*

PAWEL *Sámosatenus*, ktory Boſtwo CHRISTVSOWE bluźnił/ ſámo tylo rodzenie z Pánny Máryey przyznawáiąc. *Euseb: lib: 7. cap: 23. & 25.*

MANES od ktorego Mánichei poßli. *Euseb: lib: 7. cap: 26.* Náuczał iż ſą dwá Bogowie/ ieden ożywiáiący y dobrá wßytkie dáiący: drugi zábiiáiący y wßytko złe przywodzący/ y ine báśni y plotki wnośił. Byli y inni drobnieyßy iáko Helcheſáite/ ktorzy ſie przećiwſty CHRISTVSA dopußczáli. Nepocyáni/ ktorzy tyśiąc lat roſkoßy po śmierći obiecowáli. *Eusebius lib: 7. cap: 19.*

Prześládowánia.

PIate/ zá Sewerá Ceſárzá.
Szoſte/ zá Máximiná.
Siodme/ zá Decyußá.
Osme/ zá Wáleryußá y Gáliená.
Dźiewiąte/ zá Aureliāná.
Dźieśiąte/ zá Dioklecyāná. O ktorych ſie wyżßey piſáło.

Cesárze Rzymscy Pogánie wieku tego.

SEVERVS krolował lat 17. mieśiecy ośm/ żył lat 65. mieśiecy 9. *Dio.* Vmárł w Eboraku w Brytánniey/ z ſmutku dla złego syná/ ktory go zábić chćiał. Ná początku ośmi lat páńſtwá ſwego ſprzyiał Chrześćiánom/ y od ludu burzliwego bronił ich. *Tertul: ad Scapulam.* Potym wielkim był morderca Chrześćian/ y odnioſł ſrogie od Páná Bogá karánie. W niemocy dla boleśći wielkich o trućizne prośił/ ktorey gdy mu dáć niechćiano/ obiadßy ſie grubego mięſá/ chcąc ſie ták onym iadłem vmorzyć/ dokonał. *Victorinus.*

CARACALLA ſyn Sewerá/ krolował lat 6. mieśiecy 2. zábity od Márcyaná rotmiſtrzá. złośći y krwie ludzkiey pełny/ y ſproſny w nieczyſtośći. A przedśie miedzy bogi pogáńſtwo go policzyło. *Spartianus.* Mákrinus náſtąpił/ále prędko od żołnierzow zábity ieſt.

HELIOGABALVS krolował lat 3. mieśiecy 9. brzydki y omierzły wßem ludźiom dla ſproſnych ſwoich nieczyſtośći/ zábity ieſt od żołnierzow/ żył lat 18.

ALEXANDER mátkę Chrześćiánkę miał Mámmeę. Krolował lat 13. żył lat 29. *Lamprid.* Zábity z mátką Mámmeą v Moguncyey od Máximiná zdrádliwego.

MAXIMINVS okrutny ná Chrześćiány/ krolował lat nie cáłe cztery/ zábity v Aquileey od żołnierzow y z ſynem. *Victorinus y Capitolinus.*

GORDIANVS krolował lat 6. zábity okrutnie od Philippá y żołnierzow niewdźięcznych/ od Senatu miedzy bogi policzony.

PHILIPPVS ná początku okrutny/ á potym oczyśćiony Chrztem ś. był dobrym Chrześćiáninem y z ſynem/ y wielką częśćią dworu ſwoiego. Krolował lat 7. zábity y z ſynem zdrádą Decyußá. Skárby ſwoie Ceſárſkie dał był przed śmierćią do Fábiáná Papieżá: o co ſie nań Decyuß obiątrzył. *Sabell: y Bergomen: lib: 8.* Wtorego roku pánowánia iego ſpełniło ſie tyśiąc lat od zbudowánia Rzymu. *Iulius Capitolinus.*

DECIVS wielki okrutnik ná Chrześćiány/ krolował nie cáłe dwie lećie/ o krew niewinną ludu Bożego ſkarány od P. Bogá ná woynie z Gothámi y z ſynem w iednym iezierze vćiekáiąc vtopiony zginął. *Eusebius & Caßiodorus in Chronico.*

GALLVS y VOLVSIANVS krolowáli troche nád dwie lećie. zábity y z ſynem Woluſianem od żołnierſtwá ſwego zá powodem Emiliáná/ktorego ćiż żołnierze/gdy był cztery mieśiące ná páńſtwie/zábili. *Eusebius & Caßiodorus in Chronico.*

VALERIANVS z ſynem Gálienem krolował lat ośm/ okrutny ná Chrześćiány/ źle od Perſow zginął y okrutną zapłátę o krew niewinną odnioſł. *Eusebius in vita Constantini lib: 4. cap: 11.*

GALIENVS ſam po poimániu oycowſkim krolował lat 6. pokoy wielki Chrześćiánom dał. Zábity zá zdrádą Klaudiußá.

CLAVDIVS

CLAVDIVS, nieprzyiaćiel wielki Chrześćian/dla gestych woien/nie mogł ták wielkiego iáko chćiał ná Chrześćiány okrućieństwá rośćiągáć / y miał pokoy kośćioł Boży áż do 19. roku Dioklecianá/ ácz rozerwány. Krolował Klaudius dáley niżli dwie lećie/ powietrzem vmárł. *Trebell: in Claudio.*

AVRELIANVS SEVERVS podłego rodu od żołnierzow wybrány / ná przodku spráwiedliwość miłował/ potym ná okrućieństwo śie obroćił/ y swoim Pogánom y Chrześćiánom ćieżki. Krolował lat 7. v Bizáncium gromem przestrászony/ od swoich domowych zábity iest. *Vopiscus. Eusebius in Chronico.*

TACITVS łáskaw ná Chrześćiány / sześć mieśiecy ná páństwie bedac vmárł / swa ábo poniewolna śmierćia niewiedźieć. Po nim brát iego Florianus nástapił/ y po dwu mieśiacách zábity iest od żołnierzow v Társu. Drudzy piszá/iż sam sobie z przymuszenia żyły poprzezał/ y krwie płynieniem vmárł. *Victorinus.*

PROBVS wielki zwyćiezcá/ krolował lat pieć / zábity od żołnierzow w Illiriku. Ciż mu żołnierze grob sławny y napis postáwili. *Vopiscus.*

CARVS z synmi Kárinem y Numerianem krolowáli máło nád rok / oćiec predko vmárł. Numerianus od Aprá świekrá swego zábity. Kárinus potym od Dioklecianá ná woynie zginał. *Vopiscus.*

DIOCLECIANVS y MAXIMINVS, wielcy okrutnicy Chrześćiáńscy / krolowáli áż do końcá wieku tego przez lat ośmnaśćie/ y ná drugi wiek zászli.

Pogáńscy Pisárze.

PAPINIANVS, názwány *Asillum iuris*, zábity od Karákálle.

VLPIANVS prawnik v Alexándrzá/ pisał práwá / y one okrutnikow Cesárzow ná Chrześćiány.

DION CASSIVS Niceński/ historya pisał od zbudowánia Rzymu przez lat 981. áż do roku Páńskiego 231. Wszytkim dobrym nie sprzyiał / znáć że sam był nie dobry. ksiag iego było 80. tylko 25. zostáły.

IVLIVS *Africanus* historyk. *Eusebius lib: 6. cap: 2.*

HERODIANVS historyk pisał ná lat 60.

PORPHIRIVS Philozoph vczeń Plotyná/pisał ná Chrześćiány 14. ksiag. *Hieron: in Daniel. Suidas.* W tych ksiegách o zwierzchności Biskupá Rzymskiego nád innymi wszytkimi Biskupy dáie znáć/ á to ná złość Páwłowi S. *Hieron: in 2. ad Galatas.*

WIEK CZWARTY, TO IEST: Czwarte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 301. Márcelliná 5. Dioklecianá 18.

1. *Iedrzey Połkownik.* Eutropius lib: 9. *zrotą ſwoią.* Apud Metaphr: 19. Auguſti. 27. Auguſti.

TEgo Roku Dioklecianus y Máximianus Perſy y Párthy/przez Gáleriuszá Máximianá/zwoiowáli/ y tego zwyćięſtwá tryumph czynili. Ná tey woynie wielką poſługe vczynił Jedrzey Połkownik ábo Tribunus z ſwymi żołnierzmi: ktory będąc Chrześćiáninem / náuczał towárzyßow ſwoich / áby ſie do CHRISTVSA o zwyćięſtwo vćiekáli y weń wierzyli / obiecuiąc im pewne wygránie. Co gdy ſie ták ſtáło: wſyſcy w CHRISTVSA vwierzyli / y potym z tym ſwoim wodzem Jedrzeiem ná gorze Taurus męczeńſtwo y śmierć dobrowolną dla CHRISTVSA podieli. O czym czytay w żywoćie tego Jedrzeiá.

2. *Czterech pánow dziwna zgodá ná Ceſárſtwie Rzymſkim.* *Wpokoiu vmyślili wygubić wßytkie wierne.* Metaph: vt ſupra.

Dioklecianus y Máximianus Herkuleus/ y Máximianus Gálerius/ y Conſtáncius Chlorus ßczęśćiem wielkim páńſtwo Rzymſkie ſpráwowáli/ y pogromiwßy poſtronne nieprzyiaćioły/ ono rozßerzáli/ y domowe niepokoie y tyránny powſtáiące oddaláli/ á co nadziwniey/ czegoż nigdy ſłycháć nie było: gdy ſie czterzey ná iednym páńſtwie pięknie zgadzáli / y ſpolną miłość y ſerce iedno ná dobro poſpolite oddawáli: pokoy że wßąd máiąc/ono wßytko ßczęśćie bogom y dyabłom y báłwanom ſwoim przypiſowáli. Zá co chcąc im dźiękowáć / y tym ie więcey ná pomoc ſwoię obwiązáć / zá nienawiśćią Pogan innych á zwłaßczá kápłanow ich/ktorzy ſie ná ośierocenie y ſpuſtoßenie ſwoich kośćiołow żáłowáli: vmyślili iednym ſercem / zwłaßczá ći dwá przednieyßy Dioklecianus y Máximianus / wßytkie Chrześćiány / iáko bogow ſwoich nieprzyiaćiele wygubić.

3. *Wyroki y mándaty ná Chrześćiány.* In actis S. Sabini Epiſc: Spoletani.

Co ſie im iuż łácno zdáło/ gdy żołnierze Chrześćiáńſkie/ ktorych ſie nabárźiey bali/wymordowáli/ y po wielkiey częśći z ſwoich woyſk wykorzenili. Tego roku tedy Máximianus Herkuleus z Rzymu / á Dioklecianus y Gálerius z Nykomediey piſáne wyroki ſrogie ná Chrześćiány Ceſárſką ſwoią mocą wydáli: áby wßyſcy ktorzyby ſie Chrześćiánmi mienili/y zá tákie poznáni byli / ták zacni y nawyżßego ſtanu / iáko y vbodzy / męzowie / niewiáſty/ y dźieći/ ábo bogom ofiárowáli/ ábo potráceni/męczeni / y ná śmierći rozmáite dáni byli. Acz po wßytkie látá páńſtwá Dioklecianá/pokoiu nigdy Chrześćiánie nie mieli / y krew ſie ich záwżdy rozlewáłá: ále ten rok z táką ſie nánie furią záczął/ iż ono pierwße prześládowánie/zá máłe ſie y ćiche poczytáć mogło.

4. *Venuſtianus ſędzia nawrocony.*

W Rzymie Wenuſtianus ſtároſtá/ Exuperánciuszá y Márcellá Chrześćiány ná śmierć ſkazał. A gdy Sábiná Biſkupá męczył / vprośił go ſobie v Páná Bogá / áby prawdę poznał y w CHRISTVSA vwierzył. y obudwu Lucius Tribunus/ y Sábiná/ y Wenuſtianá/ná śmierć ſkazáne śćiąć kazał.

5. W Nykomediey Máximianus Gálerius wßedßy do kośćiołá/gdźie ſie byli ſkupili Chrześćiánie/ námawiał ie do odſtąpienia CHRISTVSA/ y do

ofiar

oſiar bogom. Ktoremu gdy od wßytkich Glicerius kápłan odpowiedźiał: iż żaden ná iego rádźie nie przeſtánie/ y pogrożek y mocy iego bać ſie nie bedźie/ w śmierći dla CHRISTVSA wßytko ſobie ßcześćie pokłádáiąc: On Gliceriußá kiymi bić y wołáć nań/ áby iezyká lepiey vżywał/ á Ceſárzom poſłußnym był/ y potym go przed miáſtem do ſłupá przykowánego ſpalić kazał.

Potym onego trzebieńcá ſwego przedniego komornego ſługe Indeſá/ o ktorym przedtym wzmiánká byłá/ z więźienia ſtáwić przed ſie roſkazał/ pytáiąc ſie o Domney oney pánnie/ ktora z nim záraz Pogáńſkie bogi opuśćiłá y w CHRISTVSA vwierzyłá. Domná w klaßtorze z pánnámi oblubieńcámi Chryſtuſowymi byłá: y zá przeſtrogą ſtárßey ſwoiey/ ſkryłá ſie gdźie mogłá z innymi pánnámi ná puſte mieyſcá vćiekáiąc. Ktore zoſtáły/ tych wielkie lekkośći potykáły. Acz ich P. Bog cudownie bronił/ y czyſtość ćiáłá ich záchował. Co po iedney Theophili poznáć było.

6. Metaph: 26. Decembris.

Tá będąc y zacną rodzáiem/ y ná twarzy bárzo piekną/ poimána ieſt/ y do domu nieczyſtego ná vtrátę pánieńſtwá prowádzona. Tám idąc ták ſie P. Bogu modliłá: Moy Iezu/ zámiłowánie moie/ y świátłośći moiá/ ſtrozu czyſtośći y żywotá mego/ weyźrzy ná tę ktora tobie poślubiona ieſt. Weyźrzy oblubieńcze/ á nie mießkay/ bo y czáſu do modlitwy nie ſtáie. Niech ći ſłowá dotrzymam/ nie wydáy mię beſtyom/ niech wilcy twoiego bydlatká nie pożeráią. Záchoway czyſtość moię/ ty źrzodło czyſtośći/ áby imię twoie vwielbione było.] Wyſłuchał ią P. IESVS. Bo gdy do komory ſproſney weßłá: kto iedno do niey ná iey poſromocenie wßedł: padł y omdlał. y iedni vćiekáli/ á drudzy ſie do CHRISTVSA náwracáli. Drudzy widząc Anyołá ſtráßliwego y iáſnego/ wołáli: A kto ieſt táki iáko Bog Chrześćiáńſki? Pánná ſie do klaßtorá wroćiłá/ y ſwoie śioſtry cudem onym y ſwoim wybáwieniem niewymownie vweſeliłá.

7. *Theophilá pánienka obroniona od nieczyſtych. Modlitwa Theophile w nieczyſtym domu.* Metaph: vt ſupra.

W ten czás Chrześćiánie w Nykomediey ná ono okrućieńſtwo y zábijánie ſwoiey bráciey niedbáiąc; dźień Bożego národzenia nabożnie święćili/ y do kośćiołá ſie ſkupiwßy/ noc y dźień ná ſłużbie Bożey trawili. Czego ſie dowiedźiawßy Dioklecianus y Máximianus (bo obá tám w ten czás byli) z porády niektorych ſwoich/ kośćioł żołnierzmi obtoczywßy/ powiedźieć tym co w nim byli kazáli: Kto chce żywo wyniść/ ofiáruy bogom/ (á przed drzwiámi poſtáwiony był ogień y kádźidło ná ofiárę) á kto niechce/ ſpalon z kośćiołem záraz bedźie. Biſkupá Antymá ná ten czás z nimi nie było: bo vchodźił kryiąc ſie: ále Archidiákon ná wßytkie wołał/ y ſłodkiemi ſłowy z Piſmá ś. námawiał ich/ áby ráczey krotką śmierć obieráli/ á chwały wieczney y roſkoßy niebieſkich nie vtracáli. Wßyſcy krzyknęli y z dźiećmi y z czeládką/ ieſteſmy Chrześćiánie/ żaden z nas nie wynidźie/ ogniá ſie mijáiącego nie boim. Y prędko nowe y do Chrztu ſie gotuiące pochrzćiwßy/ á wßyſcy ſie táiemnicámi ofiáry świętey poſiliwßy/ ogniá onego czekáli. Zápalony kośćioł długo z nimi gorzał: wßyſcy iáko żywe ofiáry z ogniem do niebá poßli/ y wiele tyśięcy duß Chryſtuſowi ſie poświęćiło/ y korony w niebie otrzymáli.

8. *Chrześćiánie z kośćiołem w dźień Bożego Národzenia ſpaleni.* Martyrol: Rom: 25. Decembris.

O dźiwne ſerce wiernych.

Rok P. 302. Márcel: 6. Diokl: 19.

PAmietny rok/ y wielce znáczny vćiſkiem niewymownym kośćiołá Bożego: ktorego Dioklecianus y Máximianus chcąc z gruntu wßytkę wiárę Chrześćiáńſką y wierne wßytkie wykorzenić/ tákie po wßytkim świećie wyroki y mándaty puśćili: áby mieśiącá Márcá ná dźień Wielkonocny Chrześćiáńſki/ wßytkie kośćioły Chrześćian obálone y z źiemią zrownáne/ y wßytkie piſmá ich ktore ſie kolwiek v nich náleść mogą/ popalone były. Przednieyßy ludźie áby vrzędy

1. *Wyrok ná obálenie wßytkich kośćiołow ná dźień Wielkonocny.* Euſeb: lib: 9. ca: 3. *Y ná popalenie kśiąg y piſmá.*

tráćili/

Ná Biſkupy do więzienia mándaty.
Euſebius vpadł.
Epiph: hæreſ: 68.
Lib: 8. in initio.
In vita Conſ: lib: 2. cap: 49. & 50.

tráćili/á inni ßczegulni/áby w niewoli byli. N pochwili drugi wyrok puſzczony był: áby wßyſcy Biſkupi y ſtárßy kośćielni do więzienia poſádzeni/ á do ofiar wßytkimi mękámi przymußeni byli. To piße Euſebius/ ktory przydáie to/ iż ná ten czás Chrześćiánie byli roſpuſtni/ y miedzy kśięża y biſkupy wielkie były niezgody. Ale ſie w tym nieprawdźiwym pokázuie/ przyczynę onego prześládowánia ná Chrześćiáńſkie grzechy zganiáiąc. Bo ſię z inych piśm y w Rzymie y w Gálliey/ y z Conſtántynowego wyroku/ ktory ſamże kłádźie y pokázuie/ iż ná on czás Apollo/ to ieſt czárt on ktory Pogány zwodźił/ to wyrzekł: Iż Chrześćiánie ſpráwiedliwi ſą/ ále mu przeßkadzáia/ iż dla nich odpowiádáć ludźiom y cudow czynić nie może. y o to oni Ceſárze bárzo ſrogie ná Chrześćiány okrućieńſtwo záczęli. A iż tenże Euſebius mowi/ iż vpadkow Biſkupow/ ktorzy ſię CHRISTVSA dla męki záprzeli/ wypiſowáć niechce: to ſam dla śiebie czyni/ ktory ná ten czás w więźieniu będąc vſtráßony mękámi vpadł/ y CHRISTVSA ſię záprzał. To o nim świádczy Epiphánius/ iż mu to Potámon iednooki wyznawcá ná zieźdźie w Tyru/ gdy ſądźił Athánázyußá/ wymawiał.

Popalenie kśiąg.
August: de Bapt: lib: 7. cap: 2.
Arnob: aduer: gentes lib: 4.
Traditores.

O popaleniu kśiąg Chrześćiáńſkich świádczy y ś. Auguſtyn/ iż tych ktorzy ie vchodząc męki wydawáli/ zwano Traditores, iákoby zdrayce. y Arnobius/ ktory tego wieku żył/ toż piße. Było tych wiele ktorzy kśięgi święte y piſmá Chrześćiáńſkie/ gdy vrzędy wielką około tego pilność y ßukánie czynili/ boiąc ſię mąk onych ſtráßliwych/ wydawáli. Ale dáleko tych y bez liczby było więcey/ ktorzy táiąc kśiąg/ rádźi zá to vmieráli/ á nietylo o kśięgi/ ále y o ſámo wyznánie wiáry to czynili.

Prześládowánie nader wielkie.
In vita Conſtant.
Euſeb: lib: 2. ca: 51.
Seuer: lib: 2.

2. Nie było ćięższego nigdy prześládowánia/ iáko to. W ten czás mowił Conſtántyn wielki/ źiemiá ſámá łzy wylewáłá/ świát co wßyſtko ogárnia krwią pomázány płákał/ dni ſię dźiwnęy nędze záchmurzáły. A Sewerus ták mowi: Tego wieku wßyſtek ſię świát świętą krwią męczennikow zekrwáwił. Bo wierni bieżeli do ſławney śmierći/ y prágnęli iey/ ták iáko ſię dźiś do biſkupſtwá vbiegáią. Nigdy ták żadnemi woynámi świát ſię nie wynißczył. Nigdyśmy więtßego tryumphu nie wygráli/ iáko w ten czás gdyśmy dźieśiąći lat mordowánim zwyćiężeni być nie mogli.]

17. tyśięcy ná káżdy miesiąc zábitych.

W Rzymſkich kśięgách in Marcello nápiſano/ iż ná ieden mieśiąc śiedmnaśćie tyśięcy męczennikow zábijano. A co dźień iádowitße ßaleńſtwo Pogáńſkie ná wierne Boże roſło.

3.
Lib: 8. cap: 5.
Mándaty podrápał.
Komorni Dioklecianowi Chrześćiánie.
Piotr męczennik komorny Ceſárſki.

3. Co ſię w Nykomediey/ gdźie dwá Ceſárze byli y Dioklecianus y Gáleri-us/ y zkąd ony ich ná kośćioł Boży wyroki wychodźiły/ dźiało/ wypiſuie Euſebius. Jeden zacny pan miłośćią CHRISTVSOWĄ zápalony/ wyroki ony y liſty záwießone ná Chrześćiány ręką ſwą podrápał. y poimány/ ná wßytkich mękách z wielkim ſtátkiem y weſelem ná twarzy/ dokonał. Słudzy komorni Dioklecianowi w ktorych ſię kochał/ y ktore iáko zá ſyny miał/ co z Doroteußem ktory im był wodzem vćierpieli/ po iednym Piotrem názwánym poznáć. Tego/ gdy ofiárowáć niechćiał/ ták bili/ iż mięſo z kośći opádło/ kośći ſáme ſolą y octem nákrapiano. potym wßytkiego ná kráćie pieczono/ y iáko do potráwy pieczenią nágotowano. y on z śpiewániem weſoło dokonał y wygrał. Toż ſię Doroteußowi y Gorgoniußowi/ z przednieyßych ſług Ceſárſkich ſſtáło. y drugim ktore trudno wyliczyć/ ktorych żadna męká y boiaźń śmierći od prawdy y CHRISTVSA odrázić nie mogłá.

Niceph: lib: 7. cap: 6.
Láctántius w ten czas żył y ná to pátrzył.
Lib: 5. cap: 11. & cap: 2.

Zá tymi niezliczony poczet zábitych y w morzu vtopionych náſtąpił. á zwłaßczá gdy zágorzenie zamku ná on czás gdźie Ceſárze mießkáli/ Chrześćiánom przypiſano. Támże inych wiele zacnych pomęczono/ y ná końcu Biſkupá onego mieyſcá náleżionego/ rozmáitemi mękámi zgubiono. Pátrzył ná ty okrućieńſtwá w Bytyniey Láctántius/ iáko ſam piße. bo w Nykomediey Rhetorikę czytał.

4. Tego czáſu ná Chrześćiány kśięgi nápiſał Porphirius/ Piſmu ś. y zakonowi

nowi Bożemu przygániáiąc. tákże y ini niektorzy Philozophowie. Lecz P.
Bog iednego też vczonego y bárzo wymownego Pogániná ná nie wzbu-
dźił / to iest Arnobiuszá. ktory będąc nieprzyiaćielem Chrześćiánom / do
CHRISTVSA przystał / gdy sie ini kryli / ábo CHRISTVSA przeli. Niechćie-
li go Biskupi záraz przyiąć / nie dufáiąc mu: ále go prośili / áby pierwey pi-
sał przećiw Pogánom / wiáry Chrześćiáńskiey broniąc. Co on ochotnie przy-
iął / y tym szczerość swoię odkrył. Był z Afryki / y w Sykce szkoły kráſomowſkie
miał / ná Chrześćiány często iezyk ostrząc. Te księgi ná Pogány z przodká pi-
sał / ieszcze náuki Chrześćiáńskiey nie będąc dobrze świádomy / chcąc sie tylo
rychło do Chrześćian wprośić. Y dla tego / mowi ś. Jeronym / ma w piśmie
niektore przygány. Jednák sie w głębokie táiemnice nie wdáiąc / fałsze tylo y
potwarzy Pogáńskie ná Chrześćiány mocnie zbiia. Pyta Pogan: iáko tákie
po wszytkim świećie wiáry Chrześćiáńskiey rozmnożenie / y ták wiele vczo-
nych ludźi y Philozophow do CHRISTVSA przystawánie / bez Bogá być mo-
gło? Pyta / iáko tákich mąk wytrwánie y prágnienie ich / y trácenie zdrowia y
máietnośći / y prágnienie śmierći / bez Bogá w ludźiech y w młodych náko-
niec być może / ktorzy iáko ná gody ná kátowánie idą? etc.

Porphirius księgi napisał na Chrześciany.
Arnobius vczony z Poganiná Chrześcianin.
Hier: in Chronic.
Arnobius pisze zá Chrześciány.
Ad Paulinum epist: 13.

A kto wyliczy męczeństwá po inych krolestwách w Egypćie / Libiey / Afry- 5.
ce / Thebáidźie / y indźiey? w Alexándriey ſędźia y ná vrzędźiech Cesárſkich
sławny Philoromus iáko vćierpiał / kto wypowie? Y on Phileás Biskup
Tmuiteński / co o swoich / z ktorymi ćierpiał / nápisał / położył tenże Eusebius
iáko wymyślne męki im zádawano / ktore sie y wypowiedźieć nie mogą.

Niezliczony poczet męczenników.
Philoromus y Phileás.
Euseb: lib: 8. cap: 10. 11.

W Rzymie vpadek Márcellina Papieżá / y pokutá / y szczęśliwe męczeń-
stwo. o czym czytay w iego żywoćie 26. dniá Kwietniá. Tákże o Pietrze zá-
klináczu y Márcellinie kápłanie / pátrz w żywoćie ich wtorego dniá Czerwcá. 6.

Márcellina Papieżá vpadek y poprawá.

Támże w Rzymie vćierpieli Máximus kápłan / y Sisinius dyákon / kto-
rzy rádnego páná y Senatorá Piniáná / y żonę iego Lucynę CHRISTVSO-
wi pozyskáli. Támże też Simplicius y Faustinus rodzeni bráćia zábići ſą
dla CHRISTVSA. á śiostrá ich máiąc po nich wieś ábo folwárk / od ſąśiádá 7.
Lukrecyuszá / ktory ináczey poki oná żywá byłá imienia onego dostáć nie
mogł / wźiąwszy od vrzędu moc / iż byłá Chrześćiánką / od sług iego vdá-
wiona iest. W ktorym imieniu gdy ten Lucretius biesiády zázywał / dźiećię
nań záwołáło: Oto vmrzesz. ná co sie przelększy / od szátáná vdawiony był.
Támże Felix kápłan y Adauctus zábity iest. Czytay w iego żywoćie 30. dniá
Sierpniá w obroku. y inych wiele bez liczby.

Pinianus.
Surius Tomo 3. 31. Maij.
Lucretius wydźierácz, iáko zginął.
Felix y Adauctus.
Martyrol: Rom.

Tákże w Gálliey y po inych krolestwách niezliczona liczbá męczenni- 8.
kow byłá: y niepodobno / áby wypiſáne ty okrućieństwá nád nimi być mogły
ktore ćierpieli. Bo ná to sie byli vdáli ze wszytką mocą swoią ći okrutnicy /
Dioklecyan y towárzysze iego: áby z gruntu wszytki Chrześćiány wykorzeni-
li. nie było miástá / áni wśi / áni ogrodu / áni domu / gdźieby Chrześćian pil-
nie nie szukano / y nálezionych nie zábijano.

Surius 3. Maij. 11. Maij. 29. Iulij. 18. Augusti.

W Afryce / gdy rozwołano wyrok Cesárzow o wydawánie świętych ksiąg 9.
Chrześćiáńskich ná spalenie ich / napierwszy sie temu sprzećiwił Felix Bi-
skup Tybáreński. Odiáchał był do Kárthaginy / á w tym Mágnilianus na-
miestnik przyzwał kápłaná Apra / y Cyrá / y Witaliszá czytelniki. y pytał ich:
Maćie Boskie księgi? Aper rzekł: mamy. Mágnil: rzekł: dayćie ie do ogniá.
Aper powiedźiał / iż ie biskup schował. Mág: gdźie Biskup? Aper / Niewiem.
y dał ie do więźienia. Názáiutrz przyiáchał Felix Biskup / ktorego Mágni-
lianus przywieść przed sie kazał / y mowił mu: Day księgi y kárty iákiekol-
wiek masz. Biskup rzekł: Mam ie / ále ich nie dam. Mágnil. Cesarz ie ka-
zał popalić. Biskup: Lepiey że mnie spalą nizli Boskie pismá. Lepiey Bo-
gá słucháć nizli ludźi. y kazał mu sie rozmyśláć. A dniá trzećiego przyzwawszy

O księgi iáko męczono.
Apud Surium Tom. 5. 24. Octob. Et in tabulis Eccl: 22. Decembris.
Rozmowá o księgách.
Mnie spalić nie księgi, mowi S. Biskup.

go namiestnik rzekł: á iużeś się námyślił? on powiedział: Com mowił y teraz mowię: y toż przed stárostą powiem. y posłány iest do stárosty Anuliná związány y w okowách. Anulinus kazał mu księgi wydáć. A on rzekł: mam ie/ ále ich nie wydam. y dał go przez dni 16. do więzienia/ y potym tákże mu księgi wydáć roskázował: á on toż mowił/ iż nie wydam ich. y zás do więzienia dány iest. A po dziewiąci dni/ posłał go do Apuliey Anulinus ták związánego w okręt wrzućiwszy/ y przypłynęli do miástá Vesuuium. Tám stárostá wywiedzionemu z więzienia roskázował/ áby pismá Páńskie wydał. A Felix rzekł: mam ie/ále ich nie wydam. y skazał go pod miecz. A Felix záwołał: Dziękuię tobie Pánie/ ktoryś mię wybáwił.

Anulinus stárostá.

Felix S. Biskup o księgi ścięty.

10. *Modlitwá dziwna przy śmierći.*

Postáwiony ná mieyscu do śćięcia/ ták się/oczy w niebo podniozszy/ modlił: Boże dziękuię tobie: Pięćdziesiąt y sześć lat żyię ná świećie/ dziewictwom záchował/ Ewángeliey strożem byłem/ wiárę y prawdę rozgłaszałem. Pánie Boże niebá y ziemie/ IESV CHRISTE, tobie szyię moię ná ofiárę spuszczam/ ktory trwasz ná wieki/ y twoiá iest świátłość y wielmożność ná wieki wiekow Amen. Sćięći z nim támże Audáctus y Jánuárius kápłani/ y Fortunatus/ y Septimus/ czytelnicy.

11. *Tráditores iáko się poczęli w Afryce.*

Wiele inych w Afryce zá tego stárosty Anuliná pomęczono/ o ktorych pismá poginęły. imioná się ich tylo kłádą w kośćielnych księgách. Acz niektorzy w Afryce biskupi/ słucháiąc niezbożnego roskazánia Cesárzow/ księgi święte wydawáli. Czego się przed inemi potym wstydząc: ná dobre święte Biskupy zmowę z sobą vczynili/ y potwarzy ná nie kłádli/ y wielki á iáko wieczny rozdział y odszczepieństwo/ w kośćiele onym Afrykáńskim zácżeli. O czym Optatus ták pisze: Dwie się złe rzeczy w ten czás sstáły/ y wydawánie s. pismá/ y odszczepieństwo. Oboie się iednego czásu y od iednych person záczęło. To iest od Donatá Máskulitáńskiego/ y od Wiktorá Rusyccáduńskiego/ y od Máryná ab Aquis Tibilitanis, y od inych. O ktorych się niżey powie.

Optat: contra Parmenionem lib: 1.

Rok P. 303. Márcellinā 7. Diokle: 20.

1. *Ziazd Biskupow Tráditorow w Cyrćie.*

Augu: contra Cresconium lib: 3. cap: 26.
Optat: lib: 1.

Tráditores.

ROku tego po odbieránia y paleniu ksiąg świętych od Pogáństwá/ w Afryce ná obieránie nowego Biskupá ziácháło się iedennaśćie ábo dwánaśćie Biskupow do Cirty miástá w Numidiey/ miedzy ktoremi pierwszy był Sekundus Tygisytáński. y záśiadszy w domu Vrbáná (bo kośćioły im iuż było poobalano) rzekł Sekundus pierwszey Káthedry: (to iest Arcybiskup) Pierwey się sámi doznaymy/ toż Biskupá obierzemy. y rzekł Donatowi Máskulitáńskiemu: Powiádáią żeś ty księgi wydał/ y kádzenieś ofiárował. A on się przyznał/ y prośił áby go ná sąd Boży chowáli. Toż wszyscy vczynili. y ieden drugiego wydáiąc y z onym Sekundem stárszym/ wszyscy się náleźli być Traditores: to iest wydawce ksiąg świętych/ iż się śmierći boiąc Pogánom księgi wydawáli/ ábo y dyabłom ofiárę czynili/ roskazániu Cesárzow dosyć czyniąc/ gdy ich vrzędy do tego przymuszáły. Ci się wszyscy z tym roziácháli: áby to co oni vczynili/ sam tylo Bog sądził.

2. *Odszczepieństwo y poczatek iego w Afryce y Donátystow.*

A boiąc się karánia kośćielnego/ áby od inych w státku y wierze świętey zostáiących/ zrzuceni z vrzędow swoich biskupich nie byli: vczynili rozerwánie wielkie w kośćiele Bożym/ y odszczepieństwo/ y potym kácerstwo/ ktore Donátystow zwano/ od Donatá ktory miedzy nimi był nauczeńszy/ y nayiádowitszy. ktore Afrykę wszytkę zgubiło y wiárę Kátholicką z Afryki wypędziło: y zátym pierwey Wándali/ potym Arábowie wszytek kośćioł Boży w Afryce/ y ony odszczepieńce y heretyki wykorzenili.

3. O tym zieździe w Cyrćie był długi swar Donátystow z Kátholikámi/ áż do czásow

do czáſow ś. Auguſtyná. Powiádáli Donátyſtc/iż tákie Concilium w Cyrcie być nie mogło ná on czás. Bo Ceſárze zákazáli byli ſchadzek wßytkich Chrześciánom. A Kátholicy z kśiąg y dźieiow Pogáńſkich ſądowych/ktore Acta Proconſularia zwano/ pokázowáli: iż pod onym zákazánim/ przedſię Chrześciánie ná święta dla kommuniey do domow ſię ſchadzáli. Co było łácniey vczynić iedennaśćiom ábo dwunaśćiom Biſkupow / niżli wßytkim w obec wiernym / y ſą ty dźieie z kśiąg ſądowych Pogáńſkich v Suryußá / y te słowá.

In Breuiculo Collat: diei 3. cap: 17.

Surius Tomo 1. 11. Februarij.

Zá czáſow Diokleciáná y Máximiáná/ dyabeł táką woynę z Chrześciány záczął/ áby teſtámenty Boże y Piſmá ś. palone y kośćioły obálone były/ á ſchadzki ſię żadne nie dźiały. A choćże niektorzy od wiáry odpadáiąc/ piſmá święte z boiáźni wydawáli: iednák tych wiele było / ktorzy mężnie dyabłá zwyćiężyli / y krwią ſwoią kśiąg świętych broniąc/ one trádytory wyklináli. Bo nie mogli w iednym kośćiele być y wydawce y męczennicy. W Cártháginie do Sędźiego ábo Proconſulá / z miáſtá Alutynu poimánych wiele męczennikow zwiazánych przywiedźiono/ktore ná Kollektách(ábo v Mßey ś.) gdy święćili Niedźiele/ y bráli ś. táiemnice/ záſtano. ktorych gdy ſię ználi / iż ná Dominice álbo Kollekćie/ábo Mßey y ſchadzce byli (bo to wßytko było iedno) rozmáićie pomęczono. 4.

Dzieie czáſow onych.

Poimáni ná świeceniu świąt.

Miedzy nimi był pierwßy Dátiwus/ drugi Theliká/ ktory w mękách gdy mu mięſo z kośći żeláznemi grzebieniámi drápano / wołał ná ſtároſtę: Nieſpráwiedliwie czynićie/ przećiw Bogu czynićie/ niewinne tárgaćie. Nie ieſteśmy mężoboycámi/ áni zdraycy: Boże zmiłuy ſię. Tobie dźiękuię/ dla imienia twego ćierpię. Wydźiękowáć ſię nie mogę. Pánie IESV CHRISTE Chrześćiánie ieſtechmy/ tobie ſłużym/ tyś nádźieiá náßá/ tyś nádźieią Chrześćian. Otwarza ſię kroleſtwo wieczne / kroleſtwo nieſkáżitelne. 5.

Theliká męczennik.

Słowá męczenniká do ſędziego.

Po nim Dátiwus Senator męczony był/ gdy wołał y wyznawał: ieſtem Chrześćiánin/ byłem ná Kollektćie/ (ábo ná Mßy/ bo y ták Mßą świętą y ofiárę ná on czás zwáli.) Po nim tárgano ná mękách Sáturniná kápłaná / ktory one Mßą y Kollektę ſpráwował. Do czego ſię znał y mowił: Nie mogli nam tego Ceſárze zákázáć / nie możem Mßey opuśćić. Ták zakon każe. Męczono potym Emeritá/ á on rzekł: W domu moim Kollektá byłá / iam iey przyczyną ieſt. Nie mogłem tego bráćiey bronić. więtßy Bog ieſt niżli Ceſárze. Proßę IESV CHRISTE, ćiebie chwalę/ daymi ćierpliwość. Mam y kśięgi Boſkie w ſercu. Dla ćiebie CHRISTE rad ćierpię / y krotko ćierpię. Niech pohánbiony nie bede. Porwano potym ná męki Felixá/ á on mowił: Jeſtem Chrześćiánin. A ſędźia Anulinus rzekł: Nie pytam ćię ieſliś Chrześćiánin: ále ieſliś ná zebrániu był/ ábo Piſmá ś. maß: á męczennik rzekł: Jáko Chrześćiánin bez Mßey być może: y ten w onych mękách / gdy go kiymi bito/ zwyćięſtwo miał. Po nim Ampelius/ á záś Rogácianus y Máximianus/ y drugi Felix/ y innych wiele. y młodźiuchny ſynaczek Sáturniná kápłaná Hilárianus męczony/ zwyćięſtwo odnioſł/ y ná CHRISTVSA wołáiąc wßytko kátowánie wytrwał. 6.

Dátiwus Senator męczennik.

Sáturninus męczennik.

Emeritus męczennik.

Felix męczennik.

Ampelius męczennik.

Synaczek máły męczennik.

Po nich Wiktoria ſławna pánná/ ktora od rodźicow / ktorzy ią zá mąż dawáli/ vćiekßy/ w kośćiele byłá poświęcenie ſwego dźiewictwá / y wárkoczy ſwoich poſtrzyżenie/ wźiełá. Tá ſię do męczeńſtwá pokwápiłá/ y wyznawáłá żem Chrześćiánká/ y ná Mßy ábo Kollektćie byłám. o co okrutnie bita / y oſękámi tárgána ieſt. Toż ſię inym wyznawcom sſtáło / ktorych gdy przemoc Anulinus kátowánim onym nie mogł: wrzućić ie do ćiemnego więźienia kazał. 7.

Wiktoria pánná poświęcona y poſtrzyżona.

Poty dźieie tych męczennikow/ ácz bárzo krotko/ iednák prawdźiwie piſáne ſą. Lecz co ſię potym powiáda: od Donátyſtow heretykow / ktorzy ſię z 8.

Menſurius Biſkup Cárthágińſki potwarzony od Tráditorow.

owych Tráditorow poczęli/ z ßczerym fałßem potym przydano / y nápiſano ieſt. Bo tám ták mowi ten fałßerz: iż Menſurius Biſkup Cárthágińſki / ktory one Tráditory kárnośćią kośćielną wyklináć miał / y do pokuty ie wzywáć/ y dyákon iego Cecilianus/ one wyznawce zmęczone y w więzieniu poſádzone/ głodem pomorzył : broniąc áby im żaden wierny nic do żywnośći nie podawał. Co ieſt ßczere y niewſtydliwe kłamſtwo. Boby tego y Pogánin nie vczynił/ co oni tym świętym oſobom przyczytáli / y ná nie ſwoie grzechy/ Tráditorámi ie zowiąc/ kłádli.

Złość Tráditorow bez miłośći.

9. A ſpiknawßy ſię oná iedennaśćie Biſkupow co w Cyrćie ſię do Trádicicy przyználi / y ſámemu ſię tylo Bogu ſądźić kazáli: zelżyli y oſławili v wiernych y v wßytkiego kośćiołá przedniego we wßytkiey Afryce Biſkupá Cárthágińſkiego Menſuriußá/ iego ſię towárzyſtwem brzydźili / y onego wyklináli / y inne wßytki ktorzyby z nim trzymáli: obiecuiąc ich nigdy do ſwego zebránia nie przyimowáć / áni do pokuty im drzwi otwárząć. Czym ſię dáli znáć / iż iad Nowácyußá onego heretyká w ſobie mieli. Bo y ná te ktore Menſurius y inni Kátholicy chrzćili: znowu chrzeſt kłádli / y wßytki Sákrámentá Kátholickie odmiátáli. Te potym gdy im Donatus przybył/ Donátyſtámi názwano. y ten był początek onego nießcześliwego rozerwánia ktore Afrykę zgubiło.

Chrzćili znowu Tráditorowie oycowie Donátyſtow.

Menſurius oczyśćiony. In Breuic: Collat: diei 3. cap: 3. Contra Parmeni: lib: 1.

10. Menſuriußá y Ceciliáná ták od Tráditorow potwarzonego / wiele zjázdow Biſkupich y Concilia oczyśćiło / y po śmierći iego gdy przed wielkim Konſtántynem te ſwary z Donátyſtámi były / iego ſię niewinność pokazáłá. y zá czáſu ś. Auguſtyná gdy iáwną ſię diſputácyą przepieráli: nic ná tych dwu Biſkupow Cárthágińſkich Menſuriußá y co po nim był Ceciliáná/ dowieść nie mogli. Chwali Menſuriußá y Optatus / iż Felixá dyákoná/ o liſt iákiś przećiw Ceſárzowi obwinionego / wydáć niechćiał. O co gdy był pozwány/kośćielne złote y ſrebrne ornaty ſtárßym wiernym polećił/ á regeſtr ich bábie iedney oddał/ proßąc ieſliby ſię nie wroćił/ áby go temu oddáłá/ ktoby po nim Biſkupem był. V ſądu odeſłány do Cárthágінu / ná drodze vmárł. A po nim Cecilianus wybrány był ná Biſkupſtwo/ gdy iuż kośćioł Boży pokoy miał zá Máxenciußá Ceſárzá.

Menſurius Diákoná Ceſárzowi wydáć niechćiał.

Kośćielnych rzeczy regeſtr v báby.

Cecilianus ná Biſkupſtwo Cárthágińſkie.

Męczennicy w innych kroleſtwách. Martyrol: Rom.

Abundius y Abundianus náßych czáſow do kośćiołá Societatis IESV.

Geneſius błazen.

11. O innych męczennikách w tym czáſie zábitych / trudna ieſt liczbá ich y wypowiádánie. Bo ich bez liczby było/ niektorzy ſię iednák pomienią. W Rzymie Abundius kápłan y Abundianus dyákon / z Márcianem mężem przezacnym / y Janem ſynem iego / pomordowáni. Tych ćiáłá w Rzymie do kośćiołá Societatis IESV czáſow náßych przenieſione ſą y vczczone. y innych/ iáko ieſt w kśięgách męczeńſkich. y on Geneſius błazen/ ktory z ceremoniy Chrześćiáńſkich y Chrztu ś. żárty y komedye czynił/ tegoż czáſu vmęczony ieſt. Pátrz w iego żywoćie. Toż ſię przydáło Ardáleonowi / iáko ieſt w Greckich y Láćińſkich piſmách.

W Complućie dwoie pácholąt. Ex actis Martyrol: in codice Vaticano.

Oſius Biſkup męczony.

12. Po wßytkich kroleſtwách á kto wyliczyć może imioná wielkich ſług Bożych pomęczonych/ w Gálliey / Germániey/ Hißpániey: To dziwna / gdy ſię w Komplućie w Hißpániey ná przyiáchánie okrutniká ſtároſty Dáciáná/ ktory y ś. Wincenciußá y innych bez liczby Chrześćian pomordował/ ludźie wßyſcy przeſtráßyli: dwoie z ßkoły pácholąt/ wzbudźił P. Bog/ ktore porzućiwßy tabliczki ná ktorych ſię vczyły / do Dáciáná bieżáły / Chrześćiány ſię wyznawáiąc/ ták iáko od rodźicow wyćwiczeni byli. Nietylko ſię ich okrutnik záwſtydźił/ ále ſię ich y przeląkł / onemu ſię ich męſtwu dźiwuiąc. A iednák ie zábić roſkazał. Czym ſię leniwi y boiáźliwi bárzo do korony męczeńſkiey pobudźili. W Kordubie y on ſławny Oſius Biſkup iáko oćiec innych Biſkupow / męczony y więzieniem trapiony był. Ale potym wyzwolony/ gdy Dioklecianus y Máximianus/ iáko ſię wnet powie/ roku tego páńſtwo puśćili/ á Konſtánciußowi zachodne kroleſtwá podáli.

W Kátánie

13. *Euplius dyákon z Ewángelią porwany.*

W Kátánie mieście Syciliey koroná Eupliuszá dyákoná / ktorego czytáiącego Ewángelią porwano do sędziego Kálwisianá / y niosąc w ręku Ewángelią stánął / mowiąc: Jestem Chrześciánin / y dla CHRISTVSA chcę vmrzeć. Rzekł sędzia: skąd te księgi masz / á z domuli twego wyszły? Odpowie: Domu ia nie mam / wie to Pan moy IESVS CHRISTVS. Rzekł sędzia: áleś ie ty tu przyniosł? Odpowie: Ták mię z nimi poimano. Rzekł sędzia: Czytay ie. A on ie otworzywszy czytał: Błogosłáwieni ktorzy prześládowánie ćierpią dla spráwiedliwośći / bo ich iest krolestwo niebieskie. Y ná innym mieyscu: Kto náśládowáć mię chce / poniess krzyż swoy / á poydź zá mną. Rzekł sędzia: Coż się to rozumie? Odpowie dyákon: Zakon to iest Páná mego ktory mi podány iest. y kazał go kátom podáć y męczyć.

14.

A ná wtorym pytániu názáiutrz / rzekł do niego sędzia: Wiem coś wczorá mowił / á dźiś co mowisz? Odpowiedział Euplius kłádąc krzyż ná czoło swoie: Com mowił y teraz mowię: iestem Chrześciánin / y Pismo ś. czytam. Rzekł sędzia: Czemuś pismá tego iáko Cesárze roskazáli nie wydał? On powiedźiał: Bom iest Chrześciánin / wydáć mi się go nie godźi / wolę vmrzeć niżli ie wydáwáć. W nich iest żywot wieczny. Kto ie wydáie żywot wieczny tráći / á ia wolę zdrowie stráćić. y kazał go drugi raz męczyć / vpomináiąc go áby ofiárował. A on wołał: Chrystusowi sámego śiebie ofiáruię / nie mogę nic innego czynić. Prożno mię męczysz / Chrześciánin iestem. A on iesżcze mocniey drápáć go kazał. A gdy omdlewał / dał nań wyrok / áby z záwieszoną ná szyi Ewángelią śćięty był; y ták się sstáło.

Rok P. 304. Márcel: 8. Constánci: 1.

1. *Dioklecianus y Maximianus y Herkuleus złożyli páństwo.* Euseb: lib: 8. cap: 13. & 26. *Zozymus.*

NA końcu tego przeszłego roku / wtorego od záczęćia ostrzszego y iádowitszego ná Chrześciány prześládowánia: Dioklecianus w Nykomediey / á Máximianus Herkuleus w Medyolanie / złożyli z śiebie purpurę y Rzymskie páństwo: chcąc w kąćie y w zátáieniu żywotá domowego zostáwáć. Przyczyny kłádą / iedni te: iż Dioklecian zá rozlanie ták wielkie krwie Chrześciáńskiey / od P. Bogá karány / rozum stráćił y oszálał. Drudzy mowią / iż chcąc Chrześciány wykorzenić / á dowieść tego nie mogąc / sámi się ná się rozgniewáli / y mocą swoią y páństwem iákoby ták słábym / iż przez nie tego wykonáć co chćieli nie mogli / wzgárdźili. Pogáńscy pisárze / cnoćie to ich przypisowáli / iż iuż sczęśćie świeckie nieiáko vprzykrzyło się im było. Lecz to byłá spráwá nawyższego Bogá nászego / áby kośćioł ś. iuż kiedy pokoy miał / á z mocy tyránnow tákich iáko z Egyptu wyszedł.

Zozymus. *Boska spráwá ná pokoy wiernym.*

Chlubá Pogáńska.

Jednák się Pogánie chlubili / y tákie obrázy y słupy z napisámi stáwiáli / iáko iest w Hiszpániey w Aluniu mieśćie nálezionó: Dioklecian Jowius Máximi: Herkuleus Ceſſ: Aug: páństwo Rzymskie ná zachod y wschod słońcá roszerzyli / y imię Chrześciáńskie / ktore R. P. psowáło / zágubili. Lecz się bárzo omylili. bo ich imię iáko niezbożnych záginęło; á Chrześciáńska sławá / y pánowánie Jezuszá Christuszá trwa y trwáć będźie ná wieki.

Nie wygubiony kośćioł Boży.

2. *Dla wstydu skaráli się ći tyránnowie.*

Gdy tedy ći dwá okrutnicy Dioklecianus y Máximianus Herkuleus widźieli / iż się ich prześládowániem więcey szerzyłá wiárá święta Chrześciáńska / á iáko buyne drzewo winne / odćinániem gáłęźi / rosło: záfrásowáni y záwstydzeni y rospáczą zięći / sámi się tym karáli / czym ie ich zwyćiężcy y nieprzyiaćiele karáć mieli. Złożywszy páństwo nędznie bárzo dokonáli / iáko się niżey powie. Nástąpili ná ich mieysce drudzy dwá towárzysze ich / Constáncius Chlorus ná zachodne / á Máximinus Gálerius ná wschodne krolestwá. Ten Constáncius / iáko pisze Eusebius / gdy inni towárzysze iego Chrze-

Constáncius iáki. Euse: in vita Cōst: lib: 1. cap: 9. & 10.

ściány gubili/ y okrucieństwá czynili/ y domy Boże rozmiátáli: on nigdy ná ich ſpráwy nie zezwalał/ pokoiu przeſtrzegał/ nikomu ſie w tym páńſtwie ktore ſpráwowáł nie przykrzył/ áni poddánych podatkámi ściſkał: y ſławe miał v wſzytkich ſpráwiedliwości y łáſkáwości ſwoiey. A był oſobliwy przyiaciel Chrześciánom. Skárbow nie zbierał/ ále z nich ſobie przyiacioły czynił. To oſobnego o nim nápiſał tenże Euſebius.

Vt ſupra.

3. *O ſkárbiech piękna powieść.*

Czáſu iednego wypráwił do niego Dioklecian poſły ſwoie/ áby go/ iáko ociec ſyná y w páńſtwie Rzymſkim towárzyſzá/ vkarał z tego: iż niedbále páńſtwá ſobie zlecone ſpráwuie. Co po tym znáć/ powiádał/ iż ſie w pieniądze y w ſkárby nie opátruie/ á vbogim zoſtáie. On poſły kilá dni zátrzymawſzy: roſpiſał do ſwoich wiernych poddánych y przyiacioł/ áby mu iáko nawiecey mogą pieniedzy/ złotá y ſrebrá poſłáli/ o potrzebie ſwey przypádłey oznáymuiąc. Oni tákiemu roskazániu rádzi będąc/ iż ſie mieli czym pánu y krolowi ſwemu miłemu przyſłużyć/ y iego przeſzłe dobrodzieyſtwá nágrádzáć: wielkie ſummy pieniedzy nánieśli z weſołym y ochotnym ſercem/ ieden ſie nád drugiego przekłádáiąc/ ſkarb iego nápełnili. ktory gdy poſłom onym vkazał: powiedział gdzie ony ſkárby ſwe chował/ y iáko ſie prędko zdobyć ná nie mogł. [*Skarb ieſt przyiaciel.*] Czego poddány y przyiaciel/ gdy miłość Páná ſwego zna/ nie vczyni? Przetoż Piſmo mowi: kto przyiacielá nálazł/ ſkarb nálazł. nád złoto y ſrebro ważnieyſzy ieſt. [*Eccl: 6.*] Zdziwili ſie oni poſłowie/ y o oney roſtropności Dioklecianá ſpráwili. Conſtáncius zás zezwawſzy onych poddánych y przyiacioł ſwoich/ vczciwſzy ie/ ony im pieniądze wrocił.

4. *Euſeb: vt ſupra. & Sozomen lib: 1. cap: 6.* *Bogu niewierny y pánom wiáry nie dotrzyma.*

Y o drugim pięknym rozumie iego tenże powiáda. Máiąc ná dworze ſwoim y ná wyſokich vrzędách Chrześciány/ á chcąc doznáć ktorzy mu ſą nawiernieyſzy: powiedział im: ábo bogom moim ofiáruyćie/ ábo z dworu y domu mego wychodźćie. ináczey was zá ſługi mieć niechcę. Ci ktorzy wiernie przy Bogu ſwoim y prawdźie ſtali/ powiedzieli: iż wolim twoie łáſkę vtrácić niżli Boſką. A ci co więcey dobrá świeckie miłowáli/ zoſtáć ſie ná ſłużbie ták dobrego páná chcąc: Bogá ſwego odſtępowáli. Co bacząc Conſtáncius rzekł: Wy ktorzyśćie Bogá ſwego zdrádźili: ſługámi moiemi nigdy nie będźiećie. Bo iáko mnie wierni być możećie/ gdy wiáry Bogu ſwemu nie dotrzymawaćie? Iákiemi ſię przećiw Bogu ſwemu ſtáwićie/ tákiemi ſię y ku pánom ſwoim być pokażećie.

5. *Márcellinus Papież vmęczony nágrodził vpadek.* *Lib: de Rom: Pont.*

Ná końcu tego czáſu ktorego Máximianus złożył purpurę/ ábo páńſtwo Rzymſkie/ vmęczony y śćięty ieſt Márcellinus Papież/ z Klaudiuſzem Cyrinem y Antoninem. Nágrodził on vpadek ſwoy wielką pokutą y rozlaniem krwie ſwoiey dla Chryſtuſá. Siedział ná Papieſtwie ośm lat. Ciáło iego y towárzyſzow iego leżáło ná vlicy przez dni 36. Bo ták był Ceſarz poſtánowił. Aż Piotr ś. vkazawſzy ſie Márcellowi kápłanowi/ roſkazał áby ie pogrzebł/ ná cmyntarzu Priſcylle. Co on vczynił w nocy/ z innemi kápłany y dyákonámi z śpiewániem hymnow. Wſtąpił po nim tenże Márcellus. [*Márcellus náſtąpił ná Papieſtwo.*]

6. *Soteris pánná.* *Ambr: ad virgines.*

Nie mogło záraz prześládowánie ono vćichnąć/ zwłaſzczá iż Conſtáncius/ poki owi dwá żywi byli/ nie śmiał iáwnego wyroku wydáć ná pokoy y beſpieczność Chrześcian. Vrzędnicy Pogáńſcy z ſwemi biſkupy ná Chrześciány nálegáli/ y niemáło ich ieſzcze tego czáſu pomordowáli. Vćierpiáłá w ten czás Soteris pánienká wyſokiego Senatorſkiego w Rzymie rodzáiu. O ktorey ták mowi ś. Ambroży: Soteris nie ſzánowáłá twarzy ſwey/ będąc bárzo śliczna. ktora gdy w twarz/ iż ofiárowáć bogom niechćiáłá/ bić kátowi kazano/ áby ſie bárziey wſtydziłá y bol vczułá: oná twarz ſwoie/ ktora záwżdy zápuſzczona byłá/ ſámá ná męczeńſtwo odkryłá/ z tego ſie ráduiąc/ iż to ná męczeńſtwo ofiárowáłá/ co drugie ná pokuſę do grzechu ofiáruią. [*Twarzy pánná ná policzki náſtáwiłá.*] ktora inne męki zwyćiężywſzy/ mieczem śćięta ieſt.

A Jágnieſzká ś. ná tym końcu prześládowánia w Rzymie ćierpiáłá. Pátrz w iey żywoćie. O ktorey tenże Ambroſius ś. piſze / y inni. 7.

Iágnieſzká S. w ten czas vmęczona. 21. Ianu: De virginibus.

Ná wſchodnych kroleſtwách nie vſtawáło ieſzcze prześládowánie / y ná ten ſie rok trzeći ſzerzyło. Bo Máximianus Gálerius ná ony páńſtwá po Dioklecyanie náſtąpiwſzy / okrutnym y nieużytym był nieprzyiaćielem Chrześćiánom. W Cezáryey Páleſtynie / ná co ſam pátrzał / ten co piſze Euzebius / młodźieniec z Licyey Apphianus máiąc lat 20. zacnego z Licyey rodu y wychowánia práwie Chrześćiáńſkiego / gdy ine niewinne zábijano: on do Vrbaná ſtároſty ſzedł / y vpominał go / áby onego okrućieńſtwá przeſtał / á nád niewinnemi ſługámi Bogá iednego / politowánie miał. On go długo y ćięſzko męczyć y potym w morzu vtopić kazał. Skoro ćiáło iego w morze wrzucone ieſt: ták wielka nawáłność ná morzu / y wiátry / y ziemie trzęśienie powſtáło / iż ono ćiáło świętego męczenniká / áż przed bráne miáſtá / morze wyrzućiło. Tákaż męka y vtopienim w Tyrze Vlpianus młodźieniec vmęczony dla Chryſtuſá poległ. 8.

Gálerius okrutnik. Lib: 8. cap: 14. 15. *Apphianus męczennik.* *Cud Boży.*

W Teſſálonice niektore niewiáſty / Agáloná / Agápia / Chromia / Irene / Cáſſia / Philippá / męczeńſką koronę odnioſły / gdy żywo ſą popalone ná wyznániu Chryſtuſá / y o kśięgi święte. Jeſt też zacne w kośćiołách wſchodnych męczeńſtwo Demetriuſzá Prokonſulá / ábo ſtároſty w Teſſálonice / ktory táiemnym Chrześćiáninem będąc / gdy ſie otworzył / z roſkazánia Máximianá Gáleriuſzá / włoczniámi przebity ieſt. 9.

Męczennicy. Demetrius proconſul.

W tenże czás wiele ludźi wiernych dla ſrogośći tego Máximianá / miáſtá y ſwoie máiętnośći y wczáſy bogáći y zacni ludźie opuſzczáiąc / ná puſtyniach / po gorách y láſách / przez śiedm lat niektorzy / mieſzkáli / z wielką nędzą y vtrapieniem. Piſze ś. Názyánzenus / iż te cudowną poćiechę mieli. Zwierzę / dźikie ielenie / y ſárny / ſámy ſzły do nich / y poimáć ſie im y zábijáć bez pſow y śieći y inych rzemieſt myśliwcow / dawáły. Tám przemieſzkał y dźiad y rodźicy ś. Báſilego / y inni powinni iego / ktorzy ſie potym z Neoceſáriey z Pontu / do Ceſáriey w Cáppádociey przenieśli / gdy prześládowánie vſtáło. Toż też wypiſał ś. Báſilius w żywoćie Gordiuſzá ſetniká / o tym vćiekániu Chrześćian y ná puſzczách mieſzkániu: y o innych ćiężkich nędzách Chrześćian. Ná ten czás / práwi / domy Chrześćiáńſkie burzono / niewinne z máiętnośći łupiono / y rozćinano ćiáłá ich. niewiáſty po vlicách włoczono: nie było zmiłowánia nád młodemi / áni vczćiwośći nád ſtáremi / turmy pełne / á domy puſte / ludźi bogátych y zacnych były. Gory y láſy ludźmi nápełnione zoſtawáły / tylo dla tey ſámey winy: iż CHRISTVSA zá Bogá mieli. Wydawał ſyn oycá / y oćiec ſyná / brát brátá / y ſługá páná. Domy modlitew zmázáne y obálone płakáły. Nie mogłá być ofiárá żadna / y ná ſłużbę Bożą mieyſcá nie było etc. Po tym znay káżdy báczny / iáko ofiárá powierzchna / ktorą nieprzyiaćiel odiąć mogł / záwżdy w kośćiele trwáłá. 10.

Kryćie wiernych po gorách y láſách przez lat 7. In vita Baſilij. *Beſtye ſáme ſzły do nich.* *O nędzách Chrześćian.* *Ofiárá nie mogłá być.*

Wypiſuie tenże ś. Báſilius y męczeńſtwo Bárláámá / ktoremu okrutnicy rękę práwą ná ogień kłádli / y miáſto ołtarzá iey vżywáiąc / kádźidło ná nie miotáli / áby ono kádźidło gorącośćią ogniá zięta ręká / ná ołtarz rzućiłá / á bogom ſie zdáłá ofiárowáć. Lecz on ręki nie ruſzył / áż wſzytká od ogniá ſtopniáłá: y nie mogli áni ſercá iego / áni ręki do ofiáry dyabelſkiey zwyćiężyć. Juž tu Mucius Scewolá Rzymſki vſtępuie. Było tákich mężnych wiele. 11.

Ręká miáſto ołtarzá ná og..iu.

Tenże Báſilius wyſławia Julittę męczenniczkę w Ceſáreey. y wſpomina / iż do onych wyrokow Máximianá ná Chrześćiány / y ten naſrożſzy przydány był: áby Chrześćiánie z praw y vrzędow żadney pomocy nie mieli. To ieſt / áby ie kto chćiał zábiiał / y máiętnośći wydźierał / á oni ná żadnego żáłowáć ſie przed vrzędy nie mogli. A gdy ieden łákomy Pogánin Julićie imienie iey wydźierał: oná ſie przed ſądem práwem broniłá. Ale Pogánin powie- 12.

Iullitá męczenniczká. *Pomocy práwne odięte Chrześćiánom.*

 dźiał /

dźiał/ iż obrony práwá nie ma/ áżby pierwey CHRISTVSA ſie záṙzekłá. Oná y imienie y zdrowie ſtráćić wolálá. A do nágotowánego ogniá z ochotą wielką wſkoczyłá.

13. *Dorothá S.* Martyrol: Rom. Dorothá pánná tegoż czáſu vmeczoná. O ktorey w żywoćie iey czytay. W Meſopotámiey Athenodorus ogniem palony/ y inemi wymyslnemi mękámi kátowány/ ná śmierć ſkazány był. Kát ktory go śćinać miał/ przeleķłſzy ſie ná źiemię vpadł. A meczennik modląc ſie w P. Bogu záſnał. Kto inne wyliczy?

Athenodorus przy śćięćiu gdy kat vpadł záſnał. Martyrol: Rom: 11. Nouembris.

Rok P. 305. Márcel: 2. Conſt: y Gál: 2.

1. Aczkolwiek Konſtánčyus pánem był w Rzymie/ y innych krolestw zachodnych: ále iż dáleko od Rzymu mieſzkał/ to ieſt w Británniey ábo w Angliey/ ábo w Hiſzpániey y Gálliey: wiecey w Rzymie roſkázował Gálerius Maximiánus/ ktory wſchodne też páńſtwá ſpráwował. y dla tego prześládowánie ná Chrześćiány y w zachodnych kráiách nie vſtawáło/ gdy wolą okrutniká tego ná Chrześćiány/ vrzędy wykonywáły.

2. *Iánuárius Biſkup.* W Noli w Włoſkiey źiemi/ przezacne męczeńſtwá Iánuáriuſzá Biſkupá y wiele z nim innych. Tego Biſkupá Tymotheus ſędźia/ gdy CHRISTVSA wyznawał/ w piecu ogniem pałáiącym zámknąć kazał/ z ktorego zdrowy święty męczennik wyſzedſzy/ gniew onego ſędźiego wietſzy ná nie wzbudźił. y bić go ſrodze żyłámi kazawſzy/ do Puteolos z innymi męczenniki záprowádzony ieſt: tám więźieniem morzony/ do beſtiy záś rzucony był. ále żadney ſzkody od nich nie odniosł. A Iánuárius/ iáko s. Páweł Elimá Magá/ ślepotą záráźił ſtároſtę: z ktorey gdy ſie v niego wyprośił/ iż mu wzrok przywrocony był/ wiele ſie Pogáńſtwá do CHRISTVSA obráčáło. y bojąc ſie Ceſárzá on niewdźięczny ſędźia/ ná śmierć s. Iánuáriuſzá y inne z nim potępił. Krew iego wierni zbieráli. Ciáło iego potym do Neápolim y ze krwią przenieśione ieſt. Iáki ſie tám cud/ áż do tych dni náſzych dźieie: świát wſzytek świádom. Skoro głowę iego do krwie oney ſkámieniáłey przynioſą: záraz ſie roſpuśći y w gorącośći ſwey wre/ iákoby chćiáłá záś w ćiáło ono iść/ zmartwychwſtánia nie czekáiąc. Ná to dźiś káżdy pátrzy/ kto widźieć chce/ w Neápolim.

Z ogniſtego piecá zdrow wyſzedł.

Slepotą záráźił ſtároſtę.

Krew S. Iánuáriuſzá do tego czáſu cudowna w Neápolim.

3. *Agápius męczennik.* Lib: 8 cap: 16. W Ceſáriey Agápius przy obecnośći ſámego Máximianá/ niedźwiedźiowi porzucony/ od niego ná poły ziedźiony ieſt/ á ieſzcze żywego do morzá wrzućili y vtopili. To Euſebius.

4. *Ciáłá przedawáne.* *S. Bonifácius.* Martyrol: Rom: 14. Maij. & 6. Iunij. W Társie był okrutny ſędźia Simplicius/ ktory ćiáły męczennikow kupczył/ zábiwſzy/ przedawał ie Chrześćiánom. Ná to kupiectwo záiáchał z Rzymu Bonifácius/ złotá wiele máiąc/ á ćiáłá świętych męczennikow kupić chcąc. Gdźie go CHRISTVS do miłośći ſwey zápalił/ iż ſam męczennikiem zoſtał. Czytay w żywoćie iego. y grzech ſwoy y Agláidy Rzymiánki obmył.

5. De Ciuit: lib: 22. cap: 8. Támże 20. męczennikow/ ktorych ćiáłá v tego Simpliciáná do Afryki do Hiponu kupiono. O nich s. Auguſtyn.

Dźiećiná trzyletna. Támże w Cyliciey Quiriákus trzyletna dźiećiná/ gdy bárzo mátki płákał/ ktora ſrodze dla CHRISTVSA bito: v wſchodu ſędźiego roſtrącony/ á mátká iego Iulittá śćięta ieſt.

6. *O vpádłych.* Gdy iuż w tych trwogách y morderſtwách czwarta Wielkanoc náſtępowáłá: vpádli/ ktorych ſie było wiele námnożyło/ iáko y zá czáſow s. Cypriáná/ oni ktorzy z bojáźni ábo w mękách CHRISTVSA ſie záprzeli/ y ofiáry czynili/ ábo kśiegi święte wydawáli: teſkliwie bárzo w pokućie y żáłośći bur-

ści hurmámi chodząc / zá Biſkupy wołáli / áby ie do kośćiołá ś. y pokoiu przyieli: woląc w nędzy miedzy Chrześciány vmrzeć / á niżli w roſkoſzách w Pogáńſkim potępieniu zoſtáwáć. Prześwięći Biſkupi / żáłowáli ich / rozpáczáć im nie kazáli / przyięćie y rozgrzeſzenie obiecowáli: ále kárnośći powinney kośćielney y doſyćczynienia / poſtámi / nieſpániem / y innym ćiáłá karániem / zgołá im odpuśćić niechćieli. áby ſobie grzechu onego lekce nie ważyli / á pokuty ſwoiey prawdę / vczynkámi y trudzeniem ćiał ſwoich / pokazáli. W Alexándriey tego było wiele: y bać ſię było potrzebá tákiego rozerwánia / iákie Nowatus z tey przyczyny w Afryce y Nowácyanus w Rzymie nieſzczęśliwie záczął.

Kárność kośćielna y doſyćczynienie vpádłych.

7.

Piotr Alexándriyſki pokuty vpádłym rozmáite roſpiſał.

Tedy Piotr Biſkup Alexándriyſki potym męczennik / miárkuiąc pokutę onych vpádłych / y rozmáitość grzechu ich vważáiąc: nápiſał Kanony / iáko przyięći do kośćiołá być mieli. Te Kanony wſchodne kośćioły w wielkim poważániu máią / do nich czytelniká odſyłam: bo długoby ie tu kłáść. Jnáczey karze y inákſzą pokutę dáie tym / ktorzy więzienie y męki ćierpieli: á potym záś vpádli. Jnákſzą tym ktorzy w więzieniu tylko ſmrod y głod vćierpieli: á ránić ſię y bić nie dáli. Bo tákim rok pokuty przyczynia. Jnákſzą tym ktorzy nic nie ćierpiąc z ſámego przeſtráchu vpádli: bo tym trzy látá ná pokutę dáie. Jnákſzą tym ktorzy Pogány oſzukáli / á w rzeczy ofiáruiąc / nie ofiárowáli / ábo ſię miedzy niewiernymi zátáili. Jnákſzą tym co ſię ſámi w męczeńſtwo wdáli / y iáko ze ſnu nierozmyślnie / w rzecz ták poważną / wtrąćili ſię / y w mękách vpádli. Bo tákich nie chwalono. Jáko y onych co ſámi ſię ná báłwany y obrázy Pogáńſkie miotáli / y one kruſzyli / y tám o to zábići byli.

Porywánie nieroſtropne do męczeńſtwá.

Kto obalał kośćioły Pogáńſkie á zábity był.

Menſurius Kárthágiński tákich nie kazał mieć zá męczenniki: ále ten Piotr łáſkáwſze ná nie karánie dáie. Powiedział / práwi / Pan náſz: Podáwáć was będą vrzędom y pánom. nie mowi: Sámi ſię podáwáć będźiećie.

8.

A tym ktorzy ſię pieniędzmi wykupili / áby od grzechu wolni byli: żadney pokuty nie dáie: gdyż ſzkodę ná pieniądzách bráli. y mowi: że w Teſſálonice wierne niektore ktorzy ſię o Páwłá y Syle záſtáwili / ták wykupiono. *Acto: 17.* A tym odpuſzcza / ktorzy ſámi vćiekáiąc / drugim do śmierći przyczynę nieiáką dáli. Jáko dla Piotrá ś. gdy z więzienia od Anyołá wyprowádzony był: ſtrażą oná żołnierzow ktora go ſtrzegłá / od Herodá potrácona ieſt. *Acto: 12.* W czym Piotr ś. żadney winy nie miał. Jáko y P. CHRISTVS / dla ktorego Herod dźiateczki pozábiiał w Bethleem. A Zácháriaſzá Oycá Janá ś. miedzy kośćiołem y ołtarzem. Bo gdy dźiećięćiá ſyná iego nie náláſł / (bo go mátká iuż byłá ſkryłá) oycá iego Zácháriaſzá zábił. Poty Piotr ten ś.

Zácháriaſz oćiec S. Iana od Herodá zábity.

9.

Elibertyńſki Synod o vpádłych.

Tego czáſu w Hiſzpániey w Elibertynie / gdy prześládowánie pomáłu vſtawáło: ziácháli ſię Biſkupi / y tákże tym vpádłym przyimuiąc ie do kośćiołá / pokuty náznáczáli. Támże zákazánie ieſt / áby Biſkupi / kápłani / dyákoni y ſubdiákoni w czyſtośći żyli / y do żon ſwoich włáſnych ſię nie przybliżáli.

Czyſtość kśiężey.

Oſius y Valerius Biſkupi.

Ná tym Synodzie był on ſławny Oſius y Wálerius Ceſarz Auguſtáńſki / ktorego męczeńſtwo ś. Vincentius záſtąpił. y inni.

10.

Theodoſia pánienká.

Euſeb: lib: 8. cap: 17.

Pámphilius męczennik.

W Ceſáreey Páleſtyńſkiey Vrbanus ſtároſtá wiele Chrześćian y wyznawcow zmęczonych pozábiiał / y drugie ná robotę kruſzcow potępił. Miedzy innymi Theodoſią pánienkę w ośmnaśćie lećiech zmęczoną / vtopił. A Pámphilá vczonego y zacnego / oſobliwego towárzyſzá tego Euſebiuſzá ktory to piſze / ſrogo zmęczył y do więzienia wrzućił. Zá co go Pan Bog ſkarał / iż ſam ſromotnie od Ceſárzá Máximianá ná śmierć ſkazány był.

Rok P. 306. Márcel: 3. Conſt: y Gál: 3.

1\. *Constántinus młody z Rzymu vćiekł.*

Onstáncyus do Rzymu przyiáchawszy/gdy názad do Británniey odiezdżał/máiąc wszytki zachodne krolestwá y Afrykę w ręce swey: Constántyná syná swego młodego w Rzymie zostáwił/áby sie do rządzenia Rzeczypospo. y spraw rycerskich przyuczał. Lecz Gálerius Máximianus tym czásem do Rzymu przyćiągnąwszy/ Rzym y Włoską ziemię w moc swoię wziął/y Constántyná młodego pod strażą iáko w więzieniu chował. á dwu sobie towárzyszow ná páństwo wszytko Rzymskie wziął/Máximiná śiestrzeńcá swego/ktorego też Gáleriuszem zwano/ y był syn iego sposobiony/ y Wáleriuszá Sewerá. Máximinowi wschodne páństwá zlećił/ á Sewerowi ziemię Włoską. Lecz Constántinus młody o sobie rádząc/z Rzymu zwięzienia vćiekł. y do oycá iuż vmieráiącego do Eboraku w Británniey przyiáchał/ná ktorego záraz śmierć pátrzył.

Máximinus syn Gáleriuszá sposobiony.

2\. *Constancius vmárł. Constantinus syn iego ná páństwo postáwion.* Isaiæ 2.

Po śmierći Constáncyuszá/woysko wszytko y żołnierze syná iego z Heleny Constántyná/ ná Páństwo Rzymskie podnieśli. z ktorym dziwne P. Bog odmiány vczynił/nietylko przezeń pokoy kośćiołowi swemu/ále wielkie y nawyższe wiáry świętey rozmnożenie/ puszczáiąc. Zá iego czásu/ gdy sam rychło Chrześćiáninem został/ ono sie proroctwo spełniło: Zelázá y miecze y włocznie/ osęki ná ćiáłách Chrześćiáńskich stępione obroćiły sie ná rádłá y lemiesze y rydle y motyki. y lwi á niedźwiedźie z owcą y iágnięty/ v iednego żłobu przemieszkáli. y stał sie w iedney wierze y służbie Troyce ś. y CHRISTVSA syná Bożego/ wielki pokoy/ y Chrześćiáństwá y pobożnośći po wszem świećie rozmnożenie. Co iáko sie działo/ potym vsłyszym. Bogu nawyższemu w Troycy iedynemu/ chwałá ná wieki/ Amen. Obroná przeczystey mátki Bożey/ y wszytkich Swiętych z námi. Amen.

Tu się poczyna Tomus trzeći Bároniuszá.

Rok P. 306. Márcellá 3. Constántiná 1.

1\. *Constántinus ná Cesárstwo posádzony.* Euseb: in vita Constant.

Oku P. trzysetnego szostego/po śmierći oycá swego Constáncyuszá/ Constántinus od żołnierzow y woyská wszytkiego w Británniey ná páństwo Rzymskie posádzony iest: wszákże zupełnego ieszcze páństwá nie miał/ áż wziął zá żonę Fláwią corkę Máximianá Herkuleusá/ ktory iuż był złożył z siebie Cesárstwo Rzymskie wespołek z Dioklecyanem. Mátká Constántyná byłá Helená z Brytánniey iednego páná/ ábo iáko drudzy mowią/ y ś. Ambrosius/ gospodarzá gośćinnego corká. Nie z Bityniey/iáko Nicephorus omylnie nápisał. Miał y drugą żonę Constáncyus oćiec Constántyná/ Theodorę pásierbicę Máximianá Herkuleusá/ ktorą wziąć musiał gdy go swoim ná Páństwo Rzymskie towárzyszem czynił/ y do Brytánniey posyłał. Z Heleny/sámego Constántyná vrodził. ále z Theodorą Augustą miał inne syny: to iest Constántyná/ oycá Gálle y Juliná/ ktory był Apostátą/ y drugiego Dálmácyaná/ y trzećiego Annibáliuszá oycá Dálmácyaná mnieyszego/ y dwie corce/ Constáncyą/ ktora byłá zá Liciniuszem/ y Eutropią żonę Nepocyaná/ktora drudzy Anástázyą zową.

Helena skąd byłá. Ambr: orat: in Theodos.

Gallicanus in Panag: Const. Eutropius lib: 10. *Przyrodzeni bráćia Constántyná wielkiego.*

2\. *Látá Constántyná.*

Opuśćiwszy ine syny Constáncyus/choć z mátki przezacnieyszego rodu/ tego z Heleny Constántyná testámentem vmieráiąc/ ná páństwie po sobie mieć chćiał/ ktory iuż miał ná ten czás lat trzydźieśći y rok. A iż o cnotách swoich wielkie v ludzi mniemánie/ y twarz oycowską bárzo ludziom wdźięczną miał: z dziwną go ochotą wszytko żołnierstwo Cesárzem Rzymskim wybráło/ y przywitáło/ támże w Brytánniey.

3\. Vsłyszawszy Máxencius w Rzymie/ iż Constántinus ná páństwo Rzymskie podniesiony iest: zayrząc mu/zmowił sie z niektorymi Trybuny y Połkowniki/ dáiąc y ieszcze obiecuiąc żołnierzom wielkie vpominki/ zá Cesárzá o-

brány ieſt. Był ten Máxencius mnimánym y podrzuconym ſynem Ceſárzá
Máximianá Herkuleuſá / ábo ráczey iáko ſię z obrázu y myńce ſtárey nálá-
zło / źięć iego. Ná ktorego iednák pierwey niedbał Máximianus / á wolał
páńſtwá oycowi Conſtántyná / Conſtáncyußowi życzyć / y onego zá ſyná
wziąć.

Maxencius za Ceſarza obrany. Euſeb:lib:8. ca:26.

Conſtántynus vſłyßawßy iż Rzym ośiadł Máxencius / ſtárał ſię z nim
o pokoy / y wziąć go chćiał zá towárzyßá ná páńſtwo Rzymſkie / ále on nie- 4.
chćiał / á ludźie ſobie y przyiaźń ich / w Rzymie pilnie iednał. A widząc iż
wielka liczbá byłá w Rzymie Chrześćian / wßytkim wolność beſpieczną dał /
y nietylo prześládowánie ono zniosł / ále y ſam ſię obłudnie ſtáć Chrześćiá-
ninem obiecował. O czym y Auguſtyn ś. ſtáre świádectwá przywodźi.

In Breuiculo dici 3. contra Parmen.

Gdy y w Afryce kośćioł Boży pokoy miał / ziácháli ſię do Kárthaginu bli-
ſcy Biſkupi / wybieráć ná mieyſce Menſuriußá Biſkupá / y wybráli Cecilia- 5.
ná dyákoná / y poświęćili. á regeſtr rzeczy kośćielnych / ſrebrá y złotá / y vbio-
row kápłáńſkich / ktory był Menſurius iedney bábce oddał / proßąc áby go
dáłá temu / ktoby po nim Biſkupem był: zoſtał ſię w ręku Ceciliáná. Bo go
oná bábká podáłá. Ná ktorym ſpiſáne były nietylo ſkárby wßytkie / ále y ſtár-
ßy kośćielni / do ktorych to ſchowánia on Biſkup zlećił. V ktorych gdy ſię
tych rzeczy vpominał: oni ich záprzeli. Przy tym poświęceniu byli dwá Bi-
ſkupi / Botrus y Celeſius / ktorzy Biſkupámi być chćieli / y Cecilianowi czći
oney w złośći ſwey zayrzeli. Ci ſię zmowili z onemi ſtárßemi kośćielnymi / y
z Lucyllą zacną y bogátą pánią / ktora roſpuſtnie żyiąc / kárnośći kośćiel-
ney wytrwáć nie mogłá. y zá oną ßátáńſką zmową burzyć ludźie / y oddźieláć
ie od ſwego Biſkupá / á do śiebie ćiągnąć poczęli / powiádáiąc / że źle y nie-
práwnie poświęcony ieſt. Bo go Sekundus Arcybiſkup Tygiſitáńſki po-
świecáć miał / á nie ći bliſcy Biſkupi. y ták / mowi Optatus / trzy ſię grzechy
do zácżęćia ſrogiego onego odßczepieńſtwá / ktore Donátyſtow potym zwá-
no / zeßły. Łákomſtwo ſtárßych / czći prágnienie dwu Biſkupow / á roſpu-
ſtność Lucille niewiáſty.

O Afryce. Optat:lib:1.contra Parmenionem.

Początek odßczepieńſtwá w Afryce.

Trzy grzechy ie vrodziły. Optatus vt ſupra.

Rozrywáiąc tedy kośćioł Boży / oni Tráditores / y przyznawßy onego
pierwßego Tráditorá Sekundá Arcybiſkupá Tygiſitáńſkieg / y inych onych 6.
ktorzy ſię ſámi ná onym zieźdźie w Numidyey od Trádicyey rozgrzeßáli: zá-
onego grzechu nie dowiodßy ná Cecyliáná / áni o iego nierządnym poświe-
ceniu praw kośćielnych nie vkazawßy: zá pomocą oney Lucille / Máioryná
dyákoná / ktory był v Lucylle iáko domowy / ná Biſkupſtwo Kárthágińſkie
poświęćili / y ludźie do nieg oderwáli. A Cecylianus / iáko mowi o nim ś. Au-
guſtyn / doſyć miał ná tym / choć ich tám więcey było / iż ſię z Biſkupem kośćio-
łá Rzymſkiego iednoczył / od ktorego imię ſpołecznośći Kátholickiey pocho-
dźi. To co mowili / iż Cecyliáná Arcybiſkup nie poświęćił: do praw kośćiel-
nych / y zwyczáiu w Kárthaginie nic nie ſłużyło. Bo Arcybiſkup Arcybiſku-
pá nie poświęca: ále tylo bliſki z innemi to czyni. iáko y Papieżá Albáńſki /
y Pátryárchę Cárogrodzkiego Herákleyſki poświęca. Mieli pierwey Cecyli-
áná / dowiodßy nań iego grzechow ábo błędow / z Káthedry złożyć: á po-
tym inego wybieráć. Ale woleli iáko Tráditorowie á wilcy bez miłośći / trzo-
dę Bogá tárgáć / y ná częśći dźielić / y rozrywáć. Roſpiſáli po wßyſtkiey A-
fryce wielkie potwarzy ná Cecyliáná / y złym rozumieniem o świętym kápłá-
nie / y nieſławą vßy ludźi wiernych nápełnili. Oná też Lucyllá będąc wiel-
ka nieprzyiaćiołká Cecylianowi (bo ią będąc ießcze dyákonem z iey wyſtę-
pkow karał) wiele nań ludźi pobudzáłá / y Biſkupy do Kárthaginu ná Sy-
nod ich odßczepiony zwodźiłá / áby Cecyliáná potępili. To ś. Auguſtyn.

Maiorinus falßywy Biſkup. Epiſt: 162.

Złość odßczepieńſka.

Cont: Parmenian: lib: 1.

Po Máiorynie odßczepieńcu / náſtąpił nieiáki Donatus / ktory znáczną
ſwoią náuką y wymową onego odßczepieńſtwá bro[illegible]ł: y od niego / ty Trá- 7.
dytory odßczepieńce / Donátyſtámi zwano.

Donátiſtow imię.

8.
O Egyptćie. Apolog: 2.
Meleciuszowe odszczepieństwo. Socrat: lib: 1. ca: 3. Sozom: lib: 1. cap: 14.
In codice Vaticano.

Tego roku y drugie w Egyptćie odszczepieństwo záczeło sie od Meleciuszá Biskupá/ o ktorym pisze ś. Athánásius: iż gdy przestrászony od Pogáństwá dyabłom ofiárował/ y ine złośći popełnił: Piotr Alexándryski Biskup onego ná Synodźie zebránym/ wyklał. A Melecius/ nie vćiekł sie/ práwi/ do inego Synodu/ áni sie o swoie oczyśćienie stárał: ále odszczepieństwo wzniosł/ iż od niego miásto Chrześćian/ Meleciani sie zowią. Bo potwarzáiąc Biskupy świete y Piotrá meczenniká/ nálazł tych co mu wierzyli/ y zá nim poszli. Toż mowi o nim Socrátes. Do tego sie Arius on przymieszywał/ mowi Sozomenus/ y iuż niepokoie záczynał. Są pisáne dźieie piotrá tego ś. z ktorych sie dáie znáć/ iż sie ten Melecius z Pogány ná Piotrá ś. zmawiał. á gdy vstepował do Pálestiny Piotr ś. zostáwił w więźieniu sześć set y sześćdźiesiąt wyznawcow/ miedzy ktorymi przedni byli Phileás/ Hesichius y Theodorus/ ktorzy rychło wszyscy pomeczeni korone odnieśli. z czego sie Piotr ś. ráduiąc/ sam też potym zá nimi ná też męki y śmierć dla CHRISTVSA poszedł.

Rok P. 307. Márcel: 4. Constántyná 2.

1.
O Rzymie. Zozimus lib: 2.

NA Máxencyuszá/ ktory był Rzym opánował/ powstał drugi tyran Sewerus/ náprawiony od Máximianá Gáleryuszá/ ktory wschodne miał páństwá: ále prędko zábity iest. Potym Máximianus on Herkuleus/ ktory był záraz z Dioklecyanem páństwo Rzymskie złożył/ chcąc bronić syná ábo źięćiá swego Máxencyuszá/ chćiał zás ná páństwo wstąpić/ y Dioklecyaná/ ktory w Kárnućie miedzy Celty zátáiony mieszkał/ do tego námawiał. ále sie on ná to vżyć nie dał.

Maximianus zaś drugi raz chce na Cesarstwo.

iednák sie sam Máximianus o pierwsze szczęśćie swoie pokuśił. A widząc iuż niechotne ludźie y żołnierze do siebie/ y bacząc iáko sie Constántyná młodego/ prze wielką iego ludzkość y cnoty trzymáli/ y wszędźie go wysławiáli: iáchał do niego miedzy gory Alpes/ bo sie iuż z Gálliey z woyskiem do Włoch przybliżał. Tám przyiaźń sobie iego chytro iednał. y czyniąc sie nieprzyiaćielem Máxencyuszowi/ śidło nań zákłádał/ áby go był iákokolwiek zábić mogł.

Constantinus żonę wziął Fauste. Eutropius lib: 10.

A ná więtsze zátáienie myśli swey/ námowił go do tego/ áby corkę iego Fauste zá żone wziął. iáko też z oycem iego Constáncyuszem przyiaźń vmacniáiąc/ dał mu był Theodorę pásierbicę swoię/ z Eutropiey teyże mátki co y Faustá byłá vrodzona. y wźiąwszy Constántyn żonę onę: záraz sie iuż Augustem zwáć począł/ y nawyższe pánowánie obiął.

Minerwina pierwsza żona Constantina.

Miał pierwszą żonę Constántyn/ ktorą był wźiął skoro z pácholęćiá wyrosł/ Minerwinę. Bo mu ták oćiec rádźił/ ná vwiárowánie wszelkiey sromotney nieczystośći: co w nim y Pogánie bárzo chwalili.

Crispus syn starszy Constantina. Lat miał 31. Constantinus na ten czas.

Z tey pierwszey żony miał syná Cryspá/ iuż ná ten czás podrosłego/ y dźiwnie pięknego/ ná ktorego sie vrodźie potym Faustá iego mácochá zgubiłá. Po czym znáć/ iż iuż Constántyn tego roku miał lat trzydźieśći y ieden. bo Cryspowi mogło być piętnaśćie.

2
Maximiana Herkuleusza koniec. Euseb: in Chronic. & Histor: lib: 8. cap: 26.

Zdał sie Máximianus Herkuleus/ iż dawszy corkę Fauste zá Constántyná/ drugi raz páństwo z śiebie złożył. Lecz táiemnie doły pod Constántynem kopał/ chcąc Máxencyuszá ná páństwie Rzymskim mieć. W czym Faustá więcey mężá niżli oycá miłuiąc/ przestrzegłá Constántyná. ktory iáwnie nań powstał/ y woysko ruszył: y gdy vćiekał Máximianus y w Mássyliey sie zámknął/ tám z rospáczy sam sie obieśił y vdawił. Táki koniec wźiął okrutnik/ y Chrześćiáńskiey krwie niesłycháńy rozlewcá/ w ktorey ták długo áż do szyie swey brodźił.

Apud Surium 8. Maij.

Tego roku/ gdy Wiktorá żołnierzá Maurá w Medyolanie z roskazánia tegoż Máximianá o wiárę ś. długo męczono/ y potym ná śmierć skazáno: idąc pod miecz ś. męczennik/ wskazał do tego tyránná: Powiedzćie Máximianowi/

mianowi / iż tego roku vmrze: co sie ziściło iáko sie rzekło / iż sie sam obieśił / á iednák w Rzymie miedzy bogi Máxencius go policzył y vczćił.

Jeszcze w ten czás Constántinus Pogáńskim bogom służył / iáko y inni przed nim Cesárze: ále Chrześciánom żadney przykrośći nie czynił / y owszem przyiaźń im wielką pokázował. Lecz ná wschodnych páństwách Máximinus / ktorego był Máximianus Gálerius stryi iego / ná swoie mieysce / sam we Włoszech zostáiąc / ná páństwá wschodne posádził: wielkie okrućieństwá nád Chrześciánmi czynił / y stárostom swoim czynić roskazał. W Pálestynie Firmilianus sedźia / szostego roku prześládowánia / wiele Chrześcian ná robote do gor kámiennych potepiwszy: sto mężow z niewiástámi y dźiećmi ták morzył: Podrzynáć lewą nogę y żyły w niey psowáć / á práwe oko káżdemu z nich wyimowáć roskazał / y ták pochromione y poślepione / do roboty oney ćięszkiey kámienia porphiritycká odsyłał. Drugie ná szermierskie widoki / áby sie sámi zábiiáli potepiał / y sam ná to pátrzyć chćiał. W Gáźie tákże ná schadzce y służbie Bożey poimáne Chrześciány wszytkie pochromił y poślepił iáko y one drugie. A wiele ich pomęczywszy pozábiiał. Miedzy inemi niektore niewiásty / ktore śmiáłym sercem / iego okrućieństwo gániły / y Páwłá nieiákiego / wielkimi mekámi pozábiiał. Ten Páweł pod miecz idąc / modlił sie głosem wielkim zá wszytkie niewierne / y zá Żydy / y zá Sámárity / y zá Cesárze / y zá Sedźiego / y zá kátá / ktory go śćináć miał / áby im P. Bog grzechy odpuśćił / á do świátłośći ie swoiey obroćił. Czym wszystkich pátrzących do płáczu wzbudźił / á sam szyie wesoło ná śćięćie schylił. W Egypćie tákże sto y 30. wyznawcow onym sposobem pochromiono y poślepiono / y do roboty gorney postano.

A iákoby sie dopiero ono prześládowánie poczęło / nowymi listámi po wszystkich páństwách vrzedom roskazał Máximinus / kwoli stryiowi swemu Máximianowi Gáleriuszowi / ktorego w tym náśládowáć / y iemu sie przypodobáć chćiał / áby Pogáńskie kośćioły nápráwowáli / á wszyscy wobec y z żonámi / y z dźiećmi / bogom ofiárowáli / y ofiar pożywáli / á żeby wszytko co sie ná rynku przedáie / bogom było ofiárowáne / y straż w łáźniách áby doglądáłá / żeby ći co sie myią / wychodząc bogom sie kłániáli / y ofiáry oddawáli. W Cesáreey Firmilianus / tych ktore zábiiał / ćiał grześć nie kazał / psom ie y bestyom wymiátáiąc: y roznieśli psi one ćiáłá po wszytkim mieśćie / sztuki y członki odgryźione / wszedźie po vlicách y bránách rozmiátáiąc. Co sie y sámym Pogánom vprzykrzyło / iż sámi ná tákie okrućieństwo nárzekáli. y sstał sie cud ieden dźiwny. Słupy kámienne / ná ktorych budowánia pospolite stały / krwią płynęły / y źiemiá bez żadnego deszczu mokra zostawáłá. Co ták wykłádáli y sámi Pogánie / iż ná te nieznośne nád Chrześciány okrućieństwá / źiemiá płácze / y kámienie krwáwe łzy puszczáią.

Tegoż czásu gdy sie ná wschodnych páństwách Walens nieiáki zmocnił / Máximianus Gálerius / wiedząc iże synowiec iego nie woiowny / obrał zá Cesárzá mężnego Hetmáná Licyniuszá / y ná wschodne go páństwá postał przećiw Walensowi / ktorego rychło porázil y zábił. Tego Máximiná ktory ná Chrześciány wznowił ćiezkie prześládowánie / obyczáie opisuie Eusebius / iáko był sprosny y łákomy y ćiezki / y wszytkim nieczystośćiom służył / wszedźie vczćiwe pánny y biáłegłowy / mocą ná swoie roskosz porywał. Ten one przedźiwną y mądrą pánnę w Alexándriey Kátharzynę / do swey nieczystośći námowić chćiał / ktorey ácz nie miánuie Eusebius / bo iey imienia niewiedźiał / ále ią ták opisuie / iż sie nie trudno domyślić / gdy ná żadną ina opisánie ono nie służy. O czym czytay w żywoćie icy.

Ná ten też czás Mennás y Hermogenes / Stárostowie Augustales Egyptu / w Alexándriey wielkie y sławne zwyćięstwo ná męczeństwie odnieśli. Był

3. *Máximinus wschodny okrutnik.* Euseb: lib: 8. ca: 18.

Podrzynánie nogi, y oka wylupienie.

Páweł męczennik.

4. *Nowe mandaty ná Chrześciány.* Euseb: vt supra.

Okrućieństwo wielkie.

Cud ná potepienie Pogan.

5. *Licinius zá hetmána obrány.* Lib: 8. cap: 27.

Kátharzyná S. Alexandriná. 25. Nouem:

6. *Mennas y Hermogenes męczennicy.*

Surius ex Metaphr: 18. Decemb.

Mennás zacny ſtároſtá y męczennik.

ſli. Był Mennás z Athen Senatorſkiey zacności/ dziwnie mądry/ y w ſpráwách dzielny á táiemny Chrześciánin/ y w wielkiey wadze v Ceſárzá. Gdy w Alexándriey rozruchy ſię działy dla wiáry Chrześciáńſkiey: wypráwił go tám Máximinus/ áby miáſto vſpokoił. Co on bárzo mądrze y z wielką wßytkich miłością vczynił/ ták iż zacni Pogánie cnočie ſię iego dziwuiąc/ dawáli ſię mu do wiáry Chrześciáńſkiey przywodzić. Bo y cudá niektore czynił. Co gdy ſię ßerzyło/ á iuż táić nie mogło: odnieśiono go do Ceſárzá Máximiná/ ktory wypráwił do Alexándriey Hermogená tákże z Athen/ ácz był Pogánin ále dobrych y vczćiwych obyczáiow/ áby z dostoieńſtwá onego Mennę złożył/ á ſam ie wziąwßy/ Mennę ſkarał. Skoro przyiáchał á vrząd wziął/ wſádził do więzienia Mennę/ y kilákroć go ſtáwiwßy przed ſię ſłuchał: gdy mu o ßukáney miedzy Philozophy prawdzie/ á nigdźież/ iedno w wierze Chrześciáńſkiey nie nálezioney/ ſpráwę dawał.

7\. *Hermogeneſá vpámiętánie.* Hermogenes rozgniewány: kazał mu z podeßw v nog ſkorę obłupić/ y iężyk vrznąć/ y oczy wyłupić/ y ták go ná poły żywego do turmy wrzućić. Lecz w nocy pomniąc co Mennás mowił/ y iáko człowiek ták zacny/ y w cnocie v wßytkich wſławiony był: bárzo go żáłowáć y płákáć począł/ iż go ták okrutnie nád zwyczay cichości y łáſkáwości ſwey mordował. y mniemáiąc áby iuż w więźieniu vmárł: roſkázował/ áby go vczćiwie pogrzebiono. lecz mu ſłudzy powiedźieli/ iż żyw ieſt y zdrow/ y iężyk ma cáły y oczy/ y iáſność przedziwna v niego w ćiemnicy byłá. Ná co ſię on przelękßy/ dziwował ſię mocy CHRISTVSOWEY/ y o boſtwie ſię iego pilnie od Menny pytał/ y vwierzywßy ochrzczony ieſt. Co gdy Máximinowi powiedziano/ iż dwá Stároſtowie/ wßytko bogow nabożeńſtwo obaláią: ſam do Alexándriey przyiáchał/

Hermogeneſá ſtároſty męczeńſtwo y Menny. y Hermogeneſá gdy ſtátecznie CHRISTVSA wyznawał/ zmęczywßy/ á nogi mu y ręce vćiąć kazawßy/ rozmáićie vbitego/ śćiąć kazał. Toż y Mennie vczynił. A Eugráphus ſługá Menny/ gdy przed Ceſárzem wolnie CHRISTVSA wyznawał/ od niegoż ſámego/ przebity mieczem ieſt.

Rok P. 308. Márcellá 5. Conſtán: 3.

1\. *Pamphilus męczennik.* Euſeb: lib: 8. cap: 20. 21. *Z Ieruzálem męczennik.*

Nápiſuie Euſebius męczeńſtwo w Ceſáreey mieśćie Pámphilußá ś. y przy nim wiela inych/ y onego młodzieńcá dziwnego/ ktory ſpytány od ſędziego Firmiliana ſkądby był: powiedźiał/ iżem z Ieruzálem: rozumieiąc gorne ono miáſto/ o ktorym Apoſtoł mowi/ ktore tu też ná ziemi ſwoie ma vlice. A gdy ſędzia niewiedźiał co to zá miáſto/ (bo iuż Ieruzálem zburzone było/ á to mieyſce nie zwano iedno Helia) chćiał ſię iáśnieyßych ſłow ná nim dopytáć. Ale on ináczey nie mowił. y gdy go rozmáićie męczono/ áby o tym mieśćie powiedźiał. Bo ſię bał ſędzia/ áby w tákim mieyſcu nieznáiomym iákiey zdrády nieprzyiaćielſkiey ná Rzeczpoſpolitą nie było: on nie rzekł nic inego/ iednom ieſt z Ieruzálem. y ták ná mękách zámorzony ieſt. Ták mu ſłodniáło w ſercu ono miáſto niebieſkie Ieruzálem/ ono widzenie pokoiu/ iż do onego w ktorym ſię wedle ćiáłá vrodził/ znáć ſię niechćiał/ á w ſłodkośći oney/ do niego ſię kwápiąc/ rad vmierał.

Był Pámphilus nietylo zacnym męczennikiem y kápłanem/ ále y wielkim piſárzem kośćielnym/ y wymownym/ y práwym Philozophem. Wiele kśiąg Orygeneſá ręką ſwoią przepiſał/ ktore ſię do ręku ś. Hieronymá doſtáły/ y kochał ſię w nich/ ſam mowi/ iáko w bogáctwách Krezowych. Piſał też obronę Orygeneſá.

2\. *Prokop męczennik.* Tego czáſu y Prokop żołnierz męczennik/ rozmáićie y długo kátowány ćierpiał. Pátrz w iego żywoćie 4. Iulij.

Máxencius w Rzymie máiąc iuż nieiákie bespieczeństwo/ obłudną y tyráńską wolą swoie ná Chrześciány odkrył. Bo Papieżá Márcellá do ofiar bogow námawiáiąc/ gdy nic spráwić nie mogł/ do stáyniey go ná opátrowánie osłow y koni do pospolitey potrzeby potępił y oddáć kazał. Swoim też Pogánom nie przepuścił/ máiętności ich wydzieráiąc/ y żony ich do swey nieczystości vżywáiąc/ y niewinnie zábiiáiąc.

3. *Okrucieństwo Máxenciuszá w Rzymie. Márcellus Papież.*

Rok P. 309. Márcellá 6. Constanti: 4.

Marcellus Papież od swoiey xiężey z oney stáyniey wyrwány był/ y do domu Lucyny wprowádzony/ w ktorym się Chrześciánie iáko do kościołá schodzili. O czym gdy się dowiedział Máxencius: do onego kościołá bestye wprowádzić kazał/ y przy nich w onym smrodzie y nędzy Márcellus vmárł. á Lucynę z miástá wywołáć Máxencius kazał. Nástąpił po nim Eusebius Greczyn. Siedział Márcellus pięć lat y miesiąc ieden.

1. De Pontif: Rom.

Eusebius Papież.

Máximinus okrucieństwá wielkie swoim czyniąc/ y żony zacne Senatorow swoich sromocąc/ do stárosty swego Rzymskiego wskazał: áby mu żonę swoię posłał/ o ktorey vrodzie spráwę miał. Tá byłá Chrześciánká Zofronia imieniem. Mąż iey gdy się przeląkł/ á ná ono roskazánie zezwolił: prosiłá się do komory Zofronia/ chcąc się rzkomo vchędożyć/ á przez sługę pánnę wskazáłá mowiąc: Niech się tákie Chrześciánki tyránnowi podobáią. A tám zámknąwszy się/ á Bogu się poruczywszy/ z nátchnienia Duchá ś. ostrym żelázem przebiłá serce swoie/ y vmárły trup tyránnowi zostáwiłá. Tákaż byłá w Antyochiey Pelágia pánná młoda/ ktora się wołáłá z gory zrzućić y roztrącić/ niżli od niewiernych ktorzy ią porwáć ná nieczystość chćieli/ pomázáná być. O tey pisze ś. Ambroży/ chwaląc wielkie męstwo iey. Co y Chryzostom ś. iáko ziemek iey czyni.

Euseb: lib: 8. cap: 26.
Zophronia męzna w czystości.
Pelágia tákaż.
Lib: 3. de virginitate.
Chrysost: apud Lipom: Tomo 3.

2. Teyże Pelágiey mátká/ pisze támże ś. Ambroży/ z dwiemá corkámi/ vtopić się w iedney rzece/ gdy ią do sędziego wieziono/ wolałá/ á niżli w nieczyste Pogáńskie ręce z corkámi ná vtrátę czystości wpáść. Co y Eusebius námienił. Pewna rzecz iż ná to osobne nátchnienie Duchá ś. miáły. iáko y Augustyn ś. wywodzi. y inych wiele męczennikow w tym roku/ ktory się osmym liczy/ iáko sroższe nád ine látá prześládowánie/ powstáło/ dla Christusá pozábiiánych iest bez liczby/ w kościołách wschodnych/ gdzie Máximinus wielki okrutnik pánował. Wielka część tych męczennikow wieku tego iest wypisána w Zywociech świętych/ y ono wybáwienie pánienki do nieczystego domu potępioney/ ktore ś. Ambrosius wypisał.

Euseb: lib: 8. cap: 23.
De Ciuit: lib: 1. cap: 26.
Osmy rok sroższego prześládowánia.
19. Aprilis.

3. W tym tylo popráwy potrzebá/ áby się wiedziáło/ iż tá pánienká/ o ktorey ś. Ambrosius pisze/ z Antyochiey byłá/ y nie położono imieniá iey/ áni tego żołnierzá/ ktory ią wybáwił/ y pospołu z nią męczeńską koronę odniosł. Lecz insza byłá pánienká z Alexándriey/ o ktorey pisze Metáphrástes/ ktora się zowie Theodorą/ y żołnierz ktory ią wybáwił Dydymus się miánuie. ktory widząc pánnę ná posromocenie y vtrátę czystości podáną: sam do niey pierwey/ ine odegnawszy/ iákoby wszetecznik wszedł. y vbrawszy ią w swoie száty żołnierskie/ młodź czekáiącą oszukał/ iż pánienká cáło vszłá/ á on zá nię y zá czystość iey/ o ktorą zdrowia swego nástáwił/ zábity iest. Jest y trzecia tákaż powieść v tegoż Metáphrástá o pánience Antoninie/ tákże o CHRISTVSA ná sromotną czystości vtrátę do domu nierządnego potępioney. ktora tymże sposobem od Alexándrá żołnierzá z ochroną czystości swey/ wybáwioná iest. O czym czytay w żywociech Swiętych.

Lib: 3. de virginit.
Pánieńska czystość obroniona.
Apud Surium 5. Aprilis. Tomo 2.
4. Maii.
16. Maii.

4. O czwartey tákiey nápisał Pálládius/ iż w Koryncie ieden żołnierz pá-

In Lausiaca ca: 53.

nienke Chrześciáńska tákże ná vtráte czystośći potępiona / y do gospodarzá domu nierządnego oddána / tym sposobem wybáwił. Dał wielkie pieniądze onemu pospodarzowi / áby go do niey wpuśćił / y on ná nie swoie száty włożywszy niepokaláną wypuśćił / á sam zá nię od sedźiego do bestiy wrzucony y rozszárpány męczeńską zapłátę odniosł.

Niceph: lib: 7. cap: 13.

Nicephorus też o iedney Nykomediyskiey pánnie ná imię Eufrázycy powiáda. Zá Dyoklecyáná gdy Antymus Biskupem był w Nykomedyey / Eufrázya do domu nierządnego potępiona / gdy młody wszetecznik do niey wszedł / ták go oszukáłá. Powiedźiáłá / mam máść iedne / ktorą kto sie námáże / od żadnego żelázá obrażony być nie może. dam ią tobie / iesli czystość moię vczćisz: á ná mnie pierwey doznay mocy tey máśći. O to ia szyię moię námáże / tni w nię mieczem iáko namocniey możesz / vyźrzysz iż rány nie będźie. y ták vczynił on młodźieniec: dobywszy mieczá / w szyię wyćiągnioną pánienki mocno vderzył / y záraz iey głowę vćiął. Woláłá táką śmierć / niżli CHRISTVSOWI obiecáney czystośći ćiáłá swego vtrátę.

Dowćip pánny ná záchowánie czystośći.

Rok P. 310. Eusebiu: 2. Constánt: 5.

1\. *Piotr Alexándriyski śćięty.* 26. Nouembris. Euseb: lib: 7. cap: vltimo. & 8. ca: 25.

PIotr Biskup Alexándriyski 12. lat śiedząc w złe bárzo czásy / á dźiewięć lat prześládowánia z swemi owcámi ćierpiąc / tego roku zá roskazániem Máximianá śćięty iest. Pátrz w iego żywoćie. Do ktorego to sie dokłáda z Anástázyuszá Bibliotekarzá / ktory dźieie iego z Greckiego przełożył: iż zá wieku iego ieszcze Arius był swego ná Syná Bożego bluźnierstwá nie záczął: ále iż sie z Meleciuszem odszczepieńcem złączył / y raz przyięty y dyákonem od Piotrá poświęcony / do niego sie wracał: dla tego wyklęty był. y zás od Achile ktory po ś. Pietrze nástąpił kápłanem vczyniony został. Lecz co miáło z niego nápotym być / y iáko przeklęte kácerstwo záczáć miał / to Piotrowi ś. obiáwiono było. W nocy Piotr ten wywiedźiony z ćiemnice / ná tym mieyscu gdźie ś. Márek zábity iest / Bucula iezwano / śćięty śmierć dla CHRISTVSA podiął / ostátni męczennik kośćiołá Alexándriyskiego. Co pánná iedná Duchem ś. nátchniona opowiedźiáłá / teyże nocy gdy go śćinano / wołáiąc: Piotr początek Apostołow / Piotr koniec męczennikow Alexándriyskich. Co sie ták ziśćiło.

Pogrzeb Piotrá Alexándriyskiego.

Stolicę Biskupią iáko czćił S. Piotr.

Lud spráwił mu zacny pogrzeb / ná ktorym vbránego iáko Biskupá / á głowę śćiętą ná tołob przyprawiwszy / ná iego Biskupiey stolicy posádźili go płácząc / á iego czcząc. Co dla tego vczynili / iż gdy Mszą miewał / ná stolicy oney śiádáć niechćiał / iedno ná ostátnim stopniu / choć nań lud wołał: Siedź Biskupie ná mieyscu swym. Co gdy y xięża iego w iedno wielkie święto czynili / á iego vpominali: on przedsię niechćiał: ále po Mszy záwoławszy ich do śiebie powiedźiał: Widzę drugdy ná tey stolicy moc iákąś Bozką y świátłość dźiwną. Z czego sie ráduiąc y boiąc / śiedźieć ná niey prze niegodność moię nie śmiem. Lecz gdy tego ná niey nie widzę / á prozną być baczę / śiádam wedle zwyczáiu iáko wiećie. Przeto do ludzkiego tego wołánia nie przystáyćie. Lud tedy czego zá żywotá przewieść ná nim nie mogł / po śmierći załći wielkiey ku niemu y miłośći / przewodźił. Wstąpił ná iego mieysce Achillás / ktory ácz był wielkim sługą Bożym / ále miękkim / iż nád zákazánie Piotrá ś. Aryuszá pokutę zmyśláiącego / do kośćiołá przyiął / y kápłanem go vczynił. krotko był ná Biskupstwie ledwie rok ieden / á po nim zás nástąpił Alexánder / ták iáko Piotr ś. prorokował.

Arius kápłanem od Achile vczyniony. Sozom: lib: 1. cap: 14.

3\. *Antonius.*

W ten czás Antonius on zacny oćiec Mnichow prágnąc / w Alexándriey męczeństwá y męczenniki posiláiąc / gdy go mieć nie mogł / ná żywot sie pustelniczy vdał.

Wiele y tego czáſu męczennikow pobito. Miedzy inemi / oná niewolnicá Chrześciánká Potámenia/ktorey nie mogąc pan iey Pogánin do ſwey nieczyſtośći námowić: dał ią do ſędźiego. ktory wrzącey ſmoły kocieł iey vkázuiąc mowił: ábo pánu twemu przyzwol / ábo ćię w ten kocieł wrzucę. A oná rzekłá: Nieládá vpominánie / od czyſtośći do ſproſnośći. Proſzę ćię y ná twego ćię Ceſárzá ktorego czćiſz/ záklinam / ábyś mię nie záraz w tey ſmole topił/ ále po troſze mię w nię wpuſzczał: żebyś ty lepiey poznał / iáka mi moc dał CHRISTVS dla śiebie ćierpieć. y gdy ſędźia ták czynić kazał/ oná zá godźinę ſkonáłá.

Potámenia niewolnica męczenniczka.
Paladius in Lauſiaca cap: 1.

4. W Cyrinie Cyrillá pánná długo kádźidło w ręku ná ogniu trzymáiąc / ręki nie ruſzyłá/ áby ſię nie zdáłá ofiárowáć rzućiwſzy/ á z ręki dla gorącośći kádźidło vpuśćiwſzy. potym rozſzárpána oſękámi/ vmárłá. Tegoż czáſu Philemon piſzczek vmęczony ieſt. Bo gdy go Apollonius kośćielny czytelnik boiąc ſię męczeńſtwá/zá cztery złote przenáiął/áby ſię názwał Apolloniuſzem/ y ſzáty odmieniwſzy iáko Pogánin bogom ſwoim miáſto niego ofiárował: on od Bogá oświecony/ prawdźiwie Chrześćiáninem ſię być przed ſędźim wyznał. o co gdy był męczony/ tym mocniey CHRISTVSA wyznawał / y ták ná mękách iáko wierny dokonał. Jego przykłádem pobudzony Apollonius męźnie ná tákąż śmierć dla CHRISTVSA poſzedł.

Cyrilla pánná.
Metaphr: 14 Decembris.
Piſzczek Philemon.
Apud Surium 14. Decembris.

Rok P. 311. Euſeb: 3. Conſtánt: 6.

1. LVcianus ś. kápłan Antyocheńſki dźiwnie mocnym ſercem męki wielkie wytrwał/y Mſzą świętą ná pierśiách ſwoich w Nykomediey w więźieniu máiąc: názáiutrz támże ſkonał. Pátrz w iego żywoćie. Był w Piśmie ś. bárzo vczony / y ná Bibliey oczyśćièniu y przekłádániu wielki czás ſtrawił. Jáko ś. Hieronym o nim nápiſał.

Lucianus. 13. Ianuarii.
Euſeb: lib: 8. cap: 28. & 9. cap: 5. De Scriptorib.

W Armeniey zá krolá Tyridatá prześládowánie ná Chrześciány wielkie/ w ktorym Grzegorz Biſkup wiele vćierpiał/ y pánienek z Ripſymą ſtárſzą ſwoią trzydźieśći y trzy ábo 37. vmęczonych ieſt: krew ich onego Tyridatá y wſzytkę Armenią dźiwnie do CHRISTVSA przywiodłá. Pátrz w żywoćie Grzegorzá Armeńſkiego.

10. Octobris.

2. Febroniey też pánny męczeńſkie zwyćięſtwo w Sybápolu w Mezopotámiey bárzo znáczne. pátrz w żywoćie iey. A inych bez liczby: niepodobno ie wyliczyć. Aż Pan Bog pokoy ſzczęśliwy kośćiołowi świętemu ſwemu poſłał: nie z łáſkáwośći y ludzkośći Ceſárzow okrutnikow / ktorzy do tego czáſu nowe á nowe męczeńſtwá ſługom Bożym wymyślali: ále z ſwey oſobliwey łáſki.

Febronia męczenniczka. 16. Iunij.

3. Bo ná Máximianá Gáleriuſzá/ ktory ieſzcze rządźił/y z Máximinem ſynem ábo ſynowcem ſwym ná wſchodnych kroleſtwách władnął/ dopuśćił chorobę/ w ktorey go wrzody y ſproſne ſprochniáłośći ćiekące zárážiły / y robaki rodząc / ćiáło iego roſtaczáły. Lekárze ktorzy ſmrodu wytrwáć nie mogli, zábijáć kazał/ á żadney pomocy nie miał. W tey niemocy do śiebie przyſzedł/ y poznał Boſkie/ o krew Chrześćiáńſką/ ták ſrodze od niego rozlaną / karánie. y zezwawſzy rad z pánow ſwoich / roſkazał áby záraz Chrześciánie pokoy mieli/ á prześládowánie ich znieśione było. y nápiſał / kłádąc y imię Conſtántyná/ po wſzytkim świećie wyrok táki/ áby ſię káždemu wolno było zwáć Chrześćiáninem / áby kośćioły ich náprawowáne były / y do nich ſię ſchadzáć mogli: ále ták áby nic przećiw Rzeczypoſpolitey Rzymſkiey nie poczynáli. A iednák ſam on okrutnik w oney niemocy vmárł/ bez prawey y zbáwienney pokuty/ ktorą P. Bog záwżdy przyimuie. Boleśći ná nim ono wyznánie wyćiſkáły/ á woley dobrey w nim nie było.

Máximianá Gáleriuſzá okrutniká śmierć.
Euſeb: lib: 8. cap: 28. 29.
Máximianá pokutá y mándaty po Chrześciánách.
Euſeb: lib: 9. cap: 1.

4. Ten wyrok po wſzytkich páńſtwách zwłaſzczá wſchodnych prędko roze-

Maximinus nię rad Chrześćiánom pokoiu dał.

ſtano. Ktory gdy tám przyßedł gdźie Máximinus ſynowiec iego rzadźił/ záfráſował ſię o to on okrutnik: á nie mogąc go zátáić/nie piſmem/ ále ſłowy tylko vrzędnikom ſwoim roſkazał/ áby Chrześćian dáley nie trapili/ á ſámi ieden drugiemu tę iego wolą oznaymiáli.

5. *Wolność Chrześćian y rádość.*

Wypuſzczano wßędźie Chrześćiáńſkie więźnie/ y od robot gornych wolne odpráwowano/ z wielkim podźiwieniem oney odmiány. Ná ktorą Pogánie pátrząc: zá wielkiegó Bogá/ Bogá Chrześćiáńſkiego rozwoływáli. Zebránia do kośćiołow Chrześćiáńſkich gęſte/ y weſele niewypowiedźiáne/ y dźięki P. Bogu oddawáne bez miáry. Státeczni ktorzy ná mękách wiáry dotrzymáli/ żywą y dźiwną poćiechę mieli. A ći co vpadáli/ do bráterſkiey ſię miłośći ná pokutę ćiſnęli. Po vlicách y rynkách y miáſtách śpiewáli Chrześćiánie ſwoie pieśni chwaląc CHRISTVSA/ gdy ſię do ſwoich miaſt z ćiemnic y robot wracáli/ á z wielką cżćią od bráćiey przyimowáni byli.

6. Lib: Pontific. *Melchiádes Papież.*

Tego roku vmárł Euſebius Papież. Siedźiał lat dwie/ po ktorym náſtąpił Melchiádes.

Krotki pokoy. Euſeb: lib: 9. ca: 8.

Sześć tylko mieśięcy ná wſchodnych kroleſtwách trwał on pokoy Chrześćiáńſki. Bo Máximinus ſprzećiwiáiąc ſię ſwoim ſtárßym/ á złośći y niecnot y iádu ná Chrześćiány pełny będąc: roſkazał vrzędnikom ſwoim/ áby z miaſt y ze wśi wyganiáli Chrześćiány. Miał iednego czárownika Teotekná/ ktory go ná wierne pobudzał/ y wolą mu bogow tę opowiádał/ y fałßywe iákieś cudá czynił/ y potwarzał o wiele rzeczy Chrześćiáńſki ś. zakon/

Potwarzy ná Chrześćiány. Liſt Piłatow zmyślony.

y one potwarzy po wßytkim páńſtwie Máximinus rozpiſował. Zmyślili byli Pogánie ná ten czás liſt iákiś Piłatow/ w ktorym CHRISTVSA bluźnił. y kázdemu ten liſt mieć/ y w ßkołách dźiećiom ſię go ná pámięć náucząć kazáli. Wydał ná Chrześćiány wyrok/ ktory w Tyrze ná tablicy mośiądzowey wyryć kazał/ áby ie wyganiano. Lecz ono prześládowánie tego Máximiná okrutniká nie było do krwie/ á drugiego roku z łáſki Bożey vſtáło.

7. *Athánázyuſzá młodość.* Rufin: lib: 1. ca: 14. Sozom: lib: 2, cap: 16.

W Alexándriey/ gdy Alexánder po Achile ná biſkupſtwo náſtąpił/ znáczne były młodośći ś. Athánázyuſzá y iego wychowánia poſtępki/ ktore coś po nim wielkiego vkázowáły. Z dźiećmi igráiąc przy morzu/ chrzćił ie iáko Biſkup. Co bacząc Alexánder á z dáleká pátrząc/ dowiedźiał ſię iż wßytkie słowá do Chrztu służące mowił/ y wodą polewał. A nie śmiał onych dźieći z nowu chrzćić. á ná Athánázyuſzá miał wielkie oko/ y on go wychował/ y v niego podrozßy piſárzem wiernym był. Mogł mieć ná ten czás lat dwánaśćie.

Rok P. 312. Melchiád: 2. Conſt: 7.

1. *Hárdość Máximiná pokarána.*

Dy Máximinus ná wſchodnych páńſtwách/ ná ohydę Chrześćian/ częſto ſię y mowieniem y rozpiſániem liſtow chlubił/ iż ſwoie páńſtwá w wielkim pokoiu y doſtátku ſpráwował/ á ßczęśćie ono bogom ſwoim przypiſował/ Bogiem Chrześćiáńſkim gárdząc: Przepuśćił Pan Bog wielkie plagi ná poddáne iego.

Euſeb: lib: 9. ca: 7. *Głod wielki y złe powietrze.*

Bo naprzod w Armeniey wielką klęſkę y woyſká ſwego porażkę odnioſł. Po tym táki głod y złe powietrze P. Bog puśćił/ iż bez liczby ludźi vmiérało/ y pánowie bogáći y pánie zacne w drogich vbiorách po vlicách żebráły/ y koßtowne rzeczy zá trochę chlebá dawáły. Wßędźie trupow nie pogrzebionych kupy po rynkách y vlicách leżáły. Sámi Chrześćiánie Pogáńſkie one ćiáłá grzebli/ y nawięcey głodnych żywili/ ktorzy ochłodzeni vſtá ſwoie ná chwałę Bogá Chrześćiáńſkiego otwarzáli. inne niewypowiedźiáne nędze w onym głodźie y zaráźie Pogánie nawięcey ćierpieli/ po wßytkich wſchodnych páńſtwách.

2. A Máxencius w Rzymie ßoſty rok pánowánia ſwego ſkończywßy/ á śiodmy

siodmy poczynáiąc w roſkoßy y w okrućieńſtwie czás trawił. Zacne Senatory zábijał/ cudze żony brał/ czárow y mordowánia dźiatek y niewiaſt niewinnych ná ſłużbę dyabelſką y pytánie ich o ßczęśćiu ſwym/ vżywał. żołnierzom roſpuſtnośći wßelákiey y wydźieránia dopuśćił. y mowił do nich: Jam z wámi Ceſarz y pan: á wy ſobie ſłużćie/ záżywayćie/ roſpraßayćie/ trawćie. Tákimi nieznośnemi vćiſkámi zdieći Rzymiánie/ táiemne do Conſtántyná poſły wyprawili/ proßąc áby ich wybáwił/ y Rzymſkie páńſtwo od tákiego człowieká oſwobodźił. Wypráwuiąc ſie tedy z Gálliey ná tego tyránná Conſtántyn/ cudowne miał o wygrániu bitwy opowiádánie. Bo piße Názárius Pogánin: iż wßytká Gállia o tym mowilá; iż widźieli woyſká/ ktore ſię poſłáne być od Bogá mieniły.

Máxencius w Rzymie złośći czyni.
Nazarius in Panagyr: 2. Conſtant.
Zonaras & Cedrenus in annalib.
Rzymiánie do Conſtántyná ſię vćiekli.
Nazar: vt ſupra.

3. Dáleko wietßą moc miał Máxencius/ y oną nań wypráwą Conſtántyná miálá wielkie niebeſpieczeńſtwo. y gdy o tym myślił Conſtántynus/ mowi Euſebius/ co ſam z vſt iego przyśięgą ſię záklináiącego ſłyßał: rozmyśláiąc y wiedząc iáko Máxencius przez czárowniki przyiáźni ſobie bogow ßukał: pytał ſię ſam/ ktorego ſobie Bogá ná pomoc obráć y wzywáć miał. to wiedząc iż ná woynie ludzkie obmyślánia y mocy poślednie ſą/ á Boſka opátrzność pierwßa ieſt y nieodmienna. Vmyślił tedy ſámego Bogá iednego/ ktory wßytko rządźi/ y kroleſtwá w mocy ma/ chwalić y ná pomoc wzywáć. y proßąc á modląc ſię áby mu ſię obiáwił iáki ieſt: we dnie trochę po południu/ widźiał iáwnie krzyż iáſny nád ſłońcem y napis ná nim: in hoc vince: w tym zwyćiężay. A nie tylo on ſam krzyż on widźiał: ále wßytko woyſko nań pátrzáło. Co mi ſam/ powiáda Euſebius/ pod przyśięgą powiádał. A gdy ſię ná to zdumiał/ y niewiedźiał co czynić: w nocy przez ſen vkazał mu ſię CHRISTVS, roſkázuiąc mu/ áby do oney woyny tákiego znáku vżywał. Zołnierze co to widźieli/ mieli ſobie zá zły znák/ iż v nich krzyż był ná łotry y te co ie ná ſromotną śmierć dáią/ y ßemráli/ źle ſobie tußąc. A Conſtántynus zezwawßy rzemieśnikow/ chorągwie z tákim znákiem iáki widźiał wnet porobić kazał. Artemius żołnierz/ zá Juliąná męczennik/ był w ten czás y ten krzyż ná niebie widźiał/ y ná śmierć idąc/ Julianowi ktory Conſtántyná bluźnił/ to do vßu podawał/ iż nie tylo ia/ powiáda/ ále wßytko woyſko ná ten krzyż pátrzyło. A nie tylo ná chorągwiách/ ále y ná przyłbicách y páwężách krzyż świety oni żołnierze kłádli/ y to imię CHRISTVS tákiemi literámi dwiemá X y P ktore złączone CHRISTVSOWE imię wyrażáły. ☧

Conſtántyná náwrocenie do Pana Boga.
In vita eius lib: 1.
Krzyż ná powietrzu widźiał Conſtántinus.
Conſtántinus widźiał Chriſtuſá.
Artemius żołnierz.
In actis eius.
Zoſimus lib: 3.
Gallicanus in Panag.

4. Ták opátrzony Conſtántynus niewielkie woyſko w liczbie máiąc/ ktore Máxencyus czworáko przechodźił: naprzod Włoſkie miáſtá ktore mu ſię ná drodze ſprzećiwiły/ wßytki opánował/ á do Rzymu ſię pokwápił. gdźie go czekał Máxencyus z wielkim y mocnym woyſkiem nád rzeką Tybrem vßykowánym/ przy mośćie Milwius názwánym/ ná ktorym był śidłá/ w ktore ſam potym wpadł/ záſádźił. Stárły ſię woyſká: y ſkoro iezdę Máxencyußowę zrázono/ vćiekáć wßyſcy poczęli/ y ſam Máxencyus ná moſt ſię z inemi kwápiąc/ gdy ſię pod niemi moſt połamał/ w rzece zátopiony ieſt y iego woyſko/ ktore z boiáźni/ moſtu nie pátrzyło/ w głębokiey Tybrowey wodźie pożárte ieſt/ ná wzor onego Pháráoná. Náleźiono ćiáło Máxencyußá/ y vćiętą głowę w Rzym nieść kazano. Gdźie ſię wielki ſtał tryumph dla wroconey wolnośći y wybáwienia z ręku onego okrutniká ſtanow wßytkich. Głowę iego y do Afryki/ ktorą był tákże wielkiemi okrućieńſtwy śćiſnął/ poſłano. gdźie niewymowne wßytkim ludźiom poćiechy przynioſłá.

Woyná z Máxencyußem.
Máxencius porázony y vtopiony.

5. Conſtántynus wßytko ono powodzenie P. Bogu práwemu przyczytał/ y w pułmiáſtá Rzymu ná wdźięczność temu ktory mu zwyćięſtwo przynioſł/ krzyż z tákim napiſem ná wielkim kámiennym ſłupie poſtáwił: Tym zbáwiennym znákiem/ práwym męſtwá vkazánim/ wáßem miáſto od iárzmá

Krzyż w Rzymie poſtáwił Conſtántinus.
Euſeb: in vita Conſtant: lib: 1. cap: 34.

tyránſkie-

tyráńſkiego wybáwił/ y Rzeczpoſp: y Senat do wolnośćim y ozdoby pierwßey przywroćił.

6. *Láteráńſki Páłac dány Papieżom.*

Pokazał też wielką ſkłonność ku Chrześćiánom y ku Biſkupom y kápłanom ich/ nie tylo ludzką z nimi rozmową/ ále y iadánim y vpominki. A tego roku páłac ſwoy Láteráńſki názwány/ dał Melchiádźie Papieżowi. áby ták zacna oſobá/ to ieſt nawyżßy Biſkup Chrześćiáńſki/ mießkánie miał wielkich vrzedników/ dla ktorych tákie domy poſpolite R. P. buduie. O czym ieſt świádek Optatus Milewitáńſki/ ktory oznaymia/ iż Concilium ktore było roku przyßłego zá Melchiádá/ ná tym páłacu Láteráńſkim zebráne było/ co y ſámá poſſeſſyą nievſtáiąca pokázuie.

Optat: lib: 1. contra Parmenionem.

7. *Mándaty Conſtántiná zá Chrześćiány.*

Euſeb: lib: 10. cap: 1.

Ná początku ſwego pánowánia iuż cáłego/ Conſtántinus k woli Chrześćiánom y wierze ś. życzliwe wyroki po wßytkim páńſtwie Rzymſkim wydawał. Inne poginęły/ ieden ieſt do Anuliná w Afryce ſtároſty/ ktory zá Dioklecyaná wiele męczenników pozábiiał: áby záraz kośćiołom Kátholickim Chrześćiáńſkim imioná ich wrácano/ y wßytko co iedno ich było/ nádánia/ role/ ogrody/ domy im oddawano. Drugi wyrok ieſt do tego Anuliná/ áby kśiężey Chrześćiáńſkiey Kátholickiey dána byłá wßelka wolność od poborow y zabaw poſpolitych świeckich/ áby wolnie ſłużyli práwemu Bogu/ á ich nabożeńſtwem ßczęśćie ſię R. P. Rzymſkiey zátrzymawáło. Trzeći ieſt liſt iego do Cecyliußá Biſkupá Kárthágińſkiego/ ktoremu pieniędzy wielką ſummę dáć ná pomoc kośćiołom każe/ wedle regeſtru ſpiſánego od Oſiußá/ áby one pieniądze rozdawał: á ieſliby więcey potrzebá/ áby śmiele brał od Heráklidy podſkárbiego/ ktoremum/ práwi/ vſtnie roſkazał/ áby dał ileby potrzebá.

Ibidem.

Ibidem lib: 10. cap: 6.

Pieniądze dáie Chrześćiánom Conſtántinus.

Támże niektore nieſpokoyne/ ktorzy od Kátholickiego przeświętego kośćiołá ludźie odwodzą/ kárác każe. Pewnie Donátyſty rozumieiąc/ ktorzy roku przyßłego ſpory y ſąd z Kátholiki v Conſtántyná mieli. A iż Oſiußá wſpomina/ ten był z Hißpániey przedni Biſkup/ ktorego iuż przy boku miał ſwoim. Z czego znáć/ iákie dobrodźieyſtwo inym kośćiołom y Chrześćiánom iuż czynić począł. A był iuż od onego czáſu po zwyćięſtwie tego Máxencyußá Catechumenus, to ieſt do chrztu ſię gotuiący/ ácz ießcze nie wielkiego w wierze wzroſtu.

Nawyżßy Biſkup Pogáńſki.

A choćże ſię potym piſał Pont: Máximus/ nawyżßym v Pogáńſtwá Biſkupem: to czynił/ nie iżby w ofiárách Pogáńſkich bogom fałßywym ſłużył; ále áby moc onych Pogáńſkich duchowych ktora byłá wielka/ á do rządu potrzebna/ przy nim zoſtawáłá. Bo iáko piße Cicero: mogł nawyżßy Biſkup v Pogan/ ſeymowe wßytkie ſtánowienia/ względem religiey odmienić y záſtánowić. Ná iego roſkazánie y Conſules z vrzedu zśiádáć muśieli. Záczynánie woyny ná iego rozſądku było. Przetoż y po Conſtántynie Chrześćiáńſcy Ceſárze/ iáko Zozymus piße/ tákże ſię piſáli/ y ná koronácyey ſwey ßátę Biſkupá nawyżßego Pogáńſkiego bráli/ áż do Grácianá. ktory ią nápierwcy wzgárdźił/ y bráć iey dla ſumnienia Chrześćiáńſkiego niechćiał: gdy iuż w ſenaćie Rzymſkim máło Pogáninow było/ á wßyſcy niemal Chrześćiánie.

De natura deor: lib: 2. & de legibus lib: 2.

Zoſimus lib: 4.

Rok P. 313. Melchiádá 3. Conſtán: 8.

1. *Licinius zá towárzyßá ná páńſtwo wźięty.*

Zoſimus lib: 2.

ROku przeßłego/ Conſtántinus wypráwuiąc ſię ná Máxencyußá/ wźiął ſobie zá towárzyßá ná páńſtwo R. Licyniußá/ y podał mu do rządzenia Illiryk. A iż ſię nowa woyná do Germániey otwarzáłá/ muśiał Conſtántinus prędko ſię z Rzymu rußyć/ y przyiáchawßy do Medyolanu/ tám do śiebie Licyniußá przyzwał/ y dał

Constancia dana Licyniußowi.
Zmowa z Licyniußem.
Euseb: lib: 10. cap: 5.
Wyrok obudwu o wolności wiáry.
Mándat o wolności Chrześcian.
Euseb: vt supra.
Imioná Chrześciánom wracano.

mu zá żone siostre swoie Constáncyą iuż Chrześciánkę/ ná wietßę z nim przyiáźni vtwierdzenie. y vczynił z nim przymierze/ w ktore to też włożył Constántinus: áby Licynius choć Pogánin/ Chrześciánom sprzyiał. y obádwá záraz on wielki y ś. wyrok y mándat po wßytkim Rzymskim Páństwie wydáli y rozpisáli: áby nikomu bráná wolność nie byłá/ do wiáry Chrześciáńskiey przystáć/ á żeby káżdy swego nabożeństwá/ ktore mu się podoba/ záżywał/ á Chrześciánom áby się nikt nie przykrzył/ y wßytki przeßłe ná nie wydáne srogie práwá y wyroki/ áby zniesione były/ y mocy żadney nie miáły/ á wolno im było w swoim zakonie y nabożeństwie Bogu swemu służyć. A te mieyscá ná ktore się schodzili/ ktore im odebráne są/ áby im záraz przywrocone były. Iesli/ práwi/ vrzędnicy ie ktorzy máią/ niech ie bez żadnych pieniędzy wrocą: á iesli ie kto kupił/ ábo dárowáne miał: niech z skárbu náßego nagrody sobie pátrzy. A imioná do kościołow ich y pospolitey potrzeby służące áby im tákże wrocone były. Z czego ktoby ßkodę miał/ od nas niechay zapłáty pewney czeka. Ták/ práwi/ y Rzeczpospolitą vspokoiemy/ y Bogá ktoregosmy łáski doználi/ przyiáźni sobie dochowamy.] Poty ten mándat.

2.
Wschodny okrutnik Maximinus.

A iż ná wschodnych páństwách ießcze on okrutnik Máximinus roskázował: obá Augustowie Constántyn y Licynius do niego pisáli: áby tákież y oni mándaty/ po swoich dzierżáwách zá Chrześciány wydał. On nie z chęci/ ále z boiáźni wydał wyrok y mándat/ ále nie táki/ iákiego było potrzebno. Bo tylo zákazał Chrześciánom przykrości czynić/ á żadnego przymußenia y odwodzenia od wiáry ich/ chybá piękną namową/ nie czynić. Ale ná schadzki y budowánia/ y wrácánia kościołow/ żadney wolności y práwá nie dał. Przetoż ießcze się Chrześciánie boiąc/ á cicho siedząc/ iemu/ náturę iego okrutną znáiąc/ nie dufáli. Aż go sam P. Bog roku drugiego/ iáko się powie/ pogromił/ iż to czego nie rad czynił/ vczynić musiał.

3.
Gallica: panag: 2. Constant.

Constántinus prędko Germany około Rhenu rzeki zwoiował/ y páństwo Rzymskie vspokoił/ á sam wielkie serce do wiáry Chrześciáńskiey brał/ á od báłwochwálstwá Pogáńskiego się odrażał. y gdy tego roku przypadáły w Rzymie igrzyská ábo widoki/ ktorych oni pilnie strzegli/ ná vbłagánie bogow y záchowánie páństwá Rzymskiego: Constántinus onemi igrzyskámi pogárdził/ y spráwowáć ich niechciał. O co się bárzo Pogánie frásowáli/ á zwłaßczá ten co historyą pisał Zosimus/ ktory wßędzie Constántyná ßczypie/ á ná Chrześciány wßytkie przygody złe/ ktore cierpiáło Rzymskie páństwo/ iáko to byli zwykli/ kłádzie.

4.
Pogáńskie proroctwá fałßywe.
Aug: de Ciuit: lib: 18. cap: 53.

A widząc Pogánie iż się dziwnie rozkwitáło Chrześciáństwo/ chcąc ludzie iáko mogli odrážáć/ á swoie vpadki cießyć: zmyślili iákieś bogow swoich proroctwá y odpowiedzi: iż wiárá Chrześciáńska nie miáłá trwáć iedno 360. lat. Iuż były trzy stá y trzynaście wyßły/ czekáć kazáli prędkiey zguby náßey. To y ś. Augustyn wspomina. Ale się oßukáli. Potwarzáli y Piotrá ś. iż był ßczerym czárownikiem: ále im one plotki nie poßły. Bárziey tego czásu stroskány był kościoł Boży heretykámi Donátysty w Afryce.

5.
Donátystowie coczynią.
Optat: lib: 1. contra Parm.
Sędziowie dáni Donátystom.

W Cárthágynie Donátyści postáwiwßy káthedrę przeciw káthedrze/ ołtarz przeciw ołtarzowi/ to iest Biskupá swego Máioryná/ przeciw Kátholikowi Cecylianowi/ ktory się ziednoczeniem kościołá Apostolskiego bronił: nie mogąc go przemoc/ nápráwili stárostę Anuliná Pogániná/ áby do Constántyná Cesárzá/ ich pisánia y potwarzy ná Cecyliáná posłał. Co on vczynił. A máło ná tym máiąc/ sámi Biskupi oni Tráditores y Donátiste/ iácháli do Constántyná do Gálliey/ ná Cecylianá się żáłuiąc/ y o Sędzie z Gálliey proßąc. y dosyć czyniąc Constántinus ich prosbom/ rzekł im: Sędziow odemnie prosicie/ á ia sam sądu CHRISTVSOWEGO czekam. y dał im Sędzie z Gálliey/ Máterná z Agryppiny/ Rhetycyußá z Augustodunu/ y Máryná z Arelatu Biskupy.

6. Czego on nie rad vczynił/ zá nieprzystoyna sobie rzecz poczytáiac/ áby on przez sie ábo przez ine miał tych sadzić/ ktorzy mieysce CHRISTVSOWE zásiedli. A iáko był w práwách Chrześciáńskich ieszcze niewiádomy: záraz sie dowiedział/ iż Biskupow sie nie godzi sadzić iedno nawyższemu y pierwszemu Biskupowi/ iáko to sam pisząc do Melchiádá zeznawa: wszytek on sad odesłał do Melchiádá Papieżá/ áby z onemi trzemá z Gálliey/ y z inemi bliskimi Biskupy Cecyliáná sadził. y pisał do Cecyliáná/ áby sie tám w Rzymie z dźiesiącia towárzyszow swoich Biskupow stáwił. Tákże áby y Donátystowie z táż liczbą swoich przybyli. List ten Constántyná do Melchiádá położył Eusebius/ w ktorym oney niezgody Biskupow żáłuie/ vpomináiąc áby tákiemu odszczepieństwu był koniec.

Melchiádes Papież dány zá sędziego.

Lib: 10. cap: 5.

7. Ziácháli sie oni Biskupi do Rzymu/ y skupili sie w domu Fausty ná Láteranie/ pisze Optatus/ y zásiedli sąd przy Rzymskim Biskupie Milcyádźie (ábo Melchiádźie) oni trzey z Gálliey/ y drugich Włoskich 15. wszytkich było 19. Żáłował sie Donatus à Casis nigris/ ktory był przednieyszy miedzy Donátystámi ná Cecyliáná. A gdy świádki onemi swemi/ ktore przywiodł z sobą z Afryki/ dowodźić miał tego co nań kładł: oni iego świádkowie wyználi iż nic złego ná Cecyliáná niewiedzą. A gdy Cecylianus sie żáłował z drugiey strony ná Donatá/ zeznał sie Donatus iż znowu chrzćił/ y vpádłe (to iest ktorzy sie CHRISTVSA w mękách ábo w boiáźni záprzeli) ná Biskupy poświącał/ ábo ręce kładł. Czego kośćioł nie przypuszcza. A ták Donatá ná onym Synodźie potępiono/ á Cecyliáná ná swoim Biskupstwie iáko niewinnego zostáwiono. O tym y Augustyn ś. historye/ swárząc sie potym z tymi Donátystámi/ wypisał.

Concilium Láteráńskie.
Oprat: vt supra.

Donátiste potępieni.

Aug: Breuic: Collatio: diei 3. cap: 12.

8. Dokłáda S. Augustyn epist: 162. iż Melchiádes ták vbłagáć chćiał Donátysty/ y ono odszczepieństwo vgásić/ w ktorym po miástách dwá Biskupi byli/ ieden Kátholik/ drugi Donátystá: áby sam tylo Donatus à Casis nigris potępiony y wyrzucony z kośćiołá zostáł/ iáko wszytkiego tego rozerwánia przodek: á inni áby sie ták pogodźili. Ktory pierwey poświęcony iest: áby ten ná Biskupstwie zostawał/ á drugiemu gdźie indźiey Biskupstwo dáne było. Co Augustyn ś. dźiwnie chwali/ zowiąc Melchiádá synem pokoiu/ y oycem wszytkiego Chrześćiáństwá.

Obyczay zgody.

Epist: 162.

9. Lecz Donátyste ná żadney rzeczy nie przestáiąc/ od sądu Biskupow onych y Synodu do Cesárzá áppellowáli/ y ná kończenie oney áppellácyey iáchał do Constántyná on Donatus. Ten iest obyczay vpornych heretykow/ iż ná sądźie duchownych nie przestáiąc/ świeckim sie vrzędem zástáwiáią/ ktoremu żaden sąd o kośćielnych y do wiáry służących rzeczách nie należy. Co gdy Constántyn vsłyszał: záwołał mowiąc: O szaleństwo iádowite y śmiáłe. włożyli áppellácyą/ iákoby w spráwách Pogáńskich y świeckich. y pisał list do Biskupow Kátholickich/ iáko mu sie to bárzo nie podobáło/ iż do niego áppellowáli/ gdźie sie one słowá od niego rzeczone náyduią: Mego prawi/ sądu chcą: á ia sądu CHRISTVSOWEGO czekam. To mowie co prawdá ma: kápłáński sąd ták sie ma wážyć/ iákoby sam Pan śiedząc sądźił.

Donátiste do świeckich áppelluią.
Obyczay heretycki.
Optatus vt supra.

Słowá Constántyná.

10. Pokusił sie dobry Cesarz o zgodę miedzy onemi z Afryki Biskupy/ y do Brixiey obu stron do śiebie przyzwał. Ale z onymi złemi vpornemi y pysznymi Donátysty nic nie mogąc spráwić/ oboiey stronie iácháć do domu kazał.

11. Ná końcu roku tego Melchiádes Papież vmárł: zowią go męczennikiem/ wedle zwyczáiu stárego/ iáko iest v ś. Cypriáná/ iż w więźieniu dla CHRISTVSA męczony był. Bo y tákich choć swoią śmierćią vmárli/ męczenniki zwano. Siedźiał lat dwie/ mieśięcy dwá. W dźieiách iego náyduie sie/ iż ofiárę rozsyłał do kośćiołow/ ktorą zwano Fermentum. To iest/ chleb kwáśny. Co áby sie zrozumiáło/ wiedźieć sie ma: iż w stárym kośćiele przy

Wieśniowie o wiárę zowią sie męczennikámi.
Chleb kwáśny żegnány przy Mszey rozsyłano.
Fermentum.

Mszey

Mszey poświecano / to iest żegnano chleb kwáśny y ofiárowano / y tym go rozdawano / ktorzy ćiáłá Chrystusowego ná oney Mszey bráć nie mogli / prze táką swoie niegotowość ábo przeszkode. A iednák áby sie znáczyło / iż są w vczestnictwie świetych / y w ćiele iednym kośćiołá świetego / on chleb żegnány bráli / oświadczáiąc sie też / iż przy ofierze byli. Zwáli v Láćinnikow on chleb Fermentum, to iest kwás. ná rożnice od chlebá przaśnego / ktory do sámego naświetszego Sákrámentu bráno y ná ćiáło Páńskie poświecano. A było z onego słowá fermentum, to iest / kwás : przypomnienie oney przypowieśći Páńskiey o kwáśie / ktorym sie wiárá znáczy / ktora niewiásta / to iest kośćioł świety wszytke dzieże / że trzech miar mąki / zákwasza : to iest iedney wiáry wszytkich wiernych o Troycy świetey náucza. W kośćiołách wschodnych gdzie w kwáśnym chlebie służą / po pierwszey ofierze / żegnány chleb oddzieláią / z niego pewne cześći do poświecenia ćiáłá Páńskiego biorąc. y on oddzielony żegnány tylo chleb / przytomnym / dla znáku vczestnictwá świetey ofiáry y bytnośći przy Mszey dáią. Zowią ten chleb Eulogia.

Fermentum.

Rok P. 314. Silwestrá 1. Constánt: 9.

NA mieysce Melchiády nástąpił Silwester Rzymiánin syn Rufiná. Tego roku Máximinus on wielki prześládownik y morderz Chrześćian / z Licyniuszem pokoy y przymierze vczynione złamał / y woysko wielkie nań zebrał y bitwę stoczył. Ná ktorey sromotnie porážony ná głowę / wszytko żołnierstwo potráćił. Bo ći co zostáli / Licyniuszowi sie poddáli / á sam ledwie do swoich páństw vćiekł w vbierze prostym zátáiony. Gdzie przyiáchawszy / bárzo záchorzał / y gniewáiąc sie ná swe bogi ktorzy mu szcześćie obiecowáli : kápłany swoie Pogáńskie y wszytki wieszczki y czárowniki / iáko zwodzce y szálbierze / pozábiiał / á do Bogá sie Chrześćiáńskiego obrácáiąc : wyrok y mándaty swoie po wszytkim páństwie pisáne posłał / roskázuiąc : áby nikomu Chrześćiáninem być nie broniono / á żeby pokoy mieli Chrześćiánie / á nikt sie im nie przykrzył. Aby im wolno było kośćioły swoie budowáć y nabożeństwá swego w nich vżywáć. A co im było odieto / ábo do skárbu pospolitego / ábo do vrzedow / ábo co kupnem y dáre od nich niespráwiedliwie odeszło / áby im wszytko wrocono było.]

1\. *Silwester Papież.*

Máximinus poráżony. Euseb: lib: 9. cap: 8.

Máximinus vmieráiąc Chrześćiány vczćił, á bogi swe przeklinał.

Rozgłosiwszy ten swoy wyrok / sprosną y ćiezką śmierćią / tyran on vmárł w Társu mieśćie. Słudzy wszyscy iego ktorzy mu okrućieństwá ná Chrześćiány pomagáli / y iego roskazánia wykonywáli / tákże pobići / y złemi śmierćiámi pogineli / y potomstwo wszytko iego wygłádzone iest. A Chrześćiánom pokoy posłał P. Bog / y poćiechy wielkie po onych ták ćiezkich y długich mordách y vćiśnieniu niesłychánym. Wyprowádził P. Bog z ieństwá y niewoley Pháráońskiey lud swoy. Wesele y rádośći nástąpiły / źimá minełá / burze vstáły / láto sie wroćiło. Miłosierdźia swego nie oddalił od sług swoich / ktore ná doświádczeniu krotko trzymał / á wiecznie ćieszyć nie zániechał. Budowáli y poświecáli kośćioły : ziázdy Biskupimi rząd chwały Bożey y obyczáie nápráwowáli. Cesarz Constántyn wszedzie mándaty swe Láćińskim iezykiem pisáne / mowi Eusebius / ná wolnośći y dobrodźieystwá Chrześćiáńskie rozsyłał / pieniądze kośćiołom y dáry bogáte dawał / czći wielkie Biskupom czynił / y wszedzie sie sławił Bog Chrześćiáński y CHRISTVS syn Boży.

2\. Zosimus lib: 2. Euseb: lib: 10. cap: 12. *Chrześćiáńskie wyzwolenie y rádośći.*

Láćiński iezyk ná wschodzie. Euseb: vt supra.

Donátystowie w Afryce ná Rzymskim Synodźie potepieni / nową zás trudność Katholikom czynili. Bo postawszy do Constántyná Cesárzá / powiedzieli iż Felix Biskup Aptungitáński / ktory Cecyliáná święćił / Traditorem był / y dla tego Cecilianus Biskupem być nie może. Ná pokazánie tedy prawdy Constántinus zlećił Ælianowi Prokonsulowi ábo stárośćie w A-

3\. *O Donátystách.*

fryce/ áby o Felixie Biskupie/ ktory iuż był vmárł/ prawdy sie wywiedział/ iesli Traditorem był. On sie pilnie wypytał/ y niewinnego być nálazł; y Donátysty w potwarzy potępił. A oni zás do Constántyná Cesárzá áppellowáli/ iáko o nich ś. Augustyn pisze. Cesarz zwyciężony ich nálegániem/ złożył Synod dla ich sądu/ y ná vspokoienie kościołá Bożego/ w Gálliey w Arelacie mieście. y ze wszytkich zachodnych krolestw ná podwodách pospolitych ziácháć sie Biskupom kazał.

Aug: epist: 68.
Synod dla Donátystow w Arelacie.

4. A iż Constántyn Ælianowi zlecił/ y od niego áppelláciey do siebie dopuścił: To vczynił ná wielkie tych Donátystow prosby/ ieszcze w rzeczách kościelnych ostrożnym/ y obyczáiow á złości heretyckiey nie będąc świádom. Bo potym on sławny mándat do Abláwiuszá nawyższego stárosty/ ktorego Præfectem Prætorio zwano/ y wyrok swoy wydał/ áby sie żaden vrzędnik y nawyższy w sądy Biskupie nie wdawał. y owszem áby oni y świeckie rzeczy sądzili/ y káżdemu wolno było od świeckich vrzędow/ do nich áppellowáć/ y v nich sie sądźić. A cobykolwiek oni osądzili/ áby to wykonano było. Swiádectwo/ práwi/ od iednego Biskupá wydáne/ wszyscy sędziowie máią przyimowáć. Bo tám iest nienáruszona prawdá/ ktora od człowieká świętego/ y z sumnienia sercá niepokalánego pochodźi. Czynim to/ práwi/ y dla skrocenia práwowánia/ áby ludźie nędzni prędszy koniec w spráwách swoich bráli/ y od łákomego wyćiągánia wolni byli.] Toż pisze o tym mándaćie Eusebius: iż roskazał áby żaden vrząd nie psował tego co Biskupi osądzą/ á żeby nád wszytki sędźie rozsądek kápłanow Bożych przekłádány był. Toż świádczy Sozomenus: iż dał wolność tym ktore do vrzędow pozywano/ byle sámi chćieli: áby do Biskupow bráli sie/ świeckie vrzędy opuśćiwszy. á Biskupi wyrok áby ważny był/ y nád inne sędźie więtsza moc miał. A to coby ná swoich Conciliách postánowili/ áby to mocne y niewruszone zostawáło.] Sozomenus.

Sądy Biskupie od świeckich wolne.
De Episc: iudic: lib: 1. Cod: Theod.
Sądy świeckie Biskupom zlecone.
Euseb: in vita Cóstant: lib: 4. cap: 27.
Sozom: lib: 1. ca: 9.

5. Gdy sie tedy biskupow w liczbie blisko dwie śćie do Arelatu/ ná on sąd Cecilianá ziácháło/ (bo tám nic o wierze nie stánowili.) sam Constántinus iáko Cátechumenus/ miedzy nimi śiedźiał/ do zgody świętey w ktorey sie nawięcey kochał/ wszytkie przywodząc. Y nálezli Cecilianá y Felixá ktory go święcił niewinnego/ y zá nim skazáli. á Donátysty iáko fałszywe y potwarce vporne potępili. Co Augustyn ś. świádczy/ y przydáie/ iż sie wiele Donátystow biskupow do Kátholickiey prawdy nawroćiło/ á drudzy swarliwi y niezgodni w vporze zostáli.

Euseb: in vita Cóstant: lib: 1. cap: 37.
Donátistowie potępieni.
Epist: 68.

6. Odpráwiwszy on sąd Oycowie Arelátenscy/ inne też Kanony do rządu y kárnośći kośćielney postánowili. A ono zwłaszczá práwo/ zá dozwoleniem y podániem sámego Constántyná/ ná wszytkie stárosty y vrzędniki: áby żaden heretyk y schizmátyk ábo odszczepieniec ná vrzędzie Rzeczypo: nie śiedźiał/ á żeby pierwey niżli ná vrząd wstąpią/ list mieli od Biskupá/ iż z nim spolność y iedność wiáry máią: á iesliby co poczynáli sobie bezzakonnie/ áby wyklináni byli.

Ná vrzędzie świeckim żaden heretyk być nie ma.
Conc: Arel: Can: 7.

7. Támże postánowili/ dla Donátystow ktorzy znowu chrzćili/ áby ći ktore w imię Troycey świętey z wyznániem Oycá/ Syná/ y Duchá ś. od heretykow ochrzczeni byli/ znowu Chrztu nie bráli: ále tylko ręku kłádźienie/ ná bránie Duchá ś. A iesliby wyznánia Troycey świętey nie ználi: tedy ochrzczeni być máią.

Znowu chrćić heretykow nie potrzebá.

O ny vporne nieznośne biskupy Donátysty Constántyn zbytnią łáskáwośćią swoią znosił/ y odsyłáć ie podwodámi pospolitemi y stráwnym do Afryki roskazał.

8. Tego czásu Oycowie święći wschodni ziácháli sie ná Synod w Ancyrze/ gdźie vpádłym/ ktorzy sie CHRISTVSA z boiáźni y w mękách zápierzeli/

Vpádłym pokuty y dosyćczynienia.
Synod: Ancir.

á do

á do wiáry ſię świętey wracáli/ y o przyięćie do kośćiołá pokornie prośili/ rozmáite pokuty y doſyććzynienia náznáczyli. Jednym rok/ drugim trzy/ drugim śiedm/ y drugim dźieśięć lat pokuty dáiąc. Támże o czyſtośći kápłáńſkiey y o powśćiągliwośći práwo wznowili. á nietylko kápłanom ále y dyákonom áby bez żon P. Bogu ſłużyli/ roſkazáli. To iednák wyymuiąc/ ieſliby dyákon przy święceniu ſwoim poniewolnym/ opowiedźiał ſię iż powśćiągliwie żyć woley nie miał/ á potymby żonę wźiął: áby ſię przy ſłużbie ołtarzá ś. zoſtał. A ieſliby zámilczał/ á tym czyſtość obiecał/ y święcenie wźiąwßy potymby ſię żenił/ áby táki od ſłużby ołtarzá odpadał/ á láickiey kommuniey vżywał. To ieſt/ áby nie z kśiężą/ ále zá kratámi z poſpolſtwem Sákráment ś. brał.

Kápłáńſka czyſtość.

Rok P. 315. Silweſtrá 2. Conſt:10.

Onſtántinus dźieśiąty rok ná páńſtwie Rzymſkim máiąc/ dźieśiątnicę ſpráwował/ nie po Pogáńſku w igrzyſkách y bieśiádách: ále w modlitwách y dźiękách P. Bogu/ ktory mu żywot y pánowánie dał. Ná tym święćie vczynił Ceſárzmi dwu ſynow ſwoich Criſpá y Conſtántyná. Tego Criſpá Láktáncius był náuczyćielem będąc iuż bárzo ſtárym/ człowiek wielce wymowny: ále táki vboſtwá miłośnik/ iż y potrzeby ſwoie ledwie miał/ roſkoßámi wßytkimi gárdząc.

1. *Dźieśiątnicá Conſtantyná.* *Nazárius Rhetor.* *Criſpus y Conſtántinus, Ceſárzmi.* *Láktáncius.* Euſeb: in vita Cōſtant: lib:1.cap: 41.

Tego czáſu dał táki mándat do Abláwiußá Conſtántinus/ áby po wßytkiey Włoſkiey ziemi/ te dźieći/ ktoreby oycowie nie mogąc ich wyżywić zábiiáć chćieli/ z ſkárbu iego karmiono y chowano. A po innych kroleſtwách rozpiſał tákże mándaty/ áby oycowie dźieći ſwe/ ktoreby dla vboſtwá przedawáli/ wykupowáć ná zad/ ábo odmiánę dáć mogli. O hoynośći iego ná vbogie wßytkie/ ná śieroty y wdowy ſtrapione/ y żebráki/ ßeroko wypiſał Euſebius.

2. *Sierot opátrowánie.* Cod: Theodoſ: lib: 1. In vita Conſtant: lib: 1.

Ná Zydy dał wyrok: ieſliby ná tego ktory od nich do wiáry Chrześćiáńſkiey przyſtáie/ ábo kámieniem ćiſkáć/ ábo mu iáką przykrość czynić śmieli: áby ſpaleni byli z pomocnikámi ſwymi. Ci vtrapieni ßczęśćiem Chrześćiáńſkim/ ná Conſtántyná ſię wzburzyli/ y rebellią záczeli/ w ktorey/ piße ś. Chryſoſtom/ gdy ie pogromiono/ káżdemu z nich ná pámiątkę onego zuchwálſtwá vßy vrzynano. Potym byli ćißßy/ y mieli gadánie o wierze z Silweſtrem Papieżem. O czym ták piße Adrianus Papież do Károlá wielkiego: Ná początku/ práwi/ wiáry Chrześćiáńſkiy/ gdy ſię Conſtántinus do wiáry ś. obrácał: mátká iego Helená Auguſtá zebrálá do Rzymu dwánaśćie vczonych Zydow/ áby z Chrześćiány diſputowáli. Ná tym ſporze przy Conſtántynie y Helenie ś. Silweſter z innych wielą Biſkupow/ piſmem y cudámi Zydy przekonał/ y wiárę świętą rozmnożył.] Pátrz w żywoćie ś. Silweſtrá.

3. *Ná Zydy mándat.* Chryſoſt: aduerſus Iudęos homil: 2. Tom: 5. Epiſt: 3. *Diſputácia Zydow z S. Silweſtrem.* Vltima Decemb.

Tego roku otworzyło ſię bluźnierſtwo ná Syná Bożego y kácerſtwo Ariáńſkie. Cicho pierwey ten Arius kápłan Alexándriyſki/ od niewiaſtek ktore czyſtość P. Bogu obiecáły/ poczawßy/ śiedm kápłanow y dwánaśćie dyákonow do śiebie námowił/ á potym y Biſkupá Nykomediyſkiego Euſebiußá/ ktory go namocniey w tym bronił/ iákoby CHRISTVS był ſtworzeniem/ á nie był przedwieczny y Oycu rowny. O czym gdy ſię dowiedźiał Alexánder Biſkup Alexándriyſki/ przyzwał go/ y o one błędy pytał. On ſię do wßytkiego przyznał. A zezwawßy Alexánder niektore biſkupy y kápłany/ z kápłáńſtwá Ariußá zrzućił/ y od kośćielney iednośći wyklął.

4. *Arius kácerſtwo záczął.* *Euſebius Nikomediyſki pierwßy pomocnik Ariußá.* Theod: lib: 3. cap: 2. 3. Epiph: hæreſ: 69. *Arius wyklęty.*

Piße Theodoretus/ iż Arius máiąc vrząd wykłádánia Piſmá ś. zayźrzał Alexándrowi biſkupſtwá/ y oną gorzkośćią ſercá ſtrapiony/ ßukał záwżdy do niezgody przyczyn. á nie widząc nic w Alexándrze przygány godnego/ ná

5. Theod: vt ſupra. *Arius chćiał być Biſkupem.*

prawde sie náuki iego rzucił / y dostał ßátan nieprzyiaciel prawdy / naczynia tákiego ktorym kościoł Boży rozrywał.] Nietylko w kośćiele ále y po vlicách y rynkách ludźie burzył y zwodźił Arius / do swego ie o CHRISTVSIE rozumienia ćiągnąc.

6. Lib: 2. ad Humelium de pænit.

Práwo ono Pogáńskie ná karánie przewinionych / áby im twarz pisániem ßpecono / zniosł, oddalił Constántinus / mowiąc: Twarz ná podobieństwo pieknośći niebieskiey poznáczona / nie ma być poßpecona.

Rok P. 316. Silwestrá: 3. Constánt: 11.

1. Zosim: lib: 2. Euseb: lib: 8. cap: vltimo. *Dioklecianus vmárł.*

DO tego czáśu on Dioklecyan okrutnik był żyw / y tego roku / piße Zosimus / vmárł. Chćiał go P. Bog chowáć áż ná táki czás / w ktorym pátrzył ná roskwitnienie Chrześćiáństwá / ktore on wykorzenić chćiał / y ná Cesárzá Chrześćiáńskiego / ktory mu dobrze złość iego oddawał / gdy iego one bogi / o ktore krew wiernych rozlewał / poniżał y pomiátał / á Bogá Chrześćiáńskiego CRISTVSA IESVSA sławił / y iego chwałe rozßerzał. To mu zá wielkie ná źiemi piekło stało. iż iáko Psalm mowi: pátrzyć grzeßnik y gniewáć sie / y zgrzytáć zebámi y schnąć bedźie. *Cedr: in Comp.* Cedrenus piße: iż ćießką á sprosną śmierćią vmárł / iż ćiáło iego robácy rostaczáli / z geby y iezyká zgniłego robaki wymiátał / y ták iáko w grobie *Euseb: in Chron.* vmárły śmierdźiał. Wołáiąc śmierći mowił: Biádá mnie nedznemu / słußne karánie odnoße zá moie ná Chrześćiány okrućieństwá. Żył lat 68. á dźiewieć po złożeniu Páństwá Rzymskiego. Licynius Pogánin / miedzy go bogi poczytał / choć nie ná vrzedźie vmárł / czego nigdy nikomu nie czyniono.

2. *Licinius obłudnik z strony wiary.*

Licynius ná wschodnych krolestwách roskázuiąc / obłudność swoię przećiw Bogu práwemu / y przećiw Constántynowi odkrył. Gdy zań śiostre swoie Constáncyą dawał / Constántyn tez zmowe z nim miał / áby Bogá Chrześćiáńskiego czćił / á Chrześćiánom wßelką przyiaźń pokázował. Tego on nie dotrzymał / ále sie do bogow y ofiar Pogáńskich iáko pierwey vdáiąc / ná *Ná Chrześćiány powstaie. Euseb: lib: 10. cap: 8. Socr: lib: 1. cap: 2.* Chrześćiány wielkie prześládowánie y moc swoię podniosł. Zákazał im áby sie do kośćiołow swoich nie schodźili / áby meżczyzná niewiast nie náuczáli / áby nikt CHRISTVSA chwalić nie śmiał. y wyrzućił z dworu swego Chrześćiány / y pobrał im dostoynośći y máiętnośći / ná niskie y podłe postugi ie dáiąc. Sam sie też do wielkiego wßeteczeństwá vdał / meżátkom y pánnom / mátkom y corkom ich záraz zelżywośći sromotne y iáwne czyniąc. Ammoná dyákoná / ktory 40. pánienek zakonu Bożego náuczał / do Herákleey z onemi pánienkámi z Adriánopolá przywiedźionego / stráćił: Dźieśieć pá*Socr: lib: 1. cap: 2.* nienek onych spalić / á drugie pośćináć każąc. Páwłá Biskupá Neocesáreyskiego / iż náuczał y meże y niewiásty / srodze zmeczył ogniem / y członkow rozrywániem. Zákázował áby Chrześćiánie z Pogány żadnych rozmow nie *Gláfirá panná v Constanciey.* mieli. y ine okrućieństwá poczynał. V żony swey Constáncyey pánienke Gláfire Włoßke do swoiey roskoßy porwáć chćiał. Jáko ia zátáiłá y wybáwiłá / czytay o tym w żywoćie Básileá Biskupá Amáseey 18. dniá Kwietniá. y o *Metaphr: 26. Aprilis.* meczeństwie tego Biskupá y inych przy nim ktore pomordował. O czym nápisał Jan káplan Nykomediyski / ktory sam ná to pátrzał.

3. *Woyná z Liciniußem.*

O tym wßytkim co ten okrutnik czynił / Constáncya do brátá swego Constántyná pisáłá z żáłośćią wielką. y nie mießkáiąc Constántyn / ná woyne sie przećiw iemu tegoż roku wypráwował: Licynius też woyská przyczyniał. y gdy z Egyptu młode ludźie bráć kazał / był miedzy nimi on wielki pustelnik y *Páchomius miedzy żołnierzmi. Metaphr: 14. Maij.* Abbás Páchomius. ktory bedąc Pogáninem / á lat máiąc dwádźieśćiá / iáko sie zbudował / y do rozmiłowánia CHRISTVSA pobudźił z Chrześćian / gdy go z inemi towárzyßmi w iednym mieśćie do gospod przyimowáli / y z wielką

ochotą

ochotą gościom służyli/ y hoynie częstowáli. Pátrzay w iego żywocie 17. dniá Máiá. Zwano to miásto Oxirinchá/ w ktorym wszytko byli Chrześciánie/ á w nim 20. tysiecy pánienek Bogu w dziewictwie służących/ y 10. tysiecy mnichow/ iáko pisze Ewágrius.

Oxirincha miasto duchownych 20. tysięcy panienek.
In vita Patrum cap: 5.

Wiele żołnierzow Chrześcian Licynius/ o ktorych rozumiał iż Constántynowi sprzyiáią/ z oney czći złożył y odegnał. Czym też niepomáłu woysko swoie osłábił. Miedzy inemi był Auxencyus/ ktory z żołnierzá był potym Biskupem Mopsueńskim: ktoremu gdy grono winá do nog Bacchusá rytego kłáść kazał: on niechćiał mowiąc: iżem Chrześciánin. y záraz pás żołnierski złożyć mu kazał. Co on z ochotą vczynił. Theodorá w Cyprze Biskupá do więzienia dał/ y onego ś. Mikołáiá w Myrze Biskupá tákże więzieniem srogim trapił/ z ktorego po iego śmierći przez Constántyná wyzwolony był.

4.
Auxencius żołnierz potym Biskup. Suidas.
S. Mikolay Myreński do więzienia dány.
Metaphr: 6. Decembris.

Tegoż czásu 40. żołnierzow w Sebáście zá stárosty Agrykolaá w zimnym iezierze vmorzeni są. o ktorych ś. Bázilius nápisał. Pátrz w ich żywocie dniá 9. Márcá. y Błázyus Biskup Sebásty z niektoremi niewiástámi ćierpiał. y po inych miástách máiąc okrutne vrzedniki ten Licynius/ Chrześciány zábiiáć roskázował/ sam sie ná one woyne gotuiąc/ od dyabłow te miał náukę/ iesliby chćiał bitwy wygráć/ áby Chrześciány zábiiano.

5.
40. Zołnierzow.
Basil: orat: in 40. mart.

W ten czás vćierpiał y Theodorus on zacny hetman/ y ták Licyniuszowi miły. O ktorym w żywoćiech świetych iest 2. dniá Márcá.

Theodorus hetman.

Zá tegoż Licyniuszá/ sławny męczennik Abibus dyákon w Syryey w Edesie/ zá stárosty Lisániuszá zámordowány iest. ktorego/ iż był znáczny y w pismie ś. vczony/ gdy szukáć kazano/ sam sie oznaymił/ y okrutnym żył y stárow ná drábinie ćiągnienim/ y żeláznymi páznoktámi drápánim/ ná koniec w ogień wrzucony/ meżnie dokonał/ báłwanom sie kłániáć niechcąc. y wiele inych w rozmáitych stronách pomordował miecz on Licyniuszow. y było to niemáłe prześládowánie/ ácz krotkie. Bo tego roku vstáło/ w ktorym wiele rozmáitych stanow Chrześćian w mękách y pogrozkách vstawáło/ y od CHRISTVSA odpadáło/ ktorzy potym do pokuty od kośćiołá przyimowáni są. iáko iest o tym Niceński Canon.

6.
Abibus dyákon.
Metaphr: 15. Nouembris.

Donátiste w Afryce ná rozsądku iuż drugiego Biskupiego Synodu w Arelaćie nie przestáiąc/ zás do Constántyná appellowáli/ chcąc áby ie sam o Cecyliáná sądził. Wiedział Constántyn/ iż to nie był iego sąd: ále vspokoienia sie oney ták wielkiey Sekty/ ná ktorym zátrzymánie Afryki należáło/ spodziewáiąc: słuchał ich w Medyolanie/ gdzie też przyzwány Cecilianus stánał. y trzeći raz ná onym sądzie potępieni są/ á Cecilianus niewinny náleziony/ iáko ś. Augustyn nápisał.

7.
Donatiste niespokoyni.
Epist: 162.

Po tey w Mediolanie odpráwie/ Donátystowie w Numidiey kośćioł Katholikom w Constánciey mieśćie/ ktore był Constántyn zbudował/ mocą odięli. Kátholicy Biskupi boiąc sie wzburzenia ludzi/ ćicho vstąpili/ á do Cesárzá nápisáli/ prosząc o inne mieysce ná kośćioł/ ktory sámi zbudowáć chćieli. A Constántyn pochwaliwszy ćichość ich y pokorę/ á brzydząc sie oną dyabelską śmiáłośćią heretykow/ nietylo im mieysce dáć/ ále y swoim nakłádem zbudowáć go kazał.] Pátrz iákiey sie iuż był łáskáwośći Chrześciáńskiey náuczył Constántyn/ iż tákich zbrodniow/ ták przećiw iemu powstáiących nie karał. Jednák miał wolą sam do Afryki iáchác/ á swowolność one ludzi złych skroćić. Co sie z iego listow pokázuie.

8.
Donatiste kośćioł Katholikom odięli.
Constántyná ćichość.
Ex Biblioteca Petri Pithei.

Byłá y druga przyczyná tey ćierpliwośći iego/ iż sie Donátiste z tym przechwaláli/ iż rádzi dla prawdy iáko męczennicy vmieráć chcą: Constántyn/ áby sie nie zdał prześládownikiem Chrześcian/ choć heretykow/ ták tego im przeglądał. Jednák one ktorzy iego sądowi o Cecyliana przyganiáli/ y niespráwiedliwym go zwáli/ wygnániem z ziemie pokarał. To sie z pismá ś.

9.
Aug: contra epist: Petiliani lib: 2. cap: 92.

Augustyná

Augustyná pokázuie/ ktory ná innym mieyscu mowi do Donátystow: Constántyn wam kośćioły pobrał/ á Julianus ie wam wracał.

Rok P. 317. Silwest: 4. Const: 12.

1\. *Bitwá Constántyná z Liciniußem.* Euseb: in vita Cõstant: lib: 2. cap: 5. Zosimus.

ZWiedli wielką bitwę w Pánnoniey v miástá Cybáły Constántyn y Licinius. Constántyn dufał P. Bogu prawemu/ y krzyżem ś. chorągwie y zbroie opátrzył/ y kápłany Bożymi ktorych śię modlitwą ßczyćił/ okolony był. A Licinius wießczkom y czárom/ y bogow swoich pomocy wzywáiąc/ y onym ofiáruiąc/ mowił do swoich: Jeśli przegramy/ bogámi náßymi iáko fałßywymi y słábymi pogárdzim. á ieśli Constántyn z iednym Bogiem/ niewiem iákim/ wygra: temu Bogowi służyć iuż potrzebá. Porážony Licinius do Tráciey vćiekał. Puśćiło śię zá nim ná pogonią pięć tyśięcy ludźi/ ále go dogonić nie mogli/ zá ktorymi ćiągnąc Constántinus/ nálazł iego woysko w polu obozem położone/ y wnet názáiutrz bitwę stoczyć vmyślił.

Druga bitwá.

Ktora gdy śię záczęłá/ á długo trwáłá/ mowi Eusebius że mu to sam Constántyn powiádał: Chorągiew krzyżá ś. kazał tám stáwiáć/ gdźie był námocnieyßy vsiec nieprzyiaćielski/

Krzyżá S. obroná.

polecáiąc ią mocnym 50. żołnierzom/ áby iey pilnowáli. Y był ten cud/ iż żadne strzelby tám ßkody czynić nie mogły/ á ieden z onych piąćidźieśiąt gdy śię z boiáźni/ od oney chorągwie vmknął: wnetże zábity iest/ á innym żelázá żadne nie ßkodźiły. Y ták z nowu bitwę one nabożny Constántinus wygrał.

2\. *Láskáwość Constantyna.*

Po oney bitwie łáskę y ludzkość vkorzonym żołnierzom czynił Constántinus/ y z Liciniußem śię iednał/ y przymierze z nim ktore nie trwáło/ vczynił/ spodźiewáiąc śię po nim iákiey práwey pokuty y vpámiętánia/ á zwłaßczá zá przyczyną śiostry swey żony iego/ łáskę mu wielką pokázował.

Rok P. 318. Silwestrá 5. Const: 13.

1\. *Trzećia bitwá v Bizancium.* Euseb: in vita Cõstant: lib: 2. cap: 13. 14. &c.

ON zdrádliwy y zápámiętáły Licinius prędko nową woynę ná Constántyná podniosł/ y wielkie woyská źiemią y morzem sprowádźił v Bizáncium. Gdźie go/ wzywáiąc P. Bogá y krzyż ś. ná obronę máiąc Constántyn/ y źiemią y wodą skrußył/ y woyská iego wielkie pobił. On do Nykomediey vćiekł/ w ktorey gdy go obtoczył woyskiem swoim Constántynus: on śię do miłośierdźia y prosby vćiekł/ tylo o żywot prośił/ áby gdźie w kąćie zátáiony w pokoiu vmárł. Co mu

Licinius do Gálliey zásłány. Apud Surium 26. Aprilis. *Iáko vmárł.*

Constántyn obiecał/ y zásłał go/ iáko Jan Presbyter Nykomediey ktory tego wieku żył/ piße/ do Gálliey/ gdźie tákże niemocą strášliwą iáko y Máximinus vmárł/ woláiąc y żáluiąc/ iż ták sámym prawdźiwym Bogiem gárdźił/ á fałßywym służył. A iednák drudzy mowią/ iż go Constántinus/ iego zdrády doznawßy/ zábić nád swoie obietnice kazał. Krolował lat 14. żył 60. O nim Wiktor Aurelius nápisał: iż był łákomiec y wßetecznik srogi/ niećierpliwy/ náukom wyzwolonym nieprzyiaćiel/ y sam śię nigdy nie vcząc/ iádem y zárázą R. P. náuki zwał. wielki stroż rzemiesłá żołnierskiego/ á dworakow y pochlebcow nieprzyiaćiel/ názywał ie ßczurkámi y molámi pałacow. Miał z sobą ná tey woynie Constántyn syná Cryspá/ ktory męstwá żołnierskiego y rozumu odniosł tám wielką pochwałę.

2\. *Bizáncium obległ Constántynus.*

Wracáiąc śię z tey woyny Constántinus z máłym woyskiem/ do Bizáncium przybył/ gdźie go do miástá puśćić niechćieli/ y Rzymskie z śiebie iárzmo zrząć vmyślili. Miástá onego Constántyn dobywáiąc/ dwá kroć odbity był/ y wiele ludźi potráćił. A gdy smutny niewiedźiał co czynić/ oczy w niebo

podniozßy/

podniozszy/ widział krzyż iáko pierwey miedzy gwiazdámi ná niebie z onym pismem: przez ten znák zwyciezyß. y ono pismo wyrázone: Wzyway mie czásu ćießkośći/ wybáwie ćie/ á wychwaláć mi bedźieß. Onym widzenim vweselony/ pokuśił sie o miásto/ y wźiał ie pod choragwia Krzyżá ś. ktory w rynku postáwił/ tám gdźie potym obraz iego z porfirityku postáwiony był. To Nicephorus.

Niceph: lib: 7. cap: 47.

3. *Sam ieden Constantyn panem wßytkiego świátá.*

Po zwoiowánym Licyniuśie/ Constántinus sam ieden wßytko Rzymskie páńistwo opánował/ y wschodne y zachodne krolestwá pod moc y rzad swoy obiał. Zá czym iáko pod pobożnym y spráwiedliwym CHRISTVSOWYM vrzednikiem/ ktory od niego páństwo ono sobie dáne wyznawał/ świát sie wßytek vspokoił/ y ludźiom sie wielkie ßcześćie otworzyło. A zwłaßczá Chrześćiánom do tego czásu vtrapionym. Rospisał po wßytkim páństwie Láćińskim y Greckim iezykiem: áby wßyscy dla wiáry CHRISTVSOWEY wygnáni/ y do wysep dálekich záprowádzeni/ do oyczyzny sie swoiey zweselim wracáli. Aby do robot y krußcow gornych potepieni wolność mieli/ y ći co ná zelżywość do niewieśćich zabaw dáni sa/ áby od nich odchodźili: od żołnierskiey zacnośći odsádzeni/ áby sie do niey wracáli/ ieśli chca/ ábo spokoynie sobie żyli.

Pokoy po wßem świećie Chrześćiánom zwłaßczá.
Mándaty zá Chrześćiány.
Euseb: in vita Cóstant: lib: 2. cap: 19. & 20. & 21.

4. *Kośćioły iáko zbogáćiały z imion po meczennikach.*

Wieźnie wßytki oswobodźić kazał/ ktorzy dla wiáry Chrześćiáńskiey ćierpieli. Imioná też ktore meczennikom pobrano/ wrácáć ich powinnym roskazał. ktorzy iesliby sie nie náleźli/ áby ie kośćioł do dźiedzictwá swego brał/ wedle mieysca gdźie sie ony imioná náydowáły.] To piße Eusebius. y stad sie domyślić káżdy może/ iáko sie tym kośćioły Chrześćiáńskie wzbogáćiły. Bo drudzy meczennicy byli bárzo bogáći/ á rzadko ktory potomek ich zostal: bo ie ze wßytkim domem y narodem gubiono. Kazał y to wrácáć co po Chrześćiánách do skárbu pospolitego wźieto. Mieyscá też ty ná ktorych iáki meczennik pogrzebiony był/ kośćiołom przysadźił. y inych wiele wyrokow ná podwyzßenie wiáry ś. vczynił.

5. *Bożnice Pogáńskie psowano.*
Idem.

W ten czás gdźie w ktorym mieśćie był stárostá ábo vrzednik Chrześćiánin/ á ludźie Chrześćiáńscy liczba Pogány przechodźili: Biskupi bożnice Pogáńskie rozmiátáli/ y báłwochwálstwo wykorzeniáli/ y báłwany rozbijáli y krußyli. Jáko vczynił Mikołay ś. w Mirze/ ktory ná ten czás z więźienia wybedßy/ á ná swoie sie Biskupstwo wroćiwßy/ wiáre ś. rozßerzał.

S. Mikołay z wieźienia.

6. *Wesele kośćielne rostárgáne Aryußem.*

Gdy tákie poćiechy y rádośći miał kośćioł Boży/ z drugiey zás strony bárzo zásmucony zostawał/ dla wielkiego roztárgnienia y niezgody/ ktora Arius w Alexándriey záczał. Acz potepiony od swego Biskupá Alexándrá/ y z kápłáństwá złożony/ zá prześládowániem Licyniußá ćicho troche śiedźiał: lecz tego zás czásu płomień wielkiego piekielnego ogniá wypuśćił/ gdy mu przybył/ y z nim sie dźiwnie mocno spoił Eusebius Nikomediyski biskup/ ktory mu ták bárzo kácerstwá onego pomogł/ iż drudzy Aryanow nie zwáli Aryány/ ále Eusebiány. Ten stárym bedac á bárzo chytrym/ wdárł sie ná Biskupstwo wielkie/ gdźie Cesárze przemießkiwáli/ y sam Constántinus: (bo tám był Dioklecyan Cesárski pálac zbudował) y miał v dworu wielkie záchowánie/ y z przednimi ludźmi towárzystwo/ y do przyiáźni sie corki Constántyná Constáncyey wkradł/ y wielka ßkode rozerwánim onym kośćiołowi czynił.

Eusebius gorßy niżli Aryuß.
Athan: orat: 1. contra Arianos.

7.

Bo wiele Biskupow ná iego dworskie ono záchowánie pátrzac/ zá nim sie vwiedli/ y śmiał iuż iáwnie zá Ariußem do wßytkich Biskupow pisáć/ y iego náuki bronić. Co widzac Alexánder Alexándriyski/ iáko mowi Epiphánius/ wielka praca podeymował/ listy do wßytkich Biskupow rospisuiac/ á onemu kácerstwu zábiegáiac. Nápisał/ prawi/ listow 70. Ale tylo dwá zostáły/ w ktorych brzydkość Aryußowey náuki pokázuie/ oznáymuiac iáko go

Hæres: 69.
Socrat: lib: 1. ca: 3.
Theod: lib: 1. ca: 4.

wyklał/ áby go nikt nie przyimował. Ale iuż był Euſebius on wiele ich zágárnał: iednák wietßa cześć dáleko Libiey y Egyptu y inych pod Alexándria Biſkupow odpiſáli mu/ iż przy nim y podáney kośćielney náuce o Synu Bożym/ y o prawdźiwym Boſtwie iego/ ſtoia/ y Aryußá y iego pomocniki z nim wyklináia. Y wßczely ſie wielkie ſwary y ſromotne niezgody miedzy Biſkupy y ludem ich/ ták iż ſie Pogánie bárzo gorßyli/ y po komedyách y rynkách z Chrześćian ſie vrągáli/ y od wiáry ſie świetey odrażáli.

Wzgorßenie Pogan.

8. *Socrat: lib: 1. ca: 4.* *Oſius Biſkup do Alexándriey wyſłány.* *Euſebius Ceſáriyſki podeyzrzány.*

Co bacząc Conſtántinus Ceſarz/ wielce ſie záfráſował o niezgode one ſług Bożych/ y wzgorßenie Pogáńſtwá. y chcąc temu zábiegáć/ zá podániem Papieżá Silweſtrá/ wyſłał do Alexándriey Ozyußá Biſkupá Korduby Hißpaná/ ktorego w wielkiey cżći miał/ áby ſwary ony vmorzył/ á ſtrony poiednał. Y nápiſał liſt ſpolny do Alexándrá Biſkupá y Aryußá/ fráſunek ſwoy oznáymuiąc/ y do zgody ich vpomináiąc. kłádźie ten liſt Euſebius hiſtoryk Biſkup Ceſáryey. Ale iż był Ariußowi ten Euſebius przychylny/ nieprawie mu dowierzamy/ áby onego liſtu Conſtántyná nie powichłał. Bo w nim máło nie wietßa wine niezgody ná Alexándrá ſkłáda.

9. *Rozmnożenie mnichow w Egypćie.*

Acz w Egyptćie y przyległych kroleſtwách dla oney Aryáńſkiey burze/ nie było ſie z czego ćießyć: á iednák przepłátał P. Bog ſmutek on poćiechą/ iż ſie tego czáſu támże wielkie gromády ludźi świátem gárdzących/ y puſtelnikow świetych y mnichow/ rozrodźiły. Wodzowie ich byli/ on Antonius wielki/ y on Páchomius od żołnierſtwá náwrocony/ y Amnon/ y Páfnucyus dla CHRISTVSA zá czáſow Máxymianá/ ná oko oślepiony/ y ini ktorzy kośćioł Boży dźiwnym ſwoim puſtelniczym nabożeńſtwem ozdobili/ y modlitwámi ſwymi y wyſługámi v P. Bogá wſpieráli.

10. *Oycoboycy iáko karáni.* De parric: l. 1. Cod: Theod. *Ná Sodomity práwo.* In Iſa: cap: 2.

Práwá też wydawał Conſtántinus ná wyſtepne. Tego coby oycu ábo ſynowi śmierći przyczyną był/ záßytego w ſkorę z wężámi topić kazał/ iáko żadnego żywiołu niegodnego.

Ná nieczyſte przećiw náturze/ ſrogie karánie dał/ y grzech Sodomſki Pogáńſtwu poſpolity/ iáko piße ś. Jeronym/ ze wßytkiego páńſtwá Rzymſkiego wyświecił.

Rok P. 319. Silweſt: 6. Conſt: 14.

1. *Scyty y Gothy iedno.* *Tátárom ábo Scytom dań dawáli Rzymſcy Ceſarze.* Euſeb: in vita Cōſtant: lib. 4. ca: 5. 6. *Sauromaty.* *Vt ſupra.*

W Od tym czáſem Conſtántinus Sauromáty ábo Sármaty y Scyty ábo Gothy/ iáko ie zowie Sozomenus/ zwoiował. Pierwßym Ceſárzom Rzymſkim te narody zá Dunáiem y około ieziorá Widowego/ ktore Palus Meotis zowią/ ták były przykre/ iż im dań dawáć muśieli/ iáko piße Euſebius. Co ſie nieſłußno zdáło Conſtántynowi/ áby Rzymiánie v Sauromatow dánnikámi być mieli. Miały też ná nie pogodę. Scytowie ná Sauromaty powſtáli. A oni ludźi ták wiele do boiu nie máiąc/ niewolniki ſwe ná woynę wypráwili: ktorym gdy ſie powiodło/ á Scyty ábo Gety porázili/ ná pány ſwoie rękę podnieśli. y vćiekáć á v Conſtántyná łáſki y pomocy ßukáć Sauromatowie muśieli. On im łáſkę czyniąc/ iedny miedzy żołnierze ſwe policzył/ á drugie ná rolách poſádźił. To piße Euſebius.

Tego roku Conſtántinus wźiął kwoli śieſtrze ſwey Conſtánciey/ zá towárzyßá ná páńſtwo Licyniáná/ ſyná iey ktorego z Licyniußem miáłá.

2. Athan: Apolog: 2. Socrat: lib: 3. ca: 5. *Colluciani heretycy.*

Oſius poſłány od Papieżá Silweſtrá z liſty Conſtántyná ná vſpokoienie kośćiołá do Egyptu/ w Alexándriey Synod vczynił/ ná ktorym y Ariußow y Sábelinßow błąd z innymi biſkupy potępił. Támże y Collutha kápłaná Alexándriyſkiego/ ktory ſie biſkupem czynił y kápłany poświecał/ vſkromił/ áby ná ſwoim kápłáńſtwie przeſtał. one też ktore świećił mocy Biſkupiey

piey nie máiąc / zákazał zá káplany mieć / á miedzy świeckie ie poſádził. Támże y Meleciany odßczepieńce wyklęto.

Meleciani.

Práwo tego roku wydał drugi raz Conſtántinus / áby klerycy ábo kśieża od wßytkich zabaw y vrzędow świeckich wolni byli / áby lepiey P. Bogu ſłużyli: á żeby od świeckich vrzędow ſądzeni nie byli / iedno od ſwego Biſkupá. A innym poſpolitym dał tę wolność / ktorzyby do ſądu świeckiego pociągnieni byli / áby ſię do Biſkupá odwoływáli ieſliby chćieli / á wyrok biſkupi áby więtßą powáżność miał / niżli ktorego ſędźiego / ták iákoby go ſam Ceſarz vczynił / á żeby żołnierze po ich woli byli / y Conciliy ſtánowienia áby mocne y nieodmienne zoſtawáły. Wydał też práwo ná wießczki / áby ſię po domách nie włoczyli / y táiemnie báłwochwálſtwá nie pośiewáli / ogniem im grożąc / y tym ktorzyby ich przyzywáli wygnánie náznáczáiąc. ácz iáwnych obrządkow ich ſpráwowáć im nie zákázował.

3. *Wolność Klerykow y ſądy.* Sozom: l. 1. ca: 9. De Episc: lege 2. Cod: Theod. *Iurisdikcya duchownych y ná świeckie ſądy.* Lege de Pont: Cod: Theod.

Rok P. 320. Silweſt: 7. Conſt: 15.

NA woynę przećiw Alemanom wypráwił ſyná ſwego Criſpá Conſtántinus / ktory ßczęśliwie wßytkie nieprzyiaćiele pogromiwßy / do Gálliey do oycá ſię wroćił. W ten czás ſię go Fauſtá mácochá iego nierządnie rozmiłowáłá. 1.

Criſpus hetmánem ßczęśliwym. Nazar: Panag: Conſt: 3.

Conſtántinus práwá ſtárych Ceſárzow Pogáńſkich / ná karánie tych co dźieći po 25. lat nie mieli / y ná te ktorzy w bezżeńſtwie mießkáli / popſował. á káżdemu bez przygány y ßkody / bezżeńſki y czyſty żywot wieść dopuśćił. 2.

Bezżeńſtwo bez karania. Euſeb: in vita Cóſtant: lib: 4. cap: 26.

One też ſrogie y nieludzkie práwá Rzymſkie ná dłużniki / ktorzy ſię wypłáćáć nie mogli / áby bićiem ná ćiele ſwym wypłacáli / popſował pobożny Ceſarz. 3.

Ná dłużniki práwo. L. de exact: Cod: Theod.

Ná porywácze pánienek ábo wdow do małżeńſtwá / ſrogie práwo vczynił / y ná pánnę ábo białągłowę ktoraby zezwaláłá / á nie wołáłá / y ná niewiáſty ktoreby do przyzwolenia pánnę námawiáły: áby im ołow roſpußczony w gębę lano. á rodźice ktorzyby ná grzech corek ſwych zezwaláli / wygnániem z źiemie / tákże y pomocniki porywáczá karano. A ktobykolwiek tego oboiey płći pomagał / áby ſpalony był. 4.

Porywácze pánienek. De rapt: l. 1. Cod: Theod.

Rok Páńſki 321. Silweſtrá 8. Conſtántiná 16.

W Afryce przed cztermi láty niektore Donátiſty przednieyße / dla wielkiego vporu y złośći ich y tárgánia kośćielney iednośći / pokarał był wywołániem z źiemie Conſtántinus. Tego roku ná prośby y wołánie ich / przywroćił ie do wolnośći / bárzo ie ßpetnie opiſuiąc y w liśćie ſię ſwoim iemi brzydząc / ták iż oná wolność ćięższa im mogłá być niżli wygnánie. Lecz oni niewſtydliwi y niekaráni / ćicha ſobie do tego rádę y chytrą bárzo náleźli / áby mogli być zwáni Kátholikámi. Bo wiedząc to / iż nikt Kátholikiem być nie mogł / iedno kto z Rzymſką ś. Piotrá ſtolicą ſpoienie przez liſty / ktore Formaty zwano / miał: poſtánowili / áby ieden ich Biſkup w Rzymie mießkał / iáko Papież / od ktoregoby wßyſcy w Afryce Formaty mieli. to ieſt / liſty ſtáwienia ſwego ná biſkupſtwo. A poſłáli tám táiemnie naprzednieyßego y nawymownieyßego miedzy ſobą Wiktorá / y po nim ſtáli innych piąći / áż do oſtátniego Klaudianá / ktory żył zá Syriciußá Papieżá. Z tey chytrośći ich Optatus Milewitanus vczenie ſię śmieie y vrąga mowiąc: Od Piotrá by to ś. ſucceſſyą bráć / nie od Wiktorá. Siedźi w Rzymie wáß Biſkup / ſyn bez oycá / náſtępnik bez vprzedzáiącego / Biſkup bez ludźi: miedzy 40. kośćiołow ktore

1. Aug: poſt Coll: lib: 1. cap: 33.

Chytrość heretycka.

Donátiſte w Rzymie chćieli mieć ſwego Papieżá. Lib: 2.

sa w Rzymie / mieyscá mieć nie może. w iámie sie zámyka przy gorze. (y od onego czásu zwáli sie ciż Donatistæ Montenses.)

Epiph: hæres: 59.

2. *Kátholickiego imienia nie mogli sobie przypisáć heretycy.*

2\. Słuszna sie przypátrzyć temu / iáko ci opłákáni ludzie imienia y postáwy Kátholickiey z Rzymu szukáć chćieli / táka głupia chytrośćia. Wiedząc iuż to zápewne / iż nikt zwány prawowiernym Chrześćiáninem być nie mogł / bez Rzymskiey Piotrá ś. stolice / y spoieniu sie przy niey.

3. *Vstáwy Constántyna święte.* Euseb: in vita Cōstant: lib: 4. cap: 29.

3\. Constántinus niektore święte vstáwy po wszytkim páństwie Rzymskim vczynił. Miedzy innemi / o Niedźieli áby ia wszyscy świećili / żołnierzom Chrześćiáńskim do kośćiołá w dźień ś. kazał / á Pogáńskie ná polá przed miásto wyganiał / mowiąc: Nie dufayćie zbroicy y śile swey / znayćie tego ktory zwyćiestwo dáie / á żeby nas strzegł y dochowywał / potrzebá podniozszy w niebo ręce / y oczy duszne wysoko pusćiwszy / do krolá niebieskiego / modlitwy mu oddáwáć. Y nápisał im modlitwę / áby wszyscy te słowá po Láćinie mowili:

Modlitwá żołnierzow Constántyná.

Znamy ćie sámego Bogá y Krolá / twey pomocy wzywamy. Tyś nam dawał zwyćiestwá / przez ćię nieprzyiaćieláśmy pokonáli. Od ćiebie sie y teráźnieyszego szczęśćia y przyszłego spodźiewamy. Tobie sie wszyscy kłániamy / ćiebie prośim / ábyś nam Constántyná Cesárzá nászego z iego nabożnymi dźiećmi / długo zdrowego y zwyćięzliwego chował. To Eusebius.

4. *Kośćioły z testámentow bogáte.* De Episc: & Cler: l. 4. Cod: Theod.

4\. Dał też wolność káżdemu / testámentem dobrá swoie ná kośćioł obrácáć. Tą wolnośćią bárzo kośćioły wzbogáćiáły / áż drudzy po nim Cesárze kuśili sie te wolność ludźiom odeymowáć / boiąc sie áby R. P. nie zubożáłá. Ktora rzecz nic w sobie rozumu nie miáłá. Bo kto ku P. Bogu hoyny / ku temu dáleko hoynieyszy iest P. Bog.

5. L. 1. de pag: Cod: Theod. *Constántyn pobłądźił ofiar pogánom dopuszczáiąc.*

5\. Constántinus do tego czásu / práwá święte po wierze Chrześćiáńskiey wydáiąc / y roku czternastego pánowánia swego / srogie karánie ná wieszczki áby sie ich nie rádzono puszczáiąc: tego roku szesnastego w grzech vpadł / y nieprzystoyne Chrześćiáńskiemu pánu / choć sie iészcze do Chrztu ś. gotował / práwo wydał z Sirmu do Máxyminá stárosty: skázuiąc / áby sie wieszczkow rádzono. Przyczyná odmiány tey byłá: iż sie Rzymscy Pogánie burzyli / o on naznámienitszy v nich kápłáński vrząd Augurow y Aruspikow / iż wzgárdzony zostawał / o wszytko sie swoie nabożeństwo áby nie zginęło boiąc. Y chćiał ie tákim práwem y wyrokiem swoim Cesarz vbłágáć. Z czego iáki grzech iego / y iákie odmiány szczęśćia iego nástąpiły / y iáko sie to P. Bogu ná pierwszym pánie Chrześćiáńskim nie podobáło: niżey sie pokaże. Zdrádliwy to obyczay do nábywánia ábo zátrzymánia krolestw świeckich: gdy prawdy odstępuią / á iákiego sie grzechu przećiw zakonowi Boskiemu dopuszczáią.

Rok Páński 322. Silwestrá 9. Constántiná 17.

1\. DO Menándrá stárosty Afryki nápisał Constántinus / áby vbogie z pospolitych gumien żywił. y mowi: Brzydko to obyczáiom nászym / ábychmy komu głodem vmieráć dopuśćili / ábo złośći tey niesłuszney dopuszczáć mieli / áby kto syny swoie przedawał ábo zástáwował.

Rok P. 323. Silwestrá 10. Const: 18.

1. *W Rzymie prześládowáć záś poczęto Chrześćiány.*

1\. ZA onym práwem / ktore był wydał Constántinus po Pogániech / áby im wolno było ofiáry bogom spráwowáć / y vrząd on wieszczkow ábo Augurow odpráwowáć: poczęli ludźie Pogáńscy rozumieć o Constántynie iż sie wroćił do Pogáńskiey wiáry y bogow. Z czego w Rzymie wźięli Pogánie táką śmiáłość / iż Chrześćiány znowu do ofiar swoich przymuszáli. ták bárzo / iż Silwester Papież / ná ktorego iáko ná wyższe-

go Chrześcian Biſkupá/ iádowićiey śię oburzyli/ vſtepowáć z Rzymu/ y w gorze śię Sorákćie kryć/ áż do przyiáchánia Conſtántyná do Rzymu/ muśiał. Y pokázuie śię iáſnie/ iż to krotkie prześládowánie Chrześciánie mieli. Bo Conſtántinus nápiſał zá nimi do Elpidiußá/ práwo tákie dáiąc: áby nikt do ofiar Chrześcian przymußáć nie śmiał/ karánia ná tákie kiiowe y pieniężne zákłádáiąc. Był to wielki grzech pobożnego Conſtántyná/ iż iáwnych wrożek y ofiar był dopuśćił. o co go P. Bog/ iáko vſłyßym/ mieiáko był odſtąpił/ iż zá tym w więtße grzechy wpadł.

Silweſter vćiekł z Rzymu.

De Epiſc: l. 5. Cod: Theod.

Rok P. 324. Silweſtrá 11. Conſt: 19.

1\. LIcynius on ſtáry/ iáko piße Euſebius/ przeßłego roku zábity ieſt: ktoremu ácz Conſtántyn był przyśiągł dla śioſtry ſwey żony/ iego zdrowia mu nie bráć: ále gdy po nim zdrádę poznał/ iż śię z poſtronnymi nieprzyiaćiołmi páńſtwá Rzymſkiego zmawiał/ zgubić go kazał. Co też y ſynowi iego/ ktorego był ná Ceſárſtwo kwoli śieſtrze zá towárzyßá wźiął/ dla teyże przyczyny iż śię z oycem porozumiewał/ vczynił.

In Chronico. *Licynius młodßy zabity.*

2\. A iż y od dobrych á pobożnych/ nieſtátek wrodzony y do grzechu ſkłonność nie odchodźi/ táić śię nie może wielki vpadek Conſtántyná/ iż y ſyná Cryſpá onego dźiwnie dobrego y do ſpraw dźielnego/ y kochánie wßyſtkich poddánych/ Chrześciáńſką wiárą y czyſtośći chwałą ozdobionego/ trućizną vmorzył/ y żonę ſwoię Fauſtę w łáźni gorącey vduśić kazał. w czym go ś. męczennik Artemius ſtároſtá Auguſtalis w Egypćie przed Julianem ápoſtátą obmawia. Bo gdy śię Cryſpá rozmiłowáłá tá Fauſtá mácochá iego/ á on ná iey złe pokuſy przyzwolić niechćiał: z gniewu do oycá go oſkárżyłá/ iż ią do grzechu przymußáć śię ważył/ ábo iż wolálá ſwe właſne ſyny ná Ceſárſtwie widźieć. O co rozgniewány oćiec/ nierozmyślnie złey niewieśćie vwierzywßy/ ſyná ſtráćić dał. A gdy śię o fałßywym odnieśieniu y świádectwie ná Cryſpá dowiedźiał: z żáłośći wielkiey y gniewu/ onę też pokarał. Zá on pierwßy grzech/ iż wießczkom iáwnie wrożyć y ofiáry czynić dopuśćił: odſtąpił go P. Bog do czáſu/ iż w ten doł ták głęboki vpadł. ále go zás iáko dobry y miłośierny podźwignął/ y przyczynę mu do prędßego wźięćia Chrztu świętego/ otworzyć raczył.

Conſtantinus ſyná Cryſpa y żonę Fauſtę zagubił.

Surius ex Metaphr: 20. Octobris Tomo 5.

Grzech grzechem śię karze.

Eutrop: lib: 10.

3\. Stroſkány bárzo y ſumnieniem ſtrapiony/ ßukał lekárſtwá ná ochłodę ſercá ſwego/ iákoby one z śiebie grzechy/ y żarliwe złe ſumnienie złożyć mogł. Y vdał śię do kápłanow Pogáńſkich/ ktore Flámines zwano/ y potym do naprzednieyßego onego wieku Philozophá Sopátrá: proßąc áby go rozgrzeßyli. Ale mu powiedźieli/ iż ná ták okrutne grzechy żadnego v nich lekárſtwá nie máß. To Pogánin nápiſał Zoſimus. Y mowi dáley/ iż przypadł Conſtántinus ná iednego z Egyptu Hißpaná/ ktory mu powiedźiał/ áby v ſámych Chrześcian tákiego lekárſtwá ßukał.] Poty Zoſimus. Co y Sozomenus przyznawa/ iż o tym y drudzy Pogánie piſáli/ nie tylo Zoſimus. A iż Hißpaná z Egyptu ábo Egyptcyaná wſpomina: tedy to był Oſius Biſkup Korduby/ od Silweſtrá/ iáko śię wyżßey rzekło/ do Egyptu poſłány. w ktorego niebytnośći Conſtántinus w one grzechy vpadł. Ktory iż v niego był w wielkiey łáſce/ łácno mu śię do chrztu Chrześciáńſkiego/ ktory ſam grzechy wßytkiego świátá głádźi/ námowić dał/ áby od onego kátowánia ſumnienia wolnym zoſtał.

Pogáńſkiemi kápłany leczyć ſumnienie chćiał.

Zoſimus lib: 2.

Sozom: lib: 1. cap: 5.

Chrzeſt Chrześciáńſki ná grzechy.

4\. Byłći iuż Conſtántinus wolą y ſercem iáko Cátechumenus Chrześciáninem: ále iáko śię powiedźiáło/ do Pogáńſtwá znowu śię zás był troche náchylił/ y zá tym w one grzechy vpadł. Aż go P. Bog zás przez tego Biſku-

Nachylił śię był do Pogáńſtwá Conſtántinus.

pá z Korduby Oſiuſzá / do łáſki ſwey przywrocił. A tym czáſem Silweſter Papież w gorze ſie Sorákcie krył / gdy Senat Rzymſki mniemał / áby Conſtántyn iuż wiáry CHRISTVSOWEY odſtapił: y dla tego ná kośćioł Boży przeſládowánie byli podnieśli.

5.
Conſtántinus trędowátym zoſtał.

W tym też czáśie ſkarał P. Bog Conſtántyná zá one iego grzechy / ſzpetnym bárzo trądem po wſzytkim ćiele. Ná ktorego zleczenie z rády lekárzow gotowano mu łáźnią ábo kapiel ze krwie świeżey y gorącey dźieći máłych. Ktore gdy przywiedźiono / á mátki zá nimi idąc / gorzkie łzy wylewáły / y wołáły: Conſtántyn ſie nád nimi zmiłował / y oddáć im one dźieći kazał / chcąc ráczey w onym trądźie zoſtáć / á niżli niewinną krew rozlewáć. Nápiſał Plinius / iż tá niemoc ábo ſzpetność / ktora y ná krole czeſto przypadáłá / krwią ſie ludzką leczyłá.

Dźiećiom przepuśćił.

Plinius lib: 26. cap: 1.

6.
Piotr y Páweł do Conſtántyná we śnie.

Zá tym w nocy we śnie / vkazáli ſie Conſtántynowi Piotr y Páweł ś. Apoſtołowie mowiąc: iżeś grzechow przeſtał / á krwią ſie niewinnych zbrzydźił / ſąſmy od CHRISTVSA IESVSA páná poſtáni / ábyſmy o przywroceniu zdrowia twego ráde tobie dáli. Silweſtra / ktory w gorze Sorákcie przed tobą ſie z ſwoimi kleryki kryie / przywiedź do śiebie. tenći vkaże wode / w ktorey gdy ſie trzeći raz zánurzyſz / trąd z ćiebie ſpádnie. Zá to Zbáwićielowi twemu tę nagrodę vczyniſz / áby po wſzytkim páńſtwie Rzymſkim / z roſkazánia twego kośćioły Chrześćiáńſkie naprawione były. A ty ták ſie w tey mierze oczyść / ábyś opuśćiwſzy wſzytkie zabobony báłwochwálſkie / iednemu Bogu ſłużył / ktory prawdźiwy Bog ieſt / wolą iego czyniąc. Vczynił ták Conſtántinus / zezwawſzy ſług / ſzukáć kazał ś. Silweſtrá. y gdy go náleźiono / mnimáiąc iż go ná śmierć ſzukano / rzekł do ſwoich klerykow: Oto teraz czás przyiemny / oto dźień zbáwienia. Przywiedźiony do Conſtántyná / z wielką rádośćią przyięty był. y pytał coby to byli zá bogowie Piotr y Páweł / ktorzy mu ſie przez ſen vkazáli? Rzekł Silweſter / iż bogowie nie ſą / ále ſłudzy ſą CHRISTVSOWI / y Apoſtołowie poſłáni do narodow / áby wierząc zbáwienie mieli.]

7.

Wiedźiał iuż o iednym Bogu Conſtántyn / ále iż mu ſie w chwale wielkiey vkazáli / wedle zwyczáiu / iáko y ludźie piſmo bogámi zowie / ták ie názwał. Prośił potym Silweſtrá / ieſliby miał iáki ich obraz. A on dyákoná po obrázy ich poſłał. y ſkoro málowáne vyźrzał / záwołał; iż ći ſą ktorem widźiał / y oney ſie wody ábo kapieli do ktorey mu vkázowáli / vpominał. Silweſter śiedm dni mu ná pokutę y náukę y przypráwę náznáczył. Przez ktore ſzáty Ceſárſkie z śiebie złożywſzy / pokutę czynił. A w ſobotę / gdy wodę poświećił Silweſter / y w niey ochrzćił Conſtántyná / świátłość ie ogárnełá. y wnet od trądu zleczony był / y widźiał CHRISTVSA á on do niego rękę ściąga.

Chrzeſt y zleczenie od trądu Conſtántyná.

8.

Tá hiſtorya y powieść o Conſtántynie / nápiſána ieſt w dźieiách S. Silweſtrá / ktore Hadrian Papież ná Concilium wtorym Niceńſkim wypowiáda. y tám nápiſáne ſą / ná dowod iáko ſtáre vżywánie ieſt obrázow w kośćiele. Tá tablicá ná ktorey vkazał Silweſter obrázy Piotrá ś. y Páwłá / do tego czáſu ieſt w Rzymie w kośćiele S. Piotrá. Też hiſtoryą o chrzćie Conſtántyná od Silweſtrá / y o tym trądźie iego Grekowie máią. Bo ią Glikás wypiſał. y w dźieiách Liberyuſzá Papieżá położona ieſt. Chrzćilnice też ábo ſadzáwkę one w ktorey ſie Conſtántyn chrzćił / do tego czáſu w Rzymie / ná Láteranie vkázuią.

Obrázy Piotrá ś. y Páwłá w Rzymie.

Grekowie.

Glikas o trądzie y o chrzcie.

Conſtant: hiſtor: lib: 4.

To co nápiſał Euſebius Pámphilus w żywoćie Conſtántyná / iákoby przed ſámą śmierćią w Nikomediey ochrzczony był / mieyſcá mieć nie ma. Gdyż on iáko Aryánin kwoli Aryanowi Ceſárzowi / to zmyślił / y w ten czás w Nikomediey Euſebius on drugi głowá wſzytkich Aryanow Biſkupem był. ktory ieſli Conſtántyná ochrzćił: pewnieby Conſtántinus Aryáninem zoſtał. co

ſtał. co ieſt wβytkiemu świátu przećiwno. A też ná Concilium Niceńſkim
iáko Dálmácyanus nápiſał / Conſtántinus wyznawa ſie być ochrzczonym
Chrześćiáninem. Co dáleko przed iego śmierćią było.

Dalmacianus lib: 2. Actor: Concilij Nicæni.

Po wźięćiu Chrztu ś. Conſtántinus oſmego dniá iáchał do kośćiołá ś.
Piotrá Apoſtołá / y tám złożywβy korone y płaβcz / á ſam motyke wźiąwβy / ná
fundámentá kośćielne źiemie kopał. y nábrawβy iey 12. koβow ſam ią ſwemi
rámiony wynośił / ná pámiątke dwánaśćie Apoſtołow. y wśiadβy ná woz
z Biſkupem / z weſelem ſie wielkim do pálacu wroćił.] Vczynił też to był
przodek iego Weſpáſianus Ceſarz gdy Cápitolium náprawował / ſam źie-
mie ná βyi ſwey wynoβąc / iáko nápiſał o nim Swetonius.

9. In actis S. Siluestri.

Sueton: in Vespas: cap: 8.

Ozdobił grob ś. Piotrá śrebrem y drogiemi kámieńmi; y wiele naczynia
kośćielnego ze śrebrá dárował kośćiołowi ś. Piotrá. Ktore po lat ośmdźie-
śiąt y βeść Aláriкus krol Gothow / Rzym wźiąwβy / á one v iedney pánny zá-
táione nálazβy / do kośćiołá ś. Piotrá wnieść kazał / iáko ſie niżey powie. Zá-
ſtráβony był wielkośćią y pięknośćią y wagą naczynia onego / y z Boſkiego
zrządzenia / ruβyć go niechćiał / áleie z wielką czćią do kośćiołá ś. Piotrá
nieść kazał. Zbudował Conſtántinus y kośćioł ś. Páwłá y Láteráńſki / kto-
re bárzo drogiemi / y w wielkiey liczbie naczyniámi opátrzył / y fundácyámi
nádał. y w ſámych kośćiołách Rzymſkich / w złoćie y śrebrze / wβytkie Sálo-
monowe ná kośćioł Jerozolimſki doſtátki / y bogáctwá przeβedł. O ſámym
kośćiele w Jeruzálem / ktory tenże Conſtántyn zbudował / wſpomina Eu-
ſebius / iż iedne oſobne kśięgi o tym nápiſał / iákiemi ozdobámi y iáko bogá-
temi dáry ono mieyſce nádał.

Nádanie kośćiołom od Conſtántyná.

A iednák bożnic Pogáńſkich bárzo bogátych / ktore ſłuβnie z złotá y śre-
brá złupione być miáły / nie ruβył. Jáko Ambroſius ś. piβe przećiw Symmá-
chowi: gdy Pogánie przez lat 300. Chrześćiány z máiętnośći łupili: ſłuβnie
im to pod Ceſárzmi Chrześćiáńſkimi / y ſámi Ceſárze oddáwáć tákimże łu-
pieſtwem ábo ráczey ſpráwiedliwośćią mogli. Lecz táka byłá pánow onych /
wiárą oświeconych / łáſkáwość / iż ſie y w tym Pogánom nie przykrzyli. y o-
wβem do wiáry ich świętey Conſtántinus nie przymuβał / iáko oni Chrześći-
ány tákimi męczeńſtwy y śmierćiámi okrutnemi do ſwoich báłwanow przy-
muβáli; ále ná wolą káżdemu dał.

10. *Pogáńſkiego w kośćiołách bogactwá nie ruβył Conſtantinus.* Ambr: epiſt: 31.

Tego roku / piβe Nicephorus / w Rzymie więcey niżli 12. tyśiecy Pogan
do wiáry świętey przyſtąpiło / ktorzy Chrzeſt ś. wźięli / okrom niewiaſt y dźieći.
A Conſtántyn wyrokiem ſwoim poſtánowił / iż żaden boiáźnią do Chrztu ś.
przyćiśniony być nie ma / iedno z chęći ſwey y dobrego rozmyſłu / policzony
miedzy święte Chrześćiány być ma. z czego lud wβytek wielką brał rádość.

11. Niceph: lib: 7. cap: 34. Ex actis S. Siluestri Græcè.

Támże piβe / iż Conſtántyn Senat wβytek Rzymſki zezwał do pálacu Vlpiey /
y tám im vkazał kośćioł / ktory CHRISTVSOWI budował: áby káżdy wie-
dźiał iż ieſt Chrześćiáninem / á żadnego mniemánia o iego nieβczerośći / áby
ſie iuż iákim Pogáńſkim nabożeńſtwem báwił / nikt nie miał / á żeby przykłá-
dem ſwoim do CHRISTVSA káżdego poćiągał.

Pokazał ſie Chrześćiáninem Conſtántyn przed Senatem.

A nietylo Senatory / ále y lud wielki ná onym zezwániu y ſkupieniu miał /
y do wβytkich rzecz mądrą y nabożną bárzo vczynił / proβąc áby Bogá prá-
wego ználi / á bogom fałβywym / ktorzy pomoc nikomu nie mogą / nie ſłuży-
li. Doſyćieſmy ſie / práwi / nábłądźili / tym ſie poruczáiąc ktorych ſámi ſtrzedz
muśim / kámieniom ſie y ſłupom y miedźi kłániáiąc. A nákoniec rzekł: Niech
wβytek świát wie iżem βyię moię Bogu CHRISTVSOWI ſkłonił / y w pálacu
moim zbudowałem mu kośćioł / niech káżdemu iáwno będźie / iż w ſercu ná-
βym y ślad ſtárych błędow nie zoſtał. A gdy ná tym ſłowie ſtánął / á mowić
przeſtał: lud wβyſtek záwołał / y przez dwie godźinie te ſłowá powtarzał:
Niech zginie kto ſie CHRISTVSA przy. Jeden Bog Chrześćiáńſki. Kto

12. *Namowá do ludzi Conſtántyná.*

w CHRI-

Ludu Rzymskiego wołánia święte.

w CHRISTVSA nie wierzy/ nieprzyiaćiel iest Cesárzom. To Bog ktory Cesárzá obronił. kto służy CHRISTVSOWI, záwżdy zwyćiezy. Niech kápłani bogow z miástá wychodza/ każćie ie dźiś z miástá wygnáć. Te słowá czesto powtarzáli. A gdy vćichli/ rzekł Constántinus: Wiedźćie iż z przymußenia żaden Chrześćiánin być nie może/ ále do tego prześwietego zakonu/ dobrowolny y przypráwny przystapić ma. Niech sie tego nikt nie boi/ áby od łáski náßey odpádáć mieli/ ktorzy Chrześćiány nie beda. Jednák przyiaźń moie odniosa/ ktorzy dobrowolnie zakon Chrześćiáński przyima. y gdy ták mowe swoie skończył: wßyscy to chwalili y Chrześćiánie y Pogánie/ życzac mu długiego żywotá. A gdy sie do pálacu swego wracał/ wßytek Rzym we świece y lámpy y pochodnie koronowány był.

Heretycy przymußáć się do wiáry moga, Pogánie nie moga.

13. Z tego mieysca heretycy bronić sie chca/ áby sie im o wiáre nikt karániem żadnym nie przykrzył. Ale inßa spráwá z niewiernemi/ ktorzy nigdy Chrztu ś. y wiáry nie przyieli. Bo tákich żadna niewola przyćiskáć do wiáry nie ma. A inßa z heretyki/ ktorzy raz wiáre świeta przyiawßy y Chrzest ś. ná sie podniozßy/ wiáry świetey odstepuia/ y lud wierny burza/ y zgode kościołá ś. psuia/ y duße w błedách swoich zábiiáia. Tákim nie dopuśćić złey woley ich/ świeta y powinna iest Bogu posługá.

Kośćioły po wßytkim świećie budował.

14. A choćiaż nikogoż do wiáry świetey przymußáć nie kazał: iednák bárziey Chrześćiány czćił y vrzedy im wielkie dawał. á iesli ktory Pogánin ná vrzedźie był: zákazał mu áby iáwnie ofiar bogom nie czynił. Roskazał też áby kośćioły Chrześćiáńskie wßedźie budowano/ y budowáne rozprzestrzeniano/ á nakład z iego skárbu brano. y tym wiele sie Pogáństwá do CHRISTVSA náwracáło. Zákazał też wrożek y grzechow brzydkich y pospolitych przy ofiárach Pogáńskich/ ktorych sie wiele przymießywáło/ od czártow ná nie pobudzáiacych.

Grzechow Pogáńskich zakazał.

15. Kośćiołow w Rzymie wiele/ y po wßytkim páństwie Rzymskim ieszcze wiecey pobudował/ y naczyniámi złotemi y srebrnemi bárzo bogáte y imiony ná żywność kápłanom nádał.

Concylium w Rzymie. Tomo 1. Conc.

16. Silwester zebrał Concilium w Rzymie/ dwieśćie ośmdźieśiat y czterech Biskupow z zachodnych tylo krolestw/ przy Constántinie y Helenie/ y Kálphurniusie stárośćie Rzymskim Chrześćiáninie. Ná ktorym dźieki P. Bogu oddawáli/ zá podwyżßenie wiáry ś. przez tákiego Cesárzá. Potepili ná nim Hippolitá dyákoná y Kálistá heretyki/ y wiele potrzebnych vstaw do dobrego kośćielnego postáwili. O Aryáńskim kácerstwie nic tám nie wspomnieli. Bo go w tey stronie nie było. A ná przyßły rok ná Synod wielki/ około niego zmawiáli sie/ Silwester z Constántynem.

Zmowá o przyßłym Concylium Niceńskim.

17. Kośćielne dochody/ ktorych co dźień przybywáło/ ná cztery częśći oni Oycowie rozdźielili. iedne Biskupowi/ druga klerykom ábo kśieżey/ trzecia ná budowánie kośćiołow/ czwarta ná vbogie obroćili. Pánnom pewne látá do ślubow czystośći [illegible]znáczone. Subdyákonom żenić sie zákazano. Odźwiernym kośćielnym y czytelnikom dotykáć sie naczynia świetego nie dopußczono. A ná końcu to práwo stáneło: Żaden pierwßey stolice sadźić nie ma. Bo wßytki stolice od pierwßey spráwiedliwośći ßukáia. Ani Augustus áni wßyscy kśieża/ áni krolowie/ áni lud/ sedźiego sadźić nie máia.] Tego práwá Mikołay pierwßy Papież vżywa/ przećiw Michałowi Cesárzowi Cárogrodzkiemu/ ktory rzad kośćielny psował. Zgadza sie/ práwi/ z tym co mowi ś. Silwester/ chrzćićiel Constántyná wielkiego: áni Augustus/ áni kśieża/ áni lud sedźiego sadźić nie ma. Podpisał sie ná tym Synodźie Constántyn Cesarz y Helená Augustá.

Pierwßa stolicá nie ma być sadzona.

18. Potym Constántinus práwie doskonáłym sie Chrześćiáninem pokázował. Co oni przeßli Cesárze Rzymscy Chrześćiánom czynili/ gubiac ie wße-

dźie y zábiiáiąc/ to nágradzał Chrześciány wſzędźie czcząc/ wynoſząc y nádáiąc. A z gorącośći wielkiey ku CHRISTVSOWI, á z brzydkośći ku bałwochwálſtwu/ zepſował w Rzymie zamek wſzytkiego báwochwálſtwá/ Capitolium. O co/ piſze Zoſimus Pogánin/ wpadł w wielką nienawiesć v Senatu y ludu Pogáńſkiego/ ták iż go wſzyſcy Pogánie przeklináli. Czego/ práwi/ nie mogąc wytrwáć/ ſzukał miáſtá ktoreby Rzymowi rowne było/ áby w nim pálac ſwoy poſtáwić mogł.] Przypátrzyć ſię łáſkáwośći Chrześćiáńſkiey w tym Pánie godźi. Jnni Ceſárze gdy co ná nie ſzemráć Senat ábo lud począł: wſzytek Senat wyśćináli y dobrá ich pobieráli/ y lud zábiiáć żołnierſtwu kazáli: á ten złośći ich vſtąpić/ y ćierpliwośćią łáſkáwą ie znośić/ zakonem CHRISTVSOWYM wyćwiczony/ vmyślił. Jáko ſię do Bizancium przenośił/ o tym ſię iuż powieść zácznie.

Euſebius in vita Conſt: lib: 3. cap: 3. W Cápitolium bałwany popſował Conſtantyn. Zoſimus lib: 2. Rzym chce opuśćić Conſtantyn. Láſkáwość Conſtantyná.

Roku tego Conſtántinus z Rzymu do wſchodnych króleſtw wyiáchał/ 19.
z tą myślą áby w Jlium gdźie Troiá byłá w polu bliſkim/ ná ktorym oboz Achiwi mieli/ miáſto záłożył. Lecz gdy tám przyiáchał/ á brany wyſokie zákłádáć począł/ cudem Bożym vpomniony/ ná drugą ſtronę morzá przenośić ſię muśiał. Bo piſze Sozomenus/ iż mu P. Bog przez ſen inego mieyſcá ſzukáć kazał/ y myśl mu o Bizáncium podał. A Zonárás powiáda/ iż naczynia budownicze z Jlium/ niewiedzą kto ná inſzy brzeg do Bizáncium przenośił/ gdźie y orzeł ſznur murárſki pod ſámo miáſto Bizáncium przeniozł.

Bizáncium budowáć myśli Conſtantinus. Zoſimus lib: 2. cap: 2. Zonar: Annal: Tomo 3.

Piſze Nicephorus/ gdy Conſtántinus okreſał mieyſce ná rozprzeſtrzenienie murow Bizántſkich/ á dáleko ſię/ włocznią w ręku máiąc/ vnośił: rzekł mu ieden dworſki: á dálekoż ieſzcze Pánie? A on odpowiedźiał: Poki ten nie ſtánie co przedemną idźie.] Skąd znáć/ iż miał kogoś z niebá/ ktory go prowádźił. Jáko to miáſto Conſtántyn budował y ozdabiał/ niżey ſię wſpomni. 20.

Nice: lib: 8. cap: 4.

W Antyochiey były rozruchy wielkie po śmierći Philogoniuſzá Biſkupá 21.
tegoż miáſtá. gdy iedná część ludu Arianom życzliwego ná iego mieyſce/ Euſebiuſzá Ceſáriyſkiego Biſkupá ſtáwić chćiáłá/ á druga Katholicka do Euſtátiuſzá Bereeńſkiego Biſkupá ſkłonna byłá. ktory wielkim był przećiwnikiem Ariuſzowym/ y tenże iednák ná tey ſtolicy zoſtał.

Theod: lib: 1. ca: 7.

Były y w Egyptćie iákieś zamieſzki/ miedzy Egyptcyány y Thebany odſzczepieńcy Melecyany/ w ktorych y Ceſárſkie Conſtántyná obrázy zelżyli/ twarzy im ſzpecząc y pluſkáiąc y kámieńmi ràniąc. O czym gdy ſię Conſtántinus dowiedźiał/ á od inych o pomſtę nád tákiemi pobudzony był: dotykáiąc ſię twarzy ſwey rzekł: Ja ná czele rány żadney nie mam/ y twarz moiá cáła ieſt. Te iego słowá y táką łáſkáwość dźiwnie wyſławia ś. Chryſoſtom y mowi: Wiele ten Pan triumphow y zwyćięſtwá po ſobie zoſtáwił/ y inych pochwały wielkiey godnych poſtępkow: á iednák nikt o nich nie pomni. A to słowo iego tákie/ káżdy ná wieczną iego ćichośći ſławę wſpomina/ y o nim śpiewa: y potomſtwo náſze wychwáláć ie będźie. A ieſli zá to v ludźi ma pochwałę: o iáką koronę v Bogá odnioſł?] Jeſt ſię czemu dźiwowáć/ iáko ten Pan przed chrztem był iáko dźiki y gniewliwy/ ktory y domowym ſwoim y krwi ſwey nie przepuśćił: á po chrzćie táką łáſkę z niebá y odmiánę odnioſł. 22.

O ſwoie obrázy poſzpecone nie gniewał ſię Conſtantinus. Euſeb: in vita Cōſt: lib: 3. cap: 4. Chryſoſt: hom: 10. ad pop.

Był też w kośćiołách wſchodnych niepokoy nie máły/ około dniá świecenia Wielkieynocy. ácz ſtára/ ále nie oddalona trudność. Bo w Cylicyey/ Syriey y Meſopotámiey/ z Żydy święćili/ ná ono dawne Wiktorá Papieżá poſtánowienie niedbáiąc.

Swięcenie Wielkieynocy. Sozom: lib: 1. cap: 15.

Rok P. 325. Silweſtrá 12. Conſt: 20.

1. Niceńſkie Concilium tego roku.

WAńſki rok 325. bárzo znáczny ieſt zebrániem Concilium wielkiego do Niceey miáſtá w Bityniey / dla vſpokoienia kościołow wſchodnych / ktore iad Aryáńſki rozrywał / y dla Meleeyanow odßczepieńcow / ktorzy ſie potym z Aryany złaczyli / y dla dnia Wielkieynocy świecenia / ktorym ſie niezgodá kościelna ßerzyłá. Ná ktore Concilium Conſtántinus z Silweſtrem Papiezem (bez ktorego wedle praw kościelnych / Concilium zgromádzone być nie mogło) w Rzymie ſie zmowiwßy / iáko ſie wyżßey wſpomniáło / wielka y páńſka pilność vczynił / do wßytkich Biſkupow pißac / y odwozy y ſtráwe im dáiac. y ziácháli ſie Biſkupi ze wßytkich cześći świátá z Azyey / Afryki / y Europy.

2. Cześć v pánow iáka mieli Biſkupi. Suidas in Leoncio. *Euſebia żoná Ceſarzá Conſtánciuſßá.*

Z iáka ie czcia przyimował Ceſarz / z tego ſie domyślić możem co Swidás o Leoncyuśie Biſkupie Tripolis Lyciæ nápiſał. Do ktorego gdy Euſebia Auguſtá hárda páni poſłálá (byłá to żoná Conſtáncyuſßá Ceſárzá) áby do niey przyßedł: on iey ták wſkazał: chceßli ábych do ciebie ßedł / záchowuy powinna cześć Biſkupom. Ja wnide / á ty z ſwego wyſokiego máieſtatu zeydźieß y przećiw mnie wynidźieß / y ſchyliß głowe ná moie błogoſłáwieńſtwo. á potym ia śiede / á ty wſtydliwie poſtoiß / pokić nie dam znáć / ábyś śiádłá. Jeśli ták vczyniß / przyide do ćiebie. A ieśli ináczey / ták mi nie możeß dáć wiele / ábych ia czći Biſkupiey vſtapić / á Boſkiemu kápłáńſtwu krzywde vczynić miał.]

Venantius Fortun: in vita S. Martini.

Wálentiniáná Ceſárza / gdy nie powſtał przećiw Biſkupowi świetemu Márćinowi / ogień z ſtołká ná ktorym śiedźiał wyſtráßył / iż muśiał y głowe pod rece iego ſchylić / y koláná do nog iego poniżyć.

3. Epiph: hæreſ: 69. *Poſłowie Papieſcy ná Concilium pierwße mieyſcá máia.* Phocius de 7. Synod. *Potámon iednooki. Páfnucius.* Rufin: lib: 1. cap: 4. Socr: lib: 1. cap: 5. Hæreſ: 68. *Iákub z Niſybu, Mikołay Myreń, Spiridion, ludźie cudowni ná Concilium.* Rufin: lib: 1. cap: 5.

Liczbá Biſkupow ná tym Concilium byłá trzy ſtá y ośmnaśćie. Miedzy nimi był pierwßy Oſius Biſkup Korduby / ktory z Wiktorem y z Wincenciußem kápłany od Silweſtrá ná on Synod poſłány był / y ná pierwßym mieyſcu / iáko nawyżßego Biſkupá poſeł / śiedźiał z towárzyßmi ſwemi / y nápierwey ſie podpiſał. Po nim Alexánder Alexándriyſki / y Euſtátius Antyochſki / y Mákárius Jerozolimſki / y inni. Byli y ći Biſkupi ktorzy zá Máximiná dla CHRISTVSA ochromieni y o iednym oku zoſtawáli. á miánowićie Potámon Herákleyſki z Egyptu / y Páfnucius z Thebáidy biſkupi. O Páfnuciuśie piße Rufinus iż cudá czynił. ktorego ták czćił Conſtántinus / iż oko ono iego dla CHRISTVSA vtrácone / cáłował. Był tego czáſu inßy Páfnucius Mnich (áby ſie kto ná imieniu nie omylił) ktory Aryanom ſprzyiał / o ktorym wſpomina Epiphánius. Był też y on świety Jákub Biſkup Niſibes cudotworcá wielki / y święty Mikołay Myry Biſkup on / tákże cudowny człowiek. Był y Spiridion Biſkup Trymituńſki z Cypru / tákże iáko y Páfnucius o iednym oku y chromy / zá Máximiná wyznawcá / ktory też cudá czynił. o ktorym Rufinus nápiſał / iż y Biſkupem bedac owce páſł. do ktorych gdy dwá ná kradźież przyßli / zwiazáni niewidomemi powrozámi byli / y rußyć ſie z mieyſcá nie mogli / áż ie on Biſkup nálaſł / y słowem Bożym rozwiazał mowiac: ábyśćie dármo nie chodźili / báráná weźmićie. Lepiey było oń prośić / á niżli kradźieża go doſtáwáć. Tenże ná vmárła corke ſwoie do grobu iey przyßedßy / Jrená iey było imie / záwołał / pytáiac gdźie ſchowáłá cudzy pokład / ktorego ſie ſaśiad vpominał. A oná mu powiedźiáłá: tám á tám go naydźieß. y inych wiele tákich cudownych świetych Biſkupow ná ono ſie mieyſce przećiw Ariußowi zebráło. Był y on Cecilianus z Afryki / ktory ták długo z Donátyſtámi walczył.

4. Biſkupi Ariáńſcy ná Concilium.

Miedzy temi świetymi kápłany / iáko miedzy Anyoły v Jopá / był też czárt / ábo ſłudzy iego / to ieſt Biſkupi iuż do Aryußá przywiazáni / y iego náuka záráżeni. A tych było miedzy nimi wiecey / ktorzy ſie byli pierwey zá Pogáńſkich Ceſárzow prześládowánia / CHRISTVSA záprzeli. Nápierwßy był y naiádowitßy Euſebius Nykomediyſki Biſkup. Po nim Euſebius Ceſáriyſki /

ſáriyſki/ten co hiſtorya piſał/y Theognis Niceńſki/y Mares Kálcedoński/ Biſkupi/y inni/ktorzy táili ſie z ſwoią niewiernośćią. y chcąc Conſtántynowi niektore święte y przednie Biſkupy ohydźić: prośili go áby ie o niektore krzywdy z Biſkupámi ſądźił. y wiele ſupplikáciy nápiſáli/ w ktorych ſie ieden ná drugiego żáłował/y grzechy á wyſtępki iego piſał/podáiąc ie do czytánia Ceſárzowi/ á o ſpráwiedliwość proſząc. Tego Kátholicy nigdy nie czynili. Bo widźieli/iż to wielka niepráwość: ále ſámi heretycy Biſkupi oni táiemni Aryani/ iáko y Donátyſte/ tego ſie złośliwie ważyli/ iż do świeckiego ſądu duchowne wyzywáli. Czego y świeckim wiernym/ pod Pogány/ Apoſtoł zákázował.

Chytrość Ariáńſka ná ohydę Biſkupow świętych.

W ſądy Biſkupow Ceſarz ſię nie wdawa.

5\. Lecz ie dobrze odpráwił Conſtántinus. Zezwawſzy ich powiedźiał: mnie ſie nie godźi kápłanow ſądźić. Bog was kápłanámi poſtáwił/ á dał wam moc ábyśćie y nas ſądźili. Wy nas ſądźićie/ á ſámi od ludźi ſądzeni być nie możećie. Wyśćie nam zá bogi dáni ſą: nie przyſtoi áby człowiek bogi ſądźił. To z Rufiná. A Theodoretus to przydáie/ iż ieſzcze rzekł: Nie máią ludźie o wyſtępkách kápłáńſkich wiedźieć/ áby ſie nie gorſzyli. Bych ia y ſwemi oczámi ná cudzołoſtwo Biſkupá ktorego pátrzył: płaſzczembych go ſwoim pokrył/ áby drugich iego grzech nie zgorſzył.] A to mowiąc/ony ſupplikácye ich popalił/ oświadczáiąc ſie/ iż iednego słowá ná nich nie czytał/ á o to/ ná co ſie ziácháli/ áby nie mieſzkáiąc konáli/ vpominał.

Sozom: lib: 1. cap: 6.
Rufin: lib: 1. ca: 2.
Theod: lib: 1. ca: 11.
Gregor: lib: 4. epiſt: 75.

6\. Wiele też y przednieyſzych Filozophow y wymowcow Pogáńſkich ná ono wſzytkiego świátá vczonych zebránie/ ziácháło ſie/ chcąc gadki mieć y vtarczki z Biſkupy ná przygánę wiáry ś. Piſze Socrátes: gdy diſputowáli ſámi miedzy ſobą/ ná Chrześciány ſie oſtrząc/ ieden proſty Láik záwołał ná nie: Nas CHRISTVS y Apoſtołowie/ nie náuczáli Diálektiki y kráſomowſtwá; ále ſerce vprzeyme y proſte/ wiárą y dobremi vczynkámi vmocniáć kazáli. Co gdy rzekł/ wſzyſcy ono z vprzeymośći pochodzące słowo/ pochwalili/ y ſwárzyć ſie przeſtáli. A Sozomenus powiáda y Rufinus: iż ieden ſtáry y proſty podiął ſie diſputowáć z iednym Filozophem/ y rzekł: Słuchay w imię Páná nászego Jezuſá Chriſtuſá/ Filozophie: Jeden Bog niebá y ziemie/ wſzytko co widzim y czego nie widzim/ przez słowo ſwoie tchnieniem Duchá ś. ſtworzył. To Słowo my zowiem Synem Bożym/ ktory vżaliwſzy ſie nád błędy náſzemi/ z dźiewice ſie vrodźił/ z ludźmi żył y dla nich śmierć podiął/ y przyiydźie ſądźić káżdego ſpráwy. To my wierzym/ á dwornie ſie iáko to być mogło/ nie dowiáduiem. A ieſli ták też ty wierzyſz/ powiedz mi: A on záwołał: Wierzę/ y inym wſzytkim áby ták wierzyli rádzę. y dźiękuiąc ſtárcowi/ pod przyśięgą powiádał/ iżem moc dźiwną Bożą w ſobie vczuł/ ktora mie do tey wiáry przywiodłá. y obroćiwſzy ſie do ſwoich vczniow rzekł: Poki zemną słowámi ſpor był: słowám zá słowá płáćił: ále gdy moc iákaś z vſt tego ſtárcá wyſzłá/ ſprzećiwić ſie iey nie mogłem/ iáko człowiek Bogu ſie ſprzećiwić nie może. Powiádáią niektorzy/ iż ten ſtárzec był Spiridion Biſkup Tumituńſki z Cypru.

Philoſophow Pogáńſkich wiele ná Concilium.
Socr: lib: 1. cap: 5.
Sozom: lib: 1. ca: 17.
Rufin: lib: 1. cap: 3.
Proſty Chrześćiánin Philoſophá przegadał.
Spiridion.

7\. Tenże Sozomenus piſze: iż ná tenże czás Filozophowie przed Conſtántynem ná diſputácyą wyzwáli Alexándrá Alexándriyſkiego Biſkupá/ ktory żywotá będąc świętego/ nie miał náuki Filozophſkiey. Lecz gdy ſie zeſzli/ prośił áby iednego wybráli z ktorym by diſputował. A gdy on ieden wyſtąpił/ rzekł Alexánder: W imię IESVSA CHRISTVSA, roſkázuię tobie ábyś milczał. y záraz zámilkł/ y mowić nie mogł on Filozoph/ y wſzyſcy towárzyſze iego záſrománi poſzli.

Diſputácya druga z Philozophámi.
Sozom: lib: 1. ca: 7.
Nice: lib: 8. ca: 15.
Metaphr: 10. Decembris.

8\. Zebrawſzy ſie ná iedno mieyſce Biſkupi/ przed tym niż Conſtántinus do nich przyſzedł/ przećiw Ariuſzowi diſputowáć kazáli/ á zwłaſzczá dyákonowi Alexándriyſkiemu Athánázemu/ ktory mocno Aryuſzá przekonywał/ y ſław-

Diſputácya z Ariuſzem.

Sozo: lib: 1. cap: 18.
Conſtántinus przyßedł do Concilium.
Euſeb: in vita Cóſt: lib: 3. cap: 10.
Theod: lib. 1. cap.
Apud Lipo: Tō: 6.

nie wygrawał/ y Aryáńſką tám waśń ná ſie pobudźił. A gdy miał do nich przyść Conſtántinus Ceſarz/ porządnie mieyſcá ſwoie záśiedli/ y wßedł miedzy nie/ drogo vbrány/ z oną piekną vrodą y poſtáwą ſwoią ktorą miał z przyrodzenia. Witał go od wßytkich Euſtátius Antyoſki Biſkup. Słowá iego kłádźie Gregorius Præsb: Cæſarienſis.

9.
In vita Conſt: lib: 3. cap: 11.
Conſtántinus iuż był ochrzczony.

Po lewey ſtronie/ ktora v ſtárych byłá vczćiwßa/ iáko y ná inych Conciliách wielkich/ śiedźieli ná pierwßym mieyſcu poſłowie Silweſtrá Papieżá: Oſius/ Witus y Wincencius. Miedzy Biſkupy ná oſobnym mieyſcu śiedźiał Conſtántinus. ktory rzecz do nich po Łácinie/ iáko piße Euſebius/ tłumáczá przy ſobie máiąc/ vczynił. y o zgodę ich pilnie vpomniawßy/ w inne ſie ich ſpráwy nie wdawał. To przydáie Dálmácianus Biſkup Cyzyceńſki/ iż w tey mowie ſwey gdy mu coś z rzeczy przyßło/ ochrzczonym ſie być wyznał.

10.
Orat: 1. in Arianos.

Dźieie tego Concilium złośćią Ariáńſką poginęły/ potroße ie tylo z rożnych piſárzow y Doktorow zbieráć/ iáko kłoſy po żniwie muśi. To świádczy ś. Athánáſius. A gdy onym prześwietym Oycom kśięgi Ariußowe czytano: wßyſcy ná one bluźnierſtwá vßy zátykáli. Czytano y liſt Euſebiußá Nikomediyſkiego/ w ktorym gdy bluźnierſtwá iego Oycowie święci poczuli/ wielce ſie fráſowáli/ iż táki Biſkup od prawdy odpadł/ y w táką ſromotę vpadł.

11.
Potępiony Ariuß y Euſebius Nikomediyſki.
Conſubſtantialis.
Athan: epiſt: contra Arianos.
Symbolum Niceńſkie.

Oycowie oni potępiáiąc Ariußowe y Euſebiußowe ná Syná Bożego bluźnierſtwá/ á wßytkim ich wykrętom zábiegáiąc/ ono słowo ná wyznánie práwego Boſtwá CHRISTVSOWEGO wźięli/ Conſubſtantialis Patri, to ieſt/ iednoiſtotny z Oycem: ktorego słowá ácz w Piſmie nie máß/ ále rzecz ſámá ieſt. y tego słowá vżywáli przedtym święci Oycowie/ Dionyſius Rzymſki/ y Dionyſius Alexándriyſki/ Biſkupi/ y Theognoſtus ſtáry Theolog/ iáko ś. Athánáſius wywodźi. Y vczynili Symbolum wiáry świętey onymi słowy/ ktore w kośćiele záwżdy śpiewáią/ ktore Kredem Niceńſkim zowiem. Napierwßy wodz tego wyznánia był Oſius/ o ktorym ták mowili Ariani/ przed Conſtáncyußem nań wołáiąc: To głowá Synodow/ co ten piße/ wßyſcy ſłucháią. Ten wzor wiáry ná Niceńſkim Synodźie złożył/ ten wßędźie Ariany zá heretyki vdáie. To ś. Athánáſius.

12.
Athana: epiſt: ad Solitariam vitam agentes.
Ariani Biſkupi podpiſali wiárę okrom dwu.
Socr: lib: 1. cap: 5. & 10.
Ariuß odwołał błędy ſwe.
Hier: aduerſus Luciferia.
Thália.
Orat: cont: Arian.

Podpiſáli wßyſcy ono wyznánie y Ariáńſcy Biſkupi/ okrom dwu/ to ieſt Euſebiußá Nikomediyſkiego/ y Theogniſá Niceńſkiego: ácz Socrátes o pięći wſpomina: ále inni trzey potym ſie rozmyślili y podpiſáli. A ná tych dwu oycowie dáli wyrok/ áby Biſkupſtwá ſwoie trácili. á Ariußá w ſwym błędźie vpornego przeklęli/ y ánátheme nań dáli. Jednák piße Jeronym ś. iż potym gdy był potępiony Arius/ y ná wygnánie oſadzony: vkorzył ſie Concilium poki ſie nie rozieckáło/ y odwołał błędy ſwe/ y przyięty ieſt tym ſpoſobem/ áby w Alexándriey dla rozruchow nie przebywał. Piſmá też Ariußowe Oycowie potępili/ zákázuiąc áby ich nikt nie czytał. á zwłaßczá Tháliey. Były to kśiążki od Ariußá nápiſáne/ wierßámi zniewieśćiáłemi y miękkimi/ iáko ś. Athánáſius o nich mowi/ nápełnione. Jákie były przedtym v Pogáńſtwá vczynione y Sotádes názwáne/ ktorymi ſie y báczni Pogánie brzydźili. Táki to był Arius/ ták ſproſny y niewſtydliwy.

Wyznánie wiáry tákie oni święci Oycowie vczynili: Wierzym w Bogá Oycá wßechmogącego ſtworzyćielá wßech widomych y niewidomych. Y w Páná IESVSA CHRISTVSA Syná Bożego z Oycá rodzonego y iednorodnego/ to ieſt/ z ieſteſtwá oycowſkiego/ w Bogá z Bogá/ świátłość z świátłośći/ w Bogá prawdźiwego z Bogá prawdźiwego/ rodzonego nie vczynionego. ſpołieſteſtnego z Oycem/ przez ktorego wßytko vczynione ieſt y ná niebie y ná źiemi. Ktory dla nas ludźi y dla zbáwienia nászeo ſſtąpił/ y wćielony ieſt/ y człowiekiem ſie ſtał/ vmęczony ieſt y zmartwychwſtał dniá trzećiego/

ciego/ y wſtąpił w niebioſá/ przyidźie ztámtąd ſądźić żywych y vmárłych. Y w świętego Duchá.] Poty wyznánie wiáry. Po ktorym włożyli Oycowie przeklinánia ábo ánáthemátiſmy/ chytrośćiom Ariáńſkim zábiegáiąc.

Słowo ono conſubſtantialis ábo ſpołiſteſtwá/ ácz ſię w Piſmie nie náyduie: ále ſię rzecz ſámá náyduie/ y przedtym vżywáli go ná heretyki Dionyſius Papież/ y Dionyſius Alexándriyſki/ y Theognoſtus ſtáry Theolog/ iáko piße ś. Athánáſius. Epiſt: decret: Nic: Conc: cont: Arian.

13. Conſtántinus wydał wyrok ſwoy ná Ariußá y ná kśięgi iego/ áby wßędźie palone były: á ktoby ich zátáił/ y do ogniá nie przynioſł/ áby gárdłem károny był. W tym dekrećie Ariany każe zwáć Porphiriany. Bo iáko Porphirius przećiw Chrześćiánom pißąc/ Pogáńſkie bogi zálecał: ták Arius inego Bogá czyniąc Syná á inego Oycá/ wiele bogow iáko Pogánin vdawał/ y Chrzeſt ś. ná ktorym ieſt Boſtwá iednego wyznánie/ pſował.

Conſtántinus potępił Ariußa y kśięgi iego palić kazał.

Athan: cont: Arian: Serm: 3.

14. Ießcze był w ten czás żyw ſtáry bárzo Porphirius/ ktorego kśięgi Conſtántinus palić wßędźie kazał/ y iego ná wygnánie oſądźił. Ná ktorym ſtárzec teſkniąc/ błędy ſwe Pogáńſkie odwołał/ y kśięgi inákße do Conſtántyná nápiſał y poſłał/ dla ktorych go Conſtántyn z wygnánia wybáwił. Te kśięgi zginęły. To piße ś. Ieronym.

Porphirius Philozoph odwołał błędy Pogáńſkie.

In Chronico.

Nápiſał y do Alexándriyczykow liſt Conſtántinus/ w ktorym ie do iednośći wiáry ś. vpomina/ á o złośći y potępieniu Ariußowym od świętych y zgodnych Biſkupow/ oznáymuie.

On też Euſebius Pámphilus Ceſáriyſki Biſkup/ podpiſał wiárę onę Oycow śś. y błąd odwołał/ ále iáko y Arius gdy ſię Concilium ſkończyło/ obłudność ſwoię y chytrość pokazał/ iáko y z innych biſkupow niektorzy ſię nálezli odßczepieńcy y nieſtáteczni.

Euſebius hiſtoryk odwołał błąd ſwoy.

Athan: de Synodis.

15. Ná tymże Concilium vſpokoiona ieſt oná zamießká/ około dniá święcenia Wielkieynocy. Wßyſcy ſię zezwolili áby ták iáko kośćioł Rzymſki święći/ nie z Zydy/ ále w Niedźielę/ to święto było obchodzone. Ná tym dekrećie nápiſáli Oycowie oni czás y mieyſce y Conſuły zá ktorych ſię to dźiało/ y onego słowá vżyli: Viſum eſt: ták ſię nam zdáło. Lecz ná dekrećie przećiw Ariußowi y ná wyznániu Boſtwá práwego ſyná Bożego/ żadnego czáſu nie miánuią/ iedno mowią: Ták wierzy kośćioł Kátholicki. Zeby ſię nie zdáli tákimi/ ktorzy tę wiárę poſtánowili: ále iż ták záwżdy od Apoſtołow trwáłá/ y ták od nich podána ieſt/ y záwżdy w kośćiele świętym Kátholickim wyznawána byłá.

O święceniu Wielkieynocy.

Athan: lib: de Synodis.

16. A iż nie záwżdy iedná ſię Niedźielá ná świecenie Wielkieynocy tráfia: Oycowie śś. zlećili Alexándrowi Biſkupowi Alexándriey/ áby z temi gwiazdorwniki/ ktorych nawięcey y naumieietnieyßych w Egyptćie było/ nálazł obyczay/ y tákie koło/ w ktorymby Wielkanoc nie chybiáłá. Y tám ono koło ábo Ciclum vczynili/ ktore zowiem Aureum numerũ, lat máiąc w ſobie 19. A iednák roſkazáli Biſkupom Alexándriyſkim/ áby co rok do Papieżow Rzymſkich dawáli znáć/ w ktorą Niedźielę święto ono przypádáć miáło/ áby Rzymſcy Biſkupi wßytkiemu to Chrześćiáńſtwu ogłośili/ á w ieden dźień wßyſcy ták wielki dźień obchodźili. Co trwáło poty/ poki biſkupi Alexándriyſcy w hereſie y odßczepieńſtwá nie wpádli. Bo potym od nich nikt liſtow bráć niechćiał.

Kálendarz Niceńſki.

Cyclus aurei numeri.

Leo Mag: epiſt: 64.

17. Ná tymże Concilium Meleciußá odßczepieńcá/ ktory biſkupy y kápłany świećił/ y roſterki w kośćiele ś. czynił/ pokarano/ y iego świecenie potwierdzáć biſkupom Kátholickim kazano/ á tym co ie od niego bráli/ nizßy ſtopień czći vkazano. Iednák nie vſtáli/ y potym ſię z Ariany złączyli. A ná vkaránie tego Meleciußá/ y innych odßczepieńcow/ áby ſobie biſkupow kiedy chcą y bezpráwnie nie czynili: roſkazáli áby żaden Biſkup bez wiádomośći Bi-

Melecyani.

Theod: lib: 1. cap: 9.

Alexandr: Diœcesis śeroka.

śći Biskupá Alexándriyskiego po wszytkim Egyptćie y Libiey y Pentápolu stáwiony nie był/ y szeroką mu bárzo zwierzchność nád Biskupy y Metropolitany przyználi.

18.
Pátriárchiæ ná Concilium Niceńskim.

A to dla tego/ iż to miał práwo od kośćiołá Rzymskiego/ z ktorego przez Márká od ś. Piotrá tám postáwionego/ dáne im było. Y ták sie ma rozumieć on Kanon tego Concilium szosty/ ktory primatum ábo przodkowánie kośćiołá Rzymskiego wspomina/ nie iżby Alexándriyskiego Biskupá z Rzymskim zrownano. Co sie iáwnie potym/ dobrym wykłádem potwierdźiło/ gdy Alexándriyski Biskup Athánásius/ przećiw Arianom do sądu Juliuszá Rzymskieg Biskupá áppellował/ á Julius go do sądu sweg pozwał. O czym niżey. Y przedtym Dionysius Alexándriyski do Dionysiuszá Rzymskiego pozwány był/ iáko sie wyższey námieniło. Antyoskiemu tákże Biskupowi/ gdźie Piotr ś. Cáthedrę miał/ táż moc nád okolicznemi Metropolity dána iest. Y Jerozolimskiemu nádáne są niektore dostoynośći/ ále nie Pátriárchowstwo. Bo go z Metropoliey Cesáriyskiey nie wyięto. Ten miał cześć/ iż przed wszytkiemi Metropolitámi mieyscem był pierwszy. Lecz Biskupowi Rzymskiemu Concilium zwierzchnośći nie dáło. Bo ią miał od CHRISTVSA po Pietrze ś. ále ią tylko wspomniano iáko dawną y stárą. On ráczey te dostoieństwá y vrzędy rozdawał/ y potwierdzał Pátriárchy te trzy/ y sądźił ie.

Jerozolimski nie miał Pátriárchowstwá.

19.
Cárogrodzkiego pátriarchowstwá nie było.

O Cárogrodzkim áby Pátriárchą miał być/ á rowney z temi trzemá zwierzchrznośći/ áni słycháć. Jáko sie ná to potym wdárli/ y Pátriárchámi sie nád temi wschodnemi wietszemi vczynili/ o tym ná swym mieyscu. W ten czás Biskup Bizáncki/ był pod Metropolią Herákleyską.

20.
Nowácyani.

Ná tymże Concilium Nowáciany/ odszczepieńce y heretyki ieszcze od czásu Corneliuszá Papieżá do ziednoczenia przywodzono. ále biskup ich Acesius vżyć sie nie dał/ choć od Constántyná do tego pieknemi słowy przywodzony był. Chwalił to co ná Concilium postánowiono/ mowiąc: iż táka záwżdy o synu Bożym wiárá byłá: ále tych co po chrzćie grzeszą przyimowáć do pokuty/ y tych ktorzy małżeństwo powtarzáią/ niechćiał. Constántinus śmieiąc sie z tego głupstwá rzekł: Ty sam po drábinie poydźiesz do niebá. Jednák Oycowie oni náuczyli/ z iákimi obowiązki mieliby przyimowáni być. Przyznawáli im świecenie kápłáńskie: ále dwu biskupow w iednym mieśćie mieć niechćieli.

Sozom: lib: 1. cap: 21.
Canon: 8.

21.
Kapłáńska czystość y bezżeństwo ná Concilium Niceńskim.
Canon: 3.
Omyłká Socratesá y Sozomená.

O záchowániu czystośći kápłáńskiey vczynili práwo ćiż Oycowie świeći/ áby przy sobie áni Biskup áni kápłan áni dyákon niewiast nie mieli/ chybá mátkę/ śiostrę/ corkę/ ábo tákie ktoreby podeyźrzánia nie miáły. Z ktorego Kanonu Sozomenus y Socrátes wźieli przyczynę do niepewney powieśći/ iákoby oycowie oni tego dopuśćili/ áby kśięża ktorzy przed poświeceniem żony mieli/ y po poświeceniu z nimi mieszkáli. Czego nigdy oycowie oni nie myślili. Y mowią/ iż Páfnucius choć sam żony nigdy nie miał/ gdy Concilium práwo to stáwić chćiáło/ áby kśięża z żonámi nie mieszkáli/ on im to odrádźił. Ale sie bárzo mylą. Bo ieszcze od Apostołow práwo to w kośćiele ś. kwitnęło/ áby żonáći gdy ná kápłáństwo wezwáni są/ w czystośći żyli/ á z żonámi nie mieszkáli. O tym práwie nápisał Jeronym ś. y Epiphánius. Jákożby to práwo oycowie oni psowáć mieli: ábo ieśli ná wolą tákim dáli/ iákożby tego pismem iásnym nie dáli znáć: y owszem w tym Kanonie gdźie niewiásty miánuie ktore są bez podeyźrzenia/ iáko mátká/ śiostrá/ ćiotká: żony nie miánuią. Bo tá nawietsze ma w záchowániu kápłáńskiey czystośći/ podeyźrzenie.

Hier: epist: 50.
Epiphan: in comp: lib: 3.

Słowá są ś. Jeronymá: Apostołowie/ prwi/ obieráli ná Biskupy/ kápłany y dyákony/ ábo nieżonáte/ ábo po małżeństwie powśćiągliwe. Biskup ktoryby małżeństwu służył/ á był doznány w tym/ nie zá małżonká go máią/

Aduersus Iouinia: lib: 1.

ále go

ále go zá cudzołożniká potepiáią.] y o wſchodney kśieżey Epiphánius tákże wſchodnego kośćiołá Biſkup mowi: Swiete kápłáńſtwo nawiecey z dźie-
wictwá pochodźi/ábo z tych ktorzy żywot puſtelniczy wiodą. A ieſli tych nie
ſtáie: bráć ſie máią ći ktorzy ſie od włáſnych żon powśćiagáią.] Ci świád-
kowie nie dáleko byli od tego Concilium/y ieſzcze mogli widźieć tych ſtárych
co ná nim byli: á iednák ták to mowią. Toć znáć iż Concilium/kśieżey oney
ktorzy przed świecenim żony mieli: po świeceniu mieſzkáć im z żonámi nie
dopuśćiło. A kto świecenie w bezżeńſtwie brał: ten nigdy żenić ſie iuż nie
mogł. Co tenże Sozomenus y Socrátes wyznawáią. y wieczne o tym zá-
wżdy kośćielne było práwo.

Nápráwili y on zły obyczay/z ktorego dyákonowie kápłanom Euchá- Canon: 14.
riſtią ábo ćiáło Páńſkie podawáli: áby to nie było/y zákazáli/áby ſtali gdy Hiero: ad Euagr: epiſt: 85.
kápłani śiedzą/w niebytnośći Biſkupá. Támże práwo kośćielne wznowili/
áby Biſkup przynamniey od trzech Biſkupow poświecenie brał.

Ciż Oycowie świeci przenoſzenia Biſkupow z iedney ſtolice ná drugą 22.
zákazáli. Ale gdy ſłuſzna ieſt iáka przyczyná dla pożytku duſz ludzkich y wiet- *Przenoſzenie Bi-*
ſzey chwały Bożey/ nie dla pożytkow y łákomſtwá/y hárdośći: práwo ſie o- *ſkupow zakazane.*
no podnieść mogło. Toż ſie rozumie o tych/ktorzy nowo do wiáry przyſtáią/ Canon: 15. 16. 17.
ábo klerykámi nie byli w świeckim tylo ſtanie żyiąc/áby ich ná Biſkupſtwo
nie bráno. Lecz gdy kto bárzo godny ieſt/iáko był ś. Ambroſius w Medyo-
lanie/práwo ono vſtąpić mogło. Wſzytkich Kanonow tego Concilium 23.
poſpolićie y v Grekow/y v Łáćinnikow liczą 20. ále ich wiecey było ktore *Kanonow Niceń-*
zwłaſzczá ná wſchodnych ſtronách Aryanowie wymázáli/ſą wielkie świá- *ſkich było więcey*
dectwá. Ambroſius ś. wſpomina tegoż Concilium Kanon/áby ná Biſkup- Ambr: ad Vercell: Eccl: epiſt.
ſtwo ći ktorzy powtorzyli małżeńſtwo/ bráni nie byli. To tego Kanonu nie Hier: epiſt: 111.
máſz. Ieronym ś. mowi: iż Niceńſki zbor miánował kśiegi Biblicy od koś-
ćiołá przyiete: á iednák y tego Kanonu nie máſz. Zoſimus Papież miáno- Conc: Carthag: 6. Can: 3.
wał Kanon tegoż zboru o áppellácyey Biſkupow do Rzymſkiey ſtolice; á ie-
dnák y tego miedzy temi 20. nie máſz. Choć to práwo Theodoretus przywo- Theodor: lib: 2. cap: 4.
dźi/gdy Athánáſius ś. do Rzymu áppellował. A to ieſzcze przed Sárdyceń-
ſkim Concilium/ná ktorym ten Kanon Niceńſki o áppellácyách wprowá- *O áppellacyach*
dzony ieſt. y ono práwo/ktore każe áby od máłego Synodu do wietſzego byłá *Kanon Niceńſki*
áppellácya/ przypiſuią temuż zborowi; á przedſie go miedzy temi 20. nie
máſz/choć ś. Athánáſius o tym świádczy. Apolog: 2.

Nákoniec Oycowie oni Niceńſcy/do Silweſtrá piſáli/áby to co poſtá- 24.
nowili potwierdźił. Bo wiedźieli/iáko mowi Socrátes/iż z práwá kośćiel- Socr: lib: 2. cap: 13.
nego/żadne ſie ſtánowienia kośćielne czynić nie mogą/ bez vznánia Biſku-
pá Rzymſkiego. Ták ſie on wielki zbor ſkończył. á Conſtántyn Oyce ony
vczćą bárzo hoyną żegnał/oká práwe Biſkupow/ktore dla CHRISTVSA v-
tráćili nabożnie cáłował/pewien będąc/iż z nich błogoſłáwieńſtwo iákie o-
trzymáć miał/iáko mowi Theodoretus. y vczczone/y vdárowáne wielkiemi Theod: lib: 1. ca: 11.
ná vbogie y kláſztory pánieńſkie iáłmużnámi/ktore im z ſkárbu poſpolitego
náznáczył/do domu tákiemiż podwodámi y odwozy/iáko byli przyiácháli/
odeſłał.

Conſtántinus odpráwiwſzy rzeczy Boſkie/do domowych y poſpolitych 25.
dozorow ſie vdał. Ná ſtároſty/vrzedniki/y dworzány/y domowniki ſwoie *Na vrzedniki*
práwo nápiſał; ieſliby ſie komu źle y nieſpráwiedliwie záchowáli/á tego do- *prawo.*
wieść kto ná nie mogł: áby/mowi/nic ſie nie boiąc/beſpiecznie do mnie przy-
ſzedł. Sam go przeſłucham/ſam ſądźić będę/ſam z ſobą ſpráwiedliwość v- L. 4. de accuſat: Cod: Theod.
czynię. Niech beſpiecznie powie á z dobrym ſumnienim. Będźieli prawdá
to co przynieśie/á tego dowiedźie; dárowány odemnie będźie. Niech ták *Panow dobrych*
Bog łáſkaw mi będźie y zdrowym mię záchowa/iáko tego prágnę przy roz- *obyczay.*

kwitnieniu

kwitnieniu ßcześliwey Rzeczyp.] Prześwieta vſtáwá. Day Boże áby ią pánowie ſobie ná podwoiách piſáli. Szermierſkich też igrzyſk zákazał/ y onych ná ktorych ſie ſkazáni ná śmierć zábijáli. y inych krwáwych krotofil.

26\. L. 1. de gladia: C. Theod.

Krzyżem karania zakazał.

Sozom: lib: 1. ca: 8.

Krzyżowey śmierći/ áby iuż żaden złoczyńcá nie ćierpiał/ dla vczćiwośći krzyżá CHRISTVSOWEGO/ poſtánowił. Obrázy ſwoie záwżdy z krzyżem świetym czynić ábo málowáć kazał. Sozom: vt ſupra.

Augu: ſerm: 18. in Matth.

Pokoy wielki.

Euſe: in vita Conſt: lib: 4. cap: 7.

Náſtąpił wielki od woien pokoy po wßytkim świećie/ zá ták ßcześliwym páńſtwá od tego Conſtántyná ſpráwowániem/ y zá tákim záchowániem iego ku P. Bogu y kośćiołowi świetemu. Że wßytkiego práwie świátá y z Indiy/ y z dálekich bárzo kráiow miał poſły do śiebie/ z dáry y oddawániem przyiaźni. Szerzyłá ſie y wiárá ś. Chrześćiáńſka wßedźie/ y w Perſyey ßeroko ſie rozkwitnełá. y piſał liſt pilny do Sáporeſá krolá Perſkiego Conſtántinus/ Chrześćiány mu zálecáiąc/ á ßcześciu ſie iego kroleſtwá w tey mierze ráduiąc.

Rok P. 326. Silweſtrá 13. Conſt: 21.

1\. ALexánder Alexándriyſki Biſkup/ tego roku po piąći mieśiącách/ iáko ſie Concilium Niceńſkie ſkończyło/ vmárł. Wiele ćiężkośći y pracey około Aryanow wyćierpiawßy/ korone niebieſką odnioſł. Ná iego mieyſce náſtąpił dyákon iego Athánáſius/ ktorego Ariani mocnie y długo prześládowáli.

2\. *Meleciani.*

Meleciani do Arianow przyſtáią.

Athan: Apolog: 2.

Sozom: lib: 2. cap: 21.

Meleciani po śmierći ſwego Meleciußá/ ktory o tymże czáśie vmárł/ zá pobudką Euſebiußá Nikomediyſkiego/ nowe niepokoie w Egypćie przećiw Kátholikom wzrußáć poczeli; y do Arianow ſie przymießáli/ nic ſie ná vſtáwy Niceńſkiego zboru nie oglądáiąc. Y śmieli do Conſtántyná poſły ſwoie wypráwowáć/ wielkie potwarzy ná Athánázyußá kłádąc/ á ſámi ſie práwowiernemi czyniąc/ nań przyczyny roſterkow kłádli. Lecz im Ceſarz/ od Athánázego przeſtrzeżony/ nie wierzył.

3\. *Wyrok Conſtantyna na heretyki.*

De vita Conſtant: lib: 3. cap: 61. 62.

Sozom. lib: 2. cap: 30.

Euſebius hiſtoryk podeyrzany.

Conſtántinus práwo y wyrok wielki wydał ná heretyki/ Nowáciany/ Válentiniany/ Márcionity/ Pauliany y Cátáfrigi/ áby ſie nigdy ná żadne mieyſce dla ſwego nabożeńſtwá ſchodźić nie mogli; y kośćioły ich (ieſli ie kośćioły zwáć) rozſypowáć y mieyſcá one Kátholikom dáć roſkazał. zowiąc ich nieprzyiaćielmi prawdy/ y żywotá/ y mordercámi duß ludzkich. Ten dekret Euſebius położył/ y wſpomina go Sozomenus. A iż tám Arianow nie miánowano: domyſláią ſie ná Euſebiußá tego co to piſał/ iż Arianom ſprzyiał/ że to słowo z tego wyroku wyrzućił. Piße tenże Sozomenus/ iż tym wyrokiem wiele ſie heretykow do kośćielney iednośći obroćiło/ gdy widźieli iż zá pilnośćią Biſkupow/ żadnych ſchadzek mieć do náuki ſwey nie mogli. Drudzy obłudnie przyſtępowáli: á z tym iednák ſekty one ginęły/ gdy vczniow po śmierći nie zoſtáwiáli/ á złym żywotem od miſtrzow ich ludźie ſie odrażáli. Nowáciani ći/ práwi/ dłużey trwáli. Bo mieli ludźie miedzy ſobą dobrego żywotá/ á w wierze ſie y przednich ártykułách z Kátholiki zgadzáli. y folgował im Conſtántinus/ dla onego Aceſiußá Biſkupá ich/ ktorego dla pobożnośći żywotá ßánował.] To Sozomenus/ ktory też ſam był Nowáciánem.

Pogrozki heretykom pomagaią.

Bez wątpienia wiele pomagáią heretykom do náwrocenia y vpámietánia/ pogrożki y práwá ná karánie ich. Bo wiecey tych ktorzy ſie boiáźnią do dobrego przywodzą/ nizli tych co miłośćią y prawdą. Toż piße o wykorzenieniu tych hereziy Euſebius zá tym dekretem Ceſárſkim.

Lib: 3. vt ſupra cap: vltimo.

4\. *Budował kośćioł w Ieruzálem Conſtantinus.*

Potym ſie vdał Ceſarz świety/ do budowánia kośćiołow/ á zwłaßczá w Jeruzálem ná ozdobienie grobu Páná y Bogá náßego. O czym y Pogánie dáli znáć w ſwoich piſmách. Eunápius Sárdianus nápiſał: iż Conſtántyn

ſławne

stawne po wßytkim świećie kośćioły (Pogáńskie) obalał/ á Chrześćiáńskie budował. Opisuie Eusebius/ iż ono mieysce/ gdźie grob był Páná náßego/ Pogánie vsypána gora nád nim/ zágubili. y ná wierzchu gory obraz Wenusá postáwili/ y tám ofiáry dyabelskie czynili. A Constántinus ono wßystko mieysce oczyśćić y gorę rozn:eść kazał/ y pod nią grob przesławny náleziony iest/ nád ktorym wielki y dźiwny y wßytkimi koßtámi y bogáctwy złotá y srebrá/ y wymyślnych kámieni y słupow z Mármuru ozdobiony kośćioł zbudował. Biskupowi Jerozolimskiemu Mákáriußowi wßytko budowánie zlecał/ áby żadnego nakłádu nie żáluiąc wymyślne nád inne wßytki kośćioły ná świećie/ budowánie wynáydował. Miał kápłaná Eustátiußá/ ktory wßytkim budowániem rządźił/ iáko pisze ś. Jeronym. Blisko dźieśiąći lat budowány był/ iáko sie niżey powie. Zbudował tám y inne kośćioły Constántinus ná gorze Oliwney/ z ktorey Pan náß w niebo wstąpił/ y kośćioł Krzyżá ś. y inne. W Bethleem też iáskinią onę/ w ktorey sie zbáwićiel náß vrodźił/ dźiwnie drogo ozdobił/ mowi tenże Eusebius.

De vita lib: 3. cap: 14.
Kośćioł nád grobem Páńskim.
In Chronic.
Vt supra.

5. Tegoż czásu Helená mátká Cesárska z wielkim nabożeństwem do Jeruzálem iáchálá/ ßukáć drzewá Krzyżá ś. ná ktorym żywot náß CRISTVS IESVS záwießony był. O czym wiele zacnych ludźi pisáło/ Ambrosius ś. Paulinus Noláński Biskup/ Theodoretus/ Socrátes/ y inni. Pátrz o tym w żywoćie Swiętych w dźień náleźienia Krzyżá ś. O niey nápisał Rufinus/ y inni/ iáko w Jeruzálem sámá służyłá pánnom ná czystość wieczną CHRISTVSOWI oddánym/ posługi ich domowe v stołu odpráwuiąc. Wielkimi też iáłmużnámi/ mowi Eusebius/ kośćioły nádawáłá/ y skárbow wiele ná vbogie y strapione wysypowáłá/ po wßytkich onych wschodnych krolestwách. z ktorych sie do Rzymu wracáiąc/ tám wielką część drzewá Krzyżá ś. y innych wiele reliquiy zostáwiłá/ y máiąc lat 80. żywotá tego skończyłá/ pełná vczynkow dobrych.

Helená ßuka krzyżá S.
Ambr: orat: in funus Theod.
Paulinus epist: 11.
Theod: lib: 1. ca: 18.
Socr: lib: 2. cap: 1.
Rufin: lib: 1 cap: 8.
Heleny nabożeństwo y pokorá.
In vita Con: lib: 3. cap: 43.
Nice: lib: 8. cap: 31.

6. O drzewie Krzyżá ś. po wßytkim świećie cudownie po máłych okrawkách rozniesionego/ mowi Cyrillus Biskup Jerozolimski/ ktory tę Helenę widźieć mogł/ y przy náleźieniu Krzyżá ś. być. Bo po Mákáriuśie trzećim był tám Biskupem zá Constáncyußá syná Constántyná: Drzewem/ práwi/ Krzyżá ś. niezliczonemi cząstkámi wßytek sie świát nápełnił. y indźiey mowi: Pięćioro chlebá świádczą ná pięć tyśięcy rozmnożone: drzewo Krzyżá świádczy/ gdy v nas do tego czásu ná nie pátrzą/ á iednák ći ktorzy ie z wiárą biorą/ wßytek świát im nápełnili.] Toż mowi ś. Paulinus Noláński biskup: Krzyż w niecáłey máteriey żywą moc ma/ od onego czásu niezliczonym sie ludźiom dáie/ á sámego nie vbywa/ y ßkody nie ma iákoby go nie rußano. Nápiło sie to drzewo tey mocy krwie z ćiáłá onego/ ktore vmárło/ á ßkody śmierći nie wźięło.] Obá ći/ cud táki iego po świećie rozniesienia/ przyznawáią.

Drzewo krzyżá S. rozniesione.
Cyrill: Catech: 4. & 10.
Cud w krzyżu S. iż go nie vbywa.
Epist: 11.

7. Pobudowawßy wiele kośćiołow Chrześćiánom Constántinus/ zwłaßczá w miástách przednieyßych/ iáko w Antyochiey y w inych: Pogáńskie stáwne kośćioły/ ábo ráczey báłwochwálnice/ obáláć/ y ołtarze dyabelskie burzyć roskazał/ y nie dopußczał sprosnych wielkich y ćielesnych grzechow/ ktorymi one nabożeństwá swoie odpráwowáli/ y żony y corki ná nieczystość onym bogom k woli wydawáli. Táki kośćioł Pogánie mieli ná Libanie gorze/ y w Heliopolu/ y ná inych mieyscách/ ktore on z gruntu obáláć roskazał. záczym sie wiele Pogáństwá do Bogá náwroćiło/ gdy sie fałße y nieczystośći onych ich kápłanow/ y słábość bogow ich y ßczyre czáry odkrywáły. Aczkolwiek iáko inni pißą/ nie wßytki bożnice obáláć kazał Constántinus/ iedno te/ ktore táką Wenusową sprosność/ y ßkoły nieczystośći/ ábo inne wielkie grzechy miáły. zámykáć inne kazał/ ále ich nie obalano/ iedno ofiar w nich dyabłom czynić nie dopußczono.

Euse: in vita Const: lib: 3. cap: 49. 50.
Orosius lib: 7. cap: 28.

8. *Nieczyſtość karána.* L. 1. de mulie: Cod: Theod.

Wymiátáiąc wßelką nieczyſtość / ktorey Pogáńſtwo pełne było: y ná ßláchecckie niewiáſty / ábo wolne zacne pánie / dał práwo / áby gárdłem karána byłá / ktoraby z ſługą ábo niewolnikiem ſwoim nierzadu ſię dopuściłá: y ktoby táką do vrzędu odniosł á dowiodł / dárowány być miał.

9. *Vbiegánia do ſtanu duchownego.*

A iż ſię wiele zacnych ludzi y bogátych / áby vchodzili vrzędow y prác po ſpolitych / do ſtanu duchownego ćiſnęło: kazał w tym baczenia vżyć / piſząc do Ablábiana: Bogáći niech świeckie ćiężary noßą: á vbodzy niechay ſię bogáctwy kościelnemi wſpieráią. Jednák to iego ſtánowienie wykonywáć ſię nie mogło. Bo często lud / zacne wielkie pány ná Biſkupſtwá porywał. O czym ieſt przykłádow dośyć.

10. *Cud S. Mikołáiá, około więźniow niewinnych.* Ioan: Diac: in ſcripto libro in Bibl: Vatic. Methodius. Metaphr.

Zá czáſow tego Ablábianá vrzędniká przednieyßego v Conſtántyná / ſtał ſię on cud o wybáwieniu zacnych trzech Połkownikow ábo Tribunow z potwarzy y śmierći przez ś. Mikołáiá Myreńſkiego Biſkupá / ktory podobno roku tego dokończył drogi tey. Ci trzey / Nepociánus / Vrſus / y Herpálio / pátrzyli ná to w Myrze będąc / posłáni od Ceſárzá z żołnierzmi ná vſpokoienie iednego rozruchu / gdy Mikołay S. trzech mießczan ná śmierć niewinnie ſkazánych / od Prokonſulá ábo ſędziego Euſtátiußá / od śmierći wybáwił / y ſędziego nieſpráwiedliwego zgromił. A gdy ná ſáme tákiż od potwarcow przypadek był / iż ie Ablábius ná gárdło zá przyzwoleniem Conſtántyná ſkazał: oni do świętego ſię Mikołáiá pomocy vćiekli. y nocy oney po ktorey mieli być śćinániI / vkazał ſię S. Mikołay y Ablábiußowi / y Ceſárzowi / grożąc im ieśliby niewinne potwarzone gubić chćieli. y gdy ieden drugiemu ono widzenie powiedział: obá ſię zdumiawßy / przyzwáli one połkowniki / y dowiedziawßy ſię co było: kazał im Conſtántyn do Myry do S. Mikołáiá ná dziękowánie iácháć / poſyłáiąc mu wielkie y bogáte do kościołá vpominki / to ieſt Ewángelią złotem obtoczoną / kielich złoty / y dwá złote lichtarze.

S. Mikołay ſławny w Rzymie.

Tym ſię w Rzymie wſławił ś. Mikołay / ktory y po śmierći wiele ludzi ćießył. A do tego czáſu świętemi ſwoiemi modlitwámi nabożne ku ſobie wſpomaga. Po dziś dzień w Barze z ćiáłá iego oley ábo wodká płynie ktora cudownie wiele niemocy v wiernych oddala.

Ablauius iáki był. Euſebius vt ſupra lib. 4. cap: 29.

Był ten Ablábius łákomy ná zbieránie pieniędzy. y rzekł mu raz Conſtántinus: Długoż do brzy mężu temu nienáſyconemu łákomſtwu ſłużyć będźiem: y okreśiwßy mieyſce iáko ſię ludzkie ćiáło zmieśći / rzekł: Byś miał wßytkiego świátá ſkárby / tedy więcey nád to com okreśił mieć nie możeß. By iedno y to miał.] Co rzekł duchem Bożym. Bo po śmierći iego / zá ſyná iego Conſtántego / ná części rozśiekány był / ták iż y grobu nie miał. Jednák onym widzenim ś. Mikołáiá / przeſtrzeżony był nieiáką przyczyną wyroku onego / ktory do niego Conſtántinus około ſądow Biſkupich nápiſał.

Sądy świeckie do Biſkupow.

Wznawiał pierwßą ſwoię o tym vſtáwę: Aby káżdy práwuiący ſię / od ſędziow świeckich do Biſkupá bráć ſię mogł / á żeby Biſkupi dekret wykonány był. y dáie dwie przyczynie tego. Jedne / iż w czyſtym ſumnieniu kápłáńſkim więcey ſpráwiedliwość y prawdá przemießkiwa. Druga / iż rychley ſię v nich práwo bez wielkich nakłádow y odwłok ſkończy.

Rok P. 327. Silweſt: 14. Conſt: 22.

ARiuß ktory był ná wielkim onym Niceńſkim zborze błąd ſwoy odwołał / y wyznánie wiáry o Boſtwie ſyná Bożego z oycámi śś. podpiſał: one tylko pokutę przyiawßy / áby w Alexándriey gdźie kácerſtwo záczął / nie przebywał: znowu ſię do ſwego zátáionego ná czás błędu wroćił.

Ariuß wroćił ſię do odwołánych błędow. Athan: Apolog: 2.

Zá podußczeniem Euſebiußá Nykomedyiſkiego / ktory ſię zmowiwßy z Meleciany / liſt do ś. Athánáſiußá nápiſał / proßąc áby Ariuß do Alexándriey przywrocony był. On odpiſał: iż ſię to

nie godźi

nie godźi/ áby się co przeciw wyrokowi Oycow śś. poczynáć miáło. Nie iżby heretykow pokutuiących przyimowáć się nie godźiło: ále iż ono karánie ten/ co był kácermistrzem y pierwßym też błędu wynálezcą/ odnośić miał. Potym Eusebius dworskie ludźie sobie sposobiáiąc/ przez iákiegoś kápłaná Arianá/ śiostrę Cesárską Constáncią żonę Licyniußá zwiodł/ iż Ariußowi sprzyiáć y zań się do Constántyná wstáwiáć poczęłá. O czym ś. Jeronym mowi: Ariuß pierwey niżli świát zwiodł/ Cesárską śiostrę záráźił. Przez nię tedy Eusebius do Constántyná się wkradáiąc/ włożył ná Athánáśiußá potwarz: iż ludźi pokutuiących y od błędow się wrácáiących/ przyimowáć nie chce. Czym obráżony Cesarz/ srogi list do niego nápisał/ y one słowá: Jesli Ariußá nie przyimieß iáko pokutuiącego/ ia ciebie z biskupstwá złożyć/ y ná inne mieysce przenieść każę. Athánáśius odpisał dáiąc znáć/ iż Ariuß zdrádliwą pokutę czyni/ á znowu tám gdźie począł/ błędy swoie ożywiáć chce. Ná czym Constántinus przestał. A w tym Eusebius inney rády ná wygnánie Athánáśiußá z iego biskupstwá z Melecyány ßukał/ iáko się niżey powie.

Siostrá Constántyná Constáncya zwiedsioná.
Hier: epist: ad Ctesiphon. Rufinus lib: 1. ca: 11.

Potwarzy ná S. Athánázego. Idem Apolog: 2.

2. *W Indiách wiárá świętaßczepioná.* Rufinus lib: 1. cap: 9.

Do Indiy dálekich w tym czáśie posłał ś. Athánáśius Biskupá Fruménciußá/ ktory tám był pierwey zánieśiony y znáiomy. Gdźie czyniąc cudá Apostolskie/ wiárę ś. ßczepił. Był nieiáki Philozoph z Tyru Metropius Chrześćiánin/ ktory chcąc India widźieć/ záiáchał tám máiąc z sobą dwoie pácholąt powinnych/ Edesiußá y Frumenciußá. On sam od rozboynikow zábity iest/ á pácholetá do krolewskiego się domu dostáły. Gdźie Frumencius iáko mądry y dowćipny gdy dorosł/ ná wielkie vrzędy postáwiony był od krolá onego. po ktorego śmierći wroćił się do Alexándriey/ y opowiedźiał ś. Athánázemu/ o pogodźie oney do ßczepienia tám wiáry Chrześćiáńskiey/ prosząc áby tám ktoregź biskupá posłał. A on rzekł/ iż nád ćię niewiem nikogoż do tego sposobnieyßego. Y ták tám iáko miedzy znáiome/ vmieiąc iuż ięzyk/ záiáchawßy/ Ewángelią prawdy rozniosł.

3. *W Iberiey wiárá S. rozśiana.* Rufinus lib: 1. cap: 10. Socr: lib: 1. cap: 16.

Toż się dźiwnym też sposobem tegoż wieku sstáło w Jberiey. był to lud v gory Kaukazu ku morzowi Cáspium. Niewiástę Chrześćiánkę tám poimano/ ktora modlitwy y posty częste czyniąc/ oczy ná się Pogáństwá obroćiłá/ ktorzy się dźiwowáli żyćiu iey. á potym gdy niemocy imieniem CHRISTVSOWYM leczyłá/ y krolową chorą ná swoiey ią włośiennicy położywßy vzdrowiłá: rádźiłá iey áby vwierzyłá w CHRISTVSA, od ktorego ono zdrowie wźiełá/ y krolá mężá swego áby do tego námowiłá. Y ták się sstáło/ iż y krol vwierzył w CHRISTVSA, y lud swoy do teyże wiáry námowił. Prośiłá oná niewiástá áby krol kośćioł zbudował/ á do Cesárzá Chrześćiáńskiego Constántyná o kápłany/ ktorzyby wiáry ś. náuczáli/ posłał. Y ták vczynił. Piße tenże Rufinus/ iż przy onym budowániu kośćiołá/ słupy kámienne ćięzkie bárzo/ ktorych z wielką mocą podnieść nie możono/ oná ie niewiástá swoią modlitwą podnośiłá. Tom/ powiáda Rufinus/ sam słyßał od krolá Jberow Bákáriußá/ ktory był ná dworze Constánciußá/ od niego vczyniony Comes.

4. *Comesowie ná dworze Constántyná.*

Czynił Constántinus Comesámi te pány/ ktorzy się do wiáry ś. z Pogáństwá náwracáli. Y byłá to wielka dostoynosć ná iego dworze. ktorą też był okrásił nieiákiego Jozephá Zydá/ do CHRISTVSA náwroconego/ o ktorym ś. Epiphánius dźiwną nápisał powieść/ z iegoż sámego vst słyßáną/ ktora się tu położy.

O Iozephie Zydzie. Epiphan: Hæres: 30.

W Tyberiádźie był Pátriárchá Zydowski Hellel z rodzáiu Gámálielá/ onego musi być/ o ktorym iest w dźieiách Apostolskich. Przy nim był Jozephus ná wielkim v Zydow vrzędźie/ ktory zowią Apostolskim. Tego/ gdy záchorzał ten Pátriárchá/ posłał po bliskiego Biskupá Chrześćiáńskiego/ iáko po lekárzá chorobie swoiey. Z ktorym się zámknąwßy/ o Chrzest go prośił/ wy-

znawáiąc CHRISTVSA do zbáwienia swego. Biskup wody iákoby do lekárstwá kazał przynieść/ y táiemnie go ochrzćił. Jozeph on wypátrzył ie dziureczkámi v drzwi/ y widźiał iż bryłę złotą podał Biskupowi Pátriárchá
Ofiárá S. mowiąc: Ofiáruy zá mię: Bo pisano/ co kápłani rozwiąża ná źiemi/ to y w niebie rozwiązáne iest. Vmieráiąc on Hellel/ syná swego máłeczkiego poruczył Jozephowi y drugiemu stáremu Zydowi w opiekę ich. Widźiał Jozeph iż skárbnicá iedná pilnie byłá od Hellelá onego zámkniona y zápieczętowána: pieniędzy sie tám spodźiewáiąc/ otworzył ią/ y nálazł nie pieniądze/ ále coś droższego/ to iest Ewángelią ś. Janá y Dźieie Apostolskie ná ięzyk Zydowski przełożone/ y Ewángelią ś. Mátthewszá Zydowską. Czytał y dźiwował sie/ y Chrztu onemu táiemnemu swego Pátriárchy y temu skárbowi/ y iuż sie do wiáry ś. náchylał: ále iescze wierzyć niechćiał.

5. Doznał y cudu iednego. On syn Pátriárchy gdy podrost/ á tákże był iáko y oćiec Pátriárchá/ złotrował sie bárzo y nieczystośći służył: y myiąc sie ábo lecząc w Cieplicách Sádury/ iedney sie Chrześćiánki vrodźiwey rozmiłował. y nie mogąc iey do grzechu námowić/ bo sie krzyżem ś. broniłá:
Czáry v Zydow. czárowniki Zydy nápráwił/ áby mu ziednáli to czego prágnął. Wiedli go do
Krzyż S. czáry płoszá. grobow/ y tám dyabłow wzywáiąc/ y one niewiástę czáruiąc/ nic spráwić nie mogli. Bo krzyż ś. kłádłá ná sie niewiástá/ y wszytkie ich złe myśli/ ktore ná nię pusczáli/ odbiiáłá. Wiedźiał o tym wszytkim Jozeph/ y ná one czárowniki w táiemnym kąćie pátrzył: á iednák sie y tym iescze vpámiętáć nie
Iozeph widział P. Iezusá. chćiał. Potym mu sie we śnie vkazał P. IESVS y mowił: Jam iest IESVS ktorego twoi oycowie vkrzyżowáli/ wierz w mię. Lecz on niechćiał/ y w niemoc vpadł bárzo ćięzką. W ktorey mu sie zás vkazał P. IESVS, obiecuiąc mu zdrowie/ iesliby vwierzył. A on obiecawszy y ozdrowiawszy/ przedśię nie
Co czynią Zydowie vmieráiącym Zydom. vwierzył. Rozchorzał drugi raz práwie ná śmierć/ y odbieżány od wszytkich będąc/ to co táiemnie innym vmieráiącym Zydowie czynią/ to z nim też vczynili. Bo stárzec ieden Zyd do niego przystąpiwszy/ do vchá mu rzekł te słowá: Wierz w IESVSA vkrzyżowánego pod stárostą Pontskim Piłatem/ ktory iest synem Bożym/ y potym z Máriey vrodzony iest/ y CHRISTVS Boży iest/ ktory zmartwychwstał/ y przyidźie sądźić żywe y vmárłe. Tom też powiáda Epiphánius/ y od drugiego Zydá słyszał/ iż będąc chorym/ toż mu ieden stáry Zyd do vchá kładł: iż IESVS CHRISTVS vkrzyżowány syn Boży sądźić ćię ma.

6. Przedśię Jozeph wierzyć niechćiał/ á P. IESVS zás mu sie vkazał mo-
Iozephow vpor á Christusowá ćierpliwość. wiąc: Otoć zdrowie dáie/ vwierz ozdrowiawszy. Ozdrowiał/ ále nie vwierzył. Vkazał mu sie iescze Pan mowiąc: potrzebuieszli iákiego cudu/ vczyń
Cudo czyni Iozeph. go w imię moie. On sie o iednego opętánego od czártá/ ktory nágo po vlicách chodźił pokusił/ y wprowádźiwszy go w dom swoy/ kładł nań krzyż ś. mowiąc: W imię IESVSA CHRISTVSA wynidź czárćie/ á ten niech zdrowy będźie. Y wnet czárt wyszedł/ á on człowiek ozdrowiał. On cud Zydom wszytkim iáwny był/ y mowili: Nálazł w skárbnicy imię Boże nápisáne/ y przeczytał ie/ y dla tego cudá czyni. A gdy go postrzegli iż miał Ewángelią y czytał/ porwáli go z domu iego y bili srodze/ áż go Biskup Chrześćiáński z ręku ich wyzwolił. A drugi raz w drodze go nálazszy/ w rzece Cydnus w Ciliciey topili y zá vmárłego odeszli. A on z wody wyszedszy/ dopiero Chrzest ś. przyiął/ y iáchał do Constántyná Cesárzá/ y ono mu swoie náwrocenie/ y dźiwne około śiebie spráwy Boskie opowiedźiał. ktory go bárzo vczćił y Ko-
Ioseph buduie kośćioły. mesem vczynił/ y kazał mu prośić czegoby mu było potrzebá. A on nie prośił iedno áby mu dał listy/ áby mogł kośćioły Chrześćiáńskie budowáć/ á zwłasczá w Tyberiádźie/ y Neocesáreey/ y w Názáret/ y w Cápharnaum. Co rad Cesarz vczynił/ y nakład ná to dawał. On sie iuż Zydow nie boiąc/ budował

kościoły. A Zydowie w cegielniách y w wapiennicách czárowáli mu ogień/ iż drwá żadna miára zápaláć sie niechćiáły. A on wode krzyżem ś. przeżegnawßy/ y pálcem krzyż ná nie kłádąc/ piec pokropił/ y wnet sie ogień záiął/ y czáry ich w niwecz/ zniknęły. To mi wßytko/ mowi Epiphánius/ sam vsty swemi powiádał w Scitopolu / gdy iuż miał lat śiedmdźieśiąt. Bo tám miał bogáte swoie imioná / y w domu iego on Eusebius Vercellensis, do Scitopolu od Arianow ze Włoch wygnány / gospodę miał.] Poty święty Epiphánius.

Czáry.

Gospodá v Iosepha Biskupá wygnánego.

Rok Páński 328. Silwestrá 15. Constántiná 23.

Athánásius ś. wielką swoię Diœcesią po Egyptćie wizytuiąc/ y onego Páchomiußá/ y onego wielkiego Antoniußá pustelniki z ich bráćią náwiedźił / y widzenim sie ich y rozmową vćießył / y dwá płaßczá Antoniusowi dárował / ktory iednym ćiáło pustelniká pierwßego Páwłá pokrył: á drugi po śmierći oddáć Athánásiußowi iuż wytárty/ kazał. Pátrz w iego żywoćie.

1. *Athánásius náwiedza pustelniki.*

Rok P. 329. Silwest: 16. Constánt: 24.

Melecyani z Egyptu zmowiwßy sie z Eusebiany ábo Ariany/ wypráwili posły swe/ Isioná/ Eudemoná y Cáliniká do Cesárzá: żáłuiąc sie ná Athánásiußá / iż roskázował y sam wyćiągał od ludźi płotná y obrusy ná ochędostwo kośćielne. Ale im tá potwarz nie poßłá. Bo tám przy ich mowie byli dwá kápłani/ Apis y Mákárius/ ktorzy ie záwstydźili / y w nieprawdźie przekonáli / vkázuiąc/ iż do kośćielnego ochędostwá vpominał ludźie/ iáko y Páwel ś. do iáłmużny ná vbogie w Ieruzálem: ále nikomu nie roskázował/ ná dobrą wolą káżdego to podáiąc.

1. *Złość Ariáńska.* Sozom: lib: 2. cap: 21. Athan: Apolog: 2.

Potym z podußczenia tegoż Eusebiußá druga potwarz ná ś. Athánázego podáli do Cesárzá / iż nieiákiemu Philumenowi nieprzyiaćielowi Cesárskiemu złotá wiele posłał. Tá potwarz iż byłá wielka / pisał Constántinus do ś. Athánázego/ áby do niego przyiáchał. Co on vczynił/ y spráwiwßy sie/ á ich kłamstwo vkazawßy: wroćił sie do Alexándriey z listem Cesárskim/ ktorym do zgody y miłośći wßytkich vpominał/ y Athánázyußá zálecał. Ták dobrze fałße ony y zdrády heretyckie rozumiał.

2. *Potwarzy ná S. Athánázego.* Apolog: 2.

Constántinus widząc zdrády y chytrośći Eusebiußá Nykomediyskiego/ á wiedząc iáko sie był zá Licyniußá CHRISTVSA záprzał / y ná Chrześćiány go pobudzał/ y iáko iuż był od Oycow Niceńskich z stolice swey złożony / wespoł z towárzyßem złośći swey Theognisem Niceńskim Biskupem / widząc iáko sie z Melecyany bráćił / y potwarzy ná ś. Athánázyußá pomagał / á kácerstwo Aryáńskie wznowić chćiał / y z iego sámego słow toż zrozumiawßy/ iż ná rozsadku Niceńskiego Concilium nie przestawał: skazał obu ná wygnánie. y postáwiono ná mieyscu Eusebiußowym Amphioná / á ná mieyscu Theognisá/ Chrestá Biskupy.

3. *Nykomediyski Biskup Eusebius wygnány.* Theodor: lib: 1. cap: 20.

Rok Páński 330. Silwestrá 17. Constántiná 25.

ROku tego Constántinus swoie miásto Nowy Rzym/ ábo Constántinopol/ po náßemu Cárogrod P. Bogu poświęćił / z pámiątką przeczystey Bogárodźice/ 10. dniá Máiá/ ktory dźień w Kálendarz v Grekow włożony iest. Ozdobił ono miásto kosztownym bárzo budowánim mieysc pospolitych y kośćiołow. Rozprzestrzenił ßeroko miásto ono nowemi murámi. Ná napierwßym budo-

1. *Cárogrod Constántinus ábo Constántynopol poświęćił.* Zonar: in Annal. Euse: in vita Cōst: lib: 3. cap: 47.

Crucifix poſtáwiony.
Wtory Rzym.
Chlebá rozdawánia.

wániu w pálacu ſwoim przy brānie / znák meki Páńſkiey drogiemi kámienními y złotem okrąſzony poſtáwił. Práwo wydał / áby wtorym Rzymem Conſtántinopolis zwáne było: y chćiał tego dowieść / áby budowánim y ozdobą ſtáremu Rzymowi nie vſtepowáło. A żeby ſie ludźi wiele tám gárnęło y budowáło / nádał pewne y wieczne chlebá miedzy lud poſpolity dochody y podźiały. Wiele pięknych y wyſokich kámiennych ſłupow y z Rzymu y z inych mieyſc tám do tego miáſtá przenośił. Lecz tego doyść nie mogł / áby ſie ozdobą oną iego budowánie z Rzymem zrownáło.

2.
Ciemnic rozſzerzáć nie kazał.
Glicas lib: 4.
Sto dwádźieśćiá tyśięcy kśiąg.
Zonar: in Baſiliſco.
L. 1. de medic: & profeſſ: c. 7.

W tym budowániu y odnowieniu miáſtá tá ſie iego łáſkáwość pokazáłá / iż inne poſpolite mieyſcá rozſzerzáiąc / turmy ábo ćiemnice nie roſprzeſtrzeniał w Cárogrodźie. Y trwáłá ták ćiáſna áż do Foki Ceſárzá / ktory iey będąc tyránnem przyczynić muśiał / iáko Glikás Grecki nápiſał. Nábudował y ſzkoły Gymnaſia, y Bibliotheke wielką zebrał / w ktorey było ſto y dwádźieśćiá tyśiecy kśiąg / ktora potym zá Ceſárzá Báſiliſzká ogniem zginęłá. Kochał ſie Conſtántinus w ludźiách vczonych / profeſſorom wielkie nádał przywileie y wolnośći. Názbierał do oney Akádemiey przednieyſze Philozofy y Orátory / y Medyki / y Grámmátyki / o ktorych Názyánzenus powiáda / y v ktorych ſie z młodośći ćwiczył w Cárogrodźie.

3.
Moſt ná Dunáiu.
Cedrenus an: 25. Conſt.
Dio in Traiano.
Hier: in Chronic.
Scyte y Gothy ábo Tátárzy zwoiowáni.
Euſebius vt ſupra lib. 4. cap: 5.
Gállicanus hetman Conſtántynow.

Ná przeſzćie do Scytow ábo Gothow / y innych dźikich ludźi / ktorzy Rzymſkie páńſtwá náieżdżáli / zbudował moſt kámienny ná Dunáiu / ná ſzerokiey y bárzo byſtrey rzéce z niewymowionym nakłádem bogátych pieniędzy.

O tym czáśie przez Gállikaná hetmáná ſwego przezacnego / zwoiował Conſtántinus Scyty / ktore Gothámi ś. Jeronym zowie: Bo to iednż byli: ták zwoiował / iż dánniki iego zoſtáli / ći ktorzy od przeſzłych Ceſárzow dań bráli. O tym Gállikanie / iáko ſie po zwyćieſtwie / zá rádą Janá y Páwłá do Chrześćiáńſtwá y do żywotá doſkonáłego vdał / ieſt w dźieiách iego / ktore czytay w żywoćie Janá y Páwłá 26. dniá Czerwcá. Vkochaſz ſie w piękney y dźiwney powieśći / y przykłádźie nabożnym.

4.
Euſebius Nykomediyſki y Theognis od wygnánia wyzwoleni.
Nice: lib: 9. cap: 21.

Tego roku Quinquennalia, to ieſt / 25. rok páńſtwá ſwego gdy świećił / y wielkie vczty ſpráwował Conſtántinus / zá ſzczeſliwe páńſtwo P. Bogu dźieki oddáiąc: zá prośbą śioſtry ſwey Conſtánciey żony Liciniuſzá / k woli onemu świetu / od wywołánia z źiemie wyzwolił onych dwu Biſkupow Ariáńſkich / Euſebiuſzá y Theogniſá / ná wielkie záś pokoiu kośćielnego wzruſzenie. Piſze Nicephorus / iż oycá widzeniem nieiákim przez ſen corká zwiodłá / ktorym iey dawano znáć o niewinnośći ludźi tych. Był to wielce chytry Euſebius. przed Conſtántinem czynił ſie Kátholikiē y wiárę Niceńſką wyznawał: á ćicho Ariáńſkie błędy rozśiewał y vtwierdzał. O Anáſtázyuſie w rzeczy dobrze mowił / á Melecianow náuczał iáko go potwárzáć y v ludźi hydźić / y złe mu mniemánie v Conſtántyná czynić mogli. A tá z niego nawietſza byłá kośćiołowi Bożemu ſzkodá / iż ſie wkradł w ſerce Conſtánciuſzá ſyná Conſtántyná / ktoremu iuż oćiec páńſtwá wſchodnie do rządzenia zlecał. ktory vłowiony od Arianow / ſrogie ná Kátholiki potym nawálnośći wzburzył.

Rok P. 331. Silweſtrá 18. Conſtán: 26.

1.
Hier: in Chronic.
Donatus od ktorego Donatiſtæ.

W Kárthráginie w Afryce odſzczepieńcy Biſkupi po Máiorinie wſtáwili ná biſkupſtwo Donatá / o ktorym Jeronym ś. nápiſał te słowá: Poznano / práwi / Donatá / od ktorego názwáni ſą Donácyani ábo Donâtiſtę. Poznány / práwi / ieſt. Bo ten / gdy ná to mieyſce wſtąpił / ſam chćiał y kazał áby od niego ony ſchiſmátyki Donátiſtámi zwano. Bo ácz przed nim byli miedzy nimi drudzy tegoż imieniá / ácz źli y śmiáli; ále ten w złośći y śmiáłośći przeſzedł wſzytki. Piſze o nim

ße o nim Optatus/ iż śie ná táka hárdość podniosł/ że śie Bogu przyrownał. Bo przez iego imie ludźie przyśięgáli/ czego on nie bronił/ y bali śie go inni Biskupi iáko Bogá.] zmyślił sobie/ mowi ś. Augustyn o nim/ iż z Bogiem gadał. y ták swoi o nim mowili: Modlił śie Donatus/ á Bog mu z niebá odpowiedźiał.] Táka pychá iego byłá/ iż y stárostom Cesárskim y sámemu Cesárzowi łáiał.

Optat: lib: 3.
In Psal: 132.
Hardość Donatá.

2\. Circumcellionum. *Bráctwo.* Optat: lib: 3.

On wzbudźił swoia namowa ono dyabelskie bráctwo w Afryce/ ktore zwano Circumcelliones, ábo Circelliones, ktore Donatus názwał Agonisticos, y przełożone ich wodzámi świetych. To piße Optatus. y przydáie iáko y ś. Augustyn/ iż to byli obrońcy sekty Donatowey/ ktorzy śie śmieli y stárostom Rzymskim sprzećiwiáć/ y biegáiac po wśiách/ miásteczkách y targowiskách/ czynili śie mistrzámi y sprawcy spráwiedliwośći. y swoia ona moca niewolniki do wolnośći wyzywáli/ y zádłużonym dawáli listy z pogrożkámi do ich pożyczálnikow/ áby ie kwitowáli. Ci okrutne złoczyństwá Kátholikom wyrzadzáli/ iáko rozboynicy. O czym niżey.

Złośći y śmiałośći Circumcellionow.

3\. *Nowe męczeństwo, zábiiáć sámego śiebie.*

Przy tákim y ták hárdym wodzu/ do tego głupstwá przyßli Donátiste/ iż sobie nowe męczeństwo/ ktorymby śie v ludźi wsławili/ náleźli. To iest: zábiiánie sámych śiebie. Zmiátáli śie z gor/ pádáli w ogień/ topili śie w wodźie/ rzkomo o wiáre y o CHRISTVSA: á towárzyße ich zá męczenniki ie poświacáli. O czym ná wielu mieysc ś. Augustyn. Do tákiego ßaleństwá/ ktorego y miedzy Pogány nie było/ kácerstwo przywodźi. Sámi śie karáli y grzechy swe/ gdy od kośćiołá świetego odstapili/ w ktorym modlitwámi inych porátowáć śie mogli.

4\. *Vpominki sedźiowie bierzacy.* L. 1. de offic: rector: Cod: Theod.

Constántinus ná stárosty y sedźie srogi vczynił wyrok/ ieśliby bráli co od kogo w rzeczách sadowych/ ábo iákie vpominki y dániny wyćiagáli/ ábo krzywdy czynili y poddáne bili. y dał wielka wolność wßytkim/ áby ie odnośili do Comesow y wyżßych stárost/ obiecuiac ie gárdłem káráć.

Rok P. 332. 333. *Silwestrá 19. y 20. Constántiná 27. 28.*

1\. *Potwarzy o zábitego, ná S. Athanasiußa.* Apolog: 2.

Meleciani z podußczenia Eusebiußá nowa y wielka potwarz ná ś. Athánázyußá włożyli/ y do Cesárzá go Constántyná przez swoie posły odnieśli/ y po wßytkim Egypćie rozsławili: iż Arseniußá nieiákiego dyákoná swego (drudzy go Biskupem być mienili) zábił/ reke iego dla czárow odćináiac. Był ten Arsenius przy Athánázym długi czás/ y gdy był coś złego zbroił/ od niego vćiekł. y do Melecianow przystawßy/ zmowił śie z ich Biskupem Janem/ ktory po Meleciuśie był ná biskupstwo pierwßy wstapił/ áby śie w dálekie strony krył/ áżby o ten grzech Athánázyußá pokarano. Cesarz sam nápisał do Athánázego áby śie ná sad gotował/ y o táka śie złość spráwił/ zlecáiac nieiákiemu Dálmáciußowi/ vznánie tey rzeczy. Z wielka pilnośćia postárał śie Athánázyus/ iż onego Arseniußá w dálekich Egyptu stronách náleźiono/ z ktorych gdy nád soba ßpiegi widźiał do Tyru vćiekł. y tám od przyiaćioł Athánázego przytkniony y dobrze osádzony/ pod straża został/ v Biskupá Tyru Páwłá. ktory o nim żywym dał znáć y Athánázyußowi y Cesárzowi/ y wßedźie one potwarz ták złych y iádowitych heretykow/ rozsławił. Cesarz śie z tego bárzo ráduiac/ pisał do Dálmáciußá do Alexándriey/ áby śie iuż w żaden sad nie wdawał. á do sámego Athánázyußá list poćießny dał/ w ktorym niecnote onych Melecianow łáie/ y groźi im nápotym/ y wielka iego niewinność wysławia. Kłádźie w swych pismách list ten Athánázyus. w tym liśćie y z oney potwarzy wyzwala/ ktora nań kłádli/ iákoby miał kielich kośćielny zepsowáć. y przydáie te słowá: Nád ten grzech y złość á co może być ćieżßego/

2\. *Naleźiony Arsenius.*

Vt supra.
Potwarz o zepsowany kielich.

Cześć naczynia oltarzow ss.

gdyby sie to sstáć y przekonáć miáło.] W czym poznáć / w iákiey czći ná on czás naczynia ołtarzá s. y służby Bożey miano.

3\. Z tey tákiey potwarzy ich / ktora sie przez dwie lećie toczyłá / to dobrego wyszło / iż y Arsenius y Jan Biskup pierwszy Melecianow / do pokuty przyszli / y do iednośći Katholickiey / wszytkiego sie odszczepieństwá y błedow heretyckich zárzekáiac. Jest list Constántyná do tego Janá / w ktorym go bárzo z tego chwali / y przyiácháć mu do śiebie ná poćieche każe. Jest y list tego Arseniuszá do Athánázyuszá / ktorym go przeprasza / y do świetey sie iednośći kośćielney ćiśnie.

Athan: Apolog: 2.

Rok P. 334. Silwestrá 21. Const: 29.

1\. Nowe potwarzy.

Znowu Eusebiani ábo Ariani Biskupi / Janá onego Melecianá / ktory sie iuż był do Kátholickiego kośćiołá przyłaczył / do siebie námowili / y do Constántyná wypráwili go / áby sie ná s. Athánázyuszá żáłował / o to / iż ie w Egypćie moca swoia vćiska / y żadney im wolnośći nie dáie. Wznawiáiac y one potwarz o Arseniusie / iákoby sie źle o nie spráwił / á Cesárzá tylo oszukał. Constántinus vwierzył im nierostropnie / wiedzac o niewinnośći s. Biskupá / ktora sam listem swoim iáwnie wyświádczył. Nie może sie iego nieiáka łácnosć y miekkosć y lekkowiernosć wymáwiáć. Ten co miał one złośliwe potwarce odrzućić / y vchá im swego bronić / nietylo ie przypuśćił / ále dla nich kazał sie ná Athánázego Biskupom w Cesárecy ziácháć. Gdźie gdy Athánázyus przyiácháć niechćiał / wiedzac tám o nieprzyiáćielu swoim Eusebiusie / znowu Constántyn w Tyrze w Feniciey Synod złożył / ná vspokoienie onych rosterkow / dobrym sercem ále nierostropnym. Bo sie dał rzadźić Eusebianom / ktorzy nie Synod kápłáński / ále ziazd łotrowski tám czynili / iáko mowi świety Athánázyus.

Lekkowiernosć Constantyna.

Synod w Tyrze ná S. Athanásyuszá.

Vt supra.

Rok P. 335. Silwestrá 22. Const: 30.

1\. In vita Const: lib: 4. cap: 11. Socr: lib: 1. cap: 20.

Zjácháło sie o 60. Biskupow / ktorzy sie miánowićie tám przyzwáli: ze wschodnych kośćiołow żadnego nie było / ácz Eusebius historyk iáko Aryánin pisze / iż byli ze wszytkiego świátá. Lecz Socrátes tylo ich 60. miánuie / á byli oni wszyscy ktorzy bedac Arryanmi / á ná Niceńskim Concilium błedow swoich odstapiwszy do nich sie wracáli. chćieli áby im Cesarz dał presidentá świeckiego. y dał im Dionysiuszá Komesá / y z nim kilás rot żołnierzow / áby Biskupy postráchem do tego co Eusebiani chćieli przymuszáli / choć mowili / iż tylo dla czynienia pokoiu tám stáneli. Przywiedli ná ten Synod dyákoná Athánázego Mákáriuszá onego / ktorego był do Constántyná spráwuiac sie o potwarzy Melecianow posłał zwiazánego iáko złoczyńce.

Athan: Apolog: 2.

2\. S. Athánásius przybył ná Synod on.

Athánásius listem Cesárskim obesłány / w ktorym roskázował / áby ná spráwe o sobie y ná sad Synodu przybył: przez trzy mieśiace rozmyślał sie miałli tám iácháć: iednák áby sie winnym nie zdał / iákoby sobie nie dufał / przyiáchał tám máiac z soba 47. Biskupow z Egyptu / y one wyznawce stáwne Potámoná y Páfnuciuszá miedzy nimi. Gdy zásiedli ná onym wrzeczy Synodźie / á Athánásius przyszedł: żadnego mu mieyscá nie dáli / ále stáć iáko obwinionemu kazáli. Czego Potámon Biskup Herákleey on iednooki wyćierpieć nie mogł / iáko pisze S. Epiphánius: Vyrzawszy ná pierwszym mieyscu Eusebiusá Cesáreyskiego / rzekł wolnym iezykiem: Ty śiedźisz á Athánásius stoi v twego sadu. A kto wytrwáć to może? Powiedz mi / gdyś był zemna w więźieniu / czásu prześládowánia: dla czegom ia o prawde oko stráćił /

Hæres: 68. Potámon iednooki Eusebiusza karze.

ſtrácił/ á tyś cáłym zoſtał? iákoś z więzienia wyßedł? izali ináczey/iedno iżeś obiecał to vczynić co Pogánie kazáli/ (to ieſt bogom ofiárowáć) y pewnieś to vczynił. Rozgniewał ſię Euſebius/y wſtał od ſądu mowiąc: Dla tegośćie tu przyiácháli / ábyśćie nád námi tyráńſtwo czynili / iáko to domá czynićie. Toż ná tego Euſebiuſzá świádczą oycowie prawowierni ná Synodźie potym w Alexándriey zebráni.

Euſebius hiſtoryk iaki był.

Ná tym zborzyßczu Meleciani obwiniáli / á Euſebiani ábo Ariani sądźili. y żáłuiąc ſię Meleciani ná ś. Athánáſiuſzá/poſtáwili do ſądu iednę nie wſtydliwą niewiáſtę/ktora ná Athánáſego nárzekáłá/iż iey dźiewictwo mocą odiął. A gdy ná to zámilczał mąż święty: towárzyß iego kaplan Tymotheus wyſtąpił/ y do oney niewiáſty rzekł: izalim ia táką zelżywość tobie vczynił? izalim ia w domu twoim był? á oná nań záwrzaſnęłá mowiąc: Tyś do domu mego przyßedł / tyś mi dźiewictwo moie poniewolnie odiął. Proßę o ſpráwiedliwość ſędźiowie / dla Bogá /niech karan będźie. Obaczyli záraz wßyſcy niewinność ś. Biſkupá/y potwarz tych co ią nápráwili.

3. *Potwarz o niewiáſtę, iáko P. Bog odkrył.*

Theod: lib:1.ca:30. Socr: lib: 1. cap: 2. Sozom: lib: 2. cap: 24.

A gdy onę niewiáſtę wywiedźiono/ záwołáli Ariani: iż ine więtße nań grzechy máią/ktorych dowodźić záraz chcą. y vkazáli rękę człowieczą odćiętą/ mowiąc: Tá ieſt ręká ktorą Athánáſius ſwemu Arſeniuſzowi dla czynienia czárow vćiął/ y ſámego zábił. Záwołáło ich wiele iż to pewny dowod/á innego nie ßukáć. Drudzy ktorzy wiedźieli / iż Arſenius żywy ieſt / á znowu ſkryć mu ſię Ariani kazáli / poczęli wątpić. y ták było / iż po onym dowodźie pierwßym o zdrowiu iego / znowu go byli námowili áby ſię ſkrył/ y zábić go ſámi chćieli ieſliby tego nie vczynił. Lecz z opátrznośći oſobliwey boſkiey gdy od przyiaćioł Athánáſego vſłyßał/ iż dla niego potępiony ná onym zborzyßczu mąż niewinny być miał: vżaliwßy ſię go / przybiegł do niego dźień przed tym/ y táił go w goſpodźie ſwey Athánáſius/ y ćicho do ſądu go zſobą przywiodł. Gdy tedy onę rękę oględowáli: Pytał Athánáſius / wieleby ich było ktorzy Arſeniuſzá znáią? y ozwáło ſię ich wiele mowiąc káżdy: ia go bárzo dobrze znam. A on go wywiodł przed ſędźie ony. y pytał ieſli ten ieſt: Wßyſcy świádczyli/ że ten ieſt. y zdiąwßy z niego płaßcz Athánáſius / vkazał iedne rękę iego zdrową y potym drugą/ mowiąc: trzećiey pewnie nie miał. Bo iey Bog tworcá wßytkiego / nie dáie. To widząc oni oſkárżyćiele y ſędźiowie/ dla wſtydu mieli tego ſobie życzyć / áby ſię byli y pod źiemię ſkryli. Lecz wołáiąc ná Athánáſego czárownikiem go zwáli / ktory oczy ich omamił / y chćieli go tám miedzy ſobą roztárgáć / by go byli oni od Ceſárzá święcy vrzędnicy dla pokoiu dáni / nie obronili.

4. *O ręke Arſeniuſzá potwarz.*

Arſeniuſowá słość y cnotá.

Ręce obie zdrowe vkazane.

Czynili potym ſąd y o on kielich/ktory Mákárius kápłan Athánáſiuſzow ábo ſam Athánáſius miał zepſowáć. O czym było wiele plotek y zátrudnienia/ á dowieść tego oni potwarce nie mogli/ áż przez fałßywe świádki/ ktore do Máreotyki ná to mieyſce/ gdźie o tym kielichu powiádano / wyſłáli: ſtrony do Scrutinium nie przypußczáiąc: ſámi tylo nápiſawßy co chćieli/do Tyru ſię wroćili / ná ono zborzyßcze / ktore ießcze trwáło. Athánáſius ſię y inni Biſkupi iego/ y drudzy Kátholicy oświadczáli przed onym Komeſem/ proßąc áby onego Synodu zániechał/ á wßytko do Ceſárzá odłożył.

5. *O kielich ſąd.*

Koniec táki był. Aryani odwiodßy ſię ná ſtronę/ od tych ktorzy Athánáſiuſzá potępić niechćieli / iácy byli Kátholicy / mocą iákoby Synodu Athánáſiuſzá wyklęli/ y z Biſkupſtwá złożyli. y w Alexándriey mu mießkáć nie dopuśćili. A Meeciany do kośćiołá ſwego przyięli / y mieyſcá im y doſtoieńſtwá ktore miel przywroćili. y o wßytkim do Ceſárzá / co tám poſtánowili/ piſáli.

6. *Athánáſius od Arianow wyklęty.*

Sozo: lib: 2. ca: 24.

W tym Conſtántinus piſał do wßytkich tám zebránych / áby prędko ſkończyli on Synod / á wßyſcy do Jeruzálem ná poświęcenie kośćiołá / od

7. Euſe: in vita lib: 4. cap: 44. 45. 46. Sozo: lib: 2. ca: 25.

Poświącánie kośćiołá w Ieruzálem. Vt supra.

niego wielkim bárzo nakłádem zbudowánego/ iácháli. Vczynili ták/ y z wielkimi ceremoniámi y świeceniem nabożnym áż do oktawy/ to iest/ przez ośm dni/ kośćioł on służbą Bożą zdobili. A nietylo śćiány y mury / ále y naczynia dźiwnie drogie poświącáli/ iáko mowi Sozomenus. Po czym znáć/ iáko stáre iest naczynia kośćielnego y kośćiołow poświącánie.

8. *Ariuß vpámiętánie zmyślá.* Socr: lib: 1. cap: 19.

Tegoż czásu powtore Ariuß pokutę zmyślną czynił/ iż ták trzyma iáko Oycowie świeći ná Niceńskim zborze náuczyli/ y z tym sie wßędźie opowiádał; ták iż Constántinus z oney rádośći ktorą z tego miał/ pißąc vczćiwy list do niego/ do śiebie go przyzwał. Tám mu swoie wyznánie wiáry/ z towárzyßem swoim Euzoiußem podał/ ktore sie zdáło zgodne z oycy Niceńskiemi/ iednák w nim onego słowá nie było Consubstātialis. Y ták zwiedźiony Constántyn/ do onych Biskupow / ktorzy w Jeruzálem ná onym poświęceniu byli/ nápisał: áby ono Ariußowe wyznánie vważyli/ á do kośćielney go iednośći przywroćili. Już sie byli Kátholicy Biskupi z támtąd roziácháli/ sámi Eusebiani / Ariáńscy oni pátronowie zostáli / ktorzy bárzo rádźi Ariußowe wyznánie pochwaliwßy/ onego rozgrzeßyli / y do kośćiołá iáko pokutuiącego przyięli/ y o tym do wßytkich Biskupow/ á zwłaßczá do Alexándriey y Egyptu/ listy rozpisáli.

Ariuß zwiodł Constántyná. Athan: de Synodis.

9. *Silwester Papież vmarł, nástąpił Márkus.*

Roku tego Silwester świety świát pożegnał/ śiedźiał lat 21. mieśięcy 10. wielki sługá Boży/ ktory wiáry kośćiołá świetego przećiw Ariußowi ták mocnie podpárł. ine iego dźieie poginęły / w niebie sławne z odpłátą wieczną. Nástąpił po Silwestrze Márek ná stolicę Apostolską / syn Pryską Rzymiániná / ná ktorey był mieśięcy ośm.

Rok P. 336. Márká 1. Constán: 31.

1. *Athánásius proßi Cesárzá o słuchánie.* Idem Apolog: 2.

ROku tego Athánázyus/ z onego zborzyßcza Tyrskiego vßedßy/ do Cárogrodu przyßedł/ chcąc sie przed Constántynem onych swoich ćięßkośći vżalić / y chytrośći y falße onych Eusebianow ábo Arianow oznaymić. Gdy przypußczony nie był do Cesárzá/ ná vlicy mu/ gdy ná koniu iáchał/ zábieżał/ wołáiąc nań / á o to tylo proßąc / áby ty biskupy ktorzy go niesprawiedliwie sądźili / do śiebie do Cárogrodu przyzwał/ żeby im w oczy ich złe postępki / y falße / y potwarzy przed nim sámym wymowił. Vczynił ták Constántinus. list do onych Biskupow nápisał / roskázuiąc im áby do niego przyiácháli. W tym liśćie sam wyznawa/ iż do śiebie Athánázyußá nie przypuśćił/ áni go słuchał/ iedno ná koniu ná vlicy siedząc.

2. *Ariáńskie v dworu rządy.*

Ták byli Ariáńscy przyiaćiele dwor on nápełnili / y vßy Cesárzá obsiedli / iż ták wielki Biskup przypußczony y słucháný v dworu nie był. Co sie działo dla iego syná Constáncyußá / ktory iuż był Ariáninem. iemu wßyscy pochlebowáli/ á ná wschod słońcá / á nie ná zachod pátrzyli. Ná tego co ná pánstwo nástąpić miał / á nie ná tego co z niego bliską śmierćią iáko stáry/ spáść miał. W tymże liśćie znáczy sie vprzeyme nabożeństwo y chęć do prawdy Kátholickiey tego onego stárcá Constántyná. Bo mniemał/ iż oni wßyscy co byli w Tyrze/ wiárę Niceńską wyznawáli: á to co ná Athánázyußá mowili/ áby tego dowieść mogli. Y groźi im/ ieśliby sie ich zły y omylny sąd nálazł. y żáłuie sie ná nie o tákie niezgody y przymowki od Pogáństwá / ktorzy sie do vznánia iednego Bogá ćisną/ á oni ie swemi rosterkámi od tego odrażáią.

Constántinus ßczery około wiáry Kátholickiey.

Złość Ariáńskich Biskupow.

3. Przyiácháli do Cárogrodu oni dwá Euzebiußowie/ Nykomediyski/ y Cesáreyski/ y Niceński Theognis/ y Pátrofilus Scytopolski/ y z nim Valens y Vrsácius/ Biskupi z Pánnoniey / ktorzy też ná Tyrskim zborzy czu byli. á iáko im vßy Cesárskie otworzone zá przyiáźnią stárßego iego syná były: záraz

nowym grzechem/onych dwu ſtárych o Arſeniuśie y kielichu nie wſpomináiąc/ Athánázyuſzá obwinili: twierdząc/ y ná to Biſkupow kilás z Egyptu/ niegdy przyiaćioł iego/ świádectwá przywodząc: iż to od niego ſłyſzeli / gdy mowił: Mogę ia Ceſárſkiemu miáſtu/to ieſt Cárogrodowi żywność y chleb odiąć/ y przeſzkodę náleść/ áby zbożá z Egyptu nie ſpuſzczano. Ceſarz Conſtántinus/iż ſię bárzo w onym vmilowánym mieśćie ſwoim kochał/y wielką liczbę zbożá ná iego rozmnożenie poſyłáć kazał: y o tákie podeyźrzenie/ iż ſnać tákże chćiał temu ſpuſtowi zbożá z Egyptu przeſzkody czynić/ Pátroklá Philozophá ſobie bárzo miłego / zgubić kazał: zaraz ſię wielce rozgniewał/ y bez ſądu y pytánia y przyzwánia/Athánázyuſzá ná wygnánie do Gálliey potępił. Tráfilá oná niecnotá heretycka/ ná onę ták vdátną y Ceſárzowi bárzo omierzłą przyczynę/ ktorey z chęći do ſwego miáſtá / ták prędkie dał mieyſce potwarzom/y do ſpráwy s. Biſkupá nie przypuśćił.

Nowa y oſtátnia potwarz ná S. Athanázyuſzá o zboże z Egyptu.

Pátroklus Philozoph zabity.

Athánaſius ná wygnánie potępiony od Conſtántina.

Apolog: 2.

4\. Wſzyſcy/okrom iednego Luciferá/kośćielni piſárze / wymawiáią Conſtántyná/iż ták wielkiego Kátholiká Biſkupá/nie dla wiáry Ariáńſkiey/ áby iey ſprzyiał/ábo ſię ią namniey pomázał / wygnał y potępił: ále iż oney potwarzy świeckiey wiárę dał. y ſam go Athánáſius wymawia / wielką ſwoie cnotę pokázuiąc: ábyśmy omyłki pánow náſzych wymáwiáć vmieli. Wymawia go y Synod Alexándriyſki/ y ſynowie Conſtántyná Kátholicy dwá/ Conſtáns y Conſtántinus oycá wymawiáią: iż go dla tego tám wyſłał/ áby go Ariani nie zábili. y piſze w liśćie ſwoim Conſtáns / iż go Conſtántinus oćiec iego wyzwolić chćiał od wygnánia onego / iedno prędka śmierć nie dopuśćiłá.

Wymowiony Conſtantinus.

Athan: ad Solitariam vitam ag:

Athan: Apolog: 2.

5\. Ná ten czás srodze ſię przelękli Kátholicy / iákoby ſię źiemiá trzęſłá / y słońce ſię záćmiło / dźiwuiąc ſię Conſtántynowi / á o iego odmienności pomyśláiąc. ktorey iednák w wierze żadney/z łáſki Bożey/nie było. A nie tego vczynił co chćieli Ariani/to ieſt/ áby zábity był / ále zdrowie iego záchował / y od nich go wybáwił. A Biſkupſtwá mu Alexándriyſkiego odiąć / y ná iego mieyſce dáć inego/nigdy niechćiał/ choć o to Ariani bárzo nálegáli/ y ná tym im więcey należáło/ áby byli ſwego kogo ná nim poſtáwili. Ale y pogrożkámi od tego ie Conſtántinus odbiiał. Co ſam Athánázyus wyznawa. Z czego znáć/ iż ſercá był do Athánázego nie ſtráćił dobry Ceſarz. Theodoretus go ták wymawia: Vwierzył tym ktorzy żywot świety po wierzchu vkázowáli/y koniec roſterkom onym obiecowáli. Ták y Dawid Sybie onemu zwieść ſię dał/ gdy Miphibozetá obżáłował. Ludzkiey ſię ſłábośći vżalić. Niech pánowie nie wierzą tym co ludźie do nich odnoſzą / á drugie vcho obwinionym záchowuią.

Prześtrach Kátholikow.

Biſkupſtwo záchowane Athánaſiuſzá.

Ad Solitariam vit:ag.

Theod: lib: 1. cap: 33.

2\. Reg.

6\. A gdy w Alexándriey lud ſię burzył/ iedni Melecyany chwaląc / á drudzy z Kátholikámi przeſtáiąc: Conſtántyn Janá Biſkupá Melecyanow ná wygnánie ſkazał (onego co Kátholikiem zoſtawſzy zás do Aryanow przyſtał.) O co ſię Aryani niepomáłu fráſowáli. Ale ſię im w tym vżyć Ceſarz nie dał. Ci Biſkupi w Egypćie/Kátholicy/ ktorzy przy Athánázyuśie ſtali/ tákże zá ſtárániem Arianow z Biſkupſtw ſwoich ruſzeni y wygnáni byli / iáko ſámi świádczą ná Synodźie/ktory potym mieli.

Melecyáńſki Biſkup Ian wygnány.

Sozom: lib: 2. cap: 29.

7\. Athánáſius do Gálliey od żołnierzow záprowádzony/w Trewerze przemieſzkiwał v Máximiná Biſkupá onego miáſtá / gdźie w wielkiey czći był v wſzytkich. A tym czáſem Ariani Ariuſzá do Alexándriey wprowádźili/ktorego miáſto przyiąć niechćiáło. A gdy rozruchy były: muśiał go Conſtántinus do Cárogrodu do śiebie przyzwáć/ iáko powiáda Socrátes / gdźie ſię niektorzy biſkupi Euſebiani byli ziácháli/ná ſąd Márcellá Ancyri Biſkupá. ktorego ſpotwarzywſzy o kácerſtwo Sámoſáteńſkie / zá powodem Eſteriuſzá Grámmátiká/ná wygnánie potępili/y z biſkupſtwá złupili. Ná co iż przy-

Athánáſius w Trewerſe.

Hier: in Chronic.

Ariuſzá Alexandria nie przyięłá.

Socr: lib: 1. cap:25.

Márcellus wygnány.

zwolił

zwolił Constántinus Cesarz/ mniemáli drudzy/ áby sie do Ariáńskiey sekty skłonił.

8. *Constántinus nigdy sie do Arianow nie skłonił.*

Athan: ad Solitariam vitam ag.

Lecz to prożne było mniemánie. Bo Eusebiani/ ktorzy sie byli ná Niceński zbor ś. podpisáli: nigdy iáwnie przeciw Concilium onemu zá Constántyná nie mowili. y ná Athánázego y inne biskupy Kátholickie/ o inne grzechy ktore im chytrze/ złości Ariáńskiey táiąc/ zádáwáć chćieli powstáli; w rzeczy tylko o kárność kościelną y o zgodę mowiąc. y tym Constántyná łowili/ iż im wierząc/ kárności im kościelney y pokoiu pomagał. To zná sam Athánásius pißąc przećiw synowi iego Constánciußowi/ iż oycá w Kátholickiey wierze nie náśládował. Lecz y po tym iáśnie znáć iż nigdy Constántinus wiáry Kátholickiey nie odstąpił/ áni ná Ariußowym błedźie przestawał.

9.

Socr: lib: 1. cap: 25.

Ariuß zdradzał Constántyná swoią przysięgą.

Athan: ad Serapionem.

Bo gdy Arius nie przyięty do Alexándriey/ iż go zá heretyká po stáremu miano/ á pokućie iego y náwroceniu nie wierzono/ do Cárogrodu przyzwány od Cesárzá przyiáchał: Pytał go Constántinus/ ieśli sie z Niceńskim Synodem y oycy ktorzy ná nim byli/ o wyznániu Bostwá Chrystusowego zgádza/ y ták iáko y oni wierzy? On ochotnie odpowiedźiał/ iż ták wierze/ zdradzáiąc Cesárzá. Czemu sie dźiwuiąc Cesarz/ przyśiąc mu ná to kazał/ y przyśiągł fałßywie. Miał/ powiádáią/ mowi Socrátes/ spisáne swoie wyznánie wiáry ná kárćie/ y ná to przyśiągł. A Constántinus gdy ták przysiegał (iáko ś. Athánásius nápisał) rzekł: ieśli dobra wiárá twoiá/ dobrześ przyśiągł: á ieśli fałßywa y niezbożna: Bog ćie o tę przysiegę potępi.

10. *Alexánder Cárogrodski Ariußá przyiąć niechce.*

Roskazał tedy po oney przyśiędze Alexándrowi Biskupowi Cárogrodzkiemu/ áby Ariußá iáko Kátholiká do Kośćiołá przyiał. A on sie bárzo wzbraniał mowiąc: Nie godźi sie wynálezce heretyctwá do kośćiołá świętego przyimowáć. Lecz gdy mu Eusebius Nykomediyski wygnániem y z biskupstwá złożeniem groźił: on sobie tego nic nie ważył/ iedno sie do modlitwy ze wßytkimi Kátholiki vdawał. ktorey mu pomagał y serce mu ochotne czynił on wielki święty Jákub Nizybu Biskup/ ktory też ná Concilium Niceńskim był: y postámi á modlitwámi z ludem swym ná Ariußá walcząc/ o zwyćięstwie sobie tußyli. A gdy przyßedł dźień/ ktorego sie iuż wßyscy Ariani dworzánie zwłaßczá zacni zgotowáli/ áby mocą Ariußá do kośćiołá przećiw woley Alexándrowey wprowádźili:

Modlitwa Alexándrá Cárogrodskiego.

Alexánder padáiąc ná źiemię y gorąco sie modląc/ mowił do Páná Jezusá: Jeśli iutro Ariußá do vżywánia Synáxim ábo naświętßych táiemnic wprowádzą: Pánie niech dźiś skonam/ á nie trąć wiernego z niewiernymi. A ieśli kośćiołowi twemu pofolguieß (á wiem iż pofolguieß) weyźrzy ná pogrozki Eusebiußá/ á nie day w pohánbienie cząstki twoiey/ á Ariußá pokarz/ áby zá iego przyięćiem/ kácerstwo nie zdáło sie być przyięte.

11. *Ariuß przepukły zdechł w Cárogrodzie.*

Athan: vt supra.
Rufin: lib: 1. ca: 12.
Nazian: in laudibus Athan.
Ambr: ad Gratianum.
Gauden: Bibliote: S. Tom: 7.

Gdy tedy názáiutrz z wielką liczbą dworzan Ariußá do kośćiołá prowádzono/ ná rynku ktory Constántyná zowią w Cárogrodźie; padł nań postrách: y pytał sie o mieyscu ná táiemną potrzebę. ktore gdy mu vkazano: tám wßedßy przepukł sie y trzewá wßytkie z wątrobą wyrzućił/ y zdechł táką iáko Judaß śmierćią. Ten był koniec iego. O ktorym Greccy y Láćinni pisárze/ oznaymili. Athánásius y Socrátes/ Rufinus y Grzegorz z Náziánzu toż pißą. A z nászych ś. Ambrosius y Gaudentius. O iáko sie Constántinus Cesarz w wierze ś. Kátholickiey ze wßytkimi biskupy y ludem wiernym vmocnili! O iákie pohánbienie Eusebiani y Ariani odnieśli! O iáki sąd sámego P. Bogá o tey ś. náuce Kátholickiey bostwá Chrystusowego/ nástąpił.

12. *Iulius Papież po Márku.*

Márek Papież śiedząc ośm mieśięcy/ ten świát pożegnał/ á Julius Rzymiánin syn Rustyká/ nástąpił.

13. *O pogrzebie po-*

Constántinus o śmierći pomyśláiąc/ tám gdźie leżeć chćiał: kośćioł imieniem śś. Apostołow zbudował wielkim y Páńskim nakłádem y ozdobą/

iáko Euſebius wypiſuie. To przykłádáiąc/iż dla tego w kośćiele ćiáło ſwoie mieć chćiał/ áby vczeſtnikiem był tych modlitw y ſłużby Bożey ktora ſie tám dźieie. Z czego ſie domyśli káżdy/iż wiárá Kátholicka to ma/iż duße vmárłych / z żywych wiernych pomoc máią.

myśla Conſtántinus.
Lib: 4. cap: 58. de vita Conſt.
Vmárli pomoc máią od żywych.

Vſtáwę y práwo dał ná Zydy / áby im Chrześćiánie nie ſłużyli. á ktoryby Zyd Chrześćiániná zá ſługę miał: áby trácił wßytko co ſie vniego naydźie/ á záraz żeby Chrześćiánin wol[ny] był. A ieſliby niewolniká ktoreykolwiek ſekty/ Zyd kupił: niewolnik ma być wolny. á ieſliby go obrzezał / y niewolniká y gárdło tráći. Zákazał też áby ten ktory z nich Chrześćiáninem zoſtánie/ pod karániem / przykrośći Zydom nie czynił. Dał też práwo ná złego łożá dźieći/áby im teſtáment oycowſki nie ſłużył. 14.

Zydowie ſług Chrześćian mieć niemogą.
L. 2. tit: ne Chriſtia.
Ná złego łożá dźieći.
L. 1. de naturalibus.

Vſtáwił Conſtántinus z rozmáitych rzemieſlnikow/oſob 950. áby winni byli vmárłym pogrzeb czynić. y te oſoby wyzwolił od podátkow y od poſług ábo vrzedow mieyſckich poſpolitych/ydał ie pod vrząd kośćielny. To práwo potym Iuſtinianus vmocnił y Anáſtázyus Ceſárze. Ztąd bráctwá śmierći/wyßły w Rzymie y indźiey / oſobliwey Chrześćiáńſkiey miłośći przykłády. 15.

Bráctwo dla pogrzebow.
Nouella 49.

Rok P. 337. Iuliuſzá 1. Conſtá: 32. *oſtátni.*

TEgo roku żywotá dokończył Conſtántinus wielki 22. Máiá/ będąc ná páńſtwie Rzymſkim 31. rok/ á żyiąc ßeśćdźieśiąt y dwá ábo trzy. Piße Euſebius/ z iákim nabożeńſtwem y rozmowámi y rozmyślániem do śmierći ſie przypráwował/w chorobie iuż będąc. On tylo fałß przymießał kwoli ſynowi iego Arianowi / iákoby ſie dopiero vmieráiąc ochrzćił w Nykomediey/ gdźie Biſkup był wodz wßytkich Arianow Euſebius. co ſie wyżßey odrzućiło y fałßem być pokazáło. Vmárł ná przedmieśćiu Nykomediyſkim ábo ná wśi/piße Rufinus. Teſtáment nápiſány/ mowi tenże / dał do wiernych ręku kápłanowi / táiemnemu Ariáninowi/ ktory ſie był w przyiaźń domu iego / y do ſyná Conſtánciuſzá y do corki iego Conſtánciey wkradł/ roſkázuiąc áby go ſámemu Conſtánciußowi/ktorego ná ten czás nie było/oddał. Zá co był w wielkiey czći v Conſtánciußá/ ták iż on Ceſárzá rządził y iemu roſkázował. Domyśláią ſie iż był ten to kápłan Achácius Luſcus/ ktory po Euſebiuśie w Ceſáriey był Biſkupem. Ale ſie nigdy przed Conſtántynem wielkim / iáko y inni / zá Ariáná vdáwáć nie śmiał. 1.

Conſtántinus wielki vmárł.
In vita eius lib: 4. cap: 6.
Hier: in Chronic.
Sozom: lib: 2. cap: vltimo.
Falß o chrzćie Conſtántyná przy śmierći.
Rufin: lib: 1. cap: 11.
Teſtáment.
Socrat: lib: 1. cap: 26.

Ciáło iego w ſkrzynię złotą włożone / do Cárogrodu wieźiono / z wielkim płáczem wßytkich ſtanow/y wyrządzániem tákiey czći/iáką żywemu czynili. Gdźie ná pálacu długo z nim ziácháńia pánow czekano. Wynieśione ćiáło od ſynow z wielką pompą żołnierſtwá wßytkiego y ludu y kápłanow z śpiewániem y modlitwámi/ do kośćiołá śś. Apoſtołow wnieśione ieſt. y poſtáwione wyſoko nie w ſámym kośćiele/ ále przyśionku ná to vczynionym. O czym ś. Chryzoſtom tegoż miáſtá Biſkup ták nápiſał: Tu/ práwi/ to ieſt w Cárogrodźie bárzo ſyn oycá ſwego Conſtántyná wielkiego vczćił / gdy go w przyśionku rybołowá (to ieſt Piotrá ś. [po]chował. Co v Ceſárzow ſą odźwierni/ to v rybitwow Ceſárze. Oni [iá]ko pánowie we wnątrz mießkáią / á ći iáko domowi y bliſcy / zá cześć ſobie máią / iż ſie im przyśionek doſtáie. Wnieśione były do tego kośćiołá śś. Apoſtołow ćiáłá ś. Iędrzeiá / Łukaßá/ y Tymotheußá/o czym Socrátes dáie znáć. 2.

Pogrzeb Conſtántyná.
Euſeb: vt ſupra.
Chryſoſt: hom: 66. ad pop.
Ceſars v rybitwá odźwiernym.
Lib: 1. cap: vltimo.

Grekowie w ſwoich regeſtrách máią tego wielkiego Conſtántyná zá świętego/y ták mu ſie kłániáią. Rzym ſtáry y Senat iáki mu obchod y płácz żáłobny czynił/wypiſuie tenże Euſebius. Wypiſuie Nicephorus iego twarz. 3.

Był twarzy

Był twarzy wdźięczney / wzroſtu więcey niżli śrzedniego / ſzerokich rámion / ſzyie miąſzſzey / rumiány ná ćiele / nie gęſtego włoſá y trochę przyżołtego / brodá nie długa / oczy wdźięczne żywe y niemáłe / nos trochę náchylony przymieſzſzym / twarz ſzeroka y wſpániáła.

Eutrop: lib: 10.

Pogánie o nim piſzą: iż był ná wiele rzeczy pożyteczny / práwá dobrze ſtáwił y potwarzy tępił / dobre zabáwy y náuki / zwłaſzczá ſzkolne / rozmnażał / ſam czytał / piſał / rozmyślał / poſelſtwy y żáłob poddánych ſłuchał. W zabáwách ſię Rzeczypoſp. y náuk wyzwolonych kochał / ſpráwiedliwośći y miłośći v ludźi pełny / ktorey ſobie ſzczodrobliwośćią y powáżnośćią nábywał.

Cnoty Conſtántyná.

4. *Tráiánus źielem po śćiánách názwány. Napiſow ſwoich nie kłádł Conſtántinus.*

Wiktor mu przygánia / iż był do chwały ludzkiey chćiwy. lecz wnet ſię popráwuie mowiąc: iż ſię więcey z niey śmiał / á niżli iey prágnął. y wſpomina iáko Tráiáná Ceſárzá názwał źielem po śćiánách ſię wſpináiącym / gdy wſzędźie imię ſwoie po śćiánách kładł.] Conſtántinus ták wiele kośćiołow y inych poſpolitych mieyſc drogich bárzo y nakłádnych pobudował: á nigdźież ábo bárzo rzadko / imienia y napiſu ſwego nie kładł. W rycerſkiey ſtáwie / prawdá iż ſię kochał / lecz P. Bogu ſámemu ſwoie zwyćięſtwá oddawał.

5. *Iáki ma być pan. Auguſt: de Ciuit: lib: 5. cap: 24. Cnoty Páńſkie.*

Był táki Conſtántinus / iákiego opiſał Auguſtyn ś. Nie dla tego Ceſárze ſzczęśliwe zowiemy / iż długo pánowáli / iż dobrą śmierćią zſzedſzy ſyny po ſobie zoſtáwili / iż nieprzyiaćiele R. P. zwoiowáli / iż mądrze domowe rozruchy vćiſzyli. Bo to y ſłudzy ſzátáńſcy Pogánie mieli. Ale te ſzczęśliwemi zowiem / ieſli ſpráwiedliwie pánuią; ieſli ſię w pochlebſtwie vſługuiących nie podnoſzą; ieſli ſię ſzczęśćiem nie vwodzą / á ludźmi ſię być pomnią: Ieſli mocą ktorą máią / Boſkiemu máieſtatowi / cześć Boſką rozſzerzáiąc / ſłużą: Ieſli ſię P. Bogá boią: ieſli więcey ono kroleſtwo miłuią / w ktorym ſię towárzyſzow nie boią: ieſli leniwo karzą / á prędko odpuſzczáią: ieſli karánie ná záchowánie R. P. á nie ná pomſtę y náſycenie nienawiśći ſwey / obracáią: ieſli odpuſzczáią w nádźieię popráwy / nie ná roſpuſtność pogorſzenia: ieſli to co muſzą drugdy przykro y oſtro vczynić / łáſkáwośćią / hoynośćią y miłośierdźiem nágradzáią: ieſli roſkoſzy tym mniey vżywáią / im większą do nich wolność máią: ieſli wolą złe ſwoie ſkłonnośći / á niżli narody ludzkie opánowáć. Ieſli to wſzytko czynią nie dla prożney chwały / ále dla zámiłowánia wiecznego ſzczęśćia: ieſli zá ſwe grzechy ofiáruią Bogu pokorę / miłośierdźie y modlitwę. Tácy Chrześćiáńſcy krolowie ſą ſzczęśliwemi / tu nádźieią / á potym otrzymániem tego czego czekamy.] Poty ś. Auguſtyn.

Lib: 5. cap: 25. de Ciuit.

Przydáie o Conſtántynie tenże ś. Doktor: Dobry P. Bog / áby ći / ktorzy mu dla wiecznego żywotá ſłużą / nie rozumieli / iż tych kroleſtw y wyſokośći świeckich nikt mieć nie może / ktoby ſię dyabłom / ktorzy w tey mierze wiele mogą / nie pokłonił. Conſtántyná Ceſárzá / ktory ſię dyabłom nie kłániał / ále ſámego Bogá prawdźiwego chwalił / ták wielkiemi dáry źiemſkiemi nádał / iákich ledwie prágnąć mogł. Ktoremu y to dał / iż miáſto Rzymſkiemu páńſtwu / zá towárzyſzá / y iákoby corkę Rzymu zbudował / bez żadnego kośćiołá y bálwaná dyabelſkiego. Długo pánował / ſam ieden wſzytek świát Rzymſki trzymał y onego bronił / ná woynách wielkim zwyćięzcą był / tyrány potłumił / y we wſzytkim ſzczęśliwy był / ſtárowiecznym ſchorzáły y zſtárzáły vmárł / ſyny ná páńſtwie zoſtáwił. A żeby záś żaden Ceſarz dla tego Chrześćiáninem nie był / áby ſzczęśćia Conſtántyná doſtąpić mogł / gdyż dla wiecznego żywotá zoſtáwáć Chrześćiáninem ma: Iowiniáná dáleko prędzey P. Bog á niżli Iuliáná złożył.] To ś. Auguſtyn.

6. *Swięći za czáſu Conſtántyna.*

Zá czáſow tego Conſtántyná Ceſárzá / wiele ludźi było przezacnych y świętych / iáko ś. Mikołay / ś. Spiridion / ś. Páfnucius / y inni. A oſobliwie ś. Pártemius Biſkup w Lámpſáku w Heleſponćie. Ten cudow wiele

czynił: á do Cárogrodu do Constántyná Cesárzá przyszedszy / prosił go áby mu było wolno báłwany Pogáńskie w Lámpsáku obaláć / á kościoł Bogu práwemu zbudowáć. Cesarz sie y w nim y w iego oney prośbie vkocháwszy: obłápiáiąc go / y list mu dał ná obálenie Pogáńskiego báłwochwálstwá / y złotá wiele ná budowánie kośćiołá. A gdy kámień ieden ná mieyscu Pogáńskim drogi nálazł / vmyślił z niego stoł mieć / ná ktorymby ofiárá duchowna y bezkrewna P. Bogu ofiárowána byłá. A gdy on kámień woły ćiągnęły / á Eutychianus nićiáki ie pogániał / czárt woły poburzył / iż woz Eutychianá przeiáchał y zábił. On czuiąc złość czártowską: prosił P. Bogá / áby duszę w ćiáło ono wroćił. A wnet vprosił / iż vmárły wstawszy wołał: Chwałá tobie CHRISTE, ktory vmárłe ożywiasz. W tey stronie y w iego biskupstwie był on Abráhámius / o ktorym czytay w żywoćiech S.

Metaphr: 17. Februarij.
O Párthemiuszie.
Abráhámius.

7. W zachodnych też kráiách wiele było wysokiey sławy y pobożnośći y náuki świętych Bożych zá tego Constántyná. y w Egypćie vczniow onego Antoniuszá / bárzo wiele świętych / y cudá czyniących.

Synowie Constántyná podźielili sie páństwem Rzymskim. Stárszy Constántinus wźiął wszytkie źiemie zá gorámi Alpes: Gállią / Germánią / Hiszpánią / Anglią / y inne. Namłodszy Constáns wźiął Rzym y Włoskie źiemie / Sycilią / Jllirik / y Afrykę. A śrzedni Constáncius / ktory był Arian / wźiął wschodne páństwá y Cárogrod áż do Persyey. Ten Constáncius záczął pánowánie swoie od morderstwá krewnych swoich / pogubił ábo pogubić dopuśćił stryie swoie y syny ich. Zołnierze z iego roskazánia zábili Constánciuszá stryiá iego / oycá Gálle y Juliuná. Zábili y Delmáciáná Cesárzá młodźieńcá dźiwnie dźielnego / y stryiowi Constántynowi podobnego / ktory był synem Delmácianowym. Zábił y Annibáliuszá drugiego stryiá / drwu stryiu á trzećiego brátá stryiecznego. Miał nieiáką ná stryie przyczynę / mowi Cedrenus / iákoby mu oycá Constántyná wielkiego brátá swego otruć mieli / á iż mu to oćiec Constántinus ná testámenćie podał / przez Eusebiuszá Nykomediyskiego / áby sie ich strzegł. Czego y Artemius męczennik stárostá Augustalis przed Julianem podpierał: Constántyná wielkiego w tym wymawiáiąc / iż mu do onego roskazánia przyczynę dáli / żadney od niego krzywdy nie máiąc.

Podźiał páństwá na trzech synow Constantina.
Zonaras Annal: Tomo 3.
Zosimus lib: 2.
Constancius powinne pozabijał.
Cedr: in compen.
Metaphr: 20. Octobris.

8. A oni dwá stryieczni bráćia / Gállus y Julianus / synowie Constánciuszá / ledwie vszli / iż Gállus chorzał y bliski śmierći był / á Julianus był dźiećięćiem. y to ich obroniło. Z iednego byli oycá ći dwá / ále z rożnych mátek. Bo Gállus mátkę miał Gálle / á Julianus Básilinę nabożną Chrześćiánkę.

Gallus y Iulianus vszli śmierći.
Sozom: lib: 5. cap: 2.

Dał obudwu Constáncius do iednego pálacu w Cárogrodźie / ktory Macellum zwano / áby tám iáko panięta wychowáni byli. Julianus bárzo máły będąc / miał iákiegoś Philozophá przy sobie Márdoniuszá / ktory mu Homerá y Hesiodá / á z nim bogi fałszywe zálecał. y dla tego Constáncius pilnowáć go kazał / áby sie od wiáry Chrześćiáńskiey nie odrażał. y zlećił go onemu Biskupowi Nykomediyskiemu Eusebiuszowi / od ktorego y sam sie Constáncius Ariáńskiey niezbożnośći nápił / y Juliuná dźiećię ono nápoił. Bo nigdy / iáko sie był CHRISTVSA záprzał / szczerym Chrześćiáninem Eusebius ten nie był / vrzędow tylo y czći świeckiey płaszczem Chrześćiáństwá łápał / á gdźie mogł wiárę Chrześćiáńską psował.

Animianus lib: 14.
Iuliana wychowanie.

9. Zábił Constáncius y onego Abláwiuszá / ktory wszytkim v oycá iego rządźił. Ná ktorym odmienność szczęśćia świeckiego dźiwna sie pokazáłá. vrodźił sie w Egypćie bárzo vbogo / przyszedł do tákiey powagi y szczęśćia / iż v Constántyná był iáko drugim Cesárzem / y corkę iego zmowił był zá żonę syn Constántyná Constáns. z ták wysokiego mieyscá iáko z gory zepchniony ná táką śmierć przyszedł / iż był ná sztuki zá roskazániem Constánciuszá rozsiekány. Wy-

Ablawius zabity od Constanciusza. Wzor niestatku szczęśćia.
Zosimus: lib: 2.
Animianus lib: 22.

Oycowſkie ſtáre ſługi wygnał.

ny. Wygnał od dworu ſwego Conſtáncius y ine ſtáre oycowſkie ſługi/ ktorych ſie mogł wſtydźić: á oſádźił ſie zá ſpráwą onego Biſkupá Euſebiuſzá/ ktory v niego bárzo władnał/ przeklętymi Ariany/ ktorych dwor iego pełen był. Zkąd kośćioł Boży wiele y długo vćierpiał/ iáko vſłyſzym.

10\. *Euſebius rzezániec Arian.* *Dwor záráżony Ariáńſtwem.*

Kochał ſie Conſtáncius w komornych rzezáńcách/ nád ktorymi był ſtárſzym tákiż Eunuch Euſebius/ iádem Ariáńſkim nápełniony/ ktory wſzytkie one komorne rzezáńce ná ſwoie niedowiárſtwo o ſynu Bożym námowił. Zá czym od nich y Ceſárzowa Euſebia/ ktora ſie tákże w tákich ſługách kocháłá/ záráżona ieſt. Oćiec tego Conſtánciuſzá/ tákie nápoły męże roſkoſzniki/ y świegotniki/ y niewieśćiuchy/ nietylo od dworu był odegnał: ále ie y od vrzędow odſádźił: á on komory iemi ſwoie y dwor nápełnił/ y rádą ich głupią páńſtwo ſpráwowáł. y ták zá oną odmiáną dworu iego/ Ariáńſka niezbożność ożyłá.

Diſputacye o wierze na dworze Ceſárſkim. In laudibus Heronis.

Nie było ná dworze onym więcey nic ſłycháć/ iedno rozmowy o wierze/ á porywcze nieroſtropne diſputácye/ ktoremi ieden drugiego pſował. á od dworu po wſzytkich ſie ſtronách złe ono roznośiło/ iáko nápiſał Názyánzenus.

11\. *Synod w Rzymie na Ariuſzá.*

Julius Rzymſki Biſkup w Rzymie zebrał Synod ſto y 16. Biſkupow. Ná ktorym Ariáńſką ſektę znowu potępili/ y Kátholicką wiárę Niceńſkich oycow zmocnili.

Rok Páński 338. Iuliuſzá 2. Conſtántyná, Conſtánciuſzá, Conſtánſá. 2.

1\. *Athanaſius przywrocony na ſwe Biſkupſtwo.* Theod: lib: 2: ca: 2. Athan: Apolog: 2.

Onſtántinus ſtárſzy ſyn wielkiego Conſtántyná/ ktory w Gálliey pánowáł/ máiąc przy ſobie w Treweris ś. Athánázego/ poſłał go ná iego Biſkupſtwo do Alexándriey/ wſzytko mu wracáiąc co mu było zá złośćią Arianow odięto. y nápiſał liſt do Kátholikow Alexándriyſkich/ ktory kłádźie Theodoretus/ y ſam Athánáſius: w ktorym wſzytkim oznáymuie/ iż oćiec y pan iego Conſtántinus/ ná záchowánie zdrowia z ktorym był od nieprzyiaćioł ſwoich niebeſpieczny/ poſłał do Gálliey Athánáſiuſzá/ do mnie/ práwi/ ſyná ſwego/ ktoregom ia iáko kapłáná Bożego vczćił. Przydáie y to/ iż przed śmierćią vmyślił go był przyzwáć tenże wielki Conſtántinus do Alexándriey ná iego Biſkupſtwo/ by byłá śmierć nie przyśpiałá. y ták z wielką rádośćią wſzytkich wiernych wroćił ſie Athánáſius ná ſwoie Biſkupſtwo. A Conſtáncius choć go przećiw Athánáſiuſzowi pobudzáli oni Ariani/ około niego/ nie śmiał ſie wroceniu iego ſprzećiwić: iż mu oycowſką wolą przypominał/ y obráźić ſie też brátá boiał. Przywroceni ſą y drudzy Biſkupi w Egypćie ná ſwoie Biſkupſtwá/ ktorzy tákże dla Athánázego od Euſebianow wygnáni byli.

Epiſt: Synodi Alexandr.

2\. *Conſtantinus záchorzał.* *Widzenie przez ſen.* Metaphr: 12. Decembris. Surius Tomo 6. *Spiridion Ceſárzá zleczył.* *Vpomnienie do Ceſárzá.*

Conſtáncius przyiácháwſzy do Antyochiey bárzo záchorzał/ á lekárze pomoc mu nie mogli/ y wźiął dźiwną od P. Bogá pomoc. Widźiał przez ſen Biſkupow wielką kupę/ á miedzy nimi iednego z towárzyſzem nie Biſkupem/ o ktorym mu powiedźiano: ten ćię zleczy. y ocknąwſzy/ pilnie myślić począł/ iákoby tákiego Biſkupá náleść iákiego widźiał. y przyzywał do śiebie ſtąd y zowąd nabożnieyſze Biſkupy/ ktorzy mu ſie nie vdáli: áż tráfił ná Spiridioná onego świętego w Cyprze/ ktorego gdy przyzwał/ á ze ſnu onego/ twarz iego poznał: prośił áby ſie P. Bogu zań modlił. Miał przy ſobie towárzyſzá ſwego Tryfillá/ ktory ieſzcze Biſkupem nie był/ iż ſie widzenie ono y po nim ziśćiło. Modląc ſie tedy Spiridion/ Ceſárzá zleczył. Ale y duſze iego nie zániechał/ vpominał go pilnie/ áby y ná to dobrodźieyſtwo Boże pomniąc/ poddánym ſie łáſkáwym y miłośiernym ſtáwił/ á ich potrzeby iáko oćiec y opiekun opátrowáł. A w rzeczách boſkich áby nic nie przypuſzczał/ coby ſie

by się z kościołem Bożym nie zgadzáło. Gwoli iemu/ gdy bráć żadnych vpominkow niechćiał: dał práwo Constáncius/ áby duchowni ná żadne nowe podátki obwiązáni nie byli/ y gośći nie przyimowáli.

Wolność od gośćia y podátkow. L. 8. de Episc: & Cler: cap: 7.

3.

Sápores obległ Nisibe. Theod: lib: 2. cap: 30.

Vpominał tego Cesárzá Pan Bog y drugim cudownym tákże dobrodżieystwem swoim/ od Kátholickiego Biskupá. Sápores krol Perski po śmierći wielkiego Constántyná/ gárdząc synmi iego/ woynę podniosł ná páństwo Rzymskie/ y zwoiowawszy Mesopotámią/ Nisibę pográniczne miásto mocne obległ. ktore gdy się dobrze broniło: rzékę Migdoniũ, vsypawszy iey wysokie groble/ ná miásto y mury Sápores spuśćił/ iż moc wody oney z gory się pędem wielkim spuszczáiącey/ mury miástá onego obáliłá. Jákub ś. onego miástá Biskup/ modląc się/ to v P. Bogá ziednał/ iż zás one mury prędko postáwione były/ gdy Persowie osuszenia wod onych do wpádnienia w miásto czekáli. A wlazszy wysoko á pátrząc ná woysko nieprzyiaćielskie: prosił Jákub ś. v P. Bogá/ áby robáctwo y komory ná nie puśćił/ á z mocy się ich náśmiano/ gdyby ie máłe bestye rozpędziły. y ták vczynił P. Bog: Gdy robáctwo ná woysko się puśćiło/ á vszy y nozdrzá słoniow/ y koni y bestiy innych nápełniło/ y kąsániem wszytkiego ćiáłá máłych nosow żądełká się puśćiły: żaden vtrzymáć dobytkow nie mogł. y ták rozerwáne woysko ze sromotą vchodźić musiáło. O czym szerzey w żywoćie tego Jákubá ś.

Iákub S. cudá czyni.

Komorowie zwoiowáli Persy.

15. Iulij.

4.

Nádwu świętych nie pomniał Cesárz.

Ci dwá święći Spiridion y Jákub byli ná Concilium Niceńskim/ y ná Ariuszá klątwę z innemi puśćili: mogł się Cesárz náuki ich trzymáć/ od ktorych dobrodźieystwo brał/ y ná ktorych tákie cudá pátrzył. Ale cząc one święte/ wiáry ich y náuki nie czćił/ á Ariáńskich fałszow nie odstąpił.

5.

Gennad: de viris illustr.

Ten Jákub ś. pisał wiele ksiąg Syriyskim iezykiem/ ktore się ná 26. częśći dźieliły. O wierze/ y przećiw kácerstwom/ o miłośći/ o pośćie/ o zmartwychwstániu/ o żywoćie po śmierći/ etc. ále wszytkie poginęły. podobno ich nikt ná Greckie y Láćińskie nie przełożył. To pisze Gennádius.

6

Ephrem dyákon vczeń S. Iakuba. Greg: de Efrem.

Był przy nim od młodośći iáko vczeń on wielki też święty Ephrem dyákon/ dźiwnie vczony y wymowny y święty/ ktory náukę miał z niebá. O ktorym nápisał Grzegorz Niceński/ iż widzenie miał przez sen: Anyoł księgi miał w ręku/ y pytał od wielkiey gromády Anyołow/ komuby te księgi Pan Bog posłał? A gdy mowił ieden temu/ drugi innemu/ o ktorych świątobliwośći wiedźieli: Anyoł rzekł: Nikt ich w rękę nie weźmie/ iedno Ephrem Syrus.] Y miał wielki dar mądrośći. Pátrz w żywoćie iego 4. dniá Lutego.

7.

Vrzędy kupuiący y Cártelusnicy. L. 5. Libelli Famo. L. 4. de petit: Cod: Theod.

Wydał práwo Constáncius ná te ktorzy się vrzędow dokupuią/ áby y pieniądze y vrzędy trácili. y ná Kárteluszę/ ábo listy sławę ludzką psuiące: áby tácy paleni byli. y ná te ktorzy táiemnym odnoszeniem/ y obżáłowániem ludźiom szkody czynią.

Rok Páński 339. Iuliuszá 3. Constántiná, *Constánciuszá, Constánsá 3.*

1.

Potwarzy Ariáńskie ná Athánásiuszá. Athan: ad solitariam.

Do Rzymu pozwány Athánásius sprawuie się przez posły.

Vsebiani chcąc drugi raz Athánásiuszá z Alexándriey wyrzućić: wypráwili posły do Rzymu do Juliuszá Papieżá/ y do dwu Cesárzow zachodnych Constántyná y Constánsá/ żáluiąc się ná Athánásiuszá/ y potwarzy nowe nań wymyśláiąc. Posłem ich był Mákárius kápłan/ y Mártirius/ y Hesichius dyákoni. Cesárze máiąc wiádomość o ich zbrodniách/ záraz ie ze sromotą odrzućili. Lecz Papież ich słuchał/ y długo się prawdy dowiádował. Żáłowáli się ná Athánásiuszá/ iż zá iego do Alexándriey wroceniem/ wszytko się miásto burzyło/ y krwie się wiele rozlało/ á iż przećiw Kanonom vczynił/ będąc od Synodu

z Biskup-

Athan: Apolog: 2.

ʒ biſkupſtwá zrzucony / że ſie do niego bez rozſądku drugiego Synodu wrócił. A ktemu/iż żywność wdowom w Egypćie z ſkárbu Ceſárſkiego od Conſtántyná náznáczona / ná ſwoie pożytki obrácał. A z ſtrony Athánáſiuſzá y vczyniwſzy Biſkupi Egyptu Synod w Alexándriey/ nápiſáli do Papieżá y do wſzytkiego kośćiołá liſt długi / ſpráwę dáiąc o potwarzách y złośći Euſebianow y o niewinnośći Athánázego. Lecz y poſły ſwoie Athánáſius do Rzymu poſłał / ktorzy mocno one potwarzy Euſebianow y śmiele zbiiáli. A gdy im ná dowodźie ſchodziło : prośili o powſzechne Concilium/ ná ktorymby tá ſpráwá ſądzona byłá. Papież gdy im o dowody niepewne przymawiał / záſtráſzyli ſie y z Rzymu vćiekli. iednák fałſzywe ſwoie piſmá y dowody zoſtáwili / po ktorych ſie wielka złość y potwarzy ich y kłamſtwá nieznośne pokazáły. Nápiſał do nich Julius Papież liſt / dáiąc im znáć / iáko ſpráwy oney poſłowie ich odbiegli/ á iáko mocnie ſie Athánáſius przez ſwoie obronił. Nie ſkwápił ſie iednák ná potępienie ich/choć iuż doznawał/ iż z Ariany ſpołeczność mieli.

Ariani z Rzymu vćiekli potwarce.

2. Proroctwo Antoniuſzá.
Athan: in vita eius.

Tego roku ś. Antonius puſtelnik ono obiáwienie y widzenie miał o Arianách/ iáko kośćioł Boży ſtrapić y zelżyć y poniżyć mieli. Co ſie áż we dwie lećie wypełniło. Czytay w iego żywoćie.

3. Cudzołożniki iáko karáć.
L. 4. quorum appellat: cap. 17.

Práwo ſrogie ná cudzołożniki Ceſárze dáli/ áby ie ábo záſzyte w ſkore topiono / ábo palono / zá dobrym dowodem/ á żadney ápellaciey nie dopuſzczano. Rrownáią ten grzech z świętokrádztwem y oycoboyſtwem dla Sákrámentu ktory w małżeńſtwie ieſt. Nie ták iáko v Pogan.

Rok Páński 340. Iuliuszá 4. Conſtántiná, Conſtánciuſzá, Conſtánſá 4.

1. Synod Rzymſki dla Euſebianow.
Athan: Apolog: 2. & ad Solitariam.
Pozwáni do Rzymu Biſkupi wſchodni y S. Athánáſius.
Márcellus áppellował do Rzymu.
Athánáſius do Rzymu przyiáchał á Ariani nie.

IVlius Papież dla onych Euſebianow ktorzy ná Athánázyuſzá záłowáli/ á o Synod prośili : Synod w Rzymie złożył / y poſły ſwoie do Euſebianow/ Elpidiuſzá y Philoxená káplany poſłał / ná Synod ich/ y ś. Athánázyuſzá pozywáiąc do oney ſpráwy ktorą záczeli. Zebrał ſie Synod z wiela Włoſkich y inych Biſkupow / y dla Márcellá Ancyráńſkiego / ktorego iuż byli z Biſkupſtwá ći Ariani wygnáli / á on ſie do Rzymſkiego Biſkupá áppelluiąc / vćiekł / y tám w Rzymie przemieſzkiwał. Czekano Euſebianow pułtorá látá/ áby do ſpráwy y obżałowánia Athánázyuſzá przybyli. á Athánáſius záraz do Rzymu przyiáchał / y tám ich długo práwie przez też pułtorá látá czekał. Miał goſpodę v Eutropiey śioſtry Conſtántyná wielkiego / w domu Ceſárſkim/gdźie wielce był ſzánowány. Papieżowi iáko ſędźiemu / dáć mu v śiebie mieſzkánie nie godziło ſie/póki ſpráwá iego z Ariany nie doſzłá.

2. Mieſzkánie S. Athanáſiuſzá w Rzymie mniſki żywot záleciło.
Monachus to imię.
Hier: ad principi: epiſt: 16.

Mieſzkáiąc w Rzymie ś. Athánázyus/ á máiąc z ſobą niektore święte y cudowne mnichy y żywot Antoniego pierwſzego mnichá ná wſchodnych kráiách : wzbudźił Rzymiány płći oboiey do tákiego żywotá. y naprzod to imię Monachus, do Rzymu wnieśione ieſt. Acz w zachodnych kośćiołách táki żywot mniſki wiedli oni/ ktorzy ſie dla prześládowánia po gorách y láſach y ſkáłách y iámách y pieczárách táili / y żywot ten ányelſki odpráwowáli/ ná modlitwách y ćiáłá trudzeniu : iednák poſtánowienia ieſzcze / y goſpodárſtwá mniſkiego nie było tákiego/ iáko ná wſchodnych ſtronách iuż był Antonius/ y inni z nim záczeli / iáko Páchomius / ktory też do reguły oney wiele męſkiey y żeńſkiey pánieńſkiey płći názbierał. O czym Jeronym ś. dáiąc znáć / iż pierwſza Márcellá Rzymiánká tego ſie ná on czás nowego imienia / Mnich y mniſzká/ nie záwſtydźiłá/ ále to co ſie CHRISTVSOWI podobáło/ przyiełá.] Ná wzor Heliaſzá y Janá Chrzćićielá.

Ná to

Ná to imie Mnich ábo Monachus, gdy do Afryki ſławá ſie tego żywotá przynośiłá: to co Kátholicy ze cżćia przyimowáli/ ná to Donátiſte wárczeli/ iáko ś. Auguſtyn piſze/ mowiac: á co to zá imie Monachus? Vkażćie gdzie to imie piſáne ieſt? Lecz náſzy heretycy (ieſli náſzy) nietylo ná to imie wárczeć poczeli: ále gdzie mogli/ wſzyſtkie mniſkie klaſztory y pánieńſkie poburzyli: gorſzy dáleko niżli oni Donátiſte/ oycowie w odſzczepieńſtwie y hereſiách ich.

3. *Ná imie Monáchus, heretycy warczeli.* Augu: in Pſal: 132.

Tegoż czáſu Athánázyus w Rzymie przed Synodem wyznánie wiáry ſwoiey nápiſáne po Láćinie czytał/ ktore zowiem Symbolum Athanaſii. ktore wyznánie dźiś ſie y od dawnego wieku w kośćiołách śpiewa y czyta. Długo o nim świát niewiedźiał. Bo miedzy dźieie Concilium tego Rzymſkiego ſchowáne w kśiegnicy ábo Bibliothece Rzymſkiey zágmátwáne było. A potym náleźione ſławić ſie poczeło/ iáko wielkiego człowieká piſmo/ o ktorym Kosmás mnich ś. nápiſał: Gdy naydzi[illegible] iákie kśiażki ś. Athánázego/ á pápieru mieć nie bedźieſz mogł: ná ſukni i[illegible]woiey przepiſuy. Do Afryki tylo od ktoregoś Biſkupá/ ktory ná ten czás w Rzymie był/ zánieśione to wyznánie było. Bo ś. Auguſtyn o nim wiedźiał/ y z niego kśiegi ſwoie nákrapiał. Lecz gdy ſie miedzy onemi ſtárymi kárty nálázło: z wielka ie chećia y Grecy y wſzytki narody Bulgárow/ Serbow/ Ruśi/ Polakow/ y inych przyiely. A co Grekowie mowia żeby ono ſłowo Láćinnicy przyłożyli/ o Duchá ś. iż pochodźi y od Syná: to prożno mowia: gdyż przed lat 960. ná Toletáńſkim czwartym Synodźie ták to Symbolum czytano/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná/ gdy ieſzcze żadnego o tym ſporu z Greki nie było. R Grzegorz 9. przez poſły ták to Grekom vkazał.

4. *Symbolum Athanaſii zacżeło ſie w Rzymie.*

Sophron: in Prato ſpir: cap: 4.

Pochodzenie Duchá S. y od Syna.

Tego roku świát pożegnał on wielki żołnierz ná Ariuſzá/ ktory go modlitwa dokonał/ Alexánder Cárogrodzki Biſkup/ máiac lat 95. śiedźiał 23. látá ná Biſkupſtwie. Gdy vmierał pytano go/ kogoby po ſobie kośćiołowi życzył? On rzekł: Chcećieli do nabożeńſtwá y náuki Biſkupá mieć: obierzćie Páwłá. A ieſli do ſpraw świeckich y obcowánia z pány pożytecznego ſobie życzyćie/ obierzćie Mácedoniuſzá. Drudzy mowia/ iż niepodobno áby on miánował Mácedoniuſzá/ o ktorym wiedźiał/ iż do Arianow ſkłonnym był/ ábo z nimi ſie mieſzał. Obrano iednák Páwłá/ y śiedźiał ná tey ſtolicy nie długo. Bo go Euſebius Nykomediyſki/ iáko goracego y godnego Kátholiká ćierpieć nie mogł. R gdy do Cárogrodu Ceſarz Conſtáncius przyiáchał: zełżywie przed nim o Páwle mowił. Zezwał Ariáńſkie ony Biſkupy Ceſarz/ y Páwłá z Biſkupſtwá wygnał/ á ná iego mieyſce Euſebiuſzá Nykomediyſkiego/ onego złośniká Ariáńſkiego poſádźił. ktory czáſu pátrzac ná rozgłoſzenie Ariáńſkiey náuki/ (bo ieſzcze ſie z nia iáko mogł táił) miawſzy Ceſárzá wſzedźie po ſwey myśli/ kuśił ſie o te ktorzy mu ſie y iego towárzyſzom o wiáre Kátholicka mocno oprzeć mogli.

5. *Alexánder Cárogrodski dokonał.*

Sozom: lib: 3. cap: 3.

Páwel Cárogrodski Biſkup.

Wygnány od Arianow náſtapił onſzátan Nykomedyjski.

R vpátrzył Euſtátiuſzá Antyoſkiego Biſkupá/ wielkiego obrońce wiáry świetey/ y chcac go z ſtolice iego złożyć y wygnáć/ nábrawſzy z ſoba Biſkupow ſwey ſtrony: iáchał do Antyochiey/ y tám náprawił iedne nierzadnice/ ktora dźiećie v pierśi nośiłá/ áby potwarz ná Euſtátiuſzá te kłádłá/ iákoby ie z nim mieć miáłá. y zebrawſzy Biſkupy/ y przyzwawſzy do nich Euſtátiuſzá/ iáko wyżſzy á Cárogrodzki przełożony/ wezwáć kazał oney niewiáſty. ktora wołáłá ná Euſtátiuſzá obecnego/ iż z nia ten grzech y cudzołoſtwo popełnił. On prośił áby tego dowodźiłá iákim świádectwem. ktorego gdy nie miáłá: przyśiadz iey Biſkupi oni heretyccy kazáli. y ták Euſtátiuſzá potepili/ á do Conſtánciuſzá ktory támże ná poświecenie kośćiołá ſwego iáchał/ w drodze dáli znáć/ iż dla tey przyczyny potepiony ieſt. Przydawáli y drugie nań potwarzy/ ktorych dowieść nie mogli. Ceſarz go záraz ná wygnánie do iednego miáſtá w Iliriku ſkazał.]

6. *Niecnotá Ariáńſka.*

Euſtátius Antyoſki ſpotwarzony. Theod: lib: 1. cap: 21.

Euſtátius ſpotwarzony y złożony od Arianow.

7. Apolog: aduersus Rufinum.

Pisze ś. Jeronym te słowá o nim: To są/ práwi/ (ná Rufiná pisząc) śidłá heretykow mistrzow twoich: iż przekonáni prawdą/ do potwarzy sie vdáią. Ták Eustátius Antyocheński Biskup/ dzieci o ktorych niewiedział/ nálazł. Ták Athánázyus Alexándriyski Biskup trzecią rękę Arseniuszowi vćiął. Bo po śmierći nálazł sie ze dwiemá rękomá żywym.] Niewiástá oná gdy w wielką niemoc wpádłá/ wszytkim oznaymić kazáłá/ y iáko mogłá wołáłá: iż ią Eusebiáni do oney potwarzy námowili. stawiąc niewinność ś. Biskupá.

Theod: vt supra cap: 22. *Eustatius iáko męczennik vmárł*

ktory ná onym wygnániu iáko męczennik vmárł. Pisał kśiąg wiele y ná heretyki Ariany. Już w ten czás wiele inych mnieyszych Biskupow wygániáli Ariani ábo Eusebiani/ iáko pisze ś. Athánázyus.

Ad Solitariam.

8. Socr: lib: 1. cap: 18. *Eustatiani Kátholicy w Antyochiey.*

Po Eustátiuśie długo stolicá oná Antyoska Biskupá nie miáłá/ Stepháná potym Ariani wtráćili/ y po nim Leoncyuszá/ teyże Ariáńskiey sekty. Kátholicy sie oddźielili/ y osobno schadzki kośćielne czynili/ y zwano ie Eustátiany/ od Biskupá ktorego náuki Kátholickiey odstąpić niechćieli.

9. *Trzęśienie ziemie.* Oros: lib: 7. ca: 29. *Ephrem.* Carmine de rebus suis.

Po wygnániu Eustátiuszá y Páwłá Cárogrodzkiego/ y inych wiele Kátholickich Biskupow/ gdy sie prześládowánie ná Kátholiki záczęło: tegoż roku wielkie było ziemie trzęśienie. wiele miast sie zápádło/ gory sie w Armeniey miotáły y rozdzieráły. A Antyochia/ w ktorey nagęśćiey były ziázdy Arianow/ cáły rok ten/ niepokoy miáłá od trzęśienia ziemie. Mowi Orosius: Gdy Constáncius z Ariany począł kośćioły Kátholickie ná Ariáńskie obrácáć/ ziemiá sie srodze trząść poczęłá/ y wiele wschodnych miast zágubiłá.] Pisze o tym trzęśieniu y Názyánzenus/ ktory iuż miał ná ten czás lat 16.

10. *Eusebius Cesáriyski historik vmárł.* Socr: lib: 3. cap: 3. Hier: epist: 55.

Tegoż roku on historyk Eusebius Cesáriyski Biskup/ násycony wygnániem Eustátiuszá/ vmárł. Wymawia go Socrátes iż nie był Arianem/ ále Murzyná obmywa. S. Jeronym o nim pisze: Chorążym był Ariáńskiey sekty/ y miedzy Ariany wodz pierwszy. A Niceńskie wtore Concilium/ y wspomnieniem sie iego brzydźi. odwołał był błąd swoy ná Niceńskim Concilium/ ále záś do niego sie iáko wieprz do błotá wroćił. Historyą kośćielną pisał/ zá to może dźięki mieć. Pisał y inne kśięgi. Ná iego mieysce vczeń iego wstąpił

Achacius Arian. Athan: de Synodis.

Achácius/ o ktorym mowi Athánásius: Achácius/ práwi/ srogim szaleństwem y śmiáłośćią/ záprzał sie Niceńskiego Synodu/ y łżył go. Pisał żywot mistrzá swego.

11. *Constantinus starszy syn zabity.* Hier: in Chronic. Orosius.

Tegoż roku Constántinus stárszy syn Constántyná wielkiego/ ktory w Gálliey y Hiszpániey pánował/ wádząc się z brátem Constánsem o gránice páństwá swego/ á domagáiąc się Włoskiey ziemie y Afryki: gdy wpádł do ziemie Włoskiey/ v Aquileiey nieostropnie y bez straży/ od żołnierzow Constánsá zábity iest. Zá czym wszytkie páństwá zachodne Constáns sam opánował/ brát iego rodzony.

12. Orosius lib: 7. cap: 29.

Constáncius sie ná Persy wypráwił przeciw krolowi Sápores: ále mu sie/ gdy po dźiewiećkroć bitwę zwiodł/ nie powiodło.

13. *Prawo o grobach.* L. 1. de sepult: violat: Cod: Theod.

Práwo vczynione w Mediolanie od Cesárzá/ ná te co groby psuią/ á z nich co wybieráią. Chrześćiánie w swoich dźierżáwách/ wiele mieli Pogáńskich drogo budowánych grobow/ z kámieni pięknych. Obaláli groby one/ y kámienie ábo co tám nálezli ná pożytek swoy obrácáli. Co iż było z vtrátą stárożytnośći y pámiątki wspániáłośći Pogáńskiey/ y dla inych przyczyn: zákazano iest pod wielkim karániem/ áby nikt grobow nie psował.

Rok Páński 341. Iuliuszá 5. Constánciuszá, Constánsá 5.

1. *Poświęcenie kościoła w Antyochiey.* Athan: de Synodis & Apolog: 2. Hilar: de Synodis. Sozom: lib: 3. cap: 5. *Synod Ariański potępił Athanasiuszá.*

TEn piąty rok Constánciuszowego pánowánia znáczny iest poświecenięm kośćiołá w Antyochiey / bárzo wspániáłego/ ktory był záczął budowáć Constántinus: ktory iż śie tego roku skończył/ ná iego poświęcenie Cesarz sam wiele Biskupow zebrawszy iáchał. Zwáli ten kośćioł/ dla dziwney ozdoby iego/ Dominicum aureum, to iest złoty kośćioł. Z onego ziázdu Eusebiani ábo Ariani ieszcze táiemni/ przyczynę wźieli/ y Synod vczynili ná ktorym było 96. ábo śiedm Biskupow. Miedzy nimi 36. Ariáńskich/ á inni wszyscy Kátholicy. Ná tym zborzyszczu potępili ś. Athánázego y z Biskupstwá Alexándriyskiego złupili/ w ten czás gdy ich w Rzymie v Juliuszá do spráwy ktorą przed nim záczęli/ czekał: y gdy Julius Synod w Rzymie dla tego sądu złożył/ y Eusebiany do niego pozwał/ áby przećiw Athánázemu grzechow iego/ ktore nań kládli/ popieráli. Tego tedy sądu vchodząc w Rzymie/ onym fałszywym Synodem wygráć y swoie przewieść chćieli. Kátholiccy Biskupi ktorych tám było 60. pewnie ná ono potępienie Athánázyuszá nie zezwaláli: ále oni ćicho y táiemnie/ zá pomocą Cesárzá swey sekty/ wszytko przewiedli co chćieli.

2. *Emesenus iáki był co Homilie pisał.* Hier: in Chronic. & de Scriptor. *Grzegorz Cappadox na mieyscu Athanasiuszá.*

Ná mieysce Athánázyuszá obráli pierwey Eusebiuszá Emeseńskiego ábo Emissenum swoiey sekty człowieká: ále on boiąc śię ludu Alexándriyskiego/ ktory Athánázyuszá miłował/ przyiąć czći oney niechćiał. Był to człowiek vczony y wymowny / y wiele kśiąg pisał/ y Homiliy wiele krotkich: ále záráze Ariáńską miał w sobie / y potrzebá kśięgi iego z wielką ostrożnośćią czytáć. Potym obráli Grzegorzá niiákiego z Káppádociey tákże Ariániná. y tego z żołnierzmi y zbroyno zá rozkazániem Cesárzá/ y z mocą iego/ do Alexándriey ná Biskupstwo posłáli. człowieká obcego/ ktory nie był z kśięzey Alexándriyskiey/ y bárzo okrutnego/ iáko niżey vsłyszym.

3. *Ariańskie wyznánie czworakie.* Socr: lib: 2. cap: 7. Athan: de Synodis.

Ná tymże zborzyszczu w Antyochiey nápisáli oni Eusebiani wyznánie wiáry czworákie. Ná pierwszym mowią iż Ariánmi nie są/ á iż Ariuszá pokutuiącego do śiebie przyięli. Ná wtorym niektore słowá odmienili. Ná trzećim tákże. á ná czwartym nawiętszą odmiánę vczynili. We wszytkich czterech wyznániách / Concilium Niceńskiego nie wspomnieli/ áni słowá onego Consubstantialis położyli/ iedno około chodząc/ y CHRISTVSA zá Bogá wyznawáiąc/ iad swoy Ariáński pokrywáli/ á nieprawdę y fałsz rożmáitośćią oną y odmiennośćią swoią vkázowáli. Gdyż prawdá iedná iest/ á odmiány żadney nie ma. A fałsz záwżdy inákszy y odmienny.

4. *Ariańskię prawo.*

Nápisáli niektore Kanony y Státutá ćiż Eusebiani ná tym Synodźie/ ktoremi Kátholikom y wierze ś. szkodźić chćieli: á on zwłaszczá / ktory ná Athánázyuszá vczynili/ áby Biskup od Synodu złożony/ ná biskupstwo śię bez przyzwolenia tákże Synodowego nie wracał: iáko śię był Athánázyus od nich w Tyrze złożony zá listem Cesárskim wroćił. Tegoż Kanonu niektorzy Biskupi ná ś. Chryzostomá potym vżywáli. Lecz ie ták zbiiał/ iż to był Ariáński á nie Kátholicki Kanon/ ktory od Sárdiceńskiego Concilium zgániony y znieśiony był. Ná ktorym káżdemu od Synodu złożonemu Biskupowi wolność iest dána do Rzymskiego Biskupá appellowáć. Co śię z listu Innocenciuszá Papieżá do kśięzey Cárogrodzkiey pokáżnie.

5. Athan: Apolog: 2. *Posłowie Papiescy zatrzymani.*

Julius w Rzymie Synod y 50. Biskupow ná nim máiąc/ Athánázyuszá od wszytkich potwarzy Eusebianow wolnym vczynił/ y do kommuniey przyiął/ y ná vczte do swego stołu wezwał. Eusebiani/ máiąc v śiebie posły Papieskie/ Elpidiuszá y Philoxená ktorzy ie ná Synod do Rzymu dla spráwy Athánázyuszá pozywáli; ták długo zátrzymáli/ áż Synod swoy w Antyochiey odpráwili / y Grzegorzá onego ná biskupstwo Alexándriyskie wysłáli. Ná tym Synodźie Rzymskim / y onego Márcellá od Eusebianow w Cárogrodźie potępionego/ Julius Papież niewinnym być osądził / y iáko práwo-

 wiernego

Papież Biſkupy przywraca. Apud Athan: vt ſupra.

wiernego ná iego biſkupſtwo wroćił. y innych niemáło biſkupow z Trácyey/ Celeſiriey/ Pheniciey y Páleſtyny/ ktorzy od Euſebianow vkrzywdzeni/ do Rzymſkiego ſię Biſkupá o ſpráwiedliwość vćiekáli/ Julius zá niewinne oſadźił.

6. Socrat: lib: 2. cap: 11.

Wroćił ſię tedy Athánáſius do Alexándriey/ máiąc po ſobie dekret Juliuſzá Papieżá/ nim Grzegorz fałſzywy onegoż mieyſcá Biſkup/ morderſtwá ſwoie y vćiſki ná Kátholiki záczął.

7. *Ariani ná Papieżá.* Sozom: lib: 3. cap: 7.

Euſebiani ſkończywſzy Synod ſwoy w Antyochiey/ dopiero poſły Papieſkie/ Elpidiuſzá y Philoxená odpráwili/ z piſániem ſwoim doſyć hárdym do Juliuſzá. w ktorym ſię żáluią/ iż im krotki czás do przyiáchánia do Rzymu náznáczył/ á iż Athánázyuſzá y Márcellá do vczeſtnictwá kośćielnego przyiął/ y ſąd ich o nich zepſował. Y grożą mu/ iż z nim pokoiu mieć nie chcą/ ążby to pochwalił/ co o nim poſtánowili. iáko Sozomenus dáie znáć. Lecz o ſwoim Synodźie/ y o tym co ná nim poſtánowili/ y o nowym Biſkupie Alexándriyſkim/ ſłowá żadnego nie piſáli.

8. L. 2. de pagan. *Ná ofiary pogáńſkie.*

Conſtáncius tego roku wydał mándat y ſtátut/ áby ofiáry Pogáńſkie wſzędźie były zniesione y zátłumione: karániem wielkim/ ktoby ie czynił/ grożąc. Były to wnety Ceſárzá tego do Aryáńſkiego błędu/ áby ſię pobożnym być zdał.

Rok P. 342. Iuliuſzá 6. Conſtánciuſzá y Conſtánſá 6.

1. Athan: ad Orthodoxos.

Grzegorz on Ariánin/ gdy ná biſkupſtwo Alexándriyſkie wiácháć y kośćioły bráć miał/ trochę co przed Wielkanocą ſtárał ſię/ áby ſtároſtá Philágrius/ ktory go ná on vrząd prowádźił/ piſmem iáwnym dał znáć/ iż Athánázyus złożony á ten ná Biſkupſtwo Alexándriyſkie Grzegorz poſádzony ieſt. Co gdy ſię ogłośiło: lud Kátholicki bieżał do ſtároſty/ proſząc áby tego nie czynił/ gdyż ná Athánázyuſzá nikt ſię nic żáluie/ á tákie ſię kośćiołom bezpráwie dźiáć nie ma. A on zmowiwſzy ſię z Zydámi y z Pogány/ y łupy im kośćiołow obiecuiąc; mocą wielką ná kośćioły vderzył/ Zydom y Pogánom dopuśćiwſzy wſzytko puſto ſzyć w nich/ y odźieráć. poſzpećili ołtarze/ chrzćilnice/ y wſzytkie kośćiołow ochędoſtwá poſzárpáli: Lud Kátholicki y pánny zakonne zábiiáli/ biczowáli/ więźieniem trapili/ y ták iáko ná woynie y rozboiu czynili.

Ariáńſkie prześládowánie ná kośćioły w Alexándriey y ná Katholiki.

2. Vt ſupra. & ad Solitariam.

To zwoiowánie wypiſał ś. Athánázyus/ ktory ſię tám w iednym kośćiele był zátáił/ y zá Bożą opátrznośćią ręku ich vſzedł. Liſt o tym/ będąc ſkryty gdźieś/ do wſzytkich Biſkupow y Kátholikow nápiſał: iáko rzecz nigdy ieſzcze nieſłycháną/ ktora ſię y zá onych Pogáńſkich Ceſárzow prześládowników Chrześćiáńſkich nie dźiáłá. płáczu pełny ten liſt/ w ktorym ſię brzydkośći á złośći kácerſkiey wydźiwowáć nie będźieſz mogł. Bárzo wielom y máietnośći pobrano/ y ná wygnánie potępiono/ ktorzy ná onego Ariáńſkiego Biſkupá przyzwolić niechćieli. Y po wſzytkim Egyptćie Biſkupy bito y do więźienia ſadzano/ iż ná Ceſárſką wolą nie przyzwaláli. y onego Potámoná wyznawcę/ z iednym okiem/ bárzo ſłudzy vrzędowi zbili/ iż rychło potym od rázow onych vmárł/ máiąc powtorzoną koronę męczeńſką.

Okrućieńſtwá Ariańſkie.

Potamon.

3. Athan: vt ſupra.

Miedzy vrzędownikámi Egyptu/ ktorzy Chrześćiány Kátholiki trapili/ był ieden Bálácius/ do ktorego on ś. Antonius puſtelnik piſał/ vpomináiąc go: áby ták gniewliwym y okrutnym nád niewinnymi nie był/ grożąc mu prędką pomſtą Boſką. A on ná liſt iego pluiąc/ y poſłáńcá iego łżąc wſkazał/ áby on ſwoich mnichow pilnował. A piątego dniá/ koń iego ktory był ćichy bárzo/ nań ſię rzućił y pokąſał go ták bárzo/ iż dniá trzećiego

Balacius ſkarany Arian.

vmrzeć

vmrzeć musiał. A ták się pogróżká świętego onego oycá ziściłá. Tácyć są
heretycy/ gdy wiárę Kátholicką trácą/ źwierzęcą okrutność ná się biorą/ y do
mężoboystwá od onego ktory był od początku zábiiákiem/ ciągnąć się dádzą. Ioan: 8.
Co y násze wieki doznáły / we Flándiey / w Fránciey/ w Niemcech / niewy-
powiedziáne nád Kátholiki okrućieństwá heretyckie pokazáne są.

4. Julius Papież słysząc o tych w Egyptcie nędzách y złośći onych Euse-
biánow / y máiąc w Rzymie wiele Biskupow ktorzy od nich wygnáni byli: Athan: Apolog: 2.
list do nich łágodny pisał/ vpomináiąc ich do pokoiu/ á przygániáiąc ich złym *Iulius Papież do pokoiu wzywa.*
postępkom/ vpominał się stárego práwá y zwyczáiu kośćielne°/ iż pierwey do
Rzymu pisáć mieli/ niżli Biskupy potępiáć/ y z ich stolice ie składáć. A náko-
niec prośi ich / áby ná Synod do Rzymu przyiácháli. (bywáły tám co rok
wedle praw kośćielnych Synody.)

5. Athánásius drugi raz do Rzymu vćiekł/ vchodząc onych nieprzyiaćioł/ y
Grzegorzá podrzuconego Biskupá / ktory go ná śmierć szukał. y w Rzymie *Athanasius w*
przez trzy látá mieszkał. A tám Cesárzowi zachodnemu Constánsowi/ zá ie- *Rzymie trzy lata*
go prośbą/ nápisał summę Bibliey ábo Pismá ś. ktore kśięgi Synopsim ná- *mieszkał.*
zwał. Był do tego ochotny on Cesarz/ áby był wszytko pismo przeczytał: ále *Summa Bibliey Cesarzowi napisana.*
mu prace y zabáwy Cesárskie tego nie dopuśćiły. A potym go czwarte° roku
do śiebie do Mediolanu wezwał. Bo się w nim wielce kochał/ iáko w świe- Socr: lib: 3. cap: 7.
tym słudze Bożym. Athan: Apolog: ad Constant.

6. Posłáli też byli Eusebiani do Constánsá czterech przednieyszych z śiebie
Biskupow/ wyznánie mu wiáry swoiey oznáymuiąc/ á chcąc go do śiebie po-
ćiągnąć. Ale nic v niego nie spráwili.

7. Tego roku on okrutnik y pochodnia Ariáńska / y wodz wszytkich błędow *Szatan Nykomediyski z dechł.*
Eusebius Nykomediyski/ ktory iuż był Cárogrodzkim Biskupem/ Páwłá Ká-
tholiká wygnawszy/ vmárł. Ten ktory do Rzymu ná sąd iácháć niechćiał / y
hárdo do Papieżá pisał / do sądu Bożego porwány iest : wielkiey złośći y Socrat: lib: 2. cap: 9.10.
bluźnierstwá pełny / nád inne ludźie niecnotá. Zá iego spráwą vmorzone ná
Concilium Niceńskim kácerstwo Ariáńskie/ ożyło/ y zwano Ariany Eusebi-
any. Po iego śmierći Cárogrodzánie Páwłá włásnego Biskupá do kośćio- *Rozruchy o Biskupstwo Carogrodzkie.*
łá prowádzili. ále się im Ariani Biskupi / Mácedoniuszá chcąc ná Biskup-
stwo wsádźić/ opárli: y tákie rozruchy czynić poczęli/ iż się ich wiele zábiiáło.
Constáncius ktory był w ten czás w Antyochiey/ posłał do Cárogrodu ná v- *Starosta zabity.*
spokoienie ludźi onych/ wodzá Hermogenesá. ktory gdy wyganiał mocą wiel- Sozom: lib: 3. cap: 5.
ką Páwłá/ ludźie wzburzył/ iż go w domu iego zábili y dom spalili. O czym
gdy się Cesarz dowiedźiał/ sam tám iácháwszy: tym miásto skarał/ iż im zboże *Zboże odięte Carogrodzanom.*
ktore z Egyptu mieli nádáne od Constántyná/ odiął.

8. Paulus wygnány puśćił się do Rzymu/ z inemi / tákże od Arianow wy- *Paweł do Rzymu vćiekł.*
gnánemi Biskupy/ ktore Julius hoynie przyimuiąc / o ich się przywrocenie
ná ich dostoieństwá stárał. Socr: lib: 2. cap: 11.

9. W tym czáśie ozwał się heretyk srogi Photinus/ w Ancyrze vrodzony/ *Photinus heretyk.*
Biskup Syrmiyski/ vczeń Márcellá Biskupá Ancyráńskiego/ ktory náucząć
począł/ iákoby CHRISTVS sámym tylo człowiekiem był. Socr: lib: 2. cap: 14.

10. Constáns zachodny Cesarz Fránki zwoiował/ y zá przyśięgą obwiązá-
ne/ zá towárzysze ie Rzymskie przyiął. Socr: lib: 2. cap: 10.

11. Tegoż roku Constáncius srogie puśćił práwo ná grzech Sodomski/ áby
tákie bez żadney odwłoki trácono y gubiono. L. 31. c. ad legem Iuliam.

Rok P. 343. Iuli: 7. *Constánciuszá, y Constánsá 7.*

1. Páweł ś. pustelnik/ ktorego żywot Jeronym ś. nápisał/ tego roku do *Paweł pustelnik dokonał.*
niebieskiey oyczyzny poszedł/ ktorego ćiáło Antonius ś. tákże pustel-
nik pogrzebł. pátrz w żywoćie ś. 15. Ianuarij.

O czym

2. *W Persyey prześladowanie na Chrześciany.* Sozom: lib: 2. cap: 8. 7. Aprilis.

O tym też czásie zá Constánciußá Cesárzá / wielkie prześládowánie ná Chrześciány w Perskiey ziemi podniosł krol Sápores / ktory też y woynę iuż wiodł z Rzymiány. Tám Symeon Biskup y inni vmeczeni. Czytay w żywocie iego / iáko wypisał Sozomenus.

3. Hier: in Chronic.

Neocezária miásto w Pontcie / trzesieniem ziemie obálone iest / sam kościoł zostal / on ktory Grzegorz cudotworcá zbudował / y w nim pogrzebiony był: ktory y pierwey w tákieyże przygodźie był cáły. W mieście tym kwitnełá záwżdy wiárá świeta / y tám ś. Básilius wielki vchowány iest / y od Mákriny báby swey wiárą świetą nápoiony tákim był / iáko się w żywocie swoim pokazał.

Rok P. 344. Iuli: 8. *Constánciußá y Constánsá 8.*

1. *Ariani piate wyznanie wiáry czynią.* Athan: de Synodis. Sozom: lib: 2. cap: 10. Socrat: lib: 2. cap: 15.

ROku tego Eusebiani Biskupi drugi záś Synod w Antyochiey vczynili ná popráwę wyznánia wiáry swey. Bo one cztery wyznánia ktore byli ná przeszłym Synodźie swoim spisáli / nigdźież v Kátholikow zwłaszczá zachodnych / przyięte nie były / iáko Ariáńskie: oni chcąc się popráwić / ßerokie piąte wyznánie nápisáli / w ktorym iednák słowá onego consubstantialis nie włożyli / y Niceńskiego wyznánia nie wspomnieli. Wysłáli z oną wiárą swoią pisáną cztery swoie Biskupy do Rzymu / Demofilá / Mácedoniußá / Eudoxiußá / Mártyriußá / ktorzy gdy się Kátholikámi czynili / y Ariáńskiego się kácerstwá przeli / y ono wyznánie vkázowáli: nie są od Iuliußá Papieżá przyięci / áni od żadnego Biskupá zachodnego. Bo ie ták odpráwowáli: Dosyć ná wyznániu Niceńskim / niech ie podpißą / á zá Kátholiki poczytáni będą. Potym iácháli oni posłowie do Cesárzá zachodnego Constánsá do Mediolanu / áby mu się ták

Ariańſtwo iako się pokrywało.

że spráwili / iż Ariánmi nie są. A Cesarz zezwawßy niektore Biskupy / kazał się im przypátrzyć. y gdy ich doznáwáć mieli / á prośili ich áby z nimi wespoł

Liber: epist: ad Constantium.

Ariußowe błędy potępili: oni z Mediolanu vćiekli / dáiąc znáć / iż Arius w sercách ich zostawał / choć się go słowy przeli. Ten był koniec poselstwá onego y Synodu wtorego w Antyochiey / od chytrych Arianow czynionego / ktorzy się ták vdáć tákimi chćieli iákimi nie byli / tylo / żeby mogli byli Niceńską wiárę skáźić / á ono słowo cõsubstantialis z kośćielnego wyznánia wyrzućić.

2. *W Persyey prześladowanie.* Sozom: lib: 2. cap: 10. *Ferbuta y Termesa męczennicżki.* 8. Aprilis. *16. Tyśięcy męczennikow w Persyey.* Vt supra lib: 2. cap: 10.

Drugi to rok był prześládowánia Chrześćian w Persyey / gdy Sápores dał ná wßytki wyrok: áby zábiiáni byli / od kogokolwiek / bez sądu y liczby. y zábity iest miedzy inemi Chrześćiány Azádes komorny pan Sáporá krolá / ktorego bárzo żáluiąc / zákazał wßytkich wobec Chrześćian zábiiáć: tylo sáme Biskupy á kápłany y sługi kośćielne gubić. W ten czás ony dwie pánnie Ferbutá ábo Tárbulá śiostrá onego Biskupá męczenniká Symeoná / y Termesá / vmęczone srodze y ná poły rośćięte są. iáko iest w żywocie ich. Nawięcey było Chrześćian w stronie Persyey ktorą Adiábeńską zwano. Tám wiele Biskupow wybito / y ludu o ßesnaśćie tyśiecy dla CHRISTVSA pomordowano / o ktorych imionách wiedźieć nie możem. Wiele mnichow y zakonnych pánienek vmęczono / ktorych liczby niewiemy.] To Sozomenus. y poki woyná z Persámi Cesárzow Rzymskich trwáłá / iákoż trwáłá áż do Iuliáná: Chrześćiánie tám nigdy pokoiu nie mieli / iż tego Bogá co Rzymiánie chwalili / choć rodzáiem Persowie byli. O tym prześládowániu w Persyey wspomina Cyrillus Ierozolimski / y Augustyn.

Cyril: Catech: 10. Aug: lib: 18. ca: 52. de Ciuit.

Rok Páński 345. Iuliusza 9.

Constánciußá y Constánsá 9.

1.

NA woynie z Perſy ten Ariáńſki Ceſarz niezbożny záwżdy przegrawał: nie ták iáko oćiec prawdźiwym ſługą Bożym będąc. Miał zſobą w woyſzcze Ariáńſkie Biſkupy/ á zwłaſzcza onego/ w ktorym ſie kochał/ Euſebiuſzá Emeſſeńſkiego/ zá ktorym ſzło nań przeklęctwo/ iż mu ſie nic nie ſzczęśćiło.

2. *Gallus y Iulianus klerikámi zoſtáli.* Orat: 1. in Iulianum. *Iulianus zmyślony Chrześćiánin.* *Kośćioły budowáli, ale Iulianow vpadał.* Sozom: lib: 5. cap: 2. Nazian: vt ſupra.

Gdy podrośli oni dwá młodźieńcy Gállus y Iulianus/ domu Ceſárſkiego/ ſynowcy Conſtánciuſzá Ceſárzá: báli ſie áby dla podeyźrzenia iákiego około wſtąpienia ná páńſtwo/ pogubieni nie byli. y dla tego/ iáko o nich piſze ś. Názyánzenus/ klerikámi zoſtáli/ y ſtan duchowny przyięli/ y náuk ſie Chrześćiáńſkich vczyli: Ieden prawdźiwie Chrześćiáńſkim ſercem/ to ieſt Gállus: á drugi obłudnie/ to ieſt Iulianus/ ktory iádu ſie Pogáńſkiego táiemnie od kogo iedno mogł z miſtrzow Pogáńſkich nápiiał. Z nabożeńſtwá budowáli y kośćioły: ná ktorym budowániu P. Bog cudo pokázował. Co Gállus budował/ iáko práwy ſługá Boży/ to ſzło wzgorę y koniec bráło: á co Iulianus/ to ſie obaláło/ y źiemiá ſie trzęſąc/ fundámentow bráć niechćiáłá. Iáko Ablowá y Kaimowá ofiárá: (mowi tenże ś.) Ták ſie P. Bog brzydźił ofiárą zdrádliwą y obłudną/ gdy imieniem ś. Mámántá ten kośćioł Iulianus budował. Táiemnie vżywał do náuki Máximá Philozophá y Iámbliká/ ktorzy mu wiárę Chrześćiáńſką hydźili/ y czárow go y dyabelſkiey ſłużby náuczáli. y gdy miał więtſzą wolność/ iezdźił do miaſt w ktorych przednieyſzy Philozophowie vczyli/ y od nich brał Pogáńſką onę zaráżę/ ktorą vmiał chytro w ſobie táić/ oſtrząc ſie y vcząc/ iákoby Chrześćiáńſką wiárę zbiiáć y łżyć mogł/ gdyby mu ſie ſzczęśćie iákie otworzyło. Co potym z wielką pilnośćią y złośćią czynił.

Rok Páński 346. Iuliuſza 10.

Conſtánciuſzá y Conſtánſá 10.

1. *Conſtans Athánáſyuſzá ſzánował.* Idem Apolog: ad Conſtantium.

AThánáſius mieſzkáiąc trzy látá w Rzymie/ ná ten czwarty przyzwány był od Conſtánſá Ceſárzá do Mediolanu. y tám był bárzo vſzánowány od niego/ iáko ſam świádczy. Miał od brátá iego Conſtánciuſzá podobno przez liſt przymowkę/ iż go z brátem wádźił/ y onego do niego odnośił. O czym Athánáſius Apologią do Conſtánciuſzá nápiſał/ ſpráwiáiąc mu ſie/ iż tego nie czynił/ dáiąc świádki miánowáne niektore Biſkupy/ bez ktorych nigdy z Ceſárzem brátem iego nie mowił. Z nimi wchodźił/ z nimi wychodźił. Ale bez tego być nie mogło/ áby mu nie oznaymiał o vćiſkách y zgubách kośćiołow wſchodnych przez Ariany. y dla tego piſze o nim Theodoretus/ iż ſie żáłował y płákał przed Conſtánſem/ iż oycá iego ſtáránie wielkie o Niceńſkim Concilium giněło/ y wiárá oná ktorą przy nim oni oycowie śś. wyználi/ pſowána byłá: proſząc áby oycowſkiey pobożnośći y dźiedźictwá práwego dochowywał/ á ták świętego y ſzczęśliwego oycá ſwego náśládował.

The: lib: 2. cap: 5. Socr: lib: 2. cap: 16.

2. *Iulius proſi o Concilium Conſtánſá.*

Záſtał iuż tám był poſły Papieſkie w Mediolanie/ przez ktore Iulius Papież prośił/ áby Concilium wielkie złożone gdźie było/ ná ktoreby wſchodni oni Biſkupi/ ktorzy ſie do ſądu Rzymſkiey ſtolice vćiekáli/ zezwáni y ſądzeni być mogli. Y piſał Conſtáns do brátá ſwego Conſtánciuſzá/ áby w Sárdice w Iliryku w pierwſzym mieśćie Dáciey/ Concilium złożone było.

3. *Wyrok ná ofiáry Pogáńſkie.* L. 4. de pagan: Cod: Theod. Apud Ambroſium.

Roku tego Conſtáns roſkazał/ áby wſzytkie Pogáńſkie kośćioły zámknione były: á ktoby śmiał ofiáry bogom/ to ieſt dyabłom czynić/ áby mieczem karány był/ y vrzędnik ktoryby tego nie wykonał.] Co trwáło áż do Iuliáná. O co ſie Symmáchus Pogánin żáłował/ y dla tego/ práwi/ prędko Conſtáns/ od tyránná Mágnenciuſzá zábity był. Lecz Pogánin plećie/ w ſá-

dy ſie Boże zákryte wdáiac. Wiele tákich mándatow Conſtántyn wielki wydał: á ták długo iednák krolował. Czynił to y ſyn iego Conſtáncius Aryanin/ á przedśie 25. lat ná páńſtwie śiedział. Nápráwował záś te bożnice Iulianus y Pogáńſtwo ożywiał/ á dwu lat ná Ceſárſtwie nie doczekał.

Rok Páńſki 347. Iuliuſzá 11. Conſtánciuſzá y Conſtánſá 11.

1. Concilium Sárdickie wielkie. Sozom: lib: 3. cap: 11.

1. TEgo roku zebráne ieſt Concilium wielkie y generálne y œcumenicum w Sárdice/ ktore miáſto było w Iliryku przy Miſyey y Dácyey/ ktore było pod páńſtwem wſchodnym Conſtánciuſzá/ ále oboim kráiom y wſchodnym y zachodnym ná gránicy. Miáſto przezacne/ w ktorym Conſtántinus wielki przemieſzkiwał. Turcy gdy ie wzieli/ zwáli ie Triádidze. Zebráło ſie Biſkupow 300. zachodnych/ á 76. wſchodnych/ ze wſzytkich práwie narodow/ ktore wylicza Athánáſius/ á wſzyſcy Kátholicy. Bo Ariani/ iáko ſie niżey powie/ tego Concilium vchodzili. Byli/ práwi/ Biſkupi z Egyptu/ Libiey/ Pentápolu/ Páleſtyny/ Arábiey/ Iſauryey/ Cypru/ Pámphiliey/ Licyey/ Gálácyey/ Dácyey/ Miſyey/ Trácyey/ Dárdániey/ Mácedoniey/ Epiru/ Teſſáliey/ Greciey/ Crety/ Dálmáciey/ Pánnoniey/ Włochow/ Sycilicy/ Sárdiniey/ Hiſzpániey/ Gálliey/ Brytánniey.] Trzydzieśći y śiedm narodow wylicza Socrátes. Ci wſzyſcy od Papieżá Iuliuſzá przyzwáni byli/ ktory poſły tám ſwoie miał/ Archydámá y Polixená kápłany/ iáko ś. Athánáſius piſze. Był tám y on ſtáry wielki Oſius/ ktoremu z Protogenem Biſkupem Sárdiceńſkim/ ktorzy też ná Niceńſkim zborze ſławni byli/ po poſłách Papieſkich pierwſze mieyſce dano. Był Máximus Ierozolimſki/ y Athánáſius Alexánd: y Páphnucius/ y Serápion/ y Spiridion/ oni ſławni wyznawce/ ktorzy też Niceńſką wiáre podpiſáli. y innych wiele.

Athan: Apolog: 2.

Socr: lib: 2. cap: 8.

Papieſcy poſłowie. Vt ſupra.

Oſius z Korduby.

Sozom: lib: 3. cap: 11.

2. Theod: lib: 2. cap: 8. Zmowá Arianow.

2. Iácháli też tám Biſkupi Ariáńſcy/ oni znácznieyſzy/ Theodorus Herákleyſki/ y innych z nimi śiedm. Lecz/ iáko piſze Theodoretus/ złośliwi ludzie nim do Sárdiki doiácháli: vczynili ſwoie Concilium/ ná ktorym ſie zmowili/ iż przyiáchawſzy do Sárdiki/ do ſadu y tám gdzie záśiedá oycowie/ wchodźić nie máiá. á tylko ſie tám vkazawſzy/ iż w Sárdice byli/ á ſwoie powinnośći odpráwili/ áby wſzyſcy ztámtad vſzli/ ábo vćiekli.

3. Siedm Ariáńſkich Biſkupow na pálacu. Oſius iáko hetman.

3. Z wielka pompa do Sárdiki oni ośm Biſkupow przy Komeśie Muſániánie y ſtáróśćie Heſichiuśie z gromádá ſrogich żołnierzow/ ktorzy ie prowádźili/ wiácháli/ y do pálacu zśiedli/ y tám goſpode mieli. á widzac ie Kátholicy/ ćicho y pokornie bez świeckiey obrony zebráli ſie/ ſámego tylko Oſiuſzá iáko wodzá máiac. A gdy oni Ariani obaczyli/ iż wiele wſchodnych Biſkupow z nimi ſie ſchádzáć do pálacu niechćieli: y wiedzac iż świeckie vrzędy do Concilium áni żołnierze/ iáko było w Tyrze/ przypuſzczeni być/ y nic rzadźić nie mieli: zwatpili o ſwey ſpráwie/ y záraz ſie do vćiekánia gotowáli mowiac: Lepiey nam z ſromota vćiec/ niżli tu przekonánemi y potępionemi zoſtáć. Bo gdy ztad vydźiemy/ Ceſarz nam pomoc dáć może. Słáli do nich oycowie/ áby przyſzli y ná Athánáſiuſzá żáłowáli. Wſtáwił ſie ſam Oſius/ y ſam ie áby ſie przed wſzytkiemi nie wſtydźili/ wyſłucháć chćiał/ y one im obwiaſkę podał: Ieſli czego ná Athánázego dowiedźiećie: záraz potępiony y wyrzucon będźie: á ieſli nie dowiedźiećie/ á mieć go iednák w Alexándriey nie będźiećie chćieli: ia go do Hiſzpániey z ſoba námowię/ y tám go záwioze/ ábyśćie tylo w pokoiu y iednośći zoſtawáli. Ná co Athánáſius przyzwalał: á oni żadnym ſpoſobem niechćieli/ y ták z Sárdiki wyiácháli/ ábo vćiekli.

Ariani o vćiekániu myślá.

Athan: ad Solitariam. & Apolog: 2.

Oſius proſi áby na Athanazyuſza żałowali Ariani.

Athánáſiuſzá wielka cnotá.

Zátym Oycowie śś. spráwy Athánásiuszá słucháli/gdy żadnego/ktoryby nań żáłował nie było. Nobaczywszy wielkie złości y zdrády onych heretykow: wszyscy sie wielkiey cnocie y cierpliwości obwinionego dziwowáli. Pochwaliwszy dekret Juliuszá Papieżá/ktorym Athánásiuszá oczyścił: one iego przećiwniki iáko heretyki potępili y z dostoieństwá złożyli. To iest/Theodorá/ Stephaná/ Menophátá/ Akáciuszá/Georgiuszá/Vrsáciuszá/Walensá/ Nárcissá. A onego Grzegorzá w Alexándriey nietylko złożyli: ále niegodnym go imieniá być Chrześciáńskiego osądzili/y wszytkie iego spráwy y święcenia zepsowáli. Potym y Márcellus Anciráński y Asklepá Gázeński Biskupi/ od Arianow wygnáni/y od Juliuszá Papieżá niewinni náleźieni/ ná swoie biskupstwá przywroceni są. 4.

Ariani potępieni y złożeni.

Słucháli potym oycowie vkrzywdzonych od Arianow Biskupow/ktorych było bárzo wiele/ ktorzy ná nie pismá podawáli: wyliczáiąc krzywdy y ciężkości swoie od nich/ y drudzy rány y pętá pokázowáli. ktore dobrze przesłucháwszy ćieszyli/y biskupstwá im y mieyscá ich wracáli/ y one ich przećiwniki wyklináli. Zadnego wyznánia wiáry oni oycowie w Sárdice nie nápisáli/ná Niceńskim sámym przestáiąc á nic nie przyczyniáiąc. O czym iásne iest ś. Athánásiuszá świádectwo/ w ktorym tym przygánia ktorzy zmyślone wyznánie wiáry Sárdiceńskich oycow podmiátáli. A przeto sie w tym omylił Sozomenus y Vigilius Trydeński Biskup. 5.

Vkrzywdzeni od Arianow Biskupi.
Athan: ad legat: Apost: Sedis. Euseb: & Lucif.
Sozo: lib: 3. cap: 11.
Vigil: cont: Eutich: lib: 5.

Nápisáli list do Papieżá Juliuszá: ktory sie teraz nálazł w księgách Cássinu/ ácz bárzo stárośćią nápsowány: w ktorym mu o wszytkim dáiąc znáć/ ná posły sie też iego spuszczáią/ y proszą áby wszytkiemu exekucią przez listy swoie do Biskupow czynił. Pisáli y do kośćiołow w Egyptćie/dáiąc znáć o wybáwieniu Athánásiuszá á o potępieniu Grzegorzá. Pisáli y do wszytkich po świećie Biskupow. Pisáli y do Cesárzow obudwu: prosząc ich/ áby sie w sądy kośćielne nie wdawáli/ á práwom kośćielnym przeszkody nie czynili. 6.

List Concilium do Papieżá o exekucyą.
Athan: Apolog: 2.

Ná tym też Synodźie potępiony iest Photinus Biskup Syrmieński/ ktory też przedtym iuż potępiony był. Bo bluźnierską náukę o synu Bożym/ táką iáko Sámosátenus/ przynosił. 7.

Photinus potępiony.
Seuer: lib: 2.

Odpráwiwszy rzeczy do wiáry służące/ oycowie oni/ do rządu y kárnośći 21. Kanonow nápisáli. A on pierwszy iest/ áby sie Biskupi ná bogátsze biskupstwá nie przenośili/ pod vtrátą stanu swego kápłáńskiego. W czym srodzey niźli Niceńscy oycowie/ dla gęstych iuż tákich przenosin/ y dla pohámowánia hárdey czći prágnienia/ postąpili. 8.

Kanony Sárdiceńskie.
Przenoszenia Biskupow zakazáne.

Támże o áppelláciách do Biskupá Rzymskiego práwá stáre potwierdźili. Zákazáli też Biskupom áby sie do dworu Cesárskiego nie włoczyli: áż zá pozwoleniem y świádectwem Primásá y zá listem iego. y inne wedle potrzeby vstáwy poczynili. 9.

Appellacya do Biskupá Rzymskiego vmocniona.

Czynili przymowki temu Concilium Arianowie/ dla onego Márcellá Ancyráńskiego Biskupá/ iż go niewinnym oycowie oni osądźili y práwowiernym náleźli/ á on był heretykiem/ y potym y od ś. Athánásiuszá wyklęty. Ale tá przymowká niesłuszna byłá/ gdyż on wyznániem sie Kátholickim oczyśćił. á iesli potym zás w błędy vpadł/ w tym Concilium sromoty nie ma/ iáko y Niceńskie/po ktorym Ariusz y inni do swego sie błotá wroćili. 10.

Márcellus Ancyráński, potym zheretyczał.
Basil: Epis: 52.
Seuer: lib: 2.

Oni Biskupi Ariáńscy/ktorzy z Sárdiki vćiekli/ zebrawszy sie w drodze do Philipopolu w Tráciey/ vczynili swoie zborzyszcze/ ná ktorym iáko psi iádowići kámień ná sie ćiśniony gryząc/zbrodnie y fałsze/ledwie do wiáry dla brzydkośći swey podobne/ poczynili. Smieli ná nim wyklináć Juliuszá Papieżá/y Osiuszá/y inne Biskupy práwowierne y Kátholickie/dla tego iż przyięli do siebie Athánásiuszá/ Páwłá y Márcellá/ y Asklepę/ Biskupy ktore 11.

Złość Ariáńska.
Sozom: lib: 3. cap: 10.
Socr: lib: 2. cap: 10.

oni byli potępili. A ktemu vczynili piate wyznánie wiáry / iákoby przećiw Ariußowi / w ktorym iednák Niceńſkiego Concilium nie wſpomnieli / áni słowá Conſubſtantialis położyli.

Arianow śiedm ſwoy zbor w Philipopolu náswáli Concilium Sárdiceńſkim. Epiphan: hæreſ: 73.

Aug: 3. contr: Creſcon: cap: 34. & Epiſ: 163.

12. Nákoniec / ważyli ſie oney złośći / ledwie ßátánom piekielnym podobney / tákiego fałßu y nieprawdy pełney: iż ono ſwoie zborzyßcze názwáli Synodem Sárdiceńſkim / y płaßczem ie świętego onego zebránia Kátholickich Biſkupow pokryli; y ták prędko liſty imieniem Synodu Sárdiceńſkiego o tym po wßytkim świećie do wßytkich Biſkupow rozpiſáli / iż y Kátholiki zwiedli. ktorzy mniemáiąc / iż innego Concilium Sárdiceńſkiego nie było / á to co oni rozniesli prawdźiwe Sárdiceńſkie było: Sárdiceńſkim ſię Synodem prawdźiwym zbrzydźili / widząc w nim potępienie Kátholikow y Iuliußá Papieżá / y fałßywe wiáry wyznánie. W czym ſię y Auguſtyn ś. nie obaczył: mniemáiąc iż inego Sárdiceńſkiego Concilium nie było iedno Ariáńſkie. Co wielki dźiw ieſt / gdyż ná Sárdiceńſkim prawdźiwym był Gratus Biſkup Kárthágińſki ze 30. innych Biſkupow z Afryki. Te ćiemnośći vczynili ludźiom oni Ariani złośliwi / y ná kłamſtwá ták niewſtydliwi / z wielkiey deſperáciey / á zá pomocą Ceſárzá Ariáná / z ktorym ſię iuż ná fundowánie Ariáńſkiego bluźnierſtwá zmawiáli.

Rok Páńſki 348. Iuliuſzá 12.

Conſtánciußá y Conſtánſá 12.

1. Athan: ad Solitariam.

Biſkupi y Kátholicy wygániáni y zábiiáni.

Zaraz po Concilium Sárdiceńſkim Ceſarz Conſtáncius / od Arianow pobudzony / wiele Biſkupow wygnał / á ná drugie Kátholiki miecz ſwoy obrócił. w Adryánopolu ktorzy ſię Arianom Biſkupom ſprzećiwili / niektore wyśćináć / y Biſkupá ich Lucyußá okowánego ná wygnánie wyrzućić kazał. Roſkazał też áby tym ktorzy ſię z Sárdyki ná ſwoie Biſkupſtwá wrácáli / brany zámykano y onych nie pußczano. Y ine poſpolite Kátholiki biczowano / y wiązano y wygániano. Sárdiceńſkie ono święte Concilium / ſkoro Oycowie ſkończyli / wyſłáli poſły ſwoie do Ceſárzá Conſtánciußá / Wincentego Kápuey ktory był poſłem Silweſtrá ná Concilium Niceńſkim / y Euphrátá Agrypińſkiego / Biſkupy / oznáymuiąc co poſtánowili / á proßąc áby wygnáni Biſkupi ná ſwoie ſtolice przywroceni byli. Przy nich poſłał Ceſarz zachodny Conſtáns poſłá ſwego Sáliáná Pretorá ábo ſtároſtę ſwego zacnego / y nápiſał do brátá liſt / iáko Theodoretus powiáda / w ktorym go vpomina / áby onym poſłom vcho ſwoie dał / á Atháńázyußá do Alexándriey / y Páwłá do Cárogrodu przywroćił. y przydał pogrożkę ieſliby tego nie vczynił / iż ſam do Alexándriey Atháńázyußá prowádźić chćiał.

Wincenty Kápuenſki poſeł do Ceſárzá z poſłem Conſtanſá.

Theod: lib: 2. cap: 8. 9. 10.

Liſt Conſtanſa do brátá y pogroźká.

2. A gdy oni poſłowie do Antyochiey / gdźie Conſtáncius przemießkiwał / przyiácháli: ſłuchał Biſkupow onych / y ná liſt brátá ſwego powiedźiał: iż wßytko iáko dla towárzyßá ſwego w páńſtwie / vczynić chćiał. Co bárzo Ariáńſkie / ktorzy przy nim byli / biſkupy obrußyło / y myślili iákoby one poſły zelżyli. Czego ſię podiął Stephanus Antyoſki Biſkup. Bo ſługom ſwoim támtym iáko y ſam roſkazał / áby nierządnicę niewiáſtę náprawili / ktoraby do onych dwu Biſkupow táiemnie gdyby ſpáli / wprowádzona byłá / y potwarzą nie o grzech ćieleſny obáliłá. Vczynili ták / iż do Euphrátesá ſtárego świętego mężá / ktory w przednicy komorce ſpał / weßłá nierządnicá. on ſię ocknął / y pytał kto ieſt? oná ſię ozwáłá: y mniemał áby czárt był / y do krzyżá ſię świętego y modlitwy obrócił. á záwoławßy ná ſługi / gdy świece przynieśli / á czeladź ſię ich wßytká zbieżáłá / zátrzymáli onę białągłowę / y niektore ſługi Stephanowe w domu onym zátáione poimáli.

Zelżywość y potwarz ná poſły od Concilium.

Niecnotá Ariáńſka. Theod: vt ſupra. Socr: lib: 2. cap: 18.

Vćiekli

3\. Vćiekli ſie do Sáliáná Stároſty ſwego obrońce: ktory do Ceſárzá ſzedßy/ono mu opowiedźiał/ y o ſąd y karánie prośił. Oſádzony ſąd dopytał ſie v oney niewiáſty/ y ſługi młodßego zátrzymánego / iż to byłá naprawą Stephaná/ y oná ſámá niewiáſtá wßytko wyznáłá / iáko ſie ś. Biſkup ná icy weśćie przelękł/ y do modlitwy ſie porwał. Tym ich złoczyńſtwem nieco Conſtáncius poruſzony/ myślac z tego iednego/ iácy byli inni ktorzy Kátholickie Biſkupy prześládowáli: onego Stephaná z Biſkupſtwá zrzućił/ y ná iego mieyſce Leoncyuſzá Frirá tákże Ariániná poſádźił/ y niektore Kátholiki z wygnánia wybáwił/ y do Alexándriey nápiſał/ áby ſie nikt Kátholikom nieprzykrzył. Poſłał y liſty do ś. Athánázyuſzá/ proſząc áby do niego przyiáchał á do Alexándriey ſie wroćił. co nie raz ále trzykroć vczynił/ liſty tákie do niego piſząc. Przydáie Socrátes/ iż nie záraz ná on liſt brátá ſwego Conſtáncius vczynił/ o co prośił y groźił; ále gdy mu ſámiſz Ariáńſcy Biſkupi rádźili/ iż lepiey Athánázyuſzá przywroćić/ á niżli woynę z brátem zácząć: ácz nie rad/ iednák ná to przyzwolił: zwłaſzczá máiąc z Perſy trudną woynę/ á wiedząc iż Conſtáns duży y nieznośny mu być mogł.

Przeświadczeni Ariani.
Stephan Antyoſki ſkarány o potwarz.
Conſtáncius trochę k ſobie przyſzedł.
Conſtáncius Athánaſiuſzá do śiebie przez liſty wzywa.
Socrat: vt ſupra.

Będąc ná Concilium Sárdyckim Gratus Biſkup Kárthágińſki/ iáchawßy do Ceſárzá Conſtánſá/ dał mu ſpráwę z płáczem y wielką żáłośćią/ iákie vćiśnienie w Afryce Kátholicy od Donátiſtow odßczepieńcow ćierpieli. On iáko był wielce nabożny Pan/ y iedność á pokoy y rozßerzenie prawdźiwey wiáry miłuiący: ſpodźiewał ſie/ iż Donátiſty w Afryce mogł do iedności przywieść. y obrał zacne y vczone ná to ludźie/ Páwłá y Mákáryuſzá/ áby tám iecháli/ y o tę ſie iedność y zgodę kośćiołow ſtáráli. y poſłał z nimi wielkie ſkárby y pieniądze ná kośćioły y ná vbogie/ áby ie tám wyſypowáli miedzy Donátyſty/ ázaby ſie tym wzruſzyli/ y do zámiłowánia zgody świętey przywiedli. Vczynili wßelką pilność y dowćip oni ſprawcy iedności. Lecz Donátiſte biſkupi bárzo ſie im ſprzećiwili/ á zwłaſzczá Donatus on Kárthágińſki odßczepieńſki Biſkup/ y on hárdy/ co ná imię ſwoie przyśięgáć/ y co ſie ſwoim Donátiſtámi zwáć kazał/ imienia Chrześćiáńſkiego odſtępuiąc. Y rozſyłáiąc wßędźie po Afryce liſty y poſły ſwoie: zákázował oney iáłmużny od grzeßnych bráć. Y pobudźił lud ná Ceſárzá/ y iáwnie mu łáiał/ y iego bluźnił. A onym też Circumcellionom rozboynikom/ ktorzy żadnemu dłużnikowi wracáć y płáćić długow nie kazáli/ y ktoby ſie im ſprzećiwił/ zábijáli/ roſkazał/ áby ſie wßędźie poſłom Ceſárſkim ſprzećiwili. O czym gdy dano znáć Conſtánſemu/ roſkazał vrzędom y żołnierſtwu ſwemu/ áby poniewolnie y pod karánim lud do zgody y iedności przyćiſkáli y karáli. Co gdy czyniono/ lud ſie poſpolity nawracał/ á on Donatus y z ſwemi Biſkupy vpornemi y złośći pełnemi/ ſprzećiwiáiąc ſie/ karánie odnieśli/ iż ie ná wygnánie potępiono/ y z miaſt y Biſkupſtw ich wyrzucono. O czym ſzeroko nápiſał Optatus zacny Doktor Afryki.

4\.
O Afryce.
Do Donátiſtow poſyła Conſtans o zgodę kośćielną.
Optatus lib: 3.
Dáry y iałmużnámi chćiał vżyć Donátiſtow Ceſarz.
Donatus Ceſárzowi łáiał.
Aug: contra liter: Petilia: lib: 2. cap: 39.
Przymuſzenie ludziom heretyckim pomogło.
Wygnani Donátiſte Biſkupi.
Lib: 3. contra Parmenian.

Po wygnániu heretykow y ſchiſmátykow Donátiſtow z Afryki: Biſkupi Kátholiccy ná naprawę nabożeńſtwá y kośćiołow ziázdy ſwoie mieli. Gratus Kártágińſki wielki Synod wezwał/ y tám P. Bogu zá iedność świętą y pokoy dźiękuiąc/ dwie przednieyſze rzeczy náprawili y poſtánowili: Jedná áby nikt znowu ſie ochrzćić/ iáko było zá Donátiſtow/ nie śmiał. Druga/ áby nikt ſie ſiebie ſámego zábijáć dla wiáry nie ważył/ y táki áby zá męczenniká nie był poczytány. Bo to czynili ſzaleni oni Donátiſte/ y w ogień y w wode ſie miotáiąc/ y z gory ſie zrzucáiąc/ áby v ludźi zá męczenniki byli. O czym Optatus nápiſał. Ten Synod pierwßy ſie Kárthágińſki zowie/ dla tego iż inne ktore przed nim y zá Pogáńſtwá támże bywáły/ poginęły. á po Conſtántynie to było pierwße.

5\.
Synod Kártágińſki pierwßy po wygnániu Miniſtrow.
Zábiiánie ſámego śiebie dla wiáry zchwáły błąd.

Ták P. Bog Afrykę piękną zgodą y miłym pokoiem kośćielnym / zá po- 6.

Pokoy po wygnaniu Miniſtrow.

bożnośćią Ceſárzá onego/ obdárzył/ ktory nie trwał długo/ iedno do Iuliáná Apoſtáty. Ten Donátiſty zás przywroćił/ gdy y Pogáńſtwo przywracał. O czym niżey.

Rok Páńſki 349. Iuliuſzá 13.

Conſtánciuſzá y Conſtánſá 13.

1. Theod: lib: 2. cap: 12. *Conſtancius pilnie Athanaſiuſza do śiebie prośi.*

GDY vmárł on okrutnik Grzegorz Biſkup Ariáńſki w Alexándriey/ ábo gdy był zábit od Alexándriyczykow/ iáko piſze Theodoretus: Ceſarz Conſtáncius pilnie piſał do Athánázego/ áby do niego przyiáchał/ á do ſwego kośćiołá przywrocony był/ obiecuiąc mu wſzelką łáſkáwość. á żeby ſię nie bał/ á iemu vſał/ ſześćiom przednim pánom ſwoim o toż do niego piſáć kazał. Lecz gdy ś. Athánázyus nie záraz iáchał/ mieſzkáiąc ná ten czás w Aquileiey: y drugi y trzeći liſt poń piſał/ y do brátá tákże dał liſt/ áby go Conſtáns Ceſarz tym prędzey odeſłał. chćiał go pierwey przyzwáć do śiebie Conſtáns/ gdźie ſię rychło odpráwiwſzy/ do Rzymu/ iáko ſam piſze/ ſtąpił/ mowiąc: Chćiałem náwiedźić kośćioł y Biſkupá. y wziąwſzy liſty od niego do kśiężey y ludu Alexándriyſkiego/ pierwey ſię puśćił do Antyochiey/ gdźie Ceſarz Conſtáncius mieſzkał. y tám dziwnie weſoło y ze czćią przyięty ieſt. Prośił o to Ceſárzá áby ſkupił potwarce iego/ żeby mu w oczy iego grzechy przypomnieli/ áby ſię wzdy wſtydźili. Ale tego choć ie wzywał Ceſarz/ vczynić niechćieli. Nákoniec prośił/ áby iuż nie dawał wiáry y mieyſcá potwarcom iego. On mu to obiecał y przyśięgą vtwierdźił. y ták go do Alexándriey z ſwemi liſty do vrzędnikow ſwoich y do miáſtá wypráwił.

Liſty Papieſkie za Athanaſiuſzem do Alexandriey. Athan: ad Solitariam. Socr: lib: 2. cap: 18. *Prośba Athanaſiuſza v Conſtanciuſza.*

2. Sozom: lib: 3. cap: 19. Vt ſupra. *Prośba o kośćioły.* Socrat: lib: 2. cap: 18.

Gdy mieſzkał Athánázyus w Antyochiey/ ſtrzegł ſię Leonciuſzá Biſkupá: á z tymi ktore Euſtátiany zwano/ to ieſt Kátholiki/ po onym wygnánym Euſtáciuśie Biſkupie ſwiętym ſwoim ośierocíałemi/ ná ſchadzce domowey/ (bo kośćioły Ariani wſzytkie byli poodbieráli/) przebywał. Tenże Sozomenus piſze: iż Ceſarz prośił od Athánázyuſzá/ áby Arianom ieden kośćioł w Alexándriey zoſtáwił: á on powiedźiał: rad to vczynię/ iedno ty Ceſárzu day też tu w Antyochiey kośćioł ieden Kátholikom/ nieſłuſznie z kośćiołow ſwoich wygnánym. Ceſarz obiecał/ y zá ſłuſzną rzecz przyznał prośbę onę. Ale gdy to ſwoim Arianom powiedźiał: odſtąpili oney prośby mowiąc: iż tu nam Kátholicy ſzkodliwſzy będą.

3. *Towarzyſtwo S. Athanaſiuſza przywrocone.* Socrat: vt ſupra.

W liśćiech ſwoich Conſtáncius/ ktore do Alexándriyczykow y do Biſkupow Kátholikow piſał/ záraz wſzytki dla niego iż przy nim ſtali/ wygnáne po wſzytkim Egyptćie Kátholiki/ przywraca/ y vrzędy im ktore mieli/ dáć każe mowiąc: Znáć iż to ludźie dobrzy byli/ ktorzy z tákim Biſkupem przeſtawáli. Przywroceni też ſą inni Biſkupi Kátholicy/ iáko Páweł Cárogrodzki/ ktoremu Mácedonius vſtąpić muśiał/ y Lucius Adriánopolſki/ y inni.

4. L. 2. de rapt: virg: Cod: Theod.

Ná porywácze pánieniek práwo wydáne roku tego/ áby gárdłem karáni byli.

Rok P. 350. *Iuliuſzá 14. Conſtánciuſzá 14.*

1. Aurel: Victor. Socr: lib: 2. cap: 19. *Conſtans Ceſarz zabit. Magnencius iaki.*

TEgo Roku Mágnencius wodz woienny/ zmowiwſzy ſię z inemi towárzyſzmi y z brátem rodzonym Decencyuſzem/ páná ſwego Conſtánſá odſtąpili. y w Auguſtudunie w Gálliey purpurę ábo ſzáte Ceſárſką ná ſię Mágnencius włożywſzy: ná Conſtánſá ktory był w łowiech/ po láſách y gorách ſię przeieżdżáiąc/ żołnierze poſłał/ y tám go zábili. krolował lat 13. żył lat 27. Był ten Mágnencius zmyślony Chrześćiánin/ y dla tego mu zwierzył był Conſtáns ſtrażey zdrowia ſwego.

wia ſwego. Był iáko Julianus. Bo ſkoro ná páńſtwo wſtąpił/ Pogáńſtwo y ſłużbę ßátáńſką wzbudził/ dozwaláiąc ſtárego wßytkim bałwochwálſtwá. Swięty Athánáſius opłákiwáiąc táką śmierć tego Conſtánſá/ męczennikiem go zowie/ á Mágnenciuſzá ßátánem/ czárownikiem/ y krzywoprzyśięzcą y furią piekielną. Był wielkich cnot ten godny ſyn wielkiego Conſtántyná/ ktory w tym y oycá przechodźił/ iż dla iednego Athánáſiuſzá wygnánego/ brátu rodzonemu woyną groził. y ták wßytki Ariany y brátá Ariánina vſkromił/ iż ná iego żądánie muśiał wßytki Biſkupy ktorzy y zá oycá iego wygnáni byli/ ná ich biſkupſtwá wroćić/ y ták chytrośći y zdrády Ariáńſkie przełomił. A Afrykę/ czego oćiec iego vczynić nie vmiał/ ták od Donátiſtow vſpokoił/ iż hoynośćią ſwoią y iáłmużnámi lud poſpolity/ á ſurowośćią y kárnośćią ſwoią/ zwodźce y zdrayce zbáwienia ludzkiego one miſtrze heretyckie y ſchiſmátyki Donátiſty vſkromił/ y Kátholicki pokoy y iednosć świętą wßczepił. Zle y nieprawdźiwie Pogáńſcy piſárze roſkoßy mu y łákomſtwo przypiſują. Bo ś. Athánáſius dobrze go był świádom/ y ma go zá świętego/ iáko y inni práwowierni biſkupi do Conſtánciuſzá brátá iego w ſwym liśćie mowią.

Apolog: ad Conſtantium.
Conſtanſowe cnoty, ma go Athanaſius za męczennika y świętego.
Afrykę vſpokoił.

2. Po śmierći Conſtánſá w Rzymie Nepocianus wnek Conſtántyná wielkiego/ ſyn śioſtry iego Eutropiey/ iáko powinny ze krwie/ Ceſárzem vczyniony ieſt. Ale po dni 28. zábity ieſt od Anicetá ſtároſty Mágnenciuſzowego/ y mátká iego Eutropia/ y inni wierni iego zámordowáni. ktorych opłákiwa ś. Athánáſius/ iáko namilßych dobrodźieiow ſwoich/ v ktorych w Rzymie goſćiem był wdźięcznym. Ießcze był Athánáſius do Alexándriey nie przybył/ gdy te nowinę vſłyßał o śmierći Conſtánſá/ dla ktorey wiele go ludźi ſtrábyło/ iż miał nowe mieć w Alexándriey trudnośći/ gdyż dla Conſtánſá ono miał przywrocenie y ßczęśćie/ ktore z iego śmierćią vſtawáło. Lecz go Conſtáncius Ceſarz wſchodny/ liſtem ſwym pośilił y vbeſpieczył. Iáchał ná Ieruzálem/ gdźie Synod dla niego złożony był od Máximá Pátryárchy/ y 16. Biſkupow do iego ſie ſpołecznośći przywiedli/ ktorzy go pierwey dla boiáźni Ariánow wyklináli: ktorym on rad odpußczał/ y liſt z Synodu ich do ſwoich wźiął/ w ktorym wßytkim o ſwoiey iednośći wiáry oznaymiáli/ y rádośći im z przywrocenia iego pomagáli.

Nepocianus Ceſarz w Rzymie wnet zabity.
Athan: ad Conſt: vt ſupra.
Ad Solitariam & Apolog: 2.
Athan: vt ſupra.

3. Z niewymowną rádośćią/ od wßytkich przyiety był Athánáſius w Alexándriey. Wßyſcy dni one święćili w dobrych vczynkách/ y chwale CHRISTVSOWEY, ieden drugiego vbiegáiąc. Wiele ſie pánienek do czyſtośći wieczney vdáło/ wiele młodźieńcow żywot mniſki przyięło. Rodźice ſyny w wierze świętey vmacniáli/ niezliczone ná vbogie iáłmużny ſię ſypáły. Domy były iáko kośćioły. Biſkupi z Egyptu wßytkie y Libiey ná witánie ſie ziácháli.

Przyięćie Athanaſiuſza w Alexandriey.
Apolog: 2.

4. Vrſácius y Walens/ ktorzy z Ariany ś. Athánázego potwarzáli y potępiáli/ ſumnieniem zwyćiężeni do niego piſáli/ iż ná pokutę y odwołánie do Rzymu iácháli/ brzydząc ſię Ariáńſkimi złośćiámi y zdrádámi. Wiele ich táiemnie przychodźiło odwoływáiąc błędy Ariáńſkie/ y wßyſtek ſię świát vſpokaiał. A ś. Athánáſius podpiſy wßytkich Biſkupow ktorych mogł y dálekich dośiádz/ o ſwoiey niewinnośći/ przez wyſłáne ná to poſły zbierał/ wiedząc Duchem ś. co potym ießcze potykáć go miáło.

Vrſacius y Walens pokutuią, ale nie długo.
Athan: ad Solitar.
Pokoy y radość kościelna, ale nie długa.

5. Ci dwá pierwßy vczniowie ſámego Ariuſzá/ Vrſácius y Walens Biſkupi/ y pierwey w Mediolanie przy poſłách Papieſkich odwołánie ſwe vczynili: potym do Rzymu odeſłáni wedle zwyczáiu/ liſt odwołánia ſwego Iuliuſzowi Papieżowi podáli. ktory Athánáſius w piſmie ſwoim położył/ á był mu z Rzymu poſłány od Páwłá Tiburſkiego Biſkupá. Był ten obyczay w kośćiele/ iż kácermiſtrze do Rzymu ná pokutę y odwołánie złey náuki odſyłano/ y dla więtßego przykłádu y kárnośći.

Athan: Apolog: 2.
Kacermiſtrze do Rzymu na odwołanie poſyłano.

6. Ná to ziednoczenie kośćiołow po wßytkim świećie z Athánáſiuſzem/

pátrząc

pátrzac oni Biſkupi Ariáńſcy / boiac ſie áby ich y ći ktore zwiedli / ktore ieſzcze zátrzymawáli / nie odſtapili: bárzo pilnie o ſobie myślili / ßukáiac rády do pomocy ſwey.

7. *Magnencius Biſkupy poſyła do Conſtanciuſzá.*

Mágnencius tyran wyſłał poſły ſwoie do Conſtánciußá / dwu wielkich Biſkupow z Gálliey / Serwáciußá Tungreńſkiego y Máximiná Trewereńſkiego. ktorzy gdy ſie do Alexándriey przymkneli / od ś. Athánáſiußá / z ktoremi dobre záchowánie mieli / y iemu w Gálliey wielkie przyiaźni ſwey dobrodźieyſtwá pokázowáli / przyieći ſa z wielka rádośćia. To ich przyiećie dáło powod Arianom zmyśláć one potwarz ná S. Athánáſiußá: iákoby do Mágnencyußá liſty ſwoie przećiw Conſtánciußowi dáwáć miał. z czego ſie on piſániem ſpráwił.

Potwarzy nowe na S. Athanaſiuſzá. Athan: Apolog: 2. ad Conſtantium.

8. Náleźli y druga nań przyczyne: budował wielki kośćioł w Alexándriey Ceſarz / y iuż go dokończywano / gdy ná dźień Wielkonocny ták ſie wiele ludu zeßło Kátholickiego / iż ich kośćioły ogárnać nie mogły: ták ſie śćiſkáli / iż wiele dźieći y niewiaſt máło ſie nie poduśiło. lud tedy prośił áby do onego kośćiołá nabożeńſtwo y modlitwy wnieśli / ábo wiec w polu to odpráwowáć mogli. Swiety Athánáſius ſkłonił ſie do tego / áby ſie do onego kośćiołá ná modlitwe ſchodźili / gdyż inne były máłe y ćiáſne. To nieprzyiaćiele iego do Ceſárzá odnieśli: iż on kośćioł bez woley Ceſárſkiey poświećił / zmyśláiac to czego nie było / (bo go nie poświecał) á przyczyny nie dokłádáiac. Lecz Ceſarz zábáwiony woienna wypráwa ná Mágnenciußá y ná Perſy / ná ono odnieśienie ich niedbał / y owßem do Athánázego trzeći raz liſt dał / áby wolno y bez boiáźni ſwoie nabożeńſtwo odpráwował.

Rok P. 351. Iuliuſzá 15. Conſtánc: 15.

1. *Gallus Ceſarzem vczyniony.* Hier: in Chronic. Sozom: lib: 5. cap: 18.

Widzac Conſtáncius iż potomſtwá meſkiego nie ma: vczynił Ceſárzem / to ieſt / towárzyßem ná páńſtwo Gállußá ſtryiecznego brátá ſwego / ſyná Conſtánciußá brátá rodzonego Conſtántyná wielkiego / ktory miał ná ten czás lat 25. był to brát / ácz z inney mátki Julianow / nabożney y wielkiey nádźieie o dźielnośći y cnotách ſwoich / by ſie był potym nie zepſował. Mießkał w Antyochiey / gdźie wedle Pogáńſkiego kośćiołá Apoliná / ktory Dáphni zwano / y zbudował kośćioł / do ktorego wnioſł ćiáło świetego Bábile meczenniká. y od tego czáſu ßátan ktory tám z ludźmi mawiał w onym kośćiele / zámilkł / y słowá ſie v niego nikt dopytáć nie mogł / dla bliſkośći onych kośći świetych. Tych wielkich Pogáńſkich kośćiołow / iáko w Rzymie Cápitolium y w Alexándriey Serápis y w tey Antyochiey Dáphnis / y Márny w Gázie / on Conſtántinus wielki / áni ſynowie iego obáláć nie śmieli. wiedzac iż Pogánie bronić tego áż do wylania oſtátniey krwie mieli. inne pſowáli gdźie iuż wiecey było Chrześćian / á mniey Pogan.

Kośći S. Bábile vcżcżone, dyabłá niemym vczyniły.

2. *Iulianowe zábawy.*

Widzac Julianus brátá ſwego ná páńſtwo podnieśionego / ſam też o ſobie myślił / y wolność wietßa do wychodzenia máiac / táiemnie wßytkie przednie Pogáńſkie czárowniki po Azyey w Pergámie obchodźił / pytáiac ich ieſli kiedy ná páńſtwo Rzymſkie wſádzony być miał. Dány mu był do náuki Philozowſkiey Máximus / ktory czárownictwo ſwoie płaßczem Philozophiey pokrywał. Ten mu wiáre ś. ohydźił / y ná służbe go dyabelſka ćicho wpráwował / ácz też iuż ſam młodßym bedac CHRISTVSA był odſtapił. Co po onym kośćiele ktory budował znáć było. Lecz tego czáſu drugi wſtep do Apoſtázyey vczynił / iuż śmieley ácz táiemnie w dyabelſkich ſie czárach ćwiczył / y wßytkich w tym rzemieśle miſtrzow do náuki vżywał. iácy ná on czás byli / okrom Máximá / Edeſius / Chryſáncius / Priſkus Pogániey czárownicy ſrodzy.

Maximus miſtrz Iuliana.

3. Ná tych czárách gdy czásu iednego/ iáko pisze Theodoretus y Náziánzenus/ widząc czárty y cienie ich/ postrách go wielki wziął: krzyż ná się wedle zwyczáiu Chrześćiáńskiego włożył/ y záraz czárty one rozpłoszył. Y rzekł do swego mistrzá: Dziwuię się mocy krzyżá/ ktorym ná się włożył/ iż on ták te duchy zástrászył. A mistrz on rzekł/ iż to nie z boiáźni vczynili/ ále się twoią spráwą zbrzydźili. y ták mniemał y wierzył/ á w złości się oney pomnażał/ y száte duchowną ábo mniską/ do ktorey się był vdał/ z siebie złożył.

Theod: lib: 3. ca: 3. Nazian: in Iulia.

4. Wybieráiąc się Constáncius ná woynę przećiw Mágnenciuszowi y Weterianowi/ ktory w Pánnoniey Cesárzem się też czynił: niechćiał áby ktory żołnierz w iego woysczе beze Chrztu był/ chcąc áby wszyscy byli Chrześćiánie. y ktorzy niechćieli/ do domu im kazano/ niechcąc z Pogány ná woynie być/ gdźie łáski Bożey szukáć/ y dla bliskiey śmierći potrzebá. Y pochrzćiło się ich bárzo wiele/ y tych ktorzy iuż byli ná náuce wiáry świętey ktore Cáthechumeny zwano. W ten czás Márćin ś. ochrzczony iest/ ktory iuż lat 20. ná żołnierstwie czás trawił/ lat iuż máiąc 35. Bo lat śiedmnaśćie máiąc zá Constántyná wielkiego popisány był/ iáko syn żołnierzá wysłużonego. A oni żołnierze odegnáni/ ktorzy być Chrześćiánmi niechćieli/ po wśiách się błąkáli/ y dla tego ie názwano Pogány á Pago, ktorym imieniem Chrześćiánie niewierne zwáć poczęli/ iáko ie y my Pogánmi zowiem.

Ná woynę żołnierzom kazał bráć chrzest Constancius.
Theod: vt supra.
Seuer: in vita S. Martini.

5. Gdy roku tego Máximus Jerozolimski Biskup Kátholik ná inszy wiek poszedł: wielka byłá rożnicá/ kto ná iego mieysce nástąpić miał. Bo Akácius Cesáreey Biskup Ariánin/ y v Cesárzá wielką łáskę máiący/ swey sekty człowieká tám wpychał. Y wiele rosterkow záczynał/ o tym vstáwicznie myśląc/ áby miał ná Athánázego pomocniki potężne/ iákoby go znowu z Alexándriey wygnał. Zmawiáiąc się tedy z towárzystwem swoim: pierwey Cesárzá Constánciuszá záostrzyć ná Athánásiuszá chćieli/ vkázuiąc mu iuż bliski vpadek sekty iego/ iesli Athánásius długo ná swym biskupstwie zostánie. Kusili się niezbożni vsidlić ś. Biskupá tákim kłamstwem.

Ariani o Athánásiusie myślą.

6. Zmyślili list od Athánázego do Cesárzá: w ktorym prosi áby mu wolno było pierwey do niego/ á potym do Włoch odiácháć. y posłáli mu list Cesárski/ ktorym go do siebie wzywa y wolność do Włoch iáchánia dáie. On się zdumiewáiąc odpisał: iż o to nigdy nie prosił/ áni o tym liśćie wie/ á iż to szczere y od szátáná pochodzące kłamstwo iest. Cesarz ná on czás wypráwą woienną zábáwiony zániechał rzeczy oney/ á iednák z poduszczenia onych złych ludźi/ serce swe od Athánázego odráźił/ y przećiw przyśiędze swoiey wygnáć go z nowu z biskupstwá/ y z nowu ná Kátholiki prześládowánie podnieść/ vmyślił.

Złość Ariáńska y kłamstwo.
Athan: ad Constantium.
Odraźił się Constancius od S. Athanasiuszá.

7. Y wygnał roku tego napierwey z Cárogrodzkiey stolice Páwlá ktorego był przywroćił/ roskázuiąc Philippowi stárośćie/ ktory pierwszym był v niego pánem/ áby Mácedoniuszá ná iego mieysce posádźił. Philippus boiąc się rozruchow w pospolstwie/ ktore się o Páwłá zástáwiáć mogło: chytro go do nieiákiey przed miástem łáźniey wyzwał/ y tám go záraz oknem wyrzućić/ y ná morze w łodkę wsádźić/ y záwieść dáleko kazał. A wziąwszy ná swoy woz Mácedoniuszá dobrze żołnierzmi opátrzony będąc/ do kośćiołá go prowádźił. Lud się prędko zbieżał/ y ták kośćioł nápełnił/ iż wniść nie mogł Philip/ áni Mácedoniuszá wprowádźić. á żołnierze czyniąc im drogę bić y zábiiáć ludźie poczęli. y stał się táki rozruch/ iż trzy tysiące sto y piećdźieśiąt głow poległo/ iedni vtłoczeni/ drudzy zámordowáni. y táki był wstęp tego Ariániná ná ono biskupstwo. Ná ktorym śiedząc/ dźiwnie wiele Kátholikow z tym Philippem okrutnego iádu Ariáńskiego pełnym pozábiiáli/ pomęczyli/ ktorzy społeczności z nim mieć niechćieli. Białegłowy Kátholickie ták męczył/ iż im pierśi v skrzyń w zamkách vćinano/ drugim vstá knutlámi

Páweł Carogrodzki znowu wygnány.
Ariáńskie okrućieństwá Macedoniuszá.

Athan: vt ſupra. Sozom: lib: 3. cap: 5.

otwarzano/ áby Sákrament Ariáńſki bráli. drugie biczowano/ y noſy im vſzy rzezano/ drugie ogniem piatnowano/ y bez liczby krwie wiernych rozlano.

8. *Mártyrius y Márcianus vmęczeni od Arianow.* *Nowáciany vćiſkał Macedonius.* Socrat: lib: 2. cap: 30.

Dwu klerikow Mártyriuſzá y Márcianá w ten czás śćięto/ ktorych grob przed brana potym wierni czćili/ y Chryſoſtom ś. tám kośćioł budowáć począł/ ktorego Sizynius iego náſtępnik dokonał/ dla cudow ktore ſię tám iáko v męczennikow Bożych działy. Nowáciany też/ ktorzy Boſtwo Chryſtuſowe wyznawáli/ srodze ten Mácedonius vćiſkał/ y kośćioły ich obalał/ y bliſkie Cárogrodu miáſtá/ tákimże prześládowániem nędził/ do ſwoiey ſpołeczności/ y záprzenia ſię Boſtwá Chryſtuſowego/ y do oddalenia słowá onego Conſubſtantialis, przymuſzáiąc.

9. A gdy ćiáło Conſtántyná wielkiego okrom dozwolenia Ceſárzá przenośił Mácedonius/ á lud tego bronił/ wſzytek ſię kośćioł krwią oblał/ gdy ſię o to rozpieráli y zábiiáli/ iedná ſtroná z drugą. Co gdy Conſtáncius vſłyſzał rozgniewał ſię/ y Mácedoniuſzowi źle myślił.

10. *Páweł Cárogrodſki zadawiony od Arianow.* Athan: ad Solitariam.

A Páweł długim wygnániem po rozmáitych mieyſcách powłoczony w Káppádociey/ w Kukuśie/ v puſtyń Tauruſá/ od Euſebianow ábo Arianow w więźieniu zádawiony ieſt.

11. Athan: ad Solitariam.& Apolog: de fuga ſua.

Philip on ták wielki pan y pierwſzy v Ceſárzá prędko potym z wielką sromotą z vrzędu złożony ieſt/ y iáko Kaim mieczá y śmierći czekáiąc/ z mieyſcá ná mieyſce vćiekáiąc/ fráſunkiem zmorzony vmárł.

Rok Páński 352. Iuliuſzá 16. Conſtánciuſzá 16.

1. *Iulius Papież vmárł, náſtąpił Liberius.* Lib: de Rom: Pót. *Synod Alexándrin.*

IVlius Papież teź roku duchá P. Bogu oddał/ będąc ná Papieſtwie lat 15. mieś: 6. Po nim obrány ieſt po 25. dni Liberius Rzymiánin. o ktorym ſkoro ſię oni Ariani Biſkupi dowiedźieli/ vczyniwſzy ſwey ſekty Synod/ piſáli do niego áby ie do ſwoiey ſpołeczności y pokoiu przyiął. Żálowáli ſię przy tym ná Athánáſiuſzá. A tegoż práwie czáſu z Egyptu z Synodu śiedmdźieśiąt y pięći Biſkupow/ piſano do tegoż Papieżá/ o obronę Athánáſiuſzowę y niewinności iego zálecánie. Arianow do ſpołeczności kośćielney nie przypuśćił Papież: ále ſię ták z ſwemi námowił: áby do Conſtánciuſzá poſły wypráwiono o zebránie Synodu/ żeby ſię oną odpráwą ſwoich Arian/ nie obráźił. Iedno iż woyná iuż byłá záſzłá/ drugiego roku poſelſtwo ono czekáło.

2. *Wetranius tyran oſzukany.*

Conſtáncius przyiáchał z woyſkiem do Pánnoniey/ przyiaźń mieiąc Wetrániowi tyránnowi pokázuiąc/ y nádźieię dáiąc/ że go zá towárzyſzá ná páńſtwo wźiąć miał/ á przećiw Megnencyuſzowi ſpolną pomocą ćiągnąć. Lecz gdy mu ſię v Murſu miáſtá doſtáło rzecz czynić do iego żołnierzow: do tego ich przywiodł/ iż ſámi Wetránioná z purpury ábo z ſzáty Ceſárſkiey zwlekli/ á iść mu ná żywot domowy kazáli. y ták ſobie ono iego woyſko przyłączywſzy Conſtáncius/ ochotniey ſię ná drugi rok ná Mágnencyuſzá/ ktory w Rzymie/ y ná zachod roſkázował/ wypráwił.

Rok P. 353. Libe: 2. Conſtánciuſzá 17.

1. *Ariánin z boiáźniey do krzyżá ſię S. vćieka.*

WIdźiał Conſtáncius/ iż z mocnym zachodnym woyſkiem y z okrutnym tyránnem ſpráwę mieć miał: y dla tego ácz błędnik Ariáńſki/ iednák do Páná Bogá ſię vćiekł/ y iáko pierwey nie chrzczonego Pogániná w woyſzcze ſwey żołnierzem mieć nie chćiał/ ták y teraz oycá náſláduiąc krzyżem ſię świętym opátrzył. chorągwie ſwoie z imieniem CHRISTVSOWYM y napiſem onym: In hoc ſigno victor eris, w tym znáku zwyćiężyſz/ okraśił. A iż był obrońcą Ariáńſkim/

☧

áńſkim / zdał ſie niegodnym zwyćięſtwá onego. Lecz iż te miał wielkę cnoté / iáko go też Názyánzenus chwali / iż wielkim był báłwochwálſtwá prześládownikiem / y mocno / y gorącym ſercem / Pogánom do wiáry y chrztu ś. pomagał: zá to docześne ono miał od P. Bogá dobrodzieyſtwo. á zwłaſzczá iż ſie P. Bog niewinney krwie brátá iego Conſtánſá mśćić chćiał. Stárły ſie woyſká wielkie y mocne / przegrał Mágnencius / y vćiekáiąc á rozpaczáiąc ſam ſie ſwym mieczem zábił. A Decencius iego brát ſam ſie po przegráney bitwie obieśił.

Nazian: in eius laudibus. Pomſtá krwie niewinney. Zoſimus lib: 2. Magnencius porażony, ſam ſię zábił. Decencius brát iego.

Ten koniec wźiął on niezbedny niewinney krwie Páná ſwego rozlewcá. 2.
Bitwá tá byłá w Pánnoniey v Murſy miáſtá. W ktorey tu napierwey Chrześćiánie ná Chrześćiány ręke podnieśli / y krzyże ná krzyże w chorągwiách ſtáwili. Czego ſie Bog po[illegible]ł. Nieprzyſtoyność tá y ſzkárádość poczęłá ſie od tyránná fałſzywego Chrześćiánina / z iedney ſtrony / to ieſt Mágnenciuſzá / á z drugiey od heretyká Ariánina / to ieſt Conſtánciuſzá. Boże áby byłá ná nim vſtáłá.

W ten czás ſie też chytrość y zdrádá Ariáńſka śmieſzna pokazáłá. Gdy 3.
Conſtáncius w kośćiele męczennikow v Murſy ná przedmieśćiu nie bliſko od woyſká powodzenia bitwy oney czekał: Walens Biſkup Murſow on po wtore odſtępnik Ariánin przy nim tám będąc / miał pilnego ſwego pácholká ná to wyſłánego / áby pátrzył do ktorey ſie ſtrony zwyćięſtwo náchyli. Ten gdy vyźrzał / iż lud Mágnenciuſzá tył podáie / prędko pánu ſwemu Walenſowi oznaymił / ktory wnetże wpadł do Ceſárzá / mowiąc: Anyoł mi powiedźiał / iż ći dał P. Bog zwyćięſtwo. Vwierzył temu Ceſarz / y mowił że zá iego modlitwą wygrał. Co Arianom do łáſki Ceſárſkiey bárzo pomogło. Y byli hárdſzy y śmielſzy ná vżywánie iego mocy / przećiw prawdźie / y Kátholikom.

Zdrádá Ariáńſka. Seuer: hiſt: lib: 2. Zdrada Ariańſka o widzeniu Anyołá w bitwie. Seuer: hiſt: lib: 2. Tom: 2. Bibliot: S.

Po tym zwyćięſtwie nietylo ſie w ſproſną pychę Conſtáncius podnioſł: 4.
ále ſie y w Ariáńſkiey niezbożnośći vmocnił / iuż nietylko ſprzyiáiąc tey ſektćie iáko pierwey / ále Ariuſzá chwaląc / iego błędow mocno broniąc. Y mawiał czeſto: By to wiárá zła byłá / nigdyby mi w niey P. Bog tákiego ſzczęśćia nie dawał. Ziśćiło ſie ná nim ono ſłowo: Nie máſz nieſzczęśćia więtſzego / iáko ſzczęśćie grzeſzących. y ono co Mędrzec rzekł: Szczęśćie głupich pobiie ie. Lucifer Biſkup Káláritáńſki nápiſał przećiw tey iego głupiey myśli księgi / w ktorych mu vkázuie / iż to świeckie ſzczęśćie dawał P. Bog złym y niezbożnym pánom / ktore piſmo przeklina. y wolnym iezykiem / złośći mu iego y okrućieńſtwá ná ś. Biſkupy wymawia / áby ſie dobrym y Bogu ſie podobáiącym / w tákich krzywdách ludzkich / nie czynił.

Conſtancius Arianem ſrożſzym po ſzczęśćiu na woynie zoſtał. Szczęśćie grzeſzących wielkie nieſzczęśćie. Prou: 1. Lucifer de Regibus Apoſtatis.

Lecz y Pogánie o iego po onym zwyćięſtwie hárdośći / piſáli / z iego ſie 5.
nierozumu śmieiąc / iż ſie ná ſzczęśćiu y odmiánách iego nie znał. á iż ſie zwał pánem wſzytkiego świátá y wiecznym: á Synowi Bożemu wiecznośći nie przyznawał. Y ták ſie ſtáło / iáko Pſalm mowi: Gdy ſie niezbożny pyſzni / vbogi ogniem ginie / ábo vbogi płącze. Bo gdy vſłyſzał: iż Liberius Ariánow do ſwey ſpołecznośći y iednośći kośćielney / o ktorą prośili / iáko ieſt wyżſzey / nie przypuśćił / áni Athánáſiuſzá potępić chćiał: rozgniewał ſie / y táiemnym piſmem rozkazał / áby wſzyſcy Biſkupi Athánázyuſzá potępili / ábo ná wygnánie dáni byli.

Zoſimus lib: 2. Ammianus lib: 15. Athan: de Synodis. Athanáſius zaś ćierpi. Seuer: hiſt: lib: 2. Gniew Ceſárſá Conſtánciuſzá.

Liberius Papież wypráwił poſły ſwoie do Ceſárzá / ktory był ná ten czás 6.
w Arelaćie: proſząc o zebránie Synodu w Aquileiey. Poſłem był on ſławny y ſtáry Vincentius Kápuáńſki Biſkup / ktory ná Concilium Niceńſkim mieyſce Papieſkie záśiadał / y Márcellus Biſkup z Kámpániey. Zebráło ſie do Arelatu wiele Biſkupow / y Ariáńſkich y Kátholickich / ktore iuż byli Ariani do śiebie potárgneli / to ieſt Biſkupá tegoż miáſtá Sáturniná y Fortunácyaná Aqui-

Synod Arelateńſki. Dwa Biſkupi z Galliey do Arianow przyſtali.

Athan: Apolog: ad Constant.

aná Aquileyskiego tákże Biskupá/ ktorzy ná Sárdiceńskim Concilium mocnie sie Arianom sprzećiwili.

7. *Ariusza odstąpić niechcą nieprzyiaćiele Athanasiuszowi.*

Do tego czásu zachodny żaden Biskup Ariáńskim sie był kácerstwem nie zmázał/ dopiero ći dwá nieszczęśliwie w to bluznierstwo wpádli. pánowánie im pomogło złego Cesárzá tego y szczęśćie iego świeckie. Ná tym zebrániu Biskupow w Arelaćie/ prośili Ariani/ prosbe też Cesárska wnászáiac/ posłow Papieskich y inych Kátholikow: áby ná potępienie Athánásiuszá zezwolili/ y ono podpisáli. Dáli im te odpowiedź: Zárzeczćie sie Ariuszowey náuki/ á my Athánásiuszá odstąpim. obiecáli to Ariani/ y ná kárćie nápisáli: ále gdy do zeszcia Biskupow przyszło/ sámego tylo Athánásiuszá potępić chćieli/ á náuki Ariuszowey odstąpić iáwnie niechćieli. Nákoniec on Wincencius ták świety y stáry/ ochroniwszy wiáry Kátholickiey/ ná potępienie Athánásiuszá podpisał/ prosbámi y grozbámi Cesárskimi zwyćiężony. Co dziwnie obráziło Papieżá/ iż długo tego vpadku iego z inemi opłákiwał. A ktoby sie nie vżalił y nie zásmućił? ták wielki y świety/ y doznány y szedźiwy oćiec/ ták sie potknął/ ták mocny y wysoki dąb obálony iest? Jednák wiáry ś. nigdy nie odstąpił/ y potym przećiw Arianom wiele pisał.

Wincencius przyzwolił na potępienie Athanasiusza.
Liber: epist: ad Eusebium Vercelleń: & ad Osium.

8. *Paulinus Trewerski wygnány.*
Seuer: lib: 2.
Lucius Biskup Moguntyński vdawiony.

Ná tym ziezdźie Paulinus Trewerski Biskup/ gdy sie Arianom sprzećiwił/ á ná potępienie Athánásiuszá zezwolić niechćiał: ná wygnánie od Cesárzá potępiony iest/ y z nim Rodianus Biskup/ y Lucius Biskup Moguntyński/ ktory záwieźiony do Phrygiey/ tám po dwu lećiech od Arianow vdawiony był.

Surius 18. Nouembris.

9. *Krzyż ná powietrzu w Ieruzálem.*

Tego roku dźiwnym cudem/ śiodmego dniá Máiá w dźień Swiąteczny/ vkazał sie y stánął nie wysoko ná powietrzu w Jeruzálem Krzyż przedźiwney iásności/ ktory mieysce wszytko od gory Kálwáriyskiey áż do Oliwney zástąpił/ w puł dopoł[...]e przed obiády/ ktory słońce przechodźił oną swoią iásnośćią. Ná co pátrzyli wszyscy ludźie ktorzy sie ná ono świeto z rozmáitych stron byli zeszli/ y kilá godźin/ y weseląc sie y boiąc sie/ á ná on Krzyż przewielebny pátrząc/ CHRISTVSA zá Bogá práwego wychwaláli/ y wiele sie Żydow y Pogan do wiáry ś. obroćiło. O tym Cyrillus Biskup Jerozolimski do Constánciuszá Cesárzá wypisał/ y inni.

Cyrill: Hierosoli: ad Constantium.
Socr: lib: 2. cap: 24.
Sozom: lib: 4. cap: 4.

10. *Wykład vkazania onego krzyżá.*

Co sie tákim widzenim znáczyło: domyślić sie lepiey y prawdźiwiey nie możem; iedno iż P. IESVS wierne swoie Kátholiki/ ktorzy roku tego y inych po nim/ od niezbożnego tego Cesárzá y Arianow/ srodze vćiśnieni być mieli/ pośilał y vmacniał/ mowiąc: Dufayćie: Jam świát zwyćiężył. Dáiąc znáć o szczęśliwym końcu po wyćierpieniu y doświádczeniu/ á iż Ariáństwo/ y ine piekielne brany/ przemoc Krzyżá ś. y bostwá CHRISTVSOWEGO nie będą mogły.

11.
L. 5. de pag.
L. 10. de Episc.
L. 7. de exact.

Constáncius zákazał nocnych ofiar Pogáńskich/ ktorych był Mágnencius dopuśćił. Kśiężey y sługom kośćielnym wolność potwierdźił. Ná ćiele o długi káráć zákazał.

12.
Hier: in Chronic.

Gállus wschodny Cesarz/ niektore vrzędniki okrutnie z podrzuconych przyczyn pozábijał. Żydow odstępnikow wiele tyśiecy y z dźiećmi pobił/ y miástá ich popsował.

Rok P. 354. Liberiuszá 3. Constán: 18.

I. *Nowe posły Papież do Cesárzá posyła.*
Appendix ad Luciferi opera.

Nowu drugie posły Liberius wyprawił do Cesárzá o Concilium prosząc. Był posłem Lucifer Kálárytáński Biskup y Pánkrácius kápłan/ y Hilárius dyákon. pisał list nabożny przez nie do Cesárzá/ w ktorym go vpomina/ áby Niceńskiego wiáry wyznánia/ przy ktorym oćiec iego był/ nie odstępował/ á iż nie mogł słusznie niewinnośći Athánásiuszowey odstąpić. Pisał y do Eusebiuszá Wercelleńskiego/

ſkiego/ áby poſłom iego pomoc czynił/żeby ſie to v Ceſárzá ziednáło o co prosił. A iádąc z nimi Euſebius do Gálliey do Arelatu/ ziednáli to/ iż Ceſarz w Mediolanie Synod zgromádźić obiecał/ ktory roku tego prze woyny od Alemanow nie doßedł.

Acta Euſebij Wercellen.

2\. Gallus Ceſarz wſchodny zabit od Conſtánciuſzá. Theod. lib: 3. ca: 3. Nazian: orat: in Iulian.

Gállus Ceſarz/ ktoremu Conſtáncius wſchodnie páńſtwá zlecił/ gdy do zachodnych ná woyne odieżdżał: podniosł ſie/ y coś przećiw Conſtánciuſzowi poczynał/ y nieludzko ſie záchował. y dla tego Conſtáncius náprawił nań ſwoie/ ktorzy go v Polle miáſtá w Iſtryey zábili. krolował lat 4. żył 29. áż do śmierći Chrześćiáninem. Pokarano y te co mu ſprzyiáli/ á miedzy innemi Eudoxiuſzá y Aecyuſzá y Theophiluſá heretyki Ariany/ ná wygnánie oddano. Onych dwu zás Conſtáncius wolnymi potym vczynił. y Eudoxiuſzá poſtáwił Ceſarz ná Antyoſkie/ y potym ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo. Ták wiele v niego to kácerſtwo mogło/ iż y tych ktorzy iego máieſtatowi przewinili/ ná doſtoieńſtwá ſadzał.

Ammia: lib: 15. Theo: lib: 15. ca: 3. Ammianus lib: 15. Eudoxius Ariáńſki Biſkup iadowity.

3\. Iulianus odnieſiony ſprawuie ſie, y Philoſophem zoſtaie. Ammia: lib. 15. Nazyanzena z Iulianem poznánie. Nazian: orat: 2. in Iulia.

Iulianus brát Gállusow/ tákże był odnieśiony do Conſtáncyuſzá/ iákoby ſie ná páńſtwo pitał. Ná co ſie przelękßy iáchał do Mediolanu. y tám ſie Ceſárzowi ſpráwował/ y wolnym był. A boiąc ſie ná potym o zdrowie ſwoie: vczynił ſie Philozophem/ y ſwoie hárdość płaßczem onym pokrył. Iáchał do Athen/ y tám ſie w rzeczy vczył/ wielkie Philozophy w towárzyſtwie máiąc: á on wiecey czárow y pytánia dyabłow/ o ſwoim pánowániu przyßłym/ pilnował. Tám go Grzegorz Názyánzeńſki poznał/ y iákim miał być/ o nim prorokował. y był iego w náukách towárzyßem. tám y Báſilius on wielki/ ná náukách czás trawił.

4\. Towárzyſtwo Bázylego z Nazyanzenem. Nazian: in Laudibus Baſilij.

Były ná on czás Athene bárzo ſławne w náuke/ y w mężezacne Philozophy/ miedzy ktorymi byli y Chrześćiánie. Ale báłwochwálſtwem wielkim nád ine wßytkie miáſtá y czárownikámi ośpecone. Tám zſoba ono wdźięczne towárzyſtwo/ y nigdy nierozietą miłość záczeli Bázylius y Názyánzenus/ iáko o tym ſam Názyán: piße. Ktory/ gdy ſtámtąd Bázylius wyßedł/ kráſomowſtwá zprośby wielu náuczał lat máiąc trzydźieśći. Bázylius ſie zá raz ná żywot czyſty y doſkonáły vdał. Z Athen Názyánzenus iáchał do Cárogrodu/ gdźie nálazł brátá ſwego Ceſáryuſzá/ też w Philozophiey vczonego y w lekárſkich náukách biegłego. y ſtámtąd go do náwiedzenia oycá ſtárego y domu ſwego wyćiągnął.

Rok P. 355. Libe: 4. Conſtánciuſzá 19.

Nießczeſliwy rok kośćiołowi świetemu/ ktorego Mediolánſki Synod ſkupiony był/ o ktory Liberius prosił/ á Conſtáncius ták Biſkupy Kátholickie y z tym ſercem zgromádźił/ áby do potępienia Athánázego mocą przymußeni byli. y nie był Synod duchownych/ ále rozboy świeckiego páná y tyránná heretyká/ ktory z żołnierzmi y z mocą pánowánia ſwego/ Biſkupom roſkázował/ y one potępiał/ y z ich ie vrzędow ſpychał. Ziácháło ſie zachodnych/ iáko Socrátes mowi/ do 300. Biſkupow/ wſchodnych nie było iedno kilká ábo kiláſcie Arianow. Czuiąc co być miáło/ poſeł Papieſki Lucifer/ ſchronić ſie chćiał: ále gdy nie mogł/ przyiáchał z Euſebiußem Wercelleńſkim/ y z ſwemi towárzyßmi. Skoro ſie zeßli do kośćiołá/ kazano záraz Euſebiußowi onemu/ áby ſie ná potępienie Athánáſiuſzá podpiſał: á on pierwey o to ich prosił/ áby ſie ná Niceńſką wiárę podpiſáli. Dionyſius Mediolánſki Biſkup wźiął w rękę kártę/ y ná niey wiárę ſwoię piſáć chćiał: á Walens Ariánin pioro mu y kártę z ręki wyrwał/ y zá tym wołáć poczęli. á wſtydząc ſie ludźi rozeßli ſie/ y do páłacu Ariani on Synod z kośćiołá przenieśli. Co dla tego nawiecey vczynili/

1\. Synod Mediolánſki nießczeſny. Seuer: lib: 2. Conſtancius Biſkupy rządzi po tyráńſku. Socr: lib: 2. cap: 29. 300. Biſkupow. Hilar: ad Conſtantium. Athan: ad Solitariam.

Synod z kośćiołá do páłacu.

czynili/ iż Conſtánciuſʒá Ceſárzá/ ktory ieſʒcze był Cátechumenus ábo nie chrzczony/ mieć w kośćiele nie mogli/ y śiedźieć ſie/ iáko oycu iego ktory iuż był ochrzczony/ ná Concilium Niceńſkim/ miedzy Biſkupy nie godźiło.

2.
Ad Solitariam.
Conſtáncius Antichriſt.

A ták gdy z kośćiołá wyſtąpili/ nie Synod kápłáńſki/ ále ſąd świecki być począł: gdy iuż ná nim świecki krol/ iáko Antichriſt/ kápłány ſądząc/ śiedźiał/ iáko Athánáſius ś. nápiſał. ktory ták o tym Synodźie ná pálácu piſʒe: Gdy/ práwi/ Ceſarz ſtáteczność y nieodmienność Biſkupow/ Pauliná/ Luciferá/ Euſebiuſʒá/ Dionyſiuſʒá/ zrozumiał/ iż mowili Walenſowi y Vrſáciuſʒowi/ wiáry ſie dáć przećiw Athánázemu nie godźi/ bo to iuż ſámi co nań mowili pokutuiąc odwołáli: Ceſarz rzekł: Ja ſam ná Athánázyuſʒá żáluię/ dla mnie im wierzćie. Powiedźieli: ále obwinionego tu nie máſʒ. Co ſłyſʒąc rozgniewány/ dekret ná Athánázego vczynił/ áby karány był/ á kośćioły áby Arianom dáne były. y przydáie ś. Athánáſius: Toć práwa brzydkość ſpuſtoſʒenia iáko ieſt v Dánielá/ gdy pan świecki ná Biſkupich ſądách záśiada.

Athan: vt ſupra.
Dekret Antichriſta.

3.
Przymuſʒánie do Ariáńſtwá.
Hier: de Scriptor.
Kátholicy wygnáni.
Athan: ad Solitariam.
Poſeł Papieſki biczowany.

A począł ſrogiemi groźbámi przymuſʒáć Biſkupy/ áby nietylo Athánáſiuſʒá potępili/ ále z Ariany ſpołeczność mieli/ á Niceńſkiey wiáry odſtąpili. Było ich niemáło ktorzy z boiáźni to vczynili. á ći ktorzy ſie o prawdę Kátholicką záſtáwili/ pokaráni ſą wygnániem w dálekie ſtrony. A naprzod ná poſły Papieſkie/ ná Luciferá iad ſwoy puśćił/ do Páleſtyny go wygániáiąc/ gdźie kśiegi oſtre ná tegoż Ceſárzá niezbożnego nápiſał/ męznym chcąc być męczennikiem/ wſʒytkie mu iego okrućieńſtwá y niezbożnośći wymiátał. Toż Pánkrácyuſʒowi vczynił Ceſarz. á dyákoná Hilárego/ nágiego biczowáć roſkazał. Co oni Walens y Vrſácius z Eunuchámi czynili/ wymawiáiąc mu: Czemuś liſt Liberiuſʒá noſił? On pokornie iáko męczennik ćierpiał/ y był tákże ná wygnánie wypchniony.

4.
Dionyſius podpiſawſʒy iáko ſię popráwił.
Apud Ambroſ: ſerm: 69.
Wercelleńſkiego święty rozum.
Dionyſius y Euſebius o wiárę ná wygnániu pomárli.
In vita Euſeb. Epiſt: 83.
Rufi: lib: 1. ca: 20.
Seuer: lib: 2.
Socr: lib: 2. cap: 29.

Dionyſius Medioláńſki podpiſał był przedtym potępienie Athánázego/ wiárą ſię Ariáńſką brzydząc. O co gdy go Euſebius Wercelleńſki iáko oćiec młodſʒego ſyná karał: on żáłuiąc prágnął áby iego imię mogło być z onego regeſtru wymázáne. A ſtáry nálazł tę drogę: Záwołał Arianow iákoby chćiał podpiſáć/ proſʒąc áby mu onę kártę przynieśli/ y ták vczynili. A on vyźrzawſʒy ná niey imię Dionyſiuſʒá rzekł: nie godźi ſie mnie ſtárſʒemu niżey ſie podpiſáć/ wymażćie ſtąd imię iego/ áby niżey było. Oni wymázáli pilno/ iż żadney litery nie było znáć. A on dopiero rzekł: podpiſáć ſie nie mogę. Bo niewinnego zákazał P. Bog potępiáć. y ták go wybáwił z oney ſromoty. A iednák obudwu związano/ y ná wygnánie ná wſchodne kráie záprowádzono/ gdźie iáko męczennicy pomárli/ wſʒędźie Kátholicką wiárę rozgłáſʒáiąc/ á Ariáńſką potępiáiąc. Wyſławia ie ś. Ambroſius. Ten koniec był onego rozboiu/ á nie Synodu w Mediolanie. O czym y Rufinus y Sewerus/ y Socrátes y Sozomenus/ nápiſáli.

5.
Mándat tyránná Ariáńſkiego.
Athan: ad Solitariam.
Contra Conſtantium.

Puśćił tenże Ceſarz wyroki ſwe po wſʒytkich kráiách/ y piſárze z dworzány ſwemi wyſłał/ áby Biſkupi ná potępienie Athánázyuſʒá podpiſowáli ábo ná wygnánie poſʒli/ á ludźie żeby do ſpołecznośći Ariáńſkiey przymuſʒáni byli/ á ſtároſtowie y ſędźiowie áby im przykład dáli. Wodzono Biſkupy przed ſędźie świeckie/ lud wzdychał y płákał/ Ariani nád ſędźiámi ſtali/ pátrząc ieſli roſkazániu Ceſárſkiemu doſyć czynią. Cięſʒa niżli zá Pogáńſtwá nawálność powſtawáłá ná wierne Boże. Opłakiwa ś. Hilárius tego tyránná okrućieńſtwo/ przećiw iemu wolnie y śmiele piſʒąc mowi:

6.
Słowá S. Hiláriuſʒá do tyránná Conſtánciuſʒa.

Słuchay wilku drapieżny ſpraw twoich: Potępiłeś Biſkupy/ ktorych żaden potępić niechćiał/ y ná kośćielnych podwoiách miedźiáne bláchy z nápiſámi potępienia ich/ poſtáwiłeś. Owo Alexándria zemną tákiemi woynámi ſkołátána. dłużeyeś z nią woynę wiodł niżli z Perſámi. Odmieniałeś ſtároſty/ hetmány: popſowałeś lud/ żołnierześ ſtrudźił/ żeby tylo CHRISTVS

od Athá-

od Athánázego wſtawiony nie był. Nie wſpominam innych mnieyßych miaſt/ y ludźi po wßytkich wſchodnych kráiách/ktore ábo woynę twoię czuią / ábo boiaźń. Obroćiłeś miecz y zbroie ſwoie przećiw wierze zachodnych kroleſtw/ puśćiłeś woyſká ſwe ná owce CHRISTVSOWE. Neronem zſtałeś ſię. Tyś kośćioł / Trewerſkiego Pauliná wygnawßy / ośierоćił/ y ná wygnániuś go vmorzył. Tyś Medyoláńſki nabożny lud furyą ſwoią potrwożył/ gdy żołnierze twoi mieczmi ſię przez ludźie przebiiáiąc/ do Sancta ſanctorum, (to ieſt ná mieyſce gdźie prześwięty Sákrámeńt chowáią) wchodźili/y kápłany od ołtarzá porywáli. Więtßy twoy grzech złośniku / niżli Zydowſki/ktorzy Zácháriaßá w kośćiele zábili. Obroćiłeś y ná Rzym woynę ſwoię. etc.

Woyſká ná owce Chriſtuſowe.

Nero drugi.

Do Medyolanu/Dionyzego wypędźiwßy/poſłał Auxencyußá z Káppádocyey/ktory y iezyká Láćińſkiego nie vmiał / Ariáńſtwo tylo vmiał / mowi Athánázyus / ktorego mocą / iáko y ná innych mieyſcách / gdy lud ſwoie Biſkupy ćiáły ſwemi záſtępował / z rozlaniem wiele krwie / do kośćiołow wprowadzał. 7.

Auxencius Ariánin na Biſkupſtwo Mediolańſkie.

Ad Solitariam.

Puśćiłá ſię y ná Liberiußá Papieżá złość tego Ceſárzá. widźiał iż iego do ſiebie poćiągnawßy / wiele ich zágárnąć mogł. y wyſłał do niego Euſebiußá trzebieńcá podkomorzego ſwego. (Bo v niego tácy rządźili y Biſkupy ſądźili/ y bez rády tych nic nie czynił/ ktorym y domowego rządu mądrzy ſię nie powierzáią) z liſtem y z vpominki. Liſtem groził/ á dárámi wabił/ proßąc áby ná potępienie Atánázyußá przyzwolił. Liberius y dárow nie brał/ y przyzwolić niechćiał. A rzezániec dáry ony ná ołtarz ś. Piotrá położył. Czego ſię dowiedźiawßy Papież/dáry ony wyrzućił/mowiąc: Nie miła ieſt táka ofiárá Bogu. Tym Euſebius záſmucony/ bárzo Ceſárzá z inemi ſwemi towárzyßmi ná Liberiußá poburzył. y piſał do ſtároſty Rzymſkiego/ áby do niego Liberiußá ćicho poimánego poſłał. Bo ſię wzburzenia ludu Rzymſkiego boiał. y vczynił ták ſtároſtá. Jáką rozmowę miał Ceſarz Conſtáncius z Liberiußem/wypiſał Theodoretus. 8.

Do Papieżá vpominki poſyła Conſtancius, y pogrożki.

Papież poimany y do Ceſarza poſłany.

Lib: 2. cap: 16.

Tá rozmowá ten koniec miálá. Rzekł Ceſarz: ábo podpiß potępienie Athánázego/ á do Rzymu ſię wroćiß: ábo obierz ſobie mieyſce ktore chceß ná wygnánie. Odpowie Liberius: Juzem w Rzymie bráćią pożegnał: więcey v mnie waży Práwo Boże/ niżli w Rzymie mießkánie. Conſtáncius rzekł: rozmyśl ſię do trzech dni. Liberius odpowie: y trzy mieśiące rozumu nie mienią: zásli mię gdźie chceß. A gdy trzeći dźień przyßedł: oſádźił go ná wygnánie do Trácyey do Beroeki. Gdy odieżdżał/poſłał mu Ceſarz ná ſtráwę złotych 500. on ich nie brał/ á rzekł temu co przynioſł: Wroć ſię á day ie Ceſárzowi/ potrzebá mu ich ná żołnierze. Poſłáłá mu y drugie pięć ſet Ceſárzowá: á on ie do Ceſárzá nieść kazał/ z temi słowy: Potrzebá mu ich ná żołnierzá/ á ieſli ich nie potrzebuie/ niech ie da Eudoxiußowi (Ariáńſkiemu biſkupowi w Mediolanie) y Epiktetowi/ tym ich potrzebá. Nákoniec Euſebius rzezániec ſwoie mu pieniądze przynioſł/ proßąc áby ie wźiął. A on powiedźiał: Tyś kośćioły po wßytkim świećie połupił: á mnie iáłmużnę dáieß? idź/ á zoſtań pierwey Chrześćiáninem. y ták bez pieniędzy wyſłány ieſt ná wygnánie. 9.

Rozmowa Papieża z Ceſarzem.

Swięte mocne słowa.

Na ſtrawę od Ceſarza nic nie brał.

Od łupieścy kośćiołow bráć nic niechćiał.

Ceſarz heretyk czcząc iákokolwiek Rzymſki kośćioł / nie podał Ariáninowi ná mieyſce Liberiußá/ ále Felixá dyákoná Rzymſkiego. ktory ácz wiárę Kátholicką záchował/ ále ná potępienie Athánázyußá zezwolił/ y ſpołecznośćią ſię Ariáńſką pomázał. y ſnać od kilás Ariáńſkich biſkupow poświęcony ná pálacu był. Lud ſię go ſtrzegł/ y do kośćiołá iego nie wchodźił. Biſkupem być Rzymſkim nie mogł/ poki Liberius był żyw. Bo ćiáło być o dwu głowách nie może. 10.

Hier: de Scriptor: in Acacio.

Fælix Diakon na mieyſce Liberiuſʒa Papieża.

Socr: lib: 2. cap: 29.

Rufi: lib: 1. cap: 22.

Athan: vt ſupra.

Epiktetus/ktory ſię wſpomniał/był Biſkup Centumcelle/młody/iádo- 11.

wity/kto-

Epiktetus iaki. Athan: ad Solitariam.

wity / ktory się do Arianow przedał / y gwoli Cesárzowi wßytkiego się wazył we złośći ná Biskupy Kátholickie. y miał łáskę Cesárską / dla ktorey z zadnego się grzechu przećiw Bogu nie wymowił.

12. Athan: vt supra. O Osiußa pokuśił się Cesarz.

Miedzy wielu Biskupow Kátholickich prześládowániem / pokuśił się też niezbożny Cesarz o onego wielkiego oycá Osiußá Korduby Biskupá / wßytkiemu świátu przedźiwnego. przyzwał go do śiebie y námawiał. Ale gdy vsłyßał poważne y mądre słowá iego: dał mu pokoy / y do domu go odesłał. Lecz Ariani widząc co ná tákim człowieku należáło / á iáko zá nim wiele do śiebie innych zwieść mogli: drugi raz nálegáli Cesárzá / áby list do niego z pogrożkámi nápisał / żeby przyzwolił ná potępienie Athánázego. On dźiwny y bespieczny dał odpis / w ktorym go vpomina: áby niewinnego Athánázego zániechał / á fałßom Ariáńskim vchá nie otwarzał / á w sądy się Biskupie nie wdawał. y mowi mu one słowá.

13. Słowa Osiußa do Cesarsa Ariániná. Athan: ad Solitariam.

Nie roskázuy nam duchownym: ále nas w rzeczách duchownych słuchay. Tobie Cesárstwo / á nam Bog kośćioł zlećił. kto się temu Cesárstwu sprzećiwi / Bogu się sprzećiwi: ták y ty rzeczy kośćielnych sobie nie przypisuy / ábyś w wielki grzech nie vpadał. Nápisano: daycie co Cesárskiego Cesárzowi / á co Bożego to Bogu. Nam ná źiemi Cesárzmi być nie przystoyno / á ty też do ofiar mocy nie maß / rc. Nie pomogł list on: ále mu do śiebie przyiácháć drugi raz / y cały rok w Syrmie mieśćie / iáko ná wygnániu / trzymáć stárcá kazał / ktory iuż sto lat miał / żadnego ná táką cnotę y świątobliwość / y ná tákie látá / baczenia nie máiąc.

Osius więźniem w Syrmie.

14. Hilarius wielki obrońca wiary. Zywot iego.

Tego czásu wzbudźił P. Bog wielkiego obrońcę wiáry Kátholickiey Hiláriußá / ktory Pogáninem będąc / iuż dostały do wiáry ś. przyßedł / y ná Biskupstwo Piktáwskie w Gálliey z wielką chęćią wiernych wybrány był / żonę máiąc y corkę z nią. czystość zwyczáyną tákim przed się wźiąwßy / wielką gorącośćią kośćiołowi służył. á widząc vpadek on wiernych y prześládowánie Ariáńskie: woynę z nimi záczął / y o Cesárzá się naprzod pismem pokuśił / vpomináiąc go / y nákoniec srodze gromiąc / áby przestał oney złośći / á Biskupy wygnáne przywroćił / á nikogoż do Ariáństwá nie przyćiskał / á P. Bogá się bał. rc. A iż tego roku do Gálliey nieprzyiaćiele Rzymskiego páństwá wtárgneli: nie przykrzył się tám Kátholikom Cesarz / y owßem podobno gwoli ś. Hiláriußowi wydał wyrok / ktorym sędźiom zákázuie / áby Biskupow nie sądźili / á do Biskupow innych obwinione odsyłáli.

Pisaniem gromi Cesarsa.

L. 12. de Episc: Cod: Theo.

15. Ammianus lib: 15. Iulianus Cesarzem vczyniony y do Galliey do woyska posłany Katholikiem się czynił.

Widząc Constáncius woyny y trudnośći w Gálliey / vmyślił tám posłáć Iulianá / y Cesárzem go vczynić. ácz mu te rádę inni psowáli / Gállusá wspomináiąc: ále żoná iego / drog się wielkich boiąc do tego męża przywiodłá. przyzwał go / y purpurę nań oblogł / y zá żonę dał mu Helenę śiostrę swoię / y posłał go do Gállicy do woyská. tám chytry niezbożnik nietylo się Chrześćiáninem czynił: ále y Kátholikiem / Arianom nie sprzyiáiąc / y od nich przymowki ćierpiąc. A on we wnątrz nietylo był Ariáninem: bo mistrzá miał onego Euzebiußá Nykomediyskiego: ále y Pogáninem / iedno Kátholiki do śiebie ćiągnął ná obrzydzenie Constánciußá / ktorego zepchnąć z páństwá myślił.

16. Pokarał Pan Bog tym Constánciußá / iż go ná głowę swoię wsádźił / gdy niezbożnego ießcze niezbożnieyßy ośukał.

17. Co ćierpiáły kośćioły / klericy y lud pospolity po wßystkim świećie od tych Arianow y w Afryce zá morzem / łácno się z innych domyślić. pismá o tym poginęły.

Rok P. 356. Liber: 5. Constánc: 20.

ARiánin vporny ten Ceſarz/ przedſie troche ſie czuł Chrześciáninem być. Bo tego roku/ wieśczki/ gwiazdárze/ czárowniki/ gárdłem kárác kazał. Pogánom też ofiar bogom czynić y báłwany chwalić/ pod tákimże karániem nie dopuścił.

1. L. 5. Cod: de mal. L 6. de pag: Co: Th. *Wieſczki y gwiazdarze y Pogany karał Conſtan.*

Ale pátrz ná iego w Ariáńſtwie niezbożnośći: poſłał do Alexándriey z woyſkiem ćieżkiego y ſrogiego Woiewode Syriana/ áby tám Kátholiki trapił. Ten 25. dniá Styczniá w nocy z żołnierzmi z piąćią tyśiecy ludźi/ obtoczył kośćioł/ y wpadł weń/ gdźie ſie byli Kátholicy z ſwoim Biſkupem Athánázyuſzem ná modlitwe ſkupili: (Bo byłá Wielkanoc bliſka.) y wiele ludźi pozábiiał/ pánny zakonne obnážał/ y drugie pomordował/ kleriki bicżował/ wiązał/ á Biſkupá ná śmierć ſzukał. Piſzą o tym klericy Alexánd: wymawiáiąc Ceſárzá/ iákoby to bez woley iego było. Lecz nie było. Srogie morderſtwá tám y świetokradztwá ten Syrianus poczynił/ ná niewinne owce wilk ſrogi wpadáiąc. Athánázyus ná ſwey Biſkupiey ſtolicy śiedźiał/ y wychodźić niechcąc inym vſtepowáć kazał. y gdy iuż rozpłoſzeni byli/ iego Mniſzy y klerikowie/ wyprowádźili go miedzy żołnierze ſie ćiſnąc/ ktorzy go ták pilnie ſzukáli á poznáć nie mogli. y ták vſzedł/ áż ná puſzczy ſie kryiąc.

2. *Zołnierze na Katholiki Alexandryſcy poſłani co czynią.*

Athan: ad Solitariam.

Athánaſius wygnany z Alexandriey.

Po Syrianie iuż w niebytnośći ś. Athánázego wiáchał do Alexándriey Georgius Biſkup Cápádox/ ná mieyſce Athánázego od Ceſárzá dány/ człowiek od młodośći wſzytkiey złośći pełen/ nieumieiętny/ nieludzki/ iedno ná złe dowćipny. Opiſuie go Náziánzenus ze wſzytkiemi niecnotámi iego. Ten ſrodze vćiſnął y mordował Kátholiki po wſzytkim Egypćie. Ná dźień Swiąteczny przynióſł liſty od Conſtánciuſzá do Alexándrinow/ ktoremi roſkázuie/ áby Grzegorzá zá Biſkupá/ á Athánázego zá złoczyńcę/ w mężoboyſtwie przekonánego/ y dźieśiąći śmierći godnego/ y ſkáżce R. P. mieli. Zá tym trzy tyśiące żołnierzow máiąc Sebáſtianus wodz/ ná Kátholiki w kośćiele w dźień Swiąteczny vderzył/ zmowiwſzy ſie z Pogány y Zydy. ktorzy kośćioły poſzpećili/ y połupili/ pánny ná dźiewictwo oddáne zá włoſy wywłoczyli/ kleryki bili/ y zábiiáli lud/ y nikomu nie przepuśćili/ y niewypowiedźiáne okrućieńſtwá czynili.

3. Nazian: orat: in laudibus Athan.

Georgius Ariánſki Biſkup na mieyſce Athanazyuſza.

Morduie Katholiki.

Drugie mordy y okrućieńſtwa w Alexandriey.

Po wſzytkim záś Egypćie/ y Pentápolu/ y Libiey/ Kátholickie Biſkupy wygnáli/ ktorzy ná ich kácerſtwo nie zezwolili/ y oſádźili kośćioły ludźmi złemi y Ariáńſkiemi/ y temi ktorzy złoto y ſrebro mieli/ á kupić v nich Biſkupſtwá mogli. O tych nędzách ſzeroko nápiſał Athánázyus. Náieżdżał on Grzegorz kośćioły w Egypćie/ y ludźie ktorzy ſie iego ſpołecznośćią brzydźili/ męczył/ zábiiał/ żołnierzom pánny ſromoćić dopuśćił.

4. Apolog: ad Conſt: & ad Solitariam.

Biſkupſtwa oſádzone Arianami.

Kryiąc ſie Athánázyus ś. po puſtyniách/ á náwiedzáiąc klaſztory/ y oycá onego ś. Antoniego/ ktorego żywot nápiſał: czáſu miał troche nápiſáć záczne one kśięgi ad ſolitariam vitam agentes, w ktorych puſtelnikom onym oznáymuie/ co ſie z nim y z kośćiołem Bożym/ áż do tego roku dźiało. Bo dáley ono piſmo iego nie záſzło. Tám też nápiſał liſt do pánienek Kátholickich od Arianow zelżonych/ dáiąc im poćiechy. Ale ten liſt zginął/ ktory Theodoretus wſpomina.

5. *Kśięgi Athánázyuſza* ad Solitariam vitam agentes *do ktorych ſie tu vkazuie.*

Theod: lib: 2. cap: 14.

A iż vćiekániu iego Ariani przygániáli/ iákoby owiec odſtępował/ á zdrowia dla nich położyć niechćiał: y o tym nápiſał/ wywodząc z piſmá ś. ſłuſzne vćiekánie ſwoie. De fuga ſua. Do Conſtánciuſzá też Apologią nápiſał/ ktory nań wielkie grzechy kładł/ o wſzytko ſie ſpráwuiąc/ á iego nieſtátek przed oczy mu kłádąc.

6. *O vćiekaniu ſwoim Athanáſius piſał.*

Piſał przećiwko temuż Conſtánciuſzowi on Lucifer Kálárităńſki będąc ná wygnániu/ pare kśiąg gorących y śmiáłych. w ktorych iego głupſtwá/ błędy/ morderſtwá ná wierne/ y bluźnierſtwá iego ná CHRISTVSA, iemu

7. *Piſánie Luciferá przećiw Ceſarzowi, śmiáłe.*

Sam kśięgi poſłał.

wyrzuca / y bárzo go ćwiczy y obráca. Te kśięgi nic ſię nie boiąc ſam mu ie poſłał. Czytał ie Ceſarz / y do niego piſáć kazał / ieſli ſię do onych kśiąg przyznawa. On ochotnie odpiſał / iż ie on ná vpomnienie Ceſárſkie nápiſał. Co z tym czynił Conſtáncius / niewiemy. On chęć ſwoię wielką do męczeńſkiey korony tám pokazał: ále mu iey podobno Ariani zayźrzeli. O tym piſániu gdy ſię dowiedźiał Athánázyus ś. poſłał do niego ſwego dyákoná prośąc / áby mu przepiſy onych ſwoich kśiąg poſłał. Co rad vczynił / y z wielką ie pociechą ſwoią mąż ś. czytał / y zá nie mu wielce dźiękuiąc y iego dźiwnie wyſławiáiąc / kśięgi one ná Grecki iezyk z Láćińſkiego przełożył. iáko o tym piſze

Ad Theodoſium de Schiſmate Vrſicini.

Márcellinus. Miedzy innemi ſłowy te ſą do Luciferá od Athánázyuſzá piſáne: Wźieliſmy liſty y kśięgi przenabożney y przemądrey duſze twoiey. w ktorych poználiſmy obraz Apoſtołow / vfánie Prorokow / náukę prawdy y wiáry práwey żywotá niebieſkiego / męczeńſką chwałę / y zwyćięſtwo Ariáńſkiego kácerſtwá / y podánie cáłe oycow nąſzych / y modłę porządku kośćielnego. O prawdźiwy Luciferze / to ieſt / nośićielu świátłośći y prawdy / poſtáwiłeś ią ná świeczniku áby wſzytkim świećiłá. A dáley mu oznáymuie: Swiádek mi Pan / iż y rodźicow ktore mam widźieć nie mogłem / gdy nas ták prześládują. A czego Ariani nie czynią? ná drogách ſtroże máią / pilnuią tych co wychodzą y wchodzą do miáſtá / budek ſzukáią / po puſtyniách chodzą / domy roztrząſáią / bráćią biią. Ale chwałá Bogu. Bo gdy to czynią / więcey ſię obrzydzonymi v wſzytkich ſtáią / y poznawáią ludźie prawdźiwie / iáko twoiá świątobliwość mowi / iż ſą niewolnicy Antichriſtowi. etc. O Luciferowym

Morderſtwo Ariáńſkie.

powłoczeniu y więźieniu powiáda / iż będąc w Eleuteropolu v iednego Ariániná / Turboná imieniem / w mocy / gdy ſię do niego Kátholicy dla nabożeńſtwá ſchodźili: zábiiał one wſzytkie gośćie / y kśięgi y naczynia świętę pſował. A iemu ſámemu przepuśćił. Zkąd ſię domyślamy / iż go Ceſarz zábiiáć nie kazał / á tylko go ták powłoczeniem y więźieniem męczyć chćiał / zayźrząc mu pochwały męczeńſkiey.

9\.

Pięć lat Athánaſius krył ſię.

Pięć lat bliſko áż do śmierći Conſtánciuſzá ná puſtyniách ſię kryiąc / przemieſzkał ś. Athánázyus / ktorego ſzukáć wſzędźie Ceſarz roſkázował / y wielką zapłátę tym ktorzyby głowę iego przynieśli obiecował. Iáko ſię krył y ták przemożnego ſzukánia vſzedł / rozmáićie powiádáią. iedni mowią / iż v iedney pánny bárzo vrodźiwey mieſzkał / ktora go przez ten czás iemu ſłużąc przechowáłá. Ale to nie zdá ſię być co pewnego. Rychley to ſámi Ariani wymyślili. Drudzy mowią / iż w ſuchey cyſternie śiedźiał / iednego tylko máiąc

Sozom: lib: 4. ca: 9. Palladius in Lauſia. Rufinus lib: 1. ca: 18.

ktory mu żywnośći dodawał. Ale ſam o ſobie świádczy Athánázyus ś. iż ſię miedzy mniſkiemi klaſztory / ktore dla niego naiázdy żołnierzow ćierpiáły / ná puſtych mieyſcách / vchodząc z iednego ná drugie / krył. á P. Bog był ſtrożem iego.

10\.

Euſebius Wercelleńſki v Iosepha z Zydow goſpodą.

Epiph: hæreſ: 30.

Co ſię dźiáło z onemi drugiemi świętymi Biſkupámi ná wygnánie roku przeſzłego potępionymi / dowiedźieć ſię prágniemy. O Euſebiuſie Wercelleńſkim to ſię náyduie / powiáda Epiphánius: iż będąc do Scitopolu zá więźiony / gdźie go też ſam náwiedzał / przemieſzkiwał w domu onego Iozephá z Zydow / ktorego vczynił był Conſtántinus wielki Komeſem. ktory mi gdy do Arianow przyſtáć niechćiał / Kátholiki one z Euſebiuſzem wygnáne opátruiąc y ſłużąc im wiernym trwał / nic ſię nie boiąc. Poſyłáli ze Włoch

Ze Włoch pieniądze Biſkupom poſyłáne.

Euſebiuſzowi przyiaćiele y owieczki iego wiele pieniedzy / ktoremi on vbogie żywił / y wielką ku ſobie ludzką miłość wzbudzał. Czego mu zayźrząc Patrofilus Ariáńſki Biſkup / wźiął go z goſpody od Iozephá / y do ćiáſnego wię-

Euſebius do więzienia dany.

źienia poſádźił: puſzczał do niego ná rozmowę ſwoie Ariany / ktorzy go do Ariáńſtwá námawiáli / y z niego żárty czynili / y głodem mu y śmierćią grozili: ále / iáko ſam piſze / milczał / nic im nie odpowiádáiąc. Chćieli ſię y tym

Apud Lipom: To. 2. Et in actis Euſeb.

nákońiec

nákoniec z niego poćieſzyć/ áby ich chleb iedząc/ zdał ſię z nimi iáką mieć ſpołeczność. A dla tego żadnego z iego kápłanow y dyákonow y przyiaćioł nie przypuśćili/ áby mu co ieść podał. A on to zrozumiawſzy: nápiſał liſt do Pátrofilá/ ſtrożem go ſwoim zowiąc/ á biſkupiego mu napiſu nie dáiąc: Wiedz/ práwi/ o tym iż chlebá twego ieść nie będę: á ieſli głodem vmrę/ od ćiebie zábit będę/ ieſli moim/ żywnośći mi przynośić nie dopuśćiſz. A muśiał on okrutnik (bo go ieſzcze Ceſarz zábiiáć nie kazał) trzećiego/ á drugdy y piątego dniá przypuſzczáć kápłany iego/ktorzy mu chleb nośili. Mocna wiárá/ y ná bluźnienie Ariáńſkie ſłuſzny gniew/iż y chlebá ich ieść niechćiał/ y ráczey śmierć obierał/ niżli y ták máłe domniemánie ná ſpołecznośći ich/o ſobie ćierpieć miał. W tym więźieniu/ częſto go męczyli/ po wſchodách ſpychdiąc y włocząc. O czym Máximus nápiſał/ y on ſam dźiwnie nabożny liſt do ſwoich dał/ do ſtátku ie w wierze y cnot świętych vpomináiąc.

Chleba Ariáńſkiego w więzieniu ieść niechćiał Euſebius.

Apud Ambr: ſerm: 69.

11. A on Dionyſius Mediolánſki Biſkup/tám/ zkąd był ná iego mieyſce Eudoxius Ariánin przyzwány/ná wygnániu był/ ná ktorym od Arianow ſtrapiony/mowi ś. Ambroſius/iáko męczennik vmárł. Ciáło iego potym ś. Báſilius do ś. Ambroſiuſzá do Mediolanu ná iego proſbę poſłał. iáko niżey ſię wſpomni.

Dionyſius Mediolánſki Biſkup na wygnániu vmárł.

Ambr: ad Vercell: Epiſt: 82.

12. A o Paulinuśie Trewerſkim piſze Ieronym ś. iż dwudźieſtego trzećiego roku pánowánia Conſtánciuſzá/ męczeńſką koroną od Arianow/ ozdobiony vmárł.

In Chronico.

Paulinus męczennik od Arianow.

13. W Gálliey/ gdy Sáturninus Arelátenſki Arcybiſkup do Arianow od wiáry Kátholickiey odpadł: inni Biſkupi zá powodem Hiláriuſzá Biſkupá Piktáwſkiego/ zmowiwſzy ſię/ Sáturninowi towárzyſtwo wypowiedźieli/ y iego wyklęli. O co ſię z Ariány ſtároſtámi fráſuiąc/ przewiodł to/ iż one Kátholiki do Biteris ná Synod poniewolnie ſkupiono. Tám ś. Hilárius/ zdrády ſię Ariáńſkiey około wyznánia Boſtwá CHRISTVSOWEGO boiąc: nápiſał kśięgi/ falſzom Ariáńſkim zábiegáiąc. y podawał ie do czytánia ná Synodźie onym. Ale inni Kátholicy Biſkupi nieco ſłábieiąc/ czytáć mu ich bronili.

Hilar: de Synod: & ad Conſtantium.

Sáturninus Arelátenſki wyklęty. Synod w Biteris poniewolny.

Seuer: lib: 2.

On tedy ná wygnánie do wſchodnych ſtron do Phrigiey ſkazány ieſt/ y z Rodániuſzem Toloſáńſkim Biſkupem/ tego roku.

Hilarius S. wygnany do Frigiey.

14. Temu ſię wſzyſcy w tym ś. Hiláriuśie dźiwuią/ iż świeżo z Láikow ná Biſkupſtwo wźięty/ ták wiáry o boſtwie CHRISTVSOWYM bronić y piſáć vmiał. Był ták proſty/ iż o Niceńſkim Concilium niewiedźiał/ iáko ſam mowi: á iednák/ práwi/ o Omuſion y Conſubſtantialis, Ewángelia mię y Apoſtołowie náuczyli. Duch Boży go pewnie náuczył/ iż y to słowo ſam z śiebie miał/ o ktorym ná Niceńſkim Concilium włożonym niewiedźiał. z niebá ná on zły czás dla obrony wiáry w Gálliey/ náukę ták prędką miał.

W Hiláriuśie dziw wielki.

De Synodis in fine.

Słowo ono Conſubſtantialis *z śiebie miał.*

15. Tego roku Conſtáncius do Rzymu przyiáchał/ y tám tryumph o zwyćiężonym Mágnenciuśie czynił. A gdy tám przemieſzkiwał/ piſze Theodoretus/ Rzymſkie niewiáſty Kátholickie zmowiwſzy ſię wſzytki/ mężom ſwoim powiedźiáły/ áby ſzli do Ceſárzá á prośili: żeby im páſterzá Liberiuſzá wroćił. Czego ieſli/ práwi/ nie vczynićie/ opuśćim was/ á zá páſterzem ſwoim pobieżym. Mężowie ſię wymowili/ mowiąc: My ſię boim/ áby nas zábiiáć nie kazał: ále wam iáko niewiáſtom nic nie vczyni/ y pewnie to vprośićie/ iedno ſię tego ważćie. Ony pięknie/ iáko zwykły/ vbráne/ ták iż ſię ich wſtydźić/ iáko zacnych/ Ceſarz muśiał/ ſzły ná páłac: proſząc áby ſię nád ich śieroctwem zmiłował/ á wilkom ich nie podáiąc/ práwego im páſterzá ich wroćił. Ceſarz powiedźiał/ iż máią Felixá: á ony oznaymiły/ iż ſię go wſzyſcy iáko ſpołecznośćią/ ácz nie wiárą/ z Ariany zmázánego/ ſtrzegą/ á do kośćiołá zá nim nie idą. y ták Ceſarz ná to zezwolił/ áby ſię Liberius z wygnánia wroćił/ á záraz z Felixem biſkupſtwo ſpráwował. O czym gdy liſt Ceſárſki ná

Ammianus lib: 16.
Lib: 2. cap: 17.

Niewiaſty w Rzymie o Liberiuſzá proſzą.

Dwa Biſkupi być nie mogą.
Liberiuß Papież przywrocony.

rynku czytano: Rzymiánie záwołáli: Nie ládá dekret/ ná dwoie ſie lud rozdźieli/ ieden Biſkup będźie nád czarnemi/ á drugi nád białemi. y śmieiąc ſie z Ceſárzá wołáli: Jeden Bog/ ieden CHRISTVS, ieden Biſkup. y ták ná on nabożny y ſłußny głos Rzymian/ Ceſarz Liberiußá przywroćił/ á Felix z Rzymu vſtąpił.]

Ambr: ad Valen: epiſt: 31. Ammianus lib: 16.

16. Będąc w Rzymie Conſtáncius/ pomniąc ná práwo ktore dał ná bálwochwálce/ báłwan ieden ſtáry z Cápitolium wyrzućił. A gdy mu o náiázdách Sármátow y Swewow/ y Kwádow do Pánnoniey powiedźiano: puśćił ſie z Rzymu do Jlliriku y tám w Sirmie mießkał. Ták Pan Bog vrádźił/ áby Rzymu ſwoim kácerſtwem y długim mießkániem nie zárażał.

S. Marćin żołnierſtwo opußcza. Seuerus in vita eius. Męſtwo Marćina.

17. Julianus w Gálliey z poſtronnemi nieprzyiaćiołmi walcząc/ y názáiutrz bitwę z nimi zwieść chcąc/ podárki żołnierzom rozdawał. A gdy do ś. Marćiná przyßło: bráć podárku niechćiał/ o wolność proßąc/ áby Bożym iuż żołnierzem był. Julianus prośbę iego boiáźni przyczytał/ iż z bitwy vſtąpić chćiał. A on rzekł; ieſli o boiaźń idźie: iutro pierwßy ſie potkam/ y niezbroyny roty nieprzyiaćielſkie przeydę. Strzedz go tedy kazano/ áby ſie w tym viśćił. A názáiutrz/ Julianowi ſie wßyſcy nieprzyiaćiele do łáſki podáli. Y ták ś. Marćin wyzwolony od P. Bogá był/ y iemu ſie on pokoy y zwyćięſtwo przyczytáć mogło.

Euſebia Ceſárzowa Iulianowe dźieći trułá. Ammianus lib: 16.

18. Euſebia Auguſtá żoná Conſtánciußá/ będąc bárzo vczona y w piſmách mądra/ Ariáńſtwo mnożyłá y mężem rządźiłá: ále potomſtwá P. Bog iey nie dawał. y zayrząc Helenie śieſtrze mężá ſwego żenie Juliáná/ iż cżęſte dźieći miáłá: ſtáráłá ſie o to á ćicho/ áby w żywoćie trućizną zábiiáne były: ábo báby náprawowáłá/ áby ták vrzynáły trzewecżká/ iáko by dźiećię żywe nie zoſtáło. Niechćiał P. Bog áby ſie niezbożnego Juliáná naśienie ßerzyło/ żeby z nim bluźnienie ná CHRISTVSA nie náſtępowáło.

Rok P. 357. Liberi: 6. Conſtánc: 21.

Synod Ariáńſki w Syrmie. Hilar: de Synodis. Vincentius Lirinen: contra hæreſes cap: 16.

1. W Sirmie będąc Conſtáncius Ceſarz/ Synod ábo zbor zbor[ß]cze niezbożnych tám złożył/ ná Photiná tego miáſtá Biſkupá/ ktory ſie z Ariany w tym nie zgadzał: iż Syná Bożego zdał ſie bárźiey bluźnić niżli oni: powiádáiąc iż przed Máryą nie był/ á iż ßczery był człowiek/ iáko Ebion y Cherintus y inni bluźniercy pierwßy náuczáli. Lecz Ariani drudzy/ toż mowili/ iáko ich odkrywa Lucifer/ gdy mowili: był czás kiedy go nie było/ tákże go ſtworzeniem czyniąc: iednák chćieli ſie Ariani łáſkáwßy ná CRISTVSA zá Kátholiki vdáwáć/ á przećiw heretykom wrzeczy ſtánąć. Doieżdżał ich ten Photinus/ bo był bárzo mowny y dowćipny/ y obá ięzyki vmiał y iemi piſał/ Łáćińſkim y Greckim.

Photinus heretyk Arianin przećiw Arianom. Nieſtátek Ariánow. In laudibus Athan.

Jednák go potępili/ y z biſkupſtwá ná tym zieźdźie zrzućili. Tám ſie Ariani przychylili do Kátholickiego o Boſtwie CHRISTVSOWYM wyznánia/ zá rádą y piſániem Márká Aretuſkiego Biſkupá. Jednák onego ſłowá Conſubſtantialis nie włożyli/ á zás ſie prędko tego zápr̄zeli/ iáko ś. Názyánzenus o nich nápiſał. bo to co w Sirmie przećiw Photinowi wyználi: kłámáiąc á zwodząc wyználi.

Oſius męczony ſtarzec od Ceſárzá. Socr: lib: 2. cap: 26. Sozo: lib: 4. cap: 5.

2. Ná tym zieźdźie Sirmińſkim Conſtáncius Ceſarz ſtárego onego wielkiego Oſiußá/ ktory iuż bliſko ſto lat miał/ á tám w Sirmie iáko ná wygnániu mießkał: do podpiſu oney Ariáńſkiey wiáry námawiał. Czego gdy vczynić niechćiał: bić go ſrodze/ y członki w nim tárgáć kazał/ y onym męczeniem śćiśniony/ przyzwolił. To piße Socrátes y Sozomenus.

Ad Solitariam.

3. Lecz ś. Athánázyus o nim ták mowi: Ták wielkie zmußenie ſtárcowi vczynił Ceſarz/ y ták go śćiſnął/ iż ſtrapiony mękámi/ záledwie do ſpołeczności

ności Walenſá y Vrſácego przyſtał / ále ná potępienie Athánázego nie zezwolił. Czego ſobie nie ták lekce ważył: bo vmieráiąc / iáko teſtámentem / ná ich ſię przymuſzenie żałował / y Ariáńſkie kácerſtwo potępiał / zákázuiąc áby go nikt nie pochwalał / áni przyimował.] A ná drugim mieyſcu / gdy przednie y wielkie męże wylicza / ktorzy ſię Kátholickiey wierze ſławnie przysłużyli / ná pierwſzym y naucżciwſzym mieyſcu kłádźie Oſiuſzá. á to iuż po iego śmierći piſał / to ieſt / roku Páńſkiego 361. A indźiey ieſzcze o nim ták mowi: Przymuſzenie tyráńſkie y moc Conſtánciuſzá / ſromocenie y groźby / to vkázuią / iż ná náſze potępienie nie zezwolił: ále dla ſłábey ſtárośći biciu onemu do czáſu vſtąpił. Zkąd widźimy / iż nie wielki y krotki vpadek iego był / á záraz iáko Piotr ś. płákał.

Oſiuſzá Athánáſius S. wychwala.
Orat: 1. contra Arian.
Apolog: 2.

W wierze ś. nic nie wyſtąpił: bo ná ten czás Ariani ták wiárę o Jeſteſtwie ábo Subſtánciey ſyná z Oycem rowney / wyználi / iż od Kátholickiey nie odſtępowáłá: Gdy bez tego słowá Subſtantia, przekonáć Photyná nie mogli. Co iáko ſię rzekło / do czáſu y w kłamſtwie vczynili. 4.

Nim Liberiuſzá Papieżá Ceſarz do Rzymu przywroćił / przyzwał go do śiebie do Sirmium / y tám go przez Biſkupy á zwłaſzczá Fortuniána Aquileyſkiego námawiał / áby ſię ná onę wiárę tám wyznáną y ná potępienie Athánázego podpiſał. On wſteſkniwſzy ſobie ná onym wygnániu / á boleiąc iż iego mieyſce Felix záśiadł: mękámi iáko ś. Athánázyus piſze / y pogrożeniem śmierći ściśniony / przyzwolił ná podpiſánie wiáry nie heretyckiey / iáko byłá ſławá o nim omylna: ále Kátholickiey. Bo ná tym Synodźie troie wyznánie wiáry vczynione było. Jedno od Márká Aretuſiáńſkiego / w ktorym to było / iż Subſtáncia ábo Jeſteſtwo ſpolne ma ſyn z Oycem; á to przećiw Photinowi / ktorego / iáko ſię rzekło / bez tego słowá Subſtantia przeprzeć Ariani nie mogli. A tá wiárá byłá Kátholicka / iáko ś. Hilárius mowi: choć imieniá w ſobie Conſubſtantialis nie miáłá. Drugie było / w ktorym iuż Subſtáncia byłá wyrzucona y ſimilitudo. á trzećie wyznánie było / ktore twierdźiło / iednákowość / ábo ſimilitudinem, Syná z Oycem. Tę pierwſzą podpiſał Liberius iáko Kátholicką / y dla tego nigdy heretykiem nie był / y wſzytek go kośćioł / y święći oycowie zá świętego y po śmierći mieli. Lecz w tym ná on czás zgrzeſzył / iż zezwolił ná potępienie ś. Athánázego / á społeczność brał z heretyki. (ácz tylo do czáſu y dla pokoiu y iednośći pożądáney / ná ktorey ſię z heretyki omylił) y dla tego Jeronym ś. mnimał / áby ſię do herezyey ſkłonił / gdy ś. Athánázyuſzá nie dla wiáry / o ktorą nań heretycy nie nálegáli / ále dla grzechow / ktore nań / ácz nieſpráwiedliwie kłádli / odſtąpił. 5.

Liberiuſz iáko przyzwolił Ariánom.
Troie wyznanie wiáry w Syrmie.
De Synodis.
Epiph: hæreſ: 38.
Sozom: lib: 4. cap: 14.
Liberiuſz w czym zgrzeſzył.
De Script: Eccleſ.

Gdy Liberius do Rzymu zá liſtámi Ceſárſkiemi wiachał: Rzymiánie vſłyſzawſzy / iż ſię ſpołecznośćią heretycką zmázał przy Felixie zoſtawáli / y oni co pierwey przy Liberiuśie byli: y kśięża Rzymſcy / y miedzy nimi Dámázus / ſprzećiwili ſię iemu. Vrząd Ceſárſki mocą Liberiuſzá wſtáwił / y był rozruch niemáły / w ktorym do rozlania krwie przyſzło / y wiele y miedzy kápłany pobitych było. Tákie było ludu Rzymſkiego ku Kátholickiey wierze nabożeńſtwo / ácz o Liberiuśie nie dobrą ſpráwę mieli / y iego práwowierney náuce vbliżenie czynili. 5.

Liberiuſzá iáko Rzym przyiął.
Martyrol: Rom: 24. Auguſti.

Lecz Pan Bog wſzytko vſpokoił / gdy Felix wtory vmárł. O ktorego śmierći rożne ſą powieśći. Jedni piſzą / iż ſwoią śmierćią / vſtąpiwſzy Liberiuſzowi mieyſcá iego / ſkonał. A drudzy mocno twierdzą / iż gdy ná heretyki gorąco powſtawał / y Conſtánciuſzá Ceſárzá wyklął: o to od Arianow zábity / męczennikiem zoſtał. y ták ſię to potwierdźiło cudem nieiákim. Bo gdy zá czáſow náſzych roku P. 1582. w Rzymie dźieie męczeńſkie vczeni y ná to wybráni ludźie przeglądáli: iedni tego Felixá wyrzućić z Kálendarzá chćieli / á drudzy go bronili: Pan Bog przez złodźieie / ktorzy w kośćiele ś. Kozmy 6.

Felix vmárł y iáko.
Felix vmęczony od Conſtánciuſzá.

Obiáwienie o Felixie.

y Dámianá ſkarb wykopáli/ obiáwił tablicę mármorową z tákim napiſem: Ciáło ś. Felixá Papieżá y męczenniká ktory Conſtánciuſá potępił. Ták Pan Bog kośćioł ſwoy opátrowáł/ gdy był trochę oſłábiał Liberius/ Felixá Pan Bog ná Ariany/ ktorzy go byli ná ſtolicę Rzymſką wſádźili/ ták záoſtrzył y wzbudźił/ iż one wyklináiąc y Ceſárzowi ſámemu nie przepuſzczáiąc/ krwią ſwoią y zdrowiem Kátholicką prawdę y náukę zmocnił. Lecz poki Liberius ſpołecznośćią ſię z Ariany nie pomázał/ á ná wygnániu był: Felix choć w Rzymie śiedźiał/ Biſkupem Rzymſkim nie był: áż gdy Liberius z heretykámi ſię ſámym tylko pokoiem á nie wiárą pomieſzał: dopiero Felix práwym Papieżem był/ rok tylko y trzy mieśiące.

7. *Liberiuſz błędu ſwego odſtąpił.*

Athan: orat: 1. contra Arian.
Epiph: hæreſ: 75.
Baſil: epiſt: 74.
Ambroſ: lib: 3. de virginit.

Po śmierći Felixá/ żaden inny nie był obrány/ iedno ten co był pierwey náſtąpił Liberius/ z popráwą błędu ſwego/ y odſtąpieniem onego Ariáńſkiego towárzyſtwá. Bo ináczey nigdyby ſię z nim byli klericy Rzymſcy nie vſpokoili. Co ſię z wielą iego znácznych ná Ariany naiázdow y piſánia/ y wyznánia wiáry/ y z wychwalenia iego od wielkich y świętych ludźi/ pokázáło. Co ſię y niżey námieni.

8. *Zwádá Arianow miedzy ſobą.*
Aecius heretyk miſtrz Photiná.
Eudoxius Antyoſki Aeciuſzá broni.

Sozom: lib: 4. cap: 12. 13.

Ariani ſámi ſię miedzy ſobą o rożność wiáry powádźili. Był miedzy nimi nieiáki Aecius z Antyochiey rodźic/ bárzo wykrętny y zwáwy/ ktory ſyná Bożego boſtwo y Duchá ś. ſrodzey bluźnił/ niżli inni Ariani/ iáwnie mowiąc: iż nic podobieńſtwá ſyn z oycem nie ma. Tego inni w rzeczy mierniejſzy Ariani/ ktorzy podobieńſtwo ſyná do oycá przyznawáli/ Aeciuſzá wyklęli iáko y Photiná. Ale Eudoxius Biſkup Antyocheńſki z nim trzymał/ tákże Eunomius vczeń iego. Ceſarz dowiedźiawſzy ſię ná Eudoxiuſzá iż tákim był: nápiſał do Antyocheńczykow/ áby Eudoxiuſzá zá bluźniercę mieli/ á ták trzymáli/ iż ſyn Boży w iesteſtwie ábo ſubſtánciey podobny ieſt oycu/ wedle onéy trzećiey ich wiáry w Sirmie piſáney. Lecz tenże Ceſarz/ iáko záwżdy/ ták y w tym wielki nieſtátek y obłudność ſwoię pokazał/ gdy tegoż Eudoxiuſzá ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo/ trochę potym przeſádźił. Słuſznie mu łáie Hilárius/ te iego odmiány ná oczy mu wymiátáiąc.

Contra Conſtant.

9. Ammianus lib: 16.
Iulianus Auguſtem záwołány.

Tego roku po zwyćięſtwie Alemanow/ gdy ich ſześć krolow poráźił w Gálliey/ Iulianus/ od rycerſtwá Auguſtem ieſt záwołány. To ná rebellią Conſtánciuſzowi.

10. Ammianus lib: 17.
Słup dziwny ábo Obeliſcus w Rzymie.

Tegoż roku Obeliſcus ábo ſłup kámienny z iednego dźiwnego kámienia wyrobiony bárzo wyſoki/ z Alexándriey Conſtáncius do Rzymu przenioſł. ktory obálony y złamány pod źiemią áż do náſzych czáſow leżał. Sixtus Quintus go wielkim nakłádem y miſterſtwem budowniczych podnioſł/ y do Láteranu krzyż ś. nań włożywſzy/ przenioſł.

Rok P. 358. Liberi: 7. Conſtánc: 22.

1. Ammianus lib: 17.
Nykomedia vpádłá.

Sozom: lib: 4. cap: 31.
Arſacius prorokował.

ROku tego Ariani ſámi ſię gryząc y rozdźieráiąc/ z Ceſárzem vrádźili/ áby ná zgodę ſwoię mieli Concilium w Nykomediey. Lecz gdy P. Bog ono miáſto tegoż roku trzęśieniem źiemie obálił/ y wiele tám ludźi/ ktore on przeklęty Euſebius ich Biſkup bluźnić náuczył/ w obáleniu onym pozábiiał: o innym mieyſcu rádźili/ y cáły ten rok ná tey rádźie ſtráwili. Był w Nykomediey nieiáki Arſácius święty człowiek/ ktoremu P. Bog one przyſzłą klęſkę ná miáſto obiáwił. Vpominał do modlitwy/ pokuty ludźie/ á ſam o śmierć prośił P. Bogá/ áby ná ono ludzkie karánie nie pátrzył: y tego dniá ktorego trząść ſię źiemiá poczęłá/ vmárłym ná murách náleziony ieſt.

2. Iáko miedzy heretyki pyſznymi y ślepemi o rozerwánie y niezgody nie trudno: iedni Ariani ſtáli przy ſłowie ſubſtáncyey ábo iesteſtwá/ iż ieſt ſpolne Syno-

ne Synowi z Oycem/ iáko byli wyználi w Antyochiey ná poświeceniu/ y w Sárdyce/ y w Smirnie/ Concilium Niceńſkiego áni słowá conſubſtantia- lis nie przypußczáiąc. y tym od Kátholikow byli rożni/ ktorych doſkonálße było z tym słowem wyznánie. Drudzy żadney ſubſtáncyey/ áni żadnego podobieńſtwá Synowi z Oycem ſpolnego nie dawáli. y tych było wiecey/ á ći gorę mieli. Táki był Akácius Ceſáriyſki/ Eudoxius Antyoſki Walens y Vrſácius z Pánnoniey.

Niezgoda Arianow.

Przednieyßy Arianowie barziey bluznili.

W ten czás piſał księgi o Synodách ś. Hilárius/ y zdał ſie ony pierwße Ariany pochwáláć/ y wyznánie ich zá Kátholickie vdáwáć/ y wykłádáć. iednák oſtrożnie dla onego słowá conſubſtantialis, bez ktorego doſkonáłe wyznánie boſtwá Páná náßego być nie mogło. y prośi Biſkupow onych wſchodnych/ áby tego słowá nie odmiátáli/ á do świetey ſię zgody y iednośći ſkłonili.

3. De Synodis.

Był ś. Hilárius miſtrzem ś. Marćiná/ ktory tegoż czáſu od Arianow wiele vćierpiał/ y vćiekáć z mieyſcá ná mieyſce muśiał/ y ná wyſpu Gállináriey kryiąc ſię/ wrocenia ſie do Włoch miſtrzá ſwego doczekał.

4. Seuerus lib: 2.

Tego roku Antonius on wielki z ćiáłá do niebieſkiey kráiny wyßedł/ máiąc lat ſto y pięć. y vmieráiąc vpominał vcznie ſwe/ áby ſię heretykow Arianow ſtrzegli. wiećie/ práwi/ iżem ia y łáſkáwie z nimi mowić nie mogł/ dla ich vporney przećiw CHRISTVSOWI woyny. Płáßcz ktory miał od Athánázyuſzá iuż wytárty iemuż odkazał. Serápionowi onemu biſkupowi Tmutyńſkiemu drugi dał. Włośiennicę ſwoim zoſtáwił. Nápußczáć ćiáłá ſwego oleykámi ná przetrwánie/ y od ſkázy záchowánie/ iáko w Egypćie czynią/ zákazał.

5. *Antoniuſzá śmierć.* Athan: in eius vita.

Conſtáncius zwoiowawßy Sármáty/ zwał ſie Sármátykiem/ y po tey woynie kazał z Achaiey ćiáło ś. Andrzeiá y Lukaßá Ewángeliſty do Cárogrodu przenieść Artemiußowi Woiewodźie/ ktorego potym ſtároſtą Egyptu vczynił/ á Julianus go iáko męczenniká zábił.

6. *Kośći S. Iedrzeia y Lukaßa.* Ammianus lib: 17. In geſtis Artemij Metaph: 28. Octobris.

Wyrok zás vczynił ná wießczki/ Mátemátiki/ czárowniki/ y ty co ſię dyabłow rádzą/ ábo od nich mowią/ choć ſię Philozophy zwáli: áby po wßytkim Rzymſkim páńſtwie karáni byli. Muśiał iuż coś ſłyßeć o táiemnych Iuliáná Ceſárzá zabobonách y czárách. Bo on miał przy ſobie wielkie czárowniki/ y bogom ſwoie zwyćięſtwá táiemnie/ to ieſt dyabłom przypiſował/ iáko o nim piße Eunápius Pogánin/ y iuż ſię ná Conſtánciußá dobrodźieiá y powinnego ſwego/ z porády onych czárow/ gotował.

7. L. 6. de malef: Co: Theod. Eunapius in vitis Philoſophorum.

Rok P. 359. Liberi: 8. Conſtán: 23.

TEgo roku Conſtáncius Ceſarz ziáchác ſię ná Synod wßytkim Biſkupom roſkazał/ áby ſię ná iedne wiárę/ iáką on ſobie wymyślił z ſwoiemi Ariany/ ktorzy iuż ſámi ſię gryźli/ zgodźili. A zá rádą chytrych miniſtrow ſwoich/ Seym on duchowny rozdźielił ná dwie mieyſcá. Wſchodnym ziácháć ſię do Selewcycy/ á zachodnym do Ariminum we Włoßech roſkazał. Bali ſię Ariani/ áby w kupie wßyſcy będąc Biſkupi/ onych nie potępili/ y przeto chęć ſobie iáką ich/ zwłaßczá wſchodnych/ zátrzymáć chytrośćią y pogrożkámi Ceſárſkimi chćieli. Dano odwozy Biſkupom y ſtráwne z ſkárbu poſpolitego/ y ziácháło ſię do Ariminum cztery ſtá Biſkupow/ miedzy ktoremi ośmdźieśiąt było Arianow/ wßyſcy ini byli práwowierni. Poſłem Papieſkim był Vincencius on z á Kpuey/ ktory y ná Niceńſkim Synodźie tenże vrząd miał. Ná ten czás Biſkupem był w Ariminie Venáncius/ ktory wielkie prace o prawdę y wiárę Kátholicką podeymował.

1.

Athan: de Synod. Seuerus lib: 2.

Ariminſki Synod od Arianow złożony. 400. Biſkupow.

Skoro ſię ſkupili Oycowie/ piße Sozomenus/ czytano im liſt Ceſárſki/ 2

Sozo: lib: 4. cap: 26. & 16.

Ceſars na Synodzie rządzi.

w ktorym tákie rządy czyni: áby naprzod Biſkupi wątpliwośći o wierze roſpráwili/ á potym o biſkupách vkrzywdzonych y wygnánych ſądźili: á w tym coby poſtánowili/ áby po dźieśiąći miedzy ſobą obie ſtronie obrawſzy/ do dworu poſłáli/ y wſzytko oznaymili.] Tákie miáło być Concilium od Ceſárzá heretyká zebráne/ áby on ſam wſzytko co chćiał ná nim ſtánowił/ á ná iego ſię zdánie Biſkupi podáli.

3. *Biſkupom każą wiarę wyznać iaka Ariani w Syrmie wyznali.*

A gdy poczęli o wierze Oycowie oni mowić/ powſtał Walens y Vrſáciuſz z drugiemi cztermi/ Germinianem/ Auxenciuſzem/ Gáiem y Demophilem: y żądáli/ áby Oycowie ine wyznánia ſtáre opuśćiwſzy/ ná tym ktore w Sirmie przy Ceſárzu po Láćinie vczynione ieſt/ przeſtáli/ w ktorym ſię Syn Oycu we wſzytkim podobny wedle piſmá kłádźie/ á żeby iuż onego słowá ſubſtáncyey/ trudnego y niepoiętego nie kłádli/ gdyż ſię w piſmie nie náyduie. Poty Sozomenus.

Vt ſupra.

Byłá to oná trzećia wiárá ich w Sirmie vczynioná/ do ktorey dźień iedennaſty kalendarum Iunij, to ieſt 22. dźień Máiá/ y roku ábo Conſuly/ Fláwiuſzá y Hippáciuſzá przyłożyli/ y przy niey Conſtáncyuſzá pánem ſwoim wiecznym názwáli.

Ariani śmiechu godni.

Z czego ſię Athánáſius śmieie mowiąc: Po tym znáć nową y wymyślną ich wiárę/ ktora ſię tego dniá y roku vrodźiłá. Náſzá wiárá czáſu nie ma/ iedná záwżdy od początku trwa.

De Synod.

Pánem ſwoim Ceſárzá zowią/ iż to mowią co on im káże. Wiecznym człowieká zowią/ á Synowi Bożemu wiecznośći nie dáią. Rzczytano one ich wiárę iáko nápiſána ieſt: Wierzym ꝛc.

4. *Oycowie Ariuſza potępiaią.*

Po czytániu/ Oycowie chćieli áby z Ariáńſkim heretyctwem inne wſzytki błędy potępione były. Zgodźili ſię wſzyſcy ná to: Sámi tylo Walens y Vrſácius z towárzyſzmi ſwemi nie przyzwaláli. Dopiero poználi Oycowie/ iż ono ich wyznánie y wiárá/ z chytrośći ich pochodźiłá/ y w niey Ariuſzá záſzagrzebáli/ gdy słowo ſubſtáncicy wymiátáli/ chcąc Niceńſkie Concilium zepſowáć. y rzekli do nich:

Wiary nowey niechcą.

Myſmy ſię tu ziácháli/ nie wiáry nábywáć/ áni ſię iey vczyć/ bo ią zdrową mamy: ále ná toſmy ſię ſkupili/ ábyſmy tych co ſię iey ſprzećiwiáią/ á nową wymyśláią/ pohánbili. Ieſli wy wiárę tę piſząc/ dopiero ſię iey vczyćie/ ieſzcześćie y klerikámi nie ſą/ gdy ták od rudimentow poczynaćie. A ieſli tę myśl maćie co y my/ zgodnie wſzyſcy heretyctwem ſię zbrzydźmy/ á to trzymaymy co nam Oycowie podáli/ Synodow ná to dáley nie czyniąc.

Niceńſki Synod pochwalili.

Oni co w Nicey byli/ záraz wſzyſtkiemu zábieżeli/ y co było potrzebá o wiárę Kátholicką vczynili. y gdy ſię ták zgodźili/ y Synod Niceńſki pochwalili: Vrſáciuſá y Walenſá y iego towárzyſze ktorzy ſię im ſprzećiwiáli/ zá heretyki oſądźili/ y táki dekret y wyrok ná nie nápiſáli.

Wyrok y dekret napiſali.

5. *Athan: de Synod. Sozom: lib: 4. cap: 16. Socrates lib: 2. cap: 29.*

Poki było podobno/ Synod Kátholicki y kośćioł święty ćierpliwośćią ſwoią znośili/ Vrſáciuſzá/ Walenſá/ Gáiá/ Germinianá/ Auxenciuſzá/ ktorzy ináczey od inych rozumieiąc/ kośćioły do niepokoiu przywodźili. y teraz śmieli heretyckiemi náukámi práwowierną wiárę/ y Synod Niceńſki/ ktory ieſt Ariáńſkie^v kácerſtwu nieprzyiaćielem/ zepſowáć. y śmieli obcą/ y od nawiętſze^o kośćiołá rożną wiárę ſpiſáną obwoływáć. ktorą przyimowáć mieliſmy ſobie zá wielki grzech. Ci dawno będąc heretykámi/ y teraz w tymże ſię náleźli/ ktorymeſmy zábronili/ áby do ſpołecznośći náſzey nie przyſtępowáli. y one teraz słowy náſzemi potępiamy y od zboru wiernych odrzucamy. To ſię dźiało/ mowi Athánáſius/ w Ariminie/ y potym wſzyſcy ſię podpiſáli y Ariany odrzućili.

Potępieni w Ariminie Ariani.

y to ſpráwiwſzy: poſły do Ceſárzá náznáczyli. y liſt Synodálſki po Láćinie z Greckim przełożeniem do niego nápiſáli.

Poſłowie od Synodu do Ceſarza.

Liſt do Ceſárzá/ ieſt támże v Athánázyuſzá nabożny bárzo/ y Duchá ś. pełny/ w ktorym oznáymuią co poſtánowili/ á proſzą go támże/ áby wygnáne Biſkupy do ich kośćiołow przywroćił/ ꝛc. Ná tym liśćie nie zwáli go Æternum iáko Ariani/ mowi Sozomenus. y táki koniec miáło to prawdźiwe Concilium Arimińſkie. co

ſię potym

ſię potym działo/wſzytko poſzło ze złośći Ariáńſkiey y z przymuſzenia.

Conſtáncius ſpráwiony od Walenſá y Vrſáciuſzá/ co ſię ná Synodźie poſtánowiło: poſłow onych ſłucháć niechćiał/ mieniąc iż woyną zábáwiony ieſt/ á ná vważenie rzeczy Boſkich czáſu ſpokoynego potrzebował. y kazał im do Adriánopolu záiácháć/ áby go tám czekáli. y liſt piſawſzy do Oycow w Ariminie/ prośił ich/ áby ieſzcze tám poczekáli/ ążby im dał odpowiedź. y tym to ſercem czynił/ iż ſię ſpodźiewał/ że teſkność do domow y ono tám długie mieſzkánie/odmiánę w nich miáło vczynić/ áby wiáry oney ktorą wyználi/ odſtąpili. Znowu mu Oycowie piſáli proſząc/ áby ich poſłow ſłuchał/ á onym do kośćiołow ſwoich przed źimą wroćić ſię kazał.

6. *Poſłow ſłucháć niechce.*
Socr: lib: 2. cap: 29. Theod: lib: 2. cap: 19. & alij vt ſupra.

Tym czáſem śmieſzną/ ále złośliwą rádę wynáleźli Ariani/ná zburzenie wiáry Niceńſkiey. Roſkazał Ceſarz áby ſię wſchodni niektorzy prośći Biſkupi do Niceey ziácháli/ y tám wiárę onę Syrmieńſką Ariáńſką wyználi y ſpiſáli/ ktorąby ſię mogłá zwáć Niceńſką. y ták ſię ſtáło. Lecz im zdrádá oná pomoc nie mogłá/ gdy ſię prędko odkryłá.

7. *W Niceey ziazd Ariáńſki chytry.*
Theod: lib: 2. cap: 21.

To było żáłoſno/ iż Conſtáncius poſły one od Concilium ták męczyć y bić kazał/ áż przyzwolić ná podpiſánie y ſpołeczność Ariáńſką muśieli. y gdy to vczynili/ dopiero ie do Ariminu odeſłał. Ale ich Oycowie przypuśćić do śiebie niechćieli. A co ieſzcze żáłoſnieyſzego/ roſkazał ten niezbożnik Ceſarz Taurusowi w Ariminie ſtáróśćie/ áby Oyce ony przymuſzał y śćiſkał nędzą y głodem y poſtráchy/ áby ná podpiſy Ariáńſkie zezwolili: á ktorzyby niechćieli/ áby ie ná wygnánie potępiał. Vczynił to z pilnośćią Taurus (bo mu zá to Conſulat był dáć obiecał Conſtáncius) y wiele ich do onego podpiſu przymuśił/ śiedm mieśięcy ie tám vćiſkáiąc/ y drugie ná wygnánie rozeſłał/ áż ich tylo 20. zoſtáło. y ták ſię ono Concilium dobrze iuż ſkończone/ źle y ſromotnie znowu rozbiło.

8. *Poſły od Concilium męczono.*
Seuerus lib: 2. Athan: epiſt: ad Africa.
Oycowie w Ariminie przymuſzani.
Ná wygnánie potępieni.

Piſze o tym Concilium ś. Ieronym/ iż Walens słowy chytremi y obłudnemi przy onych Taurusowych vćiſkách/ oſzukał niektore Oyce. Czynił CHRISTVSA Bogiem/ Synem Bożym/ inákſzym niżli inne ſtworzenia. y ták rozumieli/ że ſię tymi słowy Boſtwu Páná náſzego nic nie vymowáło. Lecz gdy przyzwolili: on ſię z nich śmiał/ mowiąc: Nie mowiłem ia áby CHRISTVS nie był ſtworzeniem/ ále iż nie był tákim ſtworzeniem iáko inne. y ták niektorzy słowá onego Vſiey ábo Subſtánciey/ zdrádzeni y oſzukáni odſtąpili. Weſtchnął/ prawi/ świát/ á zádźiwił ſię iáko Ariáninem zoſtał.

9. Aduer: Lucifer.
Oſzukánie niektorych Oycow.
Hier: vt ſupra.

Z czego ſię baczyć może: iż oni Biſkupi heretyki nie zoſtáli/ áni ná bluźnierſtwo Ariáńſkie przyzwolili/ w tym tylko winni/ iż słowá onego Conſubſtantialis, (ácz ſámey rzeczy nigdy) odſtąpili: iednákąż o Boſtwie Chryſtuſowym/ choć inákſzemi słowy/ wiárę vmacniáiąc. Synod też on Ariminſki próżno ná ſwoię ſtronę heretycy ćiągnęli. Był práwie Kátholicki Synod/ ná ktorym błędy y Syrmieńſkie ono wyznánie/ y Ariuſzá y Walenſá z towárzyſzmi potępili/ y Ceſárzowi y świátu wſzytkiemu ſwoie poſtánowienie y wyznánie oznaymili/ y tym koniec vczynili. Co ſię potym mocą y zdrádą działo/ to iuż do Synodu nie ſłuży/ ktory przedtym wźiął ſwoy koniec. Toż mowi ś. Athánázyus/ y ś. Ambroſius/ y inni.

10. *Oycowie Ariminſcy w czym ſię potknęli.*
Po zámknionym Synodźie, przymuſzenie było.
De Synodis. Ambr: epiſt: 32.

Po tym Concilium/ gdy ſię ſpráwom onym oſtátnim Ariáńſkim ná onym Synodźie Liberius Papież ſprzećiwiał/ Walens do Rzymu przyiáchawſzy/ mocą go z Rzymu/ to poruczenie od Ceſárzá máiąc/ ieſliby nie podpiſał błędow onych/ wyrzućił. Bo żadną miárą podpiſáć niechćiał. Zoſtáwiwſzy w Rzymie Wikáriem Dámázá kápłaná/ ſam przed Rzymem w Nowelli y Oſtrianie zoſtał/ gdźie mieſzkał áż do śmierći Conſtánciuſzá. Obchodźił ten Walens inne Biſkupy ktorzy byli nie podpiſáli/ wyćiągáiąc od nich przyzwolenia ná one błędy ſwoie Ariminſkie. á ktorzy niechćieli/ dawał ie mo-

11. *Liberiuſz wyrzucony z Rzymu od Ceſarza.*
Sozo: lib: 4. cap: 18. Rufin: lib: 1. cap: 21.
Przymuſzánie do podpiſu.

Marcellinus de schism: Vrsic.

ca Cesárska ná wygnánie/ ábo ná śmierć. Máximá w Neápolim wyrzućił/ á Zosimá Ariániná wsádźił/ ná ktorego klatwe puśćił Máximus/ o ktorey ták piße Márcellinus.

12.
Pomstá Boża nád Ariáńskim Biskupem w Neápolim.

Gdy Zosimus mieysce Máximá ośiadßy/ do kośćiołá wchodźił/ czuł Boska pomste nád soba. Bo mu sie iezyk z geby wywießał/ y wćiagnać go do vst nie mogł/ poki w kośćiele był. A gdy to nie raz ćierpiał/ wolał biskupstwo porzućić/ á przy zdrowym iezyku zostáć.

13.
Rufinus męczennik.

Tenże y o Rufinie Biskupie/ dźiwney prostoty á wielkiego státku mężu/ mowi/ iż go Ariáński Biskup Centumcelle/ Epiktetus názwány/ do wozu przywiazawßy ták długo włoczył/ áż mu wnetrznośći ze krwia wypádły/ y śmierć nástapiłá. Krwie iego/ ktora wierni zbieráli/ czárći sie boiay z ćiał ludzkich vćiekáia. Gaudentius też Arimiński Biskup/ od tychże Ariánow/ gdy ná ich podpisy nie przyzwalał/ zábity iest. Był/ mowi Rufinus/ ná on czás táki kośćiołá świetego niepokoy. Sámi sie woiowáli Chrześćiánie/ ieden drugiego wypychał/ ołtarzow nie było/ áni ofiar: sam tylko wielu vpadek. Tenże Márcellinus piße o Potámonie/ ktorego ś. Hilárius Potámiußem zowie/ gdy sie wiáry Kátholickiey záprzał/ á z skárbu Cesárskiego dárowna wieś iedne zá one niezbożność wźiał: iádac do niey ná drodze nagle vmárł. Florencius też Biskup/ choć sie był ná Ariáństwo nie podpisał/ iedno iż z Ariany społeczność wźiał/ skarány iest od P. Bogá. Bo gdy w kośćiele ná swey stolicy przy ludu wielkim zásiadł: ná źiemie z predka vpadł/ y iáko ostábiony y drżacy wynieśiony iest. A gdy k sobie przyßedł/ wroćił sie ná stolec swoy/ y zás drugi raz tákże vpadł/ y wynieśiony był. Ießcze otrzeźwiawßy wroćił sie vpornie trzeći raz ná ono mieysce: ále tákże vpadł/ y vstá rozdźiewiwßy nedznie duchá wypuśćił. Ták P. Bog y cudámi Niceńskiey oney ś. wiáry bronił.

Acta Gaud.
Rufinus lib: 2. cap: 11.

14.
Synod w Selewciey tegoż czásu.
Socrat: lib: 2. cap: 31.

A ná drugim tegoż czásu w Selewciey Isauriey/ Ariáńskim Synodźie/ co sie dźiało/ godźi sie dowiedźieć. Było ná nim wschodnych Biskupow sto ßeśćdźieśiat. Ariani ná nim byli dwoiácy: iedni Akácyani/ ktorzy żadnego Jestestwá/ ábo Substánciey/ Syná z Oycem spolnego przyznáć nie chćieli. Drudzy nápoły Ariani/ pewnym swoim rozumieniem Substáncia przyznawáli. Był z nimi ś. Hilárius/ ktory w te strone był zágnány/ y iuż czwarty rok ná onym wygnániu trwał w Frigiey: ktorego stárostowie/ ktorzy Biskupy zgromadzáli/ tákże ná on Synod zástáli/ iż Biskupem był/ á to bez wiádomośći Constánciußá. Ten krotko wypisał co sie tám dźiało. Na dwoie sie rozdźielili: iedni wyznawáli iż iest Substánciey podobney Syn Oycu: tych wodzem był Bázylius Ancyráński: á drudzy iáko Akácyani/ żadnego mu przyrownánia z Oycem nie przyznawáli/ bluźniac bespiecznie iż stworzeniem iest. A ták sie cztery dni swárzac/ poczawßy 20. dniá Augustá roziáchali/ y do swego Páná/ to iest/ do Cesárzá ná vznánie kto lepiey trzymał/ pobieżeli do Cárogrodu. Gdźie z nowu tegoż roku Synod predko od Cesárzá był złożony/ ná ktorym było 50. Biskupow/ nim sie Arimińskie Concilium rozpedźiło/ práwie ná końcu roku tego.

Hilarius ná Synodźie w Selewciey.
Hilar: contra Con.
Dwoiácy Ariani.
Athan: de Synod.
Synod w Cárogrodźie.

15.
Cesarz ná nagorßym bluźnieniu Ariáńskim przestał.
Ariani Ariany wyganiáli.
Sozom: lib: 4. cap: 20. & 23.
Theod: lib: 2. cap: 27. 28.

Vprzedźili Akácyani y z Eudoxiußem do vchá Cesárskiego/ y ná to go námowili/ áby ich wyznánie pochwalił: z ktorego Substáncia iáwnie y słowo Consubstantialis wymiátáli/ á mowili: iż Filius Patri similis, iż Syn podobny iest Oycu/ nie Substáncia/ ále tylko wola. y ták vczynił Cesarz. A gdy sie oni drudzy/ ktorych głowa był Bázylius ná tym to dyabelskim zborzyßczu/ sprzećiwili: rozmáićie od Cesárzá pokaráni sa. Bo ie ná wygnánie potepiono/ y biskupstwá ich innym dano. Ták że sie iedno Eunomiußowi/ ktory był mistrzem Aeciußá/ (obá przewierutni bluźniercy byli) dostáło/ w Cyzyku mieśćie. Mácedonius też on okrutnik z Cárogrodzkiey stolice złożony iest/ ná

ktora

ktora Eudoxius z Antyocheńſkiey náſtapił. Dziwnie wielkie rozruchy y roztárgnienia/ y woyny kościołá Bożego ono zborzyſzcze Cárogrodzkie vczyniło. Co opłákuie Názyánzenus. A nietylko ná wſchodnych ále y ná zachodnych kroleſtwách wielkie było zámieſzánie/ ták iż nigdy kośćioł Boży ſzpetnośći wietſzey/ z onych niezgod y burzenia Ariáńſkiego/ nie miał. A w tym dziwna ſpráwá Boża: iż one co ſie prędko zá Ariany puśćili/ á wierze ſie ś. Niceńſkiey źle záchowáli: od ſámychże Arianow z mieyſc biſkupich zrzuceni y wyklęći zoſtáli. y ták miedzy pyſznemi ſwary vſtáwiczne/ pyſzne one y hárde pogubili.

Mácedonius złożony, naſtapił Eudoxius.
Orat: in laud: Athan.
Wielka klęſká kośćiołá S.

16. Tám będac w Cárogrodźie przy tych wſzytkich kłotniách Ariáńſkich ś. Hilárius/ Kátholicka wiáre wyznawáiac y Akácyany gániac/ y Ceſárzowi piſániem ſwoim przymawiáiac/ od tegoż Ceſárzá Conſtánciuſzá/ od wywołánia wyzwolony/ y do ſwego Biſkupſtwá przywrocony ieſt. A oni pochlebcy/ ktorzy Ceſárzá wiecey niżli P. Bogá ſłucháli/ od niegoż pokaráni ſa.

Hilarius przywrocony ná Biſkupſtwo.

17. Sámi piſárze Pogáńſcy ná tego nieſtátká Ceſárzá Conſtánciuſzá piſáli/ to o nim mowiac bárzo prawdziwie: Chrześćiáńſka/ práwi/ wiáre doſkonáła y proſta/ iákoby bábie zabobony pomieſzał. ktora gdy chćiał wybádáć/ wwiazł: y chcac rożnice vgádzáć/ wiele niezgod násiał/ ktore ſie słownemi przećiwieńſtwy ſzerzyły. kupámi Biſkupi ná odwozách poſpolitych tám y ſám biegáli/ po Synodźiech/ iáko oni zowia: á gdy nabożeńſtwo wſzytko ná ſwoie wola náćiagał/ odwozy poſpolite popſował.] To Ammianus Pogánin o Conſtánciuſzowych nieſtátkách y nierozumie/ á prawdźiwie.

Ammianus lib: 21. in fine.
Poganie Conſtanciuſzá ganili o wiáre Chrześćiáńſka.

18. Do tego czáſu długo doſyć P. Bog temu niezbożnemu Ceſárzowi ćierpiał/ y złośći iego znośił/ y ſzczeſćiem go świeckim okraſzał. Lecz gdy iuż áż do dná záſiagł/ á z Akácyany żadnego podobieńſtwá y ieſteſtwá ábo ſubſtánciey Boſkiey P. CHRISTVSOWI nie dawał: káráć go iuż ſrodze poczał. Ná woynie z Perſy woyſká pobite miał/ wodzá niećwiczonego máiac Sábiniana/ y miaſt wiele do nieprzyiaćioł vtráćił.

Kárać poczał P. Bog Conſtanciuſzá.
Ammianus lib: 18.

19. Piſze Ammianus/ iż krol Perſki w ten czás gdy wźiał od Rzymian przez woyne miáſtá Rume y Broſe/ nálazł tám pánienki Chrześćiáńſkie ná służbe Boża poświecone/ y roſkazał ie w dobrym opátrzeniu mieć/ y onych ſie nie dotykáć/ áby zwykłym ſwoim obyczáiem nabożeńſtwu służyły. To Pogánin o Pogáninie.

Lib: 18.

20. On Paulinus Biſkup Trewerſki/ dla wiáry ś. od tegoż Ceſárzá do Phrygiey zágnány/ tego roku iáko męczennik ſkończył. Dźień iego kośćioł wſpomina 38. dniá Auguſtá. Tákże y Rodánius Toloſáńſki Biſkup poſpołu z świetym Hiláriuſzem do wſchodnych ſtron ná wygnánie od tegoż Ceſárzá wypchniony/ támże ſzczęśliwie korone męczeńſka odnioſł.

Hier: in Chronic.

Rok P. 360. Libe: 9. Conſtánc: 24.

1. ROk ten niewypowiedźiány zamieſzek y trudnośći kośćiołow pełny był/ o ktorych ták krotko mowi Sozomenus: Trudno wyliczyć iáko wiele Biſkupow y kápłanow (gdy wyroki ſwoie ná onym Synodźie Cárogrodzkim Ceſarz wykonywáć kazał) z ſwoich miaſt wygnánych było/ żadnego po wſzytkim páńſtwie narodu nie było/ ktoryby był od tey nędze wolny zoſtawał.] Bo Ceſarz wſzytkim podpiſowáć one wiáre Akácyanow/ ábo z Biſkupſtwá ná wygnánie iść roſkázował/ przez vrzędniki ſwoie.

Lib: 4. cap: 26.
Rok pełny nędze kośćielney.

2. Hilárius ś. będac w Cárogrodźie ná onym ſeymiku Ariáńſkim/ á widzac iż przemogli wſzytko Akácyani: wzruſzony żáłośćia z ták wielkiey vtráty wiáry świetey/ podał ſupplikácya Ceſárzowi/ áby przy nim y Synodźie o-

Hilarius Ceſárzowi piſaniem ſrodze łaiał.

Ad Constantium.

nym / o wierze świetey mowić y z onemi Biskupy disputácią stoczyć mogł/ vprośić tego nie mogł. Rozwątpiwßy / á ná męczeńską śię śmierć zgotowawßy: ostre y vczone kśięgi ná Constánciußá nápisał/ w ktorych kápláńskie serce/ y zarźliwość y śmiáłość wielką z rostropnośćią pokázuie. gdy poczyna ták mowić.

3. *Słowa S. Hilariußa do Constanciußa.*

Czás mowienia/ bo iuż czás minął milczenia. CHRISTUSA czekaymy: bo Antichrist moc wźiął. Wołaycie pásterze: bo naiemnicy vćiekli. kłádźmy zdrowie zá owce: bo złodźieie nástąpili/ y lew ryczący krąży. Do męczeństwá to mowiąc/ wychodźmy.] y niżey. Walczym z chytrym prześládownikiem/ z nieprzyiaćielem pochlebuiącym/ z Constánciußem Antichristem. Ták ná ćie wołam Constánty/ iákobych ná Neroná wołał/ to coby odemnie Decius y Máximianus słyßał: Z Bogiem walczyß/ ná kośćioł śię mieceß/ świete prześláduieß/ káznodźiey CHRISTUSOWYCH nienawidźiß/ wiáre wymiátaß/ tyránnem iesteś nie ná ludzkich/ ále ná Boskich rzeczách.] y niżey: Kłámaß ábyś był Chrześćiáninem/ nowy iesteś nieprzyiaćiel CHRISTUSOW, Antichristá vprzedzaß/ Biskupstwem kogo chceß dáruieß/ zá dobre złe Biskupy odmieniaß/ kápłany do więźienia dáieß. Zachodnych kápłanow (w Ariminie) wiárę/ do niewiernośći przymußaß/ zámknione w iednym mieśćie pogrozkámi stráßyß/ głodem watliß/ źimnem zábiiaß/ zmyślániem psuieß. A wschodnie niezgodámi karmiß/ pochlebstwem ośukiwaß/ zręcźliwe ná nie nápráwuieß/ nowym y niesłychánym obyczáiem dyabłu zwyćięstwo iednaß/ á bez męczeństwá prześláduieß. Widźim drapieżny wilku sukniá twoie. Złotem pospolitym Bogá czćiß/ y to mu dáieß coś z kośćiołow złupił/ ábo wyrokámi odsądził/ ábo winámi wyćisnął. Cáłuieß kápłany/ iáko y CHRISTUS zdrádzony iest/ głowę ná ich błogosłáwieństwo schylaß/ á po wierze ich depceß: v stołu ie częstuieß/ gdźie Iudaß zdrádę záczął. Słuchay wilku drapieżny owocow spraw twoich. To powiem co śię w kośćiołách dźiało.] y wspomináiąc iáko Biskupy wyświecał/ mowi: Dłużeieś z námi walczył niżli z Persámi.] nákoniec wyrzuca mu ná oczy/ wypchnienie Liberiußá Papieżá. etc.

Głowę Cesarze Biskupom schylali.

4. *Dziw Boży iako go nie zabił o te słowa tyran.*

Iáko go Constáncius o ty słowá nie zábił/ dźiwowáć śię bárzo muśimy/ cudo w tym Boskie znáiąc. Bog mu zábronił/ iáko Lábánowi/ áby nic przykrego Iákobowi nie mowił. Nietylo go nie zábił/ ále go ná iego Biskupstwo do Gálliey/ wolnego od wygnánia vczyniwßy/ odesłał. Záchował go P. Bog ná wybáwienie wiele ludźi od Ariáństwá/ y podporę kośćiołá swego. Bo Gállią wßytkę/ czyniąc do prawdy częste Synody/ ożywił/ iáko mowi Fortunatus.

5. Sozom: lib: 4. cap: 26. *Macedonius Ducha S. bluznierca.*

Mácedonius on z Cárogrodzkiego Biskupstwá od Constánciußá wyrzucony/ będąc bluźniercą Ariáńskim ná Bostwo CHRISTUSOWE/ gorßym śię ostał ná bostwo Duchá ś. ktore° zwał sługą Bożym/ y miedzy go Anyoły liczył/ żadney mu czći z Oycem y z Synem spolney nie dáiąc. A okrom Eunomiußá ktory mu tego pomagał/ námowił do swey sekty/ máło nie wßytki ony ktorzy dla rożnośći z Akácyanámi wygnáni byli/ y onego głowę ich Básiliußá Ancyráńskiego/ ktory swoim rozumieniem Ariáńskim substáncią Oycowską Synowi przyznawał. y ßerzyłá śię tá sektá przećiw Duchowi ś. przeto iż Mácedonius zdał śię być żywotá pobożnego y mniskiego/ y klaßtor do ktorego mnichy zebrał/ y ßpital dla vbogich y chorych w Cárogrodźie záłożył przez swoie/ á zwłaßczá przez iednego żołnierzá Márátoniußá bogátego/ ktory śię ná mniski stan był vdał/ żołnierstwo porzućiwßy. Vczniowie tez iego będąc czárownicy/ cudámi śię iákimiś fałßywemi popisowáli. A zwłaßczá w Cyzyku gdźie Eunomius był Biskupem/ ták iż to miásto zwano Mácedoniáńskie. Obá byli źli ludźie: Mácedonius był okrutnik/ iáko śię wyżßey pokazáło/ á Eunomius zbrodźień y sprośny ćielesnik.

Macedoniußow żywot.

Cuda falßerzow heretykow. Sozom: lib: 4. cap: 25.

Athána-

6.
Ad Serap: de Spiritu S.
Piſanie S. Athanazyuſza na Macedoniany.
De Script: Eccleſ.

Athánázyus kryiąc ſię po puſtyniách / gdy ſię o tym nowym kácerſtwie dowiedźiał/ piſáć záraz y wálczyć z nimi/ iáko żołnierz prawdy kośćielney/ począł. y poſłał o tym do Serápioná kśiążki ſwoie/ w ktorych ná końcu mowi: Proßę ćię ábyś czytáiąc popráwił/ á odpuśćił gdźie ſłábo mowá idźie. Był to Serápion Biſkup Thmueńſki vczony bárzo/ iáko piße ś. Jeronym/ ták iż go dla pięknego dowćipu zwano ſcholáſtikiem. Acz Athánázyußá nie przechodźił/ ktory z pokory y miernośći Kátholickiey wyſoko o ſobie nie trzymał/ y pod ſąd ſię iego dawał. Mácedońſki błąd y bluźnienie ná Duchá ś. bárzo rozßerzáli ſámi Ariani / y o Donácie w Afryce piße ś. Jeronym / iż ſię z Ariany brácił/ y kśięgi o Duchu ś. nápiſał/ do Arianow ſię przychyláiąc.

7.
Sozom: lib: 4. cap: 25.
Eudoxiuſzowe bluſnienia.

Eudoxius ná Cárogrodzkim Biſkupſtwie będąc / ſrogą ſwoię złość y iad ná Kátholicką prawdę wylewał. Raz kazánie poczynáiąc/ do ludu rzekł: Oćiec ieſt niezbożny / á Syn pobożny. y gdy lud ßemráć począł: on rzekł: Ták to rozumieyćie: Oćiec niezbożny ieſt: bo ſię nikomu nie kłánia: á Syn pobożny/ bo ſię Oycowi kłánia. Tákie ſobie żárty w rzeczách ták poważnych y ſtráßliwych czynił. Ten z Akácyußem onę ná Cárogrodzkim Synodźie wiárę nápiſawßy/ w ktorey żadnego podobieńſtwá Synowi do Oycá nie dawał: zá mocą Ceſárzá po wßytkim świećie rozſyłał / áby ią podpiſowano. A kto niechćiał/ áby karány był wygnániem y inemi mękámi. Y było wielkie zámießánie po wßytkim Rzymſkim páńſtwie/ y poſromocenie wielkie wiernych/ iż y ći ktore przymußano/ y ći ktorzy przymußáli/ Chrześćiány ſię zwáli. y ćięższe to im było prześládowánie/ niżli ony Pogáńſkie. To Sozomenus. Tenże Eudoxius to wßytko ćicho trzymał / co y Eunomius/ y Aecius / z ktorymi wielką przyiaźń wiodł / y táić ſię im do czáſu z náuką oną piekielną o Duchu świętym rádźił.

Zamieſzanie kośćioła Bożego wielkie.
Lib: 4. cap: 25.

8.
Lib: 4. de hæret: fabul.
Eunomius iako glupi.
Epiſt: 169.
Mrowki przyrodzenia wypiſać nie mogl.
De Anima lib: 2. cap: 12.
Eunomius, wiarę tylo chwalił do zbawienia.
De hæreſ: cap: 54.
Hier: in Vigilant.
Do ćieleſnych roſkoßy doswalał.
De Scriptor.
Socr: lib: 4. cap: 7.

O Eunomiuśie nápiſał Theodoretus: śmiał ták mowić: Wßyſtko w Boſkich táiemnicách vmiem / y Boſkie ieſteſtwo ábo ſubſtáncia doſkonále znam/ y táką mam o Bogu wiádomość / iáką Bog o ſobie ſam ma.] Niezmierna hárdość y głupſtwo / ktore y iego vczniowie mieli. S. Báſilius chcąc iego hárdość rozumu poniżyć / pißąc przećiw iemu / prośi go áby mu przyrodzenie mrowki wypiſał: ieſli oddychániem żyie / ieſli ćiáło ma y kośći/ iákie w niey żyły/ ſuche y pełne/ gdźie ma wątrobę / gdźie śledźioná y ſerce / iáko ſię rodźi/ wiele miewa dźiećí / iáko wie gdźie ſię kryć y gdźie żywność zbieráć/ ꝛc. A ieſli nátury mrowki nie dośięgnieß / á iáko ſię ná Boſkiey ſkrytośći náturę mieceß? ꝛc. Piße o nim Gregorius Nyſſenus/ iż náuczał iákoby wiárá ſámá do zbáwienia doſyć byłá / á iż nawiętße grzechy zbáwieniu nie ßkodzą/ choćby kto w nich záwżdy trwał. Toż o nim mowi ś. Auguſtinus. Tenże gárdźił reliquiámi świętych/ iáko piße ś. Jeronym. Z miſtrzem ſwoim Aeciußem to mowił ten Eunomius / iż ſię ćieleſnych roſkoßy godźi vżywáć iáko kto chce / y grzechu w nich nie máß. y ták złośliwy plugáwiec/ y ná ćiele y ná dußy / iáko Rufinus mowi / trędowáty / śmiał kłámáć y zwodźić. Z wielką ßkodą kośćiołá Bożego żył długo w Káppádociey/ áż do pánowánia Theodoſiußá/ gdy ś. Jeronym piſał kśięgi o świętnych mężách/ y tám go wſpomina / iż żyie y przećiw kośćiołowi piße. Diálektikę tylo vmiał: Piſmá świętego ledwie co ſkuśił.

9.
Rodzay Ariańſki.

Z Ariáńſkiego kácerſtwá wiele ſię inych národźiło / Euſebiani / Aeciani/ Photiniani/ Eudoxiani/ Akácyani/ Mácedoniani/ Eunomiani/ y inni/ ktorych bluźnieniu y wymyſłom głupim końcá nie máß.

10.
Melecius iako ſię odmienił.
Sozo: lib: 4. cap: 27.

Z Antyochiey gdy ſię Eudoxius do Cárogrodu przenioſł/ ná iego mieyſce Ariani dáli Meleciußá Biſkupá w Sebáśćie / máiąc go zá ſwego y zá Ariáná / ále ſię ná nim oßukáli. Bo poſtáwiony ná Biſkupſtwo Antyoſkie/ poczáwßy od náuki około obyczáiow / zátym też o Synie Bożym náuczał/

 iż ieſt

iż ieſt iednoieſtotny z Oycem/ wedle wiáry Niceńſkiey / á iż káżdy ſrogo błą-
Palcami Troycę S. wyznawał.
dzi/ ktory o rownym boſtwie Syná z Oycem nie wierzy. Co gdy kazał iáw-
nie/ dyákon ieden vſtá mu reką zátykał. á on pálcámi vkázował / trzech y ie-
dnego/ to ieſt/ trzy oſoby á iedno ieſteſtwo w Boſtwie. Z czego wielce byli v-
weſeleni Kátholicy oni/ ktore Euſtáciany zwano / ktorzy vczeſtnictwá z A-
riany mieć nigdy niechćieli.

11. Lecz gdy ſię Eudoxius/ y ini/ tego nań dowiedział/ y do śiebie go przyzy-
Hier: in Chronic.
wáiąc od oney wiáry odwodził: on żadnym ſpoſobem odſtąpić prawdy nie-
Melecius wyrzucony z Biſkupſtwa.
chćiał / y ták go z Biſkupſtwá Antyoſkiego zrzućili / y ná wygnánie dáli / á
Euzoiuſzowi onemu przedniemu vczniowi Ariuſzowemu biſkupſtwo podáli.
Iakie iego obyczaie.
Był to Melecius święty w obyczáiách y bárzo wymowny/ ktorego Oycowie
dźiwnie wychwaláią/ á zwłaſzczá ś. Chryzoſtom.

12. Piſze Theodoretus/ iż Euſebius Sámoſáteńſki Biſkup Kátholicki / ći-
Theod: lib: 2. cap: 23.
cho ná one ſtolicę Antyoſką Melecyuſzá/ wiedząc iákim był wewnątrz/ wprá-
wił/ y liſt wybránia iego v śiebie miał. A gdy ſię Biſkupi do Antyochiey ná
Euſebius Samoſateńſki iako męzny, liſtu wydawáć niechcąc.
Meleciuſzowe zrzucenie zebráli: poſłał Ceſarz do Euſebiuſzá / áby on liſt
wroćił/ ieſli niechce áby mu rękę vćięto: (á iednák nie kazał mu ręki vćináć/
iedno mu ták pogrożić) on obie ręce śćiągnął mowiąc: nie iedną ále obie
niech tráce/ á dekretu ná okazánie złośći Ariáńſkiey niedam. Przyiął to wdźię-
cznie Conſtáncius/ y one cnotę iego chwalił. Bo y nieprzyiaćiel muśi ſię do
tego drugdy przywodźić.

13. Tám do Antyochiey ná ten czás ziáchawſzy ſię Akáciani Ariani/ wiáry ie-
Sozo: lib. 4. cap: 28. Athan: de Synod.
ſzcze popráwili/ y nád wſzytki iuż nagorſzą vkowáli. Co pirwey mowili/ iż Syn
Oycu wolą tylo podobny / to teraz mowią: iż áni w woley áni w ieſteſtwie
Oſtatnia wiara Ariańſka.
podobny Oycu nie ieſt. á iż Syn z niſzczegoż ſię począł/ ták iáko ná przod-
ku Ariuſz náuczał. Awa ſię tám zoſtáli/ czego ſię pierwey iáwnie wſtydźili.
Koniec Ariańſkich Synodow.
Ten iuż był koniec Synodow Ariáńſkich pod Conſtánciuſzem/ ktory też przy-
ſzłego roku koniec ſwoy wźiął. Wiecey niżli trzydźieśći lat po Niceńſkim
30. lat kłopotow z Ariany.
zborze tá z Ariany tragedia ſzkody ś. kośćiołowi nieopłákáne czyniłá. Ná-
pierwſzy był y naiádowitſzy tych wſzytkich zbrodni y zamieſzek y kośćielnych
Athan: ibidem.
kłopotow przyczyná / mowi ś. Athánázyus: on bezbożny Akácius Biſkup
Ceſáriyſki/ ktory záwżdy przy boku Conſtánciuſzá śiedźiał/ ktoreo też trudno
wymáwiáć. Bo y ſam Conſtáncius tákiż był/ y teſz chćiał co mu podawano.

14. A kiedy iuż práwie y iáwnie boſtwo Synowi Bożemu zá iego zezwole-
nim wydárli/ iemu też zdrowie y páńſtwo wydárto.

15. W Alexándriey on Georgius Biſkup Pogány y Chrześćiány do ſwey
Sozom: lib: 4. cap: vltimo.
fałſzywey wiáry przyćiſkał/ y wielkie im ſzkody poczynił y trapienia zádawał.

Rok P. 361. Liber: 10. Conſtanc: 25.

1. WRzeſzłego roku iuż był Iulianus w Gálliey ná páńſtwo Rzym-
Iulianus na Conſtanciuſza iedzie.
ſkie iáko Auguſtus od żołnierzow záwołány: á tego roku iuż iá-
wnie od ſtryiá y páná y dobrodźieiá ſwego odpadł / y woynę ná-
podnioſł / y z Gálliey wybierał ſię do Cárogrodu y kroleſtw
wſchodnych. A żeby ludzkie ſobie ſercá iednał / ná on czás/ iáko
Lib: 21.
Ammianus Pogánin piſze/ zátáiwſzy Pogáńſkiego báłwochwálſtwá/ ktore-
Pokazał ſię Chrześcianinem.
mu táiemnie ſłużył/ pokazał ſię być Chrześćiáninem/ iżby ſobie Chrześćiá-
ny / ktorych iuż wiecey niżli Pogan było / iednał. y w dźień trzech Krolow
ábo Epiphániey / w kośćiele z Chrześćiány nabożeńſtwo odpráwował. Po-
tym ſię do Illiryku puśćił zá vpomnienim / iáko on mowił/ bogow ſwoich/
ktorzy mu dobrze tuſzyli / y o páńſtwie cáłym obietnice dawáli: to ieſt/ czár-
ći ktorym ſłużył. Skąd do Rzymu do Conſulow Tauruſá y Florenciuſzá
nápiſał/

nápisał/ áby mu miástá dochowywáli. Lecz oni boiąc się/ z Rzymu vćiekli.

Chrześciánie wiedźieli o iego złośći y niezbożnośći Pogáńskiey/ á iednák woleli pod nim być/ niżli pod tyráństwem Constánciuszá/ ktory się iuż był práwie CHRISTVSA záprzał/ gdy go Bogiem mieć niechćiał. Woleli Kátholicy iáwnego nieprzyiaćielá/ niżli chytrego wężá. A heretycy zá szczęśćiem szli czásom tylo służąc. Chćiał Iulianus vbiedz prędko Cárogrod: ále nim tám doiáchał/ nowinę miał o śmierći Constánciuszá/ będąc w Náissu. 2.

Zosim: lib: 3.

Woleli pod Pogáninem Chrześciánie być niżli pod heretykiem tyrannem.

Wyprawował się Constáncius ná Persy/ y iuż był z Antyochiey z woyskiem wyiáchał pod gorę Taurus/ gdy w Edessie nowinę miał/ iż Iulianus z Gálliey/ gory do Illiryku przebył/ y do Trácyey się pospiesza. y z porády wszytkich ná zad się z woyskiem wroćić vmyślił: ále sam z frásunku w chorobę wielką wpadł/ á przyiechawszy do Társu w Cilicyey w miásteczku Mopsy stánąć muśiał. Tám od Euzoiuszá/ iáko pisze ś. Athánásius/ Antyoskiego Biskupá/ onego wierutnego Ariáninà/ vczniá Ariuszowego/ ktorego y sámiż Ariani kilákroć wymiatáli/ ochrzczony iest. 3.

Ammianus lib: 21.

Smierć Constanciusa Arianina złośliwego.

Hier: epist: 3. ad Helio.

Vmieráiąc/ mowi Názyánzenus/ trzech rzeczy nieprzystoynych swemu pánowániu żałował: iż powinne swoie pozábiiał/ ná początku pánowánia swego: iż Iuliáná Apostátę Cesárzem vczynił: iż się w nowe náuki około wiáry wdawał. y ták nieszczęśliwie wieku tego dokonał. Wychwala go z cnot niektorych Názyánzenus/ ále wiernym przykre to wychwalánie iego. Miał w sobie cnoty niektore: iáko czystość małżeńską/ w ktorey był bárzo chwálebny/ miał szczęśliwe páństwá spráwowánie/ by go był swary około wiáry niepożytecznemi y okrućieństwy nád Biskupámi nie pomázał. Żył lat czterdźieśći cztery. Z oycem y z bráćią pánował lat trzydźieśći dźiewięć/ á Augustem sam będąc lat 24. y mieśięcy 4. 4.

Athan: de Syn.

De laudibus Atha.

Trzech rzeczy żałował.

In Iulian: orat: 1.

Victor in Iulian.

Tego wieku kośćioły Boże pełne były smutku y płáczu/ gdy Ariani wszędźie pierwsze mieysca mieli y roskázowáli/ á Kátholicy práwowierni/ ábo ná wygnániu nędze ćierpieli/ ábo z Biskupstw y dostoieństw zepchnieni w pogárdzeniu y nieczći zostawáli/ ábo się drudzy towárzystwem Ariáńskim mázáli. 5.

Nędza kośćiołow Bożych.

Ná pustyniách gdźie mnichow y ludźi żywot Anyelski wiodących były wielkie gromády/ nie mnieyszy był niepokoy/ gdy y tám szátáńskie chytrośći y śidłá wężá zdrádliwe° záchodźiły ná ludźie ony/ ktorzy iáko w ráiu od świátá zákryći mieszkáli. W Mezopotámiey miedzy mnichy/ ktorych tám było bárzo wiele/ wszczelá się sektá/ ktorą zwano Mássyliáńską ábo Eucháitską. nástáli mnisży Dádoen/ Sábbám/ Adelphius/ Symeon/ Hermá/ y inni; ktorzy náuczáli/ iż się záwżdy modlić potrzebá á nic innego nie czynić/ áni się w żadną ręczną robotę wdáwáć/ wedle słow onych Páńskich: robćie potráwę/ ktora nie ginie. Á posty/ y Sákrámenty kośćielne odmiátáli/ mieniąc iż dosyć ná modlitwie/ ktora wszytkie grzechy gładźi y szátány odpędza. gárdźili y Chrztem ś. y zwáli go iáko brzytwą po ktorey włosy ogolone odrastáią. Náuczáli iż człowiek ma dwie duszy/ á iż mogli oczymá ćielesnemi pátrzyć ná Troycę przenaświętszą. y czynili się doskonałemi/ duchownemi/ y Anyoły/ y Proroki. Rozwody w małżeństwie wedle woley káżdego czynili. Dyabelskie widzenia y oszukánia miewáli/ y wiele plotek iáko szaleni y od rozumu odeszli/ mieszáli. 6.

Y Mnisży na pustyniach bładzili.

Theod: hæret: fab: lib: 4. cap: 10.

Massaliańskie błędy o modlitwie.

Damasc: hæres: 80.

August: hæres: 57.

Iednego z nich nieiáki Sylwanus Opát rozumu náuczył. Przyszedł/ á bráćia iego robią/ y rzekł: Czemu robićie potráwę ktora ginie? Márya wyborną obráłá cząstkę. A stárzec rzekł do brátá Záchariaszá: Day mu księgi niechay czyta/ á vkaż mu prożną komorkę. y tám śiedząc á modląc się y czytáiąc/ czekał rychłoli go do iedzenia záwołáią. A gdy głodu nie wytrwał: szedł do Sylwaná mowiąc: ábo dźiś bráćia nie iedli? Rzekł: iedli. A mnie 7.

In vitapatrum parte 2. cap: 21.

Mnich robić niechcąc, chleba nie miał.

czemuś

czemuś nie wezwał: A Sylwanus powie mu: Duchownyś ty człowiek/ iedzenia tego nie potrzebuieß. A my cielesni musim ieść y robić. On sie obaczył y błąd swoy wyznał. A stárzec go náuczył: Do Máryey potrzebá Marthy. Bo Márya dla Marthy chwala. Te ßalone wymysły sámy sie obáliły y nie trwáły.

7.
Socr: lib: 2. ca: 33.
Sozom: lib: 3. cap: 13.
Gangreński Synod przeciw mnichom błędnym.

Byli y drudzy mnißy w Armeniey mnieyßey/ ktorych wodzem był Eutáktus nieiáki/ ktore ná Synodzie Gángreńskim potępiono. Był ten Synod zá czásow wielkiego Constántyná/ roku niewiemy ktorego/ ná ktorym był Osius Korduby/ gdy od Sylwestrá ná vspokoienie kościołow wschodnych/ iáko iest wyżßey/ postány był. y Kanony iego potwierdzone są mocą Apostolską. Náuczał ten Eutáktus ábo Eustátius/ iż małżeństwo złe iest/ y brzydził sie temi co w nim mießkáli. Mięsá ieść zákázował/ męże/ żonom y dzieci opußczáć/ posty kościelne psowáć/ á w niedziele pościć kazał. w podłych sukniách chodzić/ á niewiast męskie ßáty nosić náuczał. Iálmużny vbogim dáiące gánił/ swoim ie tylo dáwáć rádził. y inne fałße y głupstwá rozsiewał/ y wiele zá sobą mnichow pociągał. Ten iest z náuką swoią ná tym Gángreńskim Synodzie potępiony y wyklęty. Kanony Synodu onego ná błędy one biią/ y one iáko niezbożne psują. y máią te ś. słowá do Armenow pisáne.

8.
Miarkowanie kościelne.

Nie gánim tych/ ktorzy wedla pismá ś. w kościele Bożym powściągliwy stan obieráią: ále tych ktorzy sie z tego pyßnią y prostemi gárdzą/ odrzucamy. y potępiamy tych/ ktorzy przećiw pismu y práwom kościelnym nowe roskázánia wwodzą. My sie dziewictwu z pokorą złączonemu dziwuiem: y powściągliwość w czystości y nabożeństwie przyiętą chwalim: y oddzielenie od świeckich zabaw/ przyimuiemy: y małżeński związek czysty czćimy: y bogáctwy przy spráwiedliwości y dobrych vczynkách nie gárdzimy: y vbior prosty y podły wedle potrzeby ćiáłá bez obłudności chwalim/ á zbytnie w ßátach vżywánie gánim. á tych ktorzy iálmużny ná vbogie czynią/ błogosłáwiemy: y wßytko co pismem ś. przez Apostoły nam podano iest/ chowáć prágniem. etc.

Tu się poczyna Tomus 4. Baroniußá.

Rok P. 361. Liberiußá 10. Iulianá 1.

1.
Iawnie się zarzekł wiary Chrześciáńskiey.
Greg: Nazian: orat: 1. in Iulian.
Chrzest chćiał z siebie złożyć.
Peristeph: hymno 10. in Rom.
Ammianus lib: 22.
Socr: lib: 3. cap: 1.
Poświęcony na nawyższe Biskupstwo.
Epist: 23.
Ammianus lib: 22.
Eusebius on rzezaniec zabity.

IVlianus w wierze Chrześciáńskiey wychowány y ochrzczony skoro ná páństwo wstąpił/ máiąc lat dwádzieśćiá y dziewięć/ iáwnie sie CHRISTVSA y Bogá iednego zárzekł/ y bogom sie Pogáńskim oddał. Vczynił to iuż był od lat dziesiąci: ále bárzo táiemnie/ boiąc sie Constánciußá Cesárzá. Wiáchał do Cárogrodu/ y z wielkim weselem od wßytkich przyięty iest. á chcąc Chrzest z siebie złożyć y wymázáć: Pogáńskiemi obrzadkámi wołu wielkiego krwią/ ofiáruiąc dyabłom wßytek sie skropił y polał. Ktore Ceremonie śmiechu godne Prudencius będąc ná ten czás młodzieńcem gdy sie to działo/ opisał. Roskazał wßytkie Pogáńskie kościoły zámknione otworzyć/ y służbę w nich bogom y ofiáry oddáwáć. Kazał sie też po Pogáńsku ná nawyżße biskupstwo poświęcić. y sam inne mnieyße Biskupy y kapłany poświęcał y do rozmáitych miast rozsyłał. Przyzwał do siebie Philozophow y czárownikow/ z ktoremi táiemne pierwey miewał porozumienia/ y miał ie zá mistrze swoie/ y bárzo ie czćił: iáko Maximá/ Chrisánciußá/ y Priská Philozophy. Pißąc do stárosty Egiptu Hermogenesá/ dáie znáć złe serce ná dobrodzieiá swego Constánciußá zmárłego/ przygániáiąc spráwom iego/ y wßytkiemu dworowi/ y rádom/ y sługom iego. Co tegoż roku pokazał rzeczą sámą. Bo vrzędniki iego złożył z vrzędow/ á drugie pokarał/ á zwłaszczá onego Eusebiußá rzezáńcá/ ktory Constánciußowi práwie roskázował/ y onego ná Kátholiki y Biskupy pobudzał/

iáko

iáko złośliwy Arianin/ tego zábić kazał. Onego też Taurusá Consulá tego roku / ktory ná Concilium Ariminskiem Biskupy głodem y wieżieniem męczył / ná wygnánie potępił. y inną Ariáńską Constánciuszá ráde / rozmáitemi nędzámi vćiśnał/ y prawie wszytek dwor iego / one nieprzyiaciele kościelne/ wybił. Co dziwne Boskie zrządzenie spráwiło/ one prześládowce prawdy Bożey y kościołá ś. ná táką nędzę pomstá Boska przywiodłá.

Y Taurus, nieprsyiaćiele kośćielni.

2\. Vdáwáć sie ludźiom począł ná przodku zá dobrego y spráwiedliwego y łáskáwego/ y około spráwowánia páństwá pilnego / iáko Philozoph: ták iż go wszyscy y Chrześciánie rádnieyszy mieli / niżli przeszłego Constánciuszá. Bo vrzędniki iego łákome y drapieżne poskłádał / y skarb pospolity / ktory złym száfowániem był zniszczał / nápełnił / y wiele vpádłym miástom ná náprawę pieniędzy posłał/ y Rzym od głodu obronił / y od podátkow ćiężkich/ ktore były geste/ludźie wyswobodźił. A co było nawdźiecznieyy nád nádźieie wszytkich: co iedno było ludźi od Constánciuszá ná wygnánie potępionych / wszytkim sie ná swe mieyscá y vrzędy wroćić kazał. A ták Biskupi y kśięża Kátholiccy/ y ludźie wierni od Arianow złośliwych z źiemie wywołáni / wszyscy sie ná swoie dostoieństwá wroćili. Gdy raz bárwierzá dworskiego do strzyżenia włosow przyzwał/ widząc go drogo vbránego / rzekł: Po bárwierzám ia posłał/ nie po dworzániná. A pytał co ma zá obroki y zápłáte z dworu: powiedźiał dosyć hoyną. On mu precz od dworu / y innym tákim / y kuchárzom/ ktorzy ták wielkie dochody mieli / roskazał. A gdy ták trzeźwośćią y miernośćią sie popisował/ á ná pospolite potrzeby / roskoszy y zbytkow vymuiąc / pieniądze obracał: miano go zá dobrego R. P. spráwcę/ y nápisał o nim ieden Pogánin. Jáko/ práwi/ták wiele y ták rychło/ y ták dobrze spráwił: Bo Cesarz nász co próżnowániu vymie/ z tego sobie czásu przydáie: spániu y roskoszom/ y próżnowániu nic nie dáie. Sam sobie y swoim potrzebam vwłoczy/ á ná pożytek pospolity obraca.]

Zá dobrego się vdaie iako Philosoph Iulianus.

Ammianus lib: 22. Hier: aduer: Lucifer: Tom: 2. Socr: lib: 3. cap: 4. Theod: lib: 3. cap: 4.

Biskupi wygnáni od Arianow, od Iuliana prsywroceni.

Bárwierse y kuchárse wygnał Iulianus.

Mamertinus in Panegyrico.

3\. A iż Biskupy y inne Kátholickie z wygnánia wybáwił / vczynił to ná złość Constánciuszowi / nie z iákiego pochwalenia prawdy y wiáry. Bo y heretykom wygnánym tákież práwo dał/ y onego Aeciuszá wielkiego ná CHRISTVSA bluźnierce/ pisząc do niego y wolność mu dáiąc/do śiebie przyzwał. Nowácianom też obálony kościoł w Cárogrodźie znowu budowáć kazał. Dał y wyrok y pospolity mándat/ áby wszyscy Chrześciánie w pokoiu byli/ á nikt sie im nie przykrzył / áni ich do ofiar bogom przymuszał/ chybáby sámi chćieli. Nákoniec iednáć chćiał Chrześciány y od śiebie rożne sekty. y przyzwawszy ich do pálacu swego/ pokoy im rádźił y zgodę. A gdy Sektarze vporne widźiał: vżył oney przymowki ná wzgárdę wiáry ś. iż zwał Chrześciány Gálileyczyki / y łupieżce kośćiołow bogow Pogáńskich. Jednák sie iákimkolwiek ich ná przodku przyiaćielem stáwił / boiąc sie ich. Bo iuż wszytko Rzymskie páństwo nápełnione Chrześciány było. Tym czásem iednák sam iáwnie ofiáry bogom czynił / kościoły Pogáńskie náprawował/ dochody im odięte wracał/ nowe fundował / stárosty wszytkie Pogáńskie postánowił/ y ná iáwną sie woynę ná kościoł Boży gotował / przemożny/ chytry Philozoph/ y spraw nászych Chrześciáńskich świádomy/ y iádowity/ o przeszłe kościołow swoich Pogáńskich krzywdy / nieprzyiaćiel.

Sozom: lib: 5. cap: 5.

Heretycy tákźe s wygnánia prsywroceni.

Chytrość Iuliana

Iednáć chćiał sekty Chrześćiáńskie.

Sozom: vt supra.

Ammianus lib: 22.

Bał się Chrześćian Iulianus.

Rok P. 362. Liberiuszá 11. Iuliana 2.

1\. IVlianus chcąc sie vdáwáć zá Philozophá/ y ná páństwie áby miał y o dobroći swey mniemánie: napierwszych y nauczeńszych do śiebie Philozophow przyzwał. á napilniey Máximá onego Epheskiego Cyniká wielkiego czárownika/ w ktorym sie dźiwnie kochał/ y czárom iego y posłudze oney szátáńskiey / wsádzenie swoie ná páństwo

Csárownicy Philosophowie prsyzwáni.

Eunapius vita Philos.

Nazian: orat: 2. in Iulian. Iulianus epist: 12. ad Basil.

Básilius wezwány przyść do Iuliana niechćiał.

Basilius pisze do Iuliana.

Extat act: 2. Conc: Nic: 2.

Przyczyná kł. y obrázy.

przypisował. Themistiuszá y Libániuszá/ y inne Philozophy ná wielkie vrzędy wsádźił. Przyzywał też do śiebie dla wielkiey náuki ich niektorych Chrześćian/ á zwłaszczá Bázyliuszá ś. y Grzegorzá Názyánzená/ z ktoremi miał towárzystwo ná náukách w Athenách. Ale Bázylius wiedząc o iego od Chrześćiáństwá odstąpieniu/ áby się nie zdał niezbożności iego sprzyiáznym/ przyiácháć nigdy niechćiał. Rowszem list mu z wyznániem wiáry ś. nápisał/ w ktorym są y one słowá: Jákośmy od Bogá Chrześćiáńską y nigdy nienágánioną wiárę nászę przyięli/ ták ią wyznawam y w niey przebywam. A wierzę w Bogá iednego Oycá wszechmogącego. Bogá Oycá/ Bogá Syná/ Bogá Duchá ś. Jednemu się Bogu w Troycy kłániam y onego vwielbiam. Wyznawam y Syná wćielonego sprawy. y zátym ś. Máryą ktora go wedle ćiáłá vrodźiłá/ y zowię ią Bogá rodźicą. Przyimuię y śś. Apostoły/ Proroki y męczenniki/ ktorzy się zá mię Bogu kłániáią/ áby mi ná ich przyczynę był miłośćiw / przełáskáwy Bog nász / y dał mi dármo odpuszczenie grzechow. Y dla tego dźieie y obrázy ich czczę y iáwnie się im kłániam. Bo nam tego śś. Apostołowie nie zákazáli/ y we wszytkich kośćiołách nászych dźieie ich stáwiamy.] y ś. Grzegorzá Názyánzená do śiebie dobrodźieystwy poćiągał/ ále mu się sprzećiwił. obu vmyślił był zgubić skoroby się był z Persyey wroćił.

2\. *Cesárius służyć Iulianowi niechćiał.*

Nazian: epist: 17. Et in oratione eius in funere.

Ecebolius niestáteczny Chrześćianin.

Socr: lib: 3. cap: 11.

Pokutę czynił.

Brát ś. Grzegorzá Názyánzená Cesárius/ dla náuki swey od tegoż Juliáná był też vrzędem wielkim vczczony/ z tą nádźieią/ áby go od wiáry świętey on pan niezbożny odwiodł. Lecz Názyánzenus przez list brátá swego pilnie vpominał/ áby nád wszytki ná świećie dostoieństwá y skárby/ wiárę Chrześćiáńską sobie przekłádał/ á w tym go y oycá y mátkę y dom wszytek ćieszył. Vsłuchał brátá Cesárius/ porzućił v Juliáná vrzędy/ to iest/ podskárbstwo / y służyć mu niechćiał. O co gdy go Julianus słowy karał y námáwiał: námniey nie vstąpił/ mocnie się przy wierze świętey stáwiąc. bogáctwá y roskoszy krolewskie porzućił iáko Moyzesz w Egypćie/ á przy vbostwie y wzgárdźie CHRISTVSOWEY, zostawał. Nie był ták mocnym w wierzę Ecebolius nieiáki Rhetor ábo Zophistá / ná on czás sławny Chrześćiánin/ ktory zá Constánciuszá do wiáry świętey przystawszy/ zá Julianem poszedł/ y do Pogáństwá się wroćił/ zá iego namową y dáry. Pisze onim Socrátes/ iż po śmierći Juliáná/ záś się do Chrześćiáństwá wroćił. y v drzwi się kośćielnych porzućiwszy/ wołał: Depćcie po mnie iáko po soli zepsowáney.]

3\. *Dochody kośćiołom odiął, żartuiąc.*

Iulian: epist: 43.

Iulianus epist: 14.

Chrys: orat: aduer: gentil.

Mándaty ná naprawę Pogáńskich kośćiołow.

Dwor Iulianow iaki.

Rospustność Iuliana niewieśćiuchá.

W Edessie gdy były nieiákie rozruchy / Arianow z Wálentiniany / do tegoż Eceboliuszá nápisał Julianus: áby Arianom wszytki dochody y máiętności pobrano / á ná żołnierze y do skárbu iego obrocono: Wszák práwo Chrześćiáńskie swoie máią áby vbogimi byli / á krolestwá niebieskiego / ktorego się spodźiewáią nie tráćili.] Tákimi żárty z wiáry się Chrześćiáńskiey złośnik on vrągał. Czćił y inne vczone ludźie Philozophy y kráśomowce/ iáko Libániuszá Antyoskiego / pod ktorym iuż ś. Chryzostom Rhetorykę czytał/ y wiele inych tákich vczonych ná swoim dworze miał. y było co chwalić w Pogáninie onym Philozophie/ by ich był do czárow y służby dyabelskiey nie vżywał. Jákie ludźie ná swoim dworze miał: opisał tenże ś. Chryzostom ktory ná to pátrzył. Gdy/ powiáda/ po wszytkim świećie wyszły mándaty/ áby Pogáńskie kośćioły były náprawowáne y ołtarze/ y czći dyabłom y dochody ich były przywrocone: nábiegło się zewsząd do Antyochiey/ gdźie dwor Cesárski był/ wiele czárownikow/ wrożkow/ wieszczkow/ z áklinaczow/ y inych zbrodniow. y nápełnił się dwor Cesárski ludźmi podłemi y zbiegámi y złey sławy. Ci co pierwey głod ćierpieli/ ábo o trućizny y czáry potępieni byli/ ábo z więźienia wyszli/ ábo do kruszcow byli dáni: czynili się pogáńskimi kápłany/ y we czći v Cesárzá byli. ktory żołnierzmi iuż y rotmistrzámi gárdźił/ á pácholęty się psotliwemi y nierządnicámi obtaczał/ y po mi- śćie się z nimi po vlicách

po vlicách włoczył/ dáleko zá soba koniá swego y żołnierze straży swey zostáwuiac. wołáły niewiásty/ śmiechy y słowá tákie pusczáiac/ iákie im przystały. Te wszytki sprosnośći czynił iákoby z nabożeństwá gwoli swoim bogom/ świetá ich onemi wszetecznośćiámi/ ná ktore czárći rádźi pobudzáia/ z weselem obchodzac. Powiáda Názyánzenus/ iż od inych słyszał/ gdy ofiáruiac dyabłom ná trzewá bydlęce pátrzył: nálazł w nich krzyż korona obtoczony. Niektorzy sie czárownicy przelekli/ á on rzekł: Oto śćiśnieni sa ze wszad Chrześćiánie y obtoczeni. Jesli to prawdá/ mowi ten Doktor/ szátan muśiał CHRISTVSA poniewolnie wyznáć/ ktorego sie ten niezbożny záprzał. Chćiał go P. Bog do zbáwienia przywieść/ ktory wiele y dźiwnych ma ná to sposobow/ iáko do miłośierdźia skłonny.] Sozomenus y Nicephorus toż piszą/ iáko zá niewatpliwa prawdę. O tákich iego ofiárach Prudencius/ ktory ná on czás chłopięćiem był/ nápisał.

Nazian: orat: 2. in Iulian.
Orat: 1. in Iulian.
Cudo ná czárách, krzyż S.
Sozo: lib: 5. cap: 2.
Nice: lib: 10. cap: 3.
Prudenti⁹ in Apoteosi cont: Iudęos.

4.
Prześládowánie ná Chrześćiány.

Záczał srogie y chytre prześládowánie ná Chrześćiány ten Julianus/ nie tákie iáko inni przed nim Cesárze/ ktorzy ná męczeństwo wierne ćiagnęli/ do ktorego sie sámisz kwápili/ y ná ktorym męstwem wielkim swoim CHRISTVSA sławili. Lecz on chcac tę sławę (mowi ś. Chryzostom) odiać Chrześćiánom/ nie zábiiał ich (niektorych sie/ ktore był poczał męczyć/ wielkim státkiem/ iáko Augustyn ś. dołożył/ y wytrwániem wesołym mak wszytkich/ odstrászywszy) ále roskázował żeby ábo stany y vrzędy y dostoieństwá skłádáli/ ábo sie CHRISTVSA záprzeli. ktorzy zelżywość obieráli: zdáli sie nie wiele wygráwáć/ rzecz máła dla sumnienia ćierpiac. Wiele żołnierzow z stanu swego/ y wiele Lekárzow y Doktorow y Professorow ábo Mistrzow w náukách/ vrzad swoy opusczáć muśiáły. A do tego/ ty wszytki ktore Pogánie obwinić o dawne zburzenie ołtarzá ábo kośćiołá ich chćieli: zábiiáć bez dowodu roskázował. y tym sławę męczeńska zágłuszał/ iákoby ie o grzechy ich á nie o CHRISTVSA zábiiano. A ktemu/ iáko pisze Názyánzenus/ pokrywáiac okrućieństwo swoie/ ludźiom pospolitym Pogáńskim/ krzywdy Chrześćiánom czynić y zábiiáć y trapić wierne dopusczał/ y o to nie karał/ y spráwiedliwośći czynić zákazał: á sam namowámi y vpominkámi drugie łowił; iákoby sposobem ludzkośći iego Cesárskiey przystoynym. A kto sie námowić nie dał/ przedsie go zábiiał. y poczawszy od domowych swoich Chrześćian/ onę złość wykonywał. Elpidiuszá Stárostę wielkiego/ gdy námowić nie mogł/ z vrzędu złożył/ á potym nálazszy nań iákaś przyczynę zámordował go/ koniámi go stárgawszy do ogniá wrzućić roskazał. Námowił y żołnierzow niemáło/ ktorzy CHRISTVSA, znięwoleni grozbámi iego/ odstapili. Ale dáleko więcey przy wierze świętey zostáło ich/ ktorzy sie pokłonić Báálowi nie chćieli. Poodmieniał chorągwie Krzyżem ś. zá Constántyná z roskazánia Bożego ozdobione/ y málowáć ná nich Marsá y Merkuriuszá roskazał.

Chrysost: serm: de S. Iuuentino & Maximo.
De Ciuit: lib: 18. cap: 52.
Vrzędy Chrześćiánom skłádáć kazał.
Orat: 1. in Iulian.
Nazian: vt supra.
Elpidius starostá wielki męczennik.
Zołnierze zwiedzieni.
Krzyże woienne zniosł.
Sozom.

5.
Chytrość ná żołnierze do báłwochwálstwá.

Gdy vpominki rozdawał żołnierzom/ miał przy sobie kádźidło y ogień/ wszytkich námawiáiac/ áby wedle zwyczáiu y prawá Rzymskiego káżdy kádźidło kładł w ogień. Wiele sie ich przestrzegło/ y czynić tego y bráć vpominkow niechćieli. á drudzy nie máiac tego sobie zá grzech/ y o ofierze bogom nie myślac/ miotáli ono kádźidło w ogień. Lecz gdy iedzac y piiac CHRISTVSA wzywáli/ y Krzyżem ś. potráwy żegnáli: powiedźiano im/ iáko Chrystusá wzywaćie/ ktoregośćie sie záprzeli/ gdyśćie kádźidło ná ogień kłádli/ y dyabłom ofiárowáli: y oni záraz bieżeli do Cesárzá pieniadze porzucáiac y żołnierski pás skłádáiac/ á ná męki sie y śmierć podáiac. Y gdy ie śćináć kazał/ á ochotne ná śmierć widźiał/ zás wszytkim odpusczenie dał/ zayźrzac im sławy męczeńskiey. Jednák ie z żołnierstwá złożył/ y ná rozmáite y ćiężkie wygnánia rozesłał. O nich ś. Augustyn mowi: Julianus był niewierny Cesárz y złośliwy báłwochwálcá/ á żołnierze niewiernemu Cesárzowi służyli.

Sozom: lib: 5. cap: 16.
Zołnierska pokutá y męstwo duchowne.
Naz: orat: 1. in Iulia.
De Ciu: li: 18. ca: 53.

Gdy o CHRISTVSA ßło/ nie ználi iedno Cesárzá ná niebie. gdy chćiał áby sie báłwanom kłániáli y kádzidło ofiárowáli: Bogá mu práwego vkázowáli. A kiedy rzekł: Stańćie z rotámi á idźćie ná táki lud: oni słucháli. Rozeznawáli páná świeckiego od Páná wiecznego. á dla Páná wiecznego byli posłußni doczesnemu.] Poty świety Augustyn.

Socr: lib: 3. cap: 11.
Iowianus, Válentinianus, Valens.
Sozom: lib: 6. cap: 6.
Sozom: ibidem.
Válentinianus nie przyzwalał na Iulianá.
Socr: lib: 6. cap: 6.
Nagrodá wielka zá zeliywość dla Christusá.
Márin Biskup Iuliana vpomina.
Sozo: lib: 5. cap: 4.
Cichość zmyślona.
Orat: 1. in Iulian.

6. Miedzy temi żołnierzámi ktorzy woleli wßytki meki y śmierći ćierpieć/ á niżli bogom ofiárowáć/ zá co z vrzedow rycerskich złożeni y ná wygnánie wypchnieni są: był Iowianus/ Wálentinianus/ y Walens/ ktore potym ná Cesárstwie P. Bog posádźił. Acz o Iowianie piße Sozomenus/ iż odsądzony od żołnierskiey czći nie był/ iedno z wyżßego vrzedu złożony był. Bo był z Iulianem ná woynie Perskiey. Lecz Wálentyniáná y Walensá do Arméniey do Melitiny Ormiáńskiego miástá ná wygnánie zásłał. Byli to pierwßych roth Rzymskich Połkownicy y zdrowia Cesárskiego stroże. O Wálentinianie pißą/ iż gdy Iulianus táńcuiąc do kośćiołá Fortuny w Cárogrodźie wchodźił: kośćielni wrotni z obu stron ludźie wodą/ iákoby ie oczyśćiáiąc/ kropili. y pádłá iedná kroplá ná suknią Wálentinianá. O co sie rozgniewawßy/ vderzył sługę onego mowiąc: nie oczyśćiłeś mię/ áleś mię zmazał: y záraz ono mieysce gdźie kroplá pádłá z sukniey wyrznał. Czego gdy sie Iulian dowiedźiał/ á iego goracey wiáry y mężnego przy Christusie sercá doznał: ták go iáko sie rzekło pokarał. Nágrodźił mu potym P. Bog spráwiedliwy wyznánie ono iego/ gdy go rychło Pánem y Cesarzem obu stron y wschodnych y zachodnych kraiow vczynił. Czynił sie Iulianus ćierpliwym y ćichym iáko Philozoph. Bo gdy mu Márin Kálcedoński Biskup stáry á ná oczy ślepy/ każąc sie do niego przywieść/ łáiał/ y iego bezbożności y odstepstwo od wiáry wymawiał: on mu śćierpiał/ á z iego sie ślepoty śmiał. á Márin mowił: Chwałá Bogu com ślepy/ ábych ná ćię ápostáte pátrzyć nie mogł. Co słyßąc Cesarz odchodźił/ á Pogáństwo swoie oną ćierpliwośćią zálećić chćiał. Lecz iáko piße Názyánzenus/ nietylo ćierpliwośći práwey y łáskáwośći nie miał: ále morderca y okrutnik był wielki/ iáko sie niżey pokaże. Vmiał ná czás niećierpliwość pokryć: ále zás prędko furyey y okrutnośći swey y gniewu powśćiagnąć nie mogł ná wierne Boże/ ktorych ták wiele rozmáitemi mękámi pobił/ wiáry nie wspomináiąc/ á co inego potwarnego ná nie kłádąc.

Potrawy obrzydzone w Carogrodzie.
Nectarius orat: apud Lipom: ex Metaphraste 17. Februarij.
Głod woleli niżli zmazane czarami iedła.
Suidas verb: Milio.
Krzyż zasypał.
Nice lib: 10. cap: 11.
Posły Perskie pośćinał.
Marty: 17. Iunij.
Sozom: lib: 5. cap: 4.

7. Mießkáiąc w Cárogrodźie Iulianus/ chytro chćiał Chrześćiány do báłwochwálstwá vłowić. W wielki post/ żadney żywnośći y chlebá wozić do miástá nie kazał/ ktoraby bogom iego ábo dyabłom ofiárowána nie byłá. W czym przez widzenie ś. Theodorus męczennik przestrzegł Biskupá/ ktory to oznaymił wßytkim. y żaden żywnośći oney nie kupował/ á wßyscy głod ćierpieć woleli. Bogátßy gumná swoie otworzyli/ y pieczoną pßenicę wßytkim ktorzy nie mieli co ieść/ rozdawáli. A gdy osmy dźień przyßedł/ widząc Iulianus iż y głodem zwyćiężyć Chrześćian nie mogł: złości oney zániechał/ á czyste iuż y ofiárą dyabelską niezmázáne żywnośći przywozić do miástá dopuśćił. Krzyż ś. ktory był Constántinus ná ßcześćie miástá swego w Cárogrodźie postáwił/ zásypáć źiemią ten Apostátá rozkazał/ áby CHRISTVSOWI ßcześćie miástá Cárogrodzkiego przypisáne nie było. Przemießkawßy w Cárogrodźie Iulianus dźieśieć mieśiecy/ puśćił sie do Antyochiey. A gdy był w Kálcedonie/ posły Perskie Mánuelá/ Sábelá/ Ismáelá/ iż byli Chrześćiánie/ á do iego ofiar iść niechćieli/ przećiw práwu wßytkich narodow/ pośćináć kazał. Poczytáni są zá męczenniki y v Grekow/ y v Láćinnikow. A będąc w Káppádocyey/ mießczánom Cesáriyskim wielkie ßkody y vćiski czynić kazał/ iż kośćioły Pogáńskie zobaláli/ á zwłaszczá Fortuny kośćioł/ y groźił im mowiąc: Głow swoich Gáliley czykowie ná ßyi mieć nie będą/ iesli

da/ieśli tych kośćiołow znowu nie zbuduią. Pomęczył tám nie máło tych/ ná ktore dowodźili Pogánie/iż kośćioł Fortuny burzyli / á miedzy nimi znácznego Eupsichiuszá.

Idem lib: 5. ca: 10.

8. W ten czás w tey Cezáreey Káppádockiey/Eusebius ná Biskupstwo ze świeckiego stanu záraz postáwiony iest / od ktorego skrył sie był Bázylius/ boiąc sie áby go ná nie nie porwano. A iż iuż był bárzo wstáwiony v ludźi świętym żywotem swoim y wielką náuką / wiele sie ludźi do niego skłániáło: á Eusebius nań nie dobre serce brał. Vchodząc iákich rosterkow Bázylius/ y iuż ná kápłáństwo poświęcony / do Pontu sie ná żywot mniski y zátáiony vdał. Czego mu Gregorius Názyánzenus pomogł. A Eusebius ná Bázyliuszá sie gniewáiąc / Grzegorzá do siebie poćiągnąć chćiał. Lecz mu odpisał szczerze y wolnie Grzegorz: Mnie / práwi / miło / iż mię ozdabiasz/ y do duchownych schadzek wzywasz / bom też człowiek iákikolwiek: ále krzywdy Bázylego skromnie znieść nie mogę/ ktorego ia wysokich cnot y Philozophiey przenawyższey chwalić niechcę / ábych sie sam nie chwalił / com go sobie zá towárzyszá obrał. Jeśli im gárdźisz á mnie czćisz/ták czynisz / iákoby kto iedną ręką głowę czyię głáskał / á drugą go w gębę bił. ábo iáko ten co fundáment psuie/ á śćiány máluie.] z czego znáć iáka miłość y vprzeyme towárzystwo miedzy temi dwiemá świętemi było. Nie pierwsze to było Bázylemu ś. żywotá mniskiego y doskonáłego záczęćie. Bo iuż dawno tákim był: ále ták ie ponowił / ták z wielką gorącośćią sam sie zwyćiężał / iż przeszłe postępki máłe sie mu y drobne zdáły. Pisze o tym te słowá do Eustáchiuszá: Wielem / práwi / czásu proznośćiom dał / y młodem látá moie ná głupiey v Bogá mądrośći y náukách strawił: terazem ocknął y ná Ewángeliey przedźiwną / oczym otworzył / y poznałem niepożytek mądrośći pánow tego świátá / ktora ginie. Przeczytawszy Ewángelią / obaczyłem iáko ná tym wiele do doskonáłośći należy: áby kto dobrá swoie przedał/ á vbogiey bráćiey rozdał/ á świeckiego stáránia zániechał/ y sercá swego skłonnośćią do rzeczy mnieyszych / nie zámieszywał. Widźiałem w Alexándriey / w Egypćie y Pálestinie / y Celesiriey y Mesopotámiey ludźie wielkiey powśćiągliwośći y ná prácą ćierpliwośći/ y w modlitwách śiły y státek. Sen ich nie zwyćięża/ głod y prágnienie/y źimno y złe odźienia wytrwáią/ o sie nie dbáią/iákoby w cudzym ćiele mieszkáli. Rzeczą sámą vkázuią co to iest/ iákiemi tu gośćiámi są / á w niebie mieszkánie máią. Y chćiałem ich ilem mogł náśládowáć / á Jezusowe vmártwienie ná sobie nośić.] etc. Chćieli go z oney pustynie wywodźić wierni z Cesáreey do niego pilnie pisząc/ áby sie do nich wroćił. Ale sie vżyć nie dał/ dźiwnie sobie on żywot smákuiąc. Pisał też do niego on Libánius Pogáński Philozoph y wymowcá/stárą z nim przyiaźń wznawiáiąc/ y młodego żywotá iego cnoty wyliczáiąc/ chwali mu to iż sie do doskonálszego żywotá vdał/ áby Bożey przyiáźni sobie nábywał.] To Pogánin. Co rzekną dźisieyszy heretycy/ktorzy táki żywot mniski y zakonny gánią/ y prześláduią?

Nazian: in laudem Basilij.

Básilius ná mniski sie żywot vdał.

Epist: 80.

Eusebius złe serce miał na Basiliuszá.

Miłość towarzyska miedzy Nazyanzenem y Basiliuszem.

Epist: 79.

Słowá święte Básilego o żywoćie swoim.

Náuki świeckie y mądrość.

Ewángeliey doskonałe nauki.

Wysławienie mniskiego żyćia.

Basil: epist: 105.

Apud Basi: epi: 143.

Libanius Pogánin żywot mniski chwali.

9. Gdy ś. Grzegorz Názyánzenus troche sie domá przy oycu y chorey mátce zábáwił: Básilius go do siebie ná pustynią onę Pontu wedle zmowy przez listy wzywał. A on go do wśi swoiey/ktorą zwano Tiberiną/ blisko Cesáreey námawiał. Y gdy ieden chwalił á drugi mieyscá one gánił/ vczćiwemi sie żárty y mądremi śmiechámi w pisániu przegániáli. A iednák przewabiony iest Grzegorz / y rychło domowe trudnośći / zá przyiáchániem brátá Cesáriuszá/ ktoremu dom zlećił/ iuż zostawszy kápłanem/ do Bázylego ná on Anyelski żywot przeleciał. Gdźie też iuż były niektore szkoły teyże Philozophiey/ to iest / klasztory doskonáłego żyćia / ktore Básilius ś. náuczał y ćwiczył.

Názyánzenus przewabiony na pusszczą.

Greg: Carm: de vita sua & epist: 6. & 7.

Basilius epist: 79.

10. W Gáláciey vmęczony iest Básilius kápłan/ktory pilnie y gorąco wiernie vpominał/ áby ná obietnice y pogrożki Cesárzá Iuliáná nie dbáli/ á bár-

Básilius męczennik.

Sozo: lib 5. cap: 10.

ziey ſie báli krolá wiecznego ná niebie: poimáli go Pogánie y zábili. Buzy-

Buzyris męczennik z heretyká.

ris heretyk Enkrátitá w Ancyrze o wyznánie wiáry poimány/ gdy go męczyć
miano/ rzekł do ſędziego: Niech mię nikt nie trzyma/ obiecuię ná drápánie

Sozom: ibidem.

ciáłá mego/ obrocę ſię iáko każećie. A gdy ſię w tym iśćił/ á bokow ſam pod
żelázá náſtáwiał/ á ręce w niebo podnoßąc/ pokornie ćierpiał: zdumiáły
ſędzia dał go do więzienia. W tym był zábity Iulianus/ á on wolno puſzczo-
ny Kátholikiem zoſtał. (wierzę iż to iuż był ſercem ná oney kátowni vczynił)

Dwá młodzieńcy ołtarz Pogáńſki obalili, y mężnie ćierpieli.

y był długo żyw potym. Gdy był w Peſynunćie we Frigiey Iulianus Ce-
ſarz/ á tám kośćioł mátki bogow/ dawno tym imieniem ſławny ozdabiał y
nápráwiał: dwá młodzieńcy Chrześćiánie/ ołtarz oney mátki bogow rozſy-
páli/ y one zelżyli. Poimáni ſą obádwá. Jeden iáko zwyćiężcá y ten co bi-

Nazian: orat: in Iulianum.

twę wygrał ták ſię weſoło ſtáwił/ iż z Iulianá ſię śmiał. á drugi ná kąty gdy
go drápáli wołał: Owo ieſzcze cáłe w tym członku ćiáło/ czemu go nie ſzár-
paćie: y vkázuiąc cáłe goleni mowił: A tu mię przybierzćie y okraśćie. W
teyże Frigiey w mieśćie Meri/ gdy Pogáńſki kośćioł ſtároſtá Amáchius od-

Socr: lib: 5. cap: 15.

nawiał y oczyśćiał: Chrześćiánom żal wielki czynił. A obráli ſię trzey/ Má-

Drudzy trzey báłwany pokruſzyli.

cedonius/ Theodulus/ Tácianus/ ktorzy w nocy w onym kośćiele báłwany
wſzytkie zgruchotáli. O czym gdy ſię ſtároſtá dowiádował/ á niewinne ká-

Sozom: lib: 5. cap: 10.

rać chćiał: oni wſzytkich záſtąpili y ná śmierć ſię podáli. Chćiał im wſzytko
ſtároſtá odpuśćić ieſliby bogom ofiárowáli: ále oni wſzytkie męki dla ſwego

Żárty w ogniu męczennikow.

zbáwienia/ obieráli. Męczono ie okrutnie. á nákoniec ná krátách żelázných
ná ogniu pieczono. vmieráiąc mowili: Jeſlić ſię to mięſo pieczone podobá/
obroć nas ná inſze boki/ ábyś ſię niedopiekłym nie zepſował.

11.

Acz iáwnie Iulianus ſchadzek y kośćielnego nabożeńſtwá Chrześćiá-

Biſkupy wyganiał Iulianus.

nom nie zákázował: iednák Biſkupy y kápłany wyganiał/ áby ludźie náuki
y Sákrámentow nie mieli/ á zá czáſem ſpogánieli. kładł ná Biſkupy po-

Sozom: lib: 5. cap: 14.

twarz/ iż ludźie do rozruchow przywodzą. Męczyli iednák y zábiiáli vrzę-

Socrat.

dnicy iego Pogánie wiele Chrześćian/ y z iádu ſwego y pánu k woli: wie-

Martyr: Rom.

dząc iż mu to było miło. Ták w Adriánopolu zábity ieſt Philippus Biſkup

Philippus męczennik.

y Sewerus kápłan. á w Doropolu/ piſze Theodoretus/ iż Emilianus mężny
CHRISTVSOW żołnierz w ogień od Cápitoliná ſtároſty wrzucony ieſt. O

Lib: 3. cap: 6.

nim piſzą Grekowie/ iż był ſługą iednego Greká/ y widząc nápráwę Pogáń-

Emilianus męczennik.

ſkich báłwanow/ vpátrzywſzy czás/ wſzytkie w kośćiele ich młotem pogru-

In Menologio.

chotał/ y ołtarze poprzewracał/ y ſam ſię ſtárośćie ſtáwił/ ktory go w ogień

Nápráwá báłwochwalſtwá, bolała Chrześćian.

wrzućić kazał. Ták Chrześćian nápráwá onych kośćiołow Pogáńſkich/ iuż
od innych Ceſárzow ábo zepſowánych ábo zámknionych/ boláłá.

12.

Gdy Iulianus przyiáchał do Antyochiey/ (bo w Cárogrodźie/ gdźie ſię

W Antyochiey iáwne ná Iuliana wołania y żárty z niego.

vrodźił/ y miáſto ono bárzo miłował y ozdabiał/ dźieśięć mieśięcy mieſzkał)
iuż ſię ná woynę z Perſy gotuiąc: lud Chrześćiáńſki ktorym ſię miáſto ono
nápełniáło/ brzydząc ſię iego od wiáry ś. odſtępſtwem: wiele nań przymo-
wek y ſzczypánia y żártow wołániem miotał: zowiąc go/ kozią brodą/ do po-
wrozkow czynienia godną/ kápłaniſzczem Pogáńſkim/ y Grekuluſem/ y

Nazian: orat: 2. in Iulianum.

máłpą obleczoną w purpurę: y innemi żártownemi y do wzgárdy ſłużącé-

Ammianus lib: 22.

mi przezwiſkámi. On ſię o to gryząc/ á iad w ſercu táiąc: chćiał ſię pokázáć
Philozophem y ćierpliwym: Piſmem ſię tylo nád nimi mſzcząc/ choć mocą

Kśięgi Iulianá o ſwey brodźie.

mogł. A nápiſał kśięgi ktore názwał Miſopogon, to ieſt/ Brzydkość bro-
dy/ w ktorych im oddáie one przymowki. Lecz mowi Ammianus Pogánin/

Vt ſupra.

iż onym piſániem nie począł ſobie áni iáko dobry Philozoph/ áni iáko mądry

Głupſtwo Iulianá.

Ceſarz. Bo iáko Philozoph/ miał ſię tylo śmiáć z onych przymowek/ á iemi
gárdźić: á iáko Ceſarz/ miał to zámilczeć/ á czáſu ná nápráwę y vpomnienie
ludźi głupich pátrzyć. To onym piſániem wygrał: iż to co ſię prędko zápo-
mnieć y zginąć z czáſem mogło/ wiecznym ſię w piſániu ſtáło. W tym pi-

sánin zálnie sie náAntyochiany/iż zá ich przyczyną Apollo nie mowi/ y z kościołá swego Dáphnickiego vciekł. A iż ofiar bogom nie nágotowáli ná przyiazd iego/ iż sam ksiadz tylko swoiego gasiorá ofiárowáć bogom muśiał.

Apollo niemy.

Tám w Antyochiey gdy do kośćiołow Pogáńskich wchodźił/ z niewiástámi y młodźieniaßkámi tańce czyniąc y bogi czcząc: dwá mu sie kápłani Eugenius y Mákárius ostro postáwili / przygániáiąc odstepstwu iego od CHRISTVSA y prawdy. On ie pierwey meczyć/potym ná głebokie pustynie wygnáć y tám pozábiiáć roskazał.

Menol: & Martyr: 20. Septembris.

Tegoż czásu Artemiußá stárego żołnierzá/ ktory ießcze v Constántyná służył/ y krzyż on z innymi ná powietrzu widźiał/ gdy ná Máxenciußá z woyskiem ßli/ ktorego był Constáncius wielkim przełożeństwem w Egypćie vczćił/ Iulianus go do Antyochiey przyzwał. Tám gdy ná męki y pytánia onych dwu kápłanow pátrzył: iáwnie tákże mu przygánił/ iż Bogá práwego odstąpił/ á niewinne sługi Boże morduie. Nie mogł gniewu swego on Philozoph pohámowáć / zábić go záraz roskazał. y ták meczeńską sławną korone odniosł. ktorą Iulianus záćmić chcąc / rozsławił iż go o zburzenie wielu kośćiołow Pogáńskich / pokarał.

Artemius męczennik.

Apud Metaphr: die 20. Octobris.

Theod: lib: 3. cap: 17.

Támże gdy widźiał sławny kośćioł Apolliná Dáphnis názwány/ ktory ießcze był Antyochus Epiphánes zbudował/ pusty y wzgárdzony/dla tego/ iż dyabeł ktory w nim mießkał mowę iuż był strácił/ y nikomu sie ná pytánie nie odzywał: Iulianus chcąc dyabłá przeprośić/ do onego kośćiołá ßedßy/ wielkie y bez liczby ofiáry wołow y bydłá tám vczynił/ y krew ich strumieniámi po źiemi puśćił/proßąc Apolliná/áby sie wroćił/ á przyczynę swegó milczenia y inne táiemnice/ o ktoreby pytał / powiedźiał. Y ták sie wżdy ná nim słowá iednego dopytał / iż rzekł: Trupámi mieysce to śmierdźi. dáiąc znáć iż go kośći ś. Bábile meczenniká / ktore był brát Iulianow Gállus / tám / chcąc onego czártá iemi zástráßyć / przeniosł / niemym vczyniły. Co zrozumiawßy Iulianus/ roskazał Chrześćiánom áby kośći onego ś. Bábile z támtąd wynieśli. Y tym wielkie swoie głupstwo y zátwárdźiáłość pokazał/ iż poznáć nie mogł mocy ćiał y kośći Chrześćiáńskich / ktorych sie iego bogowie słábość swoię znáiąc/ bali. Z wielką processyą wßytkiego miástá/ kośći ś. Chrześćiánie ná inne mieysce do miástá sámego nieśli/ śpiewáiąc on Psalm: Niech sie wstydzą ći co sie rzezánym bogom kłániáią / y z swoich sie bálwanow chlubią. A po kilku dni zá modlitwą ś. Bábile ná on kośćioł piorun z niebá vderzył y ogień nań puśćił/ iż wßytek pogorzał/ y bálwan on áż do nog spalony iest/ z wielkim posromoceniem Pogáństwá y onego wodzá ich Iuliáná.

Chryſ: lib: contra gentes. Tom: 5.

Dáfnisá ábo Apolina niemego prze praßa Iulianus.

Słowo Apolliná o kośćiach S. Bábile.

Kośći S. Bábile wynośić kazał Iulianus.

Spiewánie processyey Chrześćiáńskiey.

Cud Boży ná bálwochwalnice.

Zá tym bárzo rozgniewány Iulianus/ y o processyą onę z tákim śpiewániem/ y o zgorzenie kośćiołá/ domnimawáiąc sie / iż go Chrześćiánie zápálili (choć kápłan Pogáński stroż kośćiołá onego / meczony zeznał / iż ogień ná kośćioł z niebá vderzył:) roskazał stárośćie Sálustiußowi/ áby Chrześćiány meczył y zábiiał. co mu on choć Pogánin odradzał. Ale gdy nie mogł/ poimał y meczyć kazał iednego młodźieńcá Theodorá / ktory ná kátowni rośćiągniony y skorupámi ostremi poorány/ żadney boleśći po sobie nie pokazał/ áni sie stárośćie modlił/ ále słodkość oney processyey ießcze w sercu noßąc/ śpiewał tenże Psalm: Niech sie wstydzą ći co sie rzezánym bogom kłániáią/ á z swoich sie bálwanow chlubią. Ná táką ćierpliwość zdumiáły stárostá/ bieżał do Iuliáná/ powiádáiąc z wielkim podźiwienim co sie dźiało/ á rádząc áby tych meczenia zániechał/ ktoremi sie bárźiey wiárá Chrześćiáńska wsławia. Y kazał Cesarz wßytki poimáne y meczone wolno puśćić. Pytáli wierni tego Theodorá/ iáką mękę czuł y iáko ią wytrwał? Powiedźiał iżem boł czuł: ále mie iákiś młodźieniec ćienkim płotnem śćierał/ y bol mi gásił/ y wodą iákąś źimną ćiáło moie polewał. Pewnie pomoc miał nie-

13.

Sozom: lib: 5.

O pogorzenie kośćioła męczeni Chrześćianie.

Theodorus męczony, Anyoła miał co go pośilał.

bieska

Rufin: lib:2. ca: 36. De Ciuit: lib; 18. cap; 52. Nazian: orat; 2. in Iulian. Orat: contra Gentiles.

bieſką ná wytrwánie. To piße Sozomenus. A Rufiuus powiáda / iż ſam w Antyochiey z tym Theodorem rozmowę miał/ y to z vſt iego ſłyßał. Wſpomina tego Theodorá y ś. Auguſtyn y Názyánzenus. Pyta ś. Chryſoſtomus/ dla czego on okrutnik onych kości ś. Bábile ábo w morze wrzućić/ ábo ſpalić / ábo gdźie ná puſte mieyſcá záwieść nie roſkazał: Y odpowiáda/ że ſie boiał mocy Bożey w świętych iego. Bo wiedźiał dobrze iáko ſię P. Bog ná wielu Ceſárzách y inych ná Chrześciány okrutnych/ mśćił krzywdy y zelżywości ſwey. Miał y máło przedtym ſrogie dwá przykłády ná ſługách ſwoich/ Julianie wuiu ſwoim/ y ná Felixie podſkárbim ſwoim. O tych dwu y inßy piſáli / iáko Sozomenus y Theodoretus.

Sozo: lib: 5. cap: 7. Theo: li: 2. ca: 11. 12.

Iulianus wuy Iuliana odſtępnik ſkarány od P. Bogá.

Vczćiwość kośćiołow y naczynia ołtarzow.

14\. Był Julianus wuy włáſny Ceſárzá Juliáná / ktory gwoli iemu wiáry ś. y CHRISTVSA odſtąpił/ Pogáninem ſie zſtáiąc / y zlećił mu był wſchodnych pańſtw rządy. á będąc w Antyochiey/ roſkazał mu/ áby kośćioł nawietßy w onym mieśćie / ktory Conſtántinus y Conſtáncius ſyn iego budowáli/ názwány Dominicum Aureum, zámknął y śrebro z niego wybrał. Wßedßy do kośćiołá on Julianus/ nie vczćił ołtarzá/ bo bliſko niego ná wzgárdę wodę puśćzał. o co gdy go Euzoius nieiáki karał / policzek mu dał mowiąc: Nie máią Chrześciánie Boſkiey około śiebie opátrznośći. Y gdy naczynia święte wynieśiono / on ie kazał ná źiemi położyć / y ná nich śiedźiał. Tedy záraz w łonie iego robacy ſie záięli/ y ćiáło iego roſtaczáli; ktorych lekárze żadnymi máśćiámi y przypráwy wywabić nie mogli. y ták vmierał. Theodoretus dokłáda/ iż onemuż bluźniercy/ to co dołem z niego wychodźić miáło/ gębą wychodźiło. á żoná iego ſtáteczna Chrześciánká wołálá nań: Dźiękuy zbáwićielowi/ miły mężu/ iż moc ſwoie tákim karánim nád tobą pokázuie. Nie wiedźiałby z kimeś walczył. Y ták y żony ſwey onemi słowy y bolęśćią wzrußony / poſłał do Ceſárzá proßąc / áby on kośćioł Chrześciánom wroćił. Lecz tego nie vprośił. y ták vmárł. A Felix on Podſkárbi tákże odſtępnik od wiáry ś. gwoli pánu/ ktory też onego łupieſtwá y nievczćiwośći kośćiołá pomagał y ſrebro brał: nagłym przepuknienim y krwie wylanim vmárł. Elpidius tákże odſtępnik wiáry potym o rebellią obwiniony/ ze wßytkiey máiętnośći obłupiony w więźieniu nędznie vmárł. Tákiemi tedy poſtráchy ſług ſwoich porußony Ceſarz Julianus / bał ſie kośćiom ś. Bábile zelżywośći iákiey czynić/ mowi ś. Chryſoſtomus.

Robacy roſtoczyli Iuliana ſtaroſtę.

Felix pokárány.

Niceph: lib: 10. cap: 20.

Contra: Gent.

15\. W tychże dniách/ piße Theodoretus/ ſyn młodźiuchny iednego przedniego kápłaná Pogáńſkiego/ ktory przy dworze Juliáná mießkał/ y iego iákoby kápelanem był/ ták ieſt do prawdy przywiedźiony. Mátká iego z iedną przezacną Chrześciánką dobrą przyiaźń miáłá/ przy ktorey gdy tego ſynaczká vyźrzáłá: poczęłá go do wiáry Chrześciáńſkiey námáwiáć. W tym mu mátká vmárłá. y po iey śmierći pomniąc co mu oná páni mowiłá: do niey bieżał y pytał iákoby mogł do zbáwienia przyść / á oycowſkiego gniewu vchodźić. Oná mu powie/ iż potrzebá oycem dla Chriſtuſá wzgárdźić / á inego ktory niebo y źiemię ſtworzył nádeń przełożyć / á gdźie do inego miáſtá vćiec. Do czego ia tobie/ práwi/ pomogę. On obiecał od oycá vćiec. y rychło przybieżał do oney miſtrzyniey ſwoiey. A oná go do Biſkupá/ ktory ná on czás Kátholicką trzodę miedzy Ariány ſpráwował / przywiodłá. Biſkup go zátáił/ ále ták/ iż oćiec ßukáiąc go pilnie: gdźieś go ná gorze pátrzącego záyźrzał. y wźiąwßy go do domu ſrodze vbił/ y ręce y nogi y grzbiet iego żelázem ognistym popalił/ y do mocnego więźienia oſádźiwßy/ ſam ſie do Juliáná/ ktory ná ten czás był v Dáfny boginiey/ święto iey święcąc/ wroćił. W oney komorze gdźie był zámkniony/ było wiele báłwanow/ ktore on wßytki potłukł śmieiąc ſię z ſłábośći ich/ iż ſie dźiećięćiu odiąć nie mogły. A potym boiąc ſie oycá/ pilnie CHRISTVSA prośił/ áby go wybáwił / á zamki y kłotki połamał. y mowił:

Lib: 3. cap: 13.

Synaczek Pogáńſkiego kapłana iako ſię nawroćił do wiary.

Bałwany oycowſkie pokołatał.

mowił: Dla ciebiem Pánie to vćierpiał/dla ciebiem to pokołátał. y wnet śię wſzytki zamki otworzyły. Co widząc/pobieżał do miſtrzyniey ſwoiey / á oná go w żeńſkie ſzáty vbrawſzy / záś do Biſkupá doprowádźiłá/ ktory go táiemnie do Jeruzálem do Biſkupá Cyrillá odeſłał. A po śmierći Juliana on młodźieniec y oycá Chriſtuſowi pozyſkał. O tym/ powiáda Theodoretus/ ſam mi ſpráwę dał/y z vſt iego wielem około tego inych rzeczy ſłyſzał.

Zamki śię otworzyły ſame.

Vt ſupra.

16. Jáko w Cárogrodźie vczynił Julianus/ták y w Antyochiey/wſzytki do iedła rzeczy bogom ofiárowáć kazał/ ktore iedno do miáſtá przywożono: áby ták ábo oſzukał ábo morzył Chrześćiány. Lecz Antyoſcy wierni/o to niedbáli/ áni śię pytáli co ofiárowano bogom ábo nie. Wedle przeſtrogi Apoſtolſkiey/ iedli y pili nic śię nie pytáiąc. Oboi dobrzy. Oni pochwalenia godni/ á ći przygány niegodni. Euſignius ſtáry záſłużony żołnierz/máiąc iuż lat ſto y dźieśięć/ w oczy Julianowi śmiał łáiáć / iż wiárę Conſtántyná wielkiego/ v ktorego on żołnierſką ſłużył / y przodkow ſwoich pogárdźił/y oney/ w niey śię wychowawſzy/odſtąpił. O co śćiąć ſtárcá kazał mowiąc: Od ſtárośći ſzáleie/náuczmy go rozumu. Tegoż czáſu oni dwá żołnierze Juwentinus y Máximus męczeńſką koronę odnieśli / ktorą wypiſał Chryſoſtom ś. Pátrz w ich żywoćie.

Theod: lib: 3. cap: 14.

Potráwy czártom ofiarowáne.

1. Cor: 10.

Euſignius męczennik ſtoletny.

Martyrol: Rom: 5. Auguſti.

Iuuentinus y Máximus męczennicy.

8. Febr: Martyrol. 25. Ianuarij.

17. A niewiáſty / y pánienki w Antyochiey ważyły śię z Julianowego Pogáńſtwá iáwnie náśmiewáć. Publia nieiáka zacna/ktora do czyſtośći y ſłużby Bożey wiele było pánienek do śiebie zgromádźiłá: gdy Ceſarz ná iednym mieyſcu idąc miiał: oná śpiewáć wſzytkim kazáłá / ony ſłowá z Pſálmu: Bałwany Pogáńſkie ze śrebrá y złotá/dźiełá ſą ludzkie ꝛc. O co śię gniewáiąc Julianus/tego im zákázował. A one tym więcey drugi raz y głośniey śpiewáły drugi on Pſalm: Powſtań Boże á roſproſz nieprzyiaćiele ſwoie. ꝛc. Zátym one ich miſtrzynią Publią iuż bárzo ſtárą do śiebie przywieść / y policzkowáć ią/y twarz iey potłuc kazał. Co oná ſobie zá wielką cześć máiąc/ do ſwoich śię wroćiłá. Jáko Dawid czártá śpiewániem od Saulá odganiał: ták y tá chćiáłá w Julianie ſzátány ktore zá towárzyſze miał/oną muzyką święta ſtráſzyć. Mowią drudzy/iż tá Publia byłá mátką ś. Chryzoſtomá. Ale ná ten czás ś. Chryſoſtom był młodźieńcem/y vczył śię v Libániuſzá rhetoryki/ y powiádał mu/iż mátkę miał w lećie czterdźieſtym/ ktora iuż od lat dwudźieſtu mężá vtráćiwſzy w czyſtośći żyłá. y temu śię dźiwuiąc Libánius rzekł: Pátrz iákie niewiáſty máią Chrześćiánie. Mátkę ś. Chryzoſtomá zwano Antuſa, á oycá Secundus.

Białegłowy z Iuliana śię śmiały.

Theod: lib: 3. cap: 17.

Chryſoſt: ad viduam Iuni: epiſt: 1. Tom: 5.

18. A błaźni z Juliana żártowáli: Bo Porphirius nieiáki przed nim błáznuiąc / á ze chrztu Chrześćiáńſkiego śię śmieiąc/ od towárzyſzow błáznuiących gdy ochrzczony był: wnet śię odmienił y prawdźiwym Chrześćiáninem zoſtał. A gdy to wyznawał/ták śię tym Julianus obráźił/iż go záraz nie chowáiąc ſwey Philozophiey/ zábić roſkazał. Czynił śię potym nieiáko przećiw Antyocheńczykom łáſkáwym: ále táiemnie / iáko śię po iego śmierći odkryło/ bárzo wiele Chrześćian w rzekách vtopionych / y w táiemnych dworu iego kątách pomordowánych nálezioно / á zwłaſzczá dźieći y pánienek/ ktorych krwie y zábiiánia ná czáry y ofiáry dyabłom/ vżywał.

Błaźni z Iuliana żártowali.

Theod: vt ſupra.

Nazian: orat: 1. in Iulianum.

19. Po innych miáſtách wiele pomęczono zá tego Juliana Chrześćian. Bo ácz iáwnego mándatu ná ich gubienie nie wydawał: ále tych Pogan/ktorzy zábiiáli wierne / nie karał: y owſzem dawał znáć iż mu to było miło. Czym ſámym tákże ie do prześládowánia pobudzał/ iákoby y roſkázował. W Gáźie trzech bráćiey Chrześćian/Euſebiuſzá/Neſtábá y Zenoná/Pogánie okrutnie wſzyſcy śię ná nie oburzywſzy rozśiekáli / y włocząc po vlicách zámordowáli. Jnni Chrześćiánie z tey Gázy vćiekáli kryiąc śię/iáko Sozomenus piſze / iż w ten czás dźiad iego y inni powinni vćiekáć muśieli. W Aſkálonie

Nazian: ibidem.

Wiele męczenników zá Iuliana.

Sozom: lib: 5. cap: 8.

Lib: 5. cap: 14.

Theod: lib: 3. cap: 6.

tákże Pogánie wiele pozábiiáli wiernych / y káplanow / y pánienek ná dźiewictwo wieczne oddánych / ktorych brzuchy porząc / ięczmieniem posypowáli / y wieprzom ieść ćiáłá ich podawáli.

20. Rufinus lib: 7. cap: 28. *Kośći S. Iáná Chrzćićielá.*

Tegoż czásu w Sebáśćie támże w Pálestynie Pogánie grob Jáná ś. Chrzćićielá zwoi[illegible]páli / y kośći iego popalili / y popiołem ich role posypowáli. Jednák Chrześćiánie y kośći niektore nie dopalone y popioł zbieráli / y do Philippowego klasztorá zánieśli. ktore sie potym do ręku ś. Athánásiuszá dostáły / y zá czásem do onego Pogáńskiego sławnego Serápidis kośćiołá / iuż ná Chrześćiáńskie vżywánie poświeconego / przenieśione były. Jednák on grob w Sebáśćie ábo w Sámáriey ś. Jáná / zá czásow ś. Jeronymá / był bárzo sławny y ozdobny z nabożeństwá wiernych.

Hieron: epist: 27.

A cudá przy nim Pan Bog wielkie czynił / mowi tenże ś. Jeronym / gdźie też y o grobie Helizeuszá Proroká y Abdiaszá ná tymże mieyscu oznáymuie.

Cyrillus Diákon męczennik.

W Heliopolu w Feniciey blisko Libanu Pogáństwo Cyrillá dyákoná / ktory zá Constántyná kośćioły ich obalał / nietylo zábili / ále y wątrobę iego iedli. A wszyscy oni wrychle żeby potráćili / y ięzyki im pogniłe z vst wiśiáły / potym y oczy im wypádły. Czym sie prawdá Chrześćiáńska sławiłá / mowi Theodoretus.

Lib: 3. cap: 6. *Panienki mordowáne.*

Ciż Pogánie / pánny ná czystość poświecone / ná iáwne mieyscá wywodźili / y ná obnáżone pátrzyć wszytkim dopuśćili / potym ogolone rozśiekáli / y posypawszy ćiáłá y wnętrzności ich z zbożem świniom podrzucáli.

Sozom: lib: 5. cap: 9. & Nazian: orat: 1. in Iulianum.

Niktby tákiemu okrućieństwu nie wierzył / by tego ći nie powiádáli / ktorzy ná to pátrzyli. Przydáie Názyánzenus / iż y sámi mięso onych dźiewic Chrystusowych iedli.

Márek Aretusáński. 27. Martij. Sozo: lib: 5. cap: 9.

W tenże czás w Aretusium Márká Biskupá tegoż miástá / stárego iuż y ośiwiáłego okrutnie vmęczyli: tákże o kośćioł obálony zá Constántyná wielkiego. Pátrz w iego żywoćie.

21. Euseb: hist: lib.

Julianus ná pomstę Chrześćian / ktorzy obrázy Pogáńskich bogow obaláli / obraz też Páná nászego IESVSA CHRISTVSA w Cesáreey ábo w Pánneádźie / obálić kazał / á swoy ná iego mieyscu postáwić. On to był obraz Páná nászego / ktory ni[illegible]iástá krwią płynącą / iáko Eusebius nápisał / postáwiłá / przy ktorym ziołko iákieś rosło / ktore niemocy leczyło.

Sozom: lib: 5. cap: 20.

Zebráli Chrześćiánie części potłuczone onego obrázu y chowáli ie. A w obraz Juliáná piorun z niebá pusczony vderzył y skruszył go. Czemu nie w niego sámego on piorun vgodźił / Boskiey to ćierpliwośći y mądrośći táiemnicá.

22. In vita patrum in Apollonio cap: 7.

W Egyptcie / pisze Ewágrius / gdy Pogánie do więzienia Chrześćian á nawięcey pustelnikow nákłádli / Anyoł Setniká ktory ich strzegł / trzęśięniem źiemie przestrászył / y zamki wszytkie otworzył. Co widząc Setnik / wszytkim wynić kazał. Tenże powiáda / iż Apollonius pustelnik widząc Pogány po polách / Orgia świeto swoie spráwuiące / á bálwaná drzewiánego z sobą noszące: prośił P. Bogá áby sie z onego mieyscá nie ruszyli / á gorąco ściá słońcá strapieni zostawáli. A ták sie sstáło / bálwaná onego y wolmi záprzężonemi ruszyć nie mogli / y sámi iák wryći stali. áż sąśiády swoie posłáli do Apolloniuszá prosząc áby ie rozwiązał / chcąc zostáć Chrześćiány. y wnet do nich pobieżawszy / modlitwą ie wybáwił / á oni bálwan pokruszywszy / szli zá nim / y wszyscy wiáry náuczeni / pochrzczeni są.

23. *Georgius Alexándriyski srodze zábity od Pogan.*

Georgius on Ariáński Biskup w Alexándriey / ktorego był z żołnierzmi y z pány dworu swego Cesarz Constáncius / wygnawszy ś. Athánásiuszá / ná biskupstwo ono wsádźił: do tego czásu pomsty od Páná Bogá zá okrućieństwo swoie ná Kátholiki / y zá łupiestwá wielkie y mężoboystwá / y inne zbrodnie / nie odniosł był. Lecz tego roku Pogánie skoro o śmierći Artemiuszá stárosty Egyptu / ktorego Julian o wiárę ś. zábił / vsłyszeli: ná tego sie Georgiuszá / ktory im też wielkie krzywdy y vćiski czynił / wzburzyli / y wywlekszy go z domu / biiąc y tárgáiąc go / ná wielbłądźie vwiązáli / zelżywie y z bićiem

Socr: lib: 3. cap: 2. Epiph: hæres: 76. Nazian: in laudib: Athanasii.

po mieście włoczyli / á nákoniec go z wielbłądem w ogień wrzucili. Zábili
przy nim y niektore vrzędniki Cesárskie. Ták skończył on przeklęty zbrodźień/
ktorego Ariani męczennikiem czynili. Lecz nie o CHRISTVSA, iedno o
swoie łotrostwo zábity iest. A też okrom kośćielney iedności y miłośći / mę-
czeńskiey korony nie mász/ iáko Apostoł náuczył. O zábićie iego zdał sie być
obrázonym Iulianus: ále ná prośbę pánow swoich wszytko im odpuśćił.
O to sie tylo stáráć kazał niektorym / áby Bibliotheká y księgi po nim pozo-
stáłe do niego odesłáne były. Po śmierći tego Georgiuszá vkazał się do
Alexándriey Athánásius / z ćiemnych katow w ktorych sie krył/ iákoby zmar-
twychwstał. Y przyięty iest z táką cząścią od wszytkich / iákiey y Cesárzom nie
czyniono/ mowi ś. Názyánzenus/ choć tám ták wiele iészcze Arianow y Po-
gánow było. Błogosłáwiony był kto sie iego sukniey dotknął/ ognie po wszy-
tkim mieśćie palono/ z rádośći wszyscy biesiad vżywáli/ chwaląc P. Bogá zá
wrocenie ták dźiwne pásterzá swego/ y zá dochowánie zdrowia iego.

Iulianus epist: 9. & 30.

Athánásius wroćił sie do swego Biskupstwá.

Orat: in laudib: Athanasii.

Zebrał niemáło Biskupow wschodnych y zachodnych ná naprawę ko-
śćielnych ták dawno rozerwánych rządow. Przybył tám pewnie z porucze-
nia Liberiuszá Papieżá / y on dawny wygnániec święty Eusebius Wercel-
leński Biskup / iuż od wygnánia wolny / ktory y onego Luciferá Kálaritán-
skiego Biskupá tákże od wygnánia wybáwionego / do siebie ná on ziazd Bi-
skupow do Alexándriey wzywał. Bo y on blisko Egyptu był/ y tákże od Pa-
pieżá poruczenie miał do napráwy kośćiołow wschodnych. Lecz on sie do
Antyochiey ná pomoc tám Kátholikom puśćił / á do Alexándriey dwu swo-
ich dyákonow/ Herenniuszá y Agápetá posłał.

Synod Alexándriyski.

Eusebius Vercell. Socr: lib: 3. cap: 4.

Lucifer.

Rufin: lib: 1. cap: 27.

A widząc w Antyochiey lud Kátholicki rozdwoiony/ iż iedná część Me- 24.
leciuszá zá Biskupá swego mieli: á druga mu przygániáłá w tym / iż był Ari-
ánem pierwey/ y ći co zá nim szli od Arianow chrzest mieli: chcąc im Lucifer
tákiego Biskupá podáć/ ná ktorymby oboiá strona przestawáłá: wsádźił ná
Biskupstwo ono Pauliná / mężá godnego y świętego / y nigdy kácerstwem
nie zmázánego. Ale przedśię drudzy Meleciuszá odstąpić nie chćieli: y ták
Antyochia trzech Biskupow miáłá/ Euzoiuszá Ariáńskiego / á dwu Kátho-
likow/ Meleciuszá y Pauliná. Ná Synodźie Alexándriyskim ś. Athá-
násius z inemi Biskupy náprawuiąc wedle stárych Kanonow kośćielne po-
rządki/ ono práwo stáre około Biskupow wznowili y wyłożyli: áby ći tylo
od heretykow sie náwrácáiący / od dostoynośći Biskupiey odpadáli / á mię-
dzy láikámi zostawáli/ ktorzy kácerstwo záczęli. A inni ktorzy z omyłki ábo z
iákiego przymuszenia ná kácerstwo y Ariáństwo zezwaláli: żeby przy swoiey
Biskupiey dostoynośći zostawáli. Bo tákich bárzo wiele było / y tym sie do
iednośći Kátholickiey przywodźili.

Lucifer w Antyochiey Pauliná zá Biskupá postáwił Meleciuszá odstępuiąc.

Rufinus ibidem.

Dwá Biskupi Kátholiccy w Antyochiey.

Conc: Nic: cap: 8.

Heretyki pokutuiące ná Biskupstwie zostawiano.

Hier: aduer: Lucif. Athanasius ad Rufinianum.

Ná tymże Synodźie około wyznánia Troyce ś. imioná ony / Vsia, sub-
stantia, hypostasis, persona, porownáne są/ y dobrze do rozumienia obudwu 25.
ięzyku Láćińskiego y Greckiego vdáne. Wyłożyli iż toż iest Hypostasis v
Grekow/ co Persona v Láćinnikow. y czym rożna iest essentia od hyposta-
sis ábo persony. O czym tu mowić nie potrzebá. To co ná tym Synodźie
postánowili y wyználi Liberius Papież potwierdźił/ iáko ś. Athánásius po-
wiáda. Pisáli z onego Synodu y do Antyocheńczykow / Pauliná zá Bisku-
pá ich przyznawáiąc/ á o Meleciuśie niewiedząc. Bo ácz sámi ták postáno-
wili / iż mogł náwrocony od heretykow przy swoim sie Biskupstwie zostáć:
ále Melecius nigdy práwem Antyocheńskim Biskupem nie był. Bo go A-
riani z Bereeńskiego Biskupstwá do Antyochiey przenieśli. á iesli ná swoie
dostoyność potym iáko Ariáństwá odstąpił/ przywrocon być miał: nie do
Antyochiey / ále do Bereey wroćić sie miał. Po Synodźie Alexándriy-
skim Eusebius Wercelleński/ iáko poseł Papieski/ do Antyochiey przyszedł. y

O Vsia y Substancia y o hypostasim y personę zgodá.

Nazian: in laudib: Athanasii.

Basilius ad Terentianum.

Epist: ad Rufinianum.

Paulinus od Egyptu zá Biskupa przyznány, nie Melecius.

widząc ono rozerwánie Kátholikow ná dwá Biskupy: bárzo tego żálowáł.
Eusebius Wercellenski z Luciferem spor nieiaki maią.
Był trzeći Ariáński ktory przednieyße w mieśćie kośćioły miał. Paulinus sie przy máłym tylo kośćiele w sámym mieśćie dla mocy Ariáńskiey / ktora tám ießcze pánowáłá / został. A Meleciani przed miástem swoie schadzki mieli. A myśląc o porownániu Kátholikow y ziednoczeniu ich z Luciferem towárzyßem tákże posłem Papieskim: troche sie nań żálował / iż sie ná postánowienie Pauliná skwápił. A drudzy piszą iáko Socrátes / iż sie o to z sobą poGniewáli / y Eusebius Pauliná zá Biskupá znáć niechćiał / á Lucifer też Alexándriyskiego Synodu przyimowáć sie wzbraniał. Lecz nie tá byłá przyczyná ich poswarku. Bo Eusebius Pauliná zá biskupá Antyoskieg ná Synodźie Alexándriyskim z inemi przyimował / y Papież go zá tákiego miał. Lecz Lucifer o to sie záburzył: iż Synod Alexándriyski od kácerstwá náwroconym dostoyność Biskupią przywracał. Dla czego został sie potym odßczepieńcem / gdy widźiał iż kośćioł Rzymski / to ich postánowienie pochwalił y vmocnił.
Lib: 2. cap: 7.
Sozom: lib: 5. cap: 12.
Rufinus lib: 1. cap: 30.
Lucifer został sie odßczepieńcem.

26. Gdy sie wroćił do Rzymu ten Lucifer / brzydźił sie społecznośćią tych Biskupow ktorzy sie kiedy kácerstwem zmázáli / y onych Biskupow nie przyimował / ktorzy ná Arimińskim Synodźie od Arianow vłowieni y oßukáni byli / y ták náuczał / y po sobie niektore vcznie tákiegoż mniemánia / ktorzy nie długo trwáli / zostáwił. Zadney przymowki o náukę y wiárę nie miał. y mowią drudzy / iż do pokuty y w tym przyßedł / á w iedności kośćielney vmárł. Drudzy tego nie pozwaláią. Chwali go ś. Jeronym y obmawia. Lecz przec nie może / iż ták w odßczepieństwie dokonał / y kośćioł ś. zásmućił / y ná wßytkie y nawyżße w wysługách v Bogá / niemáły postrách puśćił. Był to wielki Biskup / był murem przećiw Arianom. Ták wiele poselstw kośćielnych odpráwował / ták wiele o wiárę vćierpiał od heretykow / ná ták ćięßkim wygnániu ták długo przemießkał. Constánciußowi Cesárzowi ták sie ostro stáwił / żadney sie śmierći dla prawdy nie boiąc. Jáko wiele ná pokorze y łáskáwośći ku vpádłym należy / z niego sie vczyć możem. Jednák zá heretyká nigdy poczytány nie był.
Rufinus lib: 1. cap: 30.
Aduers: Lucifer.
Luciferowe wychwalenie.

Eusebius też Wercelleński wroćił sie do swego Biskupstwá: z iáką go rádośćią swoi y wßyscy Kátholicy zachodni przyięli / piße ś. Jeronym: Włoska / práwi / ziemiá żálobne ßáty złożyłá. Zbiegáli sie do niego Biskupi / y oni co w Ariminie byli zdrádą Arianow vpádli / oświadczáiąc sie iż słowy tylo oßukáni byli; á rzecz sámę w wierze świetey w sercu ßczyrym nośili. y inni wßyscy wielce sie z iego wrocenia vćießyli. Náprawował kośćioły / z pomocą onego Hiláriußá też pierwey ná Biskupstwo swe przywroconego / mowi Rufinus / iż ći dwá / Illiricum / Włochy y Gallią oświećili / y ćiemnośći z niey Ariáńskie wypędźili.
Wercelleński Eusebius przywrocony.
Aduer: Luciferum.
Lib: 1. cap: 30. 31.

27. Nietylo Kátholicy / ále y oni Ariani nagorßy / ktore byli sámi Ariani wygnali / to iest Akácyani / Mácedoniani / Photyniani / y inßy z dozwolenia Julianá z wygnánia sie wroćili / y ziázdy swoie czynili. á widząc iáko sie wiárá Kátholicka w Alexándriey znowu ßerzy / á niektore zacne Pogáńskie białegłowy do chrztu ś. przez ręce Athánázyußá przychodźiły: zmowili sie z Pogáństwem / y pobudźili ie / áby do Cesárzá y od wießczkow y kápłanow swoich pisáli: iż mu sie páństwo iego nie poßcześći / poki Athánásius iest w Alexándriey. Odpisał im / y do stárosty Ecdiciußá pisał / áby Athánásius z Alexándriey wygnány był / mieniąc iż mu daná byłá wolnosć wrocenia sie nie ná Biskupstwo ále do oyczyzny tylo. A iż tego wytrwáć nie mogł / áby on ludźie od bogow odwodźił / y Pogáńskie ábo Greckie zacne niewiásty do chrztu przywodźić miał. A iż wiele było Kátholikow w onym mieśćie / pisáli do Cesárzá áby sie im łáskáwßym stáwił / á Athánázyußá nie wygániał. A on im odpisał: weźmićie sobie zá Biskupá kogo chcećie / á zá tym burzliwym y złym nie prośćie / ktorego ia nietylo z Alexándriey / ále ze wßytkiego Egyptu wyganiam. A Theodoretus piße / iż go y zábić kazał.
Heretycy od Iulianá przywroceni.
Rufin: lib: 1. cap: 33.
Sozom: lib: 5. cap: 14.
Athánásius znowu ćierpi wygnánie.

Wycho-

Wychodząc z Alexándriey/ tym co nád nim płákáli/ mowił: Nie fráśuyćie sie/ mgłá to máła/ prędko wznyknie. A vćiekáiąc po wodźie w iedney łodce/ puśćili sie zá nim ći ktorzy go zábić mieli: on widząc iż ſą zá nim nie dáleko/ kazał łodkę obroćić y ku nim sie gárnąć. Oni zá niepodobno sobie máiąc/ áby im w oczy iść miał/ á poznáć go nie mieli/ záślepieni rzekli: á dáleko tám płynie Athánázyus? á on sam odpowiedźiał: nie dáleko. y pobieżeli/ á on sie ćicho do miástá wroćił/ y tám zátáiony/ v swoich przemieszkał. Potym Pogáńscy vrzędnicy ná Chrześćiány znowu wielkie prześládowánie podnieśli/ wydźieráli ich máiętnośći/ zábiiáli niektore/ wiedząc iż ich o to Pan ich Cesarz káráć nie miał. A gdy sie szli żáłowáć ná nie do Cesárzá Chrześćiánie: on ie wedle zwyczáiu swego odpráwował mowiąc: Cierpćie/ wszák wam ták Bog wász roskazał. W ten czás Zydowie zmowiwszy sie z Pogány napierwszy kośćioł w Alexándriey/ iáko pisze ś. Ambrosius/ spalili. Trzećie to iuż było wielkie biedzenie mężnego Athánázyuszá/ pierwsze zá wielkiego Constántyná/ wtore zá syná iego Constánciuszá/ á to trzećie. Ná wszytkich chwálebnie wygrał.

28. Lib: 3. cap: 8. Sozom: vt supra. *Athánásius śmierći vszedł cudownie. Proroctwo tego o Iulianie.* Epist: 29. Nazian: orat: de Athan.

W Rzymie tákże y naokrutniey powstáli Pogánie ná Chrześćiány/ gdy ie táiemnie do tego pobudzał Iulianus. Tám on zacny źięć wielkiego Constántyná Gállikanus/ gdy ofiárowáć bogom niechćiał/ z wyroku Cesárskiego do Alexándriey wypędzony iest/ y tám od Raucyaná Komesá zábity. Dźierżáwy y imioná tego Gállikaná we Włoszech blisko Rzymu/ ktore on był vbogim odkazał/ gdy podskárbiowie ná Cesárzá odbieráć chćieli: kogo iedno tám posyłáli/ káżdy od czártá opętány był. Ták P. Bog vbogich żywnośći bronił. Donatus Biskup Aretyński/ y Hilárius towárzysz Gállikaná/ śćięći też ſą. Ian y Páweł bráćia przezacni dworzánie wielkie° Constántiná od Terencyaná w ćiemnicy zábići. Pátrz w ich żywoćie. y inych wiele/ iáko iest w księgách męczeńskich. Tám y Gordianus sędźia ktory Chrześćiány męczył/ CHRISTVSA poznał/ y zań zdrowie swoie położył. Pátrz w iego żywoćie. y inych wiele po rozmáitych mieyscách pomęczono/ ktorzy sie tu nie liczą.

29. *W Rzymie prześládowánie. Gállikanus męczennik.* Martyrol: Rom: 25. Iunij. 16. Iulij. 7. Augusti. *Ian y Páweł męczennicy.* 26. Iunij. *Gordianus stárostá męczennik.* 10. Maij.

Donátystowie heretycy w Afryce od pierwszych Cesárzow z ziemie wywołáni/ gdy Iulianus nástał/ ktory przodkow swych postępki y stánowienia psował: posłáli do niego Rogácyaná/ Poncyuszá y Kássyaná/ pisze ś. Augustinus/ prosząc/ áby od wygnánia wolni byli/ á kośćioły swe przywrocone mieli/ onemi słowy iemu pochlebuiąc: v ćiebie/ práwi/ sámá spráwiedliwość mieysce ma. Z czego ie Augustyn ś. karze/ mowiąc: wiedźieli iż Iulianus był odstępnik y báłwochwálcá: Abo iego báłwochwálstwo spráwiedliwośćią názwáli: ábo złośliwego kłamstwá swego prząć sie nie mogli. Przyzwolił rad Iulianus ná ich prośbę. Bo życzył tego Chrześćiánom áby pokoiu nie mieli/ á swemi niezgodámi gineli/ y wierze świętey/ y CHRISTVSOWI sromotę swemi rosterkámi czynili. Tenże im/ mowi Optatus/ wolność przywroćił/ ktory Pogáńskie kośćioły ná báłwochwálstwo otworzył. Táki im list dał Iulianus ná ich wolność/ wspomina Honorius Cesarz/ iż był táki ktory wielką Donátistow złość y rospácz/ á Kátholicką wielką vfność y státeczność vkázował.

30. *Donátisty Iulianus przywroćił.* Cont: lit: Petilia: lib: 2. cap: 79. Epist: 48. *Przez wolność heretycką zgubić chćiał kośćioł Iulianus.* Optatus lib: 2. L. 37. de hære: Cod: Theod.

Zá tą wolnośćią y przywrocenim Donátiste poczęli być dźiwnie wszeteczni y zuchwáli ná Kátholiki/ iż śmieli ie wymiátáć z kośćiołow/ zábiiáć/ męczyć/ y nád nimi rozboie łotrowskie czynić. O czym szeroko nápisał Opratus Mileuitanus. Smieli sie y ná ołtarze miotáć/ y ná przenaświętsze Sákrámenty. Euchárystią ábo ćiáło Páńskie psom miotáli/ ktorzy zá pomstą Bożą/ ná pány swoie ony bluźnierce żeby swoie obrácáli y one kąsáli. Są one zácne przećiw dźisieyszym Kálwinistom słowá tego Optatá/ tákie. Gdy sie żáluie ná nie iż ołtarze rozsypowáli/ y kielichy kośćielne łamáli: A co iest práwi/ ołtarz/

31. Lib: 2. *Donátiste zábiiáią Kátholiki y ołtarze rozsypuią.*

Kielichy nośićiele krwie Chriſtuſowey.
Optatus lib: 6.
Donatiſtowie zmocnieli ſá Iuliana.

wi/ołtarz/iedno ſtolicá ćiáłá y krwie Chriſtuſowey? A co ſą kielichy/ iedno
nośićiele krwie Chriſtuſowey? Wypiſuie y ine ich zbrodnie/ iáko zakonne
pánny do záprzenia ſię ślubow vczynionych przymuſzáli/ y zaſłony znáki
professyey z głowy ich zdzieráli/kśięgi Kátholickie/y piſmá ś. y ornaty/y náczynia
kośćielne/zá pomocą Pogáńſkiego onego vrzędu/ wydzieráli. y ták
ſię ná ten czás pod Iulianem zmocnili/iż potym wiele Ceſárzow pobożnych
vkáráć ich y vſkromić y wykorzenić nie mogli.

32\.
Chryſoſt: contra gentes.
Apud Cyril: Alex: lib: 6. in Iulian: & lib: 10.
Krzyżom y kośćiom S. przygánial Iulianus.

Iulianus nie tylo heretyki ſadzał ná Kátholiki/ áby wiárę ś. niezgodámi
domowemi gubił: ále y práwem wydánym zákazał/ áby Chrześćian nie
zwano/ iedno Gálileyczyki/ dáiąc znáć iáko ſię iego czárći tego imienia
CHRISTVS bali. Przygániał y bluźnił/ iż Chrześćiánie krzyże czćili/ y one
ná drzwiách y śćiánách málowáli y kłádli. W czym ſię dźiśieyſzy heretycy z
nim zgadzáią. Przygániał y Chrześćiáńſkim nabożeńſtwom około grobow
y kośći świętych/ iż ie w tákiey czći mieli/ y one słowá z Ewángeliey przywodźił:
Phárizei ſą iáko groby vbielone: iákoby temi słowy CHRISTVS nam
czćić groby świętych zákazał. W czym mu też y w tákim przywodzeniu piſmá/
dźiśieyſzy kácerze podobni.

Sozom: lib:5. ca:5.
Zywność vbogich Chrześćian odeymował.
Metaphr: in Aberc. 2. Octobris.
Supra.

Dochody y żywnośći kápłáńſkie y wdow
y vbogich od Conſtántyná nádáne/ odiął Chrześćiánom ten niezbożnik: y
one pewną liczbę zboża/ ktorą był Pogáńſki Ceſarz/ Márcus Aurelius kośćiołowi
Ierápolitáńſkiemu dla Aberciuſá Biſkupá/ iáko ieſt wyżſzey/ nádał
y vprzywileiował: kazał tákże odiąć/ y nic nie dáwáć/ czego żaden z przodkow
iego y Pogáńſkich Ceſárzow nie vczynił. Bo y Dioklecian/ y inni niewierni/
práwá tego Chrześćiánom dochowywáli. A zbieráiąc ſię ná woynę

Socr: lib: 3. cap: 11.
Lupieſtwo Iuliana.

Perſką/ wielkimi podatkámi złupił z máiętnośći Chrześćiány/ tym tylo wolność
obiecuiąc/ ktorzyby ſię CHRISTVSA záprzeli: á ktorzy przeć ſię go nie
chćieli/ ná pieniądzách ie karał. Zákazał też ten okrutnik/ áhv Chrześćiánie

Sozo: lib: 3. cap: 17.
Ammianus lib: 25.
Iulianus epiſt: 42.
Naz: orat: 1. in Iulia.
Náuk wyzwolonych Chrześćiánom zákazał Iulianus.

praw poſpolitych nie vżywáli w kupnie y w rynkách/ y w ɛzyn ɛieniu ſpráwiedliwośći/
á żeby do żadnego vrzędu y do żołnierſtwá przyſtępu nie mieli. Zákázował
też áby Chrześćiánie nie náuczáli Rhetoriki y Grámmatiki/ y inych
z Pogány rownych náuk. W czym mu y Ammianus Pogán.: przygániá.
Zákazał áby ſię w náuki Pogáńſkie nie wdawáli Chrześćiánie. Bo widźiał/
iż gdy Pogáńſkie Doktory náſzy wykłádáli: záraz ſłucháczom ſwoim Pogáńſkich
bogow ſłużbę obrzydźić mogli. Bał ſię też iuż wielkiey náuki y wymowy
Chrześćian/ ktorą y ſtáre Pogány przechodźili. iáki był ś. Bázylius y

Apollonius poeta.

Názyánzenus/ á zwłaſzczá Apollonius/ ktory pięknemi y vdátnieyſzemi niż
li ktorzy ſtárzy Pogánie/ wierſzámi Greckiemi/ hiſtorią Bibliey ś. okraſił/ y
przywiodł ią áż do Saulowego kroleſtwá/ y inych wiele komediy y trágediy/
Euripidowi ſię y Menándrowi y Pindárowi rownáiąc/ ku rzeczy
Chrześćiáńſkiey nápiſał.

33\.
Theo: lib: 3. cap: 8.
Kśięgi ná Pogány piſáne.

Nápiſ:ł tenże Apollonius przećiw Philozophom Pogáńſkim/ niż z piſmá ś. ále z wywodow rozumnych/ głupſtwo ich o bogách vkázuiąc/ y one
kśięgi Biſkupi do Iuliáná ná czytánie poſłáli. Z ktorych ſię śmieiąc Iulianus/
nápiſał Biſkupom: Czytałem/ zrozumiałem/ y zgániłem. Ná co mu
odpiſáli: Czytałeś/ áleś nie zrozumiał. Bo by zrozumiał/ nie zgániłby.
Przyczytał Grekom Pogáńſkim Iulianus wſzytkę mądrość/ ktorey ſię od
nich vczyli Chrześćiánie. ále o tym wiele náſzych Doktorow dáli wywody/

Iuſtinus.
Tertullianus.
Origenes.
Auguſtinus.

iż w náuce Hebreyczykowie y Egypcyánie pierwſzy byli y ſtárſzy/ y Grekowie
do nich przyrownáni/ ſą iáko dźieći młode.

34\.
Szkoły Chrześćiánie opuśćili.
In Chronico.

Dla onego tedy wyroku Iulianowego opuśćili Doktorowie Chrześćiáńſcy ſzkoły y lekcye ſwoie/ iáki był Muſonius/ y Proereſius y Wiktorinus/
ktory w Rzymie Rhetoriki náuczał/ y inni. O Proereſiuśie nápiſał ś. Ieronym/
iż mu zoſobná Iulianus dozwalał áby náuczał/ ále on też iuż nie chćiał.

chćiał. Był wielki Philozoph ktory ſie CHRISTVSA był rozmiłował. A o Máriuſie Wiktorzynie piße ś. Auguſtyn/ iáko ſie w ſtárośći do Jezuſá Páná náßego obroćił. Miał towárzyßá nieiákiego Chrześćiánina Simpliciáná: y czytáiąc kśięgi Chrześćiáńſkie/ poznał prawdę/ y táiemnie rzekł do Simpliciáná: Jużem ieſt Chrześćiáninem. A on odpowiedźiał: Nie wierzę áż ćię oglądam w kośćiele. On z niego żártuiąc mowił: Abo śćiány czynią Chrześćiániná? A pomáłu wzgárdźił wßytkim świátem y przyiáźnią Senatorow Rzymſkich Pogáninow/ y był iáwnie ochrzczon/ iuż práwie ſtáry odmłodniał z Nykodymem/ y ßczęśliwie co dźień ſię więcey w Chryſtuśie y zbáwieniu od niego dánym kocháiąc/ dokonał. Był bárzo wielki y ſławny Philozoph: táką cześć v Rzymian miał/ iż mu ſłup ábo obraz iego ná rynku Tráianá ku ſławie iego y pámiątce poſtáwili. Piſał przećiw Arianom/ y ná liſt ś. Páwłá do Rzymian. ále iż ſtárym ſię do táiemnic wiáry náßey vdał; nie wßytkiego poymował.

Confeſſ: lib: 8. cap: 2. & 5.
Wiktorinus Philozoph iako náwrocony.
Hier: de Script.

Bacząc Julianus iż wiárá Chrześćiáńſka pobożnośćią y żywotem cnotliwym/ y obrzadkámi á ceremoniámi świętemi bárzo ſię vdawáłá y zálecáłá: chćiał też Pogáńſkie ſwoie błędy y báłwochwálſtwá tym ozdobić. Kazał kośćioły ſwoie pięknie vbieráć/ śpiewánie w nich ná chory czynić/ klaßtory męſkie y pánieńſkie/ ßpitale ná vbogie zákłádáć/ vbogie y żebraki y przychodnie iáłmużnámi opátrowáć. A piſał do Arſáciuſá Biſkupá Pogáńſkiego w Gáláciey one słowá: Obroćmy oczy/ ná łáſkáwość ku przychodniom/ y ná pogrzeby vmárłych/ y ná świętobliwość żywotá/ ktorą Gálileyczykowie w obłudnośći máią. Wßytkich náßych kápłanow w Gáláciey vpominay/ áby byli vczćiwemi y Bogom pilnie z żonámi y z dźiećmi/ y z czeládką ſwoią ſłużyli. Náuczay kápłanow áby ná widoki nie chodźili/ áni w kárczmách pili/ áni ſię rzemięſły podłemi báwili. Nábuduy ßpitalow w káżdym mieśćie/ áby ſię pielgrzymi náßą ßczodrobliwośćią chłodźili/ á nietylo ludźie náßey wiáry/ ále y drudzy ieſli potrzebuią. (ná co mu náznácza pewne dochody) ßkáradá ieſt/ práwi/ iż v Zydow żaden nie żebrze/ á niezbożni Gálileyczycy/ nietylo ſwe/ ále y náße karmią: áby bez tákiey pomocy náßy też zoſtawáli. Náuczay áby Pogánie náßy ná tákie dobre vczynki fundácye czynili/ y z rol ſwoich pierwiaſtki dawáli. Gdy/ práwi/ ſtároſtá w miáſto wieżdża/ żaden kápłan niech ku niemu nie wyieżdża/ chybá gdy do kośćiołá wchodzą/ tylo do przyśionku wyniść może. przed ſtároſtą niech żaden żołnierz nie idźie: zá nim niech idźie kto chce. Bo ſkoro prog kośćielny przeſtąpi: iuż ſtároſtą nie ieſt/ ále domowy człowiek. Tyś nád wßytkimi co w kośćiele ſą ſtároſtą. Bo ták zakon Boży nieśie. 35.

Iulianus Chrześćian chćiał powierzchnie náśládowáć.
Kośćioły vbierał, klaßtory, ßpitale budował.
Sozom: lib: 5. cap: 15. & 11.
Iulianus ſwego Biſkupa náucza. Kapłany ſwoie ćwicży, y od karcżmy odgania.
Nazian: orat: 1. in Iulian.
Kapłáńſka cześć y moc v Pogan.

Ták ten Pogáńſki Papież/ mowi Názyánzenus/ ceremonie náße chćiał mieć: ále obyczáiow y cnot Chrześćiáńſkich mieć nie mogł. y ceremonie one nie były im przyſtoyne. Bo iż od Bogá ſą/ bez pomocy Bożey pełnić ſię nie mogą. Ná Pogánách niewiernych ſą iáko ćiáło bez duße. Náśláduią nas iáko małpy y kotowie/ ktorzy przednieyßey częśći ludzkiey nie máią/ to ieſt/ rozumu. Ták y oni wiáry ś. y pobożnośći práwey y łáſki Bożey nie máiąc: prożno ſię y o ceremonie kuśili/ y o żywot Chrześćiáńſki. 36.

Nazian: vt ſupra.
Ceremonie Chrześćiáńſkie.

Rok P. 363. Liberiuſzá 12. Iulianá 2.

Trwał ießcze rok wtory Julianá/ záczęty w Liſtopádźie roku przeßłego 362. ktorego końcá nie doczekał. Julianus wiedząc iákimi ſą Zydowie nieprzyiaćielmi Chrześćiánom/ chcąc nas przez ich złośćy iad vćiſnąć: głaſkáć ie y łáſkę im pokázowáć począł. A nápiſał do nich liſt táki/ w ktorym im wßeláką wolność 1.

Zydy ná Chrześćiány ſadza Iulianus.
Iulian: epiſt: 25.

Zydowie ná Chrześciány.
Ambr: epist: 28. ad Theod.
Chrysost: hom: 44. in Matth.
Et in acta Apost: Homil: 4.

od podátkow obiecuie / y iednego Bogá nawyższego / zátáiwszy swoie bogi / miánuie. Tą łáską iego poburzeni Zydowie / wielkie szkody y zelżywości w niektorych stronách Chrześciánom czynili. Obálili dwá kościoły w Dámászku / w Gázie tákże / w Askálonie / y w Bericie kościoły popalili / iáko ś. Ambroży nápisał y ś. Chrysostom. A ktemu obiecał im kościoł w Ieruzálem ten niezbożnik budowáć. Co gdy chciał ziścić / á rzemieślnikow tám y wszytkich do budowánia potrzeb názbierał / y Alipiusá nád budowániem stárszym tám posłał / á sámi Zydowie dziwnie sie z wielkim dostátkiem y pilnością do tego przyczyniáli: bo y srebrne motyki y rydle mieli / y zacne ich niewiásty y z dziećmi ziemie ná fundáment wynosiły: ogień z ziemie strászliwy wypadł / y ziemiá trzesąc sie wszytko co włożyli / wyrzuciłá / y rzemieślniki y naczynia ich / y wiele Zydow popalił on ogień. A co dziwnieyszego / kule ogniste biegáły po mieście y Zydy zábiiáły / á krzyż iákiś dziwny ná powietrzu sie vkazał / y ná száciech káżdego Zydá iákoby przedziwna robota wyszyty / widziány był. Wiele sie Zydow y Pogan z onego cudu do CHRISTVSA obróciło. O tym y Pogánie pisáli y nászy Chrześciánie szeroko / á zwłaszczá Chrysostom ś. ktory to pámiętał chłopięciem będąc / á po lat 20. to wypisał.

W Ierusálem Zydom kościoł buduie Iulian.
Ammianus lib: 23.
Chrysost: homil: 4. in Acta. Hom: 44. in Matth. & aduer: Iudęos orat: 2.
Theod: lib: 3. ca: 17.
Rufin: lib: 1. cap: 38. 39.
Orosius li: 7. ca: 30.

2.
Zolnierze Iuliana na Persy.
Nazian: orat: 2. in Iulian.
Theod: lib: 3. ca: 18.
W obozie iego czarownicy.

Wypráwuiąc sie Iulianus ná Persy / dwoie woyská sobie gotował / iedno z żołnierzow / á drugie z dyabłow. żołnierzow miał sześćdziesiąt y pięć tysięcy. A do przednich bałwanow po wszytkim páństwie Rzymskim posły rozesłał do Delfu / do Delá / do Dodoná / pytáiąc ich o powodzenie y zwycięstwo. iedni mu potuszyli / á drudzy z Gálliey y z Rzymu dyabl: / strzedz sie mu kazáli. O te niedbał / á tym wierzył ktorzy mu to obiecowáli czego sam prágnał. Y nie poczuł sie Philozoph co to zá bogi miał / v ktorych prawdá byłá nie iednáka. Nábrał z sobą do obozu czárownikow / áby mu dyabły do pomocy y poniewolnie iednáli / miedzy ktoremi był Priscus / y on Máximus co go naprzod do Pogáństwá zápráwił / y ten mu o zwycięstwie bárzo tuszył.

3.
Sluby Iuliana ná Chrześciány.
Chrysost: aduers: gentes.
Hier: in Chronic.
Orosius vt supra.
Libánius bluznierz.
Theod: lib: 3. cap: 18.

Sluby też bogom vczynił; á ten napierwszy iż wszytkie Chrześciány wybić y dyabłom ofiárowáć miał / á woyne te mnieyszą z Persy odpráwiwszy / większą z Chrześciány záczać. Y iuż był ieden dwor ábo Thearrum w Ieruzálem postáwił / ktory kátownią Chrześcian być miał: áby tám krew ich rozlewał / gdzie sie naprzod wiárá ich záczęłá. To wiedząc Chrześciánie / rozumiey iáko sie modlili y P. Bogu postámi korzyli: prosząc áby sie z tey woyny niewrácał. y mieli nádzieię wielką iż ich wysłucha P. Bog. Bo gdy Libánius Sophistá iednego vczoneg° Chrześciáninà bluźniąc á żártuiąc z CHRISTVSA spytał: Co teraz czyni wász ćiesielski syn:? On powiedział: Ten co zbudował niebo y ziemię / ktorego ty ćiesielskim synem zowiesz: twemu Iulianowi trunę ćiesze.

4.
Hárdość y száleństwo Iuliana.
Socr: lib: 3. cap: 18.
Sozo: lib: 6. cap: 1.
Arsácem krol Ormiáński Chrześcianin.

Iuż sie był ták nádał oną nádzieią zwycięstwá / iż pomocy żołnierskiey / ktorą mu dawáli krolowie poddáni / bráć niechciał. á to według Pythágory o sobie rozumiał / iż duszá Alexándrá wielkiego w nim byłá / y on był włásny Alexánder w inszym ćiele. Do Arsácem tylko do krolá Armińskiego pisał / áby był gotow gdzie mu każą. Był ten Arsácem Chrześciáninem. y śmiał w liście do niego Iulianus CHRISTVSA bluźnić / mowiąc: Bog twoy ktoremu służysz nie obroni ćię / iesli nie vczynisz co ć każą. Y tám o sobie wysokie y głupie rozumienie pokazał.

5.
Hieron: epist: 84.
Pismá Iuliana nocne.
Contra Iulian.
Cedrenus.

W drodze ná te woyne iádąc Iulianus w nocy księgi pisał przeciw Christusowi / y świętym Ewángelistom / y wierze Chrześciáńskiey. A iż był wymowny / wielom do zbáwienia onemi księgámi przeszkadzał. Lecz Cyrillus Alexándriyski bárzo vczonemi y mocnemi wywody / w niwecz ie obrocił y zwoiował. A będąc w Chárris / niewiástę iedne táiemnie dyabłom ofiárował / y z iey wnętrzności szczęścia swego ná domysł zwyczáyny czárownikow pátrzył. Gdy do Nisibu ostátniego miástá gránic Rzymskich przyiáchał / miásto

miáſto pilnie opátrzyć kazał. Ktore iednák ſłábe mu ſię zdáło / iż tám wßyſcy Chrześćiánie byli / y grob y kośći vmárłego / to ieſt / ś. Jákubá Biſkupá ſwego czćili. Tedy ćiáło ono wynieść kazał. Zá czym wßytkę miáſtá obronę odiął. Bo Conſtántinus wielki wiedząc święty żywot tego Jákubá / roſkazał był ſynowi Conſtánciuſzowi / gdyby ten Jákub vmárł / áby ćiáło iego w mieśćie / ná obronę gránic przećiw Perſom / chowano. Y ták było. poki kośći iego w mieśćie były / záwżdy ſię prożno o miáſto ono nieprzyiaćiel kuśił. Aż gdy ie ten Julianus wyrzućił: rychło po iego śmierći w ręce Perſom wpádło. Tám też w Nizybie Demetrius święty mnich rodzáiem Perſá / śmiele Iuliáná o wiáry świętey odſtąpienie karał. Zá co go z dwiemá vczniámi zábić kámieńmi roſkazał. y miał to ſobie zá wrożkę ßczęśćia / iż Perſy zábiiał. A ono zá tę krew niewinną ſam w Perſyey zginął.

Ciáło S. Iákubá w Nizybie, obroná miáſtá.

Gennad: de Script: Eccleſ: in Iacobo.

Będąc iuż blizko Perſyey Julianus / poſłał czártá iednego ná zachodnie ſtrony / áby mu prędko zbiegawßy onę drogę powiedźiał / co ſię tám dźieie. Czárt tráfił ná Publiuſzá mnichá ná pußczy / ktory ná modlitwie przebywał we dnie y w nocy / y dla oney modlitwy iego dáley iáko związány czárt poſtąpić nie mogł / czekáiąc dni dźieśięć ażby przeſtał. A gdy nie przeſtawał / wroćił ſię názad do Juliáná nic nie ſpráwiwßy. Pytał go / gdźieś ſię ták długo báwił: powiedźiał / czekałem Publiuſzá mnichá / áby modlitwy ſkończył / dla ktorey nie mogłem dáley poſtąpić: á iż końcá iey nie czynił / muśiałem ſię wroćić. Julianus nic nie rzekł / iedno mśćić ſię nád onym mnichem wroćiwßy ſię obiecał. Lecz w kilá dni potym zábity ieſt. To piße Cedrenus y Glikás / y inni. Táka ieſt moc modlitwy wiernych przećiw dyabłom. Táka byłá ślepotá tego Ceſárzá / iż tey ſłábośći czártow ſwoich nie vważał. Przydáie Cedrenus: Gdy to ieden z pánow Juliáná vſłyßał: wroćiwßy ſię z oney woyny / wßytko ſwe vbogim rozdał / y do onego ſtárego Publiuſzá ná pußczą Zeugmáty ßedßy / dobrym mnichem zoſtał. 6.

Czart poſłány od Iuliana nie mogł w drogę.

Vit: patrum parte 2. cap: 19.

Publius mnich S.

Cedren⁹ in Comp: in Iulia. Glicas Analium 4.

Przepráwiwßy ſię przez rzekę Eufrátes ze wßytkim woyſkiem Julianus / przyćiągnął do Perſyey / y przyßedł pod pierwße miáſto Kteſiſon. ktore iż było y mieyſcem y przypráwą bárzo obronne / kuśić ſię o nie nie śmiał / á chcąc ie minąć / zdrádzony od iednego zbiegá: popalił ſtátki wodne ná Effrácie y Tygrze / ktore żywność woyſku miáły. á z woyſkiem ſam wßedł w ćiáſne mieyſcá gorzyſte / gdźie go woyſká Perſkie obtoczyły / á bitwy dáć niechcąc / zewſząd trapiły / ták długo áż wielki głod w obozie Rzymſkim wiele ludźi morzył. y zwątpiwßy o ſobie iuż oſłábieni bárzo / ſtoczyli nierowną mieyſcem bitwę / chcąc ſię z onych ćiáſnych kątow wybić. W tym Julianus ſwoim bogom ktorzy go záwiedli łáiał / iż mu źle / iego wielkie o ich cześć ſtáránie płáćili. á gdy miedzy ſwemi czyniąc im ſerce / biegał / włocznią żołnierſką przebity ieſt / y z oną śmiertelną raną do namiotu ponieśiony vmárł. 7.

Nazian: orat: 2. in Iulian.

Chryſoſt: contra gentes.

Cteſiſon miáſto Perſkie.

Obtoczony w gorach Iulianus.

Láie ſwoim bogom.

Iulianus zábity.

Kto go zábił / nie mogli ſię wßyſcy dowiedźieć. Nie ręką nieprzyiaćielſką zginął. Bo ſámi Perſowie śmiali ſię z Rzymian / iż ſwego Ceſárzá zábili. Rozmáite były około tego powieśći. Pogánie z potwarzy zmawiáli ná iednego Chrześćiániná żołnierzá / ktorego [illegible]zác y o nim ſię dowiedźieć nie mogli. Helládius co piſał żywot ś. Bázylego / y po nim był Biſkupem w Ceſárei / ták powiáda: gdy ſię Báſilius modlił przed obrázem mátki Bożey / ná ktorym też był málowány zacny żołnierz męczennik Mercurius ábo Mercurialis: proſząc P. Bogá / áby Julianus z woyny ſię oney ná zgubę wiáry ś. nie wracał: vyźrzał iż Merkurius był záćmiony. á rychło potym obaczył / iż iego włocznia ſkrwáwioną byłá. Sozomenus powiáda temu podobne widzenie przez ſen iednego świętego / iż widźiał / gdy święći Apoſtołowie ſkupieni iákoby do rády / dwu żołnierzow męczennikow ná zábićie Juliáná wyſłáli: To ieſt / iáko Nicephorus dokłáda / tegoż Merkuriuſzá / á z nim Ar- 8.

Hell: apud Damaſ: de imagi: orat: 1. Nazian: vt ſupra.

Merkurius męczennik zábił Iuliáná.

Sozo: lib: 6. cap: 2.

Nic: lib: 10. cap: 35.

temiuſzá hetmáná/ ktorego był niedawno o wiárę w Chriſtuſá zábić kazał.
9. Theod: lib: 3. cap: 20. A Theodoretus ták piſze: Náleźli go żołnierze ránnego/ á on bogi przeklina/ Marſá/ Apollina/ Iowiſzá/ iż mu obiecáney pomocy nie dáli. y potym nábrawſzy z boku płynacey krwie ſwoiey rzućił ią y mowił: Wygrałeś Gálileyczyku. Ták ſzalonym był/ iż zwyćięſtwo przyznał/ á zwyćiężcę y moc iego bluźnił.
10. Obiáwił P. Bog śmierć tego okrutniká teyże godźiny Sábbie puſtelnikowi/ tenże powiáda/ gdy ſię fráſował/ o iego złośći y ſzkody ktore kośćiołowi s. czynił/ gdy ręce ſwe o wybáwienie wiernych ná modlitwie podnośił. Tákże y Didimowi nieiákiemu powiedźiał Anyoł we śnie/ iż Iulianus zábity/ áby to oznaymił Athánázyuſzowi/ o ktorym ſam wiedźiał gdźie ſię krył.
Sozom: lib: 6. cap: 2.

11. Rádość Chrześćiáńſka. Zábit Iulianus 26. Czerwcá/ ktorego dniá z iego roſkazánia vmęczeni ſą y śćięći Ian y Páweł oni dworzánie Conſtántyná wielkiego. Krolował ábo ráczey rozbiiał kośćioł Boży/ nie cáłe dwie lećie/ żył 31. O iákie rádośći y dźięki P. Bogu czynili Chrześćiánie/ ktore iuż był ná ofiárę y zábiiánie dyabłom złośliwy ten oddał. Pogánie ſię też przeſtráſzyli/ pomniąc iákie ćięſzkośći zá iego pánowánia wiernym czynili. Wielką ſromotę Pogánie o ſwoie ták niepotężne y zdrádliwe bogi vćierpieli. A Rzymſkie páńſtwo ſrogie ſzkody oną iego wypráwą ná Perſy wźięło/ ktora ſię nigdy nágrodźić nie mogłá. Pogrzebiony ieſt w Társie w Ciliciey z wielką ſromotą y naśmiewiſkiem ludzkim. Czárownicy oni iego názwáni Philozophámi/ ktorzy mu ſzczęśćie ná oney woynie opowiádáli/ wielkie śmiechy z śiebie/ zwłaſzczá w Antyochiey y vrągánia odnieśli/ á CHRISTVSá y nieodmienne Boſtwo iego ſłáwili y wynośili ſynowie mądrośći. Libánius Sophiſtá Antyoſki vczynił Iulianowi pogrzebne wychwalenie/ w ktorym y wiárę Chrześćiáńſką ſzczypie. Czego mu y ſámi Pogánie nie chwalili. Drudzy piſáli dźieie iego/ zwłaſzczá Eunápius. Ale te piſmá poginęły/ á Grzegorzá Názyánzená piſánie nań/ iáko świádectwo iego ſzaloney niezbożnośći/ trwa y wiecznie trwáć będźie. Miał Iulianus Báſilinę mátkę pobożną Chrześćiánkę/ ktora imioná ſwoie ná kośćioł Epheſki oddáłá.
Nazian: orat: 2. in Iulian.
Socr: lib: 3. cap: 19.
In dial: Pallad: de vita Chryſoſt.

12. Báſylius y Nazyanzenus na puſzczy. Tym czáſem Báſilius wielki y Grzegorz Názyánzenus/ ná puſtyni w Pońćie mieſzkáiąc/ y żywot puſtelniczy prowádząc/ ſwoię z Duchá s. Philozophią odpráwowáli. To ieſt/ ná wyſokie ſię cnoty Chrześćiáńſkie y doſkonáłośći Chryſtuſowego náśládowánia zbieráli/ á pogárdźiwſzy wſzytkim to co świát ma/ ſkłonnośći ſwoie y námiętnośći rozumowi poſłuſzne czynili. Mowi o ſobie Názyánzenus/ iuż ſtárym piſząc: Wzgárdźiłem wſzytkim com miał/ CHRISTVSA nád wſzytko przekłádáiąc. Náuká iego ſtáłá mi ſię płáſtrem miodu/ przyzwałem mądrośći/ y podałem iey głos moy. Przydałem y to/ ábych gniew miárkował/ ięzyk ná wędźidle miał/ oczámi dobrze rządźił/ brzuch w porządku trzymał/ á po ſławie ktora ná źiemi zoſtáie/ deptał. Z czytánia kśiąg świętych/ nábyłem czyſtośći wnętrzney/ y z niego tę odniozłem pożytek/ iżem z kśiąg Pogáńſkich/ ktore mię obłudną pięknośćią ſwoią do śiebie ćiągnęły/ wyplunął ich gorzkość. kwiát burzliwe ćiáłá męg częſtemi y wielkiemi prácámi potárłem. Náſycenie brzuchá oddaliłem/ ocżym vſkromiłem y w powiekách vtopił/ gniewem potárgał/ członkim powiązał/ śmiechym w płácz obrácał. Wſzytko CHRISTVSOWI vſtąpić muśiáło. źiemiá łożkiem mi byłá/ gruba mię ſukniá pokrywáłá/ nieſpániem y płákánie do tego przydał. we dnie rámionám robotą obćiążał/ á cáłą noc ná Pſálmách y śpiewániu ćiáłom iáko ſłup wryte miał. Ludzkich roſkoſzy y do myślim nie przypuſzczał.] To o ſobie piſze ten Gregorius Názyánzenus ſtárym iuż y chorym będąc. A s. Báſilius dáleko w tey mierze wiecey czynił/ do ktorego ſię on przyrownał/ iáko pieſzy zá wozem iego idący.
Apolog: 1.
Złote ſłowá S. Názyánzená.
Znáki doſkonáłośći prawey.
De laudib: Báſilij.

Obá

13. *Mieszkanie na puszczy świętych.* Nazian: epist: 8. Basil: epist: 79.

Obá ná iedney puszczy mieszkáli / ále w rożnych chálupkách / ktore pokrycia y drzwi nie miáły. Mátká ś. Bázylego Emmelia ná drugiey stronie rzeki mieszkáiąc / chleb im nosiłá y iárzyny / ktorą też drugdy náwiedzáli y rozmowámi duchownemi kármili. O słodkości onego mieszkánia z sobą / iákim sie tám pokoiem y Pismá ś. czytániem y wykłádem ćieszyli / iáko tám Reguły one y práwá mniskie / ktore są w księgách ś. Bázylego / nápisáli: iáka miłość iednego ku drugiemu byłá: o tym czytay kto może v tegoż Názyánzená. Mowi do Bázylego: Tobą tchnę wiecey niżli powietrzem / tymem żyw iżem z tobą iest / ábo obecnie / ábo myslą. Epist: 9. & Basil: epist: 120.

14. *Basylius wielkiey wymowy.* Apud Basil: epist: 145. & 159. Epist: 146. *Pismo S. rożne od świeckiego.*

Był Bázylius wielce wymowny / y przechodził swego mistrzá onego Libániuszá / nád ktorego Pogánie ná on czás wymownieyszego nie mieli / v ktorego sie Rhetoryki vczył. y sam mu to przyznawał Libánius / listy iego czytáiąc / przodek mu sam ten Libánius dáie. Acz mu on pokornie ná ono chwalenie iego odpisuie / mowiąc: My (przezacny mężu) z Moyzeszem y Heliaszem y z innemi świętemi mężámi towárzyszym: ktorzy nam grubemi słowy náukę swoie podáią / á my to mowim co od nich słyszem / rzeczy w rozumieniu prawdziwe / ále w słowiech grube / iáko y te ktore piszem / pokázuią. Bo iesliśmy z wászey náuki co w mowie ozdobnego mieli / to iuż z czásem sie zápomniáło.

15. *Heretycy potwarzaią S. Basyliuszá.* Basil: epist: 63. & 64.

Heretycy Sábelliani po śmierći Musoniuszá Biskupá w Neocesárecy / chcąc iádem swoim ono miásto zárázić: potwarzáli Básiliuszá / iákoby był heretykiem y hárdym / y nie ludzkim / á sámi sie vdawáli / iż tę náukę mieli / ktorą im podał on ich pierwszy Biskup Grzegorz cudotworcá. Czego sie dowiedziawszy mąż święty: mądrym y mocnym pisániem / ták ie zráźił / iż potym przystępu do onego miástá nie mieli. Potwarzáli y mnichy iego ná oney puszczy z nim sie ćwicząc. O ktorych nápisał Názyánzenus do Helleniuszá tákie słowá: Ad Hellenium.

16. *Mniski żywot y męczeństwa.*

Mieszkáią / práwi / w iámách y w grubych iáskiniách / á domow nie máią / y od miast vćiekáią / pokoiu y zátáienia ktore iest mądrości niebieskiey przyiaćielem / szukáiąc. Jedni sie żeláznemi pętámi męczą / áby grzechy ćielesne w ćiele vmorzyli. Drudzy w ćiásnych chálupkách zámknieni y ná ludźie nie pátrzą. Drudzy przez dwádźieśćiá dni nic nie iedzą / y połowice postu Chrystusowego pełnią. Był ieden ktory cáły rok w kośćiele stoiąc / á do Bogá ręce podnosząc á nic nie śpiąc (czemu trudno kto vwierzy) stał wryty iáko żywy kámień Chrystusow. Ktoremu kruk bliski troche odrobin chlebá nośił. á kiedy ich dwá było / cáły im chleb podawał.] To ten ś. powiáda / ácz nie wszytkich ták ćieżkich y nieznośnych rzeczy chwali: ále woláł ie wymáwiáć á nie gánić mowiąc: Wiele mieszkánia w niebie / wiele też ná źiemi drog do niego. Ciásna drogá / rzadcy ktorzy przez tę sie ćiásnosć ćisną.] Z tego baczyć może káżdy / co ći dwá święći o żywoćie mniskim y pustelniczym trzymáli / sámi sie w nim ćwicząc. á iesli dobrze czynią ći nászy heretycy / ktorzy ná táki żywot wrzeszczą.

Iowianus Cesarz.

17. Theo: lib: 4. cap: 1. Sozo: lib: 6. cap: 3. Socr: lib: 3. cap: 19.

Tegoż dniá ktorego iest zábit Julianus / to iest 26. dniá Czerwcá / żołnierze y wszyscy vrzędnicy woienni zgodnemi głosy obráli Jowianá Chrześćiániná y wyznawcę / człowieká pobożnego / mężnego / sprawnego y vrodziwego. W czym byłá wielka łáská Boża y cudowna spráwá iego / po ták wierutnym Pogáninie / ktory zostáwić chćiał tákiego po sobie / ktoryby záczęte Chrześćian wykorzenienie prowádźił. Wiele było żołnierzow Chrześćian / wiele y tych ktorzy pochlebuiąc Julianowi CHRISTVSA sie nie rádźi zápreli / á czásu do swego náwrocenia czekáli / á Pogánie milczeć muśieli. A gdy Jowianá vbránego w purpurę ná máiestaćie posádźili: on ná nie wołał: Pánem wászym być nie mogę / bom iest Chrześćiánin / *Iowianus wymawia sie z pańSTwa.*

Ammianus 25. Suidas verbo Iouianus.

nic mi sie z Pogány nie powiedźie. A oni krzyknęli wßyscy: A myśmy też są Chrześciánie. Był Iowianus z Syngidonu miástá w Pánnoniey/ syn świetnego Komesá Weroniáná.

Pokoy z Persy cudowny. Rufin: lib: 2. cap: 1

18. Stárał się Iowianus iákoby był z oney ćiásney dźiury z złego rázu y mieyscá woysko wywiodł: ále żadną miárą nie mógł. Wßytko iuż było w ręku v Persow/ ktorzy záraz wßytkie zgubić mogli. Pan Bog ie ták vkroćił/ iż Arsáces krol Perski do Iowianá z żywnośćią ná woysko głodem strapione posłał/ áby pokoy był/ á pewne Persom miástá oddał/ á z woyskiem zdrowo z Persyey wyßedł. A ták vczynić musiał.

Nazian: in Iulian. Chrysost: contra gentes.

Nie ná nim winá zostawáłá/ co gáśić chćiał: ále ná tym/ mowi Názyánzenus/ co zápalił. Sromotny był on pokoy Rzymiánom/ ále potrzebny y nie zbyty. Podáli N[illegible]sibe miásto/ y inne niemáłe páństwá w Mesopotámiey Persom. A Singáre miásto/ y inne.

Singarowie abo Cygani.

Od tey Singári snádźby mieli iść owi Cygáni/ ktorzy się po wielu krolestwách włoczą/ ktore Włoßy tymże imieniem Singári zowią/ y náße z niegoż znáć poßło.

19. Pogánie ktorzy się bárzo potrwożyli/ iż Chrześćiánin ná páństwo wstąpił/ y pisániem táiemnym/ y iáwnym gdy czás mieli wołániem/ vrągáli się z Iowianá/ iáko niemężnego y boiázliwego/ iż ták sromotne od Persow obowiáski przyiął: á zwłaßczá to czynili w Antyochiey/ oddáiąc one też przymowki ktore ná Iulianá támże czynili Chrześćiánie. Ale ludźie rozumni y báczni/ iáko Názyánzenus y inni: ono nießczęśćie Iulianowi przyczytáli/ ktory swym głupstwem y Pogáńskich bogow swoich oßukániem/ ná tákie mieyscá woyská wprowádźił. y owßem Rufinus pißąc o tym/ zá wielką łáskę Bożą w Iowianie to poczytá: iż tákie obwiáski pokoiu sámi Persowie podáli: bo ie wßytkie wybić záraz mogli.

Vt supra.

20. Záraz Iowianus ná páństwie swym/ od Iulianá o wiárę ś. wygnáne/ wyzwolił/ y onego Wálentiniáná/ ktory po nim był Cesárzem. y do stárostow pisał/ áby kośćioły czćili/ y do nich chodźili/ y opowiádáli/ iż wiárá Chrześćiáńska sámá iest prawdźiwa. Wolność wßytkę/ y dochody duchownym wroćił/ ktore był Iulianus pobrał. O pánienkách czystość Bogu oddáiących/ nápisał práwo/ áby ten ktoryby ie do małżeństwá námawiał/ zdrowie traćił/ nie tylo ten ktoryby ie porywał. bo to często zá Iulianá się dźiało. Atháná zyußá Biskupá tákże wyzwolił/ y pisał do niego áby mu wiárę prawdźiwą Kátholicką wypisał. Stárał się áby Chrześćiány do iednośći skupił/ á iesli być nie mogło/ sam przy lepßey stronie zostáć chćiał. y zwoławßy Athánásius Biskupy swoie/ boiąc się áby go heretycy do Cesárzá nie vprzedźili; spisał wyznánie wiáry y do niego posłał. Iest to wyznánie v Theodoretá położone/ w ktorym nic nie máß więcey iedno Niceńskie wyznánie ábo Kredo/ ktore gdy przeczytał: poznał iż się tákiey wiáry náuczył/ y ku niey się zápalił.

Wygnani o wiarę przywroceni. Sozo: lib: 6. cap: 3. & 8. Theod: lib: 4. cap: 4. *Wolność kościołow wrocona.* *Prawo o mnißkach.* L. 2. de rapt: Cod: Theod. *Athanasius przywrocony.* Naz: in laud: Atha. Lib: 4. cap: 3. De fide ad Iouian. Socr: lib:3. cap: 20.

21. Lecz y heretycy swey rzeczy nie omießkáli Ariani y Mácedoniani/ miedzy ktoremi był Básilius Anciry Biskup/ y inni/ pisáną wiárę swoię do Iowianá posłáli/ chcąc go do swey herezyey pociągnąć. Powiedźiał im Cesarz iż on przy Consubstantialem zostáie/ á iż niezgod nie rad widźi/ á tych ktorzy zgodę ßczepią/ czći y miłuie. Co vsłyßawßy/ wiele się Biskupow Áriáńskich odmieniło/ y do Niceńskiey wiáry przystáli. Oni zwłaßczá co dworską y stołową wiárę mieli/ zá pány idąc y zá chlebem. Miedzy nimi był on złośliwy y wßytek kośćioł mießáiący/ Akácius Cezáreyski Biskup/ ktory záraz wyznánie swoie/ y przystánie do wiáry Niceńskiey do Cesárzá posłał. Iáko wiele ná tym/ gdy pan iest Kátholik y práwowierny.

Socr: lib: 3. cap: 21. *Heretycy za ßczęśćiem idą.* *Stołowa wiara.* Suidas verbo Iouianus. *Co należy gdy krol Katholik.*

22. Meleciuś też w Antyochiey zebrał 27. Biskupow z rozmáitych stron/ miedzy ktoremi było wiele pokutuiących Arianow/ ktorzy też Kátholikámi zostáli/ y przy swoich Biskupstwách zátrzymáni są. Wßyscy wyznánie wedle wiáry Oycow Niceńskich vczynili/ y do Cesárzá posłáli. Cesarz widząc heretycki niestátek/ iáko plo-

Socr: lib: 3. cap: 21.

cho sie odmienili/ áby przy swoich Biskupstwách zostáli: rzekł po przeczytániu książek onych ábo listu: Ja sie nikomu o wiáre przykrzyć nie bede: ále tych czćić y miłowáć chce/ ktorzy kościelney zgodzie przyczyna beda. O tákich rzekł Themistius Philozoph: iż nie Bogu służa: ále purpurze/ to iest/ Cesárzom. (Orat: Consulari.)

Miedzy vpornemi Ariany był Euzoius Antyoski tey sekty Biskup/ ktory chcac ś. Athánázego Cesárzowi ohydźić/ z pomoca Probáciuszá Eunuchá zacnego/ posłał Luciusá kápłaná Ariána/ áby obwinił Athánázyuszá v Cesárzá/ y iego wystepki powiedźiał. Co gdy czynił/ rzekł Cesarz grożac Luciuszowi/ áby tego przestał/ á Probáciuszá vpomniał/ áby sie pokory vczył. Piszą drudzy/ iáko Epiphánius/ iż Jowianus do siebie Athánázego przyzwał/ y z iego rozmowy bárzo sie go rozmiłował/ y mándaty dał/ áby ták iáko sie iemu zda/ kośćioł Boży y lud spráwował. y ták sobie troche Kátholicy wytchneli/ á kośćioł ś. odpoczał/ y głowe podniosłá Kátholicka świeta wiárá. 23.

Sozo: lib: 6. cap: 5.
Heretyki iako odprawił Iowianus.
Hæresi 68.
Sozom: vt supra.

W Antyochiey ieszcze ono rozerwánie miedzy Kátholiki trwáło Paulinem y Meleciuszem/ do ktorego sie trzeći przymieszał Witalis kápłan/ ktorego sobie Apollináriste zá Biskupá wźieli. Był wielce dobry y pobożny kápłan y v ludźi wźiety/ á ták sprosnie vpadł/ y ná Pauliná zowiac go Sábellianem/ ludźie poburzył. Te niezgode chcac vgáśić ś. Athánásius/ do Antyochiey przyiáchał. Wyznał przed nim Paulinus wiáre Kátholicka/ y ná potym nigdy go nie odstapił/ y w iego społeczności Athánásius zostawał. Oná niezgodá trwáłá áż do czásow ś. Jeronymá. 24.

Trzey Biskupi w Antyochiey.
Epiph: hæresi 77.

Zákázował Jowianus Pogáńskich ofiar/ zwłaszczá gdy sie w Antyochiey/ iáko y w Cháris/ w ćiemnych kątách w pálacu nálázło ćiał ludzkich wiele záwieszonych/ ktorych Juliánus zábiiáiac ludźie/ do czárow y ofiar vżywał. Czego sie bárzo wstydźili Pogánie/ y wiele sie ich kryło/ y kośćioły ich zámknać kazał Jowianus. Jednák iáko pisze Eunápius/ miał we czći onych dwu czárownikow Priská y Máximá/ ktore Julianus ná woynie z soba miał. O co go też podobno P. Bog pokarał. 25.

Ofiary Pogáńskie ze krwie ludzkiey.
Theod: lib: 3. cap: 21. 22.

Rok P. 364. Liber: 13. Iowianá 1.

Jadac Jowianus z Antyochiey do Cárogrodu/ gdy był w Társie/ grob brzydkiego Juliáná nie wedle pobożnośći ozdobić roskazał. á gdy był miedzy Bitynia y Gállácya ná mieyscu ktore zowia Dádástán/ w nocy od wegla zarzystego y smrodu z nich ktore w komorze miał/ záduszony iest. Suidas mieni/ iż sie był grzybow obiadł/ y od ich trucizny vmárł. Lecz to wiecey ich twierdźi co sie rzekło/ y Jeronym ś. Pánował mieśiecy śiedm/ vmárł czternastego dniá Lutego/ máiac lat 33. 1.

Sozo: lib: 6. cap: 6.
Socr: lib: 3. cap: 22.
Hieron: ad Heliod.
Iowianus vmarł.

Woysko ktore szło ku Niceey Bityniey/ obráło Wálentyniáná ná Cesárstwo Rzymskie 24. dniá Lutego. Pomogł do wybránia iego Sálustius stárostá pálacowy. Vrodźił sie Wálentynianus w Pánnoniey w Cibele z oycá Gruciáná/ ktory był podłego rodzáiu/ ále sie własna cnota wsławił. Acz z rodzáiu Wálentynianus zálecenia nie miał/ á sam sie świetnym w dźiełách rycerskich vczynił: iednák nabożeństwo iego Chrześćiáńskie onego wyniosło. Bo zá Juliáná dla wiáry ś. wygnáńcem był. Nie dopuśćił P. Bog áby iuż Pogánin Cesárzem był/ á te postáwił/ ktore Julianus odmiátał y prześládował.

Walentinianus wybrany na Cesarstwo.
Wiara iego y statek.

Przyiáchawszy do Nykomediey/ o spráwowániu páństwá myślac/ zárazem brátá swego Walensá ná vrzedy wysokie posádźił/ á w Cárogrodźie go Cesárzem y towárzyszem ná páństwo vczynił. Był ten Walens nabożnym Chrześćiáninem/ y dla wiáry z brátem zá Juliáná wygnány był/ y trwał Kátholikiem áż do woyny z Gothy. Jáko potym Arianem został/ vsłyszym. 2. 3.

Ammianus lib: 26.
Walens towarzysz na państwo.
Socr: lib: 4. cap: 1.
Theo: lib: 4. cap: 1.

Cesarius brat S. Nazyanzena.
Nazian: in laudem Cesarij.

Brátu ś. Názyánzená Cesáryuszowi dał vrząd Podskárbiego / y do dworu go swego przyzwał / ktory dla Juliáná dworską był służbę y vrzędy opuścił. Ták mu nágrodźił P. Bog.

4. *Chorągiew krzyża S. w woyscze.*

Tego czásu bárzo sie wiele dźikich narodow ná Rzymskie Páństwo otworzyło / Alemani, Sarmatæ, Pannones, Quadi, Rheti, Saxones, y inni / y Persowie do Armeniey wyćiekáli. Co widząc Válentinianus / chorągiew Krzyżá ś. wznowił / ktora byłá zá niezbożnego Juliáná vpádłá / á ná niey Krzyż ś. y imię CHRISTVSOWE osádźił: nádźieię máiąc / iż zá przykłádem pobożnych Cesárzow / pod tym znákiem zwoiowáć niewierne Pogány miał. Co bárzo Pogány domowe przestrászyło / á wierne dźiwnie vweseliło. Vkázuią to obrázy ich ná iedney stronie ná miedźi ábo złoćie / ktore sie po dźiś dźień náyduią.

5. *Bráćia sie krolestwy podźielili.*

Ná lepszą y snádnieyszą obronę páństwá Rzymskiego podźielili sie krolestwy ći dwá bráćia. Válentinianus wźiął zachodne / á Walens wschodne / y obá przebieżawszy Trácyą / y do Pánnoniey przyiáchawszy / w Sirmie sie roziácháli. Jeden do Mediolanu z iedną częśćią woyská / á drugi do Cárogrodu z drugą.

6. Sozom: lib: 6. cap: 7.
Słowo Katholickiego Cesarza.

Ná tey drodze gdy Válentinianus wyieżdżał z Cárogrodu / Biskupi z Hellespontu y Bitiniey / y z inąd / wysláli Hippácyaná Biskupá Herákleey do Cesárzá / prosząc áby im ziácháć sie ná Synod pozwolił. on odpowiedźiał: Jam iest ieden z liczby láikow (to iest niepoświęconych) w ty sie rzeczy wdáwáć nie mogę / Kápłani y Biskupi ktorym to poruczono / osobno sámi / gdźie sie im podoba / niech sie ziádą. Ziácháli sie potym w Lámpsaku / iáko sie niżey powie. Nie był ten Constánciuszem ktory Biskupy sądźił / y wiáry ich náucząć chćiał.

7. *Gothowie ná Rzymskie páństwo.*
Prokopius tyran.
Ammianus lib: 26.
Zosimus lib: 4.

Gdy Walens vsłyszał o Gothách / iż Páństwo Rzymskie náieżdżáią / dla nich sie puśćił do Antyochiey. á tym czásem w Cárogrodźie Prokopius powinny Juliáná Cesárzá / wtráćił sie ná páństwo / y w Cárogrodźie purpurę ná sie wdźiał / y od bláhego pospolstwá záwołány iest Augustem. Był to z Cylicyey z pierwszych v Juliáná vrzędnikow / ktoremu prowádzenie ćiáłá Juliáná do Társu zlećił był Válentinianus. Czynił sobie sławę / iż go Julianus ná Cesárstwo po sobie miánował / y niemáłą trudność zádał Walensowi / á Eugenius trzebieniec pomoc mu pieniężną dawał / y pomáłu sie zmocnił w Cárogrodźie.

8. L. 9. de Malef: & Mathem.
Eunapius.

Ná początku pánowánia swego Válentinianus Cesarz práwo tákie wydał: áby było káżdemu wolno obieráć sobie nabożeństwo ábo wiárę iáką kto chce. A Walens brát iego one Philozophy y czárowniki / ktorzy wszytkiego złego zá Juliáná przyczyną byli / Priská y Máximá do więźienia dáć y męczyć roskazał. Acz potym wypuszczeni byli.

Rok Páński 365. Liberiuszá 14. Válentiniáná y Valensá 2.

1. Socr: lib: 4. cap: 4.
Synod Ariański w Lampsaku.
Sozo: lib: 6. cap: 7.
Basil: epist: 79.

ARiani Biskupi / ktore Semiáriany ábo nápoły Ariany zwano / zebráli sie w Lámpsáku / y vczynili wyznánie wiáry przećiw inym co nagorszym y naiádowitszy Arianom / ktorzy sie byli do Cárogrodu przed kilą lat zebráli / stánowiąc to: iż żadnego podobieństwá iestestwá ábo substáncyey Syn z Oycem nie ma: iáki był Eudoxius Cárogrodzki Biskup / y Akacius Cesáreyski / y inni. A ći w Lámpsáku wyználi / iż iest Syn w iestestwie podobny Oycu. y potępili Eudoxiuszá y Akácyuszá / y inne z nimi trzymáiące. Głową tego ziazdu był Eustátius Biskup Sebásty mnieyszey Armeniey. Przyzwáli byli do siebie z puszczey y ś. Bázylego wielkiego / ktory tám sie z nimi śćierał / á Kátholickiey wiáry bronił / gdy Niceńskiego wyznánia oni wszyscy przyimowáć niechćieli.

A iż

2\. A iż wielka cześć onych w Lámpſáku biſkupow Ariáńſkich od Kátholikow z ſwoich Biſkupſtw złożeni byli/ á Eudoxiuſzá ſię/ ktory v Ceſárzá był w łáſce/ bali: náleźli te ráde ná obronę ſwoię/ y tákie niewſtydliwe kłamſtwo: Wypráwili trzech Biſkupow do Rzymu do Papieżá Liberiuſzá/ to ieſt/ Euſtátiuſzá/ Theophilá/ y Sylwaná/ ludźie miedzy ſobą co nachytrſze y obrotne/ áby v niego ziednoczenie y przyięćie do kośćielne° pokoiu ábo vczeſtnictwá vproſili. Ná to dozwolili im imieniem ſwoim/ dawſzy podpiſy ręku ſwych/ áby Kátholicką wiárę wyználi/ y Niceńſkie Concilium przyimowáli/ y Syná iednego ieſteſtwá/ ábo conſubſtantialem z Oycem wyznawáli. Przyiácháli do Rzymu/ ále Liberius y onych ſámych y liſtow od ich towárzyſzow przyimowáć niechćiał. Lecz oni dawáli o ſobie ſpráwę/ iż ſię iuż vpámietáli/ y pokutę czynią/ y we wſzytkim ſię z Kátholiki zgadzáią. y ták kłámáiąc y przyśięgáiąc/ y vſty á nie ſercem prawdziwe boſtwo Páná náſzego wyznawáiąc: Papieżá zwiedli/ iż ie do kośćiołá przyiął/ rozgrzeſzył/ y ná ich Biſkupſtwá/ z ktorych byli wygnáni y złożeni/ znowu poſádźić kazał/ liſty zá nimi do wſzytkich Kátholikow piſząc/ y z ich náwrocenia dźiwnie ſię ráduiąc/ y o tym wſzytkim zachodnym y wſchodnym kośćiołom oznáymuiąc/ y rozumieiąc że iuż Ariáńſtwo wſzedźie ſię wykorzenić miáło/ wielką z tego rádość miał.

Ariani do Papieża zdradliwie posyłaią:
Socr: lib: 4. cap: 11.

Krzywoprzysięſtwo heretyckie, y zdrady.

3\. Byłá táka powagá ſtolice Apoſtolſkiey Rzymſkiey/ iż ſię nikt liſtom Papieſkim ná wſchodnych ſtronách ſprzećiwić nie śmiał: á ták iáko on poſtánowił/ przywrocone im Biſkupſtwá iáko iuż Kátholikom/ być muśiáły. y on Euſtátius miedzy inemi/ ná ſwe ſię też mieyſce Biſkupie do Sebáſtyi wroćił. W ten czás Kátholicy Biſkupi w Tyanie ſwoy ziazd mieli/ y tám im oni z Rzymu poſłowie liſty Papieſkie/ y inych zachodnych Biſkupow vkazáli/ wedle ktorych Biſkupſtwá onym pokutuiącym (ácz fałſzywie) przywrocone ſą. A wſzyſcy Kátholicy oni Biſkupi/ choć wiedźieli nieſtátek Euſtátiuſzá/ ſtánowieniu Papieſkiemu namniey ſię nie ſprzećiwili.

Powaga ſtolice Rzymſkiey v wſchodnych.
Baſil: epiſt: 74.
Sozo: lib: 6. cap: 12.

4\. Rychło potym ten Euſtátius iáko dawny vczeń Ariuſzow/ od oney ſwoiey przyśięgi y wyznánia/ ktore w Rzymie vczynił/ odſtąpił/ y ták iáko pierwey Ariáńſkie fałſze y bluźnienia ná práwe Boſtwo CHRISTVSOWE z inemi towárzyſzmi rozśiewał/ y Kátholiki iáko gdźie mogł prześládował. O czym Báſilius Biſkupy zachodne przeſtrzegał. Lecz Liberius Papież ták od nich oſzukány ſłuſzną wymowkę ma. Bo mu od wiela Biſkupow liſty przynieśli/ y iáwnie ná Synodźie Rzymſkim kácerſtwo odwołáli/ y Kátholicką wiárę wyználi/ y piſmem ſwoim vmocnili. A ktoby im był nie wierzył: zwłaſzczá iż tákie náwrocenia do zgody y pokoiu wſzytkiego kośćiołá ſłużyły.

Zdrada Arianow y nieſtatek.
Baſilius epiſt: 82.
Epiph: hæreſi 75.

5\. Tego roku práwie po wſzytkim świećie było wielkie ziemie trzęśienie/ z ktorego morze wyſoko nád ziemię powſtawáło/ ták iż ſię okręty ná gorách y domách záwieſzáły. Wiele bárzo ludźi potonęło/ y mnimáli áby ſię potop on zá Noego wracał. Wiele miaſt ſię zápádło y pozbaláło/ y ludźi wielkość poginęłá. Było to niciákie opowiedánie rozerwánia kośćiołá Bożego y wielkiego prześládowánia ná Kátholiki/ ktore Walens Ceſarz podnioſł.

Ziemie trzęśienie.
Ammianus lib: 26.
Hier: in vita Hilarij.

6\. Chrześćiánie iuż po Julianie pod Chrześćiáńſkimi Ceſárzmi żyiąc/ poczęli też Pogány/ ktorzy im zá Juliáná wielkie krzywdy czynili/ vćiſkáć/ y bożnice ich ſzárpáć. Vćiekli ſię Pogánie do vrzędow/ proſząc/ áby im Chrześćiánie ich kośćiołow zá ich pieniądze ſtrzegli y bronili. O czym dowiedźiawſzy ſię Válentinianus tego zákazał/ áby Chrześćiánie kośćiołow Pogáńſkich nie ſtrzegli. Był Symmáchus Pogánin zacny w Rzymie ná ten rok ſtároſtá/ ktory był nieprzyiaćielem Chrześćiánom/ y ná nie onę ſtraż kośćiołow ſwoich włożyć chćiał.

Hier. in præfat: lib: 2. comm: ad Galat
Katholicy poczęli Pogany vćiſkać.

7\. Válentinianus pánny y wdowy/ ktore iuż zá mąż nie idą/ od podátkow wybáwił. Wyćiągáć poborow od Chrześćian w Niedźielę zákazał. Czár-

L. 4. de cenſ: Cod: Theod.
L. 1. Cod: de Epiſc.

nokśieſkich

L. de exact. L. 8. C. de malef. L. 1. Cod: de epiſc: aud.
Wſchodne dzieie.

nokśięſkich náuk zábronił. Biſkupy dozorce mieć chćiał / áby kupcy drożey niż słuſzno ieſt nie przedawáli.

Rok Páńſki 366. Liberiuſzá 15. Válentinianá y Valenſá 3.

1. Ammia: lib: 26. 27. *Prokopius śćięty.*

Walens zebrawſzy woyſko / z Lupicinem hetmánem iezdnych / ćiągnęli ná Prokopiuſzá / ktory od ſwoich opuſzczony gdy vćiekał / ſámiż go ſłudzy iego poimáli / y do Walenſá przywiedli. Kazał go śćiąć / y głowę iego do brátá Válentinianá do Páryżá poſłał. Powſtał ná mieyſce Prokopá / powinny iego Márcellus / ktory żołnierze w Nicei zbierał: ále záraz od Walenſowego rycerſtwá poimány / męczony y zábity ieſt. Ták oná krew Iuliná niezbożnego zginęłá / á Pogánie zwątpili / áby iuż kiedy ná Ceſárſtwie Pogániná ſwego widźieć mieli.

Ammia: vt ſupra.

2. *Valens zſtał ſię heretykiem Arianem.* Theo: lib: 4. ca: 11. Sozo: li: 4. ca: 2. & 3. *Ochrzczony od Arianow, na Katholiki przysięga.*

Walens Arianow ſłucháiąc / y żony ſwey ktora tey ſekty byłá / iey námową y łágodnośćią zepſowány: wiáry świętey Kátholickiey odſtąpił / á do Ariáńſkiey ſię vdał. A gdy miał ſię ná woynę przećiw Gothom wypráwowáć: z namowy żony ſwey dopuśćił ſię ochrzćić onemu przewierutnemu Ariáninowi Eudoxiuſzowi Biſkupowi Cárogrodzkiemu / ktory go przy chrzćie táką przyśięgą obwiązał: áby wiáry oney w ktorey ſię chrzćił nigdy nie odſtępował / á tych ktorzy ſą tey náuce przećiwni / wygániał. A od tego czáſu wſchodny kośćioł pokoiu / áż do iego zábićia ábo ſpalenia / nie miał / y onym prześládowániem Kátholikow od Arianow wſzytko ſię páńſtwo mięſzáło y wrzáło. Poki brát iego Válentinianus ná zachodźie kroluiący dobry Kátholik był żyw / ćicho trochę wierne prześládował: nań ſię nieiáko ogląáiąc: ále po iego śmierći / cáłą iego nieſpráwiedliwą rękę vczuli wierni.

Hiero: in Chronic.

3. Nazian: epiſt. *Baſilius y Nazyanzenus wyzwani z puſzczy na pomoc.* Nazian: Apolog: 1. *Oćiec S. Nazyanzen: Biſkup.*

Vſłyſzawſzy Kátholicy iż Ceſarz heretykiem zoſtał: gotowáli ſię ná nowe z ſzátánem woyny / y wyzywáli do śiebie / one dwie dźiáłá ná heretyki / Názyánzená y Bázyliuſzá / ktorzy zbáwieniu ſwemu ſłużąc / ná puſzczy ſię ćwiczyli. Pierwey Názyánzenus od oycá ſwego ſtárego / Boſphoriuſzá Biſkupá Kolońſkiego wywabiony ieſt ná pomoc kośćielną. Był iego oćiec Biſkupem w Názyánźie / iuż bárzo ſtárym / pilney pomocy iego ná ſpráwowánie biſkupſtwá y odpędzánie heretykow potrzebował. Do czego ſię on przywieść dał / y opuśćiwſzy puſzczą do Názyánzu ſię przenióſł / y tám nawięcey kazániem y piſániem owce wierne karmił / á wilki Ariáńſkie / ktorzy pośilenie Ceſárſkie mieli / iáko mogł płoſzał. Stárał ſię też áby y towárzyſzá ſwego Bázyliuſzá tákże ná pomoc kośćielną z puſtyniey oney wywołał. Już go y on Euſebius Ceſáreyſki w Cáppádociey Biſkup / ktory mu nie wielkim był przyiaćielem / bárzo prágnął / y do niego o tym piſał. Lecz on nie wyſzedł z puſtyniey áż ſam Názyánzenus poń przyiáchał / y z ſobą go do Euſebiuſzá przyprowádźił. Dla pożytku y potrzeby kośćielney opuśćił ſwoie duchowne poćiechy / y wielkie prace o ludzkie zbáwienie podeymował / nietylo duſze / ále y ćiáłá ich opátruiąc / á o vbogie ſię ſtáráiąc. Biſkupá ſwego bárzo czćił y ſłuchał / y one obrázy od niego z cáłego ſercá złożył. Piſmo ś. ludźiom wykłádał / od Przypowieśći Sálomonowych począwſzy / zá żądániem Biſkupá ſwego / heretyki Ariany poſromacał / y wſzytek ſię ná poſługę kośćielną nie żáłował. Mieſzkáli obá ná puſzczy lat cztery.

4. Nazian: epiſt: 19. & in laud: Baſilij. *Baſylius wyzwany z puſzczy.*

Baſil: in principio Prouerb. *Przypowieśći Sálomonowe począł wykładáć S. Baſylius.*

5. *Heretycy ſię prześláduią ſámi między ſobą.* Sozo: lib: 6. cap: 9.

Eudoxius Cárogrodzki Biſkup / zmowiwſzy ſię z Ceſárzem Walenſem / záczął prześládowánie / ná ſwoie Ariany / y Mácedoniany / y Nowáciany / ktorzy z nim wiáry iego nie wyznawáli. Nowáciany z miáſtá wygnano y kośćioły im zámkniono / y Biſkupá ich Ageliuſzá ná wygnánie poſłano. Ktorego po-

Agellius

rego potym Márcianus teyże ſekty kápłan / ktory Ceſárſkie corki / Anáſtáſia y Károse / Grámmátyki náuczał / wyzwolił / iż przywrocony był.

6\. Socr: lib: 4. cap: 9. *Eunomius heretyk iaki.*

W Cyzyku Eleuſiuſzá Biſkupá Mácedonianá do Ariáńſkiey wiáry tenże Eudoxius przymuſzał. Czego gdy żáłował / ná iego mieyſce onego ſproſniká Eunomiuſzá poſtáwił. Lecz go Cyzyczánie ſłucháć niechćieli / gdy ie tylo ſylogiſmy ná kazániu karmił / y nákoniec go wypchneli. Był człowiek ktory tylo w słowiech miał łápáczki y chytre Diálektyki: á Piſmá ś. nie rozumiał / áni vmiał / bluźnienia y niewiernośći Pogáńſkiey pełny był. Czynił ſie ták vczonym / iż o Bogu to wſzytko wiedźiał / co ſam Bog o ſobie wie. Báſilius ś. piſząc przećiw iemu / z niego ſie śmieie / y mrowke mu podáie: proſząc áby mu iey przyrodzenie wypowiedźiał / ieſli ma oczy / vſzy / wątrobę / y rozum / ktorym ſie ná źime opátruie ⁊c. Wygnány z Cizyku z Eudoxiuſzem żył. Walens zábáwiony woyną z Gothámi / czáſu ná vćiśnienie Kátholikow ieſzcze nie miał.

Zachodne dzieie.

7\. *Válentinianá młodſzego národzenie. Grácianus ſtárſzy ſyn. Przygány Válentinianá.*

Wálentynianowi ſyn ſie vrodźił / z Juſtyny Ariáńſkiey iego żony / ktoremu ſwoie imię dał. Miał ſtárſzego ſyná z iney żony Grácyaná / ktorego iuż był zá towárzyſzá ná páńſtwo wziął. Był Válentinianus Kátholikiem: ále miał te ſłuſzne przygány: iż żenie niedowiárſtwá tákiego dopuśćił: iż ſie brátu Walenſowi w kácerſtwie leżącemu y Kátholiki prześláduiącemu / nie záſtáwił / ktorego ſwym vpominániem y pogróżkámi mogł náprawić. Czego nigdy nie czynił. y to było co w nim gánić / iż z Mediolanu Auxenciuſzá Biſkupá od Arianow poſtáwionego y Ariáńſką niewiernośćią zárázonego / nie wygnał. Zwłaſzczá gdy inni Biſkupi y ś. Hilárius Piktáwſki bárzo ſie temu ſprzećiwili / áby ná oney ſtolicy heretyk nie śiedźiał.

Rok Páńſki 367. Liberiuſzá 16.

Válentinianá y Valenſá 4.

1\. L. 3. de indulg: Cod: Theod. *Więźnie wolni ná Wielkanoc.*

Alentinianus práwo vczynił / áby ná Wielkanoc więźniowie byli wypuſzczeni / okrom świętokradźcow / y Máieſtat obrażáiących / y czárownikow / cudzołożnikow / wydźieráczow / y mężoboycow. Papież Liberius tego roku żywotá ſkończył / śiedźiał lat 15. mieśięcy 4. Zá iego czáſu ſtánął on kośćioł w Rzymie przeczyſtey dźiewice / ktoremu mieyſce śniegiem w puł láta ná gorze P. Bog vkazał / nakłádem Janá Pátricyuſzá. O czym ieſt święto piątego dniá Sierpniá. Liberiuſzá wyſtawia ś. Ambroſius. y po tym znáć / iż ono iego z Ariany pomieſzánie / wźięło wielką po Concilium Arimińſkim nagrodę / y nic mu ni vkogoż nie wádźiło / y bez przymowki w zápomnieniu zoſtáło. ś. Báſilius zowie go mężem przebłogoſłáwionym.

Liberius vmárł. Kośćioł P. Máriey Snieżney. De virgin: lib: 3. Epiſt: 74.

2\. *Dámáſus Papież náſtąpił.* Marcell: de Schiſmate Vrſic. *Schiſmá w kośćiele Rzymſkim. Vrſicinus fałſzywy Papież.* Hier: in Chronic.

Po śmierći Liberiuſzá wybrány ieſt śiodmego dniá od kśiężey Rzymſkiey Dámáſus Hiſzpan / ſyn Antoniná / iuż ſtáry á máiąc lat ſześćdźieśiąt y dwie. ktoremu zayrząc nieiáki Vrſicinus dyákon / poćiągnąwſzy do śiebie inne niektore dyákony / ośiadł w Rzymie kośćioł Sicinini / y tám ieſt ná Papieſtwo fałſzywe podnieśiony. Zbieżáło ſie ná ono mieyſce ludźi wiele / iedni iemu á drudzy Dámáſowi ſprzyiáiąc. y ſtał ſie miedzy nimi wielki rozruch / ktory do krwie rozlania przyſzedł / iż w nim ſto trzydźieśći y śiedm ludźi zábito. y nie mogł oney zwády ſtároſtá Viwencius vgáśić / y ſam ná przedmieśćie vſtąpić dla onych rozruchow muśiał.

3\. Amianus lib: 27. *Pogáńſkie przymowki ná kośćioł Rzymſki.*

O tym piſząc Ammianus Pogánin / iáko nieprzyiáćiel przymawia Biſkupom Rzymſkim / iż ſie nie dármo ná Papieſtwo ćiſneli. Bo mieli / práwi / z ofiáry niewiaſt wielkie bogáctwá y krolewſkie vczty.] To z zazdrośći nápiſał ten Pogánin / iáko y drugi Prætextatus zacny Pogáńſki Senator y ſtároſtá Rzymſki mawiał do ś. Dámáſá:

Hier: epist: 61.
Vczyńcie mie biskupem Rzymskim/ á ia záraz zostánę Chrześciáninem. Mie-
Stypy ábo Agápy y vczty kośćielne.
li y ná on czás Papieże wielki dostátek/ y cześć wysoką. Te vczty ktore ten
Pogánin wspomina/ były to one Agápy/ ktore nászy zwáli stypámi. gdźie v-
bogie hoynie częstowano czásow swoich/ iákoby z krolewskim dostátkiem.
Apolog: C. 39.
o ktorych mowi Tertullianus: Aczkolwiek/ práwi/ ná te stypy wielki koszt
4. wychodźi: ále to zysk iest/ dla miłośći y miłośierdźia nakłády czynić. Piszą
Seuer: in Dialogo Gal: 1.
o ś. Ambrożym Biskupie Mediolanu: iż drugdy wielkie gośćie y stárosty/ y
vrzedniki Cesárskie częstował: pewnie z przystoynym ná tákie gośćie nakłá-
Paulinus in vita Ambr.
dem. Lecz to nie z roskoszy ábo hárdośći czynił: Bo był święty y postnik
wielki: ále dla rozmnożenia spolney miłośći/ y to rzadko. W Rzymie toż
W Rzymie trzy dni ná tydźień pośćzono.
mogło v Papieżow być/ ále tákże rzadko/ gdyż zwyczay tám był/ trzy dni w
tydźień pośćić/ iáko ś. Augustyn nápisał/ okrom wielkiego postu. Do tego
August: ad Cassulanum epist: 86.
czásu záchowuią Papieżowie/ iż co dźień przy swoim stole trzynaśćie vbo-
gich máią. A dźisieyszy Clemens Osmy y drugi stoł przydał/ tám gdźie sam
Papieżowie 13. vbogich przy stole máią.
iada/ ná pielgrzymy. Do obudwu lepsze potráwy z stołu swego vbogim po-
syła/ á sam ná podleyszych przestáie. Zbytkow/ y vtrat/ y roskoszy/ y złego vży-
wánia ná kośćielnych dobrách nikt nie chwali. y zá to tácy sąd Boży odnio-
In Michæam cap: 2.
są/ iáko ś. Jeronym tákim przyganiáiąc nápisał.
5. Był w ten czás ś. Jeronym w Rzymie ná náukách/ y nápisał o Dámá-
Epist: 49.
źie/ iż niespokoyne y burzliwe swoie nieprzyiaćioły zwyćiężał/ á zwyćięzo-
nym szkody żadney nie vczynił. y Ambrosius gdy Dámásá wspomina/ od Bo-
Dámásá z Vrsicynem długie niepokoie.
gá ná Papiestwo wybránym go zowie. To sie mowi ná to: iż on Vrsicinus
ze złośći y pychy/ iáko schismátyk/ ná święta sie stolicę wdźierał. Długi miał
niepokoy Dámásus z tym Vrsicinem/ ktorego często iáko swowolniká pote-
piáły y kośćielne y Cesárskie práwá/ y potwarzy iego ná Dámásá odkrywáły
6. sie y psowáły/ z inemi co przy nim stali odszczepieńcámi. Válentinianus
Grácianus Augustem vczyniony.
syná swego Grácyaná iuż podrosłego Augustem/ to iest/ práwym Cesárzem
vczynił. Ná czárowniki y cudzołożniki/ y vtrátnice pánieństwá/ vczynił
Ammianus lib: 27.
wielki dozor/ y karał ie srogo/ y zacnym y wielkim pániom nie przepuśćił/ ták
Ná nieczyste srogie karanie.
iż sie y niewinnym dostawáło. O iedney miedzy nimi ś. Jeronym dźiwną ná-
pisał powieść/ á dźiało sie to tegoż czásu/ gdy on w Rzymie mieszkał. y ták
Hier: epist: 49.
7. mowi. W Wercellis mieśćie Liguriey w Włoskiey źiemi/ stáwiono
W Wercellis cud nád niewinną niewiástą.
stárośćie iedne białągłowę/ ktorą mąż iey o cudzołostwo pomowił/ y z nią
záraz cudzołożniká/ ná ktorego potwarz włożona byłá. Oboie sie nie znáło
do onego grzechu. Lecz gdy ie srodze męczono: młodźieniec wytrwáć męki
nie mogąc: przyznał sie. á niewiástá przyznáć sie niechćiáłá: wołáiąc żem nie
winná: ten y śiebie y mnie niewinnie zábiia. Znowu ią męczono. wytrwáłá
wszytkie męki/ á gdy oboie z więźienia wywiedźiono/ sáme oczy wolne má-
iąc/ do niebá ie niewiástá podniosłá/ y mowiłá przed sędźiem: Pánie Jezu
ktory w serce pátrzysz/ ty wiesz iż sie nie dla tego przyznáć niechcę/ ábych nie
Męstwo niewiásty.
vmárłá: ále dla tego ábych nie kłámáłá. A ty nędzny człowiecze (do onego
młodźieńcá sie obracáiąc) czemu chcąc vmrzeć sam/ dwu niewinnych zábi-
iasz? y ia vmrzeć prágnę/ ále nie cudzołożnica/ niewinnośći nikt mi nie odey-
8. mie. śmierć temu nie ćiężka/ ktory potym ożyć ma. Znowu ią srogo sędźia
męczyć każe. á oná w sumnieniu rádość máiąc: wszytkie zwyćiężyłá okrućień-
stwá mowiąc: biy/ pal/ drápay/ niewinnám. Jesli nie wierzysz/ ná sądźie się
Boskim strászliwym dowiesz. Już sie kát sprácował/ iż nie było ná rány w ćie-
Skazáni ná śmierć.
le mieyscá: gdy rozgniewány sędźia rzekł: Cudzołostwo bez dwu nie iest. po-
dobniey to/ iż sie kto grzechu wstydźi: á niżli to/ áby sie niewinnym będąc sam
w nim potępiáć miał. Niech oboie śćięći będą. Wysypał sie lud ze wszystkie-
Śćiąć kát nie mogł niewinney.
go miástá ná śćięćie ich pátrzyć. Skoro młodźieniec szyie śćiągnął śćięty iest.
A gdy w niewiástę mocną ręką y ostrym mieczem kát vderzył/ tylo skory tro-

che skrwáwił-

che ſkrwáwił, y drugi raz: ále tákże nic nie ránił. Popráwił ſie ná trzeći: ále miecz oſtábiał/ á rány nie zádał. Kát chcąc wßytkiey mocy dobyć/ ſuknią złożył/ od ktorey mu przeczká złota odpádłá. Oná niewinna rzekłá do niego/ oto złoto zginie/ weźmi ie boś ná nie robił. A on te co mu dobrze czyniłá/ czwarty raz w ßyie ćiął: ále miecz ſie áż do rekoieśći ſkrzywił. Iáko Zuzánná od śmierći wybáwiona/ iáko trzey młodźieńcy/ ktorym ogień ßkody nie czynił: Dániel páßczeki lwom zátkał. Miecz ią ſam wyzwolił/ ktorą ſedźia potępił.

Cud Boży.

9. Krzyknął lud wßytek/ y kátá odpędził: ále nád ſtrażą ſtárßy począł wßytkich prośić/ áby go nie gubili. ia/ práwi/ zábity od vrzedu będę/ ieſli tá śmierći vydźie. y ták lud ſie vbłagał/ niechcąc niewinnego śmierći. y znowu inßy miecz y kátá inßego przywiedźiono. Stoi oná niewinna ofiárá CHRISTVSEM vmocniona/ vderzy w ßyię kát raz y drugi/ zá trzećim zrániona vpádłá: á żeby niewinny dla niey nie vmierał/ zdáłá ſie iuż vmieráć. Obwiniona do grobu iáko vmárłą kłádźiono/ á noc nádchodźiłá/ á oná przychodźiłá k ſobie y oddycháłá/ y mowić poczełá: Pan obrońcą moim/ człowiek mi nic nie vczyni.

10. Tráfiło ſie w tym/ iż iedne bábe vmárłą z iáłmużny żyiącą/ do pogrzebu nieśiono. Grubárze y z kśiężą/ w on wykopány grob one bábe włożyli. Przybieży ſkoro dźień vrzędowy ſługá/ pytáiąc ſie ieſli ią pogrzebiono: ießcze o iey śmierći nie dowierzáiąc: oni mu on świeży grob vkazáli mowiąc: Pátrz ſobie ieſli chceß/ walcz y z vmárłemi/ á day pſom y ptakom ćiáłá ich. odßedł ſługá: niewiáſtę opátrzywßy/ do bliſkiey wśi z innemi pánnámi wyſłano/ w ſukni y goleniu męzkim/ y ták zátáiona y zleczona ieſt. Práwie zbytnia ſpráwiedliwość/ zbytnia krzywdá. y po tákich cudách ießcze ſie práwą oſtrzą.] poty ś. Ieronym. Powiádáią że to byłá vczennicá ś. Euſebiußá Wercelleńſkiego/ o ktorym ieſt wyżßey. Gdy ſie tego dowiedźiał Dámáſus Papież od klerykow Wercelleńſkich: iáchał do Ceſárzá/ y żywot oney dźiwney niewieśćie vprośił.

11. Tego roku w Cárogrodźie wielki zbytnie y iáko kámienny grad ſpadł/ y ludźie pozábiiał/ y niezliczone ßkody poczynił. Był y głod wielki w ſtronách wſchodnych. w ktorym iáko wiele ludźi ś. Báſilius w Ceſáryey wychował y od śmierći obronił/ ſwoie imioná przedáiąc/ y v pánow ná głodne żebrząc/ y ſam vbogim ſłużąc: wypiſuie ś. Grzegorz Názyánzenus/ y zowie go drugim Iozephem.

Socr: lib: 4. cap: 10.
Grad ludzie pozabiiał.
In laud: Baſilij.

Rok Páńſki 368. Dámáſá 2. Válentiniána y *Valenſá 5.*

1. Gdy Vrſicinus w Rzymie ießcze czynił niepokoie y odßczepieńſtwá: Ceſarz Válentinianus kośćioł mu zámknąć/ y wßytkie iego náśládowniki y z nim ſámym z Rzymu wygnáć kazał. A ieſliby ſie popráwili/ á w Rzymie ſpokoynie żyć chćieli/ áby ſie do Rzymu wroćić mogli: ále ták/ ſkoroby rozruchy czynili/ áby ſrogiego karánia nie vßli. To roſkazał wykonáć Pretextatowi ſtároſćie. y ći odßczepieńcy ſchadzki przed Rzymem mieli. W Bityniey y w inych ſtronách było záś wielkie trzęsienie źiemie/ w ktorym miáſto Nicea wßytko práwie vpádło. Tám Ceſárius brát ś. Názyánzená będąc ná wielkim vrzędźie/ cudownie miedzy obálinámi murow záchowány ieſt przy zdrowiu. Zá ktore P. Bogu dźiękuiąc/ zá vpomnieniem brátá ſwego/ świát/ y vrzędy R. P. opuśćił. y gdy potym w niemoc wpadł/ rozdawßy wßytko ſwoie vbogim/ tego żywotá dokonał. O iego pogrzebie ták mowi Názyánzenus: Ciáło z śpiewániem y Pſálmy do kośćiołá męczennikow było prowádzone/ świece przed nim nieśiono/ łzy ſie śpiewániem Pſálmow ćießyły. Zá iego duße modli ſie

Vrſicinus wygnány.
Ammianus lib: 27.
Socr: lib: 4. cap: 10.
Ziemie trzęśienie.
Ceſárius brát S. Názyánzená.
Nazian: epiſt: 16. & in laud: Ceſarij.
Pogrzeby iákie v Chrześćian.
Modlitwá zá vmárłe.

ten Doktor ś. mowiac: Tego namłodſzego/iáko pierwiaſtki náſze° pielgrzy-
mowánia/przyimi Pánie Ceſáryuſzá/iżes od młodſze° poczał: ná rádźie two-
iey/ ktora wſzytko rzadźiſz / przeſtáiem. w twych reku ieſt żywot y śmierć ná-
ſzá/ ty porzadnie wyſoka madrośćia ſwoia wſzytko ſpráwuieſz.etc.] Pátrz ná
ſtáry zwyczay wiernych około vmárłych/ y modlitwy zá nie. Támże Názyán-
zenus dáie znáć/ iż z obiáwienia duſze iego w niebieſkiey rádośći widźiał.

Afryká.
Pármenianus Donátiſta ná Kátholiki powſtaie.
Optatus lib: 1.
Heretycka hárdość, pokorá Kátholicka.

2\. Donatus fałſzywy Biſkup Kártháginſki gdy vmárł: ná iego mieyſce
náſtapił Pármenianus. ktory bedac wymowny / piſáć y łżyć Kátholiki po-
czał/ wſzytki kárty kłamſtwy nápełniáiac / á proſte zwodzac. Biſkupi zia-
chawſzy ſie/do śiebie go przyzwáli/ áby w iego one piſmá weyrzeli. Ale on ie-
mi ſie brzydźił / á iáko świety y czyſty do grzeſznych y nieczyſtych przyść nie-
chćiał. Tedy ſie ná piſánie przećiw iego kłamſtwom Optatus Milewitán-
ſki Biſkup obrał tego czáſu. y mowi mu ná przodku: Niechćiałeś do Biſku-
pow/ áby z toba rozmowili/przyść/ nie dáieſz do śiebie przyſtepu/ rozmowy
broniſz: muśim ćie piſmem zráżáć. Jam twoim piſmem / czytáiacie/ nie
gárdźił/ty też moiego ſłuchay / bráćie miły / ieſli ſie brátem zwáć dopuśćiſz.]
Z czego znáć pokore y ſkromność duchá Kátholickiego / á nádetość y bucz-
ność heretycka. Chćiał tego dowodźić Pármenianus / iż po wſzytkim

Kto práwy Kátholik.

3\. świećie Chrześciánie ſa odſzczepieńcy/á tylo w ſámey Afryce v Donátiſtow
kośćioł Kátholicki zoſtał. Co mu miedzy inemi wywody ták zbiia Optatus:
iż ten Kátholikiem być nie może/ktory z Rzymſkim Biſkupem/z ſtolica Pio-
trá ś. ſpołecznośći przez formaty/ nie ma. A gdźie kośćiołá Kátholickiego
nie maſz: tám prawdá być nie może. Czego y Pármenianus przec nie mogł.

Aug: cont: Parme: lib: 1. cap: 1.
Tikonius Donátiſta przećiw ſwoim.

4\. Obrał ſie miedzy Donátiſty ichże ſekty człowiek Tikonius / ktoremu ſie
zdáło przykro y dźiwno: áby kośćioł Boży w ſámych ſie Donátiſtách kur-
czyć miał/y ſprzećiwił ſie w tym Pármenianowi/y był od niego wyklety. Lecz
on przećiw iemu piſał/ y mocnie go zbiiał / vkázuiac iż kośćioł Kátholicki
ludzkimi grzechámi vpádáć nie może / y ludzkie niedowiárſtwá Boſkich o-
bietnic o kośćielnym po wſzytkim świećie rozſzerzeniu/pſowáć nie moga. á iż
ten ieſt Kátholik/ktory ſpołeczność ma z temi co po wſzytkim świećie ſa.

Rok P. 369. Dámáſá 3. Válentiniana
y Valenſá 6.

S. Hiláriuſzá z Auxencíuſzem rozmowá.

1\. Swiety Hilárius gniewáiac ſie o to / iż Auxencius Ariáninem be-
dac Mediolánſkie Biſkupſtwo pośiadł/ á Kátholiki y ſámego
Ceſárzá/táiac ſwoie kácerſtwo/oſzukawał: iáchał do Mediolanu/
y tám przykrzac ſie Ceſárzowi / ledwie to ná nim wyprośił: áby iá-
wnie z Eudoxiuſzem mowiac / iego kácerſtwo przed innymi Bi-
ſkupy odkrył. Było dźieśieć Biſkupow á niektorzy vrzednicy Ceſárſcy/kto-
rzy tey rozmowy ſłucháli. Eudoxius chytry waż / zmyślił ſie być Kátholi-

Heretycka chytrość.
S. Hilárius nieuczczony od Válentinianá.

kiem y Ariuſzá ſie zárzekał / y Niceńſkie wyznánie przyimował: ále w obłu-
dnośći / bo pokrywał ſłowy watpliwemi niewierność ſwoie. Co ſam ba-
czył Hilárius iáko dawno Ariáńſkich ſztuk y chytrośći świádomy. Lecz inni
gdy tego nie baczyli/ dáli ſie zwieść y wołáli: Auxencius Kátholik / á Hilá-
rius potwarcá. Ná czym Válentinianus Ceſarz przeſtáiac/Hiláriuſzowi z

Contra Auxenciú.
Smierć S. Hiláriuſzá.
De Script: Eccl. 2.

Mediolanu wyiácháć kazał. O czym ſam wypiſał/ y liſt ten ſwoy y rzecz one
do wiádomośći wſzytkich Biſkupow puśćił. Tegoż roku do chwały niebie-
ſkiey ten Biſkup Hilárius/ świety y cudámi ſławny/ przenieśiony ieſt. Piſał
wiele kśiag pożytecznych kośćiołowi/ ktore Jeronym ś. wylicza.
Auxencius po oney z Hiláriuſzem rozmowie / wynośić ſie wiecey iákoby

wygrał/ poczał. y od onego wyznánia Niceńskich oycow odstapiwßy: inne Niceńskie Tráciey. y Ariáńskie wyznánie po Ariáńsku Biskupom Illiriku/ ktorzy w iego Metropolicy byli/ podmiátał/ y wielka ich cześć zwiodł. Ná co sie iuż Dámásus obeyżrzał: y zebrawßy do Rzymu dźiewiećdźiesiat Biskupow/ Auxenciußá iáko Ariana niewiernego potepił/ y listy o tym do wßytkich Biskupow posłał. Troche przedtym y ś. Athánásius o to Dámásá przez list prośił/ áby tegoż Auxenciußá wyklał/ á ßkody w wierze czynić mu nie dopuśćił. Co sie też ßtáło Wálensowi y Vrsáciußowi/ ktorzy tákże od Dámásá potepieni sa. A iednák Válentinianus Cesarz bronił Eudoxiußá/ niewiedzac áby był Ariáninem/ y ná Papieskie sie zdánie y innych Biskupow nie ogladał. dla tego nie mogł być z Mediolanu wygnány Auxencius/ y trwał tám áż do swey śmierći. Karał o to P. Bog Válentinianá/ gdy mu żywotá skroćił/ y ná synách go nie błogosłáwił.

Auxencius Ariáństwo rosśiewa. Theo: lib: 2. cap: 22. *Potępiony od Dámásá.* Athan: ad Episc: Afric. *Válentinianus bronił Eudoxiußá.*

3\. Tego roku Ambrozyußowi/ wielce w cnotách y náuce sławnemu/ zlećił Probus nawyżßy stárostá/ rzadzenie Emiliey y Liguriey/ gdźie był Mediolan. Miał iuż w ten czás Ambrosius lat trzydźieśći ßeść/ w kilá lat potym po śmierći Auxenciußá Biskupem tego miástá zostáł. Vczynił był práwo Válentinianus/ iáko świádczy ś. Ambrosius: áby żaden kleryk v práwa świeckiego sadzon nie był/ ále tylo v duchownych. Nád to práwo gdy nieiáki Biskup Chronopius wystapił/ á osadzony od duchownych do świeckiego sadu áppellował: kárać go ná pieniadzách Válentinianus kazał.

Paulinus in vita Ambr. *S. Ambrosius ná vrzędach świeckich.* Epist: 32. *Iurisdykcia duchownych.*

4\. Tego roku po śmierći Eusebiußá/ ná Biskupstwo Cesáreey Káppádockiey wźiety iest on wielki Básilius/ świecá świátá wßytkiego/ y woiownik heretykow Arianow/ ktorzy ná ten czás pod Walensem Cesárzem rzadźili. Vćiekał od tego vrzedu y krył sie: ále ná pomoc kośćiołá swego P. Bog wybieraniu iego dosyć od vrzedow Cesárskich/ ktorzy Ariána wtraćić chćieli/ zátrudnionemu/ błogosłáwić raczył: iż go y wybráli z ludem Biskupi/ y ßukáiac go nálezli/ y ná stolice one zacna poświećili. Przybył do niego on wielki przyiaćiel y stáry towárzyß ś. Grzegorz Názyánzenus/ ktorego sie ráda y pomoca w trudnośćiách wspierał. Przyzwał też do siebie brátá swego namłodßego Piotrá/ ktorego z mnichow ná kápłáństwo poświećił. Emellia mátká ś. Básiliußá/ y tego brátá iego Piotrá/ y Grzegorzá Nysseńskiego Biskupá/ o tym czáśie máiac blisko lat dźiewiećdźiesiat/ vmárłá. Byłá świeta białagłowá/ y w wielkiey pobożnośći dźiatki swoie/ ktorych dźiesiećioro miáłá/ wychowáłá.

L. 20. quorũ Apell: Cod: Theod. *S. Básylius ná Biskupstwo wźięty.* Nazi: in laud: Basilij. & Epist: 24. Nyss: epist: ad Olimp. Nazian: in laud: Basilij. *Mátká S. Básyliußá.*

5\. Grzegorz Nysseński Biskup brát ś. Básiliußá/ był też vczony y wymowny. á iż sie w Pogáńskich y Rhetorickich náukách wiecey kochał nizli Chrześćiáninowi przystało: było to od Názyánzená vpomniány. Pismoś ś. práwi/ pod nogi porzućił/ ábo záwiesił/ iáko źimie motyki/ ktoreś przedtym ludźiom wykłádał/ á vdałeś sie do tych słownych y gorzkich ksiag/ y wolisz być zwány Rhetorem á nizli Chrześćiáninem. Wroć sie sam do siebie/ á ludźiom sie pobożnym y wiernym oczyść. Służ Bogu y ołtarzom y táiemnicom ktorycheś odbieżał. Czym sie y drudzy stábßy gorßa/ ⁊c. Wielkie podobieństwo/ że sie ná ono karánie popráwił. Bo potym/ ośm lat był/ dla wiáry ś. ná wygnániu/ y wiele pracey dla kośćiołá ś. podiał. Walens Cesarz z Athánárykem krolem Gothow trzy látá woyny wiodac: pieniedzmi ia y okupem skończył.

Epist: 43. *O pismo Pogáńskie vpomniony Nyssenus.*

6\. Ormiáński krol Arsáces Chrześćiánin od Sáporá Perskiego krolá/ onegoż co Iulianá zwoiował/ zdrádá ná vczte wezwány/ poimány iest. Wyłupić mu oczy/ y záwiezionego do twierdze Agábány/ zábić kazał. od tego czásu Chrześćiánie w wielkiey Ormániey pod twárdym iárzmem Persow zostáli.

Arsáces Ormiáński krol. Ammianus lib: 27.

Rok Páński 370. Dámásá 4. Válentiniáná y Valensá 7.

1\. *Prześládowánie od Valensá Cesárzá.* *Mándat ná Kátholickie Biskupy.* Sozom: lib: 6. cap: 12. Socr: lib: 4. cap: 2. *Dwá Biskupi vczczeni od Ariánow.* Epiph: Pauli. Hier: epist: 61. *Athanázyus nie wygnany.*

ROk bárzo smutny y ćiężki ná wschodne kośćioły. Walens trzy látá będąc ná páństwie Kátholikiem / á trzy látá woyną śię ná Gothy báwiąc: tego śiodmego roku myśli swoie źle wykonał. Vczynił wyrok y mándat po wszytkim páństwie: áby wszyscy Biskupi / ktorzy od Constánciuszá byli wygnáni / á zá Juliana śię wroćili / záś ná wygnánie poszli. Co srodze vrzędnikom pod wielkim karániem wykonywáć kazał. Dwu tylo z tegó dekretu wyiął / Epiphániuszá w Cyprze / y Pauliná w Antyochiey / ktorzy nic nie vćierpieli. ochronili ich Ariáni / dla ich wielkiey świątobliwośći y v ludźi sławy. Przepuśćił y ś. Athánásiuszowi / ktorego ácz naprzod stárostá poimáć chćiał / á lud śię Kátholicki nań burzył: boiąc śię ś. Biskup áby dla niego iákie krwie rozlanie nie było: vszedł sam dobrowolnie. Ale záś listem Cesárskim przywrocony był. Bo śię rozruchow w Alexándriey dla niego bał.

2\. Theod: lib: 4. cap: 13. *Eusebius Sámosatu co czynił y ćierpiał.*

Jáko wiele vćierpieli Kátholicy Biskupi / gdy ich poimano / wiązano / y ná dálekie mieysca zásyłano / y máietnośći ich brano / á Ariány ná ich mieyscá stáwiono: łácno śię z niektorych domyślić / gdyż o wszytkich pismá nie máß / y trudno śię wszytko wypisáć mogło. O Eusebiuśie Biskupie Sámosátu nád Effrátem rzeką ták pisze Theodoretus: Gdy wieczor dniá iednego przyszedł / ten ktory nań ono potępienie y mándaty Cesárskie niosł: vpomniał go ćicho / áby nie powiádał z czym przyiáchał. Bo ćię / práwi / lud w rzéce vtopi / á mnie przyczynę twey śmierći przyczytáią. A w nocy sam z iednym sługą węzgłowko y iedne księgi wziąwszy: wyszedł do rzéki / y przewieść śię do Zeugmy kazał. Z támtąd po niektore księgi y towárzysze onego sługę posłał. Miásto śię dowiedziawszy / wielki płácz y żáłość záczęło / y szukáiąc go / nálezli go ná onym mieyscu / y prośili áby śię do miástá wroćił. On rzekł / iż Apostoł vrzędow słucháć kazał. Bądźćie mocni w wierze á wilkow śię strzeżćie.

Y złych vrzedni kow słucháli święći.

Y wziąwszy niektore w towárzystwo z sobą / y trochę pieniężnego opátrzenia / áż do Trácyey do Dunáiá záprowádzony iest od żołnierzow. A gdy przez Káppádocyą iáchał / Názyánzenus chorzeiąc widźieć śię z nim nie mogł. ále list nápisał ćiesząc go y modlitwie śię iego zálecáiąc. Y drugi do niego list pisał przez Eupráxiuszá / ktory do niego pomágáć mu oney nędze / z miłośći iáchał. W ktorym są one słowá złote: Jnni máią oyczyzne swoie: á my gorne miásto. Jnni máią násze stolice: á my CHRISTVSA. Pokazałeś swoię mądrość nietylo w pogodźie / ále y w nawálnośćiách morskich. Przez ogień y wodę przyidźiem do ochłody. Nie opuśći nas Bog y práwowierncy náuki swoiey / vweseli nas rychło / etc.

Epist: 28.

Poćiechy wygnánemu.

3\. Theod: lib: 4. cap: 14. *Kátholickie od heretykow odrázenie.* *Dźieći Kátholickie co czynią.*

Sámosáteni po wygnániu swego pásterzá / gdy im innego Biskupá Eunomiuszá Ariániná dano / ácz dosyć w obyczáiách skromnego: żaden do niego iść áni go witáć / áni słucháć niechćiał / áni pánowie / áni słudzy / áni niewiásty / wszyscy śię go strzegli. W czym śię stesknìwszy / z miástá vść / y onego Biskupstwá odbieżeć muśiał. Po nim Lucius nieiáki Ariánin tákże nástąpił / y tym śię też brzydźili wszyscy / y sáme dźieći máłe. Bo gdy iáchał ná ośle / á dźiećiom ktore igráły / piłá pod nogi iego ostá pádłá: igráć ią / iáko zmázáną heretyckim smrodem / niechćieli: áż ią przez ogień przepuśćili. Jednák ten Lucius vrzędu vżywáiąc / kápłany ktorzy z onemi ludźmi zostáli / ná wygnánie wyświecał / miedzy ktoremi byli / Ewolcius y Antyochus powinni Biskupá Eusebiuszá.

4\. A gdy Gothowie v Dunáiu woiowáli / ten Eusebius będąc od strażey odbieżány /

Theod: lib: 4. cap: 12.

Euſebius zátáiony po cudzych Diocezyach świecći.

odbieżány/ á widząc iáko wiele kośćiołow byłoośierocáłych bez páſterzow: zátáił ſie w ßátách żołnierſkich/ y biegał po Syriey/ Pheniciey/ y Páleſtinie/ świecąc kápłany y dyákony/ y inne poſługi zbáwienne wiernym odpráwuiąc. Co ſie w tákiey potrzebie godźiło w cudzych dyocezyách/ y zá podániem Duchá ś. tákiey do iego ſercá poſługi.

Theod: vt ſupra.

Pelágius żonę do czyſtośći námowił.

Tenże piße o wygnániu Pelágiußá Biſkupá Láodiceńſkiego/ iáko do Arábiey zágnány był. Ten Pelágius będąc młodym á żonę poiąwßy/ dniá pierwßego wźięćia iey/ námowił ią do czyſtośći chowánia: áby z nim iáko śioſtrá mießkáłá. Do oney czyſtośći gdy inne wielkie cnoty przydał/ ná Biſkupſtwo wźięty był. Wygnány był y brát ś. Báſiliußá Grzegorz Nyſſeńſki Biſkup/ ktorego Názyánzenus przez liſty ćießy. 5. Piße Báſilius do Nykopolitanow/ ktorzy Ariáńſkiego Biſkupá gdy im właſnego wygnano/ przyiąć niechćieli/ y o to od ſtároſty bići y z miáſtá wygnáni byli: áby ſie w ćierpliwośći záchowáli á nie vſtawáli/ prędką im pomoc od P. Bogá obiecuiąc. Co Prorockim Duchem rzekł. Bo Hetmáni Kátholicy Walenſá Ceſárzá/ Arinteus y Terentianus/ gdy támtedy ná Perſy iácháli/ do tego im pomogli/ iż im Kátholickiego Biſkupá wrocono/ y wiele innym kośćiołom pomagał ten ś. Báſilius/ o wßytkie ſie fráſuiąc. Acz ſam chorobą ćiężką złożony był/ ktorey mu one nędze kośćiołow przyczyniáły.

Nazian: epiſt: 34. Baſil: epiſt: 9. 11. 13.

Arinteus y Terentius Katholicy hetmáni.

Gdy w Cárogrodźie vmárł on wierutny y nagorßy ze wßytkich Ariánow Eudoxius/ ktory iedennaśćie lat ſtolicę oną Biſkupią pſował: Ariani wybráli ſwey ſekty Demofilá/ á Kátholicy Ewágriußá. Co gdy vſłyßał Walens będąc w Nykomediey/ żołnierze do Cárogrodu poſyłáiąc/ á rozruchow ſie boiąc/ Ewágriußá wygnáć kazał. Zá czym Ariani wielkie krzywdy y vćiſki Kátholikom czynili: bili ie/ do więźienia ſadzáli/ pieniądze im wydźieráli/ y rozmáićie trapili. 6. O co ſie fráſuiąc Kátholicy/ wyſłáli z ſtanu duchownego ośmdźieśiąt oſob do Ceſárzá/ żáluiąc ſie ná Ariany/ á proßąc o iákie oney nędze vlżenie. A złośliwy pan/ Modeſtuſowi ſtárośćie ony wßytki poſły pogubić kazał. A nie śmiejąc ich iáwnie zábiiáć Modeſtus: wyſłał ie do morzá/ y tám łodź z nimi zápalono/ y wßytkie wodą y ogniem pogubiono. Byli miedzy nimi zacnieyßy/ Vrbanus/ Theodorus/ Menedemus. Toż piße Názyánzenus/ y inne ſrogie morderſtwá y obćiążánia od Arianow wſpominąiąc: iáko wierne zábiiáli/ pánny ſromoćili/ ſtáre męczyli/ y mięſá ich z kośći łupili/ o to ſámo iż ná ich bluźnierſką náukę nie zezwaláli. W ten czás Dámáſus Papież/ ná vćiechę y pomoc Cárogrodzkich Kátholikow/ poſłał tám Zenobiußá/ ktory potym był Biſkupem Florenckim: áby Ariany one y okrućieńſtwá ich od Kátholikow odwracał. A gdy w oczách ludu wßytkiego od diwu opętánych czárty wygnał: ony rozboie Ariáńſkie trochę vćichły. Jednák ſie do nich/ po odiáchániu Zenobiußá/ wroćili.

Socr: lib: 4. cap: 13. Sozom: lib: 6. cap: 13. 14.

W Cárogrodźie vćiśnieni Katholicy.

80. Duchownych Kátholikow vtopił Valens.

Nazian: orat: ad 150. Epiſc.

Apud Surium 25. Maij.

Jádąc Walens do Antyochiey/ ſtąpił do Ceſáriey Káppádockiey/ gdźie ś. Báſilius był Biſkupem/ y miał z ſobą ś. Názyánzená/ ktory tę powieść wypiſał. 7. Zárł ſie w ſobie Walens Ceſarz/ iż inni Biſkupi vſtąpili y z ſwoich ſtolic wygnáni byli: á ſam Báſilius beſpiecznie ná ſwoiey śiedźiał/ y inne do ſtáteczności Kátholickiey pośilał. y kazał ſie pilnie zacnieyßym Senatorom o to ſtáráć/ áby Báſiliußá do Ariáńſkiego towárzyſtwá námawiáli/ y prośbą y groźbą y obietnicámi y łágodnośćiámi. Nákoniec y od białych głow rzezáńce do niego poſyłano/ ktorzy w wielkiey łáſce Ceſárſkiey byli. Ale nie tráfili ná ſłábego. Modeſtus ſtároſtá nawietßy nań potym naiazd vczynił. Przyzwawßy go do śiebie/ námawiał go do Ceſárſkiey wiáry y poſłußeńſtwá. Powiedźiał ś. kogo pierwey y w czym ſłucháć. A ná groźby rzekł: Jeſli mi máietność pobierzeß nie vbogáćiß ſie/ á mnie nie zubożyß. Podobno tych moich wytártych ßátek y trochy kśiążek nie potrzebuieß/ w ktorych wßytká má-

De laud: Baſilij.

Báſylius S. kußony.

Vboſtwo S. Báſylego śmiáłym go czyniło.

tká máietność iest moiá. Wygnánia sie nie boie: bo moiá wszytká iest ziemiá
ábo Boża/ ná ktorey gospode mam. O meki niedbam/ ktore mie do pożą-
dáney śmierći przywiodą. y tym mi dobrze vczyniß/ iż mie predzey do Bogá
8. mego poślesz. Ná co rzekł Modestus: Zaden zemna ták bespiecznie nie
Prawy Biskup. mowił. A świety powiedźiał: Boś ná Biskupá nie tráfił. W innych rze-
czách pokore y ćichość pokázuiemy: Lecz gdy nam kto Bogá y prawde wy-
dźieráć chce: o nikogoż nie dbamy. Przydáie Suidás/ iż mu nákoniec rzekł:
Gotowość ná Rozmyśl sie do iutrá/ bo ćie zgubić dam. A on rzekł: Ja tymże bede: ále
śmierć. sobie życze ábyś sie ty nie odmieniał. O iákibych dał vpominek temu/ ktory-
Básylius Cesárską by mie z woru tego błotne° wyzwolił. Odniosł Modestus one rozmowe swo-
zwyćiężył. ie do Walensá/ mowiąc: Przegráliśmy. áni słowy/ áni obietnicámi/ áni
grozbámi/ vżyć sie nie da. Tedy zákazał Cesarz áby mu sie wiecey nie przy-
krzono. y chcąc co gwoli Básiliuszowi ś. vczynić: w świeto trzech krolow/
szedł do iego kośćiołá/ w ktorym pátrząc ná ochedostwo/ śpiewánia/ y wielki
porządek y ná nabożeństwo owiec iego: práwie omdlewał/ iż nigdy tákiey w
kośćiele wspániáłośći nie widźiał. Tám do iego rozmowy przystąpił ś. Bá-
silius/ y mowił práwie słowá Boże/ ktorem ia słyszał/ mowi ś. Názyánzenus.
9. y od tego czásu łáskáwszy Cesarz ná nas być pocżął. Jednák przemogli lu-
Theod: lib: 4. dźie złośliwi/ znowu ná świete° v Cesárzá powstáiąc/ iż sie im námowić dał/
cap: 17. Pisáć dekretu ná áby ná wygnánie osadzony był Básilius. y gdy wyrok nań podpisowáć chćiał/
S. Básylego Va- stołek sie pod nim złamał/ y pioro czernidłá nie pusczáło/ raz y drugi/ áż trzeci
lens nie mogł. raz chcąc pisáć/ reká mu zádrżáłá. A on vczuwszy moc Bożą/ kárte zdrápał.
Pan Bog iescze chćiał tego okrutniká y drugim cudem vpomnieć. Zá-
Chory syn Cesar- chorzał mu syn Gálátes ná imie. Pomocy żadney nie było/ Cesarz sie frásó-
ski. wał/ y ná modlitwie ná źiemi leżał/ modlić sie swoim Arianom kazał/ ále
poćiechy nie było. Musiał sie do ś. Básilego vćiec/ á sam sie go wstydząc/
przez inne go do śiebie przyćiągnął. Mowił mu świety: Opuść błedy/ á ko-
śćiołow nie prześláduy/ á P. Bog syná przez mie vzdrowi. y przyzwolił Ce-
Ephrem de laud: sárz (pisze ś. Ephrem) y był vzdrowiony synaczek. Lecz zás Ariáńscy wężo-
Basilij. wie/ serce máło státku máiące/ zepsowáli y odmienili. y gdy ono dźiećie fałsz-
Cudá heretyckie. rze chrzćili/ w ich reku vmárło. Dokłáda ś. Názyánzenus/ iż y nád onym
Vt supra. Modestem stárostą tákiż cud vczynił ś. Básilius. chorzeiąc bárzo/ do iego
się modlitwy vćiekł/ y zdrowym został. Jáko ś. Ephrem do nawiedzenia y
De laud: Basilij. poznánia ś. Bázylego wzbudzony był od Duchá ś. sam o sobie nápisał.
4. Februarij. Pátrz w iego żywoćie.
10. Miał y drugą potarczke ś. Básilius z stárostą Eusebiuszem/ ktory po
Nazian: in laud: Modeśćie nástąpił/ á był Cesárski wuy/ poruczoną miał sobie Káppádocyą
Basilij. y Pontum. Wdowe iedne zacną/ bogátą/ vrodziwą y młodą przymuszał
Básylius wydáć ten stárostá zá iednego Senatorá w małżeństwo. Oná sie do kośćiołá y do
wdowy niechćiał. ołtarzá vćiekłá. Wydáć iey niechćiał ś. Básilius. á on szukáć oney niewiásty
w iego komorze w ktorey Anyołowie mieszkáli/ kazał. A gdy iey nie nálezio-
no: pozwał go do śiebie on Eusebius/ fukał/ groził świetemu/ on mu sie ná
wszytki meki podawał y mowił: Bedźieszli mie żelázy drápał/ wątrobe mi v-
Wybáwił od zdrowisz. bo widźisz iákom chory. W tym sie miásto ná stároste wzburzyło/
śmierći nieprzy- y biegli wszyscy y niewiásty kto z czym miał/ chcąc go zábić. Przeląkł sie on
iaćielá. niezbożnik/ y ledwie go od śmierći Básilius wyprosił v ludźi y wybáwił.
Ták P. Bog dźiwy czyni/ á tyránnom nie da przewodźić co chcą nád swo-
imi/ áż on dopuśći. One niewiáste posłał ś. Básilius do klasztorá/ w ktorym
11. śiostrá iego Mákriná byłá stársza. y tám chwálebnego żywotá dokonáłá.
Sozo: lib: 6. cap: 7. zwano ią Vestianá/ á oycá iey Arárius Senator wyższey rády.
Melecius Antyo- Do Antyochiey przyiáchawszy Walens/ Meleciuszá iedney częśći Bisku-
ski wygnány. pá tego mieysca do Armeniey wygnał/ á Paulinuszá dla iego wielkiey świą-

tobliwośći zániechał. Wystawia wielce tego Melecyuszá Chryzostom ś. ná dźień zeszćia iego kazac/ w pieć lat po iego śmierći. y wspomina iż go ták lu- dźie miłowáli: iż obraz iego wszedźie málowáć y wybiiáć kazáli/ y dźiećiom y synom ktore sie rodźiły to imie dawáli. Gdy stárostá przez rynek iáchał/ á Melecyuszá blisko śiebie miał: lud kámieńmi ná stároste/ ktory wyganiał ich pásterzá/ iáko deszcz puśćił. A Melecius płaszczem swoim iego głowe obro- nił/ y lud pohámowáł. Vkázuiac iáko y nieprzyiaćiele miłowáć mamy. Zo- stáli po nim Fláwianus y Diodorus kápłani/ ktorzy owiec onych nieustrá- szonym sercem doglądáli/ y wilkom sie meznie stáwili. Wiele ludźi wiernych pomeczył Walens/ nie tylo Biskupy wyganiáiac/ ále ine zábiiáiac po ro- zmáitych stronách.

Extat apud Sur. 12. Februarij. de Melecio.

Málowánie obrázow.

Męczennicy zá Valensá.

12\. Był też w Antyochiey nieiáki mnich Aphráátes/ ktorego gdy z pálacu Cesarz vyzrzał stárego y odártego/ powiedźiano mu/ iż to on Aphráátez/ ktorego to miásto iáko on káze słucha. Przyzwał go Cesarz y rzekł: gdźie idźiesz? odpowie: ide zá twoie sie krolestwo modlić. Rzecze Cesarz: czemu w celli swey nie śiedźisz? powie; śiedźiałem poki sie dom nie zápalił: á gdy gore/ ide gáśić. Ty Cesárzu dom oycá mego zápaliłeś/ kośćioł iego świety/ á my biegamy iákoby ten ogień vgáśić. Pogroźił mu Walens/ y zámilknał. A ieden dworzánin ktory łáźniey Cesárskiey doglądał/ łáiáć mu bárzo po- czał. y wnet pomste Boską odniosł. Bo wszedszy do łáźniey/ głowá mu sie záwroćiłá/ y wpadł w goraca wode y vmárł. Nie vpámietał sie tym cudem twárdy Pháráon. Acz/ mowi tenże Theodoretus ná inym mieyscu/ iż sie przestrászył/ y drugi cud iego poznał. Záchorzał koń w ktorym sie bárzo Ce- sarz kochał: koniuszy wiodł go do ś. Aphrááty/ ktory go woda żegnána/ ktora koniowi pić dał/ y pomázániem oleiu/ zleczył. Wieczorem przyszedł do stáyniey Cesarz/ o koniu sie spytał/ y zdrowego mu z szyia hárdźie podnie- siona/ vkazano. Muśiał koniuszy powiedźieć kto go zleczył. Przyznał iż wiel- ki człowiek y dźiwny táki lekarz Aphráátes/ ále w tymże szaleństwie ná Sy- ná Bożego zostawał/ áż go ogień nieprzyiaćielski pożárł.]

Theod: lib: 4. cap: 23. 24.

Aphráátes mnich cudowny ná Ariany.

Iego rozmowá z Cesarzem.

In Philoteo cap: 8.

Vpor Valensá.

13\. Nie tylo Aphráátes cudámi wiáry ś. Kátholickiey przećiw Arianom wspierał: ále był y drugi mnich ná tychże pustyniách Syriey ná imie Julia- nus Sábbá. Do tego niektorzy práwowierni posłáli/ prosząc go: áby opuś- ćiwszy pokoy y chálupke swoie/ do Antyochiey przybył/ ná podpárćie wiáry ś. przećiw Arianom/ ktorzy wiele dusz tráćili/ y onego potwarzáli/ iákoby z ni- mi trzymáć miał. On sie záraz pokwápił/ y w drodze cudo dźiwne vczynił/ gdy swey gospodyniey dźiećie w śiedmi lat/ ktore było w studnia wpádło/ od śmierći wybáwił. y do Antyochiey przyszedszy/ gdy sam w wielka goraczke wpadł/ zdrowie sobie v P. Bogá vprośiwszy/ chromego w bránie ktory no- gi włoczył/ tylo sie ná vdách po źiemi stárboczac/ vzdrowił. y inych wiele nie- mocy od ludźi oddalił/ y Romesá wschodnych krolestw/ z niemocy wybáwił. y ták sie pohánbić muśieli Ariani/ á vczniowie prawdy wielce sie weselili. Wracáiac sie z Antyochiey do swoiey chálupki/ gdy był w Cyrus mieśćie: Kátholicy sie bárzo záłowáli ná Ariáńskiego tám Biskupá Asteriuszá/ iż swoia Zophistika y chytremi sylogisiny wielka szkode prawdźie czynił/ y wiele prostych zwodźił. On kazał sie wszytkim modlić y pośćić. Co gdy vczynili: fałszerz on/ gdy sie ná kazánie w wigilia iednego świetá gotował: zácho- rzawszy tegoż dniá vmárł. Był ten Asterius ieszcze od Nicenskiego Concilium wielki kośćiołá Bożego nieprzyiaćiel/ y podniátá Ariuszowá/ ktory długo prawde ś. prześládował/ y był miedzy złemi nagorszy. Czyni wzmiánke stá- wna tego Julianá Sábby ś. Chryzostom y mowi: Nigdy ták Krolá iákie- go nie wspominá/ iáko tego podłego rodzáiu y prostaká/ ktorego ták ko- śćioł sławi. Było y inych wiele tego wieku świetych/ ktorych żywotem y cu- 14.

Theod: in Philoteo cap: 2.

Iulianus mnich przećiw Arianom cudá czyniący.

Chrysost: in epist: ad Ephes: Hom: 21.

Asterius Ariánin modlitwą świętych zábity.

Vt supra.

Martyrol: Rom: 14. Ianuarij.

dámi P. Bog prawdy Ewángeliey ſwoiey przećiw Arianom podpierał. ktorych żywot tenże Theodoretus wypiſał/ y inni.

Epiſt: 60.

Báſilius ś. ſłyßac o wielkim vtrapieniu wiernych w Antyochiey: piſał do nich poćießny liſt/ proßac áby przy wierze świetych Oycow Niceńſkich zoſtawáli. A iż wiedział iákie miáſto ono rozerwánie miáło / y miedzy ſámemi Kátholiki/ ktorzy dwu Biſkupow mieli: pilnie piſał do ś. Athánázyuſá

Epiſt: 48.

do Alexándriey/ proßac go áby ſie o zgode ich ſtárał/ y przećiw Arianom iáka im pomoc dał. y podáie ſam ten śrzodek/ áby do kośćiołow zachodnych piſał/ vpominááiac ich/ żeby o nas myślili/ á vpádáć kośćiołom náßym nie dáli/ miłośćia ku ſławie Boſkiey wzruſzeni. O co mu nie w iednỹ liśćie nálega.

Epiſt: 49. 50. 51. 52.

15. Athánáſius S. wyklął ſtaroſtę.

Athánázyus ś. áczkolwiek miał troche pokoiu w kośćiele ſwoim: iednák w Libiey miał ſtároſte Káppádoká/ ácz Kátholiká ſtrony wiáry/ ále bárzo okrutnego. Ktorego gdy geſtym vpominániem do popráwy przywieść nie mogł: wyklał go y od vczeſtnictwá wiernych oddźielił. O czym też dał znáć ś. Bázylemu/ ktory mu liſt nápiſał z temi ſłowy: áni ogniá/ áni wody/ áni mießkánia ſpolnego nikt z nim mieć nie będźie. Bo tego potrzebá/ áby tácy tyránnowie ſpolnym wßytkich rozumieniem potępieni byli. My nie opuśćim/ ábyſmy tákiego iego potępienia wßytkim przyiaćiołom y towárzyßom iego vkázowáć nie mieli. Jeſli ſię záraz tákiemi przygánámi iáko Pháráon nie vpámięta: iednák kiedykolwiek przynieśie mu to oſtátnia ſroga y ſmutna zapłátę.] To ś. Bázylius. Z czego ſie pokázuie/ iáko klatwy kośćielney Biſkupi y ná vrzędniki Ceſárſkie vżywáli/ y one wyklinali.

Epiſt: 47.

Klatwá kośćielna ná pány.

16. Pogánie czártow pytáią o Ceſarzá.

Gdy niektorzy Pogánie teſkliwie y wydwornie wiedźieć chćieli: ieſli ſię Ceſárſtwo do Pogáńſkiey ręki y páná tákiego iáki był Julian wroći: wiele czárow ná to czynili/ wiele záklinánia czártow/ áby im oznaymili/ vżywáli/ y wßytki co namędrße czárowniki y Philozophy do tego pytánia przywodźili/ iż ſie nákoniec onych liter[illegible]czártow dopytáli / THEOD, to ieſt/ iż ten miał po Walenśie być Ceſárzem Rzymſkim/ ktorego imię od tych ſie liter poczynáło. A iż był Theodorus niéiáki Pogánin ná dworze Ceſárſkim/ znáczny bárzo y godny/ y cnoty przyrodzone miłuiacy: wnet náń Pogánie myśl y nádźieię ſwoię puśćili. O czym gdy ſie Walens dowiedźiał: bárzo rozgniewány/ nie tylo Theodorá poimáć y męczyć/ ále wßytki czárowniki y Philozophy zábiiáć kazał/ y one wßytki ktoreby zwano Theodorus/ Theodulus/ Theodoſius/ ták iż drudzy imion ſie ſwoich tákich przeli / y one odmieniáli. W ten czás wielka pádłá kleſká ná Philozophy/ ktore wßędźie Walens zábiiáć kazał/ rozumieiac iż wßyſcy czárownikámi byli. okrom Themiſtiuſzá/ o ktorym wiedźieli iż ſię nigdy w czáry z czárty nie wdawał.

Ammianus lib: 29.
Sozo: lib: 6. cap: 35.
Socr: lib: 4. cap: 15.
Zdrádá czártowſka.
THEOD.
Czarownicy y Philozophowie zabiiani.
Ammianus vt ſupra.
Themiſtius nie zabity.

17. Kśięgi czárnokśięſkie palono.

Zábity ieſt y on Máximus miſtrz Juliáná Ceſárzá/ ktory go w Pogáńſtwo wpráwił/ y o iego Páńſtwie czáry czynił. Nákoniec y kśięgi wßyſtkie czárnokśięſkie palić Walens kazał/ y pilnie ich v káżdego ßukano/ y tego kto ie krył zábiiano. Wſpomina ś. Chryſoſtom te Walenſowe morderſtwá y námáłe podeyrzánia czynione. y o niektorych wdowách wielkich pánow/ ktore do oſtátniey nędze y wyſługowánia v podłych ludźi/ przychodźiły po zábićiu mężow ſwoich. O ſobie też tego czáſu/ gdy iuż młodźieniaßkiem był lat 16. máiacym w Antyochiey / piße / iż w ten czás ledwie śmierći vßedł / gdy nie iákie kśiążki w rzékę z boiázni od iednego wrzucone/ z towárzyßem nálazł/ y ogladáiacie/ obaczył iż były czárnokśięſkie: á w ten czás żołnierz miał tákich kśiąg ßukáiąc. Bych ich był/ mowi/ w rzékę záś nie wrzućił/ śmierćibych był nie vßedł. Bo y niewinni w ten czás z ſámego podeyżrzenia ćierpieli. Tákaż ná zachodnych kroleſtwách ná czárnokśiężniki y kśięgi ich pilność czynił Válentinianus. y podeyrzáne męczono / y Senatorſkim oſobom nie przepußczono.

Chryſoſt: ad viduam Iuniorem.
Chryſoſtomá S. niebeśpiecznosć o kśięgi.
In acta Homil: 38.
L. 6. de malef: Cod: Theo.

18. *Gothowie z sobą sámi walczą.* Theod: lib: 4. cap: vltimo. *Gothowie kiedy Arianami zostáli.*

Miedzy Gothámi ábo Getámi ábo Scythámi/ ábo po náßemu Tátárámi/ tego czásu woyná sie domowa wßczełá. dwá krolowie ná sie powstáli/ Athánáricus y Phrytigernes. A gdy ten Phrytigernes porázony był: do Walensá sie do Rzymian vciekł. y dał mu woyská Trácycy/ z ktoremi obiecuiąc sie być Chrześciáninem/ Athánáryká z iego woyskiem pogromił. Zá one pomoc dźiekuiąc Walensowi wedle zmowy y przymierza/ gwoli iemu one iego Ariáńską wiárę z swoiemi poddánemi przyiał. y ten był początek Ariáńskiego niedowiárstwá miedzy Gothámi ábo Getámi. Bo ießcze zá Constántyná wielkiego iuż bárzo było wiele w Gociey Chrześcian/ y niektorzy Biskupi. Miedzy ktorymi był Theophilus/ co ná Concilium Niceńskim będąc/ Ariany potępił. Po tey porażce Athánáricus/ máiąc wiele poddánych Chrześcian/ rozgniewány o one pomoc od Chrześcian ná sie dáną: gubić ie y zábiiáć y rozmáićie prześládowáć począł. y przez trzy látá kościoł tám Boży vćiśnął. O czym y otey strony męczennikách niżey sie powie. Nie Ariani tám byli męczennicy/ ále wierni Kátholicy. Pod sámym tylo Phrytigernem Ariani byli/ y pokoy od niego mieli/ gdyż y sam był tákim. A Athánáricus Pogáninem będąc/ one furią ná Chrześciány puśćił. Jeronym ś. Gety y Gothy zá ieden narod ma/ ten z ktorego Tátárowie.

Hier: in Chronic. & epist: 3.

Cyrill: Catech: 10.

In Genes: in q. Hæbraicis.

19. L. 20. de Epis: & Cler: Cod: Theod. *Łákomstwo duchownych.* Epist: ad Eustoch: 22. & epist: 3. ad Heliod: & 2. 1. Tim: 6. Tit: 1. 2. Tim: 3.

Pod tymże czásem Válentinianus wydał práwo ná duchowne/ ktorzy sie powściągliwemi zwáli: áby im nic wdowy legowáć ábo testámentem zostáwiáć nie mogły. To práwo ácz niesłußne: iednák sie obmowić mogło/ dla wielkiego łákomstwá niektorey księżey wieku onego. O ktorych piße Jeronym ś. iż wiele wdow/ y stárych zwodźili/ y do dánia vpominkow y dobr swoich poćiągáli ie/ y tákim/ iáko naližßy w niemocy dla tego zysku vsługowáli/ co sie duchownym y kápłanom nie godźiło. Tego grzechu łákomstwá w duchownych ießcze y Apostołowie wykorzenić nie mogli/ y dla tego Páweł ś. rękámi swemi chleb sobie wyrabiał/ áby ich swoim przykłádem záwstydźał. Snáć tákiego práwá ná nie Dámásus Papież przyczyną był/ y to co sie nigdy nie czyniło/ vczynił: iż przy kośćiele on mándat Cesárski záwieśić kazał. W ktorym nie zákázuią sie ná kośćioły fundácie: ále dawánia ná one pochlebne y łákome kápłany. Ambrosius ś. ná to sie práwo vskarża: á iednák ie znośi mowiąc: wolę iż księżá w pieniądze mnieyßy będą/ á niż w łáskę Bożą.

Epist: 31.

20. *Falß o wolnośći do dwu żon żywych.* Lib: 4. cap: 26.

Ná tego Válentinianá prożną y fałßywą powieść w swoiey historiey Socrátes wydał: iákoby práwo vczynił/ áby káždemu wolno było mieć záraz dwie żenie żywe. y sam/ práwi/ ták vczynił. Bo iedne miał Sewerę z ktorey sie Grácianus vrodźił/ á drugą Justynę z ktorey wyßedł Válentinianus mnieyßy.] Zá Socrátesem to od niego wźiawßy/ ßli/ Paulus diákonus y Zonárás/ toż twierdząc. Lecz to nigdy nie było. Bo Válentinianus gdy vmárłá Sewerá/ wźiął Justynę ktora byłá wdową po Mágnenciusie tyránie. A o práwie tákim iego/ nikt inny żadney wzmiánki nie czyni. A oni Pogánie/ ktorzy ná on czás żyli/ y dźieie wieku swego pisáli: rádźiby byli tego nie zátáili/ co ná ohydę Chrześciáńskiego Cesárzá służyło. Lecz iego czystość dźiwnie wychwaláią/ iáko Zosimus ták y Ammianus. A iáko sie wyżßey wspominiáło/ wielkim był nieczystośći nieprzyiaćielem/ y srodze ią karał.

Zosimus lib: 4. Ammianus lib: 30.

21. *Dwie żenie mieć y v Pogan byłá sromotá.* L. 18. ad Leg: Iulia: de adulter. L. 2. c. de iniustis nuptijs. *Ná czći karani wielożency.* L. 7. c. de Iudæ.

W tey mierze gorßy by był niżli oni Pogáńscy Cesárze. Bo Váleriánus y Gálienus/ tákie ktorzy by dwie żenie záraz mieli/ czći odsądźili. Co też Dioklecianus y Máximianus vczynili/ tákie práwo pißąc. Jáwna rzecz iest: iż żaden ktory iest pod zwierzchnośćią Rzymską/ dwu żon mieć nie może. Gdyż tácy wyrokiem Pretorá/ ná czći są pokaráni. y nie ma tego sędźia pożadny bez karánia pußczáć.] Wßyscy Cesárze Chrześciáńscy tym sie brzydźili: Theodosius tego y Żydom nie dopuśćił. Żył około tych czásow ś. Jeronym wielki stroż czystośći w piśmie swoim/ y ś. Ambrosius: á nigdy o ták

ßkárádym práwie nic nie mowią. á Papież Dámásus iákoby tego zámilczał/ á Cesárzowi się nie sprzećiwił: Niechże to kłamstwo pogrzebione będzie/ w tym/ czym sie wßytko Chrześćiáństwo brzydźi. Sam swowolnik y fałßerz Máchomet/ swoim tey niecnoty dopuśćił/ od ktorey y Pogáńskie práwá lud swoy odpędzáły.

L. 1. de stud. Liber: vrb: Rom: Cod: Theod.

Práwo ná studenty w Rzymie.

Ná Studenty w Rzymie tenże Válentinianus práwá piękne wydał. Aby się ná sámym przyieźdźie vrzędowi opowiedźieli/ ktorey się náuki vczyć máią. Aby vczćiwie żyli/ á złego się towárzystwá strzegli. Aby ná widoki często nie chodźili. y dał moc vrzędom: áby te wychłostáli y z miástá wygnáli/ ktorzyby się nie vczyli/ y nie ták obeßli iáko vczćiwość wolnych náuk potrzebuie. áby się w Rzymie żaden nie báwił skoro do lat dwudźiestu przyidźie. Dla tego áby się tám nie popsowáli/ roskoßámi onego miástá. A nákoniec áby mu co rok słano regestr studentow/ y zabaw á postępkow ich/ ktorzyby się do służby Rzeczypospolitey y Cesárskiey potym zeßli/ etc. Dáie znáć o tym porządku ś. Augustyn/ iż do Rzymu dla náuk rad zápłynał/ gdźie spokoynie tey zabáwie służą/ á rospustnośći nie máß/ iáka w Kárthaginie v tákich żakow byłá.] Wydał też práwo/ áby wdowy y śieroty poki są w opiece/ poborow nie dawáły. Tákże y te białegłowy/ ktore się ná służbę Bożą oddáią: to iest/ mnißki.

Regestr studentow do Cesárzá słány.

Confess: lib: 7. cap: 8.

L. 6. de Censibus Cod: Theo.

Rok P. 371. Dámá: 5. Válent: Valen: 8.

1. Czárownicy karáni w Rzymie.

Ammianus lib: 28. L. 10. de malef: Cod: Theod.

Alentinianus w Rzymie pilnie się o czárownikách pytáć/ y one srodze káráć kazał. Nie przepußczono y Senatorom/ ktorzy zostawßy Chrześćiány/ do służby się dyabelskiey wracáli/ y gusłom á wrożkom służyli/ ktore srodze Máximinus stárostá z Ampeliußem pomęczył. Kośćioły wschodnych krolestw dźiwnie wielkie vćiski y rozerwánia pod Walensem Cesárzem y Ariany ćierpiáły. Ná iáką táką pomoc ich zostáwił P. Bog dwu onych wielkich filarow/ Athánásiußá y Básiliußá/ ktorzy ná wygnánie dáni nie byli/ y ktorym tyran on Walens przepuśćił. Ci ieden drugiego przez listy vpomináiąc/ wspieráli wiernych iáko napilniey mogli/ herctyki vkázuiąc y odganiáiąc/ á do iednośći świętey lud kupiąc. Antyochia bárzo ie troskáłá/ iż tám Kátholicy do dwu Biskupow rozerwáni byli. y posyłał tám Athánásius Piotrá nieiákiego z klerykow/ áby ie vspokoił/ y inne kośćioły okoliczne potwierdzał. Napożytecznieyßa się zdáłá rádá ś. Básilemu/ áby ś. Athánásius posły do Biskupá Rzymskiego wypráwił/ ktorzyby mu spráwę dáli/ o tym co się tu z kośćiołámi dźieie/ á żeby go prosił áby swe posły wypráwił do tych/ krolestw wschodnych/ ktorzyby kácerstwo Márcellá potępili y wykorzenili/ y do iednośći kośćioły przywodźili/ á o Antyoskim kośćiele rádźili. Bo tám czterey Biskupi byli/ Euzoius Ariáński/ Vitalis Apollináristow/ á Melecius y Paulinus Kátholikow ná dwoie rozerwánych. Básilius ś. więcey sprzyiał Melecißowi niżli Paulinowi/ y do tego wiodł ś. Athánázyußá/ áby ten sam został.

2. Wschodne prześládowánie.

Basil: epist: 12.

Do Papieżá o pomoc posyłáią, y o tego posły.

Epist: 52.

Epist: 50.

Wysłáli tedy do Rzymu Sábiná/ Dorotheusá y Probusá kápłany/ y nápisáli list do wßytkich Włoskich y Gálliey Biskupow/ ná ktorym się trzey tylo podpisáli/ Melecius/ Eusebius on Sámosáteński/ y Básilius. A osobliwy swoy ieden list nápisał Básilius. Oznáymuią wielką nędzę kośćiołow wschodnych/ á o pomoc y rádę proßąc/ iákaby się im zdáłá napożytecznieyßa. Miedzy inemi słowy piße Básilius: Jednegosmy ćiáłá członki/ niech głowá nogom nie mowi: nie jesteście mi potrzebne. Niech was do miłośierdźia násze nędze pobudzáią/ ták iáko się my z pokoiu wáßego/ ktory wam dał P. Bog/ ráduiemy. Oznaymićie Cesárzowi (to iest Wálentynianowi)

3. Posłowie do Rzymu od Biskupow wschodnych.

Basil: epist: 69. & Epist: 70.

Słowá S. Básylego.

zámießánie náße. á ieśli to trudno: niech ktorzy z was do nas przyiádą / ná náwiedzenie y pociechę náßę/ktorzy swemi oczymá obaczą tych wschodnych kośćiołow nędze/ ktorych vcho nieogárnie/y my ich iáśnie wam słowy wyrázić nie możem. Prześládowánie nas obieło / á nád wßytki nawiętße.

Wyganiáią pásterze áby sie trzodá rospraßáłá. á to naćieżey / iż y ći wygnáni pewnośći o męczeństwie nie máią/y lud ich zá męczenniki nie ma/dla tego iż się prześládowcy Chrześćiáńskim imieniem pokryli. O ten sam grzech nas karzą/ iż podánia oycowskiego przestrzegamy. o to oyczyznę trácą á ná pustynie odsyłáni są. Sędźiowie nie máią żadnego baczenia y ná śiwą głowę. Zadnego złoczyńce bez dowodu iákiego nie potępiáią: sáme Biskupy ná potwarz bez dowodow y ná męki y wyganiánia dáią. Drudzy y tych nie znáią co ná nie żáłowáli. drudzy y bez obżáłowánia w nocy porwáni ná wygnánie y nędze / do pustyń y ná śmierć podáni są. Zá czym wßędźie smutek/płácz/wzdychánie vstáwiczne/ bez oycow w onym śieroctwie. Odeßło od nas wesele świąt náßych. Domy modlitwy zámknione / ołtarze duchowney służby nie máią / Chrześćiánie się nie schodzą / Doktorow nie ostáło/náuká zbáwienna vstáłá/śpiewánia nocnego nie máß. To pißem wam/ nie iżbyśćie iuż tego niewiedźieli / ále smutni tym się wzdychánim ćießym. y dáley mowi: Bysmy tylo sámi ćierpieli/ ále się boim áby ten ogień y do was się nie rozßerzył. Bo ten ma obyczay kácerstwo: iż się rozniecá / y boim się áby się y do wáßych zdrowych członkow nie záiełо. A iáko się v nas pierwey prawdá Ewángeliey zácżełá / y v nas zás pierwey vstáie: Obawiáć się potrzebá/áby wßytkich stron ćiemnośći te nie ogárnęły. Płáczćie z námi namilßy brácia. Zámknione są pobożnym v nas vstá/á ná bluźnierstwá otworzone / zeßło nam ná wolney mowie. Jedynego Syná Bożego bluźnią: á nikt nie odmawia: Duchá ś. nie czczą/ á te ktorzy się on zástáwuią/wyganiáią. Wielobożnicy nástáli. Bog wielki (to iest CHRISTVS) v nich máły. Syn nie ma imienia nátury/ iedno czći. Duchá ś. do społecznośći Troyce ś. nie przypußczáią/ále iákoby stworzeniem był/iákokolwiek go do Oycá y Syná przyliczáią. kto da wody głowie mey/y źrzodło łez powiekom moim:

4. *Nędze kośćiołow pod Ariany.*

Ołtarze bez służby, ábo Mßey S.

Nocne śpiewánia.

5. *Kácerstwá obyczay.*

Proste zwodzą / inych kośćielnych zwyczáiow y sposobow náśláduiąc: heretyctwo we zwyczay obrácáią / y ták kośćielne dźiatki w błędách wychowuią. Chrzest máią/chore náwiedzáią / smutne ćießą/ obćiążone wspomágáią/táiemnice święte rozdáią/ y ták lud prosty do śiebie przywiezuią / iż w krotkim czáśie/choćby się wolność wroćiłá/ nie będźie nádźieie / áby się do prawdy zás przywroćić mogli / ći ktorzy się długą społecznośćią z heretyki spoili.etc. To ś. Básilius.

6. *Kácerska niebespiecznosć, gdy się zástárzeie.*

Ná táki list y poselstwo/co im Papież Dámásus / y ini zachodni Biskupi odpisáli; wspomina tenże Básilius: iż z ich pisánia wielkie pociechy odnieśli / y nádźieię do rychłego wybáwienia. Acz/práwi/ rány náße trwáią: iednák się nieco tym ćießym/ iż gotowe lekárze mamy / ktorzy nam gdy czás będźie/ prędkie vleczenie przyniosą. Będąc ś. Básilius proßony od ś. Athánázyußá/ áby niektore kośćioły wizytował/w Armeniey mnieyßey / od onego Eustátiußá Biskupá Sebásty vwichłány y ośukány iest. iáko też był w Rzymie tenże zbrodzeń Liberiußá Papieżá ośukał. Czynił się Kátholikiem y práwowiernym przed Bázyliußem / y w iego się rozmowy y towárzystwo wdał. y gdy wiárę Niceńską przed nim wyznał/y podpisał/ przy świádkách: wźiął go Básilius do swego vczestnictwá. Przestrzegał go Theodotus Nikopolitáński Biskup/ oznáymuiąc iego chytrość / á iż iest zgniły y vporny Ariánin: On niewierzył. y zátym Theodotus Básilego od swego vczestnictwá odrzućił. Potym się poczęło to sławić / iż Básilius podeyźrzány około náuki zostawał. | A tym czásem on Eustátius swoie złość y herezyą

Epist: 74.

7. *S. Básilius od heretyká oßukány.*

Epist: 6. in addi.

Básilius niesłusznie podeyzrzány y v Dámasá Papieżá.

odkrył/ y iáwnie Concilium Niceńskie bluźnił/ y przećiw Bázylemu ś. pisał. Doszłá y do Rzymu do Dámásá oná niesłuszna powieść o ś. Bázylim / iż go miał zá podeyźrzánego / y ná iego przez listy wołánie nigdy mu nie odpisował/ áni go słuchał. y miedzy mnichy toż o nim trześć sie poczęło. Spráwowáć sie przez rozmáite listy y pisánia świety oćiec niewinny muśiał: A onemu Eustátiuszowi/ ktory tego wszytkiego zelżenia iego był przyczyną/ nic nie odpisowáł áż trzy látá wyszły: boiąc sie/ iż był nań bárzo rozgniewány / ábo ná one zdrádę/ y potwarz iego: áby z gniewu czego nieprzystoynego nie wyrzekł. Po trzech lećiech dopiero przećiw iemu pisániem czynił / wielkiey ćierpliwośći y mądrośći vżywáiąc.

Epist: 15. in add. & epist: 73.

Po trzech lat odpisał potwarcy S. Basilius.

Epist: 79.

8\. Cierpiał z máłey przyczyny potwarzy ś. Bázylius/ y z strony Apollinárá/ iż go z niektorych cnot y godnośći chwalił. O co sie też spráwował. A potym go Iustinianus Cesarz obmawiał/ mowiąc: ś. Dámásus y Athánázyus y Bázylius chwalili Apollinárá/ y ś. Leo Eutichesá: á nie dla tego stáli sie heretykámi: ále poznawszy ich niezbożność/ potępili ie.] Cierpiał też nieco przymowki od Athánázyuszá Ancyráńskiego Biskupá/ wielce w wierze y w żywoćie sławnego. O ktorym gdy sie dowiedział iż vmárł / wiele wychwalenia iego nápisał/ swey oney krzywdy zápomniawszy. O tákież potwarzy spráwował sie Neocesáreyskim Chrześciánom/ miedzy ktoremi sie vchował. y do onych mnichow/ ktore w Pončie wyćwiczył/ też o nim potwarzy z strony wyznánia Bostwá Duchá ś. zászły / y tákże sie im spráwował. Dla tych potwarzy nápisał/ de vera ac pia fide, bárzo vczone księgi/ w ktorych pokázuie/ iáko sie káżda nowiná z strony wiáry brzydził/ á nigdy stárego podánia odstępowáć niechćiał. Boláły go te potwarzy y wielce mu ćiężkie były/ iż swoie nieszczęśćie opłákiwał. Częste szpiegi ná swoim kazániu miewał/ ná ktore sie żáluie/ iż przychodzą nie ná náukę/ ále ná podchwytánie iáko Pháryzeuszowie.

Epist: 82. In edicto fidei ad Ioannem Papam. Epist; 54. & 67.

Epist: 75.

Epist: 73.

Nowiná w wierze brzydka być ma.

Epist: 79. Oratione contra Sabell.

9\. Tych potwarzy był też vczestnikiem wielki iego towárzysz ś. Názyánzenus/ iáko sam o tym pisze. y ná innym mieyscu/ gdźie mocno ś. Bázyliuszá broni. A chcąc tego ś. Grzegorzá przy sobie mocniey zwiazáć / áby z niego przećiw swoim nieprzyiaćiołom pomoc miał/ á zwłaszczá w pisániu: poświęćić go chćiał Biskupem Sásymow / w swoiey Dioecezyey / gdźie nigdy Biskup nie bywał / y mieysce máło tego było godne. Z czego gdy mu sie długo wymawiał/ obá sobie przez listy w miłośći podswárzyli / y potrosze bez gniewu náłáiáli. A widząc Bázylius/ iż ś. Grzegorzá przełomić nie mogł; oycá iego bárzo stárego Biskupá w Názyánźie náprawił/ áby go ná ono Biskupstwo námawiał/ y oycowską mu powážnośćią to roskazał. y ták zwyćiężony też iest ś. Grzegorz / y ná Biskupstwo Sásymow od Biskupow/ z ktoremi też był oćiec iego/ poświecony iest.

Nazian: epist: 26. & de laud: Basilij.

Nazian: epist: 31. & de laud: Basilij. & epist: 32.

Poswarek miedzy świętemi.

Nazyanzenus na Biskupstwo Sasimow poświęcony.

10\. Lecz Antymus Biskup Tyáneński/ w teyże Káppádocyey drugi/ ácz mnieyszy Metropolit/ przywłaszczał sobie Sásyme/ iákoby do iego Dioecezyey / á nie do Cesáriey służącą. A iż był sporny y zuchwáły/ puśćić tám ś. Grzegorzá niechćiał. y tám nie bywszy/ áni żadney Mszey v swoich owiec miawszy/ námyślił sie vstąpić ná pustynią / y tám ná nabożeństwie przemieszkáć. Jednák długo tám być nie mogł/ iż go oćiec stáry do Názyánzu przyzywał / y prośił áby mu w iego stárośći prácey Biskupiey pomogł. Iuż był ná Biskupstwie on oćiec iego 43. látá/ á Grzegorz syn iego miał w ten czás lat 51. Spráwował on kośćioł poki oćiec był żyw / nie dáley niżli rok / ále nigdy Biskupem Názyáńskim nie był. Choć go zá tákiego mieli y ná on czás y potym. Bo skoro oćiec vmárł / indźiey sie vdał. A o Sásyme ś. Bázylius swárzyć sie z Antymem niechćiał/ máiąc inne z heretykámi zabáwy / y podobno dał tám był Antymus inego Biskupá/ ś. Grzegorzá odpędziwszy.

Nazian: orat: ad Patrem.

Nazian: in carmine de vita sua.

Názyánzenus kośćioł Názyánzeński spráwuie od oycá.

Wracamy

11\.
W Edeſie co ſię z Katholikami działo.
Theod: lib: 4. cap: 16.
Sozom: lib: 6. cap: 18.

Wracamy ſie do Walenſá Ceſárzá. Nie przeſtawał tyráńſkim ſercem ſwoim Kátholikow vćiſkáć. Gdy był w Edeſsie/ z ktorego miáſtá iuż był wygnány Bárſes Biſkup świety / y kośćioły Arianom oddáne były: widząc iż lud Kátholicki przed miáſtem ma kośćielne ſchadzki ſwoie / á z Ariány nie przeſtáie: rozgniewał ſie ná ſtároſtę/ y policzek mu dał/ iż onych ſchadzek dopuśćił: roſkázuiąc áby z żołnierzmi one gromáde rozganiał/ á biiąc ie/ nikomu nie przepuśćił. Chćiał ták Stároſtá vczynić: y ráno przez miáſto idąc/ vyźrzał niewiáſtę z máłym dziećiątkiem/ á oná ſie miedzy żołnierze z kwápliwośćią ćiśnie. y ſpytał iey/ gdźie idźieſz? rzekłá: przed miáſto/ ábych z wiernymi dla CHRISTVSA vmárłá. Bo dźiś ie tám zábiiáć będą / gdźie ſie do ſłużby Bożey zeſzli. Potym iey ſpyta gdźieby ono dźiećię niosłá? á oná powie/ iż chce áby zemną tákże dla CHRISTVSA vmárło. Tedy ſie Stároſtá bárzo zdumiał/ y wroćił ſie do Ceſárzá/ o oney mu niewieśćie powiádáiąc/ y o ochoćie wſzytkich Kátholikow do śmierći. Trudno ie/ prawi/ Ceſárzu rozgániáć/ muśim wſzytki pozábiiáć. Oni ſławy z tákiego dla ſwey wiáry męſtwá doſtáną: á my ſromotę odnieśiem. y ták ich zániecháć Ceſarz roſkazał.

Niewiáſtá z ſynácskiem ná śmierć ſię kwápi.

Ale pozoſtałe tám kápłany/ Eulogiuſzá y Protogeneſá/ iż niechćieli z Lupuſem Biſkupem od Arianow poſtáwionym/ ſpołecznośći mieć: ná dálekie puſtynie wygnał. Gdźie wiele Pogáńſtwá/ cudá czyniąc y niemocy lecząc/ P. Bogu pozyſkáli. poczytáni ſą miedzy świete w kośćielnym regeſtrze.

Martyrol: Rom: 30. Ianuarij. 5. 6. Maij.

12\.
Tomis Tátárſkie miáſto.
Bretannion Biſkup Tatárſki.
Hieron: de Script.

Puśćił ſie potym Walens do Tomis miáſtá w Scythiey ábo w Tátárſkiey źiemi/ (bo w ten czás tylo ſie włoczył od miáſtá do miáſtá Kátholiki vćiſkáiąc) v morzá czarnego/ ktore Ponthus Euxinus zowią. y tám ſie prożno o Biſkupá Bretánnioná kuśił/ gdy go wygnáć chćiał / á lud ſie o to burzył. On ſie też odpádnienia ich od Páńſtwá Rzymſkiego boiał.

Euſebius Wercellenſki męczennik.
Eccleſia Vercell.
Gregor: Turon: de gloria Confeſſ: C. 3.

Tego roku dokonał żywotá tego on Euſebius ś. Wercelleńſki Biſkup / od Conſtánciuſzá długim wygnániem / y od Arianow więźienim y mękámi trapiony. Drudzy mowią iż go Ariani vkámionowáli/ y máią go zá męczenniká. żył lat około ośmdźieśiat y ośmi. Po śmierći cudámi ſławny.

13\.
L. 1. de Sceni: Cod: Theod.
Válentinianus pobłądził.
L. 9. de maleſ: Cod: Theo.
L. 77. De: C. Theod.

Válentinianus Ceſarz zachodny/ wdał ſie w niektore duchowne rzeczy/ y pobłądźił. Nápiſał práwo/ áby błaznowie poſpolići y błazennice/ nie byli chrzczeni / choćby ſie iuż náwroćili / y onego żywotá przeſtáli / áż przy śmierći. Pozwolił też z wielką ſromotą ſwoią Pogánom ofiar/ ktore ſą bez czárow/ y ná Cápitolium ołtarz Rzymiánom Pogánom przywroćił/ y kápłanom Pogáńſkim iákieś przywileie y wolnośći nádał. Co wſzytko ná ſwe złe vczynił. Bo go o to Pan Bog ſkarał.

Rok Páńſki 372. Dámáſá 6. Válentiniana y Valenſá 9.

1\.
Arinteus hetman Katholik obrońca wiary.
Epiſt: 5. in addit.

Miał Walens wielkich dwu Hetmánow/ Aryntheuſzá y Terenciuſzá/ ktorzy nie tylo w boiu ſławni; ále w wierze Kátholickiey mocni y nabożni zoſtawáli / y nic ſie ná Walenſá nie oglądáiąc/ Kátholikow przećiw Arianom bronili. Arintheus był Cōſulem roku tego po zwoiowániu Perſow/ y od Armeniey ich odegnániu. Ten bárzo czćił y miłował ś. Bázyliuſzá/ iáko ſam do żony iego wdowy piſząc wyznawa/ y onego wyſławia. Zá iego obroną Arianow ſie ś. Bázylius nie boiał/ y Kátholikow wiele bronił.

Ammianus lib: 27.

Nie mnieyſzy był Terencius/ ktory dwunaśćie legiy ábo połkow żołnierſkich miał w poruczeniu ſwoim / z ktorym tákże Bázylius ś. wielkie miał towárzyſtwo. Piſze o nim Theodoretus: Gdy ſie z wielkim zwyćięſtwem z Armeniey wroćił: kazał mu Walens/ áby go prośił o coby chćiał. A on nie o złoto áni imioná/ y vrzędy/ y

Lib: 4. cap: 28.

Terencius hetman Kátholik, o co Valenſa prośi.

dochody prośił: ále o rzecz iego nabożeńſtwu y czći ku Bogu przyſtoyna: áby mu ieden kościoł dla Kátholikow pozwolony był. y tę prośbę ſwoię ná kártce podał. A Ceſarz rozgniewány/ kártę zdrápał/ każac mu o co innego prośić. A on zebráwſzy podrápáne kártki/ rzekł: Już mam od ćiebie Ceſárzu podárek: mam: á o inny prośić nie będę. Myśli moie widźi ten/ ktory świátá wſzytkiego ſędźią ieſt.

2. Baſil: epiſt: 74. *Baſilius moc Papieſką wyznawa.*

Znowu Bázylius ś. poſły ſwoie do Rzymu ábo do kośćiołow zachodnych wyſłał/ piſząc y prosząc o pomoc vpádłym wſchodnym kośćiołom. W tym liśćie dáie znáć/ iż zá heretyká y wyrzuconego z kośćiołá Biſkupá/ nikt nie ieſt poczytány/ iedno ktorego Papież zá tákiego oſądźi. Bo Synod ná Synod: ieden wyklina/ drugi odklina. ále co Papież oſądźi/ to iuż wątpienia nie miáło. W tymże liśćie żáłuie ſię ná onego Euſtátiuſzá z Sebáſty/ iż bluźnierca Ariáńſkim będąc/ kośćioł Boży bárzo trapił: prosząc áby wyklęty był. y wſpomina iáko był oſzukał Liberiuſzá Papieżá/ czyniąc ſię Kátholikiem/ y iáko zá iego liſtámi będąc wyrzucony od innych Biſkupow/ ná Biſkupſtwo ſwoie w Sebáśćie przywrocony był. Zkąd/ práwi/ wźiął moc ktorey źle vżył/ y ktorą fałſzywie ſobie ziednał: ſtámtąd niech weźmie karánie y wyklęćie.

3. *Apollinaris heretyk. Kacermiſtrze ſam Papież wyklina.*

Támże ſię y ná błędy y hereſie Apollinárá (ná ktorym ſię też był ſam oſzukał) żáłuie y prośi: áby potępiony był y wyklęty. Czemu go ſam będąc Metropolitem nie wyklął? oná ieſt przyczyná/ ktora ſię czeſto wſpomina: iż kácermiſtrzow ktorzy ſię z nową náuką vkázuią/ żaden ſądźić y potępić nie mogł/ wedle kośćielnych praw y zwyczáiu/ iedno nawyżſzy Biſkup Rzymſki. Nákoniec o pomoc iákokolwiek ſtrapionym kośćiołom zachodnym prośi/ áby do nich piſáli/ y one ćieſzyli.

4. *Damaſus nie odpiſuie S. Baſylemu.*

Ná ten liſt iego Dámáſus Papież nic odpiſał/ máiąc ś. Bázylego podeyźrzánego. Bo wiele ſię było do Rzymu przećiwnikow iego náiechało/ ktorzy o nim źle mowili/ y onego odnośili/ y niektorzy vczniowie iego mniſzy/ one podeyźrzenia o nim ſzerzyli. Czekał Dámáſus żeby co pewnieyſzego o nim miał/ liſtámi iego nie gárdźił. Bo wnet o Synodźie przećiw Apollinárowi pocżął myślić.

5. *Baſilius záś do Rzymu poſyła.* Epiſt: 77.

Bárzo zábolałá rzecz oná ś. Bázyliuſzá/ gdy ſię o tákim o ſobie podeyźrzeniu Dámáſá Papieżá dowiedźiał. y znowu do Rzymu wypráwił Piotrá kápłáná ſwego/ podobno brátá rodzonego ſwego/ ktorego był z mnichow kápłanem poświęćił. y przezeń liſt do Dámáſá y zachodnych Biſkupow piſał/ w ktorym ſię pokornie y w ćichośći żáłuie/ iż ná liſty iego nie odpiſuia/ áni wizytatorow poſyłáią. Ieſli zá odnieśieniem nieprzyiaćioł y potwarcow to czynią: niech pierwey mowy wyſłucháią/ á niżeli potępiáią. My ſię/ powiáda/ ieſli nas przekonáią/ do náſzych grzechow przyznamy/ á náuczyć ſię damy. Nie bądźćie ſłucháczmi potwarzy/ ále doznawcy prawdy. Lecżćie nas/ ále pierwey rány vkażćie. Ieſli ſię zá głowę powſzechnego kośćiołá mácie: nie może głowá rzéc nogom/ żeśćie mi nie potrzebne. á ieſli ſię w porządku kośćielnych członkow kłádźiećie: ręká ręki/ y nogá nogi potrzebuie. y ſámemi modlitwámi wáſzymi pomoc nam dáć możećie. wżdy nas áby piſániem ſwoim ſpokoynym y przyiaćielſkim pozdrowieniem poćieſzaygie/ á zániedbánie wáſze o nas nágradzaygie. Chcećieli do nas przyiácháć/ y ſámi ſię o náſzych ſpráwách wypytáć: niech ſię ták ſſtánie. przyimiemy was rośćiągnionemi rękomá/ y ſtáwim ſię ná pilne wáſze dowiádowánie. Chcećieli też nam mieyſce do ſądu náznáczyć: powinność do przyiáchánia wypełnim.] y inne

Pokora S. Baſylego y poddańſtwo ku Papieżowi.

tám pokorne słowá náyduią ſię/ ktoremi o poſły Papieſkie do wſchodnych kośćiołow prośi/ á ná ich ſię ſąd podáie.

6.

Co mu ná to odpiſáli zachodni Biſkupi/ zwłaſzczá Dámáſus nawyżſzy/ wiedźieć ſię nie może. y więtſze ieſt podobieńſtwo/ iż nic nie odpiſał. Bo ſię záś o to ś. Bázylius ná nie fráſował. y ieſzcze prośić nie przeſtawał.

W tym czáśie on wielki Doktor kośćiołá Bożego Jeronym ś. ná puſzczy w Syriey ná pokućie y trudzeniu ćiáłá ſwego/ iáko ieſt w żywoćie iego/ y ná piſániu y czytániu przemieſzkiwał/ máiąc iuż lat 30. Gdźie miał niemáłe gábánie od bliſkich tám mnichow / y innych w tey ſtronie Chrześćian: áby ſie oznaymił / przy ktorymby Biſkupie Antyoſkim przeſtawał. Bo ich trzey było / Witalis Apollinárowey ſekty / á Paulinus y Melecius Kátholikow rozdwoionych páſterze/okrom Arianow ktorzy tám rządźili/iáko ſie wyżſzey częſto námieniło. On ſie ná odpowiedź y odpráwę onych mnichow nie ſkwapiáiąc: piſał do Dámáſá Papieżá / rádząc ſie go/ z ktorym Biſkupem Antyoſkim ſpołeczność mieć miał. y w tym liśćie ták mowi: Ja naprzod zá nikim/ iedno zá CHRISTVSEM idąc / ztobą ſie/ to ieſt z ſtolicą Piotrową złączam y ſpaiam. Wiem iż ná tey opoce zbudowány ieſt kośćioł. kto okrom tego domu Báránká pożywa / świętym nie ieſt. kto ſie w korabiu Noego nie zoſtoi/zginie w potopie. Jdę tu zá towárzyſzmi twemi Egyptcyány. Witaliſzá nie znam/ Meleciuſzá odmiátam/ o Paulinie niewiem. kto z tobą nie zbiera/ ten rozpraſza. To ieſt/ kto CHRISTVSOW nie ieſt/Antichriſtow ieſt.] Piſał do tegoż o toż/ pytáiąc y proſząc y mowiąc: Powſtáie ná mię Mnichow ſtára powagá / ktorzy mię do śiebie ćiągną: á ia im odpowiádam: Kto ſię z ſtolicą Piotrową złączył/ ten moy ieſt. Proſzę ćię day mi znáć/z kim mam ſpołeczność mieć/ á nie gárdźi duſzą moią/ zá ktorą CHRISTVS vmárł.

Ieronym S. na puſczy ſię trudzi. Patrz w iego żywoćie.
30. Septembris.
Miał lat na ten czas 30.
Csterzey Biſkupow w Antyochiey.
Epiſt: 57.
Papieża ſię rádzi S. Ieronym, y z nim przeſtaie.
Epiſt: 58.
Złączenie z ſtolicą Piotrową Kátholiká czyni.

7. Co mu Dámáſus odpiſał/ z tego ſie domyślić możem: iż mu ſie z Paulinem złączyć kazał. Bo od niego ná kápłáńſtwo poświecony był. y z piſánia ś. Bázyliuſzá do Terenciuſzá pokázuie ſię: iż Dámáſus wſchodnym kośćiołom piſał/ áby Pauliná zá Biſkupá Antyoſkiego mieli. Acz ſam Bázylius iáko inni wſzyſcy Melecyuſzá bárzo ważyli: ále ſie iednák Dámáſowi w tym nie ſprzećiwił/ y owſzem go wymawia/ iákoby to czynił z niewiádomośći ſpraw kośćiołow wſchodnych. Zna y to/ iż ś. Athánázyus przy Paulinie ſtał. Nie wyklinał Dámáſus Meleciuſzá/ y tych co mu ſprzyiáli y z nim przeſtawáli/ bo to wſzyſcy byli práwowierni: ále Pauliná zá Biſkupá miánuiąc/ Melecyuſzá zániechywał/ gdy vſtąpić niechćiał/ á wiele po ſobie Biſkupow miał. Przyſzło iednák do tego/ iż Biſkupi wſchodni zá dozwoleniem Papieſkim/ tákie miedzy nimi porownánie vczynili: áby obá/ áż do śmierći ná ſtolicy oney śiedźieli/ káżdy ſwoie trzodę opátruiąc: á po śmierći iednego/ áby inny Biſkup ná iego mieyſce obierány nie był/ á ten coby zoſtał/ iuż cáłe Biſkupſtwo miał. Ci Kátholicy ktore Melecyanámi zwano/gdy iuż Biſkup ich ná wygnániu przemieſzkiwał / po wielkiey częśći do Tárſenſow ná poły Arianow przyſtawáli. Ná puſzczy oney Jeronym/ máiąc lat 30. dowćipu ſwego doznawáiąc/ nápiſał wykład ná Abdiaſzá proroká/ ktorego ſie potym ſtárym będąc wſtydźił/ gdy widźiał iż w rękách ludzkich / we Włoſzech zwłaſzczá/ ono piſmo iego przebywáło. y po lat 30. gdy iuż miał 60. inſzy wykład ná tegoż Proroká nápiſał. Kazánia Origeneſá młodym będąc / z Greckiego ná Láćińſkie przełożył. y liſtow wymownych y vczonych wiele do rozmáitych oſob piſał.

Dámáſus do Paulina vkazał.
Meleciuſzá Dámáſus nie wyklinał.
Porownánie Paulina z Meleciuſzem.
Sozom: lib: 7 cap: 3.
Socr: lib: 5. cap: 5.
Sozo: lib: 6. cap: 4.
Præfat: in Abdiam.
2. Apol: adu: Rufi.

8. Roku tego oćiec ś. Grzegorzá Biſkup Názyánzu/ w piękney ſtárośći/ lat bliſko ſtá máiąc/ żywotá tego dokonał. Siedźiał ná Biſkupſtwie lat 45. Syn iego ś. Grzegorz nigdy ſie nikomu ná to/ áni ś. Bázylemu námowić nie dał/ áby támże Biſkupſtwo po oycu w oyczyznie ſwoiey przyiał. ále záraz do grobu ś. Tekle do Selewcyey zábieżał/ y tám ſie kryiąc/ ſześć lat przemieſzkał/ áż do śmierći Walenſá Ceſárzá.

Oćiec S. Názyánzená vmárł.
Nazian: orat: in funere patris.
Nazian: carmine de vita ſua.

9. Tegoż roku on wielki Athánázyus Alexándriyſki Biſkup/ po niezliczonych prácách/ y kłopotách / y nędzách/ ná rozmáitym wygnániu: do oyczyzny wieczney przenieśiony ieſt. Siedźiał ná Biſkupſtwie lat 46. Gdy go py-

Athánáſius dokonał.

Rufin:lib: 2. cap:3. Cyril: Alex:epiſt:1.

táli/ ktoby ná iego mieyſce godnie wſtąpić mogł; miánowáł Piotrá/ towá-
rzyſzá ſwoich wſzytkich kłopotow y powłoczenia. Ták wiele śmierći od here-
tykow vſzedł/ á ná ſwoim łożku vmárł. Bo ręká Páńſka z nim byłá/ ktora nie
dopuſzczá nieprzyiaćiołom namożnieyſzym mocy vżywáć/ nád to/ iáko oná

In laudem Athan.

zámierzy. Názyánzenus o iego śmierći mowiąc/ wychwalenie iego ták zá-
myka/ z nim po śmierći rozmawiáiąc.

Modlitwá Násyánsená do vmárłego świętego.

O byś łáſkáwie ná nas weyżrzał/ á ten lud rządźił/ ktory doſkonále
Troycę przenaświętſzą wyznawa/ y oney ſię kłánia. Ieſli pokoy będźie/ zá-
choway mię w tym żywoćie/ á trzodę moię páś: á ieſli kośćioł woynámi ieſz-
cze gorzeć będźie; prowadź mię do śiebie/ y do tobie podobnych/ przyimi.

In laudem Hieron.

Acżći wielka rzecz ieſt o ktorą proſzę.] Zaden po Apoſtolech (mowi tenże ś.)
nie nálazł ſię/ ktoryby ćiężſze y dłużſze prace y woyny ná obronę wiáry oycow
świętych wyćierpiał/ iáko ten wielki Athánázyus. Piſániem ſwym kośćioł

Hier: de Script.

Boży vbogáćił y ozdobił. Piſał wiele kśiąg pożytecznych y vczonych.

10.

Luciuſzá do Alexándriey Ariani ná Biſkupſtwo wprowádźili.

Po śmierći iego/ Biſkupi z ludem wſzytkim Piotrá ná ſtolicę Alexándriy-
ſką poſtáwili/ láty ſtáremi y mądrośćią wſzytkim czći godnego. Co obaczywſzy
Ariani/ záraz ſię poſtáráli/ áby ſwego kácerſtwá towárzyſzá ná ono Biſkup-
ſtwo wtrąćili. y zá przyiáźnią Ceſárzá Walenſá/ Euzoius Antyocheńſki
Biſkup/ on pierwſzy vczeń Ariuſzow/ wprowádźił do Alexándriey Luciuſzá
Ariánińá nád wſzytkie złe nagorſzego. Vżyli ſtároſty Egyptu Pálládiuſzá

Luciuſzowe okrućieńſtwo.

Pogáninà do pomocy. y zebrawſzy Pogáńſki lud y żołnierze/ z kośćiołá/ ktory
Theoną zowią/ Piotrá wywlekli/ y zwoiowáli y zeſromoćili mieyſce święte/
y lud Kátholicki pomęczyli/ y pánny ſromotnie po iáwnych mieyſcách wo-
dźili/ y drugie zábiiáli/ y niewypowiedźiánego okrućieńſtwá ná Kátholi-
kách dokázowáli. kápłany y mnichy ſadźili/ námawiáli do Ariáńſtwá y mę-

Lib: 4. cap: 18. 19.

czyli/ y ná rozmáite wygnánia rozpędźili. O czym piſze ſzeroko Theodoretus.

Páweł Alexándriyſki do Rzymu vćiekł.

Piotr on ś. Biſkup/ do Rzymu zbieżał/ y z támtąd piſał liſt do wſzytkich
Biſkupow/ w ktorym ono okrućieńſtwo Ariáńſkie doſyć długo wypiſał. po-

Lib: 4. cap: 20.

łożony ieſt v tego Theodoretá ten liſt iego. Tákie ony czáſy były/ nie tylo
CHRISTVSA y Troycę przenaświętſzą oni wſzeteczni bluźnili/ ále y ſługi ie-
go chwalce práwego Bogá trapili/ zábiiáli/ wyganiáli. Wſpomina o tym po-

Hæreſ: 69.

prześládowániu Epiphánius/ y powiáda/ iż Kátholiki y do beſtiy ná po-
żárćie Ariani podawáli.

11.

Rufinus lib: 2. cap: 3. 4.

Ták wiele w miáſtách Kátholikow ten Lucius pomęczywſzy/ piſze Ru-
finus/ ktory w ten czás przy oney przezacney Melániey w Egypćie mieſzkał/

Ná mnichy náiáchał Lucius.

iáko ſię do mnichow y puſtelnikow puśćił/ ſpokoyne ony święte oyce zbroy-
nie náieżdżáiąc. Wypráwił woyſko z rotámi y hetmány ná ony puſtelniki
niewinne/ ktorych było po rozmáitych mieyſcách w Egypćie o trzy tyśiące.
Nowa woyná: nieprzyiaćiele ſzyię náſtáwiáią/ á mowią: Przyiaćielu ná coś
przyſzedł? Byli w ten czás wielkiey czći y świątobliwośći oni oycowie Má-
kárius y drugi Mákárius/ Iſidorus/ Heráklides/ Pámbus/ vczniowie An-
toniuſzá/ á zwłaſzczá ná puſzczy Nitriey/ ktorzy nie z ludźmi/ ále z Anyoły to-

Rufinus vt ſupra.

wárzyſtwo mieli. Com/ práwi/ ſam widźiał/ to mowię/ bom y vczeſtnikiem
ich męczeńſtwá był. y mowi dáley: gdy ći oycowie śmierći od onego woyſká
Lucyuſzá czekáli: cudá niemáłe czynili: Chromego y vſchłego oleiem po-

Cudá przećiw Arianom.

mázawſzy/ rzekł mu ieden: W imię IEZVSA CHRISTVSA, ktorego Lucyus
prześláduie/ wſtań á ſtoy ná ſwoich nogách: záraz wſtał/ y ſkacząc P. Bogá
chwalił. Slepy ieden idąc trzy dni do Mákáryuſzá/ gdy go w chálupce nie
záſtał/ glinę z śćiány tey przy ktorey legał/ w wodźie z ktorey pijał mąż świę-

Lew ſlepe lwiętá do Mákáriuſzá przynośi.

ty/ rozmoczywſzy; oczy ſwoie pomázał/ y wnet przeyżrzał. Do Mákáry-
uſzá/ tenże piſze/ lew ślepe lwiętá ſwoie przynioſł/ y domyślił ſię święty on/
czego chćiał/ y zleczył mu dźieći iego. Zá to ſkorę mu owczą lew on ſtáry do

iego chá-

Rufinus lib: 2. cap: 4.

iego chálupki przynioſł. Te ſkore Melánia oná przezacna od Mákáriuſzá máiąc/ dárowáłá ią zá wielki vpominek ś. Athánázyuſzowi/ trochę przed śmierćią iego.

12. Rufinus vt ſupra.

Wygnał niektore puſtelniki on Lucius ná iedne wyſpę/ gdźie był wielki Pogáńſki kośćioł/ á żadnego Chrześćiánina nie było. Skoro łodká do brzegu przyſtáłá/ wnet kápłaná Pogáńſkiego corkę ſzátan opętał/ y tłukąc ſię wołáć poczęłá/ ábo w niey czárći wołáli: Czego tu chcećie ſłudzy Boży/ y tu ſie ſkryć przed wámi nie możem? Otoż wam vſtępuiemy/ wáſzá to iuż źiemiá. Co oni Pogánie ſłyſząc: záraz on kośćioł ſwoy/ z ktorego czárći vćiekáli/ pſowáli/ y ná Chrześćiáńſki/ wierząc w CHRISTVSA, z náuki oycow onych obrácáli. O czym dowiedziawſzy ſię Lucius/ boiąc ſię iuż ſwoich/ ktorzy mu w onym okrućieńſtwie przymawiáli: roſkazał/ áby ſię do komorek ſwoich oni puſtelnicy wroćili.] Poty Rufinus. Skąd ſię báczyć może/ iáko P. Bog wielkiemi cudámi wiáry ś. przećiw Arianom podpierał/ á iáko zátwárdźiáłe ſą heretyckie ſercá/ ktore ſię y cudámi nie wzruſzą. O tych cudách nietylo Rufinus/ ále y Sozomenus/ y Theodoretus/ ktore w ten czás ći święći czynili/ nápiſáli. Ná to tákie okrućieńſtwo/ mowi Socrátes/ miał Lucius poruczenie Walenſowe/ ktory ſtároſtom roſkazał/ áby Kátholicy ze wſzytkiego Egyptu wygnáni byli/ y ći ktoreby Lucius vkazał.

Lib: 4. cap: 17. 19.
Sozo: lib: 6. cap: 21.
Theod: lib: 4. ca: 19.

13. *Melánia w Egyptćie co czyni.*

W ten czás Melánia oná przeſławna Rzymiánká/ ktorey żywot przeczytay/ mieſzkáłá w Egyptćie/ y wielką liczbę mnichow ktorzy vćiekáli/ y onym okrućieńſtwem roſproſzeni byli/ do śiebie przygarniáłá/ y wielkim ie doſtátkiem opátrowáłá. O co gdy ią ſtároſtá pozwał: ochotnie iáko do męczeńſtwá ſtánęłá. Ale ſię iey záwſtydźiwſzy/ do domu iey iść roſkazał/ męſtwu ſię iey dźiwuiąc/ y zacnośći ſię iey wſtydząc. Mieſzkániem onym w Egyptćie byłá troche od Didimuſá/ zárázą Origeneſowych błędow nápoioná/ weſpołek z Rufinem/ ktory Origeneſá wychwalić ſię nie mogł/ kśięgi iego czytáiąc/ á tego Didimá ſłucháiąc.

Paulinus epiſt: 10.
Hieron: epiſt: 25.
Melánia do Origeneſowych błędow náchylona.

14. Rufinus lib: 2. ca: 7.

Był ten Didimus od piąći lat/ iáko ſię vrodźił/ ślepym. Ale gdy podroſł/ czytelniki máiąc/ z ſłuchánia kśiąg y piſmá do wielkiey náuki przyſzedł/ y ono co ſłyſzał rozmyśláiąc/ ná pámięći y ſercu ſwoim pokłádał. w Philozophiey y w Aſtronomiey/ y inych świeckich náukách/ y tych ktore bárzo oczu potrzebuią/ z káżdym ſię nawiętſzym miſtrzem rownał/ y wiele ich przechodźił. W piſmie tez świętym bárzo był biegły/ y w ſzkołách iáko Doktor náuczał/ y v Athánázyuſzá Biſkupá Alexándriyſkiego/ y inych vczonych był w wielkiey wadze y podźiwieniu. Jam go/ mowi ten Rufinus/ ſłuchał/ y ſłowám iego piſał/ ktore w ſobie niewiem co Boſkiego miáły.] To w nim było ſzkodliwe/ iż ták bárzo Origeneſowe piſmá miłował/ iákoby kto z niebá mowił/ y iego ſię błędámi vśidlił/ y ine iemi ćicho y pokątnie zárażał. Rufiná y Melánią ták był viął/ iż kśięgi Origeneſá/ ktore Periarchon zowią/ iáko iáki wielki ſkarb po świećie roznośili/ y ony żmiie iáycá/ z ktorych ſię węże rodźiły/ wielom były ku zárázie y zgubie. A gdy z Egyptu Biſkupy/ y kśięzá/ y mnichy wygnano/ y do Páleſtyny do Dioceſáreey miáſtá do więźienia zágnano: Melánia zá nimi iácháłá/ y potrzeby ich opátrowáłá/ y w więźieniu im/ w podłych ſzátách vſługowáłá/ á było wſzytkich ſto y dwádźieśćiá. O co ſię ſędźia onego mieyſcá rozgniewał/ y oney nie znáiąc do więźienia ią podał. Lecz oná wedle czáſu przećiw głupim powagi ſwey zázyłá. y do niego wſkazáłá: áby ná ſuknią nie pátrzył/ á wiedźiał iáką niewiáſtę ták zelżył/ áby z niewiádomośći nie ćierpiał/ czegoby nie rad. y temi ſłowy przeſtráſzony święta Melánią vczćił/ y oney poſługi ku więźniom nie zákázował. Potym/ mowi Pálládius/ mieſzkáłá Melánia w Jeruzálem dwádźieśćiá y śiedm lat/ máiąc z ſobą niemáłą liczbę śioſtr pánienek/ z ktoremi ſłużbę Bożą/ y

Didimus ślepy y vczony.
Hieron: de Script.
Didimus Origeniſtá.
Theod: lib: 4. cap: 27.

15. *Melánia opátruie wygnáne mnichy.*
Palladius in Lauſiaca cap: 33.
Melánia w więźieniu.
Mieſzkánie iey w Ieruzálem.

żywot mniſki prowádźiłá: goście Biſkupy/y kśieża/y mnichy/ podeymuiac
Rufinus Włoch z Aquileiey.
przez ty wßytki látá z wielkim doſtátkiem. Był przy niey Rufinus Włoch z
Aquileiey/ ktory godnym ſie ſtał kápłáńſtwá/ nád ktorego nikt nie był tá-
ſkáwßy/ y meżnieyßy/ y nieiáko wßytko vmieiacy.] Był ten co to piße Pál-
ládius Origeniſtá/ y dla tego Rufiná ták wychwala/ á Jeronymá ś. w tych
że ſwoich kśiegách gáni y poniża.

16\. Rufin: lib: 2. cap: 6.
Sáráceni wiárę S. przyimuia.
Mauwia Valenſá zwyćiężyłá.
Gdy Walens Ceſarz Biſkupy Kátholickie wyganiał: Sáráceni Pogá-
nie o nie prośili/ y z wielka czćia przyimowáć ie y z nimi CHRISTVSA y świe-
ta wiárę iego/ prágneli. Co ſie ták dźiało. Mauwia Sáráceńſka krolowá/
woyne z Rzymiány y z Walenſem Ceſárzem wiodłá/ y woyſká Rzymſkie
zwyćiężyłá. Z ktora gdy o pokoiu mowiono: inácżey ná nim przeſtáć nie
chćiáłá/ ážby iey Moyzeßá mnichá zá Biſkupá narodowi iey dano. Już
miedzy ten Sáráceńſki narod przedtym máło/ rozśiał był prawdę Ewánge-
liey ś. Hilárion/ kto[illegible]udámi v nich y leczeniem chorob ich potwierdzał.
Moyzes mnich Apoſtoł Sáráceṅow.
Zołnierze też oni Sáráceńſcy/ od mnichow miedzy ktoremi woyſká ſwe ná
Rzymiány wodźili: wiele o CHRISTVSIE ſłyßeli/ y ſkłonnemi ſie do wiáry
ś. czynili. Tedy Walens Moyzeßá onego ßukáć/ y do Alexándriey przywie-
dźionego ná Biſkupá poświęćić kazał. Przyßedł Lucius on okrutnik Aryáń-
Swięćić ſię Aryánowi niedopuśćił.
ſki Biſkup y święćić go chćiał. Ale mu Moyzeß przed wßytkim ludem powie-
dźiał: Swiádcże Bogiem/ Pánem niebá y ziemie/ iż Lucius ſwoich ręku
Sozo: lib: 6. cap: 38.
krwia świetych pomázánych/ kłáść ná mie nie bedźie. Rzekł záwſtydzony
Lucius: Słuchay pierwey iáka ia wiárę mam/ á tym co mi vwłoczą nie
wierz. A on ná to odpowie: Wiárę twoie vkázuia ſłudzy Boży y Biſkupi y
kápłani/ y dyákoni/ ktoreś powyganiał/ y do krußcow kopánia potępił/
Wiárá da ná ſię pátrzyć.
ktoreś beſtyom do pożárćia podawał/ y w ogień miotał. Jzali pewnieyßa
to wiárá o ktorey ſłyßem: á niżli tá ná ktora pátrzym: V mnie to pewna/ iż
ći ktorzy w CHRISTVSA prawdźiwie wierza/ tego nie czynia. Y ták Lu-
cius muśiał z háńba vſtapić/ á innych Kátholickich Biſkupow wygná-
nych przyzwáć ſtároſtá ná poświecenie Moyzeßá muśiał. Y do Sáráceṅow
Socr: lib: 4. cap: 29.
záiáchawßy Moyzeß/ wiárę tám ś. ßczepił. A krolowa oná pokoy z Rzy-
miány vczyniłá/ y corkę ſwoie Wiktorowi hetmánowi Rzymſkiemu zá żonę
dáłá.

17\. Sozo: lib: 6. cap: 38.
Pogáńſkie kśiążę cudem náwrocone.
Tegoż czáſu/ piße Sozomenus/ iż Zokomus iedno Pogáńſkie kśia-
żę/ przed iednym mnichem ná ſwoie ſie niepłodność/ iż dźieći nie miał/ vſkar-
żał. On mu ſyná od Bogá obiecał/ ieſliby Chrześćiáninem zoſtáć chćiał.
Obiał ſie tego ono kśiążę/ y gdy mu P. Bog ſyná dał: y ſam ſie ochrzćił/ y
wßytek lud ſwoy do wiáry CHRISTVSOWEY przywiodł.

Hilárion vmárł. 21. Octobris.
Tego roku on wielki y cudowny puſtelnik Hilárion do oyczyzny wiecz-
ney przenieśiony ieſt. Żywot iego ś. Jeronym wypiſał. żył lat 80. Piſał też
Epiphánius Cypru iáko ſię wychował.
żywot iego krotko ś. Epiphánius/ ktory z nim długo przemießkiwał/ vcznie
ſie iego ſtáiac. O ktorego pocżatkách tu ſie nieco powie.

18\. Sozo: lib: 6. cap: 32. Hier: in Script.
Sozomenus wylicżáiac one zacne puſtelniki y mnichy/ miedzy nimi li-
czy Epiphániußá. ktory powiáda/ od młodośći/ przy oſobliwey świátośći
mnichách/ wyćwiczony ieſt/ y w Egyptćie długo w teyże kárnośći puſtelni-
czey przemießkał/ y był ſławny v Egyptcyánow y v Páleſtynow. Był rodzá-
iem z powiátu Eleuteropolá. Miał ná ten czás bliſko lat 60. y był v Wa-
lenſá w tákiey powadze/ iż inne Biſkupy Kátholickie wyganiáiac (iáko ſie
Hæreſ: 26.
też wyżßey rzekło) iemu przepuśćił.] Piße o ſobie/ iáko go P. Bog od Gnoſti-
Od Gnoſtickich niewiaſt wybáwiony.
kow niewſtydliwych y od ich niewiaſt/ gdy był młodym/ wybáwił. Wpádłem
był/ powiáda/ ná ich kácerſtwo/ y ſłuchałem ich niewiaſt/ ktore kazánia czy-
niły. Ale ten ktory przy Jozephie w Egyptćie ſtánał/ y przy mnie ſtánał:
iżem ich ręku vßedł y Pánu Bogum pieśni śpiewał. Roſkázowáły mi one
záráźliwe niewiáſty/ y śmiały ſie ze mnie mowiac: Zginał ten młodźieniec

Bo zá ich ſproſna náuka ten ſie im zdał zgubiony / ktory żywot powściagliwy prowádził.] Tákie było wßeteczeńſtwo tych ſproſnych Gnoſtikow heretykow / o ktorych wyżßey. A tákie poczatki świątobliwości tego Epiphániußá / ktory potym w Cyprze w Sáláminie wielkim / náuka y vczynkámi / Biſkupem był.

Válentinianus Ceſarz gdy w Rzymie Mánicheyſkie ſie kácerſtwo ponawiáło: zákazał im ſchadzek / y Doktory ich káráć / y domy / y mießkánia ich do ſkárbu bráć kazał. Tenże Válentinianus kápłaná w Sirmie zábić kazał / o to iż Oktáwianá wielkiego vrzednika Ceſárſkiego / ktory ná gárdło ßukány v niego ſie zátáił / wydáć niechćiał.] Rowna rzecz tey powiáda ś. Auguſtyn o Firmem Biſkupie Tágáſteńſkim / do ktorego gdy ieden obwiniony vćiekł / wydáć go ſługam Ceſárſkim niechćiał mowiac: Skłámáć nie moge: á człowieká nie wydam. A gdy go meczono (bo ießcze Chrześćiáńſkich Ceſárzow nie było) trwał w ſwym ſtátku. Wiedziony przed Ceſárza ták ſie dziwnym pokazał / iż wßytko przewinienie onemu ktory ſie do niego vćiekł / przeiednał / y zdrowie iego y ſwoie wyproſił.] To ś. Auguſtyn. W czym ten Pogánin temu Válentinianowi tákiemu Chrześćiáninowi / przygánia. 19

> 19. L. 3. de hæret: C. Theo. Hier: in Chronic.
>
> *Wydawánie kogo ná śmierć.*
>
> Augu: ad Conſentium de mendacio cap: 13.

Rok Páńſki 373. Dámáſá 7. Válenti- *niáná y Valenſa 10.*

DAmáſus w Rzymie Synod zebrawßy / potepił ná nim Apollinárá onego wielce vczonego y ludziom wßytkim miłego. ktory w piſmách ſwoich ſobie dufáiac wiele błedow náſiał / o ktorych ſie nierychło Byſkupi dopytáli. Miedzy innemi ten był; iż náuczał / iákoby Pan nász IESVS CHRISTVS duße ludzkiey nie miał / iedno Boſtwo w ćiele miáſto niey. Do iego tey náuki Vitalis on co ſie Biſkupem Antyoſkim czynił / przyſtał. Ktorego gdy Papież do Rzymu przyzwał: Katholikiem ſie vczynił / y dał ná piſmie tákie wiáry ſwey wyznánie / w ktorym ſłowy wſchodnie Biſkupy / y onego Pauliná Antyoſkiego Biſkupá / do ktorego był od Dámáſá ná doznánie lepße odeſłány / oßukał. Lecz gdy ſie potym odkrył / iż w tymże błedzie Apollinárowym leżał: od Dámáſá wyklety ieſt / y od wßytkich wſchodnych kośćiołow weſpoł z Apollinárem z ſpołecznośći wyrzucony ieſt. Nie śmieli wſchodni Biſkupi Apollinárá / iáko kácermiſtrzá pierwßego / okrom Papieſkiego wyroku wyklináć. áż gdy Papieżowi ś. Bázylius y inni o nim y iego kácerſtwie piſáli: dopiero ná tym Concilium w Rzymie potepiony ieſt weſpołek z tym Witaliſem y z Tymotheußem przednim vczniem ſwoim. 1.

> 1. *Apollinàris potepiony.*
>
> Sozom: lib: 6. cap: 25.
>
> *Witalis oßukał Kátholiki, ábo ſam śiebie.*
>
> Nazian: ad Cledonium epiſt: 2. Ibidem Helias Cretenſis.
>
> *Apollinárá wſchodni Biſkupi wyklináć nie śmieli.*

Był ná tym Concilium Rzymſkim Paulus Alexándriyſki Biſkup / od Arianow wygnány / z ktorym y z innymi Biſkupy / nápiſał Dámáſus Anáthemátiſmy około wyznánia wiáry świetey Katholickiey; miánuiac wßytki wieku onego heretyckie błedy / y one potepiáiac. O błedách Apollinárá piſał ßeroko ś. Názyánzenus. Piſał tenże Apollináris wiele kśiag / z nich ſobie ſławy ßukáiac / y wiele czynił nowych wierßow z Piſmá ś. y Pſálmow. Vczniowie tego Apollinárá w kośćiołách wſchodnych bronili ſie tym / y kłámáli iż ie zachodne kośćioły / to ieſt Dámáſus przyiał. Ná co ták im Názyánzenus odpowiáda: Jeſli ſa przyieći / niech tego dowioda: á my ná tym przeſtániem. Bo iáſno zátym bedźie / iż práwowierni ſa ieſli to máia. y być inácżey nie może. Niech liſt iáki vkaża / ktorym ie do ſpołecznośći przyimowáć roſkázuia.] Pátrz iáko ći świeći kośćiołowi Rzymſkiemu około náuki dufáli / y wiáre dawáli. Ten zwłaßczá przedni Theolog Grzegorz Názyánzenus. 2.

> 2. Theo: lib. 5. cap: 11. Nazian: epiſt: 1. ad Cledonium.
>
> Vt ſupra.
>
> *Kośćioła Rzymſkiego v wſchodnich powaga.*

Ná tym Concilium bład on oycow niektorych / o záżywániu roſkoßy ćie-

Tysiatnicy potępieni.

lesnych przez lat tysiąc tu ná ziemi po zmartwychwstániu / zá kácerstwo iuż od Dámásá / gdy to tenże Apollinaris wznawiał / poczytány iest. Bo przed tym nie był zá herezyą vdawány / y od tego czásu zginał / á nikt go ponawiáć nie śmiał.

3. *Epist: 1. in addit.* *Vćiski kośćiołow wschodnych.*

Czwarty raz ieszcze Bázylius ś. pisał do Papiezá y do inych Biskupow zachodnych / prosząc áby kogo do wschodnych kośćiołow posłáli / ktorzyby ie náwiedźili y vćieszyli / wielkie nędze ich oznáymuiąc / y mowi: Ludu kośćiołow nie ma / y w polách sie pustych schodźi. pátrzylibyśćie ná wielkie nędze. Niewiásty y dźieći / stárzy y słábi ná deszczu y śniegu / ná wiátrách zimie / á lećie ná vpaleniu słonecznym pod niebem sámym / trwáią / y ony ćięszkości ćierpią / dla tego sámego áby do kwásu Ariáńskiego bránia przymuszeni nie byli.

Bazylius kośćioły zachodne chwali.

Támże wyznawa / iż kośćioły zachodne zostáią przy niepokaláney wierze / y pokład náuki Apostolskiey nienáruszony záchowuią. Nie ták / prawi / v nas. są miedzy námi niektorzy / co dla prágnienia chwały / sercá Chrześćiáńskie zwodzą / y nowiny przynoszą / z ktorych kośćioły / iáko beczki ostábione / herezye w sie biorą.] To ś. Bázylius. áby kto nie mniemał żeby sie był ná on czás Bázylius od kośćiołow wschodnych oddźielił / ábo o nich źle rozumiał.

Rok trzynasty prześládowania od Arianow.

Wspomina w tymże liśćie / iż to iuż był rok trzynasty / iáko sie prześládowánie od Arianow záczęło. To iest od onego czásu gdy po Concilium Ariminśkim / Synod w Cárogrodźie Constáncius Cesarz złożywszy / ná nim wyrok ná wygnánie Kátholickich Biskupow vczynił / iáko sie wyższey powiedźiáło.

4. *Damasus dla czego S. Bazylemu nie odpisał.* *Epist: 10.*

Czemu Dámásus ná tę prosbę ś. Bázylemu nic nie odpisał / ábo dla czego ná ten czás posłow tám swoich nie posłał: wiedźieć sie pewnie nie może. Podobno o ono słowo Hypostasis, ktore sie Łáćinnikom nie podobáło / á miásto niego woleli słowá Persony do wyznánia Troyce ś. vżywáć / czyniło miedzy nimi podeyźrzenie iákie: iż był przymowił trochę Bázylius ś. kośćiołom zachodnym. ácz sie tá rzecz iuż byłá ná Synodźie Alexándriyskim przy ś. Athánázyuśie y Papieskich posłách vspokoiłá. Czego potym żáłował / y wiárę / iáko tu słyszysz niepokaláną / kośćiołow zachodnych wychwalał.

5.

Ono też o Meleciuśie y Paulinie w Antyochiey / rożne rozumienie: przyiáźni miedzy nimi nie czyniło. Bo Bázylius Meleciuszá zá prawdźiwego Biskupá Antyoskiego miał: á Dámásus y kośćioły zachodne przy Paulinie / iáko od posłá Papieskiego Luciferá postánowionym / stali. Ono niedufánie iednego ku drugiemu / wielką szkodę kośćiołowi Bożemu czyniło.

Firmus Tyran w Afryce. *Theodozyus hetman oćiec Cesarza Theodozyuszá.* *Ammianus lib: 29.*

W Afryce Firmus Murzyn tyran ná páństwo sie Rzymskie podniosł y pánem sie Afryki czynił. Posłał przećiw iemu Válentinianus z woyskiem Theodozyuszá. ktory gdy go dwá kroć poráził: posłał do niego Firmus Biskupy Chrześćiáńskie o pokoy prosząc. ktorego mu Theodosius nie bronił z pewnemi obwiązki. To iest: áby koronę ábo Infułę Biskupią (musiáłá być iákaś bárzo droga) y wieźnie wroćił / y woysku żywność dał. Co wszytko wypełnił / y przyiácháwszy do Theodozyuszá / twarzą iego przestrászony z koniá spadł / o łáskę pokornie prosząc. Obłápił go y cáłował y do łáski przyiął Theodosius.

Gildo brat Firmow. *Koniec zły Firma.*

Lecz potym z brátem swym Gildonem woynę przećiw Rzymiánom odnowił / y ten brát iego Donátistom pomagáiąc / bárzo Kátholiki vćisnął. Nákoniec gdy od tegoż Theodozyuszá porázony był / z rospáczy sám sie on Firmus obiesił.

6. *Orosius lib: 7. cap: 33.* *Theodozyus zabity niewinnie od Valentiniana. Iaka śmierć iego.* *Ambr: orat: in fu: Theod.*

Zá tę posługę Theodozyuszowi Válentinianus táką odpłátę dał / mowi Orosius: Gdy mu wszytkę Maurytánią y Afrykę oswobodźił y vspokoił: vćiąć mu szyię kazał. zá iáką przyczyną / nie mász pewney wiádomośći. Walens podobno / ktory sie tákich imion bał / co sie od Theod: poczynáły / tey mu śmierći przyczyną był / iáko sie wyższey wspomniáło. Gotuiąc sie ná śmierć przezacny zwyćiezcá Theodosius: o Chrzest święty prosił / ktorym zgłádźiwszy grzechy swoie / wesoło szyię podał. Szukano też ná śmierć syná iego Theodozyuszá tegoż imieniá / ále vszedł / y z czásem

w woyskách

w woyskách Rzymskich przeciw Márkomanom y Sármatom wielkiey rycerskiey sławy dostał/ ták iż potym ná Cesárstwo od Gráciana syná Válentinianá/ wsádzony był. Ták mu P. Bog oycowską niewinność płácił.

Rok Páński 374. Dámásá 8. Válentinianá y Valensá 11.

1. Theod: lib: 4. cap: 5. 6. Auxencius Medioláński Biskup Arianin vmárł.

GDY w Mediolanie on Auxencius Biskup Ariánin vmárł/ á Włoska ziemiá iednego tákiego máiąc/ od kácerstwá się oczyściłá: Biskupi się ziáchawszy/ o nowym pásterzu onego miástá z ludem wszytkim obmyślali. Ktorych Cesarz Válentinianus ták vpominał: *Słowá Cesárskie o czći ku Biskupom.* Wiemy iáki ma być Biskup w náuce y w cnocie. Tákiego postáwcie/ żebyśmy y my ktorzy to páństwo rządzim/ prawdziwie y z sercá iemu głowę skłonili/ y iego vpominánie y karánie (bo ludźmi będąc pobłądzić też musim) iáko lekárstwá duszne/ z chęcią przyimowáli. Co gdy rzekł/ pisze Theodoretus/ Biskupi go prosili: áby on sam iáko mądry y pobożny tákiego wybrał. Lecz im powiedział: Trudno to ná mię; wy nápełnieni łáski Bożey/ y iego iásnością oświeceni/ lepiey to spráwicie. *Paulinus in vita S. Ambr.* Gdy tedy Biskupi z ludem się rozdwoionym námawiáli: Bo Ariani chcieli swego/ Kátholicy też swego: boiąc się stárostá Ambrosius/ áby rozruch iáki nie był: *Ambrosius od dziecięcia miánowány ná Biskupstwo.* bieżał do kościołá/ y tám gdy o zgodzie y wybieraniu spokoynym mowił: dziecię iedno záwołáło: Ambrosius Biskupem. Co skoro ludzie vsłyszeli/ wszyscy zgodnie ná to zezwolili/ áby był Biskupem. *Hier: in Chronic.*

2. Vciekánie od Biskupstwá.

Oną nowiną y prędkością przestrászony Ambrosius/ o wszytki się sposoby pokusił/ ktoremiby się ohydzić ludziom mogł: áby nic o nim dobrego nie rozumieli. Naprzod więźnie/ iáwnie ná sądzie zásiadszy/ męczyć kazał: áby zá okrutnego vdány był. potym nierządnice w dom swoy wprowádzić kazał: áby go zá nieczystego poczytano. Co gdy mu nie poszło: bo lud iego one sztuki y potrytości rozumiał: w nocy vciekł ku Tyczynu. lecz cáłą noc błądząc: obaczył iż mu dzień Rzymską bránę w Mediolanie vkazał. y wrociwszy się do domu swego: iuż miał nád sobą straż/ áby drugi raz nie vciekł. Vciekł przedsię do folwárku Leoncyuszá/ y tám się zátáił. Ale go sam gospodarz wydał/ y przyprowádzony iest do miástá. Iedná mu tylo nádzieiá zostawáłá: áby ná iego obránie Cesarz nie przyzwalał. *Theod: lib: 4. cap: 6.* Lecz Cesarz się z tego rádował: iż ci ktore on ná vrząd świecki stáwił/ Biskupstwá godnemi się náydowáli. y roskazał namiestnikowi iego/ áby rzecz do wykonánia prowádził.

3. Paulinus vt supra.

Będąc tylo vczniem ábo Kátechumenem Ambrozyus Chrzest ś. przyiął/ od Kátholickiego Biskupá/ dáiąc znáć iż się Ariany brzydził. á ośmego dniá ná kápłáństwo y Biskupstwo po stopniách poświęcony był śiodmego dniá Grudniá. *Poświęcenie S. Ambrożego. 7. Decembris.* Ná tym poświęceniu będąc Cesarz/ ták P. Bogu dziękował: Dziękuię tobie Pánie zbáwicielu nász/ iżeś ty temu ktoremum ia ciáłá zlecił/ dusześ poruczyć raczył/ y pokazałeś/ że słuszne moie o nim było rozumienie.] *Przeciw Kanonom poświęcenie S. Ambrożego.* Ono iego ná Biskupstwo poświęcenie/ ácz było przeciw Kanonom Niceńskim y innym: iż zárazz świeckiego stanu y láikow ná Biskupstwo wstąpił: ále ie świát wszytek pochwalił/ w tákim człowieku y Duchá ś. spráwie. Skoro był poświęcony/ *Máiętność rozdał.* śrebro y złoto kościołom y ná vbogie rozdał/ wśi y imiona swe/ śiestrze tylo vżywánie ábo dożywocie záchowawszy/ kościołom dárował/ nic sobie nie zostáwuiąc/ áby w vbostwie Páná CHRISTVSA násládował. *Vt supra.* Pisze Theodoretus/ iż skoro ná Biskupstwo wstąpiwszy/ náprawowáć wiele niesłusznych vrzędnikow Cesárskich postępkow począł. y mowił mu Válentinianus: *Słowá Válentinianá o wolności y kárności Biskupiey.* Dawno znam twoy wolny ięzyk/ y dla tegom się twoiemu wybraniu nie sprzeciwił/ y owszem do niegom pomagał. A ták iáko cię práwo Boże náucza/ ták błędy dusz nászych lécz y náprawuy.]

Rok Páńſki 375. Dámáſá 9. Válentiniáná y Valenſá 12.

1. *Márčin S. zá Biſkupá wybrány.* Seuerus Dialog: lib: 1. cap: 6. Venantius fort: vita S. Martini lib: 3. *Iáko do Ceſarzá przypuſzczony.* *Cžčić Biſkupy máią krolowie.*

ROku tego Márčin ś. ná Biſkupſtwo Turońſkie w Gálliey pod-
nieśiony ieſt. W ktorym też roku potrzebe miał w pewnych ſprá-
wách ſwoich do dworu ſie puśćić. Gdźie gdy do Válentiniáná
przyßedł / z naprawy Arianki żony iego / ktora nim gárdźiłá /
przypußczony do ſłuchánia nie ieſt. Vdał ſie Biſkup ś. do mo-
dlitwy / wźiął ná ſie włośiennice / y popiołem ſie poſypuiąc á poßcząc / dniá
śiodmego / kazał mu Anyoł iść ná pálac. y gdy ßedł / żadney trudnośći v
wrotnych nie miał. á gdy iuż ná pokoy wſtąpił: Ceſarz ſie ná wrotne iż go
przypuśćili / gniewał / y gárdząc im / wſtáć z ſtołká ſwego niechćiał. Lecz o-
gień ſie dźiwny pod ſtołkiem záiął / y ćiáło iego párzył. Ná co ſie przeleküy / z
ſtołká ſie porwał / y obłápiáiąc ś. Biſkupá / pierwey wßytko vczynił / niżli go
prośić począł. Chćiał P. Bog / áby ſłudzy iego y kápłani / á zwłaßczá Biſku-
pi od pánow czczeni byli / á w nich CHRISTVS / ktorego ſą namieſtnicy y
poſłowie / vczczony był.

2. Ammianus lib: 30. Socr: lib: 4. cap: 26. *Smierć Valentiniana Ceſarsa.* *Gracianus na pańſtwo.* *Cerealis wielki Senator.* *Marcellá wdowa iako go zbyła.* Hier: epiſt: 16.

Válentinianus pokoy vczyniwßy z Kwadámi / ná ktore ſie był wyprá-
wił: ná tey drodze w Káſtellu Bergicyonic / ſpredká krwią miotáiąc y pluiąc
duchá Pánu Bogu oddał 18. dniá Grudniá. Ciáło iego w Cárogrodźie po-
grzebione ieſt. krolował lat 12. żył lat 55. Wſtąpił po nim ná páńſtwo zá-
chodne ſyn iego Grácianus / ktory iuż przed dźiewiąćią lat ná nie náznáczo-
ny był. A Cerealis Conſul wuy śieſtrzeńcá ſwego Válentiniáná czterletne-
go z Iuſtyny vrodzonego / Ceſárzem obwołał. O co ſie łáſkáwy Grácia-
nus nie gniewał.

Był ten Cerealis pierwßy pan miedzy Rzymſkiemi / ktory one Márcelle
wdowe Rzymiánke młodą y vrodźiwą / iuż będąc ſtárym / do ſwego małżeń-
ſtwá námawiał / iáko piße Ieronym ś. y wiele iey imion nie iáko żenie / ále
iáko corce w dźiedźictwo dáć chćiał. A oná mu wſkazáłá: Bych wieczney
czyſtośći nie zámiłowáłá: nie zábych ßukáłá / nie dźiedźictwá. A on iey zá ſ
powiedźieć kazał: mogą ſtárzy długo żyć / á młodźi rychło vmrzeć. A oná
odpowie: Młodźi mogą rychło vmrzeć: ále ſtárzy długo żyć nie mogą.] y
gdy ten był ták odrażony / drudzy ſie o iey małżeńſtwo nie kuśili. Zkąd znáć
co to zá wdowá byłá / y iákiey v świátá zacnośći y bogactw: táka wzgárdą
wßyſtkiego świátá ſławna.

Marcella iaka wdowa.

3. *Walens okrutnik od Themiſtiuſza vpomniany.* Sozo: lib: 6. cap: 25. *Themiſtius Poganin.* Epiſt: 139. & 140.

Walens w Antyochiey w Syriey mießkáiąc / Kátholiki ießcze bárźiey
trapił. O co go P. Bog y przez Pogáńſkiego Philozophá Themiſtiuſzá v-
pomniał. ktory kśiegi mu Philozophſkie oddáiąc / to nápiſał: áby ſie rozno-
śćiom w wierze Chrześćiáńſkiey nie dźiwował / ktorych miedzy Pogány / prá-
wi / dáleko ieſt wiecey. Ták P. Bog chćiał / áby ludźie Boſkich rzeczy rozu-
mem nie dochodząc / tym ie ſámym czćili / iż ſą nie wybádáne.] Był ſkłonny
do Kátholikow ten Themiſtius / y nád ich ſie nedzą y niewinnośćią záſmu-
cał. Kochał ſie w nim Grzegorz Názyánzenus / y do niego liſty dawał / y o
pomoc go w ſprawiedliwośći prośił. Bo był wielkim pánem y ná wyſokich
vrzedách śiedźiał ten Philozoph. Trochę ſie ná ono vpomnienie Wálens
zátrzymał / gniewu ná Kátholiki nie ſkłádáiąc / woyny mu też okrućieńſtwá
ná nie vymowáły. Nálazł iedne nową ná práwowierne kátownią. Bo tego

Na woyne mnichy wyganiał Walens. In Chron.

roku vczynił ná mnichy wyrok: áby ßli ná woyne / y bronili páńſtwá Rzym-
ſkiego. co piße ś. Ieronym / mowiąc:

4. Oroſius li: 7. ca: 33.

Wiele mnichow w Nitriey pozábiiáli Połkownicy ná woyne ie zbierá-
iąc / ná ktorą oni iść niechćieli. Toż mowi Oroſius / iż w onych piaßczy-

stych y gádźiny pełnych pustyniách/ Walens wiele mnichow/ ktorzy ná woynę nie chćieli/ pomordowáć kazał. Dał był máło przedtym drugi wyrok ná nie: áby ludźie prożnuiący y gnuśni/ z tych pustyń wygániáni byli/ y do oyczyzny się swoiey/ ná spráwowánie vrzędow pospolitych/ wrácáli.

Morderstwa nad mnichami.

5\. Nie tákie czćił Theodosius Cesarz/ ktory ták ie swemu stároście Iulianowi záleca: Zebránie Philozophow zálecamći: onych/ ktorych źiemiá nie przywiezuie/ ktorzy ćiáłá tylo y to nie spełná máią/ ktorzy Cesárzowi nie máią co dáć/ á Bogu wszytko máią/ modlitwy/ pieśni/ niespánia/ płákánia/ y tákie bogáctwá ktorych się ręká dotknąć nie może. Swiátu vmárli Christusowi żyią/ ćiáło morzą/ dusze od ćiáłá oddźieráią. Tym się stań łáskáwym iáko sługom Bożym y vczniom/ ktorzy ná Boskie rzeczy pátrzą. Ci są rodzáiu nászego pierworodni/ to filary násze/ to wiáry korony/ to drogie kámienie/ ktorych fundámentem węgielnym iest CHRISTVS. Jesli tym do Bogá pomożesz: Známienićie im y nam y sobie porádźisz. O iákie złote słowá o żywoćie zakonnym.

L. 63. de Decur: C. Theo.
Wysławiánie żywotá mniskiego.
Złote słowá.
L. 2. de curat. Kalen.
Nazian: oratione ad Iulianum Tril: exeq.

6\. A nie tylo w Egypćie/ ále y po inych krolestwách ten Walens ná mnichy puśćił prześládowánie/ ktore ś. Bázylius listem swoim ćieszy/ y do śiebie ich wzywa/ áby z ich obłápienia ochłodę miał/ rozumiejąc że to sámi vczynić mieli/ á do niego się przygárnąć.

Epist: 19. in addit.

Do Ambrożego też Básilius ś. list pisał/ ráduiąc się z iego ná ono Biskupstwo podnieśienia/ áby Aryany wyganiał/ á Oycow świętych drogámi szedł. Mieli miedzy sobą częste pisánie/ y brał od Bázylego Ambrosius kśięskiego náuki/ y od niego miał ćiáło ś. Dionyzego Biskupá Medyolanu/ ktory w Káppádocyey ná wygnániu od Constáncyuszá iáko męczennik vmárł. Y ini po wszem świećie Biskupi Ambrożego ś. postáwienie ná kápłáński vrząd/ chwalili. A wschodny kośćioł tákimże to przykłádem pogłaskał/ gdy Nektáriuszá Cátechumená ná Biskupstwo Cárogrodzkie posádźił.

Epist: 57.
Bázylius pisze do Ambrożego.
Ciáło S. Dionyzego posłane do Mediolanu.
Ambros: epist: 82.

7\. Lecz nie mogło to ná wszytki się tráfić/ y wiele z tego potym niesnaskow y szkod w kośćiele powstáło/ gdy się láikowie y nowacy niegodni/ ná Biskupstwá ćisnęli. O co nárzeka Syricius Papież. Co się rzadko y cudownie/ á w wielkiey potrzebie przećiw práwom kośćielnym dźieie: to w przykład nie idźie.

Nowacy ná Biskupstwa.
Epist: ad Orthod.

Ná on nowy stan y odmiánę/ ná ktorą ták prędko wstąpił ś. Ambrosius/ szukał sobie pomocy. Dámásus Papież posłał mu zacnego kápłáná Simpliciáná/ áby mu do rády y vpominánia służył/ ktore° on zá oycá czćił. On to był Simplicianus ktory Wiktoryná kràsomowcę y Philozophá sláwnego w Rzymie z Pogáństwá CHRISTVSOWI pozyskał. Przystąpiłá ná ś. Ambrożego cudowna łáská Duchá ś. iż ćwicząc się od Simpliciáná/ prędko zakon Boży z káthedry wykłádał/ y z vczniá náucżycielem został. Złączył zakonne mnichowskie żyćie z zabáwámi y powinnośćią kśiężey ábo klerykow. Domowe gospodárstwo brátu Sátyrusowi zlećiwszy/ sam się kośćielną posługą duchowną wszytek bawił: ofiárę Mszey ś. vstáwicznie odpráwował. á w niedźiele kazánie záwżdy do ludu czynił. y ták wiele prácował/ zwłaszczá około tych ktorzy Chrzest ś. bráć mieli: iż po iego śmierći/ pięć Biskupow ná tym mieli dosyć zabáwy. Sądy świeckie odpráwował y práwuiące się iednał. Drzwi nikomu nigdy do niego zámknione nie były/ á bez wrotnych y zasłon stały. y dźiwował się ś. Augustyn iego w słuchániu wszytkich ćierpliwośći. Ciáło vstáwicznym postem trapił/ bez obiádu raz iedząc/ chybá dla świętá/ w ktore mietylo vbogie karmił: ále y pány wielkie/ y woiewody/ y stárosty nawyższe częstował. ktorzy to sobie zá wielką cześć mieli/ iż z Ambrożym iedli/ á on ie tym sobie zwyćiężał. Jednák sam nigdy ná vczty nie chodźił/ iáko pisze Possydonius/ iż ludźiom służąc y káżdemu dogadzáiąc/ trzech posług czynić niechćiał: Zadnemu żony nie ráił. żadnemu ná żołnierstwo nie rádźił. do żadnego proszony ná vcztę nie szedł. Gdy spowiedźi słuchał/ á grzechy mu

Simplicianus náucżyciel S. Ambrożego.
August: confess: lib: 8. cap: 2.
Sprawy S. Ambrożego.
Ambr: l. prec: ad Missam.
Msza vstawiczna.
Sądy świeckie S. Ambroży odpráwował.
Augu: conf: lib: 6. cap: 3.
Paulin⁹ in eius vita.
Ná obiády nie chodźił S. Ambroży.
In vita Aug: cap: 27.
Trzech posług czynić niechćiał.

8\.

Spowiedzi iáko sluchał. In vita eius. *Spowiedz do vchá.*

kto swoie ná ich odpuszczenie obiáwiał: ták sie wnetrznie wzruszał / iż nád grzechámi ktorych sluchał płácząc / do płákánia pokutuiącego przywodził. To pisze Paulinus. Z czego poznáć stárowieczną / ktora sie od náuki Apostolskiey poczełá / spowiedź táiemną y do vchá w kośćiele Kátholickim.

Rok Páński 376. Dámásá 10. Valensá 13. Gráciana 2.

1\. *Wyrok ná heretyki.* L. 4. de hæretic: Cod: Theo.

GRácianus widząc iáko oćiec iego Arianom pokoy dawał / y ná Biskupstwách ie z wielką szkodą kośćiołá ś. ćierpiał / zá czym swowolnieyszy co dźień zostawáli / Pogány śmielsze czynili: dał táki wyrok ná heretyki / áby nigdźiez áni w miástách / y po wśiách / y rolách schadzek nie mieli / áni ołtarzow stáwiáli / pod vtrátą mieysc onych. Mieli do tego czásu Pogánie / zá dozwoleniem Wálentiniáná iáwne swoie ofiáry y służbę dyabelską: y ołtarze ábo kolumny bogom swoim / zá iego pánowánia / stáwiáli. Dozwolił był / iáko sie wyższey wspomniáło / káżdemu wierzyć iáko chce / y o to sie nikomu nie przykrzył. Bo y o żonę sie Iustynę / iż Ariánká byłá / nie frásował. Co y Ammianus Pogánin o nim nápisał. Zá to go też P. Bog y ná potomstwie karał. Bo obu synow iego Pogánie pozábiiáli / iáko sie niżey powie / y nápotym wszytek dom iego vpadł / á páństwo do onego Theodozyuszá P. Bog podał / ktory wszytko Pogáństwo wykorzenił / y wszytkie heretyki srogiemi práwy swemi karał.

Valentinianus stá bym był na heretyki y ná Pogány. Lib: 30. *Skarány od Páná Bogá y ná potomstwie.*

2\. Ná Walensá / ktory ná wschodnych krolestwách Kátholiki vćiskał / przepuśćił P. Bog Pogány rozmáite / y iego rozum záslepił / iż ie do páństwá swego przyiął. Co sie ták dźiało: Tátárskie one narody w pustyniách zá ieziorem Neotyckim / ktore nászy Widomym ieziorem zowią / woyne sámi ná sie podnieśli. Hunni ábo Hunnowie ná Alany vderzyli / ktore gdy Alanowie wspárli / puśćili sie nád Dunay / gdźie byli Gothowie z krolmi swemi Alárykiem y Frytigernem. Ci Hunnowie wypráwili poselstwo do Walensá / prosząc / áby mogli zá Dunay sie przepráwić / y tám ośieść / obiecuiąc páństwá wszytkiego Rzymskiego od nieprzyiaćioł tych tám gránic bronić. Był ták ślepy y głupi heretyk / iż im tego dozwolił. y nietylo Hunny / ále wiele inych narodow Tátárskich nád wolą Rzymian Dunay przebyli. ktorzy zás głod ćierpiąc miástá Rzymskie woiowáli. Przećiw im wypráwił Cesarz Walens Lupiciná do Trácyey / ktory swoim łákomstwem y niewiernośćią / wielkie ono woysko Rzymskie zgubił / iż práwie wszytko od onych Hunnow y inych Tátárskich narodow / ná głowę stárte było. Ledwie sam Lupicinus vćiekł. Wzbogáćili sie oni Pogánie / y z pobitych sie vzbroili / y srogiemi Walensowi zostáli.

Valens Tátáry ábo Hunny do páństwá przyiął. Ammianus lib: 32. Ambr: in Lucam lib: 9. cap: 21. *Valens od tychże Hunnow y Tátárow poráżony.* *Woysko Rzymskie zgubione.*

3\. Pátrz ná sądy Boże spráwiedliwe y dźiwne: gdy Walens mnichy ná woynę wyganiał / y tych co ná nie niechćieli iść / zábiiał: nieprzyiaćiołom / od ktorych sam zginąć miał / wrotá ná sie otworzył. pokazał to: iż gdy pánowie święte y niewinne przesláduią / vpadek ná swoie páństwá przywodzą.

Rok Páński 377. Dámásá 11. Valensá 14. Gráciana 3.

1\. *Valens poniżony Biskupy przywráca* Hier: in Chronic. Socr: lib: 4. cap: 28. Orosius lib: 7. cap: 33.

TEgo roku Walens Cesars strosktány y poniżony porażką oną od Hunnow y Gothow / gdy sie z Antyochiey do Cárogrodu wracał / poznał pokutę / iáko mowi ś. Ieronym / wygnáne o wiáre y wyznánie Bostwá syná Bożego / wyzwolił y do swoich domow przywroćił. Práwy Pháráo nie z sercá ále karániem onym przyćiśniony / muśiał rekę Bożą vczuć / y przyznáć / iż go P. Bog o niewinne Kátholiki / y okrutne trapienie y zábiiánie ich przez ták wiele lat / karał.

Záraz Papież Dámásus Páwłá onego do Alexándriey z listámi swemi wypráwił/ y ná stolicy oney posádźić kazał. á lud iuż sie nic ná Walensá nie oglądáiąc/ Luciusá onego złoczyńcę Ariána/ ktory był onę stolicę ośiadł/ wygnał.

Páwel do Alexandriey przywrocony.
Sozo: lib: 4. cap: 30.
Ammianus lib: 31.

Grácianus zachodny Cesarz chcąc stryiowi Walensowi pomoc ná Gothy dáć: z wielkim woyskiem Rikomerá Woiewodę wypráwił/ ktory sie z hetmány Walensowemi złączywszy/ nástábili Gothow/ ále y sámi wiele swoich pogubili. á gdy nowe woyny od tákiegoż Pogáństwá w Gálliey powstáły: Rikomerus wroćić sie do zachodnych krolestw muśiał. A Gothowie y Trácią y inne strony srodze pustoszyli y burzyli.

Rikomerus hetman.

Grácianus do Afryki ná Donátisty wyroki y mándaty dał/ áby Chrztu s. nie powtarzáli/ á kośćioły Kátholikom pod tyráństwem Firmá odięte/ przywrocone były. Dał też wyrok y ná Mánicheyczyki heretyki/ áby sie iáwnie nigdźie nie schodźili. 2.

L. 2. ne S. Bapt: iteretur C. Theo.
Mándat ná Donátisty.

W ten czás w Afryce s. Augustyn był vczniem Mánicheyczykow iuż ná czwarty rok/ miał w ten czás lat 22. y iuż w Kárthaginie Rhetorikę czytał. Vrodźił sie Roku Páńskiego trzysetnego pięćdźieśiątego piątego. Mowi o sobie: Zwodząc nas y mysmy zwodźili/ w rozmáitych pożądliwośćiách/ iáwniem náuk wolnych pilnował/ á táiemnie fałszywem nabożeństwem pokrywałem sie/ etc. Mátká s. Augustyná kátholiczká wierna/ frásuiąc sie o syná ták vpádłego/ vstáwiczne łzy przed P. Bogiem o iego náwrocenie wylewáłá/ y miáłá przez sen obiawiánie: iż tám miał być gdźie y oná. Czym wielce vweselona: widzenie ono synowi powiedźiáłá. A on rzekł: Nie wątpię mátko/ iż táką będźiesz/ iáko y ia. Lecz oná z wielką nádźieią rzekłá: Nie powiedźiano mi/ gdźie on tám y ty: ále/ gdźie ty tám y on. Co powiádáiąc sam Augustyn s. chwali P. Bogá mowiąc: O ty dobry Wszechmogący ták sie o káżdego z nas stárasz/ iákoby iednego sámego tylo miał: ták sie o wszytki stárasz iáko o iednego. Táż mátká iego Biskupá iednego z wielkim płáczem prośiłá: áby z iey synem mowił/ á prawdę mu Kátholicką pokázował/ y do niey go námawiał. On niechćiał/ mowiąc: młody iest á podniosł sie nowośćią náuki kácerskiey/ y disputáciykámi/ ktoremi proste gábał/ zhárdźiał: Proś tylo zań P. Bogá/ sam sie doczyta prawdy. Mnie też/ práwi/ mátká młodego dáłá byłá do Mánicheuszow/ y czytáiąc księgi ich y przepisuiąc/ poznałem/ choć mnie nikt nie náwracał/ iáko od oney náuki vćiekáć było potrzebá. A gdy ná ty słowá niedbáiąc Moniká płákáłá/ y przedsię o rozmowę z nim prośiłá: on sie troche rozgniewawszy/ rzekł: Idź ode mnie/ á ták żyy: być nie może áby ten łzáwy syn zginąć miał. Co oná iáko z niebá głos przyięłá.

August: Confess: lib: 2. cap: 2.
Augustyn S. od Manicheyczykow zwiedziony.
Ibidem lib: 3. ca: 11.
Moniká mátká S. Augustyná obiáwienie ma.
3. *Młodsi vczeni pyszni.*
Łzáwy syn niezginął.

Ambrozyus s. trzeći rok ná swym Biskupstwie trwáiąc/ pierwey wykład ná Ewángelią s. Łukaszá nápisał: potym księgi o dźiewictwie do pánienek. ták sie rychło ná wielką náukę około powinnośći swey Biskupiey zdobył/ bez wątpienia dáry Duchá s. táką w nim doskonáłość przyśpiały. W tych księgách o dźiewictwie dáie znáć/ iż iedny pánny z poślubioną czystośćią w domách swoich/ ábo mátek y oycow swoich/ zbieráiąc do śiebie towárzyszki/ á straż nád sobą rodźicow swoich máiąc/ mieszkáły/ ábo też chorym y stárym rodźicom służyły/ y żywot doskonáły w służbie Bożey wiodły. iáką byłá s. Márcellina śiostrá s. Ambrożego/ świeckim dostátkiem opátrzona/ ktorą Liberius Papież poświećił/ y w Rzymie Eustochium/ principią/ y Demetrią/ y ine. A drugie w klasztorách sie zámykáły/ żywot on świety prowádząc. Co sie y w wschodnych kośćiołách záchowáło/ iáko pisze Názyánzenus. Te pánny domowe/ w kośćiele miáły osobne przegrodzone y zásłonione mieysce/ świádczy s. Ambrozyus/ ktore było y pismem ná śćiánách ozdobione/ ktore do chowánia czystośći y vtwierdzenia w niey/ wzywá-

4. *Ambrozyus S. księgi pisze.*
Pánny w czystośći okrom klasztoru.
Ad Hellenium.
5. *Pánny domowe iáko w kośćiele.*
Ad Virg: lapsá c. 6.

ko. Do ich pocáłowánia/pánie tám przychodziły/czcząc on świety ſtan ich.

Oko pilne ná kleryki.

Pilne oko miał ś. Ambrozyus ná ſwoie kśieża / áby bez przygány byli: y chodzenie niepomierne/y władza członkow bez przyſtoynośći w nich mu ſie nie podobáłá. y o dwu tákich źle trzymáiąc / wypełniło ſie ná nich to czego ſie bał. Bo obádwá potym vpádli. On też obyczay z kośćiołow ſwoich wykorzeniał/ gdy ludźie Chrzeſt ś. odwłoczyli/ á lat wiele y dłudzy ſtárośći czekáli. y tego czego ſam w ſobie żałował / drugim nie dopuśćił. Co też ná wſchodnych ſtronach czynił Bázylius y Názyánzenus/y Nyſſenus / iáko ſie znáczy w ich o Chrzćie kazániach / zrażáiąc y pſuiąc ten obyczay / ktory ińsz potym vpadł/ iż ſie iuż wßyſcy w dźiećińſtwie chrzćimy. Gdy ś. Ambrozyus był w Rzymie/w domu iednym Mßą y ofiáre ś. ſpráwuiąc / łáziebniczká nieiáka / powietrzem záráżona / ktora ſie do niego nieść kazáłá / y o kłádźienie ręki proßąc/á ſuknią iego cáłuiąc / záraz vzdrowiona ieſt.

Chrzeſt odwłoczny gániony.

Ambroſ: ſerm: de Sanctis.

6.

Paulinus in eius vita.

Symmachus Poganin.

Symmáchus Pogánin wielki wymowcá y ſprawcá ßcześliwy / będąc Pogáninem / v Ceſárzow Grácyaná y Walenſá w ták wielkiey czći y łáſce był: iż mu ſłupy z napiſy iego ku czći iemu poſtáwili / nietylo w Rzymie / ále y w Cárogrodźie. Czego żadnemu Chrześćiáninowi nie vczynili. Był wielki nieprzyiaćiel wierze Chrześćiáńſkiey / potym ſwoiey niewiernośći zá Theodozyußá / karánie odniozł.

Rok Páńſki 378. Dámáſá 12. Valenſá 15. Gráciana 4.

1.

S. Bázylinßá śmierć.

Nazian: in eius laudibus.

Názyánzenus vmárłego S. Bázyliußá modlitwom duſa.

Y S. Ephrem.

N wielki Bázylius teg roku do chwały niebieſkiey poßedł pierwßego dniá Styczniá. Siedźiał ná Biſkupſtwie Cezáreyſkim lat ośm. Wychwalenie iego nápiſał Názyánzenus towárzyß iego y przyiaćiel nierozięty. Miedzy inemi słowy modlitwą ſie iego po śmierći ćießy mowiąc: Teraz w niebie ofiáry zá nas oddáie/ y modlitwy zá lud czyni. y ś. Ephrem wychwalenie iego piſał/w ktorym one słowá ma: Modl ſie zá mię bárzo nędznego oycze / á twemi przyczynámi do śiebie mię przywiedź.] Widźiß iáko ſtárodawne ieſt wzywánie Swiętych po śmierći ich.

2.

Ephrem in Teſtamento.

S. Ephremá teſtáment.

Heretykow ſię ſtrzedz.

O modlitwę po śmierći prośi S. Ephrem.

Ofiáry zá vmárłe.

Lib: 3. cap: 15.

Ephrem S. iáko od Biſkupſtwá vćiekał.

Tegoż też czáſu ten ś. Ephrem vprośił ſobie towárzyſtwo ś. Bázylego/ y ná wieczną ochłodę poßedł. Jeſt iego teſtáment ábo kazánie przed ſkonániem/w ktorym vpomina vcznie áby ſię heretykow ſtrzegli / y miánuie Witáliany/od onego Witalißá/ ktory był Apollináriſtą/ wiedząc iáko ieſt zárážliwe towárzyſtwo ich. Támże prośi bráćiey/áby ſię po iego śmierći zań modlili/ y te ſą słowá: Niech zá mną idą Pſálmy y modlitwy wáße / á co dźień zá mię máłego ofiáruyćie/ gdy wypełnię trzydźieſty dźień / czyńćie wzmiánkę moię. Bo vmárli máią dobrodźieyſtwo z ofiar y pámiątki świętych żywiących.] To iego słowá/ ktore nam modlitwę zá vmárłe zwyczáyną záwżdy w kośćiele Kátholickim/zálecáią. O nim nápiſał Sozomenus; gdy go chćiano ná Biſkupſtwo porwáć y pośwjęćić: on zmyślił ßaleńſtwo/ y zdał ſie od rozumu odchodźić. W czym gdy mu pofolgowano/vćiekł/ y nigdy ſie przywieść do tego nie dał.

3.

Grácianus Ceſarz nabożny iádąc ná woynę co czyni.

Kśięgi S. Ambrożego de fide.

Chorągiew błogosłáwi S. Ambroży.

Gdy ſie Grácianus zachodny Ceſarz ná pomoc ſtryiowi Walenſowi przećiw Gothom z woyſkiem wypráwowáł: prośił ś. Ambrożego / áby mu wyznánie wiáry ś. Kátholickiey y náukę nápiſał. Co mu bárzo chwaląc ś. Ambrozyus nápiſał do niego kśięgi de fide, o wierze/ gdźie mu o zwyćięſtwie prorokuie/y wielką otuchę/zá táką iego Kátholicką pobożnośćią dáie. y chorągwiom iego/ktore krzyże y imię CHRISTVSOWE nośiły/błogosłáwi. Już był Grácianus przećiw Gothom woyſko rußył / gdy Alemani z wielkim

ludem

ludem y prędkośćią Rhen rzękę zimie zámrożoną przebywszy / do Gálliey wtárgnęli. Y muśiał się Grácianus prędko do nich wroćić / y dawszy im v Argentiny bitwę / czterdźieśći ich tyśiecy / ábo / iáko drudzy piszą / śiedmdźieśiąt poráźił / ledwie ich pięć tyśiecy vszło / ktore sam wolno puśćił. Był to woiowny y czerstwy / y wymowny / y mierny / y łáskáwy młodźieniec / ieszcze nie zárastał / gdy go P. Bog tákiemi wielkiemi zwyćięstwy wynośił.

Ammianus lib: 31.
Zwyćięstwo Gráciana młodźieńcá dobrego.
Ammian: vt supra.

Po tey bitwie záraz ćiągnął ná Gothy do Walensá / y iuż był w Syrmie w Pánnoniey / gdy Walens nie czekáiąc przybyćia woyská iego / bitwę dał Gothom / ná ktorey sam zginął / y z nim przeklęta niezbożność Ariáńska pogrzebiona iest. O zgubie iego ták piszą:

Valens Ariáński Cesarz porażony y spalony.

4. Wypráwował się z Cárogrodu leniwo / ták iż Gothowie y pod mury przybiegáli y przedmieśćia palili / y lud nań gdy ná iaw wyszedł / wołał / iáko ná boiáźliwego y nie mężnego. A on się ná nie groźił oddáć im one wzgárdy po wroceniu się z woyny. Był tám z nim wielki iego Woiewodá Tráianus / ktory był z temiż Gothy bitwy przegrał. o co go Walens łáiániem / y wymawiániem niepotężnośći męstwá iego troskał: á on iáko żołnierz Kátholicki wolnie odpowiedźiał: Nie iam porázony: ále tyś zwyćięstwo moie zepsował. Bo ty z Bogiem walczysz / á pomoc Boską do nieprzyiaćioł przenośisz. Gdźie P. Bog / tám zwyćięstwo. Wiesz iákoś wiele ludźi świętych z kośćiołow powyganiał / y iákimeś ludźiom kośćioły ich podał. Nie gniewáy się o prawdźiwe vpominánie / ktore tobie y Arinteus y Victor przekłádał.] Tym rozgniewány Walens / z vrzędu go złożył / á Sebestianowi ze Włoch hetmáństwo poruczył. Pisze tenże.

Ammianus lib: 31.
Tráianus hetman Kátholik v Valensá.
Theod: lib: 4. cap: 19.
Grzechy zwyćięstwá bronią.

5. Był nieiáki Isácius w Cárogrodźie w mniskiey celli śiedzący / ktory gdy vyrzał iuż iádącego ná woyne Walensá / ták nań wołał: Gdźie iedźiesz Cesárzu? Bog ćię opuśćił / bo z nim walczysz. Tyś święte z ich kośćiołow wygnał (ácz ie iuż był od wygnánia wybáwił: ále im był kośćiołow nie oddał) á ćiebie z páństwá nieprzyiaćiele złupią. Wroć owcom pásterze / á zwyćięstwo otrzymasz. etc. Pátrz w iego żywoćie. Groźił mu Walens mowiąc: Zábiię ćię skoro się wrocę. A on iáko Micheasz Prorok odpowiedźiał: Zábiy ieśli się wroćisz.

Theo: lib: 4. ca: 30.
Isácius mnich co z Valensem czyni.
26. Martij.

6. Tedy v Adriánopolu zwiodł z Gothámi bitwę / y záraz woysko iego tył podáło / y pobići wszyscy práwie ná głowę. Tráianus y Sebestianus hetmáni zábići. Walens postrzelony vćiekáiąc do chálupki nieiákiey wniesiony był / ktorą Gothowie zápalili. y w niey z wielą pánow swoich niezbożny Ariánin zgorzał. Porażká tá byłá 9. dniá Augustá. On Gothy piekielnym ogniem kácerskim záráźił / iáko iest wyżsey: á Gothowie go tym powierzchnym spalili.

Ammian: vt supra.
Rufin: lib: 2. cap: 13.
Socrat: lib: 4. cap: vltimo.
Chrysost: ad viduam Iuniorem.
Valens spalony.

7. Po wygrániu tey bitwy / Gothowie wszytkę Trácyą pustoszyli / á iednák od Adriánopolá y Cárogrodu / odpárći byli trochą żołnierzow od Sáráceńskiey oney krolowey Máwiey postánych / y z niektoremi Kátholiki. A Biskup Tessáloniceński Acholius / sámą ie modlitwą / iáko Elizeus / gdy miásto ono oblegli / rospłoszył. bez żołnierzá vćiekáć / y vmieráć złym powietrzem muśieli. O czym ś. Ambrozyus nápisał: Elizeus / práwi / do Sámáryey Syryanow woysko wprowádźił / á ś. Acholius modlitwámi ie z Mácedoniey wystrászył. Vćiekáli / á nikt ich nie gonił. Nálegał ná nie modlitwámi Acholius / nie zbroią áni strzałámi / ále swemi wysługámi.] Zkąd się vważyć może / iż P. Bog ná Aryáńskie niezbożnośći y grzechy Gothy przepuśćił / ktorzy Kátholikom wiernym szkodźić nie mogli. Wiele inych krolestw wrácáiąc się Gothowie popustoszyli / nikomu y kośćiołom świętym nie przepuszczáiąc: áż zá gory ktore Alpes Iulias zowią / záćiągnęli / y tám stánęli. W ten czás y Strygon / gdźie się ś. Jeronym rodźił / w Pánnoniey zwoiowáli / iáko sam ś. Jeronym nápisał.

Sozo: lib: 7. cap: 1.
Acholius Biskup Gothy odráźił.
Epist: 59.
Ammianus lib: 31.
Hieron: epist: 3.
Hieron: ibidem.

8. Grácianus z brátem máłym obiawszy wszytko Rzymskie páństwo wschodney y zá-

Gráciánus ná obudwu páństwách. Mándaty iego ná heretyki.
Sozo: lib: 7. cap: 1.
Nie záraz wykorzeniáć wszytko.
Lib: 5. cap: 2.
Ariany z kośćiołow wyganiał.

dne y zachodne: naprzod vczynił wyrok y mándaty po wszytkim páństwie/ áby sie Biskupi Kátholiccy wygnáni nietylo wracáli/ ále żeby kośćioły swoie od Arianow opánowáne bráli. Y postáwił práwo/ áby káżdemu wolno było iść zá tym nabożeństwem ktore sobie obierze/ okrom Mánicheyczykow/ y Photynianow/ y Eunomianow.] Niechćiał z nagłá wykorzeniáć Ariánow/ ále pokesu y rostropnie. Pierwey im bráć kośćioły kazał/ y tym Biskupom ie podáwáć ktorzy z Dámásem trzymáli/ y w iego vczestnictwie byli/ pisze Theodoretus. y przydáie: Ten/ práwi/ Dámásus był Biskup Rzymski nástepnik Liberiuszá/ człowiek żywotem świetym okraszony y przezacny/ ktory záwsze Apostolskiey náuki bronił. A ná wykonánie práwá onego/ mowi tenże/ posłał do krolestw wschodnych kśiaże Saporem/ człowieká ná on czás wielkiego/ ktoremu roskazał: áby Ariáńskiego bluźnienia káznodźieie/ iáko srogie bestye z świetych kośćiołow wyganiał/ á owcom y trzodźie Bożey świetey pásterze ich włásne przywroćił.] Widźisz iż nikt Kátholikiem y práwowiernym być nie mogł/ iedno ten ktory sie z Rzymskim kośćiołem spáiał y iednoczył.

9. *Porownánie w Antyochiey.*
Socr: lib: 5. cap: 5.
Sozo: lib: 5. cap: 3.

Gdy Kśiaże Sápores do Anytochiey wykonywáć mándatow Cesárskich przyiáchał: Biskupi sie tám Kátholiccy ziácháli/ y Synod czynili. Ná ktorym on rosterk miedzy Kátholiki vspokoili/ ktory iuż dawno trwał miedzy Meleciuszem y Paulinem. To iest/ áby obá ná stolicy oney śiedźieli/ á ktoryby z nich pierwey vmárł/ po nim drugi nástapił/ á inny Biskup obierány ná zmárłego mieysce nie był. Ná co sześći przednieyszych kápłanow przyśiegą obwiazáli.

10. *Wizytatorowie kośćiołow.*
Nyssenus ad Olimpiadem.
Surius Tom: 4.
Mákryná śiostrá S. Bázylego.
Nyssenus ad Olimpium.
Reliquiy śś. noszenie.

Ná tym Synodźie Oycowie oni wybráli czterech Biskupow ná dozor y wizytácia kośćiołow wszytkich wschodnych/ áby w nich to co herezya Ariáńska y inne kácerstwá popsowáły/ náprawowáli/ y wszytko pilnie opátrzyli/ co do cáłośći wiáry y porzadku służby Bożey należáło. Ieden był Gregorius Nyssenus brát ś. Bázylego/ ktory do Arábiey wysłány był/ gdźie nim iáchał sstapił do domu swego z ktorego iuż przez ośm lat o wiáre świeta wygnány był/ y w klasztorze pánieńskim śiostre Mákryne iuż vmieráiaca náwiedźił. Byłá to bárzo madra y nabożna pánná/ po ktorey nálazł dźiedźictwo: to iest żelázny krzyżyk/ ktory ná pierśiách nośiłá/ y pierśćionek w ktorym drzewo Krzyżá ś. miáłá. Pierśćionek wźiał/ á krzyżyk Vestianie towárzyszce iey dał.] To sie wspomina dla pochwalenia zwyczáiu noszenia świetych reliquiy/ ábo krzyżow ná pierśiách. Pogrzebszy wedle zwyczáiu kośćielnego śiostre Nyssenus/ poselstwo ono y wizytácia odpráwował.

11. *Eusebius Sebásteński od niewiásty Ariáńskiey zábity.*
Theod: in historia SS. Patrum cap: 3.

Drugi był poseł Eusebius on wielki Biskup Sebásteński/ ktory sie też z wygnánia był wroćił. Ten w Syriey y w Mesopotámiey kośćioły náprawował/ y Biskupy stáwił Kátholickie/ Ariany wyganiáiac/ y dobry rzad stánowiac. Ten bedac w miásteczku Ariáńskim/ Dolichá názwánym/ od iedney niewiásty Ariáńskiey/ ktora nań z gory deske spuśćiłá/ zrániony/ od oney rány vmárł. Ták wielki Biskup/ ktory nieznośne prace o kośćioł Boży nośił/ y wygnánie miedzy Gothy ćierpiał/ od Ariáńskiey reki zginał/ iáko świety meczennik. Vmieráiac prośił/ áby oney niewiásty nie karano/ ktorey wine wszytke/ iáko ś. Szczepan swoim zábijáczom/ dárował.

12. Theo: lib: 5. cap: 4.
Melecius.
Idem lib: SS. Patrum cap: 26.
Názyánzenus wysłány do Cárogrodu.

Trzeći posłániec był Melecius/ ktory w Cyliciey y przyległych stronách kośćioły opátrował/ y w Syriey Mnichy náwiedzał. Gdźie nálazł onego Symeoná Słupniká/ ktory ná poczatku pokuty y żywotá onego srogiego/ ná ktory sie vdawał/ przykowáć sie żelázem roskazał. Co mu on zgánił/ mowiac: rozumem sie ma wiazáć człowiek Bogá miłuiacy/ nie żelázem. W czym go on pokorny Symeon vsłuchał. Czwarty był poseł Gregorius Názyánzenus/ ktorego on Synod do Constántynopolá/ ná kośćiołá onego szkárádźie od Arianow y długo zepsowánego/ napráwe wysłał. Ná te prace

przymuszony

przymuſzony był od onych Biſkupow/ktorzy ná więtſzą y trudnieyſzą robotę ták wielkiego człowieká poſyłáli. Gdzie máło Kátholikow záſtał/ á przez trzy látá ná woynie oney z Ariány prácuiąc/wielką liczbę wiernych y náwroconych do kośćiołá świętego przyczynił.

Aczkolwiek iuż był Gráciánus ná Ariány/áby im kośćioły brano/wyroki dał: iednák ták wielka byłá liczbá y śmiáłość Arianow w Cárogrodźie/ iż śię kryć ś. Názyánzenus y táiemnie w iednym domu ſwoiego powinnego náucząć/ y Ariáńſkie błędy pſowáć/ muśiał. Wielką mądrośćią y wymową iego ſzerzyłá śię wiárá święta. y ták śię ſłucháczow przyczyniáło/iż im on ćiáſny dom był/ z ktorego potym wierni wielki kośćioł vczynili. Do czego nieiáki bogáty Márciánus Cárogrodzki z máiętnośći ſwey nawiętſzą dał pomoc/y kápłanem zoſtawſzy/ tám mieſzkał. Ten kośćioł názwány ieſt Anaſtaſia: to ieſt zmartwychwſtánie/á to z kilás przyczyn: iż tám wiárá Kátholicka nieiáko zmartwychwſtáłá/ y niewiáſtá iedná ktora byłá z ganku w onym domu ćiáſnym ſpádłá y vmárłá/ modlitwą świętych wſkrzeſzona byłá/ iáko Sozomenus piſze: á iż tám kośći ś. Anáſtázyey przeniesione były. Był drugi kośćioł tegoż imieniá w Cárogrodźie Nowácianow heretykow/ktory byli Ariani obálili: á iż znowu záś ſtánął/ ták go názwáli/iákoby zmartwychwſtániem.

13. Kryk ſie naprzod-ku Nazyanzenus.
Nazian: orat: 150. epiſt.
Marcianus kapłan.
Kośćioł Anáſtazyey w Carogrodzie.
Sozo: lib: 5. cap 5.

A gdy śię kazánie ono táiemne ś. Grzegorzá Názyánzená v Arianow wſławiło: náchodźili go heretykiem go zowiąc/ y kámieńmi go zábiiáli/ y do vrzędu ſtáwili/ záłuiąc śię nań iáko ná fałſzerzá. Ale go P. Bog ze wſzytkich onych złośći ich wybáwiał.

14. Nazian: carmine de vita ſua.
Co vćierpiał Nazyanzenus w Carogrodzie.

W Syriey ná onych puſtyniách ś. Jeronym iáko mnich mieſzkáiąc/wielkie niepokoie od innych mnichow ćierpiał/ ktorzy go zá heretyká Sábelliáná mieli/ iż z Dámáſem Rzymſkim y z Páwłem Alexándriyſkim/ y z Paulinem Antyoſkim/ słowá onego hypoſtaſis, ktore Láćinnicy zá ſubſtáncią mieli/ vżywáć niechćiał/ ále miáſto niego Perſonę do wyznánia przenaświętſzey Troyce ſtáwił. y muśiał dla nich z oney puſtyniey vſtępowáć. Przemieſzkiwał w źiemi świętey y w Jeruzálem/ dowiáduiąc śię mieyſc onych/ y im śię przypátruiąc/ ktore mu do wykłádu y rozumienia Piſmá ś. dáć pomoc mogły. Tám do niego Dámáſus Papież czeſto liſty piſał/ o niektore go trudnośći w Piſmie świętym pytáiąc. Był ták pokorny ten Papież/ nie sromáiąc śię v iednego ná puſtyniách zákrytego/ pytáć y vczyć: gdyż náuki Dámáſá iáko nawyżſzego Doktorá świát wſzytek ſłuchał/ y ná iego rozumieniu y wierze przeſtawał. Piſze do niego te słowá: Coś ná puſzczy piſał/ pełnam chęćią przeczytał y przepiſał. á co mi ieſzcze piſáć w nocy czáſu vkradáiąc obiecuieſz: rad to przyimuię/ o com chćiał prośić gdyby mi był odmowił. Bo żadney słuſznieyſzey rozmowy miedzy námi być nie może/iáko o Piſmie ś. gdy ia pytam/ á ty mnie odpowiedaſz. Nád co nie máſz w żywoćie tym nic vćieſznieyſzego/y to ieſt duſzny pokarm miody wſzytki przechodzący.] To Dámáſus. Co tu rzekną duchowni prożnuiący/ gdy ten ſtraż nád kośćioły wſzytkiego świátá trzymáiący/ tey ták ſmáczney potráwy ſzukáć/ y w ták odległych kráiách nie omieſzkiwa? O iáko gnuśne y inemi ſmáki świátá tego záráżone sercá mamy/ w Piſmie śię świętym y rozumieniu iego nie kocháiąc/ y słodkośći tey rayſkiey nie koſztuiąc!

Hier: epiſt: 77.
Hieron: epiſt: 99.
Apud Hier: epiſt: 124. & 125.
Damaſus piſał czeſto do S. Ieronyma.
15. Vt ſupra.
O Piſmie S. rozmowa Papieża z Ieronymem.

Námowił ś. Jeronymá Paulinus Biſkup Antyoſki/ áby śię ná kápłáńſtwo poświęćić dopuśćił. Ná co ták przyzwolił/ áby do żadnego kośćiołá y służby w nim przywiązány nie był/ á wolność ſwoię do żywotá puſtelniczego ábo mniſkiego miał/ y żadnego tytułu áni prełátury kośćielney przyiąć nie był winien. A ieſli potym od Dámáſá Kárdinálſtwo/ iáko drudzy piſzą/ przyiął/ o tym wielka ieſt wątpliwość y pewnośći nie wiele.

16. Hier: 61.
Kapłanem zoſtał S. Ieronym.
Iakie iego Kardinalſtwo.

Rok Páński 379. Dámásá 13. Gráciáná 5. Theodosiuszá 1.

1. Auson: in grat: act: pro Cons. Naucżyćiele cżćić.

1. GRácianus Cesarz wiedzac iż rodźicom á náuczyćielom nigdy godnie sie wydźiekowáć nie możemy/ Preceptorá swego Ausoniuszá wielkim y owszem nawyższym vrzedem/ Consulem go czyniac/ vczćił. Práwy Páński y Cesárski przykład/ ktory owe niewdźieczniki przećiw mistrzom swoim przeraża y háńbi.

Miłość Graciana ku Rzecżypospolitey.

A nietylo ten świety y pobożny Cesarz dobrodźieystwá nágradzáć v miał: ále y R. P. y wszytkiemu páństwu Rzymskiemu dobrze czynić chćiał/ rzadka y ledwie słychána cnota/ y miłośćia ku dobru pospolitemu. Znáiac to/ iż mu trudno sámemu ták wielkim páństwem władnać/ y obrony ná rozmáite nieprzyiaćioły ták potężney/ dla dálekośći kráiow/ dáć nie mogac: opuśćiwszy brátá rodzonego Wálentinianá/ iáko dźiećie iesżcze máłe/ vpátrzył Theodozyuszá bárzo pobożnego y mężnego żołnierzá/ o ktorym sie wyższey námieniło/ y ná Seymie żołnierskim vczynił go Cesárzem wschodnych krolestw/ połowice mu páństwá dáiac. Co sie ztáło szesnastego dniá Styczniá roku tego. Práwie ten Theodozyus iáko to imie iego mowi/ od Bogá dány był. Dány był od P. Bogá/ gdy sie sam z żadney miáry o to nie stárał. Jeden táki ktory pánowánia nie szukał/ sámo sie pánowánie do niego wprośiło.

Theodozyuszá żołnierzá Cesárzem vczynił. Socr: lib: 5. cap: 2. Panowanie sie do niego wprośiło. Claudianus.

Digna legi virtus vltrò se purpura supplex
Obtulit: & solus meruit regnare rogatus.

2. Theo: lib: 5. cap: 5. Zwyćiestwo nad Gothami. De Quarto Consul: Honorij. Gracianowe zwyćiestwo. Epist: 26.

2. Záraz Theodozyus wypráwił sie przećiw Gothom do Trácyey/ y tám nád nimi wielkie bárzo zwyćiestwo od P. Bogá wźiał/ práwie wszytki pobiwszy/ iż ich máło zá Dunay vćiekło. Ták wiele ná onym zwyćiestwie należáło/ iż Claudianus w wierszách śmiał mowić: iużby było y ćieniu Rzymskiego páństwá nie zostáło/ y okręt R. P. iużby był vtopiony. Toż tego czásu szczęśćie miał od P. Bogá Grácianus do Gálliey sie przećiw Alemanom wypráwiwszy/ wszytki rozgromił/ y wielkim zwyćiestwem onych krolestw obronił. Co sie przyczytáło y modlitwom ś. Ambrożego/ ktory z wielka goracośćia do P. Bogá o to wołał z inemi wiernymi.

Wdźiecżność ku P. Bogu. Ambr: epist: 25.

Co znáiac Grácianus/ ná wielkie sie nabożeństwo ku P. Bogu pomnażał/ y o podwyższeniu wiáry świetey z pilnośćia obmyślał. y dla tego ś. Ambrożego do śiebie przyzywał/ piszac mu miedzy inemi te słowá:

3. Cesárskie słowa pokorne ku kapłanom.

3. Pokwáp sie do mnie przenabożny kápłanie/ ábyś mie náuczył wierzacego. nie iżbych sie w swarách kochał/ ábo mową á nie sercem Bogá ogárnać chćiał: ále żebych miał o bostwie wietsze obiáwienie. Náuczy mie ten ktorego sie nie prze/ y ktorego znam Pánem y Bogiem moim. etc. y prośi go: áby mu o bostwie Duchá ś. z Pismá wywody wypisał. Co ś. Ambrozyus áż po dwu lat vczynił.

4. L. 5. de hæret: Cod: Theod. Na heretyki wyrok Graciana.

4. A dźiekuiac zá ono zwyćiestwo P. Bogu Grácianus/ wyrok y mándat ná wszytki heretyki wydał: ktorzy sie kápłany czyniac/ Biskupie imie niesławne czynia/ kápłanámi sie być klámáia/ ktorzy nie sa godni/ áby Chrześćiány zwáni byli/ ći wszyscy áby żadnych schadzek nie mieli.] Ták sie da widźieć/ gdy Cesárze sa Kátholicy á pobożni: iż nieprzyiaćiele ich zábiia P. Bog y dáie im zwyćiestwá. A gdy pánowie heretykow bronia ábo herezye rozmnażáia: wszytko páństwo gubia/ y wszelákimi nędzámi nápełniáia. Co y niżey záwżdy w tych dźieiách obáczyć sie może.

5. Nazyanzenus wstawił sie w Carogrodźie. Orat: ad 150. Episc.

5. Názyánzenus w Cárogrodźie náuczáiac/ á ćierpliwośćia gdy go kámionowano/ y biegłośćia pismá/ Ariany zwyćiężáiac/ y do kazánia ich swego wielka y szczęśliwa wymowa ćiagnac: bárzo sie wszędźie/ będac pierwey wzgárdzony/ wstawił. Pisze o swoim postepku z heretyki: Nie obchodźim

sie/ mowi/

ſie/ mowi/ z náßymi przećiwniki łáiániem y ich łżeniem/ iáko drudzy czynią/ nie z náuką/ ále z náśládowniki náuki walcząc/ á ſłáboſć dowodow ſwoich/ złorzeczeńſtwem pokrywáiąc. My wzorem ſpokoynego y łáſkáwego CHRISTVSA, ktory nieudolnośći náße nośił/ woyne prowádźim. Swarow nieco opuſzczamy/ á miárkowánia ſie trzymáiąc/ ſławę ztąd zbieramy/ y pokoy záchowamy. y ták rozumiem / y wßytkim ßáfárzom dußnym to práwo dáię: áby ſwoią oſtrośćią y grubośćią / ſerc przećiwnikow nie zrániáli / áni ich też poddáńſtwem y vkłádnośćią ſwoią / hárdymi nie czynili. Niech ſie roſtropnie około wiáry záchowuią / áby w oboiey rzeczy miáry náznáczoney nie przechodźili.] To ten Swiety.

Z heretykami iáko ſie obchodźił. Nie łaiał.

6. Oną ſławą Názyánzená wzbudzony ś. Jeronym/ z Syriey dáleką drogą do Cárogrodu bieżał/ chcąc vczniem onego Doktorá ták ſławnego zoſtáć. Co czynił ten / v ktorego zachodni Biſkupi / y ſam Dámáſus Biſkup biſkupow / náuki ßukáli / ták niſkie o ſobie rozumienie miał. Z czego ſie przed inemi chlubił mowiąc: Ja ſie z mego miſtrzá Názyánzená chwalę y ráduię. Y zowie go Kátechiſtą ſwoim / iákoby ſie wiáry od niego náuczyć miał. y indźiey mowi: Grzegorz Názyánzenus Biſkup mąż przewymowny/ Náuczyćiel moy / od ktoregom ſie gdy piſmo wykłádał/ náuczył. Pámiętał y iego żárty/ piſząc do Nepocyáná/ powiáda: żem go o iedne trudność ſpytał/ o onę: Co to ieſt v Łukaßá ś. wtora Sobotá? powiedźiał mi: W kośćiele ćię náuczę/ gdy mię będźie lud wßytek wołáiąc chwalił: ty muśiß też choćby nie rad chwalić/ y náuczyß ſie czegoś nie wiedźiał. A ieſli ſam milczeć będźieß: wßyſcy ćię pogánią.] Smiał ſie nieiáko z ludźi proſtych/ ktorym ná kazániu nie trudno ſie zálećić. Bo czego nie rozumieią/ temu ſie dźiwuią/ y to chwalą. y ták ono iego trudne pytánie vczćiwym żártem odpráwił. Mießkał przy nim ś. Jeronym bliſko trzech lat w Cárogrodźie / nie iáko vczeń/ ále iáko towárzyß/ktorego ſie Názyánzenus wſtydźił/ wielką iego náukę widząc/ á pokorę ſwoię pokázuiąc/ iż nie wßytkiego w piſmie rozumiał/ á głębokośći iego zbrodźić nie mogł. Jáko tenże Jeronym piße/ ná przykład dáiąc ſłowá Apoſtolſkie do Ephezow w piątym rozdźiale. Znał ſie do tego Názyánzenus / iż ich nie do końcá rozumiał / mowiąc: Mieyſce to niewymownych táiemnic pełne ieſt/ y Boſkiego ſercá tłumáczowi do niego potrzebá. Przechodźił w wielu rzeczách około náuki piſmá ś. Jeronym tego ſwego miſtrzá. Jeden o nim pięknie rzekł: Náß Jeronym by ſie vczniem Názyánzowym nie názywał/ gorzeby nád nim miał.

Ieronym S. do Nazyanzená náuki iego ſłuchać przyßedł.
Ad Pammachium adu: Rufinum & epiſt: 51.
De Script: Eccleſ.
Epiſt: 2.
Lucæ 6.
Zártowna odpowiedz S. Názyanzená.
Názyánzenus wſtydźił ſię S. Ieronymá.
Ad Epheſ: cap: 5.
Piſmo S. trudne.
Ennodius Tianeń.

7. Gdy iuż w Cárogrodźie zá náuką y kazániem Názyánzená Kátholicy ſie rozmnożyli / ná poniżenie Ariáńſkiego Biſkupá Demophilá / wybráli zá Biſkupá ſwego Cárogrodzkiego tego Názyánzená. Lecz on tego przyiąć niechćiał/ ták ſwarliwego y trudnego mieyſcá. A iednák Piotr Alexándryjſki Biſkup / przez liſty ſwe Biſkupem go Cárogrodzkim poſtáwił. Ale prędko ſie zás w tym on Piotr odmienił. Bo ćicho poſłał śiedm Biſkupow z Egyptu do Cárogrodu/ áby Máximá Philozophá Cyniká z Alexándriey ná Biſkupſtwo tám poświęćili. Był to Máximus z Philozophá Chrześćiánin y Kátholik/ z wierzchu iáko świety/ ále we wnątrz pokryty obłudnik. ktorego S. Názyánzenus / gdy z Alexándriey iáko gość przyßedł/ w dom ſwoy przyiął/ y przed ludźmi wychwalał / y miał go zá domowniká: á on o iego wyrzuceniu/ y o ſwoim ná Biſkupſtwo ono poſtáwieniu myślił. Y gdy Názyánzenus záchorzał / á przed miáſto dla powietrza lepßego záprowádzony był: oni śiedm Biſkupow z Egyptu Máximá do kośćiołá wwiedli / y tám go poświącáli. O czym gdy ſie lud dowiedźiał / nietylko Kátholicy ále y Ariáni / o to ſie zápaláiąc y gniewáiąc / z kośćiołá ie wygnáli. A oni w iedney kárczmie ono poświecenie kończyli. Lecz ſie zás rozbieżeć muśieli / y nic co

Wybrány zá Biſkupá Carogrodſkiego Nazyanzenus.
Nazian: in carmine de vita ſua.
Máximus Philozoph przećiw Názyánzenowi.
Máximus wygnány.
Nazian: vt ſupra.

chčieli nie przewiedli. Tákie miał ten świety od ſwoich gábánie/ ták mu ſie one iego prace nágradzáły. Vćiekł ſie potym ten Máximus do Cesárzá Theodozyuſzá: ále mu záraz precz kazał/ wiedzac/ iż go Dámáſus Papież nie przyiał. Wroćił ſie do Alexándriey Máximus/ y tám Apollinárištą heretykiem zoſtał.

Rok Páński 380. Dámáſá 14. Gráciáná 6. Theodozyuſzá 2.

Theodozyus po onym zwyćieſtwie nád Gothámi otrzymánym/ iádac do Cárogrodu w Teſſálonice záchorzał. á iż był z rodźiçow Chrześćiánin/ y w wierze ś. wyćwiczony/ ále ieſzcze nie ochrzczony: prośił o chrzeſt Acholiuſzá Biſkupá Teſſáloniki/ onego świetego y cudownego. ktorego iednák wypytał/ iákiey by wiáry był: On mu odpowiedźiał: ſtárey Apoſtolſkiey/ ktora ieſt ná Concilium Niceńſkim vtwierdzona/ á iż ſie Ariuſzowa náuka brzydźi. Tedy przyiał chrzeſt świety od niego/ y rychło ozdrowiawſzy: naprzod ſie ná to z pilnośćią záwźiał/ áby ſie kośćiołowi świetemu Kátholickiemu przyſłużył/ á ſtrapiony y poniżony od Arianow/ podniozł y vćieſzył. Znáiac tego od ktorego páńſtwo miał y zdrowie. O nim mowi ś. Auguſtyn: Ná początku pánowánia ſwego/ práwy ſwemi/ nie zániechał pomocy kośćiołowi dáwáć/ ktory byli Ariani zá Walenſá vćiſneli. Miley mu było kośćielnym członkiem być/ á niżli Cesárzem.

Socr: lib: 5. cap: 6.
Theodozyus Ceſárz ochrzczony.
Kośćiołowi ſię przyſługuie.
De Ciuit: lib: 5. cap: 26.

2. Záraz w Teſſálonice wyrok y mándat puśćił po wſzytkim páńſtwie ſwoim w te słowá: Chcemy áby wſzytki narody pod ſpráwą náſzą te wiáre trzymáli/ ktorą Boſki Piotr Apoſtoł Rzymiánom podał/ ktora do tego czáſu trwa/ ktorey Dámáſus Biſkup náśláduie/ y Piotr Alexándriyſki Biſkup mąż Apoſtolſkiey świątobliwośći. To ieſt/ áby wedle náuki Apoſtolſkiey y Ewángeliey wierzyli/ iż Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. iedno ieſt Boſtwo/ iednego máieſtatu/ pod Troycą świetą. ktorzy ten zakon máią/ niech ſie Chrześćiány Kátholiki zowią/ á inę ſzalone y głupie/ niech heretyckiey náuki nieſławę ćierpią. Schadzki ich/ niech ſie kośćiołámi nie zowią. Boſkie nád nimi karánie/ á potym y náſze wedle Boſkiego zdánia/ dáne bedźie.

Prawo Ceſárſkie o wierze Katholickiey.
L. 2. de fide Catholica Cod: Theo.
Ták wierzyć iáko Rzymſki Biſkup nauczą.

3. Ná ten wyrok Ariani w Cárogrodźie máło dbáiac/ ieſzcze bárźiey y wſzeteczniey Kátholiki prześládowáli/ y krzywdy im wielkie czynili/ y iednego ſtárego wyznawcę kápłaná/ ktory ſie nie dawno był z wygnánia wroćił/ kámieńmi ná rynku zábili. A ś. Grzegorz do ćierpliwośći ſwoie pobudzał/ y zá nieprzyiaćiele ſie modlił/ y łáſkáwośćią ie zwyćiężyć chćiał/ y práwá onego Ceſárſkiego ná nic v ſędźiow y vrzedow nie popierał. O co ſie ſtárzy Kátholicy bárzo nań obráźili/ y nárzekáiac mowili/ iáko ſam piſze: Gdy Ariáńſcy Ceſárze krolowáli/ ſwoie Ariany ná nas oſtrząc/ ták wiele złego nam czynili/ ták wiele máietnośći pobráli/ ták wiele mordow y okrućieńſtwá czynili/ ták nas wyświecáli y z oyczyzny wyganiáli/ y niezliczone nam ćiężkośći zádawáli. A teraz gdy Ceſárzá Kátholiká y iego iuż wyroki ná te náſze mordercę mamy: milczym/ ćierpim/ zbytniey łáſkáwośći nád nimi vżywamy. Nie ták ſie godźiło/ pomniac ná okrućieńſtwá ich nád námi/ ſłuſznie by im to czynić iáko złośliwym y nieſpráwiedliwym/ co oni niewinnym y świetym ſługom Bożym czynili. A Názyánzenus ták ich zbywał: Prawdá. Ale mnie ná ty co krzywdę vczynili/ doſyć ſie karánia zda/ moc mieć ná ich karánie. Ná czym oni nie przeſtáiac/ wymawiáć go nie mogli/ ále ſie nań gniewáli. Temi troſkámi zięty mąż świety chćiał z Cárogrodu vść/ wiedząc iż tám nie był przywiązány/ áni práwym wedle Kanonow Biſkupem. Ale go Kátholicy płácząc/ gdy im to opowiedźiał/ puśćić niechćieli y zátrzymáli. O czym ſam piſze.

Nazian: orat: ad Arian.
Ariani wſzeteczni, mężoboycy.
Orat: ad 150. Epiſc.
Kátholikow nárzekánie ná Biſkupy łaſkawe.
Łáſkáwość Kátholicka, á heretyckie mordy.
Vćiec chćiał z Cárogrodu Názyánzenus.
In carmine de vita ſua.

Zá tym Cesarz do Cárogrodu przyiáchał / á boiąc się Ariani áby im kośćiołá nie wziął / zbroyno kośćiołá strzegli. Co wiedząc Theodozyus / żołnierze tám posłał / ktorzy one zuchwále rozegnáli / przy ktorych Kátholicy Grzegorzá Názyánzeńskie° w kośćioł z wielkim weselem / zá roskazániem Cesárskim wprowádźili / y ná oney go stolicy iáko Biskupá Cárogrodzkiego posádźili / ácz on sam ná to nie zezwalał. Miásto było Arianow pełne y wszyscy przestrászeni / płákáli y nárzekáli. Gdy prowádzono ś. Grzegorzá do kośćiołá / obłok ćiemny ták słońce zásłonił / iż máło co od nocy powietrze było rożne / y śmiali się Ariani / iákoby znák był nieszczęsnego iego weszcia. Lecz skoro Gregorz do przegrody kośćielney wstąpił / słońce wszytkę iásność swoię puśćiło / y one obłoki ćiemne odegnáło. Z czego się zás przećiwnicy záwstydźili.

4. *Názyánzenus do wielkiego kośćiołá wprowadzony.* Ibidem.

Nápráwili Ariani iednego łotrá / áby ś. Názyánzená zábił. ktory gdy był w iego komorze z inemi Kátholiki / ktorzy mu rádośći o przywrocony kośćioł pomagáli / á inni się rozchodźili: on od Bogá odmieniony y skruszony / vpadł do nog świętego / odpuszczenia prosząc / y wyznawáiąc co vczynić chćiał. á on rzekł: Bogći odpuść / ktory mię z ręki twey wyrwał. Niechcę inney nagrody / iedno żeby się kácerstwem zbrzydźił / á moim został. Co vsłyszawszy Ariani nieiáko się oną iego łáskáwośćią zmiękczyli. To sam szerzey powiáda.

5. *Zábić chćieli Ariani S. Nazyánzená.*

In carmine de vita sua.

Piotr Alexándriyski Biskup żywotá tego dokonał / á ná iego mieysce wstąpił brát iego rodzony Tymotheus.

Theod: lib: 5. cap: 8.

Iustyná Cesárzowa wdowá po Wálentynianie stárszym / Ariánká / Arianom sprzyiáiąc / kácerstwo gdźie mogłá rozmnażáłá. Gdy w Sirmium / w Illiryku / kátedrá Biskupia osierociáłá: iácháłá tám y chćiáłá sekty swey dáć Biskupá. Iáchał też tám ś. Ambrozyus iáko do swey Dioecezyey / áby Kátholiká tám Biskupá poświęćił. y niedbáiąc ná niewieśćie przepychy / w kośćiele Awenniuszá ná Biskupstwo postáwić chćiał. Przeszkadzáłá Iustyná / y wypráwiłá niewiástę iednę niewstydliwą / ktora przystąpiwszy do ś. Ambrożego / zá suknią go z iego stolice śćiągáłá / do niewiast go chcąc wćiągnąć / áby od nich bity y z kośćiołá wygnány był. A on do niey rzekł: ácz ia godnym tego kápłáństwá nie iestem / iednák tobie się nie godźi ná kápłaná ręki śćiągáć. Boy się sądu Bożego / áby ćię co nie potkáło. y nie byłá prożna pogrożká. Bo názáiutrz vmárłá / y do grobu ią ś. Ambrozyus prowádźił / łáskę zá nieuczćiwość oddáiąc. Oná rzecz vćiszyłá Ariany / y w pokoiu poświęcenie Biskupá Awenniuszá ś. Ambrozyus odpráwił.

6. *Iustyná Cesárzowa Arianka.* Paulinus in vita S. Ambr. *S. Ambrożego z Iustyną woyná.* *Cud ná śmierći panny zuchwáłey.*

W tym niektorzy Biskupi Ariáńscy / gdy Grácianus był w Syrmie / do niego się szli żáłowáć / iż ie wszędźie Kátholicy wyganiáli / prosząc áby złożył powszechne Concilium / ná ktorym by się Kátholikámi być pokazáli. y wymogli to v Gráciana / iż im to pozwolił. O czym gdy się ś. Ambrozyus dowiedźiał / zábieżał temu przekłádáiąc Cesárzowi / iż się dla kilku zgniłych Arianow trudźić wszytkich Biskupow nie godźi. dosyć iż Synod Prowincyálski będźie w Aquileiey / ná ktory z Afryki y z Gálliey przez posły tylo przybyć mogą. Co się ná drugi rok odwlokło.

7. *Ariani Gráciana o Concilium proszą.* Concil: Aquil: in principio.

Rok Páński 381. Dámásá 15. Gráciana 7. *Theodozyuszá 3.*

Znowu ná onego Vrsyciná schismátiká / ktory z swemi towárzyszmi niepokoie czynił Dámásowi Papieżowi / srogie mándaty ná wygnánie iego y towárzyszow iego Grácianus rozesłał. Ták długo oni niespokoyni w vporze trwáli y kośćioł Boży zámieszywáli. Lecz ná dálsze wygnánie posłáni / vćichli. Theodozyus zás ná Ariany / Photiniany / y inne heretyki nowy wyrok y mándat wydał: áby

1. Ex biblioteca Vaticana. *Vrsicinus znowu burzy.* L.6. de hæret: Cod: Theod. *Mándat ná Ariany.*

ſchadzek nigdźież nie mieli/ á żeby ie z miaſt wygániano: y od tego czáſu iáko Sozomenus piße/ ſchadzki ná przedmieśćiu zá murámi mieli.

2. *Nieprzyiaćiele kłániáią ſię nabożnemu pánu.*

Pátrz ná dźiwne ſądy y ſpráwy Boże/ gdy Theodozyus pokoy kośćiołom czyni/ á ná heretyki práwá piße: P. Bog nieprzyiaćiele páńſtwá Rzymſkie ſko vſkramia/ y do pokłonu iego przywodźi. Bo Athánárikus od ſwoich Gothow z kroleſtwá wygnány będąc: do Theodozyußá do Cárogrodu przyiáchał/ ktory go z wielką czćią przyiął y dwor ieg. A gdy prędko vmárł/ ſpráwił mu krolewſki pogrzeb koßtowny. O czym ſłyßąc Gothowie ábo Scytowie/ poddáli ſię Theodozemu/ y ſámi gránic v Dunáiá ſtrzegli/ áby inne narody ich/ niepokoiow nie czynili. Tákże Perſowie ktorzy nád Rzymiány tákie zwyćięſtwá y oſtátnie nád Walenſem otrzymáli: z dobrey woley do Ceſárzá pokoiu proßąc posłáli/ y przymierze z nimi do tego czáſu/ mowi Orozyus/ pokoy wßytkim páńſtwom wſchodnym przynośi.

Oroſius lib: 7. cap: 34. *Perſowie o pokoy proßą.*

3. Lib: 5. cap: 8. *Concilium wielkie w Cárogrodźie wtore Generálne.* *150. Biſkupow.* Nazian: carmine de vita ſua.

Tego roku zebrało ſię zá piſániem Ceſárzá Theodozyußá Concilium w Cárogrodźie/ ktore generálnym wtorym zowią. Przyczynę iego zebránia kłádźie Socrátes: áby Mácedoniani y Eunomiani/ ktorzy boſtwo Duchowi ś. odeymowáli/ ſądzeni ná nim byli. Papież Dámáſus zezwolił ná nie/ y iego ſię mocą/ wedle praw kośćielnych/ ſkupiło. Ziáchało ſię ſto pięćdźieśiąt Biſkupow Kátholickich/ á z ſtrony Mácedonianow trzydźieśći ßeść/ á zwłáßczá z Helespontu. Byłá y druga przyczyná zebránia tego Kátholickich Biſkupow/ áby ná ſtolicę Cárogrodzką Biſkup był poſtáwiony/ to ieſt Grzegorz Názyánzeńſki/ iáko ſam piße. Byli ná tym Concilium Tymotheus Alexándriyſki/ y Cyrillus Jerozolimſki/ ktory od Arianow odſtąpiwßy/ pokutuiąc wßytek ſię iuż był do kośćiołá ś. vdał. Był y Grzegorz Nyſſenus brát ś. Bázyliußá/ ktory kśięgi ná Eunomiußá nápiſáne z ſobą tám przyniosł/ y ś. Jeronymowi/ ktory ná ten czás w Cárogrodźie ſłucháczem był Názyánzená/ y temu ś. Názyánzemu czytał ie. Był y Melecius Antyoſki y inni.

4. Can: 4. *Máximus zgánio ny.* *Názyanzenus ná ſtolicę Cárogrodzką poſtáwiony od Concilium.*

Ná tym Concilium naprzod onego Máximá Cyniká/ ktory ſię był ná Cárogrodzką ſtolicę wtrąćił/ zgánili Oycowie y oſądźili/ iż Biſkupem nie ieſt áni był/ y tych ktore on święćił/ że zá poświęcone poczytáni być nie máią. Potym Grzegorzá Názyánzená ná ſtolicę Cárogrodzką poſtáwili/ tego ktory tám śieybę prawdy Kátholickiey rozśiał. Z czego Ceſarz Theodozyus z innymi práwowiernymi był wielce vweſelon/ á ſam tylo Názyánzenus płákał.

5. Concil: Tom: 1. *Wyznánie wiáry o Duchu S.* Can: 2. *Dioceſye rozdźielone.*

Potym Oycowie oni wyznánie wiáry vczynili/ wedle Niceńſkie° ś. zboru/ do ktorey o Boſtwie Duchá ś. iáſnieyßą náukę przećiw Mácedonianom y Eunomianom przyłożyli/ ták iáko po dźiś dźień w kośćiele przy Mßey ś. śpiewamy. Potępili y inne heretyki ná tym Concilium. Opátrowáli záś Oycowie oni rząd kośćielny/ y poſtánowili/ áby ſię Biſkupi w ſwoich Dioecezyách zábawiáli/ á w cudze ſię nie wdawáli/ áni vrzędow Biſkupich w nich odpráwowáli. Dla tego/ iż z Egyptu Biſkupi od Páwłá Alexándr: posłáni onego Máximá w Cárogrodźie poświącáli/ do czego zwyczáiu y práwá nie mieli.

6. Can: 4. *Przyſádzenie o zwierzchnośći Cárogrodzkiego Biſkupá.* Gelaſius Papa ad Epiſc: Dardaniæ. *Rzymſcy Biſkupi niedopuśćili onego práwá.*

Do tego tám Kanonu przyſádzono to: áby Cárogrodzki Biſkup miał pierwßą doſtoynośc po Rzymſkim Biſkupie/ iż Cárogrod ieſt nowy Rzym.] Tá przyſádá nie ieſt od onych Oycow wßytkich vczyniona: ále gdy ſię inni roziácháli/ od Cárogrodzkiego y innych Biſkupow bliſkich włożona ieſt. Bo Tymotheus Alexándriyſki máiąc z Niceńſkiey vſtáwy/ wynieśienie ſtolice ſwey: nigdyby tego był nie dopuśćił/ gdyż Cárogrodzka ſtolicá Arcybiſkupiey doſtoynośći ná on czás nie miáłá: ále pod Herákleyſką Metropolią byłá. Temu przydatkowi iáko fałßywemu záwżdy ſię Biſkupi Rzymſcy ſprzećiwili/ y potym po Kálcedońſkim Concilium/ gdy Anátolius Cárogrodzki Biſkup nád inne wſchodnie Biſkupy y Pátryárchy wynośić ſię chćiał: mienił to/ iż ten przywiley miał/ od tegoż Concilium Kálcedońſkiego.

ſkiego. A gdyby tu był ná wtorym tym Cárogrodzkim zborze dány: vżywał-
by był tego práwá / iáko ſtárßego / ten Anátolius. ktoremu ſie Leo Papież
w tey mierze mocno záſtáwił. Jáko niżey o tym rzecz będzie. Z tąd ſie po-
kázuie / iż ten Kanon nie był ná tym wtorym zborze vczyniony / ále iáko pod-
rzucony / wagi żadney nie miał. A choć go Socrátes y Sozomenus wſpo- Socr: lib: 5. cap: 2.
mináią: iednák Oycowie oni do Dámáſá pißąc y oznáymuiąc co ná onym Sozo: lib: 7. cap: 8.
Cárogrodzkim zborze ſpráwili: o tákim Kanonie żadney wzmiánki nie czy-
nią. y tym więtßa ſie wiárá dáć ma niżli Socrátesowi. A iednák Cárogrod-
cy Biſkupi ná inne bliſkie y ná Azyey kośćioły iuż zwierzchność bráli / y Chry-
ſoſtom ś. ktory rychło ná tę ſtolicę poſádzony był / Epheſkiego Biſkupá ſkłá- Conc: Chalced: Act: 13.
dał / y inne / ná ich mieyſcá drugie ſadzáiąc.

Piſáli oni Oycowie liſt do Ceſárzá Theodozyußá poſyłáiąc mu wyzná- 7.
nie ono wiáry / y proßąc áby podpiſał y zápieczętował to co oni poſtánowili. Tom: 1.
W czym mądrze chćieli go obwiązáć / y ná odmiánę ſtátku iego to vmocnie- Conc: 1.
nie mieć / boiąc ſie / áby iáko Walens od wiáry ś. zá czáſem nie odpadł. 8.

Po ſkończonym Synodźie zábáwili ſie w Cárogrodźie oni Oycowie z Ceſarz Concilium podpiſał.
tey też przyczyny: Melecius on Antyoſki Biſkup świát ten pożegnał támże Melecius vmárł.
w Cárogrodźie. Zmáwiáli ſie Biſkupi / kogoby ná iego mieyſce ná Antyoſką
ſtolicę podáć. Stárßy y mędrßy przyſtawáli do dáwnego poſtánowienia /
áby ná onym Biſkupſtwie Paulinus zoſtał / iáko iuż był dáwno ná nie od
poſłá Papieſkiego Luciferá Kálárytáná poświęcony / á inßy po Melecyuśie
miánowány nie był. Tę rádę napilniey podawał Názyánzenus / y vkázo- Poſwarki o Biſkupa Antyoſkiego.
wał iż ſie tym pokoy y zgodá kośćiołow wſchodnych z zachodnemi / y z Egyp-
cyány / ktorzy przy Paulinie záwżdy ſtali / vmocni. Lecz inni młodßy Biſku- Nazyanzena rada za Paulinem.
pi / á zwłaßczá oni ktorzy kilákroć z Ceſárzmi wiárę odmieniáli / y pomiátá-
iąc raz Katholictwo / drugi raz Ariáńſtwo / ſtátku nie cále dochowywáli:
ći tácy pobudzeni od tych co Fláwianowi kápłanowi Antyoſkiemu życzyli /
z wielkim ſwarem y ßemrániem temu ſie ſprzećiwili. y owßem / iáko ſam piße
Názyánzenus / oto ſie nań wzburzyli / iż więcey ſprzyiáć ſie zdał zachodne-
mu kośćiołowi / od ktorego Paulinus świecenie wźiął / á niżli wſchodnemu. Nazian: carmine de vita ſua.
Z śmieie ſie z nich / iáko onych słow vżywáli: Zacnieyßy wſchodny kośćioł.
Bo w nim pierwey CHRISTVS przemießkiwał / y tám ſie vrodźił. á on im
mowił: To y Egypt w tey zacności będźie / gdyż też CHRISTVS tám pier-
wey mießkał. A iż Egypt życzy Paulinowi / to tákże tym práwem Paulinus
wygra. Zowie Názyánzenus tám ty Biſkupy niemądre / vporne / ná pokoy
kośćielny y iedność niebáczne / y iáko ſroki kraczące y rozruchy czyniące.

Nie dármo Rzymſki kośćioł żadnych Kanonow tego Synodu nie przy- 9.
iął / iedno wyznánie wiáry ś. ktore tám Duchem ś. vczynili / potwierdźił.
zwłaßczá / ktorym Mácedonianá / y ine ktorzy ſie Boſtwá Duchá ś. przeli / po-
tępili. Dámáſus Papież vczynił ten Synod Vniwerſálnym y wielkim / á Damaſus Synod ten vczynił wielkim.
wtory po onym Niceńſkim / dla tego: áby ſie onych młodßych y płochych
Biſkupow wſchodnych ſtátek vtwierdźił / á ná co ſie raz zgodźili / áby w tym
pod ták wielkim nazwiſkiem tego Concilium trwáli / y zgodá ſie oboich ko-
śćiołow zachodnych y wſchodnych zmocniłá.

Widząc oni młodzi Biſkupi / iż trudno mogli bez ś. Názyánzená ſwoy 10.
vpor przewieść: námáwiáć go pilnie poczęli / áby z nimi ná mieyſce Mele- Nazian: in vita ſua.
cyußá / Fláwianá obrał. On tego vczynić niechćiał / y gniewáiąc ſie z Syno-
du wyßedł. A oni nie mießkáiąc Fláwianá zá biſkupá Antyoſkiego ná miey-
ſce Melecyußá przećiw Paulinowi wybráli. y młoda rádá ſwoią onę nie- Niezgoda Antyoſka Flawianem wznowiona.
zgodę y rozerwánie Antyochiey ná dwu Biſkupow / wznowili / ktora ſie dłu-
go vſpokoić nie mogłá / y trwálá áż do roku P. 405. Papieżowie Fláwianá /
dla więtßego rozerwánia kośćiołow / wyklináć nie śmieli / y iego naſtępnicy /

áż do Innocencyuſzá / znośić on mnieyſzy błąd woleli / áby do więtſzego nie przychodźiło.

Burza ſię Biſkupi ná S. Nazyanzena.

11. Już złe ſerce oni młodźi Biſkupi ná ś. Názyánzená bráli / y zrzućić go z ſtolice Cárogrodzkiey myślili / á zwłaſzczá zá tákim powodem. Tymotheus Biſkup Alexándriyſki z ſwemi biſkupy z Egyptu / y z niektoremi z Mácedoniey do Cárogrodu záś przyiáchał / chcąc one około Antyoſkiey ſtolice poſwarki vſpokoić. Lecz gdy widźieli / iż iuż Fláwianus był ná nie wybrány / bárzo ſię o to fráſowáli / ſtoiąc przy Paulinie. y chcąc im oddáć wzgárdę one: poczeli też o poſtáwienie Názyánzená mowić / iż ſię bez wiádomośći kośćiołá Alexándriyſkiego / ktory pierwſzą ma po Rzymſkim doſtoyność / ſtáło. Nie iżby Názyánzenowi nie życzyli / ále żeby ſię o wybránie Fláwianá nád wſchodnymi biſkupy / nieiáko mśćili.

Nazyanzenus vſtępuie z ſtolice Carogrodzkiey.

Widząc Názyánzenus roſterki ich / miał do nich kilás kazań bárzo mocnych y wymownych o zgodźie. ktore gdy nie pomogły / wſzytkim ſię ná drugim kazániu opowiedźiał / iż wolał z ſtolice Cárogrodzkiey vſtąpić / á niżli ná ich niezgody pátrzyć. y vżył onych ſłow Jonaſzá Proroká: Wrzuććie mię w morze / ábyśćie ſámi nie potonęli. Jeſli dla mnie tá nawálność powſtáłá: ia vſtąpię áby przeſtáłá.

Orat: ad 150. Epiſc.
Niewdźięczność ludzka.
Zegnanie S. Nazyanzena.

12. Málo ich było coby go byli wśćiągáli / y ná iego wielką godność / cnoty / y prace / y kámionowánia od Arianow / y ták wielkie pożytki w duſzách ludzkich / y w wykorzenianiu Ariáńſtwá á ſzczepieniu wiáry świętey pámiętáli / y to vważáli. A on też oſtátnim ich kazániem pożegnał: Miedzy inemi ſłowy mowi: Daycie inego ná moie mieyſce / ktoryby y wam doſyć czynił / y prace kośćielne wytrwał. Bo tákiego ty czáſy potrzebuią. Moie ćiáło / y láty y choroba / y praca zeſzło. Co wam po boiáźliwym y leniwym ſtárcu: ktory co dźień vmiera / nie tylo ćiálem / ále pracą y fráſunkámi: y to co mowię / iuż ledwie mowię. Wiećie iákichem roſkoſzy / y pompy / y zbytkow w potráwách y ſzátách záżywał / w tym doſtátku kośćielnym. Dáruyćie mi tę krzywdę żem ták żył / á dobr vbogich ná zbytkim nie obrácał. Obierzćie ſobie inego / ktoryby ſię poſpolſtwu podobał: á mnie puſtynią dayćie y żywot wieyſki / á P. Bogá z nim / ktoremu ſię w vboſtwie / y życiu ćiáſnym y głodnym podobáć chcę.

Vboſtwo S. Nazyanzena y wzgarda świata.

Mnieyſzá mi to / iż w ſławie tey y z tákiemi przyiaćioły / y w tákiey czći / y w ták pięknym mieśćie żyć nie będę: á niżlibych w tych zámieſzkách żywotá świeckiego / y w tey gęſtośći ludu y ſwarách ich / mázáć ſię miał / á do káżdego ſię obyczáiow ſkłániał. Nie kápłanow ſzukáią / ále kráſomowcow: nie ſzáfárzow duſz ludzkich / ále ſtrożow pieniędzy: nie czyſtych ofiárownikow / ále mocnych ſobie obrońcow.

13. A ná końcu żáłośnie mowi: Zegnam ćię Anáſtázya / kośćiele Boży / ktoryś nam náukę iuż wzgárdzoną podwyżſzył. Zegnam ćię ſtolico biſkupia / zazdrośćiwa y niebeſpieczna wyſokośći. Zegnam was ſłuchácze / miłośnicy kazań moich / ktorzyśćie ſię do nich vbiegáli / y ſłowá moie prędko piſáli / y tyśćie kraty od ćiſnących ſię ludźi ośiadáli. Zegnam ćię miáſto wielkie / ktore CHRISTVSA miłuieſz / łáſkáwſze ná mię oddálonego od ćiebie będźieſz. Miłuyćie prawdę / á lepſzemi ſię kiedy sſtáyćie / y lepiey ſłużćie P. Bogu / nizli pierwey. Synaczkowie / dochowayćie ſkárbu ktorym wam zoſtáwił. Pámiętayćie ná moie kámionowánie. etc.

Theodoſius Ceſarz nierad puśćił S. Nazyanzena.
Carmine de vita ſua.

Szedł też do Ceſarzá Theodozyuſzá / ktory go bárzo miłował / y ná obiádách ſwoich miewał; y prośił go áby dla zgody świętey onego mu odeſzćia z Biſkupſtwá nie bronił. Bronił mu / ále nákoniec przyzwolił.

Załość dobrych y mądrych.
Myśli y v świętych odmienne.

14. W wielkim ſmutku y płakániu lud Cárogrodzki zoſtáwował. Stárſzy mądrzy y święći Biſkupi żáłuiąc tákiego człowieká / y tákich poſług duchownych / ktore ná onym mieyſcu czynił / y czynić ieſzcze mogł: Z miáſtá wyieżdżáli / niechcąc ná tego pátrzyć / ktoryby ná iego mieyſce náſtąpił. Sam też o ſobie mowi: iż odchodząc z Cárogrodu / odmienne y z ſobą walczące myśli y ſkłonnośći miał. pierwey ſię rádował / iż z wielkich kłopotow y prac wyſzedł: á

ßedł: á potym ſię fráſował / iż one winnice praca ſwoią ożywioną / y dźieci one ktore przez Ewángelią vrodźił / opuſzczał y niewiedźieć komu zoſtáwował. Y ten ſmutek miał poki był żyw / y przemoc go nigdy nie mogł. O oney Anáſtázyey / to ieſt kośćiele / y myślił / y mowił / y piſał / y ſpiąc ſny o niey miał. y ták trzy látá w Cárogrodźie przemießkawßy / á ná Biſkupſtwie oney ſtolice coś krotko śiedźiawßy / do Káppádocyey ſię wroćił. Mawiał iż nigdy ná tákim Synodźie być niechćiał / gdźie iáko gęśi gęgnią / á iáko żorawie ſkrzypiąc ieden drugie° trącáią. Byli tám bowiem oni biſkupi / ktore zá Walenſá Ariani / inych nie máiąc / od kupiectwá / od żeglárſtwá / od węgla / y rzemioſł bráli. ktorym / gdy Ceſarz Kátholicki náſtał / o pokutę y náwrocenie ládá iákie niebyło trudno. Dámáſus iáko mądry tylo wyznánie wiáry ich przyiął / y zbór on wielkim y generálnÿ Concilium názwał / áby do ſtátku w wierze / y iednośći wſchodnych kośćiołow z zachodnemi / one lekkie ludźie zátrzymáć mogł.

De vitæ differentiis.

Biſkupi od Ariańſtwá nawroceni iacy byli.

15. Ná mieyſce Názyánzená ś. oni Biſkupi w Cárogrodźie pozoſtáli (bo przednieyßy y mędrßy iuż byli wyiácháli / y on Tymotheuß Alexándriyſki) wybráli y poświęćili ná ſtolicę Cárogrodzką Nektáriuſzá zacnego rodzáiu / ále ieſzcze nie ochrzczonego y dworzániná nieumieietnego. W czym było znáć ślepotę onych ludźi ſwarliwych y głupich / iż miáſto doſkonáłe° Chrześćiániná / nie ochrzczonego człowieká / miáſto nawyżßego Theologá / w rzeczách kośćielnych niećwiczonego / miáſto świętego żywotá mniſkiego náśládowce / dworzániná / miáſto powśćiągliwego w przeßłym żywoćie / roſpuſtnego Biſkupá poſtáwili. O iego wybrániu dáiąc znáć Dámáſowi Papieżowi / śmieli ták piſáć: Kośćiołowi Cárogrodzkiemu niedawno zbudowánemu / ktoryſmy z páſzczeki lwiey y z heretyckiego bluźnienia nie dawno wyrwáli / ná powßechnym zborze zá przyzwoleniem wßytkich y ſámego Ceſárzá poſtáwiliſmy naświętßego Biſkupá Nektáriuſzá.] Smieli ſobie przypiſáć prace y poty Názyánzená ś. o ktorym iákoby nigdy nie był / iákoby go nikt nie żáłował / iákoby żadney pomocy wierze świętey nie vczynił / żadney wzmiánki y sławy nie czynią. Ták idą náße v ludźi wyſługi.

Sozo: lib: 7. cap: 8.

Nektarius Biſkup Carogrodski dworzanin.

Apud Theod: lib: 5. cap: 9.

Cudze poty ſobie przypiſuią.

Wyſługi naße v ludzi.

16. Nie czynią do tegoż Dámáſá piſząc / żadney wzmiánki o onym Kanonie / ktorym Biſkupy Cárogrodzkie / wyżßemi nád Alexándriyſkie y inne vczynili. Z czego ſię znáczy / iż ten kanon krádźiony był / y po wyiáchániu Tymotheuſzá Alexándriyſkiego / ktoryby ſię był przećiw iemu záſtáwił / iuż po Concilium nápiſány. Theodozyus Ceſarz wyrok zás y mándat ná Ariány vczynił / áby z kośćiołow ći wygnáni byli / ktorzyby z Kátholickimi Biſkupy z wyznawcámi Troyce ś. ſpołecznośći nie mieli. y miánuie Biſkupy Kátholickie po onych páńſtwách ſwoich. A Názyánzená áni wſpomniono / iákoby iuż w pámięći ludzkiey pogrzebionego.

Kanon kradziony.

L. 3. de fide Catholica Cod: Theo.

Sozo: lib: 7. cap: 9.

17. Nektárius w proſtoćie ſwey / vczone przy ſobie báwiąc / y od nich ſię vcząc / pomagał niepotężnośći ſwey. Sługę ſwego nieiákiego Mártyriuſzá / ktory o iego wßytkim wßeteczeńſtwie przeßłego żywotá wiedźiał / dyákonem vczynić chćiał: á on mowił: wieß grzechy moie: á iáko mię do tákiey czyſtey służby Bożey wzywaß? A on odpowie: y ty wieß życie moie / á teraz mię ták wielkim Biſkupem widźiß. Powiedźiał ná to: Tyś ſię Chrztem ś. iáko dźiećię dopiero národzone przeczyśćił: á ia dawno chrzczony / złym żywotem chrzeſtem pomázał. y ták ſię wymowił / y bráć świecenia niechćiał.

Martyrius madrze powiedział.

Sozo: lib: 7. cap: 10.

Theodozyus ćiáło Páwłá onego Cárogrodzkiego Biſkupá / ktorego Ariáni do Kukuſu do Armeniey zágnáli / y tám vdawili iáko ś. męczenniká / przenioſł do Cárogrodu do kośćiołá ktory był Mácedonius iego przećiwnik zbudował. y ſtąd byłá fałßywa wieść v ludźi / iákoby tám Páweł ś. Apoſtoł pogrzebiony był: á ono ten męczennik Páweł wiekow onych / tám był przenieśiony.

Ciało Pawła Carogrodskiego prześione.

Ariani wygnáni z kośćiołow Kátholickich / nowe ſobie y w mu- 18.

L. 8. de hæret: Cod: Theod.

Synod w Aquileiey.

Ieden dzień Synodu.

Acta Synod: Aquil.

Heretycy do świeckich sędziow appelluią.

rách y zá murámi budowáć poczeli. Czego im srodze y pod vtrátą mieysc onych y budowánia/ Theodozyus zákazał/ y ná inne heretyki on mándat rościągáiąc. Tego roku on Synod od Grácyaná Cesárzá dla Arianow w Aquileiey złożony/ stánął. Byli ná nim trzydzieśći y dwá Biskupi zachodni/ w ták máłey liczbie ná żadnym Synodźie ludźi náuką y żywotá świątobliwośćią wsławionych ták wiele nie było/ iáko ná tym. Miedzy nimi był Ambrosius/ y inni wielcy onego wieku Biskupi. Zá ieden dźień y iedną Sessyą ony Ariany Biskupy/ Pálládiuszá y Sekundianá/ Oycowie odpráwili. Wypytawszy ich poiedynkiem/ iż Ariuszá odstąpić niechćieli/ bostwo Syná Bożego bluźnili/ do więtszego Synodu y wschodnych Biskupow áppellowáli/ potym sie y do Cesárskiego sądu odzywáli: obu potępili y ánáthemę im dáli/ y złożenie z kápłáństwá y wyrzucenie ich z kośćiołá/ obwołáli.] Mowił do nich Ambrosius ś. ná one do sądow Cesárzow y świeckich áppellácyą: Nie kápłani máią być od świeckich sądzeni/ ále kápłani świeckie sądźić máią. Posłáli posły y pisáli do Cesárzá Oycowie oni: oznáymuiąc co spráwili/ á prosząc o exekucyą/ áby rámię swoie ná ich karánie przyłożył.

19.

Ambrosius od Arianow wyzwany na disputacyą.

Paulinus in vita Ambros.

Cud wielki.

W Mediolanie Iustyná Cesárzowa ná dworze Ariany rozmnażáłá/ y śmieli dwá komornicy Cesárscy Ambrożego ś. ná gadánie do kośćiołá wyzwáć. z czego gdy sie im wymowić nie mogł: czekał ich z ludźmi w kośćiele. Oni nie przyszli. Bo tegoż dniá gdźieś z wysoká spádli y szyie połamáli. O czym ś. Ambrosius niewiedząc/ á długo ich czekáiąc: kazánie o onym gadániu vczynił y lud rospuśćił. To Paulinus.

Sozo: lib: 7. cap: 11.

Dámásus wźiąwszy wiádomość/ co sie w Cárogrodźie ná onym Concilium stáło/ á iż przez postáwienie Fláwianá przećiw Paulinowi Antyoskiemu Biskupowi/ wielkie rozruchy w onym mieśćie powstáły: niechcąc onego Fláwianá wyklináć/ áby więtsze rozerwánie po wszytkich wschodnych kośćiołách nie vrosło; prośił Theodozyuszá/ y vprośił/ áby sie wschodnym Biskupom do Rzymu ná Synod ziácháć roskazał.

20.

Seuerus lib: 2. hist.

Priscillianus od Gnostyka zwiedziony.

Synod na Priscillianisty.

Gnostykow brzydka y plugáwa á skryta Sektá/ z Egyptu wkrádłá sie do Hiszpániey. Zwiedźiony był od nieiákiego Márká z Memphis vczniá Mánicheyskiego czárownika/ Priscillianus/ wielki w rozumie y wymowie/ y rodzáiem zacny/ y dwá Biskupi Instáncius y Sálwianus/ ktorzy táiemne zmowy y schadzki miewáli/ niewiásty proste y dworne y do złego skłonne do siebie kupiąc. O czym sie Biskupi dowiedźiawszy/ w Cesár Auguśćie Synod vczynili/ ná ktory gdy sie oni obwinieni Biskupi y dwá świetcy Helpidius y Priscillianus stáwić niechćieli/ potępieni są/ y z tymi ktoreby do swey społecznośći przypuszczáli. A niewiástom zákazáli/ áby sie ná żadne schadzki męskie nie schodźiły/ áni ná náukę/ áni ná czytánie. A iż ći sprosni heretycy w Niedźiele pośćili/ bosso chodźili/ po gorách sie y wśiách kryli/ zwierzchu nabożni/ á wewnątrz sprosny żywot wiedli: tákim zákazáli Oycowie/ áby nikt w Niedźiele nie pośćił. Bráli ći heretycy w kośćiele komunią ábo ćiáło Páńskie/ á nie trawiąc go do domu nośili: y tego pilnie zákazáli: chcąc áby zárazem w kośćiele ćiáło Páńskie w vstá bráli y pożywáli.

Leo epist: 93.

W Niedzielę nie pościć.

21.

Priscillianus vczyniony Biskupem.

Seuerus hist: lib: 2. in fine.

Na Priscilliánisty wyrok Cesarski.

Gracianus pobłądził.

Biskupi oni Instáncius y Sálwianus ná tym Synodźie potępieni/ chcąc więtszą pomoc mieć z Priscilliáná/ onego Biskupem Abile miásteczká w Hiszpániey vczynili. Ná nich chcąc dochodźić exekuciey Idácius y Ithácius Biskupi Kátholiccy/ vrzędow prośili/ áby ie iáko od Synodu potępione karáli. y do Cesárzá Gráciána bieżeli/ y tám v niego ziednáli mándat/ áby wszyscy heretycy nietylo z miast y z kośćiołow/ ále y z źiemie wychodźili. Czym ścisnieni trzey oni heretycy do Rzymu bieżeli/ chcąc sie przed Papieżem spráwowáć: ále y przystąpić im do siebie Dámásus nie dopuśćił. Toż im vczynił w Mediolanie Ambrozyus. Oni do dworu sie Cesárskiego vdáli/ y tám

Mácedo-

Mácedoniuſzá ktory był w wielkiey łáſce v Gráciáná / przedárowawſzy / zie-
dnáli to ſobie v Ceſárzá / iż on ná heretyki mándat innym mándatem przeci-
wnym ſkáźił. O co go P. Bog potym rychło ſkarał. y Mácedonius plagi Paulinus in vita Ambr.
Boſkiey nie vſzedł. ktoremu ſie słowo ś. Ambrożego ſpełniło. Bo gdy go raz
do Ceſárzá idącego nie puścił y drzwi zámknąć kazał: on mu rzekł: Prziy- *Proroctwo S. Ambrożego na Macedoniuſza.*
dźieſz y ty do kośćiołá zámknione drzwi naydźieſz / y do niego nie wnidźieſz. Co
ſie po śmierći Gráciáná ziśćiło.

Máiąc po ſobie liſty Ceſárſkie oni heretycy Inſtáncius y Priſcillianus: 22.
do ſwoich ſie Biſkupſtw wroćili. y Ithácyuſzá do vrzędow iáko niepokoie
czyniącego / odnieśli / iż do Gálliey vćiekáć muśiał. Miedzy innemi złośćiá- *Priſcillianus krzywoprzyśięſtwa dopuſzcza.*
mi ten Priſcillianus / y to práwo ſwoim postáwił: áby przyśięgáli y krzywo-
przyśięgáli / á kłamſtwá ſobie zá grzech nie mieli / á táiemnic ſwoich nie wy- Aug: hæreſ: 20.
dawáli. y piſáli on wierſz: Iura periura ſecretum perdere noli. Wſzytki ſpro-
śności z ſwemi niewiáſtámi ći Priſcilliániſte ſkryćie czynili / od mężow ie wła-
ſnych odwodząc / á błędow głupich y zmyślonych y ſzkárádych náucząiąc.

Rok Páńſki 382. Dámáſá 16. Gráciáná 8. *Theodozyuſzá 4.*

SYnod w Rzymie zebrány tego roku od Dámáſá / ná ktorym byli 1.
y wſchodni Biſkupi / zwłaſzczá oni przezacni dwá / Paulinus An- *Synod Rzymſki.*
tyoſki y Epiphánius Sáláminu / z Cypru Biſkupi. Przybył też y Hier: epiſt: 27.
ná ten czás ze wſchodnych ſtron do Rzymu ś. Ieronym / zá przy- *Epiphánius. Paulinus.*
zwániem Pápieżá Dámáſá / áby mu był w piſániu kośćielnych li- Epiſt: 61.
ſtow ku pomocy. Przyiáchał ná ten Synod y ś. Acholius Teſſálonicki / y *Acholius. Ambroſius.*
Awennius Syrmińſki / y ś. Ambrozyus / y inni. Lecz inni wſchodni Biſku-
pi prośili Ceſárzá Theodozyuſzá / áby ſie do Rzymu nie trudźili dla obrony
kośćiołow od Arianow / mieniąc iż Dámáſus ná tym przeſtánie / gdy tu z
Cárogrodu poſły náſze do Rzymu poślem. Ná co przyzwolił Ceſarz / y v- Greg: Nazian: epi: 42. & 76. & 55.
czynili Synod w Cárogrodźie dla onych ſwoich poſłow / ná ktory też Ná-
zyánzená przyzwáli / ále przyiáchác niechćiał / choć go y ſam Ceſarz wzywał. *Nazyanzenus ná Synod niechćiał iácháć.*
Iuż był ná pokoy y puſtynią ſie vdał / y w Názyánźie biſkupem być niechćiał.
Bał ſie też tákich Synodow / ná iákie pátrzył / y nie rad był przy onych ktorzy
Fláwianá ná Antyoſkie Biſkupſtwo wpráwili / Paulinem wzgárdźiwſzy.

Wyſtáli tedy poſły ſwoie do Rzymu oni Biſkupi w Cárogrodźie zgromá- 2.
dzeni / Cyryáká / Euzebiuſzá / y Priſcyaná / przez ktore nápiſáli y wyznánie wiá- Theo: lib: 5. cap: 9.
ry ſwey / y co ſie ná przeſzłym generálnym Concilium Cárogrodzkim dźiało. *O zwierzchnośći Cárogrodzkiego Biſkupá.*
Gdźie słowá iednego o przełożeńſtwie biſkupá Cárogrodzkiego nád Alexán-
dryiſkie° / nie wſpomináią. iedno o Fláwianie / iż ná ſtolicy Antyoſkiey poſtá-
wiony ieſt. Dźieie tego Synodu zginęły. To ſie tylo pokázuie / iż ná nim
Paulinus potwierdzony był / ná ſtolicy Antyoſkiey / y tám odeſłány / y po iego
śmierći / wybrány był náſtępnik iego Ewágrius / zá przyzwoleniem Biſkupá
Rzymſkiego. Ná tym Synodźie Rzymſkim náyduie ſie Canon około Codex Vaticanus.
przełożeńſtwá trzech ſtolic: Rzymſkiey iáko pierwſzey nád inemi / po niey A-
lexándryiſkiey / á trzećiey Antyoſkiey. Podobno był co záſłyſzał Dámáſus o
onym ſkrytym y krádźionym podwyżſzeniu Cárogrodzkiey ſtolice.

Támże roſkázuią / áby ná końcu káżdego Pſálmu mowiono / Gloria Pa- 3.
tri & Filio. &c. Támże dźieśięciny dáwáć ſtánowią / y lichwiarze wyklináią / Gloria Patri & Filio & Spiritui S. *roſkazáne.*
y czárownice / ktore ſzátánámi mamią / iż mniemáią áby nocą ná bydle iezdźi- *Lichwiarze.*
ły / y po rozmáitych ſie mieyſcách włoczyły.

S. Ieronym przy Dámáźie Papieżu przemieſzkał trzy látá / przez ktore 4.
nietylo mu kośćielnych liſtow piſáć pomagał: ále y wiele tám kśiąg nápiſał / *S. Ieronym przy Dámáźie mieſzka.*

á zwłaszczá przećiw heretykom Helwidiuszowi y Jowinianowi / ktorzy dźiewictwo z małżeństwem rownáli / y stan powśćiągliwy y mniśki gánili / y przeczystey mátki Bożey po porodzeniu dźiewictwá nie przyznawáli / y inne błedy rozśiewáli / ktore prędko y z swemi mistrzámi zginęły.

Márcellá wdowá Rzymska vczona y święta.
Hieron: epist: 16.

Tám w Rzymie oná Márcellá wdowá / ktora małżeństwem onego Cerealisá wzgárdźiłá / wiele náuki z pismá ś. od Jeronymá nábráłá / pytáiąc y vcząc sie / y sámá przez sie y przez listy / o wielu táiemnic pismá ś. dowiáduiąc sie. Dla niey Jeronym niektore księgi pisał. Mieszkáłá iáko mniszká przed Rzymem ná wśi / wiele pánienek do siebie ná służbę Bożą zebrawszy. z mężem tylo śiedm mieśiecy mieszkáiąc / w młodych lećiech y w wielkim dostátku / żywot ćiásny y pełny pokuty wiodłá / y świecą iásną wszytkiego kośćiołá zostawáłá / cnot wszytkich przykłádem.

Albiná mátká Márcelle.

Mátká iey Albiná tenże żywot wiodłá / y tákże od Jeronymá ś. wiele w pismie ś. náuk bráłá / ktorey on rozsądek y dowćip wychwala.

Asellá.
Præfat: in Galat.
Epist: 99.

Támże y Asellá / y inych wiele pánienek od Jeronymá ś. náukę bráły / o ktorych sam mowi: Trzy látá mieszkáiąc / często mie pánienek koło obtaczáło / ktorym Boskie księgi wykłádałem iákom mogł. Tám / niech powiedzą / ieśli kto co o mnie inego trzymał / iedno iáko Chrześćiáninowi przystáło? izalim pieniądze czyie ábo podárki máłe y wielkie brał? izali krzywá iáká mowá / ábo popędliwe y bystre oko v mnie było?

5.

Paulá Rzymiánká.
Epist: 99.
13. Februarij.

Lecz Paulá oná przezacna / pozniey ś. Jeronymá poznáłá / ále nápilnieyszą iego vczennicą zostáłá / z corkámi swemi y innymi powinnymi. Pátrz w iey żywoćie. Toxocius syn iey / miał żonę Letę corkę Albiná biskupá Pogáńskiego bárzo sławnego w Rzymie / ktory stárym będąc w CHRISTVSA vwierzył / z wielkim wszytkiego Rzymu podźiwieniem.

Albinus Pogáński Biskup.
Hieron: epist: 7.
Hieron: epist: 28.
Hieron: epist: 7.

Corká tey Paule Eustochium pánienká / czystość swoię P. Bogu poślubiwszy / do wielkich cnot doskonáłośći Chrześćiáńskiey podwyższona byłá / y w nich wieku tego dokonáłá. O tey wiele pisał ś. Jeronym wychwaláiąc ią / y on strászliwy przykład o Pretextáćie powinney iey przekłáda. Ktora gdy tę Eustochią z roskazánia mężá swego á stryiá iey Himetiuszá / od duchowieństwá y przedśięwźięćia wzgárdy świátá tego odwodźiłá / y vbieráć ią y stroić y muskáć po świecku poczęłá: nocy oney vyźrzáłá we śnie Anyołá / ktory iey strászliwym głosem pogroźił mowiąc: Jákoś ty śmiáłá roskazánie mężá swego nád CHRISTVSA przekłádáć? iákoś śmiáłá głowy sie dźiewice CHRISTVSOWEY swoiemi świętokradzkiemi rękomá dotykáć? otoż ći iuż te ręce vschną / ábyś poznáłá w mękách coś zbroiłá. y gdy sie skończy piąty mieśiąc do źiemnych stron poydźiesz / á będźieszli w złośći trwáłá / y mężem y dźiećmi osierocona będźiesz. To sie wszytko tym porządkiem wypełniło / á nierychła nędzney pokutę prędki vpadek oznáczył. Ták sie mśći CHRISTVS nád gwałtowniki kośćiołá swego / ták drogich swoich perel y okrásy broni. Co powiádam niechcąc sie vrągáć nád nędzą niesczęśliwych / ále vpomináiąc z iákim postráchem y ostrożnośćią chowáć masz to coś P. Bogu poślubiłá.] Poty Jeronym ś. do Lety.

Chrysostom kázáć pocsał y pisáć.
Ad pop.
O klatwie kośćielney zdánie S. Chrysostomá.

Chrysostomus w Antyochiey od Melecyuszá ná dyákoństwo poświęcony / kázáć z wielką y przedźiwną wymową y pisáć począł. przećiw Pogánom y Żydom / pierwsza iego byłá w pisániu praca. W ten czás vczynił ono kazánie / o klatwie / z ktorego heretycy nieco po sobie biorą / iákoby klatwę kośćielną zgánił. A on ná ten czás gdy Fláwianus po śmierći Meleciuszá ná onym Biskupstwie postáwiony był / lud o to prosty y burzliwy karał: iż ná Kátholiki ktorzy przy Paulinie stáli / wołáli po rynkách y vlicách / ánáthemá / práwowierne potępiáiąc / á niewiedząc iż sie tylo sámym Apostołom y tym co ná ich mieyscá wstępuią / wyklináć godźi. Nie pospolstwu / y innym ktorzy mocy tey porządnie od Bogá dáney nie máią. Mogło sie też co ná on czás náleść w młodym iego pismie / czego dostałym dobrze popráwił. Lecz y

błędy

błedu żadnego nie máß/ kto ná on czás gdy to mowił y piſał/ weyrzy. Cwiczył ſie w Rhetorice/ y práwney náuce z młodośći/ áż do látá wieku ſwego 21. A potym máiąc lat 22. ná puſtynią ſie ná żywot doſkonálßy/ w Syryey miedzy mnichy/ vdał. y tám kśiegi o kápłáńſtwie piſał. O tym ſwoim ná puſczy mießkániu piße ſam: Gdym ſie/ práwi/ námyślił miáſto opuśćić/ á miedzy mnichy mießkáć: fráſowałem ſie o potrzeby ćieleſne/ y o chleb świeży/ ieſlim go mieć mogł co dźień. Pytałem ſie y o tym/ ieſli tegoż oleiu/ y do potraw/ y do świecenia vżywáćiem miał. ábo ieſli mi tylo ná iárzynie grubey przeſtáć/ ábo co ćiężkiego/ kopáć ábo drwá rąbáć/ ábo wodę nośić każą?] Czego ſie potym wſtydźił/ iż go tákie myśli od onego żywotá odganiáły. ktore on meżnie zwyćiężył/ y tám lat cztery/ ábo iáko drudzy mowią ſześć/ przeżył w oney ćiáſney y ćiężkiey ná młodego pokućie. Tám piſał kśegi o ſkruße ſerdeczney y o opátrznośći Bożey/ y przećiw tym ktorzy gánią mniſki żywot. A gdy ná onym żyćiu ſrogim chorzał/ wroćił ſie do Antyochiey/ y zoſtał czytelnikiem kośćielnym/ y potym/ iáko ſie rzekło/ ná ine ſtopnie poſtepował.

6.
Chryſoſtom miedzy mnichy mießkał.
Iſidorus Paluſiota lib: 1. epiſt: 158.
Chryſoſt: de compunctione cord.
O puſtyni ſwey co piße Chryſoſtom.
Piſánia iego ná puſczy.
Socr: lib: 6.

R przeßłego y tego roku Theodozyus Ceſarz zákazał/ áby Pogánie bogom żadnych ofiar nie czynili: dopuśćił im do kośćiołow ſie ich ná ſpráwy świeckie ſchodźić/ ále w nich ofiar czynić nie dopuśćił. Dał też wyrok ná Mánicheyczyki heretyki/ áby ich ßukano y one karano. Dał też wyrok ná żebraki zdrowe/ áby im żebráć nie dopußczono. Miewáli mieyſce żebracy práwie vbodzy/ v drzwi kośćielnych w przyśionku/ iáko ſtáry Origenes dáie znáć y Názyánzenus.

7.
Ofiáry Pogáńſkie zakazane.
L. 8. de Paga: Cod: Theod.
L. 9. de hæret: C. Theod.
Ná żebraki zdrowe prawo.
L. 9. de validis mendicis.
Nazian: de amore pauper.
Orig: in Iob lib: 3.

Rok Páński 383. Dámáſá 17. Gráciáná 9. Theodozyußá 5.

W Brytánniey Máximus ſtároſtá y hetman/ powſtał ná páná ſwe° Ceſárzá Gráciáná/ y zmowiwßy ſie z żołnierzmi do Gálliey ćiągnął/ gdźie też woyſko ſobie przychylne/ á od Gráciáná odrážone/ nálazł. Grácianus inym żołnierzom ſwoim nie dufáiąc/ Hunnow do Gállicy przećiw Máxiwowi przyzwał. Z ktorych niektorzy morſkie v Renu brzegi náiezdżáiąc/ Máximowi przeßkadzáli. y tám one iedennaśćie dźiewic pomordowáli/ iáko ieſt w żywoćie świetey Vrßule. Był Máximus Chrześćiánin/ á czynił ſie krewnym Heleny/ mátki wielkiego Conſtántyná/ ácz go Zoſimus Hißpanem zowie. Chytry y chećią pánowánia zárážony/ zwodźił żołnierze mieniąc/ iż miał z Theodozyußem Ceſárzem wſchodnym porozumienie/ y onę woynę ná Gráciáná z iego wolą podnośił/ ktorego ſie też powinnym czynił/ y ták kłámáiąc woyſko zátrzymawał.

1.
Máximus ná Gráciáná.
Victor in Gratiano.
Iedennaśćie tyśiąc dziewic męczenniczek.
22. Octobris.
Zoſimus lib: 4.
Máximowe kłamſtwá.
Pacacius in Panegyr: Theod.

O Gráciánowych cnotách y pobożnym żywoćie świety Ambrozyus y inni wychwalić ſie nie mogą. Tego roku on Pogáńſki tytuł Pont: Máximus/ ktorego Chrześćiáńſcy Ceſárze do tego czáſu/ nie dla iákiego Pogáńſtwá/ ále dla władzey y mocy ktorą Pogáńſcy Biſkupi v Rzymian mieli/ zrzućił y vżywáć go niechćiał. Zkąd Symmáchus on wielki y iádowity Pogánin/ przymowkę ná Gráciáná puśćił miedzy ludźie táką: Niechćiał Grácianus zwány być Pont: Máximus/ rychło Máximus Pontifex będźie. Zkąd poznáć iż Máximus w Rzymie z Pogány ná Gráciáná ſie zmawiał. Pogánie ná ten czás iuż práwie śćiśnieni/ gdy im dochody wßytkich kośćiołow ich odięto y ofiar czynić zákazano: bárzo byli obiątrzeni ná Chrześćiány/ y ná Gráciáná. á zwłaßczá gdy Grácchus ſtároſtá Rzymſki/ iáko Ieronym ś. wſpomina/ będąc Pogáninem/ á chcąc do CHRISTVSA przyſtáć/ wßytkie w Rzymie bogi y báłwany pokołátał y pokrußył/ tym ſie do Chrztu ś. ktory potym wźiął/ przyprawuiąc.

2.
Grácianus tytuł Pogáńſki Poncyaná Maxymá zrzućił.
Ambr: orat: in obitu Valentin.
Zoſimus lib: 4.
Máximus z Pogány zmawiał ſię ná Gráciáná.
Epiſt: 7.
Báłwany w Rzymie od Gracchuſá potłuczone.

3. *Grácianus zabity.* Socr: lib: 5. cap: 13. Sozo: lib: 7. cap: 15.

Puśćiwszy śię Grácianus do Gálliey / v Lugdunu od swoich żołnie-
rzow odbieżány / od Andrágáciuszá Máximowego wodzá / ktory śię był ná
przewoźie v Rodaná rzeki w woźie przykrytym zátáił / zábity iest. Puśćił był
głos / iż żoná Gráciáná w onym woźie przećiw mężowi wyieżdżáłá. Ná co
śię Grácianus nie przestrzegł / y w ręce iego wpadł y zábity iest. Krolował
kilkáś lat z oycem Válentynianem / á sam lat dźiewięć / żył lat dwádźieśćiá
ośm. Opłákiwa go y dźiwnie wychwala ś. Ambrozyus. A Rufinus mowi /
iż wszytkie Cesárze ktore miał przed sobą / nabożeństwem y pobożnośćią prze-
chodźił. mocny był żołnierz / czerstwego ćiáłá / przyrodzenia dobrego. A Au-
sonius iego náuczyćiel pisze: iż w pokármách był powśćiągliwy iáko ktory
kápłan / w napoiu winá / iáko iáki stárzec / w czystośći małżeńskiey dźiwnie
chwálebny. w woysczе chorym y ránnym żołnierzom sam pilnie służył / y rá-
ny ich obwiiał / y do pokármu námawiał / y ręką swoią potráwy podawał.
Dźiwne sądy Boże nád ták pobożnym pánem: Acz śię był dał onemu Má-
4. cedoniuszowi Podkomorzemu swoiemu vwieść / iż ná heretyki wydány mán-
dat odwołáć dopuśćił: iednák tego roku wielki wyrok ná heretyki y ná te co
od Chrześćian do Żydow przystawáli / wydał. chcąc áby tácy byli karáni / á
zwłaszcá Mánicheyczycy z pokrytemi swemi złośćiámi.

Wychwalenie Gráciana. Orat: in obitu Valentin. Rufin: lib: 2. cap: 13. Ausonius de virtutibus Gratian. *Żołnierzom ránnym iáko służył.* L. 3. de apostat: Cod: Theod.

Ambr: epist: 27.

Okrućieństwo śię Máximá onego szerzyło y ná wierne sługi Gráciano-
we. Bálioná Woiewodę poimał / chcąc go żywo spalić. O czym śię dowie-
dźiawszy Bálion sam śię zábił. Merobaudę Consulá zámordował. A chcąc
páństwo swoie vtwierdźić: posłał do Cesárzá Theodozyuszá dowiádowáć
śię / ieśli woyną czyli przyiáźnią o páństwo rozeprzeć śię z nim chćiał. Theodo-
zyus nádźieię mu dał / boiąc śię áby záraz ná młodźiuchnego Válentiniáná
brátá Grácianowego furiey swey nie obroćił.

5. *Modlitwá S. Ambrozyuszá czásu woyny.* Orat: in funere fratris.

Prędko Gállią / Hiszpánią / y Brytánnią sobie Máximus podbiwszy /
mogł śię záraz do Włoch puśćić / by go byłá modlitwá ś. Ambrozyuszá nie
zátrzymáłá / ktory śię ták P. Bogu modlił: Ná mię y ná dom moy obroć pá-
nie rękę twoię / á kośćioł święty twoy w pokoiu záchoway. Y wysłuchał go
P. Bog. Bo y Máximus śię zábáwił w Gálliey / y brátá mu P. Bog Sáty-
rá tegoż czásu przez śmierć odiął / w ktorym śię bárzo kochał / y po nim w wiel-
ki smutek vpadł. Pogrzebł go przy ś. męczenniku Wiktorze / wedle zwyczáiu
pobożnych Chrześćian / ktorzy to rozumieli / iż przy ćiele ś. męczennikow le-
żąc y vmárli / pomoc od nich bráli. O czym y o tákiey vmárłych pomocy / gdy
Paulinus Noláński Biskup pytał ś. Augustyná / on mu pisániem onym de
cura agenda pro mortuis, to vmacniáiąc / odpowiedźiał.

ApudAmbr: ser: 77. *Vmárli od ćiał świętych pomoc máią.*

6. Ambr: epist: 33. *Ambroży S. posłem do Máximá.*

Wálentinianus młody prośił Ambrożego ś. áby do onego tyránná iego
posłem był / á onego vbłagał. Jáchał z sámą w Bogu nádźieią. y spráwił to
v niego / iż tego roku do Włoch śię nie puśćił. Odważył był sobie iuż vmrzeć
w ręku tyránná onego ś. Ambrozyus / zá dobre pospolite / áby woiowána źie-
miá Włoska nie byłá / á máiętnośći y zdrowie ludzkie y czystość biáłychgłow
cáła zostawáłá. Lecz go P. Bog bronił / ktory sercem pánow włádnie / á ná
dźieie swoich świętych sług nie omyla. Tego roku Theodozyus / Arká-
diuszá syná swego stárszego ośmletnego / Augustem / to iest / páństwá swego
towárzyszem vczynił. O ktorego śię wychowánie dobre stáráiąc; pisał do
Gráciáná / áby mu z onych stron / godnego do ták należytey posługi / człon-
wieká posłał. Grácianus o tákiego v Papieżá Dámásá prośił. Y obrał
Dámásus miedzy swemi Arseniuszá dyákoná kośćiołá Rzymskiego / wysokich
cnot y dobroći / y wielkiey náuki człowieká. ktory iáko śię tám spráwował /
czytay w iego żywoćie / w ktorym naydźiesz / iáko Cesarz Theodozyus rzekł do
Arseniuszá: Ty temu synowi memu będźiesz oycem lepiey niżli ia. A gdy
go raz zástał á on przed Arkádiuszem náuczáiąc go stoi: przygánił mu / y śię
dźiec

Arcádius ośmletny na Cesárstwie. *Arsenius wychowalnik Arkádiuszá.*

19. Iulij.

Sozo: lib:7. cap:18. Marcel: in Chronic. Hieron: epiſt: 9.

Nebridius młodzieniec od S. Ieronyma wychwalony.

dźieć mu/ á ſynowi ſwemu ſtáć przed nim roſkazał. ꝛc. Nie doſyć miał mądry Ceſarz/ dáć ſynowi młodemu páńſtwo/ gdyby mu był dobrego miſtrzá do wychowánia nie dał. Był Ceſárſkich ſynow ſpołvczeń y rowiennik powinny ich Nebridius/ po ktorym znáć było wychowánie onych dźieci/ o ktorym piße ś. Jeronym: Vchowány/ práwi/ ná pálacu/ ſpołvczeń Ceſárſkich ſynow/ ktorych ſtołom ſłuży źiemiá y morze/ w tákim doſtátku wßytkiego/ w pierwßym kwiećie młodośći/ ták wſtydliwy był/ iż pánieńſki wſtyd przechodźił/ y namnieyßey ßpetnośći słow nie przypuśćił. Ceſárſki powinny z ſynámi Ceſárſkimi ćwiczony/ nie nádymał ſię hárdośćią áni żadnym gárdźił.] To ś. Jeronym.

7. Socr: lib: 5. cap: 10. Sozo: lib:7. cap: 12.

Synod na zgodę z heretykami.

Tego roku Theodozyus chcąc pierwße głowy heretyckie do iednośći wiáry przyłączyć: zezwał ie ná Synod Biſkupow do Cárogrodu/ kußąc ſię ieſliby ich ludzkośćią ſwoią y łáſkáwośćią nie mogł do tego przywieść/ ábo ie więc ſrogośćią praw vkarał. Ná tym Synodźie/ powiáda Sozomenus/ iż Siſinius Nowáciáńſkiey ſekty/ ktora toż co y Kátholicy o wyznániu Troycey ś. trzymáłá: rádźił Biſkupowi Cárogrodzkiemu/ áby z Ariany gádánia zwodźić nie kazał/ ále żeby ich tylo ſpytano: ieſli przyimują one Doktory kośćielne/ ktorzy przedtym/ niż ſię te ſwary záczęły/ wiáry ś. náuczáli. ieſli ſię ná ich rozſądek dádzą/ y koniec tym rożnośćiom vczynić chcą: vkázáć im piſánia ich/ áby ná nich przeſtawáli. A ieſli nie przyimą: ſámi ſię oſądzą/ iż nową náukę kośćiołowi nieſłycháną wnoßą. Powiedźiał to Nektárius Ceſárzowi/ y obiemá ſię rádá oná podobáłá. Y gdy Arianow onych ſpytáli/ coby rozumieli o piſmách Oycow świętych: oni chwalić ie hoynie poczęli. A gdy ich ießcze ſpytano: ieſliby ná ſkończenie rożnić około wiáry ná ich rozſądku iuż przeſtáli: o tym wątpić y ſámi ſię miedzy ſobą ſwárzyć poczęli. Co bacząc Ceſarz/ roſkazał im/ áby káżdy wyznánie wiáry ſwoiey ná piſmie podał. Co gdy vczynili/ tych ſámych pochwalił/ ktorzy iedno ieſtestwo ſyná z oycem wyznawáli/ á drugich kárty podrápał.

Czym ſię łacno potępiaią heretycy.

8. *Wyrok prawny na heretyki y karanie.*

Wiele ludźi/ bacząc onych heretykow vpor/ od nich odpádli/ y do wiáry ś. przyſtąpili. A Ceſarz práwo vczynił/ áby Sektarze ſchadzek nie mieli/ áni náuczáli/ áni Biſkupow święćili/ á żeby ie z miaſt y ze wśi wygániano/ y zá bezecne miano/ áby y praw R. P. nie vżywáli. á iednák onego ták ſrogiego práwá/ mowi tenże Sozomenus/ wykonywáć nie kazał. Stráßył ie tylo á ich dobrowolnego náwrocenia czekał. y bárźiey tákie pochwalał.

Vt ſupra.

To piße Sozomenus y Socrátes. Ale ſię to nie zda być rzecz pewna/ áby Nektárius Cárogrodzki heretykow Nowácianow rády ßukáć y vżywáć miał/ máiąc ták wiele dáleko mędrßych y vczeńßych Kátholickich Biſkupow y Doktorow. To prawdá iż gdy te z heretykámi rozmowy miewał Theodozyus Ceſarz: bali ſię niektorzy Kátholicy/ iáko piße Theodoretus/ áby ſię ich zdrádliwemi mowámi zá nimi nie vwiodł. Y dla tego Amphilochius Jkońſki Biſkup przyßedł ná pálac do niego/ y pokłon mu vczyniwßy/ Arkádiußá ſyná iego/ ktory świeżo był zá Ceſárzá miánowány/ wedle niego ſtoiącego vczćić y pozdrowić zániechał. Vpomniał go Theodozyus/ áby ſyná iego pozdrowił y cáłował: A on niechćiał mowiąc: doſyć iż ćiebie ſáme czcze. Ceſarz to ſobie wźiął zá wzgárdę y krzywdę. Co obaczywßy Amphilochius rzekł: Pátrz Ceſárzu iáko ćię niecześć ſyná twego zábolálá? Wierz też temu/ iż ſprawcá wßytkiego świátá P. Bog/ temi ſię brzydźi/ ktorzy bluźnią ſyná iego/ á czći mu powinney nie oddáią. To vſłyßawßy Ceſarz y słowom ſię y poſtępkowi iego zádźiwowawßy/ práwo ná heretyki nápiſał/ áby ſchadzek nie czynili. Poty Theodoretus.

Theod: lib: 5. cap: 6.

Amphilochius iako Ceſarza na Ariany pobudził.

9. *Mandat na heretyki.*

Z tych wßytkich świádkow/ pewna rzecz ieſt/ iż potym Synodźie Cárogrodzkim/ ktory ná vpámiętánie heretykow/ y ná łáſkáwe ich vpomnie-

 nie/ áby

nie/ áby do iednośći ſię wiáry Kátholickiey przyłączyli / złożony był: ſrogie-
mi práwy y wyrokámi Ceſárſkimi / karáni byli / ći co ſię przywieść do zgody

L. 12. de hæret: Cod: Theo.

nie dáli. ktore mándaty ſą w práwie Ceſárſkim temi słowy: Eunomiany / A-
Ariany / Mácedoniany / Pneumáchomáchi / Mánicheyczyki / Ekrátiti / A-
potáktiki / Sáccophori / Hidroparáſtati / nigdźie ſię ſchadzáć / áni ludu zbie-
ráć nie máią / y z domow ſwoich niech podobieńſtwá kośćiołow nie czynią / y
iáwnie y táiemnie / niech nie czynią nic / coby Kátholickiemu nabożeńſtwu

Wymiatanie heretykow.

škodziło. A ktoby to zákazánie przeſtąpił: ná tákiego dáie ſię moc tym kto-
rzy ſię w práwey chwale Bożey kocháią / zá ſpiknieniem ſpolnym wſzytkich

10. Theod: lib: 4. cap: 10.

dobrych / áby wyrzucony był.] Tákie wyroki ná heretyki máiąc Biſkupi
Kátholiccy wyrzucáli heretyki / ktorych ſię y miedzy mnichy w Syriey wiele
náydowáło / ktore Fláwianus Antyoſki Biſkup wymiátał.

Głod wielki roku tego był w Rzymie y we Włoſzech / ktory Symmáchus
Pogánin będąc roku onego ſtároſtą Rzymu / przyczytał bogom / iż ſię ſwo-

Ambr: offic: lib: 3. cap: 7. & epiſt: 31.

iey wzgárdy y opuſzczenia mśćili. Lecz mu ná to dobrze ś. Ambrozyus od-
powiedźiał.

Rok Páńſki 384. Dámáſá 18.

Válentinianá 1. Theodozyuſzá 6.

1. *Auguſtyn do Rzymu ſię vdał.* Aug: confeſſ: lib: 5. cap: 3. 6. & lib: 5. cap: 7. 8. & 13.

AVguſtyn ś. vcząc w Afrycę w Kártháginie Rhetoriki / á w Má-
nicheyſkim kácerſtwie iuż lat dźiewięć przeżywſzy / gdy iuż Fau-
ſtem głową oney ſekty / iáko nieuczonym pogárdzał: puśćił ſię
do Rzymu / mátkę Monikę / ktora mu oney drogi broniłá / oſzukaw-
wſzy / y táiemnie wyiáchawſzy. Co było roku przeſzłego. A tego
roku czytáiąc támże w Rzymie Rhetorikę / od Symmáchá ſtároſty Rzym-

Potym do Mediolanu.

ſkiego do Mediolanu wyſłány był: áby tám w teyże ſzkole miſtrzem był. Miał
w ten czás lat trzydźieśći. W Mediolanie vcząc Rhetoriki znáiomość wziął
z ś. Ambrożym / y miłowáć go y kazánia iego ſłucháć począł / nieiáką do wiá-

Z Ambrożym S. iego poznanie.

ry świętey ſkłonnośćią / ále ſię tylo iego wymowie przypátruiąc. Tám też ś.
Ambroſius / mátkę iego ktora zá ſynem byłá przyiácháłá / poznał. y iáko świę-
tą niewiáſtę czćił. A będąc iuż od Mánicheyſkich błędow Auguſtyn odrázo-
ny: v Akádemikow Philozophow prawdy ſzukáć chćiał. Gdźie iey nie náláz-
ſzy / y zá odeſłániem nałożnice ſwoiey do Afryki / czyſtość záczawſzy: oczy o-
twárzáć począł / tám ie obracáiąc zkąd był máiąc lat 19. wyſzedł / to ieſt do
Kátholickiego kośćiołá / do ktorego był zá vczniá oddány.

2. Aug: epiſt: 118. *O poſty pytanie.*

Moniká gdy ś. Ambrożego o poſt w ſobotę pytáłá: náuczył iey áby ſię
do zwyczáiow kośćiołow w ktorych przemieſzkiwa ſkłániáłá. W Rzymie po-
śćić iáko poſzczą w Rzymie. á w Mediolanie iáko tám poſzczą. Bo táka od-
miáná w tych rzeczách wiáry nie rozrywa.

Symmachus proſi o wrocenie Pogáńſtwa.

Symmáchus ná wielkich vrzędách będąc / zmocniwſzy ſię w gorną r
Ceſárzow powagę: śmiał tego od Wálentinianá ſwoim y Senatu Rzym-
ſkiego imieniem prośić; áby Pogáńſkie ofiáry y ołtarze przywrocone / y do-
chody ich kápłanow y mniſzek / do ſkárbu pobráne / oddáne im były. Do tey

Ambr: epiſt: 30.

ták ſproſney prosby / y śmiáłey tego Pogániná hárdośći / ktora młodego pá-
ná záſtráſzyć mogłá: przeſzkodźił mu ś. Ambroſius. y piſał do Wálentinianá
áby tego nie czynił / á przodkow ſwoich praw nie łamał / y nád cześć P. Boga
ſwego / ktora báłwochwálſtwo poniżáło / nic ſobie nie przekłádał. A żeby nie
rozumiał / iż wſzytek Senat Rzymſki o to prośi: ále iż tylo ſámi Pogánie /
ktorych tám trochá zoſtáie / á dáleko w nim ieſt wiecey Chrześćian. Vpomi-
ná go áby ſię bez Biſkupow w rzeczy do wiáry ſłużące nie wdawał. y grozi
mu nákoniec / iż go Biſkupi zá táki grzech do kośćiołá nie przypuſzczą / y mo-

wić będą: Dárow twoich niechce kośćioł/ boś kośćioły Pogáńſkie/ dáromi ozdobił. Ołtarz Chryſtuſow dáry twoie odmiáta: boś ołtarzow báłwanom dopuśćił.] Co nie ták dla onego młodźieńcá iáko dla Juſtiny/ ktora páńſtwem iego rządźiłá/ piſał ś. Ambroſius. Czytáiąc tedy Wálentinianus y Symmáchowe y Ambrożego ś. o tym liſty/ zá Ambrozyuſzem ſkazał.

Pogroźka na Ceſarze, odrzucenie darow ich y ofiar na ołtarz.

W ten czás ſię pogodnie tráfiło/ iż Pogáńſka mniſzká Primigenia/ z czyſtośći ſwey wyſtąpiłá/ y wedle praw ſtárych Pogáńſkich ſpalona być żywo miáłá. Ná nię ſámże Symmáchus ſkáźni czynił y káráć ią wedle záſługi kázał/ (z niemáłym ſwoim y Pogan wſzytkich poſromoceniem) iuż ich było nie zoſtawáło iedno śiedm tákich mniſzek Pogáńſkich.

3.
Symmachus lib: 9. epiſt: 118. & 119.
Mniſzki Pogáńſkie.

On przeklęty ſchiſmátyk Vrſicinus/ śmiał nád práwo do Rzymu przyiácháć/ y ná Dámáſá znowu rozruchy czynić. ktorego gdy Symmáchus ſtároſtá Pogánin/ broniąc Dámáſá/ z Rzymu wyganiał/ y towárzyſze iego do więźienia brał: o co był do Wálentinianá obżáłowány/ iákoby biſkupy Chrześćiáńſkie więźnił. Ale niewinnie to ćierpiał/ y łácno ſię ſpráwił.

Vrſicinus znowu wygnany.
Symma: lib: 10. epiſt: 34.

Tegoż roku Dámáſus Papież Duchá P. Bogu oddał. Siedźiał lat oſmnaśćie nie ſpełná. Cudy y żywy y po śmierći ſłynął. Kośćiołow wiele náprawił y śćiány ich ozdobił. piſał wiele wierſzámi. Kśięgi o Rzymſkich biſkupách/ ktore ſię pod imieniem iego czytáią/ inſzego kogoś ſą á nie iego. Pſáłterz Dawidow zá wykłádem ś. Jeronymá/ z piſmá śiedmdźieśiąt tłumáczow/ do kośćiołá ná śpiewánia wprowádźił.

Smierć Damaſa.
Pſalmy wedle 70. w kośćiele Rzymſkim.
Hier: Apol: aduerſ: Rufin.

Názyánzenus we wśi oyczyſtey w Ariánźie ná nabożeńſtwie puſtelniczym mieſzkáiąc/ o heretyki ſię fráſuiąc/ iż ieſzcze táki niepokoy kośćiołowi ś. czynili: piſał liſt do Nektáriuſzá Cárogrodzkiego Biſkupá niedbálſtwo iego ſzczypiąc/ á wielką ſwoię żáłość o duſze ludzkie pokázuiąc. y prośi go áby Ceſárzá do tego wzbudzał/ áby ſię heretykom ſzerzyć y rozwodźić z iády y zárázy ſwemi nie dopuſzczał. y mowi: Jeſli im wolnie iáko y práwowiernym náucząc y ſzerzyć ſię dopuſzczáią: á kto nie widźi iż náukę kośćielną potępiáią/ iákoby prawdá zá nimi ſtałá. Bo przyrodzenie tego nie dopuſzcza/ áby dwie náuce o rzeczy iedney ſobie przećiwne/ prawdźiwe być miáły.] Obácz mądre słowá: ktory Kátholik heretykom kazánia y náuki dopuſzcza: ſam ſwoiey prawdźie przygánia/ iákoby o tym co wierzy/ iney náuki ſzukał. A być nie może iedno iedná prawdźiwa/ á druga fałſzywa.

4.
Nazyanzenus przygania Nektariuſzowi.
Nazian: ad Nectar.
Heretykom ſię nie dać ſzerzyć.
Co to ſłuchać nauki heretyckiey.

Poruſzony onym liſtem Nektárius/ Ceſárzowi go vkazał/ y prośił/ áby heretyki od duſz ludzkich iáko wilki od owiec odganiał. y vczynił zás Theodozyus nowy wyrok ná heretyki/ áby ich wſzędźie y po kątách w Cárogrodźie ſzukano/ y bez żadney łáſki wyganiano/ áby od dobrych y towárzyſtwá ich oddźieleni byli.

5.
Nowe mandaty na heretyki.
L. 13. de hæret: Cod: Theod.

Tenże Názyánzenus z puſtyniey oney liſtámi ſtrzeláiąc/ á chwałę Boſką rozmnażáiąc/ Eleuſiuſzá ſtároſtę Cárogrodzkiego iż poſtu kośćielnego nie chował/ tákimi słowy vpomniał/ iáko o wielki grzech mowiąc: Powiem to co y przyiáźni náſzey y temu czáſowi przyſtoi: krzywdę práwom czyniſz o ſędźia/ iż nie pośćiſz. A iáko práwá ludzkie chowáć będźieſz/ gdy Boſkimi gárdźiſz á zá nic ich nie máſz? Oczyść ſądowy ſtolec twoy/ áby ćię co z tego dwoygá nie potkáło: ábo złym ſię ſtánieſz: ábo ćię zá tákiego mieć będą. Pomni ſędźia/ iż ſądzony być máſz/ á mniey zgrzeſzyſz. Nád to nie miałem nic lepſzego czym bych ćię vczćił.] Obácz iáko poſt kośćielny ma zá práwo Boże. Słuchayże heretykow ćieleſnych co o pośćie mowią/ á tego ták wielkiego świętego słow/ z Duchá świętego puſzczonych/ zániedbay.

O poſt vpomina ſtaroſtę Nazyanzenus.
Epiſt: 74.
Na poſt Boſkie prawo.

Roku tego Ceſárzowi Theodozemu Plácillá żoná ſyná powiłá/ ktoremu imię dał Honorius.

Socr: lib: 5. cap: 12.
Honorius ſię vrodził.

Rok Páński 385. Syriciuſzá 1.Válentinianá 2. Theodozyußá 7.

1. *Auguſtyn zoſtał Katholikiem.*

TEgo roku Auguſtyn w Mediolanie od Páná Bogá oświecony do wiáry ſię Chrześćiáńſkiey Kátholickiey wroćił. Do czego mu pomogłá rozmowá z onym Simplicyanem/ ktory był oćiec duchowny ś. Ambrożego. Bo Ambrożego ś. dla zabaw iego wielkich rozmowy prośić nie śmiał, pomogł mu y przykład Wiktoryná Philozophá/ w ſtárośći od Pogáńſtwá do CHRISTVSA náwroconego/ y rozmyślánie nieſtátkow y fráſunkow świátá tego/ iáko ſam o ſobie mowi:

Confeſſ: lib: 6. cap: 6.
O żebraku weſołym powieść S. Auguſtyna.
Czytanie Zywotow S.

Gdym świátá y chwały iego y vrzędow świeckich y doſtátkow z wielkim fráſunkiem ßukał: idąc iedną vlicą w Mediolanie/ vyźrzałem żebráká weſołego/ y pomyśliłem ſobie: Ten wyżebráwßy ktoryś groß ták ſię weſeli: á ia máiąc ſię lepiey/ dla chęći y pożądliwośći świeckich fráſuiąc ſię o nábyćie ich/ tákiey beſpiecznośći nie mam. Pomogło mu y czytánie żywotá ś. Antoniego/ ktorym ſię oni dwá dworzánie/ opuśćiwßy oblubienice/ do żywotá puſtelniczego przywiedli. ktory czytáiąc záwołał: Powſtáią proſći y porywáią niebo: á my z náßemi náukámi nierozumnie w ćiele y krwi brodźim. Zoſtawßy tedy Cátechumenem ábo vczniem kośćielnym ś. Auguſtyn/ gdy od lekcyi wákáncye przyßły: ßedł z mátką do wśi Verecundá Grámátiká/ y tám kśięgi nápiſał przećiw Akádemikom/ y o wiecznym żywoćie/ y Soliloquia, y inne/ áż po dwu lećiech potym Chrzeſt ś. wźiął.

2. *Syricius Papież.*

Kśięża Rzymſcy S. Ieronymowi zayzrza.
Hier: epiſt: 99.

Po Dámáźie ná Papieſtwo wybrány był Syricius Rzymiánin z oycá Tiburcyußá. Chćiał ſię ießcze on Vrſicynus wtrącáć/ ále wołánim ludu odpędzony ieſt. A gdy Syricius nie ták poważał ś. Ieronymá iáko przodek iego Dámáſus: kśięża Rzymſcy nań ſię oburzyli/ y z zazdrośći y nienawiśći o nim ßemráli/ y iego prześládowáli. Zayrzeli mu náuki nieumieiętni/ y żywotá bez przygány/ ſwowolni y wyſtępni. On vmyślił puśćić ſię z Rzymu gdźie trzy látá przemießkał/ do Ieruzálem/ y tegoż roku to vczynił.

Epiſt: 8. ad Demetriadem. & ad Aſellam.
Epiſt: 99.
Ieronym S. tako Rzym Babylonem zowie.
Hier: apol: aduer: Ruffin: & epi: 27.
Do Ieruzalem z Rzymu S. Ieronym.

Przymawiał złey kśięży Rzymſkiey w piſmách ſwoich ś. Ieronym/ y dla tego w nienawiść ich wpadł/ ále ſam kośćioł Rzymſki bárzo czćił. Co zá potwarzy nań kłádli/ o Paule y Meláńią białegłowy prześwięte/ ſam wſpomina do Aſelle pißąc iuż ná wyieźdźie z Rzymu. Támże Rzym Bábilonem zowie: Nie kośćioł Rzymſki/ ále złe obyczáie niektorych w Rzymie. Przez Cypr gdźie ś. Epiphániußá náwiedźił/ płynąc ś. Ieronym/ bywßy w Antyochiey/ do Ieruzálem w wielkie źimná przyiáchał. Zá nim ſię z Rzymu tegoż roku puśćiłá oná ś. wdowá Paulá/ z wielkim wßytkiego Rzymu podźiwieniem.

3. *Paula wdowa zacna Rzym opuſzcza y świat.*
Epiſt: 27.

Będąc ſławną y pierwßą rodzáiem/ zacnośćią y bogáctwy w Rzymie/ wßytko opußczáłá/ y ná dźiatki włáſne niedbáiąc/ z ſámą tylo corką Euſtochią/ ktora czyſtość CHRISTVSOWI poślubiłá/ ná ſrogie ſię morze do Bethleem do CHRISTVSOWEGO złobu/ wielkim ſercem y nabożeńſtwem pußczáłá. Zoſtáwiłá w Rzymie ſynaczká máłego Toxocyußá/ y Ruffine corkę iuż doroſłą/ y miłość ku nim miłośćią Chriſtuſową zwyćiężáłá/ imioná im ſpußczáiąc/ ſámá niebieſkiego dźiedźictwá ßukáłá.

4. *W Galliey dzieie.*
Proſper: in Chron.
Seuerus lib: 2.
Priſcillian od Synodu appelluie do Ceſarza.
Seuerus lib: 2.

W Burdegálli ziácháli ſię Biſkupi ná Synod przećiw Priſcyllianowi y Inſtáncyußowi heretykom/ ktorzy ſię oſobámi ſwemi tám ſtáwili. Inſtáncyus ſpráwić ſię nie mogąc/ z biſkupſtwá złożony ieſt/ á Priſcyllianus do Ceſárzá Máximá áppellował. y iáchał do Trewеru/ gdźie Máximus przemießkiwał/ z onym Inſtáncyuſem/ y inemi ſwey ſekty towárzyßmi. Iácháli zá nimi popieráć przećiw im oni Idácyus y Ithácyus Biſkupi/ w tym ſię nie proſtym czuiąc/ iż ſię im ná krew choć heretykow/ nálegáć nie godźiło. y nie proſtym

sercem

sercem to czynili. Był w Treweris ś. Marcin ná on czás/ y prośił Máximá/ áby ná nie krwáwego karánia/ gdyż Biskupámi/ ácz heretyckiemi byli/ nie skázował. Lecz skoro stámtad wyiáchał ś. Marcin/ Máximus ná śmierć Priscylliáná/ y ine towárzysze iego/ ktorzy w złośći swoiey y kácerstwie/ y sprośnych nocnych schadzkách przekonáni byli/ skazał. Sćięty był z nimi y Látronianus nieiáki poetá vczony/ y Felicissimus/ y Iulianus/ y Euchrocya niewiástá/ y ini tegoż kácerstwá vczestnicy/ á ine ná wygnánie rozesłano. Obráźiło było ono tákie karánie y Kátholiki/ (ácz ludźie tácy to byli ći Gnostykowie/ iż y okrom wiáry y złey náuki/ y od Pogáńskiego sędźiego śmierći karánie zásłużyli) ále iż żaden ieszcze biskup ták karány nie był/ y Cesarz sie w sąd sobie nieprzystoyny wdawał: obrusżyło to y prawowierne. Bo y biskupiey pásterskiey ćichośći przygáná byłá/ gdy oni dwá ná tákie ich karánie krwáwe zezwaláli.

Máximus Cesarz na śmierć heretyki skazał.

Hier: de Script.

Tymotheus Alexándriyski biskup świát ten pożegnał. Ten Ammoná nieiákiego/ ktory sam sobie vcho vrznał/ áby kápłanem nie był/ ná Biskupstwo poświęćił mowiąc: Práwo to niech Żydowie chowáią: dayćie mi tákiego coby mu y nos vrzniono/ byle był w obyczáiách święty/ ia go ná Biskupstwo postáwię.] práwá sie iednák kośćielne záchowáć máią.

5\.
Wschodne dźieie.

Socr: lib: 5. cap: 12.
Palladius in Lausiaca cap: 12.

Vchá vrzynánie ná vwiárowánie Biskupstwá.

Theodozyus Cesarz do stárosty Egyptu dał táki wyrok/ áby żadnego Biskupá y księdzá do sądu swego nie ćiągnął/ ále wszytki duchowne sądy do Biskupá oney strony odsyłał. Nie był táki Máximus/ ktory biskupie sądy do śiebie przypuśćił/ y one ácz zá niebácznym zezwoleniem duchownych odpráwował.

L. 3. de episc: iud: Cod: Theo.

Iurisdictia kośćielna.

Flácyllá żoná Theodozyuszá tego roku z ćiáłem sie rozstáłá/ zostáwiwszy dwu synu Arkádyuszá y Honoryuszá/ y corkę Pulcheria. Wystawia ią Gregorius Nyssenus. A Theodoretus o niey pisze/ iż do wielkich cnot mężowi byłá powodem. z pokory vbogim ręką swą służyłá/ y potráwy podawáłá/ y miski śćieráłá/ y chore opátrowáłá. Mawiáłá ták; iż złoto rozdáwáć przystoi Cesárzom/ ále ia y ty moie posługi tákie Bogu zá páństwo ktore mi dał z mężem oddáię. Często ták mężá vpomináłá: Rozmyślay záwżdy czymeś był/ á czymeś iest teraz. Tá myśl wdźięcznym ćię Bogu/ od ktoregoś páństwo wźiął/ vczyni/ y spráwiedliwie y práwnie rządźić to páństwo/ y ná nim Bogá ktory ie dał świątobliwie chwalić będźiesz.] Brzydźiłá sie ták Ariany/ mowi Nyssenus/ nieináczey iáko báłwochwálcámi y Pogány/ y dobrze to vważáłá. Bo ći ktorzy stworzonego Bogá chwalą/ nic od báłwochwálcow nie rożnią sie. Pewnie szátan przez Ariany chćiał báłwochwálstwo ożywić.

Flacylle śmierć żony Theodozyusza Cesarza.

Lib: 5. cap: 18.

Mądre słowá niewiásty do mężá.

Wydał ieszcze tego roku ná Pogány wyrok/ Cesarz Theodozyus/ áby nikt ná bydlęce trzewá nie pátrzył/ y z nich wrożek nie czynił/ áni sie o przyszłe rzeczy pytał. Wydał y drugi mándat ná śpiewaczki niewiásty/ skáźićielki dobrych obyczáiow/ áby ich nie było/ á żaden ich nie przypuszczał.

6\.

L. 9. de pag: Cod: Theod.

Ná praktykarze prawo.

Y ná śpiewaczki niewiasty.

L. 10. de Scenic: Cod: Theo.

Válentinianus zachodny Cesarz roskazał więźnie ná wielkie święto Wielkonocne wolne pusczáć. okrom tych ktorzy świętu y vweseleniu ludzkiemu przeszkadzáią. Jácy są świętokradźcy/ cudzołożnicy/ káźirodowie/ wydźieráćze/ grobow rozboynicy/ y ći co truią y czáruią/ y mynce fałszywe czynią/ y mężoboycy.] Vczynił to y Theodozyus ná wschodnych páństwách/ iáko świádczy ś. Chryzostom/ iż pisał list po wszem świećie/ áby więźnie ná dźień Wielkonocny pusczono/ y im odpust dano. y w liśćie tym pisał te słowá: O bych mogł y vmárłe wskrześić y do żywotá ie pierwszego przywroćić.] Te były słowá w tym práwie.

Zachodne dźieie.

L. 8. de indul: cri: C. Theod.

Więźniow ná wielkie święto Wielkonocne pusczánie.

Ambr: epist: 33.
De orat: Flauiani.

Rok Páński 386. Syriciuszá 2. Válentiniáná 3. Theodozyuszá 8.

1.
Syric: epist: ad Episc: Africæ.
Czystość kápłáńska y inney kśiężey.

SIricius miał Synod w Rzymie 80. Biskupow / ná ktorym kośćielna kárność w Afryce vpádła nápráwował. Roskazał áby kápłani y dyákonowie po wźietym święceniu z żonámi nie mieszkáli. Nie iżby on bezżeństwo duchownych y powściagliwość dopiero vstáwił / ktorą Afryká y od Apostołow miáłá: ále żeby vpádłą czystość kápłáńską wznowił.

Rufin: lib: 2. cap: 16.
Iustiná Arianom daie wolność.
Beniuolus prawy Katholik. Złote iego słowá.
In præfat: sermon: Biblioth: S.

Iustyná mátká Válentyniana młodego Cesárzá / będąc Ariánką / do tego przywiodłá syná / áby po Arianách wyrok Cesárski vczynił / żeby wolnie náucząc y schodźić sie mogli. Ten dekret gdy obwołáć Benewolowi iáko vrzędnikowi kazáłá: odpowiedźiał / iż ia słow niezbożnych przećiw Bogu mowić nie mogę. A gdy mu wyższe vrzędy obiecowáłá: on rzekł / y ten mi weźmićie ktory mam / iedno mi sumnienia nie nárusZayćie: y to mowiąc / pás rycerski z śiebie zrzućił.] Był to wielki wyznawcá y mocny / rodem z Bryxiey / od Philástriusza Biskupá wyćwiczony w wierze / ktorego Gaudencius nástępnik ná onę Bryxiáńską stolicę / wielce wychwala.

2.
Iustiny z S. Ambrożym woyná.
Ambr: in Auxenc.
Auxencius Ariánin wtory.
Ambr: vt supra.

Záczęłá zá tym Iustyná woynę w Mediolanie z świętym Ambrożym / ná ktorego dawną waśń w sercu táiłá / poki z Máximem tyránnem pokoy y przymierze vczynione nie było. O tym czáśie wiele sie Arianow od Theodozyuszá ze wschodnych krolestw wygnánych / do Medyolanu / gdźie táką pátronkę mieli / nábiegło. y obráli sobie Biskupá Tátárzyná ábo Scythę / ná imię Auxencyuszá. Ale iż to imię z drugiego ktory przed tym był / brzydkie było / odmienił ie y názwał sie Merkurynem / y dla tego iż w oyczyznie swey gdźie był zwány Auxencius / wiele złego popełnił / áby sie pod nowym nazwiskiem zátáił. Lecz go przedsie Ambrozyus Auxencyuszem zwał.

3.
Wyzywánie na gadánie z Ariany.

Przyszedł do tákiey śmiáłośći on Auxencius / iż ná gadánie do pálacu ábo Consistorzá wyzwał ś. Ambrożego. y przemogłá to Iustyná / iż Válentynianus młody Cesarz syn iey / wskazał do Ambrożego przez Dálmácyuszá Tribuná / áby sie ná ten á ná ten czás w pálacu stáwił / y tám o wierze disputował / y sędźie z swey strony świeckie miánował / iáko ie też Auxencius miánowáć / ná rozsądek sporu onego miał / y sam Cesarz sędźią rozmowy oney być chćiał. Ná tákie poselstwo zdumiáły ś. Biskup list do Cesárzá / złotemi práwie słowy nápisał. W ktorym wywodźi Bożemi y Cesárskiemi y oycá iego práwy / iż láicy o wierze sądźić / y Biskupiemi sędźiámi być / nie mogą. stánowienie o wierze y rozmowy Biskupom służą / w kośćiele sie / nie ná pálacu odpráwowáć mogą. Auxencius po dobno ná tym sądźie Pogány y Żydy postáwi. Bo ich miánowáć nie śmie. Ja w kośćiele o wierze y o czym potrzebá rozmáwiáć / y stoczyć spor z kimkolwiek y z káżdym Arianem / gotow iestem. Niech sie láicy przysłucháią / niech idźie káżdy zá kim mu sie podobá. Ale żeby mię láik sądźić miał / ábo ná ich swary do pálacu przychodźić bych miał / tego nigdy nie vczynię. Jesteś Cesárzu nie tylo młody: ále y nie ochrzczony: á o táiemnicách wiáry świętey sędźiem być masz? Jeszcześ sie wiáry nie douczył: á iuż kápłáńskim mistrzem być chcesz? Násláduy oycá y innych Kátholickich Cesárzow / ktorzy sie w sądy Biskupie y o wiárę nigdy wdáwáć niechćieli. etc.] Doznał potym ś. Ambrozyus / iż zá iednacze y sędźie on Ariánin Auxencius / Pogány niewierne miánowáć miał.

Ambr: epist: 32.
O wierze świeckiey sądźić nie máią.
Ná Cesárzá wolny ięzyk S. Ambrożego.
Orat: in Aux.

4.
Heretyk cudownie náwrocony.
In vita S. Ambr.

A iż do kośćiołá wzywał ś. Ambrozyus káżdego ktoby gádáć o wierze y disputowáć chćiał: obrał sie iákiś twárdy y chytry gádácz heretyk. y przyszedszy do kośćiołá / tráfił ná kazánie ś. Biskupá / y widźiał / iż mu Anyoł do vchá podáie to co mowił. y onym sie cudem do wiáry Kátholickiey obroćił / ná ktorey prześládowánie był przyszedł. To Paulinus ś.

Onego Biskupá Jtácyuszá / ktory ná Priscilliana y iego towárzysze heretyki nálegał / iedni mędrszy Biskupi gánili / y iego sie vczestnictwá strzegli: á drudzy

á drudzy go bronili/ zwłaszczá ći ktorzy sie byli do Treweris ziácháli/ przy ktorych stał Cesarz Máximus/ y S. Marćiná do tego námawiał/ áby z nimi trzymał. Lecz sie on tego strzegł iáko mogł. A choć był troche przyzwolił/ ále sie wnet popráwił/ żáluiac iż z onemi Biskupy y ná godzine społeczność miał. y gdy sie o to smućił/ vsłyszał głos Anyelski: słusznie sie o to Marćinie frásuiesz/ áleś nie mogł z tego ináczey wyniść. Popraw mocy/ wroć sie do stáłośći/ ábyś nietylo sławy/ ále y zbáwienia swego nie obráźił. Rod onego czásu strzegł sie bárzo oney Itácyáńskiey strony/ áby sie z nia nie miészał. Powiádał iż dla onego wystepku vczuł w sobie szkode ná mocy do wygániánia szátánow. Odrádźił iednák Máximowi/ áby ná szukánie heretykow do Hiszpániey nie słał/ żeby niewinni y Kátholicy nie vćierpieli/ ktorzy bláda twarza zdáć sie sługom vrzedowym/ zá Pryscilliánisty mogli. Co y sámego świetego Marćiná potkáło. Chwali Sewerus tego Máximá/ y dla tego iż bárzo czćił ś. Marćiná/ y czesto go do obiádu swego wzywał/ y wszytko dla niego czynił. Raz gdy go do stołu swego wezwał ten Máximus Cesarz/ wymowił mu sie mowiac: Nie moge z tym v stołu siedźieć/ ktory iednego Cesárzá z páństwá/ á drugiego z zdrowia złupił. A Máximus sie wymawiał iáko mogł/ iżem od żołnierzow ná páństwo był porwány/ y muśiałem to vczynić. y námowił go iednák do stołu swego. Pátrz w żywoćie ś. Marćiná/ iáko mu Augustá żoná Cesárska służyłá/ sámá potráwy dla niego wárzac/ sámá stoł gotuiac/ y do nog iego przy meżu Cesárzu vpadáiac/ á v stołu onego śiedźieć nie śmieiac.

Seuerus dialog: lib: 3.
Maximus Cesars przy Biskupiech.
Seuerus lib: 3. Dialog.
Chwali Máximá Sewerus.
Seuerus in vita S. Martini.
Zona Maximá iáko cśćiła S. Marćiná.
Seuerus Dialog: lib: 2. cap: 7.

5\. *O karaniu krwawym heretykow.*

To co w Itáciánách inni bácznieyszy Biskupi gánili/ to było: iż sie kápłanom łáskáwośći CHRISTVSOWEY násládownikom/ ná które ludzka stáć nie godźi. y przeto kośćioł ten ma obyczay/ gdy heretyki do świeckiey reki ná karánie podáie: oświadcza sie/ iż krwáwego z vtrátá zdrowia karánia nie prágnie. Gdy pánowie sámi miecz ná heretyki obracáia/ postráchem onym chcac ie do baczenia przywodźić: czynia to chwálebnie. y z tey miáry ten Máximus przygány nie miał. Bo y święty Leo Papież/ zá ktorego czásu toż Pryscylliáńskie kácerstwo znowu było w Hiszpániey powstáło/ chwali to w pánách świeckich/ y w tym Máximie/ iż tákich ludźi niepoczćiwych ktorzy práwá świetego małżeństwá psowáli/ y Boskim sie y ludzkim vstáwom sprzećiwili/ nie ćierpiał; y mieczem ie karał. Potym gdy Máximus zábity był/ ten Itácius z Vrsáciuszem Biskupem wyklety był/ y ná wygnániu vmárł.

Epist: 93. ad Turibium Episc.
Leo Papież karanie heretykow, y Maxima chwali.
Isid: de viris illustr: cap: 2.
Wschodne dzieie.

6\. *Ieronym S. do Dydima na nauke.*

Wracamy sie do wschodnych stron/ y do ś. Ieronymá/ ktory do Ieruzálem zimie przyiechawszy/ puśćił sie do Egyptu ná náuke do Dydimá onego slepego w Alexándriey. iuż był mistrzem práwie wszytkiego świátá/ á przed sie od innych vczyć sie chćiał. Powiáda sam o sobie: Iuż mi głowá śiwiáłá/ y przystało mi być iuż mistrzem á nie vczniem: iednákem iáchał do Alexándriey/ y słuchałem Dydimá/ y zá wiele mu dźiekuie/ żem sie náuczył czegom nie wiedźiał/ á com wiedźiał z iego náuki/ nie vtráćiłem. Iednák niektorych bledew tego Dydimá ktore wźiał z Origenesá/ nie chwalił. y otworzyć sie z nimi Dydimus przed nim bespiecznie nie śmiał. Nie ták iáko Rufinus/ ktory Dydimá słucháiac wielkim Origenista został. Mieszkał ś. Ieronym przy Dydimie/ iáko pisze Rufinus/ dni trzydźieśći/ y potym sie do Pálestyny wracáiac/ mniskie klasztory przebieżał. o ktorych mowi: iżem miedzy świetymi/ iászczorki y weże nálazł. to iest/ Origenisty. A przyszedszy do Ieruzálem y do Bethleem/ od Bárábbaná Żydá/ iezyká sie Żydowskiego doskonáley niżli pierwey z wielka praca y naymem w nocy vczył. Bo ten Bárábban bał sie Żydow/ y w nocy iáko Nykodim do ś. Ieronymá przychodźił. Tám pisáć począł ná listy ś. Páwłá/ do Philemoná/ y Gálátow/ y Ephezow.

Epist: 65. & Proemio in Oseam.
Błedow Dydimowych nie chwalił.
Apolog: aduer: Rufinum.
Rufin: in inuectiua.
Apolog: aduers: Rufinum
W starości douczał sie iezyka Zydowskiego.
Hier: epist: 65.

7\. Paulá też oná Rzymiánká/ przypłynawszy do Egyptu/ mniskie wszytki

Hier: epiſt: 27.
Paule S. iálmużny.
Drogi ná mieyſca święte.
Hier: in Ezech: in præfat: lib:7. & epi: 17. & 13.
Ieronym S. oyczyznę dla vbogich przedał.

kláßtory y celle z ſwoia corką y pánnámi ſwemi/ náwiedzáłá: wßytkim iáłmużny rozdáiąc/ ná káżdego iáko ná CHRISTVSA pátrząc. Ztámtąd ſię do Bethleem puściłá/ gdzie wiele kláßtorow y goſpod dla gości y pielgrzymow nábudowáłá/ tám gdzie Márya y Jozeph goſpody nie mieli. Piße ś. Jeronym/ iáko ná on czás ze wßytkiego świátá wielcy y przedni ludzie ná mieyſcá święte drógi czynili/ y vſtáwiczne tłumy ich w Bethleem były/ ktore ś. Paulá podeymowáłá/ y ś. Jeronym wielkie im ſłużby wyrządzał/ y dla nich oyczyznę ſwoię w Dálmácyey przedał. ze wßytkiego świátá/ práwi/ ludzie ſám náwiedzáią te mieyſcá święte/ z Gálliey/ z Brytánniey/ z Perſyey/ z Egyptu/ z Armeniey. ꝛc. Tákie pielgrzymowánia iż Grzegorz Nyſſeńſki zda ſię gánić: tedy to czyni dla mnichow ktorzy miedzy lud nie wychodzić á w ſwey ſię komorce zátrzymáwáć máią. y dla innych zwłáßczá białychgłow/ ktorym tákie drógi beſpieczne nie ſą/ y czyſtości ich przeciwne.

8.
Epiſt: de peregr:
Baſil: ad Monachũ lapſum.
Drogi nabożne.
Mandat na Ariany.
L. 1. de hær: querel: contradic: Cod: Theod.
L. vltim: de Sepul: viol: C. Theo.
Fałßywe reliquie.
De opere Monach: cap: 28.

Z nowu Theodozyus Ceſarz ná heretyki Aryany zwłáßczá ktorzy zá Válentinianowym mándatem ſchodzić ſię poczęli/ zákazał áby ſchadzek nie mieli/ á tácy iáko pokoiu poſpolitego nieprzyiaciele/ mieczem karáni byli.

Tenże vczynił wyrok/ áby kości ś. męczennikow z ich grobow nie ruſzáno/ áni kości ich kupowano/ áie żeby w kośćiołách ná to zbudowánych chowáne były.] To vczynił dla mnichow ktorzy kośćiámi ś. zyſku v ludzi ßukáli/ y wiele fałßywych reliquiy podmiátáli. o ktorych Auguſtyn ś. toż nápiſał.

9.
De vita Ioan: Chryſoſt.
Chryſoſtom S. iáko Biſkupa ſwego ochraniał.
Homil: 1. in fine Vidi dominum in Iſa.
Metaphr: in vita Chryſoſt.
Kazania nie máią być trudne.

Tego roku Chryſoſtom ś. ná kápłáńſtwo poświęcony ieſt/ nie bez Boſkiego zrządzenia/ iáko Leo Auguſtus nápiſał. przez lat dwánaście kazánia w Antyochiey czynił. Acz też tenże vrząd Flávianus Biſkup odpráwował/ O ktorym ták mowił ten święty; áby od ludu/ iż mnieyßą wymowę miał/ pogárdzony nie był: To chowáiąc/ práwi/ wroćmy ſię do domu/ á doſkonáłßego Doktorá przyimuymy vpominánie. Bo náße kazánie iákiekolwiek ieſt/ ma okazáłość młodości: á tego iákiekolwiek ieſt/ więtßą ſię mądrością ozdabia. Náße iáko ſtrumień ßumiący: á iego mowá ieſt iáko źrzodło ciche rzéki wylewáiące/ podobnieyße do oleiu ćiekącego/ niżli do płynącey wody.] Kazániom iego niewiaſtká iedná przygániłá/ iż trudne w nich/ iáko młodzi poſpolićie wyſoko chcą látáć/ náuki dawał. Y vpomniał ſię w tym/ iż náponym do rozumienia ſię poſpolitego ſkłániał/ y był Złotouſty názwány.

10.
Homil: 33. ad pop.
Pożytki kazánia ná iałmużnach.
Trzy tyśiące vbogich w Antyochiey.

Pożytki kazánia iego ná iáłmużnách ſię pokázowáły. Bo mowił: W tym mieście ieſt dochod ná pánny y wdowy: gaday wiele ich ieſt? do trzech tyśięcy ſpiſánych ieſt/ ktore co dźień karmią/ okrom więźniow y ßpitalow/ y pielgrzymow/ y innych vłomnych ktorzy przy ołtarzu ſtoią/ á ná żywność y odzienie proßą. á przedśię nic z máiętności wáßey nie vbywa. By dźieśięc tylo mężow ták wydáwáć chćieli: żadnegoby vbogiego nie było.] Poty iego ſłowá. Y ieſt ſię czemu dźiwowáć/ w mieśćie ták heretykámi ſtrapionym/ ták iż drugdy ná polu wierni ſchádzáć ſię muśieli/ y miedzy rozdwoionemi Kátholiki/ y miedzy tákimi heretykámi/ iż ták wielkie iáłmużny być mogły. Jáko tákiey miłości Chrześćiáńſkiey przyſparzał P. Bog? Jáko żonę ſtároſty chorą zleczył/ y od kácerſtwá Márcionſkiego mężá iey y dom wßytek wybáwił. Czytay w iego żywoćie. Tego roku Cyrillus Hierozolimſki Biſkup ktory Cátecheſes piſał/ świát ten pożegnał. Ná mieyſce iego náſtąpił Jan ktory był pierwey heretykiem/ á dla Biſkupſtwá Kátholikiem zoſtał.

24. Iannarij.
Hier: epiſt: 61. & de Scri:r.
Smierć Cyrillá Ierozolimſkiego.

Rok Páńſki 387. Syriciuſzá 3.

Válentiniáná 4. Theodozyuſzá 9.

Iustyná Augustá wielkim iádem y niewieśćim vporem y gniewem chćiáłá/ ábo ná wygnánie ś. Ambrożego wyrzućić/ ábo mu kośćioł odiąć/ á swoim go Arianom podáć. Szukáłá wszytkiey ná to pogody/ y wiele obiecowáłá tym ktorzyby go poimáli/ y záwiezli tám gdźieby kazáłá. Nálazł śie ieden Euthimius sługá iey ktory iey to obiecał/ y w[illegible]le kośćiołá dom sobie zbudował/ y w nim gotowy woz postáwił/ ná ktorymby go poimawszy táiemnie wywiozł. Ták P. Bog strzegł kápłana swego/ iż on Euthimius/ zá nieiákie swoie złośći ná wygnánie potępiony był/ y ná tym wozie ktory był ná ś. zgotował wypchniony iest nim rok doszedł. Dał mu ś. Ambrozyus ná stráwę/ y to co było potrzebá/ dobroćią złość onę oddáiąc. 1.

Paulinus in vita S. Ambr.
Iustiná S. Ambrożego zgubić chce.
Cudo w obronie świętych.
Ambr: in Aux: post: epist: 32.

Nie obruszyło to Iustiny/ iáwnie wyrok nań od syná dáłá/ áby kośćioł podał/ y skárby z nim kośćielne. y posłáłá ná wykonánie mándatu żołnierze/ ktorzy kośćioł odiąć chćieli. O czym lud vsłyszawszy/ w kośćiele śię z Biskupem swym zámknął y żołnierzom nic czynić nie dopuśćił. Iáko śię mąż świety y mocny o to zástáwił/ á kośćiołá vstąpić niechćiał: iáko szyie swoiey zá to nástáwiał: sam o tym pisał/ woląc tyśiąc śmierći podiąć niżli wydawcą kośćiołá być. Vtwierdzał lud w onym kośćiele/ y prośił áby ie on sam y kośćioł swą śmierćią zástąpił/ áby mu wyniść ná śmierć dopuśćili. Czytay szerzey w iego żywoćie. Był przy tey woynie w Mediolanie Augustyn ś. y mátká iego Moniká/ ktora z ludem w kośćiele y nocne niespánia ná modlitwie z innymi ćierpiáłá. Gdy lud Psálmámi y śpiewániem śię ćieszył/ y tesknicę onę odganiał/ Troycę ś. zá końcem káżdego Psálmu przećiw Arianom wyznawáiąc. 2.

Iustiná kośćioł odeymuie Katholikom.
In Auxencium.
Męstwo S. Ambrożego.
Augustyn był przy oney woynie.
Aug: Confess: lib: 9. cap: 7.

Mowił śmiele Ambrozyus ná kazániu: dáiem co Cesárzowi/ Cesárzowi: co Bogu/ to Bogu. Práwá do kośćiołow Cesarz żadnego nie ma. Synem iest kośćielnym/ w kośćiele iest/ nie nád kośćioł iest. Posłał potym Cesarz stároste do ś. Ambrożego iuż nie o on wielki kośćioł prosząc/ ále o inny mnieyszy ktory Porciana Basilica zwano. Lecz on y tego nie pozwolił/ y lud wołał áby nie przyzwalał. Dźiały śie te swary dwá dni przed Kwietną Niedźielą/ po ktorey lud iákoby zuchwáły chćiał vkáráć pieniężnym karániem Cesarz/ (ábo oná Iustiná/ bo Cesarz był młodźiuchnym) wielką im śrebrá summę/ iż kośćiołá nie dopuśćili/ dáć kazano. Dawáli bogátszy/ á vboższymi więzie wszytkie nápełniono. A mowili: ieszcze wiecey damy/ iedno niech nam wiáry nie odeymuią. Porwał też był lud iákiegoś Kástulá Ariáńskiego księdzá/ gdy Msza ś. Ambrozyus spráwował: ále wnet kápłany y dyákony wysłał/ ktorzy go z ręku ludźi wyprośili. Bo żadney śię rzeczy bárźiey nie bał ś. Ambrozyus/ iedno áby krew czyiá w onym rozruchu przelana nie byłá. A o swoię nic nie dbał. Mowił ś. Ambrozyus do vrzędnikow ktorzy mu o kośćioł nálegáli/ á żeby śię lud nie wzburzył prośili: á on im odpowiádał: Bierzćie wszytko co moie iest/ y zdrowie bierzćie moie. Bożego dáć nie moge. Cudzego domu bráć Cesarz bezpráwnie nie może: á Boży bráć mánie śię go dáć nie godźi/ á Cesárzowi bráć go niepożyteczno iest. Ná Boskie rzeczy nie ma Cesarz práwá: Páłace mu dáne są nie kośćioły.] Co rzekną dźiśieyszy pánowie w Niemcách/ w Angliey/ w Nyderlándźie/ y Skocyey/ y Szwecyey/ ktorzy nietylo kośćioły P. Bogu wydárli/ ále y ták wielkie dochody y máietnośći Bogu oddáne pobráli. 3.

Ná pány wolny ięzyk kapłański.
Ambr: epist: 33. Ad Marcellinam sororem.
Lud co vćierpiał od Iustiny.
Słowá kápłáńskie.

A gdy przez posłáńce swe Cesarz go tyránnem zwał: odpowiádał: Ieslim tyran/ niech mie zábiie/ ábych mu nie przeszkadzał. Ieslim ia tyran/ czemum práwego tyránná Máximá/ iż do Włoch ná Wálentiniáná nie przyszedł/ pohámował? kápłani śię w rząd krolewski nie wdáią/ y CHRISTVS być krolem niechćiał: ále krolowie kápłáństwo sobie przywłaszczáią. 4.

Ták przez trzy dni biedząc śię Cesarz ábo Iustiná z ś. Ambrożym/ gdy

Zwyćięstwo S. Ambrożego.

lud przy swoim Biskupie stał / y mieszczánie y kupcy woleli wßytkie swoie dobrá vtrácić / niżli kośćioł ktory Arianom podáć: dniá trzećiego / to iest w Wielki Poniedźiáłek / roskazano żołnierzom od kośćiołá odstąpić / y pokoy opowiedźiano. O iáka tám byłá rádość! Jednák Justiná sámá w sobie nie vćichłá / iż syná Válentinianá burzyć przećiw ś. Biskupowi nie przestáłá. A P. Bog nálazł drugi obyczay ná obronę iego.

5\.

Tom: 1. epistol: Rom: Pont.

Máximus o Kátholiki mowi.

Lib: 5. apol: 14.

Gerwázyußá y Protázyußá ćiáłá nálezione.

Ambr: epist: 85.

Cudá z kośći ss.

Bo Máximus Cesarz / on co Gráciá ná zábił / dowiedźiawßy sie / iż młody Válentinianus kośćioły Kátholickie prześláduie / á Ariany podnosi: nápisał mu list / ktorym go pilnie vpomina / áby Kátholikom / y kápłanom / y Rzymowi ś. wielki pokoy dawał / á nic od wiáry przodkow swoich nie wznawiał / á ná przykłády oycá swego / y ná gniew Boży pámiętał. Przydáie Theodoretus / iż mu woyną pogroził / ieśliby tákiego ná Kátholiki prześládowánia nie przestał. Tegoż czásu Ambrozyus ś. nálazł ćiáłá y kośći świętych Gerwázyußá y Protázyußá. Co mu było ku wielkiey pomocy przećiw Arianom / gdy sie przez one ś. kośći cudá wielkie działy / á niewierność Ariáńska potępiáły. Bo ślepy ieden ná imię Sewerus / wßytkim znáiomy / oświecony iest / gdy sie skrzynie oney dotknął: wiele czártow z ludźi opętánych vćiekáło / wiele sie chorych leczyło. Lud wßytek niewymowney rádośći záżywał / á Ariani sie pohańbiáli / y śmieli one cudá potwarzáć wespołek z Justiną. O tym y ś. Augustyn nápisał. Bo sam był w ten czás w Mediolanie obecnym. Vżyczał ś. Ambrozyus onych relequiy wielom ludźiom ktorzy ich prágnęli / y ná pámiątkę onych świętych kośćioły / máiąc ich kośći P. Bogu budowáli.

Confess: lib: 9. cap: 7.

Paulinus in vita S. Ambr.

6\.

Złość Iustiny.

Paulinus ibidem.

Justiná będąc iáwnie záwstydzona / iż nic swego przewieść nád ś. Ambrożym nie mogłá: táiemnie w dom iego mężoboycę áby go zábił / posłáłá. Ale go P. Bog bronił. Bo on zbrodźień ręki podnieść nie mogł / y grzech swoy wyznał / y od kogo był náprawiony powiedźiał. Nákoniec y czárowniki y czárty nań náprawowáłá. Co sie po iey śmierći pokazáło.

Iustinę P. Bog poniżył.

Náostátek dźiw wielki vczynił P. Bog / iż tá Justiná z swoim synem / ktora ná zgubę y zdrowie kápłaná Bożeᵒ ták iádowićie nálegáłá: sámá mu przedko zdrowie swoie y syná swego oddáiąc / pokornie / áby ie w obronę / swoiey y páństwo wßytko ich záchował / prośiłá. Bo gdy Máximus vmyślił / y słuch o tym puśćił / iż chćiał odiąć Włoskie páństwo Válentinianowi / y do Włoch sie z woyskiem puśćić: Justiná w sámym Ambrozyuśie ś. wßytkę nádźieię położyłá / prosząc go áby od syná iey do Máximá posłem był / á onego iáko y pierwey vbłagał / y od oney stráßliwey woyny odwiodł. Vczynił to ś. Ambrozyus chcąc iáko kápłan y nieprzyiaćiołom dobrem oddáwáć. Acz mu sie nie ták powiodło iáko pierwey. Bo P. Bog iuż był vmyślił tym odiąć páństwo ktorzy sie ná kośćioł ś. ieg y kápłany tárgáli. Wypisuie sam Ambrozyus to poselstwo swoie iáko ie odpráwował. W ktorym nic nie spráwił. Piße Paulinus / iż o zábićie Gráciáná páná swego Máximá w ten czás ś. Ambrozyus wykłał.

Postem drugi ras do Máximá S. Ambroży.

Ambr: epist: 27.

In vita eius.

Máximá wykłał S. Ambroży.

7\.

Zosimus lib: 4.

Chytrość Máximá.

Máximus wtárgnął do Włoch.

Posłał inßego posłá Wálentinianus do Máximá o pokoiu stánowiąc / nieiákiego Domniná człowieká spráwnego / ktorego ták Máximus oszukał: vćźił go łáskáwym przyięćiem y vdárowął / y w rzeczy dla czći iego część woyská z nim ná prowádzenie iego do Włoch posłał: Tym sercem áby sie vbespieczywßy Domninus / nie przestrzegł Wálentinianá / áby w gorách przyćiásnych mieyscách / przeßcia woysku bronił. A gdy one ćiásne mieyscá Domninus z woyskiem Máximowym przebył: oni żołnierze mieyscá trudne opátrzyli y strażą obronili / iż zárąz Máximus z ostátkiem woyská gory ony ćiásne przeßedł / y ćicho bez żadnego wsporu do Włoch przyćiągnął / y pod Aquileią sie położył.] A ták pożytecznieysze było poselstwo ś. Ambrożego y z więtßą mądrośćią / w ktorym ták źle y przykro był odpráwiony / niżli Domniná / w ktorym był zdrádliwie vczczony / y oszukány.

Wálenti-

8\. Wálentinianus y z mátką Justiną ná one nowinę niespodziewáną przestraszony: ná morze sie puścił/ y áż do Thessáloniki z mátką y z siostrą Gállą vciekł/ do Cesárzá Theodozyuszá po obronę. Gdźie go sam Theodozyus náwiedźił/ y śiostrę iego Gállę zá żonę wźiął/ y pomoc mu dáć/ ná przywrocenie páństwá obiecał/ pomniąc ná dobrodźieystwá brátá iego Gráciáná. Tę ludzkość ięy chwali s. Augustinus/ mowiąc: By był chćiwy do pánowánia Theodozyus/ łácno mogł młodego Wálentiniáná zgłádźić/ ktorego śieroctwo ták ogárnął/ y obronę mu wszeláką ná przywrocenie ięy páństwá/ obiecował.

Válentinianus z Iustiną vciekł.
Zosimus vt supra.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Theodozyus chwały godny.

9\. Máximus wielkie okrućieństwá nád miásty Włoskimi czynił. Plácencią/ Regium/ Kláterne/ Mutynę/ Bononią y inne/ srodze ze wszytkiego złupił y w niewolą obywátele pobrał. A Mediolanowi dla ś. Ambrożego żadney szkody nie czynił/ choć sie z nim źle rozstał y słowy dosyć twárdemi od niego częstowány był. Jednák ś. Ambrożego boláłá nędzá miast inych y niewolstwo/ y ná ich okup srebrá y naczynia kośćielne przedawał/ ktorych Arianom wydáć niechćiał/ y dla tego od nich przymowki ćierpiał. Oną swoią ná vbogie y strapione szczodrotą y miłośierdźiem/ mowi Augustyn o nim/ miástá swego obronił/ vbogie ná tyránną zbroiąc. Boiąc sie Mediolánczycy/ vćiekáć y miásto puste zostáwić chćieli: ále on ie namową swoią zátrzymał/ y mowił: Przestáńmy grzeszyć/ á miásto nie zginie.

Ambr: epist: 8. & 57.
Máximus woiuie Włoską ziemię.
Ambr: offic: lib: 2. cap: 28.
Posidonius in vita S. Augustini cap: 24.

10\. A gdy widźiał Máximus iż mu sie nikt nie sprzećiwi/ áni woyną odporu nie dáie: zániechał tyráństwá y złoczyństwá/ y począł wszytkim dobrze czynić y do siebie ie ćiągnąć. Senat Rzymski sobie vbłagał/ y Pogánom ofiar dyabelskich/ ktorych im był Grácianus zákazał/ dopuśćił: y ołtarz Viktoriey do Cápitolium przywroćił. y zá Zydy práwá dał/ y Kátholikow wszędźie bronił. y do Papieżá Syriciuszá pisał/ iż życzliwym iest w boiáźni Bożey kośćiołom Kátholickim/ y prágnie tego/ áby w zgodźie vmorzywszy herezye/ y miánuie Mánicheyczyki/ to iest Priscilliánisty/ Pánu Bogu służyli/ á sámi o rożnicách iesli iákie są/ Biskupi sądźili/ chcąc im Synodu dozwolić iákiegoby było potrzebá. Byli wielce vweseleni Pogánie/ y przyieli Máximá z rádośćią/ zwłaszczá on Symmáchus/ ktory tym Máximem Gráciánowi groźił/ y nápisał kśięgi o wysławieniu iego/ ktore przed nim czytał.

Ambr: epist: 29.
Máximus Pogány sobie iedna, y Chrześćiany.

Tego roku stárostą był Rzymskim on Pinianus Pogánin mąż Melániey młodszey/ wnęczki Melániey stárszey/ ktora go do CHRISTVSA przywiodłá.

Soer: lib: 5. cap: 14.
Palladius in Lausi.

Rok Páński 388. Syriciuszá 4.

Válentiniáná 5. Theodozyuszá 10.

1\. GDy sie Theodozyus ná woynę przećiw Máximowi gotował/ vstáwił pobory/ o ktore sie gniewáiąc Antyoscy mieszczánie/ rozruch vczynili/ y poburzywszy lud/ obraz ábo słup miedźiány Tácylle żony Cesárskiey y sámego Cesárzá obálili/ y sromotnie po źiemi włoczyli. Bárzo sie oną zelżywośćią obráźił Theodozyus/ y posłał Elebechá Woiewodę z woyskiem/ áby one swowolne pokarał. Co gdy czynić chćiał/ á obwinione y podeyźrzáne do więźienia brał y męczył y od máiętnośći odsądzał/ y wszytkiemu miástu postrách wielki czynił: zbieżeli sie ze wszytkiey Syriey ná obronę miástá wszyscy mniszy y pustelnicy/ iáko ányołowie z niebá/ z gor y z lásow przyszli zgodnie do Antyochiey/ y wołáli ná sędźie: áby ludźi nie zábiiáli/ ná miłośierdźie pámiętáli. á o obraz miedźiány/ ktory sie náprawić mogł/ obrázow Bożych nie gubili. y noc y dźień śiedząc v więźniow y przed drzwiámi więź/ żadnego ná śmierć wywodźić nie dopuśćili/ sámi zá nie chcąc vmieráć. y wymogli to v onych sędźiow/ áby ná pytánie do

Wschodne dźieie.
W Antyochiey wzburzenie.
Theo: lib: 5. cap: 19.
O obraz zielony gniew Theodozyuszá ná Antyocheny.
Mniszy ná pomoc Antyochiey.

Ad pop. homil: 13. 17. 12. 13. 16. 18.

2. Chryſoſt: homil: 3. ad pop.

Flawianus do Ceſa: za poſłem.

Chryſoſt: ad pop: Homil: 20.

Chryzoſtoma S. kazania.

Conſtantyna łaſkawość.

tánie do Ceſárzá poſłáli/ y z Antyochiey/ poſły o miłośierdźie do Ceſárzá wypráwili. Ná co ſędźiowie vżyć ſie dáli. Co przez cztery dni ſpráwiwſzy puſtelnicy oni do ſwoich ſie komorek wroćili. W ten czás ś. Chryzoſtom kaznodźieią był w Antyochiey/ y o tey przygodźie y żáłośći wiele kazań nápiſał/ ludźie one burzliwe słowy karząc/ y troſkliwe ćieſząc/ y do pokuty/ y ſámego Bogá pomocy wzywánia przywodząc. Ná ono poſelſtwo do Ceſárzá obrano Fláwianá Biſkupá/ ktory żadną ſie trudnośćią áni ſtárośćią nie wymowił: ále z wielkiego politowánia iáchał/ y ták mową ſwoią Ceſárzá zmiękczył/ iż wſzytkę winę miáſtu onemu odpuśćił. Piſze ś. Chryzoſtom iego przed Ceſárzem słowá/ Miedzy inemi ták mowił: Obraz może być náprawiony y ze złotá y z nadrożſzych kámieni: ále gdy łáſkáwość ſwoim nieprzyiaćiołom pokażeſz/ tyle obrázow mieć będźieſz/ ile po nas ná świećie ludzi żyć będą/ ktorzy tę twoię cnotę wychwáláć nie opuſzczą. Pomni ná wielkiego Conſtántyná łáſkáwość/ ktorego gdy tákże obraz zelżony y twarz ná nim porániona byłá: á dworzánie niektorzy iego námawiáli go/ áby tę krzywdę ſwoię pomſtą znáczną vkarał: on ſie zá twarz ſwoię pomácawſzy rzekł: cáłą mam twarz/ á żadney rány nie máſz. To iego słowo wſzytek świát pámięta y powiáda. iego innych przezacnych dźieiow y zwyćięſtw zápomináią: á to w vśćiech máią. Pomni iákoś y ſam więźnie ná Wielkanoc dla CHRISTVSA wypuſzczáć práwem twoim roſkazał/ etc.

3. *Theodozyus odpuſzcza Antyochenom.*

Złote słowa.

Homil: 20. ad pop.

Tymi y inemi słowy zwyćiężony Ceſarz do łáſkáwośći ſie ſkłonił/ y do miłośierdźia/ mowiąc: Nie wielką rzecz vczynię/ gdy ludźiom ktorzy mie zelżyli odpuſzczę. bom też ſam człowiek. Pan wſzytkiego świátá krzyżownikom ſwoim odpuſzczenia prośił: á ia towárzyſzom moim odpuśćić nie mam? A roſkazał Fláwianowi áby ſie prędko do ſwoich pośpieſzył/ á onym w dłuższey trwodze być nie dopuśćił. Co on z pilnośćią vczynił/ y ná ſáme święto Wielkonocne one nowinę weſołą przyniosł. S. Chryzoſtom ná dźiękowánie zá ono dobrodźieyſtwo kazánie czynił/ á miáſto ſie weſeląc y ognie paląc/ y korony á wieńce kłádąc/ y ná iáwnych mieyſcách obiády czyniąc/ P. Bogá chwalili/ iákoby ſie dopiero znowu vrodźili.

4. Leo Auguſt: in geſtis Chryſoſt.

Olimpia wdowa w czyſtośći ſtateczna.

Palladius in Lauſiaca cap: 43.

Mądre y nabożne słowa.

Chryſoſt: epiſt: 2. in addit.

Byłá w Cárogrodźie przezacna wdowá Olimpia/ corká Anizyuſzá Romeſá/ á wnęczká onego Ablámiuſzá/ ktory v wielkie^o^ Conſtántyná rządźił. Tá krotko z mężem tylo 12. mieśiecy mieſzkáiąc/ á od niego wielkie bogáctwá zoſtáwione máiąc/ czyſty żywot y święty wiodłá. Theodozyus Ceſarz ráił ią zá Elpidyuſzá Hiſzpaná powinnego ſwego. oná niechćiáłá/ y do Ceſárzá mowiłá: By był P. Bog chćiał mię w małżeńſtwie mieć/ nigdyby mi był mężá nie brał. od ktorego gdy mię wyzwolił/ y iárzmo iego zemnie zdiął: obrálám ſobie czyſtość/ ktorą P. Bog ná mię włożyć chćiał. Ceſarz chcąc ią przymuśić: dał iey dozorcę ábo opiekuná/ pokiby lat 30. nie doſzłá. ktory iey imioná pobrawſzy/ był iey bárzo ćiężki/ iż y z Biſkupy gádáć y do kośćiołá wolnie chodźić nie mogłá. y będąc teſkliwą/ nápiſáłá te słowá do Ceſárzá: y Ceſárſką y Biſkupią pilność nádemną pokázuieſz/ gdy zemnie opátrowánie máiętnośći ſkłádaſz. Ale lepiey będźie/ gdy te moię máiętność vbogim y kośćiołom podźieliſz. Bo ſie ia tey prożnośći ktora z doſtátku idźie boię/ ábych świeckiemi bogáctwy báwiąc ſie/ przyrodzonych y wiecznych nie vtráćiłá. Co przeczytawſzy Ceſarz/ vczynił ią od onego dozorce wolną: á oná w wielkiey oſtrożnośći y ſurowośći żyćia łáſki Bożey ſobie przyczyniáłá/ kośćiołom y vbogim imioná ſwoie zápiſuiąc/ á Biſkupom wielkie pieniądze rozdáiąc. Byłá vrody przeſliczney/ á tákiego záchowánia/ iż Diákoniſſą kośćiołá Cárogrodzkiego zoſtáłá. Jedni mowią/ iż dźiewictwá przy mężu dochowáłá: ále Chryſoſtom ś. tego iey nie dáie/ iedno wtore y duchowne dźiewictwo. ták oſtrożne iey było żyćie/ iż y nieprzyiaćiel y zazdrośćiwy przyczyny náleść do iákiego ná nię podeyźrzenia nie mogł.

5. *Na woyne gotowanie iakie.* Hier: ad Ctesiphon: aduers: Pelagium. Aug: de Ciuitate li: 5. cap: 26. Metaph: 3. Ian. *Ian prorockiego ducha maiacy.* *Senuphrius laske posyła Cesarzowi.*

Gotuiac sie Theodozyus Cesarz ná woyne przeciw Máximowi/ P. Bogá sobie vbłagáć chćiał/ y rozesłał do wßytkich w Egyptcie mnichow y pustelnikow/ o modlitwe ich prosac. á do Jana nieiákiego/ ktorego świątobliwość Jeronym ś. wychwala/ wskazał/ áby mu od Bogá oznaymił/ iáko mu sie tá woyná powieść miáłá. O czym y Augustyn ś. piße: iż mu o ßczęśliwym powodzeniu oznaymił. Piße Metáphrástes/ iż Theodozyus chćiał z sobą mieć ná tey woynie mnichá iednego ná imie Senuphiußá/ o ktorego do Alexándriyskiego Biskupá/ áby mu go posłał pilnie pisał/ iż o iego świętym żywoćie słyßał. On mnich niechćiał iácháć: ále vprosił v P. Bogá/ áby iego rámieniá chustá y laská/ ták wiele mogłá iáko on sam. y posłał one chusty y laske Cesárzowi/ áby miawßy one chuste ná głowie y one laske w reku/ żadnego sie nieprzyiaćielá nie bał/ á sam ná przodku w bitwie sie postáwił. To ten piße.

6. *Práwá na heretyki.* L. 14. de hæret. L. 15. Cod: Theod. L. 2. de his qui super relig: contendunt. *Sokratesowa omylka.*

Druga przypráwá iego ná woyne byłá/ vspokoienie kośćiołá Kátholickiego od heretykow. Ná ktore srogie práwá tego roku nápisał/ áby schadzek nie mieli/ áni náuczáli/ á z miast y od ludźi wygnáni byli/ á nikogoż ná Biskupá nie poświecáli/ y tym sie imieniem Biskupim nie zwáli. Czego ieśliby nie vczynili/ áby srodze karáni byli. Zákazał áby sie nikt o wiáre nie swárzył pod tákimże karániem. &c. Przetoż myli sie Socrátes/ twierdząc áby heretykom okrom Eunomianow wolno sie było domá schodźić y kośćioły przed miásty mieć. Bo ten błąd iego/ miánowáne te práwá vkázuią.

7. Zosimus lib: 4. *Zwyćięstwo Theodozyußá nád Maximem.* Ambr: epist: 29. *Maximus poimány y zabity.* *Andrágázyus sam sie vtopił.*

Ták sie przypráwiwßy Theodozyus/ w Pánnoniey v Scysciey miástá woysko wielkie Máximá/ ktore miał z Brytánnow/ Hißpanow/ Gállow/ y innych mocnych narodow/ ná głowe poráził; y drugie tákże ktore wiodł Márcellinus brát iego v Pátáwioná rozgromił. Máximus mogąc do Gálliey zá gory vćiec/ wielkim skaràniem Bożym záślepiony/ zámknął sie w Aquileiey/ do ktorey gdy Theodozyus z woyskiem przystąpił/ Máximowi żołnierze poimáli páná swego/ y vbránego w ßáty Cesárskie/ do Theodozyußá przywiedli. Ná ktorego gdy łáskáwie weyźrzał/ á żáłość nád nim pokázował: żołnierze boiąc sie áby mu nie odpuśćił złośći oney/ porwáli go y rozsiekáli. Márcellá tákże brátá iego zábito. A on Andrágázyus ktory Gráciana zdrádźił y zábił/ vsłyßawßy o śmierći Máximá/ ktory go był nád wodnym woyskiem hetmánem vczynił/ sam sie vtopił. Synaczká też máłego Máximowego Wiktorá/ w Gálliey przy mátce zostáwionego/ Abrogástes Komes stráćił.

8.

Ták ten tyran o krew Gráciana y wygnánie Válentyniana pokárány iest. Ták sie Gállia/ Hißpánia/ y Brytánnia/ y Itália do páństwá Rzymskiego przywroćiłá. Wielkie błogosłáwieństwo tego Theodozyußá w ták wielkich y predkich zwyćięstwách/ ktore mu iednáły modlitwy kośćielne/ y wyganiánie y karánie heretykow y obroná kośćiołow/ y nabożeństwo ku P. Bogu/ y inne iego cnoty wielkie/ ktore mu P. Bog y tu ná źiemi płáćił.

Láskáwość Theodozyußá. Ambr: epist: 29. *Nieprzyiaćiołom dobrze czynił.* *Páństwo oddał Válentynianowi.* Verbo Valentin. *Woyská czym mocne.*

Nie ták sławnym został Theodozyus z onego zwyćięstwá ták wielkiego/ iáko z łáskáwośći po zwyćięstwie. Bo gdy oni trzey zgineli wodzowie: żadnego ich pomocniká nie karał/ áni ná gárdle/ áni ná máiętnośći/ áni ná sławie. A co więcey mátke nieprzyiaćielá swego Máximá/ dochodámi rocznemi opátrzył/ y corki iego dobrze wychowáć roskazał. A co nadźiwnieyßego Válentynianowi młodźieniaßkowi/ páństwá wßytkie zachodne/ ktore od Máximá wybáwił/ oddał/ y onego do wiáry Kátholickiey od mátki zepsowánego/ przywroćił. Przekłádał mu/ piße Swidás/ iáko P. Bog Kátholickie Cesárze ktorzy wiáry y kośćiołow iego bronili/ dźiwnie ßczęśćił. Woysko/ práwi/ mocne iest nie zbroią/ ále spráwiedliwośćią. Constántyná P. Bog ßczęśćił/ y oycá twego Válentyniana iáko práwowiernego: á stryiá twego Walensá heretyká w moc Pogánom ktorzy go spalili/ podał. y twoie niedowiárstwo Máximowi moc ná ćie dáło. &c. Gdy ná tey woynie był Theo-

9.

Socr: lib: 5. cap: 13.
Ambr: epist: 29.

dozyus/ Ariani w Cárogrodźie vwierzyli komuś pletliwemu/ iákoby Má-
ximus poráźił Theodozyuszá/ y z tego sie ráduiac/ wzburzyli sie/ y dom Bi-
skupá Nektáriuszá spalili. W tym prędka nowiná o zwyćięstwie práwym
przyszłá: Ariani sie do syná Cesárskiego Arkádiuszá/ ktory támże był został/
vćiekli/ y gniew im swoy odpuśćił/ y v oycá drugi przeiednał.

Zachodne dźieie.
Aug: confess: lib: 6. cap: 3. & 11.
S. Augustyn ochrzczony.
De verbis Apost: Serm: 19.
Student vbogi á dobry.

Tego roku ochrzczony iest ś. Augustyn w Mediolanie od Ambrożego/
dwie lećie będąc vczniem Chrześćiáńskim/ á máiąc lat żywotá swego trzy-
dźieśći cztery/ ochrzczony iest/ y syn iego przyrodzony Adeodatus w lat pię-
tnaśćie ktory prędko vmárł. y Alipius y Ewodius ludźie zacni. kochał sie z
tego bárzo/ iż chrzest miał od ś. Ambrożego/ ácz z nim rozmowy mieć nie
10. mogł/ dla wielkich iego zabaw/ iáko sam mowi. Mieszkáiąc w Medio-
lanie Augustyn ś. dwie rzeczy dźiwne słyszał/ ktore w swoie pismo włożył.
Jedne o żaku bárzo vbogim/ ktory nálazszy dwieśćie złotych/ wnet rozpisał
po kośćiołách y rynkách: ktoby tákie pieniądze zgubił/ áby po nie tám á tám
przyszedł. Przyszedł on co zgubił/ dał znáki pewne/ wźiął pieniądze. A dźię-
kuiąc żakowi/ dźieśięćinę mu/ to iest/ złotych dwádźieśćiá dawał. A on wźiąć
niechćiał. potym dźieśięć/ potym pięć w ręce mu tkał: ále żadną miárą bráć
nic niechćiał. A on wszytkie pieniądze przedeń rzućił/ mowiąc z gniewem:
Nic mi nie zginęło gdy odemnie nic nie bierzesz. y vżaliwszy sie go on żak:
wźiął coś trochę y záraz vbogim rozdał. y powiádáiąc to ná kazániu w Hyp-
ponie/ mowił: Pátrzćie iáki swar? iákie rosterki?

August: de cura pro mortuis.
Oćiec vmarły do syna żywego przychodźi.

11. Druga powieść támże z Mediolanu wyniosł: Jeden dał do schowá-
nia pieniądze do sąśiádá/ wyznánie od niego wźiąwszy/ ktory w tym vmárł.
Syná vmárłego oycá/ o one pieniądze trosktał ten co schowáć dał. Syn od
oycá o tym nic nie słysząc/ áni teo ná testámenćie oycowskim żadney wzmiánki
nie máiąc/ bárzo sie frásował. Lecz oćiec vmárły przez sen mu sie vkazał/
y powiedźiał/ áby kwitu tám á tám szukał/ ná ktorym o oddániu onych pie-
niędzy spráwiony będźie. Nálazł syn kwit y od wszytkiego wolny został.
Pátrz/ mowi tenże Augustyn/ iákie stáránie vmárli o żywych máią. do śpią-
cego syná przyszedł y z wielkiey go trwogi wybáwił.

Retract: lib: 1. cap: 7. 8. 9.
De morib: Eccl: cap: 33.
Rzymskich ludźi cnoty.
Epist: 86.
Post we Srzodę w Rzymie.

12. Puśćił sie z Mediolanu Augustinus do Rzymu/ y czekał tám pogodne-
go do Afryki żeglowánia. Tám nápisał niemáło kśiąg/ ktore sam wylicza/
á zwłaszczá o obyczáiách Mánicheyskich y Kátholickich/ wynurzáiąc oblu-
dności heretyckie/ ktorzy sie w rzeczy dobremi obyczáymi pokrywáiąc zwo-
dzą. Wspomina ná iákie w Rzymie ludźie w nabożeństwie y w cnotách
wielkich pátrzył. á iáko w Rzymie Chrześćiánie trzy dni w tydźień pośćili/
we Srzodę/ w Piątek/ w Sobotę.

O spalaną bożnicę Zydom trudność.
Ambr: epist: 29.
Paulinus in vita Ambr.

Wracamy sie do Theodozyuszá. ten będąc w Mediolanie wźiął pisánie/
13. iż ná wschodnych stronách w iednym miásteczku/ Kálliniku/ Chrześćiánie
zá namową Biskupá Zydom bożnicę spalili/ y mniszy w iedney wśi Válenti-
nianom heretykom/ ktorzy im Processiy w dźień Máchábeyskich męczenni-
kow/ y śpiewániu ich ná niey przeszkadzáli/ tákże kośćioł ogniem podniećili.
Pytał stárostá co z tym czynić y iáko to vkáráć. Odpisáć kazał Theodozyus/
áby Biskup Zydom znowu bożnicę zbudował. O czym gdy sie dowiedźiał od
Biskupow wschodnych Ambrozyus/ będąc w Aquileiey zábáwiony/ á przy-
być sam do Mediolanu ták rychło nie mogąc: list do Cesárzá nápisał dźi-
wny y mężny/ rádząc áby onę skaźń ná Biskupá odmienił/ á Biskupowi tego
grzechu nie życzył. Y wywodźi to bárzo mądrze/ y namowy śmiáłe bár-
zo y mocne czyni. Miedzy innemi słowy pisze ták: Nic ták nie iest niebe-
spiecznego w kápłanie przed Bogiem y ták szpetnego v ludźi/ iáko zámilczé-
nie y wolney mowy hámowánie. Łáskáwośći twey kápłáńskie milczenie ma
sie nie podobáć/ á wolność w nim pochwaláć masz. Nie Cesárska rzecz/

wolnego

wolnego iezyká zábrániáć. Nie kápłáńſka/ tego co rozumie nie mowić. Ja roſkazánia Boſkiego ſłucham / y co czynie / z miłośći ku tobie y zbáwieniu twemu czynie: ieſli mi nie wierzyß ábo tego broniß/ iá przedśie Bogá ſie boiąc mowić muße. Bych o świeckie y R. P. ſpráwy czynił/ nie tákbych ſie bał choćby mie ty nie vſłuchał: ále w Boſkich rzeczách kogoż vſłuchaß ieſli kápłáná nie vſłuchaß? á ktoć bedźie śmiał y słowo iedno rzec: ieſli kápłan mowić nie bedźie? Wiem żeś łáſkáwy / ćichy / y boiaźń Bogu y wiáre w ſercu noßący: ále ſie drugdy omylamy ná żarzliwośći Bożey/ ktora nie ieſt wedle vmieietnośći. Pomni co zá cudá były zá czáſu Juliáná gdy chćiał Żydom kośćioł budowáć. etc. A nákoniec nápiſał: Lepiey że mie w pałacu vſłuchaß/ niżliby mie w kośćiele ſłucháć miał. To ieſt: ieſli nie vczyniß co rádze/ wołáć ná ćie w kośćiele bede. Ná on liſt Ceſarz nic nie vczynił. A ś. Ambrozyus do Mediolanu przybywßy/ gdy Ceſarz ná kazánie przyßedł; iáwnie go prośił y od CHRISTVSA do niego mowił: Mnie nie ſłuchaß ktorym ćie z máłego ták wielkim vczynił/ y ſynám twe° ná páńſtwo wſádźił/ y ták wielkie zwyćieſtwá dałem ći. etc. A gdy z kázálnice zſtąpił/ rzekł mu Ceſarz: Przećiw námeś kazał Biſkupie. A on rzekł: Nowßem po tobie Ceſárzu. A Ceſarz: Prawdá iżem przykre dał ná Biſkupá o budowánie bożnice roſkazánie. Alec iuż odmienić to obiecuie. Y dopiero ś. Ambrozyus do ś. táiemnic ſpráwowánia przyſtąpił. By ná ten ś. przykład pánowie pámietáli / á karánicm ſie Biſkupim rządźić dáli: dobrzeby páńſtwom ſwoim y dußam ludzkim porádźili. Przetoż ie P. Bog w gniewie ſwoim karze/ gdy ſie duchownym oycom karáć nie dopußczą. Biſkupi też drugdy boiáźliwi/ mowić nie śmieią/ wiedząc iż nád pány / iáko ieſt v Proroká/ w tey mierze przełożeni ſą.

Ná kazániu Ceſarzá karáć chce S. Ambroży. Ambroſ: epiſt: 18. edit: Sixtian.

Ceſarz ſie vpámietał na kazániu.

14\. Odrádźił też ś. Ambrozyus Ceſárzowi / áby ná Senat Rzymſki oſob Pogáńſkich / nie dbał / ktorzy o záchowánie ołtarzá Wiktoriey w Rzymie ná Cápitolium/ od Máximá przywrocony / prośili. Jedney też wdowy / ktorey ſłudzy Ceſárſcy pieniądze ſchowáne w kośćiele odiąć/ chytrym práwem chćieli/ obronił.

Ierem: 1. Ambr: epiſt: 15. Sixt: edit: & offic: lib: 3. cap: 29.

15\. W tym wieku żył on Pácyanus biſkup Bárchinońſki/ y Grzegorz Bortyki / vczeni piſárze kośćielni. A ná zachodnych kráiách tego też czáſu żył Pálládius Gállátá co Lauſiáke piſał. á iż był Origeniſtá/ wiele chwali mnichow tegoż błedu/ iáki był Ewágrius/ Euzebius/ Euthimius/ Or/ y Jſidorus. Ewágrius wiele kſiąg piſał/ ále iż był Origeniſtá / śmie to o nim mowić ś. Jeronym / iż dał przyczyne Pelágianom do ich błedow/ gdy o wielkiey doſkonáłośći ludzkiey / y vmorzeniu wßytkich namietnośći / iáko łácne być z nátury może/ piſał. Toż y o Pálládyuśie mowi / ktory piſánim ſwoim w Lauſiáce zelżył ś. Jeronymá.

Pácianus tego wieku. Hier: ad Cteſiph. Prœmio aduerſus Pelagia. Cap: 29.

Rok Páńſki 389. Syricyuſzá 5. Válentiniáná 6. *Theodozyuſzá 11.*

1\. CHcąc ſie ś. Auguſtyn z mátką Moniką do Afryki wroćić/ v Oſtyey nád Tybrem mátke pogrzebł / ktora záchorzawßy ná wśiádániu ná morze/ dniá dźiewiątego ſkonáłá. Pátrz w iey żywoćie. y tám o ofierze Mßey ś. iáko vmárłym ieſt pożyteczna/ wielkie Auguſtyná ś. świádectwo naydźieß. Záiáchawßy do Afryki ś. Auguſtinus / y troche przemießkawßy w Kárthaginie/ odwiodł ſie ná wieś ná żywot puſtelniczy z Alipiußem y Ewodiußem / y tám poßcząc ſie y modląc/ y w zakonie Páńſkim rozmyśláiąc/ trzy látá przemießkał láikiem/ y wiele kſiąg nápiſał y przećiw Máńicheyczykom/ y De vera religione. &c.

Moniká vmárłá. 4. Maij. Confeſſ. lib: 9. cap: 8. 10. 11. 13. *S. Auguſtyná żywot mniſki.*

2\. Tego roku przeniozł ſie do niebá ś. Grzegorz Názyánzenus / lat máiąc ßeśćdźieśiąt y pieć. Był przyrodzenia mocnego / ále czeſtemi chorobámi y

Hier: de Script. *Smierć Násyánzená.*

podágrą strapiony / w stárości zięty był. Jáko się z Cárogrodu o wsi oyczystey Ariánzu ná on osobny pustelniczy żywot przeniozł / máło kiedy zdrow był. Pociechá iego byłá w chorobie wierße piękne przedziwną wymową skłádáć / o rozmáitych y nabożnych rzeczách / ktoremi serce do niebá podnosił / á cierpliwość sobie w nędzy oney iednał. Przed śmiercią / iáko sam świádczy / miał / nád bieg stárości / od sámego czártá pobudzone w ciele pokusy / ná ktorę się dziwnie żáluie / człowiek ktory się z młodu iáko piękny kwiát w czystości / áż do lat stárych vchował / w stárości te naiázdy od czártá cierpiał. Byłá to iego cierpliwości wysługá v P. Bogá / ktory rozmáicie zbáwienie ludzkie spráwuie. Wielkiey srogości sam nád sobą w stárości vżywał. Mowi ná iednym mieyscu: Chorobą y stárością zemdlony / w drugam wpadł nędzę: ięzyk mam nieouzdány y prędki / ktory mię do mego nieprzyiacielá podáie / á wielkie mi ßkody czyni.] Stárzy drudzy wielomowni są. Ale pátrz iáko onę bystrość ięzyká kroćił: Przez dni czterdzieści nic nie mowił / ktore gdy wytrwał: on wierß do CHRISTVSA záśpiewał: Tobiem moy Pánie związał ięzyk / tobie go teraz rospußczam: proßę ábych oboie pobożnie czynił. Abych mowił iáko przystoi / á czego się mowić nie godzi / ábych o tym y nie myślił. Miał od niektorych zazdrościwych / obłudnych mnichow prześládowánie / ktorych złe obyczáie y pismem gánił. Bo przyßedßy do wsi / gdzie mießkał / náleźli go v Mßey ś. y ołtarzá / y tám go vkámionowáli / y iużby go byli zábili / by go byłá obronna ręká Boska nie zástoniłá. Tey krzywdy iego chciał się mścić nieiáki Biskup Tyáneński Theodorus: ále mu nápisał mowiąc: Dobrzeby tych karáć ktorzy nam krzywdę v ołtarzá vczynili: boby to ná pohámowánie drugich służyło: ále lepiey y wedle Bogá krzywdę cierpieć. Bo karánie złość zátrzymawa / á łáskáwość do dobroci prowádzi. Wielki zysk mieć będę gdy krzywdę odpußczę / áby mi też odpußczono.]

W Chorobie składánie wierßow o nabożeństwie.
Carm: aduersus carnem.
Pokusy cielesne w stárym.
Ná ięzyk nárzekanie.
Carm: in silentium 40. dierum.
40. dni nic nie mowić.
Greg: carm: in monados Hyppoc.
Od mnichow kámionowany.
Epist: 81. edit: nouæ.

4. Ták skończył ten święty mąż y Doktor wielki kościelny / ktorego święto Láciński y Grecki kościoł obchodzi. Ciáło iego do Rzymu przeniesione było / y wieku náßego od Grzegorzá trzynastego Papieżá / ozdobną bárzo káplicą v świętego Piotrá vczczone.

Ciáło S. Názyánzená w Rzymie y káplicá.

Theodozyus z Mediolanu do Rzymu przyiáchał / y tám tryumph czynił / towárzyßá chcąc mieć oney wßytkiey rádości Válentinianá młodego. Co mu ludzie z oney ku vpádłemu łáskáwości / zá drugi tryumph poczytáli. Ná tę rádość nie dał P. Bog pátrzyć oney niezbożney mátce Válentinianá Iustinie. Bo iuż byłá vmárła.

Tryumph Theodozyußa z Valentynianem.
Smierć Iustyny.

W Rzymie Theodozyus to napierwey spráwić chciał / áby miásto od báłwochwálstwá oczyścił. y zákazał ofiar dyabłom / y obrázy bogow pokruszyć kazał. te tylo dla ozdoby miástá zostáwuiąc / ktore w sobie przednią sztukę misterstwá miáły. W ten czás on Symmáchus zacny Pogánin Theodozyußá prosił / áby ná Cápitolium ołtarzá Wiktoryey nie burzono: o co się poruszył Cesarz / iż go ná wygnánie / ácz nie dáleko potępił. y przez Iowiná y Gaudencyußá Komesy roskazał / áby wßytki Pogáńskie kościoły w Rzymie złupione / y bogowie pokrußeni byli. Pomogli mu tego Rzymscy Chrześciánie / iż nápoły obálone one bożnice ich zostáły. A nie tylo w Rzymie ále y we wßytkim páństwie Rzymskim / mowi ś. Augustyn / báłwany obáláć / práwo ná to nápisawßy / ten Cesarz bogoboyny roskazał / potym gdy mu P. Bog one wielkie zwyciestwá dáć raczył.

5. Piße Sozymus Pogánin / iż w ten czás Styllikon hetman Theodozyußá / ze drzwi Cápitolium śrebrne bláchy złupił / á żoná iego z boginiey Reey / ktora mátka bogow Pogánie zwáli / ochędostwo niewieście zięłá / y ná się włożyłá. O co / powiáda / od bogow skárány był. Lecz się mylił ten Pogánin. Bo o inßą winę Styllikon był karány. Prawdá iáko ś. Augustyn náucza / iż się nie godzi báłwochwálskich bogactw ná własny

Prosper: de promissionibus.
Báłwany w Rzymie burzą, y kościoły Pogáńskie.
Hieron: epist: 7.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Lib: 5.
Bogáctwá z báłwanow nie godzi się vżywáć.
August: epist: 154. Et serm: de verbis Domini 6.

ná własny pożytek obrácáć / áby się Pogánie nie gorszyli / iż my ich bogi nie
z nabożeństwá / ále z łákomstwá gubim / y iesli to Styllikо y żoná iego vczy-
niłá / nie masz co chwálić. y mowi tenże Doktor: iż nie iest Chrześciáński o-
byczay / ná Pogáńskie się bożnice miotáć y one burzyć / poki vrzędowego do-
puszczenia y roskazánia nie mász. Acz to drudzy z nádchnienia Bożego czy-
nili / y miedzy męczenniki święte poczytáni są.

Papież Syricius Synod w Kápuey vczynił / ná ktory Flámianá Bi-
skupá Antyochiey pozwał / o rożnice one stáre z Paulinem / y z iego nástęp-
nikiem Ewágriuszem / około tegoż Biskupstwá. Ná ten Synod niechćiał
się stáwić Flámianus / choć mu to Cesarz roskazał. A iednák Biskupi oni
ktorzy się ziácháli / niechćieli wyklináć Flámianá / dla rozerwánia kośćiołá
Bożego wschodnego / iedno Papież Syricius / zlećił Theophilowi Alexán-
dryiskiemu Biskupowi / áby zgromádziwszy swoie Biskupy z Egyptu Flá-
wianá sądził / á do Rzymu do niego o potwierdzenie tego co się tám spráwi /
posłał. Co vczynił Theophilus / o tym pismá nie mász.

Ambr: epist: 78.
Fláwianus Antyoski do Rzymu pozwány.

6\. Theodozyus odieżdżáiąc z Rzymu / práwo dał / áby w pośćie czterdźieśt-
dniowym nikogoż ná ćiele nie gubiono / gdy dusze odpustow czekáią.

L. 5. de quæst: C. Theo.
Post wielki vczczony.

Tego roku z roskazánia Theodozyuszá Cesarzá w Alexándriey on wielki
sławny báłwan / ktorego Serápis zwano / stárowiecznośćią / y wszytkiego
prawie po świećie Pogáństwá pokłonem wsławiony / obálony y skruszony
iest. Pisárze Pogáńscy Eunápius y Sárdianus / ćiesząc się niejáko / powie-
dźieli: iż o tym przyszłym zwoiowániu Serápisá / bogowie nászy wiedźieli / y
przez Antoniná Philozophá oznaymili. Y dla tego Augustyn ś. księgi ná-
pisał o wrożkách szátáńskich / w ktorych twierdźi / iż te przyszłe swoie zelży-
wość czárći wiedźieć mogli / ile im P. Bog dopuśćił / y przyrodzony domysł
ich dośiąc mogł. O to zburzenie tego báłwaná y kośćiołá w Alexándri-
ey gniewáiąc się Sárdianus / mnichom łáie / y kośći ś. bluźni. Bo Theophi-
7\. lus Alexándryiski Biskup on obálony kośćioł ná służbę Bożą obroćił / y ko-
śći ś. tám wniosł / y mnichámi do chwały Bożey ono mieysce osádźił. Oby-
czay kośćielny o wnoszeniu reliquiy do nowych kośćiołow / ten Pogánin wy-
świádcza / ácz to bluźni iáko y mnichy potwarza / wedle Pogáństwá swego.
W czym go sromotnie nászy heretycy wyrażáią / y z pismá się iego chlubią /
sámi się ná Pogáństwo powołuiąc. O tym Serápiśie y kośćiele iego
8\. wiele pisze Rufinus / ktory nań pátrzył / iáko przepyszne budowánie było / z
złotá y srebrá / y miedźi. Wiele mieszkánia do skrytych ofiar y nieczystośći / y
czárow / y dla kápłanow báłwochwálcow miał on kośćioł. Obraz tego Se-
rápisá był ze wszytkich kruszcow y z drogich kámieni vczyniony. y byłá osobá
ludzka ták wielka / iż od śćiány do śćiány mieysce zástąpiłá. Ná głowie iego
był korzec / ktorym zboże mierzą / y domyslali się niektorzy / iż ten báłwan v-
czyniony był ná pámiątkę Jozephá Pátryárchy / ktory z głodu przez lat
śiedm zboże mierząc / y przedáiąc / Egypt wybáwił / ktorego zwáli zbáwi-
ćielem świátá. Vczyniona byłá misterna dźiurá / ktorą skoro słońce weszło /
wnet się twarz onego Bogá oświecáłá / y onego iákoby słońce pozdrawiáło
promieszczkiem niemáłym. y mniemáli ludźie żeby słońce ták przez śćiány cále
wchodźiło. Gdy iuż wyrok ná obálenie onego kośćiołá Cesárski wyszedł:
Pogánie rozsławili / iż gdy się krzywdá iáka onemu bogu sstánie: źiemiá się
rozstąpi / y niebo vpádnie. y nieco się Chrześćiánie zátrzymáli. Lecz się ie-
den żołnierz obrał / y śiekierą w twarz onego báłwaná ćiął / potym mu w ko-
láno ránę zádał. A zátym się drudzy rzućili / y rozśiekáli bogá onego / y wy-
9\. wleczonego iáwnie palili. Rzućił się lud do innych Pogáńskich kośćio-
łow / y tám wiele się brzydkośći y złośći Pogáńskiey odkryło / iáko dźieći y pá-
nienki gwoli czártom zábiiáli / á głow ich pełne kąty náleźli. Wstydźili się

Serápis kośćioł Pogáński w Alexándriey obálony.
Eunapius in Edesio Sardia. in vita Philos: in Edesio.
De diuinatione Dæmonum.
Kośći ś. ná poświącánie kośćiołá wnieśione.
Lib: 2. cap: 22.
Socr: lib: 5. cap: 16.
Serápis iáko bogáty był.
Sozo: cap: 20.
Obraz Serápia.
Ioseph Pátriarchá.
Rufinus vt supra.
Pogáńskie inne kośćioły obálone.

Pogánie/ y wiele ſię ich do CHRISTVSA obróciło/ dźiwuiąc ſię iáko ſie tákie złośći przez tákie długie wieki/ táić mogły.

Idem.
Tyrannus kápłan Pogáńſki zdraycá czyſtośći.

W kośćiele Sáturná był ieden Pogáńſki kápłan názwány Tyránnus/ ten gdy ſwey nieczyſtośći chćiał doſyć czynić: od Sáturnuſá do zacnych mężow wſkázował/ iż wola bogá Sáturnuſá ieſt/ áby iego żoná dźiś w kośćiele ná noc zámkniona byłá. Co mężowie rádźi czynili/ tym ſię bogowi przyſługuiąc/ y pięknie vbráne y z vpominki tám żony ſłáli. Lecz on Tyránnus/ w obráżie Sáturnuſá wydrożonym/ ſtoiąc do niewiáſty ſtráſzliwe słowá przez pewne dźiury y trąby puſzczał/ á potym zgáśiwſzy ćicho świece/ ſproſność z niewiáſtą imieniem onego bogá popełniał.

Poznány od iedney niewiaſty.

Tráfiłá ſię iedná mądra/ ktora go po głośie poznáłá/ y mężowi wſzytko powiedźiáłá/ żáluiąc ſię ſwego y iego poſromocenia. Odnioſł to mąż iey do vrzędu/ y męczony on kápłan/ zdrády one otworzył. O iáko ſię Pogánie záwſtydźili/ pátrząc ná domy ſwoie bękárćiąt pełne. Z tego iednego przykłádu/ co ſię ná innych mieyſcách dźiało domyślić ſię káżdy może. Co y w Rzymie w tákich báłwochwálnicách/ dotknął Jozephus.

Antiquit: lib: 18. cap: 4.

10\. Socr: lib: 5. cap: 16.

Stárał ſię Theophilus Biſkup áby po wſzytkim Egyptćie báłwany pokruſzone y kośćioły ich popſowáne były. Czego dowiodł. Jeden tylo ſzpetny ná ſromotę y pámiątkę Pogáńſtwá zoſtáwił w Alexándriey.

Marcellus od Pogan zabity.
Sozo: lib: 7. cap: 15.

Tákże po innych ſtronách Biſkupi báłwochwálnice obaláli. Jáko y Márcellus Apámeńſki Biſkup. O co od Pogan zábity/ miedzy ś. męczenniki poczytány ieſt. Nie mogli iednák wſzytkich wygłádźić. Bo ſię Pogánie zá ſwoie bogi záſtáwiáli. Jáko w Gáźie Márneſá ſwego długo bronili/ áż do czáſu Theodozyuſzá mnieyſzego. Zachodni też Biſkupi obáláć Pogáńſkich báłwochwálnic nie omieſzkáli.

In vita S. Martini.

O ś. Márćinie piſze Sewerus/ iáko kilá kośćiołow Pogáńſkich cudownie obálił. Toż inſzy czynili.

Rok Páńſki 390. Syriciuſzá 6.

Válentinianá 7. Theodozyuſzá 12.

1\. Sozo: lib: 7. cap: 24.
W Teſſalonice pobićie ludu burzliwego.

CEſarz Theodozyus vſłyſzawſzy iż w Teſſálonice lud poſpolity wielkie wzburzenie vczynił/ w ktorym Betherichá Połkowniká żołnierzow w Jlliriku zábili: bárzo ſię rozgniewał. A iáko był łáſkáwy/ nie ſkwápiał ſię z karániem. Lecz go bárzo rádá iego/ á zwłaſzczá Rufinus ſpráwcá dworu iego/ ná ktorym polegał/ do tego przywiodł/ vkázuiąc/ iáko ſię ſwawola y wzgárdá máieſtatu ſzerzyć mogłá/ ieſliby ich ſrodze nie karano. Domyślili ſię więcey żołnierze niżli kazano/ przy iednym świećie nie pytáiąc kto winien ábo niewinien/ o śiedm tyśięcy ludźi mieſzczan y gośći pomordowáli/ y wiele miedzy nimi bogátych y zacnych.

Ambr: epiſt: 28.
Pokuta Ceſarzá Theodozyuſzá.

Obráźiłá tá rzecz wſzytkie Biſkupy/ ále nabárźiey ś. Ambrożego. A nim z Rzymu przyiáchał Ceſarz do Mediolanu/ nápiſał mu práwie Biſkupi liſt/ grzech mu on ſzerząc/ á do pokuty go wzywáiąc. Wzruſzył ſię bárzo onym liſtem/ á przyiácháwſzy do Mediolanu/ żáłował onego grzechu/ y wielką gorzkośćią łez obmywał winę ſwoię. A iednák chćiał w kośćiele być według obyczáiu Chrześćiáńſkiego. Lecz do niego wſkazał Ambrozyus/ áby nie chodźił/ á wiedźiał iż go do kośćiołá nie puśći/ ieſli pierwey iáwney pokuty czynić nie będźie.

2\. *Do kośćiołá nie puſzczony Ceſarz od S. Ambrozyuſzá.*
Paul: in vita Ambr.
Theo: lib: 5. cap: 17.

Szedł iednák do kośćiołá Ceſarz/ ále mu w przyśionku záſtąpił ś. Biſkup y mowił: Nie wchodź Ceſárzu. á iáko ná kośćioł Páná wſzytkiego pátrzyć maſz: iáko po tey źiemi deptáć maſz: iáko temi rękomá ćiáło Páńſkie weźmieſz/ ktores ták niewinną krwią pomázał: iáko do tych vſt krew iego przyimieſz/ ktorycheś roſkazániem ták wiele krwie rozlał:

Mowił mu Cesarz: Dawid też krol zgrzeszył y mężoboystwem y cudzołostwem. A Biskup rzekł: Násládowałeś grzeszącego: násláduyże pokutuiącego. Y wroćił sie Cesarz do pálacu. A potym gdy pokutę vczynił / przypuszczony był / y odniosł tákie karánie. Rádził mu áby práwo postáwił tákie / żeby sędziowie gdy kogo ná gárdło ábo ná vtrátę máietności skáżą / nie czynili wykonánia dekretu ábo exekuciey / áż po dni trzydżieśći. Ná co rad Cesarz przyzwolił / y w wielkiey żáłośći Pánu Bogu sie zá grzech vpokarzał / y czyniąc iáwną pokutę w kośćiele ná żiemi leżąc płákał. ná co ludżie pátrząc bárżiey nád leżącym płákáli / niżli sie gniewliwego báli. A gdy ná ofiárę szedł / chćiał tám zá kratámi zostáć. Posłał do niego ś. Ambrozyus dyákoná pierwszego / czemuby zá kratámi czekał? powiedźiał / przyięćia ćiáłá Páńskiego. y powiedżieć mu záś kazał: áby z innym ludem zá kratą vżywánia náświętszych táiemnic czekał. Bo purpurá Cesárze / práwi / czyni nie kápłany. Co pokornie Cesarz wdżięcznie przyiął / y wychodząc rzekł: żem tego nie vczynił z pychy: ále ze zwyczáiu iákim miał w Cárogrodźie.

Pokuta iawna Theodosyuſza.
Prawo o exekuciey na gardło.
Rufin: lib: 2. cap: 18.
Sozo: lib: 7. cap: 24.
Theod: vt ſupra.
Za kratą Ceſarzowi być, gdzie ſami kaplani ſtużą, nie dopuścił.

3. Wielkie dwie tákie osobie y Biskup y Cesarz. Biskup dla tákiego kápłáńskiego sercá / á Cesarz dla tákiey pokory y posłuszeństwá. Záchował nápotym tę przestrogę w Cárogrodźie / gdy sie tám wroćił. Bo gdy Nektárius Biskup pytał / czemu oddawszy ná ołtarz ofiárę zá kratą nie zostáł? westchnąwszy / rzekł: Nie rychłom sie náuczył rożnośći Cesárzá od Biskupá. Nie rychłom tráfił ná mistrzá prawdy. Jednego Ambrozyuszá znam / ktorego sie Biskupem zwáć godźi.] Táki oney przestrogi pożytek miał ten dobry Cesarz. Wspomina tę wielką iego cnotę ś. Augustyn. A ś. Ambrozyus o nim nápisał: Miłuię onego człowieká / ktory bárżiey chwalił tego co vpominá / á niżli tego co pochlebuie. Porzućił wszytki vbiory y ozdoby krolewskie / iáwnie w kośćiele grzech opłákiwał / ktory z podusczenia inych do niego sie wkradł. Czego sie mnieyszy y szczegulni wstydzą / Cesarz sie iáwney pokuty nie wstydźił.] Jáko iego tá sławá áż sie do vszu nászych przeniosłá? Jáko miłuiem wszyscy ták dawno vmárłego? żyie w sercu nászym / y we wszytkiego kośćiołá pámięći / ták piękny wzor cnoty trwa.

Za kratę w Carogrodzie niechćiał.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Ambr: orat: in funere Theod.

4. Może sie tu wspomnieć drugi przykład iáwney pokuty w Rzymie tego czásu od zacney z dawnych Rzymskich przodkow Fábiole podány. o ktorey nápisał Jeronym ś. Tá z iednym sie mężem rozwiodszy / drugiego zá żywotá pierwszego / z niewiádomośći poiełá / czego Ewángelia nie dopuszcza. y strzegąc sie inych grzechow / w ten ieden niebácznie wpádłá. Lecz skoro on mąż drugi vmárł / do wielkiey sie pokuty vdáłá / w táki czás / ktorego inne / iárzmá zbywszy męskiego / bespiecznieią / do łáźien idą / po vlicách sie włoczą / y wzor nierządnic noszą. oná wor ná sie włożyłá / y iáwnie v kośćiołá Láteráńskiego ná dźień Wielkonocny grzech swoy wyznawáłá / miedzy pokutuiącemi stoiąc. Ná co Rzym wszytek pátrzył / gdy włosy rostárcháne / twarz bládą / vsmolone ręce / szpetną szyię nośiłá. Biskup y kápłani pátrząc ná nię / płákáli. Nie sromáłá sie wyznáć P. Bogá ná żiemi. Nie weszłá w kośćioł: ále iáko śiostrá Moyzeszowá Márya przed kośćiołem płákáłá / czekáiąc áby kápłan ktory ią z kośćiołá wyrzućił / do kośćiołá ią wprowádźił.

Fabiole iawna pokuta.
Epiſt: 30.
Rozwodow Ewangelia nie dopuſzcza.

Tego czásu przemożni y mądrzy dwá mężowie z Persyey przyiácháli do Mediolanu / widżieć Ambrozyuszá ś. Biskupá / sławą iego wzruszeni. Gadáli y rozmowy z nim przez tłumáczá mieli od pierwszey ná dźień godźiny / áż do trzećiey w noc. y z podźiwieniem od niego odeszli / dáiąc znáć / iż iney przyczyny swego do Mediolanu przyiácхánia nie mieli. Y pożegnawszy Cesárzá puśćili sie do Rzymu / y tám onego świętego mężá Probuszá wspániáłość y przemożność oglądawszy / do domu sie do Persyey wroćili.

Paulinus in vita S. Ambr.

5. Tego roku był Synod w Mediolanie ná potępienie Jowinianá herety-

ká / ktory

Iowiniana fałßywe nauki potępione.
Małżeństwo przekładał nad czystość.
L. 28. de hæret: C. Theo.

ká/ktory małżeństwo nád dziewictwo przekłádał/ y dziewictwu przenaświetßey mátki Bożey vwłoczył/ y roskoßy cielesne zálecał/ od postow y surowośći żywotá wierne odwodząc. Był mnichem w Mediolanie/ y tám z klasztoru wyrzucony/ do Rzymu pobieżał/ y one swoie iády wylewał/ y miał niemáło towárzystwá. O czym dowiedziawßy sie Syricius Papież/ onego wyklął/ y do ś. Ambrożego pisał/ áby go tákże z inemi Biskupy potępili. Co oni nie mießkáiąc vczynili. Ták potępionego od duchownych Cesarz Theodozyus wygnáć go ná puszczą kazał/ y práwo nań nápisał. Ale vrzędnicy nie czynili nád nim exekuciey/ iż sie przedsie po przedmieśćiách włoczył. y ták dwádzieśćiá y dwie lećie kośćioł ś. mießał/ áż go Honorius Cesarz do wyspy Boás ná wieczne wygnánie záwieść kazał/ y inne iego pomocniki.

6.
Ieronym S. pisze przeciw Iowinianowi.
Contra Iouinianum.
Hieron: epist: 52.
S. Ieronym małżeństwanie ganił.
August.
Luter sprosny.

6. Gdy też y pisániem swoim zwodził wiele ludzi ten Iowinianus/ Rzymscy niektorzy Kátholicy/ á zwłaszczá Pámmáchius/ postáli one pismá do ś. Ieronymá do Bethleem/ áby ná nie odpisał. Vczynił to z wielką gorącośćią/ y błędy one sprosne/ vczenie rozgromił. A iż w tych księgách bárzo czystość y pánieństwo wysławia: w potwarz to obrácáli Iowiniani/ iákoby Mánicheyczykom sprzyiał/ ktorzy małżeństwo gánili. Y niektorzy Kátholicy troche zá złe mieli ś. Ieronymowi/ one iego księgi czytáiąc/ iż sie im zdáło/ iákoby coś małżeństwu vymował. O czym gdy mu Pámmáchius dał znáć/ nápisał Apologetik/ ábo list obronny/ w ktorym dobrze dáie znáć/ iáko czći małżeństwo/ á Máničheußem sie brzydzi: Dziewictwo nád małżeństwo przekłádamy: ále małżeństwá nie gánimy/ y owßem ie iáko Sákrament czćimy. Popráwił tego ś. Augustyn z tey tákiey przyczyny pisząc księgi De bono coniugali, áby oná potwarz z ś. Ieronymá złożona byłá. Co mowić o dźisieyßych heretykách y o pierwßym onym sprosnym wodzu ich Niemieckim/ ktorzy nietylko pánieństwo y czystość zelżyli/ ále y mnißki z klasztorow CHRISTVSOWI poświecone/ do sprosnośći swey przywodzili. A sam pan mistrz napierwßy tego dał przykład/ iáko Epikur y wieprz błotny. Z tey rospustnośći Iowinianowey/ tákie były miedzy ludźmi wßeteczeństwá powstáły/ iż y Sodomiie sie rozmnożyły. Ná ktore práwo tego roku dáć Theodozyus muśiał: áby tákie ogniem gubiono y palono.] Toć iest owoc rospustnośći heretyckiey y cielesnośći ich.

Sodomiie práwem do ogniá karane.
L. 6. ad legem Iul: de adult.

7.
Sozo: lib: 7. cap: 16.
Socr: lib: 5. cap: 19.
Spowiedź obiawiona.
Baronius in Anno Domini 56.
L. 27. de Episc.
Diákoniski w lat 60.
L. 28. de incæst: nupt: C. T.
Kazirodstwo zakazane.

7. W Cárogrodźie sprosnie dyákon ieden vpadł z iedną zacną kośćielną Dyákonissą wdową. Grzech on oná niewiástá zá rádą Spowiednika Peniтенciarzá ná to wysádzonego oznaymiłá. O co od Nektáriußá Biskupá kápłan on złożony iest. O zaußney spowiedźi z tey powieśći heretycy wiele plotą/ á indziey sie prawdá otwarza. Ten przypadek był przyczyną/ iż Theodozyus będąc w Mediolanie wydał wyrok y práwo/ áby wdowy ná Dyákonisse poświecone nie były/ ażby wedle Apostołá miáły lat sześćdziesiąt. Przydał y to/ áby żadna dla służby kośćielney włosow swoich przed czásem nie strzygłá. Bo sie ták młode ná Diákonisse wmawiáły. A nákoniec zákazał/ áby tákie wdowy nic ná kośćioł/ y ná księżą/ y ná vbogie testámentem oddawáć nie mogły. Tę ostátnią część tego práwá/ około testámentow tákich wdow/ odmienił zás tego roku Theodozyus, gdy mu ś. Ambrozyus vkázował/ iż to iest ze ßkodą kośćielną/ inne dwie rzeczy w tym práwie pochwaláiąc. Posłuchał go dobry Cesarz/ y przećiwne wydał práwo. Tenże zákazał małżeństwá miedzy powinnemi stryiecznemi y wuiecznemi/ ogniem y vtrátą máiętnośći grożąc. Bo około tego nie wßyscy práwá kośćielne chowáli.

Gállá Cesarzowa.
Placidia corka iey.

Tegoż roku żoná wtora Theodozego Cesárzá Gállá w Cárogrodźie vmárłá. Pogrzebł ią syn iego Arkádius. Zostáwiłá coreczkę názwáną Plácidia. W ten czás ná zachodnych páństwách przemießkiwał Theodozyus.

Rok Páński 391. Syriciuſzá 7. Válentinianá 8. Theodozyuſzá 13.

Theodozyus chcac ſie do Cárogrodu wrócić / boiac ſie o Sym- 1.
máchá wygnánego / ktory Pogáninem bedac wielkiey v wßyt-
kich był powagi / áby przeciw Wálentinianowi młodemu co no-
wego nie záczynał: od wygnánia go wybáwił / y Conſulem go
vczynił roku tego / nawyżßy mu vrzad zlecáiac. Jednák práwá
ießcze ſrożße niżli pierwey wydał / áby nikt ofiar bogom nie czynił / áni do
Pogáńſkich kośćiołow nie chodźił / áni żadney ſłużby dyabłom nie czynił. A
ná te ktorzyby ſie Chrztu ś. záprzeli / á do Pogáńſtwá ſie wracáli / vſtáwił
karánie: áby z nimi nikt nie towárzyßył / á świádkámi być y teſtámentu żá-
dnego czynić / y ná żadne dźiedźictwo po nikim wſtepowáć nie mogli. A ná
ſtany wyſokie vſtáwił / áby mieyſcá ſwe trácili y bezecnymi byli.

Symmáchus przywrocony.
L. 10. de pagan.
L. 11. ibidem.
Ná odſtepce wiáry karanie.
L. 4. de Apoſt: C. T.

Przyiáchawßy do Cárogrodu Theodozyus / pilnie ſie ſtárał / áby kośćiołá 2.
ná pámiatke ś. Janá Chrzćićielá dokonał / á tám głowe iego świeta / ktora
zá Wálenſá náleźiona byłá / przenioſł. Byłá we wśi Koſlai bliſko Chálce-
donu / y przenioſł ia do Hebdomon / gdźie ten kośćioł był ná to zbudował. Zá
co mu P. Bog / iáko ſie niżey powie / przez modlitwy tego ś. Janá Chrzći-
ćielá / nád Eugeniußem zwyćieſtwo dał. Nowe záś práwo ná heretyki
wydał / áby wyganiáni z miaſt byli / y ſchadzek nigdźiez nie mieli. Co Socrá-
tes ná ſáme Eunomiany obráca / y iákoby innym heretykom ſchadzek dopu-
śćić miał Theodozyus. Błąd ten iego / práwá ktore nápiſał / vkázuia.

Głowá S. Janá Chrźćićielá.
Proſper Sigel: in Chron.
Cedrenus in compendio.
Niceph: lib: 12. cap: 49.
Ná heretyki práwo.
L. 20. de hæret: C. Theo.
Socr: lib: 5. cap: 20.

Jdźiem do Afryki. Auguſtyn ś. mießkáiac v Tágáſty w zátáieniu z nie-
ktorą bráćia / w tákim żywoćie iáki we Włoßech v mnichow widźiał: gdy
dla iednego przyiaćielá ktorego P. Bogu pozyſkáć chćiał / do miáſtá Hypo-
nu przyßedł: ludźie go nabożni / wedle zwyczáiu / porwáli / y mocą do Biſku- 3.
pá Wáleryußá prowádźili; proßąc áby go im ná kápłáńſtwo poświećił. Mie-
li ten obyczay ná on czás Kátholicy kogo vczonego y pobożnego widźieli /
choć chćiał / choć niechćiał / do kápłáńſtwá go przymußáli. Płákał mąż świe-
ty / ále przedśie poświecenie bráć muśiał. Mießkáiac w Hiponie przy
Biſkupie / ktory mu kośćioł do rządzenia zlećił: zbudował tám klaßtor / w
ktorym wedle reguły Apoſtolſkiey z towárzyßmi żył. Sam piße: iż nádźieie
w ſobie wßytke do świátá był vmorzył / niechćiałem być tym / czymem być
mogł. Z tymim ſie nie rownał ktorzy rządzą. Porwánym ieſt ná kápłáń-
ſtwo y potym ná Biſkupſtwo. Nicem z ſobą nie wźiął / iedno ſukinie w kto-
rych chodze. Dał mi ieden ogrod Biſkup / w nim poſtáwiłem klaßtor. Ze-
bráłem do niego bráćia / á iákom ſam ſwoie vboſtwo przedał / ták y im rádźi-
łem / áby ſwe przedáli / żebyſmy ſpolnie żyli / z iednego mießká / y oná ſpolność
ſtałá nam zá wielkie dochody / ktore ſą w P. Bogu.]

Aug: epiſt: 225.
Dźieie Afryki.
S. Auguſtyn ná kápłáńſtwo porwany.
Obycsay ſtáry ná on csas.
Auguſt: de diuer: ſerm: 49.
Klaßtor w Hiponie S. Auguſtyná.
Vboſtwo dobrowolne.

A gdy Biſkupem zoſtał / drugi klaßtor ná plácu y w domu Biſkupim 4.
przy kośćiele poſtáwił / y świetemi zakonnemi regułámi opátrzył. y ná mni-
ßki tákże klaßtor záłożył. Z tych klaßtorow potym rozczki ſie do ßczepienia
bráły / y ná wielu mieyſc w Afryce y w zachodnych kośćiołách dźiwnie ſie roz-
mnożyły. Cztery látá był kápłanem niżli ná Biſkupſtwo wſtąpił / y był pro-
ßony y przyćiśniony do czynienia kazań y do náuki ludzkiey. Z czego ſie on
Biſkupowi wymawiał / y liſt do niego o tym nápiſał / czáſu przynamniey pro-
ßąc: áby ſie był mogł do tego modlitwą y náuką Piſmá ś. przyprawić. Wiel-
kić to bowiem ieſt w kośćiele Bożym vrząd / náuká y kazánie do ludźi / ktory
ſam CHRISTVS ſpráwowal / y nań Apoſtoły ſwoie poſyłał / wtrącáć ſie weń /
iáko heretycy nie poſtáni czynią / wielka ieſt niebeſpieczność. A ſámo Pi-

Auguſt: epiſt: 109.
Rozßerzenie klaßtorow S. Auguſtyna.
Epiſt: 148.
Na kazánie wyſádzony.

Piſmo S. trudne. ſmo świetę/ ktorym karmić ſłuchácze potrzebá/ ieſt trudne bárzo / o ktorym
Epiſt: 3. ad Voluſian. tenże Auguſtyn mowi: Táka ieſt głębokość piſmá Chrześćiáńſkiego / iżby
mi ſię záwżdy potrzebá więcey vczyć / choćbym od dźiećińſtwá vczyć ſię go
począł áż do ſtárośći zgrzybiáłey/ choćbych miał wielką pilność y wielki do-
Eccl: 18. wćip. y dopierobych począł/ iáko Piſmo mowi / gdybych mniemał żem ſkoń-
czył.] By to rozumieli dźiśieyſzy heretycy/ ktorzy y rzemieślnikom kazánia ſię
y náuki zwierzáią.

5. *Sámi Biſkupi kazáli.* A vczynił nową rzecz w Afryce on Biſkup Válerius / iż Auguſtyno-
wi kazánia zlećił / ktore ſámi tylo Biſkupi odpráwowáli / á kápłanom
ſię przy Biſkupie náucząć nie godźiło. Lecz ſię on tego ważył. Bo będąc
Greczynem y ięzyká Láćińſkiego dobrze nie vmieiąc: tego od P. Bogá pro-
śił/ áby mu był iákiego vczonego kápłaná/ ktoryby to czynił/ czego on czynić
Kápłani przy Biſkupie náucżáli. pożytecznie nie mogł / nárážił. Już ſię ten zwyczay we wſchodnych kośćio-
łách náydował/ iż kápłani przy Biſkupie náucżáli. Ale w Afryce o to ſię nań
Biſkupi gniewáli/ o co on niedbał/ byle był P. Bogu pożytek nie ginął. Ten
Hieron: epiſt: 2. potym zwyczay wſzedł do kośćiołow, Sámi pierwſzy zwyczay ś. Jeronym/ iż
kápłan milczeć przy Biſkupie muśiał/ pátrząc iż y z náuki Apoſtolſkiey mogł
z dozwolenia Biſkupiego kápłan przy Biſkupie kazánia mieć.

6. Myśląc S. Auguſtyn o popráwie ludźi Chrześćiáńſkich y obyczáiow
ich: naprzod rádźił Wáleryuſzowi ſwemu Biſkupowi/ áby ná Agápách ábo
Aug: epiſt: 64. ſtypách/ vżywánia y opiiánia zákázował. Był ſtáry obyczay y świety/ iż przy
Agápy ábo ſtypy. kośćiele y ná cmyntarzách ná dni świętę/ ábo iáko my mowim ná odpuſty/
nośili wierni y dla vbogich y dla gośći/ y dla poſpolitych/ y dla śiebie po-
tráwy y napoie/ w ktorych bywał wielki zbytek / gdy y zá vmárłe tákże te o-
biády czynili. To rádźił nápráwowáć/ pomáłu/ nie z groźbą/ áni przykro/ ále
Conc: 4. Chart: cap: 95. przykłádem y głádkim vpominániem. Lecz ſię to áż przez Concilium ktore w
ſześć lat potym w Kárthäginie było/ wykorzenić nie mogło. ná ktorym ſą te
słowá: Ktorzy ofiar zá vmárłe ábo nie dáią / ábo z trudnośćią dáią/ wyklęći
być máią/ iáko zábiiácze vbogich.

Rok Páńſki 392. Syriciuſzá 8. Válentinianá 9. Theodozyuſzá 14.

1. Paulinus in vita Ambr. *Symmáchus kuśi ſię o Pogáńſtwo.* SKoro odiáchał Theodozyus do Cárogrodu/ w Rzymie Senatoro-
wie Pogánie liſt piſáli y poſły iáwnie wyſłáli / zá powodem onego
Symmáchá / proſząc Válentinianá młodego / áby im ołtarz Wi-
ktoryey ná Cápitolium/ y dochody ná ofiáry przywroćił. Czego ſię
dowiedźiawſzy ś. Ambrozyus/ ták Symmáchowi odpiſał / iż nie
mogł mu nic odpowiedźieć / á Ceſarz też vczynić tego żadną miárą nie-
chćiał. Bo też to iuż byli inni Ceſárze potępili.

2. *Válentinianus o chrzeſt S. Ambrożego prośi.* W tym Válentinianus ná woynę ſię przećiw Pogánom/ do Gálliey wy-
práwił/ á będąc w Wiennie/ piſał do ś. Ambrożego/ áby do niego przyiáchał/
á chrzeſt mu świety dał/ ktorego od inego Biſkupá bráć niechćiał niżliby
Zoſimus lib: 4. do bitwy przyſzło. Prośił go też áby Arbogáſtá mu vbłagał. Ná oney wypra-
Arbogáſtes hetman ſławny. wie hetmánem był Arbogáſtes Gállus ſzczęśliwy ná woynách/ y wielką mi-
łość v żołnierzow máiący. Bo wſzytko co miał rozdawał im / á ſam żył iáko
proſty towárzyſz. Ten ſię w wielu rzeczách ſprzećiwił Válentinianowi / y nie
czynił gdy mu co roſkazał/ rozumieiąc iż źle roſkázuie. Młodźieniec go przy-
zwawſzy/ kártę mu podał/ w ktorey mu brał hetmáńſki vrząd. á on ią przeczy-
tawſzy zdrápał/ y rzekł: Nie tyś mi vrzędu dał/ nie ty mi go bráć będźieſz. y
Zábity Válentinianus od Arbogáſtá. to mowiąc wyſzedł/ y byłá iuż iáwna miedzy nimi nieprzyiaźń / á żołnierze
przy Arbogáśćie ſtáli. y rychło w nocy Válentinianus náleziony ieſt zábity/
ábo

ábo iáko drudzy mowią vdawiony/ z naprawy Arbogástá/ ktory był wielkim przyiácielem s. Ambrożego. O śmierći tey Cesárskiey/ gdy sie dowiedział Ambrozyus s. w drodze/ w ktorey ná dánie mu chrztu iáchał/ wielce zásmucony/ sam swoy smutek wypisuie/ y z płáczem mowi: Bych był w czás przyiáchał/ viałbych był y vbłagał Arbogástá/ á ćiebiebych był namilszy młodzieńcze obronił. Był ten Arbogástes Gállus/ ktorego był iáko dozorcę przydał Válentinianowi młodemu/ stáry Theodozyus. ále iż był gniewliwy á iáko ogień skwápliwy/ y dziwnie dzielny: nie pohámował gniewu swego/ y ná potym. A iuż po tym srogim mężoboystwie żadnego powodzenia nie miał. Nie mądrze też młody pan vczynił/ iż tákiego człowieká/ ták przykro karał/ czásu pogodnieyszego nie pátrząc. Co też młody Izbozet z Abnerem z wielką szkodą swoią vczynił. Nie ták Dawid z Ioábem. etc.

3. In funere Valent. Płácz S. Ambrozyuszá nad Valentinianem Cesárzem.

Był Wálentinianus dobrych y świętych obyczáiow/ ktore Ambrozyus wysławia. Bo ono co sie z strony Arianow działo/ mátká iego Iustyná broiłá/ sam był wielce nabożny y trzeźwy/ y ná sądách rostropny. Czystośći ćiáłá swego wielkim strożem był/ posty ták chował/ iż drugdy dwor swoy/ dla ludzkośći/ częstuiąc/ sam nic nie iadł. Y inych wiele godnych czći iego páńskich obyczáiow ten święty wspomina. krolował po Grácianie bráćie stárszym swoim lat dziewięć/ á po oycu od lat swoich czterech/ lat szesnaśćie/ żył lat dwádzieśćiá y iedno. Ciáło iego do Mediolanu przyniesione zacnym pogrzebem/ o ktory Theodozyus s. Ambrożego przez list prosił/ vczczone iest. O iego zbáwieniu/ choć nie był rzeczą sámą/ iedno wolą y nabożeństwem chrzczony/ nic nie wątpi tenże s. Biskup. á wedle zwyczáiu kośćielnego/ modlitwy y ofiáry swoie zá iego duszę/ w tym pogrzebnym kazániu obiecuie. Wielkie podobieństwo/ iż też iego śmierći Pogánie oni/ ktorym przy Symmáchu/ przywrocenia ich báłwochwálstwá/ zá rádą s. Ambrożego odmowił: śmierći iego przyczyną byli/ iż sie zá męczenniká poczytáć mogł. Co sie pokazáło/ gdy ná iego mieysce ten nástąpił/ to iest Eugenius/ ktory Pogánom wszystko báłwochwálstwo przywroćił.

4. Valentinianá młodszego cnoty.

Bez chrztu świętego zbáwienie. Ambr: epist: 34. In funere Valent.

Ten Eugenius był w obronie y iáko sługą v Arbogástá/ podłego rodu/ y on go ná páństwo wsádził/ y z Rhetorá w náuce tylo á w wymowie ćwiczonego Cesárzá vczynił. Ná Cesárstwie gdy zásiadł/ przez posły prosił o pokoy Cesárzá Theodozyuszá. Nie mieli oni postowie żadnych listow od Arbogástá/ ktory tylo przez kápłany/ o swoiey niewinnośći z strony śmierći Wálentinianá sprawę dawał. Był ten Eugenius Chrześciáninem/ ále ták stábym/ iż sie łácno do Pogáństwá skłániał. Czárámi sie báwił/ y Fláwianá stárosty Pogániná y Symmáchá tákże Pogániná słuchał/ y czynił co oni rádzili około przywracánia báłwochwálstwá Pogáńskiego. Ten Fláwianus z czárow dawał wielką myśl Eugeniuszowi/ y bać sie woyny Cesárzá Theodozyuszá nie kazał.

5. Zosimus lib: 4. Eugenius ná páństwie Rzymskim. Rufinus.

Sozo: lib: 7. cap: 22. Fláwianus Pogánin.

Ambrozyus s. áby ná Eugeniuszá/ ktory z Gálliey do Medyolanu iáchał/ nie pátrzył: vszedł do Tuscyey/ y ztámtąd list do niego pisał/ frásuiąc sie nań/ iż Pogánom nád práwá pierwszych Cesárzow/ báłwochwálstwo y ołtarze przywroćił. Przekłáda mu boiaźń Bożą/ y powinność swoię do tákiego vpominánia pokázuiąc. etc. Zátym do Florencyey iáchał/ áby poświęćił kośćioł s. Wáwrzyńcá/ zbudowány od przezacney niewiásty Iuliany/ do ktorego wniosł kośći s. Agrykole męczenniká. Tám miał kazánie/ chwaląc nabożeństwo niewiásty oney/ ále więcey z tego iż nie tylo kámienny/ ále y duszny kośćioł zbudowáłá/ oddáiąc Pan Bogu trzy corki/ y iednego syná. Nie dbał nic ná on list s. Ambrożego Eugenius/ ále więcey szátáńską służbę rozmnażał/ y w tym swoie pokłádał zwyćięstwo/ áby sobie Pogány wielkiemi przyiácielmi vczynił/ y z czárow ich y wrożek dobrze sobie tuszył. Lecz Theo-

6. Epist: 15. edit: Six. Eugenius Pogáństwo przywroćił. Paulinus in vita Ambr.

Czárow słuchał.

Przyprawa na woynę.
L. 12. de pag: C. Theo.
Na heretyki prawo.
L. 11. de hæret: C. Theo.
L. 2. de Monach.
Dłużnikom kośćioł nie pomogł.
L. 1. de his qui cófug: ad Ecclesiam.
August: epist: 215.

dozyus ináczey czynił/ gotuiac sie przećiw iemu/nowe wyroki y mándaty ná Pogány wydał/ áby nikt áni ofiar/ áni żadnych Pogáńskich zabobonow y wrożek czynić nie śmiał/ iáwnie y táiemnie/pod wielkiemi winámi ná máietnośći y ná zdrowiu. Tákże ná heretyki drugie práwo wydał/ ieśliby kleryki święćili/ábo ty vrzedy bráli/y pieniężne winy ná nie postáwił. Ono ná mnichy práwo/ ktorym dla Iowiniana/ zákazał/ áby sie po miástách nie włoczyli/á ná puszczy mieszkáli/podniosł/y dozwolił im w miástách przebywáć.

Dłużniki ktorzy do kośćiołá vćiekáli/wydáwáć kazał/ábo dług zá nie płáćić/ tym ktorzy ich w kośćiele bronią. Dla tákiego práwá muśiał Augustyn ś. dług zá iednego/ ktory sie do kośćiołá vćiekł/ płáćić/ z kollekt ábo iáłmużn wiernych.

7\.
Dysputacya S. Augustyna z heretykiem.
August: contra Fortun.
Posidonius in vita Aug: cap: 6.

Augustyn ś. proszony od Kátholikow y od Donátistow/ w Hiponie gádánie zwiodł ábo dysputácyą z Fortunatem Mánicheyczykiem/ o ktorego náuce wiele sobie Mánicheyczykowie obiecowáli. Trwáłá oná rozmowá dwá dni iáwna/ ná ktorą sie wiele ludźi do słuchánia zbieráło. Przekonány Fortunatus/ gdy prawdy swey sekty obronić/ y ná to co mu zádawano odpowiedźieć nie mogł: rzekł/ spytam stárszych swoich: ieśli mi ná to nie odpowiedzą/y dosyć nie vczynią/ ia też o sobie myślić będę. A ták poniżony z Hiponu sie wyprowádźił/y nigdy sie tám dla wstydu nie wracał. Pisárze wszytkę one rozmowę pilnie nápisáli/ y byłá strászliwa tym tákim heretykom. Pisał wiele kśiąg przećiw im/ nie będąc ieszcze Biskupem. Bo wiele w Afryce tego kąkolu było.

8\.
Poswarki S. Epiphaniusza z Ianem Ierozolimskim.
Hier: epist: 61. 62.
Paulianus brat S. Ieronyma.

O tym czáśie wszczęły sie poswarki miedzy ś. Epiphániuszem Biskupem Cypru/ á Ianem Ierozolimskim/ około błędow Origenesá/ zá ktoremi ten Ian szedł. ktory był pierwey heretykiem Mácedonianem/ á dla Biskupstwá Kátholikiem został. Vpominał go ś. Epiphánius/ áby błędow Origenesá zániechał. O co sie nań bárzo záwaśnił ten Ian/y przyczyny nań szukáiąc/ stawił go y o nim szemrał/ iż nád práwá kośćielne Pauliana brátá ś. Ieronymá/ w iego diœcesiey ná kápłáństwo poświęćił. Co ś. Epiphánius z wielkiey potrzeby kośćiołá Bożego vczynił. Ten Paulianus długo sie krył boiąc sie kápłáństwá/ y gdy go náleść żaden Biskup nie mogł: iákoś przypadł ná ś. Epiphániuszá/ ktory go dyákonom poimáć kazał/ y vstá mu zámknąć/ áby ich ná imię CHRISTVSA nie poprzyśięgał/ żeby go puśćili. A ták go pomáłu vbłagawszy y námowiwszy/ kápłanem poświęćił. O co sie ten Ian gniewał/ iż to w iego diœcesiey vczynił. Ale nie było o co/ zá ták wielką przyczyną/ mogł tym dárowáć ś. Epiphániuszá. Lecz mu oná waśń o błędy Origenesá/ o ktore mu przymawiał/ tego nie dopuśćiłá.

9\.
Hieron: epist: 60.
O obrazy na S. Epiphaniusza potwarz.
De imagin: or: 1.

Drudzy wymyślili/ iákoby sie o to ná ś. Epiphániuszá ten Ian rozgniewał/ iż w iego iednym kośćiele widząc ná zasłonie obraz iákiś/ zasłonę onę zerwał y podrapał. Ale o to nie znáyduie sie w pismách tego Ianá/ áby mu to kiedy wymawiał. Lecz to heretycy wnieśli/ y list ś. Epiphániuszá zfałszowáli/ chcąc to nań prowádźić/ iákoby on obrázow w kośćiele nie dopuśćił. Co iest szczera omyłká/ iáko ś. Dámáscenus wywodźi. Bo w ten czás wszytki kośćioły obrázy miáły/ y w Cyprze gdźie on był Biskupem/ y indźiey. O czym są wielkie wywody ná śiodmym Concilium/ przećiw obrázoborcom. Mogło też to być iż on obraz ktory zdrápał y wyrzućił ś. Epiphánius/ był iáki świecki y kośćiołá niegodny/ ábo brzydki y szpetny. Co sie bárzo godźi/ áby miásto nabożeństwá z obrázow wzgorszenia nie było.

Rok P. 393. Syriciuszá 9. Theod: 15.

Tenże

1. Hieron: epist: 61. *Błędy Origenesa.*

TEnże Jan Jerozolimski kończąc waśń swoie ná ś. Epiphániußá/ ktorego ś. Jeronym bronił/ listy po wiele kráiách y do stron zachodnych/ nań sie vskarżáiąc/ nápisał. O czym gdy Pámmáchius zacny Rzymiánin dał znáć ś. Jeronymowi: odpisał Janowi ná on list iego. y wymawia mu ośm błędow y herezyy Origenesá/ ktorych bronił ten Jan/ y zá nimi ßedł. Pierwßy/ iż nie przystoi ták mowić/ Syn widzi Oycá/ y Duch ś. widzi Syná. 2. Iż duße ludzkie pierwey niżli do ćiáłá iáko do więźienia wsádzone są/ były w ráiu/ pierwey niż Jádam był stworzony/ miedzy rozumnym stworzeniem w niebie. 3. Iż náuczał Origenes/ iákoby dyabli do pokuty przyść/ y z świętymi krolowáć mieli. 4. Iż skory ktoremi przyodźiány był Jádam y Jewá/ były sáme ćiáłá ludzkie/ iákoby bez ćiał pierwey w ráiu byli. 5. Iż ná zmartwychwstániu nie ma być żadna rożnicá płći męskiey od niewieśćiey. 6. Iż ráiu ćielesnego nie przyznawa/ ále tylo duchowny/ á drzewá zowie Anyoły/ á rzéki cnoty. 7. Iż wody ná niebie zowie Anyoły/ á wody ná ziemi dyabły. 8. Iż náuczał Origenes/ iákoby obraz Boży/ ná ktory stworzony był Jádam y Jewá/ z nich zginął/ potym iáko z ráiu wyßli. Te błędy wymawiał ś. Epiphánius temu Janowi. W tym liśćie wspomina ś. Jeronym o záćmieniu słońcá roku tego bárzo wielkim/ ták iż ludźie przestráßeni/ dniá tylo sądnego czekáli. Toć były błędy Origenesá/ ktore ten Jan/ y Rufinus/ y Pálládius/ y inni zá wielką mądrość wykłádáli. kto sie im sprzećiwił/ mieli go zá prostego y nievczonego.

Epist: 61. *Zaćmienie słońca wielkie.*

2. Ibidem. *Biskupom nogi całowano.*

Wspomina w tymże liśćie ś. Jeronym/ iż ludźie z nabożeństwá Biskupom nogi cáłowáli: áby sie nie dźiwował co dźiś wierni y nábożni dla CHRISTVSA Papieżowi czynią. Máiąc ś. Jeronym wielkie ná sie nieprzyiaćiele tego Janá/ y Rufiná/ z ktorym pierwey wielką miał przyiaźń/ y Bonosá/ y inne/ o błędy y herezye Origenesá: bárzo sie ná nie frásował w pismách swoich. Bo nigdy od náuki práwowierney y vczestnictwá kośćiołá Rzymskiego namniey vstąpić niechćiał.

3. Socr: lib: 5. cap: 24. *Wyprawa na woyne.* Rufin: lib: 2. cap: 32. Sozo: lib: 4. cap: 22.

Wracamy sie do Cesárzá Theodozyußá. Ten syná swego drugiego Honoriußá Cesárzem/ to iest/ towárzyßem ná páństwo vczyniwßy/ ná woynę sie przećiw Eugeniußowi wypráwował. Jego pierwßa wypráwá byłá/ modlitwy ktorych v ludźi świętych ßukał/ y o nie po wßytkich stronách rozsyłał do nabożnych mnichow y kápłanow. Posłał też y do onego Janá mnichá/ ktory mu był o pierwßym nád Máximem zwyćięstwie prorokował/ pytáiąc v Páná Bogá o powodzenie. On powiedźiał iż będźie miał zwyćięstwo/ ácz nie bez krwie rozlania/ ále sam rychło po tey woynie żywotá tego dokona. Obiegał/ mowi Rufinus/ Cesarz kośćioły/ y groby świętych náwiedzał/ y niespániem sie y modlitwą trudźił/ y tám krzyżem leżał/ y włośienicę ná sie brał/ iednáiąc sobie v Páná Bogá onę wypráwę ná tyránná/ á świętych Bożych o modlitwę proßąc. Tego czásu żył ten Rufinus ktory to pisał/ on sprzećiwnik Jeronymá ś. A Eugenius Pogáńskich sie czárow dokłádał/ y z nich otuchę sobie czynił/ á zwłaszczá/ gdy mu Fláwianus on Pogánin/ ktorego zá mądrego ludźie bárzo mieli/ pewne zwyćięstwo obiecował.

Proroctwo.

Rufinus w ten czás żył. Rufinus lib: 2. cap: 33.

4. *Gotowanie do woyny.*

Niechćiał ná tę woynę Theodozyus poborow wyćiągáć (y owßem podátki niektore odpuśćił) iáko pierwey/ gdy ná Máximá iáchał/ o ktore sie byli Antyocheńscy ludźie poburzyli. Co mu zá wielką wspániáłość y ku ludźiom miłość/ poczytano. Lepiey pánom gdy sie iáłmużnámi ná vbogie do woyny gotuią/ niżli gdy z płáczem ludzkim wielkie y ćiężkie pobory roskázuią/ ná ktorych drugdy ćiężßy są poddánym/ niżli sámi nieprzyiaćiele. Zákazał y żołnierzom/ ktorzy więcey krzywdy gdy są rospustni swoim czynią/ niżliby ten co ie woiuie czynić mogł: áby od nikogoż w gospodách drew nie prośili/ áni oleiu/ áni pośćieli.] Co mowić o woły/ krowy/ y komor rozbiiánie?

Zolnierska kárność. L. 3. Salgam: C. Theo.

5. *L. 4. de metatio: C. Theod.* *Práwo ná ty co pány obmawiáią.*

Ná tych też ktorzy pismá ná gospody zápisáne y rozdáne od stánowniczych mážą / iáko ná fałszerze práwo wydał.

Vczynił y insze dziwney mądrości y Philozophiey Chrześciáńskiey práwo / ná obmowce y szemrácze / ktorzy łżą pány swoie: Jesli kto / práwi / zápomniawszy wstydu y pokory / popędliwie y złośliwie o nas y o nászych spráwách źle mowi / y iáko piiány y niespokoyny obmawia: niechcemy áby był karány / niechcemy áby co przykrego ćierpiał. Bo iesli to z lekkomyślności pochodźi / gárdźić tym mamy / á iesli z szaleństwá / vżalić sie nád nim słuszno iest / á iesli z krzywdy / odpuśćić co potrzebá. A dla tego cáłe tákie rzeczy niech do nas odnoszą / ábyśmy z osoby vważyli / mowę / á vználi / iesli sie o tym pytáć czyli to minąć.] Themistius Philozoph Pogánin ná on czás iuż stáry bárzo będąc / tę łáskáwość y vmiárkowánie tego páná dziwnie wychwala / y nád inne Cesárze y Monárchy przekłáda.

6. *Przyiaźń S. Ieronymá z Augustynem.* August: epist: 8. & apud Hier: epist: 86. August: epist: 9. *S. Augustyn przyganił pisaniu S. Ieronymá.* Hier: epist: 3.

Tego roku záczełá sie przyiaźń miedzy ś. Augustynem y ś. Jeronymem przez Alipiuszá towárzyszá ś. Augustyná / ktory do Jeruzálem záiáchał / y Jeronymá ś. poznawszy / dobrze go do Augustyná gdy sie wroćił vdał. Ale też muśiał ten Alipius słyszeć obmowy o ś. Jeronymie Jáná Jerozolimskiego y Rufiná / ktory tám przy Melániey mieszkał. o ktorych gdy Augustynowi powiedźiał / niciáko trochę mniey sobie Jeronymá ważąc / pisániu iego przygánił. á zwłaszczá gdy go ś. Jeronym przez list vpomniał / áby sie w czytániu Origenesá błędow iego strzegł. Tego też roku list on nápisał ś. Jeronym do Nepociáná o żywoćie kśiężey. Bo ten Nepocianus będąc iásnym ná dworze Cesárzá / żywot sobie duchowny obrał / y prágnął áby mu Jeronym ś. iákie o nim náuki nápisał.

Rok P. 394. Syriciuszá 10. Theo: 16.

1. *Sąd Boży ná woynie.*

Woyná wielka / ná ktorey sąd o Pogáńskiey y Kátholickiey wierze być miał. Bo Eugenius zwierzchu Chrześćiánin / á wewnątrz Pogánin / wieszczkom y bogom Pogáńskim / ktorzy mu zwyćięstwo obiecowáli / y onemu Fláwianowi pierwszemu Pogáninowi / ktorego zá hetmáná miał / dufał. Arbogástá też przy sobie iáko wodzą máiąc. A Theodozyus w Pánu Bogu swoim / y Kátholickiey wierze / y modlitwie świętych vfánie pokłádał.

Paulinus in vita Ambros. *Eugenius grozi kśiężey.*

Vrádźił Eugenius z Włoskiey źiemie vstąpić / y w gorách Alpes bitwę zwieść / dobre sobie mieyscá w nich opátrzywszy. A wyieżdżáiąc z Mediolanu / gdźie go do ołtarzá przypuśćić y ofiar iego przyiąć niechćiano; ták groził: Z tego kośćiołá vczynię stáynią / á kśięża do zbroie / wroćiwszy sie / przyucżę.

Theo: lib: 5. cap: 24. *Pátron ná woynie.*

Woysko Eugeniuszá miáło obrázy Jowiszá y Herkulesá: á Theodozyus ná chorągwiách krzyż ś. stáwił. A wyiáchawszy z Cárogrodu w kośćiele ś. Jáná / ktory był zbudował / oddał sie P. Bogu / y zá Pátroná wźiął / ná one woynę ś. Jáná. Zostáwił w Cárogrodźie obu synow / Arkádiuszá y Honoriuszá / á sam prędko do Włoch ćiągnął. Hetmáni v niego byli / Tymázyus y Styllikon mąż Sereny synowice Theodozyuszá / y Gáines / y Saulus / y Bákurius z Ormiáńskiey źiemie. Wielki też lud zádunáyskiey źiemie / to iest Tátárow ábo Gothow z nim ćiągnął.

2. *L. 22. de hæret: C. Theo.*

Dał też tego roku / iuż ná wypráwie woienney będąc / nowy zás wyrok ná heretyki; áby schadzek nie mieli / áni náuczáli / áni kśiężey świećili / áni o wierze / ktorey nie máią / mowili.

Bitwá wielka w gorách. Theo: lib: 5. cap: 24. Oros: lib: 7. cap: 35. Rufin: lib: 2. ca: 33.

Gdy sie woyská zeszły w gorách / prędko żołnierze Theodozyuszowi z ćiásnych mieysc wybili nieprzyiaćiele / y wierzchy gór obieli / ták iż Fláwianus z swoiemi bogámi / ktoremi był one góry osádźił / vćiekał. Zwiedli potym bitwę dniá pierwszego / w ktorey wiele sie z obu stron krwie rozlało / y dźieśięć

tyśięcy

tyśiecy Gothow z strony Theodozyuszowey zginęło. Aż noc zászłá/ ktorey gdy się w iednym kośćiołku ná gorze Theodozyus P. Bogu modlił/ á gdy záśnął: widźiał przez sen dwu mężow ktorzy mu wygránie obiecowáli / ieden był Jan Ewángelistá/ á drugi Philip Apostoł. Toż też ieden z żołnierzow obiáwienie miał/ y ono widzenie vtwierdźił. A gdy názáiutrz woyská się stoczyły: powstał wielki wiátr ná woysko Eugeniuszá/ ktory nietylo oczy żołnierzow záprószał/ ále y pociski y drzewcá y strzelby odbiiał. Zwatpiwszy o zwyćięstwie żołnierze Eugeniuszowi/ gdy iuż tył podáli y vstępowáli: Rotmistrze wszyscy záwołáli podáiąc się Theodozyuszowi/ y o swe zdrowia prosząc. Cesarz im ináczey odpuśćić niechćiał: áżby mu Eugeniuszá wydáli. Siedźiał w ten czás ná gorze iedney Eugenius / czekáiąc visczenia onych obietnic ktore miał od czárownikow Pogáńskich. A gdy widźiał á ono Rotmistrze do niego prędko y zádycháiąc się bieżą: spytał ich z rádośćią / iesli mu Theodozyuszá żywego wiodą? A oni krzyknęli/ ćiebie do niego powiedźiem. y wnet go związawszy/ w purpurze do Theodozyuszá przywiedli. ktory złośći mu y grzechy iego wymawiáiąc ná śmierć go skazał. A on Arbogástes vćiekáiąc trzećie° dniá sam się zábił. O czym wszytkim y Pogáńscy pisárze świádczą. Dźieśięć tyśiecy tylo Gothow ná tey woynie/ iáko się rzekło/ Theododozyus vtráćił/ ábo ráczey nie vtráćił. Bo Ariani byli/ y niepewni przyiaćiele. Woyná wszytká śmierćią dwu skończyłá się / Eugeniuszową y Arbogástową / innym wszytkim przewinienia/ łáskáwy Cesarz/ odpuśćił. O czym ś. Augustyn pisze mowiąc: Syny nieprzyiaćioł swoich/ ktore woyná pogubiłá/ choć iesżcze Chrześćiánie nie byli/ gdy się do kośćiołá vćiekli / Chrześćiány zá onym przystępem vczynił ten Theodozyus / y Chrześćiáńskim sercem ie miłował. Nic im nie brał/ ále ie y ná vrzędy wsadzał. Po wygrániu bitwy nád nikim się mśćić nie kazał. Sąsiedzkie woyny nie iáko Cinná/ Márius y Sillá y inni/ kończył/ etc.]

Gothy pobito.
Ian S. y Philip widziány.
Wiátr w oczy żołnierzow.
Eugenius od swoich poimany.
Zábity Eugenius.
Claudius in Panegyrico.
Zwyćięstwo wielkie.
De ciuit: lib: 5. cap: 26.
Łáskáwość Theodozyuszá.

Wiele ich też wyprośił ś. Ambrozyus / gdy mu Cesarz do nog vpadał/ modlitwom iego ono zwyćięstwo dawáiąc / iáko Paulinus nápisał.

Paulinus in vita Ambr.

3. Dniá onego ktorego P. Bog dał zwyćięstwo Theodozyuszowi / to iest/ szostego Páźdźierniká/ z onego kośćiołá ś. Janá Chrzćićielá ktory był zbudował Cesarz ná Hebdomie/ (ták zwano iedno mieysce w Cárogrodźie) wyszedszy czárt y wzgorę się podniozszy / łáiał ś. Janowi Chrzćićielowi / wymawiáiąc mu śćięćie iego. A mowił: á tyż to mnie przemagasz y woysko moie zdradzasz? Ten głos wiele ludźi słyszeli. To Sozomenus. A Ewágrius powiáda/ iż on Jan mnich / ktory dwákroć o zwyćięstwie Cesárskim prorokował/ gdyśmy go żegnáli powiedźiał: Jdźćie z pokoiem/ synaczkowie/ á wiedźćie iż dźiś nowiná do Alexándriey o zwyćięstwie Cesárskim przyszłá/ á on sam też rychło swą śmierćią vmrze. A tákeśmy doználi. A potym vsłyszeliśmy/ iż sam ten Jan zámknąwszy się przez trzy dni ná modlitwie/ duchá oddał P. Bogu. Był to wielki człowiek miedzy onemi pustelnikámi/ y duchá Prorockiego máiący.

Sozom: lib: 7. cap: 24.
Szátan łáie S. Ianowi.
In vita patrum p. l. c. 1.
Proroctwo Iana.

4. Po oney bitwie nie zárаz Theodozyus do Sákrámentow naświętszych przystąpił: ále z ręku swych wylanie krwie ludzkiey nieiáko obmywał/ wedle stárych kośćielnych vstaw/ ktore przez dni 40. tych ktorzy ná woynie nieprzyiaćiele/ choć spráwiedliwie zábiiáli/ do táiemnic świętych nie przypuszczáią. Co y w zakonie Moyzeszowym było / gdźie przez śiedm dni tácy się przeczyśćiáli. O czym y ś. Bázylius nápisał był Kanon/ ktorego nie chował kośćioł chybá iż Phokę Cesárzá Biskupi im odegnáli / gdy chćiał áby żołnierze pobite ná woynie spráwiedliwey/ zá męczenniki miano. Bo mu odpowiedźieli Biskupi: Jáko tych zá męczenniki mieć mamy/ ktore Bázylius od przyimowánia świętych táiemnic ná trzy látá záwieszał? Z czego zrozumieć możem/ iż y woienne krwie rozlania choć o spráwiedliwość/ nieco máią pomázánia/

Libro Ritualiu 11.
Po bitwie żołnierskie oczyśćienie.
Num: 31.
Ad Amphilochium cap: 13.
Żołnierze pobići, iesli męczennicy.

á zwiąszcze.

á zwłaszczá gdźie nieludzkie okrućieństwo záchodźi. Tym czásem przyiácháć
do śiebie synom swoim Theodozyus z Cárogrodu do Mediolanu roskazał.

5. *Palladius in Lausiaca cap: 2.* *Rufinus poświęca kośćioł.*

Tego roku Rufinus przezacny / ktory páństwy wschodnymi / w niebyt-
ności Cesárzá Theodozyuszá władnał / wiele przednieyszych Biskupow / ná
poświecenie drogo budowánego od niego kośćiołá ś. Piotrá y Páwłá v
Kálcedonu / y ná swoy chrzest zebrał.

6. *Donátiste rozerwáni.* *Aug: contra Petil: lib: 2. cap: 83. & epist: 48.* *Trzy stá Biskupow Donátistow.* *Philastrius de hær: cap: 86.* *Zábiiáli się sámi Donátiste.* *Theod: hæret: fabul: lib: 4.*

W Afryce Donátystowie ziácháwszy się ná Concilium do Bágáie / ro-
zrożnili się ná wiele częśći / swárząc się miedzy sobą o biskupstwá. Jedni szli
zá Primianem / y zwáli się Primiániste / drudzy zá Máximianem / y zwáli się
Máximiániste / drudzy zá Claudiuszem / y zwáli się Claudiániste / drudzy zá
Rogatem / y zwáli się Rogátiste. káżdy o swoie sekte wielkim się vporem
sprzećiwił drugiey / á było ich wiele / ták iż do trzech set Biskupow zbieráć się
ná Synody ony ich z iedney strony mogło. Trwáli miedzy nimi oni / co się sá-
mi zábiiáli / y zábić się kazáli / y prośili y przymuszáli po drogách kogo potkáli
áby ie zábił. A to dla sławy meczennikow / zá ktore się poczytáli. A co vrząd
miał nád nimi iáko heretyki czynić / to sámi nád sobą czynili. Theodoretus
o nich mowi: Nowe szaleństwo wymyślili: chcac być meczennikámi / swoim
się opowiedáią / ktorzy ie hoynemi pokármy karmią / ná one śmierć y tuczą /
á gdy potyią / szukáią áby ie kto zábił / y onego przymuszáią. A iesli nie chce /
sámi się z wysokich mieysc zmiátáią / y vmieráią. Jednego / práwi / młodźieńcá

Związány ieden vśiekł rozgami.

potkáli / kilás ich / y przymuszáli go áby ie zábił. On mowił: Boię się / gdy ie-
dnego zábiię / áby się drudzy ná mnie nie mśćili. niechay was pierwey mo-
cno powiąże. y dopuśćili się wiązáć. A on wyśiekszy ie rozgámi y powrozá-
mi / od nich vćiekł. Tákim szaleństwem szátan ie był záráził.] To Theodoretus.

7. Gdy Alipius towárzysz ś. Augustyná był w Jeruzálem: Jan Jerozo-
limski Biskup y Rufinus wiele złego o Jeronymie mowiąc / vszy iego nápeł-
nili / twierdząc / iáko iest hárdy y ma się zá Doktorá wszytkiego świátá / y
mniema że náden świát nie ma vczeńszego. trzebáby go poniżyć / á iego pi-
sánia komu zgánić. To czynili / áby powádźili Augustyná z Jeronymem /
ábo przynamniey do śiebie Augustyná poćiągneli / żeby Origenesowe náuki
iáko oni / chwalił. Alipius w tym się nie postrzegł / y prostym sercem wszytko
Augustynowi co o Jeronymie słyszał / opowiedźiał.

August: epist: 8. Hier: epist: 80. *Augustyn S. przygania S. Ieronymowi.* *Poswarek o Piotrá S.*

Augustyn ś. nápisał list do Jeronymá ś. przygániáiąc mu o przekłádá-
nie pismá z Zydowskiego ná Láćiński iezyk / iákoby niepotrzebnie to czynił. A
ktemu przymowił mu iż Origenesá pierwey chwalił / á teraz mu błedy przy-
czyta / y prośił go áby iego pismá z Greckiego ná Láćińskie przełożył. A co ná-
ostrzeyszego było: przymowił mu o on wykład słow Páwłá ś. do Gálátow / y
o on poswarek z Piotrem ś. iż Jeronym mienił / iż to ze zmowy spolney vczy-
niono było / á Piotr ś. żadney przygány nie miał. O to się Augustyn ś. opárł /
mieniąc ná Jeronymá / iákoby kłamstwo Apostołom zádawał. o czym się w
pierwszych kśięgách pod rokiem Páńskim 51. mowiło. Co do Theologow
służy wiecey / niżli do dźieiow rocznych.

8. Tego listu ś. Augustyná ták v-
szczypliwego / pierwey przećiwnicy Jeronymowi dostáli / y po wszytkich go
kráiách rospisáli / y do Rzymu y do Włoch postáli / vrągáiąc się z Jeronymá /

August: epist: 10. apud Hier: 88.

iż miał teo kto mu się opárł / á iż odpisáć ná to nie mogł. Aż po lat dwánaśćie
Jeronym ś. o pismie się onym / gdy ie drugi raz Augustyn wznowił / dowiedźiał.

Odpisanie S. Ieronyma. *Hier: epist: 91. 92.*

Odpisał mu ná one listy ś. Jeronym / trochę z gniewem: ále w miłośći /
prosząc áby tákie listy pierwey do niego słał / niżliby do ludźi wytoczyć się miá-
ły. á ná końcu mowi: Miey się dobrze / namilszy przyiaćielu / synu wedle lat /
á dostoynośćią oycze. Bo iuż był ś. Augustyn Biskupem. Obaczył się ś. Au-

Przeprászanie. *August: epist: 15. Hier: epist: 93.*

gustyn / y przeprászał go w liśćie mowiąc: Przez ćichość CHRISTVSOWę /
proszę ćię / odpuść mi ieslim ćię obráźił / á złym zá złe mnie obrażáiąc nie od-
dáy.

dáy. Obych godny był obłápić cie. Były y inne miedzy nimi spory/ále przyiacielskie/ ktorym sie táki koniec stał/ iż Augustyn ś. swoie pismá do niego posyłáiac/prosił/áby ich surowym rozsadkiem swoim popráwował. Bo ácz/ práwi/ swoie niedostátki widze/ ále wole áby mie lepszy niż ia sadził. Bo choć ia sam sobie przygánie/ále záś sobie pochlebie/y nie ták spráwiedliwy iáko boiáźliwy wyrok ná sie vczynie. A w inym liście do nie° ták mowi: Acz Biskup wietszy iest niż kápłan: ále Augustyn w wielu rzeczách mnieyszy iest nizli Jeronym.] Był wietszy Jeronym náuką y w iezykách biegłością/ nietylo łáty. Bo y żywot od młodości niepokaláný w státeczności wiáry ś. Kátholickiey prowádził. A iáko záś ś. Jeronym Augustyná ważył/niżey sie wspomni.

Mądrzy iáko sobie nie dufáią.
August: epist: 8.
August: epist: 19.

9.
Paulinus S. świát opuszcza.
August: epist: 34.
Nolę sobie obrał.
Ambr: epist: 36.
Ausonius cap: 2.
Poetą był.

Tego roku przezacny Senator Rzymski Rzymiánin Paulinus/ z żoną sie Tárásią zmowiwszy/ bogáte swoie máietności poprzedawszy/ktorych nawiecey miał w Aquitániey w Gálliey/ y vbogim rozdawszy/ świát opuścili/ y mniski żywot záczeli/ y ná pokoy nabożny y zátáienie od ludzi/ Nole sobie miásteczko Włoskie w Kámpániey obráli/ w tym imieniu y ná wsi ktorą sobie záchowáli. Zádziwił sie temu ś. Ambrosius/ y dziwnie sie z niego buduie pisząc: Z ták wielkiego/ práwi/ rodzáiu/ tákiey náuki y wymowy mąż/ Senat opuścił/ y o domu swego zátrzymánie niedbał. Z wierszow sie Ausoniuszá pokázuie/ iż też Consulem był ten Paulinus. Był y poetá wielki nád inne ten Paulinus/y mistrzá swego tego to Ausoniuszá przechodził. Ale wydworność y okráse w pisániu opuścił/ gdy sie ná służbe one Boską vdał/ wiárą y nabożeństwem pisánie swoie proste/ okraszáiąc.

10.
Ná kapłáństwo porwány Paulinus.
Paulinus epist: 6.
Nabożeństwo iego do S. Felixá.
Paulin: Natal: l. 5. Fœlicis.
Modlitwá do S. Felixá.
Pokora świętych.
Paul: ad Seuerum ep: 1. 5. & 24.

Ná kápłáństwo w Bárchinonie w Hiszpániey od ludzi porwány był/ o czym sam mowi: W dzień/ práwi/ národzenia Páńskiego/ mocą ludzi wielą/ wierze iż z Boskiego przeyrzenia/ porwánym iest/ y ná kápłáństwo poświecony poniewolnie. Nie iżbych sie mieyscem brzydził/ ále iżem chćiał od vrzedu wrotnego służbę Bożą záczać.] Niechćiał sie iednák do mieyscá przywiezowáć: ále myśląc o ś. Szczęsnym Noláńskim/ tám sie sercem/ służyć mu w iego kościele/ obrácał. y modlił sie wierszem do tego ś. Felixá/ gdy miał wyieżdżáć z Hiszpániey mowiąc: Day łácne przypłynienie/ podeymę sie tobie służyć w słodkim iárzmie. Acz ty spráwiedliwy sług grzesznych nie potrzebuiesz: iednák mię przypuścisz y miłowáć będźiesz. á mnie zá pomocą CHRISTVSOWA dopuścisz przy twoich wrotách stać/twoie podwoie chędożyć y obmiátáć/ y straż w domu twoim nocną trzymáć/ y ná tey posłudze żywot zámknąć.] O iáka pokorá ku świętym Bożym. Z pieniedzy ktore zostáwił/ zbudował wieżę wysoką w Noli/ y kościoł wielki w Tundis/ ktory pięknym ozdobił málowániem y kośćiámi wiela Swiętych/ ktore miał od ś. Ambrożego/ y z inąd/ Jędrzeiá Apostołá y Łukaszá Ewángelisty/ iáko sam wierszem wdźięcznym opisuie. Surowy żywot y ćiásny wiodł ná wśi/ iáko mu ś. Jeronym rádził/ áby od miast vćiekał/ wietszego pokoiu szukáiac. Żone zá siostrę miał/ osobno mieszkáiącą/ z ktorey wielkie miał do służby Bożey goręcszey namowy y pomocy. Inszy był Paulinus do ktorego o księgách pismá ś. Jeronym ś. pisał/ áby sie kto ná imieniu nie omylił.

11.
Paulin: epist: 12.
Málowánie w kośćiele.
Hieron: epist: 13.
Kośći świętych.

12.
Sewerus Sulpicius świat opuszcza.
Paulinus ad Seuerum epist: 1.

Tegoż też czásu/ opuśćiwszy świát Sewerus Sulpicius Rzymiánin/ ostry y mniski przy świętym Márćinie żywot wiodł/ máietność wielką y żone opuśćiwszy. o ktorym ś. Paulinus do niego pisząc mowi: Ty namilszy bráćie z wietszymeś sie cudem do Páná Bogá obroćił/ nizli ia. Boś był w lećiech młodszy/ w stanie wietszy/ w máietności nie vboższy/ y w świeckich práwách y wymowie chwálebny: z predkáś iárzmo grzechu y ćiáłá y krwie zrzućił. Nie odwiodły ćię od ćiásnych wrot/ áni bogáctwá/ áni małżeństwo/ opuśćiłeś miękką y szeroką drogę ktorą wiele ich idźie.]

Sozo: lib: 7. cap: 25.

W Epirze Donatus Biskup Eworeyski smoká wielkiego/ ktory bydło

 y ludźie

Smok wielki w Epirze.

y ludźie pożerał / krzyżem świetym y plunieniem w gebe iego / zábił. Ośm par wołow wywlekły go ná ogień / w ktorym zgorzał / áby ściérw iego powietrza nie zárażał. Ták wielka bestya byłá iáko v Indow.

Rok P. 395. Syrici: II. Theodo: 17.

1.
Smierć Theodozyußá Cesárza.
Ambr: orat: in funere Theod.
Zosimus lib: 4.
Testáment iego.
Syny S. Ambrożemu oddawał. tylliko zá oycá.
Paulinus in vita S. Ambr.
Podźielił miedzy syny páństwo.

Z Wielka żáłośćia świátá wßytkiego / roku tego Theodozyus Cesarz pobożny y nád inne nastawnieyßy / żywotá tego dokonał 17. dniá Styczniá. Wßytko páństwo Rzymskie vspokoił / Pogány ktorzy byli ießcze z pánow y Senatu / do prawdźiwego Bogá y porzucenia báłwochwálstwá przywodźił / o kośćioł Boży nawiętße stáránie miał / y ná Pogány y ná heretyki srogie práwá wydawał. Gdy záchorzał w Mediolanie pißac testáment / syny obecne ś. Ambrożemu oddawał / Stylliko ná im wodzá iáko zá oycá dáiac. Już Arkádius miał lat dwádźieśćiá / á Honorius dźieśieć / ktorym podźielił páństwo / Arkádiußowi wschodne / á Honoriußowi zachodne dáiac. Już obá byli ś. Chrzest wźieli. Pobory y inne do skárbu powinnośći wßytkim odpuśćić ná testámenćie kazał / y ták w pokoiu / y w piekney duße swey y domu swego rospráwie / w Mediolanie świát ten pożegnał / do wiecznego sie krolestwá przenoßac.

2.
Ambros: vt supra.
Do Cárogrodu ćiało prowádzone.
Wysławienie Theodozyußá więtßego.
In Theodosio.
Themis: orat: 5.
Gniew miárkowáć.
Szcześćiem sie nie podnaśić.

Arkádius nie czekáiac przenieśienia ćiáłá / áni skończenia dni czterdźieśći obchodow vmárłego / przy ktorych sam tylo Honorius zostawał / do Cárogrodu predko pobieżał / á zá nim támże ćiáło oycowskie przewiezione iest. Wielki Cesarz / ktory ná páństwo nie po krwi ále po cnoćie wstapił / od Gothow wschodne krolestwá wybáwił / y służyć im sobie y żołd wieść roskazał. Persowie ktorzy vstáwicznie gránice Rzymskie náieżdżáli / nietylo vskroceni / ále y do dánia vpominkow przywiedźieni byli. Kośćioł Boży od Arianow podeptány / wyniozł. Mestwem y ßcześćiem woiennym tyranny domowe wykorzenił / Pogáńskie báłwochwálstwá / ktore záwżdy głowe podnośiły / poniżył. O co sie gniewáiac Zosimus Pogánin / fałßywie y kłamliwie ták wielkiemu Cesárzowi vwłoczy. A inni tákże choć Pogánie ále prawdźiwßy wychwalić sie go nie moga / to iest Wiktor Aurelius y Themistius Philozoph. Mowi Wiktor: Był Theodozyus łáskáwym y miłośiernym / czćił káżdego / ále dobre wiecey / vprzeyme y proste miłował / á vczonym sie dźiwował / hoyny w dawániu. Wstyd y trzeźwość y práwy swemi náprawował / nieuczćiwych bieśiad gdźie niewiásty śpiewáły / zákázuiac. w náuce był mierno ćwiczony / ále dowćipny / vmiał sie znáć ná ludźiech. Rozgniewał sie predko / ále sie wnet viał / y to miał z rozumu / co on Augustus z náuki / gdy w gniewie y zápálczywośći / obiecádło mowił: áby nic w onym zápaleniu / áżby opłonał / nie poczynał. Lepßy był / co rzadka rzecz iest / gdy go ßcześćie y zwyćiestwá wynośiły / á niżli przed nimi. etc.

3.
Symmachus lib: 2. epist: 13.
Moc prawdy y v nieprzyiaćioł.
Paulinus epist: 9.
Hieron: epist: 13.

Themistius go nád wßytkie przeßłe krole przekłáda / y nád wielkiego Alexándrá w boiu / y nád Ligurgá w spráwiedliwośći. A Symmáchus nieprzyiaćiel Chrześćiáński Pogánin Łáćinnik wymowny / iáwnie iego cnoty woienne y domowe wystawiał. y mowił do Fláwianá: iżem wßytkich moim iezykiem dośiadz nie mogł. Choć mu był nieprzyiaćielem o to / iż Pogáńskie báłwochwálstwo wykorzeniał. Táka moc ma prawdá. Paulinus broniac go od obmow Pogáńskich po śmierći / wielkie iego wychwalenie nápisał. Za co mu ś. Jeronym dźiekuie.

4.
Zámknienie y vpomnienie do krolow.

Poty ten rozdźiał historyey / od Juliáná áż do Theodozyußá / z ktorego sie náuczyć zwłaßczá pánowie y krolowie moga / iáko Julianus Apostátá / y Walens Ariánin dokonáli / y iáká Válentinianus stárßy / ktory herezyy y báłwochwálstwá dopußczał / ná sie y ná syny swoie pomste Boża obálił. á z

drugiey

drugiey strony iáko Theodozyus/ ná páństwo wßedßy/ y ná nim wßeláką pobożność rozmnażáiąc/ y chwałę Bożą ßczepiąc/ y kośćiołá od heretykow broniąc/ rękę Boską z sobą y obronę miał/ y ták ßczęśliwie dokonał/ iáko káżdy wierny sobie życzy. Jednym weyźrzeniem poznáć mogą krolowie zá kim iśc y czego sie strzedz/ iákoby Boskiego gniewu vchodźić/ á błogosłáwieństwá iego/ Theodozyußá náśláduiąc/ dostáwáć.

Rok Páński 395. Syriciuszá II. Arkádiuszá y Honoriuszá I.

Tu się poczyna Tomus Quintus.

1\. *Stylliko opiekun młodych Cesárzow.* Claudianus aduer: Rufinum lib: 2.

Po zeßćiu Theodozyußá Stylliko obiemá sie syny Cesárskiemi opiekał/ y Arkádiußem ktory miał lat dwádźieśćiá/ y Honoriußem ktory miał lat dźieśięć/ y on woyskiem y wschodnym y zachodnym rządźił. Czego mu zayrząc Rufinus/ on ktoremu był Theodozyus/ gdy ná woynę przećiw Eugeniußowi iáchał/ wschodne páństwá y syná Arkádiußá zlećił: rozgniewány/ zmawiáć sie ná Rzymskie páństwo/ z Gothámi począł. Pomogło mu do gniewu y rozdrażnienia/ małżeństwo Arkádiußá/ o ktorym miał nádźieię/ że iego corkę zá żonę wźiąć miał. lecz gdy mu Eutropius rzezániec/ iedne pánnę zchwalił corkę Promotá niegdy Consulá Eudoxią/ á do niey vpominki y ßáty Cesárskie posłał: zwątpiwßy o wźięćiu corki swey/ zá ktorym mogł być towárzyßem w páństwie Arkádiußá/ wielce sie roziadł/ y młodemu Cesárzowi y Rzeczypospolitey źle myślił/ á Eutropiußá zábić chćiał.

Rufinus źle myśli Arkádiußowi. *Eudoxia żona Arkádiußowá.*

2\. *Rufinowe grzechy.*

Był ten Rufinus z Aquitániey rodu niskiego z Elusy miástá/ y ták sie był zálećił v Theodozyußá/ iż mu wielkie y nawyżße vrzędy zlecał. Bo był y Consulem/ y ná ten czás stárostą nawyżßym dworskim/ ktorego zwáli Præfectus Prætorio. Ale złego był żywotá/ y wiele ludźi niewinnych zábiiał/ y vćiskał/ y z máiętnośći łupił. Myślił iuż iákoby był y Arkádiußá zgubił. O czym młody pan niewiedząc/ obroną Boską osádźił sie/ gdy kośćioł Boży świętemi práwy y wyrokámi swemi opátrował.

Ná heretyki práwá wznowił Arkádiuß. L. 26. de hæret: C. Theod. L. 28. de hæret.

Bo ná heretyki y Pogány wznowił oycowską surowość/ y zákazał/ do tego Rufiná pißąc/ áby sie áni iáwnie/ áni táiemnie schodźić heretycy nie śmieli/ áby sie biskupámi y klerykámi nie zwáli/ á do żołnierstwá żaden táki przypußczon nie był/ y testámentu czynić/ áni co z niego bráć/ nie mogł. y wykłáda kogo zwáć heretykiem: Tego ktory namnieyßym znákiem od rozsądku y drógi Kátholickiey wiáry odstępuie. Ná żadnym vrzędźie być im nie dopußcza/ y wyrzucáć ie z miast każe. Pogánom tákże zákázuie ofiar y báłwochwálstwá/ y ná gárdle ie káráć roskázuie. Co też Augustyn święty wspomina.

Kogo zwáć heretykiem. L. 29. de hæret: C. Theod. L. 13. de pagan: C. Theod.

3\. August: epist: 48. ad Vincent. *Rufinus Gothy do Grecyey przywiodł.* Claudianus in Rufin: lib: 2. Epist: 30. & epist: 3.

Tym czásem Rufinus przyzwał y przenáiał Gothy/ y Alárыká krolá ich do Grecyey/ y bronićim weßćia przez góry Hermopile stárostom/ ktore on sam podawał/ zákazał. y wpádli do Grecyey Gothowie/ y miástá wielkie woiowáli. A ktemu do Azyey y inych krolestw wschodnych wpádli Hunni y inne narody Tátárskie/ od Kaukázu y Thánaim/ ktorzy áż do Jeruzálem postrách swoy pußczáli. Oblegli Antyochią/ y ine krolestwá pustoßyli/ nikomu nie przepußczáiąc. O ktorych piße ś. Jeronym/ iáko iuż zá trwogą onąz Jeruzálem ludźie vćiekáli. Bo lud on dźiki práwie ony wßytki strony woiował y psował.

4\. *Styllikonowi przeßkadza Rufinus do obrony.* Claud: vt supra.

W ten czás oboie woysko Rzymskie ná zachodnych krolestwách przy Styllikonie zábáwione było. y kwápił sie Stylliko dáć prędką pomoc: ále mu Rufinus v Arkádiußá Cesárzá przeßkadzał/ y odwłoki czynił: czekáiąc áby sam zá pomocą onych Pogan/ do Cesárstwá przyßedł/ w czym sie ná Styllikoná/ áby mu nie przeßkadzał/ oglądał. Części posły posyłał do Gothow/ y sam w rzeczy pokoy czyniąc/ do nich sie przeieżdżał/ y

cześć od nich wielka miał. y tym ſie podeyrzánym czynił/ y ſam wydawał.
Już y v Cárogrodu bliſko przemießkiwáli/ oni Rzymſkiego páńſtwá bu-
rzyćiele/ z Aláryktem krolem ſwoim.

Zdrády Ruſinowe.

5. Tym czáſem z woyſki wielkimi przyśpiał Styllikó/y gotuiąc ſie do zwie-
dźienia bitwy z Aláryktem: wźiął piſánie od Arkádiuſzá Ceſárzá/áby ſie zza-
chodnym woyſkiem do Włoch wroćił/ á Gáine ze wſchodnemi żołnierzmi
do Cárogrodu przyſłał. To były zdrády Ruſinowe/ ktory ſie Styllikoná bał/
y táki liſt v Ceſárzá młodego do niego z wielkim vprzykrzenim wymogł. Po-
ználi wßyſcy przedni żołnierze y Rotmiſtrze zdrade Ruſinowe/ y wielce ſie
nań gniewáiąc/ iż im do onego zwyćięſtwá nád Aláryktem przeßkodźił:

Alárikus krol Gothow.

zmowili ſie przednieyßy/y Styllikó z Gáiną/áby Ruſiná zábili/ſtárßym tylo
niektorym te myśl ſwoie oznáymuiąc. Wroćić ſie Styllikó ná zachod/z cze-
śćią woyſká muſiał/ á Gáinás puśćił ſie do Cárogrodu / y bliſko bedąc dał
znáć Ceſárzowi/áby wedle zwyczáiu w pole woyſko pozdrawiáiąc wyiáchał.

6. Już był pełny rádośći Ruſinus / iż w onym polu zá ſtáránim ſwoich / ktore
też w woyſku miał/ iż zá Ceſárzá od żołnierzow obrány być miał / y gotował
im vpominki/ y ná złoćie twarzy ſwoiey wyryćia y páłace ſwe iáko Ceſárſkie

Krzyże ná chorągwiách y pokłon Ceſárſki.

obić kazał. Názáiutrz Ceſarz z Ruſinem w pole do woyſká wyiáchał/y krzy-
żom ſie świetym/ ktore ná chorągwiách były/ pokłonił: áż rotmiſtrze wedle

Omyłka Ruſinowá.

zmowy rozſtąpić ſie woyſku / ktore w kupie było/ kazáli. y obtoczyli Ruſiná/
Ceſárzá ná ſtrone odwiodßy. Mnimał Ruſinus że purpure nań kłáść iuż
y koronowáć go bedą/y nálegáć począł ná Arkadiuſzá/ áby go zá towárzyßá
ná páńſtwo wźiął. Ná co gdy ſie on młodźieniec zdumiał: owo záraz żoł-

Ruſinus zábity.

nierz od Stylliká nápráwiony w Ruſiná mocnie mieczem vderzył/ potym
inni ſie porwáli / y onego ná cześći rozśiekáli. Głowe odćiętą ná drzewce

Reká Ruſinowá iałmużny prośi.

włożyli/ y ták z nią do miáſtá Ceſárzá prowádząc wiáchali. Reke też oſo-
bno vćieli/y ná vrągánie drapieſtwá iego/ ktore zá żywotá czynił/ po rynku
z nią iáłmużny proßąc/y w one reke pieniądze kłádąc/ y żyłámi ná to wyćią-
gnionemi zámykáiąc ią/ chodźili.

Opátrznosć Boſka á niepewne nádzieie ludzkie.

7. Stráßliwe ſądy Boże / ten co ná koronácyą wyiáchał / krwią ſie włá-
ſną koronował. A młodźieniec Ceſarz niewinny/ktory o zdrádźie nic niewie-
dźiał/opátrznośćią reki Bożey wyzwolony ieſt/od ták zdrádliwego vrzedni-

In Rufin: lib: 1.

ká ſwego. Pogánin Claudianus temu ſie dźiwuiąc mowi: Już bogi wy-
mawiam/ ná ktorem nárzekał / iż ze złych ſpráwiedliwośći nie czynią/ á one
ßcześćiem wyſokim nádáią. Teraz doznawam: iż złe dla tego wyſoko pod-
noßą/áby ćieżey y ſtráßliwiey ſpadáli: Tolluntur in altum, vt lapſu grauio-
re ruant. Żoná y corká Ruſinowá/do kośćiołá vćiekły/y zdrowie otrzymaw-
ßy/ do Jeruzálem záiácháły. Miał Ruſinus śioſtre Sylwią/ pánne wielce

In Lauſiaca cap: 33.

nabożną/ o ktorey piße Pálládius/ iż wzgárdźiwßy świátem mniſki żywot
wiodłá/ktorey by był náśládował Ruſinus/ od tákich ſrogich przygod wol-
nym być mogł.

Zwyćięſtwo nád Perſy krzyżem S.

Perſowie po śmierći Theodozyuſzá woyne podnieśli / ná ktorą Arkádi-
uß woyſko poſłał / krzyżem ś. opátrzone. y gdy ſie woyſká potkáły / krzyż ś.

Proſper de prædi: lib: 3. cap: 34.

vkazał ſie ná ßátách żołnierzow/ y łácno bitwe one wygráli. Po ktorey krol
Perſki Jsdegerdes / przez lat dwádźieśćiá w pokoiu ſie záchowáł/ y potym
po śmierći Arkádiuſzá / obrońcą był ſyná iego y páńſtwá Rzymſkiego.

Gothowie oſiadáli Rzymſkie kráie.

8. Acz zá śmierćią Ruſinową rzeczy ſie vſpokoiły/wßákże Gothy oni y ine
Pogáńſkie narody z źiem páńſtwá Rzymſkieg nie vſtepowáli/ ále ſie ná nich
oſadzáli/y z mocy ſie Rzymſkiey vrągáli. Czego Chryzoſtom ś. żáłuie/piſząc

Ad viduam Iuniorem. Epiſt: 3.

do iedney wdowy. Powoiowawßy/ práwi / náße ſtrony / o wroceniu ſie do
domu nie myślą / y z nas ſie śmieią / iákoby do tańcá á nie ná woyne wyßli.
Tákże y Jeronym ś. nárzeka/ ná grzechy ſie ludzkie żáłuiąc: Zwyćiężcy/ prá-

wi świátá/ od ludzi podłych zwyciężeni ſą. Tych ſię boią co ledwie po ziemi chodzą. y nierozumiemy Prorokow/ ktorzy mowią: Tyśiąc będą przed iednym vciekáć: nie ſkłádamy grzechow/ ktore ſą tákich przygod przyczyną. Już ſtrzałom oſzczepy/ kołpakom przyłbice/ ſzkápom konie vſtępuią.]

Isaiæ 30. *Słowo S. Ieronymá o Gothach.*

9\. Honorius ná wſtępie ſwego pánowánia/ kośćioły vczćił/ wſzytki im práwá od oycá iego dáne y od innych/ vmocniał/ nietylo ich nie odmieniáiąc/ ále ich przyczyniáiąc.

L. 29. de Epiſc: & Cler: C. Theod.

Tego roku ś. Auguſtyn ná Biſkupſtwo Hipońſkie poświęcony ieſt/ lat máiąc czterdzieśći y iedno. Bo Válerius tegoż miáſtá Biſkup/ będąc ſtáry y chory/ boiał ſię/ áby go ná inne gdźie Biſkupſtwo nie porwano: wziąwſzy dozwolenie od Primáſá Kártháginſkiego/ y przyzwawſzy drugiego Prymáſá Numidiey/ Megáliona Kálámeńſkiego Biſkupá/ prośił go áby ś. Auguſtyná z inemi Biſkupy poświęćił. Byłá oná rzecz ludźiom bárzo miła/ ácz nád zwyczay y práwo duchowne Nicéńſkiego Kanonu/ ktory zákázuie/ áby dwá Biſkupi w iednym mieśćie nie byli. Czego ś. Auguſtyn niewiedźiał. y żáluiąc tego/ ná potym drugim tego czynić nie rádźił/ y ſtárał ſię áby táka vſtáwá byłá/ żeby przed tym niżli Biſkupá ſtáwią/ Kanony y práwá im kośćielne czytano/ áby co przećiw im nie vſtąpili.

S. Auguſtyn Biſkupem zoſtáie. Poſsidonius in vita Auguſt. Auguſt: in Breuic: collat: diei 3. C. T. *Omyłká S. Auguſtyná.* Paulinus epi: apud Aug: 36.

10\. Paulinus on ktory ták wyſoki ſtan porzućił/ y ták wiele dla P. Bogá opuśćiwſzy/ v Nole ná wśi vbogi y oſtry wiodł żywot/ cudem był świátá wſzytkiego. Do niego z Afryki Biſkupi poſły wyprawili/ tylo go náwiedzáiąc/ á iego ſię modlitwie zálecáiąc. Przy ktorym poſelſtwie ś. Auguſtyn do niego piſał/ áby ſię do Afryki vkazał/ á pátrzyć ná táką świecę dopuśćił/ tym ktorzy go z tákiey ſławy miłowáli y widźieć prágnęli. Częſtemi ſię liſtámi z Auguſtynem ćieſzyli.

Paulinus wſławiony. Apud Aug: epi: 36. Paulinus epiſt: 1. Auguſt: epiſt: 34.

Rok Páńſki 396. Syriciuſzá 12.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 2.

1\. W Mediolanie żołnierze od Styllikoná poſłáni/ z kośćiołá mieiſkiego Kreſkoniuſzá/ ktory ſię był do kośćiołá z gárdłem vćiekł/ mocą wywlekli. O co ś. Ambrożyus płákał. A gdy ćiż żołnierze tegoż dniá ná widokách byli/ Lampárt wyſoko/ do nich ſkoczył/ y one poránił. Ná co pátrząc Styllikó/ bárzo żáłował y długo S. Biſkupá przeprászał. A iż on Kreſkonius złoczyńcá wielki był/ zdrowiem go Styllikó dla Biſkupá dárowáł/ á ná wygnánie poſłał. Tegoż czáſu gdy ſię ná tego co liſty fałſzował przed ś. Ambrożym żáłowano/ á on go do śiebie przyzwał y ten grzech w nim nálazł/ rzekł: Muśi być czártu podány ná ſkáżenie ćiáłá/ áby drudzy ſię tego nie ważyli. y ſkoro to rzekł/ wnet czárt weń wſtąpił y męczył go.

O kośćioły gniewa ſię P. Bog. Paulinus in vita Ambr. Paulinus in vita Ambr. *Cudo S. Ambrożego.*

2\. Sławą ś. Ambrożego zięta krolowa Márkománow Frytigil Pogáńſka w CHRYISTVSA vwierzyłá/ y poſły z vpominkámi do niego wyſłáłá/ o náukę proſząc. On kśięgi tey náuki nápiſał/ ktore zginęły/ á oney prośił/ áby krolá mężá ſwego vżyłá/ żeby pokoy miał z Rzymiány/ y przywiodłá mężá do tego/ iż ſię z ludem ſwoim Rzymiánom poddał. Oná potym do Mediolanu roku przyſzłego widźieć ś. Ambrożego przyiácháłá/ ále iuż go żywego nie nálázłá.

Krolowa Frytigil do Chryſtuſá obrocona. Idem.

3\. Tegoż roku ſtał ſię cud wielki po wſzytkim świećie rozgłoſzony/ w Cárogrodźie/ ná poſtrách y popędzenie grzeſznych do pokuty. o ktorym ś. Auguſtyn nápiſał. Jeden żołnierz miał obiáwienie od P. Bogá/ iż miáſto ono Cárogrod ogniem z niebá ábo z powietrza zginąć miáło/ y powiedźiał to Biſkupowi. Biſkup vwierzył/ y ludźiom opowiedźiał. ludźie ſię do pokuty y płáczu vćiekli. Przyſzedł on dźień/ o ktorym on ſługá Boży opowiedźiał/

Proſper in Chron. *Cud wielki w Cárogrodźie.* Augu: de excidio vrbis cap: 6.

 áż w wieczor

Ognisty obłok nad miástem.

áż w wieczor od wschodu słońcá vkázowáć sie począł ognisty obłok/ ná przodku máły/ á potym szeroki/ y stánał nád miástem. Wszyscy do kościołá vćiekli/ y zmieśćić sie nie mogli/ o zbáwieniu swoim z płáczem myśląc. A po onym przestráchu/ gdy sie to ziśćiło co P. Bog opowiedźiał/ vbywáło onego obłoku ognistego/ y pomáłu zniknał. vspokoił sie lud/ á potym vsłyszał/ iż w bliską sobotę miásto sie obálić miáło. zá tym począwszy od Cesárzá wyszli

Z miástá wszyscy w pole vćiekli.

z miástá w pole wszyscy/ żaden nie został/ żaden domu nie zámknał/ z dáleká tylo ná vmiłowáne domy pátrzyli/ wołáiąc do P. Bogá. y gdy vyźrzeli wielki dym z miástá wypadáiący/ podnieśli krzykliwe do Bogá głosy. y prędko vyźrzeli/ iż wszytko miásto wcále zostawáło. gdy oná godźiná minęłá/ wroćili sie wszyscy do miástá z weselem/ y wszytko ták cále náleźli/ iáko odeszli. Ták P. Bog chćiał ie przestrászyć/ iáko gdy kto wyniesie rękę/ á on sie ná ziemię porzući/ á ręká miłośierna nie vderzy.] Poty ś. Augustyn. Ten cud wspomina

4\.
Lib: 13.
Arkádiuszowá modlitwá.

Paulus Diaconus, wybáwienie ono miástá modlitwom Arkádiuszá Cesárzá przyznawáiąc. y przydáie/ iż podspod ziemiá drżáłá/ y ogień on wzgorę wiśiał/ áż modlitwą Arkádiuszá odpędzony był. Czym Arkádius y przyskończeniu żywotá był wstawiony.

Akacius męczennik.

Tenże Paulus ná zálecenie tegoż Cesárzá to przydáie: iż w Cárogrodźie był wielki dom ktory zwano Orzechem. Bo miał drzewo przed sobą orzechowe/ ná ktorym ś. Akácius męczennik obieszony był. y byłá tám kapliczká ná tę pámiątkę iego. Do niey przyszedł ná modlitwę Arkádius/ y odpráwiwszy

Obalenie domu.

swoie nabożeństwo/ wychodźił. Tedy wszyscy ktorzy w onym domu wielkim y około oney káplice mieszkáli/ wyszli pátrzyć ná Cesárzá y dwor iego. A tym czásem gdy żadnego nie było/ dom sie on bárzo wielki obálił/ y ná ziemię vpadł/ bez szkody niczyiey. Ono wybáwienie modlitwom Cesárskim przyczytáli wszyscy. Prawdá/ iż był wielce pobożny y nabożny ten Cesarz ná przodku/ by go byłá Herodiás nieprzyiaćiołká Janowá z dobrey drogi/ nie zwodźiłá. O czym potym.

5\.
Na heretyki karania.
L. 30. de hæret: C. Theo.

A gdy sie heretycy zás do Cárogrodu ćisnęli/ znowu ná nie mándat Arkádius vczynił/ áby im wszytkie mieyscá ná ktorychby sie y táiemnie schodźili/ á Lytánie czynili/ do skárbu bráno y pieniądzmi karano/ y z miástá wygániano. A osobliwie Eunomianow szukáć po mieśćie á wyganiáć ie kazał/ áby sie miedzy ludźmi nie mieszáli. Tákże y ná Pogány y báłwochwálce/ wyrok dał/ áby żadnych przywileiow/ ktore z dawna mieli/ nie záżywáli.

6\.
Epist: 3.
Rozszerzenie wiáry Chrześćiáńskiey.
Idem epist: 7.
Słowa S. Ieronymá o Scytach y innych.

W tym wieku/ pisze ś. Jeronym/ szeroko sie po wszytkim świećie wiárá świeta Chrześćiáńska rozpuśćiłá: od Jndyey/ práwi/ áż do Brytánniey/ od pułnocnych kráiow/ áż do wielkiego morzá/ CHRISTVSOWE męke y zmartwychwstánie wszytkich narodow ięzyki y pismá wystawiáią. Wszyscy o nieśmiertelnośći dusz ludzkich/ Indus, Persa, Gothus, Egyptcyánin rozmyśláią. To co sie tylo Pytágorze śniło/ co Democritus nie wierzył/ czym sie tylo Socrátes potępiony ná śmierć w więźieniu ćieszył: to wszytki narody wyznawáią. Te dźikie narody ktore Rzymskie páństwo woiowáć przyszły/ Hunni/ Scythe/ Gete/ W CRISTVSA vwierzyli. y dla tego podobno z námi walczą/ iż te nádźieie y nabożeństwo iáko y my máią.] Kto te narody do CHRISTVSA swoim kazániem obroćił/ nie mász pismá y pámięći. Paulinus tylo świety

De reditu Niceti Episcopi in Dac.

nápisał/ o nieiákim Nicetem Biskupie/ iż Bessy/ Dáki/ Scythy/ CHRISTVSOWI tego czásu pozyskał.

Rok Páński 397. Syriciuszá 13.

Arkádiuszá y Honoriuszá 3.

Tego

1\. TEgo roku oná przezacna Melánia po pietnaśćie lat ktorych w Egyptćie y Jeruzálem przemieszkáłá/ do Rzymu ſie wroćiłá/ y z Rufinem kápłanem z Aquileiey Włochem/ ktorego ná wszytkiey drodze ſwey miáłá zá duchownego oycá ſwego z Cezáreey z miáſtá Páleſtiny ziemie świetey/ dwudźieſtego dniá do Rzymu przypłynełá. Jádac do Rzymu do Nole do ś. Pauliná/ ktory iey był powinnym/ ſtąpiłá/ y máła trzaszczke dárowáłá mu z drzewá krzyżá ś. o ktorym tenże Paulinus piſze/ iż cud wielki z niego vznał. Bo gdy ſie dom iego zágorzał/ onym drzewem krzyżá ś. w reku ie máiac/ á przećiw ogniu podnoszac/ ogień vgáſił/ ktorego wodá vgáśić nie mogłá. A ś. Paulinus dał Melániey piſány żywot ś. Marćiná/ ktory tegoż czáſu/ ieszcze zá żywotá iego nápiſał był Sewerus/ to co ſam z niego y z drugich ktorzy z nim przebywáli/ zrozumiał/ pilnie ſie prawdy dowiáduiac. Potym gdy ſie ono piſmo żywotá ś. po wszytkim świećie rozniosło: Sewerus o śmierći iego piſał/ y Dyálogiem nieiákim oſtátek nágrodził.

Melania do Rzymu ſię wraca.
Paulinus ad Seuerum epiſt: 9. & 10.
Za dni 20 z Ierusalem do Rzymu.
Idem ad Seuerum epiſt: 11.
Drzewo krzyża S.
Paulinus in Natali 10. S. Fœlicis.
Zywot S. Marćina za iego żywota piſany
Seuer: Dial: lib: 1. cap: 16.

2\. Melánia w Rzymie mieszkáiac/ wielka z ſwoiey świątobliwośći powagę v Rzymian miáłá: wszyſcy ſie iey dźiwowáli/ dla oney wzgárdy świátá/ y vboſtwá iey dla CHRISTVSA/ gdy pierwey ták wielka pánia byłá/ pátrzac ná iey podły vbior y żywot vtrapienia ćiáłá pełny. Z oney czći iey/ miał też Rufinus wielkie v Rzymian mniemánie y ſławę/ ktorey źle vżył. Bo Rzymiány błedámi Origeneſowemi y kácerſtwy iego chytro záráżáć y z tym ſie wkrádáć ćicho poczał. Náwiozł z ſobą ksiąg z Jeruzálem Origeneſowych/ ktore zowią Periarchon, w ktorych ſie nawiecey błedy Origeneſá zámykáły/ ktore on vdáć gládko do ludźi chcac/ obrone Origeneſá ſtára/ ktora był Euzebius Cezáriyſki nápiſał/ z Greckiego ná Láćińſki iezyk przełożył/ y dał iey fałszywy tytuł Pámphilá meczenniká/ Euzebiuszá nie wſpomináiac. przydał też y ſwoie zá nim nowa obrone o ſkáżeniu ksiąg Origeneſá. A do tego przedmowę v tych ksiąg Periarchon vczynił/ w ktorey dáie znáć/ iáko y Jeronym Origeneſá chwalił/ y iego piſánie ná Láćińſkie przekłádał. Ntym one kśiegi ludźiom okráśić y oſmákowáć chćiał. y powiádał że one kśiegi Periarchon z tego/ co było w nich błednego/ oczyśćione były/ y ták beſpiecznym do czytánia káżdego vczynił. A to zdrádliwie. Bo iáko ś. Jeronym do Pámmáchiuszá piſze: To co było przećiw práwemu wyznániu Troyce ś. wyrzućił/ á inne wszytkie błedy/ w ktorych ſie ſam kochał/ y od Didimá ſie ich nápił/ zoſtáwił. O Anyołách y o vpadku dusz ludzkich/ o zmartwychwſtániu/ o świećie roſkosznym/ y o innych.

Melaniey zalecenie.
Rufinus zarażać Rzym poczał.

3\.
Hier: apol: lib: 2. & ad Pammachium epiſt: 78. & apol: aduer. Rufin.
Kśięgi Origeneſa Periarchon Rufinus rozśiewa.
Apol: 1. aduerſus Rufinum.

4\. Bárzo rádźi one kśiegi wszyſcy czytáli y roſpiſowáli/ y rozſyłáli przyiaćiołom: ále y iádem z nich zárázili ſie/ y kápłani niektorzy Rzymſcy/ y mniszy/ y świetcy. P. Bog ktory oko ſwoie ma ná ten kośćioł/ áby ſie żadnym błedem kácerſkim nie zmázał: wielka opátrznośćia ſwoia zábieżał. Gdy ſie mężowie nie poczuli/ y kśieża Rzymſcy ſpáli/ y Papież ſie ná one Melániey świątobliwość/ y Rufiná iey kápłaná dobra ſławę/ ſpuszczał: P. Bog niewiáſtę wzbudźił/ onę przeſławną Márcellę/ ktora oczy otwárzáć kápłanom/ y wołáć ná nie poczełá: áby ſie błedom y herezyom w kśiegách onych przypátrzyli/ á dusz ſwoich y ludzkich nie zárażáli. y ták wiele ſpráwiłá/ iż ſie Rufinus wſtydźić poczał/ y bał ſie áby zá heretyká poczytány nie był/ y dla tego ná obrone ſwoie do Papieżá ſie Syriciuszá vciekł/ áby mu liſty dał ſpołecznośći pokoiu kośćielnego/ iż heretykiem nie ieſt. Papież on nie pilnie ſie pytáiac/ á widzac iż w przedmowie oney przed kśiegámi Periarchon Rufinus ſwego imienia nie położył; vczynił o co proſił/ co ſie dáwáć tákiemu nie miáło/ y liſty mu pokoiu dał. Zá co go podobno y tákie niedbálſtwo P. Bog skarał/ iż przyszłego roku vmárł. A Rufinus dla wſtydu z Rzymu vſtepowáć do Aquileiey muśiał.

Odkryte błedy y chytrośći Rufina w Rzymie.
Niewiaſta Rzym przeſtrzegła.
Hier: epiſt: 16.
Hier: apol: aduer: Rufinum.
Rufinus vſtąpił z Rzymu.

5. *Smierć S. Ambrożego.* Paulinus in vita S. Ambr. *O łakomstwo sie frasował vmieraiac.* *Widzenie nad S. Ambrożym.*

Roku tego ś. Ambrozyus z tey ziemie do CHRISTVSA poßedł. gdy záchorzał/ ná łożku/ o śmierci swey oznaymił: Tylo/ práwi/ do Wielkieynocy z wámi bede/ do swoich mowiac. prosił P. Bogá/ áby go rychło z ciáłá wyzwolił. wzdychał bárzo/ gdy widział iż sie w ludziách łákomstwo rozrastá/ ktore iest wßytkiego złego korzeniem. á tym wiecey/ mowi Paulinus/ iż ten grzech y duchowne záráżał. Ná łożku onym gdy wykłádał Psálm czterdziesty trzeci/ á to co mowił/ ia Paulinus pisałem/ y widziałem á ono ogień iákiś ná głowe iego vpadły one przykrył/ y pomáłu przez vstá weń wstąpił/ y byłá twarz iego iáko śnieg/ á potym táka iáka własna byłá. Jam sie przelekł/ á on przedsie mowił/ y pámietałem co mowił/ ácz onego Psálmu dokończyć nie mogł.

6. *W niemocy pisał.*

Nie rad ś. Ambrozyus z vst swoich pisárzowi podawał/ y wolał sam reka swoia/ iáko sie wyżßey wspomniáło/ pisáć: áż w niemocy musiał cudzey reki vżywáć. Bo mawiał: iż pißac sam/ nikomu pracey nie zádam zwłaßczá w nocy. Lepiey też to co piße vważe/ nietylo vßámi ále y oczámi. Widzeniem onym chciał P. Bog pokázáć/ iż co pisał/ Duchem ś. pisał ten wielki kościelny Doktor.

Paulinus vt supra. *Słowo S. Ambrożego o śmierci.* Posidonius in vita S. Aug: cap: 27.

Stylliko gdy sie o iego śmiertelney chorobie dowiedział/ rzekł: Ná Włoską ziemie vpadek przyidzie/ iesli ten Biskup vmrze. Y posłał do niego te przyiaciele w ktorych sie kochał ś. Ambrozyus/ áby mu mowili y prosili go/ żeby sobie sam v P. Bogá dłużßy żywot vprosił. A on im odpowiedział: Nie tákem miedzy wámi żył/ ábych sie wstydził z wámi zostáć: śmierci sie też nie boie/ bo dobrego Páná mamy.] Chwali te słowá iego ś. Augustyn. Nie omylił sie Stylliko/ bo po iego śmierci/ Włoska ziemiá od dzikich narodow zwoiowána y stárta byłá.

7. *Stary ale dobry Symplicianus.* *Widział Pana Iezusa przy śmierci.* Paulinus. *Ciało Pańskie wziął.* Paulinus in vita S. Ambr. *Po śmierci był widziany.*

Z dáleká kápłani z soba przy łożku iego ßeptáli: kto ná iego mieysce nástapi? A gdy miánowáli Symplicianá/ on rzekł: Stáry ále dobry. Zlekli sie oni y vciekli. Bo było niepodobno ono iemu ták z dáleká vsłyßeć co mowili. W tey niemocy gdy sie ná łożku modlił/ widział P. IEZVSA, z łáskáwa ku niemu twarza. A tey nocy ktorey skonáć miał/ podnoßac ná krzyż rece modlił sie/ álesmy nie słyßeli co mowił. A do Honorátá kápłaná Wercelleńskiego/ ktory wzgorę spał/ głos trzykroć pußczony był: Wstań pokwáp sie/ bo iuż odeydzie. y dał mu ciáło Páńskie/ ktore gdy wziął/ duchá wypuścił czwartego dniá Kwietniá w Sobote Wielka. O czym pátrz w żywocie iego. Żył lat ßeśćdziesiat y cztery ná weßciu práwie w stárość/ ná Biskupstwie żył dwádzieściá y dwie lecie. Po śmierci iáko zá żywotá cudámi sławny. Dniá tego ktore° zßedł widziány był ná wschodnych kráiách modlacy sie z Biskupámi y reke kłádacy. Co oni pisáli do Mediolanu nie wiedzac żeby vmárł. A w Florenciey Zenobius Biskup czesto go v ołtarzá w iego kościele modlacego sie/ widał.

8.

Ten Paulinus/ ktory żywot ś. Ambrozyußá z wielka prawda pisał/ (Bo sam ná wiele rzeczy pátrzył/ drugie od siostry iego Márcelliny y od innych słyßał) nie iest ten co w Noli ná ten czás przemießkiwał/ ále inßy ktory był iáko domowy v ś. Ambrożego. Kśiag ś. Ambrozyußá wiele poginelo/ á drugie imieniem iego wydawano. Nástapił ná mieysce ś. Ambrożego Simplicianus/ sławny y godny y świety/ tylo stárościa iuż obciażony.

Conc: Charthag: 3. cap: 49. *Synod trzeci Karthagiński.* *Imiona za kościelne pieniadze kupione.* Epist: 2. ad Nepoc.

W Afryce w Kárthaginie Synod był roku tego/ ktory trzeci Kárthágiński zowia/ ná ktorym vstáwili Oycowie święci: Jesli ktory Biskup ábo klerik z vbogiego zbogáciał/ y dobrá iákie z kościelnych dochodow kupił: áby ono imienie ná kościoł było wziete/ á mocy nie miał żadney ná kogo inßego to obrocić.] Swiete práwo/ ktorym sie zbiory niespráwiedliwe niektorych duchownych potepiáia/ gdy opuściwßy miłość ku vbogim y dobrze ßáfowánie powierzánych pieniedzy/ sámi sobie y domom swoim skárbia. Ná tákie Jeronym ś. nápisał: Drudzy/ práwi/ mnißy bogátßy sa/ nizli gdy świeckimi byli/

byli/ y kśieża pod vbogim CHRISTVSEM bogáctwá máia/ktorych pod chytrym dyabłem nie mieli. Wzdycha kośćioł/ iż ći sa bogátemi/ktorzy ná świećie byli żebrakámi. ꝛc. A iż Biskupi tegi Kanonu exekuciey nie czynili: miewał Papież Kollektory/ktorzy tego doyźrzeli/á tákie imioná ná kośćioł odbieráli.

Kollektorowie Papiescy.

9. Arkádius Cesarz Apolináristy z Cárogrodu wygnáć kazał/ ktorzy ácz z inemi heretyki dawno byli od oycá iego ná to potepieni/ ále niedbáłośćia Nektáriuszá Biskupá bez wstydu sie do miástá ćisneli/ y drugdy táili. Vmárł też tego roku ten Nektárius/ po ktorym rozmáite były w obieraniu innego Cárogrodzkiego Biskupá/ mniemánia. Theophilus Alexándriyski chćiał nieiákiego Isidorá ná to mieysce postáwić/ y stárał sie o to pilnie. Spytałby kto/ co on zá práwo miał do obierania y stáwienia Biskupá Cárogrodzkiego? Miał iáko przedniey stolice Alexándriyskiey Biskup y Pátryárchá/wedle Kanonu Niceńskiego. Zkad sie baczy/ iż onego práwá/ ktorym sie Cárogrodzki nád inne Pátriárchy przekłádał/ábo nie było/ábo go zá nic iáko podrzucone nie miano. Zgodźili sie potym z Cesárzem ná Janá Chryzostomá/ kápłaná Antyoskiego.

L. 33. de hæret: C. Theod.

Socr: lib: 6. cap: 2. Sozo: lib: 8. cap: 2.

Alexándriyski Biskup miał práwo ná wybieránie Biskupow Cárogrodskich.

Chrysostom ná Biskupstwie Cárogrodskim.

Rok Páński 398. Anástázyuszá 1.

Arkádiuszá y Honoriuszá 4.

1. Syricius Papież wieku tego dokonał/ śiedźiał lat trzynaśćie. Nástapił Anástázyus Rzymiánin syn Máximá. Ten sie pilnie postárał/ áby z Rzymu błedy ony y kácerstwá Origenesá/ktore Rufinus z Melánia wnośił y ćicho pisániem rozśiewał/ wykorzenił. O czym Jeronym ś. pisze/ chwalac one Márcelle/ktora do tego wiele ludźi obudźiłá/ ná pokryty iad w onych kśiegách Periárchon/ wołáiac.

Anástázyus Papież.

Epist: 16. & 8.

2. W Afryce Donátistowie heretycy/ y oni ich kátowie Circumcelliones, srogie ná Kátholiki rozboie czynili/ domy ich w nocy náchodźili/ y łupili/ po drogách y kśieża y świeckie chwytáli y meczyli/ kośćioły gwałćili y psowáli/ dwu kápłanow Restitutá y Innocencyuszá/ długo meczone zábili. O te złośći y inne ich wszetecznośći Arkádius y Honorius Cesárze/ wydáli práwo áby ie ná gárdle karano. S. Augustinus Kátholicka łáskáwość y ćichość pokázuiac/ do sedźiego Márcelliná pilnie pisał/ áby ich ná gárdle zwłaszczá o one kápłany nie karał/ mieniac/ iż meczennikom krzywdá iest gdyby sie kto miał ich krwie pomśćić. Y był tego rozumienia Augustyn ś. áby heretycy ná gárdle karáni nie byli/ iedno ná pieniadzách y máietnośći iáko przedtym. Lecz gdy ten wyrok Cesárski wyszedł/ á widźiał iż im żadna łáskáwość nie pomaga: odmienił swoie rozumienie/ y on list do Vincenciuszá pisał/ w ktorym twierdźi/ iż heretycy przymuszeni być máia/ y vrzedowa srogośćia ich vpor karány być ma. O czym y dwoie kśiag nápisał. Contra partem Donati.

Donátistowie zábiiaia Kátholiki.

L. 31. de Episc: & Cler: C. T.

August: epist: 159.

O krew meczennikow mezoboyce nie karza.

August: epist: 48.

Heretyki kárác Augustyn S. rádzi.

Często ich Augustyn ś. ná gadánie wyzywał/ ále nigdy przychodźić nie chćieli. y owszem zábić ś. Augustyná rádźili/obiecuiac tákiemu pewne odpuszczenie grzechow. y obieráło sie ich niemáło/ ktorzy go po drogách pilnowáli/ ále wybawiał go/ y inna droga prowádźił P. Bog.

Aug: Retrac: lib: 2. cap: 5. Posidius in vita Aug: cap: 12.

3. Honorius Cesarz máiac lat czternaśćie/ wźiał zá żone Márya corke Styllikoná/ktora Stylliko miał z Sewera synowica Theodozyuszá/ktory ieszcze zá żywotá ták był to postánowił. Tegoż roku tyránná w Afryce Gildoná poráźił Styllико/ y oney woyny dokonał.

Claud: in nupti: Honorij.

Márya corká Stilikoná zá Honoriuszem.

Nubelis pierwszy pan miedzy Mauráми/ trzech synow miał/ Firmá/ Gildoná/ y Máscezylá. Firmus powstał był ná páństwo Rzymskie/iáko sie wyższey wspomniáło/ktorego on Theodozyus oćiec Cesárzá wielkiego Theodozyuszá zá Cesárzá Wálentinianá zwoiował. Gildo brát iego dobrze sie ná

Amm: lib: 29.

Gildo odstępnik w Afryce.

przodku Theodozyuszowi záchował/ y vczćił go wielkimi vrzędámi y hetmáństwem nád żołnierzmi. Lecz rychło rebellią vczynił/ y posłuszeństwo Cesárskie zrzućił/ y dwánaśćie lat Afrykę vćiskał y náiezdżał/ y w niey nawięcey Kátholikom krzywdy y szkody wielkie czynił/ zá poduszczeniem Optatá Biskupá Donátisty/ ktory się był w iego serce wkradł. Był ten Gildo Pogánin/ y okrutnik/ pánny y mężatki iáko chćiał porywał/ y inne okrućieństwá czynił.

Zoná Gildona Chrześćianka.
Claud: de bello Gildon.
Hier: epist: 9.

Zonę miał dobrą Chrześćiánkę/ y corkę ktora w wiecznym pánieństwie żyłá/ ktorą ś. Jeronym chwali. nie popráwiał się domowemi przykłádami/ y czystym żywotem ich.

4.
Orosius lib: 7. cap: 36.
Máscezyl ná Gildoná do Afryki.
Wypráwá ná woynę, od modlitew.

Długo go ćierpieli Rzymscy Cesárze/ áż gdy zákazał wożić z Afryki zboża do Rzymu: wypráwił nań Stylliko woysko/ ktore brátu iego rodzonemu Máscezyli poruczył. Bo był wierny Cesárzom/ y dobry Chrześćiánin/ ktoremu gdy do Włoch odieżdżał/ dwu synu Gildo pozábiiał/ o co miał nań wielkie serce. Wypráwuiąc się tedy nań: wszytkę w Pánu Bogu nádźieię położył/ y iáchawszy do Kápráriey wyspu/ z támtąd nábrał mnichow/ y z nimi modlitwy y posty/ y Psálmy á śpiewánia wednie y w nocy odpráwuiąc/ P. Bogá sobie ná ono zwyćięstwo iednał. Pełno było w ten czás po tych tám wyspách mnichow/ ktorzy tám żywot ányelski wiedli. Miedzy nimi był on Bonosus

Bonosus.

towárzysz ś. Jeronymá/ ktory wielkie máiętnośći y zacny rodzay opuśćiwszy/ támże w iáskiniách onych wysep/ Philozophiey Chrześćiáńskiey pilnował. ktorego wychwala ś. Jeronym.

Hier: epist: 41.
5
Bitwá cudowna.
Orosius lib: 7. cap: 36.

Máscezyl przebywszy z woyskiem morze/ położył się v Arkálium rzeki/ máiąc z sobą tylo pięć tyśięcy ludźi. Do ktorego przyśpiał Gildo máiąc 70. tyśiecy w woysku swoim. Gdy vfániem w Bogu zwieść bitwę chćiał Máscezyl: w nocy vkazał mu się niedawno zmárły ś. Ambrosius/ máiąc laskę w ręku/ ktorą w źiemię biiąc/ tylo to rzekł: Tu/ tu/ tu. y zniknął. Co on ták wykłádał/ iż ná onym mieyscu po trzech dniách bitwę dáć y wygráć miał. y trzymáiąc się trzy dni/ gdy czwartego z woyskiem się swoim wytoczył: puśćić się do niego Gildo kazał/ z vfcámi przednimi y z wielką chorągwią. á Máscezyl o pokoiu pięknemi słowy z nimi mowić począł. á w tym gdy chorąży pierwszy náieżdżał/ mieczem go Máscezyl ták w rámię ćiął/ iż chorągiew spuśćić muśiał. Ná co drudzy pátrząc/ mnimáli/ że się podáią. y wnet pierwszy rotmistrzowie przybieżeli/ y pod moc się y w łáskę Máscezylowi Gildoná odstępuiąc podáli. Ták bez krwie zwyćięstwo otrzymał. á Gildo ná morze vćiekáiąc/ gdy wiátr miał przećiwny/ do brzegu się do Afryki wroćić muśiał/ y tám poimány y vdawiony iest. Drudzy mowią iż się sam vdawił. To

Gildo zábity.
Paulinus in vita Ambr.
6.

pisze Orozyus. y Paulinus mowi/ iż to sam w vszy swoie od Máscezylá słyszał. Styllikonowi ono zwyćięstwo Rzymiánie pochlebuiąc przyczytáli/ ktore tákim nabożeństwem y cudem otrzymáne iest. Nie trwał w onym nabożeństwie y boiáźni Bożey Máscezyl/ podnieśiony w pychę/ rzućił się ná kośćioł/ y śmiał z niego mocą tych wywłoczyć/ ktorzy się tám byli ná obronę zdrowia swego vćiekli/ y o to skarány iest/ mowi tenże Orosius y Paulus Diaconus. Doznał ná sobie iż P. Bog ná oboię stronę czuyny iest. Gdy P. Bogu vfał/ wspomożony był: á gdy P. Bogá porzućił/ zábity iest.

Sądy v Biskupow.
L. 7. de Episcopalibus audientijs C. Iustin.
Augu: in Psal: 118. & de opere Monac.
Aug: epist: 54.

Honorius Cesarz wznowił on zwyczay dawny Apostolski/ ktory y Constántinus wielki vczćił: áby wolno było káżdemu świeckiemu zá zezwolenim stron v biskupá się sądźić/ y ich dekrety áby moc miáły. O czym ś. Augustyn pisze/ iáko pokoiu od tákich sądow nie miał/ y długdy cáły dźień nie iedząc swary bráckie vspakaiał/ posłuszeństwem się ich ćiesząc. Jednák świecki vrząd nigdy się w duchowne sądy nie wdawał/ ále kápłany y kleryki sędźiowie świeccy do kápłanow odsyłáli/ y one listámi swemi/ gdy prośili/ zálecáli.

7.
Po onych zá Gildoná niepokoiách w Kártháginie/ zebrał się Synod ze

dwu set y 14. Biskupow/ ktorzy chćieli pilnie kárność kośćielną náprawo-
wáć. Zowie sie ten Synod czwartym Kárthágińskim/ á od drugich piątym.
Carthag: 4. cap: 2.
Znáczny iest: Bo wiele dobrego ná kośćielne święte porządki postánowił.
Miedzy inemi/ áby Biskupi nim ich poświecáią/ wyznánie wiáry czynili dla
herezyy táiemnych. A k temu áby księża/ to iest klerycy/ y mnißy/ rekámi ro-
C. 51. 52. 53.
bili/ á iákie rzemiesło ná żywność swoie mieli. A to dla tego/ iż było wiele
Ręką robić kazano księżey.
mnichow/ ktore ná kleryki bráno/ ktorzy nic robić rekomá niechćieli/ y wło-
czyli sie od domu do domu/ od miástá do miástá/ włosy długie y brody zárosłe
noßąc. Był ná tym Concilium ś. Augustyn/ ktory przećiw tákim pisał. Był
De opere Monach.
to stáry Apostolski zwyczay/ iż kápłani iákie rzemiesło/ dla żywnośći swey/ y
dla vwiárowánia prożnowánia mieli/ y dla inych przyczyn. O czym sie wyż-
ßey też mowiło. Ná tymże Synodźie dla onych hypokrytow mnichow
Długie włosy y broda zakazana ná czas.
zákazano księżey z długiemi włosámi y z zápußczoną brodą chodźić/ żeby ią
podrzynáli/ dáiąc znáć/ iż o te z nią zabáwę nie dbáią.
Cap: 44.
Tegoż roku ś. Jan Chrysostomus ná Biskupstwo Cárogrodzkie postá- 8.
wiony iest y poświecony. Czytay w iego żywoćie. Skoro ná początku swe-
Palladius in vita eius.
go pásterstwá/ wiárę Kátholicką opátruiąc/ ná heretyki srogi mándat Ce-
27. Ianuarij.
sárski ziednał/ srożßy nád inne ktore były. Bo y te ktorzyby ie záchowywáli/
y w domách swoich schadzek im dopußczáli/ ábo księgi ich/ ktore palić ka-
L. 34. de hæret.
zano/ táili/ ná gárdło oną vstáwą skázowáłá. A zwłaßczá Eunomiany y
Chryzostom prawo srogie na heretyki ziednał.
Montánisty karáć ták kazano. Obroćił záś oko Chryzostom ná księżą
swoie/ á widząc iż wźieli zwyczay chowáć przy sobie białegłowy y pánny iá- 9.
ko zá duchowne y sposobione corki y śiostry/ w rzeczy bez iákiego podeyrze-
Palladius de vita Chrysost.
nia/ y zwáli ie Agápetki/ iákoby sámą duchowną miłośćią złączone: ná to
Agapetki, niewiasty v księżey podeyzrzane.
sie bárzo oburzył/ y on zły zwyczay wykorzeniał/ y miał tákie domy ich zá spro-
śnieyße niżli domy nierządne iáwne. Ztąd znáć/ iż ná on czás we wschod-
Hier: epist: 22.
nych kráiách kápłani żon nie mieli/ áni z nimi mießkáli. O tymże ták skázo-
Kaplani v Grekow żon nie mieli.
nym zwyczáiu Jeronym ś. ná księżą nárzeka: Wstyd mie/ práwi/ mowić/
skąd te Agápetki z táką zarázą nástáły? W iednym domu y w iedney komorze
z nimi mießkáią: á nam mowią/ iż źle ná nie podeyrzenie mamy? Abo kto
Mieszkanie z niewiastami złe.
może w zánádrzu ogień nośić/ á od niego sie nie spalić? y mowi do iednego:
Sam sie wdáieß w obmowę y ßczypánie iezykow/ ieśli towárzystwá Agápet-
Apud Hier: Tom: 9. edit: Victor.
ki nie opuśćiß: łáskáwyś/ radem temu: czystyś/ to nieprawdá: ktory ksiądz
z niewiástą mießka/ nie wierzę áby czystym był.] Przećiw tákim pisał ś. Chry-
Tom: 5.
zostom księg dwoie. O co nie máłą sobie nienawiść v swoiey księżey zárobił.
Gromił y one księżą/ ktorzy cudzych potraw woniáiąc/ do stołu sie świe- 10.
ckich pánow kwápili/ y onym pochlebowáli. Doglądáiąc też rozchodow
Palladius ibidem.
Biskupich/ wiele ich iáko zbytnych vkroćił/ y ná chore obroćił. A gdy ich ie-
Księża do cudzych stołow chodzący.
ßcze zbywáło/ nowe ßpitale stáwił/ kápłany pobożne do ich opátrowánia
dáiąc/ y lekárzmi/ y kuchárzmi/ y sługámi opátruiąc/ tákiemi ktorzy żon nie
Idem.
mieli. Przodek iego Nektárius z stárosty Biskup hoyniey żył/ y dobrá koś-
Ná vbogie kościelne dochody.
ćielne trawił: á on wolał sie do przykłádu Názyánzená miernego wroćić.
Pozbierał też wdowy/ y przeglądáiąc życie ich/ nálazł niektore rozkoßne/
Wdowy roskoßne.
y rádźił im posty/ modlitwy y niespánia/ ábo żeby do małżeństwá drugiego
wstepowáły. Swieckie też vpominał/ áby w nocy do kośćiołá ná modlitwy
Swieckim nocne modlitwy roskazował S. Chryzostom.
wstawáli/ á żony domá zostáwiáli/ á we dnie im modlitew nie bronili/ sámi
nocne dla zabaw dźiennych odpráwuiąc. Co księżą ktorzy sie cáłą noc sy-
piáć zwyczáili/ niepomáłu obráziło. Bogátych też pychę y prożne vtráty gá-
nił. czym sobie wiele nieprzyiáźni nábywał/ á zwłaßczá v onego Eutropiu-
ßá rzezáńcá/ ktory mu ná Biskupstwo pomogł.
Ten Eutropius będąc przednieyßym v Cesárzá/ práwo ono kośćielne 11.
Prawo kościelne o zbiegłych psuie Arkadius.
śmiał psowáć/ ktore obwinionym ábo dłużnikom vćieczkę do kośćiołá dá-

 wáło/ iż

wáło/ iż żaden go vrząd bráć nie mogł. On ie brał mocą z kośćiołá/ y námowił do tego Cesárzá/ áby one kośćielną wolność práwem przećiwnym zepsował. Co y vczynił. y drugie ieszcze práwo tenże Cesarz przydał/ áby klerycy y mnisży y Biskupi potępionych ná śmierć sędźiom nie odeymowáli. ktore práwo stąd podobno vrosło/ iż zá Constántyná Biskupi mieli wolność/ złe dekrety y niespráwiedliwe sędźiow świeckich psowáć. y stąd kśięża y mnisży bráli tę śmiáłość/ ktorey iednák Biskupi nie vżywáli. y woleli pięknie y zá winnemi/ o ich od śmierći wybáwienie/ vrzędnikow świeckich prośić/ iáko ś. Augustyn czynił/ y inni. Słowá iego są do Márcelliná sędźiego: Z Chrześciáninem mowię/ á zwłaszczá w tákiey spráwie: y bez chełpy rzec mogę: Przystoi ábyś Biskupá gdy każe vsłuchał/ pánie przewyborny y namilszy synu.] A dáleko bespieczniey się przyczyniáli Biskupi/ gdy o niewinnego szło/ y o potwarzy nań. iáko vczynił ś. Mikołay. Pátrz w iego żywoćie.

L. 3. de his qui cōfug: ad Ecc.
L. 16. de Episcopali audientia.
Tom: 3. anno 324.
Ná śmierć potępione odeymowáli kśięża.

12. *Gażeński Biskup Porphirius.* Roku tego Porphirius Biskup Gázeński/ wypráwił Márká dyákoná swego/ do Arkádiuszá Cesárzá/ prosząc áby od Pogáństwá Gázeńskiego pokoy miał/ á ich báłwochwálnice pozámykáne były. Miał bárzo vporne w tym mieśćie Pogány ten ś. Biskup/ ktorzy kośćiołem się swoim/ tám kosztownie bárzo zbudowánym Márny szátáná názwánym/ chlubiąc/ skłonić się do wiáry nie dáli. Przywodźił ich do wiáry y cudámi. Bo gdy wielka susza była/ á Pogánie swego Márny bogáte mu ofiáry czyniąc o deszcz prośili/ nic vprośić nie mogli/ choć y ná polá wychodźili śpiewáiąc y wołáiąc/ y muśieli się z sromotą do domu wrácáć. A ś. Porphirius/ vczyniwszy posty y processye ná mieyscá męczennikow/ záraz deszcz v P. Bogá vprośił. y onym cudem sto dwádźieśćiá Pogan do CHRISTVSA pociągnieni są. Jednák nie przestáli łżyć y bić Chrześcian oni Pogánie. Raz dyákoná Barochá ná polu nálazszy bárzo poránili/ y zá vmárłego odeszli. Wyszli Chrześciánie y iáko vmárłe° do miástá nieśli. Co gdy vyrzeli Pogánie/ z wielkim vrnem ná Chrześciány vderzyli/ iż im práwo ich gwałćili/ á do miástá vmárłego wnośili.

Deszcz ludźiom ziednał.

Barochus Diakon zbity od Pogan.

13. Lecz on Bárochus/ zá ktorego się Biskup modlił/ iáko ze snu porwawszy się y kiiá dostawszy/ iáko ożywiony y bárzo zdrowy/ począł ich kiiem onym wybiiáć/ y rozpędźił wszytki/ y miásto ták zástrászył/ iż nieco ná potym Chrześciánie pokoiu mieli/ gdy się y vmárłych Chrześcian báli. A iednák pokoy do nie długi był. y dla tego wypráwił Márká dyákoná swego ten to Biskup do Cárogrodu. Vćiekł się Márek do onego przednieyszego z komory Cesárskiey páná Eutropiuszá. ziednał im to v Cesárzá/ iż kazał báłwany Pogáńskie w Gáźie pokruszyć y kośćioły ich zámknąć. Posłány był ná to nieiáki Hilárius/ ktory się Pogánom vżyć zá pieniądze dał/ iż inne kośćioły Pogáńskie zámknął: ále do Márny chodźić/ y tám służbę dyabelską spráwowáć dopuśćił. Nie przestał iednák P. Bog cudá czynić przez onego Biskupá. Jedne niewiáste bárzo w rodzeniu chorą y vmieráiącą/ vzdrowił/ iż żywego y zdrowego synaczká powiłá. kazał ták nád nią bábie wołáć: Ták mowi wielki kápłan Porphirius/ IESVS CHRISTVS syn Bogá żywego niech ćię vzdrowi/ wierz weń á żiy. y onym cudem poruszeni sześćdźieśiąt Pogan/ Chrztu ś. záwołáli/ ktore náuczywszy ich wiáry pochrzćił/ y ono dźiećiątko y mátkę iego/ y inne powinne.

W Gáźie kośćioły Pogáńskie.

Rok Páński 399. Anástázyuszá 2.

Arkádiuszá y Honoriuszá 5.

1. *Eutropius rzezániec Consulem Poganin.*

EVtropius on rzezániec Podkomorzy nawyższy/ miedzy niewiástámi vchowány/ gdy wszytko rządźił y był iáko opiekun Cesárski/ ktorego Cesarz iáko oycá słuchał: tego roku ná nawyższy vrząd podniesiony

sziony iest. Bo Consulem zostáł. Co wszytek świát obráziło/ iż táki człowiek y táka napoły niewiástá/ y ták niezbożny/ ták wysoko posádzony był/ y żaden zá to nie dźiekowáł/ ták oszukánemu od niego Cesárzowi. y poszło to Eutropiu-szowi ná zgube ieg. Bo Gáinás dawne máiąc záwaśnienia z Eutropiuszem/ gdy vsłyszał iż ták podwyższony iest/ burzyć sie ná Cesárzá páná swego po-cząt/ y z Tribigildem krolem Gothow zmowe miał/ áby mu z woyskiem swoim służył. Przyszło do tego/ iż iednáiąc sie z Cesárzem/ ktory sie iuż Gáiny bał/ położył to miedzy obwiązkámi pokoiu/ áby mu Eutropiuszá wydał. Muśiał to vczynić Cesarz. O czym dowiedźiawszy sie vćiekł do kośćiołá pod one obrone ktorą sam zgwałćił. Nie śmiał go stámtąd kázáć wywłoczyć Cesarz/ choć wszytek lud y żołnierze wołáli/ áby iáko złoczyńcá wydány był. Sam Cesarz sercá żołnierzow viał/ áby go nie wydźierali. A świety Chry-zostom ludźie swoim kazániem ták poruszył/ iż ich do pożáłowánia y łez/ nád onym nedznym/ ktorego krwie prágneli/ przywiodł.

Gainas na Cesarza się podnosi. Zosimus lib: 5. *Eutropius wydany Gainie.*

2\. Zaczął ono kazánie od onych słow Medrcá: Prożność prożnośći y wszy-tko prożność. Gdźie teraz one wysokie y iásne vrzędy? gdźie pochlebstwá ludzkie y korony y obićia? wszytko minęło/ y iáko liśćie z drzewá opádło. Gdźie oni niepewni stołowi przyiaćiele? gdźie one biesiády/ y vżywánia/ y stroie sługy y roskoszy? wszytko iáko kwiát vschło. Spiewaymy te piosnke/ piszmy ią po śćiánách. Prożność prożnośći wszytko prożność. Azamći nie mowił Eutropi/ iż bogáctwá y szcześćie świátá są zbiegowie/ y słudzy zdrá-dliwi? Tyś mnie łáiał/ á iam ćiebie prawdy náuczał/ ktoreyes teraz doznał. Wolałes pochlebcow słucháć. Lepsze były moie rány/ niżli drugich cáłowánia. Kośćioł ktoremuś był nieprzyiaćielem/ ná ręke ćie swoie kłádźie y broni. By sie był tey odmiány w szcześćiu świeckim bał/ nigdyby iey był nie vznał. Pozna-łeś y moc kośćiołá Bożego y łáskáwość. Moc z tákiey odmiány ktorąś o krzy-wde kośćielną zásłużył: á łáskáwość z tákiego przyiećia y obrony. Rzecze kto: á wiec ták zły/ ták łákomy/ táki wydźierácz ołtarzá sie dotykáć ma? Milcz. Bo y nierządnicá CHRISTVSA sie dotykáłá. Słudzyśmy vkrzyżowánego/ ktory mowił: Oycze odpuść im. etc. Wyprośili z Chryzostomem wszyscy v Cesárzá/ iż mu żywot dárowáł/ á ná wygnánie do wyspu Cypru posłał. A wydáć go niechćiał Biskup/ áż mu to vrzędnicy poprzyśiegli. Tám w Cyprze z namowy Gáiny zábity iest. Acz Nicephorus troche ináczey powiáda.

Orat: in Eutrop. *Kazanie S. Chryzostoma o odmianach świeckich.* *Szczęście świeckie odmienne.* Soer: lib: 6. cap: 5. Sozom: lib: 3. cap: 7. Zosimus lib: 5. *Eutropius zabity na wygnaniu.* Niceph: lib: 13. cap: 4.

3\. Záwaśniona też byłá ná Eutropiuszá y Eudoxia Cesárzowa/ ktorey raz pogroźił: iż ią z dworu do domu/ z ktorego ią wźiął/ odesłáć ma. O co sie oná nań przed Cesárzem żáluiąc/ á coreczki Eudoxią y Arkádią ná obu rękách noszac/ płákáłá/ y meżá do gniewu onego przywiodłá. Był Eutropius Pogánin/ á muśiał w kośćiele CHRISTVSOWE moc wyznáć.

Prosper de præd: par: 3. cap: 38.

Trwáły iesżcze iákieś widoki Máiumá/ szpetne y niewstydliwe/ ktoremi sie vczćiwe vszy y oczy obrażáły. Ná te ś. Chryzostom iezyk swoy náostrzył/ y ludźie wierne od nich odstraszáiąc/ do tego przywiodł Cesárzá/ iż ie wyrokiem swoim zágubić kazał/ áby ich nigdy dáley nie powtarzano.

Widoki sprosne zagubił S. Chryzostom. Chrysost: homil: de Dauid & Saul.

W Alexándriey Theophilus Biskup Synod złożył/ ná ktorym błędy Origenesá potępione są/ y násládowrnicy iego tákże osądzeni. Tákich wiele było po Egyptćie miedzy mnichámi/ ktore Theophilus wyrzucał/ y w Pále-stynie tákże Origenisty gániono. Lecz on Jan Jerozolimski iuż sie był vpá-miętał/ y o Origenesá sie iáko pierwey/ nie zástáwiał. Zákázowáli Biskupi czytáć ksiąg Origenesá. Co też y Papież Anástázyus w Rzymie vczynił/ błę-dy y ksiegi Origenesá/ zwłaszczá Periárchon/ ktory był Rufinus wniosł/ po-tępiáiąc. y zgásły zárаз te błędy w kośćiołách zachodnych/ w wschodnych sie miedzy mnichy szerzyły.

Hieron: epist: 78. *Błędy Origenesa potępione.* Hier: epist: 70.

4\. Rok ten 399. był v Pogan/ z ich wieszczkow y plotek szátáńskich/ náznáczony

Hier: epist: 71.
Pogáńskie wrożki o vpadku Chrześćiáństwá.
De ciuitate lib: 18. c. vltim.
L. 15. de pagan: C. Theo.
Obalenia kośćiołow Pogáńskich.

czony ná vpadek wiáry Chrześćiáńskiey / iáko pisze ś. Augustyn / tákie proroctwo od swoich bogow mieli / y tego roku z wielką rádośćią czekáli. Lecz ich zwiodło kłamstwo ono. Bo teg roku kośćioły Pogáńskie z wielkim trzaskiem zá dozwoleniem Cesárzow / Chrześćiánie obaláli / y szerzyłá sie nád inne czásy więcey wiárá ś. Bo gdy Pogánie widźieli bogow swoich omylność y kłamliwe proroctwá / do CHRISTVSA przystawáli. A iż Pogáńskie kośćioły wspániáłośćią budowánia swego / okrásę wielką miástom dawáły / zákazáli ich potym Cesárze obáláć / ále pogruchotawszy báłwany y oczyśćiwszy sprosność znákow báłwochwálskich / obrácáć ie ná kośćioły CHRISTVSOWE poczęto. y byłá wielka rádość Chrześćian / gdy krzyże ś. y inne kośćielne znáki tám wnoszono. W Afryce / mowi tenże Augustinus / Gaudencius y Iowius Komesowie Honoriuszá / kośćioły Pogáńskie obaláli y oczyśćiáli.

5.
Prosper de prędict: lib: 3. cap: 38.
Kośćioł Cœlestis w Karthaginie oczyśćiony.

A osobliwa byłá rádość / gdy w Kárthaginie sławny po wszytkim świećie Pogáński kośćioł názwány Cœlestis oczyśćiał y poświecał Biskup Aurelius. Był to bárzo kosztowny y długi dźiwnym misterstwem y kosztem budowány kośćioł. Do ktorego áby nie wchodźili (bo iuż dawno zámkniony stał) Chrześćiánie / strászyli ie Pogánie / oznáymuiąc iáko tám wiele smokow okrutnych y iádowitych tego kośćiołá strzeże. Czego sie nie boiąc wierni / bespiecznie go y bez szkody dobyli / y Biskupá wprowádźili / y on go Aurelius poświecał. y dźiwy tám náleźli. Bo nád wrotámi náleźli pismo wielkie z literámi miedźiánemi tákie: Aurelius Pont: dedicauit: to iest / Aurelius Biskup poświećił. y wszyscy sie Boskiemu dźiwnemu przeyźrzeniu y zrządzeniu dźiwowáli. Iákiś Pogáński Biskup był Aurelius / ktory ono budowánie báłwochwálstwem mázał: á ten Aurelius Chrześćiáński / práwie ie poświećił / y ná cześć Bogu iednemu práwemu oddał / y ná stolicy w nim swoiey śiedźiał.

Aurel: Pont: dedicauit.

6.
Prosper vt supra.
Pogáńskie kośćioły Biskupom oddano.

W Rzymie też bárzo wielkie ná kośćioły Pogáńskie náiázdy vczynili Chrześćiánie. Wiele táiemnic ich tám pod ziemią náleźli. Co sie po innych krolestwách dźiało / ácz pismá nie mász: ále sie káżdy domyślić może / gdy po wszytkim Rzymskim páństwie / Pogáńskie kośćioły Biskupom obá Cesárzowie tego roku podáli / y pláce ich kośćiołom zá dźiedźictwo náznáczyli. Oddawáło sie ono co Dioklecian czynił kośćiołom Chrześćiáńskim.

Zydowskie skłády pieniężne.
L. 14. de Iudæ: Cod: Theo.

Y Zydom nie dał wytchnąć Honorius Cesarz. Mieli obyczay / do swego Pátriárchy / Apostoły / to iest / ták názwáne bożnic swoich stársze / z pewnemi co rok pieniedzmi posyłáć. Te pieniądze Cesarz bráć do swego skárbu kazał. y był to wielki tribut / ktory ze wszytkiego świátá Zydowie temu swemu stárszemu dawáli. Z tych pieniedzy chowáli Rábiny / ktorzy w zákonie w nocy y we dnie rozmyśláli / mowi ś. Ieronym.

Hier: in Vigilant.

7.
Kośćielna wolność.
Tom: 1. Concil.

Afrykáńscy Biskupi posły do Honoriuszá z swego Kárthágińskie° Concilium czwartego wypráwiwszy / vprośili / áby ono práwo ktore im Gildo zepsował / przywrocone kośćiołom było: áby żadnego złoczyńce / gdy tám vćiecze / bráć sie z kośćiołá nie godźiło.

Rok Páński 400. Anástázyuszá 3.

Arkádiuszá y Honoriuszá 6.

I.
W Anauniey męcennicy.

Anauniey v Tridentu Pogánie / mistrze y dobrodźieie swoie / ktorzy im báłwochwálstwá gánili / á prawdźiwego Bogá vkázowáli / Zyzyniuszá dyákoná / Mártyriuszá czytelniká / y Alexándrá spalili / y pozábiiáli. Ciáłá ich do Mediolanu przenieśione są / ktore wieku nászego Kárdynał Károlus Boromeus Biskup Medioláński nálazł / y mieyscem poważnieyszym vczćił. Poimano one meżoboyce y ná gárdło ie Honorius skázáć kazał. ále ie Biskupi wyprośili

prośili mowiąc: Ciż męczennicy zá nie śię modlą / muszą być wysłucháni. y tákże wolnie puszczono. O nich ś. Augustyn mowi: Wiem/ práwi/ iż w spráwie Anauneńskich klerikow / ktorzy od Pogáństwá zábići męczeńską cześć máią / gdy proszono Cesárzá / áby ći co zábili tákaż śmierćią karáni nie byli/ iż ná to Cesarz przyzwolił.] Honorius práwo vczynił ná te Biskupy ktore Synod y inni Biskupi karzą/ y z Biskupstwá skłádáią/ gdyby niepostuszni byli / áby wygnánie ćierpieli.

O krew męczeńską nie karzą.
August: epist: 158.
L. 35. de Episc: & Cler: C. Theo.

2. Anástáśius Papież Origenesowe błędy/ ktore był Rufinus rozśiewáć począł/ iáwnie potępił / y po wszytkich Kátholickich kráinách listy rospisał/ áby śię ich strzeżono. Iuż było pułtorá stá lat/ iáko vmárł Origenes/ ktorego Rufinus bronił księgi iego zálecáiąc. Nápisał był tego czásu troie księgi przećiw s. Ieronymowi/ ktory błędy Origenesá wszędźie tępił. O ktorych śię áż we dwie lećie ś. Ieronym dowiedźiał. Bo śię strzegł Rufinus áby do iego ręku nie przyszły / boiąc śię mocnego pisánia / y wymowy / y gorącośći Kátholickiey ś. Ieronymá. ktoremu o to tylo szło / áby fałszywey náuki y heretyckiey nikt zá prawdę nie vdawał/ iáko ten Rufinus czynić chćiał.

Hier: apol: lib: 1.

3. Gáinás on / iáko śię był Gothy sobie sposobiwszy zmocnił / nie przestáiąc ná wygnániu y śmierći Eutropiuszá Consulá / ále śię chcąc pánem y Cesárzem Rzymskim vczynić: przyćiągnął z woyskiem do Kálcedonu iáko nieprzyiaćiel. Cesarz śię go boiąc vbłágáć go chćiał/ y słał posły do niego: ále z nikim o pokoiu nic stánowić niechćiał / ażby z sámym Cesárzem rozmowił. y muśiał do iego rozmowy Cesarz przyść v kośćiołá ś. Euphemiey. gdźie to ná nim wytárgował / áby mu przezacnego onego roku Consulá Aureliuszá y drugiego tákże pierwszego z Senatu Sáturniná y Sekretarzá Iana/ wydał. Acz bárzo nie rad/ ále ná to przyzwolić Cesarz muśiał. Oni niewinni y cnot wielkich pánowie / Cesárzowi śię rádźi bárzo ná wszytki męki y strácenie żywotá ofiárowáli: byle iego zdrowie y cáłość R. P. Rzymskiey ochroniona byłá. Przywiedźieni do tyránná Gáiny oni ludźie pobożni/ z pomocy Bożey/ náleźli v niego politowánie/ tylo im miecz do szyie przyłożyć kazał/ á one sáme zdrowe ná wygnánie posłał. Ták do Cárogrodu w rzeczy iuż z pokoiem Gáiná wiáchał/ y hetmáństwo sobie nád iezdą y pieszemi znowu v Cesárzá vprośił.

Gainas na Cesarza powstaie.
Zosimus lib: 5.
Socr: lib: 6. cap: 6.
Sozo: lib: 8. cap: 4.
Wydaie Cesarz swoie Senatory.

4. W onym pokoiu záczynał inne niepokoie on tyran / prośił Cesárzá / áby mu ieden kośćioł ná iego Ariáńskie schadzki w Cárogrodźie pozwolił. Arkádius ná rozmyśl śię biorąc / ná poły mu obiecał. y przyzwawszy Biskupá Cárogrodzkiego ś. Chryzostomá / prośił áby dla pokoiu ieden kośćioł pozwolony mu był. Ale Biskup bać mu śię nie kazał / y ná to zezwaláć nie rádźił / iáko ná rzecz Bogu przećiwną / áby ná tym mieyscu gdźie go wierni chwalą/ bluźniony od Arianow być miał. y prośił áby mu przy sobie z Gáiną dopuśćił mowić / obiecuiąc iż mu vstá miał zámknąć / áby o rzecz táką nie prośił. Przyszło do tey rozmowy. Gáinás śię obietnice v Cesárzá vpominał: á Chryzostom mu odpowiádał / iż Cesarz w kośćielne rzeczy wdáwáć śię nie może. komu kośćiołá potrzebá/ niech idźie/ otworzony iest káżdemu. A on rzekł: zásłużyłem w páństwie Rzymskim / ábych dla swey religiey z temi ktorzy też zemną wierzą/ kośćioł miał. Odpowiedźiał Biskup: twoie zasługi dobrze śię nágrodźiły. Pomni coś był / y w iákieyes sukniey Dunay przebył: teraz iesteś wodzem woyská / y nawyższe vrzędy masz / bądź wdźięcznym ku tym ktorzy ćię ták wynieśli. Ná to Gáinás nic powiedźieć nie vmiał: O iáko śię tego nie bał/ ktorego śię Cesarz bać muśiał? Tákiey iest duch mocy w tych ktorzy czći Boskiey bronią? Iáko im vstępowáć tyránni zbroyni y świátu strászliwi muszą? Dokłáda Sozomenus: Wymawiał Gáinie Chryzostom: iż poprzyśiągł Theodozyuszowi oycu Cesárskiemu wier-

Gaina Arian o kośćioł prośi.
Theod: lib: 5. cap: 32.
Rozmowa S. Chryzostoma z Gainą.
5.
Gainas zwyćiężony od S. Chryzostoma.
Sozo: lib: 8. cap: 4.

nym być

nym być y ſynom iego/ nic przećiw práwom Rzymſkim nie czynić. A práwá
ſą tákie/ áby Ariani żadnego kośćiołá y ſchadzek żadnych nie mieli. y przy
nim Ceſárzá vpominał: áby wykonywał práwá ná heretyki/ y rádził mo-
Lepiey y Ceſárſtwá odſtąpić niżli wiarę S. vćiſnąć.
wiąc: Lepiey y Ceſárſtwá odſtąpić/ niżli dom Boży wydáwáć/ y od wiáry
odſtępowáć.] Tą wolnośćią y męſtwem zráźił tyránná/ y pokazáło ſię/ iż ſię
pánom bać tyránnow áni burzliwych złych poddánych nie potrzebá/ gdy
co przećiw Bogu y kośćielnym práwom ná pánách wyćiągáią.
6. Nie długo on pokoy Gáinás záchował. Mießkáiąc w Cárogrodźie z
Sozom: vt ſupra.
ſwoiemi Gothámi/ kupieckie kramy y złotnicze/ y myńcárſkie złupić chćiał.
Gainas w nocy zapalić pálac kazał.
Ale ſię przeſtrzegli/ y wßytki bogáte rzeczy pokryli. Potym w nocy Gothom
zamek ábo pálac Ceſárſki zápalić kazał/ áby miáſto mogł opánowáć. Lecz
Zoſimus lib: 5.
go Anyołowie Boży bronili. Bo vyrzeli Gothowie wiele żołnierzow wyſo-
Obrona Anyelſka.
kich y dużych ná pálacu/ á oni iáko ſtroże y obrońce ſtoią. wroćili ſię y Gái-
nie powiedźieli. On mniemał/ iż táiemnie z innych ſtron żołnierze przyzwá-
ni ſą. y ná nie ſię oglądáiąc z miáſtá ſam wyßedł/ Gothy w mieśćie zoſtá-
wiwßy/ ktorym czáſu ſwego ná miáſto vderzyć kázáć miał. Mießczánie ſie
poczuli y Ceſarz/ y w bránách ſię z ludem Gáiny ßárpáiąc/ gdy widźieli iż
zbroie z miáſtá wywożono/ wybili ie ná przedmieśćie. W tym Ceſarz Gái-
nę zá nieprzyiaćielá ſwego y R. P. obwołał/ y zbiegáiąc ſię miáſto/ Gothy
ony wßytki ktorych było o śiedm tyśiecy/ w kośćiele iednym do ktorego ſię
7. byli vćiekli/ popalili. Gáinás iuż roziádły woiowáć Thrácyą/ y miáſtá
Gainas iawny nieprzyiaćiel.
y wśi pſowáć począł. Do ktorego ná iego vbłagánie/ iáko Theodoretus pi-
ße/ wyſłány był od Ceſárzá tenże Chryzoſtom ś. ktory nic ſię nie boiąc/ rad ſię
Lib: cap: 33.
onego poſelſtwá podiął. Vczćił go Gáinás/ y rękę iego ná oczy ſwoie przy-
Chryzoſtom poſłem do niego.
kłádał/ y dźiećiom ſwoim kolána iego obłápiáć kazał. y ziednał pokoy/ iáko
ſam w kazániu ſwoim wſpomina. y onych dwu niewinnych pánow Aureli-
Chryſoſt: Homil.
áná y Sáturniná/ od wygnánia wyzwolił. Homil: Cùm Aurelianus & Sa-
turninus acti eſſent in exilium, & Gainas egreſſus eſſet à ciuitate.
Socr: lib: 6. cap. 6.
Lecz on pokoy nie trwał. Chćiał inne wſchodne kroleſtwá ſobie podbić
Gainas zabity.
Gáinás. y gdy ſię do Lámpſáku przewozić z woyſki ſwemi chćiał: Rzymſkie
mu woyſká morzem y źiemią zábiegły/ y ſtoczywßy z nim bitwę/ onego porá-
źili/ y ſámego zábili/ y głowę iego do Cárogrodu poſłáli. Táki ieſt koniec ty-
ránnow/ ktorzy ſię ná pány y dobrodźieie ſwoie podnoßą.
8. Gdy ſię ty woyny y rozruchy toczyły/ roku tego/ wielki ſię Cometa, to
Kometa na powietrzu.
ieſt gwiazdá iáko miotłá ná powietrzu vkázowáłá/ y wiele ludźi poſtráchem
Homil: 41. in Acta.
ſwoim do pokuty/ y Pogáńſtwá do wiáry ś. przywiodłá. Iáko Chryzoſtom
tenże wſpomina/ ktory oney pogody do náwrocenia duß ludzkich záżywał.
9. Pátrzmy zás co ſię w Egyptćie y Cárogrodźie dźieie. Oni mnißy Orige-
Mnißy do Cárogrodu na Theophila.
niſtæ, miedzy ktoremi byli przednieyßy/ Ammonius/ Euſebius/ Euthymi-
us/ y Dioſcorus/ ktore Theophilus dla tey herezyey z Egyptu wygnał: vdá-
Palladius in Dial: vitæ Chryſoſt.
li ſię do Cárogrodu/ y zwiedli ś. Chryzoſtomá/ żáluiąc ſię ná Theophilá/ iż
ie wygnał/ y bił/ y ſadzał/ y zábiiał z nieprzyiáźni y gniewu/ nic o Origeneśie
Sozo: lib: 8. cap: 13.
y iego błędách nie wſpomináiąc. Vwierzył im/ bo było 50. żywych mężow
Chryzoſtom zwiedziony od mnichow.
ktorzy nárzekáli y płákáli w onych ſwoich puſtelniczych odźieniách. Y piſał
do Theophilá raz y drugi/ áby ie przyiął á łáſkę im vkazał. Theophilus z kto-
rym ſię y Epiphánius ś. z Cypru/ y Papież Rzymſki Anáſtázyus w potę-
pieniu Origeniſtow/ y wßyſcy Biſkupi zgadzáli/ obráźił ſię tym/ iż Chryzo-
ſtom ś. one/ ktore on iáko heretyki z inemi Biſkupy potępił/ przyimował/ y
10. ich potwarzy nań ſłuchał. y nápiſał mu te ſłowá: Kanon Niceńſki zákа-
zał/ áby ſię Biſkupi w ſądy obcey diœceſiey nie wdawáli. Czego ieſli nie-
wieß/ náucz ſię/ á przećiw mnie żałobnych liſtow nie przyimuy. Ieſli mam
być ſądzony/ ráczey od Egyptſkich Biſkupow mam być ſądzon/ niżli od ćie-

bie/ ktory odemnie ieſteś śiedmiadźieśiat y piaćia dni drógi odległy.] Tę rzecz ináczey Pálládius iáko Origeniſtá/ y Socrátes tegoż cechu/ powiáda/ y Theophilá potępia/ y potwarzy nań mnichow onych broni. Ale ſie z ſámey rzeczy pokázuie y z Ieronymá ś. iż ſłuſznie byli ći mniſzy wygnáni / iáko heretycy. Czego niewiedząc ś. Chryzoſtom/ nic też nie zgrzeſzył/ iż pokoy chćiał ſtánowić/ dobrym ſercem / nie czyniąc ſię ſędźią Theophilá. Ták y miedzy świętemi/ gdy ſię nie dobrze zrozumieią/ poſwarki ſię náydowáć muſzą. Dla tych biegunow mnichow Chryzoſtom ś. woynę ná ſie Biſkupow poruſzył/ y były wielkiey zamieſzki w kośćiele Bożym/ ći ludźie przyczyną. *Mniſzy ſłuſznie wygnani.*

11\. Tym czáſem Chryzoſtom ś. wyiáchawſzy z Cárogrodu do Azyey/ kośćioły náwiedzał/ y niektore Biſkupy dla ich wyſtępkow ſkłádał. A wroćiwſzy ſię do Cárogrodu/ ſwoie Kátholiki ſtáteczne y w boiáźni Bożey żyiące nálazł/ zá co ie chwali y onym dźiękuie. ále Ariany zuchwáłe bárzo oglądał. Bo choć zákazánie mieli / áby w mieśćie ſchadzek nie czynili; iednák do miáſtá w nocy z śpiewániem y rytmámi / ktoremi Troycę ś. lżyli/ proceſſye czynili. Ná co im też tákiż dał odpor ś. Chryzoſtom. kazał tákże czynić nocne proceſſye z świecámi y krzyżámi ſrebrnemi/ ktorych byłá Eudoxia Ceſárzowa národźić kazáłá / y wierſzow náczynił do śpiewánia ná chwałę Troycy przenaświętſzey. Lecz oná rzecz do rozruchow przyſzłá: iż Ariani iádem ſię nápełniáiąc/ ná Kátholiki vderzyli / y z obu ſtron kilás ludźi poległo. y Briſo Ceſárſki komorny rzezániec w czoło kámieniem ránny zoſtał. y zátym Arkádius czynić Arianom onych proceſsiy zákazał. Palladius vt ſupra. Homil: de regreſſu. *Proceſſye Ariańſkie w Cárogrodzie.* Socr: lib: 6. cap: 8. *Wzburzenia ludu.* Sozo: lib: 8. cap: 8.

12\. A chcąc do końcá ś. Biſkup Arianow z miáſtá zbyć/ vpátrzywſzy czás w kośćiele w dźień trzech Krolow ábo Epiphániey / rzekł do niego: gdyby kto do tey korony twoiey miedzy te drogie y śliczne kámienie / iáką ſzpetną fałſzywą perłę włożył: izaliby wſzytkiey nie oſzpećił? Przyzwolił ná ono pytánie Ceſarz. á on potym rzekł: Rozumiey iáko ſię P. Bog gniewa/ iż w tym mieśćie miedzy ták drogimi kámieńmi żywemi wiáry Kátholickiey / ſzpetne Ariáńſtwo przemieſzkiwa. Potrzebá ty ludźie ábo do wiáry przywodźić/ ábo ie wygnáć. y ták vczynił nic nie mieſzkáiąc Ceſarz/ przyzwawſzy ſtárſzych Ariáńſkich/ pytał ich ieſli ſwoich błędow odſtąpić chcą? Oni w vporze zoſtawáli: á on ie też z miáſtá wypędźić kazał. Metaphr: in vita Chryſoſt. *Przymowká pięknа ná wygnanie heretykow.*

Piſze Sozomenus/ iż mąż ieden będąc Mácedonianem heretykiem/ z kazánia ſię ś. Chryzoſtomá náwroćił. A iż żoná tákaż byłá/ nie dáłá ſię do prawdy dla złych towárzyſzek ſwoich przywieść / á iednák oſzukáć mężá chćiáłá / iuż mu fałſzywie obiecuiąc náwrocenie ſwoie. Gdy przyſtąpiłá do ołtarzá / iáko wierni wiedzą/ y w rzeczy ná pokłon vpádłá/ á w tym iáko ſię byłá z ſwoią dźiewką zmowiłá/ wźiełá do vſt co inſzego co iey oná podáłá/ y ſkoro przekąśiłá/ chleb ſię on w kámień obroćił. Przelękłá ſię y ſzłá do Biſkupá kámień mu on w ktorym były znáki zębow vkázuiąc / y z tym ſię iuż prawdźiwie do wiáry świętey náwroćiłá y kácerſtwá ſię zárzekłá. Chowáią/ prawi/ ten kámień w Cárogrodźie. Lib: 8. cap: 5. *Chleb obrocony w kámień.*

13\. Było w Cárogrodźie miedzy żołnierzmi wiele Scytow ábo Tátárow / Ariáńſkim kácerſtwem zárázonych. ná ich náwrocenie obrał kápłany ś. Chryzoſtom/ ktorzy ich ięzyk vmieli/ y dał im oſobny kośćioł / áby ich w nim náuczáli. Sam też drugdy przychodźił y przez tłumáczá do nich mowił. y ták ich wiele do iednośći ś. kośćiołá pozyſkał. Rozſyłał y ná inne mieyſcá mądre y prácowite kápłany / ktorzy wielką pomoc duſzom w kácerſtwá záwiedźionym czynili. Theod: lib: 5. cap: 30. *Pozyſkánie Pogan.*

SVMMOWANIE
Wieku czwartego.

To iest, przeszłych stá lat, od roku Páńskiego 300. áż do roku Páńskiego 400.

Papieżowie y nawyższy Biskupi.

MARCELLINVS śiedźiał lat ośm. vmęczony zá Diokleryaná.
MARCELLVS śiedźiał lat pięć/ mieśiąc ieden. vmorzony w stáyniách pospolitych zá Máxencyuszá.
EVSEBIVS śiedźiał lat dwie/ mieśiecy śiedm. swą śmierćią vmárł.
MELCHIADES śiedźiał lat dwie / mieśiecy dwá. niewiedzą ieśli męczeństwem dokonał/ ácz go męczennikiem zowią/ podobno dla tego/ iż ná mękách o CHRISTVSA był. lib: de Rom: Pont.
SILWESTER śiedźiał lat 21. mieśiecy 10.
MARCVS śiedźiał mieśiecy ośm.
IVLIVS śiedźiał lat 15. mieśiecy 5.
LIBERIVS śiedźiał lat 15. mieśiecy 4.
DAMASVS śiedźiał lat 17. mieśiecy trzy.
STRICIVS śiedźiał lat 13. mieśiąc ieden.
ANASTASIVS śiedźiał lat 4. mieśiąc ieden.

Doktorowie y Pisárze przednieyszy wieku tego.

LACTANTIVS, náuczyćiel Kryspá Cesárzá młodego / pisał ná obronę wiáry Chrześćiáńskiey.
ARNOBIVS mistrz Láktáncyuszow / pisał też broniąc Chrześćian.

IVVENCVS Káplan.	HIERONYMVS.
ATHANASIVS.	CHRYSOSTOMVS.
HILARIVS Piktáwski Biskup.	THEOPHILVS Alexandriyski.
OPTATVS Mileuitanus.	RVFINVS.
IOANNES Climmachus	EPIPHANIVS.
DIDIMVS Alexándriyski.	CYRILLVS Ierozolimski Biskup.
PACIANVS Bárcyloński.	PHILASTRIVS.
BASILIVS wielki.	PALLADIVS.
GREGORIVS Nazianzenus.	AMPHILOCHIVS.
GREGORIVS Nyssenus.	GAVDENTIVS Bryxiáński.
AMBROSIVS.	EPHREM Diakon.
PRVDENTIVS.	y inni.

Náuká tych Doktorow wieku tego, o tych częśćiách wiáry Kátholickiey, ktorym śie dźiśieyszy heretycy sprzećiwiáią.

1. *O prawdziwym ćiele Páńskim w Sákrámenćie Euchároistiey.* Athanas: lib: de Christi imagine. Nyssenus in orat: Catechetica. Cyrillus in Mystagog.
2. *O Ofierze Mszey ś.* Nazian: Orat: 1. in Iulianum. Ambrosius epist: 33. & lib: 4. de Sacramentis. Athanasius quæst: 34. ad Antioch. Hieron: ad Helbidiam. Basilius, Ambrosius, Cyrillus, o Mszey pisáli/ y modlitwy do niey.
3. *O Sákrámenćie Bierzmowánia.* Ambros: lib: 3. de Sacramen.
4. *O Spowiedźi do vchá y dosyćczynieniu.* S. Ephrem de compunctione cordis cap: 3. Hilarius in Psal: 118. Pacianus ad Simpronianum. Epiphanius in Panario.
5. *O wolney woley człowieká.* Athanas: cont: gentes. Basilius lib: 3. cont: Eunominum. Epiphan: in Panario lib: 1. Hieronymus epist: ad Ctesiphontem. Nyssenus lib: de libero arbitrio.
6. *O dobrych vczynkách,* iż są do zbáwienia y vspráwiedliwienia potrzebne. Ephrem lib: de

lib: de Beatitudine animæ Hieronymus in Isaia: lib: 8. & in Daniel: 4. Nyssenus orat: 2. de amandis pauperibus. Hilar: cap: 7. in Matth.

O zwierzchności Rzymskiego Biskupá. Ambroś: 1. Tim: 3. Hieronymus epist: ad 7.
Damasum, y ná wielu mieysc pisma swego.

O obráziech w kościele. Prudentius carmine de Cassiani imagine, y Peristephanon. 8.
Nazianzenus epist: 40. Sozomenus lib: 5. cap: 21. pisze o obrázie Páná náßego ktory 9.
obálił Julian ápostátá wieku tego/ iáko Chrześciánie do kościołá go wnieśli.

O znáku krzyżá ś. Ná powietrzu Constántinus wielki/ widział krzyż. Euseb: lib: 1. in 10.
vita Constant. O drzewie krzyżá ś. tego wieku od Heleny náleźionym. Rufinus lib: 1. cap: 7. & 8. Ambros: de obitu Theodos. Eusebius in Chronic. Ciryllus Ieros: Cathech: 4.

O wzywániu Swiętych. Athanas: de incarnat: & in Euan: de Deipara. Basilius orat: 11.
in 40. marty. Nazian: in laudem Basilii & Cypria. Ambros: lib: de viduis. Prudentius in hymno S. Laurentii. Ephrem lib: de compunctione.

O modlitwie zá vmárłe y o czyścu. Epiphanius Hæresi 75. Lactantius lib: 7. Hie- 12.
ron: lib: 18. Comm: in Isa. Nyssenus lib: de anima. Chrysost: & Basil: in Lyturgiis. Basilius commentario in 9. cap: Isaiæ.

Concilia tego wieku.

Dwoie wielkie w tym wieku. Niceńskie wielkie pierwsze roku P. 325. przećiw Ariußowi.

Cárogrodzkie wielkie roku Páńskiego 381. przećiw Mácedoniußowi. okrom inych po Prowincyách.

Hæretycy tego wieku przednieyßy.

DONATVS w Afryce/ od ktorego poßli Donátiste/ ktorzy Afrykę zgubili. Náucząli iż kośćioł Boży w sámey Afryce miedzy nimi zostawał. Znowu chrzcili v Kátholikow ochrzczone ꝛc. y inne nieznośne błędy wnośili/ z wielkim vporem. Sámi sie zábiiáli áby ie zá meczenniki miano.

ARIVS od ktorego Ariani/ ktory Bostwo Páná náßego bluźnił y od Oycá dźielił. od ktorych cáły ten wiek kośćioł Boży wiele okrućieństwá/ y zdrad / y potwarzy vćierpiał.

MACEDONIVS, ktory Duchá ś. zá Bogá mieć niechćiał.

APOLINARIS, ktory prawdźiwey ludzkiey duße w Pánu náßym wyznáwáć nie dopuśćił. Y innych wiele / ktorzy z Ariußá wyßli y nowe błędy wymyślali / Akácyani/ Eunomiani/ Aeciani. ꝛc.

VIGILANCIVS y Heluidius, przećiw ktorym pisał ś. Jeronym / ktorzy świetych modlitwą y reliquiámi gárdźili. Małżeństwo nád dźiewictwo przekłádáli. ꝛc.

Prześládowánia Kośćielne.

OD Pogáństwá prześládowánia ony y zábiiánia wiernych nie vstáły/ áż roku Páńskiego 312. przez cáłe te látá máło kiedy miecz nád nimi odpoczął/ przez lat trzy stá y dwánaśćie.

Acz sie y potym od Juliáná ápostáty wznowiło ćieżkie prześládowánie y zábiiánie wiernego ludu od onego Pogániná. Ale wiecey dwu lat nie trwáło.

Ariáńskiego kácerstwá Cesárze / Constáncius y Walens / ćieżkie bárzo wieku tego ná Kátholiki vćiśnienie y wyganiánie/ y zábiiánie / wzniećili / ktore y Pogáńskie okrućieństwá przechodźiły.

W Persyey też zá Saporá krolá wiele pomeczonych Chrześćian poginęło zá rádą Magow y Zydow. Bo tám sie był kośćioł ś. bárzo rozmnożył/ á zwłaßczá w kráinie Diábeńskiey. Sozom: lib: 2. cap: 8. 12.

Drugie zás prześládowánie w tymże Perskim krolestwie powstáło zá krolá Isdygerdá/ ktore trwáło przez lat 30. gdy y syn iego Gororánes / tákież okrućieństwo nád Chrześćiány czynił. Theodoret: lib: 5. cap: 39.

Cesárze Pogáńscy, y Chrześćiáńscy, y Ariáńscy.

MAXIMIANVS Galerius, y syn ábo synowiec iego Maximinus, obá Pogánie y okrutnicy nád Chrześćiány/ żyli áż do roku P. 306.

CONSTANCIVS oćiec wielkiego Constántyná ná zachodnych páństwách/ Pogánin/ ále dobrych cnot przyrodzonych / żadney przykrośći Chrześćiánom nie czynił/ vmárł w Angliey roku Páńskiego 306.

CONSTANTINVS wielki/ pierwßy iáwny Chrześćiánin / y budownik kośćiołow Bożych/ wielki przyiáćiel y násládowcá wiáry Kátholickiey/ krolował lat 31. żył 65.

Trzey synow Constántyná: *Constantinus, Constancius, Constans.* krolowáli w podzielonym páństwie/ dwá rychło zábići Constántinus y Constáns Kátholicy. á trzeći Constántius po nich wszytkie páństwá Rzymskie opánował będąc nieszcześliwym Ariáninem. krolował lat 24. w vstáwicznych swarách około wiáry / prześláduiąc Kátholiki.

IVLIANVS powinny Constánciuszá zmiennik odpádły od wiáry Chrześciáńskiey/ Pogáninem zostawszy krolował lat dwie/ żył lat 29.

IOVIANVS dobry Kátholik / krolował nie cáły rok/ śiedm tylo mieśiecy/ żył lat 33.

VALENTINIANVS podnieśiony ná páństwo/ brátu Walensowi spuśćił wschodne krolestwá / sam ná zachodnych przestáiąc/ krolował lat 12. żył lat 55. áż do roku P. 375.

VALENS, kroluiąc ná wschodnych páństwách/ został srogim Ariáninem y wielce kośćioł Boży trapił y vćiskał/ wygániániem y zábiiániem Kátholikow. krolował lat 15. żył lat 50. spalony od Gothow.

GRACIANVS syn Wálentiniáná pierwszego/ máiąc oboie krolestwá/ zachodne po oycu/ wschodne po stryiu Walenśie/ spuśćił żołnierzowi Theodozyuszowi krolestwá wschodne/ sam z brátem Wálentinianem wtorym/ ná zachodnych przestáiąc / dobry Kátholik y Chrześciánin święty / zábity od Máximá tyránná zá zdrádą żołnierzow. żył lat 28. krolował y zá oycá áż do roku P. 383. to iest lat 17. sam bez oycá 10. z oycem 7.

VALENTINIANVS wtory ná zachodźie krolował z mátką Ariánką lat 21. mieśiecy 6. Zábity od Woiewody swego Arbogástá z Gálliey. żył lat 21.

THEODOSIVS pierwszy ná wschodźie/ krolował lat 17. wielkim szczęśćiem y pobożnośćią Kátholicką. żył lat 50. synowie iego dwá/ Arkádius y Honorius podźielili się krolestwy. Arkádius wschodne/ á Honorius zachodne otrzymał. Obá przeszli żywotem y krolowániem wiek ten od Chrystusá czwarty/ to iest láto P. 400.

WIEK PIATY, TO IEST: Piąte sto lat Páńskich.

Rok Páńſki 401. Anáſtázyuſzá 4.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 7.

ANáſtázyus Papież Ruſiná onego Origeniſte 1.
do śiebie przyzwał / áby ſie o błedy Origeneſá ſpráwił. On *Rufinus wyklety.*
ſie wymowił / y liſt do niego nápiſał / wiáre ſwoie wyzná- Hieron: apol: in Rufinum.
wáiąc y Kátholikiem ſie czyniąc. Ale iż ſie w tym wyzná-
niu błedow Origeneſá nie zárzekł / áni ich wſpomniał / wy-
klety ieſt od Papiezá.

W Kárthaginie od Aureliá Biſkupá prowinciálſki Synod zebrány / 2.
wyprawił poſły do Rzymu do Papiezá Anáſtázyuſzá / y do Weneriſá Medio- Tom: 1. Concil.
lanu Biſkupá / prosząc áby im kápłanow ná ktorych im bárzo ſchodziło / do
roboty około duſz / poſłáli. Odpiſał Papież vpominájąc / áby cáłe Concili-
um wſzytkiey Afryki vczynili / á ná nim o ziednoczeniu Donátiſtow / ktorzy
ſwoim rozerwániem wielkie ſzkody kośćiołowi świetemu czynią / rádźili.
Nie odmawiał im kápłanow o ktore prośili. Vczynił ták Aurelius / że wſzyt- *Synod o náwroceniu Donátiſtow.*
kiey Afryki tegoż roku mieśiącá Septembrá zgromádził ná Concilium Bi-
ſkupy. Ná ktorym vrádźili naprzod prośić Papiezá / áby Donátiſtom / kto-
rzyby ſie przywracáli / zoſtáwáć dopuśćił w tychże doſtoynośćiách biſkupich
y kápłáńſkich y innych w ktorych w odſzczepieńſtwie byli. Kazáli też ſtáre
dźieie prodkow ich / y iáko ſie miedzy ſobą ſámi rozerwáli ná Máximiániſty y
Donátiſty / pilnie z kśiąg vrzedowych wypiſáć. A nákoniec vmyślili rozeſłáć
mądre kápłany do Donátiſtow / ktorzyby im iedność świetą kośćielną zále-
cáli / y potępienie ich / y ſzkody duſzne im vkázowáli. Liſty tym poſłom do Do-
nátiſtow / imieniem wſzytkich piſáć Aurelianowi polećili. Wznowili też prá- *O czyſtośći Diákonow.*
wá o czyſtośći dyákonow / kápłanow y Biſkupow / y o przenoſzeniu ſie z iedne-
go biſkupſtwá ná drugie áby nie bywáło. y inne świete vſtáwy poſtánowili. *Przenoſzenie ná Biſkupſtwá.*

Wracamy ſie do Cárogrodu. Roku tego vrodźił ſie ſyn Arkádiuſzowi 3.
z Eudoxiey / ktoremu dano imię dźiádá iego Theodozyuſzá. około tego vro- Socr: lib: 6. cap: 6.
dzenia / ieſt piekna nabożna y pewna powieść Márká dyákoná Gázy / kto- Sozo: lib:8. cap: 4.
ra ſie ták poczyna. *Vrodził ſie Arkádiuſzowi Theodozyuſz mnieyſzy.*

On ś. Porphirius Biſkup Gázy w źiemi świetey / o ktorym ſie wyżſzey
wſpomniáło / máiąc wielkie od Pogáńſtwá Gázeńſkiego prześládowánie z *O Gáźie piekna powieść.*
ſwoimi Chrześciány / bo y robić im ná polu nie dopuśćili / y dochody ktorych
troche kośćioł miał gubili im; wſteſkniwſzy ſobie / bieżał do ſwego Metro-
politá do Cezáriey do Janá / y prośił go o wyzwolenie od oney nędze / áby
mogł biſkupſtwo złożyć. Jan mu tego dopuśćić niechćiał / dał mu ſie iednák *Porphirius ſkłádáć chce Biſkupſtwo w Gáźie.*
námowić ná to áby z nim iáchał do Cárogrodu / á v Ceſárzá pomocy ná ták
zuchwáłe Pogány prośił / żeby im ich báłwochwálnice poburzyć kazał. Wy-
iácháli źimie / y zá dźieśieć dni przypłyneli do Rodu. Gdźie vſłyſzeli o Pro- *Prokopius puſtelnik, prorokuie.*
kopiuśie puſtelniku świetym / y ſzli go náwiedzáć. On poznał Duchem ś.
iż byli Biſkupi / y vczćiwſzy ie iáko mogł / gdy ich przyczynę drógi zrozumiał:

náuczył ich co czynić mieli/ y iáko do otrzymánia tego co chćieli/ przyść mo-
gli. Vdayćie sie/ práwi/ do Janá Biſkupá/ ktory ácz teraz w pálacu nie by-
wa/ bo sie nań Ceſárzowa gniewa/ álemá Amáncyuſzá podkomorzego Ce-
ſárzowey/ przez ktorego wſzytko wam ziedna. Możećie powiedźieć Eudo-
xiey iż powiie ſyná/ y rychley sie do wáſzey prośby ſkłoni. Oni to zá proroc-
two od Bogá przyiawſzy/ popłyneli/ y dniá tákże dźieśiatego do Cárogro-
du przyiácháli. Był im rad ś. Chryzoſtom/ y zrozumiawſzy potrzebe

4. *Amáncius pobożny.*

ich/ przyzwał Amáncyuſzá/ ktory był bárzo pobożny y pełny miłośći Bożey/
rzezániec: y prośił go áby ie do Ceſárzowey wprowádźił/ żeby im v Ceſárzá
iednáłá to/ o co proſzą. Przyzwáni ſą do pálacu názáiutrz. Skłoniłá im
głowe ná błogosłáwieńſtwo Eudoxia/ y prośiłá áby iey odpuśćili że przeciw
im nie wyſzłá/ bedac żywotá obćiazonego. A oni iey ſwoie potrzebe przeło-

O powićiu ſyna Biſkupi osnaymili Ceſárzowey.

żywſzy/ y to oznaymili/ ieſli w tym o co proſzą P. Bogu posłuży/ iż powiie ſy-
ná. Z czego oná bárzo vweſeloná/ ich sie modlitwom zálecáłá. y prośiłá pil-
nie Ceſárzá zá nimi/ áby w Gázie vſkromił Pogány/ á chwałá sie CHRISTV-
SA rozmnożyłá/ á dyabelſkie domy áby obálone v nich były. Ceſarz vczynić
tego niechćiał/ mowiac: Z poddánemi nie możem sie ták przykro obyść/ y
miáſto ſpuſtoſzeie/ y dochody do ſkárbu/ ktore wielkie ztámtad mamy/ po-
gina. Oná płákáłá mowiac: Niech P. IEZVS o ſwoie chwałe czyni.

5. *Eudoxia powiłá ſyna.*

A w tym po kilu dniu ſyná powiłá/ y przyzwáłá onych dwu Biſkupow/
zá modlitwe im dźiekuiac y proſzac áby ſynaczkowi błogosłáwili. y kłádli ná

Náucsa Biſkupy co mieli csynić.

dźiećiatko krzyż ś. Potym ich náuczyłá co czynić mieli. Po kilku dni/ powiá-
dá/ ſyná do Chrztu poniosą/ pilnuyćie v drzwi gdy z nim wychodźić bedą/ y
podayćie mu/ ábo temu kto go poniesie/ ſwoie ſupplikácią/ ná ktorey ſpiſzćie
wſzytko czego wam do chwały Bożey y zepſowánia báłwochwálſtwá potrzebá.

Chrześt ſyná Ceſárſkiego.

Gdy tedy ſynaczká do Chrztu nieść miano: pierwey go obwołano/ iż Ceſá-
rzem vczyniony ieſt/ y purpure nań włożono. Wielka niewymowiona pom-
pa y vbiory/ y wſzytko miáſto y dwor wſzytek y kośćioł ozdobiony był/ ták iż do
Janá rzekł Porphirius: Jeſli táka iáſność y chwałá y máieſtat v Ceſárzow
ziemſkich/ ktorzy vſtáią y mienią sie: á iákaż bedźie widźiána oná wieczna
w niebie? Po chrzćie v drzwi podáli oni Biſkupi ſupplikácią/ kłádac ią ná
ſynu Ceſárſkim/ ktorą wźiął w reke Pan ten ktory go niosł/ y głowke dźiećie-
ćiá iákoby przyzwaláiącego/ podniozſzy/ iáko byłá náuczyłá Eudoxia/ záwo-

Supplikácya ná dźiecię włożona.

łał: kazał vczynić Ceſarz młody wſzytko co tu nápiſano. Bo to pierwſze ro-
ſkazánie iego. A gdy Eudoxiey ſyná z onym liſtem oddano: prośiłá Ce-

6. *Vprośili Biſkupi co chćieli.*

ſárzá/ áby one kárte czytáć kazał. Czytano. Rzekł Ceſarz: trudne rzeczy/
ále iż ieſt pierwſzy mándat ſyná mego: muśi to być co roſkazał. y záraz zá-
wołáłá Kánclerzá/ y piſáć pilnie kazáłá/ wſzytko o co prośili/ áby było wyko-
nano. y przyzwawſzy one Biſkupy/ dźiekowáłá zá modlitwy iż iey ſyná v
Páná Bogá vprośili/ y od niego one mándaty oddawáłá/ áby zań P. Bogá

Eudoxia w Gázie buduie kośćioł.

prośić nie przeſtawáli. A dáiac im wielkie pieniadze/ roſkazáłá/ áby w Gázie
w poł miáſtá piekny Ceſárſkim doſtátkiem kośćioł zbudowáć kazáli. Ode-
ſłáłá ie też do Ceſárzá/ ktory im tákże wiele pieniedzy/ y naczynia złotego y
ſrebrnego do kośćiołá nádáć kazał/ nietylo do Gázy ále y do Ceſáriey. A oni
ieſzcze prośili/ áby ktory Ceſárſki dworzánin z nimi ná wykonánie onych mán-
datow posłány był. Ceſárzowa Amánciuſzowi roſkazáłá/ áby dobrego y po-
bożnego człowieká poſzukał/ ktoryby nieobłudnie CHRISTVSOWI ſłużył/ á
vwieść sie niczym nie dał. y nálazł Cynegiuſzá dźiwney pobożnośći meżá/
ktory potym wielkie vrzedy y ſtároſtwo dworſkie/ zlecone miał. Tego z nimi
ná wykonánie wſzytkiego posłano.

7. *Wracáia ſie do domu Biſkupi.*

Przypłyneli oni Biſkupi do Rodu dniá piatego/ y prośili przewoźniká
áby mogli ś. Prokopiuſzá náwiedźić: ále im nie dopuśćił mowiac: iż ták do-

brzego wiátru mieć nie będźiem. y muśieli záraz płynąć. á wtorego dniá po-
wstáłá wielka nawáłność w ktorey práwie okręt sie topił. y náde dniem tro-
chę záśnął Porphirius/ y vyźrzał ś. Prokopá/ ktory mu mowił: Ten przewo-
źnik iest Ariánin/ y dla niego tá nawáłność powstáłá/ náucżcie go wiáry y
ochrzćićie/ á on was posłucha/ y szczęśliwą drogę mieć będźiećie. Powie-
dźiał ono widzenie Janowi Arcybiskupowi: przyzwáli człowieká. Zádźiwo- *Przewoźnik Ariá-*
wał sie/ zkąd wiedźieli że on Ariánin/ y rzekł: gdyż wam serce moie otworzył *nin náwrocony.*
P. Bog/ ia iuż ták wierzę iáko y wy/ y Ariuszá sie zárzekam. y ochrzćili go y
Sákrámenty mu Boskie dáli.] Był ten obyczay/ iż żegluiący nabożni/ mieli
z sobą ćiáło Páńskie dla przygody śmierći/ iáko sie v ś. Ambrożego gdy o swym
brácie Sátyrze pisze/ y z Grzegorzá ś. gdy o Máximianie powiáda/ pokazu-
ie. y ták szczęśliwie do brzegu Gázy przez drugie cztery dni przypłynęli.
Wyszły przećiw im processye z krzyżámi. Bo iuż Pogánie słysząc iáko ie 8.
vczćił Cesarz/ bać sie poczęli. y w mieśćie gdy miáli ieden bálwan Wenusá/ *Wenusow bálwan*
to iest niewiásty nágiey/ od ktore°/ te ktore zá mąż iść miáły/ szczęśćia prosiły/ *obálony.*
y iemu sie kłániáły przez sen obiáwienia prosząc: On sie bálwan obálił y dwu
mężow zábił/ y czárt on ktory w nim mieszkał vćiekł. Ná co sie przelękli Po-
gánie/ y drudzy czártow sie zárzekáiąc do kośćiołá z processyą oną weszli/ y
wiárę ś. przyięli. Było ich z mężczyzn trzydźieśći dwá/ á niewiast śiedm. y
byli wielce Chrześćiánie oni vweseleni/ z przyięćia swoich pásterzow/ y z tá-
kiey odpráwy v Cesárzá/ y z tákiego postráchu dyabłow/ y náwrocenia onych
Pogan vpornych. Po dniu dźieśiątym przypłynął Cynegius máiąc z so- 9.
bą záchne Senatory y Hetmáná z żołnierzmi ná postrách bałwochwálcom.
Przeczytano zezwawszy mieszczan listy Cesárskie/ krzyczeli y płákáli Pogánie:
á bogátszy z miástá sie domy opuszczáiąc wynosili. Obáláć kośćioły Pogáń- *W Gásie kośćio-*
skie/ ktorych było ośm poczęli/ á obáliwszy mnieyszych śiedm/ gdy do onego *ły Pogáńskie oba-*
Márny/ mocnego y wielkiego bárzo przyszło: niewiedźieli co z nim czynić. *láią.*
Aż dźiećię w śiedmi lat záwołáło: Spalćie wewnątrz kośćioł/ bo krwią ludz- *Márnę spalono y*
ką pomázány iest/ á zwierzchu zostawćie mury/ y oczyśćione mieysce ná ko- *ocżyśćiono.*
śćioł Chrześćiáński obroććie. Zdumieli sie wszyscy/ y grożąc rozgámi dźiećię-
ćiu/ á boiąc sie áby mu mátká ták mowić nie kazáłá/ nie mogli sie nic innego
ná nim dopytáć. Poczęło y Greckim ięzykiem dźiećię mowić/ ktorego sie ni-
gdy nie vczyło/ y poználi że byłá Duchá ś. spráwá. Vczynili ták/ zápalili we-
wnątrz ono mocne budowánie/ żołnierze rozszárpáli wiele złotá y srebrá/ ále
Biskup swoim srodze zákazał/ áby nic nie bráli/ y ták wygorzał on kośćioł/
y oczyśćiony potym był/ y ná chwałę Bogá práwego nápráwiony.
Odiáchał Cynegius część woyská zostáwiwszy ná obronę/ á Eudoxia 10.
wzor kośćiołá ná kárćie posłáłá/ iáko budowáć on nowy mieli. y posłáłá trzy-
dźieśći filarow ábo kolumn z mármoru/ miedzy ktoremi dwie były ktore sie
świećiły iáko Smárágdy. y ták záczęli ono budowánie/ fundámenty poświę- *Kośćioł Eudoxi-*
cáiąc/ y z Psálmy pierwszy kámień kłádąc/ á wołáiąc z weselem/ wygrał CHRI- *ey w Gásie.*
STVS/ wygrał CHRISTVS. Do pięći lat ono budowánie sie kończyło. Pisze
też o tym ś. Jeronym/ słowá iego są ná Izáiaszá: Zá nászych/ práwi/ czásow/ In vita S. Hilar.
Serápis w Alexándriey/ y Márná kośćioł Gázy/ ná kośćioł Páński powstá- Et in Isa: cap: 7.
ły. To wszytko wypisał námieniony Márek dyákon Porphiriuszá/ z ktorym
był w Cárogrodźie/ y ná to wszytko co sie powiedźiáło pátrzył.
Tym przykłádem w Pheniciey Biskupi poruszeni/ tákże Cesárzá prośili/ 11.
áby bálwany y kośćioły Pogáńskie ktore tám iesz cze wielkie były/ obalano. Theo:lib:2.cap:29.
Do czego im pomogł ś. Chryzostom. ktory potym będąc ná wygnániu/ á *W Pheniciey gu-*
przez Phenicią iádąc/ pisał do Rufiná kápłaná/ áby mu ná pomoc ku ná- *bione Pogáństwo.*
wracániu Pogáństwá przybył. Pisze też áby sie o reliquie świętych nie frá- Epist: 126.
sowáł/ obiecuiąc mu dáć y ziednáć nie máłe y pewne.] Znáć że ten Rufinus Kośći S.

z pomocą

z pomocą tych świętych/ ktorych kośći mieć mogł/ chćiał w Pheniciey dyabły z kośćiołow ſtráſzyć y Pogány náwrácáć.

12. *Woyna Eudoxiey z Chryzoſtomem S.*

Wracamy ſie do Eudoxiey/ o ktorey gniewie ná ś. Chryzoſtomá iuż námienił ten Márek dyákon/ ktoregoſmy powieśći o Gázie ſłyſzeli. Gniew on zkąd vroſł/ ſłuchaymy co Leo Ceſarz napiſał.

Oratione de vita Chryſoſt.

Wdowie iedney/ żenie Theogniſtá/ ktory niewinnie był ná wygnánie potępiony y tám vmárł/ wźiełá Eudoxia winnice tylo ſkoſztowawſzy z niey iágod/ práwem Pogáńſkim/ ktore tákie winnice z ktorych krolowa iágody iádłá/ do ſtołu iey przyſądzono.

Pogáńſkie práwo o winnicach.

Vćiekłá ſie wdowá do ś. Chryzoſtomá Biſkupá ſwego. Czynił o nie co mogł/ proſząc/ vpomináiąc. ále gdy nic nie pomogło/ do kośćiołá iey nie dopuśćił/ y wrotá gdy wchodźiłá zámknąć kazał.

Ceſárzowa do kośćiołá nie puſzczoná.

Bárzo ſie o to záfráſowáłá y Biſkupowi łáiáłá/ y wroćić ſie do pálacu ſwego muśiáłá. Byłá y druga wdowá/ o ktorey ſie tákże iáko oćiec wdow y śierot Chryzoſtom ś. záwźiął/ dług iey v iednego ktory był ná vrzędźie w Egyptćie wyćiągáiąc. Tego broniłá Ceſárzowa/ y pieniądze ktore oney wdowie ſłużyły od niego pobráłá. Biſkup dłużniká onego do więźienia wźiąć kazał/ á Ceſárzowa żołnierze poſłáłá/ áby go z więźienia wźięli. Lecz ie Anyoł odſtráſzył/ iż bráć onego nie mogli.

Biſkupi ſedziowie wdow, y kárác mogli więzienim.

Z czego poznáć iż wedle práw ſtárych Ceſárſkich/ Biſkupi byli ſędźiámi vkrzywdzonych y nędznych oſob/ y kárác więźieniem mogli. O łákomſtwie tey hárdcy Eudoxiey y Pogánie piſáli. Kośćioł budowáłá/ á cudze wydźieráłá. Miał y innych wiele kłopotow ś. Chryzoſtom przez te trzy látá/ ktorych ná Biſkupiey pracey śiedźiał. Miał y prześládowánia od Biſkupow niektorych/ ále mu ten gniew Ceſárzowey naćięższy był/ ktorego dla zbáwienia y naprawy iey vchodźić nie mogł. Iednák kazác záwżdy/ piſáć/ y vrząd páſterſki odpráwowáć/ nie omieſzkał.

Rok Páńſki 402. Anáſtázyuſzá 5.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 8.

1.

WAmiętáć potrzebá/ co ſie wyżſzey powiedźiáło/ o onych mnichách z Egyptu/ ktorzy będąc wygnáni/ iáko Origeniſte, w Cárogrodźie mieſzkáli. trzymał ich cáły rok Chryzoſtom/ áby ſie do Ceſárzá ná obżáłowánie Theophilá Biſkupá Alexándriyſkiego nie vdawáli/ y pogodźić ie chćiał z Biſkupem ich y z ś. Epiphániuſzem Biſkupem Cypru/ ále nie mogł. Bo ſie iemi obádwá iáko heretykámi brzydźili.

Potwarzy ná Theophilá Alexándriyſkiego.

Po czekániu ták długim/ mniſzy żáłoby ſwe piſáne ná Theophilá do Ceſárzá podáli/ ná ktorych były wielkie grzechy y zbrodnie ſámey śmierći godne/ ále potwarne. O czym gdy ſie Theophilus dowiedźiał: mniemał iż to zá wiádomośćią y poduſzczeniem Chryzoſtomowym vczynili.

Epiſt: 78. &16.

W czym y ś. Ieronym z dáleká ná Chryzoſtomá przymawia. Bo z temi dwiemá Biſkupámi Origeniſty prześládował/ ktorzy też iuż y od Papieżá Anáſtázyuſzá wyklęći byli. Poſłał też był Theophilus ſwoie inne mnichy do Cárogrodu/ ktorzy ná one Origeniſty tákże żáłobne liſty podawáli. ále ie poſádzano do więźienia/ iż dowieść nic nie mogli/ mowi Pálládius iáko Origeniſtá ich.

In Dialogo.

2. *Swary o Origeneſá.*

Tym czáſem ś. Epiphánius z Cypru do vſpokoienia kośćielnego do Cárogrodu przyiáchał. Vpomniał był przez liſt pierwey ś. Chryzoſtomá/ áby Origeneſá y Origeniſty potępił: ále on do większego ſie ná to rozmyſłu brał/ mowiąc/ iż go do tego czáſu Oycowie święći przyimowáli.

Epiphánius przyiáchał do Cárogrodu.

Sozom: lib: 8. cap: 14.

Czym mu był podeyrzány. y gdy przećiw iemu z ſwoią kśiężą z proceſſyą wyſzedł/ chcąc onego ſtárcá ták świętego vczćić/ y do domow go kośćielnych prowádźić: Epiphánius ſie wymowił/ nieiáko iego ſpołecznośći vchodząc. A gdy go názáiutrz proſił áby w goſpodźie kośćielney ſtánął/ y z nim ſie w kośćiele modlił: po-

wiedźiał

wiedział mu/ iż tęg nie vczynie/ ážby błedy Origenesowe potępił/ á Dioscorá mnichá z iego towárzyßmi inemi mnicháми/ iáko Origenisty z miástá wypedził. Cicho przymawiáiąc Chryzostomowi/ iż im życzliwym sie pokázował.

Niechćiał sie z Chryzostomem modlić.

3\. Pociągnął też był do siebie ś. Epiphánius niektore Biskupy/ ktorzy byli w Cárogrodzie. Acz też drudzy bronili ś. Chryzostomá. Ale w tym niektorzy niepráwi byli/ mieniąc/ iákoby ś. Epiphánius księgi wßytki Origenesá gánił/ y czytánia ich nie dopußczał: á on nie wßytki pismá iego/ ále tylo on Periárchon/ ktory Rufinus ozdobił/ y błędy ine wßytki iego gánił/ y wyklinał. y w tym mu obrońcy świętego Chryzostomá krzywdę czynili/ y Jeronymowi y Theophilowi. Bo ći wßyscy błędy tylo Origenesá potępiáli/ ále wßytkich iego ksiąg y pisánia nie potępiáli. Socrátes y Sozomenus iż sámi Origenistámi byli/ wßędzie ś. Epiphániußá ßczypią/ y niepewne o nim powieści wnoßą. Co mowią żeby Epiphániußá Eudoxya vżywáłá/ áby ná wygnánie potępił Chryzostomá ś. y o onych proroctwách gdy wyieżdżał z Cárogrodu/ żeby ná drodze ná morzu vmárł/ nie wiele ma pewności. Bo sie pokázuie/ iż ná drugi rok po wyiáchániu z Cárogrodu/ gdy zgody postánowić miedzy Biskupy nie mogł/ był ießcze żyw ś. Epiphánius/ á on sąd o wygnániu y złożeniu ś. Chryzostomá ießcze tego roku záczęty nie był. y nigdy ná to ś. Epiphánius nie zezwalał/ co sie przećiw ś. Chryzostomowi potym sstáło. iáko to Leo Augustus wyświadcza. Przetoż co sie w żywoćie iego z Metáphrástá nápisáło/ stąd sie popráwić ma.

Nie wßytkich ksiąg Origenesowych potępiáli Katholicy.
Hieron: epist: 61.
Hieron: epist: 76.
Epiphánius wymowiony.
Oratio: de Ioan: Chrysost.
In vita S. Chrysost: 27. Ianuarij.

4\. Jan Jerozolimski Biskup/ ktory z Rufinem błedow Origenesá bronił/ vpámiętał sie/ y wespołek z Theophilem Alexándriyskim/ y z tym Epiphániußem/ y z Anástázyußem Papieżem one błędy potępiał. Jest list Papieżá Anástázyußá do niego/ ktorym mu oznáymuie iż Rufinus dla błedow Origenesowych potępiony iest. Nie przyßedł do tey łáski Bożey Rufinus/ áby sie y po vpomnieniu y wyklęciu Papieskim vpámiętał. y owßem potym troie ksiąg ábo Apologie ná ś. Jeronymá wielkim złorzeczeństwem/ nápisał. Nie rychło sie o tych ięg pismách dowiedział ś. Jeronym: ále dostawßy ich/ dowodnie mu/ y z wielką gorącością duchá/ odpisał.

Ian Ierozolimski odstał od Origenesá.
Rufinus pisał ná S. Ieronymá.

5\. Tey strzelby nadużßey nań vżywa/ gdy mowi: Niech sie nie czyni Katholikiem/ ieśli sie we wßytkim z kośćiołem Rzymskim nie zgadza. Coż on wiárą swoią zowie? Táli iest/ ktora w Rzymskim kośćiele kwitnie? Czyli tá ktora sie w księgách Origenesá zámyka? Jeśli rzecze: Tá co w Rzymie: To smy Kátholicy.] Prawdá iż drugdy ostro temu Rufinowi łáie: ále słußna gorącość/ y zápálczywość ná heretyki y fałßywą náukę/ dobrze go wymawia. Czynili drudzy hárdym ś. Jeronymá: ále sam o sobie mowi: Od młodośći niczegom sie bárziey nie strzegł/ iáko podniosłey myśli/ y ßyie wyćiągnioney/ ktora nieprzyiażń Boską ná sie przywodzi. Wiem co Pan y Bog y mistrz moy mowi: Vczćie sie odemnie: bom ćichy y sercá pokornego. y indziey mowi: Wyznawam to miły Rogácyanie/ iżem w Piśmie ś. swym siłom nigdy nie dufał/ ánim miał swego rozumienia/ y o to co mi sie zdáło że vmiem/ wolałem drugich pytáć: á coż o tym gdziem wątpił?

Odpis S. Ieronymá ná Rufiná.
Hier: aduer: Rufin.
Kátholik być bez Rzymskiego kośćiołá nie może.
S. Ieronymá pokorá.
Epist: 32.
Epist: 108.

6\. Tego roku zßedł z tego świátá Anástázyus Papież: śiedział lat 4. mieśiąc ieden. Nástąpił Jnnocencius Albanus. Wysławia wielce ś. Anástázyußá ś. Jeronym: Mąż/ práwi/ przednie znáczny/ ktorego długo mieć Rzym godzien nie był/ áby pod tákim Biskupem głowá wßytkiego świátá vćięta nie byłá.] Bo po iego śmierći Rzym zwoiowano. Roskazał ten Papież Anástázyus/ áby kápłani nie śiedzieli gdy dyákoni Ewángelią czytáią. Bo spor był częsty dyákonow z kápłanámi/ y do tego przychodziło/ iż y przy Ewángeliey gdy dyákonowie stáć muśieli/ kápłani śiedzieli/ czći oney zwyczáyney swoiey przestrzegáiąc/ áby gdy kápłani śiedzą/ dyákonowie stali. Co im zgánił ten Papież/ iż ten czás gdy czytáią Ewángelią/

Innocencius Papież.
Epist: 16.
Lib: Rom: Pontif.

nic do tego nie miał. Dla ßáfowánia Biſkupich y kośćielnych dochodow hárdźi byli dyákoni nietylo kápłanom/ ále y Biſkupom. vkrocono ie potym.

S. Marćiná zeßćię. Greg: Turon: lib: hiſt: 10. cap: 31.

Fortunatus od S. Marćina vzdrowiony.

Tegoż roku do niebá záprowádzony ieſt Marćin ś. Turoński Biſkup. żył lat 86. ná biſkupſtwie 31. rok. Zywot iego Sewerus wypiſał. Nápiſał też żywot iego wierßámi Venantius Fortunatus, dźiekuiac zá dobrodźieyſtwo/ ktore po śmierći iego wźiał. Bo olciem ktory przed obrázem iego gorzał/ choré ſwoie oczy námázawßy/ vzdrowiony był/ iáko ſam wyznawa.

Epiſt: 168.

Syn mátkę biiacy do heretykow przyſtał.

Nie mogł mátki zabić, aż heretykiem zoſtał.

7\. Auguſtyn ś. o iednym młodźieńcu w Afryce powieść táka nápiſał. Zły ſyn mátkę ſwoię śmiał biiáć. O co vpominał go Biſkup onego miáſtá/ áby ták wielkim grzechem Páná Bogá nie obrażał. A on nie przeſtał tego czynić/ y członki z ktorych ſię vrodźił/ ſrogim bićiem trapił. y przegrażáć ſię náoſtátek począł/ iż zoſtánę heretykiem Donátiſtą/ á mátkę zábiię. Przyſtał do Donátiſtow/ przyięty w kośćiele z wielkim weſelem y znowu ochrzczony/ y w białe ßáty odźiany z onym okrutnym ná mátkę ſercem. y ták zoſtawßy heretykiem/ czego w wierze Kátholickiey vczynić nie mogł/ mátkę ſwoię włáſną y iuż ſtárą zámordował.] To/ mowi Auguſtinus/ w cudzym ſię á nie w moim Biſkupſtwie dźiało: ále to do kśiag zápiſáć dał/ áby vrząd tákiey złośći zábiegał.] Tácyć bywáią poſpolićie/ ktorzy od kośćiołá ś. Kátholickiego odpádáią/ złych myśli y ſercá złego do grzechow pełni/ wykonáć złośći ſwey nie mogą/ áż ſię wiáry świetey záprzą. Poki wżdy w kośćielney iednośći trwáią/ ná grzechy ſię tákie nie roſpaßą/ odporę nieiáką z łáſki kośćielney máiac. ktorą gdy oddala/ iáko przez przekopáną groblą wodá w ſtáwie/ ták oni do grzechow wßytkich bez ſumnienia wylatáią.

Epiſt: 236.

Poſtu niechowáiacego ſkarał.

8\. Tenże ś. Auguſtyn powiáda o ſobie/ iż kápłaná/ ktory poſt ku Národzeniu Pańſkiemu złamał/ z kápłáńſtwá zrzućił. Bałem ſię/ práwi/ tákiemu kośćiołá Bożego zwierzáć.

Rok Páński 403. Innocenciußá 2.

Arkádiußá y Honoriußá 9.

Palladius in Dial: Chryſoſt.

Theophilus Alexándriyſki do Cárogrodu przyzwány.

1\. Spomnimy ſobie one roku przeßłego mnichow z Egyptu záłoby/ ná piſmie Ceſárzowi Arkádiußowi ná Theophilá Alexándriyſkiego Biſkupá podáne/ w ktorych były okrutne grzechy dla ktorych Ceſarz przyzwał do Cárogrodu Theophilá/ áby ſię o nie ſpráwił. On tego roku przyiáchał/ ále z dźiwną odmiáną. Bo wiáchał do Cárogrodu nie iáko obwiniony/ ále iáko ſędźia ná ś. Chryzoſtomá. Náprowádźił z ſobą Biſkupow z Egyptu/ y inne dworſkie ktorzy byli w Cárogrodźie do śiebie pociągnał/ áby z nimi Synod ná ś. Chryzoſtomá vczynił.

Eudoxia Biſkupy ná S. Chryzoſtoma pobudza.

Do tego nawiecey mu pomogłá Eudoxia Ceſárzowa/ ktora iuż zás znowu z kazánia Chryzoſtomá ś. iad ſwoy nań wznowiłá/ y owßem oná pobudźiłá Biſkupy/ áby Synod vczyniwßy Chryzoſtomá z biſkupſtwá zegnáli. Przyłaczyli ſię do Theophilá y oni Biſkupi ktore był Chryzoſtom o ich wielkie grzechy pokarał y złożył. Skłonili ſię do nie° y oni co Origeneſowe błedy gánili/ kśieża też y clerus Cárogrodzki złego ſercá byli ná ś. Chryzoſtomá/ dla kárnośći y vpominánia ktore od niego miewáli.

Theophilus ná S. Chryzoſtomá záłoby zbiera.

Stánał Theophilus ná przedmieśćiu/ y tám przez trzy niedźiele mießkáiac z Chryzoſtomem ſię nie witał/ áni widźiał/ y owßem záłoby zbierał/ dowiáduiac ſię o iákich choć y z młodośći wyſtepkách iego. Nic nie mogł náleść: iedno iż w kośćiele po przyięciu naświetßego Sákrámentu wodę pić/ ábo co przekáśić kazał/ dla vczćiwośći prześwietych táiemnic/ áby co z śliną nie wypádło. Co byłá w Cárogrodźie nowiná: ále ná zachodnych kośćiołách/ ſtáry zwyczay y chwálebny/ ktory y dźiś trwa. Acz náleźli innych przymowek ábo rácżey potwarzy dwádźieśćiá y dźiewięć/ ná tego ś. Biſkupá.

Tu ſie Theophilus potknął/ y to co dobrze záczął ná błędy ſie Origeneſá y 2.
ná te co ie chwalili oburzáiąc: źle ſkończył/ potwarzy ná ś. Chryzoſtomá
zbieráiąc/ á ná ſąd ſie nieſpráwiedliwy z Ceſárzową y z innymi zmawiáiąc.
y kościelney rzeczy odſtąpiwßy/ ſwoiemu gniewu y záwaśnieniu ſłużył. Ná
pierwßą rzecz zgadzáli ſie z nim oni święci Jeronymus/ Epiphánius y Aná-
ſtázyus. Ale ná tę wtorą żadną miárą. Vdał ſie iuż był ná to áby człowieká
ták od młodości świętego/ y táką náuką/ wymową y cnotą y pilnością pá-
ſterſką ſławnego/ poniżył/ y podeptał. Czym ſobie ſam wieczney zelżywo-
ści nábył. One potwarzy ná Theophilá mnichow Egyptu mogły być nie-
prawdziwe: ále tey ná Biſkupá ś. Chryzoſtomá popędliwości y nieſpráwie-
dliwości żaden wymáwiáć nie może.

Theophilus w czym ſię potknął.

W czym ſię S. Ieronym y Epiphanius z Theophilem zgadzał.

Miał przy ſobie Chryzoſtom Biſkupow czterdzieści/ miedzy ktoremi 3.
był ten co to piße Pálládius/ ktorzy przy nim ſtali. á gdy iednego dniá do
niego ſie zebráli/ prośił ich áby ſwoich Biſkupſtw dla niego nie trácili. y o-
znaymiał im iż iuż w tych trudnośćiách y kłopotách dokonáć miał wieku te-
go. Bo czárt ſie/ práwi/ burzy moiá mowá y náuká/ proße tylo o modlitwę.
Tedy płákáć wßyſcy poczęli/ á on ćießył ie mowiąc: Żywot náß táki ieſt/ ná
ktorym y weſołe y ſmutne rzeczy miiáią. Wßyſcyśmy iáko ná przekupie/ prze-
dáiem/ kupuiem/ y po goſpodách ſie podrożnych włoczym. Nie lepßyśmy
niżli Pátryárchowie y Prorocy. A Biſkupi powiedzieli/ kośćiołá nam ś. żal
y náßego ośierocenia/ ludzie ſie Bogá nie boią/ práwá ſie pomießywáią/ ná
rządy ſie kośćielne hárdzi w[illegible]ieráią. A on odpowiádał: Tylo kośćiołow
wáßych nie opußczayćie. Nie ode mnie ſie Chryſtuſowá náuká poczęłá/ nie
ze mną ſie ſkończy. Po Moyzeßu náſtał Joſue/ po Sámuelu Dawid/ po Je-
remiaßu Báruch/ po Eliaßu Helizeus. etc.

Proroctwo S. Chryzoſtomá.

Poćiechy S. Chryzoſtomá.

Pokorá iego.

A w tym poſłáńcy od Theophilá trzey Biſkupi przyßli/ ktorym gdy 4.
śieść kazał/ czytáli pozew táki: Swięty Synod v Querku ábo Dębu zgro-
mádzony/ (był to kośćioł Piotrá y Pawłá ś. ktory był Rufinus zbudował ná
przedmieśćiu) do Janá. (y Biſkupem go nie zowiąc) Wźięliśmy ná ćię ob-
żałowánia/ wiele złego máiące/ przydź/ á Serápioná y Tygrim kápłany przy-
wiedź z ſobą/ bo ich potrzebuiem. Ná ten pozew oſobno im iego Biſkupi
przez ſwoie kápłany odpiſáli/ á oſobno ſam Chryzoſtom. Biſkupi nápiſáli/
áby záchował Theophilus Kanon Niceńſki/ á w ſądy ſię w cudzym Biſkup-
ſtwie nie wdawał/ ták iáko też ſam ſwoim liſtem o toż Janá vpominał. A
ś. Chryzoſtom powiedział/ iż nic złego ná ſie niewiem/ ſpráwićiem ſie go-
tow/ y przed wámi/ iedno oddalćie od śiebie iáwne nieprzyiaćioły moie/ y
miánował czterech. Oni y drugi/ y trzeći/ y czwarty raz pozywáli Chryzo-
ſtomá/ ále toż mowił/ y do wielkie° Synodu áppellował/ iáko piße Socrátes. Socr: lib: 6. cap: 14.

Pozew na S. Chryzoſtomá.

Tu ſie godźi pilna rzecz przypomnieć/ iż ono práwo ábo Kanon wtore- 5.
mu Concilium powßechnemu przypiſány/ áby Cárogrodzki Biſkup pierw-
ßy był po Rzymſkim/ á miał zwierzchność nád innymi wſchodnymi Pátry-
árchámi: podrzucony był. Bo ſie im Chryzoſtom z ſwymi Biſkupámi nie
bronił. A teraz czás tego práwie był. Biſkupi oni v Querku nákładßy
wiele potwarzy ná ś. Janá/ potępili go y z biſkupſtwá złożyli. y do Ceſárzá dá-
li znáć áby go mocą wygnał. y ták ſie ſtáło. wieczor/ dla rozruchu ludu ktory
go bárzo miłował/ porwány ieſt/ y do Pretenu v Bithiniey záprowádzony.

O zwierzchności Cárogrodzkiego Biſkupá.

Potępiony S. Chryzoſtom, y wygnany.

A gdy nocy iedney źiemiá drżeć poczęłá/ przelękłá ſie Ceſárzowa y pro- 6.
śiłá Ceſárzá áby Jan co naprędzey przywrocony był/ y bieżał poſeł zá poſtem. Theod: lib: 5. cap: 33.
y od Ceſárzá Briſo komorny Ceſárſki/ prędko do ś. Janá przyiáchawßy wro-
ćić mu ſie kazał. Wyßedł lud wßytek/ y łodkámi morze záſłonił z świecámi/
przećiw iemu wołáiąc y śpiewáiąc y wielkie weſele pokázuiąc. Niechćiał zá- Socr: lib: 6. cap: 14.
raz do miáſtá iść Jan/ áżby ſie o zádáne grzechy ſpráwił: ále iuż był Theophi-

Przywrocony Ian Chryzoſtom.

 lus y

Sozom: lib: 8. cap: 18.

lus y z inymi Biſkupy vćiekł/ y zwieść ſie Synod nie mo: . Lud też czekáć mu nie dopuśćił/ muśiał iść do kośćiołá y záśieść ſwoie ſtolice y kázáć znagłá/ y pokoy ludowi y błogoſłáwieńſtwo dáć. Przywroceni ſą z nim wßyſcy Biſkupi y klerycy/ ktorzy dla niego ćierpieli. Dźiało ſie to lećie mieśiacá Czerwcá.

7. Sozom: lib: 8. cap: 19.

O Nilámonie iáko ná Biſkupſtwo niechćiał.

Gdy ſie Theophilus vćiekáiąc do Egyptu wrácał/ przypłynął do miáſteczká Gerás gdźie był Biſkup vmárł/ á lud nieiákiego Nilámoná puſtelniká/ ktory ſie był w komorce zámknął/ świátá ſie chroniąc y kápłáńſtwá vchodząc/ zámurował/ zá Biſkupá obrał. Przyßedł do niego Theophilus/ y prośił áby Biſkupſtwo przyiął. on ſie z pokorą y pilnie wymawiał. A gdy mu bárzo ſie prośbą oną przykrzył: Jutro/ rzekł/ ták vczyniß oycze miły/ iáko chceß: á ia ſie przygotuię y rzeczy ſwoie roſpráwię. Názáiutrz przyßedł Biſkup y każe mu otworzyć. A on rzekł: modlmy ſie pierwey. y gdy ſie poczęli modlić/ Nilámon ſkonał. O czym niewiedząc Theophilus długo czekáiąc/ drzwi odwálić kazał/ y náleźli go vmárłego. Wolał vmrzeć niżli Biſkupem być/ ktorego ſie z pokory czynił niegodnym.

Skonánie v Páná Bogá vprośił.

Mogł ſie vpomnieć Theophilus: ieſli ſie on páſterſtwá iednego miáſteczká bał: z iákim on ſam przeſtráchem ſpráwowáć miał Alexándrią/ miáſto we wßytkich wſchodnych kráiách naywiętße/ y wßytek Egypt/ y przyległe do niego páńſtwá y Biſkupſtwá. Wielkie ma niebeſpieczeńſtwá Biſkupié przełożeńſtwo.

8.

Iulia vczoná Mánicheyſkiey ſekty.

Po onym zburzeniu kośćiołow Pogáńſkich w Gáźie y po poświęceniu Márny: piße onże Márek dyákon: iedná niewiáſtá z Antyochiey/ ná imię Julia/ przyßłá do Gázy y zwodźiłá ludźie/ y mową pokrytą/ y pokorą powierzchną y czárámi y pieniądzmi/ áby do Mánicheyſkiey náuki ſie obrácáli. y wiele ludźi do śiebie pociągnęłá. Porphirius Biſkup vpominał ią/ áby onych błędow nie rozśiewáłá/ y ſámá ſie vpámiętáłá.

Diſputácya Biſkupá z niewiáſtą.

A oná ná diſputácyą go wyzwáłá mowiąc: ábo ty mnie námowiß/ ábo ia ćiebie do wiáry moiey. Dał iey czás/ zeßło ſie śiłá ludźi/ przyniosł Biſkup ś. Ewángelią/ y krzyż ná vſtá ſwe włożywßy/ mowić iey dopuśćił. Mowiłá długo/ wywodźiłá/ bluźniłá/ náukámi ſie Pogáńſkiemi wſpieráiąc. A Biſkup ſłyßąc bluźnienie iey ná Bogá práwego/ rzekł: Bog ktory wßytko ſtworzył/ ktory w Troycey vwielbiony ieſt/ niech záráźi ięzyk twoy/ y zámknie vſtá twoie/ áby tego bluźnierſtwá nie wypußczáły.

Niemą vczynił Biſkup.

y wnet zámilkłá y zbládłá/ y długo ná Biſkupá pátrząc mowić nie mogłá. pánny iey ktore dwie miáłá/ y pąrę mężczyzn/ do vchá iey czárowne słowá podawáły. ále nic nie pomogło/ y ták długo niema będąc/ vmárłá/ y poßłá do onych ćiemnośći ktore oná świátłośćią zwáłá.

Vmárłá oná niewiáſtá.

Dźiewki iey ony y czeladź wßytká y inni ktore byłá zwiodłá/ do nog Biſkupich vpadáli/ y o pokutę prośili. A on ich náuczáiąc do kośćiołá ie świętego przyłączył.

9. Tom: 1. Concil: Afric.

Synod Kárthágińſki o náwrocenie Donátiſtow.

Aug: contra Creſconium lib: 3. cap: 45. & 46.

Donátiſte wyzwáni ná diſputácyą.

Jdźiem do Afryki. Zebráne ieſt Generálne Concilium wßytkiey Afryki w Kárthággnie/ ná to/ o co ich był Papież Anáſtázyus/ iáko ſie wyżßey rzekło/ vpomniał/ to ieſt/ áby ſie o náwrocenie y ziednoczenie heretykow Donátyſtow/ Biſkupi Kátholiccy poſtáráli. Mowili o tym ná tym Synodźie/ y nie mogli nic innego do tego náleść/ iedno áby w káżdym mieśćie Biſkup Kátholicki przełożone Donátyſty/ z vrzędowemi oſobámi obeſłał y vpomniał/ y do ſpokoyney y bráterſkiey rozmowy ábo diſputácyey y gadánia wezwał. Po Synodźie/ ná ktorym y inne kośćielne potrzeby obmyślali oni oycowie y Biſkupi/ káżdy w ſwym mieśćie obſyłáli Donátyſty/ y ſámi ich oſobámi ſwemi vpomináli. Co ieden Donátyſtá Criſpinus w Kálámenie Poſſydiuſzowi Kátholickiemu Biſkupowi zá odpráwę dał/ nápiſał ś. Auguſtyn.

Vt ſupra.

Powiedźiał z piſmá: Słow grzeßnego ſie nie boy/ głupiemu nic nie mow/ áby ſie nie śmiał z mądrey mowy twoiey. A nákoniec rzekł: Precz odemnie niezbożni/ drog ich niechcę. Tá táka odpowiedź v Akt vrzędowych zápiſána

ieſt. y

ieſt. y káżdy ſie z niey/ mowi ś. Auguſtyn/ śmiał vczony y nieuczony/ iż poſzłá ná tego co od rozumu odpadł. Popráwił ſwego vporu y złości Criſpinus. Bo Poſſydiuſzá Kálaminy / w drodze/ obtoczywſzy goſpodke iego żołnierzmi / zbił ſrodze y zránił. Zá co gdy miał być karány od vrzedu/ wyprośił go Poſſydius. Táka y ná innych mieyſcách ſpráwá z nimi byłá. karałie ná pieniądzách vrząd Ceſárſki / iáko heretyki: ále ie y Auguſtyn ś. y inni z pokory y ćichośći Kátholickiey/ wypraſzáli. Nákoniec prośili Ceſárzá Kátholicy/ áby y poniewolnie do rozmowy przyćiągnieni byli. Ceſarz roſkazał. y wypiſuie Auguſtyn ś. diſputácyą / Poſſydiuſzá onegoż z Criſpinem / ná ktorey przez trzy dni przekonány ieſt Criſpinus / iż był heretykiem. Y dla tego ná nim práwá/ ktore ſą ná heretyki dáne y karánie w nich pieniężne/ wykonywano. Ale z wielkim poſolgowániem. Bo ich Kátholicy żáłowáli/ y gdźie mogli ochraniáli / miłośćią ich oną poćiągáiąc/ ktora im nic nie pomagáłá.

10. Kátholicki Biſkup vbity.

Epiſt: 172. Láſkawość Kátholicka.

Poſsidius in vita Auguſt: cap: 12.

11\. Toż ś. Auguſtyná podkáło od Prokulianá Donátiſty / gdy go ná diſputácyą wyzywał/ co y Poſſydyuſzá od Criſpiná. Wzgárdźił im y zádney rozmowy z nim nie przypuśćił. Ná co nárzekáiąc Auguſtyn piſze/ do tegoż Prokulianá: Wáſzy Biſkupi nigdy z námi ſpokoynie rozmowić ſie niechćieli/ od grzeſznikow vćiekáiąc. kto znieść táką hárdość może? Jákoby Apoſtoł Páwel z grzeſznymi nie rozmawiał/ y z świetokradźcámi ſámemi? Jeſzcze do nas wſkazáli wáſzey ſtrony kśiężą: Vſtępuyćie od ludźi náſzych ieſli od nas pozábiiáni być niechcećie.] Wiedźieli iż lud ich zwiedźiony/ bárzo oney rozmowy prágnął/ mowiąc: O by ſie ná iedno mieyſce zeſzli/ wżdyby ſie onymi diſputácyámi prawdá pokazáłá. O tym teraz doſyć.

Ep:iſt: 143. Hardość herctycka.

Epiſt: 166.

12\. Alárikus krol Gothow ábo Getow trzydźieſtego roku/ iáko ſie zá Dunay przepráwił/ źiemie Rzymſkiego páńſtwá woiuiąc/ y do Greciey zábiegáiąc y w źiemiách Rzymſkich przemieſzkiwáiąc. w Pánnoniey zwłaſzczá/ do Włoch ſie z wielkim woyſkiem puśćił. Miał te dawną myśl/ iákoby do Rzymu prześć mogł / y tám ſie o miáſto ono głowę wſzytkiego świátá/ pokuśił. Co wiedząc Senatorowie Rzymſcy/ nowymi murámi Rzym obtoczyli y vtwierdźili. A on Alárikus gdy do Włoch pod Pollencyą przyćiągnął/ tám od Styllikoná okrutnie porážony zoſtał / iż ſie to nágrodźiło co przez lat trzydźieśći pſował. Tám ſie Styllikó źle popiſowáć począł/ y w zdrádźie podeyrzánym iuż był. Bo máiąc w ręku Alárika / wolno go puśćił / y zbieráć ſie znowu ná woyſko iemu dał czás/ ktorym potym wiele wygrawał/ y nic czynił z nim áni woyny / áni pokoiu/ tylo R. P. onemi Gothámi / z ktoremi táiemną przyiaźń wiodł/ zwłoczył y ſtráſzył. Jáko Oroſius piſze.

Alárikus krol Gothow o Rzym ſie pokuśić myśli.

Claudianus de Sexto Honor: Conſ: & de bello Getico l. 4.

Nowe mury w Rzymie.

Alarikus porážony.

Stilliko mu poſolgował.

Oroſius lib: 7. cap: 37. 38.

Rok Páński 404. Innocenciuſzá 3.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá. 10.

1\. HOnorius podnieśiony onym zwyćięſtwem / dał ſie Pogánom Rzymſkim námowić y oſzukáć / áby im igrzyſká ſzátáńſkie y zabobonne/ ktore zwáli Ludi Sæculares, przywroćił. ktore widoki iáko pełne ſłużby dyabelſkiey / y krwią ludzką płynące/ Conſtántinus wielki y inni Ceſárze / ſrogiemi práwy zágubili. Ten ie Honorius ná ſwe złe ożywił. Mowili Pogánie / iż dla tego Gothowie y inne dźikie narody/ páńſtwo Rzymſkie pſuią/ iż ſie te igrzyſká opuśćiły. Ná ktorych tylo dla ſámey w pátrzániu roſkoſzy/ wielka ſie liczbá ſzermierzow/ gwoli bogom zábiiáłá. Lecz tákiemi ſie Pogáńſkiemi grzechámi y przyzwoleniem Chrześćiáńſkim znowu Alárikus zmocnił / y Rzym wźiął y zwoiował.

Igrzyſká ſzátáńſkie Honorius wznowił.

Zoſimus lib: 2.

Prudent: aduerſus Symmachum lib: 2.

2\. Znowu w Cárogrodźie Chryzoſtom ś. niepokoiu wielkiego záżył/ y ná wygnánie/ ná ktorym do Kukuſu prowádzony będąc vmárł/ potępiony ieſt.

Chryzoſtom S. znowu ćierpi.

Marcell: in Chron. Sozom: lib: 8. cap: 20. Socr: lib: 6. cap: 16

Obraz Eudoxiey násbyt czczony od proſtych.

Przyczyná tá byłá/ iáko w żywocie iego czytáć możeß/ iż ſłup ábo obraz Eu-
doxiey Ceſárzowey ſrebrny/ bliſko kośćiołá poſtáwiony/ proſte y ſkłonne do
báłwochwálſtwá ludźie vwodźił/ iż pod nim y około niego igrzyſká czyniąc/
y iedząc/ y piiąc/ y wołáiąc/ ledwie go zá bogá ábo boginią nie mieli. O co y
Honorius brátu ſwemu Arkádiußowi w piſániu przymowił/ iż po Pogáń-
ſku iáko Cybellę iáką boginią/ żonę ſwoie czćić dopuśćił. Wrzaſki też ludu
onego wßeteczne/ kośćielnemu śpiewániu y kazániu przeßkadzáły. Vpomi-
nał o to Chryzoſtom iáko Biſkup. á gdy nic nie pomogło/ ná kazániu przy-
mawiał. O co ſie znowu Ceſárzowa roziądłá/ y gniewu ſtokroć więcey ni-

Eudoxia zwodzi Biſkupy ná Chryzoſtomá.

źli pierwey ná Janá ś. przyczyniłá. y prędko do Theophilá do Alexándriey
piſáłá: áby z inemi Biſkupy przyiáchał y Chryzoſtomá złożył/ y wyklął. Nie
chćiał ſam Theophilus przyiácháć/ ále ſwoie Biſkupy poſłał/ dawßy im náu-
kę/ áby wedle Kanonu Ariáńſkiego Biſkupá/ ktory raz od Synodu złożo-
ny/ bez rozſądku nowego Synodu ná ſwoie ſię Biſkupſtwo wroći/ wyklęli

Palladius vt ſupra Dial. Homil: 15. ex variis Matth: locis Pariſiis.

y złożyli. Ceſarz Arkádius ná wßytko co niewiáſtá chćiáłá zezwalał. A Chry-
zoſtom nim go wygnano/ wolnie w kośćiele y ná Ceſárzową nárzekał. y ono
kazánie záczynał: Już ſię zás Herodiás burzy/ iuż o głowę Janowę prośi.
Już Jezábellá Nabotowę winnicę bierze/ y Heliaßá prześláduie. etc.

3. Prędko ſię inni Biſkupi/ ktorych było trzydzieśći y ßeść/ zá przyzwániem
Ceſárzowey ziácháli ná ono potępienie Janá/ ktory też 40. Biſkupow przy
ſobie miał. Nie śmieli mu żadnego wyſtępku zádáć/ tylo onym Ariáńſkim

Złożony z Biſkupſtwá S. Chryzoſtom y wygnány.

Kanonem wygnáć go chćieli. Opierał ſię nieco Arkádius Ceſarz/ y rozru-
chu ſię w mieśćie bał/ wiedząc iáko go lud miłuie. ále go oni Biſkupi námo-
wili/ krew iego ná głowę ſwoie biorąc. y ták go nie pytáiąc áni ſłucháiąc zło-
żyli y wyklęli. Nábráli od Ceſárzá żołnierzow/ ktorzy naprzod kośćioł zo-
phiey w dźień wielkiey Soboty w wieczor náßli/ y nabożne á modlące ſię lu-
dźie rozgromili/ y kápłany poránili/ y nowo ochrzczone/ ktorych było o trzy
tyśiące w bieli/ rozpędźili/ y ołtarzom ſię y przenaświętßemu Sákrámento-
wi nieucżćiwość ſtáłá/ iáko ſam Chryzoſtom wypiſuie do Papieżá Inno-

Krew Páńſka rozlana.

Palladius vt ſupra.

cenciußá/ iż krew Páńſka ná ßáty żołnierzow rozlana byłá. Vćiekł ſię do o-
ſtátniey pomocy Chryzoſtom/ áppellował do Papieżá/ y poſły ſwoie trzech

Appelluie do Papieżá.

Biſkupow do Rzymu wypráwił/ krzywdy ſwoie przekłádáiąc. Wypráwił też
boiąc ſię o zły ſwoy poſtępek on Theophilus tákże do Rzymu poſły ſwe. Obá
ználi ſtárßego ſędziego ſwego/ ná ktorego ſię rozſądek wßytkiego świátá bi-

4.

Liſt do Papieżá S. Chryzoſtomá.

ſkupie poſwarki pußczáią. Nápiſał ś. Chryzoſtom liſt do Papieżá Inno-
cenciußá/ w ktorym mu wßytko co ſię dźiało wypiſuie/ iáką krzywdę od-
niozł. y prośi go áby niewinnych bronił/ á te karał y wyklinał/ ktorzy ná zá-
dną ſię ſpráwiedliwość nie oglądáią. Odpiſał Papież obiemá/ dáiąc znáć
iż dla tych roſterkow Concilium wielkie złożyć myślił. liſt do ś. Chryzoſto-
má zginął/ iedno Pálládius piße/ iż był po wßytkich kośćiołách od przyiá-
ćioł iego rozgłoßony. á Theophilowi dał znáć Papież/ iż przy Chryzoſtomie

Palladius in Dial.

ſtoi/ y onego w ſwoim vczeſtnictwie y pokoiu kośćielnym zoſtáwuie/ y to co
ſię z nim nieſłußnie ſtáło/ gáni.

Ceſarz wygania Chryzoſtomá S.

W tym Ceſarz Arkádius poſłał do Janá mowiąc: Acacius, Antio-
chus, Seuerianus, Cyrinus, potępienie twoie ná ſwoie głowę wźięli/ á ták
polećiwßy ſię Pánu Bogu z kośćiołá vchodź. y ták pożegnawßy w kośćiele
ſwoie ktore mogł/ prędko dla rozruchu poſpolſtwá/ wyiáchał/ z wielkim ſer-
cem nic ſię nie boiąc/ iáko piſmo mowi: Spráwiedliwy vfa iáko lew.

Kośćioł ſię zápalił.

Po odeßćiu świętego Chryzoſtomá/ Pan Bog cud wielki w kośćiele po-
kazał. z ſtolice ná ktorey kázywał/ ogień wypadł/ y pod pokrycie wyſoko prze-
lećiał/ y ono zápalił. y dáleką zás drogą do domu ſię Senatorſkiego puśćił.
Czego nikt ſpráwie ludzkiey/ chybá cudowi Bożemu/ przyczytáć nie mogł.

5\. *Arsácius nástapił na Biskupstwo Carogrodzkie.*

Wielką żáłośćią po swoim pásterzu lud Kátholicki ziety y zfrásowány zostawał. A zwłaszczá gdy ná iego mieysce obrano Arsácyuszá kápłaná stárego/ nieumieietnego / y ktory mowić y náucząć nieumiał. Był to brát rodzony onego Nektáryuszá / ktory też był ieszcze niechrzczony ná mieysce ś. Názyánzená ná tęż stolicę nástąpił. Po wielkich świetych y nauką y wymową ozdobnych/ y v świátá wszytkiego sławnych / ták prośći y nie mądrzy y nieumieietni nástepowáli. Z czego dobrym wszytkim żalu sie bez poćiechy wielkiego przyczyniáło. y strzegł sie lud wszytek Arsácyuszá/ áni w kośćiele z nim bywáli/ y ná vlicách y rynkách oczy swoie od niego odwracáli/ do Janá wzdycháiąc/ y threny ábo smutne pieśni o nim śpiewáiąc. Czego potym mocą vrząd zákázował/ y o to bićiem y więzieniem karał.

Palladius vt supra.

6\. *Rozerwánie wielkie kośćiołow.*

Nád Biskupámi też/ ktorzy przy Janie stali/ oni z strony Theophilowey Biskupi/ wielkie nieludzkośći y prześládowánia czynili/ żołnierze dáruiąc y nápráwuiąc/ áby ie z Biskupstw wyganiáli / á żeby ich nikt nie przyimował. zowiąc ie Joánnitámi. y było wielkie rozerwánie w kośćiele Bożym/ práwie po wszytkich wschodnych krolestwách. Cesarz mándaty wydawał ná te ktorzy z Arsácyuszem y Theophilem Alexándriyskim/ y z Porphiryuszem Antyoskim społeczności mieć / przy Janie stoiąc / niechćieli. y bárzo wiele ludźi pobożnych więzieniem y karániem trapiono. O ono też zgorzenie kośćiołá wiele niewinnych w Cárogrodźie pomęczono y pozábiiano/ pytáiąc sie kto kośćioł zápalił. Miedzy ktoremi był Eutropius czytelnik y Tygrius kápłan/ ktorzy ná tych mękách vmárli. Vćierpiáło y pánienek wiele zacnych/ y CHRISTVSOWI w czystośći poświeconych/ dla teyże społeczności z Janem/ ktorym máietności brano / y z miast ie wyganiano/ iáko pisze Sozomenus. Miedzy ktoremi były przednieysze/ Niceratá / y Olympiádes Diákonissá/ y Pentádia wdowá tákże Diákonissá/ ktore Chryzostom święty w liśćiech swoich wspomina / y zá lekárstwo ná żołądek od nich postáne/ dźiękuie/ y w onych ie nędzách pisániem z wygnánia ćieszy. y támże w tych liśćiech wspomina / iáko Olympiádes ná wygnánie osadzona byłá/ o to iż z Arsácyuszem społeczności mieć niechćiáłá/ iáko y Pentádia y inne.

Idem.

Wyganianie tych co przy Ianie stali.

Sozom: lib: 8. cap: 24.

Vt supra.

Chrysost: epist: 4. 5. 7. 94. 104.

7\. *Apud Pallad: Dial.*

Biskupi do Papieżá vćiekáią.

Biskupi ktorzy przy Janie mocno stali / ktorych było tylo iuż dwádźieśćiá pięć / po onym poselstwie ktore sam był Jan / ieszcze wygnánym nie będąc/ do Jnnocencyuszá Papieżá wypráwił / drugiego postá Theotekná kápłaná wypráwili / y listy żáłosne o tym co sie dźiało nápisáli / y wiele sie sámych Biskupow do Rzymu ze wschodnych kośćiołow nábieżáło. miedzy nimi był y ten Pálládius co to pisze Biskup Helenopolski. ktorzy wszyscy z płáczem o prześládowániu onym kośćiołow oznaymiáli/ do Papieżá sie iáko do sędźiego y obrońce vćiekáiąc. Wysłáli też y przećiwnicy Janá ś. do tegoż Papieżá / Páterná kápłaná Cárogrodzkiego z potwarzámi ná Janá: wiedząc iż sąd ich bez przyzwolenia Papieskiego wedle praw kośćielnych/ ważny być ná Janá S. nie mogł. A osobno Clerus ábo księża Cárogrodzcy/ wysłáli Germaná kápłaná/ y Kássyaná dyákoná/ wielce zacne męże / do tegoż Jnnocencyuszá Papieżá/ o wszytkim mu złym co sie dźiało oznáymuiąc/ y pomocy iáko od nawyższego w kośćiele Bożym vrzędniká prosząc. Był to Kássyanus on ktory pisał Collationes Patrum, ktory sie do Mássyliey był przeniosł/ iáko drudzy mniemáli dla tegoż prześládowánia/ ktore z Biskupem swoim y mistrzem Chryzostomem ćierpiał / ktorego wdźiecznie w pisániu swoim wspomina. Lecz sie pokázuie / iż záwżdy przy Chryzostomie zostawał/ y miedzy pustelniki będąc/ one Collationes pisał.

Kássianus.

De Incarna: aduer: Nestorium lib: 7.

8\.

Z żáłośćią wielką przyimował Papież Jnnocencius powieśći one. y pisał o tym do Honoriuszá brátá Cesárskiego/ prosząc áby Arkádiuszá vpomniał żeby tákiego rozerwánia kośćiołá Bożego nie czynił. Co on gorąco y ocho-

tnie

tnie przez listy odpráwił/ ná ktore Arkádius nic niedbał/ á gorszym sie ieszcze
sstawał. Pisał też Papież do księżey Cárogrodzkiey/ y do innych Bisku-
pow wschodnych/ dáiąc im znáć/ iż Concilium dla onych rosterkow złożyć
chćiał/ á nim doydźie/ oznaymiał im iż przy społeczności Janá stoi/ iáko
przy tym ktory niewinnie y bez przyczyny wygnány iest.

Sozom: lib: 8. cap: 26. Pallád: Innocent: epis: 15.

9. *Nędze podrożne S. Chrysostomá.*

Jáko Jan święty ná drodze oney prowádzony/ y od żołnierzow vtru-
dzony był/ nim do Kukusu w Armeniey miásteczká doiáchał/ sam piszac do
Olimpiády wypowiáda. z febrą ćiężką w drodze był/ ná żołądek bárzo chory/
chlebá dobrego y wody y lekárzow nie miał/ we dnie y w nocy iácháć musiał.
áż po dni trzydźieśći do Cesáricy przyiácháwszy/ trochę ochłody miał/ gdy
go wszyscy pobożni z wielką rádośćią przyieli/ y wczásy wszelákiemi y lekár-
stwy opátrowáli. Ale nie długo. Bo Biskup tego miástá Pháretrius z nie-
máłą kupą bárzo zuchwáłych mnichow wygániáć go z gospody y iácháć ná
mieysce iemu náznáczone kazał/ y dom z nim mnisży zápalić chćieli/ ták iż go
stárostá obronić nie mogł. A tegoż czásu Jsaurowie po oney źiemi roz-
pusczeni/ mieczem y ogniem wszytko psowáli. y ćięższa mu byłá oná boiaźń
od dźikich onych ludźi/ áby w ich ręce nie wpadł. Muśiał iednák o pulnocy
drogą skálistą y gorną wyiezdżáć/ ieszcze gorączką strapiony będąc/ y niewy-
mownych kłopotow y vtrapienia zázył. O czym do Olimpiády piszac: zákà-
zuie iey áby tego nikomu nie powiádáłá/ áni listow iego vkázowáłá/ gárdząc
prozną chwałą/ ktora z tákiego iego męczeństwá vrość mogłá.

Chrysost: epist; 10. 14. 12.

10. *W Kukuśie dobrze przyięty.*

Przyiácháwszy do Kukusu miásteczká/ w ktorym y kupić nic nie nálazł/
z ochotą przyięty iest/ od zacnego y bogátego Dioscorá/ ktory mu domu swe-
go vstąpił/ y wszelkie dostátki dał. Toż vczynił y Biskup onego mieyscá Adel-
phius/ ktory y Biskupstwo mu spuśćić chćiał. To sam pisze do Olimpiády/
oznáymuiąc iáko y do zdrowia przyszedł/ y miłego iuż odpocznienia záżywał/
y mieyscá sobie innego ná wygnánie nie prágnał. Bo y Jsaurow sie iuż nie
bał/ gdy tám było żołnierzow dostátek/ ktorzy im bitwę mieli dáć wolą.

Epist: 13. 14.

Sábiniána Diákonissá szłá zá S. Chrysostomem.

Sábiniána Diákonissá/ obieráiąc sobie dobrowolnę z swoim Biskupem
y pásterzem wygnánie y oyczyzny vtrátę/ iuż byłá do Kukusu zábieżáłá/
stárą iuż dosyć będąc/ y chcąc y do Scytiey y Tátar świętego Chryzostomá
prowádźić/ y nigdy sie do domu dla niego nie wroćić. Co tá ná tákichże
drogách vćierpiáłá/ y iáko gorące ku Pánu Bogu serce/ y wielką státeczność
ku swemu mistrzowi miáłá/ łácno sie domyslić.

Ibidem.

11. *Ćierpliwość męska.*

A z drogi y z Kukusu/ w ktorym rok mieszkał/ wiele listow do rozmáitych
z wielką wymową pisał. Do Olimpiády kilánaśćie/ do tych co dla niego ná-
więzienie ćierpieli/ do Biskupow áby stáránie o kośćioł Boży w onych ná-
wálnośćiách mieli/ y do innych. w ktorych wielkie męstwo swoie/ nie tylo zło-
ta one wymowę/ pokázuie. Tych ćiesząc/ ktorzy go ćieszyć mieli/ ich frásun-
kow záłuiąc/ á swoich nie pámiętáiąc.

Pokarał P. Bog prędko ony nieprzyiaćiele ś. Chryzostomá/ iáko Pál-
ládius wypisuie/ chorobámi rozmáitemi/ á osobnie Cyriná Biskupá Kálce-
donu/ ktorego nogę Marutá Biskup niechcąc przydeptał/ y máłą ráneczką
obráził. dla ktorey gdy sie piekielny ogień rzućił/ obie nodze vrzynáć mu mu-
śiano. Grad też wielki ná przedmieśćiu Cárogrodzkim spadł/ po ktorym
dniá czwartego oná Cesárzowa Eudoxia/ ktora wszytkiego złego przyczyną
byłá/ vmárłá/ iáko Socrátes twierdźi y Prosper. Acz drudzy z więtszym po-
dobieństwem mowią/ iż Eudoxia dłużey byłá żywá/ y nie vmárłá áż po śmier-
ći ś. Chryzostomá/ iáko piszą ći co żywot iego pisáli: Leo Augustus/ Metá-
phrástes/ Nicephorus/ Cedrenus/ Zonárás/ Glikás. Cedrenus twierdźi/ iż
w połogu nie żywe dźiećiątko máiąc/ z ćiężkośćią/ gdy dźiećię w niey gniło/
vmárłá. Vrodźiłá pierwey cztery corki/ Pulcherią/ Plácylle/ Arkádią/
Márinę/ y piątego syná Theodozyusza.

In Dial.

Socr: lib: 6. cap: 14. & 17.

W Afryce

W Afryce w Kártháginie był Synod / z ktorego poſły oni oycowie wyſłáli do Honoriuſzá Ceſárzá / prosząc go o obronę przećiw Donátiſtom / ktorzy vpomnieni y do rozmowy ábo diſputáciey ćichey y ſpokoyney powabieni / nietylo wdáć ſię niechćieli / ále y niektore Biſkupy y kśięża vćiſnęli / y kośćioły im odeymowáli. Prośić kazáli áby práwá ná nie piſáne wznowione były / gdyż ſię P. Bogá y piekłá nie boią / áby ſię karánia świeckiego báli.

Dzieie w Afryce.
August: epiſt: 50.

13. Tegoż roku Auguſtyn ś. z Felixem Mánicheyczykiem diſputácią zwiodł przez dwá dni z nim ſię vganiáiąc. ktorey ten był koniec ſzczęśliwy / iż ſię Felix náwroćił y przeklął Mánicheuſzá. Był to dáleko vczeńſzy y śmielſzy nizli Fortunatus ktory ták przytrzeć ná ś. Auguſtyná nie śmiał. Po tey diſputáciey tá ſektá Mánicheyſka / bárzo vpádáć w Afryce poczęłá. Wiele ná nię w ktorey też niegdy ſam był / Auguſtyn ś. piſał / przećiw Fauſtuſowi Biſkupowi kácerſtwá tego.

Diſputácya.
August: contra Felicem lib: 2.
Poſsidius in vita August.
Náwrocony Felix.

14. Paulá Rzymiánká oná przezacna / ktorą Jeronym ś. wyſtawia / roku tego ná inſzy żywot poſzłá / w Bethleem / gdźie przez lat 20. gośćie podeymuiąc y klaſztory żywiąc / y służby Boſkiey pilnuiąc / y ćiáło ſwe trudząc / przemieſzkáłá. Biſkupi ią ſwemi rękomá do grobu nieśli. á kśiężey y mnichow wielkie kupy Pſálmy po Grecku / po Láćinie / po Hebreyſku y Syrſku opiewáli przez trzy dni położenia iey.

Paule Rzymiánki śmierć.
Hieron: epiſt: 23.
Pogrzeb iey.

Rok Páńſki 405. Innocenciuſzá 4.

Arkádiuſzá y Honoriuſzá 11.

1. WYbrány był ná ten rok zá Conſulá / Stylliko y Antemius. Do Antemiuſzá z Kukuſu ś. Chryzoſtom piſał te słowá: Nie temu ſię ráduię iżeś ty ná tákie wyſokie doſtoynośći podwyżſzony ieſt: ále iż doſtoynośći y vrzędy z ćiebie czći y okráſy doſtáły. Bo cnotá to ma przyrodzenie / iż nie doſtáie czći z inąd / ále ią ſámá w ſobie nośi / nie biorąc od vrzędow okráſy / ále ią vrzędom dáiąc. Nie Conſulá miłuię / ále pánà mego przeućieſznego Antemiuſzá z iego mądrośćią y oſtrym rozumem / wielkiey Philozophiey pełnego.] Dźiwna rzecz / że go o ſwoie wybáwienie nie prośi. Był to wielkich cnot człowiek w duchowieńſtwie y nabożeńſtwie y w boiáźni Bożey bárzo gorący. Po śmierći Arkádiuſzá páńſtwo wſzytko Rzymſkie wſchodnie w ſwoim poruczeniu miał / y wiernie go máłemu ſynaczkowi dotrzymał. Raz z Perſyey iáko poſeł Ceſárſki iádąc / wſtąpił do Aphráátá onego cudownego mnichá / ktory był rodem Perſá / y dawał mu ſuknią z Perſyey / myśląc: iż káżdemu iego oyczyzná miłá / y to co ſię w niey rodźi. On mu ią kazał położyć á rzekł: Bárzom ná myśli rozerwány. Nie mieſzkam iedno z iednym towárzyſzem / y tenem ſobie zakon vſtáwił / á teraz ieden źiemek moy do mnie ſię mieſzkáć wpraſza. muśiałbych ſtárego towárzyſzá / ktoremum przez lat ſzeſnáśćie przywykł / wyrzućić. Ná to mu Anthemius powiedźiał: y owſzem oycze ſtárego zátrzymay / iáko milſzego y ktoregoś iuż świádom. A on zátym rzekł: Weźmiſz tę ſuknią / bo dwu mieć nie mogę. Bo choć twoiá lepſza / ále mi to milſza y dawno mi ſłuży. Y ták go pięknie ſukniey nie biorąc / odpráwił.

Epiſt: 147.
Antemiuſzá wyſtawia S. Chryzoſtom.
Antemius iáki był.
Theod: hiſtor: SS. Patrum cap: 8.
Aphráátes puſtelnik, nowey ſukniey niechce.

2. Wracamy ſię do ś. Chryzoſtomá / ktory w Kukuśie w Armeniey źimie mieſzkáiąc / o wielkiey zás chorobie ſwoiey dla źimná / y o naiázdách Iſaurow do Olimpiády piſze / ktorey też oſtátnie ſwoie piſánie záleca / ktore ná vćiechę nędze ſwoiey leżąc w komorze / vczynił / to ieſt / one słowá / ktorym dał táki tytuł: Nikt obráżony być nie może iedno ſam od śiebie. Godná pilnego czytánia náuká / y przeſłodki tám wielkiego oycá teſtáment.

Epiſt: 6.
Oſtátnie piſánie S. Chryzoſtomá.
Tom: 5.

W liſtách ſwoich żáluie nieiákiego Pelágiuſzá mnichá bieguná / ktory

Epiſt: 4.

Pelágius potym heretyk.
Iſidorus lib: 1. epiſt: 314.

tylo włocząc ſię w cudze gárce náglądał. O ktorego obyczáiách Iſidorus Pelosiotá nápiſał: iż ſtárym będąc śiwizny ná ſobie / płochym ſię vkázuiąc/ nie czuł. On to ktory kácerſtwo rozśiał y do zachodnych kroleſtw/ błędy ſwe przedáiąc/ zábiegał.

3. Sozom: lib: 8. cap: 27. Palladius in Dial.

Mießkáiąc przez ten rok y w Kukuśie y w Arábiſśie gdźie go było przenieśiono / bliſkim kośćiołom w Feniciey y w Gociey iáko mogł/ pomocy dawał. A máiąc doſtátek poſłánych od ſwoich y od oney Olimpiády pieniędzy/ wiele więźniow od Iſaurow wykupował / y ludzkie nędze przytomne opátrował.

Stáránie Papieſkie o Chryzoſtomá.

Papież tym czáſem o iego ſię przywrocenie stárał/ á zwłaßczá przez Honoriußá brátá Arkádiußá / do ktorego poſły ſwe y liſty wyſyłáli/ chcąc áby w Theſſálonice Concilium złożone było. Wßyſcy záchodni Biſkupi przy Chryzoſtomie ſtali/ iego społecznośći nie odmiátáiąc. Lecz wſchodni/ okrom niektorych/ niemal wßyſcy od Chryzoſtomá ſię oddaláli. y bać ſię było potrzebá wielkiego w kośćiele ś. rozerwánia.

4. Socr: lib: 6. cap: 18.

Arſácius ktory był ná mieyſcu ś. Chryzoſtomá náſtąpił ſtárzec lat máiąc ośmdźieśiąt y iedno / ná końcu roku tego ſtrącony od Páná Bogá/ vmárł. Attykus zás po nim náſtąpił.

Karániem wieleſię heretykow náwrociło.
Auguſt: epiſt: 68. ad Ianuar.
Aug: epiſt: 48. ad Vincent: & epiſt: 50. ad Bonifacium. Et contra Creſconium.
Auguſtyn chwali karánie heretykow.

W Afryce gdy Donátyſtowie wielkie rozboie ná Biſkupy Kátholickie y ná kośćioły czynili: Honorius Ceſarz o tym ſpráwiony ſrogie ná nie práwá wydał/ karząc ie ná pieniądzách y máiętnośći y wygnániem. Czym/ iáko piße ś. Auguſtyn/ bárzo ſię wiele do iednośći kośćielney onych błędnikow przywiodło / iż máło nie wßytká Afryká od nich iuż vſpokaiáć ſię poczęłá/ y wßędźie iedność wiáry ś. wrácáłá ſię. Z czego ſię wßytek kośćioł ś. dźiwnie vweſelał. A ś. Auguſtyn popráwił ſwego mniemánia / ábo omylenia: iż pierwey rozumiał/ iż heretykow karániem do iednośći y prawdy przywodźić nie miano/ iedno námową y kazániem. Ale/ práwi/ teraz tego odſtępuię/ y przekonány przykłádámi y tym ná co pátrzę / náuczam: iż wielkie ieſt miłośierdźie nád heretyki / wielka im pomoc gdy ie karániem do wiáry y prawdy przymußáią. O czym tám gruntowne przyczyny dáie ten ś. Doktor.

5. Auguſt: epiſt: 134.

Ci co ſię od błędow Donátyſtow náwracáli/ dźiwną rádośćią Ceſárzowi y Kátholikom y Biſkupom dźiękowáli / iż ie do tákiego vznánia prawdy przywiedli/ do ktoregoby nigdy byli bez poſtráchow praw ſpráwiedliwych/ nie przyßli. Zoſtawáło iednák nieco vpornych / ktorzy ſię wielkim okrućieńſtwem ſprzećiwili. Pomogł do onego náwrocenia Donátyſtow Pámmáchius Rzymiánin/ ktory wielkie miał máiętnośći w Numidicy / gdźie poddáni wßyſcy iego byli Donátiſte / ktore on do iednośći świętey przywiodł/ y przykłádem ich/ wiele ſię inych do prawdy poćiągnęło. Dźiękuie mu zá to pilnie ś. Auguſtyn.

Vt ſupra.

Tenże to ieſt z ktorym ś. Jeronym miał wielgie záchowánie/ y do niego liſty piſał.

Rok Páńſki 406. Innocenciuſzá 5.

Arkádiußá y Honoriußá 12.

1. Marcell: in Chron. Oroſius lib: 7. cap: 37.
Rádágáiſus Tátárzyn do Włoch wtárgnął.

RAdágáiſus Scytá ábo Tátárzyn roku tego zebrawßy Tátárow po dwá kroć ſto tyśięcy / wtárgnął do Włoch/ y práwie wßytkę źiemię náiáchał. Honorius Ceſarz Styllikoná przećiw im wypráwuiąc/ troiáki żołd żołnierzom poſtąpił/ y niewolniki kupione bráć y vzbroić ná tę woynę kazał / do P. Bogá ſię ſwego nábożnie vćiekáiąc. W tym ſię do Rzymu bárzo wiele Pogáńſtwá ſtárego nábiegło/ grożąc Chrześćiánom / iż ten ktory bogom vſtáwicznie ofiáruie Rádágáiſus/ wźiąć Rzym y pośieść ma / z ktorego Ceſárze ofiáry bogow wyrzućili. y byłá wielka trwogá ná Chrześćiány. O czym ś. Auguſtyn nápiſał.

De Ciuitate lib: 5. cap: 23.

Lecz gdy ſię do Páná Bogá vćiekli: dwá krolowie Hunnow y Gothow/

Huldin

Huldin y Saurus do woyská Rzymskiego ná pomoc przybyli. Przestrászony od P. Bogá Rádágáisus/ od Florenciey ktorą był obległ/ miedzy góry Fesuláńskie z woyskiem vstąpił. Gdźie obtoczony woyski Chrześćiáńskimi/ głodem zwoiowány został z swoim onym wielkim woyskiem. Zadney bitwy nie dał/ nikt z Rzymskiego woyská nie zginął. Sámi śię podawáli nieprzyiaćiele. A Rádágáisus vćiekáiąc wpadł miedzy Rzymskie żołnierze/ od ktorych zábity iest. Było więźniow bez liczby/ ktore bárzo tanie przedawano/ á sámi też kupieni zdycháli. Ták P. Bog onę pobożność/ ktorą ná pomocy kośćiołow y ziednoczeniu do prawdy Kátholickiey/ Honorius Cesarz w Afryce pokazał/ iemu zápłáćił/ y tego ktory go czćił/ vczćić chćiał. To zwyćięstwo Paulinus ś. Ambrożemu przyczyta/ ktory w obleżeniu Florenckim iednemu śię vkazał/ y zwyćięstwo obiecał.

Rádágáisá P. Bog sam zgubił.

In vita S. Ambr.

2\. Innocencius Papież z Synodu Rzymskiego/ zá rádą Cesárzá Honoriuszá/ z swemi y z iego listy wysłał posły do Cárogrodu do Arkádiuszá Cesárzá w spráwie ś. Chryzostomá/ ktore w Athenách w Greciey Woiewodá Arkádiuszow Válerius zátrzymał/ y do Tessáloniki do Biskupá Anizyuszá sprzyiáznego ś. Chryzostomowi iácháć im nie dopuśćił. Ale prosto wsádźiwszy ie w inne okręty ku Cárogrodowi śię obroćić kazał. Gdźie od portu odepchnieni/ w miásteczku bliskim Athyrá stánęli. Tám ie on Válerius zámknął/ y odsádźiwszy wschodne Biskupy od Rzymskich/ ktorych było czterzey posłánych od Chryzostomá do Papieżá/ to iest/ Demetrius/ Cyriákus/ Eulisius y Pálládius/ sámy Papieskie posły rozmáićie trapił. Naprzod pieniądze im dawał/ áby z Attykiem onym Cárogrodzkim społeczność wźięli/ á Chryzostomá zápomnieli. Ná co gdy zezwolić niechćieli: listy od nich Cesárzá Honoriuszá y Papieskie mocą wydárszy/ we zgniłym okręćie wracáć śię im do Włoch kazał. gdźie wżdy iáko táko przypłynęli/ y co śię z nimi dźiało Papieżowi spráwedáli. A one wschodne Biskupy ná dálekie y rożne wygnánie potępiono: Co śię y innym/ ktorzy społecznośći Janowey odstąpić/ á do Attyká przystáć nie chćieli/ stáło. Okrutnie ie y bez ludzkośći żadney do bárzo dálekich złych y głodnych kráiow/ Biskupstwá im pobrawszy/ záprowádzono.

Palladius in Dial.

Posłowie Papiescy do Arkádiuszá źle vczczeni.

Palladius vt supra.

3\. Chryzostom ś. trzeći rok wygnánia swego záczynáiąc/ ostátni list przez posły swe do Papieżá nápisał przez Jáná kápłáná y Páwłá dyákoná. w ktorym mu zá wielkie stáránie o przywroceniu swoim/ y o pokoy kośćielny dźiękuie/ y prośi/ áby iego onych przećiwnikow nie wyklinał/ żeby śię więtsze rozerwánie kośćiołá bożeᵒ nie szerzyło/ ále żeby ich ćierpliwie do pokuty czekał.

Chrysost: epist: 2. ex septem.
Chryzostom S. pisze do Papieżá.

Tegoż czásu do Jeronymá ś. do Bethleem/ Biskup Tolosáński w Gálliey Exuperius/ wypráwił mnichá zacnego żywotem świętym Syzyniuszá/ z pieniądzmi wielkiemi/ ná iáłmużny/ onym świętym/ ktorzy w źiemi świętey y w Egypćie żywot mniski wiedli. Bo słyszał iż Nylus rzeká w Egypćie skąpym wod wylaniem/ głodem źiemię onę trapiłá. To co ten ś. Biskup Exuperius práwie tegoż roku vtráćić miał/ to Duchem ś. nátchniony/ ná vbogie rosproszył. Bo Wándalowie y Alani/ Gállią woiuiąc/ y Tolosę wźięli. Przez tegoż Syzyniuszá inni Biskupi pisáli do świętego Jeronymá/ prosząc áby im ná rozmáite pytánia y trudnośći w rozumieniu Pismá ś. odpowiedał/ y náukę posłał.

Exuperius iáłmużnik.
Hieron: præfat: in Zachar: & in Amos.

Hieron: epist: 152.
Do S. Ieronymá śla po náukę Biskupi z Galliey.

4\. Powstał tego czásu herretyk Vigiláncius Hiszpan z Káláguri/ ktory kośći ś. bluźnił/ y cudá ktore śię przy nich dźieią dyabłom przyczytał/ y czystość kápłáńską gánił/ y obrządki niektore kośćielne/ wigilie y posty/ psował. Gánił y vbostwo dobrowolne/ do ktorego wszytko rozdáiąc co máią/ ludźie nabożni y Bogá miłuiący przychodzą. Ná co mu ták odpisał y odpowiedźiał ś. Jeronym/ iż ono iego kácerstwo żadnych zwodow Conciliy nie potrzebowáło. Troche śię było w Gálliey záięło to kácerstwo: ále w tę tám stronę Wándali y Alani woyská puśćiwszy/ one záraz herretyki wygubili.

Vigiláncius kácermistrz.

Contra Vigilantium.

5. Lib: 7. cap: 38. *Zdrádá Stylliká.* Saluian: de recto iudicio lib: 6.

Tego roku przez Ren ſie przepráwiwßy Wándali y Alani do Gálliey wpádli. Twierdzi Orozyus/ iż ie ná zdrádzie wprowádził on wielki hetman Honoriußá Ceſárzá/ Styllikó/ ktory chćiał ſyná ſwego Eucheriußá z Sereny śioſtry Theodozyußá wielkiego/ vrodzonego/ ná Ceſárſtwo wſádźić. Był Styllikó z narodu Wándálſkiego/ y dla tego ich pomocy dufał. W ten czás Gállia bárzo byłá w grzechy wßytkich ſtanow záwiedziona/ iáko Sálwianus Biſkup Máſſyliey onego wieku drugi Jeremiaß/ nárzeka.

Kośći S. Sámuelá. Aduerſus Vigilantium.

Kośći ś. Sámuelá Proroká o tym czáśie z Páleſtyny do Cárogrodu z wielka czćia y proceſſyámi ludu nabożnego przenieśione ſa/ gdy w Gálliey Vigiláncius heretyk przećiw im mowiły bluźnił. O czym ś. Jeronym wſpomina.

Rok Páński 407. Innocenciuſzá 6.

Arkádiußá y Honoriußá 13.

1. *Mándaty ná heretyki y karania.*

Honorius Ceſarz wznowił karánie y penowánie ná heretyki Donátyſty/ Mánicheyczyki/ Phrigi/ Priſcilliániſty/ áby od imion odpadáli/ á powinni bliżßy ieſli ſie tymże kácerſtwem nie zmázáli/ ná nie náſtepowáli/ áby nic teſtámentem nikomu odkázáć nie mogli. Vrzednicy ktorzyby tego nie wykonywáli/ áby ná pieniadzách karáni byli. etc. Ták P. Bogu zá zwyćieſtwo/ ktore mu przeßlego roku dał/ Ceſarz ten dźiekował.

L. 40. de hæret; C. T.

2. *Smierć S. Chryzoſtomá.* Palladius in Dial.

Chryzoſtom ś. trzy látá ná wygnániu bedac/ tego roku trzećiego do ráiu przenieśiony ieſt. Boláłá nieprzyiaćioł iego tá ſławá/ ktorey ſobie y w tych tám ſtronách nábywał/ gdy tám wielkie poſługi P. Bogu czynił/ y piſániem y praca prorocka biſkupia. Y náprawili Ceſárzá/ áby go tám zágnáć kazał/ gdźieby z nikim obcowáć nie mogł. Náprawili y żołnierze áby go drogámi trapili y domorzyli. Tedy z Arábiſſu prowádźili go do Pityuntu przy brzegu czarnego morzá ábo Pontum Euxinum, ná mieyſce ono iemu od Ceſárzá náznáczone. gdźie w drodze bedac trzy mieśiace/ niepogodámi y niewczáſy y choroba ſtrapiony/ przy mieśćie Kománie práwie iuż vmierał. y w nocy

S. Bázyliſkus.

widźiał ś. Bázylißká meczenniká/ ktorego tám ćiáło leżáło/ á on mu mowi: Miey vfánie bráćie Janie/ iutro bedźiem poſpołu. A pierwey tenże meczennik vkazał ſie kápłanowi kośćiołá onego/ mowiac mu: Gotuy mieyſce Janowi. Bo bedźie v ćiebie. Prośił on kápłan żołnierzow/ áby ſkilá godźin przy onym kośćiele zoſtáli/ ále niechćieli/ á iednák wyiáchawßy/ wroćić ſie tám bładzac muśieli. A ś. Chryzoſtom ßáty ná ſie biáłe włożywßy/ á zwykłe rozdawßy/ brał niebieſkie Sákrámenty/ y modlac ſie rzekł ono oſtátnie słowo: Chwałá Bogu ktory wßytkim władnie y rzadźi. y to mowiac/ do CHRISTVSA poßedł. Żył lat piećdźieśiat y dwie/ mieśiecy ośm. ná Biſkupſtwie lat dźiewieć/ mieśiecy śiedm. Wielka świecá kośćiołá Bożego.

Leo Augu: in vita Chryſoſt. Metaph: & alij. *Wychwalenie S. Chryzoſtoma.*

Piſmá iego vweſeláia wierne/ á zwłaßczá ná liſty Páwłá świetego wykłády/ ktorych mu ſam ś. Páwel/ iáko ieſt wiele świádectw/ cudownie dodawał. Podrzucone ſa niektore/ y iego imieniem ozdobione/ ále fałßywe. á zwłaßczá one Homilie in Matth: operis imperfecti, ktore wiele w ſobie heretyckich bledow máia.

3. *Arkádiußá Ceſárzá y żone iego Papież wyklina.*

Gdy ſie o śmierći ś. Chryzoſtomá Innocencius Papież dowiedźiał/ iuż nie mogł. Piſał liſt do Arkádiußá/ w ktorym go y żone iego Eudoxia wyklina/ y od vżywánia przeczyſtych táiemnic CHRISTVSA Bogá náßego odłacza. Liſt ten v Grekow położony ieſt/ Gennádius/ Nicephorus y Glikás w ſwoie go piſmá włożyli. á w Rzymie w Wátykáńſkiey kśiażnicy/ nalepiey zoſtáwiony ieſt. w żywoćie ś. Chryzoſtomá czytáć ſie też może: ktory ſie y tu wzna-

wia:

wia: Głos / práwi / krwie brátá mego Janá / woła ná cie do Bogá Cesárzu: iáko niegdy Ablowá wołáłá przeciw Kaimowi mężoboycy: á bez pomsty żadna miára być nie może. A nie tylos to vczynił / áleś y czásu pokoiu wielkie prześládowánie ná Bogá y kościoł iego podniosł. Wyrzuciłeś z stolice swey nieprzesadzonego wielkiego wßytkiego świátá Doktorá / y w nimeś záraz CHRISTVSA vcisnał. y niżey. A ták ia namnieyßy y grzeßny (ktoremu stolicá wielkiego Apostołá Piotrá zwierzona iest) odcinam cie Cesárzu y odmiátam y żone twoie / od przyimowánia niepomázánych táiemnic Páná CHRISTVSA Bogá náßego. y káżdego Biskupá y kápłaná / y kleryká kościołá Bożego / ktoryby ie wam śmiał podáć / od tego czásu gdy ten list klatwy mey przeczćicie / ná to skázuie: áby táki swoie dostoynosć strácił. A niżey: Arsáciußá / ktoregoście ná mieysce Janá wielkiego postáwili / y po śmierći skłádam ze wßytkimi Biskupy / ktorzy do niego przystáli: áby imie iego w poczet Biskupow pisáne nie było. Bo tego nie godzien / iż Biskupstwo cudzołostwem pomázał. A nád to cosmy Theophilá (Pátryárche Alexándriyskiego) złożyli: wyklinánie nań kłádziemy y wßytko przeklectwo / y od Chrześciáństwá odćiecie. Poty ś. Innocencius. Położył Glikás przy tym list pokorny Cesárzá wykletego / ktory sie też w Rzymie támże nálazł. w ktorym sie wymawia do Papieżá pißac / iż o wielu rzeczách / onych zwłaßczá ktore sie przeciw postom iego działy nie wiedział / á iż od niebácznych Biskupow / ktorzy wygnánie ś. Janá ná głowe swoie bráli / zwiedziony był. Co Eudoxia żoná moiá poczyniłá / zá to / práwi / dobrze odemnie skarána iest / y Pan Bog ia sam karze / bo iuż dawno chora bárzo y z łożká nie wstáie. proße przewielebny oycze / Biskupie Boży / nie wyklinay nas / ále pokutuiace przyimi / á od przeczystych táiemnic nie oddalay. Papież oną pokorą iego wzrußony / iáko Glikás piße / dał mu y żenie iego rozgrzeßenie. Ale Arsáciußá / ktory sie w cudze Biskupstwo Cárogrodzkie wtrácił / y po śmierći wymázáć z liczby Biskupow roskazał. á onego Attyká ináczey przyiać niechćiał / iedno żeby Chryzostomá w poczet Biskupow y we Mßał położył.

Cesarz sie vpokarza.

Theod: lib: 7. cap: 34.

Honorius też Cesarz brátá przez list bárzo o ony przeciw Biskupom niewinnym iego postepki gromił / y mowił mu: ábo niewieß iż páństwá náße kápłáńska modlitwa powstáia y vpadáia. y groził mu nákoniec woyną / ieśliby tego nie náprawił co popsował. y pewnieby sie był ná brátá o krzywdy kościelne z woyskiem oburzył / by go były inne potrzeby nie zátrzymáły / á Arkádius predko nie vmárł. Pierwey żoná iego Eudoxia nim trzeći mieśiac po śmierći świetego Chryzostomá dochodził / vmárłá srogą śmierćią. Bo vmárłe dźiećie w niey gniło / y ták ią vmorzyło / iáko piße Zonárás. Zá ktorą też przyßłego roku Arkádius świát ten pożegnał.

4. *Honorius brátá Arkadiußa karze. Glikas. Modlitwa kápłańska páństwa stoią.*

Wándali y Alani / Sármáte / Burgundioni / Alemani / y inne dźikie narody Gállią opánowáli y zwoiowáli / zburzyli wielkie y piekne miástá / Máguncyą / Treweris / Kolonią / Tolosse / y inne. O czym ßeroko z płáczem piße Jeronym ś. To sie działo zá zdrádą Stylliconá / ktory iáko sie wyżßey námieniło / z temi nieprzyiaćioły zmowy swoie miał / y ießcze im służbe y żołd z Rzymskiego skárbu płáćił.

5. Hieron: epist: 15. ad Ageruchiam. Rutilius Itin: lib: 2.

Rok Páński 408. Innocenciusza 7.

Honoriußá 14. Theodozyußá 1.

Arkádius wschodny Cesarz tego roku vmárł / zostáwiwßy synaczká máłego w ośmi lećiech Theodozyußá / y trzy corki / Pulcherią / Arkádią / y Márynę. żył lat trzydźieśći y iedno / krolował lat 13. Przed śmierćią boiac sie o syná / á máiac brátá ná sie o one ko-

1. *Smierć Arkádiußá Cesárzá.* Socr: lib: 6. cap: 21. Sozo: lib: 9. cap: 4.

Krolowi Perskiemu opieke zlecił.

ściełne rosterki nie łaskawego: zlecił opieke syna swego krolowi Perskie-
mu Isdegerdowi. ktory na sto lat przymierze z Rzymiany vczyniwszy/ one
opieke rad/ bez żadney zdrady y vprzeymie przyiał. y posłał na swoie miey-
sce Antyocha madrego y dziwnego meża/ áby dziecieciá doyrzał/ pisząc list
do Senatu/ áby nikt żadney krzywdy dziecieciu czynić nie śmiał/ żeby on
miecza swego na Rzymskie państwo o to nie podniosł. Honorius też nád

2. Socr: lib: 7. cap: 1. *Antemius opiekun Theodosyusza małego.*

synowcem sie vżaliwszy/ iácháć do Cárogrodu vmyślił/ by mu był Stylliko
nie odrádził. Jednák dał dziecieciu opiekuna/ ktory wszytko państwo iego
spráwowáł/ onego Anthemiusza przezacnego y pobożnego/ o ktorym sie
wyższey powiedziáło.

Ad Olympiadem epist: 14. *Márutá Biskup.*

Zá tym pokoiem z Persámi/ wielkie sie wrotá wierze Chrześciáńskiey do
Persyey otworzyły. Bo Márutá nieiáki Biskup Mesopotámiey: ktorego
Chryzostom ś. do siebie do Kukusu myśląc o náwroceniu Persyey wzywał/
gdy tám od Cesárzá Honoriusza postem záiáchał: Prze wielka madrość y po-

Do Persyey wiárá S.

bożność swoie/ wkradł sie w serce krolá Isdegerdá/ z ktorym gdy rozmowy
czeste miewał y wiele dla niego czynił/ á zwłaszczá gdy bolenie głowy iego/
ktorego nikt zleczyć nie mogł/ modlitwa sáma oddalił: bali sie Magowie/
to iest/ kápłani y czárownicy Perscy/ áby Chrześciáninem krol ich nie zostáł.

Socr: lib: 7. cap: 8. *Zdráda Pogáńskich kapłanow.*

y chcąc mu onego Biskupá ohydzić/ w kościele gdzie sie krol ogniowi iáko
bogowi kłániał/ zákopáli w ziemi człowieká/ ktory pewnemi rurámi y przy-
práwy/ záwołał iákoby bog na krolá: Strácisz/ prawi/ krolestwo/ bo kápłá-
ná Chrześciáńskiego czcisz. Krol sie przestraszył/ y Márute odpráwić chciał.
A on mu zdráde one pod ziemia vkazał. y gdy drugi raz tákże ogniowi sie kłá-
niał/ á on głos vsłyszał: kopáć záraz w ziemi kazał. y wnet tám człowiek ná-
leziony iest/ ktory on głos puszczał. Zá co Magi krol pokárał/ iż każdego z nich
dziesiatego zábiiáć kazał: á Biskupowi dozwolił/ áby wszedzie w państwie
iego kościoły Chrześciáńskie zákłádał. Co on z pilnościa vczynił/ y Chrze-
ściáńska wiáre tám rozmnożył. A gdy syna krolewskiego od czártá opetáne-
go zleczył/ iuż troche ociec krol Chrześciáninem nie został/ by go byłá predka
śmierć nie vprzedziłá. W tym też y on ś. Márutá świát ten pożegnał/ po-
czytány miedzy świete.

3. Orosius lib: 7. cap: 38. Zosimus lib: 5. *Styllikowe zdrady odkryte.*

Styllikoná zdrády otwarzáć sie poczeły: Gdy pisał do niego Alárikus
krol Gothow/ (ktorego on sobie zátrzymawał czásu ná odstepstwo od Ho-
noriusza páná swego pátrząc) áby mu pieniedzy posłał: wstáwiał sie zań v
Cesárzá y Senatu w Rzymie/ y otrzymał nań wielka summe złotá. Czego nie
mogąc wytrwáć Lámpádius zacny Senator/ rzekł: Nie pokoy kupuiem/
ále sie z niewoley wykupuiem. Przelekł sie na to słowo Stylliko/ y vszedł do

Stylliko vciekł do Rawenny do kościoła.

kościołá. A zátym iáwnie wołáć poczał Olimpius iáko na zdrayce/ y námo-
wiwszy Cesárzá/ towárzysze Styllikoná iemu życzliwe/ zábiiał. W tym Styl-
liko do Ráwenny vciekł/ gdzie mu sie Sarus nieiáki opárł/ y dwor iego po-
bił: ták iż sam do kościołá vciekáć y tám zdrowia swego bronić musiał.

Stylliko zabity.

Gdzie go wnetże straż ogárneła/ bráć go z kościołá nie śmieiąc. Tákie były
práwá kościelne y ták mocno chowáne. Aż go potym chytrościa z kościołá
wywabili/ y zábił go Heráklianus z rozkazánia Cesárskiego 23. dniá Augu-

In Chronico.

stá. Ták Stylliko Komes/ mowi Márcellinus/ (máiąc dwie corce swoie
Mária y Thermuncya zá Honoriuszem/ ácz obie dziewicámi vmárły) gár-
dząc pánowániem Honoryuszowym/ pnáiąc sie na państwo/ y Alany y Wán-
dale/ swemi vpominkámi y pieniadzmi sobie iednáiąc/ y na Honoriuszá ie
pobudzáiąc: syna swego Eucheryuszá Pogániná y Chrześciáńskiego nie-
przyiacielá na Cesárstwo postáwić chciał. z ktorym ácz nie záraz/ gdy sie
zdrádá otworzyłá/ zábity iest.] Wybáwił P. Bog Rzymskie państwo/ y ko-
ściół swoy od reki Pogáńskiey/ gdy Eucheryuszá Pogániná strácił/ y te zdrá-
dy oycá iego odkrył.

4\. Pokarał Honorius práwy ſrogiemi tych ktorzy ſie z Styllikonem y iego ſynem zmawiáli/ máietnośći im pobrał/ y z ziemie ie wywołał. A Heráklianowi ſtároſtwo Afryki dał/ y Olimpiuſzá/ ktory wßytke zdrádę Styllikoná ſam odkrył/ ná vrząd wielki dworſki wpráwił. roſkázuiąc mu/ y ono práwo do niego piſząc: áby żaden ktoryby Kátholikiem nie był/ dworſkiey ſłużby nie miał. Zaden/ práwi/ niech ſię z námi niiákoż nie złącza/ ktory wiárą/ y religią od nas rożny ieſt. Bo był wiele Pogan y heretykow ná dworſkie vrzędy Styllikoná ſádźił. Do tegoż Olimpiuſzá Auguſtyn ś. dwá liſty nápiſał/ y wielkie cnoty iego wyſławia. W iednym mu záleca kośćioły w Afryce/ ktore ießcze nie pokoie miáły od Donátyſtow y od Pogan/ ktorym ſyn Styllikoná Eucherius znowu wiele pozwalał/ y báłwochwálſtwo ich gdźie mogł przywracał. Po śmierći Styllikoná/ w Afryce Pogánie y Donátyſtowie heretycy poburzyli ſię ná Kátholiki/mieniąc/iż práwá ná karánie ich dáne/ nie z woley ſámego Ceſárzá/ ále z Styllikonowego rządzenia wychodźiły/ z ktorym iuż też vmárły. y prześládowáli one śmiáłośćią ſwoią Kátholiki y niektore Biſkupy pozábiiáli. y dla tego Biſkupi kośćiołá Bożego ziácháli ſię ná Synod do Kárthäginy/ y poſły do Ceſárzá wyſłáli o pomoc proſząc. A ś. Auguſtyn oſobliwy liſt piſał do ſwego Olimpiuſzá/ ktory v Ceſárzá ziednał nowe ná Donátyſty/ y heretyki y ná Pogány/ potwierdzenie praw ſtárych/ y od śiebie piſánych/ áby byli karáni wedle dawnych y nowych ná nie vſtaw/ y báłwochwálſtwo áby wßędzie zákazáne y obálone było. Potwierdźił y ſądy świeckie do Biſkupow/ ktore z przyzwolenia obu ſtron odpráwuią/ áby moc miáły/ á nikt od nich áppellácyey nie wkłádał.

Heretycy od dworu wyguani.
L. 42. de hæret: C. Theo.
Sług niechćiał mieć heretykow.
Auguſt: epiſt: 124. & 129.
Auguſt: epiſt: 129.
Concil: Chartag: cap: 73.
Ná heretyki karanie.
L. 43. de hæret: C. Theo.
L. 19. de pag: C. Theo.
L. 9. de Epiſc: Audient.

5\. Zyd ieden w Cárogrodźie długo powietrzem záráżony leżał/ y żadney pomocy mieć nie mogąc/ vdał ſię do CHRISTVSA/ maiąc wiárę tę/ iż ſkoro chrzeſt weźmie/ ozdrowieć miał. Dano znáć do Biſkupá/ ktory go wiáry náuczyć kazał/ y gdy go do chrztu ná łożku przynieśiono/ ſkoro z vprzeymą wiárą y nabożeńſtwem chrzeſt świety przyiął: záraz ozdrowiał. Pogáńſtwá ſię wiele cudem onym náwroćiło/ á Zydowie cudow ſzukáiąc cudom nie vwierzyli.

Zyd na chrzćie ozdrowiał.
Socr: lib: 7. cap: 4.

6\. W Antyochiey gdy on wielki nieprzyiaćiel S. Chryzoſtomá y zbrodźień ſproſny Porphirius Biſkup vmárł: Alexánder dobry y święty człowiek ná iego mieyſce obrány ieſt. ktory záraz do Papieżá Innocencyuſzá/ o pokoy y społeczność poſłał/ (ktorey Porphiryuſzowi dáć Papież nigdy dla iego wyſtepkow niechćiał/) przyiął go Papież ále z temi obowiązki. iedná áby ſtáre rozerwánie Kátholikow miáſtá onego ná Pauliany y Meleciany vmorzył/ á do ſwey iednośći wßytki ſkupił. A druga/żeby Chryzoſtom ś. w poczet Biſkupow y do diptychow włożył. Vczynił to z wielką ochotą y dźielnośćią Alexánder/y ták ſchiſmá oná w Antyochiey/ktora czterdźieśći y ośm lat trwáłá/ znieśiona ieſt/ y wielka zgodá kośćiołowi onemu przywrocona.

Socr: lib: 7. cap: 9.
Theo: lib: 5. cap. 35.
W Antyochiey Schiſma y odßczepieńſtwo vſtało.
Innoc: epiſ: 22.
Tom: 1.
Epiſ: R. P. & epiſt: 18.

7\. Oni też Biſkupi ktorzy dla ś. Chryzoſtomá wygnáni byli/ przyzwáni ſą ná ſwoie doſtoieńſtwá/ y drudzy przećiwni ś. Chryzoſtomowi v Papieżá iednánia ſzukáli/ y otrzymáli. A zwłaſzczá on iádowity Akácius Berreńſki Biſkup/ bárzo ſię Papieżowi vpokorzył. Acz potym gdy do Neſtoryuſzá przyſtał w więtſze dáleko błoto wpadł. A Theophilus Alexándriyſki/ledwie przed śmierćią ſię vpámiętał/ y to czego po nim Papież prágnął/vczynił: iż imię ś. Chryzoſtomá w kośćielny Biſkupow poczet włożył. Toż vczynił Attykus Cárogrodzki/ácz tákże nie rychło przez gęſte poſły rozgrzeſzenia y przyięćia do iednośći prośił/ ále go ináczey rozgrzeſzyć Papież niechćiał/ áż wpiſáć imię ś. Chryzoſtomá w diptychy muśiał/ Arſácyuſzá wyrzućiwſzy. y ták ſię kośćioł święty vſpokoił/ y one ſrogą ſwoię ránę roztárgnienia wielkiego/ zá Boſkim lekárſtwem zágoił. Wßyſcy oni Biſkupi prośić v Papieżá ſpo-

Biſkupi Papieża przeprasſaia.
Innoc: epiſ: 23.
Kośćioł ſię S. vſpokoił.
Theod: lib: 5. cap: 34.

lecznośći y pokoiu kośćielnego/ y od klatwy rozgrzeszenia wedle praw kośćielnych muśieli.

8. *Melania z innemi Rzym opuszcza, prorokuiąc o vpadku.* Palladius in Lausiaca 33.

Roku też tego/ktory vprzedźił oblężenie Rzymu/oná Melánia wdowá przezacna/ostátek máietnośći swoich poprzedawszy/y ná vbogie rozśiawszy/ ze wnęczką swoią Melánią y Pinianem mężem tey wnęczki/ y z innemi powinnymi z Rzymu sie wyniosłá. Opowiádáłá bliski vpadek Rzymu y świátá wszytkiego z nim/ z iákiegoś dawnego proroctwá. y wiele Rzymian do tego sie było iey przykłádem y słowy wzruszyło/ iż woleli máietnośći vbogim rozdáć/ niżli ie nieprzyiaćiołom zostáwić/ y poniewolnie ie tráćić. y wiele sie ich do Afryki przenośiło y tám przemieszkiwáli.

9. *Pinianus bogaty y nabożny.*

Pinianus iáko był bárzo bogáty w Afrycze wiele kośćiołow nádał/ nietylo skárby y drogie naczynia ná cześć P. Bogu obracáiąc/ ále y imioná wielkie ná klasztory męskie y pánieńskie funduiąc. Báwiąc sie w Tágáśćie v Alipiuszá Biskupá/ náwiedźił też w Hipponie ś. Augustyná. Gdźie był od ludu mocą do przyięćia kápłáństwá potárgniony/ by go był Alipius/ ktory tám z nim był záiáchał/ nie wybáwił. W czym ś. Augustyná miał podeyrzánego/ iákoby on náń lud nápráwił. O co sie pilnie ś. Augustyn spráwuie/ y z onego drugiego podeyrzenia lud swoy Hippoński wymawia/ iż nie dla złotá y bogactw Piniáná kápłanem mieć chćieli. (Epist: 225.) Tám Melánia ná młodego syná swego śmierć pátrzyłá: bo ią tám prowádząc w Sycyliey vmárł/ y on smutek z pokorą wielką znośiłá. Co w niey wychwalał ś. Augustyn do Pauliná Nolańskiego piszac. (Apud Augu: epist: 249.)

Melania stara od błedow Origenesowych odstapila. Palladius in Lausiaca 33.

Znáć iż Melánia stára/ od onych Orygenesowych błędow byłá iuż odstąpiłá/ gdy ią ták wielcy Biskupi wysławiáią/ z ktoremi oná przed śmierćią tákie záchowánie miáłá. ktora roku przyszłego z Afryki do Jeruzálem iáchawszy/ przy świętym Jeronymie/ gdźie pierwey długo mieszkáłá/ dniá czterdźiestego po przyiáchániu/ szczęśliwie tey drogi/ ná dobry sie brzeg przewiozszy/dokonáłá.

10. Wiele inych przebogátych y świetnych oboiey płći Rzymian y Rzymiánek/onym proroctwem y vpomnieniem Duchá ś. o zburzeniu Rzymu/ máietnośći swoie przedáiąc/ ná vbogie y kośćioły rozproszyli/ iáko Pámmáchius/ Paulá/ Fábiolá/ y inni. Jáko też przedtym zá czásow Apostolskich w Jeruzálem wierni czynili/ wiedząc z Ewángeliey o przedkim zburzeniu onego krolestwá Zydowskiego/tákże máietnośći przedawáli/ y do nog Apostolskich pieniądze miotáli/ śpiewáiąc on wiersz z Psálmu: Dałeś znáć Pánie tym/ktorzy sie ćiebie boią/ áby przed strzałámi vćiekáli/ á wybráni twoi wybáwieni byli.

Rok Páński 409. Innocenciuszá 8.

Honoriuszá 15. Theodozyuszá 2.

1. *Alarikus Rzym obległ.* Orosius lib: 7. c. 3.

Alárikus on krol Gothow z ktorym Stylliko táiemną przyiaźń y zmowę miał/dla wsádzenia syná swego Eucheriuszá ná páństwo Rzymskie/ gdy o zábićiu Styllikoná vsłyszał: gniewem o śmierć iego poruszony/ to czego dawno prágnał/ z wielkim woyskiem Rzym obległ.

Syn Styllikona zabity.

Co skoro vczynił/ Arsácius y Terencius rzezáńcy z roskazánia Honoriuszá Cesárzá/ zábili Eucheriuszá syná Styllikoná/ ktory Pogánom ná wstępie záraz ná páństwo Rzymskie/ przywrocenie bałwochwálnic ich/ á obalenie kośćiołow Chrześćiáńskich/ obiecował.

Serena vdawiona.

Oná też Sereną mátká Eucheriuszá/ śiostrá wielkiego Theodozyuszá/ z vrády Senatu Rzymskiego vdawiona iest. bo sie po niey zdrády bali/ áby miástá Alárikowi nie wydáłá. y mieli nádźieie/iż o iey śmierći vsłyszawszy odstąpić miał od miástá.

Glod wielki w Rzymie.

Lecz nie odstąpił/ále głodem miásto vćiskał/w ktorym do głodu y powietrze złe przystąpiło. y do tego przyszło/iż sie Rzymiánie wielkim bárzo

zbiorem

zbiorem złotá y srebrá y szat drogich wykupili y pieprzu. Ná co musieli báłwochwálnice Pogáńskie / ktore były zá przyiáźnią Eucheriuszá bogáto bárzo znowu ozdobione / y báłwany á bogi one rzezáne / z ich ochedostwá obłupić / y sáme ktore były złote y srebrne pokruszyć. Opłákuie Zosimus obłupienie ono swoich bogow. Ale P. Bog dziwnie swoie postánowienia wykonywa.

Rzymiánie się wykupuią, y báłwany łupią.

Zosimus lib: 5.

2. Honorius Cesarz y przedtym y świeżo przeszłego roku do Theodorá wyrok dał / áby wszytki dochody Pogáńskich bożnic odiete / y báłwany sáme y ołtarze ich potłuczone były. Ale Eucherius ták przeszkadzał / iż wykonáne one mándaty nie były. Dla tegoż P. Bog przepuścił Aláriká / áby sámiż Pogánie ono wykonáli / czego zá Cesárskim roskazániem wykonáć niechćieli. y dźiwuymy sie Boskiey spráwie / iáko P. Bog onemu Rádágáisemu / ktory szczepić chćiał znowu Pogáństwo / żadnego szcześćia nie dał / y owszem go dźiwnie zgubił: á tym Gothom / ktorzy byli imieniem Chrześćiánie Ariani / y báłwochwálstwem sie brzydźili / ták ná vpadek Pogáństwá poszcześćił / w tym mieśćie / ktore niezliczonych meczennikow krwią iuż było poświecone / áby tám brzydkość báłwochwálska głowy dáley nie podnośiłá. Ták trudne áż do tych czásow było wykorzenienie Pogáństwá / y one czáry y pytánia dyabłow ábo czárownikow do ktorych sie byli przyuczyli.

L. 49. de pagan: C. Theo.

Spráwy Boże dźiwne.

Báłwochwálstwo do końca w Rzymie zgubione.

3. A choćże Rzymiánie ták sie drogo od Aláriká wykupili: iednák pokoy sie státeczny z Honoriuszem Cesárzem nie postánowił. Dla ktorego z Rzymu do Aláriká wysłáni byli / Cecilianus / Attalus y Máximianus / á z nimi Innocencius Papież / ktorzy nic nie spráwili. Zátym Innocencius puśćił sie do Ráwenny / y tám go P. Bog / mowi Orosius / iáko Lotá spráwiedliwego z Rzymu wyprowádźił / áby ná vpadek ludu swego nie pátrzył.

Papież Innocencius z Rzymu vszedł.

Orosius lib: 7. cap: 39.

Potym wyzwał Alárika Cesarz do Ariminu / áby tám przymierze z nim námowione było. Podał te obwiązki Alárikus / naprzod: áby mu dawano pewną summe złotá y zboża ná káżdy rok. Druga / áby mu dána była oboiá Wenecia / to iest / pewne cześći Włoskiey źiemie / y Dálmácia y Noricum / żeby w nich ośiadł. á nákoniec / áby nád oboim woyskiem Rzymskim Honoriuszowym / hetmáństwo miał. Ná co gdy Cesarz do Jowiuszá ktory to spráwował nápisał / iż ná to nigdy przyzwolić nie miał / áby Alárikus hetmánem nád iego woyskámi był: nieostropnie Jowius oznaymił to Alárikowi. O co sie záraz srodze rozgniewawszy / wrácáć sie woysku do obleżenia Rzymu kazał.

Zosimus lib: 5. in fine.

Znowu obleżony Rzym.

4. A iednák pisze Zosimus / iż Biskupy do Cesárzá posyłał / áby pokoy z nim vczynił / á miástá tákież / ktore od tyśiącá lat drogimi nakłády zbudowáne iest / obaláć y palić zá swoią przyczyną nie dopuśćił. Pisze Sozomenus / iż Alárika mnich ieden nabożny we Włoszech prośił / y ráde mu te dawał / áby Rzymowi przepuśćił / á ták wielkiey wszytkiemu świátu vtráty przyczyna nie był. On mu powiedźiał: iż nie rad o to sie kusze: ále iest ktoś co mie do tego pedźi / y roskázuie mi ábych Rzym obálił. y ták sie do obleżenia Rzymu wroćił / o ktorym wspomina Jeronym ś. złupiwszy Rzymiány z złotá / ktorym sie wykupowáli: złupił ich y z zdrowia.

Sozom: lib: 9. cap: 6.

Epist: 16. ad Principiam.

Honorius złą ráde miał / y onego Olimpiuszá wielce mądrego y dźielnego / iego nieprzyiaćioł słucháiąc / z vrzedu był złożył / y to czego był pierwey zákazał / áby Pogánin żaden ná woynie nie służył / dla Genáridá Pogániná / ktoremu swoie woysko zlećił / ono práwo zepsował. Co sie z Boskiego zrządzenia sstáło / iż Pogánin á nie Chrześćiánin v Honoriuszá hetmánił / gdy Rzym wźięty y obálony iest. Jednák Honorius práwá przećiw Pogánom y Żydom y heretykom wydawał / y tego roku niektore bárzo pobożne vstáwy czynił. Zkąd mowi ś. Jeronym poznáć / iż nie zá iego grzechy / ále dla vpornego niedowiárstwá Pogáńskiego P. Bog Rzym karał. Jáko Rzym wźiety iest / vkaże rok przyszły / w tym ieszcze nieco sie około ś. Augustyná zábáwim.

Zła rádá Honoriuszá około obrony Rzymu.

Zosimus lib: 5.

Dla Pogan Rzym skarány.

O S. Augustynie.

Posſidius in vita eius cap: 23. 24.
Nie brał imion od tych co zakon przyimowáli.
Wolał żyć z iálmużny niżli z imion.

5. Nie prágnał od tych ktorzy świát opuſzczáli / á do iego klaſztorow ábo towárzyſtwá vbogiego przyſtępowáli / áby ſwoie imioná klaſztorom dawáli. dla złego przykłádu / áby nie mniemáli ludźie / iż one oſoby dla pieniędzy ich ábo imion przyiymuią. Acz Alipius Biſkup Tágáſty towárzyſz iego / rádźił / áby połowicę onego co dawáli przyimowano. Mawiał to / iż wolał żyć z iáłmużny y ofiar wiernego ludu / á niżli z nádánych imion / y radby ich był odſtąpił / by mu tego było dopuſzczono. Domá wſzytkie rzady zlecał ſtárſzemu / á w rok tylo liczbę przegladał / ná wiárę ſię iego ſpuſzczáiąc.

Oddalenia imion od ſynow ná kościoł nie rad widział.

6. Gdy kto imienie ſwoie kośćiołowi zápiſował / nie rad tego przyimował. Nie iżby pożytkiem ktory vbogim z nich ſłużył / gárdźić miał: ále iż zá ſłuſzność więtſzą poczytał / áby ſię przy nich ſynowie vmárłych y powinni zoſtáwáli.] To ieſt / ieſli vbodzy byli / ábo iáką złośćią ſwoią od tákiey łáſki nie odpadáli.
7. Posłał mu ieden z Hipponu bogáty zapis / ktorym ſwoie imienie kośćiołowi oddawał / tylo do żywotá ſobie vżywánie zoſtáwuiąc. A po kilku lat vpomináć ſię onego zapiſu przez ſyná ſwego chcąc / miáſto imienia ſto złotych vbogim dawał. Záfráſował ſię nań ś. Auguſtyn o on iego nieſtátek / iednák mu zapis on odeſłał / á bráć od niego oney iáłmużny niechćiał / gromiąc go o to / áby zá ſwe ono zmyślenie / ábo nieſpráwiedliwość / pokutę czynił. A gdy mu o to przymawiano / iż imion ná kośćioł nie przyimował / on

Serm: 49. de diuer.

iáwnie ná kazániu mowił: Kto ſyná wydźiedźiczywſzy / kośćiołowi dźiedźictwo dáie: niech inego á nie Auguſtyná ſzuka / ktoryby to przyiął. y owſzem zá łáſką Bożą / nikogoż tákiego nie naydźie.] Wychwalał Aureliuſzá Biſkupá Kárthaginu / iż gdy ieden nie máiąc dźiatek áni ſię ich ſpodźiewáiąc / imienie kośćiołowi / dożywoćie ſobie zoſtáwuiąc / zápiſał / á potym dźiatki mu P. Bog dał: Biſkup mu on zapis odeſłał / mogąc mu inż nie oddáwáć.

Iáłmużnik S. Auguſtyn.
Poſsidius in vita cap: 24.
Powinnym iáko dawał.
Serm: de diuerſ: 49.
Serm: 50. de diuerſ.

8. Był ochotny y drugdy ſkwápliwy ná iáłmużny. Naczynia drugdy kośćielne dla nich łamáć y przedáwáć kazał / áby niedoſtátek ſię vbogich leczył. Powinnym ták iáko inym dawał / ieſli potrzebowáli. Nie iżby bogátemi byli: ále żeby nędze nie ćierpieli / ábo mniey ćierpieli. y mawiał one złote słowá: Nie Biſkupia rzecz złoto chowáć á od ręki ie vbogich oddaláć. Leporiuſzowi bogátemu ktory miedzy iego bráćią opuſzczáiąc świát / poczytány być y ſwoię im máiętność zoſtáwić chćiał: rádźił áby pierwey wſzytko vbogim rozdał / ieſli przyięty miedzy vbogie być chćiał. y kazał mu zbudowáć kláſztor y ſzpital / y kośćioł ná pámiątkę ośmi męczennikow.] Są to oni ktorych ćiáłá w Társie Chrześćiánie z Afryki kupili.

Iáłmużná w przygodách.
Auguſt: epiſt: 188.

Gdy ſpodźiewáiąc ſię złych przygod / á zwłaſzczá naiázdow Pogáńſkich iáko o Rzymie ſłyſzeli Hipponczycy iego / ſkępſzy być ná vbogie poczęli: on ie karał mowiąc: Teraz potrzebá więcey dáwáć. Bo gdy ſię dom obálić ma á trzeſzczy / prędzey ſię z niego rzeczy wynoſzą. Ták ſercá Chrześćiáńſkie / gdy ſię świát wáli / ochotniey wynośić świeckie máiętnośći z niego / á do wiecznego ie domu tám gdźie ie naydą / przenośić máią.

Caſsiod: in Chron.
Proſper in Chron.
Wándali Hiſzpánią ośiedli.
Gunderikus pierwſzy krol w Hiſpaniey.
Aug: epiſt: 180.
De prouidentia Dei lib: 7.

9. Tego roku Wándali y Alani Hiſzpánią ośiedli / z Gálliey gory Pireńſkie przebywſzy / y innym drogę vkazáli. Wprowádźił ie / piſze Orozyus Hiſzpan / Conſtántinus Tyran przez ſyná Conſtánſá / przećiw Didimowi y Verianowi bráćiey powinnym Honoriuſzá / ktorzy od Ceſárzá Honoriuſzá Hiſzpánią ſpráwowáli / y oney od tyránnow bronili. ktore Wándálowie pozábiiáli / Hiſzpánią opánowáli / y miáſtá ſię im wſzytkie y kráie poddáły. pierwſzy krol Wándálſki w Hiſzpániey był Gunderikus. Zá czym kośćioły Boże wielką vtrátę wźięły. Bo wiele Biſkupow / boiąc ſię onych nieprzyiaćioł vćiekło do innych krolestw / ktorym ś. Auguſtyn przymowki dáie. A iż P. Bog onymi dźikimi y Ariáńſkimi narody Hiſzpánią ták karał / grzechy wielkie gniew on Boży przywiodły / o ktorych nápiſał Sálwianus Biſkup. Mowiąc o grzechách

chách Gálliey/mowi też o Hiszpanách. Izali/ práwi/Hiszpániey tákie ábo ie- *Grzechy nieprzyiáciele przywodzą.*
szcze więtsze grzechy nie zgubiły? Mogł ie P. Bog innym narodem kárác/
ále ich nieczystość tákimi pokarał/ktorzy czystość czcili/y dał gore vczciwym/
nád niewstydliwymi/ dáiac znáć iáko mu nieczystość brzydka iest. A vkazał *Wándali lepiey czystość czcili niżli Hiszpani y Galli.*
P. Bog iż ná woynie/ nie siłá ludzka przemaga/ále spráwiedliwość: nie po-
stronni y podli nas nieprzyiaćiele biią/ále grzechy násze woiuią nas. Co nam
pomaga iż sie Kátholikámi zowiem/á Gothámi y Wándálmi/iáko heretyki
gárdzim: gdyż sámi po heretycku żyiem? Słusznie nam Prorok rzecze: Nie *Ierem: 7. & 8.*
dufayćie w słowách kłamliwych/ mowiac: Kośćioł Páński/kośćioł Páński.
Prozno sie z Kátholickiego imienia chlubim/ gdy ták żyiem y czynim. etc.

Rok Páński 410. Innocenciuszá 9.

Honoriuszá 16. Theodozyuszá mnieyszego 3.

ROk niesławny y nieszczęśliwy zburzeniem y vpadkiem Rzymu 1.
miástá y głowy wszytkiego świátá. w ktorym Attalus tyran prze- *Orosius lib: 7. cap: 42.*
ćiw Honoriuszowi pánu swemu głowę podniosł/ y Cesárzem sie *Attalus w Rzymie Cesarzem się vczynił.*
vczyniwszy/ Tertullá Pogánina postáwił Consulem/ z tą my-
śla/ áby Pogáństwo y báłwochwálstwo zás ná nogi postáwił/
á wiárę Chrześćiáńską poniżył. y zákwitnęły zá Tertullá ofiáry/ czárowá- *Zosimus lib: 6.*
nia/ wrożki/ ptacy/ y inne Pogáńskie zabobony/ dla ktorych iuż Pan Bog *Ofiary Pogáńskie w Rzymie wznowione.*
Rzymowi przepuśćić niechćiał. w ten czás gdy sobie Pogánie z swoich wro-
żek nalepiey tuszyli. Lecz rády ich w dym poszły.
Alárikus krol Gothow z woyskiem obległ drugi raz Rzym y mocnie go *Sozom: lib: 9. cap: 8.*
dobywał/ y gdy im port odiął: Rzymscy Pogánie vdáli sie do Attalá/ bo *Oblężony Rzym.*
Chrześćiánie z to siły nie mieli/áby sie byli Attalowi sprzećiwić mogli. Attá-
lus sie porozumiewał z Alárikiem/ iáko z dobrodźieiem swoim/ ktory go miał
przećiw Honoriuszowi bronić. O czym myślac Alárikus rádźił Attali áby o-
pátrzył Afrykę iákim miernym woyskiem: ále on zwiedźiony wrożkámi Po-
gáńskimi/ miał to zá pewną rzecz/ iż mu sie Afryká podáć miálá. y stárostę ty-
lo Constánsá bez woyská tám posłał/ ktorego wnet zábił Heráklianus Cesár-
ski tám vrzednik. A sám Attalus z woyskiem puśćił sie do Ráwenny prze- 2.
ćiw Honoriuszowi/ ktory nie máiac gotowego woyská: wskazał do niego/ iż *Attalus ná Honoriuszá.*
go zá towárzyszá ná páństwo wziąć chćiał. Lecz mu Attalus odpowiedźiał/
iż sám bez towárzyszá władnąć páństwem moge/ y iuż vćiekáć miał do syno-
wcá Honorius. Lecz P. Bog nád spodźiewánie ták spráwił/ iż mu nád ná-
dźieie woysko przybyło/ ktorym Ráwennę osádźił/ y sám w niey został/ czeká-
iac co mu z Afryki oznaymią. Gdźie Heráklianus zábiwszy Constánsá porty
pozámykał/ y żadney żywnośći do Rzymu woźić nie dopuśćił. Zá czym głod *Głod wielki w Rzymie.*
wielki ná Rzymiány vderzył/ o ktorym gdy Attalusowi dáli znáć/do Rzymu
sie wroćił/ iákoby chcąc o tym z Senatem sie nárádźić. A tym czásem głod *Sozom: vt supra.*
trapił ludźie/ iż chleb z kásztánow czynili/ y ludzkie mięsá iedli.
O tym głodźie w Rzymie przy oblężeniu nápisał s. Jeronym mowiąc: 3.
Pierwey Rzym ginął głodem niżli mieczem/ máło sie ich do poimánia nálá- *Epist: 16.*
zło/ sámi sie iedli/ y mátká máluczkiemu dźiećiątku swemu v pierśi nie prze-
puśćiłá.] W głodźie onym wiele ludźi odżywiáłá Letá/ niegdy żoná Grá- *Letá Cesárzowa wdowá iálmużnicá.*
ćianá Cesárzá/ pisze Zosimus/ktora wielkie z pospolitych dobr dochody y stoł *Lib: 5.*
krolewski miáłá/ z opátrzenia ieszcze Theodozyuszá. Przy głodźie wielki mor
nástąpił/ bez pogrzebu wszędźie trupy leżáły/ y powietrze psowáły. W tym *Złe powietrze.*
czáśie Alárikus od Rzymu odstąpiwszy z Attalem onym w Ariminie prze-
mieszkiwał/ chcąc mu Włoskie miástá w moc podáć. Ale widząc iáko mu sie
ná Afryce nie powiodło/ iż rády iego słucháć niechćiał: iáwnie przed wszyt-

 kimi

Attalus złożony z Ceſárſtwá. Oroſius li: 7. ca: 42.

kimi purpurę Ceſárſką z niego zwlókł / y ná domowym żyćiu przeſtáć mu ká-
zał / y Ceſárzowi Honoriuſzowi onę purpurę poſłał / pokoiu z nim zdrádliwie
prágnąc. Zá czym Pogánom ſerce vpádło / y nádźieiá ich o Alárikú mi-
4. nełá / po ktorym czekáli / iż im miał Pogáńſtwo przez Attálá przywróćić / y
ſłużbę bogow znowu nápráwić. A Ceſarz ſię vbeſpieczył / y iáwnemi wyroki
y piſániem rádość o poniżonym tyránnie pokázował / iuż ſię nic o Rzym nie
boiąc. Lecz Alárikus chęć onę / ktorą miał do zepſowánia Rzymu / táiąc:

Miſcella ſeu Paul: Diaco. *Rzym wźiął Alárikus.* Oroſius li: 7. ca: 39. Caſsio: li: 12. epi: 20.

znagłá do Rzymu ſię prędko wróćił / y w kilká dni po oblężeniu zá zdrádą o-
nych ktorzy Attáli ſprzyiáli / Rzym 24. Auguſtá wźiął y poſiadł / y woiowáć
miáſto począł roku od zbudowánia miáſtá tego tyśiącnego ſetnego y pier-
wſzego. Ale nim żołnierze do łupow roſpuśćił: roſkazał wſzytkim / áby tych
w pokoiu y cáłośći záchowáli / ktorzy ſię do kośćiołá Piotrá ś. y Páwłá vćie-
ką. Co ſię y o innych wſzytkich kośćiołách ktore w Rzymie były rozumiáło.

Kośćiołow nie ruſzyli y tych co ſię do nich vćiekli.

Bo nikogo w nich Gothowie ruſzyć nie śmieli. Táka ręká Boża z Chrześći-
ány byłá / do ktorych ſię też Pogánie táiemnie przymieſzywáli / zdrowie ſwoie
záchowuiąc. Roſkazał im też áby wydźieráiąc / krwie ludzkiey ile mogło być
5. nie rozlewáli. A gdy biegáli łupiąc domy Gothowie oni ſtráſzliwi / ieden

Złoto y ſrebro kośćielne oddáne do S. Piotrá.

przedni wpadł w dom pánny iedney ſtárey przy kośćiele mieſzkáiącey. y gdy ſię
o złoćie y pieniądzách pytał: oná mu o wielkich ſkárbách powiedźiáłá / y do
nich go prowádźiłá. żołnierz gdy obaczył wſpániáłe / y drogie / y piękne / y
w wielkiey liczbie naczynia / przeląkł ſię. Co widząc pánná rzekłá mu: Są to
ś. Piotrá ſkárby do ſłużby Bożey / śmieżli ie bráć / pátrz co czyniſz / ia ich bro-
nić nie mogę. Wnet dźiki on żołnierz iż był Chrześćiáninem / boiáźnią ſię
Bożą viął / y záraz do Alárika o onych kośćielnych ſkárbách wielkich dał znáć.
Alárikus wſzytkie ze cźćią y obronno nieść kazał do kośćiołá ś. Piotrá / y tám

Proceſſye z naczyniámi kośćielnemi do S. Piotra.

ie kápłanom oddáć. Poſłyſzeli o tym wnetże Chrześćiánie / y ſkupiwſzy ſię /
żołnierze one / ktorzy z mieczmi dobytemi / ná głowách ſwoich one ſkárby
złote y ſrebrne nieśli / z nabożną proceſſyą y śpiewániem prowádźili. Pátrzmy
ná cudá Boże / iáko P. Bog woiowániem onym Rzymu przez tyránná Alá-
riká / wiárę ś. ſwoię Chrześćiáńſką y Kátholicką vczćił / y iáko Pogány po-

Pogánie pohánbieni.

háńbił. Woiownik y zwyćiężcá Alárikus / zwoiowány ieſt nabożeńſtwem y
cźćią ſkárbow Bożych / ktorych ſię dotknąć nie śmiał / y cźćią kośćiołow w-
ſzytkich / w ktorych zdrowie ludzkie záchował / y cźćią Piotrá ś. y Páwłá / kto-
rzy iego Ariáńſkie kácerſtwo w potomkách ſwoich potępiáli. Łákomi y gło-
dni / Arkę ábo ſkrzynię iáko Philiſtynowie vczćili / y one od Conſtántiná wiel-
kiego nádáne ſkárby / iż Bogu poświęcone były / nie iáko Nábuchodonozor
do domu bogow ſwoich / ále do włáſney goſpody y domu ich odnieśli.

6. Przydáie to Iſidorus / iż nietelko tym przepuſzczáli Gothowie / ktorzy ſię
do kośćiołow vćiekli: ále y tym ktorzy CHRISTVSA / ábo ktorego święte-
go miánowáli / mowiąc: dla CHRISTVSA IEZVSA, zmiłuy ſię nádemną.
Tácy miłośierdźie v nich náydowáli.

Præfat: in lib: 1. Commen: in Ezec: & epiſt: 16. & 154.

To woiowánie Rzymu Ieronym ś. wſpomináiąc y opłákiwáiąc / mo-
wi: W iednym mieśćie świát wſzytek vpadł. Y powiáda ná innym mieyſcu /
iáko w ten czás w Rzymie oná zacna y ś. Márcellá z corką ſwoią Principią

Płácz S. Hieronymá nad Rzymem.

od Gothow iáko nieznáioma poimána / y o wydánie złotá vbita / ále potym
poznána będąc iż byłá Chrześćiánką / z wielką cźćią y obroną do kośćiołá ś.

Marcellá.

Páwłá záprowádzona byłá. ktora rychło po wźięćiu Rzymu ná on świát y
weſele wieczne poſzłá. Tákże też tego czáſu Pámmáchius on ſławny świát

De Ciuit: Dei lib: 11. cap: 1. & 7.

ten pożegnał / mowi Ieronymus. Auguſtyn ś. nárzeka ná niewdźięcz-
ność Pogáńſką / ktorzy ná Chrześćiány przyczynę zguby Rzymu ſkłádáli / gdyż
w oney zgubie ſámi miedzy Chrześćiány ſię ćiſnąc zdrowie ſwoie záchowy-
wáli / gdy w káżdym kośćiele Chrześćiáńſkim wolność byłá / y pewna obro-
ná / y v drzwi kośćiołow wſzytkich gniew ſrogich żołnierzow vſtawał.]

Piſze

7. Sozom: lib: 9. cap: 10. *Gothá iednego powśćiągliwość.*

Piße Sozomenus o iednym młodym żołnierzu / ktory piękną białagłowę poimawßy / gdy mu o meżu powiedźiáłá / y ßyię / iuż trochę zránioney nástáwiáłá / áby ią pierwey zábił / niżli czyſtośći iey bezpráwie czynił: on ſię śmiáłośćią iey pohámował / y do kośćiołá ią świętego Piotrá doprowádźił / y ßeść złotych ná iey opátrzenie dáiąc / prośił kápłanow áby meżowi oddána byłá.

Hieron: in Ezech. præf: lib: 3. & in lib: 7. *Zebrakow Rzymſkich wiele ſię tułało.* In Ezech: 3. 7. *Mniemał S. Ieronym iż świat iuż miał mieć koniec.* In præfat: lib: 8. in Ezech.

Wolno było z Rzymu vćiekáć / y wiele bárzo ludźi przezacnych y bogátych w vboſtwie y nędzy / wßytkie wſchodne kroleſtwá napełnili / żebrząc y tułáiąc ſię bez domu / bez ſukien / bez pieniędzy. Piße o nich Ieronym ś. iáko ſię ich wiele do Bethleem y Ieruzálem náßło / y iáko nád nimi płácząc / á o ich ſię pomoc ſtáráiąc / piſánie ná wykład Proroká Ezechielá opußczáć muśiał. Mniemał Ieronym ś. iż iuż po vpádłym Rzymie / świát vpáść miał / y one gliniáne nogi v obrázu od Dánielá Proroká wypiſánego vkázował / o końcu páńſtwá Rzymſkiego / y z nim świátá wßytkiego. A przedśię ſiny / powiáda / pyßni / y ßyie ſię náße nie ſchyláią do pokuty. ꝛc.

8. Lib: 1. cap: 31. *Szemránia Pogánſkie o vpadku Rzymu.*

Dla ßemránia Pogan ná Chrześćiány / o to zwoiowánie Rzymu ś. Auguſtyn kśięgi nápiſał wielkie De Ciuitate Dei, ktoremi pokázuie ßeroko / iż dla grzechow Pogáńſkich miáſto ono ták ſkaráne ieſt / á iż w onym karániu CHRISTVS był vczczon y wiárá y kośćioły iego / á iż wiele Chrześćian wolnych zoſtáło / y do Rzymu ſię wróćiło. Drugim / vćierpienie / żywot wieczny przynioſło. Pokázuie też iż przedtym od ſwoich to miáſto / iáko od Gallow y Sille / od Neroná / y innych dáleko więcey niżli ná ten czás vćierpiáło. ꝛc.

9. Oroſius lib: 7. cap: 39. *Trzy dni tylo Gothowie Rzym woiowali.*

Nie mießkáli nád trzy dni więcey Gothowie w Rzymie / ná ktorego zepſowánie máło było trzy látá tám przebyć. Boſka to reká CHRISTVSA náßego ſpráwiłá / ktory go ztámtąd wypchnął / y tákim głupſtwem záráźił. Bo mogł Rzym oſádźić / y ná Honoriußá Ceſárzá nie dobrze opátrzonego iácháć / y páńſtwo ſobie wßytko Rzymſkie pozyſkáć. Lecz iáko piiány z Rzymu wyiáchawßy z woyſkiem ſię włoczył po Kámpániey / Lukániey / Brucios / nic znácznego nie czyniąc. W ten czás Paulinus ś. w Noli Biſkup one modlitwę czynił: Pánie niechay nie o złoto y ſrebro nie męczą. Bo gdźie wßytko moie ieſt / ty wieß / iáko nápiſał ś. Auguſtyn. y nic ná ten czás w Noli nie vćierpiał / áż potym zá Wándalow.

Paulinus w Noli.

De Ciuit: lib: 1. cap: 10.

10. L. 51. de hæret: C. Theo.

Dźień przedtym niżli Alárikus Rzym wźiął / Honorius wydał práwo ná Donátyſty heretyki w Afryce / áby ták iáko pierwey karáni byli / wygnániem y krwią / ieſliby ſię iáwnie ſchodźili. Bo gdy Afryká byłá w niepokoiu / pofolgował im był Honorius / pißąc áby wierzyli iáko chćieli / dla rozruchow onych zá Heráklianá. Czym ſię Donátyſte gorßemi ſtáli y niemáło Kátholikow poślepili / ocet im y wapno w oczy kłádąc y drugie pomordowáli. O co Kátholicy czterech Biſkupow do Honoriußá poſłáli / áby wedle dawnych praw hámowáni byli. y to w ten czás otrzymáli. W czym przypátrz ſię Honoryußowemu nabożeńſtwu / gdy on ſwoy wyrok o wolnośći wierzenia / iáko kto chce odmienił / y karániem heretykow y obroną kośćiołow / nieprzyiaćielá Alárikę pokonał. Bo iáko ſię rzekło ták łáſkáwe było ono Rzymu woiowánie / y ták krotkie / y ták prędka zguba Alárikę / iáko ſię powie / ochłodzone.

Aug: epiſt: 122. ad Victorianum & epiſt: 68. Poſsidius in vita S. Aug: cap: 13. *Honorius w ten czas karał heretyki.*

11. *Pelágiańſkie heretyctwo.* Hier: in Ierem: lib: 4. præfat. Et lib: 1. præf: Com: in Ezech.

Heretyctwo Pelágiáńſkie tego roku ćicho ſię záczynáć poczęło w Sycyliey y w Rodźie. Miſtrzowie onych błedow táili ſię / ále ie poczuł S. Ieronym / iż ſię od Rufiná onego Origeniſty / z iego piſánia wynurzáły. ktore táiemnie Pelágius y Celeſtinus roznośili. Tegoż czáſu on też Rufinus vmárł / z ktorym Ieronym ś. w piſániu trudność miał.

Euag: lib: 1. cap: 15. Nice: li: 14. cap: 55. *Synezyus Philosoph.*

Powieść piękna y przykłádna o Synezyuśie opuśćić ſię nie ma. W Alexándriey był zacny Philozoph / rodem z Cyrenu Synezius Chrześćiánin. Pátrząc ná godność iego y żywot ćichy y ſpokoyny Chrześćiánie / y Biſkup

Alexándriyſki Theophilus: prágnął go do kápłáńſtwá y ná iákie Biſkup-
ſtwo wſádźić. y gdy wákowáło Ptolomáidy Biſkupſtwo / pilnie wßyſcy ko-
śćiołowi ś. tego życzyli / áby oná oſobá dobra okrászony był. Lecz Synezy-
us dźiwnie ſie kápłáńſtwá bał / y śmierć ſobie pierwey obieráć wolał / prze
Niechćiał być kápłanem.
pokore ſwoie. A gdy go Theophilus do tego przymußał / widząc iż mu tru-
dno onego roſkazánia vchodźić: zmyślił ſobie tákie wymowki. y wſkazał do
Synesius epist: 11. 57. 96.
Theophilá: Ja bez żony być nie mogę / y chcę ießcze dźiećći mieć wiecey y do-
Wymowki iego zmyślone.
brych. bez igrzyſk y łowow y vćiech świeckich od kśiąg odchodząc / odſádźić
mi ſie trudno. á k temu ia o zmartwychwſtániu ćiał / y o końcu y ſkáżeniu
świátá tego nie trzymam. Jeſli mię ták ná kápłáńſtwo wſádźić chce / niech
pátrzy co będźie: Bo mię z niego z ſromotą zrzućić muśi. Lecz Theophilus
ßtuki iego poznał / iáko y ś. Ambrożego poznano / ktory vchodząc tákże Bi-
ſkupſtwá / czynił ſie nieczyſtym y okrutnym. y poświećił go choć poniewol-
nie ná Biſkupſtwo. Ná ktorym poſádzony nietylko żonę opuśćił / y one ár-
tykuły wiáry świętey wyznawał: ále wßytkie heretyctwá mocnie rozbiiał / y
był wielkiey świątobliwośći Biſkup / y piſánim mądrym wiárę świętą ozdá-
biał / y ſądy y prace kośćielne ktore mu Theophilus zlecał / bárzo mądrze od-
12. práwowáł. A gdy mu świeckie ſpráwy zlecano / mowił: Ja Biſkupow
Swieckie ſpráwy Biſkupom ćiężkie.
nie potępiam / ktorzy świeckie ſpráwy ná ſobie máią: ále ſie dźiwuię iáko o-
boię rzecz dźwigáć mogą. Ja dwiemá pánom ſłużyć nie mogę. Jeſli ktorzy
ſą co to mogą / nie gánię. Słoneczny promień od gnoiu ſie nie máże / á
mnieby ná obmywánie rzéki y morzá nie ſtáło. A do Theophilá piſząc mo-
wi: Modl ſie zá mię / bo ſie zá potrzebnego bárzo tákiey pomocy modlić bę-
Pokorá wielka.
dźieß. Ja ſie wſtydzę o ſię P. Bogá prośić / iż będąc grzeßny / nie vchowány
w kośćielnym ćwiczeniu / á inßego żywotá będąc / śmiałem ſie ołtarzow Bo-
ſkich dotykáć.] wielká pokorá mężá Duchem Bożym oświeconego.

Rok Páńſki 411. Innocenciuſzá 10.

Honoriußá 17. Theodozyußá mnieyßego 4.

1. Alárykus krol Gothow chcąc ſie do Sycyliey przewieść / nagle v
Paul: Diac: Miſcell: l. 13.
Roſencyey miáſtá vmárł. y iego śmierćią z wielkiego niebeſpie-
Alariká śmierć.
czeńſtwá Honoriußá y Rzymſkie páńſtwo wybáwił Pan Bog.
Pogrzeb iego Gothowie w rzéce Báſencium vczynili. wyſádźi-
Pogrzeb iego w rzece.
wßy wodę z łożyſká y brzegow / grob w pułrowu onego zbudo-
wáli / y záś ná ſwoie mieyſce rzékę puśćili. Innocencyus Papież w drodze o
śmierći Aláryká vſłyßawßy / z koniá zśiadł / y P. Bogu iż go od wielkiego
nieprzyiaćielá wybáwił / podźiękowáł. Piße tenże Diákonus / czego żaden
inny nie wſpomina / żeby ſie Gothowie do Rzymu wroćić mieli / y oſtátek
wybráć / vczyniwßy ſobie krolá Athaulphá powinneg Alárykowego. ktory w
Rzymie będąc / poimał tám Gálle Plácidyą / śioſtrę Honoriußá Ceſárzá /
Lib: 7. cap: 40.
corkę Theodozyußá więtßego / y onę zá żonę wźiął. Lecz drudzy piſzą / iáko
Plácidia poimana w Rzymie mądra niewiaſtá.
Oroſius / iż Plácidia od Aláryká poimána y po krolewſku czczona y chowá-
na byłá / ktora potym ten Athaulphus zá żonę wźiął / z wielkim pożytkiem
páńſtwá Rzymſkiego. Bo iż byłá oſtrego rozumu y ſtátku w cnotách świę-
tego y obyczáiow práwie Chrześćiáńſkich / do tego mężá onego Athaulphá
przywiodłá / iż ſam od Honoriußá o pokoy prośił / y ná wßytkę mu ſie ſłużbę
Oroſius ibidem cap: 43.
R. P. Rzymſkiey oddał. Myślił ten krol Gothow Athaulphus z Rzymſkie-
go páńſtwá Gothſkie vczynić / y miał ná to czás y śiłę / y Honoriußá złożyć /
y dáley ſie y o wſchodne kroleſtwá pokuśić: ále tá niewiáſtá vmiáłá go trzy-
máć / y mądrą rádą proſtowáć y błagáć.
2. Sławny Zbor ábo Collácia / ábo ziazd ná gadánie o wierze tego roku w

Afryce w mieśćie Kártháginie zebrány był / Biſkupow Kátholickich z Biſkupy Donátyſtámi. Ktory ziazd ná táka diſputácya dawno był pożadány / y nie mogli go áż do tego czáſu Kátholicy / wzywáiac czeſto Donátyſtow dowieść / y Ceſárze ſwoimi mándaty nie mogli do tego Donátyſtow przywieść. Aż Honorius roku przeßłego poſłał ná to do Afryki prześwietnego meżá Márcelliná / zá ktorego ſtárániem wielkim przywieść ſie Donátyſte do tego ziázdu dáli. Podał im dobrze wnety ten madry Márcellinus. naprzod / iż tym ktorzyby przybyli do Kártháginy / kośćioły ſie wroćić miáły / á żeby oni sámi ſedźiego ſobie obrawßy / do niego go przyſádźili / á on im przyśiege czynił / iż wedle prawdy ſpráwowáć ſie miał. kazał im y podwody y odwozy / y ſtrawne dáwáć / áby ochotniey iácháli.

Aug: in Breuic: die: 1. cap: 5. 8. &c.
Ziazd w Afryce na diſputacya z Donatiſty. Marcellinus ſędzia.

Ziácháło ſie Donátyſtow ná dźień náznáczony pierwßy Czerwcá / ták iáko sámi liczyli Biſkupow dwie śćie śiedmdźieśiat dźiewieć / á ktorzy przyiácháć nie mogli / liczyli ich ſto dwádźieśćiá. Ale fałßywie. Bo ſie potym nálázło y sámi wyználi / iż wßytkich ná on ziazd nie było / iedno ſto piećdźieśiat y dźiewieć. O pozoſtáłych liczbie prozne słowá ich były. A Kátholickich Biſkupow wßytkich po Afryce liczono Káthedr cztery ſtá y ßeść / á wákuiacych ßeśćdźieśiat / wßytkich 466. lecz nie wßyſcy ná tym zieźdźie byli. Bo ſto y dwádźieśćiá przybyć nie mogli. Zkad ſie obaczyć mogło iáko iuż byli zmnieyßeli Donátyſte. Bo roku Páńſkiego 394. gdy ſie byli w Bágái ná ſwoie Máximiliániſty zebráli: liczono ich cztery ſtá Biſkupow bez ßeśći. A teraz ſie ich ledwie ſto piećdźieśiat dźiewieć nálázło. Tá byłá praca y ćierpliwość świetych Biſkupow y S. Auguſtyná / w náwroceniu onych blednych.

3.
Kal. Iunij.
August: in Breuic: Collat: die: 1. ca: 14.
Donátiſtow Biſkupow 159. Katholickich káthedr Biſkupich w Afryce 466.

Mieyſce obráli w Termách Gárgiliánách / práwie w pul miáſtá. Bo Donátyſte brzydźili ſie kośćioły Kátholickimi. Ná porzadna rozmowe z Márcellinem oboiá ſtroná námowiłá ſpoſoby: naprzod áby nie wßyſcy ná meyſce rozmowy wchodźili. Ná co Donátyſte przyzwolić niechćieli / Kátholicy rádźi zezwolili. Druga / áby po ośmnaśćie tylo perſon do rozmowy obráli / śiedm á śiedm do mowienia / śiedm á śiedm do rádzenia ſie / cztery á cztery do piſánia. Ná to oboiá ſtroná zezwolilá. Oświádczyli ſie piſmem do Márcelliná Kátholicy: iż z pokory Chrześćiáńſkiey / ieſli im prawde Donátyſte pokaża / Biſkupſtwá złożyć / á im ſie do nanižßego ſtanu podáć chćieli. A ieſliby oni przegráli: iż ie przy Biſkupſtwie záchowáć chca / byle w iedności zoſtáli / á rozerwánia kośćiołá ś. nie czynili. Przydáli y to: ieſli Donátyſte pokaża / iż kośćioł CHRISTVSOW po wßytkim świećie rozlany / zginał / á przy nich tylo zoſtał / ábo iż przez ludzkie grzechy ginać może: iż do nich przyſtána / inne rozmowy opuśćiwßy.

4.
Porzadek w rozmowie.
Kátholickie pokorne oświadczenie miłośći pełne.
August: de geſtis cum Emerito.

Stáráli ſie o to Donátyſte ile mogli / áby oná rozmowá y diſputácya niedoßłá: ále gdy iey vść nie mogli / ná to ſie zbieráli / áby wiele mowiac / to co ſie piſáło / wyczytáć ſie z trudnośćia mogło. Zeßli ſie tedy ná pierwßa rozmowe pierwßego dniá Czerwcá. Donátyſte zdźieráiac ſie od rzeczy sámey / czás trácić ná proznym pytániu chćieli / o czáśie zezwánia ieſli nie minał / o perſonách Biſkupich ieſli prawdźiwie ſie podpiſáli / y inne trudności wtaczáiac / ktore im zbiiano. A gdy im śiedźieć wßytkim kazał Márcellinus: Donátyſte śiedźieć niechćieli mowiac ono z Pſálmu: Brzydze ſie zebrániem złośliwych / y z niezbożnemi śiedźieć nie bede. Gdy ie zás Kátholicy bráćia zwáli / oni ſie o to gniewáli / y przyimowáć czći oney niechćieli. y ták on dźień minał. Názáiutrz inne zás odwłoki wnośili / y ſwárzac ſie / ßeść dni ſobie ná rozmyślenie wyſwárzyli. Ktore gdy wyßły: ſtárał ſie Márcellinus / áby do rzeczy sámey przyſtapili. Lecz Donátyſte / inne nie grzeczne pytánia wnośili / o perſonách ktore o ten ziazd prośiły / y o imieniu Kátholickim. á nákoniec to wnieśli / iż Kátholicy z Afryki sámey nie moga bez drugich zamorſkich Biſkupow ſwoich towárzyßow / nic ſtánowić. Lecz Márcellinus

5.
August: in Breuic: die: 1. cap: 1.
Pierwßa rozmowá.
Hárdość heretycka.
Augu: contra Gaudentium lib: 2. cap: 11.
Sześć dni odwłoki.
Augu: coila: die: 3. cap: 1. 2. &c.

6.

widząc iż czás tylo trácić chćieli: kazał stáre dźieie iesżcze od początku ich odszczepieństwá/ zá Anuliná stárosty/ y zá Constántyná wielkiego/ y Melchiádá Papieżá/ czytáć: iáko záwżdy y wszędźie ná wielu sądách/ Donátyśće potępieni byli/ á Cecilianus on záwżdy oczyśćiony y niewinny náleziony był. Czytano y one Cyrteńskie ich Tráditoria. etc. Ná co gdy nic słusznego odpowiádáć nie mogli: Cognitor on Marcellinus wyrok vczynił/ iż Donátyśće przekonáni są/ á Kátholicy prawdę swoie przewiedli.

Aug: Breuic: die 3 cap: vltimo. *Donatiste potępieni, iż przegrali.* August: post: Coll: cap: 11. *Podpisali swoie wyznanie Donatistowie.* Post Coll: cap: 11.

Wedle zmowy Donátyśće wszytko co się mowiło/ podpisáć muśieli/ y ono zeznánie swoie/ do ktorego ie Kátholicy prawdą przyćisnęli: iż kośćioł Boży po wszytkim świećie rozszerzony iest/ y inne Kátholickie prawdy/ ktorych zniknąć nie mogli/ ktore ręku ich podpisánie Augustyn ś. im iáwnie wymawia. Lecz im nic nie pomogło ono wszytko iásney prawdy otworzenie y przewod. Appellowáli do Cesárzá/ Márcelliná potwarzáli/ iż dáry brał od Kátholikow/ iż w nocy dekret vczynił/ iż im mowić co chćieli nie dopuśćił/ iż ie zámykał iáko w więźieniu. O co ich gromi ś. Augustyn vkázuiąc fałsże ich. Bo támże Kátholicy byli/ támże y sam sędźia ábo Cognitor/ gdźie y oni. Zli zápámiętáli y twárdego sercá ludźie/ vpámiętáć się niechćieli. Lecz z ludu pospolitego y z onych Circumcellionow wiele ich tyśięcy po tey disputácyey/ do iednośći kośćielney przystąpiło.

Post Coll: cap: vltimo. *Pożytek oney disputacyey.* Aug: contra Gaudent: lib: 1. cap: 29.

7\. Lib: 7. cap: 24. *Staranie o kośćioł iako się panom płaci.*

Márcellinus wszytko szczęśliwie spráwiwszy/ do Cesárzá Honoriuszá iáchał/ oznáymuiąc co się dźiało. Jest z czego chwalić tego Honoriuszá/ mowi Orosius/ iż máiąc ná się wielkie trudnośći y niepokoie od tyránnow/ tegoż czásu stáráć się o kośćielny pokoy y iedność przećiw heretykom nie zániechał. Zá co mu P. Bog tákie zwyćięstwo dał/ iż śiedm tyránnow/ iego nieprzyiaćioł w krotkim czásie/ ktorzy się nań podnośili/ pogubił. To iest/ Alárıká/ Constántyná/ Constánsá/ Máximá/ Jowiná/ Sebestianá/ y Sárusá.] W ten czás P. Bog krolow y pánow broni/ gdy oni kośćiołá świętego y prawdy zbáwienney bronią. A gdy mądrośćią świecką ludźiom dogadzáią/ á wierze świętey krzywdy czynić dopuszczáią: Pan Bog rády y rozumy ich w głupstwo pusżcza y páństwá ich rozsypuie.

8\. Sozom: lib: 9. cap: 12. & 13. *Constantinus Tyran w Galliey. Constancius hetman Cesarski.*

Constántinus ktory się w nádźieie Alárıká Cesárzem w Hiszpániey y Gálliey y Británniey vczynił/ miał hetmáná swego Geronciuszá/ ktory odstąpił od niego/ y Máximá sługę swego Cesárzem vczynił/ á sam się przećiw Constántinowi do Gálliey wypráwił. A gdy Arelatu dobywał: od Honoriuszowego hetmáná Constánciuszá porażony/ do Hiszpániey vćiekł. Gdźie im żołnierze iáko nikczemnym pogárdźili/ y dom iego náchodząc zábić go chćieli. On się długo bronił y o trzy stá ich vstrzelał/ z kilą swoich sług. ktorzy widząc iż wygráć nie mogli/ spuszczáiąc się okny od páná vćiekli. Geroncius z iednym sługą swoim Alanem á z żoną Nonnichią zostáiąc/ tákże się spuśćić y vćiec mogli: ále mu żony było żal/ ktora skákáć ták nie mogłá. A gdy iuż żołnierze oni dom zápalali: Alanus prośił áby go sam Geroncius śćiął. Co on vczynił. Zoná tákże płácząc/ prośiłá áby ią mąż sam zábił/ żeby się inemu nie dostáłá/ á żeby iey tę ostátnią przyiaźń pokazał. y ták vczynił/ á oná rádá vmárłá/ y wielkie swoie męstwo y czystość/ y ku mężowi godną wieczney pámięći miłość/ zálećiłá. Byłá tá Nonnichia Chrześćiánká/ y dobrze powołánie swoie czćiłá. Sam się też potym Geroncius zábił.

Geroncius sam się zabił y żonę.

Męstwo białeygłowy, Nonnichiny.

9\. Constántinus też oblężony w Arelaćie od Constánciuszá/ gdy wszytkę nádźieię strácił/ do kośćiołá vćiekł. gdźie gdy był ná kápłáństwo poświęcony/ miásto otworzyć kazał. Poimał go Constáncius/ y z synem iego Julianem do Włoch go posłał. lecz ná drodze oney zábity iest. y ták się Gállia do Honoriuszá przywroćiłá. A rychło potym Jowinus y Máximus y Sarus tyránnowie/ pozábiiáni są/ ktorzy byli ná Honoriuszá powstáli.] Poty Sozomenus. Ten

Gallia przywrocona do Honoriusza. Oros: lib: 7. ca: 40.

nus, Ten Constántinus tyran miał Constánsá syná swego / ktory był mnichem / oćiec go z klasztoru wźiął / chcąc go Cesárzem vczynić / gdy mu trochę szczęśćie posłużyło. Ale sam sie do stanu kápłáńskiego w oney przygodźie vćiekł, co mu iuż nie pomogło. bo obádwá źle zgineli / ktorzy dla pánowánia P. Bogá odstępowáli.

Mnich chćiał być Cesárzem.

W Egypćie Synesius on z Philozophá Biskup Ptolomáidy / Andronika stárostę Cesárskiego / ktory wielkim łupieżcą ludu był / y nieznośne krzywdy poddánym czynił / wyklął. Słowá tego wyklęćia tákie są: Gdyż iuż ten człowiek (Andronikus stárostá) nie vkarány: iáko niezleczony członek odćięty być ma: áby z bliskośći y zdrowe sie członki nie zárażáły: dla tego kośćioł Ptolemáidis do wszytkich po wszey źiemi śiostr swoich to wskázuie: Andronikowi y iego pomocnikom y Tenautowi słudze iego / żadnego kośćiołá Bożego áby nie otwierano. Zámykáć sie ma przed nim káżde święte zebránie / y święte mieysce. Nie ma dyabeł cząstki w ráiu. ktoby y táiemnie wszedł / niech go wyrzucą. Vpominam tedy y nie vrzędowe osoby y pány ná vrzędźie / áby z nim w iednym domu nie mieszkáli / áni z nim v stołu záśiadáli. etc. Po tey klątwie gdy poczuł Andronikus on pyszny y ná ludźie okrutny / y kośćioł ś. Páná Bogá bluźniący / iż zá onym wyklęćiem podány był szátánowi ná vtrapienie ćiáłá: zárąz tám lekárstwá szukáć począł / zkąd one ráne odniosł. Podźiwienia godno / iáko sie ćichym ystáł y pokornym / y do nog Biskupich nim iescze list wyklinánia miał / przypadał / prosząc áby mu v Biskupá Synezyuszá pomocni byli. Synezyus rozgrzeszyć go ináczey niechćiał / iedno ták áby wszytko co komu wydárł / wroćił y dosyć vczynił / á vrząd on z śiebie ná ktorym ták wiele przećiw P. Bogu y ludźiom grzeszył / zárąz złożyć przyzwolił. Co on ochotnie vczynił. Táka byłá moc y powagá Biskupow / y ná vrzędy świeckie / gdy co przećiw P. Bogu y spráwiedliwośći czynili. O tym Synezyuśie nápisał Sophronius iáko Ewágriuszá Philozophá Pogáńskiego vpornego / do náuki y wiáry Chrześćiáńskiey obroćił / y ze wszytkim domem ochrzćił / y iáko onego swego náuczyćielá z iáłmużny po śmierći kwitował: Pátrz w żywoćiech świętych. Nie gárdźił P. Bog Philozophámi Pogáńskimi / ktorzy sie náukámi przyrodzonymi báwili / á żywot dobry w cnotách / opuszczáiąc czáry y gusłá / wiedli.

Synesius epist: 58. & 79.
Klątwa Biskupia na starostę.
Apud Synesium epist: 58.
Apud Synesium epist: 77. 79.
Prato Spirit: cap: 195.
Ewágrius Philosoph.
29. Styczniá ná końcu.
10.

O drugim ś. Augustinus nápisał táką powieść: Brát / práwi / nász Gennádius Medyk sławny / gdy był młodym á miłośiernym bárzo ná vbogie / iáko mi sam powiádał: wątpił ieśli iest żywot iáki po śmierći. P. Bog ná ięgo iáłmużny pátrząc / we śnie go náuczył. Vkazał mu sie piękny młodźieniec / y rzekł mu: Podź zá mną / y wprowádźił go do miástá gdźie przedźiwne śpiewánie słyszał. Y spytał co to iest? powiedźiał mu / iż to iest pieśń y wesele świętych Bożych. Ocknął sie y snu onego nie vważył. A drugiey nocy vkazał mu sie onże młodźieniec / y pytał go / znasz mie? A on rzekł: znam bárzo dobrze. Y spyta: Gdźieś mie widźiał? Powie Gennádius / iżem ćię nie dawno widźiał / y słyszałem one wdźięczne śpiewánia w mieśćie / do ktoregoś mię prowádźił. A on spytał / iákoś mie widźiał / we śnie czy ná iáwie? rzekł: we śnie. Powiedźiał młodźieniec / dobrześ rzekł: bo mie y teraz we śnie widźisz. A Gennádius rzekł: iuż wiem iż we śnie ćię teraz widzę. Tedy go Anyoł on spytał: A gdźie teraz ćiáło twoie? Rzekł: w komorze moiey. Spytał iescze: A wiesz iż teraz oczy twoie w ćiele záwárte y związáne są / y nic nie widzą? Odpowie: Wiem. A on rzekł: A ktoremiż ty teraz oczymá ná mie pátrzysz? Gennádius niewiedźiał co odpowiedźieć miał. A Anyoł go náuczył mowiąc: Oczy one w ćiele / teraz prożnuią y pátrzyć nie mogą: ále te ktoremi ná mie pátrzysz / insze są. Y ták gdy vmrzesz / bez oczu ćielesnych będźiesz widźiał / y żył / y czułość wszeláką miał. Pátrzże ábyś nápotym o żywoćie po

Epist: 100. ad Euodium.
Gennadius wątpił o nieśmiertelnośći dusz.
Wywod piękny o duszy nieśmiertelney.

śmierći nie wątpił. Ták on młodźieniec zniknął / á on ocknąwßy / wßytko ono wątpienie z sercá wyrzućił. Widźiß kto go náuczył / á iákie iest miłośierdźie y opátrznosć Boska nád námi. To ś. Augustyn.

II. *Druga powieść o żywoćie po śmierći. Márſilius Ficinus y Merkato Philozophowie.*

Przykłáda do tego historyk náß nową podobną temu powieść bárzo pewną / ktorą słyßał sam od Michálá Merkatá Miniáteńskiego Protonotárzá kośćiołá Rzymskiego. Powiádał iż dźiad iego tegoż co y on imieniá / wielkie miał dla spolnych Platoná y innych Philozophow náuk / z Márſyliußem Ficinem bárzo uczonym / towárzystwo y záchowánie. Z nim niekiedy rozmawiáiąc o nieśmiertelnośći duß ludzkich / o ktorych Plátoná było potrzebá náuką Chrześćiáńską wspieráć: do tego przyßli mowiąc: iż ieden drugiemu dániem ręku obiecał po śmierći powiedźieć co sie z nim dźiać bedźie / ktoryby pierwey vmárł. y to sobie poprzyśięgli. Po długim czáśie gdy sie myślámi w náukách Michał Merkato zábawiał: ná iáwie / vsłyßał bieg koniá / ktory v iego drzwi stánął / y vsłyßał záraz głos sobie znáiomy Márſyliußá / táki: O Michále / Michále / wßytko ono prawdá / prawdá. Wstał Michał y okno otworzywßy vyźrzał biało odźiánego / á on koniem obroćił y vchodźił. Wołał: Márſyli / Márſyli: ále wnet zniknął. Zdumiał sie Michał y przestráßył / y pytáiąc dowiedźiał sie iż oney godźiny y dniá we Florenciey Márſylius vmárł / ktorey go słyßał y widźiał. Zá tym Michał ácz żywot wiodł dobry / ále zániechawßy iuż świeckiey Philozophiey do Chrześćiáńskiey sie wßytek vdał / y świátu vmieráiąc / CHRISTVSOWI, o żywot sie wieczny stáráiąc / doskonále żył.

Rok Páński 412. Innocenciuszá II.

Honoriußá 18. Theodozyußá mnieyßego 5.

1. *Donátisty Honorius ostro karze.*

CEsarz Honorius spráwiony będąc o vporze y złośći onych przeklętych Donátistow: ostry wyrok ná karánie ich wydał. Odebráć im kośćioły / ktore im było z łáski Cesárskiey dla oney rozmowy wrocono / y Kátholikom podáć roskazał. Swieckim ktorzyby w kácerstwie onym zostawáli / penowánie pieniężne wedle káżdego stanu náznáczył / więcey ábo mniey: á kśięża y duchowne wygániáć z źiemie postánowił / á dochody ich y fundácye wßytkie Kátholikom Biskupom oddáć kazał. O tym karániu ich często Augustyn ś. wspomina / chwaląc Cesárskie nabożeństwo y spráwiedliwość / á vpor tych heretykow gániąc. Nie popráwowáli sie iádowići y twárdey ßyie oni Ministrowie: ále więtßym iádem sie ná Kátholiki zápalili / y dwu kapłanow Restitutá y Innocenciußá zámordowáli. O co poimáni są y wyználi sie.

Augu: contra Gaudentium lib: 1. cap: 19. & epist: 50.

Donátiste zábili dwu kapłanow.

2. Zá nimi do Márcelliná pisał ś. Augustyn / prosząc áby krwią karáni nie byli / á tego nic ćierpieli co drugim vczynili: mowiąc one słowá: Nie godźi sie sług Bożych męczeństwá w kośćiele przechwálebnego / krwią nieprzyiaćielską lżyć y mnieyßyć. y wspomina on przykład Anauneński / o ktorym wyżßey / iáko Cesárzá Gráciáná o toż w tákiey o męczenniki spráwie / Biskupi vżyli / áby ich mężoboycow nie karał. Y mowi do Márcelliná one słowá: Jeśli nie vsłuchaß przyiaćielá proßącego / vsłuchay Biskupá rádzącego. á mogłbych / gdyżeś iest Chrześćiáninem / bez hárdośći mowić: vsłuchay Biskupá roskázuiącego.] Táka byłá ćichość y łáskáwość y táka powagá v stárost y vrzędow świeckich / Kátholickich Biskupow / iáko sie y o Synezyußie w przeßłym roku powiedźiáło. Toż czynili y inni Biskupi / zá Donátistámi sie wstáwiáiąc / y srogość praw ná nie v sędźiow miárkuiąc / y one wypraßáiąc / áby sie wżdy łáskáwośćią zwyćiężyli.

Epist: 169. & 158. Epist: 169. Apud Aug: epist: 152.

Augustyn zá Donátistámi sie przyczynia.

3. Gdy ćiż zákámiáli heretycy / potwarzy o oney przeßłego roku dispútáciey /

miedzy ludźie podawáli/iáko mowić im nie dano/y vznawcá był kupny/y inne klamstwá roznośili: W Cyrćie w Numidiey Biskupi śie ziáchali/y list do Donátystow láikow o fałszu ich Ministrow pisáli. A ś. Augustyn nápisał o oney disputáciey Breuiculum, y ono opus Collationis, w ktorym pisinie rozbiia klamstwá ich.

Apud August: epist: 152.
Potwarzy Donátystow.

W Kárthaginie ná Synodźie te° roku Celestius nieiáki doznány iest w náuce fałszywey: powiádał/ iż grzech Adámow iemu sámemu zászkodźił/ á nie ludzkiemu rodzáiowi/ á iż dźiatki ktore śie teraz rodzą/ w tym śie stanie rodzą/ w ktorym był Adam przed grzechem. y wyznał śie ten Celestius iż od Rufiná te náuke miał. On to Rufinus przećiwnik ś. Jeronymá/ ktory śie z táką náuką długo táił. Lecz y Jowinianus on roskosznik y nieczysty tákiż błąd y heretyctwo záczynał.

Celestius heretyk.
August: de peccat: Originali contra Pelag: lib: 2. ca: 2. 3.
Rufinus powodem Pelágianow.
Hier: contra Pelagium lib: 2.

Honorius zás ná inne heretyki w Afryce dał mándaty/ áby z źiemie wywołáni y krwią karáni byli/ iesliby śie gdźie iáwnie ná swoie zabobony schodźili.

L. 56. de hæret: C. Theo.

4. Przydał y ono práwo/ áby imioná kośćielne/ innemi pospolitemi powinnośćiámi okrom postáwionego dochodu/ obćiążone nie były. A żeby klericy nie indźiey iedno v Biskupá sądzeni byli. To śie tu potrzebnie námieni/ iż y ná ten czás Biskupi mieli moc y Jurisdikcią/ nietylo ná szczegulne osoby/ ále y ná vrzedy świetckie/ gdy co przećiw P. Bogu/ ábo przećiw kośćielnym práwom zgrzeszyli. y tám sądzeni byli/ y wyklináni. A iesli klatwá niespráwiedliwa byłá/ do innych Biskupow áppellowáli/ á klatwą y niesłuszną nie gárdźili. O czym iest v ś. Augustyná. Rz tákiego sądu gdy rzecz byłá wątpliwa/ odsyłáli ná przyśiege do grobow śś. męczennikow/ ktorzy cudámi słyneli. Gdźie cudownie prawdá śie odkrywáłá/gdy złodźieie ábo krzywoprzyśiężcy karánie tám ná zdrowiu odnośili. Co iescze zá ś. Grzego: trwáło.

L. 40. 41. de Episc: & Cler: C. T.
Iurisdikcya duchownych.
Epist: 75. & 137.
Przyśięgi v grobow świętych.
Greg: Homil: 32. in Euang.

5. Tego roku Gothowie z krolem swoim Athaulphem z Włoch śie puśćiwszy/ Gállią náiácháli/ iáko pisze Prosper/ ktory ná ich okrućieństwá pátrzył. Práwie wszytko Rzymskie páństwo ná ten czás narody dźikie y obce psowáły. A to dla grzechow Chrześćiáńskich/ ktore śie bárzo były záiety/ iáko pisze tegoż wieku żyiący Sálwianus Biskup Mássyliey. Kośćioł/ práwi/ Boży/ ktory miał Bogá błágáć/ ten go sam gniewa/ okrom trochy niektorych ktorzy śie grzechow strzegą. á co teraz iest zebránie Chrześćian/ iedno stok złośći. Nie naydźiesz iedno piiánice/ obżerce/ cudzołożniká/ wydźieráczá/ rozboyniká/ mężoboyce/ nieczystego. etc. Mowi y to/ iż vrzednikow y stárost Rzymskich ták wielkie było łákomstwo y vćiśnienie vbogich/ iż Chrześćiánie woleli być pod Pogány/ y v nich stárey ludzkośći Rzymskiey szukáć. y bieżeli do nich nietylo vbodzy/ ále y niepodli ludźie. y śmie to mowić/ iż ná on czás dźikie one narody lepszych obyczáiow byli/ niżli Rzymiánie.

Gothowie do Gálliey.
Prosper in Chron.
Lib: 3. de vero iudicio Dei.
Grzechy Chrześćiáńskie Gothy przywodziły.
Chrześćiánie woleli być pod Pogány dla drapiestwá od swoich.

6. A osobliwie tenże Biskup o grzechách swoich Gállow y Akwitanow wiele opowiáda. Jáko/ práwi/ Akwitani w Gálliey byli nabogátszy/ ták śie też zstáli nagorszy. Wyiąwszy/ práwi/ niewiele świetych y przeznácznych mężow. Opłákuie Prosper nedze y vćiśnienia Gálliey od Gothow/ ktorzy ią ná on czás szárpáli/ y pod pánowánie swoie podbiiáli. Tákże y Paulinus Consularis/ obá wierszámi pieknemi Láćińskimi. Wiele też heretykow Priscilliánistow w Gálliey było/ oną plugáwą sprosną náuką zárážonych/ ktore P. Bog tymi Gothámi karał. Byli y vczniowie onego Vigiláncyuszá kácermistrzá/ tákiegoż karánia godni.

Prosper in prol: lib: de prouid: Dei.
Seuerus.

7. Obracamy śie do wschodnych kráiow. On Theophilus Alexándriyski Biskup/ ktory ś. Chryzostomá prześládował/ y po śmierći iego imienia miedzy Biskupy w kośćielne kśiegi y modlitwy kłáść niechćiał/ świátá tego skończył. Nie bez pokuty. Bo człowiek był dobrze kośćiołowi zásłużony. Pisze o nim Dámáscenus: iż skonáć długo nie mogł/ áż mu obraz ś. Chryzostomá

Theophilus Alexándriyski vmárł
Damasc: de imag. Ex Isidoro Diaco.

ſtomá przynieśiono/ ktoremu ſie pokłoniwßy/ duchá wypuśćił. Dla tey pokuty kośćioł Rzymſki pámiatke iego y Papieżowie we czći mieli/ iáko Leo Papież. Piſał wiele kśiag y przećiw Origeneſowi/ y inne/ y on Páſchał dla świetá Wielkonócnego/ ktory Theodozyußowi oddał.

Epiſt: 64. & 52.
Gennadius.

8. *Cyrillus náſtapił ná Alexandriyſkie Biſkupſtwo.* Lib: 7. cap: 7. Niceph: lib: 14. cap: 27. & 28.

Ná mieyſce Theophilá náſtapił ná Biſkupſtwo Alexándriyſkie Cyryllus iego ſynowiec. ktory ná heretyki Nowáciany záraz ſie oburzył/ y kośćioły im odiał. O czym Socrátes ſam Nowácianem bedac/ nań ſie żáluie/ y źle go wſpomina. Gdy Attikus Biſkup vpomniány náwroceniem Theophilá/ y od Ceſárzá y ludu ſwego pobudzony/ Janá ś. Chryzoſtomá imie miedzy Biſkupy policzył: czego vczynić do tego czáſu niechćiał: piſał do Cyrillá tego Alexándriyſkiego/ áby on toż vczynił. Ale on ſie temu ſprzećiwił/ y ná vmárłego ſłowy ſie w piſániu puśćił. Lecz iż to nie z zazdrośći ani złym ſercem czynił: dał mu P. Bog przez iedno nocne widzenie vpámietánie/ iż zezwawßy wßytkie z Egyptu Biſkupy/ imie ś. Chryzoſtomá ze czćia przyſtoyna/ w kośćielne kśiegi nápiſał. Y ták ſie koniec ſtał onemu wielkiemu rozerwániu/ y kośćioły ś. w iednośći ſie Duchá ś. y z Rzymſkim ſtárßym ſwoim/ ktory nawiecey o to czynił/ áby Chryzoſtomus miedzy Biſkupami po śmierći poczytány był/ złaczyły.

Koniec rozerwánia onego o S. Chryzoſtomá.

Rok Páńſki 413. Innocenciuſzá 12.

Honoriußá 19. Theodozyußá mnieyßego 6.

1. Oroſius lib: 7. cap: 42. *Heráklianus wyſoko podnioſły, záraz poniżony.*

Afryce on Heráklianus Comes/ ktorego Honorius Ceſarz/ iż był zábieł Styllikoná/ wßytkiey Afryki ſtároſta vczynił: powſtał ná páná ſwego Honoriußá/ y zebrawßy/ co trudno było wierzyć/ trzy tyśiace y śiedm ſet okretow/ ábo naczynia wodnego (bo y Xerxes y Alexánder wielki/ ták wiele wodnego woyſká nie miał) do Rzymu ſie brał. Lecz ſkoro ſie od brzegu odbiiał/ Márinus Comes z Ceſárſkimi ludźmi vkazał mu ſie. y záraz ſie przelekł/ y vćiekał w łodce do Kárthaginy/ gdźie od żołnierzow zábity ieſt.

Márinus w ßcześćiu pobładził. Hieron: contra Pellag: lib: 3. *Márcellianus niewinnie zábity.* Oroſius vt ſupra.

Márinus wielka poſługe vczynił/ y godna wieczney ſławy/ ále ſobie wßytko zepſował/ tym: iż onego Márcelliná prześwietnego y pobożnego meżá/ zá odnieśieniem heretykow Donátiſtow/ ktorzy mu byli głownemi nieprzyiaćielmi/ zábił. Mienili iákoby z Heráklianem trzymał. Ale ráczey był od Donátiſtow Márinus przedárowány/ iáko drudzy pißa. Zá to Honorius złożyć go z vrzedu kazał/ y żadney zá ono wielkie zwyćieſtwo y przywrocenie Afryki zapłáty nie wźiał/ y owßem zelżywość zá te krew niewinna odnioſł: y kazałby go był Honorius zgubić/ iedno krew meczeńſka nie dopuśćiłá. Bo Márcelliná kośćioł świety miedzy meczenniki/ iáko od heretykow zábitego policzył. Co y ś. Jeronym twierdźi/ iż od heretykow niewinnie zámordowány był.

Supra. 2.

Gdy ſie dla Alárika z Rzymu wiele zacnych Rzymian wynośiło: miedzy inemi do Afryki wyßły były białegłowy domu wielce iáſnego Aniciow Rzymſkich/ Probá z Juliána corka y z wneczka ſwoia Demetriáda corka tey Juliány. ktora w dźiewictwie bedac iuż byłá zmowiona zá meżá/ y to małżeńſtwo w Kárthaginie dość miáło. Myslac Demetriás o prożnośći świátá/ y zburzeniu Rzymu/ y o vćiekániu ſwoim/ ná ktorym meżá bráć tákże vćiekáiacego z oyczyzny miáłá: námyśliłá ſie świát wzgárdźić/ y w czyſtośći ſie CHRISTVSOWI oddáć. Co ś. Jeronym opiſuie wielka wymowa. Bałá ſie mátki y bábki rozgniewáć/ mniemáiac áby ie tym obráźić miáłá. Lecz gdy złożywßy drogie y świetne vbiory/ włożyłá ná ſie podłe y mniſkie ßáty/ y do báby y mátki nog vpádłá: dźiwne weſele obiemá vczyniłá/ ktore ſie po niey tákiego nabożeńſtwá nie ſpodźiały. y z rádośćia wielka poświecić

Demetriás oſobliwa pánienká. Hier: epiſt: 8. Auguſt: epiſt: 143. & 179.

ia CHRI-

ią CHRISTVSOWI przez Biſkupá w Kárthaginie podáły/ y poſag wßytek áby CHRISTVSOWI oblubieńcowi krzywdá nie byłá / ná vbogie roſproßyć iey dozwoliły. O tym gdy ś. Auguſtynowi dáły znáć: dziwnie ſię też z tego vkochał. y liſt do nich nabożny bárzo chwaląc one pánnę / y wßytek on ták przezacny dom/ nápiſał. Do tey Demetriády/ piße ś. Jeronym one słowá: Innocenciußá ktory ná Apoſtolſką ſtolicę náſtąpił/ wiárę trzymay/ á obcey choćby ſię zdáłá być ſámá ſobie mądra/ náuki nie przyimuy.] Bliżßy był w Afryce ś. Auguſtyn: czemu do niego ś. Jeronym nie vkazał: Wolał do źrzodłá y głowy / iáko to y ſam czynił.

August: ep: 179.

Epiſt: 8.

Pewność náuki kośćiołá Rzymſkiego.

3\. Ná ten czás Pelágius z ſwoim ſię kácerſtwem odkrył/ gdy do tey Demetriády y do mátki iey wdowy Juliány liſt piſał/ w ktorym chytro ie do ſwoiey náuki wabił: gdy one słowá mowi: Duchownych ſkárbow nikt tobie dáć nie może/ iedno ty ſámá ſobie ie dáć możeß. Nie mogą być iedno z ćiebie y w tobie. Co ś. Auguſtyn vpátrzył/ y mocno onego wężá piſániem deptał/ y od onego prześwietnego domu Aniciow odpędził.

Pelágius zwodzi chytro.

Epiſt: 143.

4\. Burgundionowie lud przy Almániey y Gálliey bliſko Renu mießkáiący/ iáko Oroſius piße/ o tym czáśie Chrześćiáńſką wiárę przyieli. A Socrátes ich náwrocenie ták opiſuie. Był/ práwi/ lud przy Renie rzéce / zwány Burgundoni, ktorzy nie dbáiąc o żywot wynioſły / wßyſcy ćieśielſtwem ſię y rzemięſłem báwili. A gdy od Hunnow niepokoy mieli: myślili / ktoremuby ſię Bogu pod obronę poruczyć mogli. y vćiekli ſię do Bogá Rzymian. y zmowiwßy ſię/ do Gálliey do iednego miáſtá iáchawßy/ Biſkupá o Chrzeſt proſili/ ktory ie náuczywßy pochrzćił y CHRISTVSOWI oddał. Po czym wźięli wielkie ſercá ná ſwoie nieprzyiaćioły. y Vptárá krolá Hunnow w nocy zábiwßy/ iego woyſko ktorego było o dźieśięć tyśięcy/ ſámi nie máiąc iedno trzy/ porázili.] Ammianus o nich piße/ iż byli mężni do woyny y ludni.

Burgundowie wiárę Chrześćiáńſką przyimuią.

Oroſius lib: 7. cap: 32.

Socr: lib: 7. cap: vltimo.

5\. Theodozyus młody wſchodny Ceſarz/ znowu heretyki Eunomiany y Nowochrzczeńce ná gárdle kárác roſkazał. y Nowáciany / ktore iuż też był Cyrillus z Alexándriey wygnał/ iáko y w Rzymie Innocencius/ tákże ie trapił. Cud ieden wypiſuie o nich ś. Paulinus. Nowácian ieden ſwoy okręt máiąc/ przewoźił Mártinianá / y w tym okręćie było wiele ludźi y Nowáćianow y Kátholikow. On okręt bez nawálnośći morſkiey rozſypał ſię / y zátonął. Wßyſcy Kátholicy zdrowo wypłynęli/ żaden nie vtonął/ ſámi tylo Nowáciani zginęli / żaden wypłynąć nie mogł. y obrácáli to ſobie ludźie ná ohydę ſekty oney.

Ammianus lib: 28.

Heretycy na gardle karani.

L. 7. Ne ſanctum Baptiſma C. T.

Socr: lib: 7. cap: 9.

Paul: carmine ad Cyterium.

Rok Páńſki 414. Innocenciuſzá 13.

Honoriußa 20. Theodozyußá mnieyßego 7.

1\. Onſtáncius hetman Ceſárſki w Gálliey/ Gothy y Athaulphá ich krolá ßczęśliwie vćiſnął/ iż do Hißpániey puśćić ſię muśieli. A to dla tego/ iż on Attalus miedzy nimi żyiąc/ chćiał záś ná páńſtwo ſię Rzymſkie podnośić. A v Bárchinony Athaulphus od ſwoich zdrádzony/ zábity ieſt. Ták P. Bog Honoriußowi zwyćięſtwá dawał/ á on też P. Bogu kośćioł od heretykow oczyśćiał. iż ná przemiánę ßły odpłáty. Wydał ná Donátyſty wyrok roku tego/ (Bo mnimieli iż zá śmierćią onego Márcelliná wolni być mogli) áby wßyſcy ich Biſkupi/ kápłani/ y Miniſtrowie od máiętnośći wßytkiey ſwoiey odpádáli/ á ná wygnánie do wyſep y miaſt inych wyrzuceni byli. A ten coby ich táił y bronił/ áby ſam tákże máiętność tráćił. á świeckie ná pieniądzách ieśli ſię nie náwrocą kárác roſkazał. Ná exekucyą tego mándatu ſwego / wyſłał do Afryki Dulciciußá Trybuná/ iáko ś. Auguſtyn świádczy/ y z nim piſá-

Gothowie wygnáni z Galliey.

L. 55. de hæret: C. T.

Mandat na Donatiſty ſrogi.

2\. Retract: li: 2. ca: 59.

 rzá ábo

rzá ábo Notarium. ktory gdy z temi mándaty do Afryki przyiáchał: Donátyſtowie ſwoy prędki Synod vczynili/ ná ktorym było trzydzieśći ich Biſkupow. y poſtánowili tám: áby nie vſtępowáli/ y ná wygnánie nie ßli: ále gdy ie przymußáć będą/ żeby ſię ſámi zábiiáli/ męczeńſką ſię koroną cießąc/ á Kátholiki od exekuciey ſtráßąc. To ś. Auguſtyn oznaymia. O wierutna práwie ßátáńſka złośći/ kto ſię tobie y tákiemu ßaleńſtwu wydziwuie! Vczynili to niektorzy iż ſię zábiiáli. Czym ſię brzydząc on Executor Dulcicius, piſał do ś. Auguſtyná rádząc ſię go co miał czynić. Odpiſał mu: iż lepiey iż ich máło ginie/ á niżliby ták wiele ludźi ktorzy ſię od nich do Kátholickiey iednośći wracáią/ y wroćić ieſzcze myślą/ w piekielnym ogniu dla heretyctwá ginąć ná wieki mieli.] Że lżem iednák z nimi poſtąpił Dulcicius/ ácz ich wiele do wygnánia przymuśił/ ále ich nie máło w Afryce zoſtáło. A kogo z świeckich ná pieniądzách karano/ zás mu ie gdy ſię náwroćił/ wrácano.

Donatiſte zabiiać ſię każą.
Augu: ad Gaudent: lib: 1. cap: 37. & 19. & epiſt: 204.
Epiſt: 61.
Odpis S. Auguſtyna o zabiianiu Donatyſtow.
Aug: ad Gaudent: lib: 1. cap: 38.

3\. *Biſkupi z Hiſzpaniey Orozyuſza ślą do S. Auguſtyna.*
Auguſt: epiſt: 253.

Tego czáſu z Hiſzpániey niektorzy Biſkupi wyprawili Páwlá Orozyußá do ś. Auguſtyná/ rádząc ſię go o niektore wiáry świętey náuki/ ktorą heretycy pſowáli/ zwłaßczá Priſcillianiſtę y Origeniſtę, y dwá Awitowie/ y nieiáki Bázylius Greczyn. Vczynił onemu pytániu ich doſyć ś. Auguſtyn/ y przećiw Pryſcylliániſtom piſał y Origeniſtom/ y cáły rok przy ſobie onego Orozyußá/ bárzo do rozumienia ś. Piſmá chćiwego/ zábáwił. A iż o wolnym kłamſtwie Pryſcilliániſte náuczáli/ y zá grzech go ſobie nie poczytáli: náp iſał y kśiążki przećiw kłamſtwu Auguſtyn ś. Prośił też Orozyußá Auguſtyn ś. áby hiſtoryą piſał przećiw Pogánom. Co on z ochotą wielką vczynił. y piſze o tym ná końcu: iż od początku świátá przez lat pięć tyśięcy ßeść ſet y ośmnaśćie áż do ſwego czáſu dźieie świátá wypiſał/ to ieſt/ áż do roku CHRISTVSOWEGO czterſetnego śiedmnaſtego.

Contra Mendacium.
Orozyuſz hiſtoryą piſze.
Oroſius lib: 7. cap: vltimo.

4\. *O duſzy pytanie Auguſtyn S. do S. Ieronyma odſyła.*
Auguſt: epiſt: 102. ad Euodium.

A gdy dla błędow Origeneſá y Pelágiußá Orozyus pytał ś. Auguſtyná o dußy/ ieſli káżdą znowu z niſzczegoż Pan Bog tworzy/ ábo ieſli ták z rodźicow pochodźi: z tákim pytániem odeſłał go do S. Ieronymá do źiemie świętey/ gdźie też miał ſam záiácháć/ ſam niechcąc onego trudnego pytánia kończyć/ y o nim ſkázowáć. Pátrzmy ná pokorę Auguſtyná ś. y iáko ſobie ważył ſtárßego w látá Ieronymá. Nic w onych ſercách nieżyczliwośći nie zoſtawáło/ po onych máłych przez liſty poſwarkách/ o ktorych ſię mowiło.

5\. Innoc: epiſt: 27.

Synod vczyniony w Mácedoniey/ poſłał do Papieżá o potwierdzenie tego co poſtánowili. Innocencius im w niektorych rzeczách przygánił. Zkąd ſię pokázuie kośćielny zwyczay/ nic bez nawyżßego Biſkupá około náuki y rzeczy do wiáry należących/ nie ſtánowić.

In actis Cyri & Ioan: in Conc: Nic: 2.
Kośći świętych ſtraſzą czarty.

W Alexándriey Cyrillus Biſkup kośći świętego Márká/ y Cyrá y Icná męczennikow do kośćiołá Pogáńſkie° názwánego Cánopum przenioſł. Iuż byłá oná bożnicá bárzo wielka y ſławna Pogánom odięta: ále ießcze ßátánowie gábánie w niey czynili. A ſkoro kośći święte tám wnieśiono/ vćiekli ſtáre ſwoie leże opußczáiąc.

Rok Páńſki 415. Innocenciuſzá 14.

Honoriuſzá 21. Theodozyuſzá mnieyſzego 8.

1\. *S. Szczepana kości obiawione.*
Gennad: de viris ill: ca: 46. 47. Marcell: in Chron. Beda lib: 6. ætatum. Sigebertus. Nicē: lib: 14. cap: 9.

ROku tego grob y kośći ś. Szczepaná/ y Nykodemá/ y Gámáliela/ obiáwił Pan Bog Lucyanowi kápłanowi/ przez widzenie we ſnie/ gdy mu ſię po trzy kroć vkazał Gámáliel on przeſławny Doktor y miſtrz ś. Páwłá. Wypiſał tenże Lucianus to obiáwienie po Grecku/ ktore Awitus nieiáki ná Láćińſkie przełożył/ y przez Orozyußá ktory iuż był do Ieruzálem z Afryki przyßedł/ kośćiołom zachodnym liſt on y powieść poſłał. Gdźie też Orozyus y reliquie

ábo

ábo kośći ś. Szczepáná zánioſł. Rzecz ſie ſámá wielkiemi cudy przy podnieśieniu tych ś. kośći potwierdźiłá/ gdy przy rayſkiey wonnośći ktora ſie z nich puſzczáłá/ śiedmdźieśiat y trzey chorych ná rozmáite niemocy/ ozdrowiáło. Przenieśione ſą przez Janá Biſkupá do Jeruzálem. Wßytek świát prawdę te vznał/ y kośćioł dźień y świeto zá to dobrodźieyſtwo P. Bogu dźiekuiąc/ náznáczył. Ludźie też wiáry wielkiey godni o tym piſáli/ á zwłaßczá Gennádius ktory tego czáſu żył y piſał gdy ſie to dźiało. Pátrz o tym w żywoćie ś. dniá trzećiego Sierpniá.

1. Auguſti.

2\. Pożytek naleźienia kośći S. Szczepana.

To náleźienie kośći ś. Stephaná ná ten czás/ nowemi cudámi dźiwnie Pogány/ ktorzy z nowu powſtáwáć byli poczeli/ záwſtydźiło/ y wiárę ś. náßę potwierdźiło/ y Pogan wiele do vznánia prawdy poćiągnęło. Tákimi kośćiámi świetych iáko ſie wyżßey powiedźiáło/ Julianus Apoſtátá pohánbiony/ Bábile ś. ćiáło przenośić Chrześćiánom kazał/ y bogow ſwoich ſłábość poznáć mogł. y Ariani w Medioláńie/ przy kośćiach náleźionych ś. Gerwázyußá y Protázyußá/ ná cudá pátrzyli/ y vpámietáć ſie mogli. y w Egypćie iákoſmy w przeßłym roku ſłyßeli/ dyabli zwyćiężeni y wygnáni ſą z kośćiołá/ wnieśieniem do niego kośći ś.

3\. Aug: Retract: lib: 2. cap: 47. Proſper lib: de ingratis.

Pelágius w źiemi ś. mießkáiąc oſławił ſie złą náuką przećiw prawdźie Kátholickiey/ y dla tego przećiw iemu zebrał ſie Synod w Dioſpolu ábo w Liddźie w Páleſtynie ze czternaśćią Biſkupow/ ktorzy tám Pelágiußá przyzwáli/ y o one go náuki zárázliwe pytáli/ ktore iuż były ná piſmie wydáne. On ſie wßytkiego záprzał/ y one náuki przeklął. y dla tego Biſkupi oni zá Kátholiká go y práwowiernego oſądźili/ áczkolwiek on tákimże był y trwał heretykiem iáko pierwey. Wyliczáią tám 12. iego błedow/ ktore odwołał y sámże ie pohánbił/ vſty tylo á nie ſercem. Náuczał ten heretyk/ iż Jádam choćby był nie zgrzeßył/ przedśieby był vmárł. Jż grzech iego ná ludzki ſie rodzay nie wylał/ ále iemu ſámemu ßkodę vczynił. Jż dźiatki ktore ſie rodzą w tym ſtanie ſą/ iáko był Jádam przed grzechem. á iż bez chrztu zbáwienie máią. Jż człowiek ſam z śiebie y z wolney woley ſwey/ bez łáſki Bożey dobrze czynić może. Jż zwyćiężenie grzechu z ſámey wolney woley ieſt/ á nie z pomocy Bożey. Jż P. Bog wßytko zá wyſługą y pokuty dáie á nie z łáſki/ tym ktorzy miłośierdźia godni ſą.

Pelagius ſwoich ſie błedow zaprzał zdradliwie. Collectione Creſcon. *Błędy y kacerſtwa iego.*

4\. Augu: ad Marcell: Hieron: aduer: Pelagium lib: 1.

Piſał záraz tegoż wieku przećiw Pelágiußowi ś. Auguſtyn/ y ś. Jeronym/ ktorzy y inne iego błedy y kácerſtwá vmarzáią. Wſpomina ś. Jeronym piſánia ś. Auguſtyná przećiw temu heretykowi gdy mowi: Nápiſał/ prawi/ troie kśiąg przećiw Pelágiußowi do Márcelliná/ ktore ießcze do ręku náßych nie doßły/ y dla tego tey ia roboty zániecham/ áby ná mie oná przymowká Horáciußá nie pádłá: drwá do láſá nośi. Abobych toż co on/ prozno mowił: ábo ieſlibych co chćiał nowego przynieść: on mie vprzedźi/ gdy iego oświecony rozum lepße rzeczy przynieśie.] Pátrz iáko ſie świeći czczą y miłuią/ á pokorá ich wielka.

Czczą ſię święći w miłośći y pokorze.

5\. Epiſt: 252.

Jáko ſię zás Pelágius z ſwoim fałßem wynurzał/ oznaymia ná wielu mieyſc ś. Auguſtyn: á zwłaßczá w liśćie do Janá Jerozolimſkiego/ w ktorym mu oznáymuie/ iż dwá młodźieńcy zacnie vrodzeni y w náuce ćwiczeni/ Timeáſius y Jácobus/ kśiążki mu Pelágiußowe przynieśli z onemi iego náukámi/ proßąc áby ná nie odpiſał. ktorzy porzućiwßy świát ná ſłużbę ſię Bożą vdáli. y poſyła mu ono piſánie Pelágiußá y ſwoie błedow onych burzenie. y prośi áby mu dźieie Synodu onego ich w Dioſpolu poſłał.

6\. *O dußy iako ſię daie pytanie.* Aug: epiſt: 28. 29. 102. Retract: lib: 2. cap: 45. & 56. Hier: epiſt: 92. apud Aug: epiſt: 30.

W tym wieku z Origeneſowych kśiąg/ trudne pytánie w kośćiele ś. miedzy vczonemi powſtáło/ iáko ſie wyżßey wſpomniáło: iáko dußá ludzka w ćiáło przychodźi: Jeſli rodzáiem z Jádámá idźie/ czyli z nowu od Páná Bogá káżda ſtworzona bywa. Z tym pytániem poſłał Orozyußá do Jeronymá ś. Auguſtyn ś. Lecz ś. Jeronym ná ten czás ſie wymowił inną zabáwą ſwo-

Aug: de orig: anim.

wa ſwoia. Bo czytáiac to co o tym ś. Auguſtyn / nic nie ſtánowiac áni twierdzac / ná obie ſtronie / nápiſał: bał ſie áby iáko rożnego z ſoba rozumienia nie mieli / czymby ſie heretycy gorßyć mogli. Oddał mu te pokore y vmiárkowánie ś. Auguſtyn. Bo poki był żyw ś. Jeronym: nic o tym nie piſał / áż po iego śmierći / do zdánia ſie iego przychylił: iż P. Bog káżda duße w ćiáło nowo ſtworzona wlewa / á iż rodzáiem z Jádámá nie idźie / iáko ćiáło. y do tego rozumienia / wßytek ſie kośćioł Boży ſkłonił. y Názyánzenus nie śmiał tego pytánia roſtrzygnać. y zá czáſu ś. Grzegorzá nic pewnego o tym nie twierdzono.

Duße káżda Pan Bog tworzy y w ciáło wlewa.

Carmine de anima. Greg: lib: 7. epiſt: 53.

7. *Woyna z Zydami w Alexandriey.*

Socr: lib: 7. cap: 13

Wracamy ſie do wſchodnych kroleſtw. W Alexándriey z Zydámi Chrześćiánie mieli wielkie trudnośći y krwie rozlania / iedni drugich náchodzac. Przyczyne Socrátes onych tám rozruchow po częśći kłádźie ná Cyrilluſá Biſkupá: ále mu nie ná wßytko wiárá ſie dáwáć ma. Bo iż Nowácyanem był / á Cyrillus Nowáciany z Alexándriey wygnał: dobrze mu życzyć nie mogł. w tych rozruchách zábita ieſt Hippácia pánna dźiwnie wielkiey náuki Philozophſkiey / Chrześćiánká bedac / ták iż iey rownego ná on czás nie było / y wßyſcy vczeni iáko do miſtrzyniey do iey náuki gárneli ſie / y on Synezyus zowie ia miſtrzynia ſwoia. Byłá to corká Thoná Philozophá / w czyſtośći trwáiaca / y w wßytkich żywotem y wyſoka bárzo náuka chwálebna.

Syneſius epiſ: 10. 15. 16. 23. 81.

Hippacya panna wielkiey nauki.

8. *Pulcheria śioſtra Ceſarſka.*

Marcel: in Chron.

Tegoż roku druga ſie białagłowá świátu ogłośiłá / z przedźiwna madrośćia y rozumem od Bogá wlanym / y z obyczáymi práwie Chrześćiáńſkiemi: To ieſt / Pulcheria śioſtrá młodego Theodozyußá Ceſárzá. ktora brát nie máiac doroſłych lat / vczynił Auguſta y páńſtwá ſwego towárzyßka. Miáłá ná ten czás lat ßeſnaśćie / y ſpráwowáć Ceſárſtwo poczełá. Poślubiłá dźiewictwo ſwoie P. Bogu / y ná to dwie śieſtrze ſwoie námowiłá. boiac ſie áby mężowie ich nie ſprzećiwili ſie brátu ich / y R. P. nie pomießáli. One ſwoie wola mießkánia w czyſtośći / wßytkim oznáymuiac: w kośćiele ná ołtarz oddáłá / zá ſwoie dźiewictwo / y zá bráterſkie pánowánie / wielce drogi ze złotá y kámieni koßtownych vpominek P. Bogu. Náuczyłá ſie Rzymſkiego y Greckiego iezyká / y ßczęśliwie y pilnie imieniem bráterſkim rzadźiłá / y o iego ſie przyſtoyne wychowánie y náuki ſtáráłá / náde wßytko boiáźni go Bożey náuczáiac. Rozmáite mu miſtrze y do woiennych y do domowych ſpraw chowáłá. Vkázowáłá mu / iáko w rozmowie / w ſłuchániu / śiedzeniu / w vśmiechániu y ſurowośći záchowáć ſie / y wßytkim ludzkim y do miłośći ſpoſobnym być miał. czeſto do kośćiołá chodźić modlić ſie / y vpominki oddáwáć ná ołtarz / y kápłany czćić / y inne ludźie cnote miłuiace poważáć / á heretykámi ſie brzydźić / y kośćielney náuki nigdy nie odſtepowáć náuczáłá go. Sámá kośćioły / klaßtory / ßpitale budowáłá y nádawáłá.

Ceſarſtwo rzadzi, śioſtry do czyſtośći namawia.

Sozom: lib: 9. cap: 1.

Wychowanie Theodozyußa młodego.

9. Socrat: lib: 7. cap: 22.

Poſty w młodym.

Poty Sozomenus. A Socrátes dokłáda / iż nic miekkiego ten Theodozyus w onym krolewſkim wychowániu nie miał / nic niewieśćiego ná nim nie było znáć. roſtropnie / gdy kto z nim rozmawiał / odpowiádał / poſty / źimno y vpalenie wytrwał. Pośćił Srzode y Piatek záwżdy. Páłac iego był iáko klaßtor. Bo ráno z śioſtrámi Pſálmy ná odmiány śpiewał / piſmá świetego ſłowá mowił / y pámietał / y o nich z Biſkupámi rozmawiał. w kśiegách ſie kochał / y one zgromadzał. á ćierpliwośćia y ćichośćia wßytkich przechodźił. Náuczył ſie gniew ná wodzy mieć / nád nikim ſie nie mśćił. Nikogoż ná gárdło nie ſkázáć. O co gdy mu przymawiano / ono dźiádá ſwego ſłowo mowił: Boże ábych mogł vmárłe ożywiáć. Łácno człowieká zábić: ále ożywić go ſam tylo P. Bog może. Ná igrzyſkách poſpolitych krwie ludzkiey ßánował / áni ná nie pátrzyć chćiał / áni ſie z beſtyámi potykáć kazał. kápłany wßytkie czćił / á zwłaßczá żywotá pobożnego ludźie. Gdy w Cárogrodźie Biſkup Chebrorum, ſławney pobożnośći vmárł: wor iego ábo

Gniew na wodzy.

Obyczaie młodego pana.

kápice

kápice niechędogą ná śię wdźiał/ spodźiewáiąc śię iákiey z niego dostáć świątobliwośći. Raz ná widokách pospolitych/gdy deßcze śię y gromy puśćiły: on do modlitwy przypadł/ y wßyscy śię ludźie z iego roskazánia modlili/y nawálnosć oná záraz vstáłá. Woyny pierwey modlitwą iáko Dawid odpráwował/y one przez woiewody swoie wygrawał.] Poty Socrátes.

Zkąd śię vważyć może/ co przemaga pobożnosć y nabożeństwo w sprawowániu krolestw. Dźiewczyná z dźiećiną ták Cesárstwem rządźili / iż tákich czásow zá wielkich y woiownych Cesárzow Rzeczypo: nie miáły/ktoreby ták od postronnych nieprzyiaćioł/ y domowych tyránnow wolne były. Przetoż y zá ich pánowánia świętych śię ćiáłá / iáko Zácháryaßá Proroká y Stephaná pierwßego męczenniká ziáwiáły / z ktorych śię pomocy zá modlitwą świętych przyczyniáło v P. Bogá ná ßczęśliwe páństwá spráwowánie.

10\.
Pobożność do rządow co może.

O świętym Stephanie iuż śię powiedźiáło. o Zácháryaßu ták piße Sozomenus: iż we wśi Cyphár v Eleuteropolu / on Zácháryaß prorok syn Ioiády kápłaná/ zábity od Ioáśá krolá/pánu oney wśi ćiáło swoie obiáwił/ znáki wßytkie dáiąc. Nálezione iest ćiáło y przy nim pácholę w krolewskim vbierze położone. Domyśláli śię drudzy / iż to był synaczek Ioáśá krolá/ktorego P. Bog o mężoboystwo Prorockie skarał oną śmierćią dźiećięćiá iego. A on iákoby przepraßáiąc Proroká/ v nog ćiáłá iego schowáć go kazał.

11\.
Lib:9. cap: vltimo.
Kośći Zácháriaßá Proroká nálezione.

Attalus on z Gothámi śię do Hißpániey záwlokł/ ktorym Gothowie gárdząc/ hetmánowi go Constáncyußowi postáli / á on go do Honoriußá odesłał. Nie karał gárdłem onego Tyránná / co wiele śmierći zásłużył / y báłwochwálstwo Pogáńskie przywroćić chćiał: iedno mu dla żołnierzow áby śię nie gorßyli/ rękę vćiąć kazał. A po onym Athaulphie od swoich zábitym/ nástąpił ná Gothow krolestwo Sygerikus / ktory iż tákże do pokoiu z Cesárzmi Rzymskiemi był skłonnym/ od swoich Gothow zábity iest. Po nim nástąpił Vwállia/ná to obrány áby pokoy z Rzymiány rozsypał/lecz go Pan Bog ná to stáwił/ áby pokoy potwierdzał. Bo ten vważáiąc/ iáko P. Bog Gothy karał/gdy śię ná páństwo Rzymskie oburzáli: Bo chcąc śię do Afryki przewieść / wßyscy potonęli / y zá Aláryká gdy tákże do Sycyliey przypłynąć chćieli/ w morzu wßyscy zostáli: dla tegoż pokoy z Honoriußem dawßy mu naprzebráńße zaręczniki/ vmocnił/ y Plácidią śiostrę iego po Athaulphie owdowiáłą/ z wielką czćią iemu odesłał.] Oni to co Rzym woiowáli ták od Páná Bogá byli w morzu dwákroć potopieni. A on Vwállia w Hißpániey o Rzymskie páństwo podiął śię woyny ná Alany/Wándale y Swewy/ y ták do Honoriußá wskazał: Ty iednay śię ze wßytkimi y zaręczniki od wßytkich bierz: á my sámi z sobą śćieráć śię będźiem. Jeśli przegramy/ sobie przegramy: ieśli wygramy / tobie wygramy. A ieśli oboi poginiemy / wieczny zysk będźie twoiey Rzeczypospolitey.] To Orozyus. y dokłáda: A ktoby temu wierzył / by sámá rzecz nie mowiłá? Bo w Hißpániey srogie woyny z sobą wiodą/ iáko słyßym/ á Vwállia nawięcey śię o pokoy stára. Ták Pan Bog dźiwnie y hoynie Honoriußowe nabożeństwo płáćił.

12\.
Orosius lib: 7. cap: 42.
O Gothách y krolách ich.

Orosius lib: 7. cap: 43.

Plácidia od Gothow do brátá Cesarza odesłána.
Vwállia przyiaćiel Rzymiánom.

Rok Páński 416. Innocenciußá 15.

Honoriußá 22. Theodozyußá mnieyßego 9.

SYnod w Afryce w Kártháginie vczyniony/ná ktorym było śiedmdźieśiąt y śiedm Biskupow/ ktorzy Pelágiußá y Celestyußá o fałßywe y heretyckie náuki potępili/ y do Innocenciußá Papieżá posyłáiąc do niego Iuliußá Biskupá pisáli/áby ich rozsądek vmocnił. Bo/ prawi/ owce CHRISTVSOWE bárzo śię zárażáią / iuż wedle ich náuki mowić nie mamy áni śię modlić: Nie wwodź nas w pokußenie.

1\.
Pelágius y Celestius potępieni.
Tom: 1. Concil.
Et apud August: epist: 90.

ßenie. A ieſliby ſie niezdáło/ áby Pelágius ſam potępiony był/ dla tego/ iż ieſt ná Synodźie Dioſpolſkim zá Kátholiká vznány/ (bo ſie tám był wyklámał) tedy proßą Papieżá/ áby iego náuki przeklął y potępił.

Drugi Synod w Afryce na Pelágiußá.
Aduer: Collat: & Gennad: de viris Illuſtribus.
August: epiſt: 110.

Tákże w Milewie w Afryce w Numidiey drugi Synod vczyniony był/ ná ktorym zebráło ſie Biſkupow ßeśćdźieśiąt y ieden/ ktorzy tegoż roku támże Pelágiußá y iego náuki potępili. y do Papieżá przez tegoż Iuliußá Biſkupá piſáli/ o tym mu dáiąc znáć. Iuż był Innocencius Pelágiáńſką náukę iáko piße Proſper potępił/ co odpiſuiąc Biſkupom onym potwierdźił. Biſkupi oni obudwu Synodu prośili Auguſtyná ś. áby przećiw Pelágiußowi piſał. Co on z wielką pilnośćią vczynił.

Reliquie S. Szczepana rozniesione.
W Afryce cudá z reliquiy S. Szczepaná.

2. Orozyus on ktory do ś. Ieronymá od ś. Auguſtyná poſłány był z pytániem około początku duß ludzkich/ będąc przy náleźieniu y podnieśieniu kośći ś. Szczepaná: vprośił z iego ćiáłá niemáło reliquiy onych ś. y wroćiwßy ſie do Afryki Biſkupom rozdawał. Nigdy w zachodnych kośćiołách przedtym o tych reliquiách ś. Stephaná nie było ſłycháć/ dopiero ſie wielkiemi cudy w Afryce ogłośiły/ gdy ná dotykánie ich ſrogie niemocy od ludźi odchodźiły/ gdy y vmárli do ćiał ſie wracáli. O czym nie prośći áni zabobonni/ ále wielcy y świeći á vczeni ludźie piſáli. A nietylo piſmem/ ále budowániem kośćiołow nowych/ ku czći Pánu Bogu y onym reliquiom/ te prawdę cudow oświadczáli. Czytay ś. Auguſtyná/ iáko ßeroko o tych cudách y śmiele przećiw Pogánom mowi/ wiárę z nich ś. Chrześćiáńſką wſpieráiąc. A w kazániach ſwoich goraco o tych cudách z kośći ś. Szczepaná płynących lud ćießy/ y ſwoy ſmák z oney łáſki Bożey pokázuie. Piſáne ſą y dwoie kśiegi o nich od Ewodiußá Biſkupá Vzaleńſkie°/ o ktorych ś. Auguſtyn wſpomina/ y mowi: iż tych co piſáne nie ſą ießcze bez liczby było. Gdźie y o śiedmi wſkrzeßonych y od śmierći do żywotá przywroconych mocą Boſką w tych reliquiách zákrytą/ wzmiánkę czyni. Mogliby ſie dźiśieyßy bledni nie náuczyć/ á nie ták temi ſkárby świętemi gárdźić/ iáko poczeli. nietylo wzgárdą/ ále y ogniem y do wody miotánię tákie przenadroższe kośći gubiąc.

De Ciuit: lib: 22. cap: 8. & ſerm: 32. de diuerſis.

Domnus y Dominus.

3. W tych kśięgách od Ewodiußá Vzaleńſkiego Biſkupá/ o cudách ś. Szczepaná piſánych/ ſtáre vżywánie ſłowá tego Láćińſkiego Dominus, tákie ſię pokázuie: ſámemu ie tylo Pánu Bogu dawáli/ á ludźiom zacnym nie Dominus ále Domnus przyczytáli. Lecz to nie wßędźie záchowano. Attikus Cárogrodzki Biſkup vczone y známienite kśiegi nápiſał o chowániu czyſtośći/ do krolewien/ to ieſt/ do czterech corek Arkádiußá Ceſárzá/ Pulcheriey/ Flácille/ Arkádiey y Máriny/ ktore Pulcheria ſtárßa y námędrßa do chowánia czyſtośći pánieńſkiey przywiodłá przykłádem ſwoim y rádą.

Rok Páńſki 417. Innocenciußá 16.

Honoriußá 23. Theodozyußá mnieyßego 10.

Innocencius Papież vmarł.
Gennad: de viris Illuſtr: cap: 43.
Celeſtius czyni ſię Katholikiem.
Augu: contra Iul: Pelag: lib: 6. cap: 12.

1. ROku tego Innocencius Papież świát ten pożegnał. Siedźiał lat 15. y mieśiąc ieden. Nim vmárł dekret vczynił przećiw Pelágiußowi y Celeſtiußowi/ ktory ie° náſtępnik rozgłośił/ Zoſimus Greczyn ſyn Abráhámow. Celeſtius ſkoro nowy Papież náſtał do Rzymu przyßedł ſpráwowáć ſie o złą náukę ſwoię/ w ktorey był obwiniony/ czyniąc ſie we wßytkim Kátholikiem. Papież długo y pilnie go doznawał. y pytał ieſli zezwala ná dekret od Innocenciußá przećiw Pelágiußowi wydány: on powiedźiał iż zezwalam. y zdał ſie pokutuiącym y Kátholikiem. Iednák Papież go do pokuty nie przyiał/ ále piſał do Biſkupow Afryki/ ktorzy go byli o kácerſtwo ono wyklęli/ áby mu o nim ſpráwę dáli/

dáli / á posłáli tego ktoby mu tákiego co zádawał. Potym Zosimus list otworzył / ktory Pelágius do Innocenciuszá pisał / spráwuiac sie o zádáne iemu kácerstwo. y przy onym liście posłał dostáteczne swoie wyznánie wiáry. w ktorym wszytká byłá Kátholicka prawdá w káżdym ártykule / bez żadney przygány. y ná końcu te słowá położył: Jeslim/ práwi/ co nieostrożnie y nievmieietnie wyznał: chce ábyś nas náuczył y nápráwił / ty ktory wiáre y stolice masz Piotrá ś. To wyznánie gdy Zosimus przeczytał / nie miał co przećiw iemu mowić: á iednák do Afryki do Aureliuszá Biskupá Kárthaginu y innych ktorzy iuż byli ná dwu Synodách Pelágiuszá y iego náuki potepili/ pilny list pisał/ w ktorym wielkie ma mniemánie/ iż miał być Pelágius spotwarzony/ á iż z powieści ludzkiey sadźić sie nie godźi/ áby niewinny nie vćierpiał. Posłały ono do nich wyznánie wiáry Pelágiuszowe.] Ták ten chytry y złośći pełny y zdrádá wszytká obiety Pelágius/ táić sie vmiał/ y stolice ś. oszukáć chćiał. Lecz Pan Bog zdrády iego odkrył/ iáko sie w przyszłym roku powie.

Ex codice Vaticano.

Pelágius tái swoich błędow.

2.

3\. Tego roku ná zachodnych kośćiołách zá Papieżá Zosimá nie swe° czásu świeto Wielkonocne obchodzono. Bo miásto embolismu/ to iest/ wkładánia dniá iednego w mieśiac Luty/ rok pospolity trzymano. y tym sie błąd sstał. Co sie y cudem pokazáło. Pisze Páschásius Biskup Libei / iż wioská iest máła / zwána Meltiná ná gorách y gestych lásách / w ktorey iest máły kośćioł/ do ktorego chrzćielnice / ná czás Wielkieynocy wodá niewiedźieć ktoredy z źiemie przychodźi / gdy sie tám żaden strumyszczek áni zdroick nie náyduie. y w niey Chrzest kápłan odpráwuie. ktory gdy skończy / záraz oná wodá ginie. Tego tedy roku zá Zosimá Papieżá ná on dźień ktorego zachodne kośćioły świećiły Wielkanoc / oná wodá nie przyszłá / áż innego ktory niebłędliwy był dźień świetá onego.

Błąd w Kálendárzu roku tego.

Apud S. Leonem epist: 65.

Cudo o dniu Wielkieynocy.

4\. Cásiodorus też táki cud wypisał o wodźie w Lukániey ná iednym mieyscu/ iáko sie podnośi gdy kápłan poświecáć ia poczyna w wigilia Wielkonocna. y Grzegorz Turoneński o sadzáwce iedney w Lusitániey ná polu Osea nápisał: iż do niey cudownie wodá ná dźień wigiliey Wielkonocney przychodźi / y sámá zás po chrzćie odchodźi. Z ktorey gdy sie poświeći/ lud wszytek wode one do domu bierze/ y role swoie ia polewáia/ á oney wody nie vbywa. áż gdy czás przyidźie/ wszytká niewiedźieć iáko vstepuie. Ták Pan Bog świecenie tey wody ná chrzest cudámi swoiemi Boskiemi pochwala.

Var: lect: lib: 8. epist: 33.

De gloria Martyrum lib: 1. cap: 24.

Honorius czynił w Rzymie tryumph wielki y wesele/ iż mu P. Bog dał zwoiowáć Gothy / y tyránny domowe zdrayce / y Pogány z ich bogámi fałszywemi/ y heretyki.

Prosper in Chron.

Rok Páński 418. Zosimá 2. Honoriuszá 24. *Theodozyuszá mnieyszego. 11.*

1\. Maiac odpisy Zosimus od kośćiołow Afryki / y pisánie Pauliná przećiw Celestiusowi / y wypytawszy pilnie sámego Celestiuszá/ gdy chytrość iego poznał/ y wyznánie iego lepiey zrozumiał/ iż o grzechu pierworodnym nic nie trzymał: obudwu y Pelágiuszá kácermistrzá y Celestiuszá vcznia iego potepił/ y wyklećie ich wszytkim kośćiołom oznaymił. Potepienie tych dwu heretykow/ Honorius Cesarz mándaty swemi vmocnił/ y exekucia czynił / áby ich násládownicy / do vrzedow przywodzeni / y ná wygnánie wyrzucáni byli. O czym Augustyn ś. dáie znáć. Po potepieniu tych heretykow/ Julianus Biskup Kápuáński wźiął ná sie obrone ich / y pisał zá nimi przećiw práwowiernym czworo ksiąg y dwá listy/ ieden do Rzymu posłał / á drugi do Biskupá Tessáloniki / w ktorych potwarzy kłádźie ná Zosimá y Rzymskie kápłany. Ná

Pelágius y Celestius potępieni.

Augu: de peccato Orig: cap: 8. & 22. & epist: 157.

August: contra Iul: Pelag: li: 3. capit: 1. & epist: 104. 105.

Iulianus Pelágian.

Aug: ad Bonif: contra Pelagia: lib: 1. cap: 1. & 5.

Contra Iulianum.

co mu wßytko ś. Augustyn odpor dał/ przećiw iemu pißac. y kśiegi de gratia y drugie de peccato Originali przećiw tymże błedom / nápisał.

Aug: li: 4. de doctr: Christ.

Augustyn ś. od Zosimá Papieżá z innemi Biskupámi do Mauritániey do Cesárcey miástá dla spraw niektorych kośćielnych wysłány/ odrádźił mießczánom onym wysoka y ßcześliwa wymowa swoia / áby zwyczáiu igránia kámieńmi zániechali. Bo pewnegó czásu w rok/ ná dwie sie cześći rozdźieliwßy/ kámieńmi ná sie przez dwá dni ćiskáli/ y wiele ich zábiiáli/ brát ná brátá/ y syn ná oycá śmiał kámieńmi bić. Ten vporny głupi zwyczay przełomił Augustyn ś. iż go odstapili/ y nigdy nápotym nie powtorzyli.

Serm: 215. de tempore. Ser: 115. & in Psal: 12. Conc: 1. & serm: 251. de tempore.

Jne też nievczćiwośći y Pogáńskie zwyczáie w Afryce zniosł ś. Augustyn / áby przy kośćiołách w świetá nie skakáli y nie táńcowáli. Nie dopuśćił w świetá meczennikow grác ná cytrze/ y bieśiad y skakánia w kupie. Gánił tych co Mßey nie słucháia ábo przed iey skończeniem odchodza y ná długość nárzekáia. Zkad sie znáczy/ iż Mße záwżdy były śpiewáne. Możnieyßy áby czytáne były przemogli. A przy Introićie cáły Psalm wyrzućiwßy/ po iednym wierßu tylo zostáwili.

2. *Náwrocenie Zydow w Minorice.* Euodius l. b: 1. ca: 2. Apud Aug: Tom: 10.

W Minorice wyspie ktory iest miedzy Mauritánia y Hißpánia/ tego roku dźiwne sie ostáło Zydow do wiáry Chrześćiáńskiey náwrocenie/ ktore po wßytkim świećie rospisał biskup tegoż wyspu Sewerus. List iego cáły nálazł sie w Kśiażnicy Wátykáńskiey / o ktorym piße Ewodius w cudách ś. Szczepaná / ktorego sie tu niektore skrocone cześći kłáda.

W Iámmonie żaden Zyd zmießkáć nie może.

W tym wyspie dwie tylo sa mieśćie (mowi ten Biskup Sewerus) Jámmoná y Mágoná. Jámmoná ma ten dar Boży / iż tám Zydowie mießkáć nie moga / káżdy záchorzeie y vmiera/ ábo piorun nań biie / y wßyscy sie Zydowie onego miástá strzega. Wilkow y lisow oná wyspá nie ma/ á inych dobrych źwierzow pełná iest. Ma węże y niedźwiadki ábo skorpiony/ ále nikomu nigdy nic ßkodza/ iákoby bez iádu były. A Mágoná y węże ßkodliwe ma y Zydow iest w niey wiele. Przez ten wysep iáchał kápłan nieiáki z Jeruzalem do Hißpániey / gdźie dla woien nie mogac doiácháć / został ná czás w Mágonie / y w kośćiele onego miástá / reliquie ábo kośći ś. Szczepaná zostáwił / sam sie do Afryki wroćić myślac. Był to on Orozyus o ktorym tu iest czesta wzmiánká. Z tych kośći ś. puśćił P. Bog ogień miłośći swey ná one Zydy.

Reliquie S. Szczepana w Mágonie. Orosius.

Był ná on czás iákiś poswarek miedzy Chrześćiány y Zydámi / iż woyne z soba stoczyć mieli / y ná to sie oboiá stroná gotowálá. Wodzá swego mieli Zydowie Theodozyußá / zacnego w oney Mágonie / ktory y v Chrześćian był we czći. Lecz Pan Bog inßa swoie woyne duchowna odpráwował/ niedowiárstwo y vpor ich woiuiac.

3. *Widzenia przez sen.*

Naprzod iedney Chrześćiáńskiey nabożney dźiewicy ná imie Theodorze przed dni trzydźieśta/ przez sen vkazał P. Bog iedne zacna wdowe á oná role swoie Biskupowi oddáie / y vpomina áby z nich dobre owoce zbierał. Tenże sen miał Biskup/ niewiedzac iż bożnice Zydowska ktora oná niewiástá znáczyłá/ miał do pożytku CHRISTVSOWI przywodźić/ y z niey dobra rola vczynić. A miedzy Zydy Theodorus nieiáki/ ktory nawyżßym był v Zydow Kápłanem y Doktorem/ ktorego wßyscy słucháli y iáko oycá czćili/ tákże przez sen miał tákie ziáwienie/ ktorego sie y iednemu Chrześćiáninowi zwierzył. Gdym/ práwi/ ßedł do bożnice / zástapiło mi dwánaśćie meżow pytáiac: gdźie idźieß? Nie chodź do bożnice bo tám lew iest. Jam sie przelekł. y gdy vćiekáć chce: vsłyße iż w bożnicy mnißy dźiwna słodkośćia Psálmy śpiewáia. y tymem sie wiecey przelekł/ y vćiekłem w dom Rubená / gdźiem iuż był bespieczny od oney boiáźni. To iáko sie wyiáwiło/ wnet sie zrozumie.

4. Boiac sie Biskup Sewerus iákiego krwie wielkiego rozlania z oney woyny: ßedł do Mágony do Zydow / y z nim wielka liczbá Chrześćian / y przyzwał przez kápłany swoie Zydow/ proßac ich/ áby do ieg kośćiołá przyßli.

Lecz

Lecz gdy niechćieli/ prośił ich áby go w ſwoiey bożnicy czekáli / y tego vczynić niechćieli. iednák dáli ſie vżyć / iż do domu iednego gdźie Biſkup był/ przyßli. Począł ſie ná nie Biſkup żáłowáć: iż ſie ná woyne zbieráią ná Chrześćiány ktorzy ich zbáwienia y żywotá prágną/ á oni ich ſie krwią náſyćić chcą. Nie przyſtoi to czynić w mieśćie / Rzymſkim Ceſárzom podległym. Oni ſie záprzeli. A Biſkup ſpytał: á dla czegośćie ták wiele zbroie y kámienia w bożnicy ſwey nágotowáli? Oni ſie záprzeli. A Biſkup rzekł: Podźmy tám/ á ogladaymy ieſli tá: ieſt iáko mowićie? Rwſtawßy/ ßli tám Chrześćiánie z Biſkupem ſwoim/ wierß on z Pſálmu śpiewáiąc: Ginie z ßumem pámiątká ich / á Pan Bog ná wieki trwa.

5.

W tym niewiáſty Zydowſkie kámieńmi ná Chrześćiány ćiſkáć poczęły/ á Chrześćiánie ná vpominánie Biſkupá ſwego / vwiedzieni żalem / niedbáiąc/tákże im oddáwáć poczęli. nie było ránnych iedno po iednym z obu ſtron. A gdy vćiekáć Zydowie poczęli / Chrześćiánie w bożnice ich wpádli / y tám Pſálmy śpiewáiąc / drogie wßytkie rzeczy złotá y śrebrá Zydom oddawßy/ bożnice zápalili. y do kośćiołá ſie ſwego z Biſkupem wroćili. Trzy dni ſie nie wychodząc z miáſtá zá onych Zydow náwrocenie modlili. A owo napierwßy Zyd Ruben wßytkim znáczny vwierzywßy w CHRISTVSA o chrzeſt Biſkupá prośił. Wielka ſie rádośćią wierni ochłodźili/o ine P. Bogá proßąc.

Chrześćiánie z Biſkupem bożnice zápalili.
Modlitwá zá Zydy.
Ruben.

6.
Theodorus Doktor Zydowſki náwrocony.

A gdy on Theodorus z wielą Zydow ſwoich nád oną ſpaloną bożnicą ſtał: zbiegło ſie do niego wiele Chrześćian / y námáwiáć go mędrßy y o wierze y Piſmie ś. mowić z nim poczęli. Lecz on ſie ze wßytkiego śmiał. Widząc iż mu mowá nic pomaga / do modlitwy ſie wßyſcy puśćili / y wielkim głoſem záwołáli: Theodorze vwierz w CHRISTVSA. On głos ták Zydowie zrozumieli: Theodorus vwierzył w CHRISTVSA, y przelękwßy ſie á ná Theodorá nárzekáiąc / wßyſcy vćiekli. Theodorus ſie też bárzo zátrwożył/ ná on głos lwá náßego z Judy / á zwłaßczá ſłyßąc śpiewánie mnichow miedzy onemi murámi pogorzáłemi. iednák ſtał ná mieyſcu / y przyſtąpił do niego on Ruben/ y iáko nápoły vmárłego ćießył go / y do CHRISTVSA námawiał. A on vwierzyć w CHRISTVSA obiecał / proßąc áby ſie z ſwoiemi Zydámi námowił/ y więcey ich do CHRISTVSA przyprowádźił. Wźiął go do domu ſwego Ruben. Wroćili ſie Chrześćiánie do kośćiołá ſwego / y odpráwiwßy ſłużbę Bożą vyźrzeli niemáłą liczbę Zydow á oni do kośćiołá idą/ y gdy przyßli prośili Biſkupá áby ie Chrześćiány vczynił. y kładł ná czołá ich krzyż ś. A drudzy Zydowie z miáſtá poućiekáli po láſách ſie kryiąc.

Liczbá wielka Zydow do chrztu S.

7.
Cudowne do wiáry poćiągnienie.

Dwá ich/ Melecius brát onego Theodorá y Innocencyus ktory był niedawno z Hißpániey przyiáchał/ cudownie w leśie do CHRISTVSA poćiągnieni ſą. Melecius rzekł: Jákom vſłyßał iż brát moy w CHRISTVSA vwierzył: ták mi te ſłowá do ſercá weßły: W imię twoie CHRISTE, ktore my zá bluźnierſtwo mamy. y chcę ie bluźnić á wyrzucáć z myśli/ á nie mogę/ á im ſie więcey z ſobą biedzę/ tym ſie więcey w ſerce moie oná myśl wpaiá. Rzekł mu Innocencius/ ieſt tá rzecz widzę z Bogá / podźmy do miáſtá á vczyńmy co twoy brát Theodorus vczynił. On niechćiał/ ále odbieżeć chćiał wßytkiego co w mieśćie miał. y gdy w inßą ſie ſtronę obroćił/ w drodze pobłądźił y w ćiernie iákieś wpadł/ w ktorym ſie poránıwßy/ iuż CHRISTVSA wzywał/ áby mu drogę do miáſtá vkazał. Co ſie ták ſtáło. A on Theodorus zezwawßy Zydy / nie boiąc ſie iuż y o zdrowie ſwoie / rádźił im do wiáry ś. przyſtąpienie; y nálázło ſie ich pięć ſet y czterdźieśći/ ktorzy chrzeſt ś. przyięli/ y mocnie ſie CHRISTVSOWI Meſſyaßowi y Bogu ſwemu pokłonili / nieodmiennie w ſtátku onym trwáiąc. Cudámi niektoremi/ pomogł im CHRISTVS. Bo widźiány był v kośćiołá przed miáſtem / w ktorym złożone były reliquie S. Szczepaná / ſłup ogniſty iáko zá Moyzeßá ná pußczy / y grad

540. Zyd... wiersz...
8.
Cudá d...

 ſpadł/ kto-

ſpadł/ ktory wonieć miodem poczał/ y kto go koßtował/ nád wßytkie miody ſłodßym go vznał. Ośm dni Biſkup ná oney pracey z ludem ſwoim ſtráwił/ nim ſie do Jámmony wrocił. á wierni ktorzy z nim byli/ táka z tego náwrocenia Zydow rádość mieli/ iż żaden ſie do domu nie pokwápił/ áni ſie o ſwoim domoſtwie pytał. Działo ſie to mieśiacá Lutego/ roku teğ Páńſkiego 418.

9\. *Bożnice Zydowſkie palili Chrześćiánie.*

Gdy ſie to prędko po wßytkim Chrześćiáńſtwie rozgłośiło: Honorius Ceſarz mándaty dał ná Zydy/ áby żadnych vrzędow/ y pásá rycerſkiego nie mieli/ chcac ie przykrośćiámi do wiáry przywodźić/ ná wzor tych Minorikow. A wierni gdy te powieść w kośćiołách im czytano/ rzućili ſie do palenia bożnic Zydowſkich/ chcac ták Zydy náwrácáć/ iáko Minorikowie poczęli. Ale ſie to nie powiodło. Bo wiecey Zydowie twárdźieli. vrzędy ná przodku wiernym tego przeglądáli: ále po czterech lat zákázáć Ceſarz muśiał/ áby Zydom bożnic nie palono/ á ieſli im mieyſcá ná ktorych były ſa odebráne/ áby im inemi nágradzano.]

Zákazano potym palić bożnic. L. 25. 26. 27. de Iudæ: C. Theo.

Nie palenie bożnice pomogło onym Zydom do zbáwienia/ ále S. Szczepaná poważna v Páná Bogá modlitwá. Ták ſie ſwoiey krwie nád nimi mśćił przebłogoſłáwiony męczennik pierwßy.

Zoſimus Papież vmárł, Bonifácius náſtapił.

Ná końcu roku tego Papież Zoſimus poßedł do Oycow/ śiedźiał roky mieśiace cztery. Wybrány ieſt ná iego mieyſce Bonifácius/ ſtáry y mądry kápłan y świętych obyczáiow/ poniewolnie ná ten vrząd zá głoſy ludu wßytkiego wćiągniony. Ale Eulálius kápłan onemu ſie wybrániu ſprzećiwił. Jáko ſie oná niezgodá ſkończyłá/ drugiego ſie roku powie.

Rok Páńſki 419. Bonifáciuſzá 1.

Honoriußá 25. Theodozyußá mnieyßego 12.

1\. *Schiſmá.* Ex Codice Vaticano. *Eulálius wtracony ná Papieſtwo.*

Bonifácius wybrány od więtßey częśći kśieżey Rzymſkiey/ do S. Piotrá kośćiołá wprowádzony był. á Eulálius w kośćiele Láteráńſkim z niektoremi też kápłany dniá też do poświecenia ſwego czekał. Symmáchus ſtároſtá Rzymſki życzył Euláliußowi Papieſtwá/ y wnet przez liſt ſwoy dał ſpráwę Ceſárzowi Honoriußowi: iż więtßa część kápłanow obráłá Euláliußá/ á Bonifácius vpornie ſie w iego práwo wtrąca. Ceſarz vwierzywßy/ Bonifáciußá z Rzymu wygnáć roſkazał. y muśiał przed miáſtem w kośćiele ś. Páwłá z ſwoiemi przemießkáć. W tym kśięża y Clerus Rzymſki piſániem ſwym/ dał inßą ſpráwę Ceſárzowi/ iż Bonifácius dobrze ieſt wybrány/ y ſpráwiedliwie ná te doſtoyność przymußony wchodźi/ y godnym tákiego mieyſcá ieſt. A Eulálius kilás kápłanow z ſobą máiąc/ vpornie ſie w to co nie iego ieſt wdawa.

Zebránie Biſkupow o Papieżá.

Vwierzył onemu piſániu Ceſarz. y zezwał do Ráwenny bliſkich Biſkupow/ áby iáko rzecz kośćielną ſámi ſądźili/ ktory lepße ma wedle praw kośćielnych obieránie/ ſtronom też przyiácháć kazał. Ziácháli ſie/ ále iż bliſkie było święto Wielkonocne/ ſkończyć rzeczy oney Biſkupi nie mogli. iednák obiemá ſie zátrzymáć kazano/ áby do Rzymu nie wchodźili/ á rozſądku czekáli. y odłożył ſąd on Ceſarz/ áżby ſie świętá odpráwiły. dla ktorych poſłał do Rzymu Biſkupá Spoletáńſkiego Achilleußá/ áby tám świętom y nabożeńſtwu ludu Rzymſkiego ſłużył/ pokiby ſie ſąd/ o wybránych nie ſkończył. Tym czáſem pobożny Ceſarz piſał do Biſkupow/ áby ſie ná Synod do Spoletu ziácháli. Piſał y do Afryki do Aureliußá Kárthágińſkiego y do Auguſtyná y do Ewodiußá y innych/ tákże y do Gálliey/ chcac mieć ná on ſąd dobrą kupę Biſkupow.

Słowá Ceſárſkie do Biſkupá.

Do Aureliußá pißąc one ſłowá dobry Ceſarz mowi: przyiedź dla tego ábych twoie pożądáne błogoſłáwieńſtwo otrzymał/ y z twego ſie widzenia vweſelił.

2\. W tym czáśie było poſtánowienie y od onego Synodu w Ráwennie y

od Cesárzá/ áby obá/ y Eulálius y Bonifácius do Rzymu nie wchodzili/ áni się w rzeczy kápłáńskie w Rzymie nie wdawáli. Lecz Eulálius tego roſkazánia nie záchował/ mocą się do miástá wdárł/ y w Láteranie służbę Bożą odpráwował. Zá czym się rozruch wzniecił/ y wiele poránionych z obu stron zostáło. Czego gdy się Cesarz dowiedział: Euláliuszá z Rzymu wygnáć y do Kámpániey ná wygnánie zásłáć/ á Bonifáciuszá wprowádzić y zá prawdziwego Papieżá mieć roſkazał. gdyż się sam Eulálius swym nieposłuszeństwem y wszetecznością potępiał/ y swoię niespráwiedliwość wyiáwiał. Z wielkim weselem Rzymiánie wszyscy zgodnie Bonifáciuszá przyięli/ iákoby się im znowu wiárá ś. wracáłá. Prędkie też listy rozesłał Cesarz/ áby się Biskupi nie trudzili/ á w kościołách swoich ná modlitwách zostawáli/ iż iuż sądem Boskim/ spor on skończony zostawał.

Euláliusz nieposłuszny sam się potępił.

Ex codice Vaticano.

Zgodá y pokoy.

3.

Bonifácius Pelágiany prześláduie.

Contra duas epist: Pelag: c. 1.

Bonifácius stárał się pilnie/ áby heretyctwo Pelágiáńskie y z Rzymu y ze wszytkich kościołow wykorzenione było. y dla tego list on ktory Iulianus do Rzymu posłał/ w ktorym ná Kátholicki ś. kościoł wielc potwarzy sprosney nákładł/ zowiąc Kátholiki Mánicheyczykámi/ y błędy ich onym przypisuiąc/ do Augustyná ś. odesłał/ áby nań odpisał. Co on z ochotą vczynił. y inne mu swoie pisánia posyłał/ áby rozsądek o nich dał/ y to co mu się zdá popráwiał. Był ten Iulianus człowiek młody nádęty náuką świecką/ syn Memoriuszá Biskupá tákże Kápuáńskiego/ z ktorym ś. Augustyn miał dobre záchowánie. Vwiedziony duchem heretyckim/ śmiał się ná stárego ś. Augustyná pusczáć/ z wielką sromotą y pohánbieniem swoim.

Prosper aduers: Collat.

August: epist: 131.

Synod w Kárthá ginie o appellacyach do Papieża.

Apud Conc: Afric: cap: 105.

Synod Kártháginski piąty tego roku zebrány miał posły Papieskie iesscze od Zosimá wysłáne/ Faustyná Biskupá Potentiny/ Philippá y Asellá kápłany. Ná tym Synodzie byłá mowá o ápellácyách do Papieżá/ nie iżby nie były: ále żeby o nich nieskwápliwy y słuszny był postępek/ gdy wyklęci y osądzeni w Afryce do Rzymu áppelluią/ y tám ie rozgrzeszáią. Z stąd vrosło pytánie o Kanonie Niceńskim/ około tákich do Rzymskiego Biskupá áppellácyách/ ktorego słowá pisáne posłał Papież przez te swoie posły. ále iż się miedzy Niceńskiemi Kanony v nich nie náydowáły/ iedno pod Sárdyceńskiego Concilium tytułem położone były: pisáli do Bonifáciuszá ci Afrykáńscy Biskupi/ áby im czásu zwlokł/ żeby do Cárogrodu y Alexándriey y Antyochiey posłáli/ o przepisy Kanonow Niceńskich. y wlokłá się tá rzecz/ áż do Celestyná Papieżá/ ktory po Bonifáciusie nástąpił/ od Zosimá począwszy przez cztery látá. To sobie biorą heretycy dzisieyszy zá dowod y przekonánie/ iákoby Papieżowie niesłusznie áppellácye od Biskupow do siebie przyciągneli/ y Niceńskie Kanony pofálszowáli. y tu Centuriatorowie iáko po tryumphie wykrzykáią/ niewiedząc co się działo/ y iákim sercem to oni Afrykáńscy Biskupi vczynili/ y iáko się vspokoili. Co się tu krotko obiáśni/ y potwarzy się heretyckie/ y głupstwo śmiechu godne odkryie.

4.

Kanon Niceński o appellacyach.

5.

Heretyckie potwarzy.

Co się áppellácyi do Rzymu dotycze: z tym się kościoł Rzymski vrodził/ gdy przodkowánie y przełożeństwo nád innemi kościoły z práwá y poruczenia CHRISTVSOWEGO Piotrowi ś. dáne iest. Co ználi przednieyszy ludzie w Afryce/ Cyprianus/ Optatus/ Augustinus y inni/ ktorzy zwierzchność tey stolice od ktorey do Afryki Ewángelia wyszłá/ wyznawáią. y świeże przykłády vkázowáły. Bo ś. Augustyn wylicza Biskupy zá swego czásu osądzone od Synodu Afryki/ ktorzy do Papieżá áppellowáli/ áby ábo ináczey osądzeni byli/ ábo co osądzonego było potwierdzili/ iáko on mowi. y miánuie te áppellánty/ Pryszká/ Wiktorá y Laurentego Biskupy/ ktorzy od Synodu Biskupow w Afryce ná Papieski się rozsądek wzięli. A osobliwie to práwo áppellácyi ná swoim Biskupie Antoniusie Fussáleńskim wyraża. Bo gdy go sam onemu miástu dał y poświęcił/ á on się zepsował y źle żył: Synod go

6.

Appellácye do Rzymu, od początku były.

August: epist: 261. edit: Plant: To: 2.

Appellácye Augustyn S. do Rzymu wyznawa.

z biſkupſtwá złożył. on do Rzymu áppellował / y liſt ſobie od Prymáſá zále-
August: epiſt: 261. edit: Plant.
cánia ziednał. Lecz ś. Auguſtyn y do Bonifáciuſzá y do Celeſtyná Papie-
żow pilnie piſze y proſi / áby nie był ná biſkupſtwo ono przywrocony. y chwa-
li Bonifáciuſzá / iż mu nie vwierzył / y ná ſad ſie nie ſkwápił. y z tego tám liſtu
znáć / iż Papież poſyłał ſwoie exekutory do Afryki ná wykonánie tego co
oſadził. ktorzy gdy ku ſobie żołnierze y moc vrzedowa / ktorey im nie bronio-
no / bráli: może być iż ſie co wyſtepowáło / zwłaſzczá gdy byli poſłáni iácy v-
porni y máło bácżni. y o to Biſkupi proſza y ś. Auguſtyn / áby w onych exe-
kucyách nieporządku nie było / nie iżby rozſadku Papieſkiego przyimowáć
7. Kanon Sárdiceńſki tytułem Niceńſkiego pokryty.
nie mieli. A iż Zoſimus Papież onemu o áppellácyách Papieſkich Ka-
nonowi dał tytuł Niceńſki / ktory był włáśnie Sárdiceńſki: tego dla żadney
zdrády áni oſzukánia áni z watpliwośći iákiey nie vczynił. Bo tákieyże ieſt
mocy y powagi Sárdiceńſkie Powſzechne y Generálſkie Concilium / iáko y
Niceńſkie. á v Afrykanow tym poważnieyſze Sárdiceńſkie / iż ná nim z Gra-
tuſem Biſkupem trzydzieśći innych z Afryki Biſkupow było / á ná Nicen-
ſkim / ſam tylo ieden był Cecilianus Biſkup Kárthágiński. Muśi tedy być
Feri: 6.
inna przyczyná / dla czego Kanon Sárdiceńſki / Niceńſkim názwány ieſt.
Gdyż to tedy z żadney zdrády nie poſzło: domyślić ſie łácno / iż te Kanony
Sárdiceńſkie z Niceńſkimi pomieſzáne były / y w iedne kśiegi pod iednym ty-
tułem wpiſáne. Bo Sárdiceńſkie potwierdzáło Niceńſkie / y dla tego ſie
miedzy one pierwſze cztery nie liczy / iż zá iednoż poczytáne było. y Sárdiceń-
ſkie wiele miedzy ſwoie Kanony Niceńſkich nákłádło / iáko 5. 15. 16. 17.
8. W Rzymie cáłe kśiag dochowánie.
A iż w Niceńſkim Concilium był iednák ten Kanon o áppellácyách do
Rzymu: z ſámych ſie Exemplarzow Rzymſkich / dobrzy nie ſporny ſedźia /
ſpráwić może. Bo nigdźież ſie ták cáłe te kśiegi Niceńſkiego Concilium
V Grekow pofałſzowano wiele kśiag od heretykow.
nie dochowáły / iáko w Rzymie. v Grekow y we wſchodnych kośćiołách A-
riani / á w Afryce Donátiſte bárzo wiele kśiag pofałſzowáli / y co im było prze-
ćiwno wyrzucáli. y inne Synody nigdźie ſie lepiey nie dochowáły / iáko w
Rzymie / gdźie tákich odmian heretyckich / iákie były ná ſtolicách Cárogrodz-
kich y Afrykáńſkich / y innych Ariáńſkich wſchodnych / ná ktorych ták geśći
śiedźieli heretykowie / w mocy ſwey y kśiegi y wſzytko máiacy. Jáko cáłego co
Breuiar: Ferr: C. 149. & 153.
v nich / to co im ſzkodziło zoſtáwáć mogło? Zył tego wieku Ferrándus
dyákon Kárthágiński / ktory nápiſał Konkordáncia Kanonow. Ten kłádźie
ten Kanon o áppellácyách pod tytułem Sárdiceńſkim / y dał iednemu tá-
ki: De prouinciali Synodo retractanda per Vicarios Epiſcopi, vrbis Ro-
mæ, ſi ita decreuerit.]
9. Afryká przy iednośći Rzymſkiego kośćiołá.
Afrykáńſkie kośćioły y ná on czás y potym zá Wándalow mocnie trwá-
ły záwſze przy iednośći kośćiołá ś. y poſłuſzeńſtwie Papieſkim / iáko ſie lat
tych idacych wſpomni: á w Zoſimie y innych Papieżách nic nie náydowáli /
poki ſámi byli Kátholicy / dla czegoby ſie od iednośći ich odrywáć mieli. y o-
wſzem ta iednośćia y społecznośćia z kośćiołem Apoſtolſkim Rzymſkim / he-
Conc: Chartha: 3. cap: 43.
retyki tepili / á zwłaſzczá one Donátyſty. Y ná tymże Synodźie Kárthágiń-
ſkim ſzoſtym / ná ktorym pytánie o onym ártykule Niceńſkim o áppellácyách
mieli / wielka cześć ná Papieżá kłáda / gdy od niego o kśiegách Bibliey / kto-
re máia być iáko zá świete miáne / potwierdzenia proſza.
10. Euſtochiey pánny zeſzćie.
Tego roku oná CHRISTVSOWA dźiewicá Euſtochium / corká Pau-
le / po mátce w lat pietnaśćie / w tymże klaſztorze w Bethleem / w ktorym
lat trzydźieśći pieć / cześć przy mátce poki byłá żywá mieſzkáłá / po wieczna
Hieron; epiſt: 79.
czyſtośći ſwey y żywotá ćiáſnego zapłáte poſzłá. wychwalenie iey ś. Jero-
nym nápiſał / ktory iey áż do śmierći iáko oćiec duchowny ſłużył / y ſwoiemi
ia piſmy y náuka vweſelał y ćieſzył. Lat miáłá żywotá ſwego piećdźieśiat.
Márcellinus w Chronice ſwey nápiſał y inni / iż tego roku Pan y Bog
noſ

náß CHRISTVS IEZVS wielom ſie ludźiom ná gorze oliwney przy Ieruzálem w obłoku vkazał / y wiele Pogáńſkich ludźi / ktorzy ná to pátrzyli / y drudzy ktorzy o tym ſłyßeli / w CHRISTVSA vwierzyli / y Chrzeſt ś. przyieli. Po ktorym / krzyże ná ich ßátách dźiwnie z powietrza ſáme° widźiáne były.]

P. Ieſus ſię vkazał ná gorze oliwney.

Z tąd vrosły tego roku geſte mowy ludźi vczonych / iż czás przyßćia Páńſkiego przychodźił / y piſáli o tym. Acz nikt nic pewnego zámykáć nie mogł. á ś. Auguſtyn o tym piſząc do Eſichiußá mowi: iż ießcze wiele narodow w Afryce o Ewángeliey nie ſłyßáło. y dla tego przyßćie Páńſkie bliſkie nie ieſt.

O przyßćiu Páńſkim mniemania.
Epiſt: 80. lib: 7. cap: 17.

II. Piße Socrátes iż w Cárogrodźie Zyd ieden czeſto ſie chrzcząc pieniądze zbierał / á Chrześćiány oßukawał. gdy oſtátnie do Chrztu przypußczony był: wodá po dwákroć w ktorey ſie chrzćić miał zniknęłá. Czym iego ßálbierſtwo P. Bog odkrył.

Zyd częſto chrzczony.

Rok Páńſki 420. Bonifáciuſzá 2.

Honoriußá 26. Theodozyußá mnieyßego 13.

1. ZNowu ſie Celeſtius do Rzymu wkradł / y duße przeklętą náuką pſował. Ceſarz go z Rzymu wygnáć / y tych ktorzyby go táili / ábo náuki iego bronili / kàráć ná máiętnośći kazał y wygnániem z źiemie pogroźił. Leporius mnich y kápłan nietylo heretyk ále y kácermiſtrz chlubiąc ſie czyſtym żywotem ſwoim / o ktorym rozumiał iż go miał z wolney władzey ſwey y z ſtáránia ſwego / iáko Pelágius náuczał / ſtał ſie też Pelágianem. Ale od Doktorow w Gállicy y w Afryce od ś. Auguſtyná vpomniony / o náwroceniu ſwoim kśięgi nápiſał / w ktorych y błędu ſie zárzeka / y P. Bogu zá popráwę ſwoię dźiękuie. Gdźie y to odwoływa / co źle o wćieleniu Páńſkim trzymał. Cáſſyanus twierdźi / iż ten Leporius dał przyczynę Neſtoriußowi do tego kácerſtwá. Był drugi Leporius wielkiego rodu / ktory w klaßtorze ś. Auguſtyná Profeſſem był.

Gennadius de viris ill.
Aug: ſerm: de diuerſ: 50.

W Perſyey wßczęło ſie wielkie ná Chrześćiány prześládowánie. Poki był żyw Iſdegerdes on / ktory ſie nieiáko opieki był podiął ſynaczká Arkádiußá / tego Theodozyußá ktory ná ten czás krolował: mieli pokoy Chrześćiánie. ále po iego śmierći ſyn iego Báráranes / bárzo ie vćiſnął. Wiele Perſow do Rzymſkich ſtron z oyczyzny ſwey vćiekáło / o ktore krol Perſki áby wroceni byli / do Ceſárzá poſyłał. Ale ich on wydáwáć niechćiał / y wolał ná obronę ich woynę z Perſy podnieść.

Socr: lib: 7. cap: 18.
W Perſyey Chrześćiány prześládu-ią.

2. Powiáda Theodoretus / iż Audás Biſkup dał nieco przyczyny do onego prześládowánia. Bo z żalu wielkiego ná brzydkość Pogáńſką / kośćioł Perſki Piræum, w ktorym ſie ogniowi kłániáli Perſowie / zburzył ábo ſpalił. O co gdy był do krolá wezwány / kazano mu on kośćioł znowu budowáć. Czego on vczynić niechćiał. W tym dobrze y mężnie poſtąpił. Bo toż ieſt kośćioł ogniowi budowáć / co y ogniowi ſie kłániáć. Ale w onym niepraw / mowi Theodoretus / iż kośćioł obálił. Bo Apoſtoł Páweł w Athenách widząc báłwochwálſkie ołtarze / żadnego nie obálał. A ták oná nawáłność ná Chrześćiány powſtáłá / gdy krol Perſki zá one iedne bożnice ſwoie / wßytkie kośćioły Chrześćiáńſkie obáláć kazał / á wierne do záprzenia ſie CHRISTVSA okrutnemi mękámi przyćiſkał. Niektore żywo z ſkory łupiono / trzaſki ze trzćiny w ćiáło y w członki wbiiano. Drugie ßczurkom ná ziedzenie dawano / y inne wymyślne ſrogośći zádawano. Niezwyćiężona iednák wiárá ſług Bożych byłá / rádźi vmieráli y do śmierći ſie oney ták ćięzkiey ćiſnęli. O trzech znácznych nie godźi ſie powieśći opuśćić. Hormizdá przezacny bárzo rodzáiem y bogáctwy / gdy ſie CHRISTVSA záprzeć niechćiał: dobrá mu wßytkie y vrzędy krol pobrał / á nágiego do wielbłądow opátrowánia poſłał. y po długim czáśie / vyźrzał

Lib: 5. cap: 38.
Biſkup kośćioł Pogáńſki ſpalił.
Pogáńſkie kośćioły bez vrzędu obáláć ſię nie máią.
Męczennicy w Perſyey.
Hormizdá męczennik.

go krol od słońcá vpalonego y prochem oßpeconego/ pomniąc iákim był pánem przedtym/ wezwał go/ y oblec w ßátę kazał y mowił: wżdy iuż teraz złoż vpor á ſyná ſię ćieśielſkiego záprzy. A on ná ſobie ßátę onę zdrápał y przed krolem porzućił mowiąc: Dar ten niech przy tobie z niewiernośćią zostánie. y ták go nágiego wygnáć kazał.

3. *Suenen męczennik.* Drugi był Suenen/ ktory miał tyśiąc niewolnikow. Ten gdy ſię záprzeć CHRISTVSA niechćiał: niewolnikowi iego przedniemu wßytkę máiętność oddał/ y iego ſámego do niewoley iemu y posługi náznáczył/ y żonę iego wźiąć onemuż niewolnikowi zá żonę roſkazał. Lecz Suenen tym ſię nic do odſtąpienia Bogá ſwego nie náchylił/ áni vwiodł.

4. *Beniamin męczennik.* Trzeći był Beniámin dyákon/ ktory będąc w więźieniu/ od posłá Cesárſkiego wyproßony był/ z tym obwiąſkiem: áby o Ewángeliey y CHRISTVSIE z Mágámi nic nie mowił. Gdy go wolnym czyniono/ on ná tym przestáć niechćiał mowiąc: Tey świátłośći ktoram od Bogá wźiął/ muße drugim vżyczáć/ y ſkárbu Páná ſwego nie kryć. Bo tákim w Ewángeliey karániem wielkim pogrożono. Jednák go krol wybáwić z więźienia roſkazał. Lecz gdy ludźie namową ſwoią do vznánia práwego Bogá przywodźił: w rok potym poimáć go krol kazał. y gdy ſię záprzeć Páná Bogá ſwego niechćiał: dwádźieśćiá ostrych trzćin w nogi y w ręce zá páznokćie zábiiáć mu y inne okrutne y wymyślne męczeńſtwá zádáwáć mu kazał. w ktorych duchá oddał P. Bogu. Poty o tey Perſkiey ná wierne woynie Theodoretus.

5. Lib: 14. cap: 19. & 20. *Iákub pokutuiący męczennik.* Przydáie Nicephorus/ iż támże Jákob nieiáki krolá Perſkiego przyiaćiel/ dla oney przyiáźni krolewſkiey wiáry w CHRISTVSA odſtąpił. do ktorey gdy ſię z namowy mátki y żony ſwey wroćił: niesłycháným go okrućieńſtwem krol on mordowáć roſkazał. Bo mu członki po iednemu vćinano/ y ták obćiętego z brzuchem tylo y głową zostáwiono. On przedśię CHRISTVSA wyznawał/ áż mu y głowę odćieto/ y koniec onym mękom vczyniono.

Theod: lib: 5. cap: 36. *Obroná Boża ná woynę zá modlitwą Ceſárſką.* A z strony woiennych ſpraw/ gdy znagłá Perſowie przymierze zrzućili/ wielka ſię pomoc Boſka nád Theodozyußem y woyſki iego pokazáłá. Bo nie máiąc ták gotowego w oney stronie żołnierzá/ ſáma modlitwą Ceſárzá nabożnego zátrzymáli ſię Perſowie/ iż do źiemie Rzymſkiey y Syriey nie wtárgnęli. Bo ie P. Bog gdy chćieli predko wtárgnąć/ deßczámi wielkiemi y gromy odganiał y ták trzymał/ iż zá dwádźieśćiá dni woyſko Perſkie dwádźieśćiá stay vyść nie mogło. A gdy Theodozyą Perſowie oblegli;

6. ſam Biſkup Eunomius modlitwą ſwoią miástá obronił/ y z kuße iedney/ ktorą ś. Thomaßá zwano/ ná ktorą Biſkup kamień niemáły włożyć kazał/ gdy iednego przedniego Połkownika/ ktory ſproſnie Chrystuſá bluźnił zábito/ wßytko woyſko od miástá odſtąpiło.

Socr: lib: 7. cap: 18. Przydáie Socrátes/ gdy w Cárogrodźie bárzo ſię Perſow bano/ á Ceſarz ſię wßytek ná modlitwy vdał: w Bityniey Anyołowie Boży niektorym z Cárogrodu ludźiom/ ktorzy tám ſpráwy ſwoie mieli/ vkázuiąc ſię/ powiedźieć w Cárogrodźie kazáli: iż da zwyćięstwo Pan Bog. Bo nas dla tey

Perſowie y Sáráceni cudownie poráženi. woyny posłał. Przyßły woyſká Perſkie do Meſopotámiey máiąc z ſobą wielką liczbę Sárácenow/ z krolem ich Alámundarem/ ktory Perſkiemu krolowi wielkie ſerce czynił/ y Antyochią w Syriey podáć mu obiecował. P. Bog táki cud vczynił: puśćił ná nie postrách z mniemánia ſámego/ iż Rzymſkie

Nabożeńſtwo Theodozyußá woyny odpráwowáło. wielkie woyſká ná nie przyßły/ y mießáiąc ſię miedzy ſobą niewidząc gdźieby vćiec mogli/ wßyſcy ſię w rzékę Ephrátes puśćili/ y tám ich o sto tyśiecy potonęło y zginęło. Ták P. Bog od onego nabożnego Theodozyußá woyny odpráwował. Do czego pomogłá modlitwá onego Symeoná Słupniká/ ktory ná ten czás dźiwy czynił/ y Perſy y Sárácény ná onym słupie do

Theod: hiſt: S. Patrum cap: 26. 7. Ianuar. CHRISTVSA przywodźił. Pátrz w iego żywoćie.

Poráženi

7. Socr:lib: 7. cap:

Wykupienie więzniow Perskich od Akáciuszá.

Poráženi sa Persowie y druga duchowna woyna. Bo Akácius Biskup Amidy miástá/ widzac v żołnierzow Rzymskich bárzo wiele więzniow Persow/ ktorzy głodem vmieráli/ o śiedm tyśiecy ludźi w Azázeńskiey źiemi/ ktora Rzymiánie zwoiowáli/ poimánych: rzekł do swoich klerykow: Bog náß srebrá nie potrzebuie y w złoćie się nie kocha: á kośćioł máiac tego dosyć/ słußna rzecz iest/ áby się to ná pomoc od głodu vmieráiacym y wykupienie więzniow obroćiło. y pobrawßy wßytek skarb kośćielny/ v swoich żołnierzow/ bárzo tanie ony Persy kupił/ y opátrzone do krolá Perskiego wysłał. Wielce się temu zádźiwił on Persá/ iż Rzymiánie vmieia y żelázem y dobroćia nád nieprzyiaćielem wygrawáć. y prośił potym v Theodozyuszá/ áby tego Biskupá widźieć mogł/ y kazał Cesarz Akáciußowi/ áby dosyć vczynił żadániu onemu krolá Perskiego.

Dobroćia nietylo żelázem zwyćiężáć nieprzyiaćielá.

S. Cyril: in vita S. Euthymij. Metaphr: 20. Ianu. Surius Tom: 1.

Aspebetus Sáráceu żołnierz, Sáráceny do Christusá náwroćił.

Eutymius cudowny, Terebona zleczył.

Ono prześládowánie Chrześćian w Persyey táki miedzy Sáráceny pożytek Bogu w dußách ludzkich vczyniło. Był w Persyey ná służbie/ rot Sáráceńskich wodz/ Aspebetus Pogánin. Ten widzac vćiski Chrześćiáńskie/ á iż im vćiekáć do Rzymskich miast nie dawano/ y iego ná tey straży stáwiano: on żáluiac Chrześćian/ rad ie przepußczał z gránic. O co gdy był obżáłowány od Magow: vßedł do Anátoliußá Rzymskiego hetmáná zábrawßy swe rzeczy y syná Terebona chore°z soba wźiawßy. Anátolius dufáiac mu y doznawßy w woyßcze wiáry iego: posádźił go w Arábiey. Gdźie syn on iego chory Terebon/ ktory był powietrzem záráżony/ y cześć iedne ćiáłá miał sucha/ widźiał we śnie Euthymiußá mnichá/ á on mu mowi: Jam iest Euthymius/ tám á tám ná pußczy mießkam/ przydź do mnie/ á Bog ćie przez mię zleczy. On sen powiedźiał oycu. ktory z pocztem swoim iáchał do klasztoru/ gdźie był Euthymius/ y on sen powiádáć synowi swemu przed Euthymiußem kazał. y modlac się Euthymius zleczył młodego syná iego. Zátym leczyć się duße Sáráćenow poczęły. Naprzod hetman ich Aspebetus w CHRISTVSA vwierzył y Chrztu ś. prośił. Potym Márin brát żony iego y on Terebon y inni. y wroćiwßy się do domu/ drugich wiele do wiáry ś. námowili/ y ßerzyło się Chrześćiáństwo miedzy Sáráceny/ ták iż on Euthymius ś. do Juwenalißá Biskupá Jerozolimskiego przez swoie posły wskazał/ áby Sáráćenom dał Biskupá. A gdy on Aspebetus hetman dobrze był w wierze wyćwiczony/ poświęćił go Juwenalis Biskupem/ y z wodzá woiennego zstał się duchowny pásterz/ názwány Piotrem/ ktory wßytki Sáráceny one do CHRISTVSA y kośćiołá iego przywiodł.

Aspebetus Biskupem z hetmáná.

9. Prosper in Chron.

S. Ieronymá zeßćie.

L. 44. de epis: & cleric: C. Theod.

Roku tego S. Jeronym wielki wßytkiego świátá Doktor y mistrz do wieczney chwały poßedł. Żył lat śiedmdźieśiat y ośm/ nie żywotem tylo/ ále pismy drogimi y ßcześliwemi kośćioł ś. vbogáćił. Niektorzy nieostropni/ o nim wiele fałßywych rzeczy/ chcac go chwalić/ pisáli. A zwłaßczá on/ ktory pod tytułem Cyrillá do ś. Augustyná o cudách ś. Jeronymá powiáda/ y ten co żywot iego pisał/ wiele ma niepewnośći. Márianus Wiktorius Biskup Reátyński/ żywot iego prawdźiwie/ z pismá iegoż zebrał. Oná powieść o lwie ktory był domowym y ćichym/ nie ś. Jeronymowi/ ále Gerázymowi Opátowi przyczytáć się ma. A iż ze lwem ś. Jeronymá máluia/ o mocy iego przećiw heretykom/ sławę mu z tákiego przyrownánia/ czynia.

Honorius Cesarz dał wyrok ná kśięża z niewiástámi mießkáiace. Co vprośili Biskupi/ ktorzy ich w kárnośći y przy Niceńskiego Concilium práwie zátrzymáć nie mogli.

Rok Páński 421. Bonifáciuszá 3.

Honoriußá 27. Theodozyußá mnieyßego 14.

Marcell: in Chron.
Constáncius oćiec Válentinianá trzećiego vmárł.
Eudocia żoná Theodosyuszá młodszego.
Socr: lib: 7. cap: 21.
L. 6. de Sacr: Eccl. & l. 45. de Episc.

ROku tego on Constáncius ktory miał śiostrę Honoriuszá Plácidią zá żonę/ y był zá towárzyszá ná páństwie/ vmárł. A Theodozyus młody wschodny Cesarz zá żonę wźiął Eudocią Leonciuszá Philozophá/ w náukách ćwiczoną corkę. Attykus Cárogrodzki Biskup práwo sobie ná Biskupow Illiriku rządzenie v Cesárzá vprośił: wspominájąc stáre Kánony o zwierzchnośći stolice Cárogrodzkiey/ ktore nigdy nie były.

Rok Páński 422. Bonifáciuszá 4.

Honoriuszá 28. Theodozyuszá mnieyszego 15.

1.
Prosper in Chron.
Marcell: in Chron.

CEsarz Honorius nowe woysko do Hiszpániey przećiw Wándalom z woiewodą Kástinem wypráwił. gdźie iuż Bonifácius dawno woiewodą w Hiszpániey wielkie zwyćięstwá miewał. y wsłáwił sie iuż był woienną vmieiętnośćią y szczęśćiem/ y wiele iuż był kráiow támtych vspokoił. Ten sie z Kástinem zgodźić dla iego hárdośći nie mogł. A iednák roku tego Máximá y Iowiná tyránny poimáli y pogubili. A Bonifácius Kástinowi vstąpił y do Afryki iáchał/ y tám nád Gothámi ktorzy Cesárzowi służyli/ przełożonym był. On iego do Afryki odiazd wiele złego ná R. P. Rzymską przywiodł. Tám w Afryce wielkie miał towárzystwo/ y przyiaźń z ś. Augustynem/ ktory go listámi często do wielkich cnot y pobożnośći przywodźił. y one mu słowá o czystośći pisał: Brzydko iest/ áby tego zwyćiężyłá nieczystość/ktorego człowiek zwyćiężyć nie może/ á żeby ten od winá polegał/ktorego żelázo nie obáli. Chwalił mu stan rycerski ná obronę pospolitego pokoiu. Był ten Bonifácius rodem z Tráciey/ corkę swoię miał zá Sebástyanem Comesem/ ktorego Wiktor Vticensis wystawia.

Bonifácius w Hiszpániey hetman vstępuie.
August: epist: 70.
Towárzystwo iego z S. Augustynem.
Epist: 205.

2.
August: epist: 205. Et in appendice epist: 2. 3.
Gothowie Rzymiánom służyli w Afryce.
Disputácya y chlubá heretycka
Contra Maxim: libri duo.
Posidius in vita August: cap: 17.

Zołnierz z Gothow piiány/ pánnie iedney krzywdę ná czystośći vczynił. Dał o tym znáć ś. Augustyn Bonifáciuszowi: on go záraz gárdłem karáć chćiał. á ś. Augustyn prośił/ áby zdrowie iego záchował/ pisząc one słowá: Bysmy te dźikie ludźie iáko zásługą ták karáć mieli/ máło ich do woyny y nieśmiáłych zostánie. Z Gothámi w Afryce ktorzy byli Ariani kácerstwo sie ono ożywiáło. mieli z sobą Biskupá swego Gothowie Máximiná/ ktory z ś. Augustynem zwiodł disputácią/ ná ktorey pohańbiony/ przedśię kłámáiąc o zwyćięstwie sie swoim chlubił. y muśiał ś. Augustyn te disputácią wypisáć. Był też tám Cesárski vrzędnik skárbowy Páscencius srogi Arian/ y ten tákże z ś. Augustynem gadánie miał/ po ktorym iáko kłamliwy heretyk o wygrániu sie chlubił. y tákże one rozmowę z nim pisáć ś. Augustyn muśiał.

3.
Bonifácius klątwy sie przelęknął.

Tráfiło sie iż Bonifácius/ człowieká ktory ná gárdle karány miał być/ á do kośćiołá vćiekł/ wywlec go z kośćiołá kazał. O to záraz/ ná przyiaźń nie pámiętáiąc ktorą z nim miał/ nápisał mu list ś. Augustyn mowiąc: Iesli pokutowáć nie będźiesz/ á tego cáło nie wroćisz ktoregoś z kośćiołá wźiął: ofiáry domu twego kápłani nie przyimą/ á tobie społecznośći zákaże. Wnet sie vpámiętał Bonifácius y przeprászał/ y zdrowiem winnego onego dárował/ y z płáczem pokutę czynił/ prosząc/ áby ręká swoią ofiárę domu iego P. Bogu oddawał/ á iego nie wyklinał. Ták y wielcy hetmáni kápłáńską kośćielną kárność sobie ważyli/ y kápłany czćili.

Rok Páński 423. Bonifáciuszá 5.

Honoriuszá 29. Theodozyuszá mnieyszego 16.

1. Socr: lib: 7. cap: 23. Marcell: Casiodorus in Chronico. *Smierć Honoriußá.* *Woienny był y ßcżęśliwy.*

ROk ten śmierćią Honoriußá zachodnego Cesárzá nie sławny. Poßedł ná drugi żywot osmnastego dniá Sierpniá w Rzymie/ gdźie wedle ćiáłá ś. Piotrá pogrzebiony iest. Krolowáł lat dwádźieśćiá ośm/ miesiecy pieć/ dni 19. żył lat trzydźieśći dźiewieć. Myla sie ći ktorzy go mieli zá domowe° á nie woiennego. Lecz żaden sie z Cesárzow nie náyduie/ ktoryby wiecey bitew wygrał á tyránnow odpádłych y zdrádźiec wiecey zwyćiężył/ y ták wiele nád dźikiemi narody/ ktorzy Rzymskie páństwo obálić chćieli/ ßcżęśćia woiennego miał. Prawdá iż wiecey nabożeństwem niżli zbroią woiował. Bo táki sposob pewnieyßy iest do zwyćiestwá. Máło miał woiewod sobie wiernych/ á przedsie go P. Bog y przez nie bronił/ y one gdy im ná wiernośći ku Pánu swemu schodźiło/ karał/ iż ták długie pánowánie iego bez cudowney łáski Bożey nie było. Bo kośćiołow y wiáry Kátholickiey y Boskiey służby dźiwnie wiernie/ y pilno bronił.

2. Prosper & Casio: in Chron. *Ian tyran Cesárzem się vczynił.* *Iurisdikcyą duchownym zepsował.* *Mándat ná heretyki. wypráwá ná woynę.* L. 29. de hæret: C. Theod. Socr: lib: 7. cap: 25. L. 22. de Iudæ. L. 24. 22. de paganis.

Przed śmierćią odesłał był śiostrę swoię Gálle Plácidią y z dwiemá syny iey/ Wálentinianem y Honoriußem/ do wschodnych páństw do synowcá. y Jan nieiáki podłego rodu nie dawny żołnierz y Notárius wtárgnąć w páństwo y Cesárzem sie vczynić śmiał. y posłał do Theodozyußá do Cárogrodu/ áby mu páństwo potwierdźił. Lecz on przećiw iemu Ardáburiußá wypráwował. Ten Jan záraz ná kośćioł sie Boży rzućił. Zepsował práwo duchownym o iurisdikciey/ chcąc áby sie wßyscy v świetckiego Tribunału sądźili. Czym sobie śmierć y vpadek pospießał. Lecz Theodozyus wschodny Cesarz ná wzor oycá swego ná woynę sie gotuiąc/ Páná Bogá práwy y mándaty ná heretyki błagał. Bo Mánicheuße y Phrigi y Ariany/ Mácedoniany/ Eunomiany/ Nowáciany/ Sábbáciany/ káráć wedle praw stárych nowym mándatem roskazał. Wiecey czynił niżli Cárogrodzki Biskup Attykus/ ktory Nowáciany ćierpiał. Z czego chwali go Socrátes. Zákazáł y Żydom/ áby nowych bożnic nie stáwili/ y ná Pogány/ ktorzyby służbę dyabelską wznawiáli/ karánia wznowił/ y ták sobie do zwyćięstwá przećiw tyránnowi Janowi drogę náprawował.

3. *Smierć Bonifáciußá Papieżá.* *Theodoretus ná Biskupstwo.* Theod: epist: 81.

Bonifácius Papież tego roku do oycow poßedł/ śiedźiał lat cztery y miesiecy dźieśieć. Ná mieysce iego Celestinus spokoynie obrány iest. Tegoż roku on Theodoretus ná Biskupstwo Cyri w Syriey wźiety iest/ z młodośći w klaßtorze wychowány/ y poniewolnie ná ten vrząd wsádzony. w Antyochiey zá Jana Biskupá káznodźieią był. Bo wielkie w piśmie ś. y náukách ćwiczenie y wymowę miał.

Rok Páński 424. Celestiná 1.

Theodozyußá mnieyßego 17.

1. *Kástynus poniżony.* Apud Aug: in append: epist: 10. edit: Plant.

DN Kástynus ktory w Hißpániey przykrym był Bonifáciußowi iż sie dla niego do Afryki przenieść muśiał/ będąc roku tego Consulem/ złożony z ták wysokiego vrzędu/ do Bonifáciußá sie do Afryki vćiekł. ktory nie dufáiąc mu/ pisał do ś. Augustyná/ áby w iego ręku przyśięgę vczynił/ iż ßczyrze á nie we zdrádźie pod iego sie obronę podáie. Vczynił ták Kástynus. y pisał ś. Augustyn Bonifáciußowi/ áby mu dufał/ á nieprzyiaćiele iáko począł/ miłował/ wedle práwá CHRISTVSOWEGO.

2. Aug: epist: 261. *Augustyná S. frásunek.*

W tym czáśie Augustyn ś. smutny y swego frásunku pełny list do nowego Papieżá Celestiná nápisał/ z táką powieśćią y prosbą. W powiećie Hyponskim iego Diocezyey Fussulá miásteczko żadnego Kátholiká nie miáło/ iedno Donátysty. o ktore sie stáráiąc Augustyn/ wiele tám kápłanow do-

brych po-

Omyłká ná wybieraniu Biſkupá.

Moc Papieſka zna S. Auguſtyn.

brych potrudźił. bo iedne heretycy oni poślepili/ drugie pochromili/ drugie pozábiiáli. Aż nákoniec do Kátholickiey wiáry wiele ſię ich po oney krwi niewinney náwróciło. y chcąc im dáć Biſkupá ś. Auguſtyn/ tráfił ná Antoniuſzá młodego/ ſwego wychowáńcá/ ktory mu ſię godnym zdał/ ále ſię ináczey nálázło. Bo w grzechách y drapieſtwie y nieczyſtości obwiniony był. On ſię o to bárzo fráſuiąc á mowiąc ſobie: chćiałem náprawowáć/ y popſowałem. ták iednák ſkarał onego młodego Biſkupá/ iż mu z miáſteczká onego wyniść kazał/ zoſtáwuiąc go iednák przy Biſkupiey doſtoynośći. Lecz on do Papieżá Bonifáciuſzá áppellowal. y boiąc ſię ś. Auguſtyn áby Celeſtinus naſtępnik Bonifáciuſzow zá nim nie wſkazał/ á ná Biſkupſtwo go nie przywroćił/ y ſędźiego z mocą świecką ná exekucyą nie poſłał: pokornie go prośi áby po nim nie ſkázował/ áni exekutorow poſyłał/ doznawſzy ſam iż był ſzkodliwy kośćiołowi on Antonius. y mowi: Jeſli go ty przywroćiſz/ ia Biſkupſtwo ſwoie porzućić muſzę/ ábych ſię wedle Apoſtolá ſam karał/ żem ták złego podał. Proſzę ćię wybaw ſtárość moię z tey trwogi y troſki/ á miłośiernie y ſpráwiedliwie mię poćieſz. Zápłáćić to Bog ná tym y ná onym świećie/ ten ktory ćię ná tey ſtolicy nam ku ochłodźie poſádźił.] ꝛc. Pátrzmy ná práwá zwierzchnośći Papieſkiey/ y ná tákie święte/ pokorne y czyſte ſerce miłego ſtárcá Auguſtyná. Miłował go bárzo ten Celeſtinus/ y wſzędźie go wielce wychwalał/ pewnie mu ſię y w tym o co prośił/ użyć dał.

Apud Aug: epi: 4. in append.
Kátholik heretykowi tyłu nie podáie.
Epiſt: 5.
Bonifácius obronił Afryki.
Socr: lib: 7. cap: 23.
Ardáburius poimány.

3. On Jan odſtępnik tyran woyſko poſłał do Afryki/ chcąc ich ſobie podbić/ ſprzećiwił mu ſię Bonifácius támeſzny wodz woyſká Rzymſkich Ceſárzow. Gdy ſię do bitwy gotował/ nápiſał mu Auguſtyn ś. poſyłáiąc go ná heretyká y mowiąc: Nie dopuśći P. Bog áby miał Kátholik heretykowi tył podáć. Jedno ſerce do Páná Bogá obracay/ nie będźieć żaden żołnierz ſtráſzny/ áni Gothus áni Hunnus. Odpiſał mu Bonifácius mowiąc: Jdźiem z nádźieią/ iż CHRISTVS da nam zwyćięſtwo. Ale ieſli zemną y z moiemi ináczey vczyni/ proś áby duſzę moię wyzwolił P. Bog. Wygra nam Troycá iedyna.] y miał ſzczęśliwe zwyćięſtwo y Afryki obronił. Theodozyus Ceſarz nie mieſzkáiąc wypráwił przećiw Janowi Ardáburiuſzá/ ktory gdy do Solonei w Dálmáciey przypłynał: puśćił ſię do Aquileiey/ y wiátry zápędzony wpadł w ręce onego tyránná/ y poimány ieſt. Vrádował ſię Jan/ rozumieiąc/ iż dla onego ták przedniego wodzá miał go Theodozyus Ceſárzem vczynić.

Theod: epiſt: 146. & epiſt: 81.
10. tyśięcy heretykow náwroćił Theodoretus.
Hiſt: SS. Patrum cap: 21.
Kośći S.
Dyabli czárowáni przeſzkadzáli Theodoretowi.
Reliquiy czárći ſię boią.

4. Theodoretus ktory roku przeſzłego ná Biſkupſtwo Cyru wſtąpił/ máiąc ośm ſet Plebaniy pod ſobą/ miał wiele bárzo miedzy nimi heretykow Márcioniſtow. O ktore ſię kuſząc z pracą y ránámi/ bo go czeſto kámionowáli/ y z wielkim niebeſpieczeńſtwem/ náwroćił ich dźieśięć tyśięcy/ y do kośćiołá ś. przyłączył. Zá co gdy potym w kácerſtwo z Neſtoriuſzem vpadł/ Pan Bog mu dał powſtánie y vpámiętánie. Piſze ſam/ iż mu do onego połowu duſz záwiedźionych pomogł Jákub puſtelnik ktory ſię zań modlił/ y reliquie kośći świętych á zwłaſzczá ś. Janá Chrzćićielá/ ktore miał/ y ſuknia ſtára tegoż to Jákubá/ ktorą Theodoretus nośił. Powiáda iż heretycy dyabły czárowáne nań puſzczáli. Przyſzedł/ práwi/ do mnie w nocy czárt wołáiąc ná mię: Dla czego z Márcionem walczyſz? Coć vczynił przykrego? Przeſtań/ á wiedz iżbych ćię iuż przekłoł/ ále ćię męczennicy ſtrzegą y z Jákubem. Słyſzeli y drudzy ono wołánie/ y domyśliłem ſię iż męczennikámi zwał/ krobeczkę/ w ktorey wiele zebránych było błogoſłáwieńſtw męczennikow/ to ieſt reliquiy/ ktora nád moim łożkiem wiśiáłá/ á pod moią głową miałem ſtárą ſuknią Jákubową/ ktora mi ſtałá zá mocny dyámentowy zamek.] Modlitwy świętych zá námi ktorych kośći mamy pilne ſą y poważne/ y do roboty duchowney pomoc nam wielką czynią v CHRISTVSA IEZVSA.

Rok

Rok Páński 425. Celestiná 2. Theodozyuszá 18. *Válentiniáná trzećiego 1.*

1\. Theodozyus po poimániu Ardáburiuszá/ posłał syná iego Aspárá z woyskiem przećiw Janowi/ ktory ná ten czás w Ráwennie z wielką liczbą Hunnow mieszkał/ y tám z sobą oycá Aspárowego w więzieniu miał. Pan Bog zá modlitwą y nabożeństwem Theodozyuszá/ dziwne dał Aspárowi zwyćięstwo. Bo posłał Anyołá swęgo/ ktory w osobie pásterzá/ Aspárá z woyskiem przewiodł przez ieźioro v Ráwenny/ ktorą drogą żaden nigdy nie przechodźił. y nálazł w Ráwennie otworzone brámy/ wiáchał/ y Janá zábił y oycá wybáwił. Opárł mu sie Aecius máiąc Hunnow sześćdźieśiat tyśiecy. Ale zwiodszy z nim Aspár bitwę do iednánia przyszło tákiego: żeby Hunny do domu odesłał/ á sam Komesem od Cesárzá vczyniony był. y ták sie wielki pokoy przywroćił/ y wszytko vćichło. W ten czás w rynku Cárogrodzkim Theodozyus ná igrzyská pátrzył/ gdy mu tá nowiná przyszłá. Zá ktorą wnet opuśćiwszy wszytko/ ludźiom do kośćiołá ná dźięki P. Bogu zá sobą kazał. Wszyscy modlitwie iego one zwyćięstwá przyczytáli: bo Ardáburius y syn iego Aspár Aryanámi byli.

Soer: lib: 7. cap: 24. 25. Prosper & Marcel: in Chron.

Anyoł woyská prowadzi v Káwenny.

Ian tyran zábity.

Aecius Comes.

Dźięki P. Bogu zá zwyćięstwo.

2\. Theodozyus po zábitym Janie tyránnie y oswobodzeniu krolestw zachodnych/ posłał do Tessáloniki Wálentynianowi śiestrzeńcowi swemu koronę/ przez Helioná Pátricyuszá/ y vczynił go Augustem/ y páństwo mu zachodne podał/ do ktorego on z mátką Plácydyą záiáchawszy/ w pokoiu krolował. Był ten trzeći Wálentynianus syn Konstánciuszá z śiostry Honoriuszá z Plácidiey. Bo Honorius bez potomká zszedł. Ná dźięki Pánu Bogu zá zwyćięstwo Theodozyus práwem zákazał/ áby żadne igrzyská y widoki w przednie świętá nie były/ ále żeby sie ludźie ná służbie Bożey báwili. A Wálentynianus kśiężey y kośćiołowi przywroćił práwá wszytkie ktorych był Jan tyran nárusził/ y dla tego źle zginął. y vstáwił Wálentynianus áby kśiężá v swego sie Biskupá sądźili/ á świeckie vrzędy/ w ich sie sądy nie wdawáły. Ná heretyki też tenże Wálentynianus y ná te wszytkie ktorzy sie z Papieżem y Kátholikámi nie zgadzáią o wierze/ wznowił práwá/ áby po dni 20. ieśliby sie nie vpámietáli/ ná wygnánie poszli.

Válentinianus trzeci Cesarzem zachodnym vczyniony.

L. 5. de spectat.

Swiętá czćić.

Iurisdikcya kśiężey przywrocona.

L. 46. de Episc: & Cler: C. T.

L. 62. & 63. 64. de hæret: C. T.

3\. On Jan przyzwał był ná pomoc swoie innych Pogan y Scytow/ ktorzy gdy o iego śmierći vsłyszeli do Thráciey wpádli. wodzá mieli Rugás ábo Roilás/ ktore Pan Bog sam pobił. Bo ten Rugás piorunem ktory nań vderzył zginął/ á ná iego woysko gromy y ogień z niebá spadł y popalił ie y pogromił. To piszą Socrátes y Theodoretus y Nicephorus/ wysławiáiąc wielkie nabożeństwo y cnoty Theodozyuszá. y ná znák iego wielkiey ku Pánu Bogu y ku kápłanom Bożym pokory/ powiádáią támże:

Cudowne zwyćięstwo z niebá.

Socr: lib: 7. cap: 41. 42. Theod: lib: 5. cap: 36. Niceph: lib: 14. cap: 4.

4\. Czásu iednego mnich iákiś śmiáły/ o coś prosząc Cesárzá gdy nie rychło vprośił: klątwę nań włożywszy vćiekł. Theodozyus idąc do stołu wspomniał ná one iego słowá: y rzekł: nie będę iadł áż rozgrzeszon będę. y posłał do Biskupá o onym mu wyklęćiu oznáymuiąc. Biskup wskazał áby tego sobie zá nic nie miał. bo to nie mniska rzecz/ kogo wyklináć. Lecz on ták długo mnichá onego szukáć kazał/ áż mu go przywiedźiono. y dawszy mu o co prośił/ wźiął od niego błogosłáwieństwo.] Podobno sobie pomyślał ten cny Cesarz co od śiostry mistrzyniey swey Pulcheriey słyszał: iż sługom Bożym dány iest ten przywiley: kto tobie błogosłáwi/ błogosłáwiony będźie: á kto ćiebie przeklnie/ przeklęty zostánie. Tym co sie kośćielney klątwy boią/ dáie Pan Bog tákie z niebá zwyćięstwá/ iż sie swoich nieprzyiaćioł nie boią. A ći co tą boiáźnią gárdzą/ swoich nieprzyiaćioł bać sie muszą.

Theodozyus klątwy sie niesłuszney bał.

Theo: lib: 5. cap: 36.

Num: 24.

Piszą o tym

5.
Vit: Patr: par: 2. cap: 14. de humilitate.
Cesarz w komorce mnichá náwiedza.

Piszą o tym świętym Cesárzu w Zywociech Oycow ś. Ná przedmieściu Cárogrodzkim mnich ieden z Egyptu komorkę miał: Theodozyus ten Cesarz przyszedł do niego/ y modlił się z nim y siedział/ y nie widział w oney celli nic/ iedno koszyk z trochą chlebá/ y dzban wody. y rzekł mnich/ proszę weźmi chlebá z solą á ziedz trochę/ y dał mu się wody nápić. Potym iadszy spytał Cesarz: á znasz mię? Powiedział: Bog wie ktoś iest. y rzekł: Jam iest Theodozyus Cesarz. A mnich vpadł do nog iego. y rzekł Cesarz: Szczęśliwiście co o świecie nie myślicie y bespiecznie żyiecie. Wprawdzieć mowię: Jam się Cesárzem vrodził: álem nigdy ták smáczno nie iadł/ iáko ten chleb y sol twoię. Przelekł się on mnich/ y skoro Cesarz wyszedł/ vciekł do Egyptu: bo się czci od niego bał.

6.
Smierć Attyká Cárogrodzkiego.
Lib: 7. cap: 15.
Iálmużná lepsza tym co się żebráć wstydzą.

Attykus Cárogrodzki Biskup z świátá tego zszedł/ siedział lat 21. wychwala go Celestinus Papież y Cyrillus/ iż był mocnym Kátholikiem práwowiernym. Socrátes iego iálmużny wystawia/ y kładzie list iego do Kálliopá kápłaná Niceńskiego/ przy ktorym mu posyła trzy stá złotych/ áby ie wedle swego zdánia ná vbogie rozdał/ y prosi áby nie dawał ożywym vbogim/ ktorzy z brzuchem iáko kupcy po świecie biegáią poki żywi: ále tym co się żebráć wstydzą.] W czym bráctwo miłosierdzia zá nászych czásow tu záczęte/ wielkie mieć ma zálecenie. Po Attyku nástąpił Zysinius dobry kápłan z Cárogrodu.

L. 3. de studijs litteranum C. T.
Akádemia do náuk.

Szkoły ábo Akádemią w Cárogrodzie odnowił y nápráwił Theodozyus/ pewne náuczyciele y professory y liczbę ich stánowiąc. Dla Láćińskiego ięzyká y wymowy postáwił trzech Oratorow/ á dziesięć Grámmátykow. á dla Greckiey dziesięć tákże Grámmátykow/ á Zophistow pięć/ Philozopha iednego/ á dwu w práwie vczonych. ktore ná wysokie vrzędy bráć kazał/ gdyby ná tey pracey dwádzieściá y dwie lećie wytrwáli.

Rok Páński 426. Celestiná 3. Theodozyuszá 19. Wálentyniáná trzećiego 2.

1.
August: epist: 110.
Augustyn w lat 72. wziął pomocniká ná vrząd.

AVgustinus ś. gdy lat miał śiedmdziesiąt y dwie/ zezwał kápłany swoie y lud/ y zálecáiąc im Erádiuszá kápłaná/ prosił áby po śmierći iego zá Biskupá go wybráli/ y náznáczyli/ dla swárow y rosterkow ktore w wybierániu Biskupow bywáią. Rádzi to bárzo wszyscy wołáiąc y przyzwaláiąc vczynili. Lecz nie chcę/ rzekł Augustyn/ áby w táki błąd wpadał iákom ia był vpadł/ iż zá żywotá ieszcze przodká mego Wáleriuszá poświęceniem Biskupie wziął/ y z nim em pospołu śiedział/ niewiedząc iż tego zbor Niceński zákazał. Zostánie ná kápłáństwie/ á spráwy wszytkie ktorem ia odpráwował/ proszę niechay odpráwuie/ á do mnie rzeczy trudnieysze odsyła. ia mu będę rádził co w Bogu będę rozumiał/ á sam się do pisánia vdácnię/ co y iemu y wam pożyteczno będzie.]

August: epist: 7.
Retráktácye S. Augustyná.

Chćiał się w ten czás ś. Augustyn ná księgách Retractationum zábáwić/ áby wszytko co pisał przeyźrzał/ á coby się źle nápisáło/ áby to popráwiał y odwołał. Zył potym lat cztery/ y odpráwił onę ś. robotę ná ktorą się długo zbierał/ ktorą mu iednák potrzeby nástáiące z ręku wydzieráły.

2.
Pisánie w młodych lećiech niepewne.
Aug: ad Quodvult Deum Tom: 6.
Księg 232. Augustyná.

Wielkie szczęśćie ś. Augustyná/ iż mogł to co pisał y w młodośći/ stárym będąc przeyźrzeć. Bo ś. Jeronym wstydził się stárym/ to co pisał będąc młodym. y Názyánzenus choruiąc o to się żálował/ iż nie mogł księg swoich znowu popráwowáć. Powiáda ś. Augustinus iż swoich księg náliczył dwieśćie trzydzieśći y dwoie. A iednák wszytkich przeyźrzeć nie mogł/ gdy inne wedle potrzeby pisáć muśiał. Mowi sam o sobie: Nie od doskonáłośćim począł/ ále gdybych y to teraz mowił; żem przyszedł w tych lećiech do doskonáłośći/ mowiłbych chlubliwie/ ále nieprawdziwie. Ná tym należy/

iáko/

iáko/ kto/ y w czym/ y iáko długo błądzi/ y błędow swoich vpornie nie broni/ ále ich popráwuie. Dobrey to nádźieie człowiek ktorego śmierć ná popráwie záſtánie/ áby tego nábywał czego nie miał/ á żeby go ná popráwę/ á nie ná karánie oſądzono.]

Ad Prosp: de prædestin: cap: 3. Et ad eundem de bono perseuer: lib: 1. cap: 21.
Błędow popráwowáć.

Rok Páński 427. Celestiná 4. Theodozyuszá mnieyszego 20. Válentinianá trzećiego 3.

1. *Aecius zdrádźił Bonifáciuszá.*

Aecius hetman Válentinianá/ zayźrząc Bonifáciuszowi vrzędow w Afryce/ odniosł go niewinnie do Cesárzá Válentinianá/ ábo do Plácidiey mátki iego/ y zdrádliwy mu liſt nápisał mowiąc: Gdy ćię Cesarz do śiebie przyzowie/ nie przyieżdżay/ bo o twoie zdrowie idźie. On przyzwány niechćiał iácháć/ ná on się liſt Aeciuszá oglądáiąc. y zátym Cesarz oſądźił go nieprzyiaćielem/ y przećiw iemu posłał z woyſkiem Máworciuszá y Gálbioná. ktorzy zá wydániem Synoká prędko od Bonifáciuszá zábići są. ná ich mieysce náſtąpił Sygiwultus Komes przećiw Bonifáciuszowi. Pisał w ten czás Bonifácius krotkie liſty do ś. Augustyná o modlitwę go prosząc: ále mu też ś. Augustyn kroćiuchno odpisował/ boiąc się podeyźrzenia/ iż iuż zá odſtępniká od páńſtwá Rzymſkiego oſądzony był.

Paul: Diacon: Miscell: lib: 14.
Bonifacius zá nieprzyiaćielá oſądzony.
Apud Aug: append; epiſt: 12.

2. *Bonifacius rozpácżliwy wiele złego zacżął.*

Bonifácius zwątpiwszy o swey śile y o łásce v Cesárzá/ gdyż iuż był z woyſki ieg bitwę zwiodł/ popłynął do Hiszpániey/ y námowił Gunteriuszá y Genseriká rodzone bráty krole Wándálſkie y Aláńſkie/ áby się do Afryki przenieśli/ y onę ná trzy częśći rozdźielili/ sobie dwie á iemu trzećią dáiąc/ á spolnie się broniąc. Oni vsłucháli/ y wtárgnęli do Afryki z wielkim vpadkiem y szkodą páńſtwá Rzymſkiego y kośćiołá Bożego. Do tákiey złośći on dobry Bonifácius z niećierpliwośći y zá fałszywym Aeciuszá odniesieniem/ przyszedł. Táka odmiáná zá grzechámi w ktore był vpadł po onym towárzyſtwie z ś. Augustynem/ nań przypádłá.

Paulinus vt supra.
Wprowadźił Vandale do Afryki.

3. Epiſt: 70.
Augustyn S. vpomina Bonifaciuszá.

Karze go o to pisániem ś. Augustyn/ iuż chory/ iż máiąc wolą w czyſtośći P. Bogu po zmárłey żenie służyć y żywot mniſki wieść/ drugą żonę v onych Wándalow poiął/ ácz ią do Kátholickiey wiáry od Ariáńſkiey przywiodł/ á iednák dopuśćił tego iż Ariani corkę iego ochrzćili. á y przy żenie inną nałożnicę chował. y do pokuty go námawia/ y mowi: Byś był świátá nie miłował: do tegoby był nie przyszedł. y przydáie: Ieślić się Rzymſkie páńſtwo dobrze záchowáło/ nie oddáy złym zá dobre: á ieśli źle: nie oddáy złym zá złe. Tu się doznay/ ieśliś mężny/ zwyćiężay pożądliwośći twoie. Czyń pokutę/ dufay Pánu Bogu/ świátá nie miłuy. Porzuć woyny ná ktorych ludźie zábiiáią/ á biy czártá y swoie złe skłonnośći. By żony nie miał: iákoś w on czás nie miał/ do czyſtegobych ćię żywotá námawiał. Możeszli żonę do niego námowić/ vczyń. Nie możeszli/ bo oná o twoich do czyſtośći obietnicách nie wiedźiáłá: żiy vczćiwie w czyſtośći małżeńſkiey/ á Bogá się bóy/ y ná woynách/ ieśli ich iesżcze tobie potrzebá/ wiáry dotrzymaway/ á pokoiu szukay. &c.] Nic się tym nie zbudował/ ále Wándale do Afryki przywiodł/ v ktorych przez ſto lat w wielkiey niewoli Afryká byłá/ z ćiężkim bárzo kośćiołá Bożego prześládowániem. Bo żaden narod Pogan onych ktorzy ná Rzymſkie páńſtwo walczyli/ vpornieyszy w Ariáńſtwie nie był/ y Kátholiki się ták nie brzydźił/ iáko oni Wándalowie/ ktorzy Kátholiki znowu chrzćili/ y w Hiszpániey iuż byli wiele Kátholikow oboiey płći pomęczyli/ iż się znowu v nich chrzćić niechćieli.

Vándali vporni y okrutni Ariani.
Greg: Turon: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 11.

4. *Cześć krzyżá S.*

Cesárze obá zákazáli roku tego/ áby znáku Páná nászego/ to ieſt/ krzyżá świętego żaden ná źiemi áni ná kámieniách po ktorych depcą nie czynił áni

L. 1. Nemini licere.

kładł/ ále ráczey iesli ták naydźie/ áby krzyż ś. podnośił á vczćił. pod wielkim karániem.

5. Theod: lib: 5. cap: vltimo. *Koniec historiey Theodoreta.*

Theodoretus do tego roku przewlokł swoie história y tu ią skończył/ ktorą począł tám gdźie Euzebius przestał/ przez sto lat y pięć. Ten ná końcu swey historiey wysławia Theodorá Mopsuesteńskiego / wierutnego heretyká/ z ktore° szkoły wyszli oni przekleći ludźie Nestorius Cárogrodzki/ y Jan Antyoski/ y sam sie od niego záráźił / iż potym Nestoriuszá bronił. Lecz zás pokutuiąc/dobrze y świetobliwie ten to Theodoretus iáko y Jan w iedności kośćielney żywot ten skończyli.

Rok Páński 428. Celestiná 5. Theodozyuszá mnieyszego 21. Válentinianá trzećiego 4.

1. De bello Vandalico lib: 1. *Vándali Tátárskiego rodu Afrykę osiedli.*

Andali/ lud od ieziorá Meotis (gdźie y dźiś Tátárzy) mowi Prokopius / dla głodu ktory w swey stronie mieli/ po długim powłoczeniu pierwey do Gálliey wtárgneli/potym Hiszpánią zwoiowáli / áż potym do Afryki sie tego roku przepráwili / gdźie sie im nikt nie sprzećiwił / á tego mieli ktory ie przywodźił/ y woysko im Rzymskie ktore tám było/życzliwe vczynił. Pośiedli záraz wszytko ono krolestwo / ludzkie y Boskie rzeczy woiuiąc. Sálwianus ktory sie wyższey wspomniał/ iáko wyliczył grzechy Gálliey y Hiszpániey / tákże też wylicza dáleko ieszcze więtsze Afrykanow nieprawośći / dla ktorych ie Pan Bog tym nieprzyiaćielem karał.

De vero iudicio Dei lib: 7.

2. *Grzechy ludzi w Afryce.* De temp: ser: 244.

Wszytkie sie złośći/powiáda/do Afryki skupiły / zdrády / chytrośći / piiáństwá / łákomstwá / wydźieránia / á nade wszytko ćielesnośći sprosne po wszytkich stanách.] O ktore y Augustyn ś. ná kazániach nárzekał/ y iáko mogł srogo one niepowśćiągliwośći hámował/ kośćielnym ie karániem wypycháiąc. A sámo heretyctwo/ktore sie áni práwy Cesárskiemi y srogośćią z onych Donátystow/y Mánicheuszow/ y Arianow/ wykorzenić nie mogło/ karánie ono zásługowáło/ áby one bluźnierstwá bez pomsty nie były.

Vándalowie lepszy w czystości.

Pisze ten Sálwianus Biskup / iż w czystośći lepiey sie záchowáli Wándalowie niżli Rzymiánie. Brzydźili sie wszetecznicámi/ y popsowáli domy nieczyste / ktorych Rzymiánie dopuśćili / wszytkim małżeństwo roskázuiąc. Nietylo cudzołostwá zákazáli / ále y káżdey nieczystośći. y swoie z Rzymian nieczystych/ co dźiwno bárzo/czyste poczynili. y ták nie siłą swoią ále grzechámi nászemi Wándalowie zwyćiężáli.

3. Victor de persec: Vandal: lib: 1. in præfat. *Vandalow máło było y słábych.*

Genserikus / pisze Wiktor / krol Wándalow / náiáchawszy Afrykę ná postrách puśćił tę sławę / iż miał w woysczе swey osmdźieśiąt tyśiecy żołnierzow. liczył stáre/y dźieći/y niewolniki/y czeládź. á sámych ludźi do bitwy máło było y słábych. y wszedszy w źiemię spokoyną y kwitnącą wielkim dostatkiem/ wszytko w niey psował/ paląc y ludźie zábiiáiąc / y drzewom rodzáynym nie przepuszczáiąc/ áby ći co sie po gorách y skálách kryli / żywnośći nie mieli. y nie było mieyscá ktoreby ich ręki okrutney vszło.] Wiele było Afrykanow / ktorzy ná obronne mieyscá vćiekáli.

4. *Bonifácius się vpamiętał, y od Vandalow odstał.*

Bonifáciuszowi v dworu Cesárskiego przyiaćiele / dźiwuiąc sie co poczynił/ prośili Plácidiey Cesárzowey / áby do niego do Kárthaginu iácháć mogli. Jácháli y dowiedźieli sie/ iáko go Aecius zdrádźił / y do oney go trudnośći y rospáczy przyprawił. O czym gdy Plácidiey dáli spráwę: wskazálá do Bonifáciuszá/ áby nic o łásce nie wątpił/ áni sie Aeciuszá bał / ktorego stárać miáłá iuż wolą/ tylo żeby sie sam o wygnánie Wándalow z Afryki postárał. Wnet do tego przystał Bonifácius / y żáluiąc bárzo postępku swego / pierwey sie kusił z Wándalmi o zgodę y wielkie im pieniądze dawał / áby z Afryki vstąpili.

Bitwy z nimi przegrał. Procop: de bello Vand: lib: 1.

Ale gdy niechćieli: bitwę im dał/ y przegrał/ y zwyćiężony do Hipponu obronnego miástá vćiekł / y tám sie zámknął / y záraz od Genseriká

ſeriká oblężony był. Już tylo ſam Genſerikus krolem Wándalſkim był: brátá Guntáriuſzá práwego dziedzicá/ bo ſam był nie dobrego łożá/ zábiwſzy/ iáko drudzy mniemáią.

5. Po śmierci Syzyniuſzá ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo wſtąpił Neſtorius kápłan z Antyochiey przyzwány/ ktory v ludzi miał żywotá/ y náuki/ y wymowy/ y głoſu wdzięcznego wielką ſławę. Piſze o nim Suidás/ iż był wnek onego kácermiſtrzá Páwłá Sámoſátená/ ktorego potym iády kácerſkie wywierał. Oſzukawáli ſie ná nim ludźie/ iż vmiał pokryć ſwoie płochośći y nieſtátek. Záraz ná pierwſzym kazániu/ one słowá rzekł do Ceſárzá: Ty mnie Ceſárzu od heretykow źiemię oczyść: á ia tobie dam niebo. Ty mi ná zburzenie heretykow pomoż: á ia tobie ná zwyćięſtwo Perſow pomogę. Mądrzy mogli iuż rozumieć co to byłá zá głowá/ y iáka ná początku beſpiecżność. To Socrátes/ gniewáiąc ſie nań iż y iego Nowáciany pocżął rychło iáko y Ariany prześládowáć. Bo piątego dniá po wſtępie ná Biſkupſtwo/ zápalić kazał Ariáńſki dom/ gdźie ſie táiemnie w Cárogrodźie ſchodźili/ y máło rozruchu w mieśćie nie było.

Socr: lib: 7. cap: 29. — Neſtorius Biſkupem Cárogrodzkim. — Wiek Páwłá Sámoſátená. — Pierwſze iego kazánie.

6. Dobrze pocżął by był dotrwał: á ſam ſzkodliwym heretykiem nie zoſtawał. Ná iego prośbę Ceſarz Theodozyus/ ktory co rok tákie liſty dawał/ vczynił ná heretyki vſtáwę táką/ áby ná pieniądzách y máiętnośćiách y wygnániem karáni byli/ áby ſchadzek nigdźież nie mieli/ áby nic odkázowáć teſtámentem y bráć nie mogli. &c. Wylicza tám ſekt heretyckich dźiewiętnaśćie. Sámey Pelágiáńſkiey nie wſpomina. Z czego ſie domyślano/ iż Neſtorius ktory to do piſánia dawał/ był Pelágiáńſkim błędem záráżony. Bo to pewna iż z Pelágiuſzá Neſtoriáńſkie bluźnierſtwo vrodzone ieſt. Po roku żałował ſie nań Celeſtinus Papież/ iż Pelágiany ktore on z Rzymu wyganiał/ w Cárogrodźie przyimował.

L. 65. de hæret: C. Theo. — Mándat ná heretyki. — Neſtorius Pelágiáńſki.

7. Tegoż roku Neſtorius Biſkup Cárogrodzki inne heretyki prześláduiąc/ ſam pocżął ſproſne kácerſtwo/ náuczáiąc/ iż CHRISTVS vrodzony z Máriey człowiekiem tylo był/ y zwáć niechćiał przeczyſtey Dźiewice Bogárodźicą. Tę náukę wźiął od miſtrzow ſwoich Theodorá Mopſueſteńſkiego y Diodorá Tárſu biſkupow/ ktorzy zá żywotá tey náuki táili/ ále ſie w ich kśięgách po śmierći nálazłá. Vżył Neſtorius nieiákiego Biſkupá Doroteuſzá iáko tłumáczá ſwego/ ná rozgłoſzenie onego błędu/ ſam ſie ieſzcze wſtydząc. y w kośćiele przy nim śiedząc/ śmiał do ludu wſzytkiego ten Doroteus záwołáć: Kto Mária názowie Bogárodźicą: niech będźie ánáthemá/ to ieſt przeklęty. Ná co ſie lud wſzytek zdumiał/ y z nim ſpołecżnośći mieć niechćiał. To piſze Cyrillus Alexándriyſki. Miał y kápłaná Anáſtázyuſzá/ przez ktorego tákże to kácerſtwo ćicho rozśiewał/ mowiąc do ludźi: Nie zow nikt Máriey Bogárodźicą/ bo oná byłá człowiekiem/ á z człowieká Bog ſie vrodźić nie mogł. Czego mu Neſtorius Biſkup nie ganił: y owſzem potwierdzał mowę iego temi słowy: Ja tego Bogiem zwáć nie będę/ co po mieśiącách roſł/ to ieſt/ ktorego vrodzenia dni y mieśiące liczono.

Proſper in Chron. — Neſtorius zácżął heretyctwo. — Ciryllus de incarn: vnigen. — Leoncius de Sect: actio: 4. — Pánny Máriey niechćiał zwáć Bogárodźicą. — Inter epiſt: Celeſt: Papæ. — Euagr: lib: 1. cap: 2.

8. Theodoretus ktory z nim miał wielkie towárzyſtwo/ y ná przodku błędu iego tákiego bronił: gdy ſie vpámiętał/ opiſał go/ iáko ſie ná przodku do ludźi vdawał pokornym/ y o świát niedbáiącym: á gdy dla mierney náuki y głoſu pięknego y wielkiego/ ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie wſtąpił/ złość y błąd ſwoy wywárł/ y świátem wſzytkim zámieſzał/ náuczáiąc tego/ czego Apoſtolſka y Ewángeliey náuká zákázuie/ y Oycowie święći nigdy nie przypuſzczáli: áby przeczyſta Pánná nie miáłá być Bogárodźica zwána. Gdyż nas z podánia śś. Apoſtołow ták náſzy práwowierni káznodźieie náuczyli/ ábyſmy y ſercem wierzyli y vſty wyznawáli/ iż oná Bogárodźicá ieſt/ y mátká Páná náſzego.] Poty Theodoretus.

Epiſt: ad Sporadium. — Obłudność Neſtorá.

Rok Páński 429. Celestiná 6. Theodozyuszá mnieyszego 22. Válentinianá trzeciego 5.

1. Prosper in Chron.

Pellágius Brytánniá zaraia.

S. Pátricius.

CElestinus chcąc od heretyctwá Pelágiáńskiego Brytánnią wybáwić/ bo iż Pelágius był tego narodu/ wielki tám miał przystęp do rozśiewánia swoich błędow: posłał tám Pálládiuszá dyákoná swego. ktory y Szkoty do wiáry Chrześciáńskiey przywiodł/ y w Hiberniey Ewángelią záczął. Ale pismá około tego poginęły. Vmárł prędko Pálládius/ á ś. Pátricius ná iego prace nástąpił.

Germanus y Lupus Biskupi.

Potym Celestinus Papież y Biskupi z Gálliey gdy sie szerzył błąd Pelágiáński w Británniey/ wysłáli ś. Germaná y ś. Lupuszá Biskupy/ ná obronę wiáry Kátholickiey w Británniey ábo Angliey. Bo oni kácermistrzowie práwy Cesárskiemi/ iáko sie wyższey wspomniáło/ wygnáni z Włoch y Gálliey/ tám sie kryli/ y tám ludźie rádźi swego ziemká náukę przyimowáli. Iáko ś. Germanus/ heretyki ony pohańbił/ y kośćioł tám święty oczyśćił/ y iákie tám cudá kośći przy sobie świętych máiąc czynił: czytay w iego żywocie 26. dniá Augustá.

2. *Nestorius rozsiewa swoie kácerstwo y miedzy mnichy.*

Nestorius kácerstwo swoie przez pisánia y rozsyłánia ich po wszytkich stronách/ rozszerzáć począł. Posłał ie y do Egyptu miedzy mnichy/ y wiele złego y niezgody tám te księgi násiały. Iednemu iednák mnichowi Cyriákowi obiáwiłá naświętsza Bogárodźicá/ áby one księgi wyrzućił. O czym ták pisze Sophronius.

Prato Spir: cap:66.

Obiáwienie o Nestorze.

Powiedźiał mi/ práwi/ Cyriákus kápłan Láwri Kálámońskiey nád Iordanem: Widźiałem dniá iednego białągłowę przeświętną y w purpurę vbráną/ y poznałem że to byłá páni násza Bogárodźicá y z nią Ian Chrzćićiel y Ian Ewángelistá. y wyszedszy z komorki prośiłem áby moią komorkę nie gárdźiłá/ á do niey weszłá. A oná niechćiáłá. Iam iesczze prośił pilno y pokornie/ áż mi rzekłá: Masz w Celli mego nieprzyiaćielá/ á chcesz ábym tám weszłá: y ták zniknęłá. Iam myślić począł/ co to zá nieprzyiaćiel iey v mnie: Nie mam nikogoż tu/ sam ieden tu mieszkám. y frásuiąc sie y z tesknośći począłem czytáć księgi/ przy ktorych były przyszyte pismá Nestoriuszá/ ktore gdym przeczytał/ poznałem nieprzyiaćielá Bogárodźice. Wnetem ie wroćił temu/ ktory mi ich był pożyczył/ y tom iemu powiedźiał com widźiał. A on ie wyrznąwszy od innych w ogień wrzućił/ mowiąc: Nie postoi v mnie nieprzyiaćiel Bogárodźice/ Pániey nászey Dźiewice Máriey.

3. Cyril: epist: 1.

Cyrillus Alexándriyski przećiw Nestoriuszowi. Księgi iego ad Reginas.

Przestrzegł mnichow onych Cyrillus Alexándriyski przez list swoy/ nie miánuiąc Nestoriuszá/ áby tákim pismom nie wierzyli/ y w tákie sie pytánie nie wdawáli. y pisał w tenże czás do krolewien/ ad Reginas, to iest/ do śiostr Theodozyuszá Cesárzá/ pánienek onych/ miedzy ktoremi stársza byłá Pulcheria/ áby sie przestrzegły/ á iad on w domu sie Cesárskim nie záiął. Bo Theodozyus szánował Nestoriuszá/ iż go sam ná ono Biskupstwo wpráwił.

4.

Dowiedźiał sie Nestorius o onym Cyrillá do mnichow pisániu/ y gniewáiąc sie źle o nim mowił. Ale mu nápisał Cyrillus: iż iákieś pismo puszczone iest miedzy ludźie z wielkim wiáry ś. bluźnieniem/ ktore tobie przypisuią/ ia niewiem twoieli iest. etc. y vpomina go/ áby ráczey to co źle mowił/ odwołał. Celestinus też Papież dostał onego pismá Nestoriuszá/ y posłał do Cyrillá prosząc/ áby sie dowiedźiał/ ieśli iego iest. Bo/ práwi/ nie wierzę/ áby do tákich błędow/ ták od wszytkich chwalony człowiek/ przyść miał. Odpisał y drugi raz Cyrillus do Nestoriuszá/ iuż go ostrzey vpominájąc. Odpisał y Papieżowi: iż ták iest iáko czytał y słyszał o Nestoriuśie/ ktory sie nád inne mędrszym czyni/ hárdośćią sie tylo y wysokośćią stolice y chytrośćią broni/ y naświętszey Pánny zá Bogárodźicę nie wyznawa.

Epist: 3. & 9.

Celestinus Papież dowiedział sie o kácerstwo Nestoriuszá.

Inter epist: Celest.

Nie

Nie chwalił Cesarz náuki oney Nestorá/ ále iey też nie zákázował / póki by przez Concilium potepiona nie byłá. A iednák dopuścił mu czynić co chćiał. Bo gdy mu mniszy przymawiáli/ y drudzy śmielszy iáwnie nań w kośćiele wołáli/ iż iest heretykiem/ iż Regulum habemus, Episcopum non habemus: mamy Krolika ále Biskupá nie mamy: Nestorius do więzienia ie dawał/ y bić kazał/ y ná wygnánie posyłáć. w czym go vrząd słuchał. y wiele Kátholikow/ iáko pisze Bázylius Archymándritá/ pomęczył/ w nádźieie oney przyiáźni Cesárskiey. Żálowáli się mniszy o to v Cesárzá/ y dáli mu swoie supplikácią prosząc/ áby się ich krzywdy nie mśćił nád Nestorem: ále żeby wiáry świętey od iego złey náuki bronił/ á corychley Concilium złożył. Obruszył się Nestorius y ná Cyrillá/ rozśiewáiąc nań przez swoie/ wymyślne potwarzy. Ale on z wielką ćierpliwośćią/ o to się nie gniewáiąc / pisał y vpominał go/ áby wiárę ś. cáłą záchował/ á oney y zgody kośćielney nie tárgał. Odrádźił y klerikom Cárogrodzkim/ gdy się go rádźili/ áby go iesżcze do Cesárzá nie odnośili/ á heretyctwá mu nie zádawáli/ czekáiąc iego polepszenia. Przetoż y Synodu Egyptskiego iesżcze zebráć nań niechćiał/ ná ktorym mogł tákże postánowić Anátheme ná te ktorzy Máriey zá Bogárodźicę nie znáią. To wszytko Kátholickie miárkowánie y ćierpliwość y miłość odwłoczyłá.

5. Cesarz Nestoriusza nie hamował.

In actis Conc: Ephes. 6.

Rok Páński 430. Celestiná 7. Theodozyusza mnieyszego 23. Válentiniana trzećiego 6.

CYrillus posłá swego Possydoniuszá do Celestiná Papieżá wypráwił/ z tym co wiedźiał o Nestoriuśie y iego błędách. Posłał też y swoie pisánie przećiw onemu iego bluźnieniu. y prośi Papieżá / áby swoie rozumienie około Nestoriuszowey náuki wszytkim wschodnym Biskupom oznaymił. bo bez tego odstąpić od społeczności Nestoriuszowey nie mogli / ążby náukę y rozumienie iego mieli. W tenże czás posłá też swego Nestorius wypráwił/ świetnego męża Antyochá z listem swoim/ w ktorym / y o Biskupy Pelágiáńskie / ktorzy się do Cesárzá wygnáni z zachodnych kośćiołow vćiekali/ mowi: y swoie wyznánie o Máriey opowieda / iż tylo CHRISTVSA á sámego człowieká vrodźiłá. y mniemał głupi heretyk / áby Papież ono wyznánie iego pochwalić miał.

1. Cyrillus Papieżá prośi, áby Nestoriuszá osadził.

Nestorius do Papieża wyznánie swoie posyła. Tom: 1. epist: Ro Pont.

Zebrał Synod Celestinus w Rzymie / y on błąd ábo kácerstwo Nestoriuszowe potępił. y nápisał list do niego / iż wyklęty będźie / iesli się do dniá dźieśiątego po wźięćiu listu onego nie vpámięta/ y kácerstwá onego nie odwoła. Ten list Oycowie Concilium Epheskiego wychwaláią/ y Ewágrius Boskim go zowie. O one mu też Pelágiáńskie Biskupy odpowiedźiał: iż wiedźieć o ich kácerstwie miał / ktore przodkowie iego Attikus y Zysinius / y inni wschodni Biskupi wyklęli / y zachodne wszytkie kośćioły toż vczynily. Zlećił też Cyrillowi / áby on list iego ábo sámemu Nestoriuszowi / ábo wszytkiey bráćiey oddał. Nápisał też Papież do Cyrillá one słowá: Nászey stolice mocą y mieyscem y od nas postánowienie násze wykonasz. To iest: iesli po wźięćiu vpominánia nászego po dni dźieśiąći/ swey niezbożney náuki nie potępi (Nestorius) á obiecowáć pod przyśięgą nie będźie: iż o rodzáiu Páná CHRISTVSA Bogá nászego to będźie nápotym trzymał/ co Rzymski y wász kośćioły y wszytko Chrześćiáństwo trzyma: ábyś on kośćioł záraz opátrzył.] Pisał Papież y do innych Biskupow o tymże/ zwłaszczá Antyoskiemu Janowi/ y Jerozolimskiemu Juwenaliszowi y innym: áby wiedźieli/ ná czym rzecz onego Nestoriuszá stánęłá. Dokłada Theodorus Bálsamus/ iż Celestinus posłał Pálliusz Cyrillowi ná znák namiestnictwá y zupełney mocy Papieskiey ná Nestorá. y vżywał go Cyrillus ná Concilium Epheskim przy służbie Boskiey.

Celestinus kácerstwo Nestoriuszowe potępił y odwoláć mu kazał. Apud Cyril: epi: 16. Euagr: lib: 1. ca. 4.

2. Celest: epist: 3. *Papież Cyrillá czyni swoim namiestnikiem.*

Palliusz posłány Cyrillowi. Theod: Bals: in Nomoc: Phot: tit: 8. cap: 1.

3. Act: Conc: Ephes. edit: Pelt: lib: 1. cap: 31. Liber: Diac: in Breu: cap: 4.

Ian Biskup Antyoski nievprzeymy Kátholik.

Cyrillus te listy wźiawßy/ nie posłał ich záraz do Nestoriußá/ ále pierwey do innych Biskupow pisał/ dáiac im o tym znáć/ co Celestinus Papież roskazał. A zwłaßczá pisał do Janá Antyoskiego Biskupá/ ktory zdał sie ná przodku przy Kátholickiey náuce stoiacym. Bo pisał do Nestoriußá oznáymuiac mu to co mu Cyrillus dał znáć/ y rádzac mu pilnie/ áby Papieskiemu roskazániu dosyć vczynił/ á Máriá Bogárodźica zwał/ odwoływáiac pierwße mowy swoie. Nátracał to iednák ten Jan Antyoski/ iáko nievprzeymy Kátholik: iż ten ártykuł o imieniu Bogárodźice do wiáry nie służył/iedno do pokoiu/áby sie dla tego kośćioł nie zámießywał. co inni wielcy y znáczni Doktorowie kośćielni tey Pánnie przyznawáli/ y ták ia zwáli. W ten list swoy włożył też niektore z Syriey Biskupy/ ktorzy ná ono vpominánie Nestoriußá zezwaláli/ miedzy ktoremi był Theodoretus Cyru/ ktorzy wßyscy sprzyiáli Nestoriußowi.

4. Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 2. ca: 16.

Cyrillus posły śle do Nestoriußá.

Cyrillus Synod swoich Biskupow Egyptu zezwawßy/ oznaymił im/ iż Celestinus Papież Nestoriußá/ ieśliby fałßywey náuki swey do czásu náznáczonego nie odwołał/ wyklął. y zá ich przyzwoleniem/ wypráwił dwu Biskupow Theopentá y Dánielá/ y dwu kápłanow do Nestoriußá do Cárogrodu/ áby mu list Papieski oddáli. y pisał mu sam pilnie y ostro vpomináiac go/ áby sie vpámietał/ á z innemi wschodnemi y zachodnemi Biskupy w wierze y w wyznániu zgadzał. Posłał mu też dwánaśćie ártykułow/ ktoremi fałßywa one náuke przeklináć miał/ y one reka swoia podpisáć/ ktore názwał Anátemátismy.

Anátematismy Cyrillowe.

5. *O prawdziwym ćiele Pana naßego na ołtarzu.*

W tym liśćie Synodálskim Cyrillá/ w ktorym náuki Kátholickiey wspiera/sa one słowá o przenaświetßym Sákrámenćie: Sstáiem sie/ práwi/ vczestnikámi przy służbie bezkrwawney ś. ćiáłá y drogiey krwie CHRISTVSA nászego zbáwićielá. Nie proste ćiáło przyimuiemy/ áni iáko meżá świetego/ ábo ktory sie tylo godnośćia z Bogiem złaczył: ále práwie ożywiáiace/ y sámego słowá (to iest Bogá) własne.] Bo ludzkie proste ćiáło ożywiáćby nie mogło: ále w prawdźie tego własne ktory dla nas synem sie sstał człowieczym y ták zwány był.] Dla tego te słowá kłádac/ iż nie prostego człowieká Pánná przeczysta vrodźiłá: ále y Bogá. Jáko w Sákrámenćie/ prawdźiwe iest ćiáło Boże.

6. Pisał też Cyrillus/ ábo on Synod Alexándriyski list do klerykow ábo księżey Cárogrodzkiey/ oznáymuiac im o Celestinowym Nestoriußá wyklęćiu/ y o rozgrzeßeniu tych ktore Nestorius wyklał. Tákże y do mnichow Cárogrodzkich dał list/ áby iáko poczeli/meżnie sie o wiáre ś. zástáwiáli.

Act: Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 2. cap: 6.

List Papieski oddany Nestoriußowi.

Posłowie oni Cyrillá do Cárogrodu przyiáchawßy/ listy y Papieskie y Synodu Alexándryskiego Nestoriußowi w kośćiele Káthedrálskim przy wßytkich duchownych y wielu zacnych osob/ oddáli. A on nic nie mowiac tego chćiał/áby názáiutrz do niego w dom przyßli. Co gdy vczynili: przypuśćić onych posłow do siebie niechćiał. y ná kazániu/ tákże iáko pierwey y ießcze gorzey zła one náuke rozgłaßał.

7. *Nestor żadaie Cyrillowi heretyctwo Apollinara.*

Liber: in Breuia: cap: 4.

A potym do Cesárzá sie vćiekł ná Cyrillá sie żáluiac/ y niektore potwarzy o heretyctwo nań kłádac. Zezwał też Nestorius niektore sobie sprzyiázne Biskupy/ y Janá Antyoskiego/ y Theodoretá Cyru/y inne. y zmowiwßy sie z nimi/żádał Cyrillusowi heretyctwo Apollinárá/ ktory prawdźiwego człowieczeństwá w Pánie nászym nie przyznawał. y prosił też Theodoretá/ áby ná one Anátemátismy Cyrillowi odpisał. Co on vczynił. Lecz sie Cyrillus spráwić wnet inßym pisániem nie omießkał/ iż Apollinárskiego kácerstwá niwczym nie nászládował/ á prawdźiwe człowieczeństwo w Pánie nászym wyznawał/ ále w iedność persony Boskiey słowá/złaczone y ziednoczone. Cesarz widzac one spory/ iż obá sobie heretyctwo przyczytáli: zá czym wykonánie Papieskiego postánowienia dość nie mogło: Concilium z Papieżem sie zmowiwßy w Ephezie złożył/ pißac do wßytkich Metropolitow.

Concilium w Ephezie złożone.

Ná onym

Ná onym liśćie te ſą pierwße słowá godne vważenia: Náßey / práwi / Rzeczypoſpolitey poſtánowienie / nabożeńſtwem ſie ktore ku Bogu ieſt wſpiera. Bo máią z ſobą powinne towárzyſtwo / (to ieſt Rzeczpoſpolita świecka z duchowną kośćielną) iedná z drugiey záwiſłá / iedná z drugiey / z dobrego powodzenia rozmnożenie ſwoie bierze.

Act: Ephes: Tom: 1. cap: 35. edit: Pelt.

Rzeczpoſpolita z kośćiołem złożona ſczęśliwa.

8. Piſał też oſobny liſt Ceſarz Theodozyus do Cyrillá / w ktorym mu znácznie przygánia / iákoby on roſterkow w kośćiele przyczyną był / á iż pierwey do niego nie piſał o niezgodách onych z Neſtoriuſzem. W czym on Ceſarz / ktory záwżdy w wierze mocnym ſię y do obrony iey nád inne ochotny ſtáwił / od Neſtoriuſzá námowiony był / iż ták do Cyrillá piſał / w tym oſtrożny nie był / iż łácnie vcho tákiemu człowieku przykłádał. Nie iżby ná iego złą náukę przyzwalał: ále rozſądku o niey wßytkiego kośćiołá prágnął. Co proſtym ſercem czynił / y ná Concilium co náprzednieyßych Biſkupow wzywał. Bo y do ś. Auguſtyná piſał / y poſtá poſłał / proßąc áby do Ephezu przyiáchał. Ale go iuż poſeł żywym nie záſtał.

Liber: in Brevia: Tom: 2. cap: 5.

Auguſtyn S. wezwany na Concilium.

9. Tego tedy roku do niebieſkich kráiow Auguſtyn ś. poßedł. O ktorego śmierći Poſſydius Biſkup ktory ná nię pátrzył / y z nim w wielkiey przyiáźni przez lat czterdźieśći mießkał / ták piße: Już byli Wándali z Alany y Gothámi oblegli Hippon / gdźie ś. Auguſtyn był Biſkupem / zwoiowawßy wßytkę Afrykę y miáſtá ośiadßy / okrom trzech / Kárthåginy / Cirty y tego Hipponu: gdy ś. Auguſtyn płacząc / y z onego puſtoßenia ziemie y kośćiołow / wielki ſmutek máiąc / záchorzał. Nie przeſtał kazánia do ludźi czynić / áż go wielka febrá ziełá. Oſtátnie kazánie iego nápiſáne ieſt. w ktorym ćießy lud ſwoy w obleżeniu onym / ſpráwiedliwość Boſką ſławi / grzechy ludzkie obćiąża / od miłośći świátá odwodźi. Swiát / práwi / ták ieſt gorzki á przedſię go miłuiemy / á coż gdyby ſłodki był? Opłákuie nędze one oyczyzny ſwoiey. Wßytkie ſtany y kráie / práwi / w niewolą obrocono / pozábiiánym ledwie żywi do pogrzebow ſłużyć mogą. Pánie ſtanu wielkiego y bogáte / ktore wielom roſkázowáły / niewolnicámi zoſtáły. iedne brzemienne rośćinano / drugim od pierśi dźiatki zábiiano / drugie w czyſtośći poſromocono. kośćioły puſte zoſtáły / ludźie bez Sákrámentow / kápłani ſię rozbiegli / drudzy pomordowáni / popalone kośćioły y ſkárby wybráne. zewſząd ſmutek / płacz / nędzá / boiaźń. &c.

O ſkonaniu S. Auguſtyna. In vita eius cap: 29. 30. &c.

De Temp: ſerm: 111.

Kazanie oſtatnie S. Auguſtyna.

Nędze Afryki.

10. Byliſmy / mowi Poſſydius / záwżdy przy łożku iego. Do ktorego chory ieden przyſtąpił proßąc áby nań ręce ſwoie położył. On ſię wymawiał: ále rzekł chory / iż mi Pan Bog przez ſen do ćiebie kazał. y ſkoro nań ręce włożył / záraz ozdrowiał on chory. Ták P. Bog świádectwo dał cnotom iego ś. y ſpráwom żywotá iego. Mawiał iż nikt / by był naświętßy / bez pokuty ſchodźić z tego świátá nie ma. y ſam Pſálmy pokutne Dawidowe w niemocy z płáczem mawiał / y prośił / áby do niego nikt nie chodźił / iedno w ten czás gdy go lekárze náwiedzáli / ábo mu ieść dawano / chcąc do modlitwy pokoiu záżyć. y ták przy nas gdyſmy ſię z nim modlili / z cáłym pátrzeniem y ſłyßeniem záſnął w pokoiu. Vczyniliſmy zań ofiárę y pogrzebliſmy go.] Poty Poſſydius. Widzıem Mßą ś. y ofiárę zá vmárłe przed lat dwánaśćie ſet. Żył śiedmdźieśiąt ßeść lat / ná Biſkupſtwie trzydźieśći ßeść. dźień zeßćia iego ieſt 28. Sierpniá. Teſtámentu / mowi Poſſydius / nie czynił / bo vbogi CHRISTVSOW do rozdawánia nic nie miał. Kśięgi tylo kośćiołowi ſwemu dał / ktore iż z miáſtem ktore Wándali tegoż roku ſpalili / nie pogorzáły / cudem ſię Boſkim y ſtrażą Anyelſką ſtáło.

Cudo S. Auguſtyna v łożka.

Bez pokuty nie ſchodźić.

Ofiara za vmarłe.

Teſtamentu nie czynił, bo nie miał.

Rok Páńſki 431. Celeſtiná 8.

Theodozyußá mnieyßego 24. Válentinianá trzećiego 7.

1. Socr: lib: 7. cap: 33.
Kośćioł krwią zmazany.
Prawo o kośćiołach.

ROk znáczny zebrániem Concilium w Ephezie/ ktore trzecim wielkim zowia. W Cárogrodzie kośćioł wielki táka ſie krwia zmázał. Vćiekli do niego dwá przewinieni zdrowia broniac/ y máiac miecze gołe w rekụ/ od ołtarzá odſtapić niechćieli/ y do ſłużby Bożey kápłanom przeßkadzáli. Gdy ie odegnáć chćiano: zábili iednego kápłaná y drugie° ránili/ y ſámi ſie potym ná tymże mieyſcu pomordowáli. Znák był zły onego rozerwánia kośćielnego w Cárogrodźie. Dla oney przygody Ceſarz Theodozyus/ dał vćiekáiacym do kośćiołá obrone/ nietylo v ołtarzá/ ále we wßytkich káćiech y komorkách kośćielnych/ y zákazał áby nikt z bronia do kośćiołá nie vćiekał/ ále kośćioł ſobie zá obrone miał. ináczey/ áby z bronia z kośćiołá wźiety był. W tym práwie o tym dánym/ ſa one słowá godne do pámieći.

2. L. 4. de his qui ad Eccleſiam confug: C. Theod. & in Conc: Epheſ: edit: Pel: Tom: 5. ca: 21.
Słowa Ceſarſkie pokorne o kośćiele.
Cześć kośćiołow S.

My/ práwi/ ktorzy ſie broniámi ſpráwiedliwego pánowánia obtaczamy/ y ktorym być bez zbroynych ſtrożow nie przyſtoi: gdy do Bożego domu wchodzim/ przed kośćiołem oreża zoſtáwuiem/ y korone znák krolewſkiego máieſtatu/ ſkłádamy. y do ołtarzá/ tylo ná oddawánie dárow/ nie przyſtepuiemy: ktore oddawßy/ do poſpolitego ſie przegrodzenia wracamy. y nic ſobie z bliſkich Boſkich rzeczy nie przypiſuiemy.] Poznáć ſie może z iáka cżćia mieyſcá świete y kośćioły náwiedzał/ y iáko ołtarz Boży cżćił.

Epheſkie Concilium Trzećie wielkie.
Roſkazanie Papieſkie vważone.

Do Ephezu zebráli ſie ze wßytkiego świátá Biſkupi/ drudzy przez poſły ſwoie/ drudzy w oſobách ſwoich. Celeſtinus w Rzymie zgromádźiwßy Biſkupy zachodne ná Synod/ z onego Synodu wyſłał poſły/ nic im inego nie zlecáiac/ iedno áby to co ſie przeßłego roku około Neſtorá dźiało/ oznaymiwßy/ wykonánia ſie rzeczy poſtánowionych vpomináli/ y ták ſie ſtáło. nic wiecey oni zgromádzeni oycowie nie czynili/ áni ſie o Neſtorze w nowy ſad wdawáli.

3. *Poſwarkow zakazano y nowin.*
Edit: Creſc: manu ſcripta.

Nápiſał liſt do onych oycow Celeſtinus Papież/ vpomináiac ich áby prożne poſwarki y niepożyteczne mowy opuśćiwßy/ wiáry tey bronili ktora ieſt od świetych Apoſtołow podána/ żadney odmiány y nowin nie przypußczáiac. Záleca im poſły ſwoie/ Arkádiußá y Proiektá Biſkupy y Philippá kápłaná/ áby tego doyźrzeli żeby ſie to wykonáło/ co ſie poſtánowiło. Piſał y do Ceſárzá Theodozyußá: proßac go/ áby iáko poczał wiáry ś. bronił/ á nowin żadnych y błedow w náuce nie dopußczał/ y nic tym nie pozwalał/ ktorzy pokoy kośćielny mießáia/ á ludzkim rozumem Boſka moc mierzyć chca. y mowi one złote słowá: Wiecey ſie ſtáráć maćie o wiáre niżli o kroleſtwo/ wiecey fráſunku podeymowáć o kośćioł winniśćie/ niżli o beſpieczenſtwo ziem wßytkich. Bo ßcześliwe bywa powodzenie/ gdy ſie to co ieſt milße° Bogu záchowywa. ꝛc. Dał liſt y do Cyrillá/ ktory ſie go rádźił/ coby czynić/ ieſliby ſie Neſtorius vpámietał/ rádzac áby go iáko pokutuiace° przyieli.

Słowa złote o wiare wiecey ſie ſtáráć niżli o kroleſtwo.

4. *Z Afryki poſeł na Concilium.*
Liſt Capreola do Oycow Epheſkich.
Słowa obalaiace wßytkie hereſye.

Z Afryki dla Wándalow przybydź Biſkupi nie mogli/ ſam tylo Capreolus Kárthágińſki Biſkup dyákoná ſwego/ bo też czás był bárzo krotki/ wyſłał/ ná imie Báſſule. Piße onym oycom oznáymuiac nedze kośćiołow Afryki/ á proßac áby o tym mowić y do watpliwośći przypußczáć tego nie dáli/ co iuż ieſt dawno poſtánowionego. Co świeći Oycowie náßy potepili/ áby to potepione było/ á pokazáło ſie iż prawdá záwżdy iedná ieſt/ w ſwoiey ſtáteczności y czyſtośći ſtoiaca.] Kto ſie ná te słowá obeyźrzy: wßytki záraz dźiśieyße heretyki zwoiuie/ ktorzy rzeczy iuż od oycow ś. potepione wnoßa.

Wſchodnych Biſkupow bárzo ſie wiele zebráło/ miedzy nimi on Piotr Sáráceńſki Biſkup/ ktory z wodzá Sáráćenow/ zſtał ſie ich Biſkupem od Euthymiußá zacnego mnichá wyćwiczony. ktory mu też ráde dał: áby przy ſtárożytnośći kośćielney ſtał. Cyrillus ná onym zborze namieſtnikiem Papieſkim bedac/ wßytko odpráwował/ y z wielka praca y ćießkośćia ná ſobie noſił.

5.

Napierwey wßytki Biſkupy vprzedzáiac/ Neſtorius do Ephezu z wielka gro

kà gromádà y z Komeſem Ireneußem od Ceſárzá poſłánym / ktory iegoż ſekty był/ przyiáchał. O káżdego ſie Biſkupá kuſił ktory do miáſtá przyieżdżał/ áby go do śiebie pociągnął. A niewſtydliwie bluźnił mowiąc iáwnie: Bog ſie nigdy człowiekiem nie ſtał. Zwáć ia tego Bogiem nie będę / ktoremu mieśiące liczą. Lecz żadnego do śiebie nie námowił. A on Ian Antyocheńſki Biſkup z ſwoimi biſkupy zmowę máiąc z Neſtorem/ odwłoczył ſwoy przyiazd/ czekáiąc co vczynią Oycowie / boiąc ſie áby przy nim Neſtorá nie potępili/ á onego też ſámego gdyby mu pomagał/ z biſkupſtwá nie złożyli. A potym kilás Biſkupow poſłał prośąc áby go nie czekáli / á czynili co czynić mieli. Zebráło ſie wßytkich dwieśćie Biſkupow. A Ceſarz okrom Ireneußá poſłał też Cándidianá tákże Neſtorianá / áby obá pokoiu ná Synodźie przeſtrzegáli/ á iednák (iáko ſie to potym pokazáło) áby Neſtoriußá nie odſtępowáli.

Neſtorius vprzedził do Ephezu.
Cyrill: epiſt: 20.
Bluźnił.
Ian Antyoſki mieſzka.
Cyrill: Apol: ad Theod.
200. Biſkupow ná Concilium Epheſkim.

6. Piße do Oycow Ceſarz/ iż nie dla tego poſły ſwoie śle/ áby ſie w rozſądek około wiáry wdawáli. Bo to/ práwi/ grzech wielki ieſt/ áby ten ktory miedzy przenaświętße biſkupy policzony nie ieſt / w ſpráwy ſie kośćielne y rády mießáć miał. Dla tego ie tedy poſyłam áby mnichow do miáſtá dla zámießek nie przypußczáli. A ktemu żeby ſie biſkupom rozieżdżáć nie dopuśćili/ ażby to ſkończyli ná co ſą zgromádzeni/ á koniec rożnicom vczynili / á inych ſądow pieniężnych/ ábo o iákie krzywdy poiedynkowe/ nie przypußczáli.

Act: Epheſ: Conc: edit: Pelt: cap: 32. Tom: 1.
Poſłowie Ceſárſcy dla czego ná Concilium.

7. Záczęli tedy on Synod 21. dniá Czerwcá. y pozwáli przez czterech Biſkupow Neſtoriußá do ſądu ſwoiego. ktory im hárdźie powiedźiał to ſłowo iedno: Rozmyślę ſie. A Oycowie názáiutrz ſkupili ſie do kośćiołá Bogárodźice/ ktory Máriáną potym názwano/ y tám mieyſcá ſwoie záśiedli / Ewángelią / ktorą CHRISTVSA znáczyłá/ ná wyſokim pulpićie we śrzodku śiebie poſtáwiwßy. Pierwße mieyſce miał Cyrillus iáko namieſtnik Celeſtiná. Po nim Arkádius poſeł Papieſki/ ꝛc.

Acta Epheſ: vt ſupra.
Neſtorius pozwány.
Cyrill: apolog: Tom: 4.
Ewángelia w śrzodku.

8. Ná pierwßym tedy śiedzeniu ktore było 22. dniá Czerwcá/ oznaymili oni czterzey Biſkupi/ do Neſtoriußá poſłáni ná Synod go pozywáiąc/ co im odpowiedźiał. y záraz drugie poſły wypráwili tákże Biſkupy/ áby przyßedł á nie mießkał. Ale gdy do domu iego przyßli / wiele żołnierzow zbroynych v wrot náleźli/ ktorzy im weßćia bronili. y gdy długo czekáli / powiedźiano im / iż teraz Biſkup odpoczywa. Oni przedśię czekáli / áż im klerik ieden powiedźiał / iż przydźie gdy ſie wßyſcy Biſkupi ziádą. Odnieśli one odpowiedź Oycom śiedzącym. A oni trzeći raz inne zás Biſkupy poń wyſłáli z tymi ſłowy: Przyidź á ſpraw ſie o te heretyckie náuki/ ktoreś rozśiewał. Czego ieſli ábo piſmem ábo bez piſmá nie vczyniß: wiedz á nie wątp/ iż przećiw tobie ſkażą. Gdy przyßli/ żołnierze ich puśćić niechćieli / á choć długo czekáli / ſámi im nákoniec oznaymili / iż im zákazano od Neſtoriußá/ áby nikogoż od Synodu w dom nie pußczáli.

Neſtorius pozwány przyść niechce.

9. Zwątpiwßy o iego przybyćiu Oycowie / záczęli to / ná co ſie zgromádźili. Naprzod wyznánie wiáry Niceńſkiey czytano / á potym liſt Cyrillá do Neſtoriußá/ y wßyſcy ono piſánie pochwalili. Potym czytano odpis Neſtoriußá do Cyrillá/ y wßyſcy one ſłowá y ſámego Neſtoriußá potępili. y záwołáli iednym głoſem: Kto nie przeklina Neſtoriußá/ przeklęty ieſt. Tego práwa wiárá przeklina: Ktoby ſpołeczność miał z Neſtoriußem / przeklęty ieſt. Wßytki iego liſty y piſmá przeklinamy. Zátym liſt Celeſtiná Papieżá czytány ieſt o Neſtoriußowym potępieniu/ ieſliby ſie był nie vpámiętał. O oddániu też onego liſtu iemu w ręce/ świádkowie ſtáneli. Słucháli zás niektorych Biſkupow/ ktorzy powiádáli/ iákie ſámi bluźnierſtwá ná Syná Bożego y mátkę iego z vſt Neſtoriußá ſłyßeli. Potym czytano świádectwá y dowody z piſmá ś. o wćieleniu Słowá / ábo Syná Bożego w żywoćie pánieńſkim/ we dwu náturách á w iedney perſonie/ iż ieden Syn Boży Bog y człowiek ieſt. Przydáne ſą y dowody Oycow świętych mocne y iáſne. Czytano y on liſt Biſkupá z Kárthaginy.

Acta vt ſupra.
Wyznánie wiáry.
Neſtorius potępiony od Concilium.

10.
Skazń na Nestoriußá.

A nákoniec wyrok y dekret ná Nestoriußá táki wydány iest: Gdy przenabożny Nestorius ná pozew náß nie dbał/ y postow náßych nie przypuścił: musielismy to czego niezbożnie náuczał/ rozbieráć. y gdysmy spráwe wźieli z iego pisánia ktore tu iáwnie czytano/ y z powieści tego co z vst iego w tym mieście słyßano: iż źle náucza y niezbożnie rozumie: zá práwem y Kanony/ y zá listem przenaświetßego Rzymskiego Biskupá Celestiná/ oycá náßego

Papieżá oycem swoim Biskupi zowią, y tego słucháią.

idąc: z płáczem y nie rádźi ten żáłosny wyrok czynim. Pan náß IEZVS CHRISTVS ktorego on zbluźnił/ przez ten ś. Synod tegoż Nestoriußá z dostoieństwá Biskupiego składa/ y od towárzystwá y społeczności kápłáńskiey odsadza.] Ná ten dekret wßyscy sie Biskupi podpisáli/ ktorych było więcey niżli dwie ście. y pisáli do Nestoriußá o tym mu dáiąc znáć. Potym wołáli z weselem wystawiáiąc Celestiná Papieżá iż Nestoriußá potępił. Y ták on smok Pánnie sie y mátce Bożey sprzeciwiáiący podeptány iest. Lud Epheski ktory czekał od rána áż do wieczorá z wielkim weselem z świecámi y woniámi y ogniámi Biskupy do gospod prowádźił. Wołáiąc iuż nie iáko pierwey/ wielka Diánná Epheska: ále/ Wielka przenaświętßa Mária Bogárodzicá. Przez woźne záś Kándidianus Komes potępienie ono Nestoriußá obwołáć musiał.

Literæ Synod: ad Imp.

Cyrill: epist: 34.

Wielka przenaświętßa Bogárodzica.

11.
Názáiutrz Cyrillus kazánie miał o wystawiániu przeczystey Bogárodźice/ y ná ßkárádę bluźnierstwá Nestoriußá ostre y zásłużone słowá. Rospisáli listy Oycowie do Cesárzá y do klerikow Cárogrodzkich o onym co sie áż do tego czásu działo/ y iáko Nestorius potępiony iest.

12.
Apoc: 12.

Co dáley było w Ephezie/ ná to sie iuż pioro y ręká do pisánia wzdryga. Smok sie ná białągłowę roziadł/ y przyzwał bestiey áby ná świete walczyłá/ iáko iest w Obiáwieniu. Kándidianus on posłány od Cesárzá dla spokoynego Synodu/ życząc Nestoriußowi/ wßytkie posły ná drogách y portách zátrzymáwáć/ y żadnego do Cárogrodu nie pußczáć/ áni listu żadnego przenośić/ roskazał. á sam do Cesárzá kłamliwą spráwę o tym co sie działo wypisał/ iż nie wßyscy sie Biskupi ziácháli/ á iż niezgodni miedzy sobą byli/ á iż czekáć Janá Antyoskiego niechćieli. Pisał y Nestorius do Cesárzá ießcze więcey kłamstwá przydáiąc: iákoby Biskupi miásto wzburzyli y iego zábić chćieli/ á zwłaßczá Memnon Epheski Biskup. y prośi áby inßy Synod złożony był/ á on sie zdrowo wroćić do domu mogł. Podpisáli list iego dźiewięć Biskupow ktore przy sobie miał.

Listy Oycow y posłowie zatrzymani od Kándidianá.

Cyrill: epist: 20.

Kłamstwo Kándidiana y Nestoriußá.

Piątego dniá wiáchał do Ephezu Jan Antyoski zebrawßy z sobą blisko trzydźieści Biskupow/ miedzy ktoremi byli Pelágiani oni y inni dla zbrodniow swoich wygnáni. Wysłáli Oycowie z Synodu niektore Biskupy przećiw iemu/ áby go vczćili y prowádźili. Ale ich on nie przypuścił/ y dopuścił Ireneußowi onemu Komesowi bić ie y ßárpáć/ y ták poránione puśćił. O czym gdy Oycom spráwę dáli y rány vkazáli: Oycowie Janá wyklęli. y było to trzećie ich śiedzenie ábo Sessya.

Euagr: lib: 1. cap: 5.

Jan Antyoski do Ephesu wiáchał, y psował wßytko.

Epist: Synod: apud Cyrill: 12.

Acta vt supra.

13.
Heretycy czynią w Ephesie swoy Synod.

Jan Antyoski Biskupy wyklina.

Zebráli sie oni Biskupi Nestoriáni do iedney kárczmy do Janá Antyoskiego/ y tám czyniąc swoy Synod Kándidianá słucháli kłamáiącego/ y Nestoriußá broniącego. Záraz Jan z swemi vczynił wyrok y dekret ná Cyrillá y Memnoná/ iż z Biskupstwá złożeni są dla tego/ iż Aryáńską/ Eunomiáńską y Apollinárską náukę máią/ y do Niceńskiego wyznánia/ swoie wymysły przykłádáią. A inne wßytkie Biskupy ktorzy ná Synodźie onym byli/ wyklął poty pokiby Cyrillowych Anátemátismow/ y onego wyznánia iego nie potępili. Vczynili y trzeći dekret/ ktorym náukę Pelágiußá pochwalili/ y one wygnáne Biskupy przywroćili. One tákie dekrety swoie nápisáli y do Cesárzá posłáli/ á Synodowi zebránemu y Cyrillusowi nic o nich nie dáli znáć/ áż potym nierychło. Ták ono swoie zborzyßcze ludźie niezbożni skończyli/ potwarzámi y potępieniem bezpráwnym y złośliwym/ ludźi świętych y niewinnych.

Pelágiany rozgrzeßył y pochwalił.

Po dni

Po dni dwánaśćie/ to ieſt dźieśiatego dniá Lipcá/ Papieſcy poſłowie/ 14.
ktore morſkie niepogody zátrzymáły/ á czekáć ich Biſkupi máiac namieſtniká Papieſkiego Cyrillá/ nie rádźili/ do Ephezu przybyli / y czwarta Seſſya z nimi Synod ś. odpráwił. Ná ktorey to co poſtánowili / y iáko Neſtorá potepili/ czytano przed poſły Papieſkimi.

Czwarta Seſsia.

Názáiutrz ná piatey Seſſyey poſłowie Papieſcy ono wßytko co Synod poſtánowił/ y potepienie Neſtoriußá pochwalili. Włożone tám ſa ná tym Synodźie słowá Philippá posłá Papieſkiego tákie: Wßytkim wiádomo: iż Piotr ś. kśiaże Apoſtolſkie y głowá y podporá wiáry / fundáment Kátholickiego kośćiołá/ wźiał od Páná IEZVSA CHRISTVSA zbáwićielá náßego y ludzkiego rodzáiu odkupićielá / klucze kroleſtwá niebieſkiego. ktory w potomkách ſwoich dotad żywie y ſpráwy ſadźi/ y záwżdy żyć bedźie. Tego porzadny naſtepnik y namieſtnik przeświety Papież Biſkup náß Celeſtinus / nas tu miáſto śiebie ná ten Synod posłał.] Tym słowom nikt ſie nie przećiwił / wßyſcy ie pochwalili. A gdy posłowie Papieſcy Synod podpiſáli / dopiero znowu piſáli Biſkupi do Ceſárzá Theodozyußá y do kśieżey Cárogrodzkiey / oznáymuiac iż posłowie Papieſcy potepili Neſtoriußá/ iáko go y wßytkiego świátá Biſkupi potepili. Nic niewiedźieli / co oni przy Janie heretycy do Ceſárzá piſáli/ y iáko Synod świety źle vdáli y wyklęli/ potwarze y fałße przynoßac.

Piata.
Act: Ephef: edit Pelt: Tom: 2. ca: 16.
Słowá posłow Papieſkich do Concilium.

Dniá 15. Lipcá dopiero ſie dowiedźiał ś. Synod iákie dekrety Jan Antyoſki y wyklinánia ná Biſkupy wßytkie vczynił / y tego dniá Seſſya ßoſta vczyniwßy: pozwáć kazáli Janá ná Synod. Nie przypußczono posłow Biſkupow pierwßy raz/ á drugi raz gdy ießcze posłáni byli z tymże pozwem/ te im Jan odpowiedź dáć kazał: iż z wyklętymi od śiebie ſpołecznośći nie ma. Co gdy powiedźiano Oycom: Juwenalis Jerozolimſki Biſkup rzekł: Dla ſámych posłow ſtolice Apoſtolſkiey Rzymſkiey / miał Jan posłußnym być. Gdyż z poſtánowienia Apoſtolſkiego y podánego zwyczáiu/ Antyoſka ſtolicá od Rzymſkiey záwżdy rzadzona y ſadzona byłá.] Jan dopiero liſty przybiiáć kazał/ ktoremi potwarzał Cyrillá/ iż ieſt Apollináriſta heretykiem/ á iż o tym iuż Ceſarz wiádomość ma.

15.
Seſsia ßoſta.
Jan Antyoſki pozwany.
Antyoſka ſtolicá záwżdy Rzymſkiey podlegałá.

Dniá 17. Lipcá ná śiodmey Seſſyey Cyrillus kárty one ná ſie piſáne przed Oycy przełożył/ y zárzekáć ſie Apollinárá poczał/ y ine wßytkie heretyctwá przed Synodem potepił. Zdáło ſie zátym Oycom/ áby trzeći raz pozwány był Jan ná Synod. Posłano do niego Biſkupy / ktorym przez ſwego Archidiákoná odpowiedźiał: áby iuż do niego nie słáli. Bo Ceſarz wie o wßytkim/ czekáć bedźie co on każe. Widzac Oycowie ßaleńſtwo Janowe/ iż ſie ich ſedźiem vczynił/ wyklęli go y inne z nim Biſkupy. Miedzy ktoremi był Theodoretus Cyru / ktory Janow był oręźnik. Było tych Biſkupow trzydźieśći ßeść/ ktorych wßytkie ſady y dekrety ná Cyrillá y Mnemoná Synod ś. popſował. O czym wßytkim do Ceſárzá piſáli / proßac áby 36. Biſkupow zuchwálſtwo ono pohámował/ iáko wielki Conſtántinus czynił/ tákie iáko ſchiſmátiki karzac: á żeby wyroki Synodu práwego dwu ſet y dźieśiaći Biſkupow/ y posły Papieſkie y wßytkie zachodne Biſkupy vczćił/ á to co ná Neſtoriußá ſkazano/ wykonał. Piſáli y do Biſkupow y do Chrześćian po wßytkim świećie/ o wßytkim dáiac znáć. 22. Lipcá mieli oſma Seſſya. O wyznániu Niceńſkim / áby nikt nie śmiał/ bráć go/ od Neſtorianow z przydátkámi ktore oni czynili.

16.
Siodma Seſſya.
Cyrillus zárzeka ſie Apollinárá y potwarz na ſię pſuie.
Oſma Seſſya.

23. dniá mieli Seſſya dźiewiata/ ná ktorey znowu Pelágiußá y iego náśládowce potepili. Czytáli to co ſie w Rzymie y indźiey przećiw im czyniło. Czego ſie dowiedźiawßy Ephezyani / z miáſtá ſwego one Pelágiáńſkie Biſkupy wygnáli. y ták ſkończony ieſt on ś. Synod. y po odpráwie ſpraw wßytkich onych/

17.
Dziewiata.
Pelágius potępiony.

Liſty do Ceſárza od Synodu zatrzymáne.

kich onych / piſáli Oycowie do Ceſárzá ießcze oznáymuiac o Neſtoriußowym potepieniu y Biſkupow wßytkich zgodźie. Ale liſt on iáko ine zátrzymał Kándidianus/ſwoie tylo y Neſtoriußowe y Janowe poſyłáiac.

18\. Ceſarz zła y fałßywa ſpráwe máiac/vwierzył to co piſał Kándidianus/
Act: Conc. Edeſen edit: Pelt: Tom: 3. cap: 18. rozumieiac iż Synod nic nie pißac/ſam ſie ſwoim milczenim do bledu znał:
Ceſarz vwierzył falßom. nápiſał/áby to co oſadźili Biſkupi/przeciw Neſtoriußowi/w niwecz poßło/
Peltana editio. á żeby znowu ſpráwe one ſadźili / á żaden z Ephezu nie odiezdżał. Ten liſt
poſłał przez Pálládiußá Mágiſtrianá/ktory ſprzyiáiac Neſtoriußowi/predko ſie do Ceſárzá wrocił / liſtu od Synodu nie wźiawßy / w ktorym iuż byli zdrády y tyráńſtwá heretykow wypiſáli.
19\. Widzac Biſkupi/iż ich liſty do Ce-
Concilium táiemnie liſty ſwoie do Ceſarzá poſyła. ſárzá gina/y drugie tákże ginać miáły/vbráli iednego w pielgrzymſkie odźienie / y w koſtur ze trzćiny liſty ſwoie włożyli / kopiie onych wßytkich ktore przedtym piſáli/y nowe przykłádáiac. y ták dopiero choć nierychło/ oná wiádomość Ceſárzá/co ſie z nimi dźiało / doyść mogłá. Prośili też áby kilkom Biſkupom Ceſarz do śiebie przyiácháć kazał / z ktorychby prawde wßytke zrozumiał.

20\. Gdy tedy liſty one zá pomoca Boſka do Cárogrodu doßły / y rozſławiło ſie co Synod ś. od Neſtorianow y onych dworſkich vrzednikow ćierpiał:
Wiádomość w Carogrodzie o zdradach Neſtorianow. wßytko ſie miáſto wzrußyło. A napierwey mnißy y Archimándritowie/miedzy ktoremi był przednieyßy y w wielkiey czći v Ceſárzá / Dálmácius / ktory przez lat 48. z klaßtorá nie wychodźił / á ná ten czás Boſkim roſkazániem wzrußony z innemi wyßedł. Skupiwßy ſie oni Archimándrite y wßyſcy
Archimándritowie Ceſarza vpominaia. mnißy z nimi / ßli ná pálac. przyiał wdźiecznie Ceſarz Archimándrity / bo inni mnißy przed pálacem śpiewáli Pſálmy: y zrozumiał z nich wßytko co ſie dźiało w Ephezie / y wßytke pomoc y napráwe obiecał. Czytał Dálmácius liſt od Oycow do Archimándritow piſány. Już też y Ceſarz do śiebie piſáne liſty od Synodu miał/y po wßytkim ſie mieśćie one chytrośći y złośći heretyckie rozgłośiły. Wołáli wßedźie/przeklety Neſtorius.

21\. Ceſarz gdy zrozumiał ſłußne Neſtoriußá potepienie / przyſłał do Sy-
Ceſarz ſie vpámietał, złego ſerca nigdy nie máiac. nodu/y piſał do Ephezu Oycom dáiac wolność/áby do niego Biſkupy ſwoie poſłáli/ ktorzyby mu o wßytkim dáli ſpráwe/ y o tym coby do vſpokoienia kośćielnego ſam czynić miał. Skad znáć / iż nie miał Ceſarz ſercá złego do iákiey herezyey/áni ſie ia pomázał. iedno ſludzy iego/ on Kándidianus y Jreneus/ iáko heretycy zdrádá ſwoia go ślepili/ y czynili to o czym on niewiedźiał. Ták bywa gdy rzadow nád duchownemi świeckim dopußczáia.

22\. Tym czáſem oni odßczepieńcy heretycy Jreneußá ſwego poſłáli do Cárogrodu/y piſáli przezeń liſt ták chytry y kłamliwy/ iż ſie Ceſarz zás zátrwożył/watpiac o prawdźie obu ſtron. do czego pomogł on Jreneus kłamſtwy ſwemi Ceſárzá zwodzac. y dla tego wyſłał znowu Ceſarz do Ephezu Jáná Komeſá nád iáłmużnámi / ktory predko przybieżawßy / fałßywa ſpráwe w
Cyrillus poimany y pod ſtraża. Ephezie wźiał/iż Synod nietylo Neſtoriußá/ále y Cyrillá y Memnoná potepił. y wnet poimáć tych trzech kazał/ y ſtraża opátrzył. O czym piſáli Oycowie do Ceſárzá / iż Jan on Komes zwiedźiony ieſt. Piſáli y heretycy ták
Cyril: epiſt: 22. śmiáły liſt / iż o wybáwienie Neſtoriußá y wolność od potepienia iego prośili/á Cyrillá heretykiem czynili. Piſał y on Jan wyſłány od Ceſárzá / wielkie kłamſtwo do Cárogrodu oznáymuiac Ceſárzowi/iż Cyrillus od wßytkiego Synodu potepiony był. Lecz Cyrillus Archimándritom Cárogrodzkim dawał znáć o zdrádách onych/áby Ceſárzá przeſtrzegli. Wßyſcy Biſku-
Vćiśnienie Biſkupow przez trzy mieśiace. pi Kátholiccy práwie iáko w więźieniu y pod ſtraża byli / á wiele ich vmieráło / wiele do vboſtwá przychodźiło w ták długim od trzech mieśiecy mießkániu y vćiśnieniu.
23\. Gdy ſie wrácáć on Jan Komes do Cárogrodu
Apud Cyril: epi: 11. miał/z ona zła ſpráwa o Cyrille y Memnonie/iákoby byli od Synodu potepieni:

pieni: Biskupi cicho list swoy do kśiężey Cárogrodzkiey przesłáli / áby vpo-
mnieli Cesárzá / żeby Janowi wiáry nie dawał / á prośili / áby Cyrillá y Mem-
noná wolno puśćić kazał / á im go przywroćił.

W tym do Theodozyußá bárzo zła nowiná przyßłá / iż w Afryce Gense- *Poráżká ludzi Cesárskich.*
rikus krol Wándálski woysko Rzymskie okrutnie poráził / iż bárzo máło żoł-
nierzow vyść mogło. Wypráwił był ná Wándale Cesarz Aspárá sławnego Procopius de bello
wodzá / ktory z onym Bonifáciußem się złączywßy / nießczęśliwą bitwę Gen- Vandal: lib: 1.
serikowi dáli / w ktorey też był poimány on Márcianus / ktory po Theodo- *Márcianus.*
zyuśie ná Cesárstwo wsádzony był. Cud iákiś widźiał nád nim Genserikus / Miscell: lib: 14.
gdy więźnie przebierał. To iest / gdy miedzy więźniámi leżąc ná słońcu Már-
cianus zásnął / orzeł nád iego głową się wießał. y przypátrzywßy się twarzy
iego / á poznawßy co był / obwiązał go sobie ná przyiaźń y puśćił go wolno.
A Bonifácius do Rzymu vćiekł / y z Plácidyą się poiednał. Tá klęská Theo- *Theodozyus oczy otworzył.*
dozyus do vznánia się przywiodł / myśląc iż go Pan Bog w ten czás karał /
gdy on ácz nie ze złośći Biskupy święte vrzędnikom swoim vćiskáć dopu-
śćił. A iż mu Nestoriani w liśćie pochlebuiąc zwyćięstwo w Afryce fałßy-
wie obiecowáli. A tym czásem nic się w Ephezie nie mieniło / toż wię- 24. Acta Ephes: vt supra.
źienie Biskupi święći y vćisk ćierpieli. Lecz w Cárogrodźie Biskupi obcy
ktorzy się ziácháli y kśiężá / zwłaßczá Cárogrodzcy / z nieiákim Alipiusem ká-
płanem / v Cesárzá się mocnie stáráli / y pismo mu podáli / proßąc / áby Sy-
nodu ś. nie tárgał / á heretykom wiáry nie dawał / y Kátholickiey po wßyt-
kim świećie iednośći nie psował. Pisáli też do Oycow Epheskich ćießąc ie
y dobrze im tußąc / á o ćierpienie ono męczeńskie áby w nim dotrwáli proßąc.
y ták P. Bog skłonił serce Cesárskie do lepßey rády / gdy też był oną nowiną
z Afryki zátrwożony. Pisał do Janá Komesá ktory ießcze w Ephezie był
zostáł / áby mu z obu stron przećiwnych po śiedmi Biskupow posłał.

Synod wysłał śiedmi Biskupow / miedzy ktoremi był Arkádius y Phi- 25. *Siedm Biskupow wysłanych do Cesarza.*
lip posłowie Papiescy: dáiąc im tę náukę / áby z Janem Antyoskim o kto-
rym poczuli iż do Cárogrodu iácháć miał / żadney społecznośći nie mieli áni
rozmowy / áżby Nestoriußá potępił / y pokutę zá potwarzy swoie czynił.
Wysłáli też y Nestoriani swoie / z potwarzámi ná Cyrillá y ná náukę iego
iuż od Papieżá w onych Anátemátismách dwunaśćie / y od Synodu wßyt-
kiego świátá pochwaloną.

Cesarz nim posłowie przyiácháli / kazał Nestoriußowi z Ephezu wyiá- 26.
cháć tám gdźieby chćiał / á do Cárogrodu się nie wrácáć / iż iuż słußnie z one- Act: Ephes: edit: Pelt: Tom: 3.
go Biskupstwá złożony był. trzećiego dniá Septembrá Nestorius wyiácháć
z Ephezu muśiał. Posłom też Nestoriáńskim / boiąc się wzrußenia miástá / *Nestoriußá Cesarz odstąpił, y heretykow wßytkich.*
zostáć w Kálcedonie kazał / ácz też y tych co od Synodu byli / w mieśćie mieć
niechćiał. Ale rychło potym posły od Synodu do miástá ze czćią wprowá-
dźić / á odßczepieńcow y słucháć niechćiał y odiácháć im kazał / y spráwy ich
przećiw Cyrillowi y Memnonowi potępił / choć po trzykroć płáczliwe / chy-
tre y potwarne / niewstydliwe supplikácye dawáli oni heretycy. Záczym im *Wybáwienie kośćioła Bożego.*
wßytko serce iuż vpádło / á P. Bog kośćioł swoy z ćiężkiey toniey y morskie-
go potopu wybáwił. Wielka czuyność y mądrość y wiárá / do tego vspo- 27.
koienia pomogłá / oney Pulcheriey pánny / śiostry Cesárskiey / ktora brátá Ne- *Pulcheriey pomoc.*
storiany obtoczonego / y zdrádliwą rádą vśidlonego / przestrzegáłá y trzymáłá /
y oczy mu otwarzáłá / kośćiołá ś. y prawdy broniąc. To iey ś. Leo w liśćie do Epist: 39.
niey przypisuie / y zá to dźiękuie / ktory iuż ná on czás był dyákonem Rzymskim.

A chcąc Cesarz iáko bárzo łáskáwy y onym posłáńcom heretyckim / mie- *Rozmowa Nestorianow z Katholiki.*
dzy ktorymi był Jan Antyoski y Theodoretus Cyru dosyć czynić / ile mogło
być: wezwał ich do miástá ná rozmowę z Kátholiki / z onemi od Synodu po-
słámi. Gadáli z sobą po pięćkroć przed Cesárzem. ktory widząc iż co dźień to

Theodoretus nieprzyiaciel Katholicki na on czas.

gorzey CHRISTVSA y mátkę iego przeczystą bluźnili; kazał im z miástá do swoich się domow wrocić. Nárzekáli/ á zwłaszczá on Theodoretus/ ták bárzo z nimi spoiony/ ktory pisániem Nestorá wychwaláć/ y lżyć Kátholicki Synod y Cyrillá nie przestawał. Zkąd pátrzmy ná dziwną łáskę y táiemne sądy Boże/ gdy mu dał P. Bog potym z onego się piekłá podźwignąć.

Madry postępek. Acta vt supra.

28\. Onego też Jáná Antyoskiego/ y towárzyszę iego/ niechćiał záraz Cesarz tym káráć co zásłużył/ y iáko osadzony był/ boiąc się w Syriey rozruchow. Co się mądrze zstáło. Bo vpámiętał się on Jan y z inemi swemi wszytkimi Biskupy/ y Nestoriuszá się zárzekł. A Nestorius w klasztorze ś. Euprepiá w Antyochiey zámkniony/ gdy się nie popráwował/ ná wygnánie coná gorsze do Oásená od Cesárzá/ potępiony w kilá lat potym był. Theodoretus też nie przestał mowić y pisáć iádowićie przećiw ś. Synodowi y Cyrillusowi. y śmiał y Włoskie Biskupy do swego błędu przez pisánie námawiáć.

Zwyćięstwo kośćielne.

29\. Ná Cárogrodzkie Biskupstwo postáwiony iest Máximianus. y ták P. Bog dał ono wielkie zwyćięstwo kośćiołowi swemu/ ktorego przyczyną był nawiętszą Celestinus Papież. Co znáiąc Cesarz y on nowy Biskup Máximianus: posły wypráwili do Rzymu/ pomagáiąc Celestinowi rádośći oney/ z tákiego kośćiołá ś. vspokoienia y zwyćięstwá. Po ktorym częśćiey y gęśćiey po świećie Chrześćiánie naświętszą Pánnę z goręcszym sercem mátką Bożą pozdrawiáli. y w ten czás do pozdrowienia iey Anyelskiego przyłożone są słowá one: Swięta Márya mátko Boża/ modl się zá námi grzesznymi/ ninie y w godzinę śmierći nászey.

Przyłożono: S. Mária matko Boża, &c.

Pokarani ludzy zdradliwi.

30\. Oná też święta pánná Pulcheria/ ná pámiątkę tego zwyćięstwá kośćioł zbudowálá in Blachernis, dáiąc mu imię mátki Bożey. y inni nabożni tákże tym imieniem kośćioły iey pámiątce przypisáne zwáli. Pokarał też Cesarz onego Ireneuszá Komesá ták z Nestorem spoionego/ vrzędy mu wszytki biorąc. Co bez wątpienia y Cándidianowi y Janowi y Pálládiuszowi/ ktorzy go fałszywemi powieśćiámi ná święty Synod burzyli/ vczynił.

Hibernia do Christusa nawrocona. Probus in vita S. Patric. Sigeb: in Chron.

Już się do zachodnych kráiow puśćim. W tym czásie Pátricius Hibernią/ o ktorą się drudzy nie ták szczęśliwie kusili/ CHRISTVSOWI pozyskał/ wźiąwszy pierwey w Rzymie v Celestiná Papieżá dozwolenie y błogosłáwieństwo. Był rodzáiem z Skocyey śiestrzeniec ś. Marćiná Turońskiego Biskupá. W Gálliey kácerstwo Pelágiáńskie miáło swe násládowniki. kápłani niektorzy/ pismá ś. Augustyná przećiw Pelágiuszowi potwarzáli y onym przygániáli. O co się ś. Prosper y z Hilárionem Areláteńskim Biskupem zástáwuiąc/ iácháli do Rzymu do Celestiná Papieżá/ prosząc: áby onym potwarcom vstá zámknął. Co vczynił Papież pisząc do Biskupow/ iż ták swoich kápłanow nie doyźrzą/ á mow im tákich dopuszczáią. Y wysławia támże ś. Augustyná y pismá iego/ iáko nigdy przygány y podeyźrzenia żadnego nie miáły/ y od wszytkich przodkow iego vczczone są/ ⁊c.

Celest: epis: 3.

Miedzy innemi kápłany Gálliey był Sewerus Sulpicius/ ktory żywot ś. Marćiná pisał/ tym kácerstwem Pelágiáńskim nieco zmázány. o ktorym ták mowi Gennádius iego rowiennik: Sewerus kápłan/ názwány Sulpicius/ mąż rodzáiem y náuką szláchetny/ y miłośćią vbostwá y pokory znáczny/ w stárośći od Pelágianow zwiedźiony/ znáiąc winę wielomowstwá/ milczenie áż do śmierći záchował/ áby grzech w ktory mowieniem vpadł/ milczeniem nápráwował.] Vpomniał się ten Sulpicius listem Papieskim przećiw Pelágianom.

Gennad: cap: 19.

Smierć S. Paulina Nolańskiego. Hieron: epist: 13. Pisania iego.

31\. Roku tego on ś. Paulinus Nolański Biskup przeniesiony iest do źiemie żywiących. Czytay w iego żywoćie. Pisał y kśiąg niemáło/ w ktorych go ś. Jeronym chwali mowiąc: Mąż wielki/ dowćipny/ y nieprzebráne náczynia wymowy. Lecz gdy się ná mniski żywot CHRISTVSOWI oddał/ w pisániu się iuż nie kochał/ áby ie wydáwáć miał. Te ktore się pisánia iego potym

náyduią/ ſámi przyiaciele iego wydáli/ á zwłaſzczá Amándus Biſkup Burdegálſki/ do ktorego ták mowi ten świety: Co mi piſzećie o moich liſtách/ iabych ich nie poznał/ gdybych wáſzemu świádectwu nie wierzył. Lepiey mie wy znaćie/ niżli ia ſam śiebie znam/ y ztąd bacżę iáko mię miłuiećie. Wielkiey był pokory ten świety. A co w żywoćie iego wſpomináią/ iż ſie był zá ſyná iedney wdowy do Wándalow ná niewolą záprzedał: to ſie rozumieć ma/ iż ſię to nie zá Genſeriká krolá Wándalow/ ále zá Gontáriuſzá brátá iego/ poki od niego zábity nie był/ dźiało.
Codex Vaticanus & Nolanus.

Rok Páńſki 432. Celeſtiná 9. Theodozyuſzá mnieyſzego 25. Válentinianá trzećiego 8.

1\. Theodozyus Ceſarz y Máximianus Biſkup Cárogrodzki/ wyſłáli do Papieżá Celeſtiná/ Janá kápłaná y Epiktetá dyákoná/ wypiſuiąc mu ſkończenie onego Synodu wielkiego Epheſkiego/ y rádość kośćiołá wſzytkiego y pokoiu oznáymuiąc. Był wielce on stárzec vweſelony/ y liſty ony w kośćiele v ś. Piotrá wſzytkim wiernym czytáć kazał ná dźień práwie Národzenia Páńſkie°. A z Symeonem śpiewáiąc/ iż tákiey poćiechy doczekał/ nápiſał do Ceſárzá dźiekuiąc mu zá one wielkie Bogu poſługi/ á proſząc áby Neſtoriuſzá miedzy owcámi iáko wilká nie chował/ áby iádow ſwoich nie odnawiał: ále żeby go ná iákie puſte mieyſcá od Antyochiey dálekie/ obroćił. Piſał y do Máximianá/ vpomináiąc go y náucżáiąc páſterſkiego y Apoſtolſkiego około duſz rzemieſłá. Piſał y do Biſkupow ktorzy byli ná onym Synodźie/ zá prace im one y wytrwánie pokus dźiekuiąc. Do klerikow też y do ludu w Cárogrodźie/ nabożny/ vczony y wdźieczny liſt o tymże/ ráduiąc ſie z nimi/ z vpadku onego kácerſtwá/ nápiſał. Co vczyniwſzy/ á ony poſty odpráwiwſzy/ po dwudźieſtu y dwu dniu tego wieku ſzcześliwie dokonał/ ná wieczne weſele odchodząc. Siedźiał lat ośm/ mieśiecy pięć.

Epiſt: nondum editæ.

Radość Celeſtina Papieża.

Celeſtinus dokonał żywota tego.

2\. Náſtąpił Sixtus Rzymiániu ſyn Sixtá/ ktorego gdy ieſzcze kápłanem był/ náukę y gorącość wiáry wyſtawiał ś. Auguſtinus. Ten mocno vtwierdźáć chćiał Concilium Epheſkie/ y ſtárał ſie pilnie o náwrocenie Neſtoriuſzá y onego Janá Antyoſkiego/ y inne z nim ſtoiące Biſkupy niektore w Syriey/ áby w zupełnym pokoiu y zgodźie wſzytek kośćioł CHRISTVSOWI ſłużył. Piſał liſt do Neſtoriuſzá ktory wſpomina Vincencius Lirineńſki/ w ktorym mu rádźi áby ná ſtárym podániu kośćielnym przeſtawał/ á nowin zániechał. Stárał ſie też y Ceſarz Theodozyus o Janá Antyoſkiego/ áby odſtąpił Neſtoriuſzá/ á z Cyrillem ſie Alexándriyſkim poiednał. y przez Máximianá Cárogrodzkiego wyzwał obu do Nikomediey/ áby ztámtąd nie wyieżdżáli/ áżby zgody ſkończyli. y poſłał tám ſwoie iednacze Ceſarz/ miedzy ktorymi był Symeon on Słupnik przeświety puſtelnik.

Sixtus na Papieſtwo náſtąpił.
Epiſt: 104. 105.

Aduerſ: hæreſ.

3\. Poſłał pierwey Ariſtolauſá Tribuná do Janá z liſtem ten pobożny Ceſarz/ w ktorym go vpomina/ áby pokoy ktory kápłani opowiedáią/ záchował/ á z Cyrillem ſie pogodźił/ á ná to do Nikomodiey prędko iáchał/ grożąc mu ieſliby tego vczynić niechćiał. Piſał y do Acháciuſzá Bereńſkiego onego ſtárcá ktory wſzytkim mieſzał/ áby ſie o zgodę poſtárał miedzy wſzytkiemi Biſkupy/ á dał ſie znáć y pokazał/ iż ieſt Rzymſkiey wiáry kápłanem.] Obácz iáko Kátholicką wiárę zowie Rzymſką/ dla wymowki heretykow ktorzy ſie też Kátholikámi zwáć chćieli. Piſał tenże Ceſarz y do Symeoná Słupniká o toż/ áby ſie pilnie poſtárał żeby Jan Antyoſki Neſtorá odſtąpił/ á z Cyrillem w pokoiu zoſtawał. y mowi one tám słowá: Mamy nádźieię iż ſpráwy kroleſtwá náſzego dobrze poydą/ gdy ſie te członki kośćielney

Extant: in Conc: Epheſ: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 10.

O zgodę Biſkupow ſtara ſię Ceſarz.

Rzymſkiey wiary kaplan. Tak Katholiki zwano.

4\. *Słowa znaczne.*

7. Ianuarij po Polsku.

y práwowierney wiáry spoia. Odlecay nas P. Bogu iákoś zwykł/ áby nam stáráiacym sie o pokoy kośćielny/ hoyne dobrá z mocy swey dawał.] Pátrz co o tym Symeonie Theodoretus w żywoćie iego pisze.

5\. *Ian Antyoski z innemi Nestoriuszá odstępuie.*

Jan Antyoski gdy postá onego Cesárskiego miał v śiebie y list o zgode kośćielna: zezwał inych Biskupow z Syriey/ ktorzy mu onego rozerwánia pomagáli/ y námowił sie z nimi/ áby nie iezdżac do Nikomediey/ Nestoriuszá y iego náuke potepili. y ták sie sstáło. Pisał swoie wyznánie do Syxtá Papieżá Jan Antyoski/ w ktorym Nestoriuszá y iego bluźnierstwo potepia/ y pokoy á vczestnictwo ze wszytkiego świátá práwowiernemi Biskupámi bierze. Lecz z Cyrillem inácżey postapił. Posłał do niego Páwłá Biskupá Emeseńskiego/ prosząc go áby swoich Anátemátismow odstapił. Ale gdy tego vczynić Cyrillus niechćiał: nápisał list on Jan/ w ktorym wyznánie wiáry swey y potepienie Nestoriuszá vkázáć Cyrillusowi kazał. Lecz Cyrillus przez onego Cesárskiego postá Aristolausá to spráwił: iż Jan wyznánie wiáry y potepienie Nestoriuszá/ y Máximianá ná stolice Cárogrodzka słuszne postáwienie/ podpisał/ ták iáko Cyrillus chćiał y nápisał/ y do Alexándriey do niego ono wyznánie Jan posłał.

Cyrill: epist: 38.

6\. *Apud Cyrill: Homil: 7.*

A ná skończenie zgody oney świetey/ Cyrillus máiac v śiebie w Alexándriey onego Páwłá Biskupá Emeseńskiego/ ktory był zgody oney tłumáczem/ prośił áby kazánie do ludźi w dźień Národzenia Páńskiego vczynił. Ná ktorym gdy przeczysta mátke Bogárodźica názwał: z wesela wielkiego lud záwołał: owoż iedná wiárá. Owoż dar Boży Cyrille práwowierny. To smy vsłyszeć mogli. kto ináczey mowi: przeklety iest. On też Theodoretus wyznánie ono Janá Antyoskiego podpisał/ y Nestoriuszowe bluźnienia potepił. ácz nie ták rychło iego stára przyiaźń mogł porzućić/ lecz zá czásem mocno mu sie sprzećiwił/ y do Cyrillá przećiw ktoremu wiele pisał/ serce swoie obroćił/ y potym z dáru Bożego wielkim y goracym Kátholikiem został. Ten szczesliwy koniec sstał sie onym záczetym od Nestoriuszá rosterkom. Złość y kácerstwo vpádło/ á wiárá ś. y Kátholickiego kośćiołá státek/ stoi y stać ná wieki ná fundámenćie Apostolskiey stolice bedźie.

Apud Conc: Ephes: edit: Pelt. Tom: 6. cap: 14.

Theodoretus Cyru vpamiętał sie y Nestora odstapił.

Synod: 5. Act: 5. Theod: epist: 1.

Koniec rosterkom Nestoriańskich.

7\. *Socr: lib: 7. cap: 36*

Zydzi od czarta oszukani w Krećie.

W Krećie w wyspie Zyd ieden cáły rok chodzac od miástá do miástá námawiał Zydy swoie/ áby szli do ziemie obiecáney/ obiecuiac ie przeprowádźić y przez morze/ czyniac sie Moyzeszem ktoremu czerwone morze vstapiło. y námowił ná to wszytki Zydy/ y dał im dźień/ ktorego domow y máietnośći odbiegáć/ á ná morze sie puśćić mieli. y wprowádźiwszy lud ná skále iedne/ śmielszym wpuszczáć sie w morze kazał. Co gdy czynili/ wszyscy toneli y gineli. A drudzy widzac inych szkode/ obroćili sie chcac onego szálbierzá poimáć. Ale wnet im zniknał. y rozumieli że to był szátan w ćiele ludzkim/ y zátym sie ich wiele do wiáry Chrystusowey obroćiło.

8\. *Prosper in Chron. Briccius. 13. Nouemb.*

W Gálliey Britius ábo Briccius vczeń ś. Marćiná z Biskupstwá niewinnie wygnány/ cudá czynił. Pátrz w iego żywoćie.

Bonifacius miał łaske v Cesarza.

Paulus Diaconus lib: 14. Marcell: hoc anno.

On Bonifácius hetman był zás w łásce v Válentiniáná y Plácidiey mátki iego/ y miał poruczone woysko/ ktorym Aeciuszá przećiwnego pokonał/ á sam rychło potym vmárł. Drudzy mowia/ iż Aeciuszá sámego ná reke wyzwał y pobił/ ále ráne sam od niego odniosł/ z ktorey sie nie wyleczył.

Rok Páński 433. Sixtá trzećiego 2.

Theodozyuszá mnieyszego 26. Válentiniáná trzećiego 9.

1\. *Kłamstwa y wymysły heretyckie*

Ci ktorzy byli iádem Nestoriuszá nápoieni/ obráženi ona zgoda wschodnych Biskupow z Cyrillem y z Kátholiki vczyniona/ poczeli miedzy ludźie rozśiewáć potwarzy sromotne ná Cyrillá/ iákoby on

tego

tego wßytkiego odstąpił/ co w Ephezie postánowiono było/ á do Nestoriußá sie y do Jáná Antyoskiego náuki skłonił/ y swoie Anátemátismy potępił. Zmyślili też ciż heretycy wschodni/ y puścili miedzy ludźie list fałßywy Philippá postá onego Papieskiego ná Concilium/ w ktorym świádczy iż Sixtus następnik Celestinow zgánił Concilium Epheskie/ y przyiąć go niechćiał. To wßytko wielkie kłopoty Cyrillusowi zádáło. Bo niektorzy y zacni Kátholicy temu vwierzyli/ y listy do Cyrillá to mu gániąc pisáli/ á zwłaßczá on ś. Jsidorus Pelusiotá/ ktory słowy poważnemi karał Cyrillá w liśćie swym. Musiał wielką pracą strosktány Cyrillus podeymowáć/ spráwuiąc sie y listy rozpisuiąc/ á one ßátáńskie potwarzy rozbiiáiąc. Puścił też miedzy ludźie list Sixtá Papieżá/ ktory do niego pisał/ fałße one niewstydliwe kłamliwych heretykow vkázuiąc. Tákći tácy ludźie prawdy nie máiąc/ iáko synowie onego pierwßego kłamce/ potwarzámi y fałßowániem listow y pism swoy vpor wspieráią/ zarázy tylo ludzkiey prágnąc.

Cyrill: epist: 29.30.

In act: Ephes: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 7.

Ná Cyrillá potwarzy heretykow.

Roku tego Cárogrod srogim ogniem/ ktory przez trzy dni trwał/ popsowány iest.

Prosper in Chron.

2. W Ráwennie we Włoßech ná Biskupstwo onego miástá cudownie Piotr/ dyákon Korneliußá Biskupá Forokornelskiego/ wstąpił. Kśieżá onego kośćiołá inego wybráli/ y prośili Sixtá Papieżá áby nań zezwolił. On niechćiał: á kazał im Piotrá dyákoná zá Biskupá wźiąć. Oni gdy práwá swe przekłádáli/ iż z obcych kśiężey Biskupá mieć nie mieli: muśiał im Papież powiedźieć/ iż mu sie ś. Piotr y z ś. Apollinárem vczniem swoim vkazał/ y tegoż ná ten vrząd náznáczył. Bo sie ták z zrządzenia Boskiego tráfiło/ iż ná on czás z swoim Biskupem Piotr on Papieżá náwiedzał. Ná ktorego pátrząc Papież Sixtus/ poznał/ iż oná osobá byłá/ ktorą mu Piotr ś. vkazał. Przestáli ná tym kśiężá Ráweńscy/ y w wielkim go weselu ná onę stolicę podnieśli. A Piotrow żywot y spráwy/ prawdźiwego onego widzenia potwierdzáły. Bo był człowiek wielkich cnot y bogoboynośći y náuki. Zwano go Chrysologus.

W Ráwennie dziwny wstęp Piotrá na Biskupstwo.

Ex libris Rauennatum.

Piotr Chrysologus.

3. S. Prosper heretyctwu Pelágiáńskiemu/ ktore w Gálliey táiemnie ożywiáło/ tego sie roku srodzey stáwił. Bo Káßyanowi Máßyliyskiemu kápłanowi/ ktorego wßyscy zá Kátholiká y w wielkiey powadze mieli/ nie przepuśćił/ gdy widźiał iż iego niektore kśięgi/ ktore miedzy ludźie wydawał/ tym iádem Pelágiáńskim/ przećiw łásce Bożey przy wolney woley/ skropione były. A zwłaßczá Collationes Patrum, ktore ludźie iáko do nabożeństwá y zbudowánia służące/ rádźi czytáli. y pisał Prosper kśięgi contra Collatorē, vkázuiąc one wrzody. Obráli sie potym dobrzy Kátholicy/ ktorzy kśięgi one przeczyśćili/ á zwłaßczá Wiktor Mártyritanus z Afryki Biskup/ y inni. Jednák ostrożnie sie czytáć máią. Bo iego kśięgom Gelásius Papież przygánił.

Prosper aduer: Collatorem.

Káßyanowi przymowiono, o Collationes Patrum.

Collationes przeczyśćione.

4. Anicius Báßus/ ktory przed dwiemá láty był Consulem/ o iákieś imienie kośćiołowi w Syciliey dáne/ ktorego dostáć chćiał/ rozgniewány/ włożył potwarz ná Sixtá Papieżá/ ktory mu oney máiętnośći kośćielney odmowił: iákoby poświeconą Bogu pánnę zesromoćił. Zebrał Synod Papież biskupow piećdźieśiąt y ßeść/ ná onę spráwę y sąd/ chcąc áby Báßus dowiodł tego co mowił. Był ná tym sądźie y Wálentinianus Cesarz. Báßus nic dowieść nie mogł/ y dla tego potępiony iest/ áby nie vżywał przenaświętßych táiemnic áż przy śmierći. Po trzech mieśiecy vmárł on Báßus/ á Sixtus swemi rękomá ćiáło iego máśćiámi nápußczáiąc y okrywáiąc/ położył go v świętego Piotrá w grobie oycowskiego.

Liber de Roman: Pontif.

Ná Sixtá Papieżá potwarz.

Sixtá Papieżá łáskáwość.

Rok Páński 434. Sixtá trzećiego 3.

Theodozyußá mnieyßego 27. Válentinianá trzećiego 10.

1. *Proklus Biskup Carogrodski.* Socr: lib: 7. cap: 39.

Maximianus Cárogrodzki Biskup tego roku świát ten pożegnał. ná iego mieysce posádzony iest Proklus Biskup Cizyceński/ ktory przed Máximianem to mieysce miał też mieć. Bo był godny y vczeń ś. Chryzostomá. ále iż inne biskupstwo miał/ przenośić go Kanony broniły. O czym gdy sie Celestiná Papieżá rádźili: odpisał iż Proklus mogł być przenieśiony w tákiey onego wielkiego kośćiołá potrzebie/ y zá táką iego godnośćią. Ale iż on list Papieski nie rychło doszedł: Máximianá było wybrano/ ktory prędką śmierćią/ mieyscá temu Proklusowi vstąpił.

2. *Volusianus stáry Pogáninu.* Metaphr: vltima Ianuarij Sur: To: 1.

Volusianus on wielki Senator Rzymski/ striy Melániey młodszey/ ktory sie powinnym swoim y oney Melániey stárszey nigdy námowić do wiáry w CHRISTVSA; á od Pogáństwá odwieść nie dał: iuż stárym będąc wysłány iest w poselstwie od Cesárzá Wálentinianá do Cárogrodu do Cesárzá Theodozyuszá y żony iego Eudociey. Ten chcąc widźieć Melánią wneczkę swoię ktora żywot od świátá oddźielony w Jeruzálem wiodłá: pisał áby do niego przyiácháłá.

Melánia młodsza stryiá swego Volusianá do Chrystusá obróciłá.

Oná ącz sie towárzystwem świeckim iuż báwić nie miáłá: ále w nádźieie pozyskánia stryiá swego CHRISTVSOWI/ zá rádą duchownych swoich/ iácháłá do Cárogrodu. y byłá wielce od Cesárzá y żony iego vczczona. y zmowiwszy sie z Proklem Biskupem/ á modlitew świętych kośćielnych vżywáiąc/ przywiodłá stárcá onego iuż chorego do wiáry ś. y ochrzczony y ćiáłem CHRISTVSOWYM nákarmiony/ szczęśliwie tego żywotá dokonał/ á ná inny sie lepszy przeniosł. A Melánia/ dáiąc duchowne náuki y vpominánia Cesárzowi y żenie iego/ do Jeruzálem sie wroćiłá z weselem wielkim/ iż stryiá swego ták długo vpornego/ pozyskáłá Pánu Bogu.

3. De promiss: & prædic: cap: 6. *Pánná od czártá opętána nie iadłá przez dni 70.*

Prosper ś. nápisał co sie tego roku w Kárthaginie/ ktorey iesżcze byli Wándali nie wźieli/ stáło. Pánná iedná z Arábiiey myiąc sie w łáźni/ gdy niewstydliwie ná obraz Wenusá pátrzyłá/ y iemu sie rownáłá/ od czártá opętána iest/ ktory iey w gárdle stánął. y ieść nic nie mogłá/ nie tydźień áni dwie niedźieli/ ále dni śiedmdźieśiąt/ bez żadnego pokármu zdrowa byłá/ mocna/ rumiána/ y do roboty sposobna. Rodźicy dźiwuiąc sie co to było/ szli do kápłaná rádząc sie go w oney niesłychánej niemocy corki swey. pytał iey kápłan co sie iey dźieie? nie powiedźiáłá więcey/ iedno iż w nocy ptak iákiś coś iey w vstá wlał. Tedy ią w klasztorze w ktorym były kośći ś. Szczepaná/ zostáwili kápłani/ y tám dwie niedźieli bez iedzenia byłá tákże zdrowa y rumiána y zupełney twarzy. Potym ią wiedli do ołtarzá/ y z ludem sie modlić zá nię poczęli. oná wołáłá y wszytkich do płáczu przywiodłá. A po ofierze ábo Mszy/

Sákrámentem zleczona.

dał iey kápłan ćiáło Páńskie/ ktore oná żuiąc połknąć go długo nie mogłá/ á gdy kápłan twarz iey trzymał/ áby nie wyrzućiłá świątośći: drugi dyákon przyłożył do iey szyie kielich/ y záraz dyabeł vstąpił/ y Sákráment przełknęłá. y záwołáłá z rádośći/ o wybáwieniu swoim dáiąc wszytkim znáć. Podniosły sie głosy wszytkich ludźi ná dźięki P. Bogu. A ieden dyákon wzruszony Duchem ś. on obraz Wenusá szedszy do łáźniey rozbił y pogruchotał/ áby więcey z niego szátan ludźi nie łowił.

4. *Vincencius Lirinenski y iego pismo o heretykách.*

Tego roku Vincencius Lirineńskiego klasztoru w Gálliey zakonnik/ ksiąszki wydał przećiw heretykom Pelágianom/ Celestianom y Nestorianom/ y inym ktorzyby ná potym być mogli. Nie náyduią sie księgi krotsze/ á ták szczęśliwe y kośćiołowi potrzebne. Z wielkim rozumem y dárem Duchá ś. przestrzegł y náuczył/ iáko heretyki poznáwáć y one odmiátáć.

Rok Páński 435. Sixtá trzećiego 4.

Theodozyuszá mnieyszego 28. Válentinianá trzećiego 11.

Theodozyus

Theodozyus práwem śrogim pod vtrátą máietnośći zákazał/ áby nikt pismá Nestoriuszowego y ksiąg nie czytał áni przepisował/ ále żeby wszytki iáwnie palono/ pilnie ich szukáiąc v káżdego. A żeby sie nigdźież tey sekty ludźie nie schodźili. Co vczynił dla pokoiu/ ktory iesżcze ludźie oney sekty tárgáli/ swary y disputácye wznawiáiąc. Tego roku w Ráwennie ná żywot lepszy poszedł ś. Germanus Antysiodoreński Biskup/ mąż Apostolski cudowny. Czytay w iego żywoćie/ przedźiwne spráwy w nim Boskie.

Księgi praw Cesárskich/ ktore zowią Codex Theodosianus, tego roku zebráne/ przywileiem Theodozyus vtwierdźił.

Dom krolewski ná personie krolewskiey tegoż roku osławiony iest/ iáko pisze Márcellinus. Bo Honoria corká Plácidiey siostrá Wálentinianá Cesárzá/ o Eugeniuszá spráwce dworskiego podeyźrzána sie stálá/ y dla tego do Cárogrodu do Theodozyuszá odesłána iest.

1. L. vltima de hære: C. Theo. *Kśięgi heretyckie palić.*

S. Germanus odszedł. 26. Augusti.

Codex Theodosianus C. T. Nouell: Theod: Tit: 1. lib: 1. de resp: prud: C. Theo.

Dom Cesárski nie vchodźi sromoty.

Rok Páński 436. Sixtá trzećiego 5.

Theodozyuszá mnieyszego 29. Válentinianá trzećiego 12.

NEstorius mieszkáiąc iuż czwarty rok w klasztorze ś. Euprepiuszá w Antyochiey/ wielkie szkody duszom ludzkim czynił. wiele ich do niego chodźiło/ y dáry mu y vpominki nośili/ á dusze swoie zábiiáli. Nierychło sie w tym Cesarz poczuł/ rády Celestiná Papieżá nie posłuchał/ áż tego roku. ktorego wygnáć go y do Oasim ábo Petras pustynie/ kazał. Gdźie w złośći y vporze y bluźnieniu swoim trwáiąc/ śrogą śmierćią zginął. Bo w chorobie iezyk iego robacy rostaczáli/ y tu swoie piekło záczął przeklęty kácermistrz/ ktory CHRISTVSA dźielił/ á Bostwá przyznáwáć niechćiał temu ktory sie dla nas wćielił w żywoćie mátki przeczystey.

Tego roku on Jan Antyoski Biskup vmárł. Ná iego mieysce nástąpił Domnus iego śiestrzeniec/ ktory z klasztorá Lauri przećiw woley ś. Euthymiuszá wyszedł. Gdy mu odrádźić ś. Euthymius onego niestátku nie mogł: dał mu tákie proroctwo: Dostániesz vrzędu (to iest Biskupstwá) álec go zás źli ludźie ktorzy ćie zwiodą/ wezmą.] To sie viśćiło/ iáko niżey vsłyszym.

1. *Nestorius do Oázy wygnány w vporze zginął.* Socr: lib: 7. cap: 33. Euag: lib: 1. cap: 7. Theod: de fab: hæret: in Nestor. *Iezyk robacy rostaczáli.*

2. *Ian Antyoski vmárł.* Domnus. Ciryll: monarchus in actis Eutimij. Surius 20. Ianuar.

Rok Páński 437. Sixtá trzećiego 6. Theodozyuszá mnieyszego 30. Válentinianá trzećiego 13.

GEnserikus krol Wándálski w Afryce począł prześládowáć wiárę Kátholicką/ á swoię Ariáńską szczepić. Biskupy ktorzy do iego niedowiárstwá przystáć niechćieli wyganiał. Sługi wierne swoie y mądre ktorym dufał od Kátholickiey wiáry odstraszał. miedzy ktorymi byli czterzey Hiszpani/ Arkádius/ Probus/ Pászázyus/ Eutychius. Tym roskazał okrutnik áby Ariánmi zostáli. czym sie oni brzydząc gdy vczynić tego niechćieli/ ná wygnánie wypcháni/ y potym srodze męczeni y zábići są. Przy nich pácholę Paulinus brát Pásházyuszá y Eutychiuszá wielkiey vrody y dowćipu y bárzo krolowi onemu miłe/ gdy tákże wiáry ś. odstąpić niechćiáło: vbite kiymi ná niewolą dáne iest. Niechćiał go okrutnik zábiiáć áby sie od dźiećiny zwyćiężonym nie vznał. To byli pierwiastki męczennikow w Afryce. Arkádius ten był żonáty y bárzo bogáty. gdy ná wygnániu mieszkał Biskup Constántyński Antonius/ nápisał do niego list dźiwny/ ktorym go do męczeńskiey korony podpalał/ mocnemi bárzo y gorącemi słowy. Jest sie z czego ten list czytáiąc ćieszyć.

1. *W Afryce wygnáni Biskupi.*

Męczennicy w Afryce.

Tom: 1. Biblio. Gennad: de viris illustr: cap: 95.

Wálentinianus Cesarz iáchał do Cárogrodu do Theodozyuszá/ y wziął corkę iego zá żonę. Eudoxia ná imię.

Rok Páński 438. Sixtá trzećiego 7.

Theodozyuszá mnieyszego 31. Válentinianá trzećiego 14.

1.
Przenieśienie ćiáłá S. Chryzostomá do Cárogrodu.
Socr: lib. 7. cap: 44.
Nice: lib: 14. ca: 44.
Theo: lib: 5. cap: 36.

PRoklus Cárogrodzki Biskup/ gdy ná dźień pámiatki ś. Janá Chryzostomá kazánie czynił/ y wspominájąc go słowy gorącemi y wymownemi sławił: lud końcá mowy iego nie czekájąc: wołał iáko gromem iákim: wroććie nam Janá/ przenieśćie tu ćiáło iego. Szedł Proklus do Cesárzá y z nieiákim Kosmą Westiárinszem/ y námawiáli go pilnie/ áby kośći ś. Janá do Cárogrodu przyprowádźić do iego kośćiołá kazał. Mowili mu: Twoy iest chrzesny oćiec/ y nośił ćię iáko Symeon ná ręku swoich/ náuczył ćię wiáry ś. niechay w swoim kośćiele grob ma/ z ktorego go bez iego winy twoi rodźicy wyrzućili/ niech go syn ich przywroći/ á grzech rodźicow zmáże/ y duszy ich dobrze vczyni. y dał się námowić Theodozyus: y wysłał zacne Senatory do Romanu/ áby z wielką cźćią ćiáło ono przenieśli. Ale gdy ie z grobu podnośili/ ćiężkość

Ciáłá podnieść nie mogli.

vczuli/ ktorey zwyćiężyć nie mogli. y pisáli do Cesárzá pytájąc co czynić mieli. A Cesarz rádźił się Proklá y innych świętych mężow/ y to od Biskupá vsłyszał: Pisz Cesárzu list do Janá iáko do żywego/ prosząc áby ná przewinienie rodźicow twoich nie pomniał/ proś go pokornie áby się do swego kośćiołá wroćił/ y stolicę swoię ośiadł. Pochwalili wszyscy rádę one. y nápisał

2.
List do S. Chryzostoma, Cesarza Theodozyuszá.

pokorny list on Theodozyus/ w ktorym są one złote słowá: Do ćiebie iáko do żywego mowim: przyzwol ná prośbę nászę. Ty ktoryś pokuty náuczał/ odpuść pokutuiącym/ á do nas ktorzy pokórnie grzechy násze wyznawamy/ y ćiebie gorąco prágniemy/ przyszćia twego nie odwłocz. oddáy nam tę miłość/ ktorą ku tobie mamy/ á vczyń dosyć miłośiernemu sercu swemu. Bo nietylo ná ćiáło y proch twoy/ ále y ná ćień twoy pátrzyć prágniemy. etc. Skoro list on ná pierśiách iego/ pánowie wysłáni ná przenieśienie/ położyli: wnet łácno grob ábo trunnę podnieśli. Po trzydźieśći y pięći lat/ iáko wygnány był/ to się dźiało.

3.

A gdy ćiáło iuż było w Kálcedonie z drugą strone ćiásnego morzá/ Cesarz y Biskup y vrzędnicy wszyscy y lud pospolity/ w naczyniách wodnych przewoźili się/ z pochodniámi y świecámi. A skoro w okręt Cesárski ćiáło włożone było: záraz wiátr wielki powstał/ y rozpędźił wszy inne łodźie/ okręt w ktorym ćiáło było do brzegu do roley ábo winnice

Cosmas in sua orat.
Nice: lib: 14. ca: 43.

oney ktora wdowie wźięta byłá/ przybił się: dla ktorey kośćioł był owdowiał. y tym cudem pokazał Pan Bog niesłuszne iego wygnánie/ á słuszne roley oney wdowie przywrocenie. y wnet się záś pogodá wroćiłá/ y skupiły się rożegnáne naczynia wodne/ y prowádźili skarb on z wielkim weselem y śpiewániem ludu wszytkiego/ ktory złożyli w kośćiele śś. Apostołow. A Cesarz

Przeprászánie o grzech rodźicow.

czoło y oczy ná trunnie kłádąc/ rodźicow swoich grzechy opłákiwał. A Proklus postáwił ćiáło ná stolicy swoiey Biskupiey y lud záwołał: Weźmi oycze stolicę twoię. A znać głos vsłyszány był: Pokoy wam. y Proklus to świádczył iż słyszał. y ták ná mieysce zgotowáne złożone iest ćiáło ono/ dniá 27. Styczniá. y ták się ziśćiło to co do Olimpiády ten święty z Kukusu pisał/ iż

Epist: 2.

się do Cárogrodu wroćić miał. Acz oná nie ták one słowá rozumiáłá.

4.
Náleźione ćiáłá 40. męczenników.
Sozo: lib: 9. cap: 2.

Náleźione też są ná przedmieśćiu Cárogrodzkim kośći ábo reliquie 40. męczenników w Sebáśćie w Armeniey zá Liciniuszá vmęczonych/ ktore Pulcheria śiostrá Cesárska wielce vczćiłá/ y w kośćiele ś. Thirsá męczenniká ze cźćią poważną złożyłá. Przy czym/ pisze Sozomenus/ iż sam był y ná to pátrzył. Theodozyus Cesarz żonę swoię Eudocią wypráwił do Jeruzálem/

lem / áby zań y zá śie śluby P. Bogu vczynione oddáłá / y mieysc śie onych świetych nápátrzyłá / y poćieche duchowna odniosłá. Tám z ona Melánia młodsza ktora iey też one droge gdy byłá w Cárogrodźie rádźiłá / rok przemieszkáłá / mieyscá świete y klasztory pustelnikow náwiedzáiac / kośćioły bogácac y rozmáitemi ochedostwy nádáiac / y vbogim dobrze czyniac / gdźie y murow miástá onego popráwić kazáłá / y kośćioł imieniem ś. Szczepaná zbudowáłá / y potym śie do Cárogrodu wroćiłá.

Zoná Cesárska ziemię S. nawiedza
Socr. lib: 7. cap: 46.
Euagr: lib: 1. cap: 20. 21.

Rok Páński 439. Sixtá trzećiego 8.

Theodozyuszá mnieyszego 32. Válentiniiná trzećiego 15.

Tego też czásu gdy Theodozyus Cesarz wiele pieniedzy ná vbogie do Jeruzálem y krzyż złoty posłał / reliquie ś. Szczepaná Juwenalis Biskup Jerozolimski Theodozyuszowi dárował. ktore gdy były w Kálcedonie / vkazał śie Pulcheriey śiestrze iego ś. Szczepan mowiac: otożeś vprośiłá / czegoś prágnełá / owom do Kálcedonu przyszedł. y wźiawszy z soba brátá Cesárzá / z wielka czćia kośći one świete do pálacu swego wnieśli. zbudowáłá ozdobny kośćioł Pulcheria / y tám one reliquie złożyłá.

1\. *S. Szczepaná reliquie.*
Cedr: & Marcell: in Chron.

Wracáiac śie Eudocia z Jeruzálem / przyniosłá dwá láncuchy sobie dárowáne / ktoremi Piotr ś. zwiazány był. Jeden do Rzymu do corki Eudoxiey żony Válentiniiná Cesárzá posłáłá / á drugi w Cárogrodźie w kośćiele ś. Piotrá chowáć kazáłá. Swieca ten dźień 16. dniá Styczniá Grekowie. On drugi láncuch Eudoxia w Rzymie máiac / kośćioł ná gorze Exquilinie ná pámiatke wieźienia Piotrá ś. zbudowáłá / y tám on láncuch złożyłá. Do ktorego nálazł śie też w Rzymie drugi / ktorym zá Nerona tenże Piotr świety zwiazány był. A gdy obá pospolu znieśione były: cudem dźiwnym ták śie z soba spiely / iákoby ieden był / á nie dwá. O czym y o cudách ktore Pan Bog przez te láncuchy czynił / wiele iest y v ś. Grzegorzá wielkiego / świádectwá. y był obyczay v Papieżow / iż panom y krolom / vpiłowawszy onego troche żelázá / proch on zá wielki vpominek posyłáli.

Lancuchy Piotra S.
Nice: lib: 14. ca: 2. Apud Surium 1. Augusti.
W Rzymie złożony lancuch Piotra S.
Drugi lancuch w Rzymie.
Cud w spoieniu lancuchow.

Czásow tych gdy látá były złe / á wiosny zwykley wdźiecznośći nie miáły / y látá nierodzáyne iedno po drugim nástepowáły / y zimy ćiezkie źiemie psowáły: Cesarz Theodozyus przyczyne te náydował / iż ieszcze Pogan było w iego páństwie wiele / ktorzy dyabłom iáwne ofiáry czynili. y dla tego dał srogie práwo / áby ná máietnośći y krwia karáni byli. Ludźie też vczeni pisániem swoim madrym ná Pogány powstáli. Nápisał Cyrillus Alexándriyski kśiegi przećiw pismom Juliená Cesárzá ápostáty / ktorym śie Pogánie chlubili. Pisały Theodoretus przećiw Grekom / Curatio Græcarum affectionum. Abo o poznániu prawdy Ewángeliey z Greckiey Philozophiey.

2\. *Mándat na Pogany.*
Nouell: Theod: Tit: 3. de Iudæis.
Cyrill: aduers: Iulian.

Piotr Chrisologus w kazániach swoich ná mászkáry woła / ktore pierwszego dniá roku káżdego mieśiacá Styczniá obyczáiem Pogáńskim Chrześćiánie nośili / y dyabłom y bestyam śie przyrownywáiac. A ná zachodnych stronách ieszcze báłwochwálstwo nie vstawáło / y vrzednicy niektorzy byli Pogánie / á osobliwie w Gálliey Cesárski wodz woyská był Litorius / ktory sławne y czeste zwyćiestwá nád Gothámi odnośił. A gdy śie do czárow dyabelskich y wrożek vdał / á pewne sobie zwyćiestwo nád Theodorikiem krolem Gothow v Arelatu miástá obiecował: szkodliwie bárzo porázony / woysko Rzymskie zgubił / y sam poimány nedznie zginał. y mowi o tym nárzekáiac Sálwianus. Gothowie w Bogu mieli nádźieie / á my (to iest hetman Rzymski Litorius) w pomocy Hunnow. Gothowie przez násze Biskupy pokoiu prośili: á my swoimi Biskupámi gárdźim. Przetoż oni podwyższeni /

Mászkáry.
3\. Isid: in Chron.
Saluia: de Dei prouid: lib: 7.
Pogáński wodz v Chrześćian przegrał bitwę.
Lib: 7.

á my poniżeni. Krol Gothow we włośiennicy przed bitwą/ Bogu ſie korzył y ná źiemi leżał/ y do bitwy z modlitwy powſtał: á myſmy ſobie y czárom dyabelſkim dufáli. ꝛc.

4. *Kárthago wźięta od Wandalow.* Proſper & Marcel: in Chron. Iſid: hiſt: Vandal. *Grzechy w Kárthaginie.* Saluian: vt ſupra.

A w Afryce Cyrus wodz woyſká Ceſárſkiego był też Pogánin/ y pod nim roku tegó wźiętá ieſt oná Kárthago od Wándalow/ ktora ſie Rzymowi rownáłá. Genſerikus pokoy máiąc z Rzymiány/ zdrádliwie náiáchał miáſto/ y złupił wſzytkie ſkárby w nim/ męcząc obywátele áby ie wyiawiáli. Wyłupił y kośćioły y kápłany powygániał/ á ſwemi oſádźił. Nawiecey przednie perſony ſzláchectkiey krwie/ y wiárę ś. gubił/ y wiele kápłanow pomordował. Wylicza Sálwianus wielkie onego ſámego miáſtá miedzy Chrześćiány grzechy/ dla ktorych P. Bog nie przepuśćił: iáko nieczyſtośći y ſproſnośći Sodomſkie/ y zdrády/ y wydźieránia/ y łupieſtwá vbogich y niżſzych w Kárthaginie pánowáły: iáko do pokuty/ máiąc iuż przez dźieśieć lat Wándale w źiemi ſwey/ nie przyſtępowáli/ ále y w ſámym obleżeniu roſkoſzy ſwoich pilnowáli. ꝛc. ſzeroko złośći one wypiſuie.

5. Victor de perſ: Vand: lib: 1. *Biſkupi abo na wygnaniu abo w niewoley.*

Wźiawſzy miáſto/ podźielił powiáty Afryki/ ſobie zoſtáwił co chćiał/ á drugie żołnierzom rozdał. Biſkupom y kápłanom powiedźieć kazał/ ábo vchodźćie/ ábo niewolnikámi zoſtániećie. y wiele przezacnych kápłanow niewolnikámi v Wándalow w nędzy ćięſzkiey zoſtawáło/ dla zbáwienia duſz ludzkich/ áby chrzeſt ś. y ine Sákrámenty mieć mogli. Biſkupá Kárthágińſkiego Quodvultdeum, z wielką liczbą kśięży ná morze w dźiuráwych łodźiách wypchnął/ ktorzy wżdy z dáru Bożego do Neápolim przypłynęli. Kośćioł ktory zwano Reſtituta, ſwoim duchownym Arianom oddał/ y inne tákże/ y on Perpetuę y Fęlicitatis. Lud przednieyſzy w wierze ſtáteczny zá morze powygániał. y przed miáſtem kośćioły ktore chćiał pobrał/ á zwłaſzczá dwá ś. Cypriána. Pogrzebow z śpiewániem Chrześćiánom ten okrutnik Genſerikus zákazał. ſkąd wielką żáłość wierni mieli/ bez płáczu/ mowi Wiktor/ piſáć tego nie mogę.]

6. *Wándali bałwochwalſtwo z Karthaginy wykorzenili.* *Donatyſte do Arianow przyſtáią.*

Temu ſie dźiwowáć iż oni Wándali z Kárthaginu wſzytko bálwochwálſtwo wykorzenili/ y on kośćioł ſławny Cœleſtis, ktorego ieſzcze wielka pámiątká ná drodze Cœleſtis zoſtawáłá/ zepſowáli. Czego dowieść Ceſárzowie Rzymſcy z ſwemi ſrogiemi práwy y Biſkupi z ſwemi Synodámi y prácámi nie mogli/ iż muśiał Pan Bog rozgniewány ná to/ te dźikie ludźie y ſproſne przywodźić. Donátyſtowie oni heretycy do Arianow Wándalow śmiele przyſtawáli iáko do ſwoich towárzyſzow/ z ktoremi ſie w nowochrzczeńſtwie y w innych ártykułách błędow ſwoich/ á nawiecey w nienawiśći wiernych Kátholikow/ zgadzáli.

L. 2. vt nemo pri. L. 22. c. de Epiſc. *Práwo ná włoczęgi mnichy.*

Theodozyus Ceſarz nie przeſtawał złośći karáć/ y złe obyczáie wykorzeniáć. Bo y tego roku vſtáwę dał ná te/ co cudze dobrá pod tytułem iego bráli y vbogie ſzárpáli. y ná te poſtáwił karánie/ ktorzy potwarzy ná Biſkupy kłádą. y ná mnichy/ y kśięża/ ktorzy ſie po miáſtách bez dozwolenia ſwoich ſtárſzych włoczą.

7. *Florencius ſwoie imienie do ſkárbu dla czyſtośći daie.* Nouell: de lenon: Tit: 18. Theodoſ.

Miał bárzo dobrego nawyżſzego vrzędniká Florenciuſzá ten Ceſarz/ o ktorym ſam świádczy: iż ná to áby z Cárogrodu wſzyſcy nieczyſtośćią kupczący/ Lenones y ſproſne merchy wygnáne były/ dał ten Florencius włáſne imienie ſwoie do ſkárbu: gdy dla ſproſnego onego dochodu/ ktory od nieczyſtych bráno/ áby w ſkárbie nie ginął/ vrzędnicy inſzy wygániáć onych ſproſnych niechćieli. Tę wielką cnotę iego ſam Theodozyus ſławi do Cyruſá piſząc. Był y gorący obrońcá kośćiołow Kátholickich ten Florencius.

8. *Poświęcenie poniewolne.* Socr: lib: 7. cap: vltimo.

Proklus Cárogrodzki Biſkup/ gdy ſtolicá Biſkupia Ceſáreyſka w Káppádociey po Firmuśie oſieroćiáłá: widząc iednego Senatorá w Cárogrodźie Táláſſyuſzá/ ktorego Ceſarz ná nawyżſzy vrząd w Illiryku poſłáć miał: poniewolnie go ná kápłáńſtwo pośwyiećił prze wielką godność iego. Gniewał ſie Ceſarz y on ſie też gniewał: lecz potym y Ceſarz

vćichł/y Táláſſyus dobrze vrząd ſwoy Biſkupi odpráwowáł. To Socrátes.

Poty Socrátes y Sozomenus przećiągneli piſánie hiſtoriy ſwoich/ do tego tylo roku nic dáley. Byli obá Nowácianámi/ piſáli nieco omylnie kwoli ſekćie ſwey; ále wßytkę krom tego prawdę popiſáli. y beſpieczniey im dáć wiárę/ niżli onemu Euzebiußowi/ gdy o Áriáńſkich rzeczách powiáda. bo Nowáciani záwżdy mocno przy boſtwie Syná Bożego z Kátholiki trzymáli. y dla tego ie ćierpiano. Káſſyodorus vżył nieiákiego Epiphániußá/ áby tych trzech hiſtorie/ to ieſt Socrátesá/ Sozomená y Theodoretá z Greckiego ná Łáćińſkie przełożył. y z nich ſam Tripártytę ſklił. On Iulianus Kápuáńſki Biſkup/ pomocnik kácerſtwá Pelágiáńſkiego/ zmyśláiąc pokutę/ chćiał ſie wkráść w kośćielnę ziednoczenie. Lecz Leo dyákon Rzymſki chytrość iego vpátruiąc przeſtrzegł Sixtá Papieżá ſwego/ áby go do pokoiu kośćielnego nie przypußczał. A ták onym odrzuceniem iego Kátholiki wßytkie vweſelił/ iákoby dopiero głowę hárdego heretyctwá mieczem Apoſtolſkim vćiął.

Koniec hiſtoriey Socrateſa y Soſomena.

Gelaſius.

Caſsiod: inſtit: diui: lect: cap: 17.

Tripartita.

Proſper in Chron.

Rok Páńſki 440. Sixtá 8. Theodozyußa mnieyßego 33. Valentinianá trzećiego 16.

SIxtus Papież tego roku do Oycow przygárniony poßedł. Siedźiał lat ośm bez dni trzydźieśći. wiele kośćiołom śrebrá y ochędoſtwá nádał/ y v Válentinianá Ceſárzá iednał. Po iego śmierći Pelágiani imieniem iego troie kśiąg wydáli/ ktore ſwemi błędámi nátkáli. De Diuitiis, De malis Doctoribus, de Caſtitate. kto ie czyta/ łácno ſię domyśli iż z Pelágiußowey ßkoły ten ich piſarz wyßedł.

1. Liber de Roman: Pontif.

Rok Páńſki 440. Leoná Papieżá 1.

Theodozyußá mnieyßego 33. Válentinianá trzećiego 16.

Tu ſię poczyna Tomus 6.

WO zeßćiu Sixtá trzećiego/ czterdźieśći kilá dni Rzymſcy kśiężą Papieżá nie mieli/ ſpokoynie Leoná Árchidiákoná czekáiąc/ ktory ſie był w Gállicy ná vgadzániu Aeciußá z Albinem zábáwił. Táką zgodą wßytkich zezwolenie ná ſie dálekie obroćił/ z czego ſię y iego godność/ y wybieráczow mądry rozſądek ſławił. Skoro ſię wroćił podnieśiony był ná Papieſtwo/ ktore z wielką pokorą/ y vfániem o Boſkiey pomocy záczął. Kośćioł miał niepokoie y ná wſchodnych kráiách od Neſtorianow/ y ná zachodnych od Pelágianow/ y od Mánicheyczykow/ ktorych ſię táiemnie wiele z Afryki rozbiegło/ y w Rzymie ich wiele zoſtawáło. A w Afryce wielki był vćiſk Kátholikow od Wándalow.

1. Proſper in Chron.

Leo z iaka chęćia wybrany.

Leo ſerm: 1.

Vćiſki kośćielne od heretykow.

Bo Genſerikus krol ich Biſkupy wygnawßy/ przednieyße też ludźie ßláchty y ſtanow wyſokich obłupione z máiętności wyganiał zá morze do Sycyliey. Drudzy Biſkupi y kápłani żáluiąc owiec ſwoich/ y vtráty duß krwią Boſką odkupionych/ y ſobie poruczonych: vpátrzywßy Genſeriká v iednego brzegu Máſſytáńſkiego: proſili go z pokorą/ áby im tylo zoſtáć w źiemi dla ludu Bożego dopuśćił. ále on ie záraz potopić chćiał/ by mu byli ſwoi nie odrádźili.

Victor de perſec: Vand: lib: 1.

Biſkupi w Afryce żáłoſni.

Był nieiáki Sebeſtianus źięć onego ſławnego Bonifáciußá/ ktorego Rzymſcy hetmáni zá podeyźrzánego y niewiernego Rzymſkiemu páńſtwu mieli/ człowiek mądry y rycerſki. Ten ſię do Genſeriká vdał/ y był w wielkiey czći v niego. y chcąc go do ſwey wiáry námáwiáć Genſerikus/ náprawił miniſtry ſwoie/ áby przy iego obecności mowili Sebeſtianowi: Otoś iuż przyiaźń poprzyśiężoną z námi wźiął: weźmi y tę wiárę w ktorey lud náß Bogá chwali.

2. *Sebeſtianus mężny Katholik męczennik.*

Victor vt ſupra.

Odpowiedz dziwna o wiarę.

chwali. A on dziwna odpowiedz nálazł y rzekł: Raz tu / krolu / pieknego
chlebá pßenicznego / ktory ná stoł twoy dáia / przyniesć. kazał / y wziawßy
chleb on Sebestian / rzekł: ten chleb z ziárná zmełtego z otrab oczyśćiony
przez wode y ogień przeßedł / y ták sie piekny sstał. Ták y ia w kośćiele Ká-
tholickim zmełty y wyczyśćiony / przez wodem chrztu ś. przeßedł / y w ogniu m
sie Duchá ś. vpiekł. Rozkaz tenże chleb znowu podrobiony w wodźie zá-
mießáć y w ogniu vpiec / iesli bedźie lepßy nizli teraz iest: ia vczynie to co ká-
żeß. Ná to mu nikt powiedźieć nievmiał. Jednák go potym / iney przyczyny
nań ßukáiac / zábił / iáko meczenniká táiemnie. Bo pisány miedzy wiádome
meczenniki nie iest: ále w niebieskich księgách imie iego zostáło.

3.
Abo wygranie abo niewola.

Zá wźiećiem Kárthaginy á złupieniem przednich y bogátßych domow:
dawał Genserikus ná wola / iesliby w źiemi zostáć chćieli / áby iáko kupieni
niewolnicy Wándalom służyli. Wiele Biskupow dla duß ludzkich w nie-
woli zostawáło / wiele innych pánow z Biskupy one ćierpieć niewola obie-
ráło. A drudzy wieccy miłuiac wolnosć / po wßytkich sie krolestwách rozbie-
żeli. Ná wschodnych kráiách / piße Theodoretus / o nieiákim Celestianie.

Epist: 29.
4.
Celestianus wygnaniec nawrocony.
Szczęśćie świeckie takie.

Oná / práwi / Kárthago / ktora sie o pánowánie z Rzymem biedźiłá / te-
raz sstáłá sie dźikich ludzi naśmiewiskiem. Senatorowie iey po świećie sie
chlebá ßukáiac v miłośiernych / włocza / do płáczu ludźie przywodzac / y słá-
bość ßcześćia świeckiego vkázuiac. Widźiałem niektore y przelekłem sie /
niewiedzac co też mnie iutrzeyßy dźień przyniesie. Czcze bárzo przewielmo-
żnego Celestianá / ktory ćierpliwie odmiáne ßcześćia swego znosi y z niego
madrzym być poczał. Bo z Pogániná sstał sie mocnym Chrześćiáninem.

Epist. 32. 33. 34.
Rady Boskie dziwne.

Przyimi go / iáko Abráhám / bo mu do reki twoiey vkázuie. To do iednego
zá nim bogátego piße. Co y do innych Biskupow czyni. Nie dármo Pan
Bog dopuśćił onemu miástu do reki przyść Wándalow. Bárzo w nim
wiele było pánow zacnych Pogáńskich / ktorych świeći Biskupi przez cztery
stá lat náwroćić nie mogli: á Wándalowie predko ie nedza oná náwrácáli.

Zyski nießczęśćia.
Epist: 53.
Panna z Afryki niewolnica.

Záleca tenże Theodoretus listámi swemi / pánienke Mária z Afryki / corke
przewielmożnego Eudemoná / ktora od rodźicow do niewoley Wándalow
wźieta / od kupcow kupiona y do Syriey záwieźiona byłá / z sługa iedna
swoia / ktora ia iáko pierwey czćiłá y służyłá oney tákieyże niewolnicy iáko
sámá. O czym sie niektorzy nabożni żołnierze dowiedźiawßy / y o zacnośći
pánny oney / y o cnoćie sługi iey: wykupili ia y wolna vczynili. Dowiedźiá-
łá sie iż oćiec iey we Włoßech vrzedy ma / tám ia wypráwuie y proße (piße to
do Biskupá Egárum w Cyliciey w portownym mieśćie) áby ia dobrymi
przewoźniki opátrzył / y ludźiom vczćiwym ia poruczył.

5.
Martyr: 22. Maij.
Iulia panienka z Afryki niewolna męczennica.

O drugiey też Ado piße tákże z Kárthaginu pánience ná imie Juliey /
ktora iednemu Pogáninowi Wándálowie przedáli. Widzac on nabożna y
dobra pánienke / ktora sie postámi vstáwicznemi trudźiłá / á posługi iego
odpráwiwßy / modlitwa y czytániem sie báwiłá: czćił ia y ćießył. Lecz gdy
w Korsyce ofiáry dyabłom czynił on pan iey / á oná mu to gániłá: wdźie-
cznie vpominánie ono przyimował. ále pan ieden możny Pogánin Fælix
Saxo dawał zá nie cztery inne niewiásty / chcac ia do Pogáńskich ofiar przy-
muśić. Ná co gdy on iey przyzwolić niechćiał: wykradł mu one pánne / y
przymußał ia do ofiar. á gdy do báłwochwálstwá wymeczyć przyzwolenia
iey nie mogł: vkrzyżował ia y zábił. Obiáwił P. Bog mnichom przez An-
yoły swoie / ktorzy ná wyspie Gorgonu ábo Márgáryćie mießkáli / ono iey
meczenie. bieżeli do Korsyki / y ćiáło iey vczćiwie złożywßy / do Gorgony zá-
nieśli. ktore potym Aryzá krolowa żoná Dezyderiußá Longobárdow kro-
lá / do klaßtoru ktory dla tego zbudowáłá / do Brixiey przeniosłá.

Rok Páński 441. Leoná 2. Theodozyußá mnieyßego 34. Válentinianá trzećiego 17.

A ten rok był Consulem Cyrus nieiáki Pánoplitá Pogánin / ktory Poetá będąc / był w łásce v żony Cesárzá Theodozyußá Eudoxiey / ktora rádá wierße widźiáłá. przyßedł był do wysokich vrzędow y do tego nawyżßego. Z ktorych potym zepchniony / Chrześćiáninem y Biskupem zostáł. Co śie niżey wspomni.

1. *Cyrus Consul Pogánin poetá.* Suidas.

Synod w Galliey w Arausyce / ná ktorym był głową ś. Biskup Lugduński Eucherius / ktory owe kazánia pisał / ktore śie fałßywie pod tytułem Eusebij Emisseni, człowieká heretyká vdáią. Bo o mnichách y o męczennikách Lugduńskich nápisał: czego nigdy Emissenus będąc ze wschodnych stron / niewiedźiał. Atoś głupi y nikczemny to imię heretyckie ná święte kazánia y pismá włożył.

2. *Kazánia Eucheriußá vdáne są Emissenowe.*

Rok Páński 442. Leoná 3. Theodozyußá mnieyßego 35. Válentinianá trzećiego 18.

Attylá krol Hunnow / to iest iáko my zowiem Tátárow / z brátem swoim Bledą wpádli z wielkim woyskiem do Illiriku y do Trácyey / w te strony gdźie dźiś Węgierska źiemiá y inne przyległe / áż ku Cárogrodu woiuiąc y wßytko psuiąc. Nie mogł im dáć odporu Theodozyus / áż pokoy v nich kupił / y ná rok wielką summę złotá dáwáć im obiecał. Przećiw Genserikowi do Syciliey wypráwione woysko nic tákże nie spráwiło.

1. *Attylá krol Hunnow.* Paulus Diaconus lib: 14. *Cesarz pokoy v Tátárow kupuie.*

A Genserikus w Afryce domowe miał niepokoie. Bo go swoi zdradzáli y zábić chćieli / á Chrześćiáńscy pánowie pogody oney omießkáli / gdy z swoiemi zámieszki miał / y przednieyße wßytkie z ládá domniemánia zábiiał / czym śie więcey niżli woyną wątlił. Kátholiki tylo wygnániem z źiemie karał / y Biskupy ktorzy zostawáli ládá o słowo ná kazániu rzeczone / z źiemie wywoływał. Skoro ktory wspomniał ábo Nábuchodonozorá ábo Pháráoná / ábo Holoferná / ná śie przymowkę obracał / y záraz z furią z źiemie wyganiał. A iednák lud Kátholicki śie rozmnażał: im ie więcey vćiskano / iáko pismo mowi / tym ich więcey przybywáło.

2. *Biskupi w Afryce ćierpią.*

Victor lib: 1. vt supra.

O tym czáśie w Rzymie trzęśieniem źiemie / wielkie budowánia vpádły.

Diaconus Ioan.

Rok Páński 443. Leoná 4. Theodozyußá mnieyßego 36. Válentinianá trzećiego 19.

Gdy śie wiele z Afryki Mánicheyczykow heretykow sprośnych do Rzymu nábráło: wielką ná ich wyplewienie vczynił pilność Leo Papież. Ná kazániu błędy ich opowiádał: iż nie wierzą áby CHRISTVS prawdźiwe ćiáło miał / y prawdźiwie ćierpiał y vmárł: iż pismem ś. zakonu Moyzeßowego y Psálmámi Dawidowemi gárdzą: iż śie słońcu kłániáią / y kwoli temu w Niedźiele poßczą: iż máią sprośnośći y nieczystośći táiemne y do słuchánia brzydkie. y námawiał lud Kátholicki nietylo áby śie ich strzegli / ále żeby ie wydawáli y vrzędom obiáwiáli / á vmieli ie poznáwáć po podłey sukni / po wybládłey twarzy / po chytrey mowie / y po tym / iż bráć krwie Páńskiey ćiáło wźiąwßy nie chcą. Bo ná ten czás dla tych Mánicheyczykow kazał Leo / áby pod dwiemá osobámi Chrześćiánie Sákráment bráli / ná poznánie tych heretykow / ktorzy prawdźiwey krwie w Pánie náßym nie przyznawáli. Co po ich wy-

1. *Leo wykorzenia heretyki.* Serm: 4. de Collect. Prosper in Chron. *Błędy Mánicheyskie y sprośnośći.* Serm: 4. in quadragesima. *Vrzędom obiáwiáć heretyki.* *Drugdy pod dwiemá osobámi Sákráment dawano.*

korzenieniu / vſtáło / á pod iedna oſoba chlebá iáko pierwey vżywánie ſie świetych táiemnic wrociło. Náuczał áby one poſluge wydawánia ich/ſobie mieli zá wdzieczna ofiáre Pánu Bogu/ktora ſie duße od zguby ochraniáia.

2. Serm: 7. in Natali Domini. *Modlitwá ná wſchod słońca na czas zákazana.*

A iż ſtáry zwyczay kośćielny ieſt ná wſchod słońcá ſie modlić: ná ten czás/ dla tych Mánicheyczykow / zákazał Leo áby ſie ná wſchod słońcá modlac nie obracáli / boiac ſie áby przykłádem onych ſproſnikow iákiego báłwochwálſtwá nie czynili.

Theodoretus. Epiſt: 82. 90. 91. 92.

Gdy Theodoretus Cyru w Antyochiey mießkały Synody miewał/ odnieśiony ieſt do Ceſárzá / iż bez podeyźrzánia nie był o wznowieniu heretyctwá Neſtoriuſzá. y nápiſał Ceſarz áby ſie w Antyochiey nie báwił/ á ſwego Biſkupſtwá pilnował. Vczynił ták/y do wielu oſob zacnych liſty piſał oczyśćiáiac ſie/ iż zá Neſtoriuſzem nie idźie/ ále iáko práwowierny wyznawa/ iż nie dwá ſa ſynowie/ ále ieden we dwu náturách ſyn Słowo / práwy Bog y práwy człowiek. Jednák z podeyźrzenia wyniść nie mogł: gdyż rzadki táki vczony y wymowny heretyk / do końcá zleczony bywa / ktory nie z proſtoty grzeßy.

Rzadkie kácermiſtrzow náwrocenie.

Rok Páński 444. Leoná 5. Theodozyuſzá mnieyßego 37. Válentinianá trzećiego 20.

1. *Mánicheyczyki heretyki ſadza.*

LEo Papież zebrawßy Synod w Rzymie/do ktorego nie tylo Biſkupy ále y kápłany y świeckie Senatory y z ludu poſpolitego przypuśćił: poimáne y podeyźrzáne heretyki Mánicheuße ſadził. Wyznáło ich wiele/zwłaßczá białychgłow/ y odkryło ich niecnoty y ſproſnośći. ſtánełá y pánienká w dźieśiaći lat y młodźieniec/ y Biſkup ktory ie ná pſotliwe ofiáry dyabelſkie przypráwiał. dowiedźieli ſie o ich fałßywych náukách y złośćiách y pokrytośći y zdrádách á mátáctwách. y wiele ſie ich vpámietáło/ błedow ſie onych zárzekáiac. Oznáymuie to ludźiom ná kazániu ś. Papież: vpomina pilnie/ áby ſie ich ſtrzegli/ á one poimáli y do vrzedu dawáli. A iż ich wiele z Rzymu vćiekło: roſpiſał do Biſkupow liſty áby ſie o nich dowiádowáli / y one do więźienia dawáli. y do Hiſzpániey gdźie tácyż y ták ſproſni Priſcilliániſte ieſzcze ſie náydowáli/oznaymił ſpráwy one ich y táiemne niecnoty. v ktorych/ práwi/ żadney czyſtośći/ żadney vczćiwośći nie máß. v nich zakon kłamſtwo / dyabeł wiárá / ofiárá ſproſnośc. Przećiw Pelágianom tákże ś. Leo pilnie powſtał/ y przyzwawßy z Gálliey ś. Proſperá / poſłał go do Kámpániey przećiw Julianowi/ ktory ztámtad to kácerſtwo wykorzenił/ gdy ſie ich wiele náwracáło/ onego Julianá odſtepuiac. Vżywał potym tego Proſperá Leo zá piſárzá / ták iáko Dámáſus ś. Jeronymá.

Serm: 5. de Ieiunio menſ.

Epiſt: 93. ad Turibium. *Mánicheyczykowie iacy.*

2. Gennad: de viris illuſtr: cap: 84. *Proſper wyſłány ná heretyki od Papieżá.*

3. *Cyrillá Alexandriyſkiego śmierć*

Tego roku on Cyrillus Alexándriyſki Biſkup z tego świátá zßedł / ktorego Grekowie w Menologium miedzy świete policzyli temi słowy: Národzenie ś. Cyrillá Alexándriyſkiego Biſkupá / wyſokiey náuki / y obrońce wielkiego wiáry Kátholickiey/ktorego nawyżßy Biſkup Celeſtinus oſádźił godnym / áby iego mieyſce ná Concilium Epheſkim záśiadł.] Siedźiał lat 32. Piſał kśiag wiele/ mowi Káſſyodorus/ y práwie wßytko piſmo wykłády ſwemi przebieżał. ále wiele kśiag iego poginełe. Teraz ſie niektore wynurzáia z ſtárych kśiażnic / iáko liſt on do Káloſiriuſzá Biſkupá Arſeniotow. w ktorym ſa one słowá / bład ná on czás powſtáiacy gubiace: Mniemáli niektorzy áby w naświetßym Sákrámenćie poty tylo ćiáło Páná náßego było/poki go vżywáia. Ná co on ták vderzył: Słyße/práwi/ o niektorych/ iż mowia iákoby im błogoſłáwieńſtwo / nie było ku poświeceniu ważne/ gdy go co ná drugi dźień zoſtáie. Száleia co ták mowia: Bo ſie CHRISTVS nie od-

Inſtit: diuin: lect: præf.

Poświecenie ćiáłá Páńſkiego trwa bez bránia.

nie odmienia/ y ćiáło ſię iego święte nie mieni/ ále moc błogoſłáwieńſtwá y łáſká ożywiáiąca záwżdy w nim trwa.]

4. Vita SS. Patrum de prud: & contempt. *Puſtelniká iáko Cyrillus náwróćił.*

W Zywoćiech Oycow śś. o Cyrilluſá tego mądrośći y dowćipie świętym nápiſano. Puſtelnik ieden święty á ſtáry/ ktoremu P. Bog gdy go proſił/ wiele rzeczy obiáwiał: z proſtoty wpadł w mnimánie/ iż Melchiſedech był Syn Boży CHRISTVS. Tego chcąc zleczyć Cyrillus Arcibiſkup Alexándriyſki/ ßedł do niego y powiedźiał: Oycze/ mam myśl roſtárgnioną: wßytko mnimam iż Melchiſedech ieſt Syn Boży: á druga mię myśl od tego odwodźi/ iż nie ieſt Bogiem/ ále ſámym człowiekiem kápłanem Bożym. proße ćię vproś że to v Páná Bogá/ áby tobie prawdę obiáwił. On ſtárzec trzy dni odwłoki prośił. y po trzech dniách rzekł do Cyrillá: Pewnie wiem iż Melchiſedech nie ieſt Bogiem. A Cyrillus rzekł: á iáko to wieß? On powiedźiał: vkazał mi P. Bog wßytki Oyce święte/ od Jádámá áż do Melchiſedechá/ ktorzy ßli mimo mię/ á gdy miiał Melchiſedech/ rzekł mi Anyoł: Otoż ten ieſt Melchiſedech. A ták Arcybiſkupie bądź pewien/ iż ták ieſt.] y ták ſię on ſtárzec ſam vpámiętał/ y błędu onego odſtąpił/ y powiádał bráciey/ iż Melchiſedech człowiek ieſt/ á nie Bog/ áni ſyn Boży. Z czego ſię wielce Cyrillus vrádował/ y tym duchowną mądrość ſwoię do náwrocenia duß ludzkich pokazał.

5. *Dioſkorus Alexándriyſki.* Epiſt: 60. Epiſt: 83. *Theodoretus ſię ſpráwuie.*

Náſtąpił ná mieyſce Cyrillá Dioſkorus/ człowiek chytry y obłudny/ ktory ſię zá świętego vmiał vdáć/ będąc wewnątrz dźiwnie hárdym. O iego niektorych obyczáiách námienił niemáło Theodoretus do niego pißąc. Ale mu odpiſáć niechćiał/ mowiąc: iż z Neſtoriußem trzyma. Ná co mu ſię Theodoretus długim liſtem y wyznániem práwie Kátholickim ſpráwił. w ktorym Neſtoriußá y błędy iego przeklina/ y ſwoie prawdźiwe náwrocenie opiſuie/ y Pánnę naświętßą Bogárodźicą zowie.

Leo epiſt: 81. *Zwierzchność Papieſka nád Alexándriyſkim Biſkupem.*

Dioſkorus Alexándriyſki Biſkup wyſłał poſłá ſwego Poſſydoniußá kápłaná do Leoná Papieżá wedle zwyczáiu/ o ſwoim mu poſádzeniu ná ſtolicy oney oznáymuiąc. ktorego zátrzymał nieco Leo/ vkázuiąc mu porządki kośćiołá Rzymſkiego/ áby ſię to w Alexándriey popráwiło/ coby ſię z nim nie zgadzáło. y nápiſał liſt do Dyoſkorá/ o świeceniu klerykow/ áby nie ná káżde/ ále ná pewne dni bywáło/ y to z poſtem w Sobotę/ żeby w Niedźielę poświecenie bráli. Piße y o Mßę/ gdźie wielki lud/ áby powtarzána tegoż dniá byłá. y ták go náucza iáko miſtrz vczniá/ Biſkupá pierwßey ſtolice po Rzymſkiey.

6. Liberatus Diac. *Krewni Cyrillá vćiśnieni.* *Z dobr kośćielnych powinni vbogáceni.*

Ten Dioſkorus vćiſkáć począł krewne Cyrilluſá Biſkupá ſwego przodká/ dla zazdrośći/ iż w domu ich ßeśćdźieśiąt lat Biſkupſtwo Alexándriyſkie trwáło. Złupił ie z pieniędzy niejákiemi potwarzámi/ ktore ná poſpolſtwo/ chwały v nich ßukáiąc/ rozdawał/ áby chleb y wino co nalepße y tánße mieli. Stáre przykłády ſą: iż záwżdy ćierpieć co mußą/ powinni Biſkupow z dobr duchownych vbogáceni. y kleryki Cyrillowe z mieyſc ſwoich rußał. Bo był niezbożny á pokryty ten Dioſkorus.

7. Proſper in Chron. *Pokoy z Pogány.* *Attilá brátá zábił, y Pánnonią ośiadł.* *Miedzy Hunnámi Chrześćiánie.* Lib: 7. cap: 25. Ammianus lib: 31.

Tego roku wiele obcych y dźikich narodow wſchodnych Rzymſkie páńſtwá náiáchálo y puſtoßyło/ to ieſt Perſæ/ Sáráceni/ Jſauri/ Hunni. Wyſłáni przećiw im hetmáni Anátolius y Aſpár/ pokoy z nimi ná rok vczynili. Attilá zábiwßy brátá Blędę/ ſam krolem nád ſwemi Hunnámi będąc/ Pánnonią ośiadł. Gdźie wiele ludu iego do wiáry Chrześćiáńſkiey ſię vdáło. kto ich Apoſtołem był/ nie może ſię wiedźieć/ okrom onego Theotymá Scytow ábo Tátárow Biſkupá/ ktory cudá miedzy nimi wielkie czynił/ iáko Sozomenus dał znáć. Brał wielką moc Attilá/ áby był biczem Bożym ná złe Chrześćiány. Opiſuie Ammianus ten narod Hunnow/ iż od Widowego ieziorá/ ktore ſię zowie Palus Meotis, wyßli. obyczáie wßytki tákie iákie y dźiś v Tátar widźim. wßyſcy w polu bez domow mießkáią/ grubi/ ſproſni/ ßpetni/ bez dobrych ſukien/ bez chlebá/ źioły/ á nápoły ſurowym mięſem pod

siodłem

De Tobia cap: 1.

śiodłem zágrzanym żywi/ iezdni tylo/ á do pieszey bitwy nie sposobni/ etc. Opisuie ie y Ambrosius ś. Lecz pod tym Attyla wzbogáćieli y wyćwiczyli sie w woiennym rzemieśle/ y w obyczáiách łáskáwszych y ludzkośćia záprawionych. Sam Attylá był Pogánin/ báłwochwálcá/ ktory sie iuż był niemáły czás w Pánnoniey wmieszkał.

Pomierzánie rol. Nouell: Theod: tit: 33. de releu. Theod: epist: 47. Biskupi y o świeckie dobráowcom sie stáraią. Epist: 81. Ad Apellam. Kapłan lekárzem ćielesnym.

8\. O pomierzániu rol/ dla ktorego byli vćiśnieni ludźie pobory daiacy/ wydał łáskáwe práwo Cesarz Theodozyus. W czym też przymawiáli sie v Cesárzá y v Pulcheriey śiostry iego zá owieczkámi swoiemi Biskupi miłośierni/ á zwłaszczá Theodoretus listy o vćiśnienie swego miástá Cyru do Pulcheriey pisząc. Stárał sie nietylo o duchowne dobrá owiec swoich/ ále y o świeckie. y mowi w liśćie iednym: Zbudowałem im przyśionki y domy v kośćiołow/ y dwá mosty wielkie. Náprawiłem łáźnie/ przywiodłem wode ktorey miásto nie miáło. Náprowádziłem rzemieśnikow/ y lekárzmi dla ich zdrowia opátrzyłem ie. Mam náto kápłaná Piotrá bárzo do niemocy leczenia szczęśliwego/ etc. Skąd sie da baczyć/ iż y kápłáńska dostoyność/ ta sie posługą ludzką z miłośći czynioną nie lżyłá/ zwłaszczá gdy Apostoł ś. Páweł Łukaszá ś. lekárzem zowie.

Rok Páński 445. Leoná 6. Theodozy-

uszá mnieyszego 38. Válentinianá trzećiego 21.

Marcell: in Chron. Cáregrod strapiony.

1\. Cárogrod tego roku był vtrapiony y rozruchem pospolstwá/ w ktorym ludźi wiele poległo/ y głodem/ y złym powietrzem/ y ogniem/ w ktorym kośćioł wielki zgorzał. Onego to heretyctwá Nestoryuszowego/ ktorego ieszcze było w kątiech táiemnych niemáło/ miásto przypłacáło. lecz y sámo krolestwo truchláło.

Nouell: Valentin: lib: 2. tit: 2. de Manich.

Wálentynianus wyrok srogi y mándat ná heretyki Mánicheyczyki vczynił/ ktorych wielkich sprosnośći y niecnot iáwnym sądem Papież Leo roku przeszłego doznał.

Y świeći máią w sobie ladámá. Hilarius Areláteński. Gennad: de Script: Eccles: lib: 69. & 99. Moc Papieska v Cesárzow zna-na. Nouell: Valentin: lib: 24. de Episc: ordina.

2\. Hilárius Biskup Areláteński w Gálliey/ ácz święty y v wielkich ludźi chwálebny. bo był vczeń ś. Augustyná y przećiw Pelágianom wielkie prace swoie P. Bogu y kośćiołowi oddawał/ y w świętych obyczáiách ná biskupstwie słynał: iednák nieiákim vporem rządy sobie y zwierzchność nád Vieneńskim Biskupem pociągáiąc/ niepokoy miedzy Biskupy czynił/ y Papieżá Leoná rozgniewał/ od sądu iego z Rzymu vćiekáiąc. y muśiał Papież Cesárzá Wálentinianá vżyć/ áby go też práwy swemi vskromił. Iest około tego poważny list pobożnego tego páná/ w ktorym Hiláriuszá gromi/ á papieską moc nád inemi wszytkimi Biskupy przełożoną stawi mowiąc: Wyrok Biskupá Rzymskiego po Gálliey y bez vstáwy Cesárskiey niech moc ma. y to wieczną vstáwą skázuiemy: áby Biskupi Gálliey/ y inych stron y krolestw/ przećiw zwyczáiowi stáremu nic nie czynili/ bez przyzwolenia mężá wielebnego Papieżá Rzymu miástá wiecznego. wszytkim niech to zá práwo stoi/ co stánowiłá ábo postánowi Apostolskiey stolice powáżność.] A on Hilárius człowiek święty y báczny/ w pokorze y biskupstwo Areláteńskie złożył/ y do klasztoru ná wysep Lirineński świátá odbieżał/ w onych sie roskoszách duchownych zámykáiąc. Zadnych wymowek nie szukał/ áni sie pismy bronił/ iedno sie z dobrey pogody do pokoiu vrádował. Miedzy święte go Rzymskie męczennickie księgi poczytáią.

5\. Maii.

Chroniká Prosperá vstáie.

Poty ś. Prosperá Chroniká trwa/ záczętá byłá ieszcze od Jádámá/ ále początek iey zginął.

Rok P. 446. Leoná 7. Theodo: mnieysze: 39. Válen: trzećiego 22.

BRitánnia náiácháli Szkotowie y Piktowie/ y ſrodze ia zwoiowáli mieczem y głodem Chrześcıány gubiąc/ á kráie ich ośiadáiąc. Odeymowáli ſie im potym Británczykowie/ ále Szkotowie y Piktowie/ iedne część wyſpu onego ośiadßy/ nigdy z niego wygnáni być nie mogli. Piße Gildás/ iáki liſt do Aeciußá hetmáná do Gálliey o pomoc proßąc wyſłáli: Nieprzyiaciele/ práwi/ do morzá nas pędzą/ á morze nas do nich pędźi/ ná dwoie ćierpieć muśim/ ábo vtonąć ábo zábitymi być. Tych vćiſkow przyczynę dáie tenże mądry Gildás/ iż ſie Chrześciánie iuż byli ná wielką roſpuſtność vdáli/ á nawięcey kśięża/ ná ktore tám wielkie grzechy wypowiáda/ o ich hárdośći/ łákomſtwie/ zdrádách/ kłamſtwách/ zápomnieniu dobrych náuk/ etc. pißąc. 1.

Gilda Britannus. Paulus Diac: li: 14.

Szkotowie y Piktowie do Angliey.

Chrześćiánie vćiśnieni w Angliey.

Trzęśienie źiemie niezwyczáyne y wielkie tego roku wſchodnym kroleſtwom/ niewymowione poſtráchy y ßkody y zguby vczyniło. Trwáło przez ßeść mieśięcy. á nietylo wyſokie y wſpániáłe budowánia poległy: ále miaſt y wśi wiele z ludźmi źiemię przepádły. Wyſpow ſie wiele ná morzu z ludźmi y z miáſty zátopiło/ y do tych czáſow ich niewidáć/ morze wielkie ryby wyrzuciło/ rzeki ſie poodmieniáły/ tám gdźie ich nie było vkazáły ſie/ á gdźie były pokryły ſie. ſtatki wodne ná źiemi zoſtáły/ y inne wielkie ßkody ſie podźiały/ zwłaßczá w Bitiniey/ w Heleſponćie/ w Phrygiey. W ſámym Cárogrodźie mury y przy nich piećdźieśiąt śiedm wież vpádły. 2. Ceſarz Theodozyus y Proklus Pátryárchá y lud práwie wßyſtek w polu mießkáli/ litánie y modlitwy z wielkim poſtráchem y płáczem do P. Bogá czyniąc. y ſtał ſie tám táki cud. 3. Páchole máłe porwáne w niebo/ ná co wßyſcy pátrzyli/ y záś ná źiemię ſpußczone ieſt. gdy go pytano gdźie był: Powiedźiał iż w niebie/ y ſłyßałem tákie ſpiewánie: Swięty Boże/ święty mocny/ święty nieśmiertelny zmiłuy ſie nád námi. y to powiedźiawßy vmárło. Záraz Biſkup te słowá śpiewáć kazał z wielkim nabożeńſtwem/ y ono źiemie trzęśienie vſtáło. O tym cudu świádectwá ſą wielkie y beſpieczne/ y v Grekow w kśięgi kośćielnych świąt wpiſáne/ y dźień ná to wſpominánie ktorego ſie to dźiało náznáczony ieſt 24. Wrześniá ábo Septembrá. y Láćińſcy piſárze toż twierdzą. y Felix Papież Rzymſki y inni. Dámáſcenus toż ſławi. y zowią to śpiewánie Triſagion, to ieſt/ pieśń Troyświeta. Wyznánie Troyce ś. iednego Boſtwá/ ktorego potym Kátholicy ná potępienie Eutychianow vżywáli/ y P. Bog to pienie ná tákie kácerſtwá nágotował.

Marcel: in Chron.

Źiemie trzęśienie wielkie.

Niceph: lib: 14. cap: 46.

Wyſpy gineły y miáſtá.

Cud w Cárogrodźie.

Páchole záchwycone.

Pienie Troyświete.

De fide lib: 3. ca: 10.

Theodozyus náprawił mury Cárogrodzkie przez Arteniußá y Cyruſá. Zá co lud Cárogrodzki dźiękuiąc/ gdy wołał: Conſtántinus zbudował/ á Cyrus ponápráwował. 4. Ceſarz ſie tym obráźił/ y Cyruſá/ bo był Pogáninem/ z vrzędow złożył y máietność mu wßytkę odiął. On ſie y o zdrowie boiąc do kośćiołá vćiekł. Gdźie go P. Bog oświećił onym nießczęśćiem/ iż nietylo Chrześciáninem/ ále potym y Biſkupem Smirneńſkim zoſtał. Lud go Smirny niewdźięcznie przyiął. Ale on kilem ſłow ich vbłagał/ mowiąc: Namilßy mężowie y przyiaciele: národzenie Bogá y zbáwićielá náßego IEZVSA CHRISTVSA milczeniem pochwalaymy. Bo ſámym ſłuchániem w żywoćie Pánieńſkim wćielił ſie Bog Słowo. iemu chwałá ná wieki. Amen. A potym go bárzo czćili/ á on ſie iáko práwy Biſkup záchował. Tákie drogi ma Pan Bog do zbáwienia ludzkiego.

Cyrus z Pogániná Biſkupem.

Nießczęśćie oczy otwarza.

Niceph: lib: 14. cap: 46.

Proklus Cárogrodzki Biſkup świát ten pożegnał. lat 12. śiedząc ná ſtolicy tey. 5. Náſtąpił po nim Fláwianus kápłan święty y wielce pobożny. Był v Ceſárzá nieiáki rzezániec Chryſápius/ w wielkiey bárzo łáſce y przemożny/ ten nierad widźiał Fláwianá ná biſkupſtwie/ y ßukáiąc nań przyczyny: poſłał do niego áby mu ná wſtępie ſwey doſtoynośći/ iáki vpominek poſłał. On mu chleb piękny poſłał. A Chryſápius wſkazał/ iż złoto chćiał mieć.

Niceph: lib: 14. cap: 47.

Fláwianus ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo.

Chryſápius nieprzyiaciel Flawiánow.

On rzekł: Ja złotá nie mam/ á ná kośćielne Bogu y vbogim oddáne/ ręki puſzczáć niechcę. y od tego czáſu był mu wielkim nieprzyiaćielem Chryſápius/ y o złożenie ſię iego z biſkupſtwá ſtárał. Czego iż vczynić nie mogł/ poki Pulcheria przy dworze mieſzkáłá/ á ſpráwámi Ceſárſkimi władnęłá: ſtárał ſię áby Pulcheriæ od dworu odſádził. y powádził ią naprzod z żoną brátá

Powádził Pulcheria z Eudoxią.

iey Ceſárzá z Eudocyą/ ktorą náprawił/ áby to v Ceſárzá przemogłá/ żeby Pulcheria zá Diákoniſſę kośćielną Flawianus poniewolnie poświęćił. iáko to był zwyczay/ iż iáko nawyżſze pány ták y prześwietne białegłowy do duchowieńſtwá niewolono. W czym ſam Flawianus Biſkup Pulcheria przeſtrzegł/ gdy o tym z nim Ceſarz mowić począł.

6\. Byłá y druga nie wielka przyczyná nieprzyiáźni miedzy Eudocyą y Pul-

Podpiſowánie bez czytánia.

cheria/ okrom vſtáwiczney zazdrośći przećiw Pulcheriey/ iż ták dawno brátá ſwego/ mężá iey/ rządziłá. Wiedząc Pulcheria iż Ceſarz brát iey liſty nie czytáne podpiſował: boiąc ſię áby kiedy bárzo zdrádzon nie był/ chcąc go od tego żártem vczćiwym odwieść: posłáłá liſt do podpiſu/ w ktorym iey brát żonę ſwoię Eudocyą przedawał. Wźiąwſzy on liſt z podpiſem/ odwiodłá do páłacu ſwego Eudocyą/ y liſt iey vkázuiąc/ y wdźięcznie żártuiąc rzekłá: Moiáś ieſt niewolnicá/ kupiłám ćię ſobie v Ceſárzá. Oná ſię o to rozgniewáłá. Lecz Ceſárzowi zdrowy bárzo był on mądry żárt ná przeſtrogę. A gdy Ceſarz od żony y onego Chryſápiuſzá nábechtány/ niechętną twarz Pulcheriey

Pulcheria od dworu odchodzi.

pokázował: oná od dworu ná mieyſce ſłużbie Bożey ſpoſobne odiácháłá/ y tám w pokoiu iáko mniſzká żyłá. Co było z wielką ſzkodą kośćiołá Bożego/ y ſámego Ceſárzá. ktorego P. Bog przez lat 40. do tego czáſu zá wychowániem y rádą oney pánny świętey ſzczęśliwym pánowániem vweſelał. Bo potym bárzo błądźić począł/ iáko vſłyſzym/ gdy rády onego Chryſápiuſzá y żony

7\. *Niceph: vt ſupra.*

ſwey słuchał. Eudocya też podeyzrzána ſię ſtáłá v mężá ſwego z tákiey przyczyny. Przynieśiono iábłko bárzo wielkie y piękney okráſy do Ceſárzá: on ie dał żenie. á żoná Paulinowi/ z ktorym dla náuk rádá rozmawiáłá/ dáłá iábłko ono. Paulinus nic niewiedząc zkąd wyſzło/ dárował ie Ceſárzowi. Spytał żony Ceſarz/ gdźie ono iábłko? odpowie: Ziádłám ie. A on ie vkazawſzy/ kłamſtwo iey zgánił/ y miał ią podeyzrzáną/ á Pauliná zátráćić

Paulinus o iábłko podeyzrzány zábit.

kazał. Attylá z Hunnámi ſwemi ná wſchodne ſię páńſtwá ná Theodozyuſzá puśćił/ y bitwy wygrawſzy/ ták onego Ceſárzá vćiſnął/ iż pokoy zá złoto kupowáć v niego muśiał/ y ná káżdy rok pewną mu ſummę obiecał.

Marcell: in Chron. Theod: epiſt: 41.

Ceſarz v Tátárow pokoy kupuie.

Rok Páńſki 447. Leoná 8. Theodozyuſzá mnieyſzego 40. Válentinianá trzećiego 23.

1\. *Turibius podporą kośćiołow.*

W Hiſzpániey pod pánowániem Gothow y Swewow/ kośćioły Boże poniżone były/ y kácerſtwá ſię/ á zwłaſzczá ono Priſcilliániſtow y inych heretykow/ ſzerzyły. Wzbudźił P. Bog ſerce nieiákiego Turibiuſzá Biſkupá Aſturiceńſkiego/ ktory wſzytkę Hiſzpánią obiáchał/ náprawuiąc co mogł/ y przeſtrzegáiąc od błędow y vmacniáiąc Biſkupy y bráćią w wierze Kátholickiey. y ſpiſawſzy to co było potrzebá do naprawy/ posłał z tym do Leoná Papieżá/ proſząc áby o onych kośćiołách rádźił. Leo chwaląc święte iego prace/ odpiſał mu/ áby

Leo epiſt: 97.

Karánie heretykow mieczem.

ſię o Synod Generálny w Hiſzpániey poſtárał/ z ktoregoby ſię pomoc kośćiołom dáć mogłá. W tym liśćie chwali ſtáre práwo y poſtępek Máximá

2\. Ceſárzá/ iáko ieſt wyżſzey/ ktory Priſcilliániſty mieczem karał. Ná roſkazánie tedy Papieſkie zebráli ſię ná Synod Biſkupi/ ále ná iedno mieyſce zebráć ſię nie mogli/ dla dwu rożnych krolow w Hiſzpániey. Bo w Gállácyey Rechillá krol Swewow pánował/ á w innych páńſtwách krol Gothow

Theodo-

Theodorikus / y z synem swoim Torismundem. y dla tego rozdźielić sie muśieli / iedni sie zebráli w Tolećie / drudzy w Gálláciey w Celenie. Nie bronili onego zebránia Biskupow Gothowie Ariani / ták dálece sobie ważac Papieskie roskazánie.

Synod Toletáński.

Ná ten Toletáński Synod posłał pisánie swoie Leo / y wyznánie wiáry przećiw heretykom / w ktorym ták mowi o Troycy ś. Nie inszy iest Bog ktory rodźi / nie inszy ktory rodzony iest / nie inszy ktory od obudwu pochodźi.] Z tych słow to Concilium napierwey wyznawáiąc wiáre y piszac / przydáli one słowá do Symbolum Nicenskiego o Duchu ś. ktory od Oycá y od Syná pochodźi. Czegoby nigdy byli vczynić nie śmieli / by tego byli z listu S. Leoná nie wźieli. Co ná Priscilliánisty ktorzy zle wyznawáli Troyce ś. vczynili / oni ná Synodźie Toletáńskim Oycowie. y ták záwżdy iuż ná potym one kośćioły y Hiszpáńskie y Fráncuskie y wszytkie pułnocne Kredo ábo wiáre wyznawáli / y w kośćiele po Ewángeliey śpiewáli / áż do tego czásu. y w tym wyznániu ná pułnocnych kráiách wiárá sie ś. rozmnożyłá. Nie byłá to nowa wiárá y náuká o Duchá ś. od Oycá y Syná pochodzeniu. Bo ták od Apostołow y z pismá ś. wszyscy wierzyli. Ták Athánázyus w Rzymie nápisał / ták Dámásus Papież ná Synodźie Rzymskim dawno przedtym wyznał. ták wszyscy Doktorowie z pismá ś. od wieku rozumieli. Przydánie y wykład / dla heretykow sie obiáśnił / bez żadney odmiány prawdy y wiáry. Jednák kośćioł Rzymski słowá tego / y od Syná / w swoie wyznánie wiáry nie kładł / áni wyznánia Nicenskiego we Mszey po Ewángeliey śpiewano / áż potym nierychło od Benediktá śiodmego Papieżá / dla zgody ze wszytkimi kośćioły pułnocnemi / gdy Papieżá Henrikus Cesarz do tego pilnie námawiał / to słowo przydáne iest w Symbolum / y we Mszey po Ewángeliey śpiewáć sie wyznánie Nicenskie z tym przydátkiem poczeło. Roku tego Leo Papież Bássyaná Biskupá Epheskiego Primásá Azyey z stolice Biskupiey złożył / dla wielkich iego występkow / y wtracenia sie w ono Biskupstwo.

3. Leo epist: 93. ca: 1.
Wyznánie wiáry.
Conc: Tolet.
Od Oycá y od Syna pochodzenie Duchá S.
Przydanie y od Syna, tu sie poczęło.
4. In Symb: Athanasii.
In Conc: Rom: ap: Cresc.
Bernard: abbas Augiens: de rebus ad Missam spectant.
Przydanie kośćioła Rzymskiego, y od Syna.
Act: 11. Conc: Chalced.

Rok Páński 448. Leoná 9. Theodozyuszá mnieyszego 41. Válentiniáná trzećiego 24.

Theodozyus wydał mándaty srogie / chcac Páná Bogá vbłágáć / ná księgi Porphiriuszá / ktore przećiw Chrześćiánom pisał / áby wszedźie palone były: Ták y Nestoriuszowe y wszytkie pismá przećiw Cyrillowi áby w ogniu ginęły / á káżdy ie wydáwáć muśiał. Zákazał w tymże mándaćie / áby nikt ináczey nie wierzył / iedno iáko w Niceey y w Ephezie Oycowie ś. wyználi. Onego też Ireneuszá przyiaćielá Nestoriuszá ktory iuż był Biskupem w Tyrze / choć sie iuż był vpámietał / dla powtorzonego przed Biskupstwem małżeństwá / złożyć z Biskupstwá kazał.

1. Apud Acta Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 5.
Księgi heretyckie palono.
Apud Acta Conc: Ephes: edit: Pelt: Tom: 5. cap: 29. 20.

Tego roku otworzyło sie nieszczesliwe y záráźliwe kácerstwo Euthychiuszá Cárogrodzkiego Archimándrity / ktory náuczáć y rozsławiáć poczał / iż P. CHRISTVS nie ma dwu nátur: ále tylo iedne. to iest zmieszána z obu. O czym gdy vsłyszał przyiaćiel iego Euzebius Biskup Dorileey / iż one fałszywa náuke miedzy mnichy rozśiewa: vpominał go długo y prośił / y przećiw iemu mowił y wywody dawał: ále Euthyches w vporze swoim zostawał mowiąc: iż pismu ś. wiecey potrzebá wierzyć / nižli Oycom ś. y Doktorom.

2. Liber: Diaco.
Zacżećie kacerstwa Eutychiańskiego.
Heretycka piosnka.

Widząc go nievżytego Euzebius / odniosł go do Flawianá Biskupá Cárogrodzkiego / ktory ná ten czás miał zebrány Synod w Cárogrodźie / y prośił áby Euthychesá ná Synod przyzwano y o náuke pytano: obiecuiąc sie przećiw iemu mowić / y świádczył o fałszu y błedách iego / iesliby sie do

3. In actis Syno: Constant: apud Conc: Cal: acti: 1. Tom: 1. Concil.

nich

Eutyches pozwany na Synod.

nich nie znał. Był tedy przyzwány y pozwány ná Synod raz y drugi y trzeći/ále sie wymawiał: raz ták: iż nigdy z klaßtoru swego iáko z grobu wychodźić nie może. Drugi raz/ iż iest stáry y chory / á nákoniec o odwłokę śiedmi dni prośił. A iednák sie przed posły onemi wydawał / iż o dwu náturách w CHRISTVSIE nic nie trzymał. y rzekł przed posły / iż więcey pismu wierzyć powinno iest / á niżli świętym Oycom. W tym czásie Fláwianus o księgách sie iego y pismách miedzy mnichy dowiádowáć kazał. y nálázły sie pisáne iego bluźnierstwá / ná ktore podpisy od mnichow wyćiągał. Lecz mu ieden Márćin ná imię rzekł: Biskupia to rzecz ná tákie sie rzeczy podpisowáć/ á nie náßá.

Vt supra.

4\.

Do dworu się vćieka Eutyches.

Nim śiodmy dźień przyßedł: on co z klaßtorá wychodźić nie miał/ y stárośćią się y chorobą wymawiał: do Cesárzá y do dworskich ludźi wybieżał / y w obronę sie ich poruczał / á zwłaßczá Chrisápiusowi/ o ktorego złey myśli ná Fláwianá wiedźiał. y inne dworskie ludźie y niektore Biskupy sobie iednał. A gdy dźień on náznáczony przyßedł / to iest 22. Nouembrá ábo Listopádá: Cesarz posłał z nim ná Synod poważne persony z dworu swego/ Florenciußá Senatorá y inne. ktorzy z wielką kupą chcąc wniść ná Synod z Eutychesem / pierwey sie Oycom opowiedźieli / iż nie wnidźiem / áni Eutychesá wprowádźim / ážby im obiecáli Eutychesá z Synodu wolnego wypuśćić. Gdy weßli do Oycow/czytano to wßytko co sie przećiw Euthychesowi od początku Synodu postąpiło / iáko nań były pewne y pismá y świádectwá o iego od wiáry ś. odstąpieniu. Potym go pytano/ iesliby dwie náturze w CHRISTVSIE wyznawał: on sie kręćił: ále przyćiśniony słowy y sámego Florenciußá roskazániem / powiedźiał: Wyznawam dwie náturze przed złączeniem / ále iedne po złączeniu. Kazáli mu tedy Oycowie áby to swoie wyznánie potępił y odwołał. Ale on niechćiał. y ták go Fláwianus Biskup wyrokiem / imieniem swoim y Biskupow ktorych było 32. y Archimándritow 23. wyklał y potępił/ y od społecznośći wiernych y od kápłáństwá odsądźił. Ták sie mogłá tá záczęta niezgodá skończyć / by byli nie ludźie dworscy/ ktorzy sie w rzeczy duchowne wdawáli / y Cesárzá w te nie Cesárskie zabáwy wtrącáli.

Sąd o Eutychesie.

Wyznanie Eutychesa.

Dworscy świeccy zle się w kośćielne rzeczy wdaią.

Fláwianus o wßytkim co sie ná onym Synodźie Cárogrodzkim przećiw Eutychesowi dźiało / Papieżowi Leonowi wypisał. Posłał też y Eutyches swoie do Papieżá pisánie / y stárał sie áby iego vprzedźiły / á Fláwianowe zátrzymáne były. Tám wiele kłamstwá wypowiáda / iż mu áppelláciey do Rzymskiego Biskupá nie dopußczono / iż go tow od[illegible] ołáć to coby przygáne miáło. Náprawił Chrisápius áby y Cesárzá nim i o Papieżá pisał. Smiał y do niektorych Biskupow Włoskich o swey niewinnośći Euthyches pisáć.

5\.

Do Papieża oboia strona pisze.

Chytrość heretycka.

Leo epist: 12.
Libe: Diac.

Pod tym rokiem w Syriey Biskup Edeseński Ibá / potwarzony o nie ktore bluźnierstwá ná Páná náßego zbáwićielá / ná dwu Biskupich sądách w Tyrze y w Berytie oczyśćiony y niewinny náleziony był. Ten Ibás był pierwey Nestoryanem przy onym Janie Antyoskim Biskupie: ále potym gdy Jan Kátholikiem sie stał / y z Cyrillem społeczność wźiął / on też to vczynił / y był nápotym práwowiernym. Wydał był potym iáko Kátholikiem zostáł / list swoy do Márynà Persy / w ktorym mu opisuie / iáko pierwey Cyrillá miał zá heretyká / poki z nim pokoiu nie wźiął. w tymże też liśćie wychwala onego Theodorá Mopsuesteńskiego y pisánie iego. Lecz ná końcu z pokoiu sie vczynionego z Cyrillem y inemi Kátholickiemi kośćioły ráduie. Z tego listu niektorym sobie nieżyczliwym stał sie ießcze podeyźrzánym. Ale on sie spráwował/ y od Biskupow zá Kátholiká w Berićie osądzony był. y potym ná Kálcedońskim Concilium wielkim / tákże zá Kátholiká vznány iest. Nie iżby Synod Kálcedoński iego on list chwalił ábo

Conc: Calced: acti: 9. & 10.

Iba Biskup sądzony.

List Iby, o ktory potym było wiele trudnośći.

przyimo-

przymowáł: ále iż iego sámego Kátholikiem być osadźił. Toż sie mowi o
pismách Theodorá Mopsuesteńskiego / choć ich Concilium Kálcedońskie
nie potępiło: iednák ich też nie pochwaliło. To sie tu dla tego námienia:
iż potym z tego fundámentu / o tym liśćie Iby / wielkie poswarki vrosły ná
piątym Concilium / iáko y o pismách Theodorá / y o Theodorećie Cyru / ktorego
tákże Concilium Kálcedońskie zá pokutą iego przyięło. Ztąd vrosły
one tria Capitula, o ktorych wielkie będą trudnośći / zá Cesárzá Iustiniáná.

Iba zá Kátholiká ná Concilium Kálcedońskim.
Theod: epist: 111.

Rok Páński 449. Leoná 10. Theodozyuszá mnieyszego 42. *Válentiniáná trzećiego 25.*

LEo Papież pierwey listy miał Eutychesá / y Cesárski / około 1.
Synodu Cárogrodzkiego / niżli Flawiáná Biskupá. Acz czytał
nárzekánia Eutychesowe / iż niesłusznie wyklęty był / y od áppelláciey
do Rzymu odsadzony: iednák drugie vcho Flawiánowi
chował / z ktorego potym wszytko zrozumiawszy / y o kłamstwách
sie Eutychesá y iego bluźnieniu dowiedziawszy: nápisał on przedziwny
list do Flawiáná / y do wszytkich po świećie Biskupow o wyznániu
wiáry / o ktorym sie niżey powie. A do Cárogrodu gdy zá ieden mieśiąc
list Papieski do Cesárzá doszedł / ktorym dáie znáć iż bez pisánia Flawiáná
Biskupá nic stánowić nie mogł: Eutyches z Chrisápiuszem swoim / boiąc
sie Papieżá / inną rádę nálezli. Námowili Cesárzá / áby inszy Synod złożył
w Cárogrodźie / ktoryby w rzecz Eutychesá weyźrzał / y w postępki onego
Cárogrodzkiego Synodu. y nic nie mieszkáiąc mieśiącá Aprilá dniá 9. ziácháło
sie 30. Biskupow do Cárogrodu / y Synod czynili zá presidencią Theodozyuszá
Biskupá Cesáreey Káppádockiey. Tám przez prokuratory czynić o
sie y fałszu ná pierwszy Synod dowodźić Eutychesowi dopuśćili / á Euzebiuszá
Dorilei ktory obwiniał y kácerstwá ná Eutychesá dowodźił / przypuśćić
niechćieli. Iednák gdy widźieli oni Biskupi iż Eutyches dowieść tego
nie mogł / áby do Rzymskiego Biskupá od Synodu onego áppellował /
ábo żeby pisárze co w Synodźie pofálszowáli: żadnego dekretu nie vczyniwszy
ták sie roziácháli. Nákoniec nieszczęśliwy on Chrisápius z heretykiem
nálezli one ostátnią do zdrad swoich rádę. Námowili Cesárzá áby do 2.
Dioscorá Alexándriyskiego Biskupá pisał / á Synod mu wielki / ná ktorymby
on był stárszym / złożyć dla Eutychesá kazał. y záostrzył Dioscorá niezbożnego
onego Biskupá Chrisápius / ná to áby Eutychesá bronił / á Flawiáná
y Euzebiuszá z Biskupstw swoich złożył. Zonę też Cesárską Eudocią / ná toż
pobudźił zły on rzezániec / áby ná złość Pulcheriey / Flawiáná prześládowáłá.

Appellácya do Papieżá.

List Leoná do Flawiáná przedziwny.
Apud Conc: Calc: act: 1.

Mieśiąc drogi do Cárogrodu z Rzymu.

Drugi Synod o Eutychesie.

Appellácya do Papieżá.

Liber: Diac: cap: 12.
Niceph: lib: 14. cap: 47.

Zmowá Chrysápiuszá ná Flawiáná.

Złożył tedy Cesarz Synod w Ephezie ná pierwszy dźień Augustá ábo 3.
Sierpniá / roskázuiąc Dioscorowi / áby dźieśiąći Metropolitow z sobą przywiodł /
y Biskupow dźieśięć / y Bársume Archimándrytę od wszytkich mnichow /
żeby sie ná Biskupy wschodnie żálowáli: y zákazał Theodoretá ná Synod
bráć. A Ibę onego Edeseńskiego iuż był Chrisápius y Eutyches ná
wygnánie wypráwił. Tu iuż Theodozyus Cesarz srodze pobłądźił / gdy ná
Concilium stárszeństwo rozdawał / ktore sámemu Papieżowi służyło / iáko y
ná wszytkich pierwszych. y dla tego skarał go P. Bog iż roku drugiego ácz w
dobrey pokućie / żywot y páństwo strácił. A iż wiedźiał Cesarz iż bez przyzwolenia
Papieskiego wielkie Concilium być nie mogło: nápisał wzywáiąc ná ono
Concilium iego osoby sámey / nic o postách nie wspominaiąc / y krotki bárzo
czás ná drogę dáiąc. Tym vmysłem / áby nikt od niego przybyć nie mogł.

Synod w Ephezie fałszywy heretycki.

Liberatus vt supra.

Błędy Theodozyuszá Cesárzá dobrego.

Leo epist: 13.

Odpisał Leo / iż sam przybyć nie mogł / á iżby wolał áby ten Synod we 4.
Włoszech złożony / ábo żeby zániechány był / gdyż iásne rzeczy są / o ktore spor

Leo epist: 17.

ieſt/ y nie máß dla czego tákiego powßechne° zboru ſkłádáć. Obiecał iednák ileby czás znioſł/ poſły ſwoie wypráwić. Jákoż wypráwił Juliáná Biſkupá Puteoláńſkiego/ Renatá kápłáná Kárdynałá/ y Hiláryußá dyákoná. przez ktore piſał liſt do Fláwianá/ nie iżby sámemu tylo Fláwianowi ſłużył/ ále żeby ná Synodźie wßytkim czytány y po wßem świećie rozniesiony był.

5\. *List ſławny Leoná do Fláwianá.* Sophron: Prat: Sp: cap: 142. 148. *List od Piotrá S. poprawiony.*

On to ſławny liſt/ z ktorego ſie wßytek świát dźiwnie około wćielenia Syná Bożego w prawowierney wierze vmocnił. On to liſt/ o ktorym od Grzegorzá ś. powieść nápiſána ieſt/ y od ś. Eulogiußá Pátryárchy Alexándryſkiego/ iż w Rzymſkim kośćiele tákie ieſt piſmo zoſtáwione: Gdy Leo piſał liſt do Fláwianá Biſkupá Cárogrodzkiego przećiw niezbożnemu Neſtoryußowi y Eutycheſowi: położył go ná grobie kśiążęćiá Apoſtolſkiego Piotrá. y modląc ſię y poſcząc/ y nie ſpiąc mowił: Ty ktoremu zbáwićiel nász CHRISTVS IEZVS te ſtolicę y kośćioł poruczył/ popraw ieſlim co/ iáko człowiek nieoſtrożnie nápiſał. y czwártego dniá vkazał mu ſię Piotr ś. mowiąc: czytałem y popráwiłem.] Lecz poważnieyßą moc ma on liſt/ iáko Piotr ś. ſam nápiſał z piſmá ś. y podánia kośćielnego/ á niżli z widzenia onego. Ten liſt Leoná Kálcedońſkie 600. Biſkupow Concilium dźiwnie wychwáliło/ y wßytek świát Kátholicki iednego słowká w nim pogánić nigdy nie mogł. Theodoretus go y ini Gálliey Biſkupi wielce ſławią. A iż ieſt przydłużßym/ indźiey ábo w tym roku v Báronıußá/ kto chce może go do czytánia náleść.

Actio: 6. Apud Leonem epiſt: 51.

6\. Leo epiſt: 15. *Papież potępić kazał heretyctwo Eutycheſá.* *Synod wielki bez Papieżá być nie mogł.*

Piſał też Papież przez też poſły ſwoie do wßytkiego Synodu ktory ſię zebráć miał: áby to heretyctwo Eutycheſá potępili/ y sáme° ieſliby ſię vznał do ſpołeczności y kápłáńſtwá przywroćili/ gdyż w liśćie ſwoim do niego obiecał ná tym przeſtáć/ co Rzymſki Biſkup poſtánowi. Bo ináczey żadnemu nigdy kácermiſtrzowi/ choć błędy odwołał/ pierwßey doſtoyności nie wracano. Leo to iednák vczynić dla tey przyczyny kazał. Z tego ſię tám liſtu dobrze dáie znáć/ iż przedſię Ceſarz bez Papieżá Synodu onego nie ſkłádał/ wiedząc/ iż bez iego zezwolenia práwy Synod być nie mogł. Co ſię ták po wßytkie czáſy záchowáło. Dał też liſt y do Pulcheriey/ gorącość iey y vprzeymość ku Boſkim rzeczom kośćielnym/ ktorą pierwey pokazáłá w Concilium Epheſkim/ chwaląc/ áby y teraz táka ſię ſtáwiłá.

Epiſt: 13.

7\. Extat ant: Conc: Chalced: Tom: 1. *Chryſologus co piſze Eutycheſowi.* *Piotr S. prawdy náucza.*

Nápiſał był Eutyches liſt do Piotrá Chryzologá Biſkupá Ráwenny we Włoßech/ żáluiąc ſię ná Fláwianá/ y ſwoie nowiny y błędy o rodzáiu Chryſtuſowym nátracáiąc. A on mu odpiſał: Ty ſię rzeczy niepodobney pytánia o rodzáiu Chryſtuſowym/ ważyß/ á ia drugiey też ſtrony ſłuchaćiem winien. Vpominam ćię/ ábyś we wßytkim przebłogoſłáwionemu Papieżowi Rzymſkiego miáſtá poſłußen był. Bo ś. Piotr/ ktory ná ſwey właſney ſtolicy żyie y śiedźi/ prawdy o wierze tych ktorzy go pytáią/ náucza. My dla pokoiu y wiáry/ okrom zezwolenia Rzymſkiego miáſtá Biſkupá/ ſpraw tákich ſłucháć ábo ſądźić nie możem.] To tego ś. słowá.

8\. *Złe roſkazánie Ceſárſkie ná Synod.*

Ceſarz Theodozyus do Elpidiußá Komeſá/ y do Eulogiußá y do Proklá ſtároſty Azyey/ y do inych vrzędnikow/ ktorzy pokoiu y rządu ná onym Concilium przeſtrzegáć mieli/ piſánie y roſkazánie tákie dał: áby tych co Eutycheſá ſądźili do mowienia nie przypußczał/ áby nieſpokoyne wiązał y ſadzał/ á o wßytkim mu znáć dawał.] Z czego ſię rozumieć mogło/ iáki to Synod być miał/ nie kápłáńſki ále rozboyniczy. Bo pierwey nań sámym tylo życzliwym Eutycheſowi przyiácháć kazano/ á teraz tym co go świádomi milczeć kazą. Piſał y do wßytkich Oycow ktorzy ſię ziácháć mieli/ trudnośći one kośćielne ná Fláwianá zganiáiąc/ á nieiáko Eutycheſá obmawiáiąc. Były to ßtuki Chryſápiuſá/ ále y Ceſárſka nikczemność w tey mierze/ iż ſię ták wodźić dopußczał.

Conc: Chalced: actione 1.

9\. Záczął ſię tedy on Synod rozboyny dźieśiątego dniá Sierpniá ze ſtu

dwudźiestu y ośmi Biskupow. Mieysce pierwße zaśiadł Dioscorus / y dru- *Synod Epheski wtory łotrowski.*
gie sadzał iáko chćiał. Byli y postowie Rzymscy oni trzey. Począł Diosco-
rus od czytánia listow Cesárskich. Postowie Papiescy wołáli nań / áby list
Leoná do Fláwianá czytány był. Przyiął Dioscorus list on / y pod przyśięgą
czytáć go obiecał / ále tego nie vczynił / inemi się pismy zábawiáiąc. Wyzná-
nia wiáry czynić nie dopuśćił / iedno spráwę Eutychesowę záczął. Przypu-
ßczono Eutychesá / y podał ná piśmie wyznánie wiáry swey / w ktorey ták o-
no bluźnierstwo swoie y błędy zátáił / y zágrzebł / iżby drugi kto go nie był
świádom / Chryzostomem go ábo Bázyliußem názwáć mogł. Zátym Fláwi-
anus prośił / áby Instigator ná iego kácerstwo Eusebius Dorilei przypu-
ßczony był. Tego mu odmowiono / á dźieie tylo Eutychesowe w Cárogro-
dźie czytáć kazano. Opárł się poseł Papieski mowiąc: pierwey ma być list
Leoná czytány. ále tego nie przemogł. Bo Elpidius z Dioskorem rządził / *Wydzieránie pismá.*
y czynił co chćiał / y iuż pisárzom wydźieráć kárty y pismá ich dopuśćił.
Gdy czytano ony dźieie / przyßło do tego / iż słowá S. Athánázyußá od 10.
Eutychesá źle zrozumiáne wniesiono: iákoby dwu nátur po złączeniu w *Actio: 1. Calced: Concil.*
CHRISTVSIE nie wyznawał. tákże y Cyrillus Alexándriyski. Tedy Bisku-
pi zá Dioskorem idący / á drudzy się boiący mocy y żołnierstwá ktoremi byli
obtoczeni / záwołáli: Po złączeniu / nie są dwie náturze ále iedná / y ták się *Heresya pochwalona od zwiedzionych.*
herezya Eutychesá odkryłá / y przeklináli tych co o dwu náturách w CHRI-
STVSIE wierzą. A Dioscorus vczynił zámknienie / iż w CHRISTVSIE iest
iedná náturá. Co mieli mowić iedná personá.
Posłowie się Papiescy oświadczáli / iż ono stánowienie nic nie waży / 11.
iż się dźiało przymußenie / iż list Leoná Papieżá czytány nie iest. A Bársu- *Bársumas mnich.*
maß on z swemi mnichy wołał: kto dwie náturze wyznawa / rozśiekány być
ma. Bo to Nestorianus. Vczynił potym dekret Dioscorus ná Fláwianá y *Fláwianus złożony.*
ná Euzebiußá Dorilei / áby z Biskupstwá y z kápłáństwá złożeni byli. Przy-
padáli do nog iego drudzy Biskupi / áby tego nie czynił / niewinność Fláwi-
anowe ktory słucháń nie był / przekłádáiąc: ále on vżyć się nie dał mowiąc:
By mi ięzyk vćiąć miano / ináczey nie rzeknę. Potym onym ktorzy nie przy- *Podpisowanie poniewolne.*
zwaláli / á Fláwianá bronili / podpisowáć kazał swoie ábo Concilium dekre-
tá Dioscorus. oni niechćieli. A Dioscorus Elpidiußá z żołnierzmi puśćić
kazał do kośćiołá z łáncuchy y pętámi mowiąc: ábo podpißćie / ábo Biskup-
stwá tráććie y ná wygnánie podźćie. y podpisáli przednieyßy / to iest / Juwena-
lis Jerozolimski / y Domnus Antyoski / y Bázylius Selewcycy / y inni máło
nie wßyscy / iż podpisow było dźiewięćdźieśiąt ßeść / ktorzy potym wßyscy ná
Concilium Kálcedońskim pokutowáli / y w oczy Dioscorowi iego złość y
ono przymußenie wymiátáli. A Dioscorus skłádał ná Elpidyußá Romesá /
á Elpidyuß ná Cesárzá. Ale to potym. Rozgrzeßył też Dioscorus Eutyche- *Eutyches rozgrzeßony.*
sá y ná kápłáństwo go przywroćił / y inne towárzyße kácerstwá iego.
W ten czás sámi postowie Papiescy Dioscorowi się sprzećiwili / á żadne- 12.
mi grozbámi y przymußenim do podpisánia przywieść się nie dáli. Co świád- *Leo epist: 26. & 25.*
czy Leo Papież do Pulcheriey pißąc. Miedzy nimi on Hilárius ábo Hila-
rus dyákon namłodßy / z Ephezu straży nád sobą vßedßy / vćiekł. y długo *Posłowie Papiescy sámi nie przyzwolili.*
się kryiąc á vchodząc do Rzymu przyßedł / y Leonowi powiedźiał co się dźia-
ło. Potępił też y złożył z Biskupstwá Dioscorus inne Biskupy y ná wygná- *Inni Biskupi wygnani.*
nie záslał / Theodoretá Cyru choć tám nie był / y Ibę Edeseńskiego / choć iuż
był wygnány / y inne. Lecz y Domná Antyoskiego choć się był ná on łotrowski *Liber: cap: 12. Euag: lib: 1. cap: 10.*
Synod podpisał / z mieyscá rußył / dla tego iż się vpámiętał / y podpisánia ná
Fláwianá y Euzebiußá żáłował. Ná mieysce Fláwianá do Cárogrodu dał *Domnus Antyoski wygnány.*
Anátoliußá / á ná mieysce Domná do Antyochiey dał Máximá / tenże zło-
śliwy Dioscorus.

13.
Liber: cap: 14.
Fláwianus áppelluie do Rzymu, y zábity ieſt.
Acti: 4.
Tyśiąc mnichow z Bárſumą.
Fláwianus S. męczennik.

Fláwianus w onym rozboiu / áppellowal do Leoná Rzymſkiego Papiezá. A gdy ná piſmie áppellácyą podał: Dioſcorus bić go kiymi kazał / y ſam go nogámi deptał. A on Bárſumás mnich nád kátámi wołał: zábiy / zábiy. Bárzo y śmiertelnie poránіony / záprowádzony do Epippy w Lidiey / tám trzećiego dniá wielki y prześwięty męczennik vmárł. Concilium Kálcedońſkie o Bárſumie mowi; iż z ſobą miał tyśiąc mnichow ná onym zborzyßczu / y on Fláwianá zábił. Toż ná Dioſcorá iáko principałá mowią. Grekowie dźień tego ś. Fláwianá świecą 18. dniá Styczniá / ktorego do Cárogrodu przenieśiony ieſt. Lecz y zachodne kośćioły toż czynią. Hilárius ten ktory był po Leonie Papiezem / ná pámiątkę ś. Fláwianá w Rzymie káplicę ś. Krzyżá zbudował / ktora iuż zá náßych wiekow vpádłá.

14.
Koniec zborzyßczá Epheſkiego heretyckiego.
Biſkupi ſię ſámi ſiebie wſtydźili.

Co inni Biſkupi wygnáni ćierpieli / ktore Eutyches iáko chćiał trapił / łácno ſię domyślić. Ták ſię ſkończył on rozboyny Synod / ták był kośćioł wſchodni w wielkich ćiemnośćiách y ſmutku przez dwie lećie / gdy oni Biſkupi co ſię boiáźnią przywieść do fałßu dáli / przed ſwemi owcámi ná ſię nárzekáiąc płákáli / iż ſię trzykroć CHRISTVSA záprzeli. pierwßy gdy Eutychesá rozgrzeßyli: drugi gdy iego kácerſtwo pochwalili: trzeći gdy niewinnego Fláwianá z inemi potępili. Drudzy ſię y vkázowáć ſwoim do kośćiołá wſtydźili. Rádość ſię kośćiołom poki żyw był Theodozyus wroćić nie mogłá / áż zá Márcianá iego nąſtępniká po dwu lat.

15.
Epiſt: 113.
Theodoretus do Rzymu áppelluie.

Theodoretus Cyru o ſwoim ſię potępieniu od Dioſcorá dowiedźiawßy ſię do Leoná Rzymſkiego Papiezá áppellowal / krzywdę ſwoię przekłádáiąc. y z tą áppellácią wyſłał do Rzymu dwu kápłanow Hipácyußá y Abráhámiußá. W tym liśćie wyſtawia doſtoynosć y przełożeńſtwo nád wßytkim kośćiołem Biſkupá Rzymſkiego / y prośi Leoná áby mu dał dozwolenie do Rzymu przyiácháć / á w obronę go ſwoię przyiął. Miedzy iego liſty ktore ſię w kśiąznicy Wátykáńſkiey nálázły / ieſt liſt do onego Renatá poſłá Papieſkiego ná ono rozboyne Concilium / w ktorym mu przez też poſły ſwe piße / y zá iego mu ſtáteczność dźiękuie / iż przećiw fałßom heretyckim mocno ſię ſtáwił. W tymże liśćie ma te ſłowá:

Epiſt: ad Renatum 116.
O zwierzchnośći Papieſkiey Theodoretus.

[Ma prześwięta oná ſtolicá Rzymſka przełożeńſtwo y rządzenie nád wßytkimi po świećie kośćioły / á nawięcey dla tey przyczyny: iż ſię nigdy zárázą heretycką nie zmázáłá / y nikt ná niey nie śiedźiał / ktoryby o prawdźie źle trzymał. oná cále y bez zmázy Apoſtolſkiey łáſki dochowáłá.] To Theodoretus.

16.
Conc: Chalced: acti: 3.
Ceſarz błądzi.
Theodoretus ſam ſię záſtáwiał przećiw heretykom.

Zwiedźiony Ceſarz Theodozyus vczynił wyrok ná exekucią onego Synodu łotrowſkiego / w ktorym Fláwianá iáko y Neſtoriußá potępia y Theodoretá y Domná Antyoſkiego / y każe kśięgi Neſtoriußowe y Theodoretowe palić / y nikomu ich pod vtrátą máiętnośći / y ćierpieniu wygnánia / táić nie kazał / ꝛc. Tu wßytko ten Ceſarz ſtráćił / czego był zá ſwe pierwße święte y dobre poſtępki ná obronie wiáry Kátholickiey nábył. Theodoretus ná wygnániu będąc / wielkim dźiwnie ſtátkiem przy Kátholickiey wierze y Rzymſkim kośćiele ſtał / do ktorego iuż gdy on dekret Ceſárſki záſtąpił / iácháć nie mogł. ále ná wygnániu wiele liſtow piſząc / śmiele wiáry ś. bronił / y Neſtoriußá y ono rozboynicze zborzyßcze Epheſkie ganiąc.

17.
Epiſt: 1. ad Sporacium.
Papież Synod heretycki potępił.
Stáranie Papieſkie o naprawie.

Leo Papież prędko Synod tegoż roku oſmego dniá Octobrá vczynił / ná ktorym Synod on Epheſki od Dioſcorá czyniony / y wßytko co ſię ná nim dźiało potępił. y piſał liſt do Ceſárzá gániąc mu one poſtępki / á prośąc áby ſię złożyć dopuśćił iny Synod we Włoßech. grożąc mu pomſtą Bożą ieśliby ſię do obrony wiáry iáko pierwey záwżdy czynił / nie ſkłonił. Piſał też do Pulcheriey áby nie vſtawáłá o pokoy ſię kośćielny ſtáráć. Piſał do kśiężey Cárogrodzkiey y Archimándritow y do innych / áby z Anátoliußem od Dioſcorá poſtáwionym / ſpołecznośći nie mieli / á z Fláwianem przeſtawáli. Był też w

ten czás

Ante Conc: Chalc.

ten czás w Rzymie ná iákieś świeto czcząc Piotrá ś. Wálentinianus Cesarz y z mátka swoia Plácydia / y z żona Eudoxia / ktorych prosił ś. Leo Papież / áby pisáli do Theodozyußá proßac / żeby wiáre ś. cáła záchował / á te niezgody kościelne złożeniem nowego we Włoßech Synodu vspokoił / á Fláwiánowi y inym Biskupom áppellációy nie bronił / y sady o wierze do Apostolskiey stolice odsyłał. Pisáłá też y Plácydia y do Cesárzá y do Pulcheriey. Lecz Cesarz Theodozyus ießcze vporny był / á do błedu sie swoiego przyznáć / y w niewinność potepionych Biskupow / weyżrzeć niechćiał.

15\. Dioscorus nád wßytki swe złośći tego sie ważył. Przyiáchawßy do Alexándriey zebrał nieco Biskupow / to iest / tylko dźieśieć / y wyklał Leoná Papieżá / y onych dźieśiaći do podpisánia przymusił. Bo inni z Egyptu Biskupi tákim sie niewstydem brzydzac od niego vćiekli: á choć ná herétyctwo niektorzy Eutychiáńskie zezwaláli / ná wyklećie Papieżá zezwolić nigdy niechćieli. Nie było ná on czás człowieká ná wschodnych kośćiołách / ktoryby sie był śmiał Dioscorowi onemu y Cesárskim onym postepkom zástáwić. Sam tylo Theodoretus z wygnánia / wrzeßczał pißac / y ná one sträßliwe niezbożnośći Dioscorá nárzekáiac. Tego roku Máriná corká Cesárzá Arkádiußá / śiostrá wychowálnice swey Pulcheriey / w poślubioney czystośći pánieńskiey / iuż letnia z tego świátá zeßłá / z podźiwieniem wßego świátá / iż sie pálace w klaßtor obroćiły.

Liber: in Breuic: cap: 12.
Dioscorus Papieżá wyklina.
Conc: Chalced: acti: 1.
Nie było człowieká ná on czás.
Epist: 125.
Marcell: in Chron.

Rok Páński 450. Leoná 11. Theodozyußá mnieyßego 43. *Válentinianá trzećiego 26.*

1\. ZNáczny y ßcześliwy rok vspokoieniem kośćiołow wschodnych / o ktore sie Leo Papież z wielka vsilna pilnośćia stárał. Cesarz Theodozyus ácz z Dioscorem ná stolice Cárogrodzka Anátoliußá miánował: iednák go posádźić ná niey bez dozwolenia Papieskiego nie śmiał. y pisał do niego / chcac wola iego zrozumieć. A Leo odpisał / iż Biskupem być nie może / áż Kátholicka zupełna wiáre poprzyśieże: y społecznośći bráterskiey kośćielney mieć nie bedźie / áż Nestoriußá y Eutychesá potepi / á pismá Cyrillá y list iego do Fláwianá przyimie. y dla tego wysłał posły swoie do Cárogrodu Leo / to iest / Abundiußá y Asteriußá / áby wyznánia Anátoliußowego y wiáry doználi / y inne Biskupy od Dioscorá zniewolone do pokuty przyimowáli. Pisał też do Pulcheriey y do Archimándritow Cárogrodzkich / vpomináiac / áby mocni w wierze przećiw Eutychesowi zostawáli y o nie czynili.

Cárogrodzki Pátryárchá bez Papieżá być niemogł.
Leo epist: 33.
Epist: 31.
Epist: ad Pulch: 35.

2\. Wzbudźił P. Bog iáko Debore / Pulcheria / ná woyny kośćiołá swego z onego klaßtoru ábo zámknienia swego / w ktorym byłá świeckie y dworskie spráwy brátá swego opuśćiłá. wyßłá / y iáko wychowálnicá brátá swego / znowu go ćwiczyć y kárác y do vpámietánia przywodźić poczełá / vkázuiac mu złośći y złe rády Chrysápiußá onego wielkiego zbrodniá rzezáńcá / ktory dla swego tylo gniewu ná Fláwianá świát wzburzył / y táka nawálność ná kośćioł Boży wypuśćił. Poki ten mizerny Theodozyus śiostry tey Pulcheriey ráda sie spráwował: żaden nádeń ßcześliwßy y pobożnieyßy pan / y ná obronę wiáry Kátholickiey gotowßy nie był. Ale gdy żony oney Eudoxiey od Chrysápiußá nábechtáney / y przećiw Pulcheriey obiatrzoney / słucháć / y zá swemi sie namietnośćiámi obrácáć poczał: wßytko mu ßcześćie z reki wypádło / y do tákich grzechow wćiagniony był / y dłużßego żywotá dáć mu Pan Bog niechćiał. Jednák nie bez pokuty / z osobney łáski Bożey dla pierwßych świetych y dobrych y pobożnych vczynkow iego / żywotá tego dokonał.

Pulcheria o kośćioł Boży czyni.

3\. Bo zá dárem y łáska Boża obaczywßy błedy swoie y niewinna śmierć

Pokuta Theodozyuszá. Niceph: lib: 14. cap: 49 & 58. *Chrysápius skarany.* *Zoná Cesárska do Ierusalem posłána.* Theodorus Lector.

Fláwianá y inych Biskupow vtrapienia / zá powodem złego Chrysápiuszá: záraz go skáráć kazał / y máietnośći y dostoynośći y zdrowia nákoniec vtrátą przypłáćił zbrodniow swoich. Zonę też swoię Eudocyą ktora Chrysápiemu zdrad onych pomagáłá / tám gdźie sie byłá zámknęłá Pulcheria / odesłał. ktora prędko do Ieruzálem iáchałá / y ztámtąd sie nie wroćiłá. Wezbrał sie też sam Cesarz ná nabożną drogę do Ephezu do kośćiołá ś. Janá / y tám opłákiwał grzechy swoie / y obiáwienie miał / kogo po sobie ná páństwie zostáwić mogł. A wroćiwszy sie do Cárogrodu záchorzał. iedni mowią / iż z nim koń ná przeiezdce padł / y srodze go obráźił. Gdy sie śmierći bliskim widźiał / przyzwawszy śiostry Pulcheriey o Márcyanie iey oznaymił / áby go ná Páństwo Rzymskie wpráwowáłá / y wszytko iey zlecáiąc / w pokućie y posłuszeństwie y w iednośći kośćiołá ś. Kátholickiego duchá P. Bogu oddał 29. dniá Lipcá. krolował od śmierći oycá Arkádiuszá lat 43. żył czterdźieśći y dźiewięć.

Smierć Theodozyuszá mnieyszego.

4. Po śmierći Theodozyuszá / zá wolą Pulcheriey Senatorowie z żołnierzmi wybráli ná páństwo Márcyaná / człowieká letnego / porádą y mądrośćią / powśćiągliwośćią y żołnierskimi dźielnośćiámi chwálebnego / prágnąc áby iego małżonką Pulcheria zostáłá. Lecz iż oná iuż w lećiech podeszłá byłá (bo miáłá lat 51.) á ktemu dźiewictwo swoie P. Bogu poślubione miáłá: nálezli táką rádę / áby z bespieczeństwem swey czystośći pánieńskiey / męzá wźiełá. á tákiemu y ták mądremu y nabożnemu y dźielnemu żołnierzowi byłá ná páństwie do pokoiu pod pokryćiem małżeństwá / pomocą. To ná ten czás sámá potrzebá wyćiskáłá.

Márcianus wybrány ná Cesárstwo. *Pulcheriey w małżeństwie czystość.*

5. Był Márcyanus z Tráciey syn ieżádnego żołnierzá / y sam żołnierz. Przystáiąc miedzy żołnierze / miał ná sie tąką przygodę. W drodze nálazł zábite ćiáło ludzkie / y zmiłowawszy sie długo nań stoiąc nád nim / myślił iákoby ie pogrzebł. Vrząd mężoboyce szukáiąc / náthráfił / y z domysłu go obwinił. y gdy go ná śmierć wiedźiono: nálazł sie prawdźiwy mężoboycá. y ták od P. Bogá chowány był ná ták wysoki vrząd. Toż sie w Afryce gdy tám był więźniem v Genseriká / iáko iest wyższey / znáczyło.

Euagrius lib: 2. cap: 1. *Márcianus miłośierny.*

5. Trzećiego dniá po swoim podnieśieniu / wyrok dał ná heretyki Apollináristy y Eutychiany / áby wedle stárych praw iáko Mánicheyczycy karáni byli. Do Papieżá Leoná nápisał záraz / o modlitwę go prosząc / áby mogł táką kośćiołowi dáć pomoc / iákoby błędy obálone / á Synod zá iego mocą zebrány był. Bo ty / práwi / w Biskupstwách świętey wiáry / przodkowánie masz. Ná to / práwi / wielkie páństwo z zrządzenia Bożego y z wybránia Senatorow y rycerstwá przyszlismy. y przeto Kátholicką Chrześćiáńską wiárę / o ktorey rozumiemy iż sie ią páństwo násze spráwuie / chcąc vczćić / do świątobliwośći twey / ktory zwierzchność Biskupstwá Boskiey wiáry trzymasz / tym pierwszym świętego listu pisániem / namowę czynim: wzywáiąc y prosząc / áby świątobliwość twoiá Bogá ábo Bostwá zá vmocnienie nászego páństwá prosił / ábysmy ten vmysł y prágnienie mieli / iákoby błędy wszytkie przez Synod przyszły / zá twoim powodem obálone były / áby wszyscy Biskupi w pokoiu wielkim / y od wszytkich grzechow czystymi zostawáli.

Márcianus práwo dáie ná heretyki. L. vltima cap: de apost. Ante Conc: Calced: Tom: 1. Euagr: lib: 2. cap: 1.

Tym czásem przybyli do Cárogrodu posłowie oni Papiescy do Theodozyuszá wysłáni / ktore Márcianus wielce vczćił / y záraz to co przez nie wskázał Papież / wykonał. Bo Anátolius Cárogrodzki Biskup wyznánie wiáry Kátholickiey vczynił / y list Leoná do Fláwianá podpisał / iáko práwowierny we wszytkim. Pisał też záraz Cesarz nowy do Leoná / áby Synod złożył gdźieby iego byłá wola / ná ktorymby to stánowił co wierze ś. pożyteczno iest / á żeby sam ná nim osobą swoią był / iesliby rzecz można byłá.

Anátolius Cárogrodzki przy posłech Papieskich.

7. Fláwianá ś. ćiáło záraz Márcianus z wielką czćią przywieść do Cárogrodu ná iego Biskupstwo roskazał. y czynił lud wesoły tryumph / gdy ono ćiáło prowádźili / iáko z porażonych heretykow / y oną krwią męczeńską zwoiowá-

Ciało S. Flawiána do Carogrodu.

iowá-

ſowánych. O czym gdy Pulcheria Leonowi przez liſt ſwoy dawáłá znáć/ y o tym/ iż Biſkupy od Dioſcorá y rozboynego Synodu wygnáne/ Ceſarz mąż iey przywroćił/ poſtáwienie ich ná ſwoie Biſkupſtwá do przyßłego Synodu dla więtßey kárnośći y vczczenia Synodu odkłádáiąc. Wielką z tego rádość miał ś. Papież. Poſłowie też oni Papieſcy z Anátoliußem bliſkie Biſkupy y wßytkie Cárogrodzkie kápłany y Archimándrity zebrawßy ná Synod/ do práwego ie wiáry ś. wyznánia przywiedli/ iż Neſtoriußá y Eutychesá iáko heretyki przeklęli.

Biſkupi ſię wracaią.

8\. Theodoretus wolny iuż od wygnánia będąc: ácz ießcze do ſwego Biſkupſtwá nie przywrocony/ do Abundiußá poſłá Papieſkiego w Cárogrodźie piße; dźiękuiąc mu zá obronę wiáry ś. wyznánie mu też ſwoie Kátholickie oznáymuiąc. Piſały do niektorych Senatorow/ áby zań Ceſárzowi podźiękowáli/ á więcey zá ſtáránie o pokoy kośćielny/ rádząc/ áby tym prędzey Synod złożył/ ktoryby ſam oſobą ſwoią okraſił/ á do niego złych y niespokoynych nie przypuśćił/ żeby ſię wßytko łácniey náprawiło/ co on rozboyny Synod popſował. Ten ſam Theodoretus ná ten czás przećiw Eutychiánom/ mowił/ piſał/ złośći ich przekłádał y ludźiom hydźił/ wielką w Bogu śmiáłośćią. We Włoßech tego roku ták wielki głod był iż rodźicy dźieći ſwoie przedawáli/ y bez złego powietrza nie było.

Theodoretus broni Katholickiey wiáry.

Rok Páńſki 451. Leoná 12. Válentiniáná trzećiego 27. Márciáná 2.

1\. Przeſławny rok Kálcedońſkim Concilium/ ktore Márcianus Ceſarz/ z Leonem Papieżem ſię zmowiwßy/ zebrał. Już ſię byli Biſkupi niektorzy do Niceey/ gdźie było pierwey Synodowi mieyſce náznáczone/ ziácháli: ále iż Ceſarz woynę miał przed ſobą z Attylą krolem Gothow/ od Cárogrodu oddáláć ſię niechcąc/ á ná Concilium oſobą ſwoią być chcąc/ więcey ſię ná pokoy kośćielny niżli ná woienne niebeſpieczeńſtwá oglądáiąc/ prośił Biſkupow/ áby ſię do Kálcedonu przenieśli. y ták ſię ſtáło. Leo Papież o tym zebrániu do Ceſárzá Márciáná piße/ dáie mu znáć: iż nie ná diſputácye o wierze Concilium zebráne być ma/ áby ſię co nowego o czymby wątpliwość byłá ſtánowić miáło. Bo od Apoſtolſkiey y Ewángelickiey náuki y słowem iednym vſtąpić ſię nie godźi/ áby ſię co ináczey wierzyło/ nád to iáko ſś. Apoſtołowie y Oycowie náßy ſámi wźięli y nas náuczyli. Ale áby ſię to/ co wierzy ś. kośćioł Apoſtolſki/ zmocniło/ á przećiwnicy prawdy pohánbieni zoſtawáli.]

Concilium Kálcedońſkie.

Leo epiſt: 42.

Na co ſię Concilia zbieraią.

2\. Ná Concilium wyſłał Papież oſobne poſły ſwoie/ Páſcháſiußá Biſkupá Lilibei w Syciliciey/ Lucenciußá Biſkupá Aſkuláńſkiego/ Bonifáciußá y Bázyliußá kápłany. Nim ſię o dźieiách tego Concilium mowić ma: oznáymuie ſię iáko P. Bog páńſtwá Rzymſkiego tego roku od Attyle y nieprzyiáćioł bronił/ gdy ſię Ceſárze o pokoy kośćielny y napráwę duß ludzkich ku chwale Bożey y podwyżßeniu iey ſtáráli.

Nagrodá panom za ſtaranie o kośćioł S.

3\. Attylá máiąc z ſobą po ſiedm kroć ſto tyśiecy ludźi/ zebránych z Hunnow/ Gothow/ Márkomanow/ z Swewow/ Herulow/ Fránkow/ Quádow/ y z innych dźikich narodow/ vſtąpił ze wſchodnych kroleſtw/ w ktorych Theodozyus/ gdy kośćioł Boży mießał/ pokoy v niego kupowáć muśiał: puśćił ſię do Gálliey tego roku/ gdy Márcianus o Synodźie obmyślał. Z iákiegoś proroctwá iednego świętego męża/ zwał ſię biczem Bożym/ ná złe Chrześciány. Był mężny y porádny/ chytrośćią więcey niżli mocą woyny odpráwuiący. Wzroſtu niewielkiego/ pierśi ßerokich/ głowá wielka/ oczy máłe/ nos przykleſły/ práwy Getá ábo Tátárzyn/ poſtráchem był wßytkiego świátá.

Paulus Diac: lib: 15.

Attila do Galliey ſię puśćił.

Bicz Boży Attila.

Gregor: Turonen: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 6.

Genowepha pánná. Sigeber: in Chron. Pet: Catal: lib: 6. cap: 3. Nicol: ol: in Attila cap: 9.

świátá, w Gálliey wiele miast zwoiował/ Auguste Windelikow y Mete/ y inne. Páryżá Genowephá pánná modlitwą swoią obroniłá. A Lupus Biskup Trekow miástá ták też swoich obronił. Wyszedł w kościelnym vbierze z księżą swoią do Attyle y pytał go: Ktoś ty iest/ ktoryś ták wiele krolow y narodow zwoiował? Odpowiedział mu: Jestem Attylá krol Hunnow/ bicz Boży. A Lupus rzekł: A ktoż sie biczowi Bożemu sprzećiwi? przydźże biczu Boży/ á czyń coć Bog kazał. Temi słowy Attylá zmiekczony miástá nie ruszył.

Attila v Aureliey porażony. Isidor: in Chron: Gothor. Gregor: Turoneñ: lib: 11. *180. tysiecy zabitych.*

A gdy Attylá dobywał Aureliey/ Awianus Biskup modlitwámi z ludem miástá obronił: pewną pomoc swoim Duchem ś. obiecuiąc. y tegoż dniá ktorego obiecował/ Aecius hetman Válentinianá Cesárzá/ námowiwszy inße Gothy do śiebie/ do Aureliey przystąpił/ y bitwe z Attylą stoczywszy/ przez Gothy poráził ono wielkie woysko iego/ iż vćiekáć Attylá sam muśiał. Zginęło z obu stron ludzi sto ośmdźieśiąt tyśiecy. Attylá zebrawszy ostátek ludu swego z Gálliey/ puśćił sie do Illiriku/ gdźie mu woysko Márcianowe zástąpiło/ y muśiał ná gránicách Weneciey on rok spokoynie przeleżeć. y ták od Pá Bogá dány czás był ná spokoyne oneo Conciliũ w Kálcedonie odpráwienie.

4. Leo epist: 52. *600. Biskupow ná Concilium Chalcedońskim.* Euagr: lib: 2. cap: 2.

Záczęło sie tedy Kálcedońskie Concilium w mieśiącu Páźdźierniku ábo Octobrze dniá osmego/ Biskupow było sześć set/ ktorzy sie do kośćiołá ś. Euphemiey przed miástem schodźili. Miedzy nimi był on Dioscorus Alexándriyski/ y Juwenalis Jerozolimski/ y Domnus iuż złożony z Antyoskiey stolice/ y Máximus ná iego mieysce od Dioscorá posádzony/ y Anátolius Cárogrodzki/ y inni. Był obecny y Márcianus Cesarz y Pulcheria żoná iego/ ktorzy osobne á nie miedzy Biskupy mieysce mieli. y przy nim Senat y vrzednicy iego/ á zwłaszczá sedźiowie vznawácze/ ábo Iudices cognitores, to iest świeccy przebráni pánowie/ zá ktorych rozsądkiem y zdániem spráwy sie Synodu porządnie odpráwowáły.

Actione 1. Conc: Calced. *Iako zasiedli Oycowie.*

Po lewey stronie ná pierwszym mieyscu zásiedli posłowie Papiescy/ po nich Cárogrodzki y Antyoski Biskupi/ etc. A po práwey Alexándriyski y Jerozolimski y inni. We śrzodku ná maiestáćie Ewángelia ś. położona byłá wedle zwyczáiu. Lewa stroná wchodzącym do kośćiołá sstáie sie śiedzącemu v ołtarzá Biskupowi/ práwą: y gdy sie Papież v ołtarzá do ludźi obráca/ pátrzy ná swey práwey stronie ná Biskupy/ á ná lewey ná kápłany. y przeto lewa pierwsze ma mieysce. Tákże ná Concilium/ gdy niewidomy CHRISTVS iáko to znáczy Ewángelia/ miedzy Biskupy śiedźi: práwa stroná ná lewey iest/ y dla tego vczćiwsza iest lewa.

Lewa strona czemu vczćiwsza.

5. *Rzecz Márciana Cesarza do Synodu.*

Ná pierwszym śiedzeniu Márcianus Cesarz rzecz miał do Synodu/ to przypominąiąc/ iż go Leo Papież vpomniał/ áby o wierze ś. nowego gádánia nie było: á wszyscy przy Niceńskim wyznániu y przy liśćie do Flawianá pisánym zostawáli. Oznaymił im też/ iż dla vmocnienia wiáry do nich przyszedł/ nie dla mocy swey pokazánia/ przykłádem Constántiná wielkiego. Zá czym dźiekuiąc wołáli Biskupi/ nowym Constántynem Márcyaná zowiąc.

6. *Poseł Papieski Dioscora odpycha.*

Potym Pászcháśius Papieski poseł do Synodu rzekł: Roskazánie iest Apostolskiego Papieżá Rzymskiego miástá/ ktore iest głową wszytkich kośćiołow: áby Dioscorus Alexándriyski Arcybiskup nie śiedźiał ná Synodźie/ bo tego nie godźien/ iż śmiał bez dozwolenia stolice Apostolskiey Synod skłádáć/ czego nigdy nie było/ áni słusznie być może. y zá rozsądkiem cognitorow sedźiow/ wstáć muśiał/ y iáko obwiniony we śrzodku posádzony iest.

Dioscorus obżałowány.

Zátym żáłoby nań czytáć kazano. y podał nań żáłobnice swoie Euzebius Dorileyski Biskup/ z płáczem wołáiąc: Obrážonym od Dioscorá/ obrážona od niego wiárá/ y zábity Flawianus: każćie czytáć pismo moie. Czytano. y potym prośił/ áby czytano dźieie Epheskiego fałszywego Synodu. Bronił tego Dioscorus/ prosząc áby pierwey o wierze mowiono. Ale sedźiowie czytáć ie kazáli.

Przyszło

Przyßło do tego/ gdźie zákazano áby Theodoretus ná Synod nie przy- 7.
iezdżał: Sędźiowie rzekli/ áby Theodoretus miedzy Biſkupy iuż od Papie-
żá przywrocony/ zásiadł. Przećiwili ſię Biſkupi z Egyptu/ ále nie przewie-
dli. Poſádzony ieſt miedzy Biſkupy Theodoretus. W czytániu dźieiow E-
pheſkich/ Dioſcorus ſię tym bronił/ iż nie ſam był ná onym Synodźie prin-
cypałem/ ále y Juwenalis Jerozolimſki/ y Táláſſius Cezáreyſki/ á iż on Sy-
nod wßyſcy Biſkupi podpiſáli. Tedy krzykneli oni Biſkupi co podpiſowá-
li/ mowiąc: Zaden ſię z dobrey woley nie podpiſał/ wßyſcyſmy przymußeni
mieczmi/ kiymi/ pogrozkámi zepchnienia z Biſkupſtw. A gdy im Dioſcorus
z ſwemi mowił: Chrześćiánin nikogo ſię nie boi/ Kátholik niedba ná po-
ſtráchy: oni záwołáli: wßyſcyſmy zgrzeßyli/ wßyſcy odpußczenia proſimy.
A gdy do potępienia Fláwianowego w czytániu przyßło/ Dioſcorus rzekł:
ſłußnie ieſt potępiony/ bo dwie náturze po złączeniu w Chryſtuśie wyzna-
wał. Ale ná ten czás ſędźiowie/ mowy o wierze ná drugie zásiedzenie odło-
żyli/ á ſpytáli/ ieſli biſkupi ći ktore potępił Dioſcorus/ przywroceni być máią/
á ſam z inemi ſwemi ktorzy niewinne wyklęli/ potępiony być ma? Odpowie-
dźieli Biſkupi: iż ma być potępiony Dioſcorus/ Juwenalis/ Táláſſius/ y ini.

Theodoretowi ſię dźieć kazano.

Biſkupi pokutuią o Synod Epheſki.

Ná wtorym zásiedzeniu Oycowie wiárę ś. wyználi. Czytano Niceń- 8.
ſkie Symbolum, y Cárogrodzkie/ y dwá liſty Cyrillá Alexándriyſkiego/ ieden
do Neſtoryußá/ drugi do Jana Antyoſkie°. A nákoniec liſt Papieżá Leoná
do Fláwianá/ ktory wyſoce Oycowie wychwaláć poczęli y wołáć: To wiárá
Oycow náßych. To wiárá Apoſtolſka. Wßyſcy ták wierzym. Práwowierni
ták wierzym/ przeklęty kto nie ták wierzy. Piotr przez Leoná przemowił. Ták
Apoſtołowie náuczyli. Nie czytano tego w Ephezie. Dioſcorus to zátáił/ ꝛc.

Wtore záſiedzenie.

Wyznanie wiary

Piotr przez Leona przemowił.

Ná trzećim zásiedzeniu/ ktore było 13. dniá Octobrá/ ſámi tylo Biſkupi 9.
zásiedli/ żadnego świeckiego vrzędu y Ceſárzá ſámego nie przypußczáiąc:
(bo Dioſcorá ſądźić mieli/ á w rzeczy y ſądy duchowne żaden ſię świecki
wdáwáć nie śmiał) pozwano Dioſcorá przed Biſkupy/ raz y drugi y trzeći.
Niechćiał z goſpody ſwey ná Synod przyść/ mowiąc: iż vrzędu tám świeckie-
go nie máß/ nie poydę/ á tężem chory. Rzekł mu nákoniec Jan Germánicy-
ey Biſkup: ieſli wieß iż ćię potwarzáią/ podź/ wßák nie dáleko: oczyść ſię.
Ale iáko wryty á zdumiáły iść niechćiał. Gdy tedy Oycowie wyſłucháli nań
rozmáite od rożnych perſon żałowánia/ y świádectwá/ y bluźnienia iego ná
ś. Troyce/ á zwłaßczá od klerykow Alexándriyſkich/ ktorzy Papieżá Leoná
vniwerſálnym ábo powßechnym Biſkupem názwáli: y o to nań żałowano/
iż śmiał Leoná Papieżá wyklináć/ y o iego złym/ nieczyſtym/ y ſproſnym á
drapieſkim żywoćie/ wiele dowodnych powieśći/ ná ktore ſię ſpráwowáć
niechćiał/ wnieśiono. Napierwey tedy imieniem Leoná/ poſłowie iego wy-
rok nań wydáli/ odſądzáiąc go od Biſkupſtwá y ſpráwowánia wßytkich v-
rzędow kápłáńſkich. Po nich Cárogrodzki Anátolius/ po nim Máximus
Antyoſki/ tákże go potępili. á potym ini wßyſcy ßeść ſet Biſkupow zgodnie
tákiż wyrok nań puśćili. O czym záraz liſt dał Synod do Márcianá Ceſá-
rzá/ y do żony iego Pulcheriey/ y do ſámeº Dioſcorá piſmo dáli Oycowie/ to
mu oznáymuiąc. Piſáli y do kśiężey Alexándriyſkiey o tymże iego potępieniu.

Dioſcorus pozwány nie przyßedł.

Vniwerſálny Biſkup Rzymſki.

Dioſcorus od Leona potępiony.

Ná czwartym zásiedzeniu/ był ſąd o vpádłych biſkupách/ ktorzy z Dio- 10.
ſcorem trzymáli/ poczáwßy od Juwenáliſá Jerozolimſkiego wßyſcy poku-
tę czyniąc Eutycheſá wyklęli/ á liſt ś. Leoná podpiſáli/ y wiárę Kátholi-
cką wyználi/ y do rády y śiedzenia z Biſkupy przypußczeni ſą. A Mnißy y
Archimándrytowie rozdwoili ſię. iedni o Dioſcorá prośili/ y Eutycheſá po-
tępić niechćieli. Tym dano trzy dni ná rozmyſł. Drudzy Eutycheſá potępi-
li/ y obrońcę iego Dioſcorá.

Czwarte záſiedzenie.

Pokuta Biſkupow vpadłych.

Mnißy rozdwoieni.

Ná piątey ſeſſyey ſłuchano poſłáńcá Ceſárſkiego Alexándrá/ przez kto- 11.

 rego wſká-

Piąte záśiedzenie.

Słowá złote Márciána do mnichow.

reº roſkazał do Oycow Márcianus: iż Mniſzy y Archimándrytowie/ ktorzy chći byli przednieyſzy/ Cároſus/ Doroteus/ y on Bárſumá/ prośili áby diſputácyą z Kátholiki o prawdźie wiáry przed nim ſtoczyć mogli. Ceſarz im odpowiedźiał: Bychbył miał miedzy wámi mnichy śiedźieć/ á was ſłucháć: Synodu bych był nie zgromádźił. álem ie zezwał dla tego/ y was tum też przypuśćił/ ábyśćie ſię od nich náuczyli czego nievmiećie. Idźćieſz do Concilium. To ſłuſzny dekret náſz. A to wiedzćie/ iż to co Concilium ś. y powſzechne postánowi/ y co mnie ná piſmie da/ zá tym poydę/ ná tym przeſtánę/ temu vwierzę. Mieyćie tę odpráwę/ á inßey ſię nie vpominayćie.] Co ſłyſząc Oycowie: wielce wyſtawiáli Márciáná. O by ták czynili pánowie świeccy/ gdy heretycy przed nimi diſputowáć chcą/ lepieyby o ſwym zbáwieniu rádźili. Mnichom onym vpornym dano odwłoki do 15. dniá Nouembrá.

12\. Dwá ſię Biſkupi o Metropolią y zwierzchność nád pewnemi Biſkupámi ſpieráli: Phocius Tyrſki y Euſtátius Beritſki. Phocius miał zá ſobą práwá y przywileie Ceſárzow/ ktorzy iego kośćioła Metropolią/ rozſzerzyli: á Euſtátius miał po ſobie Kanon Nicéńſki/ ktory każe áby ſię ieden w drugiego podźiały y Metropolie nie wtrącał. Wſkazał Ceſarz do Synodu/ áby ſię ná Ceſárſkie práwá nie ogladáli/ á ſwoich kośćielnych przeſtrzegáli. Toż Oycowie rozumieli/ y zá Beritſkim ſkazáli/ choć Phocius miał inne po ſobie ná Cárogrodzkim Synodźie od Pátryárchow dekrety. Wielki przykład Ceſárzá pobożnego/ ktory praw ſwoich dla kośćielnych odſtępował. Wielki przykład Biſkupow mocnych/ ktorzy ſię pochlebſtwem Ceſárzowi nie zálecáli.

Spor o Metropolie.

Ceſárſkie práwá kośćielnych nie pſuią.

13\. Szoſta ſeſsia byłá 22. Octobrá/ ná ktorey vczynili Oycowie wyznánie wiáry/ nawięcey Neſtoryáńſkie y Eutychiáńſkie kácerſtwo burzące. A zwłaſzczá gdy vſłyſzeli/ iż Anátolius Cárogrodzki ieſzcze Dioſcorá obmawiáiąc mowił: iż nie dla herezyey potępiony ieſt/ ále dla tego/ iż Leoná Papieżá wyklináć śmiał. To wyznánie nawięcey liſtem onym Leoná do Fláwianá zmocnili/ miánuiąc go y ſławiąc.

Szoſte záśiedzenie.

14\. Ná śiodmym śiedzeniu 25. dniá Octobrá/ iż było święto Euphemiey męczenniczki/ w ktorey kośćiele Synod ſię odpráwował: przyſzedł Ceſarz Márcianus y z Pulcherią Auguſtą do Oycow/ y czynił do nich rzecz pierwey Láćińſkim á potym Greckim iezykiem. W ktorey chęći y myśli ſwoie ku P. Bogu y obronie wiáry ś. iáko y pierwey oznaymiał. Zá co mu wielce Oycowie dźiękowáli. Potym wyznánie wiáry ná przeſzłym záśiedzeniu vczynione/ obwołáne y czytáne ieſt. Potym Ceſarz chcąc ſam niektore vſtáwy czynić ná mnichy nieſpokoyne y fałſzywe: prośił Synodu áby to ſámi z ſwoiey włádzey vczynili. To ieſt/ áby kláſztorow bez Biſkupow przyzwolenia nie budowáli/ á Biſkupom poſłuſzni byli. áby niewolnikow bez woley pánow ich nie przyimowáli. áby w kláſztorze ſię zátrzymawáli/ á to co ich ieſt czynili/ poſzcząc y modlitwy czyniąc/ á w kośćielne y Rzeczypoſpolitey ſpráwy ſię nie wdáiąc. Xięża też y klerycy áby ſię nie włoczyli łákomſtwu ſłużąc/ á przy ſwoich kośćiołách gdźie ie świecono/ zoſtawáli. Ná co wſzytko Oycowie zezwoliwſzy; prośili áby ſię iuż roziácháć do domow mogli. Ceſarz ieſzcze o kilá dni prośił/ o trzy ábo cztery.

Siodme.

Ceſarz Láćińſkim pierwey iezykiem do oycow mowi.

Vſtáwy ná mnichy nieſpokoyne.

15\. Tu ſię wſpomnieć ma co niektorzy piſáli/ iżby Oycowie onego Synodu v ś. Euphemiey ćiáłá/ cudá prośili/ ná vmocnienie wyznánia wiáry oney/ ktorą nápiſáli. Lecz tego w dźieiách Synodu nie máſz/ y w táką pokuſę wdáwáć ſię im było nie potrzebá. Podobnieyſza to co o tymże powiáda Cedrenus y Glikás: iż gdy po Concilium w Cárogrodźie Eutychiáni przygániáli Oycom y wyznániu wiáry ich/ y czynili niepokoie: Anátolius Pátriárchá Cárogrodzki vćiekł ſię do tákiego cudu. Nápiſzćie/ práwi/ ſwoie wyznánie Eu-

Conſtantius Epiſc: apud Metaphr: 11. Iulij.

O cudu od S. Euphemiey.

Cedr Annal: To: 3

Glicas annal: par: 3.

nie Eutychiáńſkie/ á ia też nápiße náße Kátholickie Concilium ßeść ſet Oy-
cow. Położmy oboie piſmá ná pierśiách ś. Euphemiey. Oná niech pokaże
kto lepiey rozumie. y prośili P. Bogá y pośćili. á po dniu trzećim/ zßedł ſie
lud wielki/ y Ceſarz z nimi do grobu onego/ y otworzywßy grob/ Eutychi- *S. Euphemia potwierdza Concilium Kálcedońſkie.*
áńſka kárte v nog pánny náleźli/ á Kátholicka w ręku iey/ ktora nieiáko Pá-
tryárße y Ceſárzowi podawáłá. Czynił P. Bog tákich cudow wiele gdy ich
potrzebá/ wedle nieogárnioney mądrośći ſwoiey/ ná pohańbienie vporu y
niewſtydu heretyckiego. Z ktorego drugdy widząc tákie cudá niektorzy/ z łá-
ſki Bożey powſtáią.

16\. Ná oſmey ſeſsiey 26. dniá Octobrá: Theodoretus Cyru od niektorych *Theodoretus y Iba pochwaleni.*
ießcze podeyrzány/ Neſtoryußá iáwnie y iego náukę przeklał/ y iego przyię-
ćie potwierdzone ieſt. Tákże Iby onego Edeſeńſkiego Biſkupá/ przywroce-
nie ná iego Biſkupſtwo pochwalone ieſt/ y muśiał mu Nonnus vſtąpić.

Oſtátniego dniá Octobrá dwunaſte śiedzenie było/ ná ktorym odprá- *Oſtátnie záśiedzenie.*
wiwßy niektore ſpráwy y ſądy/ koniec Synodowi vczynili Oycowie. Wyßli
ſędźiowie Interlocutores, wyßli y poſłowie Papieſcy/ zoſtáli ſámi wſchodni
Biſkupi y bez Biſkupow z Egyptu/ y zá námową Anátoliußową/ nápiſá-
li on Kanon táiemny y podrzucony: áby Cárogrodzka ſtolicá byłá po Rzym- *Kanon o Cárogrodzkiey ſtolicy, iáko ieſt piſany.*
ſkiey pierwßą/ to ieſt nád Alexándriyſką/ Antyoſką/ y Ierozolimſką. y w tym
Kanonie wſpomnieli vſtáwę wtorego zboru Cárogrodzkie°/ o ktoreyże: kto-
rey ábo nigdy nie było/ ábo iey nigdy nie vżywáli. Bo nád Cárogrodzkiemi
Biſkupámi Alexándriyſki miał záwżdy zwierzchność. y przeto Theophilus
s. Chryzoſtomá ſądził/ y inne/ iáko ſię wyżßey powiedźiáło. Dowiedźieli 17. *Liber: Diac: Breu: cap: 13.*
ſię o tym Papieſcy poſłowie/ y dniá pierwßego Nouembrá zebráli ſeſſyą
iuż trzynaſtą y oſtátnią/ ná ktorey ſię żáłowáli ná Anátoliußá: iż ná ono
práwo tákie Biſkupy wſchodnie námowił/ nic o tym onym nie dáiąc znáć/
áni Biſkupom z Egyptu/ ktorych tá krzywdá dolegáłá. y rzekł Lucencius
poſeł Papieſki do ſędźiow: Pátrzćie iáko Biſkupy oßukano/ pierwey pod- *Wynośić ſię Cárogrodſkim Biſkupom nie dano.*
piſáli/ á niżli Kanon o ktory mowią/ nápiſány był? A iż mowią iż przed 80.
lat táki Kanon ná Cárogrodzkim ſtu piećdźieśiąt Oycow zborze/ dány był:
ieſli tego Kanonu vżywáli Cárogrodzcy Biſkupi: á co im po nowym teraz
czynionym? á ieſli go nigdy nie vżywáli: czemu go teraz mieć chcą? y vká-
záli o tym iáſne roſkazánie Leoná Papieżá/ ktory ſię tego bał/ y przeſtrzegł
ná piſmie ſwoie poſły/ áby ſię tákiemu wynoßeniu ſprzećiwili/ wiedząc że to
ieſt przećiw Kanonom Niceńſkim/ ktoremi Alexándriyſka y Antyoſka ſtoli-
cá vczczoná ieſt. A gdy mowá ich nic nie pomogłá/ proteſtowáli ſię/ iż ná to
nie zezwaláią/ y to pſuią/ y o to Papież czynić będźie. Lecz onym ſprzećiwie-
niem/ niechćieli Oycowie nic zemnieyßyć powagi y czći Leoná Papieżá. Bo *Papieżá iáko czći li oni Oycowie.*
mowiąc oſtátnie do Márcianá Ceſárzá/ ták go wyſławiáią. Bog nas opá- *Chalced: Conc: act: 16.*
trzył/ y ná zwyćięſtwo Papę Rzymſkiego zgotowáł/ prawdźiwą go náuką
obtaczáiąc/ áby ták iáko Piotr/ káżde rozumienie gorącą chęćią do Bogá
przywodźił. A niżey mowią: Rzymſki Biſkup nic nie wznowił (gdy ßemrá-
li Eutychiani) ále wiárę Oycow ś. oświećił. Liſt iego z Oycy ſię zgadza. y
wyliczyli niektore świádectwá Oycow śś. ktorzy dwie náturze w CHRI-
STVSIE wyznawáli.

18\. Nákoniec Oycowie oni poſłáli dźieie wßytkiego onego Concilium do *O potwierdzenie proßą Papieżá.*
Leoná Papieżá/ y piſáli pokorny liſt o potwierdzenie go proßąc/ á zwłaßczá
o podwyżßenie ſtolice Cárogrodzkiey nád ine wſchodne. y ſą tám one słowá:
[Prośim ćię/ wyrokiem twoim vczći náß rozſądek/ á iákośmy w dobrym ocho- *Conc: Chalced: in fine acti: 3.*
tnie ſię zgodźili/ ták wyſokość twoiá ſynom/ to co przyſtoi/ nápełnić ma.]
Pátrz iáko ſię ſynámi iego zowią oni Oycowie/ zá głowę go ſwoie znáiąc. *Synmi ſię zowią Papieſkimi.*
Pátrz iáko to co ſię/ iáko oni mowią/ ná dwu Conciliách Cárogrodzkim y

Kálcedońskim o stolicy Cárogrodzkiey postánowiło / mocy bez iego przyzwolenia mieć nie mogło.

19. *Vniuersalis Papa.* Lib: 4. epist: 36. & lib: 7. epist: 31.

Ná tymże Synodźie oni wszyscy Oycowie tytuł dáli Leonowi Vniuersalis Papa. Nietylo klerikowie Alexándriyscy ná iedney tu Sessyey / iáko iest wyższey / ále wszytek Synod tákim go tytułem vczćił. O tym świádczy ś. Grzegorz pisząc do Eulogiuszá Biskupá Alexándriyskiego / iż to imię Vniuersalis Episcopus, od Kálcedońskiego Concilium przyczytáne iest Papieżowi. Ale go Papieżowie z pokory vżywáć niechćieli / rzeczy iednák sámey / to iest zwierzchności nád wszytkimi Biskupy / vżywáli.

20. *Szczęśliwy koniec Concilium Kalcedońskiego.*

Ták się ten święty wielki Synod skończył / ktorego iásność wszytek świát vweseliłá. Wschodne kośćioły dźień świecą ná pámiątkę tákiego dobrodźieystwá Boskiego / ktorym się Národzenie Páná nászego dźiwnie obiásniło / á fałsze przećiw iemu obálone są. Przednieyszy w Pálestynie pustelnicy y mniszy / iáko Symeon Słupnik / y Sábbá / y Theodozyus y Auxencius / y inni ktorzy wielkie cudá czynili / z Duchá ś. nátchnienia / Synod ten wychwaláli / y ludźiom błędnym zálecáli.

Dioscorus ná wygnániu vmárł.

A on Dioscorus złośliwy od żołnierzow ná wygnánie do Gángry w Páphlágoniey záprowádzony / tám nieszczęśliwy vmárł.

Rok Páński 452. Leoná 13. Válentiniáná trzećiego 28. Márciáná 3.

1. *Mándat Cesárski sporow o wierze zakazuie.* L. 4. C. de Summa Trinit.

Marcianus roku tego / widząc iż Eutychiani szemráli y lud burzyli / y Oycom śś. Kálcedońskim przygániáli: wydał mándat y wyrok / roskázuiąc / áby nikt o wierze iáwnie przed ludźmi nie gadał y sporow y swarow nie czynił / á ná rozsądku kápłáńskim Kálcedońskiego zboru przestawał. Bo / prawi / prawdźiwie iest niezbożny y świętokradźcá / ktory po náuce y osądzeniu ták wiele kápłánow / swemu mniemániu co zostáwuie. Ostátnie iest szaleństwo w południe iásne świátłá szukáć. Po nálezieniu prawdy / kto iesżcze szperze / kłamstwá pragnie. y vstáwił karánie ná księżą / ná żołnierze y ná ine stany / y mowi: Z tego się mnoży herctyctwo / gdy się iáwnie o wierze swárzą y disputuią. wszyscy ná tym máią przestáwáć / co iest ná Synodźie Kálcedońskim vstáwiono. Przestańćież iuż o rzeczách Boskich sporow czynić. Bo ten grzech nietylo sądem Boskim karány / ále y práwem y sądową mocą powśćiągniony będźie.

Swięte słowá Márciana Cesárza. *Skąd się kácerstwo mnoży.* *Exekuciey nie dostawało.*

] Nie wykonywał Márcianus tego dekretu swego / y záraz heretykow nie karał / ktorzy przepuszczániem y łáskáwośćią vrzędow záwżdy się gorszemi stáią.

2. *Podnieśienie Cárogrodskiego Biskupá przećiw Papieżowi.* Leo epist: 53. 54. 55.

Wypráwił do Rzymu do Leoná Papieżá posły swoie Cesarz Márcianus / Lucyaná Biskupá y Bázylego dyákoná / przez ktore pisał / y Pulcheria Augustá y Anátolius pisáli / prosząc / áby potwierdźił zboru Kálcedońskiego Kanon / o przełożeństwie stolice Cárogrodzkiey. Lecz Papież ś. nic vczynić niechćiał / y nápisał gorący y z twárdym vpominániem list / do Anátoliuszá / áby się nie podnośił / áby Kanonow Niceńskich nie psował / áby z cudzey dostoynośći vwłoczenia / swoiey nie szukał / áby kośćielnego pokoiu nie wzruszał / á zá pewne miał / iż tego nigdy vczynić niechce. y vpomina go nabożnemi słowy / áby oney prosby zániechał / y Cesárzá o to nie trapił / á pokorą się P. Bogu y ludźiom zálecał. Odpisał y Cesárzowi y Pulcheriey / iż mu się tego o co prośili vczynić nie godźiło / przećiw práwom kośćielnym y spráwiedliwośći stárożytnych stolic Alexándriyskiey y Antyoskiey.

3. *Potwarz Cárogrodskiego Biskupá ná Papieżá.*

Gdy list swoy wźiął od Papieżá Anátolius: zátáił go iż iego złość y pyche odkrywał: ále z wielkiego gniewu ná Leoná puśćił miedzy ludźi te wieśći iż Papież nie przyiął Concilium Kálcedońskiego. czym chytry potwarnik mogł wiele zamieszek szkodliwych vczynić / gdy Papieżá tákim oszukálnikiem mieć chćiał. iákoby tego inych náuczał / czego sám nie wierzył.

W Alexán-

W Alexándriey ná obierániu nowego Biskupá ná mieysce Dioscorá / Euagr: lib: 2. cap: 5.
były rozruchy ludu płochego y zuchwáłego niemáłe. Ledwie Biskupi po-
święcić mogli Proteriuszá. ktorego iedni stronę trzymáli / á drudzy Dioscorá
prágneli. Táka byłá ślepotá onych niestátkow / iż onego tákiego złoczyńce *Slepotá ludu Ale-*
zá świętego mieli / y w tym uporze wielkie zwády y zábijánia czynili / y wole- *xándriyskiego.*
li umieráć niżli Dioscorá odstąpić / y z Oycámi go świętemi potępiáć. Dla *Proterius Alexán*
tego y ná urzędy się świeckie tárgáli. Wiele od nich Proterius ucierpiał / áż *driyski Biskup po*
gdy się troche uspokoiło / list do Leoná Papieżá o swoim poświeceniu pisał. *Dioscorse.*
Przyczyną onych rosterkow byli niektorzy mnichy Eutychiani / iáko się niżey *Mniszy niektorzy*
ukaże. Upominał ich Cesarz przez posłáńcá swego Jáná Dekurioná / y list *heretycy.*
im łáskáwy pisał / áby się od kościelney iedności nie tárgáli / á pewnie wie-
dzieli / iż zbor święty Kálcedoński nic nie postánowił nowego / iedno to u-
mocnił co ich Biskupi Alexándriyscy / Athánázyus / Theophilus / Cyrillus /
náuczáli. Jednák Alexándriyczykowie y Egyptcyánie od kościołá się oder- Damasc: de hæret: S. b.
wáli czásu tego / iáko pisze Dámáscenus / idąc zá Eutychiany / Theodozyuszem y *Iákobite w Egypt-*
Jákobem Syrem. od ktorych iedni się zowią Theodosiani / á drudzy Jákobite. *cie.*
4. W Pálestynie tákże w ziemi ś. mniszy Eutychiani wielkie rozruchy y ro-
zboie czynili / ludzie do swey sekty przymuszáiąc / iáko pisze Ewágrius y Ni- Euagr: lib: 2. cap: 5.
cephorus. Wzburzywszy się mniszy fałszywi / szli do Jeruzálem y wygnáli z Niceph: lib: 15. cap: 9.
Biskupstwá Juwenaliszá / iż uciec dla nich do Cárogrodu musiał. y obráli *Mniszy Biskupá w*
zá Biskupá Theodozyuszá nieiákiego zbrodniá wielkiego miedzy mnichy (nie *Ierusalem wy-*
onego co w Alexándriey burzył, ále innego) ktory tákże był uczeń Dioscorow. *gnali.*
Ten osiadszy Biskupstwo Jerozolimskie / Eudocią Cesárzową żonę Theodo- *Theodosyus zło-*
zyuszá mnieyszego / ktora tám mieszkáłá / do siebie námowił / y przymuszał mocą *śliwy mnich, mę-*
do swey sekty y uczestnictwá lud Boży. kto mu się sprzeciwił / męczył y zábijał / *żoboyca.*
iáko też y Seweriáná Biskupá Scitopolskiego zámordował / ktorego ko- *Seuerianus mę-*
ściol miedzy męczenniki liczy. Zábił y dyákoná Athánázyuszá / y ciáło iego *czennik.*
po ulicách włoczyć bez pogrzebu kazał / ktory mu się wolnym iezykiem sprze- 21. Februarij.
ciwił / upomináiąc go o one okrucieństwá. y przez dwádzieściá miesiecy on 5. *Athánásius mę-*
okrutnik iad swoy w Jeruzálem nád Kátholikámi rościągał / áż go po- *czennik.*
tym Doroteus Cesárski stárostá náiáchał / y wygnał. Poimáć go nie mogł /
bo ostrożnie ná gorę Synái uciekł.
Był ná ten czás w Pálestynie wielki y cudowny pustelnik Eutymius / *Euthimius pu-*
ktory przy Concilium Kálcedońskim mocnie stał / y inne mnichy przy sobie *stelnik.*
trzymał / y wiele ich od oney potwarzy y mniemánia wybáwił / iákoby Kál- Cyrill: in vita Euthimij apud Surium 20. Ianu.
cedońskie Concilium / Nestoriuszowe kácerstwo przyięło. Miedzy ktoremi
był przezacny Gerásimus ták zwiedziony / y do Theodozyuszá onego przeciá- *Gerásimus wybá-*
gniony. Tego on od kácerstwá onego wyzwolił. Był to Gerásimus on / o *wiony od herezij.*
ktorym piszą / iż lwá miał do posługi swey / y używał go iáko osłá. Co źle ś. *Lwá do posługi*
Jeronymowi przypisuią. *używał,*
6. On złośliwy wilk Theodozyus chciał się pokryć skorą owczą: nápisał do
Pulcheriey Augusty / czyniąc się Kátholikiem / y Nestoriuszá y Eutychesá
odmiátáiąc: chcąc áby mu wierzyłá / á iego u Cesárzá obmawiáłá. Oná
list Márcianowi ukazáłá. ktory poznał iego chytrość / y nápisał list onym Pro Conc: Chalc: epist: 2. Tom: 2. Conc.
mnichom / zbrodnie ich y drapiestwá / y mężoboystwá / y nieposłuszeństwá ku
Biskupom y práwom kościelnym wymawiáiąc im / á do klasztorow ie / y ży-
ciá spokoynego námawiáiąc / y karániem grożąc. Márcianus tenże
Cesarz / zepsował wyrok Theodozyuszá przodká swego / ktory był dał zá zdrá-
dą Eutychianow / przeciw Fláwianowi Biskupowi Cárogrodzkiemu y prze-
ciw Euzebiuszowi Dorolei / y przeciw Theodoretowi. gdyż ie Oycowie Kál- Conc: Chalced: acti: 3.
cedońscy do czci swey przywrocili / y one oczyścili.
7. Wydał też srogie wyroki y mándaty ná Eutychiany / áby ie rozmáitym

Mandaty ná heretyki. Concil: Chalced: acti: 3.

karániem dręczono / y ná máiętnośći y wygnániem z źiemie / trapiono / y wſzytkie ná heretyki od pierwſzych Ceſárzow iáko ná Mánicheyczyki y Apolináriſty práwá wydáne / nád nimi wykonywano.

Valentinianus pobiádził o iurisdikciey. Nouell: Valent: 12. de Epiſc: iudic.

Válentinianus Ceſarz zachodny / práwo poſtáwił / ktorym ſądy Biſkupow zepſowáć chćiał / zákázuiąc áby nikogoż nie ſądźili / iedno z przyzwolenia obu ſtron. Kśięża też pod ſąd świecki poddáć chćiał / wyiąwſzy tylo rzeczy do wiáry należące. Zákazał też áby dworſcy ludźie ná kápłáńſtwo bráni nie byli / y mnichámi nie zoſtawáli.] To práwo niezbożne prędko ſię potym zepſowáło / á P. Bog Válentinianá zá to ſrodzey karał / iż od tego czáſu giną́ć y vpádáć począł / iáko ſię niżey powie.

Paulus Diaconus Miſcell: lib: 15. *Attilá pſuie źiemię Włoſką, y do Rzymu ćiągnie.*

Ná iego ſię páńſtwo drugi raz tego roku wypráwił on Attylá bicz Boży z wielkim woyſkiem / y wźiął y zepſował on drugi Rzym Aquileią zacne miáſto / y Tycin / y Mediolan / y inne / y iuż do Rzymu ćiągnął. Gdy vyźrzał w Mediolanie málowáne Ceſárze ná złotych máieſtatách / á Scyty ábo Tátáry pod nogámi ich: Sam ſię námálowáć kazał ná onym máieſtaćie / á Rzymſkie pány z worámi ná grzbiećie / z ktorych do nog Attyle złoto wyſypuią.

Suidas. Caſsiod: in Chron. *Leo S. Papież Attilę vſkromił.*

Ceſarz ten ktory kápłáńſki ſtan zelżył / do kápłaná ſię vćiekł / do Leoná ś. proſząc go / áby poſłem od niego do Attyle iáchał y onego vbłagał. Vczynił ták ś. Leo / y cudownie onego dźikiego y ſrogiego tyránná vnośił y vkiął. Bo gdy o pokoy y wyiáchánie z źiemie Włoſkiey prośił: záraz wſzytko vczynić obiecał. á gdy go pytano dla czego ták był Papieżowi powolny? Powiedźiał / iżem to vczynić muśiał. Bo mi mąż iákiś przedźiwny y ſtráſzliwy nád ſzyią z mieczem ſtánął / chcąc mię zábić / ieſlibych był woley Biſkupá tego nie vczynił. O czym czytay w iego żywoćie. Y ták Pan Bog przez Leoná wybáwił Włoſką źiemię / y Attylę do Węgier ábo do Dunáyſkich kráiow obroćił. Zkąd ſię iuż nie wroćił.

9. *Wenecyą fundowána.*

Gdy Attylá źiemię Włoſką woiował: Wenetowie / to ieſt obywátele tey ſtrony ktorą Wenecyą zwano / vchodząc naiázdow onych Scytow y żołnierzow Attyle / ná wyſpách mieſzkáć poczęli / y miáſto ná wodách morſkich y ná ieźierze morſkim záłożyli / ktore w porządney ſwoiey Rzeczypoſpolitey do tego czáſu trwa / w wielkiey świátá wſzytkiego ſławie.

Victor de perſec: Vand: lib: 1.

W Kárthaginie iuż lat 13. Biſkupá nie było / áż o tym czáśie Válentinian Ceſarz vprośił v Genſeriká / żeby Kátholicy ſwego Biſkupá mieli. Y był dány Deogratias wielki y cudowny człowiek.

Rok Páńſki 453. Leoná 14. Válentinianá trzećiego 29. Márcianá 4.

1. *Potwarz ná S. Leoná.* Leo epiſt: 61.

Anátolius Biſkup Cárogrodzki / iáko przeſzłego roku począł mieſzáć / ták y tego nie przeſtawał: vdawał Leoná iákoby Concilium Kálcedońſkiego nie przyimował / á podeyźrzáne w kácerſtwie podwyżſzał. O czym ſam Ceſarz Márcianus Leoná przeſtrzegł. y muśiał Leo inſzy liſt / okrom onego ktory był Anátolius zátáił / do Biſkupow / ktorzy byli ná Concilium onym / piſáć. w ktorym y Concilium z ſtrony ſtánowienia wiáry potwierdza / y Eutycheſá y Neſtoriuſzá potępia. Lecz ſię Anátolemu ſprzećiwi / áby ſię pierwſzym po Rzymſkim Biſkupie nie czynił / y zwierzchnośći nád Alexándriyſkim y Antyoſkim kośćiołem przećiw Kanonom Nicéńſkim ſobie nie przyczytał. Tenże Anátolius Aećiuſzá dyákoná w wierze y obyczáiách doświádczonego z mieyſcá iego ruſzył / á Jędrzeiá nieiákiego Eutychianá ná nie poſádźił. O co ſię nań v Ceſárzá ś. Leo żáluie y wyklęćiem mu grozi. Już ſię nápotym Márcianus o Anátolego nie záſtáwiał / zá co mu Leo dźiękuie. A iednák ſię iego chytrośći

Leo epiſt: 57. 58. *Anátoliuſzá odſtąpił Ceſarz.*

boiąc Papież/ vczynił w Cárogrodźie namieſtniká ſwego Iulianá Biſkupá
Goeńſkiego/ áby go o wßytkim z ſtrony Eutychianow przeſtrzegał. O one
mnichy w Ieruzálem fráſuiąc ſię ś. Leo/ gládki liſt do nich nápiſał/ oßuká- *Leo epiſt: 83.*
nia ich żáluiąc/ iż vwierzyli potwarcom ś. Concilium Kálcedońſkiego/ iá- *Mnißy oßukáni.*
koby Neſtoriußá pochwalili/ y każe im czytáć liſt ſwoy do Fláwianá piſány.
Tákież ſtáránie pokazał o one Eudocyę Ceſárzowę/ pißąc do niey/ áby przy
Kátholickim kośćiele zoſtawáłá.

Oná też Pulcheria Auguſtá/ o mnißki ſię w Ieruzálem ſtáráłá/ pißąc 2.
do Báſſy kśieniey/ áby ſię do onego Theodozyußá Eutychiáńſkiego/ ſpołe- *Pulcheria o mnißki ſię ſtára.*
czności nie przykłániáłá/ á ſwoich duchownych corek przeſtrzegáłá/ od zárázy
oney. y byłá to oſtátnia iey o kośćielne zbáwieynne rzeczy pilność. bo roku tegż *Pulcheriey*
dniá iedennaſtego Septembrá do chwały wieczney poßłá. Przedźiwna pán- *śmierć y wychwalenie.*
ná/ ktora oboim żywotem pożytecznie P. Bogu y nieodmiennie ſłużyłá. Bo
y w dźiewictwie pánieńſkim áż do ſtárośći przy nabożeńſtwie mniſkim/ y w
ſtanie małżeńſkim czyſtość chowáiąc zoſtawáłá/ y Ceſárſtwo długo rządźi-
łá/ bárzo nád ine pány y Ceſárze ßczęśliwie. Sioſtry do chowánia czyſtośći
przywiodłá/ y z nimi nabożny mnißek świętych żywot wiodłá. y poki brát iey
rády iey słuchał/ nie błądźiły rządy iego. Ale gdy ią on rzezániec y tá Eudo-
cya ktorąſmy wſpomnieli/ od dworu y od brátá ktorego wychowáłá/ odda-
liłá: wßytko ſię ßczęśćie iego tárgáło/ y kośćioł Boży w wielkie niebeśpie-
czeńſtwá zá iego nieoſtrożnośćią wpadał. Iey obronę wiáry od heretykow *Theodorus Lector Coll: l. 1.*
Leo ś. ná onych Conciliách dwu wielkich/ Epheſkim y Kálcedońſkim/ przy-
czyta/ y wielce ią wßędźie w ſwoich liſtách wyſławia. Żyłá lat pięćdźieśiąt
y cztery. Dobrá ſwoie vbogim odkazáłá. Co Márcianus rad widźiał/ y iey
woley vczynił doſyć. kośćiołow wiele z drogim koßtem nábudowáłá/ y peł-
ná vczynkow dobrych odpoczęłá.

Proterius Biſkup Alexándriyſki wyznánie wiáry ſwey do Leoná poſłał/ 3.
y o ſpołeczność kośćielną prośił. Tákże Máximus Antyoſki Biſkup poſły *Pátriarchowie*
do Leoná wypráwił/ áby go od Anátoliußá Cárogrodzkiego bronił: obie- *Alexándriyſcy y*
cuie mu to pilnie. Tákie o wßytkim świećie ſtáránie miał Leo/ y ták mu Pá- *Antyocheńſcy w iedności z Leonem.*
tryárchowie podlegáli.

Tego roku Leo Papá o dniu świecenia Wielkieynocy ná przyßłe látá *Epiſt: 68.*
nieco wątpiąc/ á Theophilowemu okrągowi ktory był ná ſto lat vczynił/ nie- *Epiſt: 62. Kalendarz.*
dowierzáiąc: rádźił ſię vczonych około biegow mieśiącá y słońcá w Egypt-
ćie/ y w inych ſtronách/ y do Ceſárzá Márcianá piſał/ áby o tym ſię też py- *Leo epiſt: 64.*
táć kazał. Bo mniemał iż nieprzyſtoyno/ áby ſię Wielkanoc áż do 24. dniá
Kwietniá przewlec miáłá. Odpiſał mu Ceſarz y Biſkupi z Egyptu/ iż żá- *Leo epiſt: 95.*
dnego błędu w tym nie máß/ á iż wedle okrągu Theophilá dźień Wielkieyno-
cy ná ony látá dobrze náznáczony ieſt/ á zwłaßczá ná rok Páńſki 455. Skąd *Pilność Papieżow*
ſię baczyć może/ iáka záwżdy byłá pilność Rzymſkich Biſkupow z ſtrony *o Kalendarzu.*
Kálendarzá/ táko y zá náßych wiekow.

Tego wieku żył przeſławny on Ceſárius Biſkup Areláteńſki/ ktore- 4.
go zoſtáły kazánia ábo homilie 46. wielkie w nich świádectwo Kátholickiey
świętey náuki/ ktorą Fráncuzowie niektorzy wiekow náßych/ zá nowiná-
mi ſię pußczáiąc/ pogárdźili.

Rok P. 454. Leoná 15. Válentinianá trzećiego 30. Márcianá 5.

AEcius on przemożny wodz/ ktory wielkie zwyćięſtwá miewał/ 1.
y Attyle niedawno był zwoiował/ roku tego zábity ieſt z naprá- *Aecius zábity od Válentinianá.*
wy Máximá Senatorá Rzymſkiego. Miał ten Máximus vro- *Marcell: in Chron.*

dźiwą y

Procopius de bello Vandalico lib: 1.

Válentinianus scudzołożył.

Máximus Senator mśćić się chce.

dźiwa y wstydliwą żonę/ ktorey sie Wálentinianus Cesarz rozmiłował: y szukáiąc obyczáiu do myśli swey/ przyzwał do śiebie Máximá/ y gráiąc z nim kostki ábo kárty/ pierśćień z ręki iego wygrał/ y táiemnie go do żony iego posłał/ wskázuiąc imieniem męża iey/ áby záraz do pálacu przyszłá/ á Eudoxyą Cesárzową náwiedźiłá. Przyszłá/ y przez sługi ná to zgotowáne záprowádzoná iest tám gdźie Wálentinianus poniewolną zesromoćił. Do domu sie wroćiwszy bárzo smutna/ ná męża nárzekáłá/ iż on do tego przyczynę dał. Máximus krzywdę onę do sercá wźiąwszy/ myślił iákoby to Wálentinianowi nágrodźił. y boiąc sie Aecyuszá hetmáná iego/ zmowił sie z rzezáńcámi niektoremi Cesárskiemi/ prosząc ich/ áby pánu swemu Aecyuszá obrzydźili/ á gniew nań iego wzburzyli/ mowiąc: iż wiernym nie iest/ y coś nowego myśli. Cesarz im łácno vwierzył/ y zábić kazał Aecyuszá/ y przy nim Boecyuszá stárostę dworskiego. Drudzy mowią/ iż go

Paulus Diac: lib: 15. & Casśiod.

Vpadek zachodnego páństwá.

sam Wálentinianus ręką swoią zámordował. Z śmierćią tego hetmáná páństwo y Cesárstwo zachodne vpádło. A P. Bog spráwiedliwy ácz nieryChły ták mu vczynił/ iáko on był Bonifácyuszowi hetmánowi vczynił/ záczym Wándali Afrykę ośiedli.

2.

Fałszerze heretycy.

Leo epist: 69.

W Alexándryey Eutychiani burzliwi/ list ś. Leoná do Fláwianá pofałszowáli/ áby Leoná Nestoryanem vczynili. Żáluie sie o to pisząc do Márciana Cesárzá ś. Leo/ y prośi go/ áby ná Grecki iezyk list on iego wiernie przełożony/ sam pod pieczęćią swoią do sędźiow Alexándriyskich posłał ná pokazánie fałszu onego heretyckiego/ á przy nim náukę o tychże ártykułách wiáry ś. Athánázyuszá/ Theophilá/ y Cyrillá biskupow Alexándriyskich zgodę ich z Leonem pokázuiąc. Vczynił to Cesarz/ y przydał srogi mandat

L. 8. C. de hæresi.

Cesarz heretycki przymusza do wiary.

y práwo ná Eutychiany: ktorym chwaląc cztery przednie Concilia/ każe wszytkim ták wierzyć/ iáko ná nich postánowiono iest. A Eutychianom/ ktore tám Apollinárystámi zowie/ zákázuie Biskupow y kápłanow świećić/ y nigdźież sie ná náukę y fałszywe nabożeństwo nie schodźić/ pod vtrátą máiętnośći y osadzenim ná wygnánie/ etc. księgi też ich palić kazał.

3.

Anátolius zárzekł się przełożeństwa.

On Anátolius Cárogrodzki Biskup/ ktory kanonem 600. Oycow w Kálcedonie chćiał być pierwszym po Rzymskim Biskupie/ y Alexándriyskiego y Antyoskiego w mocy swoiey mieć: zgromiony częstemi listámi Papieskimi/ gdy go y Cesarz Márcianus odstąpił/ vćichł/ y ták sie pokorny stał/ iż y onego Aeciuszá ná Archidiákońskwo przywroćił/ y Jędrzeiá podeyźrzánego o kácerstwo zrzućił/ y sam sie więcey onego przełożeństwá domagáć zárzekł.

Leo epist: 71.

Władza Papieska nad Conciliami.

To sie z listu Leoná pokázuie/ ktory do niego o tym pisał. y ták mu nic nie pomogł kanon Kálcedoński. Lew ryknął/ ktory słusznośći y praw kośćielnych dogląda: bez ktorego żaden Synod nic stánowić nie może. y ták Cárogrodzkim kośćiołem ták odległym Leo władnął/ iákoby ná przedmieśćiu Rzymskim Cárogrod miał. Gdy sie tenże Leo dowiedźiał/ iż Eutyches ná wygnániu będąc rozśiewa iády swoie: prośił Cesárzá/ áby go ná mieysce táiemnieysze y nieludne posłał. Co on vczynił.

Epist: 70.

4.

Theodozyus z Ierusalem wypędzony.

Drzewo krzyża S.

Leo epist: 72. & 62.

Metropolia Cesáreyska.

Juwenalis Jerozolimski Biskup/ ná swoie Biskupstwo przywrocony iest/ á on fałszerz Theodozyus mocą Cesárską wypędzony. Gdy spokoynie iuż ná swey stolicy śiedźiał/ posły swe do Leoná wypráwił/ przez ktore mu część z drzewá Krzyżá ś. posłał. Przyiął z wielką wdźięcznośćią drzewo ono ś. ále Juwenaliszá z słábośći iego ná heretyki vkarał/ y wynieśieniu sie iego nád Cezáreyską Metropolią/ ktore mu było ná Synodźie Kálcedońskim przysądzono/ sprzećiwił/ niechcąc áby sie stáre przywileie kośćiołom odeymowáły.

5.

Marcell: in Chron.

Attila przekłoty nożem od niewiasty.

Tego roku gdy iescze był żyw Aecius/ Attylá z napráwy Aeciuszá od niewiásty iedney w nocy nożem przekłoty iest w Pánnoniey.

Głod wielki obiął/ gdy długo deszczu nie było/ wschodne kráie/ Cylicią/ Sálárią/

Sáláriá/ Káppádocia/ Phrigia/ do ktorego powietrze złe przystąpiło. Pi-
sze Ewágrius/ iż P. Bog miłośierny z swoiey ku ludźiom opieki/ z powietrzá Euagr: lib: 2. cap: 6.
dał chleb iáko mánnę ná puszczy/ y drugiego roku bez śieyby role wszytki ro- *Manna z nieba.*
dźiły y pożytki swe wypuśćiły. Pod tym czásem słynął cudámi ś. Se-
werinus/ ktory vrodźiwszy sie w wielkim bogátym domu/ z zachodnych
stron ná wschodną gdźieś pustynią záßedł. Zátáił swey rodzoney zacności/
z ięzyká iednák poznáć iż Láćinnik był. że wschodnych zás stron od P. Bogá
nádchniony/ vdał sie do Noriku Rypeńskiego/ y ná mieyscách bliskich Pán-
noniey przemieszkiwał/ gdźie nawięcey od Pogáństwá dźikiego niepokoie Eugippius epist: ad Pasch.
były. Zywot iego nápisał Eugippius vczeń iego Opát.

Rok P. 455. Leoná 16. Márcianá 6. Máximá.

1. ROk pomsty Páńskiey nieszczesliwy/ ktorego P. Bog ludzkie
grzechy pokárał/ od Wálentinianá Cesárzá poczawszy. ktory gdy Marcell: in Chron. Euagr: lib: 2. cap. 7.
sie ná práwá kośćielne rzućił/ gdy cudzołostwá popełniał/ y dla
nich w czáry sie szátáńskie wdawał/ gdy niewinne sługi swe zá-
bijał/ opuśćił go P. Bog y dał w ręce nieprzyiaćioł iego. Bo
Máximus on ktoremu żonę zniewolił/ zmowiwszy sie z przyiaćioły Aeciuszá *Valentinianus trzeci zabity.*
onego ktorego był zábił/ dwu żołnierzow Ostylle y Tránstylle nápráwił/ kto-
rzy go ná polu Martij w Rzymie zábili/ y rzezáńcá Heráklijuszá/ dniá 17. Már-
cá. krolował lat 30. Záraz sie Máximus ná páństwo Rzymskie podniosł/ 2.
y posły do postronnych pánow o pokoy y przymierze rozesłał/ y Rzym y Wło- *Maximus na Cesarstwo.*
ską źiemię y ine w moc swoię wźiął. A Eudoxią żonę Wálentinianá zábite-
go/ zá małżonkę sobie námowił. iego żoná podobno iuż byłá vmárłá. A gdy Prosper de bello Vandalico lib: 1.
sie przedko oney Eudoxiey rozmiłował: sam śiebie y páństwo zgubił. Bo le-
żąc z nią/ śmiał sie iey zwierzyć/ iż on mężowi iey pierwszemu Wálentinia- *Maximus sie wydał.*
nowi oney śmierći przyczyną był. Co vsłyszawszy niewiástá/ wielce sie zágnie-
wáłá: á milcząc/ skoro dźień/ wysłáłá do Afryki do Genserika krolá Wándá- *Gniew niewieści Rzym zgubił.*
low/ prosząc go áby z woyskiem przybył/ á mężá sie iey/ z ktorym przyiaźń
wiodł/ krzywdy pomśćił/ y iego śieroty obronił. Genserikus nic nie mieszká-
iąc do Rzymu z wielkim woyskiem przypłynął/ gdy sie nikt nie spodźiał/ y w- *Genserikus Rzym wziął y zwoiował.*
padł w Rzym y miásto otrzymał. A gdy Máximus vćiekáć począł: ludźie go
Rzymscy kámieńmi zábili y rozśiekáli. y ták wźiął koniec onego złe nábytego *Maximus zginął.*
páństwá/ ná ktorym był dwá mieśiącá.

Ták iedná szalona y iádowita niewiástá y miásto Rzymskie y páństwo 3.
zgubiłá/ zdrádliwie ie do ręku Wándalow podáiąc. Genserikus y one nie- Procop: vt supra.
wiástę Eudoxią/ y corki iey dwie Eudocią y Plácydią w niewolą wźiął/ y *Złupiony Rzym.*
skárby wszytki Cesárskie pobrał/ y wszytko co było pięknego y bogátego w Rzy-
mie złupił. y z Cápitolium pozłocone pokryćie miedźiáne do połowice odárł.
Naczynia też one złote y srebrne ieszcze od Tytusá z kośćiołá Sálomonowe- *Srebro y złoto z Ierusalem.*
go do Rzymu záwiezione/ wźiął. ktore sie potym zá Iustinianá do Cárogro-
du wroćiły. Spalił y miásto Genserikus/ ále bez wielkiey szkody. Bo Leo Miscell: lib: 15.
Papież/ iáko pisze Paulus diaconus. wyszedszy przećiw Genserikowi/ prosił go
áby miástá nie psował y krwie nie rozlewał. y vprosił. Bo y trzech przedniey-
szych kośćiołow/ ś. Piotrá y Páwłá y Láteráńskiego/ ine złupiwszy/ nie ruszył/
gdźie były nieprzeliczone/ ieszcze od Constántyná nádáne/ skárby. Jednák Niceph: lib: 15. cap: 11.
wielkie bogáctwá/ y wiele z Eudoxią y corkámi iey ludźi poimał/ y do Afry-
ki záwiozł. Piszą drudzy iż mu też wiele skárbow potonęło. Trwáło łu-
pienie miástá przez dni czternaśćie/ mowi Jsidorus. po ktorych ták zbo- De histor: Vandal.
gácony/ z Rzymu wyiáchał.

Victor de persec: Vandal: lib: 1.
Deogratias więznie wykupuie y chorym służy.
Deogratias zabity.

4\. Ná brzegu Kárthaginy gdy sie więźniámi Wándali dzielili/ Biskup Kárthágiński Deogratias, co mogł z kościołow srebrá y złotá zebráć/ ná wykupienie więźniow Rzymskich obrocił/ áby mężowie od żon/ y dźieci od rodźicow rozdźieláni nie byli/ stárał sie ile mogł. Chore też więźnie ktorych wiele było/ we dwu kośćiołách położył/ łożká im y słome zgotowawszy/ o ktorych sie zdrowie z lekárzmi we dnie y w nocy im służąc/ pilnie stárał. y ná tey robocie/ zayrząc mu onego miłośierdźia/ zábili go Wándalowie. Był ná Biskupstwie onym trzy látá. Po ktorym Genserikus/ iuż poki żyw był/ Biskupá Kárthaginie dopuśćić niechćiał.

Eudoxia żoná Theodozyuszá wtorego.
Cyrillus in vita Euthimij.

W Jeruzálem gdy Juwenalis Biskup wiele Eutychianow do kośćielney iedności náwrácał: oná Cesárzowa Eudoxia żoná Theodozyuszá/ raz od fałszerzá onego Theodozyuszá mnichá iuż z Jeruzálem wygnánego/ zwiedźioná/ w swoim vporze trwáłá. Lecz gdy o vpadku swey corki Eudocyey y wnucząt swoich w Rzymie vsłyszáłá: iż do Afryki w niewolą poimáne są: karániem onym rozumu zbáwiennego nábyłá. Myślić poczęłá iż ią Pan Bog dla onego odszczepstwá karał. y bieżáłá do Symeoná Słupniká rádząc sie go. ktory iey do ś. Eutymiuszá vkazał/ áby vczyniłá co on rádźić będźie. Eutymius ią náuczył/ áby z kośćiołem sie ś. poiednáłá/ á Concilium Kálcedońskie przyimuiąc/ w prawey wierze łáski Bożkiey nábywáłá. y vczyniłá wszytko co on świety kazał/ y z Juwenaliszem Biskupem/ wiele innych błędnych od kácerstwá odwiodłá/ sámá chwálebny pokuty swey przykład wszytkim dáiąc.

Awitus na Rzymskie państwo.
Sydonius in Panegyr.

5\. W Gálliey żołnierze Rzymscy y z Theodorykiem krolem Gothow/ Awitá hetmáná y stárostę w Gálliách ná páństwo Rzymskie podnieśli poniewolnie. Bo sam Awitus niechćiał. Był to człowiek vczony/ y domowemi y woiennemi náukámi opátrzony y wyćwiczony/ rodzáiu wysokiego/ wymowcá wielki/ y w prácách woiennych ćierpliwy. Temu Theodorykus krol Gothow/ ktory ná ten czás w Hiszpániey krolował/ wieczną przyiaźń obiecał y pomoc/ áby Rzymskie páństwo powstáło/ á iáko pierwey kwitnęło.

Márciana Cesárza cnota.
Marcia: Nouell: tit: 5.
Iurisdikcya kościelna naprawiona.
Casiod: in Chron.

6\. Márcianus zachodny Cesarz o śmierći Válentyniáná y o zwoiowániu Rzymu gdy sie dowiedźiał/ żáłuiąc y wzdycháiąc/ o pomocy myślił. ále pierwey P. Bogá vbłagał/ wracáiąc kośćiołom práwá/ ktorych był nárussył Válentinianus/ y wierząc że go dla tego P. Bog ták karał. vczynił wyrok/ ktorym zepsował wszytkie práwá wolnośći kośćielney przećiwne/ á zwłaszczá około testámentow y nádánia fundáciy/ ktoreby kto kośćiołom ábo osobam kośćielnym y pánieńskim klasztorom czynić chćiał.

Prosper tu Kronikę swoię skończył.

Rok P. 456. Leoná 17. Márciana 7.

Awitá

Awitus państwo Rzymskie złożył.

1\. Witus w Plácencyey páństwo złożył/ widząc iż nie miał komu dufáć. Bo y Senat Rzymski dla Máximá nie życzliwy mu był. dźieśięć mieśiecy roskázował/ człowiek iuż letni.

Isid: in Chron.
Swewi w Hiszpániey pobići.
Frankowie w Galliey.
Schober: in Chron.
Paryż wzięli.

Theodorykus krol Gothow w Hiszpániey náiáchał Aquitánią/ w ktorey Swewowie pánowáli/ y poráziwszy y zábiwszy królá ich Rektyáriuszá/ wroćił sie do Hiszpániey/ y długą potym woynę miał z tymi Swewámi/ ktorych krolestwu koniec vczynił. A tym czásem Fránkowie Pogánie z krolem Childerykiem w Gálliey sie osádźili/ do ktorey sie często y z dawná ćisnęli/ y one kráie náieżdżáli/ ále záwżdy odbići y odpędzeni zostawáli. Tego roku gdy Swewowie z Gothámi woyny wiedli/ oni Gállią ośiedli/ y Páryż wźiął po długim oblężeniu ten krol Fránkow Childerykus/

przed

przed ktorym był krolem Moroweus/ á przedtym Klodius. Byłá ná ten czás *In actis Genouefæ*
w Páryżu świeta pánná Genowefá cudy wielkiemi sławna. Te Childery- *3. Ianua: Surius.*
kus Pogánin/ y obyczáiow dźikich y nieczystych/ słysząc o iey cudách/ wielce *Genowefę Childerikus cźcił.*
ważył/ y o co go prosiłá/ záwżdy czynił: á zwłaszczá gdy miał kogo tráćić y
zábiiáć/ oná záwżdy v niego żywot im y wybáwienie iednáłá. y iest sie czemu
podźiwowáć/ iż te cnote miał táki Pogánin/ á dziewictwo y żywotá świą-
tobliwość ták vczćić vmiał.

W Afryce wiele o wiáre Kátholicka męczennikow pozábiiano/ miedzy 2.
nimi Máximá pánienká w Rzymie z inemi poimána/ długo y srodze męczo- *Victor lib: 1.*
na. cudownie kilákroć ozdrowiáłá/ y zábić iey nie mogli. á pan iey ktory ia ták *W Afryce męczennicy.*
męczyć kazał/ śmierćia ze wszytkiemi swemi y z bydłem od Bogá pokarány
iest/ sámá żoná iego zostáłá. ktora Máxime one wolna vczyniłá/ y byłá má- *Maximá pánná.*
tka wielom pánienek/ y powodem do czystośći. y Mártyniáná nieiákiego/
ktoremu ia pan iey zá żone dawał/ do chowánia czystośći námowiłá. Dru- *Martyrol: Rom: 16. Octobris.*
gie Chrześciány do Maurytániey głębokiey/ gdźie o CHRISTVSIE niewie-
dźiano/ przedawáli Wándali/ przez ktore Pan Bog one Pogány oświecał/
iż tám wiáre ś. wszczepili/ y áż do Rzymu po kápłany/ ná ich náuke słáli.

Zákazał był on okrutnik Genserikus/ áby po zmárłych Biskupách kto- 3.
rzy ieszcze zostawáli/ żaden świecony nie był. W sámym Zeugitáńskim po- *Victor vt supra.*
wiećie było Biskupow sto sześćdziesiąt czterey/ teraz ich tylo trzey zostáło/ á *Biskupi poginęli w Afryce.*
czwarty do Edessy w Syriey vszedł dla wielkiey nędze w onym prześládowá-
niu. Táiemnie drugdy świećili/ choć nie bárzo godne/ w ták wielkiey potrze-
bie. A iednák Leo Papież pisząc tym czásem do Maurytáńskich Biskupow/ *Epist: 87.*
dopuśćić niechćiał/ áby kogo ktory dwie żenie miał/ á małżeństwo powto- *Powtorzone małżeństwo.*
rzył/ ábo wdowe poiał/ ná kápłáństwo poświecáli. Wiele y tego roku po-
męczonych Kátholikow od Genseryká/ wylicza ten Wiktor. Do ktorego pi- 4.
smá odsyłam Czytelniká. Tám nieiáki Proculus wysłány od Genseryká ná *De bello Vand: lib: 1.*
vćiśnienie Kátholikow/ gdy z ołtarzow płotná drogie zbierał/ á z nich sobie
koszule y vbránia czynił: od czártá opętány iest/ y sam iezyk swoy zębámi vći-
náiąc/ vmárł. Támże Wáleryaná Biskupá Abeńskiego stárcá w lećiech *Válerianus męczennik.*
osmdźieśiąt/ gdy niechćiał wydáwáć Arianom Wándalom Sákrámentow
prześwietych/ z miástá go wygnáli y gospody zákazáli/ iż ná drodze iáwney
vmrzeć muśiał.

W dźień Wielkonocny kośćioł ieden gdźie sie Chrześciánie skupili/ ná- *Męczennicy w kośćiele.*
szedszy Wándali z kápłanem swoim Audiot názwánym/ ná ludźie strzeláli/ y
czytelnikowi gárdło przebili/ iż záraz księgi porzućiwszy padł y vmárł/ y in-
nych wiele pozábiiáli/ á ćiáło CHRISTVSOWE y krew po źiemi miotáli y
deptáli/ á ktorzy vszli/ y ći potym pogubieni są/ zwłaszczá stárszy y w lećiech.

Armogástes nieiáki gdy był długo męczony/ gdy mu golenie wierćieli/ 5.
y inne męki wymyśláli/ on iákoby śpiąc wszytko wytrwał/ áż syn krolewski v *Armogastes męczennik.*
ktorego był sługą/ śćiąć go kazał Lecz Ministrowie Aryáńscy śćináć go nie
kazáli/ mowiąc: lepiey go ták zmęczyć iż vmrze. Bo ieśli go mieczem zábiiesz:
Rzymiánie zá męczenniká sławić go będą.] Ták Kátholiki zwáli Rzymiány/ *Kátholiki zwano Rzymiany.*
ći to Arianowie. Jáko y dźiś zowią nas Papistámi. Boby sie ináczey o Ká-
tholikách dopytáć trudno/ áż Rzym ábo Papieżá przydasz. Tegoż tedy Armo
gástá/ gdy zábić mękámi nie mogli: kázáli mu krowy páść. A on widząc
czás śmierći swoiey/ przyzwał do siebie Feliká sprawce domu krolewicowe-
go/ ktory go iáko Apostolá cz ił/ y prośił go áby go pod iednym pewnym drze
wem pogrzebł. A on rzekł: Pochowam ćie w kośćiele wielkim z obchodem
znácznym ták iákoś tego godźien. A Armogástes niechćiał iedno tám. y gdy
prędko vmárł: Felix/ pod onym drzewem z trudnośćią dla korzenia doł czy-
niąc: nálazł grob mármorowy ták piękny y drogi/ iż ledwie krolewskie ćiáłá

táki máia. Tákie Pan Bog ma ſtáránie y o ćiáłá ſług ſwoich wedle Pſálmu. Vćierpiał támże y Sáturus nieiáki znáczny bárzo człowiek Kátholickiego kośćiołá / ktory wolnym iezykiem Ariáńſkie niedowiárſtwo gromił. Zemie / iáko ś. Iob y Tobiaß y dźiećiom ſwoim / gdy nád nim płákáli / odwieść ſie od wiáry świetey y korony meczeńſkiey / nie dał. y inych wiele pod ten czás Kátholikow pomordowánych / tenże Wiktor wylicza.

Rok Páńſki 457. Leoná 18. Leoná Ceſárzá 1. Máioriáná 1.

1. *Marcell: in Chron. Theod: Lect: coll: lib: 1.* *Márcianus Ceſarz vmárł.*

MArcianus Ceſarz ná poczatku roku tego / to ieſt 26. Styczniá żywotá tego dokonał. Słyßac y wiedzac co ſie z Rzymem y z onym Ceſárzá Wálentyniáná domem ſſtáło od Wándalow z Afryki: o máieſtat páńſtwá Rzymſkiego czynić chćiał y ná woyne ſie gotował. Ná ktora pierwey chcac Páná Bogá vbłágáć / gdy z ludem wßytkim y z Pátryárcha w Cárogrodźie modlitwy y proceſſye w polu / iáłmużny wielkie rozdáiac / czynił: záchorzał / y z oney niemocy nie powſtał.

Wychwalenie iego.

Był práwy Ceſarz / ktoremu po Conſtántynie trudno innego przyrownáć. Vprzeymy y ochotny do obrony wiáry ś. Kátholik / madry w ſpráwach Rzeczypoſpolitey / ſpráwiedliwy y mocny przy prawdźie y práwách / dla ktorych y Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby ſie nád inne przećiw práwu nie podnośił / łácno odſtapił. á do tego ná ćiele y dußy czyſty. Pulcheriey żony ſwey czyſtośći do końcá dochował. Ná woynách ſtráßliwy / y dla tego obce one narody oń ſie nie kuśiły. Ták porzadne woyſko y Senat zoſtáwił: iż po ieo śmierći ſpokoynie bárzo tego obráli / kogo nagodnieyßego być rozumieli. krolował lat ßeść y mieśiecy ßeść.

Leo ná páńſtwo Rzymſkie náſtapił.

Ná mieyſce iego wybrány ieſt Leo tákże z Trácie / ktory był pułkownik / y od Pátryárchy Anátoliußá koronowány ieſt.

2. *Niceph: lib: 15. cap: 15.* *Leonowi mátká Boża vkazáłá ſie.*

Pißе o nim Nicephorus nim ná páńſtwo wſtapił / iż ślepego iednego w drodze potkawßy / z miłośierdzia ku niemu / prowádził go / droge mu vkázuiac. ktory gdy bárzo prágnał / á wody dla niego Leo po leśie ßukał: przeczyſta mátká Boża vkazáłá mu błoto / roſkázuiac áby ślepego oczy onym błotem pomázał / y prágnienie iego vgáśił. y powiedźiáłá mu / iż Ceſárzem zoſtáć miał. y ták vczynił. ślepy wzrok wźiał / á on zoſtawßy Ceſárzem kośćioł ná mieyſcu onym imieniem naświetßey mátki Bożey zbudował / ktory zwano ad Fontem.

Leo Ceſarz Concilium Kálcedońſkie trzymáć każe. *Extat inter epiſt: pro Conc: Calced: Tom: 2. Concil.*

Skoro ſie Leo Papież o iego wſtapieniu ná páńſtwo dowiedźiał: piſał mu rádoſny liſt / y prośił / áby ná wzor przodká ſwego Márcianá kośćielney wiáry bronił / y Synodu Kálcedońſkiego / ktoremu ſie w Egypćie y w Páleſtynie ſprzećiwiano / odſtepowáć nie dopuśćił. Vczynił to Leo Ceſarz z wielka ochota / y piſał do wßytkich wſchodnych Metropolitow / áby Biſkupi ktorzy pod nimi ſa / wiáre Kálcedońſkiego Concilium podpiſáli / á ktorzyby niechćieli / áby z biſkupſtwá zrzuceni byli. To ſie dáie znáć w liśćie od Kátholikow z Egyptu do tego Ceſárzá piſánego.] Ták ſwoie pánowánie ten Leo vmocnił / y ná tym ie fundámenćie / obrony wiáry ś. poſtáwił.

3. *Timotheus Elurus mnich burzliwy heretyk.* *Theod: Lect: coll: lib: 1.*

W Egypćie heretycy / ktorzy przy Dioſcorze y Eutycheśie ſtali po śmierći Márcianá Ceſárzá / ktory ich był wiele ná wygnánie z niektorymi teyże ſekty Biſkupámi oſadził: wzburzenie ſrogie roku tego vczynili. Wodza mieli Tymotheußá Elurá mnichá y kápłaná Alexándriyſkiego. Ten obchodzac celle inych mnichow / pokryty czarna ſuknia / á imie ſwoie táiac / czynił ſie iednym z duchow ktorzy rzadza / ná to poſtánym áby wßytkim roſkázował: á żeby z Proteriußem Biſkupem Alexándriyſkim ſpołecznośći nie mieli / á żá Biſkupá ná iego mieyſce wybráli Tymotheußá Elurá. y predko zebrał wiele

ludźi /

ludźi/ y ßedßy z nimi do Alexándriey/ y tám inych wiele teyże sekty poburzy- *Elurus zabił Proteriußá Biskupá.*
wßy/ máiąc z sobą dwu Biskupow wygnánych/ wpadł w kośćioł/ y poświe-
ćić sie im kazał/ y posádźił sie ná stolicy biskupiey/ lud Kátholicki y kápłany
rozpędźiwßy. Biskup Proterius w dźień sámy Wielkonocny vcho- 4.
dząc rozruchu onego/ ktorym wßytko sie miásto mießáło: vćiekł do iednego *Liberatus Diac: Breuia: cap: 15.*
kośćiołá/ bespiecznośći tám ßukáiąc. gdźie go oni Eutychiani nálazßy/ wy-
wlekli y zábili sámośiodmego. Ciáło iego zránione po vlicách włoczyli/ y ná
sześći rozdźieráli/ y zębámi kąsáli/ y w ogniu ostátki spaliwßy/ popioł ná
wiátr rozmiátáli. Czego wßytkiego był wodzem on Tymotheus y ledwie nie
swoią ręką ono mężoboystwo popełnił. y zábiwßy ś. Biskupá/ rospędźił Ká- *Elurus Biskupem się vczynił.*
tholickie kśięża/ y Biskupy swoie świećił/ ktoremi/ wygániáiąc Kátholiki/
Biskupstwá w Egyptćie osadzał/ y inych wiele złośći y okrućieństwá popeł-
niał/ obronę ßalonego onego ludu máiąc. Wyklinał Biskupá Rzymskiego/
y ine ktorzy Kálcedońskie Concilium przyimuią. To wßytko wypisuią Ká- *Inter epist: aduers: pro Conc: Calced.*
tholicy z Egyptu do Cesárzá Leoná/ y posły swe posyłáią o pomoc proßąc:
á żeby to oznaymił co ćierpią/ Rzymskiemu Biskupowi/ y inym. Pisáli też do
Anátoliußá Biskupá Cárogrodu tákże go proßąc o pomoc/ á żeby to oznay-
mił Papieżowi.] O iákie y iáko stráßliwe postępki heretyckie/ iáko nieoplá-
kány vczynek ich/ y niesłycháne okrućieństwá/ y niebácznosć/ y ná niewinną
osobę/ y ná mieysce ono w kośćiele/ y ná dźień ták wielkiey czći godny
On też okrutnik Tymotheus nie od śiebie/ ále imieniem Biskupow E- 5.
gyptu/ bez podpisu żadnego/ list posłał do Cesárzá Leoná/ oznáymuiąc mu
o spokoynym wybrániu ná stolicę Alexándriyską Tymotheußá Elurá. Nic *Heretyckie poselstwo.*
o śmierći y zábićiu Proteriußá nie wspomináiąc. A iż wiárę swoie wyznáć
zá onym roskazániem pierwßym Cesárskim winni byli: opowiedáią sie. iż
Nicenski Synod przyimuią/ y obádwá Ephezkie/ á iż o Cárogrodzkim nie
wiedzą/ á Kálcedońskiego zgołá nie przyimuią. Cesarz Leo wźiąwßy
one listy/ pisał do Anátoliußá/ áby mu oznaymił swoie y inych Biskupow 6.
zdánie: iáko ná obronę pokoiu kośćielnego postąpić miał. Dał też znáć Aná- *Inter epist: Conc: Calced: Tom: 2. Conc.*
tolius o onych Alexándriyskich spráwách Papieżowi Leonowi/ y inym Bi-
skupom. Záraz Leo Papież pisał do Cesárzá proßąc/ áby kośćielnego po- *Papieskie stáránie.*
koiu y wiáry w Alexándriey obronił/ á stolicę onę inym Kátholickim Bisku- *Epist: 76.*
pem opátrzył. Odpisał y Anátoliußowi Cárogrodzkiemu/ chwaląc go w
tym/ iż posły Kátholickie z Egyptu z miłośćią przyiął. Ale go w tym gáni y
vpomina/ iż niektorych swoich klerikow nie karze/ y z kośćiołá nie wymiáta/
ktorzy pokątnie heretyctwo rozśiewáli/ y kąkol miedzy pßenicę miotáli. O
czym y do Cesárzá pisał/ ieśliby w tym Anátolius był leniwy/ áby ie Cesarz *Epist: 75.*
z miástá wygnał.
Leo Cesarz pobudzony listy Papieskimi sprzećiwił sie heretykom/ y iáw- 7.
nie sie opowiedźiał/ iż strożem być chćiał Synodu Kálcedońskie°. Ale iednák *Leo Cesarz przy Kátholikách.*
onych posłow od Tymotheußá posłánych vsłuchał w tym/ gdy go o złożenie
nowego Concilium prośili. y ná to zezwoliwßy: pisał do Papieżá/ wolą mu
swoię oznáymuiąc/ á proßąc áby sam osobą swą ná tákie Concilium przyiá-
chał. Lecz Papież vkazał mu zdrády y chytrośći heretyckie/ iż táką przewło- *Leo ná nowe Concilium nie zezwala.*
ką pokryć chćieli fałße y złość swoię/ á iż o tym nowego sądu nie potrzebá/ *Epist: 75.*
co iuż ták mocno postánowiono iest. Niegodni tego prośić ći mężoboyce/
powiáda/ czego sie y niewinnym pozwáláć nie godźi. Ták nigdy końcá są-
dom kośćielnym nie będźie/ gdy sie to nie wykonywa/ co świátá wßytkiego
kápłani vmocnią. Już/ práwi/ w Alexándriey zá tákim tych mężoboycow
postępkiem/ żadnych práwych Sákrámentow/ żadnych ofiar nie máß/ y
śmieią od niepokaláney Apostolskiey náuki/ do Concilium sie odwoływáć.
Sprzećiw sie im Cesárzu/ á miey tę więtßą nizli z woien koronę/ gdy od

 wśćiekłego

wśćiekłego tyránná kośćioł Alexándriyski wybáwiß/ á wßytkiemu Chrześćiáńśtwu krzywdy czynić nie dopuśćiß.] To ś. Leo iuż ná końcu roku tego
8. pisał. Z czego rozumieć sie może/ iż Cesárze wielkich Conciliy bez pozwolenia Papieżow nigdy zebráć słußnie nie mogli. Pośczęśćił P. Bog Leonowi iż Cesárzá od oney myśli/ áby Concilium nowego nie składał/ odwiodł/ á do złożenia onego mężoboyce Tymoteußá/ vmysł swoy skłonił. Był v niego w łásce nieiáki Bázyliscus/ ktory go potym zdrádźić w pánowániu chćiał. Ten táiemnie sprzyiał heretykom/ y ták długo Cesárzá ná tym trzymał/ iż Concilium złożyć myślił. Przemogł iednák P. Bog przez Papieżá/ iż go zániechał. Jni też Biskupi y Metropolitow trzydźieśći ßeść wyznánie wiáry swey do Cesárzá nápisáli/ przy Concilium Kálcedońskim stoiąc/ á Tymotheußá fałßywego Biskupá Alexándriyskiego gánili y potępili.

Básiliscus zdrádliwy heretyk.
Liberat: Diac: in Breuia: cap: 15.
Euagr: lib: 2. cap: 10.
Synodius in Panagyrico.

Roku też tego zachodny Cesarz wybrány iest zgodnie od Senatu Rzymskiego y żołnierzow w Ráwennie/ Valerius Máiorianus człowiek woienny y w náukách ćwiczony.

Rok Páński 458. Leoná 19.

Leoná Cesárzá 2. Máioriáná 2.

O mnißkách práwo.

1. Máiorianus Cesarz zá prośbą Leoná Papieżá/ ná wstępie swoim ná páństwo vczynił wyrok: áby Oycowie do brània mniskiego stanu corek swoich nie przymußáli/ á żeby tákie od oycow do zakonu zá ich wolą dáne/ nie były przyięte/ áżby sie im spełniło lat czterdźieśći. Dał też y mándat ná wdowy/ ktore dla wolnego żyćia/ powtorzyć małżeństwá niechćiały.

Nie dißputowáć o tym co kośćioł postánowił.
Leo epist: 78.

Leo Cesarz pisał do Leoná Papieżá: iż ná wßytko zdánie iego około zániechánia Concilium zezwala: iednák dla vspokoienia wschodnych kośćiołow prośi/ áby posły swoie do Cárogrodu posłał. Co vczynić obiecał Papież/ ále z tą wymowką/ iż nie będą nigdy o tym dißputowáć/ áni tego za wątpienie bráć/ co sie iuż raz od kośćiołá y Biskupow świátá wßytkiego postánowiło. Prostym náuką sie bronić nie ma: ále vporni y swarliwi/ od iednośći kośćielney oddáláć sie máią. ći nigdy miedzy Kátholiki policzeni nie będą/ ktorzy sie Kálcedońskim Oycom przećiwią. &c. y posłał potym Domicyaná y Geminiáná Biskupy do Cárogrodu/ iáko sie wspomni niżey.

Epist: 77.
Papież sam heretyki rozgrzeßa.
Dosyćczynienie pokutne.

2. Pisał też Papież do Anátoliußá w tym czáśie/ przygániáiąc mu iż Attykußá nieiákiego heretyká/ nie ták iáko było potrzebá/ do kośćiołá y rozgrzeßenia przyiął. Bo iż práwo było/ áby tylo sam Papież heretyki rozgrzeßał y przyimował: dał mu był moc Leo áby tego Attyká przyiął do kośćiołá. Przyiął go/ ále nie porządnie/ bez dosyćczynienia słußne°. y náucza go áby z nim ták postąpił: Zeby iáwnie y iásnemi słowy Eutychesá y błędy iego potępił/ żeby ono wyznánie swoie ręką swoią podpisał. á w kośćiele ono odwołánie iego przed wßytkimi czytáne było.

Mnichow święcych Leo Cesarz pyta o Concilium Kálcedońskim.
Euagr: lib: 2. cap: 9.
Theodo: lib: de S. Patribus cap: 21. & 27.

Cesarz Leo chcąc wßytkie o prawdźie wiáry ś. w Kálcedonie wyznáney/ tym więcey vmocnić/ pisał y posły wysłał do mnichow y pustelnikow po wßytkim iego páństwie przednieyßych: o ktorych świątobliwośći y cudách słychano y pisano: pytáiąc ich/ coby o Kálcedońskich Oycách y wierze ich trzymáli. Był ießcze żyw miedzy onemi pustelniki Symeon Stillitá ábo Słupnik/ y drugi Słupnik Dániel/ y Bárádatus/ y Jácobus Syrus nie on Nißybeński ále inßy/ y inni. ktorzy mu wßyscy odpisáli y wskazáli/ áby heretyki ktorzy sie świętym Oycom w Kálcedonie zebránym sprzećiwią/ karał/ áby sie iáko ná práwego lwá ryk przestráßyli/ á kośćiołá Bożego nie tárgáli. A ták Duch ś. dał w nich świádectwo/ á Cesarz tym więcey/ potwarcom onym ná ś. Concilium gebęzátykáć mogł.

Antyochia

Antyochią ſrodze trzęśienie ziemie poniżyło. Wielkie y poſpolite budowánia y pálace vpádły/ y ßkody nie przeliczone ono miáſto roku tegó potkáły. 3. Euagr. lib: 2. cap: 12.

Tegoż roku Anátolius Cárogrodzki vmárł/ człowiek ná heretyki oziębły/ ktory od Dioſcorá dány był/ y znáć było że mu z myśli wynyść nie mogł. ácz iáwnie y piſmy Kátholikiem ſie być oświadczał. wſtąpił ná iego meyſce dobry y świety człowiek/ bo tákiego Ceſarz ßukał/ Gennádius/ ktory kościelne rány y niedoſtátki pilnie y mądrze przećiw heretykom/ y złym łákomym kápłanom/ leczył. y o zrzuceniu onego mężoboyce Alexándriyſkiego mądrze z poſłámi Papieſkimi obmyślał. *Anatolius vmarl. Gennadius naſtał.*

Juwenalis Biſkup Jerozolimſki tego roku do Oycow poßedł. ná iego mieyſce obrány był Anáſtázyus kápłan/ o ktorego ná ten ſtan wźięćiu proroctwo miał ś. Eutymius puſtelnik/ iáko Cyrillus wypiſał w żywoćie tegoż Eutymiußá. Surius 20. Ianua.

Rok Páńſki 459. Leoná 20.

Leoná Ceſárzá 3. Máioriána 3.

GEnnádius Cárogrodzki zebrał ná żądánie Ceſárzá Leoná Synod w Cárogrodzie Biſkupow śiedmdzieśiat y trzech/ ná ktorym tez byli Papieſcy poſłowie/ Domicyanus y Geminianus Biſkupi. Ná tym Synodźie/ nawięcey oni Biſkupi zmocnili Concilium Kálcedońſkie/ wßytkie potępione heretyki á zwłászczá Eutychesá potępiáiąc. Doyźrzał też pilny y nabożny on Gennádius/ obyczáiow księżey/ y náprawował z wielką gorącośćią co złego widźiał/ á nawięcey Simonią y świętokupſtwo. y vczyniony ieſt ná tákie ſrogi Kánon: áby nikt nie śmiał zá pieniądze y dáry nikogoż świećić y ręce nań kłáść. y inne wßytkie duchowne vrzędy/ áby dármo dawáne bez żadnego zyſku były/ wedle Páńſkiego roſkazánia: Dármośćie wźięli/ dármo dáyćie. ꝛć. 1. *Synod Carogrodski.* *Simonia karana.* Theodo: Collec: lib: 1.

Piſzą o tym Gennádiuśie/ iż będąc czyſtego ſercá y ćiáłá/ miał iednego złego kśiędzá/ ktory był v grobu w kośćiele ś. Eleuteriußá męczenniká/ czynitelnikiem. vpominał go częſto/ áby k ſobie przyßedł/ á w onych grzechách nie leżał: nic mu nie pomogło. Potym bić go y biczowáć kazał/ y ná to ſie nie vpámiętał. Nákoniec poſłał ſwego kápłáná do grobu ś. Eleuteriußá z temi słowy: Swięty Boży Eleutery/ ſługá twoy wielki grzeßnik ieſt/ ábo go napraw/ ábo go pokarz. On kápłan przed ołtarzem ſtánąwßy/ á ręce do grobu świętego podnioßßy mowił: Pátriárchá Gennádius oznáymuie wam/ ś. CHRISTVSOW męczenniku Eleutery/ przez mię grzeßnego/ iż ſługá twoy wiele grzeßy. ábo go napraw/ ábo go wytni. y názáiutrz on złośnik vmárłym ieſt náleziony. Zwáł go Chárisius/ báwił ſie czárámi y krwią ludzką.] 2. Niceph: lib: 15. cap: 23. Pratum Spir: cap: 145. *Zły ksiądz tako skarany.*

Po ſkończeniu onego Synodu w Cárogrodźie Biſkupi kośćioł ś. Anáſtázyey/ on w ktorym Grzegorz Názyánzenus począł Aryáńſtwo wykorzeniáć/ ktory był wielkim budowániem ozdobił Márcianus/ poświęcáli/ przy Ceſárzu Leonie y wielkośći ludźi. Tám ſtał ſie dźiwny cud ná Márcianie ßáfárzu kośćielnym. Prośił go vbogi o iáłmużnę: on nie máiąc ná ten czás co dáć/ ſuknią mu ſwoię dał/ w kośćiele ią w kąćie iednym z śiebie zwłocząc. y zoſtał tylo w vbierze kápłáńſkim. A gdy Mßą miał/ y potym prześwięte táiemnice rozdawał: vyźrzano ná nim pod ornatem práwie Ceſárſką ze złotem ßátę. y iedni mu przymawiáli/ drudzy ſie dźiwowáli. Po Mßy záwołał go Gennádius Pátryárchá: Bo y ſam ná to pátrzył/ y rzekł: ták ſie to godźi/ ták drogą ßátą kápłanowi ſie pokrywáć? A on wiedząc iż y ſwey ſukniey ná ſobie nie miał: padł do nog iego mowiąc: Nie mam záprawdę tákiey ßáty/ vchoway Boże. Biſkup więcey ſwoim oczom wierząc/ vchylił 3. Surius Tom: 1. 10. Ianuarij. *Marcianus kaplan ialmużnik.* *Szátá z niebá.*

kápłáńſkiego vbioru/y nálazł niepokryte ćiáło iego. y wßyſcy cud Boży v-znawßy/y Ceſárzowi powiedziawßy / chwalili Páná Bogá / y do iáłmużny ſię pobudźili/y do miłośierdźia ku vbogim ſerce zoſtrzyli.

4. Niceph: lib: 15. cap: 23. *Nieſpiący mnißy.* *Studitani.* *Ián Kalibita.* Surius 29. Decem. 10. Februarij.

Zá tegoż Gennádiuſá w Cárogrodźie záczął ſię zakon mnichow/ktore zowią Nieſpiące. ktorzy rozdźieleni ná trzy częśći / we dnie y w nocy ná od-miány nigdy nie vſtáiąc P. Bogá chwalą. Studius nieiáki z Rzymu ſię do Cárogrodu przenioſßy/bogáty y nabożny Senator/kláßtor im fundowáł. y dla tego ſię ćiż mnißy Studitámi zwáli. w tákim kláßtorze on Ioannes Calibita mnichem był/ o ktorym pátrz w żywoćiech śś. Zakonu tego pierwßy przodek był Alexánder Opát/y po nim Márcellus/ ktory go rozmnożył.

5. Epiſt: 80. *Spowiedź iawna zganiona.*

Leo Papież wnieśiony od niektorych niedozwolony obyczay ſpowiedźi iáwney przed wßytkiemi / zgánił: á ſáme táiemną przed kápłanem ſpowiedź pochwalił. Niemiąc iż ſpowiedź táiemna od Apoſtołow wźięta ieſt. Aczby to mogło ſię chwalić / iż dla boiáźni Bożey / wſtyd on pokutuiący odnośić chcą: ále nie iednákie wßytkich grzechy ſą. á drudzy dla wſtydu y boiáźni od vrzędu ábo nieprzyiaćioł ſwoich/ rádźi ie táić chcą.

Rok Páńſki 460. Leoná 21.

Leoná Ceſárzá 4. Máioriáná 4.

1. *Elurus wygnany z Alexandriey.* Libera: Breuia: cap: 15. Leo epiſt: 99. *Solifaciol náſtąpił do Alexandriey.* Leo epiſt: 101.

ON mężoboycá Timotheus Elurus fałßywy biſkup Alexándryyſki/dopiero tego roku zá roſkazániem Ceſárſkim wyrzucony ieſt/ y ná wygnánie posłány/y z Piotrem nieiákim heretykiem. Chćiał y prośił ſię do Cárogrodu/chcąc tám kácerſtwo odwołáć: áby ſię mogł ná Biſkupſtwie onym zoſtáć: ále Papież Leo odrádźił piſząc do Ceſárzá/ á przeſtrzegáiąc go o chytrośći heretyckiey. Posłuchał Ceſarz/ y do Cherſoneſu pod pilną ſtrażą záſłáć go roſkazał. Ná iego mieyſce náſtąpił drugi Timotheus Solifáciolus/ ſpokoyny y ßczery Kátholik/ktory záraz do Leoná Papieżá posły ſwe wypráwił/ wyznánie wiáry podáiąc/ y o ſwym wſtąpieniu ná onę ſtolicę oznáymuiąc. Odpiſał mu Papież/ do pilney go pracey około trzody Bożey y wyczyśćienia błędow heretyckich vpominiáiąc: á proſząc / áby ſię z nim przez liſty w miłośći porozumiewał. Piſał

Epiſt: 103. Epiſt: 102.

y do Biſkupow Egyptu/ktorzy go poświećili/y do kśiężey Alexándryyſkiey/ rádośći im oney/ dla wrocenia pokoiu kośćielnego pomagáiąc/ y do zgody y miłośći ſpolney vpomináiąc: á proſząc / áby ſię o náwrocenie błędnych ſtáráli/y one duchem ćichośći vpomináli.] Obáczmy rożność Kátholikow od heretykow.

Rożność Katholikow od heretykow gdy moc máią.

Heretycy gdy gorę y moc máią: krwią Kátholikow ręce nápełniáią/przyćiſkáiąc ie mocą/łupieſtwem/y krzywdámi ćięßkimi. A Kátholicy gdy w mocy máią heretyki:krzywd ſwoich zápomináią/do pomſty leniwi/do miłośći ochotni/z ktorey ćichośćią y pokorą bráćią záwiedźioną pozyſkuią.

2. Cedren: in Comp: 4. Leonis. *Simeon Słupnik ſkonał.* 7. Ianuarij.

Tego roku on Symeon Słupnik/cud wßytkiego świátá/do niebá przenieśiony ieſt. Żył dłużey nád ſto lat. Ná ſłupie żył lat ośmdźieśiąt. Pátrz w iego żywoćie. Theodoretus ktory iego żywot nápiſał / pierwey vmárł / gdy dopiero ná ſłupie był 28. lat. Co potym áż do ośmidźieśiąt lat z nim ſię dźiáło ; w zámilczeniu zoſtáć muśiáło. Bárzo ſię z niego w onym zámieſzániu heretyckim / y wielcy ludźie y prośći zwłaßczá budowáli: zoſtáiąc przy tey wierze Kátholickiey/ktorey on świádectwo dawał/cudámi y náuką y żywotem tákim Anyelſkim/ iáko wielki wßytkiego świátá káznodźieiá. Márciánus Ceſarz często go táiemnie náwiedzał / piſze Suidás. Ciáło iego do Cárogrodu Leo Ceſarz nabożny przenioſł /y kośćioł imieniem iego zbudował.

Daniel drugi Słupnik.

Ná mieyſce Symeoná/náſtąpił Dániel iego náśládownik/iáko po Heliáſzu Helizeuß. Ten z podánia Duchá ś. tákże ná ſłupie máło co przed śmierćią

Symeoná v weßćia morzá czarnego bliſko Cárogrodu podnieść ſie kazał. Doświadczał go Gennádius Biſkup Cárogrodzki / y ſpycháć go kazał / boiąc ſie áby dla prożney chwały v ludźi / onego ná ſobie meczeńſtwá nie czynił: ále po cudách poznał / iż go Duch ś. rządźił.

3. *Eudoxia w Ieruzalem vmárłá.* Cyrill: in vita Eutimij. Niceph: lib: 14. cap: 50.

Tegoż roku w Jeruzálem ßcześliwie świát pożegnáłá / oná Eudoxia żoná Ceſárzá Theodozyußá mnieyßego / wiele kośćiołow y ßpitalow / y klaßtorow nábudowawßy / y dochody opátrzywßy. o iey bliſkiey śmierći ś. Eutymius iey oznaymił / gdy mu ná iego klaßtor dochody oddáwáć chćiáłá. Żyłá lat ßeśćdźieśiąt śiedm / cztery w heretyctwie / á po náwroceniu drugie cztery w pokućie Kátholickiey áż do zeßćia ſwego.

Rok Páńſki 461. Hilará 1. Leoná 5. Sewerá 1.

1. *Máiorianus Ceſars zabity. Ricimerus Gothus heretyk zdradliwy. Leona Papieża dokonanie.*

Maiorianus Ceſarz zachodny / wielce chwálebny / y mądry / y dobry / zdrádą Sewerá v Dertony miáſtá w Hißpániey / zábity ieſt. z nim páńſtwo zachodne vpádło. Ricimerus Gothus y Aryánin / wodz Máioriáná / pomagał Sewerowi zdrády oney / y on go ná páńſtwo wſádźił. Źle ſie záwżdy towárzyſtwo y ſpołeczność z heretykámi vdáie. Tegoż roku wyßedł z ćiáłá ś. Leo Papież / ktorego dla dźiwney mądrośći y czuynośći iego w rządzeniu kośćiołá Bożego / ſłußnie wielkim názwano. Żył lat ná Papieſtwie dwádźieśćiá y ieden rok. O nim piße Grzegorz ś. Gdy Grekowie niektorzy nie wierzyli / áby chuſtki ktore ná grob ś. Piotrá kłádą / moc iáką miáły: on wźiąwßy nożycżki / chuſte one krájał / y záraz z niey krew ćiekłá. O nim też ieſt powieść v Sofroniußá / iż dni czterdźieśći v grobu ś. Piotrá modląc ſie y pośćząc / prośił / áby ſie zań ś. Piotr do CHRISTVSA wſtáwił / żeby mu grzechy odpußczone były. Vkazał mu ſie Piotr ś. po ſkończeniu dni onych / mowiąc: Modliłem ſie zá ćię / y odpußczoneć ſą wßytki grzechy / okrom kłádźienia ręku.] To ieſt / gdy niegodne poświecał ábo ná vrzędy ſádzał. Co ſie ma rozumieć nie o przewinieniu / ále o karániu. Bo P. Bog odpußczenia grzechow nie dźieli / ále karánia dźieli iáko chce / y iáko grzechy náße záſługuią. bárzo prędka ieſt omyłká ná ſtáwieniu vrzędnikow / zwłaßczá około duß ludzkich / gdy źle ſłużą / y miáſto pożytku ludźie złemi przykłádámi ábo niepilnośćią zárażáią. Nie dármo Apoſtoł vpomina: Z prędká ręku ná nikogoż nie kłádź / á cudzemi ſie grzechámi nie obkłáday. Bo grzechy ták źle obránych / ná ty idą ktorzy ie obráli y poſtáwili. A ieśli to y świętym ſie przydáie / á coż grzeßnym y niedbáłym?

Greg: lib: 3. epi: 30. Greg: Turon: lib: 1. cap: 28. de Mirac. Prato Spirit: cap: 149.

Niegodne ná vrzędy ſtáwiáć iáki grzech.

2. 11. Aprilis. *O vćięciu ręki S. Leona.*

O vćięciu ręki ktorą niewiáſtá vrodźiwa cáłowáłá / iáko ieſt w żywoćie iego / żeby ią ſobie ſam dla tego vćiął: niepewna ieſt powieść. Ale ták byłá v ludźi wźięta / iż to w Rzymie ná śćiánách kośćielnych málowano / co dopiero zá dźiśieyßego Papieżá Klemenſá oſmego wyrzucono ieſt. O ś. Dámáſcenie to piſzą prawdźiwie / co ſie ná tego Leoná prożno kłádźie / iż mu ręke od Sárárcenow vćiętą P. Bog zá modlitwą przeczyſtey mátki Bożey przywroćił.

Hilarus Papież.

Wſtąpił ná mieyſce Leoná Hilarus / on ktory ná Concilium Epheſkim poſłem był. Ten ſkoro ná Papieſtwo podnieśiony był / po wßytkich kośćiołách liſt ſwoy rozeſłał / w ktorym pochwala trzy Concilia wielkie / Niceńſkie / Epheſkie y Kálcedońſkie / y liſt Leoná. á Neſtorá y Eutychesá potępia / y ich náśládowniki.

Syn Ceſárſki vmárł. Apud Suriũ 11. Decembris.

Z ſtrony kroleſtw wſchodnych to ſie dźiało. Leo Ceſarz nie máiąc potomká z Weryny żony ſwey / vdał ſie do ś. Dánielá Słupniká / probąc áby mu to v P. Bogá ziednał / żeby ſie z ſyná weſelić mogł. Vprośił on święty / y czás powiedźiał / ktorego ſie vrodźić miał. Lecz on ſynaczek rychło vmárł /

Ariadna śiostra Cesarska zła.

śnać zá złośćia śiostry Cesárskiey Aryádny / ktora żenie brátá swego źle życzyłá / y wiela złego kośćiołowi Bożemu przyczyna byłá.

3. *Trzy Eudoxie.*

Eudoxia one żone Wálentynianá trzećiego / Genserikus ktory ią w Rzymie poimał / vczćiwie do Cárogrodu z corka iey Plácydia záślubiona Olibriußowi odesłał. á druga corke iey tákże Eudoxia synowi swemu Hunerikowi zá żone dał. Trzy były tego wieku Eudoxye ábo Eudocie / iedná żoná Theodozyußá Cesárzá mnieyßego / ktora w Jeruzálem vmárłá. druga corká iey żoná Wálentynianá trzećiego / ktora śie z Afryki do Cárogrodu wroćiłá. trzećia tey zás corká żoná Hunerika Wándálskiego w Afryce.

Rok Páński 462. Hilará 2. Leoná 6. Sewerá 2.

1. Cedrenus in Compend. Niceph: lib: 15. cap: 23. *Málárze nie vczćiwi.*

Cárogrodźie gdy málarz ieden P. CHRISTVSA chćiał ták iáko Jowißá málowáć / reká mu vschłá. á gdy pokutował / Gennádius Biskup one mu reke zleczył. Niech śie vcza málárze / vczćiwe y przystoyne / á służace nabożeństwu obrázy málowáć / nie nágie / y po częśći obnáżone / nie sprośne / y oczom wstydliwym obrázliwe. Drudzy máło báczni Apostoły y święte z odkrytemi wysoko goleniámi stáwia / y ine brzydkośći czynia. Jákoby nabożni mistrzstwá iego / á nie nabożeństwá ßukáli y prágneli.

Rok Páński 463. Hilará 3.

Leoná 7. Sewerá 3.

1. Gennad: cap: 88. *Kalendarz.*

Jlárius Papież Wiktorinowi z Aquitánicy polećił Kálendarz Wielkonocny / widzac iż on Theophilow dawny / nieco od mieśiacá chybiał. y vczynił okrag Wielkonocny ten Wiktorinus / ktoremu śie Wiktor Biskup Kápuáński sprzećiwił. y przy nim Bedá stoi.

2. *Cud Biskupow w Galliey.* Apud. Surium 27. Augusti To: 4.

Żyli w ten czás wielcy święći Biskupi w Gálliey Cesárius Arelátenski / y Eucherius Lugduński / y inni. Ci dwá w drodze z soba iádac / vyźrza chora niewiáste czołgáiaca śie nogámi y rekámi po źiemi. Bo byłá skurczona. Rzecze Cesárius do Eucheriußá: Znidź á przeżegnay ia. On ácz nie rad / przeżegnał ia y rzekł: Vczyniłem coś kazał. A on rzecze: Weźmi ia zá reke á podnieś. A Eucherius vczynić tego niechćiał / mowiac: Tobie P. Bog dał te łáske / ábyś y ćiáłá leczył. A on mu przedśie kazał. Wymawiał śie z tego z płáczem / áż mu rzecze Cesárius: A iákobyś ty dla posłußeństwá wogień wßedł / gdy z miłośierdźia nie czyniß co miłość każe? W imie Páńskie weźmi ia zá reke á podnieś. Y ták vczynił Eucherius / á niewiástá wnet zá raz podniosłá śie y ozdrowiáłá. Táka iest moc posłußeństwá.

Rok Páński 464. Hilará 4. Leoná 8. Sewerá 4.

1. Isid: Chron: Goth. *Ewárix krol Gothow w Hißpániey.*

Heodoricus krol Gothow w Hißpániey vmárł. ná krolestwo brát iego Ewárikus ábo Ewárix nástapił / y krolował lat 18. człowiek nieludzki y srogi / nie przestáiac ná Hißpániey / wdárł śie do Gálliey / y wźiał Arelatum y Mássylia.

2. Acta Daniel. Sarius 11. Decemb. *Daniel Słupnik o ogniu prorokuie.* *Odwłoká modlitew znak pomsty.*

Leo Cesarz z pokory y nabożeństwá náwiedźił Dánielá Słupniká / y iego śie nog dotknał / ktore były wrzodowáte y opuchłe / iego śie modlitwie zálecáiac. Był przy tym Gennádius Pátriárchá / ktory go ácz poniewolnie ná kápłáństwo poświećił. Obiemá opowiedźiał Dániel / o przyßłym ogniu ná miásto Cárogrod / vpomináiac / áby P. Bogá vbłagáli. Lecz obá y Cesarz y Biskup zápomnieli tego / áni do modlitew / áni do postow y iáłmużn ludźi nie pobudzáiac. Ták bywa gdy P. Bog kárác chce / iż pomocy te vbłagánia Páná Bogá od ludźi śie oddaláia / dla grzechow iuż káránia godnych / y nieodwłoczney pomsty Bożey.

Rok Páński 465. Hilará 5.

Leoná 9. Sewerá 5.

CArogrod pokarał P. Bog wielkim ogniem/ w mieśiacu Septem- 1.
brze w dźień ś. Mámántá/ ktory trwał przez dni ßeść/ ábo iáko In actis Danielis
drudzy pißa przez cztery. Więtßa część miástá wielkiego popso- Still: 11. Decembris Surius.
wał/ kośćioły/ budowánia pospolite y wielce wspániáłe y wyso- *Cárogrod pogorzał.*
kie zwoiował/ áni mury/ áni sklepy/ áni kolumny/ ábo kámienne
słupy wytrwáć oney gorącośći y mocy ogniá onego nie mogły. Ludźi wiele Euagr: lib: 2. cap: 13.
poginęło/ drudzy popaleni ledwie żywi zostáli. y ták sie poßpećiło y obáliło
miásto ono ták wspániáłe y bogáte/ ktore sie cudem świátá zwáło/ iż tylo
gory murow y kámieni pokruszonych zostawáły/ á nikt domu swego poznáć
nie mogł. Márcianus kápłan kośćiołá swego Anástázyey obronił/ modli-
twą wiáry przedźiwney. á Dániel Słupnik práwie vmierał/ modląc sie y
wołáiąc do Páná Bogá. karał ludźie one/ iż zá iego vpomnieniem Boskie-
go gniewu nie vprzedźili. Mnimáli iuż iż iáko Sodomá zgorzeć wßytko
miásto miáło. Ale sie P. Bog nád ostátkiem zmiłował/ iż wżdy ogień on/
ktory obrony żadney nie dopuśćił/ sam vćichł. Ewágrius piße/ iż widźieli *Vt supra.*
niektorzy czártá w osobie czárownice y niewiásty/ gdy miásto zápalał wie-
czorem/ gdy świece zápaláią. Pełne było miásto ono heretykow/ tych zwła- *Cárogrod pełen*
ßczá ktorzy sie dla Cesárzá zwierzchu Kátholikámi pokázowáli/ á wewnątrz *był heretykow.*
Eutychesá y Dioscorá nośili. Arianow sie też z nowu przymnażáło/ gdy o-
ni dwá Gothowie Ariani Ardáburius y Aspár syn iego/ nád żołnierzmi wła-
dzą mieli/ y wielką v dworu powagę/ zá ktorą ßło wiele nieszczęść... niestátkow.

Byłá tego roku źimá bárzo ćiężka y deßcze w Cárogrodźie wielkie/ iż sie 2.
zdáły rzeki z niebá płynące przez cztery dni/ gory sie niektore od wod rozsy- Niceph: lib: 15. cap: 20.
páły y miásteczká y wśi tonęły. Wiátry tákże srogie y z sobą walczące pow- *Niepogody wiel-*
stawáły/ ktore y słupy one dwá żelázmi źięte/ ná ktorych Dániel śiedźiał/ *kie y deßcze.*
obaláły. A on y źimie y deßczom y wiátrom ták ćiężkim nád zwyczay/ nie
vstąpił. Ták iż sie nád nim vżaliwßy Cesarz náwiedzał go/ y one słupy le-
piey opátrowáć kazał. A gdy odchodząc ná koniá wśiadł/ koń zástráßy- 3.
wßy sie wznák ná Cesárzá vpadł/ y był w wielkim niebespieczeństwie/ by był Apud Surium 11. Decemb.
Dániel modlitwą swoią nie zábieżał złemu. Koniußy ná imię Iordanes/
boiąc sie Cesárzá o koniá onego/ do ś. Dánielá vćiekł sie: y gdy mu łáskáwie sie *Spádnienie z ko-*
święty stáwił/ y bespieczność obiecał: kácerstwo swoie/ bo był Ariáninem/ *niá Cesárskie.*
porzućił y onego sie zárzekł. Prośił tedy przez pisánie Cesárzá/ áby onemu
koniußemu odpuśćił/ y w łáskę go przyiął/ oznáymuiąc mu iż práwowiernym
został. A Cesarz odpisał: Nikt mi przygody mey przyczyną nie był/ iedno
ia sam sobie. Bom śmiał przed oczymá twemi ná koniá wśiádáć/ mogąc *Pokorá Cesárska*
od onych świętych słupow pießo dáley odiść. Nápotym sie tego strzedz będę. *ku świętym.*
á z Iordaná sie ráduię/ iż moie z koniá pádnienie/ powstániem sie iego stáło.

Gdy do tegoż Leoná krol Lázorow dla przymierza przyiáchał: prowá-
dźił go sam do Dánielá y mowił: To iest mego páństwá cudo. A on krol 4.
zdumiáły ná táką ćierpliwość y mestwo onego świętego/ nietylo iemu sie *Cudo páństwá Rzymskiego.*
kłániał/ ále y słupom onym/ płácząc á mowiąc: Dźiękuię krolu niebieski/
iżem do źiemskiego krolá przychodząc/ tego niebieskiego męża y żywot iego *Lásorski krol.*
ogladał/ żeś mię godnym vczynił/ ábych ná te táiemnice pátrzył.

Hilarus Papież Synod w Rzymie zebrał z czterdźieśći y ośmi Bisku- 5.
pow. ná ktorym spráwy z Hißpániey y z Gálliey sądźił. W przedmowie iego Tom: 1. Concil.
są one złote słowá: Groźi Pan Bog kápłanom niedbáłym/ y ćiężey grzeßy/ *Ná kápłany nied-*
ktory ná wyżßey czći śiedźi/ wysokość dostoieństwá obćiąża występki. Ná *báłe.*

> *Starodawność zachowáć.*

tym Synodźie / gdy o kośćielnych ſpráwách mowy były: záwołáli Biſkupi ono ſłowo / ktorym ſie wßytkie kácerſtwá obaláią: Prośim áby ſtárodawność záchowána byłá.

> Marcell: in Chron.
> *Sewerus Ceſarz okrutny.*
> Procop: de bello Vand: lib: 1.

Sewerus zachodny Ceſarz / zdrádą Ricimerá ſwego onego ná páńſtwo pomocniká / otruty ieſt. y nie było Ceſárzá przez rok y kilás mieśiecy. Co bárzo páńſtwu onemu ßkodźiło. Bo Genſerikus krol Wándálſki morzem wiele puſtoßył źiem Rzymſkich / Itália / Sycilią / Illirik / Pelopones / y inne. Ták iż ſie go y w Alexándriey bać poczęto.

Leo Ceſarz kośći Słupniká Symeoná z Syriey do Tráciey przenieść kazał / niewiedźieć ktorego roku.

Rok P. 466. Hilará 6. Leoná 10.

> 1.
> *Ardaburius y Aſparus.*
> Surius ex Metaph: 29. Decembris.

Ardáburius y Aſpáres ſtárzy hetmáni obá Ariani / ták zmocnieni byli / iż ſie ich y ſam Ceſarz Leo bał. Tego Ardáburiußá żołnierz dla gniewu iego / do klaßtorá y kośćiołá Márcellá Archimándrity / do onych Nieſpiacych mnichow / vćiekł. ktorego gdy mu wydáć niechćieli: żołnierze posłał áby go wydáli: á ieſliby nie chćieli / áby mocą y żelázem klaßtor wßytek przebiegli / y winnego náleźli. Pan Mnißy ich puśćić niechćieli. á gdy obtoczyli klaßtor y iuż ſie dobywáli: Pan Bog ná nie z niebá gromy y ogień puśćił / iż vćiekáć muśieli. y Ardáburiußá ſámego przeſtráßyli / powiádáiac co ſie dźiało. Z tey przyczyny Leo wielką vczynił Prágmátikę ábo práwo / o wolnośći tych ktorzy do kośćiołá vćiekáią / ſtáre kośćielne práwá około tego vmacniáiac.

> *Wolność kośćiolow.*
> L. 6. de his qui confugiunt ad Eccleſias.
> *Ecdicius żołnierz meżny.*
> Sidonius lib: 3. Epiſ: 3.

W Gálliey Ekdicius meżny woiownik Gothy czeſto porażał / bárzo z málym pocztem / Pánu Bogu y modlitwie świetych dufáiac. Smie piſáć Sidonius iż z oſmnaśćią iezdnych / wielkie vſy nieprzyiaćioł gonił y porażał. Boską wiecey reką niżli ſwoią. Bo był bárzo nabożny.

> *Proſper vmárł.*

Proſper on Regieńſki w Aquitániey Biſkup / ktory wiele ná Pelágiány piſał / tego roku świát ten pożegnał.

Rok Páńſki 467. Hilará 7. Leoná 11. Antemiußá 1.

> 1.
> Euagr: lib: 2. ca: 18.
> *Antemius Ceſarz zachodny.*

Dla zachodnego Ceſárzá ták ſie Leo wſchodny Ceſarz z Ricimerem ktory zachodne páńſtwá w mocy miał / pogodźił: áby Antemius Greczyn Ceſárzem zachodnym był / á Ricimer corkę iego zá żonę wźiął. Przyiáchał Antemius do Rzymu / y náprowádźił z ſobą heretykow Mácedonianow / y Philoteußá wodzá ich / ktorzy ſchadzki y náuki ſwoie w Rzymie rozßerzáć chćieli. Ale ſie Hilarus Papież ták o to záſtáwił / iż Antemius pod przyśięgą obiecáć mu muśiał / iż heretykom ſchadzek onych dopuśćić nie miał. Y ták doznał Antemius / iż w Rzymie heretykom nie ták łácne mieyſce / iáko w Cárogrodźie / gdźie dwá zbrodniowie Eutyches y Piotr Elurus ták wiele kąkolu piekielnego rozśiali.

> Gelaſ: epiſt: 11.
> *W Rzymie heretykom nie ſporo.*
> 2.
> *Hilarius Papież vmárł.*

To ſpráwiwßy Papież Hilarus / y od onych heretykow Rzym obroniwßy: żywot ſwoy zámknął / y tego roku do Oycow poßedł. Siedźiał lat ßeść miesięcy dźieśięć. Dźiwnie wiele ſrebrá y złotá kośćiołowi ná on czás nádał. Zádźiwuie ſie kto czyta / o onym bogáctwie / ktore wyliczył Anáſtázyus Biblioteká rz. Náſtąpił ná iego mieyſce Simplicius z Tyburu ſyn Káſtyná.

> *Simplicius náſtąpił.*
> *Carogrodzkiego Patriarchy podnieśienie.*

V tego Papieżá Leo Ceſarz vprośić to chćiał / czego v Hilará wymoc nie mogł: áby przywileie zwierzchnośći Cárogrodzkich Biſkupow dáne ná Concilium Kálcedońſkim potwierdźił. Lecz Papież vczynić tego niechćiał / y ná to posłá ſwego Probuſá Biſkupá Kánuſinu do Leoná posłał: áby mu myśl onę z głowy wyráził / á tego ſie nigdy nie ſpodźiewał.

Rok Páński 468. Simpliciuszá 1.

Leoná 12. Antemiuszá 2.

1. *Gallia odpadała.* — Lib: 5. de vero iudicio. — *Vćisk poddanych.* — *Do Pogan przychylnieyszy niż do heretykow.* — Saluianus vt supra.

W Ten czás Gállia iuż práwie z ręku Rzymskich wypadáłá: gdy Ewárikus krol Gothow moc tám swoie bárzo szczepił/ á stárostowie Rzymscy łákomi y drapieżce ná poddáne/ niewierni pánom swoim/ źle się záchowáli. y dla ich grzechow y vćiskow nád poddánemi y vbogimi Gállia zginęłá. O czym szeroko pisze y płácze Sálwianus/ wyliczáiąc złości vrzędnikow Rzymskich/ y nád poddánemi okrućieństwá. ktorzy iużby się byli do Gothow vdáli/ bo spráwiedliwszy byli y więtszey ludzkości: iedno kácerstwo ich y Ariáństwo od tego ie iáko Kátholiki odwodźiło. bo Gothowie y ten krol ich Ewárikus byli Ariáni. Lecz Fránkom Pogánom ktorzy też iuż w teyże Gálliey pánowáli/ byli przychylnieyszy Kátholicy: rozumieiąc/ iż pod Pogány cáłośći wiáry ś. dochowáć było łácniey/ niżli pod heretykámi.

2. Niceph: lib: 15. cap: 27. — Procop: de bello Vandal: lib: 1. — *Wyprawa do Afryki na Wandale nieszczęśliwa.* — *Basyliszek zdrayca, y z Ariany.*

Leo Cesarz przećiw Genserikowi Wándálskiemu w Afryce krolowi wielkie woysko zebrał źiemią y wodą. Miał o sto tyśięcy ná źiemi ludźi/ á ná morzu więcey niżli tyśiąc gáler ábo okrętow. To woysko źiemskie poruczył onym dwiemá Arianom/ Ardáburiuszowi y Aspárowi. A nád wodnym dał hetmáná Bázyliszká/ brátá żony swey Weriny/ o ktorym wiedźiał/ iż był Eutychianem heretykiem: ále mu dla żony swey dufał. Lecz go Bázyliszek zdradzał. Bo się zmowił z onemi Ariany Ardáburiuszem y Aspárem/ áby go ná páństwo wsádźili: á on im rozszerzenie ich Ariáństwá obiecował. y dla tego tá woyná y ták wielka wypráwá ná Genseriká/ nie popieráli zwyćięstwá/ áby się Leo nie podniosł/ á oni Bázyliszkowi posłużyć nie mogli: niechcąc też vczestnikow swoich w Ariáństwie iáki był Genserikus gubić/ táiemną z nieprzyiaćielem zmowę mieli. Mieli iuż w ręku wodne zwyćięstwo/ y Genserikus iuż się modlił/ y pięć dni pokoiu prosząc/ Bázyliszká dárámi vbłagał. ktory iuż práwie w potkániu/ sam z swoią gálerą wzad się obracał/ y vćiekáć począł/ żadnego ná się przyćiśnienia nie máiąc. Zá nim wszyscy też poszli/ y goniąc ie Genserikus/ máło nie wszytkie one ármate wodną popalił. Ziemią idący lud iuż był blisko Kártháginy: ále gdy widźieli/ iż z morzá pośiłku mieć nie mogli/ rozproszyli się. Sárdinią tylo y Tripolim tą wypráwą Rzymiánie Genserikowi odięli.

3. *Basyliscus skarany.*

Gdy się Bázyliszkus do Cárogrodu wroćił: wszyscy nań iáko ná zdrayce wołáli/ y świádomy swego sumnienia/ vćiekł do kośćiołá Kátholickiego/ ktorym się brzydźił. y tám go śiostrá Weriná Augustá wyprośiłá/ áby mu Cesarz żywot záchował/ á ná wygnánie go potępił. y posłano go związánego do Perintu w Tráciey. Tego skaráwszy Leo/ o onych dwu tákże zdraycow myślił. Ták się pánom powodźi/ gdy heretykom się zwierzáią/ y one ćierpią. Práwá ná heretyki dawał/ á domu swego od nich nie oswobadzał/ y przeto zdrády ich ná swoie vtráte záżył.

Hunnowie porażeni. — Euagr: lib: 2. cap: 14. 16.

Po Attyli Hunnow ábo Scytow krolá/ syn iego Densikus wzmacniał się y hárdym czynił. Ná ktorego Leo Kátholiká hetmáná wypráwił/ ktory iego woysko poráźiwszy/ sámego Densiká zábił/ y głowę iego ná drzewcu do Cárogrodu przyniosł.

Rok Páński 469. Simpliciuszá 2. Leoná 13. Antemiuszá 3.

1. Niceph: lib: 15. cap: 27. — Cedrenus in Comp.

LEo Cesarz myśląc iákoby Ardáburiuszá y Aspárá pokarał/ boiąc się mocy ich: mądra rádą y ćicha/ zmyślił więtszą ku nim przyiaźń. y vczynił Cesárzem/ to iest towárzyszem ná páństwo po sobie Pátriciuszá syná Aspárá/ obiecuiąc mu corkę swoie poślubić. Bo go Aspár dawno o to prośił/ wspominaiąc/ iáko mu

Patricius ſyn Aſparow.

teź do páńſtwá pomogł. Był ten Pátricius Ariáninem / y dla tego sſtáło
ſię wzburzenie ludu w Cárogrodźie. y zebrawßy ſię mnißy z onym Márcel-
lem Nieſpiących mnichow / ßli do Ceſárzá proßąc/ áby Ariana Ceſárzá nie
czynił / ná zgubę kośćiołá Bożego. On im obiecał / iż Kátholikiem iuż być
miał/ y oycá ſwego do tego przywieść. iákoż drudzy pißą / iż ſię iuż był Arián-
ſtwá zárzekł ten Pátricius. Chcąc ſobie ná one potrzebę z zdraycámi
ſwemi / P. Bogá Leo Ceſarz vbłagáć: vczynił ſtátut o świeceniu nabo-
żnym Niedźiele / áby w ten dźień żadnych ſądow / y ſwarow / y wybieránia
podátkow / y inych świeckich zabaw nie było. Igrzyſká też y inne widoki
krwáwe / od Niedźiele oddalił. y Ceſárſkie ſwoie święto ieſliby ſię w Nie-
dźiele tráfiło/ przełożyć ná iny dźień kazał.

Apud Surium 29. Decembris.

2.
L. vltima de feriis.

Prawo o święceniu Niedźiele.

Vczynił też wyrok ná świętokupce / ktorzy ſię zá pieniądze ná vrzędy
ćiſną. y ſą tám one drogie ſłowá: Czyſty y pokorny Biſkup obierány być ma/
áby tám gdźie przyidźie/ wßytkie mieyſcá żywotá ſwego czyſtośćią/ oczyśćiał.
Nie zá pieniądze / ále zá prośbámi máią Biſkupá poświecáć. Szukáć go
máią y przyniewolić. A on od tego vrzędu vćiekáć ma / poki z przymußenia
wymowki nie ma. Niegodny kápłáńſtwá/ iedno ten ktory ſię nie powoli po-
święca. y kłádźie ná tákie świętokupce karánie/ áby ie iáko pro crimine læſæ
maieſtatis, z kápłáńſtwá zrzucano/ y zá bezecne miano.

Swiętokupſtwo.

L. 31. Cod: de Epiſ: & Clericis.

Rok Páńſki 470. Simpliciuſzá 3.

Leoná 14. Antemiußá 4.

1.
Marcell: in Chron
Euagr. lib: 2. cap: 15.

ASpár on zdraycá y z ſynem ſwoim Ardáburiußem y z drugim Pá-
triciußem/ ktory iuż był miánowánym Ceſárzem/ będąc ná igrzy-
ſkách y widokách ktore Circenſes zowią: vſłyßeli ná ſię łáiánie lu-
du Cárogrodzkiego y wzburzenie: ktorzy wytrwáć tego nie mo-
gli/ áby Ariánin ná páńſtwie po Leonie być miał. pomniąc co ſię
z nimi zá Walenſá y Conſtánciußá Ariáńſkie Ceſárze dźiało. y gdy im złorze-
czyli/ y bliſko iuż tárgnąć ſię ná nie mieli: Aſpár y z ſynámi / boiąc ſię ich/ v-
ćiekli do Kálcedonu/ y zámknęli ſię w kośćiele ś. Euphemicy. Było z nimi
wßytko żołnierſtwo około kośćiołá. A Leo Pátryárchę do nich wypráwił/
obiecuiąc im wiáry dochowáć/ ieſliby z kośćiołá wyßli. A oni niechćieli/ ážby
ſam Ceſarz przyßedł. y przyßedł do nich Leo/ y do pálacu ie ſwego wprowá-
dziwßy/ y v ſtołu czeſtowawßy: Zenonowi ktoremu dufał/ roſkazał: áby ie
pozábiiał/ gdy ie prowádźić przez pálace miano. Co on vczynił. Zábił Ardá-
buriußá y Aſpárá: á Pátriciuſá / ktory iuż był Ceſárzem / Leo ná wygnánie
poſłał/ á corkę ſwoie Ariádnę ktora zá nim byłá/ Zenonowi zá żonę dał. Poty
Nicephor. A drudzy mienią/ iż wßytki ſyny Aſpárá w ten czás Leo pogubił.

Niceph: lib: 15. cap: 27.

Aſpár vćiekł do kośćiołá.

Leo przez Zenoná Aſpárá y ſyny iego pobił.

Rok Páński 471. Simpliciußá 4. Leoná 15. Antemiußá 5.

1.
Theodo: lector: collec: lib: 1.
Niceph: lib: 15. cap: 23.

GEnnádius Cárogrodzki Pátryárchá z tego świátá wyßedł.
Przed śmierćią máło co v ołtarzá ſię w kośćiele w nocy modląc:
vyźrzał ſproſnego czártá/ y krzyżem go ś. odganiał. A czárt rzekł:
Idę/ y pokiś ty żyw dam pokoy/ á po twey śmierći wrocę ſię / y
wßelákim ſpoſobem gubić kośćioł bedę.] y ták było iáko czárt z
Bożego dopußczenia powiedźiał. Bo gdy Akácius náſtąpił / wielkie bárzo
ná kośćioł Boży nawáłnośći od heretykow náſtąpiły. Gennádiuſá Greko-
wie miedzy święte kłádą. śiedźiał lat 13. Leo ná mnichy ießcze zá żywotá
Gennádiuſá mándat wydał: áby z kláßtoru nie wychodźili / okrom ſpráw-
cow ich: áby o wierze miedzy ludźmi ſię nie ſwárzyli / á proſtych nie zwodźili.
Nowy ſię nieprzyiaćiel kośćielny y Iudaß otworzył. Mnich ieden Pe-
trus

Czárt ſię vkazuie y grozi.

Menol: 25. Auguſti.

Theodorus lector collec: lib: 5.

2.

trus Gnápheus/ábo Fullo w Cárogrodźie z onych Acemetow ábo Niespiacych/ kácerstwem Eutychesá záráżony/wypchniony był dla tego z klasztoru. y błakáiac sie po domách/do dworu Zenoná źiećiá Cesárskiego przystał. y gdy Zeno Komesem wschodnych krolestw vczynionym był/ á do Antyochiey iáchał: z nim ten Fullo tám sie puśćił/ y do iego sie przyiáźni wkradł. Záraz w Antyochiey psowáć ludźie on Fullo y burzyć poczał/nálazßy tám niemáło tákich iáko y sam. y potwarzáiac Biskupá dobrego Mártyriußá/ do Zenoná go oskárżył/ mowiac: Spokoyne miásto nie bedźie/ iesli Biskupá nie odmienia. Pisał o tym Zeno do Cesárzá Leoná/ ále nic nie spráwił. Bo Gennádius ktory ießcze był żyw/ dobrze Biskupá/ ktory tám był przyzwány/ obronił.

Gnapheus Piotr heretyk Fullo. Apud Surium Tom: 3.

Lecz gdy sie Mártyrius do domu z Cárogrodu wroćił/widzac ná sie lud poburzony/ á iż sie ono miásto w tákich niepokoiách kochało/ á Zeno im oney wáśni ná sie pomagał: vmyślił z Biskupstwá vstapić. y iáwnie w kośćiele rzekł one słowá: Odstepuie kśieżey niepowolney y ludźi burzliwych/ y kośćiołá pomázáneo: sáme sobie kápłáńską dostoyność záchowuie. y poßedł z miástá.

Martyrius vstapił z Biskupstwa Antyoskiego.

Skoro vstapił/ on Fullo Gnápheus ná Biskupstwo ono Antyoskie zá wzburzenim onych Eutychianow wstapił. O czym sie dowiedźiawßy Gennádius/ stáráł sie v Cesárzá áby wypchniony był. y kazał go Cesarz ná wygnánie posłáć. Lecz on nie czekáiac żołnierzow ktorzy go ná wygnánie prowádźić mieli/ vćiekł. 3.

Fullo na Biskupstwo Antyoskie. Apud Surium 22. Ianuarij. *Wygnany z niego.*

Ná ten czás nießczesliwy/ Ariani y Gothowie ná pierwßych krolestwách śiedźieli/ y Cesárze iákie chćieli czynili. W Cárogrodźie y ná wschodnych krolestwách moc mieli oni od Leoná pozábiiáni. w Gálliey y w Hißpániey Ewárikus/ w Rzymie przy Antemiusie przemożny Ricimer/ w Afryce Genserikus/ wßytko Gothowie y vporni Ariani. ktorzy sie o zábićiu Aspárá y Ardáburiußá dowiedźiawßy/ ná páństwo sie Rzymskie zmawiáli. A naprzod Ricimer w Rzymie chćiał oycá żony swey Cesárzá Antemiußá zábić. Ale gdy sie ostrzegł Antemius/ Ricimer do Mediolanu vćiekł/ wiele żołnierstwá z soba máiac. y stámtad iednáć sie chćiał obłudnie z Antemiußem/ y wysłał do niego Epiphániußá Biskupá Tyćińskiego/ człowieká świetego y wymownego. ktory ie poiednał/ iż do Rzymu Ricimer przyiáchawßy stárey Cesárskiey przyiáźni/ ále we zdrádźie/ záżywał.

Krolestwa Ariani osiedli.

Ricimer Arianin w Rzymie.

Zwada iego z Cesarzem.

Eudocia żoná Huncriká syná Genserikowego/ poimána w Rzymie/ corká Válentinianá trzećieo Cesárzá/ po lat ßesnaśćie ktorych z meżem onym mießkáłá/ y syná mu Vlderiká powiłá: brzydzac sie meżem Ariáninem/ táiemnie do Ieruzálem/ do grobu báby swoiey Eudociey vćiekłá. y tám nie długo żyiac P. Bogu duchá oddáłá. wßytki dobrá swe y bogáctwá vbogim oddáiac. 4.

Niceph: lib: 15. cap: 12. *Eudocia z Afryki od meża vciekla.*

Tego roku Wesuwius gorá w Kámpániey/ puśćiłá z śiebie ták wiele y ták wysoko y dáleko popiołu/ iż wßytkę prawie Europę posypáłá/ y do Cárogrodu y przez wielkie morze on popioł záleciał. przestráßył cud on ludźie wßytki/ ktorzy czego ćieżßego czekáli. W Cárogrodźie ßostego dniá Listopádá cud ten co rok wspomináią/ y Páná Bogá błagáią.

Procop: de bello Goth. *Popioł z gory Vesuuium.* Casiod: variar: lib: 4. cap: 50.

Ná mieysce Gennádiußá w Cárogrodźie nástapił Akácius. Ná wstepie iego Biskupstwá/ táki sie cud stał/ piße Nicephorus: Dwá Biskupi/ ieden Ariáński á drugi Kátholicki o wierze spory mieli. w ktorych koniec chcac mieć: Kátholik do ogniá Ariáná wzywał/ áby z nim pospołu weń wstapił. Arian niechćiał. A on sam w ogień wielki wßedßy/ Ariáná Kátholickimi wywody gromił: á ßkody żadney y ná sukniey z ogniá nie odniosł. To Nicephorus. y iest tákich disputáciy z heretyki w historiách niemáło. Żyd ieden przełożony nawyżßy v swoich/ fałßywie obwiniony y meczony/ gdy w ogień z pára synow swoich wrzucony był/ záwołał: Boże ś. Sergiußá wspomoż mię: (bo tego czásu ßerzyły sie y słáwiły cudá iego) od dwu iezdnych w bieli wybáwiony/ kilá godźin w ogniu bedac/ zdrowo z niego wyßedł. 5.

Lib: 15. cap: 23. *Katholik w ogniu disputuie z Arianem.*

Niceph: vt supra.

Tego

6. *Remigius na Biſkupſtwo porwany.* Hincmarus in vita S. Remigij. Sigebertus. Sidonius lib: 9. epiſt: 7. *Piſma ſwego wydawáć niechćiał.*

Tego roku przyßły Fráncuzow Apoſtoł Remigius ná Biſkupſtwo Remeńſkie po Gennádiuśie porwány ieſt od ludu poniewolnie: gdy áni ſie wyprośić/ áni niedoſtátkiem lat wymowić/ bo nie miał iedno lat dwádzieśćiá dwie/ áni vćiec nie mogł. Pochwalił P. Bog ono wybránie iego. Bo świátłość ná głowie iego iáko słońce widźiána ná poświeceniu iego byłá/ ná ktore wßyſcy Biſkupi zezwolili. y vczuł odwilżona głowe ſwoie przedziwno máśćia. Sidonius go wyſoko/ y ſłußnie wyſławia/ y náuke y żywot iego. y powiáda iáko piſmá ſwoie táił y wydáwáć ich niechćiał: áż mu wyłamániem zamkow v ſkrzynek iego/ y wykrádźieniem pograżał.

Rok Páńſki 472. Simpliciuſá 5.

Leoná 16. Antemiußá 6.

1. *Akacius ſie podnośi.* L. 16. de Sacroſ: Eccleſ. *Stolica Rzymſka nie idzie za Ceſarſtwem.* Gelaſius epiſt: 11.

AKácius Pátryárchá Cárogrodzki pokuśił ſie znowu po onym Anátoliuśie o ſwoie nád inemi wſchodniemi Pátryárchy podwyżßenie/ y z wielkiey hárdośći v Ceſárzá Leoná przywiley ſobie wypráwił/ w ktorym ſa słowá one niepokorne y fałßywe: Cárogrodzki kośćioł/ práwi/ wßytkich Chrześćian y práwowiernych ieſt mátka. Widźiał Akácius iż Ceſárſtwo y páńſtwo zachodne Rzymſkie vpadáło: y mniemał/ áby y kośćiołá Rzymſkiego przywileie od CHRISTVSA nádáne/ z świeckim páńſtwem vpáść miáły. Ale ſie oßukał. Bo iáko Leo Anátoliußowi/ ták ſie y Simplicius iemu dobrze opárł w tey mierze/ y tákiey hárdośći roſpuśćić ſie nie dał.

Eutimius Archimandrita.

On cudowny Eutymius Archimándritá tego roku do niebá wezwány ieſt z tego świátá/ o ktorym ßeroko y prawdźiwie Cyrillus vczeń iego nápiſał.

2. Caſsiod: in Chron. *Ceſarz zachodny zabity. Ricimer zdechł.*

Antemius Ceſarz zachodny od źiećiá ſwego Ricimerá Gothá Ariáná zdrádá zábity ieſt. Ná iego mieyſcu tenże Ricimer poſtáwił Olibriußá/ á ſam po dni czterdźieśći zdechł. On to okrutnik heretyk/ ktory Ceſárze ſtáwiał y ſkłádał/ y zábiiał iáko chćiał. y w Rzymie kośćioł Ariáńſki ś. Agáty pod gora Quirinalis/ poſtáwił/ Kátholickim obyczáiem ochedożony y máłowány. Bo zbáwićielá náßego y 12. Apoſtołow z pozłoconych kámyßczkow wymálowáć w nim kazał. ktory potym Grzegorz ś. ná Kátholicki poświećił/ gdy Ariani wygnáni byli.

3. *Sidonius Biſkupem.*

Sidonius w Gálliey wielki Rhetor y Poetá/ źieć Awitá Ceſárzá/ z ſtánu świeckiego wźiety ieſt ná Biſkupſtwo Arwernieńſkie/ ná ktorym záraz świeckie obyczáie y piſánie odmienił. y był ieden drogi kámień miedzy Biſkupy: tákiey powagi/ iż gdy Arcybiſkupá Bituryceńſkiego Biſkupi obieráli: wßyſcy ſie nań zdáli/ áby miánował/ kto mu ſie nalepßy zda. y miánował ś. Simpliciußá/ zá ktorego mu wßyſcy podźiekowáli. Był człowiek wielkiey wymowy. O nim Grzegorz Turońſki wiele wychwalenia nápiſał/ y ini.

Lib: 2. cap: 21.

Rok Páńſki 473. Simpliciußá 6. Leoná 17. Olibriußá.

1. *Olibrius Ceſarz zabity. Glicerius.* Iordanus de rebus Gotticis. *Oſtrogoty y Wiſogoty.*

OLibriußá Ceſárzá/ gdy ießcze rok nie dochodźił/ zábito. Zołnierze Gothowie dáli ná iego mieyſce Gliceriußá w Ráwennie/ ktory też roku nie krolował. Ták częſta odmiáná Ceſárzow/ Rzymſkie zachodne páńſtwo vpadáło. Zá iego czáſu Oſtrogotty z krolem ſwoim Windemirem do Włoch wpádli. Glicerius dárámi ich vbłagał/ y rádźił áby ſie puśćili do źiemkow ſwoich do Wiſogotow do Gálliey/ á ze Włoch wyßli. y poſłucháli rády oney/ złaczyli ſie z Wiſogotámi/ y Gálliey y Hißpániey iáko ſwoich páńſtw bronili.

W Pánnoniey ś. Sewerinus puſtelnik miedzy Gothámi y Hunny wielkie cudá czynił/ y prorockim duchem wiele im opowiedał rzeczy przyßłych y ſkrytych. Zywot iego nápiſał Eugippius/ iego vczeń.

Rok Páński 474. Simpliciuſzá 7.

Leoná 18. Gliceriuſʒá 1.

1\.
Leo Ceſarz vmárł.
Marcell: in Chron.
Zeno náſtapił.
Omylki dobrych panow.
Iurisdikcya duchownych.
L. 33. de Episc: & Cleric: C. Iuſtin.
Sukniá mátki Bożey.
Niceph: lib: 15. cap: 26. Metaph: 15. Auguſti.

LEo Ceſarz żywot ten ſkończył/ wneczek iego Leo mnieyſzy/ ſyn Zenoná/ ktorego był Ceſárzem po ſobie náznáczył/ w kilás po nim mieśiecy vmárł/ á tym czáſem oćiec iego Zeno ná páńſtwo ſie podnioſł. Był Leo dobrym y nabożnym pánem y Kátholikiem nieodmiennym. W tym przygáne miał: iż nie dobrze doznawſzy tego Zenoná/ ktory był do wſzytkiey złośći ſkłonny/ wynośił/ y drogę mu do Ceſárſtwá vkazał. tákże y Bázyliſzká brátá żony ſwey Weryny/ wielkiego heretyká/ ná vrzedy wyſokie niebácznie poſádźił. Wiele dobrego kośćiołom vczynił ten Leo/ y práwá świete ſtáwił. y ono: áby duchownych do ſadow świeckich nie poćiągano. Sukniá przeczyſtey mátki Bożey w kośćiele iey imieniem/ o ktorym ſie mowiło/ zbudowánym ad fontes położył. O ktorey náleźieniu Nicephorus kśiegi iedny nápiſał. y Metáphráſtes powiáda. y tám wiele ſie cudow działo.

2\.
Zeno roſkoſʒnik y heretyk.
Euagr: lib: 2. ca: 16.
Alexand: Monachus Græcus Scriptor.
Fullo Gnápheus Biſkupem Antyoſkim.
Przydátek do Sanctus.

Zeno podnieśiony ná páńſtwo/ wdał ſie we wſzytki roſkoſzy y nieczyſtośći/ nic ſie nie wſtydząc/ á zá to máiąc: iż ſie ták Ceſárſtwá záżywáć godźiło. Zá czym też wedle Apoſtołá/ brzuch zá Bogá máiąc/ ſtał ſie nieprzyiaćiel krzyżá ś. Bo ſie predko do heretykow y ná obrone ich vdał. Onego Piotrá Fulloná Eutychianá y Theopáſchite/ wygnawſzy prawdźiwego páſterzá Mártyriuſzá/ ná Biſkupſtwo Antyocheńſkie poſtáwił. ktorego był Leo dla iego kácerſtwá ná wygnánie potępił. co roku przyſzłego wypełnił. Ten Fullo záraz śiadſzy ná biſkupſtwie gwoli Apollináriſtom/ ktorzy mnimáią iż boſtwo CHRISTVSOWE vkrzyżowáne ieſt: do oney troyświetey pieśni: Swiety Boże/ świety mocny/ świety nieśmiertelny/ zmiłuy ſie nád námi: On przydał mowiąc: ś. Boże/ ś. mocny/ ś. nieśmiertelny/ ktorys zá nas vkrzyżowány ieſt/ zmiłuy ſie nád námi. dáiąc znáć/ iákoby Troycá ś. vkrzyżowána byłá.

3\.
Elurá Zeno wygnánego ná ſtolice Alexándriyſką poſtáwił.
Prato Spirit: cap: 175.
Iáłmużná broni od pomſty Bożey.

Tenże niezbożny Zeno onego Tymotheuſzá meżoboyce/ ktory ſie był ná ſtolice Alexándriyſką/ zábiwſzy Proteriuſzá/ wdárł/ wygnánego od Leoná/ do wolnośći przywroćił. káráć go Pan Bog począł naiázdy Scenitow/ Hunnow/ y Máſſágetow/ ktorzy ſie przez Dunay przebiwſzy/ áż do Thráciey wdźieráli. Mowi Sophronius o nim/ iż bedąc ten Zeno wielkim iáłmużnikiem/ pomſte Boſką ná ſie odwłoczył. Bo gdy iedná niewiáſtá/ o wźiętą corkę ná roſpuſtność iego/ pomſty v Páná Bogá y pomocy naświetſzey mátki prośiłá: vkazáłá ſie iey przeczyſta Pánná mowiąc: Iużbych to vczyniłá: ále mi reká iego nie dopuśći.] Má te moc iáłmużná/ iż przewłoczy gniew Boży/ á do vpámiętánia człowieká/ ktory ma co dobrego ſercá/ ſpoſobi.

Euagr: lib: 3. cap: 1.
Glicerius zepchniony z Ceſárſtwá.
Nepos Ceſarz.

Zachodne Ceſárſtwo/ we Włoſzech iuż bárzo ſłábiáło. Ceſarz Glicerius z niego od Iuliá Nepotá zepchniony Biſkupem Sálonitáńſkim w Dálmácyey zoſtał. A Nepos áby we Włoſzech w pokoiu śiedźiał/ pokoy ſobie y przymierze v krolá Gottow Ewáriká/ ktory w Tolosie w Gálliey krolował/ przez Epiphániuſzá Biſkupá Tyczynu/ ziednał.

4\.
Sidonius lib: 4. epiſt: 22.
Dźieiow wieku ſwego kápłan nie ma piſáć.

Leo nieiáki v Ewáryká krolá vczony y wymowny káncler z/ prośił Sidoniuſzá tákże wielkiego w náukách Biſkupá/ áby dźieie y hiſtoria ſwoich wiekow piſał. On mu powiedźiał/ iż tego kápłáńſki ſtan nie dopuſzcza. Czym ſie náſz Báronius ćieſzy/ iż woley nie ma tákże dźieiow wieku ſwe° wypiſowáć.

Rok Páński 475. Simpliciuſʒá 8. Zenoná 2. Auguſtulá.

1\.
Auguſtulus oſtátni Ceſarz.
Iordanus ex Caſsi.

ORestes nieiáki hetman Nepotá Ceſárzá/ z woyſkiem do Ráwenny iáchawſzy/ ſyná ſwego Momilliuſzá Auguſtá vczynił Ceſárzem. ktorego potym ná wzgárde Auguſtulus zwano/ ktory iuż oſtátni był

záchodny Ceſarz/ná ktorym Ceſárſtwo Rzymſkie záchodne vſtálo/y Włoſka
ziemiá od obcych narodow opánowána ieſt. Od Auguſtá ſie Rzymſkie pań-
ſtwo poczęło/ná Auguśćie vſtálo. Nepos do Dálmáciey/ gdźie Glicerius
Odoákres do Włoch przyzwány. Biſkupem był/vćiekł. A Rzymiánie ktorzy mu ſprzyiáli/z gniewu ná Oreſte-
ſá/ przyzwáli do Włoch Odoákrá krolá Erulow/ ktory z woyſkiem mocnym
nád Włoſką źiemią wiśiał/ czekáiąc do iey ośiągnienia tákiey pogody. w kto-
rą wpadßy/ y w Tyczynie Oreſteſá ßukáiący Epiphániußá Biſkupá/ ná-
więtßą ßkodę czynił. O drugich iego okrućieńſtwách piſánia nie máß.

2. *Sidonius lib: 6. epiſt: 4.* Gállia ná wiele pánow roſtárgniona/bo część iey trzymáli Fránkowie/
Gállia ma wiele panow. część Burgundiowie/część Rzymiánie/część á nawiętßą Gothowie/ wiele
vpadkow ćierpiáłá. A gdy Gothowie do Włoch wtárgnąć chćieli/ Arnerny
miáſtá/ ktore im przechodu broniło/ dobywáli. gdźie Sidonius Biſkupem
Krzyżowe dni. będąc/pomocy Boſkiey vżywáiąc/ od Mámerká biſkupá Wieneńſkiego vſtá-
Sidonius lib: 5. epiſt: 4. wione Rogationes, ktore my krzyżowe dni zowiem/ to ieſt proceſſye z krzyżá-
mi y z modlitwámi/czynił. Ná ktorych ludźie pośćili/ płákáli/ y do P. Bo-
Concil: Aurelia: cap: 29. gá o pomoc wołáli. Tákie proceſſye potym z Litániámi wßytek kośćioł wzno-
wił/ y czás im dał przed świętem Wniebowſtąpienia Páná náßego.

3. *Sidonius lib: 7. epiſt: 6.* Rzymiánom/ to ieſt Chrześćiánom w Gálliey/ nie ták byli przykrzy
Fránkowie y Burgundiowie/ bo byli Pogánie/ á o wiárę ś. nikogoż nie
Greg. Turon: lib: 2. cap: 25. vćiſkáli. Lecz Gothowie Ariánámi będąc/ ták mocno ſwoie kácerſtwo iá-
ko y páńſtwo świeckie fundowáli. Wiele Biſkupow rozegnáli/ drugie po-
Gothowie ćięſcy na Katholiki. bili y kośćioły popuſtoßyli/y ſektę ſwoię/duße ludzkie záráżáiąc/ßerzyli. Był
bárzo ćiężki kośćiołom Bożym ten Ewárix ábo Ewárikus. Przyſtąpił był
Paciens Biſkup miłośierny. y głod wielki roku onego. w ktorym ś. Biſkup Lugduńſki Paciens, ktory
Sidonius lib: 6. epiſt: 12. prze wielką świątobliwość ſwoię/v krolá Ewárixá łáſkę miał/ y wiele ko-
śćiołow obronił/ y głodnych wiele karmił. Ekdicius też Senator o cztery
Ekdicius miłośierny. tyśiące ludźi od głodu záchował. ktore gdy zá lepßym rokiem do domu od-
práwował: głos on vſłyßał z niebá: Ekdicy/ Ekdicy/ iżeś to vczynił/ nie
Greg: Turon: lib: 2. cap: 24. gdyć ná wieki y twoim potomkom ná chlebie nie zeydźie. Był to y mężny y
Supra. prędki żołnierz/ ktory ſámodźieśięt wielką liczbę Gothow poráźił.

4. *Timotheus wyrzucony od Elurá.* W Alexándriey on Tymotheus Elurus mężoboycá/ od Zenoná z wy-
gnánia przywrocony/ zmowiwßy ſię z Eutychiany/ Tymotheußá Katholic-
ká Biſkupá onego mieyſcá wyrzućił/ y do tego pogrożeniem śmierći/ przy-
wiodł/ iż Dioſcorá w Mßey ś. miánował/ okrutniey go ná dußy zábiiáiąc/
niżli pierwßego Proteriußá Biſkupá Alexándriyſkiego ná ćiele. y ſam ſię
Biſkupem vczynił/ y ſtolicę Márká ś. ſproſnie przeklętą náuką ſwoią zmá-
zał/y wßytek Egypt záráżał. Co tám vćierpieli Kátholicy/trudno wypiſáć.

5. *Elurus w Cárogrodzie przyięty.* Śmiał ſię y o to kuśić ten mężoboycá Tymotheus Elurus: iż iáchał do
Cárogrodu/ chcąc ſobie Ceſárzá viąć/ o ktorym wiedźiał iż heretyc-
kom ſprzyiał. y tám od Eutychianow iáwnie z proceſſyámi przyięty ieſt z o-
Ex libris Simplicii Papæ. nym śpiewániem: Błogoſłáwiony ktory idźie w imię Páńſkie. O co ſię
Ceſarz nie záſtáwił/ áni Biſkup Akácius Zenonowi kwoli. Sámi kápłáni
y Archimándrite Cárogrodzcy wßytkie kośćioły zámknęli/ áby wniść do żá-
dnego nie mogł. Lecz on po goſpodách nabożeńſtwá ſwoie z tákiemi iáko
ſam odpráwował. Vćiekli ſię kśięża Cárogrodzcy do Papieżá Simpliciu-
ßá/ wypráwuiąc do niego Epipháníußá/ y o tym co ſię dźiało dáli znáć/ z
wielką ſię żáłośćią ná onego wilká opowiádáiąc.

6. *Dochody Biſkupie na cztery częśći. Epiſt: 2.* Simplicius roſkazał áby dochody Biſkupie ná cztery częśći dźielono:
iedne ná Biſkupá/ drugą ná kśięża/ á dwie ná budowánie y vbogie/ y ná
podrożne. To práwo częſto odnawiano/ á nigdy go poſpolićie dla łákom-
ſtwá nie chowano. Geráſimus przeſławny puſtelnik/ ktorego niektore
dźieie fałßywie ś. Jeronymowi przypiſuią/ ná lepßy wiek poßedł.

Rok Páński 476. Simpliciuszá 9.

Zenoná 3. Odoákrá 1.

1. Odoákres ziemie Włoska opánował / y Orestesá onego y Páwlá iego brátá zábił / Augustulá do Kámpániey do Lukullaná miásteczká v Neápolim ná wygnánie potępił. Nie zwał sie Cesárzem / áni Cesárskiey száty nosił. y ták Rzymskie páństwo zachodne vpádło / y Cesárskie imie zginęło / y narody obce nástapiły. Niewiedzieć zkad P. Bog te Erulany ná zgube Rzymskiego páństwá posłał / nie słycháli o nich oycowie / iednák z zimnych lodowátych kráiow przyszli / mowi Sidonius. Pan Bog ták chćiał vkáráć y náuczyć złe Chrześćiány. Ten Odoákres był Arian / ále żadney Kátholikom y kośćiołom ich szkody nie czynił. Pobory podánnym y vbogim odpuszczał / drapiestwo Chrześćiáńskich vrzędnikow potępiáiac. dla Biskupow proszony wiele czynił. S. Seweriná pustelniká w Noriku ktory mu o Włoskim onym krolestwie prorokował / y o trzynaśćiu lat pánowánia iego opowiedział: bárzo czćił / śląc do niego / áby go prośił o co chćiał. On wypraszał wiele więźniow / y od wygnánia / zacnego Ambrozyuszá wyzwolił.

Casiod: in Chron. Marcell: in Chron.
Vpadek Rzymskiego páństwá we Włoszech.
Lib: 8. epist: 9.
Odoákres Arian.
S. Seweriná proroctwo.
Gelas: Pa: Tom: 1. Epist: R. P.

2. W ten czás táka złość byłá Chrześćiáńska we Włoszech / iż sie ieszcze Pogáńskich Lupercalia, to iest igrzysk sprosnych y obżeránia / domagáli. Czego im duchowni bronili. Już żadne krolestwo Chrześćiáńskie / krolá Kátholiká nie miáło. Włoszy mieli Ariáná krolá. Galli mieli Burgundy y Fránki y Gothy. Hiszpani mieli Gothy. Afrykani mieli Wándale Ariany / zá pány y krole. A wschodne páństwá Zenoná obłudnego / y táieniem szkodliwszego Eutychianá miáły. Lecz kośćioł obietnicámi páná swego wspárty nie vstał / á łodká záchwiana wiátry wypłynąć muśiáłá.

Lupercalia Pogáńskie.
Krolá Kátholiká kośćioł nie miał.

3. Simplicius Papież słysząc co sie w Alexándricy sstáło / y co sie działo w Cárogrodźie / listy pisał pilne ná pomoc kośćiołowi Bożemu. Pisał do Cesárzá Zenoná iáko Kátholiká / ieszcze mu heretyctwá mądrze nie zádáiąc: áby od Kaimá onego Tymotheuszá kośćiołá ś. bronił. przekłádáiąc mu gniew Boży / prośił go áby sie ná skłádánie nowego Concilium onemu heretykowi przywodźić nie dawał / gdyż iuż rzeczy osądzone wznawiał. Pisał y do Akáciuszá / czyniąc go swoim do Cesárzá posłem: áby o one krzywdy czynił y mowił przećiw onemu heretykowi. Pisał y do księżey Cárogrodzkiey y Archimándritow / áby mocnie sie iáko poczęli o prawdę zástáwiáli. Lecz trudna byłá pomoc v vpornych / y ták dáleko od Rzymu mieszkáiących. Sam Pan Bog wołánia swoich wysłuchał. Przepuśćił ná Zenoná Bázyliszká / ktory sie z śiostrą Werina wdową / żoną Leoná Cesárzá zmowiwszy / Zenoná z páństwá wygnał. Zbierał nań woysko: y w tey trwodze / vkorzył sie Zeno / y do Dánielá Słupniká y iego modlitwy vćiekł sie. ktory mu oznaymił co miáło być y co sie ziśćiło. bo muśiał Zeno z Cárogrodu vćiekáć / gdy Bázyliskus w polu od żołnierzow Cesárzem iest miánowány. y kryiąc sie sam ieden po Isauriey zkąd był rodem / (bo go pilnie Bázyliskus szukáć roskázował) puł torá látá w lásach mieszkáć muśiał / y trawą á korzonki sie / gdy mu chlebá nie sstawáło / karmić. Ten co nieprzyiáćiele Boże / niesłusznie od wygnánia wybawiał / sam spráwiedliwie wygnáńcem do bestiy iáko Nábuchodonozor przyrownány / został.

Papieskie stáránie o kośćioł.
Epist: 4. 5. 6.
Theodorus collec: lib: 1.
Ná Zenoná Bázyliszek.
Zeno w nieszczęśćiu Kátholik smyślony.
Zeno głodem morzony.

4. Bázyliskus obiąwszy Cesárstwo / pokazał sie srogim heretykiem Eutychianem / y prześládowcą kośćiołá Bożego. On Tymotheus wnet v niego vprośił / áby mu kośćioł w Cárogrodźie otworzony był. do ktorego gdy go heretycy ze czćią wielką prowádźili: ośieł pod nim padł / y nogę mu złamał /

Theod: collec: lib: 1.
Bázyliscus Cesarz heretyk.

Elurus heretyk nogę złamał.

y nieśiony do domu ſię wroćił. Platoná ſługę komornego/ ktory ſię Tymotheuszowi ſprzećiwiał/ Bázyliszkus ogniem ſpalił/ heretyki wszytki wygnáne przywroćił. Nápiſał liſt do wszytkich Biſkupow gániąc Concilium Kálcedońſkie/ y liſt Leoná Papieżá: zá rádą onego Tymotheuszá Kaimá złośliwego/ roſkázuiąc áby wszyſcy Biſkupi pod vtrátą ſwoich mieyſc/ y mniszy y świeccy pod wygnániem y vtrátą máiętnośći/ Oycow Kálcedońſkich odſtąpili/ y one iáko heretyki przeklęli. Mowi w tym liśćie/ iż zá táką iego wiárą y potępieniem Concilium Kálcedońſkiego/ páńſtwo iego vmocnić ſię y ſtáć miáło. W czym ſam wiárę śś. Oycow Kálcedońſkich oczyśćił. Bo iego páńſtwo prędko vpádło iáko vſłyszym/ á Kátholickie Concilium Kálcedońſkiego wyznánia powſtawáło/ y nigdy vpadku nie znáło.

Biſkupy przymuszá Ceſárz Bázyliszkus.
Euagr: lib: 3. cap: 4.

Heretyk ſię omylił na proroctwie.

5. Było wielkie zámieszánie/ miedzy Biſkupy zwłaszczá. Bo iedni z boiáźni podpiſowáli on wyrok Bázyliszká/ á drudzy ſię ſprzećiwili ále ſłábo. Nie było ná ten czás miedzy nimi ná wſchodnych kráiách Athánázyuszá/ Názyánzená/ Chryzoſtomá/ Cyrillá/ mężow onych mocnych y śmiáłych w Bogu. Sam Akácius Cárogrodzki Pátryárchá ſprzećiwił ſię Ceſárzowi onemu/ y gánił poſtępki ony iego/ choć z niebeſpiecznośćią zdrowia ſwego. Bo go iuż był vmyślił ſtráćić. A on ſię do nowey rády vdał. Zwiodł y przyzwał do Cárogrodu mnichy y puſtelniki przednieysze/ ktorych świątobliwość byłá ſławna/ áby Ceſárzá vpomináli/ o záchowánie Concilium Kálcedońſkiego/ y cáłość wiáry ś. Posłał y do onego Dánielá Słupniká Biſkupy/ áby z ſłupá zſtąpiwszy/ ná pomoc kośćiołá ś. przybył. Acz z długim biedzenim ſię ſam z ſobą/ iednák widząc płácz ich y gorącą prośbę/ vżyć ſię dał. y przyszedszy do miáſtá/ cudá wielkie czynił/ chore lecząc/ y czárty z ćiał ludzkich wyganiáiąc. czym bárzo Eutychiany poſromocał/ á Concilium Kálcedońſkie potwierdzał.

Nie było ktoby ſię heretykom opárł.

Akácius ſam ſię opárł Bázyliszkowi.

Acta Daniel: apud Surium 11. Decem. Tom: 6.
Słupnik iako wiáry podpárł.

6. Bázyliſcus Ceſarz wiedząc iż do niego iść y gromić go miał o one złość heretycką: vćiekł z miáſtá do bliſkiey wśi. Dániel zá nim nieśiony był/ bo chodźić nie mogł. y gdy przypuśćić go do śiebie niechćiał: on odchodźił/ przeklectwá nań kłádąc/ y o vtráćie páńſtwá iego oznáymuiąc. y wracał ſię do Cárogrodu z cudámi ktore y ná drodze czynił. W tym wieżá iedná w pálacu Bázyliszká vpádłá. y przeſtrászony/ wyſłał prędkie poſły/ prosząc Dánielá ś. áby ſię do niego wroćił. Ale on niechćiał/ pomſtą mu Boſką grożąc. y przyiácháwszy Bázyliszek do Cárogrodu bieżał do Dánielá/ y do nog ieo vpádał. Lecz on znał złe ſerce iego y nic mu nie złożył/ áni dobrego słowá dał. y oznaymiwszy inym chytrość y zmyślánie iego/ ná ſwoy ſię ſłup wroćił.

Nicepн: lib: 16. cap: 6.
Słupnik goni Ceſársá.

Słupnik Ceſárzowi hárdy.

7. Zátym on Bázyliszkus ćiższy być począł/ y roſkazał Senatowi/ áby Akáciuszowi Pátryárſze żadney trudnośći nie czynili. Bał ſię áby lud ſię nie wzburzył y miáſtá nie zapalił/ iákoż zápalił/ y zgorzáłá kśiążnicá/ iáko piſze Cedrenus/ w ktorey byłá niezliczona liczbá kśiąg około ſto tyśięcy y dwádźieśćiá. Gdźie też byłá ſkorá z kiszki ſmoczey ſto dwádźieśćiá ſtop długá/ ná ktorey były nápiſáne kśięgi Homerá Ilias y Odiſſea, y ine dźieie mężow wielkich literámi złotemi. y ine szkody on ogień poczynił. Zátym był w wielkiey v wszytkich nienawiśći Bázyliszkus/ y práwym go Bázyliszkiem/ ſkáźićielem miáſtá zwáli.

Bázyliszkus odmienny.
Theodorus collec: lib: 1.
Bibliotheká zgorzáłá w Cárogrodźie.
Kiszká Smocza.

8. A ſłysząc/ iáko piſze Theodorus/ iż Zeno w Iſauriey woyſko nań zbierá/ z żoną ſwoią Zenonidą: szedł do Akáciuszá Pátryárchy/ y do kśiężey y mnichow/ y ſpráwował ſię im o wiárę/ y przywroćił przywileie y wolnośći kośćielne/ y przećiwnym wyrokiem y mándatem/ on przećiwny Concilium Kálcedońſkiemu odwołał. w ktorym z podánia Akáciuszá Pátryárchy/ y Neſtoriuszá y záraz Eutychesá y wszytkie heretyki potępia/ y niechce áby ktore znowu Concilium było: ále żeby to wszyſcy wierzyli co od przeszłych poſtánowiono ieſt.] iáko Papież Simplicius do Akáciuszá wſkázował/ ktorego ſię on li-

Theodorus lector Collec.
Bázyliszkus w nieszczęśćiu heretyctwá przeſtáie.

ſtáni

ſtámi vmacniał / y Bázyliſzká iemi ſtráßył y kroćił. Pátrz ná złego Páná / ktory wiárą páńſtwá tárgował / á odmiennośćią oną / przedawał prawdę y CHRISTVSA / zá świeckie páńſtwo / przy ktorym ſie iednák nie zoſtał.

Wiárą targuią pánowie.

Thálmud Zydowſki Bábilońſki / tego roku od Rabbi Aſſe / y Rabbi Ammái złożony y bluźnierſtwy nápełniony ieſt. Pierwßy co go począł w pułtorá ſtá lat po zburzeniu Jeruzálem / był Judá ſyn Symeoná / drugi był Rabbi Joánná / we trzy ſtá lat po onymże zburzeniu. A ći dwá oſtátnie go w tym roku ſkończyli.

Thálmud Zydowſks.

Sixtus lib: 2.

9\. On Genſerikus w Africe krol Wándalow / ktory Rzym y Kárthágine / pierwße ná świećie miáſtá złupił / tego roku vmárł. krolował lat trzydźieśći śiedm / y zdał ſie bárzo ßcześliwy nád ine krole: iż ty dwie mieśćie / nád ktore świát wietßych y mocnieyßych nie miał / zwoiował. ále tym ſie dáie znáć / iáko tákie ßcześćie podłe ieſt / ktore P. Bog ták niewiernym / niezbożnym y okrutnym y złym heretykom dáie. Po nim wſtąpił Hunerikus ſtárßy ſyn iego / ktory ná przodku łáſkáwßym ſie ku Kátholikom ſtáwił / y iuż ſie ſchadząć ná ſwoie nabożeńſtwo mogli. Wzrußył prześládowánie ná Mánicheyczyki / y zábiiał ie y wyganiał. Ale w tym poznał / iż iego Ariáńſcy kápłani / wßyſcy niemal / Mánicheußá náśládowáli / y ieden z nich nieiáki Clemencianus mnich / piſánie tákie ná ſwey ßáćie nośił: Mánichæus vczeń CHRISTVSA IEZVSA. Czym ſie wiecey ná Mánicheyczyki oburzył. Był wielki łupieżcá / iż mowiono: krol vbogi wielki potwarcá.]

Genſerikus Wándal vmarł.

Victor lib: 2. de perſec: Vand.

Sczęśćie świeckie y Bogá tanie.

Ariani Mánicheußá czćili.

Victor.

Rok Páńſki 477. Simpliciußá 10. Bázyliſzká 2. Odoákrá 2.

1\. Bazyliſzkus / y Bogu y ludźiom obrzydły (Bo wielce wßytki ſtany łákomſtwem ſwoim vćiſkał) tego roku zepchniony ieſt z páńſtwá. Bo Zeno zebráwßy woyſko / y ś. Tekli w Jſauriey modlitwie ſie poruczywßy / od ktorey y obiáwienie miał / o ſwoim ná páńſtwo przywroceniu / iáko Ewágrius powiáda: gdy z woyſkiem / ná ktore ſie zebrał / pod Cárogrod przybył: Armatus hetman Bázyliſzkow ze wßytkiemi żołnierzmi iemu ſie poddał. Co gdy Bázyliſzkus vſłyßał / do kośćiołá vćiekł / y tám od Akáciußá Biſkupá Cárogrodzkiego poimány do Zenoná prowádzony był. ktory go y z żoną iego ná wygnánie ſkazał / áby tám był głodem vmorzony. y ták ſie ſtáło. y táki miał koniec on złośliwy heretyk / ktory pułtorá látá ná tyráńſtwie przeżył.

Zeno ſię S. Tekli porucza.

Lib: 3. cap: 8.

Básyliſzkus poimany.

2\. Zeno przywrocony / ś. Tekli ná pámiątkę kośćioł Pánu Bogu w Selewcyey koßtowny zbudował / y drogiemi ſkárby nádał. Tákże y ś. Dánielowi zá modlitwę y proroctwo dźiękował. y zdał ſie iuż lepßym być / y Kátholicką ś. wiárę pochwaláć. Co liſt do niego Simpliciußá Papieżá pokázuie. z ktorego znáć / iż Zeno do Papieżá o ſwoim vpámiętániu piſał. Rádźił mu áby wiáry świętey ktorą Bázyliſzkus prześládował / wßędźie bronił / y Kálcedońſkie Concilium vmacniał / y onego Tymotheußá z Alexándriey wygnał / y te ktorzy mu pomocni byli pokarał.

Zeno ſię w rzeczy popráwił.

Simpl: epi: 7. To: 1. epiſt: decret.

3\. Popráwił ſie / mowi Ewágrius / on Ceſarz / y wygnał z Antyochiey Piotrá / Fullonà / Gnápheá / onego złośliwego Eutychianá / y Páwłá Epheſkiego. y vſtáwę vczynił / ktorą ſpráwy y wyroki wßytki Bázyliſzká popſował. Co widząc oni Biſkupi / ktorzy byli on wyrok przećiw Concilium Kálcedońſkiemu podpiſáli / do Akáciuſá Pátriárchy wracáli ſie płácząc y żáłuiąc / y przyśięgáiąc: iż to z boiáźni vczynili / á iż ſercem od Concilium Kálcedońſkiego nie odſtępowáli. Byłá to ſłába wymowká / znáć że ludźi żywey wiáry nie było. Był w ten czás Akácius namieſtnikiem Papieſkim / y dla tego od niego oni Biſkupi rozgrzeßenie ſobie iednáli.

Lib: 3. cap: 8. 9.

Fullo wygnány z Antiochiey.

Biſkupi ſię náwrácáią.

4
Gelas: epist: 11.
Ziemie trzęśienie w Cárogrodźie.
Liberatus Diac: Breuiar: cap: 16. Tom: 2. Conc.
Elurus Alexándriyski heretyk sam się zábił.
Tymotheusz przywrocony.

Tegoż roku wielkie było źiemie trzęśienie w Cárogrodźie / ktore ludźi śiłá pobiło / y budowánia kosztowne poobaláło. Ziemiá sámá wołáłá / ná obłudność Cesárzá Zenoná / ktory czynił się zwierzchu Kátholikiem / á wewnątrz / iáko się potym pokazáło / zostawał srogim wilkiem. Z iego obłudności y ten pożytek był / iż on Tymotheus Kaim y mężoboycá / Elurus názwány / w Alexándriey fałszywym Biskupem będąc: vwierzył / iż Zeno ktory go ná ono Biskupstwo wsádźił / prawdźiwie Kátholikiem został: sam śię zábił / y opowiedáiąc śmierć swoię / truciznę sobie zádał / y zdechł niezbożny y okrutny heretyk. Po iego śmierći wrocony iest on práwy biskup od niego wygnány tákże zwány Tymotheus / y spokoynie swoię dawną stolicę ośiadł.

5.
Biskup Ierozolimski o mnichy się stára.
Cyrillus in vita S. Eutymij.
Phidus Diakon w potopie.
Eutymius S.
Mnißy Eutychiáni nawroceni.

Mártyrius Biskup Ierozolimski / widząc rozerwány kośćioł Boży / onemi Eutychiany / ktorych nawięcey było miedzy mnichámi: stáráiąc się o ich náwrocenie / wysłał do Cárogrodu Phidá dyákoná vczniá onego S. Eutymiuszá / ktory iuż był przed piąćią lat vmárł: prosząc Cesárzá Zenoná / áby one heretyki swoią władzą vskromił. Phidus ná morzu się rozbił / y trafił ná iákieś drzewno po ktorym do wysepku iákiegoś wypłynął. y vyźrzał S. Eutymiuszá po wodźie morskiey chodzącego / ktory mu rzekł: Wroć się / nic nie spráwisz: ále w rychle da P. Bog / będźie iedná owczárnia y ieden pásterz. y to mowiąc płaszczem go swoim pokrył / ná ktorym morze wszytko przebył / y tey godźiny w domu swoim postáwiony był. A on mu płaszcz zniknął. Cudu tego pokazáłá się prawdá. Bo Márcianus Archimándritá náprzednieyszy Eutychian / zezwał wszytkie mnichy do Bethleem / y rzekł im: Podobno błądźim: rzućmy losy / ieden po Biskupiech / drugi po mnichách. zezwolili wszyscy. y padł los zá Biskupy. y wszyscy mniszy oni zárzekli się Eutychesá / y zostáli práwowiernemi pokutę czyniąc. okrom dwu / Geronciuszá y Romaná / ktorzy w błędźie Eutychesá zostáli. Co widząc lud zárázony onym kácerstwem / zá mnichámi y przykłádem ich / Eutychesá odstąpili / y wiele tyśięcy dusz do iedności się wiáry s. Kátholickiey przywróćiło. y miásto y vlice Ierozolimskie śpiewániem y weselem się nápełniło / dźiękuiąc opiece Bożey / ktory vpádáć do końcá nie dáie. To pisze Cyrillus zá wieku swego / on co pisał żywot s. Eutymiuszá / o ktorym często wyższey.

Cyrill: apud Surium 20. Ianuarij.

6.
Anglia obroniona od Ambrożego.
Gilda de exord: Britan.
Beda de gestis Angl: lib: 1. cap: 16.

Anglikowie oni stárzy Chrześćiánie / gdy Szotowie y Piktowie ie náiácháli: przyzwáli byli ná obronę swoię Anglosáxonow / ktorzy ie opánowáli / y bárziey vćiskáli y gubili. Ale dostawszy wodzá Ambrozyuszá Aureliáná / ktory chćiał Rzymskie zachodne Cesárstwo przywróćić / zebrawszy się / Anglosáxony porázili / y kośćioły s. y Biskupy y służbę Bożą przywróćili.

A we Włoszech po vpadku Rzymskiego Cesárstwá w Rzymie Odoákres pánował. one iego czásy y dźieie milczeniem zátłumione są.

Rok Páński 478. Simpliciuszá 11.

Zenoná 5. Odoákrá 3.

I.
Epist: Simpl: 10. Tom: 1.
Papieskie stáranie.

Simplicius Papież máiąc z Odoákrem Áriáninem w Rzymie y we Włoszech około obrony kośćiołow dosyć kłopotow: iednák wschodnych kośćiołow nie zápomniał / stáránie troskliwe o nich czyniąc. często prośił Akáciuszá Cárogrodzkiego Biskupá / áby mu o wszytkim dawał znáć. y nápisał mu Akácius szcześliwy y wesoły list / oznáymuiąc / iż w Alexándriey on Elurus Tymotheus mężoboycá z tego świátá zszedł / y Tymotheus Kátholik do swey się stolice wrócił. A Piotr Nogus názwány / ktory się ná tę stolicę wćisnąć chćiał / z swey myśli zrázony niespodźiewánie vćiekł. Był dźiwnie temi nowinámi vweselony. Lecz w ludźiách niespodźiewáne odmiány / prędko mu ono wesele wydárły / iáko niżey vsłyszym.

Tymotheus do Alexándriey przywrocony/ wysłał posły do Papieżá/ Zázaiaszá Biskupá/ Nilusá kápłaná y Mártyriuszá dyákoná/ prosząc go áby mu odpuścił/ iż przyciśniony mieczem Eutychianow Dioscorá v Mszey ś. miánował. Wiedząc iż on iest sędźia wszytkich Biskupow. á prośi áby Cesárzá vżył/ żeby Piotrá onego Mogá/ ktory sie ná stolicę iego wdźierał/ ná dálsze wygnánie posłał/ oznáymuiąc iż sie po Alexándriey krie/ á ludźie burzy. Vczynił to z pilnośćią Papież po dwákroć/ y do Zenoná Cesárzá pisał/ y Akáciuszá tákże pisánięm vpomniał: áby sie o to stárał/ żeby on Mogus dáley od ludźi wygnány był/ gdźieby zárażáć iádem swoim heretyckim/ dusz nie mogł. Posłał też Tymotheus imioná y odwołánie tych do Papieżá/ ktorzy sie od kácerstwá onego nawracáli/ áby rozgrzeszeni byli. Co sie z listu do Akáciuszá pokázuie. Skąd sie wiádomość bierze/ iż heretyki ábo ich ná pismie odwołánie/ do Rzymu Biskupi choć wielcy odsyłáli.

2. Alexandriyski Biskup od Papieża potwierdzony. Simpl: epist: 10. Liberat: cap: 16.

Piotr Mogus heretyk burzliwy.

Rozgrzeszenie heretykow do Papieża. Simpl: epist: 10.

Rok Páński 479. Simpliciuszá 12.

Zenoná 6. Odoákrá 4.

W Antyochiey on Piotr Fullo y Gnápheus názwány/ wielki heretyk/ zá wroceniem ná páństwo Zenoná/ z oney stolice złożony/ támże przemieszkiwał/ y táiemnie lud podburzał/ y roku tego przez swoie vcznie to spráwił/ iż Stephaná Biskupá Antyoskiego w kośćiele gdy miał Mszą/ zbroyno nászli/ y kápłany pozábiiáli/ y sámego Biskupá vkłowszy do rzéki wrzućili. Dźień męczeństwá iego 25. Aprilá ábo Kwietniá kośćioł náznáczył/ temi słowy: w Antyochiey Stephaná Biskupá y męczenniká/ ktory od heretykow Synod Kálcedoński háńbiących/ wiele vćierpiawszy/ do rzéki Orontu zá Zenoná Cesárzá wrzucony iest. Vpominał Papież Zenoná/ áby onemu złoczyńcy Fullonowi miedzy ludźmi być nie dopuszczał: ále Zeno niedbále czynił/ y tego potym żáłował. Táka iest náturá tych wężow/ iż bez iádu być nie mogą/ ktorzy z nimi obcuią. Apostołowie y onych trzech liter z nimi nie dopuśćili/ to iest/ Aue. Pokarał ony łotry Zeno Cesarz/ y vstáwił/ áby Antyoski Biskup w Cárogrodźie wybierány bywał. Co áby Papież potwierdźił/ gdyż to przećiw práwom/ ále z potrzeby/ być miáło: Cesarz Zeno prośił.

1. Euagr: li: 3. cap: 10. Niceph: lib: 15. cap: 28.

Fullo w Antyochiey pobursył lud.

Stephan Biskup zabity od heretykow.

Antyoskiego Biskupa wybieranie.

Odpisał mu Papież chwaląc iego nabożeństwo/ ále mu ná ten raz tylo tego dopuszczáiąc. Bo sie iuż było to sstáło/ iż Akácius Cárogrodzki Stephaná wtorego ná biskupstwo Antyoskie/ bedąc namiestnikiem Papieskim/ w Cárogrodźie poświęćił. Dla pokoiu dopuśćić sie to ná czás mogło/ co przećiw Kanonom kośćielnym było. Wymawia mu w tym liśćie/ iż źle vczynił/ iż go nie posłuchał/ gdy rádźił: áby heretycy dáleko z gránic Rzymskiego páństwá wygnáni byli.

2. Simpl: epist: 13. & 15.

W Gálliey on przesławny Biskup Treceński Lupus ná iny świát do CHRISTVSA przenieśiony iest. Siedźiał ná Biskupstwie pięćdźieśiąt y dwie lećie/ cudy y wielkimi cnotámi znákomity.

Lupus Biskup.

Rok Páński 480. Simpliciuszá 13. Zenoná 7. Odoákrá 5.

ZEno Cesarz y Plácidia wdowá po Olibriuśie/ v królá Wándalow Hunneriká w Afryce/ vprośili/ áby lud Kátholicki w Kárthaginie Biskupá sobie obrał. Włożył ten obowiązek Hunerikus/ áby też pod Cesárzem Arianom było wolno biskupy mieć/ y swoie nabożeństwo iáwnie obchodźić. Gdy to ludźiom Kátholickim skupionym w Kárthaginie od królá oznaymiono/ y wolność im onę dano: stárszy boiąc sie onego obowiązku/ áby z niego więtsze prześládowánie nie vrosło: od-

1. W Karthaginie Biskup wybrany Eugenius.

ſło: odpowiedźieli poſłom: Wolem bez Biſkupá być. niech CHRISTVS ſwoy kośćioł rządźi. Ale poſpolſtwo / iáko ogień zápalone / wnetże obráli Eugeniuſzá człowieká świetego. ktory poświecony od Biſkupow y ná ſtolicy poſádzony / wielkie weſele miáſtu wſzytkiemu vczynił / młodym zwłaſzczá ktorzy nigdy Biſkupá ná ſwey ſtolicy w kośćiele nie widźieli. Śieroctwo onego kośćiołá bez Biſkupá po Deogratias, trwáło lat dwádźieśćiá y cztery. Eugenius cnotámi wielkimi y v Arianow ſie wſławił. Lud go ták miłował / iż zdrowie záń káżdy położyć chćiał. Nie máiąc y iednego pieniądzá z dochodow kośćielnych od Wándalow odiętych / wielkie iáłmużny z tego co od ludźi miał / czynił. Ná noc pieniedzy nie ſchował / chybáby mu kto był wieczorem co poſłał. wſzytko onegoż dniá co miał rozdawał.

Victor lib: 2. de perſ: Vand. *Eugenius S. Biſkup.*

Rok Páński 481. Simpliciuſzá 14.

Zenoná 8. Odoákrá 6.

1\. *Theodorikus Scytá.* Euagr: lib: 3. ca: 25.

A Zenoná Ceſárzá powſtał Theodoricus Scythá / ábo iáko my zowiem Tátárzyn / y Trácią z woyſkiem náiáchał / y źiemie pſuiąc áż do Cárogrodu przebył / y miáſtá máło co nie wźiął. Pan Bog ſam miáſto wybáwił. Bo iegoż ludźie y pánowie zmawiáć ſie ná iego zábićie poczeli. Co gdy zrozumiał / od miáſtá odſtąpił. y pochwili w obozie bedąc / á ná koniá wśiádáiąc / gdy koń byſtry doſieść mu nie dał / ná oſtre go v włoczniey żelázo zrzućił / y od oney rány vmárł. Inſzy był Theodoricus Gothus / ktorego do śiebie Zeno przyzwał y we czći go wielkiey miał / ktory potym Włoſką źiemię pośiadł. o ktorym niżey wzmiánká bedźie.

2\. Victor lib: 2. de perſ: Vand. *W Afryce przeſládowánie.*

W Afryce w Kárthaginie przez rozmáite widzenia dawał wiernym znáć Pan Bog o przyſzłym przeſládowániu / ktore Hunerikus Wándálſki krol po dwu lat zácząl / kośćioł Boży ſrodze vćiſkáiąc. A tego roku on okrutnik ktory ſie ná przodku pánowánia łáſkáwym vdawał / od ſwoich Wándalow morderſtwá zácząl. Wiele bárzo Wándalow iego / do prawdy Kátholickiey przyſtawáło / y náuką ſie y Sákrámenty kośćielnemi v Eugeniuſzá Biſkupá karmiło. Co widząc Biſkupi Ariáńſcy / vprośili v krolá ſwego Huneriká / á zwłaſzczá pierwſzy ich Biſkup Cyrolá: áby zákazał Eugeniuſzowi ná Biſkupiey ſtolicy śiedźieć y kazánia czynić / á tych ktorzy Wándalſki vbior noſzą / do kośćiołá ſwego nie przypuſzczáć. Odpowiedźiał Eugenius / iż dom Boży káżdemu otworzony ieſt / y trudno komu weſzćia bronić / á zwłaſzczá iż wielka ieſt liczbá tych Kátholikow / ktorzy ſie po Wándalſku vbieráią / y dla tego / iż dworſkie służby máią.

Wandalow wiele Katholikámi zoſtaie.

3\. *Odzieranie włoſow.*

Zátym krol kazał v kośćielnych drzwi kátom ſtáć / y tym ktorzy po Wándálſku vbráni byli / oſekámi żeláznemi głowy łupić / y ſkore z włoſámi odźieráć / y ták wiele oboiey płći ludźi pomęczono. Jedni záraz oczy trácili / drudzy vmieráli / drugie ták obłupione po vlicách ná wzgárde y poſtrách wodzono. A iednák żaden z nich wiáry ś. nie odſtąpił. y widząc ſtátek ich / pobrał im wſzytkie dworſkie dochody y żywnośći / á drugie ná roboty wieyſkie rozeſłał / y ćiężkiemi ná vpaleniu pracámi trápić y głodem morzyć kazał. Jednemu ná reke chromemu / gdy go do roboty przymuſzano / towárzyſze żáłuiąc go á do Bogá wołáiąc reke vzdrowili / y robił z drugimi co kazano. Cud on dał prawdźie Kátholickiey wielkie świádectwo.

Męczeńſtwa wiernych w Afryce.

Cud męczenników.

4\. *Hunerikus ſwoie powinne gubi.*

Obroćił záś Hunerikus ná powinne / ktorych ſie bał áby mu pánowánia nie zayźrzeli / ſwoie ono okrućieńſtwo. y naprzod żone brátá ſwego Theodoriká / o ktorey chytrośći y rozumie wiele trzymał / śćiąć kazał / tákże y ſyná iey biegłego w náukách Genſeriká zábił. Jukundá Pátriárche ſwoich Biſkupow

ſkupow Ariáńſkich/przeto iż brátu iego Theodorikowi miłym y towárzyſkim był/ ſpalić kazał. Dopieroż my/ mowi Wiktor ktory ná to pátrzył/ wzdychác poczeli mowiac: Co z námi bedźie/ gdy ná ſwoie Biſkupy ták ćieżki ieſt y zápámietáły. Potym y brátá onego ſwego Theodoriká ná wygnánie wypchnał/ ná ktorym vmárł. máłe też dźiatki iego powyrzucał. y innych wiele dworſkich ſwoich ludźi potwarzy ná nie kłádac/ pomordował. miedzy ktoremi był Heldiká ſtáry/ ktorego był oćiec zá opiekuná vmieráiac zálećił/ ktorego śćiac y żone iego Teukária ſpalić roſkazał. Wiele też kápłanow y dyákonow ſwoich Ariáńſkich popalił y beſtyámi ſkarmił. y ták ſie od ſwoich w rzeczy w ſwoim pánowániu krotkim vſpokoiwßy/ ná Kátholiki ſie iáko lew głodny y ryczacy gotował.

Rok Páńſki 482. Simpliciuſzá 15.

Zenoná 9. Odoákrá 7.

W Antyochiey on Stephan mnieyßy/ Biſkup tego miáſtá vmárł/ y náſtapił ná iego mieyſce wybrány od obywátelow/ á nie od Akáciußá Cárogrodzkiego podány/ Kálendion dobry Kátholik. ktory záraz z Synodu do Rzymu Anáſtázyußá Biſkupá wypráwił/ wedle zwyczáiu/ áby iego ono poſtáwienie potwierdźił. Co iż Simplicius vczynił/ liſt iego do Akáciußá oświadcza. Bolało to Akáciußá/ iż nie z ſwey reki dał do Antyochiey Biſkupá/ iáko był dał Stephaná. y ſtárał ſie potym/ z oney hárdośći ſwey/ iákoby Kálendioná złożył. Iákoż złey myśli ſwey doſyć vczynił.

1. Euagr: lib: 3. ca: 10. Kálendion Biſkup Antiocheńſki. Papież potwierdza Pátriárchy. Epiſt: 14. Akácius ſie odmienia ná złego.

Ná Zenoná Ceſárzá powſtáli niektorzy/ iáko Márcianus y Leoncius/ dla ktorych przyzwał Zeno Theodoriká Gothá/ ktory v Rzymian miał wielką ſławe w woiennym rzemieśle/ y zlećił mu woyſko/ ktorę ony iego nieprzyiaćiele pogromił/ y w wielkiey nápotym czći v Zenoná zoſtał. Ná Kálendioná Biſkupá Antyoſkiego/ włożono ztad potwarz/ iákoby onym iego nieprzyiaćiołom życzliwym był/ y przeto przyßłego roku ná wygnánie od Ceſárzá/ zá ſpráwą Akáciußá/ potepiony był.

2. Theodorikus od Zenoná przyzwány.

Roku tego Tymotheus Biſkup Alexándriyſki świát ten pożegnał/ śiedźiał lat 23. w pokoiu y w wygnániu. Ná iego mieyſce Biſkupi wybráli y poświećili Janá Táláidá Kátholiká. y záraz z Synodu onego poſtáli do Papieżá wedle zwyczáiu wyznánie iego wiáry/ o potwierdzenie proßac. Co ſie z liſtu Papieſkiego pokázuie do Akáciußá Cárogrodzkiego. Nim Papież Janá onego potwierdźił/ wźiał liſt od Zenoná Ceſárzá/ w ktorym go prośi/ áby Janá nie potwierdzał/ iáko krzywoprzyśiezce/ ktory ſie iuż był tego Biſkupſtwá zárzekł/ ná iego mieyſce zálecáiac onego Piotrá Mogá wielkiego heretyká. Ná co ſie bárzo zdumiał Papież/ y piſał naprzod do Akáciußá/ o ktorym wiedźiał/ iż iuż v Zenoná w wielkiey łáſce był/ y wiele v niego rządźił: dźiwuiac ſie iż mu o tym nic nie piſał: á zkad to przyßło/ iż mu heretyká ták ßkodliwego y iuż potepionego záleca. Lecz Akácius nic nie odpiſował/ y muśiał drugi raz go innym liſtem budźić/ o toż go pytáiac/ á ná iego ſie niedbáłość záluiac. Lecz on tákże w milczeniu zoſtawał/ á wßytko złe z onym Ceſárzem myślił.

3. Papież potwierdza Pátriárchy. Simpl: epiſt: 17. Tom: 1. ep: dec.

Akácius ſie z Papieżem wadźi. Simpl: epiſt: 18.

Już iad zátáiony Akácius wypußczał/ o to ſie gniewáiac/ iż Jan do niego ſie po potwierdzenie nie vćiekł/ chcac ſobie iáko vmyślił/ Alexándriyſką ſtolice podbić: wßytek ſie odmienił. On ktory ſie Bázylißkowi ták mocno przećiw heretykom záſtáwiał: poczał heretykom ſprzyiáć/ y one ná wyſokie ſtolice z Zenonem Ceſárzem ſtáwiáć. y dla prożney pychy ſwoiey/ práwie kośćioł wßytek obálić chćiał. Nápráwił Ceſárzá/ iż z Biſkupſtwá Alexán-

4. Akácius ſie odmienił. Liber: Diac: Breuiar: cap: 17.

Akácius Mogá heretyká ſadza, y z nim vczeſtnictwo ma.

driyſkiego ſtároście Egyptu Janá wypchnać kazał / á Mogá onego ná nie poſtáwić bez żadnego wybieránia / z tym tylo obowiąſkiem / áby liſt Ceſárſki o wierze piſány przyiął / y do Akáciuſzá y Simpliciuſzá Rzymſkiego liſty Synodálſkie poſłał / y záraz Mogá onego imie Akácius w diptichách / to ieſt przy Mſzey ś. miánowáć kazał.

Liberat: Diac: cap: 18.
Wielki grzech Akáciuſzá.
Zeno Enotikon piſze.

O iáko w tym wiele złego popełnił Akácius y Zeno Ceſarz. poświeconego Biſkupá ſwoią mocą ſkłáda / y potępionego heretyká wſadza / bez Synodu / bez porády y zezwolenia Rzymſkiego Biſkupá / bez wyznánia Kátholickiey wiáry. A co naſtrásʒliwſzego / ſam Ceſarz Zeno z podánia onego przewrotniká Akáciuſzá wyznánie wiáry piſze / ktore Enotikon názwał / y Biſkupom wedle ſwego piſmá wierzyć każe / y Concilium Kálcedońſkie pſuie / y ánátheme ná nie kłádzie.

5. Euagr: lib: 3. ca: 14.
Zeno Ceſarz heretyk.

Liſt ten Zenonow o wyznániu wiáry położył Ewágrius / ktory zda ſie iż y Neſtoriuſzá y Eutycheſá gáni / ále błedow ich nie gáni / áni onego Dioſkorá / á iáwnie Concilium Kálcedońſkie odmiáta. Był Zeno Ceſarz záwżdy ná ſercu heretykiem / dla wrocenia ſie ná Ceſárſtwo / pokázował ſie Kátholikiem / ále nie długo. ſkoro ono nieſzczeście iego minęło / odkrywáłá ſie złość iego / ktorą gdy z onego iego wyznánia wiáry do Biſkupow ludzie poznawáli / á potępienie Concilium Kálcedońſkiego widzieli: bárzo ſzemráli / y od niego ſie odrażáli. Tákiż był on Piotr Mogus / ná ſercu będąc Eutychiánem / vſty ſie zás przał / y Concilium Kálcedońſkie chwalił y przyimował z tákąż nieſzczerością iáko był zwykł / y iáko ſie w heretykách odmiennych náyduie. Potym zás gdy widział iż ſie niektorzy w Alexándriey tym od niego odrażáli / iż pochwalał Kálcedońſkie Concilium: on ie iáwnie przed wſzytkimi zgánił / y ná nie Anátheme włożył. Jednák ſie do niego nie wrocili / ci ktore Acephali zwano / to ieſt bez głowy.

Euagr: lib: 3. cap: 17.
Nieſtátek heretycki.
Leoncius de ſect: act: 5.

Rok Páńſki 483. Simpliciuſzá 16.

Zenoná 10. Odoákrá 8.

1. Liberat: Diac: in Breuiar: cap: 18.

JAn Táláidá wygnány z Alexándriyſkiego Biſkupſtwá / vdał ſie do Antyochiey do Biſkupá Kálendioná / od ktorego liſty biorąc / ápellował do Rzymſkiego Biſkupá Simpliciuſzá / iáko też był y ś. Athánázyus vczynił / áby tám był ſadzony. Przyiął go Papież / y piſał do Akáciuſzá / fráſuiąc ſie nań bárzo / iż Piotrá onego Mogá do vczeſtnictwá bez woley ſtolice Apoſtolſkiey przyiął. Jedno z tych dwu vczynić miał / ábo rádzić Mogowi / áby ſzczerze Concilium Kálcedońſkie / y liſt Leoná przyiął: ábo iego od ſwey ſpołeczności odpędził.

2. *Simplicius Papież vmárł.*

Zátym Simplicius ná lepſzy żywot poſzedł. Siedział lat piętnaście / mieśięcy pięć. Przez ten czás ſam będąc od Odoákrá / y Herulow ktorzy w Rzymie pánowáli / ściśniony / przedſie wſzytkim ſie kościołem świátá wſzytkiego opiekał / y Biſkupy ſadził / y ſkłádał / y wybawiał / y Ceſárze náuczał y gromił gdy było potrzebá / á żaden mocy y rzadom onym iego nie przygániał. Z czego ſie pokázuie / iż moc Biſkupá Rzymſkiego nie z powagi y mocy páńſtwá Rzymſkiego vroſłá: ále od CHRISTVSA nádána będąc / y po vtrácie Rzymſkiego Páńſtwá trwáłá / y trwáć będzie do końcá świátá.

Władza Papieſka po vtrácie páńſtwa Rzymſkiego trwa.
Felix ná Papieſtwo.
Theod: lect. collec: lib: 2.
Papież Enotikon potępił.

Po zeſzciu Simpliciuſzá Papieżá wybrány ieſt Felix trzeci Rzymiánin. Ten naprzod liſt on Zenonow o wyznániu wiáry / ktory zwano Enoticon ábo vnitiuum, zgánił y pohánbił / choć go Pátryárchowie wſchodni iuż byli podpiſáli y nań zezwolili z niektorymi Biſkupy. Miał to ſobie zá brzydkość Felix Papież / áby Concilium Kálcedońſkie krzywdę miáło / á pan świecki Biſkupow y Doktorow wiáry náuczáć / y ſpoſob náuki y wyznánia wiáry podáwáć miał. y przeto ná on liſt ánátheme dał.

3. Słuchał też onego Janá wygnánego/ ktory do ſtolice Rzymſkiey áppellował. A chcąc oſtrożnie w rzeczy iego poſtąpić/ zezwał Synod Biſkupow do Rzymu. Poſtánowił/ áby poſłowie do Ceſárzá wyſłáni byli/ y przez piſáne liſty vpomniány był Ceſarz/ dla czego wiáry ś. odſtąpił. Tákże Akácius áby był z tego karány/ iż obronę ś. wiáry opuścił/ y ták ſię z iáwnemi heretykámi pomieſzał. á żeby mu byłá vkazána żáłobnicá od Janá nań podána/ y pozew nań od Papieżá dány/ áby ſię v ſtolice Apoſtolſkiey o to co mu zádawano/ ſpráwił. y oſobny liſt do Ceſárzá dał/ proſząc áby Akáciuſzá do ſądu y do ſpráwy o ſobie dánia przymuſił.

Akacius do Rzymu pozwány.

4. Wybráni ſą ná ono poſelſtwo Vitalis y Miſſenus Biſkupi. Zostáły kopiie tych liſtow Papieſkich w ſtárych kśięgách zebránia Creſconiuſá/ w ktorych y do Ceſárzá y do Akáciuſzá słowá ſą święte y poważne/ cichośći/ ćierpliwośći y miłośći y powagi á męſtwá Apoſtolſkiego pełne. ktore y natwárdſze ſercá ſkruſzyć y do pokuty poruſzyć mogły. Choć był ná ten czás Papież nápoły v onych Herulow y Arianow iáko więźniem: iednák męſko y śmiele Ceſárzá vpomina y gromi/ y nieſtátek iego ná oczy mu wymiáta/ y do pobożnośći y pokuty wzywa. Piſał y do kśiężey Cárogrodzkiey y mnichow y świeckich Kátholikow/ iáko Liberatus wſpomina/ do záchowánia prawowierney náuki onych pobudzáiąc. O czym y Ewágrius powiáda. y przydáie/ iż Cyrillus ſtárſzy nád mnichámi Bezſennemi w Cárogrodźie/ nim Papieſcy poſłowie przyiácháli/ piſał do Felixá oznáymuiąc iákie grzechy przećiw práwey wierze powſtawáły/ áby do pomocy nie mieſzkał/ przymawiáiąc opoźnieniu iego. y roſkazał Papież poſłom ſwoim/ áby nic w Cárogrodźie nie poczynáli/ pokiby ſię z Cyrillem nie porozumieli.

Iákie liſty Papieſkie.
Vt ſupra.
Euagr: lib: 3. cap: 18. 19. 20.

5. Ná tymże Synodźie Rzymſkim/ ná ktorym byli cztery ſtá y dwá Biſkupi/ złożony ieſt z ſtolice Antyoſkiey on ſproſny heretyk Gnápheus Fullo Piotr/ ktorego iuż był przez dwoie piſánie vpomniał Papież Felix. Ten zá pomocą Akáciuſzá/ Kálendioná Kátholiká z Biſkupſtwá Antyoſkiego zepchnał. y záraz wſtąpiwſzy ná biſkupſtwo/ z ktorego iuż był raz wygnány/ pokazał ſię nietylo Eutychiánem/ dwu nátur w CHRISTVSIE nie wyznawáiąc: ále y Apollináriſtą. Bo náuczał/ iż ćiáło CHRISTVSOWE z niebá przynieśione w Boſtwo ſię obroćiło. Nákoniec y Sábellianem był/ gdy ś. Troycy Oycu y Synowi y Duchowi ś. vmęczenie ná krzyżu przypiſował/ perſony w iedno mieſzáiąc/ y do onego Troyświętego pienia/ S. Boże/ ś. mocny/ ś. nieśmiertelny/ przykłádał/ ktoryś zá nas vćierpiał/ zmiłuy ſię nád námi. O czym iáwnie do Akáciuſzá ſwego pátroná piſał. ktory ſię iego bluźnierſtw záwſtydźiwſzy: Synod w Cárogrodźie zebrał/ y one kácerſtwá iego potępił. Lecz Felix Papież ná onym Synodźie Rzymſkim z biſkupſtwá go złożył y wyklął. y o tym dał znáć Zenonowi Ceſárzowi/ áby iáko z wyklętym ſpołecznośći żadney nie miał/ á onego z biſkupſtwá wygnał.

Tom: 1. epiſ: Decr. R. Pont. & Tom: 2. Concil.
Fullo od Papieżá potępiony.
Akacius go bronił.
Fullo Apollináriſtá.
In epiſt: Felicis Pap: Codic: Vatic.

6. W Afryce Hunerikus tego roku wielce vćiſnął Kátholiki. Naprzod wſzytkim vrzędy złożyć y ſtan rycerſki kazał/ ktorzyby Arianmi zoſtáć niechćieli. Wielka liczbá Kátholikow y vrzędy y żołnierſtwo porzućili/ ktorym on máiętnośći pobrawſzy/ do Sárdiniey y Sycyliey ſámy wygnał. A gdy Biſkupy z máiętnośći łupić chćiał y biſkupſtwá przedáwáć: iego mu miniſtrowie odrádźili/ boiąc ſię áby w Tráciey Ceſarz Zeno toż ich Ariáńſkim Biſkupom nie oddawał. y wymyślał ná nie on krol inſzą ſztukę. Zebrał klaſztorne pánny/ y kazał ſwoim bábom ich czyſtośći doświádczáć/ y męczyć ie y palić/ áby powiádáły/ iáko Biſkupi y kśięża z nimi nieczyśćie żyią. W onych mękách wiele ich pomárło/ á nic ſię iednák dopytáć nie mogł. Tedy bez pokrywki gubić kśięża począł/ Biſkupow/ kápłanow/ dyákonow cztery tyśiące dźiewięć ſet ſześćdźieśiąt y ſześć ná puſte mieyſcá wygnał. Wiele miedzy nimi było chorych y ślepych/ á iść muśieli. Czytay o tym w żywoćie ś. Eugeniuſzá.

W Afryce vćiſnienie Katholikow.
Victor lib: 2. de Vandal: perſ.
Potwarzy ná Biſkupy.
Pánny klaſztorne męczone.
4966 kśiężey wygnánych z Afryki.
3. Auguſti.

Rok Páński 484. Felixá trzećiego 2.

Zenoná 11. Odoákrá 9.

1.
Iordanes Gottus.
Theodorikus podniesiony.

Zeno Cesarz / wyniosł ná wielkie vrzędy onego Theodoriká Go-
thá / ktory był nieprzyiaćioły iego pobił. Bo tego roku Consulem
go vczynił / y zá towárzyßá ná páństwo wźiął / y zachodnie mu
páństwá obiecał. y iego się przyiáźnią y podporą zmocniwßy /
boiáźni Bożey y wstydu ludzkiego odstąpił.

Zeno Papieskich posłow nie vczćił.
Liberat: Diac: cap: 18.
Euagr: lib: 3. cap: 20. 21.
Vpadek posłow Papieskich.

Nád przyrodzone y wßytkich narodow práwo / one posły Papieskie Vi-
talisá y Missená Biskupy / gdy do Cárogrodu przyiácháli / ták Zeno przyiął:
Miásto processiy nabożnych / iáko zwyczay był w Cárogrodźie posły Papie-
skie witáć / posłał rozboyniki / ktorzy ie związáli / y z wielkim wołániem y blu-
źnieniem / miásto kośćiołá do wieże y więźienia prowádźili / y listy im wßytki
odebráli. To mnieyßa ßkodá / więtßą vczynił ná ich dußách Akácius Biskup.
Bo miękkimi słowy y postráchy námowił ie do tego / iż z nim nád zákazánie
Papieskie / społeczność wźięli / y w kośćiele z nim będąc słucháli ná Mßy ś.
miánowáne imię Piotrá onego Mogá / naiezdniká stolice Alexándriyskiey /
nic się temu nie sprzećiwiáiąc. y rozumieli ludźie iż go Papież do swego vcze-
stnictwá przyimował. Był to srogi y rzadki vpadek Biskupow kośćiołá
Rzymskiego / ktorzy ták ono święte poselstwo nawyżßego pásterzá zelżyli.
Dáli o tym znáć prędko Papieżowi przez posłáńcá swego Symeoná mnichá /
Cárogrodzcy mnißy / y on Cyrillus / ktorzy y w oczy posłom Papieskim on
wielki błąd wymiátáli.

2.
Gelas: epist: ad Dardan: Episc.
Liberatus Diac: cap: 18.
Karánie posłow.

Felix dwiemá listy vpomniał Akáciuszá / áby od vczestnictwá Mogá
onego w Alexándriey odstąpił / á pokutował zá to co z posły iego pobroił /
wyklinániem mu grożąc. Lecz on ná to nic niedbał. Złożył też Felix Synod
w Rzymie / y zgromádźił śiedmdźieśiąt y śiedm Biskupow / z ktorymi one
posły swoie ktorzy się iuż byli do Rzymu wroćili / Vitalisá y Missená sądźił /
y przeświádczone gdy się y sámi wyználi / z dostoynośći Biskupiey zrzućił y
wyklął. A iż był przez nie pisał list do Papieżá Akácius / znáiąc się do tego / iż
z Mogiem ábo Piotrem Alexándriyskim społeczność ma: sąd o nim Felix
czynić kazał. y názbieráło się świádectw wiele / y pismá ná grzechy y błędy y

Akácius Cárogrodzki Biskup wyklęty.

złośći Akáciuszá / dla ktorych pozwány dawno do Rzymu stáwić się niechćiał.
y zátym iest od wßytkich potępiony. Klątwę nań nápisał ś. Felix z tákim ty-
tułem: Felix Biskup świętego kośćiołá Kátholickiego miástá Rzymu. Tám
złośći mu iego y heretyctwá ná oczy wymiáta / y wyklina go / y z vrzędow

Liberat: vt supra.

wßytkich kośćielnych skłáda / y ánátheme nań kłádźie. Posłał one klątwę
przez Tutá Defensorá. Biskupi też oni od śiebie do wßytkiey księżey Cáro-
grodzkiey y mnichow y Biskupow w Bityniey list pisáli / oznáymuiąc im wy-
klęćie Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby z nim społecznośći nie mieli. Ná

3.
Mogá y Fullená wyklęćie.
Trzey Patriárchowie wyklęći.
Liberat: vt supra.
Niceph: lib: 16. cap: 17.
Martyrol: Rom: 8. Februarij.
Mnißy od Akáciuszá wiele vćierpieli.
Złość Akáciuszá.

tymże Synodźie powtorzona iest klątwá y złożenie z biskupstwá / obudwu
onych Piotrow y Mogá Alexándriyskiego / y Fullená Antyoskiego. wßyscy
trzey Pátryárchowie ná ten czás byli wyklęći / iáko vporni heretykowie.
Akácius posłáńcy klątwy od Papieżá nie przyiął / lecz mu ią mnich ie-
den gdy v Mßey stał / do iego sukniey przyśćiegnął. O co piße Nicephorus /
wiele mnißy vćierpieli. iedne pozábiiáli Akácianowie / drugie poránili y w
więżách trapili. Zábite y vmorzone zá męczenniki kośćioł ma / y v Grekow.
Po oney klątwie Akácius imię Felixá Papieżá ze Mßey ś. wyiął / cze-
go naygorßy przed nim heretycy czynić nie śmieli. A w klątwie oney / mo-
wi Liberatus / Mßą służył / á co nagorzey zárážiwßy dwie Pátryárchie here-
tykámi / y ine Biskupy Kátholickie / ktorzy z nim vczestnictwá mieć niechćie-
li / wy-

li/ wypychał z ich Biſkupſtw / á ſadzał ábo heretyki / ábo ludźie złe y niegodne/ máiąc Ceſárzá po ſwey myśli. O co iuż po śmierći iego Geláſius Papież nárzeka/ y mowi: y ſpiſáć ſie nie mogą wielkie złośći iego/ ktoremi kośćioł ś. zárażał y gubił. Biſkupi oni wygnáni tłukli ſie po zachodnych miedzy Gothámi y Erulámi páńſtwách / y do Rzymu wiele ſie ich nábiegło. A ktorzy do Ceſárzá vćiekáli/ bárziey byli męczeni. Toż czynił on Piotr Mogus w Alexándriey: Biſkupy y mnichy do odſtąpienia Concilium Kálcedońſkiego przymuſzał/ wyganiał/ y do burzliwych woien/ miedzy Kátholiki y heretyki/ przyczynę dawał. O co go y Zeno vpomniał/ ále nie karał. Bo y ſam Concilium Kálcedońſkie pſował. A Papież Janá onego Táláide ktory był z Alexándriey wygnány/ ná Noláńſkim Biſkupſtwie zoſtáwił / ná ktorym ſzczęśliwie dokonał.

Tom: 1. epiſt: decr: R. P. epiſt: 11.

4. *Biſkupi wſchodni wygnáni od Akaciuſzá.*

Liberat: vt ſupra.

Euagr: lib: 3. cap: 22.

Ian Pátriárchá Alexandriyſki Nolańſkim Biſkupem.

Roku przeſzłego w Afryce złożył był diſputácyą Hunerikus krol Kátholikom z ſwoimi Ariany ná dźień pierwſzy Lutego/ tego roku/ nie ſzukáiąc prawdy/ ále przyczyn do ich wygubienia. Już był conauczeńſze wygnał/ y mniemał iż z proſtemi wygráć miał / y one zátym káráć. Lecz nim do diſputáciey przyſzło: sámi Boſkim ſądem przegráli/ á Kátholicka prawdá od Bogá cudámi wyświadczona byłá. Bo Eugenius Biſkup ślepemu / ktorego wſzytko miáſto znáło/ ná imię Felixowi wzrok przywroćił. Co iáko ſie ſtáło/ czytay w żywoćie ś. Eugeniuſzá. Pokazał P. Bog przy ktorey ſtronie iego prawdá. Ná co wezdrgnęli ſie heretycy / przed krolem onego ślepego pytáiąc/ iáko vzdrowiony był? Ten iáko on w Ewángeliey ślepo národzony/ beſpiecznie prawdę oznaymiał.

5. *Victor lib: 2. de perſ: Vand.*

Diſputácya z Ariany.

Eugenius ślepego oświećił.

3. Auguſti.

6.

Przyſzło do oney rozmowy y vtarczki o wierze. Cyrollá Aryáńſki wodz/ gdy widźiał/ iż Eugenius Biſkup z inemi Kátholiki mocnie boſtwá CHRISTVSOWEGO wſpiera/ y śmiele Aryáńſkie fałſze zbiia: Záwołał/ iż Omouzyáni rozruchy czynią/ y mowić nie dopuſzczą. Tedy záraz Kátholickie ſłuchácze kiymi bić/ á Biſkupy wypchnąć kazał on krol Hunerikus. Jákie tám wyroki dał ná wſzytki kośćioły w Afryce / iáko bez liczby ludźi zwłaſzczá duchownych pomęczył/ y iáko ſam tegoż roku od beſtiy y robáctwá roztoczony zginął: czytay támże w żywoćie ś. Eugeniuſzá / tu ſie długo z tym powtárzáć. Ná mieyſce Hunerziká náſtąpił Gundábundus bliżſzy ze krwie Genſeryká/ ktory ná przodku ſwego pánowánia kośćiołom Kátholickim pokoy przywroćił/ y Biſkupy z wygnánia y inne Kátholiki wyzwolił. Acz potym ie po kilku lat trapił y męczył. Tegoż roku Ewárikus krol Gothow w Gálliey tákże prześládowník kośćiołá Bożego/ złą śmierćią vmárł.

Argumentá heretyckie.

3. die Auguſti.

Hunerikus okrutnik zdechł.

Procopius de bello Vand: lib: 1.

Iſid: in Chron.

Gregor: Turoneñ: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 25.

7.

Tego roku krol Fráncuſki Childericus Pogánin vmárł/ náſtąpił po nim Klodoweus ſyn iego/ pierwſzym krolem Chrześćiáńſkim v Fráncuzow/ ktorego Remigius ś. Biſkup Remeńſki ochrzćił. Oćiec iego Childericus bárzo cżćił święta w Páryżu Genowefę/ choć ſam był Pogánin/ y ná iey prośbę zá vtrapionemi wſzytko czynił. A ten ſyn iego Klodoweus ábo Hludouicus/ bo oboie imię mu dáią: wielce miłował ś. Remigiuſzá będąc Pogáninem, y dawał mu imioná y wśi/ ktore on ná vbogie obracał/ niechcąc áby iákie o łákomſtwie iego domniemánie miał/ á ná ſwoie pożytki/ á nie ná duſze y zbáwienie iego zmierzał. Czemu ſie dźiwował Klodoweus/ y tym wiecey dla niego czynił. Ták ſie ten iáko on drugi Korneliuſz do wiáry ś. gotował. Remigius cnot wielkich był człowiek/ ktory Apoſtołem Fráncuzom zoſtáć miał/ y one CHRISTVSOWI pozyſkáć.

Klodoweus ná kroleſtwo wſtąpił.

S. Remigiuſzá cżćił.

Troy narod był ná on czás Pogáńſki ktory w Gálliey krolował: Gothowie/ Burgundowie/ y Fráncuzowie. Te sáme P. Bog ná opánowánie wſzytkiey Gálliey y ná záchowánie wiáry ś. Kátholickiey obrał. w ktorey gdy trwáli/ áż do náſzych wiekow ich koronę záchował Pan Bog/ á inne nie-

8. *Fráncuzy obrał P. Bog miedzy innemi Pogány.*

wierne pogubił Gothy/ Wándale/ Eruły/ Alany/ Swewy/ Gypedy/ ktorzy
kośćioł iego ś. prześládowáli. y temu się przypátrz iáko P. Bog narody sobie
inne gotował/ gdy przez herezye drugie wiáry ś. odstępowáły. Nie było w
ten czás żadnego krolá prawowiernego y Kátholiká/ áż lepszy czás podnie-
śieniu wiáry ś. y kośćiołá swego P. Bog vkazał/ á one złe y niewierne naro-
dy wykorzenił.

Nagrodá kośćielney ßkody.

9. *Sidonius vmárł.* *Dwá źli kápłani pokaráni.*

Tegoż roku on przezacny y vczony Biskup Arwerneński Sidonius piel-
grzymstwá tego dokonał do oyczyzny przenieśiony. Przed śmierćią miał
dwu kápłanow bárzo ná się przykrych y ostrych/ ktorzy mu byli wszytko z rę-
ku wyięli/ y ćiásno go chowáli. á ieden się nań przegrażał/ iż go z kośćiołá
wywlec chćiał. y nocy iedney zmawiáiąc się z towárzyszem ná Biskupá swe-
go/ gdy on był w kośćiele/ idąc z świecą do niego/ ná potrzebę táiemną zstą-
pił/ y tám záraz iáko Arrius rospukły vmárł. W tym ná febrę záchorzał Si-
donius/ y kazawszy się nieść do kośćiołá/ ludźiom o nástępniku swoim Aprun-
kulu prorokował. y skoro duchá CHRISTVSOWI oddał: on drugi zły ká-
płan ná kośćielne się rzeczy rzućił/ iákoby iuż Biskupem być miał/ y mowił:
Poznał P. Bog żem ia sprawiedliwszy niżli Sidonius/ y dla tego mi tę moc
dał.

Greg: Tur: de gestis Fran: lib: 2. cap: 23.

10. *Sstráßliwy przykład ná te co stárßych nie czczą.*

A gdy w Niedźielę po zeszćiu Biskupá gośćie częstował: ten co mu
pić dawał rzekł: Pánie/ widźiałem dźiś sen dźiwny/ chceszli powiem ći go.
Widźiałem miedzy świetnemi bárzo kápłany/ Sidoniuszá/ á on spor ma z
towárzyszem onym twoim miłym/ ktory vmárł. y przekonał go ták/ iż sędźia
y krol głęboko do wieże wrzućić go kazał. y potym Sidonius ná ćię się żálo-
wał/ iżeś był grzechow towárzyszá swego vczestnikiem. A gdy sędźia pá-
trzył kogoby miał po ćię posłáć: iam się krył miedzy drugie/ niechcąc z tym
poselstwem do ćiebie wysłány być. Ale gdy drudzy vstąpili/ á iam sam zo-
stał: y bárzom się iásności onego sędźiego przeląkł/ ktory mi rzekł: Nie boy
się/ ále idź powiedz temu kápłanowi: Podź/ spraw się. Bo Sidonius pro-
śił/ áby ćię przyzwano. y kazano mi ábych ći to powiedźiał/ y rzekł mi: ieśli
nie powieß/ złą śmierćią vmrzeß. Skoro to wyrzekł on młodźieniec: kápla-
nowi onemu kubek z ręki wypadł/ á sam przestrászony záraz v stołu skonał.
Ták Pan Bog swoim stárszym niepostuszne/ y ktorzy przełożonych czćić nie
vmieią/ karze.

Rok Páński 485. Felixá trzećiego 3.

Zenoná 12. Odoákrá 10.

1.

Kośćioły wschodne zá powodem onego Akáciuszá Cárogrodzkie-
go Pátriárchy/ w wielkiey były ćiemnośći y mieszáninie/ gdy
wszytkie trzy Pátriárchie kácerstwy zárážone/ ine wszytkie Bi-
skupstwá zárażáły/ złośćią nie vkarána tych co ná nich siedźie-
li. Akáciuszá Felix Papież iuż wyklętego/ przez Andromáchá
świetnego męża/ do pokuty vpominał: ále się nieużytym kámieniem y náko-
wálnią/ iáko Job mowi/ stáwił.

Gelasius in commentario ad Faustum & epist: 1. Iob 41.

2. *Alexander monachus descripsit.* *Fullo Cypru się domaga.* *Antemius Biskup Sálaminy.*

Gdy on Fullo heretyk Antyocheński ine sobie podległe Biskupstwá zá-
rażał/ á prawowierne zábiiáły wyganiał/ Cesárską rękę po sobie máiąc/ do
Cypru się też vdał/ mieniąc: iż Cyprus on wielki wysep/ pod iego Pátriár-
chią podległ. Był ná on czás Biskupem Sálaminy w Cyprze Anthemius
człowiek dobry y święty: ále niesfwarliwy áni wielkiey náuki. ktory gdy mu
się sprzećiwił/ á iego zwierzchnośći nád swoim kośćiołem/ máiąc prawo po
sobie ná Epheskim Concilium vczynione/ znáć niechćiał: pozwał go do
Pátriárchy Cárogrodzkiego Akáciuszá. (Już ten Fullo pochlebnik prawá
Pátriárchiey Antyoskiey/ ktora byłá záwżdy wyższa y stársza niżli Cárogrodz-

ka/ vstepowáł/ á to k woli Akáciußowi/ ktory tego bárzo prágnał/ á Papiezowie mu tego mocno bronili.) Pozwány tedy bedac Anthemius/ bárzo sie bał iácháć do Cárogrodu/ zdrády sie y srogośći onego Fulloná boiac. Ale mu sie w nocy ś. Bárnábás vkazał/ roskázuiac mu áby do Cárogrodu śmiele iáchał/ á nic sie nie bał. á żeby ták mowił: Moiá też stolicá iest Apostolská/ bo w niey mam ćiáło Apostołá Bárnáby. y obiáwił mu ćiáło swoie y grob w źiemi/ ktory on nálazł/ y ćiáło cáłe/ á ná pierśiách Ewángelia ś. Máttheußá reka Bárnáby ś. pisána. Z ta rádośćia iáchał/ y stáwił sie v sadu/ y przekonał Fullonáy/ y vweselił Cesárzá y wßytek kośćioł Boży/ gdy o onym obiáwionym ćiele powiedźiał. Cesarz go prośił áby po one Ewángelia posłał/ ktora byłá ná deßczkách z Thyenu drzewá pisána. Schowáł ia Cesarz opráwiona w złoto/ do páłacu swego/ y záwżdy ia w Cárogrodźie ná wielki Czwartek vkázuia. A nád grobem ś. Bárnáby w Cyprze zbudowáł Cesarz wielki kośćioł z dostátkiem y wspániáłośćia bogáta. Gdźie sie cudá wielkie dźieia/ á świeto nálezienia ćiáłá onego wßytek kośćioł náznáczył iedennástego dniá Czerwcá ábo Iunij. Te powieść wypisał Alexánder mnich onegoż wieku żyiacy/ ktora iáko prawdźiwa wßytek kośćioł przyiał.

S. Bárnabás vkazał się Biskupowi.

Ciáło S. Bárnáby nálezione z Ewángelią S. Máttheußá.

Ewángelia do Cárogrodu zánieśiona.

4\. Tá Ewángelia ś. Máttheußá ná on czás chćiał też Pan Bog potepić one kácerstwá Eutychiáńskie/ ktore prawdźiwe człowieczeństwo Pánu y Bogu náßemu odeymowáły/ o ktorym ś. Máttheuß nawyráźniey nád ine Ewángelisty oznáymuie.

On Fullo ná swoie háńbe/ niejákiego Xenáie Perse niewolniká niechrzczonego/ ktory sie klerikiem y Chrześćiáninem czynił/ Biskupem poświećił/ y ná Biskupstwie Jerápolskim postáwił/ y názwał go Philoxenem. Drudzy Biskupi wiedźieli to iż niechrzczony/ y vpomináli Fullona/ ále on o to niedbał/ mowiac: Poświecenie stoi mu zá chrzest. Ten Xenáiás był pierwßym/ ktory obrázy Páná CHRISTVSOWE y świetych gánił/ y stáwiáć ich y málowáć y cżćić zákázował. Tákiego przodká mieli obrázoborcy.

Zenáiás heretyk obrazoborcá.

Niceph: lib: 16. cap: 27.

Niechrzczony Biskup v heretykow.

Citatur in Concil: Nicœno 2.

Rok Páński 486. Felixá 4. Zenoná 13. Odoákrá 11.

1\. Heretyctwo sie Eutychiáńskie bárzo w Syriey ßerzyło/ tákże y Nestoriußowe. Nie było nikogoż/ ktoryby sie o prawde zástáwiał/ y záßłá áż do Persyey oná zarázá/ á zwłaßczá do Edessy/ gdźie ßkoły były Persow. Z nich zás zá czásem oná przekleta sektá Máchometáńska y Arábska vrodźiłá sie.

Theodorus lect: lib: 2. collect.

Máchmet: sektá z heretykow.

Tego roku on zbrodźień y złośnik Petrus Fullo Gnápheus Antyocheńskiego Biskupstwá woiownik vmárł. Zá przyiáźnia Zenoná nástapił tegoż kácerstwá Eutychiáńskiego mistrz Pálládius. y ták świeta oná stolicá przekletymi heretykámi zmázána vpadáłá.

Fullo vmárł.

Rok Páński 487. Felixá trzećiego 5.

Zenoná 14. Odoákrá 12.

1\. Felix Papież w Afryce vpádłe Biskupy/ y kápłany/ y diákony/ ktorzy dla ćiezkośći meczenia ná nowy chrzest od Wándalow Ariánow przyzwolili: gdy sie zás w pokućie náwracáli/ przyimował. ále Biskupom y iney kśieżey tákie dosyćczynienie przez list náznáczył: żeby nigdy vrzedu swego nie sprawowáli/ á odłaczeni od modlitwy wiernych/ ná inßym sie mieyscu modlac/ áż przy śmierći kommunia láikow bráli.

Felix epist: 6. Tom: 1. epi: R. P.

Karánie kośćielne y dosyćczynienie.

2\. On Theodoricus Gothus Ariánin/ ktory był w ták wielkiey łásce v Zenoná/ y od ktorego niewymowne miał dobrodźieystwá/ po heretycku Zenoná zdrá-

Theodoricus Zenoná zdrádził.

In Chronico.

ná zdrádził/ y z woyskiem swoich Gothow/ ktore w Illiriku chował/ Cesárzem sie wschodnym vczynić chćiał/ y ziemie bliską Cárogrodu woiuiąc/ gdy dáley nie mogł/ obrocić sie musiał/ y ná zachodne páństwá/ y o Włoską ziemię pokusić sie vmyślił. To ták piße Márcellinus. Ináczey piße Iordanes Gothus/ mieniąc: iż sie z Zenonem dobrze rozstał/ á on go do Włoch odsyłał/ moc mu ná one zachodne páństwá dáiąc. Co iest rzecz zmyślona.

Eugippus in vita S. Seuerini.

Tegoż roku Odoácer we Włoßech królá Rugow Phebá ábo Teleteußá zwoiowáł y poimał/ y żone iego Gise/ ktorych ś. Sewerinus od grzechow często odwodził/ á oni sie do nich wracáli/ y o tákim karániu od Bogá im prorokował. Lecz syn królá Rugow Fridericus do Theodoriká Gothá vćiekł/ y tám czásu ná przywrocenie páństwá swego czekał.

Rok Páński 488. Felixá trzećiego 6.

Zenoná 15. Odoákrá 13.

1. *Akácius Biskup Cárogrodzki vmárł w klątwie.*

Akácius on Cárogrodzki hárdośći y złośći swey w klątwie dokonał y vmárł. Był ták wyniosły/ iż obraz swoy miedzy świętemi w kośćiele postáwić/ y złotem ná murze wymálowáć od pochlebcow dopuśćił. Cárogrodzánie wpisáli go w diptychy/ to iest do Mßey/ imię iego: ále wymázáć ie potym zá Hormisdy Papieżá muśieli. Ná iego mieysce nástąpił tákże heretykámi pomázány/ Fláwitás ábo Fláwianus/ á to zá táką zdrádą iáko piße Nicephorus. Zeno położył gołą kárte ná ołtarzu/ y kazał ludźiom pośćić y modlić sie do P. Bogá/ áby ná oney kárćie Anyoł nápisał/ imię tego Biskupá ktoregoby obráć mieli. Ten Fláwitás/ strożá oney kárty wielkiemi pieniądzmi zepsował/ iż imię iego ná niey nápisał. y záraz iáko dány od Bogá z wielkim weselem wybrány iest. A iednák zásieść ná stolicy oney niechćiał/ áż do Felixá Papieżá/ z wyznániem wiáry Kátholickiey zacne posły wypráwił/ żeby mu potwierdzenie przynieśli. Posłał też obłudny człowiek/ y do onego Mogá do Alexándriey wyznánie swoie wiáry/ z nim sie ná Eutychiáństwo zgadzáiąc/ y Concilium sie Kálcedońskim brzydząc. Dowiedźiał sie Papież Felix z Alexándriey przestrzeżony o iego obłudnośći/ y posły iego z Rzymu wypędził. W tym on zbrodźień Fláwitá czwartego mieśiącá po wybrániu swym od Bogá zábity vmárł. Dłużnicy v ktorych ná one zdrádę w pisániu ná gołą kárte imieniá swego/ pieniedzy pożyczał (bo sie ták rychło wypłáćić nie mogł) do Cesárzá bieżeli/ y odkryłá sie niecnotá iego. y záwstydźiwßy sie Cesarz/ Biskupom wybieránie nowego nástępniká wedle praw kośćielnych poruczył.

Lib: 16. cap: 18. & 19.

Fláwitás zdrádliwie wstąpił ná Biskupstwo Cárogrodzkie.

Liberat: Diac: in Breu: cap: 18. Euagr. lib: 3. cap: 23.

2. *Theodoricus do Włoch się gotuie.*

Theodoricus Gothus widząc iż Włoską ziemię/ niedawno poznány naród Herulow opánowáł; zayzrząc im/ á pomniąc iáko Gothowie w tey ziemi páństwá nábywáli/ pilnie sie ná Odoákrá gotował/ chcąc go z Włoskiey ziemie z iego narodem wygnáć.

Eugippus in gestis S. Seuer.

On Fridericus syn królá Rugow/ od Odoákrá zwoiowánego zebráwßy sie ná woysko/ wroćił sie do páństwá oycá swego. O czym sie dowiedźiawßy Odoácer/ brátá swego Onoulfá nań wysłał/ ktory Frideriká odegnawßy/ lud Rzymski/ to iest Chrześćiáński/ nád ktorym Rugowie pánowáli/ do Włoch záprowádził. Wychodźili iáko z niewoley. A zátym też ćiáło ś. Sewériná/ ktory był przed ßesćią lat z niego do CHRISTVSA wyßedł/ cáłe y wonnośći pełne/ z cudámi wielkiemi ktore P. Bog czynił/ do Włoch vczniowie iego záwieźli/ do miástá Teletem. Skąd potym do Neápolim przeniesione iest.

Ciáło S. Seweriná do Włoch wnieśione.

Rok Páński 489. Felixá trzećiego 7. Zenoná 16. Odoákrá 14.

W Cáro-

W Cárogrodzie ná mieyſce Fláwity náſtąpił Euphemius Kátholik/ále nie dokońcá. Záraz wyſłał poſły do Felixá Papieżá/z nim ſpołecznośći wiáry y pokoiu kośćielnego záżywáć chcąc. Lecz Papież ináczey przyiąć go niechćiał/ iedno żeby imię Akácyuſzá z diptychow/ to ieſt/gdźie przy Mſzey ś. wſpomináią Pátryárchy/ wymázał. iáko iuż był wymázał imię onego Mogá Alexándriyſkiego heretyká. Ná co ſię on oćiągał/y vczynić tego niechćiał. A iednák ſię Mogowi Alexándriyſkiemu ſprzećiwiał y onego wyklinał/ iáko też y on toż mu czynił.

1. *Euphemius ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo.* Niceph: lib: 16. cap: 19. *Akáciuſzá odſtąpić niechce.* Euagr: lib: 3. cap: 23.

Roku tego on Dániel Słupnik v Cárogrodu do CHRISTVSA poſzedł/ lat máiąc osmdźieśiąt. Vczniom ſwoim y wſzytkim nic bárźiey nie zálecał/ iáko wiárę ś. Kátholicką. Od Ceſárzá ná ſwoiego ćiáłá vczczenie/nic przyimowáć vczniom nie kazał. wiedząc o iego niewiernośći. To wźiąć kazał co iedná nabożna niewiáſtá dáć miáłá. Cudámi iáko zá żywotá ták po śmierći bárzo ſławny.

Apud Surium 11. Decemb. *Smierć Dániela Słupnika.*

Theodorikus krol Gothow wiáchał do Włoch z mocą wielką/y Odoákrá ſtráſzliwą kleſką poráźił z ludem iego dwiemá bitwámi/ y v Iſonciuſzá y v Werony. Herulowie miáſtá Włoſkie bárzo vćiſkáli/ zwłaſzczá Tyczyn y Mediolan/ nim ie do końcá Theodorikus wygłádźił.

Caſsiod: in Chron. *Odoácer poráżony.* Euodius in vita S. Epiph.

2. Klodoweus w Gálliey krol Fránkow Siágriuſzá Rzymiánìná poráźił/ y miáſto Sweſion wźiął. Vćiekł Siágrius do Alárycá krolá Gothow/ ále go on Klodoweuſzowi wydał/y od niego zábity ieſt. Wiele ſzkod Fránkowie pogánie kośćiołom Kátholickim poczynili. Ale to dobroć krolá Klodowea nágradzáłá. W iednym kośćiele wźięli drogą y piękną nalewkę/ y poſłał Biſkup do krolá Klodowea/ proſząc áby ią wrocono. On poſłowi do Sweſionu/ gdźie ſię dźielić żołnierze łupem mieli/ zá ſobą iść kazał. y miedzy korzyśćiámi poznał onę nalewkę Biſkupi ſługá/ y o nię prośił. krol do żołnierzow rzekł: proſzę was o tę nalewkę mężni moi żołnierze: Wſzyſcy zezwolili/ á ieden śiekierą w nię vderzył mowiąc: nic nie weźmieſz iedno co ná ćię loſem pádnie. A krol zámilczawſzy/nalewkę dał ſłudze/áby ią do Biſkupá nioſł. A w polu poznał onego żołnierzá/ y wydárwſzy mu śiekierkę z ręku/ná źiemię ią porzućił/mowiąc: nie godźieneś iey nośić. On ſię po nię ſchylił/á krol mu w głowę ćiął mowiąc: toć czynię coś ty kośćielney nalewce vczynił. Hinkmarus powiáda/iż to nalewká byłá kośćiołá Remeńſkiego. Potym gdy Klodoweus zoſtał Chrześćiáninem/wſzytko kośćiołom wrácáć kazał.

Greg: Turo: hiſtor: lib: 2. cap: 27. *Klodoweus Rzymiany poráźił.* *Nalewkę kośćielną wraca Klodoweus.* *Rozdział łupow.* In vita S. Remigij.

Rok Páński 490. Felixá trzećiego 8.

Zenoná 17. Odoákrá 15.

1. W Afryce záś ſię odnowiło prześládowánie ná Kátholiki od Arianow/nie ná wſzytki/ále tylo ná kápłany/ktorzy pokutuiące/ y od Arianow odchodzące rozgrzeſzáli. Miedzy temi rozgrzeſzáiącemi/ był ś. Fulgencius Ruſpeńſki Biſkup/ktorego Ariani z Felixem Opátem poimánego/ſrodze biczowáli. Prośił Felix zá Fulgenciuſzem/ áby go nie bito/ á iego rány ktore ćierpieć miał/nań kłádźiono/ y zá ſię y zá niego ćierpieć chcąc. Bo był Fulgencius ćiáłá ſubtelnego/ iáko w domu zacnym y bogátym vrodzony. kazał pierwey Felixá bić kápłan Ariáńſki. Lecz y Fulgenciuſzá porwáć táкże kazał. On boleść nieznośną ćierpiąc/záwołał/że ma coś powiedźieć. Mnimał Arian że do Ariáńſtwá przyſtáć miał: á on tylo áby od męki troche miał odpocznienia/ zábáwił go powieśćią o ſwoiey drodze ná ono mieyſce/ z táką wymową y mądrośćią (bo był wielce wymowny y vczony) iż ſię on Arian zdumiewał/ y myślił o iego zacnośći. A on tym czáſem ochłodnął. Ale

Ex actis S. Fulgentij. Surius Tom: 1. 1. Ianuarij. *Fulgencius biczowány od Arianow.*

Ogolenie włosow sromotne. dnał. Ale zás go bić iuż nie ták bárzo roskazał. y obu ogoliwßy ná wielka wzgárde (bo v nich ogolenie włosow zá okrutna męke stało) puścił ie wolno.

2\. *Mogus Alexándriyski zdechł.* *Liberatus. Niceph. Marcell: in Chron.* Roku tego on przeklęty heretyk Mogus/ ktory Alexándriyskie Biskupstwo trzynaście lat psował/ y zárázliwa náuka swoia stolicę Márká ś. pierwßa po Rzymskiey nißczył/ do ciemności ktorym służył poßedł. Ná iego mieysce heretycy/ obráli heretyká Athánázyußá niegodnego stolice oney.

Zeno niewinnego Pelagiußa zabił. Zeno Cesarz Pelágiußá przezacnego y vczonego/ y w pisániu wierßow madrych sławnego/ zábić y vdawić kazał: o to/ iż go o iego złości y grzechy wolnym iezykiem vpominał/ y od wielu niespráwiedliwości odwodził. czego żaden Biskup czynić nie śmiał. vmárł iáko Jan Chrzciciel/ zá dobre vpominánie táka zapłáte odnoßac/ ktora go ná świecie sławnym y w niebie chwálebnym vczyniłá. O nim mowi Cedrenus/ *Cedren: in Comp: histor.* gdy go dawić miano/ iż sie ták modlił: *Modlitwa vmieraiącego.* Boże spráwiedliwy/ śmierć mi niespráwiedliwa zádáia/ o to iżem Zenonowe złości y okrucieństwá hámował/ á głupiego brátá iego miánowáciem mu Cesárzem nie dopuścił. Ty spráwiedliwy/ rychło pokarz męzoboystwá ich.]
3\. Prędko wysłuchał go P. Bog/ iáko roku przyßłego vsłyßymy. Dáie P. Bog złe pány dla nászych grzechow. [Ale gdy niewinna krwia ręce swoie máża/ krew oná iáko Ablowá w niebo o pomstę woła. Cierpiał Pan Bog Zenonowi długo/ choć był heretyk/ łákomiec/ wydzierácz/ sprośnik y nieczysty: ále gdy ná Pelágiußá niewinnego y Bogá sie boiacego miecz swoy obrocił: przyśpiałá nań pomstá z niebá. *Cassiod: in Chron.* Odoákres we Włoßech trzeci raz z Theodorikiem bitwę przegrał v Durás rzéki. y doRáwenny vciekł/ gdzie iuż w obleżeniu został.

Rok Páński 491. Felixá trzeciego 9.

Zenoná 18. Odoákrá 16.

1\. *Zonaras Tom: 3. Annal.* ZEno Cesarz iáko był żárłokiem y piiánica/ często kádukiem vpadał iáko vmárły/ ále zás k sobie przychodził. Tego roku gdy obżárßy sie padł y omdlał: *Cedren: in Comp: histor.* Ariádna żoná iego iuż go nienawidzac/ włożyć go do grobu y zámknać wielkim kámieniem kazáłá. *Euagr: lib: 3. cap: 29.* Przyßedł k sobie/ wołał/ zmiłuycie sie nádemna/ otworzcie: straż mowiłá: iż iuż inßy Cesarz iest: á on odpowiádał/ iuż niedbam o Cesárstwo/ *Zenona sroga śmierć.* poyde w mnichy/ iedno mię puśćcie. Ale sie nie wyprosił/ vbior ná sobie y ciáło swoie iadł/ y ták zdechł/ niezbożny y nieupámiętáły zbrodzień/ ktory sie poty poki ßło o pánowánie zmyślał być Kátholikiem/ á przez heretyki kościoł Boży gubił/ onym wßytkiego co chcieli pomagáiac. Przetoż táka od nawyżßego sedziego y tu ná świecie pomstę odniosł.

Anástázyus nástapił ná Cesarstwo. Po iego śmierci pnał sie ná páństwo Rzymskie brát iego Longinus/ zły y nikczemny człowiek. Ale Ariádna żoná Zenoná/ wsádziłá ná páństwo *Euagr: lib: 3. ca: 29.* Anástázyußá/ niskiego vrzedniká dworskiego/ ktorego sie żaden nie spodziewał/ áby ná ták nawyżße mieysce wstapić miał. czym sie mniemánie ludzkie potwierdzáło: iż z nim Ariádná o cudzołostwo podeyźrzána było.

2\. *Koronowány Kátholikiem.* Niechciał go Euphemius Pátryárchá koronowáć/ mowiac: Że heretyk/ niegodny áby Chrześciánom pánował. Ale Ariádná y inni Senatorowie/ *Theodorus lect: lib: 2. collect.* przywiedli do tego Anástázyußá/ iż wyznánie wiáry Kátholickiey podpisáć musiał. y ták koronowány był/ tymże wewnatrz heretykiem zostáiac. *Suidas in histor.* Z czego sie Mánicheyczykowie y Ariani weselili. Bo mátkę miał Mánicheyke/ á Kleárchá wuiá Ariáná. Dokłáda Suidás/ iż Anástázyus w kościele osobno z niektorymi/ przy inßey Káthedrze postáwioney schadzki miał. *Moc Pátryárchy Carogrodzkiego.* Ale mu groził Euphemius mowiac: Abo chodź do kościołá/ á z kościołem sie zgadzay: ábo do niego nie wchodź/ á prostych nie zwodź. Bo cie ogolę y z ludem ná

dem ná tryumph poprowádze. y od tego czáſu dla zátrzymánia pánowánia/
vćichł.] Obáczmy iáka moc miał y śmiáłość ná on czás Pátryárchá Cáro-
grodzki/ iż złożyć z páńſtwá/ y do klaſztoru ná pokute dáć złego Ceſárzá
mogł. y ták do czáſu Anáſtázyus kácerſtwo ſwoie táił.

Papież Felix nie wiedząc o iego kácerſkim ſercu/ ſpodziewáiąc ſie ko- 3.
ścielnego pokoiu y przywrocenia Kátholickiey iedności zá iego pánowánia: *Obłudne nabożeńſtwo Anaſtázyuſza.*
liſt do niego rádośny piſał. Będąc ná niſkim ſtanie ſwoim Anáſtázyus/ był
bárzo nabożny/ y vdáwáć ſie mogł zá świetego człowieká; y lud Cárogrodz-
ki miał go zá tákiego. Bo gdy ná igrzyſkách iuż będąc Ceſárzem śiedział: Cedren: in Comp.
záwołáli wſzyſcy: Iákoś żył pánie ták też pánuy. Bo przed pianiem kurow
do kośćiołá wſtawał/ y pilnie ſie áż do rozchodzenia ludzi modlił/ y pośćił/
y máietność ná vbogie y żebraki rozdawał. Co w nim znał y Gelázyus Pa- Gelaſ: epiſ: 10.
pież/ poki Ceſárzem nie zoſtał. y ná przodku ludziom wielkie y ćiężkie poda-
tki odpuśćił/ y żaden bez dobrey o nim nádźieie nie był. Ale korzenia tám Theodorus vt ſupra.
cnoty nie było/ zwierzchu ſie coś błyſnęło. Bo rychło wielkie zdrády w zbie-
rániu pieniędzy y łupieſtwá/ y przedawánie wſzytkich vrzędow zácząl. do- Suidas in hiſtor.
puſzczáiąc im wſzytkiego á nie karząc. Pokoy v nieprzyiaćioł zá pieniądze
kupował/ y wſzytkie vćiſki vbogich wymyślał.

Ná początku páńſtwá iego/ w Cárogrodźie lud ſie proſty miedzy ſobą 4.
powádził. y ſpalili wielką część miáſtá/ y on kośćioł ktory zwano Zophia/ Procopius de ædif: Iuſtini: orat: 1.
ktory potym Iuſtinianus z wielkim nakłádem zbudował.

S. Pátricius w Hiberniey ábo Szkocyey tego roku do niebieſkiey oyczy- *Zophia kośćioł zgorzał.*
zny poſzedł. ſześćdźieśiąt lat w Hiberniey wiáry ś. náuczał. Probus ktory ży- *Smierć S. Pátriciuſzá.*
wot iego nápiſał/ powiáda/ iż żył lat ſto trzydźieśći y dwie. Máiąc lat trzy-
dźieśći vczniem był ś. Márćiná w Turonie. *Zył lat 132.*

Rok Páńſki 492. Gelázyuſzá 1.

Anáſtázyuſzá 2. Odoákrá 17.

Ziemie Włoſką wſzytkę iuż był ośiadł Theodorikus/ á Odoácer
w Ráwennie oblężony śiedźiał. Felix trzeći Papież tego roku 1. Caſsiod: in Chron.
ná pokoy poſzedł. Był to prádźiad ś. Grzegorzá wielkiego/ o kto- *Felix Prádziad S. Grzegorzá wielkiego.*
rym on nápiſał/ iż ſie vmieráiącey ćiotce iego Tárſylli vkazał do
weſela iey wzywáiąc. O czym czytay w żywoćiech śś. Náſtąpił
ná iego mieyſce Gelázyus Rzymiánin vczony wielce y dobry/ co mu przy- Homil: in Euang: 38. & Dialog: lib: 4. cap: 16.
znawa Euphemius Cárogrodzki/ ktory do niego wedle zwyczáiu wyznánie
wiáry Kátholickiey nápiſał/ proſząc áby miał kośćiołá Kátholickiego ſpołe- 12. Martij.
czność. Lecz on tego vczynić niechćiał/ pokiby wedle roſkazánia Felixá/ *Gelázyus náſtąpił.*
z modlitwy kośćielney przy ś. Mſzey/ Akáciuſzá vmárłego nie wymázał. Był
mocnym Kátholikiem Euphemius/ y Ceſárzá Anáſtázyuſzá do zárzeczenia Gelaſ: epiſt: 9.
ſie kácerſtwá przywiodł: ále y powtore wyſławſzy ſwego Sindiciuſzá dyá- Tom: 1. epiſt: R. P.
koná/ prośił y námawiał Gelázyuſzá/ áby go bez tego wymázowánia Akáci- *Euphemius Akáciuſza nie wymázuie.*
uſzowego imienia/ przyiął. Ale Gelázyus piſał mu długi y wielce vczony liſt/
w ktorym mu pokázuie/ iż iego wiárá cáła nie ieſt gdy z tymi ma ſpołeczność/
ktorzy o kácerſtwo Eutychiáńſkie potępieni ſą/ iáko był Akácius/ zmázány
vczeſtnictwem heretyckim/ y pomocnik ſzkodliwy heretykom. Lecz ná ono
piſánie y vpominánie nic nie dał Euphemius/ y owſzem więcey ſie z tego
podnośił/ iż on ſam o Kátholicką wiárę we wſchodnych ſie kośćiołách y v
Ceſárzá záſtáwiał. Do innych Biſkupow piſał Gelázyus/ áby ſie vcze- 2.
ſtnictwá heretyckiego ſtrzegli/ iáko do Biſkupow Dárdániey. ktorzy mu z Poſt ſecundam Gelaſii epiſt: Tom: 1. epiſt: decr.
wielkim nabożeńſtwem zá vpominánie dźiękuią/ y wſzytko poſłuſzeńſtwo
iáko oycu oycow oddáią.

Theodorus lect: collect: lib: 2.

Anáſtázyus iáwny heretyk.

Euagr: lib: 3. ca: 30.

Anáſtázyus Ceſarz iáwnym ſie heretykiem pokazał/ bo od Pátriárchy Cárogrodzkiego Euphemiuſzá wyznánie wiáry Kátholickiey/ y kárte ktora był podpiſał/ moca wrocić ſobie kazał. Niechćiał ſie iednák mieć áni zá Eutychianá áni zá Kátholiká/ ále zá watpliwego/ ktore Acephálmi/ to ieſt bez głowy zwáli. Concilium Kálcedońſkiego áni chwalić áni gánić nie kazał/ ále o nim milczenie vſtáwił. y ták kośćioły wſchodne w wielkiey mieſzániny zoſtawáły/ niezgodámi ktore ſie wſzedźie ſzerzyły/ rozerwáne.

Rok Páńſki 493. Gelázyuſzá 2.

Anáſtázyuſzá 3. Theodoriká 1.

1\.

Procopius lib: 1. de bello Gott.

Theodorikus zdrádliwie zábił Odoákrá.

Káſſyodorus vczony.

Iordanes de rebus Gott.

Pokoy ſobie vczynił Theodorikus.

Odoákres trzy látá bedac w Káwennie oblezony/ gdy ſie oboiey ſtronie wteſkniło ono długie ćierpienie: táka zgode vczynił z Theodorikiem/ zá iednániem Biſkupá Káweńſkiego: áby obá ná páńſtwie śiedźieli/ y obá w Káwennie w pokoiu mieſzkáli. krotko trwał on pokoy. Bo Theodorikus kłádac ná Odoákrá przyczyne/ iákoby ná iego zdrowie náſtawał: proſiwſzy go ná vczte/ zábił go. y iego ſobie zołnierze vbłagał/ y ſam kroleſtwo Włoſkie opánował. Ceſárzem ſie iednák nie zwał. Zdrády tey Theodoriká zámilczał Káſſyodorus Kánclerz iego/ y Iordanes ziemek iego. Vczynił ſobie pokoy Theodorikus ze wſzytkimi pánuiacymi/ z Ceſárzem Anáſtázyuſzem/ z Wándalmi w Afryce/ z Klodowe-iem w Gálliey/ ktorego corke Audeflende zá zone wźiał. Corki ſwoie dwie dał zá meze/ iedne zá krolá Wiſygotow/ druga zá krolá Burgundionow w Gálliey. y ták ſie vſpokoiwſzy/ rzady ziemie Włoſkiey po Rzymſku obmyślał y ſtánowił. Káſſyodorá miał zá nawyzſza ráde/ ktorego y do piſánia liſtow vzywał/ ktoremi on kśiegi ſwoie nápełnił.

2\.

Fauſtus od Papieżá, Euphemiuſzá námawia.

Miedzy poſły Theodoriká do Ceſárzá Anáſtázyuſzá ktore o pokoy ſtał/ był nieiáki pobozny y madry Kátholik Fauſtus: ktoremu Gelázyus Papiez pilnie zlećił/ áby w Cárogrodźie Pátriárche Euphemiuſzá/ do iednośći kośćielney y do wypełnienia tego co Papiez po nim chćiał/ námawiał. Vczynił to Fauſtus/ ále bez pozytku. Bo ſie ták Euphemius podnośił/ y co dáley wiecey burzył/ iz ſie onego Akáciuſzá obrońca vczynił/ y pozwáć ſie do ſadu/ ſtolice Apoſtolſka groził/ y inne ſłowá heretykom właſne z vſt ſwoich puſzczał.

Piſánie Papieſkie do Euphemiuſzá Cárogrodſkiego.

O czym gdy Fauſtus Papiezowi dał znáć: nápiſał do niego Commonitorium, iákoby mu miał ná wſzytko co zádawał Euphemius odpowiádáć. Liſt ieſt dźiwney madrośći y duchá Apoſtolſkiego pełny. Miedzy inemi ſłowy/ mowi: Gdźiez mie pozwie? Izali o wſzytkim kośćiele ſtolicá Apoſtolſka nie ſadźi/ á oná do zádnego ſadu nie idźie? Nieſłychána rzecz: rozgrzeſzenia proſza á w grzechu trwáć chca/ przy Akáciuśie ſtoiac. etc.

Nie Rzym moc Papieſka daie, ále ſłowo Chriſtuſowe.

Mniemał ten Cárogrodzki Pátriárchá/ áby ſtolicá Piotrá ś. y władza iey nád inemi kośćioły/ tym vpáść miáłá/ iz Rzym iuz był iáko w niewoli v Gothow/ á Cárogrod wſchodne ſwoie páńſtwá cáłe miał. Jákoby ná świeckim páńſtwie y murách/ władza Apoſtolſkiey ſtolice/ á nie ná ſłowie y obietnicy CHRISTVSOWEY fundowána byłá. y dla tegoz Papiezowie/ choć nieiáko Rzym zniewolony máiac/ y sámi v nieprzyiaćioł w reku bedac: nic nigdy z powagi y zwierzchnośći ſwey nie ſpuśćili/ ále ia nád inemi kośćiołmi do zbudowánia wiáry ś. y cáłośći iey záchowánia rozſzerzáli y vmocniáli: iáko to y zá Pogáńſtwá/ gdy wſzytkie meczono y zábiiano czynili. Wiedźieli ná iákiey ſkále CHRISTVS Bog náſz/ one głowe kośćiołá ſwego/ do rzadow potrzebna poſtáwił.

3\.

Gelaſ: epi: 3. & 4. 5. Tom: 1. ep. R. P.

Tegoz czáſu Gelázyus iáko dozorcá wſzytkich kośćiołow/ choć pod krolem Ariáńſkim we Włoſzech pánuiacym/ w Picenie y Dálmáciey przez poſłá ſwego Romulá dyákoná Kárdinałá/ y przez piſánie ſwoie/ Biſkupy

vpomina

vpomina y karze/ iż ſie ßerzyć dopuśćili Pelágiáńſkiemu kácerſtwu: á iednego głupiegŏ ſtárcá Seneki/ ktory iády ony rozśiewał/ pohámowáć niechćieli. Wylicza trzy iegŏ ſproſne błedy: iż náuczał/ iákoby ſie dźiatki bez grzechu pierworodnego rodźiły: á iż bez chrztu potepione być nie mogły. á ktemu/ iż człowiek własną ſwoią wolą/ z ſámey nátury ſwey/ zbáwiony być mogł. wſpomina też iáko ten Seneká ſłucháczom ſwoim/ nieczyſtośći y ſpolnego mießkánia męzczyznie z mnißkámi dopußczał. Gromi o to ſurowie ony Biſkupy Picenſkie/ iż ſie temu nie ſprzećiwili/ á duß ludzkich ze wßytkiey opátrznośći ſwey nie bronili.

Pelágiáńſkie kácerſtwá.

Seneká ſproſny heretyk.

Pod tym rokiem náleźiona ieſt w Apuliey oná ſkáłá iáko kośćioł w gorze Gárganie/ z obiáwienia ś. Michałá Archányołá/ ktora ſie wielkiemi cudámi wſtáwiłá/ ná pámiątke ś. Michałá/ ktorą kośćioł oſmego dniá Máiá obchodźi.

Gárgan S. Micháłá w Apuliey.

Rok Páński 494. Gelázyuſzá 3.

Anáſtázyußá 4. Theodoriká 2.

1\.
Gelaſ: epiſt: 10.

Gelázyus Papież zrozumiawßy od poſłow Theodoriká krolá Gothow/ iż Anáſtázyus Ceſarz dźiwował ſie/ iż mu piſánia Papieſkiego nie przynieśli: nápiſał liſt mądry y gorący do niego. w ktorym go prośi pięknemi ſłowy/ y náukámi niebieſkimi vpomina: áby wiáre ś. Kátholicką záchował/ á oney od heretykow bronił. Żáluie ſie też ná Euphemiußá Cárogrodzkiego Pátryárche/ iż Akáciußá heretyctwem zmázánego z diptychow ábo z modlitew kośćielnych nie wyrzuca: ále go broni/ y ſtáie ſie iego błedow vczeſtnikiem: záczym do ſpołecznośći kośćielney przypußczony być nie może. Lecz on liſt nic nie pomogł/ y Euphemius tym więcey potwarzał Papieżá/ iż dla pomſty nád Akáciußem/ ktory ſtolicę Apoſtolſką gárdźił/ á nie dla ſpráwiedliwośći/ wymázowáć go chćiał. y tym inne do śiebie Biſkupy poćiągał/ iż mienił iákoby rożnośći z Papieżem o wiáre nie miał/ ále tylo w obyczáiách zgody miedzy nimi nie było. Drudzy iednák Biſkupi ſpołecznośći z nim mieć niechćieli/ iáko wßyſcy z Dárdániey y z Illiryku.

Piſánie Papieſkie do Ceſárzá.

Gelaſius epiſt: 8.

2\.
Gelaſius ad Epiſc: in Lucania, Bruciis, Sicilia.

Gelázyus Włoſkich kośćiołow/ ktore były woynámi miedzy Erulámi y Gothy nárußone/ y w kárnośći y w obyczáiách oſłábione/ dogladáiąc: wznawia ono ſtáre práwo: áby dochody kośćielne ná cztery części rozdźielone były: iedná Biſkupowi/ druga kśiężey/ trzecia vbogim/ á czwarta ná budowánie y popráwy. Ná vbogie/ kazał iáwnie áby o tym ludźie wiedźieli te trzecią część ßáfowáć. A z pierwßey ktorą máią Biſkupi/ kazał więźnie wykupowáć/ y pielgrzymy podeymowáć/ áby nie vbywáło domowym vbogim/ ktore iáko ſwoie káżde Biſkupſtwo w podźiale ſwym/ opátrowáć miáło. Lecz opłákáć ſie ma ludzkie łákomſtwo/ ktore do wykonánia tákich świetych vſtaw zdawná przeßkadzáło. y przeto P. Bog kośćioł ſwoy częſtymi plagámi náwiedza.

Dochody kośćielne ná cztery częśći.

Vbogie ſwoie á nie cudze żywić.

3\.
Greg: Turon: de rebus Franc: lib: 2. cap: 28. 29. Hincmarus in vita S. Remigij. Aimon lib: 1. ca: 13.

Tego roku krol Fránkow Klodoweus zá żone wźiął Klotylde/ wnęczke krolá Burgundionow Gundebáldá/ w Chrześćiáńſkiey wierze z dźiećińſtwá wyćwiczoną y wielce nabożną. Gdy poſły ſwe do Gundebáldá Klodoweus poſyłał: vyźrzawßy one pánnę bárzo ią ſchwalili do páná ſie ſwego wroćiwßy. y záraz prágnąć małżeńſtwá iey Klodoweus począł/ y wyſłał nieiákiego Aureliáná/ áby pánnie táiemnie o woley iego dał znáć/ á iey też wolą zrozumiał. Aurelianus czeladź w leśie zoſtáwiwßy/ iáko żebrak v kośćiołá w Niedźiele miedzy vbogiemi ſtánął. y gdy pánná z kośćiołá wychodźiłá/ á iáłmużnę vbogim wedle zwyczáiu reką ſwoią rozdáiąc iemu też podawáłá: on iey rekę viął/ y ßáty vchyliwßy rekę cáłował. Pánná ſie záwſtydźiłá/ y do

Klotildis y Klodoweus.

Zmowá do małżeństwá.

domu przyszedszy / onego żebraká do siebie wprowádźić kazáłá. y pytáłá go
czemu sie tego ważył / iż rękę iey odkrył y cáłował: á on ćicho rzekł: iż pan
moy vpominki tobie posyła prágnąc ćię sobie zá małżonkę mieć. Oná rzekłá:
mnie sie Pogániná męzá mieć nie godźi: iesli to spráwi CHRISTVS, iż on
Chrześćiáninem zostánie / ia ná wolcy Boskiey przestánę. Aurelianus to iey
obiecał. Wysłał potym po nię do stryiá iey królá Gundebáldá zacne posły /
ktorzy ią zá przyzwoleniem Gundebáldá stryiá iey do Klodoweuszá zániesli.
Nie záraz sie w słowie viśćił / żeby Chrześćiáninem został. iednák mądra y
cnot pełna páni / záwżdy pogody pátrzyłá / do namowy iego / y pomáłu iáko
Apostoł mowi / wierna żoná / męzá niewiernego P. Bogu / y z nim wszytek
narod Fránkow pozyskáłá.

4.
Pierwszy syn Klodowea vmárł.

Gdy sie iey pierwszy syn Ingomerus vrodźił / y ochrzczony prędko v-
márł: przymawiał iey krol z gniewem mowiąc: iżeś go w imię Bogá twe-
go ochrzćiłá: bogowie moi żywić go niechćieli. A oná odpowiedźiáłá: Dźię-
kuię wszechmocnemu Bogu / iż pierwszy owoc żywotá mego do swego kro-
lestwá przyiął. Powiłá mu potym drugiego syná Klodomirá / ktory gdy zá-

Zdrowie synowi vprośiłá Krotyldá.

chorzał: łáiał iey krol mowiąc: y ná tego sie bogowie mói dla chrztu wászego
gniewáią. A oná do P. Bogá záwołáłá / y zdrowie synaczkowi onemu vpro-
śiłá.

5.
Ennodius Ticineñ.
Theodoriká łáskawość.
Caſsiod: variar: lib: 12. cap: 29.

Theodorikus Włoską źiemię opánowawszy / y one do porządkow
domowych y pewnego pokoiu práwy dobremi náprawuiąc: chćiał wszytkie
pokáráć / ktorzy przy Herulách stali. Czym wielka część ludźi zátrwożona /
płácząc vżyli Epiphániuszá Biskupá Tyczyńskiego onego wymowce słáwne-
go: áby z Laurentem Mediolánskim / do krolá Theodoriká iácháli / y od oney
go srogośći odwiedli. Co oni święći Biskupi szczęśliwie spráwili / iż wszyt-
kim odpuśćił / máło co przednieyszych y podeyzrzánych z źiemie wygnawszy.
A widząc Theodorikus iáko źiemie Włoskie Liguria y Emilia puste woyná-
mi długimi zostáły: tegoż Biskupá Epiphániuszá do krolá Burgundionow
Gundebáldá w Lugdunie pánuiącego wypráwił: áby Włochy wszytkie po-

Więźnie wykupieni y wyproszeni.

imáne v niego wyprośił / á drugie wykupił. Ná co mu dał pieniędzy wiele /
do ktorych sie y ini Chrześćiánie z tego co mogli przyczynili. Spráwił wszy-
tko Epiphánius z drugim Biskupem sobie ná ono poselstwo przydánym.
Dárował im Gundebáldus o sześć tyśiecy dusz / á drugie od żołnierzow / kto-
rzy swego plonu dármo dáć niechćieli / wykupił. y sstáło sie wielkie wesele ná
przywrocenie ono więźniow / y źiemie sie puste osadzáły. y tym Theodorikus
wielka sobie miłość v poddánych iednał.

6.
Theodorikus Ariánin Katholikom krzywdy nie czynił.
Niceph: lib: 16. cap: 35.
Bogu niewierny, ludziom niewierny.

Choć był Ariáninem ten Theodorikus / żadney Kátholikom przykrośći
nie czynił / iáko zwykli heretycy: y owszem wiele dla nich czynił / y wszytkim sie
zásługował. y nie prágnął / áby kto dla niego do Ariáńskiey sie sekty / od Kátho-
lickiey wiáry obrácał. Pisze Nicephorus y Zonárás y Cedrenus / iż miał ie-
dnego sługę Kátholiká sobie bárzo miłego / ktory kwoli Pánu swemu Ariá-
ninem został: zá co głowę mu vćiąć kazał / mowiąc: Iesliś Bogu wiáry nie
dochował / iáko mnie ktory iest człowiekiem / sumnienie dobre oddáwáć możesz.

7.
Damasc: de imag: orat: 3. ex Theodoretó non illo Cyri.
Bluźnierca Troycey S. pokarány.

W Cárogrodźie pod tym czásem / iáko pisze Dámáscenus / Olimpius
nieiáki w łáźni sie myiąc iáko Ariánin bluźnił szkárádźie / czego y wstyd wy-
mowić / Troycę przenachwálebnieyszą. Co słysząc Kátholicy / zábić go záraz
chćieli: ále ie kápłan ieden nabożny vhámował mowiąc: Spráwiedliwo-
śći ktora wszytko widźi y karze / nie iest to táyno / co ten bluźni. y skoro on
Olimpius w wodę wszedł / záraz wołáć począł: Zmiłuyćie sie nádemną. y
sam ćiáło swe ná sobie drápat. Ci co pátrzyli ná to / wnet go w prześćierádło
vwinęli / á on od źimná omdlewał. Pytáli go / coć sie dźieie? powiedźiał:
Mąż iákiś świetny w bieli / polał mię ćiepłą wodą mowiąc: Nie bluźni. y
niesli go do iney łáźni przy Ariáńskim kośćiele: y gdy go chćieli odwinąć / v-
źrzeli

zrzeli iż ćiáło wszytko z kośći iego opádło. y ták on bluźniercá skonał. Cud on Cesarz Anástázyus w łáźni oney wymálowáć ná postrách y wzgárdę Arianom kazał.

Ariani nápráwili oney łáźniey gospodarzá Eutychianá imieniem / áby on obraz zdiał / y skrył go / żeby ná ich potępienie nie pátrzono. Vczynił to gospodarz / máiąc wymowkę / iż się z wilgotnośći zepsowáł. Lecz Cesarz przechodząc się po pálacách y do oney łáźniey wstąpił. á nie widząc w niey onego obrázu: szukáć go kazał / y tám gdźie był znowu postáwić. A on Eutychianus bárzo záchorzał / y nieść się do grobu ś. Pántáleoná y Máriná kazał / gdźie śiedm dni bez pomocy żadney chorobę ćierpiał. Ten ktory w nocy go pilnował / trochę zásnąwszy / widźiał krolá nieiákiego / á on vkázuiąc ná chorego / mowi: Iákoś tego przyiął? Ten z tákimi trzyma ktorzy mnie złorzeczą. Ten obraz on cudá málowáne° zátáił. Powiedźiał ono widzenie choremu / twierdząc iż zdrowym być iuż nie mogł. A choremu też przez sen vkazał się młodźieniec iákiś / rádząc mu áby się pod on obraz ktory był skrył przenieść kazał. y skoro to vczynił / á tám przenieśiony był: záraz pod nim vmárł. To Dámáscenus. Toż pisze Ado Vienensis.

8.

O obraz pokarany łaziebnik.

Vt supra.

9. Te cudá się wszędźie rozsławiły / y Arianom ktorych wiele po wszytkich krolestwách było / mogły do wiáry ś. y prawdy pomágáć. Iákoż pomogły Gundebáldowi Burgundionow krolowi. Bo z námowy Alcimá Awitá Biskupá Vienenskiego poznał prawdę Kátholicką / y wyznawał rowność z Oycem Syná y Duchá ś. ále táiemnie chćiał być bierzmowány. Mowił mu Biskup: Nie boy się ludu twego / nád ktorym ćię Bog przełożył / wyznay iáwnie CHRISTVSA, á nie wstydź się go: áby się on też ćiebie nie wstydźił. Poydźie lud zá tobą iáko ná woynie czyni. Tyś głowá iego. Nie miłuie ten CHRISTVSA / ktory dla świeckiego krolestwá wyznáć go ná tym świećie nie chce. Ale krol on ná to się námowić nie dał / y iáwnie Troycę ś. wyznáć nie chćiał. Syn iego Sigismundus / potym iáwnym Kátholikiem został.

Gregor: Turon: de gestis Fran: lib. 2. cap: 34.

Krol Burgundionow Ariáństwo porzućić chce.

10. O tym czásie ś. Benedikt z Nursiey źiemie Włoskiey / będąc w Rzymie ná náukách / młodym ieszcze opuśćiwszy náuki / ná pustynią się vdał / y w iedney zá wiádomośćią sámego Romaná przemieszkał. Gdźie się zwyćiężywszy y świeckie y ćielesne chćiwośći vmorzywszy / y szátáná przełomiwszy: potym się cudy wsławił / y wiele bárzo ludźi do śiebie pociągnął. W ten czás go P. Bog wzbudźił / gdy Włoska źiemiá / Gállia / y Hiszpánia y Afryká od Gothow Arianow opánowáne były: ná ktorych oświecenie tá wielka gwiazdá powstáłá / z niezliczonemi cudámi. Były iuż w zachodnych kośćiołách rozmáite mniskie klasztory y ćwiczenia duchowne / iáko się wyższey námieniło. Ale ten święty żywot táki / bárzo rozszerzył y w wielki porządek wpráwił / y z reguły swey wiele inych iáko szczepow buynych ś. Benedykt wypuśćił.

Greg: lib. 2. Dialog.

S. Benedikt opuszcza świat.

Klasztory mniskie przed S. Benediktem.

Rok Páński 495. Gelázyuszá 4.

Anástázyuszá 5. Theodoriká 3.

EVphemius Cárogrodzki Biskup wschodne Biskupy chćiał od społecznośći Papieskiey odrywáć / dáiąc przyczyny zá Akáciuszem / iż wymázány być nie ma. O czym się dowiedźiawszy Gelázyus Papież: pisał list wielce vczony do Biskupow Dárdániey / ktory wszędźie rospisowáć kazał. W tym liśćie przygánia Euphemiuszowi / iż się nád inne Biskupy wynośił. gdyż stolicá Cárogrodzka pierwey pod Metropolitem Herákleyskim byłá / á to co ma dostoynośći / od Rzymskich Biskupow ma / nie od miástá krolewskiego. Bo y w Ráwennie y w Mediolanie y w Sirmie y w Trewiru Cesárze mieszkáli: á iednák dla ich

1.

Ex Vaticana Bibli.

Euphemius Cárogrodzki mieszá.

mieszká-

Stolice Apoſtolſkiey prawa.

mieſzkánia Biſkupom nic zwierzchności y doſtoyności nád inne Biſkupy
nie przybywáło. Sámá ſtolicá Apoſtolſka to co Biſkupi inni źle poſtánowia
rozerwáć y zepſowáć może. Do niey áppellácye ich idą / á od niey nikt nigdy
nie áppellowáł. Athánázyuſzá wſchodni Biſkupi potępili / Rzymſki go roz-
grzeſzył. Chryzoſtomá tákże y Flawianá potępili: á Rzymſki ná ich potę-
pienie nie przyzwaláiąc / one wolne czynił. Izali nie Rzymſcy Biſkupi fal-
ſzywego Synodu wſchodnego w Epheżie nie rozerwáli y zepſowáli. etc.

2. Theod: lect: lib: 2. collect.

Euphemius pokarany.

Macedonius naſtąpił na Carogrodſkie.

In vita S. Sabæ cap: 69.

On Euphemius Cárogrodzki Pátryárchá / gdy Papieżá ſłucháć nie-
chćiał / tyránná y heretyká ſłucháć muśiał. Bo Anáſtázyus máiąc go o coś
podeyźrzánego / zmowiwſzy ſię z niektorymi Biſkupy / z ſtolice go oney zło-
żył / y Mácedoniuſzá kápłaná ná iego mieyſcu poſtáwił. Acz niewinnie zrzu-
cony był od Ceſárzá: ále P. Bog iego ku ſtárſzemu nieposłuſzeńſtwo tym po-
karał. Był Mácedonius Kátholikiem / y z Heliaſzem Jerozolimſkim ſpo-
łeczność miał / iáko Cyrillus piſze.

3 Greg: Turon: mira: lib: 1. cap: 58.

S. Eugeniuſzá śmierć.

Traſamundus krol Wandalſki iáki.

Procopius lib: 1. de bello Vand.

W Afryce krol Wándalow Gundábundus prześládownik Kátholic-
ki / gdy większe ieſzcze vćiśnienie ná nie gotował / y ś. Eugeniuſzá Biſkupá
Kárthágińſkiego długo męczonego do Gálliey wygnał / ſam od Bogá zábi-
ty vmárł. S. Eugenius w mieśćie Albigeńſkim z ćiáłá tego ná odpłátę nie-
bieſką wyſzedł / wielkimi cudy y po śmierći ſławny. Náſtąpił ná mieyſce Gun-
dábáldá Tráſámundus brát iego / dobrey nátury y mądry / y ſercem páńſkim
nád inne lepſzy. Chrześćiány Kátholiki nie mękámi ále dárámi y vrzędy do
ſwoiey ſekty ćiągnął: á nikogoż nie przymuſzał kto niechćiał. kogo też złego
widźiał / dárámi y vpominkámi lepſzym go czynić chćiał. Theodorikus krol
Włoſki śioſtrę ſwoię Amáláfrydę zá żonę mu dał. S. Fulgencius przed
śmierćią kśięgi do niego piſał / y zowie go lepſzym niżli był oćiec iego.

Rok Páńſki 496. Gelázyuſzá 5. Anáſtázyuſzá 6. Theodoriká 4.

1.

GElázyus Papież roku tego do oycow poſzedł. Siedźiał lat czte-
ry / mieśięcy ośm / człowiek wielkiey náuki / wymowy y pobożno-
śći. Zá iego Papieſtwá ćiáło ś. Seweriná do Neápolim prze-
nieśione ieſt z wielką czćią obywátelow onych ktorą świętemu
wyrządzáli: á święty też cudámi ie y wiele chorob leczeniem ćie-
ſzył. On to ś. Seweryn ktory w Pánnoniey nád Dunáiem w puſtyniách
przemieſzkiwał. y duchem proroćkim wiele rzeczy opowiádał. Eugippius ká-
płan vczeń iego wypiſał żywot ś. iego / zá co mu dźiękuie Páſcházyus dyá-
kon Rzymſki / wyliczáiąc pożytki wielkie tákiey pracey około piſánia żywo-
tow świętych / y z Piſmá świętego przykłády przywodząc.

S. Sewerina ćiáło w Neapolim.

Piſanie Zywotow świętych.

Ná mieyſce Gelázyuſzá wybrány ieſt Anáſtázyus Rzymiánin.

Rok P. 497. Anáſtázyuſzá Papieżá 1.

Anáſtázyuſzá 7. Theodoriká 5.

1.

Poſłowie Papieſcy do Ceſarza.

ZAraz ná wſtępie ſwoim Anáſtázyus Papież / chcąc wſchodne ko-
śćioły do iedności świętey ſkupić / y Ceſárzá Anáſtázyuſzá do o-
brony wiáry Kátholickiey przywieść: wypráwił do Cárogrodu
poſły ſwoie / Germaná Biſkupá Kápuáńſkiego / y Kreſzkoniuſzá
Biſkupá Tudertyńſkiego: przez ktore piſał do Ceſárzá proſząc /
áby imię Akáciuſzá wymázáć kazał / dla ktorego kośćioły ſię rozrywáły / nie-
chcąc z nim iáko z heretykiem wyklętym żadney ſpołeczności mieć / áby iego
błędy y kácerſtwá pochwalone nie były. y inne mu święte nápominánia dá-
ie / ieſzcze go zá odkrytego heretyká nie máiąc. Przyiął one poſły wdźięcznie /
ácz w chytrośći. Bo ſię ſpodźiewał / iż mogł Papieżá námowić do onego

wyzná-

wyznánia wiáry/ ktore Zeno Ceſarz vczynił/ ktore Enoticum, to ieſt ziednoczenie zwáli. y dla te° poſły one dług° przy ſobie zátrzymawał. Pátryárchá Cárogrodzki Mácedonius/ chćiał rad z Papiezem ſie ziednoczyć/ ále mu Ceſarz bárzo przeſzkadzał. Był przy poſlech Papieſkich Feſtus Pátricius świecki á przezacny Senator Rzymſki/ ktore° pomocy do ſpraw kośćielnych vżywáli.

Feſtus Senator Rzymſki nápoły heretyk.

Gdy ſie rozſtawiło po kośćiołách wſchodnych/ iż poſłowie Papieſcy ſą w Cárogrodźie: Alexándriyſki kośćioł wypráwił poſły ſwoie do poſłow Papieſkich: ſtáráiąc ſie áby ie do vczeſtnictwá kośćiołá Rzymſkiego przyieli. y podáli ſupplikácyą ná piſmie/ w ktorey gdy wiáre ſwoię wyznawáią/ Neſtoriuſzá y Eutycheſá potępiáią/ ále żadney wzmiánki Concilium Kálcedońſkiego nie czynią. y owſzem Dioſzkorá/ Tymotheuſzá/ y Piotrá/ Pátriárchy ſwoie/ one ſproſne heretyki chwalą/ y wymiátáć ich z diptychow/ to ieſt/ z kośćielnych modlitew niechcą. W czym ſie heretykámi być pokazáli/ chcąc pokorą obłudną ſwoie błędy pokryć.

2. *Alexándriyſcy poſłowie heretycy.*

In Codice Vaticano.

On Feſtus Senator Rzymſki ſpráwuiąc v Ceſárzá świeckie niektore odpráwy: dał mu nádźieię/ iż mogł námowić Papiezá Anáſtázyuſzá/ áby Enoticon/ to ieſt wyznánie ono Zenoná przyiął. Lecz nim ſie o to pokuśił/ wtym Papież Anáſtázyus duchá Bogu oddał. A żadną ſie zgodą z heretykiem Ceſárzem nie pomázał. A ieśli co tákiego myślił/ P. Bog mu tego wykonáć nie dał/ z oſobney ſwoiey ku ś. kośćiołowi Rzymſkiemu opátrznośći/ iż śmierć poprzedźiłá. Czego y drugie ſą przykłády/ iáko ten nie ſpi ktory Izráelá/ wedle Pſálmu/ ſtrzeże.

3. Theodorus lect: collec: lib: 2. Niceph: lib: 16. cap: 35.

Anaſtazyus Papież heretyctwá nie pochwalił.

Tegoż roku Athánázyus Alexándriyſki Pátriárchá heretyk vmárł. náſtąpił Jan Melá tákiż heretyk ná toż Biſkupſtwo.

Liberatus.

Rok P. 498. Anáſtázyuſá Papieżá 2.

Anáſtázyuſzá 8. Theodoriká 6.

ANáſtázyus Papież świát ten pożegnał. Siedźiał bliſko dwu lat. A on Feſtus wroćiwſzy ſie z Cárogrodu/ á obiecawſzy Anáſtázyuſzowi Ceſárzowi/ iż Papiezá do iego myśli obroćić miał: gdy vmárłego nálazł/ ſtárał ſie o to/ áby táki Papież obrány był/ ktoregoby łácno do tego co Ceſárzowi obiecał/ pociągnąć mogł. y nálazł Laurenciuſzá/ ktorego zá pieniądzmi ná Papieſtwo wſadzał/ y ſrogie rozerwánie w kośćiele Rzymſkim vczynił. Bo gdy więtſza część klerykow ábo kśiężey wybráłá Symmáchá Sárdá w kośćiele Conſtántiná: drudzy kśięża w kośćiele Pánny Máryey wybráli Laurenciuſzá tegoż dniá/ to ieſt czwártego po śmierći Anáſtázyuſzá. tákiego wybráli/ o ktorym rozumiał Feſtus/ iż miał podpiſáć Enoticon Zenoná: to ieſt wyznánie wiáry heretyckiey/ w ktorym Concilium Kálcedońſkie gániono. Zá czym Rzymiánie y świeccy pánowie bárzo ſie wádźić miedzy ſobą poczęli: iedni przy Symmáchu/ á drudzy przy Laurentym ſtoiąc. y boiąc ſie iákiego wielkiego záwáśnienia/ y ſąśiedzkiey krwie rozlania: oboiá ſtroná zwyćiężona potrzebą nagłą/ w ktorey czáſu do złożenia Synodu nie było: vdáli ſie ná rozſądek krolá Ariániná Theodoriká. ktory ták ſkazał: kto pierwey poświęcony ieſt/ y przy kim więtſza część ſtoi/ áby ten ná ſtolicy Apoſtolſkiey śiedźiał. y nálázło ſie iż Symmáchus y pierwey/ y z więtſzą częśćią poświęcony był/ y zátym záśiadł one ſtolicę. A potym roku przyſzłego Synod zebrał/ ná ktorym od Biſkupow potwierdzony ieſt/ á on Laurencius ná Biſkupſtwie Nucerynſkim poſádzony zoſtał.

1. *Feſtus zdrádliwy y burzliwy.*

Dwá Papieże obrani za chytrośćią Feſtá.

Theodorus lib: 2. collect.

2. Niceph lib: 16. cap: 36.

Krol Theodorikus rozſadza o Papieſtwo.

Theodo: vt ſupra.

Symmáchus záſiadł ſtolicę Piotrá S.

Przy Laurentym mocno ſtał nieiáki dyákon Rzymſki Páſcházyus/ wielkiey świątobliwośći y náuki/ y v ludzi wyſokiego mnimánia. O ktorym ták

3. Greg: Dialo: lib: 4. cap: 40.

Páſchásyus przy Laurentym ſtał.

piſze ś. Grzegorz Papież: Młodym/ powiáda/ będąc/ ſłyſzałem od ſtárſzych/ iż Páſcházyus dyákon Rzymſki/ wielkiey świątobliwośći mąż/ y iáłmużnik wielki/ y ſámego śiebie wzgárdźićiel/ ták mocno przy Laurenciuśie/ choć iuż od wſzytkich zgodnie porzuconym/ przećiw Symmáchowi Papieżowi od wſzech potwierdzonemu/ ſtał: iż do śmierći ſámey odſtąpić go niechćiał. Ten gdy vmárł/ iego dálmátyká ná opętánego włożona/ wnet czártá odegnáłá. A potym gdy Germanus Kápuáńſki Biſkup w ćieplicách ſię Angulánſkich leczył: vyźrzał w gorącośći ſtoiącego y vſługuiącego Páſcházyuſzá dyákoná. y przeląkſzy ſię/ pytał: co tu czyniſz? A on rzekł: O to mię tu karzą/ iżem przećiw Symmáchowi/ zá Laurenciuſzem trzymał. Proſzę ćię modl ſię zá mię. á potym poznaſz iż ćię Pan Bog wyſłuchał: gdy tu drugi raz przyiáchawſzy/ mnie tu nie naydźieſz. Modlił ſię zań/ y przyiáchawſzy drugi raz ná ono mieyſce/ onego nie nálazł. Grzeſzył/ práwi/ z niewiádomośći błądząc/ y dla tego po śmierći oczyśćienie miał. One iego iáłmużny wſpomogły go/ gdy ſam ſobie iuż pomoc nie mogł.] To ś. Grzegorz. A iednák ták ſię to rozumieć ma: iż przed śmierćią grzechu onego ſwe° żáłował. Bo nie ládá grzech był: po rozſądku Biſkupow y Synodu/ ná tym nie przeſtáwáć/ co Duch ś. przez niezgodnie vkázował. Przed Synodem y zgodą Biſkupow/ mogł być wątpliwy y powſzedni grzech: gdyż obá zacne y wielkie ludźie po ſobie mieli.

Páſchátyus w ćieplicách widźiány.

Pomoc vmárłych.

4\. *Ian Silenciarius puſtelnik.*

Tego roku ziáwił ſię w Páleſtynie długo nieznány puſtelnik Jan Silenciárius/ ktory był iuż poświęcony biſkupem/ y nikt wiedźieć o nim nie mogł. miał w ten czás/ gdy ś. Sábá o nim ſię dowiedźiał/ lat czterdźieśći y cztery.

Rok Páńſki 499. Symmáchá 1.

Anáſtázyuſzá 9. Theodoriká 7.

1\. Concil: Rom: ſub Symmacho. *Symmachus od Synodu potwierdzony.*

Ymmáchus ná Synod zebrał w Rzymie 72. Biſkupow/ ktorzy iego wybránie y poſtáwienie ná ſtolicy oney pochwalili/ y práwo vczynili ſrogie ná te/ ktorzyby zá żywotá Papieſkiego/ komu zá Papieżá go obráć obiecowáli/ ábo vpominki iákie bráli/ ábo przyśięgi czynili. Dozwolili y tego/ áby gdy może być/ vmieráiącego Papieżá pytano: kogoby ná Papieſtwo po ſobie godnym być rozumiał. Podpiſáli ſtátuty biſkupi y kápłani Rzymſcy/ ktorych było 67. á pięć dyákonow. Między kápłany pierwſzy był on Laurentius Archipresbyter, ktory był w odſzczepieńſtwie roku przeſzłego wybrány.

Práwo ná świętokupce.

2\. *Anaſtazyus Biſkupy trapi.*

Symmáchus Papież oko ná ſtrapione kośćioły wſchodne obracáiąc: piſał do Ceſárzá Anáſtázyuſzá/ proſząc y vpomináiąc/ áby z heretykámi ſię nie mieſzał/ áni ich bronił. Lecz on nie tylo ſię w tym nie vpámiętał/ ále y ná Biſkupy ktorzy Concilium Kálcedońſkie pochwaláli/ żołnierze poſyłał/ y rozmáićie ie prześládował. Zá co go P. Bog woynámi karał.

Marcell: in Chron. *Bulgárowie na Anaſtazyuſza.*

Przyſzli nań z pułnocnych kráiow Bulgárowie/ y Thrácyą woiowáli. Przećiw ktorym gdy wypráwił Ariſtuſá Illirykáńſkie° woyſká hetmáná: ſrodze był od nich porážony nád rzéką Zurta. gdźie przedniego mocnego żołnierzá nád cztery tyśiące zginęło. Co vſłyſzawſzy Anáſtázyus/ Bulgárom wiele złotá y bogáte vpominki poſłał/ ktoremi do czáſu pokoy v nich kupił.

Złotem ſię bronił Anaſtazyus. Theodorus lib: 2. collect.

Było y trzęśienie ziemie wielkie w Pontſkim kráiu/ gdźie w Neocezáriey kośćioł ś. Grzegorzá cudotworce/ gdy ſię ine obaláły/ cále záchowány ieſt.

3\. Nie było żadnego iuż krolá Katholiká. bo Ceſarz Anáſtázyus iáwnym iuż był heretykiem/ y iuż ſię bać było vpadku kośćiołá Bożego. Ale ręki ſwoiey y pomocy nie oddalił od niego CHRISTVS Bog náſz. Bo w Gálliey wznięćił świátłość w ćiemnośćiách/ y vczynił ſobie z Pogániná krolá wiernego/ ktory kośćiołowi ś. ku wielkiey pomocy y czći wyniknął. O czym ták piſze Gregorius Turońſki.

4. De gestis Franc: lib: 2. cap: 30.

Klotyldis żoná Klodoweá królá Fránkow/czesto meżá vpomináłá/áby poznał Bogá práwego/á fałßywe bogi y bałwany porzucił. ále był vporny/ áż go P. Bog przyćisnał. Bo ná woynie z Alámany/ bitwe iuż iuż przegrawáiac/do CHRISTVSA záwołał: IESV CHRISTE/ ktoremu moiá Klotyldis służy/iáko Synowi Bogá żywego: o ktorym słyße/ iż dáieß pomoc tym ktorzy w tobie nádźieie máia: do ciebie sie vćiekam. Bo moi bogowie iáko niepotężni prożno mie záwodza. Daßli mi zwyćiestwo: vwierze w ćie y ochrzcze sie. y záraz gdy to mowił/ nieprzyiaćiele tył podáli: krol ich zábit/ á drudzy o miłośierdźie proßac podáli sie wßyscy. Potym Klotyldis ś. Remigiußá Biskupá Rhemeńskiego przyzwáłá/ y náuczył krolá wiáry. y gdy do chrztu iść miał/ o ktory prośił: lud swoy y rycerstwo námawiáć do wiáry Chrześćiáńskiey poczał. Ale nim mowić przestał/ wßyscy záwołáli: odstepuiem śmiertelnych bogow/dobry krolu: á Bogá nieśmiertelnego ktorego sławi Remigius/obieramy. Nágotowawßy tedy z wielka pompa y koßtem wßytko ochedostwo/y do rádośći y wesela przypráwy: ochrzczony iest Klodoweus od ś. Remigiußá. Woyská też iego wiecey niżli trzy tyśiace duß ochrzczone sa/ y śiostrá krolewska Albofledis/ y druga Kántyldis/ ktora Ariáńskim kácerstwem zárážona byłá/wyznáłá rownosć Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. y bierzmowána iest.

Klodoweus w bitwie ślub czyni.

Klodoweus ochrczony z ludem swoim.

Gregor: vt supra.

5. *Cuda na vmocnienie wiáry.*

In vita S. Remigij. Surius 13. Ianuarij. Hincmarus Epis: Rem.

Ampuła z Krzyżmem.

Czynił wiele cudow P. Bog przez Remigiußá/ná vmocnienie wiáry onych ßczepow młodych. bo y vmárłego wskrześił/ y wiele niemocy od ludźi oddalał. Przed chrztem onym iásność byłá nápełniłá kośćioł/ y był słyßány głos: Pokoy wam: Jam iest/nie boyćie sie/ zostáyćie w miłośći moiey. y woniey dźiwney było vczućie. Co baczac krol y krolowa/do nog Biskupá vpadáli/ podáiac sie iemu ná zbáwienna náuke/ chcac wßytko co rzecze wykonáć. Do chrztu/piße Hinkmarus y Amonius/ámpułe w ktorey było krzyżmo/ gołebicá z niebá przychodzaca przyniosłá/ z ktorey ná krolestwo pomázány był Klodoweus. A potym wßyscy krolowie Fránkow ten obyczay pomázánia ná krolestwo bráli. Temi cudy pokazał P. Bog/ iáko wiele ná tym należáło: áby krolowie Fránkow z ludem swoim do wiáry Chrześćiáńskiey przyłaczeni zostáli. Po chrzćie swoim Klodoweus wiele imion nádał kośćiołom/ ácz y przed chrztem to czynił k woli ś. Remigiußowi y Genowefie pánnie. Ale nic do swego kośćiołá nie brał Remigius/ dla iákiego o łakomstwie podeyrzenia: iedno ná ine kośćioły obracał. Wroćił kośćiołom Klodoweus wßytko co był pobrał bedac Pogáninem/ y nád to bez liczby dochodow przyczynił.

6. *Nadanie imion na kośćioł.*

Remigius in testamento.

Anastasius Bibliotecarius in Symmacho.

Znowu w Rzymie schisma y roserwanie.

W Rzymie nieprzyiaćiele Symmáchá Senatorowie/ Festus y Probinus/ potwarzy ßkárade nań włożyli/ y do Theodoriká królá odnieśli/ y onego Laurentego przyzwáli/ y záś sie rozdwoili. Vprośili oni świetcy pánowie Theodoriká/ gdy był w Ráwennie: áby dał Vizytatorá ná Papieżá: y dał Piotrá Altyny Biskupá. Co było przećiw Kanonom.

Rok Páński 500. Symmáchá 2.

Anástázyußá 10. Theodoriká 8.

1. Cassiod. *Theodorikus do Rzymu przyiachał.*

Wizytator na Papieża głupi.

Theodorikus do Rzymu z wielka cźćia od Senatu y ludźi przyiety wiáchał. y bárzo sie Rzymiánom zálećił/ ludzkośćia swoia y hoynośćia. Bo wiele ludźiom żywnośći podał/ y ná popráwe murow wielka summe pieniedzy zostáwił. A co sie oney wizytáciey ná Papieżá dáney dotykáło: iż ia dał Theodorikus/ vczynił to zniewiádomośći praw kośćielnych/ pokoy tylo w onym odßczepieństwie

vpátruiąc. Jednák ná vczćiwość stolice Rzymskiey / roskazał onemu Piotrowi Wizytatorowi mniemánemu: áby pierwey Symmáchá náwiedźił y vczćił. czego mu pomocnicy iego zákazáli. Lecz iáko sie o rzecz nieprzystoyną y niesłycháną ten Wizytator kusił: prędko sie pokazáło / gdy od dwu Synodow potępiony był. Nań pisze Ennodius ná on czás żyiący one słowá dźiwne: Jnych ludźi spráwy Pan Bog przez ludźie sądźi y kończy: ále tego Biskupá stolice tey sądy / sobie ie záchował. Chćiał Pan Bog / áby namiestnicy Piotrá ś. do niebá niewinność swoie obracáli / y przenamędrszemu sędźiemu sumnienia swoie oddawáli. Zá onym słowem: Co rozwiążesz ná źiemi / rozwiązáne w niebie będźie: wszyscy wierni wszędźie mu sie poddáią / iáko głowie wszytkiego świátá: ktora ieśli sie poniży: á gdźież sie vćiekáć będźiem? Nie pomagaycie (do sądu) vćiskámi wászemi Symmáchowi. Wierzćież mi / ieśli winien / gdy ludzkie o nim stáránie vstánie / Boska nań pomstá nástąpi.] To iego słowá. Proszono potym Theodoriká / áby kośćiołá Rzymskiego spráwy wedle zwyczáiu oycow stárych záchowáne były. Ná co on przyzwolił / áby Synod był / dla ktorego áby sie bez domowey woyny w pokoiu odpráwował: sam sie do Rzymu pokwápił.

Ennodius lib: pro Symmacho To: 1. Concil.

P. Bog sąd o Papieżu sobie zachował.

SVMMOWANIE
Wieku piątego.

To iest, przeszłych stá lat, od roku P. 400. áż do 500.

Papieżowie y nawyższy Biskupi.

NASTASIVS Syn Máximá Rzymiánin / tego wieku záiał rok ieden. Siedźiał lat 4. y mieśiąc ieden. Dokonał roku P. 402.

INNOCENTIVS pierwszy / syn Innocencyuszá Albáńczyk / śiedźiał lat 15. y mieśiąc ieden / miedzy święte poczytány. Dokonał roku Páńskiego 417.

ZOSIMVS Syn Abráhámá Greczyn / śiedźiał nie cále dwie lećie / to iest / rok ieden y cztery mieśiące. Dokonał roku Páńskiego 418.

BONIFACIVS Rzymiánin syn Jukundá / śiedźiał lat cztery y mieśiecy dźieśięć. Dokonał roku Páńskiego 423.

CELESTINVS Rzymiánin syn Pryszká / śiedźiał lat ośm / mieśiecy pięć. Dokonał roku Páńskiego 432.

SIXTVS Trzeći / syn Sixtá Rzymiánin / śiedźiał lat ośm. Dokonał roku P. 440.

LEO 1. Wielkim názwány / Rzymiánin / syn Quinciáná / śiedźiał lat 21. bez iednego mieśiącá. Dokonał roku Páńskiego 461. odpráwił wielkie Concilium Kálcedońskie 600. oycow.

HILARVS ábo Hilárius Sárdus syn Kryspiná / śiedźiał lat sześć / y mieśiecy dźieśięć. Dokonał roku Páńskiego 467.

SIMPLICIVS Tyburteńczyk syn Kástyná / śiedźiał lat piętnaśćie / mieśiecy pięć. Dokonał roku Páńskiego 483.

FELIX trzeći / Rzymiánin / prádźiad ś. Grzegorzá wielkiego / śiedźiał lat dźiewięć bez dni 12. Dokonał roku P. 492.

GELASIVS pierwszy / syn Wáleriá z Afryki / śiedźiał lat cztery / mieśiecy ośm. Dokonał roku Páńskiego 496.

ANASTASIVS wtory/Rzymiánin/ syn Piotrá/ śiedźiał lat dwie bez dni śiedmi. Dokonał roku Páńskiego 498.
SYMMACHVS Sardus, syn Fortunatá/ śiedźiał lat pietnaśćie / mieśiecy ośm. dźiwnie wielkiemi skárby y ozdobámi kośćioły nádał. Dokonał roku P. 514. Tego wieku ná wtory záßedł. To iest/ gdy rok P. był 500. Symmáchowego Papiestwá był rok wtory.

Doktorowie y Pisárze kośćielni wieku tego.

Jeßcze ś Jeronym wielki Doktor záśiagł tego wieku lat 20. Bo dokonał roku P. 420.
AVGVSTYN ś. wielki tákże Doktor. Nápisał kśiąg ná zbudowánie kośćielne wiecey niżli 232. iáko sam wylicza/ w stárośći ie przeglądáiąc/ á wßytkich przeyrzeć nie mogąc. Dźieśiąćią tylo lat dłużey był żyw/ niżli ś. Jeronym. Bo dokonał roku P. 430.

LEO Papa magnus.
SEVERVS Sulpicius.
S. PAVLINVS.
S. MAXIMVS Taurinen.
VICTOR Vticen.
CASSIANVS
CIRILLVS Alexan.
VINCENTIVS Lirinen.
SOCRAT: Sosomenus.
THEODORETVS.
S. PROSPER.
S. PETRVS Chrysologus.
PROCLVS Constantinop.
PRIMASIVS.
GENNADIVS.
S. FVLGENTIVS Ruspen.
PETRVS Diaconus.
S. BOETIVS Martyr.
ALCIMVS Auitus Vienen.
OROSIVS pisał historyą od początku świátá/ áż do roku Páńskiego 421. ále nie wßytke mamy.

Náuká tych Doktorow S. wieku tego, przećiw dźiśieyßym blednikom.

O Mßey ś. y ofierze, y ołtarzu. Augustin: Epist: 111. & 118. ad Ianuarium. Gdźie beśćkroć ofiáre miánuie/ to iest/spráwowánie Mßey. Tenże in Psal: 33. Homil: 2. & Serm: 28. & 40. De verbis Domini. De Ciuit: lib: 21. Cap: 26. Toż mowi Cyrillus Alexándryiski in Ioannem lib: 3. cap: 4. Item Concilium Ephes.
O prawdźiwym ciele Páńskim w Sákrámencie. August: in Psal: 37. & Psal: 119. &c. Cyril: Alex: in Anathematismis. y inni.
O wolney woley. August: contra Pelagianos lib: 1. & ad Simplicianum qu: 2. & lib: de spiritu & litera cap: 33. Cyrillus Alex: lib: 3. & 8. contra Iulianum. &c.
Iż wiárá sámá bez vczynkow nie vspráwiedliwia. Cyril: Alex: in Ioan: lib. 10. cap: 18. Leo Serm: 3. de Epiphania. Primasius in 2. ad Galat. Augustinus lib: 2. de peccat: meritis. cap: 3. 4. & 15.
O Spowiedźi do vchá. Cyrillus lib: 3. in Leuit. Leo epist: 91. 69. August: Homil: 49. lib: 2. de visitatione infirmorum cap: 4.
Wzywánie świetych. August: lib: de cura pro mortuis. cap: 16. Theodoret: in Leuit: q. 1. & de curatione Græca.
Obrázy w kośćiele. August: lib: 1. de consensu Euangelist. Sozomenus lib: 2. cap: 3. Tripart: lib: 2. cap: 19. Cyrillus lib: 6. contra Iulianum Apostatam.
Zá vmárłe modlitwá, y o Czyscu. August: in Enchiridio cap: 10. & in Psal: 6. & 37. & de cura pro mortuis cap: 15. y inni tego wieku prawie wßyscy toż świádczą.
Piotrá ś. zwierzchność. Cyrillus Alexan: lib: 2. in Ioan: cap: 12. August: 1. Retractat: cap: 21. Sozomenus lib: 3. cap: 7. Y o innych cześćiách y ártykułách wiáry náßey/ wßyscy tego wieku Doktorowie y pisárze kośćielni/ ták náuczáli/ iáko dźiś kośćioł ś. Rzymski náucza. co znáia y sámi heretycy Centuriani/ iż wiek ten swey náuce bárzo przećiwny máia. Centuri: 5. cap: 3. & 4.

Concilia.

W Tym wieku odpráwione są dwoie wielkie Concilia/ w Ephezie przećiw Nestoryußowi roku Páńskiego 431. y Kálcedońskie wielkie roku P. 451. przećiw Eutychesowi. innych mnieyßych

ßych prowincyálſkich nie wſpomináiac / áni onego rozboynego w Epheźie zá Dioßkorá roku Páńſkiego 449.

Heretycy tego wieku.

PRzednieyßy byli / *PELAGIVS*, ktory o grzechu pierworodnym / y o chrzcie / y o łáſce Bożey do vſpráwiedliwienia fałßywie rozumiał / á ledwie co wierzył.

NESTORIVS Cárogrodzki Biſkup / naświetßey mátki Bogá rodzica zwáć nie chćiał / dźieląc ſyná Bożego ná dwie perſonie / ták oby inßy miał być z Oycá przedwiecznie / á inßy z mátki doczeſnie rodzony. potępiony ná Concilium Epheſkim.

EVTICHES Cárogrodzki Archimándritá / ktory dwu nátur znáć w Pánie náßym niechćiał / ále iedne tylo ze dwu mießáną / y prawdźiwego człowieczeńſtwá w *CHRISTVSIE* nie wyznawał. Neſtorius dźielił perſony / á Eutyches mießał nátury w Pánie náßym / w ktorym prawdźiwe ſą nie zmießáne dwie náturze Boſka y ludzka / ále iedná perſoná Słowá y Syná Bożego / iż we dwu náturách ieden ſyn Boży w perſonie wierzyć ſie ma.

Od Eutycheſá / wyßło wiele Sekt y heretykow / iáko Acephali / Seweriani / Ormiánie / *Iacobitæ*, od Jákobá Syrá / ktorzy wßyſcy Kálcedońſkiego Concilium o dwu náturách w Chryſtuśie przyimowáć niechćieli / á Boſką y ludzką w iedne mießáli. Jeßcze y dźiś te kácerſtwá ná wſchodnych páńſtwách w Egyptćie y Armeniey / y indźiey trwáią.

XENAIAS pierwßy obrázoborcá roku Páńſkiego 485. wymiátał obrázy z kośćiołow / zdrády y złośći pełen.

Prześládowánia wiernych.

A*TTILA* krol Hunnow wiele zábiiał Chrześćian / zwłaſzczá w Gálliey y źiemi Włoſkiey. od Gálliey od miáſtá Trekow odſtráßył go Lupus / á od Rzymu Leo / Biſkupi. iż mowili żołnierze iego: Attilás nikogoż ſie nie przeląkł / iedno wilká á lwá.

GILDO tyran w Afryce z Donátyſtámi heretyki wiele Kátholikow pogubił / á ießcze wiecey krol Wándálſki Hunerikus Ariánin / wielki Kátholickiey krwie rozlewcá / 4966. kśieży / Biſkupow / y kápłanow / ábo z Afryki wygnał / ábo pomordował / iáko y oćiec iego Genſerikus.

W perſyey krol Báránánes przez lat 30. Chrześćiány gubił y zábiiał. męczennikow támwiele roku Páńſkiego 420.

Ceſárze wſchodnych y zachodnych kroleſtw.

A*RCADIVS* y Honorius ſynowie Theodozyußá pierwßego / krolowáli od roku P. 395. ktorego oćiec ich vmárł. Arkádius ná wſchodnych / á Honorius ná zachodnych kroleſtwách. Arkádius we dwudźieſtu lat ná páńſtwo wſtąpiwßy / krolował lat 13. miesiecy trzy / żył lat 31. zoſtáwiwßy ſyná Theodozyußá mnieyßego. vmárł roku Páńſkiego 408.

HONORIVS zachodny Ceſarz wſtąpił ná páńſtwo lat máiąc dźieśięć / krolował 29. żył lat 39. zßedł bez potomſtwá / w Rzymie przy ćiele ś. Piotrá pogrzebiony roku P. 425.

THEODOSIVS mnieyßy / w śiedmi lat ná páńſtwo wſtąpiwßy / w opiece śioſtry ſwey Pulcheriey / krolował lat 43. żył 49. vmárł roku Páńſkiego 450.

VALENTINIANVS trzeći / śieſtrzeniec Honoriußá Ceſárzá / ná zachodnych páńſtwách krolował od roku Páńſkiego 425. áż do roku P. 455. lat bez máłá trzydźieśći. zábity w Rzymie zá zdrádą Máximá roku Páńſkiego 455. potomká ze krwie ſwey nie zoſtáwił.

MARCIANVS ná wſchodne kroleſtwá po Theodozyuśie mnieyßym / ktory bez potomká zßedł / náſtąpił / żołnierz mądry y dźielny y pobożny / roku Páńſkiego 450. krolował lat ßeść / mieśiecy ßeść. bez potomſtwá zßedł. Po nim wybrány był

LEO z Tráciey pierwßy tego imienia pobożny Ceſarz / roku Páńſkiego 457. krolował ná wſchodnych páńſtwách lat 17. mieśiecy ßeść / vmárł roku Páńſkiego 474. bez potomſtwá náſtąpił źięć iego.

ZENO roku Páńſkiego 474. ktory ná wſchodnych páńſtwách będąc heretykiem Eutychiáninem / krolował lat 17. y pięć mieśiecy. Rádukiem w grobie żywo pogrzebiony vmárł bez potomſtwá / roku Páńſkiego 491. Żoná iego Ariádná wpráwiłá ná páńſtwo Anáſtázyußá / o ktorego w podeyźrzeniu o cudzołoſtwo byłá.

ANASTASIVS okrutny y niezbożny heretyk Eutychian / krolował ná wſchodnych páńſtwách lat 28. zábity piorunem roku Páńſkiego 518. bez potomká zßedł.

Po śmierći Wálentiniáná trzećiego / zachodne páńſtwo Rzymſkie vpádło / y od rozmáitych narodow rozerwáne ieſt. Acz po Wálentynianie było kilás Ceſárzow ktorzy ſie wyliczáią: ále iuż cálego páńſtwá nie mieli / iedno część Włoſkiey źiemie / iáki był

MAIO-

MAIORIANVS wybrány od Senatu Rzymſkiego ná Ceſárſtwo zachodne / roku p. 457. był ná nim lat cztery/ y kilá mieśiecy. Ricimerus/ Gothus Arian/ w ten czás możnym będąc / te zachodne Ceſárze dawał y zábiiał. y tego Máioriáná zdrádą Sewerowi Woiewodzie zábić kazał / á Sewerá ná páńſtwo wpráwił roku Páńſkiego 461.

SEVERVS krolował lat bliſko pięći ná zachodźie. otruty od Rycimerá Gothá/ roku Páńſkiego 465. po nim náſtąpił.

ANTEMIVS Greczyn/ poſłány od Leoná Ceſárzá wſchodnego. Rycimer on Gothus przyiaźń z nim poſtánowił / y corkę iego zá żonę wziął. Ale go rychło w Rzymie zábił. krolował lat pięć. Ná iego mieyſce wſádźił Rycimer Olibryuſzá / roku Páńſkiego 472. ktorego też ſam Rycimer niezbożnik vmárł.

OLIBRIVS po kilá mieśiecy vmárł.

GLICERIVS w Ráwennie ná páńſtwo podnieśiony / ledwie rok ná nim był. Bo go Julius przemożny/ Nepos názwány/ ná kśiędzá poſtrzygł/ y Biſkupem go Sálonitáńſkim vczynił. Po nim był krotko ten Julius/ Nepos názwány. Po nim Oreſtes / ktory ſyná ſwego Momiluſá Auguſtá/ Ceſárzem vczynił. ktorego ná wzgárdę Auguſtulus názwano.

AVGVSTVS ábo Auguſtulus oſtátni wſchodnego páńſtwá Ceſarz ábo Carzyk Rzymſki/ roku Páńſkiego 475.

Ná tego Auguſtulá náiáchał Odoácer roku P. 476. Był Odoácer krol Herulow narodu y ięzyká/ niewiedzą iákiego/ y ſkąd ſię wziął. to tylo pewno/ iż z pułnocnych y zimnych kráiow wyſzli Herulowie oni / y przy Pánnoniey ſię tułáli/ pátrząc iákiey pogody wtárgnienia do Włoch. Przyzwáli Odoákrá oni Ceſárzykowie/ ktorzy ſię z páńſtwá Rzymſkiego w Ráwennie ſpycháli / á zwłaſzczá oni co ſię Juliuſzá Nepotá trzymáli. Odoácer wtárgnął do Włoch z ludem ſwym/ pobił wſzytki one Carzyki / y ſam Włoſką ziemię y Rzym/ y Ráwennę opánował/ roku P. 476. Nie zwał ſię Ceſárzem/ áni Ceſárſkiey purpury nośił. krolował lat 17. áż go Theodorikus Gothus on Ariánin náiáchawſzy/ ze Włoch trzy látá z nim walcząc wybił/ y lud ie° pogubił/ y w Ráwennie ſámego Odoákrá/ pokoy z nim vczyniwſzy/ zábił. roku P. 493.

Zá tym iuż Gothowie Ariani z krolem ſwym Theodorikiem / nie tylo Włoſką ziemię/ ále y inne bliſkie páńſtwá mocno ośiedli/ áż do Longobárdow/ ktorzy ie też wygubili. Ten Theodorikus krolował we Włoſzech lat 33. áż do roku P. 526.

Y ták páńſtwo Rzymſkie vpádło ná zachodźie. od Auguſtá ſię poczęło / w Auguśćie też vſtáło, iáko y w Cárogrodźie od Conſtántyná ſię poczęło/ ná Conſtántynie też vpádło.

WIEK SZOSTY,
TO IEST:
Szoſte ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 501. Symmáchá 3.
Anáſtázyuſzá 11. Theodoriká 9.

1. *Theodorikus nie wdał ſię w ſąd o Papieżu.*

Broni Papieżá. Synodu ſam nie ſkłada.

Ni odſzczepieńcy/ktorzy Laurenciuſzá bronili/ á Symmáchá potwarzámi wyrzucić z pomocą Theodoriká królá chćieli: widząc iż Theodorikus ſpráwiedliwośći nie odſtępuie/ á iż ſam ſię wdáwáć w ſąd o Papieżu nie myślił/ á ná Synod y Biſkupy wſzytko ſpuſzczał: poczęli mocą y zbroią y woyną domową mieſzáć. Ale ie vſkromił Theodorikus/ y o ſtolicę ſię Rzymſką przećiw onym odſzczepieńcom záſtáwował. á ſam ſię ná zezwánie Synodu nie wdáiąc: Papieżowi zezwáć Biſkupy dopuśćił. ſwoie liſty przy liśćiech Papieſkich rozſyłáiąc. Y ták dziwna ſpráwą Bożą/ krol Gothow y Ariánin/ ſtolice świętey y pokoiu iey y praw pilnie od onych burzliwych ludźi bronił.

2.

Marcell: in Chron.

Anaſtazyus trzy tyśiące Carogrodzkich ludzi pobił.

Nie ták ſię záchował ná wſchodnych páńſtwách Anáſtázyus Ceſarz/ ktory wiárę Kátholicką gdźie mogł gubił. A iż mu ſię Cárogrodzki lud bárzo ſprzećiwiał/ y nań drugdy wołał/ y przymowki o herezye y Kálcedońſkiego Concilium odſtąpienie miotał: zezwawſzy ie tego roku ná igrzyſká/ pozámykał ie y żołnierze ná nie puśćił ktorzy o trzy tyśiące ludźi zábili. Ci zábići zá męczenniki poczytáni być mogli/ by ſię byli Akáciuſzowym vczeſtnictwem nie pomázáli. y dla tego żaden ich Biſkup zá męczenniki poczytáć nie śmiał. A boiąc ſię Ceſarz/ áby ſię nań kiedy drudzy w Cárogrodźie nie oburzyli: zá proceſſyámi y Litániámi/ ſtáróśćie z żołnierzmi chodźić kazał.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Proceſſye.

Rok Páńſki 502. Symmáchá 4. Anáſtázyuſzá 12. Theodoriká 10.

1. *Synod Palmaris w Rzymie o Symmachu Papieżu.*

Ynod w Rzymie ná ſpráwę Symmáchá zebrány/ ktory Palmaris zwano/ miał Biſkupow ſto y dáley/ miedzy ktorymi byli przednieyſzy Laurencius Medioláńſki y Piotr Ráweńſki. ktorzy do Rzymu przyiáchawſzy/ z Symmáchem Papieżem/ (dla podeyźrzenia iákiey ku niemu/ przećiw prawdźie o ktorey ſię dowiádowáć mieli/ y wſkłonnośći) nie rozmawiáli/ ále ſpołeczność Kátholicką z nim mieli/ y we Mſzey w modlitwie wedle zwyczáiu imię iego kládli. á Symmáchus z pokory y niewinnośći pod ich ſię ſąd dawał. y gdy z ſwymi do Biſkupow ná on ſąd ſzedł/ á lud go nabożny y niewiaſt wiele płácząc prowádźiło: Feſtus y Probinus Senatorowie Rzymſcy z ſwymi odſzczepieńcy/ ktorzy Laurenciuſzá zás wſádźić ná Papieſtwo chćieli: rzućili ſię w drodze oney ná Symmáchá/ y kámieńmi wiele ludźi/ ktorzy Papieżá prowádźili/ poránili/ iż ledwie z reku ich Papież vſzedł. Potym kápłany y ine zábiiáli/ á drugim rány wielkie zádáli. Sam Fauſtus Senator/ kośćiołá bronił. A gdy potym zácząć on ſąd Biſkupi chćieli; á królá Theodoriká pytáli/ coby im czynić kazał: on odpowiedź dał: iż do ſpraw kośćielnych nie ma żadnego práwá/ iedno vczczenie ich. niech Biſkupi czynią co rozumieią napożytecznieyſzego/ byle pokoy miáſtá Rzymſkiego wſzytkim Chrześćiánom zoſtawał. Tedy Biſkupi

Ennod: in Apolo: pro 4. Synod.

Symmachus z pokory daie ſię pod ſąd Synodu.

Actio: Synod.

Papież kamionowany.

Anaſtaſius Bibliot.

Ennod: ad Fauſtú.

2.

Mądre ſłowa Theodorika krola.

wszyscy ná to się zgodzili: iż Symmáchá Papieżá sądźić nie mogli/ á spráwy y sumnienie iego do sámego Bogá odesłáli. y nápisáli list áby wszyscy Symmáchá zá pásterzá swego mieli/ y od niego kommunią bráli/ ná Bogá y ná dusze swoie baczenie máiąc. A klerikom ktorzy się od Symmáchá iáko odszczepieńcy oddźielili/ pokutowáć kazáli: prosząc Papieżá/ áby ie ná vrzędách ich záchował/ á nád nimi się zmiłował. y roskazáli áby żaden Mszey ś. nie służył/ okrom Symmáchowey wiádomośći/ pod karániem ktore ná odrywácze vstáwione iest. y ták skończyli on Synod y podpisáli. A on Medioláński Biskup Laurencius ktory on Synod wspierał/ z ták dobrey odpráwy/ wielkiey sławy dostał.

Synod Papieżá sądźić niechćiał y nie mogł. Słucháć Symmáchá kazał.

3.

Cnoty Symmáchá Papieżá.

Tu pátrzym ná męstwo tego Symmáchá/ iż ták srogim nieprzyiaćielom nie vstąpił. Pátrzym y ná wielką pokorę y vprzeymość iego/ iż w rzeczy swey odstąpił práwá swego/ y dał się pod sąd Biskupow ná okazánie swoiey niewinnośći/ z ktorego się práwy wszytkimi wymowić mogł. Wielki też rozum Duchá ś. w Biskupiech onych był/ iż Papieżá v sądu swego mieć y sądźić go niechćieli/ Bogu sámemu sąd iego poruczáiąc. iáko y oni Biskupi tákże vczynili/ gdy ś. Márcellinus Papież pod ich się sąd w pokućie podawał. Bo rzekli: pierwszey Káthedry nikt nie sądzi.

4.

Pokrywáć grzechy oycow.

Co zá grzech y potwarz ná Symmáchá Papieżá/ ći odszczepieńcy kłádli: żadne pismo o tym náleść się nie może. y z tego się wiádomość bierze/ iż onego wieku ludźie/ sławy nawyższego kápłaná namnieyszym pismem mázáć niechćieli/ áni w iákie księgi pospolite kłáść. Bo się byli náuczyli grzechow stárszych swoich pilnie táić y one pokrywáć. Chybá z iednego wyroku ktory ná swoie kleriki on Laurencius Medioláński o tym czáśie vczynił/ domyślić się możem: iż Symmáchus o cudzołostwo ábo iáką nieczystość obwiniony był. Bo roskázuie zá pozwoleniem stolice Apostolskiey/ áby żaden kápłan y dyákon bez towárzyszá/ ktoryby sławy iego przestrzegał/ nie mieszkał/ á nikomu pokątnym mieszkániem/ ábo iákich podeyzrzánych person chowániem y náwiedzániem/ przyczyny do złego mniemánia o sobie nie dał. Gdyż y to iest grzech/ gdy kto komu przyczynę iáką do grzechu dáie. Y vkázuie nawyższego Biskupá/ ktory wszytkich dobrze rządźił/ to iest ná Symmáchá: iż go tákie iężyki kąsáły y rzecz do záburzenia wielkiego przychodźiłá.

Ennod: vt supra.

Czystość kápłanow y towárzysz w mieszkaniu.

Grzech iest przyczyny dánie do grzechu.

5.

Anástazyus Cesarz wyklęty od Symmáchá.

Ná tymże Synodźie czwartym w onych swoich kłopotách Symmáchus Cesárzá Anástázyuszá iáko heretyká wyklął/ y z onemi oycy zebránemi od kośćielney iednośći odsądźił. Z listow tego Papieżá Symmáchá pokázuie się/ skąd powstáły beneficia/ ábo ziemskie dobrá kośćielne/ ktore do żywotá księży Biskupi dáią. Bo pierwey wszytkę swoie księżą y duchowne Biskupi z swoich dochodow żywili/ ná mieśiące im żywność y opátrzenie dáiąc/ iáko się z ś. Cypriáná pokázuie. A Symmáchus ten/ godnym y zásłużonym duchownym y mnichom y pielgrzymom/ trzymáć duchowne imioná dopuszcza: ktore się do kośćiołá wrácáć miáły. y tákie zwano Beneficia.

Epist: Symma: 13. Tom: 1. ep: R. P.

Epist: 28.

Bulgárowie drugi raz Trácią woiowáli/ ktore Anástázyus wedle zwyczáiu swego pieniądzmi pokoy kupuiąc zwoiował. y puśćili się do záchodnych krolestw/ ktore roku przyszłego Theodorikus krol Włoski zwyćiężył/ y Syrmium im odiął.

Marcell: & Casio: in Chron.

Bulgárowie drugi raz woiuia.

Persowie Amidę miásto mocne w Mesopotámiey wźięli. Był w tey stronie Iákub pustelnik w krátách zámkniony: ná ktorego gdy Persowie strzeláć poczęli/ ręce im z łukámi stánęły/ iż ich ruszyć nie mogli. Co gdy krolowi Perskiemu Kábádesowi powiedźiano: z obozu bieżał do ś. Iákubá/ y pátrząc ná one rzecz strászliwą: prosił áby onym żołnierzom odpuśćił. A on modląc się vzdrowił ie. Kazał mu krol prośić od śiebie o coby iedno chćiał. y gdy mniemał áby go o bogáctwá iákie prośić miał: on tylo o wolność tych prosił/ ktorzyby do niego przyszli/ ábo vćiekli. y ták wiele więźniow wybáwił.

Procop: de bello Persico lib: 1.

Iákub pustelnik co vczynił.

Rok Páński 503. Symmáchá 5.

Anástázyuszá 13. Theodoriká 11.

Piąty Synod o Symmáchá w Rzymie.

Ennodius księgi nápisał ná odszczepieńce.

1. JEszcze oni odszczepieńcy ná czwartym Synodzie Rzymskim Palmá-
ris názwánym (iuż to zá Symmáchá czwarty był) potępieni/ ostrzyć
iezykow swoich ná on przeszły Synod nie zániechali: bárzo mu przy-
gániáiąc/ y wiele potwarzy przyczyniáiąc. Dla ktorych szemránia/
piąty Synod złożony iest. Ná ktorym Ennodius dyakon ofiárował
księgi swoie ktore przeciw onym odszczepieńcom pisał/ y potwarzy ich zbiiał.
Czytáne są y pochwalone/ y miedzy práwá kościelne włożone księgi one/ kto-
re teraz nie bárzo cále dotrwáły. Prosili Oycowie oni Symmáchá/ áby one
potwarce y szemrácze przeciw Synodu Palmarem potępił. ále Symmáchus
niechćiał tego vczynić/ á ráczey rádził miekko się z nimi wedle łáskáwośći
Chrześćiáńskiey obyść/ y owszem wszytko im odpuśćić. y wroćił się długo cze-
kány pokoy kośćiołowi ś. Bo oni odszczepieńcy/ wszyscy się Papieżowi vko-
rzyli/ y pokutę czyniąc/ w iedności świętey y miłośći zostáli.

Łáskáwość Symmáchá.

Odszczepieńcy się náwroćili.

Ennod: Diac: ad Symmach.

2. Ale z Cesárzem Anástázyuszem wielki był niepokoy. ktory gdy Symmá-
chá przez one Senatory Rzymskie Festá y Probiná/ ktore był ná niego pobu-
rzył/ y ktorzy onego w Rzymie odszczepieństwá przyczyną byli/ wygnáć y z
stolice Apostolskiey złożyć nie mogł: puśćił się ná złorzeczeństwá y potwarzy/
zowiąc Symmáchá Mánicheuszem y księgi przećiw iemu pisząc. Ná co ś.
Papież odpisuie z wielką gorącośćią y męstwem/ ná sáme się prawdę y po-
winność swoie ogladáiąc. Mowi mu one słowá: Zowiesz mie Mánicheu-
szem: Izalim ia Eutychianem/ ktorzy bliscy są Mánicheyczykom? Rzym
wie wszytek/ ieslim ia od wiáry Kátholickiey/ ktoram ná stolicy ś. Apostolá
Piotrá przyiął/ co vstąpił. W kámiennym deszczu/ cáłom wyszedł. osádził
Bog. Zrownaymy dostoyność Cesárską z Biskupią. Tá tylo rożność iest:
iż Cesarz ludzkimi/ á Biskup Boskimi się spráwámi opieka. Ty Cesárzu od
Biskupá chrzest y Sákrámenty bierzesz/ tego o modlitwę prosisz/ y błogosłá-
wieństwá się spodziewasz/ y pokuty żądasz. Nákoniec ty ludzkie rządy masz/
á on Boskie. Pomni żeś iest człowiekiem: ábyś Boskiey mocy ktorać dána
3. iest/ dobrze vżywał. Rzeczesz iż pisano/ ábyśmy káżdey zwierzchnośći
podlegli. My zwierzchnośći przyimuiem: poki się ná Páná Bogá nie pod-
noszą. A iesli káżda moc od Bogá iest/ pierwsza tá iest/ ktora nád Boskimi
rzeczámi przełożona iest. vczći ty to co iest Boskiego w nas w Senaćie y w
księżey Rzymskiey: á my vczćim to co iest Boskiego w tobie. Mowisz żem ćie
wyklął; Ták iest: álem to słusznie násláduiąc moich przodkow vczynił. Od-
stąp heretykow/ odstąp od Akáciuszá. Myśmy nie ćiebie wyklęli/ ále Akáciu-
szá. Ty go odstąp/ á od iego wyklęćia odstąpisz. W iego się klątwę nie
wdáy/ á od nas wyklęty nie będziesz. Mocą y zbroią y żołnierzem prá-
wowierne vćiskasz. Pomni żeś człowiekiem: á iáko P. Bog prześládow-
ce kośćielne karał/ á prawdę swoię práwowierną tym więcey podwyższał/ im
więcey vćiśniona byłá. Rożnośći nie masz od Pogániná/ gdy kto pod imie-
niem Chrześćiáńskim/ Apostolskie szczere podánie przełámuie. Do tegoś ále
poty przyszedł/ iż wszytkim herezyom dáiesz moc/ iáwnie swoie błędy stáwić y
szerzyć: Sámá Kátholicka wiárá/ v tych ktorzy się nabożnemi czynią wolno-
śći swey nie ma. Ieśli błędliwa iest: (iákoż nie iest) niech z inemi błędámi wol-
nośc ma. A iesli błędliwa nie iest: zá nią iść/ á oney mocą nie vćiskáć przystoi.
Gdy wszytkim błędow sprzyiasz: toć się tylo niepodoba/ co prawdziwe iest/ rzć.

Iáko vrzędy czćić.

Wyklęćie Cesárza Anástázyuszá.

Pogánin á heretyk nierożni.

Inne błędy znoszą heretycy, Kátholickiey prawdy nie mogą.

4. Symmáchus/ piszą w dzieiách Papieżow/ Mánicheyczyki w Rzymie
nálazszy/ ich obrázy y księgi v drzwi kośćiołá Konstántynopol: popalił/ y sáme
ná wygnánie potępił.] Przetoż wielka nań Cesárzá tego byłá potwarz.

Liber: de Rom: P. Tom: 1. Conc: vet: ed.

Extat Tom: 1. Bibliot: Sanc.

Cesarz ná Papieżá księgi pisze y potwarz kładzie.

Rożność królá od kápłaná.

Anástá-

Anáſtázyus/ mocne woyſko w Perſiey zgubił/ á drugim dźikim narodom/ pieniądzmi ſie wykupował. Nigdźież ſzczęśćia heretyk nie miał.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Rok Páński 504. Symmáchá 6.

Anáſtázyuſzá 14. Theodoriká 12.

1\. Zoſtały Synod w Rzymie zá Symmáchá Papieżá ná to był zgromádzony: áby kośćielne imioná od pánow świeckich pobráne ábo rozdáne/ przywrocone być mogły. y dał Papież klatwę ná tákie: áby zá wyklęte y zá heretyki poczytáni byli/ ieſliby to co ieſt kośćielnego wroćić niechćieli. Temu wyrokowi y ſam Theodorikus krol dosyć czynił/ y wracáć tákie imioná roſkázował. y dla tego dawał mu P. Bog wielkie zwyćięſtwá/ y ná tym świećie tylo odpłátę. Bo był Arian/ ále kośćiołom Kátholickim przyiaćiel/ ktory y one przećiw Papieżowi powſtánia/ pilnie gásił. Bulgáry wſzytkiemu świátu ſtráſzliwe przez Toluſu Woiewodę ſwego w Pánnoniey poráził. y Syrmiński Pánnoniey powiát podbił y do źiemie Włoſkiey przyłączył. Czárowniki w Rzymie káráć kazał/ miedzy ktorymi byli wielcy pánowie Bázylius y Pretextatus/ ktorzy ſie ſądu boiąc z Rzymu vćiekli. O Bázyliuśie tym nápiſał ś. Grzegorz. Pátrz w żywoćie ś. Equiciuſzá.

Tom: Conc. *Synod o przywrocenie dobr kośćielnych.* Caſsiod. var: lib: 2. epiſt: 24. *Theodoriká krolá ſpráwiedliwość.* Caſsiod: lib: 4. epiſt: 23. Caſsiod: in Chron. *Czárownicy karani.* Dial: lib: 1. cap: 4.

2\. Tráſámundus krol Wándalow w Afryce Ariánin/ znowu począł trápić Kátholiki Chrześćiány. zákazał áby Biſkupow nowych y kápłanow nie poświecano. Co widząc Wiktor Primás w powiećie Byzáceńſkim: vważáiąc/ iż ták kośćioł ś. ginąć miał: zebrał Synod/ ná ktorym wſzyſcy poſtánowili/ áby Biſkupy świecono y kápłany/ á żadna Kátthedrá nie byłá ośierocona. Niedbáli nic ná zákazánie krolewſkie/ y ná to co ich potkáć miáło. y záraz lud ktore godne rozumiał/ mocą choć drudzy niechćieli porywał/ y do Biſkupow ná poświecenie prowádźił. W ten czás ś. Fulgencius vćiekł/ y ſkrył ſie iż go nikt náleść nie mogł. Acz gdy káthedry iuż Biſkupie opátrzone páſterzmi były: wroćił ſie do ſwego klaſztoru. A gdy krol ſie o onym świeceniu Biſkupow dowiedźiał: Wiktorá Primáſá poimáć y wieść do Kártháginy kazał. W ten czás Ruſpeńſki lud ktory Biſkupá ieſzcze nie miał/ vprośił v niego/ áby Fulgenciuſzá poświećić kazał. Co on vczynił/ choć o to więźnie był: zdrowia ſwego nie żáłuiąc/ áby ludzkie zbáwienie ſzkody nie miáło. Tedy lud on z klaſztoru ś. Fulgenciuſzá mocą wźiął/ y do Biſkupow prowádźił/ y muśiał niechcąc on vrząd przyiąć/ ktory z wielką czuynośćią y nabożeńſtwē ſpráwował/ nic oneº ſwego mniſkieº żywotá ſurowośći nieopuſzczáiąc.

W Afryce prześládowánie. Marianus Scotus in Chron. *S. Fulgencius. Kathedry opátrzone Biſkupámi.* *S. Fulgencius Biſkupem poświęcony.*

3\. Ale niedługo w ſwoiey Kátthedrze śiedząc/ do Kárthágínu od krolá Tráſámundá poimány ieſt/ y ſtámtąd do Sárdiniey ná wygnánie poſłány. Gdźie iuż było z ieº powiátu/ Biſkupow wygnánych ſześćdźieśiąt/ á z inych tákże/ wſzytkich było 200. dwádźieśćiá pięć. wſzyſcy z Afryki od tegoż okrutniká wygnáni. Wynieśli byli zſobą ćiáło ś. Auguſtyná: y długo było w Sárdiniey/ y ine reliquie z Afryki/ ktorymi ſie on wyſep wſławił. Symmáchus Papież Biſkupom onym do Sárdiniey y pieniądzy poſyłał y ſuknie dawał/ wedle miłośći y zwyczáiu Apoſtolſkiey ſtolice/ y liſtámi ie ſwemi pośiłał y ćieſzył.

Wygnánych Biſkupow w Sárdiniey 285. Sigeb: in Chron. *Ciáło S. Auguſtyná.* Anaſta: in Symma. *Wygnáne karmi Papież.*

4\. Tráſámundus chcąc w Afryce ośierocáłe Kátholiki do ſwego Ariáńſtwá przywodźić: zádawał niektore pytánia około wiáry/ áby mu ná nie odpowiádano; y ſłuchał ćierpliwie/ ále przyſtáć do prawdy niechćiał/ mowiąc: Iż mi ſie nie dosyć dźieie/ nie zupełnie mi wątpienia moie zbiiaćie. y rádźili mu niektorzy áby z Sárdiniey bárzo vczonego Biſkupá Fulgenciuſzá przyzwał. Vczynił ták/ y wiele ná piśmie podawał wątpliwośći ſwoich/ ná ktore Fulgencius mądrze odpowiádał/ y kśiegi one do tegoż krolá nápiſał. Bo y

Marianus Scotus. *Pytánia o wierze Tráſimundá krolá.*

S. Fulgencius nawraca Tráſimundá.

Eutychiáńſkiego kácerſtwá iuż ſie był ten Ariánin nápił. A choć mu one rozmowy y piſánia nie pomagáły/ále Kátholiki bárzo vmacniáły/ták iż z wielkim poſileniem wiernych on czás w Kárthäginie ſtrawił. Rádźili mu potym iego kśiężá/ áby Fulgenciuſzá ná wygnánie do Sárdiniey odeſłał/ boiąc ſie/ żeby y vczniowie ich Bogá iednego w Troycy nie wyznawáli. y ták odeſłány ieſt ná wygnánie ono. Gdźie wiele kśiąg y liſtow ná obiáśnienie ś. wiáry y zbudowánie cnot piſał. z ktorych drugie poginęły.

5. Dialog: lib: 4. cap: 13. *Gállá wdowá nabożna. Brodá męſka v niewiáſty. Gálla przed śmierćią widźiáłá Piotrá S.*

Piſał też nabożny liſt do Gálle wdowy Rzymſkiey corki Symmáchá Conſulá/ ktora młodo owdowiawſzy świát opuſzczáiąc/ w czyſtośći żyłá. o ktorey piſze ś. Grzegorz/ gdy ſie ná iey ćiáło ogniſte kroſty puſzczáły/ lekárze iey powiedźieli: Jeſli zá mąż nie poydźieſz/ brodáć iáko v mężczyzny vrośćie. Oná nic ſie oney ſzpetnośći nie przelękłá/ ſerce czyſte CHRISTVSOWI oddáiąc. y mieſzkáiąc w klaſztorze v Piotrá ś. w dobrych vczynkách tám dokonáłá. Przed śmierćią/ w nocy gdy dwie świece przed nią gorzáły: Piotr ś. przyſzedł y miedzy onemi świecámi ſtánął. Oná ſie nie przelękłá. Ale ſpytáłá poznawſzy go: A ſąż mi iuż grzechy moie odpuſzczone? A on rzekł: Odpuſzczone: iuż podź. A oná powie: Proſzę/ niech zemną Benediktá śioſtrá idźie. Powiedźiał/ po trzydźieſtu dni poydźie/ ále inſza z tobą záraz z ćiáłá wynidźie. Y ták ſie wſzytko ſpełniło/ trzećiego dniá z oną śioſtrą záſnęłá/ á po niey Benediktá trzydźieſtego dniá świátá tego dokończyłá. To ś. Grzegorz.

Rok Páński 505. Symmáchá 7.

Anáſtázyuſzá 15. Theodoriká 13.

1. Fulgent: epiſt: 16. *Mánlius Conſul z żoną świát opuſzcza.*

Na ten rok Mánlius Theodorus vczyniony Conſulem (byłá to nawyżſza doſtoynośc Rzymſka) z żoną ſie zmowiwſzy świát opuśćili/ y czyſtośći ſie świętey oddawſzy/ máiętność ná vbogie rozproſzyli/ z wielkim podźiwieniem nie tylko Rzymian/ ále y świátá wſzytkiego. Do tego piſząc ś. Fulgencius biſkup Ruſpeńſki mowi: Ná wyſokich mieyſcách śiedzący/ ábo wiele ludźi ſwemi złemi przykłády gubią/ ábo wiele ich Bogu do zbáwienia pozyſkuią. Wielką chwáłą ich w niebie: gdy przykłádem ſwoim ludźi buduią. Wielkie potępienie w piekle: gdy ná ich złe ſpráwy ludźie pátrzą. A kto nie wzgárdźi vbogim domkiem: gdy Senator gárdźi mármorowym zamkiem? kto ſie vbożſzy do niebá nie pośiśnie: gdy Rzymſki Conſul do wzgárdy ſie świátá kwápi?

Przykłád pánow wielkich.

2. *Pokrytość heretyká Ceſárzá.*

Anáſtázyus Ceſarz vczyniwſzy pokoy z Perſy ná Kátholiki ſie oſtrzył. y boiąc ſie wzburzenia Cárogrodzan o Concilium Kálcedońſkie/ kośćioły budował/ y nabożnym ſie pokázował/ á pilnie tym czáſem myślił/ iákoby Mácedoniuſzá Kátholickiego Pátryárchę/ ktory mu ſie ſprzećiwił/ y przyiaźń pospolitego ludu przy ſobie miał/ z Biſkupſtwá wyrzućił. y poſłał nań zdraycę ktory go táiemnie zábić chćiał. ále vchwycony y vprzedzony/ nie tylo odpuſzczenie od Biſkupá/ ále y vpominki odnioſł.

Rok Páński 506. Symmáchá 8. Anáſtázyuſzá 16. Theodoriká 14.

1. Apud Surium 27. Auguſti. *Roſkazánie o Mſzą y kazánie.*

Krol Wiſygotow Alárykus Ariánin w Gálliey/ dopuśćił Biſkupom Kátholickim áby ſwoy Synod czynili w Agáćie. ná ktorym obyczáie dobre y kośćielne porządki nápráwuią. Roſkázuią áby nikt z kośćiołá áż po cáłey Mſzy ktora kazánie ma/ w Niedźiele nie wychodźił. Aby Poſt wielki chowáli/ á nigdy iedno w Niedźiele obiádu nie mieli. Tym co w kácerſtwo vpádli: dwie lećie pokuty náznáczáią/ ſtárych Kanonow ſrogość miárkuiąc. Przedni ná tym Synodźie był Ceſárius Areláteńſki. O tym piſzą/ iż gdy widźiał w kośćiele/

Ceſarius Biſkup.

iż po

Apud Surium vt ſupra.

Co od kazánia vćiekaią.

iż po Ewángeliey ludźie z kośćiołá wychodzą/ iáwnie ná nie wołał: Co czynićie dźiatki/ zwodźi was ßátan/ ſtoyćie á zbáwienia ſwego pilnuyćie. Ná ſądźie Bożym ſtráßliwym iáko mi ſię ſpráwićie? Ja wołam y oświádczam ſię. etc. y po Ewángeliey kazał zámykáć kośćioł/ áż ſię przyuczyli do kazánia/ y zá karánie dźiękowáli. Tenże krol Alárikus/ práwá ábo ſtátuty vczonym przebráć y porownáć kazał/ á nie wydáwáć ich/ áżby ie biſkupi potwierdźili. Poki kośćiołowi Kátholickiemu ſię nie przykrzył/ ßcżeśliwe y długie miał páńſtwo do lat 22. A gdy Biſkupy wyganiáć począł/ y zdrowie y páńſtwo ſtráćił. Jáko niżey. 2.

Alarikus iaki.

Obrazy ßpetne nie maią być w kościele.

Anáſtázyus Ceſarz przywiodł iákiegoś málárzá/ ktory w iego pálacu ſproſne y nieprzyſtoyne obrázy málował. O to lud Cárogrodzki ná Ceſárzá ſię wzburzył/ tego mu broniąc/ piße Cedrenus. A ieſli nabożni tego w domu nie dopuśćili: á coż w kośćiele? Zepſowána ieſt oná wolność v Chrześćian/ ktorą ſobie Pogáńſcy málárze y Poetowie przywłaßczáli. Nie wolno im być ma to málowáć/ co wzgorßenie ludźiom/ y zelżenie Swiętym Bożym/ y Bogu ſámemu przynośi. Ale co málárze winni/ Biſkupi ábo ich namieſtnicy wiedźieć máią/ iákie ſię w kośćiele obrázy dopußczáć mogą: y dla tego ie do nich ná przeżegnánie nioſą/ y nieść winno ieſt.

Biſkupi obrazow doyzrzeć winni.

Tenże Cedrenus piße o diſputácyey kápłaná Kátholiká z Arianem/ ktorego gdy przeprzeć Kátholik nie mogł: prośił áby z nim wßedł w ogień zgotowány ná to. On niechćiał. A Kátholik wbieżał w ogień/ y żadney ßkody nie odniosł. 3.

Diſputacya w ogniu.

Theodor: lector.

A Theodorus o chrzćie Ariáńſkim powieda: iż zá czáſu tego Ceſárzá/ Deuterius Ariáńſki Biſkup temi słowy chrzćił Bárbate nieiákiego: Niech ſię chrzći Bárbás w imię Oycá przez Syná w Duchu ś. [A ſkoro to zmowił: wodá zniknęłá. Ná co ſię on Bárbás przeląkßy/ vćiekł.] Skąd ſię dáie znáć: iż ini Ariani náßemi słowy Kátholickiemi/ iáko ieſt Ewángelia/ chrzćili/ gdy chrztu ich powtarząć Oycowie święći niechćieli. źle o Troycy ś. rozumieli/ ále ná słowách zwyczáynych do Chrztu przeſtawáli.

Ariani chrzeſt temiż ſłowy co y my odprawowali.

Liberat: Diac: cap: 18.

W Alexándriey po Janie Meli Pátriárße zmárłym/ náſtąpił Jan Mácyotá/ tákże heretyk Eutychian. y ták ten kośćioł głębicy vpadał.

Rok Páński 507. Symmáchá 9.

Anáſtázyußá 17. Theodoriká 15.

Alárikus krol Wiſygotow w Gálliey/ ſpotwarzonego ś. Ceſáriußá Biſkupá Areláteńſkiego wygnał. Sługá ieden Biſkupá tego Likumanus názwány/ iáko Judaß zdradzáiąc Páná ſwego/ ßedł do dworu/ y powiedźieć krolowi kazał: iż miáſto Arelat Burgundionom Biſkup chce podáć y krolá zdrádźić. y o to nieſłuchánego y nieſądzonego ná wygnánie krol on potępił. Ale gdy w Burdegáli/ gdźie był wygnány/ cudá czynił/ á o tym ſię Alárikus dowiedźiał: onego zdrayce vkámionowáć/ á Biſkupowi ſię do ſwoiey ſtolice wroćić kazał. Gdźie był z proceſſyą/ krzyżámi y świecámi/ z rádośćią wielką przyięty. I.

S. Ceſarius wygnany.

Cyprianus apud Surium 27. Auguſti.

Greg: Turon: hiſt: Fran: lib: 2. cap: 36.

Quincianus Biſkup vćieka.

Pod tymże Alárikiem Biſkup Ruteńſki Quincianus/ gdy tego życzył/ áby Kátholicy krolá Kátholickiego á nie Ariáńſkiego mieli: wiedząc iż Klodoweus iuż był Kátholikiem/ y wßyſcy go zá páná mieć prágnęli: ſtał ſię v Aláriká y Wiſygotow podeyrzánym. y gdy go zábić chćieli/ on vćiekł do Arwernu/ gdźie go ś. Euphrázyus Biſkup przyiął/ mowiąc: Ná obu kośćielne dochody doſyć będą/ miłość Apoſtolſką záchowaymy.

W tym záßłá woyná wielka miedzy Alárikiem y Klodoweiem/ nie z wielkich przyczyn. Tá byłá nawiętßa/ iż Klodoweus Ariáninā ſąśiádá mieć 2.

Greg: vt ſupra c. 37.

w Gálliey niechćiał / y Kátholiki pod nim stekáiące wyzwolić miał wolą. Miał z Klodoweiem Gundebalus krol Burgundionow przymierze / y zmowę ná Alárika. Jednał ie przez listy y posły Theodorikus krol Włoski / o swoie się Gothy frásuiąc. iednáć chćiał / ále nic nie spráwił.

Klodoweus na Wisygoty się wyprawia.

Klodoweus ná one woynę błagał sobie P. Bogá dobremi vczynkámi. y kośćioł w Páryżu ś. Pio- trá y Páwłá budował / Biskupy y kápłany czćił / y modlitwom ich pilnie się y woynę one oddawał / y ná woynę błogosławieństwá od nich prośił / do grobu ś. Marćiná w Turonie vpominki słał / imioná niektore kośćiołom dárował / iáko Synod Aureliáński w ten czás czyniony wyznawa. Zołnierzom krzywdy czynić y wydźieráć zákazał / á w powiećie Turońskim ś. Marćiná / nie kazał bráć iedno trawę á wodę.

O śiáno żołnierz śćięty.

y gdy ieden żołnierz miásto trawy brał śiáno / śćiąć go kazał / mowiąc: Nádźieie do zwyćięstwá nie mamy / ieśli ś. Marćiná rozgniewamy.

Klodoweus poraził Ariany.

A ták zgotowány nie dáleko od Piktáwu w polu Wokládeńskim / Alárika z ludem iego poráźił / y wielkie zwyćięstwo nád Ariánmi otrzymał / y sámego krolá Alárika zábił / y miástá niektore ktore miał w Gálliey od Tolossy poczáwszy pobrał.

Skarby Ierozolimskie. Procop: de bello Gott: lib: 1.

Gdźie wielkie skárby / ktore był przodek iego drugi Alárikus z Rzymu wyniosł / y ony ieszcze z Jeruzálem Sálomonowe zá Titusá wybráne / náydował y pobrał. Syn Alárikow / Amáláríkus z tey bitwy do Hiszpániey vćiekł / y tám oycowskie krolestwo dowćipnie ośiadł.

3\. Theodorus lector.

Kośći S. Bartłomieia. Proco: de ædif: Iustinia.

Anástázyus Cesarz buduiąc zamek przećiw Persom / ktory Dárán zwano: kośći z niego ś. Bártłomieiá wyrzućił / y vsłyszał Apostołá we śnie mowiącego: straż miástá tego stráćiłeś. Czym się Mánicheyczykiem być pokazał / ktorzy się kośćiámi ś. brzydzą. Te święte kośći potym Justinianus ná toż mieysce wprowádźił / y tám kośćioł zbudował.

Rok Páński 508. Symmáchá 10.

Anástázyuszá 18. Theodoriká 16.

1\. Greg. Turon: lib: 2. cap: 38. hist: Franc.

ANástázyus Cesarz / iż iuż z Theodorikiem krolem Włoskim o odiętą część Pánnoniey / przyiaźń rozrywał: vweselił się z onego zwyćięstwá nád Gothámi. y wysłał do Klodowea posły / czyniąc go ná on rok Consulem / á prosząc áby ná Gothy y Theodoriká woyny nie przestawał.

Klodoweus Consulem być niechćiał. Procop: de bello Gott: lib: 1.

Ale Klodoweus oney nawyższey dostoyności Rzymskiey przyiąć od heretyká niechćiał / y muśiał Anástázyus inego miánowáć.

Theodorikus Włoski krol ná Fránki się do Gálliey wypráwił / y gdy ich przemoc nie mogł / zostáwuiąc im to co byli od Gothow wźieli / ine miástá w Gálliey pobrał / pomoc czyniąc Athálárykowi y Gothom swoim / przeszłego roku od Fránkow poniżonym. Drudzy mowią / iáko Cáśiodorus / iż o 30. tyśięcy Fránkow zábił. Ale to nie pewna. Bo Fránkowie pole máiąc / Arelatu dobywáli / y dwie lećie ná onym obleżeniu strawili.

2\. Cyprianus in vita Cæsarij.

Cesarius Biskup w obleżeniu ćierpi.

W onym obleżeniu ś. Cesárius Arelaty Biskup / wiele bárzo vćierpiał od Gothow. Bo gdy ieden kleryk iego powinny / do Fránkow się przez mur spuśćił: Zydowie ktorych tám było wiele / z Gothámi wołáć poczęli: iż Biskup zdradza / á miásto podáć chce Fránkom. y wpádli w dom Biskupi / y złupiwszy wszytko / Biskupá ná zamek wźięli / y zábić ábo w rzekę Rodan wrzućić wolą mieli. Ná łożku Biskupim Gothus ieden leżał / y wnet vmárł. y nikt ná nim potym położyć się nie śmiał. strzegł P. Bog Biskupá. Bo gdy Zyd ieden zdradzał / á przez mur list do kámieniá przywiązány do Fránkow rzućił: Gothowie list on nálezli / y Zydy wszytki pokaráli / á ś. Cezáriuszá z więźienia puśćili y vczćili.

Skarby kośćielne na więźnie.

A on tym czásem skárby kośćielne y kielichy poprzedał / y więźnie wykupował / ktorych było bárzo wiele.

3\. Znowu nań potwarz o zdrádę włożyli Gothowie / y záſłáli go do Rá-

wenny do krolá Theodoriká. ktorego vyźrzawszy á ná iego sie twarz przestrászywszy: záraz go vczćił/ y niewinnego być osadźił/ y do gospody mu wiele srebrá y pieniedzy posłał/ ktoremi on śiłá niewolnikow wykupił. Czemu sie bárźiey dźiwuiąc Theodorikus: ieszcze go wiecey vszánował. Szedł potym do Rzymu/ gdźie też od Papieżá wielce był vczczony. y wracáiąc sie do Gálliey/ wiele pieniedzy zánośił/ ktoremi ieńce y niewolniki wykupował. Czynił y cudá niemáłe/ ktoremi go P. Bog ludźiom zálecał.

Theodorikus S. Cesariusza vczćił.
Wykupowanie więźniow.

4\. Dla niego Theodorikus woyskom swoim w Gálliey y Woiewodźie Jbie roskázował: áby żadney kośćiołom Kátholickim krzywdy nie czynili/ y to co pobráli áby wroćili. y sam Sewerowi Biskupowi/ wielką summę pieniedzy posłał: áby ią rozdał miedzy te/ ktorym woysko iego támtedy idąc/ szkody poczyniło. Pátrz ná spráwiedliwość tego krolá/ ktoremu Pan Bog wielkie szcześćie dawał/ poki ták Kátholickie Biskupy/ choć sam był Ariáninem/ we czći miał. A gdy sie Fránkowie z Burgundionámi powádźili/ y bitwę sobie dáli: Klodoweus zwyćięstwo otrzymał. Ná ktore Gothowie od Theodoriká nástąpiwszy/ zmowę z Fránki vczynili/ y wielką część Gálliey oney gdźie Burgundioni byli osiedli/ y zá máłe pieniądze wykupili. y ták Theodorikus część onę sobie y do páństwá swego Włoskiego przyłączył.

4. Cassiod: vari: lib: 2. epist: 8.
Theodorikus kośćiołow broni.
Cassiod: var. lib: 8. ep: 10.
Procop: lib: 1. de bello Gottico.

5\. Klodoweus po onych woynách pokoy máiąc/ záchorzał/ y opuszczony od lekárzow/ modlitwą ś. Seweriná Opátá Agánneńskiego zleczony był. Zá co Pánu Bogu dźiekuiąc/ wiele iáłmużny rozdáć z skárbu swego przez ręce ś. Seweriná/ y więźniow ile on chćiał/ wypuśćić kazał.

5. *Chory Klodoweus zleczony od Seweriná.*
Surius 11. Februarij in vita S. Seuerini.

Rok Páński 509. Symmáchá 11.

Anástázyuszá 19. Theodoriká 17.

1\. Theodorikus krol igrzyská Rzymskie do ktorych sie byli Pogánie dawno przyuczyli/ y potym Chrześćiánie zániecháć ich nie mogli/ bárzo gáni/ á zwłaszczá one Circenses názwáne/ iż ná nich nic dobrego nie bywa/ iedno prożnośći/ nieuczćiwośći/ swary y wzburzenia. y byłá to niemáła przygáná Chrześćian/ od ktorey odwieść ludu świeći Biskupi y kápłani nie mogli. Acz y ná chrzćie tych sie widokow y igrzysk Pogáńskich y rospustnych zárzekáli. y ten Theodorikus choć ie ták gánił/ czynić ie ludźiom muśiał. karał o to Pan Bog Chrześćiány á zwłaszczá w Rzymie/ gdźie tych nieśtátkow szkoły y budowánia były/ przez Wisygoty/ Wándale/ Ostrogoty/ Erule: á iednák wykorzenić sie oná rospustność nie mogłá/ áż przez Longobárdy/ ktorzy tákie budowánia spustoszyli/ y one sprosne przekupstwá popsowáli.

1. Cassiodorus lib: 3. epist: 51. var.
Igrzyska Circenses szkodliwe.
W Rzymie ie aż Longobardy wykorzenili.

2\. Alámundarus Sáráceński krol Arábią y Pálestynę woiował/ y tám świętym mnichom wiele złego poczyniły woyská iego. On Jan Silenciárius w celli zámkniony/ vćiekáć/ gdy go ini o to vpomináli/ niechćiał/ ále mowił: iesli P. Bog o mnie stáránia nie ma: á iákoż żyie? y dał mu Pan Bog lwá wielkiego y srogiego/ ktory v celle iego leżał. ktorego gdy vyźrzał przelękł sie. ále widząc iż zá nim chodźi/ á od Sárácenow go broni: Pánu Bogu dźiekował zá straż onę. innych wiele pozábiiáli y poimáli oni Sárácenowie. A gdy ieden z nich ktory sie Sábie y towárzyszom iego przykrzył/ od źiemie pożárty został: drudzy sie vskromili y poszli. Pámiątkę tych mnichow pobitych obchodźi kośćioł 19. dniá Lutego.

2. Cyrillus in Euthymio apud Surium 13. Maij.
Ian Silenciarius od Lwa obroniony od Saracenow.
Mnisy pobići od Saracenow.

3\. W tenże czás ćiż Sárácenowie Syrią pustosząc v Dámászku w miásteczku Kársárás/ w kośćiele ś. Theodorá/ léżą sobie z żonámi y z dźiećmi vczynili/ y kośćioł wszytek posromoćili. á ieden z nich obraz ś. Theodorá strzałą w rámię ránił/ z ktorego krew poćiekłá/ y áż do nog płynęłá. Tym cudem nie

3. *Z obrazu krew.*
Damasc: de imag: lib: 3.

vskromili

Kośćiołá nie czcący pozdychali.

Theod: lect: lib: 2. Collec.

Krol Saracenow Alamundarus zoſtał Chrześćiáninem.

vſkromili ſie oni wßeteczni/ áż ie P. Bog pokarał. Bo oni wßyſcy co kośćiołá nie vczćili / á było ich o dwádźieśćiá domow / złemi niemocámi támże pomárli/ gdy ini zdrowymi zoſtawáli. To nápiſał Anáſtázyus Synáitá / ktory ná ten obraz pátrzył. á z niego wypiſał to Dámáſcenus. A iednák wodz ich y krol Sáráceńſki Alámundarus Chrześćiáninem / one cudá widząc / z dáru Bożego zoſtał. ktorego do ſwego chrztu Eutychiani ćiągnęli / ále on niechćiał iedno do Kátholikow. y ták P. Bog z kámieni ſobie ludźie czynił. Gdy Ceſarz bluźnił: Sáracen ſie Bogu/ ktorego nie znał/ pokłonił.

4.

Sigeber: in Chron. Grego: Turon: de geſtis Franc: lib: 3. cap: 5.

Zygmunt Burgundionow krol Katholikiem zoſtał.

Concil: Epaunen: cap: 33.

Ariańſkie kośćioły brzydkie.

Tego roku przybył kośćiołowi ś. krol Burgundionow Sigiſmundus / ktory po śmierći oycá ſwego Gundebáldá / zá pomocą ś. Awitá Biſkupá Wienny/ Kátholikiem zoſtał/ y wßytko Ariáńſtwo z páńſtwá ſwego wyrzućił/ y ná Synod Biſkupom ſie zebráć w Epaunie / áby rzady kośćielne w iego páńſtwie nápráwowáli/ dopuśćił. Ná tym Synodźie około kośćiołow Ariáńſkich ták mowią: ledwie ieſt iákie ná nie oczyßczenie. te tylo oczyśćiáć ktore od Kátholikow pobráli. Ták ſie bárzo oni Biſkupi Ariánmi brzydźili.

Rok Páński 510. Symmáchá 12.

Anáſtázyuſá 20. Theodoriká 18.

I.

Boetius de diſcip: ſchol: cap: 4.

Boecius vczony.

L. 10. de hæret.

Macedonius mocny w wierze.

Niceph: lib: 16. cap: 26.

ROku tego on przezacny y z rodzáiu wielki/ y bárzo vczony Boecius był Conſulem. Ten ośmnaśćie lat w Athenách ſie ćwicząc wßytkiey Philozophiey náwykł/ á nawięcey ſie/ máło ná on czás v Láćinnikow znáiomym/ w Ariſtotelesie kochał/ ktorego kśięgi ná Láćińſki iezyk z wielką pilnośćią przetłumáczył/ y wielką y ßczęśliwą pracą ná ich obiáśnieniu podiął. Anáſtázyus Ceſarz co dźień gorßym y ná Kátholiki iádowitßym zoſtawał. práwo vczynił ná heretyki/ z ktorymi chytro Kátholiki pomießał: áby im máiętnośći kośćielne bráne były. Miáſto Cárogrod rozdwoione ßpetność nieiáką pokázowáło. Lud ſtał przy Pátriárße Mácedoniußu Kátholiku/ á dworſcy y żołnierze przy heretykách/ y przy Ceſárzu. Przymußał Pátriárchę/ áby odſtąpił Concilium Kálcedońſkie°: ále on żadną miárą niechćiał/ y ná kazániu tym ſie brzydźił. zwłaßczá gdy go tenże Ceſarz ták do ludźi vdawał: iákoby ná Enotikon ono Zenoná przyzwolił / on ná kazálnicy ßczyrym ſie Kátholikiem przy Concilium Kálcedońſkim ſtoiącym opowiádał. czym v ludźi przyiaźń á v Ceſárzá ohydzenie więtße ſobie iednał. Potwarzał go y w tym Ceſarz iákoby Piſmo ś. fałßował/ y ine litery podkłádał y odmieniał.

2.

Seweriani mnißy burzą.

Anaſtaſius Bibliothecarius in Chron.

Mnißy Katholicy.

Przyßło dwieśćie mnichow do Cárogrodu z Sewerem ſwoim miſtrzem heretykiem/ od ktorego Seweriani názwáni ſą. przyiął ie wdźięcznie Ceſarz y vczćił. Ci wołáli potępiáiąc Concilium Kálcedońſkie y miáſto burzyli. Prośił Pátriárchy Ceſarz/ áby z poſły Janá Alexándriyſkiego Biſkupá ſpołeczność miał/ ktory áni gánił / áni chwalił Concilium Kálcedońſkiego. ále on niechćiał tego czynić / ążby Concilium ono mátką wiáry y miſtrzem názwáli. Ten Jan Alexándriyſki dawał dwá tyśiącá funtow złotá Ceſárzowi/ áby iáwnie Concilium Kálcedońſkie potępił. Przyßli też do Cárogrodu drudzy mnißy z Páleſtyny Kátholicy przećiw onym Sewerianom/ prágnąc o wiárę męczeńſtwá. y ták ſie wßytko mießáło / zá złym niezbożnym pánem.

Rok P. 511. Symmáchá 13. Anáſtázyuſá 21. Theodoriká 19.

I.

Theod: lect: lib: 6. 2. collec.

W Wielkie dni przed świętem Wielkonocnym/ w ktore ßátan náwięcey ſwego ßuka / w Cárogrodźie wzburzył ſie lud zá przyczyną onych mnichow Sewerianow. ktorzy z miſtrzem ſwoim Sewerem / z nápráwy Ceſárzá / ſkupiwßy ſie y ludu podłego názbieráwßy / pierwey ná páłac do kośćiołá ś. Michálá / potym do

tym do wielkiego kośćiołá wpádli/ śpiewáiąc heretycką pieśń/ w ktorey bluźnili/ iákoby Boſtwo y Troycá ś. ná krzyżu ćierpiáłá/ á ná Mácedoniuſzá Pátriárchę łáiánia y złorzeczenia miotáli. Lud wſzytek Cárogrodzki z mnichámi inymi ſprzećiwił ſię im/ y niewiáſty y dźieći wołáły: Czás teraz o wiárę vmrzeć. Stoymy przy oycu náſzym Pátriárſze. Rzwáli Ceſárzá Mánicheyczykiem á Ceſárſtwá niegodnym. y muśiał ſię przeląknąć zły Anáſtázyus/ y páłacz zámknąć/ y okręty do vćiekánia gotowáć kazał. Bo mu ſię mocnie Mácedonius ſprzećiwiał/ ktore° on w onym rozruchu wygnáć z biſkupſtwá chćiał.

Wzburzenie w Carogrodzie.

2. Co gdy mu ſię nie powiodło/ náprawił fałſzywe świádki Ceſarz on ná Pátriárchę/ o ſproſny grzech: ále nic dowieść nie mogli. á widząc iż ſądem iáwnym nic ná nim przewieść nie mogł/ y ludu ſię boiąc ktory go bronił: w nocy żołnierze nań posłał/ ktorzy go z domu wźięli/ y do Euchaitás ná wygnánie zánieśli/ y ták ſwoię złość niezbożny Ceſarz przewiodł. Siedźiał lat 15. ná onym Biſkupſtwie Mácedonius. Był to onego Gennádiuſzá tákże Pátriárchy Cárogrodzkiego ſynowiec/ od niego wychowány w wierze práwowierney y w świętym żywoćie. A ná mieyſce Mácedoniuſzá poſtáwił Tymotheuſzá zwánego Kolon y Litrobulbá/ złego y plugáwego człowieká y heretyká. ktory do kośćiołá wniść niechćiał/ áż pierwey obrázy Mácedoniuſzá y herby z niego wyrzucono. Był ten Tymotheus odmienny wedle czáſu/ gdy mu było potrzebá: chwalił Concilium Kálcedońſkie/ á záś ię wnet przeklinał. iáko to czynią tácy heretycy y bezbożni.

Euagr: lib: 3. ca: 32. Niceph: lib: 16. cap: 26.
Mácedonius Pátriárchá Cárogrodski wygnány.
Kolon heretyk Carogrodzki Pátryarchá.
Theod: vt ſupra.

3. Po wygnániu Mácedoniuſzá/ Ceſarz kśięgi y dźieie Concilium Kálcedońſkiego/ ktore Mácedonius pilnie w kośćielnym ſkárbie chował/ ſpalił. Były to one authenticzne z podpiſámi Biſkupow. y zátym wiele Kátholikow vtrapił: máiętnośći im biorąc y ná wygnánie potępiáiąc. Niemáło ich do Rzymu vćiekáło. Drudzy zacni y powinni iego/ námowić ſię do iego kácerſtwá nie dopuśćili: iáko Iuliáná y Pompeius y inni/ ktorzy o to iż przy prawdźie ſtali/ niemáło vćierpieli. Lecz Ceſarz nie przeſtawał złośći ſwey/ y onemu Sewerowi mnichowi obiecował Antyoſkie Biſkupſtwo: ieſliby ſię do końcá Kátholikom ſprzećiwił. y czyniąc on Sewerus rozruchy w mieśćie/ á z Kátholikámi ſię vganiáiąc: o dźieśięć tyśięcy ludźi zgubił/ y domow wiele popalił.

Concilium Kálcedońſkie ſpalił Anaſtazyus.
Niceph: vt ſupra.
Paulus Diac: in Miſcell: lib: 15.
Sewerus iako wiele ludzi pogubił.

4. Był ten Sewerus/ od ktorego vcznie zwano Sewerjany y Acephali/ wſzytkich kośćiołow wſchodnych zgubą/ grzechow y złośći pełny/ ktory ſię z młodośći czárámi y ſłużbą dyabelſką báwił. Eutychiáńſkie y ine ieſzcze gorſze kácerſtwá rozśiewał/ y ták do łáſki Ceſárſkiey przyſzedł/ iż y Mácedoniuſzá Kátholiká z Cárogrodu wygnał/ y Fláwianá z Antyochiey tákże práwowiernego wyrzućił. Wiele y dálekich Biſkupow Anáſtázyus Ceſarz do ſwego kácerſtwá ćiągnął/ ábo vpominkámi/ ábo pogrożkámi. ktorzy mu ſię ſprzećiwili/ ná wygnánie ie poſyłał. Kuśił ſię y o onego przezacnego puſtelniká Theodozyuſzá (nie onego rozboyniká w Ieruzálem) cudámi ſławnego. Posłał mu trzydźieśći funtow złotá/ áby ie ná iáłmużnę ſwoim mnichom rozdał. On pieniądze wźiął y rozdał: áby mu iáką v P. Bogá pomoc oná iáłmużná vczyniłá: ále zrozumiawſzy iż go tym do ſwego kácerſtwá ćiągnął: nápiſał mu liſt wyznánia ſwego/ iż nigdy Acephalem być niechćiał/ á od drogi śś. Oycow/ áni ogniem/ áni śmierćią żadną oddálić ſię nie mogł. y vpewniał go w tym/ áby ſię o to nie kuśił: vpomináiąc go do obrony wiáry ś. á porzucenia fałſzow heretyckich. A zwoławſzy ten Theodozyus wſzytkie mnichy ſwoie/ ktorych głową y ſprawcą był/ wſtąpiwſzy ná kázálnicę rzekł: kto czterech Synodow ták nie waży/ iáko cztery Ewángelie/ niech będźie przeklęty. y chodząc od miáſtá do miáſtá vtwierdzał ludźie/ y do ś. prawdy Kátholickiey zátrzymánia pobudzał. Liſt on przeczytawſzy Anáſtázyus/ zdał ſię

Synod: Conſtant: Actio: 1. Tom: 2. Concil.
Euagr: lib: 3. cap: 33.
Sewerus iaki był.
Apud Surium 11. Ianuarij ex Metaphr.
Theodozyuſzá pieniedzmi vłowić chce Ceſarz.
Cztery Concilia iako cztery Ewángelie.

nieco ćichym być / ále potym / onego Theodozyuszá / ná wieczne wygnánie potępił. Sam o ſwym potępieniu y bliſkiey śmierći nie myśląc.

Rok Páński 512. Symmáchá 14.

Anáſtázyuszá 22. Theodoriká 20.

1\. Marcell: in Chron.

Synod heretycki w Sydonie.

W Cárogrodźie lud ſię ná Ceſárzá burzyć / o iego kácerſtwo nie przeſtał: y poki był żyw ten Anáſtázyus / káżdego roku nań powſtawáli / iego ſię złośćią kácerſką brzydząc. Tego roku obiecał im fałszywą popráwę / gdy iuż inego Ceſárzá obieráli. y złożył Synod w Sydonie zebrawszy ośmdźieśiąt Biſkupow ſwoiey ſekty szczerych y śmiechu godnych heretykow. Ná ktory gdy Fláwianus Antyoſki y Jan Pálteńſki Biſkup zezwolić iáko Kátholicy niechćieli: wygnáni ſą od Ceſárzá / y ná wygnániu onym Flawianus vmárł. á Jan potym od Justyná przywrocony był. Czego ſię też boiąc Heliasz Jerozolimſki Biſkup / gdy tákże ná on Synod nie zezwalał: wypráwił posłá ſwego do Ceſárzá Sábę mnichá świętego. A tym czáſem heretycy zfałszowáli / y liſt imieniem Heliaszá onego nápiſáli: w ktorym Concilium Kálcedońſkie gánił y od niego odſtępował. Ná ktory on fałszywy liſt nápadł Ewágrius / y o świętym Biſkupie źle mowi. Niewiedząc / iáko ná on zfałszowány liſt Heliasz odpiſał / wszędźie y záwżdy práwowiernym ſię ſtáwiąc. Ták heretycy księgi y prawdę fałszuią / ináczey ſwoich błędow wſpieráć nie mogąc.

S. Sábá posłem do Ceſárzá.

Heretycy fałszuią księgi y liſty.

2\. Cyrillus in vita Sabbæ. Surius Tom: 6. die 5. Decembris. Niceph: lib: 16. cap: 32.

S. Sábá pokorny y niepoznány.

Przy Sábie było niemáło inych mnichow / ktorzy też piſánie Heliaszá nieśli tákie: [Puſtelnicy z Sábą ktory ieſt głową ich / poſyłamy do możnośći twoiey Ceſárzu / o kośćioły ćię prosząc. Ty vczći ich prace Ceſárzu / á ſtáray ſię áby ná kośćioł te woyny vſtáły. Bo wiemy iż ná to baczenie masz / ábyś to czynił co ſię Pánu Bogu ktory ć koronę dał / podobáło.] Przyiął ony posły wdźięcznie w pálácu ſwoim Anáſtázyus: y czytáiąc liſt / o Sábie ſię pytał. A Sáby dla złey ſukni iego / wrotny był puśćić niechćiał / y ledwie go nálazł w kąćie śiedzącego ná modlitwie. Przywiedźiony do Ceſárzá / był nád ine vczczony. Bo widźiał iż go iákiś iáſny wielki Pan prowádźił / to ieſt Anyoł. Gdy onych mnichow pytał Ceſarz / czegoby od niego prośili: oni zápomnáiąc tego o co byli posłáni / ſwoie prośby przekłádáli. Sam Sábá powiedźiał: Przyszliśmy ćię prośić Ceſárzu o kośćioł Boży / y o tego ktory przełożonym ieſt / áby gniewu twego nie odnośił / to ieſt Heliasz Jerozolimſki: álężebyś ráczey pokoy kośćiołom iednał.] To słysząc Ceſarz / vczćił ſtárcá onego ktory iuż miał lat śiedmdźieśiąt y trzy / y bywáć mu v śiebie kazał. A gdy mu powiedźiał iż Heliaszá iuż ná wygnánie potępił: Sábá go ták vbłagał / iż ſwoy wyrok odmienił y pokoy mu obiecał. Vpominał też one ſynowice Ceſárzá Wálentinianá Juliánę Kátholiczkę / y Pompeiuszá y żonę iego Anáſtázyą: áby mocnie w wierze ś. Kátholickiey trwáły. y tám przezimowawszy Sábá y z onymi mnichámi / do ſwoich ſię cel do źiemie świętey wroćili: Heliaszá vbeſpieczáiąc o łáſce Ceſárſkiey.

Heliaszowi odwłokę iednał.

3\. Euagr: lib: 3. cap: 32.

Mniszy pobići w Antyochiey.

Prace Pápieſkie.

Ná onym heretyckim Synodźie w Sydonie potępione było Concilium Kálcedońſkie / y Flawianus Antyoſki / y Heliasz Jerozolimſki Pátriárchowie / y ini Kátholicy. Do Antyochiey przypádli z Syriey mniszy Eutychiáni / y nálegáli ná Flawianá / áby Concilium Kálcedońſkie y liſt Leoná potępił. Czego gdy vczynić niechćiał / á oni vpornie to y mocą ná nim wyćisnąć chćieli: lud Antyoſki ná nie ſię oburzył / y wiele ich pobili / y w Orończie rzece potonęło ich bez liczby. Symmáchus Papież słysząc o tákiey nędzy y rozerwániu kośćiołow wſchodnych: do oſtátkow ktorzy przy prawdźie y iednośći trwáli / liſt nabożny y vczony nápiſał do Biſkupow / y do kśięży y mnichow y

chow y do ludu wſzytkiego: vpominájąc áby dla wiáry ś. wygnánia ſobie zá oyczyzny namilſze mieli / á zdrowia ſámego dla zbáwienia ſwego nie żáłowáli / kácerſtwom ſie ſprzećiwiájąc. etc.

Biſkupi wſchodni / oni zwłaſzczá ktorzy w Kátholickim wyznániu trwájąc / Akáciuſzá potępić y odſtąpić niechćieli: będąc śćiśnieni od złego Ceſárzá / á pomniąc iáko ſie przodkowie ich w tákich doległośćiách do Papieżow vćiekáli: nápiſáli bárzo nabożny / pokorny y Piſmá ś. pełny liſt / ktory łzy wyćiſka / do Papieżá Symmáchá: proſząc go / áby dla iednego Akáciuſzá wſzytkich nie wyklinał / á do iednośći ie ſwoiey y vczeſtnictwá przyiął / y rozgrzeſzył / y pomoc im iáką dał / á duſzom ich lekárſtwo zbáwienne podał / á iemi nie gárdźił. Przyznawáią mu moc nád wſzytkimi owcámi CHRISTVSOWEMI po wſzem świećie. y mowią: byſmy mogli / rádźibychmy do pokłonu nog twoich przyſzli / y lekárſtwo przeſtępſtwá / y rozwiązánie związek y odpuſzczenie grzechu z świętych vſt twoich odnieśli. etc. Obiecują / iż o wyznánie Kátholickie y liſt Leoná Papieżá / zdrowie ſwoie położyć chcą.] Ztąd báczyć ſie może / iáka zwierzchność Papieſka ieſt / y iáko klątwy iego ſumnienie ich obćiążáły / y iáki był zwyczay nogi nawyżſzego Biſkupá cáłowáć. etc. Co im ná to odpiſał Symmáchus / nic ſie piſánego nie náyduie.

4. *Extat Tom: 2. epiſt: R. P.* *Liſt wſchodnych Biſkupow do Papieżá.*

Moc Papieſka po wſzytkim świećie.

Nog Papieſkich cáłowánie.

Rok Páńſki 513. Symmáchá 15.

Anáſtázyuſzá 23. Theodoriká 21.

1. *Sewerus heretyk zoſtał Pátryárchą Antyoſkim.*

Wo wygnánym Fláwianie Sewerus on mnich ſrogi Eutychian / ná ſtolicy Antyoſkiey ieſt od Ceſárzá poſádzony. Co on zły człowiek y práwy wilk / ná łupieſtwo y zábijánie owiec poſtáwiony czynił: y iáko wilczy iad ſwoy ná okrućieńſtwo roſpuſzczał: liſt mnichow do Alciſoná Biſkupá Neápolſkiego w Illiriku piſány oznaymia / ktory kłádźie Ewágrius. Wypychał Biſkupy / ktorzy z nim trzymáć niechćieli / y był okrutnieyſzy niżli Ceſarz. Bo gdy Ceſárzowi ſtároſtowie dáli znáć: iż niektorzy Biſkupi bez krwie rozlania wygnáni być nie mogli: on ich wygániáć zákazał. A Sewerus y trućizny ná nie nápráwował / iáko ná Iulianá Boſtreńſkiego Biſkupá / y ine gdźie mogł vćiſkał.

Euagr: lib: 3. cap: 33. *Sewerus okrutnieyſzy niżli Ceſarz.*

Poſłał y do Heliaſzá Ierozolimſkiego ſwoie wyznánie wiáry ná piſmie áby ná nie przyzwolił / zá roſkazániem Ceſárſkim: przydawſzy żołnierze ktorzyby go do tego przymuſzáli. y gdy iuż był Heliaſz w niebeſpieczeńſtwie: ś. Sábá on puſtelnik / z mnichámi mocnymi przybył do Ieruzálem / y wielką śmiáłośćią / żołnierze ony zbroyne mniſzy rozgromili / iż vćiekáć muśieli. Ieſt ſie ná co zdumiewáć: iáko Sábá ták święty y ſtáry y w łáſkáwośći nikomu niepośledny / gdy było o kośćioł y Biſkupá czynić / tákie lwie ſerce ná ony żołnierze pokazał.

2. *Prat: Spir: cap: 94.* *Cyrillus in vita Sabbæ.* *Mniſzy żołnierze rozgromili.*

Gdy ſie tego dowiedźiał Ceſarz / poſłał Olimpiuſzá ſtároſtę z żołnierzmi do Ieruzálem / ktory wygnał y zſádźił z Biſkupſtwá Heliaſzá / á Iána niejákiego ſyná Márcianá ná ono mieyſce wſádźił. ktory tákże był heretykiem y z Sewerem ſpołeczność miał. O czym ſie dowiedźiawſzy ś. Sábá / z mnichámi onymi / z ſwoim woyſkiem do Ieruzálem przyſzedł. y gdy nie záſtał tám Olimpiuſzá: Iáná onego do tego przywiodł / iż ſie Sewerá zárzekł / y Synod Kálcedońſki pochwalił. O czym ſie dowiedźiawſzy Ceſarz / Olimpiuſzá ſtároſtę z vrzedu złożył / á Anáſtázyuſzá poſtáwił. Ten prędko bieżał do Ieruzálem / y onego Iáná poimał y do więzienia wſádźił / y wypuśćić go niechćiał: ażby Synod Kálcedońſki potępił. A on prośił áby to nie w więźieniu / ále ná wolnym mieyſcu vczynił / ábo w kośćiele. Zebrał ſie tedy lud do kośćiołá ś. Szczepaná / byli też tám y mniſzy z ś. Sábą; był y ſtároſtá odwołánia

3. *Heliaſz Ierozolimſki Pátriarchá wygnány.* *Ian heretyk náſtąpił.* *Ian ſie nawroćił Biſkup Ierozolimſki.*

Ian zaś chce odwolywáć, a Pan Bog go odmienił.

łánia onego chcąc ſłucháć. Lecz gdy Jan wſtąpił ná kátthedrę / ná iedney
ręce Sábę: á ná drugiey Theodozyuſzá máiąc: á gdy vſłyſzał iż lud ſzemrze
rádząc mu áby heretyki potępił: on záwołał: Eutychesá / Neſtorá / Sewe-
rá y Soteryká potępiam y ánáthemę im dáię. Záwſtydził ſię ſtároſtá / y nie
mogł nic mowić / y ludzi ſię boiąc zá ſzczęście miał / iż ſam vćiec mogł. Rzecz
bárzo dziwna / iáko P. Bog vſtá onego Janá iáko Báláámowe / ná błogo-
ſłáwieńſtwo obrocił / gdy wiárę świętą bluźnić chćiał.

4\.

Liſt S. Sáby do Ceſárzá.

Nowey ſię wiary nie vczym.

To ſpráwiwſzy ś. Sábá / rozumieiąc iż ſię tym Ceſarz obráźić miał / ze-
zwawſzy ſwoie mnichy / liſt zá ich zezwoleniem do Ceſárzá nápiſał: w ktorym
to mowi: Jż my w tym mieśćie / w ktorym ſię wiárá ś. záczęłá / to ieſt w Je-
ruzálem / nowey wiáry vczyć ſię y przyimowáć nie możem / iedno tę ktorąſmy
wźięli od Apoſtołow y Oycow śś. ktora ieſt przez cztery Concilia ábo zbory
święte wyłożona. O nie gotowiſmy zdrowie náſze położyć. Proſim ćię ábyś
nas do iney wiáry nie przyćiſkał / á pokoy kośćiołom przywroćił / etc.] Náto

Niceph: lib: 16. cap: 34.

nic ná ten czás Ceſarz nie odpiſał / woyną będąc zábáwiony. Toż krotko piſze
Nicephorus / co ſię z Cyrillá powiedziáło. Jeſt ſię czemu dziwowáć / iáko ták
podły y niſki v świátá człek ś. Sábá wiáry y kośćiołá ś. obronił / y iáko on Jan
iuż nigdy ſtátku w Kátolickim wyznániu nie mienił / y śiedział ná oney ſtolicy
iáko práwowierny / nic ſię ná Ceſárzá nie oglądáiąc / á Sewerem ſię brzydząc.

5\.

In prato Spir: cap: 29. 30. 49. 79. 106. 188. 213.

Cudá ná potępienie heretykow.

Sophronius wiele cudow wypiſał / ktore P. Bog onego wieku czynił
ná ohydę kácerſtwá Eutychiáńſkiego y onego Sewerá Acephalá / ktory ná
Antyocheńſkiey ſtolicy od Ceſárzá wſádzony śiedźiał. Vkázował P. Bog
zdrádliwą náukę iego / od ktorey wybránych ſwoich cudownie bronił. y tym to
pokázáć raczył / iż po wygnániu Heliaſzá z biſkupſtwá Jerozolimſkie° / pięć lat
źiemiá oná nierodzáyna byłá / y głod wielki bez deſzczu był w Páleſtynie.

6\.

Głod y ſuchość w ziemi świętey.

W tym głodźie ś. Sábá z ſwemi mnichy do tákiego niedoſtátku przy-
chodził / iż y do ołtarzá ná ofiárę chlebá raz nie było. A P. Bog mu żywność
dziwnym ſwoim opátrzeniem ná iego wſzytki mnichy poſyłał. A gdy widział

Cyrillus in vita Sabbæ.

Surius 6. Decemb.

S. Sábá ieſzcze do Cárogrodu bieżał.

iż one ludźie w Páleſtynie nietylo głod y mor trapił / ále y podatki Ceſár-
ſkie: puśćił ſię do Cárogrodu / y Ceſárzá Anáſtázyuſzá prośił / áby vlżył onych
poborow / á ludźiom vbogim y ſtrapionym dał vlżenie. vprośił v heretyká
iż część onych ćiężkich podátkow ludźiom odpuśćił: á ś. Sábie dał wielką
ſummę pieniędzy / ktorymi on mnichy ſwoie y vbogie w onym głodźie żywił
y kośćioł ś. Kozmy y Dámianá zbudował.

Cedren: Annal: Anaſt.

Theod: lect: lib: 2. collec.

Eutychiani poſromoceni od krolá Sáracenow.

Sewerus on Acephalus do Alámundará krolá Sáráceńſkie° / ktory iuż
był od Kátholikow Chrzeſt ś. przyiął: wypráwił dwu Biſkupow / chcąc go
do ſwey ſekty y fałſzywey náuki námowić. A on poſły one ták odpráwił: Po-
wiedźiał im / iż mu piſano z iedney ſtrony / iákoby ś. Michał Archányoł v-
márł. Biſkupi oni Sewериáni powiedźieli: iż to ieſt niepodobno: bo Anyo-
łowie ſą nieśmiertelni. A krol zátym rzekł: A to iáko podobno / áby CHRI-
STVS vmárł ieſli dwu nátur nie ma / ludzkiey y Boſkiey. Bo wedle Boſkiey
nie vmárł / gdyż to y v Anyołow niepodobno: toć wedle ludzkiey vmrzeć mu-
śiał / gdyż wy śmierć iego wyznawaćie. y ná to nic powiedźieć nie mogąc /
z pohańbieniem ſię wroćili.

7\.

Theodo: vt ſupra.

Niceph: lib: 16. cap: 36.

Krol Perſki Kábádes / máiąc zamek Tundádero názwány / ná gráni-
cách Jndiey: wiedźiał iż tám ſkárby wielkie w nim były: ále dla czártow kto-
rzy on zamek byli ośiedli / przyść do nich nie mogł. Vżywał ſwoich Magow /
vżywał y Żydow czárownikow: ále odpędźić żadną miárą onych czártow z
zamku nie mogli. Lecz Biſkup Chrześćiáńſki ktory był w Perſyey odpráwi-

W Perſyey Chrześćiánie wolność máią.

wſzy ś. ſłużbę y wiernym Sákráment rozdawſzy: krzyżem ś. on zamek od dyabłow
wybáwił / y wolny krolowi oddał. Zá to krol Perſki Chrześćiány nád Żydy y
Mánicheyczyki przełożył / y wolność dał wſzytkim poddánym / áby Chrześći-

áńſká

áńſka wiárę przyimowáli. y od onego czáſu/ prześládowánie Chrześcian w Perſyey vſtáło. W ktorym czynił P. Bog cudá/ iż ci ktorym iezyki vrzynano/ mowili: y ktorym nogi podrzynano/ dobrze chodźili. To piſze Anáſtázyus Bibliothecárius y Cedrenus.

Rok Páńſki 514. Symmáchá 16.

Anáſtázyuſzá 24. Theodoriká 22.

Symmáchus Papież ná inſzy żywot poſzedł: wiele przykrości y prácey vćierpiawſzy od heretykow y złe° Ceſárzá. kośćioły Rzymſkie ſrebrnemi naczyniámi/ hoynie nádał/ ták iż ſie káżdy zádźiwić może/ iáko pod onemi heretyki y zá pánowánia ich kośćioł Rzymſki tákie bogáctwá mogł mieć. Ná iego mieyſce wybrány ieſt zgodnie Hormisdá Cámpanus z Fruſiná/ dyákon kośćiołá Rzymſkiego/ Symmáchowi záwżdy przychylny. 1.

Anaſtaſ: Bibliot.

Symmáchá Papieżá śmierć.

Hormisda Papież náſtąpił.

Klodoweus krol Fránkow pierwſzy Chrześćiánin/ nowemu Papieżowi złotą z drogimi kámieńmi koronę poſłał. Co mu P. Bog ták do tego czáſu oddáie/ iż iego narodu koroná do náſzych czáſow trwa. co w hiſtoriách rzadko náleść. Do ś. Remigiuſzá piſał Papież Hormisdá/ cudá iego Apoſtolſkie y náwrocenie do wiáry Fránkow wſpomináiąc/ y mieyſce mu ſwoie ábo namieſtnictwo w Gálliey nád wſzytkimi Biſkupy/ zlecáiąc.

Hincmarus in vita S. Remigij.

Korona Frankow czemu trwa.

Złożył Synod ś. Remigius w Remis/ ná ktorym ieden Ariáńſki Biſkup/ śmiał Kátholiki ná ſpor ábo diſputácyą wyzywáć: á był wielce ćwiczony w diſputácyách y Diálektyce. Gdy ſie tedy Biſkupi zeſzli/ á ś. Remigius do nich wſzedł: wſzyſcy z vczćiwośćią powſtáli/ on ſam Ariánin nie powſtał. ktoremu miáiąc ś. Remigius/ mowę mu cudem Bożym odiął. y po záczęćiu Synodu: wſzyſcy czekáli áby powſtał on Ariánin/ á záczął co przećiw wierze ś. mowić. á on przeſtráſzony/ do nog ś. Remigiuſzá vpadł/ y znáki o ſwoiey niemocie oznaymił/ odpuſzczenia proſząc. S. Remigius rzekł: Jeśli to wierzyſz o Synie Bożym y Troycy ś. co kośćioł ś. Kátholicki wierzy: przemow w imię Boże/ á wyznay ſwoię wiárę. y wnet przemowił/ y wiárę ś. iáko Kátholik wyznawał/ y w niey trwáć záwżdy obiecał. y ták ná ćiele y duſzy zleczony/ dobroć Boſką y prawdę wiáry świętey wſławił. 2.

Hincmarus vt ſupra.

Diſputacya z Arianem.

Náwrocenie cudowne heretyka.

Roku tego Klodoweus ábo Lodowikus/ bo oboie imię miał/ krol Fránkow świát ten pożegnał: ſzcześliwy y nabożny Chrześćiánin pierwſzy. Żył lat czterdźieśći pięć. krolował trzydźieśći. Błogoſłáwieńſtwo y przeklectwo temu Fráncuſkiemu narodowi zoſtáwił ś. Remigius w ſwym teſtámenćie/ od trzech Biſkupow podpiſánym. y máią to nád ine narody Fránkowie zá modlitwą ś. Remigiuſzá: iż w wierze Kátholickiey zoſtáiąc/ od ich iezyká kroleſtwo ono do tego czáſu oddalone nie ieſt. y sámi ſie miedzy onemi dźikimi narody/ ktore Gállią náiezdżáły/ y długo w niey pánowáły/ przy Gálliey zoſtáli: y przez ták wiele lat/ tey źiemie/ wſzytkę pod ſie podbiwſzy/ dotrzymáli. Czego inym narodom P. Bog nie dał: ále ie zá grzechy ich pogubił. Pogrzebiony ieſt Klodoweus w Páryżu w kośćiele Piotrá ś. ktory ſam z fundámentu zbudował. Po iego śmierći czterzey iego ſynowie/ kroleſtwo miedzy ſie rozdźielili: Childebertus/ Klotárius/ Theodorikus/ y Klodomirus. ktorzy w zgodźie bráterſkiey mieſzkáli/ ná poſtronne nieprzyiaćiele/ iednym woyſkiem ſie puſzczáiąc. A Krotyldis mátká ich w Turonie przy ś. Márćinie/ żywot ś. y wdowi wiodłá. Agáthiás Grecki piſarz Fránki wyſławia/ iáko nád ine dźikie narody do ludzkośći ſie y dobrych obyczáiow Chrześćiáńſkich y Rzymſkich przyuczyli. y zowie ie Germany/ iezykiem y vbiorem od Rzymian rożne. 3.

Sigeber.

Klodoweus vmárł

Turon: lib: 2. cap: vltimo de geſtis Franc.

Briſſon: de form: lib: 7.

Błogoſławieńſtwo Fráncuzow od S. Remigiuſzá.

Hincmarus in vita S. Remigij.

Czterzey brácia zgodni na kroleſtwie.

Agathias lib: 1.

4. In vita Caroli magni Scholiaſtes. *Długie ſuknie v Fránkow. Kurty.*

Długich ſukien Fránkowie vżywáli. ktore gdy niektorzy ná krotkie odmieniáli: Károlus wielki zákazał im tego mowiąc: Co zá pożytek z płaſzczykow krotkich? Ná łożu ſię im nie pokryieſz / od wiátru ſie iádąc ná koniu y od deſzczu nie obroniſz / á ná potrzebę idąc vźiębnieſz.] To ſie przyda ná dźiśieyſze kurty / ktore nie tylo te niepożytki wſpomniáne nioſą / ále y wſtydowi poczćiwemu przećiwne ſą. Do iázdy / práwi / ſłużą: ále tu o iezdnych mowią. ácz drudzy krotkośći tey ſproſney vżywáiąc / nigdy ná koniu nie iezdżą / á oczom ſię vczćiwym przykrzą.

5. In actis S. Remigij apud Surium 1. Iulij. Tom: 4. *Cudo wielkie Apoſtolſkie. Nowy ſczep cudámi ſię polewa.*

Po Klodoweiu krolował ſyn iego Theodorikus. ktoremu gdy coreczká záchorzáłá: poſłał do ś. Remigiuſzá proſząc áby przyſzedł / á ręce ná nię włożył. Remigius w ten czás záchorzał był. ále vczniá ſwego Theodoriká poſłał / o ktorym z Duchá ś. wiedźiał: iż miał dar Boży do leczenia niemocy. y gdy ſzedł / w drodze mu powiedźiano: iż pánná vmárłá. A on przedſię ſzedł mowiąc: przedſię ia vczynię co mi kazano. Y modląc ſie nád oną coreczką: wſkrześił ią / y duſzá ſię w ćiáło wroćiłá. Te były Apoſtolſkie cudá / ktoremi ſię młody ſzczep wiáry Fráncuzow polewał. krol zátym imioná niektore kośćiołom nádał.

6. Marcell: in Chron. *Vitálianus o Kátholiki czyni.* Cedren: in Comp: anni 23. Anaſt.

Ná Ceſárzá herctyká wzbudźił P. Bog Witáliáná Scytę. ktory będąc ſtárſzy nád iezdnemi / á z ſobą Hunny y Bulgáry máiąc: pod Cárogrod przyćiągnął / wſkázuiąc do Ceſárzá / iż o wygnáne Kátholickie Biſkupy / woynę ná heretyká Ceſárzá podnioſł. Ná co ſie przeląkſzy Ceſarz: obiecał ná biſkupſtwá przywroćić Mácedoniuſzá y Flawiáná / y złożyć Synod w Herákleey / y Papieżá nań przyzwáć. y gdy ſię ták wyklámał: Witálianus od Cárogrodu odſtąpił. Piſał iednák liſt do Papieżá ten Ceſarz: ná Synod go ná dźień pierwſzy Czerwcá do Herákleey wzywáiąc.

Rok Páński 515. Hormiſdy 2.

Anáſtázyuſzá 25. Theodoriká 23.

1.

Itálianus odnowił woienną wypráwę ná Anáſtázyuſzá Ceſárzá / y bliſko ſie od Cárogrodu w pálacu Sixtyneńſkim położywſzy / gdy do niego Ceſarz Senatory poſłał: o pokoiá ſtánowieniu námawiáli. Pobrał wiele złotá Witálianus / y ten obowiązek do pokoiu włożył; áby Concilium wielkie zebráne było / ná vſpokoienie kośćiołá. Co iż bez Papieżá być nie mogło: obá y Witálianus y Anáſtázyus do Hormisdy piſáli: áby Concilium złożył. W liśćie ſwoim wyznawa Ceſarz / iż Papież ieſt iednaczem wſzytkich roſterkow kośćielnych.

O Concilium Papieżá proſzą. Tom: 1. epiſt: 12. R. Pont. *Papież iednaczem wſzytkich.*

Z tym liſtem wypráwił y poſłá ſwego Patritium, y do Rzymſkiego Senatu y ludu piſał: áby Papieżá do ſtáránia o vſpokoienie kośćiołow pobudzáli. Vwierzył temu wſzytkiemu Witálianus / y poſtánowienie ono pokoiu vczynił. Odpiſał Papież rádniąc ſie iż o pokoiu kośćielnym Ceſarz obmyſláwa: ále mu o złożeniu Concilium nic nie obiecuie / iedno o poſłách ſwoich: ktorzyby ſie o przyczyny złożenia Concilium z Ceſárzem rozmowili / á pewność iáką o myślách y ſercu iego vpátrzyli: ieſliby chćiał Concilium Kálcedońſkie przyiąć / y przyięćie iego wſzytkim roſkázáć. Bo iż dla pokoiu ſwego z Witálianem nie z żadnego nabożeńſtwá ku iednośći kośćielney / ono Concilium podawał: domyślić ſie báczny mogł / iż nic w Ceſárzu vprzeymego nie było / y ná iego ſie chytrośći oglądáć báczny rozum vkázował.

Zmyślenie y chytrość heretycka.

2. *Poſłowie Papieſcy do Anáſtázyuſzá.* Tom: 1. epiſt: R. P. Hormiſd: 4.

Náznáczył poſły Papież / Ennodiuſzá Biſkupá Tyczyńſkiego / y Fortunatá Biſkupá / Wenánciuſzá káplaná / y Witaliſá dyákoná kośćiołá R. Kárdinalá / y Hilaruſá piſárzá. Nápiſał przez nie liſt do Ceſárzá / proſząc áby ſie heretykámi nie mázałá; te ktorzy Concilia święte przeklęli / zá heretyki miał / y onych

y onych

y onych miánowáć w kośćiele zákazał.rc. Dał też posłom Indiculum, to *Inſtrukcya.*
ieſt inſtrukcya ná piſmie iáko ſobie poczynáć mieli / á ná pytánie Ceſárſkie y
wßytkie wątpliwośći odpowiedáć. Jeſt ſie tám czemu dziwowáć oney wiel-
kiey mądrośći Papieſkiey. Dał im też ná piſmie/iáko błedne biſkupy przyimo-
wáć / y wygnáne ná ſąd ſtolice Rzymſkiey odſyłáć mieli. Gdy do Cáro-
grodu ći posłowie przyiácháli / byli od Ceſárzá bárzo wdźiecznie przyięći y 3. *Chytrość Anáſtázyußá.*
vczczeni. y gdy poſelſtwo odpráwowáli/ y wola Papieſka oznaymiáli/ y ob-
wiąſki do iednośći kośćielney y odſtąpienia heretykow podawáli: ná wßyt-
ko Ceſarz przyzwolił/ obiecuiąc wßytkiemu doſyć czynić / okrom iedney rze-
czy: to ieſt/ iż Akácyußá wymázowáć z kśiąg kośćielnych niechćiał. Co chytry *Akáciußá dla cze*
Ceſarz dla tego vczynił: iż nie miał żadney dobrey woley do iednośći kośćiel- *go nie odſtępuie.*
ney przyſtáć/ y wiárę ś. Kátholicką záchowáć: ále żeby tylo Kátholiki ſáme
powádźił. Wiedźiał iż lud Cárogrodzki / ktorego ſię on bał / Akáciußá od-
ſtąpić nie miał: y tym pochlebſtwem ohydźić chćiał Cárogrodzánom posły
Papieſkie/ ktorzy ná Akáciußá náſtawáli. Co ſię niżey iáſniey pokaże.
A chcąc ſobie tym więcey lud Cárogrodzki zátrzymáć on Anáſtázyus: dał 4.
ná pogrzeby vbogich kośćiołowi Cárogrodzkiemu dochodu 70. funtow *Ná pogrzeby fundácye.*
złotá. Czym ſię bárzo ludowi onemu / ktory go nienawidźiał / przymilił / á
kácerſtwo ſwoie w chytrośći/ dla Witáliáná pokrywał.
Ariádná oná zła niewiáſtá żoná Ceſárſka / dopiero tego roku vmárłá. Marcell: in Chron.
mießkáłá w pálacu heretyczká oná lat 60. wßytko złe broiąc. Nie zayrzeć tá- *Ariádná vmárłá.*
kiego ßczęśćia w długim żyćiu ludźiom niezbożnym. bo po ſmierći przypłacáią.
Káppádocya / ktora byłá zá wodzem ſwoim Soterikiem Biſkupem Ceſá- 5.
reyſkim/ zá Eutycheſem poßłá/ P. Bog Hunnámi/ ktorzy ią woiowáli/ poká- Cedren: in Annal.
rał. Stámtąd vćiekáiąc wygnány on Mácedonius Cárogrodzki Biſkup Theoph: in Miſcel.
w Gángrze vmárł. Już był kátá posłał Ceſarz/ áby go tám zábił. A gdy go Theod: lect: lib: 2. collec.
miano w grob kłáść/ podnioſł práwą rękę/ y grob przeżegnał. y vkazał ſię nie- *Mácedonius vmárł ná wygnániu.*
iákiemu Theodorowi ſwemu domowemu mowiąc: Idź á powiedz Aná-
ſtázyußowi: Ja Mácedonius/ idę do oycow moich/ w ktorychem wierze prze-
trwał. Będę tym czáſem P. Bogá prośił / ábyś ſám przyßedł á z emną ſię
rozpráwił.] Piſzą iż y cudá czynił / ále go Grekowie w ſwoich kśięgách zá
świętego nie máią. y potym imię iego wyrzucone z Akáciußem y Euphemi-
em z diptychow było.
W Alexándriey / gdźie iuż práwie wßyſcy zá Eutycheſem y Sewerem 6.
ginęli: czárći bárzo wiele ćiał obywátelow onych opętáli. y biegáiąc po mie- *Czárći ná heretyki.*
śćie kupámi/ iáko pśi ßczekáli. A iednemu vkazał ſię mąż ſtráßliwy mowiąc: Cedren: Annal.
To Alexándriyczyki potyka zá to iż Concilium Kálcedońſkie potępili. y po- Theoph: in Miſcel.
tym rychło/ mnichow Alexándriyſkich y bliſkich wielka ſię liczbá vpámiętá- Anaſtaſ: Bibliot: in Chron.
łá/ ktorzy czwory kśięgi nápiſáli wyznánia ſwego: iż Concilium Kálcedoń- *Mnichow náwrocenie.*
ſkie przyimuią/ y zá nie zdrowie dáć gotowi / á iż ſię Sewerem brzydzą. y po-
ſłáli dwoie one kśięgi do Ceſárzá / trzećie do ſtároſty Egyptu / czwarte do
Jerozolimſkiego Pátriárchy. Drudzy też Biſkupi z Illiriku do Papieżá
wyznánie ſwoie Kátholickie posłáli. To Anáſtázyus.
Tegoż roku narod Hymmerannow dálekí ná południe/ podlegli Per- Theod: lect: 2. coll.
ſom/ wiárę CHRISTVSOWE przyiął. Jáko / y zá czyim kazánim / piſmá o Niceph: lib: 16. cap: 34.
tym nie mäß. y ták P. Bog gdy iedni od kośćiołá iego odſtępowáli / drugie *Hymmerani wiárę S. przyięli.*
do niego powoływał. Jáko ſię y dźiś w Indyách dźieie: Gdy te pułnocne
kráie odpadáią/ Indiyſkie nowego świátá do CHRISTVSA przyſtáią.

Rok Páński 516. Hormiſdy 3.

Anáſtázyußá 26. Theodoriká 24.

Oni posło-

1. Dni poſłowie Papieſcy w Cárogrodźie/ Ennodius y Fortunatus Biſkupi/ y Wenáncius kápłan/ y Witalis dyákon/ ták długo zátrzymáni/ dopiero tego roku odpráwieni ſą od Ceſárzá Anáſtázyuſzá. ktory przez nie wſkazał y przez liſt piſał: iż wſzytko vczynić chce/ co do zgody kośćiołow ſłuży: tylo tego prágnąc y czekáiąc/ áby ſam Papież do Cárogrodu przyiáchał. A ná więtſze zátáienie złośći y chytrośći ſwoiey: piſał do Papieżá wyznánie wiáry ſwey y z potępieniem Eutycheſá/ y pochwaleniem Kálcedońſkiego Concilium. Co obłudnie y zdrádliwie czynił. Wyſłał k temu zacne poſły ſwoie do Papieżá/ Theopompá y Sewerianá/ y piſał do Senatu Rzymſkiego/ áby z krolem Theodorikiem Papieżá do zgody kośćiołow wiedli. Lecz ſię oná zdrádá pokazáłá po tych poſłách Ceſárſkich. Bo ich doznano/ iż byli ſzczerzy heretycy Eutychiáni/ y śmieli ćicho do tego Papieżá wieść: áby ná Eutychiáńſkie kácerſtwo zezwolił. Jáko to dáie znáć ſam tenże Papież/ piſząc do Awitá Arcybiſkupá Wiennenſkiego/ ktory pilnie ſię przez liſt imieniem wſzytkich ſwoich Biſkupow od Papieżá dowiádował/ y poſły ſwoie poſłał: co iego poſłowie w Cárogrodźie ſpráwili/ á ieſli Alexándriyſka y Antyoſka ſtolicá iuż od heretykow wolna byłá. Odpiſał Papież ś. Awitowi: iż Grekowie pokoy w gębie máią/ á nie w ſercu. mowią dobrze á źle czynią. Poćiechę im tylo one o ziednoczeniu Dárdáńſkich y Epiritáńſkich Biſkupow oznáymuie.

Tom: 1. epi: R. P. in Hormiſda.

Obłudność Ceſárzá Anáſtázyuſzá.

Zdrádá ſię pokazáłá.

Awitus Biſkup.

2. Ten ś. Awitus był wielkim y świętym y vczonym Biſkupem/ y tego czáſu do oyczyzny ſię wieczney przenioſł. kośćioł temi go słowy wſpomina: W Wiennie ś. Awitá wyznawce/ ktorego wiárą/ dowćipem y náuką/ Gállia od Arianow obroniona ieſt.

Martyrolog.

Anáſtázyus widząc iż ludźie iuż miał/ zwłaſzczá Cárogrodzány/ dla onych poſelſtw do Papieżá/ y dla obietnic wielkich o ziednoczeniu kośćiołow/ vbłagáne/ y do śiebie ſkłonne: bać ſię Witálianá przeſtał/ y śmiele go z vrzędu hetmáńſkiego złożył/ á Rufiná ná iego mieyſce podał. Y muſiał Witálianus ná żywot domowy vſtąpić. Nie poſzczęśćił go P. Bog/ bo nie ſzczerym był Kátholikiem/ iedno pod tym imieniem doſtáć chćiał Rzymſkiego páńſtwá. Pokazáło ſię potym iż Eutychianom ſprzyiał. kogo inego vprzeymego y ſzczerego náznáczył był P. Bog/ gdy iuż w krotce tego heretyká Anáſtázyuſzá ſtráćić miał.

Niceph: lib: 16. cap: 38.

Witalianus poniżony.

Nie był ſzczerym Kátholikiem.

3. Wznowił tedy Anáſtázyus Ceſarz ná Kátholiki ſwoie okrućieńſtwo/ gdy od boiáźni oney/ z ſtrony Witálianá wolny zoſtał. Bo wiele Biſkupow práwowiernych trapił/ y do śiebie ie pozywał/ y ná wygnánie potępiał. O iednym Biſkupie Eiádow nápiſał Cedrenus/ iż ſłyſząc o iego náuce y wymowie Ceſarz: poſłał poń/ y námawiał go do wiáry Eutychiáńſkiey. A on mu rzekł: Ty ráczey Kátholikiem zoſtań/ á Eutycheſá y Dioſcorá y Sewerá odſtąp/ ábyś piekłá vſzedł. y iąwſzy go zá ſzátę/ rzekł: W tey ſukni po śmierći nie poydźieſz/ ſámo nabożeńſtwo y cnoty z tobą poydą. Nie prześláduy wiernych ktore CHRISTVS krwią ſwoią kupił. Ty náuki nie máſz/ dopytáć ſię prawdy nie vmieſz/ żadnego członku wiáry doſtátecznie nie rozumieſz: tylo ſię potwarzámi á ſzálbierſtwy błazeńſkiemi báwiſz. Dosyć że Ceſárſtwo máſz/ możeſz Biſkupom dáć pokoy. Záwſtydźił ſię Ceſarz/ y dawał mu pieniądze: ále y ſzeląga bráć od niego niechćiał/ choć bárzo vbogim był.] To Cedrenus.

Niceph: vt ſupra.

Złość Anaſtazyuſza odnowiona.

Cedren: in Annal: ſub Anaſtaſ.

Pogromiony od Biſkupá vbogiego Anáſtázyus.

4. W ten czás Biſkup Teſſálonicki Doroteus kwoli Ceſárzowi odpadł od iednośći ś. y z heretykiem ſię Cárogrodzkim Tymotheuſzem złączył. Ale 40. Biſkupow Greckich y iemu podległych do Papieżá ſię vdáli.

Anaſtaſius Bibli.

Doroteus Theſſálonicki odpadł.

On Joánnes Mácyotá heretyk Biſkup Alexándriyſki vmárł. Ná iego mieyſce tákże heretyk náſtąpił Dioſcorus mnieyſzy. y było wielkie rozerwánie ś. kośćiołá. Bo y ná Antyoſkim Biſkupſtwie śiedźiał on przeklęty Sewerus/ y

Trzey Patriarchowie heretycy.

rus/ y

rus/ y złośliwy Tymotheus ná Cárogrodzkim. Miedzy Kátholiki zás byłá oná niezgodá o Akáciuszá. drudzy go dla roſkazánia Rzymſkiego Biſkupá odſtepowáli/ á drudzy przy nim vpornie ſtali. y byłá ſroga nedzá kośćiołow wſchodnych.

Rozerwanie wſchodnych kośćiołow.

Po Alciſionie Nikopolitáńſkim Biſkupie w Epirze/ náſtapił tákże Kátholik Jan. ktory zebrawszy Synod ſwoy/ wyſłał Rufiná dyákoná do Papieżá/ wyznánie wiáry Kátholickiey y potepienie heretykow y Akáciuszá towárzyszá ich nioſacego/ y o ſpołeczność wedle zwyczáiu proszacego. Piſze do Papieżá y piszą z nim ini Biſkupi: prosząc áby ich náuczył/ y onymi iáko oćiec oycow y Ksiaże wszytkich Biſkupow rzadził/ á przećiw heretykom vmocniał. Vweſelony Papież onym poſelſtwem/ dawno iuż od wſchodnych tákiego nie máiac: liſty one w kośćiele wszytkim czytáć kazał. y odpiſał y Janowi y Biſkupom/ z ich ſie wiáry y ſtátku ráduiac. A ná lepsze onych kośćiołow opátrzenie/ wyſłał do nich ſwego poſłá Pullioná poddyákoná Rzymſkiego/ chcac áby ſie wszyſcy Biſkupi ná potepienie heretykow onych wſchodnych/ káżdego miánuiac/ podpiſáli. Dał też ná piſmie Pullionowi onemu náuke/ iáko one kośćioły ſtánowić miał. y kazał áby ie° liſty iáwnie czytáne tám były. 5.

Ian Nikopolſki Biſkup.

Inter epiſt: Hormiſdæ Tom: 1. epiſt: R. P.

Z Epiru Biſkupi przy Papieżu.

Liſty w kośćiele czytane.

Doro[te]us Teſſálonicki Metropolitá/ poznawszy/ iż Biſkupi Epiru z Apoſtolſką ſie [...]lica złaczyli: począł ie prześládowáć y trapić/ máiac Ceſárzá po ſobie. O[n]i o tym Papieżowi dáli znáć. Papież piſze prosząc áby ćierpliwie znośili/ obiecuiac im od Páná Bogá predkie wybáwienie. A nie ſpuszczáiac meżny páſterz owiec CHRISTVSOWYCH, ſercá/ áni w onym niepowodzeniu o obronie kośćielney roſpaczáiac: gotował drugie poſły do niezbożnego Ceſárzá. 6.

Vt ſupra.

Papieſka ćierpliwość y męſtwo.

Rok Páńſki 517. Hormiſdy 4.

Anáſtázyuszá 27. Theodoriká 25.

Wyprawił poſły ſwoie Papież Hormisdá do Ceſárzá/ onegoż Ennodiuszá Biſkupá Tyczyńſkiego y Peregriná Biſkupá Miſenatu. y piſał Ceſárzowi prosząc go/ áby to co obiecał wypełnił/ á heretykow y Akáciuszá odſtapił y pokoy kośćiołom ś. vczynił. Dał y do Tymotheuszá Cárogrodzkie° Pátriárchy heretyká vpominálny liſt ſwoy: w żadna ſie z nim ſpołeczność nie wdáiac/ á predkim mu drzewá złego wyćiećiem grożac. Piſał y do Biſkupow wſchodnych záwiedźionych/ áby ſie ná ſad Boży ogladáli/ á owiec poruczonych nie záwodźili. Piſał y do Kátholickich Biſkupow wſchodnych/ áby pokuſy wytrwáli/ á pomocy z niebá w ſtáteczney ćierpliwośći czekáli. Piſał y do Poſſeſſorá z Afryki Biſkupá od Arianow wygnánego/ ktory mieszkáiac w Cárogrodźie/ bárzo ſie onym heretykom ſprzećiwiał/ y prawde kośćielna wſpierał. Piſał y do kśieżey y mnichow y do ludu Cárogrodzkiego/ wſpomináiac pierwsza ich zá Bázyliszká ku wierze świetey gorącość y ſtátek. Podał też tymże poſłom ná piſmie wyznánie wiáry/ iákie mieli czynić ći/ co ſie vpámietywáli y od herezyi odwracáli. 1.

Tom: 1 epiſt: R. P. inter Hormiſdæ epiſt.

Pilność Papieſka około kośćiołow.

Poſſeſſor Biſkup z Afryki wygnany.

Wzor wyznania wiary z Rzymu.

Gdy Papieſcy poſłowie wyiácháli/ iny dyákon do Papieżá przybył od Janá Nikopolitáńſkiego/ żáluiac ſie iż Doroteus Teſſálonicki Biſkup/ wyſtał nań y ná Biſkupy iego vrzedy duchowne y świeckie/ ktorzy ie vćiſkáia o to iż ſie do niego wedle zwyczáiu o potwierdzenie nie vćiekli: prosząc iákiey pomocy predkiey. Papież piſał do ſwoich poſłow/ áby te rzecz Ceſárzowi przełożyli. Piſał y do tegoż Janá áby mocno ſtał przy ſtolicy Apoſtolſkiey/ á nie chwiał ſie vſtrászony doległośćiámi o prawde. Bo iuż máło nie prośił od Papieżá dozwolenia/ áby Doroteuszowi ſie poddał. Piſał y do ſámego 2.

Doroteus prześladownik.

Liſty Papieſkie.

Doroteuszá od tego go odwodząc: áby inym nie przeszkadzał/ gdy sam do ie-
dności Apostolskiey niechce. Do ktorey gdy sie wroci/ práwá swoie cáłe mieć
będzie. Pisáły do Cesárzá pilnie zá onymi Biskupy z Epiru prosząc/ áby o-
nych Biskupow vćiskáć nie dopuszczał.

3. Posłowie Papiescy od Cesarza zelżeni.

Gdy oni posłowie do Cesárzá przyiácháli/ mowi Anástázyus bibliothe-
kárius: Cesarz nic vczynić/ y ná to co Papież chćiał/ zezwolić niechćiał/ he-
retykiem sie pokázuiąc. Smiał sie y o one posły vpominkámi kusić: áby ná
iego kácerstwo zezwolili. Czego gdy vczynić nichćieli: on ie wyrzućić z Cá-
rogrodu táiemnie tylmi/ y ze wszytkiego páństwá swego kazał. Wsádzono
ie w sprochniáły okret/ y do żadnego miástá przystępowáć nie dopuszczono.
Oni iednák gdźie mogli listy Papieskie/ ktorych było dźiewietnaśćie/ przez
mnichy y ine práwowierne/ do Biskupow ktorzy z Cesárzem trzymáli/ rozsyłá-
li. Nápisał y list do Papieżá Cesarz niemiłośiernym go zowiąc: á iż wolał á-
by vkrzywdzon był y zginął: niżliby mu kto roskázowáć miał. Co sie rychło ták
sstáło iż zginął/ gdy oycowskie y Papieskie vpominánia słucháć niechćiał.

Hardy list do Papieżá Cesárski.

4. Prześladowanie ná Katholiki.

Zátym gdy o tákiey odpráwie Papieskiey sławá sie po wschodnych pán-
stwách rozbiegłá: oni heretycy przemożni srodze vćiskáć/ zábiiáć/ y wygá-
niáć Kátholiki poczęli. A zwłaszczá on Sewerus Acephal Antyoski y Piotr
Apámeński Biskup w Syriey: obroćili sie y ná mnichy y pustelniki práwowier-
ne/ y ná ony ktorzy niedawno od nich byli odstąpili. bili ie/ męczyli y zábiiáli/
do śiebie ich y do swey wiáry ćiągnąc. Vćiekli sie do Cesárzá/ y pisząc posłá
Sergiuszá y Janá ná Sewerá sie záłuiąc. Ale ich słucháć niechćiano/ y ie-
szcze ie zelżono. po czym poználi/ iż ná to Cesarz zezwalał/ co oni heretycy
czynili. Potym sie sámemu P. Bogu poruczáiąc/ pisáli do Papieżá/ onemu
swoie ćiężkośći przez też posły swe oznáymuiąc/ á o pomoc prosząc/ y wszytkie
heretyki przeklináiąc/ z oycem sie y práwym pásterzem swoim/ iáko mowią/ ie-
dnoczyli. Podpisáło sie Archimándritow 25. Presbyterow y dyákonow 170.

Mnichy zabiiano o wiarę.

Inter epist: Hormisdæ epi: 21.

5. P. Bog powstaie gdy ludzka pomoc vstaie.

Już nie sstawáło ludzkiey pomocy/ czynił co mogł Hormisdá/ y krwá-
we swoie prace ná one rozerwánia y ćiężkośći kośćielne chcąc ich podźwi-
gáć/ przykłádał. Powstał Pan Bog y podniosł rękę swoię/ naprzod ná one-
go Tymotheuszá Pátriárchę Cárogrodzkiego/ ktory iáko heretyk wiela złego
przyczyną był/ ktory nagle vmárł. Siedźiał lat sześć. Po nim lud obrał Ja-
ná Kátholiká poniewolnie/ ktory był práwowiernym: ále tylo kilká mięsię-
cy śiedźiał/ nigdy pokoiu od złego Cesárzá nie máiąc.

Tymotheus heretyk Carogrodzki vmárł.
Niceph: in Chron.

6. Głod w Pálestynie.
Cyril: in vita Sabbæ apud Surium 5. Decembris.
Saba deszcz vprasza.

W źiemi świętey czwarty iuż rok był suchośći y głodu po wygnániu o-
nego ś. Heliaszá Pátryárchy Jerozolimskiego. Tám ś. Sábá swoim mni-
chom/ tylo tym ktorzy prze niedostátek wody wytrwáć iuż nie mogli: deszcz
v P. Bogá vprászał/ ále ták iż inni oney łáski nie mieli. O co przyszli do nie-
go áby też y onym vprośił wodę. Tákże y Jan Biskup Jerozolimski onemu
sie ś. Sábie korząc: prośił/ áby miástu deszcz v P. Bogá ziednał. y kazác sie
im modlić trzy dni: czwartego spuśćił im wielką ochłodę Pan Bog.

Rok Páński 518. Hormisdy 5.

Anástázyuszá 28. Theodoriká 26.

1. Actione 1. Syno: Quintæ. Staranie Papieskie.

Ormisdá Papież záłuiąc wielce onego prześládowánia w Sy-
riey y mnichow y kápłanow Kátholickich: list do wszytkich prá-
wowiernych w Syriey pisał: ćiesząc ie á w ćierpliwośći vmacniá-
iąc. List ten Oycowie ná piątym Generálnym Concilium/ czy-
táć sobie kazáli. y iest wielkiey poćiechy duchowney pełen. Je-
dnák áż do śmierći Cesárzá/ ktorego Pan Bog tego roku zábił/ vdręczenie
Kátholikow nie vstáło.

Puścił ſie niezbożny Ceſarz y ná ſwoie dworſkie pány/ o ktorych Kátho- 2.
lictwie y nieodmienney wierze wiedźiał/ y iáko ſobie podeyźrzáne/ zábiiał.
Miedzy nimi byli Iuſtinus y Iuſtinianus/ ktore gdy ná gárdło poſádźił:
we ſnie miał tákie widzenie y głos: Nic złego nie czyń Iuſtinowi y Iuſtinia-
nowi, bo obá ſwego czáſu Bogu ſłużyć będą, y onym ſnem przeſtráßony/ ine po
biwßy tych dwu puścić kazał. y ták P. Bog z ręki ie okrutniká onego wybáwił.

Iuſtinus y Iuſtinianus poimani, y wybawieni.
Zonaras Annal: par: :3. & Cedren.
Marcell: in Chron.

Przed śmiercią Anáſtázyußá Ceſárzá roku tego w Dárdániey wielkie
trzęśienie źiemie dwádźieśćiá y cztery miáſtá obáliło/ dwie ſię z ludźmi zápá-
dły/ á ine z wielką porażką ludźi rozbite ſą y ſkázone.

Trzęśienie wielkie ziemie.

Anáſtázyus miał nocne widzenie tákie: Mąż ſtráßliwy vkazał mu ſię
księgi w ręku trzymáiąc á mowiąc: Owo lat czternaśćie wymázuie żyćia
twego/ dla złey wiáry twoiey. Cedrenus przydáie/ iż on ſen Amánciußowi ſtá-
rośćie rzezáńcowi/ zá ktorego rádą wßytko złe czynił/ powiedźiał. A on mu też
drugi ſwoy ſen oznaymił: iż go wieprz ſrogi przez ſen zá ſuknią iał/ y ná źie-
mię obálił/ y ziadł. Przyzwał wießczká ſwego Ceſarz Proklusá Pogániná/ bo ſię
w tákich kochał: y pytał go o wykład ſnu onego. á on poproſtu rzekł: iż prędko
obádwá vmrzeć mieli. Przeląkł ſię Ceſarz y nigdy dobrey myśli być nie mogł.

Zonaras.
Sen Anaſtazyußow.
Cedrenus.
Theophanes in Miſcell.
Proklus wießczek Poganin.

Miał y iákieś proroctwo/ iż od ogniá zginąć miał. y dla tego wiele fon- 3.
tan w pálacu náczynił. Ale mu nie pomogły. Bo gdy powſtáło grzmienie y
łyſkáwice ſtráßliwe: on z komory do komory/ z pálacu do pálacu vćiekał. y
tám go w iednym piorun zábił. Táki miał koniec on wiáry ś. rozboynik po
wßech wſchodnych kroleſtwách. On co Papieżowi poſłußeńſtwo wypowie-
dźiał. On co ná ich vpominánie niedbał. On ktory wßytkim heretykom
miecz ná Kátholiki oſtrzył. y ták wiele Biſkupow pomordował y ná wy-
gnánia potępiał. krolował lat 27. y kilás mieśięcy. zábit od P. Bogá 9. dniá
Lipcá. Położony przy Ariádnie żenie ſwoiey w kośćiele ś. Piotrá y Páwłá.

Piorun zabił Anaſtazyußa Ceſarzá.
Euagr: lib: 3. cap vltimo.

Cyrillus w żywoćie ś. Sáby piße: iż ś. Sábá náwiedźić chćiał onego 4.
Heliaßá Ierozolimſkiego Biſkupá/ ktorego Anáſtázyus dla Concilium Kál-
cedońſkiego y wiáry ś. Kátholickiey wygnał. Był mu bárzo rad ś. Heliaß/ y
długo puśćić go od śiebie niechćiał. A dniá iednego vyźrzał Sábá/ á on
ſmutny y oczy zápłákáłe máiący śiedźi. y ſpytał go: Coć ſię dźieie? On rzekł:
Dźiś tey godźiny oycze ś. vmárł Anáſtázyus Ceſarz/ á ia też dźieśiątego dniá
zá nim poydę/ ábych ſię z nim ſądźił v ſtráßliwego tribunału. Lecz toż Pan
Bog obiáwiał ś. Sábie/ iż widźiał pioruny y trząſkáwice wypußczone ná A-
náſtázyußá/ á on vćiekáiąc od komory do komory ſproſnie duße wypuśćił.
Ieſt v Zophroniußá/ iż Abbas Polichronius powiádał o Heliaßu Ierozo-
limſkim Biſkupie: iáko będąc mnichem winá nigdy nie pił/ ták y będąc Pá-
tryárchą w vśćiech go ſwoich nie miał. y on/ y Fláwianus Antyoſki Pátry-
árchá/ obá byli o ś. Synod Kálcedońſki od Anáſtázyußá wygnáni. A dniá
iednego dáli ſobie znáć mowiąc: Dźiś Anáſtázyus vmárł/ podźmy y my ſą-
dźić ſię z nim. y po dwu dniu obádwá do Páná Bogá poßli. To ieſt/ potym/
iáko do śiebie piſáli. Obudwu kośćioł ma zá święte/ y dźień ich pámiątki
czwarty Lipcá náznáczył.

Apud Surium 5. Decemb. To: 6.
Heliaß y Saba o śmierći Anaſt.
Prato Spirit: ca: 35.
Heliaß y Flawianus zmowili ſię na ſąd Boży.
Martyrol: Roman.

Tákie świádki ma Anáſtázyus potępienia ſwego/ y ná onym świećie. 5.
Długo pánował w złośćiách ſwoich/ ále przedśię ſwoy koniec miał. Nie máß
ſię z czego chlubić/ gdy zły długo żyie: gdyż to ieſt iego wielkie nießczęśćie.
Wielki gniew Boży nád grzeßnym/ gdy go nierychło P. Bog karze. Wielka
męká tu ná źiemi/ zá grzechy nie mieć męki. Tu iuż trochę odpoczywaymy/
Páná Bogá wychwaláiąc/ iż Pháráoná tego vtopił/ po ktorego zgubie
wßytek ſię pokoy y iedność kośćiołowi świętemu wroćiłá.

Rok Páński 518. Hormiſdy 5. Iuſtiná 1. Theodoriká 26.

Tu ſię poczyna Baroniußa Tomus 7.

1\.
Zonaras Annal: Tom: 3.
Euagr: lib:4.cap:1.

O śmierći Anáſtázyußá/żołnierze z Senatem podnieśli ná páń-
ſtwo Juſtiná nád rycerſtwem dworſkim ſtárßego. Człowieká v-
bogiego domu / ktory pierwey bydło y wieprze páſł / á potym ná
żołd ſie vdawßy / do wielkiego vrzędu przyßedł. Bo był cnot
wielkich pełen / y potężny Kátholik / ktory dla wiáry ś. od Aná-
ſtázyußá heretyká wiele vćierpiał. y o Ceſárſtwo nigdy ſie nie ſtárał / iáko
piße do Papieżá / iż poniewolnie ná nie wźięty ieſt. Gdy do kośćiołá przy-
ßedł Juſtinus dniá 15. Lipcá / y Jan Pátriárchá Cárogrodzki: lud wßytek
weſołe ná wzor pieśni iákich ná wierße vłożone / ná potępienie heretykow / y
podnieśienie świętey wiáry Kátholickiey wołánia czynił: y tryumph zwy-
ćięſtwá nád heretykámi śpiewał / ktore im Ceſarz nowy Kátholik przynośił.
Był Jan ten Pátriárchá ćichy y milczący záwżdy Kátholikiem: ále boiáźli-
wym. Lud go tedy pobudźił áby heretyki potępiał / á Concilium Kálcedoń-
ſkie wychwalał. y wołáli: Długi wiek Ceſárzowi / długie dni Auguśćie / to
ieſt / żenie iego. Wyrzuć Mánicheyczyká Sewerá / wykopay kośći Máni-
cheyczykow (ták zwáli Eutychiany / iż bliſkość w wierze z nimi mieli.) Wy-
chwalay ś. Synod / Troycę wychwalaymy. Máriá Bogárodźicá. Zwyćię-
żá Troycá ś. Zwyćięża wiárá prawowiernych. Wychwalay ś. Synod / cze-
go ſie boiß / prawowierny kroluie. Wygra wiárá Ceſárſka. Wołáli y ná Pá-
triárchę: Abo wynidź: ábo wychwalay Synod Kálcedońſki: Bo Juſti-
nus kroluie / kogoż ſie boiß? y te słowá powtarzáiąc / rádość wielką lud on
Cárogrodzki pokázował. Lecz y tego chćiał / áby Pátriárchá z Ambony po-
tępił onego Sewerá heretyká: y iáko Mánicheyczyká / nie tylo Eutychianá.

Iuſtinus podłego rodu.

Carogrodzan radośći.

Tom: 2. Concil: Synod: Conſtant: contra Antemium.

Wołania Katholikow na heretyki.

2\. Wſtąpił tedy Pátriárchá Jan ná kazálnicę y rzekł: Wytrwayćie máło /
áż pierwey pokłonim ſie v ołtarzá ś. potym wam dam odpowiedź. y bywßy
v ołtarzá / wßedł zás ná kazálnicę y mowił: Wiećie com vćierpiał / dla wiá-
ry / y ćierpieć chcę do śmierći. Nikt nie śmie ś. Synodu przeklináć. A lud
przedſię wołał: teraz przeklinay Sewerá / á iutro Synod potwierdźić obie-
cuy. y ták wołáć kazał Sámuelowi dyákonowi; iż iutro wykona ſie pámią-
tká Oycow śś. Kálcedońſkich. A ſkupiwßy ſie z inymi Biſkupy / przekla
Sewerá / y dał nań ánátheme.

Seweru przeklęty.

Tu gdźie te wołánia opiſuią / ktoryś Greczyn dźieie one pofałßował / bo
Janá Cárogrodzkiego zowie Pátriárchą Oekumenikiem / to ieſt wyżßym
nád ine Pátriárchy. Bo onego wieku o tym tytule nic ſłycháć nie było. A nie
rychło potym Jan trzeći Pátriárchá Cárogrodzki gdy ten tytuł ſobie przy-
piſował: dobrze od ś. Grzegorzá od niego odgromiony był. y Pelágius mu
wymawia / ktory máło co przed ś. Grzegorzem ná Papieſtwie śiedźiał: iż
tego przodkowie iego nigdy nie vżywáli.

Fałßowania piſma Synodu Carogrodzkiego.

Pelag: epiſt: 1.

3\. Názáiutrz / to ieſt 16. dniá Lipcá / zßedł ſie wielki lud do kośćiołá / y ná
początku Mßey / bo byłá Niedźielá / tákże iáko wczorá wołáli: áby cztery
wielkie Synody / Pátriárchá / y imioná wygnánych dwu Pátriárchow choć
vmárłych / Euphemiußá y Mácedoniußá y Leoná Rzymſkie° do diptichow
wpiſał. y muśiał ták vczynić Jan Pátriárchá. A iednák piſarz tych dźieiow
ręką fałßywą / pozniey Leoná położył / niżli drugie. Czego nigdy nie czyniō
no v Grekow. záwżdy Papieżá pierwey. A po czterech dniách Jan Pátri-
árchá / chcąc to vmocnić / co ſie ná wrzáſki nieporządne ludu ſſtáło: zebrał
ná prędce / iáki mogł Synod / z bliſkich Biſkupow 40. Y tám z podánia Ar-
chimándritow / to poſtánowili. Naprzod / áby Euphemius y Mácedonius
wygnáni / zás y po śmierći wprowádzeni byli / iáko ſie przedtym ſſtáło z
Chryzoſtomem y Flawianem / y imioná ich w dyptichách zoſtáły. Druga /
áby ći ktorzy dla nich wygnáni ſą / przywroceni byli. Trzećia / áby cztery Sy-
nody w diptychy wpiſáne były. Czwarta / áby imię Leoná Rzymſkiego wy-

Wygnanych imiona wpiſane.

Diptichy.

Synod Carogrodzki.

mázáne /

mázáne/znowu wpisáne było. Piate/ áby Sewerus był wyklety y od wszytkich vrzedow kościelnych odpadał/ dla iego bluźnierstwá wielkiego y potwarzy ná kościoł Boży. To wszytko słusznie y dobrze postánowili/ okrom tego/iż Euphemiuszá y Mácedoniuszá/ktorzy sie kościołowi Rzymskie[v] o Akáciuszá sprzećiwili/y społeczności z nim nie mieli/ y ták vmárli/ w księgi Biskupow wpisáli. To sie nie godziło/ y o to sie opárł Papież Hormisdá/ y przewiodł/iż onych dwu y trzećiego Akáciuszá wymázáć potym muśieli.

Extant Synod: Constant: contra Antimum.

4. Ian Cárogrodzki/ono co sie w mieśćie dźiało y co ná Synodźie postánowili/ do wszytkich wschodnych Biskupow rospisał/ dáiac im znáć o oney z Duchá ś. wielkiey zgodźie około wiáry/y o Kátholickim á práwowiernym Cesárzu. Tedy oni wszyscy Biskupi/zwłaszczá ktorzy sie zá Anástázyuszá/ wyznáć wiáry ś. lekáli/ ábo sie kryli/ ábo milczeli: práwie ożyli/ y on ogień ktory ieszcze w sercách ich trwał/ ná wielki płomień wzniećili/ ráduiac sie y Synody czyniac/y prawde Kátholickiey náuki ná swoie mieyscá wsadzáiac/postrách wielki heretykom y onym Sewerianom vczynili/ná nie sie zmawiáiac y o ich wyrzuceniu rádzac. Smie to twierdźić Rustikus dyákon Rzymski/ ktory żył tego wieku/ iż dwá tyśiacá y pieć set Biskupow ná ten czás ná heretyki powstáło. Vczynił też Synod Jan Jerozolimski Pátriárchá ze 30. Biskupow/ wszytko to potwierdzáiac/ co sie w Cárogrodźie postánowiło. Tákże y Tyrski Synod y w Syriey tákże vczyniony y po inych stronách z wielkim weselem odpisuie Janowi Cárogrodzkiemu: pochwaláiac to co sie sstáło. A wszyscy wielkie złości onego heretyká Sewerá y inych iego towárzyszow wypisuia/ ich bluźnienia/ morderstwá/ nieczystośći y łakomstwá/ chwalac Páná Bogá/ iż onego ich ćieżkiego iárzmá zbywáli.

Biskupi ożyli.

2500. Biskupow na heretyki.

5\. *Pochwalenie Synodu Carogrodzkiego.*

Extant in Synod: contra Antimum Actio: 1. Tom: 2. Concil.

A księża Antyocheńscy o tym Sewerze złośliwym piszą/ iż raz trzy stá mnichow w Syriey wtorey/ pozábiiał/ one stáre święte Oyce/ ktorzy nágo bez pogrzebu długo leżeli/ psom y ptakom obiády z nich dáiac. Co y ná inych mieyscách czynił/ circa fontes in Lauro. Piszą y o iego złodźieystwách y świetokradztwie/ iáko kośćioły połupił. etc. Te pisma z ták wiela kośćiołow wschodnych gdy do Justiná Cesárzá posłał Jan Cárogrodzki: wydał mándat po wszytkim páństwie/ ktorym wolność y mieyscá y vrzedy ktore mieli przywraca/ wszytkim dla wiáry Kátholickiey zá czásow Anástázyuszá wygnánym: á heretycy áby vstepowáli y karáni byli. A ktemu wszytkim Concilium Kálcedońskie przyimowáć/ y czćić y do kośćiołow wpisowáć roskazał. Zá czym wielkie wesele Kátholikom y pokoy kośćiołom sie Bożym wroćił.

Seweraokrućieństwo.

6\. *Mandat Iustynow o wygnane Biskupy y o wiarę.*

Pokoy kościelny wrocony.

W Pálestynie ś. on Sábá/ sam on wyrok Cesárski rozgłasał/ y wiele ludźi błednych náwracał/ pospołu z Theodozyuszem swoim miłym towárzyszem. Z ktorym y v Biskupá Jerozolimskiego Janá/ ná pokazánie onego kośćielnego wesela: nád zwyczay swoy iadł y pił/y niektore żártowne rozmowy czynił/ ieden z drugiego vczćiwie sie śmieiac/ y do śiebie piiac/y do napoiu y iedzenia sie pobudzáiac. Co sie mowi dla tych ktorzy mniemáia/ iż słudze Bożemu nie godźi sie iedno záwżdy pochmurnym być. Są czásy niektore/ á zwłaszczá tákie pospolite kośćielne/ ze czći Boskiey wesela/ ktorych sie oná żyćia surowość/ spuśćić troche y krotko może.

Cyrill' in vita Sabbæ apud Surium 5. Decembris. *S. Saba iaki trymph czynił.*

Dał y drugi wyrok Justinus Cesarz ná Seweriany/y ná ine kośćielne zbiegi y heretyki/karzac ie/y vrzedow y rycerstwá im broniac. Pisał też do Papieżá list/ ktorym mu o swoim ná páństwo podnieśieniu/zá łáską y przeyrzenim Troyce przenaświetszey/ oznáymuie: mieniac iż sie tego nie domagał/ y niechcacego to potkáło. y záleca sie modlitwom iego/ áby P. Bog poczatki pánowánia iego vmocnił. Odpisał Cesárzowi Papież/dźiekuiac/ iż ś. Piotrowi poczatki swego pánowánia oddał: á ćiesząc sie z powołánia iego od Bogá ná páństwo: nádźieie wielka máiac o pokoiu kośćielnym/ iż sie zá

7\. Extat Tom: 1. epi: R. P. inter ep: Hormisdæ. *Iustinus pisze do Papieża.*

iego czuynością y nabożeństwem ku Pánu Bogu wrocić miał.

O posły Papieskie proßą.

W tym też wschodni Biskupi z onego Synodu Cárogrodzkie° list społny/ ktory Synodiką zowią/ pisáli do Papieżá: proßąc áby posły swoie ná vtwierdzenie iedności kościelney do Cárogrodu posłał. y o przyczynny list Cesárzá prosili: áby im tego v Papieżá pomogł. y pißąc o tym Cesarz posła swego Gratusá Komesá przezacnego do Papieżá wypráwił/ áby sie o one posły Papieskie postárał.

8\. Inter epist: Hormisdæ Tom: 1. ep: R. P.

Patriarcha œkumenicus.

List Synodálski o ktorym Cesarz wzmiánke czyni/ nie náyduie sie: ále list Janá Cárogrodzkiego iest/ w ktorym sie nie piße Patriarcha œcumenicus, ále wedle zwyczáiu tylo Biskupem. W tym liście oznáymuie o tey zgodzie kościołow/ ktora sie w Cárogrodzie zácżelá/ y wyznánie wiáry swey Kátholickiey przekłáda/ y o posły prosi. Nie wspomina iż Euphemiußá y Mácedoniußá przyiął: áby sie ná poczatku w iákie rożnice nie wdał. Jest y list Justinianá/ ktory v Justiná Cesárzá ná pierwßym mieyscu był: w ktorym Papieżá prosi/ áby sam do Cárogrodu/ ná wßytkiego kościołá vspokoienie przyiáchał: ábo ieśli być nie może/ posły swoie prędko wypráwił.

9\. *Wschodne kościoły iako Papież przyiąć chciał.*

Odpisuiąc Papież Janowi Cárogrodzkiemu/ zá one poczatki zgody kościelney dziekuie P. Bogu/ y iemu: ále oznáymuie iż zupełna zgodá być nie może/ y przyięci wschodni Biskupi do społeczności kościelney nie będą: poki z diptychow imię Akáciußá wyrzucone nie będzie. Ná co pierwey Papież w Rzymie Synod miał/ y ná to sie wßyscy zgodzili/ áby wedla zdánia przodkow swoich Papieżow/ Simpliciußá/ Felixá/ Gelázyußá/ y Symmáchá/ pierwey Akáciußá/ Hormisdá wymázáć kazał: toż dopiero do iedności kościoły wschodne przyiął. Ták sie Papież wßytkim wschodnym Biskupom opárł/ y przewiodł co było słußnego/ iáko sie niżey powie.

Zonaras & Cedre: in Iust.

Euphemia Cesárzowa.

Justinus nim żonę swoię koronowáć y Augustą vczynić dał/ imię iey odmienił/ zowiąc ią Euphemią/ ná cześć oney Kálcedońskiey męczenniczki. Bo pierwße imię miáłá Lupiciná. Onego też Amánciußá rzezáńcá/ ktory Anástázyußowi heretyctwá y ná Kátholiki okrućieństwá pomagał/ y onego do złości tákiey zápalał: zgubić Justinus roskazał/ y wypełnił mu sie sen iego.

Rok Páński 519. Hormisdy 6.

Iustiná 2. Theodoriká 27.

1\. Inter ep: Hormisdæ Tom: 1. Epis: R. P.

Posłowie Papiescy z czym posłani do Carogrodu.

WYsłał Papież swoie posły do Cárogrodu/ Germaná Biskupá Kápuáńskiego/ ktory pierwey też y do Anástázyußá wysłány był/ y Janá drugiego Biskupá/ Blándá káplaná/ y dwu dyákonow Felixá y Dioßkorá/ z tákim poruczenim y náuką: áby żadnego Biskupá do społeczności kościelney nie przypußczáli: áżby wyznánie wiáry tákie/ iákie im dał ná piśmie vczynili. A z temi ktorzyby niechcieli/ áby v stołu nie śiedzieli/ áni od nich żywności bráli. á w Cárogrodzie áby pierwey Cesárzá pozdrowili/ niżliby kogo inßego do śiebie przypuścili. Janá też Cárogrodzkiego Pátriárchy áby nie pozdrawiáli/ áżby to vczynił co sie poruczyło/ y stolicá Apostolska podáie. To iest/ áby tákie wyznánie wiáry vczynił/ iákie nápisáne iest/ w ktorym Akácius wyrzucony iest. Nic o tym swarow y disputáciy nie czyniąc/ ná ktore nie są posłáni. A żeby ono wyznánie iáwnie w kościele przed wßytkim ludem było/ ábo w zákrystiey przed wßytką księżą y Archimándryty.

Akacius wyrzucony być miał.

2\. Dał też przez nie list do Cesárzá Justiná/ w ktorym go wychwala/ á prosi/ áby tá iedność kościelna doßłá/ á o Akáciußá sie niegodnego y heretykámi pomázánego/ nie zástáwiał. O co y do żony iego Euphemiey pilnie też piße. Bo wiedział iż mu do wiela dobrego iáko wielce pobożna niewiástá przyczy-

Inter ep: Hormisdæ Tom: 1. ep: R. P.

ſtá przyczyna byłá. A iż do ſtánowienia oney zgody kośćielney nawięcey ná Cárogrodzkim Pátriárſze Janie należáło: nápiſał mu głádki y ſłodki liſt: proßąc áby ſie od wßelkiego zmázánia heretyckiego oddalił/ á Akáciußá odſtąpił/ á w iedney wierze z nim będąc/ iednoż o heretykách rozumienie miał/ áby w iednym ćiele CHRISTVSOWYM z nim zoſtawał. Wypełni/ práwi/ weſele moie y ſwoie: á wßytkim bądź przykłádem do iednośći kośćiołow ś. Piſał y do kśięży ábo klerykow Cárogrodzkich/ wiedząc co ná nich należy: iż ludem wßytkim władneli/ y Ceſárzom byli ſtráßliwi/ y ſkłádáć ie z páńſtwá mogli. Odpiſał też ná dwá liſty onemu Juſtinianowi/ ktory bárzo był do iednośći kośćiołow gorący/ ktory potym po Juſtinie Ceſárzem krolował/ y ná ten czás vpominki był ś. Piotrowi poſłał. Prośi go áby ſie ſtárał/ żeby Biſkupi wßyſcy wſchodni wyznánie wiáry tákie vczynili/ iákie im ná piſmie przez ſwoie poſły podáie.

List Papieſki do Pátriarchy Cárogrodſkiego.

Iuſtinianus gorący do rzeczy kośćielnych.

3. Z wielkiey opátrznośći Boſkiey/ te ſie liſty wßytki cále dochowáły/ y dźieie oney ták wielkiey ſpráwy obiáśniły. Piſał y do ſtároſty Theſſáloniki/ gdźie był on niezgodny Biſkup Doroteus: kośćielne mu ſpráwy y poſły/ ktorym tám wſtąpić kazał/ zálecáiąc. Piſał y do inych przezacnych niewiaſt/ Anáſtázycy y Dálmáciey/ ktore gdy ini Biſkupi odſtępowáli/ one ná dworze Anáſtázyußá będąc/ mocnie przy Kátholickiey wierze zoſtawáły. A wżdy nic nie opuśćił ten ś. Papież/ co do ták należytey zbáwieniu ludzkiemu iednośći poſtánowienia ſłużyło.

Niewiáſty w wierze ſtateczne.

Poſłowie oni Papieſcy gdy do Greciey przyiácháli: nálezli tám poſły Ceſárſkie/ Stephaná y Leonciußá Romeſy przezacne/ wyſłáne przećiw ſobie/ ktorzy y do Włoch ná ich prowádzenie záiácháć mieli. Niektorzy Greccy Biſkupi przyimowáli ie z proceſſyámi/ y z ludem wßytkim. ktorzy świece y krzyże w ręku mieli/ y Biſkupi powolność ku Papieżowi y náuce/ y wyznániu wiáry pokázowáli/ iáko w Skámpinie y w Lignidu. A gdy do Teſſáloniki przybyli/ on odßczepieniec Biſkup tego miáſtá Doroteus/ wdźięcznie ie przyiął/ y podpiſáć wiárę zebrawßy ſwoie Biſkupy/ y poſłáć do nich ono wyznánie obiecał.

Poſłowie Papieſcy vczczeni.

Doroteus fałſzywy Biſkup.

4. A gdy do Cárogrodu w dźień wielkiego Poniedźiáłku przyiácháli: przez oświecone poſłáńce Ceſárſkie przywitáni ſą/ y ze czćią wielką przyięći. y názáutrz do Ceſárzá/ gdźie był wßytek Senat/ y czterzey Biſkupi od Pátryárchy wyſłáni/ wprowádzeni ſą. Ceſarz liſty przeczytawßy/ rzekł do poſłow: Rozmowćie ſie z Pátryárchą á zgodźćie. A poſłowie powiedźieli: My z nim ſporu wieść nie będźiem: ále to wyznánie wiáry pierwey podpiſáć ma/ niżli do ſpołecznośći kośćielney przypußczony będźie. y gdy kazano czytáć ono wyznánie; czterzey oni Biſkupi/ pochwalili ie y rzekli: Szczera to prawdá. A Ceſarz powiedźiał: Jeſli prawdá/ idźćież zá nią. y zátym z Senatu niektorzy rzekli: Vczyńćie wy Biſkupi pierwey co prawdźiwego być rozumiećie/ á my poydźiem zá wámi.

Sprawuią poſelſtwo v Ceſárzá.

A w Wielki Czwartek Pátryárchá Jan do páłacu przyßedł/ y z ochotą ono wyznánie wiáry podpiſał/ y wßytki heretyki ktore Papież potępił/ przeklął. y zátym Akácyußá y ine towárzyße heretykow/ y nieposłußne one/ Euphemiußá/ Mácedoniußá y Tymotheußá biſkupy Cárogrodzkie z diptychow wymázał. Tákże Zeno y Anáſtázyus Ceſárze wymázáni ſą. Co ſie po wßytkich kośćiołách Cárogrodzkich obwieśćiło y przyięło. y ono wyznánie ſwoie Jan Pátryárchá ná piſmie do Papieżá poſłał. Podpiſáli ono wyznánie ktore poſłowie podawáli/ y wßyſcy Biſkupi ktorzy ſie w Cárogrodźie nálezli/ y wßyſcy Archimándritowie.

Patriarchá wiáry wyznánie podpiſuie, y czyni co Papież chce.

5. Potym z wielkim weſelem y z ludem Cárogrodzkim Pátryárchá poſły do kośćiołá wielkiego prowádźił y tám w dźień Wielkonocny ſłużbę Boſką odpráwuiąc/

Ziednoczenie kośćiołow Bożych.

Zwyćięſtwo Piotrá S.

wiiac/práwe y pożadáne ziednoczenie vczynili/y lud w tákiey liczbie ś. táiemnice brał/iáka nigdy widźiána nie byłá/bez żadnych ſwarow/ odmawiánia y rozruchow. Był to dźiw wielki/ tákie Piotrá ś. y mocy iego od CHRISTVSA dáney/y w potomkách zoſtáwioney/zwyćięſtwo/y tákie pośilenie bráciey/y tákie wßytkich poſłußeńſtwo. Gdy oni przećiwnicy/y Ceſárze y Biſkupi poginęli/y pámiatká ich ludźiom przykra ſie ſtálá/iż y po śmierći iemi ſie zbrzydźili.

Radość Iuſtina.

Ceſarz Iuſtinus o oney przeſłodkiey zgodźie y weſelu dał znáć piſániem ſwoim Papieżowi/dźiwnie ſie z tego ráduiac:y oznáymuiac iż liſty do wßech poddánych piſał: áby ſie do teyże świetey iednośći przygárneli.

6\. *Liſty do Papieża.*

Jan też Pátryárchá przewdźieczny liſt do Hormisdy nápiſał z oney ſie zgody ráduiac/y iemu zá wßytko y zá tákie poſły ktore wyſłał dźiekuiac. etc. Piſał y on Iuſtinianus y Pompeius o tymże. W liśćie Pompeiußá ten ieſt tytuł: Oycu Apoſtolſkiemu Hormisdźie Arcybiſkupowi powßechnego kośćiołá. Piſáłá y oná Iuliana Anicya do Papieżá/ proßac áby poſłowie ſie iego z Cárogrodu nie kwápili: áżby ſie oná świeta zgodá zmocniłá: wiedzac o Greckich ludźi odmiennośći.

Tytuł Papieſki.
Grekow ſtatek po deyzrzany.

Radość w Rzymie.
Moc ſtolice Piotrá S.

Gdy te liſty y ták weſołe nowiny y od ſwoich poſłow Hormisdá Papież wźiął/y one w kośćiele przed wßytkimi czytáć kazał: niewymowne Rzym wßytek odniosł weſele/P. Bogá chwalac: iż táka moc dał ſtolicy Piotrá ś. y namieſtnikom iego/ktorzy choć iákoby v Gothow y onego Theodoriká Aryániná w niewoli byli; á iednák Ceſárzmi rzadźili/y od wßego świátá tryumfy y podatek wiáry Kátholickiey wyćiagáli/y pod nie ludźie niezliczone podbiiáli/y nieprzyiaćiele wiáry herezye gubiły.

7\.

Odpiſał zás Papież Ceſárzowi/zá one mu nowiny y zá prace y vprzeymość iego do obrony wiáry Kátholickiey/dźiekuiac: á proßac áby toż ſtáránie vczynił o kośćioł Alexándriyſki y Antyoſki: áby w teyże ſie iednośći kośćielney wiáry zámknęły/etc. y do inych tákże odpiſował.

Paweł Patriárcha Antyoſki.

Do Antyochiey ácz z wielka trudnośćia dány ieſt nieiáki Páwel kápłan z Cárogrodu/ná ono Biſkupſtwo. ktorego chćiał Ceſarz y Jan Pátryárchá w Cárogrodźie poświećić: ále mu tego poſłowie Papieſcy nie dopuśćili/ áby ſie krzywdá práwom kośćielny[illegible]e dźiałá/á káżdy Biſkup od ſwoich Biſkupow poświecony był.

8\.
In relatione inter Hormiſdæ ep: R.P.
Mnißy z Scytiey burzliwi Eutychiani taiemni.
Ieden z Troycey S. vkrzyżowany, iako ſię rozumie.

Tám ſie mnißy nieiácy z Scytiey z Egyptu wyrwáli/diſputuiac przećiw nieiákiemu Wiktorowi Kátholikowi/ktorego Neſtorianem zwáli: twierdzac iż do wyznánia wiáry Kálcedońſkich Oycow to potrzebno przydáć: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt. Wiktor pozwolić im tego niechćiał. oni do Papieſkich poſłow áppellowáli. Poſłowie zgánili im on przydátek/iáko niepotrzebny: á Wiktorá iáko Kátholiká niewinnym oſadźili. Tedy mnißy oni do Papieżá áppellowáli. Byli to táiemni Eutychianowie/y z ta nowina wkráść ſie y rozdźiały y ſwary w kośćioł wnośić chćieli. Bo choć to prawdá iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt: ále mowić ſie ták nie godźiło/y do wyznánia ś. Leoná y Concilium Kálcedońſkiego przydátku tego nie było potrzebá. áby ſie nowe ſwary w kośćioł nie wśiały/y przyczyná ſie Eutychianow oddaláłá/do oney fałßywey náuki/iákoby Boſtwo ćierpiáło y vkrzyżowáne było. Bo gdy im to pozwolono/áby ták mowili: Jedná perſoná z Troycey ś. vkrzyżowána ieſt w ćiele przyiętym: przyimowáć tego niechćieli. Czym ſie Eutychiani táiemnemi być pokázowáli. Był tych mnichow pierwßym wodzem Máxencius nieiáki. Sprzyiał tym mnichom on Witálianus co ſie Kátholikiem dla páńſtwá zá Anáſtázyußá czynił/y ná dworze Iuſtiná zacnym był: ále roku przyßłego zábity ieſt.

9\.

Iuſtinianus on przedni pan v Iuſtiná Ceſárzá/piße y poſyła poſłá ſwe-

go do Papieżá/ prosząc o reliquie świetych/ do kośćiołá Piotrá y Páwłá ś.
ktory był w Cárogrodźie zbudowáł. Nie posłał mu Papież żadnych kośći
śś. Apostołow: ále tylo chustki ktore sie grobu ich we wtorey dźiurze doty-
káły: ták iáko y inym pánom y krolom Papieżowie zwykli posyłáć. y mieli to
sobie w wielkiey czći/ y z onych chustek moc ná czynienie cudow wystepowáłá.

Reliquie SS. Apostołow. Tom: 1. ep: R. P. in Hormiſd.

Tenże Iustinianus pisał do Papieżá kilá listow przećiw onym mnichom
z Scytiey/ áby ich do śiebie nie przypuszczał/ á nowe wymysły ich potepił.
A w iednym liśćie ma one słowá: Wierzym iż to iest Kátholickiego/ co nam
z odpowiedźi wászey nabożney oznaymiono bedźie.] Z czego znáczna iest
powagá Rzymskich Biskupow/ ná wszytkich kośćielnych trudnośći roz-
wiązánie y vspokoienie.

Ibidem. *Kátholicka prawda przy Papieżu.*

W Tessálonice Doroteus Biskup tego miástá/ pokryty Eutychian/
gdy tám poseł Papieski/ Ian Biskup/ z Cárogrodu ná odbieránie wyznánia 10.
y podpisow tych/ ktorzy do Kátholickiey sie iednośći wrácáli/ przyiáchał:
lud poburzył/ mieniąc/ iż ten poseł ná odmiáne wiáry od Oycow śś. podá-
ney/ tám przybył. y wpadszy lud on zwiedźiony do gospody posłá Papieskie-
go/ gospodarzá tego Ianá/ ktory przy Concilium Kálcedońskim záwżdy
mocno stał/ zábili/ y dwu sług poselskich/ y sámego posłá Ianá Biskupá sro-
dze poránili/ iż wżdy żyw został. O táką złość y mężoboystwo pozwány do
Cesárzá Doroteus Biskup/ wielkimi sie pieniądzmi wykupił/ iż był záś ná
swoie biskupstwo przywrocony. Ták wiele pieniądze mogły v tych/ ktore imie-
nie spráwiedliwe zwano. O ludzki niestátku/ iákoć sie nigdy dufáć nie godźi.

Tom: 1. ep: R. P. inter epiſt: Hormiſ.

Doroteuszowá złość.

Papieski poseł porániony.

Doroteus pieniędzmi się wykupił.

Iustinus Cesarz onego Sewerá strászliwego heretyká/ ktory wszytki ko-
śćioły wschodne ná Antyoskim biskupstwie śiedząc/ zárażał/ y do swoiego 11.
bluźnienia przymuszał: potepił/ y iezyk mu vćiąć kazał. O czym on sie do-
wiedźiawszy do Alexándriey vćiekł. gdźie go Tymotheus Biskup tákże here-
tyk przyiął. Lud w Alexándriey ták był od tych fałszerzow zwiedźiony/ iż
nie miał áby Concilium Kálcedońskie/ Epheskie Concilium y náuke Cyril-
lá psowáło/ y Nestoriuszá pochwaláło/ y przeto ták vporni zostawáli. inym
też Biskupom wszytkim roskazał Iustinus/ áby Concilium Kálcedońskie
przyimowáli/ ábo Biskupstwá swoie tráćili.

Sewerowi vćiąć ięzyk kazał Cesarz. Euagr: lib: 4. ca: 4. Liberatus cap: 19.

Gdy do Alexándriey Sewerus vćiekł/ tám mieszkáiąc do nowych sekt y
odszczepienia dał przyczyne z inemi kácermistrzámi. Bo gdy Sewerá pyta- 12.
no: iesli ćiáło CHRISTVSOWE iest skáźitelne czyli nieskáźitelne: On powie-
dźiał/ iż iest skáźitelne. A gdy záś pytano Iuliana Biskupá Hálikárnásu/
ktory támże do Alexándriey był vćiekł: on powiedźiał iż iest nieskáźitelne ćiá-
ło CHRISTVSOWE. y ták ná dwie sie sektcie Eutychiáni rozdźielili. Iedny
zwano/ Corrupticolę, á drugie Phantaſiaſti. y trzećia záś sektá sie ich zczá-
ęłá/ od Themistiuszá dyákoná/ ktory sie Biskupowi swemu Tymotheuszo-
wi sprzećiwił. y zwáli ią Themistiany. Táka zgodá miedzy heretyki/ gdy ká-
żdy sobie wolność bierze/ á sławnym y głową v swoich być prágnie.

Rosterki miedzy heretyki. Liberat: Breuiar: cap: 19.

Rok Páński 520. Hormiſdy 7.

Iuſtiná 3. Theodoriká 28.

DN Witálianus rodem Scytá tego roku Consulem zostawszy/ w 1.
pálacu zábity iest. Dobrey sławy był godźien/ o to że sie zástáwiał
o wiáre Kátholicką przećiw Anástázyuszowi: ále iż to złym ser-
cem czynił/ áby tylo páństwá był dostał/ y dla tego y v Iustiná po-
deyźrzánym zostawał/ do tákiego poniżenia y końcá przyszedł.

Euagr: lib: 4. ca: 3. *Witálianus zábity.*

Gdy Biskupow wiele wschodnych do Iustiná pisáło/ chcąc do iedno-
śći przystáwáć/ byle ie tylo w niektorych o wierze wątpliwośćiách náuczono:

Tom: 1. epi: R. P. inter Hormiſ: epiſt. *Duchowne pytánia do Papieżá odsyłáne.*

Cccc on wie-

on wiedząc iż to nie świeckich osob vrząd: do Papieżá pytánia ich odesłał.

2. *Epiphánius Pátriarchá Cárogrodski.*

Jan Cárogrodzki siedząc ná Biskupstwie trzy látá/ tego roku vmárł/ Kátholikiem záwżdy áż do śmierci. Nástąpił ná iego mieysce Epiphánius Syncellus/ tákże dobry Kátholik. ktory się przez posły y pisánie y wiáry Kátholickiey wyznánie z stolicą Apostolską złączył/ iáko prawowierny Biskup.

Mniſzy z Scytiey z Rzymu vciekli.

Inter ep: Hormiſ.

Oni mniszy Scytiey mieszkáiąc w Rzymie/ á widząc iż ich złe heretyckie serce zrozumiano/ vciec z Rzymu chcieli: ále ich Papież pod strażą zátrzymał/ pokiby się posłowie iego z Cárogrodu nie wrocili/ áby z nich spráwy ich lepiey wyrozumiał. Lecz przedsię nie czekáiąc posłow/ do Cárogrodu z Rzymu vciekli. O ktorych Papież listy pisał iáko podeyźrzáni byli o kácerstwo. Ná ten list odpisuiąc mniszy oni/ przeli tego iż to nie był list Hormisdy Papieżá/ ále iny zmyślony. Bo się iáwnie Papieżowi y rozsądkowi iego sprzeciwić nie śmieli.

3. Ibidem.

Prośby Biſkupow wſchodnych do Papieżá.

Ná więtsze zmocnienie iedności kościelney/ Epiphánius Cárogrodzki zebrał ná Synod 20. Biskupow/ y z Synodu posły swoie do Papieżá Biskupi wyprawili/ prosząc áby do końcá o iedność się wszytkich kościołow stárał/ y onych rządził y náuczał. á o to nawięcey go z pokorą wielką prosili/ áby imioná Biskupow ktorzy zá Akáciuszá pomárli y z nim społeczność mieli/ z diptychow wyrzucone nie były/ áby ná Akáciusie/ y inych przednieyszych kácermistrzow wyrzuceniu/ przestawszy/ inych zániechał. Bo ináczey zgodá ze wszytkimi kościoły dość nie może/ gdy się vpornie ludzie pospolici do tego przywieść nie dáią/ y sámo zdrowie ná to ważą. Pisał też y Epiphánius drugi list przez też posły/ dziwnie pokorny/ y Papieżá czczący/ w ktorym o toż prosi/ áby zgodá zupełna kościołow wszytkich vmocniona byłá. Toż pisał do Papieżá Justinianus o toż tákże prosząc: áby okrom przednieyszych inni Biskupi vmárli/ wyrzucáni z diptychow/ to iest/ ksiąg y modlitew kościelnych nie byli. A ktemu prágnie tego/ áby oznaymił Papież y náuczył/ iesli się godzi ták mowić: ieden z Troycey ś. zá nas vcierpiał.

4. Inter epiſ: Hormiſ: vt ſupra 1. Tom: ep: R. P.

Ceſárſka prośbá do Papieżá o zmárłe Biſkupy.

Dla teyże spráwy Cesarz Justinus posłá swego prześwietnego mężá Gratusá wysłał do Papieżá/ y pilny list pisał prosząc nie o Akáciuszá áni o ony Magi/ Herule/ Piotry/ áni o Tymotheusze heretyki iáwne/ ále o Biskupy wszytki Pontu y Azyey y ine wschodne/ áby po śmierci dla Akáciuszá iż z nim społeczność mieli/ zelżeni nie byli. oznáymuiąc iáko lud do tego żadnemi mękámi przywieść się y vstrászyć nie dáie/ áby mieli ná tych zelżywość po śmierci pátrzyć/ ktore zá żywotá bárzo czcili. Pisze y one słowá: Wszytek świát niech się twoim pisániem vweseli/ y twoią łáskáwością vcieszy.

5.

Hormiſd: epiſt. 70.

Tessálonicki Biskup on Doroteus przez posły swoie y pokorne pisánie/ przeprasza Papieżá/ spráwuiąc się iż do zelżywości y ran Janá Biskupá posłá iego/ nigdy się nie przyczyniał/ y owszem sam máło przy nim zdrowia nie trácił. Lecz mu odpisał Papież: iesli się niewinnym czuie/ áby do sądu y spráwy przystąpił. Zá one rány Jan on bez wątpienia od P. Bogá wziął niebieską zapłátę/ ktorą też odniosł towárzysz pierwszy iego w onym wielkim poselstwie iednánia kościołow/ Germanus Biskup Kápuáński.

Dialog: lib: 2. cap: 35.

Germanus Biſkup Kápuáńſki vmárł.

O tym pisze Grzegorz ś. iż duszę iego nocy iedney ś. Benedykt widział/ gdy w wielkiey świátłości w niebo prowádzona byłá. y do tego widzenia przyzwał Serwándá dyákoná/ ktory iuż niewiele świátłości oney oglądáć mogł. y posłał ś. Benedykt pilnie się pytáiąc co się z Germanem Kápuáńskim dzieie/ y dowiedział się iż oney godziny z ciáłá wyszedł. Wielki to był Biskup/ przez ktorego Pan Bog one wielkie rzeczy w Cárogrodzie około ziednoczenia kościołow/ spráwił.

Rok Páński 521. Hormiſdy 8. Iuſtiná 4. Theodoriká 29.

1. Marcell: in Chron. *Widoki ieszcze krwawe trwały.*

ROku tego Consulem był Justinianus / ktory ná wstepie tey dostoynośći po dwákroć sto tyśiecy y ośmdźieśiat tyśiecy funtow (ábo Sestercyow) złotá miedzy ludźie Cárogrodzkie rozdał / y dwudźiestu lwow y trzydźieśći lámpártow ná igrzyskách ludźiom vkazał. Oczy ich ieszcze páśiono krwáwym śmiechem / w ktorym ze lwy y z lámpárty ludźie woyne staczáli.] y Chrześćiáńska swoie krew ná błazeństwách ginac/ rozlewáli. Co ieszcze od Pogáństwá we zwyczáiu mieli. Tákie okrutne igrzyská krol Theodorikus we Włoszech pánuiacy/ srodze zgánił/ iednym pisániem swoim.

Apud Casiod: lib: 5. epist: 42.

2. *Ná poselstwo Cesárskie odpráwá Papieska.*

Posły one Cesárskie (wspomni sobie) y Cárogrodzkiego Biskupá y Synodu iego/ ktorzy o one dwie rzeczy v Papieżá nálegáli / to iest áby Biskupi społecznośćia Akáciuszá y heretykow pomázáni / zelżywośći po śmierći nie mieli/ á imioná ich wymázowáne nie były. á żeby wolno było ták wyznáwáć/ iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest: długo y cáła źime Papież w Rzymie zátrzymawał; vkázuiac im/ iż słusznie y z wielkich przyczyn / y bez nárußenia prawdźiwey náuki y státecznośći Apostolskiey zezwolić ná ono żadánie nie mogł. y teskniac on Justinianus ktory sie názbyt w rzeczy duchowne wdáwáć poczał / pisał do Papieżá / áby rychło ony posły odpráwił / á ná rzeczy ták łácne/ á ták do iednośći kośćiołá ś. potrzebne przyzwolił. Odpráwił tedy posły one Papież/ pisząc do Cesárzá/ á prosząc áby go do tego nie wiodł co z namnieyszym vbliżenim y pomázánim wiáry przeczystey być ma / á iż ná to zezwolić nie może / áby towárzysze heretykow / ktorzy sie społecznośćia ich pomázáli/ pochwaleni byli. A iednák áby go zá ták nieludzkiego nie miał/ dáie moc Pátryársze Cárogrodzkiemu / áby do iednośći kośćielney przyimował te ktoreby godne być rozumiał/ y o ich niewinnośći y niewiádomośći/ z ktorey grzeszyli/ dobrą spráwę miał/ wyznánie iednák wiáry dawno podáne záchowuiac/ áby ie podpisowáli.

Inter epist: Hormisdæ.

Moc dána Pátriársze Cárogrodzkiemu na przyimowanie heretykow.

3. Hormisd: ep: 76.

Drugi zás list do tegoż Cesárzá nápisał/ ná ono mu pytánie odpowiedáiac/ iesli sie godźi mowić: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest. Wypisał mu wiáre wedle náuki Ewángeliey/ y Oycow świetych ná czterech Conciliách/ y wedle listu Leoná / o dwu rożnych y nie zmieszánych náturách / á iedney persónie w Pánu nászym IEZVSIE CHRISTVSIE. á choć Syn Boży Słowo/ człowieczeństwo przyiał/ iednák tym żadna czwarta persóná do Troycey ś. nie przybywa/ ále tenże Syn Boży y Bog iest ieden z Oycem y z Duchem ś. y człowiek práwy w iedney persónie Słowá. y dał znáć / iż sie do żadnych nowych słow skłonić/ áni oney chytrey Eutychiáńskiey dźiury do zdrády przypuśćić niechćiał/ áby miano mowić: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest. Przemogłá mocna opoká ták wielkie mocarze / y ruszyć sie z mieyscá nie dopuśćiłá / choć tákie y tákich ludźi / y tákiey liczby było nálegánie / choć obietnice o przystapieniu wiela narodow do iednośći kośćielney záchodźiły. wolał iż wiárá ś. w swoiey czystośći y stałośći swey záchowána byłá / á żadnym sie zmázánim heretyckim nie lżyłá. Toż nápisał do Epiphániuszá Cárogrodzkiego/ dáiac mu moc ná przyimowánie y rozgrzeszánie odpádłych od kośćiołá / zá wyznániem y podpisániem wiáry Kátholickiey/ wedle dánego sposobu.

Papież Hormisdá nowych słow nie przypuszcza.

Twárdość opoki Piotra S.

4. Hormisd: epi: 77.

W Antyochiey on od Cesárzá Justiná podány / y od wszytkich stanow pochwalony/ iáko bárzo godny y świety Biskup/ Páwel: złym sie y żywotá wszetecznego być pokazał / ták iż y sámi Kátholicy z niego sie gorszyli / y od niego vćiekáli/ y wiele nań sámiż iego domowi ksieża żálobnic do Cesárzá y Papieskich posłow/ poki byli w Cárogrodźie/ dawáli. Táki iest w ludźiech choć bácznych y pilnych omylny rozsadek/ w obieraniu osob y poznániu cnoty ludzkiey. Sam ten Páwel sumnieniem śćiśniony z biskupstwá onego vstapił/ y

Páweł Antyoski Patriárchá omylił nádzieię.

Euagr: lib: 4. cap: 4. in fine.

Vstapił z Biskupstwá.

Inter epist: Hormisdæ.

ſtąpił/ y prędko potym vmárł/ á ná iego mieyſce obrány był Euphrázyus z Jeruzálem. O iego z biſkupſtwá vſtąpieniu Ceſarz do Papieżá dał znáć przez liſt ſwoy.

5. In actis Aretæ martyris. *Brigidá Szocká.* Surius 1. Februarij.

Poty o dźieiách y ſpráwách Papieżá Hormisdy piſmá oſtáie/ dwie lećie ktorych ieſzcze był żyw/ w wielkim milczeniu zoſtáły. Do Alexándriey też od Ceſárzá podány był Kátholicki Pátriárchá Aſterius. Tego też roku oná prześwięta pánná Brigidá Szocká do CHRISTVSA poſzłá. Pátrz w iey żywoćie/ w mieśiącu Lutym.

Rok Páński 522. Hormiſdy 9.

Iuſtiná 5. Theodoriká 30.

1. *Boecius vczony y pokorny.*

ROku tego iuż trzeći raz Conſulem był Boecius on wielce vczony/ ktory przećiw heretykom Neſtorianom y Eutychianom bárzo mądre piſmá wydał/ y Kátholickiey prawdy mocno wſpierał/ w ktorych ſam o ſobie pokornie rozumieiąc ná końcu mowi: Jeſlim co źle nápiſał/ nie ták ſam śiebie miłuię ábych nie miał lepſzemu vſtąpić. Bo ieſli z nas ſámych nic dobrego pochodźić nie może: nie máſz nic cobychmy w rozumie ſwoim miłowáć mieli. A ieſli wſzytko dobre od tego ieſt/ ktory ſam dobrym ieſt: to práwie dobrym zwáć co nieodmienna y naywyżſza dobroć y powod wſzytkiego dobrego vkázuie.]

2. Iſid: in Chronic: Vand. *Kábáon Maurus.*

Tráſámundus krol Wándalow w Afryce prześládowník Kátholikow/ porážony od Maurow tego roku z ſmutku wielkiego vmárł. Był niektory Kábáon Maurus Pogánin ſtároſtá w Tripolu/ ktory mu ſię ſprzećiwił/ człowiek rycerſki y chytry/ ktory gotuiąc ſię ná woynę przećiw Wándalom/

Gotowánie ná voyne poſtem y czyſtośćią. Procop: de bello Vand: lib: 1.

roſkazał poddánym y żołnierzom ſwoim przeſtáć złośći y nieſpráwiedliwośći/ y kazał im pośćić y roſkoſznych potraw zániecháć/ á w czyſtośći y żonſię nie dotykáiąc przemieſzkáć. A vczynił v Tripolu dwá wáły/ zá iednym ſam ze wſzytką mężczyzną y żołnierzmi mieſzkał/ á zá drugim niewiáſty wſzytki poſádźił. y pod gárdłem przechodźić do śiebie zákazał. To piſze Prokopius. Muśiał ſię był od Chrześćian náuczyć ten Pogánin/ iż nieprzyiaciela woiennego ſpráwiedliwośćią/ poſtem y czyſtośćią przemoc mogł. A to ieſzcze dźiwnieyſza: Wyſłał ſzpiegi z tákim roſkazánim: Gdy vyźrzyćie woyſko Wándalow/ idźćie im w tył/ á gdy obaczyćie iż Wándalowie kośćiołow Chrześćiáńſkich nie vczćili/ ábo krzywdę kśiężey vczynili/ tám wy gdy mi-

Vczcenie kośćiołow zwyćięſtwo iedna.

ną/ one kośćioły vchędożćie/ y vczćićie/ y kśięża dáruyćie. Vczynili ták omi ſzpiegowie. Wándalowie konie y bydło w kośćiołách ſtáwiáli/ y kśięża odźieráli y bili: á omi ſkoro odiácháli/ gnoy wſzytek z nich wymiátáiąc/ y kádzenim nákurzáiąc/ y ine poſługi czyniąc/ kośćioły vczćili/ y kśiężey ſię kłániáiąc/ pieniądze im rozdawáli. y ták on Kábáon iednał ſobie zwyćięſtwo v Bogá Chrześćiáńſkiego/ myśląc: ieſli Bog práwy ieſt: pomoże tym co go czczą/ á pokarze te ktorzy go nieczczą.] By to czytáli dźiśieyſzy heretykowie/ ktorzy Kátholickie święte kośćioły popſowáli/ y zelżywie ie poſromoćili: wżdyby im co do pokuty pomogło.

3. *Maurowie Wándale porázili. Tráſamundus okrutnik zdechł.*

Nie omylił ſię on Kábáon ná Bogu Chrześćiáńſkim/ bo mu dał wielkie zwyćięſtwo nád Wándalmi. ktorzy ſáme iezdne bez ſtrzelcow máiąc/ nie mogli ná okopy nátrzeć/ á konie ich wielbłądow ſię lękáły/ ktoremi ſię Maurowie obtoczywſzy/ ſtrzałámi ćięſzką ſzkodę iezdnym czynili/ iż bitwy przegráć Wándali muśieli. w ktorey ták ich wiele poginęło/ iż z roſpáczy ten okrutnik w niemoc z ktorey nie wyſzedł/ vpadł.

Hilderikus Wándalſki krol.

Po iego śmierći wſtąpił ná kroleſtwo Hilderikus ſyn Hunneriká/ z mátki Chrześćiánki/ corki Wálentinianá trzećiego Ceſárzá. Tego przyśięgą obwiązał

wiązał vmieráiąc Tráſámundus / áby wſtąpiwſzy ná krolestwo / żadnych
przywileiow ktore mieli/ Chrześćiánom nie wracał/ áni ich kośćiołow otwá-
rzał. Lecz on nim ná páństwo wſtąpił/ áby krzywoprzyśięstwá vſzedł/ wſzy- Isid: in Chronic.
tkim Kátholikom dał wolność/ áby się z wygnánia wroćili / y kośćioły im o- *Wolność wraca*
tworzyć kazał. y ták nim krolowáć począł / Biskupi się wſzyſcy z Sárdiniey *się Katholikom w*
do Afryki wroćili / y mieyscá swoie ośiedli / po dwudźiestu y śiedmi lećiech *Afryce.*
gdy byli od tegoż Tráſámundá wygnáni/ ktory ták długo krolował. Lud w
Kárthaginie z wielkim weselem obrał Biskupá Bonifáciuſzá Primáſá wſzy- Anastas: in Hormis.
tkiey Afryki. Wroćił się z nimi ś. Fulgencius iáko drugi Augustyn / ktory *Bonifacius Biskup*
dźiwnie lud wſzytek Kátholicki vweselał/ y náuką y przykłády wielkiey poko- *Karthagiński.*
ry y cnot świętych. Vita S. Fulgentij.
W tym też czáśie Lázorowie / ktore y Cholki zowią / wielkie krolestwo 4.
w Persyey/ wiárę Chrześćiáńską przyięli. Bo krol ich Zatus do Iustiná przy- Surius 1. Ianuarij.
iáchawſzy do Cárogrodu / chrztu ś. prosił / y był mu oycem chrzestnym sam *Lázorowie wiarę*
Cesarz. y wroćiwſzy się do krolestwá swego Zatus / tám wiárę ś. ſzczepił y *przyimuią.*
rozśiał. O co Perski się krol Kábádes gniewáiąc / przymierze z Iustinem Miscell: lib: 15.
zrzućił. Tegoż roku piątego pánowánia Iustiná Żyd Dunáám w Ará- Zonaras 3.p. Annal. 5.
biey ſzczęśliwey/ ábo w Homeritćie/ ktora y Sábe zwano / ná wielką się moc *Dunáám Zyd o-*
zdobył/ y Chrześćiány tám prześládował / y wiárę CHRISTVSOWE wyko- *krutny.*
rzeniał/ do bluźnienia lud Boży y odstąpienia CHRISTVSA przymuſzáiąc/
y wiele rozmáitym kátowániem krwie Chrześćiáńskiey rozlewáiąc. O czym *Aretá męczennik*
czytay w żywoćie Arety męczenniká / y innych iego towárzyſzow w mieśćie *y inni.* 20. Octobris.
Negran. Vćieſzyſz się piękną y pámięći godną powieśćią / ktora się tu opu- *Zywoty S. po Pol-*
ſzcza. O czym ludźie poważni pisáli / Grekowie zwłaſzczá / Zonárás / Ce- *ska.*
drenus/ Nicephorus. Apud Surium 24. Octob. Tom: 5.

Rok Páński 523. Hormiſdy 10.

Iuſtiná 6. Theodoriká 31.

ROku tego Hormisdá Papież ná pokoy z ćiáłá poſzedł. Wielki á 1.
dźiwny vrzędnik Boży / ktory ták wiáry ś. bronić od heretykow *Hormisdá Papież*
y złych pánow vmiał / ktory Cesárzom w rzeczách duchownych *vmárł.*
roſkázowáć mogł / y z wielkiey nawáłnośći kośćioł Boży do po-
koiu y iednośći przywiodł. Dźień iego kośćioł nápisány ma. 6. Augusti.
Siedźiał lat dźiewięć y dni dźieśięć. O nim piſze Anástázyus/ iż Mánichey- In Hormisda.
czykow w Rzymie ſzukáć/ y nálezione biczowáć y ná wygnánie dáwáć kazał.
Zá czásu iego wiele skárbow w naczyniách kośćielnych z Greciey przynoſzono *Skarb Piotrá S.*
do kośćiołá ś. Piotrá/ y sam heretyk krol Theodorikus wiele srebrá ś. Piotro- *z Greciey.*
wi dárował. Co się dźiało dla wielkiey też czći tego Papieżá/ iż ták v ludźi sła-
wna iego świątobliwość byłá. Przyczynił wiele srebrnego naczynia ná ozdo-
bę kośćielną. &c. Osmego dniá po iego śmierći nástąpił Ian Etruſeus syn *Ian Papież pier-*
Constántiná/ kápłan Rzymski tego imieniá pierwſzy. *wſzy.*
Tego roku Tertullus przezacny Rzymiánin iednego synaczká máiąc 2.
Plácidá/ śiedm lat máiącego/ oddał go ná náukę zakonną ś. Benedyktowi. Greg: Dial: lib: 2. cap: 3. 4.
y drugi tákże wielki pan Eutychius iego przykłádem synaczká swego Mau- *Plácidus y Mau-*
rá we dwunaśćie lećiech/ temuż świętemu miſtrzowi odkazał. Mieſzkał w *rus vczniowie S.*
ten czás ś. Benedykt ná puſtyni w Sublaku / y iuż tám był dwánaśćie klá- *Benediktá.*
ſztorow osádźił. Iustinus mándaty dał ná Mánicheyczyki/ y ná wſzytkie Cod: de hæret: &
heretyki/ Gothow tylo y Arianow ochraniáiąc/ dla Theodoriká krolá z kto- Manil: lib: 12.
rym pokoy miał. Kazał Mánicheyczyki zábiiáć / á heretykom / Pogánom y *Mandat ná here-*
Żydom y Sámáritom / vrzędu żadnego dáwáć y żołnierzem być zákazał / y *tyki okrom Aria-*
pieniądzmi ie penowáć roſkazał. &c. *now.*

3. Miscell: lib: 15.
Mánicheycżycy w Persyey pobici.

W Persyey tegoż roku wiele tyśiecy Mánicheyczykow ná iedne kupe z żonámi y z dźiećmi y z swym Biskupem zgromádzonych pozábiiáć kazał krol Kábádes. Ná co áby pátrzył Biskup Chrześciáński Boázánes/ chciał to mieć. Bo sie w nim iáko w dobrym lekárzu kochał. Przyczyná oney ná Mánicheyczyki klęski/ byłá tá: iż syná iego Phátnársá wedle swey sekty wychowáli/ y ná kroleſtwo z nim sie zmowiwszy/ áby ich wiáre rozszerzał/ wpráwowáli. Náwiecey w tey ziemi tych sprosnikow bywáło. Bo pierwszy mistrz ich Mánes z támtąd rodem był/ y tám pierwey te niezbożność szczepił.

Euphemiey Cesárzowey śmierć.

Euphemia żoná Cesárzá Iustiná świát ten pożegnáłá/ dobra y kościołowi ś. pożyteczna sługá Boża. Wziąłina żone Cesarz Theodore.

4.
S. Fulgenciuszá pokorá.

W Afryce Biskupi kośćioły náprawuiąc często Synody mieli/ bywał ná nich ś. Fulgencius. ktorego gdy Synod pierwszym nád Quotvultdeum Biskupá/ posádźił/ á gdy zrozumiał iż tym obrázony był: wszytkich Biskupow pokornie prosił/ áby onemu przednie mieysce dano/ mowiąc one słowá: [Nie chce nikogo wzgorszyć/ wole w miłości być mnieyszym/ niżli bez miłości być więtszym/ y wesoło żyć bede gdy sobie towárzyszá mego przeiednam.] Zádźiwili sie Biskupi oney iego pokorze. Był człowiek y ná kazániu bárzo wdźieczny/ do skruchy serdeczney wszytkie słowá swoie obrácáiąc/ ktorego gdy słuchał Bonifácius Biskup Kárthágiński/ przez cáłe iego kazánie łzy ná ziemie wylewał/ P. Bogá chwaląc/ iż tákie náuczyćiele swemu Kátholickiemu kośćiołowi dáie.

In vita eius Surius 1. Ianuarij.
S. Fulgenciuszá kazánie iákie.

Rok Páński 524. Ianá pierwszego 1.

Iustiná 7. Theodoriká 32.

1.

IVstinus iáko był bogoboyny/ począł sie z sumnieniem trwożyć/ iż inne heretyki wyganiáiąc/ Arianom dla Theodoriká krolá przepuszczał/ z ktorym iáko z mocnym pokoiu rozrywáć niechćiał. A wiele sie ich było ná wschodnych kośćiołách rozmnożyło. Chcąc tedy P. Bogu sie przysłużyć/ á nád łáske iego ludzkiey sobie nie ważyć: vczynił wyrok ná wszytkie heretyki y Ariany/ áby im kośćioły brano y ná Kátholickie obrácano. Vćiekli sie Ariani do onego Theodoriká/ y mieli po sobie wielkiego pátroná/ ktory sie o nie częstemi listámi do Iustiná wstáwiał. To przekłádáiąc/ iáko on nigdy żadnemu sie Kátholikowi nie przykrzył/ y owszem stolice Rzymskiey od odszczepieńcow bronił/ y wszytkie Biskupy Kátholickie sobie poważał/ y czynił ná ich prosby tákie rzeczy/ iákich drudzy Kátholiccy pánowie odmawiáią. Lecz gdy ná iego listy Iustinus nie dbał nic: vmyślił Theodorikus przednie posły o to do niego wysłáć/ miedzy ktoremi Papieżá Janá mieć chćiał: grożąc mu/ ieśli Cesárzá nie vbłaga/ iż to vczyni Kátholikom we Włoszech/ co on w páństwie swoim Arianom czyni.

Miscell: lib: 15.
Mándat na Ariany.
Theodorikus patron Ariański.

Rok P. 525. Ianá pierwszego 2. Iustiná 8. Theodoriká 33.

1.
Marcell: in Chron. Anastasius Bibliot: Miscell.
Papież Ian posłem do Carogrodu zmuszonym.
Num: 22.

IAN Papież poniewolnie wypráwiony iest posłem od krolá Theodoriká do Iustiná Cesárzá/ z inymi Senatormi Rzymskimi/ to iest/ z Importunem/ Theodorem/ Agápetem/ Pátriciuszem/ áby tám pokoy stánowił y z strony Arianow y z strony Senatu Rzymskiego/ ktory v Theodoriká w podeyzrzeniu był/ iákoby go zdrádzáć w páństwie mieli. Musiał Papież choć chory ná ten czás był/ choć też nád zwyczay wszytkich Papieżow/ z Rzymu do Cárogrodu iácháć. Ale nie musiał to czynić około Arianow co on kazał. Bo ná to zdrowie swoie sádźił/ y rzecz przećiwną Iustinowi rádźić vmyślił. Nie tráfił Bálák ná Báláámá áby to mowił co on chćiał. Tráfił Herod ná Janá/ ktory mu szyie nástáwił/ ktory z Piotrem mowił: Bogá wiecey słuchay niżli ludźi.

W drodze oney v Korinthu wstawił go P. Bog cudem / o ktorym y ś. Grzegorz nápisał / iż koń bestya niema / świątobliwość iego oznaymiłá. Potrzebował koniá / iáko sie w drodze tráfia: śláchćić ieden pożyczył mu bárzo łáskáwego koniá / ná ktorym śiadáłá żoná iego. ktorego gdy názad odesłał: oná bestya dopuśćić żadną miárą niewieśćie śiedzenia ná sobie niechćiáłá. Domyślił sie on śláchćic / iż to był cud Boży / iż on koń nosiwszy raz namiestniká CHRISTVSOWEGO / niewiásty iuż nośić niechćiał: one° do Papieżá dáruiąc mu go / posłał. 2.

Dial: lib: 3. cap: 2.
Cud o koniu.

Z wielką czćią w Cárogrodźie przyięty był Papież ś. Wszytko miásto dáleko przećiw iemu z świecámi y krzyżámi wyszło / Piotrá y Páwłá ś. w nim czcząc. Bo stárzy Grekowie powiádáli / iż wschodne krolestwá poczawszy od Constántiná nigdy Papieżá v śiebie nie miáły.] okrom Klemensá przed Constántinem dáleko / gdy ná wygnánie do Chersonesu prowádzony był. Vczćił go y Iustinus Cesarz kłániáiąc mu sie / y áż do źiemie poniżáiąc. A gdy był v złotey brany / ślepy ieden o wrocenie oczu pokornie Papieżá prosił. A on kłádąc rece ná oczy iego / wzrok mu mocą Boską przywroćił. Ná co lud wszytek pátrzył.

Anastasius Bibliot.
Papież vczczony w Cárogrodźie.
Cud drugi Papieżá.
Gregor: vt supra.

Antyochia miásto / w ktorym sie heretyctwá Nestoriáńskie / Eutychiáńskie y Theopáschitow szczepiły / y nawiecey w głupim onym ludu szerzyły / tegoż roku od Páná Bogá pokaráne iest. przyszło wielkie źiemie trzesienie y ogień do tego nieugászony / y práwie wszytko miásto przewroćiło / y ludźi niezliczony poczet pozábiiáło / miedzy nimi zginał y Pátriárchá onego mieyscá Euphrázyus. Theodozyus on znáczny pustelnik ná one godźine w Pálestynie bráćią zebrał / y one im plage oznaymił / ktorą z obiáwienia Boskiego widźiał / modlić sie im roskázuiąc. Tákże y Zosimus nieiáki pustelnik ś. w Pheniciey tey że godźiny on vpadek miástá widźiał y drugim oznaymił / pisze Ewágrius. y ine w Greciey y Ciliciey miástá tákimże trzesieniem źiemie poruszone były / á zwłaszczá Edessá y Anázárbus / ktore Iustinus náprawił / y od niego sie zwáły Iustinopolis. 3.

Miscell: lib: 15.
Marcell: in Chron.
Euagr: lib: 4. cap: 7.
Trzesienie źiemie w Antyochiey.
Cyrillus in eius vita apud Surium 11. Innuarij.
Vt supra.

O tym Zosimie ktory sie wspomniał / pisze tenże Ewágrius / iż do miástá idąc / á ná ośle rzeczy swoie prowádząc / Lew sie z lásá wyrwał / y osłá mu porwał. On zá nim szedł w lás / y gdy sie Lew náiadł / rzekł do niego śmieiąc sie: Przyiaćielu / osłáś mi ziadł / á ia stáry rzeczy tych nieść nie moge / włożę ie tedy ná ćię / á poniesiesz mi ie do miástá. y wnet Lew do niego łágodnie przyszedł / y służył mu miásto osłá / áż do miástá Cesáreey / niosł to co nań włożył / á potym sie do lásá wroćił. Toż powiáda Nicephorus. 4.

Vt supra.
Zosimus lwa osiodłał.
Lib: 17. cap: 5.

O tym czáśie żyłá oná Mária Egipciáká / z ktorą iny Zosimus rozmawiał / gdy ią w głebokiey pustyniey nálazł. Pátrz w żywoćie iey / ktory Sophronius Biskup Ierozolimski wypisał / á Páweł dyákon Neápolski ná Láciński go iezyk przełożył. Ian Ierozolimski Biskup / on po Heliaszu z heretyká náwrocony / tego roku z ćiáłá wyszedł / ná iego mieysce Piotr nieiáki nástąpił. 5.

Mariá Egipciaka.
10. Aprilis. w Polskich.
Apud Surium 5. Decembris.

Rok Páński 526. Ianá pierwszego 3.

Iustiná 9. Theodoriká 34.

IAn Papież długo mieszkał w Cárogrodźie / rzeczy duchowne odpráwuiąc / y Mszą w kośćiołách Láćińskim iezykiem spráwuiąc. Pisze Anástázyus iż ná Iustiná korone włożył Papież. Bo ácz był iuż od Pátriárchy koronowány: ále chćiał też z ręki Papieskiey tę cześć y błogosłáwieństwo mieć. Toż iest y v Miscell. A gdy sie do Rzymu wroćił / y vpominki złote y śrebrne naczynia ołtarzow ś. od Iustiná Piotrowi ś. postáne oddał: od Theodoriká krolá poimány y do Ráwenny záwie- 1.

Anastasius in Ioanne I.
Korone na Cesarza Papież kładł.
Papież poimany od Theodorika.

Miſcell: lib: 15. Anaſtaſius.
Liſt Papieſki z więzienia.

ny záwieziony / ná ciężkie więzienie dány ieſt / o to iż ſpráwy iego zá Ariány y kośćioły ich popieráć v Ceſárzá niechćiał. Oni też iego towárzyſze Senatorowie / Theodorus y Importunus / tákże poimáni ſą. Bo Agápetus był w Teſſálonice w drodze oney vmárł. Piſał liſt Jan Papież do wſzytkich Biſkupow Włoſkich / prośząc ich / áby mocnie ſie Ariáńſkim błędom ſprzećiwiáli / á choć Theodorikus krol wſzytkę Włoſką źiemię mieczem ſię o to zgubić grozi: áby o to niedbáli / á tego ſie więcey báli / ktory y ćiáło y duſzę zábić może. Vpomina ich áby Ariáńſkie kośćioły gdźieby mogli ná Kátholickie poświącáli. Bom ia też / práwi / toż w Cárogrodźie zá vpominániem Ceſárzá

Tom: 1. epi: R. P.
Ian Papież męczennikiem.

Juſtiná / ktory Ariány wykorzenial / czynił. etc. W onym ćiężkim więźieniu y nędzy roku tego ten Jan ś. duchá P. Bogu oddał / iáko prawdźiwy męczennik. Ciáło iego do Rzymu przenieśione ieſt ze czćią / iáką męczennikom kośćioł czyni. dźień zeſzćia iego świećim 27. dniá Máiá / ktorego do męczeńſkiey korony przyſzedł. Siedźiał lat dwie / mieśiecy dźiewięć.

2. *Boecius iáki.*

Tenże Theodorikus krol okrućieńſtwo ſwoie ná niektorych Senatorách Rzymſkich pokazał / y ná onym Boeciuśie iuż ſtárym / ktory trzykroć był Conſulem / y nád Symmáchem oycem żony iego. Był Boecius przedźiwney náuki / y vmieiętnośćią ięzykow / y wſzelką Philozophią y Piſmá ś. y tym co rozum ludzki przenawyżſzy mogł mieć / ozdobiony: piſał kśiąg wiele / y wſzytkie Greckie náuki Łáćinnikom przetłumáczył. y ſam wiele mądrych kśiąg ſkłádał / y o Troycey ś. do Symmáchá vczenie iáko práwowierny Kátholik / nápiſał. Miał wielką pobożność y ſtáteczność wiáry Kátholickiey y święte obyczáie. Przyczyny nań iney nie miał ten okrutnik / iedno iż gdy ná Senat Rzymſki zdrády kładł y potwarzy / on Senatu mocno bronił / y niewinność ich vkázował. Trzymał go długo w więźieniu w Tyczynie w wieży iedney / ktorą y dźiś vkázuią / w ktorey kśięgi de Conſolatione Philoſophiæ nápiſał. A potym go w teyże wieży zábić on okrutnik kazał. Piſze wiego żywoćie Julius Márcianus / iż obywátele Tyczynu to podánie od ſtárſzych máią: iż Boecius gdy mu kát głowę ná dwoie rozćiął / on ią rękomá ścisnął / y ták ſzedł do kośćiołá bliſkiego. Gdy go pytano: Kto ćię ránił: powiádał: Niezbożni. A w kośćiele wźiąwſzy świątośći / ſkonał. y iáko męczennik vczczon od ludźi ieſt / iż dla Kátholikow Senatorow / od Ariánow niewiernych śmierć podiął.

Caſiod: lib: 2. epiſt: 40.
Boetius de conſol: lib: 2. proſ: 4.
Boecius więźień w Tyczynie zabity.
Z głową rośćiętą do kośćiołá ſzedł.

3. *Symmachus zabity.*
Priſcia: de ponde.
Caſiod: lib: 4. epiſt: 51.

Tenże okrutnik zábiwſzy Boeciuſzá / y Symmáchá tákże przezacnego Senatorá / o toż o co y Boeciuſzá zábił. Był Symmáchus tákże bárzo w Piſmie ś. y w wymowie vczony. kśięgi ſwoie Boeciuſz źięć iego / ná iego rozſądek puſzczał. y miał ſławę wielką y wychwalenie cnot ſwoich y náuk od Ennodiuſzá y Priſciáná Ceſárieńſkiego Grámmátiká / y ſam go Theodorikus przedtym wyſtawiał.

4. *W wybieranie Papieżá wtrącił ſię Theodorikus.*
Felix Papież czwarty.
Apud Caſiod. lib: 8. epiſt: 15.
Krzywda w obieraniu Papieżow zaczęta od heretyka.

Po śmierći Janá / Theodorikus ktory go zábił / wtrácáć ſie w obieránie Papieżá począł / kśięża y Senatory przymuſzáiąc. Opieráli mu ſie przez dni pięćdźieśiąt y ośm / ále ſprzećiwić ſie nie mogli. bo chcąc ſwoię złą chuć przewieść niezbożny krol: co nagodnieyſzego miedzy kśięża miánował Feliká, ná ktorym przeſtáć wſzyſcy muśieli. A iednák z tym obwiąſkiem / áby nápotym krolowie Papieżá nie miánowáli / ále od kśiężey y duchownych obránego potwierdzáli. Stąd Ceſárze potym Cárogrodzcy / to práwo ſobie przywłaſzczyli. y ták ſie od tego heretyká poczełá krzywdá w obieránia Papieſkim; ktorey potym Ceſárze náśládowáli. Acz y o to tego Theodoriká prędko okrutną śmierćią y ſądem ſtráſzliwym Pan Bog ſkarał.

5. Anaſtaſius Bibliothecarius.
Smierć dziwna Theodorika okrutnika.

Bo po dni dźiewięćdźieśiąt y ośmi iáko Jan Papież vmárł / gdy do wieczerzey rybią mu głowę bárzo wielką ná miśie poſtáwiono: zdáło mu ſie iż byłá głową Symmáchá Senatorá / ktorego nie dawno zábił. ktora nań zęby vkázowáłá / y oczymá ſtráſzliwie nań ſie przegrażáłá y gębę rozdźiewiáłá. A on ſie bárzo

przeląkſzy

przeleknąwszy do komory bieżał/ y drżąc ná łożko vpadł/ powiádáiąc Elpidiuszowi lekárzowi swemu/ iż niesłusznie Bocciuszá y Symmáchá zábił. y ták strászliwą śmierćią prędko vmárł. Pisze Grzegorz ś. iż ná Lipárze wyspu/ gdźie iest iáko piekielne okno/ ná gorze ktora vstáwiczny ogień z śiebie pusczá/ pustelnik ieden widźiał/ á ono Jan Papież y Symmáchus Theodoriká związánego w ono strászliwe piekielne okno y ogień rzucáią. Był ten Theodorikus świeckiey chwały bárzo godny/ by było tego iego heretyctwo y przed śmierćią ná niewinne okrućieństwo/ dopuśćiło. Poki kośćiołom pokoy dawał y Biskupy Kátholickie czćił/ miał wielkie szczęśćie y długie pánowánie. á iáko się ná sámego Papieżá rzućił/ y niewinną krew rozlewał/ prędko vpadł. Wiele praw spráwiedliwych vstáwił/ wiele pospolitego budowánia w Rzymie y w Ráwennie wspániále postáwił/ y stáre Rzymskie ponápráwował. Lecz tym nic wiecznego sobie nie zbudował.

Dialog: lib: 4. cap: 30.

Do piekłá od zábitych wzucony Theodorikus.

6\. Gdy bez potomstwá męskiego zszedł Theodorikus/ śiostrá iego Amáláswindá syná swego Athálárikvá ośm lat máiącego/ ktorego miáłá z Eutárikiem Cylliką/ ná páństwo wpráwiłá/ sámá od niego krolestwo spráwuiąc. Bo byłá niewiástá mężna y mądra/ krzywdy żadney Kátholikom y Włochom czynić nigdy nie dopuśćiłá. Potomstwu Boeciuszá y Symmáchá imieniá przywroćiłá/ syná pilnie y w kárnośći trzem stárym y pierwszym pánom obecnie przy nim mieszkáiącym poruczáiąc/ wychowáłá/ y ludzkośći y mądrośći y náuk y praw Rzymskich náuczyć go chćiáłá. O co się Gothowie poburzyli/ niechcąc áby krol ich po Rzymsku wychowány był/ á náukámi się báwił: ále żeby od szkolney boiáźni wolnym zostáiąc/ z rowienniki do zbroie y koniá y żołnierskich zabaw wychowány był. Bo szkołá/ práwi/ serce dźieciom odeymuie y śmiáłość im gubi/ rć. Oná niewiástá wiedźiáłá iż to były niemądre słowá: ále się boiąc zámieszánia iákie°/ vstąpiłá im/ y czynili z chłopięćiem co chćieli. Jáko im źle wyszło tákie wychowánie/ sámi z vtrátą swoią doználi.

Procop: vt supra.

Athalarikus krolem Gothow.

Amalaswinda mądra.

Wychowánie krolewicow.

Szkołá dźiećiom nic nie szkodzi.

7\. Tego roku ś. Sigismundus krol Burgundionow zábity y z żoną y z dźiećmi swemi od Klodomerá krolá Fránkow. zá świętego po śmierći doznány iest. Czytay w iego żywoćie/ ktory opisał Grzegorz Turoński.

S. Zygmunt. 2. Maij.

Degestis Franc: li: 3. cap: 6.

Antyochia trzęśieniem ziemie obálona y ogniem zepsowána/ náprawowáć kazał Justinus Komesowi wschodnych páństw prześwietnemu Ephremowi/ ktory był wielkim iáłmużnikiem y Kátholikiem/ y dźiwnie z wielką chućią y pilnośćią miásto budował y vbogie wspomagał. Miedzy robotnikámi vyźrzał iednego odpoczywáiącego/ á nád nim iásny wysoki słup. Co gdy po kilákroć widźiał: przyzwał go do śiebie/ y pytał/ skądby był/ y czym się báwił? On powiedźiał: otom vbogi/ chleb sobie wyrabiam/ ktory mi Pan Bog dáie. A on mu rzekł: Nie pusczę ćię stąd/ áż mi prawdźiwie wszytko powiesz coś iest. A on go záklawszy áby tego nikomu nie powiedał áż po śmierći iego/ rzekł: Jestem Biskupem/ y opuśćiłem dla zbáwienia swego Biskupstwo/ y tą robotą trudzę ćiáło moie/ chleb sobie wyrabiáiąc. A tobie opowiedam/ ábyś iáłmużn ktore czynisz przymnażał/ bo ćię P. Bog ná biskupstwo/ tego miástá wsádźi/ áby karmił owce krwią iego kupione/ á o wiárę práwą czyń. Bo się w tákich ofiárách Bog kocha.] To się ták zyśćiło. Bo Ephrem ná Biskupstwo z Komesá wstąpił/ ná ktorym dźiwnie pilno wiáry świętey bronił/ y wielkie iáłmużny czynił.

Ephrem Comes potym Biskupem.

Sophron: prat: Spirit: cap: 37.

Biskup miedzy robotnikámi prorokuie.

Ephrem Biskupem Antyochiey.

8\. Czuynośći iego około owiec swoich y zbáwienia ludzkie° iest przewdźięczny przykład. Był ieden heretyk Eutychian y Sewerian przy Antyochiey/ ktory ná wzor onego Symeoná Słupniká/ ná słupie wysokim we dnie y w nocy mieszkał/ y z onego słupá kácerstwá náuczał/ y wiele ludźi mnimáną świątobliwośćią swoią zwodźił. Bo ludźie prośći więcey ná żywot pátrzą/ y z niego o náuce sądzą. S. Ephrem szedł do onego Słupniká/ y vpominał

Sophro: vt supra.

Słupnik heretyk iáko náwrocony.

go/áby sie z kościołem ś. zgadzał/ á Synod Kálcedoński pochwalił. A on odpowiádał: iż ia Synodu nie znam. A Biskup rzekł: á iákoż o tobie rádźić mam/ ábyś nie ginał y drugich nie zwodźił? A on heretyk powie: księże Pátriárchá nániećmy ogień/ á kto w nim nie zgore/ ten iest práwowierny. Przestrászył sie ná ony słowá Pátriárchá y rzekł: Synu/ miałeś słucháć oycá swego: á to co przekłádasz przechodźi podłość moie: ále dla zbáwienia twe-

Wielka wiárá Ephremá Pátriár.

go/ vfáiąc miłośierdźiu Bożemu/ vczynię to. y záwołał ná sługi: Błogosłáwiony P. Bog/ nałożćie ogień. y gdy sie drwá strászliwie rozgorzáły; záwołał ná onego Słupniká: zleź á podź ze mną w ten ogień iákoś sam chćiał. A on rzekł: nie zlezę. Bo sie był oney wiáry ś. Biskupá przelekł. ktory szátę Pátriárchálną z śiebie złożywszy/ modlił sie P. Bogu/ y wrzućił ią w ogień mowiąc: IESV CHRISTE dla nas w żywoćie Pánny Bogárodźice nászey

Szatá w ogniu nie zgorzáłá.

wćielony y z niey národzony/ vkaż nam prawdę. Trzy godźiny szátá oná w ogniu byłá/ á żadney szkody nie miáłá/ cáłe iáko byłá wyięta iest z dogorzáłego ogniá. Co vyźrzawszy on heretyk/ przeklął Sewerá y kácerstwo iego/ y

9. vpámiętáły z kośćiołem sie ś. poiednał. Wielka ludźiom byłá pokusá z onego fałszywego Słupniká/ wielka wiárą tego ś. odpędzona iest. Práwie

Ogniem wiárá k. doświádczona.

go ná rękę wyzwał. y wygránie oney bitwy obiemá zdrowe/ y temu co przegrał. Bo tákie iest kośćielne zwyćięstwo. A prawdá wiáry Kátholickiey y ogniem doświádczona.

Rok Páński 527. Felixá czwartego 2.

Iustinianá 1. Athaláriká 2.

1. *Zonaras Annal: Tom: 3.*

IVstinus Cesarz stárym będąc/ śiestrzeńcá swego Iustinianá/ o ktorym sie wyższey słyszáło/ Cesárzem po sobie zostáwił/ y zá przyzwoleniem wszytkich stanow/ gdy sam záchorzał/ przy Pátriárśe Epiphániuśie y przednich pánách/ ręką swoią koronę nań włożył/ y potym dobry y pobożny pan Duchá P. Bogu oddał. krolował lat dźiewięć

Iustinianus ná Cesárstwo.

y dwá mieśiącá. Iustinianus miał ná ten czás lat czterdźieśći y pięć.

Cassiodor: lib: 8. Epist: 1.

Athálárikus krol Gothow we Włoszech záraz przyiáźni Iustinianowey y pokoiu przez posły swoie prośił/ y vprośił/ zá spráwą mátki swey Amáláswindy/ w ktorey sie Iustinianus kochał. Tákże y Hilderikus krol Wándálski w Afryce/ o pokoy sie z nim pilnie stárał.

2. *l. 5. de summa Trinitate.*

Ná początku pánowánia swego Iustinianus fundáment dobrego rządu y pomocy Bozkiey záłożył. Vczynił wyrok ná wszytki poddáne/ áby ták

Wyrok Iustinia: o wierze ś.

wierzyli iáko kośćioł ś. Kátholicki podáie. y wyznawszy sam wiárę Troycey ś. y wćielenia Syná Bożego/ Nestoriuszá y Eutychesá y Apollinárá potępia/ grożąc wszytkim wielkim karánim/ ktoryby błędy ich kácerskie chwalić

Nouel: Iustini: 86.

y onych náśládowáć śmiał. Roskazał też sędźiom wszytkim/ áby Biskupow słucháli/ gdyby ie o czynieniu spráwiedliwośći vpomnieli/ á gdźieby

Biskupi ná sądziech świeckich.

był podeyrzány sędźia/ áby Biskup do niego przysádzony był/ y z nim sądźił/ á gdźieby kto od sędźiego obrázony był/ áby Biskup sam iego rzecz sądźił/ á sędźia exekucią pod gárdłem czynił. Gdźie mowi one słowá: Iáko nas P. Bog ná Rzymskim páństwie posádźił/ wszytká chęć nászá iest/ to czynić/ co służy pożytkom poddánym nászym/ y zwierzoney od Bogá Rzeczypospolitey.

3. Postánowił też áby księżá y mnisy/ y biskupi/ bez listu Pátriárchy do Cárogrodu nie przyieżdżáli.

Ták sie tedy do łáski Bożey przyprawuiąc Iustinianus/ á máiąc spokoyne páństwo/ y one rożnice kośćielne vkoione: myślił o zachodnych krolestwách/ iákoby do wschodnych przyłączone pod iedną łáskę y w lepszy rząd

Nouel: 30. in fine.

wpráwione być mogły. y wzywáiąc do tego modlitew/ przykłádał y wielkie

posty/ o ktorych sam mowi: Nie wzbraniamy się nacięższey trudności/ ále *Praca ná Cesár-*
niespánia/y postow y prácowánia inego/ zá poddáne nasze/wiecey niż nátu- *stwie.*
rá znosi/zażywamy. Post wielki ták pościł/ pisze Prokopius: dwá dni Procop: de ædif:
nic nie iadł/á trzeciego rzodkiew/ ábo ćwikłe y źiela w occie długo moczone/ Iustini: lib: 1.
iadł/winá y chlebá nie kosztuiąc/ ná sámey wodźie przestáiąc/ y to miernie/ *Post Iustynianow*
nie doiadáiąc. ráno wstawał/ pozno się kładł/ z łożká się porywał záwżdy o *twárdy.*
dobrym pospolitym myśląc/á odpráwuiąc co potrzebá. Zywot ták surowy
wiodł nie iáko Cesarz/ále iákie° y podły sąśiad wytrwáć nie mogł.] A do tego
dźiwnie nabożny był/w świętych się męczennikách kochał/kośćioły nowe bu- *Nabożeństwo.*
dował/ stáre odnawiał/ szpitale fundował/ heretyki wykorzeniał/spráwie-
dliwośći nigdy nie odstąpił/ złe ludźie wyganiał/ cnotliwe miłował. y ták
práwie wszytek świát zwoiował: Persy/Gothy/Wándale. y poki się nie po- *Szczęśćie iego.*
psował ná stárość/ był niezwyćiężony/ ku wielkiemu przykłádu pánom áby
się vczyli pobożnośći/chcąli szczęśliwie krolowáć/y zwyćięstwá miewáć.
Puśćił się tedy w imię Páńskie pierwey ná Persy/ vpomináiąc się przez 4.
posty v Kábádá krolá ich/áby to wroćił/co páństwu Rzymskiemu odiął. cze- *Belisárius ná*
go gdy vczynić niechćiał/ wypráwił nań Belisáriuszá woiewodę/ dáiąc mu *Persy.*
zá rádnego Prokopiuszá/tego ktory te dźieie/sam ná nie pátrząc/pisał. Poło- Procopius.
żył listy obu hetmánow/y Perskiego Mirrhaná/ y Cesárskiego Belisáriuszá/ De bello Persico
iáko do siebie/nim bitwę stoczyli/pisáli. Belisárius mu ofiárował pokoy/ á libro primo.
Mirrhanus Rzymiány krzywoprzyśiężce/ktorzy wiáry nie trzymáią/názwał. *Listy odpowiedne*
Pisał mu zás Belisárius/ iż wy wiárę y przymierza łamiećie/ listy wásze ná *przed woyną.*
kopiie záwieśiwszy ná was poydźiem. A on mu zás odpisał/áby mu w Dárás
mieśćie łáźnią y obiad gotował/ twierdząc iż iego bogowie tám go wpro-
wádzą. Ták hárdźie kazał ten drugi Rápsaces. Nie długo do bitwy przy-
szło. Potkáli się w Mesopotámiey/ gdźie Pan Bog wiátr ná Persy/ iáko zá
czásow Theodozyuszá/ puśćił/ iż Rzymiánom strzelbá nie szkodźiłá/ á Rzym-
ska Persy tráćiłá/ ktorych włoczniámi doganiáli/y wielkie zwyćięstwo zá po- *Bitwá z Persámi*
mocą Bożą otrzymáli/ y Mesopotámią oswobodźili. Trwáłá woyná oná *szczęśliwa.*
lat cztery/ ná ktorey kilákroć potym woyská Perskie Belisárius rospraszał. Procop: vt sup.
Mirrhanus on wszędźie tráćił/y o to od swego krolá/zelżywie z vrzędu zło-
żony był. y iego się hárdość poniżyłá/ á Belisáriuszowá w Pánu Bogu ná-
dźieiá/nie chybiłá.
Wielką ná tych woynách z Persy/ pomoc Rzymiánie mieli z krolá Eru- 5.
low/ niedawno/iáko iest wyższey/do wiáry Chrześćiáńskiey obroconego. Pod Miscell: lib: 16.
temi bitwámi z Persy nieiáki Kerikus ábo Cyriákus połkownik/ sstąpił do *Kerikus żolnierz*
Ieruzálem iádąc ná woynę/y modlitwie się ś. onego pustelniká Theodozyu- *nabożny.*
szá zálecał. ktory go vpominał/ áby sobie y męstwu swemu nie dufał iedno Cyrill: apud Suri-
P. Bogu. y słowy iego zięty/prośił áby mu swoiey włośiennice miásto páncerzá pożyczył. Vczynił to on święty. A żołnierz obłokszy ná się one zbroie/ mo- *Włośiennicá świę-*
cne zwyćięstwo otrzymał. y wrácáiąc się ná dźiękowánie do onego oycá/mo- *tego miásto pán-*
wił: Zdáło mi się żem ćię w bitwie widźiał/á tyś mi vkázował/ná ktoram się *cersa.*
rote puśćić á ktoreyem zániecháć miał. Ták wiele modlitwá świętych może.
Tego roku Boázer krolowa Hunnow wdowá/ tych Hunnow ktore
Prokopius Izábeny zowie/ máiąc z sobą sto tyśięcy Hunnow/ do Rzymian *Hordá Tátárska.*
przystáłá. A krol drugich Hunnow v Bosphoru/názwány Hordá/do Cesárzá Miscell: lib: 16.
Iustinianá przyiáchał y Chrześćiáninem został/y vczczony y vdárowány do
domu się ná straż Rzymską wroćił.
Iuliáná oná przezacna białagłowá/z domu Aniciow/ktora się w wie- 6.
rze Anástázyuszowi Cesárzowi sprzećiwiłá/ tego roku duchá Pánu Bogu *Iuliáná iáko Ce-*
oddáłá. Pisze o niey Grzegorz Turoński/ iż Iustinianus Cesarz gdy iuż by- *sársá oszukáłá.*
łá stára/złotá od niey ná pomoc pospolitą/do niey w dom przyszedszy/prośił. De gloria Mart; cap: 133.

Złoto ná kośćioł.

Oná rzekłá: Dochody moie zebráne ieszcze nie są; ále skoro ie zbierze vkáżeć/ y weźmiesz co będźie wola twoiá. y ták go odpráwiwszy: wszytko złoto ktore miáłá/ zwoławszy rzemieslnikow/ ná śćiány kośćiołá ś. Polieuktá męczenniká rozbić/ y kośćioł ozdobić kazáłá. y záwoławszy Cesárzá/ rzekłá: Owo moie złoto ktorem zebráłá: bierz coć sie podoba. Cesarz sie záwstydźiwszy/ onę pochwalił/ iż to co człowiek wźiąć miał/ Pánu Bogu oddáłá/ á bráć sie tego nie godźiło. A iednák áby z onym wstydem nie chodźił/ pierśćień mu dárowáłá/ w ktorym był kámień ták drogi iáko ono złoto.

7. *Sądy duchowne.*

Apud Cafsiodor: lib: 8. cap: 24.

We Włoszech Gothowie pokoy z pány postronnemi máiąc/ wszetecznie księżą do sądow świeckich pociągáć poczęli. Co widząc Felix Papież do krolá sie Atháláriká vćiekł. y nápisał choć Aryánin/ táką vstáwę y práwo: áby żaden do sądu świeckiego księdzá żadnego nie pociągał/ iedno do Biskupá. W tym práwie są one słowá: Cżćimy/ práwi/ stolicę Apostolską: Wy duchowni/ ktore my cżćimy/ wedle práwá swego żyćie. Swieckie obcowánie nieprzystoyne wam. powołánie wásze/ żywot iest niebieski/ nie zstępuyćie do spraw ludzkich y błędow. Swieccy niech sie świeckim práwem sądzą/ á wy świętym obyczáiom posłuszni bądźćie.] Mogliby sie tego herety ká nászy pánowie záwstydźić.

8. Cafsiod: de diuin: lect: cap: 23. *Páschał złożył Exiguus.* *Zywot iego.* Beda de temp: ratione cap: 45. *Látá od CHRISTVSA liczyć począł.*

Dyonizyus nieiáki názwány Exiguus, Páschał ná lat 95. złożył. Był ten narodem Scytá ábo Tátárzyn wielce vczony y święty. Grecki iezyk ták vmiał iáko Łáćiński/ y Kanony duchowne y ine księgi Greckie przetłumáczał szczęśliwie y wiernie. á w Pismie ś. bárzo był ćwiczony/ y żywot miał dźiwnie ostrożny/ miedzy ludźmi/ ná pożytek ich z nimi obcuiąc y káżdego buduiąc. y wiele inych cnot iego wylicza támże Kásśiodorus. Ten Exiguus látá liczyć począł w swoim Páschale y okręgu/ nie po Olimpiádách y Consulách áni Indiktách: ále po CHRISTVSOWYM wćieleniu y národzeniu. áby pámiątká Páná nászego zbáwićielá kwitnęłá/ á onych niezbożnych prześládowcow kośćiołá Bożego od ktorych látá liczono/ ginęłá.

9. *Kanony z Grecká Oycow śś. kto zbierał.*

Co sie zebránia Kanonow Conciliy y Synodow/ z Greckiego iezyká przekłádánych/ dotycze: Były iuż dawno zebráne: ále nie z tákim porządkiem/ iáko ie obiáśnił ten Exiguus. Po ktorym też prácę podiął Ferrandus Kárthágiński dyákon/ y po nim Mártinus Biskup Brákáreński/ y po nim zás Cresconius Biskup Afrykáński/ ktore zowią Concordia Canonum.

Greg: Turon: de gest: Fran: l. 3. c. 4. *Rádegunda poimana.* 9. Augusti. Fortunatus apud Suri: 8. Ianu.

W Gálliey Klotárius krol Fránkow Turingińskiego krolá Hermenefridá zwoiowawszy/ poimał młodźiuchną pánienkę rodu krolewskiego Rádegundę/ corkę Bertáriuszá brátá tego Hermenefridá. O iey wychowániu y świętych obyczáiách pátrz w iey żywoćie. Ten Klotárius z woyny sie wracáiąc y wiele rzeczy kośćiołá Weromondeńskiego wydártych/ miedzy łupy wiozac/ ták był od P. Bogá vpomniány: konie z wozámi przez trzy dni ruszyć sie z iednego mieyscá nie mogły. y przeląkszy sie wszyscy/ vćiekli sie do ś. Medárdá/ ktory im kośćielne y cudze rzeczy wroćić roskázuiąc/ one rozgrzeszył/ y z karánia onego wybáwił.

10. Cafsiod: var: l. 9. epist: 1.

W Afryce krol Wándálski Hilderikus/ zábić Amáláfridę wdowę krolá Trásámundá/ wnęczkę Theodoriká krolá Gothow/ kazał. o ktorą Athálárikus/ bárzo sie nań/ iáko o powinną żáluie/ pisániem y przez posły/ áby sie temu go spráwił/ y woyną mu groźi. Lecz bez woyny go zwoiował/ gdy nań iego powinnego Gilimerá podeszczwał/ ktory go potym poimał y zgubił.

Rok Páński 528. Felixá czwartego 3. Iustinianá 2. Athálárika 3.

1. *Cesarz názbyt sie wdawał w cudzy vrząd kośćielny.*

IVstinianus Cesarz wiele vstaw náczynił ná pokoy y rząd kośćielny/ y názbyt sie wdáiąc w duchowne spráwy. Co podobno czynił iáko exekutor Kanonow. A iż sam nie był vczony/ y czytáć podobno nie

vmiał/

vmiał / á práwnego ſwego Doktorá Tribonianá Pogániná miał: łácno ſię domyślić / iż práwá one / iego imieniem Cárogrodzcy Pátryárchowie piſáli / áby tym więtßą powagę miáły. Jednák nie dobrze gdy ſię pánowie w kápłáńſkie vrzędy wdáią. y temu ná ſtárość tá śmiáłość źle wyßłá. Jáko ſię niżey pokaże. Choć piße Suidás / iż Juſtinianus obiecádłá nieumiał: iednák nie ták ſię to rozumie áby nie miał vmieć czytáć y piſáć. gdyż ſię pokázuie z liſtu Vigiliußá Papieżá / y z Euſtáchiußá ktory dźieie ſwoich czáſow piſał / iż ſię ná liſty ręką ſwoią podpiſował.

Práwá iego kto piſał.

2\. Tego roku poſtáwił tákie práwo / áby żaden z kśiężey y Biſkupow do Cárogrodu nie przyieżdżał / á kośćiołá y służby Bożey nie opußczał / ażby pierwey te ſobie wolność v Ceſárzá ziednał. A w ſpráwách potrzebnych áby Biſkupi v dworu przez ſwoie kśięża oznaymiáli / z ktorychby ſię wyrozumieć mogło / ieſli ſámych ich oſob przybyćia potrzebá / ꝛc. y grozi im klątwą / ná ktorą ie potępić Biſkup ábo Metropolit ma. Nie iżby ſam Ceſarz wyklęćim władnał.

L. 43. c. de Epiſc: & Cleric.

Dał y drugie práwo: áby Biſkupá nie obierano tákiego / ktoryby ſyny y dźieći y wnuczętá ábo ſynowce miał. żeby mu myśli o nich do potrzeb kośćielnych nie przeßkadzáły / á ná nie dobr kośćielnych nie rozdawał. A żeby potym gdy ná biſkupſtwo wſtąpi / nic od dochodow kośćielnych nie oddalał / chybá to co przed biſkupſtwem miał / ábo z oyczyzny / ábo po powinnych śmierći mieć może / ꝛc. Toż o ßpitalách y inych mieyſcách miłośiernych vſtáwił. y to przydał áby nikogoż zá pieniądze nie śwjęcono. A ktemu roſkazał / áby ſámi przez ſię kápłani y kśięża / dźienne y nocne śpiewánia y Liturgie / to ieſt Mße odpráwowáli / podſtáwkow zánechawßy.

Synowie Biſkupow.
L. 42. de Epiſc: & Clericis.
Dobrá kośćielne.
Kśięża ſámi przez ſię śpiewáć máią.

3\. Vczynił też práwo ná porywácze pánienek y wdow y ktorychkolwiek niewiaſt / áby tácy ſpaleni byli / á ten co porwał / áby zá żonę tákiey mieć nie mogł.

L. 1. de rapt: virg:
Porywácze białychgłow.

Antyochia zás drugi raz trzęśieniem źiemie ſtrapiona ieſt. Ludźie do Páná Bogá ſię vćiekáiąc / mieli od iákiegoś nabożnego náukę / áby ná drzwiách piſáli CHRISTVS z námi / ſtoyćie. y vſtáłá plagá oná / á od tego czáſu / zwano Antyochią Theopolis / to ieſt Boże miáſto.] Jáko kácerſtwá / ono miáſto / w ludu poſpolitym y Biſkupách ſwoich / ßczepić y karmić poczęło / ták pokoiu nie miáło / przedtym nigdy tákiego trapienia nie máiąc / y potym zás od Perſow zwoiowánie ćierpiáło.

Nice: li: 17. ca: 3.
Cedren. Miſcell.
Trzęśienie źiemie.
Antyochia Theopolis.

Rok Páńſki 529. Felixá czwartego 4.

Iuſtinianá 3. Athálárikâ 4.

1\. ŚWięty Fulgencius Biſkup Ruſpeńſki w Afryce / przenieśiony ná pokoy wieczny / wielkie cnot ſwoich przykłády y náuk piſániem zoſtáwił. Wiele vćierpiał od heretykow Arianow / gdy go y biczowáli y wyświecáli / y ine nędze zádawáli. Przed śmierćią ná ieden máły wyſep ſkryć ſię chćiał / gdźie wielkie pokuty / gotuiąc ſię do wyśćia / czynił. Ale ſię wroćić do klaßtoru prze ßemránie bráciey muśiał. y záchorzawßy dni 70. ſtękáiąc / one ſłowá w vśćiech miał: Day mi Pánie tu wyćierpienie / á tám odpußczenie. Vmieráiąc / o vbogie y wdowy / y ſtrapione ſtáránie miał / miánuiąc ie / á oſtátek ná nie pieniędzy rozdáiąc. Poki był żyw Ruſpá cáła od Maurow byłá. Potym wßytká zepſowána zoſtáłá. gdy płot ſię rozgrodźił á tákiego muru nie ſtáło. Piſał wiele iáko wymowny y bárzo w piſmie vczony. żył lat 65.

Apud Sur: 1. Ianu.
Fulgencius.
Niemoc y ſkonánie iego.

2\. Tego roku Benedykt ś. z Sublaku przenioſł ſię do Káſſynu gory / gdźie klaßtor ſwoich mnichow záłożył. y ſtámtąd bárzo wiele inych ßczepił y po wielu kroleſtwách rozśiał. W ten czás práwie tego wielkiego oycá wzbudźił P. Bog / gdy mniſki ſtan ná wſchodnych kráiách / heretyctwy y roſpuſtnośćią

S. Benedikt do Kaſſynu.

Rozmnożenie kláſztorow ś. Bened.

mi vpadał. Jáko wiele z tego źrzodłá rzek wyßło/ to ieſt ludzi świetych y doſkonáłych/ meczennikow y wyznawcow/ y rozmáitych w kośćiele Bożym vrzednikow/ y dzikich narodow Apoſtołow/ trudno wypiſáć.

Greg: Dial: lib: 2. cap: 8.

Tám w Káſſynie nálazł ś. Benedikt báłwochwálſtwo/ iż ludźie głupi kłániáli ſie y ofiáry czynili Apollinowi. On im kośćioł obálił y ołtarz potłukł/ y kośćioły imieniem ś. Janá y ś. Márćiná poſtáwił. o co czárći ſie gniewáiac/ iáwnie nań wołáli/ ták iż bráćia głos ich ſłyßeli/ gdy mowili: Benedicte, Benedicte. A on milczał, y gniewáiac ſie łaiáli wrzeßcząc: Maledicte, Maledicte, przeklety/ co známi zá ſpráwe maß?

Gregor: Turon: in eius vita.
Nicecius iáki Biſkup.
Krol iáki Theod.
Iarzmo Biſkupié.

3. W Gálliey Theodorikus krol Fránkow trzeći ſyn Klodoweá/ Niceciußá mnichá/ ktory mu czeſto iego złe obyczáie ná oczy wymiátał/ á nigdy mu gdy co złego vczynił/ nie przepuśćił/ ná Trewereńſkie Biſkupſtwo wſádźił/ wiedząc iákiey cnoty był/ ktory ſie ná krolá nie ogladáiąc/ ſámego ſie Páná Bogá bał. Gdy go Biſkupi poświecáli; vczuł ná ßyi ſwey y rámionách/ wielki ćieżar: y mácáiąc/ á nic nie náyduiąc/ poznał/ iż ćieżkie iárzmo ná ſie brał gdy Biſkupem zoſtawał.

Nouell: 142.
Rzezáńcow zákazano.

Zákazał ſtátutem Juſtinianus áby chłopietá rzezáne nie były/ co też y inni przedtym Ceſárze zákázowáli/ iáko rzecz nieludzką y zdrowiu niebeſpieczną. Bo miedzy dźiewiećdźieśiąt/ ledwie ſie ieden dochowa.

Abſágowie Chrześciánie.
Procop: de bello Perſic: lib: 2.
Nowi Chrześciánie.
Procop: de ædif: Iuſtin: orat: 3.

O tym czáśie Abſágowie lud v Kaukáſu gory/ wiárę Chrześćiáńſką przyieli/ ktorym poſłał Juſtinianus kápłany/ y kośćioł tám przeczyſtey mátki imieniem Pánu Bogu zbudował. Przy Ormiáńſkiey też źiemi nieiáki lud Tzánow/ Ewángelią przyieli/ iáko tenże Prokopius piße. Byli to ludźie leśni w tákich mieyſcách gdźie látá nie máß y śiać y oráć ſie nie może. Ci zwyćiężeni od Rzymian praw ſie Bożych y ſłużby iednego Bogá náuczyli/ y Juſtinianus kośćioły im budował. Táki wſtep ßcześliwy był ná páńſtwo tego Ceſárzá/ gdy nowych Chrześćian ták wiele zá iegó czáſow przybywáło. Bożeby był ták dotrwał: ále iáko v Pháráoná po tłuſtych krowách/ bárzo chude

Gen: 41.

náſtepowáły.

Práwá zbieráć kazał Iuſtinianus.
Conſtit: de Nouel: Cod: Sac.
Tribonianus práwny, á pochlebnik

4. Juſtinianus zebrał dźieśieć vczonych y práwnych mężow/ ktorym piſánie praw ſtárych y nowych zlećił. Były pierwey tych praw kśiegi/ ktore zwano Codex Gregorianus, drugie Hermogenianus, trzećie Theodoſianus. Te wßytkie w kupę złożono/ przydáiąc práwá Juſtinianowe ktorych było wiele/ y názwano Codex Iuſtinianus. Miedzy temi piſárzmi praw pierwßy był Tribunianus wielce vczony/ ále Pogánin y Chrześćiáńſki nieprzyiaćiel y łákomiec wielki/ ktory zá pieniądze odmieniał práwá y ſpráwiedliwość. O tym piße Suidás/ iż pochlebuiąc Juſtinianowi ná to go námawiał/ áby wierzył: iż nigdy nie vmrze/ ále z ćiáłem do niebá wźiety bedźie. Ten miedzy Chrześćiáńſkie práwá námießał Pogáńſkich wiele/ ktore Dioklecianus y ini prześládowcy CHRISTVSOWI, piſáli. One też heretyki Ceſárze Zenoná y Anáſtázyußá chwali. Miedzy temi też dźieśiaćią był ieden wielce zły człowiek Joánnes Pátricius Káppádox/ o ktorym Prokopius wiele złego nápiſał. Po czym ſie domyślić możeß/ co zá ludźie práwá Rzymſkie ſtánowili.

De bello Perſico lib: 1.

Rok Páńſki 530. Felixá czwartego 5.

Iuſtinianá 4. Atháláriká 5.

Anaſtaſius Bibliothecarius.
Bonifacius wtory Papież.
Procopius de bello Vand: lib: 1.

1. Felix Papież tego żywotá dokonał. Ná iego mieyſce náſtąpił Bonifácius wtory/ Rzymiánin/ z oycá Sigiwoltá. Dioßkorus nieiáki był też przećiw iemu wybrány/ ále prędko śmierćią ſwoią pokoy kośćiołowi vczynił.

W Afryce Hilderikus krol Wándalow od powinnego ſwego brátá Gilimerá/

limerá z krolestwá zrzucony y do więźienia podány iest / z inymi / Amerem y Ewágenem powinnymi iego. Był ten Gilimer mężny y możny / potwarzał Hilderiká / iż chćiał Wándálskie páństwo Iustinianowi wydáć / y łácno ludźie do swego podwyżßenia námowił / gdy iuż śiedm lat Hilderik krolował. O czym śie dowiedźiawßy Iustinianus pisał / y posłá słał dwákroć do Gilimerá / chcąc áby Hilderiká do krolestwá przypuśćił / ábo go do Cárogrodu z bráty iego odesłał. Czego gdy on vczynić niechćiał / á ießcze ie ćiężßym więźieniem trapił / y Amerowi oczy wyłupił: pokoy sobie wypowiedźieli / y przymierze zrzućili.

Gilimer Hilderyká poimał.

Przymierze Wándalom zrzucone.

Tym czásem woynę Perską Iustinianus przez Belisáriußá odpráwował. Ná ktorą Pogáńskie narody przećiw Persom sobie ná pomoc sposabiáiąc / do Chrześćiáńskiey wiáry przyięćia dał im przyczynę / y w Etyopiey Blemmies y Nábutei y ini do CHRISTVSA, porzućiwßy báłwochwálstwo / przystáli. 2.

Procop: lib: 1. de bello Persico.

Nowi Chrześćiánie.

Postáwił práwo Iustinianus / áby oycowie heretycy synow Kátholickich wydźiedźiczáć nie mogli / y one żywić y opátrowáć byli winni. A iesliby synowie heretykámi byli; roskazał áby po oycách dźiedźictwá nie bráli.

L. 19. Cod: de hęre.

Wydziedziczenie.

W Pálestynie źiemi świętey Sámárytani rozmnożeni táką moc wźięli / iż sobie krolá mieiąkiego Iulianá vczynili / y Chrześćiány vćiskáli y zábiiáli / y kośćioły ich psowáli / Biskupy y káplany mordowáli. O te krzywdy wielkie Pátriárchá Ierozolimski Eliaß / vżył stárego onego ś. Sáby mnichá świátu wßytkiemu wsławionego / ktory iuż miał lat dźiewięćdźieśiąt y iedno / áby do Cesárzá Iustinianá posłem był / á o krzywdy one Chrześćiáńskie mowił. Vczynił to ochotnie stárzec / iáko y pierwey zá Anástázyußá też drogę podeymował. Ochotá wielka do posługi Chrześćiáńskiey / słábość lat w nim przemagáłá. y przyiął go z wielką czćią Cesarz / ták iż y Pátriárßę przećiw iemu wychodźić kazał. Głowę iego ná ktorey nieiáką świátłość iáko y Anástázyus widźiał / cáłował / y ná błogosłáwieństwo iego swoie skłániał. 3.

Sámárytánow złośći.

Cyril: in vita Sabbæ. Sur: 5. Decéb.

S. Sabbá posłem do Cesarza.

Przyßłá też do niego Augustá Theodorá żoná Cesárska prosząc áby iey błogosłáwił / á o syná áby mátką być mogłá P. Bogá zá nią prośił. Bo byłá iáko kámień niepłodna. On iey inymi modlitwámi zbywał. A gdy go drugi raz y trzeći prośiłá / áby v Páná Bogá syná iey ziednał / ktoregoby sobie więcey niżli páństwo Rzymskie ważyłá: on tákże iną rzecz w modlitwách do P. Bogá mowił. y ták zátrosk ána odiść muśiáłá. Mieli mu drudzy zá złe / iż ták Cesárzowey nie poćießył. á on rzekł: Nie da iey syná Pan Bog / áby go náukámi Sewerá nie karmiłá / á vczyniłá więtßy niepokoy kośćiołom / niżli był zá Anástázyußá. Czym dał znáć / iż wewnątrz oná Cesárzowa heretyczká y Eutychiánká byłá. Co śie potym iáwnie odkryło.

Cesárzowey Sabbá ś. co vczynił.

Cyrillus vt suprá.

Niepłodność heretycka.

Vczynił Cesarz wßytko o co ś. Sábá prośił / listy rospisał / ná Sámáritany żołnierze posłał / y on wyrok y práwo swoie ná nie rozßerzył / áby ich synowie po oycách dźiedźictwá nie bráli / żeby śie tym nie zmacniáli. kazał boźnice ich popsowáć y z miástá ie wygnáć. 4.

Sámáritæ pokaráni.

A gdy ś. Sábie pieniądze wielkie dáwáć chćiał Cesarz: on rzekł: Maß Cesárzu ná co wydáwáć / iesli chceß. Pobuduy gospody w Ieruzálem dla pielgrzymow y vbogich y dla chorych / pofolguy vbogim / pobory im ná czás odpußczáiąc / opátrz murámi niektore klaßtory od naiázdow nieprzyiaćielskich / y kośćiołow záczętych tám dobuduy. A náde wßytko wykorzeniay z támtąd Ariany / Nestoriany y Origenisty. Zá czym dać Pan Bog zwyćięstwo / iż y Rzym y Kárthago będźie w ręku twoich. To wßytko rad wykonał dobry Cesarz / y ßpitale fundował / y kośćioły ponápráwiał / y ieden wielkim koßtem imieniem Bogárodźice znowu postáwił / y heretyki z támtąd wygnał. Zá co mu P. Bog dał wielkie zwyćięstwá / y nád Gothámi we Włoßech / y nád Wándalmi w Afryce. Wypisuie Prokopius budowánia 5.

Dobre vczynki zwyćięstwo iednáią.

De ædif: Iustini: Orat: 5.

Páńſkie y Ceſárſkie/ w źiemi świetey/ ná vpomnienie ś. Sáby/ poſtáwione. to ieſt/ kośćioł on przeczyſtey mátki z iákim nakłádem y drogośćią y wſpániáłośćią ſtánął. y ine tákże budowánia ßpitalow y goſpod z ſwemi ná chore/ vbogie y pielgrzymy fundáciámi/ opiſuie. Ná gorze też Gárizym kośćioł mocno opátrzył dla nieprzyiaćioł/ y ine od Sámáritow obálone náprawić Ceſarz ten dobry roſkazał. &c. W Gálliey ś. Nicecius Biſkup/ krolá Theodobertá często o iego wyſtepki vpominał/ y ſługi iego/ ktorym źle czynić dopuśćił/ wyklinał. Z ktorymi gdy do kośćiołá wßedł/ powiedział Biſkup iż ſłużbá Boża przy wyklętych być nie może. Czemu gdy ſie krol ſprzećiwił/ pácholę iedno od czártá opętáne ná krolá wołáć poczęło/ iego grzechy wyliczáiąc y grożąc. y muśiał krol záſtráßony roſkázáć áby wyklęći z kośćiołá wyſzli/ y záraz ono opętáne pácholę zdrowe zoſtáło/ y ſłużbá ſie Boża ſkończyłá. O tym chłopięćiu niewiedźieli gdźie ſię podźiáło y zkąd było.

Gregorius in vita Niceeij, & de rebus Franc: li. 3. c. 15.

Rok Páński 531. Bonifáciuſzá 2.

Iuſtinianá 5. Athálárikà 6.

1. Anaſtaſius. *Miánowánie Papieżá zá żywotá.* *Siluerius in ep: ad Vigilium Tom: 2. Concil.* *Wyklęćie po śmierći.* *Ado 8. Maij.*

BOnifácius Papież/ vczyniwßy Synod/ chcąc krolom Gockim zwyczay do miánowánia Papieżá ſkáźić: náznáczył/ Synod zebrawßy/ Wigiliußá dyákoná po ſobie Papieżem/ y liſt mu náto dał. Co mu potym ná drugim Synodźie wßytko duchowieńſtwo Rzymſkie zgániło/ y Senat tego nie chwalił/ ták iż tego żáłuiąc/ on liſt iáwnie ſpalił/ iż to przećiw ś. Kanonom vczynił. Ten Wigilius do tego ſie przyczynił/ áby ná Papieſtwo wſtąpił/ y o to mu Silwerius/ ktory go potym wyklął/ przygánę dáie. Tákże też y w tym poſtępku tegoż Papieżá nikt nie chwalił/ iż Dioßkorá ktory mu ſie w Papieſtwie ſprzećiwił/ po śmierći wyklął. y tákże one klątwę przed kśiężą y Senatem/ tego co vczynił żáłuiąc/ ſpalił. Tegoż roku Bonifácius z tego świátá zßedł. Siedźiał rok ieden y dwá dni. Ten po onym ziáwieniu ś. Michálá w gorze Gárganie/ kośćioł w Rzymie imieniem ś. Michálá zbudował. Ná iego mieyſce náſtąpił Jan wtory Merkurius z oycá Proiektá.

2. Małżeńſtwo z heretykámi. *Gregor: de geſtis Franc: li: 3. ca: 10.* *Amálárikus Ariánin zábity.* *Theudis krol w Hißpániey.* *Iſidor.*

W Hißpániey krol Gothow Amálárikus Ariánin zá żonę miał Krotyldę śioſtrę Childebertá ſyná Klodowea/ ktory w Páryżu po oycu krolował. Tá iż byłá Kátholiczká mocna/ Amálárikus ią prześládował/ ták iż gnoiem zá nią ćiſkáć/ gdy ßłá do Kátholickiego kośćiołá/ kazał/ y raz ią śrogo áż do krwie vbił. Oná krew w chuſtkę zebrawßy/ do brátá ią posłáłá. Brát ſie iey Childebertus wnet z woyſkiem przećiw iemu do Hißpániey wyprawił. Amálárikus ná morze vćiekáiąc/ wſpomniał iż niektorych ſkárbow z ſobą nie wźiął/ y po nie ſię wracáiąc/ záchwycony ieſt. Vćiekáć chćiał do Kátholickiego kośćiołá/ ále nim doßedł od iednego żołnierzá zábity zoſtał. Childebertus wielkie ſkárby wybrawßy/ śioſtrę wźiął/ ktora mu ná drodze vmárłá. Naczynia kośćielne złote y drogie ktore tám od Arianow pobrał/ wßytki do kośćiołow rozdał. Ná mieyſce Amálárikà náſtąpił Theudis Gothus/ ktory nie był przykry Kátholikom/ y Synodow Biſkupom dopuśćił/ czego Amálárikus ziádły heretyk bronił.

3. De viris illuſtribus *Ogień w zánádrzu przez cáłą Mßą.*

W Tolećie Biſkupow Hißpáńſkich śiedm vczynili Synod/ ná ktorym był pierwßy Montanus tegoż miáſtá Biſkup/ o ktorym piße Jldefonſus/ iż potwarzony/ ná ſwoie oczyśćienie przez cáłą Mßą/ ktorą ſam odpráwował/ ogień ábo żarzyſte węgle w zánádrzu trzymał; áni ſie ſukniá ſpaliłá/ áni węgle pogáſły. Czynili Biſkupi oni y drugi Synod ná naprawę kárnośći kośćielney w Pálencyey/ dobrze onego dozwolenia od Arianow záżywáiąc.

W Cárogrodźie Hippácius/ Pompeius y Probus powinni Anáſtázyußá niegdy

Procop: de bello Perſico lib: 1.

Wzburzenie ludu.

ßá niegdy Ceſárzá/ chcac z páńſtwá Iuſtinianá zepchnać/ lud proſty przedárowány wzburzyli/ y pieć dni miáſto łupili. á gdy ſie do páłacu dobywáć poczeli/ poimáni ſa y záraz zábići Hippácius y Pompeius/ á z ludu poſpolitego o trzydźieśći tyśiecy zgineło. Zákazał potym Iuſtinianus oreża y zbroie mieć po domách.

Nouell: 85.

4\. Tenże dał vſtáwe/ áby Zyd y heretyk świádczyć ná Kátholiká nie mogł.

L. 13. Codic: de hæreticis.

Sábby ś. śeśćie.

Roku tego do niebá przenieśiony ieſt on wielki puſtelnik Sábá/ máiac lat dźiewiećdźieśiat y dwie. ktory iáko zá żywotá ták y po śmierći wielkiemi cudámi od P. Bogá wſławiony ieſt. Zywot iego/ iáko ſie wyżßey oznaymiáło/ wypiſał Cyrillus vczeń iego. Wielki świety/ ktory nie tylo ták wiele ludźi do żywotá doſkonáłego przywodźił/ ále z checia goráca wiáry Kátholickiey przećiw Eutychianom y Neſtorianom bronił/ y Ceſárzom ſie záſtáwiał/ y ná moc ſie ich dla prawdy nie oglądał. á nie przeſtáiac ná ſámey komorce/ gdy kośćioł Boży potrzebował/ pokoy ſwoy y bogomyślnośći opußczał. Vmiłony Bogu y ludźiom.

Rok Páńſki 532. Ianá wtorego 1.

Iuſtinianá 6. Athálárika 7.

1\.

Gotowánie ná Wándale do Afryki.

IVſtinianus rozmyśláiac ſie długo/ y Senatu ſie ſwego rádzac ieſli woyne z Wándalmi w Afryce záczać miał: tego roku iuż ná to Pánu Bogu ſie oddáiac/ przypadł/ y wßelkie do tákiey woyny potrzeby gotował/ żołnierzá/ okręty y żywność. Miał y od P. Bogá przez iednego Biſkupá z wſchodnych ſtron otuche/ z ktorey ſie ná wielka nádźieie podnioſł.

Dobre vczynki dáia zwyćięſtwo.

Procop: lib: 1. de bello Vandal.

Czyniły mu ochotna myśl y one dobre vczynki ktore czynił/ kośćioły ná cześć P. Bogu y przeczyſtey dźiewicy mátce Bożey y świetym meczennikom buduiac/ y fundácie dáiac/ ßpitale ná vbogie zakłádáiac/ á záwżdy przy ſprawiedliwośći y przy obronie wiáry świetey Kátholickiey ſtoiac.

Proroctwo w Afryce o wybawieniu.

Mieli y w Afryce iákieś proroctwo/ iákoby z obiáwienia ś. Cypriáná meczenniká pátroná ſwego/ o ktorym y dźieći śpiewáły: iż przyść miał ktory ie z niewoley oney wybáwi. Iáko y on lud Boży od Ieremiaßá w niewoli bedac/ poćiecha ſie táka chłodźił. A ták ná vmyśle poſtánowiwßy Iuſtinianus one do Afryki ná wybáwienie Chrześćian od heretykow woyne/ ſtárał ſie o pokoy z Perſámi/ ktory nie trudno vczynił.

2\.

Origenes ożył miedzy mnichámi

Cyril: in vita Sabbæ apud Surium 5. Decem.

W Páleſtynie miedzy mnichámi w klaßtorách ś. Sáby dawne vmorzone błedy Origeneſá/ zás ożyły/ y wielka trudność y niepokoie kośćiołowi Bożemu/ ktory po zwyćiężonych Neſtorianách y Eutychianách odpoczywał/ vczyniły. Nonnus nieiáki mnich z Páleſtyny/ y Leoncius Biſáncenus/ y Domicianus y Theodorus/ ći czterzey byli poczatkiem iádow onych/ ktoremi wiele mnichow zárázili/ y zmocniwßy ſie/ inych ktorzy przyzwolić ná ich plotki niechćieli/ wyrzucáli/ bili/ zábiiáli/ klaßtory ś. Sáby obaláli/ y wielkie záczeli niepokoie/ ktore vſtáć nie mogły áż zá wyrokiem piatego Concilium/ ktore y po śmierći Origeneſá potepiło/ gdy pierwey tylo niektore błedy y báśni iego gánione były/ oſoby iego nie dotykáiac.

Rok Páńſki 533. Ianá wtorego 2. Iuſtinianá 7. Athálárika 8.

1\.

Wypráwa woienna iaka.

IVſtinianus o woynie y wypráwie ná Wándale do Afryki ná wybáwienie Kátholikow myślac: nie opuśćił pierwey zámyślánia o pokoiu kośćielnym y potepieniu heretykow. Co ſobie miał przykłádem Theodozyußá ſtárßego zá pomoc ná wypráwe woienna.

Acemetę mnißy w Cárogrodźie/ dawne kácerſtwo Neſtoriußá ná ſercu noßac/ podáli miedzy ludźie tákie watpienie. Pomniac iż one mnichy Scytyey (potrzebá wſpomnieć co ſie wyżßey dźiało) ktorzy do wy-

znánia wiáry przydáwáć chćieli one słowá: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowá-
ny iest: Hormisdá Papież odrzućił/ y kłáść im tych nowych słow nie dopu-
Chytrość heretycka w Acemetách.
śćił: Pokázowáć y twierdźić poczeli/ iż inszy iest vkrzyżowány/ á nie ieden z
Troycey ś. Y dla tego naświetsza Pánná Máryá zwáć sie mátką Bożą nie
mogłá/ iáko bluźnił Nestorius. Pomagáli im tego oni Origeniste/ ktorzy
iáko Cyrillus nápisał/ náuczáli: iż CHRISTVS nie iest ieden z Troycey ś. A
In vita Quiriaci apud Surium 29. Septembris.
gdy sie tym blednikom Acemetom/ táiemnym Nestorianom y Origenistom
sprzećiwił mocno Epiphánius Pátriárchá/ y Justinianus Cesarz: oni wy-
prawili posłá swego do Papieżá Janá/ prosząc áby im to zá przygánę nie po-
Ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iáko się rozumie.
czytano/ iż mowić niechcą: ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest. Gdyż pa-
pież Hormisdá przodek iego/ Scytom mnichom dopuśćić tego niechćiał/
áby ták wyznáwáć wiárę mieli.
2\. Tu sie przypátrz czytelniku/ iż Hormisdá/ iáko wszyscy Kátholicy onych
słow: Jeden z Troycey ś. vkrzyżowány iest/ zá fałsz nie miał; ále tylo nowi-
ny/ pod ktorą Eutychiani kácerstwo swoie kryć mogli/ iákoby bostwo ćier-
piáło/ przypuśćić niechćiał. y dla tego y onego przydátku do Troyświetey
pieśni: Swięty Boże/ święty mocny. ś. nieśmiertelny/ (ktoryś vkrzyżowá-
ny iest zá nas) przyimowáć kośćioł niechćiał/ áby tenże błąd wprowádzony
nie był/ iákoby bostwo/ ktore iest spolne Troycey ś. ćierpiáło. Co Eutychiá-
ni twierdźili. Lecz gdy iáwnie oni Acemetowie y Origenistowie bluźnić
poczeli/ iż CHRISTVS nie iest ieden z Troycey ś./ Nestoriuszowe kácerstwo
ożywiáiąc: iuż one słowá iáko prawdźiwe twierdźić chćieli: Jeden z Troy-
cey ś. vkrzyżowány iest/ nie w bostwie ále w przyiętym ćiele. To iest/ iedná
persona z Troycey ś. ktora sie wćieliłá/ wedle ćiáłá vkrzyżowána iest. to ku
3\. przestrodze czytelnikowi. Dowiedźiawszy sie Epiphánius Pátryárchá
Liber: Diac: Breuiar: cap: 20.
y Justinianus Cesarz/ iż Acemetowie posły do Rzymu wysłáli: oni też dwu
Posłowie Cesárscy do Rzymu.
Biskupow Metropolitow/ Hypácyuszá Epheskiego/ y Demetriuszá à Phi-
lippis Cezárieńskiego támże wypráwili do Janá Papieżá. A Justinianus
L. 7. de summa Trinit.
máło przed wyiázdem ich/ wyrok y pismo wydał/ do wszytkich poddánych/ w
ktorym Kátholicka wiárę wyznawa/ potępiáiąc Nestoriuszá/ y Eutychesá/
4\. y Apollináriuszá/ y twierdźi: iż ten ktory zá nas vkrzyżowány iest/ ieden iest
z nierozdźielney y społistotney Troycey ś.
Przez ty posły pisał Justinianus list do Papieżá Janá/ w ktorym są one
słowá: oddáiąc cześć Apostolskiey stolicy/ y wászey świątobliwośći (cośmy
záwżdy czynić chćieli y czynim) czcząc was iáko oycá przystoi/ nic co sie ko-
śćielnych spraw dotycze bez wiádomośći wászey nie poczynamy. y dla tego
stáráliśmy sie/ áby wszyscy kápłani wschodnych stron/ nam podlegáli y z wá-
Papież głową wszytkich kośćiołow.
mi iedność mieli. Bośćie wy iest głową wszytkich kośćiołow. Bo we wszyt-
kim stáramy sie/ áby cześć y powagá stolice wászey rosłá.] Y támże wyznánie
czyni wiáry o Troycy ś. y wćieleniu Syná Bożego/ twierdząc/ iż ieden z Troy-
cey ś. ktory ćiáło przyiął/ vkrzyżowány iest. Prośi też Papieżá/ áby o tákim
wyznániu ono pochwaláiąc/ do Epiphániuszá Pátriárchy pisał. Obácz
ztąd co o mocy y władzey Papieskiey trzyma/ y iáko ią czći ten Cesarz.
5\. W Rzymie gdy oni posłowie listy Cesárskie y wyznánie ono wiáry od-
Potwierdzenie wyznánia wiáry.
dáli/ byłá długa namowá/ ieśli sie ono wyznánie Cesárskie potwierdźić miá-
ło/ dla Hormisdy Papieżá/ ktory słow onych przypuśćić niechćiał/ á zwłá-
szczá gdy oni też Acemetowie/ ktorych Papież tákże słuchał/ rzeczy swey po-
pieráli. Lecz bácznieyszy y mędrszy máło o tym wątpili/ áby sie ono wyznánie
potwierdźić nie miáło/ gdy one przyczyny ktore zá Hormisdy z strony Euty-
chianow były/ vstąpiły/ á ine ktore Nestoriáńskie kácerstwo wprowadzáią/
nádeszły. wiedząc iż nigdy Hormisdá tego zá błąd nie miał/ áby sie mowić
niemiáło/ ieden z Troycey ś. vkrzyżowány iest/ nie ná bostwie/ ále ná ćiele przy-
ietym.

ietym. Przydawánia tylo onego/ dla zdrády Eutychiáńſkiey mieć niechćiał. Ná oney iednák odpráwie poſłow / długo ſie w Rzymie báwiono y námyślano. A Anátolius dyákon Rzymſki Ferrándá dyákoná Kárthágińſkiego ná on czás bárzo w náuce świetey ſłáwnego/ rádźił ſie o tym pytániu. ktory mu odpiſał: iż beśpiecznie wyznáwáć ſie może: iż ieden z Troycey ś. vkrzyżowány ieſt: z tym przydátkiem: wedle ćiáłá. Wſpomina te rożnice kośćielne Prokopius/ y gáni one ktorzy ſie o tákich rzeczách pytáli. Zkąd niektorzy/ iego wieku rowiennicy/ nápiſáli o nim/ iż o wiárę máło dbał.

Kosmyſł Rzymian okolo wyznánia wiáry.

6. Procop: de bello Gottico lib: 1.

W Rzymie y indźiey / gdy Simonia y świętokupſtwo ſię ßerzyło w obieraniu y ſtáwieniu duchownych y Papieżá/ gdy ſię náydowáli tácy/ ktorzy ſię wkupowáć ná Biſkupſtwá nie wſtydźili: Jan Papież muśiał ſię do królá Athálárika choć Ariana vćiec/ prośąc áby ná tákie karánia poſtánowił. y nápiſał Athálárikus zá zezwoleniem Senatu Rzymſkiego / práwo ná świętokupce/ áby vrzędownie byli karáni/ świeccy ktorzyby pieniądze ná to bráli. Bo ná duchowne ktorzy pod iego iuriſdicią nie byli / nic nie ſkázuie / ále ie do Kanonow odſyła. y on ſwoy wyrok y práwo ná mármorowey tablicy wyryć/ y w przyśionku Piotrá ś. poſtáwić ią kazał.

Simonia. Apud Caſsiod: var: lib: 9. epiſt: 15.

Swiętokupcy karani.

Juſtinianus tego roku pokoy wielki z Perſámi vczyniwßy / y tám wiele kráiow do páńſtwá Rzymſkiego przyłączywßy/ ßczęśliwie zwoiował y Afrykę/ y Wándale wygubił/ y królá ich Gilimerá poimał/ y Kátholiki Chrześćiány z niewoley Ariáńſkiey wybáwił. To mu ßczęśćie dał P. Bog/ gdy ſię y tego roku o kośćielny pokoy y wykorzenienie heretykow / ták wielkim poſelſtwem do Papieżá/ y wyrokámi ſwemi ná obronę ś. wiáry/ z wielką pilnośćią ſtárał/ y práwy ſpráwiedliwemi pokoy ludzki opátrował / świętych Bożych ná pomoc wzywał/ modlitwámi/ poſtámi y iáłmużnámi P. Bogá błagáiąc. Tę wypráwę do Afryki wypiſał Prokopius/ ktory ſam w niey był.

7. *Zwyćięſtwá Iuſtiniana.*

Siodmego roku pánowánia ſwego Juſtinianus / ſkoro ná wioſnę: okręt Ceſárſki do brzegu pod pálac przywieść kazał. ktory Pátryárchá Epiphánius przeżegnał y iemu błogoſłáwił. Zátym w ine okręty woyſká wſtępowáły/ á żaden żołnierz nie wśiadł ná morze / ktoryby ochrzczonym nie był. y rozumieć łácno / iż miedzy nimi żadnego heretyká / y bez ſpowiedźi y oczyśćienia nie było. Hetmánem nawyżßym był Beliſárius / ktory z woyſkiem dniá piątego do Abidu przypłynął. y tám cztery dni wiátrow dobrych czekáli/ gdźie dwá Máſſáietowie żołnierze/ vpiwßy ſię / iednego ktory ſię z ich piáńſtwá náśmiewał/ zábili. kazał ony mężoboyce ná pal wbić Beliſárius / zá czym towárzyße ich ßemráć o táką ſrogość poczęli. A on zezwawßy wßytko woyſko/ mowił: Do zwyćięſtwá wiele pomaga czynienie ſpráwiedliwośći. Wiedzćie dobrze wy cośćie nieprzyiaćiele mocne y ćiáły wam rowne pokonywáli/ y drugdyśćie też przegrawáli: iż ludźie ſię z ſobą biedzą/ ále koniec iáki chce P. Bog ſam dáie. ktoremu ſię lepiey ſpráwiedliwośćią y czćią ku niemu zálecáć/ niżli zbroiom y wypráwie náßey dufáć. Jáko tych nie káráć ktorzy mężoboyſtwo popełnili? Vpiiáć ſię nie godźi/ á dáleko wiecey zábiiáć. Sámo piiáńſtwo káráć ſię ma. Proßę/ rąku ſwoich od krzywdy towárzyſkiey powśćiągaycie: bo tákiego choć ſtráßliwego nieprzyiaćiołom / ktory nań z czyſtymi rękámi nie idźie/ zá towárzyßá mieć nie będę/ y iemu nie przepußczę/ gdyż prozna ieſt śiłá y moc bez ſpráwiedliwośći. A ták woyſko vſpokoił/ y lepßemi ná potym/ ná karánie ono pátrząc / y boiąc ſię ſpráwiedliwośći/ zoſtawáli. By tákiego Beliſáriußá/ mowi náß Báronius/ wieku náßego Niemcy mieli/ ktoryby ie wiáry Kátholickiey y trzeźwośći náuczał / nie bráłyby tákich ßkod wielkich woyſká ich od Turkow.

8. Procop: de bello Vandal: lib: 1.

Woyna na Wandale do Afryki.

Okręt przeżegnany.

Beliſarius hetman do Afryki.

Karność żołnierſka.

Sprawiedliwość zwyćięſtwá iedna.

Piiáńſtwo grzechu nie wymawia.

Zá trzy mieśiące przypłynęli do brzegu Afryki/ iáko ſię z Cárogrodu puśćili/ y dźiewięć dni tylo drogi od Kártháginu/ wyśiedli/ w powiećie Bizáceńſkim.

9. *Woda nad nadzieię.*

ceńſkim. gdźie ſypiąc okopy dla obozu/ wodę gdźie iey nigdy nie bywáło/ cu-
dem Bożym náleźli. y zá otuchę ſzcześćia bráli ſobie ono Boſkie dobrodźiey-
ſtwo/ ktorym ſie ochłodźili. Ná onym mieyſcu potym Iuſtinianus zbudo-
wáć miáſto z murámi kazał. Názáiutrz gdy ſie żołnierze niektorzy ná
role bráć żywność y owoce puśćili: przyzwał ich/ y ſromotą ie karząc mowił:
Mocą co wydźieráć y cudze ieść nieuczćiwa rzecz ieſt. Zá to ták woyſko po-
ćieſzył P. Bog/ iż obywátele nie iáko nieprzyiaćiołom/ ále iáko ſąśiádom ży-
wność do woyſká wieźli/ pieniądze od Rzymian biorąc. y ták ſzczeſliwie áż
bliſko Kárthaginu záćiągneli. y w tey drodze dwá kroć vpátrzywſzy czás
10. część nieprzyiaćielſkiego woyſká Wándalow poráźili. A tym czáſem Gili-
mer/ Hilderiká krolá ktorego miał w więźieniu y bráty iego pozábiiał.

Proc: de ædif: Iustinia: orat: 6.

Wydźieráć y krzywdy czynić żołnierzom zakazał.

Zywność wieźiono.

Gilimer zabił Gilderika.

Dźień S. Cypriána ſzczęśliwy.

Dźień ktorego ſie okręty do Kárthaginu vkazáły/ był pietnaſty Septem-
brá/ w wigilią ś. Cypriáná. y tegoż dniá kośćioł iego przy morzu zbudowá-
ny/ Wándale odpędźiwſzy/ wźięli/ y święto iego názáiutrz P. Bogu dźiękuiąc
święćili. y ták ſie zyśćiło ono proroctwo/ ktore ná ięzykách ludzkich było: iż
ś. Cyprian pátron ich o wybáwienie Afryki od Wándalow v P. Bogá ſie
záſtáwuiąc/ ták ich poćieſzyć miał. W tym z woyſkiem ná ono mieyſce ktore
Decimum zwano/ brát Gilimerá Amnátes przypadł/ y z Ianem połkowni-
kiem/ ktory przodek trzymał/ bitwę ſtoczył/ y poráżony ieſt Amnátes/ y ſam
zábity z wielką vtrátą woyſká ſwego/ á z cáłym zwyćięſtwem Rzymian. Gi-
limer ná onę nowinę o bráćie przeſtráſzony/ mogąc drugim ſwoim woyſkiem/
nim ine Rzymſkie nádchodźiły/ vſiec on zetrzeć: bać ſie y vćiekáć przed mury
Kárthagińſkie ná pole/ Bulá názwáne/ począł. A mieſzczánie w tym woy-
ſku Ceſárſkiemu brany otworzyli. Przypadł Beliſárius z oſtátkiem
11. woyſká/ y widząc iż miáſto iuż ſie poddáło: żołnierzá ná noc tám puśćić nie
chćiał/ áby złupione bránim korzyśći nie było. W czym wielkiey mądrośći y
łáſkáwośći záżył. Bo ná wybáwienie Chrześćian od okrućieńſtwá heretyc-
kiego/ nie ná złupienie ich/ wyſłány był. Ci Wándali ktorzy w mieśćie zoſtá-
li/ do kośćiołow Kátholickich vćiekli/ w nich ſie wolnośći ſpodźiewáiąc.

Zwyćięſtwo.

Gilimer vćieka.

Karthaginę wzięli Rzymianie.

Gdy iuż Rzymſkie woyſko Kárthaginę ośiádło/ Gilimer zebrawſzy ſie z
brátem drugim Zauzonem/ ná oblężenie ſie miáſtá gotował. A Beliſárius
do bitwy go wzywał/ y v Trikámáku gdźie oboz ſwoy miał Gilimer/ potká-
li ſie. Dał P. Bog zwyćięſtwo Beliſáriuſzowi/ zábity brát krolewſki Zauzon/
ſam krol Gilimer vćiekł/ oboz wſzytek nieprzyiaćielſki złupiony ieſt. To ſie áż
do połowice Decembrá ábo Grudniá dźiało/ y ná tym rok ten ſtánał/ ktore-
go P. Bog Afrykę od Wándalow Aryanow przez lat dźiewięćdźieśiąt y pięć
pobráną y zniewoloną wybáwić/ y lud Kátholicki niewymownym miłośier-
12. dźiem vćieſzyć raczył. To poſłużyło do przywrocenia Afryki/ iż Wán-
dalowie mieyſcá obronne y twierdze y zamki y miáſtá mocne obaláli/ ſáme ty-
lo Kárthaginę opátruiąc. ktorą gdy ſtráćili/ ośieść ſie gdźie y obronić nie
mieli/ do polá śiły iuż y woyſká mocnego nie máiąc. Lecz Beliſárius zás mu-
ry y twierdze nápráwowáć kazał. Dźiwuie ſie Prokopius/ iáko pięć tyśięcy
żołnierzow (bo Rzymſkich ludźi więcey nie było) w obcey y dálekiey ſtro-
nie/ ono kwitnące y wielkie Wándalow kroleſtwo y moc/ obálić ták prędko
mogło. y przypiſuie to ſzczęśćiu iákiemuś. Ale opátrznośći Boſkiey nád tymi
ktorzy mu ſłużą y dla niego co czynią/ nie vpátrował. Pan Bog dáie tym
zwyćięſtwá/ ktorzy chwałę iego rozmnażáią/ iáki był Iuſtinianus/ á wiárę
Kátholicką ſzczepią y wiernych ſług iego bronią. Pan Bog wyſłuchawa
modlitew tych ktorzy go miłuią/ y wolą ich czyni/ y dźiwy dla nich podnośi/
rękę mocną ſwoię nád nimi trzymáiąc.

Drugie zwyćięſtwo.

Wandali Afrykę trzymali przez lat 95.

Obalenie zamkow ſzkodliwe.

Rzymian pięć tyśięcy tylo w Afryce.

13. Tegoż roku nowiná doſzłá Ceſárzá w Cárogrodźie o wźięćiu Afryki y
Libiey/ zá co ſam P. Bogu w práwách ktore tego roku dokonáne ſą dźiękuie.

Bo cztery

Do cztery lata prawa Ceſárſkie zbierali vczeni / y tego roku dokonáli kśiąg L. 1. & 2. ff. de Canti: Digeſtor.
onych Inſtitutionum, y Digeſtorum. Szcześliwy rok wielce / w ktorym y *Piſanie praw od Iuſtiniana.*
pokoy z Perſy ſtánął/ y práwá ſię ſkończyły/ y trzecia część ziemie Afryká y Li-
bia do páńſtwá Kátholickie° przyłączona/ y z ręki heretyckiey wyrwána ieſt.

Rok Páńſki 534. Janá Papiezá 3.

Iuſtinianá 8. Athálárika 9.

CAſſyodorus Kánclerz y rádny pan krolow Gothſkich we Wło- 1.
ſzech/ náuką wielką y wymową y nabożeńſtwem Kátholickim y *Caſsiodorus.*
pobożnośćią ſławny / tego roku ná wyſoki vrząd podnieśiony Caſsiod. var: lib: 11.
ieſt/ to ieſt ná Setſtwo nawyżſze Rzymſkie / ktore zwano Præfe- epiſt: 2. & 3.
ctura Prætorij. Ná ktore wſtąpiwſzy / nabożny liſt do Papiezá *Dobry vrzędnik*
piſze/ pokornie ſię modlitwie iego zálecáiąc / áby mu v P. Bogá roſtropne *w czym ma nadzieię.*
rzędy vprośił. y niſko mu ſię kłádźie proſząc áby go vpominał/ náuczał y karał.
Abych/ práwi/ po karániu był lepſzy/ ꝛc. Tákże y do Włoſkich Biſkupow pi-
ſał/ proſząc o modlitwę/ á żeby lud od złośći / ktoreby vrząd kárác miał / od-
wodźili. Niech/ práwi/ ták Biſkup náucza/ iákoby ſędźia co kárác nie miał: *Vrząd Biſkupi.*
Odwodźćie ludźie od łákomſtwá/ kradźieſtwá/ y od vtrátnice zdrowia ludz-
kiego/ nieczyſtośći/ ꝛc.

A gdy tego roku w Rzymie głod był / Káſſyodorus mowił/ piſząc do 2.
ſwego w Rzymie namieſtniká: Nie day Boże ábych ſię ia obiádáć miał/ gdy Vt ſupra epiſt: 5.
drudzy łákną. Jch głod/ náſzá ieſt nędzá. Weſeli być nie możem gdy o ich we- *W głodzie pomoc od vrzędow.*
ſelu nie ſłyſzym.] Znáć iż ſwoie máietność ná głodne rozdawał. Piſze y do Epiſt: lib: 10. ep: 27.
Mediolańſkiego Biſkupá Dácyuſzá/ o głodne ſię ſtáráiąc/ y wiele żywnośći
z roſkazánia krolewſkiego ná vbogie rozdáwáć każąc/ wedle zdánia Biſku-
pow po wſzytkiey Włoſkiey ziemi. ktora ſię zá ſtárániem dobrego y nabożne-
go vrzędniká od głodu obroniłá.

Wracáiąc ſię do onego poſelſtwá/ ktore roku przeſzłego Juſtinianus do 3.
Papiezá Janá/ z wyznániem wiáry wypráwił: to ſię oznáymuie: iż Papież *Wyznanie wiary*
Synod zebrawſzy zá zezwoleniem wſzytkich Biſkupow / ono wyznánie wiá- *potwierdza Papież.*
ry Juſtinianowe/ ábo ráczey Biſkupow wſchodnych/ ktorych ſię Juſtinia-
nus dokłádał/ we wſzytkim potwierdźił y vmocnił / y iego wiárę y nabożeń-
ſtwo/ ktore głowie wſzytkich kośćiołow ſtolicy Piotrá ś. oddawał/ pochwa-
lił. á one Acemety/ ktorzy ná Neſtoryuſzá fundámenty zákłádáli/ wyklął y z
kośćielney iednośći wyrzućił/ pokiby do pokuty nie przyſzli. proſząc Ceſárzá
áby ſię z nimi łáſkáwie obſzedł / y z tym one poſły Ceſárſkie dwu Biſkupow
wſchodnych / Epheſkiego y Cezáriyſkiego do Ceſárzá odpráwił. Liſt ten L. 8. de ſumma
Papieſki w práwá ſwoie/ włożył Juſtinianus/ y dźiś ſię miedzy nimi náyduie. Trinit: & Fid. Cath.
z ktorego ſię wielka powagá y władza około wyznánia wiáry y náuki ſto-
lice Rzymſkiey Apoſtolſkiey pokázuie. Jż wſzyſcy wſchodni Biſkupi z Ceſá-
rzem / potępić Acemetow nie śmieli / y vpewnieni w prawdźie Bożey być
nie mogli/ áż ſię wedle zwyczáiu ſtolice Piotrá ś. dołożyli. W tychże prá-
wách liſt ieſt tegoż Juſtinianá do Epiphániuſzá / w ktorym ſą one ſłowá: 4. L. 7. Cod: de ſumma Trinit.
Záchowuiem ſtan iednośći przeświętych kośćiołow/ z przenaświętſzym Pa-
piezem Rzymu ſtárego/ do ktoregoſmy też piſáli (to ieſt wyznánie wiáry.)
Bo niechcemy ábyſmy ſię iego świątobliwośći dokłádáć nie mieli w tym co
do ſtanu kośćielnego należy. gdyż on ieſt głową wſzytkich przeświętych ká- *Papież głową*
płanow Bożych. y ſtąd nawięcey: iż ilekroć w tych ſtronách heretycy ſię ro- *wſzytkich kapłanow.*
dźili/ rozſądkiem y wyrokiem oney czći godney ſtolice/ vkaráni ſą.

Gdy Juſtinianus práwá ná obronę kośćielney prawdy y ná heretyki pi- 5.
ſał: P. Bog zań woyny iego odpráwował / y ono záczęte w Afryce zwyćię- Procop: de bello Vandal: lib: 2.

Gilimer krolpoimány.
ſtwo ſkończył. Gilimer krol Wándálſki do Maurow vćiekł / y ná wyſokiey
ſkáliſtey gorze / ktorą zwano Pápua / obronę miał / iż go doſtáć Beliſárius
nie mogł / áż go w długim obleżeniu głodem wymorzył / Phárá polkownik
iego / iż mu ſie podáć muśiał / związánego Beliſáriuszowi w Kárthaginie
Wándalowie zbytkámi zginęli.
oddał. Piſze tenże Prokopius / iáko iuż ná on czás Wándalowie roſkoszámi ſie
báwili / y moc żołnierſką ktorą przed lat 90. mieli gdy Afrykę wzięli / odmiáną
żywotá oſłábili / w szátách drogich / w potráwách / y w nieczyſtośći y zbytkách
męſtwo trácąc y niewieśćieiąc / od ſtárey surowośći y czuynośći rycerſkiey / ktorą wſchodne páńſtwá áż do Hiszpániey kruszyli / iuż byli odpádli.
6. Vt ſupra.
Tryumph Beliſáriuszá ábo Iuſtinianá.
Zoſtáwiwszy Beliſárius Sálomoná ſtároſtę ábo hetmáná w Afryce /
wroćił ſie ſam do Cárogrodu y z żoną ſwoią Antoniną / y tám wielki tryumph vczynić mu Ceſarz kazał / iáki ſie od sześći ſet lat nie czynił / chybá zá Tytuſá y Trćianá / mowi Prokopius. Ná tym przeszćiu ktory Beliſárius z domu ſwego do pálacu przez miáſto czynił: nieśiono wielkie ſkárby naczynia
złotego y śrebrnego / y wozy ná ktorych żony ſie krolewſkie woźiły / ſtolice ná
ktorych krolowie śiadáli / y ſtołowe służby y drogich kámieni wielka liczbá.
Skárby ná tryumphie kośćiołá Salomonowego.
Nieśiono one ſkárby / ktore Genſerikus przodek tego Gilimerá Rzym łupiąc pobrał. miedzy ktoremi były niektore naczynia złote z kośćiołá Sálomonowego / ieszcze od Tytuſá pobráne / ktore do Rzymu zánieśione były. Ná
ktore ieden Żyd pátrząc / rzekł do dworzániná iednego: Mogą tego do pálacu nie chowáć / bo ſie to áż w Jeruzálem zoſtáć muśi: iáko z Rzymu y z Afryki / ták y z Cárogrodu / wynieść ſie te rzeczy Boſkie muszą. Co gdy doszło
7. *Gilimer ná tryumphie więźień.*
Iuſtinianá / zlększy ſie / odeſłał wszytko do kośćiołow w Jeruzálem. Ná
tym tryumphie wiedźiono krolá Gilimerá / w száćie krolewſkiey / z inemi iego powinnemi y przedniemi pány Wándálſkiego rodu nakráśnieyszemi. y
gdy do máieſtatu Ceſárſkiego przyszli / y Iuſtinianowi ſie kłániáli: Gilimer
ná ludźie y ná ſwoie poniżenie y ſromotę pátrząc / nie zápłákał / nie nárzekał / A
Vanitas vanitatum.
iedno ono z piſmá przerzekł: Prożność prożnośći y wszytko prożność.
Theodorá żoná Ceſárſka / ſyny Hilderikowe y wnęczętá / ktore szły ze krwie
Wálentinianá Ceſárzá / iáko nieiáko powinne / ogárnęłá y vdárowáłá. Gilimerowi w Gálácyey pewne dochody dał ná wychowánie Ceſarz. vczynić
go chćiał Pátriciuszem / to ieſt / szláchćicem wyſokim Rzymſkim / ále iż Ariáńſkiey niewiernośći odſtąpić niechćiał / niegodnym go tákiey czći oſądźił.
8. L. 1. de off: prætor: Africæ.
Wymálowáć złotemi kámyszczkámi on tryumph ná pámiątkę ná iednym
Dźięki zá zwyćięſtwo.
pospolitym pálacu Iuſtinianus kazał / á ſam práwo y wyrok wielki wydał
w ktorym P. Bogu z gorącym nabożeńſtwem y pokorą zá ono zwyćięſtwo
dźiękuie / y w tymże práwie vrzedniki wszytkiey Afryce ſtáwi / y rząd czyni / w
ktorymby poddáni ochłodzeni y dobrze opátrzeni / bez żadnego vćiſku zoſtáwáli. Tám w tym práwie wſpomina przenaświętszą mátkę Bożą wzywáiąc iey o modlitwę / áby mu Pan Bog dał wszytko wypełnić do służby ſwey.
Wzywánie mátki Bożey.
L. 2. de off: præf: Præt: Afr.
Tákże y w drugim práwie do Beliſáriuszá / wylicza dobrodźieyſtwá Boſkie
z niſkim vkorzenim dźiękuiąc / y ſámemu nawyższemu Bogu wszytko szczęśćie oddáiąc.
9. Procop: vt ſupra.
Kośćioły też ponápráwował w Afryce / y nowe / zwłaszczá imieniem naświętszey mátki Bożey / P. Bogu budował. Bo iáko ſie on o cześć iey naświętszą przećiw Neſtorianom / ktorzy iey mátką Bożą zwáć niechćieli / záſtáwiał: ták ſie też y oná o ie° ták wielkie zwyćięſtwá záſtáwiáłá. Miaſt też wiele murámi obtoczył / y klasztory niektore fundował ná służby Bożey oddawánie / y chwałę Boſką we dnie y w nocy. A co nachwálebnieysze° ieſt: Maurow
Nabożeńſtwo ku przeczyſtey Pannie.
Proc: de ædif: orat: 3.
wiele do wiáry Chrześćiáńſkiey v Trypolu náwroćił. á ine áż po dźieśiąći
lat zwoiował / á oſtátek do ſkrytych dálekich ſtron w Afryce rozegnał.
10. Do Włoch ſie obracamy. Athálárikus krol Gothow młody y złych o-

byczáiow

byczáiow vmárł. ośm lat ná páńſtwie onym śiedźiał. Ná iego mieyſce oná mátká krolewſka Amáláſuntá/ wſádźiłá powinnego ſwego Theodatá tákże wnęká Theodoriká krolá vrodzonego z Amáláfredy corki iego. Człowiek był letni/ vczony y Philozoph/ ále do rzadow Rzeczypoſp: nikczemny. A co gorzey/ złośliwy y niewdźieczny. Bo ſkoro ná páńſtwie záśiadł: one dobrodźieyke y powinna ſwoie Amáláſunte do więzienia dał/ v iezíorá Wulſinu/ ktora przymuśił/ áby zá nim z więzienia do Juſtiniáná v ktorego łáſke wielka miáłá/ o pokoy y przymierze piſáłá. Tákże y Senat Rzymſki do tegoż przywiodł/ iż zá nim do Ceſárzá piſáli. y wyſłał poſły ſwoie do Cárogrodu Liberiuſzá y Opilioná. Wyſłał też Ceſarz Piotrá niejákiego/ áby ſie dowiedźiał co ſie we Włoſzech dźieie. A w tym czáśie on ſproſny Theodatus/ dobra y madra y wielce ſpráwna one niewiáſte ktora w więzieniu miał Amáláſunte/ zábić y vdáwić kazał. O czym gdy ſie Juſtinianus/ ktory ia bárzo ſobie ważył/ dowiedźiał: poſły one bez pokoiu odpráwił.

Procop: de bello Gottico lib: 1.
Gothowie we Włoſzech.
Theodatus niewdźięczny.
Caſsiod: var: lib: 11. epiſt: 2. 4. 13.
Amáláſunthá ábo Amálaſwindá zábita.

Rok Páński 535. Agápetá 1.

Iuſtiniáná 9. Theodatá 2.

Juſtinianus ná Gothy ſie do Włoch gotuiac/ Beliſáriuſzá vczćił/ y Conſulem go vczynił te° roku/ máiac mu wola Włoſka woyne zlećić. A ſzukáiac ſobie pomocy Boſkiey ná one wypráwe/ o niektorych kośćielnych rzadách práwá dał/ chcac áby ſłużbá Boża porzadnie ſzłá/ á kośćioły ſługi ſwe y kápłany wychowáć mogły. vſtáwił áby nie świecono kápłanow więcey/ iedno iáko wychowáć ie dochody kośćiołow mogły/ żeby w długi nie záchodźiły. Wielki kośćioł Zophiey/ áby nie miał więcey iedno kápłanow 60. Dyákonow ſto/ Dyákoniſzek białychgłow 40. Poddyákonow 90. Czytelnikow 110. Kántorow 25. Odźwiernych ſto.] Kośćioł Rzymſki nie miał ná on czás ták wiele klerikow. Zkad obaczyć ſie może/ iż nie z dochodow y bogactw przełożeńſtwo miał y zwierzchność nád Cárogrodzkim. Vpominał y Pátriárche/ áby práwá Oycow śś. około obierániá Biſkupow/ y ine chowáne były/ y ták ſobie gotował droge ná zwyćieſtwo Włoſkie/ gdy ſie ſtárał y o prawdźiwey wiáry przećiw heretykom obrone/ y o vczćiwy żywot ſług Bożych y opátrzenie ich. y mowi w iednym práwie one złote ſłowá:

1. *Gotowanie ná woyne przećiw Gothom.*
Nouell: 3.
Kśięzey iako wiele v kośćiołá Zophiey.
Nouell: 5.

Wielkie ſa dáry Boże ludźiom dáne: kápłáńſtwo y kroleſtwo/ oboie z iedne° źrzodłá idac/ gdy iedno Boſkié á drugie świeckie rzeczy opátruie/ żywot ludzki okraſzáia. y dla tego krolom nic nie ma być pilnieyſze°/ iáko kápłáńſka vczćiwość/ gdyż oni zá nie vſtáwicznie Páná Bogá proſza. Co gdy oni bez grzechu y z pełnym vfániem czynia/ á krolowie też porzadnie rzecz ſobie zlecona ſpráwuia: rośćie piekna zgodá iednáiaca ludźiom cokolwiek dobrego ieſt. My mamy wielkie ſtáránie y około prawdźiwey náuki Bożey/ y około vczćiwośći kápłáńſkiey/ ktora gdy máia/ wierzymy/ iż przez nie wielkie dáry Boſkie dáne nam beda/ y te ktore mamy dotrwáia/ y tych ktorych nie mamy/ doſtániem. y dobrze ſie wſzytko ſtánie/ gdy poczatki Bogu ſie podobáć beda (to ieſt wypráwá ná Gothy.) Co ſie ſtánie/ gdy práwá Boſkié chowáć ſie beda/ ktore ſłudzy Boży y dozorcy kośćiołá ś. Apoſtołowie podáli/ y Oycowie śś. dotrzymáli y obiáśnili.] To iego ſłowá.

2. Nouell: 6.
Kápłáńſtwo y kroleſtwo, wielki dar Boży.
Vczćiwość kápłáńſka od krolow.

Vſtáwił támże ten nabożny Ceſarz/ áby Biſkupſtwá nie mieli żonáći/ y dźieći y wnuczetá máiacy.] Widźim iż y v Grekow práwem Ceſárſkim bezżeńſtwo ieſt vſtáwione/ nietylo Biſkupom ále y kápłanom y dyákonom. Vpomina áby ſie Biſkupi od ſwoich kośćiołow nie oddaláli/ y do dworu bez dozwolenia Metropolity nie przyieżdżáli. W czym ſie ná práwá kościelne

3. *Zonátym broniono Biſkupſtwá.*
Nouell: 5.

ściełne odwoływa/ nie iżby sam práwá duchownym stáwić miał. Vpomina Pátriarchę y o mnichy y záchowánie ich. ꝛc. Doyźrzał też swoich świeckich vrzędnikow y sędźiow/ polecáiąc Biskupom/ áby ie do niego odnośili gdyby co niespráwiedliwie z krzywdą ludźi poddánych poczynáli/ obiecuiąc Kommisarze posyłáć/ y tám ie gdźie zgrzeszyli káráć. A gdy vrząd skłádáią/ áby tám dni pięćdźiesiąt zostawáli/ dla obzáłowánia o krzywdy/ ieśliby sie ná nie nálázły. Zákazał áby zá vrzędy świeckie nikt nic nie dawał/ áni ich kupował. y wolał im mytá z skárbu náznáczyć/ áby poddánych nie trapili.

4\. *Nouell: 8. Biskupi vrzędow świeckich dozorcy. Práwá ná vrzędniki świeckie.*

Nouell: 8.

To práwo posłał do Biskupow z onemi słowy: Widźićie iż my chcemy dobrego poddánych nászych/ áby od złych vrzędnikow vćiśnieni nie byli: doyźrzyćiesz tego á do mnie oznáymuyćie. Bo z niedbálstwá liczbę daćie P. Bogu. A to práwo ná sędźie y vrzędniki wyryte ná tablicách kámiennych v kośćiołá w przyśionkách postawćie/ áby o nim wszyscy wiedźieli. Kazał też stárostom/ áby biorąc vrząd/ przed Metropolitem przyśięgę czynili/ iż Cesárzowi wierni być máią/ á iż są Kátholikámi/ á nigdy kośćiołom ś. sprzećiwić sie nie máią. Iż będą sądźić spráwiedliwie/ y przestáwáć ná dánych obrokách. ꝛc. pod wiecznym z Iudaszem y z Kaimem potępieniem y pod práwnym karániem.

Sub Nouell: 8. Przyśięgá stárost przed Biskupem.

5\. *Dźieie Afryki. Tom: 1. epist: R. P. in Agapeto. O heretykách náwroconych.*

W Afryce Biskupi/ po oney niewoley/ myśląc o nápráwie kośćiołow y pomieszánych praw y obyczáiow: Synod w Kárthaginie vczynili. z ktorego posły do Papieżá Ianá wysłáli/ y pisáli/ o niektore kośćielne porządki pytáiąc. A zwłaszczá o księżey Ariáńskich/ ktorzy do kośćielney iednośći przystawáli/ ieśli przy vrzędách kośćielnych záchowáni być/ czyli iáko láikowie zostáwáć mieli? dokłádáiąc tego/ iż sie wszyscy do tego skłániáli/ áby przy nich dostoyność kápłáńska nie zostawáłá: iednák gotowemi sie pokázuią czynić wedle náuki kośćiołá Rzymskiego. Pytáli y o to: ieśli ći ktorzy od nich z młodośći ochrzczeni są/ przypuszczeni być mieli do stanu duchownego. A nákoniec proszą: áby káżdy biskup y kleryk ktoryby od swoich ludźi y owiec poruczonych zá morze przyieżdżał bez listu ich/ áby zá heretyká poczytány był.

6\. *Liber: Breuiar: cap: 21. Ian wtory Papież vmárł, nástał Agapetus. Agapet: epist: 6. Cesárzse práwá kośćiołom nie stáwią.*

Lecz nim ten list do Rzymu przyszedł/ Ian Papież duchá P. Bogu oddał. Po ktorym nástąpił Agápetus Rzymiánin Archidyákon bárzo vczony. O iego postáwieniu dowiedźiawszy sie Cesarz Iustinianus/ pisał mu wedle zwyczáiu/ y wyznánie wiáry ono/ ktore był do Ianá przodká iego podał/ posłał/ prosząc áby ie potwierdźił. On to ochotnie odpisuiąc vczynił/ ále z onym przydátkiem: Vmacniamy y chwalimy: nie iżbysmy láikom mocy káznodźieyskiey dopuszczáli: ále iż wiárá wászá z oycy sie nászemi y náuką ich zgadza/ przeto ią potwierdzamy y vmacniamy.] Z czego báczyć sie może/ iż Iustinianus kośćiołom praw nie stáwił: ále co w nich wedle náuki y kanonow kośćielnych podawał/ to przyimowánia godnym Papieże poczytáli. Ináczey nic. y tym listem Cesarz vpomniony/ iuż nie swoie wyznánie wiáry/ ále ono od Hormisdy Papieżá podáne drugi raz posłał. Odpisał Agápetus Biskupom Afryki/ náucząiąc ich áby Ariáńskich biskupow y kápłanow w pokućie do kośćiołá obroconych/ do spráwowánia vrzędow kośćielnych nie przypuszczáli/ á onym wszytkę miłość y łáskáwość pokázowáli. A o te ktorzy kośćiołow swoich odbiegáią/ ná ich podánie przyzwolił.

Inter epist: Agap. Tom: 1. epist: R. P. Agap: ep: 1. Heretycy náwroceni.

7\. *Post Nouell: Iustinia: edit: Iulia: & Nouell: 36. 37. Wrocenie kośćiołow w Afryce. Mándat ná heretyki.*

Z tegoż Synodu w Kárthaginie do Cesárzá Biskupi posłá Theodorá dyákoná wypráwili/ prosząc o przywrocenie rzeczy y praw kośćielnych/ ktore Wándalowie odieli. Ná te prosbę Biskupow/ nápisał Iustinianus práwo y mándat do Sálomoná stárosty Afryki: áby po wszytkiey Afryce kośćielne imioná y dźierżáwy iákokolwiek oddalone/ były im przywrocone/ y domy y role y naczynia kośćielne y vbiory. Przydał k temu to roskazánie: áby Ariani y Donátystowie żadnych kośćiołow nie mieli/ áni schadzek/ áby biskupow y kápłanow nie święćili/ áni chrzćili/ y żadnych vrzędow nie mieli. Dosyć práwi

máią/

máia iż żyia / niech práwowiernym nie roſkázuia / áni im żadney ßkody nie czynia. Bedali pokutowáć/przyiecia im nie bronia. Zydom też zákázuie/áby ſług Chrześcianſkich ábo niewolnikow nie mieli. y bożnic im nie dopußcza *Ná Zydy y ßugi.*
iáko y Pogánom/y Donátyſtom/y Arianō/ y wßytkim heretykom/ áby iáſkiń żadnych nie mieli/y nic ná wzor kośćielny nie ſpráwowáli. To Sálomonowi roſkazał wykonywáć/y pieniężnymi winámi nieposłußne káráć. A iż przez ſto lat śiłá ſie było Arianow námnożyło: gdy Sálomon ty mándaty wykonywał/Ariany ná ſie bárzo pobudźił. O czym niżey. Dał też Ceſarz świeckim Kátholikom czás piec lat/áby ſwoie imioná poznawáli/ y one odbieráli. Post Nouell: Iuſti.

Wſtáwiał ſie Juſtinianus Ceſarz do Papieżá zá temi ktorzy w Ariánſtwie bedac/ á do iedności wiáry kośćielney w pokućie przyſtáiac / przy vrzedách ſie Biſkupich zoſtáć chćieli / y do inych duchownych doſtoynośći zágrodzoney drogi nie mieli. Ná to mu odpiſał piekńemi słowy y z piſmá ś. náukámi: iż ſie to nie godźi/y ieſt kośćielnemi práwy zákazano. Jeſli prawdźiwie pokutuia / o te świeckie doſtoynośći dbáć tácy nie máia / áby y nas ſwemi grzechámi nie vpletli. W tymże liśćie przygánia Pátryárße Cárogrodzkiemu Epiphánius/ iż Achille od Arianow nawroconego poświećił. Acz Ceſarz zeznawa/ iż to ná iego roſkazánie vczynił. Agap: epiſt: 3. ep: R. P. Tom: 1. *O heretykách nawroconych náuká.*

Bedac Juſtinianus vrodzony w mieśćie Taureſiey w źiemi Dárdáńſkiey ná Europie / przy Dáciey y Pánnoniey / ono miáſto murámi y wieżámi okraśił/y przy nim bliſko drugie wielkie zbudował miáſto / ktore Juſtiniana názwał. y ták ſie wdźiecznym oyczyznie y mámce ſwey czynił. A do tego prośił Papieżá Agápetá / áby miáſtu onemu dał doſtoynośc Metropolitſka/ áby w nim Metropolit ine po Dáciey y Pánnoniey Biſkupy pod ſoba miał. Co iż było przećiw Kanonom y z vblizenim ſtárych kośćiołow/ná to ſie Agápetus ośiagał y zezwolić niechćiał. Aż potym Wigilius zezwolił. 9. Procop: de ædif: Iuſtinia: lib: 4. *Miaſto gdsie ſię Iuſtinianus vrodził.* Nouell: 131. & Nouell: 11.

Epiphánius Cárogrodzki Pátriárchá bedac lat 15. ná oney ſtolicy/tego roku świát pożegnał. ná iego mieyſce wſtapił Antymus Biſkup Trápeſuncki/zwierzchu Kátholik/á wewnatrz heretyk Eutychian/ á to zá zdrádá Ceſárzowey Theodory/ktora tákaż heretyczka táiemna byłá. Co o nim ſam Ceſarz świádczył. Tu był początek wielkich trudnośći y zámießánia kośćiołow. Gdy Ceſarz żony ſłucháiac złego heretyká onego ták wyſoko poſádźił/ y názbyt ſie do rády teyże Theodory przywiezuiac / wiele błedow ná ſwoy vpadek poczynił. Ták go tá Jewá zwiodłá/ zá Kátholiká tego łotrá vdáiac/ iż ſie nie tylo Ceſarz ále y wßyſcy w Cárogrodźie Kátholicy ośukáli. Práwa Dálilá ktora Sámſoná ogoliłá/y Herodiádá krwie świetych prágnaca. Dobrze ia był poznał on świety Sábbá/ ktory iey ſyná v Bogá prośić niechćiał. O iáko ßcześliwy zoſtawał Juſtinianus nád wßytki y Pogáńſkie y Chrześćiáńſkie Ceſárze ſławnieyßy. By był tákiey żony nie miał/práwie piekielne naczynie/ktora pokoy kośćiołá Bożego krwia świetych nábyty odpedźiłá. 10. Liber: Diac. Nouell: 45. *Początek wielkich trudnośći w kośćiele.* Nouell: 8. *Ceſárzowa heretycska iadowita.* *Iuſtiniana żona zawiodła.*

Zá ſtárániem teyże iedze / ktora ná to poſłáłá Nárſetá / w Alexandriey wſádzony był ná Biſkupſtwo Theodozyus heretyk Eutychian / dla ktorego gdy ini obieráli Gáianá tákże heretyká / ácz z nim niezgodnego w wierze / y przy nim ſtali/wiele ſie krwie w onych wzburzeniach rozlewáło. Y vćiekł nákoniec Theodozyus do Cárogrodu z Antymem ſie porozumiewáć/ gdźie go broniłá Theodorá / y meżowi zań obiecowáłá iż Kátholikiem zoſtáć miał. O czym vſłyßawßy on Sewerus głowá heretykow z Antyochiey wygnány (bo ießcze był żyw) tákże do Cárogrodu przybieżał / pod obrone Theodory/ máiac nádźieie o wroceniu ſwym do Antyochiey. Y ták tá przekleta niewiáſtá / wßytki trzy Pátryárchie heretykámi oſádźić chćiáłá/ y poczesći tego dokázowáłá. 11. *W Alexandriey burzliwy lud.* Leoncius de ſectis act: 5. Euagr: lib: 4. cap: 11. *Theodorus heretyk.* *Zmowa heretykow przy Ceſarzowey.*

Eutychiani miedzy ſoba ná on czás w Alexándriey y w Egyptćie ták 12.

Rozerwanie heretykow.

byli rozdźieleni y roſtárgnieni/ iż inßy byli Seweriani od onego Sewerá A-
cephalá/ inßy Gáiánite/ od Gáiány / inßy Theodozyani / inßy Jákobite od
Jákubá vczniá Theodozyußá tego/ inßy Themiſtiani ábo Agnoite. Bo ká-
żda z nich ſektá miáłá ſwoie około wćielenia Páná náßego y dwu nátur ná-

Damaſc: de hæreſibus.

uke rożna/ y iedne od drugiey przećiwna/ iáko ś. Dámáſcenus wypiſał/ á
wßyſcy prawdy Kátholickiey y Concilium Kálcedońſkiego znáć niechćieli.

Phocius in Bibliot. Niceph: lib: 18. cap: 52.

Iakobitow ſekta.

Ormiańſka ſekta.

Jákobite mieli niejákiego Jákubá przodká ſwego/ ktorego zwano Zán-
zálus/ ktory pełny był náuki Eutychesá y Dioßkorá y Gnápheá y Sewerá.
Ten iż ßeroko w Egyptćie y z pilnośćia błedy one rozßerzał: od niego onych
nawiecey heretykow poßło/ y iego ſie imieniem názwáli. Przećiw iemu pi-
ſał Ephrem Biſkup Antyoſki. od niego poßłá y Ormiáńſka Sektá. Bo iá-
ko do mátniey pod to imie tám ſie wßytki te beſtye nieczyſte zgromádźiły. y
ták one kácerſtwá rożne y z ſoba walczace/ kroleſtwá wielkie/ zwłaßczá E-
gypt y ine wſchodnie pogubiły.

13.

Antimus heretyk Carogrodzki.

Quinta Synod: act: 4.

Wracamy ſie do Antymá. Ten záśiadßy ſtolice Cárogrodzka/ pokrywał
kácerſtwo ſwoie/ y iáwnie przed Ceſárzem mowił/ iż to wßytko wierze co A-
poſtolſka ſtolicá Rzymſka wierzy/ y ták Ceſárzá zwodził.

Procop: lib: 1. de bello Gott.

Woyna z Gothami Włoſkimi.

Frankowie na Gothy.

Procop: vt ſupra.

Tegoż roku Juſtinianus woyne z Gothy Włoſkimi záczał. Wyſłał z
woyſkiem Beliſáriußá/ ktory zárаz Sicilia Gothom odiał/ y dniá oſtátnie-
go ſwego Conſulatu do Syrákuzy wiáchał/ z wielkim weſelem przyiety ieſt/
y wiele złotá ná lud rozſypał. Mundus też ſtároſtá w Dálmáciey Gothom
Solone miáſto wźiał. Piſał też Juſtinianus do Fránkow Kátholi-
kow/ áby mu oney woyny ná Gothy iáko ná Ariany niezbożne pomogli/ y
wielkie im pieniadze poſłał/ y ießcze wiecey obiecował. y ták dla ſpolney Ká-
tolickiey wiáry poſługi mu oney nie odmowili/ á ná woyne ſie one gotowáli.

14.

Grzechy woynom przeßkadzaia.

Exordio Inſtitut.

A iż widźiał Ceſarz że go P. Bog ßcześći: oddáwáć mu to chćiał/ prá-
wá świete ná wykorzenienie grzechow ſtáwiac/ á nietylo ná obrone wiáry.
y ták mawiał y nápiſał: Ceſárſki máieſtat nietylo zbroia okraßony/ ále y prá-
wy vzbroiony być ma.] Ták rozumieiac iż zbroie y woyny pomocne nie ſa y

Nouell: 14. & auth: de lenonibus.

Prawa na nieczyſte y złe domy.

ſtepione ſa/ gdy grzechy y złośći miedzy ludźmi pánuia/ ktore dobremi prá-
wy y karániem wymiátáć potrzebá. Ná końcu tedy roku tego/ ſrogie
práwá vſtáwił ná nieczyſtość y ná domy tákie y goſpodarze y niewiáſty ktore
nierzadnice chowáia y ćiáły ich kupcza/ ludźie zárażáia y o gniew Boſki przy-
práwuia/ á nedzne vbogie dźieweczki zwodza/ y zá odźienie y żywność már-
na ná grzech ie y nieczyſtość wydawáia/ y przedawáia/ z ćiáłá ich ſie bogáca/
á vczćiwe° małżeńſtwá im nie dopußczáia. Kazał tedy práwem piſánym one
tákie goſpodarze karáć/ zábiiáć/ wygániáć/ y te ktorzyby ie ćierpieli ná pie-
niadzách káráć/ y tákie dźieweczki poniewolnie ná to wydáne/ wyzwáláć/
nietylo w Cárogrodźie/ ále po wßytkim páńſtwie ſwoim/ y w tych krole-

Szcześćie R. P. czym ſtoi.

ſtwách ktore mu P. Bog przydawał. y mowi ná końcu práwá tego: Wierzym
w Páná Bogá iż zá to o czyſtość ſtáránie náße/ rozmnoży Rzeczpoſpolitą
náße/ y zá tákie vczynki ßcześćić nas bedźie/ gdy mu te wonna ofiáre oddá-
iem.] To ieſt/ da y ná tey záczetey woynie zwyćieſtwo. A ná niewiáſty one

15.

Procop: orat: 1. de ædif: Iuſtinia.

Dom ná pokutuiace niewiaſty.

ktoreby w pokućie nieczyſtośći y złego zwyczáiu odſtepowáły/ y ná one pá-
nienki vbogie od łotrow y ćiáłokupcow wybáwione/ y te ktore ſie ná ták złe
rzemieſło dobrowolnie vdawáły/ zbudowáć kazał dom wielki krolewſki/ pie-
knie ozdobiony/ w ktorym ie z ſkárbu iego chowano y opátrowano/ y do cnot
świetych przyuczano. y zwał ſie dom on/ klaßtor pokutuiacych/ zámkniony/
y do chowánia czyſtośći y czynienia pokuty ſpoſobiony. ktoremu y krolowie
inni wielkie dochody nádawáli y onych przyczyniáli.

Rok Páński 536. Agápetá 2. Iuſtinianá 10. Theodatá 3.

Gdy

1. Dy Theodatus krol Gothow Sicilią y Dálmácią vtráćił: bárzo ſię przeląkł/ y pilnie ſię o pokoy ſtárał/ przez drugie ktore mogł nazacnieyſze y nagodnieyſze poſły. y kuśił ſię o ſámego Papieżá Agápetá/ prośąc go áby od niego poſłem do Cárogrodu iáchał/ y pokoy mu iednał/ grożąc y iemu y Senatowi y wſzytkiey Włoſkiey ziemi/ iż oni tego z żonámi y dźiećmi ſwemi przypłáćić mieli/ ieſliby pokoiu pożądánego nie ziednáli. A tym czáſem/ z Piotrem onym ſpráwcą Ceſárſkim/ ktory ſię częſto do Włoch od Iuſtinianá Ceſárzá przeieżdżał/ poſtánowił Theodatus/ námowy pokoiu. To ieſt/ áby Ceſárzowi Siciliey vſtąpił/ y pewny mu trybut z Włoſkiey ziemie dawał. y z tym wyſłał onego Piotrá bárzo táiemnie. A gdy wyiáchał/ bárźiey ſię bać począł Theodatus/ y gonić go kazał áż do Albániey proſząc áby ſię wroćił do niego. y gdy to vczynił: pytał Piotrá/ ieſli Ceſarz ná tych kondiciách y obwiąſkách nie przeſtánie/ co będźie? Rzekł Piotr iáko mądry: będźie woyná/ áni iey vydźieſz/ áni iey wytrzymaſz. A on zlękſzy ſię/ obiecał ſpuśćić Ceſárzowi wſzytko kroleſtwo Włoſkie/ byle mu dał opátrzenie. Ná co y żonę námowił/ y piſał liſt táiemny do Ceſárzá to mu oznáymuiąc. Ia/ práwi/ náukámi ſię báwiąc do pokoium przywykł/ á woiennych ſpraw nieumiem. náznácz mi pewne dochody/ puſzczę wſzytko Włoſkie y Gothow kroleſtwo; á ia wolę rolą oráć w pokoiu przy ſwey Philozophiey/ niżli krolewſkimi ſię tymi niebeſpieczeńſtwy y prożnośćiámi karmić/ etc. Iednák onego Piotrá záklął y poprzyśiągł/ áby tego liſtu nie dawał/ ążby mu one pierwſze obwiąſki do pokoiu podał/ ná ktorych ieſliby nieprzeſtał/ dopiero liſt on oddáć miał.

Theodatus Papieża o pokoy ſiać chce.
Procop: lib: 1. de bello Gott.
Piotr ſprawcá Iuſtiniana.
Theodatus ſpuſcza kroleſtwo Włoſkie Iuſtinianowi.

2. Agápetus Papież gdy muſiał ná ono ſię poſelſtwo do Cárogrodu vdáć: pieniędzy ná drogę nie máiąc/ śrebro kośćielne pozáſtáwiał/ y pieniędzy doſtał. ktore potym zá ſtárániem Káſſyodorá onego nawyżſzego Rzymſkiego ſtároſty wykupione/ y do kośćiołá cále przywrocone ieſt.] Baczyć ſię może: iż nie z páńſtwá y bogactw ſtolicá Piotrá ś. onę moc miáłá/ ktora ſię nabárźiey tego wieku/ gdy práwie w niewoli v Gothow Papieżowie byli/ pokazáłá: iż vbodzy naſtępnikowie Piotrá ś. wſzytkim Pátriárchom dáleko odległym roſkázowáli/ y one z ſtolic ſwych ſkłádáli/ y Ceſárze złe ták wyklináć y ſtráſzyć mogli/ y od dobrych táką cześć y poſelſtwá miewáli. A miáſto pieniedzy Agápetowi iáko ś. Piotrowi dał P. Bog cudá ſwe boſkie ktore czynił. iż mogł mowić: Złotá y śrebrá nie mam: ále toć dáię co mam: Wſtań/ etc.

Caſsiod: var: lib: 12. epiſt: 20.
Papież śrebro kośćielne zaſtawia.
Papieſka moc z czego.
Act: 3.

3. O tych iego cudách ná tey drodze nápiſał ś. Grzegorz/ iż iádąc przez Grecyą/ podano mu niemego y chromego/ ktory nigdy ſię od źiemie ná nogi podnieść nie mogł/ prośąc áby go/ iáko Piotrá ś. naſtępnik vzdrowił. On pytał: ieſli táką wiárę máią? y gdy doznał iż máią/ odpráwiwſzy ofiárę ś. iął zá rękę chromego/ y przy wſzytkich ludźiách podnioſł go zdrowego/ á gdy mu ćiáło Páńſkie do vſt podał/ záraz przemowił/ y wſzytkich pátrzących do płáczu wielkiego y weſela y chwały Boſkiey wzruſzył.] Poty ś. Grzegorz. Drugi tego Papieżá wypiſáney nie mamy/ ozdobiłáby byłá tę powieśći náſze.

Agapetus do Carogrodu iedzie.
Dialog: lib: 3. cap: 3.
Cuda czyni.

Przyiáchawſzy do Cárogrodu Agápetus Papież/ te oſoby ktore do niego Ceſarz/ czcząc go poſyłał/ wdźięcznie przyimował: ále Antymá Pátryárchy przypuśćić do śiebie niechćiał. A gdy do Ceſárzá przyſzedł/ odpráwował poſelſtwo krolá Theodatá/ o pokoy od niego proſząc. ktorego gdy nie vprośił/ CHRISTVSOWE poſelſtwo około Antymá heretyká odpráwowáć począł. Dla tego ná pokoy on Ceſarz przyzwolić niechćiał; iż Gothowie w tym czáśie Dálmácią záś od Mundá ſtároſty odieli/ y ſyná iego Mauricego zábili. y onym ſzczęśćiem iuż ſię był odmienił Theodatus/ y żáłował onego co był Ceſárzowi obiecał. A Ceſarz też kazał Beliſáriuſzowi z Sicyliey we Włoſką ziemię wtárgnąć. Co gdy vczynił/ záraz Neápolim obległ miáſto bárzo obronne.

Liberat: Diac: in Breuia: cap: 20.
Agapetus w Carogrodſie co czyni.
Neapolis oblężone.

4. A gdy Agápetá przedni Ceſárſcy pánowie vżywali y prośili/ áby Anty-
Liberatus vt ſupra cap: 22. má do pozdrowienia y ſpołeczności przyiął: powiedźiał im/ iż to być nie mo-
że/ ażby wyznánie wiáry ſwey nápiſał/ á do ſwego ſie biſkupſtwá do Trápe-
Antyma Papież odrzuca. zuntu wroćił. Niepodobno być mieniąc/ áby przenieśion y człowiek ná oney
ſtolicy śiedźieć miał. A gdy mu Ceſárzowa dáry wielkie obiecowáłá/ y zás
Antimus zrzucony od Papieża. groźiłá: ná tym Papież ſtał/ iż iey ſłucháć niechćiał. y bacząc Antymus/ iż
Mennas Patriarcha. złożony ieſt/ płaßcz ábo ſuknią Pátryárchálną Ceſárzowi odeſłał y z miáſtá
poßedł/ tám gdźie obronę nád ſobą Ceſárzowey miał. A Papież zá pozwole-
niem Ceſárſkim Mennę proboßczá ßpitálnego ś. Sámſoná/ ná biſkupſtwo
Cárogrodzkie poświećił. To piße Liberatus krotko. Ale Anáſtázyus
5. Anaſtaſius Bibliot: in Agap. dokłáda/ iż Ceſarz ná przodku nie wierząc áby Antymus był heretykiem/ po-
ſwarek miał z Papieżem/ á Papież máiąc go podeyrzánym/ wyznáć mu wiá-
rę kazał. y wyznał Ceſarz wiárę wedle dáney roty od Hormiſdy Papieżá/
Poſwarek Papieſki z Ceſarzem. ktora ſie poczyna/ Prima ſalus. Potym groźić począł Papieżowi/ y mowił:
Abo ćię ná wygnánie dam/ ábo Antymá przyimi. A Papież rzekł z weſelim:
Jam iáko do Juſtiniáná iáchał: á teraz Dioklecianem ćię być náyduię. ie-
dnák groźby ſię twoiey nie boię. Przyzow tu Antymá/ niech wiárę ś. wyzna/
á o dwu náturách w CHRISTVSIE świádectwo da. y przyzwał Antymá
Ceſarz/ y w rozmowie obaczył/ iż dwu nátur w CHRISTVSIE wyznáwáć
niechćiał. y przekonał go Agápetus. Tedy lud wßytek Chrześćiáńſki wy-
Ceſarz Antyma wygnał. chwaláć Papieżá począł. A Ceſarz ſię Papieżowi vkorzył y iemu ſię pokłonił.
y Antymá záraz ná wygnánie ſkazał/ á Mennę ná iego mieyſce/ ktory był Ká-
tholikiem/ poświećić dopuśćił.] Poty Anáſtázyus. Już ná żonę w ten czás
nie dbał. ktora iednák mießáć y źle czynić nie przeſtáłá.

6. Niceph: lib: 17. cap: 19. Papież pokazał moc w ſobie CHRISTVSOWĘ/ y bez Synodu złożył
Pátryárchę/ boiąc ſię áby Biſkupi niektorzy zá Ceſárzem y żoną iego nie po-
ßli. Potępił Papież y onego ktory tám mießkał Seweră/ y Piotrá y Zoáre.
A chcąc ludzkość ku onemu Antymowi Papież pokázáć/ dał mu moc/ ieśli-
Synod: Conſtant: ſub Menna act: 1. by ſię odrzekł kácerſtwá/ ná Biſkupſtwo ſię Trápezuntſkie wroćić. Co gdy
Archimándrytowie Cárogrodzcy vſłyßeli/ bárzo prośili Papieżá/ áby mu
Antimus pokutowáć niechce. tey łáſki nie czynił/ ále czás pewny do zárzekánia ſię kácerſtwá náznáczył/ iá-
ko był Celeſtinus Neſtoriußowi vczynił. po ktorym iuż ſię y do Trápezuntu
wroćićby nie mogł. y vczynił nań drugi wyrok Papież: áby od wßytkiey do-
ſtoynośći kápłáńſkiey odpadł. Bo Sewerus on odrádźił Antymowi/ áby
ráczey bez Biſkupſtwá zoſtawał/ á Synodu Kálcedońſkiego nie pochwalał.
Menna na Carogrodskim Biſkupſtwie od Papieża poświęcony. y ták Mennás ná Biſkupſtwie Cárogrodzkim zoſtał/ á Papież Biſkupom
o tym co ſię w Cárogrodźie ſtáło/ oznaymił/ pißąc do Piotrá Jerozolimſkie-
go/ gdźie wſpomina/ iż Mennę ręką ſwoią ſam poświęćił. Co żadnego Bi-
ſkupá ná wſchodnych ſtronách od Piotrá ś. poczawßy/ nie potkáło. Náy-
Brzydzenie heretykami. duie ſię piſmo w kśiążnicy Rzymſkiey Wátykáńſkiey/ w ktorym ſię oznay-
mia/ iż Agápetus wyrzućiwßy Antymá/ znowu wßytkie naczynia kośćielne
y vbiory/ ktore ſię dotykániem heretyckim zárázíły/ poświęcał y odnawiał.
7. Papieſka moc. Ták ſię kácermiſtrzámi kośćioł brzydźił. Jeſt ſię czemu zádźiwowáć/ iż
tákim męſtwem moc ſwoię duchowną ten ś. Papież nád Ceſárzem y Anty-
mem przewiodł/ będąc ták vbogi/ ktory y ná ſtráwę w drogę pieniędzy mieć
nie mogł: á iednák ták wyſokie y mocne prawdą y CHRISTVSOWA władzą
Szczęśćie panow ſkąd idźie. poniżáć mogł. Jeſt ſię y czemu przypátrzyć/ iż Juſtinianus/ gdy ſię kápłá-
nowi oycu ſwemu poddáie/ zwyćięſtwy ſwemi wßyſtek práwie świát ſobie
podbiia.

Act: 1. Synod: Conſtant: ſub Menna. Wiele wſchodnych Biſkupow y z Syriey/ gdy Agápetus w Cárogro-
dźie mießkał/ piſáli do niego oznáymuiąc/ iáko ſię heretycy ießcze oni Ne-
ſtoriani y Eutychiani miedzy nimi mnożyli/ y wielką ßkodę dußom y kośćio-

Tom

kom roſtárgnienie czynili. Piſáli tákże y Archimándritowie/ y mniſzy nawię- *Heretycy ſię rozmnażáli.*
cey z Páleſtyny y Cárogrodzcy piſmá ſwoie podawáli bárzo żáłoſne/ o tym-
że heretyckim powſtawániu/ proſząc Agápetá Papieżá/ áby Ceſárzá do tego
wzbudzał/ żeby wygnáni byli od ludźi/ á zwłaſzczá Sewerus/ Piotr y Zoá-
rás/ ktorzy będąc wyklęći/ ieſzcze w Cárogrodźie mieſzkáli. Oznáymowáli
też y drudzy Archimándritowie/ iáko w ſámym Cárogrodźie/ wiele pánow
wielkich heretyki przechowuią/ y ſchadzáć ſię im w domách ſwoich y chrzćić
dopuſzczáią/ tuż pod bokiem Ceſárſkim. y ſzeroko o tym piſzą/ o pomoc Pa-
pieżá prosząc/ áby kośćielny pokoy zupełny był/ á duſze ludzkie nie ginęły.
Támże opiſuią Sewerá y czárnokśięſtwá y heretyctwá y złośći iego/ naczy- *Sewerus czárnokśiężnik.*
niem go dyabelſkim zowiąc.] Domyślić ſię łácno/ czym ſię dźiało/ iż Ce-
ſarz ták wiele ná karánie y wyrzucenie heretykow praw piſał/ dla czego wy- 8.
konánie y exekucya nie dochodźiłá. Bo oná zdrádliwa niewiáſtá Sewero- *Na heretyki exekucya czym nie dochodźiła.*
wá vczenni á żoná iego przeſzkadzáłá/ táiemnie ich broniąc. ktorey gwoli/
widząc że mężem władnąć mogłá/ wiele pánow ná dworze heretykom ſprzy-
iáli. Jeden budował/ iáko piſmo mowi/ á drugi obalał: ieden błogoſłáwił/ á
drugi przeklinał.

Piſmá one Biſkupow y mnichow/ ktore poſłowie ich y od kláſztorow
ſwoich podpiſowáli/ ktorych poſłow od ſámych mnichow było 92. Papież
wźiąwſzy/ poſłał ie do Ceſárzá/ prosząc/ áby potępieni oni od niego heretycy/
wygnáni byli. A w tym Agápetus záchorzawſzy/ támże w Cárogrodźie do *Agapetus w Carogrodźie vmarł.*
oycow przyłączony ieſt. święty á wielki Papież/ ktorego biedzenia y prace
wielką mu koronę w niebie gotowáły. Dla ludzkich grzechow odiął go Pan
Bog/ gdy go nawięcey było ná obronę kośćiołow/ przećiw oney iádowitey
Theodorze y heretykom ták záoſtrzonym/ potrzebá. Do pogrzebu y ob- 9.
chodu iego wſzytko miáſto ludźmi ze wſzytkiego świátá nápełnione powſtá- *Pogrzeb iego ſławny.*
ło. Biſkupi y duchowni/ pánowie/ lud wſzytek ile go miáſto w ſobie zámy-
káło/ ćiáło ono nawyżſzego Biſkupá vczćić chćieli. Ciáło iego w ſkrzynie o-
łowiánę ſchowáne/ do Rzymu przenieśione ieſt/ y v ś. Piotrá pogrzebione
20. dniá Septembrá. śiedźiał więcey niżli rok. A ták w krotkim czáśie/ ták
wiele ſpráwiwſzy/ długi wiek nágrodźił.

Nápiſał o nim Zophronius z powieśći Theodorá Rzymiániná: iż gdy *Prat: Spir: cap: 150.*
do niego iednego Biſkupá v Rzymu bliſkiego odnieśiono/ iż ná poświęco-
nym naczyniu iada/ kazał go Papież Agápetus oſadźić. á w nocy miał wi-
dzenie/ w ktorym roſkázowano/ áby názáiutrz nikt inſzy Mſzey nie ſłużył/
iedno on oſadzony w ćiemnicy Biſkup. Vwierzył Papież widzeniu onemu/ *Omyłka na odnieśieniu.*
y kazał mu Mſzą ś. mieć. á przy poświęceniu ſámym/ począł powtárzáć ię-
dnę modlitwę/ y ſkończyć iey niechćiał. Vpominał go Papież áby ſkończył.
A on rzekł: Nie mogę. Bo wedle zwyczáiu przyśćia Duchá ś. nie widzę.
Ale ćię proſzę/ każ temu dyákonowi od ołtarzá precz/ ktory ogankę trzyma.
Bo mu ia mowić nie śmiem. A gdy odſzedł on dyákon: vczuli wſzyſcy cudo-
wne przyśćie Duchá ś. Bo y záſłoná ſámá ſię podnioſłá. A poznał Papież/
iż on był Biſkup święty y niewinny.] Jeśli Pan Bog w máłych rzeczách
przeſtrzega Papieże/ áby w rozſądku nie błądźili: á coż w wielkich y kośćio-
łowi świętemu należytych?

Po zeſzćiu Papieżá Agápetá/ Mennás zebrał 50. Biſkupow y Synod 10.
vczynił/ ná ktorym znowu pozwány y po trzykroć wołány y czekány był An- *Antimus drugi raz wyklęty y z inními.*
tymus. ktory gdy ſię nie vkazał/ Synod przy poſłách Papieſkich przez Men-
nę/ wedle pierwſzych wyrokow Agápetá/ potępił y wyklął Antymá y Sewerá
y Piotrá biſkupá Apámei y Zoárę mnichá/ y o onym wyklęćiu dał znáć Efre-
mowi Antyoſkiemu y Piotrowi Jerozolimſkiemu Biſkupom/ y inym. ktorzy
ie wſzyſcy zá heretyki y wyklęte mieli. A potym Ceſarz Juſtinianus wie-

Nouell: 42.
Karanie heretykow.

dząc iáko ći heretycy potępieni są y od Agápetá y od Synodu/ sam też mán-
daty ná nie wydał ná Antymá y Sewerá y Piotrá y Zoáre/ áby ich księgi pa-
lono/ á ktoby ie przepisowáć śmiał/ áby rękę vćięćiem tráćił/ á sámi áby z Cá-
rogrodu y powiátu iego wychodźili/ á kryli się indźiey/ nikogoż nie zwodząc/
áni żadnych schadzek y ceremoniy kośćielnych nie spráwuiąc/ áni chrztu áni
kommuniey. Zákazał też áby ich nikt nie przyimował.

11. Piotr też Ierozolimski vczynił Synod w Ieruzálem 45. Biskupow.
Ná ktorym to co Agápetus vczynił/ y co ná Cárogrodzkim Synodźie po-
chwalono iest/ pochwalili/ y Antymá y Sewerá potępili. Antymus się po-

Sewerus vmarł.

tym zá przyiáźnią Cesárzowey podnosił: ále Sewerus z potępienia kośćiel-
nego ná wieczne ono stráßliwą śmierćią rychło potym poszedł.

Liber: c. 23. & 20.

W Alexándriey w onym wielkim rostárgnieniu y herezyách/ zá stárá-
niem Pelágiuszá posłá Papieskiego/ Theodozyus heretyk Biskup zrzucony
y ná wygnánie od Cesárzá posłány iest. Ná iego mieysce nástąpił práwo-

Paweł Alexandriyski Patriarcha Katholik.

wierny y dobry kápłan Páwel/ ktorego Menná w Cárogrodźie/ gdźie był
dla spraw swoich przybył/ nád iego spodźiewánie/ poświęćił. y ták z dáru
Bożego/ cztery wszytkie Pátriárchie wschodne/ Kátholikámi osádzone y
nápráwione zostáły. Ten Pelágius ktoregośmy wspomnieli/ długo w Cáro-

Pelagius poseł Papieżow w Carogrodzie.

grodźie mieszkał/ poselstwo Papieżow odpráwuiąc/ Agápetá/ Silweriuszá/
y Wigiliuszá/ y wielką pomoc iáko dobry robotnik kośćiołom v Cesárzá/ v
ktorego był w wielkiey łásce y wadze/ czynił.

12. W Afryce zburzyli się żołnierze Rzymscy Ariáńskiey sekty ná hetmáná

Afryka.
Procop: lib: 2. de bello Vand.
Zdrada ná Salomona.

swego Sálomoná/ iż im kośćiołow bronił/ y zmowili się/ áby go w kośćiele
w dźień Wielkonocny zábili. O czym nic Sálomon niewiedząc/ bespiecznie
nabożeństwo swoie w kośćiele z ludźmi odpráwował. Oni żołnierze ná
morderstwo ono wysłáni porywáiąc się do niego w kośćiele/ zás się wrácáli/
ábo kośćielną czćią ábo twarzą iego odstrászeni. y názáiutrz o toż się kuszác

Zołnierzow wzburzenie.

tákże przyść w kośćiele do tego nie mogli. Ná rynek się zás zszedszy/ onym
ktore posyłáli/ boiaźń y nieśmiáłość przypisuiąc/ iedni w pole wyszli y wsi
psowáli/ drudzy miásto Kártháginę łupili y Sálomoná do pálacu nászli/
zábiiáiąc niektore/ zábili y mężnego wielce Theodorá cnot pełnego y w rze-
mieśle rycerskim doskonáłego. Lecz Sálomon skrył się do kośćiołá y vszedł.
Obráli sobie oni odpádli żołnierze zá wodzá Sosę nieiákiego. Ale prędko
Belisárius z Syrákuzy do Afryki przybył/ y ná Gothy się zás Germáná tám
zostáwiwszy wroćił.

13. W Rzymie gdy doszłá wieść o śmierći Agápetá/ Theodatus krol Go-

Anastasius Bibliot.
Silwerius na Papiestwo.

thow mocą wtráćił ná Papiestwo Silweriuszá rodem z Kámpániey/ syná
Hormisdy Papieżá (ktorego przed kápłáństwem z własney żony miał.) sprze-
ćiwił się Klerus Rzymski niechcąc ná ták podánego y wtrąconego zezwolić:
ále boiąc się rozerwánia/ áby dwá Papieże nie byli/ zezwolili nań. A zwłá-
szczá gdy tegoż czásu on krol Theodatus zábity był/ iż y po iego śmierći wszy-
scy go zá prawdźiwego Papieżá znowu obráli y przyięli/ nie bez woley Bo-

Liber: Diac: in Breu: cap: 22.
Wigilius tárguie o Papiestwo.

żey ktora się ná iego męczeństwie pokazáłá. W tym czáśie nim się postá-
nowił Silwerius/ Theodorá Cesárzowa posłáłá sobie do Rzymu po Wigi-
liuszá dyákoná do Cárogrodu/ y zmowiłá się z nim/ iż go Papieżem przez
Belisáriuszá vczyni/ byle skáźił Synod Kálcedoński/ y Antymá y Sewerá ná
stolice ich przywroćił. On ná to pzyzwolił/ y do Rzymu przyiáchawszy/ iuż
nálazł Silweriuszá spokoynie ná stolicy Papieskiey śiedzącego.

Rok Páński 537. Silweriuszá 1.

Iustinianá 11. Witigesá 1.

Belisárius

1\. Procop: lib: 1. de bello Gott. Paulus Diac: hiſt: lib: 16.

BElisárius oblegwßy Neápolim / nie długo ią otrzymał / bo mu ſię podáli / á on ſię z nimi łáſkáwie obßedł. Acz drudzy pißą iż wiele Neápolczykow pozábiiał/ták iż go o to Papież Silwerius oſtro karał / y do pokuty vpominał. Widząc Gothowie/ iż połowicę Włoſkiey ziemie vtráćili / á iż krol ich Theodatus o páńſtwo ſię nie záſtáwiał/ áni woyſká zbierał / máiąc go y w zdrádźie podeyzrzánym: przyzwáli żołnierzá mądrego y mocnego Witigeſá z Dálmáciey/ y krolem go w mieśćie vczynili. O czym Theodatus dowiedziawßy ſię/ z Rzymu do Ráwenny vćiekał / y záchwycony od żołnierzow Witigeſá / zábity ieſt. Witiges do Rzymu przyiáchał/y ſyná Theodatá Theodegiſklá poimał y oſádził/ á Gothom ſwoim o wybrániu śiebie ná kroleſtwo oznaymił. A boiąc ſię Beliſáriußá/ ktory był w Neápolim/ z Rzymu vſtąpił/ vpomináiąc Papieżá y Senat áby Gothom wierni byli. y ná obronę Rzymu cztery tyśiące dobrych żołnierzow zoſtáwił / ſam ſię ná woyſko zbieráiąc / ktorymby Beliſáriußowi odpor dał. y poſyłał do Fránkow do pomocy ich ſwey námawiáiąc/ y dárował im te miáſtá y ziemie w Gálliey ktore Theodorikus krol trzymał/ chcąc ie tym dobrodzieyſtwem ſobie iednáć.

Theodatus zábity.
Witiges krolem Gothow.

2\. Procop: vt ſupra. *Beliſarius Rzym oſiadł.* Euagr: lib: 4. ca: 18. *Beliſárius mury Rzymſkie naprawia.*

Tym czáſem Rzymiánie boiąc ſię tego co Neápolczykowie vćierpieli: poſłáli do Beliſáriußá áby do Rzymu przyiáchał. y iednego dniá on iedną bramą wiáchał / á Gothowie drugą ku Ráwennie vćiekli / okrom Leuderá hetmáná ich/ktory wolał v Beliſáriußá wieźniem zoſtáć. Ták Rzym do Rzymian ſię wroćił 9. dniá Grudniá po lat 60. iáko był od Erulow potỹ od Gothow ośiegniony. Záraz Beliſárius muri Rzymſkie náprawowáć począł.

3\. Dialog: lib: 1. cap: 9. *Swięći tego czáſu cudá czyniący.* *Winá ſię przyczyniało.*

W tym czáśie wiele kwitnęło ś. mężow y miedzy Biſkupy ktorzy cudá czynili/ o ktorych piße Sgrzegorz święty/ niektore wſpomniem. Gdy Gothowie z Rzymu do Ráwenny iáko ſię wſpomniáło ćiągnęli: Do Bonifáciußá Biſkupá Ferentiny miáſtá niektorzy zſtąpili: on im iáko gośćiom winá buklak dał ktorego ná obiad mogli mieć doſyć. Ale piiąc ie/ áż do Ráwenny zſtawáło onego winá / y w Ráwennie tákże ie pili ták długo áż ſię do onego Biſkupá názad wroćili / y on mu cud powiedźieli.] Wracáli ſię Gothowie w Márcu mieśiącu roku drugiego do oblężenia Rzymu. y było to wielkie cudo / gdy ták długo winá onego vżywáli / iákoby ſię záwżdy nowe w onym máłym naczyniu rodźiło.

4\.

Támże ś. Grzegorz o Fortunaćie Biſkupie Tudertyńſkim piße. Gdy ćiż Gothowie/ ktorzy do Ráwenny iáchali/ do Tudertu przyćiągnęli: wźięli dwoie máłych chłopiąt z onego miáſtá. Co gdy powiedźiano Biſkupowi: záwołał onych Gothow do śiebie/y prośił áby one pácholetá wroćili. Jeden był vporny y wroćić ich niechćiał mowiąc: wßytko dla ćiebie oycze vczynim/ ále tego nie vczynim. A on mu rzekł: Vczyń ſynu á nie záſmucay oycá twego: Bo tobie to pożyteczno nie będźie. On niechćiał/ y dźieci one naprzod wyſłał. á gdy ſam zá nimi iáchał/ koń ſię pod nim potknął y nogę złamał. Zánieśiono go názad do miáſtá/ y wnet do Fortunatá poſłał proßąc áby do niego ſwego dyákoná poſłał. ktory gdy przyßedł/ one mu pácholetá oddał mowiąc: Day ie Biſkupowi / á powiedz pánu memu czemuś mię przeklął / owo chłopiętá o ktorych mowił / proßę modl ſię zá mię. A gdy dyákon dźieći przywiodł y ſłowá one powiedźiał; wnet Biſkup kazał dyákonowi wźiąć wodę święconą mowiąc / idź rychło á wyley tę wodę nań. Co gdy vczynił/ záraz mu ſię kość złamána zroſłá / y był zdrow / y wśiadßy ná koniá iáchał. Ták cudowni w ten czás byli niektorzy święći/ gdy Ariani y Pogánie Włoſką ziemię trapili. ktorych tákich cudow niemáło tenże ś. Grzegorz wypiſuie.

Greg: Dial: lib: 1. cap: 10. *Chromy vzdrowiony.*

Caſsiod: var: lib: 10. epiſt: 32.

Witiges krol Gothow wyſłał poſły do Juſtiniáná Ceſárzá o pokoy pilnie proßąc y pißąc: ále nic nie otrzymał. Wźiął był zá żonę corkę oney Amáláſunty ktorą czćił Juſtinianus / ále mu y to nie pomogło.

5.
In prato Spir: cap: 207.
O panience miłoſiernej dziwy.

Około tego czáſu w Alexándriey zá dni Pátryárchy Páwłá/táka ſię rzecz dziwna ſſtáłá/ktorą wypiſał Zophronius. Pánienká iedná oſierociáła y rodźicow nie máiąc/ á dobrą máietność máiąc: w ogrodźie ſię ſwoim przechodząc/ (Bo w Alexándriey przy domách ſą ogrody/) vyźrzáłá mężá/ ktory ſię ſam ná drzewie wieśił. y záwołáłá nań: Co czyniß? á on rzekł/ day mi pokoy/ bárzom w wielkiey ćiężkośći. A oná rzekłá: Powiedz mi/podobno ć co pomogę. on rzekł: Zádłużyłem ſię/ á bárzo mi ſą dłużnicy ćiężcy/wolę raz vmrzeć/ niżli codźień vmieráć. A oná rzekłá: Weźmi wßytko co mam/ á ſam ſię nie zábiiay. Y dáłá mu máietność ſwoię. á ſámá pochwili głod ćierpieć poczęłá. y ná zły ſię żywot/ z ćiáłá ſwego żywnośći ßukáiąc/ vdáłá. á potym bárzo záchorzáłá/y prośiłá o chrzeſt. bo ießcze ochrzczona nie byłá. Lecz iey dáć chrztu niechćiano/ ážby kto zá nię ręczył. y nikt ſię nie náłazł ktoby zá nierządnicę ręczył/ iż ſię do ſwego tákiego żywotá wrácáć nie miáłá.

Anyołá widzi.

Będąc tedy vboga w onym fráſunku/ vyźrzáłá Anyołá w poſtáwie y osobie onego ktorego od śmierći wybáwiłá/ y rzekłá mu: Chrztu ś. prágnę/ á nikt o nię nie mowi. A on rzekł: Nieboy ſię/ przywiodę ia tobie rękoymie. Y przyßli drudzy dwá Anyołowie/y wźiąwßy ná ſię oſoby niektorych znáiomych

Anyołowie kmotrámi.

dworſkich ludźi/ prowádźili ią do kośćiołá/ y záwołáwßy kápłaná y dyákoná/zá nię ręczyli y onę ochrzćili. Y gdy ią widźieli ſąśiedźi w białey ßáćie/ pytáli kto ćię ochrzćił? Oná miánowáć oſob nieumiáłá. y poßli do Biſkupá to mu oznáymuiąc. On záwołał kápłaná/ y pytał o rękoymie. Miánował kápłan/ y poſłał po nie Pátryárchá. A oni rzekli żeſmy o tym áni myślili/ áni wiemy co ieſt/ áni tey niewiáſty znamy. Poznał tedy Biſkup ſpráwę Bożą/ y wezwawßy oney białeygłowy/ pytał iey: Coś kiedy dobrego ná świećie vczyniłá? Oná rzekłá: A co dobre° nierządnicá vczynić może? á Biſkup przed

W kśięgách o ráctwie miłoſierdzia Niedźiele 6.

śię pytał: powiedz proßę ćię co pomniß? Rzekłá: nie pomnię iedno iżem iednego/ ktory ſię dla długow obieśić chćiał/ wßytką máietnośćią moią okupiłá/ áby ſobie śmierći nie zádawał. y to rzekßy/ duchá P. Bogu oddáłá. A Biſkup vwielbił Páná Bogá/mowiąc: Spráwiedliwyś Pánie/ y ſąd twoy proſty ieſt.]

Rok Páńſki 538. Silweriuſzá 2.

Iuſtinianá 12. Vitigeſá 2.

1.
Procop: de bello Gottico lib: 1.
Witiges Rzym oblekł.

Witiges krol Gothow zebrał ſię ná woyſko/y przyzwawßy drugich Gothow z Gálliey/ miał ludźi do boiu ſto pięćdźieśiąt tyśięcy/ y obległ Rzym gdźie ſię był Beliſárius z Rzymiány y z Papieżem zámknął. Częſte były wyćieczki y rozmáite z Gothámi bitwy/ ále do wálnego potkánia nie przychodźili. Byłá iedná część muru

Mur Rzymſki náchylony.
Straż S. Piotrá.

Rzymſkiego roſpádła y náchylona/ tę Beliſárius chćiał znowu budowáć. Odrádźili mu Rzymiánie mowiąc: Tu ſię bać nie potrzebá/ bo tego mieyſcá ś. Piotr ſtrzeże/ y mur ten nigdy nie vpádnie. y ták ſię ſſtáło. Nigdy o ono mieyſce Gothowie ſię nie kuśili/ áni ſię oney ſłábośći domyślili. y trwa oná przepádliná wielka y długo náchylona śćiáná/ áż do tego czáſu. y máiąc to zá cud/ nigdy Rzymiánie dźiury oney nie záprawowáli/ mowi Prokopius.] Widáć y zá náßych czáſow w Rzymie ten náchylony y roſpádły mur/pod ktory káżdy ſię iść boi. Widáć przy nim niektore ſtáre obrázy/y znáć że tám było świete mieyſce.

2.
Procop: vt ſupra.

Y to zá cud poczytáć może/iż Gothowie żadnemu kośćiołowi ná przedmieśćiu/y onemu wielkiemu ś. Páwłá od Conſtántiná zbudowánemu/y kápłanom przy nich mießkáiącym/żadney krzywdy y zmázánia nie czynili/y ſłużbę Bożą w nich miewáć ſpokoynie dopuśćili/ choć żołnierze y dźicy/ y Ari-

ani/ y głodni byli. Lecz on dziw był wietszy/ gdy Gothowie y dotknąć sie kościelnych rzeczy/ Bogá w nich czcząc/ nie śmieli. Belisárius/ y Kátholik y zá spráwiedliwego záwżdy vdawány/ ná sáme° sie Papieżá Silweriuszá rzućił. Ten ktory ná obrone miástu przyiáchał/ głowe wszytkie° miástá y kośćiołá wszytkie°/ sromotnie obalał. O czÿ táka powieść czyni Anástázyus.

Belisárius ná Papieżá powstał.

Anastasius in Silu.

Pisáłá Theodorá Cesárzowa/ zmowiwszy sie z dyákonem Wigiliuszem/ do Papieżá Silweriuszá/ prosząc áby do niey przyiáchał/ ábo Antymá ná stolice Cárogrodzką przywroćił. To czytáiąc Papież westchnał/ y rzekł: Tá rzecz vczyni mi koniec żywotá mego. y dufáiąc Pánu Bogu y ś. Piotrowi odpisał: Páni Cesárzowa/ ia tego nigdy nie vczynię/ ábych przywroćić miał heretyká w złośći swey potępionego. O co sie rozgniewawszy niewiástá/ pisáłá do Belisáriuszá przez Wigiliuszá/ mowiąc: Naydzi ná Papieżá iáką przyczynę/ á złoż go z Papiestwá/ ábo go do mnie pośli. Jest tám nam wdźięczny Wigilius poseł nász/ ktory nam obiecał Antymá Pátriárchę przywroćić. Tedy Belisárius miawszy ono roskazánie rzekł: Ja vczynię co mi każą; ále ten ktory o zgubę Papieżá stoi/ liczbę da o swoy vczynek Pánu IEZVSOWI CHRISTVSOWI. A powstáli fałszywi świádkowie mowiąc: iż Silwerius do Gothow listy dáie/ y krolowi ich obiecuie miásto y Belisáriuszá wydáć. Co słysząc Belisárius/ pierwey nie wierzył/ á potym gdy więcey tych świádkow było/ bać sie począł. y przyzwał do siebie Papieżá do pálacu Pincis. w pierwszey y wtorey komorze/ księżey sie zátrzymáć kazał. y gdy wszedł ná sam pokoy/ żoná Belisáriuszá Antoniná śiedząc ná łożku rzekłá: Pánie Silweriuśie Papieżu/ cośmy wam winni y Rzymiánom/ iż nas w ręce Gothow podáć chcesz? A gdy to mowiłá/ Subdiákon ziął płaszcz z szyie iego/ y obłokł go w mniskie száty/ y zámknął go iáko więźniá. Wziął go Wigilius ná swoie wiárę/ y zásłał go ná wygnánie do Poncianu. á Wigiliuszá Belisárius ná Papiestwo/ księżą niektorą zniewoliwszy/ postáwił. Wielki grzech popełnił Belisárius drugi Piłat/ niewinnego potępił/ boiąc sie niewiásty/ zá co P. Bog srodze go potÿ poniżył/ iż y v Cesárzá omierzłym został/ on ták sławny y dźielny zwyćiężcá. á choć pokutę czynił/ iednák ná tym świećie karány był/ iż sie ná namiestniká Chrystusowe° puśćił boiáźnią ludzką vwiedźiony/ á od boiáźni Boskiey odrázony. Sam sie śiebie potym wstydźił/ płákał y nárzekał/ y oczyśćienia od onego grzechu v P. Bogá prośił. Pámiątká pokuty iego wyryta ieszcze w Rzymie da sie widźieć. zbudował był kośćioł/ nád ktorego drzwiámi te słowá nápisáne były: Patricius Belisarius ná odpuszczenie grzechu swego kośćioł ten zbudował. kto weń wchodźi/ proś zań P. Bogá/ áby sie nád nim zmiłował.] kośćiołá nie mász/ bo go podobno Gothowie ná iego wzgárdę obálili/ ále ten napis w śćienie kośćiołá Krzyżakow został.

Papież sprzećiwi sie Cesárzowey.

3.

Fałszywi świádkowie.

Silwerius poimány.

Liber: Diac: Breu: cap: 22.

4.

Pokutá Belisáriuszá.

A gdy Silwerius od swego diákoná ták zdrádzony y zepchniony był/ wzbudźił P. Bog w Greciey iednego Biskupá/ ktory sie oń v Cesárzá zástáwił. Bo gdy Silwerius był w Páterze/ Biskup onego miástá pobieżał do Cesárzá/ y záklinał go sądem Bożym o ono wygnánie Papieżá/ mowiąc: wiele iest krolow ná świećie/ á nie mász iednego tákie° iáko Papież nád wszytkiego świátá kośćiołem/ á iednák z stolice swey wygnány iest. Co słysząc Cesarz/ roskazał przywroćić Silweriuszá/ iesliby nań dowiedźiono/ iż list do Gothow pisał/ áby w innym ktorym mieśćie iáko Biskup mieszkał. A iesliby nie dowiedźiono/ áby swoie stolicę miał.] Ná to pomniał Cesarz/ iż by dobrze winny został Papież: tedy sie go nikomu sądźić iáko nawyższego nie godźiło. W Rzymie go tylo dla zdrády w onym obleżeniu mieć niechćiał/ iesliby sie ták nań nálázło. Stáráłá sie Cesárzowa przez Pelágiuszá posłá/ áby ono przywrocenie Silweriuszá nie doszło; ále przemoc nie mogłá. Wroćił sie tedy do Rzymu. Ale Wigilius vżył Belisáriuszá/ iż mu go drugi raz wydał dla

5.

Liberat: vt supra.

Vigilius fałszywym Papieżem.

Iustinianus bronił Silweriuszá.

Vigilius wyrzućił Silweriuszá.

Theodory/ áby śie iey w obietnicách Wigilius vyśćił. y ták dwiemá sługom
swoim zlećił/ktorzy Silweriuszá ná wyśep Pálmáriey záwieźli/y tám go gło-
6. dem vmorzyli.] To Liberatus. Pewna iest rzecz/ iż Wigilius poki był
żyw Silwerius/prawdźiwym Papieżem nie był/ ále świetokradźca y świe-
tokupcem/ y zdrayca kápłaná stárszego swego. y nie dźiwno ieśli co iáko he-
retyk w ten czás poczynał. Bo hárdość dyabelska w nim przebywáłá/ iż śie
sam wynośić/ przez ták złe sposoby chćiał. Acz go drudzy wymawiáia/ iż ná
żadna herezya nie zezwolił/y list ktory iego imieniem do Theodory Cesárzo-
wey nápisány iest/ podrzucony y fałszywy śie náyduie. Sol zá śinrodzona
do czego śie przyda?

Liberat: in Breu: cap: 23.
Poczatek wielkich swarow w kośćiele.

7. W Cárogrodźie Menná Pátriárchá iáko namiestnik/ y Pelágius iáko
poseł Papieski/ ná żadánie y podánie błedow Origenesowych od mnichow
z Pálestyny/ vżyli Cesárzá Iustiniána/ áby nie tylo błedy Origenesowe/ ále y
sámego iuż vmárłego Origenesá potepił/ y práwo o tym nápisał. Bo wiele
mnichow y biskupow/zwłaszczá w Pálestynie/błedy y plotki iego Pogáńskie
wznawiáli/y miedzy ludźmi rozszerzáli. Nápisáli tedy oni Biskupi długi list
ná Origenesá/ y posłáli go do Wigiliuszá Rzymskiego/ y Zoilá Alexándryj-
skiego/y Ephremá Antyoskiego/y Piotrá Ierozolimskiego/ y inych Bisku-
pow/ktorzy podpisáli/y ini wschodni Biskupi/zezwaláiac ná potepienie O-
rigenesá. On list madry y vczony sámi Biskupi vczynili/ (Bo Iustinianus
y czytáć nievmiał) ále go pod imieniem Cesárskim dla predszey exekuciey wy-
dáli/gdy oni vporni ludźie/zá Origenesem idacy/ná klatwy nic nie dbáli.

Origenes potepiony.

Origenesá błedy.

8. List ten do Menny Pátriárchy o potepieniu Origenesá długi iest/y wszy-
tki błedy iego wylicza y psuie wielkiemi dowodámi. Náuczał/ ábo w piśmie
swoim Origenes podał/iż Oćiec wietszy iest niżli Syn/ á Syn wietszy niżli
Duch ś. á Duch ś. wietszy niżli ini duchowie. A co gorszego/ powiádał/ iż
Syn y Duch ś. stworzenim sa. A o duszách ludzkich/ iż dawno od wieku wszy-
tki záraz stworzone sa/á iż zgrzeszyły y w ćiáło ná pokute postáne bywáia.
Plotł też iákoby duszá P. CHRISTVSA pierwey byłá y z słowem śie zjedno-
czyłá/ niżli śie z Pánny w ćiele poczał. Powiádał iż słońce y mieśiac y inne
gwiazdy dusze w sobie máia y żywe sa. y ine báśni z Pogáństwá brał/ y z pi-
smem ś. y náuka Boska mieszał. Powiádał iż ćiáłá násze po zmartwychwstá-
niu okragłe beda. A iż czárći y potepieni koniec swoiey meki y wybáwienie
mieć máia/ y zá czárty ná onym świećie P. CHRISTVS vkrzyżowány być
miał/ iáko y zá ludźie. etc. Przydáne sa w tymże liśćie Anátemátyśmy ná te y
9. wszytki ine błedy tegoż Origenesá. Vpomina też w tym liśćie Menne/
áby Synod ná wyklećie tákich błedow Origenesá złożył/ żeby ie wszyscy pod-
pisáli. Bo wiedźiał iż nie Cesárska rzecz/ w duchowne śie spráwy y stáno-
wienia o wierze wdáwáć. Potepia w tym liśćie Cesarz y miedzy heretyki
Antymá ktorego Agápetus Papież złożył. Skad śie dáie znáć/ iż o tym nie
wiedźiał co żoná iego Theodorá o przywroceniu Antymá táiemnie z Wigi-
liuszem spráwowáłá. A iż w tym liśćie Wigiliuszá wspomina iáko Papieżá:
tedy mnimał/ iż ná Silweriuszá dowod pewny był o zdrádźiectwo z Gothá-
mi/ iáko śie wyższey wspomniáło. Ták śie pánowie omyláia/ y w niespráwie-
dliwość wielka drugdy choć dobrym sercem záchodza. A nawiecey ze złych y
fałszywych odnoszenia sług swoich y domownikow.

Iustinianus nie wiedział co żoná iego czyniła.

Liber: Diac: Breu: cap: 24.
Theodorus Biskup Cesáreey heretyk ziadły.

10. Theodorus Biskup Cezáreey Káppádockiey był wielkim Origenistá y
táiemnym Acefalem Concilium Kálcedońskie gániacym/ á nieprzyiaźni iá-
dowita wiodł z Pelágiuszem posłem Papieskim/ á był w wielkiey łásce v Ce-
sárzá. Ten gdy śie o potepieniu Origenesá dowiedźiał/ z żáłośći y gniewu y
ná złość Pelágiuszowi/wymyślił iedne chytrość/ktora wszytek kośćioł zámie-
szał. Przyiáchawszy do Cesárzá zá pomoca oney Theodory/ ták podszedł nie-

ostrożnego

ostrożnego Cesárzá / mowiąc: Wszyscy Acephalowie tym się do Concilium *Zdrádá iego v Cesárzá.*
Kálcedońskiego obrażáią / iż ná nim Theodorus Mopsuesteński y pismá iego
pochwalone są / á iż Ibá Biskup y Theodoretus Cyru támże przyięći są.
Gdyby ći choć po śmierći potępieni byli / iż z Nestoriuszem trzymáli: wszyscy-
by się Acephali vspokoili y do iednośćiby kośćielney / y do Concilium Kálce-
dońskiego przystáli. To mowił w zdrádźie / áby się Origenesowego wykle- 11.
ćia pomśćił / y Kátholiki powádźił / y Concilium Kálcedońskie zelżył. A Ce-
sarz temu był rad / mniemáiąc że to do pokoiu y iednośći kośćielney służyło.
y nápisał on list / o ktorym się niżey powie / ktory názwano Tria capitula,
ábo Damnatio trium capitulorum. w ktorym tych trzech po śmierći potę-
pić y potępiáć wszytkim Biskupom każe. Lecz Biskupi Kátholiccy vczynić
tego niechćieli / y dla tego wiele od Cesárzá vćierpieli gdy ie skłádał y wyga-
niał. y przydáie Liberatus: Wszytkim / práwi / iáwno / iż to zámieszánie y
wzgorszenie dwá vczynili: Theodorus y Pelágius / dla swoiey z sobą nieprzy-
iáźni. y mawiał iáwnie Theodorus: Obá / ia y Pelágius słusznieby smá spa-
loná być miáłá / bo przez nas dwu to wzburzenie ná świát wyszło.]

Dácius Biskup Mediolánski stárał się áby Gothow Arianow ludźie z 12.
szyie swey zbyli / y nábrawszy pánow z sobą z Liguriey / iáchał do Belisáriuszá *Procop: de bello Vand: lib: 2.*
prosząc od wszytkich áby trochę żołnierzow posłał / ktorzy prędko Gothy nie- *Dácius Mediolánski Biskup.*
tylo z Mediolanu / ále y z Liguriey wszytkiey wygnáć mogą. y ták się stáło /
odebrał od Gothow wszytkę Ligurią Belisárius.

Rok Páński 539. Silweriuszá 3.

Iustinianá 13. Vitigesá 3.

Czwartego roku woyny Gothskiey / Silwerius Papież w Pálmá- 1.
riey ná wygnániu będąc / máiąc czterech przy sobie Biskupow
ktorzy go náwiedzáli: wydał klątwę ná Vigiliuszá / iáko ná gwał- *Vigilius wyklęty od Silweriuszá.*
townika stolice Apostolskiey Rzymskiey / ná ktorą się mocą y z
krzywdą wielką iego y duchowieństwá wszytkiego wtrąćił. Wy-
mawia mu iego czći prágnienie nierządne / gdy ieszcze zá Bonifáciuszá Pa-
pieżá wedrzeć się chćiał ná Papiestwo. Niego Simonią / iż pieniądzmi Pa-
piestwo kupił / y zdrádę y okrućieństwo wymiáta mu ná oczy. y zá to iáko prá-
wy Papież y Biskup Rzymski iuż trzy látá ná tym vrzędźie śiedzący / wykli-
ná go / y z kápłáństwá y wszytkich vrzędow kápłáńskich / Duchá ś. sądem y
mocą Apostolską wyrzuca / etc. Ten list ná ktorym się czterzey Biskupi podpi-
sáli / Terracinen: Fundanus, Firmanus, Minturnensis, posłał do Vigiliuszá
przez Anástázyuszá subdyákoná.

Wszytek kośćioł zásmucony był onym Silweriuszá wygnániem. Bisku- 2.
pi niektorzy do niego pisáli / y pieniądze mu ná żywność posyłáli. miedzy *Tom: 1. epist: R.P.*
ktorymi był Amator Biskup Augustudunu. Nie mogł mu nikt pomoc do
przywrocenia. Bo woyny one srogie y moc Belisáriuszá z woyskiem onym / nie
dopuśćiłá / á wszytká ziemiá Włoska vtrapiona wytchnąć nikomu nie dáłá /
y kśięża Rzymscy / ktorzy w oblężeniu od Gothow / y w mocy Belisáriuszá
byli / rádźić o swym pásterzu nie mogli.

Zá ten grzech y ine / począł P. Bog Iustinianá káráć / y szczęśćie mu ono *Procop: de bello Persico lib: 2.*
ktore miał / odbieráć. Bo tego roku Hunni począwszy od morzá Ionium áż
do Cárogrodu / ziemie wszytkę y krolestwá one pustoszyli / y dwie mieśćie bár- *Hunnow woiowánie.*
zo obronne w Illiriku / Kássándrea y Potydea wźieli / y sto y dwádźieśćiá ty-
śiecy ludźi zágárnawszy do domu się bez żadney przeszkody wroćili. Ten ná-
iazd y drugi raz vczynili / y tákże się z korzyśćią y z skárbámi wielkimi / cáło *Cesarz pokoy kupuie.*
wroćili. Aż im Cesarz pieniądze wielkie posłał / y pokoy v nich kupił / iáko

 też y

też y pierwey v Sárácenow / ten co wßytkiemu świátu sstrášliwy był / póki w łásce P. Bogá zostawał. Perski też krol Kozdroes przymierze ono wieczne zmiátał z Iustinianem / y od tego odwieść sie iego poselstwy nie dał / w czym Witiges krol Gothski Perse ná Cesárzá pobudzał.

3. Procop: lib: 2. de bello Gottico.

Głod w Rzymie y we Włoßech. Vmárli od głodu.

Rzym rok iuż w obleżeniu bedac / wielkim głodem y złym powietrzem stárgány był bárzo / y wßytká ziemiá Włoska Grekámi y Gothámi vtrapiona byłá. y był tákże głod wielki w Emiliey y Liguriey / śiać y żać nie mogli y o 50. tyśiecy ludźi tám głodem vmárło. Bo w iedney kárczmie dwie niewieście goście we śnie zábiiáiac śiedmnaście ćiał ludzkich ziádły / áż sie im osmnasty odiał / y one pozábiiał. Niewiásty ine dźieći swoie iádły.

4. Greg: Dial: lib: 3. cap: 4.

Mediolan zwoiowány.

Dácius z czárty walczy.

Mediolan w tenże czás od Gothow prawie wßytek obálony / zábili w nim po trzy kroć sto tyśiecy ludźi. Białegłowy Burgundionom pomocnikom swoim dárowáli. Dácius Biskup Mediolánski vßedł do Cárogrodu z niemáła swoich liczba / y gdy był w Korinćie / dom wielki vyźrzawßy / chćiał tám z swemi gospode mieć: Powiedźiano iż tám czárt nikomu pobyć nie da. A ś. Biskup dla tego sie tám pokwápił / y w nocy gdy czárći wrzaski y ryki bestyálskimi dom nápełnili / on wstawßy á gniewáiac sie / czártom ich poniżenie wymawiał / iż do bestiy przyrownáni sa / y to ná sie sámi znáia. y ták ich odpedźił / dom on y nápotym oswobodźił. To ś. Grzegorz.

Rok Páński 540. Vigiliusza 1.

Iustiniana 14. Vitigesá 4.

1. Liber: in Breu. Anastasius in Silue.

Silwerius Papież vmárł.

Silwerius Papież głodem y nedza zmorzony / z ćiáłá tego po korone niebieska meczeńska wyßedł dniá dźieśiatego Czerwcá ná wyspie Pálmáriey. kośćioł go miedzy meczenniki od heretykow / o onego Antymá potwarzonego / wygnánego y vmorzonego / policza. Támże pogrzebiony iest. Do iego grobu / mowi Anástázyus / wiele chorych przychodźiło y vzdrowienie bráli. Siedźiał lat cztery y trochę ná piaty / zá prawdźiwego Papieżá áż do śmierći poczytány.

Vigilius Papieski tytuł składa.

Bo on Wigilius ktory wtracony był / nigdy zá żywotá iego prawdźiwym Papieżem nie był. ktory o śmierći y cudách Silweriußá vsłyßawßy / poznał sie być fałßywym Papieżem / y grzechy swoie wyznawáiac przed księża Rzymska Papiestwo ábo on tytuł złożył / ále podobno ta myśla / iż sie spodźiewał / iż od nich ná toż dostoieństwo wybrány być miał. o co sie pilnie zá nim wstáwiał Belisárius. Ale księża Rzymscy bárzo sie go bali / dla onych grzechow iego / y checi złey do podwyżßenia / y dla herezyey / obawiáiac sie áby sie nie vwiodł boiáźnia y moca oney Theodory. A z drugiey strony widźieli / żeby dwá Papieże byli / y odßczepieństwo ßkodliwe / gdyby oni iednego wybráli / á tegoby Belisárius z Theodora ná toż mieysce postáwił.

Obrány zá Papieżá Wigilius.

Odmiáná Vigiliußá.

y Duchá ś. wzywáiac / postánowili Wigiliußá obráć / dufáiac P. Bogu / iż go odmienić miał / iákoż sie ták ſtáło. Bo skoro práwnie y wolnie wybrány od wßytkich był / y stolice Piotrá ś. zásiadł: dźiwna w sobie odmiáne ná státeczność wiáry Kátholickiey vczuł / y śiłe wielka ná heretyki odniosł.

2.

Gdy sie dowiedźiał Iustinianus Cesarz / iż Wigilius porządnie ná stolicy Rzymskiey zásiadł / wedle zwyczáiu / list do niego społeczności z wyznániem wiáry pisał / y przezacnego posłá Dominiká Pátriciußá wysłał / w ktorym iż o potwierdzenie tego co Agápetus w Cárogrodźie postánowił / prośi: pewnie dáie znáć / iż o oney zmowie Theodory z Wigiliußem y Belisáriußem / áby Antymus przywrocony był / niewiedźiał. Listu tego Cesárskiego nie máß: ále z odpisu Wigiliußá / to sie iáśnie pokázuie. w ktorym śmiele y mocno wßytkie heretyki od przodkow iego potepione / y miedzy nimi Anty

Epist: 2. Vigil. Tom: 1. epist: R.P.

ná potepia/ y cztery one Concilia Oycow śś. pochwala/ y nietylo Theodo- rze ále świátu wßytkiemu oznáymuie/ iż niwczym nienáruszona wiáre Kátholicka záchowuie.

Potępia Antymá y heretyki Wigilius.

Toż pisał do Menny Cárogrodzkiego Pátryárchy/ ná list tákże iego odpisuiac/ iż wßytkie cztery Concilia pochwala/ y heretyki á miedzy nimi Antymá wyklina/ y ine vczestniki ich. O to tylo vpomináiac go/ áby pokutuiacym ktorzyby błedy swoie odwołáć chcieli/ wrót do przyiecia ich nie zámykał. To vczynił Wigilius wielka śmiáłościa/ myślac co go od Belisáriuszá potkáć mogło y od oney Theodory/ ále dla prawdy Kátholickiey y zdrowie swoie ważył/ nikogoż sie przy skále mocney Piotrá ś. nie boiac. 3.

Vigil: epist: 3. Epist: R. P. Tom: 1.

W Gálliey był Synod Aureliáneński trzeci/ Biskupow 25. ná ktorym miedzy inymi vstáwámi/ postánowili/ áby w one cztery dni od wielkiego Czwartku/ áż do Niedźiele/ żaden Żyd vkázowáć sie nie śmiał iáwnie/ ná rynek áni ná vlice/ żeby sie nie zdał vragáć z meki Páńskiey. Támże roskazáli/ áby żaden kleryk do prawá świeckiego bez dozwolenia Biskupá/ osoby świeckiey nie pociagał/ áni też świecki duchownego do prawá świeckiego nie pozywał.

W Gálliey Synod.

Ná Zydy práwo, Iurisdikcya.

Cán: 31.

Gdy trzey bráćia krolowáli w Gálliey/ Childebertus z Theodobertem/ podnieśli woyne ná trzeciego brátá Lothárius. ktory sie ich boiac/ gdy z woyskiem ćiagneli/ do lásá vćiekł/ y tám sie okopał. A Krotyldá krolowa to słysząc szłá do grobu ś. Márćiná/ y tám sie we dnie y w nocy modlac/ prośiłá Páná Bogá zá przyczyna ś. Márćiná/ áby one woyne miedzy bráćia vspokoił/ á zgode im bráterska przywroćił. Y ták wiele vprośiłá/ iż P. Bog gdy brátá oblegli y dobywáli/ ná ich woysko grad iáko kámienie puśćił/ namioty im wiátr rozmiátał/ konie rozegnał/ y sáme osoby ich vkołátał. Vpámietáli sie záraz/ y brátá przez posły przeprászáiac/ zgode świeta wznowili. 4.

Niezgodá bráćiey vspokoiona.

Gregor: Turon: de gestis Franc: lib: 4. cap: 28.

Tegoż roku Theodobertus krol Fránkow do Włoskiey ziemie z woyskiem wielkim wtárgnał/ do ktorego gdy sie niemocy y złe powietrze wrážiło/ wroćić sie nic nie spráwiwszy musiał. Gniewał sie ná Iustinianá ten krol/ iż sie pisał Fráncykiem/ iákoby Fránki kiedy zwoiował. y te miał przyczyne wtárgnienia onego. 5.

Agathias lib: 1. histor.

Támże we Włoszech piatego roku woyny z Gothámi/ szcześćiem wielkim łáski Bożey Witiges krol Gothow pospołu z miástem Ráwenna do reku Belisáriuszá wydány iest. O czym szeroko pisze Prokopius. Y zdáło sie iuż iż krolestwo Gothow vpádło. Lecz potym ieszcze powstawáło. Bo Gothowie choć poniżeni/ obráli sobie krolá Theodobáldá/ ktory ná przodku ledwie tysiac ludźi miał/ á potym sie bárzo zmocnił. Co P. Bog czynił y kośćioł swoy ćiesząc/ y Greki ktorzy sie z Łáćinnikow vragáli/ w onym pánowániu Belisáriuszá poniżał.

Vitiges poimány krol Gothow.

De bello Gottic: lib: 2.

Tegoż roku Kozdroes krol Perski pokoy wieczny z Rzymiány y z Iustinianem vczyniony zrzućił/ y náiáchał z wielkim woyskiem Mesopotámia y Syria/ y pustoszył ziemie/ one miástá wielkie gubił/ kośćioły połupił/ y nákoniec naprzednieysze wßytkiey Syriey miásto Antyochia wźiawszy okrutnie zwoiował y spalił. Nikt mu sie nie zástáwił/ y woyská żadnego w oney stronie Iustinianus nie miał. W Antyochiey zacne niewiásty dwie/ áby sromoty od Persow nie ćierpiáły: w rzéce sie vtopiły. Kośćioł wielki ná prośbe posłow Cesárskich obłupiony zostáwił iż go ogniem psowáć nie kazał. S. Iuliáná ná przedmieśćiu kośćioł z przyległemi domy został/ gdźie posłowie Cesárscy gospode mieli. Koniec woyny oney sromotny był. Bo posłowie Cesárscy wielka summe złota pokoy kupuiac wysypáli/ y ná káżdy rok trybut dáwáć obiecáli/ y dawszy zástáwniki przymierze wznowili. 6.

Persowie woiuia ziemie Rzymskie.

Procop: de bello Persico lib: 2.

Antyochia od Persow wźieta.

Pokoy kupiony v Persow.

W tym woiowániu w mieśćie Apámeey byłá cześć niemáła drzewá krzy- 7.

Procop: vt ſupra.
Drzewo krzyżá S. w Apámeey.
Euagr: lib: 4. ca: 25.

żá ś. ktorą ſwoich czáſow Biſkup ludźiom do pokłonu vkázował. á ná ten czás go prośili/ áby drzewo ono ś. widźieć mogli/ pierwey niżliby pomordowáni od nieprzyiaćioł byli/ ktorzy iuż pod miáſtem z woyſkiem ſtali. Biſkup Thomaß wyniosł ono ś. drzewo / y czyniąc proceſſyą / wnet vkazał ſię iáſny w kośćiele ogień / ktory zá Biſkupem ßedł/ świetny á nie vgaráiący. Ewágrius ná to / będąc pácholećiem / ſam pátrzył. y był to znák wybáwienia miáſtá onego. Bo Biſkup Kozdroáſá vbłagał. do ktorego gdy wyßedł przed miáſto słowy go zmiękczył proſtymi/ ták iż mu łáſkáwym ſię ſtał. A gdy pytał Biſkupá: ieſliby go rad w ſwoim mieśćie widźiał: Odpowiedźiał: Bárzo nie rad. y w oney ſię proſtoćie iego vkocháwßy od miáſtá odſtąpił.

8.
Procop: vt ſupra.
Iuſtinianus trácił ßczęśćie.

Byłá ná on czás Syria y Antyocheńſkie powiáty kácerſtwy Eutychiáńſkimi y Neſtoriáńſkimi zárážona / y wiele w oney ſtronie Biſkupow onych błędow broniło. Iuſtinianus też ſkoro po poimánym Silweriuſie Papieżu/ ßczęśćie trácić pocżął. ktore ácz ſię we Włoßech trochę błyſnęło / iednák nie trwáło. W Afryce też tegoż roku czternaſtego pánowánia iego/ Maurowie woyſko iego porážili / y hetmáná zábili. Awa dźiwny y ſpráwiedliwy Pan Bog / rozmáićie ſwoie ćwiczy / á iáko mu ſię záchowuiem / tákie nam powodzenia dáie.

Sophron: prat: Spir: cap: 20.

Ná tey nießczęśliwey woynie w Afryce / żołnierz ieden w pogoni / widząc iż go iuż włocznią ieden Maurus przebić miał / do P. Bogá záwołał/ y ślub vczynił mnichem być y świát opuśćić. Co ſkoro wyrzekł/ nikogoż przy ſobie nie widźiał/ y wolnym zoſtał. y ślubom doſyć czyniąc w Laurze Cepáthá trzydźieśći y pięć lat ná pokućie będąc/ żywotá w łáſce Bożey dokonał.

Rok Páńſki 541. Vigiliuſzá 2. Iuſtinianá 15. *Theodibáldá 1.*

1.
Beliſarius odnieſiony do Ceſárzá.
Procop: vt ſupra.
Vitiges do Cárogrodu prowádzony.

Gdy Beliſárius Ráwennę wźiął / y krolá Gothow Witygeſá żywego poimał: zazdrośćiwi oney ták wielkiey iego ſławie / odnieśli go do Ceſárzá / iákoby odpádáć od poſłußeńſtwá iego miał wolę. y dla tego Iuſtinianus do Cárogrodu przyiácháć mu kazał/ choć oná woyná z Gothy iuż ná ßoſty rok przewłoczona dokonána nie byłá. Przyiáchał máiąc z ſobą krolá Witygeſá y żonę iego/ y wiele pierwßych pánow Gothſkich / ktore iáko więźnie Ceſárſkie prowádźił/ ácz żadnego tryumphu nie czynił. Przywiozł z ſobą wielkie ſkárby krolow Gothſkich/ y onego Theodoriká pierwßego krolá ich we Włoßech. Co przyimuiąc Iuſtinianus / wielce ſię vweſelił / y bogáctwá one ſámym tylo Senatorom vkázował.

2.
Dwu krolow żywych przywiodł Beliſárius.
Procop: lib: 3. de bello Gott.
Wychwalenie Beliſáriußá.

Był Beliſárius v wßytkich we czći wielkiey y podźiwieniu/ iż dwu przemocnych krolow/ z Afryki Gilimerá / y ze Włoch Witygeſá zwoiował/ y żywe á poimáne do Cárogrodu przywiodł/ y kroleſtwá ich Rzymſkiemu páńſtwu pozyſkał/ y ták wiele ſkárbow przynośił. Nie mogli ſię go ludźie nápátrzyć. Sam też był vrodźiwy y wyſokiego wzroſtu/ pokorny y łáſkáwy/ ták iż wieśniakom ſię witáć dopuśćił. Hoyny: był ná żołnierze / y kárnośći nád nimi nie opußczał. Gdźie iego woyſko ßło / tám obywátele nie tylo ßkody nie ćierpieli / ále bogátßemi zoſtawáli / gdy żołnierzom ſwe rzeczy dobrze przedáwáć mogli. Wſtydliwy też był y powśćiągliwy. Ná żadne poimáne białegłowy / ktorych ták wiele y ták wyſokiego y krolewſkiego ſtanu było/ nie pátrzył/ w małżeńſtwie ſwoim świętym przeſtáiąc. Mężny był y rády wielkiey w nießczęśćiu. Nikt go piiánym nie widźiał.] Mogł ſię miedzy naßczęśliwße poczytáć/ by był oney niezbożney Theodory nie ſłuchał / y dla tego potym do wielkiego vpadku przyßedł.

Iuſtini-

3. In collec: Iuſtin. Nouell: 115.

Iuſtinianus P. Bogu dźiękuiąc zá one zwyćięſtwá/ kośćiołom w Afryce ſtáre wolnośći przywracał/ y nowe dárował. Pilnie ſię też ſtárał o Kanony/ áby Biſkupi y duchowni wedle nich żyli. Lecz drugdy názbyt ſię w kośćielne rzeczy wdawał/ y wiele praw nie wedle ſwego ſtanu náczynił.

Cedrenus. *Auximitowie zoſtáli Chrześćiány.*

Tego roku Auximitowie narod ieden w Arábiey/ do wiáry ſię Chrześćiáńſkiey obroćili z tákiey przyczyny. Krol ich Adádus woynę máiąc z Zydem Dámiánem/ ktory Homeritom rozkázował/ ślub P. Bogu vczynił/ iż miał zoſtáć Chrześćiáninem/ ieſliby mu zwyćięſtwo dał. Dał mu P. Bog tákie zwyćięſtwo/ iż y woyſko poráził/ y Zydá onego poimał/ y páńſtwo iego oſiadł. Zá co Bogu dźiękuiąc do Iuſtiniáná poſłał/ áby náuczyćiele y Biſkupy y kápłany do niego wypráwił. y ták on wſzytek narod y źiemiá zakon CHRIſtVSOW przyięłá.

Rok Páńſki 542. Vigiliuſzá 3. Iuſtiniáná 16. *Totile 1.*

1. *Totilas zoſtáie krolem.* Procop: lib: 2. de bello Gott.

Gothowie we Włoſzech Theodibáldá krolá ſwego zábili: miáſto niego poſtáwili Aráriká. y tego w kilá mieśięcy zábiwſzy/ wybráli Totylę wnęká Theodibáldá/ dużego y dowćipnego/ ktory Grekom zachodnym páńſtwom roſkázuiącym/ biczem był ſrogim. Tego roku nie máiąc iedno pięć tyśięcy ludźi do boiu/ dwákroć Rzymſkie woyſko pogromił/ w Emiliey y v Florencyey. Siodmy to rok był woyny Włoſkiey z Gothy.

Siodmy rok woyny.

Procop: de ædif: Iuſtinia: lib: 2. *Antyochia naprawiona.*

Iuſtinianus Antyochią od Perſow ſkáżoną nápráwił/ y pięknieyſzą niżli pierwey/ budowániem y innemi do mieſzkánia potrzebámi/ vczynił. Pobudował kośćioły/ á zwłaſzczá ieden náświętſzey Bogárodźice dźiwnym y niewymownym nakłádem/ domy poſpolite/ łáźnie/ ſzpitale mężczyzn y niewiaſt dla chorych/ y inne miáſtu onemu ozdoby przydał.

2. *Fránkowie do Hiſzpániey.*

W Gálliey krol Childebertus wypráwuiąc ſię z Klotáryuſzem do Hiſzpániey/ modlitwom ſię kośćielnym pilnie zálecał/ y świętych Bożych ná pomoc wzywał. Vczynił ślub/ ieſli mu P. Bog da zwyćięſtwo/ dwá kośćioły ná chwałę P. Bogu zbudowáć: ieden imieniem ś. Awitá/ á drugi tám gdźie był Euſichius puſtelnik pogrzebiony był. Do ktorego ná puſzczą chodźił pytáiąc iáko mu ſię oná woyná powieść miáłá. y dawał mu wiele złotá: A on powiedźiał: złoto vbogim rozday/ ia go nie potrzebuię/ á wiedz iż zwyćięſtwo od P. Bogá mieć będźieſz. Gdy tedy z woyſkiem wtárgnął zá pánowánia w Hiſzpániey krolá Theodá/ wielką iey część pod ſwoię moc podbił/ y zwoiował. A oblęgſzy Ceſáráuguſtę/ gdy iey záraz wźiąć nie mogł/ vyźrzał iż ludźie około murow proceſſyą czynią/ y poimánego iednego ſpytał/ co ſię to dźieie? powiedźiał/ iż ludźie poſzcząc y trudząc ſię/ ſuknią ś. Wincentego męczenniká noſzą/ y zá nią idąc P. Bogá o miłośierdźie proſzą. Co vſłyſzawſzy krol przeląkł ſię/ y Biſkupá do śiebie onego miáſtá przyzwał/ proſząc go/ áby mu oná ſuknia ś. Wincentego dána byłá/ ieſli wolnemi od oblężenia być chcą. Co miáſto vczyniło; á on ſuknią wźiąwſzy/ z wielką ſię rádośćią do domu wroćił/ y one śluby ſwoie wypełnił. y ktemu kośćioł w Páryżu ná pámiątkę ś. Wincentego zbudowały nádał.

Greg: Turon: de glor: Confeſſ: cap: 82. Greg: Turon: de geſtis Franc: lib: 3. cap: 29. *Suknia S. Wincentego, y kośćioł w Páryżu.*

Rok Páńſki 543. Vigiliuſzá 4. Iuſtiniáná 17. Totile 2.

1. *Totilás ſię wzmocnił.*

Totylás krol Gothow ná wielką ſię moc y woyſko zdobył/ y źiemię Włoſką woiował. A gdy był v Nárniey/ Biſkup onego miáſtá Cáſſius wyſzedł go witáć. ktorym on/ iż był ná twarzy czerwonym/ pogárdźił/ mniemáiąc iż mu oná twarz z vſtáwicznego piiáńſtwá ſzczerwieniáłá. A wnet przepuśćił P. Bog/ iż prze-

Káſſyus Biſkup cudá czyni. Dial: lib: 3. cap: 6.

dni iego ſługá w oczách iego od czártá trapiony/ y po ziemi włoczony był. Nieśiono go do Káſſyuſzá Biſkupá/ on go krzyżem ś. od czártá wolnym vczynił/ y zákazał czártu áby ſie do one° człowieká nie wracał. To ś. Grzegorz.

2\. *Fulgencius Biſkup.* Dialog: lib: 3. cap: 12.

Tenże drugą powieść kłádźie o Biſkupie Vtrykuláńſkim Fulgenciuſie/ iż ſie nań tenże Totylá gniewał. y gdy w one ſtronę z woyſkiem przyſzedł/ przez ſwoie kśięża poſłał mu vpominki/ áby gniew iego vbłagał: On vpominkámi wzgárdźił/ á Biſkupá pod ſtraż wźiąć kazał/ ążby o nim ſąd vczynił. y okreśili mu żołnierze ná źiemi koło/ z ktorego mu wychodźić nie kazáli; á gdy bárzo słoneczną gorącośćią ſtrapiony był: puśćił ſie wielki deſzcz y grzmienie/ y łyſkáwice/ ktorych Gothowie wytrwáć nie mogli. A gdy wſzytká źiemiá wodą ſie oblewáłá/ ono koło w ktorym Biſkup ſtał ſuche zoſtáło/ y iedná kroplá deſzczu ná nie nie pádłá. Co gdy okrutnikowi powiedźiano/ pogárdzenie ono y gniew ku biſkupowi w wielką ſie cześć v niego obroćiło. Ták P. Bog przez pokorne poniża hárde/ y przez wzgárdzone cudá czyni/ á pyſznym ktorzy ſie podnoſzą ſzyie łamie.]

Dial: lib: 3. cap: 18.

Jeſzcze tenże ś. Grzegorz piſze: Był w Kámpánicy nieiáki Benediktus w lećiech młody/ ále ſtáry w obyczáiách. Tego celle Gothowie ſpalić chćieli/ ále nic mogli. Wſzytko około niey ogień pożerał/ á komorki ſie nie dotykał/ y wywlokſzy go z oney komorki/ vyźrzeli nie dáleko piec ná chleb vpalony/ y weń go wrzućili/ y zámknęli. Ale názáiutrz náleźiono go zdrowego/ y ſuknia ná nim nie zgorzáłá.

Wrzucony w piec nie zgorzał.

3\. Greg: Dial: lib: 2. cap: 14. 15. *Totilás z S. Benedyktem.*

A gdy Totylá pod gorę Cáſſinum przyćiągnał/ ſłyſząc o wielkiey świątobliwośći ś. Benediktá/ á iż duchá prorockiego miał: ſzedł do iego klaſztoru/ y ſtánąwſzy nie dáleko/ kazał mu ſie opowiedźieć/ y záraz mu przyść kazano. á on iáko chytry nápráwił ſwego oręzniká Riggá/ áby ſie krolem Totylą vczynił/ y ſzáty ſwoie nań włożył/ y iść mu do ś. Benediktá kazał/ inne z nim pány/ Wulteriuſzá/ Ruderiká/ Blindiná poſyłáiąc. y ſkoro Riggá do ś. Benediktá wchodźił/ z dáleká nań záwołał: Złoż ſynu to co nośiſz/ bo to nie twoie. A on przeląkſzy ſie ná źiemię vpadł/ boiąc ſie iż z tákiego człowieká żárty czynić chćiał/ y oni iego towárzyſze tákże ſie przeſtráſzywſzy/ ná źiemię vpadáli. y wſtawſzy przyſtąpić do niego nie śmieli/ ále ſie do ſwego krolá wroćiwſzy/ z boiáźnią co ſie ſtáło powiedźieli. A Totylás ſam do ś. Benediktá ſzedł/ y z dáleká przyſtąpić nie śmieiąc/ ná źiemię vpadł. záwołał nań dwákroć áby wſtał/ á on wſtáć nie śmiał/ áż go ſam ś. Benedikt podnioſł/ y o iego okrućieńſtwá y zbrodnie karał go/ y krotko co ſie z nim dźiać miáło powiedźiał: Wieleś złego náczynił/ wiele złego czyniſz/ iuż kiedy tey złośći przeſtań. W Rzym wnidźieſz/ morze przepłynieſz/ dźiewięć lat kroluiąc/ dźieśiątego vmrzeſz. Co ſłyſząc przeląkł ſie Totylás/ y o modlitwę ś. proſząc/ odſzedł. y od onego czáſu łáſkáwſzym był/ y to go wſzytko potkáło co ś. Benedikt prorokował. Bo w Rzymie był/ y do Sicyliey przepłynał/ y dźieśiątego roku krolowánia ſwego/ y kroleſtwo y zdrowie ſtráćił.

Proroctwo S. Benedyktá o Totili.

4\. *O Rzymie proroctwo S. Benedyktá.*

Do ś. Benediktá częſto przychodźił Biſkup Kánuſiny. Ten gdy o wſzyćiu Rzymu od Totyle wſpominał/ rzekł: Przez tego krolá Rzym ták ſkáżony będźie/ iż nikt w nim mieſzkáć nie będźie mogł. Ná to mu odpowiedźiał ś. Benedykt: Rzymu Pogánie nie zepſuią/ ále trzęśieniem źiemie/ y wiátry y niepogodámi/ ſam w ſobie vſchnie. y ziśćiło ſie/ mowi tenże ś. Grzegorz/ to proroctwo. Bo widźim iáko domy y mury poupadáły/ y kośćioły ſie burzámi poobaláły y ſtárośćią wſzytko ſie pſuie.

5\. Dial: lib: 2. cap: 31.

Gállá nieiáki wodz v Totyle wieśniaká iednego zmęczył/ áby mu o ſwoich pieniądzách powiedźiał. on z męki wielkiey rzekł: dałem ie do ś. Benediktá ná ſchowánie. y związawſzy go kazał mu ſie do tego Benediktá prowádźić. y ták vczynił on człowiek. y vyźrzawſzy ś. Benediktá on Gállá/ počzał wołáć: Wſtań á day temu wieśniakowi pieniądze ktoreś wźiął. Obeyźrzał

ſie ś. Be-

ſię ś. Benedikt / bo ná ten czás czytał / y vyźrzał związánego człowieká / y záraz ná weyrzenie iego powrozy ſię rozwiązáły. Co widząc Gállá / ná ziemię vpadł / y pokornie ſię do modlitwy ś. Benediktá zálecał. A on nie wſtáiąc od czytánia / bráciey rzekł áby go ná bránie błogosłáwieńſtwá do niego przywiedli. y karał go ś. Benedikt / áby tákich okrućieńſtw nie czynił. A on ſkruszony odchodząc / onego wieśniaká zániechał.

Gálla żolnierz vkarany.

6\. Dial: lib: 1. cap: 2.

Jeszcze tenże Grzegorz ś. powiáda: Gdy v rzéki Wulturnu nád Kápuą / Dáredá wódz Gothow z ludźmi ſzedł / Libertinus mnich w potrzebách kláſztornych tąż drogą ná koniu iáchał. ktorego Gothowie z koniá zrzućili / y koniá mu wzięli. A on im y bicz podał / mowiąc: weźmićie á poganiayćie. A tym czáſem wnet ná modlitwę Libertinus vpadł. Gothowie chcąc rzékę onę przebrnąć / żadnego koniá w nię wepchnąć nie mogli. y domyślił ſię ieden mowiąc: Sługzęśmy Bożemu krzywdę vczynili. y wracáiąc ſię do niego / náleźli go ná modlitwie / y wołáli nań: weźmi koniá ſwego. A on rzekł: idźćie z dobrem / nie potrzebuię go. A oni poniewolnie go ná koniá iego wſádźili / y ták dopiero onę rzékę prędko z końmi ſwemi przebyli.

Libertinus mnich co z Gothámi vczynił.

7\. Procop: lib: 3. de bello Gottico.

Totylás ćiągnąc dáley / y ziemię Włoſką osiádáiąc / Benewentum miáſto zepſował y Neápolim obległ / w ktorym ná obronę tyśiąc tylo Iſaurow było. Posłał część woyſká do Kumy / y ine obronne miáſtá pobrał / y pieniądze z nich połupił. Ale białymgłowom krzywdy żadney / zwłaszczá zacnym czynić zákazał. y z tego miał v Rzymian ludzkośći ſwey wielką ſławę.] Ták ſię był z náuki ś. Benediktá nápráwił. A gdy mu ſię nikt nie ſprzećiwił / pobrał Brucią / Lukánią / Apulią / Kálábrią / y z nich iáko z ſwoich / pobory wyćiągał.

Totilás brał miaſta Włoſkie. Ochrona białych głow.

Dial: lib: 3. cap: 5.

W tey ſtronie / piſze ś. Grzegorz / był ś. Sábinus Kánuſynu Biſkup / ktory ſtáry bárzo będąc / y ná oczy nie widząc / prorockiego duchá miał. Totylás chcąc go doświádczyć / ſzedł do niego ná obiad. y gdy ſługá Biſkupowi pić podawał: Totylás kubek od niego wźiął y ſam mu przynośił. A on Duchem ś. widźiał rękę iego y rzekł: żiy tá ręko: Z czego ſię Totylás vćieſzył / y poznał tego czego prágnął.

Sábinus Biſkup.

8\. Procop: vt ſupra.

A gdy Neápolczycy w obleżeniu pomocy od Ceſárzá czekáiąc dowiedźieli ſię / iż ći ktorzy im ná pomoc płynęli / nawálnośćią potonęli / y drudzy do ręku nieprzyiaćielſkich wpádli: podáli ſię Totyli: wielką im ludzkość y łáſkę pokazał. Nietylo im odpuśćił: ále ie żywnośćią / iáko przyiaćiel opátrzył / iż y powinny więcéyby był vczynić nie mogł. Ták mu byłá oná náuká ś. Benedyktá pomogłá. Oręźniká ſwego / ktory pánienkę w iey czyſtośći zelżył / záraz śćiąć / y dobrá iego dáćiey roſkazał.

Neápolis wźięte od Totile.

Procop: de bello Perſico lib: 2.

Znowu ná wſchodźie / Perſowie przymierze zrzućili y woyſká ná páńſtwá Rzymſkie puśćili. Wypráwił ſię przećiw im Beliſárius / ktory ieden zamek wźiąwſzy / y záśię go vtráćiwſzy / nic pámięći godnego nie ſpráwił. Pádły y ná iego woyſko choroby / iż ſię ledwie trzećia część wroćiłá.

Perſowie woynę odnawiáią.

Rok Páńſki 544. Vigiliuſzá 5.

Iuſtinianá 18. Totile 3.

1\.

Dziewiąty rok woyny z Gothámi był / ktorego ſię Totylá do Rzymu z woyſkiem puśćić vmyślił. y posłał pierwey do Senatu áby ſię dobrowolnie podáli. Ale mu nic nie odpiſáli / á wſzytkie Ariany áby nie zdradzáli miáſtá / z Rzymu wygnáli. Co ſię zá podániem Vigiliuſzá Papieżá ſtáło. A w tym Iuſtinianus Beliſáriuſzá od woyny Perſkiey odrywáiąc / do Rzymu go posłáć ná obronę muśiał.]

Procop: de bello Gott: lib: 3.

Beliſárius do Rzymu ſię wroćił.

Arator poeta.

Arator Poetá dyákon kościołá Rzymskiego / wierßem dźiwnie wdźiecznym dźieie Apostolskie okrásił. y księgi one Papieżowi oddał / o ktore Biskupi / kápłani y mnißy prośili / áby ie w kośćiele czytano / y schodźił sie lud do kośćiołá ad Vincula, y śiedmkroć przez śiedm dni / słodkiego onego pisánia z powtarzániem słuchał.

2. Procop: de bello Persico lib: 2.

Trzeći raz Kosdroes krol Perski woyne ná Cesárzá odnowił / y oblegáć Sergiopol kazał. Ztámtąd Biskup Cándidus do krolá ßedł chcąc go vbłagáć / y pieniądze mu zátrzymáne obiecował. A on go osadźić dał / roskázuiąc áby we dwoy násob oddáne pieniądze były. y posłał swoie Biskup áby wßytkie kośćielne skárby wydano. Ná ktorych gdy ießcze Persá nie przestawał / á po drugie skárby posły swe do miástá wysłał: Ambry Sárácen Chrześćiánin z iego woyská / przestrzegł miásto / áby tylo dwá dni wytrwáli / powiádáiąc iż Persowie wody nie máią y odćiągnąć muszą.

Euagr: lib: 4. ca: 27.

Przydáie Ewágrius / iż ießcze ná okup miástá posłáli krzyż od Iustinianá y Theodory żony iego dány. ktory gdy oddawano / pytał Kosdroes iesli więcey tych skárbow nie mász: powiedźiał ieden nieopátrzny / iż ießcze są zákopáne od niektorych. A nie było nic iedno ćiáło ś. Sergiußá męczenniká w skrzyni srebrem opráwioney. y znowu Persá wßytkiemu woysku miástá dobywáć kazał / ktore gdy przyßli / vyźrzeli wiele ludźi mocnych y zbroynych ná murách / y przelękli sie / y wroćili.

S. Sergius obronił miásta.

A Kosdroes wiedząc zá pewne iż ludźi do obrony w mieśćie nie było: przyczytał on cud wierze Chrześćiáńskiey / y do domu sie wroćił / y przed śmierćią Chrzest ś. przyiął. To Ewágrius. y ták ś. męczennik Sergius ono miásto wybáwił.

3. Procop: de bello Persico lib: 2. *Złe powietrze iáko dziwne.*

Tego roku ná wschodnych kráiách dźiwne sie złe powietrze ná ludźie záczęło / począwßy od Egyptu. Záczynáłá sie w ludźiech niemoc od widzenia mniemánego czártow / y od ßaleństwá w ogień wpadáć y topić sie chćieli / y ták vmieráli. We śnie postráchow sie nábrawßy / w febrę wpadáli y niezleczeni byli. wßyscy od rozumu odchodźili / y strożom swoim wielką ćiężkość zádawáli / w Cárogrodźie ná początku potroße / á potym po pięći y dźiesiąći tyśięcy ná dźień vmieráło. Trwáłá w Cárogrodźie tá plagá trzy mieśiące.]

Lib: 4. cap: 28. Nicephor: lib: 17. cap: 18.

Dokłáda Ewágrius / iż w inych krolestwách tá niemoc trwáłá lat piećdźieśiąt / nietylo ná wschodnych / ále po wßem świećie. Ná pámiątkę tego oddalonego powietrza / Grekowie dźień mátki Bożey / ktory my Gromniczny zowiem / oni go Hypápántem mienią / świećić poczęli. Wschodnym kośćiołom Gelásius Papá to święto záczął / gdy Lupercalia Pogáńskie znośił y psował.

Procop: vt supra.

Cesarz Iustinianus dowiedźiawßy sie / iż w Persyey wielkie powietrze ludźie zárażáło: woysko ná nie posłał / ktore Persowie rozproßyli y pobili.

Rok Páński 545. Vigiliuszá 6.

Iustinianá 19. Totile 4.

1. *Tibur wźięty.* Procop: de bello Gott: lib: 2.

Totylás przez zdrádę wźiął Tibur nie dáleko Rzymu / y wßytkie obywátele z ich Biskupem pozábiiał / wielkie okrućieństwo swoie pokázuiąc. A Belisárius widząc iż rownego do bitwy woyská nie ma / sam w Emiliey przemießkiwał / á ná obronę Rzymu ludźi posłał.

Belisárius hoyny ná kośćioły. Anastasius.

Támże posłał bárzo drogi krzyż złoty z kámieńmi ś. Piotrowi przez ręce Vigiliußá Papieżá / y wiele inego srebrá y iáłmużn ná vbogie. Zbudował y nádał też imiony ßpitale w Rzymie ná drodze ßerokiey y Fláminiey.

2. Euagr: lib: 4. ca: 26. *Persowie v Edessy.*

Persowie zás w Rzymskie páństwá wpádli / iuż nie z ludźmi ále z Pánem Bogiem Chrześćiáńskim walczyć chćiał Kosdroes. A iż słyßał o Edessie mieśćie w ktorym byłá twarz Páná náßego Abgárowi posłána / nie

ſtána/nie reką ále Boſkim cudem málowána/iż żaden przemoc onego miáſtá nie mogł/dla obietnice CHRISTVSOWEY: puścił ſię tám/y wyſokie nád murámi wáły poſypawſzy y drzewem pobudowawſzy/iuż prawie do miáſtá żołnierz iego wniść miał. A mieſzczánie one przedźiwną twarz wynoſząc/ogień podmiátáli y wodą kropili. Nád podobieńſtwo ogień on przebił ſię do drzewá/y wſzytko ono budowánie popſował. A Perſá zwątpiwſzy o zwyćięſtwie z ſromotą odćiągnął/y do domu ſię wroćił/ widząc iż z Bogiem Chrześćiáńſkim nierowna woyná.

Miſcell.
Poſt wielki.

Tego roku Iuſtinianus wedle ſwego zdánia dźień wielkonocny náznáczył/y pobłądźił iednym tegodniem. Lud Cárogrodzki gdy mięſo przedáwáć w ony dni kazał/rzeźniki pozábiiał/ á nikt áż czás przyſzedł mięſá nie iádł. Ták ſię dźieie gdy pánowie w kośćielne ſię ſpráwy wdawáią.

3.
Procop: lib: 2. de bello Vandal.
Gontárides zdraycá zabił, y zabity ieſt.

Do Afryki Iuſtinianus poſłał ná vrząd nawyżſzy Arkobindá powinnego ſwego/ktory śieſtrzankę iego zá żonę miał. Tám Gontárides połkownik ktory żołnierzmi rządźił/záſtráſzył go/ iż do páłacu wiácháć nie śmiał. Bo iuż ſię był ſtał tyránnem od poſłuſzeńſtwá odpadáiąc. Poſłał on tyran Biſkupá Kártháginu Repárátá do Arkobindá áby ſię nie bał/ á do niego przyſzedł ná páłac/przyśięgáiąc mu y Biſkupowi przyrzekáiąc/iż go zdrowego záchowáć miał. Vwierzył przyśiędze y Biſkupowi/ y ſzedł ná obiad do niego/ y vczeſtowawſzy go on tyran/do komory wniść mu/ y tám go zábić kazał. Po dniu 36. on okrutnik tákże od Artábany wodzá zábity ieſt.

Tu Prokopius powiedáć o woynie Wándálſkiey vſtáie.

Rok Páńſki 546. Vigiliuſzá 7.

Iuſtinianá 20. Totile 5.

1.
Procop: de bello Gott: lib: 3.
Peruż wźięty.
Cyprian Biſkup męczennik.
Gregor: Dialog: lib: 3. cap: 13.

JEdennaſty rok woyny z Gothámi/ktorego Totylás Peruż obległ/y śiodmego mieśiącá zdrádliwie zábiwſzy Cypriáná obrońcę miáſtá wźiął. Biſkupá Perużu Herkulaná żywo obłupić z ſkory áż do pięty/y potym śćiąć/y ćiáło zá mur wyrzućić/ á ine wſzytki w mieśćie pozábiiáć kazał. Ciáło iego potym zá murem pogrzebione mieſzczánie cáłe/á dźiećięćiá ktore z nim záraz wrzucone było wſzytko ſprochniáłe/náleźli. á co dźiwniey głowá śćięta ták ſię z ćiáłem onym zroſłá/iż żadney rány nie było znáć. Wrоćił ſię iuż był okrutnik do ſwoiey wrodzoney iádowitośći/zápomniawſzy náuki ś. Benediktá. Toż okrućieńſtwo pokazał nád Biſkupem Populonu Cerboniuſzem/ ktory częſtuiąc żołnierze Rzymſkie/ gdy mu o nádchodzących Gothách powiedźiano/w domu ie ſwoim ſkrył/y zdrowie ich záchował/ o to przyzwał go Totylá/y ná widokách lud zebrawſzy/y ſam záśiadſzy niedźwiedźiá nań wywrzeć kazał/ á niedźwiedź mu ſię vkorzył/y nogi iego lizał. Lud záwołał chwaląc P. Bogá z tákiego cudu/ á Totylás też trochę iádu ſwego złożywſzy/y niedźwiedźiá ſię wſtydząc/iż był łáſkáwſzy á niżli on ſam/ Biſkupá wolno puśćił.

Cerbonius podány niedźwiedźiowi.
Greg: Dialo: lib: 3. cap: 11.

2.
Rzym obległ Totilás.

Obległ Rzym tegoż roku/ roſkázuiąc po wſzytkiey Włoſkiey źiemi oraczom/áby wolno źiemię ſpráwowáli/á iemu pobory y owoce pánom ſwoim dawáli. Wiedźiał iż w Rzymie żywnośći nie było/y głodem miáſto trapił.

Pelágius do Rzymu ſię wraca.

Pelágius on poſeł Papieſki w Cárogrodźie tego roku ſię do Rzymu/nim był obleżony/wroćił. Po iego odiáchániu/bo przy nim nie śmiał/ Iuſtinianus od Theodorá Ceſáreyſkiego Biſkupá Eutychianá/iáko ſię wyżſzey powiedźiáło/zdrádliwie námowiony (potrzebá pámiętáć) liſt ábo ſtátut nápiſał o trzech Cápitułách/potępiáiąc Theodorá Mopſueńſkie°/Ibę/y Theodoretá po ich śmierći/ ktore iáko pokutuiące Concilium Kálcedońſkie przyięło/y zá Kátholiki miáło. Te tria Capitula wielką burzę kośćiołowi

Státut Iuſtinianá o trzy Kápituły.
Concil: Tom: 1. in Ioanen. 2 Papa.

 zá niero-

zá nierozumnym vporem Ceſárzá y omylnośćią iego przynioſły.

3. *Tria Capitula iáko ſię rozumieią.*

Ná tych sporow lepſze zrozumienie/ to ſię ſłuſznie tu przekłáda ná obiáśnienie rzeczy ſámey. Przez te tria Capitula, rozumieią ſię ſtánowienia o trzech osobách Biſkupich/ Theodorá/ Iby/ Theodoretá/ ktorzy pierwey byli heretykámi Neſtoriánmi: ále ſię vpámiętáli/ náwroćili/ odwołáli/ y rozgrzeſzeni porządnie/ y do iedności kośćielney od Concilium Kálcedońſkiego przyięći/ w niey do śmierći ſámey dotrwáli. ktore gdy potępiał Iuſtinianus/ Kátholicy ná przodku przyzwolić ná to niechćieli/ boiąc ſię áby Concilium Kálcedońſkiemu/ ktore tych trzech dla pokuty ich przyięło/ przymowká y obelżenie nie było. á ktemu áby vmárli pokoy mieli/ ktorzy zá żywotá błędy ſwoie odwołáli. Nie iżby błędy ich pierwſze y piſmá ich chwalili: vchoway Boże: ále żeby ich pokućie y osobom ich tá ſię niecześć nie dźiałá. Ták czynił Wigilius Papież/ y wſzyſcy z nim Kátholicy/ przyimowáć onego liſtu Ceſárſkiego niechćieli. Lecz potym gdy ſię to ná Concilium piątym rozbieráło/ y ná łázło ſię to/ iż ono potępienie tych trzech wedle pierwſzych ich błędow/ nic Concilium Kálcedońſkie^v nie ſzkodźiło: y Wigilius y ini Kátholicy ná Ceſárſki on liſt zezwolili. A ći ktorzy zezwolić niechćieli choć Kátholicy/ odſzczepieńcy ſię zwáli.

Summá ſwarow o trzy Kapituły.

To ſummá wſzytkich ſwarow máło nie próżnych/ ktorych náśiałá niezgodá y vpory Pelágiuſzá z Theodorē Ceſáriyſkim/ gdy Pelágius Origeneſá po śmierći potępiał/ á Theodorus tákże Origeniſtá y Eutychian ná złość Kátholikom tych trzech po śmierći potępić chćiał. Acz Theodorus złym sercem ſpodźiewáiąc ſię iż tym Concilium Kálcedońſkie zelżyć y obrzydźić miał. y nieſzło w tych poſwarkách o żaden ártykuł wiáry/ iedno o one potępione osoby. okrom tego co chytrzy Eutychiani zámyślali/ ále nic iáwnie.

4. *Facundus Africa: pro defenſ: cap: 2. lib: 1.*

A iż wiedźiał Iuſtinianus/ iż iego ſtátut on ná wyklęćie onych trzech wagi przez przyzwolenia Biſkupow nie miał: ſtárał ſię áby do podpiſánia y przyzwolenia Biſkupy poćiągnął. y kuśił ſię naprzod o Wigiliuſzá Papieżá y kilás zachodnych Biſkupow/ y o Dáciuſzá Mediolánſkiego/ ktory w ten czás był w Cárogrodźie/ y o Fákunduſá Biſkupá z Afryki/ ktorzy żadná miárą zezwolić niechćieli.

Fákundus piſał na Iuſtiniana.

A Fákundus liſt śmiáły y beſpieczny ná Iuſtinianá nápiſał/ przygániáiąc mu/ iż będąc y świeckim pánem y náuki żadney nie máiąc/ w kośćielne ſię ſpráwy wdáie/ y iáko Zeno czynił/ Biſkupom roty do wiáry wydawa/ ktorey ſię od nich ſam vczyć winien. Lecz wſchodni Biſkupi/ Mennás Cárogrodzki y Antyoſki Ephrem/ y Alexándriyſki Zoilus/ y ini/ ácz poniewolnie/ zezwolili/ y to pod tym obowiązkiem: ieſli Papież Wigilius to pochwali/ ináczey nic.

Procop: lib: de bello Gottico.

Papież do Cárogrodu wyiáchał.

Widząc Ceſarz iż bez Wigiliuſzá Papieżá przewieść ſwe^o nic nie mogł: piſał pilnie do niego/ prośząc áby do Cárogrodu záiáchał. Co on vczynił nierostropnie/ iáko ſię potym pokaże/ y nád zwyczay przodkow ſwoich/ ktorzy proſzeni choć od pobożnych Ceſárzow/ nigdy tego vczynić niechćieli/ áby Rzym opuſzczáiąc od ſwey ſię ſtolice oddaláli. y wyiáchał z oblężonego Rzymu tego roku do Sycyliey/ y tám zime przemieſzkał/ biorąc ſpráwe od ſwoich zwłaſzczá od Stephaná poſłá ſwego/ y od Dáciuſzá Mediolánſkiego Biſkupá/ ktory ſię ztámtąd wracał/ co ſię w Cárogrodźie dźiało.

5. *Chleb Rzymiánom pobrany.*

Tám z Sycyliey/ wielką liczbę korcy zbożá wyſłał Wigilius do Rzymu/ bez wątpienia z kośćielnych imion/ ktore tám były bogáte y wielkie. Ale okrętom onym/ ktore wiozły zboże/ ná ochłodę głodu oblężonych Rzymian/ Gothowie zábiegli/ y v brzegu ie poimáli/ y pobiwſzy ludźie ná nich á zboże odiąwſzy/ Wálentiná Biſkupá ktory od Papieżá z Sycyliey iáchał do Totyle przywiedli. ktoremu okrutnik obie ręce vćiąć kazał.

Válentinus Biſkup obćięty.

6. *Prato Spir: ca: 117.*

Roku tego Ephrem Antyoſki Biſkup do oyczyzny niebiekiey poſzedł/ y Piotr Ierozolimſki. o tym Pietrze y zeſzćiu iego táka ſię powieść náyduie v

Sophro-

Sophroniuſzá. Był ieden ſtáry puſtelnik Abbás Georgius ná gorze Sy-
nái. Temu wielka chęć przyſtąpiłá / áby dźień Wielkonocny w Jeruzálem
v grobu Páná náſzego świećił / y tám przeświete táiemnice brał. A gdy o to
pilnie Páná Bogá prośił / gdy on dźień przyſzedł / od Anyołá w one godźi-
ne poſtáwiony był v grobu Páńſkiego / y z ręku Piotrá Pátryárchy przenaj-
świetſzy Sákráment przyiął. Obaczywſzy go Piotr / ná obiad go do śiebie
prośił. A on rzekł: Sſtań ſie wola Boża. y záraz do ſwey zás celli on ſtá-
rzec przynieśiony był. Biſkup ſie nań fráſował / iż im pogárdźił / y piſał do
oycow gory Synái áby mu onego ſtárcá ktory iuż lat miał 70. poſłáli. A ſtá-
rzec poſłał bráćią do niego / y liſt nápiſał / w ktorym mowi: Vchoway Boże
ábych was prześwietego Anyołá wzgárdźił: ále wam oznáymuię / iż po
ſześći mieśięcy / obá záraz ſtániemy przed CHRISTVSEM Bogiem ná-
ſzym / tám ſie wam pokłonię. Gdy przyſzli Oycowie oni do Pátryárchy y liſt
oddáli: mocno twierdźili / iż nigdy z ſwey celle od dawnych lat nie wycho-
dźił / áni ná tym mieyſcu był. A Biſkup oczom ſwoim wierzył / y cudo Boże
poznał. y onego czáſu gdy ſzoſty mieśiąc miał / żywotá dokonał.] Może
P. Bog záwżdy to czynić co z Abákukiem y z Philippem vczynił. On ſie do
woley ſług ſwoich ſkłánia / iáko Pſalm mowi / y modlitwy ich wyſłuchawa /
y iáko mátká z dźiećmi ſie ſwymi obchodźi.

Cud o Georgiuſie Opaćie.

Przenieśiony od Anyołow do Ieruzalem.

Rok Páńſki 547. Vigiliuſzá 8.

Iuſtiniáná 21. Totile 6.

ROk nieſzcześliwy / ktorego Totylás Rzym opánował. W obleże- 1.
niu onym Pelágius dyákon / ktory niedawno był z Cárogrodu
przyiáchał / wielkie rozdawał pieniądze ná ſtrapione głodem /
ktory iuż Rzymiány męczył. Tenże proſzony od Rzymian do To-
tyle o krotkie przymierze wyſzedł / ále pięknie przyięty nic nie vpro-
śił. Mieli żołnierze ieſzcze żywnośći doſtátek / ále ią kryli / ábo bárzo drogo
táiemnie przedawáli. Beſſus y Konon ſtárſzymi w obronie miáſtá nád żoł-
nierzmi będąc / pieniądze tylo zá zboże zbieráli / do ktorych ſie ſkupiwſzy Rzy-
miánie prośili / áby im żywnośći vżyczyli / ábo ie pozábiiáli. Oni rzekli iż ży-
wnośći nie máią / á zábiiáć ſie ich nie godźiło / ćieſzyli ie iednák prędkim przy-
byćiem woyſká y pomocy z Cárogrodu. Tym czáſem wielki głod wſzytkich
vćiſkał: gdy im otrąb nie ſtáło / do zdechłych koni / myſzy / ſzczurkow y inych
beſtiy ſie puſzczáli y one iedli. á gdy y v żołnierzow poczęło chlebá nie ſtá-
wáć / wſzyſcy ſie do pokrzyw y źioł około murow vdawáli: puchnęli / padáli /
vmieráli / drudzy ſie zábiiáli. ieden oćiec pięćioro dźiatek máiąc / gdy nań wo-
łáły y płákáły chlebá proſząc: on rzekł: Podźćie zá mną dźiatki / y prowádźi-
wſzy ie do Tybru / ſam ſie z wielkiey ku dźiećiom żáłośći / vtopił.
A gdy żołnierze vſłyſzeli / iż lud poſłány z Cárogrodu ná pomoc do Rzy- 2.
mu zátrzymány y od Gothow pobity był: myślili iuż miáſto podáć / á zwłá-
ſzcżá Iſaurowie / ktorzy ſie porozumiawſzy z Totylą / y kilkáś iego dużych
mężow powrozem w nocy przećiągnąwſzy / bráne ktorą zwáli Aſinaria od-
bili / y Gothy wprowádźili. Żołnierze Rzymſcy z wodzmi ſwymi Beſſem y
Kononem inymi bránámi vćiekli / niektorzy ſie miedzy Rzymiány pomie-
ſzáli. Máximus / Olibrius / Oreſtes / y ini przednieyſzy / w kośćiele ſie ś. Pio-
trá zámknęli / ini wſzyſcy z miáſtá wyſzli vćiekáiąc / ledwie ludu z pięć ſet zo-
ſtáło / ktorzy do kośćiołow vćiekli: gonić nikogoż Totylás nie kazał. A gdy
widźiał / iż ſie nie było w mieśćie czego bać: ſzedł do kośćiołá ś. Piotrá Pánu
Bogu dźiękowáć / á Gothowie kogo potkáli zábiiáli / y było zábitych z po-
ſpolſtwá o ſześćdźieśiąt / á żołnierzow około dwudźieſtu nawięcey.

Procop: lib: 3. de bello Gottico.

W obleżeniu żołnierſkie łakomſtwo.

Głod wielki w obleżeniu w Rzymie.

Topili ſie dla głodu.

Rzym zdradą wźięty od Totile.

Totilás P. Bogu dźiękuie v S. Piotrá.

Pelagius vbłagał Totilę.

Złupiony Rzym.

W kośćiele ś. Piotrá/ Pelágius on dyákon Totyle przywitał y miłośierdźia prośił/ Ewángelią w ręku máiąc. y vprośił to/ iż zábiiáć nikogoż nie kazał: łupy bráć/ á ſobie co nalepſze y nadrożſze rzeczy záchowáć/ żołnierzom dopuśćił. Wiele w domách páńſkich pieniędzy náleźli/ ále nawięcey w domu onego Beſſá hetmáná/ ktory w głodźie zbożé przedawał/ á wynieść z ſobą łákomſtwá onego y krwie ludzkiey/ zły człowiek/ nie mogł.

Białegłowy ochronione.

Niewiáſty y białegłowy wſzytkie zwłaſzczá zacnych domow cáło y bez żadney krzywdy y zelżywośći záchowáć kazał/ á zwłaſzczá one Ruſticiáne żonę Boeciuſzá corkę Symmáchá/ ktorą Gothowie zábić chćieli/ o to iż obrázy Theodoriká ná pomſtę męża ſwe°/ obáláć kazáłá. Ale y tey ſię krzywdá żadna nie ſtáłá. w czym Totylás wielką ſławę ſwoiey powśćiągliwośći odnioſł.

Totilás do ſwoich żołnierzow rzecz czyni.

Zaleca im ſpráwiedliwość.

3. Názáiutrz Totylás ſwoie żołnierze zwołał/ y przemowę táką do nich miał: Przodkowie náſzy Gothowie wielkie y mocne woyſká y ſzczęśćie y zwyćięſtwá gęſte mieli/ y ták wiele kroleſtw pośiedli: dla tego/ iż ſpráwiedliwość między ſobą y nád poddánymi záchowáli. ktorey gdy odſtąpili/ pokonáni y zmnieyſzeni ſą. Zoſtáło nas oto trochę/ y dał nam P. Bog tákie zwyćięſtwo/ o dwádźieśćiá tyśięcy Rzymian iużeſmy pobili: da nam więcey gdy przy ſpráwiedliwośći ſtáć będźiem/ zá ktorą ſzczęśćie woienne idźie. &c. Dobrze to mowił. Bo y wiárá dobra Kátholicka nie pomaga/ gdy grzechy záchodzą/ y owſzem tácy bárźiey karáni bywáią/ ktorzy wiedzą wolą Bożą á oney nie czynią. Grzechy to ſpráwuią/ iż ná ſyny ſwe Pan Bog Pogáńſką rękę przepuſzcza. Zezwał zás Totylás Senatory y ine przednie ludźie/ y wymawiał im dobrodźieyſtwá ktore od Gothow mieli/ y ſzkody y krzywdy ktore ie od Grekow/ ktorzy ich ták odbieżeli/ potykáią. &c. iáko zwykli pánowie poddánym mawiáć.] Mogł y to przytoczyć co Grekowie Papieżowi Silweriuſzowi vczynili/ á iáko Gothowie/ w wielkiey czći Papieże y Biſkupy mieli od káżdey krzywdy ich broniąc/ y cáłe práwá ich záchowuiąc.

Gothowie lepiey ſię záchowáli Papieżom niż Grekowie.

Procop: vt ſupra.

Totilás Pelágiuſzá o pokoy śle.

Rzym obálić chce Totilás.

Odrádził mu Beliſárius.

Potym Pelágiuſzá onego/ ktory był v niego wſzytkie ony Rzymiány wyprośił/ do Ceſárzá Iuſtinianá poſłał/ przydáiąc mu Theodorá/ áby pokoy mu ziednáli/ y piſał liſt táki: Ieſli w pokoiu mię zoſtáwiſz/ zá oycá ćię mieć będę/ y ná wſzytkie twoie nieprzyiaćiele poćiągnę. Ceſarz mu odpiſał/ iż wſzytkie woienne namowy zlećił Beliſáriuſzowi. Z czego zrozumiał/ iż mieć pokoiu nie miał/ y myślił wſzytek Rzym obálić y z źiemią zrownáć. O czym gdy ſię dowiedźiał Beliſárius: poſły do nięg wyſłał/ y liſt piſał w ktorym ſą one słowá: Ieſli nas zwyćiężyſz/ ſobie Rzym zoſtáwiſz/ y ſwoie miáſto obáliſz ktore wſzytek świát przez długi czás y w wielkim doſtátku budował. A ieſli ſtráćiſz á pokonány od nas będźieſz: wieczney nieſławy nie vydźieſz/ iż dármo y bez przyczyny/ tákie miáſto ktoremu ná świećie rownego nie máſz/ zepſuieſz.

Trzećią część murow podźiurawił.

Beliſárius náprawiał w Rzymie mury.

5. Ten liſt częſto czytáiąc/ dał ſię do tego námowić/ áby Rzymu nie pſował. Trzećią część tylo tu y owdźie murow obalał/ áby drugi raz gdyby ſię wroćił/ miał do weſzćia wrotá/ ieſliby ſię Rzymiánie ſprzećiwili. y ták z Rzymu wyćiągnął/ y bitwámi ſię z Rzymiány v Lukanow y w Kálábriey báwił. A tym czáſem Beliſárius do Rzymu przyćiągnął/ y opánowawſzy miáſto mury one zdźiuráwione iáko mogł ná prędce pozápráwiał.] Znáć y dźiś iego robotę/ dáleko od ſtárey podleyſzą/ ná tych murách Rzymſkich.

Anaſtaſius in Vigilio.

Papież do Cárogrodu przyiáchał.

Poſwarki z Theodorą.

6. Tego roku Vigilius Papież z Sicyliey do Cárogrodu przyiáchał. Wyſzedł przećiw iemu Ceſarz/ y cáłuiąc ſię nád ſobą płakáli/ á lud idąc przed nim áż do kośćiołá Zofiey/ śpiewał: Owo przyiáchał pánownik pan/ &c. Potym ſię długo o Antymá ſwárzyli/ y vkázowáłá Ceſárzowa Theodorá podpis y obietnice ręki iego/ áby był ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie przywrocony. Ale on pełny mocy Apoſtolſkiey mowił: Przyzwáli mię pobożni pánowie Iuſtinianus y Theodora: ále widzę żem nálazł Dioklecianá y Eleuteria. Czyńćie

co chcećie

co chcećie/ vmrzeć wolę á ſłuſznie zá ſwe vczynki ćierpieć/ niżli heretyká ná ſtolicy tey poſtáwić. W inſze zás poſwarki z nim záſzedł Iuſtinianus/ około ſwego onego wyznánia wiáry/ y wyroku ná potępienie trzech kápituł: to ieſt/ trzech oſob/ áby Papież ná nie zezwolił. Vchodząc Vigilius zezwolenia onego/ zezwał Synod 30. Biſkupow w Cárogrodźie/ y ſłyſzeć chćiał rozumienie ich. Wſzyſcy ſię z Ceſárzem ſkłániáli/ ſámi Biſkupi z Afryki y niektorzy zachodni co z Papieżem przyiácháli/ od tego byli dálecy/ áby ſię ono Ceſárzowi pozwaláć miáło. Fákundus z Afryki Biſkup/ kśięgi o tym do Ceſárzá piſał/ wolnym ięzykiem nań ſię o tákie nád Biſkupy roſkázowánia puſzczáiąc. Papież widząc onę niezgody/ á boiąc ſię wielkiego rozerwánia/ wolał ſię też do Ceſárzá y wſchodnych Biſkupow ſkłániáć/ dobrze vważywſzy/ iż nic on liſt Ceſárſki Concilium Kálcedońſkiemu nie ſzkodził/ á iż nie ſzło o wiárę/ále tylo o oſoby. Jednák iáwnie ſię z ſwoim rozumieniem nie pokazał/ ále wyrokiem ſwoim to rozkazał: áby o onym poſwarku nikt nic nie mowił/ áni piſał/ áni ſię w ſwáry vdawał/ pokiby ſię wielkie Concilium nie zebráło/ á końcá o tym nie vczynił. y ták one rożnice do czáſu vćichły.

Státek Vigiliuſzá z ſtrony wiáry.

7.

Synod w Cárogrodzie.

Papież zákázuie poſwarkow o trzy Kápituły.

8.

Jednák niektorzy przyganiáli w tym Papieżowi/ y rozumieli iż onym milczeniem Ceſárſką ſtronę pochwalił: ále kto mądrze w tę rzecz weyrzy/ o ney mądrośći iego zgánić nie będźie śmiał. Bo wielkąby był ſzkodę kośćiołowi vczynił potępieniem y obráženiem czterech Pátryárchow/ y tych Biſkupow ktorzy pod nimi byli/ o rzecz ktora ſię nietylo zámilczeć miáłá/ ále y tákich zabaw y trácenia czáſu nie byłá godna/ y lepiey ią było pod źiemią pogrześć/ gdyż obie ſtronie kácerſtwem ſię brzydźiły y Concilium Kálcedońſkie ochrániáły/ á żadnego w wierze vſzczypku prawdźiwego nie było. Doſyć Vigilius ſwego męſtwá Apoſtolſkiego pokazał/ iż one Ceſárzową Theodorę ze wſzytkimi Eutychiány y Acephalmi y heretyki wyklął. Co świádczy Grzegorz s. wielki.

Niepotrzebne ſwáry o te Kápituły.

Ceſárzowa wyklęta z heretykami.

Lib: 2. epiſt: 36.

Rok Páński 548. Vigiliuſzá 9.

Iuſtinianá 22. Totile 7.

1\.

Trzynaſty rok woyny z Gothámi/ nie był ſzcześliwy Rzymiánom/ ktore czeſto Gothowie pokonywáli. A ktemu Skláwinowie ábo Słowacy z woyſkiem przebywſzy Dunay/ Illirik ośiedli. Ceſarz ſię w tákich vtrátách wolał o trzy kápituły fráſowáć/ niżli woienne przypadki pilniey opátrowáć. A co ieſzcze gorzey/ záczęło ſię wielkie rozerwánie miedzy Kátholickimi Biſkupy/ y kśięża. z Afryki niektóry Opát Felix Gillitanus y z Lampridiuſzem/ do Cárogrodu przyiáchawſzy/ námowili Sebeſtianá dyákoná Papieſkiego/ á on zás towárzyſzá ſwego Ruſtiká tákże Rzymſkiego dyákoná Papieſkie kleriki/ áby przećiw Papieżowi powſtáli/ wywodząc to iż krzywdę czyni Concilium Kálcedońſkiemu/ gdy tych nie wyklina/ ktorzy ie onemi trzemi kápitułámi zelżyli. y ták go vdáli iákoby Concilium onego nie pochwalał/ á zá heretyki ſię ſkłániał. Co byłá wielka potwarz. Nábechtáni oni dyákonowie/ y drugie kleriki Papieſkie/ ſubdyákony y defenſory y piſárze do ſiebie poćiągneli. A on Ruſtikus y Sebeſtianus roſpiſáli liſty do zachodnych Biſkupow/ rozſławiáiąc to o Papieżu/ iákoby Papież tym ſprzyiał/ ktorzy Concilium Kálcedońſkie pſowáli. Jedni nie wierzyli/ drudzy záraz od Papieżá odpádli/ trzeći piſáli do niego o tym ſię dowiáduiąc. Owa nie máłe ſię záburzenie y odſzczepieńſtwá/ zá przyczyną onych płochych ludźi záczęło/ y bárzo ſię ſzkodliwie ſzerzyło. y piſáli ná Papieżá y ięzyk ſwoy oboſtrzyli Liberatus dyákon z Kárthaginy/ y on Fákundus Biſkup Hermiáneńſki/ y Wiktor Biſkup Tunueńſki/ ktorych piſmem wiele

Procop: de bello Gottico lib: 3.

Skláwinowie ośiedli Illirik.

Rozerwánie miedzy kśięża Rzymſka.

Papież potwarzony od ſwoich y rozſławiony.

Iſidorus.

ſię Bi-

śię Biskupow poburzyło/ iż od Papieżá odstepowáli, y ták wßędźie były swáry y niezgody ácz nie długie. bo śię rychło Papieska niewinność odkrywáłá.

Laurianus Biskup męczennik. Rom: Martyrol: 4. Iulij.

2. Laurianus Mediolańſki kápłan/ wolnym ięzykiem Totyle okrutniká karały iego złośći gánił. O co gdy go poimáć y zábić chćiał/ do Hißpániey vćiekł/ y był tám po Máximie w Hiſpáli ná Biſkupſtwo wybrány. O czym gdy śię Totylá dowiedźiał: piſał do Theudy Krolá Hißpáńſkiego/ tákże Gotha/ áby go ſkarał. On o tym zrozumiawßy/ do Rzymu śię puśćił/ y ſtámtąd záś do Hißpániey śię wracáiąc/ v Máſſyliey w Galiey od ſług Totyle zábity ieſt. Męczennik Chryſtuſow y gorący káznodźiei/ cudámi też vwielbiony.

Grego: Turon: de glor: Martyr: cap: 24. 25.

Wodá do chrztu cudowna w Hiſpániey.

W Hißpániey miedzy Ariany Gothám cudownie P. Bog wiárę Kátholicką potwierdzał. Ná polu/ ktore zową Oſen w Luſitániey/ mieyſce ieſt iedno nád ktorym Chrześćiánie piękny kośćioł poſtáwili. Tám w wielką śrzodę Biſkup z ludem wchodząc/ ſuche mieyſce bez żadney wody záſtáie/ y pilnie po modlitwách kośćioł on zámyka: á w wielką ſobotę/ gdy z ſobą ludźie do chrztu prowádźi/ otworzą kośćioł y ſadzawkę pełną wody náyduią/ ták iż wierzch wody wzgorę śię/ iáko ná korcu pßenicá z wierzchem náſypána/ podnośi. ktorą gdy poświęći Biſkup/ wßyſcy ią biorą y polá ſwoie polewáią/ á wody oney nie vbywa. á ſkoro dźieći/ y ine pochrzczą/ oná wodá niewiedźiec gdźie vſtępuie/ iáko też niewiedźiec ſkąd przychodźi.

Heretyk o kośćioł ſkárány.

Heretyk ieden temu nie wierząc/ do onego kośćiołá koni y bydłá nápędźił; ále karánia Boſkiego nievßedł. Bo o pułnocy w febrę wpadßy/ wołał áby z kośćiołá konie wyprowádzono/ y ćiáło ſwe ſam zębámi kąſáiąc/ vmárł. Krol też Hißpáńſki Gothus heretyk Theodogiſilus/ chcąc onego cudu doznáć: głębokie około kośćiołá rowy wykopywáć kazał/ pátrząc ſkąd oná wodá przychodźi/ ále nic náleść nie mogł.

Symeon głupi. Euagr: lib: 4. cap: 33. Concil: Nic: 2. Act: 4. Leoncius. 5. Iunij.

3. Ná wſchodnych ſtronách on Symeon Salus w Emeśie/ w głupſtwie ſwoim dźiwnym/ cudá czynił. Origeniſty y heretyki náwracał/ y Zydy y czárowniki P. Bogu pozyſkował/ y czárty wyganiał. Gdy onego czáſu w támtych ſtronách ná vczonych y gorących do obrony wiáry ś. ſchodźiło: P. Bog przez głupiego duße ludzkie nápráwował. Pátrz w iego żywoćie.

Procopius. *Theodora vmárłá.*

Theodorá Ceſárzowa/ wielka Kátholickiey wiáry nieprzyiaćiołká/ z tego świátá y z páńſtwá zebrána ieſt. roſkázowáłá dwádźieśćiá lat y rok/ iáko ią Wigilius klątwą kośćielną záiął/ ták długo żyć nie mogłá.

Naśmiewiſko ßczęśćia nálanie.

4. Tego czáſu odmienność y naśmiewiſko ßczęśćia pokazáło śię ná Iánie z Káppádociey: ktory v Iuſtinianá wßytkim rządźił/ y bywał Conſulem y nawyżßym ſędźią. Miał o ſobie iákiegoś głupcá proroctwo tákie: ßátá Auguſtá ma być ná tobie. Co ták rozumiał/ iż Ceſárzem kiedy być miał/ y ná tym śię funduiąc/ nigdy tey nádźieie z myśli wypuśćić niechćiał. Rozgniewał śię nań Iuſtinianus/ podobno z iákiego podeyźrzenia około páńſtwá/ y wſkazał do niego; ábo kápłanem zoſtań/ ábo zdrowie ſtráćiß. y ßedßy do wielkiego kośćiołá Zofiey/ ßáty odmienić prędko chćiał/ śmierći śię boiąc: Tráfił ná Zákryſtianá/ ktory iney kśiężey ßáty nie náyduiąc/ ſwoie nań wdźiał/ á temu kśiędzu imię było Auguſtus. Y iuż mu śię ono proroctwo wypełnić mogło. Pobrano mu máietnośći/ máło co zoſtáwiono/ á on ießcze nádźieie do Ceſárſtwá nie ſkłádał. Mießkáiąc v Cyzyku/ o zwádę y rozruch w ludźiách/ w ktorym był Biſkup zábity/ iemu winę dano/ zá co oſtátek mu máietnośći wźięto/ y ná morze nápoły nágiego pußczono. Włoczył śię po Egypćie żebrząc/ y trzy látá więźniem był/ á przedśię o Ceſárſtwie ſobie tußył/ y ták w wielkiey nędzy dokonał/ ktorą śię nigdy do baczenia y pokory przywieść nie mogł.] Zyśćiło śię ono piſmo: Głupiego by go y w możdzerzu iáko ięczmień ná ptyſánnę vtłukł/ nie odpędźiß od niego głupſtwá iego.

Procop: de bello Perſico lib: 1. *Głupiego trudno náuczyć.* Prouerb: 27.

Rok Páńſki 549. Vigiliußá 10. Iuſtinianá 23. Totile 8.

1\. Włoska wszytká ziemiá záś ginąć / y do Gothow się wrácáć poczełá. Belisárius włocząc się tám y sám nic znácznego nie czyniąc / y żadney sławy nie odnosząc iáko pierwey / wroćił się do Cárogrodu / y tám domowy żywot prowádził. Záczym Rzymiánie Włoską ziemię vtrácili. Gothy pierwey zwoiowawszy / Gothom się wygnáć dopuśćili / y nietylo Włoská ziemie / ále y Illirik zwoiowány był. A Pánnonią náiáchali od Dunáiá Longobárdowie / y áż do Dálmáciey zábiegáli / y prawie wszytkie zachodnie krolestwá dźicy y obcy ludźie opánowáli. Fránkom Gothowie puśćili to co tám mieli / Mássylią y okoliczne kráie / á Iustinianus Cesarz ono im práwo potwierdźił. y nic nád tę ziemię spráwiedliwiey w Gálliey Fránkowie nie dostáli.

Procop: de bello Gott: lib: 3.
Belisarius do Cárogrodu się wroćił.
Longobárdowie od Dunáiá.
Mássylią Frankowie prawnie ośiedli.

2\. A tym czásem Iustinianus / choć go Vigilius Papież do obrony Włoskiey ziemie pobudzał / kośćielnemi się rzeczámi y náuką wiáry báwił / cudze dźieło spráwuiąc / á swe° nie pátrząc. y ták wielką szkodę ná páństwie wźiął / á większą swoim vporem y wszetecznym wdawániem / kośćiołowi Bożemu vczynił. iáko niżey vsłyszym / gdy chćiał w Boskich rzeczách Biskupy náucząć / od ktorych sám náukę bráć miał. Niech się przestrzegą Politycy / etc.

Procop: vt supra.

Rok Páński 550. Vigiliuszá II.

Iustinianá 24. Totile 9.

1\. Rozsławiony y potwarzony od swoich Vigilius Papież / gdy mu niektorzy bácznieyszy Biskupi pisáli / pytáiąc ieśli od Concilium Kálcedońskiego odstąpił / iáko im spráwę dawano : odpisuie / spráwuiąc się iż nigdy tego ná myśli nie miał. y iest list iego do Wálentinianá Biskupá Tomis z Scyticy / w ktorym go vprosi áby to inym opowiádał / iż on cáłość ś. wiáry od Apostołow wźiętey y od przodkow iego Biskupow Rzymskich podáney / záchowuie. y cztery Concilia Oycow śś. Niceńskie / Cárogrodzkie / Epheskie pierwsze y Kálcedońskie / czći / y przy nich stoi / y onych broni. Żáluie się ná Rustiká y Sebestianá / iż go ták do ludźi po wszytkich krolestwách vdáli y rozsławili. Tákiż list pisał do Aurelianá Biskupá Arelátenskiego w Gálliey / ktory go też o to pisániem swoim pytał.

Vigilius się o potwarz spráwuie.
Extat in Synod: 5. act: 7. & Tom: 1. ep: R. P.

2\. A iż oni dwá Rustikus y Sebestianus z námowy Felixá Afrá Gilitaná / przyczyną byli onego osławienia Papieskiego : zá to ie wyklął Papież / y ine ich vczestniki / y onego Felixá / y z vrzędow ie kośćielnych złożył. Lecz one niezgody miedzy Kátholiki / y z vrągániem heretykow / nie vstawáły : áż się do ostátniego lekárstwá / to iest / do powszechnego Concilium Vigilius y Cesarz vćiec muśieli / mysląc iákoby ie nárychley zgromádźić mogli. A Cesarz chcąc ná Concilium przyszłe zgotowáć dowody ná Theodorá Mopsuesteńskiego / iuż od stu lat vmárłego : stárał się áby w Ciliciey w tymże mieśćie Mopsuestenie był Synod. y ziácháło się dźieśięć Biskupow / ktorzy się pilnie wypytáli od stárych / iż ten Theodorus dáwno wyrzucony był z diptychow / to iest / kośćielnych Mszałow / iż się imię iego przy Mszy ś. nie miánowáło. po czym znáć było / iż był iáko heretyk potępiony. y o tym Synod on dał znáć do Papieżá Vigiliuszá.

Vigilius epist: 5. Tom: 1. ep: R. P.
Ná Concilium się zbieráią.
Synod: 5. Act: 5. Tom: 2. Conc.
Pytánie ná Theodorá.

3\. Iordanes Gothus do tego roku historią swoię przedłużył / y tu ią skończył. Ná końcu ták vpomina tego ktoremu ią posłał. Pátrz ná nędze y odmienności świátá tego / á do Bogá się obrácáiąc / słuchay co Ian ś. mowi : Namileyszy / nie miłuyćie świátá / y tego co ná nim iest : Bo świát mija y pożądliwośći iego / á kto czyni wolą Bożą ten trwa ná wieki.] Day Boże nam z czytánia tych historiy y dźieiow przodkow nászych / prawdźiwą wzgárdą świátá tego pilnie się do wiecznych dobr nábywánia pobudzáć y ostrzyć.

Iordanes historik.
Pożytek z czytánia dźieiow świátá.

Rok Páński 551. Vigiliußá 12. Iustinianá 25. Totile 10.

1. Procop: lib: 3. de bello Gott. *Sklawini Rzymskie woysko porazili.*

SZesnasty rok woyny z Gothy/ ná ktorey Germanus wodz Iustinianá długo mężnie sobie poczynáiąc/ y nádzieię do wybáwienia ziemie Włoskiey ludziom czyniąc/ nád nádzieię vmárł. A wodne woysko ktore ná pomoc do Włoch płynęło/ ná morzu się Adriátyckim porozbiiáło. Sklawini też v Hádriánopolu Rzymskie woysko porázili/ y Trácią woiuiąc áż w mili od Cárogrodu odpędzeni/ do domu się cáło z wielką korzyścią wrocili.] Karze P. Bog y gniewa się ná pány/ gdy w kościele iego niepokoie czynią/ iákie ná ten czás Iustinianus/ woiennego vrzędu swego zániechawszy/ zádawał. O iákich nigdy słycháć ieszcze nie było.

2. Ex epist: Vigil: 7. *Mándat Cesarski w rzeczách kościelnych.*

Bo tego roku zá namową y podusczeniem onego Theodorá Cesáryyskiego/ táiemnego Eutychianá/ ktory pierwszą onych niepokoiow był przyczyną/ Iustinianus ono práwo swoie o trzech Kápitułách/ to iest/ o potępieniu trzech person/ záwiesić y obwołáć w Cárogrodzie y wszytkim ie Biskupom chowáć y wykonywáć roskázował. Odwodził go od tego przez swoie Vigilius támże w Cárogrodzie mieszkáiący/ ále nie mogł. y owszem gdy się onym iego mándatom sprzeciwił Vigilius/ nietylo się nań przegrażał/ ále go

Papieża kazał Cesarz poimać.

y poimáć kazał iáko wściekły y szalony. Aż musiał z pálacu Plácidiány Papież vstępowáć/ y do kościołá ś. Piotrá vciekáć. Táki to był Theolog ten Cesarz/ ktory y czytáć nie vmiał. Biskupow wiáry vczył/ á nieprzyiaciołł/ ktorzy mu páństwo wydzieráli y pustoszyli zániechał. A ini wszyscy Biskupi wschodni y Menná Cárogrodzki ná Cesárskie roskazánie przyzwolili.

Nádto on Theodorus/ iákoby nawyższy kościołá wszytkie° pásterz/ Zoilá

3. *Pátriárchá Alexándriyski złożony od heretyká Theodorá.* Liberat: Diac: Breuiar: cap: 23.

Pátryárchę Alexándriyskiego/ iż ná on Cesárski dekret przy Papieżu stoiąc przyzwolić niechciał/ bez Synodu/ bez sądu z Biskupstwá złożył/ y z dyptychow wymázał/ y Apollinárá heretyká zá roskazániem Cesárzá ná iego miesce podał. A nie słucháiąc Papieżá ktory o onych trzech Kápitułách milczeć kazał/ wszędzie przećiw im mowił y czynił bez wstydu żadnego/ wszytko posłuszeństwo zrzućiwszy/ Cesárzowi szaleństwá onego we wszytkim pomagał.

Papież mężny y w vciekániu.

Papież nic nievstrászony/ choć w vciekániu onym/ wielkim sercem Apostolskim choć moc nád sobą Cesárską vczuł: zebrawszy trochę Biskupow wyklął onego Theodorá iáwnego odszczepieńce/ á táiemnego heretyká/ y klątwę nań nápisał y wydał/ z Biskupstwá go skłádáiąc y z vrzędow wszytkich kościelnych. W tymże liście Mennę y ine Biskupy wschodnie/ ktorzy do Ce-

Extat To: 2. Conc: & Tom: 1. ep: R.P.

sárskiey woley przystáli/ nie wyklął/ ále ie od vżywánia świątości záwiesił/ pokiby się nie vpámiętáli. Ten list klątwy/ nie záraz Papież wydał/ ále

4. vpámiętánia Cesárskie° y Biskupow czekał/ iednák go iedney osobie polecił/ áby go oznaymił wszytkim ná mieyscách pospolitych/ ieśliby nań iákie niepokoie y przymuszánia przyszły/ ábo śmierć zászłá.

Rok Páński 552. Vigiliuszá 13.

Iustinianá 26. Totile 11.

1. *Vigilius do Kálcedonu vstępuie.* Anastas: Bibliot: in Vigilio. *Policzek odniosł Vigilius.*

Igilius Papież v ś. Piotrá w Cárogrodzie mieszkáiąc/ onemu mieyscu nie dufáiąc/ do Kálcedonu do kościołá ś. Euphemiey cicho dla Cesárzá z swemi się Biskupy przeniosł. W tym przenoszeniu ábo vciekániu/ nápisał Anástázyus/ iákiś zuchwáły y mężny dał Papieżowi policzek mowiąc: Mężoboyco niewieś co mowisz/ tyś Silweriuszá Papieżá zábił/ y synás wdowy iedney kiymi y nogámi zámordował.] Tám mieszkáiąc Papież ták sobie poczynał/ iáko w Rzymie ná Láteranie/ z onego zamku y wieże iáko z opoki Piotrá ś. mężnym ser-

cem/ Cesárzá nietylo sie nie bał/ choć go mogł iáko Lew muche pożrzeć/ ále
go trapił y wyklinániem mu groził. ine Biskupy wyklinał/ sadził y w státku
Apostolskim nie vstał/ y przemoc sie nikomu przeciw prawdzie nie dał. y iści=
ło sie ono: Gdzie Papież tám Rzym. Acz w ten czás y choroba złożony był/ *Gdzie Papież tám Rzym.*
ále sercem mocnym wielka dużość pokázował/ w Bogu y w przywilciach *Męstwo Vigiliuszá Papieżá.*
Piotrá s. nádzieie pokłádáiac. y vciekáiac przed Cesárzem/ Cesárzá cudem
Boskim zwyciężył.

2\. Bo gdy sie dowiedział Justinianus iż do Kálcedonu Papież vciekł/ á
iż chorym był/ żáluiac tego iż go do tákiey zelżywości przywodził/ posłał do *Iustinianus vpámiętywa się.*
niego wielkie pány/ Belisáriuszá y Cetegá/ y Piotrá/ y Justinianá/ y Már=
cellá/ przez nie mu przysięgáiac/ iż złego nic od nie° cierpieć nie miał/ á prosząc/
áby sie do pierwszego pálacu swego wrócił. Ale Papież niechciał/ y oney przy= *Przeprásza Papieżá.*
siedze nie dufał/ y wskazał do Cesárzá: Ja przysiegi nie potrzebuie/ y záraz
zstąd wynide/ byle sie pokoy kościołowi wrócił/ á wyrok Cesárski o trzech Ká=
pitulách zniesiony y odwołány był. Jnáczey od s. Euphemiey nie wyni=
de/ do ktoreyem vszedł/ nie dla długow/ áni dla swey potrzeby/ ále dla ko=
ścielney. y wolał pierwey do wszytkiego świátá list podáć/ w ktorym oznay=
miał o wszytkim co sie w Cárogrodzie działo/ Cesárzowi nie dowierzáiac/
iesliby mu był iákie zmuszenie vczynił/ áby o iego niewinności y przy kościel=
ney wierze y prawdzie zostawániu y biedzeniu/ wszytek świát wiedział. List *Vigil: epist: 7. To: 1. epist; R. P.*
ten nie wszytek sie áni cáły náyduie. Lecz z tego co sie powie/ dobrze po=
znáć iż Cesarz vstąpić Papieżowi musiał/ y on swoy wyrok y práwo ná du= *Cesarz odwołał práwo swoie.*
chowne o trzy Kápituły/ przeciwnym listem odwołał y zniosł/ y milczenie o
rożnicy oney/ áż do wielkiego Concilium/ iáko był Papież postánowił/ roska=
zał/ y záraz sie z pilnościa o zezwánie Concilium wielkiego postárał. Histo=
ria te Nicephorus niektoremi omylnemi powieściámi záráził. Karał P. *Lib: 17. cap: 26.*
3\. Bog onegoż roku Cesárzá y páństwo iego gdy ták kościoł przesládował.
Bo wiele miast w Greciey trzesieniem ziemie vpádło/ y mieyscá sie niektore *Procop: de bello Gottico lib: 3.*
zápádly/ y morze nád zwyczay sie podnosiło. Skláwinowie y Hunnowie w
páństwá Rzymskie wtárgáli. y Gothowie Sárdinia y Korsyke wzieli. *Skláwinowie.*
Ale pátrzmy ná dziwna odmiáne reki Bożey: On Theodorus Cesáriy=
ski/ ktory wszytkie one nawálności wzburzył/ pierwey do pokuty s. przyszedł. *Odmiáná ręki Bożey.*
Co był dziw Boży. Bo dał zálobnice Papieżowi korząc sie y żáłuiac. Wy=
znawał práwa wiáre y cztery Concilia/ á osobliwie Kálcedońskie chwalił/ *Theodorus Cesarz vpámiętał się.*
káżde iego słowo przyimuiac. y tego żálował/ iż przeciw Papieżowi mowił
y onego lżył. y ták sie sam potępiáiac/ rozgrzeszenia prosił. Toż vczynił Men=
ná Pátryárchá Cárogrodzki wielce żáluiac błedu swego. obu Papież roz= *In Constit: Vigil.*
grzeszył/ y do społeczności przyiał. Zá temi dwiemá ini Biskupi poszli. y
wrócił sie wielki pokoy kościołowi s. tym wdzieczniey szy/ iż wiele z soba do=
brego przyniosł. Bo nád spodziewánie Gothowie z Sicyliey wygnáni sa/
4\. ázá posłánim Nársetá hetmáná do Włoch/ Gothowie vpádáć poczeli. y po=
kázáło sie iáwnie/ iż P. Bog ták Rzeczypospolitey świeckiey błogosławi/ iá= *Swieckiey R. P. iáko P. Bog szczęście dáie.*
ko sie pánowie kościołowi zásługuia. Wielkie wszedzie dzieki P. Bogu od=
dawano/ y świetá z weselem iáko tryumphy świecono.
W Cárogrodzie Mennás kościoł Apostołow świetych poświecáiac/
Bo go był Justinianus iáko vpadáiacy wielkim nakłádem odnowił/ nálazł *Procop: de ædif: Iustinia: lib: 1.*
przez mulárze ciálá w onym kościele Jedrzeiá s. y Lukaszá/ y Tymotheuszá.
Co im wielkiey rádości przyczyniło/ y Cesarz nabożny wydziekowáć sie P. *Ciálá S. Iędrzeia, y Lukaszá y Timotheuszá nálezione.*
Bogu zá to nie mogł. A w tym weselu Mennás iuż rozgrzeszony/ z Pánem
Bogiem odpoczał. Ná iego mieysce nástąpił Eutychius.
5\. Zá czásow Menny tego/ pisze Euágrius: Był zwyczay w Carogrodzie/
iż co zbywáło naświetszego Sákrámentu/ dzieciom ze szkoły przyzwánym *Lib: 4. cap: 35.*

 rozdawa=

roздawano. Miedzy nie ieden ſię Zydowſki ſyn wćiſnął / y wźiął przeczyſtą świątość. y do domu przyßedßy oycu to z proſtoty powiedźiał. Oćiec z wielkiego gniewu w piec go / w ktorym ſkło roſpalał / bo był tego rzemieſłá / wrzućił. Mátká długo ſyná ßukáiąc náleść go nie mogłá. áż dniá trzećiego v onego piecá ſtoiąc / á ſynaczká wołáiąc / vſłyßáłá głos iego ktorym ſię ozwał. Vyźrzy go mátká miedzy żarzyſtymi węglámi. Wyrwánego pytáłá / iákoś nie zgorzał? Powiedźiał: iż białagłowá iákaś w drogiey ßáćie częſto do mnie przychodźiłá / wodę mi podáiąc / ktora węgle gáśił / y dawáłá mi ieść gdy mi ſię chćiáło. Dowiedźiał ſię o tym Iuſtinianus Ceſarz / y ſyná z mátká ochrzćić / á oycá ktory Chrześćiáninem być niechćiał / ná pal wbić kazał.] Iáwna to byłá wßytkiemu świátu powieść.

Dźiecię Zydowſkie w piecu nie zgorzało.

Synod Aureliáńſki w Gálliey 50. Biſkupow. Ná nim był Tetrikus Biſkup Lingonieńſki / o ktorym to piſzą: Miał po ſobie ná biſkupſtwie Poppolá nieiákiego / złego / y praca iego pſuiące° / ktoremu po ośmi lat iáko wſtąpił ná biſkupſtwo ono / w nocy vkazał ſię Tetrikus z ſrogą twarzą mowiąc: Co to czyniß Poppole / czemu moie ſtolice mázeß? czemu owce moie roſpraßaß? vćiekay z tego powiátu / á opuść tę ſtolicę; á to mowiąc / kiiem ktory miał w ręku / mocno go w pierśi vderzył. Ocknął / ſię poczuł boleść / y dniá trzećiego krwią pluiąc vmárł.

6. Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 5. cap: 5.

Zły Biſkup iáko od vmárłego Tetriká ſkárány ieſt.

Zá królá Theodobertá w Gálliey był nieiáki Párthenius / ktory króleſtwem rządźił / y lud podatkámi bárzo śćiſkał. A gdy ſię nań w Trewerze ludźie poburzyli / vćiekáć muśiał. á potym dwu Biſkupow prośił / áby ludźie namowy ſwemi iemu vbłagáli. Iádąc z nimi do Trewеru w nocy ſpiąc záwołał: Nieſtety pomożćie mi ginącemu. obudzeni / pytáli go: coć ſię dźieie? A on rzekł: Auſánius przyiaćiel moy z żoną Pápiányllą / ktorem niegdy pozábiiał / ná ſąd mię wołáią mowiąc: Podź ſię ſpráwowáć. Iácháli z nim Biſkupi do Trewеru / á miáſto dowiedźiawßy ſię o nim / wzburzyło ſię y ßukáli go. Biſkupi w kośćiele go w ſkrzyni zámknęli y ſkrzynie ornatámi przykryli. Náleźli go / y biiąc go pięśćiámi / y pluiąc nań / kámieńmi / vwiązánego v ſłupá / zábili.

Idem Greg: hiſtor: lib: 3. cap: 36.

Pomſtá o mężoboyſtwo. Vmárli wołáią.

Rok Páńſki 553. Vigiliuſzá 14.

Iuſtinianá 27. Theias krol.

Iuż oná doſtoyność Conſulow byłá vpádłá / po ktorych látá liczono. rok ten liczą 12. po Bázyliuśie Conſule / á 18. woyny Gotſkiey / ktorego P. Bog wroćił zgodę y iedność kośćielną. Eutychius nie bez znákow od Bogá y obiáwienia wybrány / będąc świętym y godnym / po śmierći Menny ſtolicę Cárogrodzką záśiadł. ktory we wßytkim powinną cześć y y poſłußeńſtwo Wigiliußowi Papieżowi / y ná piśmie wyznánie Kátholickiey wiáry oddał / y od niego potwierdzony / y do ſpołecznośći kośćielney przypußczony był. O onych trzech Kápitułách tož trzymał / áby mowá y koniec o nich / iáko był Papież poſtánowił / ná Concilium przyßłe odłożona byłá. Ná co iuż był / iáko ſię rzekło / Ceſarz pozwolił / y práwo ono ktore był wypuśćił około tego zepſował. Apollinaris też Pátriárchá Alexándriyſki po śmierći Zoilá / ná oney ſtolicy poſtánowiony; tákże wyznánie wiáry ś. Kátholickiey Wigiliußowi poſłał / y przyięty ieſt.

1. Euſtatius apud Surium 6. Aprilis. Tomo: 2.

Eutychius Cárogrodzki Biſkup Katholik dobry.

Pokoy kośćielny.

On pokoy kośćielny iáko wiele dobrego pánowániu Iuſtinianá przynioſł / zádźiwić ſię możem. Bo we Włoßech pánowánie ták długie Gothow onych Arianow vpádło. Morſkie woyſko ich / ktore ná wſchodnie ſtrony zábiegáło / z ſromotą ſię wroćiło. Tárent miáſto od nich wźięte ieſt. Nárſes hetman od Iuſtinianá do Włoch wyſłány / nád nádźieię przybył z woyſkiem

2. Procop: de bello Gottico lib: 3.

Gothow kroleſtwo vpádło.

Narſes ßczęśliwy hetman.

do Káwenny / choć mu Fránkowie y Gothowie mocno weśćia bronili. y przepráwiwſzy ſie przez Rubikon rzekę / v niey hetmáná Gothow zábił / y z ſámym krolem ich Totylą / ktory z wielkim woyſkiem przyſtępował / w Tuſcyey bitwę zwiodſzy / lud iego práwie wſzytek poráził / y w pogoni ſámego Totyle zámordował. y było cudo wielkie / iáko on Totylás táki zwyćiężcá y ták możny y ſczeſliwy od Nárſetá pułmężá (bo był rzezániec) pokonány y zgubiony ieſt.

Totilá zábity od pulmężá tak możny.

3. Był ten Nárſes pobożny y ſpráwiedliwy / y nabożny / á miał wielkie nabożeńſtwo ku naświętſzey mátce Bożey / ktorey modlitwie zá ſobą ono zwyćięſtwo ták wielkie przyczytał. Bo y od niey / piſze Ewágrius / czás ktorego bitwę zwiodł / vkazány miał. Krolował Totylás lat dźieśięć / w ktorych wſzytkę Włoſką ziemię częſtemi zwyćięſtwy y Rzym miáſto wźiął / á iedennaſtego roku / iáko mu Benediktus ś. prorokował / zginął. Nárſes wſzytki Włoſkie miáſtá Gothom odebrał / y Rzym prędko wźiął / y klucze od bran Iuſtinianowi do Cárogrodu poſłał. y wiele inych przeważnych rzeczy ſpráwił.

Euagr. lib. 4. ca. 23.
Nárſeſá nabożeńſtwo.
Procop: ſupra.
Włoſka ziemia wybawiona.

4. Po Totyli Gothowie obráli ná kroleſtwo mocnego mężá Theiáſá / ktory chćiał vpádłe ono pánowánie narodu ſwego podnieść / ále naiázdow Rzymſkiego woyſká wytrwáć nie mogąc / prędko zábity ieſt. To wſzytko Prokopius ſzeroko wypiſał / y tu ſwoię powieść ſkończył. To o Nárſećie przydáie / iż był ſpráwiedliwy / á żołnierzom czynić krzywd żadnych nie dopuśćił. Miał w woyſku ſwoim Longobárdy Pogány / ktorych vkáráć nie mogł / gdy w ćiągnieniu goſpody palili / y białegłowy ſromoćili / y ine krzywdy czynili. Dla czego wolał przez nich być / choć mu byli bárzo pomocni / niżli przez nie Páná Bogá gniewáć / y vdárowáne odpráwił / y do ich kráiny odprowádźić ie roſkazał.

Theiás zábity.
Nárſes iáki był.

5. Wracamy ſie do rzeczy kośćielnych. A Ceſarz / y Papież / obádwá ſie do tego ſkłonili / áby Concilium wielkie zebráne było / dla vſpokoienia kośćiołow. one trzy perſony ábo Kápituły / ieſli ſie oni trzey potępić po śmierći mieli / czyli nie? Ceſarz ſtał w ſwoim przedſięwźięćiu áby potępieni byli / y dla tego gdy Papież prośił / áby we Włoſzech ábo w Syciliey mieyſce Concilium náznáczone było / nie mogł tego vprośić. Bo ſie bał Ceſarz / áby liczbą záchodni Biſkupi wſchodnych nie przeſzli. A gdy ieſzcze prośił tenże Papież / áby záchodni Biſkupi do Cárogrodu ná ono Concilium przybyli / á czás im do przyiáchánia ſłuſzny dány był: Przyzwolił ná to z tą obowiązką / áby nie było więcey zachodnych niżli wſchodnych. A náoſtátek czekáć záchodnych Biſkupow Ceſarz niechćiał. y zebráwſzy tych nawięcey / o ktorych rozumiał iż iego zdánie pochwalą / ktorych było 160. ono Concilium w mieśiącu Máiu záczą́ć kazał.

Concilium piąte záczyna ſię.

6. Ktore nim ſie záczęło / Ceſarz ſwoy on wyrok o trzech Kápitułách do Papieżá poſłał / proſząc áby o nim zdánie ſwoie y rozſądek nápiſał. Papież ſie z tego wymowił / ążby ſie bráćia ziácháli. ále gdy vpornie ſie onego rozſądku vpominał: Papież chory ná ten czás / o dwádźieśćiá dni przewłoki prośił. A w niemocy oney nápiſał rozſądek ſwoy / ktory Conſtitutum názwał. O ktorym niżey ſie powie. y oddał go Ceſárzowi 14. dniá Máiá / iáko ſie z Wátykáńſkiey kśiążnice pokázuie.

7. Gdy tedy oni Biſkupi iáko członki bez głowy záśiedli czwartego dniá Máiá / przyzwáli do śiebie Vigiliuſzá Papieżá / y czcząc go iáko nawyżſzego Biſkupá: wyſłáli do niego dwudźieſtu Biſkupow / miedzy ktorymi byli trzey Pátryárchowie / Cárogrodzki Eutychius / Alexándriyſki Apollinaris / y Antyoſki Domnus. á inni wſzyſcy byli Metropolitowie. To vczynili z oſobney czći ku Papieżowi. Bo gdy Pátryárchow przyzywáią / trzech tylo do niego Biſkupow ślą. Papież ſie niemocą wymowił / á rozſądek ſwoy ná piśmie o trzech kápitułách obiecował poſłáć. Oſmego zás dniá Máiá drugi raz tychże poſłáli do Papieżá / proſząc áby ná Synod przyſzedł. on im powiedźiał / iż

Záśiedli Biſkupi bez Papieżá.
Cześć wielka Papieſka.

Papież ná Synod iść niechćiał.

nie ma zachodnych Biſkupow/ okrom kilku / á iż iáko obiecał ſwoy rozſadek ná piſmie do Ceſárzá poſłáć miał. Názáiutrz Ceſarz pány ſwe przednieyſze z onymi Biſkupy do Vigiliuſzá poſłał: on toż odpowiedźiał co y pierwey. Potym oni Oycowie trzech Biſkupow poſláli do Primáſiuſzá Adrámetyńſkiego z Afryki Metropolitá/ ktory ná ten czás był w Cárogrodźie/ y do trzech z Illiriku Biſkupow/ Sábiniana/ Proiektá y Páwłá/ ná Synod ich wzywáiac. Primáſius rzekł: gdy tám Papieżá nie máß/ ia nie poydę. A drudzy oni odpowiedźieli/ iż bez ſwego Metropolitá iść tám nie mogli. Tedy oni Biſkupi záczeli ſwoy Synod / wyznánie wiáry vczynili / y potym ná Theodorá Mopſueſteńſkiego/ y ná Ibę y ná Theodoretá świádectw rozmáitych y piſmá ſłucháli/ z ktorych ſię ich kácerſtwo Neſtoriáńſkie pokázowáło. A w tym czáśie Vigilius / on ſwoy rozſadek ktory obiecował/ nápiſał/ y názwał go Conſtitutum/ y poſłał do Ceſárzá.

8\. *Conſtitutum Vigiliuſzá ná Concilium piątym.*

Długi bárzo liſt ieſt / w ktorym wſpomina wßytkę onę ſpráwę około trzech kápituł/ iáko ſię toczyłá/ y iáko o niey milczenie áż do przyßłego Concilium záwießone było/ y iáko ná to y Pátryárchowie y Biſkupi inni y ſam Ceſarz zezwolił. y kłádźie tám wyznánie y pokutę Menny Cárogrodzkiego y Theodorá Ceſáriyſkiego. Potym wylicza ßeśćdźieśiąt błedow Theodorá Mopſueſteńſkiego / y Iby y Theodoretá / y mocno ie z wielką ochotą potępia/ gáni y przeklina. Lecz ſámych oſob ich ochrania/ wiedząc iż w pokućie y vpámiętániu y zárzekániu ſię wßytkiego kácerſtwá z tego świátá zeßli/ á Concilium Kálcedońſkie pokutę ich przyieło / y oſob ich nie potępiło / błedy ich wßytki zgániwßy/ ktorych ſię y ſámi ná tymże Concilium zárzekáli. A ná końcu zákázuie Vigilius/ áby nikt około tych trzech kápituł/ inák ßego ſtánowienia nie czynił.

Oſoby onych trzech ochronione od Papieżá.

9\. *Biſkupi zamilczeli Papieſkiego wyroku.*

Biſkupi oni koniec ſwemu Synodowi czyniąc / trzy ony kápituły potępili/ y włożyli w ſwoy wyrok Vigiliuſzá Papieżá / iż tákże ie przedtym potępiał / á ninieyßego iego Conſtitutum y rozſadku ktory czytáli / zgánić nie śmieli/ ále go zámilczeli. Nie śmieli mu dáwáć roku záwitego/ áni tego zgánili / iż wyrokiem ſwoim ſąd ich vprzedźił / y żadnego o to karánia nań nie kłádli. Bo wiedźieli iáka ieſt powagá ſtolice Apoſtolſkiey/ bez ktorey nawietßa liczbá Biſkupow nic mocnego y trwáłego ſtánowić nie może. y dla tego ono Concilium mocy nie miáło/ ktore przećiw woley Papieſkiey do Cárogrodu zebráne y rozſadkowi ieǵ przećiwne było. Iáko záś moc wźięło iż ſię wielkim y powßechnym ſtáło/ niżey ſię powie. Synod on nie przyßedł do tego pożytku/ ktorego ſię Iuſtinianus ſpodźiewał/ áby zá potępieniem onych trzech/ mieli ſię Eutychiani do iednośći ś. y pochwalenia Concilium Kálcedońſkiego obroćić. y owßem gorßymi ſię ſtáli śmieiąc ſię á mowiąc: Ieſli oni trzey byli źli: czemu ie Concilium Kálcedońſkie przyięło:· á ieſli byli dobrzy: czemu ie piąty Synod potępił:·] To Leoncius. Ná co ſię im powiedźieć mogło/ iż Kálcedońſkie Concilium kácerſtwá ich nie chwaliło / iedno pokutę przyięło. A piąty zbor y błędy ich potępił y perſony / nic Concilium Kálcedońſkie° nie náruſzáiąc. Źli byli z ſtrony heretyctwá/ á dobrzy z ſtrony pokuty y odwołánia.] y dla tego heretykom pozwáláć nic nie potrzebá / gdy ſwoie náwrocenie obiecuią.

Powagá ſtolice Apoſtolſkiey.

Heretycy ſię nie popráwili. Leoncius de Sect: act: 6. & 7.

10\. Liberat: Diac: cap: vltimo. *Ceſarz prześláduie Biſkupy.* *Vigilius od Ceſárzá wygnány.* Anaſtaſ: in Vigil.

Ceſarz iednák okrutnym ſię ſtał nád tymi ktorzy onego Synodu nie przyimowáli/ á potępić onych trzech niechćieli. wyganiał/ więźił/ y z biſkupſtwá ſkłádał wiele Biſkupow/ z Illiriku zwłaſzczá y z Afryki. y ſámemu Papieżowi Vigiluſzowi nie przepuśćił. Záprowádźić go ná wygnánie y z tymi Biſkupy co przy nim byli/ roſkazał/ piße Anáſtázyus. y z tego ſię pokázuie/ iż ſię ći myląGrekowie/ iáko Ewágrius y Nicephorus / ktorzy twierdzą iákoby Vigilius záraz przyzwolił ná on Synod piąty. A dla czegożby wygnánie

ono ćierpiał: z ktorego potym ná prośbe Nárseta y z inemi Biskupy wyzwolony był. A iż potym Vigilius y inni po nim Papieżowie ten Synod ábo piate Concilium potwierdźili: mieli słuszne do tego przyczyny/ záwżdy śię ná rozerwánie kośćiołow áby nie było/ ogladáiac/ tám gdźie nic o wiáre nie záchodźiło/ iedno tylo o persony. Gdyż oboiá stroná/ mocno ś. Concilium Kálcedoń: broniłá/ á nic mu nie vwłoczyłá/ y ći oycowie ktorzy ná piatym Synodźie byli/ bárzo śie o nie zástáwiáli. Grzegorz ś. to Concilium nie ták sobie waży/ iáko one cztery pierwsze/ ále ie przedśie przyimuie/ y iáko przyśionek onych czterech czyni. Jednák boday był nigdy ten swar o te kápituły nie powstawał/ dla ktorego wiele śie kośćiołow ná odszczepieństwie obráźiło. Boday był Justinianus z swoim nierozumnym vporem y z rzady swemi kośćielnemi do ktorych nic nie miał/ w kaćie gdźie śiedźiał/ á pokoiu kośćielnego nie psował/ swoiey polityki pátrzac.

11. *Czemu záś pochwalone Concilium piate.* Greg. lib:1. ep: 24. & lib: 3. ep: 4. & lib: 7. ep:53. indict: 10.

Ná tymże Concilium potepiono Origenesá y błedy pletliwe iego. o czym iest list Cesárzá Justinianá. Potepiono y drugie przy nim/ iáko Didimá y Ewágriuszá y ine. Támże Pátryárse Jerozolimskiemu przysadzono kilás Metropolitow/ áby pod iego zwierzchnośćia byli/ á zwłaszczá Cezáreyska/ ktora wszytke Pálestyne miáłá. y od tego czásu Cezárea poddána iest Jerozolimskiemu Pátryárse. od ktorey dopiero práwym Pátryárcha być poczał.

Cedren: in Comp: annal. *Origenes potepiony.* 12. *Ierozolimskie pátriarchowstwo.*

Tego roku było trześienie źiemie/ ktorym śie Cárogrod zátrzast przez dni 40. y wiele śie ludźi do lepszego żywotá obroćiło. á potym gdy miłośierdźie Boskie nástapiło/ gorszymi śie sstáli niżli pierwey. y po inych kráiách/ niektore śie miástá onym trześieniem obáliły/ zwłaszczá Beritus w Feniciey. y Alexándria ktora tákiemu trześieniu z nátury źiemie oney nie podległá/ nieco vćierpiáłá. Był to znák niemáłego zátrześienia kośćiołá Bożego/ ktory śie potym piatym Concilium ná wielkie rozerwánia długo tárgał/ miedzy sámymi Kátholikámi/ gdy iedni przy Concilium stali/ á drudzy przyimowáć go niechćieli/ pátrzac ná wygnáne° Papieżá/ y boiac śie Concilium Kálcedońskiego zelżyć y odstapić. Zachodne niektore kośćioły gániły piate Concilium/ á wschodne dla Cesárzá ono pochwaláły. ine Concilia pokoy przynośiły/ á to domowa woyne záczeło. Czyniły Synody wschodne kośćioły/ y przy rozsadku Vigiliuszá stoiac/ potepiáć trzech onych Kápituł niechćieli.

Guill: Tyrius lib: 14. cap: 12. de bello Sacro. Miscell. *Trześienie źiemie w Carogrodźie.* Agathias lib: 2. *Rozerwánie Kátholikow po piatym Concilium.*

W Cárogrodźie strászliwy przykład śie sstał o łákomym. Záchorzał ieden bogáty/ y chcac zdrowie v Páná Bogá vprośić/ wielkie pieniadze/ to iest/ 30. funtow złotá ná vbogie rozdał. y ozdrowiawszy żáłowáć bárzo onych pieniedzy poczał. Jeden go przyiaćiel ćieszył/ ále żadney poćiechy nie przyimował/ áż nákoniec mu powiedźiał: Skarze ćie Pan Bog żeś zdrowia dánego od Páná Bogá niewdźieczen. A ieśli śie vspokoić nie możesz/ oto ia tobie te pieniadze wroce/ á idź do kośćiołá y powiedz/ żem ia one iáłmużne vczynił á nie ty. Przestał ná tym/ y wźiawszy pieniadze á powiedźiawszy w kośćiele/ ten á ten one iáłmużne dał; wychodzac z drzwi kośćielnych/ padł y zárazzdechł. Rádźili onemu miłośiernemu ksieża/ áby swoie pieniadze wźiał. Ale on mowił: Pan Bog tákich żártow nie rad widźi/ co śie raz rzekło á iemu obiecáło/ odmieniáć śie nie ma/ nietylo w pieniadzách ále y ná słowách y woli/ gdy kto czystość ábo powśćiagliwość P. Bogu obiecuie.]

13. Cedrenus. *O łakomym srogi przyklad.* *Zárty z P. Bogiem stráśliwe.*

Tego roku Krotyldá oná krolowa Fránkow do Páná Bogá z ciáłá wyszłá/ ktora byłá przyczyna pierwsza náwroceniá do CHRISTVSA wszytkiego Fráncuskiego krolestwá. Żyłá wdowa áż do śmierći w nabożeństwie y w dobrych vczynkách przy kośćiele ś. Marćiná w Turonie. Ciáło iey do Páryżá przenieśione/ przy Klodoweuśie położone iest v ś. Piotrá od synow iey Childebertá y Klotáriuszá krolow Fráncuskich. kośćioł ia miedzy świete policza.

14. Greg: Turon: hist: lib:4. cap: 1. & lib: 10. cap: 31. *Krotilda vmárłá.* M. R. 3. Iunii

Rok Páński 554. Vigiliuszá 15. Iustinianá 28.

1. Anastasius.

Dy ziemiá Włoska od Gothow wybáwiona y vspokoiona zostá-
łá: księża Rzymscy prośili Nárſetá / onego / przez ktorego ią
P. Bog wybáwił / áby o przywrocenie Vigiliuszá Papieżá z oną
księża iego / ktorzy ná wygnániu byli w Gissy y Prokonesie / Ce-
sárzá prośił. Vczynił to z wielką chęćią Nárſes / y wyprośił ie.

Vigilius wraca się z wygnánia.

A zezwawszy księża one wygnáne Iustinianus / pytał ich: ktorego chcą zá
Papieżá mieć / ieśli Vigiliuszá ábo Pelágiuszá Archidyákoná. Oni Vigiliuszem
chćieli / á po śmierći iego / áby im dał Pelágiuszá. Tedy wszytkie z Vigiliuszem

Iustinianus zepsowány.

odesłał.] Poty Anástázyus. Już był Iustinianus bárzo zepsowány / iż so-
bie Papieskie nietylo obieránie ále y skłádánie przypisowáł. Co weszło było
zátym v Cesárzow we zły y niespráwiedliwy obyczay / iż bez ich potwierdze-

Gregor: in Septem Psalm: Pœnit.

nia Papieże być nie mogli. Ná co ś. Grzegorz nárzeka / iż y niektorzy ná o-
no potwierdzenie pieniądze dawáli. Tu wielką krzywdę od tego Cesárzá
wźiął kośćioł świety / ktorey y Pogáńscy Cesárze nie czynili. To się dźiało z
podusczenia Grekow / ktorzy Rzymskiemu kośćiołowi zayźrzeli. Ale prędko

2.

P. Bog z tey niewoley wybáwił kośćioł swoy. Przy tym przywroceniu

Na piąte Concilium zezwolił Vigilius.

Vigiliuszá to się stáć mogło / iż ná ono potępienie trzech Kápituł przyzwo-
lił / y piąte Concilium potwierdźił. Bo to wszyscy Grekowie piszą / y łácno

Nouell: Iulia: edit: in fin.

się domyślić / iż ináczey Vigiliuszá nie byłby wyzwolił od wygnánia / y nie czy-
niłby był dla niego ták wiele iáko czynił / gdy go o niektore przywileie źiemi
Włoskiey vżył. Chćiał też Vigilius w tey mierze zátrzymáć iedność kośćiel-
ną / áby się wschodne kośćioły nie odrywáły. y zá nim idąc ini Papieżowie
po nim nástępuiący / Synod piąty pochwalili / y zá Generálny przyięli.

3.

Agathias lib: 2.

Pisze Agáthiás / iż roku tego w źiemi Colchorum Rzymskie woysko od
Persow zwyćiężone było. y zátym powiáda / niektorzy Philozophowie Po-

Philozophowie Pogáńscy do Persyey idą.

gáńscy z Rzymskich krolestw / Dámáscius Syrus / Simplicius z Ciliciey / Eu-
lámius z Phrigiey / Prisánius z Lidiey / Hermiás y Diogenes z Pheniciey /
Isidorus Gáseus / zmowili się wyniść z Chrześćiáńskich krolestw / w ktorych
się im wiárá y obyczáie Chrześćiáńskie nie podobáły / á iść do Persow / o kto-
rych słyszeli / iż krolá máią spráwiedliwego y powściągliwego / y poddáne ie-
go dobre y do cnot przyuczone / miedzy ktorymi nie mász złodźieiow / áni ro-
zboycow / iż y ná puszczy / ktoby drogie rzeczy zostáwił / tedy nie giną. Wyszli
tedy do Persyey / y tám mieszkáiąc nie ták nálezli / iáko ich spráwiono. pátrzy-
li ná sprosne vczynki y postępki Persow / y złośćiámi się ich brzydząc / wroćić
się zás miedzy Chrześćiány chćieli. Krol Perski Kosdroes / ktory ie bárzo

Nagorszy Chrześciánie lepszy są w obyczaiach niśli nalepszy Pogánie.

vczćił / prośił / áby w iego źiemi zostáli. Ale oni woleli ná gránicách Chrze-
śćiáńskich vmrzeć / nizli tám w nawiętszym szczęśćiu zostáwáć.] Poználi
Philozophowie / iż narospustnieyszy Chrześćiánie w obyczáiách / lepszy są ni-
zli Pogánie / ktorzy prawdźiwego Bogá nie znáią.

4.

W oney drodze gdy się wracáli / pisze tenże / nálezli ćiáło vmárłego /
psom y ptakom wyrzucone / wedle zwyczáiu y práwá Persow / ktorzy ták v-
márłe swoie czestuią. y vżáliwszy się / pogrzebli ćiáło ono. A iednemu z nich
w nocy się mąż czći godny vkazał / iákoby Philozoph w płaszczu y z brodą

Persowie iako psi y matek nie czcą.

zárosłą / y rzekł: Niepogrzebionego nie grzebćie / niech go psi rozdrápáią.
Bo źiemiá wszytkich mátką będąc / tego nie przyimuie ktory z mátką swoią
sypia. (Bo v Persow to wolno.) Powiedźiał on sen towárzyszom. dźiwowá-
li się / y nie rozumieli słow onych / áż ráno wyszedszy / ćiáło ono ktore zákopáli /
ná wierzchu źiemie nágie vyźrzeli. y wnet się domyślili / iż słuszne karánie máią
Persowie / zá táki sprosny grzech swoy.

Rok Páński 555. Vigiliuszá 16. Iustinianá 29.

Vigilius

VIgilius Papież wracáiąc ſię do Rzymu / w Syciliey nie doiá- 1. *Smierć Vigiliuſza Papieża.*
chawßy / ná on świát z boleśći ná kámień poßedł. Nędznie ná
Papieſtwo wßedł / nędznie ná nim żył / y wiele złego vćierpiał.
Wßytkim ſię vprzykrzył / y wſchodnym kośćiołom / o one długie
o trzech Kápitułách poſwarki / y zachodnym / iż ſwego poſtáno-
wienia przećiw Ceſárzowi odſtąpił / y ſámemu Ceſárzowi omierzły był / dla
ktorego niektore nieprzyſtoynośći czynił. A iednák w nim P. CHRISTVS *Iaki był Vigilius.*
dziwy czynił w obronie kośćiołá ſwego. gdy wßyſcy bez iego przyzwolenia
ſwoich myśli przewieść nie mogli. Prożno ſię nań tárgał Ceſarz / prożno
wſchodni Biſkupi / gdy nic bez niego poſtánowić / áni onego piątego Con-
cilium zá mocne bez iego przyzwolenia / policzáć mogli. A im więcey w nim
powagę Apoſtolſką poniżano / tym więcey ſię w nim zmacniálá. A zwłaßczá
gdy go żywot iego przeßły y wſtęp ná Papieſtwo / y niewiáſty oney Ceſá-
rzowey zmowá z nim y Silweriußowe wygnánie y śmierć / obrzydłym v wßy
tkich czyniłá. Iednák kośćioł Boży / zá ſámego CHRISTVSA rządzeniem *Szkody w wierze nie vczynił.*
ßkody żadney w náuce y wierze przezeń nie odnioſł.
V tego Vigiliußá ziednał ſobie Ceſarz Iuſtinianus czego v inych wy- 2.
mocnie mogł / áby miáſto iego Primá Iuſtinianá / ktore ná pámiątkę ſwoię *Nouell: 131. cap: 3.*
zbudował / nietylo Biſkupá ále Metropolitę miáło.
Po Vigiliuśie náſtąpił Pelágius on Archidyákon Rzymſki / o ktorym *Pelagius Papież.*
byłá częſta wzmiánká. Od niego odrázili ſię Rzymiánie y kśięża / y dwá go
tylo Biſkupi poświęcili Peruſki y Ferentyńſki z kápłanem Iędrzeiem z Oſtiey.
Mieli o nim mniemánie / iż ſię do śmierći Vigiliußá przymießał / iż tákimi *Anaſtaſius.*
vćiſkámi trapiony był. A on ſię z Nárſetem zmowiwßy / vczynili proceſſyę z
Litániámi y śpiewániem od ś. Pánkráciußá do ś. Piotrá / gdźie ſkupiwßy
lud / Pelágius máiąc w ręku Ewángelię y krzyż / ná kazálnicę wſtąpił / y w- *Pelagius podeyrzany ſprawił ſię.*
ßytkim ſię ludziom ſpráwił / iż nic złego przećiw Vigiliußowi nie vczynił.
Tego roku dwá bráćia rodzeni z Alemániey wodzowie wielkie woyſko ze- 3.
bráli / mężow do boiu śiedmdźieśiąt y dwá tyśiącá. Lentares miał pod ſo- *Agathias hiſt: li: 4.*
bą Alemany / á Bucellinus miał Fránki / z ktorymi do Włoch wpádßy / wo-
iowáli Kámpánią / Lukany y Brucium. Fránkowie iáko Chrześćiánie ko-
śćioły czćili / y ná nie ſię nie tárgáli. ále Alemani wßytkie ſromotnie łupili y *Alemani Włoſką ziemię naiachali.*
ßpećili / y groby vmárłych wywracáli / y kośćioły krwią nápełniáli. Y gdy
Lentares z tymi Alemany z korzyśćią wracáć ſię do domu chćiał: wielkie po-
wietrze morowe y ćiężkie niemocy ná iego woyſko pádły. y ſam Lentares z *Poginęli Alemani y Frankowie.*
niemocy oßálawßy ćiáło ſwoie ná ſobie kąſał y ták zdechł / y ono wßytko iego
woyſko pomorzone ieſt. A drugi Bucellinus z Fránkámi gdy przyśiągł Go-
thom ná Rzymiány pomágáć / od Nárſetá ták ieſt ſtárty y porázony / iż y ſam
zábity ieſt / y wßytko iego woyſko zginęło / ledwie ſię ich pięć do domu wroćiło.
Ten Nárſes nim bitwę ſtoczył z tym Bucellinem / wßytkim ſię ſwoim 4.
żołnierzom ſpowiádáć kazał. A gdy mu powiedziano iż ieden żołnierz z He- *Spowiedz do bitwy.*
rulow zacny / ſługę ſwego zábił / zábić go tákże roſkazał. Nie oglądáiąc ſię
ná Herule ktorych wiele miał w woyßcze ſwym / y ná ich ſobie potrzebną po-
moc nie dbáiąc / y wzburzenia ſię ich / ábo odſtąpienia / dla ſpráwiedliwo-
śći / nie boiąc. Fránki pokarał Pan Bog iż ſię nieſpráwiedliwie zá Gothy /
ktorzy cudze páńſtwá bráli / záſtáwili / á zwłaßczá zá Ariany. y wßędźie Pan
Bog nieſpráwiedliwe ná woynie poniża / okrom tego / gdy ná ludzkie grze-
chy iáko bicz / złe ludźie przepußcza. Spráwiedliwość ná woynie / mowi Mę-
drzec / ieſt iáko páncerz / á dotrzymánie wiáry iáko tarcza. *Sapien: 5.*
W Perſyey záś bárzo nießczęśliwa woyná Rzymſkiemu woyſku byłá. 5.
Bo trzy tyśiące Perſow pięćdźieśiąt tyśięcy Rzymſkich żołnierzow porázili. *Agathias lib: 4.*
Zá grzech Rzymiány karał P. Bog / iż krolá Kolchow dobrego y ſpráwiedli- *Wielka porażka na Rzymiany.*

wego Chrześćiániná zábili. Tá porazká byłá v Onagru zamku w Kolchách/ ktory Chrześćiánie ś. Stephaná náзwáli.

Grego: Turon: lib: 4 cap: 9. Lib: 4. cap: 3. *Kaźirodcá krol.*

We Fráncyey Klotárius krol/ śmiał wźiąć do małżeńſtwá żone zmárłego brátá ſwego Theodibáldá. O co gdy go Biſkupi troſkáli/ opuśćić ią muśiał. Tenże dwie śieſtrze po śmierći iedney zá żony miał/ y śiedm ſynow z nimi. W czym wielka praca Biſkupom zádał/ ktorzy iego ono káźirodztwo gánili/ y práwá ná tákie grzechy ná Synodách ſtáwili.

6. Miſcell.

Z nowu w Páleſtynie Sámáritani w Ceſárecy ná Chrześćiány ſie wzburzyli/ y wiele ich pozábiiáli/ y ſámego ſtároſtę zámordowáli/ y dom iego wyłupili. Ceſarz wyſłał tám Adámántiná Woiewodę/ y pokarał rozboyniki one/ y poſtrách ná nie wielki puśćił.

Rok P. 556. Pelágiuſzá 2. Iuſtinia: 30.

1. Pelagius epiſt: 2. 3. 5.

Pelágius Papież będąc od wiela Biſkupow Włoſkich/ zwłaſzczá w Liguriey/ w Wenecyey y Iſtriey/ dla Concilium piątego ktore on pochwalił/ odſtąpiony: ſtárał ſie o ich do pokoiu kośćielnego przywrocenie/ áby odſzczepieńſtwá nie było. A gdy ſłowy nic nie ſpráwił/ vżywał Nárſetá nawyżſzeᵒ ſprawce źiemie Włoſkiey/ áby ich do iednośći przymuśił. On iáko bogoboyny/ bał ſie áby prześládownikiem zwány nie był/ gdyby Biſkupy vćiſkał. ále Pelágius kilá liſtow piſząc do niego/ wywodźi mu to/ iż w tym grzechu żadnego bać mu ſie nie potrzebá. Gdyż tákie karánie z miłośći idźie/ y z obrony duſz y zbáwienia ludzkiego/ ktore odſzczepieńſtwem y nieposłuſzeńſtwem beſpieczne nie ieſt. Nie prześláduie/ práwi/ iedno ten ktory do złego przymuſza/ á kto złe poſtępki karze ábo ich zákázuie/ nie prześláduie ále miłuie.] Prośił go áby vporne y nieposłuſzne do Ceſárzá pod ſtrażą zásyłał. Dał ſie vżyć on Nárſes/ iż pogrożkámi wiele ich do posłuſzeńſtwá kośćielnego przywiodł. ále Pauliná Aquileyſkiego Biſkupá przywieść nie mogł. y byli oni Biſkupi w odſzczepieńſtwie przez ſto lat/ áż do Sergiuſzá Papieżá. Lud iednák poſpolity/ od Papieżá ſie iáko nawyżſzego Biſkupá/ odrywáć niechćiał.

Godźi ſię przymuśić odſzczepieńce do iednośći.

Aquileyſkich Biſkupow odſzczepieńſtwo.

2. Agathias lib: 2. *Braterſka woyna w Galliey.* Greg: Turon: lib: 4. cap: 16. *Wydźieránie dobr kośćielnych źle ſie płáći.* Greg: vt ſupra.

W Gálliey miedzy dwiemá bráty krolmi woyná powſtáłá. Childebertus y Klotárius o dźiał ſie po trzećim bráćie Theodibáldźie powádźili. A do tego Chrámnus ſyn Klotáriuſzow ná oycá rękę y miecz podnioſł/ y z ſtryiem ſie ſwoim Childebertem nań zmawiał. W tey domowey woynie ná bluźnierce y wydźierácze/ zwłaſzczá dobr kośćielnych/ puſzczał P. Bog oſobne pomſty y cudowne karánia. Chrámnus miał nieiákiego Leoná Piktáwſkiego/ ktory go do złego podpalał. ten raz rzekł: Márćin y Márciális nic pożytecznego do ſkárbu krolewſkiego nie zoſtáwili. myśląc co z ich imion kośćielnych wydrzeć: y záraz głuchym y niemym zoſtał/ y oſzálawſzy vmárł.

3. Greg: lib: 4. ca: 18.

Auſtrápius kśiążę boiąc ſie Chrámná onego/ do kośćiołá ś. Márćiná vćiekł. Nie śmiał go z kośćiołá wźiąć/ ále go oblegſzy głodem morzyć kazał. Jeden mu wodę podawał/ y wnet ſędźia mieyſcá onego przypádſzy wodę one wyrwał/ y ná źiemię rozlał. Skoro ſie do ſwego domu wroćił on ſędźia/ záchorzał febrą y w puł nocy vmárł. Wſzyſcy cud on vznawſzy/ oblężonemu żywność nieśli. Tákże y żołnierze niektore tegoż Chrámná/ ktorzy z kośćiołá vbiory niektore táiemnie wźieli/ záraz pokarał Pan Bog/ iż czterzey wſzyſcy zwádźie záraz zábići ſą/ á piąty olśnął. y gdy w pokućie ono/ co byli wźieli/ on ślepy wracał/ do wzroku przyſzedł.

Greg: de glor: Mart: cap: 66.

4. Agathias lib: 3. *Zwyćięſtwo nad Perſami.*

V Kolchow w Perſyey Ceſárſkie woyſko wielkie zwyćięſtwo nád Perſámi odnioſło. Byli ná iedney twierdzy Rzymiánie/ z ktorey Juſtinus wodz ich do iednego ſie kośćiołá ná nabożeńſtwo wybrał/ ále opátrznie/ biorąc z ſobą ty-

ſoba tyśiąc koni. W tym pod zamek Náchoragá hetman Perſki z wielkim woyſkiem przyſtąpił / y z Juſtinem ſie gdźieś minął. Odpráwiwſzy Juſtinus nabożeńſtwo / y do zamku ſie wracáiąc: tráfił ná ono woyſko. y dawſzy znáć iáko mogł tym co w zamku byli / mężnie ná Perſy vderzył / y wſzytki zprzedká záſtráſzył y pobił: bo ſie w tył ludźi nie ſpodźieli.] Ták mu P. Bog ono nabożeńſtwo zápłáćił / y ták ſię z temi dźieie / ktorzy P. Bogá czczą / y iemu á nie ſwoiey mocy / vfáią.

Nabożeńſtwo iako ſię płaci.

Rok P. 557. Pelágiuſzá 3. Iuſtinianá 31.

Było záś w Cárogrodźie wielkie źiemie trzęśienie / z okrutnym poſtráchem ludzkim / w ktorym budowánia iedne vpadáły / drugie rozerwáne ná ſwoie ſie mieyſcá wracáły. z poſpolſtwá wiele pobitych zoſtáło / á z przednieyſzych ſam Anátolius / ná ktorego gdy ná łożku ſpał / tablicá mármurowa / nie dla potrzeby ále dla ochedoſtwá y zbytku w śćiáne wſádzona / ná iego głowe vpádłá. Był to wielki vrzędnik Ceſárſki / ktorego ćiáło gdy lud prowádźił / o krzywdy nań ktore czynił / ſzemrał. Wiele ſie ludźi onym przeſtráchem do pokuty / y żywotá od świátá oddźielone° y wzgárdy rzeczy świeckich przywiodło. Wiele iáłmużny bogátſzy ná vbogie wyſypáli / á drudzy krotko dobrze czyniąc do ſwego ſie zwyczáiu y błotá w grzechách wracáli. Drudzy końcem świátá ludźi ſtráſzyli / y po vlicách iáko opętáni biegáiąc / proroctwá iákieś y widzenia zmyśláli.

1. Agathias lib: 5. *Trzęśienie ziemie v Carogrodzie.*

Pożytek karania Bożego.

Juſtinianus wielki on kośćioł w Cárogrodźie / ktory Zophią zowią / rozſzerzył y zbudował niewypowiedźiánym nakłádem / y ozdobnośćią / y wſpániáłośćią iáką być ná świećie może. Tám gdźie bezkrewną ofiáre czynią / táki napis położył: Twoie y z twego tobie ofiáruiem ſłudzy twoi CHRISTE, Juſtinianus y Theodorá / Przyimi miłośćiwie Synu Boży / Słowo / ktoryś dla nas ćiáło przyiął y ná krzyżu przybity był. Záchoway nas w tey práwey wierze / á tę Rzeczpoſpolitą ktorąś nam zlećił / ku czći twey rozmnażay y obroń / zá przyczyną świętey mátki Bożey dźiewice Máryey.]

2. Euagr: lib: 4. ca: 30. *Kośćioł Zophiey iako koſztowny w Carogrodzie.* Cedrenus. *Napis v oltarza Iuſtiniana.*

Rok Páński 558. Pelágiuſzá 4. Iuſtinianá 32.

W Cárogrodźie / wielkim y ſtráſzliwym powietrzem y morem Pan Bog lud karał / y niezliczona liczbá byłá vmárłych / z nagłá y prędko ludźie vpadáli / nadużſzy ledwie do piątego dniá w niemocy trwáli. Ceſarz Juſtinianus grzechom ludzkim ono Boſkie karánie przyczytáiąc: práwo ſrogie dał ná męczyſte / á zwłaſzczá Sodomity / y karáć ie oſtro kazał. Nálázło ſie tákich wiele miedzy Pány y Senatory / y duchownemi / ktorym członki vćinano / y zmęczone nágo po rynku wodzono / y ná poſtrách drugim zábiiano. karano tákże bluźnierce y przyśięgáiące dáremnie ná zelżywość Boſką / rozumieiąc iż dla tákich grzechow P. Bog mory y głody y trzęśienia źiemie przywodźi.

1. Agathias lib: 5. *Zle powietrze w Carogrodzie.* *Na Sodomity prawo.*

Jeſzcze y mieczem náwiedźił P. Bog kráie one. Bo Hunni máiąc wodzá Zábergá / przez Dunay zámárzły przepráwiwſzy ſie przez Meſyą y Scytią / áż do Tráciey zábiegli / y część ludźi do Greciey puśćiwſzy / z drugą częśćią máłą / tylo z śiedmią tyśięcy do Cárogrodu ſie puśćili / y wkoło wſzędźie wśi y miáſtá zwoiowáli / złupili / białegłowy / y mniſzki P. Bogu oddáne pogromoćili / ludźi do niewoley wielką liczbę nábráli. y przybliżywſzy ſię do miáſtá / ćiężki poſtrách w mieśćie vczynili. Zołnierzá żadnego ná obronę nie było / ludźi nieprzeliczonych pełne miáſto / á żaden nic nie począł do odpárćia nieprzyiaćielá / y nieumiał tego rzemieſłá. Ceſarz zániechawſzy ſpraw rycerſkich / zwykł był złotem pokoy v nieprzyiaćioł kupowáć. pieniądze y ſkárby /

2. Agathias lib: 5. *Hunni do Traciey wpadli.*

Woienne potrzeby zaniechane.

 náz bytki

ná zbytki/ wozy/ woźnice/ nierzadnice/ ná domowe zwády/ y ná roskoßy o-
brácáły sie/ ktoremi przedtym żołnierzá chowano. Sámiż Cárogrodzánie zá
dopußczeniem Cesárskim/ kościoły wßytki ná przedmieściách zá murámi ob-
łupili/ do miástá wnoßąc/ co było skárbow y ochędostwá.

3. Nierychło onego sławnego wodzá Belisáriußá Cesarz wypráwowáć
ná nieprzyiaciele począł/ ktory ácz iuż był od stárości skrzywiony/ iednák o-
chotnym y młodym sercem/ prędko sie wybrał/ y one dźikie ludźie Hunny od
Cárogrodu odpędźił. złotem ie y pieniądzmi vbłagáli/ y podátek doroczny
obiecáli/ áby sie do domow wrocili. Ácz y drugie Hunny ná nie pobudźili/ y
ták ich z źiemie zbyli.

4. Ewágrius zacny pisarz powiáda/ iáko Iustinianus łotrom domowym y
buntownikom/ ktorzy sie Prasini zwáli sprzyiał/ y dopuścił im zábiiánia we
dnie nieprzyiaciół swoich/ y rozboiow po domách/ iż y máietności ludzkie brá-
Prasynom Cesarz dopuścił rozboystwa.
li. A gdy ie vrząd karáć chćiał/ oni vrzędniki imáli ábo zábiiáli/ y złości wiel-
kie czynili. Nád co nic okrutnieyßego y ták nieludzkiego nie było. Kálonika
stárostę iż tákich dwu wedle práwá skarał/ zá one spráwiedliwość obieśili/ y
inne rozboie y po drogách czynili. Drugdy sie odmieniał Cesarz á káráć ie
kazał/ ktorym onych złości dopußczał.] y ták on zakonodawcá/ bezzakon-
nym zostawał y práwá pod nogi miotał/ á od pierwßey swoiey spráwiedli-
wości odpadał/ y ná sámego Papieżá ręke swoię/ iáko sie wspomniáło/ pod-
niosł/ y innym duchownym nie przepuścił.

5. Tego roku on Kássyus Biskup Nárnieński/ ktory od małżeństwá ná
Kassyus Biskup iako vmarł. Dialog: lib: 4. cap: 56.
Biskupi vrząd powołány był/ y ná nim wielką świątobliwośćią kwitnął/
duchá P. Bogu oddał. Piße o iego zeßciu Grzegorz ś. obiáwił mu P. Bog
przez iednego kápłaná koniec żywotá iego mowiąc: Czyń co czyniß/ rob to
co robiß/ nie vstaway nogá y ręká twoiá/ ná dźień świętá Apostołow przy-
dźieß do mnie/ y dam ći zapłáte twoię. W śiedm lat potym/ Mßą ś. odpra-
wuiąc/ y táiemnice ś. vżywánia biorąc/ z ćiáłá wyßedł.]

Rok P. 559. Pelágiuszá 5. Iusti: 33.

1. *Pelagius Papież vmarł.* Papyrius Anna: Fran: lib: 1.
PElágius Papież do oycow poßedł. Siedźiał lat cztery/ mieśię-
cy dźieśięć. Był v niektorych Kátholikow w podeyzrzeniu/ iá-
koby piąte Concilium potwierdzáiąc/ czwarte psował. Co nań
wwodźili oni trzech kápituł broniący. y dla tego Childebertus
krol Fráncuski/ Rufiná posłał do niego/ pytáiąc go iesli list S.
Leoná przećiw Eutychesowi przyimuię. On list o wyznániu wiáry Kátholi-
ckiey do Childebertá nápisał/ we wßytkim sie y z Leonem y z przodkámi swe-
mi zgadzáiąc. y ták ono podeyrzenie z siebie złożył. Nástąpił ná iego miey-
Ian trzeći Papież.
sce Ian trzeći/ názwány Catelinus, z oycá prześwietnego Anástázyußá.

2. Concil: Paris: 1. cap: 1. Tom: 2. Conc.
Synod w Páryżu Biskupow Fráncuskich/ ná ktorym dáli klątwę ná te
ktorzyby dobrá kośćielne bráli/ ábo ie zátrzymáli/ ábo v krolá ie vprașáli.
Wßedł był ten zły obyczay/ iż y Biskupstwá y imioná od nich/ y inne kośćiel-
Imiona kośćielne obronione klątwami.
ne/ dworzánie sobie v krolow vprașáli/ á krolowie zwiedźieni dawáli. O
co wielkim sercem Biskupi oni/ y krolow sie nie boiąc/ powstáli/ ná tákiego
káżdego/ y krolá nie wyimuiąc/ miecz duchowny ná odćięćie od kośćiołá o-
Cap: 4. *Kazirodztwo potępione.*
strząc. Ná káźirodźce też práwo vczynili/ widząc iż on zły przykład od
sámego krolá Klotáryußá pochodźił/ ktory śiostrę zmárłey żony swey zá mał-
Siostrę żony swey krol miał.
żonkę miał. Iáwnie nań przymawiáią y práwá czynią/ áby żaden áni wdo-
wy brátá swego/ áni mácochy/ áni żony zmárłego stryiá/ áni śiostry żony
3. Cap: 8.
swey bráć w małżeństwo nie śmiał. ꝛc. Postánowili też/ áby ná Biskup-
stwo żaden zá podániem krolewskim poświęcony nie był/ iedno ktoregoby

Biſkupi z ludem wybráli. Bo ſie iuż w podawánie Biſkupow krolowie y pánowie wtrącáli. Tákże y ná te klątwę puśćili/ ktorzyby ſobie żony v krolow iednáli/ ábo białegłowy porywáli/ okrom przyzwolenia rodźicow y pánny.

Krolom podawánia Biſkupow nie dopuſzczáią Cap: 6.

W ten czás był Páryſkim Biſkupem Germanus człowiek ś. ktory zachodne wßytkie kośćioły ſwemi obyczáymi ozdobił. Miał krolá Childebertá/ ktory go bárzo miłował y ſłuchał/ y wielkie mu iáłmużny ná vbogie poſyłał/ ták iż Biſkup mawiał: iuż nie miałem komu rozdáwáć/ niechay ták wiele nie śle/ gdy mu raz ßeść tyśiecy poſłał.] Gdźie świeći Biſkupi y kápłani/ tám łácno krole do śiebie poćiągáią. Iáko piſmo mowi: Zá Oniaßá Biſkupá/ krolowie y pánowie kośćioł czćili. etc. Bo Oniás był w żywoćie bárzo chwálebny.

Germanus Páryſki Biſkup.

Iáłmużny krolow.

2. Mach: 3.

4\. Chrámnus on zły ſyn/ ktory ná oycá Klotáryußá krolá woynę podnośił/ opußczony od ſwoich/ do kośćiołá ś. Marćiná w Turonie vćiekł. Tám go oćiec związáć y okowáć y ſtrzedz kazał. A gdy go do niego prowádzono: ilekroć ná ś. Marćiná záwołał/ tylekroć okowy z niego opadáły. Co widząc oćiec/ wolnȳ go vczynił/ y do łáſki przyiął/ iákoby zá roſkazánim ś. Marćiná.

Gregor: Turon: de mirac: S. Mart: li: 1. cap 23.

Chramnus od oyca poimany.

Rok P. 560. Laná III. 1. Iuſtiniana 34.

1\. IVſtinianus Ceſarz bárzo záchorzał/ y wieść fałßywa o iego śmierći miáſto nápełniłá. Wnet iáko w Interregnum, źli/ burzliwi/ łákomi łotrowie miáſto łupili/ á zwłaßczá oni Práſinowie/ ktorym Ceſarz złośći ich przeglądał/ y ini. Kupieckie wßytki komory wybráli/ y wiele złe~o poczynili. Niemoc Ceſárſka byłá/ ná kolenie wrzod iákiś śmiertelny/ ktoremu rády dáć żadney lekárze nie mogli. Vćiekł ſie Ceſarz do ś. Męczennikow żołnierzow czterech/ ktorych kośći były w iednym kośćiele náleźione/ ktore ſkoro ná iego on wrzod kápłan przyłożył/ záraz ſie zleczył/ y oley z kośći onych wypłynął/ y nogi y ßáte Ceſárſką pokropił. y tá ßátá w ſkárbie chowána byłá. To Prokopius.

Procop: de ædif: Iuſtinia: lib: 1.

Iuſtinianus zleczony kośćiami świętych.

2\. Drugi raz tákże potym/ tenże piße/ pomniąc iáko był od onych męczennikow zleczony/ gdy w niemoc wpadł: do śś. Kozmy y Dámianá vćiekł ſie. oni w nocy mu ſie vkazáli y zleczyli go. A on kośćioł ich máły y nieozdobny wielkim nakłádem odnowił y okraśił.

Idem Procop: ſupra.

Tegoż czáſu/ piße Sigebertus: Zyd ieden vkradßy obraz Páná náßego z kośćiołá/ nożem go przebił/ y gdy w ogień wrzućić chćiał on obraz/ vyźrzał krew ná ſobie ktora z obrázu ćiekłá/ y ſkrył obraz. Ale Chrześćiánie ßukáiąc go po krwi go doßli/ y krew ná obrázie widźieli/ á Zydá kámieńmi zábili.

Krew z obrazu P. naßego.

3\. Theodomirus krol Swewow w Gálliey y w Hißpániey/ Ariánin y z ludem ſwoim/ ták był tego roku do wiáry Kátholickiey przywiedźiony. Záchorzał mu ſyn/ á żadni lekárze pomocy mu dáć nie mogli. on ſwoich ſpytał: Marćin/ o ktorym powiádáią iż cudá wielkie w Gálliey czyni/ iákiey wiáry był: powiedźieli/ Kátholickiey/ y rowność Oycá z Synem y z Duchem ś. wyznawał. A on rzekł: ieſli to prawdá/ idźćie/ á vpominki mu nieśćie/ ieſli mi ſyná zleczy/ będę wierzył ták iáko on wierzył. y nieſli ták wiele złotá y śrebrá/ iáko ſyn iego záważył. y widźieli cudá niektore v grobu ś. Marćiná/ y wroćiwßy ſie do ſwego krolá rzekli: Cudow widźieliſmy tám wiele: ále niewiemy czemu ſyn twoy nie ozdrowiał. A on ſie domyślił iż iego ſyn zdrow być nie mogł/ ążby ſam vwierzył/ iż Syn Boży rowny ieſt Oycu. y zbudowawßy kośćioł imieniem ś. Marćiná/ rzekł: będęli miał tego męzá ſpráwiedliwego do tego kośćiołá reliquie/ vwierzę ták iáko mię kápłani náuczą. y poſłał do grobu ś. Marćiná po reliquie/ gdźie zważywßy kitaykę ábo záſłonę/ włożyli ią ná grob ś. Marćiná/ mowiąc: Będźieli więcey ważyłá niżli pierwey/ wiedźieć będźiem iż ma dar Boży ná zleczenie. y názáiutrz náleźli/ iż wagę

Grego: Turon: de mirac: S. Mart: lib: 1. cap: 11.

Krol Swewow w Hißpaniey Katholikiem zoſtał.

Reliquie S. Marćina, kitayka z grobu iego.

pierwßa dáleko przechodźiłá. Gdy zástone one záwieźli do Gáláciey/ syn krolewski ozdrowiał/ y tredowáći śie leczyli/ y iuż on trad nie był ták gesty w onym krolestwie/ y ine cudá śie dźiały. Tedy krol vwierzył w Troyce ś. y iedność Syná z Oycem y Duchem ś. wyznawał/ y bierzmowány był/ y dom wßytek iego. Tego krolá zwano drugim imieniem Chárrárikus. A potym wrychle wßytki swoie poddáne Swewy do Kátholickiey wiáry obroćił.

Rok P. 561. Ianá III. 2. Iustinianá 35.

1. *Belisarius potwarzony y poniżony.*

ROku tego ná zdrowie Cesárzá Iustinianá było nieiákie spiknienie/ ktore gdy śie wynurzyło: Belisárius też on stáry wódz y sławny/ niewinnie odnieśiony był od zazdrośćiwych. y pobrano mu wßytkie vrzedy y dostoieństwá y máietność/ ták iż do wielkiego vbostwá przyßedł. Pißą iedni iż mu zás wßytko było przywrocono/ ále wiecey tych ktorzy nic o przywroceniu nie wspominaią/ y to przydáią: iż y oczy wyłupione mu były/ ták iż po vlicách żebrał. To pißą Láćinnicy. A Jan Greczyn w swoich wierßách nápisał: iż czáße drzewiána noßac/ ślepy chodząc miedzy ludźmi wołał: Dayćie pieniądz Belisáriußowi hetmánowi. Zonárás też o iego przywroceniu nie pißę. A Cedrenus mowi ták był miły Iustinianowi/ iż przy swoim obráźie ná myńcy z drugą strony kładł obraz Belisáriußá z tymi słowy: Belisárius cześć Rzymian. Zazdrość powiáda/ ludzi złych y potwarz/ ták go o źiemie vderzyłá. Acz mu podobno on grzech P. Bog o Silweriußá Papieżá odpuśćił/ gdy pokutował/ ále karánia doczesnego odpuśćić iáko Dawidowi niechćiał. Ciezki wielki grzech tárgáć śie ná nawyżßego CHRISTVSOWEGO namiestniká. Wymawia Iustinianá Alciatus: ále Murzyná trudno obmywáć/ sroga śie niezbożnośćią często czernił ten pan/ ácz ná przodku ták pobożny był.

Crinitus de honest: lib: 15. Volater.

Belisarius żebrał.

Zonaras. Cedrenus in Annal

Karanie zá grzech odpußczony.

Parerg: lib: 4. cap: 24.

2. Childebertus krol Fráncuski nabożny pan/ wielki y wspániáły kośćioł w Páryżu zbudował y nádał/ ná imie ś. Vincenciußá/ y reliquie wielu świetych/ okrom tego ś. do niego wniosł. A po drugie ś. Germanus Biskup páryski áż do Ieruzálem záieżdżał. y ztámtad śie wracáiąc/ do Cárogrodu stąpił/ y v Iustinianá z ćierniowey korony Páná náßego/ cześć vprośił/ y kośći niewinnych dźiatek y świetego Ierzego. Tákie było ná on czás nabożeństwo ku kośćiom świetych Bożych.

Aimon lib: 2. ca: 20.

Kośćioł S. Wincentego w Paryżu.

Aimon de gestis Franc: lib: 3. cap: 9.

Reliquie w wielkiey wadze, z ćierniowey korony P. náßego.

Rok Páński 562. Ianá trzećiego 3. Iustinianá 36.

1. CHildebertus krol Fránkow pełny dobrych vczynkow/ tego roku z ćiáłá wyßedł/ wiele kośćiołow y ßpitalow fundował/ nabożeństwem y bogoboynośćią wßytek żywot swoy okraśił. krolował lat czterdźieśći y dźiewieć. Nástąpił po nim brát iego Klotárius/ corki iego wyrzućiwßy/ y sam iuż wßytkiey źiemie Fránkow pánem y iednowładzcą zostáł. Skoro ná ono páństwo wstąpił/ záchorzał/ ále od ś. Germaná Biskupá Páryskiego zleczony był/ ktorym dniá przeßłego gárdząc do rozmowy go swey nie przypuśćił/ ále záchorzawßy tey nocy/ bárzo go vczćił y suknią iego tám gdźie boláło przykłádał. Czćił bárzo ś. Mauru/ ktorego był do Gálliey ś. Benedikt ná rozmnożenie żywotá mniskiego posłał/ y wiele dla niego dobrego czynił. Chrámnus on syn iego/ przyiety był do łáski oycowskiey/ ále śie nie náprawuiąc/ á o łásce oycowskiey zwątpiwßy/ vćiekł do Británniey/ y tám z żoną przemießkał.

Aimon lib: 2. cap: 9.

Klotarius monarcha.

Zleczony od S. Biskupa.

Fortunatus in vita S. Germani ca: 24.

Greg: Turon: li: 4. cap: 10.

2. On Kássyodorus Aurelius/ ktory v Gothskich krolow od Theodoriká/ áż do Witigesá w wielkiey czći był y ná wysokich vrzedách śiedźiał/ czásow onych złych/ gdy woyny Włoskie powstáły/ świát opuśćiwßy/ ná puste mieyscá y mni-

Cassyodorus opuścił świat.

ścá y mniſki żywot poſzedł/ do Kálábriey. gdźie klaſztor zbudowawſzy/ ktory Wiwáryeńſkim ábo Káſtelleńſkim zowie/ w nabożeńſtwie y náuce kśięgi pożyteczne piſząc/ áż do lat bliſko ſtá żywotá ſwego przemieſzkał. Ozdobił on klaſztor wſzytkimi potrzebámi do żyćia ſpokoynego y nabożnego. Wynálazł świece ktore ogień záwżdy zátrzymáć mogły/ y godźinnik słoneczny y wodny. Zebrał y kśiąg wiele w duchownych y świeckich náukách. Powiáda o iednym ślepym Janie z Azyey/ iż od piąći lat národzenia ſwego wzrok ſtráćiwſzy/ bez oczu do wielkich náuk y vmieietnośći Piſmá ś. przyſzedł. Com/ práwi/ o Didimie Alexándryiſkim nie wierzył/ tegom ná tym Janie doznał/ iáko był we wſzytkich náukách biegłym. Tego mu nie doſtawáło/ iż nie był Kátholikiem ále Nowácianem/ tuſząc iż ſie vpámiętáć miał.

Sto lat żył y wiele piſał. Caſsiod. de diuin: lect: cap: 29. *Swiece nie zgaſłe.* Caſsiod: diuin: inſtit: cap: 29. 30. 31. *Godźinnik wodny.* *Ian ślepy a vczony.* Caſsiod inſtit: diui: lect: cap: 5.

Piſał Káſſyodorus wiele kśiąg ktore ſam wylicza. W oney ſtárośći ſwey nie lenił ſie y Grámmátyki mnichow onych ſwoich náucząć/ y ręką cudne piſmá ſtáwić/ ná dobre y porządne á rozdźielne przepiſowánie kśiąg rozmáitych. Nápiſał im y náuczał ich Rhetoriki/ Diálektiki/ Muzyki/ Geometriey/ Aſtronomiey nie owey wieſzczárſkiey y práktykárſkiey/ ále tey ktora biegi tylo niebieſkie poznawa/ á do nabożeńſtwá y do Piſmá ś. ſłuży. Nápiſał y Páſchał dla świecenia Wielkieynocy. Tripártite też hiſtorią z Sokráteſá/ z Sozomená y z Theodoretá vczynił/ z Greckie° ią ná Láćiński ięzyk przełożyw

2. *Grammatyki nauczał.* In præfat: variar.

Rok Páński 563. Janá trzećiego 4.

Iustinianá 37.

Z Kácerſtwá Eutychiáńſkiego ácz wiele ſekt/ zwłaſzczá w Alexándriey wyſzło/ iedná z drugą walczącą/ ále dwie były przednieyſze tákże ſobie przećiwne. iedná tych co náuczáli/ iż ćiáło y ludzkie przyrodzenie Páná náſzego tákie było/ iż podlegáło wſzytkim odmiennośćiam/ y ſkáźie y áffektom ábo żądzom y niedoſtátkom/ ktorych Pan náſz/ choćby był chćiał/ oddáláć od śiebie nie mogł. Tych zwano Agnoitámi. Bo ći twierdźili/ iż P. CHRISTVS niewiedźiał/ ktorego czáſu ſąd oſtátni być miał/ dla obćiążenia niewiádomośći ktorą ćieleſność y náturá ludzka przywodźiłá. Drudzy záś náuczáli/ iż ćiáło Páná náſzego było we wſzem nieſkáźitelne/ áni podległe odmiánom/ niedoſtátkom y áffektom/ ktore drudzy námiętnośćią zowią/ wrodzonym w náturę ludzką/ chybá gdy ie ſam Pan chćiał ná ſie bráć/ iáko Anyołowie oſobę ná ſie ludzką biorą. to ieſt/ nie potrzebowáło ono ćiáło/ áni iedzenia/ áni napoiu. y ták iadł przed vmęczeniem iáko y po zmartwychwſtániu/ y ćierpieć ſámo z śiebie áni żadney odmiány áni ſkázy vczuć/ iáko ćiálá náſze czuią/ nie mogło. Tákie miſtrze zwano Aphárdocity á potym Monotelity. Bo ſię do tego ſkłániáli co Eutyches náuczał/ iż iedná ieſt náturá w Pánie náſzym/ y zátym y iedná wola/ iákoby prawdźiwey nátury ludzkiey w nim nie było/ á obłudnie iadł y pił/ y ćierpiał/ y zmartwychwſtał/ á nie wedle ſzczerey prawdy/ iedne tylo náturę Boſką y iedne wolą máiąc. Oná pierwſza ſektá Agnoitow w tym ſię z Kátholiki zgadzáłá/ iż wyznawáli ſkáźitelne być iáko y náſze ćiáło Páńſkie/ ále w tym błądźili/ iż twierdźili/ iákoby onych odmian przyrodzonych choćby był chćiał odpędźić nie mogł w ſobie P. CHRISTVS. Bo mogł ie pohámowáć kiedy chćiał y przypuśćić kiedy chćiał. Mogł pohámowáć ćiężar ćiálá przyrodzony gdy po wodźie chodźił/ mogł nie ieść poki chćiał/ mogł nic nie ćierpieć by był chćiał/ mogł ſię gniewáć ná złe kiedy chćiał/ mogł płákáć y bać ſię y wſzytko ćierpieć kiedy chćiał/ tákież iáko my właſnie przyrodzenie ludzkie/ okrom grzechu/ máiąc/ ze wſzytkimi nátury ludzkiey przypadkámi/ ktore ſię chceniem y wolą iego miárkowáły. y dla tego iáko dwie náturze ták y dwie woli

1. *Dwie przednie ſekcie Eutychianow.* Liber Diac: in Breuiar: cap: 19. 20. Leoncius de Sect: ſect: 5. & 10. *Pocżatek Monotelitow.*

w nim były/ Boska y ludzka. Druga záś oná sektá Monotelitow prawie byłá przećiwna náuce Kátholickiey/ ktora z Eutychesem/ náture ludzką w Pánie nászym gubiłá/ gdy iey wszytkie własnośći wrodzone odeymowáłá.

2. Iustinianus Cesarz do złey y kacerskiey strony przystał.

Euagr. lib: 4. ca: 38.

Mandat Cesarski o złey wierze.

3. Anastazyus Synaita Patriarcha Antyoski.

Euagr. lib: 4. ca: 39.

Iustinianus Cesarz/ miedzy onymi dwiemá sektámi sedzim sie vczynił/ nie rádzac sie Biskupow áni Papieżá/ iáko przedtym sie rádził y pytał/ náuce swey ktorey nie miał/ dufáiac/ vpornie y głupie ná stárość gdy miał być medrszy pobładził/ cudzy y duchowny vrzad ná sie biorac. Przystawszy do tego kácerstwá/ ktore o nieskáżitelnośći ćiáłá Páńskiego náuczáło/ śmiał wszytkim Biskupom roskázowáć/ y wyroki y mándaty puśćił/ áby ták wierzyli y ták náuczáli/ iż ćiáło CHRISTVSOWE nie podlegáło żadney skáźie áni námietnośćiom wrodzonym ludzkim/ y ták iadł przed vmeczeniem/ iáko y po zmartwychwstániu/ y ćiáło iego żadney nie miáło odmiány áni z wolnych áni z przyrodzonych namietnośći. Ná on mándat wszyscy sie Biskupi przelekli/ á chcac iego roskazánia vchodźić/ odpisáli mu/ iż czekáia co pierwey Anástázyus Pátryárchá Antyoski ná to powie. Był ten Pátryárchá Anástázyus/ ktorego zwano Synáitá/ bo go ná on stolec z klasztoru Synái było wźieto/ vczony y świety/ y sercá przy prawdźie wielkiego. Pokusił sie oń Cesarz/ prosząc go y wygnániem mu grożac/ áby ták wierzył y náuczał iáko wyrok iego kazał. Lecz on ostro mu sie stáwił/ y list nápisał bład on wielki zbiiáiac/ y ine wszytkie przestrzegał/ y mowa y pismem/ áby sie onego kácerstwá strzegli/ á ná nie nie zezwaláli. Listow tych nie mász/ poginely/ ále Ewágrius o nich świádczy. On ták srogi vpadek Cesárzá vkazał P. Bog záraz/ gdy Cárogrod tegoż roku wielkim ogniem pokarał/ iáko pisze Cedrenus.

4.

Can: 22. O strożność Hiszpanow około wiary.

W Hiszpániey w Powiećie Gáláciey/ zá onego nowo náwroconego do wiáry ś. Káth olickiey krolá Theodomirá/ był Synod Biskupow/ ná ktorym znowu Pryscilliánisty potepili/ we wszytkim sie stolice ś. Piotrá y Papieżá dokładáiac. A iż niektorzy kápłani miesá nie iedli: áby w podeyźrzeniu o herezya Pryscilliánistow nie byli/ (bo sie oni iáko y Mánicheyczykowie temi ktore stworzył P. Bog pokármy brzydźili) kazáli im z iárzyna troche miesá skosztowáć.] Ták czuyni byli Hiszpani/ iż y podeyźrzenia ćierpieć nie mogli/ y ták y do tego czásu wiáry świetey dochowáli/ nie tylo pátrzac gdźie gore/ ále gdźie y co máło dymu powstáie.

Can: 36. W kościołach pogrzebow nie było.

Z tegoż Synodu dáie sie znáć/ iż ćiał Chrześćiáńskich w kośćiołach nie chowano/ okrom śś. meczennikow. Co sie y v ś. Grzegorzá w liśćiech często náyduie. Iáko sie to odmieniło/ potym sie powie.

Rok P. 564. Janá III. 5. Iustini: 38.

1. Iustinianus Biskupy przymusza.

Eustatius in vita eius. Suri: Tom: 2.

Eutychius Patriarcha Carogrodski wygnany.

2. Theodorus przyczyna vpadku Cesarza.

IVstinianus zwiedźiony/ y ná onym fałszywym błedźie swoim osádzony/ począł Biskupy/ ktorzy ná ono iego heretyctwo zezwolić nie chćieli/ trapić. Nablizszy mu był Cárogrodzki Pátriárchá Eutychius/ ktory mu sie mocno sprzećiwił/ mowiac: iáko nieskáżitelne ćiáło ćierpieć mogło/ obrzezánie/ mlekiem karmienie/ y gozdźiow przebićia y krzyż: chybá grzechem nieskáżitelne było/ y w grobie po śmierći. y inemi wywody zbiiał ono kácerstwo. Ná co Cesarz niedbáiac/ zebrawszy nań niektore swoiey myśli Biskupy/ ktorzy go w rzeczy do sadu pozywáli/ śmiechu godne potwarzy y winy nań kłádli/ wygnał go/ y śiedźieć mu w Amásie w swoim klasztorze kazał. To szeroko wypisał Eustátius w iego żywoćie/ ktory Surius ma. Tám ćie odsyłam czytelniku/ y iákie ten ś. cudá czynił/ y duchem prorockim mowił/ tám wypisano. Czym sie wiárá ś. dla ktorey ćierpiał/ potwierdzáłá. Przyczyna onych Cesárskich błedow był on złośliwy Theodorus Biskup Cesáreyski ná wierzchu Kátholik/ á wewnatrz Origenistá y

niſtá y Eutychian vporny y brzydki. Dufał mu ták bárzo Ceſarz/ iż co on rzekł/ wßytko czynił. Było y inych tákichże heretykow niemáło/ ktorzy Ceſárzá głupiego podniecáli. Ná mieyſce Eutychiußá dány był Jan/ ktorego Scholáſtykiem zwáli/ ktory Ceſárzowi wßytkiego pomagał/ niewolnik świeckiey chwały y świetokupiec/ ktory pochlebſtwem Biſkupſtwo ſobie kupował.

Jan Scholaſtyk heretyk.

Powyganiał tákże ine Pátryárchy Juſtinianus/ ktorzy ná ono káćerſtwo iego zezwolić niechćieli/ á zwłaßczá Anáſtázyußá Antyoſkiego/ y inych wiele Biſkupow/ ktore rozmáitemi mekámi ná wygnániu trapił. Zá co go Pan Bog prędko pokarał.

Anaſtazyus Antyoſki Patriarcha wygnany. Euſtatius vt ſupra.

Klotárius zebrawßy woyſko/ puśćił ſie zá ſynem onym nieposłußnym Chrámnem/ do Británniey. Nie omießkał ſie zły ſyn ná oycá wypráwić zá pomocą kśiążećiá Britáńſkiego Koonobrá/ ktory mu mowił: Niespráwiedliwa rzecz ieſt/ ábyś ty z oycem walczyć miał/ niech nocy tey nań ſie pußcze/ y zwoiuie go z woyſkiem iego. A Chrámnus dopuśćić mu tego niechćiał: ále názáiutrz ſam przećiw oycu z woyſkiem ſtánął. Klotárius do P. Bogá wołał y płákał mowiąc: Weyźrzy Pánie á oſądź mie iáko Dawidá z Abſolonem. y gdy ſie vſſy potkáły/ ſtárty był y vćiekał on wodz Britáńſki/ y w pogoniey zábit ieſt. A Chrámnus ná wodę ſie do okretow kwápiąc/ á około ſie żony y corek áby ie obronił báwiąc/ poimány ieſt. Oćiec go y z żoną y z dźiećmi ſpalić w iedney cháłupie roſkazał. y ten miał koniec on złośliwy á nieukarány ſyn. 3.

Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 20.

Woyná oycá z ſynem.

Chrámnus ſpalony.

Wroćiwßy ſie z Británniey Klotárius/ tráfił ná chorego y vmieráiącego ś. Medárdá Biſkupá Nowiomeńſkiego cudámi zá żywotá wſławionego/ y náwiedzáiąc go brał od niego błogoſłáwieńſtwo. A gdy chćiał áby w ſwoim kośćiele pogrzeb miał/ krol go námowił/ áby ſie do Sweſyonu przenieść dopuśćił/ gdźie kośćioł P. Bogu imieniem iego zbudowáć y klaßtor záłożyć miał wolą. Przy iego śmierći widźiána byłá świátłość około łożká iego/ przez dwie godźinie. Sam krol rámiony ſwemi ćiáło iego wynośił. A záczawßy on kośćioł w Sweſyonie/ ſam drugiego roku świát ten pożegnał. lecz ſyn iego Sygebertus śluby oycowſkie wypełnił. Cudá tego świetego y zá żywotá y po śmierći wielkie wypiſuią. 4.

S. Medardus iáko vmarł.

Fortunatus. extat apud Surium 8. Iunij.

Miał ten ś. Medárdus brátá rodzonego Gildárdá Biſkupá Rotomágu/ z ktorym ſie iednego dniá vrodźił/ iednego dniá ná Biſkupſtwo poświećił/ iednego dniá z ćiáłá wyßedł.

Fortun: lib: 2. M. R. 6. Iunij.

Rok Páńſki 565. Janá trzećiego 6.

Juſtinianá 39.

Ceſarz Juſtinianus nagle o pułnocy vmárł/ krolował trzydźieśći ośm lat y ośm mieśiecy. Práwie go ná czás P. Bog ſtráćił/ áby kośćioł ś. iego pokoy miał. Piße tenże Ewágrius/ ktory tego wieku żył/ iż po wygnániu Eutychiußá Cárogrodzkiego/ ná ine Biſkupy wyroku iego wykonánie/ śmierćią przerwáne/ nie doßło/ á zwłaßczá ná Anáſtázyußá Antyoſkiego. Tenże Ewágrius grzechy iego inne y nieſpráwiedliwośći y łupieſtwá łákome wyliczáiąc mowi/ iż ná wieczne męki poßedł. Prokopius ktory wychwalenie iego piſał/ záś go nowym piſmem gánić y Theodorę żonę iego nie zániechał. A Nicephorus ktory dáleko po nim żył/ obmawia go/ iż vmieráiąc pokutował/ y Eutychiußá Pátryárchę przywroćić kazał. Szoſte Concilium wyſtawia pámiątkę iego/ y ś. Grzegorz y Agáthon Papież/ wiárę iego Kátholicką wychwaláią/ y żáden go miedzy heretyki nie poczyta/ iż on wyrok iego nie miał zupełnego wykonánia/ ábo nie doßedł. Nicephorus go wymawia ále nie mądrze/ iż z wielkiey miłośći ku P. IEZVSOWI, niechćiał przypuśćić do myśli ſwey/ áby 1.

Juſtinianá śmierć

Euagr: lib: 4. cap: 40.

Iaki był Iuſtinianus.

Euagr: lib: 5. cap: 1. Niceph: lib: 17. cap: 31. Syn: 6. Act: 4. Greg: lib: 2. epi: 10. & lib: 7. epiſt: 126.

iego ćiáło ſkáżitelne było/nie dla herezyey iákiey. Nikt przecż nie może/iż wiele świętych było y kośćiołowi pożytecznych poſtępkow iego / wßędźie wiárę ś. rozßerzał y kośćioły po wßem świećie budował y nádawał / y od heretyckiey niewiernośći wiáry ś. bronił/ y ßpitalow dla vbogich bárzo wiele fundował. Ktoż zbrodźić może ſądy Boże / y táiemnośći ich wiedźieć? Vſtaw iego y praw wiele ieſt dźiwnie pobożnych/ ſpráwiedliwych / y miłośći Bożey y ſercá pobożnego pełnych. Jeſli ktore ſą nieſłußne / tych kośćioł nie przyimuie.

2\. *Juſtinus wtory náſtąpił.* Euſtatius apud Surium. 6. Aprilis. *Eutychius prorokował.* Geneſ: 40. Corippus in carmine.

Náſtąpił ná Ceſárſtwo Rzymſkie po Juſtinianie Juſtinus wtory/ śieſtrzeniec iego. Wigiláncya śioſtrá Juſtinianá będąc zá mężem Dulciſsymuſem/ Juſtiná tego vrodźiłá. á żonę miał Zophią Theodory Ceſárzowey wnęczkę. S. Eutychius on Pátriárchá wygnány / dáleko przedtym Duchem ś. opowiedźiał Juſtinowi / iż Ceſárzem być miał. Ale on ná proroká ſwego nierychło wſpomniał/iáko Podczáßy on ná Jozwá/bo áż po lat dwunaśćie gdy wtrącony Jan vmárł/ ná ſtolicę go iego przywroćił. Nie záśiadł ná páńſtwie Juſtinus / áż pierwey Pánu Bogu ſię w kośćiele vkorzył/y ofiáry y nabożeńſtwo ſwoie odpráwił. Toż vczyniłá ná inym mieyſcu żoná iego Zophia. Potym od Janá Pátriárchy błogoſłáwieńſtwo y koronę wźiął.

Krzyż S. ná koronie Ceſárſkiey. Corippus.

Koronowány y głoſy ludzkiemi vßczęśćiony / przemowę do ludźi po miał / żegnáiąc ſię pierwey krzyżem ś. ktory y ná czele v korony nośił. Ná długi przemowie lud záwołał / nárzekáiąc ná vćiśnienie Juſtinianá / y ná dłużniki/ ktorych nie popłáćił. On záraz wßytkie popłáćić kazał: złotem ſię/ práwi/ wßytek rynek oświećił / gdy káżdy ſwoie wedle kwitow ludźie odbieráli.

3\.

Ciáło Juſtinianá iáko koßtownie wedle zwyczáiu Chrześćiáńſkiego z świecámi / kádzeniem rozmáitey woniey y oleykow / y proceſsyámi y śpiewániem kápłanow y kśiężey y pánienek / pogrzebione ieſt / tenże Korippus poetá wypiſuie.

Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 21. *Smierć Klotáriuſá.*

W Gálliey Klotárius krol Fránkow tego roku z ćiáłá wyßedł. wprzod v grobu ś. Márćiná grzechy ſwoie opłákiwał. Vmieráiąc mowił: Ach co rozumieß: Jáki to krol niebieſki/ ktory ták wielkie krole zábiia?] kázirodztwem ſię był pomázał/ y o to od ś. Niceciuſá Trewerſkiego Biſkupá wyklinány bywał/ ktorego też on z biſkupſtwá wygnał. krolował po śmierći oycá Klodowea lat pięćdźieśiąt y iedno; w Sweſyonie v ś. Medárdá / gdźie był kośćioł záczął/czterzey ſynowie iego/ pogrzeb mu vczynili. ktorzy ná cztery częśći kroleſtwo miedzy ſię rozdźielili. Zwano ie/Cháribertus/Chilperikus/ Gunterámnus/Sygebertus namłodßy/ ktoremu ſię Páryż doſtał. y był nalepßy miedzy oną bráćią. Záraz ſię ſtárał/áby był ś. Nicecius ná ſwoie Biſkupſtwo / od oycá wygnány / przywrocony.

Grego: Turon: in vita Nicec. *Nicecius przywrocony.*

Tego Niceciuſá gdy ini podchlebni biſkupi y kśiężą iego wygnánego dla prawdy odſtąpili/do ſwego dyákoná rzekł: y ty idź zá nimi. A on powiedźiał: do śmierći opuśćić ćie nie chcę. A on mu powie: Wiedz iż iutro ná Biſkupſtwo mię przywrocą/ á ći co mię odſtąpili / ze ſromotą do mnie przychodźić będą. Czekał iutrá on dyákon / á owo przybieżał od Sygebertá poſeł/ przez ktorego wſkazał: Klotárius/ práwi/ vmárł/bez ćiebie kroleſtwá Sygebertus nie weźmie. y wroćił ſię ná ſwoie Biſkupſtwo.

4\. Paulus Diac: de geſtis Longob: lib: 1. cap: 4. *Złe powietrze we Włoßech.*

Tego roku ktorego Juſtinianus vmárł/we Włoßech po wßytkiey źiemi oney ſtráßliwe powietrze pánowáło: wrzod máły ſię około wſtydliwych mieyſc ludzkich vkázował/á trzećiego dniá vmarzał / kto ná czwarty dźień zoſtał/miał do zdrowia nádźieię. Ludźie z miaſt vćiekáli/ domy puſte/ polá ſmutne/ po ktorych ſámo bydło chodźiło/żniwo zoſtawáło/y winnice z iágodámi. ſyn oycá odbiegał / á kto powinnego pogrzebał/ ſam z nim vmierał. wßędźie płácz y ſmutek przebywał / trupy ſtráßliwe niepokryte leżáły wßędźie. A

dźie. A nie tylo Włoska źiemiá / ále y Gállia / y Germánia tákże tym złym powietrzem záráżona byłá. O tym powietrzu nápisał ś. Grzegorz: W onym / práwi / powietrzu ktore zá Nárseta było: pácholę iedno w tym mieśćie v Wáleriana / ktore bydło pásło / záchorzáło / y blisko śmierći będąc / k sobie przyszedszy záwołáło / áby mu páná iego przyzwano. y rzekł do niego: Byłem w niebie / y wiem ktorzy z tego domu vmárli / y miánował osoby. y przydał: iesli nie wierzysz / mow ze mną ktorym ięzykiem chcesz / á ia tobie tymże odpowiem. Vmiał Wálerianus po Grecku / y mowił z nim po Grecku: vmiał sługá ieden po Bulgársku / y mowił z nim po Bulgársku / chłopiec prosty y we Włoszech domá vchowány. Vwierzyli tedy dźiwuiąc się onemu co mowił / iż w niebie był. A po dwu dniu / zá táiemną spráwą Bożą / chłopiec on ręce ná sobie kąsáiąc vmárł.

Dial: lib: 4. ca: 26.
Pácholę było w niebie.
Bulgárski ięzyk.

5. Iáko ś. Nicecius miásto swoie Trewer od tey złey zarázy wybáwił / czytay w iego żywoćie. Słyszeli ludźie w pułnocy / gdy grzmot wielki powstał / głosy tákie: V iedney bramy Eucherius kápłan miástá strzeże / á v drugiey Maximinus leży / á miedzy nimi Nicecius chodźi / nic tu nie przemożem / zostáwmy miásto w obronie ich. y zátym oná plagá vstáłá. Tákże ś. Gállus Arwerná miástá swego / od tákiey śmierći obronił / gdy miał od Anyołá przez sen ziáwienie / iż modlitwá iego wysłucháná byłá / á iż sam po ośmi lat dokonáć tego żywotá miał. Pikty pułnocne w Brytánniey do wiáry ś. obroćił Kolumbanus (bo połdniowi Piktowie iuż byli dawno Chrześćiánie) zá krolá Brydioná możnego.

Greg: Turon: in vita eius.
Nicecius 12. dniá Grudnia.
Idem in vita S. Galli.
Beda de gestis Ang: lib: 3. cap: 4.

Rok P. 566. Ianá III. 7. Iustiná II. 1.

1. IVstinus ná fundáment y podporę pánowánia swego vczynił po wszytkim páństwie wyrok / áby zgodnie wszyscy w iedney wierze Kátholickiey / ktorą Oycowie święći wyznawáli / przemieszkiwáli / á żadnych poswarkow o niey nie czynili. y wyznał w tym wyroku swoim práwowierną náukę o Troycy ś. y wćieleniu Syná Bożego / wszytki kácerstwá około tego potępiáiąc. Zátym dał mu P. Bog wielkie serce ná nieprzyiaćiele pograniczne / ktorym dánia dawał Iustinianus. Krol Auarum Gaganus, posłał po zwykłe vpominki / on posły z niczym odpráwił / y woyną im pogroźił / iesliby niepokoy iáki zácżeli. 2. Do Alexándryey posłał Photyná pásierbá Belisáriuszá ná vspokoienie rozerwánia onego / y sekt y kácerstw rozmáitych. y posłał tám do kośćiołow wielkie bogáte dáry. Dobrze zácżął ten Iustinus / by się był w roskoszy nie vdawał. Bo pisze o nim Ewágrius / w roskoszách nievczćiwych żył / á łákomstwem się wszytek mázał / świeckie vrzędy y duchowne podłym ludźiom przedawał.

Euagr: lib: 5. cap: 4.
Iustinus kazał wierzyć po Katholicku.
Corippus.
Roskoszy y łákomstwo.
Lib: 5. cap: 1.

3. A co gorzey / vstáwą brzydką on wstęp pánowánia swego poszpećił. Puśćił tákie práwo / áby małżeński węzeł / zá zezwoleniem sámych osob małżeńskich rozerwány być mogł / á do inego wstępowáć małżeństwá wolno było obiemá. Dáie przyczyny pospolite / dla niezgod y swarow / y trućizn / ktoremi prożno onego wyroku swego broni. A wyznawa iż Iustinianus ktorego oycem swoim zowie / ináczey postánowił / á nigdy rozrywáć małżeństwá nie kazał. A tego nie dołożył / iż nawyższy Krol ná krolmi CHRISTVS IEZVS práwo przećiwne postánowił / ktorego żaden ná świećie pan podnieść nie może. Przypisuią to tákie práwo Iustinianowi / ále fałszywie / iáko się z tegoż pisánia pokázuie. Ná ták przećiwne Bogu práwo / nie słycháć áby ktory Biskup vstá otworzył / á ná niezbożność záwołał. On Ian Cárogrodzki wtrácony / pochlebnik / nie śmiał iáko dobry pies y stroż zászczekáć / ná tákiego práw Bożych rozboynikā. Wierzę iż Ian Papież vrzędowi swemu do-

O rozwodách złe práwo.
Apud Nouell: Iustin: 140.

V Grekow rozwody w małżeńſtwie ſkąd.

ſyć/iáko iego przodkowie/czynił/ále wßytki o iego Papieſtwie piſmá poginęły. Stad podobno v Grekow tákie y ták częſte y v náßey Ruśi z kośćiołem niezjednoczoney/ rozwody powſtawáły.

4.
Greg: Turon: lib: 4. cap: 26.
Cháripertus zły krol.
Fortun: in laud: Leoncij.
Leoncius Biſkup.

W Gálliey Leoncius Biſkup Burdegálſki zezwawßy ſwoie Biſkupy/ Emeriußá Sántońſkiego Biſkupá złożył/ dla tego iż nád práwo ná Synodźie Páryſkim vczynione/ od ſámego krolá Klotáriußá podány był/ bez wolnego ludu y Biſkupow wybieránia. O czym gdy dáli znáć krolowi Cháripertowi/on poſtá Biſkupow/w woz ćiernięm vſłány włożonego/ná wygnánie poſłał/ á Emeriußá mocą/ iáko tyran ná Biſkupſtwo przywroćił. y muśieli go znośić Biſkupi/áż ſię z nim Leoncius poiednał. Był Leoncius wielkiego rodu/y z małżeńſtwá wſtąpił ná Biſkupſtwo / żonę miał Plácydinę z domu Ceſárzá Awitá / ktorą zá śioſtrę máiąc/ ná wielką ſię świątobliwość żywotá zbudował/ z nią ſię weſpołek do cnot śś. y nabożeńſtwá vbiegáiąc.

5.
W Hiberniey Biſkupi odßczepieni.
Greg: lib: 2. ep: 36.

W Hiberniey Biſkupi od kogoś zwiedźieni ſtáli ſię odßczepieńcy / od iednośći kośćielney y Rzymſkiey ſtolice oddźieleni / dla onych trzech Kápituł. Dano im ſpráwę/iż ći ktorzy piąte Concilium przyimuią / czwartemu krzywdę czynią/ to ieſt Kálcedońſkie pſuią. Prędko vwierzyli / á ták dáleko odlegli/ trudno nápráwieni być mieli / y żáluiąc tych co przy Rzymſkim kośćiele ſtáli / w ſwoim ſię błędźie kocháli / trwáiąc w nim áż do ſkończenia tych ſtá lat/ to ieſt/ áż do ś. Grzegorzá Papieżá.

6.
Przez reliquie cudá czynił Pan Bog.
De glor: martyr: cap: 5.
Vexilla Crucis.

Cudá ktore w tych czáśiech w Gálliey ſię pokázowáły/ y z grobu ś. Márćiná y z inych ś. kośći/ y z drzewá krzyżá ś. po ktore ſłáłá do Cárogrodu do Ceſárzá ś. Rádegundis krolowa/wypiſuią ſię w żywoćie ś. Grzegorzá Turonenſkiego/ y ś. Rádegundy/ktore ná tym mieyſcu náß piſarz położył. Ná ten czás w Gálliey byli ludźie bárzo do reliquiy świętych zápaleni. Germanus Biſkup Páryſki dla nich záiezdźił áż do Jeruzálem/ y ná wſchodne kroleſtwá. y wracáiąc ſię był w Cárogrodźie / y z wielkim ſię weſelem doſtawßy wiele kośći śś. do domu wroćił. Rádegundá też oná w czyſtośći żoná Klotáriußá krolá/ kilákroć ſłáłá támże do wſchodnych kroleſtw po ś. reliquie/ y od Pátryárchy Jerozolimſkiego niektore miáłá / y od Ceſárzá część drzewá krzyżá ś. przy ktorym P. Bog wiele cudow czynił w iey klaßtorze iáko Grzegorz Turońſki wypiſał. y w ten czás Fortunatus Poetá ono pienie nápiſał ktorego kośćioł vżywa: Vexilla Crucis prodeunt. &c.

Wiktor ſkończył hiſtoryą.

Wiktor Vtyceńſki z Afryki tego roku kończy ſwoię hiſtorią. Vmárł w Cárogrodźie przywrocony z wygnánia dla onych trzech Kápituł.

Rok P. 567. Ianá III. 8. Iuſtiná II. 2.

1.
Iuſtinus hetman zábity.
Plinius hiſt: lib: 6. cap: 7.
Euagr: lib: 5. cap: 1. 2.

Juſtinus Ceſarz powinnego ſwego tákże Juſtiná zwánego / ktory był iego hetmánem / y rowno z nim ná páńſtwo Rzymſkie práwo miał / z podußczenia Zofiey żony ſwey zábił. Był to bárzo ſławny y dźielny hetman / wßytkim wdźięczny y miły / y. ná ten czás około Dunáiu Abárom ludźiom narodu Tátárſkie° ábo Scytom przeßćia ná Rzymſkie gránice bronił. Ci Abárowie od Turkow ſąśiad ſwoich vćiśnieni/ nowych dla śiebie ośiádłośći ßukáli. Turki miánuie ſtáry Plinius miedzy tymi narody ktore przy iezierze Meotydu mießkáią. My ie Widáwym iezyorem zowiem. Z támtąd tedy y z oney woyny Juſtinus w chytrośći od Ceſárzá przyzwány / obiecuiąc go pierwßym po ſobie ná doſtoieńſtwách poſádźić/ ſkoro przyiáchał do Cárogrodu/ potwarzył go y ſtrażą oſádźił/ y záſławßy go do Alexándriey / tám mu głowę vćiąć kazał / y ſobie ią przynieść. y nie vſtał nań iad żony iego Zofiey/áż po oney iego głowie deptáłá. To Ewágrius. N przydáie o Etheriuśie y Addeuśie pierwßych Senatorách y ná wyſokich

sokich vrzedách od Justiniáná postáwionych / iż ie tákże Justinus Cesarz
pogubił / ále nie bez winy ich. Wyznał sie Etherius iż otruć Cesárzá chćiał / 2.
y Addeuszá pomowił. Ale sie on nie znał do tego idac ná śmierć / lecz inny *Zli pánowie pokaráni.*
grzech swoy wyznawał / iż Theodatá dworskiego Márszałká czárámi vmo-
rzył. A Etherius bedac złym y wielkim łupieżca ludźi zá Justiniáná / y ten
grzech swoy wyznawał / iż do wygnánia ś. Eutychiuszá Pátryárchy Cáro-
grodzkiego pomagał / y sam z niego płaszcz zwłoczył / o czym Eustátius nápi- In vita Eutichij.
sał.] Ták P. Bog czuyny iest ná pomste spráwiedliwa choć z inszey przyczyny.
Záczyna sie powieść o nowey nedzy źiemie Włoskiey / ktorey krotki po- 3.
koy y wybáwienie od Gothow w srogi sie vćisk y stłumienie od Longobár- *O Longobárdách*
dow obroćił. Pisze Paulus dyákonus / iż on Nárses ktory Gothy ze Włoch *y nowey niewoley*
wygłádźił / z gniewu ná Zofia Cesárzowa / ktora mu kadźiela miedzy nie- *ziemie Włoskiey.*
wiástámi groźiłá / iż go miedzy nimi posádźić miáłá / o to iż go byli Rzymiá- Paulus Diaconus
nie v niey obżáłowáli / przyzwał z Pánnoniey do Włoch Longobárdy / ná- de gestis Longob: lib: 1. cap: 5.
mawiáiac ich / áby sie z źiemie vbogiey / do wielce bogátey przenieśli. Aná-
stázyus tákże o zwádźie Nárseta z Rzymiány námienia / iáko ie Papież Jan *Nárses potwarzony.*
poiednał. Ale lepiey sie dopytáć o tym prawdy od pisárzá onego wieku / to
iest od Koryppá Poety / niżli od tych co potym dáleko pisáli. Ten Koryppus Corippus lib: 4. in fine.
Grámmátyk nápisał / iż roku przeszłego Nárses do Cárogrodu przyiáchał / y
z wielka czćia od Cesárzá y żony iego przyiety był / iáko ná tryumphie / y od w- *Nárses od Cesarza vczczony y od*
szytkich stanow vszánowány / wielka v wszytkich miłość y powage odniosł. *żony iego.*
Bo był / práwi / człowiek wszytkich cnot pełny / á we dnie y w nocy o dobrym
pospolitym myślacy. A tego roku iuż ná iego mieysce do Włoch postány
był Longinus. To tedy co Paulus nápisał / zá báśni sie mieć ma.
Nimi Longobárdy / ktorzy byli zá przyiaćiele Rzymiánom y z nimi ná 4.
Gothy walczyli / wtárgneli do Włoch: przestrzegł ludźie P. Bog wielkim *Woysko na powietrzu.*
cudem. Bo widźieli ná powietrzu woysko ogniste / y krwia ludzka błyszczace
sie / iáko ś. Grzegorz nápisał; y iáko o Redempcie Biskupie Ferrentyńskim Homil: 1. in Euang.
powiáda. y mniemáło wiele ludźi ná on czás / y sam ś. Grzegorz / iż iuż ko- Dialog: lib: 3. cap: 38.
niec świátá przychodźił / gdy oni Longobárdowie Włoska źiemie burzyli /
zamki / miástá / kośćioły / klasztory pustoszyli / y polá y role pustkámi czynili / y
długo w źiemi oney áż do Károlá wielkiego / okrućieństwá swoie rośćiagáli.
W Hiszpániey krolował Athánágildus Gothus / máiac dwie corce: ie- 5.
dne Geleswinte dał w małżeństwo Chilperikowi ktory w Swessyonie w Gál-
liey krolem był / á druga Brunichilde młodsza dał zá Sygebertá / w Remis
kroluiacego. Chilperikus iż miał ine nałożnice / á zwłaszcza Fredegunde / Fortu: carm: lib: 6.
własna oná żoná iego Geleswintá / ktora byłá wielkie skárby do niego wnio- *Chilperikus krol*
słá / prośiłá sie do oycá / chcac mu skárby wszytkie zostáwić. On ia vdawić tá- *żony vdawił.*
iemnie kazał / pisze Gregorius. Już byłá Kátholiczka zostáłá y bierzmowá- Turon: lib: 4. cap: 28.
nie wźiełá. Bo y oćieciey sprzyiał Kátholikom / y sam táiemny był Kátholik.
Byłá pobożna y świeta / y nie bez cudow po śmierći / białagłowá. Chilperiká /
gdy sie bráćia o onym zábićiu żony iego dowiedźieli / z krolestwá go wypedźili.
Tego wieku żył y cudy sławnym zostawał w Gálliey Launomarus Opát 6.
ábo Abbas. Do tego gdy śláchćic ieden Ermoáldus w chorobie pieniedzy Surius 19. Ianuarij.
nie máło posłał ná ofiáre / y iáłmużne / áby zań P. Bogá prośił: on sie onym
pieniadzom przypátruiac á do P. Bogá rece podnosząc / ieden tylo złoty sprá-
wiedliwie nábyty poznał. y rzekł słudze ktory przynosił: Powiedz pánu iż to *Launomarus*
pieniadze niespráwiedliwe / á powiedz mu / gotuy sie ná wyśćie / á wroć coś *prorockiego ma duchá.*
komu wźiał. Jdź w pokoiu. My mamy od CHRISTVSA swe potrzeby. y
gdy to sługá powiedźiał pánu swemu / w krotkim czáśie potym vmárł.

Rok Páński 568. Janá trzećiego 9. Iustiná mnieyszego 3.

1\. *Longobárdowie do Włoch weſzli. Alboinus krol ich.* Paulus Diac: lib: 2. cap: 6. 12.

Miedzy Longobárdámi byli Bulgárowie, Sármaći &c.

TEgo roku Longobárdowie do Włoch z wielkim ludem z wielu narodow zebránych weſzli. Alboinus krol ich od lat czterdzieśći y dwu w Pánnoniey przemieſzkiwał. ktorą Hunnom zoſtáwiwſzy á przymierze z nimi vczyniwſzy / nowey ośiádłośći ſzukał. Był iuż z krolmi Fránkow ſpowinowácony. Bo miał zá żonę corkę Klotáriuſzá Klotoſyndę / y poćiągnał zá ſobą Sáxony / Gipedy / Bulgáry / Sármaty / Pánnony / Swewy. Ci Longobárdowie / iáko ſię wyżſzey wſpomniáło / gdy w woyſzcze Rzymſkiey ſłużyli zá Nárſetá / bárzo ſproſnemi y okrutnemi ſię pokázowáli ná goſpodarze ſwoie / ktorych domy palili y białegłowy ſromoćili. y dla tego wielki przeſtrách ludźie Włoſkie ná ich weśćie przeráźił. Longinus Włoſki ſtároſtá / nie śmiał z nimi polem nic czynić / mocy z nię nie máiąc.

Láſkáwość pokazał Alboinus.

Wieżdżáiąc do Włoch Alboinus / chcąc okrutność y nieludzkość ſercá ſwego pokrywáć / łáſkáwym ſię niektorym ſtáwił. Biſkupá Felixá Tárwiſáńſkiego / gdy przećiw iemu wyſzedł / łáſkáwie przyiął / y przy kośćielnych go wſzytkich rzeczách zoſtáwił / roſkázuiąc áby mu nikt nic y iego kośćiołowi nie brał.

2\. *Zli vrzędnicy v pánow.* Cedrenus anna: 3. Iuſtin: Miſcell.

Ceſarz Iuſtinus chorzeiąc częſto / á z páłacu nie wychodząc / rządow doyźrzeć nie mogł / y vrzędnicy iego czynili krzywdy wielkie y vćiſki vbogim. A gdy raz zdrowſzy będąc do kośćiołá wyſzedł: vſłyſzał wielki wrzaſk vkrzywdzonych / ktorzy ſzkody od vrzędow ćieżkie podieli. Zwołał Senatory y vrzędniki one Ceſarz / y mowił im / áby ſię wſzytkim vſpráwiedliwili / á do mnie żadne tákie żáłoby wiecey nie przychodźiły. Oni máło ná to dbáli. y gdy drugi raz wyſzedł Ceſarz / tákże vſłyſzał wołánia płáczliwe o krzywdy y vćiſnienia.

Słowá Ceſárſkie złote, do pánow ſwowolnych.

y drugi raz ná to zezwawſzy Senat / rzekł one złote słowá: Ieſli rozumiećie że mię P. Bog Ceſárzem vczynił / y on mi do ſpráwowánia páńſtwá pomaga: roſkazánia mego ſłuſznego ſłuchayćie / á vbogim krzywdy nie czyńcie. Sámy tylo ryby iedná drugą pożera / mocnieyſza mnieyſzą. A ieſli mnie ſłucháć niechcećie / á w tákich drapieſtwách chćiwośći wáſzey ſłużyć będźiećie: inego ſobie páná ſzukayćie: Ia v nieſpráwiedliwych y cudzego wydźieráczow y nieposłuſznych pánem być niechcę.]

Pánem być v złych niechce.

3\. *Vkaráni zuchwáli pánowie.*

A powſtawſzy Senator ieden wolnie rzekł: Ceſárzu / zlec mi ná czás ſtároſtwo miáſtá / rychło ia to vſpokoię: á ieſli ty krzywdy nie vſtáną / głowę mi vtni. y vczynił go ſtároſtą ná czás. A on pozwał iednego páná wielkiego przed ſię o krzywdę iedney białeygłowy. ktory gdy nie ſtánał á niewiáſtę one vbił / y ſługi vrzędowe połáiał / á záraz do ſtołu Ceſárſkie° wezwány poſzedł: On ſtároſtá ſzedł zá nim do Ceſárzá / y mowił: Ceſárzu ty częſtuieſz tych ktorzy karánie záſłużyli: ia vrząd ktoryś mi polećił ſkłádam. A Ceſarz rzekł: Rwi mnie ſámego porwi ieſli ná mię co tákiego wieſz. A on páná onego przed nim porwał / y do ſądu prowádźił. Ná ktorego gdy ſię wielkie złośći y okrućieńſtwá pokazáły / bić y ogolić go y po mieśćie ná ośle wodźić / iáko ná tryumphie roſkazał: á iego máiętność wſzytkę oney niewieśćie oddał. Tym przykłádem wſzytki krzywdy vćichły / żyli wſzyſcy w pokoiu. á gdy Ceſarz wyſzedł / á żadnego wrzaſku ná ſię nie ſłyſzał: dożywotnym ſtároſtą onego Senatorá vczynił.

Słowo dobre.

4\. *Iurisdikcya duchownych.* Extat in Nouell: Iulia: Anteceſ.

Spes in Deum Biſkup Bizáceńſki w Afryce żáłował ſię o krzywdę przywileiow ſwoich przed Ceſárzem Iuſtinem. y odpiſał mu roſkázuiąc / áby żáden klerik iego do vrzędu świeckiego pozywány / áni tám ſądzony nie był / iedno v ſámego ſwego Biſkupá.

Rok Páński 569. Laná trzećiego 10. Iuſtiná mnieyſzego 4.

2\. Victor Tunneń: & Corippus.

TIberius Iuſtinow wódz woienny / Awary / Scyty zwoiował / y do tego przywiodł / iż od Ceſárzá pokornie pokoiu prośili.

Rok Páński 570. Laná trzećiego 11. Iuſtiná mnieyſzego 5.

Tego

TEgo wieku miedzy wſchodnemi mnichámi/ gdźie herezye Eutychiáńſkie y onego Sewerá rozmnożone były/ wielkie cudá Pan Bog przez Kátholiki czynił/ ná vpomnienie onych heretykow. Sophronius piße/ iż Janá nieiákiego mnichá/ ktory od żmije był ránione y vmárły/ do żywotá brácia nád nim ſię modląc przywroćili/ ktorego po zmartwychwſtániu Apollinaris Biſkup Alexándryiſki Biſkupem poświećił.

1. *Cudá Kátholikow miedzy heretyki.*
Prato Spir: ca: 124. & 113.

We Włoßech Alboinus krol Longobárdow rozßerzał pánowánie ſwoie/ Wenecką ſtronę y Ligurię y Mediolan ośiadł/ y Tuſcyę/ okrom Rzymu á Ráwenny. Exárchowie ábo ſtároſtowie Rzymſcy záſtáwić ſię im nie mogli/ á zwłaßczá iż głod y mor Włoſką był źiemię ſtrapił.

Paulus Diac: de geſtis Longob: lib: 2. cap: 10.

Zwáć ſię w ten czás poczęli Biſkupi Akwileiey Pátryárchámi. Bo gdy tám tey ſtrony biſkupi dla Conciliũ piate⁰ od Papieſkie⁰ poſłußeńſtwá odpádli/ chćieli mieć iákoby sw⁰ Papieżá w Akwileiey/ y dla tegȩ ie też P. Bog Longobárdámi onemi karał/ iż ſię wroćić z odßczepieńſtwá do iednośći niechćieli.

2. *Akwileyſki Pátriárcha zmyślony.*

W Gálliey w Turonie Biſkupi Synod mieli. Ná ktorym miedzy inemi porządkámi/ roſkazáli áby ćiáło Páńſkie w pułołtarzá pod ſámym krzyżem chowáne było. Drudzy ie w śrebrney gołębicy chowáli/ ále tego zákazano.

Turon: 2. cap: 3.
Ciało Páńſkie we śrzodku ołtarzá chowáć.

Ná tymże Synodźie o vbogie ſię ſtáráiąc/ poſtánowili/ áby káżde miáſto ſwoie vbogie chowáło/ áby okoliczni kápłáni y ſąśiedźi ſwego vbogiego karmili/ żeby ſię po miáſtách nie włoczyli. Vczynili też práwo ná káźirodźce/ miedzy ktorymi był krol Cháribertus/ ktory miał śioſtrę żony ſwoiey Márkowephę. y gdy ſię nie popráwił/ wyklął go Páryſki Biſkup ś. Germanus. Záczym gdy vpámiętáć ſię niechćieli/ pierwey Márkowephá oná/ á potym y ſam krol prędko ná ſąd Boży porwáni ſą. Dáli też przeklectwo ná te ktorzy w onych częſtych woynách imioná kośćielne y klaßtorow náieżdżáli/ y gdy im żołdu nie płácono/ od krolow wśi ſobie duchownych vprzáßáli: áby ie vpominano y pozywano y wyklinano. A gdyby o to niedbáli/ żeby zßedßy ſię duchowni do choru/ ná onego zábijaká vbogich/ Pſalm ſetny y oſmy mowiono. w ktorym ſą wielkie przeklectwá/ ꝛc. y iśćiły ſię one przeklectwá ná wielu/ iáko wypiſał ś. Grzegorz Turoński.

Cap: 5.
Vbogie ſwoie káżde miáſto opátruie.
Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 26.
Krol wykl;ty.
3.
Pſalm 108. nád wyklętymi mowiono.
Hiſt: Franc: lib: 5. cap: 20.

Rok P. 571. Janá III. 12. Juſti: mniey: 6.

ALboinus we Włoßech trzy látá kroluiąc/ przez ten wßytek czás Tyczyn miáſto w oblężeniu trzymał/ tego roku miáſto mu ſię podáło. A on był táki ślub Bogu vczynił/ iż wßytki ktorzy mu ſię ták długo bronili/ wybić miał. y wieżdżáiąc w miáſto/ w brámie koń pod nim vpadł/ y wſtáć żadną miárą nie mogł. Záwołał nań ieden iego Longobárdus: Pomni krolu iákiś ślub vczynił: ieſli ſię go nie zárzeczeß/ do miáſtá nie wiedźieß. Y záraz onego ślubu odſtąpił/ y łáſkę pokázáć wßytkim obiecał: y zbiegł ſię lud do niego ná pálac Theodoriká/ o łáſkę go proßąc/ y poćiechę odnioſł. Lecz on tyran rychło potym zginął od żony ſwoiey tákim ſpoſobem: Miał żonę Rásimundę corkę krolá Chunimundá/ z ktorego vmárłey ábo zábitey głowy vczynił ſobie czáßę do napoiu. Mowi Paulus dyákon/ iż tę czáßę z głowy ſam widźiał. Czáſu iednego/ roſkazał żenie ſwey áby z oycá ſwego głowy oney/ weſoło piłá. A oná tym środze ná ſercu obrážona/ myślić poczęłá o zgubie męża ſwego/ iákoby ſię nád nim oycowſkiey krzywdy pomśćiłá. y zmawiáiąc ſię z Helmigem oręźnikiem y ſpołwychowáńcem Alboinowȳ/ proſiłá go áby krolá zábił. On iey dał tę rádę áby do tegȩ vżyłá Peredeußá dużego mężá. Mowiłá z nim/ ále on nie przyzwalał. Y nálázłá nań táką chytrość: wiedźiáłá gdźie z nałożnicą ſwoią ſypiał/

1. *Tyczyn wźięli Longobárdowie.*
Paulus Diac: lib: 2. cap: 14. de geſtis Longob.
2. *Czáßá z głowy vmárłego.*
3.

Chytrość iadu niewieśćiego.

Alboinus Longobard: krol od żony zabity.

Skaránie złey żony.

y ná onym ſię łożku ćicho położyłá. Peredeus wedle zwyczáiu záchowáł ſię z nią przyſzedſzy. A po vczynku/ rzekłá krolowa: Wieſzli ty ktom ia ieſt? On rzekł: wiem. A oná/ niewieſz. Bom ia ieſt krolowa z ktorąś táką złość popełnił/ ábo krol mąż moy ćiebie zábiie/ ábo go ty zábiy. y obiecał iey krolá zábić. Oná vpátrzywſzy czás/ gdy ſię po obiedźie Alboinus przeſypiał/ miecz iego ktory nád nim wiśiał przywiązáłá iż ſię dobyć nie mogł/ y ine oręże pokryłá/ y wpuśćiłá do niego Peredeuſzá y Helmigá ktorzy go zábili. Ten koniec miał on okrutnik/ rozboynik źiemie Włoſkiey. Roſimundá do Ráwenny z Helmigem/ ſkárby pobrawſzy/ vćiekłá do Longiná ſtároſty Rzymſkiego/ ktory iey rádźił áby Helmigá zábiłá/ á iego żoną zoſtáłá. Przyzwoliłá: y gdy z łáźni wychodźił Helmiges/ wrzeczy mu łágodne czći czyniąc y czeſtuiąc go/ iad mu y truciznę podáłá. On ſię nápił/ y záraz poznał śmiertelny napoy/ y dobywſzy mieczá/ przymuśił ią/ áby oſtátek wypiłá. y ták oboie zdechło.] Ci co niewinne trapili/ sámi ſię zábiiáli/ zá pomſtą ſędźiego ſpráwiedliwego.

4. *Włoſkiey źiemie część przy Papieżu.*

Mowi piſarz náſz/ iż Boſkie dźiwne zrządzenie było/ áby Longobárdowie Greki/ ktorzy Włoſkiey źiemi byli ćiężſzy/ wypędźili. Bo potym gdy od Fránkow wybići byli/ wielka ſię część Włoſkiey źiemie Rzymſkiemu Biſkupowi doſtáłá/ o ktorego ſię poniżenie Grekowie ſtáráli.

Rok P. 572. Janá III. 13. Iuſtiná mniey: 7.

1. Dial: lib: 3. cap: 8.

JAN Papież do oycow zebrány poſzedł. Siedźiał lat trzynaśćie. Zá iego Papieſtwá/ roku nienáznáczonego/ piſze ś. Grzegorz/ w Akwinie mieśćie był Biſkup Conſtáncius/ máiący duchá prorockiego. Vmieráiąc miánował dwu Biſkupow/ ktorzy po nim ná tym Biſkupſtwie byli.

Cháribertus krol vmárł. Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 4. ca: 26.

Tego roku vmárł Cháribertus krol Fránkow w Páryżu/ ále táką śmierć. Wźiął imienie kośćiołowi ś. Márćiná/ y do niego konie ná łężą poſłał. ktore ſkoro oney wśi śiáná ſkuśiły: ſzáleć y rozbiegáć ſię poczęły/ y wielką ſię ich część pozábiiáłá. Słudzy do krolá mowili: Wroćmy kośćiołowi wieś/ á będźiem w pokoiu. A krol rzekł: Pokim żyw kośćiołowi tego nie wrocę/ y prędko potym vmárł/ w klątwie ktorą nań był włożył o káźirodztwo Germanus Biſkup Páryſki.

Theodogildá iáko w złośći ſwey ſkarana.

A żoná iego Theodogildis ſkoro mąż vmárł/ do brátá iego Gunterámná krolá poſłáłá/ ſámá ſię do iego małżeńſtwá wprááſzáiąc. On iey z ſkárbámi przyiácháć kazał. y ſkoro ſkárby odebrał/ poſłał ią do Arelatu do mniſzek. A gdy zakonnego żyćia wytrwáć nie mogłá/ y vćiec chćiáłá z iednym Gothem do Hiſzpániey. Kśięni tego poſtrzegłá/ y vchwośćiwſzy ią mocno/ ná więźienie ią wieczne potępiłá.

2. *Anáſtáſyus Synáitá Antyocheńſki Patriarchá wygnány.* Euagr: lib: 5. cap: 6.

Ormiánie Perſy wybili.

Euagr: lib: 5. cap: 7.

Juſtinus Ceſarz Anáſtázyuſzá Synáitę Pátryárchę Antyoſkiego zebrawſzy nań Biſkupy y Synod/ wygnał z Biſkupſtwá/ o to iż ſkárby kośćielne rozſzáfowáł/ á iż mu rzekł: Dla tegom ie ná vbogie rozdał/ áby ich Juſtinus nie pobrał. Snać też y o to iż mu ná wſtępie ná Biſkupſtwo dárowáć nic niechćiał. Ná iego mieyſce dány ieſt Gregorius/ wielce chwálebny y we wſzytkich cnotách y godnośćiách zálecony mąż. ktorego Ewágrius dźiwnie wychwala. Zá iego Biſkupſtwá roku pierwſzego/ Chrześćiánie z wielkiey Armeniey poſłáli do Juſtiná/ proſząc áby ie pod moc ſwoię przyiął/ iż Perſowie y krol ich Kozdrocs do wiáry im ś. przeſzkadzał. Vczynił ták Juſtinus/ á oni vrzędniki Perſy wybili. O co gdy ſię Perſá prez poſły żáłował przed Juſtinem. Odpowiedźiał mu: iż przymierze wyſzło/ á Chrześćian czáſu woyny opuſzczáć mu ſię nie godźi. A iednák ſię ná woynę nie gotował/ roſkoſzy ſwoich pilnuiąc.

PO Janie Papieżu nástąpił Benediktus názwány Bonosus. Zá tego czásu gdy po Alboinie Longobárdźie ná krolestwo nástąpił Klefis / od niewolniká iednego zábity iest po roku y pięć mieśiecy. W ten czás głod wielki był we Włoszech / ták iż sie wielkość ludźi / ktorzy sie byli iáko geste zboże ná polu rozmnożyli / Longobárdom dla vlżenia głodu poddawáłá. O czym słysząc Iustinus Cesarz / z Egyptu wiele zboża puśćić kazał do Rzymu / y tym sie źiemiá ochłodźiłá y pomoc miáłá. A po śmierći Klefis / Longobárdowie krolá przez lat dźieśięć nie wybieráli / wodzow trzydźieśći z nich / miástámi sie y Włoską źiemią podźielili / y srodze ludźie Włoskie vćisneli. kośćioły połupili / kapłany wybili / miástá obaláli / y prawie wszytkie źiemie w moc wźieli.

1. Euagr: lib: 5. ca: 16. *Glod we Włoszech.*

Paulus Diac: lib: 2. cap: 17. vixit sub Carolo magno. *30. pánow v Longobárdow.*

Byli Longobárdowie nápoły Pogánie / á nápoły Ariani. Grzegorz ś. liczy ie zá Nerony y Dioklecyany / iż ták kośćioł Boży prześládowáli. A iednák Rzymu nigdy pod śie nie podbili. Zá co tenże ś. Grzegorz P. Bogu y ś. Piotrowi y Páwłowi dźiekuie. Drugdy ie y pieniedzmi vblagiwáli Papieżowie / áby ná Rzym nie náieżdżáli / mowi tenże ś. Grzegorz. Przedmieśćia iednák Rzymskie psowáli / y wiele grobow śś. meczennikow zniszczyli / y było w kośćiołách ich chowáli. O ich okrućieństwie pod ten czás gdy krolá y siedźiego coby ie karał nie mieli / á swowolnie wodzowie oni trzydźieśći / czynili co chćieli / wiele Grzegorz ś. nápisał.

2. *Longobárdowie wiáry iákiey.* Dial: lib: 3. cap: 29. Lib: 7. ep: 23. lib: 4. epist: 34. *Vćisk Włoskiey źiemie. Rzym wolny od Longobárdow.*

Ludźie dla Longobárdow drapiestwá / miástá opuszczáli / y po gorách sie / á zwłaszczá po wyspách morskich / kryli. Miedzy nimi ná wyspie Ilwie Tyrrená morzá był Cebronius Biskup Populoński / ktory tám duchá Pánu Bogu oddał / o ktorego pogrzebie pisze ś. Grzegorz. kazał sie wieść do kośćiołá swe^o / y tám sie pogrześć. Vczniowie mowili: Boim sie Longobárdow: á on kazał im być bespiecznymi: iedno / práwi / záraz vchodźćie. y ták vczynili. á gdy ćiáło przez morze wieźli / deszcz wielki spadł / á łodźi ich namniey nie skropił. y przyiáchawszy do Populonu / ćiáło bez żadney przeszkody pogrzebli.

3. *Cebronius Biskup.* Dialog: lib: 3. cap: 11.

Powiáda y o Mennie pustelniku / ktory nie máiąc ná żywność iedno kilá vlow miodu: gdy mu ie bráć chćiał ieden Longobárd / szátan go miotáć pocżął: y przelekszy sie vćiekł / á żaden potym ná ie^o komorke náchodźić nie śmiał.

Dial: lib: 3. cap: 26.

W Spolećie Ariáński Longobárdow Biskup / o kośćioł w ktorym by służyć mogł / Biskupá prosił / y mocą sie wźiąć go groźił. kazał zámknąć pilnie on kośćioł Biskup. y gdy ráno z żołnierzmi on Arian przyszedł / á odbuáć zamki chćiał: sámy sie drzwi z wielkim trzaskiem otworzyły / y sámy sie lámpy zápaliły / á biskup on Aryáński olsnał / y prowádźić sie do domu kazał.

4. *Ariánin olsnał.* Dialog: lib: 2. cap: 29.

Sánctulus kápłan w kośćiele Nursyńskim / gdy Gothowie kośćioł ś. Laurentego spalili / on go náprawowáć chćiał / y zezwawszy wiele robotnikow / czásu onego wielkiego głodu / stráwe im y zapłáte obiecował. Lecz mu chlebá nie sstáło. Frásuiąc sie szedł tám gdźie chleb pieka / y weyźrzawszy w piec / vyźrzał wielki bochen chlebá piekne go. y wyiąwszy pytał sąśiad / ieśli go kto nie odszedł. Nikt sie do niego nie ozwał. Onym chlebem robotniki y dom swoy przez dni dźieśięć karmił / gdy go záwżdy ná drugi dźień zbywáło.

Sanctulus S. kośćioł nápráwia y cudo czyni. Dialog: lib: 3. cap: 37.

O tymże dźiwną powieść kłádźie tenże ś. Grzegorz. Longobárdowie dyákoná iednego poimáli / y zábić go názáiutrz mieli. On prośił áby go puśćili / ále wyprośić go nie mogł. Nákoniec pilnie prośił / áby go ná wiáre iego y do reku iego dáli. Vczynili to mowiąc: Tyś dobry człowiek / wierzymći / ále ieśli go nie stáwisz iutro / wiesz co zásłużysz. A on sie ná wszytko obowiązał. y wźiąwszy dyákoná obudźił go o pułnocy mowiąc: Vćiekay / wybaw ćie P. Bog. A dyákon rzekł: Oycze / ieśli ia vćiekę / ty sam zginiesz. A on go przymusił mowiąc: wstań á biegay / wyzwol ćie P. Bog wszechmogący: Jam w reku iego iest / tyle mi vczynią / ile on dopuśći. Názáiutrz Longobárdy vpomnieli sie

5. Dialog: vt supra lib: 3. cap: 37. *Sanctulus zá dyákona vmrzeć chćiał.*

mnieli sie

mnieli sie wiezniá. A Sánctulus rzekł: vćiekł mi. Powiedźieli: wiemy iżeś
człowiek dobry/ powiedz ktorać śmierć nalekczeyßa być może. On odpowie:
ktora wy chcećie/ obierzćie. y kazáli go śćiać. Zbiegli sie wßyscy Longobár-
Sánctulusá ści-naia. dowie/ná onego ták świetego meżá śmierć pátrzyć. kazał mu żołnierz ieden
duży klekneć: on o troche modlitwy prośił. y padßy ná twarz oddawał sie
P. Bogu: á gdy troche przedłużył modlitwy/ noga go tracił/ y wstáć mu á
kleknać kazał. on ták vczynił. Wyćiagnał żołnierz on rece wysoko z mieczem
Rece stánely wy-ćiagnione. y iáko wysoko ie podniosł/ ták mu wzgore stánely/ y spuśćić ich nie mogł.
Wßyscy krzykneli od śmierći Sánctulá wyzwaláiac. tylo o żołnierzá prośi-
li/ áby rece iego vzdrowił. A on niechćiał/ mowiac: ieśli mi nie przyśieże/ iż
nigdy żadnego Chrześćiániná temi rekámi nie zábiie/ zdrow nie bedźie. A
muśiał mu przyśiadz. A on świety modlac sie zań/ rece mu spuśćić rozkazał/
y wnet záraz wolne rece miały y iemi władnał. Zátym wiele mu bydłá wydár-
tego dawáli/ á ś. Sánctulus mowił: bydłá niechce/ ále mi wßytki wieznie
Chrześćiány dáruyćie. A dárowáli mu z checia wielka wßytki poimáne. y ták
P. Bog spráwił/ gdy sie ieden zá iednego zdrowie dáć chćiał/ wiele ich od
Dial: lib: 4. ca: 21. & 22. & 23. & lib: 1. cap: 4. śmierći wyzwolił. Jest y inych niemáło powieśći o prześládowániu Longo-
bárdow v tegoż ś. Grzegorzá/ ktore sie opußczáia.

6. *Blad o Wielkanoc.* Sigebertus hoc anno.
Około Wielkieynocy świecenia był spor miedzy Hißpany y Fránki/ inße-
go dniá iedni od drugich świećili. Ale z onego w Hißpániey cudu/ gdźie
wodá sámá ná chrzest przychodźi/ dáło sie znáć/ iż Fránkowie dobrze świe-
ćili/ á Hißpani pobładźili.

Rok P. 574. Benedikta 2. Iustiná 9.

1. *Euagr: lib: 5. cap: 9. 10.* *Tyberius hetman porażony.*
Znowu Abárowie ábo Awarowie v Dunáiá ná Rzymskie pań-
stwá przyßli. przećiw im Justinus zpredká y głupie wypráwił Ty-
beriußá z woyskiem/ ktore oni porázili/ ták iż ledwie Tyberius w
obronie Bożey vßedł. Powstał y Kozdroes krol Perski ná Ju-
stiná/ y wodz woyská iego Artabanus wiele źiemie zwoiował/ y
Ná Persy sie wybrał. miásto pográniczne Dárás zwáne/ w moc swoie wźiął. Wypráwił sie ná nie
Tyberius/ y Nisybe miásto/ ktore byli Persowie od Rzymian wźieli/ obległ
przez niemáły czás. O co sie nań Justinus frásował/ ále bez przyczyny. y tám
ná gránice Perskie wysłał Akácyußá człowieká hárdego/ ktoremu rozkazał/
áby z vrzedu Tyberiußá złożył. Co sie ostáło z wielka ßkoda Rzeczypospoli-
Euagr: lib: 5. cap: 9. 10. tey. Bo żołnierze vsłyßawßy o iego złożeniu/ obleżenia Nisybes ze sromota
odbiegli. A Persowie Dárás miásto obronne pográniczne wźieli/ y Syria
náiezdżáiac wßytko psowáli y pustoßyli.

2. *Obraz Páná náßego przenieśiony.* W ten czás obraz on nie reka czyniony Páná náßego/ ktory był w Edeśsie/
przenieśiony iest z Kámelianu Káppádocyey do Cárogrodu. w ten czás y drze-
Drzewo krzyżá S. z Apámeey wźiete. wo krzyżá ś. ktore było w Apámeey tákże do Cárogrodu przenieśione iest/ y zá-
raz miásto z obrony oney/ ktora pierwey od tychże Persow miáło/ opußczone/
nieprzyiaćiele spálili y znißczyli. z Antyochiey wßyscy sie rozbiegli/ iż nikt ná
obrone nie zostáł. Cesárzá przestrzegał on Gregorius Pátryárchá tegó miástá:
Vt supra. ále Cesarz/ mowi Ewágrius/ w roskoßách vtopiony/ temu tylo wierzył co
Zwyczay roskoßnikow. rad widźiał/ y co do głowy wźiął. Bo ten máia roskoßnicy zwyczay. Gdy sie
im powodźi/ bárzo sobie vfáia/ á co sie nád ich wola dźieie/ temu nie wierza.

3. *Euagr: lib: 6. ca: 22.* W Pálestynie ziáwił sie drugi Symeon Słupnik/ iny nád onego pierwo-
Symeon Słupnik mnieyßy. ßego/ ktory do opußczenia świátá tákie miał poczatki. Bedac młodźienia-
ßkiem/ á po leśie y gorách biegáiac y skaczac/ tráfił ná lámpártá/ y pásem go
Lámpart v dźiećiecia w mocy. swoim zá ßyie vwiazał/ y do klaßtoru w ktorym mießkał przywiodł. Mistrz
iego ktory ná słupie mießkał/ spytał go: co to maß? á on rzekł: kotkám w le-

ſie vchwyćił. y widząc iż cudá P. Bog z nim czynić poczyna / ktory one ſrogą y dźiką beſtyą w rękú iego vſkromił: námawiał go ná ono ná ſłupie mieſzkánie / ná ktorym ßeśćdźieśiąt y ośm lat przemießkał / pełny wßytkich cnot duchownych. Czárty wyganiał / niemocy leczył / y prorockim duchem przyßłe y dálekie rzeczy oznaymiał. Ewágrius ten co to piße / miał z nim wielkie towárzyſtwo. y powiádá o ſwoim piſárzu / iż żoná iego gdy zległá / mleká ná pokarm dźiećięćiu mieć nie mogłá / y dźiećię bliſko śmierći zoſtawáło. Piſarz ſię do niego vćiekł / y wźiąwßy rękę iego Symeon / kazał mu / áby ſię ią pierśi żony ſwey dotknął. Co gdy vczynił / záraz mleko wytryſnęło / y ſuknią iey polało. Drugiego rázu lew w nocy do iego kláßtoru pácholę ná ſobie przynioſł / ktorego w drodze towárzyße odbieżeli. y inych wiele cudownych ſpraw P. Bog w nim pokázował.

Tenże Symeon tego czáſu do Iuſtiná liſt piſał / żáłuiąc ſię ná Sámárity / ktorzy Chrześćiáńſkie kośćioły znowu náßli / y one burzyli / y święte obrázy ßpećili y pſowáli. Ieſli / práwi / tych karzeß gárdłem / ktorzy obraz twoy ßpecą y zelżywość mu czynią: á iákiego ći karánia godni ſą / ktorzy obrázy Páná náßego y mátki iego nieznośną złośćią ſromocą? Ten liſt iego Oycowie Niceńſkiego wtorego Concilium przećiw obrázoborcom czytáli. A o náßych obrázoborcách Kálwinách co mowić?

4. *Słupnik liſt piße do Ceſarza na Samarity. Obrazy święte czczone być maią.*

Tego roku Grzegorz Turoński / ktorego ſię tu piſmá często wſpominá / po Euphroniuśie ná Biſkupſtwo Turońſkie náſtąpił. Był Euphronius święty y wielki Biſkup / á nie mnieyßy ten co po nim náſtąpił Grzegorz / ſynowiec Gálluſá onego Biſkupá Arwerneńſkiego. Pátrz w iego żywoćie. Sam wyznawa ná ſobie / iáko kilákroć z wielkich niemoc / prochem od grobu ś. Marćiná támże leżącego w Turonie / wybáwiony był / á nie tylo prochem / ále kraty v grobu iego dotykániem miał pomoc. Ták ieſt dźiwny Pan Bog w świętych ſwoich.

5. Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 3. Fortunatus carm: lib: 3. & carm: lib: 5. *W Zywoćiech śś.* 14. Nouembris. De mirac: S. Mart: lib: 2. cap: 1.

Rok P. 575. Benediktá 3. Iuſtiná 10.

Longobárdowie ośiadßy źiemię Włoſką / wtárgnęli do Gálliey y miáſtá niektore zwoiowáli. Co ś. Grzegorz Turońſki grzechom ludzkim w Gálliey przypiſuie. O tym naieźdźie Longobárdow / prorokował Hoſpicius puſtelnik zámkniony: Przyidą / práwi / Longobárdy y śiedm miaſt ſpuſtoßą / przeto iż złość ich vroſłá przed Pánem Bogiem / nikt dobrze nie czyni / áby ſię gniew Boży vbłagał. Lud niewierny / náuczył ſię krzywoprzyśięſtwá / kradźieży / mężoboyſtwá. Nie dáią dźieśięćin / nie karmią vbogich áni ich odźiewáią / gośćiá nie przyimuią / y dla tego tá plagá ná nie przydźie. y przeſtrzegam was / znieśćie co macie zá mury áby te° Longobárdowie nie połupili.] Ták ś. Hoſpicius przeſtrzegał / widząc Duchem ś. co być miáło. Tákże y mnichy przeſtrzegł / áby vćiekáli. Rychło potym przyßli Longobárdowie / y náleźli ś. Hoſpiciuſá w iedney wieży / y mniemáli / iż więźień złoczyńcá. Bo ná ſobie miał łáncuch y włośiennicę / y gdy go ieden ćiąć chćiał / ręká mu vſchłá. Prośił o miłośierdźie / á on mu modlitwą rękę vzdrowił. Wylicza y ine cudá tego to ś. Hoſpiciuſá / etc.

1. Paulus Diaconus lib: 3. cap: 1. Greg: Turon: hiſt: lib: 6. cap: 6. *Hoſpicius prorokuie.*

Iuſtinus Ceſarz po zburzeniu od Perſow Syriey y wźięćiu Dárás záſmucony / od rozumu odßedł / y ledwie kiedy ku ſobie przychodźił. Zofia żoná iego rádząc o R. P. wyſłáłá do krolá Perſkiego Kozdroáßá o pokoy go proßąc / á w tym poſelſtwie iáchał ſławny y mądry Senator Tráianus / ktory v wßytkich we czći był. y nic nie ſpráwował od Ceſárzá / áni od Rzeczypoſpolitey: iedno od ſámey niewiáſty Zofiey / ktora Perſowi piſáłá vſkarżáiąc ſię przed nim ná śieroctwo ſwoie y ná vpadek mężá ſwego. Nieprzyſtoyno / práwi /

2. Euagr: lib: 15. cap: 12. *Ceſarz Iuſtinus od rozumu odßedł.*

Zofia v Perſow pokoy iedna.

z niewiáſta owdowiáła y leżacym á znedzonym meżem iey / y z oſieroćiáła Rzeczapoſpolita woyny wieść. Niech pomni iáka mu też łáſke pokazano/ gdy ſam chorzał / iż mu Rzeczpoſpolita przednieyße lekárze poſłáłá / ktorzyby rádźili o zdrowiu iego. y tymi ſie słowy Kozdroes zmiekczył / y ná pokoy trzyletni pozwolił.

Rok P. 576. Benedi: 4. Iuſti: mniey: 11.

1. *Zwádá krolow Fránkow.* Turon: de geſtis lib: 1. cap: 47. 48. *Theobertus niezbożny.*

Krolowie w Gálliey bráćia powinni ſobie powádźili ſie/ y woyne wiedli. Ná Gunterámná/ dwá ſie zmowili/ Sygebertus y Chilperikus/ Gunterámnus zezwał Synod Biſkupow/ ſpodźiewáiac ſie iż ie Biſkupi do zgody przywieść mieli: ále miedzy zbroiá práwá kośćielne vſtáły. Theobertus ſyn Chilperiká/ poráźiwßy kśiaże Gundebáldá/ wielkie ßkody czynił nietylo świeckim/ ále y kośćiołom ś. palił/ łupił/ przewracał kośćioły/ kśieża zábiiał/ klaßtory burzył/ pánny ſromoćił/ y wßytko pſował. y było ná on czás po kośćiołách wietße ſtekánie/ niżli zá Dioklecianá. Sam Gunterámnus krol przy niewinnośći ſtał.

2. *Karánie ná łupieżce kośćiołow.*

Do Látty klaßtoru / w ktorym ſa reliquie ś. Marćiná / gdy żołnierze wpádli / wybráli wßytko y w łodź nákłádli / w ktorey ſie przez rzéke przewożac / á włoczniámi ſie wſpieráiac / gdy ſie łodź pod nimi roſpádłá / ná włoczniách ſie ſwoich poprzebiiáli / okrom iednego ktory im złość one odradzał. A mnißy one zábite pogrzebli y rzeczy ſwe zebráli/ y do domu znieśli. Drudzy tákże ktorzy kośćioł ś. Wincentego złupili / y w nim ludźie tám z máietnośćiámi ſwemi zámknione pozábiiáli: wßyſcy źle poginęli/ y przygodámi y niemocámi rozmáitemi/ mowi tenże Gregorius.

Turon: de gloria Martyr: li: 1. ca: 105.

Rok Páński 577. Benediktá 5. Iuſtiná mnieyßego 12.

1. Anaſtaſius.

Benedikt Papież świát ten pożegnał / śiedźiał lat cztery y mieśiac. Náſtapił Pelágius wtory tego imieniá/ ſyn Winigildow. Złe bárzo czáſy były gdy Longobárdowie wßytkę Włoſka źiemie pſowáli y Rzymu dobywáli. A kośćioły zachodne od Rzymſkiey ſtolice/ po wielkiey cześći/ áż do Británniey oderwáne dla onych trzech kápituł zoſtawáły. y piſał ten Papież Pelágius liſt broniac piatego Concilium / w czym ſie też rádźił ś. Grzegorzá ktory po nim ná Papieſtwo wſtapił.

Odßczepieńſtwo dla trzech Kapituł. Epiſt: ad Hibernos. Gre: Turon: lib. 4. cap: 49.

2. Miſcell. *Iuſtinus przyßedł k ſobie kośćioł buduiac.*

Krolowie oni Fránkow nád nádźieie zgode miedzy ſoba vczynili y pokoy/ zá przyczyna pátroná ſwego ś. Marćiná/ v ktorego grobu tego dniá gdy ſie vſpokoili/ trzey niemocnych y chromych zdrowie odnieśli.

Iuſtinus gdy one miał od Perſow naiázdy/ zbudował kośćioł imieniem przeczyſtey Bogárodźice. Zá co mu Pan Bog z onego głupſtwá ták wiele iáſnego rozumu dawał / iż mogł k ſobie przyßedßy o dobrym poſpolitym rádźić/ gdy zá towárzyßá ná páńſtwo wźiał Tyberiußá/ iáko ſie powie przyßłego roku.

Rok Páński 578. Pelágiußá wtorego 1. Iuſtiná mnieyßego 13.

1. Euagr: lib: 5. cap: 23. *Tyberius vczyniony Ceſárzem. Słowa y pokutá Iuſtiná Ceſárzá.*

Tyberius pierwßy pan ná dworze Iuſtiná/ roku tego ná Ceſárſtwo poſtáwiony ieſt od Iuſtiná Ceſárzá/ zá ráda Zofiey. Na ktorego przed Pátriárcha Janem y wßytka ráda y żołnierzmi/ ſam Iuſtinus ßáte Ceſárſka kłádac/ ták mu mowił: Tá ßátá iáſna niech ćie błednym y głupim nie czyni / iáko mnie vczyniłá / y do wielkich mie grzechow przywiodłá / gdym ná te świeckie rzeczy pátrzył. Spráwuy Rzeczpoſpolita z wielka łáſkáwośćia y ćichośćia/ á nágradzay mie doſtátki moie. A ſkázuiac pálcem ná rádne pány/ rzekł: nieſłuchay tych/ ktorzy mie

rzy mię do tey nędze przywiedli. y ine namowy do niego czyniąc / lud do płá- czu y zdumienia poruszył. Miał o tákim swoim podwyższeniu Tyberius proroctwo od ś. Eutychiuszá wygnánego Pátryárchy / ktory mu to listem swoim do niego oznaymiał. Eustatius in vita Eutich.

Był Tyberius człowiek bárzo ludzki y łáskáwy / od łákomstwá dáleki / szczęście swoie w szczęściu pospolitym wszytkich pokłádał / zá skarb swoy do- bre mienie ludu pospolitego poczytáiąc. wolał się zá oycá mieć poddánym niżli zá pána. Był bárzo vrodziwy y wzrostu wysokiego / sámá twarz godną Cesárstwá / miłość káżdego do siebie ciągnęłá. Dobrze drugim czynić á dá- wáć / to sobie zá Cesárskie szczęście poczytał. Złoto miał zá miedź / ktore z v- ciśnienia y płáczu poddánych zbierano. pobory ná rok wszytkim dárował / zá vrzędy żadnych podárkow nie brał / áni ich przedawał / y práwem to ná potym opátrzył. 2. Tyberiuszowe cnoty. Suidas. Euagrius lib: 5. cap: 13.

Jan Pátryárchá Cárogrodzki on wtrácony ná cudze mieysce / vmárł. Záraz Tyberius stáráć się począł / áby Eutychius od lat dwánaście z oney stolice wygnány / przywrocony był. Wspomniał y Iustinus Cesarz / ále nie rychło / ná swego proroká. A gdy vsłyszeli wołánie ludu Cárogrodzkie° pro- szącego o Eutychiuszá / obá pon posłáli do Amáseey / gdzie w kłasztorze swo- im siedział / listy piszac áby się wroćił ná stolice swoie. á ieśliby niechćiał / po- słom roskazáli áby przymuszony był. Wziawszy one listy y posły vyźrzawszy ś. Eutychius zápłákał / y słowá one z Psálmu rzekł: Dziwna Pánie wiádomość twoiá o mnie / vmocniłá się y nie poymę iey. Kto pozna myśli Páńskie? Kto rádnym v niego będzie? Kto wzruszy to co on postánowi? Izali rzecze gár- niec temu co go lepi: Czemu mię ták czyniß? Vsłyszałem głos twoy y przele- kłem się / pomyśliłem ná spráwy twoie á przestrászonym zostáł.] Ták mowiąc á swoie żegnáiąc / ofiárę Boską odpráwiwszy w onym kláßtorze / w drogę się puścił. Przyięty iest z wielkim weselem od ludu wszytkiego ktory wołał: Bło- gosłáwiony ktory idzie w imię Páńskie / y kádzenia palili y ognie niecili / iá- wnie biesiádowáli / y ine wszytki znáki rádości pokázowáli. Sámi też Cesá- rze przeciw iemu do kośćiołá Mátki Bożey ná Blachernis, wyszli. Morze ciásne przez ktore się przewoził / łodkámi nápełnione / wody swey nie vkázo- wáło / prze wielkość ludzi / ktorzy go witáli. Zá iego weśćiem oddalił P. Bog gniew swoy od onego miástá / ktore morową plagą trapione b[yło]. 3. Eustatius apud Surium. 6. Aprilis. Eutichius S. ná Cárogrodskie Biskupstwo przywrocony. Psalm.

Rok P. 579. Pelág: II. 2. Iustiná 14.

Po wyszciu przymierza z Persámi / Tyberius się ná Kozdroásá kro- lá ich wypráwował / á w tey wypráwie pieniądze złe do skárbu nábyte / wracał y rozdawał. Zebrał woysko wielkie y z ludzi od Rhenu / y z Máságetow y Scythow z Peoniey / Missyey / Illiri- ey / y miał sto y piećdziesiąt rot iezdy przebráney / iákiey żaden Ce- sarz nie miał. Kozdroes ták był hárdy / iż posłow Rzymskich przypuśćić nie- chćiał / á w Cezáreey Káppádockiey / czekáć się kazał. Lecz gdy mu się woy- sko Rzymskie vkazáło / y do zwiedzienia bitwy gotowym się postáwiło: bár- zo się zdumiał / nigdy się ták wielkiego y mocnego woyská nie spodziewáiąc. y záczynáć bitwy niechćiał / zwłocząc á czás trawiąc. W tym Kurs Scythá ná práwym boku będąc / bitwę záczął / y Persy zráźił / y w tył się woyská vda- wszy / skárby krolá Perskiego y woienne naczynia odbił. Ná co sam Kozdro- es pátrzył / á ruszyć woyská nie śmiał. Poimał y ogień ktory Kozdroes zá bo- gá chwalił / y z wielkimi się łupámi wroćił. gdy się ieszcze bitwá nie záczęłá / á vtarczki tylo były: Kozdroes nocną bitwę ognie wielkie nánieciwszy stoczył / y część woyská náiáchawszy / od párty będąc / do Euphráty rzeki ná przepráwę 1. Euagrius lib: 5. cap: 14. 15. Woysko wielkie Tyberiuszá. Agathias lib: 2. Potkánie z Persámi.

 się przy-

Persowie vciekaią.
sie przybliżał. Szły zá nim Rzymskie woyská biiac y vrywáiac; á on ná wiel-
błądzie rzékę przepłynał / y wielka część woyská swego ktore zá nim w rzékę
ßło potopiwßy / vćiekał do Persyey. Lecz Iustinianus wódz / zá nim ćia-
gnac/ áż do gránic Perskich wßytko woiuiac záiáchał/ y tám spokoynie prze-
Kozdroes z smutku vmárł.
zimował. Zá tym Rozdroes w wielka niemoc z frásunku vpadł y vmárł/ zo-
stáwuiac prawo / áby żaden krol Perski ná Rzymiány woyny nie podnosił.
Agathias lib: 4.
Krolował lat czterdźieśći ośm / w wielkim ßczesćiu y niezliczonych zwyćie-
stwách/ ktorym był rowny Cyrusowi y Xerxesowi / y żaden krol Perski sław-
nieyßy v nich nie był. á ták sromotnie dokonał. Ták P. Bog te podniosłe
morskie wody / trocha piasku ćienkiego zátrzymawa/ á hárde vniża.
2. *Zachodni.* Wracamy sie ná zachodne páństwá. We Włoßech Longobárdowie
czterdźieśći wieśniakow / ktorzy ieść mięsá dyabłom ofiárowánego z nimi
Dialog: lib: 3. cap: 27. 28.
niechćieli / pozábiiáli. y ná drugim mieyscu druga tákże czterdźieśći ora-
czow/ktorzy koźiey głowie czártom ofiárowáncy/ kłániáć sie z nimi niechćie-
40. męczennikow. Y druga 40.
li/ zámordowáli. Piße ś. Grzegorz. Po tych zábićiu męczennikow Bożych/
ná potym Longobárdowie o wiárę sie Chrześćiánom nie przykrzyli.
3. Znowu w Gálliey / bráćia krolowie ná sie powstáli. Ná Sygebertá/
Turon: lib: 4. cap: 50.
ktory był miedzy nimi nalepßy/ spiknęli sie/ Gunterámnus y Chilperikus/
stoczyli bitwę y ná niey wygrał Sygebertus / y w niey on woiownik złośliwy
kośćiołow Theodobertus syn Chilperiká / zginał. Potym Sygebertus po-
słał woysko swe/ y oblegli Chilperiká w Rotomagu/ sam zá nimi chcac przy-
być. Ale mu Biskup Páryski ś. Germanus drogę onę odradzał/ mowiac: Je-
sli śmierći brátá swego prágnac nie będźieß / wygraß. á iesli o niey pomy-
śliß/ sam vmrzeß. Bo Pan rzekł przez Sálomoná: W doł/ ktory brátu twe-
mu gotuieß / sam weń wpádnieß. Sygebertus / ták iáko grzechy spráwiły/
Frenegundá krolowa iadowita.
posłucháć niechćiał. A gdy do wśi Wiktoriáku przyiáchał / á woysko sie do
niego zebráło/ y ná tarcza go wsádźiwßy/ zá krolá witáło: dwá żołnierze od
Frenegundy krolowey náprawieni / ktorym sámá ich miecze iádem nápaiá-
Sigebertus kápłaná nie słucháiac zginał.
łá/ zdrádliwie go zábili. Ták zginał Sygebertus kápłaná nie słucháiac. był
dobrym y pobożnym pánem / by były one domowe záiatrzenia nie záchodźi-
ły. Czćił duchowne/ y klaßtorow wiele pobudował y nádał.
4. Był v tego Sygebertá/ nieiáki Childerikus pierwßym ná dworze. Ten
Greg: Turon: de gloria Confess: cap: 31.
kośćiołowi Aquenskiemu/ wieś iednę odiął/ iákoby kośćioł do niey práwá nie
miał. Biskup Fránko pozwał go / ále on máiac sędźie po sobie / od sadu go
wygnał / y sad przećiw iemu skazał / y ná trzy stá go złotych potępił. Miał
w swoim kośćiele ćiáło nieiákiego świętego Metriásá / y wßedßy do kośćio-
Pomstá nad łupieżca dobr kośćielnych.
łá/ y v grobu iego poklęknawßy/ po zmowieniu Psálmu rzekł: Swięty Me-
tria/ w tym kośćiele świece nie będźie/ áni żadnego śpiewánia / iesli sie nie
pomśćiß o sługi swe/ á rzeczy tobie pobránych nie wroćiß. y płácząc/ ćiernie
ná iego grobie położył/ y drugie v drzwi/ y kośćioł zámknał. Nie mießkáiac
on Childerikus w febrę wpadł / á bol wielki ćierpiac/ záwołał: Zgrzeßyłem
iżem złupił/ á Biskupám vkrzywdźił. y záraz wieś wroćić y ná grobie ś. Me-
2. Mach.
triásá ßeść set złotych położyć kazał: ále sam záraz skonał.] Sstáło sie iáko z
Antyochē/ ktory przy śmierći wßytkie° żałował/ ále do zdrowia sie nie wroćił.
5. W Arwernie gdźie ś. Awitus był Biskupem/ gdy sie Żyd ieden ochrzćił/
Greg: Turon: hist: Franc: lib: 5. ca: 11.
drugi Żyd zelżył go / y polał smrodliwym olcykiem. Lud to widzac/ Żydá
kámionowáć chćiał: ále Biskup zákazał. Jednák lud ná bożnicę ich vde-
Zydow náwrocenie od S. Awitá.
rzył y wßytkę z prochem zmießał. A ś. Awitus do nich wskazał: ábo niech
do chrztu ida á w CHRISTVSA vwierza/ ábo niech z miástá vstapia. Dał
Pan Bog Żydom onym Duchá ś. iż vwierzyło więcey niżli pięć set meżow.
ktorzy gdy ná Swiatki pochrzczeni byli/ wielka rádośćia miásto wßytko v-
ćießyli.] Nie godźi sie Żydow do wiáry przymußáć. ále święci máia swoie
czásy/ ná ktorych nie bładza.

Chilperikus

Chilperikus po zábitym Sygebercie / nietylo był z obleżenia y z bliſkiey 6.
śmierci/ále y z vtráty ſwego kroleſtwá wybáwiony. Temu łáſke dał P. Bog/
y zá modlitwą ś. Lupiciná ktorego kláßtor nádał. Pátrz w żywocie iego.
Lecz go P. Bog zás záſmucił. Bo ſyn iego Moroweus śmiał zá żone wziąć
Brunichilde ſtryiá ſwego Sygebertá żone/ ktorą był oćiec iego do kláßtoru
ná pokute do Rotomagu wygnał. O to ſie nań rozgniewał oćiec/ y przyßło
do bitwy/ná ktorey oćiec go poráziwßy poimały do więźienia dał/ w ktorym
ostrzyżony y w kśiężą ßáte obleczony/ kśiędzem zoſtawßy do kláßtoru Ceno-
máńſkiego Aninſule dány ieſt ná náuke kápłáńſką. Ale on żárty z oycá czyniąc/
z onego kláßtoru do ś. Márciná kośćiołá vćiekł/przy obecnośći tego ś. Grze-
gorzá/ ktory tám był Biſkupem/ y to ſam piße. W kośćioł ſie wdárßy y ßáty
odmieniwßy chćiał ábyſmy dáli iemu kommunią/ to ieſt/ ćiáło Páńſkie. Cze-
go gdyſmy iemu bronili/ á był z námi Rágnemodus Páryſki Biſkup/ ktory
był ná mieyſce ś. Germaná náſtąpił/ on wołáć począł/ iż mu krzywdę czy-
nią/ y groził ſie ich wiele zábić. Ja/ práwi/ boiąc ſie ábych inym przyczy-
ną śmierći nie był/ dałem mu kommunią. Zá tym oćiec iego Chilperikus
wſkazał do Biſkupá áby go z kośćiołá wyrzućili. á on powiedział: iáko to ſie
dźiać ma zá Chrześćian co y zá heretykow nie było/ to ieſt/ áby ći co ſie do ko-
śćiołá vćieką mocą wypychány być mieli? A krol woyſko tám ſwoie rußyć ká-
zał.] Vſtąpił tu ten ś. Grzegorz z drogi/ gdy kázirodzcy y Apoſtáćie dał świą-
tość przeczyſtą/ zwłaßczá dla pogrozki. Mężniey ſtánąć miał/ á ſtátek ká-
płáńſki nieodſtrąßony záchowáć.

Greg: Turon: hiſt: Fr. lib: 5. cap: 14
Lupicinus 10. Martij.
Brunichildá.
Moroweus przećiw oycu.
S. Grzegorz Turońſki pobłądził.

Rok P. 580. Pelágiuſzá II. 3. Iuſtiná 15.

ANtyochia zás trześieniem źiemie poruſzona ieſt/ y wiele budo- 1.
wánia oſłábione ſą/ ktore iednák nie vpádły. Był tám ieden ßál-
bierz Anátolius rodu podłego/ ktory z pilnośći y dźielnośći ná
niemáłe vrzędy wźięty był. Ten y z Grzegorzem Pátryárchą to-
wárzyſtwo ſobie vczynił/ chcąc ſie im pokrywáć. á był ſługą dya-
belſki ktory táiemnie czártom ofiáry czynił/ y niemáło tákiego towárzyſtwá
miał. Vpátrzono go y poimano. Tám w więźieniu był obraz náświętßey
Bogárodźice/ ná ktory weyźrzawßy/ o pomoc Pánny czyſtey y wybáwienie
ſwoie prośił. á on obraz twarz od niego odwroćił/ brzydząc ſie złośćią iego.
Ná co żołnierze pátrzyli y wielce ſie przeſtráßyli. Rozgłośiło ſie to/ y Pátry-
árchá był w podeyźrzeniu. O czym gdy ſie Tyberius dowiedźiał/ záwieść go
do Cárogrodu kazał. y gdy go drudzy bronić chćieli/ lud ſie poburzył/ y Pá-
tryárchá Eutychius był w niebeſpieczeńſtwie/ áż do beſtiy ſkazány był/ kto-
rego rozdrápáły/ y oſtátek ćiáłá iego ná ßubienicę záwießono/ z ktorey oſtá-
tki one w nocy wilcy zdárli y pożárli. A tego roku w Gálliey y w Hißpá-
niey nie iednego dniá święćili Wielkieynocy.
W Páryżu Synod Biſkupow/ ná ktorym krol Chilperikus obwiniał 2.
Pretextatá Biſkupá Rotomagu/ iż ſie z ſynem iego Moroweußem poro-
zumiewał/ y z kroleſtwá go złożyć chćiał. Żoná też Chilperiká Frenegundis
wielki gniew ná tego Biſkupá miáłá/ y męża nań pobudzáłá. Nic pewnego
dowieść nań krol nie mogł/ á ini go Biſkupi odſtąpili/ okrom ś. Grzegorzá
Turońſkiego Biſkupá/ ktory iego niewinnośći bronił. Znał ſie do tego Pre-
textatus/ iż Morowea iáko chrzeſnego ſyná ſwego rad do dobrego wiodł y
vpominał. A nákoniec niektorzy Biſkupi ná to go námowili/ áby ſie do one-
go wyſtępku przećiw krolowi przyznał/ w nádźieie prędkiego odpuſzczenia:
My tobie/ práwi/ záraz gniew v królá przeiednamy. Lecz ſkoro to vczynił/
krol go do więźienia dał/ y ná wygnánie wypchnął.

Euagr: lib: 5. ca: 17.
Anátolius ßálbierz w Antyochiey.
Obraz twarz obroćił.
Greg: Turon: li: 5 cap: 14.
Greg: Turon: hiſt: Fr. lib: 5. cap: 18.
Frenegundis krolowa iadowita
Pretextatus Biſkup niewinny więźień.

Rok Páński 581. Pelágiußá wtorego 4. Iustiná wtor: 16.

1. *Mediolan sie iednoczy z Papieżem.*

W Mediolanie po Frontonie zásiadł stolice one Laurencius ktorego mnieyßym zwano. Ten odstapił onego odßczepieństwá od kośćiołá Rzymskiego dla piatego Concilium / y ziednoczył sie z Pelágiußem Papieżem / dáiac mu iáko rekoymie Senatory niektore y stároste nawyżßego miástá / ktorzy sie ná wyznánie wiáry iego do Papieżá podpisáli. á ná ten czás vrzad stárosty miał Grzegorz / ktory potym Papieżem był. Co sam o sobie piße / iż sie z inymi podpisał / o ktorym tu mowić czás sam wzywa. Był Grzegorz prawnek Feliká wtorego Papieżá / rodu zacnego Rzymskich pánow / oycá miał Gordianá / mátke Silwia / ćiotki one świete oycá swego siostry Társylle y Emilia / o ktorych sam nápisał. Z młodu dobrze w domu pobożnym wychowány / y w náukách y w práwie ćwiczony ine przechodził / y predko miedzy Senatory posádzony / miástem rzadził. Ale powołánie od P. Bogá máiac ná iny żywot y opußczenie świátá / do mniskiego sie y od ludzkiego towárzystwá oddalonego żywotá vdał. y w Sycyliey klaßtory fundował / y w Rzymie ieden in Cliuo Scauri ś. Jedrzeiá / y ostátek máietnośći ná vbogie rozdał. Támże w Rzymie w tym klaßtorze / przyzwawßy mnichy z klaßtorow ś. Equiciußá / miedzy ktorymi był pierwßy Wálencius Opát / sam też vbior ná sie mniski przyiał / y do reguł sie stanu tego przyuczał.

Lib: 3. epist: 1. & 11.

O Grzegorzu S. wielkim.

Homil: 38.

Turon: hist: lib: 10. cap: 1.

In præfat: Moral: ad Leandr.

Turon: hist: lib: 10. cap: 1.

Dialog: lib: 1. ca: 1.

2. Euagr: lib: 5. ca: 16.

Eulogius Alexándriyski Biskup.

W Alexándriey po Janie nástapił ná Biskupstwo Eulogius práwowierny y świety Kátholik / ktorego ś. Grzegorz czesto wychwala. y ták pan Bog one ćiemnośći heretyckie ktore tám były ćiezkie y grube / świátłośćia prawdy swey oddalał.

Rok P. 582. Pelágiu: II. 5. Tiberiuszá 1.

1. Cedrenus. Miscell: lib: 16.

Vpominánie do Tiberiußá.

Zachorzawßy Justinus Cesarz / á czuiac sie słábym y śmierći bliskim / przyzwał Tyberiußá / y przy Pátryárße Eutychiuśie / y przy Senaćie ták go vpominał: Bog ktory tobie dobrze czyni / te świete Cesárską włożył ná ćie / nie ia. Vmieyże go czćić / bo on też ćiebie vczćił. Poważay sobie Zofia mátke twoie / (byłá to Cesárzowa) ktora byłá pánia twoia / pomni żeś pierwey sługa iey był / á teraz synem. Nie kochay sie we krwi áni w mężoboystwie. nie oddáy złym zá złe / ábyś nie był táki w nieprzyiáźniách zły / iákim ia był. Bom ia przewinił iáko człowiek / y sstałem sie złym / y wźiałem wedle grzechow moich. ále mam spráwe przed sadem Chrystusowym z temi ktorzy mi to czynili. Niech ćie ßátá tá nie czyni hárdym iáko mnie czyniłá. Ták sie o wßytki stáray iáko o sie. Pomni czymeś był / á czymeś teraz. Nie badź pyßny / á nie zgrzeßyß. Wieß com ia był / y iákimem sie sstał / y iákim bede. Wßyscy ći dźieći y synowie twoi sa / y słudzy. Wieß iákom ćie czćił. stáray sie o rzad żołnierski y woysko / á ná ich vrzedy nie dáway pießczonych y niemadrych. Niech ćie nikt tym nie námawia: tácy byli przed toba Cesárze. Toć roskázuie iáko ten / com ćie ná swym złym náuczył / vpominam ták sie spráwuy. Ći co sie máia dobrze / niech swego záżywáia. A ktorzy nie máia / tym dáruy. Jy gdy Pátryárchá modlitwe zácżał / á wßyscy rzekli / Amen: Tyberius padł do nog Cesárskich y rzekł: Jeśli ty chceß iestem / (to iest Cesárzem) ieśli niechceß żyw nie bede. A on mu odpowiedźiał: Bog ktory stworzył niebo y źiemie / ten puśći do sercá twego to czegom ia tobie przełożyć zápomniał. y płákáli wßyscy. Potym rychło dokonał Justinus. krolował lat ßesnaśćie / miesiecy dźiewieć. Był dobrym ná przodku / potym sstał sie łákomym / vbogiemi gárdźił / Senatory łupił / á złoto w żelázne skrzynie kładł.

Pokutá Iustiná wtorego.

Piekne vpominánie do panow.

Gdy ná koronácyą wychodźić miał Tyberius / Iuſtinianus on wodz woienny ſzcześliwy / wnet Iuſtiná Ceſárzá / w rynku ſie nań zábić go nágotował. A on ſzedł przez kośćioły / y tám modlitwe czynił / y tám od Pátriárchy y Senatu koronowány do pálacu ſie wroćił / y ná páńſtwie ſie potwierdźił. A oni ſie iego nieprzyiaćielie oſzukáli y záwſtydźili / nic záſzkodźić nie mogąc temu ktory w Pánu Bogu nádźieię miał. y po kilu dni on Iuſtinianus vpadł do nog Tyberiuſzá / y wielkie mu pieniądze dawał / á on mu odpuśćił / y w pálacu być mu dozwolił. Koronowána też ieſt Anáſtázyą żoná Tyberiuſzá / z ktorą miał parę corek. O tey żenie iego Zofia wdowá Iuſtiná Ceſárzá nie wiedźiáłá. y dla tego Tyberiuſzá ná páńſtwo zálecáłá / iż miáłá nádźieię żoną iego być po śmierći mężá ſwego. Lecz gdy ſie omyliłá / myśliłá iákoby Tyberiuſzá z páńſtwá wyćiſnęłá. 2.

Turon: hiſt: Fr. lib: 5. cap: 30.

Láſkáwość Tiberiuſzá.

Zonaras Annal: p. 3.

Zofia ſie oſzukáłá.

Greg: Turon: vt ſupra.

Tu ſie przełożyć ma co tenże ś. Grzegorz Turoński nápiſał / o náleźieniu ſkárbow y iáłmużnách Tyberiuſzá. Gdy Tyberius ſkárby te ktore zebrał Iuſtinus ná vbogie rozpraſzał: Czeſto go o to Auguſtá oná Zophia troſkáłá / mowiąc: do vboſtwá przywodźiſz R. P. Com ia przez lat wiele zbieráłá / tyś przez ten krotki czás rozproſzył. A on odpowiedźiał: Nie zeydźie nic ſkárbowi náſzemu / gdy vbodzy iáłmużny bráć y więźnie ſie wykupowáć będą. To wielki ſkarb iáko Pan mowi: Skarbćie ſobie ſkárby w niebie. A iż był prawdźiwym Chrześćiáninem á z weſelem vbogie wſpomagał: dawał mu P. Bog wiele. Raz przechodząc ſie po pálacu / vyźrzał mármorową ná tle tablicę / ná ktorey był krzyż Páńſki wyryty / y rzekł: Twoim krzyżem Pánie czołá y pierśi náſze vzbraiamy: á owo po nim deptáć mamy: y wnet kazał onę tablicę znieść. ále pod nią drugi tákiż kámień y trzeći náleźli / y pod nim wielki ſkarb / złotá nád tyśiąc cetnarow. y tym więcey rękę ná iáłmużny roſpuſzczał. 3.

Hiſt: lib: 5. cap: 19.

Tiberius iálmużnik wielki.

Miſcell: lib: 17.

Paulus Diac: de geſtis Longobard: lib: 3. cap: 5. 6.

Tiberius iálmużnik ſkárby nayduie.

R drugi raz ſtáry ieden do niego przyſzedł mowiąc: Mam ſkarb Nárſetá zákopány / ktorego mi zwierzył ſámemu. A ia iuż vmieram nikomu o nim nie powiedźiawſzy. kazał ſługom z nim iść / y vkazał im w iedney cyſternie wielkie ſkárby / ktorych zá kilá dni wynieść nie mogli. y potym ná vbogie hoynieyſzym zoſtawał. A gdy w winnicách y ná przeiazdźkách ochłody miał Tyberius: Zofia oná Iuſtinianá ná páńſtwo wſádźić chćiáłá. On przybieżał do Cárogrodu prędko / y onę pánią ſtrażą opátrzył / ſługi iey poodmieniał / y ſkárby pobrał / iákiego ſie nápotym oſzukánia boiąc. A Iuſtiniáná ſłowy zgromiwſzy / nápotym go ták miłował / iż mu corkę ſwoię zá żonę dáć chćiał. Co iednák nie doſzło. 4.

Skarb Nárſetá.

Turon: lib: 5. hiſt: cap: 30.

Láſkáwość Tiberiuſzá.

W Gálliey Kábiloneńſki Synod / ná ktorym dwá Biſkupi Solonius y Ságitárius / ktorzy ná woynie ſámi ſwoią ręką nieprzyiaćiele zábiiáli / y oyczyznę zdradzáli / potępieni ſą. 5.

Turon: lib: 5. cap: 27. hiſt. Franc.

W Mátyſkonie Synod / ná ktorym vſtáwiony ieſt poſt od ś. Marćiná áż do Bożego národzenia / w poniedźiáłki / śrzody / y piątki / y Mſze poſtne. ztąd niektorzy wſzytek Adwent pośćili.

Poſt Adwentowy.

Idem hiſt: lib: 10. cap: 31.

Rok P. 583. Pelág: II. 6. Tiberiuſzá 2.

IVſtinianus on powinny Iuſtiná Ceſárzá / z oną ſie Zofią zmawiáiąc / do ſwey ſie złey chući ku pánowániu wracał. y dla tego zá pomocą Bożą Tyberius go vkroćił / y vrząd mu hetmáńſki wźiął / y woynę domową mądrze vgáśił. Ná iego mieyſce poſtáwił Mauriciuſzá wodzá nád żołnierſtwem. ktorego ná Perſy wypráwił / y tám wielkim ſzcześćiem wiele bitew wygrawał. Był Mauricius mądry y dowćipny / w obyczáiách poſtánowiony / ſercá wielkiego / nie roſkoſznik w iedzeniu / y powśćiągliwy. Nie wdawał ſie w rozmowy ludzkie / y rzadko ie do śiebie przy- 1.

Euagr: lib: 5. cap: 19. 20.

Iuſtinianus złożony.

Mauricius vczczony.

puszczał/ ná prożne słowá vszy zámykáiac. Mądrości y męstwá wedle czásu záżywał. Znáć go było ná vrzędźie/ ktory mężá vkázuie iáki iest. bo wolne pánowánie myśli táiemne otwarza y wynurza/ y pátrzyć ná nie ludźiom dáie.]

2.
Euagrius vt supra.
Mauricego zwyćięstwá.

Ten Mauricius zwoiował Persy/ y dwu wielkich hetmánow ich/ Támokosroená y Adáármáná/ z mocą ich y woyski skruszył y poráźił/ wiárą swoią ku P. Bogu y pobożnośćią/ więcey niżli zbroią. Tákie korzyśći y łupy z Persyey pobrał/ iż miástá y wyspy y wśi puste w Rzymskim páństwie Persámi y poimáńcámi osádźił. y z nich czynił swoie woysko wielkie/ ktorym nie Persy ále ine narody woiował. To Ewágrius. ktory szerzey te woyny iego szczęśliwe opisowáć obiecuie/ ále ábo nie viśćił się/ ábo te kśięgi zginęły.

3.
Mauricius miał proroctwá.

Wracáiąc się z Persyey po kilu lat do Cárogrodu Mauricius/ gdy iáchał przez Gálácyą/ náwiedzał mnichy y pustelniki/ y Theodorá Archimándryte świętego człowieká/ do ktorego nog o modlitwę prosząc/ vpadał. Gdźie miał o swoim ná Cesárstwo podnieśieniu rozmáite/ y od tego Theodorá/ y od inych proroctwá.] Tyberius cnot iego doznawszy/ dał mu corkę swoię Konstáncyą zá żonę.

Grzegorz S. vczyniony Kárdinałem y postem.
Greg: lib: 11. ep: 43.

Wracamy się do zachodnych stron. Grzegorz ś. będąc w klasztorze/ y pokoiu duchownego záżywáiąc: stámtąd posłuszeństwem/ oderwány iest przez Papieżá Pelágiuszá/ ktory go chcąc postem do Cesárzá Tyberiuszá wyprawić/ dyákonem go Kárdynałem vczynił/ prawie poniewolnie. Wiedźiał o iego godnośći y mądrośći y do spraw dźielnośći/ gdy był ná vrzędźie świeckim/ y nádeń sposobnieyszego nie nálazł/ przez ktoregoby onym kośćiołom wschodnym pomoc dał/ ktoryby y heretykom y sámemu Cesárzowi gdy potrzebá sprzećiwić się mogł.

Klasztor z sobą woźił S. Grzegorz.

A iádąc do Cárogrodu/ gdy w klasztorze zostáć nie mogł: klasztor z sobą woźił: To iest/ y Opátá onego swego klasztoru wźiął/ y ine mnichy/ do ktorych iáko sam pisze vćiekał/ gdy go zabáwá rzeczy świeckich od duchownych vnośiłá. Z nimi modlitwą y rozmową nágradzał/ co sprawámi poselstwá swego/ vtracał.

4.
Greg: Turon: lib: 5. cap: 47. 48. 49. Hist: Franc.
Grzegorz Turoński potwarzony.

S. Grzegorz Turoński Biskup do krolá Chilperiká złośliwie odnieśiony był od Leudástá stárosty Turońskiego y kleriká Rikulphá/ iákoby o iego żenie krolowey Frenegundźie źle mowić miał/ iż z Biskupem Burdegálskim Berterámem cudzołostwá się dopuśćiłá. Ná to krol Synod Biskupow w Brennaku złożyć kazał. y sam obecny ná ś. Grzegorzá żałował/ dáiąc się ná biskupy iesli świádki nań przywodźić miał. Lecz Biskupi o fałszywych świádkách/ y o niewinnośći ś. Biskupá wiedząc: skazáli áby się on przysięgą v trzech ołtarzow oczyśćił/ iż tego nie mowił. Co on vczynił y z krolem się poiednał/ iż go przepraszał krol/ y iego błogosłáwieństwá prośił/ mowiąc one słowá: Nie puszczę ćię áż mi błogosłáwić będźiesz. A onego Rikulphá krol ná śmierć skazał/ ále go ś. Grzegorz wyprośił.] Niewiástá tá krolowá nie dobrey sławy byłá/ y dom krolewski szpećiłá. Ogrodźił to Fortunatus w swoich wierszách/ á P. Bog karániem osobnym domu y dźiatek iey pokazał/ ktore Sálwius Biskup iáko prorok opowiedźiał.

Libro 9.
Sálwius Biskup prorokował.

5.
Greg: lib 5. cap: 50. hist: Franc.
Pokutá Frenegundy fałszywa.

Bo gdy tego roku powietrze złe pánowáło/ sam krol záchorzał bárzo/ ále wżdy ozdrowiał. Lecz dwá synowie iego w chorobę wielką wpádli. Co widząc Frenegundá do krolá mężá rzekłá/ nierychła pokutá: Długo nam przepuszczał P. Bog/ karał nas á myśmy popráwy nie czynili. Oto syny trácim/ oto nas łzy vbogich y wdow y śirot stękánia potępiáią. á komuż zbieramy? Zostáną skárby pełne przeklęctwá. Oto napięknieysze skárby giną. Popalmy niespráwiedliwe wyćiągánia y regestry. Przestáymy ná tym/ na czym oćiec nász Klotárius przestawał. Wszytkiego pełno mamy. Jesli miłe dźiatki potráćim/ wżdy karánia wiecznego vchodźmy. y wzruszony krol/ kśięgi one y podatki spisáne nád spráwiedliwość y z vćiskiem vbogich do ogniá pomiátał.

miátał. A iednák dźieći nie wyprośili/ obá synaczkowie vmárli/ Dágobertus y Klodobertus. Zátym Chilperikus krol wiele kośćiołom y vbogim nádał/ y żywotá iego nástapiłá popráwá. A ießcze końcá nie było vmieránia dźieći krolewskich. Miał krol Chilperikus z iney żony Audowery syná Klodowecá: Frenegundá widzac iż synowie iey odeßli/ zayrzac pásierbowi krolestwá/ włożyłá nań potwarz iż iey źle myślił. Y gdy go dano do więźienia/ oná go tám śćiać roskazáłá/ y puśćiłá głos iż sie sam przeświádczony sumnieniem swoim zábił. Táki był iad oney mácochy niezbożney iáko drugiey Phedry.

Synowie krolewscy pomárli.

6. Greg: lib: 5. cap: 39.

Frenegundá zábiłá pásierba niewinnego.

Te pierwßa żone Chilperikowe ták byłá ośukáłá tá zła niewiástá/ iáko Ado Wieneński piße. Gdy corke powiłá Audowerá/ rádźiłá iey y zwiodłá ia w niebytnośći krolá/ áby sámá iey kmotra byłá. Oná iáko prosta to vczyniłá. Zátym krol do klaßtoru ia dał/ gdyż sie mießkáć z nia iáko z kmoßka y duchowna powinnośćia złaczona nie godźiło/ y dochody iey náznáczył. á Biskup ktory chrzćił/ á mátce corke v chrztu trzymáć dopuśćił/ wygnániem był karány. Oná potym Frenegundá do krolewskiego sie małżeństwá wtráćiłá. Tákie sa chytrośći niewieśćie.

7. *Chytrość niewieśćia.*

Kmoterstwo.

Vmárłá tymże powietrzem krolowa druga żoná Gunterámná krolá/ ktora ták vczyniłá iáko on Herod/ vmieráiac: rozgniewáłá sie ná lekárze y poprzyśięgłá męża/ áby ie pozábiiáć kazał/ (skoroby vmárłá/ mowiac: Byłábych ießcze żywá by mi byli tych napoiow nie dawáli. y to zmowiwßy vmárłá. A krol śćiśniony iey przysięga dwu lekárzow śćiać roskazał.

8. *Gniew niewieśći ná lekárze.*

Gregor: Turon: vt supra.

W Hißpániey ná Kátholiki wielkie wzbudźił prześládowánie Aryáński krol Lewigildus. Pierwßa przyczyná tá być mogłá/ iż syn iego Ermenegildus brát z teyże mátki Richáredá/ miał z Fránkow żone Ingunde/ corke krolá Sygebertá/ Kátholiczke bárzo státeczna. ktora Goiswintá bábá iey do Ariáństwá y chrztu Ariáńskiego pilnie námawiáłá. Ale oná mowiłá: Dosyć mam ná iednym chrzćie/ w imie Troycey ś. ná ktorym wźiełám odpußczenie grzechow moich. Od tey wiáry nie odstapię. A oná ia porwawßy zá włosy nogámi vtłukłá/ y do wody iákoby do chrztu wrzućiłá/ ná ktory oná nigdy nie zezwaláłá. Y gdy Lewigildus synowi swemu Hermenegildowi osobne miásto y páństwo dał: tám go żoná iego Ingundá do Kátholickiey wiáry przywiodłá/ do czego iey pomogł Leánder Biskup Hispáleński sławney náuki y świątobliwośći. O czym sie dowiedźiawßy oćiec/ woysko ná syná posłał: on sie bronił/ ále iż słábßy był/ wysłał Leándrá do Cárogrodu/ proßac Cesárzá Tyberiußá o pomoc Kátholikom w Hißpániey. Tám sie z ś. Grzegorzem poznał y stowárzyßył Leánder/ y do niego kśięgi ná Iobá Grzegorz pisał.

9. Greg: Turon: hist: Franc: lib: 5. cap: 38.

Ariáńskie prześládowánie ná Kátholiki.

Ingundá żoná Ermenegilda Kátholicska wielka.

Męża náwrociłá.

Leánder Biskup. In Præf: Mor: in Iob.

W tym wiele vćierpieli Kátholicy/ gdy wßytkich on krol Lewigildus przymußáć do Ariáńskiey niezbożnośći poczał. máiętnośći brał/ ná wygnánie potępiał/ więźnił/ bił y mordował wierne Boże. Drugie dárámi y pogrożkámi przemagał/ á Biskupá Cesárauguśty Vincenciußá Apostáta y odstępnikiem vczynił. W iednym klaßtorze gdy Gothowie náiácháli oni prześládowcy Kátholikow/ mnißy vćiekli/ stáry tylo ieden został. Ná ktorego śćięćie gdy ieden Gothus miecz wyćiagnał: padł y zdechł. O tym cudu y inych gdy sie dowiedźiał Lewigildus/ wßytko co wybráli tám y połupili oni żołnierze/ wroćić kazał. A przyzwawßy iednego swego Biskupá pytał go: Czemu wy cudow tákich nie czynićie iákie v tych co sie Chrześćiány zowią widźim? On powiedźiał/ iżem ia wiele ślepych vzdrowił y głuchych/ y teraz to z wiáry moiey czynić moge. y odßedßy od krolá/ náprawił zdrowego człowieká ná oczy/ dawßy mu 40. złotych/ áby sie ślepym vczynił. á gdy z krolem do kośćiołá wchodźić będźie/ áby nań záwołał proßac o przywrocenie wzroku. Vczynił ták. y gdy miał krol z wielka kupa ludźi/ záwołał on wrzeczy ślepy. A Biskup Ariáński/ drugi Cyrolá/ kłádac ręce ná oczy iego rzekł: Wedle

10. Isid: in Chron: Gott.

Gregor: de gloria Confess: cap: 12.13.

Cudá Ariáńskie.

O Cyroli wyższey pomni.

wiáry moiey niechći ſie ſſtánie. y záraz olśnał on człowiek y bol vczuł/ y zdráde one oznaymił.] Táki w Afryce/ iáko ſie powiedźiáło/ Cyrolá cud vczynił/ tákże Ariánin. Ták ſobie fałſzem pomagáią/ gdy prawdą nie mogą.

11\. De gloria Martyr: cap: 82. *Pomoc Boża w męczeńſtwie.*

Klèriká iednego z Gálliey poimáli ći Ariani w Hiſzpániey/ y gdy go krol námowić nie mogł obietnicámi/ ſrodze go rośćiągnąć y bić roſkazał. A on tylo trzy rázy vczuł/ ktore go zábolály/ á potym nic nie czuł/ iákoby w śćiánę bito. y gdy ſwemu okrućieńſtwu doſyć vczynili/ puśćili go y być mu w Hiſzpániey zákazáli. On ſie do Gálliey wroćił/ y to mi ſam powiádał/ mowi ś. Grzegorz Turoński Biſkup.

12\. De gloria Confeſſ: cap: 14. *Diſputácya. Pierśćień roſpalony.*

Tenże mowi: Powiedźiał mi ieden wierny/ iż pátrzył ná diſputácyą Kátholiká z heretykiem/ á po rozmowie rzekł Kátholik: Owo mam pierśćień ná ręce wrzucę go w ogień/ á ty go w gołe ręce gdy ſie roſpali weźmi y popraw wiáry ſwey. A on gdy niechćiał/ Kátholik wźiął on pierśćień iáko ogień roſpalony/ y gołemi go rękomá bez żadnego vpalenia nośił.

13\. Greg: Turon: de gloria Martyr: lib: 1. cap: 79. *Wydzieránie kośćielnych imion, iáko P. Bog karze.*

Oznáymuie y druga ſtrászliwą powieść ná ty ktorzy kośćiołowi imioná wydźieráią/ ktora ſie tegoż wieku ſſtáłá. Agátá ieſt miáſto w Gálliey/ ktore krol Gothow w Hiſzpániey Lewigildus trzymał/ y w nim miał ſtároſtę tákże Ariáná ná imię Somáchárius Komes. Ten Leonowi onego miáſtá Biſkupowi wydárł kośćielną wieś. Prośił go áby mu ią wroćił/ mowiąc: Synu/ vbogich to dochod mnie powierzony/ nie trap ich głodem/ áby ćię łzy ich nie zábiły. A on wroćić niechćiał. W pochwili záchorzawſzy bárzo náſobie/ pośłał do onego Biſkupá/ mowiąc: Proś zá mię Páná Bogá/ á ia tobie wieś wrocę. Vczynił ták Biſkup/ y vprośił mu zdrowie. A on do ſwoich rzekł: Mowią Rzymiánie (to ieſt Kátholicy/ bo ie ták zwáli Ariánowie) ábych ia dla tego záchorzał iżem ich rolą odiął: á ono wedle zwyczáiu ćiał ludzkich/ niemoc ná mię przyſzłá. Pokim żyw mieć iey nie będą. Gdy tedy ozdrowiał/ przyſzedł do niego Biſkup Leo y mowi: Nie żáłuy iżeś chćiał dobrze vczynić/ á coś obiecał pełnić nie omieſzkay/ áby pomſtá Boża ná ćię nie pádłá. A on mu łáiáć y grozić począł/ mowiąc: Milcz zgrzybiáły ſtárcze/ związawſzy ćię wſádzę ćię ná oſłá y po mieśćie wodźić każę/ áby ſie z ćiebie y wſzyſcy náśmiali. A Biſkup milcząc poſzedł/ y modląc ſie pilnie we dnie y w nocy/ y cáłą noc ná śpiewániu y płákániu w kośćiele trawił. A ráno zápaliwſzy lámpy/ y wźiąwſzy kiy wſzytkie pokołátał/ mowiąc: Nie będźie tu ogniá y świátłá/ áż ſie P. Bog pomśći nád nieprzyiaćioły y przywroći imienie kośćiołowi. y záchorzał záraz on Komes heretyk ćiężką gorączką/ y gdy bliſko śmierći był: pośłał do Biſkupá wſkázuiąc: Niech ſie kápłan zá mię modli/ á ia gdy ozdrowieię/ y rolą wrocę y ieſzcze táką drugą kośćiołowi náddam. A on Odpowiedźiał Biſkup: Iużem ſie modlił y wyſłuchał mię Pan Bog. A on y drugie y trzećie poſły wyſłał/ á Biſkup toż mowił. Nákoniec záwieść ſie do niego kazał/ y ſam do niego mowił prosząc: wſzák we dwoy náſob wracam com wźiął; proſzę modl ſie zá mię. A on gdy ſie wzbraniał/ mocą go do kośćiołá wygnáć kazał. On do kośćiołá wchodźi/ á heretyk záraz vmárł/ á Biſkup imienie kośćielne odebrał.

Stráſzliwy przykład ná wydzierácze.

14\. Greg: Turon: lib: 1. de gloria Martyr: cap: 80.

Piſze y drugą támże. Niewiáſtá iedná Kátholiczká męża máiąc heretyká/ gdy do niey iey kápłan przyſzedł/ prośiłá męża/ mowiąc: Náwiedźił mię kápłan moy/ proſzę vczeſtuy wá go á vweſelmy ſie z nim. Mąż iey ná to pozwolił. A w tym też kśiądz iego heretyk do niego przyſzedł/ y rzekł do żony: Dwoie ma być dźiś weſele/ bo oboiey wiáry kápłány mamy. y śiadáiąc do ſtołu/ mąż ſwego ná pierwſzym mieyſcu poſádźił/ y zmowił ſie z nim/ mowiąc: vczyńwá ſobie śmiech nád tym Rzymſkim kápłanem. gdy potráwę przynioſą/ ty pierwey ią przeżegnay/ á on ieść iey nie będźie/ y ták głodny do domu ſie wroći/ á my ieść z weſelem będźiem. y ták vczynił on heretyk/ pokwápił ſie

Zegnánie potraw

do żegnánia pierwßey potráwy. y wedle zwyczáiu Kátholickiego nie iadł tego kápłan co zmázał ſwoim błogoſłáwieńſtwem heretyk. A gdy druga przynieśiono potráwe/ żoná iey obroniłá mowiac do heretyká: Nie żegnay / bo krzywdy ſwego kápłaná znieść nie moge. A gdy trzećia podano / heretyk uprzedźił żegnániem. á nákoniec gdy ſmáżone iágody z maka y z dáktyly połozono: on ie tákże przeżegnał/ y niewiedzac iż gorace/ do vſt włożył/ y ták z ogniem połknał/ y záraz ſie zákáßlawßy z wielkim gromotániē padł y zdechł. Gdy go wynieśiono / Kátholik kápłan rzekł do goſpodarzá: zginełá pámiatká iego z ßumem / á P. Bog ná wieki trwa/ teraz mi ieść daycie. y padßy do nog iego on goſpodarz/ zoſtał Kátholikiem ze wßytkim domem ſwoim.

Heretyckiego żegnánia nie vżywáia Katholicy.

Heretyk ſpárywßy ſie zdechł.

15. Powiáda tenże diſputácya iednego dyákoná Kátholiká z kápłanem Arianem. Po długich poſwarkách rzekł dyákon: Vczyńmy goracy y wrzacy vkrop w kotle/ puśćmy weń pierśćionek máły/ kto go naydźie/ á reka ſwa z vkropu wyimie: tego wiárá lepßa/ á przećiwny iey niech do niey przyſtánie. Przyzwolił heretyk y odłożył ná poránek. Poczełá w dyákonie Kátholickim wiárá mdleć/ y námázał y nápoił reke oleykámi/ á przedſie mieyſcá świete obchodzac P. Bogá o pomoc prośił. Zeßli ſie ná rynek názáiutrz y lud wßytek pátrzyć ná to chćiał. Vczyniono ogień/ y koćiel z vkropem wrzacym poſtáwiono. włożono weń pierśćień / y dyákon heretyká vpomina áby go wyiał. A on rzekł: ty maß poczać/ boś ty ſam to przełożył. Dyákon odwinie reke z boiáźnia/ heretyk poznał iż máśćiámi pomázána/ y záwołał: Vczárował reke/ nic wygráć nie może. A gdy ſie ták ſwárzyli / nádßedł miedzy nie dyákon ieden z Ráwenny Kátholik ná imie Hiácinthus / y dowiedźiawßy ſie co ſie dźieie/ záraz odwinał reke y w on vkrop ia wpuśćił ßukáiac pierśćionká / ktory iż był máły y lekki z woda ſie krećił / y ledwie go zá godźine nálazł / ták długo w onym vkropie reke máiac. y doſtawßy go / reke zdrowa vkazał mowiac: zdáło mi ſie ná dnie źimno/ á wzgore troche ćiepło. Widzac to heretyk á bedac bárzo záwſtydzony/ zdobył ſie też ná śmiáłość/ y wrzuconego w kоćieł pierśćionká chćiał ßukáć/ wráźił w wode wrzaca reke ſwoie/ ále záraz wßytko z niey ćiáło iáko woſk ſtopniáło áż do kośći. y ták ſie on poſwarek ſkończył.

Gregor: Turon: de gloria Martyr: lib: 1. cap: 81.

Druga diſputácya, o pierśćień w vkropie.

Iácintus z Ráwenny pierśćień w vkropie bierze.

16. Chilperikus krol Fránkow bedac vczonym y po Grecku vmieiac / brzydzac ſie Ariany/ wpadł był w bład Sábeliáńſki/ niechćiał znáć perſon y rożnośći ich w Troycey ś. máluiac ſobie w głowie ćieleſne nieprzyſtoyne Boſtwu perſony. Ale ſie záraz Biſkupom ſwoim dał náuczyć y z błedu onego wyprowádźić/ á zwłaßczá ś. Sálwiußowi Albigeńſkiemu Biſkupowi/ ktory y kárte z ktorey ono kácerſtwo czytał/ zdrápáć chćiał.

Heretyk reke ſtráćił.

Greg: Turon: lib: 5. cap: 14.

Krol nie vporny.

Fortun: carm: lib: 9.

Rok P. 584. Pelágiu: II. 7. Tiberi: 3.

1. W Hißpániey on Hermenegildus ſyn krolá Gothow ábo Wiſigothow Lewigildá / ktory od ś. Leándrá y żony ſwey od Ariáńſtwá do Kátholickiey wiáry przywiedźiony był: gdy go o to oćiec gubić chćiał: piſał do Tyberiußá Ceſárzá / áby Kátholikom w Hißpániey dał pomoc/ y poſłał Ceſarz iákas cześć Greckiego woyſká / z ktorymi gdy Hermenegildus wyćiagnał / oćiec iego Greki przedárował y námowił áby Hermenegildá odſtapili. Co gdy vczynili / on widzac zdráde do kośćiołá vćiekł/ mowiac w pokorze: iż niegodna rzecz áby oćiec syná / ábo ſyn oycá zábiiał. Tám oćiec do niego brátá iego poſłał / ktory od oycá przyśiagł/ iż go do łáſki miał przyiać byle ſie iemu vkorzył. On prośił áby oćiec ſam przyßedł. Vczynił to oćiec/ y do nog ſwych przypadáiacego przyiał y cáłował/ á do obozu wprowádźiwßy go/ słowá mu nie ſtrzymał/ ále go do więźienia twárdego podał. O nim ták piße ś. Grzegorz wielki.

Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 5. cap: 38.

Hermenegildus poimany od oycá.

Krol

2.
Dial: lib: 3. cap: 31.
Ado Vienen.

Krol Wisigothow Lewigildus/syná swego Hermenegildá od Aryáńskiego kácerstwá do Kátholickiey wiáry przez Leándrá Hispáleńskiego Biskupá/ z ktorym ia (mowi) miałem przyiaźń y towárzystwo/ obroconego: chćiał záś od prawdy do swego fałßu przywieść. y gdy mu się grozbámi y obietnicámi przykrzył/ á on w swey státeczności y przy prawdźie raz poznáney trwał: oćiec rozgniewány/y krolestwo mu wźiął y wßytko co miał odiął. Czym gdy się zwyciężyć nie dał: związánego zá ßyię y ręce do więźienia wrzućić kazał. Tám się modlitwą ćießąc/ y o świát y odmienne krolestwo iego niedbáiąc/ w tym się kochał czego mu nikt odiąć nie mogł. A ná dźień Wielkonocny/ posłał do niego w nocy niewierny oćiec Aryáńskiego Biskupá/ áby z ręki iego Aryáński Sákráment wźiął/ á do oycowskiey łáski przyßedł. on z fukániem y z gniewem onego herctyká odpráwił/ iego się niewiernośćią brzydząc. O czym gdy oycowi iego powiedźiał: rozgniewány káty posłał ktorzy go támże w więźieniu zábili. Pan Bog męczenniká swego vczćił. Bo w turmie oney przy ćiele iego świátłość widźiána byłá y śpiewánie przedźiwne. Záłował oćiec oney srogośći nieludzkiey swoiey/ ále do wiáry ś. nie przyßedł prze boiaźń narodu swoiego.] Poty ś. Grzegorz.

Hermenegildus krolewić męczennik.

3.
Isid: in Chronic.

Ten Lewigildus opánowáł był w Hißpániey Swewy/ktorzy niedawno byli wiárę Kátholicką przyięli/ y krolestwo ich miedzy Gothy obroćił. Wiele też Kátholickich biskupow/ktorzy się iego Aryáństwu sprzećiwili/ná wygnánie podawał. Grzegorz Turoński Biskup o sobie nápisał tego czásu gdy się złodźieie do kośćiołá ś. Marćiná wkrádli/ y ná iego grobie wiele śrebrá y drogich przykryćia nábráli/ á potym rychło náleźieni y poimáni byli: on ie od śmierći/ do krolá Chilperiká pißąc/ wyzwolił/mowiąc: gdy my ktorym to należy ná nic nie żáłuiem/ stráceni być nie máią. W czym práwie Biskupią łáskáwość pokazał.

Hist: lib: 6. cap: 10.
Złodźieie wybáwieni.

4.
Pelagius epist: 5.

Pelágius Papież od Longobárdow bárzo vćiśniony/ ktorzy y przymierze z nim vczynione tárgáli: pisał do posłá swego ś. Grzegorzá do Cárogrodu/áby Tyberiußá Cesárzá pilnie o pomoc Włoskiey źiemi/ á nawięcey Rzymskiemu miástu prośił. Ztámtąd gdy się wracał do Rzymu od Grzegorzá Máximianus Opát iego klaßtoru w Rzymie/będąc ná morzu z towárzystwem niemáłym/z potopu wielkiego cudem Boskim wypłynął. Bo gdy się okręt wodą zálał/ná dno nie poßedł/ále po wierzchu drogą swoią płynąc/ przez ośm dni trwał/ wßyscy o sobie zwątpiwßy/ ćiáło y krew zbáwićielá bráli/Bogu się oddáiąc. Lecz dniá dźiewiątego okręt on do Rotheońskiego zamku przybił się/ z ktorego wßyscy zdrowo wyśiedli/ á zátym skoro wyśiedli/ on okręt ná dno się zátopił.

Greg: Dial: lib: 3. cap: 36.
Cud ná morzu S. Máximiana.

Rok P. 585. Pelág: II. 8. Tiberiuszá 4.

1.
Longobárdowie krolá wybráli.

LOngobárdowie we Włoßech po dźieśiąćiu lat ktorych bez krolá pány tylo y wodze mieli/ wtesknìwßy się bez iednego spráwce/ krolá sobie obráli Antháirá nieiákiego/o ktorym nápisał ś. Grzegorz/iż vpominek ś. Piotrowi posłał/z tákiey przyczyny. Klucz złoty z błogosłáwieństwá ś. Piotrá/ieden Longobárd nálazł/ y nic nie vważáiąc/ iż to táki klucz był á ná sámo złoto pátrząc/ gdy nożá ná psowánie onego kluczá dobywał/ od czártá wzruszony sam onym nożem gárdło sobie przekłoł/y vmárły leżał. á wedla niego on klucz ná źiemi porzucony był. Przestráßyli się Longobárdowie/ y żaden onego kluczá podnieść od źiemie nie śmiał/ áż iednego miedzy sobą nálezli Chrześćiánina Minulfá imieniem/ktory on klucz podniosł. Antháir krol o tym się dowiedźiawßy/ on klucz do Papieżá mego przodká/ y drugi tákże złoty ktory dárował ś. Piotrowi przy

Lib: 6. epist: 23.
Klucz złoty S. Piotrá.

Antáir krol Longobárdow S. Piotrá czći.

wi przy

wi przy nim poſtał/ ono mu cudo oznáymuiąc.] Poty ś. Grzegorz. Było ſię czemu dziwowáć/iáko P. Bog od Longobárdow ná on czás Rzymu bronił/ przez one dwie wieże/ to ieſt/ Piotrá y Páwłá/ iż wziąć miáſtá onego nie mogli/ y nierychło ſię o nie kuſząc/ nigdy go w ſwey mocy nie mieli/ wſzytkę Włoſką ziemię poſiadſzy.

Rzym był wolny od Longobárdow.

2. Tego roku Lewigildus on krol Gothow ábo Wiſygotow/ piſze ś. Grzegorz Papież/ iż vmieráiąc przyzwał do śiebie Leándrá Biſkupá/ y ſyná mu Rychárędá poruczał/ proſząc go áby to z nim vczynił/ co z iego brátem Hermenegildem vczynił/ to ieſt/ áby go wiáry Kátholickiey náuczył. Przydáie Grzegorz Turoński/ iż ten Lewigildus záchorzawſzy żáłował iż heretykiem był/ y záklinał drugich áby tákiemi nie byli/ y Kátholikiem zoſtał/ á przez śiedm dni płácząc y żáłuiąc co przećiw Bogu czynił/ vmárł.] To pewna iż żáłował ſwoich błędow heretyckich/ ále nie zda ſię áby Kátholikiem vmárł. Bo iego ſię pámiątką potomkowie brzydźili.

Dial: lib: 3. cap: 31.
Ariáńſki krol Lewigildus przy śmierći co czynił.
Hiſt: lib: 8. cap: vltimo.

3. Rychárędus wſtąpiwſzy ná kroleſtwo/ brátá męczenniká náśláduiąc Kátholikiem zoſtał/ y lud wſzytek ſwoy z niewiernośći Ariáńſkiey wywiodł. Do czego krew niewinna brátá iego pomogłá/ wedle słow Páńſkich: źiárno w źiemię wrzucone wielki owoc wypuśćiło. Zebrał/ iáko piſze Turoński Grzegorz/ wſzytki ſwoie Ariáńſkie biſkupy ná Synod/ y mowił im: Co zá niezgody ſą miedzy wámi/ y temi ktorzy ſię Kátholikámi zowią/ y czemu ták trwáłą/ á zwłaſzczá iż oni nád choremi cudá czynią/ ktorych wy czynić nie możećie: wżdy ſię zgodźćie á rozmowćie: czyiá ſię prawdá pokaże/ zá tą poydźiem. Y zebrawſzy Kátholickie Biſkupy ſpuśćił ie z Ariáńſkiemi/ ktorym wedle dánych náuk y piſm Kátholicy vkazáli prawdę. Wſpominał krol y on cud ſwoich Arianow/ gdy zdrowego ná oczy ślepym vczynili. y odwiodſzy ſię krol Rychárędus z Biſkupy Kátholickiemi/ wźiął od nich náukę o prawdźiwym wyznániu Troycey przenachwálebnieyſzey/ y wźiął ná ſię krzyż ś. y bierzmowány ieſt.

Rychárędus krol Hiſzpáńſki.
Greg: Pa: vt ſupra.
Iſidor: in Chronic:
Kátholikiem zoſtał.
Hiſt: Franc: lib: 9. cap: 5.

4. Był ieden Biſkup iáko drugi Ariuſz chytry y żwáwy/ ktory widząc iż go ludźie odſtępuią/ záfráſowány ná łożku padł y záraz vmárł.] Rychárędus łáſkáwośćią wielką/ bez żadnego przykrzenia ſię/ ludźie ſwoie do Kátholictwá przywodźił. y zá dobroćią Bożą z czáſem oni Gothowie/ Wándalowie/ Swewi/ Alani/ záráżeni Ariáńſtwem/ y we Włoſzech/ y w Afryce/ y w Hiſzpániey/ do iednośći kośćiołá ś. obroćili ſię/ y Ariáńſtwo iáko z deſzczu ſtrumień vſchło. Mácochá Rycháręd á Goiſwintá zoſtáłá też ná wierzchu Kátholiczką/ ále zdrádliwie. Bo wźiąwſzy świątość wyrzucáłá ią/ y ná śmierć ſię Rychárędá krolá z iednym biſkupem Ariáńſkim/ Vdilá názwánym/ zmawiáłá. Czego gdy ſię Rychárędus dowiedźiał/ biſkupá ná wygnánie potępił/ á oná mácochá iego prędko vmárłá.

Gothowie, wſzyſcy Ariant Kátholikámi zoſtáią.
Ioannes Abbas.

Rok P. 586. Pelág: II. 9. Mauriciuſzá 1.

1. EVtychius on Cárogrodzki Pátriárchá/ świątobliwośćią żywotá y cudy/ y duchem prorockim od Bogá vczczony/ przed śmierćią ſwoią w błąd wpadł/ y piſániem go potwierdzał/ iákoby ćiáłá náſze gdy zmartwychwſtáną niedotkliwe/ iáko wiátr być by miáły. Z ktorego błędu Grzegorz/ ktory w Cárogrodźie poſłem był Papieſkim/ wywodźił go: y vkázował/ iż wedle ćiáłá Páná náſzego ácz ſubtelne y wſzytko przenikáiące/ ále iednák dotkliwe ćiáłá náſze być máią. O poſwarku onym gdy ſię dowiedźiał Ceſarz Tyberius/ przyzwał ś. Grzegorzá do śiebie/ y wſzytko z niego zrozumiawſzy/ księgi Eutychiuſzá/ błąd iego potępiáiąc/ ſpalił. A w tym obá záchorzeli/ y Eutychius y Grzegorz. Eutychi-

Greg: Pa: Moral: lib: 14. cap: 29.
S. Eutychius w błąd vpadł.

us ſię

Swięći nie długo w błędzie zoſtáią.

Surius die 6. Aprilis.

us ſie vpámietał/y do tych co go náwiedzáli/ſkore ſwoie w reke biorac/ mowił: wierze iż w tym ćiele zmartwychwſtániem. y zátym żywotá tego dokonał. A wielcy świeći záchwiać ſie moga/ ále ie P. Bog podźwiga y wywodźi/ y vpáść á ſtłuc ſie im nie dáie. Náwiedzał go w niemocy Ceſarz Tyberius/y błogoſłáwieńſtwo od niego biorac pytał go/ ktoby po nim ná iego mieyſce wſtapić miał. On dawſzy mu błogoſłáwieńſtwo/ o iego mu bliſkiey śmierći oznaymił/ á o naſtepniku zámilczał/ wiedzac iż obłudny y niegodny być miał.

2. *Ian Poſtnik obłudnik ná Cárogrodzkie Biſkupſtwo.*

Lib: 4. epiſt: 38.

Náſtapił ná iego mieyſce Jan mnich Poſtnik rzeczony/ ktory z poſtow prożney ſławy ſzukał/ á wielka w ſercu pyche miał. gdy poń poſłano/ w rzeczy ſie kryć y vćiekáć chćiał/ á iednák vkázował ſie y náleść dał. Vrząd człowieká iáki ieſt pokazał. Wyſoko poſádzony/ ieſzcze wyżſzey chćiał/ czyniac ſie Oecumenicus Patriarcha. Co mu Grzegorz Papież/ktory ná ten czás był w Cárogrodźie/wymawia/mowiac: Dźiwnie ſie iákośćie ſie niegodnym Biſkupſtwá czynili/ y od niego vćiekáli: á teraz ſámi tylo Biſkupem być chcećie/imie ſobie nowe dáiećie/ ktorym pokoy kośćielny z táka praca odnowiony/rozrywaćie.etc. wſzedł iáko báránek/á záraz iáko lew ryczeć poczał.

3. Tur: hiſt: Franc: lib: 6. cap: 30.

Mauriciuſzá Tiberius czyni Ceſarzem.

Niceph: lib: 8. ca: 6.

Vpominánie do pánow ná Koronáciey.

Tyberius Ceſarz bliſko ſie śmierći ſwey ſpodźiewáiac/ Mauriciuſzá wodzá woyſká/y źięćiá ſwego/bo corká iego Konſtáncya zá nim byłá; o ktorym wiele rozumiał/y o cnoćie/ dźielnośći y pobożnośći iego wiele trzymał/ Ceſárzem y towárzyſzem páńſtwá vczynił/ y ſam nań przy Janie Pátryárſze korone y ſzáte Ceſárſka włożył. Przy tym koronowániu Jan kráſomowcá Queſtor/ od Tyberiuſzá do Maurycego rzecz miał/ w ktorey ſa one świete vpominánia: Vmiey ſwowolność pánowánia rozumem vzdáć. bo pánowánie wyſokie byſtre ieſt/y dobre zamyſły odpedza. Nie miey tego o ſobie rozumienia/ ábyś medrſzym nád inne był/ choć ſzcześćiem wſzytkie przechodźiſz. Miłość ſobie á nie boiaźń v poddánych iednay. vpomnienie y karánie/ iáko ieden vrząd miáſto pochlebſtwá przyimuy. Spráwiedliwość niech przy tobie léga. Pomni iż pánowánie ieſt ozdobna niewola/ ktora miárkowánia mocy potrzebuie. etc.

4. *Cnoty Tiberiuſzá.*

Byłá wielka rádość z onego podwyżſzenia Mauriciuſzá/ktora ſie przedtka śmiercia Tyberiuſzá rozrzedźiłá. Żáłowáć nikt tákiego páná nie przeſtał. Bo był Tyberius wielkiey dobroći/ y iálmużnik hoyny/ w ſadách ſpráwiedliwy y oſtrożny/nikim nie gárdźił/ku wſzytkim dobra wola miał/ y wſzytkie miłował/ á wſzyſcy go też miłowáli.

5. Sophron: in prat: Spir: cap: 112.

Leo mnich zá drugie vmarł.

Zá pánowánia Tyberiuſzá/ mnich ieden Leo z Káppádociey zá wyſoka miłośćia ku bliźniemu/ otrzymał piekna korone meczeńſka. Mawiał czeſto do ſwoich towárzyſzow: wierzćie mi iż mam krolem zoſtáć y krolowáć. Gdy tedy Máſykowie w Oázym mnichy náiácháli/y iedne pobili/drugie poimáli/ y Janá Abbátá ktory był czytelnik Cárogrodzkiego wielkiego kośćiołá/ y drugich dwu z nim Euſtátiuſzá Romaná/ y Theodorá z Cyliciey. y rzekł Jan do onych żołnierzow: Prowadźćie mie do miáſtá/tám ſie wam okupie/ y puśćili go do miáſtá/ gdźie v Biſkupá Janá pieniedzy ná okup ſwoy proſił. Biſkup nie miał iedno ośm złotych/á oni chćieli dwudźieſtu y czterech/ y muśieli mu mnichá wroćić. Był w mieśćie onym Leo z innym towárzyſtwem/y przeto poimány nie był. y żáluiac onego Janá/ po trzech dniách wźiał one ośm złotych od Biſkupá/y bieżał do onych Máſykow/y prośił ich mowiac: weźmićie mnie y te zemna ośm złotych/ á puśććie tych trzech bo ia zdrowy/ á ći chorzy/ nie wytrwáia drógi/ muśićie ie pozábiiáć/y bedźiećie ſzkode mieć. y námowił ie. ſam ſie dał zá nie. y gdy z nimi ſzedł/ vſtawał/ y ſłábiał y poſtapić nie mogł. á oni go zábili. y ták ſie ziśćiło co mawiał ten Leo: iż krolem być y krolowáć miał. Toć ieſt kroleſtwo świetych/ zá bráćia y zdrowia nie żáłowáć/ iáko Pan CHRISTVS dla nas ie położył.]

Miłość zdrowia zá drugie nie żáłuie.

Tenże

Tenże powiáda Sophronius/ co ſię iuż zá pánowánia Mauricego ſſtáło. Sáráceni zá wodzem Námáneſem gdy puſtoſzyli ziemię/ Mikołay Abbás Iordanes/ potkał trzech Sáracenow/ á oni wiodą związánego pięknego we dwudzieſtu lat młodźieńcá. y prośił ich áby go puśćili. Oni niechćieli. Obiecował im pieniądze/ ále mowili/ oddáć go ſwemu kápłanowi mamy/ áby z niego ofiárę bogom vczynił/ bo nas o to prośił/ gdybyſmy co pięknego poimáli. A Mikołay bárzo ich prośił/ áby go okupić mogł/ áż mu pogrozili śćięćiem głowy. Toż on do P. Bogá záwołał/ y záraz czárći wſtąpili w one trzy Sáráceny/ y ſámi ſię pozábiiáli/ á onego młodźieńcá do celle ſwoiey wźiął. Z ktorey on wyniść niechćiał/ y P. Bogu ſię tám oddał/ y wypełniwſzy śiedm lat w celli/ wieku tego dokonał. Był rodem z Tyru.] 6.

Prat: Spir: cap: 155.

Młodzieńcá iáko wybawił Mikołay od Sáracenow.

Wracamy ſię do Ceſárzá Mauriciuſá/ wielkie cnoty iego wyſtawia Ewágrius: Żywe w nim były/ práwi/ cnot wſzytkich przykłády/ ktoremi poddáne do náśládowánia wabił. y inni o nim wielkie pochwały nápiſáli. Był ſzczery y mocny Kátholik/ zá iego Ceſárſtwá heretycy w pokoiu ſtali áni ſię ruſzáli. Grzegorz Papież każe zań Pánu Bogu dźiękowáć. Do onego Theodorá ktory mu był o Ceſárſtwie prorokiem/ pilny liſt modlitwom ſię iego zálecáiąc piſał/ y żywność klaſztorowi iego nádał. 7.

Lib: 6. cap: 1.

Lib: 7. epiſt: 47.

Pelágius Papież do nowego Ceſárzá nowego poſłá Laurentego dyákoná Kárdynałá wypráwił/ á ś. Grzegorzowi wroćić ſię do Rzymu kazał. y wracał ſię z wielkimi vpominki. Bo v Ceſárzá vprośił rámię ś. Jędrzeiá Apoſtołá niedawno/ iáko ieſt wyżſzey/ nálezionego/ ktore dał do ſwego kośćiołá ś. Jędrzeiá/ y głowę Łukaſzá świętego/ ktorą dał do ś. Piotrá/ gdźie do tego czáſu odpoczywa. Gdy ſię wroćił do Rzymu ś. Grzegorz/ dokonywał kśiąg Moralium ná Jobá/ y wdał go w onę drugą prácą Pelágius Papież/ áby piſał przećiw onym odſzczepieńcom/ ktorzy piątego Concilium nie przyimowáli/ á Aquileiey Biſkupá zá Pátryárchę mieli. y nápiſał liſt bárzo vczony y dźielny. Ná ktory gdy ſię nie náwracáli/ vżył Papież Smárágdá Exárchá/ ábo ſpráwce źiemie Włoſkiey/ áby one Biſkupy do iednośći mocą przymuśił. y poſłużył bárzo dobrze iednośći ś. Bo Sewerus Biſkup Aquileiey zá pogrozkámi obaczył ſię y z Rzymſkim ſię Biſkupem ziednoczył/ á ini zá nim poſzli/ y tákże ſię z kośćiołem ś. poiednáli.

S. Grzegorz wráca ſię z Carogrodu.

Gregor: Pa: lib: 4. epiſt: 38. Indict: 13. & epiſt: lib: 2.

8.

Piſze przećiw odſzczepieńcom.

Greg: lib: 2. ep: 36. Indict: 10.

Paulus Diac: de Longob: lib: 3. cap: 12.

Rok P. 587. Pelág: II. 10. Maurici: 2.

IAN Cárogrodzki Biſkup vczynił Synod w Cárogrodźie/ ná ktorym o potwarz y ſadzony był y wyzwolony Grzegorz Pátryárchá Antyocheńſki. zá powodem onego Synodu vczynił ſię ná nim Ekumenikiem Pátryárchá/ ten ſobie tytuł v inych Biſkupow ktore był zebrał iednáiąc/ y piſáć ſię ták y zwáć począł/ iáko nawyżſzy nád wſzytkimi Pátryárchámi. On to poſtnik pokryty ná táką ſię hárdość wyniosł. O czym ſkoro ſię Pelágius Papá dowiedźiał/ piſał liſt/ pſuiąc y mázząc wſzytko co ſię ná onym Synodźie dźiało/ okrom rzeczy Grzegorzá. Piſał y liſt do wſzytkich Biſkupow/ ktorzy ná onym Synodźie byli/ oznáymuiąc im ono potępienie ſtánowienia ich/ y onego nazwiſká ná ktore ſię Jan Cárogrodzki wynośił. y poſłowi ſwemu záraz zákazał/ áby przy Janie gdy Mſzą ś. ma w kośćiele nie bywał. Co było wielkie karánie. W tym liśćie grozi wyklęćiem Janowi y inym ktorzyby przy nim ſtali/ y zákázuie áby mu tego napiſu nie przyczytáli/ ieſli odłączeni od Apoſtolſkiey ſpołecznośći być niechcą/ áby nie ſłuſzney czći drugiemu nie dawáli/ á ſwoiey ſłuſzney nie vtracáli. Wymawia im y to/ iż żaden z Cárogrodzkich Pátryárchow przodkow tego Janá/ tytułu tego przywłaſzczyć ſobie nie śmiał. A ktory ſię o to kuśił/ wnetże zákazániem Papieſkim przeſtáć tego muśiał. 1.

Greg: lib: 4. ep: 38. & lib: 7. ep: 69.

Ian Carogrodzki wziął tytuł Patriarcha Oecumenicus.

Pelágius Ianowi ſię Carogrodzkiemu ſprzećiwi.

Lib: 6. cap: 8. 9. *Trzęśienie ziemie w Antyochiey.*

2. Antyochią wielkie trzęśienie ziemie tego roku popſowáło/ktore Ewágrius opiſuie/przednie y koſztowne budowánia obáliły ſię/y kośćioły/y łáźnie/y ine poſpolite/o ſześćdźieśiat tyśiecy ludźi zginęło/ktore mury przywáliły. Biſkup Gregorius/ná ktorego ſię było wſzytko miáſto poburzyło/zdrowo záchowány był/o potwarzy ktore ná ſwego páſterzá wſzyſcy kłádli/karał Pan Bog miáſto ono.

Hiſt: Fran: lib: 6. cap: 46. *Chilperikus krol zábity.*

3. Chilperikus krol Fránkow/drugi Nero y Herod/mowi Grzegorz Turoń̇ſki/będąc w łowiech/gdy podwieczor z koniá zśiádał/ktoś przybiegſzy pod łopátkę go nożem przebił/y drugi raz w brzuch kłotą ránę zádał/y zárąz vmárł. Był wielki wydźierácz imion kośćielnych/y mawiał: Skarb náſz nie ma/á do Biſkupow wſzytki ſię bogáctwá przenioſły/oni kroluią. y dla tego gdy kto ná kośćioł co dawał/on teſtámenty pſował. Záwżdy co ná vćiśnienie ludźi wynáydował. O nieczyſtośći y pomyślić nikt nie może/ktoreby on nie wypełnił. Z ládá przyczyny ludźiom łupić oczy kazał.

Greg: Turon: hiſt: Franc: lib: 8. cap: 5. *Gunterámná królá widzenie.*

Gunterámnus krol powinny tego Chilperiká/przez ſen widźiał go w wielkich mękách/ná ktore go Biſkupi ćiągnęli. y zbudował ſię z onego widzenia/więtſzą część Biſkupom oddáiąc/y zá Biſkupſtwá pieniędzy bráć niechćiał/y tych co ie dawáli fukał/mowiąc: Niechcemy dla zyſku niepoczćiwego nieſławy ćierpieć/y wy niechćieyćie Symoná Magá náſládowáć.

Lupencius zábity.

4. Lupencius Abbas ś. Priwatá męczenniká w Gábálitanie/odnieśiony do Brunichildy krolowey/iż o niey coś złego mowił/pozwány do niey ſpráwił ſię/y wolno do domu puſzczony ieſt. Lecz Komes Innocencius ktory go był odnioſł/poimáć go kazał y męczył go/y potym puśćiwſzy go/záś mu v rzéki Axony głowę vćiął/y w worze ią w rzékę wrzućił. Ciáło iego bez głowy w wodźie nálezione ieſt od páſterzow/á wor on z głową orzeł z rzéki wywlokł. V grobu iego cudá bywáły.

Rok P. 588. Pelági: II. 11. Maurici: 3.

Euagrius lib: 6. cap: 10. 11. 12. *Wzburzenie żołnierzow.* *Jáko ie Grzegorz vſpokoił.*

1. Mauricius Ceſarz/Romaná wodzá nawyżſzego/ktory ſzczęśliwie y ze zwyćięſtwem gránic Rzymſkich obronił/chcąc złożyć/á Philippiká źięćiá ſwe° ktory śioſtrę iego miał/ná ono mieyſce wſtáwić: nálazł wzburzone woyſko ktore Philippiká przyiąć niechćiáło/y przyśięgą ſię ná to obwiązáło. Vćiekł ſię Ceſarz do onego Grzegorzá Pátryárchy Antyoſkiego proſząc go/áby żołnierze vſpokoił/á do poſłuſzeńſtwá námowił. Miał wielką przyiaźń v woyſká wſzytkiego on Biſkup/y ſzedſzy do nich z wielką pokorą przed nimi poklęknął/y płácząc rzecz bárzo dźielną czynił/y zá pomocą Bożą ſercá ich viały odmienił. Tylo záwołáli/iż przyśięgi ſwey odſtąpić dla ſumnienia nie mogli. A on im o kápłáńſkiey mocy od Bogá dáney wywodźił/iż one przyśięgę rozgrzeſzyć y wolne im ſumnienie vczynić mogł. A oni ná tym przeſtáli/y biorąc z ręku iego niepokaláne ćiáło CHRISTVSOWE/bo były wielkie dni/wſzyſcy ſię vſpokoili/y Philippiká/po ktorego Biſkup záraz poſłał/przeprzáſzáli/y do iego ſię poſłuſzeńſtwá podáli.] Wielka Rhetoriká pokorá kápłáńſka y chęć do pozyſkánia duſz P. Bogu/y do pokoiu poſpolite°. Nie ſromotá vniżyć ſię biſkupom gdy o duſze idźie/dla ktorych ſię Chryſtus Bog nawyżſzy bárzo vniżył.

Isidor: in Chronic. *Woyná nieſpráwiedliwá ná Chrześćiány nowe.* Greg: Turon: hiſt: lib: 8. cap: 30.

2. Gunterámnus krol Fránkow z wielkim woyſkiem w ktorym miał o ſześćdźieśiąt tyśiecy ludu/ná Gothy one pod Rychárędem krolem/ktorzy iuż byli Kátholikámi zoſtáli/do Gálliey Nárbonenſkiey wypráwił ſię/y bitwę przegrał/iż Gothowie nigdy ták wielkiego zwyćięſtwá nie mieli. Nieſpráwiedliwie ſię był ná one Gothy Kátholiki puśćił/ktore ráczey dla onego do wiáry ś. náwrocenia/czćić miał/y dla tego P. Bog mu nie poſzczęśćił. Wroćiwſzy ſię

wßy ſię do domu / nárzekał ná grzechy y nierzad żołnierzow / iż ſię P. Bogá nie báli / kośćioły iego y kápłany łupili / poſłußeńſtwá nie oddawáli / karánia nie znośili / y do poburzenia przedcy byli: á iáko nam / prawi / dáwáć ma P. Bog zwyćięſtwo? y groźił ſię przednieyße pokáráć / áby ſię mnieyßy báli. Żałował ſię y ná Biſkupy on krol / iż nie náuczáli ludźi / y do boiáźni ich Bożey nie przyprawowáli / á w wielkie grzechy vpádáć im dopußczáli / y dla tego Synod czynić w Mátyſkonie ten krol roſkazał / áby naprawá byłá.

Vpominanie do żołnierzow.

Ná Biſkupy o ludzkie grzechy.

3\. Greg: Turon: hiſt: lib: 8. cap: 20. Concil: Matiſc: cap: 9. 10.

Ná tym Synodźie było Biſkupow ßeśćdźieśiąt / okrom poſłow od inych ktorzy przybyć nie mogli. Wznowili prawo o kośćiołach / áby nikt z nich mocą nie brał tych ktorzy do nich vćiekáią. y o ſądách / áby kśiężá v ſwego Biſkupá ſądzeni byli / mieniąc iż to prawo od początku z kośćiołem vroſło. Dáli też prawo / ná Biſkupy myśliwe / áby pſow y ptakow nie chowáli / áni ſię tym báwili. Vſtáwili y o vczczeniu duchownych od świeckich. Gdy ſię obá ná koniu potkáią / áby czapkę złożył z głowy świecki / á z ſercá go vczćił. A gdy kśiądz pießo / á świecki ná koniu / áby z koniá zśiadł y kápłanowi ſię pokłonił. Zákazáli kśiężey przy ſądźiech krwáwych bywáć. etc.

Iuriſdikcya Duchownych.

Biſkupi myśliwcy. Cap: 13. Cap: 14.

Pokutá włoſow nie ſtrzydz.

Tám dáli iednemu Biſkupowi wyſtępnemu pokutę / áby przez trzy látá włoſow ná głowie y brodźie nie oſtrzygał / á winá nie pił / y mięſá nie iadł / y kośćielnych vrzędow nie odprawiał.

4\. *Karánia Boſkiego przyczyny.*

Po Synodźie onym / krol Gunterámnus liſt do Biſkupow wßytkich / y do ſwoich ſędźiow y vrzędnikow vſtáwę ſwoię nápiſał / w ktorym te dáie przyczynę karánia Boſkiego przez woyny y głody y złe powietrze ná ludźie y bydło / iż ludźie praw Bożych y kośćielnych y vrzędowych nie záchowuią / á Páná Bogá ſię nie boią. y vpomina Biſkupy / áby ludźie ſwoie owce náuczáli / vpomináli / karáli / y do cnot wßytkich wiedli / żeby P. Bog karánie ſwoie oddalił / á dobrodźieyſtwá ſwoie przywroćił. Ná was / prawi / Biſkupi grzechy ludzkie / ieſli milczyćie. iáko y ia vyść gniewu Bożego nie mogę ieſli poddánych moich dobrego nie obmyślam. Niech náuká wáßá wßytkich náprawia / iedni duchownym / á drudzy świeckim prawem niechay ſię karzą. Sędźiom też ſwoim roſkázuie / áby ſprawiedliwie ſądźili / ták iáko ſię Pánu Bogu podobą / á ſámi przez ſię á nie przez namieſtniki powinność ſwoię odprawowáli. etc. Wydał prawo święte y krolom ku náśládowániu godne / iáko exekutor Synodu onego.

Krol Biſkupow vpomina o náukę ludzi.

5\. Greg: hiſt: Franc: lib: 8. cap: 35. 39.

Rychàredus krol / choć ono wielkie zwyćięſtwo nád Fránki miał: iednák iáko ſpokoyny / o przymierze do Gunterámná kilákroć ſłał / á ziednáć go nie mogł. y przeto iáko ſpokoynego wybáwił go P. Bog od mácochy iego / ktora ſię ná zdrowie iego z Biſkupem Ariáńſkim Vdylą zmawiáłá / iż ſię ich zdrády odkryły / iáko ſię wyżßey námieniło. Miáſto Páryż w Gálliey tego roku ogniem wielkim pokaráne ieſt od P. Bogá. Bronił iedney częśći ś. Márcin / iáko tenże Grzegorz piße.

Paulus Diac: de geſtis Longob: lib: 3. cap: 12.

We Włoßech gdy Smarágdus ſtároſtá do Cárogrodu przyzwány był / á ná iego mieyſce Romanus náſtąpił: on Aquileyſki Biſkup Sewerus do odßczepieńſtwá ſię / o one trzy Kápituły / wroćił z drugimi trzemá. ále ich drudzy Biſkupi nie przyimowáli / y lud ich nie czćił.

Rok P. 589. Pelág: II. 12. Mauric: 4.

1\. Greg: Turon: hiſt: lib: 8. cap: 31.

Biſkup Rothomágeńſki Pretextatus od Frenegundy krolowey zábity męczennikiem zoſtał. Iuż był od niey wiele vćierpiał / y kilákroć zepchniony z Biſkupſtwá ná wygnániu mießkał / ále od Biſkupow y krolow przywrocony był. y groźiłá mu támże w Rotomagu mießkáiąc: Ießcze / prawi / náwiedźiß mieyſcá gdźieś wygnány był. A on iey ſtátkiem kápłáńſkim / iáko záwżdy / rzekł: y ná wygnániu by-

niu byłem Biskupem/ y iestem/ y będę/ á ty nie záwżdy tey krolewskiey mocy záżyiesz. Ja y z wygnánia poydę do krolestwá wiecznego/ á ty z krolestwá świeckiego do piekłá poydźiesz. O iákoby dobrze vczyniłá byś tych złośći ktore czynisz przestáłá/ á tego dźiećięćiá ktoreś vrodźiłá do lat dobrych dochowáłá. Temi słowy obráżona/ w dźień Wielkonocny do kośćiołá gdy w swey formie Antyphony Biskup záczynał/ posłáłá nań mężoboyce/ ktory go śiedzącego vkłoł. Nieśiony iest do domu/ á Frenegundá wnetże go náwiedzáć przyszłá/ y żáłuiąc go zdrádliwie/ o mężoboycy śię pytáłá/ y bárwierze mu przywodźić chćiáłá. á on iey powiedźiał: A kto mię zábił inszy iedno tá/ co krole pozábiiáłá y wiele niewinney krwie wylałá? Ty przeklęta ná świećie będźiesz/ á Bog zemśći śię krwie moiey nád głową twoią. y ták oddał duszę Pánu Bogu. y kośćioł go zá męczenniká poczyta. Zábiłá y drugiego stárszego kośćielnego/ ktory iey mężoboystwo ono Biskupá wymawiał/ o ktorym ten co Biskupá zábił/ sam obiáwiał.

Pretextatus Biskup od Frenegundy zabity w kościele.

2. Gothowie gdy narody wielkie y Kátholickie krolestwá w Afryce we Włoszech/ w Hiszpániey y w Gálliey pośiadáli/ tym śię z swoiey Ariáńskiey wiáry chlubili/ y zá dobrą ią mieli: iż w niey tákie zwyćięstwá otrzymawáli/ á Kátholicką wiárę tym iáko cudem sobie hydźili/ iż iákoby od Bogá opuszczeni Kátholicy/ do ich ręku y mocy wpadáli. Lecz gdy Rychároedus krol swoie Gothy z Leándrem y inymi Biskupy do Kátholictwá obroćił: ináczey śię pokazáło. Poználi błędliwą wiárę swoię/ á Kátholicką prawdę. y ná podpárćie státku swe° Richáredus zebrał tego roku czwarte° krolowánia swego ze wszytkiey Hiszpániey Biskupy ná Synod do Toletu. y było ich śiedmdźieśiąt y dwá/ zá pozwoleniem Papieżá Pelágiuszá/ ktore° namiestnikiem tám był on Leánder. Był ná nim sam Rycháredus y ręką go swoią podpisał.

Gothowie poználi prawdę.

Synod wielki ná nawrocenie Gothow.

Concil. Toletan. 3.

3. Ná początku tego Synodu Leánder słodkie y vczone miał kazánie ná wzbudzenie rádośći duchowney z onego oświecenia Gothow/ y z iednośći świętey/ y z dusz ták wiele pozyskánia. Rycháredus też krol mową swoią on Synod vwesélał/ y vpominał/ áby kośćielny rząd y kárność nápráwiona byłá/ przez ták wiele lat/ poki heretyctwo Gothow przeszkadzáło/ zániecháná. A żeby pośćili y modlili śię/ ná dobrey rády nálezienie. y trzy dni post vstáwili y modlitwy/ niżli Synod on záczęli. Modlił śię z nimi y krol. A potym podał ná pismie wyznánie wiáry swey/ y było przed wszytkimi czytáne. W tym wyznániu są one słowá do Biskupow: Dwá wielkie y mocą rycerskie przechodzące y w liczbie niezliczone narody Gothy y Swewy/ iáko ofiárę Bogu oddáię/ przez ręce wásze. przyimićie/ á Pánu Bogu oddayćie/ náucząyćie/ y zbáwienie ich spráwuyćie. etc.

Richáredus święty krol.

Wyznánie ono Kátholickie ręką swoią podpisał temi słowy: Ja Rycháredus/ tę wiárę ś. ktorą po wszem świećie Kátholicki kośćioł wyznawá/ w sercu mam/ w vśćiech ią opowiádam/ ręką ią moią zá pomocą Boską podpisuię. Podpisáłá śię y żoná iego Báddá temi słowy: Ja Báddá przechwálebna krolowa tę wiárę ktoram vwierzyłá y przyięłá/ z cáłego sercá/ ręką moią podpisuię.

Wyznánie wiáry Richáredá y podpis.

4. Zá tym nástąpiło wesołe wołánie wszytkich Biskupow. Chwałá Oycu/ y Synu/ y Duchowi ś. ktory iedność y pokoy kośćiołá swego Kátholickiego opátruie. Chwałá CHRISTVSOWI/ ktory okupem krwie swoiey kośćioł Kátholicki ze wszytkich narodow zgromadza. Wieczna wysługá Rycháredowi/ krolowi práwowiernemu. Nowych ludźi do kośćiołá názbierał. Niech go Bog y ludźie miłuią/ ktory ták Bogá vczćił. Zá dárem Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA, ktory z Oycem w iednośći Duchá ś. kroluie ná wieki wiekow. Wszyscy zás Biskupi Ariáńscy od Gothow y Swewow ze wszytką kśięża swoią y klerykámi/ wiárę Kátholicką wyználi/ y czterý Concilia pochwalili/ y błędy wszytkich heretykow potępili/

Ariáńscy Biskupi wszyscy wiárę S. wyználi.

tępili/ y z prawego ſercá ſwoie náwrocenie opowiedźieli/ y o náuke czegoby im ieſzcze nie doſtawáło/ z pokora prośili. Zá tym krol Rychároedus prośił Synodu/ áby tákie práwo ná Gothy y Swewy dáli: żeby przy ofierze/ gdy bráć máia ćiáło Páńſkie/ wiáre Kátholicka wyznawáli.

Ná tym Synodźie wznowili y ono práwo/ áby śie kśieża do ſadow świeckich nie pozywáli/ iedno śie v Biſkupow ſwoich ſadźili. A to vſtáwili zá krolewſkim roſkazániem y pozwoleniem/ áby ná Synod raz w rok gdy śie ziádą Biſkupi/ ſedźiowie wſzytkiego kroleſtwá z nimi śie ziácháli/ y od nich náuke bráli/ iákoby ich ſady bez krzywdy y vćiśnienia ludzi/ odpráwowáli. A ktoby śie źle y nád práwo ná ſadách záchował/ áby tego Biſkupi dozyrzeli/ y do królá tákiego odnośili.] Tákie práwá ſa też od niektorych Ceſárzow/ iáko śie wyżſzey powiedźiáło/ piſáne.

5. Tolet: 3. cap: 13. *Iurisdikcya Duchowna.*

Stároſt y ſedźiow Biſkupi doglądaią.

6.

Rychároedus wſzytkie onego Synodu ſtánowienia potwierdźił/ á Pan Bog one wierność iego y tym płáćił. Wyzwolił go záś tego roku od Argimundá wodzá iego woyſká/ ktory krolem być chćiał/ y náń śie z innemi zmowiał. Odkryłá śie zdrádá ich/ y pokaráni ſa. Był ten krol dźiwnych cnot y wielce v ludźi miły/ był łáſkáwy/ ſzczodry/ vbogich miłośnik/ ſpráwiedliwy y pobożny/ á náde wſzytko w wierze Kátholickiey goracy.

Iſidorus.

W Sycyliey zákazano poddyákonom/ ktorzy przed świeceniem żony mieli/ áby z żonámi nie mieſzkáli/ á czyſtość chowáli/ iáko y w Rzymie czynią. W czym znáć/ iż pierwey te wolność mieli/ y nápráwuiac to ś. Grzegorz Papież/ poleca wſzytkim Biſkupom áby żadnego ná poddyákońſtwo nie poświącáli/ ktoryby żyć w czyſtośći nie obiecał. y w Hiſzpániey ná poddyákony ieſzcze do tego czáſu tákiego práwá nie było. Bo Toletáńſki Synod tegoroczny/ żyćie bez żon y czyſtość ná kápłany tylo y dyákony kłádźie.

Czyſtość ſług oltarzá poddiákonow. Lib: 1. epiſt: 41.

Can: 5.

7.

Mauricius Ceſarz ná Perſy Philippiká wypráwił/ ktory P. Bogu vfáiac/ y iego o zwyćieſtwo proſzac/ wźiął z ſobą obraz Páná náſzego on od Abágárá nie reka czyniony. A Perſom wieſzczkowie ich o pewnym zwyćieſtwie opowiádáli/ y hetmáná Perſow Kárdárige nádymáli. Nábráli z ſobą Perſowie wiele łáńcuchow y powrozow y petow ná poimánie więźniow. Ale śie oſzukáli. Gdy do bitwy przyſzło: Philippikus obraz on woyſku vkázuiac/ á do meſtwá pobudzáiac/ vpadał ſam ná modlitwę y płákał. y dał P. Bog wielkie zwyćieſtwo/ ták iż dwá tyśiacá więźniow do Cárogrodu poſłał. Miaſt wiele Perſkich wźiął/ y w Bábiloniey był/ y korzyśći wielkie y bogáte pobrał.

Miſcell: lib: 17. Cedren: annal: in Mauric.

Obraz Páná náſzego ná woynie.

Perſowie poráżeni od Philippiká.

8.

W Rzymie Tyber rzeká/ bárzo wylałá/ y ſtáre budowánia obaláłá/ y wielkie ſzkody w gumnách kośćielnych poczyniłá. Widźiano wielkość wężow/ y iednego ſmoká okrutna beſtya/ zá ktora wſzytká oná gádźiná do morzá po rzece wpádłá/ y tám wſzytká pozdycháłá. ktora gdy ná brzegi morze wyrzućiło/ powietrze śie od ich zgniłośći popſowáło/ y było potym ſrogie powietrze morowe. O tákim wylaniu rzek ś. Grzegorz piſze/ iż w Weronie gdy Atezys rzeká wylałá/ y wodá áż do okien kośćiołá Zenoná ś. meczenniká przyſzłá; v drzwi kośćielnych otworzonych iáko śćiáná ſtałá/ á w kośćioł nie wchodźiłá. Ci co w kośćiele byli/ ktorzy wyniść nie mogli/ czerpáli v drzwi wodę oną y pili/ á wodá nie płynełá/ iedno podniozſzy śie ſtałá. To śie przyczytáło zá ſłudze ś. meczenniká.

Turon: lib: 10. cap: 1. hiſtor.

Smok z Tybru z wężámi.

Złe powietrze.

Dialog: lib: 3. cap: 19.

Cud o wodźie w Weronie.

Rok P. 590. Pelág: II. 13. Mauriciu: 5.

1. Turon: hiſt: lib: 10. cap: 1.

Rok ten wielka zaráze do Rzymu wniosł/ to ieſt nagłe śmierći/ y złe morowe powietrze. Począł P. Bog od domu ſwego: Bo Papież Pelágius wtory/ ta choroba prędka vderzony ná inſzy żywot poſzedł. Zá nim niezliczona liczbá ludźi vmieráłá/ y práwie miáſto puſte czyniłá. Widźiáne były iáko ſtrzały ſpadáiace

Zárázá w Rzymie morowa.

Papież powietrzem vmárł.

z niebá

Gregor: Pa: Dial: lib: 4. cap: 36.
Anaſtaſius.

z niebá ná ty co vmieráli. Zkąd ſię Boſki gniew pokázował/ iáko ś. Grzegorz piße. Byłá y powodź wielka/ y deßcze ták gęſte y długie/ iż ludźie mniemáli áby miał bydź drugi potop. Bo o tákich wodách nigdy ſłycháć nie było.

2. O Pelágiuśie piße Anáſtázyus/ iż śrebrnemi pozłoconemi bláchámi komorę ś. Piotrá/ to ieſt mieyſce to gdźie ćiáło iego leży/ obił. A z domu ſwego vczynił goſpodę ná vbogie ſtáre. Nád ćiáłem też ś. Wáwrzyńcá z fundámentow kośćioł zbudował/ y tablicámi śrebrnemi grob iego ozdobił. A gdy iego ćiáłá mnißy niektorzy y Mánſyonarze ßukáli y kopáli/ niewiedząc gdźie leży/ znagłá ſię otworzył grob/ y widźieli wßyſcy ćiáło iego/ ále ſię go dotknąć nie śmieli. Lecz wßyſcy co ono ćiáło widźieli/ do dźieśiątego dniá pomárli. To piße ś. Grzegorz. Jeſt liſt tego Pelágiußá do Biſkupow Germániey o dźiewiąći prefáćiách we Mßy/ áby ich więcey nie było.

Szpital na ſtáre.

Ciáło S. Wáwrzyńcá ſtráßliwe.

Lib: 3. epiſt: 30.

3. Grzegorz ś. tym czáſem w Rzymie w ſwoim klaßtorze ś. Jędrzeiá z mnichámi mießkał/ nápiſał potym rzeczy niektore pámięći godne/ ktore ſię zá niego w onym klaßtorze ſſtáły. Jedná ieſt o Juſtuśie mnichu/ ktory nád zákazánie zakonne y z łákomſtwá trzy złote chował. Ten gdy záchorzał/ zwierzył ſię onego ſkárbu brátu ſwemu wedle ćiáłá/ ktory tákże mnichem był/ Kopiozus názwány. donioſło ſię to ś. Grzegorzá/ y záfráſował ſię/ y chcąc do pokuty chorego przywieść/ y brátom dáć kárnośći poſtrách/ żadnemu onego chorego náwiedzáć nie kazał. y dowiedźiał ſię iż to czynili dla onego iego grzechu/ y żáłuiąc zá grzech vmárł. A ś. Grzegorz dáć mu pogrzebu z bráćią niechćiał/ ále go w gnoiu zákopáć/ y pieniądze one z nim wrzućić y bráćiey nád grobem wołáć kazał: Pieniądze twoie niech z tobą ná zgubę zoſtáią. Tedy ſię bráćia potrwożyli/ y nieśli do ś. Grzegorzá y te rzeczki ktore ſię im mieć godźiło/ boiąc ſię w łákomſtwie iákiey przygány. A po trzydźieśći dni kazał ś. Grzegorz zá onego brátá Juſtá/ Mße ś. y ofiáry przez dni trzydźieśći vſtáwicznie czynić. y dniá trzydźieſtego vkazał ſię brátu ſwemu Kopiozowi/ ktory go ſpytał: iáko ſię maß? á on rzekł: Zlem ſię miał; álem dopiero dźiś kommunią wźiał. To ieſt/ do ochłody y pokoiu wiecznego przypußczony był. Ták przez zbáwienną ofiárę/ męki vßedł.

Dialog: lib: 4. cap: 55.

Iuſtus mnich z pieniędzmi pogrzebiony.

Ofiáry Mßey S. wybawiły Iuſtá.

4. W toż powietrze w Rzymie w tymże klaßtorze ś. Grzegorzá/ pácholę zuchwále y ſwowolne chorzeiąc/ czártá/ á on go iáko ſmok pożera/ widźiáło/ y ná bráćią zakonną wołáiąc/ modlitwą ich wybáwione było/ y w pokućie y dobrey woley do zakonu/ vmárło. O czym pátrz w żywoćie ś. Grzegorzá.

Gregor: in Euang: Homil: 38.
Dial: lib: 4. cap: 37.

Tenże ś. Grzegorz piße o iednym przezacnym mężu Stephanie/ iż to ſam od niego ſłyßał/ iż gdy był w Cárogrodźie/ bárzo záchorzał y vmárł/ á ćiáło iego niepogrzebione leżáło: prowádzono go w ſtrony piekielne/ gdźie widźiał wiele rzeczy/ o ktorych ſłyßał/ ále im nie wierzył. y gdy go przed iednym ſędźim poſtáwiono: on go nie przyiął/ ále rzekł: Nie tegom ia Stephaná przywieść kazał/ ále Stephaná kowalá: y wnet ſię do ćiáłá wroćił y ożył/ á on drugi Stephan kowal ktory podle mießkał/ vmárł.] W tey powieśći falß bydź nie może. Bo ten powiedźiał co był z ćiáłá wyßedł/ y powieść ſię iego/ śmierćią drugiego potwierdźiłá/ y święty á mądry Papież wiedźiał/ komu y co wierzył. Dla pokuty y napráwy ludzkiey/ vżycza P. Bog tákiego widzenia y obiáwienia.

Dialog: lib: 4. cap: 36.
Stephan vmárły wroćił ſię do ćiáła.

5. Támże záraz o drugim powiáda/ o żołnierzu nieiákim w Rzymie/ iż z ćiáłá záchwycony/ bez duße leżał/ y widźiał dźiwne rzeczy/ y powiádał ie/ y było to wiela ludźiom iáwno. Widźiałem/ powiáda/ moſt iákiś/ á pod nim rzékę czarną/ y mgłá/ y obłoki ſproſne śmierdzące; á zá moſtem weſołe pole/ y łąki bárzo wonne/ po ktorych ludźie w bieli chodźili/ y tám prześliczne y złotemi cegiełkámi budowánie. Ná onym mośćie/ źli y nieſpráwiedliwi w rzékę onę vpadáli/ á dobrzy y pobożni śmiele przechodźili. y widźiałem tám

Dialog: lib: 4. cap: 36.
Drugi żołnierz záchwycony z ćiáłá ná on świát.

Piotrá

Piotrá stárszego kośćielnego związánego / y ćiężkim żelázem okowánego / y inne / ⁊c.] Przez te widome obrázy vkázuie P. Bog / one niewypowiedziáne świátá drugiego spráwy / tylo dla poięćia nászego. Nie izby tám tákie iáko tu / ábo mosty / ábo polá / ábo budowánia były. Bo tám wszytko nád rozum nász większe y wyższe y lepsze rzeczy są.

O tym powietrzu ktore tego to roku było / wstawili niektorzy ludźie / iż skoro kto w nim kichnął / záraz vmárł. y dla tego kicháiące pozdrawiamy / mowiąc: Bożeć day zdrowie. Ale dawnieyszy to obyczay o ktorym iescze Plinius nápisał / iż y v Pogan bywał. Powiáda iescze ś. Grzegorz o tymże powietrzu / iż w Portueńskim mieśćie był mnich młody w látá / ále dobry y pokorny Melito. Ten gdy záchorzał bárzo / náwiedzał go Felix Biskup onego miástá. y ćiesząc go / mowił: Dać iescze P. Bog zdrowie. A on rzekł: Przyszedł czás moy. Bo mi się vkazał młodźieniec z listem / mowiąc: Otworz á przeczytay. y otworzywszy / nálazłem tám wszytkie ktoreś ty ná przeszłą Wielkanoc ochrzćił / złotym pismem nápisáne / á iam był pierwszy / y wiem że ći wszyscy pewnie pomrą. Vmárł on Melito y oni wszyscy o ktorych oznaymił. To mi sámże ten Biskup powiedźiał / mowi ś. Papież.] Vmieráiący często prorokowáć mogą ábo z obiáwienia Bożego / ábo iuż nieiáko ná on świát z bliská poglądáiąc.

6. *Kichánie.*
Natur: hist: lib: 28.
Dialog: lib: 4. cap: 26.
Mnichá Melitá widzenie w chorobie.

W Hiszpalu w Hiszpániey był Synod zá Leándrá tegoż miástá Biskupá / ná ktorym postánowili áby zá zezwoleniem Biskupá / vrząd świecki wyganiał niewiásty podeyźrzáne v księżey y klerikow. Gdy im práwá duchowne y karánia nie pomagáły.

7. Concilia Hispanorum.
Vrząd świecki ná niewiásty v księżey.

W Gálliey ná krolá Gunterámná nieprzyiaćiele iego mężoboycę nápráwili / ktory nie mogąc go indźiey vpátrzyć / w Kábilonie w kośćiele gdy do ołtarzá przystąpiwszy kommunią / to iest / ćiáło Páńskie bráć miał / przystąpił w rzeczy coś chcąc powiedźieć / y dobywszy nożá vderzyć w krolá chćiał / ále mu noż z ręki wypadł. poimano go / y drugi goły noż przy nim náleziono. Wyznał się y wydał tych co go nápráwili. ine krol pogubił / á tego vchwytánego żywo puśćił / niechcąc áby kto z kośćiołá wywiedźiony / zábity był.

Gregor: Turon: lib: 9. cap: 3.
Zdrádá ná krolá Gunterámná.

Tego roku duchá P. Bogu oddáłá oná wielka krolowa Rádegundis w klasztorze swoim / przy pánnách zakonnych z ktorymi świát podeptáłá y ćiáło swoie vmartwiáłá / y áż do końcá w wielkich cnotách y żywoćie ćiásnym dotrwáłá. Pátrz w żywoćie iey.

8. *Rádegundá.*
9. Augusti.

Tegoż roku ná wieczny żywot szedł Rupertus Biskup Wángioneński w Gálliey / Apostoł Boioáriow y Noriku / gdźie wiele Pogáństwá do CHRISTVSA y prawdy wiáry zbáwienney przywiodł. Pátrz w iego żywoćie.

Apud Surium 27. Martij. Tom: 2.
Rupertus. 16. Martij.

Rok P. 590. Grzego: Pap: 1. Mauri: 5.

Tu się poczyna Tomus octauus Bároniuszá.

1. Po śmierći Pelágiuszá wtorego Papieżá / gdy w Rzymie y złe powietrze / ktorym zárážony ten Papież vmárł / y głod wielki pánował / y woyny Longobárdow nálegáły / y ludźie bárzo trapiły: wszytkich oczy obroćiły się ná ś. Grzegorzá / o ktorym ták trzymáli / iż zá iego świątobliwośćią y godnośćią porátowánie iákie nędzom onym náleść się mogło. Zgodnemi tedy głosy wszytko duchowieństwo y z ludem Rzymskim zá Papieżá go wybráli. Wzbraniał się vrzędu onego iáko mogł / á sprzećiwić się wszytkim ták zgodnym nie mogąc: iedną nádźieię miał / zá ktorą vść Papiestwá mogł; to iest Cesárskiego przyzwolenia odmowienie. Bo iuż ná on czás zniewolony był od krolow Gothskich napierwey kośćioł Rzymski / iż Papież choć słusznie obrány / zásieść ná Papiestwie nie mogł / ážby Cesarz przyzwolił / ktory od Papieżow pieniądze ná onym wstępie wy-

Grzegorz ná Papiestwo wybrány.
Niewola kośćiołá Rzymskiego.

pie wyciągał. Ná co bárzo nárzeka Grzegorz ś. iż to co niezbożni Ariani Gothowie czynić poczeli/ Chrześciáńscy Cesárze od Justinianá począwszy/ prowádzić iáko okrutnicy nie przestáli.

2. *Greg: in Psalm: 4. Pœnit.*

Pisał tedy Grzegorz pilny list do Cesárzá Mauriciußá/ proßac/ áby ná iego wybránie ná Papiestwo nie przyzwalał/ y rozumiał że go listem onym ná to námowić miał. Lecz stárostá Rzymski Germanus/ list on iego záchwy- cił/ y nie posyłáiac go/ swoy posłał/ bárzo proßac/ áby Grzegorzá potwier- dził. Był dobrze Mauriciußowi ś. Grzegorz znáiomy/ y kmoterską powin- ność z sobą mieli/ gdy mu był syná ze chrztu ś. podniosł.

Kmotrowska powinność.

3. Był obyczay w kościele Rzymskim/ nim wybrány Papież vrząd swoy odpráwowáć począł: to iest/ nim potwierdzenie od Cesárzá przyßło: cztérzey wßytkim kościołem rządzili: Nastárßy kápłan Archipresbyter/ y nowo wy- brány Papież/ y dwá drudzy z duchowieństwá do nich przydáni. A iż powie- trze ono złe bárzo ludzie zábiiáło; y prędkiego vbłagánia Boskiego gniewu potrzebowáło: Grzegorz ś. lud do pokuty kazániem vpominać/ y z rożnych kościołow processye z litániámi czynić kazał. W iedney ßli duchowni/ w dru- giey mężczyzná/ w trzeciey mnißy y zakonnicy/ w czwartey mnißki/ w piątey niewiásty mężatc/ w ßostey wdowy/ w śiodmey vbodzy y dzieci. Ci do iedne- go sie ná káżdy dzień inßego kościołá schodząc/ tám płákáli/ y P. Bogu sie korzyli y gniew iego błagáli. A choć iednego dniá ośmdziesiąt ludzi ná o- nych litániách nagle vmárło: iednák schodzić sie y wołáć do P. Bogá nie przestáli/ áż vprosili: á Grzegorz ś. ostał sie im iednaczem czásu gniewu. y inßą processyą ábo litánie ná dziekowánie P. Bogu zá ono dobrodzieystwo złożył. Acz ießcze nie zgołá ono złe powietrze vstawáło.

Kazánie S. Grzegorzá o pokućie. Processye.

Gregor: Turoneñ: lib: 10. cap: 1.

4. Odpráwiwßy one posługe ludzką/ boiąc sie áby potwierdzenie iego od Cesárzá ná Papiestwo nie záßło: vciekł z Rzymu y krył sie po gorách y lasách y pustyniách. Szukáli go y zá nim biegáli Rzymiánie. y gdy słup iásny ná powietrzu vyźrzeli/ domyślili sie iż go on słup vkázował. y nálazßy go wzieli/ y w kościele ś. Piotrá do poświecenia przywiedli/ y ná stolice one podwyż- ßyli. Sam o tym námienia/ iż sie od tego vrzedu krył/ á gdy mu sie P. Bog w tey mierze przez znáki sprzeciwił/ poddáć sie pod iárzmo tworce swego mu- siał. Poświecony iest 3. dniá Septembrá tego roku. A iż Cesárzowi zwykłe pieniądze słáć musiał/ ná ktore Gothowie Papieże nowe zniewolili: grze- chu w tym żadne° nie miał. Bo krom tych pieniedzy Papieżem iuż własnym był. wykonánie tylo vrzedu swe° y kłopoty á trudności z Cesárzem okupował.

Vćiekánie od Papiestwá.

Paulus Diac: in vita eius lib: 1. ca: 44.

In præf: lib: Pasto.

Gregor: lib: 6. epist: 4.

5. Skoro ná Papiestwo podniesiony był/ pierwße do ludu/ ktory słowem Bożym karmić począł/ kazánie miał/ cießac ie w onych nedzách ktore przy- chodziły/ á do boiázni Bożey przywodząc. Bo ná ten czás y tá plaga ná Rzym vderzyłá/ iż wiátry wielkie powstawáły/ ktore stáre budowánia y drze- wá mocne obaláły. Przystepowáło y ziemie trzesienie/ ktore z fundámentow y kościoły y domy psowáło. y działo sie wedle proroctwá ś. Benedyktá: iż Rzym nie miał być od Pogáństwá zepsowány/ ále wiátry y wichrámi y gro- my y trzesieniem ziemie miał vpadáć. Longobárdowie też wielki postrách ludziom czynili/ y ci żołnierze ktorzy miástá strzegli/ swary sie y niezgodą ro- zrywáli. Przystepował y głod wielki/ w ktorym z Syciliey zboże kościelne wo- zić do Rzymu dobry pásterz kazał/ pißąc one słowá do stárosty: Jesli co má- ło posleß/ wiedz iż nie iednego człowieká ále wßytek lud zábiieß.] Ná tákie Papiestwo tráfił ś. Grzegorz/ iáko ná okręt w potopie morskim. Ná co w liściech swoich smutno stęka.

Homil: 1.

Psowánie Rzymu ná budowániu.

Dialog: lib: 2. cap: 15.

W głodsie pomoc.

Lib: 1. epist: 2.

Lib: 1. epist: 4.

6. A iednák żadnym trudnościam nie vstąpił/ y ták ie ochotnie odpráwo- wał/ iákoby w pokoiu wielkim/ ábo w swey pierwßey celli mießkał. Bo w ten czás one przewyborne księgi De cura pastorali nápisał/ gdy mu Jan Rá-

De cura pastorali księgi pisze.

weński

weński Biskup przymowił/ iż od pracey kościelney kryć sie y vćiekáć chćiał. Pokazał mu iáko y Názyánzenus vczynił/ iż sie iest czego bać/ ná tákim vrzędzie siedzącemu/ á iáki ma być/ kto mu poprostáć chce. y onym pisániem sam sie wiązał/ áby tákim był iáko dobrego pásterzá wymálował. Jest iego list do siostry Cesárskiey Theoktisty/ w ktorym sie ná ty frásuie co sie z iego podwyższenia ná Papiestwo rádowáli. Nie podwyższonoć mię/ práwi/ ále poniżono/ do świeckich prac przywiązano mię/ iákichem zá żywotá nigdy nie miał. Pod fárbą Biskupstwá/ do świátám sie wroćił. Pierweyem nád ziemię podwyższony był: á teraz em w błoćie vwiązł. wracáć sie do sercá chcę/ á rozerwáne myśli tego mi bronią/ iż wołam: Serce moie opuśćiło mię. Słusznie Psalm mowi: Gdy ie podnoszą/ w ten czás vpadáią. Cesarz naiáśnieyszy/ z małpy lwá vczynić chce. ná iego roskazánie zwáć sie lwem może/ ále lwem ostáwáć sie nie może/ ꝛc.

Lib: 1. epist: 5.

Poniżáią nie podwyższáią na Papiestwie.

7. Stáráł sie o kośćioły od nieprzyiaćioł spustoszone/ áby kápłany miáły/ ábo sie z bliskimi osádzonemi złączyły. y o one odszczepience o trzy Kápituły przecy nie zániechał/ y wiele ich pozyskał/ vkázuiąc iż sie żadna przez nie krzywdá Concilium Kálcedońskiemu nie dźieie. A zwłaszczá iż był Cesarz Mauricius roskazał/ áby ie ná Synod zezwano/ á do iednośći przyłączono/ żeby wszytki niezgody zniesione były. Aquileyski Biskup Sewerus ieszcze sie sprzećiwiał/ ále go nieprzyiaćiele z stolice oney wyrzućili/ y do tákiey nędze przywiedli/ iż żebráć chlebá muśiał.

Lib: 1. epist: 8.

Odszczepience o trzy Kapituły.

Lib: 1. epist: 14.

Sewerus Aquileyski.

Antháir krol Longobárdow/ gdy Kátholikom y dźiećiom ná Wielkanoc chrztu w Kátholickiey wierze zákazał/ sam oney Wielkieynocy nie doczekał.

Greg: lib: 1: ep: 17.

8. W Gálliey gdy ono powietrze złe ktore Rzym záráżáło/ szerzyć sie poczęło/ y áż do Hiszpániey záchodźiło: krol Gunterámnus iáko iáki kápłan ludźiom sie do kośćiołá przez trzy dni y nocy ná modlitwy schodźić/ y nic nie ieść iedno chleb ięczmienny á wodę pić roskazał/ á sam hoynieysze niż pierwey iáłmużny rozdáiąc/ wszytkę nádźieię obrony w vbłagániu Boskim położył.

Obroná od powietrza.

Greg: Turon: lib: 9. cap: 22. hist. Franc.

Ná Longobárdy zmowili sie Fránkowie z Cesárzem Mauriciuszem/ y do Włoch wpádli/ gdźie gdy woyská Cesárskiego nie nálezli/ á Longobárdowie ná zamki sie y twierdze pokryli: oni źiemię Włoską bárzo szkodliwie pustoszyli y odźieráli. Zá co ie P. Bog karał/ iż niemocy wielkie ná nie vderzyły/ y máło sie ich do domu z onemi łupy wroćiło.

Turon: hist: Fr. lib: 10. cap: 3.

Fránkowie ziemię Włoską pustoszą.

9. Synod w Antysiodorze w Gálliey w tym czáśie czyniony pokázuie/ iż onego wieku ćiáło Páńskie wierni w ręce bráli. Bo białymgłowom roskázuią/ áby w gołą rękę nie bráły/ iedno w białe piękne płotno. Co y Augustyn ś. w iednym kazániu wspomina/ gdy mowi: Wszyscy mężowie gdy przystępowáć chcą/ ręce vmywáią: á niewiásty białe płotno chędogie podáią/ w ktore ćiáło CHRISTVSOWE biorą. Były ná on czás mocny zwyczay/ iż wszyscy wierni w sobotę ná iutrznią wstawáli/ iáko sie z Mátyskoneńskiego Synodu pokázuie: Ktorzy/ práwi/ nie słownemi ále prawdźiwemi są Chrześćiány/ wstawáią y nie śpią dla modlitwy.

Can: 36.

Branie w ręke ćiálá Pańskiego.

August: serm: 152. de temp.

Wstawánie ná Niedźielną Iutrznią.

Matisc: Can: 1. 2.

We wschodnych kráiách oświećił sie mąż nabożny y cudámi Boskiemi ozdobiony/ Theodorus Siceotá/ ná Biskupstwo Anástásiopolskie w Gálaciey mocą porwány z klasztorá y iáskiniey/ gdy sam dobrowolnie ná Biskupstwo niechćiał. Zywot iego wypisał Georgius kápłan tegoż klasztoru/ ktorego rodźicom v P. Bogá vprosił/ y z dźiećińristwá wychowány od niego był.

Siceotá porwány ná Biskupstwo.

Rok Páński 591. Grzegorzá 2. Mauriciuszá 6.

1. GRzegorz ś. nietylo oko pilne máiąc ná powszechne potrzeby kośćiołá Bożego/ ále y ná poiedynkowe persony: wdowom Rzymskim/ ktorym wielkie máiętnośći on Totylás był pobrał/ iáłmużny y żywność rozsyłał/ y subdiákonom ktorym gospodárstwo kośćielne polecał/ wiele pieniędzy y zbożá dáwáć/ y tákich szu-

Zywność zacnym wdowom.

Lib: 1. epist: 37. 57. 65.

Szukánie ich.

Lib: 1. epist: 24.
káć/ á sobie o nich dáwáć znáć kazał. Zebrawszy Synod ś. Grzegorz/ y
tám wiárę ś. wyznawszy/ nápisał list do czterech Pátryárchow/ do Janá
Cárogrodzkiego/ do Eulogiuszá Alexándriyskiego/ do Grzegorzá Antyo-
cheńskiego/ do Janá Jerozolimskiego/ o wierze ś. wedle zwyczáiu iáko ia
Wyznánie wiáry do czterech Pátryarchow.
sam wyznawał/ y oni wyznáwáć y náuczáć mieli. Gdźie mowi: Cztery Con-
cilia czczę/ iáko cztery Ewángelisty/ á nawiecey Kálcedońskie/ y o piątym to
mowię; tákże ie czczę; y list Jby/ y pisánie Theodorá/ w ktorym persone
Pośrzedniká Bogá y ludzi ná dwoie iestestwo dźielił/ y Theodoretá w kto-
rym Cyrillá szczypał/ potępiam. A persony ktore te pięć Concilia odrzucá-
ią/ y ia odrzucam/ ktore czczą y ia ie też czczę.] Co mądrze wyrzekł/ ná po-
koy wieczny á pogrzebienie onych swarow o trzech Kápitułách/ á ná ochro-
nienie Concilium Kálcedońskiego/ ktore błędy tych trzech potępiło/ ále per-
son pokutuiących nie potępiło. O co się ták często świát mieszał.

2\. Pisał też tenże list Synodálski do onego wygnánego Pátryárchy Antyo-
Lib: 1. epist: 25.
cheńskiego Anástázyuszá/ znáiąc go zá práwego Pátryárchę/ choć Grzegorz
Anástazyus Antyocheński wygnany.
ná iego mieyscu śiedźiał/ y posyła mu vpominki/ to iest Piotrá ś. klucz/ y w
nim proch piłowány z łáncuchá iego/ o ktorym mowi: iż ná chore położony
Lib: 1. ep: 29. lib: 1. epist: 30.
cudá zwykł czynić. Co też do Andrzeiá przezacnego mężá/ y do Janá Pátri-
ciuszá/ tákiż im dar posyłáiąc/ pisze.

O Biskupy vkrzywdzone wszędźie czynił ś. Grzegorz/ y niedostátecznym
Lib: 1. epist: 64.
pieniądze słał. Jeden mu drogiego y bárzo dobrego winá posłał/ á on ie prze-
Wino dárowne kosztowne przedał.
dáć y pieniądze iemu odesłáć kazał. Był hoyny do dánia á trudny do brá-
nia. Vpominał Biskupow áby ná vbogie szczodremi byli/ á zwłaszczá ná
wygnáne/ ná ktorych mieyscu śiedźieli/ áby się żywnośćią z nimi podźielali.

Lib: 1. epist: 43.
3\. Mnichy też błędne do kárnośći/ y drugie odpádłe/ do klasztorow nága-
Wenancius zrzućił kapicę.
niał. Wenánciuszá kánclerzá Włoskiey ziemie/ w bogáctwách możnego/ z
domu Deciuszow/ ktory był mniski vbior zrzućił/ znowu do mniskiego stá-
Lib: 1. epist: 33.
nu námawia/ y sądem mu srogim Boskim grozi.

4\. Byli drudzy mnisi iáko w onych woynách y zámieszániu/ ktorzy żony
Lib: 1. epist: 38. 39. 40.
bráli/ tákie zás do klasztorow zgromadzał. w tym wielkiey zázył trudnośći y
pracey/ nim ich do pokuty przywieść mogł. Swieccy przed nieprzyiaćiołmi
Naprawa klasztorow.
vćiekáiąc z żonámi y dźiećmi y białą płćią do klasztorow ná wyspách Orsyá-
nie y Pálmáriey miedzy mnichy się kryli. Zkąd czystośći mniskiey szkodá się nie
máła dźiałá. Wielkiey zázył pracey ś. Grzegorz nápráwuiąc one błędy. Dru-
gim ktorzy dobrze w zakonách żyli/ roskázował/ áby przez ludźie dobre świe-
ckie/ potrzeby swoie świeckie opátrowáli/ y ine ná to náymowáli/ á sámi od
Lib: 1. epist: 49.
służby się Bożey nie tárgáli. A ktorzy byli vbodzy á dobrzy/ iáłmużny im
hoyne posyłał. Laurenciuszá Archidiákoná Rzymskiego v wszytkich vcz-
czonego/ dla hárdośći iego y inych ktore się zámilczáły grzechow/ z vrzędu
Lib: 2. epist: 1.
złożył: á Honoratá przed wszytkim duchowieństwem ná iego mieysce posá-
dźił. Biskupá Neápolitáńskiego Demetriuszá/ dla grzechow iego tákże zło-
żył/ y obieráć inego roskazał.

5\. O czystość kápłáńską y inych klerykow pilne dawał roskazánia/ áby przy
Lib: 2. epist: 3.
nich niewiásty nie mieszkáły/ okrom mátki/ śiostry/ ábo żony w czystośći po-
Lib: 1. epist: 50.
stánowioney.] Bo gdy żonáte ná kápłáństwo bráno/ záraz powściągli-
Zony przed kapłáństwem wzięte.
wość y czystość w onym małżeństwie chowána byłá. ktorym Biskupi dufá-
li/ dopuśćili iż żoná iáko śiostrá przy kápłanie mieszkáłá. Ale gdźie było iákie
podeyrzenie niepowściągliwośći ábo boiaźń vpadku: osobno im mie-
Dial: lib: 4. cap: 11.
szkáć kazano. O czym tenże ś. Grzegorz przykład dáie. Vrsinius/ práwi/
kápłan/ potym iáko święcenie wźiął/ nigdy żony swey do śiebie przypuśćić
niechćiał/ áni iey posługi żadney nie vżywał/ áni w ten czás gdy chorował.
A po wypełnieniu lat 40. ná vrzędźie kápłáńskim gdy vmierał/ żoná iego dla

posługi iego przyszłá: á on ią odganiał/ mowiąc: Odeydźi odemnie niewiásto/ iesżcze iest ogniá żywego troche/ odrzuć słome. A gdy oná odeszłá począł mowić: Przystąpćie sczęśliwie pánowie moi/ przystąpćie pánowie moi/ iákośćie tu do służki swego przyść raczyli? Ide/ á dźiekuie/ dźiekuie. y gdy to często powtarzał/ ći co przy nim byli/ spytáli go z kim rozmawia? á on rzekł: izali nie widźićie tu przychodzące pierwsze Apostoły Piotrá y Páwłá? y do nich wołáiąc: oto iuż ide/ iuż ide/ záraz duchá wypuśćił.

Vrsinus vmieráiąc żony przypuśćić niechćiał.

Smierć święta.

6\. Z strony czystośći kśiężey/ ktora záwżdy w kośćiele Kátholickim trwáłá/ iáko przodek iego Pelágius w Syciliey zákazał/ áby poddyákonowie żon po poświeceniu swoim nie bráli/ y wźięte żony porzucáli: ták y Grzegorz ś. roskazał/ áby żaden ná poddyákony świecony nie był/ ktoryby w czystośći żyć nie obiecował. á iesliby sie ożenił/ iuż poddyákonem będąc/ áby do wyższych stopniow nádźieie nie miał/ pokiby sie od żony wźiętey nie oddźielił.

Czystość kśiężey.

Lib: 1. epist: 42. ad Petrum.

7\. Tu sie vpomnieć y pohánbić ma kłamstwo niewstydliwe dźiśieyszych heretykow/ ktorzy historią w rzeczy kośćielnę piszac/ zmyślony list iákiś ś. Vdálriká Augustáńskiego Biskupá do Mikołáiá Papieżá/ vkázuią/ ktorego są te słowá: Błogosłáwiony Grzegorz wielki Papież pierwszy/ odiął był swoim wyrokiem kápłanom żony. A potym gdy tenże Grzegorz w swey sądzáwce ryby kazał łowić/ rybacy miásto ryb/ sześć tyśięcy głow dźiećinnych potopionych náleźli. To zábiiánie dźiatek gdy zrozumiał ś. Grzegorz/ iż z táiemnych cudzołostw y nieczystośći kápłanow pochodźiło: záraz wyrok swoy odwołał/ y grzech swoy słusznymi owocámi pokuty oczyśćił.] Poty ten list/ ktory żadnego do prawdy podobieństwá nie ma. Gdyż nikt wiecey sie o czystość y bezżeństwo kápłáńskie nie stárał/ iáko ten Papież/ po wszytek czás Papiestwá swego. Co sie z iego wiela pisánia pokázuie. A ná Synodźie ktory w Rzymie czynił są te słowá: Jesliby ktory kápłan ábo dyákon żonę poiął/ przeklęty iest.] A też ś. Vdálrikus nie żył áni zá czásow Mikołáiá Papieżá pierwszego/ áni zá wtorego. Zá pierwszego iesżcze sie był nie vrodźił/ á wtory osmdźieśiąt lat po iego śmierći żył. Jákoż miał do Papieżá Mikołáiá táki list pisáć? A ktemu sámo sie kłamstwo wydáie/ gdy sie sześć tyśięcy dźieći w Rzymie miánuie/ zá ś. Grzegorzá/ ktory tylo ná Papiestwie żył lat czternaśćie/ iáko sie ich ták wiele zá ták krotki czás rodźić mogło? A do sadzáwki ś. Grzegorzá kto im wszytkie miotáć kazał/ ábo iáko to być mogło/ gdyż tám gdźie ryby chowáią/ pod strażą ie w zámkniony ch rybnikách chowáią? Izali im do tey złośći zátáienia máła rzeká byłá Tyber/ ktora przez miásto płynie/ á wolny káżdemu do śiebie przystęp dáie? Niech sie wstydzą tákich plotek y báśni y kłamstwá ludźie w ćiele y roskoszách leżący/ z ktorych im wyleść y dla zbáwienia ćiężko.

List zmyślony od heretykow.

Magdeb: Centur: 6. cap: 7. & Cent: 9. col: 540. & Cent: 10. colu: 686.

Sześć tyśięcy dźieći vtopionych iáki falsz.

Lib: 1. epist: 50. lib: 7. epist: 109. lib: 11. epist: 40. lib: 12. inter August: cap: 2.

Sadzawka S. Grzegorza.

8\. Jnych rządow kośćielnych doglądáiąc Grzegorz ś. roskazał áby przy poświeceniu kośćiołá/ vbogie częstowano y Agápy ábo iáko stárzy naszy zwáli stypy spráwowano niemáłym nákłádem. Co sie dla tego wspomina/ áby sie tákie dla vbogich obiády od przodkow nászych vgeszczáne/ á od nas opuszczone/ wznowić mogły.

Lib: 1. epist: 52. 54

Stypy dla vbogich.

Ná on czás kośćioł Rzymski nietylo we Włoszech y w Syciliey ále y w Afryce imioná miał/ ktore gdy Gennádius Exárchá Afryki opátrował/ y do pożytkow y osády przywodźił/ iáko bárzo pobożny Chrześćiánin/ zá to mu dźiekuie Grzegorz ś. y zwyćięstwá ktore tám częste miewał/ tey iego pobożnośći przypisuie/ y ine mu obiecuie. Jákie to tám woyny y zwyćięstwá były/ pismá nie mász. Z listow ś. Grzegorzá do niego to poznáć/ iż znowu w Afryce Donátystowie sie rozmnożyli y Biskupy swoie mieli/ y śmiał sie ieden z nich w Numidiey Primásem/ iż láty był ná Biskupstwie stárszym/ czynić. O czym do Biskupow Afryki pisze ś. Papież áby tego nie dopuśćili/ y onego Gennádiuszá Exárche pisániem swoim do obrony Kátholickiey wiáry/

Imiona Papieskie w Afryce.

Lib: 1. epist: 75.

Donatistowie zas rozmnożeni w Afryce.

przećiw heretykom pobudza. Osłábieli byli bárzo Kátholicy/ á oźiebłe śię kácerstwom sprzećiwili. schodźiło ná Augustynách/ y podniosłá śię niezbożność bluźnierska heretycka/ dla ktorey potym wszyscy od Száracenow zgineli.

9. *Chartularius.*

Miał ná on czás Papież swego Chártulárius zá w Afryce/ to iest/ swego sędźiego/ ktory miásto Papieżá sądy duchowne w oney stronie odpráwował/ ktorego wielka byłá dostoyność. Tákiego vrzędniká v Grekow w Cárogrodźie zwano Chártophiláx/ ktory od Pátryárchy sądy odpráwował/ y miał wysoką dostoyność/ więtszą niżli Chártulárius w kośćiele Rzymskim.

Theodor' Balsam. Lib: 1. epist: 45. *Zydow nie poniewalać.*

Tenże Papież do Gálliey Biskupow pisząc zákazał áby Zydow poniewolnie do chrztu nie przywodzono/ ále żeby im Ewángelią ták przekłádano/ iákoby śię iey słodkośćią do wiáry pobudźić mogli.

Lib: 1. epist: 41. *Polewanie we chrzćie.*

Gdy Biskupi z Hiszpániey z strony Gothow nie dawno do wiáry obroconych/ pytáli/ ieśli ná chrzćie troie polanie ábo ponurzánie/ czyli iedno tylo być miáło? odpisał: iż rożny w tym kośćiołow w iedney wierze zwyczay/ nic nie wádźi. Lecz iż ná on czás heretycy trzykroć polewáli ábo zánurzáli/ on rádźi áby tylo raz czynili. żeby licząc one zánurzenia/ nie rozumieli o iákim rozdźiale w Bostwie.] y woláł żadnego przykłádu choć dobrego od heretykow nie bráć.

10. Paulus Diac: lib: 3. cap: 14. & lib: 4. cap: 2. *Krol Longobarski Katholikiem.*

We Włoszech gdy krol Longobárdow Antháir vmárł/ żoná iego krolowa Theodolindá Chrześćiánká y Kátholiczká corká kśiążęćia Boioárskiego ná krolestwie zostáłá/ ktora obráłá sobie zá mężá Agilulphá kśiążę Tauritanu/ názwánego ná chrzćie Páwłem. Ten skoro śię ná krolestwie vmocnił/ á wszytkę Włoską źiemię/ potráćiwszy przećiwniki/ pośiadł/ okrom Rzymu y Ráwenny: z Arianá został Kátholikiem/ z onymi swymi Longobárdámi/ zá stárániem oney dobrey białeygłowy żony swey Theodolindy. y ták P. Bog przez niewiásty one/ mocne y dźikie narody do śiebie poćiągał. Fránki przez Krotildę/ Gothy w Hiszpániey przez Ingundę żonę męczenniká Hermenegildá/ á Longobárdy przez tę Theodolindę.

11. Dialog: lib: 3. cap: 30. *Czárci wychodzą z kośćiołá Ariánskiego.*

Gdy Grzegorz ś. kośćioł ś. Agáthy w Rzymie w dźielnicy Subárrá názwáney/ dawno od Arianow zmázány/ y dwie lećie pusty y zámkniony/ oczyśćiał y poświęcał: sam powiáda/ iż wiele ludźi ktorzy śię w kośćioł ćisnęli/ vczuli pod swemi nogámi wieprzá chodzącego/ y do drzwi śię ćisnącego. Czárt dał znáć iż ztámtąd wyniść muśiał. á zwłaszczá gdy tám wnoszono reliquie ś. Stephaná y świętey Marty. Támże názáiutrz w nocy wielkie były grzmoty/ ták iákoby z fundámentow kośćioł śię walił. A po kilku dni ná on kośćioł y ołtarz obłok z niebá zstąpił/ y postrách táki y woniá dźiwną vczynił/ iż tám wniść żaden nie śmiał. Támże lámpy pogászone kilákroć śię sáme zápaláły.] To ś. Grzegorz ktory był przy tym/ y tym Ariany posromocą. Drugi tákże kośćioł od Arianow długo vżywány/ ná imię ś. Seweriná Norikow Biskupá poświęćił/ y reliquie iego z Neápolim przynieśione/ do niego wniosł.

Lib: 1. epist: 19. Indic: 11. Theophanes.

Ná wschodnych krolestwách wodz woienny Mauricego Cesárzá Aristobolus/ vspokoiwszy swoie żołnierze/ ktorzy śię często burzyli/ Persy poráźił/ y miásto im wźiął mocne Mártyropolę/ ktore wiele potym mocy Rzymiánom przydáło.

Rok P. 592. Grzegorzá 3. Mauric: 7.

1. *Choroba S. Grzegorzá.* Lib: 2. epist: 32. 33. Indic: 10.

Ego roku Arnulphus wodz Longobárdow około Rzymu wiele ludźi pozábiiał/ y w niewolą poimał/ y szkod rozlicznych náczynił. O co śię ś. Grzegorz frásuiąc w niemoc wpadł y koliczne boleśći ćierpiał. Stárał śię o pokoy z Longobárdámi/ widząc opuszczony Rzym z ktorego y żołnierze ná inne mieyscá posłáni byli/

byli / ále Exárchus Rzymſki/ktory w Ráwennie mieſzkał/onego pokoiu nie dopuśćił/ á ſam nie bronił/ y z to śiły nie miał. Iednák iákoby w pokoiu/ o kośćioły poſtronne ſtáránie ś. Grzegorz miał. Dowiedźiał ſie od poſłow z Numidiey z Afryki/ iż Biſkup ieden Kátholik/ od Donátyſty Biſkupá pieniądze wźiął / zá to iż go do Biſkupſtwá onegoż ſwego miáſtá przypuśćił/ áby obá być Biſkupámi onego mieyſcá mogli. Záraz poſłał tám Hiláriuſzá kośćielnego Chártuláriuſzá ktory w Kárthaginie mieſzkał / y piſał do Kolumbá Primáſá Numidiey / áby Synod złożył / á o tym Biſkupie ſąd vczynił, á ieſliby ſie w tym świetokupſtwie nálazł / áby złożony z vrzędu był.] Ták ſie tám znowu nietylo Donátyſtow ktorzy Kátholiki znowu chrzćili / ále y Mánicheyczykow kácerſtwá ſzerzyły.

Lib: 2. epiſt: 33. Indic: 10.

Donatiſtowie.

2\. Biſkupi z Hiberniey oni ktorzy ſie byli dla trzech Kápituł od iedności kośćielney oddźielili/vćiśnieni od nieprzyiaćioł kośćielnych do ś. Grzegorzá wołáiąc o pomoc piſáli. On ich náucza odpiſuiąc/áby wiedźieli/ iż im ono prześládowánie do zbáwienia dla odſzczepieńſtwá nie pomaga / y wzywał ich do iedności kośćielney / bez ktorey wedle ś. Cypriáná y męczeńſtwo zyſkowne nie ieſt. Poſyła im liſt/ktory Pelágius przodek iego o tych trzech Kápitułách piſał / áby czytáiąc pilnie / prawdźie / vpor porzućiwſzy / mieyſce dáli. etc. Vpámietáli ſie/ y ſą tego wielkie znáki / gdy potym około rzeczy kośćielnych / rády y náuki od kośćiołá Rzymſkiego ſzukáli y one bráli. Miał y we Włoſzech wiele kłopotow ś. Grzegorz/one odſzczepieńce o trzy Kápituły náwracáiąc/ ktorzy mniemáli áby piąte Concilium co przećiwnego Kálcedońſkiemu poſtánowiło. Z ktorego błedu tym ie trudniey było wywodźić / im ſie ſámi zá wietſze Kátholiki vdawáli.

Odſzczepieńcy nawroceni. Lib: 2. epiſt: 36. Indic: 10.

Trzy Kapituły. Lib: 9. epiſt: 61. Indic: 4.

3\. Hádrianus z Thebány miáſtá w Boeciey Biſkup od ſwego Arcybiſkupá Primæ Iuſtinianæ, złożony do Papieżá áppellowáł. Rzecz iego vznawſzy ś. Grzegorz/ná Biſkupſtwo go przywroćił y Arcybiſkupowi 30. dni pokuty náznáczył.] Zkąd baczyć ſie może/iż wſzytkich po świećie Biſkupow ſędźią był Papież. Biſkupá tákże Sálonitáńſkiego w Dálmáciey Nátaliſá vpomina o niektore grzechy/zwłaſzczá bieśiády y prożnowánia y o krzywdy. y grozi mu wyklęćiem y złożeniem z Biſkupſtwá ieſli ſie nie vpámięta. y pomogłá mu oná przeſtrogá / ſłow pięknych / ktoremi mu przekłáda áby vpominánia przyimował. Bo y ia ktory ćie nie żywotem ále wyżſzym mieyſcem przechodzę / nie mam ſobie nikogoż zá wietſzego przyiaćielá / iedno tego / przez ktorego ięzyk winy moie / nim przyidźie ſąd Boży / oćiera.]

Appellacye do Papieża. Lib: 2. epiſt: 6. Indic: 11.

Vpominanie gładkie co może. Lib: 2. epiſt: 38.

4\. Biſkupá Kálárităńſkiego w Sárdiniey Ianuáriuſzá przez piſánie bárzo zgromił / iż zacnego Páná iednego ná imię Iſidorá o ſwoie włáſną krzywdę / wyklinác śmiał. Od pielgrzymow ktorzy z rozmáitych ſtron do Rzymu przychodźili/ dowiádował ſie o Biſkupách iáki kto był/ y iákiego záchowánia/ tákże od dyákonow ktore wſzedźie iáko oczy ſwoie miał/ wiedźieć chćiał o wſzytkim / áby pomoc dáć káżdemu y vpominánie mogł / y karánie iákiego było potrzebá.

Lib: 2. epiſt: 34. O własną krzywdę wyklinanie. Lib: 5. epiſt: 29.

Suknia ś. Janá Ewángeliſty v iednego Biſkupá náleźiona / kazał do Rzymu temuż Biſkupowi przynieść / żeby z niey miał błogoſłáwieńſtwo. y piſze Ioánnes dyákonus / iż tá ſukniá w Rzymie w kośćiele Conſtántiná w ołtarzu chowána byłá / y cudá przez nię P. Bog czynił.

Lib: 2. epiſt: 3. Indic: 11. Suknia S. Iana Ewangeliſty. In vita Greg.

5\. One dwie powieśći dźiwne o Mártyriuśie iáko P. IEZVSA w oſobie trędowátego y wzgárdzonego ná ſobie nośił/ y o Romuli pánnie iáko od Anyołow przed śmierćią náwiedzona / y po śmierći duſzá iey z muzyką prowádzona w niebo byłá / ktore tego roku Grzegorz ś. ná kázániu ludźie náucząiąc / przełożył: naydźieſz w Żywoćiech świętych: y o Társylli w náukách przy żywoćie ś. Grzegorzá.

Homil: 39. Homil: 40. & Dial: lib: 4. cap: 15. 12. Marcij.

Ogniem reliquiy doznawáią.

W Hißpániey w Cesárauguśćie był wtory Synod/ ná ktorym reliquiy y kośći ś. v Arianow w ich kośćiołách nálezionych doznáwáć ogniem kazano. Jesliby w ogniu nie zgorzáły / áby zá prawdźiwe poczytáne były.] Táka ma być pilność áby nic obłudnego y fałßywego czći w kośćiele nie miáło.

6. Miscell: lib: 17. ex Theoph. *Persowie zwyćiężeni.* Euagrius lib: 6. cap: 16. 17.

Z Persámi Mauricius Cesarz wielkie bitwy wygrał/ gdy Nársetes hetman Rzymski Bárámesá wodzá Perskiego ßczęśliwie / y bez wylania krwie swoich / poráźił. o co się Hormisdá krol Perski ná swego hetmáná gniewáiąc/ ßátę mu niewieśćią posłał/ y z vrzędu go złożył. Zátym Báráme poburzáć niektore pány przećiw iemu począł/ ktorzy też iego okrućieństwá znieść nie mogli: y znagłá Hormisdę náiáchawßy/ onego poimáli / y do więźienia wrzućili / á syná iego Kozroesá ná krolestwo wsádźili. á potym wywiodßy z turmy Hormisdę/ żonę iego y syná w oczách iego piłą przetárli / á iemu sámemu oczy wyłupiwßy / do więźienia go dáli. w ktorym syn iego Kozroes oycá dobrze chował/ potrzeby mu wßytkie dáiąc. A on gdy tego nie przyimował y rzeczy posłáne deptał/ y synowi łáiał / kiymi go zábić syn kazał. Czym się y Persom sámym obrzydźił/ á zwłaßczá gdy niektore niespráwiedliwie dla Bárámesá onego zábiiał / y odstąpili go wßyscy á do Bárámesá przystáli.

Kozroes oycá swego zabił.

7. *Kozroes wygnany do Rzymian się vdał.* *Mauricius Kozroen przyiął y vczćił.*

Kozroen vćiekáiąc/ myślił gdźie się vdáć/ ieśli do Turkow czyli do Chrześćian. y dał się ná koniá swego/ wodze mu pußczáiąc gdźieby się obroćił/ chcąc tám iść. koń się ná drogę do Rzymian y Chrześćian puśćił. y przyiáchał z żonámi y z dwiemá máłemi synámi y niektoremi pány Perskiemi do Circesium miástá Cesárskiego. Ztámtąd posły do Mauriciußá wypráwił/ ktory go wßytkiemi sposoby vczćić kazał / rozmyśláiąc świátá tego y w wielkich stánách niestáteczność ßczęśćia / y tákie ná nawyżße pány odmiány / y práwie miásto gośćiá zá syná go przyiął/ y dáry mu krolewskie posłał. Co y Cesárzowa żonom iego / y synowie Cesárscy synom iego vczynili. Posłał do niego Cesarz dwu wielkich Biskupow/ Domicianá Melitiny powinnego swego/ człowieká wielce mądrego/ y onego Grzegorzá Antyoskiego Pátryárchę dźiwnie vczonego y wymownego/ bo ießcze był żyw/ nie tylo go tákiemi osobámi czcząc / ále y z tą nádźieią / iż go do wiáry Chrześćiáńskiey poćiągnąć y námowić mogli.

8. Gregor: lib: 2. epist: 62. *Turcy krzyż na czele nośili.* Theophanes.

Nársetes w onym zwyćięstwie nád Persámi poimał był niektore Turki/ ktorzy ná czele krzyż wypiątnowány mieli. Te posłał do Cesárzá / y gdy ich pytał Cesarz czemuby krzyż ná czele nośili: powiedźieli/ gdy było między nimi zárázliwe powietrze/ ná obronę od niego te rádę od Chrześćian mieli.

Greg: lib: 2. epi: 65. Indic: 11. *Prawo złe Mauricius wydaie.*

Mauricius Cesarz zmázał tego roku swoię sławę/ gdy práwo wydał áby żaden żołnierz pokiby się nie wysłużył/ ná służbę Bożą w mniski stan nie ßedł. Co vczynił widząc zmnieyßone bitwámi woysko / ládá iákiey pomocy do zátrzymánia iego ßukáiąc. Grzegorz ś. Papież w ten czás chorzał/ gdy ono práwo przez Longiná Exárchę do niego Cesarz posłał. y dla tego ná czás krzywdy oney Bożey zámilczał/ o ktorą się mocno potym iął.

Rok P. 593. Grzegorzá 4. Mauric: 8.

1. *Mauricius Kozroesa na państwo sadza.* Euagr: lib: 6. ca: 18. & 20.

Auricius Cesarz chcąc sobie Kozroesá wiecznego przyiaćielá vczynić/ z dobroći swey wielkie mu pieniądze posłał/ áby sobie woysko z Persow pisał y lud przyimował. Ná ktore gdy się táiemnie przez swoie zdobył / on też woyskom swoim prowádźić go do Persyey kazał. Gdźie Bárámesowe woysko sámi Rzymiánie przemogli / á Persowie Kozroesá przyięli / y ná páństwo z ktorego był wygnány przywroćili. Ná ktorym pokaráwßy nieprzyiaćiele swoie/ y pokoy máiąc / krzyż złoty z drogiemi kámieńmi do Grzegorzá Pátryárchy

Antyocheń

Antyocheńskiego posłał. Ten krzyż był od Theodory żony Justiniana Cesárzá/ ná część ś. Sergiuszowi męczennikowi do iego kościołá dárowány/ ktory przed wielą lat od Kozroesá stárszego gdy Rzymskie páństwá woiował/ z kościołá z innemi bogáctwy zábrány był/ á w skárbie się Perskich krolow nálazł. Krzyż z skarbu Persow.

Przy tym krzyżu posłał też drugi swoy ze złota tákże/ z tákim nápisem: Ja Kozroes krol krolow/ syn Hormisdy/ słysząc o ś. Sergiusie męczenniku/ iż dáie to/ o co go prosi kto/ będąc z krolestwá wygnány/ iegosmy pomocy wzywáli. ktorą gdy nam dał/ á my ná krolestwo przywroceni iesteśmy/ áby o tym káżdy wiedział/ ten krzyż posłáliśmy do kościołá iego ná oświecenie czci godnego imienia iego. posłáliśmy y drugi krzyż/ ktory był Justinianus do tegoż kościołá iego dárował. ktory Kozroes krol krolow syn Kábády prádziádá nászego/ w ten czás gdy się z sobą Rzymiánie y Persowie prześládowáli/ tu zániosł/ ktorysmy w skárbie Perskim náleźli/ y do tego świętego y czci godnego kościołá odesłáli.] Te krzyże Grzegorz zá roskazániem Cesárzá Mauricego/ w kościele ś. Sergiuszá z wielką czcią y powagą położył. 2. Krzyż do S. Sergiuszá z napisem.

A potym drugie bogáte dáry tenże krol Perski do onegoż kościołá posłał. Miedzy innemi misę złotą/ ná ktorey nápisał list do ś. Sergiuszá/ zá dobrodzieystwá mu dziękuiąc/ y o żonę swoię Syrę/ ktora byłá Chrześciánká/ á potomká nie miáłá/ prosząc: áby brzemienną zostáłá/ wedle obietnice iego/ ktorą mu przez sen vczynił.] Posłał wiele złota y roskazał/ áby z niego vczyniona byłá misá y kielich do służby táiemnic Boskich/ y krzyż y kádzilnicá. A ná końcu są te słowá: Co/ práwi/ zá twoią przyczyną ś. Sergiusie nam dano będzie/ to mi się y Syrze moiey przez twoię łáskáwość y dobroć/ niech powodzi. Abych y ia y Syrá/ y inni wszyscy po wszem świećie/ nádzieię smy w twey mocy mieli/ y potym w cię wierzyli.] Poty ten list ná złoćie po Grecku pisány. 3. List do S. Sergiuszá.

Ták Pogánin krzyż ś. y przyczynę świętych vczcił y wyznał iáko Báláám. Acz podobno sumnieniem był Chrześciáninem: ále wyznáć CHRISTVSA dla boiáźni poddánych swoich iáwnie nie śmiał. á iednák śmierć iego y mękę tákim znákiem krzyżá/ iáwnie czcił. y nie ś. Sergiuszowi Bostwo ále Pánu iego vkrzyżowánemu przyznawał.

Pisze Paulus Diaconus, iż żoná tegoż Kozroesá/ táiemnie z Persyey vciekłá. y do Cárogrodu przyiáchawszy niepoznána chrzest ś. przyięłá. O ktorą do Cesárzá pisał Kozroes áby mu ią odesłał. Cesarz z trudnością się o niey dopytawszy/ list iey tylo posłał/ w ktorym były te słowá: Iż ia żoną twoią być niechcę/ áż byś w CHRISTVSA vwierzył iákom ia vwierzyłá. A on to przeczytawszy/ wypráwił się do Cárogrodu z sześćiądziesiąt tyśięcy ludu/ y tám iest od Cesárzá vczczony/ y do chrztu ś. przypráwiony/ ze wszytkimi onemi swemi żołnierzmi w CHRISTVSA vwierzył/ y wziąwszy żonę swoię z weselem się do domu wroćił.] Lecz o tym pisárze Greccy nic nie powiádáią/ y rzeczy są niepewne/ á zwłaszczá iż ś. Grzegorz w liśćie swoim tego roku pisánym/ świádczy/ iż Kozroes w Pogáństwie trwał. 4. Lib: 4. cap: 17. Lib: 2. epist: 63. Indic: 11.

To pewnieysza co Ewágrius powiáda/ iż Naamántes Sáráceńskie książę narodu Scenitow połkownik Pogáński/ zbrodzień wielki/ ktory ręką swą ludźie dyabłom ná ofiárę zábiiał/ Chrześciáninem został/ y chrzest ś. przyiął. y słup ábo obraz Wenery złoty rospuśćił w ogniu/ y złoto vbogim rozdał. Wszyscy iego poddáni y domowi z nim ś. wiárę przyięli. Domicianus on Biskup Melitiny dał znáć do Papieżá/ iż krolá Perskiego do wiáry ś. námowić niemogł: On mu odpisał/ iż zapłáty swey zá stáránie tákie nie strácił. Bo choć Murzyn z łáźniey czarny iáko wszedł wynidźie/ przedśię łáźiebnikowi zapłátá nie ginie. 5. Naamanes Saracen ochrzczony. Lib: 6. cap: 21.

Grzegorz święty nápisał list táiemny do Cesárzá Mauriciuszá/ w ktorym go z pokorą y gládkimi słowy/ nie iáko Biskup y vrzednik Boży/ ále iáko przyiaćiel vpomina y karze/ o práwo ono/ ktorym żołnierzom mnicháimi Lib: 2. epist: 62. Papież Cesarza vpomina.

być

być zákazał. Iż przećiw Bogu ieſt/ iż ſług Bogu vymuie/ iż ludzkiemu zbáwieniu przeſzkadza/ iż nic woyſku iego nie pomaga ono práwo: Ale raczey ſąd Boży y pomſtę nań pobudza. Zaden Ceſarz tákiego práwá nie wydał/ żaden go wydáwáć nie ma/ w ktorym ſię Bogu czći vymuie/ ꝛc.] Liſt práwie świety/ w ktorym ſą y one słowá: Przeląkłem ſię/ práwi/ bárzo ná tákie wáſze práwo: iż przez nie wielom ſię drogá do niebá zámyka/ y to ſię zákázuie/ co przedtym wolno było. Wiele ich ieſt ktorzy zakonny żywot y w świeckim odźieniu wieść mogą: ále też ſą niektorzy/ co zbáwieni być żadną miárą nie mogą/ ieſli wſzytkiego nie opuſzczą.] Nie posłał tego liſtu Grzegorz ś. przez ſwego posłá/ ktorego miał w Cárogrodźie/ ále go do iego lekárzá Theodorá/ ćicho oddáć kazał/ áby on vpátrzywſzy czás/ Ceſárzowi go do ręki podał. O czym mu ſam/ o to go proſząc/ piſał.

6. Lib: 7. epiſt: 11. *Mnichy iako przyimować.*

A rozſyłáiąc práwo ono Ceſárſkie do Metropolitow y pierwſzych Biſkupow wſchodnych y zachodnych ś. Grzegorz/ náucza ich/ iáko ie przyimowáć y wykonywáć máią/ popráwuiąc tego w nim co P. Bogá obráżáć mogło: to ieſt/ żeby ći ktorzy ſię świeckimi vrzędy báwili/ á od prac świeckich vćiekáią/ vtráty ſię y niebeſpieczeńſtwá iákiego boiąc/ áby miedzy kleriki kośćielne przyimowáni nie byli. Bo/ práwi/ gdy pokryći ſuknią kośćielną ták żyią iáko pierwey żyli/ nie od świátá vćiekáią/ ále świát odmieniáią. y do klaſztorow tákich nie przyimowáć/ ążby ſię od ſpraw vrzędowych dobrze odpráwili. Lecz żołnierze ktorzy ſię prawdźiwie náwroćić chcą/ niech przez trzy látá w ſwoim vbierze doświádczeni będą/ á potym mniſką ſuknią niech ná ſię włożą/ á zá grzechy ſwoie pokutuią. Bo dla ich zbáwienia/ odrzucone náwrocenie ich być nie ma.] y ták ono złe práwo miárkował y nápráwował.

7. Sigebertus. *Sukniа Pana naſzego.* De Mir: lib: 1. cap: 8.

Sukniа Páná náſzego IEZV CHRISTA w Záphát v Ieruzálem zá zeznániem Symeoná Zydá nálezioną/ od Grzegorzá Antyocheńſkiego y Thomaſzá Ierozolimſkiego/ y Janá Cárogrodzkiego/ do Ieruzálem przenieśioná ieſt. Acz Grzegorz Turoneńſki ináczey o niey piſze.

Lib: 2. epiſt: 52. *Ian Carogrodzki vkrocony.*

Grzegorz ś. wypráwił do Cárogrodu nowego ſwego posłá Sábiniáná dyákoná/ ktory po nim Papieżem był. y ſkroćił zuchwálſtwo onego Janá Cárogrodzkiego/ iż ſię generálnym Pátryárchą/ iáko był począł/ nie piſał. O wiele go inych rzeczy kárząc y vpomináiąc.

Lib: 3. ep: 3. & 14. *Odſzczepieńcy do iednośći.*

Tego roku oni Biſkupi/ ktorzy ſię byli od kośćiołá dla onych trzech Kápituł oderwáli/ y Theodolindę krolową Longobárdow Kátholiczkę poćiągnąć w odſzczepieńſtwo zá ſobą chćieli: vſpokoieni ſą od ś. Grzegorzá/ y do iednośći ś. przyięći/ gdy im pokazał/ iż ſię nic Kálcedońſkiemu Concilium nic vymuie/ y te potępia ktorzy go we wſzytkim nie przyimuią.

8. In præf: Dial: lib: 2. epiſt: 50. Indic: 11. *Dialogi piſane.*

Roku tegoż Grzegorz ś. kśięgi ony nápiſał/ ktore zowiem Dialogi. Dla ktorych piſánia/ chćiał mieć trochę zámknienia y czáſu wolnego. Zebrał w te kśięgi żywoty y cudá ludźi tych ktorzy iego wieku we Włoſzech świątobliwośćią kwitnęli/ ná ktore ábo ſam pátrzył/ ábo od tych co pátrzyli ſłyſzał. y dla tego do wielu vczonych y świętych/ o ktorych wiedźiał iż ſię w tym kochaią/ liſty roſpiſał/ áby mu to przynośili/ co w tey mierze widźieli ábo od prawdźiwych ludźi ſłyſzeli/ około żywotá y cudow tákich ludźi. Ná inych kśiąg piſánie nie czytamy áby tákiego pokoiu y zámknienia ſzukał. Znáć iż to ſobie miał zá rzecz należytą y poważną/ y kośćielney potrzebie y ludzkiemu zbudowániu pożyteczną. My co w niepokoiách y nábiegániach tákie powieśći piſzemy (mowi náſz piſarz) wymowkę mamy/ ieſli nie doſyć czynimy tákiey potrzebie. Cicero y Plinius tákiego pokoiu ná tákie piſánie prágnęli.

Piſanie Zywotow S. iako poważne. Cicero de leg: lib: 1. Plinius lib: 5. epi: 8.

9. Ioannes Diac: in vita S. Greg: lib: 4. cap: 75. *Dialogi S. Grzegorza na Grecki ięzyk.*

Te hiſtorie Diálogow/ Zácháriaſz Papież Grekom podał/ ná ich ięzyk pilnie przełożywſzy/ po lat ſtu y czterdźieśći. Ale ie Grekowie zfałſzowáli/ około pochodzenia Duchá ś. wymázuiąc *y od Syná.* Lecz tego czáſu zacny

świety

ſwiety y vczony żył ná wſchodnych kráiách Anáſtázyus Sináitá Pátryárchá Antyocheńſki/ ktory toż náuczał/ iż Duch ś. pochodźi y poſyła ſie y od Syná. Jeſt do niego kilás liſtow ś. tego Grzegorzá. Jednák pokoy mu ſie on przerywał/ piſániem czeſtym do Biſkupow/ o ktorych iákich wyſtepkách ſłyßał/ vpomináiac ie y karzac. Felixá Sypontynu Biſkupá zgromił o to/ iż ſynowiec iego pánne zelżył/ iż go ták źle wychował/ á z niego grzechu nábywał. Do tegoż piſárze poſłał/ ſłyßac iż rzeczy kościelne roſpraßa/ áby wßytki ruchome zregeſtrowáli. karał go y o to/ iż poimánego ſwego kleriká od nieprzyiaćioł nie wykupił. Ciezko to/ práwi/ áby od kośćiołá ktoremu ſłużył/ pomocy nie miał. Drugie o nieczyſtość karał y do klaßtorow ná pokute dawał. Klaßtorne też nabożeńſtwo nápráwował/ y pánieńſkie mießkánia/ opátrzeniem y zámknieniem dobrym ćießył. O vbogie ſie ſtárał/ áby ná nie Biſkupi czwarta cześć dochodow kośćielnych obracáli.

Anaſtaſius derectis dogmat: lib: 1.

Lib: 2. epiſt: 40.

Karánie o ſynowcá.

Lib: 2. epiſt: 49.

Czwarta część ná vbogie.

Lib: 3. epiſt: 11.

10. Doyźrzał y domowego goſpodárſtwá y rzeczy máłych. Pißac do Piotrá dozorce dobr kośćielnych w Sycyliey/ śmießnie mowi: Poſłałeś mi koniá nedznego/ á pieć dobrych osłow. Ná koniu śiedźieć nie moge/ bo nedzny ieſt. ná dobrych oſłách śiedźieć też niechce/ bo oſłowie ſa. Proße ieſli o nas dbáćie/ poślićie co nam godnego.] Znáć iż koni nie chował/ áż z Sycyliey ſłáć iednego kazał/ nie chudego áni nedznego/ ále wżdy Papieżowi przyſtoynego. Miłował vboſtwo: ále okráſy kápłáńſkiey nie odſtepował.

Ná ośle iezdźić niechce S. Grzegorz.

Lib: 12. epiſt: 30. Indic: 7.

11. Wymawia ſie Nárſeteſowi/ z ktorym towárzyſtwo miał w Cárogrodźie/ iż mu krotko pisze. Tákie/ práwi/ mam vćiſki/ iż y czytáć y wiele mowić nie moge/ y chlebá ieść zápominam/ dla głoſu wzdychánia moiego. Pozdrawiam/ práwi/ Dominike/ (żoná to Nárſeteſá byłá) ktorey nie odpiſuie/ iż bedac Łáćinniczka po Grecku mi piſáłá.] Nie vmiał ś. Grzegorz/ iáko ſam o ſobie mowi/ po Grecku/ y máło ſie w Rzymie náydowáło ludźi/ coby byli vmieli y liſt wyłożyli/ dla woien onych vſtáwicznych/ iáko y w Cárogrodźie nie było ludźi ktorzyby dobrze z Łáćińſkiego ná Grecki iezyk liſty przekłádáli/ co ſam ś. Grzegorz piße. Ták były ná on czás náuki oźiebły y ośierocia̧ły.

Lib: 2. epiſt: 62.

Krotkie liſty.

Lib: 6. epiſt: 79.

Lib: 6. epiſt: 27.

12. Tego roku w Gálliey dwie mnißce w Piktáwie klaßtorá ś. Rádegundy/ corki krolow Fráncuſkich/ Chrodieldis corká krolá Chárybertá/ y Báſyná corká krolá Chilperiká/ obie nie z małżeńſtwá porzadnego/ wzburzyły ſie ná ſtárßa ſwoie Leubowere/ y wypadßy z klaßtoru/ inych czterdźieśći y wiecey zá ſoba pociagneły/ tym wzgledem iż do krolá iść chćiáły/ żáłowáć ſie ná ſtárßa o złe chowánie. A pießo w wielkie niepogody z gniewem y popedliwośćia niewieśćia/ czyniły dáleka droge/ do krolá Gunterámná. Gdźie nic inego okrom podárkow nie otrzymawßy/ oná Chrodieldis ktora byłá głowa wßytkich złośći/ wroćiłá ſie do Turonu. Drugie ſie popſowáły/ y zá ßátánem y zá chłopy w mnimáne ábo ráczey cudzołozkie małżeńſtwo poßły. A potym one dwie wroćiły ſie do Piktáwu/ y tám zebráły łotry/ meżoboyce y vtrátniki/ y ſwowolne/ y cudzołożniki/ y zbiegi/ ktorym ná klaßtor ſie puśćić y ſtárßa zwiazáć y oſádźić kazáły. y ták ſie ſtáło. Ziácháło ſie do Piktáwu kilá Biſkupow/ ktorzy one ſwowolne białegłowy vpomináli/ áby ſie do klaßtoru wroćiły/ wyklećiem im grożac. Lecz vporne w złośći/ łotry one nápráwiły/ iż ſie ná Biſkupy w kośćiele rzućili/ y niektore poránili/ y vbili/ y zekrwáwili/ iż ledwie vćiec z kśieża ſwoia mogli. Oná też Chrodieldis imioná klaßtorne náiácháć/ y z ſámego klaßtoru kogo mogli/ wywłoczyć kazáłá. Nákoniec co dźień zábiiáiac y krew rozlewáiac w klaßtor pánieńſki wpádli łotrowie oni/ y ſtárßa zwiazána do wieże wrzućili. y v ſámego grobu ś. Rádegundy kogo mogli/ zábiiáli.

Gallia.

Greg: Turon: hiſt: lib: 9. cap: 39. 40.

Mnißki rodu krolewſkiego bładza.

Klaßtorw Piktáwie od łotrow náiachany.

Biſkupi poránieni.

13. A ták dwie one głupie pánny/ ábo ráczey złośliwe y iádowite roſpuſtnice/ wßytkiemu kroleſtwu ſmutek y trwoge przyniosły/ á zwłaßczá Biſkupom/

Praca z mnißkami.

Poniewolne nabożeńſtwo.

ktorzy doználi/ iż więcey było prácey z dwiemá dziewkámi/ á niżli ze wßytką wiernych trzodą. Co ſię y tym sſtáło / iż rodzicy corki ſwe / zwłaßczá krolowie / poniewolnie do klaßtoru ná żywot táki/ ktory oſobnego wezwánia Bożego potrzebuie/dawáli. w ktorym ćiężarow y zámknienia onego znieść nie mogąc: káżdey do wolnośći przyczyny ßukáią. Zwłaßczá tákie co ſię z wyſokiey krwie krolewſkiey być czuią/ á ray czyſtośći pánieńſkiey y zakonney zá piekło ſobie poczytáią. Jedná oná Báſſyná przychodziłá do ſiebie/y pokuty prośiłá. ále druga burzyć inych/y złośći y krwie rozlania nie przeſtáłá.

Łotrowie pokarani.

Pánny vćichły.

Mnißki vporne wyklęte.

14. Krolowie Fránkow obádwá y Childebertus y Guntherámnus ziácháć ſię do Piktáwu Biſkupom niektorym kazáli: ále pierwey łotry one ktoremi Chrodieldá ſię oſadzáłá/pokáráć kazáli. y gdy im dobito/á drugim vßy y noſy vrzynano: dopiero one pánny vćichły/y o miłośierdzie prośiły/y ná ſąd ſię Biſkupow pußczáły. Ná ktorym wiele grzechow ná kśienią kłádąc/dowodzić nic wielkiego nie mogły/gdy o ſobie dobrą ſpráwę kśieni dawáłá. A gdy onym hárdym przeprośić ſtárßą/ y pokutowáć zá grzechy kazano; one nie chćiáły/á Biſkupi klątwę ná nie dáli/y do krolow nápiſáli / áby mocą ſwoią krolewſką nieposłußne krocili/ y rozſypáną ſłużbę Bożą w klaßtorze pánieńſkim náprawili.

Hunni y Sklawini woiuią.

Niceph: lib: 18. cap: 28.

Priſcus hetman.

Lib: 2. epiſt: 51. Indic: 11.

15. Znowu Hunnowie/y Awarowie / y Sklawini / pod wodzem Cháganem Hunnem Dunay przebywßy/kroleſtwá wſchodne woiowáli / y do Tráciey przyßli/ y áż ſię o Heráklea opárli. Zábiegał im Mauricius y z hetmánem ſwoim Prißkiem/dał im y niemáło złotá pokoiu ßukáiąc/y pogroźił im/ iż do ich źiemie wodne woyſko posłáć chćiał. Czym ſię oni przeſtráßyli/y do domu ſię wracáli. A Prißká Ceſarz o korzyśći obżałowánego/ z vrzędu złożył/y Piotrá brátá ſwego ná iego mieyſce dał. ktory gdy nic ſobie mężnego nie poczynał/zás Prißká ná hetmáńſtwo przywroćił. Z czego ſię Grzegorz ś. do niego pißąc ráduie/y ćießy go/mowiąc: Nie máß nic ſtáłego ná świećie. Jáko w drodze raz dobra drogá/drugi raz zła/ták y żywot náß. Przeto gdy ßczęśćie ieſt/ podnośić ſię nie mamy/á gdy nißczeie/zwyćiężyć ſię im y przełomić nie dopußczaymy/á tám ſerce obrácaymy/gdźie ieſt ßczęśćie bez odmiány.

Niceph: lib: 18. cap: 29.

Theodorus lekarz wymowny.

Krolowie w woz zaprzężeni.

16. Priſkus v Dunáiá gránic broniąc/ zás Cháganá miał ſobie przećiwnego/y kuśił ſię z nim o pokoy / y dla tego posłał do niego onego Theodorá lekárzá wymownego y mądrego/y do ſpraw dzielnego. ktory Cháganá niełátko rozmową ſwoią zmiękczył/ gdy mu onę ſtárą powieść przełożył/do pokory go vpomináiąc: gdy ſłyßał iż ſię krolem wßytkich narodow czynił. Słuchay/práwi/Cháganie/ſtárey y pożyteczney mowy: Seſoſtris krol Egyptu podbił pod ſię wiele krolow/y ſpráwiwßy ſobie woz złoty z drogiemi kámieńmi: czterech krolow ieńcow ſwoich weń záprzągł / y woźić ſię im kazał. Jeden z nich ćiągnąc/częſto ſię ná koło iedno oglądał. y ſpytał go Seſoſtris/ czemuby ták ná to koło pátrzył? A on rzekł: dziwuię ſię iáko część kołá ktora ná wierzchu byłá / wnet ſię ná doł ſpußcza / á tá co byłá ná dole/ wzgorę ſię podnośi. Zrozumiał Seſoſtris onę przymowkę/y ná odmiánę ßczęśćia świeckiego wſpomniawßy/ krolow onych więcey nie záprzągał. Ná to ſię Cháganá vśmiechnął/y potym z Prißkiem pokoy poſtánowił/vpominki od niego pobrawßy. Do tego Theodorá lekárzá ieſt kilás liſtow ś. Grzegorzá/ iáko ſię wyżßey ieden wſpomniał.

Niceph: lib: 18. cap: 32.

Cudo v S. Gliceriey.

Oley z kośći płynący

17. W Heráklley v grobu ś. Gliceriey męczenniczki táki ſię cud sſtał. Czárownik ieden Paulinus / miſę ábo wánienkę/ w ktorey krew dyabłom ofiárował/ przedał złotnikowi w Cárogrodźie / ktorą kupił Biſkup Heráklejſki/y obroćił ią do grobu ś. Gliceriey gdźie byłá wánienká miedźiána w ktorą z ćiáłá iey oley/ niemocy leczący/ wyćiekał / rozumieiąc iż vczćiwiey ná ták drogą y świętą rzecz ſrebrnego naczynia vżywáć. Lecz oleiek on płynąć przeſtał.

O co się długo fráſował Biſkup/ y vprośił v Páná Bogá iż mu przez ſen ſpluġáwienie onego ſrebrá obiáwił. ktore on záraz odiąwſzy / á ſtáre miedziáne náczynie poſtáwiwſzy: pociechę wziął. Bo záraz oleiek on płynąć pocżął. Powiedział to Ceſárzowi Mauriciuszowi / ktory po wſzem mieśćie ſzukáć czárownikow kazał / y wiele ich pomęczono / y onego Paulinę ná pal / gdy pierwey ná śmierć ſyná ſwego pátrzył / ktorego iuż był ná też złośći wyćwiczył / wbito. *Czarownicy pokaráni.*

15\. V grobu tákże ś. Euphemiey męczenniczki w Kálcedonie ten ſię cud w dzień świętą iey ſtáie: iż z ćiáłá iey krwáwy oleiek płynie / ktory Pátryárchá ludźiom rozdáie. Czemu gdy Mauricius Ceſarz nie wierzył / ſam wſzytkiego dogládáiąc / z wielką pilnośćią v grobu w dzień świętą iey prawdy doznał / y oną krwią bárzo wonną ſam ſię pomázał / y ſtawił święta męczenniczkę / niedowiárſtwá ſię ſwego wſtydząc. *Krwáwy oleiek v S. Euphemiey.* Niceph: lib: 18. cap: 31.

Mauricius ſyná ſwego ſtárſzego Theodozyuſzá Ceſárzem y Auguſtem vczynił / y był od Janá Pátryárchy koronowány. Gregor: lib: 4. epiſt: 44.

Rok P. 594. Grzegorzá 5. Mauric: 9.

1\. Jeſzcze ſię oni Biſkupi o trzy Kápituły oddźieleni nie prawie byli vſpokoili. Bo Conſtánciuſzá Mediolánſkiego Biſkupá do tego przymuſzáli / áby trzech Kápituł nie potępiał. On rádę táką wziął od ś. Grzegorzá / áby im to tylo powiedział: iż Kálcedońſkie Concilium we wſzytkim przyimuie / y tych ktorzy go nie przyimuią potępia. A dáie mu drugą rádę áby w wyznániu wiáry cztery tylo Synody miánował / á piątego zániechał. Smiał też ś. Grzegorz mowić / iż piąte Concilium niczym nie vwlokło czwartemu. Co ſię rozumieć ma tylo o wyznániu wiáry. Bo inemu około obyczáiow y perſon ſtánowieniu mogło ſię co vwlec / iáko s. Leo to Concilium czwarte potwierdzáiąc / onego ártykułu około przełożeńſtwá Cárogrodzkiego Biſkupá / pochwalić y przyiąć niechćiał / y owſzem ſię iemu ſprzećiwił. To ſię y około trzech Kápituł / gdźie nic o wierze nie máſz / ſtáło. Greg: lib: 3. epi: 37. Indic: 12. *Piąty Synod nie miánowány.* *Iáko piąty Synod czwartemu nic nie przygánił.*

2\. Zydy chcąc ś. Grzegorz náwrácáć / te ktorzy w imieniách kośćielnych żyli / odpuſzczáć im część podátkow kazał / mowiąc: choć nie práwym ſercem do chrztu ś. przyſtępią / iednák ſynowie ich lepſzy będą / ábo oyce ábo ſyny pozyſzczem / á pieniedzy dla tego nie żáłuymy. Náwroconym do wiáry kazał doroczne opátrzenia dáwáć. Lib: 4. epiſt: 6. *Náwrácánie Zydow pieniędzmi.* Lib: 3. epiſt: 31.

3\. Dowiedźiał ſię ś. Grzegorz iż w Sárdiniey / wiele było dźikich Pogan / ktore Bárbácyczyny zwano / od Wándalow tám ná wygnánie poſłáne / ktorzy w ſwoim bálwochwálſtwie trwáli. A o to ſię záfráſowawſzy iż Biſkupi y inni pánowie świeccy zbáwienia ich zániechali: wyſłał ná ich náwrocenie Felixá Biſkupá y Ciriaká Opátá / piſząc do Biſkupá Kálaritáńſkiego / y do Zabárdy kśiążęćiá w Sárdiniey / áby ſię pilnie o náwrocenie onych Pogan ſtárali. Náleźli y Biſkupá niedbáłe° / y on kośćioł Kálaritáńſki opuſzczony / y inne świeckie pány / nic o zbáwieniu inych ludźi / ktorzy y ná ich poſługách byli / niedbáiąc. O czym gdy Papieżowi dáli znáć / pilniey ieſzcze do onych vrzednikow piſał / rádząc áby ony Pogány y przyczyniániem podátkow do vpámiętánia przyćiſkáli. Przygánia y niektorym ſzláchćicom támże w Sárdiniey / iż poddáne mieli Pogány / á do wiáry ich ś. nie przywiedli. Lib: 3. epiſt: 25. & 27. *O Pogány niewierne iáko ſię ſtarał Grzegorz S.* *Przyćiśnienie do wiáry.* Lib: 3. epiſt: 26. Lib: 3. epiſt: 23.

4\. Dopuśćił czáſu wielkiey potrzeby / gdźie Biſkupá nie máſz / áby kápłan bierzmował. W czym mu niektorzy przygániáią iákoby w tey mierze pobłádźił. Ale ná inym mieyſcu piſząc ad Ianuarium, dáie znáć iż nie ieſt obyczay kośćielny / áby kápłani bierzmowáć mieli / y tego im zákázuie. Wſzákże w potrzebie wielkiey / áby tego pewnym oſobom kápłáńſkim dopuśćić niemogł Lib: 3. ep: 9. Ind: 12. ad Ianu: lib: 4. ep: 33. *Kápłan Bierzmuie.*

 twierdźić

twierdźić ſie nie godźi. Sákrámentu Bierzmowánia Biſkup ieſt włáſny ßá-
farz / ále y ná czás zá dozwoleniem nawyżßego páſterzá / może być kápłan.
Wiele iego liſtow ieſt tego roku piſánych / ktoremi Biſkupy vpomina
y ćwiczy / y oſobliwie grzechy ich ná oczy im wymiáta / popráwy proßąc. Toż
Lib: 3. epiſt: 24. około zakonnych y mnichow y mnißek czyni. Vpomina Biſkupy áby o ßpi-
talách ſtáránie wielkie mieli. etc.
5. Buduiąc kośćioł ś. Páwłá Ceſárzowa żoná Mauriciußá Conſtántyná
Lib: 3. epiſt: 30. zá podußczeniem Janá Pátryárchy Cárogrodzkiego piſáłá do ś. Grzego-
Ceſárzowa o głowę S. Páwłá proſi. rzá Papieżá / proßąc áby iey do onego nowego kośćiołá głowę Páwłá ś. ábo
iáką cząſtkę kośći iego poſłał. Wymowił ſię iey rozmáitych przyczyn vżywá-
iąc / á zwłaßczá oney: iż nikt ſię nietylo kośći śś. Apoſtołow ále y grobu ich
dotknąć / y z bliſká nań pátrzyć nie może / áby go wielki poſtrách ziąć nie
Poſtráchy v grobu Apoſtołow w Rzymie. miał / ábo go śmierć nie potkáłá. y powiáda y o przodkách ſwoich / ktorzy po-
práwić chcąc nieco około grobu / dla przeſtráchu vczynić tego nie mogli. y ia
ſam / práwi / gdym też chćiał nieco popráwić: ten co kopał gdy kośći choć dá-
leko od grobu náleźione ná inne mieyſce przenioſł / zá widzeniem ſtráßliwych
znákow / nagle vmárł. Wſpomina y ono co ſię około grobu ś. Laurentego
Grekowie wykrádli byli ćiáłá SS. Apoſtolow. dźiało / iáko wßyſcy pomárli / (o czym ieſt wyżßey.) Wſpomina y onę ſtárą
powieść / iáko wſchodni Chrześćiánie wykrádli byli ćiáłá ś. Piotrá y Páwłá /
chcąc ie do ſwoich ſtron przenieść iáko źiemki ſwoie / iáko gromem odſtrá-
ßeni ſą. Powiáda y o Grekách niektorych / ktorzy do Rzymu przychodząc / iż
ládá kośći przy kośćiele ś. Páwłá wygrzebáli / y zá święte w Grecyey vdawá-
li / y mowi: Obyczay Rzymſki ieſt / zá wielkie reliquie poſyłáć chuſteczkę ktor-
ra ná grobie śś. Apoſtołow leżáłá / y grobu ſię dotykáłá. O ktorey gdy nie-
Krew z chuſtki. ktorzy Grekowie wątpili áby moc iáką miáłá: Leo Papież nożyczkámi onę
chuſtkę kráiąc / krew z niey wytoczył. Ták iáko mamy podánie od ſtárßych.
Jednák ná iey poćiechę obiecuie poſłáć iey proch vpiłowány z łáncuchá ś.
Piotrá / y to ieſli ſię piłowáć dopuśći. Bo nie záwżdy tego dopußczá. Do-
kłáda tego nákoniec / ná Janá Pátryárchę przymawiáiąc / iż niektorzy lu-
dźie powádźić mię z wámi chcą / iákobych nieposłußnym był / gdy o to proſi-
ćie czego ia vczynić nie mogę.
6. W Gálliey w Metis mieśćie / był Synod / ná ktorym one dwie mnißce
Greg: Turon: lib: 10. cap: 20. rodu krolewſkiego rozgrzeßone ſą. Báſſyná do kláßtoru ſię ſwego wroćiłá /
Mnißki rozgrzeßone. y do ſtárßey ſwoiey poſłußeńſtwá. á Chrodieldis do kláßtoru poki oná ſtár-
ßa Leuboweá żyłá / iść niechćiáłá. Náznáczył iey krol wieś iednę w ktorey
Greg: lib; 4. ep: 37. przemießkiwáłá. Antyocheńſki Pátryárchá Gregorius z tego świátá
zßedł / po nim on wygnány z teyże ſtolice ś. Anáſtázyus Sináitá przywro-
7. cony ieſt po lat dwudźieſtu y dźiewiąći. Ewágrius pierwßy Kátholik
Ewágrius kończy ſwoię hiſtoria. miedzy Greckimi hiſtoryki / tu ſwego piſánia ſkończył. Ná końcu ták mowi:
Nikt mi zá złe mieć nie ma / ieſlim co z niedbálſtwá opuśćił / ábo nie wydwor-
nie wypiſał. Niech pomyśli / iżem rozrzucone y rozſypáne rzeczy w kupę zbie-
rał / á dla pożytku ludzkiego / ćiężkam prácą ſłużąc im podiął. Tego roku
Máximianus on Abbas kláßtoru ś. Grzegorzá ná Biſkupſtwie Syráku-
Lib: 4. epiſt: 19. ſáńſkim żywotá tego dokonał. święty y rzadki mąż / ktorego śmierć Grze-
gorz ś. opłákiwa.

Rok P. 595. Grzegorzá 6. Mauric: 10.

1. AGilulphus krol Longobárdow we Włoßech / gdy Exárchus Ce-
ſárſki ktory w Ráwennie mießkał / niektore Włoſkie miáſtá wźiął:
Paulus Diac: li: 4. cap: 7. on przymierze złamawßy z Tyczynu ſię do Peruzu wypráwił. y
Peruz wźiąwßy do obleżenia ſię Rzymu kwápił. w ten czás ś.
Præf: in lib: 2. ſuper Ezech. Grzegorz kazánia do ludźi ná wykład Ezechielá Proroká czynił
y piſał /

y pisał / iákoby w wielkim pokoiu y zabaw żadnych nie máiąc. Jeronym ś. *Pisanie w niepokoiách woiennych.*
gdy będąc w Bethleem / o obleżeniu Rzymu od Gothow słyszał: pisáć nic
nie mogł dla smutku y żáłośći. y gdy się o tegoż Ezechielá wykład kusił / á o
woynách bliskich słyszał: tákże dla trwogi pisáć przestał. A ś. Grzegorz iáko Hieron: epist: 92.
Anyoł y z ćiáłá ták się wysoko podnosił / y w płáczu á smutku wielkim pisáć
nie przestawał. Aż też nákoniec mowi: Nie przygániayćie iż przestáne / ze-
wszad mieczámismy obtoczeni/zewszad się śmierći boiem. Jedni z vćiętemi
rękomá do nas się wracáią/drudzy poimáni/drudzy pozábiiáni. Musze prze-
stáć tego wykłádu / bo teskni w tym żywoćie duszá moiá / obroćiłá się w płácz
cytrá moiá. Zápomniałem ieść chlebá mego/od głosu wzdychánia mego/&c.
S. Bernát bárzo się dźiwuie ś. Grzegorzowi/iáko pisáć y kázáć mogł/w tá- Lib: 1. de Consid:
kich postráchách y zabáwách/zwłaszczá rzeczy ták trudne. Czuł bolesći á w *Cierpliwość S. Grzegorzá.*
nich nie vpadał/iedno Páná Bogá wychwalał.
W tych kazániach ná Ezechielá mowi: Sam przećiw sobie náuczam/ 2.
żywot zá iezykiem nie idźie. Często ná tym kazániu proznemi się słowy bá- Homil: 11. in Euang.
wię / á zbudowánia y vpominánia niedbále opuszczam. Wiele nie rozu-
miem / pokorą tylko náwykam. czegom domá nie rozumiał / tom przy was Homil: 14.
bráćiey poiął. y widzę iż dla bráćiey rozumienie dáie mi P. Bog. Czego w *Pokorá rozum dá ie w Pismie S.*
tym Proroku nie poymuię/ to z moiey ślepoty przychodźi/ á co poymuię to z
dáru iest Bożego / ktorym was P. Bog czći.] Tákie y ták pokorne wyzná-
nie iego przed ludźmi wiecey mi dźiwne / niżli cudá iego. A o nędzách Homil: 18.
gdy mowi/iákie łzy wyćiska: Wszędźie / práwi/ płácz / wszędźie wzdychánia *Nedze ludzkie sá S. Grzegorzá.*
słyszemy/miástá popsowáne/zamki obálone/role zwoiowáne/ źiemiá pustá:
ostátek wybiiáią/końcá spráwiedliwośći Boskiey nie mász/bo popráwy oby-
czáiow nászych nie mász. Jákoż się nam chce świátá tego: ieśli táki świát
miłuiemy / nie w weselu się ále w ránách kochamy. Támże o vpadku pań- *Zepsowánie Rzymu.*
stwá Rzymskiego y o zepsowániu miástá / ktore zamkiem było wszytkiego
świátá / nárzekáiąc: ludźie do wzgárdy świátá tego przywodźi. &c.
Dáie przyczynę onym nędzom Włoskim / iż vrzędnicy Cesárscy bárzo 3.
poddáne vćiskáli / y tákie pobory wyćiągáli; iż dla nich dźieći swe przedá- Lib: 4. epist: 35. Indic: 13.
wáć poddáni muśieli / y woleli do Longobárdow vćiekáć / y im się poddá- *Vćisk poddánych.*
wáć. To pisze do Cesárzowey / áby mężá przestrzegłá / á gniewu Bożego y z
domem swoim vchodźiłá. y nie dźiwno/ iż ták karány był od P. Bogá/ y ná
dźiatkách swoich Mauricius/ iáko się potym oznaymi. Miał y on grzech/ iż
pychę Janá onego Cárogrodzkiego przećiw kośćiołom zágrzewał/á oney mu
dopuśćił. Pisze y o Romanie Exárchu ábo stárośćie Włoskim od Cesárzá: *Exarchow okrućieństwo.*
Złość/práwi/iego przechodźi miecze Longobárdow/ łásкáwszy nieprzyiaćiel Lib: 4. epist: 35.
ktory nas zábiia/niżli sędźiowie Rzeczypospolitey nászey/ ktorzy złośćią/drá-
pieżstwy y chytrośćiámi swemi nas pożeráią.
A iż Longobárdowie Rzymu wźiąć nie mogli: przyczytáć się to ma 4.
czuynośći wielkiey Rzymskich Biskupow / ktorzy y podárkámi wielkiemi *Longobardom iáko się Papiezowie odeymowáli.*
Longobárdy błagáli/ y modlitwámi/ á ś. Piotrá pomocą nieprzyiaćiele od-
gániáli. Acz ná iednym mieyscu mowi ś. Grzegorz: Bych się w krew ludz-
ką wdáwáć chćiał/iużby Longobárdowie y krolá y wodzá nie mieli. ále iż się Lib: 7. epist: 1.
P. Bogá boię / mieszáć się w śmierć ktorego człowieká nie śmiem.] Táka
moc y ná on czás byłá Biskupow Rzymskich. v indźiey mowi: Bez wielko-
śći ludu y pomocy żołnierskiey Piotr ś. miást oni / iż przez ták wiele lat Lib: 7. epist: 23.
miecze nam z pomocy Bożey nie szkodzą. A oiedźiał iáko sám mowi / y o
zdrádźie Longobárdow iż słowá nie trzymáią / y chytrośći Exárchow Gre- Lib: 4. epist: 35.
kow podeyzrzáne mu záwsze były. Stárał się pilnie ś. Grzegorz áby z
Longobárdy pokoy vczyniony był / o czym pisał do Seweá Scholástyká *Cesarz głupim zowie S. Grzegorzá.*
ábo Káncierzá Exárchy / áby páná swego do tego námawiał. Dołożył się

Lib: 4. epist: 31. Indic: 13.

Exárchá Cesárzá / y ono zdánie ś. Grzegorzá przełożył. Ale Cesarz y pisániem swoim/náśmiał się z świętego mężá y głupim go y prostym názwał. Ná co ś. pięknie odpisuie/ y krzywdy swoie wylicza/ iż y pokoiu od nieprzyiációł/ y obrony od Cesárzá Rzym nie ma/ y woli Peruzá bronić niżli Rzymu z ktorego żołnierze wyprowádził/ á nieprzyiaciel Rzymiány poimáne do Gálliey przedáie. etc. Zle się potym Mauricemu tá wzgárdá nawyższego kápłaná zápłáciłá.

5.

Ian Cárogrodzki zás się podnosi.

Lib: 4. epist: 38.

Lib: 4. ep: 32. 34.

Ianá Cárogrodzkiego nieumieiętność.

Lib: 6. epist: 31. & lib: 7. ep: 48.

Nie mniey ś. Grzegorzá trapiłá hárdość szkodliwa wszytkiemu kościołowi Janá Pátryárchy Cárogrodzkiego / ktory się zás iątrzyć y pisáć powszechnym Pátryárchą począł/tym ostrzey y vporniey/iż Cesárską łáskę od Grzegorzá ś. oddaloną widział. Vchodził go iednák pokorą y gládkim z miłości szczerey vpominániem. Pisał o tym y do Cesárzá y do żony iego/ áby tey krzywdy kościelney bronili/á zwáć się Janowi ták hárdym imieniem nie dopuścili. Ten Jan hárdy/był ták nieumieiętny/ y w Kanoniech y w práwách kościelnych nieostrożny / iż Epheskie wtore Concilium / ábo zborzyszcze heretyckie/zá dobre y Kátholickie vdawał/ rozeznáwáć nieumieiąc iednego od drugiego. y ták wielkie błędy Pelágiáńskie y herezye przyimował z głupstwá y niewiádomości.

6.

Lib: 5. epist: 14. Indic: 14.

V Grekow Concilia zfałszowáne.

Doznał też Grzegorz ś. iż Concilium Epheskie pierwsze z Cárogrodu do niego dla sądu nieiákiego Athánázyuszá posłáne / zfałszowáne było. y są słowá iego: Rozumiemy iáko Kálcedoński Synod ná iednym mieyscu od kościołá Cárogrodzkiego zfałszowány iest: rozumiem iż się toż y Epheskiemu sstáło. Przetoż pisząc do Nársetá mowi: O stárych się księgách Synodu pytayćie / á tám pátrzćie iesli się co tákiego naydźie / y tákie księgi do mnie poślićie. á ia przeczytawszy ie/ zás ie wam odeślę. Nowym księgom nie záwżdy wierzćie. Rzymskie księgi prawdziwsze są niżli Greckie. bo nászy iáko ostrości rozumu/ták też y zdrad nie máią.

Extat lib: 4. sub epist: 44.

Klericy w komorze Papieżow.

Lib: 5. epist: 1.

Simonia.

Miał w Rzymie Synod tego roku ś. Grzegorz. Ná ktorym y to postánowił / áby ći co Papieżom w komorze służą nie byli świeccy / ále klerykowie ábo mniszy. A iżby zá święcenie nic nie bráno/ áni od kárty y piorá. chybá żeby po poświęceniu/chćiał co dáć z dobrey woley ten co się święcił. postánowił y to: áby Biskup dobr/ ktore máiąc Biskupstwo nábył/ testámentem oddáwáć nie mogł/chybá te ktore przed Biskupstwem miał.

7.

Greg: lib: 4. ep: 34. & lib: 7. epist: 79. 80. 81.

Salonitáński Biskup sądzony od Papieżá.

Máximá Biskupá Sálonitáńskiego / o świętokupstwo podeyźrzánego y źle wybránego/odsądził był ś. Grzegorz od służby Bożey y Mszey ś. áby iey nie miewał/ ążby się w Rzymie o przymowki spráwił. On do Rzymu iácháć niechćiał/ á do Cesárzá się Mauriciuszá vdał/ y vprosił áby go ze czćią przyięto. Lecz Grzegorz ś. ták się długo temu sprzećiwił / iż musiał do Ráwenny ná sąd Komisarzow iego przyiácháć / y tám się wyprzyśięgał / y był potwierdzony/ y Pállius wźiął.

Lib: 4. epist: 53.

Láicy ná Biskupstwa.

Lib: 5. epist: 6.

Reliquie.

W Gálliey áby niektore vrázy Kanonow náprawione były/ stárał się ś. Grzegorz/ y pisał do Childebertá krolá/ áby z láikow záraz nikogoż ná Biskupstwo nie bráno. Bo iesli wy/ práwi/ nie dáiećie do woyská wodzá/ iedno doświádczonego y bywáłego: á wodzá duszom ludzkim iáko mamy dáwáć ná táki vrząd nieprzyuczonego? Tegoż krolá chwali wiárę Kátholicką/ y posyła mu vpominek/kluczyki ś.Piotrá z prochem vpiłowánym z łáncuchá iego/ áby to nosząc ná szyi swey/od wszego złego obroniony był. Tákie klucze ś. Piotrá zá vpominki stáne bywáły/ ábo złote ábo srebrne/ ktore Papieżowie ná grob ś. Piotrá kłádli/ y z dotykánia onego moc nieiáką do obrony ludzkiey bráć mogły/ wedle nabożeństwá wiernych.

8.

Lib: 5. epist: 10. Indic: 14.

Wiedząc ś. Grzegorz iż w Gálliey wiele więźniow y niewolnikow Anglow náleść się mogło: Posyłáiąc tám dla opátrzenia imion kościelnych Kándidá kápłaná / roskazał mu áby nákupił młodźieńcow Anglikow / kto-

rymby

rymby było po lat 17. ábo 18. y dał ie do klaſztoru ná ćwiczenie y náukę Chrześćiáńską. A żeby przy nich w drodze był kápłan/ ktoryby ochrzćić mogł/ ieśliby ktory vmierał. Były to źiárná do náwrocenia onego wyſpu/ ktore potym rodzay y żniwo wielkie dáły.

Seminarium *Anglikow.*

Po śmierći Janá Biſkupá Ráwenny/ wpráwił ś. Grzegorz/ bárzo go wſzytkim zálecáiąc/ ná ono Biſkupſtwo Márinianá mnichá/ z ktorym w klaſztorze miał towárzyſtwo. Lecz iáko nieśie ludzki nieſtátek/ z mnichá vbogiego/ prędko ſię ſtał chćiwy do pieniędzy y łákomy/ ták iż nieco klaſztorom wydźierał/ á vbogim nic nie dawał. Náuczał go y karał o to ś. Grzegorz/ mowiąc: Więtſze ſtáránie czyń o duſze/ niżli o pieniądze: ná to iáko z boku pátrzyć maſz/ ále do drugiego wſzytek ſię obroćić z cáłego ſercá winieneś. Nie doſyć ná czytániu y modlitwie/ potrzebá y z ręki owoce puſzczáć/ á vbogich potrzebom dogádzáć/ y niedoſtátki ich zá ſwoie poczytáć. Jeśli tego Biſkup nie ma: prożne imię Biſkupá nośi/ etc. Ná Biſkupſtwo z klaſztorow nikogoż ś. Grzegorz nie przymuſzał. Mnichow od Biſkupow bronił/ y z mocy ich one wyimował y iałmużnámi nádawał.

Łákomy Biſkup z mnichá. Lib: 5. epiſt: 28. 29. Indic: 14.

Powinność Biſkupia.

9. Lib: 4. epiſt: 30. & 41. 43.

Stánowienie ono y Kanon o dobrách kośćielnych ná cztery częśći dźielonych/ pilnie záchował/ áby iednę część mieli kśięża/ drugą vbodzy/ trzećią budowánie/ czwartą Biſkup/ y to tám mieſzkáiący y obecny: á ieſliby przy kośćiele nie mieſzkał/ połowicę tylo ſwey własney częśći bráć miał/ á druga połowicá ná Viſitatorá Papieſkie°/ ktoryby tám poſłány był/ obrácáć ſię miáłá.

Dochody kośćielne ná cztery częśći. Lib: 4. epiſt: 42.

W Gálliey ſzátan iednego fałſzerzá wzbudźił/ ktory ſię Chryſtuſem zwał. Był z Bituriku/ y do láſá dla drew záſzedſzy/ rabiąc ie/ roy much nieiákich oſiádł go/ y od tego czáſu przez dwie lećie iáko ſzalony y bez rozumu chodźił. Złość czártowſka przez one muchy weń wſtąpiłá. Potym ſzedſzy do Arelatu/ tám duchowne odźienie ná ſię wźiął/ y modlił ſię y wrożył/ y przyſzłe rzeczy z dyabelſkiey náuki powiádał. Ztámtąd do Gábálitáńſkiey ſtrony ſzedſzy/ czynił ſię wielkim/ y śmiał ſię názwáć Chryſtuſem/ y wźiął ſobie zá śioſtrę iednę niewiáſtę ktorą názwał Márią. Zbiegał ſię do niego lud y oddawał mu chore ktore on leczył. Dawano mu złoto/ śrebro/ ſzáty/ á on rozdawał vbogim. Vpadáiąc ná źiemię modlił ſię z oną niewiáſtą. á wſtawſzy/ kazał áby mu ſię kłániano iáko Bogu. opowiádał drugim co być y iákie kogo ſzczęśćie ábo nieſzczęśćie potkáć miáło. Co wſzytko zdrádą ſzátáńſką czynił. Biegli do nięg nie tylo proſći/ ále y kápłani/ y o trzy tyśiące ludu zá nim chodźiło. A on niektore odźierał ná drodze/ y dawał to co wydárł/ tym co nie mieli. Ná Biſkupy ſię przegrażał/ ktorzy mu ſię kłániáć niechćieli. Do Aureliuſzá Biſkupá nágie ludźie poſłał/ o ſwoim przyſzćiu oznáymuiąc/ y ſpráwił nań ono ſwoie woyſko iáko do boiu. Biſkup wyſłał do ludźi onych ſługi ſwoie/ pytáiąc co ſię dźieie. Y gdy ſtárſzy ſługá do onego fałſzerzá/ iákoby mu chcąc poczćiwość czynić przyſtąpił; on go odźieráć z ſzat kazał. A ſługá dobywſzy mieczá/ onego zwodźcę zábił y rozśiekał. Niewiáſtá oná iego poimána y męczona zdrády iego y czárnokśięſtwá odkryłá. A ludźie oni co mu vwierzyli/ nigdy k ſobie nie przyſzli/ y zá Chryſtuſá go y onę Máryą zá vczeſtniczkę boſtwá mieli. Jam z nich/ mowi ten Grzegorz/ niektore znał/ y gromiąc ie od błędow ie odwodźił.

10. Greg: Turon: hiſt: Fr. lib: 10. cap: 25.

Szálbierz Chryſtuſem ſię czyni. Wroży.

Chore zdrádliwie leczył.

Szálbierz zábity.

Aredius ś. z miáſtá Lemowiciny w Gálliey/ tego roku do oyczyzny przenieśiony ieſt. Był w młodośći od ś. Niceciuſzá Trewerſkiego Biſkupá wychowány. ktorego gdy ná dworze krolá Theodobertá ten Biſkup vyźrzał/ y z twarzy coś w nim świętego poznał: kazał mu zá ſobą iść. á pácholę bárzo rádo ſzło/ y o náukę y ćwiczenie duchowne prośiło. Wyćwiczył ſię prędko/ y poſtrzyżony był do duchowieńſtwá. á raz gdy śpiewano Pſálmy/ gołębicá nań wlećiáłá y ná głowie iego ſtáłá. ktorą on ze wſtydem odganiał/ ále nie mogł. Tiłá dni ná głowę iego y rámioná przylatáiąc/ opuśćić go niechćiáłá. Czemu

11. Greg: Turon: hiſt: lib: 10. cap: 29.

S. Aredius.

ſię Bi-

ſie Biſkup dziwuiąc/ poznał Duchá Bożego w nim. y rychło do mátki ktora tego iednego ſyná miáłá/ záßedßy/ á iey máietność wßytkę zoſtáwiwßy/ ſam ſie ná żywot oddzielony bogomyślny vdał/ y kościoł y klaßtor zbudowawßy tám przemießkiwał y wielkie cudá czynił/ y w krotkim wieku długie cnot wyſługi v Bogá wypełniwßy/ z ciáłá tego wyßedł/ przy ktorego śmierći wiele świętych z niebá było. Co iedná niewiáſtá od ßátáná gábána/ głoſem wielkim opowiádáłá wołáiąc ná ludźie/ áby ſie onym świętym kłániáli/ ꝛc.

Tu też hiſtoriey ſwey ten ś. Grzegorz Turoński koniec dał/ y podobno ſam tego roku żywot ten ſkończył.

Rok P. 596. Grzegorzá 7. Maurici: 11.

1.
Ian hárdy Cárogrodski Biſkup vmárł.
Swiętym być nie mogł.
Lib: 18. cap: 34.
Ciriákus Cárogrodski.
Greg: lib: 6. epi: 4. 5. 6.
Lib: 6. epiſt: 7.

IAN on Cárogrodzki Pátryárchá z ktorego hárdośćią Grzegorz ś. walczył/ śmierćią poniżony ieſt. Grekowie máią go zá świętego dla iego poſtow y iáłmużn: ále fałßywie y omylnie. Bo pychá y cudzey czći przywłaßczánie/ nikogoż do niebá nie prowádźi. O pokućie ſwey nie dał znáć/ á Grzegorz go ś. iáko Sámuel Saulá opłákiwa. Nicephorus o iego łożku powiáda/ iż ie Ceſarz do śiebie wźiął/ y ná nim legał/ ꝛc. Ná iego mieyſce náſtąpił Cyriákus goſpodarz kośćielny człowiek dobry/ z ktorym ś. Grzegorz w Cárogrodźię miał wielkie záchowánie. Záraz do Papieżá poſły ſwoie wypráwił/ Georgiußá kápłáná y Theodorá dyákoná/ y wyznánie wiáry poſłał. Papież piſał do Biſkupow/ áby go poświęćili/ gdy ná ich liſty ktorymi Cyriáká zálecáli/ odpiſuie. Iednák do poſłá ſwego Sábiniáná nápiſał ś. Grzegorz/ áby przy Mßey z Cyriákiem nie ſtał/ pokiby onego nieprzyſtoynego imieniá Oecumenicus nie opuśćił.

2.
Lib: 6. epiſt: 15.
Z piekłá nie wßyſcy wybáwieni.

Oni poſłowie Cyriáká gdy z Rzymu wyiácháli/ wſpomniał ſobie ś. Grzegorz/ iż w iednym błędźie zoſtawáli/ mniemáiąc/ iż wßyſcy ktorzy w piekle/ gdy tám P. CHRISTVS wſtąpił/ w CHRISTVSA vwierzyli/ wybáwieni byli. O tym im liſt piſał/ iż przy tym ſtáć nie máią: á iż to mnimánie potępione ieſt v Philáſtriußá y v ś. Auguſtyná. y mowi: Pan zſtąpiwßy do piekłow/ one tylo z odchłáni ábo więźienia wybáwił/ ktore przez łáſkę ſwoię w wierze y dobrych vczynkách záchował.]

Srebro kośćielne ná więźnie.
Lib: 5. epiſt: 13.
Trzy tyśiące mnißek w Rzymie.
Lib: 6. epiſt. 23. Indic: 15.

Longobárdowie/ gdy on pokoy/ o ktory ſie ś. Grzegorz ſtárał/ dla ſtároſty Ceſárſkiego ábo Exárchy nie doßedł/ wielkie ßkody ludźiom y miáſtom/ ktore ießcze Ceſárze trzymáli/ czynić nie przeſtáli. Grzegorz ś. więźnie wykupował/ y inym Biſkupom wykupowáć kazał/ y śrebro kośćielne ná to przedáwáć dopuśćił. W Rzymie ſámym w one głodne látá trzy tyśiące mnißek żywił. o ktorych mowi: Táki tych białych głow żywot ieſt/ by nie ich płakánia y ſurowość żyćia/ iużby tu nikt przez ták wiele lat dla mieczow Longobárdow zmießkáć nie mogł.] Zátrzymánie miáſtá oneᵒ ich modlitwō przyczytał.

3.
Beda lib: 1. cap: 23.
Ioan: Diac: in vita S. Greg.
Do Angliey wypráwá S. Grzegorzá.

W tych wielkich trudnośćiách y kłopotách/ y woiennych vćiſkách Grzegorz ś. nie pátrząc wiátru/ iáko mowi Piſmo/ do śiania/ wźiął ſie zá rzecz trudną v świátá/ y mocy ludzkiey niepodobną/ ktorą dawno ná myśli miał/ y P. Bogu odlecał/ ſkoßtowawßy dobrych ſkłonnośći w onych Angielczykách młodźieńcách kupionych y ćwiczonych: vmyślił wyſłáć ſługi Boże ná obrocenie do CHRISTVSA Anglikow. O co ſie żaden krol Chrześćiáńſki bliſki/ áni Biſkup żaden nie kuśił. Wyſłał tedy tego roku mnichy ſwoie do Angliey/ ktorym zá ſtárßego dał Auguſtyná/ y przy nim Melitá/ opátrzywßy ie wßytkiemi potrzebámi/ y krolom Fráncuſkim y krolowey Brunychildźie y Biſkupom w Gálliey przez liſty ie zálećiwßy. Będąc iuż w Gálliey trwożyć zſobą poczęli oni mnißy/ iż do ták dźikiego narodu ßli/ á iezyká ich nie vmieli/ y przyſtępu ſie żadnego do tego nie ſpodźiali. A wyſłáli Auguſtyná názad do Rzymu/

do Rzymu/ áby one drogę ich Papieżowi odrádźił. Przyiáchał Augustyn do Papieżá/ nietylo odrádźić onego przedśięwźięćia iego nie mogł: ále więcey go przekłádániem onych trudnośći zápalił/ iż go záraz znowu do towárzyszow do Gálliey wypráwił/ pisząc do wszytkich/ áby mężnie konáli co poczęli/ á Boskiey ręce dufáli/ y ná zapłátę wieczną w pozyskániu dusz robili.

Ine tegoroczne spráwy ś. Grzegorzá wspomnimy. Náuczał Biskupy áby sie pilnie o zgodę z stárostámi y vrzędy świeckimi stáráli/ á przyiáźni ich szukáli/ iż wiele ná tym kośćiołom należy. Rádźi Janowi Sirákuzow Biskupowi/ áby Msze ś. miewáć w domu stárosty Wenáncyuszá dopuszczał/ y sam ie tám służył. Posyłáiąc Pálládyuszowi Biskupowi Sentonenskiemu reliquie/ wspomina/ iż on kośćioł tego biskupá miał trzynaśćie ołtarzow. 4.

4. *Zgodá vrzędow duchownych z świeckimi.* Lib: 5. epist: 43. *Msze w domu.* Lib: 5. epist: 50. *Ołtarze.*

W Afryce Kátholicka wiárá zá niedbálstwem stárszych/ y zá łákomstwem stárost Cesárskich/ vpadáłá/ á Donátystowie pieniądzmi wiele przemagáli/ iż to co Cesarz roskazał/ skutku v łákomych stárost nie miáło. O co sie frásuie ś. Grzegorz do Cesárzá pisząc.

W Afryce wiárá vpada. Lib: 5. epist: 63. Indic: 14.

W Gálliey po śmierći Childebertá krolá Fránkow/ dwá synowie iego krolestwem sie iego podźielili/ Theodorikus y Theodobertus. Theodorikus w swey dźielnicy miał ś. Kolumbaná/ ktory do niego przychodźił/ y vpominał go/ áby nałożnice porzućił/ á z vczćiwego małżeństwá potomstwá szukał. Do czego gdy sie krol skłonił: bábá iego Brunichildá przeszkádząc mu poczęłá/ boiąc sie áby krolowa żoná przyszłá/ od rządow iey nie odsádźiłá. y dla tego ná ś. Kolumbaná złe serce wźięłá. 5.

5. *S. Columbanus krolá vpomina.*

Rok P. 597. Grzegorzá 8. Maurici: 12.

Znowu Cyriákus Cárogrodzki Pátriárchá do Grzegorzá ś. posły wysłał/ prosząc o społeczność/ y przyczynne listy Cesárskie o toż oddáć kazał. Grzegorz ś. posły wdźięcznie przyiął/ y do Mszey ie świętey przypuśćił. Ale y Cyriákowi y Cesárzowi odpisał; iż pokoiu kośćielnego vżyczyć nie mogł/ pokiby onego głupiego y hárdego tytułu Oecumenicus nie odstąpił. y dla tego swemu posłowi w Cárogrodźie być przy Mszey Cyriá[illegible] zákázował. 1.

1. Oecumenicus. Lib: 6. epist: 28. & 30.

W Alexándryey dał P. Bog wielkiego pásterzá y Bogu miłego kápłaná Eulogiuszá Pátryárchę/ ktory wielką pomoc tám kośćiołowi vczynił/ one zástárzáłe heretyki do prawdy przywodząc. Do niego częste listy dawał ś. Grzegorz/ y vpominki posyłał/ á on tákże tąż wdźięcznośćią oddawał/ y ćieszyli sie bárzo ieden drugim w duchu iednośći/ y miłośći CHRISTVSOWEY.

Eulogius Pátryárchá Alexándryiski dobry. Lib: 6. epist: 37.

Gdy sie poseł ś. Grzegorzá Sábinianus do Rzymu z Cárogrodu wracał/ od wiela person z kráiow onych wschodnych/ y od osob dworskich/ listy przyniosł. Miedzy inemi było pisánie od przezacney y nabożney niewiásty Gregoriey Cesárzowey podkomorzyney/ w ktorym pytáłá o pewność zbáwienia swego/ mowiąc: Przykrzyćći sie będę poki mi nie nápiszesz/ iżći obiáwił P. Bog/ o odpuszczeniu grzechow moich. Grzegorz ś. mądrze iey odpisał: Trudney y niepotrzebney odemnie rzeczy prosisz. Trudney: bom ia godny nie iest áby mi co P. Bog obiáwiał. Niepotrzebney: bo vbespieczona być nie masz o odpuszczeniu grzechow twoich: ále pokiś żywá żáłowáć zá nie masz. y poki ostátni dźień nie przyidźie/ záwżdy sie báć grzechow twoich/ y one łzámi obmywáć winná iesteś. 2.

2. *Obiáwienie o odpuszczenie grzechow.* Lib: 6. epist: 22.

Pisał też do dwu prześwietnych dworzan/ Theotystá y Jędrzeiá/ ktorzy w dworskim żywoćie/ byli sąśiedźi świętych/ y domownicy Boży/ y vmieli w świeckich mieszáninách/ z Bogiem záwżdy serce złączone mieć. y mowi: Dźiękuię P. Bogu/ iż w tákiey zabáwie świeckiey/ wysokość wászá/ 3.

3. Lib: 6. epist: 23. *Dworzánie nabożni.*

ſłowem ſię Bożym nápełnia/y záwżdy do wiecznego weſela wzdycha. Pełni
ſię w was co nápiſano: Synowie Izráelſcy w puł morzá będąc/ po źiemi
Wychowálnicy ſynow Ceſárſkich
chodźili.] Byli to iáko rádni pánowie Ceſárzowey/ ktora z ich rozmowy
cnotámi ſię wyſokiemi nápełniáłá/ y ſynow Ceſárſkich wychowánia do-
glądáli. y dla tego im piſze: proſzę was/ práwi: Te pány młode/ ktore wy-
chowywaćie/ w dobre obyczáie wpráwuyćie/ á tych co przy nich ſą vpomi-
nayćie/ áby to mowili/ coby ie do ſpolney bráterſkiey miłośći/ y ku łáſká-
wośći przećiwko poddánym pobudzáło. Aby ſię teraz iáka nienawiść nie
podśiałá/ ktoraby potym iáwnie ſię odkryłá. Słowá tych co wychowywá-
ią/ ábo mleko dáią ieſli dobre ſą: ábo truciznę ieſli złe ſą. Niechże im tákie
rzeczy teraz podmiátáią/ z ktorychby ſię potym pokazało/ iż to dobre było
Iálmużny ná więźnie.
co od ſwoich karmićielow wyzſáli.] Nákoniec im dźiękuie zá trzydźieśći
funtow złotá/ ktore ná wykupienie więźniow poſłáli. On im też zá vpomi-
nek poſłał on klucz/ ktory był Antháir krol Longobárdow do Papieżá po-
ſłał/ o ktorym ſię wyżſzey powiedźiáło. Słáli mu y ini bogáći pánowie
4.
Lib: 6. epiſt: 25.
pieniądze ná wykupienie więźniow/ iáko Theodorus on lekarz Ceſárſki/kto-
Z cudzych pieniędzy liczbá.
remu przez liſt dźiękuie/y mowi: Smutno mi iż cudze rozdáiąc/ nie tylo z
dobr kośćielnych ktore mam/ ále y z twoich liczbę czynić mam.

5.
Beda hiſt: lib: 1. cap: 25.
Do Angliey ſzczęśliwie on Auguſtyn ná ſzczepienie wiáry z ſwymi towá-
Auguſtyn w Angliey co czyni.
rzyſzmi/ktorych było czterdźieśći/przyiáchał/ y będąc ná wyſpie iednym/ kro-
Edilbertus krol Angelſki.
lowi o ſobie dał znáć/mowiąc: Z dobrą nowiną do ćiebie z Rzymu iedźiem/
ktorą kto przyimie/bez wątpienia wiecznie z Bogiem żywym kroleſtwo bez
Bertá żoná iego Chrześćiánka.
końcá mieć będźie. Był ná on czás przemożny krol Angliey Połdniowey E-
dilbertus/ ktory zá żonę miał ze krwie krolow Fránciey Berthę ábo Adil-
bergę. z tym obowiąſkiem dána mu byłá/ áby iey wiáry Chrześćiáńſkiey vżywánia nie bronił. Y miáłá przy ſobie Biſkupá ná imię Luidhárdá. Vſłyſzá-
wſzy tedy o onych poſłách/ czekáć im odpowiedźi/ y dáć doſtátek żywnośći
kazał. A po kilku dni ſam ná on wyſep do nich záiáchał/ y w polu ich poſel-
Iákie weſzćie ich do krolá.
ſtwá ſłucháć chćiał/ boiąc ſię áby go w domu iákiemi czárámi nie omámili.
Oni krzyż zá chorągiew máiąc/ á málowánego Zbáwićielá y Bogá Páná
náſzego ná tablicy nioſąc y litánie śpiewáiąc do krolá przyſzli. Kazał im śię-
dźieć y ſłuchał co mowili. y po kazániu rzekł: piękne ſłowá y obietnice przy-
nośićie: ále iż ſą nowe y niepewne/ ia ná nie zezwolić nie mogę/ opuſzczáiąc
Wolność do kazánia w Angliey.
to com przez ták dawny czás z moimi Angelczyki záchowywał. A iżeśćie z
dáleká przyſzli/ á tych dobr nam życzyćie/ o ktorych ſámi wiárę maćie: przy-
krzyć ſię wam nie będźiem/ żywnośćią was opátrzym/ y dáiem wam wol-
ność ábyśćie do wiáry ſwey ktore możećie poddáne moie przywodźili. y ná-
znáczył im mieſzkánie w Dorowernie przednieyſzym y głownym mieśćie ſwo-
im. do ktorego wchodząc/ z krzyżem y z obrázem Páná náſzego ták zgodnie
śpiewáli: Proſim ćię Pánie dla wſzytkiego miłośierdźia twego oddal gniew
twoy od miáſtá tego y od domu świętego twego. Boſmy zgrzeſzyli. Alleluia.

6.
Kośćioł ſtáry S. Marćiná.
Nábráli byli tłumáczow z Gálliey/ przez ktore w kośćiele ś. Marćiná/
ktory był ieſzcze zá Rzymian tám poſtáwiony/ w ktorym y krolowa ſłużbę
Cuda czynili w Angliey.
Bożą odpráwowáłá/ ſłowo Boże rozśiewáli. Ludźie pátrząc ná ich pro-
Greg: lib: 7. ep: 30.
ſty y święty żywot/ y ná cudá ich/ ktore iáko zá czáſu Apoſtołow czynili/ y ſły-
cháiąc ſłodkośći Ewángeliey/ przyſtawáli do náuki ich. y ſam krol potym
vwierzył/ y wiele zá ſobą ludźi poćiągnął/ nikogoż nie przymuſzáiąc/ iáko
4. Iunii.
od ſwoich Apoſtołow náukę miał. O czym czytay ſzerzey w żywoćie tego ś.
Auguſtyná. Niád dźieśięć tyśięcy tego roku ná dźień Bożego národzenia/
Anglikow Chrzeſt ś. przyięło.

Rok Páńſki 598. Grzegorzá 9. Mauriciuſzá 13.

Eulogius

1. Náwrocenie: heretykow w Alexándriey. Lib: 7. epiſt: 30. Indic: 1. Vniuerſalis Pont.

EVlogius w Alexándriey Pátryárchá wiele heretykow w onym mieśćie do prawdy Kátholickiey pozyſkał. O czym do ś. Grzegorzá nápiſał/áby mu rádośći oney pomagał. On mu też oznaymił/iáko P. Bog w Angliey onego roku o dźieśięć tyśiecy ludźi Pogáńſkich prawdą ſwey Ewángeliey oświećił. Nápiſał ś. Grzegorzowi Eulogius tytuł Vniuerſali Pontifici: on odpiſuiąc prośi áby go ták nie zwał áni mowił: roſkazáliśćie. Bo ia/ prawi/ nie roſkázuię iáko pan/ ále iáko brát vpominam.] Co on z pokory czynił/ nie iżby vniwerſálnym/ to ieſt/ wßytkiego świátá Biſkupem nie był/ gdyż to ſámą rzeczą/około rządow kośćielnych nád czterml Pátryárchámi pokázował. O pokorze przełożonych ſam náuczał do Pátryárchow piſząc: Potrzebá/ prawi/ áby śię Biſkup ku dobrym iáko towárzyß záchował/ á przećiw śię złośćiom grzeßących podnośił. Nád dobre śię przekłádáć nie ma/ ále gdy potrzebá á przewinienie złych to wyćiąga/ przełożeńſtwo y moc ſwoię znáć ma. Nawyżße mieyſce dobrze ten ſpráwuie/ktory więcey wyſtepkom á niżli bráćiey roſkázuie. Dobrze vrzędē y mocą ſwoią włádnie/ ktory ią y záchowáć y bronić iey vmie.

Lib: 1. epiſt: 24. Indic: 9. Stárßy iáko rządźić máią.

2. Prato Spir: ca: 151. Pokora S. Grzegorzá.

O pokorze ś. Grzegorzá/nápiſał Sophronius. Powiádał nam Abbas Ioannes Perſa, o przebłogosłáwionym Grzegorzu Rzymſkim. Gdym był w Rzymie á chćiałem mu śię pokłonić: on pierwey przedemną ná źiemię vpádł/ y wſtáć niechćiał poki bych ia nie wſtał. y pozdrawiáiąc mię z pokorą/ pieniędzy mi z ſwey ręki dał/ y wßytkie potrzeby. ꝛc.

Duchownym kazał murow ſtrzedz. Lib: 7. ep: 20. 5. 2. Indic: 1.

Przyßło do tego/ co dawno rádźił ś. Grzegorz/ iż śię z Longobárdy pokoy ſtánowił. W tym czáśie áby ßkody iákiey nie vczynili/ piſał do Biſkupow do miaſt niektorych/áby mury y ſtraże opátrowáli/ á nákoniec y duchownym ſtrzedz murow kazáli/ nikogoż kośćielnym imieniem nie wyimuiąc.] Pátrz co czyni on ták ćichy Biſkup/ iáko iáki wódz woienny/ obronę ná nieprzyiaćiele obmyśla/ y duchownych gdy wielka potrzebá/ nie wyimuie. W czym mu nikt przygány nie dawał.

3. Skláwiny pobito. Miſcell: ex Theo: lib: 17. Greg: lib: 7. ep: 9.

Priſkus hetman Ceſárzá Mauriciußá/Ardágáſtá porázil/ktory był przez Dunay Skláwiny ábo Skláwy/ ná Rzymſkie páńſtwá puśćił/ ſam śię do niego nocą przepráwiwßy/ gdy vćiekáć muśiał/ zá nim w iego źiemię wtárgnął/ y wielkie łupy pobrał. á Skláwiny wßytkie pobito. Zá co w Cárogrodźie wielkie dźięki P. Bogu w rádośći czynili.

W Syciliey Zydowie náwroceni. Lib: 7. epiſt: 14. Lib: 7. epiſt: 16. Bożnice ich.

Gdy dano znáć ś. Grzegorzowi iż śię Zydowie niektorzy w Syciliey do CHRISTVSA obroćić chcą: poſłał tám Fauſtiná Defenſorá/áby tego przypilnował/ á pierwey 40. dni pokuty y powśćiągliwośći nimby do chrztu przyßli/roſkazał/ y vbogie áby ßáty do chrztu mieli opátrzył. Mocą ich przyćiſkáć do tego nie kazał. y gdy ieden w ich bożnicy krzyż ś. y obraz naświetßey mátki poſtáwił/wynieść zás ze cząią krzyż y obraz/á bożnice im wroćić/kazał.

4. Apud Surium 22. Aprilis. To: 2. Siceotá Biſkupſtwo puśćił.

Ná wſchodnych kráiách Theodorus Siceotá z mnichá Biſkup Anáſtázyopolſki w Gálláciey/wielce święty y cudámi od P. Bogá vczczony/gdy widźiał iż im gárdzą iego owce: bo mu y trućiznę podáli/ od ktorey dobrodźieyſtwem naświetßey Bogárodźice w zdrowiu obroniony był; Biſkupſtwo ſpuśćił. y gdy śię do kláßtoru wracał/ Ceſarz go Mauricius do Cárogrodu przyzwał/ y tám wiele cudow czynił/ y ſynaczká Ceſárſkiego máłego od trądu oczyśćił/kropiąc go świeconą wodą. ꝛc. Miáły one kroleſtwá ludźie święte y cudá czyniące/ poki w odßczepieńſtwo nie wpádły/ á potym nic tákiego nie miáły. Gunterámnus pobożny krol Fránkow tego roku żywotá dokonał/ krolował lat trzydźieśći trzy/ wiele fundáciy kośćiołom y iáłmużn vbogim zoſtáwiwßy.

Rok P. 599. Grzegorzá 10. Mauric: 14

1. Lib: 7. epist: 97. *Odßczepieńcom pomogł żołnierz.* *Sináity śmierć.*

WIelkiey tego roku ś. Grzegorz zázył pociechy/ iż ludźie z Istriey ktorzy w odßczepieństwie byli / do iedności sie kościelney przywrócili. Do czego Gulfarus żołnierz y wódz woienny bárzo pomogł/ y zá to mu ś. Grzegorz dźiekuie. Gdy Biskupi słábieią y lenieią / Pan Bog do porátowánia duß ludzkich / świeckie wzbudza. Anástázyus/ Synáitá názwány/ Pátryárchá Antyocheński tego roku z ćiáłá wyßedł po ßeśći lat iáko był ná one stolice przywrocony. człowiek wielki y żywotem y náuką/ y wschodnym y zachodnym kośćiołom vmilony / y miedzy świete poczytány / w ktorym sie wielce Grzegorz ś. kochał. Księgi ś. Grzegorzá De cura pastorali ktore mu był posłał/ ná iezyk Grecki przełożył y wschodnym kośćiołom podał. Pisániem vćießnym kośćioł ozdobił. Ale wiele go poginęło. Acz tego wieku niektore sie nálázły. W kazániu iednym mowi wołáiąc ná te ktorzy sie do stołu Bożego źle gotuią. Máiąc/ práwi/ wielkie grzechy / tylo rece vmywßy / naświetße ćiáło y Boską krew/ w nieczystośći do vst bierzem. Wniść z tákimi grzechámi do kośćiołá y ná Boskie obrázy y czći godne krzyże pátrzyć y kłániáć sie im / nie dosyć iest / nie dosyć iest rece vmyć: ále łzámi y spowiedźią w pokornym skrußonym duchu grzechy obmyć/ toż przystąpić. Przystąp á CHRISTVSOWI przez kápłany grzechow sie spowiáday/ potępiay coś vczynił/ á nie sromay sie. Iest srom ktory grzechem iest/ á iest srom z sławą y wdźięcznośćią. etc.]

Gotowánie do stołu Bożego. *Przełożył ná Greckie księgi de cura pastorali.* *Spowiedź do vchá.*

2. *Powieść o mnichu niedbáłym.* W tymże kazániu vpomináiąc / áby gniew y krzywdy ieden drugiemu odpußczał/ nápisał iedne powieść. Mnich ieden niedbále sie w stanie swym y leniwie prożnuiąc/ spráwował; á gdy vmierał/ wesoło bárzo vmrzeć chćiał/ nic sie nie boiąc. y mowili mu bráćia: Zkąd maß te bespieczność / wiemy iżeś niedbále w nabożeństwie przeżył. A on rzekł: Prawdá oycowie. Ale tey godźiny Anyoł mi moie grzechy spisáne vkazał: á ia przelękßy sie ich/ rzekłem: Iákom świát opuśćił y zakon przyiął/ nikogom nie sądźił / á káżdey krzywdy ktorą mi kto czynił zápomniałem. y proße o zißczenie słow Páńskich: Nie sądźćie nie będźiećie sądzeni / odpußczayćie á będźie wam odpußczono. Co skorom rzekł: regestr on moich grzechow Anyoł zdrápał. y dlátego z weselem do Páná ide. y to powiedźiawßy/ duchá Pánu Bogu oddał y wielkie słucháczom zbudowánie zostáwił.]

3. *Mauricius obrońcá wiáry y iáłmużnik.* Lib: 7. epist: 48. Indic: 2. Po nim wstąpił ná stolice Antyocheńską tegoż imienia Anástázyus/ ktorego mnieyßym zowią/ tákże Kátholik/ ktory o swoim wstąpieniu Papieżowi dał znáć/ y wyznánie wiáry posłał/ á Papież potężne mu vpominánie do spraw kośćielnych y rządow nápisał. W tym do niego liśćie wysławia wiáre y iey obrone Cesárzá Mauriciußá/ iż zá iego pánowánia vćichli heretycy/ y ozywáć sie nie śmieią. y vpomina áby zań/ y zá żone y dźieći iego P. Bogá pilnie prosił.] By był ták w inych obyczáiách vprzeymy / á kápłany nie gárdźił ten Mauricius / nie vpadłby był w tákie nędze iáko potym vpadł. Posłał tenże Cesarz trzydźieśći funtow złotá do ś. Grzegorzá ná vbogie / y ná vbogie żołnierze podárki. Zá co mu ś. Grzegorz dźiekuie. Był ták hoyny ná vbogie ten Cesarz / iż sie iáłmużny iego y do Rzymu rośćiągáły.

Lib: 8. epist: 2.

S. Grzegorz chory ná podágrę. *Secundinus Opát.* Lib: 7. epist: 54. S. Grzegorz záchorzał bárzo ná podágrę ktora go cáły rok trapiłá/ á iednák żadney pracey y stáránia/ y o máłych przyiaćielskich rzeczách nie opuśćił. Piße do Opátá Sekundiná/ ktory był w wielkim vważeniu v królá Longobárdow/ y żony iego Theodolindy/ prze świety żywot y náukę swoie/ o tey niemocy swey / y ná niektore mu pytánia z strony wiáry odpowiádá/ około piątego Concilium / około obrázow / o ktore prosił áby mu ie posłał ś. Gregorz. y posyła mu obraz Páná CHRISTVSOW y naświetßey mátki iego/ y Piotrá y Páwłá ś. náukę kośćielną o nich oznáymuiąc / y ine vpominki / y księgi kazań swoich ná Ewángelie.

4. Lib: 7. epiſt: 111. Indic: 2.

Z ſtrony obrázow piſały do Seremá Muſſyliáńſkiego Biſkupá / gániac mu to iż obrázy pokołátał/dla tego áby ich ludźie záBogá nie mieli. y mowi: Náuczáć ich było / iż to fárbá y drzewno / á przedſię im piſmo ich zoſtáwić / dla pámięći y vpomnienia ktore ná obráźiech ieſt. ꝛc.

Rycháredus ſle S. Piotrowi vpominki. Lib: 7. epiſt: 126.

Richáredus nowo do Kátholictwá obrocony krol Gothow w Hiſzpániey/ dáry bogáte przez wybráne męże Abbáty ś. Piotrowi poſłał. Zá ktore mu ś.Grzegorz dźiękuie/wiárę y nabożeńſtwo iego wyſławiáiąc. Poſyła mu też nabożne podárki/kluczyk máły z ćiáłá ś. Piotrá/á w nim proch z iego łáncuchá vpiłowány / y krzyż w ktorym było drzewo Krzyżá ś. y włoſy ś. Jana Chrzćićielá/ ꝛc. Piſał przez te poſły do ś. Leándrá Hiſzpaleńſkiego Biſkupá/ ktory tákże iáko y on ná podágrę chorzał/ y Pálliuſz mu poſłał. Nie z roſkoſzy v drugich podágrá przychodźi/ gdy y ná tákie święte przypada.

Lib: 7. epiſt: 125.

5. Lib: 7. epiſt: 127. *Niemocy ná wſzytkie ludźie.*

Swiádczy w iednym liśćie ſwoim tenże ś.Grzegorz/iáko tego roku geſte y ćięzkie niemocy ná ludźie po wſzem práwie świećie pádły w Europie / y w Afryce/ y w wſchodnych źiemiách. w Rzymie/ práwi/ y ſłudzy y pánowie choroby y febry ćierpią/ y nie máſz ktoby zdrowy do iákiey poſługi był. Sam też iuż przez iedennaśćie mieśięcy ledwie kiedy z łożká wſtawał / iáko ſam o ſobie piſze. á iednák rządow y ſpraw kośćielnych nie opuśćił. Co ſię z liſtow ktore tego roku piſał pokázuie/ iż w żadnym roku więcey ich nie piſał/ ludźie do dobrego przywodząc. Trwáłá oná iego niemoc y przez drugi rok. ledwie/ práwi/ ná trzy godźiny ſtáć mogę y Mſzey ś. ſłużyć/ y muſzę ſię ná łożko wrácáć. Drugdy wielka drugdy máła boleść / máła nie odchodźi á wielka nie zábija. Co dźień bliſkim śmierći/ á co dźień mię śmierć od śiebie odpycha. A nie dźiw bom grzeſzny/ y dla tego w tym więźieniu ſkáźitelnośći / vwiązány ieſtem. y muſzę wołáć : Wywiedź / Pánie / z więźienia duſzę moię / ná pochwałę imienia twego.

Lib: 8. epiſt: 35. *Choroby S. Grzegorza.*

Rok P. 600. Grzegorzá 11. Mauric: 15.

1. Greg: lib: 8.ep: 36 *Sklawini.* Paulus Diac: lib: 4 cap: 14.

SKláwi ábo Skláwini woiuiąc źiemie Chrześćiáńſkie/ áż ſię do Włoch przebili/ czyniąc wielkie ſzkody/ iednák w źiemię ſámę Włoſką nie weſzli. Ale Awárowie/ to ieſt Hunni/ zá wodzę ſwoim Cháiánem ábo Gágánem/ áż do Weneciey y Iſtriey wtárgnęli. y Forum Iulij wźięli y ſpalili / zá zdrádą niewiáſty Romildy wdowy/ żony Agilulphá kśiążęćiá Longobárdow. Tá zmowiłá ſię z Gágánem áby żoną iego byłá/ y miáſto mu podáłá / zá roſkoſzy ſwoie krew ſąśiad ſwoich wydáiąc. Co ſię iey źle zápłáćiło. Bo Gágánus wźiąwſzy miáſto / ná pal ią wbić kazał/ mowiąc: Tákiegoś męża godna. Lecz dwie wnęczce iey o ſwoię ſię czyſtość boiąc / gdy wpáść miáły w ręce nieprzyiaćiol / mięſá zgniłego z kurcząt nákłádły pod pierśi ſwoie / áby ſię od nich ſmrod puſzczał. y gdy ie poimáli Awárowie/ á on ſmrod ſrogi vczuli/ porzućili ie / mowiąc: Wſzytki Longobárdki zgniłe ſą y ſmrodliwe. y ták vſzły. A potym ſię dla tey cnoty zacnym wielkim mężom do małżeńſtwá doſtáły/ y drugich do ſtráżey czyſtośći tym przykłádem pobudzáły. To Paulus diaconus.

Zdrádá niewiáſty in Foro Iulio

Wymyſł panienek ná zachowánie czyſtośći. Lib: 4. cap: 12.

2. Lib: 8. epiſt: 36. Indic: 3. *Po nas będźie gorzey.*

Te nędze Włoſkiey źiemie opłákuiąc Grzegorz ś. ktore y obcy nieprzyiaćiele y domowi Exárchowie przywodźili/ mowi: Iż po nas ieſzcze będźie gorzey/ á náſze czáſy zdáć ſię lepſze będą. y było iego prawdźiwe proroctwo / gdy po iego śmierći heretycy Ceſárze náſtáli/ y Máchometſka ſektá y Sáráceńſka powſtáłá.

Miſcell. *Priſkus y Gáganus częſtuią ſię ná święto.*

Cháianus ábo Gágánus/ (imię to było v Hunnow nawyżſzego vrzędu iáko krol ábo Ceſarz) wroćił ſię do Pánnoniey/ y tám ſię też Priſkus hetman Ceſárſki z woyſkiem do niego przybliżył. A iż było święto Wielkonocne / á Priſkuſowi ná żywnośći ſchodźiło/ y woyſko iego głod ćierpiáło : dowiedźia-

wszy sie o tym Gágánus/ wskazał do Priszká/ áby wozy do niego po żywność postał/ żeby świeto swoie z weselem odpráwił. y postał mu czterdzieści wozow z iedłem rozmáitym. A Priskus mu też korzenia z Indiey drogiego dárował/ y ták z sobą pospołu świecili/ á ieden sie drugiego nie bał.

O kościoł karánie.

Po świetách Awáry sie od Rzymian oddzielili y spalili Dryzypare miásto y ś. Alexándrá meczenniká kościoł/ y srebro ná iego grobie złupili/ y ciáłá iego nie vczcili.

Miscell.

W tym w Cárogrodzie był wielki postrách/ y rádził Senat Cesárzowi áby o pokoy do Gágáná postał. A tym czásem P. Bog Gágáná o ś. Alexándrá pokarał. Bo powietrze ná woysko iego pádło y febry/ y śiedm synow iego miedzy inemi vmorzyło.

Nicepho: lib: 18. cap: 28. 29.

Mauricius więzniow tanich wykupić niechćiał.

Postał tedy Cesarz Armázoná do Gágáná z wielkimi dáry o pokoy prosząc/ á on bráć dárow niechćiał dla żalu ktory z vmárłych synow miał. A iednák rzekł do postá: Bog mie niech sądzi z tobą y z Mauriciuszem: oto mu wszytki więźnie wracam/ iedno zá káżdego niech mi ieden grosz da. Co gdy Cesárzowi poseł oznaymił: Cesarz y czterech łuskin zá żadnego dáć niechćiał. O co Gágánus rozgniewány/ wszytkich pozábiiał/ y sam od Cesárzá piećdziesiąt tyśiecy złotych wziąwszy/ do domu sie wroćił.

3. Zá ono okrućieństwo y skepstwo P. Bog karał Mauriciuszá/ y iuż był Phokás żołnierz ieden miedzy posty/ ktory ostrzey coś y śmieley nád ine do Cesárzá rzekł: O co mu ieden pan policzek dał y brode wytárgał. Skąd potym Phokás kusił sie o rzeczy nowe y Mauriciuszá zábił.

Pisánie ksiąg.

Lib. 8. epist: 42. & 35.

Pokorá S. Grzegorzá.

Eulogius Pátryárchá Alexándriyski księgi ná heretyki Agnoity od śiebie pisáne ná rozsądek do ś. Grzegorzá postał. ktore on bárzo pochwalił/ prosząc Páná Bogá/ áby mu dał długi żywot/ żeby wiecey pisał. Záleca sie modlitwie iego/ áby mu P. Bog dał prędkie żywotá tego dokonánie/ ktorego wiecey iemu życzył niżli sobie/ niegodnym sie czyniąc/ ꝛc.

4. Lib: 9. epist: 29. Indic: 4.

Dla máłey corki, ná Biskupstwo nie puśćił.

Wstydliwi vbodzy więcey bráć máią niż żebracy.

Po Fortunaćie Biskupie Neápolitáńskim/ niechćiał ś. Grzegorz przyzwolić ná Janá dyákoná/ dla tego iż miał máluczką corkę. ktora sie znáczyło/ iż niedawne iego w powściągliwości było vmartwienie. Potymże Fortunaćie z pozostáłych pieniędzy/ płáćić/ zátrzymána od niego z Biskupich dochodow/ cześć/ od Kanonow ná księżą y ná vbogie náznáczona/ y rozdáwáć ią y księżey y vbogim dwoiákim/ kazał. To iest: sromieźliwym á vczćiwym/ sto piećdziesiąt grzywien/ á żebrakom tylo trzydzieśći/ ꝛc. Skąd baczyć sie może/ iákie miał baczenie ná domowe sromieźliwych szpitale.

5. Lib: 8. epist: 51.

Bez gniewu káráć.

Leonciuszá nowego Exárchę od Cesárzá do Włoch postánego/ karał przez list y náuczał ś. Grzegorz/ iż Libertyná wolnego y zacnego páná w Sycyliey/ z máietności złupiwszy bić kazał. Nie godziło sie/ práwi/ wolnego bić: á ieśli sie Rzeczypospolitey zádłużył/ dosyć było ná máietności go káráć. y mowi: Gdy sie rozgniewasz/ pohámuy sie/ á zwyćiężay sam śiebie. Záwieś gniew/ á gdy sie odgniewasz/ á rozum sie vspokoi/ dopiero czyń y karz. Bo karánie zá rozumem ma iść á nie zá gniewem. Gniew nie ma karánia vprzedzáć/ niech iáko sługá zá tobą idźie/ nie przed tobą/ ꝛc.

Lib: 8. epist: 31. Indic: 3.

A onego Libertyná pokaránego y pisániem ćieszył/ y żywnośćią od Piotrá ś. nádał.

SVMMOWANIE Wieku Szostego.

To iest przeszłych stá lat, od Roku P. 500. áż do Roku 600.

Papieżowie y nawyzszy Biskupi.

SYMMACHVS śiedział lat 15. mieśiecy 8. Dokonał roku Páńsk: 514.

HORMISDA syn Iustá Kámpáńczyk/ śiedział lat 9. y dni 10. Dokonał roku Páńskiego 523.

IAN syn Constántyná z Tuściey pierwszy tego imieniá/ meczennik/śiedział lat 2. y mieśiecy 9. w więźieniu vmorzony od Theodoryká krolá Gothow Aryániná/ roku P. 526.

FELIX czwarty/ syn Kástoryuszá z Sámniski/ śiedział lat 4. mieśiecy 2. Dokonał roku Páńsk: 530.

BONIFACIVS wtory/ syn Sigewultá Rzymiánin / śiedział rok ieden y dwá dni. Dokonał roku P. 531.

IAN wtory/ názwány Merkurius/ syn Proiektá Rzymiánin/ śiedział lat 2. mieśiecy 4. Dokonał roku P. 535.

AGAPETVS syn Gordyaná Rzymiánin / śiedział nie cáły rok. Dokonał w Cárogrodźie roku P. 536.

SILVERIVS *Frusinonius* Kámpáńczyk / syn Hormisdy Papieżá/ w stanie świeckim małżeńskim/ meczennik: śiedział z wygnániem lat 3. Vmorzony głodem y nedzą ná wyspie Pálmáriey o Antymá heretyká / roku P. 540.

VIGILIVS syn Janá z Consulow Rzymiánin/ śiedział lat 15. mieśiecy 6. Dokonał roku Páńsk: 555.

PELAGIVS syn Janá Wikáryaná Rzymiánin/ śiedział lat 4. mieśiecy 10. Dokonał roku P. 559.

IAN trzeći/ syn Anástázyuszá Rzymiánin/śiedział lat 13. bez dni 14. odpoczał roku P. 572.

BENEDICTVS syn Bonifácyuszá Rzymiánin/ śiedział lat 4. y mieśiąc 1. Odpoczał roku P. 577.

PELAGIVS wtory/ syn Winigildá Rzymiánin/ śiedział lat 12. mieśiecy 2. Dokonał roku P. 590.

GRZEGORZ Wielki/ syn Gordyaná Senatorá/ Doktor kośćielny/ śiedział lat 13. mieśiecy 6. Odpoczał roku P. 604.

Doktorowie Kośćielni y Pisárze wieku tego.

GRZEGORZ Wielki Papież.
EVODIVS.
FERRANDVS *Diac: Charthag.*
EVSEBIVS *Emissenus Gallus.*
VENANTIVS *Honoratus.*
ANDREAS *Ierosolim. Creten: Episc.*
MICHAEL *Syngelus.*
ISICHIVS *Episc: Hierosol.*
GILDAS, názwány *Sapiens.*
GRZEGORZ Turoneński Bisk.
PASCHASIVS *Diac: Rom.*
CASSIODORVS *Senator Rom.*
DIONYSIVS *Rom: exiguus.*
ARATOR *Subdiac: Rom.*
FORTVNATVS *Episc: Pictauien.*
LEANDER *Hispalen: Episc.*
BOETIVS.
IORDANES, *Procopius, Agathias,* Hist.

S. BENEDICTVS pisał Regułe/ ktorey sie wiele Oycow ná Synodźiech ná naprawę zakonnych ludźi dokładáli. Zakon ten ś. Benedyktá po wszem świećie miał trzydźieśći y trzy tyśiace Opactw/ á czternaśćie tyśiecy Przeorstw. Z niego byli dwádźieśćiá y czterey Papieże / dwieśćie Kárdynałow/ Arcybiskupow tyśiac y sześć set/ Biskupow cztery tyśiace: Vczonych y pisániem wsłáwionych pietnaśćie tyśiecy y śiedm set. To pisze *Trithemius & Sabellicus Ennead: 8. lib: 2.*

Náuká ich przećiwna dźiśieyszym błednikom.

O Ofierze Mszey ś. *Gregor: Pap: in Antiphonario, & lib: Sacramentorum. Gregor: Turonen: cap: 6. Vitæ Patrum.*

O zwierzchności *stolice Apostolskiey y kluczách Piotrá ś. Gregor: Mag: Hom: 26. in Euang. Orientales Episcopi ad Simmachum Pap. Gildas in castigat: ordinis Eccl.*

Oprawdźi-

O prawdziwym ćiele Páná náſzego w Sákrámenćie y odmiánie ieſtnośći chlebá y winá. Caſsiodorus in Pſal: 64. Gregor: Mag: Hom: 14. & 22. in Euang. & in Pſal: Pœnit. Andreas Hieroſol.

O wolney woley y łáſce Bożey z nią. Euodius epiſt: ad Conſtantinum. Greg: Mag: in Ezechiel: Homil: 9. & in Iob lib: 35. cap: 21.

O vczynkách do zbáwienia y wtorego vſpráwiedliwienia potrzebnych. Caſsiod: in Pſal: 6. Gregor: Mag: in Ezech: lib: 2. Homil: 2.

O przyczynách y zásługách świetych Bożych y wzywániu ich. Fortunatus de Baſilicis SS. Georgii & Martini. Greg: lib: 12. Indict. 7. epiſt: 17. Euodius ad Fauſtum. Turonen: Greg: we wſzytkich ſwoich piſmách.

O obrázięch w kośćiele. Greg: Mag: epiſt: 109. lib: 7. ad Seuerum Epiſc: Maſsilien. Turon: lib: 1. de gloria Martyrum.

O ſpowiedzi do vchá y pokućie. Gregorius Papa lib: 6. in Cap: 15. Regum 1. Et in Ezechiel: lib: 2. Homil: 16. Caſsiodor: in Pſal: 4.

O modlitwie zá vmárłe y o czyśću. Boetius lib: 4. Conſ: Proſa 4. Gregor: lib: 4. Dial: cap: 39. & in 3. Pſal: Pœnit.

Táż ieſt v nich náuká y o innych cześćiách wiáry świetey / iáko do tego czáſu kośćioł Rzymſki vkázuie. Co znáią ſámi heretycy Centuriani / *Cent: 6. cap: 2. de loco Eccle.* y indziey támże czeſto.

Concilia wieku tego.

PIąte powſzechne Concilium w Cárogrodźie przećiw Antimowi y Theodorowi / Eutychianom / y przećiw Origeneſowi. y o trzech Kápitułách / zá Wigiliuſzá Papieżá. Roku Páńſkiego 553. Okrom innych mnieyſzych Prowinciálſkich.

Heretícy wieku tego.

NOwe ſie kácerſtwo wieku tego / zwłaſzczá tákie znáczne nie otworzyło. Ale ono Eutychiáńſkie wznawiał Antimus Cárogrodzki Biſkup / y inni zá przyiáźnią Theodory Ceſárzá Juſtinianá żony. Temiſtius też dyákon Agnoitom był głową / ktorzy twierdźili / iż P. Chryſtus dla obćiążenia nátury ludzkiey niewie kiedy oſtátni ſąd być ma. Byli záś y inni ktore zwano Aphárdocite: ći rozumieli iż Pan Chryſtus ćiáło tákie miał / ktore pokármu żadnego nie potrzebowáło / y nie wyznawáli prawdźiwey w nim nátury ludzkiey. Tákie potym zwano Monotelitámi. Jáko vſłyſzym w przyſzłym wieku.

Miáſto nowych herezyi wſzczelá ſie wieku tego / z Neſtoryáńſkiego y Eutychiáńſkiego kácerſtwá / ſektá Máchometáńſka. Był Máomet ábo Máchomet rodu Izmáelitow / to ieſt Arábow ábo Sárácenow. Oycá miał Abdále / á mátkę Hennine: z młodu páſł wielbłądy / czytáć y piſáć nieumieiąc / potym żony bogátey doſtawſzy kupczył. y wpadł ná heretyki Ariany y Neſtoriany / Sergiuſzá y Janá. v ktorych ſie błędow wielkich około wiáry nápiwſzy / vczynił ſie prorokiem. kádukiem vpadáiąc y od śiebie odchodząc powiádał iż w ten czás z Gábryelem Anyołem rozmawiał. Vſtáwił zakon mieſzány z Pogáńſkim y Zydowſkim y Chrześćiáńſkim. Do ktorego wiele ludźi proſtych y grubych / roſkoſzy im wſzytkich dopuſzczáiąc / poćiągnął: roſkázuiąc áby rozmow o wierze nie mieli / iedno iey mieczem bronili / y one zábiiániem Chrześćian rozmnażáli. &c. *Zonaras. Cedrenus, Diac: lib: 18. Blond: Decad: 10.* Dwu przednich miał vczniow / Eubokoráná y Hále. Zá Hálem Perſowie poſzli / zá drugim Turcy. y ſą ſobie w zakonie tym dyabelſkim wielkiemi nieprzyiaćiołmi.

Prześládowánia wieku tego.

NJe było znácznego ná Kátholiki / okrom onego od Seweriánow heretykow ná wſchodnych ſtronách.

Ceſárze Chrześćiáńſcy wſchodni, y krolowie niektorzy zachodni wieku tego.

TRwał ieſzcze on ANASTASIVS heretyk nieznośny / y krolował ábo kośćioł ś. pſował / przez lat 28. vmárł ábo piorunem zábity ieſt od Páná Bogá / roku Páńſkiego 515. Náſtał po nim

IVSTINVS pierwſzy / rodu podłego / ále wielkich cnot pobożnośći Kátholickiey / y mądrośći do rządzenia páńſtwá pełny. Stárym będąc / zſzedł bez potomká roku P. 527. krolował lat 9. mieśiecy dwá. po nim wynieśiony był ná páńſtwo wſchodne

IVSTINIANVS śieſtrzeniec Juſtiná Ceſárzá / lat máiąc czterdźieśći y pięć / bárzo pobożny

bożny

bożny ná przodku Kátholik y ſzcześliwy ná woynách/ y około rzadow Rzeczypoſpolitey pilny y madry / piſáć y czytáć nieumiał. krolował lat trzydzieśći y dźiewieć/ w ſtárośći nie dotrzymał ſławy przeſzłych lat ſwoich. bez potomſtwá zſzedł/ náſtapił śieſtrzeniec iego

IVSTINVS wtory Kátholik dobry y nabożny. Ale ſie predko do roſkoſzy y nieſpráwiedliwego łákomego zbierániá vdáiac / od rozumu odchodźił. Iednák miewał dobre czáſy ktorych do śiebie przychodźił. y z wielkim baczeniem w chorobie/ przezacnego Woiewode ſwego Tyberiuſzá ná Ceſárſtwie z dobrym vpominániem poſtáwił. ná ktorym trwał z nim chory bedac cztery látá. krolował lat ſzesnaśćie. Dokonał roku P. 582.

TIBERIVS nád ine przenachwálebnieyſzy Ceſarz / y cnotámi Kátholickiemi y ſzcześćiem woiennym/ y madrym Rzeczypoſpolitey ſpráwowániem. krolował tylo lat cztery ſam ieden/ ácz zá żywotá Iuſtiná w chorobie iego / z nim krolował máło nie drugie cztery látá. vſtapił bez potomſtwá/ Roku P. 586.

MAVRICIVS náſtapił/wodz nawyżſzy Tyberiuſzá/dobry Kátholik y nabożny. krolował lat śiedmnaśćie/ zábity od Phokáſá y z żona y z dźiećmi/ Roku P. 602.

Zachodni we Włoſzech krolowie Gothſcy, Ariáńſcy w tym wieku.

PO onym Theodoriku krolu Gothow pierwſzym we Włoſzech y przyległych páńſtwách/ ktory krolował áż do roku P. 526. Náſtapił śieſtrzeniec iego ATHALARICVS tákże Ariánin/ młodźieniec nie madry. krolował lat ośm áż do roku P. 534. Po nim THEODATVS Philozoph/ do rzadow nieſpoſobny. Ná ktorego Iuſtinianus Ceſarz woyne podnioſł/ chcac Włoſka źiemie y Rzym od Gothow y Arianow wybáwić. Tego Theodatá po trzech lat ſámiż Gothowie zábili/ y obráli ſobie zá krolá Witygeſá. ktorego Beliſárius wodz woienny Iuſtinianá z Rzymu wygnał / y potym po kilku lat w Ráwennie żywego poimał. krolował lat cztery.

Gothowie zás obráli ſobie Theodibáldá/ ktorego gdy rok nie doſzedł ſámiż zábili/ y ALARIKA poſtáwili. Ale po śiedmi mieśiacách tákże go zámordowawſzy/ obráli ſobie zá krolá TOTILE wneká Theodibáldá/ ſrogiego/ meżnego/ y dowćipnego y okrutnego. Ten ſie zebrał ná mocne y wielkie woyſko/ y Ceſárzom wſchodnym źiemie zás Włoſka odiał / y Rzym miáſto po długim obleżeniu wźiał / roku P. 547. Po wielkich zwyćieſtwách nákoniec od Nárſeſá Iuſtinianowego wodzá/ porázony y zábity ieſt roku P. 553. krolował lat 11. y ták Gothſkie Ariáńſkie kroleſtwo we Włoſzech vpádło/ y Włoſka ſie źiemiá z inymi páńſtwy do Ceſárzow wſchodnych wroćiłá. Był po Totyli od oſtátká Gothow obrány krol THEIAS/ ále w kiládźieśiat dni zábity od Nárſeſá Gothſkiego/ pánowánia nie podźwignał/ ktore ſie ná Totyli ſkończyło.

Ceſárze wſchodni po Gothách poczeli ſtáwić y poſyłáć do Włoſkiey źiemie Exárchy / to ieſt nawyżſze ſtároſty ſwoie. Napierwſzy był Longinus. Nie długo iednák / to ieſt / roku Páńſkiego 568. Longobárdowie do Włoch wtárgneli / y Włoſka źiemie opánowawſzy / okrom Ráwenny w ktorey ſie Exárchowie iákokolwiek trzymáli: długo w niey krolowáli. Pierwſzy krol ich ktory Włoſka źiemie wźiał był ALBOINVS, po nim CLEPHIS, po nim ANTHAIR y inni. Rzymu wżdy nigdy doſtáć nie mogli / ácz ſie oń czeſto kuśili: áż od Fránkow wygnáni y wybići byli. A Rzym iuż záwżdy w mocy ſámych Papieżow zoſtawał/ y do tego czáſu zá obrona ś. Piotrá zoſtáie.

Zamek niegdy wſzytkiego świátá ten dźiwny Rzym/ trzykroć obálony y złupiony był. pierwey od Alárıká krolá Gothow/ roku Páńſkiego 410. Potym od Genſeriká krolá Wándalow z Afryki/ roku P. 455. Nákoniec od Totyle krolá Gothow oſtátniego w tym wieku / roku Páńſkiego 547.

WIEK SIODMY, TO IEST: Siodme sto lat Páńskich.

Rok P. 601. Grzegorzá 12. Maurici: 16.

1. *Z Arábiey po reliquie.* Lib: 9. epist: 27. Indic: 4. Lib: 9. epist: 38.

MAximianus z Arábiey Biskup Kándidá Abbátá posłał do ś. Grzegorzá / po święte reliquie / prosząc áby mu ie posłał. Co on rad czyni y odpisuie mu / y o swoiey chorobie oznáymuie / ktora iuż trzeci rok cierpiał / o ktorey też pisząc do Rusticiány powinney swey w Cárogrodźie mowi: iż go niemoc wysuszyłá / y ledwie kiedy z łożká wstáwáć mu dopuści. W tym liśćie frásuie sie ná nie / iż w liśćie swym często mowiłá: Wászám niewolnicá / wászám niewolnicá / prosząc áby mu ták nie pisáłá / gdyż po wźiętym Biskupstwie / iam / práwi / v wszytkich niewolnikiem został á przed Biskupstwem byłem powinnym wászym. Dźiękuie iey też / iż dar ś. Piotrowi ná pokryćie grobu iego posłáłá / y zá iáłmużne do ś. Jędrzeiá do klasztoru iego / w ktorym iákie sie cudá dźiały wypisuie iey.

Rusticiana powinna S. Grzegorzá.

2. Bibliot: Vatic. *Klasztory wolne od Biskupow.*

Opátrzył też pokoy klasztorow y sług Bożych w nich / zezwawszy Synod ze 20. Biskupow / dał im przywiley ábo constitutum, áby ich Biskupi nie gábáli / á od swoich stárszych rządzeni y sądzeni byli.

Lib: 9. epist: 49. 53. 54. *Ná Simonią.* *Swiętokupstwo.* Lib: 9. epist: 40.

Onego wieku bárzo sie był rozszerzył grzech świętokupstwá y szpetne łákomstwo duchownych y Simonia. O co sie bárzo frásuiąc ś. Grzegorz / y pány / y krole / y biskupy vpomina / prośi / áby ten grzech wykorzeniáli / á karánia sie Boskiego bali. A w Gálliey tey zarázy nawięcey było / zá złemi rządy oney Brunichildy stárey krolowey / ktora krolestwu onemu wiele do dobrego przeszkadzáłá. Wschodne tákże kośćioły tym sie świętokupstem mázáły. Bo gdy do Grzegorzá świętego po zmárłym Amośie ná Jerozolimskie Biskupstwo Esychius nástąpił / á wedle zwyczáiu z wyznánim wiáry prosząc o vczestnictwo kośćielne posłał: vpomina go ś. oćiec / áby ten grzech / Synod złożywszy / vkarał y oddálił.

3. Lib: 9. epist: 58. Indic: 4. *Augustyn o robotniki prośi.*

Tego roku Augustinus Apostoł Anglikow od Areláteńskiego Biskupá ná Angielskie Biskupstwo poświęcony iest. Zkąd sie do Angliey wroćiwszy / wysłał do Rzymu Piotrá y Laurenciuszá mnichy / prosząc ś. Grzegorzá / áby mu więcey robotnikow kośćielnych posłał. Co z ochotą vczynił ś. Papież; miedzy posłánemi byli pierwszy / Mellitus / Justus / Paulinus / Ruffianus. y z nimi nasłał wiele ochędostwá y potrzeb kośćielnych / ornatow / kielichow / kśiąg y inego do służby Bożey naczynia y ozdob. Pisze do ś. Augustyná / áby sie z cudow ktore przezeń P. Bog czynił / nie podnośił. Pisze y do krolá Edilbertá / ráduiąc sie z iego náwrocenia / y potrzebne vpominánia / y náuki y pobudki dáiąc / prośi áby wiárę ś. rozszerzał / áby swego Biskupá Augustyná vpominánia słuchał / áby báłwochwálnice Pogáńskie obalał.

Z cudow sie nie podnośił.

4. *O końcu świátá S. Grzegorzá mnie manie.* Beda lib: 1. cap: 27. histor. Greg: lib: 9. ep: 60.

Przestrzega go też o końcu tego świátá / rozumieiąc iż iuż prędko á onego wieku być miał / áby sie nie trwożył / ieśli głody / mory / woyny / y ine plagi Boże nástąpią / áby sie ráczey tym do sądu Boskiego z swemi poddánemi przyprawował.] To mnimánie swoie ś. Grzegorz ná wielu mieyscách o końcu świátá wspomina. Jednák roku żadnego nie miánuie. y nie ma w tym

przygány/ choć ſie ták dáleko odwlokło iuż po nim. Bo y Apoſtołowie tákże o końcu świátá opowiádáli/ lat nie miánuiac/ á wiek on oſtátniemi dniámi zowiac/ gdyż v P. Bogá tyśiac lat iáko dzień ieden. Piſał y do krolowey żony iego/ dziekuiac iey zá ſtáránie o náwroceniu Angielſkiego Pogáńſtwá/ y tákże ia vpomináiac do goracości wiáry/ y dobrych vczynkow/ pobudza.

A iż vpomniał był krolá/ áby bożnice ábo báłwochwálnice Pogáńſkie obáláć kazał: rozmyślił ſie ś. Grzegorz/ y piſzac do Mellitá/ kazał powiedźieć Auguſtynowi/ áby Bożnic y kośćiołow Pogáńſkich ktore dobrze zbudowáne ſa/ nie obalał/ ále ie woda świecona oczyśćił y poświećił/ á lud ták vgłáſkał/ áby ſie nie ſmućili z onego pſowánia/ á do chwały práwego Bogá vmacniáli ſie. ktorym y tego dopuśćić kazał/ áby w świetá/ kuczki ſobie z chróſtu przy kośćiele/ iáko zá Pogáńſtwá czynili/ ſtáwiáli/ y w nich nabożnie bieśiádowáli/ iedzac mieſo ktore przedtym dyabłom ofiárowáć byli zwykli/ y piiac bez zbytkow/ á chwalac práwego Bogá ktorego poználi. Bo/ práwi/ twárdym ſercom/ á zwyczáiom záſtárzáłym/ trudno záraz wſzytko odbieráć/ lepiey im troche zwierzchniego weſela zoſtáwić/ áby ſie do duchownego wábili. Ná góre wielka muśi pomáłu po ſtopniách wſtepowáć/ á nie przeſkákowáć. Ták y z Izráelem czynił P. Bog/ ofiáry y bydłá ktore ſzátánom zábiiáli/ ná ſwoie chwałe ofiárowáć y zábiiáć kazał. Poſłał też ś. Grzegorz Pálliuſz ś. Auguſtynowi/ ktorego przy Mſzey vżywáć miał/ y kazał mu po rożnych w Angliey mieyſcách dwánaśćie Biſkupow poświećić.

5. Lib: 9. epiſt: 59. *Bożnic Pogáńſkich obaláć nie kazał.* *Prażniki dopuſzczone od S. Grzegorzá.* Beda lib: 1. cap: 29. Hiſtor. *Biſkupi w Angliey.*

Bedac ſam bárzo chory ś. Grzegorz/ o chore ſtáráć ſie nie zániechał. dowiedział ſie o Biſkupie Ráwenny Márinianie/ ktory był pierwey iego mnichem/ iż choruie á krwia pluie/ pierwey go zá zdrowia o łákomſtwo y niedbálſtwo karał: á w chorobie piſzac do niego łágodnie go głáſzcze y chwali/ y pokázuie iáko mu iego zdrowie miłe ieſt. Przyiedź/ práwi/ ſkoro troche wzmożeſz/ do mnie do Rzymu/ ia áczem ſam chory/ o twoie ſie zdrowie pilnie poſtáram/ y ſłużyć mu bede/ y wczáſow twoich y pokoiu/ ktorego w Ráwennie nie máſz/ pilnowáć bede. Ieſli vmrzeſz/ miedzy ſwemi z tego świátá zeydźieſz/ ábo ia ná twoich reku vmre/ ieſli mie pierwey P. Bog powoła. Nie vpominam ále roſkázuie/ ábyś poſtow zániechał. á ieſli wzmożeſz/ tyloć raz ábo dwá w tydźień pośćić dopuſzczam.] Z tego poznáć iáko czeſto Biſkupi pośćili/ ktorzy y nie dobrze zdrowi/ dwu poſtu w tydźień opuśćić niechćieli.

6. Lib: 9. epiſt: 28. *Chore iáko głáſkał S. Grzegorz.* *Poſty Biſkupie iákie były.*

O Wenáncyuśie onym prześwietnym meżu w Sycyliey/ ktory był ſzáty mniſze porzućił/ dowiedźiał ſie iż chorzał/ piſze pilnie do Iana Biſkupá Syrákuſow/ áby go dobrze do śmierći przyprawił/ á rádźił mu/ áby przed śmiercia w ſzáty ſie mniſze obległ. Corkom iego Antoniey y Bárbárze/ bo też iego powinne były/ wneczki oney Ruſticyány w Cárogrodźie/ Biſkupowi w opieke porucza. ktore gdy mu chuſteczki iákieś/ iákoby ſwey roboty poſyłáia: on im przez liſt przymawia/ mowiac: cudza ſie robota chlubićie/ bo ſáme podobno ledwie ſie kadźiele dotykaćie. iednák wole iż ſie piſmá ś. vczyćie y ono czytaćie/ ábyśćie gdy P. Bog meże wam da/ vmiáły dobrze żyć y domy ſpráwowáć. Greká Andreáſá ſzálbierzá/ ktory ſie mnichem czynił/ y v ś. Páwłá w Rzymie ſie zámykał/ zezwawſzy Synod ś. Grzegorz potepił. Bo liſty ś. Grzegorzá y inych fałſzował y błedy rozśiewał/ przećiw Kátholickiey wierze/ y imięniem ś. Grzegorzá po Grecku liſty piſał. Iáko go ſkaráno nie máſz piſmá/ ále ieſli Hiláriuſzá poddiákoná o potwarz bić y ná wygnánie dáć kazał: pewnie temu nie przepuśćił. Ná tymże Synodźie Probuſowi Abbátowi dał moc piſáć teſtáment ná rzeczy/ ktore przed weſzćiem do mniſkiego zakonu miał. Ták to ſobie ważył/ iż tey mocy bez Synodu dáć mu niechćiał.

7. Lib: 9. epiſt: 31. *Przed śmierćia mniſkie ſzáty.* *Pánny powinne ſwoie iáko náucza S. Grzegorz.* Lib: 9. epiſt: 75.

8. *Szálbierz mnich Grecki.* Lib: 9. epiſt: 69. *Teſtáment Opátowi piſáć iáko trudno.* Lib: 9. epiſt: 66. Lib: 9. epiſt: 22.

Woyny ſrogie miedzy ſoba krolowie Fráncuſcy brácia záczeli/ Klotá-

Aimon de geſtis Franc: lib: 3. ca: 87. 88.

rius ſyn Chilperiká á dziedzic Gunterámná/ od Theodobertá y Theodoryká porázony ieſt. w tey bitwie widźieli Anyolá z mieczem gołym. Był znák długiey domowey woyny miedzy bráty.

Rok P. 602. Grzegorzá 13. Mauric: 17.

1.
Lib: 10. epiſt: 54.
Paulus Di: li: 4. c. 5.
S. Sábinus pomogł ná złe Chrześciany.

WE włoſzech lud Ceſárſki/ gdy przymierze krotkie wyſzło/ wznowił woyne ná Longobárdy/ y ſtoczywſzy bitwe z Ariulphem/ ktory był Pogáninem/ kśiążećiem Spoletu/ v Kámerynu przegráli. W tey bitwie/ piſze Paulus Diaconus, ś. Sábinus męczennik/ ktory v Spoletu kośćioł y grob ſwoy ma/ do wygránia Pogáninowi onemu pomogł. bo go ſam widźiał/ iż go bronił we złych ráźiech/ ále niewiedźiał kto. y po bitwie/ pytał ktoby táki był: ále nikt tego nie widźiał/ co on widźiał. A gdy mu ſie tráfiło on kośćioł ś. Sábiny mijáć/ powiedźieli mu wierni/ iż tu leży męczennik Sábinus/ ktorego Chrześćiánie gdy ná woyne idą/ wzywáią. A on rzekł: Izali podobno/ áby vmárły miał co żywym pomoc? y wſzedſzy w on kośćioł/ vyźrzał námálowánego ś. męczenniká/ y poznał że tá oſobá byłá ktora go ná woynie oney broniłá y zwyćięſtwo ziednáłá.] Tákie drugdy grzechy ſą Chrześćiáńſkie/ iż P. Bog pomaga Pogánom ná vkaránie ich/ y ſługą ſwoim zowie/ iáko ś. Jeronym mowi/

Ad Heliodorum in Epitaph.

Nábuchodonozorá/ przez ktorego ſwoie trapił y zábiiał y w niewolą pędźił. On niewdźięcznik Ariulphus/ ktory z ś. Sábiná Bogá práwego poznáć mogł/ ſkarány ieſt/ iż tego roku vmárł.

2.
Lib: 10. epiſt: 30. Indic: 5.
Náwrocenie heretykow.

Záloſć ſwoię ktorą miał ś. Grzegorz z oney porážki Chrześćian/ náwroceniem ſię do kośćiołá niektorych odſzczepieńcow y heretykow ochłodźił. Sam do niego Ergeſtyńſki Biſkup przyſzedł/ y o przyięćie do iedności prośił. Tákże z Egyptu przyſzli niektorzy heretycy Monophiſitæ y Eutychiáni/ ktorzy błędy ſwoie ná piſmie odwołáli/ y podpiſem ſwoim potępili/ y kośćielny pokoy wźieli/ ktore ś. Grzegorz Eulogiuſzowi Pátryárſze Alexán: zálećił.

Lib: 10. epiſt: 54.

3.
Mauriciuſzá Ceſárzá dziwna śmierć.
In Annalibus.

Rok ten ſmutny śmierćią ſtráſzliwą Mauricego Ceſárzá/ w ktorey y grzechy ſwoie oczyśćił/ y wielką łáſkę Boſką ku ſobie vczuł. Naprzod rozmáićie mu P. Bog przyſzłą iego śmierć y vpadek domu iego oznaymił. Bo iáko piſze Cedrenus: Mnich ieden znácznego nabożeńſtwá miecz goły w ręku máiąc/ po Cárogrodźie biegał/ z rynku áż do brany miedźiáney wołáiąc iż Ceſarz mieczem zginie. A ktemu lud poſpolity z niſzczegoż/ vyźrzawſzy murzyná podobnego Mauricemu/ ná oſłá go wſádźili/ y ielitámi wieńcowáli iáko Ceſárzá/ żárty y śmiechy czyniąc. Były y z niebá iákieś znáki ktore

Lib: 18. cap: 38.
Pokutá Mauricyuſzá.

Nicephorus wylicza. Miały to iákieś proroctwo/ iż od tego zginąć miał/ ktorego ſię imię od tych liter poczyna P.H. Gdy to wſzytko doſzło Mauriciuſzá; wſpomniał ná ſwoie grzechy/ zwłaſzczá ná on gdy ludu ſwego ták wielkiego/ zá máłe bárzo pieniądze od Chágáná Pogániná wykupić niechćiał/ y ná śmierć wſzytkie podał. y roſpiſał liſty do Pátryárchow y mnichow/ y do

Karánia na tym świećie prośi.

Jeruzálem/ proſząc áby mu to v Páná Bogá ziednáli/ żeby tu ná świećie karány był/ á nie ná onym. Pátrz iáki rozum duchowny pełny dáru Boſkiego. Miał domniemánie ná powinnego ſwego Philippiká/ iż ſię imię iego od Ph. poczynáło/ iż mu źle myślił. Ale mu ſię z przyśięgą tego długo ſpráwował. y wyzwolił obu P. Bog. Bo gdy ſię zań nabożni modlili/ miał tákie

Widzenie Mauricego.

przez ſen widzenie Mauricius: Stánął przed iednym obrázem Bogá y Zbáwićielá náſzego w pálacu v brany miedźiáney poſtáwionym. y ſtánęłá z nim wielka liczbá ludźi/ nań ſię żáluiąc. Przywiedźiono Mauricego/ y ſpytał go P. IEZVS CHRISTVS: Gdźie chceſz być karan/ tu czyli ná onym świećie? A on rzekł: Pánie przełáſkáwy ſędźia/ tu wolę być karan. Y kazał P. IEZVS

áby

áby Phokás żołnierz iego/żonę y dźieći iego y wßytek dom pozábiiał. y w tym
ocknął. Poſłał záraz nocy oney po Philippiká/ ktory mniemáiąc iż go
iuż o ono podeyźrzenie zábić miał: wźiął Eucháriſtią/to ieſt/ ćiáło Páńſkie/ 4
y żonę Gordią pożegnał/ ktora ſię popiołem poſypowáłá/ y wór ná ſię klá-
dłá płácząc. A gdy do Ceſárzá Philippikus przyßedł/ Ceſarz vpadł do nog
iego/ mowiąc: odpuść mi bráćie/ bom ćię niewinnego potwarzał. ále ćię
proßę/ znaszli iákiego żołnierzá Phokás názwánego? Powiedźiał: Znam. *Phokás żołnierz.*
Co záć ieſt ſpytał? Człowiek okrutny á boiáźliwy. y rzekł: ieſli boiáźliwy/toć
mężoboycá ieſt. y powiedźiał mu ono widzenie. Nie długo gdy Piotrá brátá
ſwego do woyſká Mauricius poſłał/roſkázuiąc áby zá Dunáiem źimowáli:
żołnierze ſię poburzyli y Phokáſá ná tarczy podnieśli y Ceſárzem obwołáli.
Przybieżał z woyſkiem do Cárogrodu Phokás. Pátryárchá go Cyriákus 5.
koronował/ y Senat vczćił/ y wßyſcy go przyięli. tákże y żoná iego Leoncia *Phokás ná Ceſárſtwo.*
koronowána byłá. A Mauricius po morzu chcąc vćiekáć z żoną y dźiećmi/
nawálnośćią morſką odrážony był/ y ſam ná podágrę záchorzał/y poimány
ieſt ze wßytkimi ſwymi. A gdy dniá iednego ná widokách lud Mauricego *Mauricius poimány.*
wſpomniał y záwołał: Phokás poſłał żołnierze do portu Eutropy y Mau-
ricego przywieść kazał. Tám przed iego oczymá czterech iego ſynow zábito/
Tyberiuſá/ Piotrá/ Páwłá/ Juſtinianá/ á potym ſtárßego piątego Theo-
dozyuſá iuż koronowánego (bo go w ten czás nie było w Cárogrodźie/ wy-
ſłány był od oycá do Perſyey o pomoc) tákże zámordowano. Ná co pátrząc/
z wielkiey Chrześćiáńſkiey philozophiey záwołał: Spráwiedliwyś ieſt Pá- *Mauricius y z ſynmi zábity.*
nie/ y práwe ſądy twoie. W tym mámká namnieyßego ſynaczká iego ſkryłá
y ſwego podrzućiłá. A Mauricius tego niechćiał/ y ták ledwie nie mleko z
niego płynęło. á nákoniec ſam Mauricius zábity ieſt. y pokazał ſię mężem
mocnym ná wßytkiego świátá nießczęśćie. Krolował lat ßeſnaśćie/ mieśię-
cy trzy. Był záwżdy vprzeymym y ſtátecznym Kátholikiem. Vczone ludźie Niceph: lib: 18. cap: 39.
miłował y wiele im dawał/ kośćioły niektore pobudował/ y rury miáſtu ná-
práwił. Co iáko człowiek zgrzeßył/ y przećiw kośćiołowi y przećiw ś. Grze-
gorzowi/ y z onego ludźi ná śmierć wydánia/ zá to mu P. Bog czás do po-
kuty vkazał/ y miłośćiwe karánie dał.

Rok P. 603. Grzegorzá 14. Phokáſá 1.

GRzegorz ś. piſał do nowego Ceſárzá rádoſny liſt/ y błogoſłá- 1.
wieńſtwá ná dobre ſpráwowánie páńſtwá pełny. Miał też piſá- Lib: 11. epiſt: 38.
nie od Ceſárzá/ w ktorym ſię vſkarża iż poſłá kośćiołá Rzymſkie-
go w Cárogrodźie nie náłazł. Bo Sábinianus przyzwány był
do Rzymu/ á Anátolius ná iego mieyſce poſłány/ tám iuż był w
Cárogrodźie vmárł. O co ſię spráwuie Grzegorz ś. y nędze mu y vćiſki Wło- Lib: 11. epiſt: 45.
ſkiey źiemie przekłáda. á poſyła do niego zá poſłá Bonifáciuſá dyákoná kto- *Bonifacius poſeł Papieſki do Phokaſa.*
rego mu záleca/ y o łáſkáwe vcho prośi/ zwłaßczá około woien Longobár-
dow/ ktorzy iuż przez lat trzydźieśći y pięć źiemię Włoſką pſowáli. Piſał y Lib: 11. epiſt: 46.
do żony Ceſárſkiey Leonciey/ w ktorym iey życzy Pulcheriey błogoſłáwień-
ſtwá/ ktorą ś. Synod nową Heleną názwał. Vpomina ią y onemi słowy:
Co będźie przećiw Bogu to karzćie/ á co przećiw wam/ to odpußczáiąc ćier-
pćie.] Spodźiewáli ſię ludźie iáko to ná odmiánách pánow bywa/ lepßych
czáſow/ gdy z Mauriciuſem/ oni źli łákomi/ y drapieżni y chytrzy Exárcho-
wie ábo ſtároſtowie z Włoch vſtąpili/ á nowi podáni byli.
Piſał y do Pátryárchy Cárogrodzkiego Cyriáká/ do zgody go y pokoiu 2.
kośćielnego vpomináiąc/ á proßąc ieſli w iednośći kośćielney być chce/ áby Lib: 11. epiſt: 47.
ono hárde y z krzywdą drugich imię Oecumenicus Patriarcha, porzućił á
vżywáć go nie śmiał. Záleca mu też ſwego poſłá Bonifáciuſá.

In Phoca.
Omyliłá ś. Grzegorzá nádzieiá o Phokáśie Ceſárzu nowym. Opiſuie
Phokás iáki.
go Cedrenus/ iż iáko ná twarzy był ſzpetny y ſzrámowáty/ ták y duſze miał nie
piekna/ gniewliwy/ winá wiele piiacy/ niewieśćiuch/ krwie rozlewcá/ ſrogi/
niemiłośierny.] Ale nie heretyk/ iáko mu ten Cedrenus przymawia. Dni pá-
nowánia iego były nieſzcześliwe świátu/ mory/ głody/ y zimná wielkie/ y ryb
zdychánie záchodziło. Syná ſtárſzego Mauriciuſzowego Theodozyuſzá/ gdy
Cedrenus Ann: 1. Phoc.
ſie z Perſycy wrácał/ pilnie ſzukáiac/ zábić go w Nicei kazał. Przed śmierćia
Theodozyus Scięty.
prośił o świątośći przeczyſte/ ktore biorac dobry y nabożny młodzieniec/ y iuż
Ceſárzem z oycem bedac/ á kámieniem ſie w pierśi biiac/ mowił: Pánie IEZV
CHRISTE, ty wieſz iżem nikomu krzywdy nie vczynił. á teraz to mi ſie dzieie
3. co moc twoia każe. y ták śćięty ieſt. Kazał Phokás poimáć y Georgiuſá
Surius 22. Aprilis. Tom: 2.
ábo Jerzego Káppádoxá/ ktory zwiazány zá ſzyie y rece y nogi bedac/ prośił/
áby do Theodorá onego ś. Siceoty wſtapił/ y iego ſie modlitwie zálećił. Przy-
zwolili ſtroże ktorych wielki był poczet/ y tám z nim záiácháli. Ćieſzył go ś.
Theodorus/ y chcac mu dáć przeświete táiemnice/ prośił áby rozwiazány
był. Bo ſie nie godzi áby kto zwiazány CHRISTVSA przyimował/ ktory dla
Okowy opádły przy brániu ćiáłá Páńſkiego.
tego zá nas vćierpiał/ ábyſmy od zwiazek piekielnych wolni byli. Lecz ſtraż
oná bałá ſie by nie vćiekł. bo był maż duży y śmiáły. A ś. Theodorus wziá-
wſzy kielich áby mu podał/ wzdycháiac do Páná Bogá weyźrzał. y wnet z nie-
go wſzytki okowy y petá opádły. Straż ſie do drzwi zámykánia rzućiłá/ á
święty ná nie wołał áby ſie nie báli. y gdy przyiał ś. táiemnice/ wſzytkich o-
4. nych żołnierzow Theodor ś. ná obiad prośił. Poſłał Phokás Liliuſzá do-
Niceph: lib: 18. cap: 43.
mowego ſwego tego ktory Mauriciuſzá zábił/ do krolá Perſkiego Kozroeſá/
oznáymuiac o ſwym ná páńſtwo podnieśieniu. Lecz Perſá/ mſzczac ſie krwie
Perſowie pobráli páńſtwá Rzymſkie.
Mauriciuſzá dobrodzieiá ſwego/ przymierze z Rzymiány potárgał: Syria/
Páleſtine y Phenicia opánował/ Armenia/ Káppádocia y Páphlágonia/ y
woyſko iego áż do Kálcedonu záchodziło. Co nie iednego záraz roku vczy-
nił. A Phokás w Cárogrodźie przenaświetnieyſze pány zábiiał.
Lib: 11. epiſt: 49.
Grzegorz ś. gdy ſie dowiedział/ iż Anátolius Pátryárchá Alexándr: ná
Lekárſtwo z łáncuchá S. Piotrá.
oczy chorue/ wypiſuiac mu ſwoie też nedze/ iáko iney poćiechy nie ma iedno
czekánie śmierći/ poſyła mu lekárſtwo z łáncuchá ś. Piotrá w krzyżyku ktory
mu ná oczy kłáść każe. Bo/ práwi/ tákim błogosłáwieńſtwem cudá ſie dzieia.
5. Wſzczał ſie był bład w Rzymie ábo od Zydow ábo od Grekow/ iż dwu-
Soboty nie świećić.
dzy chćieli ták Sobote świećić iáko y Niedziele. Ná co ſie Grzegorz ś. obu-
rzył/ mowiac: Antychriſt ták świećić bedźie/ ſobote dla Zydow/ á Niedźie-
Lib: 11. epiſt: 3.
le dla ſwego obłudnego zmartwychwſtánia. Nie chwali y tych co mowili/
Vmyć ćiáło z potrzeby w święto ſię godzi.
iż obmyć ćiáło w Niedziele ſie nie godzi. Jeſli ſie twarz vmyć godzi/ czemu
ſie ćiáłá wſzytkiego myć gdy tego potrzebá nie godzi: Dla roſkoſzy iákiey y zby-
tku tego ſie y w powſzedni dźień czynić niegodzi/ ále z potrzeby y w święto ſie
Lib: 11. epiſt: 31.
godzi. Fráſuie ſie ná iednego Biſkupá Páſcházyuſzá Neápolitáńſkiego/
iż z iednym ábo dwiemá ſwemi klerikámi nád morze wychodzi/ lżac ſwoy
Biſkupia z ſług ozdobá.
ſtan v pátrzacych/ á nic w ſobie biſkupiego nie máiac.] Skad ſie pokázuie/ iż
to nie nowiná/ iż biſkupi z wielą oſob ná ozdobe czći ſwey biſkupiey/ chodzá.
6. Gdy ſie kśiaże Longobárdow Arnulphus ná obleżenie Rzymu wyprá-
Lib: 12. epiſt: 22.
wował: ś. Grzegorz y do woiennych myśli y opátrowánia obrony vdáć ſie
Woienne obrony obmyślał S. Grzegorz.
chćiał. Roſpiſował liſty do żołnierzow y rotmiſtrzow/ áby meſtwá ſwego
dla dobrego Rzeczypoſpolitey y ſławy ſwey záżyli: á gdyby Longobárdowie
do Rzymu ſzli/ áby w tył ná nie vderzyli/ á vczynili coby mogli. Spodźie-
Lib: 12. epiſt: 23.
wány ſie/ práwi/ iż ś. Piotrá przećiwnym ſobie naydą nieprzyiaćiele náſzy.
Náznáczał y do Ceſárſkich miaſt wodze żołnierzom/ y przykázował/ áby im
oddawáli poſłuſzeńſtwo. Táka byłá moc y pilność Papieſka. y z łáſki Bożey
oná Longobárdow śmiáłość predko vſtáłá.

Rok

Rok Páński 604. Grzegorzá 14. Phokásá 2.

1. Lib: 12. epist: 7. *Krolowa Longobárdow Katholicka.*

Z Longobárdy y krolem ich Agilulphem/ znowu pokoy z Rzymiány/ to iest z Cesárzem vczyniony iest. y tegoż roku żoná Agilulphá Theodolindá syná Adolowáldá powiłá/ y po Kátholicku ochrzćić y kośćiołowi ś. oddáć kazáłá/ zá przyzwoleniem mężá swego. O czym dáłá znáć do ś. Grzegorzá/ ktory iey odpisuiąc/ synaczkowi onemu błogosłáwi y vpominki posyła/ krzyżyk z drzewem Krzyżá ś. áby ná szyi dźiećięcey záwieszony był/ y Ewángelią w Perską bursę zámknioną. Posłał y śiestrze onego dźiećięćiá dwá pierśćionki z Jácyntem y trzeći z Albulą. A prośi áby krolowi swemu zá pokoy dźiękowáłá/ ktorym się wiele złego oddaliło. Prosiłá go też oná krolowa/ áby Sekundinowi Opátowi/ ná iego pytánie odpisał/ to iest/ około piątego Concilium: ále mu sámo Concilium posyłáiąc/ z odpisowánia się wymawia wielką chorobą swoią/ w ktorey tego roku do Bogá się przeniosł.

2. *O małżeńskich stopniách.* Lib: 12. epist: 10. Indic: 7. *Siodme pokolenie w małżeństwie.*

Gdy ś. Grzegorzowi niektorzy Biskupi nie ták przymawiáli/ iáko przyczyny y náuki pytáli: dla czego przećiw prawom Oycow śś. Augustynowi w Angliey dopuśćił/ áby w trzećim y czwartym pokoleniu małżeństwo wźięte potwierdzał/ á one° nic rozrywał: on im odpisał/ iż się to nowym tylo Chrześćiánom dozwoliło/ dla trudnośći w zwyczáiách Pogáńskich: ále inym żadną miárą się nie godźi małżeństwá złączáć áż z śiodmego pokolenia wynidźie. y roskázuie áby tákie kázirodzce/ od kośćiołá wyklinano/ iáko záráźliwe owce/ pokiby kośćiołowi dosyć nie vczynili.] Ták onego wieku práwo Chrześćiáńskie około małżeństwá ćiásne było. Lecz potym/ gdy bárźiey ćielesni ludźie być poczęli/ ná Concilium Láteráńskim szerzey popuszczono tey wodze: Dozwaláiąc do czwartego pokolenia/ gdy iuż z niego wynidą/ áby się złączáć w małżeństwo wierni mogli. Czárownikow w Siciliey szukáć y kázáć ie roskazał/ y vrzędow prośić áby do tego pomogli.

3. Lib: 12. epist: 13. *Czárownicy karáni.*

Lib: 12. epist: 25. *Do czytánia Pisma S. pokoy.* In Ezech: Homil: 14. *Schadzki ná rozumienie Pismá S.*

Bárzo rad widźiał gdy kápłani ále nawięcey Biskupi pokoiu ná czytánie Pismá ś. szukáli/ y towárzyszow do tego z ktorymiby o rozumieniu Pismá ś. rozmawiáli. Był ten v niektorych ná on czás obyczay/ iż się zchodźili ći co smák w rzeczách duchownych mieli/ y czytáiąc co z Pismá/ rozumienia swoie przynośili/ y do nabożeństwá się y cnot świętey doskonáłośći Chrześćiáńskiey pobudzáli. Y pisząc ná Ezechielá/ mowi: Wiem iż to czegom w Pismie ś. nie rozumiał/ tom przy bráćiey zrozumiał/ y poznałem iż zá ich wysługą rozumienie mi dáne było. y ták z dáru Bożego/ rozumu się przyczyniáło/ á pychy vbywáło. Do Janá Abbáty w Arábiey ná gorze Sinái/ iáłmużny ná pośćiałki y łożká y kołdry y ine do sypiánia potrzeby vbogim zakonnikom posyłał. pilnie ich o modlitwę prosząc. Ogrody/ winnice/ ábo oliwniki v Aquas Saluias gdźie ś. Páweł śćięty iest/ dárował ś. Páwłowi/ mowiąc: Ciężkoby to y grubo było/ áby mu to imienie nic służyło/ ná ktorym zwyćięzką koronę odniosł. A obiemá/ to iest/ Piotrowi ś. y Páwłowi/ ná sáme lámpy áby w nich oliwá záwżdy gorzáłá/ dárował trzydźieśći y pięć oliwnikow/ ábo sádow y ogrodow. Skąd się dáie znáć/ iáko wiele lamp w kośćiele ich zápalano. Słowá w przywileiu są te: Pánom świętym y przebłogosłáwionym Piotrowi y Páwłowi kśiążętom Apostolskim/ Grzegorz niegodny sługá. Jlekroć co máłego do służby wászey oddáiem/ wásze wam dáiem nie swoie. Nie chlubim się z dárowánia/ ále bespiecznisimy z wypłacánia. Wielkie mam mieć nabożeństwo ku wam błogosłáwieni Apostoło: Pietrze y Páwle/ żeśćie mię zá pomocą łáski Bożey od pierśi mátki mey w swoim kośćiele karmili/ y po stopniách áż do nawyższego kápłáństwá/ niegodnego wprowádźili/ ꝛc.

4. Lib: 12. epist: 16. *Pośćiałki zakonnym do Arábiey.* Lib: 12. epist: 9. *Winnice Páwłowi S. nádał. Oliwniki ná lámpy do kośćiołá.* Pro foribus S. Petri Basilicæ. *List S. Grzegorzá do Piotrá S. y Páwłá.*

5. *Zeszćie ś. Grzeg.*

Tegoż roku do wieczney chwały z ćiáłá wyszedł ten Grzegorz ś. dwu-

nastego

Iſidor: de vir: ill: cap: 27. *Grzegorzá S. wychwalenie.*
naſtego dniá Márcá. Siedźiał lat trzynaśćie y mieśiecy ſześć/ w Rzymie
w kośćiele ś. Piotrá pogrzebiony. Ildefonſus Toletáńſki Biſkup/ piſząc o
prześwietnych mężách to o nim mowi: Grzegorz Papież Biſkup ſtolice
Apoſtolſkiey/ pełny ſkruchy/ boiáźni Bożey/ w pokorze nawyżſzy/ tá kiey z
Duchá ś. náuki pełny/ iż mu rownego nie tylo zá żywotá iego/ ále y przed-
tym nie było. Zwyćiężył Antoniego świątobliwośćią/ Cypryaná wymo-
Ioan: Diac: in vita eius lib: 4. ca: 69. wą/ Auguſtyná mądrośćią. Piotr dyákon domownik iego/ często ná nim
gołębicę gdy piſał/ widźiał/ ktora znáczyłá: iż co piſał/ z Duchá ś. miał. y
dla tego z gołębicą go máluią. Nápiſał y Antyphonarz do śpiewánia/ y
kśięgi o Sákrámenćiech/ y o Ceremoniách Mszey ś. Do Kanonu/ mowi Be-
dá/ one wielkie słowá przydał: Dni náſze Pánie w twoim pokoiu ſpráwuy/
á od wiecznego nas potępienia wybaw/ y miedzy wybránych twoich trzodę
policz.] Obraz twarzy włáſney iego/ y przezacnych rodźicow iego Gor-
dyaná y Sylwiey/ támże w tym roku położony ieſt. Oná też powieść/ kto-
ra ſię byłá v Grekow nawiecey ſzeroko w kośćiołách rozniosłá/ y wiele iey v-
czonych broniło/ iákoby Tráiáná Ceſárzá Pogániná/ w wielkich grzechách
y nieczyſtośćiách/ y krwią Chrześćiáńſką ktorą rozlewał zmázánego/ z pie-
kłá modlitwą ſwoią do P. Bogá wybáwić miał/ doſtátecznie ſię obala y mie
Orat: de fidel: defunctis. od baiek bábich nie rożna być ſię pokázuie. Choć Ian S. Dámáſcenus zá
prawdźiwą ią być rozumiał. O czym kto czás ma y kśięgi/ czytay tám powa-
żne wywody/ ktore ſię do náſzey przedśięwźiętey miáry nie zeſzły.

Ná mieyſce Grzegorzá ś. náſtąpił Sábinianus on co był poſłem w Cá-
rogrodźie/ rodem Voláterranus z oycá Boná.

4. Iunij. W Angliey/ iáko ś. Auguſtyn z ſtáremi Chrześćiány z Brytáńſkiemi
Biſkupy y heretykámi dyſputował/ y iáko im prorokował/ z powieśći Be-
6. dy/ czytay w iego żywoćie. Tegoż roku Auguſtinus dwu nowych Bi-
Beda in hiſt: lib: 2. ſkupow oſádźiwſzy/ Melitá w Londoniey/ á Iuſtá w Dorowernie/ ktore
Auguſtyná śmierć w Angliey. Biſkupſtwá krol Edilbertus imiony nádał y kośćioły w nich pobudował/
ſam do oyczyzny poſzedł. Po nim Laurencius ſzeroko bárzo wiárę ś. rozſze-
rzył/ y one ſtáre odſzczepieńce Brytanny y Szkoty iáko mogł przywodźił. A
vpor ich P. Bog naſźćiem ná nie ludu nieprzyiaćielſkiego mieczem pokarał/
Odſzczepieńcow ſtárych w Angliey koniec. y one wygubił. Táki koniec máią vporni odſzczepieńcy y heretycy. Táki wźię-
li w Hiſzpániey od Sárácenow/ táki w Afryce od Wándalow/ táki ná
wſchodnych ſtronách od Turkow.

7. Greg: lib: 12. ep: 27. Zá Phokáſá Ceſárzá vtrapiona byłá R. P. nikt po cnoćie y godnośći
Miſcell: lib: 17. an: 2. Phocæ. ná vrząd y doſtoieńſtwo nie wſtępował/ iedno kto to zápłáćić y kupić y prze-
płáćić mogł. Co nie táiemnie dla wſtydu/ ále iáwnie bez wſtydu ſię dźiało.
Perſowie woyſko Ceſárſkie tego roku poráźili.

Rok P. 605. Sábiniá ná 1. Phokáſá 3.

1. *Głod y zimno.* ROk głodny y nierodzáyny wiele ludźi vtrapił. Zimno wielkie/
Paul: Diac: lib: 4. cap: 9. 10. ktore y winnice popſowáło/ y zboża ſkáźiło. Agilulphus ſyná
ſwego w kolebce Adáluwáldá w Mediolanie iáwnie vczynił
Sigeb: in Chronic. krolem Longobárdow/ y z Fránki wieczne przymierze wźiął.
Sábinianus Papież tego roku vmárł. Przyczynę iego śmier-
Anaſtaſ: Bibliot. ći Sigebertus ſtráſzliwą powiáda. Gdy pſzenice/ iáko czynił ś. Grzegorz/ ná
Smierć ſtráſzliwa o vbogie. vbogie nie rozdawał/ á drogo ią przedawáć kazał: kilákroć vkazał mu ſię ś.
Grzegorz/ y o ſkępſtwo ono y krzywdę vbogich vpominał go y fukał. A gdy
ſię nie popráwował/ czwarty go raz zgromił/ y grożąc mu/ w głowę go vde-
rzył. On od bolesći oney prędko vmárł. Siedźiał nie cáłe pułroká.
2. Tenże Sigebertus powiáda cud wielki zá tego Papieżá Sábiniáná.

Jeden vbogi od żeglarzow iáłmużny prośił w on głod wielki roku tego. Przewoźnik mu powiedźiał: Nie proś / bo w okrećie nic nie mamy iedno kámienie. A vbogi rzekł: niechże ſie wßytko w kámienie obroći. y záraz co iedno rzeczy było do iedłá / w kámień ſie obróćiły / fárbe ſwoie y poſtáwe záchowuiac.] Nie potrzebá gárdźić vbogiemi / bo przeklectwá ich wyſłuchawa Pan Bog.

W kamień ſię obróćiły ſtrawne rzeczy.

On wielki hetman y ßczeſliwy Nárſetes / Phoki ſie Ceſárzá boiac: do Perſow vćiekł z niemáła kupa ludźi. Lecz Phokás dźiwnie ſie oń ſtárał / iákoby go doſtał. y czyniac wiele przyśiag / námowił go / iż ſie do Rzymſkiey ſtrony wroćił. Máiac go w mocy zły Ceſarz / przyśiegi mu żadney nie dotrzymał / y żywego ſpalić kazał. Ten miał koniec on wodz wielki / woiownik Perſow y innych dźikich narodow. Smierć iego Perſy vweſeliłá / á Rzymiány bárzo záſmućiłá. Widźieli iáwnego tyránná / ktory nikogoż nie miłował / á wßytkich ſie bał. y dla tegoż zá namnieyßym podeyźrzeniem zacne ludźie y niewinne zábiiał.

Cedren: & Miſcell: in Phoca.
Narſes hetman ſpalony.

Rok P. 606. Bonif: III. 1. Phokáſá 4.

Nalo nie rok śierocⅰáłá ſtolicá Apoſtolſka / áż Bonifácius dyákon / on ktory był poſłem od ś. Grzegorzá do Phoki wyſłány / ná Papieſtwo wſádzony ieſt. Poſpolićie te obierano / ktorzy iákie záchowánie v Ceſárzá mieli: áby ná tákie ochotnicy / wedle onego tyránſkiego czáſu / przyzwolił. Ten v Phoki Ceſárzá to ziednał / iż ſie Cyriákowi piſáć zákazał Oecumenicus, to ieſt / Powßechny Pátryárchá / mieniac iż to imie ſámemu Rzymſkiemu Biſkupowi dáne być ma. Miał nieiákie záwaśnienie Phokás ná Cyriáká / y dla tego do tákiego wyroku ſkłonny był. y rzecz ſłußna vczynił / iákim tákim ſercem / ktorey v Mauryciuſá ś. Grzegorz wymodz y wyprośić nie mogł. Z tego heretycy náßy wrzeſzcza / plotac: iż od Phoki okrutniká Rzymſkiego kośćiołá przodkowánie vroſło. Nie moga głupi ábo vporni proſtacy rozumieć z hiſtoriy kośćielnych / iż tego roku nie máß / ktoregoby ſie zwierzchność Papieſka / á zwłaßczá z appellácyi / nád wßytkiego świátá kośćioły nie pokázowáłá. A ten ſam Jan co tytuł táki ſobie przywłaßczał / áppellácyi do Rzymu dopuśćił / y ſam ſadzony tám był / tákże y Cyriákus / z ktoremi te poſwarki były.

1. *Bonifácius Papież trzeći.*

Anaſtaſius & Paul: Diacon: de geſtis Long: lib: 4. cap: 11.

Oecumenicus *tytuł od Patryárchy oddalony.*

Cyriákus / ktory onego tytułu pyßnego mocno popierał / y záſtáwiáć ſie oń chćiał: gdy widźiał iż przegrał / od ſmutku vmárł. Ná iego mieyſce Thomás dyákon náſtapił. Bonifácius trzeći śiedzac ná ſtolicy Apoſtolſkiey ośm mieśiecy / z świátem ſie pożegnał.

2. *Ciriákus od ſmutku vmárł.*
Anaſtaſius.

Rok Páńſki 607. Bonifáciußá czwartego 1. Phokáſá 5.

Naſtapił ná ſtolice Apoſtolſka Bonifácius czwarty z Wáleriey miáſtá Marſow / Janá lekárzá ſyn. Ten záraz dom ſwoy ná klaßtor obroćił / y fundácia vczynił. A widzac Ceſárzá Phokáſá ſkłonnego do Rzymſkich Biſkupow / czego ſie inßy przed nim ważyć nie śmieli: prośił y vprośił v niego w Rzymie kośćioł ſtáry Pogáńſki / ktory Pántheon zowia / áby go mogł ná vżywánie Chrześćiańſkie Bogá prawdźiwego obroćić. y ták záraz vczynił / názwał go Bogárodźice Máriey y świetych meczennikow / ktorych tám kośći wnioſł. Ten kośćioł Pántheon zbudował był Márkus Agrippá ießcze zá Ceſárzá Auguſtá / y Jowißowi Windici poświećił. á po lat ßeść ſet trzydźieśći y dwu ná chwałe ſie Boſka y vżywánie Chrześćian podał / on dom dyabelſki dźiwnie mocno zbudowány / ktory do tych náßych czáſow trwa.

1. Miſcell: lib: 17.
Anaſtaſius.
Pántheon kośćioł vprośony.

2. Miscell: lib: 17. *Zoná Mauriciuszá ze trzemi corkámi zabita.* Niceph: lib: 18. cap: 41.

W Cárogrodźie Phokás Cesarz/ gdy corkę swoię Domicią zá Priská dawał á gody iey spráwował/ o podeyźrzánie sprzyśiężenia przećiw sobie/ wiele wielkich pánow pomordował. Miedzy inymi żonę Mauriciuszá Cesárzá Constántinę zmęczoną ze trzemi corkámi zábić kazał. Poki byłá żywá Constáncia/ byłá tá wieść miedzy ludźmi/ iż syn iey Theodozyus ktory iuż był Cesárzem/ żyw był/ gdy ći co go śćináć mieli/ z miłośierdźia ku niemu inszego iemu podobne° podrzućili. Ale sie potym nálázło/ iż prawdźiwie zábity był. Ciáłá wszytkich dźieśiąći osob domu dobrego Mauriciuszá/ w kośćiele ś. Mámántá męczenniká pogrzeb miáły.

Sopárá corká Mauriciuszá. Martyr: Roman: 9. Nouembris. Prat: Spirit: ca: 127.

Z domu y krwie Mauriciuszá były niektore święte białegłowy/ miedzy inymi Sopárá corká iego/ ktorą kośćioł Grecki y Láćiński miedzy święte policza. y Dámiáná nieiáka śiostrá Mauriciuszá/ ktora w Jeruzálem mieszkáiąc/ świętobliwie żyłá. O ktorey Sophronius.

3. Glicas in Annal: in Constant: magno. *Ciemnicá rosprzestrzeniona.* Annal. *Persowie woiuią.*

Zá Phokásá w Cárogrodźie dla iego tyráństwá/ gdy wiele ludźi zacnych o ládá podeyźrzenie do więźienia dawał: niewiástá iedná miłośierna dom swoy ná rosprzestrzenienie turmy ábo ćiemnice dárowáłá. A od widząc iż tám dla ćiásności y smrodu wiele sie więźniow zárażáło. A od Constántiná wielkiego zá ktorego onę ćiásną ćiemnicę zbudowano/ nigdy rozprzestrzeniona nie byłá/ iedno zá Phokásá. Kozroes krol Perski/ gdy tákie okrućieństwá Phokás czynił/ Syrią gorną y niższą zwoiował/ á żadne mu sie woysko Rzymskie nie sprzećiwiło.

4 *Cudo ná krzyżach.* Apud Surium ex Eleusio 22. Aprilis.

W źiemi Gáláciey gdy w niektorych miásteczkách processye y modlitwy czyniono/ krzyże ktore noszą/ cudem wielkim sáme sie chwieiąc ná sie biły y sáme sie psowáły. Co gdy sie rozgłośiło: Thomás Cárogrodzki Pátryárchá/ ktory przyzwał z támtey źiemie do śiebie Theodorá Syceoty świętego męzá/ ktory miał duchá prorockiego/ y pytał go o on cud y coby znáczył. On mu powiedźiał iż był táki cud prawdźiwie/ ále co sie przezeń rozumiáło powiedźieć nie chćiał. A on padł v nog iego/ mowiąc: Nie wstánę áż mi powiesz. A on powiedźiał: iż wiele ludźi od wiáry ś. odstąpi/ y naiázdy będą woienne/ y wielkie krwie rozlanie/ y po wszytkim świećie będą zdrády y burzliwośći/ y kośćioły spustoszeią/ y przybliżyło sie przyszćie przećiwniká. O co sie Thomás zásmućiwszy płákał/ á prośił go o modlitwę zá sobą/ áby pierwey vmárł/ á ná to nie pátrzył.]

Od Persow prześládowanie wielkie.

Ziśćiło sie ono proroctwo w kilku lat. Gdy Persowie kráie y kośćioły Chrześćiáńskie woiowáli y Jeruzálem/ y krzyżá ś. drzewo wźieli/ y Monotelite heretycy wielką szkodę kośćiołom wschodnym poczynili/ y zá tym Máchometská z Nestorianow y Arianow y Żydow sektá piekielna ná krzyżá ś. niesławę/ y zgubę/ nástáłá. y to onemi słowy dał znáć Theodorus: Przybliża sie przyszćie przećiwniká/ to iest Máchometá.

Syceotá Phokásá zleczył.

Tenże Syceotá będąc w ten czás w Cárogrodźie/ Phokásá Cesárzá gdy ná ręce y nogi chorował/ zleczył/ y vpominał go gdy go o modlitwę prośił/ áby ludźi nie trapił y krwie nie rozlewał/ ieśliby chćiał być od Páná Bogá wysłucháńy.

Rok P. 608. Bonifá: IIII. 2. Phokásá 6.

1. Cedren: in Phoc. *Zmowá ná Phokásá.*

Riskus on źięć Mauriciuszow widząc wielkie okrućieństwo Phokásowe/ zmawiáć sie począł z Herákliuszem stárostą ábo Pretorem Afryki/ áby ná tyránná z woyskiem przybył. Bo słyszał o nim iż sie do tego brał. A Persowie Rzymskie páństwá posiadáli: wźieli Armenią y Káppádocią/ y woysko Rzymskie zbili/ y potym Gálácią y Pámphilią zwoiowáli/ y przyszli áż do Kálcedonu/ zábiiáiąc y łupiąc. A Phokás w mieśćie/ swoie zábiiał y więźnił.

2. *Thomás Pátryárchá o śmierć prosi.*

Thomás Cárogrodzki Pátryárchá záchorzawszy/ posłał do ś. Theodorá Syceoty ktory w ten czás w Cárogrodźie był/ prosząc áby mu koniec żywotá

vprośił

vprośił v Páná Bogá/ áby ná one przyszłe nędze kośćiołá Bożego/ o ktorych mu był opowiedźiał/ nie pátrzył. On niechćiał o to P. Bogá prośić. ále gdy mu drugi raz z tą prośbą był ćiężki/ przyzwolił/ mowiąc: każeli przyidę do niego: ále vyźrzemy śię tám obádwá. A Thomás wskazał do niego: Niech swego milczenia nie przerywa/ dosyć mi ná tym słowie ktore rzekł/ iż śię tám oglądamy. y prędko Pátryárchá przed wieczorem rostropnie y z dźiwnym státkiem vmárł. w niemocy náwiedzał go Phokás Cesarz. Tenże Theodorus tym duchownym ktorzy zeszćia Thomaszá ták dobrego Biskupá żáłowáli: obiecował/ nie inákszego ná iego mieysce/ nie proroctwem ále dobrą nádźieią. Bo po nim wstąpił ná one stolice Sergius dobry iáko Saul ná początku/ ále potym zostáł heretykiem y głową Monotelitow. y złym człowiekiem będąc/ źle zginął.

Surius ex Eleusio 22. Aprilis.

Sergius Pátryárcha Carogrodski.

3. Eulogius on Alexándriyski Pátryárchá/ ktory wiele heretykow P. Bogu w onym Biskupstwie pozyskał/ po zapłáte z ćiáłá poszedł. Pisał y ná heretyki vczone kśięgi. O tym nápisał Sophronius/ iż mu Leo Papież vkázuiąc śię przez sen/ iego ná on czás słudze ktory był Biskupem w Dárniey w Libiey/ dźiękował iż dobrze iego listu przećiw heretykom bronił. On to był list do Cárogrodzkiego Pátryárchy Fláwianá.

Eulogius vmárł.
Prat: Spir: ca: 148.

Rok P. 609. Bonifá: IIII. 3. Phokásá 7.

1. Phokás Bonoszá nieiákiego ná nawyzszym vrzędźie/ ktory zwano Comitiua Orientalis, postáwił/ tákże iáko y sam okrutnego y nieludzkiego. ktory iádąc ná swoy vrząd/ o Theodorze śię onym Syceoćie w drodze dowiedźiawszy/ prośił iego modlitwy y błogosłáwieństwá. ktore gdy mu dawał/ nie schylił głowy/ á on go zá włosy do źiemie pociągnął. y mniemáli bráćia/ iż śię rozgniewány náń puśći/ ále pokornie śćierpiał/ y rękę ś. cáłował/ y ná pierśi ná ktore bolał/ przykłádał/ o modlitwę go prosząc. A święty go náuczał/ áby był łáskáwym/ á niewinnych nie zábiiał/ chćiałliby áby iego modlitwá wysłuchána byłá. Podawał mu pieniądze y przymuszał go áby wźiął á bráćiey po iednemu złotemu rozdał. A on nie licząc ich poznał Duchem ś. iż nie było iedno pięćdźieśiąt/ y rzekł: ia mam bráćiey sto/ á iáko im po iednym dáć mam? A on śię zádźiwowawszy obiecał drugą pięćdźieśiąt posłáć/ y ták vczynił.

Miscell: lib: 17.
Bonosus srogi korzy śię kapłanowi
Eleusius apud Surium 22. Aprilis.

2. W Antyochiey Żydowie wzburzywszy śię wiele Chrześćian pozábiiáli/ á Anástázyuszá Pátryárchę zámordowáli. Zá co ie Bonosus z woyskiem tám iáchawszy pokarał. Tego Pátryárchę kośćioł zá ś. męczenniká policza. Nie był to on Synáitá/ ále drugi tegoż imienia po nim.

Miscell: lib: 17.
Żydowskie wzburzenie.
Martyrol: Rom. 21. Decembris.

Znowu ná Phokásá Cesárzá zmowy y sprzyśiężenia pánow niektorych powstáły. O ktorych śię on dowiedźiawszy/ wiele ich pozábiiał. Miedzy nimi Theodorá/ Helpidiuszá/ Anástázyuszá. Ták nieszczęśliwe było iego tyráńskie pánowánie/ ktorego zátrzymáć/ y tákim częstym krwie rozlániem/ nie mogł. W Jeruzálem po Esichiuśie ná Biskupstwo nástąpił Zácháryasz/ o ktorym niżey wiele wzmiánki będźie.

Miscell: vt supra.

Rok Páński 610. Bonifáciuszá czwartego 4. Phokásá 8.

1. W Afryce Heráklius od żołnierzow Cesárzem záwołány/ wybrał śię z wodnym woyskiem/ máiąc z sobą obrázy przeczystey mátki przećiw Phokásowi. y gdy przypłynął do portu Zofiey/ tám bitwę wodną wygrał/ y do Cárogrodu wiáchał. A Photinus żołnierz ktorego był żonę Phokás zesromoćił/ wpadł w páłac y Phokásá poimał/ y w czarne suknie odźiánego do Herákliuszá przywiodł.

Cedrenus.
Miscel: ex Theoph.
Phokas poimany y zabity.
Niceph: lib: 18. cap: 26.

Rzekł

Rzekł mu Heráklius/ tákżeś to dobrze nedzniku Rzeczp: ſpráwował? A on odpowiedział: Twoiá rzecz ſpráwowáć ia lepiey. y kazał mu Heráklius nogi y rece obćiąc y głowe vćiąć/ tułob/ poſpolſtwo ná rynku wołem názwánym/ ſpaliło. Táki był koniec tyránná.

Theod: Balſam in Can: 13. Baſil.

Zołnierze za męczenniki chćiał poczytać.

Ten Phokás zá pánowánia ſwego/ widząc iáko mu żołnierze ná woynách z Perſy gineli: zezwawſzy duchowne w Cárogrodźie/ chćiał áby ći co ná woynie zábići ſą/ zá męczenniki w kośćiele byli chwaleni/ żeby ſię tą ſławą do ſtanu żołnierſkiego lud ćiſnął. Lecz ſię temu Pátryárchá z innymi kśięża ſprzećiwili/ y vkazáli náuki y Kanon pokutny ś. Bázyliuſzá/ iż tákim ktorzy ná woynie mężoboyſtwá ſię dopuſzczą/ kommunia ábo ćiáło Páńſkie nie ma być dáne/ áżby pokutowáli. y ták rzeczy oney Phokás zániechał.

Heraklius na Ceſarſtwo.

2. Heráklius od Sergiuſzá Pátryárchy w kośćiele ś. Stephaná ná pálacu koronowány był weſpołek z oblubienicą ſwoią Eudocyą/ ktorą ná ten czás zá żonę brał. Był rodem Káppádox prześwietnych rodźicow/ wzroſtu miernego/ duży y mocnych pierśi/ z długą brodą/ ktorą zoſtawſzy Ceſárzem/ wedle zwyczáiu Ceſárzow/ oſtrzygł. Acz tego roku Perſowie woyſko Rzymſkie poráźili/ iednák zá oddaleniem tyránná wſzytkie wſchodne páńſtwá nádźieią ſię lepſzych czáſow ćieſzyły.

Cedrenus & Glicas.

Ian iałmużnik w Alexandriey Patryarcha.

Leoncius in vita eius.

Surius 23. Ianuarij.

Praca około heretykow.

3. W Alexándriey po Theodorze/ ktory dwie lećie śiedźiał/ náſtąpił ná one ſtolicę Ian/ názwány Iáłmużnik/ ktorego dźieie nápiſał Leoncius Neápolſki Cypru rowiennik iego/ ktore przyięte ſą ná Concilium wtorym Niceńſkim. Był Ian z Cypru/ ſyn Epiphániuſzá ſtároſty tegoż wyſpu/ poniewolnie y z wielkim Ceſárzá Herákliuſzá nálegániem przyiął Biſkupſtwo one. Ná ktorym záraz o náwrocenie ſię heretykow/ ktorych ieſzcze było wiele/ y onych Gnáphea potomkow. y gdy widźiał iż tylo Kátholickich kośćiołow w mieśćie było śiedm/ poſtárał ſię iż ich było o śiedmdźieśiąt. Swiętokupſtwo wykorzenił/ vkrzywdzonych bronił/ y ſędźiow ſpráwiedliwośći náuczał. Miłośierdźia ná vbogie wielkiego vżył. nábudował rozmáitych ſzpitalow/ y chore y vbogie tám karmił. y ſpiſowáć ſobie wſzytkie w mieśćie każąc/ náliczono ich śiedm tyśięcy y pięć ſet/ ktore wſzytkie opátrował/ pány ie ſwoiemi zowiąc. Bo ći ſámi/ mowił/ pomoc mi dádzą/ ábych od kroleſtwá Chryſtuſowego nie odpadł. Przyłożył y do tego pilność/ áby miáry y wagi były ſpráwiedliwe. etc. Pátrz w iego Żywoćie.

Vbogich 7500.

Ealredus in vita S. Edvardi Regis.

Poświącanie dziwne kośćioła w Angliey.

Surius 5. Ianuarij.

Beda hiſt: Anglic: lib: 2. cap: 3.

Piotr S. poświęca kośćioł.

4. W Angliey w Londonium/ wnek krolá Edylbertá nowo do wiáry obroconego/ ná imię Sebertus tákże z Pogániná Chrześćiánin kośćioł ś. Páwłá w murze zbudował/ á przed murem klaſztor y kośćioł ś. Piotrá/ ktory hoynemi imiony nádał. A gdy Mellitus Biſkup kośćioł on ś. Piotrá poświęcáć miał: nocy oney przed poświęceniem vkazał ſię Piotr ś. iednemu rybakowi/ y przewieść mu ſię/ obiecuiąc mu zápłáćić/ przez rzekę Thámen do onego kośćiołá kazał. y wyſtąpiwſzy z łodki wſzedł w kośćioł/ á ná to pátrzył on rybak/ y wnet ſię kośćioł on niebieſką świátłośćią obiáśnił/ y wiele świętych do kośćiołá wchodźiło/ y śpiewánie niebieſkie zágrzmiáło/ y wonność dźiwna náſtąpiłá. y tám ś. Piotr odpráwiwſzy wſzytko co do poświęcenia kośćiołá ſłużyło/ wroćił ſię do onego rybaká. y wſtępuiąc w łodkę Piotr ś. ſpytał go: ieſli ma ryby: á on rzekł/ ćiebiem ſię y świátłośći niezwykłey przeląkſzy/ nicem vłowić nie mogł/ álem zapłáty obiecáney od ćiebie czekał. A Piotr ś. rzekł: Zápuść teraz śieći. y gdy to vczynił/ poimał ryb wiele/ á miedzy nimi iednego wielkiego ieśiotrá. y roſkazał mu Piotr ś. áby Biſkupowi Mellitowi ieśiotrá od niego oddał/ á ſam inę zá przewoz pobrał. y dał mu błogoſłáwieńſtwo y potomkom iego ná łowienie ſzczęśliwe ryb. Iedno mu roſkazał/ áby w Niedźielę nie łowił. y rzekł: Iam ieſt Piotr ktory z tobą mowię/ y poświęćiłem ten kośćioł imieniá mego z towárzyſzmi memi: Powiedzże Biſku-

że Biskupowi coś widźiał y słyßał/ twey mowy naydźie świádectwo ná śćiánách. Niechże kośćiołá nie poświeca/ á tego tylo dołoży czego nie dostáie/ cośmy opuśćili/ to iest táiemnice ćiáłá y krwie Páńskiey. Niech powie ludźiom/ iż to mieysce często náwiedzáć/ y przy modlitwách y prośbách wiernych będę. á ktorzy pobożnie y spráwiedliwie y trzeźwie ná tym świećie żyć będą/ wrotá im niebieskie otworzę.

Ráno tedy gdy Mellito ná poświacánie kośćiołá ßedł/ rybak on z Iesiotrem záßedł/ y wßytko co mu roskazano powiedźiał. Zádźiwił sie Biskup/ y wßedßy w kośćioł/ nálazł thło obiecádłem oboygiem pokreßone/ y ná 12. mieysc śćiány oleiem pomázáne/ y dwánaśćie dogorzáłych świec ná krzyżách/ y świeże pokropienia. Co widząc/ pochwalił z ludźmi P. Bogá. Iáchał potym do Rzymu do Papieżá/ podobno (ieśli sie domyśláć godźi/) cud mu on ták wielki oznaymiáć. y ine náuki dla ludu nowego odnośić/ y o postánowienie onego klaßtoru ś. Piotrá rádźić sie. y dla niego Papież Bonifácius Synod miał w Rzymie.

5. *Mellito Biskup.*

Rok P. 611. Bónif: IIII. 5. Herákl: 2.

Persowie źiemie Rzymskiego páńskiego wojowáli/ y wiele bárzo ludźi bráli/ Cezárea Káppádociey wźieli/ y ßli gdźie chćieli gdy sie im nikt nie zástáwiał. Tegoż roku Eudoxia Cesárzowa syná powiłá Heráklíußowi/ ktory był zwány Constántinus mnieyßy/ á sámá prędko vmárłá.

1. Theoph: anno 2. Heracl.

W Gálliey Theodorikus krol pieniądze łákomie zbieráiąc y ćiężkie podátki ná poddáne kłádąc/ miał Poborcę łákomego y okrutnego Gwárneriußá. ktory gdy ná tákie łupiestwá do Bituriku przyiáchał: Biskup ś. Austregisilus onego miástá ták mu sie mocno sprzećiwił/ iż go od miástá gromieniem słow odstráßył/ o swoie sie owce zástáwiáiąc. Wroćić sie do krolá on poborcá muśiał y Biskupá obwinił/ á w tym też Biskup świety y cudámi sławny z ćiáłá wyßedł. Przyiáchał potym on Gwárnerius do Bituriku/ y zástał nowego Biskupá Sulpiciußá/ ktory go pokornie prośił/ áby miástá nie vćiskał. Lecz go on nie słuchał/ y wßedßy do kośćiołá/ gdy widźiał grob ś. Austregisilá złotem przybrány/ rzekł: Ná vbogie to swoie złoto Biskup rozdáć miał/ nie ná grob swoy. y chodząc od ołtarzá do ołtarzá ná modlitwę/ pádło nań drzewo iákieś/ y głowę mu rozbiło/ y záwołał: Austregisilus y żywy mię prześládował y vmárły máło mię nie zábił. y gdy złupiwßy miásto wyieżdżał do Augustodunu: w drodze iedney nocy gdy ná potrzebę ßedł/ trzewá wßytki y wnętrznośći z niego wypádły/ y tám záraz vmárł. Potym żáden z Bituriczan tákich poborow y podátkow wyćiągáć nie śmiał.

2. Apud Surium 20. Maij. *Poborcá okrutny pokarány.*

Rok Páński 612. Bonifáciußá czwartego 6. Heráklíußá 3.

Gdy sie Persowie zwyćięstwy nákarmili: Sáráceni po nich Syrię pustoßyli/ żelázem y ogniem wßytko gubiąc. Heráklius tym czásem woysko zbierał/ y syná swego Heráklíußá ábo Constátiná Cesárzem vczynił/ y był od Sergiußá Pátryárchy koronowány.

1. Theophanes. *Saraceni Syria woiuią.*

W Gálliey krol Theodorikus słucháiąc báby swey Brunichildy/ Kolumbaná ś. ktory z Hiberniey wyßedßy do Gálliey/ Luxowieński klasztor zbudował/ z źiemie y páństwá swego wygnał/ po dwudźiestu lat iáko on klaßtor záłożył. Przyczyny iney nie było/ iedno iad złey niewiásty tey stárey y w lećiech y w złośćiách Brunichildy/ ktora sie/ iáko sie wyżßey wspomniáło/ o to ná ś. Kolumbaná roziádłá/ iż krolá wnęká iey Theodoriká/ od nieczystośći zákazánych odwodźił/ á święte mu małżeństwo rádźił. Czego

2. Ionas in vita S. Columbani ca: 18 apud Bedam. *Brunichilda zła krolowa.*

oná niechćiáłá/ áby własna krolowa w rządziech iey y w powadze nie prze-
Kolumbanus S. z krolmi walczy.
ßkadzáłá. y miał nie máło dźieći z onemi nałożnicámi Theodorikus/ ktore
gdy raz tá bábá do ś. Kolumbaná/ gdy ná páłacu był/ przywiodłá/ prosząc
áby im błogosłáwił: on niechćiał mowiąc: Zaden z tych co sie z złego łożá v-
rodźili krolem nie będźie. O co sie bárźiey wzburzyłá/ y nápráwiłá dwor wßy-
tek y pány y Biskupy/ áby krolá do tego námawiáli/ żeby ś. Kolumbanus
Do klaßtoru nie wchodzili świeccy.
wygnány był. krol długo niechćiał/ y męża sie ś. bał/ áż nákoniec przyßedßy
do klaßtoru iego/ te mu winę zádał/ iż do klaßtoru świeckich nie pußcza á
weßćia im broni. A Kolumbanus powiedźiał: Jesli ty chceß zakonne życie
y obyczáie y práwá psowáć/ P. Bog zepsuie krolewski dom twoy y wßytko
potomstwo twoie. Tymi sie słowy krol zátrwożył/ y mowił: Nie iestem ták
głupi/ ábych w táki grzech vpáść miał/ á tobie męczeńską koronę iednał. gdy
sie z ludźmi y obyczáymi świeckich nie zgadzaß/ idź tám skądeś wyßedł. y zá-
S. Kolumbana wygania krol.
tym wßyscy dworzánie iego záwołáli: Niechcemy tu mieć tákiego ktory sie
towárzystwá wßytkich strzeże. A Kolumbanus powiedźiał: Poki mię mocą
nie wywloką/ iaz tego klaßtoru nie wynidę.

3\. Odßedł sam krol zostáwiwßy nieiákiego Bándolphá áby go wygnał/ y
wygnał go mocą y prowádźił do Wesocionu miásteczká/ czekáiąc co z nim
Cuda S. Kolumbana.
krol czynić każe. Tám ś. Kolumbanus cudá wielkie czynił/ więźniow poi-
mánych á pokutuiących okowy y łáncuchy krußył. Zámkniony kośćioł ná v-
ćieczkę ich/ modlitwą otworzył. y chćiał P. Bog dáć znáć iákiego człowieká
wyganiáli. Co vznawßy Bándolphus ktory go wyganiał/ wolnym go vczy-
nił/ á on sie przez miásto iáwnie do klaßtoru wroćił. O czym dowiedźiawßy
sie Brunichildis y Theodorikus/ żołnierze do klaßtoru posłáli/ áby go stámtąd wypchali. ktorzy w klaßtorze pilno go ßukáiąc/ gdy iáwnie śiedząc w
przyśionku kośćielnym czytał/ mijáli go y suknie sie ich oń oćieráły/ á widźieć
go nie mogli. Sam go rotmistrz vyźrzawßy/ rzekł: Idźćie precz/ á powiedzćie krolowi żeśćie go náleść nie mogli. Krol znowu posłał Bertáriußá Ro-
mesá/ áby go pilniey ßukał. y nálazł go z bráćią śpiewáiące° w kośćiele. Pro-
śili go wßyscy żołnierze áby wyßedł á krolá vsłuchał. y gdy niechćiał á mo-
wił: nie wynidę áż przymußony. Zołnierze klękáiąc przed nim pokornie/ zá suknią go ćiągnęli/ mowiąc: Zginiem y krol nas pozábija/ iesli ćie nie wywlo-
czem. y vżaliwßy sie ich/ z żáłośćią bráćią pożegnał/ y vćießył słowy świętymi/ y wychodźił. Wiele bráćiey z nim ná wygnánie iść chćiáło/ ále nie dopu-
śćił/ iedno tym ktorzy z nim z Hibernicy przyßli. Eustáśius napilnieyßy był
iego drog towárzyß/ y pisał wßytki drogi y spráwy iego/ y cudá ktore czynił.

Kolumbanus prorokuie.
4\. Był z nim od krolá Theodoriká posłány nieiáki Rágámundus/ do kto-
rego gdy byli w Antyodorze/ rzekł ś. Kolumbanus: Pámiętay Rágámunde/
iż ten Klotárius ktorym wy gárdźićie/ po trzech lat pánem wáßym będźie.
A gdy był w Turonie ná obiedźie v Biskupá Leupáriußá/ przez Chrodoal-
dá/ ktory powinną krolá Theodoriká zá żonę miał/ do tegoż krolá ták wská-
zał: Powiedz y przynieś to do vßu páná twego krolá/ iż po trzech lećiech Pan
Bog/ y iego y wßytek dom iego wykorzeni y wygubi. Nie mogę milczeć to
co mi P. Bog mowić każe.

Klotarius krol Kolumbana czći.
5\. Ná teyże drodze zstąpił do krolá Klotáriußá/ ktory w stronie Gálliey nád morzem pánował. Przyiął go iáko Proroká Bożego/ y prośił áby w iego páństwie został/ obiecuiąc mu służyć iákoby
sam chćiał. Ale on niechćiał mowiąc: Dáley mam pielgrzymowáć/ á też przyczyną zwády miedzy krolmi być niechcę. Jeßcze tám przemießkiwał/ gdy Klo-
tárius posły miał od obu krolow y od Theoriká y od Theobertá/ ktorzy sie
iuż o gránice wádźili/ y Klotáriußá obá ná swoię stronę do pomocy woienney
poćiągáli. O co gdy sie ś. Kolumbaná krol on dobry Klotárius porádźił/
Idem qui supra.
rzekł: Ani temu áni owemu nie pomagay. Bo sam po trzech lat oboie ich
krolestwo

krolestwo mieć bedźiesz. karał go y o niektore w domu iego grzechy / iáko v pánow tego nie skapo: ále Klotárius pokornie wszytko od niego przyiął / y popráwę obiecał. S. Kolumbanus w Gálliey mieszkáiąc / niektore Swewy báłwochwálce cudámi do CHRISTVSA obroćił / iż sie czártow zárzekli y Chrzest ś. przyięli. Táż Brunichildis y z Theodorikiem prześládowáłá Biskupá Wieneńskiego Desideriuszá / y ná wygnánie go potępiłá / gdźie meczeńską koronę zábity odniosł. kośćioł go miedzy ś. meczenniki kłádźie. *Martyrol: Rom: 11. Februarij. & 23. Maij.*

Rok P. 613. Bonif: IIII. 7. Hérákl: 4.

1\. PErsowie woiowáć Rzymskiego páństwá nie przestáli / y Dámászek tego roku wźięli. Słał do Rozroeśá posły Heráklius o pokoy prosząc / áby ná dáni przestał / á ludzkiey krwie nie rozlewał. Ale on niechćiał / y nádźieię miał iż wszytko Cesárstwo Rzymskie miał pośieść. S. Anástázyus Synáitá táką historyą wypisał / ktorą ś. Jan Dámáscenus w swoie księgi włożył. Gdy Sáráceni v Dámászku źiemię náiácháli / blisko Dámászku iest mieysce ktore zowią Carsatas, ná ktorym iest kośćioł ś. Theodorá. ktory Sáráceni zmázáli y zháńbili / y sámi w nim z końmi y z bydłem mieszkáli. Jeden z zuchwálstwá strzelił ná obraz ś. Theodorá y w rámieniu strzałę vtopił. z ktorego krew záraz płynąć poczełá. Czemu sie Sáráceni dźiwowáli / ále sie nie vpámietáli / áż ná wszytkie Pan Bog karánie puśćił / ktorzykolwiek w onym kośćiele mieszkáli / wszyscy wyzdycháli / á było o dwádźieśćiá domow / y żaden z nich nie został. ini co tám nie mieszkáli zdrowi byli. y mowi ten Anástázyus / iżem ia sam ten obraz widźiał / y ná krew onę pátrzyłem.

Theoph: Miscell: lib: 18. — *Persowie psuią páństwa Chrześćiáńskie.* — *Lib: de Jmag.* — *Z obrazu krew.*

2\. Heráklius własną wneczkę ábo synowicę swoię Mártinę zá żonę wźiął / y Sergius Pátryárchá onę koronował. Czym sie wszyscy dobrzy brzydźili. O co go P. Bog ná wstydliwych mieyscách karał / y dawał znáć że mu sie to nie podobáło / co Pátryárchá rozgrzeszył y potwierdźił. S. Theodorus on Syceotá z Biskupá Archimándritá / tego roku przenieśiony iest do Chrystusá. Żywot iego y cudá wypisał Eleusius vczeń iego / ktorego on rodźicom iego vprośił / áby sie národźił / y do niego od młodośći dány y wyćwiczony w zakonie dwánaśćie lat z nim przemieszkał.

Theophanes. Cedrenus. Zonaras. — *Kazirodstwo Cesarsa Herakliusza.* — *Eleusius in vita eius.* — *Smierć S. Syceoty.*

3\. Powstáłá wielka woyná miedzy krolmi Fránkow Theodorikiem y Theodobertem bráćią / w ktorey ś. Kolumbanus sstąpił do Theodobertá / y vpominał go áby hárdość złożył / á kśiedzem zostáł / áby z krolestwem y dusze swey nie stráćił. Wszyscy sie śmiać z oney iego mowy poczeli. á on rzekł: Jesli dobrowolnie niechce / poniewolnie kśiedzem zostánie. y to wymowiwszy duchem prorockim / do swoiey sie celle wroćił. Nie długo woyská ná sie bráćia zebráli / y bitwę dáli v Tullá / w ktorey Theodobertus przegrał. A znowu sie popráwiwszy v Tulbiáku / o Theodoriká sie pokuśił. Wiele sie krwie z obu stron rozlało / ále Theodorikus zwyćiestwo otrzymał / á Theodobertus vćiekł / y od swoich zdrádzony do Theodoriká przywiedźiony iest. á on go do Brunichildy posłał / ktora wiecey życząc Theodorikowi / niż temu drugiemu synowi swemu / prośiłá áby kśiedzem został Theodobertus. y gdy klerykiem go vczyniono / po máłym czáśie zábić go kazáłá / y wszytkie dźieći iego pomorzyłá. krolował lat śiedmnaśćie / á tego roku sam był swoię żonę zábił.

Ionas vt supra. — *Woyny domowe miedzy Franki.* — *Krolowi radzi do klasztoru S. Kolumb.* — *Brunichildis syna zabila y dzieci iego.*

4\. Kolumbanus vsłyszawszy o zgubie Theodobertá / myślił iść do Wenetykow / ktore y Skláwámi ábo Słowiány zowią / to iest / do ludźi Pogáńskich Słowakow / ktorzy w stronách Weneciey przemieszkiwáli / áby im świátłość ś. Ewángeliey przynośił. Ale dał mu znáć P. Bog / iż tám nic spráwić nie miał. y puśćił sie do Włoch miedzy Ariány. Przyiął go z wielką czćią krol

Słowianie abo Słowacy.

Longobárdow Agilulfus/y dozwolił mu mieszkáć gdźieby chćiał. v Medio-lanu przemieszkiwał/ á ná Ariany kśiegi vczone pisał. y ná mieyscu názwánym Bobium, klasztor zbudował.

Bobium klasztor S. Kolumbana.

5. Edilbertus pierwszy krol Chrześćiáński w Angliey tego roku ná wieczne krolestwo poszedł. krolował piećdźieśiat lat y sześć. Trzeći był od krolow Angielskich w onych stronách/ ále powołániem do wiáry ś. pierwszy/ w ktorey rozmnażániu żył dwádźieśćiá lat y rok/ do wiáry ś. poddánym przyczyna był/praw ich Rzymskich do sadow náuczył/y nápisał ie/ miedzy ktoremi obrone kośćiołow ś. zá fundáment położył. Po śmierći iego / syn iego Eáduáldus / wiáry Chrześćiáńskiey przyiać niechćiał / y sprosnym sie grzechem z żona oycá swego zmázał. y był przyczyna wielom/iż sie do Pogáństwá wroćili/ ći ktorzy ábo z boiáźniey/ ábo dla łáski ludzkiey Chrześćiány zostáli. Karał P. Bog onego sprosniká/bo często szálały od czártá trapiony był. Synowie też Sárábetá krolá támże Sáxonow wszyscy trzey wiáry ś. nie przyieli/y oycowskiego przykłádu náśládowáć po śmierći iego niechćieli/ y báłwochwálstwo znowu wzbudźili. Wołáli ná Biskupá: Day nam też pożywáć owego białego chlebá / ktoryś dawał oycu nászemu. á on im mowił: iesli sie pochrzćićie dam / ináczey nie dam. A oni chrztu niechcac z źiemie go swoiey wygnáli. Ten Biskup był Mellitus/ ktory do drugich dwu Biskupow Laurenciuszá y Iustá szedszy/ rádźili sie co czynić mieli / y postánowili iść do Gálliey/y pierwey wyiácháli Mellitus y Iustus/áby tám lepszych czásow czekáli. Oni trzey brácia ktorzy Mellitá wygnáli / służac báłwochwálstwu/ gdy ná woyne przećiw Genuissom wyiácháli / tám wszyscy poginęli.

Bedahist: Ang: lib: 2 cap: 5.
Edilbertus pierwszy krol Chrześćiáński w Angliey.
Eaduáldus.
Anglikowie od wiáry odpadaia.
Biskup Mellitus wygnany.

Rok P. 614. Bonif: ostátni. Herákl: 5.

1. Onifácius czwarty świátá tego dokonał/ śiedźiał lat sześć y osm mieśiecy. Nástapił Deusdedit Rzymiánin syn Stepháná poddyákon. Co było nád zwyczay/áby z poddyákoná Papież być miał. Ale muśiáły iákieś záchodźić trudnośći / á tęż Deusdedit osobna pobożność y godność ludźie do ie° wybránia przywiodłá.

Anastasius.

Gdy Laurencius z Angliey zá drugimi dwiemá towárzyszmi do Gálliey vćiekáć vmyślił: w kośćiele ś. Piotrá y Páwłá modlac sie/ tám ná noc spáć został/ y przez sen vkazał mu sie ś. Piotr/ y vbiczował go/ mowiac: Czemu trzody tobie zwierzoney odbiegasz. Nie pomnisz ná moie przykłády / iákom ia zá owce CHRISTVSOWE vćierpiał y zdrowie dał. Ocućił sie/ y wźiawszy wielkie serce bieżał do krolá Eáduáldá/ y rány mu one z biczowánia vkazał / powiádáiac / iż dla iego zbáwienia od ś. Piotrá vbiczowány był. krol sie záraz przelekł/ y zárzekł sie báłwochwálstwá/ á porzućiwszy ono niecżyste małżeństwo / vwierzył w CHRISTVSA / y był ochrzczony / wierze ś. we wszytkim pomagáiac. Przyzwał z Gálliey Biskupow onych dwu Melitá y Iustá/ktorzy sie w rok iáko wyszli wroćili. Iustinus został w mieśćie Rofi/ á Mellitá Londoniyczycy Pogánie przyiać niechćieli/ nie ták sie boiac Eáduáldá krolá/ iáko sie oycá iego bali. Iednák krol nie przestał służyć wierze ś.

Piotr S. Laurentego bicsuie.
Beda lib: 2. cap: 6. hist: Angl.
Eaduáldus wiary S. przyiął.

2. W Gálliey straszliwe sady Boże nád Theodorikiem krolem y Brunichilda/ktorzy gdy mietylo ś. Kolumbaná wygnáli / ále Desideriuszá Biskupá Wieneńskiego zábili/ ieszcze morderstwá przyczynili nád Delphinem Biskupem Lugdunu / ktorego niewinnie śćiac kazáli. Zátym Pan Bog ręke swoie sroga ná nie obroćił. Bo Theodoriká gdy v Metu ábo Metis miástá mieszkał/ gromem y ogniem straszliwym zábił. Ná iego mieysce postáwiłá ná krolestwo Brunichildis syná iego złego łożá Sygebertá / ktory był dobry y pobożny, y one pánne świeta Frideburge/oblubienice swoie/odstepuiac iey

Ionas in vita S. Columbani ca: 28. Aimon lib: 3. cap: 100.
Brunichilda pokarana y z synem Theodorikiem.

dla iey

dla iey czyſtośći / ſam reką ſwoią CHRISTVSOWI v ołtarzá oddał. Jáko
ieſt w żywoćie ś. Gálluſá / do ktorego ćię odſyłam czytelniku. Ná tego Sy- 16. Octobris.
gebertá wypráwił ſię Klotárius z woyſkiem / pomniąc ná proroctwo ś. Ko-
lumbaná / iż iuż był rok trzeći. y poráził go y poimał y pięć bráćiey iego / y one
Brunichilde. Dźieći one pozábiiał / á Brunichilde ná wielbłądá wſádźi-
wſzy / po obozie ią vkázuiąc / y potym v ogonow koni dźikich zá włoſy y rá-
mioná vwiązáną / roſtárgáć kazał: zá wołániem wſzytkich ludźi / ktorzy iey
tego życzyli. Táki koniec miáłá oná zła záſtárzáła bábá / ktora dla
ſwego krolowánia / w tákie grzechy ſyná wpráwowáłá / y dźieśięć krolow *Dźieśięć krolow*
chytrośćią y okrućieńſtwem ſwoim zábiłá. Ćierpiał iey P. Bog poki ſię ná *zabiłá*
duchowne y Biſkupy nie tárgnęłá. y ták Klotárius ſam ieden wſzytkie kro-
leſtwá Fránkow pośiadł. ktory pomniąc ná Proroká ſwego Kolumbaná: *Kolumbanus.*
wypráwił do niego do Włoch zacne mnichy / y ſtárſzego klaſztoru Luxouiū,
prosząc áby ſię do Gálliey wroćił. On wiedząc bliſką śmierć ſwoię / wroćić
ſię niechćiał: ále liſt do Klotáriuſzá piſał / náuczáiąc go iáko ſię ná krole-
ſtwie P. Bogu podobáć miał. kochał ſię w tym liśćie krol / y nic nád iego
one náuke nie czynił.
Miał ná ſwym dworze Klotárius rádnego ſwego Arnulphá / ktory po- 3.
tym był Biſkupem Meteńſkim. Miał y Fároná / ktory tákże opuśćiwſzy
świát był Biſkupem Meldeńſkim. Ten Fáro / gdy Klotárius poſły Sáſkie / *Fáro iáko mądry*
iż z hárdym y odpowiednym poſelſtwem przyiácháli / pozábiiáć chćiał / á *y nabożny.*
rády ſwoich nie ſłuchał / áby práwá wſzytkich narodow nie przeſtępował:
rzekł Fáro do wſzytkiey rády: Niechże ie pogubią / iedno nie teraz / áż dniá
oſtátniego ktorego będą mieli wyiácháć. y przeſtał ná tym krol. A on tym
czáſem do nich chodząc / námowił ie áby Chrześćiánmi zoſtáli: y zoſtáli / y
z wielkimi vpominki od Klotáriuſzá nádáni / zdrowo ſię do ſwoich wroćili.
Táka byłá mądrość y pobożność tego Fáry / ktory wſzytko ná świećie opu- *Fáro świát y żonę opuśćił.*
śćiwſzy / y z śioſtrą ſię ſwoią Fárą y z żoną Blidechildą w młodośći ſwey
zmowiwſzy: P. Bogu ſię ná żywot od świátá oddźielony oddáli. Sieſtrze
klaſztor zbudował / y ná chowánie wiele pánienek do czyſtośći nádał. ktore
áż z Angliey do onego klaſztoru poſyłano. y Meldeńſkim był Biſkupem /
ktore vbogie biſkupſtwo imiony y wśiámi ſwemi wiecznie opátrzył.
Rok ten Chrześćiánom świátá wſzytkiego żáłoſny / y ćiemnośćią ſmut- 4.
ku wielkiego przykry. Bo Kozroes Perſki krol Páleſtinę woiuiąc / Jeruzá- Theopha: in Annal.
lem wźiął / y Chrześćian o dźiewięćdźieśiąt tyśięcy / przez Rázmizę wodzá *Ierusalem od Per-*
ſwego Żydom tanie bárzo poprzedał. ktorzy żadnego nie przedáiąc / okru- *ſow wźięte y krzy-*
tnie ie ſámi pomordowáli. Zácháriaſzá Pátryárchę Jerozolimſkiego y drze- *żá S. drzewo.*
wo Krzyżá ś. z wielką korzyśćią złotá y śrebrá w kośćiele náleźionego / do
Perſyey záſłano. Drudzy ſię Chrześćiánie po innych kroleſtwách ſtąm-
tąd vćiekáiąc włoczyli. Wiele ich do Alexándriey zábieżáło / ktore wſzy- Leoncius in vita eius.
tki on Jan Jálmużnik żywił y opátrował / y do onych w Páleſtinie pozoſtá- *Iálmużnik.*
łych / gdy Perſowie odeſzli / żywnośći y ſukien y pieniędzy wiele poſyłał. An-
tyochus mnich támże z Páleſtiny nabożny y święty / nápiſał płácz y lámenty *Płácz y Láment*
iáko Jeremiaſz ná one nędze / y modlitwę do P. Bogá. z ktorey niewypo- *nád Chrześćiany.*
wiedźiána żáłość ſię Chrześćiáńſka pokázuie: dla oneg poſromocenia wiáry Antioch: Homil:
ś. y zelżywośći CHRISTVSA IEZVSA P. náſzeᵒ / y dla Żydowſkieᵒ vrągánia 90. 69. 107.
y morderſtwá nád wiernemi. Byłá wielka pokuſá mdleyſzym w wierze / gdy
pátrzyli iákoby ná vpádła moc vkrzyżowánego náſzego Bogá / y ná zdeptá-
nie mieyſc onych przezacnych żywotá / męki y zmartwychwſtánia iego.
W Laurze w klaſztorze wielkim onym y ſławnym / zábito czterdźieśći y 5.
cztery ſtáre / y czći godne / ktorzy vćiekáć niechćieli / mnichy. życzyli ſobie po *Mniſzy pobići.*
pracách onego żywotá Anyelſkiego / odpocznienia prędkiego z Chryſtuſem. Epiſt: Antioch: ad Euſtatium.

16. Maij. Vpadek iednego mnicha.

kościoł ich pámiatkę ma. Tenże Antyochus mnich piße o iednym / ktory ná życiu pustelniczym y mniskim ośiwiał / iáko od ßátáná zwiedźiony do Zydow przystał. Vkazał mu ßátan Apostoły y Chrześciány w ciemnym ßpetnym mieyscu: á Moyzeßá y Zydy w iásnym y pięknym: y inemi go kłamstwy zwodząc / do oney niezbożnośći przywiodł: iż z Zydámi CHRISTVSA y Duchá ś. bluźnił. y żonę wźiąwßy / ßpetne słowá mowił / y on iáko Anyoł pierwey vchowány / tákim się ßátánę ostał. Lecz prędko od P. bogá pomstę wźiął / bo przed cztermi lat / iákom go ia iuż tákim Zydem poznał / od robakow rostoczony iest.

6.
Drzewá krzyżá S. iáko się Persowie báli.
Moc vkrzyżowánego.

Temu się nikt wydźiwić nie mogł / iż Persowie z kośćiołá drzewo Krzyżá ś. wźiąwßy / y dotknąć się go y pátrzyć ná nie nie śmieli. y ták w puzdrze y obwinione záś Chrześćiánom po zwyćięstwie oddáli. y owßem tám ie w źiemi swey czćili y bali się go / mowiąc: Bog Chrześćiáński do Persyey przyßedł. y wielką straż około drzewá onego mieli. Więcey ono drzewo spráwiło niżli árká oná v Philistinow. bo tákiego zwyćięstwá nie dáłá. Pokazáłá się nie suchego drzewá / ále tego ktory ná nim vmárł / moc / y żywe pánowánie iego nád krolestwy świátá tego: iż on iest Pan nád pány / y Krol nád krolmi. Gdy ná krzyżu Pan náß wiśiał / w ten czás nawiętße zwyćięstwo otrzymał. Gdy krzyż iego Persowie wźięli / w ten czás poráženi / iż drzewo ono Krzyżá ś. tám stánąć skąd ie wźięli / muśiáło. A w wielu ich zá przynieśieniem drzewá onego / báłwochwálstwo porážone iest / y prawdą Ewángeliey miedzy Persy oświeceni są / iż w vkrzyżowánego ktory ná onym drzewie wiśiał / vwierzyli. Miedzy nimi był Anástázyus / pierwey Magundat názwány / ktorego żywot y męczeństwo maß wypisáne w żywoćiech ś.

23. Ianuarij.

7.
In vita S. Ioan: Eleemosyn.
Moc Mßey S. y ofiáry náßey.

Tegoż czásu o iednym / ktory był do Persyey poimány / piße Leoncius / ktory tego wieku żył: iż był dány do tákiey wieże / z ktorey nikt tám posádzony wedle praw Perskich wynidź nie mogł / ktorą zwano Leten. Rodźicy iego zá vmárłego syná Mßę ś. y ofiárę przenaczystßą trzykroć do roku czynić kazáli. po czterech lat wroćił się do nich żywy y zdrowy. y powiádał iż ná trzy wielkie świętá / ná dźień trzech Krolow / ná Wielkanoc / y ná Swiątki / do więźienia przychodźił ktoś do niego z świecą / y opadáły pętá z niego / y był iáko ná wolnośći / ále inych dni záś był iáko więźień. Powiedźieli mu rodźicy: iż w te dni zań iáko zá vmárłego ofiárę świętą oddawáli.

8.
Leg: Vis Gott: lib: 12. tit: 3.
Zydowie do wiáry poniewoleni.
Ado & Aimon hist: Fr. lib: 4. cap: 22.
Canon: 57.
Aimon vt supra.

W Hißpániey krol Gothow Sisebutus z nieostropnego nabożeństwá prawo wydał ná Zydy: áby wßyscy Chrześćiány zostáli / y chrzest ś. bráli. A ktorzyby niechćieli / áby ogoleni sto plag ćierpieli y ná wygnánie poßli / á máietność ich ná łásce krolewskiey zostáłá / áby ią dał komuby chćiał. Vćiekáli iedni do Fránciey / á drudzy się poniewolnie chrzćili / y było ochrzczonych dźiewięćdźieśiąt tyśięcy. O ktorych Concilium Toletáńskie czwarte mowi: Nie mocą y zmußeniem / ále namową náwrácáć się máią z dobrey y wolney woley swey. A ktorzy iuż przymußeni są / y wźięli ś. chrzest y bierzmowánie y ćiáło y krew Páńską: ći ták iuż zostáć máią. Coż się z Zydy dźiało we Fránciey zá Dágobertá syná Klotáriußá: iż zá vpomnieniem Heráklißá Cesárzá / Dágobertus Zydy poniewolnie chrzćić kazał. Co y sam Cesarz Heráklius w Jeruzálem czynił. Ale to potym było.

Rok P. 615. Deusdedit 1. Herákl: 6.

1.
Miscell: lib: 14.
Persowie áż do Karthaginy.

Ozroes krol Perski wpadł z woyskiem do Egyptu y do Libiey / y przyßedł áż do Kárthaginy miástá w Afryce / ktorego tego roku wźiąć nie mogł / y z wielkiemi się plony do Persyey wroćił. Z onego postráchu y woiowánia / bárzo się wiele do Alexándriey ludźi nábiegło / ktorzy głod wielki w mieśćie vczynili. y dla nich

piße

piße Leoncius/on ś. Jan Jáłmużnik / chcąc głodne opátrowáć / bárzo sie zádłużył/á nikogoż nie opuścił/y nádźieią wielką w Pánu Bogu/tákże hoynym był iáko pierwey. Jáko w tych długách iego / ieden kleryk zboże mu y pieniądze podmiátał/áby go dyákonem vczynił: czytay w żywoćie iego. Do Symoniey y świętokupstwá y grzechu żadna go niewola y potrzebá vbogich nie przemogłá: á P. Bog wnet z inąd dał pomoc tym / ktorzy práwá iego y w potrzebie wielkiey nie odstępuią.

Symonia ábo świętokupstwo.
28. Ianuarij.

2. We Włoßech Jan stárostá Neápolitáński / zábił Exárchę Włoskiego Janá/ y sam sie pánem źiemie Włoskiey czynił. Przećiw iemu posłał Cesarz Heráklius Eleuteriußá Exárchę/ ktory onego Janá w Neápolim zábił / y wroćiwßy sie do Ráwenny gdźie Exárchowie mießkáli/pokoy Włoskiey źiemi vczynił. Ale sam myślił Cesárzá odstąpić / y krolem sie Włoskiey źiemie vczynić/widząc / iż sie domá od Persow Cesarz bronić nie może / y rozumieiąc iż Rzymskie páństwo vpáść iuż miáło. Było wielkie źiemie trzęsienie roku tego we Włoßech / zá ktorym pádły ná ludźie trędowáte niemocy. Papież Deusdedit sam chore náwiedzáiąc/ gdy iednego trędowátego iáko CHRISTVSA, o ktorym Izáiaß nápisał/ iż był iáko trędowáty / cáłował: záraz zleczony y oczyśćiony był.

Anastasius in Deusdedit.
Exarchowie odstępnicy.
Trzęśienie źiemie.
Papież cudo vczynił.
Martyrol: Rom: 8. Nouembris.

3. W Gálliey Klotárius zostáwßy wßytkiey źiemie iedynowładźcą ábo Monárchą: służbę Bożą rozmnażał. Miał ná dworze swoim przedźiwnego mężá/wielkich cnot y nabożeństwá Arnulfá Biskupá Metu/ktorego rády we wßytkim słuchał / y z krolową swoią / y iemu syná Dágobertá do wychowánia dał. O czym czytay w żywoćie iego. Był v niego w wielkiey wadze y Biskup Kámeráceński Gauderikus/ktory onych wiekow święty żywot wiodł. W tákich sie krolowie kocháć y rády ich záżywáć máią.

Arnulfus v krolá Klotáriußá.
16. Augusti.

4. Lupus Senoneński Biskup Klotáriußowi / gdy sie ná Burgundy wypráwił / modlitwą swoią zwyćięstwo ziednał / iż sie nieprzyiaćiele polękáli/ gdy ludźie przez znák kośćielny/ to iest/ przez dzwon do modlitwy zwoływał. Ktory dzwon gdy Klotárius vsłyßał/ w głosu sie iego kocháiąc: przenieść go do Páryżu kazał. O co gdy sie ś. Lupus frásował: dzwon głos swoy strácił/ y záraz go krol odwieść tám skąd był wźięty kazał. y był zás głos iego przywrocony.] Skąd sie pokázuie / iż iuż w kośćiołách zachodnych dzwonow vżywano/ácz ná wschodnych ießcze kołátániem w deski lud do kośćiołá wzywano.

Apud Surium 1. Septembris.
Dzwony w kośćiele.

5. Tego roku w klaßtorze Bobieńskim duchá P. Bogu oddał on Kolumbanus/postrách krolow y wielki święty. Klotárius krol po iego śmierći / wielce czćił iego mnichy w klaßtorze Luxowieńskim / y ná Biskupstwá im pomagał.

Kolumbaná ześćie.

Rok P. 616. Deusdedit 2. Herákli: 7.

1. TEgo roku vmárł Agilulfus krol Longobárdow we Włoßech/ krolował 25. lat. Po nim syn iego Adáluwáldus ná krolestwo wstąpił/przy opiece mátki swey Theodolindy. Zá tych kośćioły Boże powstawáły/y wiele fundáciy sie przyczyniło. Theodolindá z synem swym / zá sie y mężá swego y dźieći swe / y wßytkie Longobárdy Włoskie /znáczny y wielki kośćioł blisko Mediolanu w Modoeciey zbudowáłá: y służbę Bożą dźienną y nocną kápłanmi opátrzyłá: ktorym nádánia potrzebne y wielkie dáłá/y sam kośćioł bogáto złotem y śrebrem ozdobiłá: ná pámiątkę ś. Janá Chrzćićielá / áby pátronem był krolom Longobárdow / y bronił ich y wstáwiał sie zá nimi do Páná IEZVSA. Zskupiwßy sie krol z pány swemi y z mátką Theodolindą/mowili: Jeśli ś. Jan przyczyńcą náßym będźie do Páná náßego IEZVSA CHRISTVSA: wßyscy

Paulus Diac:lib: 4. cap: 15.
Longobárdowie Kátholicy niektorzy.
Pátronowie święći Boży.

spolnie

Longobárdowie S. Ianá wźięli zá pátroná.

ſpolnie obiecuiemy/iż ná káżdy rok ná dźień národzenia iego do kośćiołá iego z máiętnośći náßey vczćiwe vpominki poſyłáć będźiem: áby przez iego zá nas wſtáwowánie ſie/ pomoc mogliſmy mieć Páná náßego IEZVSA, ták ná woynie iáko ná inych mieyſcách gdźie ſie obroćim. y od onego dniá záwżdy w ſpráwách ſwoich wzywáli ś. Janá/ áby im iednał pomoc v Páná náßego IEZVSA CHRISTVSA. y odnośili zwyćięſtwá nád nieprzyiaćioły ſwemi. Wſchodnych kráiow nędze nie vſtawáły. Perſowie dźiwnie

2. Miſcell: lib: 18. *Kártháginę Perſowie wźięli.*

ſię podnośili y rozßerzáli. Tego roku długo oblężone Kárthágińſkie miáſto w Afryce wźięli/y mieli w mocy Azyą/Afrykę/Egypt/á nikt ſię im nie ſprzećiwił. Heráklius Ceſarz źięty nieiákim głupſtwem/o woiennych potrzebách nieobmyślał/ſyny tylo ná vrzędy wſadzał/y drugiegó zás Konſtántyná młodßego Ceſárzem ábo towárzyßem ná páńſtwo vczynił. Jedná byłá poćiechá

Antioch: monach: ad Euſtatium. *Modeſtus náprawuie kośćioły.*

wßytkim Chrześćiánom wielka: iż temiż czáſy gdy Perſowie Páleſtynę iáko inne páńſtwá ośiedli/ w Jeruzálem Modeſtus mnich dány ná mieyſce Biſkupie/to co w kośćiołách Perſowie popſowáli/on z pilnośćią y wielkim ſercem nápráwował/y prędko dokonywał. y mniſkie klaßtory znowu nápełniał dźiwnym ßczęśćiem y nabożeńſtwem y męſtwem/ Perſow ſię nie boiąc.

Rok P. 617. Deusdedit 3. Herákl: 8.

1. Anaſtaſius. *Kto ſyná ſwego v chrztu trzyma.*

PApież Deusdedit tego roku ná lepßy żywot poßedł. Siedźiał lat trzy. Miłował wielce duchowne. Był święty/y kośćioł go zá tákiego ma/ále piſmá ſpraw iegó poginęły. Jedno tylo máłe piſánie iego náyduie ſię/ ktorym ſtánowi/ áby ten coby ſyná ſwego ábo corkę v chrztu brał: w małżeńſtwie iuż w czyſtośći żył/y do vżywánia ſię iego nie wracał. Bo iuż kmotrámi y powinnemi ſobie zoſtáli.

Anaſtaſius. *Exárchus zábity.*

Po nim náſtał Bonifácius piąty Neápolczyk. Eleuterius Exárchus ábo ſtároſtá Włoſki/ gdy ſię krolem Włoſkim czynił/y od Ceſárzá odſtąpił: iádąc do Rzymu od żołnierzow zábity ieſt/ y głowá iego do Cárogrodu poſłána byłá.

2. Ionas in Euſtaſio apud Bedam. *Agreſtinus błądźi.*

W Gálliey miedzy mnichámi Luxowieńſkiemi ś. Kolumbaná/ był nieiáki Agreſtinus/zacny pierwey v świátá: bo był v krolá Theodoriká piſárzem: prośił ſię v ſtárßego ſwego Euſtázyußá/ áby go ná kazánie y náwrácánie Pogáńſtwá poſłał. On mu odradzał/widząc nieſpoſobność iego: ále gdy go nie mogł z oney myśli zwieść/puśćił go. Zdrádliwy w nim duch był. Bo záßedßy do źiemie Báoáriow/ nic tám nie ſpráwił/ y do Włoch ßedßy w Aquileiey z odßczepieńcy ſię złączył/ y pſowáć ludźie y od iedności kośćiołá odwodźić począł. Ale gdy mu ſię to nie powiodło/á ludźie ſię bácżni z niego śmiali: gánić począł vſtáwy mniſkie ś. Kolumbaná/y wkrádßy ſię chytro zás do Luxouium/dwu mnichow zwiodł Amatá y Romáriká. Dla niego zebrány był Synod w Mátyſkonie/ gdźie wßytko zdrádliwie odwołał. A gdy ſię do ſwey złośći wroćił/ ſługá iego/iáko byłá wieść o żonę/ mßcząc ſię nád nim cudzołoſtwá/zábił go. Oni dwá od niego zwiedźieni mnißy práwdźiwie pokutowáli/y miedzy święte poczytáni ſą. Amatus vmieráiąc liſt ſobie ś. Leoná czytáć kazał/y mowił: Ták wierzę niewyſłowiona Troyco. Ták wyznawam Boże wßechmogący. Ták o tobie trzymam ſynu Boży IEZV CHRISTE. Ták o tobie rozumiem Duchu ś. wieczny Boże. Prośił áby go w kośćiele nie chowano: ále w przyśionku. y nápiſał ſobie pogrzebne słowá/ proßąc wchodzących o modlitwę.

3. Miſcell: lib: 18. an: 8. Herael.

Heráklius Ceſarz znowu do Kozroeſá poſły ſwe wypráwił o pokoy proßąc/y ná niſkie ſię obwiąſki podáiąc. ále hárdy y niewdźięczny okrutnik/ ktory miał pámiętáć ná dobrodźieyſtwá wźięte od Ceſárzá Rzymſkiego Mau-

riciuszá / ktory go wygnánego ná páńſtwo Perſkie wſádźił / nic vczynić nie chćiał / y owszem ták wſkazał: Pokoiu nie vczynię / áż ſię wszyſcy Chrześćiánie vkrzyżowánego zárzeką / á słońce zá Bogá chwalić będą. Lecz go P. Bog prędko poniżył. &c.

Persy niewdzięcznosć y bardość.

Rok P. 618. Bonifa: V. 1. Herákli: 9.

NApież Bonifácius / gdy vſłyszał iż w Angliey wiárá ś. Chrześćiáńſka trochę vćiśniona / záś ſię wracáłá / y nowy krol Eádwáldus y śioſtrá iego Edilbergá żoná krolá Edwiná w CHRISTVSA vwierzyli: piſał do Iuſtá Rofeńſkiego Biſkupá / rádość ſwoię oznáymuiąc / y poćiechy mu y náuki do prowádzenia y rozszerzenia wiáry ś. dáiąc. ktoremu y Pálliusz posłał / áby Biſkupy poświęcáć mogł. W tym liśćie dáie znáć / iż piſał do niego krol Eádwáldus nabożny liſt / zá ktory P. Bogu dźiękuie.

1. Apud Bedam li: 2. cap: 8. hiſt.

Rok Páński 619. Bonifáciuszá piątego 2. Herákliuszá 10.

SYnod był w Hiszpániey w Hiszpalu ábo Spalu / ná ktorym przekonány był ieden ze wſchodnych ſtron Eutychian z Syriey Biſkup / y tám błędy ſwoie odwołał. Postánowili oycowie oni / áby v Biſkupow domowi ſłudzy / kśięża byli / y kśięże száty nośili. O mnichách też kazáli / áby nigdy z mniszkámi rozmow nie mieli / iedno z ſtársza y to przy drugich mniszkách. Vchoway / práwi / Boże / áby ſię z CHRISTVSOWEMI pánnámi w rozmowy towárzyſkie wdáwáć mieli.

1. Sludzy domowi Biſkupow klericy.

Z mniszkámi nie rozmawiáć.

Persowie wźięli Ancyrę miáſto w Gáláciey Metropolſkie / á Heráklius myśląc o wypráwie woienney ná drugi rok przećiw Perſom / z Gáiáną krolem Awarow iednáć ſię muśiał.

Rok Páński 620. Bonifáciuszá piątego 3. Herákliuszá 11.

HEráklius gotuiąc ſię ná woynę / gdy pieniędzy nie miał / á podátkow vzłupionych od Perſow poddánych vpomináć ſię nie śmiał: v kośćiołow w oddánie pożyczał. Brał zá zezwoleniem Biſkupow śrebrá z kośćiołow y naczynia / y pieniądze ná żołnierze kowáć z nich kazał. A gdy ná to do Alexándriey Nicetę Pátriciuszá posłał: Ian on Iáłmużnik Biſkup Alexándriyſki ſprzećiwił ſię / mowiąc: Ia nic co vbogich ieſt dáć nie mogę. Mowił Nicetás: widźisz iáka ná Rzeczpoſpolitą potrzebá przyszłá. A on mowił: Co krolowi niebieſkiemu oddano / nie ma tego bráć krol źiemſki. Iednák Nicetás pobráć pieniądze kazał / trochę mu zoſtáwiwszy. Oni co pieniądze kośćielne nieśli / potkáli ſługi Pátryárchy / ktorzy nieśli niemáło dzbanow / y napis ná drugich widźieli / táki: Miod przednieyszy. Miod bez dymu. Vyźrzał to Nicetás / y wſkazał do Pátryárchy / áby mu ieden dzban onego miodu posłał. A tym czáſem to co w onych dzbanách było / wszytko ſię cudownie w złoto obroćiło. Co widząc Pátryárchá / ieden dzban posłał Nicećie / y liſt táki do niego nápiſał. Pan rzekł: Nie opuszczę ćię. zá te pieniądze ktoreś wźiął / dał mi ták wiele / co z tego iednego dzbaná obaczysz / á wiedz iż Páná Bogá ktory wszytki żywi / człowiek ſkáźitelny przebráć nie może. y gdy ono złoto wyſypał ſługá z onego postánego naczynia: przeląkł ſię Nicetás / y wszytki mu kośćielne wźięte pieniądze oddał / y ſwoich niemáło przydał / y ſam go przepraszáć szedł.] By teo ták zacny y prawdźiwy Leoncius Biſkup nie piſał: niktby tego powiádáć nie śmiał.

1. Kośćielnego ſrebrá pożycza Heraklius na woynę.

Leoncius in eius vita. Apud Surium 23. Ianuarij.

Cud wielki v S. Iana iałmużniká.

Prośił tego Ianá Nicetá Pátricius / áby z nim do Ceſárzá iáchał / á błogosłáwieńſtwo mu ſwoie dał. On chcąc w Cyprze oyczyznie ſwoiey

2.

S. Iana iáłmużnika śmierć. świátá tego dokonáć: czuiąc iż bliſką śmierć iego/ przyzwolił. y w okręt z
nim wśiadßy/ gdy z wielką niepogodą y burzeniem morzá/ ktore on ſwoią
modlitwą vſkromił/ do Cypru przyiáchał: ſtámtąd dáley do Cárogrodu
iácháć niechćiał. y tám w ſwoim mieśćie Amáthunćie/ duchá P. Bogu od-
dał. Nápiſał teſtáment: Wßyſtkom/ práwi/ CHRISTVSOWI w iáłmu-
żnách oddawał/ nie mam iedno trzećią część złotego/ y to dáię vbogim brá-
tom moim/ á nákoniec teraz duchá mego oddáię temuż CHRISTVSOWI.
Gdy go do grobu kłádli/ dwá Biſkupi tám położeni/ iákoby żywi/ mieyſcá
mu miedzy ſobą pośrzednego vſtąpili.] To Leoncius/ y inne cudá iego po
Niceph. śmierći wylicza. Siedźiał ná Biſkupſtwie Alexándriyſkim lat dźieśięć. Ná
28. Ianuar. iego mieyſce náſtąpił Georgius iego powinny. O ktorym pátrz w żywoćie
tegoż Janá Jáłmużniká/ iáko ſię o krzywdę iego mśćił. ꝛc.

Rok P. 621. Bonif: V. 4. Herákl: 12.

1. Theoph. WYpráwuiąc ſię tego roku ná Perſy Heráklius Ceſarz/ ſyná w
Wyprawa na Perſy Herakliuſza. Cárogrodźie zoſtáwił/ y Pátryárſze go Sergiuſzowi poruczył/
y Bonoſowi Pátriciuſzowi mądremu y dźielnemu. onego też
Gáianá krolá Awarow zá przyiaćielá iuż máiąc/ ſyná mu w o-
pieke podał. á ſam ſmutno y czarno vbrány/ wźiąwßy obraz
Páná náßego w ręce ſwoie do kośćiołá ßedł/ y padßy twarzą ná źiemię leżał/
Modlitwa. y modlił ſię mowiąc: Dla grzechow náßych/ nie dáy nas w pośmiech Pánie
nieprzyiaćiołom náßym/ zmiłuy ſię á day zwyćięſtwo/ áby ſię złoczyńcy nie
chlubili/ á vragáli ſię z dźiedźictwá twego.] Zołnierze zás ſobie błagał/ y ſer-
cá ich do śiebie obracał/ mowiąc: oycá zemnie mieć będźiećie. y to im po-
Zołnierze ſobie błagał. przyśięgáiąc mowił: Pátrzćie bráćia y ſynowie/ iáko nieprzyiaćiel źiemię
náßę popuſtoßył/ ołtarze popalił/ kośćioły poßpećił/ miáſtá powywracał/
iáko ſię o to záſtáwiáć nie mamy. ia zdrowie rad przy was położę. ꝛc. y ták ie
Annal: an: 12. Heracl. miłośćią ſobie niewolił/ y mężne onymi słowy czynił. Przydáie Cedrenus/ iż
wyieżdżáiąc przed Pátryárchą/ rzekł: w ręku Bożych y naświętßey mátki/
y twoich/ zoſtáwuię to miáſto/ y ſyná mego. y wśiadł w okręty ſkoro Wielka-
noc odświęćiwßy/ w Poniedźiałek w wieczor/ y czarnym ſię morzem do Per-
2. ſyey puśćił. Nie było żadnego do zwyćięſtwá podobieńſtwá/ bo Perſo-
Iáka woyna z Perſy. wie gdy cáłe było Rzymſkie páńſtwo/ mocno ſię z nim vganiáli/ y przemoż-
ſię nie dáli. A teraz wßytkie ſobie narody áż do Afryki y Kárthágimu pod-
biwßy/ y máło nie wßytkie kroleſtwá wſchodne popſowawßy/ y tákie łupy y
bogáctwá pobrawßy/ y ná ták wielki ſię lud żołnierſki zdobywßy: iáko ſrodzy
być y ſtráßliwi Heráklìuſzowi nie mieli: Ale wiedźiał nabożny Ceſarz komu
dufał/ y o czyię ſię krzywdę záſtáwiał. Bo o ſławę vkrzyżowánego krolá nád
krolmi. Miał dobre pomocniki: nabożeńſtwo ku Bogu/ y woynę ſpráwiedli-
wą. Nabożeńſtwo zbroie poświącáło/ á ſpráwiedliwość koronę kłádłá. y
dla tego w máłym poczćie o wielkie ſię y niepodobne v ludźi zwyćięſtwá po-
Obraz Pana naſzego na woynie. kuśił. Ná káżdym potykániu on obraz Páná náßego nośić przed woyſkiem
kazał/ y tym przez wiárę weń zwyćiężył.
3. 23. Ianuarij. Już był Kozroes Scyeſá wodzá z woyſkiem ná wſchodne kroleſtwá wy-
ſłał/ y przyßli byli áż do Kálcedonu. ále gdy vſłyßeli/ iż Ceſarz do ich źiemie
ſię puśćił/ wroćili ſię. W ten czás gdy ſię wracali/ ś. Athánázyus Perſá żoł-
nierzem w onym woyſku będąc/ do Chrześćian vćiekł. Pátrz w iego żywo-
Cedrenus in annal. Theoph. Zonaras. ćie. Gdy Heráklius ná Ormiáńſkie gránice przyćiągnął/ záſtąpiło mu
iezdne Perſow woyſko/ przy wodzu Sárbárze: dáli im Rzymiánie bitwę. á
Zwyćięſtwo nad Perſami. gdy żołnierze ſámego Heráklìuſá ná pierwßym potykániu widźieli: wielkie
ſerce z iego męſtwá bráli/ y porázili mocne woyſko ono/ iż ich máło co v-
ćiekło/

ćiekło/ y oboz wszytek nieprzyiaćielſki wźieli/ P. Bogá y Ceſárzá wychwaláiąc. Oni co pierwey y ná proch Perſow pátrzyć nie śmieli: teraz ie z obozu złupili. Ták nabożeńſtwo y nádźieiá w CHRISTVSIE wygrawa. A Heráklius woyſko ná zimowánie w Armeniey zoſtáwiwszy/ do Cárogrodu ſie wroćił.

Rok P. 622. Bonif: V. 5. Herákl: 13.

Heráklius z Cárogrodu pokwápił ſie do woyſká do Armeniey / á Kozroes w Rzymſkie páńſtwo Sármánázárowi z wielkim woyſkiem wtárgnąć kazał. Piſał ieszcze Heráklius do Kozroeſá o pokoy/grożąc mu/ iż go w Perſyey náwiedźi. Z czego ſie on śmiał/ iáko z rzeczy niepodobney/á zwłaszczá gdy názad Heráklius zá ſobą woyſko iego miał. y gdy drugie woyſko w Perſyey zebrał Kozroes/ Heráklius 12. dniá Kwietniá do ſámey Perſyey wiáchał. Co zrozumiawszy Kozroes/ wroćić ſie Sármánázárowi z Rzymſkich kráiow y złączyć ſie z drugimi kazał. A Heráklius iuż w Perſyey będąc / zezwawszy ſwoie żołnierſtwo/ ták ie słowy pobudzał: Bráćia/ miłość Boſką w ſercu mieymy/ o iego krzywdę czyńmy/ przećiw tym ktorzy Chrześćiánom wiele złego náczynili. Rzymſkie páńſtwo/ Boże ieſt páńſtwo/ czćimy ie/ ſtańmy mocno przećiw niezbożności vzbroioney. W źiemiſmy nieprzyiaćielſkiey/ vćiekáć trudno. Stoymy mocno/ P. Bog z námi będźie/ y pogubi nieprzyiaćiele násze.] ꝛc. Pokazał mu ſie żołnierz bárzo ochotnym/ y ieden z nich záwołał: Vweſeliłeś nas Pánie tákim vpominánim/ záoſtrzyłeś żelázá y ſercá násze / ktore zwyćiężone nie będą. Wſtydzim ſie w bitwách ná męſtwo twoie pátrząc. Poydźiem gdźie każesz. ꝛc. 1.

Theoph: in Annal. & Anaſt: & Cedren.

Rzecz do żołnierzow.

2. Yćiągnęli do miáſtá Gázákoſen / gdźie ſie był Kozroes ze czterdźieſtą tyśiecy ludźi położył. A ſkoro ſie ſtráże zeszły/ á Rzymſka wszyſtkich pobiłá y poimáłá / y wodzá ich do Ceſárzá przyprowádzono: Kozroes z onego miáſtá vćiekł. Gonił go Heráklius/ y wiele iego ludźi pobił. A do miáſta Gázákoſená przyiáchawszy / ná przedmieśćiách woyſku odpocząć kazał. y dowiedźiał ſie iż Kozroes vćiekł do miáſtá Thebáthmán ná wſchod słońcá/ gdźie miał kośćioł ogniowi iáko bogu zbudowány / y ſkárby wielkie ieszcze Kreſá Lydorum krolá. y tám przebił ſie Heráklius/ y ono miáſto Thebáthmán ſpalił/ y kośćioł on ogniá. á Kozroes do Mediey vćiekł. Gonił go Heráklius/ y wiele miaſt y wśi zwoiował.

Drugie zwyćięſtwo Herákliuſzá.

Theoph: in Annal

3. A gdy go dogonić nie mogł: trzy dni ſie P. Bogá rádźił / co czynić y gdźie zimowáć miał. y wſkazawszy woyſku áby ſie czyſto y nabożnie záchowáli / miał náukę od P. Bogá/ áby w Albániey zimował. Oná náuká/ mowi Cedrenus / okazáłá ſie otworzeniem kśiąg Ewángeliey. Pokazał też Chrześćiáńſkie politowánie nád więźniámi Perſkiemi. Bo gdy do Albániey z wielką korzyśćią ćiągnał / á te co náieżdżáli Perſy/ záwżdy szczęśliwie bił / y odganiał: przypádło zimno / ná więźnie zwłaszczá/ ktorych było pięćdźieśiąt tyśiecy: żáluiąc ich/ y nędze ludzką widząc/ wszytki wolno puśćił. Puszczeni prośili Bogá áby opánował Perſyą/ á od okrućieńſtwá Kozroáſá one wybáwił.

Rádźi ſie P. Bog Herákliuſ.

Zimno ná więźnie, puszczeni wolno.

Rok Páński 623. Bonifáciuſzá piątego 6. Herákliuſzá 14.

1. Kozroes ſkupiwszy woyſko/ y poruczywszy ie Sáráblákowi/ y dawszy mu przebráńszy y mocnieyszy lud / kazał mu do Albániey ná Herákliuſzá vderzyć. gdźie przyćiągnawszy/ dáć bitwy Sáráblákus niechćiał/ ále ſie po gorách wieszáiąc/ weszćia Rzymiánom do Perſyey bronić chćiał. A Heráklius polmi ſie do Perſyey puśćił/ y zábieżał mu gorámi Sáráblákus. Chćiał mu dáć bitwę Heráklius/

Miſcell: lib: 18. an: 14. Heraclij. & Cedren: eodem. Theoph.

vpominá-

vpomináiąc ſwoich áby ſie nie báli / á mieſzkániem dobrey pogody nie vtrá-
ćili/ gdyż drugie woyſko Perſkie przyćiągáło. ále żołnierze zwłaſzczá Lázygo-
wie y Abſágowie niechćieli / y tym ſobie śilą záſzkodźili Ceſárzá nie ſłuchá-
iąc. Bo tym czáſem drugie woyſko przyśpiało/ z ktorym Sárbárás ćiągnął.
Zołnierze to widząc/przeprąſzáli Ceſárzá o ono ſzkodliwe nieposłuſzeńſtwo y
odwłokę/ y prośili áby nie ginęli. A on ſie im bać zákazał/y P. Bogu dufáć/
Troie woyſká Perſow. ktory z nimi był/ náuczał ich. Myślił Heráklius ſtoczyć bitwę / nimby
Sárbárás z nim ſie był złączył/ ále ſie Sárábláká zdźierał. á on náieżdżá-
iąc go/przedśię do Perſyey ćiągnął/choć dwoie woyſko zá ſobą miał. A Ko-
zroes y trzećiemu woyſku przy wodzu Sáin przybyć kazał. ktorego nie cze-
káiąc y ſławy ſobie życząc Sárábláká: chćiał ná Herákliuſzá vderzyć. A on w
nocy vchodźił/ y we dnie ná dobrym ſie mieyſcu z obozem oſádźił. Mnimał
Trzećie wielkie Sárábláká/ iż iuż vćieka / y gonił go bez porządku. A Heráklius puśćił ſie
zwyćięſtwo He- ná nie y wiele ich pozábiiał/y ſam Sárábláká przebity poległ/ y dał im Pan
rákliuſzowe. Bog nieſpodźiane zwyćięſtwo.
2. A gdy Sáin przybył / Perſowie ſie popráwili. Vchodźił Heráklius do
źiemie Hunnow / gdy oni Lázygowie y Abſágowie / obcy / y do czáſu ſłużąc
Rzymiánom/ od niego vſtąpili / do domow ſie ſwoich boiąc ſie wracáli. A
Perſowie tym pilniey nálegáli. Vpominał ſwoie Heráklius áby ſie nie báli.
Bo nie trudno P. Bogu wybáwić nas: á ieſli zá wiárę ſwoię vmrzeć nam
każe: iáko męczennicy koronę odnieśiem/y wieczną ſławę mieć będźiem/iże-
ſmy ſie dla Rzeczypoſp: y bráćiey náſzey nie żálowáli. y wnet ſpráwił woyſko/
á Perſowie tákże/y ſtali cáły dźień przećiw ſobie/bitwy nie záczynáiąc. No-
cą vchodźił Heráklius do Armeniey / y mniemáiąc Perſowie iż vćieka/ nie-
Cżwarte wielkie dbále ſzli / nie myśląc iedno o pogoniey. A Heráklius w nocy przebrawſzy
zwyćięſtwo nád dwá połki iezdy/puśćił ſie ná woyſko Perſow/y ſtraż wſzytkę vprzedzáiący zá-
Perſámi. biiáiąc/wpádli ná ſpiące/y mocnie ie bili. Sárbárá hetman ledwie nágo
ná koniu vćiekł / woyſká wſzytkiego odbieżawſzy. ktore Heráklius pobił/ po-
palił/ poimał ze wſzytkim obozem / iż żaden z onego woyſká Sárbáry nie zo-
ſtał. Nálezli hetmáńſką zbroię y wſzytkie drogie ochędoſtwá. y ták wielkiego
zwyćięſtwá doſtawſzy Heráklius/tám w ſtronie oney przezimował.

Rok P. 624. Bonifá: 7. Herákli: 15.

1. Heráklius z Perſy ſie vganiáiąc do Tygru rzéki przyſzedł. Sár-
Theoph: an: 15. Heraclij. bárás z woyſkiem zá nim ſzedł. Potym y do Euphráty drugiey
Cedrenus anno eodem. rzéki przyćiągnąwſzy Heráklius: nád nádźieię nieprzyiaćioł/
przeſzćie w niey nálazł / y z woyſkiem ſie przepráwił w mieśiącu
Márcu. Przepráwił ſie zá nim przez moſt nośitelny Sárbárás.
A potym gdy ſie ieſzcze Heráklius przez rzékę Sarus przepráwił / ná drugiey
ſtronie rzéki Sárbárás z ſwym woyſkiem ſtánął/á Rzymiánie iuż byli ná rzé-
ce oney moſt zbudowáli y oſádźili: przez ktory żołnierze Rzymſcy do nieprzy-
iaćioł ſie ćiſnęli/y one zábiiáli porządku nie pátrząc. o co ich Heráklius vpo-
minał/áby ták vpornie nie wtárgáli. y przypłáćili voporu onego. Bo záſádz-
kę ná nie Perſowie vczynili / y niemáło ich pobili. ácz ſam Heráklius oſobą
ſwoią pomoc im dał/y ná onym mośćie z iednym ſie obrzymem wielkim pot-
kał y w wodę go ſtrąćił. Co widząc drudzy vćiekáli/y w rzéce y od mieczá gi-
nęli. Ná co pátrząc Sárbárás/á znáiąc po ſzáćie Ceſárzá/ rzekł do nieiákie-
go Kozmy: Pátrz z iáką śmiáłośćią ſam Ceſarz ſie przećiw tákiey wielkośći
ludźi záſtáwia. Noc bitwę onę rozerwáłá. y vſtąpił názad Sárbárás/ á
Ceſarz w Sebáśćie przezimował. To był czwarty rok woyny Perſkiey.

Rok Páńſki 625. Bonifáciuſzá piątego 8. Herákliuſzá 16.

Kozroes

KOzroes widząc iż ták często woyská iego przegrawáły: nálazł tę 1.
rádę/ ktoraby Herákliuβá názad do Cárogrodu obroćić mogł/ á Theoph: an: 16. Herac.
z źiemie go swoiey wywieść. Zmowił się z Gágáną Awarow kro- Cedrenus eodem anno.
lem zdrádliwym / ktoremu był opiekę syná swego Heráklius zle-
ćił. zmowił się y z Bulgarámi y z Sklawy ábo Słowakámi / áby *Persowie się do*
Cárogrod oblegli y wźięli. Sam też ná to Sárbárę z wielkim woyskiem do *Cárogrodu wy-*
Tráciey posłał: áby się z nimi złączywβy Cárogrodu dostáli. A ine w Persyey *prawili.*
woysko mocne/ ktore złotym názwał/ zebrał/ y Sáinowi onemu poruczone/
ná Herákliuβá ćiągnąć z nim kazał. A Heráklius o tym się dowiedźiawβy/
ná troie woysko swoie rozdźielił. część go ná obronę do Cárogrodu posłał:
drugą Theodorowi brátu swemu / áby przećiw Sáiánowi βedł/ poruczył. á
sam podleyβą część wźiawβy/ do Lázykow się puśćił. y tám Turki wschodnie *Turcy ábo Gázá-*
ktore Gázáry zowią/ sobie ziednał y do swego ie woyská przyłączył. Przyβedł *rowie.*
Sáin ná Theodorá/ y gdy bitwę z nim Theodorus stoczył: zá przyczyną na-
świętβey mátki Bożey/ grad wielki P. Bog ná Persy puśćił/ y wiele ich po- *Piąte zwyćięstwo*
bił. á Rzymiánie oną pomocą Bożą pokrzepieni/ woysko wβytko porázili y *nád Persami.*
rozgromili. Sáin z żálośći vmárł/ y ćiáło iego Kozroes posolone do śiebie
przywieść/ y kłoćie y rány w nim czynić kazał. Ták zginął namocnieyβy iego
hetman/ w ktorym Kozroes nádźieię zwyćięstwá pokłádał. Turcy zás ábo *Brány ćiásne v*
Gázárowie brány v morzá Caspium przekowawβy/ do Persyey z wodzem *morzá Caspium.*
Zebilem wpádli/ y rozmáićie ią swemi naiázdámi psowáli. Był ten Zebil
wtory po Gágánie pan. Do nich z Lázyku przybył Heráklius do Perskiey źie- *Turcy y Hunno-*
mie/ y vyźrzawβy go oni Turcy y Zebil: niski mu pokłon czynili. Dał Zebil *wie iednego na-*
stárβego syná swego Cesárzowi/ á sam się/ zostáwiwβy przy Cesárzu czter- *rodu.*
dźieśći tyśiecy mocnych mężow/ do domu wroćił. y zátym się Heráklius
przećiwko Kozroesowi puśćił.

A Sárbárás z Awarámi ábo Hunny obległ Cárogrod/ z wielkim woy- 2.
skiem wodnym y źiemnym: y rozmáićie się kuβąc/ przez dźieśięć dni nic nie
spráwił/ y potráćiwβy wiele ludźi/ z sromotą odćiągnął. Awárowie y ini ie-
go pomocnicy/ do domu się morzem puśćili/ gdźie ich wiátry y niepogodą
wiele poginęło. To obronienie miástá przyczytáło się przyczynie naświętβey *Cárogrod obro-*
mátki Bożey/ do ktorey Cárogrodzánie wielkie nabożeństwo mieli. Bo iáko *niłá mátká Boża.*
Cedrenus nápisał/ widźieli nieprzyiaćiele/ iż białagłowá iedná z wielkim Eodem anno.
dworem z miástá przez bránę Bláchernę wychodźiłá/ y mniemáli/ iż żoná
Cesárska o pokoy prośić idźie/ y βli zá nią áż do stárego kámieniá (mieysce
ták zowią) y obaczyli iż zniknęłá. A oni poczęli się sámi z sobą wádźić/ y áż
do wieczorá zábiiáli się/ y wiele ich w oney zwádźie poginęło. Názáiutrz/ iá-
ko się rzekło/ Awárowie oni y ini Pogánie od miástá odstąpili/ y do domu się
puśćili. A Sárbárá v Kálcedonu źiemię woiuiąc y psuiąc zostáł. Co się z
Herákliuβem w Persyey dźiało/ w drugim się roku powie.

W Angliey Edwinus drugich Anglikow pułnocnych zá rzéką Vmbrą 3.
krol/ prosił Eádbáldá krolá Kánciey niedawno do wiáry ś. obroconego/ á- *Anglia.*
by mu śiostrę swoię corkę Edelbertá/ zá żonę dał. On mu odmowił/ mo- Beda lib: 2. cap: 9.
wiąc: iż Chrześćiánki zá Pogániná dáć się nie godźi/ áby wiárá iey βkody iá- hist.
kiey nie miáłá. A on obiecał iey wβytkę wolność około wiáry/ y sam się zo-
stáć Chrześćiáninem nie odmawiał/ doznawβy ieśli to wiárá lepβa. Dána
mu tedy iest do małżeństwá Edelburgá/ tákie imię miáłá/ y z nią posłány iest
Paulinus Biskup Eboráceński/ dla iey przy wierze ś. zátrzymánia/ y inych
w źiemi oney Pogáńskiey pozyskánia. Bonifácius Papież gdy się o tym do-
wiedźiał: pisał list nabożny do Edwiná krolá/ rádząc áby fałβywe bogi o-
puśćił/ á iednemu się prawdźiwemu pokłonił. Posłał mu y vpominek βátę
piękną ze złotem. Pisał też do żony iego krolowey Edelburgi/ proβąc áby do

Vpominki białogłowskie od Papieżá. Anastasius.

wiáry ś. mężá swego / iáko ciáło swoie námawiáłá y przywodźiłá. y posłá- iey vpominek źwierćiádło we śrebrze / y słoniowy tákże we śrebrze grzebień. A sam tegoż roku do oycow poßedł / święty y wielkich cnot Papież / w łásk- wośći y miłośierdźiu przedźiwny. Dźieie iego Papiestwá ábo nie pisáne są / ábo poginęły. Siedźiał lat śiedm y kilás mieśięcy.

Rok P. 626. Honoriu: 1. Herákliu: 17.

1\. Theoph: an: 17. Herael. Cedren: eodem. *Turcy odbieżeli Cesárzá.*

Astąpił ná Papiestwo Honorius Kámpánczyk z oycá Petro- niá / przechwálebny człowiek / iáko się niżey powie.

Szosty rok woyny Perskiey / ktorego Heráklius z Turki do Persyey wiáchał / y Kozroásá bárzo przestráßonego ßukał. Ale Turcy wytrwáć nędze woienney nie mogąc / do domu się wßyscy wroćili. Ćießył opußczone swoie żołnierze Heráklius / y w Pánu Bogu ich vmocniał / przyczynę im y pomoc Bogárodźice obiecuiąc. Zebráwßy Kozroes wielkie woysko: posłał z nim Rázáte przeciw Herákliußowi / ktory idąc wiele miast Perskich popalił. á gdy się woyská zeßły / stoczyli bitwę dwunaste° dniá Grudniá ábo Decembrá. Ná ktorey obá wodzowie wprzod się potkáli y Heráklius y Rázátá. y dał P. Bog wielkie zwyćięstwo Herákliußowi / bez iego żołnierzow wielkiey krwie rozlania. Pod Cesárzem gdy zábity koń był / w niemáłym był niebespieczeństwie / ále wybáwiony wygrał zá przyczyną Bogárodźice. pięćdźieśiąt tylo z iego woyská poległo. trwáłá bitwá od ráná áż do dźiewiątey godźiny.

Szoste zwyćięstwo nad Persámi.

2\. *Kozroes vćiekł. Oboz Persy dziwny.*

Niedáleko był Kozroes z drugim woyskiem / do ktore° się oni z pogoniey śćiągáli. Ale gdy o porażce swoich vsłyßał / y o ćiągnieniu do śiebie Herákliußowym: prędko vćiekł / wßytek oboz zostáwiwßy. w onym obozie były pol- ne iego páłace y roskoßy / y źwierzyńce rozmáitego źwierzu / ktorymi Heráklius woysko swoie ochłodźił. To się dźiało áż do pierwßego dniá Styczniá. y tám w Persyey bez boiáźni / święta Národzenia Páńskiego z woyskiem swo- im Heráklius odpráwował. Co się potym dźiało / drugi rok powie.

3\. Beda lib: 2. cap: 9. & 12.

Edwinus krol wiárę świętą przyimuie.

W Angliey on Edwinus krol / z przygody iedney ochotniey do wiáry ś. przystępował. Bo drugi krol zachodnych Sáxonow / nápráwił náń mężoboy- cę / ktory go witáiąc / y iákoby poselstwo spráwuiąc / przebić żelázem chćiał. ále wierny sługá Lillá ćiáłem go swoim tarczey nie máiąc zástąpił / á iednák ták mocno vderzył / iż włoczenká przez Lillá przepadßy krolá ránilá. Rzućili się słudzy / á on ießcze drugiego zábił. A gdy tegoż czásu żoná iego corkę mu powiłá / Paulinus Biskup wßedßy do niego / áby dźiękował P. Bogu zá corkę y zá wybáwienie swoie: on się w iego słowách kocháiąc / obiecał się swoich báłwanow zárzec / iesliby mu P. Bog wyleczyć się dał / y zwyćięstwo nád onym nieprzyiaćielem / ktory náń onego mężoboycę posłał / odnieść. A corkę mu onę oddał iáko zá zakład obietnice swey / áby CHRISTVSOWI poświęcona byłá. y ochrzczona iest ná Swiątki. Rychło ozdrowiał Edwinus y wypráwił się ná one zachodne Sáxony / y bitwy wygrał / y one swoie nieprzyiaćiele pokarał / á drugie zá poddáne przyiął. Wroćiwßy się z woyny / chcąc wiárę ś. przyiąć / o wßytkim się pierwey pytał. A Paulinus wiedząc iákie miał dawne swoie śluby gdy był w wielkich trudnośćiách / á o zdrowie mu ßło: przypominał mu ie. Bo nim krolem został á zábity być miał / widzenie mu Anyelskie P. Bog posłał / ktory mu o wybáwieniu y o krolestwie opowie- dźiał / tego ponim chcąc zá to / áby tego słuchał ktory náń rękę włoży. Co on nabożnie vczynić obiecał. Y wßedßy do niego Paulinus / ręce ná iego głowę włożył / mowiąc: Wypełni coś obiecał: wyzwolono ćię od śmierći / dano krolestwo / słuchayże tego co ná głowę twoię ręce kłádźie / ábyś wieczne kro-

lestwo

leſtwo bez końcá miał. Obiecał wßytko vczynić / iedno nie bez rády 4.
pánow ſwoich. ktorych wezwał y z nimi przedniego ſwego biſkupá Pogán-
ſkiego. y pytał co mu o wierze Chrześćiáńſkiey przyięciu rádzą. A biſkup Po-
gáńſki przed wßytkimi rzekł: Rádzę ábyś ty náße bogi opuścił. Ja im napil-
niey ſłużę / á przedśię mi tego nie iednáią / ábyś mi co dawał / iáko drugim dá-
ieß. y ſam on Biſkup wśiadßy ná koniá z włocznią vderzył w báłwaná / y o-
bálił ſłup y obraz ktory zá bogá mieli / y bożnicę zepſował / y pierwßym ſię do
wzgárdy fałßywych bogow á przyięćia wiáry ś. pokazał.

Biſkup Pogáńſki obala ſwoie báłwany.

We Włoßech on krol Longobárdow Adálwáldus Kátholik od rozu-
mu odßedł / y obráli Longobárdowie Arianá Ariowáldá. Nie ták bárzo był
odßedł od śiebie Adálwáldus: Bo ſię ſtárał Papież Honorius pilnie / áby
przywrocony ná kroleſtwo był: ále Exárchus bacząc co ſię z Ceſárzem w Per-
ſyey dźiało / zádzieráć z Longobárdy niechćiał. Ten Ariowáldus ká- 5.
płaná Blidulfá mnichá z Bobieńſkiego klaßtoru ś. Kolumbaná zábić ka-
zał / tákim obyczáiem. Mnich do Tyczyná od ś. Atálle ſtárßego ſwego poſłá-
ny był: y potkawßy krolá Ariowáldá / niechćiał go pozdrowić. O co gdy go
krol ſpytał / rzekł: Nie mogę tego pozdrawiáć ktory Troycey ś. nie wyznawa.
A krol mniáiąc / vſkarżał ſię iż ſług nie ma ktorzyby tego mnichá kiymi ſtłukli
y zábili. y ieden ſię z towárzyßem ná to obrał / y w nocy gdy z wieczerzey do
goſpody ßedł / w kaćie iednym kiiem mu głowę rozbił / y iáko vmárłego od-
ßedł. Goſpodarz iego v ktorego ſtał / był kápłan / y on go iáko ſpiącego ná-
lazł / y záwołał nań budząc go. á on porwał ſię iáko zdrowy / żadney rány nie
máiąc / iedno powiádał iż mię rozboynicy iácyś zábili / álem nic nie czuł. y od-
práwiwßy ſwe potrzeby / wrocił ſię do klaßtorá. A onego ſługę mężoboycę
czárt dręczyć y męczyć począł / iż grzech ſwoy y mężoboyſtwo ono wyznawał.
O czym ludźie ſłyßąc / mowili: Nikt pomſty nie vydźie / kto co złego mnichom
Bobieńſkim vczyni / y ten ktory z Ariany przeſtáie / ná karánie ſędziego ſprá-
wiedliwego przyidźie. O czym dowiedźiawßy ſię krol Ariowáldus / bał ſię
áby go ták czárt nie dręczył / y poſłał do Bobinu do Opátá Atálle / proßąc: áby
mu on grzech odpuścił / á podárki iego przyiął / obiecuiąc wßytko dla niego
czynić / o coby go prośił. A on odpowiedźiał: Nigdy ia od Arianá podárku
nie przyimę. á iednák bráćiey roſkazał / áby ſię zá onego mężoboycę modlili / y
był wolen od onego czártá / ále nie długo żył / y ná mieyſcu zwyczáynym po-
grzebiony nie był. Ariowáldus / piße tenże Jonás / nápotym zdał ſię być 6.
lepßym / choć w Ariáńſtwie trwał. Bo gdy ſię Biſkupi ábo kśięża do niego z
ſwemi krzywdámi vćiekáli / on mowił: Nie moiá rzecz kápłany ſądźić. Sy-
nod o ich ſpráwách niech ſię pyta / y one ſądźi.] Coby mowić náßym nietylo he-
retykom / ále y wßetecznym Kátolikom ktorzy ſię w tákie ſądy wdáwáć chcą:

...lus Diac: lib: 4. cap: 5.

Ionas Abbas in vita S. Bertolfi.

Mnich krolá Ariáná pozdrawiáć niechce.

Vmárły ożył dla wiáry zabity.

Ariowáldus z boiáźniey pokorny.

Ionas vt ſupra.

Ariowáldus kśięży ſądźić niechce.

Rok P. 627. Honoriu: 2. Herákliu: 18.

NJeßkáiąc w Perſyey Heráklius / mieyſcá w ktorych Kozroes 1.
ſwoie ochłody y roſkoßy miał / ośiadł: y wśi w ktorych ſię ko-
chał. y tám o trzy ſtá chorągiew Rzymſkich nálazł / y wiele bo-
gátych rzeczy tám pobrał / á zwłaßczá w Dámáſtáger. á Ko-
zroes vćiekáiąc / áż ſię w Selewciey z żonámi y z ſkárbámi
ſwemi zoſtał. Tym czáſem ono woyſko Perſkie / ktore v Kálcedonu było /
rozbieżáło ſię. y Sárbárá pokoy z ſynem Herákliuſzowym poſtánowiwßy /
do Perſyey ſię wrocił. Kozroes gdy ná biegunkę w Selewciey záchorzał: 2.
chćiał ná kroleſtwo Perſkie koronowáć ſyná ſwego Márdeſaná / ktorego
miał z żony Syry / ktorą nawięcey miłował. Czego gdy ſię dowiedźiał ſtárßy
ſyn Syroes / ſtárał ſię z pány Perſkimi / vżywáiąc do tego y Rzymian / áby

Theoph: & Cedre. anno 18. Heracl.

Kosroes od syná zábity.

oycá zábił. y gdy więźnie wßytki Rzymiánom poddáne puśćić wolno kazał: sam oycá gonił y poimał/ y żelázem mocno okowánego do ćiemnice wrzućił/ y głodem go morzył/ mowiąc: Niech złoto ie ktore zbierał/ y dla ktorego wiele ich głodem pomorzył/ y świát zgubił. Posłał záś do niego pány swe áby go łzyli/ y w twarz mu plwáli. Poimał y brátá swego Márdesaná/ ktoregő ná páństwo wsádźić oćiec chćiał/ y w oczách go oycowskich y ine syny iego zábił. á potym go vstrzeláć kazał/ y ták one zła duße z ćiálem rozłączył.] Ták mu sie zápłáćiły one ná święte kośćioły Chrześćiáńskie y ná Krzyż ś. naiázdy y vragánia/ y one okrućieństwá ktore nád wiernemi czynił. Táką zápłáte wźiął y zá one niewdźięczność/ gdy go Rzymski Cesarz/ á modlitwá ś. Sergiußá/ ná krolestwo Perskie wsádźiłá/ iáko sie wyżßey powiedźiáło.

Moc Christusowá.

Gdy Krzyż ś. poimał/ poimány iest/ y sam zginął. gdy mniemał iż CHRISTVSA przemagał: sam mocą iego zdeptány iest y w niwecz obrocony.

3\.

Theoph. Suidas in verb. Heracl.

Po iego śmierći Syroes syn iego/ ták iáko z Herákliußem vmowę miał: wßytko dostátecznie wypełnił. Więźnie wßytkie Rzymskie puśćił/ y miedzy nimi Zácháryaßá Pátryárchę Ierozolimskiego.

Drzewo krzyżá S. oddáne.

Drzewo krzyżá ś. z wielką czćią oddał/ ktorego z puzdrá nietylo wyimowáć/ ále y ná nie pátrzyć Persowie nie śmieli. y ták iáko zámknione było cáłe oddáne iest/ bez otworzenia y náruszenia żadnego. ktore do Cárogrodu Heráklius odesłał/ y Sergius pátriárchá ná Bláchernás ono położył/ ktore potym tenże Cesarz do Ieruzálem sam záprowádźił.

Siedm lat woyny z Persámi.

Siedm lat ná oney woynie przemießkał/ páństwá y krolestwá ktore trzymáli Persowie odebrał/ heretyki Nestoriany ktorym Persowie kośćioły ná wzgárdę Chrześćiánom podawáli/ wypędźił.

Kośćiołom się wypłacał. Suidas.

Wielkie bogáctwá z Persyey wyniosł. Z ktorych wielką część posłał przed sobą do Sergiußá Pátryárchy/ ná wypłácenie kośćiołom długow/ y skárbow ktore był ná potrzebę one woienną pobrał. ále w morzu potonęły á nie doßły. Jednák z skárbu wypłacáć kośćiołom kazał.

4\.

Z wielkim weselem w Cárogrodźie y tryumphem przyięty był Heráklius/ od syná y ludu wßytkiego.

Beda de gestis Anglor: lib: 2. cap: 14.

Krol Edwinus bierze chrzest.

W Angliey krol Edwinus w dźień Wielkonocny od Pauliná Biskupá ochrzczony iest/ y z nim wßyscy pánowie przednieyßy/ y ludźi bárzo wiele. Wźiął ś. chrzest w Eboraku/ iedennastego roku krolestwá swego/ á od weßćia Anglikow do Brytánniey setnego dwudźiestego śiodmego. Záłożył tám záraz stolicę biskupią w Eboraku Paulinowi duchownemu oycu swemu y nástępnikom iego/ y kośćioł z kámieni zbudował/ ktorego dla przedkiey śmierći nie dokonał. Synowie też y corki krolá Edwiná wßytkie chrzest ś. przyięły. y nowy lud przychodźić/ y náuką się Ewángeliey przyprawiáć do chrztu ś. nie przestawał. ktorzy się w rzéce Gleni chrzćili. bo ießcze kośćiołow y chrzćilnic tám nie było. Námowił y drugiego krolá Edwinus Kárpuáldá wschodney Angliey/ iż wiárę ś. przyiął. y po inych kráiách wyspu onego Paulinus wiárę ś. rozśiewał/ y duß wiele pozyskował.

Rok P. 628. Honori: 3. Herákliuszá 19.

1\.

Theoph: in annal.

Drzewo krzyżá S. do Ierusálem Cesarz prowádźi.

Ritual: Ecclesiastici.

Postąpić nie mogł z drzewem krzyżá S.

Cesarz Heráklius wybrał się z Cárogrodu do Ieruzálem/ chcąc tám drzewo ś. krzyżá postáwić/ skąd ie byli Persowie wźięli/ y zá zwyćięstwá wielkie ktore wźiął z ręki Bożey/ podźiękowáć. y gdy do Ieruzálem przyiáchał z wielką pompą/ y w Cesárskich ßátách z złotá y perel vbrány/ niosł sam drzewo ono ś. ná gorę Kálwáryską do kośćiołá. Ale z nim cudem Bożym postąpić nie mogł/ iákoby go kto ná mieyscu trzymał. Czemu gdy się wßyscy dźiwowáli: Zácháriaß Biskup rzekł: Cesárzu/ tym swoim wesołym y bogátym vbiorem Chrystusowego vbostwá nie násláduieß. Tedy ßáty one z śiebie zdiąć kazał/ á w podłe się oblekł/

bieg/ y boſy będąc/ záraz dáley poſtąpił/ y krzyż ś. ná ſwym mieyſcu z ktore-go wźięty/ był poſtáwił. y vczyniony ieſt wyrok/ áby co rok świecone było podwyżßenie krzyżá ś. dniá czternaſtego Septembrá ábo Wrześniá. *S. krzyżá święto.*

A odpráwiwßy Heráklius śluby ſwoie/ ktore P. Bogu oddał: obiezdżał kroleſtwá wſchodnie. A gdy był w Syriey w Edeſśie/ ſtámtąd wygnał Neſtoriany/ ktorzy byli kośćioły Kátholickie pobráli. A będąc w Ierápolu w Frygiey/ doßłá go nowiná: iż Syroes on krol Perſki co oycá zábił/ zábity ieſt od Sárbáry/ ktory tákże po śiedmi mieśiący zábity ieſt. y po nim Bárrázás tákże w śiedmi mieśiący od Perſow zginął. Po nim náſtąpił ſyn Kozroes Báráháni/ ktory tákże krotko kilás tylo mieśiecy krolował. Po nim Hormisdá/ ktorego Sáráceni wygnáli/ y przy Arábách kroleſtwo ſię Perſkie zoſtáło. y ták ono mocne y wielkie páńſtwo Perſow vpádło/ potym gdy ſię Kozroes ná Chrześćiáńſtwo y ná krzyż Páńſki ták ßalenie puśćił. Do Heráklluſzá/ gdy ſię ſławá iego po wßytkim świećie wylałá/ poſły z wielkiemi vpominki krol Indow wyſłał/ ráduiąc ſię z tego iż Perſy zwoiował. y Dágobertus ſyn Klotáriuſzá krol Fránkow tákże poſły ſwe do niego wypráwił/ Serwáciuſzá y Páterná/ ktorzy przymierze krolowi ſwemu przynieśli. Idą zátym rzeczy ſmutne wßytkiemu Chrześćiáńſtwu ktore kośćioł ś. bárzo zámießáły/ przez nieroſtropność tegoż Ceſárzá Heráklluſzá. ktory proznuiąc w Edeſśie w Syriey/ zápomniał ſię być żołnierzem/ y w rzeczy ſię wiáry świętey y Biſkupie wdáwáć począł/ máiąc złego miſtrzá onego Sergiuſzá Cárogrodzkiego Pátryárchę/ ktory táiemnym był Eutychiánem. y ſam o ſobie do Papieżá Honoriuſzá piße/ iáko Ceſárzá náuczył/ gdy go pytał/ ieſli w Pánie CHRISTVSIE ſą dwie woli/ y dwie operácie ábo działánie: y nápiſałem mu/ práwi: iż wedle Menny y Wigiliuſzá w Pánie náßym/ iedná ieſt wola y iedná operácia.] y ták ßczęśliwy Heráklius nießczęśliwego miſtrzá doſtawßy/ złą od niego náukę wźiął.

2. Neſtoriany wygania Heráklius.

Kroleſtwo Perſkie zginęło do Arábow ábo Sárácenow.

3. Theophanes.

Heráklius nieroſtropnie kośćioł S. zamießał.

Sergius táiemny Eutychian.

Pełno było ná wſchodnych kroleſtwách á zwłaßczá w Syriey Neſtorianow/ Eutychianow/ y Apollináriſtow/ ktorzy tym słowem/ o iedney woley w Pánie náßym/ ſekty ſwoie zgodźić y porownáć chćieli. Apollináriſtowie ktorzy trzymáli iż człowieczeńſtwo Páná náßego duße ludzkiey nie miáło: rádzi miáſto duße wolą tylo miánowáli. Neſtoriani też ktorzy CHRISTVSA dźielili/ y dwie w nim perſonie czynili: przyzwolili ná to/ iż złączenie w Pánie było tylo wedle woley/ á nie wedle nátury. A Eutychiani ktorzy tylo iedne náturę w Pánie náßym wyznawáli: muśieli zátym y iedne w nim wolą wyznáwáć. y ci tego słowá y tego heretyctwá y bluźnierſtwá wynálezcy byli. To piße ś. Máximus w gadániu ſwoim z Pyrrhem Monotelitą. y z młodßych ś. Thomaß. Tym ſię vwiodł Heráklius/ gdy mu fałßerze vkázowáli/ iż wßytkie ſekty ziednoczyć ſię y do pokoiu przywieść tym wyznániem o iedney woley w Pánie náßym/ miáły. Co było wielkie oßukánie. bo pod fárbą pokoiu/ wielki niepokoy w kośćioł ś. wprowádźili. Ták ſię czeſto prawowierni oßukawáli: gdy co dla pokoiu omylnego heretykom pozwaláiąc/ prawdę Kátholicką ßpećili.

Sekty ſię porownáć chćiały nowym błędem.

S. Thom: par: 3. q. 18. art: 1.

Rok P. 629. Hono: 4. Herákl: 20.

TEgo roku zá przyiáźnią Ceſárzá Heráklluſzá/ heretyctwo Monotelitow/ to ieſt tych co trzymáli/ iż w Pánie náßym IEZVSIE iedná wola byłá: záczynáć ſię y ßerzyć poczęło. Zá czym nietylo kośćioł Boży ſrodze zámießány był: ále też páńſtwo Rzymſkie znácznie vpádáć poczęło. Poki był Kátholikiem Heráklius/ był zwyćiężcą wielkim iáko y Iuſtinianus: á gdy heretyctwo wno-

1. Kácerſtwo Monotelitow powſtáie.

sić poczał/ vpadł/ y Rzymskie páństwo záwiodł. y káżde się ták krolestwo łácno obala/ ktore podpory swey z wiáry Kátholickiey odstepuie.

2. Theoph: & Cedre: in Annal. *Iákobitow Pátryárchá.*

Gdy w Persyey Hormisdá krolował/ á Heráklius Cesarz mieszkał w Jerápolu: przyszedł do niego Pátryárchá Jákobitow Athánázyus. y vczyniwszy o wierze wzmiánkę: obiecał mu Cesarz dáć Biskupstwo w Antyochiey/ iesliby Kálcedońskie Concilium przyiął/ y dwie náturze w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznał. On záraz obiecał to vczynić/ ále zdrádliwie/ y do czásu Cesárzá oszukiwáiąc. ktory z chytrym heretykiem rozmowy się strzedz miał/ y wedle Janá ś. pozdrowienia temu nie dáwáć/ ktory fałszywe sobie imię Pátryárchy przypisował. Ták Constáncius y Walens/ y Theodozyus mnieyszy/ y Justinianus/ Cesárze zwiedzieni są/ gdy się w rozmowy heretyckie y w pytánia niepotrzebne y sobie nie należące wdawáli. y gdy mnimał Heráklius/ iż onego Jákobitę pozyskuie P. Bogu/ sam w iego sidłách został. Bo gdy obłudnie przyiął Synod Kálcedoński ten to Athánázyus/ spytał Cesárzá: iuż ia/ práwi/ dwie náturze w CHRISTVSIE wyznawam: ále o woley y operáciey/ co mowić/ iesli iedná iest czyli dwie? Cesarz nievmieiąc ná to powiedzieć: porádził się Sergiuszá Cárogrodzkiego Pátryárchy. ktory będąc z Syriey y z rodzicow Jákobitow/ odpisał: iż iedná wola y operácia iedná/ ma być wyznawána w Pánie nászym IEZVSIE CHRISTVSIE. y do tego czásu Sergius Kátholikiem się być táił/ á teraz się odkrywszy/ Cesárzá iádem onym záráził. On też Jákobitá Athánázyus rad ná tym przestał. Bo po iego kácerstwie to było: iż gdźie iedná iest náturá/ tám też iedná wola być musi. Dobrze krolom y pánom świeckim o wierze nie szpe- ráć/ ále się nawyższego Biskupá rádzić/ ktory gdy potrzebá Concilium/ ná tákie wątpienia/ złożyć może.

Z heretykámi się w rozmowy nie wdáwáć.

Na operacia, nie nalazłem słowa Polskiego do tego rozumienia sposobnego: ale się tak opisać może: iż iest moc z natury dana y czyniąca, może się zwáć Działaniem. szukay kto inszego ná szego słowa. aboć y to dobre: Dzielna moc.

Rok P. 630. Honor: 5. Herákli: 21.

1. Theoph: & Cedre: in Annal: huius anni. *Máhomet iáko nástał. Oycá iego drudzy zowią Abdalá.* Genebr: in Cronol: *iákoby Hálá.* *Prorokiem się vczynił.*

TEgo roku fałszywy prorok Máhomet ábo Máhomát/ od ktorego Sektá się Máhometáńska poczęłá/ vmárł. iáko Theophánes y Cedrenus piszą. ktorzy ták o iego początkách powiádáią. W Arábiey szczęśliwey/ ábo Homerice/ Máhomet oycá miał Jsmáelitę Hálá rzeczonego. Vbogi będąc/ wielbłądy z naymu pásł/ y służył wdowie iedney Tádigá zwáney. A iż był ostrego á chytrego rozumu: wkradł się w przyiaźń swey pániey/ iż go zá mężá wzięłá. A gdy sławy ludzkiey posmákował: szedł do Pálestyny/ y tám z Zydámi y Chrześciány rzeczy przemieszkiwáiąc: náuczyć się czego od nich chćiał. y nawyknąwszy rzeczy niektorych/ prorokiem się czynić vmyslił. A iż go czárt był ośiadł/ y kádukiem wał/ vpadał y od śiebie odchodził: żoná ieg tym się brzydźiłá/ y żáłowáłá iż ták vbogiego y chorego człowieká poiełá. On ná iey pociechę ták ia vbłagał/ mowiąc: Vkázuie mi się Anyoł Gábriel/ y skoro go vyrzę/ vpáść muszę.

2. *Ariáński mnich mistrzem Máhometá. Zowią go drudzy Sergiuszem.*

Był tám ieden mnich Arian/ dla kácerstwá wygnány: tego się oná niewiástá iáko przyiaćielá porádźiłá/ około onego Anyołá/ o ktorym Máhomet powiádał. A ten mnich vtwierdził ią w tym: iż to iest prawdźiwy Anyoł/ ktory mu się vkázuie/ y Máhomet iest prawdźiwym prorokiem. Bo Anyołá do prorokow posyłáią. To mowił dla zmowy ktorą miał z Máhometem. Niewiástá vwierzyłá/ y do drugich niewiast ono rozniosłá/ rádząc áby go zá proroká mieli. od niewiast mężczyzná bráć on fałsz poczęłá/ y szerzyło się miedzy głupim y prostym ludem ono mnimánie. A gdy vczuł Máhomet/ iż go zá proroká mieć ludźie poczynáią: nápisał zmyślone księgi ábo zakon/ y powiádał że mu księgi one P. Bog z niebá zesłał. y plotki one do ludźi podawał/ ktore się potym nie cudámi/ ále mieczem broniły.

O tym

O tym mnichu piße Anástázyus/ iż był z Cárogrodu z klaßtorá Kálli- Bibliothecarius.
straty/ dla Ariáństwá wygnány zá Cesárzá Herákliußá/ ktory one niewiá-
ste y inne zwiodł/ mowiąc: Pátrz iáko vpadł/ iż Anyołá Gábrielá widźiał.
y gdy sie Heráklius z Persyey z zwyćięstwem wracał/ v Etribu/ záßedł mu
droge Máhomet/ wychwaláiąc iego zwyćięstwá/ ták iáko go był on złośli-
wy mnich náuczył/ y vprośił v niego paßą ná bydło swoie.] Jáko sie báśni
iego rozßerzyły/ ći ták powiádáią: Zydowie naprzod bieżeli do niego/ mni- 3. *Zydowie do Máhometa.*
máiąc że to Messyaß/ wiedząc iż obrzezánie przyimował. y było tych Zydow
dźieśięć/ ktorzy do niego przystáli. ále gdy widźieli iż ie mięso z wielbłądow: Theoph: & Cedre.
oddalili sie od niego/ iednák go ná Chrześćiány poburzáli. Sekte swoie v-
dał ludźiom pod roskoßą ćielesną/ dozwaláiąc niewiast ile chcą. y toż im po
śmierći w niebie obiecował/ iż z nimi roskoßy ćielesnych záżywáć będą w rá-
iu/ iedząc y piiąc. á ći zwłaszczá/ ktorzy nieprzyiaćiele zábiiáią/ ábo zábići od
nich będą. y ták swoie mężne ná woyny czynił.

Ze wßytkich wiar cokolwiek do zakonu swego włożył: áby wßytkich do 4.
siebie poćiągał. Dla Zydow obrzezánie przyiął/ dla Chrześćian CHRISTV- *Zmieszał wiáry.*
SA vczćił/ ále ták iáko Ariani/ iáko go on mnich náuczył. Dla Mánichey-
czykow mowił: iż CHRISTVS nie iest prawdźiwie vkrzyżowány/ ále ćień
tylko iego. O nim piße Dámáscenus: Twierdźi/ powiáda/ iż CHRISTVS De hæresibus in fine.
iest słowo Boże/ y Syn Boży/ ále stworzony y sługá. á iż go bez naśienia w
czystośći mátká poczęłá. Gdy/ práwi/ Słowo y Duch Boży w Máryą wstą- *O Christusie iáko trzymał.*
pił/ vrodźiłá syná/ ktory iest prorok y sługá Boży. ktorego gdy Zydowie nád
práwo vkrzyżowáć chćieli: ćień iego vkrzyżowáli. á on nie vmárł/ ále do nie-
bá wnieśiony iest/ iáko Bogu namilßy. y gdy do Bogá przyßedł/ spytał go
Bog: iesli sie czynił synem Bożym? A on odpowiedźiał: Bądź mi łáskaw
Pánie/ ia sie twoią służbą nie brzydzę/ ći ludźie fałßywie to ná mie włożyli/
y pobłądźili. y inne plotki śmiechu godne podawał.] To Dámáscenus. Po-
wiádał/ iż klucze do ráiu dáne mu ná dźień sądny będą. Náuczał/ iż ná złe y
ná dobre káżdego Bog náznáczył. Dla Pogan y Sárácenow zálecał mie-
siąc ktory zwał Kubár/ áby go czćili. co był stáry zwyczay Sárácenow/ pi-
ße s. Jeronym. A iż baczył iż one plotki y báśni wymyslone/ trudno by- 5.
ło ludźiom bácznym vdáwáć/ y onych dowodźić: zákazał áby o iego zakonie In Hilarione.
nikt nie dysputował/ y pytánia nie czynił. y ták vcznie swoie w doł wrzući- *Pytáć sie o swoim zakonie zakazał.*
wßy záślepił/ áby z niego nigdy wyleść nie mogli/ á fałß iáko fałß świátłá
sie strzegąc/ kryć sie musiał. O tym ßálbierzu Máhomećie/ sto trzynaśćie
báśni y plotek wypisał Eutymius z Ewodiußá w Pánopliey. ktoremi sobie *Krolem był v Arabow.*
w Arábiey pánowánie ziednał. ná ktorym dźiewięć lat będąc/ vmárł/ potę-
piony y przeklęty zbrodźień. Do grobu iego w Mechie/ iáko Turcy y iego ná-
śládowcy drógi czynią/ wypisał Láonikus: Homurás/ práwi/ iego vczeń y Lib: 3. de rebus Turc.
nástępnik przybrał grob iego/ y námowił lud áby mu sie kłániáli. y ći iuż v-
spráwiedliwieni są/ powiádał/ ktorzy iego grob náwiedźili. Drudzy pienią- *Grob iego.*
dze dáią tym co zá nie do onego grobu idą. Drógá do onego mieyscá iest
piasczysta/ kompásem sie tylko spráwuią/ á wßystkę żywność z sobą wiozą
ktorzy tám idą. W puł kośćiołá wiśi on grob/ drogimi kámieńmi ozdobiony.

Dźiwna bárzo rzecz/ żadney Sekty nie było ktoraby ták wiele plugá- 6.
stwá w sie nábráłá/ y ná ták słábym fundámenćie stałá/ á ták długo iuż to *Máhomecka sekta iako trwa.*
przez tyśiąc lat trwáć mogłá/ y ták wiele głupich ludźi zágárnęłá. Lecz kto
vważy sądy Boże/ y dopußczenia iego zá ludzkie grzechy: y kto baczy/ iáko
do roskoßy ćielesnych y dobr świeckich skłonne iest serce ludzkie/ y iáko woy-
námi y mieczem sámym/ tá sie sprosna sektá ßerzy: vspokoy myśl swoie. Zá- *Ná plotki Máhometa pisánia nie potrzebá.*
den Doktor znáczny kośćielny po te tyśiąc lat przećiw tey Sektćie nie pisał.
Bo wßyscy zá nieprzystoyność sobie máią/ plotkámi bábiemi/ y mátáctwy

ßalonego

ßalonego chłopá/ báwić ſie: y to wywodámi ſtátecznymi pſowáć/ co ſie ſámo wáli. iáko ktoby ná błoto śiekiere oſtrzył/ śmiechuby y mnimánia o głupſtwie ſwoim nie vßedł. Jednák wiele cudow Chrześćiáńſkich Kátholickiey wiáry/ czeſto te ſproſnośći y głupſtwá Máhometáńſkie potepiáły y potepiáią. Po Máhomećie ná tym v Arábow kroleſtwie był Eububezer lat trzy. Eulogius meczennik ktory po tym wieku był/ o tymże Máhomećie nápiſał/ okrom tego co ſie powiedźiáło: iż mu ſie ßátan w oſobie ſepá z złotą geba vkázował/ y Gábrielem ſie czynił. Z żoną ſaśiádá ſwego/ Zeid zwánego/ cudzołożył/ ktorą mąż porzućiwßy/ iemu ią iáko ſwemu prorokowi oddał. Vmieráiąc powiádał/ iż miał dniá trzećiego zmartwychwſtáć. Czego pilnie iego vczniowie ſtrzegąc: ſmrod z iego ćiáłá trzećiego dniá vczuli: y rzekli: Anyoł dla nas żeſmy tu obecni/ do iego wſkrzeßenia nie przychodźi/ y odbiegli onego trupá ſámego. Przyßli pſi miáſto Anyołá/ y boki iego roztárpáli. oſtátek ćiáłá iego w grob włożyli. y dla tego co rok pſy zábiiáć roſkázuią.] To ten ś.

In Apologetico ex codice Legerenſis cœnobij.

Z czártem miał towárzyſtwo Máhomet.

Zmartwychwſtánie iego.

9. A gdy Máhomecka ſie Sektá/ y Arábowie oni ßerzyli/ y Chrześćiáńſkie Rzymſkie páńſtwá poſiadáli: Heráklius około ſie wiáry z Monotelity báwił/ y nic o tym nie myślił/ áby nieprzyiaćiele odganiał/ ále iákoby Monotelity vmocniał. y wolał Chrześćiáńſtwo mießáć/ á niżli one początki ták ßkodliwey Máhometſkiey Sekty gáſić. Czym wielką ßkodę Rzymſkiemu páńſtwu vczynił/ iákiey żaden przed nim nie vczynił. Ogniá dyabelſkiego nie gáſił/ á drugi heretycki podniecał.

Herákliuſá niedbalſtwo iaką ßkode vczyniło.

Po śmierći Grzegorzá Alexándriyſkiego Pátryárchy/ Cyrus Biſkup Lázorow zá przyczyną Ceſárzá/ ktory ſie w iego towárzyſtwie kochał/ ná ſtolicę onę náſtąpił. Z wierzchu Kátholik/ á we wnątrz heretyk/ ktory Kátholiki niektore/ gdy ſie nie poſtrzegli/ záráził.

Cyrus Alexándriyſki Pátryárcha heretyk.

Rok P. 631. Honor: 6. Hérákliu: 22.

1. ROku tego wyßedł z ćiáłá krol Fránkow Klotárius Monárchá wßytkiey Fráncyey/ krolował lat 44. Był ćierpliwy/ y w náukách ćwiczony/ pełny boiáźni Bożey/ iáłmużnik/ y kápłanow y kośćiołow miłośnik. Gdy mu złą ſpráwę dał o Lupuśie Biſkupie Seneńſkim/ Fárulphus ſtároſtá/ o to záwaśniony/ iż mu vpominkow ná przyiáchánie iego nie przynioſł: wygnáć niewinnego krol kazał: ále ná iedne prawdźiwą powieść vpámietał ſie/ y záraz poń poſłał/ przepraßał go/ czeſtował/ dárował. A Lupus był wielkiey świątobliwośći/ y cudámi ſławny. Ná iego mieyſce náſtąpił Dágobertus ſam ieden/ ktoremu był oćiec Klotárius do rządow zoſtáwił Pipiná kśiążę Neuſtriyſkie/ iáko ſtárßego w domu krolewſkim/ dla wielkich y wyſokich cnot iego. O ktorym piße Stephanus Abbas: Był/ práwi/ ten Pipinus żywotá chwálebnego/ ſławy czyſtey/ ſtolec mądrośći/ ſkarb rády/ obroná praw/ koniec ſporom/ podporá oyczyzny/ okráſá dworu/ drógá wodzow/ y kárność krolow. Wßytkie ſpráwy krolewſkie odpráwował/ ná woynie mężny/ w pokoiu ſpráwiedliwy/ krolom wierny/ ludźiom nie przykry/ y przy ſpráwiedliwośći mocny/ w ſądách nienáchylony/ przećiw práwom krolewſkim vpominkámi ſie rußyć nie dał/ á o krolewską łáſkę broniąc ludzkiey ſpráwiedliwośći/ niedbał. Poki go ſłuchał Dágobertus/ w ſławie wielkiey trwał. A gdy ſie do roſkoßy y łákomſtwá vdał: on mu nie przepuśćił/ ále go vpominał y karał. y gdy ſie nań ták o to rozgniewał/ iż go zábić chćiał: on Bogu ſie oddawał. ktory rychło ſerce krolewſkie odmienił/ iż go wiecey potym czćił y miłował niżli pierwey.

Klotárius vmarł.

Aimon lib: 4. cap: 16.

Lupus Biſkup.

Dagobertus y Pipinus.

In vita Modoaldi lib: 1. cap: 2. apud Surium 12. Maij.

Pipinus iaki był.

2. Miał towárzyſtwo wielkie z Arnulſem ś. Meteńſkim Biſkupem/ ktory

też ná

też ná tákim vrzedzie był. Miał spowiednniká Wironá z Szkocyey Biskupá/ do ktorego nie szedł iedno bosemi nogámi ná spowiedź. y czynił co mu kazał/ á drugdy onego spowiedniká swego do rády Rzeczypospol: wprowadzał.

Było trzech tych Pipinow/ten był pierwszy/corke miał Begge/ ktora syná s. Arnulfá Ansegisá zá meżá miáłá/ y z nim vrodziłá Pipiná wtorego/ wnuká pierwszego. A wtory miał syná Mártellá/ ktory miał trzech synow/ Károlá/Károlomaná/y Pipiná trzećiego. ktory był pierwszym tego imieniá krolem Fráncuskim/ oćiec Károlusá wielkiego. *Pipinow trzech.*

Rok P. 632. Honor: 7. Herákli: 23.

PO Máhomećie w Arábiey ná ono krolestwo Sárácenow Arábow nástapił Eububezer/ ktory náiáchał z woyskiem Gáze miásto w Pálestynie/ y stároste Rzymskiego Pálestyny zábił. W ten czás o połdniu widziána byłá Kometá/ iáko miecz/ ktora Arábow onych ábo Sárácenow powstáiace pánowánie vkázowáłá. Bo od tego czásu tá Sektá Máhometáńska mocnić sie y okoliczne páństwá posiádáć poczełá/gdy do niey ine wielkie potym narody zwłaszczá Turcy przystawáli. ktorzy do teº czásu nászego iuż przez tysiac lat páństwá Chrześciáńskie/dla grzechow y heretyctwá y odszczepieństwá y niezgod Chrześcian/psuia. Iáko tego roku miecz ten dobyty iest/ ták ieszcze do pochew swoich/ iáko Prorok mowi/ włożony nie iest. 1. *Arabowie abo Saracenowie Mahometowi, szerzą się.*

Dágobertus krol Fránkow w inych cnotách chwálebny/ w tym wielka przygáne miał: iż był niewieśćiuchem wszetecznym. y gdy potomstwá z żona własna Gomátruda nie miał: one porzućiwszy/ insza pánienke Náutylde z klasztorá zá żone sobie wźiał. O co gdy go vpomináli Biskupi/ á zwłaszczá s. Amándus Tráiekteński Biskup; on go z krolestwá wygnał. Miał brátá Dágobertus/ ále nie rodzonego Aribertá/ ktoremu dał niektore miástá y wśi v rzeki Ligernu/zmowiwszy sie z nim/ áby sie oycowskiego krolestwá nie vpominał. Ale on Tolose miásto máiac/ wszytke sobie Wászkonia podbił. 2. *Dagobertus krol* Aimon lib: 4. cap: 19. Augbaldus apu Surium 12. Maij *Amandus Biskup wygnany.* Baudemundº apu Surium 6. Febr.

Tám wygnány s. Amándus zászedł áby Pogány ktorzy tám byli do Chrystusá obrácał. Potym sie s. Amándus puśćił do Gándawu/ o ktorym słyszał/ iż tám wiele ieszcze Pogáństwá było/ do ktorych kápłani ini nie szli/ dla głodnego y nedznego mieyscá/ y twárdośći ludźi onych. Wiele tám vćierpiał/ y bićia/ y ran/ y wzgárdy y głodu: iż y reka swoia wyrábiáć żywność musiał. Towárzysze iego wytrwáć tám nie mogac odbieżeli go. Lecz gdy iednego vmárłego/ ktorego od szubienice wyprośić nie mogł/ wskrześił/ y żywego do domu posłał: lud sie wszytek do niego puśćił/ prosząc áby ich wiáry náuczył y ochrzćił. y psowáli one swoie bałwochwálnice/ á s. Amándus zá pomoca inych nabożnych Chrześćian/ kośćioły tám y klasztory budował. 3. *Amandus Pogan nawraca.* *Vmárłego wskrześił.*

Dowiedźiał sie potym/ iż Skláwi ábo Słowacy Pogánie sa/ y szátánom służa/ prágnac ich zbáwienia ábo swego meczeństwá/ przeszedł Dunay/ y rozśiewał tám s. Ewángelia. Ale niewiele tám dusz pozyskawszy P. Bogu/ gdy y do meczeństwá przyść nie mogł: wroćił sie do swoich owiec. Potym był od Dágobertá ná swoie Biskupstwo przywrocony. 4. *Słowacy.*

Rok Páński 633. Honoriuszá 8. Herákliuszá 24.

V Arábow Sárácenow on Eububezer ábo Abubáchár/ oboie to imie miał/ dwie lećie pánuiac vmárł. Po nim nástapił Haumárus. Ten Bostre wźiał y ine miástá áż do Gábety. A gdy Theodorus brát Cesárski z woyskiem przećiw iemu wyszedł: porażony iest. Był w ten czás Cesarz w Edesśie/ y o tey porażce słysząc/ 1. Theoph: Cedren: in ann: 24. Heracl. anno.

wypráwił drugie woysko przećiw Arábom z wodzem Báhunem / á sam sie z Syriey do Cárogrodu vdał: wźiąwszy drzewo Krzyżá ś. w Ieruzálem/ktore do Cárogrodu przeniosł: prorokuiąc sobie/iż Sáráceni mieysce ono ś. Ieruzálem opánowáć mieli. Co sie potym ystáło.

Drzewo krzyżá S. przeniesione do Carogrodu.

Beda de locis sanctis cap: 20.

Iáko ie czczą, y cudá z niego.

Krzyżá ś. drzewo w kośćiele Zofiey do iedney szafy złożone / pisze Bedá/ ná trzy dni ie tylo ná rok ludźiom vkázuią/ ná wielki czwartek/ná wielki piątek y wielką sobotę. Pierwszego dniá Cesarz ono ś. drzewo cáłuie z inemi pány y ludem. wtorego Cesárzowa z pániámi y inemi białemigłowámi. trzećiego dniá duchowni wszyscy/ ktorzy ie zás do oney szafy kłádą. A poki ná oltarzu odkryte stoi: poty dźiwna wonia kośćioł nápełnia/á z sękow onego drzewá ś. płynie oleiek/ktorego namnieysza kroplá wszytki niemocy leczy. To Bedá.

Synod: 6. Act: 13.

Kacerstwo iednowolskie Monotelitow.

Cyrus Monotelitá.

2. Tego roku záczęło sie heretyctwo Monotelitskie / ábo możeli ták rzec/ Iednowolcow: to iest/ktorzy iedne tylo wolą w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznawáli. ácz ná początku pokryćie y ćicho szli/iż ledwie kto mogł zdrádę poznáć y iad heretycki / w ktorym Eutychiáńskie sie kácerstwo wznawiáło/ co iedne tylo náturę w Pánie y Bogu nászym kłádło. Cyrus Pátryárchá Alexándriyski o ktorym wyższey / vczynił Synod w Alexándriey czwártego dniá Máiá/ dla tey w rzeczy przyczyny/ áby wszytki heretyki wschodne vspokoił/ y do iednośći przywiodł: y postánowił ná tym Synodźie w Kanonie śiodmym: áby zámilczáne było wyznánie o dwu wolách y operácyách w Pánie nászym/ á ná tym słowie áby wszyscy przestáli Deivirilis operatio, to iest/ iż w Pánie nászym iest człowieczoboskie dźiełánie. ktore wyznánie nie miáło wielkiey przygány/ gdyby było dobrym sercem vczynione. bo dwu nátur nie przeli w Pánie nászym/ á czynienie y dźiełánie do iedney persony / ktora w sobie obie náturze zámykáłá/ obrácáli. Lecz on przedśię do iedney woley y ope-
3. ráciey ono swoie wyznánie prowádźił. To swoie postánowienie posłał Cyrus do Sergiuszá Cárogrodzkiego / ktory iuż był/ iáko y ten Cyrus/ Monotelitą/ áby ie pochwalił/ábo w nim coby było godno popráwy odmienił.

Sophronius Pátryarcha Ierozolimski.

Ná ten czás po Modeśćie Biskupie Ierozolimskim / z pustelniká ábo mnichá Sophronius ś. ná ono Biskupstwo wźięty był. ktory pisząc swoie wiáry wyznánie do Honoryuszá Papieżá/ y do Sergiuszá Cárogrodzkiego: we wszytkim sie mocnym Kátholikiem y pokornym/ ná ich sie rozsądek y po-
4. práwę dáiąc/ pokázuie. A iż sie dowiedźiał o Synodźie Alexándriyskim od Cyrusá czynionym/ nápisał drugi list do Sergiuszá Cárogrodzkiego Pátryárchy/prosząc: áby on ártykuł z Synodu Alexándriyskiego wymázány był/ w ktorym twierdźi/ iż iedná iest wola w CHRISTVSIE: gdyż ma być náuczano/ iż dwie wole w nim są/ y dwie operácie. ktory list gdy Sergius od Sophroniuszá wźiął: pisał do Honoriuszá Papieżá / oznáymuiąc co sie w Alexándriey przez Cyrusá postánowiło/ á iáko sie temu sprzećiwił y sprzećiwia Sophronius/ chcąc áby dwie woli y dwie operácie wyznawáne były. y podáie swoie mnimánie / ktore też y Cesárzowi Herákliuszowi opowiedźiał: iż lepiey wyznáć iedne wolą y iedne operácią/we dwu náturách Páná nászego/ ábo o tym milczeć/ á ludźiom do niezgody przyczyny nie dáwáć. á zwłászczá iż tákim zámilczeniem Egypt wszytek/ y oni w nim rozmáići heretycy vspokoili sie/ y z Biskupem Cyrusem ziednoczyli. Nákoniec zdánie swoie poddáie pod náukę y popráwę Honoriuszá.]

Sergius in epist: ad Honorium.

Sergius do Papieżá pisze.

5. Z tego ieszcze listu / nie mogł Honorius Sergiuszá heretykiem zwáć/ gdyż nic przećiw Kálcedońskiemu Concilium w nim nie było / á wyznánie dobre y prawdźiwe o dwu náturách było/ y S. Leoná listu w nim bronił/ y o pokoy sie kośćielny y pozyskánie dusz heretyckich zástáwiał. A nawięcey iż nie vpornie mowił/ieśli co źle mowił: ále sie ná rozsądek Papieski dawał. A ktemu ná on czás ieszcze poki sie nie odkrył / żaden go zá heretyká nie miał:

ále go

ále go zá wielkiego y pobożnego Biſkupá mieli wſchodni y zachodni Chrześciánie. Przetoż nie dziwuy ſie iż mu Honorius iáko Kátholikowi y pobożnemu Biſkupowi/ ná ten liſt odpiſuie tym ſpoſobem. Wyznáwáć ſie ma/ iż w Pánie nászym iedná perſoná á dwie náturze/ ieden dziełáiacy w perſonie/ ále przez dwie rozdzielne náturze. y nie przy tego / áby wedle rożnośći nátur / dwoiey operáciey nie było y dwu woley: ále dla nowych słow y dla wzgorszenia proſtych/ y dla pozyſkánia heretykow: zámilczeć ſie to ma/ áni do ludzi podáwáć. Jeſli rzeczem / iedná wola y dziełánie ábo operácia: to rozumieć będą/ iż iedne náturę w CHRISTVSIE z Eutycheſem wyznawamy. Jeſli rzeczem dwie wole y dwoie dziełánie: damy Neſtorianom do dwu perſon rozumienia przyczynę. Przeto pożyteczniey ſie to zámilczeć ma/ co nowo wnieśiono ieſt.]

Honoriuſzá Papieżá náuká y rádá.

O táki liſt niektorzy heretykiem / iáko y Sergiuſzá/ tego Papieżá Honoriuſzá czynili. Ale źle vważyli/ y czás / y rzecz ſámę. Bo ná on czás Sergius żadney przymowki o heretyctwo nie miał : á też nie przy tego / áby w Pánie nászym nie były dwie wole y dwie operácie : ále tylo zámilczeć dla wznowienia niepokoiu y wzgorszenia ludzkiego/ to pytánie/każe. Ná co y on Sophronius Jerozolimſki zezwolił / á przedśię nigdy zá heretyká poczytány nie był. A gdy potym Cyrus Papieſkiego poſtánowienia nie ſłucháiąc/ o iedney woley w CHRISTVSIE kazánia ſwe czynić / y to rozgłaszáć począł: Sophronius przez posłá ſwego Stephaná/ dał o tym znáć Papieżowi. ktory piſał do Cyruſá y do Sergiuſzá / zákázuiąc: áby o iedney w CHRISTVSIE woley náuczáć przeſtał. Liſt do Cyruſá zginął / ále ſie z liſtu do Sergiuſzá/ ktory był czytány ná szoſtym Concilium/ to iáśnie oznáymia.

6. Ná Honoriuſzá potwarz.

Act: 13.

Z liſtow tego Honoriuſzá żadne ſie kácerſtwo pokázáć nie może/ kto iego mądre y głębokie słowá vważy. Nie náuczał/áby w CHRISTVSIE iedná wola y iedno dziełánie było; ále ieden chcący y ieden dziełáiący. bo iedná perſoná/ ále przez dwie rożne náturze. Człowiecza náturá ma ſwoie właſną wolą/ á Boſka też ſwoię. Bo rożne nátury. chćiał ieść iáko człowiek/ to byłá wola ludzka: chćiał zleczyć opuchłego: to byłá wola Boſka/ bo tá ſámá to mogłá vczynić. Ale ieden chcący y dziełáiący / iż ſie rzec mogło: Bog iadł/ á człowiek opuchłego zleczył. bo iedná perſoná w Pánie nászym. Nád tę náukę prawdziwszey Anyoł przynieść z niebá nie może. Náuczał y tego/ iż w náturze ſámey ludzkiey/ v CHRISTVSA nie były iáko v nas ieſt/ dwie wole ſobie przećiwne / iedná do złego / druga do dobrego. Bo ludzką náturę bez zarázy y ſkázy grzechu pierworodnego przyiął. Ale były w CHRISTVSIE dwie wolé wedle dwu nátur/y Boſka y ludzka: tákże y dzielne mocy dwie/ y Boſka y ludzka. Ztąd y heretycy czáſow nászych szczypią Papieżá Honoriuſzá iákoby on z iednowolcámi/iedną wolą tylo w Pánie CHRISTVSIE wyznawał. O czym on nigdy nie myślił. ále w ſámym człowieczeńſtwie Páná nászego kłáść niechćiał dwu przećiwnych ſobie woley / iákie ſą w ſkáżoney náturze nászey. To náuká Kátholicka/ nád ktorą nic prawdziwszego y pewnieyszego być nie może. A też ná potym żaden Papież Honoriuſzá nie potępił. Prawdá iż Monotelitowie ábo iednowolcy iego ſie onym liſtem szczyćili: ále fałszywie/iáko zwykli heretycy. Máximus męczennik przećiw im bronił go z wielką pilnośćią y szczerośćią/ iáko ſie niżey powie.

7. Honorius oczyśćiony y náuká iego.

W człowieczeńſtwie Chryſtuſowym iedná wolá.

Co rádził Honorius / áby ſie ono pytánie o dwu ábo iedney woley zámilczáło: doznáło ſie potym iáko dobrze rádził. Bo wiele ony o tym ſwary niepotrzebne/zámieszánia w kośćioł ś. wniosły / y vtrat duszných przymnożyły. Boday było nigdy ſie o tym nie mowiło/áni pytáło/á ná vtártym wyznániu wszyſcy przeſtawáli: iż w Pánie nászym iedná perſoná/á dwie náturze. Ale przeklęći Eutychiani ſwoie błędy / tákiemi ſwary znowu wkręćić

8. Zámilczenie dobrze Papież rádził.

Part: 3. q. 18. art: 1.
Monotelitowie ine heretyki głáskáli.

chytro chćieli / áby iedne zmieszána w Chrystusie náture fałszywie wyznawano. Chćieli y drugie heretyki tym pogłáskáć. Bo iáko ś. Thomasz náp pisał: Apollináriste / iáko sie wyższey rzekło / nie kłádli w Pánie nászym dusze ludzkiey / iedno miásto niey Bostwo. To po nich bárzo było / gdy o iedney woli w Chrystusie powiádano. Bo ludzkiey wedle nich nie było / gdy dusze nie było. Eutychiani tákże / ktorzy tylo iedne náture zmieszána w Pánie wyznawáli / rádzi temu byli / iż o iedney woli kazano. Nestoryani iż złączenie kłádli dwu nátur / tylo wedle woley / rádzi ná to przyståli / gdy o iedney woli w Pánie nászym náuczano. Poty wschodne dźieie.

Beda.

9. W Angliey krol Edwinus nowo náwrocony do Papieżá pisał: áby dwu Arcybiskupow mieć mogł. y odpisuiąc mu Honorius / zá rozszerzenie ś. wiáry dźiekuie / y do státeczności zbáwienney vpomina / á dwá Pálliusze Dorowernenskiemu Honoriuszowi / y Eboráceńskiemu Paulinowi / Biskupom posyła. Aby gdy ieden vmrze / drugi żywy nowego poświećił / á do Rzymu sie ták dáleka drogą nie czynilá.

Edwinus zábity.
Beda lib: 2. cap: 20.

Lecz tego roku Edwinus krol zábity iest. Brytonowie stárzy onego wyspu obywátele / chćieli Angliki iáko przychodnie wykorzenić / y Kárduellá krol ich / wypráwił sie ná woyne przeciw Edwinowi / ná ktorey Edwinus przegrał / y zginął z synem iednym Ofrydem / á drugi Edfryd gdy do Pendy krolá vćiekł / támże zábity iest: woysko też iego máło nie wszytko poległo. Náiáchał Kárduellá ono wszytko krolestwo Edwiná / y srodze wszytkich zábiiał / nikomuż nie przepuszczáiąc. Paulinus Arcybiskup Eboraku vćiekł do Káncium do krolá Eádboldá y z krolową Edelburgą: wyniosł z sobą kośćielne skárby / ktore był Edwinus nádał.

Beda hist: Angl: lib: 3. cap: 1.
Dla szczęśćia wiáry odstąpili, y oboie strácili.

10. Ná krolestwo Edwiná nástąpili synowie stryiá iego Elfryká / Osrychus y Eaufrydus / ktorzy v Szkotow ná wygnániu byli / gdźie też Chrześciány zostáli miedzy Szkotámi. Ale gdy otrzymáli krolestwo ono Nordhumbrorum / ná ktorym był Edwinus / wiáry sie świętey záprzeli / y do Pogáństwá sie wroćili / mysląc: iż gdy Edwinus Chrześciáninem zostáł / sam y z synmi swemi zginął. y tym sie gorsząc / iż świeckiego szczęśćia Edwinus nie miał / sámi do Pogáństwá sie wroćiwszy / prędko zginęli. Bo on Kárduellá krol Brytonow obu pozábiiał / Osrychá ná woynie / á Eaufrydá gdy do niego pokoiu prosząc przyiáchał. Ták dźiwne są Boskie sądy: á nie potrzebá dla szczęśćia świeckiego / ktore P. Bog y nagorszemu Pogáństwu dáie / wiáry y prawdy ś. Chrześćiáńskiey obieráć ábo odbiegáć.

Hiszpánia.
Tolet: 4.
Pokorá krolow y nabożeństwo.
Duchá S. pochodzenie y od Syna.
Mszały y Brewiarze.

11. W Hiszpániey / gdy Sysenándus krol wszytkę Hiszpánią sam opánował / Biskupi w Toledu Synod czynili czwarty y wielce znáczny. Było ná nim Biskupow sześćdźieśiąt y dwá. Ná tym Synodźie sámiż oznáymuią / iż do nich ná Synod przyszedł krol Sysenándus / y przed kápłany ná źiemię vpadszy / z płáczem y wzdychániem prosił: áby sie zań modlili / á ná Oycow ś. stánowienia pomniąc / práwá kośćielne záchowáli / y co sie zániedbáło w obyczáiách nápráwowáli. Tám wyznawáiąc wiárę / ták iáko y pierwey to czynili / pochodzenie Duchá ś. y od Syná vtwierdźili. Ná tym Synodźie pierwszym był Isydorus Biskup Hiszpáleński / ktory też zá prośbą Synodu Mszały y Brewiarze y śpiewánia nocne y dźienne / w porządek pisániem wprawił.

Rok P. 634. Honor: 9. Herákl: 25.

Theophanes anno 25. Heracl.
Sáráceni poráźili Chrześćiány y Dámászek wźięli.

1. ROku tego oni Arábowie ábo Sáráceni Máhometani wpádli z woyskiem w Syryą ku Dámászku / á iuż ich było bárzo wiele. Zászli im dwá hetmáni Rzymscy Báchánes y Sácellárius / máiąc z sobą czterdźieśći tyśiecy żołnierzow. ktorzy poráženi są od Sáráceno w dwudźiestego trzećiego dniá Augustá. Bo sie nie

zgadzáli

zgadzáli oni dwá hetmáni/ á Báchánesá żołnierze Ceſárzem czynić chćieli/
Herákliußem gárdząc. Po zwyćięſtwie onym/ Sáráceni Dámáßek wźięli y
Phenicyą/ y tám mießkáli. W ten czás w Dámáßku rodźicy byli ś. Jana
Dámáſcená/ ktory ſię był ießcze nie vrodźił/ ktorym dla ich wyſokiey cnoty y
ſławy Sáráceni wielką wolność dáli: nákoniec y vrzędy im zacne zlećili.

Rodźicy S. Janá Damáſcena.

A byli záwżdy práwowierni y Kátholicy. y byłá cnotá y od nieprzyiaćioł vczczoná.

Potym ſię Sáráceni puśćili do Egyptu. Cyrus Alexándriyſki 2.
Pátryárchá chćiał z nimi vczynić przymierze/ y dáwáć im dań ná káżdy rok
podwákroć ſto tyśięcy złotych. Co gdy ſię Ceſárzowi Herákliußowi nie podobáło:
poſłał do Egyptu Mánuelá Auguſtalem ſtároſtę/ do ktorego gdy
o dań one Sáráceni poſłáli/ on im rzekł: Nie Cyrus ia niezbroyny. dáwáć
wam dáni nie będę. Tedy przyßli z woyſkiem Sáráceni do Egyptu/ y wygnáli
ſtámtąd Mánuelá woyną zwyćiężonego. Poſłał zás do nich Ceſarz
onego Cyruſá/ áby z nimi mowił/ á ná pierwßym poſtánowieniu ktore z nim
byli vczynili/ przeſtáli. Oni niechćieli. y ſpytáli Biſkupá: Możeßli ty ten
ſłup wielki zieść? Rzekł: Nie może to być. A oni odpowiedźieli: Nam
też niepodobno ábyſmy z Egyptu wyniść mieli.] Ták P. Bog Egypt odiął/
y Rzymſkie páńſtwo poniżył/ gdy y Ceſarz był heretykiem/ y on Pátryárchá
Alexándriyſki Cyrus máło nie wßytkich w Alexándriey y w Egypćie nowym
kácerſtwem záráźił.

Egypt Máhometani wźięli.

Lepiey ſię powiodło tegoż roku Kátholickiemu pobożnemu krolowi 3.
Oſwáldowi w Angliey. Był to tákże wygnány do Szkocyey z powinnych
krolewſkich/ gdźie Chrześćiáńſką wiárę przyiął. Był wnek Edwiná krolá/
ſyn Achy śioſtry iego. Ten gdy ſię przećiw onemu Kárduellowi/ ktory
Edwiná y iego potomſtwo wybił/ z máłym ludem przećiw iego wielkiemu
woyſku wypráwił: w polu ſtánawßy/ krzyż wielki/ ſam go dźwigáiąc
y do okopánia trzymáiąc/ poſtáwił/ y wßytkim żołnierzom poklęknąć kazał:
Wßyſcy ſię/ práwi/ Bogu práwemu pokłońmy/ á prośmy áby nas od
tego hárdego okrutniká obronił. On wie iż ſpráwiedliwą woynę o lud y narod
náß podnośim. y gdy ráno bitwę poczęli/ pogromił onego Kárduellá
pokorny Oſwáldus/ y wielkie woyſká iego roſproßył. Ná onym mieyſcu
gdźie krzyż on ſtánał/ y z ſámego drzewá onego krzyżá/ nie máłe cudá Pan
Bog czynił/ mowi Bedá/ y wylicza niektore. Był to pierwßy krzyż w oney
ſtronie/ w ktorey ießcze żadnego kośćiołá Chrześćiáńſkiego nie było.

Beda hiſtor: Angl: lib:3 cap:1.2.

Oſwaldus iako wielką bitwę wygrał.

Krzyż S. poſtawiony w polu y cudá.

Ten Oſwáldus poddánym ſwego kroleſtwá podał świátłość ś. Ewán- 4.
geliey/ y przez Aidaná Biſkupá ze Szkocyey mężá Apoſtolſkich cnot/ wßytki
do Chrztu ś. y CHRISTVSA przyprowádźił/ ſam im tłumáczem będąc.
Bo ſię był Szkockiego ięzyká tám ná wygnániu długo mießkáiąc náuczył. y
byłá to wielka cześć páńſka/ poddánym onym tłumáczeniem do zbáwienia
pomágáć. Przyßło potym do onego Bernickiego iego kroleſtwá więcey kápłanow
z Szkocyey/ ktorzy wiárę ś. rozmnażáli/ á krol kośćioły budował y
nádawał dochodámi ná żywność kápłáńſką potrzebnemi. Wyniozł Pan
Bog tego Oſwáldá ná ták wyſokie ßczęśćie/ iż wßytek on wyſep Brytánnią 5.
opánował. w ktorey były cztery ięzyki: Brytonow/ Piktow/ Szkotow/ y Anglow.
A iednák był pokorny/ y vbogie miłował. Raz przy ſtole máiąc
ſwego Biſkupá Aidaná ná obiedźie/ vbogim miſę śrebrną podał. W czym
ſię Biſkup zákocháwßy/ rękę iego iął y rzekł: Nie ſſtárzey ſię tá ręko nigdy.
Co ſię ták ziśćiło/ gdy potym ná woynie zábity był/ ręká zoſtáłá z rámieniem
odćięta/ ktora ſię pſowáć nie mogłá/ y w kośćiele zá wielkie reliquie położona
byłá.

Beda vt ſupra.

Krol ſam poddánym tłumáczy do wiáry S.

Beda lib:3. cap:6.

Cztery ięzyki w Britanniey.

Reká hoyna na vbogie nie gniie.

Rok Páński 635. Honoriußá 10. Herákliußá 26.

 Haumár

1. Epiphanius & Cedren: hoc anno.
Syriá y Ieruzálem Saraceni wzięli.
Extat Tom: 2. Bibliot: San: Patr.

Aumár krol Sáracenow ábo Arábow/ Syrią opánował/ y Sergiuſzá hetmáná Rzymſkiego/ ktory z trochą ſię ludzi oprzećiemu chćiał/ zábił. á potym Ieruzálem obległ/ ktore drugiego roku wźiął. Zámknął ſię był z ſwemi Pátryárchá Ierozolimſki Sophronius/ ktory w iednym kazániu obleżenie ono opłákuie/ y łzy czytelnikowi wyćiſka/ grzechom Chrześćiáńſkim/ iż wedle wiáry w dobrych vczynkách nie żyią/ one nędze przypiſuiąc. Ten też Sáráceny y Aráby Agárenámi zowie. A Ceſarz Heráklius z heretyki ſię ná kośćioł ś. zmawiáiąc/ tákie głupſtwá ſwego vpominki odnośił.

2. Beda lib: 3. cap: 7.
Nowy krol w Angliey do wiáry S. przyſtaie.
Pyrinus Biſkup.

W Angliey záś nágradzał P. Bog. Bo nowy krol zachodnych Sáxonow/ ktore Gewiſſy zwano/ z ludem ſwoim w CHRISTVSA vwierzył. Zwano go Ciuigilſo. Do ktorego Papież Honorius poſłał Pyriná Biſkupá/ ktory mu ſię był ná to obiecał/ iż iść miał ná náwrocenie Pogáńſtwá gdźieby on kazał. y kazawſzy go ná Biſkupá poświęćić Aſteriuſzowi Genueńſkiemu/ tám go do Angliey poſłał. Gdźie mu ták P. Bog błogoſłáwił/ iż krolá onego pozyſkał/ y Oſwáldus krol Nordhumbrow/ ſam obecny będąc/ kmotrem mu był/ y corkę ſwoię zá żonę mu dał. Dáli oni krolowie Biſkupowi Dorcynkę miáſto/ áby tám ſtolicę Biſkupią oſádźił.

3. Apud Surium 3. Decembr.
Cudo wielkie chodźi po wodźie.

O tym Pyrinie Biſkupie w dźieiách iego ieſt táka cudowna powieść. Gdy ná morze wśiadły dáleko od brzegu záiáchał: wſpomniał/ iż korporałá ktory miał od Papieżá/ ná ktorym Mſzą ná brzegu miał/ w ktorym Páńſkie ćiáło nośił/ zápomniał/ y z wielką wiárą wyſkoczył z okrętu/ y po wodźie chodząc ná brzeg wyſzedł/ y wźiąwſzy on korporał z ćiáłem Páńſkim/ tákże ſię po wodźie chodząc do okrętu ktory go czekał/ y ſukniey nie zmoczywſzy/ wroćił. Zeglarze zá Bogá go mieli/ ále ich on w CHRISTVSA wierzyć náuczył.] Pomni zwyczay y zá czáſow ś. Ambrożego/ iż w drodze wierni nośili z ſobą ćiáło Páńſkie. czego dźiś/ dla czći więtſzey tego Sákrámentu/ czynić ſię nie godźi.

Noſzenie ćiáłá Páńſkiego.

Rok P. 636. Honor: 11. Herákli: 27.

1. Theoph: in Annal.
Ieruzalem Saraceni wzięli.

Aumár Máhometan z Sáráceny ſwemi po dwuletnim obleżeniu/ wźiął miáſto ś. Ieruzálem. Nim mu miáſto otworzone ieſt/ Sophronius Pátryárchá zmowę z nim vczynił: áby wolne było Chrześćiánom wiáry świętey ich záżywánie. Wſzedſzy w miáſto Aumár/ wźiął ná ſię włośiennicę z wielbłądowych śierśći/ y czárną ſuknią/ y zmyśloną pokorą pytał ſię o kośćiele Sálomonowym/ áby w nim ſwoy kośćioł bluźnierſki poſtáwił/ iákoby żáłuiąc obálenia iego. A Sophronius Pátryárchá to bacząc/ rzekł: Toć będźie brzydkość ſpuſtoſzenia/ powiedźiána od Dánielá Proroká/ ſtoiąca ná mieyſcu świętym. y wiele łez wylewał ten obrońcá wiáry. ktory mowił Aumárowi/ áby one czárne ſzáty zrzućił/ á białe oblekł. co on vczynił. Zátym rychło pożegnał ten świát Sophronius/ wielki ſługá Boży y w żywoćie y w náuce. ktory ſię ſam ná przodku onym heretykom Monotelitom záſtáwił. Pátrząc ná ono poimánie Ieruzálem/ prośił o śmierć Páná Bogá/ y vprośił. kośćioł go zá ś. poczyta. Było w mocy onych Sáracenow Ieruzálem y Páleſtyná przez lat cztery ſtá ſześćdźieśiąt y trzy/ áż gdy od Fránkow wybáwiona byłá/ zá niedbálſtwem wſchodnych Ceſárzow. y teraz w ich Pogáńſkiey Tureckiey mocy y ręku zoſtáie.

Aumar kośćioł Salomonow budowáć chce.
Sophronius vmarł.
11. Martij. Mart: Rom.

2. Ildefonſus.
Iſidorus vmarł.
Tudenſis.
Theodiſkus heretyk.

Tego roku w Hiſzpániey do oycow przygárniony ieſt Iſidorus Biſkup Hiſzpaleńſki. śiedźiał ná biſkupſtwie lat czterdźieśći z wielką wſzytkiego Chrześćiáńſtwá ozdobą. Był z rodzáiu Gothow/ kśiąg wiele vczonych piſał. Po ktorym wſtąpił Theodiſzkus Greczyn w języcách ćwiczony/ ále wilk pod ſkorą owczą. Kśięgi ś. Iſidorá ktore nalazł fałſzował/ y przez nieiákiego Ará-

bá Awicenne z Láćińskie° iezyká ná Arábski przekłádał. w CHRISTVSA Páná nászego nie wierzył/ mieniąc go być Synem Bożym tylo sposobionym. y doznány iáko heretyk y z biskupstwá złożony do Arábow vćiekł/ y sekte Máhometáńską zá czásu Herákliuszá Cesárzá przyiął. *Awicenna.*

Rok P. 637. Honor: 12. Herákli: 28.

SAráceni miásto ono wielkie/ y głowę wszytkich krolestw Antyochią w Syriey wźięli/ y iuż one trzy Pátryárchie w mocy mieli/ Alexándriyską / Jerozolimską / y tę Antyocheńską. Trzymáli Antyochią áż do roku P. tyśiącnego dźiewiećdźieśiątego ośmego / więcey niżli cztery stá lat. Pismá nie mász co sie tám z Chrześćiány y z kośćioły ich dźiało. Podtym czásem / ábo kupcy / ábo ći co do stron zachodnych vćiekáli: wiele ćiał świętych ná zachod przenieśli / do Rzymu/ do Weneciey y indźiey. O tym czáśie ćiáło ś. Ignácego męczenniká z Antyochiey do Rzymu przenieśione iest/ o czym tylo iest podánie bez pismá. S. Márek nie rychło potym do Weneciey z Alexándriey przenieśiony był.

1. Antyochia Mahometani wzięli.

Beda de locis sanctis.

Rok Páński 638. Honoriuszá 13. Herákliuszá 29.

HOnorius Papież z tego świátá poszedł/ wielce ná kośćioły szczodry/ y w náuce y żywoćie chwálebny. Wylicza Anástázyus iego wielkie bogáctwá w śrebrze/ ktore kośćiołom oddawał/ buduiąc ie y nápráwuiąc. Po nim nástąpił Sewerinus od duchownych wybrány/ ktory tyráńskiego onego od Cesárzow potwierdzenia nie czekał. Zá tego Papieżá/ Exárchus ábo stárostá Włoskiey ziemie Isácius z towárzyszem swoim Mauriciuszem/ kośćioł Láteráneński z żołnierzmi y z ludem naszedszy/ złupili/ y skárby wszytkie wybráli/ y część ich do Herákliuszá Cesárzá postáli/ iáko pisze Anástázyus. Co rozumieią/ że sie to przyszłego roku stáło/ gdy Sewerinus wyrokow około wiáry heretyckich Cesárzá Herákliuszá przyiąć niechćiał. Żaden tego y z onych niezbożnych Cesárzow nie vczynił/ iáko ten Heráklius/ ktory nietylo tego nie dopuśćić/ ále y kárác o to miał/ á on y z łupieżcy sie podźieláć nie wstydźił. Ták Grekowie kośćioł Rzymski vczćili. A co gorzey/ nim skárby wyłupili: pierwey wszytkie przednieysze kápłany y Kárdynały/ ktorzy im tego bronili/ wygnáli y z źiemie wywołáli.

1.

Grekowie kośćioł Lateráński w Rzymie złupili.

Bibliot: in Seuerino.

Księża wygnani.

Synod w Toledźie szosty zebrány był zá krolá Cinthiláná. w ktorym oznáymuią/ iż pobożny y bogoboyny on krol żadnemu w krolestwie swoim mieszkáć nie dopuśćił/ iedno Kátholikom práwowiernym. Żydy wszytkie wypędźił. y oycom onym ná Synodźie tákie práwo postáwić ná krolę przyszłe kazał: áby wstępuiąc ná páństwo przyśięgę vczynili: iż wiáry S. Kátholickiey w swoim krolestwie cáło dochowáć/ á niewiernym życzliwośći żadney pokázáć nie máią. Czego iesliby nie viśćili/ áby byli ánáthemá máránatá / y przed P. Bogiem przekleći / áby sie sstáli głownią ogniá wiecznego/ y wszyscy kápłani y Chrześćiánie/ ktorzyby sie iego błędem wiązáli.] Z czego baczym iż nie dármo krolowie Hiszpáńscy tytuł máią Kátholicki/ iż nie tylo przyśięgáią Kátholikámi trwáć/ ále innym nie Kátholikom w krolestwie swoim mieszkánia nie dopuśćić. Támże krolá onego oycowie wychwaláią/ mowiąc: On od Bogá ziednał nam pokoy / on poimáną miłość przywroćił/ zá nim y vspokoieni y vbogáceni iesteśmy. On y winnym przepuszcza/ y dobrze wynośi. &c.

2. Conc: Tolet: 6.

Krolewska przyśięga w Hiszpániey.

Krolow Hiszpáńskich Katholicki tytuł.

Ariowáldus krol Longobárdow vmárł/ Ariánin. po nim drugi Ariánin nástąpił Rotháris / ktory tám gdźie był Kátholicki Biskup/ wszędźie też swego Ariáńskiego Biskupá stáwił. Nápisał práwá / ktore ná pámięći y vżywániu

3. Paulus Diac: lib: 4. cap: 44. Longobardow rok 77.

żywániu ſámym miał/ Longobárdom ſwoim/ ktorych weßćia do Włoch li-
czy rok śiedmdźieśiąty śiodmy.

Rok P. 639. Seweriná 1. Herákl: 30.

1. Ecteſis heretycka. Martinus Pa: in Synod: Later: Secret: 1. & 3.

Anaſtaſius.

2. Wyrok heretycki Ceſarza Herakliußa.

CEſarz Heráklius zá poduſzczeniem Sergiußá Pátryárchy Cárogrodzkiego/ wydał wyznánie wiáry heretyckiey Monotelickiey/ ktore názwał Ecthesis, to ieſt wykład. y kazał ie wßyſtkim Biſkupom trzymáć y wyznáwáć. Ten wyrok poſłał do Exárchy Iſáciußá/ áby go podał Sewerynowi Papieżowi. ktorego on nie przyiął/ y miáſto przyięćia przeklinał/ y brzydźił ſię onym wyznániem wiáry. A potym ſtroſkány/ máiąc kśięża ſwoie wygnáne/ tego żywotá dokonał/ y roku ſwego Papieſtwá nie doßedßy. Po nim náſtąpił Ian czwarty Dálmatá. Ten wyrok Ceſárzá Herákliußá o wyznániu wiáry/ ma w ſobie iáwne kácerſtwo y potwarz ná Kátholiki. Twierdźi iż w Pánie náßym ieſt iedná wola y iedno dźiełánie: chytro dáiąc znáć/ iż y náturá w nim iedná/ iáko Eutyches mowił. A potwarzáią Kátholiki/ iákoby oni dwie przećiwne wole kłádli: gdyż nie kłádą Kátholicy dwu przećiwnych ſobie/ ále dwie rożne od iedney perſony pochodzące.

Synod w Carogrodzie heretycki.

Sergius dla tego wyroku Ceſárſkiego/ zebrał Synod w Cárogrodźie/ ná ktorym wßyſcy zebráni Biſkupi pochwalili to co Ceſarz nápiſał/ przyimuiąc ono wyznánie iego y zá nie dźiękuiąc. Cyrus też on Alexándriyſki nápiſał liſt pochlebny do Sergiußá pochwaláiąc on Ceſárſki wyrok. Tegoż roku Sergius od P. Bogá śmierćią ſkarány/ y ná ſąd iego powołány ieſt. Ná ktorego mieyſce wſtąpił Pyrrhus mnich Chryzopolitáńſki/ táki od Ceſárzá wybrány/ ktory toż kácerſtwo rozmnáżáć y bronić go vmiał.

Pyrrhus Carogrodzki Patryarcha heretyk.

3. Perſya Mahometani wzięli.

Tegoż roku moc Sárácenow ßerzyłá ſię. Bo náiácháli Perſyą/ y kroleſtwo ono/ gdy Hormisdá krol vćiekáć muśiał/ pod moc ſwoie podbili. z ktorym Rzymſkie páńſtwo miáło záwżdy co czynić/ ták mocne y kwitnące páńſtwo wpáść w ich ręce muśiáło: w ten czás gdy w Rzymſkim páńſtwie heretyckie bluźnierſtwá powſtawáły.

Aimon lib: 4. cap: 20. Krol Frankow Dagobertus pokutuie.

W Gálliey krol Dágobertus do śiebie przyßedł/ y z łáſki Bożey poſilony/ odrzućiwßy obce niewiáſty/ o ktore go ś. Amándus karał/ z żoną właſną Regentrudą mießkał. y dał mu Pan Bog ſyná/ ktorego Sygebertem zwáć chćiał. R myśląc komuby go do chrztu ś. dáć/ y do wychowánia poruczyć miał: wſpomniał ná ś. Amándá/ ktorego z źiemie niewinnie wywołał/ y ßukáć go wßędźie kazał. ktory gdy do niego przyßedł/ vpadł krol do nog iego przepraßáiąc go/ á o ſyná proßąc/ áby go ochrzćił/ y do náuki ſwey y wychowánia przyiął. Długo ſię wzbraniał y wymawiał ś. Amándus/ boiąc ſię áby mu rzecz oná przyczyny do częſteo v dworu przebywánia nie dáłá. Ale z wyćiężony proźbą rádnych pánow/ przyzwolił. R gdy ono dźiećię chrzćił/ ktore tylo czterdźieśći dni miáło: ná modlitwę iego/ gdy ini milczeli/ przerzekło/ Ami.

Syna dał na wychowanie Biſkupowi S.

Rok Páńſki 640. Ianá czwartego 1. Herákliußá 31.

1. Theoph: in annal. Papież wyrok Ceſarſki potępił.

IAn Papież zebrawßy Synod w Rzymie/ potępił on wyrok y Ecthesin Ceſárſki/ y kácerſtwo Monotelickie/ nic ſię ná Exárchę y żołnierze/ ktorzy przeßłego roku y kośćioł Láteráneńſki wyłupili/ y duchowne przednieyße rozegnáli/ nie oglądáiąc/ áni ſię ich boiąc. A do tego nápiſał do Biſkupow Afryki/ áby toż vczynili. R zá raz Byzácium/ Numidia/ y Mauritánia/ to ieſt/ Biſkupi w tych powiátách Monotelity y on Ceſárſki wyrok potępili: zá powodem y pobudką Máximá Opátá/ ktory do Rzymu iádąc/ Afrykę pierwey náwiedźić chćiał. y ták onego błędu

Afryka potępia Monotelity.

go błedu korzeń podćiety był. y Pyrrhus w nádźieiey vſtał/ ktory liſtem ſwoim kácerſtwo ono Papieżowi Janowi zálecał. A iż ſie wzmiánká ſtáłá Máximá/ z rzeczy przychodźi/ oznaymić co to był zá człowiek/ bo o nim czeſta ſie mowá vdáwáć bedźie. Był rodem z Cárogrodu domu przezacnego/ w Philozophiey y Theologiey ćwiczony. Poćiagnał go był Heráklius do piſánia ſwoich liſtow/ ná ktorym vrzedźie przyſtoynie y z wielkim cnot przykłádem záchował ſie. áż gdy kácerſtwo Monotelickie do dworu ſie wkrádło: on ſie boiac o ſie/kláßtor ſobie obrał w Chryzopolu/y tám był nád inemi ſtárßym. Potym gdy widźiał/iáko wſchodne kośćioły ono Monotelickie kácerſtwo przyimowáły/ á lekárſtwá nie dopußczáły: puśćił ſie do zachodnych ſtron/ wßedźie przeſtrzegáiac áby ſie chytrośćia ona heretycka vwodźić nikt nie dał. y wielka poſługe P. Bogu czynił/ prawdy Kátholickiey broniac/ o ktora potym iáko meczennik práwy y zdrowie położył.

Ex Epiſtola Agatonis Papæ. 2. *Maximus co sacz był.* Codex Vatican: de Maximo. Petrus Morinus.

A gdy vſłyßał Heráklius iż Jan Papież z inemi zachodnemi Biſkupy y z Afrykáńſkiemi Ecthesin iego/ ábo ono wyznánie wiáry potepił: záwſtydźił ſie. y ſławie ſwoiey dogadzáiac/ puśćił liſt po wßytkim páńſtwie/ oznáymuiac/ iż ono wyznánie y Ecthesis nie od niego wyßło/ ále od Sergiuſzá Cárogrodzkiego Pátryárchy/ ktory go do tego przywiodł/ iż podpiſał/ y ſwoim imieniem wydáć kazał. To ſie pokázuie z dźieiow Senatu Cárogrodzkiego/ gdy z Ceſárzem Conſtánſem Máximá ſadźili. ktory Conſtánſowi rádźił/ áby ták vczynił iáko dźiad iego/ á kácerſtwo ſwoie piſmem odwołał/ y ſławe ſwoie oczyśćił. Lecz Heráklius nie vczynił inßego wyznánia Kátholickiego/ áby był to nápráwił co zepſował/ okrom tego iż ſie oney Ecthesin záprzał. Tegoż roku vmárł Cyrus on Alexándriyſki przewrotny y zły heretyk/ á po nim tákiż náſtał Piotr Monotelitá iádowity. O Pátryárchách Antyoſkich iuż nie máß wzmiánki y o Jerozolimſkich/ gdy wßytko Sáráceni ośiedli. Tylo ná ßoſtym Concilium wſpomináia Mákáriuſzá Antyoſkiego Biſkupá/ ále iáko obwołánego heretyká.

3. *Heraklius wſtydźi ſię ſwego o wierze mandatu.*

Cyrus vmarł heretyk.

Dágobertus kro: Fránkow wypráwił poſłá Rychárluſzá do królá Sklawow ábo Słowakow/ o wrocenie pobránych kupi poddánym iego. Przy tym poſelſtwie to było znácznego: gdy rzekł krol Sklawow/ iż prágnie przyiáźni królá Fránkow: poſeł odpowiedźiał: Nie podobno ſługom CHRISTVSOWYM ze pſy przymierze mieć. A krol mu ná to rzekł: Wy ſie czynićie ſługámi Bożymi/ á złośći wiele przećiw iego woley czynićie/ dla tego nam czeſto dopußczáia/ ábyſmy was iáko pſy kaſáli/ y krzywdy ſie Bożey nád niepożytecznymi ſługámi mśćili.

4. *Słowacy.* Aimon lib: 4. cap: 23. *Pogany Pan Bog na Chrześćiany poſyła.*

W Angliey on Eádbáldus krol Kánthuáriyſki świát ten pożegnał/ zoſtáwił ná kroleſtwie ſyná Eárkonbertá/ ktory ßeroko wiáre ś. w páńſtwie ſwoim rozmnożył: y roſkazał wyroki ſwemi/ áby bálwany wßedźie wyrzucone były. á żeby wßyſcy poſt wielki pośćili/ y vſtáwił karánia ná niepoſłußne. Corká iego Eártongatá do Fránkow do kláßtorá Brige z wiela pánienek záiácháłá. bo ießcze w Angliey kláßtorow pánieńſkich nie było.

5. *Poſt wielki.*

Rok P. 641. Iana IIII. 2. Conſtántina 1.

HEráklius Ceſarz roku tego z ćiáłem ſie rozdźielił/ w wielkim duße y ćiáłá vtrapieniu/ miał niemoc wſtydliwa y puchline. krolował lat trzydźieśći y iedno. Pokazał ná ſobie co krolowie moga gdy ſie z P. Bogiem złaczáia/ á co trácą/ y iáko R. P. ßkodza/ gdy co przećiw P. Bogu y kośćiołowi ś. iego czynia. Mogł ſie nád inne Ceſárze wielkim chwaleniem przekłádáć/ by był końcá pánowánia ſwego nießcześliwym przećiw wierze ś. poſtepkiem niezmázał. Po nim

1. *Heraklius Ceſarz vmarł.* Theophanes.

Syn Herakliuſʒow otruty od mácochy.

wstąpił Constántinus ſyn iego záchorzáły / tą koroną w ktorey do grobu óciec iego nieśiony był / koronowány / á kośćiołowi zápłácił zá one korone śiedmdźieśiąt funtow. Nie trwał iedno cztery mieśiące. Było miedzy ludźmi mnimánie / iż go Mártyná Cesárzowa mácochá iego otrułá / ktora po nim zá pomocą Pyrrhuſá Pátryárchy / ſyná ſwego Herákleoná ná páńſtwo wſádźiłá / ná ktorym był ſześć mieśiecy. Bo ſie nań Senat wzburzył / y nos mu vrznęli / y mátce iego ięzyk vćięli / y obu ná wygnánie wypchálí. Wybráli ná Cesárſtwo Constánſá ſyná Constántynowego / wnuká Herákliuſʒowego / ktorego drudzy zwáli Constántynem iáko y oycá. My go zwáć Constánſem będźiem.

Herakleon wygnany.

Constans na Cesarstwo.

2. Anastasius.

Tegoż roku Jan Papież do oycow poſzedł. Siedźiał rok y mieśiecy dźiewięć. Ten po wſzytkiey Dálmáciey ábo Jſtriey wielkie pieniądze posłał ná wykupowánie więźniow od Słáwow ábo Sklawow / ktorzy one ſtrony woiowáli / y wſzytki wykupił. boiąc ſie áby ſie łákomſtwo Cesárzow ná kośćielne ſkárby nie obroćiło / iáko ſie zá Seweryná Papieżá ſtáło. y wołał iáko ś. Wawrzyniec / ná beſpieczne mieyſce ſkárby kośćielne obráćáć. A też ſam Dálmátą będąc / źiemkow ſwoich nędze żáłowáł. Z Dálmáciey y Jſtriey wyniosł lepſze ſkárby / to ieſt kośći y reliquie śś. męczennikow / Wenáncyuſzá y Anáſtázyuſzá y Maurá / y innych wiele / y położył ie v Láteranu wedle káplice ś. Jáná Ewángeliſty / ktorą ozdobił y dáry nádał.] Stoi ieſzcze po dźiś dźień tá káplicá / y obrázy w niey z pozłoconych kámyſzczkow / mátki Bożey y męczennikow. y wierſze pod nimi.

W Dalmaciey Slowacy.

Jalmużny przed zgubą.

Anastasius.

Rok P. 642. Theodorá 1. Costánsá 1.

1. *Pyrrhus Pátriarcha do Afryki vćiekł.*

Pyrrhus Cárogrodzki Pátryárchá Monotelitá / będąc podeyrzány o trućizne podáną Constántynowi Cesárzowi / y o zmowę z Mártyną / ſam z śiebie złożył Biſkupſtwo / y vćiekł ná wygnánie dobrowolne do Afryki. śiedźiał lat dwie y mieśiecy dźiewięć. Ná iego mieyſce dány ieſt Páwel tákże heretyk Monotelitá. Constáns záśiadſzy Cesárſtwo / błąd y kácerſtwo dźiádá ſwego rozmnażał. Ná biſkupſtwá nie dawał iedno heretyki / y ná świeckie vrzędy tákże. Nikt mu ſie nie opárł. Wſzyſcy wſchodni Pátryárchowie byli heretykámi. Záchodźiły Sáráceńſkie Máhometáńſkie okrućieńſtwá y bluźnierſtwá / ktoremi Chrześćiáńſtwo vćiśnione wielce było. Kośćioły łupili / kápłany zábiiáli / pánienki y mniſzki ſromoćili / ná pośmiech wiernę dawáli. y nie był nigdy kośćioł Boży w onych kráiách ták ſtrapiony / iáko wieku tego. O czym máło zoſtáło piſmá / y one nędze bez końcá zámilczáne ſą / iż y z pożalenia poćiechy nie máſz / iáko Job mowił; prágnąc áby iego nędze y słowá / ná kártách / ná ołowie / ná twárdym kámieniu piſáne były. Bárziey nas boli / gdy o boleśći náſzey nikt niewie.

Constans Cesars heretyk.

Wſzyſcy czterzey Patriarchowie heretycy.

Złe czasy barzo.

2. *Oſwaldus krol zabity.*

Oſwáldus on święty krol Nordhumbrow w Angliey ná woynie z pogány / z krolem Merciorum / zábity ieſt. Modlił ſie vmieráiąc zá ſwoie woyſko / á mowiąc: Boże zmiłuy ſie nád duſzámi. Ciáło iego w kláſztorze Lindefárneńſkim położone / ále ręká z rámieniem w krolewſkim mieśćie ſchowána ieſt. Był bárzo nabożny pan / y iáłmużnik wielki. Po śmierći cudy ſławny. Ziemia tą ná ktorey zábit / wiele ſie chorob leczy ludzkich / y bydlęcych. Co piſze Bedá / y o innych cudách / ktore tám wylicza. Krolowáł lat dźiewięć. Nikt ſie gorſzyć nie ma táką śmierćią ták pobożnego krolá / ktory záwżdy świeckim kroleſtwem gárdząc / wiecznego prágnął / y o wiárę świętą / y oyczyzny obronę / iáko męczennik vmárł.

Beda lib: 3. cap: 12. & 9.

Rok P. 643. Theodorá 2. Conſtánſá 2.

HAumár krol Sáráceńſki w Jeruzálem kośćioł Sekty ſwey Máhometáńſkiey budowáć począł/ále budowánie ono vpadáło. Pytał Zydow czym ſie to dźieie: á oni krzyż przećiwko poſtáwiony vkazáli ná kośćiele gory Oliwney. y gdy go zrzućić kazał/ budowánie ſie ſtánowiło. y ſtąd krzyże ná wielu mieyſc Sáráceni nieprzyiáćiele krzyżá ś. ſtrácáli.] Wielkim y koſztownym nakłádem ſkończył on kośćioł Haumár/y imiony ná iego opátrzenie y popráwę y ná lámpy nádał. Są ná nim Arábſkie piſmá/ kiedy ſie począł on kośćioł budowáć/y kiedy ſie dokonał. Doználi mocy Krzyżá ś. ábo ráczey Chryſtuſowey/ iż dla niego poſtáwić kośćiołá nie mogli. Ták wiele kośćiołow było w Jeruzálem od nabożnych Ceſárzow pobudowánych/á żadnego Sáráceni ſobie nie wźięli/ ále wolno w nich wſzytkiego Chrześćiáńſkiego nabożeńſtwá dopuśćili. y to byłá moc Krzyżá ś. ábo tego co ná nim vmárł.

1. Theophan. *Mahometani kośćioł ſobie buduią w Ieruzalem. Krzyże obaláć kazali.* Tyrius.

On Mauricius Greczyn/ przez ktorego Jſácius Exárchá kośćioł Láteráńſki w Rzymie z ſkárbow złupił/ podniozł ſie ná Jſáciuſzá/ y w Rzymie żołnierze ſobie vmowił/ áby iego ſámego ſłucháli y przyśięgą mu ſie obwiązáli. O czym vſłyſzawſzy Jſácius/wyſłał nań Doná wodzá z woyſkiem/ ktory gdy do Rzymu wiáchał/ Senat y Rzymiánie do niego przyſtáli/ á Mauricius do kośćiołá P. Máriey ad Præſcpe vćiekł. Ten ktory kośćioły łupił/ z kośćiołá pomocy ſzukał. Ale ſtámtąd wźięty/y z ſwemi przedniemi towárzyſzmi do Ráwenny wiedźiony/ przed Ráwenną z roſkazánia Jſáciuſzá śćięty ieſt. Głowá iego do miáſtá ieſt wnieśiona. ktorą vyźrzawſzy Jſácius vrádował ſie/y ná rynku ią ná poſtrách záwieśił/á towárzyſze iego do więźienia dał. A ſam prędko pokaráný od Bogá vmárł. y ták obá záraz łupieżcy kośćielni polegli. Był ten Jſácius z Ormiáńſkiey źiemie. po śmierći iego więźniowie oni wſzyſcy wolno puſzczeni ſą. Po Jſáciuśie był Exárchá od Ceſárzá Conſtánſá/ Pláto heretyk.

2. Athanaſius in Theodoro Papa. *Lupieżcá kośćiołow ſkarany.*

W kośćiołách wchſodnych práwowierni Biſkupi/ ktorzy ná ono kácerſtwo Ceſárſkie y Pátryárchow nie zezwaláli/ do Papieżá ſie Rzymſkiego vćiekáli. Jáko Biſkupi z Cypru/ ktorzy piſáli do Theodorá Papieżá iáko do oycá oycow/ oświadczáiąc ſie/ iż ná one nowe błędy nie zezwaláią/ ále ſie we wſzytkim liſtu ś. Leoná trzymáią/ nic od oycow ś. nie odſtępuiąc. &c. Podpiſał ſie Sergius Arcybiſkup Cypru. Jerozolimſki też kośćioł/ od onych heretykow Monotelitow/ ktorym głową był Sergius Joppeńſki Biſkup/ wźięty był. Ale Kátholicy wyſłáli Stephaná Doreńſkiego Biſkupá do Papieżá Theodorá/ żáluiąc ſie ná one heretyki. ktorego vczynił Papież ſwoim w onych ſtronách namieſtnikiem/ áby onego wtrąconego Pátryárchę wyklął/ y Biſkupy ktoreby on świećił/ z doſtoynośći złożył. Ták y miedzy Sáráceny w źiemi ś. rządy ſwoie Papież ná heretyki rośćiągał.

3. Concil: Lateran: ſub Martino. *Biſkupi z Cypru Katholicy.* Concil: Lateran: ſub Martino Papa.

Rok Páński 644. Theodorá 3. Conſtánſá 3.

W Británniey v wſchodnych Anglow Sygebertus krol/ oddawſzy króleſtwo powinnemu ſwemu/ z nabożeńſtwá ku CHRIſTVSOWI wſzytkim wzgárdźiwſzy/ mnichem zoſtał/ y potym od Peudy Merciorum krolá Pogániná zábity ieſt. Dágobertus krol Fránkow máiąc ſam wſzytko cáłe kroleſtwo/ roku czternaſtego pánowánia ſwego/ zezwawſzy ſyny y pány przednieyſze do Bigárgium/ oznaymił im y piſány vkazał ſwoy teſtáment. w ktorym to co kośćiołom nádał potwierdza/ y ſyny obwięzuie áby mu wiáry dotrzymáli/ ieśli

1. Beda lib: 3. cap: 14. *Krol mnichem zoſtał.* Aimon lib: 4. cap: 30.

chca áby też ich synowie onym to czynili. y żáluiac zá grzechy swoie/ kápłáńskiey sie modlitwie żywy y vmárły záleca. ꝛc.

Rok P. 645. Theod: 4. Constánsá 4.

1. Theoph: & Phocius & Anastas: Bibliot: in Theod.

Dysputácya Maxima z Pyrrhusem.

TEgo roku w Afryce gdy Pyrrhus on Cárogrodzki Pátryárchá ná wygnániu bedac/ heretyctwem swoim kośćioł zárázić chćiał y od prawdy odwodźić: sprzećiwił mu sie Máximus ś. Opát y potym meczennik/ z ktorym iáwnie przed wszytkiemi Biskupy y stárostá Grzegorzem Pátricem/ y pány przezacnemi w miesiacu Lipcu w mieśćie Kárthaginie gadánie y disputácya stoczył. ktora wszytká wiernie wypisána/ y w ksiażnicy Wátykáńskiey po Grecku dochowána iest áż do tych nászych czásow/ y przełożył ia ná Łáćińskie Franciscus Turianus Societatis IESV. wszytká cále obiemá iezyki ná końcu tego Tomu ośmego położona iest. Ta disputácya Pyrrhus zwyćiezony rece podał/ y ná błedow swoich odwołánie do Rzymu do Papieżá Theodorá iáchał. gdźie gdy wszytkie herezye potepił/ od Papieżá vczczony/ y ná Pátryárchowstwo Cárogrodzkie przywrocony iest. y przy ołtarzu Papież iego stolice przy swoiey postáwił/ czczac go iáko Pátryárche Cárogrodzkiego.

Pyrrhus kacerstwo w Rzymie odwołał.

2. *Oczyśćienie Honoriuszá Papieżá od Maxima.*

Z tey disputáciey/ to sie tu wyiać słusznie ma/ co do oczyśćienia Honoriuszá Papieżá służy/ ktorego heretycy potwarzáli/ iákoby w liśćie swoim do Sergiuszá Pátryárchy Cárogrodzkiego/ iedne wola w CHRISTVSIE Pánie nászym wyznawał. Gdy go spytał Pyrrhus: Co mowisz Máximie/ o Honoriusie ktory iedne wola wyznawał? On powiedźiał: wyznał iedne wola nie w bostwie y w człowieczeństwie: ále tylo w sámym człowieczeństwie. y mowi w liśćie onym do Sergiuszá: Nie miał Pan CHRISTVS dwu woley przećiwnych/ ćiáłá y dusze/ iáko my mamy po grzechu/ ále tylo iedne ktora członki człowieczeństwo iego pokázowáłá. A iż to ták iest/ wspomniał tám członki y ćiáło/ ktorego bostwu przyczytáć sie nie godźi.] Ták oczyśćiony iest Honorius/ iż nic przećiw temu Pyrrhus mowić nie mogł. Dwie wole y dwoie dźiełánie sa w CHRISTVSIE wedle dwu nátur/ ludzka y Boska: ále ieden chcacy y dźiełáiacy przez obie náturze wedle własnośći ich. Kto mowi iedna wola y dźiełánie ábo operácya Boska y ludzka: pomiesza nátury/ y Eutychiáńskiego bluźnierstwá nie vydźie.] A ná odwołánie kácerstwá onego/ sam Máximus z Pyrrhusem do Rzymu iáchał. y tám kośćioł ś. náwroceniem swoim vweselił/ á łáskáwośći oycowskiey v Papieżá doznał.

3. *Potwarz na Papieża.*

Martin: Papa epist: 16. Tom: 2. epist: R. P. Theoph: in Constant.

Gdy tá wieść do Cárogrodu o Pyrrhusie przyszłá: heretycy zásmuceni do potwarzy sie vćiekli. rozgłośili/ y tym nietylo pospolite/ ále y Cesárskie vszy nápełnili/ iż Pyrrhus w Rzymie poimány od Papieżá/ y zwiazány/ poniewolnie do odwołánia y potepienia onego ártykułu przywiedźiony iest. Co sie z dźieiow Márćiná Papieżá pokázuie.

Haumár krol Sárácenow/ on ktory krzyże zmiotáć kazał/ od Persy iednego zábity iest/ y odniosł złośći swey zapłáte. Ná iego mieysce postáwiony iest Hoámen powinny iego.

Rok Páński 646. Theodorá 5. Constánsá 5.

1. *Afrykáńscy Biskupi potepiáia Monotelity.*

BIskupi w Afryce Synody czyniac we czterech prowinciách/ Numidiey/ Bizácenu/ Mauritániey/ y Kárthagińskiey ábo Proconsulárskiey/ heretyki Monotelity potepili. á słysząc iż w Cárogrodźie pismá iáwnie ná bránach y kośćiołach záwieszano/ áby wszyscy one błedy Monotelitow przyimowáli: rospisáli listy/ y do Papieżá/ áby Páwłá Cárogrodzkiego mniemánego Biskupá Monotelite

lite vkarał y wyklął/ iesliby sie nie vpámietał. pisáli y do sámego Páwłá/ áby sie obaczył/ á kośćiołá ś. nowinámi nie rozrywał. Pisáli y do Cesárzá Konstánsá/ áby tegoż Páwłá od fałszu y kácerstwá odwodźił. A sámi iáwnie wyznawáia/ iż od Oycow śś. náuki y podánia odstąpić nie mogą/ ktorzy iáko dwie náturze/ ták też dwie woli w Pánie nászym wyznawáli. Listy te ich wybráne są z Concilium Láterąneńskiego zá Márćiná Papieżá. Theodorus Papież vpomniał był miekko y łáskáwie Páwłá onego Cárogrodzkiego/ áby zá náuką Oycow śś. szedł/ á kośćiołá Bożego kácerstwem onym Monotelitow nie rozrywał. Ná co gdy niedbał/ ostrze y z dobrym łáiániem y pogrożeniem nápisał mu drugi list. Ná ktory on odpisuiąc á pokorę zmyśláiąc/ vpor swoy chytro prowádźi/ dwu woley w Pánie nászym wyznáwáć sie wzbrániáiąc. Zá co go potym Papież potępił y wyklął.

Secret: 2.

Ibidem.

Páwel Cárogrodzki Pátryarcha wyklęty od Papieżá.

Rok P. 647. Theod: 6. Const: 6.

1\.

Theoph: in Conf.

Afrykę opánowáli Saraceni.

GDy Gregorius Prætor ábo stárostá w Afryce/ przećiw Cesárzowi powstał/ á woyná sąsiedzka byłá: Sáráceni puśćili sie do Afryki/ y poráziwszy Grzegorzá/ opánowáli one wielkie źiemie/ y postáwiwszy ná nie dań/ odiácháli.

2\.

Dágobertus krol vmárł.

Aimon lib: 4. cap: 34.

Powieść o nim dziwna y pewna.

W Gálliey Dágobertus krol Fránkow dźiewietnastego dniá Styczniá duchá Pánu Bogu oddał. krolował lat szesnaśćie. on to krol hoyny ná kośćioły/ ktory wielkie fundácye nádał/ kośćioły dźiwnym y wielkim nakłádem pobudował/ świetym meczennikom CHRISTVSOWYM zwłaszczá ś. Dionyzyuszowi y Mauriciuszowi wielką cześć czynił/ y ś. Márćinowi. O nim pewna iest powieść y wiáry godna/ y od wszytkich ná on czás przyieta. Gdy Ansoáldus obrońcá kośćiołá Piktáweńskie° w Syciliey był/ á ná iedney wyspie máłey do nieiákiego Janá pustelniká stárego tráfił: rozmawiáiąc z nim/ spytał go stárzec: iesli zna krolá Dágobertá? odpowie: iż go znam bárzo dobrze/ y żywot mu iego y obyczáie oznaymiał. A on powiedźiał: Obiáwił mi P. Bog przez sen tákie widzenie. Vczćiwa iákaś osobá stánełá przede mną/ mowiąc: Wstań á modl sie zá dusze krolá Dágobertá/ ktory tey godźiny z ćiáłá wyszedł. y gdym to czynił/ vyźrzałem zdáleká ná morzu szpetne czárty/ ktorzy związánego Dágobertá nieśli y trześli y bili/ y do Wulkánowych/ to iest/ podźiemnych mieysc nieśli. A owo z niebá z gromem zstępowáli miedzy wáły morskie/ meżowie piekni y świetni. y pytałem ich/ coby zacz byli? á oni rzekli: Sąmy Dionyzyus/ Mauricius y Mártinus/ ktorych Dágobertus ná pomoc wzywał/ y wnet dusze one czártom wydárli/ y do niebá ią podnieśli śpiewáiąc Psalm: Błogosłáwiony ktoregoś ty Pánie wybrał y przyiął/ będźie mieszkał w pałacách twoich. Te powieść oznaymił Ansoáldus Audoenowi sekretarzowi krolewskiemu/ ktory potym był Biskupem w Rotomagu/ ktory to do historiey y kśiąg podał. y wspomina powieść tę Cesarz Lodowik do Hildwiná Opátá ś. Dionyzego/ ktora iest przy kśięgách Areopágity/ ktore on wykłádał. Pokázuie sie czyśćiec y karánie doczesne po śmierći/ y przyczyná Swietych/ y to co dla nich ná chwałę Boską czynim/ iáko im wdźieczno iest. Po nim dwá synowie iego ná krolestwo Fránkow wstąpili Sygebertus y Klodoweus.

Swietych pomoc y czyśćiec.

Rok Páński 648. Theodorá 7. Constánsá 7.

1\.

Concil: Later: sub Martino.

Páwel Pátryárchá Cárogrodzki radźił milczenie o dwu wolách.

PAulus Pátryárchá Cárogrodzki Monotelitá/ widząc iáko sie nań y ná iego kácerstwo oburzyły kośćioły záchodne y Afryki: námowił Cesárzá Constánsá/ áby táki wyrok nápisał ná wszytki Chrześćiány/ żeby sie nikt nie spierał/ áni o tym swárzył/ iesli iedná iesli dwie wole y operácie są w Pánie nászym CHRISTVSIE:

ále áby o tym milczenie było / á stáre ś. Oycow y piąći Concilium postánowienie y potępienie heretykow/od káżdego przyimowáne było. W tymże wyroku/ ono pismo záwieszone v drzwi kościelnych w Cárogrodźie/ ktore Monotelitską herezyą pochwaláło/znieść y zdiąć kazał. Názwał ten wyrok swoy Typus. ktory potym Márcin Papież ná Concilium Láteráńskim zgánił y potępił. Bo pokryte w sobie kácerstwo miał. A chociaż Honorius Papież toż rádźił y roskázował áby o tym milczenie było : ále to vczynił ná przodku poki bronić iedney strony heretyckiey nie poczęto. Lecz gdy iuż iáwnie náuczáli y pisáli o iedney woley náukę fałszywą : milczeć się nie godźiło / ále złe potępiáć/ á dobre chwalić przystało.

Typus ábo wyrok Cesárzá o wierze.

2\. A Theodorus Papież widząc nieukaránego onego Páwłá Cárogrodzkiego/zebráwszy Synod/złożył go z dostoyności Biskupiey y wyklął iáko heretyká. Potępił też y on Typus iáko niesłuszny y kácerstwo pokrywáiący/ nic ná Cesárskie roskazánie niedbáiąc.

Anastas: Bibliote: in Theod.
Páwel Cárogrodzki wyklęty.
Typum potępił Papież.
Theopha: in ann. Anastas: in Theod.

A gdy się Cesarz dowiedźiał/ iż Pyrrhus pokutną kártę Papieżowi oddał/ y błąd swoy y herezyą odwołał : posłał do Włoch ná mieysce Plátoná/ Olimpiuszá heretyká śmiáłego y zuchwáłego / ktory do Ráwenny przyiáchawszy/ wszytkimi sposoby ktorymi mogł/Pyrrhusá do śiebie do Ráwenny przyćiągał. y tám vstáwicznie nań nálegáiąc / przywiodł go do tego / iż się iáko pies do womitu wroćił / y prawdy się záprzał/ y pierwszą herezyą pochwalił. Záraz Theodorus Synod zebrał/ y w Rzymie v ś. Piotrá/Pyrrhusá wyklął y potępił. O czym wszytkim gdy się Cesarz dowiedźiał / iż Papież iego wyroku nie vczćił/y Páwłá y Pyrrhusá wyklął: srodze się rozgniewał/ y prześládowáć y vćiskáć Kátholiki począł. Naprzod ná posły się Papieskie oburzył/y w Cárogrodźie/ gdźie przemieszkiwáli/ ołtarz obálił y złupił / áby tám ofiáry ś. spráwowáć nie mogli. Wiele kápłanow Kátholikow do więźe posadzano/drugie wygnano/drugie bito. Co sam Márcin Papież wypowiáda.

Pyrrhus się do heresyey wroćił.
Prześládowánie od Constansá. Vt supra in Concil: Lateran.

3\. Tegoż roku krol Sáracenow Cypr wysep náiáchał/ y Konstáncia miásto zburzył / gdy Cesarz ná Kátholiki ręce swoie y moc podnośił / á iego niezbożnośćią nieprzyiaciele rosli.

Sáraceni Cypr náiácháli.

Rok P. 649. Márcina 1. Constánsá 8.

1\. Theodorus Papież żywotá tego dokonał. śiedźiał lat śiedm y mieśięcy pięć. á pierwsze° dniá Lipcá wybrány iest ná iego mieysce Márcin z Tudertu z Tusciey. ktorego záraz po potwierdzeniu ktore tyránnowie wnieśli / iákoby ná pokazánie wdźięczności/ vżywał pilnie Cesarz Constáns / áby iego Typum, to iest/ on wyrok o wierze pochwalił. Z czego się on nietylo wymowił/ále się y zbrzydźił prośbą oną/mowiąc: By wszytek świát nowe y od wiáry rożne náuki przyiąć chćiał / ia od náuki Ewángeliey y Apostolskiey / áni łágodnośćią/ áni śmierćią odwieść się nie dam. y dla tego prędko zebrał wielki Synod ábo Concilium w Rzymie / ná ktorym było sto y pięć Biskupow: y drudzy z Gálliey przyzwáni / ktore się Láteráńskie zowie. Był ná tym Concilium on Máximus Opát / y ten Papieżá pobudźił / áby tákie Concilium złożył. ktore tenże Martinus Papa zowie Concilium Powszechne. Ma w sobie Secretaria, ábo záśiádánia pięcioro/czynione mieśiącá Páźdźierniká.

Márcin Papież brzydźi się námową Cesárską.
In actis S. Audoeni apud Surium 28. Aug: cap: 8.
Synod w Rzymie wielki.
Máximus w Rzymie.

2\. Ná pierwszey Martinus Papa vczynił rzecz/ná heretyki się żáluiąc/ktorzy wćielenie Syná Bożego psuią/ á dla tego iedne wolą y operácyą w Pánie nászym kłádą / áby się dwu nátur w nim záprzeli. ácz tę concluzyą pokrywáią. iáki był Cyrus Alexándriyski / y Sergius / Pyrrhus y Páwel Cárogrodzcy Biskupi. y támże sam Papież o dwu woley y dwu dźielnych mocách

Concil: Lateran: sub Martino Papa.

w CHRI-

w CHRISTVSIE, mądre y vczone kazánie miał. y potym ná inych zásiedzeniach/ wßytko dowodnie ná heretyki/zwłaßczá Cyruſá/Sergiußá/ Pyrrhá y Páwłá vkázuiac/y ich bluźnierſkie liſty czytáiac/y przećiw błedom ich wywody z Piſmá ś. y z oycow ś. czyniac/ y kśiegi ich czytáiac / potępili wßytkie heretyki y ſtáre y nowe / á zwłaßczá tych czterech y z nimi Theodorá Biſkupá Pharánitońſkiego / z ktorego piſánia bluźnierſkiego wßyſcy teráźnieyßy iad bráli / y one Ecthesin Ceſárzá Heráklիußá ábo Sergiußá / y Typum Ceſárzá Conſtánſá/ zgánili y potępili/ y wßytkie ich towárzyße y pomocniki. y ná nie vczynili dwádźieśćiá Kánonow y przeklectw / wiárę prawowierną Apoſtolſką y oycow ś. wyznawáiac/á heretyki y fałßywe ich náuki potępiáiac. y iáwnie y iáśno wyználi/iż w Pánie náßym ſą dwie wole/Boſka y ludzka w iedney perſonie. A gdy ſię wßytko ſkończyło / nápiſał liſt ſwoy Martinus Papież do wßytkich wiernych/ ktory zowią Sinodalis ábo Circularis, wielce vczony y nabożny/do wiáry ś. ſercá ludzkie vtwierdzáiac/á heretyki y fałße ich vkázuiac. á przy liśćie poſłał dźieie tego wielkiego Synodu Láterańſkiego / áby wßytkim iáwne y wiádome były. S. Amándus Tráiectenſki Biſkup piſał do Papieżá Márciná / żáluiac ſię ná zły żywot kśiężey ſwoiey/y dla tego prośi áby mogł od Biſkupſtwá wolnym być á ono puśćić. Odpiſuie mu Papież / áby trwał do końcá á złe karał / y ſkłádał/ á wyſługe ſobie v Páná Bogá iednał. Záraz mu też on liſt ſwoy Synodálſki y dźieie Synodu poſyła/y reliquie ś. o ktore prośił.

Monotelite potępieni.

Ecthesis y Typus potępione.

Epist: 1. Mart: Tom: 2. ep: R. P.

Amándus ſkłáda Biſkupſtwo.

Extat post dictum Concil: Rom: To. 3. Conc.

Zażył wielkiego męſtwá ten Papież/gdy żadnego z Pátryárchow Kátholiká z ktorychby pomoc mieć mogł nie miał. gdy Ceſarz był heretyk y do Włoch mándat on ſwoy Typus ná wykonánie/ y ſrogiego do tego vrzedniká ſwego Exárchę poſyłał: gdy świeża ießcze oná rána byłá od Iſácyuſá Exárchy w złupieniu kośćiołá zádána: gdy Longobárdowie Ariani támże we Włoßech páńſtwo ſwoie rośćiagáli: on mogac trochę poczekáć / ná ták zły czás nie pátrzył/ ále prawie woynę z Ceſárzem záczał / przy prawdźie ſtoiac / á nie dopußczáiac áby co w wierze y rzeczách duchownych rzadźić y władnąć Ceſarz miał. y liſty po wßytkich kośćiołách przećiw iemu piſał y Synody czynił/y piſmá one nań y v drzwi pałacow iego przybiiáć był gotow. Kto ſię ták wielkiemu ſercu iego wydźiwuie:· y pátrzmy w iákiey niebeſpieczności był/á oſobna od P. Bogá obronę miał.

4. *Męſtwo Marciná Papieżá.*

Ceſarz Conſtáns Olimpiußowi ſtárośćie ábo Exárchowi Włoſkiemu roſkazał / áby on iego Typus zmowiwßy ſię z żołnierzmi Biſkupom przyimowáć y podpiſowáć kazał. A ieſliby żołnierze ná to nie przyzwolili; áby Marciná Papieżá poimał. A gdy do Rzymu Olimpius przyiáchał/ widźiał wßytkie Biſkupy Włoſkie zgodne. á iáwnie Papieżá poimáć nie mogac/ przy Mßey w kośćiele mátki Bożey ad Præſepe tákim go ſpoſobem zábić chćiał. Zmowił ſię z ſługą ſwym/ gdyby mu Papież ćiáło Páńſkie podawał/áby go w ten czás zábił. Lecz P. Bog ktory ſwoich broni/ ſługę onego orężniká oślepił/iż Papieżá widźieć nie mogł: á Papież Olimpiußowi ćiáło Páńſkie podał/y pokoy oddał. co ſam ſługá potym ná ſię zeznawał. A widzac Exárchus iż reká Boża byłá z Papieżem: vczyniwßy z nim pokoy/ y oznaymiwßy wßytko co mu było z nim czynić roſkazano: puśćił ſię z woyſkiem do Syciliey przećiw Sárácenom / gdźie dla grzechow woyſku ſię Rzymſkiemu nie powiodło.]

5. *Anaſtaſius in Martino.*

Marciná Papieżá P. Bog obronił cudem.

Lecz y do ſámego Ceſárzá piſał liſt Marcin Papież/ oznáymuiac mu co ná onym Synodźie Rzymſkim poſtánowił / z tákim iednák vmiárkowániem / iż onego Typu iemu nie przyczytał / ále Páwłowi Cárogrodzkiemu. W tym liśćie to mu przekłáda/iż gdy krolowie wiáry ś. Kátholickiey dochowáia y oney ſtrożmi ſą/ P. Bog ich páńſtwá y R. P. pomnaża. A gdy ſię iey ſprzećiwiáia/ ſámi śiebie y páńſtwá ſwoie gubia.

6. *Mart: ep: 3. To: 2. ep: R. P.*

A máiac

Mart: epist: 5.

Namiestnik Papieski ná wschodnych kráiách.

A máiąc o wszytkich świátá wszytkiego kośćiołách stáránie / pisze do Janá Biskupá Philádelphiey / zlecáiąc mu moc swoie y namiestnikiem go swoim czyniąc / żeby po Pátryárchiey Antyoskiey y Jerozolimskiey / Kátholiki Biskupy y kápłany dawał / á heretyki skłádał / y wszytkiego doyrzał / iáko by w onych złych czásiech lud Boży bez prawdźiwych kápłanow nie był / gdy y Sáráceni y heretycy kośćioł Boży pustoszyli / ec. Jest bárzo wdźięczne y vćieszne pisánie / z ktorego sie miłość wielka ku duszom ludzkim y moc Papieska ná rządy wszytkich kośćiołow pokázuie.

Mart: epist: 12.

Epist: 13.

Wielka nędza kośćiołow.

Tegoż czásu / Páwłá Tessáloniki Biskupá dla tegoż heretyctwá srogim listem złożył y wyklął / y do iego kśiężey nápisał / áby go zá Biskupá / y żadney z nim społecznośći nie mieli. Złe bárzo czásy y wielkie vćiśnienie było ná kośćioł Boży. Sáráceni Máhometáńscy źiemie Chrześćiáńskie osiadáli: Pátryárchie heretyki wtrącone zá biskupy miáły: Páweł w Cárogrodźie / Piotr w Alexándriey / Mácedonius w Antyochiey / wszyscy heretycy. Jeruzálem Pátryárchy nie miáło / Cesarz heretyk wszedźie heretyki stáwił y pomoc im dawał / y Papieżá Marćiná zábić kazał. A iednák Papieżá Marćiná serce niezwyćiężone w swoim státku stało / y nic z przystoynośći y powinney do opátrzenia kośćiołow pracey nie vstąpiło. A tym dźiwniey / iż w ten czás był choroba źięty / iáko sam świádczy o sobie.

Zábić Papieżá Cesarz kazał.

Epist: 15.

5. *Szukánie kśiąg S. Grzegorzá.*

Extat apud Conc: Tolet: 7.

Widzenie w kośćiele S. Piotrá.

W Hiszpániey Táio Biskup Cesárauguśty / vprośił sie v krolá Chindáswindá / áby go do Rzymu posłał / szukáć ostátká kśiąg ś. Grzegorzá / ktore Grzegorzowe Moralium, ná ś. Jobá. Bo cáłych nie mieli / y do ś. Leándrá Grzegorz ś. nie cáłe był posłał. Przyiáchawszy do Rzymu / prośił Marćiná Papieżá / áby ich w kśiąznicách kośćielnych szukáć kazał. Szukano ále náleść sie nie mogły. A Táio wprośiwszy sie do kośćiołá ś. Piotrá / w nocy modlił sie v iego grobu / prosząc áby mu P. Bog one kśięgi obiáwił. y przyszłá w kośćioł wielka świátłość / ktora lámpy záćmiłá / y wielka liczbá osob świętych. Náco sie Táio przestrászył y iáko vmárły zostáł. A potym dwá stárcy biáli przyszli do niego / y posiláiąc go spytáli: Po coś tu ták dáleko záiáchał? A on powiedźiał po co przyiáchał. y rzekli mu: w tey á w tey skrzyni te kśięgi są. On iuż sstał sie troche śmielszym / y pytał: Co to zá ludźie ktorzy tu weszli? A oni powiedźieli: iż Piotr y Páweł zá ręce sie wźiąwszy tu chodzą / y inni z nimi wszyscy Biskupi y męczennicy / ktorych tu ćiáłá leżą / y miedzy nimi Grzegorz święty. A on spytał / ieśli tu iest ś. Augustyn mądry? Bo sie też w iego kśięgách kochał. A oni powiedźieli / iż gdźie indźiey iest. y ták potym wszytko zniknęło. A szedszy Táio do Papieżá Marćiná / ono mu wszytko powiedźiał / y kśięgi sie w tey skrzyni ktorą on vkazał / nálázły.

Rok P. 650. Marći: 2. Constánsá 9.

1. *Ochotá do náwrocenia Pogáństwá.*

Apud Surium 15. Iunij & 1. Octobris & 29. Maij.

Bez Papieżá nie śmieli.

TEgo czásu kilás świętych ludźi / gorących w miłośći ku Pánu Bogu y ludzkiemu zbáwieniu / do Rzymu do Papieżá Marćiná przyszło / prosząc áby im dał moc y błogosłáwieństwo ná robote około Pogáństwá / ktore CHRISTVSOWI pozyskowáć chćieli. Miedzy nimi był Londolinus Kámeráceński árcykápłan / y Amándus Biskup Láodieński / y z nim Lándoáldus árcykápłan / y Amántius dyákon. Bo do tákiego żniwá nikt sie nie puszczał / áż zá dozwoleniem y błogosłáwieństwem nawyższego pásterzá. wedle onego pismá: A iáko kázáć będą ieśli ich nie poślą? y tácy mieli záwżdy wielkie szczęśćie ná tákie pogáńskich dusz połowy.

2. Mart: epist: 14.

Cesarz Constáns widząc iż onego iego Typu / ábo wyznánia wiáry / Marćin Papież nietylo nie przyiął / ále y Synod zebrawszy potępił y przeklął /

kłał/ iáko lew ryczący/ podußczony od onego wyklętego Páwłá Cárogrodzkiego Monotelity/ wysłał Theodorá Kálliopę stárostę ábo Exárchę ziemie Włoskiey do Rzymu/ áby z żołnierzmi y mocą Papieżá poimał. Ná ktorego trzy potwarzy w Cárogrodźie wymyślili: Jednę/ iż odmienił wiárę od Oycow podáną. Drugą/ iż sie z Sáráceny przećiw Rzymskiemu páństwu zmawiał. Trzećią/ iż przećiw czći Bogárodźicy Máryey mowił. Z temi potwarzámi przyiáchał Kálliopá do Rzymu.

Kálliopá wysłány ná Papieżá.

Theoph: in Annal: Græc.

Mart: epist: 15. & 16.

Wysłał przećiw iemu Papież księżą swoie/ witáiąc go/ á on sie też przyść do Papieżá ná iego vczczenie obiecał. Był w ten czás chory ná nogi ś. Márcin/ gdy po kilku dni w nocy Kálliopá ná kośćioł Constántyná posłał żołnierze/ ktorzy wßytkie świéce y świeczniki kośćielne obálili y popsowáli/ y dom y mießkánie Papieskie obtoczyli. A gdy przyßedł Kálliopá z Theodorem komornikiem/ á one nań potwarzy przed księżą wßytką kładł: księżą záwołáli: przeklęty kto ná Márciná mowi/ áby w iedney kresce wiárę odmienił. y powiedźiał mu Papież/ iż z Sáráceny nigdy żadney spráwy nie miał/ á niektorym wiernym vbogim miedzy nimi iáłmużny posyłał. A naświętßey Máryey ktorą wßyscy Oycowie Kátholiccy mátką Bożą zowią/ kto nie czći y iey sie nie kłánia/ niech przeklęty będźie/ y tu y ná onym świećie. Przydał potym iną nań winę/ iż nie porządnie y nie wedle praw wybrány ná Papiestwie záśiadł/ przyczyny nań ßukáiąc. Papież mogąc sie odeymowáć/ gdy go do tego duchowni iego pobudzáli/ niechćiał ich słucháć/ ále dla rozlánia krwie/ gdy mu iść Kálliopá do śiebie kazał/ ßedł.

Potwarzy ná Papieżá.

Potym w kilká dni/ to iest dwudźiestego dniá Czerwcá/ ktorego ś. Sylweryußá tákże od Cesárzá wygnánego wspominamy/ w nocy domowniki y księżą Papieską zámknąwßy/ wźięto ś. Márciná/ y tylo z ßesćią sług do portu prowádzono/ y ná morze posłano/ y miedzy Cyklády wyspy/ ná iedne z nich Náxią ábo Náxę názwáną/ ná wygnániu y srogim więźieniu/ łodki do źiemie nie przypußczáiąc/ rok cáły głodem y niedostátkiem trapiony był. Zywność y potrzeby/ ktore wierni przynośili/ żołnierze sámi z łáiániem bráli. Chćiał go Cesarz tą nędzą odmienić/ á do swoiego kácerstwá przywieść/ ále nic nie otrzymał. y ták bez sądu/ bez Synodu/ bez żadnego práwnego postępku/ bo wiedźieli/ iż nawyżßego Biskupá nikt nie sądźi/ tyráńskim práwem wyrzucono z Rzymu obrońcę prawdy y wiáry Kátholickiey.

3\. *Márcin Papież poimány y zawieziony.*

Audoenus in vita S. Eligij cap: 34.

Surius 1. Decemb.

O tym poimániu y wygnániu ś. Márciná Theophanes Grecki ták krotko nápisał: Dźiewiątego roku pánowánia swego Constáns wnęk Herákliußá/ gdy sie o tym dowiedźiał (co sie w Rzymie przećiw heretykom stánowiło) ś. Márciná y Máximá do Cárogrodu przywiedźione y męczone/ do Chersony/ y inych stron zágnał/ y drugie zachodne Biskupy dręczył.]

Theoph: anno 20. Heracl.

Tegoż czásu troche przed ś. Márcinem/ poimány iest w Rzymie ś. Máximus/ ktorego iáko gośćiá vbogiego łácno było wiązáć: y záslány do Cárogrodu/ gdźie stárzec w ośmidźieśiąt lat blisko/ przećiw wßytkim pánom y heretykom ták mocno stánął/ iż stopy iedney od prawdy Kátholickiey nie vstąpił/ iż go moc Cesárska nie przemogłá/ y męki wßytki nie zwyćiężyły/ áni od prawdy Kátholickiey y w iedney kresce odwieść nie mogły. Ten iego dźieie wypisał/ ktory nigdy od boku iego nie odstępował. Przywiedli go do Cárogrodu/ y bosego y nápoły nágiego po vlicách wlekli. ßedł przy nim Anástázyus iego vczeń: obu do przykrey ćiemnice wrzucono. A po kilku dni wiedźiono go do páłacu/ gdźie wßytek Senat śiedźiał/ y tám ieden z nim mowny y wykrętny mowę záczął/ w ktorey/ nic ná iego czći godną stárość bacznia nie máiąc/ słowy lżył y sromoćił. Ná co gdy mu pokornie odpowiádał: vstá iego zámykał. kładł nań wiele potwarzy ktorych dowieść nie mogł. Zwał go zdraycą Cesárskim y Rzeczyposp: ktory Sáracenom Alexándrią/

4\. *Máximus w Rzymie poimány. Męstwo Máximá.*

Więźniem w Cárogrodźie.

Sąd o Máximie, zelżywy.

y Egypt y Penthápol wydał. y przywodźili nań fałszywe świádki. A on wszy-
5. tko skromnie y pokornie zbiiał. Przyzwáli y vczniá iego Anástázyuszá/ y
grożąc mu pytáli go áby powiedźiał/ iáko Pyrrhusá Pátryárchę w Rzymie
áby do Papieżá przystał/ męczono. On powiedźiał/ nie tylo go nie męczo-
no/ ále bárzo vczczono. Zá to słowo pogębki y poszyikowánia mu dáiąc/
Máximus ná wygnánie wysłany. wrzućić go zás do więźienia kazáli. Náprawowáli ná Máximá inne od
Pátryárchy gadánia z nim y rozmowy/ chcąc go od prawdy odwieść/ ále on
wszytkim vstá zámykał/ dwu woley y dwoygá dźiałánia ábo operáciey bro-
niąc. Grożili mu śmierćią: á on mowił: Niech to będźie co P. Bog o mnie
postánowił. y potym Cesarz y Pátryárchá skazáli go ná wygnánie/ do miá-
steczká Pizya zwáne ná końcu gránic Rzymskich/ á Anástázyuszá do Perbys/
á drugiego iego vczniá do Mesebriey. Sześć lat Máximus ś. tych roskoszy
zážył/ y z swemi vczniámi/ iáko się niżey oznaymi.

Rok P. 651. Marćiná 3. Constánsá 10.

1. Marcin Papież do Carogrodu przywieziony.

Marcin Papież od nieprzyiaćioł swoich z Náxu wyspu do Cáro-
grodá przywiedźiony iest/ w wielkiey nędzy/ śiedmnastego dniá
Listopádá. Przychodźili do niego do brzegu/ gdy w łodźi leżał
chorym (bo był/ iáko mowi Apostoł/ widokiem Anyołom y lu-
dźiom) ludźie źli/ ktorzy mu sromotnie łáiáli y z niego się vrá-
gáli. A wieczorem przyszedł pisarz Ságoleut z wielką strażą/ wźiął go do
wieże/ ktorą zowią Prándiáreá/ roskázuiąc áby o nim nikt nie powiádał.
Epist: 15. Stámtey wieże te słowá pisze ś. Marcin: Czterdźieśći y śiedm dni dźiś wy-
Z wieże pisánie Papieskie. szły/ iáko się áni zimną áni ciepłą wodą pokropić nie mogę/ wszytekem wy-
ćiekł y vpadł. ꝛc. Leżał w oney ćiemnicy ś. Papież dni dźiewięćdźieśiat y
Przed Senat Papież przywiedziony. trzy/ z żadnym człowiekiem rozmowy nie máiąc. á potym zebrał się Senat/ y
przynieść go/ bo chodźić nie mogł/ ná stołku przed one pány kazano. Tám pier-
wszy Senator kazał mu stáć/ á słudzy powiedźieli/ iż stáć nie może. A on go
trzymáć/ áby przed się stał/ roskazał. Tám mu rozmáite łáiánie y potwarzy
zádawano/ y świádki fałszywe przywodzono. A gdy chćiał co odpowiádáć
przez tłumáczá/ tłumáczowi łáiano. A Papież nákoniec rzekł: Proszę was
przez Páná nászego/ vczyńcie rychło zemną cośćie vmyślili. Pan wie iż mi
dáry wielkie daćie/ gdy mię ktorąkolwiek śmierćią zábiiećie.

2. Ná salę wielką wywiedziony.

Wynieśli go potym ná wielką salę/ gdźie się lud wszytek schodźi/ tám
gdźieby był mogł Cesarz przez kraty nań pátrzyć. y tám nań on stárszy Se-
nator wołał: Pátrz iżeś Bogá opuśćił: otoż ćię też Bog opuśćił. y kazał
go wszytkim ludźiom przeklináć/ y przeklináli go. okrom dwudźiestu mężow/
Przeklináć go kazano. ktorzy wiedźieli/ iż Pan Bog pátrzył ná to co się dźiało. Zátym go kátowie
Sromocenie Papieżá. zwlekli z száty kápłáńskiey/ á drugą suknią wnętrzną nápoły rozdárli/ y żelázá
ná szyię y ćiáło włożyli/ y ták go wlekli z pálacu przez miásto áż do domu sá-
dowego/ á miecz przed nim nieśiono. Wielkiego bolu zážył/ y ná duszy wstyd-
dząc się/ bo był iáko obnáżony/ y ná ćiele ono szárpánie y powłoczenie ćier-
Cierpienie iego. piąc. y wrzućili go miedzy mężoboyce do więźienia. A po godźinie do ćiem-
nice Dyomedesá zwáney związánego po wschodách wlekli/ gdźie dla tárgá-
nia bliski był śmierći. y gdy go ná łáwie w onych okowách położyli/ od zimná
práwie vmierał. Niewiásty w onym domu niektore miłośierne pomoc mu
nie śmiáły. iedná się iednák do oney ćiemnice wkrádłá/ y wźięłá go ná swoie
łożko/ y obwinęłá wedle potrzeby. Leżał bez mowy áż do wieczorá. A wie-
czor posłał do niego Gregorius stárszy nád komornikámi Eunuchus swego
stárszeo sługę z potrawkámi/ ktoremi go ochłodźił/ y ziąć z niego okowy kazał.
3. A názáiutrz Páweł on fałszywy Pátryárchá Cárogrodzki vmierał/ y ná-
wiedźił go

wiedźił go Ceſarz / y powiedźiał co ſie dźiało z Marćinem Papieżem. A on weſtchnawßy á do śćiány ſie obroćiwßy / rzekł: Nieſtety / y to ſie ſſtáło ná przyczynienie ſadu ábo potępienia mego. Spytał Ceſárz: co to ieſt? Odpowie Páwel: Jáka to wielka ſrogość / iż Papież to ćierpi? y záklął Ceſárzá / áby dáley nic więcey Papież nie ćierpiał. O czym vſłyßawßy ś. Marćin / záſmućił ſie. bo ſie kwápił do P. Bogá / áby był biedzenia ſwoiego dokonał.

Patryarcha Páwel iáko vmierał

4\. A gdy Páwel on vmárł / á Pyrrhus ſie znowu ná one ſtolice Biſkupią Cárogrodzką ćiſnął: Ceſarz poſłał do Marćiná Papieżá do więźienia Demoſtenesá piſárzá y z nim ine pány / ktorzy mu rzekli: Ceſarz ći powiedźieć kazał: Pátrz w iákieyeś pierwey czći był / á ná coś przyßedł. Nikt tego nie ieſt tobie przyczyna iedno ty ſam. A Papież ná to nic odpowiedźiał iedno rzekł: Chwałá y dźięki ze wßytkiego Bogu nieśmiertelnemu krolowi. y pytáli go o Pyrrhuſá / ieśli ſam z woley ſwey czyli z roſkazánia do Rzymu iáchał? Powiedźiał: z dobrey woley ſwey przyiáchał / do odwołánia ktore ná piſmie dał. Przymuśił go kto? rzekł: Nikt / ſam dobrowolnie to vczynił. Y pytáli ießcze: iáko go przyiął Theodorus Papież / y kto go żywił? odpowiedźiał: Przyiął go iáko Biſkupá / y dał mu y wßytkim iego / napięknieyßy chleb y wino. Bo tákie ś. Piotr z imion ſwoich karmi. Pytayćie Platá Pátriciußá ktory tu ieſt / á był przy tym w Rzymie / co ſie z Pyrrhuſem w Rzymie dźiało / y inych ktorzy ná to pátrzyli. A z emną czyńćie iáko wam P. Bog dopuśćił. Byśćie mię ná ſtuki rozśiekáli / z kośćiołem Cárogrodzkim ſpołeczności niechcę. Doznayćie / naydźiećie iáka ieſt łáſká Boża w ſługách Bożych. Niech tu przyidźie Pyrrhus / ktory tylekroć wyklęty ieſt. A oni posłowie tákiemu ſie ſercu dźiwuiąc / odeßli.

Rozmowá z posły Ceſarſkiemi o Pyrrhuśie.

Męſtwo Marćina Papieża.

5\. Był w oney wieży Diomedeſá / ś. Marćin dźiewięćdźieśiąt y trzy dni. y dano mu znáć że go ná wygnánie posłáć miano / y żegnał ſie z ſwoimi z płáczem y z weſelem / y wypił káżdy po kubku z miłości. Papież mowił z weſołą twarzą: Nie płáczćie / ráczey mi rádowáć ſie pomagayćie. A iednemu ktorego bárzo miłował / rzekł: Przydź ſám pánie bráćie / day mi pokoy: to ieſt / day mi ſie obłápić y cáłowáć. A on gorzko y boleſno płákał / ꝛc. Y przyßedł piſarz y porwał go w dom ſwoy / á po kilku dni dowiedźieliſmy ſie / iż go do Cherſony táiemnie w łodce ná wygnánie záprowádzono.]

Marćin Papież na wygnanie do Cherſony.

6\. Y ták pod pánem Chrześćiáńſkim tráfił ná Deciußá y Dioklecianá / ktory go długim męczeniem zábiiał. O ná iáki widok ono miáſto głowá wßytkich wſchodnych kroleſtw pátrzyło? Biſkup wßytkich Biſkupow / ſędźia powßechnego kośćiołá / wiedźiony w pętách / ná poły nági / ná śmiech oczom wßytkim vkazány / w turmách trapiony / głodem y źimnem morzony / niemocą vtrapiony / y wßytkimi vćiſki zmędzony. kto ná to pátrzyć mogł? A z drugiey ſtrony / nikt nádeń ßcześliwßy y z dawna tákim męczeńſtwem okraßony nie był.

7\. Przypátrzmy ſie / iáko Páwel on ktory wßytkiego był przyczyna / gdy niewinny Papież obrońcá prawdy ćierpiał: do ſądu Bożego wezwány ieſt / y ſam ſie przed śmierćią potępił / y niewinnego onemi ſłowy / iáko ieſt wyżßey / oczyśćił: iáko oná Piłatowá żoná / do Ceſárzá mowiąc: Przeſtań go trapić / nic ſpráwiedliwemu nie czyń / ꝛc. Sam ſie zá heretyká potępił / á Marćiná zá práwowiernego y obrońcę prawdy Kátholickiey przyznał. Prawdá ták iego ſumnienie przypárłá / iż przećiw ſobie mowić muśiał. Nie było nigdy ießcze ták iádowitego Ceſárzá / ktoryby Papieżowi nawyżßemu w Chrześćiáńſtwie Biſkupowi / ták wiele złego czynił. zá co iákie karánia odnośił / ſłuchay ſámych Grekow. Gdy ták / práwi / kośćioł od niezbożnych krolow y biſkupow zámießány był: v Zábitanu y Jermuchanu woyſko Rzymſkie pobito. Potym w Páleſtynie w Cezárecy y w Jeruzálem żołnierze poimáni ſą. Egypt do końcá zginął. y wiele morſkich wyſpow / y wßytko niemal páńſtwo

Vmieráiącego Páwła świádectwo.

Karanie złego páná.

Cedren: in Heracl: anno 20.

Rzymſkie

Rzymskie nieprzyiaćiel posiadł. Woysko drugie Rzymskie w Pheniciey zginęło/ wszytek lud Chrześćiáński zwoiowány bez końcá. Aż kośćielny przesládownik (ten to Constáns) w Syciliey w łáźni Dáphnes zábity iest.] Poty ten Greczyn.

Beda Epitom: & hist: lib: 3. cap: 14.

Osuwi krol zábity.

8\. Tegoż roku Osuwi krol Angliey zá zdrádą iednego przyiaćielá zábity iest. ktorego krolá wielkie cnoty wystawia Bedá. O pokorze iego tę powieść wypisał: Gdy Aidanowi Biskupowi koniá dárował: ácz on pieszo chodźił/ ále sie drugdy wody tráfiły w drodze y drogi złe: Biskup potkawszy vbogie-go/ onego mu koniá y z vbiorem krolewskim dał. O czym dowiedźiał sie krol/ y gdy do niego przyszedł/ rzekł mu: Abo v mnie podleyszego koniá dla vbogich nie było? dla ćiebiem ia tákiego obrał/ ábyś sam ná nim ieźdźił. A Biskup rzekł: R milszy tobie krolu syn kobyli/ á niżli Syn Boży? y szli ná obiad. A krol iż był z łowu przyiáchał/ skoro sie rospásał: vpadł do nog Biskupá/ prosząc áby mu odpuśćił/ obiecuiąc nic nápotym áni mowić/ áni sądźić/ gdy rzeczy násze synom Bożym rozdáwáć będźiesz. A Aidanus sie zádźiwił/ y prosił áby z weselem do stołu śiádał. y gdy sie v stołu krol rozweselił: on płákáć począł. Spytał go iego kápłan/ czemuby płákał? á on odpowie iezykiem ktorego krol nie rozumiał: Nigdym tákiego krolá nie widźiał/ źiemiá go tá niegodná/ rychło od nas porwány będźie. y ták sie spełniło. Sam też prorok zá nim dniá dwunastego poszedł. dniá ostátniego Sierpniá.

Pokorá krolá Osuwy.

Rok P. 652. Marćiná 4. Constánsá 11.

Mart: ep: 17.

Marćin Papież iáką nędze ćierpi.

1\. Rzyiáchal do Chersony ś. Marćin Papież zá czarnym morzem/ ábo Pontum Euxinum, dniá piętnastego Máiá/ gdźie zły bárzo y głodny kray/ y ludźie Pogánie bárzo nieludzcy. y pisze sam o swey nędzy do iednego przyiaćielá w Cárogrodźie. O chlebie/ práwi/ tylo sam słyszym/ ále go nie widźim/ chybá ći co po sol przyieżdźáia/ troche pszenice przywożą. Dźiwnie sie iż ze Włoch potrzeb dla mnie nie przysłano/ czego ieśli nie będźie żyć tu nie możem. Ieśli posła co pszenice/ winá y oleiu/ proszę prędko mi pośli/ iáko możesz. Zá táką łáskę Apostoł Philip pensom dźiękuie. Ieśli pielgrzymy Piotr ś. żywi w Rzymie/ á nas ktorzyśmy właśni sludzy iego/ á choćiasmy krotko mu służyli/ iáko opátrzyć w tákim wygnániu y nędzy nie ma? Prośi też o korzenie dla chorob swoich/ áby mu kupiwszy posłał. A w drugim liśćie pisze/ iż kupił tylo korzec pszenice v tych co po sol przyieżdżáią/ y to bárzo drogo. zá cztery złote w mieśiącu Septembrze. Dźiwnie sie tákże iż ze Włoch nic nie ma/ iż sie boią tám gdźie sie bać nie potrzebá/ á prośi áby w wierze práwey mocno stali. O ćiele mym/ práwi/ niech sie to sstánie co P. Bog chce/ w iego sie rządzenie poruczam. Blisko mi iuż P. Bog: á o coż sie frásowáć mam? &c.

O korzenie prośi.

Mart: ep: 18.

Anastasius.

Namiestnik Papieski w Rzymie obrány.

2\. A w Rzymie Cesarz przez Kálliopę stárostę roskazał inego Papieżá obieráć. Kśięża Rzymscy długo sie zbraniáli/ ále sie boiąc/ áby Cesarz mocą iákiego heretyká nie dał/ obráli zá namiestniká nie zá práwego Papieżá/ Eugeniusza syná Rufianá/ człowieká dla iego wielkich cnot y miłośierdźia nád vbogimi/ wszytkim miłego.

Pyrrhus żáł na Cárogrodskim Biskupstwie krotko.

Psalm: 72.

A w Cárogrodźie z wielką pracą/ bo mu sie sámi heretycy sprzećiwili/ on Pyrrhus co sie dwákroć wiáry záprzał/ ná biskupstwo Cárogrodzkie posádzony iest. Dla ktorego/ Bogá y prawdy odstąpił/ y ná ktorym cztery tylo mieśiące śiedząc/ ná sąd Boży porwány iest. Ták sie zyśćiło: Zepchnąłeś ie Pánie gdy sie podnieśli/ sstáli sie opuszczonemi/ zginęli dla złośći swoich. Obraz ich iáko sen w niwecz obroćisz. &c.

Rok Páński 653. Marćiná 5. Constánsá 12.

1. NA micysce Pyrrhusá w Cárogrodźie ná stolice one nástapił Piotr tákże heretyk Monotelitá / ktory gdy do Rzymu do Eugeniuszá wyznánie wiáry swey prosząc o vczestnictwo y społeczność posłał / á ono wyznánie słowy zágmátwał / á dwu woley y dwoygá dźiełánia ábo operáciey nie wyznał: odrzucony iest / y lud sam Rzymski y Senat Eugeniuszowi Mszey spráwowáć nie dopuścił / áżby obiecał onego heretyká nie przyimowáć. y obaczył Cesarz / iż z Rzymiány około heretyctwá trudno co przewodźić.

Anastasius. *Piotr Cárogrodzki Pátryarchá w Rzymie odrzucony.*

Synod w Tolećie osmy zá królá Recceswindá / oycow piećdźieśiat dwu. Tym ktorzy postu wielkiego nie poszcza / táka dáia pokute / áby do stołu Bożego nie chodźili / á cáły on rok pośćili. Tám o obierániu królá Hiszpáńskiego práwo vczynili / áby go Biskupi z pány przednieyszymi ábo tám gdźie vmrze ábo w głownym mieśćie wybieráli.

Tolet: 8. *Post wielki.* Can: 9. Can: 10. *Wybieránie królá od Biskupow.*

2. Przy tym Synodźie iest list Zydow w Hiszpániey zá Sysenándá królá poniewolnie pochrzczonych / do królá Recceswindá / w ktorym mu práwdźiwe y szczere wiáry ś. Chrześćiáńskiey dochowánie obiecuia / y ná wszytkie śie karánia ieśliby w czym nie dotrzymáli / podáia. Jednák z nimi záwżdy byłá praca Biskupom / y ledwie iest ktory Synod w Hiszpániey / w ktorymby o ich napráwie práwá nie było.

Zydowie poniewolnie ochrzczeni.

W Angliey nie máły śie Pogáństwá poczet do CHRISTVSA przygárnał. Pendá krol syn Pendy / biorac zá żone v Osuwy królá Nordhumbrow / ináczey mieć iey nie mogł / áżby wiáre Chrześćiáńska przyiał. o ktorey gdy mu iáka iest oznaymiono / rzekł wzruszony słodkośćia y prawda iey: By mi dobrze pánny nie dano / ia chce być Chrześćiáninem. y wiele ludźi z soba pociągnał do zbáwienney wiáry. Dano mu do iego krolestwá kápłany / Ceddá / Addá / y Betá / y Diumá. etc. Osytá pánienká tego roku męczeńską korone wźiełá támże w Angliey. Pátrz w iey żywoćie. 3. Judokus syn królá Britonow wzgárdźiwszy świátem y krolestwem / pustelnikiem we wśi Pontynie dokonał.

Beda Epit: hoc anno & histor: lib: 3 cap: 21. *Krol w Angliey náwrocony Pendá.* 5. Octobris. *Krolewic mnichem.* Sigebertus hoc anno.

Sáráceni táko psowáć y pośiádáć Rzymskie páństwo poczeli / y ná morzu szkody czynić nie przestáli. Máhuwiás wodz ich wroćiwszy śie do Rodu / onego chłopá miedźiánego Colossum, ktory był śiodmym dźiwem ná świećie / w porćie Rodu pokruszył / y Zydowi iednemu przedał. Miedzy nogámi chłopá tego okręty chodźiły / wysoki był sto dwádźieśćiá stop. Obálił śie iuż był trzesieniem źiemie / ále cáły do tego czásu zostawał. Ten koniec máia tego świátá dźiwy. Zwoiowáli też Sáráceni Armenia / gdy Cesarz spał / á tylo ná czynienie szkod kośćiołowi czuynym był. Wznawiáło śie w Armeniey kácerstwo Mánicheyskie / o ktorym nápisał Petrus Siculus, ktory żył roku Páńskiego 870. ktorego kśiegi ná Wátykanie nálezione / przełożył ie ná Łáćińskie Iacobus Sirmundus Societatis Iesu, Páryski Doktor.

Siodmy dźiw świátá obálony.

Rok P. 654. Marćiná 6. Constánsá 13.

1. MArćin Papież w Chersonie w nedzy y vtrapieniách wielkich męczeństwo swoie wypełnił. Cudámi y zá żywotá y po śmierći słáwny. Zá żywotá slepego / pisze Audoenus Biskup Rotomágu / sáma modlitwa oświećił / y oczy mu przywroćił. V grobu iego / pisze Grzegorz wtory Papież / wiele śie niemoc leczy. Czego wszytek kray połnocny świádom iest. Ná mieysce iego on Eugenius namiestnik iego nástapił / ktory w sześć mieśięcy potym dokonał.

Anastas: Bibliot. *S. Marcin Papież ná wygnániu męczennikiem dokonał.* Ir. vita S. Eligij Sur: 1. Decembris. Greg: 2. ep: ad Leonem Isaur.

Máhuwiás wodz Sárácenow zebrał wodne woysko / y chćiał śie puśćić do Cárogrodu. Zászedł mu z swoia Armata Constáns Cesarz / y zwiodszy bi-

Theoph: anno 13. Constant.

Conſtáns poráżony.

twe/przegrał. y morze ſię ze krwi iego żołnierzow zárumieniło. A ſam ták v-ßedł: ſyná iedne° trebáczá w ßáty ſwoie vbrał/ ktory wśiadßy w Cesárſki o-kret Cesárzowi vćiekáć kazał/ á ſam ſię iáko Cesarz nieprzyiaćiołom vkazał/y wiele ich pobiwßy/ſam też zábity ieſt/y ſwoią śmierćią Conſtánſá wybáwił.

2. Paulus Diac: de geſtis Long: lib: 4. cap: 48. *S. Ian o Ariana mowi.*

Rotharis krol Longobárdow Ariánin po roku 16. pánowánia ſwego vmárł/ v kośćiołá ś. Janá pogrzebiony. Do grobu iego ieden ſię zákradł/y pobrał co ná ćiele było / y vkazał mu ſię Jan ś. mowiąc: Czemuś śmiał do-tykáć ſię ćiáłá tego człowieká/ktory ácz źle wierzył/ále ſię mnie odlecał: Otoż do kośćiołá mego nigdy nie wnidźieß. y ták ſię ſtáło. iákoby go kto dawił/ gdy wniść do kośćiołá chćiał. Co mi/powiáda Paulus diaconus, ten oznaymił/ktory ná to pátrzył.] y niewierni iáką świecką poćiechę máią/ktorzy ſię świętym odlecáią.

Rok P. 655. Vitáliana 1. Conſtánſá 14.

1. Anaſtaſius Bibliothecarius in Vitaliano. *Conſtans czyni ſię Katholikiem.*

Vygenius po ś. Marćinie ná Papieſtwo wſtąpiwßy / ßeść tylo mieśięcy żył / ácz dáwniey iáko namieſtnik Papieſtwo doſyć po-kornie ſpráwował. Wybrány ieſt po nim Vitálianus z Sygnium. Ten wyſłał poſły do Conſtánſá Cesárzá o potwierdzenie przywileiow kośćielnych/ktore Cesarz z ochotą y cźćią przyiął/y pokazał ſię zwierzchu być Kátholikiem y ziednoczonym z Piotrem ś. ktoremu przez poſły one dáry poſłał: Ewángelią złotem y drogiemi á wielkiemi kámieńmi opráwioną/ y inne vpominki / ktore Vitálianus iáko od Kátholiká przyiął. Bo ináczeyby ich był nie przyiął. Lecz zmyślał twarz chytry heretyk / boiąc ſię oney ohydy ktorą miał v Senatu Rzymſkiego y v wßytkich zachodnych kośćiołow/dla heretyctwá y zgubienia ś. Marćiná; tym zmyślániem chćiał

2. oney nieprzyiáźni zbyć. Piſał Vitálianus przez też poſły do Piotrá Cárogrodzkiego Pátryárchy/ vpomináiąc / áby herezyey zániechał. on mu odpiſał / iż wierzy iáko śś. Oycowie / y przywodźi ná podpárćie błędu ſwego pofálßowáne słowá ich / co ſię y ná ßoſtym Concilium pokazáło.

Act: 13.

Sygbert krol Pogáński wiarę przyimuie. Beda lib 3. cap: 22. *Oſuwi krol w Angliey od ſwoich zabity.*

W Angliey wiárá ſię świętá rozmnażáłá/bo krol záś iny Pogáńſki Sygbert wiárę ś. przyiał/ y poddáne ſwoie do niey przez kápłany przywiodł. Tám krol pobożny Oſuwi/ ktory tego Sygbertá do wiáry ś. obroćił / od powinnych ſwoich dwu Romeſow bráćiey zábity domá ieſt. Gdy ich pytano co zá przyczynę ná krolá mieli: rzekli: nie iną/ iedno iż nieprzyiaćioł ſwoich nie karał/ á wßytko im odpußczał. Jeden z nich był káźirodcá / ktorego był Biſkup o to wyklał / zákázuiąc áby z nim nikt ſpołecznośći nie miał. Tego krol Oſuwi nie záchowuiąc / ßedł do niego ná obiad / y potkał ſię z Biſkupem / y záwſtydźiwßy ſię / padł przed nim proßąc odpußczenia. A Biſkup gdy leżał krol/laſką ſię go ktorą w ręku miał dotknął/y rzekł: Iżeś ſię do domu złego człowieká pokwápił/w domu tym vmrzeć maß. Oná śmierćią on grzech zmázał/ y przyczyną śmierći/záſługę v Páná Bogá miał.

Rok Páński 656. Vitáliana 2. Conſtánſá 15.

1. *Máximus poſły Ceſarſkie nawroćił.*

Onſtáns Cesarz wyſłał poſły ſwoie do Máximá Opátá onego wygnánego dla wiáry do Bizyey/ to ieſt Theodozyußá Biſkupá Cesáreey z Bityniey / przedniey ßego w oney Sekćie Monotelickiey vczonego/y dwu Pátriciußow/Theodozyußá y Páwłá/áby Máximá do błędu ſwego námowili / y onego do Cárogrodu ze cźćią przywieźli. Wypiſána ieſt rozmowá ich ßeroko od Anáſtázyußá vczniá ś. Máximá/y inych/z ktorey oni trzey ták ſię zbudowáli/iż ſię pod przyſięgą ná Ewángelią y krzyż/y obraz Páná náßego/y mátki iego/zárzekli he-

Ná obrázy przyſięga.

retyctwá

retyctwá onego o iedney woley / y z sercá do prawdy Kátholickiey przystáiac: obiecáli ná toż Cesárzá námowić. Obiecáli iáko im rádził s. Máximus y do Rzymu iácháć / iedno go prośili / áby sam z nimi iáchał. Czego śie on podiał choć stáry / áby tám rozgrzeszenie wźieli / y kośćioł Cárogrodzki vspokoili y ziednoczyli. Dluga y vczona y prawde oświecáiaca iest oná wypisána rozmowá / do ktorey odsyłáć śie czytelnik muśi. y ták oni trzey Máximá s. pożegnáli / y do Cárogrodu śie wroćili / wszytko szczerze y náwrocenie swoie y poznánie prawdy Cesárzowi oznáymuiac / y onego do tegoż vpámietánia y wyznánia wiáry námawiáiac.

Drogá do Rzymu.

Ale Cesarz skłonić śie do prawdy niechćiał / áni ich obietnicom dosyć vczynić. Y posłał drugi raz Páwłá Consulá do Bizyey / áby ze czćia s. Máximá zsobá do Cárogrodu przywiozł. y gdy go tám w Cárogrodźie stáwili / gdźie śie z nim rozmawiáć imieniem Cesárskim mieli: przyszli do niego posłowie od Cesárzá / Epiphánius y Troilus z wielka pompa y tłumem ludźi / y z nimi on Theodozyus Biskup / ktory śie był vpámietał. y rzekł Troilus: mamy do ćiebie wskazánie Cesárskie / ále powiedz nam ieśli to vczyniß coć Cesarz każe? A on rzekł: powiedzćie co: trudno ná to odpowiádáć czego niewiem. y powiedział mu Epiphánius: Cesarz tego po tobie chce / ábyś z námi społeczność miał / á ná Typum przyzwolił. Bo dla ćiebie rozruchy śie dźieia. Ná ćie zachodne y wschodne krolestwá pátrza: ieśli śie ty do nas przyłaczysz / wszyscy śie wroca ktorzy śie od nas oderwáli. A my ćiebie zá oycá mieć bedźiem / y vweseliß nietylo to miásto ále y świát wszytek. A s. Máximus obroćiwszy śie do Biskupá Theodozyuszá / z płáczem rzekł: Wszyscy Pánie sadu twego wielkiego Boskiego oczekiwamy. Pomni co śie postánowiło ná s. Ewángelia y krzyż ożywiáiacy / y obraz Bogá y zbáwićielá naszego IEZVSA CHRISTVSA, y iego Bogárodźice naświetszey mátki. A Biskup twarz ná źiemie spuśćiwszy / pokornie rzekł: Co mam czynić gdyż śie ináczey zda Cesárzowi? A świety powiedźiał: Czemuś przyśiagł ná Ewángelia / y ći co z toba byli / gdyśćie tego nie spełnili cośćie obiecáli? Záprawde wszytká moc niebieska ná to mie nie námowi / ábych to vczynić miał. Jákobych śie obronił nietylo przed Bogiem ále y w sumnieniu moim / gdybych śie dla chwały ludzkiey / ktora z śiebie nic nie iest / wiáry ktora nam zbáwienie przynośi / záprzał? Co gdy rzekł / wszyscy nań w gniewie powstáli / y szárpáiac go / szczypiac y bijac / vplwáli / od głowy áż do nog wszytke suknia iego sprośnym onym błotem szpecac. Aż ie Biskup vbłagał / iż przestáli / y zás śiedli / y rozmáićie mu łáiac y grożac / nic ná nim dowieść nie mogli. To tylo słyszeli od niego: Czyńćie co chcećie / ia ná heretyctwo nie przyzwole. Tedy od niego poszli. Bo czás był obiádom. A názáiutrz przyszedł do niego Theodozyus Consul / y podał go żołnierzom / ktorzy go do Perbery záprowádźili / y tám pod straża mieszkał / y ták śie wiárá Kátholicka ná onych wschodnych kráiách / iednym Máximem y dwiemá iego vczniámi / ktorzy tákże ná wygnánie potepieni byli / zátrzymálá. wedle onych słow Prorockich: By nam był Pan Bog naśienia nie zostawił / zostálibysmy iáko Sodomá y Gomorrhá. Bo po śmierći tego niezbożnego Cesárzá / wszyscy śie po Concilium szostym do prawdy / ktorey Máximus bronił / wroćili.

2. Máximá do Cárogrodu przywieziono.

Rozmowá z Máximem.

Ná obrázy y krzyż S. przyśięgá.

3. Zelżenie S. Máximá.

Ná wygnánie posłany.

Wiára śie S. od trzech zátrzymálá.

W tym on Piotr Pátriárchá Cárogrodzki heretyk / ná sad Boży / dwie lećie tylo śiedzac / wezwány iest. y nástapił po nim Thomás / ktory śie ná Concilium przyszłym Kátholikiem być pokazał. Ale wietsze iest podobieństwo / iż był heretykiem / bo s. Máxim vczestnictwá z nim mieć niechćiał / iáko śie niżey powie.

4.

W Tolećie był Synod ze dwudźiestu Biskupow / ná ktorym Potámius Biskup Brákárieński / pismem y sámemi vsty swemi dobrowolnie Biskupstwo złożył / dla grzechu ćielesnego w ktory wpadł / o ktorym nikt niewie-

Tolet: Conc: 10.

Potámius Biskup iáko pokutował.

dział / sam

Calend: Roman: 16. Aprilis.

dział/ sam go ná sie przed biskupy z wielkim płáczem wyznał/ y ná pokute sie
ćiesżka zámknał. Rzadki tákiey pokuty przykład. Dáli Oycowie ná iego miey-
sce Fruktuozá/ wielce świetego Biskupá/ ktorego kośćioł pámiatke ma.

Rok P. 657. Vitáliana 3. Constán: 16.

I. In actis S. Maximi & Theoph. Martyrol: Rom: 13. Augusti.

Máximus záś do Carogrodu przywiedziony.

CEsarz záś Constáns Máximá y dwu vczniow iego przyprowá-
dźić kazał do Cárogrodu ná sad/ o zádánie nieiákiey zdrády: á rá-
czey áby sie ieszcze on pokuszono/ żeby ná on Typus námowić sie
dał/ y z Cárogrodzkim kośćiołem społeczność wziął. y gdy go w
Senaćie/ gdźie ludźi wiele było/ postáwili: Wywiedli nań świá-
dki/ iż Egypt y Alexándria/ y Penthápol/ y Tripolim/ y Afryke Sáracenom
wydał. Lecz on fałsz ich łácno zbiiał. Potym o wierze z nim sie wdáli/ co ná-
medrszy heretycy/ około iedney woley w CHRISTVSIE mowiac: on im ich
błedy zbiiał/ á prawde vkázował/ ták iż milczeć y pochwalić iego mowe mu-
śieli. O cześć tylo Cesárska mowić poczeli/ ktora sie ná wzgárdźie onego

Dysputácya z Maximem.

Typum działá. A ś. im rádźił: áby Cesárzowi mowili/ żeby vczynił iáko dźiad
iego Heráklius/ ktory Ecthesin iáko iest wyższey/ z śiebie złożył/ y ná Sergi-
uszá ia/ iáko było prawdá/ obroćił. y ták ony rozmowy skończyli/ y rozeszli sie
z weselem. Poznáć sie z tego może/ iż Cesárze práwá pisząc/ od Cáro-

Prawa Cesárskie w czym nie práwe.

grodzkich Pátryárchow/ do wiele złych praw zwiedźieni byli/ wedle tego iá-
ki był Pátryárchá ábo heretyk ábo schismátyk/ y dla tego w práwách Cesár-
skich/ błedow iest wiele.

2.

Potym w Sobote ś. Máximá y vczniá iego Anástázyuszá/ ná pálac
przywiedźiono/ gdźie dwá byli Pátryárchowie/ Thomás Cárogrodzki/ y
drugi. y przyszli Constáncius y Menás instigatorowie ná Máximá/ prosząc

Maxima sadza.

Anástázyuszá vczniá Máximowego/ áby ná to co káza przyzwolił. On nie-
chćiał/ y z wielka wolnośćia/ gdy go pytano iesli przeklina Typum, mowił:
przeklinam. y potym wywiedli go z onego mieyscá/ á Máximá wprowádźi-
li. y rzekł mu Pátricius Troilus: Wyznay grzechy swe/ bo zábit bedźiesz. A on

Na potwarz iáko powiedźiał.

odpowiedźiał: To co ná mie świádkowie mowili: ták to do prawdy podo-
bno/ iáko gdyby kto dyabłá Bogiem czynił. Co iż iest niepodobno/ ták y to co
mi zádano fałsz iest: To iest/ o onych zdrádách z Sáracenámi. Spytał Tro-
ilus: á Typum przeklinasz? odpowie: przeklinam. A on: To y Cesárzá prze-
klinasz? Rzekł: pisánie przećiwne wierze ś. przeklinam nie Cesárzá. y spytał:

W Rzymie kacerstwo wyklęto.

á Typus gdźie iest przeklety? odpowie: w Rzymie w kośćiele Zbáwićielá y
mátki Bożey. Spytał: masz społeczność z tym nászym kośćiołem? Máxi-
mus: nie mam. Troilus: Czemu Rzymiány miłuiesz/ á Grekow nienawi-

Rzymiany dla czego miłował Maximus.

dźisz? Máximus: Roskazał Bog nikogoż w nienawiśći nie mieć: Miłuie
Rzymiány iáko teyże wiáry: miłuie Greki/ iáko tegoż iezyká. Troilus: Wie-
le lat masz? Máximus: śiedmdźieśiat y pieć. Troilus: á twoy vczeń daw-
no przy tobie? Máximus: Trzydźieśći y śiedm lat. Gdy tedy wiele mowio-

Osadzony Maximus.

no przy onym sadźie/ żaden z Pátryárchow słowá nie rzekł. Y wywieść stár-
cá kazáli/ y wyrok vczynili/ w rzeczy ludzki/ zdrowie mu zostáwuiac. Wie-

Męczeństwo iego.

dźiono ie do sadowego domu/ y tám stárostá bić kazał rośćiagnionego stár-
cá Máximá/ żyłámi twárdemi. nie vżalił sie nád stárośćia iego y ćiáłem skur-
czonym/ y posty á pracámi wysuszonym: polałá sie źiemiá krwia iego/ człe-
nek żaden zdrowy nie został. Toż vczyniono vczniowi iego Anástázyuszowi/ y
trzećiemu te° imieniá tákże Anástázyuszowi. A woźny wołał: ktorzy krolá nie
słucháia á w vporze zostáia: godni sa ták ćierpieć. y wrzućili ie do ćiemnice.

3. Maximowi iezyk vrzniono.

A názáiutrz wywlekli stárcá świetego ran y puchliny pełnego/ y iezyk
mu głeboko w gárdle vrzneli. On iezyk Theologá/ ktory Bożey prawdy bro-
nił/ z kto-

nik/ z ktorego mądrość niebieſka iáko rzéká płynęłá. y ták zámknąć náukę iego/ mowę mu odeymuiąc/ chćieli. Lecz P. Bog nád mniemánie dał mu mowę lepßą nizli z ięzykiem. *Bez ięzyká mowili.* Toż vczynili vczniowi iego Anáſtázyußowi/ ktoremu tákże P. Bog dał rozumną mowę bez ięzyká/ y potym związawßy go y męczywßy/ rękę mu práwą nożem y młotem odćięli/ tákże y iego vczniowi. y wywiodßy ie z ſądowego domu/ włoczyli ie po rynku/ ięzyk ich y ręce odćięte vkázuiąc/ y ná śmiech wßytkim podáiąc. *Rękę prawą S. Maximowi vrzezali.* Potym ták obćięte/ ná wygnánie boſo y bez żywnośći y wßelákiego opátrzenia/ w dáleką ſtronę zádáli. Drugiemu vczniowi iego Anáſtázyußowi/ iż niegdy piſárzem v Ceſárzow ſłużył/ przepuśćili. W drodze oney śiedźieć ná dobytku y chodźić nie mogąc Máximus ś. w vplećionym koßu/ z niewymowną boleśćią y nędzą zánieśiony ieſt. Prowádźili z nim onych dwu vczniow/ z ktorych ieden ná drodze oney ſtrudzony duchá ktorego ſámego miał/ P. Bogu oddał. A ś. Máximus w miáſteczku Alániey/ w nędzy wygnánia onego/ ſam ſobie ácz dni pełny ſłużąc/ po trzećim roku/ po zapłátę niebieſką męki y pracey y po koronę męczeńſką poßedł. V grobu iego trzy pochodnie dźiwney iáſnośći widźiáne były. Grekowie w Menologium/ y Láćinnicy w Mártyrologium/ zá wielkiego męczenniká Bożego poczytáią go. *Maximus wielki męczennik v Grekow y Rzymian.* Piſał wiele mądrych y nabożnych kśiąg/ ktore ſię wyliczáią.

W Toledie/ po ś. Eugeniuśie náſtąpił ná biſkupſtwo ś. Ildefonſus/ o ktorym iedno Concilium w Hißpániey v Penny zá Biſkupá Egidiußá Toletáńſkiego roku P. 1302. ma te słowá: iż mátká Bogá y zbáwićielá náßego przechwálebna y záwżdy dźiewicá Márya kápellaná ſwego/ dźiewictwá ſwego oſobliwego chwalcę Ildefonſá Biſkupá Toletáńſkiego/ ſámá z niebá w ćiele ſtąpiwßy dárámi y vpominkámi duchownemi ozdobiłá/ ná znák duchowney miłośći. á myſmy winni czćić ktore oná vczćiłá. vſtáwiamy/ áby świeto iego było znácznieyße/ ⁊c.] Tę hiſtorią wypiſał Julianus tegoż kośćiołá dyákon/ ktora ieſt miedzy iego kśięgámi/ y ſłyßał ią od Vrbaná y Ewánciußá/ ktorzy tegoż wieku ktorego ś. Ildefonſus/ żyli. Ten Vrbanus był potym Biſkupem Toletáńſkim. Ná dźień Wniebowźięćia mátki Bożey gdy ná iutrznią wſtał ś. Ildefonſus/ nálazł kośćioł pełny świátłośći/ od ktorey drudzy przeląkßy ſię vćiekáli. A on wßedł/ y padßy v ołtarzá naświętßey Pánny/ vyźrzał ią ná ſtolicy śiedzącą/ ná ktorey Biſkupi śiadáią y lud pozdrawiáią. Ná ktorey potym żaden śiedźieć Biſkup nie śmiał/ okrom iednego Sygebertá/ ktory záraz biſkupſtwo ſtráćił/ y ná wygnánie wypchány był. Y widźiał kośćioł pełen pánienek śpiewáiących coś z Pſálmow Dawidowych. y rzekłá do niego mátká Boża: Przyſtąp ſługo Boży/ weźmi podárek z ręku moich z ſkárbow Syná mego. ßáty ktorą ná ćię kłádę tylo ná ſłużbę moię vżyway/ po śmierći z inemi ſługámi Syná mego w pálacách moich weſelić ſię będźieß. *4* *Ildefonſus od Bogarodzice ßatą vczczony.*

Y drugi o tymże dźiw powiáda. Gdy lud prágnął widźieć Láokádiey ś. Pánny reliquie/ ábo ćiáło w grobie pod wielkim kámieniem ſchowáne/ ná dźień świętá iey/ przy krolu Reccyſwindu y wßytkich ludźiách: przyklęknął v iey grobu ś. Ildefonſus. y gdy ſię modlił/ pokryćie ono z kámieniá/ ktorego trzydźieśći młodych ledwie by podnieśli/ ſámo ſię podnioſło. *5.* *Cud v grobu S. Laokadiey.* A lud krzyknął: Chwałá Bogu ná niebie. A Biſkup záchwyćił część reliquiy/ y ręką ćiągnąc prośił áby mu kto podał nożá ábo nożyczek ná vrznienie. Krol ſam ſwoy nóż wyiął y ręką ſwoią podał. á Biſkup vrznąwßy/ y nóż miedzy reliquie położył/ áby ná świecką poſługę obrocony nie był/ ⁊c. Wiele inych/ mowi tenże/ opußczamy iego cudow.

Rok Páńſki 658. Vitáliana 4. Conſtánſá 17.

1. Sex: Synod: Act. 13.

Thomás Cárogrodzki Pátryárchá vmárł. Náſtąpił Jan Cuſtos ſkárbow kośćielnych. O ktorym drudzy piſzą/ále w dźieiách zfalſzowánych/ żeby Kátholikiem być miał. Lecz ś. Máximus/ nie ćierpiałby był wygnánia. Boby z nim był w vczeſtnictwie zoſtał.

Saraceni o pokoy śl4.

Tego roku/piſze Theophanes/Máhuwiás wodz Sáráceńow o pokoy do Ceſárzá poſłał/ obiecuiąc mu od Arábow ná rok tyśiąc złotych/ y koniá/ y niewolniká.

2. Apud Surium 10. Septembris. Tom: 5. *Theodardus męczennik.*

W Gálliey po śmierći Sygebertá bárzo nabożnego krolá/Klodoweus brát/ ná iego cześć náſtąpił. Bo ſynow nie miał Sygebertus/ y ná oney cześći/ſyná ſwego Childeriká oſádźił/ ktory wielkie krzywdy kośćiołowi czynił/ y imienia wydźierał. O co gdy do krolá onego Theodárdus Biſkup Leodyeńſki żáłowáć ſie/ y one krzywdy przekłádáć/ á dobre kośćielne wybáwiáć iáchał: Ci co kośćielne dobrá trzymáli/ w drodze go we wśi Aliſácia/ zábili. Słynął iáko męczennik cudámi.

Rok P. 659. Vitáliana 5. Conſtanſá 18.

1. Theoph. *Brata ſwego dyakona Ceſarz zabił.* Cedren: in Conſ: hoc anno. Anaſtaſius. Cedrenus vt ſupra. *We ſnie z kielichem ſię vkazuie.*

Mial Conſtáns Ceſarz brátá rodzonego Theodozyuſzá/ ktorego ná ſtan duchowny obroćił/ y Páweł go był Cárogrodzki Pátryárchá ná dyákoná poświęćił/ y brátu Ceſárzowi krew Páńſką w kielichu v ołtarzá podawał. Tego Conſtáns w niewinnośći iego/ſercem okrutnym zábił/powinną y kośćielną krew rozlewáiąc. A gdy mniemał iż on brát iego zginął y pámiątká iego zniſzczáłá: doznał iż po śmierći żyie y woła iáko Abel po śmierći. Bo mu ſię przez ſen często vkázował/kielich w ręku trzymáiąc/á mowiąc: Piy bráćie: iákoby rzekł: Nápoyſię krwią bráterſką ktorąś rozlał. Piy nie oną krew ktorąmći v ołtarzá z kielichá ná okup grzechow dawał: ále moię piy ná pomſtę od Bogá.] To ſłyſząc/ále bárzo ſię y ſámym ſumnieniem ściśniony bał/ y nie vćiekł ſię do pokuty/ ále iáko Kaim do vćiekánia y błakánia ſię/ rozumieiąc/ iż zbydź onego wołánia ná inym mieyſcu mogł. y był iáko ſzalony/ y puśćił ſię z Cárogrodu do Sycyliey/ żonę y dźieci zoſtáwiwſzy/ktorych mu potym wydáć Cárogrodzánie nie chćieli. Nodpycháiąc ſię od brzegu/ná miáſto ono ſtołeczne páńſtwá Rzymſkiego plunął. Ale go on brát zábity y w Sycyliey gonić nie przeſtał/ z onym mu ſię kielichem vkázuiąc/á ſrodze go przeſtraſzáiąc. Obrał ſobie mieſzkánie w Syrákuzie/gdźie chćiał Rzymſkie páńſtwo przenieść/ gdy ſię był ludźiom dla oney herezyey Monotelickiey y onych błędow obrzydźił. Jáko ſię krwią duchownych Márćiná Papieżá y Máximá Opátá mázáć począł/ ták w inne grzechy y do zámordowánia własneº brátá vpadał/á do lekárſtwá nie tráfiał.

Dla ſtrachu vćiekł Ceſarz z Carogrodu.

Theoph.

Máhuwiás wodz Sáráceńſki zábiwſzy ſwego przećiwniká Hálego/ iuż nie poſtępował dáni Ceſárzom/ále ſię y ná Perſy y ná Rzymiány podnośił.

2. Paulus Diaconus lib: 4. cap: 49. *O przymowkę paniey ſwey ſługa na rękę wyzywa.*

Rodoálduſá krolá Longobárdow/człowiek ieden ktoremu był żonę po ſromoćił/zámordował. Miał zá żonę corkę Theodolindy oney krolowey/ ktorą był ieden v niego o cudzołoſtwo odnioſł. Sługá iey ábo niewolnik Kárellus/ onego co to powiádał o czyſtośći pániey ſwey/ ná rękę wyzwał/ y to v krolá vprośił. y gdy ſię ſtárli/ zábił Kárellus onego człowieká/ y ták pánią ſwoię oczyśćił. Tá w Tyczynie zbudowáłá kośćioł ś. Janá z wielkimi nakłády/ y dochodámi nádáłá. Od tych dźikich ludźi Chrześćiánie ſię byli náuczyli ſpráwiedliwość y niewinność ręką y poiedynkowym potkániem pokázowáć. Ale to bárzo gruby grzech y głupſtwo/gdyż P. Bog przepuſzcza to iż w bitwie ſpráwiedliwy przegrawa/zá táiemną rádą Bożą/ ktorey my nie dośięgamy. A nietylo práwy przegráć w bitwie tákiey może/ ále y duſzę ſtráći/ dla pomſty zákazáney y mężoboyſtwá. Tákie przeklina kośćioł w práwách ſwoich.

Wyzywanie na rękę, grzech wielki.

Rok

Rok Pański 660. Vitáliana 6. Constánsá 19.

DN ś. Máximus Opát/ miedzy Alany trzy látá po vrznionym ię- 1.
zyku y vćiętey ręce/ ná wygnániu mieszkáiąc/ po zapłátę y koronę Máximus S. z ćiá-
poszedł. Zyie wieczna miedzy męczenniki pámięć iego. łá wyszedł.

Klodoweus mnieyszy krol Fránkow ná grobie ś. Dionyzyu- Aimon lib: 4.
szá śrebro zdiąć y vbogim rozdáć/ bo był głod w Gálliey/ roskazał: cap: 41.
y zdeymuiąc nie vczćił ćiáłá. Bo kość z iego rámienia złamał y porwał. Byłá Grob S. Dionyze-
to pokrywká do łákomstwá. Bo pierwey swego skárbu ná vbogie ruszyć miał/ go nieuczczony.
niżli Bogu oddánego/ do ktorego nic nie miał. A iesli táka byłá dla vbogich
potrzebá/ kśięża to sámi czynić mieli. Przetoż od tego czásu z onego domu Krolestwo Frán-
Morowingow z ktorego był pierwszy Klodoweus/ krolestwo wychodźić po- kow ná iny dom
częło/ á do tych sie obracáło/ ktorzy domámi krolewskimi rządźili/ gdy sámi przeniesione.
krolowie wszytkimi sie roskoszámi báwili. Jáko y ten Klodoweus. Aimon lib: 4. cap: 44.

Rok P. 661. Vitália: 7. Constánsá 20.

ROku tego ś. Amándus Biskup Tráiekteński do oyczyzny gorney po- 1.
szedł. Wiela narodow Apostoł/ zwłaszczá Flándrow y Skláwow á- Molanus in Nata:
bo Sláwow/ v Dunáiá Ewángelią rozśiewał. Wiele ludźi płći o- SS. Bal. 5. Febr.
boiey do żywotá doskonáłośći przyćiągnął/ y klasztorow wiele wzbudźił.

Rok Pański 662. Vitáliana 8. Constánsá. 21.

KLodoweus mnieyszy krol Fránkow zezwawszy wszytki swoie Bisku- 1.
py do Klipiáku/ klasztor ś. Dionyzyuszá y iego towárzyszow męczen- Aimon lib: 4.
nikow zbudował/ y kośćioł on wielkimi wolnośćiámi nádał/ y imio- cap: 41.
ná y fundácye iego vmocnił. Znáć iż zá ono pokutował/ co był v grobu te-
go świętego zbroił.

Rok Pański 663. Vitáliana 9. Constánsá 22.

COnstáns Cesarz vdał sie do Włoskiey źiemie/ y przyiáchał do Rzy- 1.
mu piątego dniá Lipcá. Przyiął go ze czćią Papież/ y wyiáchał Anastasius in Vitaliano.
przećiw iemu. Bez wątpienia że swoim do Włoch przyiáchániem Cesarz do Rzy-
pokazał sie być Kátholikiem / y od onych wschodnych herezyi v- mu przyiachał.
ćiekáiącym / tám gdźie żadney przyiáźni iesliby w onym kácer-
stwie zostawał / spodźiewáć sie nie mogł. Tegoż dniá do ś. Piotrá ná mo-
dlitwę iáchał y dar ofiárował. y potym do ś. Máriey y tám też dar oddał / y
záś do ś. Piotrá w Niedźielę z żołnierzmi swymi szedł / y wszyscy mu z świe-
cámi záśli/ y ofiárował ná ołtarz płaszcz złotogłowowy / y Msze święte tám
były. Záś w Niedźielę był v ś. Piotrá / y po Mszy pożegnał sie z Papieżem.
Dni dwánaśćie w Rzymie będąc/ miedź ktorą sie miásto ozdabiáło połupił/ Miedź w Rzymie połupił.
y kośćioł P. Máriey ad Martyres ktory był pokryty miedźiánemi gontámi
odárł / y do Cárogrodu z inymi rzeczámi zásłał. Záiáchał do Syciliey y tám
w Syrákuzách mieszkał / z wielkim vćiążeniem ludźi/ iákiego nigdy nie by-
wáło/ po Kálábriey / Syciliey/ Afryce / Sárdiniey. Niesłycháne krzywdy Vćiskał poddane.
obywátele źiem onych vćierpieli. y naczynia święte kośćiołow wybierał y
nic nie zostáwował.] To Anástásius.

Papież onego ták wielkiego okrutniká/ ktory Papieżá Márćiná y Má- 2.
ximá y brátá rodzonego ták pogubił / y kácerstwá rozmnażał / y wiele złego
kośćiołom czynił: dla tego ták przyiął mogąc go káráć / ábo od iego widze-
nia vchodźić / iż sie Kátholikiem pokázował. Zá czym kośćioły wschodnie
przyść łácniey do iednośći mogły. y nie omylił sie ná tey rádźie. Bo będąc w
tym mniemániu v ludźi/ iż był áż do śmierći Kátholikiem / potomkowie ie-

go Cesárze y z ludem wschodnym / łácno sie záś do prawdy wiáry świetey przywiedli. Nim do Syciliey Constáns wiáchał/miał trudność z Longobárdámi / y bitwy z nimi staczał.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 6.

Rok P. 664. Vitália: 10. Constánsá 23.

1. Constántinus Patriarchá Cárogrodski Kátholik. Sex: Synod: Act: 14.

IAn Cárogrodzki Biskup/siedząc pięć lat y miesięcy dziewięć ná stolicy oney/dokonał. Nástąpił po nim Constántinus iuż Kátholik/ y nie Monotelitá / ácz y dwá przed nim Thomás y Jan zá Kátholiki sie máią. Lecz póki Cesarz do Syciliey nie wyiáchał/nie możem sie o nich vpewnić.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 19. 20. &c. Sláwi pobići.

Grimoáldus krol Longobárdow przećiw Lupusowi kśiążęćiu Foroiulij przyzwał Awary/to iest Hunny: bo był od niego odstąpił. y zábili Lupusá Awarowie. Zábity też był Wárnefridus ktory po Lupuśie nástąpił. A Wektáris nieiáki/ przyzwáne Skláwy ábo Sláwy do oney woyny/cudem Bożym pogromił. Bo z predká nie máiąc iedno dwádześćiá y pięć osob/ gdy si: im z łysą głową iáką miał/ vkazał/ P. Bog postrách ná nie puśćił/ iż pięć tysięcy ich vćiekáło / y nie wiele ich vszło.

2. Klodoweus wtory krol Fránkow tego roku świátá dokonał. krolował lat ośmnaśćie. Syny trzy zostáwił/Klotáriuszá/ Childeriká/ y Theodoriká.

Aigulphus od swoich mnichow zábity. 3. Septembris. 20. Martij.

Aigulphus Opát Lerineński od swoich mnichow z inymi towárzyszmi zábity/ miedzy męczenniki poczytány. Pátrz w iego żywoćie. S. Gertrudá dziewicá tegoż roku do CHRISTVSA poszłá. Pátrz w iey żywoćie.

Rok Páński 665. Vitáliana 11. Constánsá 24.

1. Beda lib: 3. cap: 29. Z Angliey vpominki do S. Piotrá.

DWá krolowie z Angliey Osuwi Nordhumbroński y Ekgbert Kántuáriyski zgodnie wysłáli do Papieżá Witáliana kápłaná Wighárdá / vpominki śląc Piotrowi ś. y do náuki sie y posłuszeństwá oycowskiego oddáiąc/á prosząc áby onego kápłaná Arcybiskupem poświęćił Dorowerneńskim/żeby mogł w Angliey Biskupy stáwić y poświęcáć. Lecz on Wighárdus nim do poświęcenia odprzyszło/ w Rzymie powietrzem y z towárzyszmi vmárł. A Witálianus odpisuiąc/dziekuie P. Bogu zá ich wiárę/ y do pomnożenia iey miedzy poddánymi ich vpomina.

2. Eligius. Audoenus in vita eius apud Surium 1. Decembris.

Eligius ś. Biskup Nowiomeński/Apostoł Flándrow/tego roku do oyczyzny z ćiáłá wyszedł. Wielkimi cudámi y zá żywotá y po śmierći od Páná Bogá vczczony. Bátyldá krolowa żoná Klodoweá wdowá/gdy ćiáło iego ná pogrzeb do Kále klasztoru zánośić chćiáłá/żadną mocą podnieść go nikt nie mogł / y zostáć w Nowiomie muśiáło. A gdy z synmi trzemá krolestwo spráwowáłá / á po krolewsku sie / nie iáko wdowie przystało / vbieráłá: po

Wdowi vbior krolowey.

śmierći ią przez iednego páná vpomniał ś. Eligius / áby wdowi vbior nosiłá. Co oná z ochotą/ száty drogie ná vbogie rozdawszy/ vczyniłá/ y potym sie w klasztorze zámknęłá/ y w mniskim odźieniu żywotá dokonáłá. Przeżyłá Klotáriuszá y Childeriká syny / wedle proroctwá Wándregisylá kápłaná świętego.

Cudá w kośćiele zachodnym.

Miáłá w ten czás wiele świętych Gállia y Anglia / ktorzy cudá czynili/ gdy wschodne kośćioły błędy sie heretyckimi nápełniáły/ y woynámi Sárácenow psowáły.

Rok Páński 666. Vitáliana 12. Constánsá wtorego 25.

1. Theodorus Pátriarcha Carogrodzki heretyk.

COnstántinus Pátryárchá Cárogrodzki dokonał. Siedźiał rok y miesięcy dwá. nástąpił wielki y żwáwy y chytry heretyk Theodorus Sincellus / ktory wielką był pomocą kácerstwu Monotelitow.

Tego roku w Lusitánicy był Synod w Emericie. Miedzy inymi Kanony vstáwili: Gdy krol ná woynie/ áby zań w káżdym kościele ofiárá byłá P. Bogu/ y zá woysko iego/ áby mu dał P. Bog zwyćiestwo. Co ma być áż do wrocenia iego ná stolice swoie. ktoby tego nie czynił/ od Metropolitaná wyklęty ma być. Ciż oycowie zákazáli: áby nikt źle nie mowił o Biskupie vmárłym/ y żadnych obmow nie czynił/ pod niemáłą pokutą.] To vczynił wedle oney pospolitey mowy: O vmárłym nic/ by y Neronem był.

Can: 3.
Mše za krolá y woysko czásu woyny.
2.
Can: 17.
O vmarłych nie mowić.
Can: 19.

Jest y on tám státut/ gdy dla vbostwá ktory kápłan ma dwá kościoły/ áby w Niedźiele w obu Mszą miał/ to iest dwie ś. ofierze.

Rok P. 667. Vitália: 13. Constánsá 26.

KReteński Arcybiskup Páweł/ Janowi Biskupowi Láppy/ w sądźie swoim dopuśćić áppellácicy do Rzymu niechćiał/ y strażą go osádźił. A on z więźienia vćiekł/ y do Papieżá Witálianá do Rzymu przyszedł. w ktorego spráwe weyźrzawszy/ y niewinnego nálazszy/ przywraca go do wszytkiego/ y szkody nagrádzáć każe/ y Arcybiskupá przez list karze/ y groźi mu/ gdyby sie tego drugi raz dopuśćił.

1.
Z Krety áppellácya do Papieżá.
Vital: Epist: 1.
Tom: 2. ep: R. P.

Ildefonsus Toletáński Arcybiskup/ tego roku z ćiáłá do CHRISTVSA wyszedł. Wielki człowiek/ cnoty y náuki pełny. y od naświętszey mátki Bożey vczczony/ iáko było wyższey. Pisał wiele/ ále trochá co zostáło iego prácey/ więcey poginęło. Siedźiał lat dźiewięć. ꝛc.

Ildefonsá śmierć.

Rok Páński 668. Vitálianá 14. Constánsá wtorego 27.

COnstáns Cesarz w Syrákuźie w Sycilicy gdy sie w láźni mył/ od Jedrzeiá syná Troilá zábity iest. Jego nieprzyiaćiele obráli zá Cesárzá Mezenciuszá Armená. O czym syn Constánsow Constántinus vsłyszawszy/ z Cárogrodu puśćił sie do Sycyliey/ y onego Mezenciuszá zábił/ y ine sprzyśięgłe ná oycá iego. Do czego wiele mu pomogł Papież Witálianus/ iáko sam wyznawa. Bo był Kátholikiem státecznym. y zporządźiwszy páństwo záchodne/ wroćił sie do Cárogrodu/ y zá towárzysze ná páństwo wźiął dwu swoich bráćiey/ Tyberiuszá y Herákliuszá. Zwano go Pogonatus. iż wyiáchawszy z máłym wąsem/ z długą sie brodą z Sycyliey do Cárogrodu wroćił. A gdy lud Cárogrodzki vpornie y nie ná czás nálegał nań/ áby bráćią iego koronowano: on rozgniewány/ nosy im vrzynáć y obieśić ie kazał. Zábił y Justinianá oycá Germaná/ ktory Pátryárchą był potym/ y sámego Germaná otrzebić roskazał. Acz sie to nie tego roku dźiało. Chćiał záraz vspokoić kośćioł ś. á heretyki wschodnie vkroćić/ ále mu woyny nie dopuśćiły/ iáko sie sam do Doná Papieżá wymawia. Jednák milczeć im roskazał/ ażby sie Concilium powszechne zebráło. Bo go Witálianus prośił/ áby zwyćiężywszy tyránny/ heretyki kośćioł Boży burzące/ vskromił. Do Afryki Sárácenowie wpadszy ośmdźieśiat tyśięcy ludźi w niewolą pobráli/ z wielką żáłośćią Chrześćiáństwá.

1.
Anastasius & Theophanes.
Constáns Cesarz zábity w łáźni.
Pogonatus ná Cesárstwo Kátholik.
Zonaras.
Heretyki pohámował.
2.
Annal.
80. Tyśięcy niewolnikow.
Beda lib: 4. cap: 1.

Papież Witálianus szukáiąc kogoby godnego do Angliey ná Arcybiskupstwo posłał/ nálazł Hádryaná Opátá v Neápolim w klasztorze Niridanie/ rodem z Afryki/ biegłego w Greckim y w Láćińskim ięzyku. Ale sie bárzo wymawiał/ y obiecał Papieżowi vkázáć ná to godnieyszego. y vkazał w Rzymie Theodorá z Társu Cyliciey człowieká vczonego y dobrego/ lat sześćdźieśiąt y sześć máiącego. Prośił Theodorus áby z nim iáchał Hádryan/ áby go náuczał/ żeby czego przećiw prawdźie wiáry ś. iáko zwyczay Grekom/ do kośćiołá nie wprowádźił. A iż miał włosow golenie wedle wschodnych stron/ czekał cztery mieśiące ażby mu włosy vrosły. Y poświęcony ná Bisku-

Theodorus do Británniey od Papieżá wysłány.

pá od Papieżá z Hádryanem do Brytánniey iáchał. krol Egbertus dowie-
dziawßy sie o nich / iż iuż w Gálliey byli / wysłał stárosie swego Redfridá /
ktory ie do Angliey prowádził / zá dozwoleniem Fráncuskiego vrzednıká E-
broiná. Ten Ebroinus bedac sprawca domu krolewskiego / Maior do-
mus v Klotáriußá mnieyßego krolá Fránkow / ktory krotko krolował / po

3. Apud Surium 2. Octobris.

Ebroinus do kláßtoru.

iego śmierći widzac o krolestwo spór miedzy dwiemá bráty / Chilperykiem y
Theodorykiem: stał przy Theodoryku. ále gdy przewieść nie mogł / á Chilpe-
rikus ná krolestwo nástapił / vprośił sie do klaßtoru Luxowieńskiego / y tám
w mniskim żywoćie przemießkał. Toż sie stáło Leodegáryußowi / gdy
ná tenże vrzad v krolá Chilperiká wstapił / madry bárzo y spráwiedliwy / y
wßytkim ludziom miły / y ná Biskupstwo Augustoduńskie podwyżßony był:

Nießcześćie świeckie do klaßtorá pedzi.

nie długo mu dworskie ßcześćie trwáło: z krolem sie záwaśnił / y śmierći v-
chodzac / do tegoż klaßtoru ná mniski stan / y skryty od świátá żywot / poßedł.
y do tey Philozophiey pieknie nießcześćie świeckie ludźie pedźi.

Rok Páński 669. Adeodatá 1.

Constántiná czwartego Pogonatá 2.

1. Anastas: in eodem.

Sycilia od Sáráćenow zwoiowána.

Anastasius.

Apież Witálianus tego roku duchá P. Bogu oddał. Siedźiał
lat czternaśćie y mieśiecy pieć / człowiek świety / ktorego dźień
kośćioł wspomina. Nástapił po nim Adeodatus Rzymiánin /
syn Iowianá / ktory był mnichem / człowiek wßytkim miły y
wdźieczny. Zá iego czásow Sáráceni do Syciliey wpádli / y
Syrákuze złupili / y wiele krwie rozlali / y ßkod poczynili / y miedź z Rzymu
przywieziona pobráli / mnichy pobili / y on wysep zwoiowawßy / wroćili sie
do Alexándryey.

2. Beda lib: 4. cap: 2. de gestis.

Prace w Angliey Theodorá y Hádriana.

Náuki y ßkoły záłożył.

3. Martij.

Oni dwá Theodorus y Hádryanus z Rzymu do Angliey od Papieżá
Witáliana posłáni / ßcześliwie one kośćiołá ś. winnice rozßerzyli / żywotem /
náuka y praca swoia. Pierwßy to był Theodorus Arcybiskup / ktoremu sie
wßytká Anglia do świetey iednośći y zgody podáłá. Szczepili tám y náuki.
Bo obá byli y w świeckiey y w Boskiey pismá ś. ßkole bárzo biegli / y zostá-
wili roie vczniow swoich / dobrze vczonych / y ná kośćielne roboty sposo-
bnych. Chodźili po wßytkim onym wyspie / biskupy świecac / y wßytko ná-
práwuiac. W ten czás on ś. Ceáddá Biskup / iáko iest w iego żywoćie / od te-
goż Theodorá o świecenie nieporzadne vpomniány był. etc.

Rok Páński 670. Adeodatá 2. Constántiná IIII. Pogonatá 3.

1. Beda lib: 4. cap: 5.

Molan: in nat: SS. Reg. 13. Nouemb.

Máxellendis.

Sigebertus in Chron.

Proiektus meczennik.

Oswi on Angliey krol nabożny do chwały Bożey poßedł / w niemo-
cy do Rzymu sie obiecował / tám żywotá dokonáć. Nástapił syn ie-
go Ekfridus. W Kámeraku w Belgium, Máxellendis pánien-
ká CHRISTVSOWI sie poślubiwßy / gdy w małżeństwo Ardwiná niećákie-
go iść niechćiáłá / w domu swym od niego zábita iest. Słynełá cudámi.

Proiektus Mássylieński Biskup / o krzywdy kośćielne mowiac / y ná Hé-
ktorá sie przed Krolem Childerykiem żáłuiac / gdy krol Hektorá mieczem ká-
ráć kazał: od powinnych iego zábity iest Biskup / y stał sie dla obrony ko-
śćielney meczennikiem.

Rok Páński 671. Adeodatá 3. Constántiná IIII. Pogonatá 4.

1. Aimon lib: 4. cap: 44.

Krol Fránkow zabity.

Hilperikus ábo Childerikus krol Fránkow po trzech lećiech krolo-
wánia swego / gdy sie okrutnym ná Fránki stáwił / od Bobilona /
ktorego v słupá vwiazánego bić przedtym kazał / zábity iest. Násta-
pił ná krolestwo brát iego Theodorikus. O czym gdy sie dowiedźiał on Ebro-
inus / kto-

inus/ktory był do kápice vſtąpił/ wyſzedł z klaſztorá/ y wroćił ſie ná świecki ſtan/ y był v Theodoriká/ przy ktorym záwżdy ſtał/ Maior domus, y niemáło ſwoich przećiwnikow pozábiiał. Już ſam ieden był Monárchá Fránkow ten Theodorikus/ gdy dwá bráćia/ krotko kroluiąc/ bez potomſtwá zeſzli.

Ebroinus z klaſztora wyſzedł.
Theodorikus monarcha Frankow.

Sáráceni náiáchawſzy Licią y Cylicią/ ná dobywánie ſie Cárogrodu gotowáli. Widziány był iákiś ná niebie znák/ ktory iákoby vpádek świátá vkázował/ mowią Greckie Annales.

Znák ná niebie.

Rok Páńſki 672. Adeodatá 4.

Conſtántiná IIII. Pogonatá 5.

W Angliey on Theodorikus Arcybiſkup Dorowereńſki z Rzymu poſłány/ doglądáiąc kośćiołow/ Synod Biſkupow/ ktorych pięć było/ złożył/ ná mieyſcu ktore zowią Herudſord/ y w porządek dobry wiele rzeczy wpráwił/ y obyczáie náprawił. 1.

Beda de geſtis lib: 4. cap: 5.

Piſze tenże Bedá o iednym támże w Angliey wſchodnych Sáxonow krolu/ názwánym Zebbi. Gdy ſie Páná Bogá rozmiłował/ á w dobrych vczynkách/ y iáłmużnách/ y nabożeńſtwie żywot ſwoy zábawiał/ prágnął króleſtwo opuśćić/ y wſzytkim wzgárdziwſzy świátem/ mniſki pokorny ſtan przyiąć. Ale żony ſwey przywieść do tego nie mogł/ áby mu tego dozwoliłá/ ábo ſámá ná tákiż ſie żywot vdáłá. A przeżywſzy lat trzydzieśći ná króleſtwie/ gdy w niemoc wielką vpadł/ w ktorey y vmárł/ rzekł do żony: wżdy teraz Bogu ſie oddaymy/ gdy iuż dáley świátá miłowáć y iemu ſłużyć nie możem. Oná/ ácz z trudnośćią/ przyzwoliłá. y iáchawſzy Zebbi do Biſkupá Londoniey Wáldherá/ przynoſząc mu wiele pieniędzy ná vbogie/ zakonny żywot y odzienie przyiął/ nic ſobie nie ſchował/ prágnąc dla kroleſtwá niebieſkiego vbogim zoſtáć. A gdy iuż bárzo chorzeiąc/ poczuł o śmierći ſwoiey/ boiąc ſie áby z boleśći czego nieprzyſtoynego nie rzekł/ ábo ná ćiele nie pokazał: prośił Biſkupá áby nikt przy iego śmierći nie był/ iedno on ſam z pąrą ſług ſwoich. Co mu Biſkup obiecał. A gdy troche záſnął: miał widzenie/ ktore mu one boiaźń odięło/ y bárzo go vćieſzyło. Powiádał ſam/ iż trzey do niego iáśni mężowie przyſzli: ieden śiadł v łożká/ á dwá ſtali. y ſpytawſzy go iáko ſie ma/ powiedźieli/ trzećiego dniá bez boleśći z ćiáłá wynidźieſz. Y ták ſie ſtáło/ iáko ſpiąc trzećiego dniá ſkonał. A gdy w kámienną trunnę ćiáło iego kłádli/ dla krotkośći iey włożyć ſie nie mogło. kowáli iáko mogli on kámień/ ále przedſię dłużſze było ćiáło/ y gdy inſzey trunny mieć nie mogli/ á kolána kurczyć y ćiſnąć chćieli/ trunny oney záraz przybyło/ ták iż y zagłowek włożyć w nie mogli. Przy czym był Biſkup/ y ſyn tego krolá/ y innych wiele ludźi.]

Beda lib: 4. cap: 11.
Zebbi krol prágnie być mnichem.

2. *Boiąc ſie ćięſzkiey śmierći lekką miał.*

Truny cudownie przybyło.

Tego roku Sáráceni oblegli Cárogrod/ y przez dwie lećie mocnie go dobywáli. Ale P. Bog/ mowi Theophanes/ zá przyczyną przeczyſtey mátki Bożey miáſtá bronił/ iż nic wygráć nie mogli: á nákoniec wiátry y wełny morſkie wſzytkę ich ármatę pogubiły. y ná drugim mieyſcu/ Rzymſkie woyſko/ ktorego byli wodzowie/ Florus Petronius, y Cyprianus, trzydzieśći tyśięcy Sárácenow pobili. y náleźli iákiś morſki ogień/ ktorym okręty y wodne nácżynia Arábow onych popalili. Ták P. Bog Ceſárzá Kátholiká bronił/ ktory nic więcey nie myślił/ iedno áby był mogł tym prędzey ná zgodę y iedność kośćiołow wſchodnych y zachodnych Concil: złożyć. czego potym rychło dowiodł. 3.

Theoph: & Cedre: ann: 5. Conſtant.
Cárogrod oblężony.
Przyczyná mátki Bożey.
Sex: Synod: Act: 13.
Wodny ogień.

W Hiſzpániey on nabożny krol Recceſwintus/ kośćiołowi Bożemu pożyteczny y wſzytkim miły/ kroluiąc lat dwánaśćie tego roku w drogę wſzytkich oycow poſzedł. Miłował wiárę Kátholicką/ y o niey záwżdy z ludźmi vczonemi rád rozmawiał. Ołtarz złotem y drogimi kámieńmi z wielką chęćią vbie- 4.

Tudenſis in Chro.
Krol ołtarz vbierał.

Krol dobry Reccesvintus.

ćia vbierał. Trzy Synody z Biskupámi w Tolećie odpráwił. Wszytki miłował/ y od wszytkich miłość miał. w pokoiu krolował/ á sam iáko ieden z poddánych/ z swemi sie obchodził. A gdy syná nie miał/ á bráćia iego do tego sposobni nie byli: lud wszytek z pány/ záraz po iego śmierći do Pámbá ábo

Pámbá krolestwá niechce.

Wámbá vdał sie/ prosząc áby krolestwo przyiał. On niechćiał/ powiádáiac żem niegodny y stáry/ á gdy go długo prośili/ á on sie wzbraniał: ieden pan ábo kśiaże mieczá dobywszy śmierćia mu groził. y muśiałći sie y ná prosby y groźby iego skłonić. Był Pámbá z rodzáiu krolewskiego Gothow. ktorego gdy w Toledźie Kwiriákus Arcybiskup koronował/ á Chrzyzmem głowe iego polał/ puśćił sie dym iáko słup z głowy iego. y pszczołá z niey wylećiawszy/ wzgore sie wieszáłá. co był znák szcześliwego krolestwá iego. Przy koronáciey wyznánie wiáry czynił/ y poddánym przyśiege oddał/ áby práwá y dobre obyczáie przodkow swoich vtwierdzał.

5. Tudensis ibidem.

Koronácya z cudem.

Rok Páński 673. Adeodatá 5.

Constántiná IIII. Pogonatá.

Rimoáldus krol Longobárdow we Włoszech/ tego roku świát ten pożegnał. Był Kátholikiem Ariáństwo porzućiwszy. Bo kośćioł ś. Ambrożego/ ktory był wielkim nieprzyiaćielem Arianom/ w Tyczynie zbudował/ y w nim sie położyć po śmierći kazał. Nástapił syn iego w dźiewiąći lat ná ono krolestwo. ále Pan Bog inego vkazał. Bertáridus syn krolá Aripertá/ wygnánie ćierpiał w Gálliey/ z ktorey gdy do Angliey płynał/ vsłyszeli wszyscy w okrećie głos wołáiacy zá sobą: A iest tu Bertáridus? Powiedzą że iest. y powie: Dźiś trzeći dźień iáko Grimoáldus z tego świátá poszedł. Co vsłyszawszy Bertáridus/ do brzegu sie wroćił/ ále nikogoż nie nálazł. y poznał powołánie Boskie. Y iáchawszy do Włoch wszytki pány po sobie nálazł/ y záraz z Tyczyná Gáribáldá pácholę wygnał/ y trzećiego mieśiacá po śmierći Grimoáldá/ ná krolestwo podniesiony iest. Był Kátholik nabożny y spráwiedliwy/ y karmićiel vbogich. Z Benewentu żonę swoię y Kuniberbá syná/ gdźie pod strażą był/ przyzwał. Zbudował ná dźiekowánie P. Bogu klasztor ś. Agáty męczenniczki/ zá wybáwienie swoie/ Nowy názwány/ v Tyczyná/ ná mieyscu z ktorego był vćiekł (podobno więźniem będąc) y nádał dochody y ochędostwy. Zoná też iego Rodelindá kośćioł naświętszey mátki Bożey przed murem zbudowáłá kosztem wielkim y ozdobą drogą. Mieysce ono zowią ad Perticas.

1. Paulus Diac: lib: 5. cap: 33.

Ná krolestwo od Bogá weswány Bertáridus.

Bertáridus Kátholik krol Longobárdow.

Rok Páński 674. Adeodatá 6. Constántiná IIII. Pogonatá 7.

A Pámbe krolá w Hiszpániey powstał domowy nieprzyiaćiel/ Ilderikus z powinnych krolá Reccesvintá/ ktory w Gálliey Nárboneńskiey wiele miast pobrawszy kośćioły łupił y kśięża vćiskał/ ktorzy z nim przestáwáć niechćieli/ inych wiele złośći czyniąc. Przećiw iemu wysłány Páweł rodem Greczyn/ tákże odpadł/ y krolem sie czyniąc ieszcze wiecey złego niżli on drugi czynił/ zdradzáiac á kośćioły łupiąc. Zdiąwszy koronę złotą z głowy ś. Felixá Gerundeńskiego/ ktorą był Rekáredus włożył/ śmiał ią ná swoię głowę ná znák krolowánia swego/ kłáść. Ná ty obu zbieráiąc sie Pámbá/ od Boskich rzeczy y spráwiedliwośći w woysku swoim począł. Dowiedźiał sie o niektorych żołnierzách cudzołożnikách/ y kazał ie vtrzebić/ y mowił: Sąd Boży ná woynie ná nas/ á my cudzołożyć y P. Bogá gniewáć mamy? Prożno ná woynę idźie zá kim sie niespráwiedliwość wlecze.

1. Tudensis in Chro.

Kárność woienna.

Spráwiedliwość woyny wygrawa.

2. Y wypráwiwszy sie z woyskiem/ miał widźiáne iáwnie Anyoły/ ktorzy nád

nád obozem iego przelátywáli/ y prędko one mocne nieprzyiáciele/ ktorzy mie- *Zwyćiestwo Pámby.*
li Wáskony y Fránki/ y trzećiego Lupusá kśiąże Fránkow poráźił/ y miástá
odebrał. Páwłá onego Greczyná/ ktory zwątpiwszy iuż był z siebie száty kro-
lewskie złożył/ poimał. y w Toledźie brodę mu y głowę ogoliwszy/ (co v Go- *Głowy ogolenie*
thow wielka zelżywośćiest) y skorzáną miásto złotey/ ktorą ná się kłáść śmiał/ *zelżywość.*
ná iego głowę koronę włożywszy/ ná wielbłądźie wodźić po mieśćie kazał/ y
ine z nim nieposłuszne pokarał. kośćiołom co oni pobráli wszytko wroćił/ y ie-
szcze z swego przyczynił. A Tolet miásto nowym murem obtoczył/ ná wieżách *Wieże świętemi*
święte Boże iáko obrońce stáwiąc/ z onym napisem: Ná murách twoich *opátrzone.*
postáwiłem stroże.

Rok Páński 675. Adeodatá 7. Constántiná IIII. Pogonatá 8.

NA Hiszpánią náiácháli Sáráceni/ máiąc dwieśćie y śiedmdźieśiąt 1.
okrętow woiennych. Pámbá ábo Wámbá krol/ wodną im bitwę *Tudensis.*
dawszy/ wszytkich pogromił y okręty ich popalił. y pokazáło się/ iż ći *Sáraceny Pámbá*
niewierni ná Kátholiki/ v ktorych pobożność y cnoty Chrześćiáńskie kwi- *porazil.*
tną/ mocy nie máią. y nawiętsze ich gotowánie im nie pomaga.

Rok P. 676. Doná 1. Cons: iiij. Pogo: 9.

ADeodatus Papież z ćiáłá tego wyszedł. Siedźiał lat śiedm. 1.
Człowiek wielkich cnot. spraw iego/ pismá nie doszły/ okrom li- *Anastasius in eodem.*
stu iednego y Buly/ ktorą dał klasztorowi Turoneńskiemu w
Gálliey/ áby od Biskupá swego wolni byli/ á Opát tylo oby-
czáiow ich doglądał. Jednák támże dáie znáć/ iż iuż byli Pa- *O wolnośći za-*
pieżowie przestáli/ zakonnym ludźiom/ tákie od Biskupow pod ktorymi są/ *konnych od Bisku-*
wolnośći dáwáć. gdy mowi: Obyczay y podánie nászego ś. kośćiołá iuż nie *pow.*
dopuszcza/ z rządow Biskupich y opátrznośći/ zakonne mieyscá wyimo-
wáć.] Bernátowi ś. to się nie podobáło/ y ś. Fránćiszkowi to nie miło było/
áby zakonni tákimi przywileymi posłuszeństwá Biskupiego vchodźili. &c.
Po zeszćiu tego Adeodatá puśćiły się wielkie deszcze y gromy/ ktore lu- *Niepogody na*
dźie y bydło zábiiáły. Ludźie zwoźić zboża y młoćić nie mogli/ by się był P. *zboże.*
Bog ná modlitwy y litánie kośćielne ktore co dźień bywáły/ nie vbłagał.
Nástąpił ná iego mieyscé Donus, ábo Domnus, drudzy go Konum/ drudzy
Kononem zowią/ Rzymiánin syn Mauriciuszá.
Roku tego gdy Márdoite ábo Máronite gorę Liban ośiedli/ y zásta- 2.
pili od gory Mauru áż do ś. miástá/ y wszytkie wierzchy gor Libánu osádźi- *Theophanes in Annal.*
li/ zbiegło się do nich wiele ludźi wolnych/ y niewolnych/ iż się ich wiele ty- *Máronite na Li-*
śiecy liczyło. y zátym Sáráceni przestrászeni/ rozumieiąc iż páństwo Rzym- *banie.*
skie obronę bierze/ posłał Máhuwiás ich wodz do Cesárzá o pokoy prosząc/
y dań postępuiąc. Posłał do nich Cesarz do Syriey Janá Pátriciuszá Pisi- *Saraceni zostáli*
gándiná/ ktorego z wielką czćią przyięli/ y pokoy z nim do lat trzydźieśći po- *dánnikámi Ce-*
stánowili/ obiecuiąc Cesárzowi dáwáć co rok trzy tyśiące funtow złotá/ y *sárskiemi.*
piećdźieśiąt więźniow/ y koni dobrych piećdźieśiąt. y ták mocny pokoy mie-
dzy Arában y Rzymiány stánął. Káianus też on Awarus/ y ini zachodni pá-
nowie/ dáry Cesárzowi postáli/ y pokoy z nim vmocnili. y sstáłá się bespie-
cznośc y ná wschodźie y ná zachodźie.]
Wielkiego podźiwienia godná rzecz tá: iáko ći co iuż byli máło nie
wszytek świát swoią boiáźnią nápełnili; iż sámi o pokoy prośili. Dawał to
P. Bog Cesárzowi Kátholickiemu/ gdy ini heretycy/ páństwo Rzymskie
máło nie do ostátniego vpadku przywodźili.

Rok Páński 677. Doná 2. Constánt: IIII. Pogon: 10.

1\.

CEsarz od Sáracenow máiąc pokoy/ o kościelny się pilnie stárał. Przeszkadzáli mu wodzowie Monotelitow/ Theodorus Cárogrodzki y Mákárius Antyoski Pátryárchowie. y chćieli Vitáliáná Papieżá z diptychow wymiátáć/ sámego tylo Honoriuszá przytym czcząc/ ktoremu fałszywie vczestnictwo swoich błędow przyczytáli. Lecz im tego Cesarz nie dopuśćił/ wiedząc y pomniąc iáko mu się Vitálianus we Włoszech záchował/ y co dla niego czynił/ y ták się z obiemá zmowił; áby Vitálianus zostáł/ á ini po nim Papieże áż do rozsądku Concilium kłádźieni w diptychy nie byli. A to czynił máiąc wolą wschodne y záchodne kośćioły do iedności przywodźić. Ná co roku przyszłego fundáment tá záłożył/ przećiw woley heretykow/ ktorzy wszędźie niezgodę podpaláli. Iednák oni dwá Pátryárchowie słowá Cesárzowi nie dotrzymawszy/ Vitáliáná z diptychow wyrzućili. Co się z Concilium szostego pokáźnie.

Witaliana Papieża Cesarz broni.

Actio: 8.

Rok Páński 678. Agáthoná 1.

Constántiná IIII. Pogonatá 2.

1\.
Ante sext: Synod.
Vniuersalis Papa.

PIsał do Doná Papieżá Cesarz Constántinus list z tákim napisem: Donowi naświętszemu y przebłogosłáwionemu Arcybiskupowi stárego nászego Rzymu/ y powszechnemu ábo Vniuersali Papæ. W tym liśćie wielką pobożności y miłości ku CHRISTVSOWI wonność dáie. Vpomina do zgody y miłośći/ áby się z wiáry Chrześćiáńskiey Pogánie y Żydowie nie śmiali/ á lud się wierny z niezgody swoich Biskupow nie gorszył. y prośi áby Papież swoie posły dwu ábo trzech/ ábo iáko mu się podoba/ do niego do Cárogrodu posłał/ á przy nich dwánaśćie Metropolitow/ ktorym wszytkie potrzeby y odwozy Exárchowi Włoskiemu Theodorowi dáć w drogę każe: áby się z dwiemá Pátryárchámi onymi/ Cárogrodzkim y Antyoskim/ w ćichośći y pokorze rozmowili/ á niezgodom ieśli będźie mogło być y rozerwániu onemu koniec się sstał. Gdyż zupełnego Concilium skłádáć czás nie dopuśćił/ y niektore niepokoie y woyny ieszcze przeszkadzáią. etc.

Vpominánie do iedności.
Prośi Cesarz o posły y o 12. Metropolitow.

2\.
Anastasius.

Nim ten list doszedł/ Papież Donus do oycow poszedł. Siedźiał roky pięć miesięcy. Zá iego czásow kośćioł Ráwenny do iedności się y posłuszeństwá vkaszá ... stwá Apostolskiego wroćił/ zá Biskupá Repárátá. Zá iego Papiestwá vkazáłá się Kometá/ ktora trzy mieśiące trwáłá/ zá ktorą nástąpiło powietrze. Ná mieysce Doná Agátho ná Papiestwo wybrány był. A iż w liśćie swoim wspomina ieszcze niepokoie/ gdyż się iuż było wszytko vspokoiło: dokłáda Theophanes/ iż tego roku Bulgárowie wtárgneli do Tráciey. o ktorych ták mowi: Są ludźie połnocni od morzá Euxinum/ zowią się od Bulgi rzeki/ mowi Cedrenus/ Bulgárowie.] Wolgá rzeká nászym iezykiem/ á Tanais po Láćinie zowie się/ ktorą ći Bulgą miánuią.

Ráweński kośćioł ziednoczony.
Kometa trzy mieśiace.
Bulgarow rodzay skąd.
Theophanes.

3\.

Gdy tedy z wielką mocą Bulgárowie ná Cesárzá przyszli/ wolał się z nimi vgádzáć/ dáiąc im doroczne dochody/ áby czás miał ná Concilium/ ácz z wielką sromotą Rzymską dla grzechow. y mowi Theophánes: Dźiwna rzecz y słucháć/ iż ten ktory wszytkie nieprzyiaćiele dánnikámi swoimi poczynił/ od tego przykrego narodu zwyćiężony był. Ale wierząc iż się to z przeyźrzenia Boskiego Chrześćiánom dźiało/ vczynił pokoy/ y miał go áż do śmierći swey od wszytkich nieprzyiaćioł. O to się nawiecey stáráiąc/ áby ziednoczyć mogł wszytkie kośćioły/ ktore wszędźie od czásow dźiádá iego Heráekliuszá rozerwáne były.] Nie było w ten czás grzechu iáśnieyszego iáko ten: iż Cesarz Kátholicki ćierpiał ná stolicy Cárogrodzkiey Theodorá heretyká/ ktory do tákiego vporu przyszedł/ iż nád wolą Cesárską y vmowę z nim/ Vitáliáná

Bulgarom daie Cesarz dochod roczny.

O zgodę kośćiołow się stara Cesarz.

táliáná Papieżá / ktorego on wielkiey ku sobie miłości we Włoszech / máiąc ná się tyránny / doznał / z diptychow wymázał. y nie mogł dáley znieść Cesarz tákiey iego krnąbrności / y milczeć mu kazał / á ná iego mieysce Georgiuszá podał / ktory był ná szostym Concilium. *Theodorus Patryarcha Carogrodzki heretyk złożony. Georgius nástąpił Katholik.*

Rok Páński 679. Agáthoná 2.

Constántiná IIII. Pogonatá 12.

Ą on list od Cesárzá do Doná Papieżá pisány / Agátho chcąc od-
pisáć / dał o tym znáć Biskupom zachodnym / ktorzy wszędzie 1.
Synody czyniąc Monotelity potępili / we Włoszech / w Gál-
liey / y w Angliey. Pismá o tym máło. Są iednák tych Syno- Beda lib: 4. ca: 17.
dow znáki niektore / iáko Mediolánskiego y z Angliey.

Bedá o tym czásie ieden cud wypowiáda / ktory się ná woynie stał 2.
miedzy krolmi Angliey Ekgfridem y Eddredem / miedzy ktorymi Theodo- Beda lib: 4. ca: 23.
rus Arcybiskup pokoy postánowił. W bitwie młodzieniec żołnierz ná imię
Immá ránny miedzy trupy / przyszedł k sobie / y obwinąwszy rány gdy do do-
mu chćiał / od nieprzyiaćioł poimány iest y wyleczony. Miał brátá imieniem
Tunná kápłaná / ten go chcąc pogrześć szukał go miedzy trupy / y nálazł ie-
mu podobnego / y pogrzebł go vczćiwie / y Msze ś. y ofiáry zá duszę iego sprá- *Moc ofiary Mszey S.*
wował / y vkazał P. Bog cud / iż gdy onego Immę iáko iencá dla vćiekánia
wiązáć chćiano / żadną miárą nie możono / bo opadáły z niego y powrozy y
żelázá. Pan iego Komes nieiáki pytał coby to było. iesliby iákie czáry vmiał:
A on rzekł domyśláiąc się: Mam brátá kápłaná / ktory rozumieiąc żem zá-
bit / Msze świete zá mię czyni. Bych teraz był ná inym świećie / miałbych *Czyśćiec.*
od karánia wyzwolenie. Przedał go drugiemu do Londoniey on Komes.
ále tákże nikt go związáć nie mogł / záwżdy petá y powrozy z niego opadáły. *Cud Boży.*
y postał go do domu on drugi pan / vfáiąc mu iż okup zá się posle. Przyszedł
do Kánciey do krolá Lodherá y od niego pieniędzy ná okup dostał. A po-
tym do brátá szedszy wszytko mu powiedział. Bárzo się ludźie przykłádem o-
nym do pomocy vmárłym przez ś. Msze y iáłmużny pobudzáli / y zrozumieli
iż zbáwienna ofiárá ma moc ná okup dusze y ćiáłá.] To Wielebny B[e]

Rok Páński 680. Agáthoná 3. Constántiná IIII. Pogonatá 13.

Agátho Papież zgromádźił w Rzymie Synod / ná ktorym było sto 1.
dwádźieśćiá y pięć Biskupow / miedzy nimi z Angliey od wszyt- *Synod Rzymski.*
kiey źiemie y Biskupow wszytkich Wilfridus Arcybiskup Ebo- Beda lib: 5. cap: 20.
ráceński / ktory też był dla áppelláciey y sądu / bo wygnány był od
krolá z Biskupstwá / przyiáchał. Byli y z Gálliey posłáni od Sy-
nodow Biskupi / y z Włoch tákże. Ná tym Synodźie wiárę wyznawszy / y *Posłowie do Cesárza z Synodu Rzymskiego.*
Monotelity potępiwszy / wszyscy Biskupi wysłáli dwoiákie posły do Cesárzá
do Cárogrodu. Jedne od sámego Papieżá / drugie od onego Synodu y Bi-
skupow. Od Papieżá Theodorus y Georgius kápłani / y Jan dyákon. A In præambul: 6. Synod.
od Synodu Jan y Abundáncius / y drugi Jan / biskupi / z inemi klerykámi y
mnichámi. Przez nie listy dáne są / y od Agáthoná / y od Synodu do Cesárzá.
Agátho w liśćie swoim posły zálecáiąc / obmawia ie mowiąc: Jesliby 2.
wielka około pismá ś. náuká się w nich nie nálázłá / áby zrozumiał Cesarz / iż *Biskupi włoscy chleb sobie wyrabiáli.*
miedzy Pogány żyią / á chleb sobie wyrabiáią. Ale to co świeći Oycowie
przed nimi wierzyli y náuczáli / tego nie odstąpią. Do tákiey nędze we Wło-
szech byli przyszli Biskupi dla Longobárdow. y chćiał Papież áż z Angliey
onego Theodorá vczonego Arcybiskupá Dorowerneńskie° ná to poselstwo
przyzwáć / ále nie mogł. Jednák onym posłom dał Papież ksiąg nie máło / z
ktorychby Oycow świętych wiárę vkázowáli. Sam też wyznánie wiáry ná-

 pisał /

Papież wzor wiáry pisany posyła.

pisał/ktorcgoby w żadney cześći nie odstepowáli. W tym wyznániu głośno mowi: iż w Pánie náßym iáko są dwie náturze w iedney persónie/ ták też y dwie woli y dwoie dźiełánie ábo operácye/ Boska y ludzka / y żáluie sie ná vpor y niestátek heretykow/ktorzy sie żadnym vpominánim vkáráć nie dádzą. Y prośi Cesárzá áby ie odwodźił od tákich nowin przećiw prawdźie/ á zárázáć im duß ludzkich / y rozrywáć kośćiołá Bożego nie dopuśćił. Vpomina też áby wolność w mowie/y wyznániu / y náuce przećiw heretykom / posłom iego dana byłá/ áby nic z przymußenia sie nie dźiało. Bo pomniał co źli niezbożni Cesárze y sámym Papieżom/ Sylweriußowi/ Wigilinßowi/ Márćinowi/ y posłom ich czynili y wyrzadzáli. etc.

Od Oyca y Syna Duch S.

Wyskrobanie listow od Grekow.

Włoscy Biskupi vbodzy.

3\. Drugi też list pisał Synod wßytek Rzymski/ wßákże z imieniem Papieskim ná przodku położonym; w ktorym tákże Cesárzá vpomináią / o dochowánie wiáry Oycow ś. y piaći Concilia. y wyznánie tákże wiáry czynią / w ktorym one słowá są: Wierzym w Duchá ś. ktory od Oycá y Syná pochodźi. Grekowie ten list máiąc/ wyskrobáli *y od Syná*, czego ná nie dowiodł ná Concilium Florenckim Julianus Kárdynał. A przed nim tákże swoim Grekom toż wyskrobánie wymawiał Emmánuel Káleká Greczyn/ pißąc przećiw Greckim błedom. Wspomináią też w tym liśćie swoie nedze y vćiśnienie od Pogáństwá/ iż im odebrano dochody/ y robotą rek swoich żywnośći ßukáią. Wßytká/ práwi/ máietność náßá iest wiárá/ w ktorey żyć zá nawyższą sławę/ y o nie vmrzeć zá wielki zysk sobie mamy. Náuká náßá iest/ gránicę Kátholickiey y Apostolskiey wiáry nie przestepowáć/ iáko Apostolska stolicá z námi trzyma y podáie/ ktorey my cáłą serdeczną strażą dochowywamy.]

Zakazuią na Concilium dysputowáć.

Sex: Synod: actio: 4.

4\. Dáią też znáć iáką moc onym posłom swoim dáią: iż tylo wyznánie wiáry wßytkich zachodnych Biskupow przynośić máią / á dysputowáć y gadki czynić / iáko o czym niepewnym nie máią. y mowią: ktorzy ná Apostolską wiárę náße zezwolą: zá towárzyße y vczestniki wiáry/y zá bráty/ y spolbiskupy mieć ie bedźiem. A ktorzy tego co my wyznáć nie bedą chćieli/ zá przećiwniki Kátholickiey y Apostolskiey wiáry / y zá potepione poczytamy ie / y bez popráwy ich nie przyimiem. Y podpisáli sie wßyscy. Ná tymże Synodźie Ráwenny biskup Theodorus bedąc po długim onego kośćiołá odßczepieństwie/posłußeństwo swoie Papieżowi Agáthonowi oddał.

Anastas: Bibliot: in Agathone.

Philozophskie mowy, nic do wiary.

Posłowie oni od Papieżá y Synodu/ przyiácháli do Cárogrodu ná końcu Augustá ábo początku Septembrá. y byli wdźiecznie od Cesárzá przyięći/ y potrzebámi wßelkiemi opátrowáni. Y przeczytawßy listy Cesarz/ vpominał ich / áby sie spokoynie á nie z gniewem rozmawiáli / á Philozophskie mowy opußczáli/ z sámego tylo pismá y z Oycow ś. y z Synodow wyznánia wiáry wspieráiąc. Dał im y czás ná przegladánie kśiąg y pismá / ktore z sobą przynieśli.

In præambul: 6. Synod.

5\. Zá przyiáchániem onych posłow do Cárogrodu/ dał list ábo wyrok swoy Cesarz do Jerzego Pátryárchy Cárogrodzkiego / áby co nárychley Metropolitanow biskupow do Cárogrodu przyzwał. y Mákáryußowi Antyocheńskiemu oznaymił / áby też on Metropolity y Biskupy zebrał/ dla teyże spráwy / áby sie spór około dwu woley y operácyey w Pánie y Bogu náßym IEZVSIE CHRISTVSIE, skończył.

Concilium szoste w Carogrodzie.

In Annalibus.

Liczba Biskupow 289.

Trullus.

Po dwu mieśiącu ziácháli sie Biskupi wschodni/ y mogł sie zácząć Synod ábo Concilium powßechne śiodmego dniá Nowembrá. Liczbę Biskupow nie iednáką kłádą. Theophanes y Cedrenus liczą ich dwieśćie ośmdźieśiąt y dźiewieć. Phocius sto śiedmdźieśiąt. Paulus diákonus sto piećdźieśiąt. Ná podpisániu ostátniey Akciey/ liczą sie z posłámi y kápłany y dyákony/ sto ßeśćdźieśiąt ßeść. Ná początku máło ich było / bo krotki czás ná znáczony był. Mieysce gdźie Concilium czynili/ zwano Trullus, mieysce iedno ták zwáne z wysokim y okrągłym zásklepienim.

Záczął sie Synod śiodmego dnia Nowembrá. po lewey stronie iáko pierwszey/ zásiedli posłowie Papiescy/ po práwey Cárogrodzki Pátryárchá Georgius/ y Antyocheński Mákárius. od Jerozolimskiego Pátryárchy był postem Georgius monáchus. od kośćiołá Alexándriyskiego/ bo stolicá wákowáłá/ był Piotr mnich. Osobno Cesarz z swemi vrzędniki ná wynioslym mieyscu siedźiał. We śrzodku Ewángelia/ znácząca Páná IESVSA/ iáko y ná innych Conciliách. 6. *Iáko śiedźieli Biskupi.*

Ná pierwszey Akciey posłowie Papiescy mowić poczęli/ dla czego wysłáni byli/ iż ná zgánienie nowego heretyctwá/ ktore záczął Sergius Pyrrhus/ y Páwel y Piotr/ Cárogrodzcy Biskupi/ y z Cyrusem Alexándriyskim. Ozwał sie Mákárius Antyocheński odmawiáiąc/ iż nie żadna nowinę áni herezyą wymyślili/ ále to twierdzą co Oycowie śś. náuczyli. A vsłyszawszy to Cesarz/ powiedźiał Mákáremu: iesli tego nie dowiedźie/ ná Synodźie śiedźieć nie będźie. A dowodźić chćiał czytáiąc pięć Concilia/ y tráfiwszy ná iedno słowo Cyrillá ná Epheskim Concilium gdźie mowi: Jest iego wszechmocna wola; z tego sámeo chćiał swe przewieść/ iż CHRISTVS ma iedne wolą. Z czego wnet go zráźili posłowie Papiescy/ vkázuiąc: iż tu o Boskiey sámey wo li mowi. y czytano dáley Concilia/ á ostátek ná drugie zásiedzenie odłożono. *Pierwsze záśiedzenie.* *Makarius przeciwnik Concilium.*

Dźieśiątego dnia Nouembrá byłá druga Akcya/ ná ktorey Concilium Kálcedońskie czytano. y gdy sie list Leoná Papieżá czytał/ iáwnie sie dwoie dźiałánie ábo operácye w nim mianowáły/ y odkrył sie fałsz Mákáriuszow/ y vćiekł sie do onego słowá z Dionyzyuszá De viriliis. ostátek Concilium czytano/ y tym skończono. 7. *Wtore záśiedzenie.* *List Leona.*

Zeszli sie zás trzynastego dnia Nouembrá/ y czytano piąty Synod/ z ktorego Mákárius list Menny do Wigiliuszá Papieżá vkázował/ w ktorym o iedney woli w CHRISTVSIE mowi. A Papiescy posłowie vkazáli/ iż on list był podrzucony. Bo Mennás pierwey vmárł/ niżli Synod był piąty. y gdy sie Cesarz y Oycowie y sędźiowie onym kśiegom z ktorych czytano przypátrzyli: náleźli iż trzy sexterny przyczynione były/ y rożne pismo w nich. Co gdy sie iáśnie pokazáło/ czytáć onego listu Menny iáko fałszywego nie kazano. y czytáiąc dáley piąty Synod/ ieszcze drugi fałsz náleźli/ o podrzuceniu słowá o iedney operáciey. y pokazáło sie/ iż Mákárius nic swego dowieść z Synodow nie mogł. *Trzećie.* *Zfałszowáne kśięgi Synodow.*

Pietnastego dnia Nouembrá/ czytano list Agáthoná Papieżá y Synod Rzymski ná Grecki przełożony. w ktorym gdy sie mowiło/ iż nigdy żaden Rzymski Biskup błędu żadnego około wiáry nie wniosł/ nikt Honoriuszá nie wspomniał iáko niewinnego. Siodmego dnia Decembrá/ czytano świádectwá Oycow śś. ktore Mákárius przywodźił. Szosta Akcya byłá 12. dniá Decembrá. Tákże świádectwá Oycow śś. od Mákáriuszá nápisáne czytano. ktorym sie posłowie Papiescy sprzećiwili/ mowiąc: iż vćinaią słowá á nie dokłádáią. y prośili áby sáme kśięgi Doktorow śś. przynieśione były. Co sie ná insza Sessyą odwlokło. ktora nie byłá áż trzynastego dnia Februarij, w drugim roku. 8. *Czwarte.* *Honorius.* *Piąte.* 9. *Szoste.*

Tego roku w Rzymie po záćmieniu kśiężycá y słońcá/ było wielkie morowe powietrze/ tákże y w Tycynie/ ludźie sie po gorách rozbiegáli/ á w mieśćie chrosty rosły. Widźieli ludźie złego y dobrego Anyołá/ ktorzy po mieśćie chodźili. Dobry Anyoł/ ilekroć złemu kazał we drzwi vderzyć/ tyle ich názáiutrz w onym domu vmárło. Komuś przez obiáwienie rzeczono/ iż powietrze nie vstánie/ ażby w kośćiele Piotrá ś. ad Vincula, ołtarz ś. Sebestyaná męczenniká postáwiony był. y przenieśiono kośći ś. Sebestyaná do onego kośćiołá ná ołtarz/ y powietrze vstáło. Jest ieszcze ten ołtarz cáły y obraz ś. Sebestyaná. y stąd wźiął sie obyczay/ iż w powietrze ludźie sie ś. Sebestyanowi do modlitwy zálecáią. *Paulus Diac: lib: 5. cap: 5.* *Morowe powietrze we Włoszech.* *S. Sebestyana w powietrze o przyczynę prosza.*

10. Tudensis & Iulian: Tolet.

Pámbá krol trucizna zarażony.

Obietnice cudze na mnichowstwo.

Concil: Tolet: 12. cap: 1. 2.

Pámbá krol mnichem.

Andábástus ieden ßláchćic z Grecyey wygnány od swoich. Przyßedł był zdawná do Hißpániey / y vczćił go krol Reccesuintus / y powinną swoię zań dał / z ktorey sie vrodził Erwigius / ktory ná dworze służąc / Komesem został. Ten Pámbie onemu dobremu krolowi Hißpáńskiemu / táką truciznę dał / iż od rozumu odßedł / y mniemáiąc Biskup iż vmrzeć miał / dáiąc mu ś. oley y ćiáło Páńskie / obiecał zań / będźieli zdrow / iż mnichem zostáć miał. Był obyczay w Hißpániey / choć ták kogo w niemocy nád wolą obiecano / tedy musiał być mnichem. Przyßedł k sobie krol / vsłyßał co z nim Biskup vczynił / y rad był oney przyczynie / y z wielką chęćią krolestwo złożył / y ná Synodźie Toletáńskim / ná krolestwo po sobie miánował onegoż Erwigiá / ktory go truł / z wielkiey y Chrześćiáńskiey łáskáwośći. Sam w mniskim żywoćie dokonał / y wroćić sie ná krolestwo niechćiał / y żył śiedm lat w żywoćie onym. Ná czym iáko y ná weßćiu ná krolestwo y ná spráwowániu iego / wielką swoię duchowną y Chrześćiáńską mądrość y nabożeństwo y miłość ku P. Bogu / y łáskáwość ku nieprzyiaćielom / pokazał.

Rok Páński 681. Agáthoná 4.

Constántiná IIII. Pogonatá 14.

1. *Siodma Sessya.*

Kśięgi Greckie z Láćińskiemi znieśiono.

Osma.

Doktorow SS. powaga.

Az po dwu mieśiecy trzynastego dniá Februáriy / skupili sie záś Biskupi ná mieysce Trullus. Posłowie Papiescy czytáli náukę y słowá Doktorow y Oycow śś. ktorzy dwie woli y dwie dźielnośći ábo operácye w Pánie náßym przyznawáią. Záś z drugiey strony Mákárius swoie o iedney woley pisánia też przynośił / ktore czytáne były. á zátym kazáli znośić sie Greckim kśięgom z Láćińskimi iesliby sie zgadzáły.

A śiodmego dniá Márcá Georgius Cárogrodzki Pátryárchá dał spráwę oycom / iż te mieyscá ktore posłowie Papiescy po Láćinie z Oycow śś. przywodźili / w Greckim textćie prawdźiwie sie y cále nálázły / o dwu woley y dwu dźielnośćiách ábo operácyách. y záraz sie oświádczył y ini z nim biskupi / iż wyznawa dwie woli y dwie dźielnośći ábo operácye w Pánie náßym. y wystawiáli Agáthoná Papieżá / y mowił głosem Domicius biskup Prusiádow: Náukę posłáną od oycá náßego Agáthoná naświętßego Arcybiskupá Apostolskiey y przodkuiącey stolice stárego Rzymu / do wielkiego zwyćiężce Cesárzá: ták iáko od Duchá ś. powiedźiáną / y iáko przez vstá przebłogosłáwionego Piotrá kśiążę Apostolskie / ręką po trzykroć błogosłáwionego Papieżá Agáthoná pisáną przyimuię / obłápiam / y ták wierzę. etc. Zátym drudzy biskupi dáli głosy swoie po dwu wolách wedle pisánia Agáthoná / okrom Mákáriuszá y towárzyßow ieg. Biskupi drudzy ktorzy błądźili / oświádczyli sie / iż chcą wßytko odwoláć / y dano im ná drugą Sessyą / áby ná pismie wiárę wyználi.

Przodkuiąca stolica.

Agathona Papieża list pochwalaią.

2. *Makarius nie przyzwala.*

Heretyckie zdrady w pismie.

Makarius odarty z płaszcza.

Potym Georgius podał to Cesárzowi / áby Witáliana Papieżá imię w diptychy wpisáne było. Co z ochotą wßyscy vczynić kazáli / y było wołánie ná ßcześćie Cesárzowi. Pytał záś Synod Mákáriuszá / iesli ná list Agáthoná zezwala. A on niechćiał. Lecz iego Biskupi z Syriey odstąpili go / y wiárę Kátholicką iáwnie wyználi. Czytano mieyscá oycow śś. ktore Mákárius po sobie przywodźił / y nálázły sie iego chytrośći y zdrády / iż vcinał / odmieniał y mießał / y krzywił rozumienia oycow śś. Z drugi raz pytano Mákáriuszá / iesli ná dwie wole y dwoie dźiełánia ábo operácye zezwala? A on rzekł: By mię rozśiekáć y wrzućić miano w morze / tedy nie przyzwolę. y poczęli nań Biskupi wołáć: Przeklęty nowy Dioßkorus: zrzucony ma być táki. Nowego Dioßkorá wyrzuććie: złe dni nowemu Apollinárowi. Wyrzućić go z biskupstwá / z płaßczá go odrzeć. y odárli go z płaßczá / y Stephaná vczniá iego

niá iego wyrzućili. A tey godźiny/ piße Anástázyus / wiele páieczyn czarnych ná ludźie spádło/ iż sie wßyscy dźiwowáli/ bo smrody heretyckie wygnáne były/ y zá pomocą Boską święte sie kośćioły ziednoczyły.

Páieczyny spádły.

3.

Osma Sessya.

Wyrok na heretyki.

Osmego dniá Márcá zeßli sie zás oycowie / y vczynili dekret y wyrok ná heretyki one/ áby odpadáli od wßytkiey dostoynośći kápłáńskiey y posługi kośćielney. Zátym było wołánie od oycow iáko pierwey.

Dziewiata Sessya, Akcya 11.

Honorius od heretykow potwarzony.

Jedennasta byłá Akcya dwudźiestego dniá Márcá / ná ktorey ná większe obrzydzenie Mákáriuszá/ kśiązki iego czytano pełne bluźnierstwá / w ktorych też kácerstwo swoie Honoriußowi Papieżowi przyczytał. Co rádźi czynili ná obrone swoie oni heretycy potwarzáiąc niewinnego / iáko sie iuż o tym dowiodło/ á zwłaßczá/ o Máximá męczenniká. Pewnie posłowie Papiescy Honoriußá mocno bronili / ále dźieie te potym pofałßowáne były od heretykow/ iż to wyrzućili/ iáko sie wnet pokaże.

4.

Dziesiata Sessya.

Potępieni heretycy wedle listu Papieskiego.

Zeßli sie zás oycowie dwudźiestego osme° dniá Márcá/ y znowu heretyki potępili/ miánuiąc ie ták iáko ie/ práwi/ Agátho w liśćie swoim miánował y potępił. Ale iuż to pisánie zfałßowáne iest. Bo gdy piße iż te potępili y miánowáli/ ktore Agátho miánował: to iest/ Cyrá Alexándriyskiego/ Sergiußá/ Pyrrhá/ Páwłá/ Piotrá/ Pátryárchy Cárogrodzkie / y Theodorá Phárán: zaraz fałßerz pisarz przydáie: Potępili też Honoriußá Papieżá. To przydátek. Bo Agátho nie miánował go áni potępił / y owßem bronił/ mowiąc: iż żadnego nie było ná stolicy Piotrá ś. ktoryby wiáry świętey náruszył. A to pisał w tymże liśćie ktory miánuią/ y ná ktory sie odwoływáią/ y ktory ná Synodźie/ iáko Duchá ś. mowá/ czytány był. Pewnieby sie byli o táki ná Honoriußá wyrok posłowie Papiescy zástáwili / ktorzy sie o mnieyße dáleko rzeczy opieráli. Kto pofałßował te pismá tego Synodu / łácno sie domyślić / iż on Theodorus/ ktory przed Georgiusem złożony był z Cárogrodzkiego Biskupstwá/ á po śmierći iego zás był ná nie/ gdy wiárę práwą wyznał / wsádzony. ten máiąc księgi y dźieie Concilium w swoich ręku/ y swoie imię z heretyckiego regestru wymázał/ y Honoriußowe podrzućił. Ná mieysce potępionego Mákáriußá heretyká / wybrano y poświęcono Theophaná ná Antyoskie Biskupstwo.

Popsował pismá Conciliy Theodorus.

5.

Słowá S. Athánásyußá o dwu woley.

Gdy Kátholicy oycowie pismá Oycow śś. po sobie przywodźili / dźiwowáć sie było/ iáko ná one słowá ś. Athánázyußá Alexándriyskiego nie tráfili/ ktore ma w kazániu o naświętßey Bogárodźicy. A są te: Náuczamy / práwi/ iż dwie woli są w CHRISTVSIE: ále nie dwá chcący / áni dwá dźiałáiący. Jeden chcący wedle iedności persony/ ále dwie woli y dwie operácye/ według osobney oboiey nátury własnośći.]

6.

Iedennasta Sessya, á 15. Akcya.

Polichronius heretyk chćiał vmarłego ożywić.

Piętnasta Akcya byłá dwudźiestego ßostego dniá Aprilá / ná ktorey sądzono kápłaná Polichroniußá Monotelitę. Ten był od czártow zwiedźiony/ y o widzeniách Anyelskich powiádáiąc/ iáko go wiáry náuczyli/ o iedney woli w Chrystusie / wiele ludźi zwodźił. Ten przyßedł ná Concilium z kártą zápieczętowáną / y powiedźiał oycom: Tę kártę wiáry moiey położę ná vmárłym / á vmárły zmartwychwstánie. y to będźie dowod prawdy wiáry moiey. kazáli odpieczętowáć y czytáć. Nálázło sie ono iego wyznánie heretyckie o iedney woley y dźiełániu / y przyznał sie iż własną ręką swoią onę kártę pisał. Dozwolili mu oycowie/ áby przed wßytkim ludem ná mieyscu pospolitym/ ktore zwano Zeuxippus/ ono cudo czynił. Postáwiono mu vmárłego/ włożył nań onę kártę/ ßeptał do vchá y długo około niego chodźił. Aż sam zwątpiwßy záwołał: Nie mogę go wskrzesić. A lud nań krzyknął: Przeklęty nowy Symon. Przeklęty zwodzcá Polichronius. Ą gdy przywiedźiony do oycow á pytány był/ ieśli iuż wierzy iż dwie wolé są w Chrystusie: on zostáiąc w vporze heretyckim vpámiętáć sie niechćiał: y potępiony iest

Heretyckie cudá iákie.

wyrokiem

wyrokiem Concilium y z kápłáństwá złożony. y záwołáli oycowie: Przekle-
ctwo Polichroniuszowi y towárzyszom iego. Mákárius y Stephan tákiż iá-
ko Polichronius. przeklectwo ná nie.

7\. Acz to sie zda rzecz śmieszna: ma iednák swoie náuki / y do vważenia
przestrogi. Lud sie bárzo zbudował / gdy złosć swoim sie kłamstwem osu-
kálá. Gdy ludźie zwodźił czáry swymi / zdrádá sie iego nie odkrywáłá: ále
gdy do wiáry przyszło / nie dopuśćił mu P. Bog zátáienia / odkrył sie fałszy
błąd heretycki / áby lud sie nie wzgorszył około wiáry / ná ktorey zbáwienie
záwisło. y zmocniło sie co rzekł Apostoł: By y Anyoł z niebá co inego opo-
wiádał nád to co iest opowiedźiano / niech przeklęty będźie. Oycowie vczy-
Oycowie kuśić się o cudo dopuśćili.
nili / iáko Heliasz / dopuśćili mu o on sie cud kuśić / wiedząc iż go vczynić nie
mogł / áby sie prośći ná iego obietnicách nie wieszáli. Nákoniec pátrząc ná
Więzień czártowski.
vpor złośniká tego / pomyślamy w iákim więźieniu iest ten v czártow / kto-
ry chcąc y z vporu / prawdy y Bogá odstępuie.

8\. Szesnásta Akcya byłá dźiewiątego dniá Augustá / nie rychło áż we
12. Sessya, Akcya 16.
trzech mieśiącách po piętnástey. Ná tey vprośił sobie słuchánie / ták mą-
Drugi szalbierz.
dry iáko y Polichronius / Constántinus niejáki kápłan Apámeeńskiego koś-
ćiołá wtorey Syriey / heretyk Monotelitá / y rzekł: Z woley Bożey przyszedłem
do świętego wászego Concilium / ábych was náuczył. By mie było tego ro-
ku słuchano / nie vćierpielibyśmy byli tego cośmy przez woyne ćierpieli. y po-
czął rádźić / áby wyznawáli iż w Chrystuśie dwie są dźielnośći ábo operácye:
ále wola iedná. Bo wola ludzka P. CHRISTVS z ćiáłem y krwią ná krzyżu
Agáthonowi dźiękuią.
zostáwił. A Oycowie iáko Mánicheyczyká wyrzućić go kazáli. A potym
dźiękuiąc Agáthonowi Papieżowi / y Concilium wszytkiemu / wołáli / y here-
tyki miánuiąc ie przeklináli.

9\. Siedmnásta Akcia byłá iedennástego dniá Septembrá / ná ktorey po-
13. Záśiedzenie. Act: 17.
twierdźili pięć Concilia / y list Agáthoná do Cesárzá / y Synodálski list Rzym-
skiego Synodu zá Agáthoná / ná ktorym było sto dwádźieśćiá y pięć Bisku-
pow. y támże sie też podrzucenie o Honoriuśie pokázuie / gdy go między he-
retyki liczą. Bo przećiwna rzecz byłá / list Agáthonow w ktorym mowi iż żá-
den z Papieżow heretykiem nie był / przyimowáć y pochwaláć: á záraz Pá-
pieżá Honoriuszá heretykiem w teyże mowie czynić. On to Theodorus / iá-
ko sie rzekło / nieprzyiáćiel wielki kośćiołá Rzymskiego nábroił / gdy sie drugie-
go roku ná Cárogrodzkie Biskupstwo wroćił.

10\. Ostátnie záśiedzenie było szesnástego dniá Septembrá / ná ktorym był
Agáthoná Papieżá Biskupi oycem swoim zowią, y nawyższym Papieżem.
obecny Cesarz / y dźięki y błogosłáwieństwo odniosł. Támże Agáthoná list po-
chwaláią / y zowią go oycem swoim y nawyższym Papieżem / y mowią one
wielkiey czći Papieskiey pełne słowá: Był / práwi / z námi ná tym biedzeniu
(z heretyki) wodz Apostolski. Bośmy iego náśládowniká / y ná stolice iego
nástępniká mieli / zprzyiáznego / ktory nam przez list Boskie táiemnice oświe-
Piotr mowił przez Agathoná.
cał. Wyznánie tobie (Cesárzu) od Bogá nápisáne / ono stáre Rzymskie
miásto podáło. Chártá y czernidło widźiáne było / ále przez Agáthoná Piotr
Epist: Constant: Imp.
mowił.] etc. One heretyki potępione / iż do Rzymu áppellowáli / do Pa-
pieżá Agáthoná Cesarz odesłał / to iest Mákáriuszá / Stephaná / Anástázyu-
Heretycy potępieni do Papieżá appellowáli.
szá / Leonciuszá / Polichroniuszá / / y drugiego Anástázyuszá. Acz drudzy mo-
wią / iáko Anástázyus / iż ie tám ná wygnánie do Rzymu posłano. Ale niepo-
dobieństwo do tákiego miástá potępione ná wygnánie słáć. Poty o tym bo-
stym Synodźie w księgách Láćińskich y Greckich / ktore ácz ná niektorych
mieyscách pofálszowáne są / ále to cáło zostáło wszytko / co sie przećiw Mono-
telitom dźiáło / y iáko sie fałszywa ich náuká potępiłá. Oycowie oni ná
11\. Concilium do Papieżá pisáli / oznáymuiąc co spráwili / á dźiękuiąc zá list ie-
Inter epist: Leonis Pa: prima.
go y náukę / y prosząc áby to potwierdźił co oni postánowili. W tym liśćie zo-

wią Papie-

wia Papieżá Biskupem pierwszey stolice Powszechnego kośćiołá. zowią go też lekárzem wszytkich błedow/y mistrzem náuki práwowierney. Jákoż by był nie kośćioł Rzymski/ wschodne kośćioły wszytkieby były w Eutychiáństwo sie obroćiły. Dokłada Anástázyus/iż w Cárogrodźie Jan Portueński biskup w oktawe Wielkonocną w kośćiele Zophiey iáwnaMszą miał po Láćinie przed Cesárzē y Pátriárchą/y wszyscy po Láćinie Cesárzowi błogosłáwili.

O potwierdzenie do Papieża pisą. Tytuł Papieski.

Bibl: in Agathone.

W Cárogrodzie Mßa po Laćinie.

12\. Tenże Anástázyus pisze/iż posłowie Papiescy od Cesárzá Konstántiná przynieśli przywiley kośćiołowi Rzymskiemu/ ktorym dań one y pieniądze odpuszcza/ktore Papieżowie wstępuiąc ná Papiestwo Cesárzom dawáli/ zá początkiem Arianow Gothow tyránnow/ktorzy ták byli zniewolili kośćioł Rzymski/iż po wybrániu swoim Papież poświecony być bez dánia onych pieniedzy Cesárzowi nie mogł. A iednák záchował sobie Cesarz potwierdzenie/od ktorego kiedy práwie wolni byli Papieżowie/niżey sie powie.

Cesarz odpuśćił dań Papieżom.

Tego roku z Synodu w Tolečie czynionego pokázuie sie/iż krolowie w Hiszpániey iuż byli sobie to wźieli/áby Biskupy miánowáli/ktore do Biskupow ná wypytánie odsyłáli. Támże sie pokázuie/iż nowy krol Erwigius potwierdzenia ná swoie krolestwo od Biskupow prosił.

Concil: Tolet: 12. cap: 1. 2. 3.

Od Biskupow krol prosi potwierdzenia.

Rok Páński 682. vacat. Constántiná IIII. Pogonatá 15.

1\. AGátho Papież duchá Pánu Bogu oddał. po iego śmierći Papiestwo wákowáło rok y mieśiecy śiedm. Co zá przyczyná oney wákáncyey byłá/pismá nie mász: domyśláć sie (mowi nász pisarz) łácno możem/iż tego przyczyną był Theodorus on táiemny Monotelitá/ktory iáwnie wyznawszy wiáre/y kácerstwá sie zdrádliwie zárzekszy/zás wstąpił chytrośćią ná Cárogrodzkie Biskupstwo/z ktorego był pierwey wyrzucony. Bo tego roku on Georgius Cárogrodzki iuż był przez śmierć vstąpił. Ten śiadszy ná tey stolicy Cárogrodzkiey/ dźieie Concilium szostego/ktore dopiero sie porządnie spisowáły/popsował y pofałszował/iáko sie wyższey rzekło. Swoie imie ktore pewnie było miedzy heretyki/wymázował/á Honoriuszowe kładł. Ná co áby Cesarz przyzwolił/wielkie iest podobieństwo/iż go do tego námowił. Nic iednák nie ruszył co do potepienia heretykow Monotelitow służyło.

Anastasius.

Stolicá Apostolska wakuie. Theodorus obłudnik pofałszował Concilia.

Rok Páński 683. Leoná wtorego 1. Constán: IIII. Pogon: 16.

1\. WYbrány iest ná Papiestwo Leo wtory Sycilian/człowiek wielkiey pobożnośći y náuki/y w Greckim y w Láćińskim iezyku ćwiczony/ w pismie ś. biegły/y w wymowie wdźieczny/w dobrych vczynkách gorący/miłośnik vbostwá/á pilny oćiec vbogich. Muzyką y śpiewániem kośćioł ozdobił/bo y w tym był ćwiczony. Dopiero z Cárogrodu posły one Papieskie Cesarz odesłał do Leoná/z wypisániem dźieiow Concilium szosteo po Grecku/ktore iuż od Theodorá Pátryárchy/iáko sie rzekło/popsowáne były. Jednák ie Leo z Greckiego ná Láćińskie przełożył. Heretyki one potepione ná Concilium/á do Rzymu posłáne/do klasztorow ná pokutę rozesłał/á dwu z nich/Anástázyusá kápłaná y Leonciuszá dyákoná/do pokuty y odwołánia kácerstwá przywrocone/rozgrzeszył/y do kośćielney iednośći przyiął.

Anastasius.

Leo 2. iáki.

Potępieni heretycy do klasztorá dáni.

Rok Páński 684. Benediktá wtorego 1. Constántiná Pogon: 17.

1\. LEo wtory Papież do CHRISTVSA poszedł/zá świetego kośćioł go ma/y świeto iego pisáne ma. Zá iego czásu/ná Biskupá Ráwenny Cesarz dał listy/áby Ráwenny Arcybiskup wedle stárego zwyczá-

Anastasius 28. Iunij.

Idem.
Wolność cała od Cesárzow kościołowi Rzymskiemu.

iu/ do Rzymu ná święcenie przyieżdżał. Nástąpił Benediktus wtory Rzymiánin/ z oycá Janá. Temu Cesarz przywiley posłał/ áby nie czekáiąc potwierdzenia Cesárskiego/ káżdy wybrány Papież poświecony záraz był.] Tu dopiero kośćioł Rzymski do swey pierwszey wolnośći przyszedł/ y niewolą onę ktorą Gothowie záczęli/ á Cesárze wziąwszy Włoską ziemię/ tákże ią ná kośćioł kłádli/ odrzućił. Co ten Papież y z Senatem Rzymskim v tego Cesárzá Constántyná przewiodł/ czego ini nie mogli.

2.
Anastasius.
Cesarz włosy synow swoich do Papieżá posyła.
Lib: 6. cap: 15.

Tego roku trochę przed śmierćią Constántinus Cesarz posłał do Benediktá Papieżá runo/ ábo włosy pierwsze synow swoich/ Iustinianá y Heráklius zá. Co sie wedle wieku onego zwyczáiu rozumiáło/ iż go oni synowie zá oycá biorą/ ktorego rády y vpominánia słucháć będą winni. To chćiał mieć dobry Cesarz y po synách swoich/ y po Papieżu. Jest tego przykład v Páwłá dyákoná. Około tego czásu/ práwi/ Károlus kśiążę Fránkow/ posłał Pipiná syná swego do Luitbrándá/ áby iego włosy wedle zwyczáiu przyiął. Ktory ostrzygszy włosy iego/ oycem mu sie sstał/ y dárámi go wielkiemi vbogáćiwszy do oycá odesłał.

Niceph: epist: Const.
Theodorus on zły Patryarcha vmárł.

Theodorus Cárogrodzki Pátryárchá wszytkiego złego wynalezcá/ po trzykroć niezbożny/ vmárł. rok tylo y dźieśięć mieśięcy ná oney stolicy śiedząc/ ná sąd Boży porwány iest. Po nim z stanu świeckiego nástąpił Páweł/ o ktorym iáki był/ pismá nie mász.

Rok P. 685. Janá V. 1. Iustinianá II. 1.

1.
Anastasius.
Cesarz Pogonatus vmárł.

Constántinus Pogonatus Cesarz/ tego roku żywotá tego skończył. krolował lat śiedmnaśćie. ná páństwie zostáwił synaczká málego Iustinianá/ ktorym sie práwie sam P. Bog opiekał; iż páństwo wschodnie nie vpádło. Bo Sáráceni woyny przećiw iemu nie podnieśli/ y owszem posłáli o pokoy y dáni przyczynili. Abimelechus wodz Sáracenow zmowił sie z Cesárzem przez posły/ áby ná Libanie Márdiátom (ábo Máronitom) wyćieczek zákazał/ á Arábowie dla tego tyśiąc złotych/ koniá y niewolniká dáwáć mieli. Posłał też Cesarz Leonciuszá Pretorá z woyskiem do Ormiáńskiey ziemie/ y tám pobił Sáráceny/ y podbił Hiberią/ Albánią/ Hirkánią/ y Medią/ y vstáwiwszy ná nie dań/ wielkie pieniądze Cesárzowi posłał.] Ták sie szczęśliwie powodźiło pokiż Cesarz zostáwione testámentem nabożeństwo zátrzymał/ ktore gdy potym strácił/ wszytko dobre od siebie oddalił.

Cedrenus Annal: Iust: an: 1.
Máronite ná Libanie.
Theophanes.

Iustinianus młody Cesarz szczęśliwy.

2.
Lucas Siculus.
Mánicheyczykowie popaleni.

W Armeniey pod Sáráceny sektá sie Mánicheyska rozmnożyłá/ ná ktore Cesarz/ zá odnieśieniem Iustá Biskupá wyrok dał/ áby wszyscy popaleni byli. y zebrawszy ie stárostá/ á ogień wielki rozniećiwszy/ wszytkie popalił. Máło ich co vćiekło. Były y ine miedzy Armiany błędy/ á on zwłaszczá iż do ofiáry bezkrewney sámego winá bez wody vżywáli/ y po Żydowsku mięso v ołtarzá piekli y ludźiom rozdawáli. etc. Co potym Kanony szostego Concilium vczynione świádczą.

Mákáriuszá heretyká vpor.
Concil: Nicæn: 2. Act: 1.

Benediktus wtory Papież z ćiáłá wyszedł/ ośm tylo mieśięcy śiedząc. Ten onego Mákáriuszá heretyká vpominał/ áby sie vpámiętał/ chcąc go zás ná iego stolicę Antyocheńską przywroćić/ ále on niechćiał. Táki iest vpor y zákámiáłość kácermistrzow/ ćieżar zguby dusz ludzkich ná głowie ich. Ná iego mieysce postáwiony iest Jan piąty tego imieniá/ Syrus/ z powiátu Antyocheńskiego/ z oycá Cyriáká. był posłem Papieskim ieszcze dyákonem będąc/ ná szostym Concilium/ człowiek dźielny y vczony y mierny.

Ian S. Papież.

3.
Sygeber: in Chron: hoc anno.

W Gálliey on Ebroinus do łáski krolá Theodoriká przyięty/ rządząc dom krolewski iáko Maior domus, mśćił sie srogo y okrutnie nád niektorymi Biskupámi/ ktore zá Childeriká krolá nieżyczliwe sobie być mniemał.

Zebrawſzy Synod/ iedne powygniał imieniem krolewſkim/ drugie pozábi-
Złośći Ebroiná.
iał. Lámbertá Tráiektenſkiego Biſkupá zrzućiwſzy z doſtoienſtwá do klá-
ſztoru Stábulenſkiego wepchnał/ gdźie śiedm lat przemieſzkał/ á Leode-
gárdá Auguſtoduńſkiego zmęczył y zábił tym ſpoſobem. Poſłał do Heduey
Apud Surium 2. Octob. Tom: 5.
ábo Auguſtodunu Diddá y Gwáimerá żołnierze/ áby go poimáli/ y nie máłe
woyſko z nimi. ktorzy gdy polá pſowáli y ſzkody czynili/ niechąc áby owce ie-
Leodegárdus Biſkup od Ebroina męczony.
go co dla niego ćierpieć miáły/ ſam Biſkup z krzyżámi y reliquiámi y pro-
ceſſyą do nich wyſzedł. y poimáli go/ y záraz mu oczy wyłupili/ y w iednym
kláſztorze pod ſtrażą dwie lećie w nędzy chowáli. Brátá też iego Gái- 4.
riná tenże Ebroinus poimał/ y czáſu iednego obu ná pałacu przed krolem
ſtáwił. y słowy ie łżył y ſromoćił on Ebroinus. A Biſkup y z brátem/ wiel-
kim ſercem odpowiádał: My to ſłuſznie ćierpiem/ bośmy P. Bogu zgrzeſzy-
li/ ále więtſzą iego łáſkę znamy/ iż nas do chwały ſwoiey wzywa. A ty nę-
dzny Ebroinie/ ktory ták wiele złego pánom Fráncuſkim czyniſz/ y tę docze-
ſną y wieczną chwałę vtráćiſz. Temi słowy rozgniewány Ebroinus/ Gáiri-
ná kámieńmi ná pewnym mieyſcu zábić kazał. á Biſkupá vmyślił ták trapić/
Zbáwienie chćiał odiąć y zdrowie.
iákoby z niećierpliwośći P. Bogá rozgniewáć y łáſkę iego y żywot wieczny
vtráćić mogł/ á męczeńſkiey słáwy nie miał. Lecz tego nie przewiodł on o-
krutnik. Nogi mu pſowano/ po kámieniách go oſtrych w iedney ſadzáwce
włocząc/ ięzyk mu vrznięto y wárgi oberznięto/ y potym do kláſztoru Phi-
Męczeńſtwo Leodegárdá Biſkupá.
ſkanu pod ſtraż dano/ w ktorym białegłowy P. Bogu ſłużyły/ pod ſtárſzą
Bez ięzyká mowi.
Childomará. Tám mieſzkáiąc ś. Leodegárius/ do mowy z dáru Bożego przy-
ſzedł/ y vrznięty ięzyk nic mu nie ſzkodźił/ y słodką náuką pánny one karmił/
y we dnie y w nocy Páná Bogá chwalił. W tym Diddo on y Gwáimerus
ktorzy byli świętego poimáli/ w niełáſkę v Ebroiná wpádli/ y Diddo zábity/
á Gwáimerus obieſzony ieſt. Potym Ebroinus z kláſztorá onego wźiął ś.
Biſkupá/ y dał go do ſtraży nieiákiego Chrodobertá. w ktorego domu wiele
duſz Pánu Bogu pozyſkał/ gdy nád nim świátłość z niebá widźieli. á rychło
potym zábić go kazał Ebroinus. y wywiedźiony w pole/ modląc ſię y zá te
Zábity S. Leodegarius.
ktorzy go zábiiáli/ śćięty ieſt. Cudy y po śmierći vczćił go Pan Bog. y wiele
inych duchownych y świeckich oná beſtyą okrutna pogubiłá.

Rok P. 686. Kononá 1. Juſtini: II. 2.

JAn piąty Papież z tego świátá zſzedł/ rok tylko ná Papieſtwie śiedząc. 1.
Ná iego mieyſce od kśiężey wybrány ieſt Konon ſtáry y bárzo wſzyt-
Anaſtaſius in Conone.
kim miły y wielebny. Był z Tráciey/ w Syciliey y w Rzymie wycho-
wány. Przy iego wybierániu troche było zámieſzki. Bo gdy práwá
onego złego Ceſárze odſtąpili około potwierdzenia Papieżow: dał
zás moc ten Ceſarz Juſtinianus ſwemu Exárchowi ábo ſtáróśćie Wło-
ſkiey źiemie/ áby bez iego woley wybierány Papież nie był. y przeſzkadzáli oni
ſtároſtowie z ſwoim woyſkiem do wybierániá/ kśiężą y duchowne zátru-
dniáiąc. Lecz ná Kononá wſzyſcy prędko zezwolili.

Zá iego czáſu Kilian ś. puśćił ſię do náwracánia Pogáńſtwá do wſcho-
Kilian S.
dney Fránciey y Wirtzburku wźiąwſzy od Papieżá dozwolenie/ y ná Bi-
ſkupſtwo poświęcenie. Pátrz w iego żywoćie. Roku Páńſkiego potym 689. 8. Iulij.
męczeńſką z towárzyſzmi koronę wźiął.

Rok Páńſki 687. Kononá 1. Juſtinianá wtorego 3.

KOnon Papież ś. do CHRISTVSA poſzedł. Siedźiał iedennaśćie 1.
Anaſtaſius in Sergio.
mieśięcy. Po nim było niemáłe rozerwánie około nowego Pa-
pieżá. Theodorus Archikápłan y Páſchalis/ od rożnych obrá-
ni ſą. Jeden wnętrzne częśći kośćiołá/ á drugi zwierzchnie z
Rozerwánie w obieraniu Papieżá.
ſwoimi záſtąpił. Páſchalis obiecał był wielkie pieniądze ſtáro-
śćie

ście Exárchowi/ áby mu do Papieſtwá pomogł. Lecz nim przyſpiał ſtároſtá do Rzymu/ trzecia cześć kśiężey y ludźi/ obráli Sergiußá. y gdy go z pomocy Bożey do onegoż kośćiołá prowádźili: iedná śie ſtroná przelekłá ktora z Theodorem byłá/ y Sergiußowi śie pokłoniłá/ y ſam Theodorus to vczynił. A Páſchalis niechćiał: ále gdy iuż dwie ſtronie przemagáły/ muśiał tákże do pokłonu przyść. Iednák iáko Iudaß Exárchę do Rzymu przyzwał/ ktory niemáło śrebrá y pieniedzy od kośćiołá pobrał. A Páſchalis o ine też grzechy y czáry przeświádczony/ pokarány ieſt/ y do klaßtoru wrzucony/ gdźie bez pokuty w zátwárdźiáłym ſercu vmárł. Był ten Sergius Syrus z Antyochiey/ wychowány w Pánormie w Syciliey/ ktory w Rzymie vczćiwym duchownym záchowániem ná kápłáńſtwo wſtapił. ꝛc.

Páſchalis świętokupiec.

W Gálliey Ebroinus on okrutnik od Ermenfridá zábity ieſt. Iedenktoremu był oczy wylupił/ ná wyſpie Lugdunu ktory zowią Bárbárá mießkáiąc/ ſłyßał ná rzéce czárty wołáiące: wieźiem Ebroiná do piekłá/ támprzypłáći tego co czynił. S. Kutbertus w Angliey Biſkup Lindiſfárnenſki tego roku do CHRISTVSA poßedł. Pátrz w iego żywoćie.

Ado Vienenſis. *Ebroinus zábit.*

22. Martij.

Rok P. 688. Sergiuſzá 1. Iuſtini: II. 4.

1\. Concil: Tolet: 15.

KRol Erwigius w Hißpániey tego świátá dokonał. Ná iego mieyſce náſtąpił Egiká powinny Pámby onego krolá dobrego. Miał Erwigius ſyny: ále śie ná tego Egikę ogladáiąc/ corkę mu ſwoię dał/ y życzył mu kroleſtwá/ ále z táką przyśięgą/ áby ſynom iego nigdy żadney krzywdy y ßkody nie czynił. Wſádzony ná kroleſtwo Egiká/ pokornie ná Synodźie Toletáńſkim Biſkupom śię vkorzył/ y ná źiemię przed nimi vpadł/ y zwierzył śię im oney przyśięgi ktora śię Erwigiußowi obwiązał/ rádząc śię ich/ ieſliby tey/ ktora Rzeczyp: o czynienie cáłey ſpráwiedliwośći vczynił/ przećiwna nie byłá. Náuczyli go Biſkupi/ iż oboiá przyśięgá ſtáć mogłá. áby y ſynow iego bronił/ y ſpráwiedliwość (to ieſt y z nimi ieſliby źli byli) czynił.

Egiká krol pokorny.

2\. In vita S. Ansberti Surius 9. Februarij.

W Gálliey krol Theodorikus vmárł/ krolował lat śiedmnaśćie. Náſtąpił ſyn iego Klodoweus trzeći/ ktory trwał lat cztery. od tego czáſu krolowie Fráncuſcy/ ábo dla máłych lat/ ábo dla roſpuſty y roſkoßy/ rządy kroleſtwá opußczáli/ á o nie niedbáli/ ſámym Márßałkom ktore zwano Maior domus, wßytko zlecáiąc. Co trwáło áż do roku Páńſkiego 750.

Krolowie Fránkow przeſtáli kroleſtwem rządźić.

Rok Páński 689. Sergiußá 2. Iuſtinianá wtorego 5.

1\. Beda lib: 4. cap: 15. 16.

ROku wtorego Papieżá Sergiußá/ Ceádikállá krol Britáńſki/ ktorego Bedá krolem Száxonow zachodnych zowie/ vwierzywßy w CHRISTVSA/ y ßerokie páńſtwo ſwoie/ od wielu nieprzyiaćioł iego reką obronione opuśćiwßy/ do Rzymu do grobu Piotrá ś. wezbrał śię. y tám od Papieżá Sergiußá w dźień Wielkonocny ochrzczony: ießcze w bieli po chrzćie duchá P. Bogu oddał. Piotrem ná chrzćie názwány/ v Piotrá ś. dla ktorego ták dáleką drogę podiął/ pogrzebiony ieſt. Wielki przykład wzgárdy świátá tego/ ſkoro mu śię CHRISTVS záſmákował/ prágnął odpußczenia grzechow ſwoich. á żeby śię do nich nie wracał/ życzył ſobie ſkoro po chrzćie śmierći. y otrzymał to od Páná Bogá o co prośił. Był żołnierſki pan/ przyrodzenia ſrogiego/ młody/ bo lat tylo trzydźieśći żyćia ſwego miał. Szcześliwy był ná woynách/ ktoremi śię wyganiáiąc Angliki obce z oyczyzny ſwey/ báwił. To wßytko dla CHRISTVSA y nádźieie po śmierći/ porzućił: á zá nic chwałę świátá tego poczytáiąc/ lepßego kroleſtwá doſtał. Do tych zbáwiennych poſtepkow był mu miſtrzem

Krol Brytáński opuśćił kroleſtwo z nabożeńſtwá.

miſtrzem Wilfridus Arcybiſkup Eboráceńſki/ ktoremu wyſpy Wekty czwartą cześć ná kośćioł oddał. Bo był táki ślub P. Bogu ieſzcze Chrześćiáninem nie bedac/ ná oney woynie dobywáiac tey Wekty / y o nie walczac / vczynił. Jego przykłádem wiele Anglikow płći oboiey/ bogátych y vbogich do Rzymu ſie ná one nabożna droge vdawáło.

Rok P. 690. Sergiuſzá 3. Iuſtini: II. 6.

1. *Beda lib: 5. cap: 10. 12.* *Egbertus przedziwny.* Marcellinus apud Surium 1. Martij. *Niemieccy Apoſtołowie.*

Niemieckie kráie/ ácz przed tymi czáſy miáły niektore wnieſiona świátłość ś. Ewángeliey: ále dla woien y rozmáitych odmian/ gáſła tám wiárá/ y oświeceni prawda / do zwykłego ſie báłwochwálſtwá wracáli. Pan Bog hoyny w miłosierdźiu / wzbudźił iednego nabożnego y świetego meżá w Hiberniey ná imie Egbertá narodu Anglow y Száxonow ktorzy byli w Británniey: ktory wiedzac ſkad wyſzli Anglikowie/ iż tám wiele ludzi y kráiow było ktorzy P. Bogá nie znáia: z dáru Bożego wźiał do ſercá/ áby zebrawſzy ſobie towárzyſze/ do tych ſie tám kráiow ná oświecenie ich puśćił. á iáko ſam był w żywoćie zakonnym ćwiczony / ták też znał ſie ná ludźiách y ná vczniách ſwoich ktorzy ſie ná táka robote y żniwo zyść mogli. y biegáiac po klaſztorách / námowił ná one Boſka posługe dwánaśćie oſob wſzytki Angliki/ ktorzy on iezyk Niemiecki/ ludzi tych do ktorych ſie bráli / vmieli. ktorych te ſa imioná: Villebrordus, Swibertus, Acca, Wigbertus, Vilibaldus, Vinibaldus, Lebuinus, dwá Ewáldi/ Verenfridus, y ia/ práwi/ Marcellinus namnieyſzy miedzy nimi (ten co to piſał) y Adelbertus leuita ſyn krolá Deicorum, ktory dla CHRISTVSA dźiedźictwo krolewſkie opuśćiwſzy / ná ono ſie pielgrzymſtwo y wygnánie podał. Wſzyſcy byli kápłani żywotem dobrym y wielka náuka od Páná Bogá opátrzeni/ okrom tego ktory był dyákonem. Lecz ſámego Egbertá wodzá ich P. Bog puśćić z Hiberniey niechćiał. Bo gdy wſzytko do płynienia ná morze zgotował: S. Boiſilus/ ktory był iuż z CHRISTVSEM/ vkazał ſie przez ſen iednemu vczniowi ſwemu/ y posłał go do Egbertá / mowiac: Wola Boża ieſt áby zoſtał / á do náuki ſie klaſztorow Kolumby vdał. On temu nie dowierzáiac gdy ſie z towárzyſzmi ná morze puśćił/ nawáłność wielka práwie ie topiłá/ ták iż okret w wodźie zoſtał/ á ſámi y z rzeczámi ſwemi cále wyſzli. Dopiero ſie Egbertus obaczył / iáko Jonás / y rzekł: Dla mnie wſzyſcy nie gińcie/ wroćić ſie ia muſze.

2. Egbertus zbiera towárzyſze do Niemiec. *Krolewic był miedzy nimi.* *Egbertá z Hiberniey P. Bog nie puśćił.*

3. *Do Tráiektu przypłyneli.* *Bez Papieżá nic nie ſpráwili.* Beda lib: 5. cap: 12.

Drugi raz ſie tedy wypráwili/ y naprzod przypłyneli do Wiltemburgu ábo do Tráiektu roku tego. Jedni ná meczeńſtwie zeſzli/ drudzy ná roboćie oney vmárli / drudzy ná mieyſcá Biſkupow náſtepowáli/ iáko ſie niżey dotknie. To iednák znáczna/ iż powodzenia w roboćie oney nie mieli / poki od Papieżá błogosłáwieńſtwá y poſyłánia nie wźieli: wedle słow Apoſtolſkich: A iáko kázáć beda / ieſli ich nie posła? Wizybertus był w Frizyey/ ále nic nie zyſkał/ y do ſwoiey ſie bogomyślności wroćić muśiał. Willebrordus był w Rzymie/ y od Sergiuſzá Papieżá posłány/ z iego błogosłáwieńſtwem ná one ſie robote puśćił.

4. Beda lib: 5. cap: 8. *Theodorus y Hádrianus vmarli.*

Roku tego do oycow poſzedł ś. Theodorus on Arcybiſkup Dorowerneńſki od Papieżá do Angliey posłány / nád ktorego żadnego Biſkupá do rozmnożenia wiáry ś. w Angliey ſzcześliwſzego nie było. żył lat ośmdźieśiat y ośm/ ná biſkupſtwie dwádźieśćiá y dwie. Obiáwienie miał od P. Bogá/ iż do onych ták długich lat przyść miał. Tákże on iego towárzyſz Hádrianus Opát tegoż czáſu z ćiáłá wyſzedł.

Theoph: in Annal. *Z Sáráceny pokoy márnie rozerwány.*

Justinianus Ceſarz dla máłey krzywdy z Sáráceny pokoy rozerwał / iż dań ábo trybut y złoto ktore wedle zwyczáiu posłáli / obrázu Ceſárſkiego nie miáło/ y bráć go niechćiał. Predko tego żáłowáć muśiał. y zyśćiło ſie ono:

Biádá tobie ziemio ktorey krolem ieſt dźiećie. Bo Abimelech Sáráceńſki krol ślac do Jeruzálem ná budowánie kośćiołá Mucham / chćiał kolumny ábo ſłupy z Getſemanu pobráć. Vprośił go iednák Mauſur Logoletá Chrześćiánin z ktorym żył towárzyſkie / y Patricius Clauſus ktory nád Chrześćiány w Páleſtynie był ſtároſtą: áby onych ſłupow nie brał / y budowánia nie pſował / obiecuiąc mu iż Ceſarz miał mu ine miáſto tych poſłáć. Co ſie ták ſtáło.

Rok P. 691. Sergiu: 4. Iuſtinia: II. 7.

1\. *Wdowom krolowśenić ſię zákázuią.*
Canon: 5.

SYnod Ceſáraugustáńſki w Hiſzpániey. Dla pokoiu poſpolitego / áby rozruchy nie były / vſtáwili oni oycowie / żeby po śmierći krolow / wdowy ich meżá inego nie bráły: álc do klaſztoru ſię / ſzáty krolewſkie porzućiwſzy / vdáły.

Paulus Diac: lib: 5. cap: 28. 29.

Roku tego vmárł Bertáridus krol Longobárdow Kátholik / nástąpił ſyn iego Kunipertus. Przećiwko temu powstał Aláchim wodz Trydentu poddány iego / wielki nieprzyiaćiel duchownych ludźi y Biſkupow / ktorym ſzkody y krzywdy czynił. Obrał ſię náń ieden z Tyczynu dyákon Zeno / y zábić go chćiał dla wybáwienia wiela ludźi y kośćiołá ś. dáiąc zdrowie ſwoie. Lecz P. Bog pokazał / iż kśiężá y ſłudzy ołtarzá Bożego / nie mieczem ále modlitwą walczyć máią; dopuśćił iż dyákon zábity ieſt. Czym on tyran ná kśiężą ieſzcze ſię gorſzym ſtał / y groźił / iż ſtudnią wielką z ich meżczyzny nápełnić miał. A P. Bog przerwał myśli iego. Kunipertus zebrał przećiw niemu woyſko / on też z ſwoim gdy ſtánął; wſkazał do niego Kunipertus ná rekę go wyzywáiąc / á mowiąc: Niech ſię krew ludzka nie rozlewa; poiedynkiem ſię pokoſztuymy / komu P. Bog da zwyćieſtwo / niech ma wſzytko. Aláchim / choć mu iego ludźie to rádźili / niechćiał mowiąc: Widzę miedzy dźierżącymi iego tám gdźiem mu ią przyśięgał / obraz ś. Michálá. y gdy zwiedli bitwę / wiele ſię krwie rozlało / y on okrutnik Aláchim zábity ieſt.

Aláchim nieprzyiaćiel kśiężey.
Dyákon chćiał zábić tyránná.
Aláchim zábity.

Cárogrodzki Biſkup Páweł vmárł roku tego / nástąpił Kállinikus / nieſpokoyny y ná nowiny ochotny.

Rok Páński 692. Sergiußá 5. Iuſtinianá wtorego 8.

1\. *Kanony falſzywe ſzoſtego Concilium piſáne.*

TEgo roku / w dźieśięć lat po ſzoſtym Concilium / z nienawiśći y zazdrośći ku Rzymſkiemu kośćiołowi / zá chytrośćią y burzliwą myślą Kállinikâ Cárogrodzkiego Pátryárchy / zebráli ſię niektorzy Biſkupi do Cárogrodu / y nápiſáli Kanony y práwá / ktorych ieſt ſto y trzy / y názwáli ie Kanony ſzoſtego Concilium in Trullo, y on ſwoy ziazd powſzechnym Concilium vczynili / iákoby ſzoſtego onego dokłádánie y nagrodá / á nietylo ſzoſtego ále y piątego. Bo oboie Kanonow żadnych nie wydáło / iedno o wierze ſtánowienie czyniło. Tá ich śmiáłość y nieprawość wielkie głupſtwo pokazáłá / y nieſłuſznych y przećiwnych náuk / zwyczáiom kośćielnym praw nákłádłá. Iáko on ziazd ich Concilium powſzechne być y zwáć ſię mogł / o ktorym Papież niewiedźiał / y zachodni y ini Biſkupi przyzwáni do niego nie byli: Theodorus Bálſámon / iuż w odſzczepieńſtwie tego zborzyſzczá broniąc / śmie mowić iż ná nim był poſeł Papieſki z Ráwenny Biſkup / á nie miánuie go / áni towárzyſzow iego / áni pomni iáko ſię Sergius Papież tym ich Kanonom záraz ſprzećiwił. Nákoniec żadnego Pátryárchy tám áni ich poſłow nie było. Nieſłychána rzecz / áby po ſkończonym y záwártym Concilium nietylo w dźieśięć lat / ále y názáiutrz moc iego rozſzerzáć kto miał / y iego imieniem práwá ſtánowić. Nád to głupſtwo wietſze być nie mogło. Sámi piſárze Greccy / tych ſię przydátkow po dźieśiąći lat do Concilium ſzoſtego wſtydząc / żadnego ſłowá o tym Concilium

2\.

Theodorus Bálſámon.

Vpor wielki y śmiáłość Kálliniká.

lium nowym nie kłádą/ áni Theophanes/ áni Cedrenus / áni Zonárás/ áni Constántinus Mánásses/áni Glikás/wzmiánki o tym żadney nie czynią.

3. Co w tych Kanoniech ßkodliwego. Can: 1. Can: 2.

W te Kanony nákłádli iáko chćieli rzeczy nieprawdźiwych y ßkodliwych niemáło. W pierwßym Honoriußá Papieżá miedzy heretyki kłádą/ o czym sie dosyć mowiło/iáko to źle mowią/ y iáko zfałßowawßy dźieie Concilium ßostego / rzecz te omylną heretycy wnosili. A we wtorym Kanonie ośmdźiesiąt y pieć Kanonow/ktore sie imieniem Apostolskim vdáią/ śmieią to twierdźić/iákoby sámych Apostołow były. Czeᵒ przez ßesć set lat y dáley żadne Concilium mowić y twierdźić nie śmiáło / á oni to Oycom śś. przypisuią/iákoby ie zá tákie mieli. Co iest iáwne kłamstwo. Bo ie kośćioł záwżdy zá ápokryfne miał. y Gelázyus Papież zá tákie osądźił. A oni to ná podporę wiecznego odßczepieństwá y wzgárdę stolice Apostolskiey vczynili. A gdy żadnych inych Kanonow y praw przyimowáć y czynić nie każą / iednym ćiećiem/wßytkie kośćiołow zachodnych w Rzymie we Włoßech/ w Gálliey/w Hißpániey vczynione práwá / vmarzáią / y wßytkie Synody zachodne y stárych Conciliy Oycow śś. Kanony psuią.

Kanony Apostolskie.

4. Zon kápłanom dopuścili. Can: 13.

A on Kanon o dopußczenie żon y vżywánie małżeństwá kápłanom y dyákonom / iáko iest sromotny y wßytkim pierwßym práwom y zwyczáiom kośćiołow wschodnych y zachodnych przećiwny? Przez śiedmset lat tego nie było/ czego oni dopußczáią. Rzymskiemu kośćiołowi o czystość duchownych przygániáią/ á swoich wschodnych stárych Doktorow świetych/ ktorzy o czystośći duchownych náuczáli/odstepuią. y vpletli sie w tym/gdy Biskupom vżywánia małżeństwá zákázuią / á kápłanom y dyákonom dopußczáią. Jákoby nie toż czynił v ołtarzá kápłan co y Biskup? iákoby nie też ofiárę / ktora czystośći potrzebuie / odpráwował? A gdy mowią/ iż kápłan idąc do służby ołtarzá/od żony sie powśćiągáć ma: ieśli żoná w ten czás niechce/á wedle Apostołá oddáwáć iey powinność muśi: to dla iedney niewiástki lud służby Bożey nie ma/ y o tym wie / z czym sie było kryć potrzebá / y z kápłaná sie śmieie y vrąga. Wielkie nieprzystoynośći y niemądre práwá. Znáć że tám nie było Duchá ś. áni zámiłowánia czystośći ołtarzowi służącey/áni náuki. Bo też tám nie było porządnego y wedle praw kośćielnych zebránego Concilium.

Toż v ołtarzá Biskup czyni co y kápłan.

5. Can: 55. Post w Sobotę, niesłusznie gánią.

Smieią ießcze przygániáć kośćiołowi Rzymskiemu o post Sobotni/ ktory ießcze od Apostołow kośćioł Láćiński przyiął / iáko sie wyżßey pokazáło. y dáią znáć głupstwo swoie/y ná kośćioł Láćiński záwaśnienie / gdy wßytkie pieć Concilia y Oyce ś. ná nich potępiáią/ ktorzy o to nigdy kośćiołowi Rzymskiemu przygány nie dawáli. y potępiáią swoie wschodne Doktory/ ktorzy w tákich rzeczách z strony rożnośći ceremoniy / wolność dáią / iż sie tym zgodá y iedność kośćielna rozrywáć nie ma. y ztąd sie pokázuie/iż ná tym zborzyßczu / żaden nie był z Láćinnikow Biskup. Boby tákiey krzywdy nie ćierpiał / áby sie to psowáć miáło/co sie od czásow Piotrá y Páwłá ś. záczeło.

6. Can: 67. Vdawionego nie ieść.

Ießcze w tych swoich Kanoniech / zákázuią ieść vdawionych ptakow ábo bydłá / Zydowstwá násláduiąc. A to co Apostołowie do czásu tylo postánowili / oni wiecznym práwem chcą mieć. Jáko ktoby roskázował / áby sie záwżdy syn v pierśi mátki y iey mlekiem chowáł / choćby dorosły był.

Can: 69. O wchodzeniu Cesárzow zá kraty.

Máią y ono stánowienie / áby do ołtarzá láik nie wchodźił / to iest zá kraty y przegrodzenie / iedno sámi Cesárze. W czym sie pochlebstwo ich pokázuie/iákoby Cesarz ábo krol miał iákie kápłańskie święcenie. y mowi Bálsámon tych Kanonow broniąc / iż sie godźi Cesárzom / nietylo do ołtarzá wchodźić/ ále y kádzenie czynić/ iáko y Biskupi czynią. Nie pomniał ná Ozyaßá krolá/ iáko mu P. Bog kádzenia nie dopuśćił. Nie pomnieli ći oycowie/co vczynił Theodozyus w Mediolanie y w Cárogrodźie / y co w práwie swoim Arkádius nápisał. O czym wyżßey.

2. Parte 26.

7\. Paulus Diaco: de gestis Long: lib: 6. cap: 11. Beda de sex ætatib: in Iustin: minore.

Potwierdzenie v Papieżá wyćiskáli.

Ado Vienensis. Marianus Scotus. Anastasius in Sergio.

Papieżá Pan Bog bronił.

A iż ći Biskupi w Cárogrodźie tákie práwá stánowiący / wiedźieli iż stánowienia ich bez przyzwolenia y potwierdzenia Biskupá Rzymskiego ważne być nie mogły: stáráli sie przez Cesárzá Iustinianá / áby ie Sergius Papież potwierdźił. Ale on żadną miárą niechćiał. áż do tego przyszło / iż Cesarz posłał do Rzymu Záchàryaszá Protospatarium, áby Papieżá poimał y do Cárogrodu zástał. Przyiáchał do Rzymu Záchàryasz / y chcąc Pápieżá poimáć / żołnierze nálazł sobie przećiwne / ktorzy mu tego bronili / y o Papieżá sie wszyscy iednostáynie zástáwili. Vćiec do sámegoż Papieżá Záchàryasz musiał/ prosząc áby go od żołnierzow bronił. y gdy go v Papieżá szukáć żołnierze y drzwi wybiiáć chćieli; Záchàryasz pod łożko sie Papieskie skrył/ á Papież wyszedszy do żołnierzow y ludu/ wszytkie słowy pięknemi vspokoił/ y Záchàryaszá obronił. To pisze y W. Bedá/ ktory on ich Synod/ Synodem błędnym zowie. y ini.

8\. Ten Iustinianus Cesarz / gdy rychło potym z Cesárstwá iest zrzucony/ przyznawał to / iż go P. Bog o on grzech przećiw Papieżowi karał. A gdy przywrocony był zá́ś ná páństwo; o toż sie iuż prosbą sámą stáráiąc / áby one Kanony potwierdzone były: posłał do Papieżá Janá śiodmego / dwu Metropolitow; áby to v niego vprosili/ żeby one Kanony potwierdźił/ ábo żeby w nich popráwił to coby mu sie nie podobáło. Lecz on oboiey rzeczy v-

Anastasius Bibliot: in Ioan: 7.

czynić niechćiał. Toż czynił y z Constántinem Papieżem / o to go trosząc: ále nić nie przewiodł.

9\. Epist: ad Ioan: 8. R. Pont.

A nákoniec tych Kanonow trzey ini Pátryárchowie wielcy nie przyieli/ bo bez nich y bez posłow ich vczynione są. O czym iest wielki świádek Anastasius Biblio: gdy z Greckiego śiodme Concilium ná Láciński iezyk przekłáda.

Odrywánie znácżne Grekow, tu sie poczęło.

Theoph: & Cedre: in Annal.

Od tego czásu dla tych Kanonow vpornie vczynionych y bronionych Grekowie sie znáczniey od kośćiołá Rzymskiego odrywáć poczeli. Acz sie często zá́ś wracáli / gdy nie heretyki ále práwowierne Cesárze mieli. Pokarał P. Bog tegoż roku Iustinianá/ gdy go w Armeniey woysko iego odstąpiło/ y wielki przystęp Sárácenom do państw Rzymskich podáło.

Rok P. 693. Sergiuszá 6. Iustini: II. 9.

1\. Concil: Tolet: 16. cap: 9.

Arcybiskup Toletáński na krolá powstał.

SIsbertus w Hiszpániey Arcybiskup Toletáński / zmowił sie z niektorymi pány ná śmierć krolá swego / y krolá pobożnego y spráwiedliwego Egikę/ przećiw wiernośći y przysiędze swoiey. O co zebrał sie Synod w Tolećie / ná ktorym było Biskupow pięćdźieśiąt y dźiewięć. Ná ich sie sąd krol dobry Egiká dał / nic náń sam nie żáłuiąc/ á czći kápłáńskiey w nim ochraniáiąc. Doszli oney złośći ná Arcybiskupie/ y sam sie wyznał. skaráli go / odsądzáiąc go od kápłáńskiego vrzędu y od czći/ y ná wygnánie potępiáiąc. á żeby ćiáłá Páńskiego bráć nie mogł áż przy śmierći/ chybáby łáská mu krolewska dozwoliłá.

Can: 10.

Roskázáli áby we wszytkich kośćiołách/ w ktorych są Káthedry Biskupie/ Msze s. y ofiáry co dźień (okrom wielkie° Piątku) czyniono zá krolá y syny y corki y wneki iego.

2\. *Cesarz sie psował.*

Theoph: & Cedre: in Annal.

Iustinianus Cesarz do onego grzechu ktorym Papieżá poimáć chćiał/ ine przyczyniał. Vrzędniki morderce y niespráwiedliwe miał/ wiele pánow zábiiał y do więźienia dawał / y kośćioł mátki Bożey/ Metropolitáński ná zwány/ przy pálacu/ dla swoiego świeckiego budowánia obálił.

Dwa męczennicy w Niemcech.

Sigeber: in Chron: hoc anno. Beda lib: 5. cap: 11.

Z onych kápłanow z Hiberniey do Niemiec posłánych dwá tego roku męczeńską od Pogáństwá koronę odnieśli / obá Ewády/ iednego czarnym drugiego białym zwano. Gdy sie we wśi iedney o stárośćie pytáli/ wieśniácy poználi iż wiáry są inszey / do ktorey áby stárosty nie námowili / srodze ie zámordowáli/ białego śćieli/ á czarnego długo męczyli y rozśiekáli. ćiáłá ich

do Renu rzéki wrzucili/ ktore nálezione Pipinus książe Fránkow w Kolnie nád Renem ze czcia pogrzebł.

Rok P. 694. Sergiuszá 7. Iustini: II. 10.

1\. Theoph: Zonaras in Annal.

IVstinianus roskazał Stephanowi Pátriciuszowi/ y Russyuszowi wodzowi/ w nocy lud Cárogrodzki zábiiáć. W ten czás Leoncius hetman po dobrey ná woynie postudze odnieśiony/ w więźieniu iuż przez trzy látá śiedźiał. Ten pobudzony od Páwłá mnichá/ ktory Astronomia vmiał/ y od Jerzego Káppádoxá/ nábrawszy zsoba żołnierzow ktore mogł mieć/ y drugie z więźienia wyzwoliwszy/ ná rynek wypadł/ wołáiąc: Kto Chrześćiánin niech idźie do kośćiołá Zophiey. y zebrał śie lud/ y ná Cesárzá wołáć y łáiáć mu poczał. y przywiedźiono Cesárzá Justinianá przez funde ná rynek/ y tám mu nos vrznione/ y ná wygnánie do Chersony posłano/ á Leonciuszá zá Cesárzá przywitano/ przy Pátryárszę Kálliniku/ ktory ná swcy stolicy śiedźiał.] Sstáło mu śie iáko Nábuchodonozorowi zá grzechy/ korzenia v onego drzewá nie docinano. Bo śię zás ná Cesárstwo po dźieśiąći lat wroćił. y tego przypłacáiąc co przećiw Papieżowi czynił.

Iustinianus Cesarz páństwo y nas stráćił.

2\. Concil: Tolet: 17. cap: 8.

W Hiszpániey Zydowie ktorzy byli Chrzest ś. przyieli/ po wszytkim krolestwie sprzysięgli śię ná krolá y ná krolestwo/ y do śiebie Zydy z Afryki w tosz towárzystwo przyięli. O czym gdy śię krol dowiedźiał/ Synod Biskupi w Tolećie mieć kazał/ y rádźił śię ich co z Zydy onymi czynić miał. Oycowie ziáchawszy śię/ vczynili ná nie wyrok/ áby niewolnikámi po wszytkiey Hiszpániey zostáli y máiętnośći tráćili. A żeby ich dźieći płći oboiey w śiedm lat bráne od nich były/ á v nabożnych Chrześćian wychowánie miáły. ktorym gdyby dorosły/ Chrześćiánie do małżeństwá corki swoie dáwáć/ y z nich żony synom swoim corki bráć mogli. Tám też ná Zydy dowodzono/ iż krew Páńską często rozlewáli/ y krzywoprzyśiężcy zostawáli.

Zydowie śię ná krolá sprzyśięgli.

Wyrok ná Zydy, dzieci od nich bráć kazano.

Krew Páńską Zydowie rozlewáli.

3\. Cap: 5. Requiem *zá nieprzyiaciela.*

Ná tym Synodźie skázony iest on zły zwyczay: Gdy kto złe serce miał ná kogo/ á śmierći mu życzył/ stárał śię áby zań Requiem czytano/ to iest Msza zá vmárłe miano. ktoryby śię kápłan potym tego ważył/ y ten coby kápłaná do tego przywiodł/ ná wygnánie wypchniony być miał/ y ćiáłá Páńskiego nie przyimowáć/ iedno ná godźinę śmierći.

Rok Páński 695. Sergiuszá 8. Leonciuszá 2.

1\. Marcell: in actis S. Suuiberti. Surius 1. Martij.

SWięty Wigbertus ieden z onych dwunaśćie do Niemiec Apostołow/ od Rádbodá Fryziyskiego kśiążęćiá/ gdy rozśiewał Ewángelią/ zábity iest. A Swibertus w Duerstat mieśćie blisko Tráiektu od Pogáństwá do więźienia dány áby názáiutrz zábity był/ od Anyołá z więźienia onego wyprowádzony iest. y gdy onym swoim nieprzyiaćiołom zbáwienną náukę záraz z więźienia podawał/ zdumiewáiąc śię ná ono cudo/ wiele ich vwierzyło. y chodząc po rożnych mieyscách CHRISTVSA szczęśliwie opowiádał/ niemáło ćierpiąc od Pogáństwá. y gdy śię wiele ludźi náwracáło/ bráćia go Biskupem mieć chćieli/ y dla tego do Angliey go posłáli/ y był tego roku poświęcony od Wilfridá Biskupá.

Cudá Boże dla náwrocenia Pogáństwá.

Rok Páński 696. Sergiuszá 9. Leonciuszá 3.

1\. Beda lib: 5. cap: 12.

GDy Pipinus v krolá Fránkow Maior domus Frizyą zwoiował/ y one Pogány podbił: wysłał ś. Willebrordá do Rzymu áby go Papież ná Biskupá poświęćił/ y Arcybiskupem go vczynił. Miał iuż Papież Sergius od P. Bogá o nim obiáwienie nim do Rzymu przyszedł/ y z wielką czćią przyiąwszy go/ poświęćił go/

Willebrordus do Rzymu posłány. Marcell: apud Sur: in Nouemb.

Imię odmienione Clemens.

y dał wszytko o co w kościelnych potrzebách prosił. Odmienił mu też imię/ y zwáć mu się Klemensem kazał. Wroćiwszy się do Fryzyey/ w Tráiekćie Biskupstwo zá pomocą Pipiná osádźił/ y po inych kráiách Biskupy stáwił/ ábo z onych swoich dwunaśćiu towárzyszow/ ábo z inych.

2. *Swibertus.* In vita S. Suuiberti.

A gdy ieszcze ná Rzymskiey drodze przemieszkiwał/ ś. Swibertus wroćił się iuż był Biskupem będąc do Tráiektu/ y obchodząc Frizyą y Hollándią/ wiele dusz Pogáńskich CHRISTVSOWI pozyskował/ kośćioły budował y poświęcał. A roku tego pisze towárzysz iego Márcellinus ktory przy nim był/ iáko Łukasz przy ś. Páwle/ y miánuie rok Páński 696. dniá 24. Septembrá/ gdy w mieśćie Málsen w powiećie Teisterbándiey kośćioł poświęcał/ zacnego Páná z Aidengin syn/ Splinterus imieniem/ z miástá Duerstat iádąc po wodźie áby ono poświęcenie widźiał/ nie dla wiáry iedno z dworności/ w Renie rzéce vtonął. Rodźicy iego Pogánie nálezionego w wodźie do kośćiołá bogow swoich nieśli/ y prośili kápłanow swoich áby go wskrześili. Lecz záraz zwątpili/ gdyż nic tákiego o swoich bogách nigdy nie słyszeli. á w tym Chrześćiánie nowi rádźili/ áby się vdał do ś. Swibertá/ á obiecał z domem swoim wszytkim w CHRISTVSA vwierzyć. Vsłuchał/ y do do- mu vmárłego syná oćiec wźiąwszy/ do ś. Swibertá iáchał. Przyiácháli smy z nim/ powiáda/ y modląc się nád vmárłym/ iął go zá rękę y wstáć mu w imię CHRISTVSA Bogá wszechmocnego kazał. Wielka rádość/ wielka liczbá Pogáństwá w CHRISTVSA vwierzyłá/ nietylo dom on wszytek. y ochrzćił ich tego dniá sto dwádźieśćiá y sześć/ okrom dźieći y pánienek.

S. Swibertus vmárłego wskrześił.

3. Cedren: in Annal.

Arábowie ábo Sáráceni zebrawszy się z nowu Afrykę wźięli. Leoncius Cesarz posłał tám Janá Pátriciuszá ze wszytką wodną wypráwą/ ktory z Afryki wybił Araby y zamki im wszytkie odiął/ y tám przezimował. Potym wodz Arábski/ ktorego Protosymbolem zowią/ z więtszym się woyskiem y z mocnieyszą ármatą wodną do Afryki wypráwił/ y Janá onego wygnał/ y tám się okopał. A Rzymskie woysko wstydząc się y boiąc z Janem do Cárogrodu wroćić/ rozruch vczyniło/ y inszego sobie Cesárzá obráło Absimará/ ktorego Tyberiuszem názwáli. ktory iáchał z onym wodnym woyskiem do Cárogrodu/ y zdrádą do miástá wpuszczony był. Gdźie poimawszy Leonciuszá/ nos mu vrznął/ y do Dálmácicy go do iednego klasztoru posłał/ y iego przyiáćiele/ pobrániem máiętnośći y wygnániem pokarał. To Cedrenus bárzo krotko.

W Afryce Sáráceni wygrawáią.

Absimarus ná Cesárstwo.

4. *Afryká od tego czásu v Máhometanow.*

Od tego czásu Afryká áż do tych lat nászych w ręku Arábow ábo Sáráćenow zostáłá. W ten czás w Afryce pełno było heretykow Mánicheyczykow y Donátystow/ y Kátholicy á zwłaszczá Biskupi/ źle żyli y sromotnie się spráwowáli/ y lud się ták wiele plag ná się máiąc nie popráwował. Jáko pierwey Wándale/ ták teraz Sáráceny dopuśćił ná nie Pan Bog/ ktorzy stámtąd wszytko Chrześćiáństwo wygubili.

Sex: Synod: ca: 12. *W Afryce wygubione Chrześćiáństwo.*

Rok P. 697. Sergiuszá 10. Absimará

Tyberiuszá trzećiego 1.

1. Marcell: in vita S. Suuiberti. Surius 7. Nouemb. *Frisya Ewángelią przyięłá. Hollandia.*

Illebrordus ábo Clemens/ wroćiwszy się z Rzymu/ przyszedł do Frizyey/ gdźie zástał ś. Swibertá/ ktory mu o wielkim pomnożeniu Chrześćiáństwá powiedźiał w stronie oney. y puśćili się obá do Tráiektu/ gdźie stolicę swoię Arcybiskupią on Clemens osádźił/ y piećdźieśiąt y dwá kośćioły dla plebániy postáwił/ zá pomocą Gunterá żołnierzá y inych przyiaćioł. Nápełnili y Hollándią/ y Turingią kazániem swoim/ y Dániey nie zániechálí. w ktorey/ gdy dla twárdego sercá y dźikich obyczáiow ludu onego/ máło co pozyskáć ludźi mogli:

trzydźieśći pácholąt onego narodu wywiedli/ ktorych wiáry náuczyli y po- *Seminarium*
chrzćili. W zástárzáłych trudna popráwá/ niewinność dźiećinna sposob- *z młodych Duń-*
nieyßa iest do dárow Bożych. Tych zás pácholąt do náwrocenia ludu y ię- *csykow.*
zyká onego/ vżywáć mogli. Gdy do iednego wyspu miedzy Fryzyą y Dá-
nią/ ktory zwano Fosite/ przypłyneli/ á náucząć tám poczeli/ y trzech tylo o- 2.
chrzćili: Rádbodus książe Fryzonow pogubić ie chćiał. y gdy ná śmierć ich *Rádbodus.*
losy puszczał/ żaden mu się nie tráfił/ iedno ieden z towárzyßow/ ktorego lós
vkazał/ y zábity męczeńską koronę wźiął. Był v Pogáństwá niektorego o- *Losy ná śmierć.*
byczay/ iż bez losow miotánia człowieká nie tráćili. y stámtąd wyiáchawßy
y proch z nog otrząsnąwßy/ wroćili się do Pipiná.

Potym vczynili w Tráiekćie Synod/ z ktorego oni dwá pierwßy Kle- 3.
mens y Swibertus do rozmáitych kráin vcznie y towárzyße swoie ná kazá- *Synod w Tráiek-*
nie Pogánom rozesłáli. Był miedzy nimi Winfridus kápłan/ ktory był ná- *ćie.*
zwány Bonifácius/ ktory gdy ßesnaśćie lat we Fryzyey Pogány náuczał/ Marcell: vt supra.
támże męczennikiem został. A oni co z Angliey wyßli/ po rozmáitych miey- *Winfridus abo*
scách CHRISTVSA sławiąc/ iedni męczeństwem/ drudzy swoią śmierćią *Bonifacius.*
wiele duß CHRISTVSOWI pozyskawßy/ y kośćiołow/ y klaßtorow nábudo-
wawßy/ ßczęśliwie skończyli. O ktorych ießcze się tráfi mowić.

Rok P. 698. Sergiusza 11. Absimará

Tyberiußá trzećiego 2.

ROku tego ś. Lámbertus Biskup Tungreński dla Alpáidy nie- 1.
rządnice męczeństwo podiął. Pátrz w iego żywoćie: Nie zda 26. Octobris.
się áby był Tráiektenskim/ ále tylo Tungreńskim Biskupem. Zo- *S. Lambertus mę-*
wie się też tám Pipinus krolem: Ale nie był krolem/ iedno kro- *czennik.*
lestwo rządźił v krolá Fránkow Childebertá/ mądry y pobożny. Sygebertus in
Absimarus Cesarz do Syriey woysko posłał áż do Sámosáty/ ktore po Chron.
dwákroć sto tysiecy Sárácenow pozábiiáło/ y z wielką się korzyśćią wroćiło.] Apud Surium 17. Septembr.
Jest się czemu dźiwowáć/ iáko tych Sárácenow było ták wiele. Nápełnili Theoph: & Cedre:
Armenią/ Persyą/ Pálestynę/ Egypt/ Libią/ Afrykę/ y te krolestwá wielkie hoc anno.
posiedli/ y do Europy się iuż gotowáli/ choć ich ták wiele/ iáko się tu rzekło/ *Saráceny pobito,*
zábiiano. Domá śiedźieć nie mogli/ do cudzych krolestw złośćią y okrućień- *skąd się bráli.*
stwem wpadáli.

Rok Páński 699. Sergiußá 12. Absimará Tyber: trzećiego 3.

NJedzy inemi w Angliey/ był żywotem y náuką wielce sławny 1.
nieiáki Althelmus Schweturgeński kápłan/ y potym Biskup/ *Althelmus w An-*
ktore° Sergius Papież do śiebie do Rzymu przyzwał/ iego się *gliey.*
sławy rozmiłowawßy. O ktorym iest tákie pisánie/ ácz niepra- Apud Surium
wie pewne; Bo nikt inßy tego nie wspomina/ iż Papieżá Ser- 25. Maij.
giußá z potwarzy v ludźi/ y z niesławy wybáwił/ gdy dźiećięćiu dźiewięć dni
máiącemu/ o ktore był Papież potwarzony/ mowić kazał te słowá: Nie-
winny iest Papież/ nic ma on towárzystwá z niewiástámi.] O tym piße Be- De gestis Angl: lib:
dá/ iż vczone y potrzebne księgi nápisał przećiw Britannom stárym Chrze- 5. cap: 19.
śćiánom/ ktorzy nie swego czásu Wielkanoc świećili. Tenże wspomina kro-
lá Pikt ow Náitaná/ iáko go Ceolfridus Opát do iednośći kośćiołá Rzym- Ibidem cap: 22.
skiego/ y do świecenia z kośćiołem Wielkieynocy/ przywiodł.
Arkulfus Biskup z Gálliey puśćił się do Jeruzálem ná drogę onę na- 2.
bożną/ gdźie widźiawßy mieysca święte/ y bywßy w Dámáßku/ w Alexán-
driey/ y w Cárogrodźie/ wracał się do domu: ále wiátry do Británniey zá-
pędzony iest. y przemießkał tám z sługą Bożym Adámnanem/ y powiedał

Eeeee ij mu wßytko

Beda de locis Sanctis. Lib: 5. cap: 18. de gestis.

mu wßytko co widźiał/ á on to ná pismo włożył. Co W. Bedá ná dwánaśćie rozdźiałow skroćił/ iáko sam wyznawa. księgi sie zowią: De locis sanctis. Podeymowáli Chrześciánie częste drogi do grobu Bożego/ y od Sárácenow żadney przeßkody nie mieli.

Rok Páński 700. Sergiuszá 13.

Absimará Tyberiußá III. 4.

I. *Heretycka potwarz, o tym wieku. roku 700.*

NAstepuie nowy wiek/ to iest nowe sto lat/ o ktorych náßy heretycy dźiśieyßy ládá co zmyśláią/ iákoby od przeßłych stu lat náuká sie Kátholicka Rzymskiego kośćiołá mienić y psowáć poczełá/ ácz tym nie iednáko mowią/ áni iednáki czás iáko fałßywi y niezgodni kłádą. Ale kto sie ná ten przeßły wiek obeyźrzy/ żadney odmiány nie naydźie. záwżdy w kośćiele świętym iedná y oná od Apostołow podána/ y od meczennikow y Oycow świetych vtárta prawdy drógá/ bez odmiány żadney/ y przypußczenia fałßu y kácerstwá iákiego/ trwáłá.

S. Wulfranus. O ś. Wulfranie/ ktory sie tego roku wspomina/ pátrz w żywoćiech świetych/ tám toż naydźieß/ iáko páchole Owoná/ dyabłom od Pogáństwá ofiárowánego y obießonego/ wskrzesił.

SVMMOWANIE Wieku Siodmego.

To iest przeßłych stá lat, poczawßy od Roku P. 600. áż do 700.

Papieżowie y nawyżßy Biskupi wieku tego.

SABINIANVS Syn Boná Bleranus z Tusciey. Siedźiał mieśiecy pieć/ dni 19. Dokonał roku Páńskiego 605.

BONIFACIVS trzeći/ syn Janá Rzymiánin. Siedźiał mieśiecy ośm y dni 23. Dokonał roku Páńskiego 606.

BONIFACIVS czwarty Janá lekárzá syn *Valerien: Marsus.* Siedźiał lat ßeść/ mieśiecy ośm. Dokonał roku P. 614.

DEVSDEDIT syn Stephaná Rzymiánin. Siedźiał lat trzy bez piąći dni. Dokonał roku Páńskiego 617.

BONIFACIVS piąty/ syn Janá Neápolczyk. Siedźiał lat śiedm y mieśięcy dźieśieć. Dokonał roku Páńskiego 626.

HONORIVS pierwßy/ syn Petroniußá z Consulow Kámpáńczyk. Siedźiał lat dwánaśćie/ mieśiecy pieć. Dokonał roku P. 635.

SEVERINVS syn Lábiená Rzymiánin. Siedźiał nie cáły rok. Dokonał roku P. 639.

IAN czwarty/ syn Wenáncyußá z Solonei Dálmátá. Siedźiał rok y mieśiecy dźiewięć. Dokonał roku Páńskiego 641.

THEODORVS pierwßy/ syn Theodorá z Jeruzálem/ Greczyn. Siedźiał lat śiedm/ mieśiecy pieć. Dokonał roku P. 649.

MARTINVS syn Fábricyußá z Tudertynu meczennik. Siedźiał lat ßeść/ mieśiecy trzy. Dokonał ná wygnániu w Chersonie w Poncie/ roku P. 654.

EVGENIVS pierwßy/ syn Rufianá Rzymiánin/ pod wygnániem ś. Márciná/ śiedźiał poniewolnie iáko namiestnik/ poki był żyw ś. Márcin: ále zá práwego Papieżá pocżytány nie był. Po iego śmierći iáko práwy Papież śiedźiał mieśiecy ßeść y dni 23. Dokonał roku Páńskiego/ 655.

VITALIANVS z Sygninu z źiemie Włoskiey. Siedźiał lat czternaśćie/ mieśiecy pieć. Dokonał roku Páńskiego 669.

ADEO-

ADEODATVS syn Jowianá Rzymiánin. Siedźiał lat śiedm/ mieśiecy dwá. Dokonał roku páńskiego/ 676.
DONVS ábo *Domnus*, syn Mauricyußá Rzymiánin. Siedźiał rok y mieśiecy pieć. Dokonał roku páńskiego 678.
AGATHO syn Pánnoniußá Sykulczyk. Siedźiał lat 4. Dokonał roku P. 682. Po nim wákowáłá stolicá Apostolska rok ieden y mieśiecy śiedm.
LEO wtory/syn Páwłá Sykulczyk. śiedźiał mieśiecy 10. y dni 8. Dokonał roku P. 684.
BENEDICTVS wtory/syn Jana Rzymiánin. Siedźiał mieśiecy ośm/dni śiedmnaśćie. Dokonał roku páńskiego 685.
IAN piąty/ syn Cyriaká Antyocheńczyk z Syriey. Siedźiał rok ieden y dni iedennaśćie. Dokonał roku páńskiego 686.
CONON ábo *Cuno* z Tráciey. Siedźiał mieśiecy iedennaśćie. Dokonał roku P. 687.
SERGIVS syn Tyberyußá Antyocheńczyk z Syriey/ w Syciliey wychowány w Pánormie. Siedźiał lat 13. y mieśiecy ośm. Dokonał roku páńskiego 701.

Doktorowie Kośćielni y Pisárze wieku tego.

LVCIANVS.
SEVERVS *Alexandrinus Patric.*
ISIDORVS.
IOANNES *Cæsaraugustanus.*
CÆSARIVS.
ADELMVS.
SIMON *Metaphrastes.*
ILDELFONSVS.

Náuká Kátholicka wieku tego, przećiwna dźiśieyßym heretykom.

O *Mßy ś. y ofierze.* Seueri Alexand: Missa. Isidorus, de diuinis officiis. Ioannes Cæsaraugustanus de Ecclesiasticis officiis.
O *Prawdziwym ciele Pańskim w Sákrámenćie, ofierze y odmiánie istnośći chlebá.* Cæsarius Homil: 5. Isidorus de officiis. & citat Augustinum lib: 6. Originum cap: 18. Seuerus Alexandrinus in Missa seu Liturgia.
O *Vspráwiedliwieniu przy dobrych vczynkách.* Cæsarius Homil: 2. 4. 12. 15. Isidorus lib: 2. de summo bono, cap: 2. & 5. Adelmus epist: ad Geruntium.
O *Chrzćie, iáko potrzebny do zbáwienia y dziatkom, y o Ceremoniách iego.* Concil: Toleta: 4. cap: 5. Isidorus de summo bono, cap: 23. lib: 6. Origin. siue Etymol: cap: 18.
O *rozgrzeßeniu y Spowiedzi.* Isidorus lib: 6. Etymolog.
O *Bierzmowániu y o Krzyżmie y inych Sákrámentách.* Seuerus Alexand: in Rituali. Isidorus lib: 6. Etymol. cap: 18.
O *Czyśću y modlitwie zá vmárłe.* Isidorus lib: de officiis. Cæsarius Arelat. Seuerus Alexand: in Liturgia. Metaphrastes in historiis Sanctorum.
O *wzywániu Swietych.* Seuerus Alexand: in Liturgia. Ildelfonsus de virgine. Metaphrastes in vitis SS.
O *Obrázach w kośćiele.* Concilium sextum, &c.
Sámi Centuriani heretycy wyznawáią / iż tego wieku táż náuká Kátholicka kwitnełá / ktora y dźiś Rzymski kośćioł pochwala. *Centur: 7. cap: 2.*

Concilia wielkie wieku tego.

JEdno wielkie Generálne w Cárogrodźie/ Szoste názwáne. Ná ktorym było Biskupow 290. ktorzy Monothelity ábo Jedynowolce potępili/ Roku Páńskie° 680. Jnych wiele było Prowinciálskich/ á nawiecey Toletáńskich w Hißpániey.

Hereticy tego wieku.

MOnothelitæ, ktorzy iedne wolą w Pánie náßym kłádli/ áby y iedne náturę po Eutychiáńsku wprowádźić mogli. Głową ich byli/ Sergius Cárogrodzki y Cyrus Alexándryiski/ pátryárchowie.
Sektá Máhometáńska błázeńska y śmiechu godná / tego wieku / mieczem y woynámi y ßcześćiem świeckim/ bez żadney dysputáciey/ y rozumu/ wielce sie rozßerzyłá. Od Egyptu y ziemie Swietey/ Syriey y Azyey/ áż do Afryki y do Hißpániey y Syciliey / miecz sie on Máhometáński y Sáráceński rośćiągał. Zwłaßczá około roku páńskiego 666. ktory rok oznay-

mił Ian ś. w Obiáwieniu/ *Cap*: 13. tego piekielnego Antychristowe° ſługe Máhometá y iego bluźnienia/ y mordy kośćiołá Bożego vkázuiąc/ á wierne áby ſie nie trwożyli/ przeſtrzegáiąc.

Heretykowie dźiśieyſzy ná Papieżá Witáliāná/ ktorego Papieſtwo około tego roku 666. trwáło/ ſproſne potwarzy/ y o Antychryśćie kłádą. Lecz tego Papieżá świety y bez przygány/ y wſzytkiemu świátu wiádomy żywot/ mátáctwá ich zbiia.

Prześládowánia kośćiołá Bożego w tym wieku.

SRogie było zá Kozrhoáſá krolá Perſkiego/ gdy opánował źiemie ś. y Ieruzálem/ y ine Chrześćiáńſkie kroleſtwá/ vćiśnienie y mordowánie niewinnych Chrześćian. Ale dáleko ſrozſze od Máhometanow y Sáracenow/ ktorzy nietylo máietności/ ále y wſzytki kośćioły Chrześćiánom bráli/ y ná ſwoie dyabelſkie Meſkeie obrácáli/ y bez liczby świetych pomordowáli/ do ſwoich głupich y błázeńſkich błedow one przyćiſkáiąc.

Ceſárze wſchodni wieku tego.

PHOCAS z proſtego rotmiſtrzá od woyſká przećiw Mauricyuſzowi ná páńſtwo roku páńſkiego 602. wſádzony. okrućieńſtwem wielkim ſławe ſwoie zmázał. krolował lat ośm/ okrutnie rozśiekány z roſkazánia Herákliuſzá/ roku P. 610.

HERACLIVS bedąc nawyżſzym ſtároſtą w Afryce/ ná páńſtwo náſtąpił tegoż roku. Náprzodku był niedbály/ w śrzodku woyną ſzcześliwy y nabożny. Ná końcu y kośćiołowi y Rzeczypoſpolitey ſzkodliwy. Krolował lat trzydźieśći dwie/ vmárł roku P. 641. Po nim náſtąpił ſyn iego ſtárſzy.

CONSTANTINVS trzeći tego imienia/ od Mártyny mácochy otruty/ ledwie cztery mieśiące ná páńſtwie był. Mártyná oná ſyná ſwego HERACLEONA zá pomocą Pyrrhuſá Pátryárchy ná páńſtwo wſádźiłá. ná ktorym z nim ſześć tylo mieśiecy zoſtáiąc/ ná wieczne wygnánie y iezyká vrznienie z ſynem onym/ ktoremu też nos vrzniony był/ potepiona ieſt. Wybrány ieſt ná páńſtwo ſyn Conſtántyná á wnek Herákliuſzá.

CONSTANS heretyk Monothelitá/ krolował lat dwádźieśćiá śiedm/ zábity w Syrákuźiech w łáźni/ roku P. 668. náſtąpił ná páńſtwo ſyn iego.

CONSTANTINVS czwarty/ *Pogonatus* názwány/ dobry Kátholik/ zá ktorego pomocą ſzoſte Concilium wielkie zebráne ieſt ná potepienie Monothelitow heretykow. krolował lat 17. vmárł roku P. 685. náſtąpił ſyn iego młody bárzo.

IVSTINIANVS wtory/ ná przodku nabożny/ Kátholik z wychowánia y ſzcześliwy woyną ná Sáráceny. A potym gdy P. Bogá odſtąpił/ był też od niego opuſzczony. Pierwſzy raz krolował lat dźieśieć/ á potym z páńſtwá wyrzucony roku P. 694. záś ſie ná nie wroćił. A tym czáſem krolował

LEONCIVS lat trzy. á po nim gdy go tákże wyrzucono iáko on drugiemu vczynił/ náſtał ná páńſtwo

TIBERIVS trzeći/ názwány ABSIMARVS. krolował lat śiedm/ y był tákże z páńſtwá złożony y zábity / roku P. 703. Wroćił ſie po nim ná páńſtwo on IVSTINIANVS wtory/ ze krwie ieſzcze Herákliuſzá/ roku tegoż.

WIEK OSMY, TO IEST: Oſme ſto lat Páńſkich.

Rok Páńſki 701. Sergiuſzá 14.

Abſimará Tyberiuſzá trzećiego 5.

SErgius Papież z ćiáłá wyſzedł. Siedział lat trzynaśćie / mieśięcy ośm. Pokázuie ſię iego liſt do Ceolfridá Opátá w Angliey / ktorym go vżywa / áby mu Bedę kápłaná poſłał / dla iego náuki / ktorey mu było záżyć ná kośćielne ſpráwy potrzebá. O czym ſam Bedá / ktory ſię v tego Ceolfridá w kláſztorze wychował y wyćwiczył / zámilczywa. Nie máſz pewnośći ieſli do Rzymu Bedá ieździł / więtſze znáki ſą iż nie ieździł. Wiele w Rzymie kośćiołow odnowił / y wielkimi y bogátemi dáry ze złotá y śrebrá ozdobił. Ná dźień Gromnic proceſſyą vſtáwił. 1.

O Bedę Papież piſze.
Anaſtaſius in Sergio.
Proceſſya ná Gromnice.

Po nim wybrány ieſt Jan ſzoſty / rodem Greczyn. o czym dowiedziawſzy ſię Ceſarz Tyberius ábo Abſimarus / poſłał Theophiláktá Exárchę do Rzymu / áby Papieżowi co złego vczynił. Z czego to vroſło / niewiedźieć. Lecz P. Bog Papieżá iáko y przodká iego Sergiuſzá od tákiegoż Exárchy y tymże ſpoſobem obronił. O czym dowiedziawſzy ſię żołnierze / że wſzytkiey Włoſkiey źiemie do Rzymu ſię ná Exárchę zebráli. Ale go obronił ſámże Papież. Bo zámknąwſzy miáſto / do żołnierzow kápłany do obozu ich wyſłał / y pięknemi ie słowy od rozruchu onego vſpokoił. Od tego czáſu Exárchowie ábo ſtároſtowie Ceſárſcy nád Włoſką źiemią / vpádáć y moc trácić poczęli / gdy żołnierze woleli przy Papieżu ſtáć / á od ręku ich kápłaná nawyżſzego bronić. y iuż nie z oną hárdośćią / ále z pokorą Exárchowie do Włoch przyieżdżáli / gdy ſię moc Papieſka ſzerzyłá / ktorey oni dobrze záżyli / á nigdy ſię przećiw Ceſárzom nie podnośili / ále ráczey ich ſtároſtom ábo Exárchom / iáko ſię ná tych dwu pokazáło / obrone dawáli. 2.

Ceſarz ná Papieżá.
Anaſtaſ: Bibliot: in Ioan.
Exárchowie tárgając ſię ná Papieże vſtáwáć poczęli.
Papieſka moc roſłá.

W Hiſzpániey gdy krol Egiká pobożny y dobry duchá P. Bogu oddał: Wityzá ſyn iego ná kroleſtwo wſtąpił. ktory ná przodku pokazał ſię oycowſkich cnot náſládowcą / ále ſię prędko odmienił / y złym ſię y niezbożnym / y wſzytkich grzechow niewolnikiem pokazał. Naprzod od iednośći kośćielney y poſłuſzeńſtwá Rzymſkiego Biſkupá odſtąpił / roſkázuiąc wſzytkim poddánym / áby żaden Papieżá pod gárdłem nie ſłuchał. Sam żon ſobie wiele nábrał / y wſzytkim pánom ſwoim wiele żon mieć dopuśćił / nákoniec y kśiężey y Biſkupom y kápłanom / áby mu ſię nie ſprzećiwili / żony bráć kazał. y w roſkoſzách á roſpuſtnośći do ſzyie brodząc / nieſpráwiedliwośći y krzywdy poddánych co dźień więcey przyczyniał. Zołnierzom Gothom wſzytkiego co chćieli dopuśćił / y w roſkoſzách wſzyſcy męſtwo y cnotę trácili. Prędko ſię kśiężą popſowáli / y nie obrał ſię żaden Biſkup ktoryby ſię był onemu krolowi záſtáwił / á od grzechow go tákich odwodźił / y ták rychło kroleſtwo ono vpádło / y pod moc Sárácenow / zá ſkarániem Boſkim / przyſzło. 3.

Lucas Tudenſis.
W Hiſzpániey Wityzá krol nie dobry.
Od Papieżá odſtąpił.
Zenić ſię kśiężey kazał.
Kśiężá popſowáni w Hiſzpániey.

Kordubeńſkiemu kśiążęćiu Theofrydowi oczy wyłupił. Był ten Theofrydus z Gothow krolewſkiego rodu / ſyn Cindá świętego krolá / ktory miał ſyná Roderiká / mężá potym / gdy do lat przyſzedł / woiennego. Zábił tenże 4.

Roderikus y Pelágius rodu krolewſkiego.

Wityzá

Wityzá y brátá Theofrydowego Fáwile kśiąże Kántábriey / y ſyná iego Pe-
lágiuſzá ná śmierć ßukał/ktorey on vßedł. Bo chćiał potym P. Bog przezeń
Hiſzpánią wybáwić. Juliáná Toletáńſkiego Biſkupá wygnał / á ná iego
mieyſce ſyná ſwego Oppę dał / ktoremu y drugie Hiſzpáleńſkie Biſkupſtwo
przećiw Kanonom przyczynił. Zydy tenże zły krol do Hiſzpániey przyzwał/
y przywileiámi ie opátrzył. Te wßytkie zbrodnie przez lat dźieśięć ná krole-
5\. ſtwie będąc záczynał/y rozmnażał co dźień więcey. Przyczyná onego
odſtępſtwá od Papieżá / nie było żadne kácerſtwo/bo krol on choć zły / ále
Kátholikiem być nie przeſtał. Náyduie ſię w liśćiech Grzegorzá śiodme-
go / roku potym Páńſkiego tyśiącnego śiedmdźieśiątego trzećiego / gdźie
Dań Papieżom od krolow Hiſzpáńſkich. znácznie oznáymuie / iż Hiſzpánia kośćiołowi Rzymſkiemu oddána byłá
tym ſpoſobem / áby ią krolowie trzymáli/á trybut z niey Papieżowi dawáli.
y dla tego ten Wityzá/ áby oney dáni nie dawał / poſłuſzeńſtwá Papieżowi
zákazał. Z iáką vtrátą y ſwoią y kroleſtwá wßytkiego/to ſię pokaże.

Rok Páńſki 702. Janá ſzoſtego 1.

Abſimará Tyberiuſzá trzećiego 6.

1\. *Theoph: Cedr: in Annal.* JVſtinianus on wygnány do Cherſony Ceſarz / począł o ſobie my-
Iuſtinianus myśli o ſwoim przywroceniu. ślić / iákoby ſię ná vtrácone páńſtwo wroćił. y wźiawßy ná ſię Ce-
ſárſkie imię/z Chágáná krolem Lázorow przyiaźń y śioſtrę iego zá
żonę wźiął. á z krolem ſię Bulgárow Trebelliem zmowił/ áby go
ná Ceſárſtwo przywroćił. Co on obiecał / y roku przyſzłego vczynił.
Jáko Juſtinianá gdy ſię ná Papieżá Sergiuſzá tárgnął/P. Bog z páńſtwá
zrzućił / ták y tego Abſimará gdy toż Janowi Papieżowi czynić chćiał/ tá-
Zápálczywość iego. kim vpadkiem pokarał. O to przywrocenie ſwoie z táką ſię śmiáłośćią Ju-
ſtinianus y z tákim zápaleniem ſtárał / iż gdy ná morzu iádąc do Cárogro-
du tonął/rádźił mu ieden z tych w ktorych ſię kochał/ áby ślub P. Bogu v-
czynił/ ieſliby zdrowo wypłynął/ áby z ſwoich nieprzyiaćioł pomſty nie brał.
A on z gniewem rzekł: Niech mię tu P. Bog vtopi/ieſli ktoremu przepuſzczę.
2\. *Anaſtaſ: & Paulus Diac: lib:6.cap:27.* We Włoſzech Giſulphus kśiążę Benewentu Longobárd / niemáłą
część Włoſkiey źiemie około Sory y Arpinu y Arkanu ſpuſtoſzył/ gdy mu ſię
nikt záſtáwić nie mogł. Jan Papież do niego vpominki poſłał/ y więźnie v
niego wykupił/y vprośił áby ſię do domu wroćił.
3\. *Heimerammus Biſkup męczennik.* O tym czáśie / ácz roku nie máſz pewnego / odnioſł męczeńſką koronę
Emmeramus ábo Heimerammus Biſkup Rátysbony w Báwáriey. Cor-
ká Theodoná kśiążęćiá Báwárſkiego Ottá zoſtáłá brzemienną / w pánień-
ſtwie grzech popełniwßy z Sygibáldem nieiákim młodźieńcem. Gdy oboie
Grzech cudzy ná ſię wźiął. poimano y ná zdrowiu káráć miano/on Biſkup chcąc ie wybáwić / wźiął ná
ſię onę winę. Ácz przywiedźiony do Lawbertá ſyná Theodoná/ brátá oney
przeſtępnice / niewinność ſwoię zás oczyśćiał / y prośił áby do Rzymu ßedł/
á tám ſię o to ſpráwował. Ale Laubertus powinnym go ſwoim zowiąc/
gdy z gniewem wielkim kiiem go w pierśi vderzył/ſługom go porwáć y mę-
czyć kazał. ktorzy obćięli mu pierwey pálce / y oczy wyłupili / y nos y vßy
vrznęli. A on y ſmutney twarzy nie pokazał/ ále Páná Bogá chwalił y
Pſálmy mowił. Potym mu nogi vćięli / y ięzyk z vſt vrznęli/ y ták go obśie-
kánego odeſzli. Záwołał iáko mogł áby mu wody pić dano. A Witalis ká-
płan y tłumácz iego/ rzekł płácząc: Lepiey żeby ſobie iuż śmierći życzył / á
ochłodzenia nie prágnął. A on mu iáko mogł vrznionym ięzykiem powie-
Do śmierci ſię nie kwápić, iedno do pokuty. dźiał: Nie ma ſię nikt do śmierći kwápić/ále dla pokuty o przewłokę prośić.
Tobie ćięzko pierśi moie krwáwe ochłodźić. y rzekł nie dla pomſty / ále iż
ták od Bogá karány być miał: Jlekroć napoy do vſt twoich przynośić bę-
dźieſz:

dźieß: tylekroć oßáleieß/ále nikomu ßkody nie vczyniß/ iedno przykład nieposłußeńſtwá z śiebie vkażeß. y ták było. Cudá ſie wielkie v iego grobu dźiały. kośćioł go miedzy męczenniki wſpomina. 22. Septembris.

Rok P. 703. Janá ßoſtego 2. Abſimará Tyberiußá 7.

Trebellius krol Bulgárow Juſtiniáná wygnánego/ ná páńſtwo do Cárogrodu wprowádźił. y ćicho przez rury wodne do Cárogrodá wßedł Juſtinianus. Abſimarus Tyberius vćiekáć y z brátem Heráklіußem począł. Ale poimáni ſą/ y wiele pierwßych pánow z nimi/ ktore ná murách mieyſckich pośćináć kazał. A Abſimárá y Leonciußá/ ktory go był pierwey wygnał/ po mieśćie ná śmiech wßytkim wodzono/ y deptał po ich ßyiách Juſtinianus/ á lud wołał ono z pſálmu: Po wężách y bázylißkách chodźić/ y lwy y ſmoki deptáć będźieß. y potym ie śćiąć kazał. Wiele innych żołnierzow pogubił y potopił/ y v ſtołu gdy iedli/ zábiiáć kazał. 1. *Bulgárowie ná páńſtwo wſádźili Iuſtiniáná.* Theoph: & Cedre.

Nákoniec Kállinikowi Pátryárße oczy wyłupił/ y do Rzymu go ná wygnánie posłał. O dźiwne ſądy Boże. On to Kállinikus/ ktory pierwßy śmiał bez przyzwolenia Papieſkiego powßechne Concilium czynić/ y zebrawßy Biſkupy/ Kanony ná háńbę Rzymſkiego kośćiołá ſtáwił/ ktore zwał ßoſtego Concilium ná Trullu: tám dány ieſt ná wygnánie/ gdźie chlebá miał v tego/ przećiw ktoremu Kanony piſał/ żebráć. On to co pobudzał tegoż Juſtiniáná/ áby mocą Papieże do tego wiodł/ żeby práwá one iego y Kanony przećiw podániu świętych Oycow vczynione/ potwierdzał. y przeto tákie karánie odniosł/ iákiego nie miał żaden Pátryárchá Cárogrodzki od Chrześćian. Ná iego mieyſce dány był Cyrus mnich z wyſpu Amáſtridy/ ktory Ceſárzowi o wroceniu páńſtwá prorokował. 2. Annal: Græc: Cedren. *Kállinikus Pátryárchá pokarány.* *Ten co ná Rzymſki kośćioł piſał w Rzymie żebrał.*

Ceſarz vſpokoiwßy ſie/ Bulgárſkiego krolá dobrze vdárowánego do domu odeſłał/ á ſyná ſwego Tyberiußá y żonę Theodorę koronował.

Rok Páński 704. Janá VI. 3. Juſtiniáná II. powtore 1.

We Włoßech po śmierći Kunipertá krolá Longobárdow/ wodzowie ich o kroleſtwo woyny zſobą wiedli. Wßytki przemogł Aripertus/ y Rotáridá wodzá Bergomeńſkiego/ y Luidbertá ſyná Kunipertá pozábiiał/ y ſam ſpokoynie krolował. Do bitwy idąc/ prośił o modlitwę ś. Bonitá z Arwernu/ ktory był v niego gośćiem do Rzymu idąc/ y wygrał/ y záraz mu dźiękował. Ten Papieżowi odiętę od Longobárdow imioná v gor Alpes Cottiarum gdźie Janua leży/ poſtáwßy mu złotem piſány przywiley/ przywroćił. 1. Paulus Diacon: & Anaſtaſ: & Ado & Beda. *Aripertus krol Longobárdow Papieżowi imienie wraca.*

W Angliey tego roku Edilredus krol Merciorum, kroluiąc lat trzydźieśći y ieden/ mnichem zoſtał/ á Koenredowi kroleſtwo puśćił. Ták bárzo ná on czás nabożeńſtwo kwitnęło/ gdy ſie wßytká źiemiá klaſztormi y mnichámi oſtrego żywotá y pokut rozmáitych nápełniáłá/ y wielkimi ſie cudámi wiárá ś. y prawdá iey oświecáłá. *Edilredus z krolá mnichem.* Beda lib: 5. cap: 14.

Ten krol Koenredus/ piße Bedá/ miał ſługę iednego w ktorym ſie kochał/ ktorego pilnie vpominał áby ſie ſpowiedał. A on odwłoczył. W tym wpadł w niemoc/ y tym go krol więcey náwiedzáiąc/ do pokuty y ſpowiedźi vpominał. á on mowił: rzekną ludźie iż ſie śmierći boię/ y dla niey to czynię: gdy będę zdrow/ ſpowiedáć ſie będę. A gdy go drugi raz krol náwiedzał/ záwołał nań: Co po tobie/ iuż mi dáley do zbáwienia nie pomożeß. y pocznie powiádáć: Weßli tu do mnie dwá piękni młodźieńcy/ ieden mi z nich dał o- 2. *Spowiedźi odwłoká, zła.*

Widzenie czartow y ſroga rozpacz.

chedożne kśiążki do czytánia / y przeczytałem tám moie dobre vczynki / ktorych było troche / y wźiąwßy ie odemnie / nic mi nie rzekli. y po nich weßła wielka liczbá czártow / ktorzy dom wßytek obśiedli / y ieden z nich ſtráßliwy iákoby ſtárßy miedzy nimi / podał mi kśiegi ſproſne á wielkie / w ktorychem przeczytał wßytki złośći moie y w vczynku y w słowie / y w namnieyßey myśli. y mowił do onych pieknych młodźieńcow: co tu śiedźićie / wiećie iż náß ieſt. A oni rzekli: Prawde mowiß / bierzćie á ná ſwoie potepienie prowadźćie. y wnet znikneli. A dwá złośliwi czárći máiąc w reku widły / ieden mie w głowe / á drugi w noge vderzył / y idą ony widły w ćiáło moie: ſkoro ſie zeydą / záraz vmre / y porwą mie do piekłá. Y ták vmárł ten co pokute odwłoczył.] To Bedá. y przywodźi świádectwo o tákich rzeczách ś. Grzegorzá. y mowi / iż mu to Biſkup Pechtelmus powiádał. Pomogło to onemu krolowi.

Vt ſupra lib: 5. cap: 1. Angl.

Koenredus krol ſkłada kroleſtwo dla nabożeńſtwa.

Bo ßoſtego roku pánowánia ſwego / złożywßy kroleſtwo / ná Rzymſką ſie drogę do grobu Apoſtołow świętych vdał.

3. O złym zakonniku.

Przykłáda drugą powieść tenże Bedá. Znałem brátá w dobrym klaßtorze / ále ſam zły był / y mogłbych go miánowáć / gdyby tego potrzebá. Robił rzemieſło y był pożyteczny klaßtorowi / ále ſam źle żył / vpiiał ſie y niedbálec był / ſłużąc żywotá tego łágodnośćiom / wolał w nocy y we dnie ná ſwoim wárſztáćie śiedźieć / á niżli w kośćiele śpiewáć ábo ſie modlić y słowá Bożego ſłucháć. Vpominano go y karano / ále nic nie pomogło. Zachorzał bárzo / y przyzwawßy bráćiey rzekł z wielkim ſmutkiem: Widźiałem otworzone piekło / y ßátáná tám pogrążonego / y widźiałem Káifaßá / y ine ktorzy Páná zábili / widźiałem y ſwoie mieyſce / ktore mi tám / nieſtety / zgotowano. Co ſłyßąc bráćia / mowili: Pokiś w ćiele / czyń pokute. A on rzekł z rozpáczy: Trudno mi żywot odmienić / gdym iuż widźiał potepienie ſwoie. Y ták vmárł bez ſtráwnego zbáwiennego.

Piekło widział y ſwoie mieyſce w nim.

Modłá y Mßé zá vmárłe.

Nikt zań Mßey nie czynił / áni śpiewał pſálmow / áni ſie modlił. Ciáło iego ná końcu klaßtoru pochowano. Rożność wielka / mowi W. Bedá / ś. Szczepan niebo otworzone / á ten piekło przy śmierći widźiał. Potepienie iego / náßá ieſt náuká. Sſtáło ſie to w powiećie Berniciorum, y wiele ludźi do pokuty pobudźiło. Co day Boże áby to y ći czynili ktorzy to czytáć będą.] To W. Bedá. Zgadza ſie to z tym co ś. Grzegorz w Diálogách nápiſał.

Rok Páńſki 705. Iana VII. 1.

Iuſtinianá II. powtore 2.

1. Chytrość heretykow / z ſtrony Papieżow.

Papieże z Grekow.

IAn ßoſty Papież do oycow poßedł. Siedźiał lat trzy y dwá mieśiące. náſtąpił po nim Ian śiodmy Greczyn / z oycá Plátoná. Chytrość Greckich Ceſárzow y inych Grekow tá byłá: gdy onego tyráńſkiego práwá około potwierdzánia Papieżá odſtąpili: miedzy Kárdynały ſwoie Greki kłádli / áby z nich Papieże być mogli. Y ták Ian piąty / Conon / Sergius / Ian ßoſty / y ten Ian śiodmy / wßyſcy byli z ſtron wſchodnych. A iednák im to nie pomogło. Bo ſkoro zoſtawáli Papieżámi / duchem ſie Apoſtolſkim nápełniáli / á niwczym źiemkom ſwoim nie vſtepowáli / áni Ceſárzom / ktorzy ſie tego ſpodźiewáli po ſwoich / żadney nieſłußney rzeczy nie pozwaláli. Co y ten Ian śiodmy pokazał.

Duch Papieſki y Piotra S.

2. Anaſtaſius.

Kanony Trullá nie pochwalone.

Bo dowiedźiawßy ſie Ceſarz Iuſtinianus / iż Greczyn ieſt Papieżem / zacne poſły do niego wypráwił dwu Metropolitow / proßąc / áby one Kanony w Carogrodźie pod imieniem ßoſtego Concilium vczynione / ábo potwierdźił ábo przebrał / y wedle ſwego rozſądku wyrzućił. On ſie poſtáwił w tym mocno. Bo zebrawßy w Rzymie dla tego Synod / poſły one z niczym odpráwił. Rozumiał iż nie godźi ſie ſtolicy Apoſtolſkiey / nic co ſie ſwym porządkiem nie ſſtáło / potwierdzáć. Wyrzucáć też nic niechćiał / boiąc ſie Ceſárzá obráźić.

Wilfrydus on Arcybiskup Eboráceński w Angliey/ drugi raz z Biskupstwá wygnány do Rzymu ápellował/ y tám od Janá tego śiodmego niewinny náleziony/ przywrócony iest. W drodze będąc w Gálliey bárzo záchorzał/ y w Meldum mieście cztery dni iáko vmárły leżał/ ledwie co tchu máiąc/ áni iedząc áni mowiąc. A dnia piątego porwał sie iáko ze snu/ y wołáć do śiebie kazał Akká kápłáná. y prosząc go áby milczał/ powiedział mu: Widziałem/ prawi/ Michałá Archányołá/ y rzekł mi: Dla tegom przyszedł ábych ćie od śmierći wróćił. Dárowáłći P. Bog żywot ná modlitwe bráćiey/ y przyczynę błogosłáwioney Bogárodźice záwżdy dziewice Máryey. A tákći powiádam/ iż od tey niemocy wolny będźiesz/ ále bądź gotow/ bo ćie po czterech lećiech náwiedzę. Doiedźiesz do oyczyzny/ większa część tego coć wźięto/ wroćić sie/ y w pokoiu żywotá dokonasz. Co sie wszytko ták spełniło.] Poty W. Bedá. | Wilfrydus. Beda lib: 5. cap: 20. | Widzenie Wilfrydá. Przyczyná Bogárodźice.

3. On ś. Swibertus Biskup w Brunszwiku y około wiáre CHRISTVSOWE miedzy Pogány fundowawszy/ puśćił sie do Boruktuáriow roku tego/ gdźie dwie lećie mieszkáiąc/ cudámi y wyganiániem czártow/ wiele dusz P. Bogu pozyskał. Jeden mu czárt ktorego wygnał pogroźił: Tyś mnie wypędźił: ále ia też nie długo z tey źiemie ćiebie wypędzę. Wiele tám kośćiołow fundował y kápłány osádźił. Cierpiał od onych dźikich ludźi náprzod ku bićia y więźienia/ ále wszytko mu dla dusz ludzkich y krwie CHRISTVSOWEY dla nich wylaney/ wdźięczno było/ y przemoc sie nędzom nie dał/ ále mu vstąpić muśiáły. Bo go potym wszyscy miłowáli y czćili. | Marcelli: in Suuiberto cap: 19. | S. Swibertus czárty wygania.

W Dámászku Sáracenowie/ przednieyszy kośćioł Chrześćiánom odieli/ iego pięknośćią wielką vwiedźieni. Był to kośćioł ś. Janá/ o ktorym Bedá wspomina w skroconey powieśći o mieyscách świętych. | Theoph. Annales Græci.

Rok Páński 706. Janá śiodmego 2. Iustinianá II. powtore 3.

1. IVstinianus Cesarz z niewdźięczności ku Trebelliowi krolowi Bulgárskiemu/ pokoy mu wypowiedźiał y przymierze złamał. zá co wźiął zapłátę. Bo gdy z woyskiem náń wyiáchał/ porażony od Bulgárow ledwie do Cárogrodu z trochą ludźi vćiekł. | Theoph: hoc anno & Cedren. | Cesarz od Bulgárow porażony.

S. Gutthlákus o tym wieku żył. pátrz w iego żywoćie. | 14. Aprilis. Surius 11. Aprilis.

Rok Páński 707. Janá śiodmego 3. Iustinianá II. powtore 4.

1. IAn Papież śiodmy świát ten pożegnał. Siedźiał lat dwie y mieśiecy siedm. Nástąpił Sisinius. | Anastasius.

Rok P. 708. Sisinius y Constántinus.

Iustinianá wtorego powtore 5.

1. SIsinius Syrus wybrány ná Papiestwo/ chory/ podágryk/ ále czuyny. Siedźiał dni dwádźieśćiá. Po nim wstąpił Constántinus tákże Syrczyk/ człowiek wielce ćichy. | Anastasius.

Felix Ráwenny Arcybiskup od Papieżá Constántyná poświęcony w Rzymie/ posłuszeństwo mu oddał. ktorego do domu sie wroćiwszy z namowy Ráwenczykow odstąpił. O co sie Cesarz Justinianus rozgniewawszy/ Theodorá Pátriciusza z woyskiem do Ráwenny posłał/ y one bárdzo pokarał y pobił/ y drugie do Cárogrodu zásłał: á Arcybiskupowi oczy wyłupiwszy ná wygnánie go do Pontyki posłał. Exárchámi sie przećiw Papieżom podnaszáli/ od Exárchow też poniżeni są/ spráwiedliwym sądem Bożym. S. Swibertus dla woien ktore sie zaczęły srogie miedzy Sáxony á | Anastasius. | Ráweński Biskup pokarány, odszczepnik.

Boruktyárámi/ v ktorych przez dwie lećie wiárę ś. ßczepił/ vſtąpić muśiał.
ták iáko mu ßátan on z popußczenia pogroźił Boſkiego. Wierni ktore do
CHRISTVSA obroćił/ po rozmáitych śię mieyſcách dla woien onych rozbie-
gli/ á on z náuki Boſkiey o ktorą prośił/ puśćił śię do Pipiná do Koloniey
S.Swibertus Werde klaſztor záłożył. Agrippiny iuż ſtáry będąc. y tám v niego Werdę wyſep ná Renie ná zbudo-
wánie klaſztorá vprośił/ z ktorego iáko z mocne° zamku/ czárty z ſerc Pogáń-
ſkich przez vcznie ſwoie wymiátał. y w lepße śię ono iego vćiekánie obroćiło.

Rok Páńſki 709. Conſtántiná 2.

Iuſtinianá wtorego powtore 6.

1\. Anaſtaſius in Conſtant.

Papież do Cárogrodu wyiáchał.

IVſtinianus Ceſarz/ prośił Papieżá Conſtántyná/ áby do niego
do Cárogrodu przyiáchał/ wßelką mu vććiwość y beſpieczeńſtwo
obiecuiąc. dla tego/ áby kiedy był koniec onym ſporom około fał-
ßywych kanonow ßoſtego Concilium. Wyiáchał z Rzymu mo-
rzem Papież z wielą duchownych ſwoich/ y zimował w Hidron-
ćie. Ceſarz ſtároſtom ſwoim roſkazał/ áby go ták czćili iáko iego ſámego gdy-
by do nich przyiáchał.
2\. *Exárchá kśiężą pobił.* Tym czáſem gdy Papieżá w Rzymie nie było/ Ian
Exárchus Ryzokopus/ niektore duchowne pozábiiał/ iáko Páwłá dyákoná/
Piotrá/ Arkáriußá/ Sergiußá Opátá/ y ine. y iáchawßy á to pobroiwßy do
Ráwenny/ tám śmierćią ſproſną vmárł.

Childebertus trzeći tego imienia/ krol Fránkow/ tego roku świát po-
żegnał. krolował lat śiedmnaśćie. ná iego mieyſce Dágobertus wtory ná-
ſtąpił/ ktory krolował lat pięć.

Rok Páńſki 710. Conſtántiná 3. Iuſtinianá wtorego powtore 7.

1\. Anaſtaſius in Conſtant. Anſelmus Lucenſis de primit: Pont. Beda & Marianus Scotus.

Papież w Cárogrodźie przyięty.

Ceſarz nogi Papieſkie cáłuie.

GDy Conſtántinus Papież do Cárogrodu wiezdżáć miał/ wy-
ßedł przećiw iemu ſyn Ceſárſki Tyberius/ ze wßytkim Senatem
y z Cyruſem Pátryárchą y wßytkimi duchownemi y z ludem po-
ſpolitym. Wßyſcy rádość pokázowáli iáko ná wielkie święto. A
Papież y iego wßyſcy ná Ceſárſkich koniách złotem ozdobionych
do miáſtá wiáchali/ y do dworu Plácidiey (był to Papieżow dom w Cáro-
grodźie) zśiedli. Ceſarz śię z Papieżem w Nykomediey ziáchał/ y witáiąc
Papieżá w koronie/ vpadł ná źiemię/ y nogi iego cáłował/ y wſtawßy obłápi-
li śię ſpolnie. Co ludźie widząc/ weſelem śię nápełniáli/ pátrząc ná one po-
korę Chrześćiáńſkiego Ceſárzá. A w Niedźiele Mßą miał Papież przed Ce-
ſárzem/ ktory wźiął ćiáło Páńſkie z ręku iego/ proßąc go áby zá iego grzechy
P. Bogá prośił. y odnowił Ceſarz wßytki przywileie kośćielne/ y wroćić mu
2\. śię do Rzymu dopuśćił.] To Anáſtázyus/ y ini. Co z Ceſárzem w Cáro-
grodźie Papież ſpráwował/ piſmá o tym nie máß. chybá z liſtu Grzegorzá
wtorego/ ktory po Conſtántynie był Papieżem/ pokázuie śię/ iż byłá mowá/ o
onych kanoniech do ßoſtego Concilium przyßytych. Ale Papież vwieść śię
niwczym nie dał/ á zwłaßczá máiąc przy ſobie Grzegorzá dyákoná tego ktory
śię wſpomniał/ ktory był wielkim obrońcą ſtárych praw y zwyczáiow kośćiel-
Theoph. Cedrenus in Iuſtin: Rhinot. nych. Tego roku Iuſtinianus wiele krwie rozlał/ v Cherſoneſá wßy-
Okrućieńſtwo Iuſtiniana. tki obywátele oney ſtrony poddáne ſwoie/ poſtawßy wielką morſką ármatę/
wybić roſkazał z pány ich. Dźiećiom tylo przepußczono. Pobitych wßytkich
było śiedmdźieśiąt y trzy tyśiące. wracáiąc śię názad blisko Cárogrodu/
3\. Tudenſis. morſką nawáłnośćią ármatá oná potonęłá. W Hißpániey po onym
złym krolu Wityźie/ ktory dźiewięć lat krolował/ náſtał Roderikus ſyn Theo-
fredá/ żołnierz wielki y twárdy y dźielny/ ále w obyczáiách Witypźie podobny/
płácz y ogień wßytkiey Hißpániey.

Rok Páński 711. Constántiná 4. Iustiniáná II. powtore 8.

1. Constántinus Papież do Rzymu sie wroćił 24. Octobrá / y z wielkim go weselem lud przyiął. w drodze poświećił Biskupow dwánaśćie.] Bo mu wßedźie iáko nawyżßemu Biskupi vstępowáli / y swoie mu rządy odlecáli. S. Swibertus gdy w Werdźie klaßtor y kośćioł budował / Piotr nieiáki wożąc piasek / pod woz vpadł y stárty vmárł. S. Swibertus do swey celle zánieść onego vmárłego kazał / y tám go z płáczem y modlitwą do CHRISTVSA Bogá żywych y vmárłych wołáiąc / wskrzesił y w dobrym zdrowiu żywego oddał. Tym cudem wiele sie serc Pogáńskich skrußyło y do CHRISTVSA náwroćiło.

Anastasius.
Papież do Rzymu sie wroćił.
Marcellinus in eius vita.
S. Swibertus wskrzesił vmárłego.

2. Cesarz Iustinianus z wielkiego okrućieństwá drugi raz wodne woysko ná Chersony wypráwuiąc / á one do końcá wygubić chcąc / sam zginął. Bo nieiáki Philippikus Bárdanes páństwo mu y żywot odiął. Był nieiáki mnich w klaßtorze Kálistratá w Cárogrodźie / heretyk Monothelitá. Ten gdy do niego Philippikus przyßedł / praktykował mu iż Cesárzem być miał / obwiezuiąc go áby skáźił Concilium ßoste / gdy ná Cesárstwie zásiedźie. On mu to obiecał. y gdy sie Cesárze odmieniáli / do onego mnichá náglądał. A on go ćießył / mowiąc: Nie kwáp sie / będźieß Cesárzem. O czym sie dowiedźiawßy Absimarus on Cesarz / Philippiká okowáć dał y ogolić / y ná wygnánie go do Káphálonicy posłał.

Philippikus iáko wßedł ná páństwo.
Theophanes.

3. Iustinianus gdy nástał / wybáwił Philippiká. A on do Gáianá kśiążęćiá Lázorow vćiekł. Tym czásem v Chersony będąc żołnierze / Cesárzá Iustiniáná / widząc podobno iego okrućieństwo ná Chersonezy / odstąpili / á ná Philippiká záwołáli. Drugie zás woysko przećiw im z Cárogrodu wysłáne / gdy nic nie spráwiwßy / báli sie do Cárogrodu wroćić / posłáli do Gáianá / áby im Philippiká posłał. y ták Philippik z woyskiem sie do Cárogrodu puśćił. Wysłał przed sobą Zeliaßá y Maurá / ktorzy w Cárogrod wtárgnąwßy / pierwey Tyberiußá syná Cesárskiego w kośćiele náleziono / á on sie ołtarzá iedną ręką iął / á drugą drzewo krzyżá ś. śćiskał / á ná ßyi reliquie záwieśił. Wydárto mu drzewo krzyżá świętego y ná ołtarzu położono. á Strutus żołnierz / ná ßyię swoię reliquie włożywßy / młodźieńcá z kośćiołá wywiodł / y ná progu położonego / gárdło mu iáko owcy poderznął. A Zeliaß nálazßy Cesárzá iuż opußczonego od wßytkich / głowę mu vćiął y do Philippiká ią posłał. Głowę onę Philippikus áż do Rzymu posłał.] Ták sie okrućieństwo nád poddánymi / Iustinianowi zápłáćiło.

Syn Cesárski Tyberius v ołtarzá poimány y zábity.
Iustinianus zábit.

4. Philippikus záraz Pátryárchę Cárogrodzkiego Cyrusá wygnał / y ná iego mieysce swey kácerskiey sekty człowieká Janá nieiákiego postáwił. Bo on mnich czárnokśiężnik ktory mu o Cesárstwie czárował / iuż był olśnął / y ná Pátryárchostwo podniesiony być nie mogł. y posłał kácerskie wyznánie wiáry do Rzymu do Papieżá / ktorego Papież Constántinus nie przyiął. y Rzym wßytek to postánowił / z gorącośći wiáry swey Kátholickiey / áby obrázu Philippiká w kośćiele nie kłádźiono / y v Mßey go nie wspominano / y myńce z iego obrázem nie bráno. y gdy Piotr od Cesárzá iáko stárostá do Rzymu przyiáchał: drudzy mu sie żołnierze sprzećiwili / y bitwę z nim w mieśćie záczęli / ktorą Papież / postáwßy miedzy nie z krzyżámi kápłany / roziął. Po śmierći Iustiniáná / on Felix Ráwenny Biskup choć ślepy / do pokuty od Papieżá przyięty iest / y ná swoię stolicę przywrocony / ná ktorey dobrze y w świętym żywoćie dokonał. pomogło mu ono karánie / do pokory y posłußeństwá.

Philippikus heretyk Monothelitá.
Rzymiánie Philippiká nie przyięli.
Anastasius in Const.
Paulus Diac: lib: 6. cap: 33.
Felix Ráweński ślepy do pokuty.

Rok P. 712. Constánt: 5. Philippiká 2.

1. Szoste Concilium Philippik psowáć chćiał.

Hilippikus Cesarz rozumieiąc z onego czárownika mnichá/ iż
mu P. Bog da długie pánowánie gdy to wiśći co obiecał/ áby
szoste Concilium zepsował: z táką ochotą długiego páństwá prá-
gnął/ z táką one złośliwą obietnice wypełnić chćiał. y z Janem
Pátryárchą onym fałszywym/ zebrał do Cárogrodu Biskupy
wschodnie tego roku ná Concilium y zepsowánie wiáry ná szostym Conci-
lium vmocnioney. Nie mász pismá wiele tám Biskupow było: ále wielkie
podobieństwo/ iż ich było niemáło. A nie słycháć áby sie był ktory opárł y od-
máwiał/ y Cesarzá sie y swego z Biskupstwá zrzucenia y wygnánia nie bał.
Wszyscy iednym głosem Concilium szoste potępili y Monotelickie kácerstwo
pochwalili. wszyscy co kazał Cesarz y Pátryárchá/ wyználi y postánowili/ y
wiáry ś. odstąpili. Tákie miał on wiek wschodnie Biskupy.

Synod heretycki w Cárogrodźie.

Biskupi stáli potępili Concilium szoste.

Rok P. 713. Constánt: 6. Anástázy: II. 1.

1. Annales. Theophanes.

Philippikus oślepiony y zrzucony.

Hilippikus ktory niezbożnośćią heretycką y miotániem sie ná
prawdę Kátholicką páństwo swoie przewlec chćiał/ tego roku ie
stráćił. Bo iego komorny Rufus Burámphi zmowiwszy sie z
Prásinámi (było to w Cárogrodźie iedno bráctwo) gdy Cesarz
sie w południe przesypiał/ związał go y poimał/ y wwiodwszy go
do káplice Prásinow/ tám wu oczy wyłupił/ o czym nikt niewiedźiał. A ná-
záiutrz do wielkiego kośćiołá lud sie zszedł/ y koronowáli ná Cesárstwo Se-
kretarzá Artemiuszá/ ktorego názwáli Anástázyus. Krolował on niezbo-
żnik tylo pułtorá látá.

2. Anástázyus Cesarz Katholik.

Ten záraz Kátholikiem sie przed wszytkimi pokazał/ y do Papieżá wy-
znánie wiáry Kátholickiey przez Exárche Scholástyká posłał. Z czego wiel-
ka rádość Kátholikom powstáłá/ á heretykom posromocenie twarzy ich ná-
stąpiło. Nie mieszkáiąc Papież/ posłá swego do Cárogrodu Micháłá kápłá-
ná wyprawił/ dla przyimowánia y rozgrzeszánia pokutuiących/ ktorzy dla
boiáźni Cesárskiey wiáry ś. odstępowáli/ y łácno sie do niey wracáli.

3. Dziwne od czártá pánienki wybáwienie.

Tegoż czásu pod tym Cesárzem Anástázyuszem y zá Papieżá Constán-
tyná/ dźiwne y bárzo iáwne sstáło sie wybáwienie od czártá pánienki klasztor-
ney opętáney/ wypisáne od vrzędowych pisárzow/ w Rzymie/ w kośćiele y
przy głowie ś. Anástázyuszá męczenniká ad Aquas Saluias. Biskup ieden
rodem z Syriey Theopentus z miástá Konstánciey do Rzymu przyszedł przed
kilką lat/ máiąc z sobą coreczkę swoię iedyną vrodziwą y w posag bogátą.
Tę dał do klasztoru ś. Kássyaná/ á posag iey ná vbogie rozdał. Gdźie będąc
mieśiecy ośmnaśćie: młodźieniec ktory iey do małżeństwá prágnął/ czártá
w Syciliey záklął/ áby w nię wstąpił. y ták sie sstáło/ trapił ią czárt. Oćiec
iey vdał sie do ś. Athánázyuszá męczenniká/ y tám zá iego wstępowániem do
IEZVSA CHRISTVSA, gdy sie z nią dwádźieśćiá y kilá dni ná modlitwách
y wyklinániu męczono/ wybáwiona iest. Głowá ś. męczenniká/ ktora tám
iest/ bárzo czártá trapiłá/ y sam ś. Anástázyus męczył go/ iáko sam czárt wy-
znawał. Muśiał wiele prawdy powiádáć zá zrządzeniem Bożym y roská-
zániem. Powiádał iáko wiele złego w Hiszpániey pobroił/ y iáko Piotr ś.
Philippiká/ ktoregom ia/ prawi/ ná páństwo wsádźił/ z Cesárstwá zepchnął.
Mowił y one słowá: Jam nic nie iest/ duchem zły y nieczysty/ wiátrem ie-
stem. gdy ná prawdźiwego Chrześćiániná tráfię/ vćiekam/ y nic mu złego
czynić nie mogę.

4. Lucas Tudensis.

Hiszpánia Arábowie Máhometani opánowáli.

Roku tego Arábowie ábo Sáráceni Máhometani z Afryki sie z woy-
skiem puśćiwszy Hiszpánią opánowáli/ á to zá tákim wstępem. Ruderikus
krol Hiszpániey/ mszcząc sie krzywdy oycá swego nád Wityzą/ dwu synow ie-
go/ Sur-

go/ Furlaná y Erpuliana z Hißpániey sromotnie wygnał/ ktorzy do Afryki vćiekli do ziemie Tyngitáńskiey gdźie Julianus Komesem był. Ten záłuiąc vpadku onych dwu bráćiey/ zmowił sie ná Ruderiká z Sáráceny. A miał też krzywde od niego. Bo corkę swoie Káwę dał był Ruderikowi zá żonę/ á on ią miał zá nałożnice. Był ten Julianus chytry człowiek/ y nim wtárgnąć miał do Hißpániey/ rádźił Ruderikowi iáko przyiaćiel/ áby konie y zbroie przenioſł do Gálliey/ gdźie miał niepokoie. y vczynił ták krol głupi/ wyrokiem swoim rozkázuiąc/ áby z Hißpániey konie y zbroie y oręża bráne były. káząc chćiał Pan Bog Hißpánią dla onego odstępstwá od posłußeństwá kośćiołá Rzymskiego. Co sie ták káżdemu krolestwu odstępnemu od iednośći świętey przydáie.

Iulianus Comes chytry.

Vlit krol Sáráćenow w Afryce/ gdy sie dowiedźiał/ iż w Hißpániey zbroie y konie odesłano/ máiąc wodzá Juliana y one dwá syny Witycá/ posłał TárIphá Straboná y dwádźieśćiá y pięć tyśięcy z nim ludźi przebránych/ ktorzy wtárgnęli w Hißpánią/ y pobráli miástá ktore były bez murow. Ruderikus iáko mogł bronił sie/ y przez dni pięćdźieśiąt z nimi sie vganiáiąc/ o ßesnaśćie tyśięcy Sáráćenow pobił. Przybyło potym Sáráćenow wielkie woysko z Afryki iezdy y piechoty z wodzem Musą/ bitwy sie odnowiły. Ruderikus z Gothámi swemi vstępuiąc sam zginął/ niewiedzą iáko. Trzy látá tylo krolował. Żołnierze też iego y mieczem y głodem poginęli. Bo y z Fránkámi woynę mieli.] To Tudensis. y tu sie skończyło krolestwo onych krolow/ ktorzy z Gothow poßli.

¶. Vlit Sáracen.

Sáraceni do Hißpániey.

Ruderikus zábity. Koniec krolow z Gothow w Hißpániey.

Rok P. 714. Constánt: 7. Anástá: II. 2.

Constántinus Papież tego roku dnia dźiewiątego Aprilá z ćiáłá wyßedł/ człowiek pokorny y ćichy/ y ná vrzędźie swoim ßczęśliwy/ y ná vbogie ßczodry. Siedźiał lat ßeść y ieden mieśiąc. Ná iego mieysce nástąpił Grzegorz wtory. 1.

1. Anastasius.

2. Pipinus sprawcá wßytkiey Fránciey tego roku z świátem sie rozstał. Piße Márcellinus/ iż go śmierć ś. Lámbertá záwżdy boláłá/ y dla niey sie nákoniec rozchorzał/ choć iuż było lat ßesnaśćie. á przenieśieniem sławnym ćiáłá iego do Legiey/ rána sie oná serdeczna v niego wznowiłá. Posłány był do niego od Plektrudy żony właśney iego ś. Swibertus y Koleński Biskup Villeikus/ y inni kśięża/ proßąc go/ ieśliby go P. Bog z tego świátá brał/ áby syná swego Mártellá nie dobrego łożá/ z Alpáidy vrodzonego/ zá dźiedźicá nie zostáwiał/ ále ráczey dobrze vrodzone syny swe Drogoná y Grimoáldá/ tym vczćił. y rádźili Pipinowi Biskupi oni/ áby to vczynił/ á duße swoie opátrował. Lecz Alpáidá tego sie dowiedźiawßy/ Biskupy prędko odpráwiłá/ y v Pipiná wßytko co chćiáłá/ Mártellowi synowi swemu vprośiłá/ iż zostáł wßytkich páństw iego dźiedźicem. y vmárł tego roku Pipinus/ pan nabożny y dobry/ tą niewiástą sławę swoię pomázał. Wiele kośćiołow y klaßtorow pobudował y nádał. W ten czás Dágobertus wtory w Gálliey krolował/ ktory przyßłego roku vmárł/ máiąc lat pięć ná krolestwie. Ná ktorego mieysce Fránkowie Dányelá kleryká podnieśli/ ktorego Chilperikiem wtorym názwáli.

In vita S. Suuiberti.

Pipinus vmárł, dla smutku o S. Lambertá.

Mártellus syn Pipiná z Alpaidy.

Tu się poczyna Bároniußá Tomus 9.

Rok Páński 714. Grzegorzá II. 1. Anástázyußá II. 2.

Po Constántynie Papieżu/ wßytkie duchowieństwá y ludu Rzymskiego zgodnym zezwoleniem wybrány iest Grzegorz wtory Rzymiánin z oycá Márcellá/ człowiek wielce pobożny y náuki wysokiey/ ktory ná sie oczy wßytkich stanow łácno obroćił. Wysłał záraz do Cesárzá Anástázyußá/ posłá swego do Cárogrodu Michałá káplaná/ przez 1.

1. Anastasius Bibliot.

Grzegorz wtory Papież.

Theoph: Ann: 13. Leon: Imp. *Heretyk złożony z ſtolice Cárogrodzkiey. Germanus Pátryárchá Cárogrodzki.*

płaná/przez ktorego ſie ſtárały piſánim ſwoim/ áby Jan Pátryárchá Cárogrodzki heretyk/od Philippiká Ceſárzá heretyká wtrácony/złożony z oney ſtolice był. y przewiodł to/iż wygnány ieſt/ á ná iego mieyſce Germanus biſkup Cyzyku poſádzony zoſtał/ktory był święty y od wſzytkich ludzi vmiłowánym.

2. Theoph. *Odmiáná Ceſárzow.*

W tym czáśie Ceſarz Anáſtázyus ábo Artemius/wypráwił żołnierze przeciw Sáracenom/ktorzy ſie miedzy ſobą powádźili/y ſwego ſtárſzego Janá zábili. á boiąc ſie do domu wroćić/áby od Ceſárzá karáni nie byli: inego ſobie Ceſárzá vczynić chćieli. y gdy do Adrumentu przypłynęli/ nálezli tám iednego poborcę Theodozyuſzá/y rádźili mu áby Ceſárzem zoſtał. A on w gory vćiekł: Jednák go nálezli/y Ceſárzem vczynili/ y do Cárogrodu z nim iácháli. Gdźie przez ſześć mieśięcy oblegſzy miáſto/potym zá zdrádą puſzczeni ſą do miáſtá. Dárował zdrowiem Anáſtázyuſzá nowy Ceſarz/y kázał mu mnichem zoſtáć. Sprzećiwił ſie Theodozyuſzowi Leo Jſaurikus/y myślił go z páńſtwá wygnáć.

Rok Páńſki 715. Grzegorzá II. 2.

Theodozyuſzá IIII. 1.

1. Anaſtaſ: in Greg: 2. *Málowánie ſześći Conciliy.*

TEn Theodozyus Ceſarz był wielki Kátholik/y málowánie ſześći Synodow/ktore był Philippikus heretyk popſował/z pilnośćią odnowić roſkazał. Czym záraz w Cárogrodźie wſzyſcy heretycy vćichli. W Rzymie Grzegorz Papież boiąc ſie Longobárdow/ chćiał mury Rzymſkie náprawowáć; ále mu trudnośći wielkie nie dopuśćiły. A gdy mu ieden mocny kośćielny zamek Cumanum Longobárdowie wźięli/vpominał ich/y prośił/y dáry obiecował/ y klątwámi groźił/áby mu on zamek wroćili. A gdy niechćieli/zmowił ſie z żołnierzmi v Neápolim/y poſłał do nich Theodymá poddyákoná/áby on zamek vbiegli y odieli. Co oni w nocy vczynili/y trzy ſtá Longobárdow zábili/ y pięć ſet poimáli. Od nich Papież zamek/dawſzy im śiedmdźieśiąt funtow złotá/ wykupił.

Anaſtaſius & Paulus Diac. Anaſtaſ: & Paulus.

Krol Gothow Luidbrándus Alpes Cottias, imienie w ktorym ieſt Ianua, kośćielne ś. Piotrá/ktore był przodek iego Aripertus krol dárował/áby od kośćiołá oddalone nie było/ potwierdźił.

Rok Páńſki 716. Grzegorzá II. 3. Leoná Iſauriká 1.

1. Theoph. *Theodozyus dobrowolnie Ceſárſtwo złożył.*

CEſarz Theodozyus niechcąc ſie z Leonem o páńſtwo wádźić/poradźiwſzy ſie Pátryárchy y Senatu/ Ceſárſtwo złożył/ y ſam ná ſpokoyny ſię żywot vdáiąc/kśiedzem y z ſynem ſwoim zoſtał. Vkázuią w Ephezie grob iego/ná ktorym tylo to ſłowo ieſt: Sanitas. Dáiąc znáć/ iż wierni do prawdźiwego zdrowia y wolnośći od niepokoiow duſznych nie przychodzą/ áż po śmierći.

Cedrenus Annal: lib: 3. Theophanes. Zonaras. *Leo Iſaurus z Zydy zmowę miał/ z czárowniki.*

Obywátele o nim powiádáli/iż y cudá czynił ten Theodozyus. Piſzą o tym Leonie Grekowie: będąc vrodźiwym młodźieńcem/ á rzemięſło robiąc/ gdy go Zydowie czárownicy vyżrzeli/ powiedźieli mu/iż Ceſárzem ma być. Zá co prośili go áby im przyśiągł/iż gdy Ceſárzem zoſtánie/ma to vczynić/o co go prośić będą/y przyśiągł im w kośćiele ś. Theodorá. Vdał ſie potym do żołnierſtwá. y do wielkich vrzędow y ſtároſtwá wſchodnych kroleſtw przyſzedł.

2. *Przyśiągł być Katholikiem.*

Przy koronowániu przyśiągł Germanowi Pátryárſze Kátholikiem być. O czym y ſam y Germanus do Papieżá piſał/ktory go do vczeſtnictwá kośćielnego y zá ſyná przyiął/ y obiecał mu v krolow zachodnych/y v wſzytkich przyiáźni iednáć. y iego obraz z wielkim weſelem w Rzymie przyięty ieſt.

Anaſtaſius. *Klaſztory Papież napráwuie.*

Grzegorz Papież klaſztory mniſkie dla woien vpádłe y puſte nápráwowáć począł/y ſtárał ſie áby w nich chwałá Boża y śpiewánie we dnie y w nocy kwitnęło.

Petronáx z Brixiey dobry y nabożny człowiek gdy do Rzymu przyßedł/ námowiony ieſt od Papieżá/áby kláßtor Caſsinum ś. Benedyktá/puſty y od ſtá czterdźieśći y czterech lat zburzony od Longobárdow/nápráwił y mnichámi znowu oſádźił. Co on ßcześliwie wykonał/y mieyſce ono chwałą Bożą y chowániem reguły ś. Benedyktá opátrzył. Byli tám iednák záwżdy niektorzy mnißy/ przy ćiele ś. Benediktá / ktorzy onego Petronárá zá ſtárßego wźieli. Wiele potym z tego kláßtoru inych ſie rozmnożyło. A wiele z niego ludźi świetych/ktorzy y ná Papieſtwie śiedźieli/iáko z vlá iákiego wychodźiło. Nápráwował też Papież vpádłe ſtárośćią kośćioły w Rzymie/ iáko ś. Páwłá/ś. Wáwrzyńcá/y ine. 3.

Paulus Diac; lib: 6. cap: 4. nouę edit.

Caſsinum kláßtor naprawiony.

O tym czáśie gdy z Niemiec do Rzymu przyßedł ś. Korbinianus puſtelnik/á v Papieżá iákiego kąćiká przy ś. Pietrze ná ſwoie nabożeńſtwo prośił: Papież poznał w nim Duchá Bożego/ y poświęćił go Biſkupem/ y wyſłał go ná kazánie Ewángeliey do Pogáńſtwá. był potym Frizyngeńſkim biſkupem. 4.

Korbinianus wyſłány do Pogáńſtwá.

W Hißpániey Sáráceni z Mauráámi moc bráli/ y tego roku dwie przednie mieśćie wźiąwßy/ Legion y Tolet wßytkę Hißpánią opánowáli/ y pod trybut y dań ſwoie podbili. Tolet ktory był namocnieyßy Zydowie wydáli: gdy Chrześćiánie przed miáſtem świeto Láokádiey obchodźili/ oni Sáráceno brany otworzyli/y wßyſcy mężni oni y z ſwemi domámi przed miáſtem zoſtáiąc/pozábiiáni ſą. Obráli ſobie Sáráceni Kordubę zá zamek wßytkiey źiemie/y tám przełożeni ich ośiedli. á Gothowie ábo Hißpani y ßláchtá po gorách ſie Pireneách y Aſturiách / y Gálleryey/ pokryli / y tám nędzny żywot wiedli. kośćiołow Chrześćiánom dopußczáli Sáráceni dla zyſku ſwego. Bo z nich ofiáry bráli y one náymowáli / dań co mieśiąc od Biſkupow y kápłanow wyćiągáiąc. kto Máhometá źle wſpomniał y vcznie iego/tego biczowáli / y drugdy zábiiáli. zá kápłany ná vlicách błotem ćiſkáli/vmárłe gdy ie do grobu nieśiono przeklináli / y ze wßytkich ſie Chrześćiáńſkich obrzadkow vrągáli/y byli w wielkiey v nich niewoley Chrześćiánie. Zaden bespiecznie nie wychodźił/żaden ich domow bez zelżywośći nie miał / ná kápłany kámieńmi ćiſkáli / dźieći wßeteczne ná łáiánie y wołánie pobudzáli / á y ßat ſie ſwoich Chrześćiánom dotykáć nie dopuśćili.

Tudenſis.

Sáráceni Hißpánią opánowali.

Kordubá zamek Sáracenow.

Eulogius lib: 1. Num: 12.

Vćiſk Chrześćian od Sáracenow.

Roku tego Koelredus krol Merciorum w Angliey vmárł/ ktorego widźiał w piekle ieden do czáſu vmárły/ y záś w ćiáło poſłány. ktorego widźiał y ſłuchał powieśći iego ś. Bonifácius ábo Winfridus on Apoſtoł Niemcow/ w kláßtorze Milburgu/ v Xieniey Hildelidy. y wypiſał w liśćie ſwoim wßytko co ſłyßał od onego vmárłego do Edeburgi mnißki / ktora go o to prośiłá. Dźiwne tám á wßytki wedle wiáry náßey Kátholickiey powieśći/ iáko widźiał piekło y niebo y czyśćiec / y męki y weſela duß ludzkich / y iáko o duße Anyołowie ſie z czárty ſwárzą/ iáko grzechy ſwoie wßytki y namnieyße wyliczáne ſłyßał/ y iáko mu ſie wroćić do ćiáłá kazano/ etc. 5.

Záchwycenie iednego na on świat y co widział.

Bonifacius epi: 27 inter nondum editas.

Rok Páńſki 717. Grzegorzá II. 4.

Leoná Iſauriká 2.

Sáráceni z wielkim woyſkiem oblegli Cárogrod y dobywáli go. Wodze mieli Máſálmę y Zulciminá Arábá. y trwáło ono oblężenie przez trzy látá/ w ktorym rozmáite były náieżdżánia y obrony. Theophanes y inni pißą/iż głodem y źimnem y morowym powietrzem śćiśnieni ludźie Cárogrodzcy z miáſtá vćiekáli. á ſámym powietrzem zginęło ich po trzykroć ſto tyśięcy w mieśćie onym. Jednák ich P. Bog obronił zá przyczyną przenaświętßey mátki Bożey / ktora ono miáſto oſobliwie czćiło/ mowi Theophanes. Bo Leo Ceſarz miał ogniſte okręty ná 1.

Cárogrod oblężony przez trzy látá.

Trzykroć ſto tyśięcy vmárłych.

Bogárodźica bronilá miaſtá.

Theopha: Paulus Diac: lib: 6 cap: 47. Beda de ſex ætatib.

Bulgarowie Chrześcianom na Sáraceny pomogli. *Tybru wylanie.* Anastasius.

ty ná Sáráceny/ ktore ich okręty paliły y rozganiáły. A Bulgárowie też pomogli/ y dwádźieśćiá y dwá tyśiące Sáráceńow zábili. Sáráceni głodem y powietrzem vmieráiąc/ gdy nic wygráć nie mogli/ od miástá odćiągnęli. W tym oblężeniu Germanus Pátryárchá stáry/ wiele iáko odmłodniáły do pomocy y obrony miástá czynił. Potop wielki z Tybru Rzym záráźił/ y srogie szkody poczynił/ y polá pozálewał/ iż wiele ich śiáć nie mogło.

2. Idem. *Klasztor S. Agáty w Rzymie.*

Papież po śmierći mátki swoiey/ dom swoy włásny ná klasztor ś. Agáty obroćił/ y w nim co do klasztoru służy pobudował y fundácyą vczynił/ y kośćioł bogátym śrebrem ozdobił.

Chron: Franc: Pithei.

W Gálliey Károlus Mártellus syn Pipiná tákże Maior domus v Chilperiká/ ná dwu krolu/ Reginfridá y tego Chilperiká woynę podniosł/ y v Wincyáku ie poráźił/ y gonił áż do Páryżá. Zwyćięstwá onego źle záżywał. Bo Biskupy/ ktorzy krolom wiáry dochowáli/ á przy nim być niechćieli/ wyganiał/ á swoie świeckie sádźił. Wygnał Rigobertá Remeńskiego Arcybiskupá/ y ine.

S. Swibertus świát skończył. Marcellinus in eius vita.

Tego roku szczęśliwie dokonał y ná niebieskie wesele poszedł on Apostoł Sáxonow y Fryzow ś. Swibertus 69. lat máiąc.

Rok P. 718. Grzeg: II. 5. Leoná Isau: 3.

1. *Sáráceni od Cárogrodu odćiągnęli.*

IAko się wyższey wspomniáło/ roku tego Sáráceni sromotnie od Cárogrodu odpędzeni są/ y ná morzu pomstą Boską pogubieni. Dźień ten máią Grekowie w swoim Menologiũ, y tám są te słowá: Wodz Sáráceńow gdy widźiał iż miástá wźiąć nie mogł/ prośił Cesárzá Leoná áby tylo miásto oglądał/ y záraz z niego wyiáchał. dozwolono mu. A gdy ná koniu przez bráne Bosphoriá wiezdżał/ (ini z nim wolno wiezdżáli/ á iego koń postąpić niechćiał. y weyźrzawszy wzgorę vyźrzał ná bránie obraz Bogárodźice/ y zrozumiał że mu tá wesćia nie dálá/ ktorą cześto bluźnił gdy miástá broniłá/ y wroćił się. A gdy ná morze się puśćił/ nágle (*Obraz mátki Bożey zastrászył Sáraceny.*) nawálnośćią y grádem ognistym z swoim woyskiem zginął. Dla tego lud Pánu Bogu dźiękuie/ y co rok ten cud wspomina.]

2. Theophanes. *Chrześćiány przymuszáią do zaprzenia.*

Tákim Boskim karániem Haumár krol Sáráceńow/ ktory tego roku po Zulcyminie ná páństwo wstąpił/ rozgniewány/ wielkie ná Chrześćiány/ ktore w swey mocy miał/ prześládowánie podniosł. Roskazał áby wszyscy wiáry swoiey odstąpili ábo zdrowie trácili. Winá im pić zákazał/ poborámi wielkimi ie vćiskał/ świádectwá ich ná Sáráceny przyimowáć nie kazał/ y śmiał do Leoná Cesárzá pisáć/ áby wiáry Chrześćiáńskiey odstąpił. O iáko tám wiele wiernych męczeńską śmierć obieráło. á tákie niedbálstwo było/ iż pismá nikt o tym nie zostáwił.

3. Tudensis. *Pelagius krolem wybrany.*

Oni Hiszpani y Gothy/ ktorzy się byli w góry y skáły/ ktore Astures zwáno/ pokryli: obráli sobie krolá onego Pelágiuszá/ ktory był v Theodoriká oręźnikiem. O czym dowiedźiawszy się Sáráceni/ wielkie woysko zebráli/ chcąc Pelágiuszá ná onych gorách dostáć/ y postáli pierwey do niego/ námawiáiąc go áby się podał/ Oppę onego Arcybiskupá Toletáńskiego. ktorego Pelágius słowy zgromił/ y iego mu odstępstwo od kośćiołá ś. wymawiáiąc/ pokazał mu iáką ma w P. Bogu nádźieię ktory kośćioł swoy ś. wyrwie y wybáwi/ choć w máley żołnierzow liczbie/ zá przyczyną przenaświętszey mátki Bożey/ etc. Wroćił się Oppá do Sáráceńow/ y rádźił áby záraz ná nie vderzyli/ gdyż nádźieie do ich poddánia się nie mász. y nie mieszkáiąc ná iáskinią onę w ktorey się byli zámknęli/ kámienny deszcz puśćili. Lecz P. Bog ták swoich bronił/ iż kámienie

Saraceny P. Bog bił kamieńmi ich.

się ná Sáráceny obrácáły y wielką ich liczbę pobiły. y gdy się przelękli á vstępowáli/ wypadł ná nie z swemi Pelágius y poráźił ich dwádźieśćiá tyśiecy/ y Alchámá hetmáná ich poimał y onego Oppę biskupá. Zostáło sześćdźieśiąt tyśiecy Sáráceńow/ ktorzy vchodząc ná skáłách się pozábiiáli/ y w rzece Dewi

Poráźił Saraceny Pelagius.

drudzy potoneli. Táka miał z niebá pomoc Pelágius prawdziwy Kátholik/ Bogu y ßczęśćiu Kátholickiego kośćiołá dufáiacy. Sáráceni rozgniewáni/ onego zdrayce Hißpániey Iuliáná/ y onych dwu synow Witysá pozábiiáli/ ktorzy ie do Hißpániey wprowádźili. y ták iáko Leonowi Cesárzowi/ ták y temu Pelágiußowi przenaświetßa mátká/ zwyćiestwá iednáłá.

Rok P. 719. Grzeg: II. 6. Leoná Isau: 4.

1\. Bonifácius zwány pierwey Winfridus/ rodem z Angliey/ od młodośći w klaßtorze Adiscancaster wychowány/ zostawßy kápłanem/ miał nátchnienie Duchá ś. áby sie puśćił miedzy Pogány niewierne/ á CHRISTVSA im y Ewángelia zbáwienna opowiádał. y wźiawßy list od Dányelá Biskupá swego Wentymiástá/ puśćił sie do Rzymu áby ná one trudna praca poruczenie y błogosłáwieństwo wźiał od Papieżá. Przyiał go z wielka ochota Pelágius w Rzymie/ y list mu dał ná on Apostolski vrzad y praca. Puśćił sie naprzod do Turingiey pátrzac czuyno gdźieby był mogł słodka one vst swoich o CHRISTVSIE náuke wylewáć. Námawiał pány/ vpominał duchowne ktorzy tám byli iuż rospustni/ do popráwy y chowánia praw kośćielnych. A gdy tego roku Rádbodus kśiaże Fryzonow prześládowník wiáry Chrześćiáńskiey vmárł/ do Fryzyey sie z weselem puśćił. Jáko ten Rádbodus y z iákim vwichłániem od ßátáná vmárł. pátrz w żywoćie świetego Wulfraná/ zádźiwuieß sie y vćießyß.

Bonifacius praca poczyna żniwa Bożego.
Beda histor: Ang: lib: 5. cap: vltimo.
Wilibaldus in vita S. Bonifacij.
Od Papieża moc bierze.
15\. Martij.

2\. W Fryzyey ś. Bonifácius nálazł onego Willibrordá Biskupá/ ktoremu Papież imie dał Clemens/ y z pokory do iego sie rzadzenia podał/ y trzy látá przy nim iáko vczeń był: y po śmierći iego ná ono Biskupstwo niechcac wstapić/ zá dozwoleniem/ z oney strony vßedł. A iáko wielkie miał prace y kłopoty/ nie tylo od Pogáństwá/ ále od złych kápłanow y fałßywych Chrześćian/ wypisuie sam do swoich do Angliey/ do klaßtorow płći oboiey/ pilnie ich o modlitwe proßac/ y do cnot świetych vpomináiac.

Bonifaciußa pokora.
Ex codic: M. S.

Leonowi Cesárzowi vrodźił sie syn Constántinus/ ktorego gdy Germanus Pátryárchá chrzćił/ wode chrzesna gnoiem swoim splugáwił. Co Pátryárchá wźiał zá bárzo zły znák/ y rzekł: Vczyni ten wiele złego Chrześćiáństwu. y dla tego názwano go Kopronimus. Chrzest ten był 25. dniá Grudniá. Tegoż roku śćiać kazał Leo Artemiußá ktory nań był powstał/ y z Biskupem Tessálonickim/ y inych wiele w Cárogrodźie pogubił.

Kopronimus sie narodził.
Theophanes & Miscell: seu Paulus Diac: & Zonaras.

Rok Páński 720. Grzegorzá wtorego 7. Leoná Isaur: 5.

1\. Leo Cesarz ná dźień Wielkonocny syná swego w dźiećińſtwie/ tego to Kopronimá koronował ná Cesárstwo/ przez Pátryárche Germaná. Aumiár krol Arábow ábo Sárácenow dwie lećie krolulac/ vmárł. y vstáło ono ná Chrześćiány prześládowánie/ y pokoy sie kośćiołom wroćił. Wulfranus Senoneński Arcybiskup tego roku z ćiáłá wyßedł. Jest iego żywot.

Kopronimus koronowany.
Theophan. Vt supra.
Wulfranus S. vmarł.
Zywot iego 15. Martij.

Rok Páński 721. Grzegorzá wtorego 8. Leoná Isaur: 6.

1\. Synod w Rzymie vczynił Grzegorz Papież/ ná ktorym z inymi Biskupy zákázuie niewiástom ktore mężom swoim własnym kápłáńskiego poświecenia dopuśćiły/ y czysto żyć zezwoliły/ áby zá męże ine nie chodźiły ktore sie zwály Presbyterki/ tákże y Dyákoniskámi sie zwály/ ktorych mężowie czystość zá ich przyzwoleniem obiecawßy/ ná dyákony poświeceni bywáli. Tá śmiáłość od Grekow pochodźiłá/ ktorzy iáko sie wyżßey powiedźiáło/ one Kanony swoie do ßostego

Roman: Concil.
Presbyterki nie maia iść za mąż.
Czystość kapłańska przeciw Trullom.

Concilium przyßyli / dáiąc moc kápłanom / áby z żonámi mie ßkáli. Ná co
Papieżowie nigdy zezwolić niechćieli. Tákie tedy niewiásty ná tym Syno-
dźie przekleli / y te ktorzyby ie do małżeństwá bráli. Osobne zás iest wyklęćie
ná te ktorzyby mnißkę ſługę Bużą do małżeństwá przywiedli.

Theophan.

Tego roku ieden Syrus / Zydow wiele pozwodźił Chrystusem ſię czy-
niąc. Co ich często potykáło.

Rok Páński 722. Grzegorzá wtorego 9. Leoná Isaur: 7.

1\. *Bonifacius Pogany nawraca.*

BOnifácius we Fryzyey y Káttách wiele tyśiecy ludźi P. Bogu pozy-
ſkał. O czym do Papieżá dał znáć / o rozmáite nauki około duß
ludzkich onego ſię rádząc: ktory go do Rzymu przyzwáć vmyślił /
áby go Biſkupem vczynił.

Rok P. 723. Grzeg: 10. Leo: II. Isau: 8.

1\. Willebaldus in vita eius apud Surium 5. Iunij.

PApież Grzegorz przyzwał do Rzymu ś. Bonifáciußá dla rozmo-
wy y porozumienia ſię z nim około ßczepienia wiáry świętey áby
w czym nie pobłądźił / á żeby go Biſkupem poświęćił. y dozna-
wßy ßczerośći náuki iego Kátholickiey / ktorą mu y ná piśmie po-
dał / Biſkupem go vczynił / y dał mu imię Bonifácius / y znowu

Biſkupem vczyniony.

ná onę go około duß Pogáńſkich robotę / wźiąwßy od niego przyśięgę wier-
nego záchowánia áż do końcá / wysłał. Zálećił go listy ſwemi pánom Chrze-
śćiáńſkim / zwłaßczá kśiążęćiu Károluſowi ktorego Mártellus zwano / kto-
ry ná on czás możnym był / y inym Biſkupom y pánom. Dał mu też ſpiſáne
práwá święte kośćielne / wedle ktorych ſpráwowáć ſię y drugie rządźić y náu-
czáć miał.

2\. *Z Afryki heretycy ſię włoczyli.*

Przeſtrzegł go / áby z Afryki włoczących ſię ná kośćielne vrzę-
dy nie poświęcał. Bo doznáło ſię iuż było / iż Kátholikámi nie byli / ále ábo
Mánicheyczykámi ábo Donátyſtámi. y ták oni w Afryce heretycy przez lat

Afryka nie mogła być od heretykow wolna, y tak zginęła.

cztery ſtá od Oycow śś. y Ceſárzow pobożnych náwroćić ſię nie mogli / áż ie
Sáráceni ośiedli y rozegnáli / á oſtátek ſię ich w Sáráceny obroćił. Dźiwne
ſądy Boże y ták bárzo iáwne do czego herctyctwá przywodzą. Dał mu y

Dochody kośćielne na cztery części.

one náukę: áby dochody kośćielne y ofiáry ná cztery częśći dźielił: iedne ſobie
drugą kśiężey / trzećią vbogim / czwartą ná budowánie kośćielne obracał.
Piſał przezeń y do Turingow y do Sáxonow / ktorzy ießcze w Pogáń-
ſtwie zoſtawáli / do wiáry ie świętey y Chrztu zbáwiennego námawiáiąc / y
dobre obyczáie y żywot ktory ſię práwemu Bogu podoba vkázuiąc. y vpo-
minał ich / áby dom Biſkupowi y kośćioły budowáli.

3\. Theophan. *Obrazoborſtwo zaczęte.* Concil: Nicen: 2. Act: 5.

Tego roku gdy ſię wiárá ś. w pułnocne kráie ßerzylá / ná wſchodnych zá-
częło ſię od Zydow y Sáráćenow obrázoborſtwo / tym ſpoſobem. Zyd ieden
z Láodiceey Pheniciey czárownik z wielkiego iádu ná Chrześćiány / wkradł

Miedzy Saraceny od Zyda. Damaſc: de hæreſ.

ſię w przyiaźń krolá Sáráceńſkiego Gizydá / ábo Ezydá: obiecował mu ná
onym páńſtwie długi żywot / to ieſt lat trzydźieśći / ieſliby wßytkie obrázy w

Zydowie z Saracenami obrazy pſowali.

Chrześćian popſowáć kazał. On go vſłuchał / y wßędźie pod iego pánowá-
niem w Syriey y indźie / Zydowie y Sáráceni w kośćiołách y w domách / y w
rynkách obrázy rozmáite pſowáli / zámázywáli / wyſkrobywáli / ták koßtowne
y złote iáko y proſte. Sámi tego Chrześćiánie czynić niechćieli. Lecz P. Bog

Szalbierſtwo Zydowſkie.

onego Gizydá z páńſtwá ſtráćił / iż y pułtoru lat ná nim nie przeżył. á ſyn iego
Vtidus Zydá onego zdraycę / ktory iego oycá zwiodł / ſrogą śmierćią zábił /
y onego wyroku oycá ſwego / ktory ießcze był w drugich kośćiołách nie do-

Theophan. *Beſer odſtępnik y Leona w łaſce z Biſkupem Nakoliey.*

ßedł / odſtąpił. y zás Chrześćiánie obrázy ś. ſtáwili. Tey ſię náuki Zydow-
ſkiey Leo Ceſarz nápił / máiąc przy ſobie w łáſce wielkiey nieiákiego Beſer /
ktory był wiáry Chrześćiáńſkiey / będąc v Sáráćenow niewolnikiem / odſtą-
pił / y do

pił/ y do Arábow przyſtał. Miał pomocniká Biſkupá Nákoliey/ y ći dwá Ceſárzowi te niezbożność ćicho y chytro podáli.

Rok P. 724. Grzeg: II. 11. Leoná Iſau: 9.

1\. Bonifácius ś. wźiawſzy liſt obronny od Károluſá Maiordomá w kroleſtwie Fránkow/ puśćił ſie do Káttow/ gdźie wiele ludźi nálazł/ ktorzy ſie do Pogáńſtwá zoſtawſzy Chrześciány wroćili. Máło co ich zoſtawáło w ſtátku przy wierze świetey. Z ktorymi ſie iednák zmowiwſzy/ śmiał drzewo iedno wyćináć/ ktore Pogáńſtwo Iowiſzowe drzewo zwáli/ y báłwochwálſtwo ſwoie przy nim czynili. Mieyſce to zwano Geiſmer. Zbiegło ſie wiele Pogáńſtwá/ chcac ś. Bonifáciuſzá iáko nieprzyiaćielá ſwoich bogow zábić: ále gdy widźieli/ iż ono drzewo ſkoro w nie troche vderzono/ cudem wielkim ná cztery ſie cześći roſpádło/ y ná źiemi legło/ vwierzyli w CHRISTVSA. Było ták wielkie ono drzewo/ iż z niego kośćiołek zbudowány był imieniem Piotrá świetego.

Willebaldus apud Surium 5. Iunij.

Drzewo Pogáńſkie obalał S. Bonifacius.

Kośćioł S. Piotra.

2\. Wielkie prace/ poſtráchy/ vćiekánia/ nedze/ głody/ zdrády/ y od fałſzywey bráciey prześládowánia/ iáko y świeći Apoſtołowie/ ten Bonifácius ćierpiał. y dla tego do Angliey czeſte liſty do ſwoich piſał/ goraco ſie ich modlitwie y ofiárom ś. zálecáiac. y odpiſuia mu/ że to czynia ná Mſzách świetych/ áby mu P. Bog one roboty około duſz Pogáńſkich vłácniał. Słáli mu y docześne pieniadze y pomocy ná iego potrzeby/ á zwłaſzczá kśieni iedná rodu krolewſkiego Eádburgá. Do ktorey też piſał proſzac o niektore kśiegi áby mu przeſłáłá/ á nawiecey żeby mu złotemi literámi liſty dwá ś. Piotrá nápiſáłá y poſłáłá. kochał ſie w tym Apoſtole/ y przeto ná pierwſzy kośćioł ktory zbudował/ iego imie położył.

Z Angliey modlitew y ofiar ſzukał S. Bon facius.

Liſty Piotra S. złotem ſobie piſać kazał.

3\. Puśćił ſie potym do Turingiey gdźie niektorzy ſprośni heretycy/ Dirtunnus/ Beretus/ Eánbertus/ Pány przednie zła náuka zárázili. ktore on przekonał/ y wyklał. y ſzerzyłá ſie ſławá kazánia iego/ y wiele Pogan świátłość ś. Ewángeliey bráli. Budowáli kośćioły/ zákłádáli klaſztory. y on w Ordorphie klaſztor ś. Michálá. Bo w polu onym gdy nád rzeka Oráha kazał y chrzćił/ y tám pod namiotem ná noc zoſtał: vkazał mu ſie z wielka świátłośćia ś. Michał poſiłáiac go do oney pracey. y gdy názáiutrz odchodzac/ pierwey Mſza odpráwiwſzy/ obiad gotowáć kazał: nie było nic do iedzenia: on w Boſkiey opátrznośći nic nie watpiac ſtoł poſtáwić kazał. A owo ptak ieden rybe przed nim porzućił/ z ktorey doſtáteczny miał obiad. Pátrz w żywoćie iego. 4. Gdy mu P. Bog w pracey oney błogoſłáwił/ dał znáć do Papieżá o oney łáſce Bożey y náwroceniu Pogáńſtwá/ pytáiac o niektore kośćielne rzadzenia y náuki. Odpiſuie mu Papież ná wſzytko. S. Korbinianus Frizyngeńſki Biſkup vdał ſie do Rzymu/ y prośił Papieżá áby mogł Biſkupſtwo ſpuśćiwſzy/ w komorce ſie ná modlitwy zámknać/ ábo ná puſzcza iść. Tego mu Papież nie pozwolił/ y wroćić mu ſie ná Biſkupſtwo kazał. Wroćiwſzy ſie/ záſtał Grimoáldá ſyná Theodoná kśiaże Bawárſkie/ á on żone zmárłego brátá ſwe° Theodobáldá/ do nieczyſtego małżeńſtwá wźiał. Zwano ia Piltrudá. O co ſie gniewáiac maż świety/ do tego ie przywiodł/ iż ſie rozwiedli/ y pokute iáka kazał czynili. Lecz gdy ſie zás do tegoż błotá wroćili/ źle poginęli. Bo Grimoáldá zábito/ á Piltrudá ktora otruć ś. Biſkupá chćiáłá/ do wielkiego vboſtwá y potułánia przyſzłá/ y we Włoſzech nedznie żywotá dokonáłá.

Heretyki wyklał.

S. Michała widział.

Rybę ptak przynośi. 5. Iunij.

Epiſt: 7. Greg: ſecund.

Aribo in eius vita.

Korbinianus chćiał Biſkupſtwo puśćić.

Kaźirodztwo pokarane.

Rok Páńſki 725. Grzegorzá wtorego 12. Leoná Iſauriká 10.

1. *S. Augustyna ciało przenieśione.*

Roku tego ciáło ś. Augustyná Doktorá kośćielnego z Sárdiniey wyspu do Tyczynu miástá Włoskiego od Luidbrándá krolá Longobárdow przenieśione iest. Wyszedł z ciáłá ś. Augustyn w Hyponie roku Páńskiego 430. y tám od swoich vczniow pogrzebiony był. Potym w lat piećdziesiat y sześć / iáko iest wyższey / gdy Wándalowie Biskupy y duchowieństwo z Afryki do Sárdiniey wygnáli: ciáło ono z soba Biskupi wzieli. Gdźie cudá sie wielkie działy / y było tám przez lat 223. Aż gdy ten wysep ośiedli Sárácenowie / słysząc krol Longobárdow Luidbrándus / iż ono świete ciáło od Pogáństwá czći żadney nie miáło / y owszem zelżywie leżáło: wypráwił zacne posły z wielka liczba złotá y srebrá do Sárdiniey / y v Sárácenow ciáło ono wykupił. y z wielka czćia nie bez cudow w Tyczynie złożone iest ostátniego dniá Lutego. O czym Piotr Oldrádus Arcybiskup Medyolánski te powieść do Károlá wielkiego wypisał. ktory tego Luidbrándá nabożeństwo y hoyność ku kośćiołom wychwala / y one dárowizne od niego Papieżom vczynioną Alpium Cottias gdźie iest Ianua, wspomina. pisał to roku Páńskiego 796.

Ciało wykupił Luidbrandus.

2. Paulus Diac: lib: 6. cap: 14. *Carolus Martellus Saraceny pobił po trzykroć sto tyśiecy.* Anastas: in Greg: secundo. *S. Eucherius wygnany.*

W Gálliey Eudo Akwitáńskie kśiażę woyne z Károlem Mártellem máiac / z Hiszpániey przyzwał Sárácenow / ktorzy z wielkim woyskiem w Gállią wtárgnawszy / wszytko psowáli / á nawiecey kośćioły / y w Piktáwie kośćioł ś. Hiláriuszá zápalili. Ná ktore sie zebrawszy Károlus / wielkie zwyćiestwo odniosł / iż Sárácenow zginęło po trzykroć sto tyśiecy y czterdźieśći tyśiecy / á z iego woyská tylo ich tyśiac nie dostawáło. Oderzył ná nie y sam Eudo ktory ie przyzwał: o to iż słowá nie strzymáli / á kośćioły y źiemie psowáli. Wracáiac sie z tego zwyćiestwá Károlus / ś. Eucheriuszá Aureliáńskiego Biskupá ná wygnánie wypchnał. o to / iż gdy ná woyne iáchał / kazał go o dźieśieciny kośćielne / ktore żołnierzom rozdawał. Cudá ktore czynił ten ś. Biskup pokázuia / iż o spráwiedliwość vćierpiał.

3. *Pomocnicy z Angliey, oboiey płći.*

S. Bonifácius gdy widźiał / iż w Turingiey y Ráttiey ábo Hessyey ludźi do wiáry wiele przybywáło: do onego żniwá potrzebował robotnikow. y przyzwał z Angliey źiemkow swoich sześći mężczyzn / vczonych y bogoboynych / y białychgłow klasztornych ośm / w pismie ćwiczonych / ktoremi klasztory pánieńskie osádźił / młodsze tym mistrzyniom poruczáiac. Pátrz w iego żywocie.

5. Iunij.

Rok P. 726. Grzegorzá II. 13. Leoná II.

1. *Leo wyrok y mandat przećiw obrazom daie.* Theophanes. Cedrenus. Zonaras. Damasce: in actis Stephani mart.

Leo Cesarz tego roku iáko práwy lew / puśćił strászliwy ryk swoy y wyćie sprosne / ktorym pokazał iákim był wewnatrz. Wyrok wydał iáwny po wszytkim páństwie: áby wszędźie w kośćiołách obrázy psowáne y wymiátáne były / mieniac iż to iest bálwochwálstwo / gdy sie im kłániáia / á cześć im ktora sámemu Bogu służy / oddáia. Do tego / iáko ich wiele pisze / Żydowie go przywiedli / oni ktorzy mu o Cesárstwie prákttykowáli / y ktorym był przyśiagł vczynić dla nich o coby go w ten czás gdyby Cesárzem został prośili: Oni o to skoro ná páństwo wstapił prośili / áby z kośćiołow y po wszytkiey źiemi obrázy wyrzućić kazał. ále sprosny pan do tego roku / boiac sie inych przypadkow / ná początku odwłoczył. Dźiwne przepuszczenie Boże / w ktorym Grekowie y wschodne kośćioły sławy swey / ktora kácerstwy gęstymi trácili / około obrázow śś. bárzo popráwili / gdy sie zástáwuiac o obrázy wiele krwie męczeńskiey swoiey rozlali. y inne herezye sprosnośćia tey obrázoborskiey obrážone v nich vćichły.

Grekow sławá męczeńska o obrazy.

2. *Germanus Patryarcha sprzećiwił sie.*

Opárł sie Cesárzowi Germanus Pátryárchá pierwey przez posły / potym w rzecz z nim wiele mowiac y vkázuiac / iáko obrázy świete iuż przez lat

śiedm

siedm set dwádzieściá y pięć w kościele trwáią/ y Oycowie ss. ná sześci Conciliách ná nie pátrząc w kościołách/ gdźie się zbieráli/ nigdy ich nie zgánili/ ále ie czcili. A on obraz wspomniał do Abágárá postány/ y on od krwie płynącey niewiásty w Cezáreey postáwiony/ etc. Wspomniał mu y przysięgę w ręku iego ná koronácyey vczynioną. Lecz on vporny był/ y ták się przez trzy látá z Pátryárchą vganiał/ spodziewáiąc się/ iż go námowić ábo vstrászyć miał/ żeby swoy y bluźnierski wyrok duchownym Synodem potwierdźić mogł.

Roku tegoż ktorego ten mándat iego ná obrázy wyszedł/ Másálmá wodz Sárácenow wziął Cezárea Káppádocką. y strászydło iákieś dziwne ná morzu widziáne było miedzy wyspámi Terám y Terázyą. z morzá się spuścił iáko z kominá ogień z dymem ognistym/ ktory kámienie wielkie ktore Pumex zowią/ dáleko wymiátał/ przez wszytkę mnieyszą Azyą/ y Lesbon y Abidum/ y po Mácedoniey/ ktora nád morzem iest/ brzegi się onego kámienia nápełniły. Co kilá dni trwáło. y nowy się wysep vkazał/ do wyspu ktory Sacra zowią/ przypoiony. Lud Cárogrodzki po onym rozgłoszonym wyroku przećiw obrázom/ był smutny/ y chćiał ná Cesárzá powstáć/ iáko ná wynależce náuk nowych/ y niektore Cesárskie ludźie/ ktorzy obraz ná bránie mię dźiáney zeymowáli/ zábili. Wiele ich pomęczono o onę prawdę/ wiele vbiczowánych y wygnánych máiętności odsądzono/ zwłasczá szláchćicow znácznieyszych. Był przy kościele Zofiey w Cárogrodźie dom wielki/ ktory zwano ogrod miłości/ w ktorym przy wielkości kśiąg/ ktorych było po trzykroć sto tyśięcy y trzy tyśiące/ ludźie bárzo vczeni mieszkáli. Tych nie mogąc ná swoie kácerstwo o obráziech námowić/ wszytkich z domem onym y księgámi spalić zły Cesarz kazał.

Germanus o wszytkim/ co się w Cárogrodźie dźiało od Cesárzá/ Papieżowi dawał znáć y pisał. Listy iego poginęły/ ále odpis do niego Papieski został/ w ktorym o święte obrázy mowi/ y wywody o nich vćieszne dáie/ y iego do obrony prawdy pobudza. Piękny list/ do ktorego śięgay kto ma czás.

A nietylo do Germaná tákie listy pisał/ ále y Synod zebrał w Rzymie/ ná ktorym potępił obrázoborskie kácerstwo/ y tych ktorzy przy nim stoią. O czym Grekowie piszą/ y Zonárás ták mowi: Grzegorz stárego Rzymu Biskup: Leoná Cesárzá y tych ktorzy zá nim szli klątwą z Synodu związał/ y dochodow ktore ze Włoch ná Cesárstwo dawáne zákazał/ y z Fránki przymierze vczynił.] A niżey tenże: Papież Grzegorz odstąpił od posłuszeństwá Cesárskiego/ dla iego przewrotney wiáry/ y pokoy z Fránki vczynił/ pierwey się stáráiąc áby Leoná od oney nienawiśći ku Bogu odwiodł/ y do pokłonu go ś. obrázow przywroćił. Toż y ini Grekowie piszą. Rozsławiło się to było po wszytkich krolestwách wschodnych/ iákoby Papież Grzegorz wszytkę Włoską źiemię od Cesárzá odráźił/ y poborow dáwáć mu zákazał. Bo y Theophanes ták pisze: Gdy się o błędách z strony obrázow Leonowych Grzegorz Papá Rzymski dowiedźiał: zákazał z Rzymu dáwáć mu poborow/ y list do niego pisał/ náuczáiąc go: iż Cesárzowi o wierze nie potrzebá nic stánowić/ áni nowin żadnych ná zepsowánie stárey náuki Kátholickiey zácżynáć.] Co mowią/ iáko Grekowie/ nie świádomi będąc co się dźiało: á chcąc tym kośćioł Rzymski ohydźić. Prawdá iż lud wszytek Włoski/ gdy on wyrok ábo ryk lwá onego o obráziech vsłyszał: nie vćiekáli/ ále z nabożeństwá ku wierze świętey o prawdę się zástáwiáć chćieli/ y posłuszeństwo mu wypowiedáć byli gotowi/ iáko nietylo heretykowi/ ále árcyheretykowi ábo kácermistrzowi. y ono powstawánie ná Cesárzá/ przyczytał Cesarz Grzegorzowi.

Ale się ináczey náyduie/ zá świádectwem pisárzow Láćińskich. Bo gdy Luidbrándus/ ná Cesárzá się o obraz Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA, iż go zrzućił/ rozgniewał; zá niegodność sobie miał/ áby heretyk miał Kátholikom

Theophanes in Annal.

Postrach na morzu widziany.

3. Idem.

Katholicy ćierpią o obrazy.

Constantinus, Manasses & Zonaras.

Ludźie vczone z księgami spali Leo.

4. In Nicæn: Synod. 2. Lect.

List Papieski o obrazach.

Zonaras.

Papież obrazoborce potępił.

5.

Grekowie mniemali aby Papież dla heresyey posłuszeństwa zakazał.

Paulus Diac: lib: 6 cap: 14. vel ca: 48 Anastas: in Greg:

Luidbrandus na Cesarzá powstał o kacerstwo.

tholikom roskázowáć/ y wnet zebrawszy woysko mocne/ obległ Ráwenne y wziałia. Stárał sie Papiez pilnie áby Longobárdy odganiał od miast Cesárskich/ y pobudził ná nie Weneckie ksiaże Vrsá/ list o tym do niego pilny pisząc/ y nie dármo prosił. Bo Vrsus zebrawszy woysko Luidbrándá y Longobárdy z Ráwenny wygnał.

Pogrożki Cesarskie na Papieża.

Zá to niewdzieczny Cesarz/ złym mu oddawał/ y ná listy ktoremi go Papież czesto vpominał y karał/ ták odpisał: Jáko Marćiná Papieżá Constáncius do Chersony zágnał/ ták ia tobie vczynie. y do Rzymu posle/ áby miedziány s. Piotrá obraz potłuczony był. Ná co mu odpisał Grzegorz/ iuż surowiey y ostrzey. ine listy poginely/ále dwá v Grekow ná Greckie przełożone zostáły/ y tám sie v nich nálázły/ ktore Ducius Frontono Societatis IESV ná Łáćinskie przełożył. y od niegosmy ie zá wielki dar wzieli/ z ksiażnice Kárdynałá Lotáringá/ ktore ieszcze nigdy w druku nie były. Grekowie dla tych listow wielce tego Grzegorzá wysławiáia: Bo iemi kácerstwo to obrázoborskie mocnie psuie.

Listy Grzegorza wtorego v Grekow nalezione.

Theophanes.

7. W pierwszym liśćie sa one słowá: Dla czego oycá Páná nászego IEZV CHRISTA ná oczy nie vkázuiem y nie máluiem? Bo iáki iest niewiemy/ á ná Boska náture pátrzáć nie możem/ áni iey málowáć. Bysmy go widzieli iákosmy Syná widzieli/ moglibysmy go vkázowáć y málowáć. Támże vczczenie obrázow rozdziela/ gdy mowi: Jesli iest obraz

Boga Oyca y Bostwa nie maluia, mowi Papież. a iednak zwyczaiu kośćioł nie broni.

8. Páná nászego/ tedy mowim: Pánie IEZV CHRISTE Synu Bozy/ wspomoż/ zbaw nas. A iesli s. mátki iego/ mowim: Swieta mátko Boża wstawiay sie v Syná twego prawdziwego Bogá nászego/ áby zbáwił dusze násze. A iesli obraz iest meczennika/ mowim: S. Szczepanie/ ktorys dla CHRISTVSA krew twoie rozlał/ ty iáko pierwszy meczennik śmiáłość masz do mowienia/ przyczyń sie zá námi.] etc. Niech sie záwstydza heretycy Kálwinowie y nowi obrázoborcy/ ktorzy nam iáko ten Leo/ bálwochwálstwo o obrázy przyczytáia/ słysząc ták trzezwa y prawdziwa o tym náuke kośćiołá s. Kátholickiego/ ktora w tym liśćie ten Papiez madrze przekłáda.

Rożna cześć obrazow.

9. Temi listámi bárziey rozdrażniony Cesarz/ stárał sie áby Papież poimány był ábo w Rzymie zábity. Pierwszy raz o to sie pokusili w Rzymie/ Bázylius ksiaże y Jordanes/ y Jan Lurion poddyákon/ drugi Judasz chcac Papieżá zábić/ y pochwalił im to stárostá Rzymski od Cesárzá postány Mauricius Spátárius. ále czásu ná to náleść nie mogli/ y stárostá on powietrzem zárázony z Rzymu wyiechał. Drugi raz gdy Páweł Pátricius Exárcha do Włoch posłány iest/ oniż trzey sprzysiegli o to sie pokusili. A Rzymiánie o tym dowiedziawszy sie/ Jordaná y Janá poddyákoná zábili/ á Bázylius do klasztoru vćiekł/ y tám żywotá dokonał. Był y ten Bázylius po Maurycym stárostá Rzymskim od Cesárzá/ ále iuż ostátnim. Bo po nim iuż ći stárostowie ábo ksiażetá w Rzymie vstáli/ á sam Papież Rzym y ksiestwo Rzymskie spráwował. Trzeci raz sie ieszcze Páweł Exárchá kusił zábić ábo poimáć Papieżá/ máiac od Cesárzá roskazánie/ áby kościelne śrebrá ná ktorychby iákie obrázy były/ pobrał.]

Anastas. in Grec. 2.

Cesarz zabić kazał Papieża.

W Rzymie starostowie Greccy vstali.

Ták y łákomstwo pod heretyctwem onym zły Cesarz pokrywał. y ták w Cárogrodzie iuż był vczynił/ kośćioły wszytki ze śrebrá y złotá połupił/ y do skárbu swego w rzeczy dla obrázow ktore ná nich były/ pobrał. y mowi Anástázyus/ iż on Exárchá woysko do Rzymu ná Papieżá posłał/ ále Rzymiánie y Longobárdowie bronili Papieżá/ y prześć nigdziez onemu woysku nie dáli. Ták y Longobárdy/ ktorzy przedtym wielcy byli nieprzyiaćiele/ Pan Bog ná obrone sługi swego pobudził.

Lakomstwo obrazoborcow.

Obroniony Papież y od Longobárdow.

10. A gdy on wyrok Cesárski przećiw obrázom Exárchá po Włoskiey ziemi obwoływał/ w ktorym Papieżá iesliby nie vsłuchał/ składáć z Papiestwá kazał: iuż iáwnie Papiez po wszytkiey Włoskiey ziemi listy rospisał/ vpominaiac áby

iac áby nikt w tey mierze przećiw Bogu y prawdźie Cesárzá nie słuchał. y wyklał Exárche/ ktory ono szátáńskie práwo obwoływał. y naprzod Wenetowie/ potym wszytká ziemiá Włoska/ y obcy on lud y Aborigines/ powstáli ná Cesárzá/ y chćieli sobie inego obráć/ y do Cárogrodu z nim iácháć. Ale im to Papież Grzegorz odrádźił/ czekáiac náwrocenia onego złego tyránná/ ktoremu z táka pilnośćia záchowáć Włoskie páństwo chćiał/ z iáka on ná zdrowie iego nástawał. A gdy Exhilaratus ksiaże ábo stárostá Neápolski z synem swoim Andrianem/ lud przymuszał áby Cesárzá słucháli/ á Papieżá zábili: Rzymiánie sie nań puśćili/ y poimawszy go y z synem zábili. Nákoniec y w Ráwennie Exárchus Páweł Pátricius w zwádźie tey o obrázy zábity iest. y ták zá onym kácerstwem Cesarz zachodne páństwo vtráćił.

Anastasius.

Cesarza w heresiey słuchać Papież zakazał.

Na Cesarzá powstaiace v śmierzył Papież.

Cesarz zachodne páństwo vtráćił.

Posłał zás Cesarz do Neápolim Eutychiuszá/ rzezáńcá ktory Exárcha bywał/ áby iáko mogł/ Papieżá zábił. O czym dowiedźiawszy sie Rzymiánie/ puśćić sie nań chćieli/ áby go zábili. ále im bárzo odradzał Papież/ y odwiodł ie od tego áby sie nań nie tárgáli. Posłał zás wielkie podárki y pieniadze do Longobárdow ten Eutychius/ prosząc áby Papieżá odstapili: ále oni przy Papieżu y wierze Chrześćiáńskiey oświadczáli sie/ y zdrowie swoie przytym ważyć obiecowáli. Zátym iuż Papież Longobárdom nie dufáiac/ áni sie ná máłe śiły Wenetow spuszczáiac/ przez posły zmowił sie z Károlem Mártellem ksiażećiem Fránciey/ áby do Rzymu ná obrone Włoskiey źiemie/ ieśliby potrzebá tego byłá/ przyiachał/ y Consulem Rzymskim został. Co on ochotnie przez swoie posły obiecał/ y przymierze vtwierdźił. y ták Cesarz przestał Papieżá prześládowáć/ y Włoskiey źiemi pokoy sie vczynił. Bo Károlusá bać sie poczał/ o ktorego wielkich zwyćiestwách słyszał.

Anastasius Bibliot.

Longobárdowie przy Papieżu.

II.

Appen: ad Greg: Turon: cap: 110.

Zmowá Papieska z Fránki.

Gdy Cesarz heretyk Papieżá w Rzymie zábić każe: P. Bog do Rzymu posyłał krole/ ktorzy Papieżá czćili. Bo krol Angielski Ceáduáldá z nabożeństwá/ polećiwszy inym krolestwo/ y świátem wszytkim wzgárdźiwszy/ do grobu Piotrá ś. przyszedł. Tákże Theudo Boioáriow ksiaże/ nabożna do Rzymu droge podiał. y wiele inych pánow/ to czynili.

Beda lib: 5. cap: 7.

Ceáduállá krolestwo porzuca.

Paulus Diac: lib: 6. cap: 13. & cap: 44.

Bonifácius Niemiecki Apostoł/ posłał do Papieżá Denuálá kápłaná z listy swemi o niektore kośćielne porzadki pytáiac y náuki prágnac. Odpisał mu Papież/ y wiele mu dał przestrog około duszných pomocy y kośćielnych zadow. Miedzy inemi około małżeństwá/ dopuszcza áby sie po wyśćiu z czwartego pokolenia poymowáli. Pytał go też ieśli sie ieść godźi z złego żywotá kápłany y Biskupy? Odpowiedźiano mu/ áby z nimi iadł y pił/ y one vpominał. moga sie z gládkiego towárzystwá náwrácáć/ etc.

12.

In epist: Greg: 3. epist: 4.

Czwarte pokolenie w małżeństwie.

Rok P. 727. Grzeg: II. 14. Leo: Isau: 12.

GDy od heretyctwá obrázoborskiego ktore Cesarz roskázował/ krolestwá zachodne y źiemiá Włoska obroniona byłá/ y Papież Grzegorz od śmierći wybáwiony był: w Cárogrodźie ći ktorzy ná Cesárzá o onoż kácerstwo miłośćia Boża poruszeni/ powstawáli/ pobići sa. Agállianus y Stephanus przywiedli byli ná Cesárzá wodne woysko/ ále sie im nie powiodło/ zá táiemnym sadem Bożym/ zwyćieżeni sa v Cárogrodu y potopieni/ drudzy pośćinani. Zácżym sie niezbożność kácerska podniosłá. ktorey sie ná wschodnych onych stronách dwá przednieysi sprzećiwili/ Germanus Cárogrodzki y Jan Dámáscenus mnich w Syriey.

I.

Theophan.

Sady Boże.

Dwá sie pierwszy heresiey sprzećiwili.

Germanowi Leo Cesarz poty ćierpiał/ poki sie spodźiewał/ iż przezeń mogł zachodne páństwá do posłuszeństwá przywroćić/ bo był bárzo wźiety y poważny y v zachodnych ludźi ten ś. Biskup y stáry/ máiac wiecey niżli dźiewiećdźiesiat lat: y vpominał ie áby od Cesárstwá nie odpadáli. Ale gdy nic

Germanus Cárogrodski Pátryárchá.

nie pomagał swoim onym vpominániem: oburzył sie nań on Lew / y z Bi-
Actio: 4. skupstwá go wypedził. Pisał do Janá Metropolity Synnádow list vczony
ná obrone obrázow / ktory ná Zborze wtorym Niceńskim wspominája. W
ktorym przeklina te / ktorzy Pismo ś. ná báłwany y idoły nápisáne / ná obrázy
obrácája / y báłwany je ábo idola zowa. y napierwszy był ten ś. Germanus
ktory sie Obrázoborcom mocno sprzeciwił.

2. *Ian Dámáscenus.* Po nim Jan Dámáscenus zacnego rodu / y wszedzie v ludzi z náuki wiel-
kiey y z świetego żywotá wsławiony / ná te sie heretyki pisániem zwłaszczá pu-
ścił. y nápisał trzy orácye ná obrone obrázow / ktore wszedzie rozsyłájac / zá
prawde sie zástáwiał. Vpominał y inemi listámi wierne / vkázujac im fałsze y
zdrády oney herezyey / ktora ták wiele po sobie pismá przeciw báłwanom y
báłwochwálstwu przywodziłá. Pisze o nim Jan Pátryárchá Jerozo-
3. *Ian Pátryárchá Ierozolimski.* limski / iż był od Sáráceńskiego ksiażeciá / ktory Dámászek w mocy miał / przy-
zwány / y ná wielkim vrzedzie / iáko y jego ociec był posádzony / iż zá rádá je-
go wszytko sie działo / y ná tey dostoyności siedzac / listy one swoie do Chrze-
ścian przesyłał / y Cesárzá iáko máły Dawid / Lwá zá szyje onym pisániem du-
sił. Ná te obudwu zdrádá poszedł on Lew Cesarz. Bo ná Germaná náprá-
wił vczniá jego Anástázyuszá drugiego Judaszá / áby go do onego kácerstwá
námawiał / ábo iáka przyczyne do jego wygnánia nálazł / obiecujac mu dáć
po nim Cárogrodzkie biskupstwo. Wiedział to ná tego vczniá swego ś. Ger-
manus: y gdy raz wchodzac do Cesárzá / sukniá jego przydeptał: duchem
Proroctwo Germaná. mu proroctkim rzekł: Przyjdzie czás iż cie przez Duppim poprowádza. Co sie
áż w pietnaście lat wypełniło / y w ten czás sie te słowá zrozumiáły. Duppim
był jeden w Cárogrodzie rynek / po ktorym ná ośle zwiazánego y twarza w
tył obroconego tego Athánázyuszá gdy był Pátryárcha / ná pośmiewisko y
ná śmierć włoczono. O czym potym.

4. *11. Maij.* A ná ś. Janá Dámáscená wymyślił tenże Leo chytrość y potwarz / dla
ktorey reke mu vcieto. Czytay o tym w jego żywocie od Janá Jerozolimskie-
go Pátryárchy pisánym. Vcieszysz sie dziwnym cudem / y o náuce kościelney
Anastasius Bibliot. około obrázow vtwierdzisz. We Włoszech krol Longobárdow Luidbrán-
dus Sutrinum zamek wziął Papieżowi. Ale gdy go Papież prosił y dáry
mu posłał / ochotnie go wrocił y kościołowi dárował.

Rok Páński 729. Grzegorzá II. 16.

Leoná Isauriká 14.

Eo Cesarz zmowił sie z krolem Longobárdow Luidbrándem ná
1. *Luidbrándus zmowił sie ná Papieżá z Cesarzem.* Papieżá y ná Rzym. Dał mu wszytkie miástá ktore ini Longo-
bárdowie / to iest ksiaże Spoletáńskie y Benewentu trzymáli / y
Anastasius Bibliot: in Greg: 2. roskazał Euthychiuszowi Exárchowi / áby mu do tego pomogł:
á Papież áby od Exárchy zábity był. Poddáły sie one ksiażetá
Luidbrándowi / y przyjáchał do Rzymu z wielkim woyskiem / máiac z soba
Rzym oblężony y samego śiebie iáko Papież wybáwił. Exárche. Wyszedł do nich Papież Grzegorz / ktory iney pomocy nie miał o-
krom sámey Boskiey / ná pole Neroná blisko Wátykanum / ná mieysce ktore
Prata Neronis zwano. y mowa swoja słowy Duchá ś. ktory przezeń mowił /
ták Luidbrándá zmiekczył y pojmał / iż do nog jego vpadł / obiecujac mu żá-
dney szkody nie czynić. y ná znák tego zbroje ktora ná sobie miał v grobu ś.
Piotrá záwiesił / to iest páncerz / włocznia / miecz pozłocisty / y korone złota
Cud wielki. y krzyż śrebrny. y po modlitwie prosił Papieżá / áby do łáski y pokoju Exár-
che przyjął. Co on vczynił. Dziwy y cudá wielkie ten Papież vczynił / y Pan
Bog przezeń / gdy miał być zábit / ták vczczony iest / y śmiał sie w nádziei
Boska y pomocy Piotrá ś. nieprzyjacielom w oczy stáwić / y ták je zwojował.

Exárchá

Exárchá gdy w Rzymie mießkał/ á zdráde od nieiákiego Petázyußá/ ktory sie Cesárzem czynił/ ná sie miał: Papież mu pomogł/ złaczył z nim páńy y woysko/ iż onego nieprzyiaćielá pokonał. Co mu sie od Cesárzá/ iáko niżey vsłyßem/ źle zápłáćiło. Tego roku widźiáne były dwie Komećie/ iedná ná wschodźie słońcá/ druga ná zachodźie/ trwáły dwie Niedźieli. Znáczyły wtárgnienie Sárácenow do Gálliey/ w ktorym niewymowne ßkody/ kośćiołom zwłaßczá/ poczynili/ kápłany zábiiáli/ pánienki Bogu oddáne sromoćili. etc. 2. Idem. Komety. Beda histor: Angl: lib: 5. cap: 24.

Rok Páński 730. Grzegorzá II. 17.

Leoná Isauriká 15.

TEgo iuż roku Cesarz Germaná Cárogrodzkiego Pátryárchę z Biskupstwá zelżywie złożył/ y ná wygnánie posłał. Nápisał o nim ś. Dámáscenus/ iż y policzkowánie y zbićie od żołnierzow ćierpiał. á ná iego mieysce dał heretyká Anástázyußá Syncellá vczniá tegoż Germaná/ iáko sie wyżßey wspomniało. Zezwał był lud Cesarz/ y ná wysokiey kátedrze śiadßy kazánie przećiw ś. obrázom czynił/ y Germaná Pátryárchę támże ná zezwolenie námawiał. Ale mu on iáwnie powiedźiał: Bez powßechne° Concilium nie podobno mnie wznáwiáć co około wiáry Cesárzu/ wedle Apostolskiego y Oycow śś. podánia. y ták wygnány iest. Siedźiał lat czternaśćie/ y pięć mieśięcy. Żył lat dźiewięćdźieśiąt/ y kśiąg niemáło pisał. A Grzegorz/ mowi Theophanes/ naświętßy Biskup Rzymski/ Anástázyußem Cárogrodzkim y iego pisániem wzgárdźił/ y Leoná przez listy karał/ y Rzym ze wßytką źiemią Włoską od iego pánowánia odwiodł.] Bo gdy widźiał Papież iż vpominánia nic Cesárzowi nie pomagáły/ czekáiąc długo vpámiętánia iego/ zebráwßy Synod Cesárzá wyklął/ iáko heretyká. A Włoska go źiemiá zátym odstąpiłá/ y dochodow z niey nie miał. Jednák ießcze Exárchá/ to iest stárostá/ iego we Włoßech zostawał/ ále w Rzymie żadnych rzadow nie miał. A Cesarz w Cárogrodźie obrázy iáwnie ná rynku palił/ y te co sie przećiwiáli/ zábiiał/ meczył/ wygániał/ żadnego okrućieństwá nie opußczáiąc/ y drugie dáry y vrzedowemi dostoynośćiámi do swego kácerstwá przyćiagáiąc. S. Dámáscenus tym czásem reką oną z odćiećia od P. Bogá zleczoną/ ná Cesárzá kśiegi pisał. w ktorych mu czesto vpor wymiáta/ iż sie w rzeczy kośćielne wdáie/ ktore Biskupom y Concilium podległy. y wßytkich vpomina áby go w tym nie słuchali. A co sie mocą od niego dźieie/ iáko od rozboyniká sie dźieie.

Marginalia: 1. Germanus wygnany. De Imag: orat: 2. & in vita S. Steph. Theoph. Anástázyus zdraycá nástąpił. Bez powßechne go Concilium. Theophan. Papież Cesárzá wyklął. Rzym wolny od Grekow. 2. Lib: de Imag: & fide orthod: lib: 4. cap: 37. Dámáscenus ręką odćiętą pisze ná heretyki.

Rok Páński 731. Grzegorzá trzećiego 1. Leoná Isauriká 16.

GRzegorz wtory z ćiáłá tego do CHRISTVSA wyßedł. Miedzy świete poczytány. By były iego pismá zostáły/ nie vstąpiłby był Grzegorzowi pierwßemu. Siedźiał lat ßesnaśćie mieśiecy ośm. Po nim nástąpił Grzegorz trzeći Syrczyk mądry bárzo y ćichy/ y w pismie y w Greckim y Láćińskim iezyku ćwiczony. Vmiał Psálmy wßytkie ná pámięć/ y wykłádał ie subtelnie/ y do namowy ná vczynki dobre był ßcześliwy v ludźi kaznodźieiá/ mocny obrońcá práwowierney wiáry/ iálmużnik wielki. Wßyscy go zgodnie nie mießkáiąc mocą ná Papiestwo porwáli. Záraz Papież list pisał do Leoná Cesárzá vpomináiąc go y proßąc y gromiąc/ áby onego kácerstwá przestał. y wypráwił do niego posłá Grzegorzá kápłaná. ktory do Cárogrodu przyiáchawßy/ widząc wielkie morderstwo nád Kátholikámi przeląkł sie/ y onego listu/ o ktorym wiedźiał iż był ostry/ oddáć nie śmiał/ y z nim sie do Papieżá wroćił/ winę swoie

Marginalia: 1. Grzegorz 3. Anastasius. 2. Anasta: in Greg: 3. Poseł Papieski zlękł sie y listu nie oddał.

 vznawá-

vznawáiąc. Papież zebrawszy Synod chćiał go z kápłáństwá zrzućić; ále Biskupi vprośili / áby mu iną pokutę dał. A on sie ná táką pokutę podiął / mowiąc: Vczynię iáko ś. Piotr / popráwię się / á z listem tym do Cesárzá poyde / y okrutniká sie bać iuż nie bede.

3\. *Menolog: Græc: 20. Nouemb.* *Biskupi wygnáni.* *Ian Poliboty cudowny.*

Leo wiele Biskupow y inych stanow ludźi ná wygnánie / ktorzy mu nie przyzwaláli / wypędźił. Miedzy nimi byli / Emilianus Cyzykow / Básilius y Prokopius Dekápolite / y Theophilus mnich nabożny. etc. A Jana Biskupá Poliboty / gdy do Cárogrodu przyszedł / y iemu ono przeklęte kácerstwo ná oczy wymawiał / y o nie iemu łáiał / ruszyć nie śmiał. Bo był cudámi wielkimi sławny / iáko drugi Grzegorz cudotworcá. y kazał mu sie do swego Biskupstwá wroćić. Onych ná wygnánie potępionych zábiiáć nie kazał / áby sie z męczeńskiey ich korony Kátholicy nie chlubili.

Bonifácius. *In vita S. Bonif: apud Surium 5. Iunij.*

Bonifácius on Niemiecki Apostoł / do Grzegorzá trzećiego pisał / y posłał kápłáná swego / o wielkiey liczbie ludźi do wiáry ś. obroconych oznáymuiąc / y o niektore sie trudnośći z strony rządzenia y pokuty dánia rádząc. Papież mu ná wszytko odpisał / y náukę dał / y Pálliusz mu Arcybiskupi posłał.

4\. *Bedá konczy historią swoię.* *Zywot W. Bedy.* *Czytay w żywoćie iego 8. Nouemb.*

Wielebny Bedá tu swoię historią kośćielną o Angliey skończył / y sam rok náznáczył / po weszćiu Anglow do Británniey rok dwusetny ośmdźieśiąty y piąty: á rok Páński 731. Wspomina krotko swoy żywot. W śiedmi lećiech / práwi / dánym iest do klasztoru Wirimundy / y wszytek czás żywotá mego w onym klasztorze ná náuce Pismá ś. strawiłem / á przy záchowániu regul zakonnych / y przy codźiennym śpiewániu w kośćiele záwżdy mi było słodko ábo sie czego náuczyć / ábo drugich náucząć / ábo pisáć. Máiąc lat dźiewiętnaśćie zostałem dyákonem / á we trzydźieśći kápłanem / áż do látá pięćdźieśiątego dźiewiątego wieku mego / gdym to sobie y swoim / z ksiąg Oycow śś. krotko zbierał y pisał. etc. To wielebny Bedá. Pisał ksiąg wiele / ktore sie wyliczáią. Po wyliczeniu ich táka iest modlitwá iego: Proszę dobry IEZV / temu ktoremuś dał słowá mądrośći y náuki słodko czerpáć / day mu też do ćiebie źrzodłá mądrośći przystąpić / y przed twarzą twoią stánąć / ktory żywiesz y kroluiesz Bog ná wieki wiekow / Amen. Jáko długo żył / pewnego sie nic náleść nie może: to tylo iż więcey niżli sześćdźieśiąt lat / á drudzy áż do stá lat żywot iego przećiągáią.

Smierć iáka W. Bedy.

Jáko wyszedł z ćiáłá / ieden vczeń ktory przy tym był wypisał / y mowi: Nigdy náucząć swoich vczniow y śpiewáć chwały Bożey nie przestał / we dnie y w nocy trochę sie przespawszy.

5\. Dwie Niedźieli przed Wielkanocą / áż do świętá Wniebowstąpienia Páńskiego záwżdy wesoł był / á Pánu Bogu dźiękował we dnie y w nocy / z pismá co śpiewáiąc y rozmyśláiąc. Spiewał one słowá Apostolskie: straszliwa rzecz wpáść w ręce Páńskie. y ántyphony kośćielne. y onę: O Rex gloriæ, Domine virtutum. A gdy przyszedł do onych słow: Nie odbiegay nas śierotámi: To płákał / áż ledwie w godźinę do kończenia drugich słow przychodźił. Myśmy z nim płákáć muśieli. A przedśię lekcye czytał. A dźień trzeći przed Wniebowstąpieniem począł bárzo chorzeć / y mowił do nas: Rychło sie vczćie / bo mie iuż nie długo. Tworcá moy iuż mię weźmie. A názáiutrz rzekł: Mam drogie rzeczy w moiey torbie. Mam pieprz / chustki / y kádźidło / wołaycie mi klasztornych kápłanow / niechay im to rozdam. y gdy przyszli / rozdáiąc im one drogie skárby prośił ich / áby Msze ś. y modlitwy zań czynili. y mowił: Czás mi z ćiáłá wyniść gdyż ták tworcá moy każe / długom żył / ták sędźia moy przeyźrzał żywot moy. Prágnę widźieć Królá CHRISTVSA w ozdobie iego. y gdy sie kazał położyć przećiwko mieyscu / ná ktorym sie był zwykł modlić / mowiąc: Chwałá Oycu y Synu etc. duchá oddał w ręce tego ktory go dał.

6\. O iego przed kámieńmi kazániu / ktore záwołáły Amen Wielebny Bedo / niepewne powieśći. etc.

Roku tego oni Sáráceni ábo Arábowie (ábo Maurowie Máhometáni/ bo ie temi imiony zwano) ktorzy byli do Gálliey Nárbonenſkiey z Hiſzpániey wpádli/ y wiele miaſt oſiedli/ y wielkie mordy y ſzkody/ y kośćiołow ſpuſtoſzenia poczynili/ od Károlá Mártellá poráženi y wygnáni ſą. A drudzy ktorzy do okretow vćiekli/ wſzyſcy w nich nawálnośćią morſką potoneli. Iáko ſie to dźiało/ piſmá doſtátecznego nie máſz/ iedno tá kiláś ſłow.

Annales Francorum à Piteo edit: hoc anno.
Mártellus Sáráceny porazil.

Rok P. 732. Grzeg: III. 2. Leo: Iſau: 17.

LEo Ceſarz wźiął ſynowi ſwemu Conſtántynowi zá zone krolá Kázárow Cháiáná corke pogánke. ktora gdy ſie wiáry Chrześćiáńſkiey náuczyłá/ y piſmá świętego/ w nabożeńſtwie ſie kocháłá/ y heretyki obrázoborce gániłá: y było to wielkie podźiwienie/ iż młoda Chrześćiánká y niewiáſtá/ vmiáłá prawdę rozeznáć. Zwáliią Irená. Tenże Ceſarz ná Rzymiány odpádłe od niego/ wyſłał wielkie woyſko do Syciliey/ y Syciliey wielką część ćieżkiemi pogłownemi podatkámi złupił/ y imionom Piotrá ś. ktore tám były/ dochody roczne pobrał. y z dźieći brał pobory. Czego Pháráo/ y Arábowie Chrześćiánom/ ktorzy ſą pod nimi nie czynią.] To Theophanes. Miał y ármatę morſką przećiw Włochom/ ktorą P. Bog potopił/ y ták nádźieię do otrzymánia Włoſkiey źiemie ſtráćił ten heretyk/ ktory gdźie mogł źle czynił/ y Grzegorzá onego kápłaná ktory liſt Papieſki do niego zá pokutę niosł/ długo w więźieniu trzymáć w Syciliey kazał/ y liſtu onego do śiebie poſyłáć zákazał/ á potym go y ná wygnánie oſadźił. Grzegorz Papież Synod wielki w Rzymie zebrawſzy/ obrázoborce potępił. A ſam wielkim koſztem obrázy zdobił/ y kośći świętych ze wſzytkich kráiow Chrześćiáńſkich/ gdźie ich doſtáć mogł/ zbieráiąc/ oſobne dla nich mieyſce nakłádem wielkim/ y ſłużbą kápłanow y mnichow ozdobił/ y inego wiele ochędoſtwá do kośćiołow przyczynił.

1. Theoph. *Irená pánienká Pogáńſka znalá prawdę.*
Idem.
Leo ſię kuśi o Włoſką źiemię.
Cedre: hoc anno.
Anaſtaſius.
2. *Obrázoborce potępieni.*
Anaſtaſius.

Rok Páńſki 733. Grzegorzá III. 3. Leoná Iſauriká 18.

GRzegorz Papież po onym Synodźie wypráwił poſły ſwoie do Ceſárzá. Wypráwiłá też drugie ſwoie wſzytká Włoſka źiemiá/ y pánowie przednieyſzy/ piſząc y proſząc/ áby onego kácerſtwá zániechał/ á obrázy ś. do kośćiołow przywroćił/ obiecuiąc mu ſtáre poſłuſzeńſtwo/ y dánie y pobory przywroćić/ ieſliby ták vczynił. Ale nic nie ſpráwili/ ſwoy vpor y złość Ceſarz y z ſynem prowádźił. A wiele Biſkupow wſchodnych/ ktorzy mu nie przyzwaláli/ wyganiał y trapił/ y więźnił. y wiele ich w oney nędzy vmieráło.

1. Anaſtaſius. *Włoſzy oſiáruię Ceſárzowi poſłuſzeńſtwo, ieſliby kacerſtwa zániechał.*

Rok Páńſki 734. Grzegorzá III. 4. Leoná Iſauriká 19.

LEo Ceſarz okrućieńſtwá ſwego beſtyálſkiego nie przeſtáiąc/ wiele niewinnych y świętych wyznawcow o obrázy wygnániem y więźieniem pogubił y pomęczył. Theodorá Biſkupá Graforow/ Páwłá y Theoſteriſká/ Theophilá mnichá/ y Janá Opátá Káthárrow. Nie wſzytkich zábiiáć kazał/ męczeńſkiey im korony nie życząc. A iednák wſtrzymáć ſie y od zábiiánia/ iáko ſie w przyſzłym roku pokaże/ nie mogł.

1. In Menolo: Græcorum. *Męczennicy o obrázy.*

Rok Páńſki 735. Grzegorzá III. 5. Leoná Iſauriká 20.

LEo práwy lew/ wiele krwie tego roku Swiętych rozlał o obrázy. Hyppáciuſzá Lydow Biſkupá y Jędrzeiá kápłaná męczyć okrutnie/ y ſkorę im z głowy łupić/ y brody ſmołą mázáć y palić/ y po mieśćie ie włoczyć/ y nákoniec głowy im vćiąć kazał. Grzegorzowi Limnioćie mnichowi/ ktory go o onę niezbożność karał/

Męczennicy o obrázy.
Menolog: Baſil: Imp.

Iáwne dozwolenie ná mękę Kátholikow.

ręce vćiąć y potym głowę kazał. Był ten Grzegorz iuż ſtáry / lat máiąc 95. Jnych wiele zmęczonych do wiecznego więźienia dawano / y drugie głodem morzono. A gdy ten okrutnik káždemu dał dozwolenie przez iáwne piſmo / áby ná tákie co obrázy czczą powſtawáli: wiele bárzo vćierpieli świeći Boży. Miedzy ktoremi byli: Eudemon Biſkup Lámpſaku/y Nicetá Biſkup Apoliniádu / y ini / iáko ieſt w kśięgách męczennikow/y inych świętych v Grekow.

Rok Páńſki 736. Grzegorzá III. 6.

Leoná Iſauriká 21.

I. Menolog. *Męczennicy.* Ignacius in Taraſio.

NJe przeſtawał złośći ſwoiey Ceſarz. Janá Biſkupá Gocyey o obrázy wygnał y ſtrudził/ y w oney nędzy iáko męczennik vmárł. Zábił y dobrego á ſpráwiedliwe° ſędźiego vrzędniká ſwego Philippá/ ktory o czáry pomowione niewinne białegłowy wybáwił.

Rok Páńſki 737. Grzegorzá III. 7. Leoná Iſauriká 22.

I. *Krol mnichem.*

KRol Anglow Nordánumbrow Ceowulphus/do ktorego W. Bedá piſał hiſtorią Angielſką / opuśćiwſzy kroleſtwo y świátem pogárdziwſzy/ mniſki żywot y odźienie przyiął. wiárę o lepſzym kroleſtwie máiąc/ y do niego ſię gotuiąc.

Rok Páńſki 738. Grzegorzá III. 8. Leoná Iſauriká 23.

I. *Bonifácius do Rzymu.*

SWięty Bonifácius będąc iuż ſtárym do Rzymu ſię puśćił / máiąc z ſobą wiele ſwoich vczniow/ áby ſię Papieżá o wiele rzeczy około duſz ludzkich / y ſpráwowánia zbáwienia ich / porádził / y náukę wźiął. Był wielce wdźięcznym gośćiem v Papieżá y v wſzytkich Rzymian/ ktorzy go z miłośćią y wſzelákim vſługowánim y ludzkośćią przyimowáli/y iego náuki ſłucháli. Spráwiwſzy co było potrzebá / y modlitwy ſwoie ná świętych mieyſcách odpráwiwſzy / z roſkazánia Papieſkiego do Niemiec ſię wroćił. Dał mu Papież liſty rozmáite do wſzytkich narodow/ktorym ś. Ewángelią rozśiewał/y do pánow ich y do Biſkupow/ oznáymuiąc iż mu zlećił namieſtnictwo ſwoie/áby go we wſzytkim ſłucháli/ y iego náuki y rządzenia przyimowáli. etc.

Vilibaldus in vita eius.

2. *Pelágius krol Hiſzpáńſki vmárł.* *Alfonſus krol Hiſzpáńſki.*

W Hiſzpániey Chrześćianom ktorzy ſię Arábom ábo Sárácenom odeymowáli/ y po gorách niewoley ich vchodźili / on ſzczęśliwy Pelágius krol po ośminaśćie lat iáko był wźiął kroleſtwo/vmárł. Zoſtáwił ſyná/ ktory tylo dwie lećie ná páńſtwie będąc/wieku tego ſkończył. Obráli po nim Hiſzpani zięćiá Pelágiuſzowego Adelfonſá ábo Alfonſá / ze krwie Rycháredá onego z Gothow/nabożnego y wſzytkim miłego / ktory naprzod wſtąpiwſzy ná páńſtwo / kośćioły od Arábow Máhometáńſkich popſowáne / nápráwował. Ten iż był ze krwie Rychárędá/ ktory pierwſzy był z Gothow Kátholikiem/ y Gothy wſzytki do wiáry święty przywiodł / ktorego Synod krolem Kátholikiem názwał: on ſobie tytuł wznowił/ ten to Adelfonſus/ y tákże ſię piſał krolem Kátholikiem. Potomkowie iego záś byli tego napiſu zániecháli: ále Ferdinánd Arágońſki krol Hiſzpáńſki / od Juliuſzá wtorego Papieżá wznowienie záś tego tytułu ſobie ziednał.

Krol Kátholicki Hiſzpáńſki.

Rok Páńſki 739. Grzegorzá III. 9. Leoná Iſauriká 24.

I. *Cztery Biſkupſtwá w Bawárſkiey ziemi.*

BOnifácius ś. w Niemcech máiąc iuż ludźi Chrześćiáńſkich wiernych o ſto tyśiecy/cztery Biſkupſtwá w Boiariorum, ábo w Bawárſkiey ziemi / zá pomocą krolá Fránkow Károlá Mártellá/ záłożył / y ná cztery częśći páſterſtwo ich rozdźielił. Janá poſtáwił w Sáliburgu/

burgu/Erimbertá w Frizyey/ Gunibálbá w Rátisbonie / Vwinilus iuż był zásiadł w Potáwie. O czym gdy dał znáć do Papieżá: pochwalił mu wßytko / y rece w niebo podnoßąc / iáko ſam piße/ P. Bogu zá one nowinę dźiękował/ iż ták rozmnażał kośćioł ſwoy. Vpomina go/ áby nie vſtawał w roboćie oney świętey/ á żeby ná iednym mieyſcu nie mießkáiąc/ kośćioły obchodźił/ y ſpraw wßytkich duchownych doglądał.

Vilibal: apud Surium 5. Iunij.
Marianus Scotus in Chronico.

Longobárdow krol Luidbrándus powſtał przećiw ſwoimże Gothom/ to ieſt/ przećiw kśiążęćiu Spoletáńſkiemu Tráſámundowi / zwoiował go ták / iż do Rzymu vćiekáć muśiał pod obronę Papieſką. Puśćił ſię zá nim Luidbrándus y obległ Rzym / y chćiał áby mu go wydano. Ale Papież y Stephan Pátricius wydáć go niechćieli. y rozgniewány Luidbrándus/ Wátykan ktory w murách Rzymſkich nie ieſt/ wziął / y kośćioł ś. Piotrá wyłupił. czego y nagrubßy oni przedtym Gothowie cząc mieyſce ono / nigdy vczynić nie śmieli. A odćiągnąwßy od Rzymu/ cztery miáſtá Papieżowi/ Amerium/ Hortus/ Polimária/ y Blerę odiął. Popráwił ſię Tráſámundus/ y z Rzymiány záś Spoletu doſtał. O tym złupieniu kośćiołá ś. Piotrá Papież żáłoſny liſt piße do Károlá Mártellá kśiążęćiá Fránkow / o pomoc go ná Longobárdy proßąc. Skarał Pan Bog Luidbrándá / iż ná ſynie iego kroleſtwo iego vſtáło. Poty / choć zli Longobárdowie / pánowánie mieli/ y Bog ich ćierpiał: ále gdy ſię ná kośćioł táki rzućili/ zepchnął ich P. Bog z onego ich kroleſtwá we Włoßech.

2.
Anaſtaſius Bibliot.
Luidbrándus wyłupił kośćioł S. Piotra.
Longobárdow kroleſtwo czemu vſtáło.

Rok Páńſki 740. Grzegorzá III. 10.

Leoná Iſauriká 25.

Bonifácius ś. Synod w Niemcech Biſkupy ſkupiwßy vczynił/ ábo w Auguśćie/ ábo gdźie nád Dunáiem. Bo piſmá o mieyſcu pewnego nie máß. Co ſię ná nim poſtánowiło y nápráwiło: wypiſał ſamże Bonifácius do Gutbertá Arcybiſkupá Dorowerneńſkiego. y vpomina go y pobudza do roboty pilney około duß ludzkich. Námienia y to/ iż w Rzymie y we Włoßech / y we Fránciey wiele widźiał niewiaſt z Angliey / ktore ſię ná pielgrzymſtwo vdawßy do ś. Piotrá/ popſowáły ſię y ſtan nieczyſty prowádzą / proßąc go/ áby ſwemu narodowi ſromoty tey bronił/ á chodźić im ná tákie drogi zákázował.

1.
Synod w Niemcech.
Niewiáſty pielgrzymki nie dobre.

Iná krol zachodnych Sáxónow w Angliey / chcąc poddáne ſwoie do wiáry Kátholickiey kośćiołá Rzymſkiego przywiązáć/ z oſobnego ku ś. Piotrowi nabożeńſtwá/ kroleſtwo ono ſwoie P. Bogu/ y ś. Piotrowi zlecáiąc: dánne Papieżom vczynił/ y pobor z niego poſtąpił/ áby z kążdego domu pieniądz ieden ná Pápieżá co rok wybierano. Toż vczynił Offá drugi krol Anglow Merciorum, ktory rychło potym krolował. A Etelwoldus ábo Athulfus/ ktory máło nie wßytkieg onego wyſpu krolem był/ tego poboru Papieżowi przyczynił. To piße Virgilius w dźieiách Anglow. y mowi/ iż ten pobor z Angliey / pieniądz ś. Piotrá názwány / trwał áż do roku tyśiącnego pięćſetnego trzydźieſtego. y mowi/ żem go ia ſam wybierał.] Ieſt co vwáżáć/ ſkoro tego poboru dáwáć Anglia przeſtáłá: ták w heretyckie przeklectwo vpádłá. Zoná też onego krolá Iny Edilburgá / krolewſki ſtan porzućiwßy / do klaßtoru poßłá/ y tám mnißkom śioſtrom ſwoim w Chryſtuśie vſługowáłá.

2.
Virgilius de rebus Angliæ.
Dań Papieżowi z Angliey.
Swiętopietrze.
Edilburgá krolowa mnißką.

Gdy Leo Ceſarz mniemał/ iż iuż walcząc z obrázy wygrał / dla ktorych wiele świętych pogubił y pomęczył/ y w wieżách pognoił: ſam od P. Bogá ſkarány vpadł. A przed iego śmierćią ſrogie trzęśienie źiemie y długie/ ktore trwáło dwánaśćie mieśięcy / Cárogrod y inę kráiny popſowáło / kośćioły y przednieyße budowánia obálone ſą / y wiele ludźi pogięło. Toż było w Nykomediey y Niceey y w inych miáſtách.

3.
Theophan.
Trzęśienie źiemie.

Luidbrán-

4. Anaſtaſius. *Luidbrándus znowu ná Papieżá powſtał.*

Luidbrándus krol Longobárdow / o to iż Tráſámundus kśiaże Spoletáńſkie od Rzymian ná ſwoie páńſtwo przywrocony był / do Rzymu ſie drugi raz z woyſkiem puśćił / y poſádziwßy oboz ná polu Neroná / Kámpánią złupił / y wiele Rzymſkich pánow poimał. On też Tráſámundus wiáry Rzymiánom nie dotrzymał / y zamek Galleſium wźiął / ktory v niego Papież odkupowáć dla rozlania krwie muśiał. Bedac tedy Grzegorz w wielkiey trudnośći / mury Rzymſkie iáko mogł nápráwował / á do Károluſá Mártellá kśiażećiá Fránkow poſły wypráwił / Anáſtázyuſzá Biſkupá y Sergiuſzá káplaná / proßac o pomoc y obrone / y poſyłáiac mu duchowne vpominki: y piſał liſt bárzo żáłoſny chcac go do predkiey pomocy wzrußyć. Przekłáda mu nabożeńſtwo ktore ma ku kośćiołowi Kátholickiemu y Piotrowi ś. áby mu ſie záſługowáć gdy czás ieſt / nie opußczał / ꝛc.

5. *Naprawá ná Papieżá Ceſárzá Leoná.*

Omießkiwał ná one pomoc Károlus / y podobno Luidbrándá gniewáć niechćiał / iż mu też w Gálliey przećiw Sáracenom pomoc dawał. Oná wßytká woyná ná Papieżá / pochodźiłá z naprawy Ceſárzá Leoná / ktory Luidbrándowi wßytkie Włoſkie ziemie mieć / á dwu onych kśiażat Spoletáńſkie y Benewentáńſkie wygubić ábo opánowáć dopußczał / áby ſie tylo nád Papieżmi mśćił. Lecz P. Bog nálazł Papieżom y Rzymowi dźiwna obrone / o ktorey vſłyßym.

Rok Páńſki 741. Grzegorzá III. 11.

Conſtántiná Copronimá 1.

1. *Leo Ceſarz vmarł.* Theoph. *Copronimus ſyn iego taki.*

Leo Ceſarz on heretyk y okrutnik vmárł. Náſtapił ná iego mieyſce ſyn iego Konſtántinus Kopronimus / máiac lat dwádźieśćiá y ieden / rodzay iáßczurcy / ktory złośćia y niewiernośćia / ábo z oycem zrownał ábo oycá przechodźił. Bogá ſie záprzał / y náświetßey mátki iego y świetych iego / czárow y dyabelſkiey służby náuczył ſie / y wßytkiemi ſproſnośćiámi ſie pomázał / krew ludzka ná służbe dyabelſka rozlewał / y wßytkie dußne ſkázy od młodośći vmiał / v oycá ſie tego wßytkiego náuczywßy.

Zli długo pánuia. *Copronima wygnał Artabáſdus.*

Jákie Pan Bog zá ludzkie grzechy karánia przepußczał / iż y iego oćiec / ták zły bedac / y ten ſyn iego ießcze gorßy / długo ná páńſtwie żyli / y nieprzyiaćiele vżyć ich y ſtraćić z páńſtwá nie mogli.

Anaſtaſius Patryarcha poplotł ſie.

Ná tego Kopronimá záraz powſtał źieć Leonow Artábáſdus Kuropotalá / y przyiaćiele Kopronimowe / ktorzy mu życzyli / poimał y zábiiał / ták iż ſam Kopronim ledwie z Cárogrodu vćiekł / do Lácy ná hetmáná nád żołnierzmi Trácicy / ktorego námowił / áby mu przećiw Artábáſdowi pomoc dał. Lecz Artábáſdus miał ſobie ſtároſte miáſtá Theodorá Pátriciuſzá / iż przy nim ſtánał / y zmyślił fałßywa nowine / do ludźi to vdáiac / iż Kopronimus vmárł. A lud záraz Kopronimá iáko niezbożnego y Bożego nieprzyiaćielá przeklinał / á Artábáſdá iáko Kátholiká przyimował / y ták ná páńſtwo wſtapił.

2. *Bluźnienie Copronima.*

On Anáſtázyus Pátryárchá Cárogrodzki / co z pány wiáre odmieniał / záraz do Artábáſdá przyſtał / y iáwnie przed ludźmi ná Kopronimá powiedźiał / y drzewo krzyżá ś. wźiawßy / mowił: Przez tego ktory ná tym wiśiał przyśiegam / iżem to od Kopronimá ſłyßał: Nie ieſt Syn Boży CHRISTVS ktorego Márya vrodźiłá / ále ßczery człowiek / á Márya ták go vrodźiłá / iáko mnie Márya mátká moiá.] Tego ſie był v oycá młodźieniec náuczył / y ták wychowány był. Oćiec gorßy niżli Sárácen / táić to vmiał / á młody nie vmiał. y to było źrzodło oney ná obrázy woyny.

3. Theophan. *Męczennicy.*

Tego roku / piße tenże Theophanes: Ewelid krol Arábow ná wſchodnych kraiách / wßytkie poimáne Chrześćiány w ſwey dźierżáwie pozábiiał. O iáko tám wiele było męczennikow / á piſmá o nich tylo tá kilá ſłow.

Gdy ſie

Grzegorza 3. śmierć.

Gdy się Luidbrándus krol Longobárdow ná oblężenie Rzymu gotował/ Grzegorz trzeći Papież z tego świátá do CHRISTVSA wyszedł 28. dniá Nouembrá. Wiele kośćiołow pobudowáł y ponápráwiał/ y złotá y śrebrá im nádał ná naczynia y ochędostwá rozmáite/ ktore wylicza Anástázyus. Dla oney trwogi od Longobárdow/ prędko duchowni nowego Papieżá obráli Zácháriaszá/ piątego dniá Decembrá. Był Zácháriasz Grzeczyn z oycá Polichroniuszá/ wielce ćichy y dobry y dźiwnie łáskáwy y nieprzyiaćielom swoim dobrze czyniący. Lud Rzymski miłował/ y zdrowie swoie zań dawał. A boiąc się naiázdu onego od Luidbrándá/ posły do niego wypráwił/ przez ktore go vbłagał/ iż miástá one cztery kośćiołowi wzięte wroćić obiecał. A Rzymiánie też onego ktory ie zdradzał Tráſámundá odstąpili/ iż się poddáć Luidbrándowi muśiał.

Luidbrándá vbłagał Papież Zachariasz.

4\. Károlus on Mártellus kśiążę Fránkow tego roku vmárł. Szczęśliwy ná woynách/ y pomocnik do náwrocenia Pogáństwá w Niemcech/ iáko mu to ś. Bonifácius przyznawa. Prawdá iż kośćiołom szkody czynił: ále w pokućie z tego świátá zszedł. y co o iego z obiáwienia iákiegoś potępieniu powiádáią/ nie ma nic pewnośći. Przypłáćił grzechow swoich niemocą wielką przed śmierćią/ ále się do P. Bogá miłośiernego y do przyczyny świętych iego vćiekał.

Károlusa Mártellá śmierć.

5\. Po śmierći iego ná dźiedźictwo/ nástąpili dwá synowie iego/ Károlomanus y Pipinus. Károlomanus wźiął Austrázyą/ ktora się Alemánią zowie/ y Turingią. y naprzod rządy w swoim páństwie poczynáiąc/ od kośćiołow począł. Prośił ś. Bonifácyuszá/ áby do niego przyiáchał/ á o nápráwowániu kośćiołow vpádłych y złożeniu Synodu z nim się námowił/ áby wszytko wedle praw kośćielnych do swego się stanu wroćiło. Bonifácius dobrą wolą iego zrozumiawszy/ pierwey do Papieżá posłáńcá swego Deukáry kápłaná posyła/ y pisze rádząc się y náuki prosząc o trudnośćiách naprawy oney/ á zwłasczá o złych kápłanách v Fránkow/ oznáymuiąc/ iáko w nieczystośći y złych obyczáiách/ po kilku żon máiąc/ mieszkáią/ iáko ná woynie krew ludzką rękámi swemi rozlewáią/ y Pogáńską y Chrześćiáńską/ iáko kośćioły y klasztory y biskupstwá świeckim dáią/ etc. 6. Opowiáda mu też iáko niektorzy Alemani y Boioárowie y Fránkowie/ w Rzymie będąc/ niektorymi się rospustnemi postępkámi Rzymian/ ná nie pátrząc/ ná Calend: Ianuarij, to iest/ ná zapusty y ná zabobony Pogáńskie około czárow/ obráźili y wzgorszyli/ y prośi áby tego tám zákazał.

Károlomanus y Pipinus bráćia.

Pobożność Károlomaná.

In vita S. Bonif: lib: 2. cap: 1.

Rospustność kśięży v Frankow.

Rok Páński 742. Zácháriaszá 1.

Constántiná Copronimá 2.

1\. DWá Cesárze Artábásdus w Cárogrodźie/ á Kopronimus w Armeniey kroluiąc/ o páństwo się rozbiiáli. Artábásdus czyniąc się Kátholikiem/ nie począł nic od kośćiołá/ ále się fałszywemu y wtrąconemu Pátryárſze/ y syná swego Nicephorá/ koronowáć dopuśćił/ ná sámo pánowánie pátrząc. Miał pierwey fałszywego Pátryárchę zrzućić/ á inego práwowiernego Biskupom poświęćić kázáć. czego iż nie vczynił/ páństwo z synem y zdrowie stráćił. Bo gdy młodszego syná Nicetę przećiw Kopronimowi z woyskiem posłał/ porázony iest/ y wroćił się Kopronim ná páństwo/ iáko się niżey przełoży.

Theophanes.

Dwá Cesarze.

Artábásdus nie począł od P. Bogá.

2\. Zwelid Arábskie kśiążę/ ktory Syrią trzymał gdy vmárł/ Gizyd ktory po nim nástąpił/ dał wolność Chrześćiánom/ áby sobie Pátryárchę Antyocheńskiego obráli/ ktorego iuż dla zákazánia Sárácenow/ przez lat czterdźieśći nie mieli. y z weselem wielkim Stephaná mnichá Syriyczyká prostego ále nabożnego podáli/ y mieli nápotym wolne wybieránie. Kozmás też Pátry-

Pátryárchá Antyoski wybrány.

árchá Alexándriyski porzucił heretyctwo Monotelickie/ y z swemi do kościelney sie iedności przyłaczył. Obie wesołe y szczesliwe nowiny Chrześciány bárzo vweseliły.

3. *Theophanes.* *Piotr Metropolitá Dámászku meczennik.*

W Dámászku/ Piotr Metropolitá onego mieyscá/ gdy gánił Máhometáńskie błedy y plotki/ Hálid książe Sárácenow/ iezyk mu vrznać kazał/ y do Arábiey wygnał. Powiádáia ći co go słyszeli/ iż gdy Msza miał/ dobrze słowá wymawiał/ y tám iáko meczennik vmárł.

Theophanes. *Drugi Piotr meczennik śmiáły ná Máhometá.*

V Mawimenu drugi Piotr dobrowolnie od tychże Máhometanow meczeństwo podiał. Záchorzał/ y przednieyszych Arábow z ktorymi towárzystwo miał/ do siebie przyzwał. y rzekł do nich: Choćieśćie niewierni/ iednák to iżeśćie mie náwiedźili/ Bog wam zápłáći. chce was mieć świádkámi mego testámentu/ ktory táki iest: Kto nie wierzy w Oycá y Syná y Duchá ś. iednoistotna y Boska w iedności Troyca/ vmárł ná duszy y wieczney meki godźien iest. Táki iest Máhámát fałszywy prorok wász y przesłániec Antychrystow. Odstapćie go y od báśni iego/ rádze wam. y oświadczam sie przed niebem y źiemia/ iż z nim meczeni bedźiećie. Oni mniemáli iż z choroby ládá co mowi: Ale gdy ozdrowiał/ poczał iáwnie wołáć/ Máhámát przeklety/ przeklety/ y wszyscy ktorzy go słucháia/ y báśni sa pismá iego: śćiety od nich meczennikiem został. Tego wystawia oćiec nász Jan názwány Chrysoroas, ktorego zwano Mansur wedle stáre° nazwiská domu iego.] Był to Jan ś. Dámáscen.

4. *W Rzymie ná złe nie pátrzyć.*

Zácháriasz Papież odpisuiac Bonifáciuszowi/ á dáiac mu ná wszytko náuke/ y o one sie przymowke spráwuie/ iż w Rzymie ná złe przykłády pátrzac/ goście sie przychodzac gorszá. Zákázuiem/ y przodkowie moi záwżdy/ práwi/ zákázowáli/ áby sie zabobony Pogáńskie nie wznawiáły. Ale to złe/ z czártowskich pokus záwżdy odrasta/ etc. Y tego nászego wieku/ o Rzymie gośćie ktorzy tám bywáia/ á zwłasczá heretycy/ ná złe y złym okiem pátrzac/ á dobre miiáiac/ wiele złego piszá ábo máłe rzeczy szerza. Jákoby Rzym wszytki świete miał. do ktorego gdy ze wszytkiego świátá ludźie ida/ co dźiś vkarzesz/ záraz ná nowych vrośćie. karza złe w Rzymie/ ále wszytki wykorzenić niepodobno. A też dla złych/ wiárá y náuká ćierpieć nie ma. Bo wszytki grzechy ludzkie oney obietnice Páńskiey nie zepsuia: Nie vstánie Pietrze wiárá twoiá. Zbuduie sie w Rzymie/ kto ná práwe nabożeństwo idźie/ á dobrych towárzyszem y náśládownikiem/ złe opuszczáiac/ być chce.

5. *In vita S. Bonif: lib: 1. cap: 33. Surius 5. Iunij.* *Synod Bonifaciuszá.*

Bonifácius miawszy listy od Papieżá/ zmowiwszy sie z Károlomanem/ vczynili Synod/ ná ktorym było sześć ábo śiedm Biskupow. y pokaráli nieczyste kápłany y meżoboyce/ z kápłáństwá ie ná pokute skłádáiac/ y ine ś. vstáwy poczynili/ ktore Károlomanus książe Fránkow wykonywał/ á Papież potwierdźił.

6. *Anastasius Bibliot: in Zachar.* *Záchárias Papież ziachał sie z Luidbrandem.* *Przymierze ná lat 20.* *Imioná ś. Piotrá wracáia sie.*

Gdy Luidbrándus krol Longobárdow wrocenie onych czterech miast Papieżowi iáko był obiecał/ odwłaczał/ wybrał sie do niego Papież Záchárias z wiela swoich duchownych. O czym gdy wźiał wiádomość Luidbrándus/ zacne ludźie y przednieysze/ dáleko przećiw iemu/ y potym wszytko prawie woysko wysłał/ chcac go we wszytkim vczćić. Ziácháli sie v Spoletu ná mieyscu ktore Interámnem zowia. gdźie sie w kośćiele ś. Wálente° w Piatkowy dźień przywitáli. Nabożnemi rozmowámi vćieszył krolá onego Papież/ y poł mile go áż do namiotow krol prowádźił. A w Sobote názáiutrz mocnemi słowy Duchá ś. y vpominániem goracym/ do pokoiu/ áby sie krew ludzka nie rozlewáłá/ ták serce páná onego Papież skruszył/ y zmiekczył/ iż záraz wszytko vczynił co kazał. Miástá one cztery wroćił/ y wieźnie wszytkie wolno puśćił/ y ná dwádźieśćiá lat przymierze z księstwem Rzymskim vczynił. Wrocilo sie Papieżowi y Sábinieńskie od lat trzydźieśći zábráne y Nárwieńskie/ y Auxieńskie/ y Ankonitáńskie imienie/ y ine/ ktore ten krol

znowu

znowu ś. Piotrowi dárował. y ták bez mieczá duchem Apostolskim onego Luidbrándá zwoiował. W Niedźiele gdy Biskupá Konsentyńskiego ná prośbę krolewską poświącał tenże Papież / Longobárdowie ná modlitwy iego nabożne y gorące pátrząc / z krolem swoim y vrzędniki iego / łzy wylewáli. y był tegoż dniá v Papieżá on krol z wielkim weselem. A názáiutrz sie roziecháli. Posłał przy Papieżu pány swe Luidbrándus áby mu służyli / y miástá one ze wszytkim iemu w rękę oddawáli. Potym sie szczęśliwie do Rzymu Papież wrocił / y lud wszytek zebrawszy Pánu Bogu dźięki z nimi oddawał. To Anástázyus. 7.

Rok Páński 743. Záchárjasza 2.

Constántiná Copronimá 3.

BYł drugi Synod w Liptynie Biskupow od Bonifáciuszá y Károlománá kśiążęćiá zebrány. Ná ktorym miedzy inymi vstáwámi / vprośił Károlomanus / áby czásu woyny v kośćiołow pożyczáć mogł pieniedzy / ktoreby sie zás kośćiołom wrácáły. Z tego Synodu pisał Bonifácius do Papieżá prosząc / áby trzy Pálliusze ná troie Arcybiskupstwo posłał / ná Trewerskie y dwie ine. Co Papież vczynił. A w tym ktoś fałszywie powiedźiał y zwiodł ś. Bonifáciuszá / iż temu vwierzył / iákoby Papież zá one Pálliusze pieniądze brał y w Symonią wpadał. y pisał do Papieżá / gániąc mu to y przymawiáiąc. Ná co go zgromił Papież odpisuiąc / iż tákim rzeczom śmiał wiárę dáć / ktoremi sie on y wszytek kośćioł ś. brzydźi. Gdyż święte y Boskie rzeczy przedawáć / ćiężki y wielki grzech iest. 1. *Czásu woyny kośćielnych pieniędzy pożyczáią.* *Potwarzy ná Papieża vwierzył Bonifacius y wymawiał.* Zachar: epist: 8. Tom: 2. ep: R. P.

Luidbrándus gdy o śmierći Leoná Isauriká z ktorym przymierze miał przećiw Rzymiánom / y woynách domowych w Cárogrodźie vsłyszał: vmyślił Exárchę Cesárskiego wygnáć / y Ráwennę y ine przyległe miástá opánowáć. Exárchá Eutychius y Jan Arcybiskup Ráwenny vćiekli sie do Papieżá / áby ich od naiázdu Longobárdow obronił. Dufáiąc Pánu Bogu Záchárjasz Papież / puśćił sie do Ráwenny. gdźie lud wszytek vweselił / ktory wołáli: Przyszedł / przyszedł do nas oćiec nász / opuśćił swoie owce / á nam zgubionym ná wybáwienie przybył. Z Ráwenny dał o sobie znáć do Luidbrándá / ktory z wielką czćią swoie pány przećiw iemu wysłał. A Papieżowi powiedźiano táiemnie / iż go zdrádźić miano y zábić: ále sie on tego nie przeląkł / Bogu dufáiąc. y wiáchał do Mole miedzy Longobárdy / y potym do Tyczynu 28. dniá mieśiącá Czerwcá / to iest w wigilią ś. Piotrá y Páwłá. Przyiáchawszy / przed miástem w kośćiele / ktory zowią Cœlum aureum, wigilią święćił. A proszony od krolá názáiutrz w mieśćie Mszą w dźień ss. Apostołow odpráwował / y tám sie z krolem witáiąc / z nim pospołu iadł. Vczyniłáko mogł nalepiey Papieżá / y z namow nabożnych iego / vczynił o co prośił / y Ráwenny y Exárchá zániechał / y Papieżá gdy sie wracał áż do Padu rzeki kilás dni sam prowádźił. Wroćiwszy sie Papież do Rzymu / znowu święto ss. Apostołow obchodźił / z ludem wszytkim Rzymskim y z Ráwennaty P. Bogu dźiękuiąc / á prosząc áby ie od onego prześládowniká krolá wybáwił / y vprośili. Bo rychło potym P. Bog go stráćił / y wielkie sie wesele stáło nietylo Ráwenczykom y Rzymiánom / ále y sámym Longobárdom. 2. Anastasius in Zachar. *Exárchá do Papieża się vćiekł.* *Záchárjasz Papież sam do Luidbranda iachał.* *Zwyćięsył Luidbranda, o Exárchę.*

Z tego káżdy pozna iáko było fałszywe obżałowánie Grekow ná Papieże / iákoby oni od Cesárskiego posłuszeństwá Włoską źiemię oderwáli / y Exárchy wygnáli. Gdyż sie wszędźie o Cesárzá y o iego zwierzchność wkłádáli y zástawiáli / iáko ten Záchárjasz y zdrowia nie żałował / okrom herezyey y niezbożnośći z strony obrázow. Záchárjasz gdy sie vspokoiłá Włoska źie- 3. *Papież bronił Cesárzow we Włoszech.* Bibliot: Vatica.

 miá

niá Synod miał w Rzymie/ ná ktorym wiele świetych vſtaw około kośćielnego rzadu y napráwy obyczáiow kápláńſkich vczynił. A nawiecey czyſtość duchownych opátruie/ y wßytkim przyſtepom do nieczyſtośći zábiega. &c.

4. *Zonaras & alij Græci. Copronimus wrocił ſie ná Ceſárſtwo. Anáſtáſyus Pátryárcha fałßerz, pokarany. Proroctwo S. Germaná.*

Kopronimus Ceſarz obległ Cárogrod y w nim Artábásdá y ſyny iego. Dał mu bitwe Artábásdus/ ále przegrał. á w mieśćie głod wielki był/ dla ktorego ludźiom áby wychodźili brany niektore otworzył Artábásdus/ y potym wpuśćić Kopronimá muśiał. ktory mu y ſynom iego dwiemá oczy wyłupił/ y wiele pánow pozábiiał y pomęczył/ y żołnierzom obcym łupić domy kazał. Nákoniec onego Pátryárche Anáſtázyußá z Artábásdem ślepymi y ſynámi iego/ ná rynek ktory zwano Dippium wywieść iáwnie gdy gonitwy czynił/ roſkazał. y tám go pierwey iáwnie bito/ potym ná oſłá opák wſádzono/ y ná háńbe go y pośmiewiſko wodzono/ y ſpełniło ſie proroctwo ś. Germaná. A iednák ták zelżonego potym ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie Ceſarz ten wſádźił/ gdy iemu w heretyctwie y złośći rownego náleść nie mogł.

5. *Anaſtaſius. Copronim dáruie dochody Papieżom Hadria: Pa.*

Conſtántinus Ceſarz vſłyßawßy iáko Papież Ráwenny obronił/ poſłá iego w Cárogrodźie vczćił/ y z dobr Włoſkich z Rzeczyp: z Náſſy/ Nymphy y Normiás/ wielkie mu wieczne dochody y potomkom iego Papieżom dárował. Częſto go Zácháriaß o wiáre liſtámi ſwemi vpominał/ ále on złośći ſwey táił/ poki ſie ná páńſtwie nie pokrzepił.

Rok P. 744. Záchár: 3. Copronimá 4.

1. *Theophan. In nomine Patria & Filia chrzeſt.*

W Antyochiey po śmierći Stephaná Pátryárchy kśiąże Sáráceńow dopuśćił inego Chrześćiánom wybráć/ y wybráli Theophiláktá z Edeſſy/ mężá z wielkiemi dáry Bożemi. S. Bonifácius znowu chrzćić iednego kazał/ ktorego kápłan co po Łáćinie nie vmiał chrzcząc mowił: Baptizo te in nomine Patria, & Filia, & Spiritua sancta. O co gdy dwá iego kápłani Virgilius y Sidonius vpomnieć go y znim ſie ſpieráć nie śmieli: do Papieżá piſáli. ktory vpominał ś. Boniſáciußá/ áby tego nie czynił/ gdyż nie ze złośći áni z káćerſtwá/ ále tylo z grubośći/ ták słowá one on kápłan kręćił. Gdyż y od heretykow ochrzczony w imię Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. znowu ſie chrzćić nie ma.

2. *Pipinus Maiordomus pobożny. Ex Vatic: Bibliot. Náuki Papieſkie do Fránkow.*

Pipinus Maior domus krolow Fránkow brát Károlomaná nie mnieyße nád brátá ſtáránie czynił o napráwe kośćiołow/ y kárność w obyczáiách duchownych y świeckich. y wypráwił posłá ſwego do Papieżá/ Erbaná kápłaná/ o niektore wątpliwośći w kośćielnych rządách pytáiąc: imieniem Biſkupow y inych pánow w Chrześćiáńſtwie pobożnych. y odpiſał Papież Pipinowi y Biſkupom/ y Opátom/ y wßytkim pánom Bogá ſie boiącym/ ná one pytánia odpowiádáiąc/ y dwádźieśćiá y śiedm ártykułow podáiąc. y ktorych nawiecey ieſt o Biſkupách y kápłanách y o czyſtośći duchownych y świeckich w małżeńſtwie. y o mnichách y mnißkách/ ktoreby powinney czyſtośći nie dotrzymáły. &c.

3. *Paulus Diaconus. Luidbrándus krol vmárł. Luidbrándus iáki. Anaſtaſius. Ráchis krol Longobárdow przymierze z Papieżem.*

Tego roku z świátem ſie rozſtał krol Longobárdow Luidbrándus. był ná kroleſtwie rok y trzydźieśći/ mieśiecy śiedm. Był mądry y porádny/ ná woynie mężny/ á pokoy miłuiący. Dał ſie łácno vbłagáć. Ná onym ſie złupieniu kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie potknął y omierźił. Popędliwy był ná obie ſtronie/ y ná łáſkáwość y ná ſrogość/ iáko go kto vmiał vbłágáć y zápalić. Wiele kośćiołow nábudował. kośći ś. Auguſtyná vczćił/ y przenioſł z Sárdiniey do Tyczynu. W pálacu ſwoim káplice záwżdy miał/ w ktorey służby Bożey y śpiewánia co dźień słuchał. Náuki nie miał/ ále dowćip wielki. Po nim náſtąpił Hildebrándus wnek iego/ ludźiom niewdźięczny/ ktorego po śiedmi mieśiącách Longobárdowie złożyli/ á Ráchiſá kśiążę Foroiuliáń-

roiuliáńſkie zá krolá wźieli. Do tego Papież Zácháriaß o przymierze poſłał/ y dał ie z chećia ná lat dwádźieśćiá. y ták Włoſka źiemiá w pokoiu byłá.

4\. Alfonſus ábo Adefonſus ábo Jldefonſus krol Hißpáńſki Sáracenom ſie odeymuiac/ miaſt od nich wiele odebrał/ y powiát wßytek Gállecyey oſwobodźił/ y nápráwował kośćioły. Był ze krwie onego Rycháredá/ ktory z krolow Gothſkich pierwßym był w Hißpániey Kátholikiem.

Ambroſ: Moral: lib: 13. cap: 12.

Alfonſus Hiß-páńſki odeymu-ie ſię Sáracenom.

Rok P. 745. Záchár: 4. Copronimá 5.

1\. Swiety Bonifácius Synod złożył zá pozwolenim y pomocą Károlomaná y Pipiná/ ná ktorym dwá heretycy Aldebertus y Klemens wykleći ſą/ y Gerwilius Biſkup Moguntyńſki dla mężoboyſtwá/ ktorym ſie ná woynie mśćił śmierći oycá ſwego/ złożony ieſt. Ná iego mieyſce wybrány ieſt ten ś. Bonifácius/ ktory do tego czáſu/ legatem tylo zoſtáiac Papieſkim/ á wßytkich Biſkupow dogládáiac/ ſtolice ſwey pewney nie miał. Prośili oni kśiażetá Károlomanus y Pipinus Papieżá/ áby Moguncie Biſkupſtwo Metropolią okraśił.

In vita Bonifac: lib: 1. cap: 37.

Bonifácius Biſkupem Moguńckim

2\. Z tego Synodu ś. Bonifácius piſał liſt zá zezwoleniem onych Biſkupow do krolá Anglikow Merciow/ do Athebáldá/ vpomináiac go/ o niektore grzechy wielkie w ktorych leżał/ iż bez żony własney z niewiáſtámi mieſzkał/ y poświecone pánienki ſromoćił/ y kośćielne imioná ßárpał/ wywodzac mu madremi y miłośći pełnemi słowy ſromotę/ niebeśpieczność/ y potępienie iego/ y przykłády złey śmierći tákich pánow/ á proßac áby ſię vpámietał. ꝛc. W tym liśćie oznaymia iáko Sáxonowie Pogánie cudzołożnice karza. drugdy każa ſie iey ſámey obieśić; drugdy ią w ogniu palą/ drugdy zebráwßy ſie niewiáſty/ wodzą ią ode wśi do wśi/ biiac y nożmi kolac/ y ſukniá ná niey drápáiac/ y drugim ią ná tez meki odſyłáiac/ áż ią vmorzą.

Bonifac: epiſt.

Krolá vpomina Bonifacius.

Cudzołożnic karanie v Sáxonow.

3\. Poſłał mu też miły ſtárzec zá vpominek iáſtrzabá y dwu ſokołow dla iego myśliſtwá/ bo go był o to prośił/ y dwie páwęźie y dwie włocznie/ chcac ſie ták weń wkráść/ wßytkim ſie/ iáko Apoſtoł mowi/ we wßytkim ſchyláiac dla zbáwienia ich. Nim ſię on liſt krolowi oddáć miał/ przeyźrzeć go y pátrzyć/ ieſliby co nieprzyſtoynego w nim nie było/ kazał Egbertowi Archidyákonowi/ iáko pokorny y ſobie nie dufáiacy. Co zá pożytek on liſt przynioſł/ nic niewiemy/ tylo to iż on krol od ſwoich zdrádliwie zábity w nocy vmárł.

Epito: Anglic: hiſtor.

4\. Z Synodu onegoż wyſłał Bonifácius do Papieżá Deneárdá kápłaná/ proßac áby onych dwu heretykow Aldebertá y Klemenſá poimáć/ y do więźienia dáć/ áby ludźi nie záwodźili/ kazał. O Aldeberćie dáie znáć y przez liſt ſwoy y przez posłá do niego/ iż ſie Apoſtołem CHRISTVSOWYM czyni/ y kośćioły ſwoim imieniem poświaca/ páznogćie ſwoie y włoſy cźćić każe/ iáko reliquie Piotrá świętego. A gdy go lud o ſpowiedź áby ich wyſłuchał prośi: mowi im: Wiem ia wßytki grzechy wáße/ nie potrzebá mi ich powiádáć/ idźćie do domu/ á badźćie o odpußczeniu ich beśpieczni. O liśćie też od P. CHRISTVSA z niebá do Jeruzálem zrzuconym/ ludźiom báie/ y wkázuie go/ y modlitwy do Anyołow ktore miánuie/ nád te ktore ſą w piſmie ś. miánowáne czyni: y zwał ie Vriel/ Ráguel/ Tábuel/ Adinus/ Tubuás/ Symiel/ ktorzy ráczey czárći ſą á nie Anyołowie. A o Klemenśie piße ś. Bonifácius: iż piſmy wßytkich Doktorow gárdźi/ y Synody odmiáta/ y po Żydowſku wdowę pozoſtáłą po bráćie drugiemu brátu bráć każe. y náucza/ iż Pan CHRISTVS gdy do piekłá zſtąpił/ wßytki ſtámtąd wybáwił wierne y niewierne/ y báłwochwálce. y prośi áby Papież do kśiażećiá Károlomaná piſał/ áby go poimáć y wſádźić do ćiemnice kazał. Záchariaß Papież wźiawßy ſpráwę od Deneárdá o tákich bluźnierſtwách/ á Synod w Rzymie vczy-

In vita Bonifac: lib: 2. cap: 4. Surius 5. Iunij.

Błędy Aldeberta heretyka.

Liſt z niebá od Páná Chryſtuſá heretycy zmyślili.

Clemenſá heretyká błędy.

niwßy/ onych dwu heretykow potępił/ y od kápłáńskiey dostoynośći odsą-
Capitular: lib: 1. cap: 78. dźił. Jest wzmiánká y potępienie tego zmyślonego z niebá listu v Károlusá
wielkiego/áby tákim listom nie wierzono/áni ich czytano/ále ie palono. Do-
syć mamy ná piśmie świętym/ y Doktorow oycow świętych.] O potępieniu
onych dwu fałßywych prorokow/ y o inych potrzebách/ dał znáć swoim li-
Cod: lib: 2. cap: 7. stem Papież Bonifácyußowi. Do Károlomaná y Pipiná tákże pisał/ áby
one heretyki karał. y ták sie ono złe źiele wykorzeniło.

Rok P. 746. Záchá: 5. Const: Copro: 6.

Syriey sámi zsoba Sáráceni woyny wiedli. Mauwiás po-
1. Theophanes. śiadł Edessę/ Dámáßek/ Heliopol/ y Jeruzálem. Támże w Sy-
riey y Pálestynie trzęśienie źiemie było mieśiącá Stycznia/ w
ktorym wiele bez liczby ludźi poginęło/ y kośćioły/ y klasztory v-
padáły. Zárázliwe powietrze tegoż roku w Syciliey sie y w
Powietrze wielkie. Kálábryey poczęło/ y do Cárogrodu záßło. Od czwartego dniá Sierpniá/
áż do pierwßego dniá Páźdźierniká/ ćiemnośći mgliste bywáły. O tym po-
wietrzu piße/ iż ná ßátách ludzkich tych ktorzy vmrzeć mieli/ krzyżyki sie pię-
kne vkázowáły. Ludźie ßáleli y od śiebie odchodźili/ y z iákiemis sie osobámi
witáli y rozmawiáli/ ktorzy w domy wchodźili/ iedne wynośili drugie ránili.
y trwáłá oná zárázá przez trzy látá. o ktorey też y Theodorus Studitá nápi-
Krzyż ná sukniách. sał. W Cárogrodźie/ prawi/ krzyż sie ná sukniách ludzkich piękny modry/ iáko
málowány vkázował/ y táki káżdy vmierał. kto vmárłego wynośił/ sam po-
In Orat: de S. Platone. legał/ po dwu ná márách/ po czterech ná dobytkách wynoßono. Nie było
ktoby pogrzebał/ groby sie nápełniáły/ domy zámknione/ miásto po dwu mie-
śiącách puste zostawáło. To sie dźiało zá czásow onego niezbożnego Con-
stántiná/ ktory obrázem P. CHRISTVSOWYM y sámym CHRISTVSEM
gárdźił. Vpominał P. Bog/ y kto mądrym był karánie iego rozumiał/ áby-
śmy sie od grzechow odwodźili.] Lecz on niezbożnik iáko Pháráo zátwár-
dźiáły zostawał.

Rok Páński 747. Záchárиaßá 6. Constántiná Copronimá 7.

Arolomanus kśiążę/ Maior domus y spráwcá z brátem Pipi-
1. Sygeber: in Chron. nem wßytkiego krolestwá Fránkow/ vspokoiwßy gránice/ y
In vita S. Bonifac: lib: 2. cap: 8. wielkiemi woynámi y zwyćięstwy nieprzyiaćiele Boioáry/ Sá-
xony/ Alemany y ine poniżywßy/ á kośćiołow y Biskupstw wie-
le y klasztorow/ y on w Fuldźie/ ná ktory dał trzy mile źiemie
w koło ná cztery strony/ fundowawßy: rozmiłował sie CHRISTVSA/ y nie-
bieskich iego obietnic. do ktorych áby mu świeckie zabáwy nie przeßkadzáły/
Anasta: in Zachar. krolestwem wßytkim ktore w ręku miał pogárdźiwßy/ y brátu Pipinowi
Károlomanus mnichem został. wßytko oddawßy/ sam mnichem w zakonie ś. Benediktá został. Jáchał pier-
wey do Rzymu/ y w Sorákćie gorze ś. Sylwestrá klasztor sobie zbudowawßy
przemießkiwał. Gdźie gdy pokoiu od náwiedzáiących nie miał: zátáił sie y
nieznáiomy z iednym sługą ktoremu dufał do klasztoru Kássynu gory po-
Regino: in Chron: 576. ßedł/ y tám sie do zakonu prośił/ mowiąc: Jestem mężoboycá/ dla miłośier-
dźiá Bożego przyimićie mię do pokuty. Zwał sie mężoboycą iż ná woynách
Do Kássynu się wprośił. wiele ludźi/ choć bez grzechu/ pod iego spráwą ginęło. Powiedźiał iż iest
ze Fráncyey/ á rad z oyczyzny vćiekł/ áby wieczney nie trácił. Przyiął go stár-
2. ßy/ y widźiał że bez przygány sie záchowuie. A doznawáiąc go/ dał go do
kuchniey wedle zwyczáiu ná posługę. Kucharz stárßy podpiły/ o coś czego
nie vmiał/ bo tego nie rabiał/ policzek mu dał. A on ćierpliwy rzekł: Od-
W kuchni policzki bierze. puśći Bog y Károlomanus. Bo sie był ießcze z imieniem swoim zátáił. Je-
ßcze go y drugi raz on kucharz vderzył. A gdy trzeći raz to vczynił: on towá-

rzyß iego nierozdźielny/ porwawßy kiy/ onego kuchárzá vderzył/ mowiąc: Bogći nie odpußczay áni Károlomanus. Wsádzono onego towárzyßá/ y názáiutrz go pytano/ czemu śmiał kuchárzá bić: odpowiedźiał; Widźiałem iż sługá nád ine gorßy lepßego y zacnieyßego/ ktoremu ná ziemi nie máß rownego/ y słowy zelżył y ręką vbił. Pytáli sie mnißy kto to iest táki/ y muśiał im powiedźieć: iż to iest Károlomanus krol Fránkow/ ktory dla CHRISTVSA krolestwo y chwałe świecką opuśćił/ y ták sie poniżył/ iż teraz napodleyßy go łżą y biią. Polekli sie mnißy. y gdy Károlomaná pytáli o stanie iego/ on sie iednák czym był/ oznáymiáć niechćiał.

Ießcze o nim piße Leo Ostiensis, iż Opát Petronáx kazał mu owce páść ná doznánie posłußeństwá iego. Co on z pokorą vczynił. A gdy złodźieie bráć mu owce ábo báráná chćieli/ on sie im sam stáwił/ mowiąc: zemną czyńćie co chcećie/ ále owiec mnie zwierzonych bráć nie będźiećie. y obłupili go z ßat/ ledwie sobie v nich dla wstydu vbránie wyprośił. y gdy ták przypędźił owce: Opát go zwał głupim. Lecz on nic niedbał/ á grzech swoy wyznawał. y gdy mu drugi raz owcá iedná ochromiáłá/ á dla niey do domu ná czás przyść z inemi nie mogł: on ią ná rámioná wźiął/ á choćże plugástwá swoie nań wyrzucáłá/ on iey przedśię nie pomiátał. Do tákiey Philozophiey ten pan przyßedł/ ták mu náuká Chrystusowá od Bonifáciußá záśmákowáłá/ ták mu náśládowánie pokory Syná Bożego w serce wlázło/ ták sie dobr wiecznych rozmiłował/ iż wßytek świát pod nogámi swemi podeptał/ y nád sámym sobą wielkie zwyćiestwo wykonał/ y do końcá ßczęśliwie w tym żywoćie dotrwał.

3. Chronic: Casin: lib: 1. cap: 7.
Owce paśie Karolomanus.

Rok P. 748. Záchá: 7. Const: Copro: 8.

KLádźie sie list Záchàryaßá Papieżá do Bonifáciußá przydłużßym/ pełny wßytkiey mądrośći/ w ktorym mu ná iego pytánia około spraw kośćielnych náuki dáie/ y swoię wielką chęć do pozyskánia duß ludzkich pokázuie. Piße y do wßytkich Biskupow w onych nowo ßczepionych kośćiołách. Práwie święty y nawyżßego pásterzá godny list. Do nich ćię odsyłam czytelniku/ iáko y do inych/ ktore sie tu kłáść nie mogły/ á mniey do historiey służą.

1. Tom: 2. epist: Rom: Pont: ep: Zachar.

Rok Páński 749. Záchàriaßá 8. Constántiná Copronimá 9.

ZAś w Syriey wielkie ziemie trzęśienie/ w ktorym drugie sie miástá západáły/ drugie nápoły y miernie/ á drugie sie z murámi y z domy y z ludźmi z gorzystych mieysc ná rownią cáło przeniosły/ ná ßeść mil stámtąd gdźie były: czemu sie było bárzo dźiwowáć. Ci co to widźieli/ powiádáli/ iż w Mesopotámiey ziemiá sie rospádłá ná dwie mili/ y inßa ziemiá z głębiny nástąpiłá biała y piaßczysta/ z ktorey wyßłá bestya iáko muł mowiąca ludzkim ięzykiem/ opowiádáiąc naiazd narodu od pustyniey ná Aráby. Co sie ták sstáło.] To Theoph.

2. Theoph.
Trzęśienie ziemie miasta przeniosło cale.

Anástázyus Opát klaßtoru ś. Eutymiußá wzniećić chćiał heretyctwo Gnáphea/ przykłádáiąc do onego pienia Troyświętego/ *ktoryś za nas vkrzyżowány*, iákoby iedne tylo w CHRISTVSIE náture znáiąc/ Troycá ś. vkrzyżowána/ ábo tylo bostwo zábite było. O to sie pilnie y mocno zástáwił ś. Jan Dámáscenus/ y księgi o Troyświętym pieniu nápisał/ y on ogień wnetże miedzy mnichy towárzyßámi swemi/ vgásił.

2. Ioan: Damascenus de Trisagio.
Kacerstwo Gnaphea vmorzone.

Pipinus gdy wielkie zwyćiestwo odniosł nád pogánámi/ Sáxonmi y Westfálmi/ do Kolná sie z woyskiem strapionym kwápił. popráwili sie nieprzyiaćiele/ y zábieżeli mu krotßemi drogámi z mocnym woyskiem/ chcąc mu bitwę dáć. A on sie záfráßowawßy y ná ziemię vpadßy/ vczynił ślub/ grob

3. Ludgerus episc: Monaster. Apud Surium 1. Martij.

ś. Swi-

Pipinus ślubem do grobu zwycięstwo miał.

Boso śluby oddawał.

ś. Swibertá náwiedzić / ktoremu sie pilnie do modlitwy oddawał. y záraz światłość wielką nád woyskiem Chrześciáńskim nieprzyiaciele vyźrzeli/ ktorą sie zástrászywszy / o pokoy do Pipiná posłáli. Podziekował padszy ná ziemię z swoiemi Pánu Bogu Pipinus/ y postánowiwszy z nimi pokoy/ bez rozlania krwie/ záraz do Werdy iáchał/ y boso grob ś. Swibertá náwiedzáiąc/ śluby swoie y dáry oddał, y potym go zá swego pátroná miał.

Rok P. 750. Zácha: 9. Const: Copr: 10.

1.
Rachis pokoy z Papieżem znosi.
Anastasius Bibliot.

Rachis krol Longobardow klerykiem y mnichem,
Leo Ostien: in Chronic: Casin: cap: 8.
Krolowa mniszką z corką.

Apud Surium 7. Februar. Tom: 1.
Rychàredus krol krolestwem gardzi.

RAchis krol Longobárdow niszczegoż y bez przyczyny żadney/ porwał sie ná Papieskie ábo Rzymskie miástá/ y woiuiąc Pentápole/ Peruż obległ/ zápomniawszy przymierza/ ktore ná lat dwádzieściá z Papieżem vczynił. krol spráwiedliwy y nabożny do tákiego grzechu przyszedł/ z dopuszczenia Boskiego/ áby sie zá pokutą ná wysoki stan duchowieństwá podniosł. Zácháriasz Papież niemieszkáiąc iáchał do iego woyská/ dáry mu przyniosł / y ták go słowy nabożnemi Duchá ś. wiał/ iż nietylo záraz od Peruzu odstąpił / ále y do żywotá duchownego gorące serce wziął. Bo w krotkich dniách do Rzymu z żoną y z corką przyiáchawszy / y ś. Piotrá náwiedziwszy / máiąc nád sobą modlitwę Papieską/ klerykiem został/ y odzienie mniskie ná sie wziął y z żoną y z corką. y zá rádą Papieską do klasztorá Kásinum ś. Benediktá poszedł / y tám szczęśliwie kilá lat w nabożeństwie y w pokucie żyiąc / dokonał. Żoná też iego bliskie Kásinum/ ná mieyscu ktore zowią Plumbariola, klasztor białogłowski zbudowáłá y bogáto nádáłá/ y w nim z corką wiek ten w służbie Bożey przebyłá. Dziwne spráwy Boskie/ y moc CHRISTVSOWA nád krolmi/ iż miedzy swemi nieprzyiacielmi kroluie. Gdy oni grzeszyć chcą / on ie pod swoie mocręką Boską sobie niewidomą podbiia. Drugi tákże krol Angliey Rychàredus/ oćiec świętych bráciey Willebáldá y Winnibáldá/ y oćiec świętey pánny Wálburgi/ krolestwo porzućiwszy á podłą suknią wziąwszy/ w pokućie y żywoćie ś. w Luce mieśćie we Włoszech świętobliwie żywota skończył.

Rok Páński 751. Záchàriaszá 10. Constántina Copronimá 11.

1.
Dom krolow Fránkow Morowingow vstaie.
Chronic: Franc; Pythei.
Aimonius.

KRolowie Fránkow w Gálliey/ ktorzy szli od Klodowea ze krwie iego/ z domu Morowingow/ od kilká dziesiąt lat krolmi byli y krolewskie imie mieli: ále krolestwem nie rządzili y niczym nie władneli/ w roskoszy y w pokoiu żyli/ á Márszałkowie dworu ich/ ktore zwano Maiores domus, wszytkim krolestwem rządzili/ iáko byli oni/ Ebroinus / Pipinus/ y syn iego Károlus Mártellus y Károlománus/ y brát iego Pipinus/ y inni przed nimi. Roku tedy tego gdy ostátni krol Hilderikus/ głupim y iuż ná rozumie zeszłym został: Pipinus rádził sie Papieżá Záchàriaszá/ co z onym krolem czynić miał. y wypráwił posły do Papieżá/ Burchárdá Virmburgu Biskupá y Fulradá kápellaná/ áby sie o tym z Papieżem námowili. Co Papież rádził y vczynił/ drugiego sie roku powie.

2.
In vita Bonifac: lib; 2. cap; 9.

Sláwi abo Skláwi w Niemcech.

Krzyże we Mszey.

Bonifácius zás do Rzymu wysłał Lullá kápłaná/ pisząc do Papieżá y vstnie wskázuiąc około spraw kośćielnych. Ten S. Bonifácius słowá máprosie á mocne w duchu/ pełne miłości ku pomocy dusz ludzkich. Pisał o klasztor Fuldy áby go przywileiámi opátrzył/ chcąc sam tám kości swoie położyć. Miedzy inym pytánim y ná to chćiał mieć náukę: ieśli Sláwi ábo Skláwi/ ktorzy ná ziemi Chrześciáńskiey zásiedli/ czynsz dáwáć máią? O to/ prawi/ pytáć nie potrzebá: bo ieśli poboru nie dádzą/ ziemię sobie przywłaszczáią. Pytał go y o to/ wiele w Kanonie v Mszey ś. krzyżow żegnánych czynić sie ma? Odpisuie/ iż Lullowi dał Velum, ná ktorym krzyże ile ich ma być náznáczył.

náznáczył. Posłał mu też przywiley ná Metropolia Moguntyńską/ áby pod nią były miástá/ Tungris/ Kolonia/ Wormácia/ Spyrá/ Trekás ꝛc. Posłał mu y przywiley ná klaßtor Fuldy/ áby go sam Opát spráwował/ á pod sámá kośćiołá Rzymskiego iurisdicią był.

Klaßtor.

Rok P. 752. Záchá: 11. Conſt: Copr: 12.

Papież Zácháriaß odpráwuiąc one posły Pipiná/ roku tego pisał y roskazał wßytkim Fránkom/ mocą Piotrá ś. áby Pipinus ktory krolestwem władnał/ y imię też krolewskie miał. Co sie ták stáło. Bo Hilderikus ostátni krol z Morowingow złożony iest z krolestwá/ y do klaßtoru posłány. á Pipiná ś. Bonifácius Arcybiskup Moguncki/ w Swesionie pomáśćił y koronował. 1.

Annal: Franc: à Pyteo editi.

Pipinus z roskazánia Papieskiego krolem Fránkow.

Tegoż roku Papież Zácháriaß 15. dniá Márcá do CHRISTVSA poßedł miedzy świete policzony. Wiele dobrych iego vczynkow ná kośćioły/ ná więźnie/ ná vbogie wylicza Anástázyus. Oćiec práwy/ y pásterz dobry wßytkich miłował y ogárnywał/ y nikomu ćierpieć nędze nie dopuśćił. y z weselem y z bespiecznośćią zá niego lud wßytek żył. Názlazł wielki skarb w Rzymie/ to iest głowę ś. Jerzego męczenniká/ ktorą bárzo vczćił mieyscem y ochędostwem drogim. Wiele imion Piotrowi ś. przyczynił y osádził. Siedźiał lat dźieśieć y trzy mieśiące.

Anastasius.

Zywot Papieżá Záchariaßá.

Skarb nálazł.

Po nim wybrány był Stephan wtory/ ktory tylo trzy dni ná Papiestwie był żyw. Jednák prawdźiwym Papieżem był. Miásto niego wybrány záraz iest inßy Stephanus Rzymiánin/ dobry/ y od młodośći w stanie kápłáńskim przy Papieżách wychowány/ miłośnik kośćiołow Bożych/ y práwá á podánia ich mocno záchowuiący/ dobrodźiey wielki vbogich/ y kázno dźieiá słowá Bożego potężny. Cztery ßpitale Rzymskie ośierośiáłe/ záraz náprawił y opátrzył y nádał/ y nowy ná sto vbogich zbudował. y ine ná przedmieśćiu/ ktore dyákonámi opátrzył/ to iest temi/ ktorzy potrzeb ich pilnowáli. 2.

Stephan wtory trzy dni na Papiestwie.

Stephan trzeći.

Szpitale náprawił.

Aistulphus krol Longobárdow záczał srogie prześládowánie ná Rzym y Rzymskie miástá/ chcąc wßytko Papieżom odebráć y sam Rzym opánowáć. Papież Stephan posłał do niego brátá swego Páwłá dyákoná y Ambrożego przezacnego/ błagáiąc go vpominkámi/ á o pokoy proßąc. y w chytrośći ßátáńskiey/ postánowił z nim ná lat czterdźieśći pokoy/ ktorego y przez cztery mieśiące krzywoprzyśięzcá nie dochował. y groził Papieżowi/ y podátki ćiężkie roskázował/ y w swoie moc Rzym y inne zamki y miástá do niego przyległe podbić chćiał. Posłał do niego Papież drugi raz mnichy ś. Wincencyußá y Benedyktá/ ále ie z niſczym odpráwił/ á do Rzymu wracáć sie im nie kazał. Słał do niego drugie posły/ ále tákże nic vczynić okrutnik on niechćiał. 3.

Anastasius.

Aistulphus Longobárdow ná Papieżá powstáie.

Przymierze złamał.

Bonifácius do nowego Papieżá piße nabożny list/ prace mu swoie ofiáruiąc/ iáko trzemá przodkom iego przez trzydźieśći lat czynił/ będąc ná onym vrzędźie/ legatow Papieskich do náwrocenia Pogan/ ꝛc. 4.

Rok Páński 753. Stephaná trzećiego 2. Copronimá 13.

Papież nie mogąc vbłagáć onego okrutniká Aistulphá/ wysłał posły swoie do Cesárzá/ proßąc áby posłał woysko ná obronę ziemie Włoskiey. Bo iuż byli Longobárdowie Rzym oblegli/ y wokoło wielkie ßkody czynili. A tym czásem z ludem Rzymskim Litánie/ Processye/ bosymi nogámi y z popiołem ná głowách do kośćiołow y gęste y gorące modlitwy czynił/ o pokoy P. Bogá y obronę proßąc. Wysłał też táiemnie list do Pipiná krolá Fránkow/ áby swoie posły do niego do Włoch przysłał/ ktorzyby ábo Aistulphá vbłagáli/ ábo iego do Fráncyey prowádźili. Wroćili sie też posłowie z Cárogrodu/ y poseł Cesárski Jan 1.

Anastasius.

Rzym oblężony.

Silenciárius/ ktory do Papieżá to miał poruczenie/ áby ſam do Aiſtulphá
iáchał/ y od niego Ráwenne y ine miáſtá Ceſárzowi ſłużace wybáwił.
2. Tym czáſem z Fráncyey poſłowie do Rzymu przybyli od Pipiná królá/
Rodigándus Biſkup y Antkárius kśiaże/ á Papież ſie iuż do Aiſtulphá wy-
práwowáł/ y czternaſtego dniá Octobrá z Rzymu choć chory z wiela ducho-
wnych y z pány świeckiemi/ z wielkim płáczem ludu wſzytkiego zá CHRI-
STVSOWYM vprzedzeniem wyiáchał. (Iż to słowo rzekł Anáſtázyus/ Præ-
uio Christo, domyśla ſie náſz piſarz/ iż to ſie rozumie o Eucháriſtiey/ ktorą
w drodze Papieżowie przed ſobą nośić każą.) A gdy był iuż v Pápiey/
3. wyſłał do niego poſły Aiſtulphus/ wſkázuiac áby z nim o wroceniu Ráwen-
ny y Exárchatu nic nie mowił. Lecz Papież odkazał/ iż ſie od ſpráwy tey y
mowy żadnym poſtráchem nie odwiedźie. y gdy do rozmowy z krolem przy-
ſzło/ oddawał mu wiele dárow Papież/ płácząc y proſząc/ áby owce Páńſkie
y co czyie ieſt własne/ wroćił. Poſeł też Ceſárſki o toż go prośił. Ale nic vczy-
nić niechćiał. A poſłowie od królá Fránkow prośili: áby Papieżá wolnie do
Fráncyey przepuśćił. O co pytał ſam Papieżá/ ieſli do Fráncyey ma wolą
iácháć: y powiedźiał/ że chce. O co ſie rozjadł y zebámi zgrzytał/ y często
śląc do niego ſwoie/ one mu droge odradzał. y gdy odrádźić nie mogł/ dał
mu wolność áby do Fráncyey iáchał. Co Papież vczynił piętnaſtego dniá
Liſtopádá/ z Pápiey wyiáchał z wiela Biſkupow y duchowieńſtwá/ y z wie-
lą pánow świeckich.
4. W drodze przez poſły ieſzcze ſie kuśił Aiſtulphus/ áby Papieżowi one
droge odrádźić mogł. A on tym ſie prędzey ſpieſzył/ y gory áż do gránic Itá-
ſnych ſkał przebył/ y zdrowo ze wſzytkimi ſwemi do Fráncyey przyiáchał. Cze-
kał go Pipinus z wielką czćią z żoną y z dźiećmi ſwemi. y przećiw iemu Káro-
luſá ſyná ſwego z inemi pány wyſłał/ á ſam też trzy mile do Pontykonu wy-
iácháwſzy/ z koniá zśiadł/ y ná źiemię vpadſzy pokornie Papieżá z żoną y
dźiećmi witał. y podle iego koniá nieco ſzedł. y ták z dźiękowániem P. Bogu
do pálacu wiácháli w dźień Trzech krolow ſzoſtego dniá Stycznia. Prośił go
Papież z płáczem/ áby pokoy vczynił ś. Piotrowi y Rzeczypoſpolitey Rzym-
ſkiey. Co on pod przyśięgą obiecał/ y poſłuſzeńſtwo Papieżowi ná wſzyſtkę
wolą iego oddał.

Papież Stephan do Aiſtulpha iedźie.

Rozmowá z Longobardem.

Papież do Fránciey iáchał.

Vczćił Papieżá Pipinus.

Podle koniá ſzedł.

Poſłuſzeńſtwo oddał.

2. Anaſtaſius.

Rok P. 754. Steph: III. 3. Conſt: Cop: 14.

1. Gdy do Páryżu Papież przyiáchał/ prośił go Pipinus áby klá-
ſztor ś. Dionyzego do mieſzkánia ſobie y ſwoim obrał. Gdźie mie-
ſzkáiac/ z drogi bárzo ſtrudzony/ ćieżko záchorzał/ y prawie ná
śmierć. Iuż Fránkowie o iego zdrowiu zwątpili/ á owo dniá
tego/ ktorego iego śmierći czekáli/ zdrowego zá miłośierdźiem
Boſkim nálezli. Iáko zleczony ieſt/ ſam o ſobie Stephan powiáda: Wi-
dźiałem/ práwi/ v ołtarzá ś. Piotrá y Páwłá/ y przy nich ś. Dionyzego. y rzekł
Piotr ś. Ten brát prośi o zdrowie. y do ś. Dionyzego rzekł: Zdrowie iego z łá-
ſki twey ieſt. Zátym ś. Dionyzyus wźiąwſzy kádźilnice y pálmę w ręku má-
iac/ z kápłanem y dyákonem przyſzedł do mnie y rzekł: pokoy tobie brácie/ nie-
boy ſie/ nie vmrzeſz/ áż ſie do ſtolice twey ſzczeſliwie wroćiſz/ wſtań zdrow/
á ołtarz ten ná cześć Bogu y śś. Apoſtołom Piotrá y Páwłá przy Miſzey dźię-
kowánia poświęć. y byłá przedźiwna świátłość y wonność. y záráżem z łá-
ſki Bożey ozdrowiałem/ y chćiałem czynić co mi kazano. Ale mowili mi przy-
tomni/ iż od rozumu odchodzę. A iam y onym/ y krolowi/ y pánom powie-
dźiał com widźiał/ y iákom ozdrowiał/ y wykonałem co mi roſkazano.] Te
słowá ſą wyięte z przywileiu Stephaná Papieżá w Areopágitykách.

Apud Hildwinum in Areopag.

Stephan Papież iako cudownie zleczony.

Cudowne zleczenie.

Gdźie y tego dołożono/ iż tenże Papież poświacáiac on ołtarz ná Mßy 2.
oney/ pomáśćił ná krolestwo Fránkow Pipiná y syny iego Károlá y Károlo-
máná/ y żone Pipinowe Bertráde. y Fránki błogosłáwiac/ moca Piotrá ś.
roſkazał y obwiazał ie áby z inego domu y krwie krolá ſobie nie obieráli/ ie-
dno z tey krwie/ ktora ſobie Pan Bog ná obrone ſtolice Apoſtolſkiey wybrał.

Pipinus od Papieżá koronowany.

Błogosławieńſtwo Franciey.

Co ſie wyżßey powiedźiáło/ iż od Bonifáciußá z roſkazánia Zácháriaßá 3.
Papieżá/ Pipinus był koronowány/ to mowia ini Łácinnicy. A ten Aná-
ſtázyus ma po ſobie Greckiego świádká Theophaná/ ktory ták piße: Ste-
phan Papież moca Aiſtulphá y okrućieńſtwem iego vćiśniony/ wezwány
był od Pipiná do Fránciey/ y tám przyiáchawßy Pipiná podnioſł ná krole-
ſtwo meżá wielce dobrego. Może być oboiá prawdá. Jednák Pipinus kro-
lem ſie nie piſał/ áż po tey od Stephaná koronáciey/ od ktorey ſie licza látá
kroleſtwá iego.

Theophan.

Franc: hiſt: lib: 2.

Aiſtulphus boiac ſie Pipiná/ brátá iego Károlomaná ktory w Káſſy- 4.
nie mniſki żywot wiodł/ zá pozwoleniem iego Opátá/ do Fránciey wyprá-
wił/ áby brátá ná to námowił/ żeby do Włoch nie przyieżdżał/ á Papieżá nie
wprowadzał. Muśiał to Károlomanus vczynić/ y mnißy ſie bali/ ieſliby
był do brátá nie iáchał/ áby klaßtoru ich nie zburzył. Lecz tám nie ſpráwił
nic/ y ſercá brátá ſwego/ ná co też on bárzo nie náćierał/ odmienić nie mogł/
á ſam w klaßtorze prędko duchá Pánu Bogu oddał. Ciáło iego Pipinus
w złotey trunnie potym do Káſſynu odeſłał. Pipinus kilákroć ſłał do
Aiſtulphá/ áby wroćił co cżyie ieſt/ á krwie ludzkiey nie prágnał. Ale on iáko
twárdy kámień vżyć ſie nie dał. y zátym ſie nań z moca wielka tego roku Pi-
pinus wypráwił.

Mnichá Károlomaná do brátá Pipiná wypráwuie Aiſtulphus.

Karolomanus vmarł.

Gdy iuż z woyſkiem wielkim Pipinus w poł drogi był: Papież go ießcze 5.
prośił/ áby do Aiſtulphá posłał/ pokoy mu ofiáruiac/ ieſli kośćielne imioná
wroći. Co on vczynił/ y ſam Papież piſał/ záklináiac go ná wßytkie wiáry ná-
ßey táiemnice/ áby Chrześćiáńſka ſie krew nie rozlewáłá. Ale nic mu to nie po-
mogło. Przez poſły one groźił Papieżowi y Pipinowi. A iż mu ſie zdáło/ iż
trocha ludźi klauzy/ to ieſt przeßćie w gorách Alpes/ Pipinus opátrzył: zebrał
ſie z wielkim woyſkiē do ćiáſnych onych drog/ y vderzył ná Fránki. A P. Bog
onym máłym ludem/ wielkie iego woyſko rozgromił/ iż y oboz im z wielka
korzyśćia wźieli/ y ſam tyran bez broni ledwie do Pápiey vćiekł. y obtoczył
woyſkiem ſwym Pipinus Pápia/ to ieſt Tyczyn/ y po kilku dni ia wźiał. Tu
iuż ś. Papież Pipiná prośił pilnie/ áby pokoy z Longobárdy vczynił. y dał
ſie námowić. Aiſtulphus obiecał wßytko wroćić y Káwenne y ine miáſtá/
pod wielka przyśiega ktora y iego pánowie czynili/ y zá dániem z obu ſtron
piſmá/ y wźięćiem zarecznikow/ pokoy pożadány miedzy Fránkámi y Lon-
gobárdámi poſtánowiony ieſt. Papież ſie z wielka wßytkich rádośćia do
Rzymu wroćił/ á Pipinus do Gálliey z woyſkiem ſwoim iáko zwyćiężcá zá-
iáchał.

Anaſtaſius.

Papież o pokoy ſię ſtara.

Woyſko Longobárdow porążone

Pápia wźięta.

Pokoy z Longobárdy.

Ná dźiękowánie zá ono dobrodźieyſtwo Pánu Bogu Papież ná 6.
ſwoiey oyczyznie/ wźiawßy z Fránciey reliquie ś. Dionyzego/ klaßtor w
Rzymie zbudował/ ktorego brát iego Páweł dokonał. y oſádźił go oſobámi
Greckiego narodu. To rozumieiac iż ś. Dionyzyus/ iáko y ini wßyſcy Łáciń-
ſcy y Greccy vczeni rozumieli/ był ten/ ktorego ś. Páweł w Athenách do
CHRISTVSA przygárnał/ to ieſt Areopágitá.

Hildwinus in Areopag.

Dźiękowánie budowániem klaßtoru.

Conſtántinus Kopronimus Ceſarz wznowił o obrázy prześládowánie/ á 7.
ná mnichy nawięcey/ ktorzy mu ſie bárźiey ſprzećiwili. y zezwawßy ſwoy lud
ktory mu wierzył/ krzyż im z ćiáłem Páńſkim y Ewángelia vkázuiac/ ná nie
przyśięgáć im kazał/ iż ſie nigdy obrázom kłániáć/ ále ie záwżdy báłwanámi
zwáć będa/ á gdy mnichá potkáia iż go báłwochwálca názywáć y kámień-
mi zá nim ćiſkáć nie opußcza.] Ießcze wżdy ten cżćił krzyż y ćiáło Páńſkie.

Ex actis S. Stephani & ſociorum.

Ceſarz powſtał przećiw obrazom.

8. *Cesarz heretyk Patryárchę sam poświęca.*

A nászy dáleko gorszy Kálwinistowie obrázoborcy. Wsádźił ná Cárogrodzkie Biskupstwo Constántyná mnichá ktory był Syliey Biskupem: (bo był iuż vmárł iáko ná duszy ták y ná ćiele on Anástázyus bárzo sprosną śmiercią gdy mu przez vstá gnoy iego wyćiekał.) y wstąpiwszy z nim ná kazálnicę/ y ábo mieysce wynioste: włożył nań Pátryárchowski płaszcz swemi rękomá/ y záwołał ná ludźie: godny iest tego mieyscá. Nie czekáiąc áni Biskupow áni poświecenia/ sámą świecką swoią mocą vczynił go Pátryárchą. y zmowił sie z nim y rospisáli listy wzywáiąc Biskupow ná Synod do Cárogrodu.

9. Actio: 7. Nicœ: Conc: 2. *Synod heretycki w Cárogrodźie.*

Ziácháło sie trzy stá trzydźieśći y ośm Biskupow sámych wschodnych. o iáki tám był vpadek wiáry w támtych kráiách gdy sie ich ták wiele ná błędy zebráło. Pátryárchá żaden nie był okrom tego od Cesárzá poświeconego Cárogrodzkiego. Obráli mieysce ná ten Synod/ przesłáwny kośćioł Naświetszey Mátki in Blachernis, w ktorym iuż był ono drogie ochędostwo y złotem málowánie wygłádźił. wszytek żywot Páná nászego y męká y śmierć iego byłá tám wymálowána/ y pozłoconemi kámyszczkámi ozdobioná. A miásto onych obrázow żywotá Páná nászego/ kazał námálowáć w tymże kośćiele drzewá/ lásy/ y bestye/ y ptaki wedle Psálmu: Zostáwili ćiáłá świętych twoich/ bestyom źiemie.

Kośćioł poszpecony.

Psal: 78.

10. *Wyroki y Kanony onego Synodu.*

Przymuśił okrutnik one wszytkie Biskupy ná tákie bluźnierstwá/ áby ná nie zezwolili. Naprzod: áby obrázy święte idolámi y bałwánmi zwáne były. K temu: áby ći wszyscy co ie czczą przeklęći y ánáthemá byli/ á naprzod Germanus Cárogrodzki Biskup. Trzeći kanon ich táki był: áby káżdy wyznawał/ iż nietylo świeći po śmierći/ ále y mátká Boża przyczyną swoią pomocy nam żadney dáć nie może. Czwarty: áby Apostołow/ y męczennikow/ y wyznawcow/ y dźiewic/ żaden świętymi nie zwał. A nákoniec: áby ten Synod zá śiodme Concilium policzony był. y wszytkich ktorzy ná ich błędy nie przyzwaláli/ zwáli Ariány/ Nestoriány/ Eutychiány/ Seweriány/ Dioskoriány: á iż sáme tylo sześć wielkie y powszechne zbory przyimuią. Miedzy temi Biskupy przednieyszy byli/ Theodozyus Epheski Biskup/ Constántinus Nykomediyski/ Nakolius Nakoliyski/ y Sisinius/ y Bázylius. y ták ono swoie bluźnierskie zborzysczcze skończyli.

Jáko sie ná nie oświadczáli ćiż wschodni Biskupi ná Synodźie śiodmym w Niceey/ położy sie potym.

Rok P. 755. Stephaná III. 4. Copr: 15.

1. *Aistulphus przymierze złamał.*

AIstulphus krol Longobárdow/ wiárę złamał/ y krzywoprzysiężcą zostáiąc/ y łokćiá źiemie z tych imion ktore pobrał Papieżowi nie wroćił. y owszem sie z wielką furią do oblężenia Rzymu kwápił. Wypráwił Papież Wilháriuszá Biskupá do Pipiná/ oznáymuiąc mu ono krzywoprzysięstwo okrutniká fałszerzá/ á prosząc áby dał prędką pomoc ták iáko ś. Piotrowi obiecał. y záklina go Bogiem y naświetszą mátką Bożą y świętymi wszytkimi/ áby nie omieszkał. etc.

2. Anastasius Bibliot: in Stephan

Rzym obległ Longobárdus.

Pisánie żáłosne do Pipiná y Fránkow.

Tym czásem Aistulphus z wielkim woyskiem Rzym obległ/ y przez trzy miesiące dobywał y wszytkie przedmieśćia pustoszył. A Stephan Papież drugie posły do Pipiná morzem wypráwił/ y pisał oznáymuiąc one iego złośći/ á prosząc o prędką pomoc. y ten list przypisał y synom Pipinowym y wszytkim Biskupom/ y Opátom/ y kápłanom/ y pánom/ y kśiążetom/ y żołnierstwu wszytkiemu. W ktorym woła iáko rodząca/ boleiąc y płácząc y wszyświęte pobudzáiąc/ o wołánie ich do Bogá prośi. Záklina przez Bogá żywego y Troycę ś. groźi sądem Bożym y liczbą iesliby im zginąć dáli. Wylicza okrućieństwá nieprzyiaćioł/ ná kośćioły/ ná klasztory/ ná pánny zakonne ná ludźi ná polá y winnice. etc. A nákoniec list od ś. Piotrá nápisał do Pipiná y ludu iego/ list dźiwny/ ktory wielką boleść y żáłość wyćisnełá.

List od S. Piotrá.

Pipinus

Pipinus wziawszy one listy Papieskie / záraz sie do Włoch z woyskiem 3.
wypráwił y gory przebył / y iuż blisko Pápiey był. Gdźie mu poseł Cesárzá
Koppronimá záiáchał Gregorius Protosecretarius, prosząc go imieniem pá-
ná swego / áby Ráwenne y to co do Exárchatu było / Cesárzowi przywroćił.
Ná co mu Pipinus powiedźiał / iż tych miast z mocy ś. Piotrá y Biskupow
Rzymskich bráć żadna miára nie może. y pod przysięga powiedźiał / iż oney
woyny dla nikogoż inego nie podniosł / iedno dla ś. Piotrá / y dla odpuszcze-
nia grzechow swoich / á iż go nikt áni námowić / áni żadnym złotem przedá-
rowáć nie może / áby to co ś. Piotrowi ofiárował / bráć zás miał.

Anastasius.
Pipinus przybył do Włoch.
Przysięgá Pipina o obronie S. Piotrá.

A gdy Pápia iuż Pipinus obległ y oney dobywał: srogi on Aistulphus 4.
vkorzył sie y prosił o pokoy / záraz wszytko co obiecał wracáiac / y Piotrowi ś.
y kośćiołowi Rzymskiemu pisánym przywileiem zápisuiac. Ná odbieránie
tych miast y kluczy od nich / y posłuszeństwá poddánych / posłał Pipinus Ful-
rádá Opátá / á ná oddawánie posłał też Aistulphus swoie pány. y oddano
y odebrano / Pentápol / Emilia / Ráwenne / Arimin / Pisaurum / Fanum /
Cesene / Senegállia / Esium / Forum Pompilij, Forum Liuij, y zámek Suf-
subium, Feretrum, Acerragium, Montem Lucari, Serram, Marianum, Bo-
bium, Vrbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, Comiadum, y Nárwia /
ktora dawno kśiażetá Spoletáńscy byli odieli. To Anástázyus.

Aistulphus sie vkorzył y miastá Papieżowi oddał.

A Leo Ostiensis, iescze wiecey wylicza / przydáie Korsyke y Suranum / 5.
y Párme / y Regium / y Mántua / y wszytek Exárchat Ráweński / etc. Tych
wszytkich miast dárowizne przywileiem swoim vmocnił Pipinus / y reki swo-
iey y synow swoich / y wielu pánow własnym podpisem vtwierdźił.] A ták
P. Bog hárde poniżył / pokorne podwyższył. Wielkie dźięki wszyscy Chrze-
śćiánie zá on pokoy oddawáli / y weselac sie w Pánu Bogu / do dobrych sie
vczynkow y gorecszey służby iego obrácáli.

Histor: Casin: lib: 1. cap: 7.
Przywiley Pipinow.

S. Bonifácius stárym iuż bedac / o klasztor sie Fuldy w ktorym pogrzeb 6.
swoy mieć chćiał stáráiac / prosił przez list Pipiná krolá / áby to co ie° brát Ká-
rolomanus iuż zmárły Fuldźie dárował / potwierdźił. Co rad vczynił Pipi-
nus pobożny krol. y zátym Bonifácius / miásto odpocznienia stárośći swey /
w nowa y ćieżka robote záprzadz sie vmyślił. gdy słyszał iż Fryzowie od wiáry
odpadáli: vmyślił ná pomoc dusz ich tám záiácháć / y ták sie iáko ná śmierć
ktora mu iuż był P. Bog obiáwił / wybierał. Pisał do Fulrádá Kápellaná Pi-
piná krolá / áby mu to v páná swego ziednał / żeby po iego śmierći vczniowie
iego vbodzy rozproszeni nie byli / dla roboty około dusz ludzkich / ále żeby opá-
trzeni byli sukniámi y odźieża. Chleb / práwi / mieć moga / ále czym pokrywáć
ćiał swoich nie máia. Prosił też áby Lullus vczeń iego pierwszy / ná Arcybi-
skupstwo Moguncekie po iego śmierći postáwiony był / á temu áby sie krol
nie sprzećiwił. Ná wyieżdźie zá reke wźiawszy Lullá przed pány y wszy-
cka księża vpominał go / áby o duszách ktore iemu zwierzone były / stáránie 7.
miał / áby kośćiołá w Fuldźie dobudował / y tám ćiáło iego przeniosł. Prosił
go też áby go potrzebámi ná droge opátrzył / á prześćierádło miedzy księgi
włożył / w ktoreby ćiáło iego obwinione po śmierći być mogło.

Fuldá.
Ná stárość robotá więtsza S. Bonifaciuszá.
Vbostwo vczniow S. Bonifáciuszá. O suknie prosi.
Vpominánie do Lullá.
Prześćierádło miedzy księgi.

Liobe też pánne iuż stára / ktora był dla klasztorow pánieńskich z An-
gliey wyzwał / pilnie vpominał / áby w źiemi pielgrzymstwá swego zostáłá / á
do Angliey sie nie wrácáłá. y zálecał ia Lullowi y stárszym mnichow. Puśćił
sie tedy woda po Rhenie do Fryzyey / máiac z soba trzech kápłanow / Win-
trugá / Wálterá / y Adálterá / y trzech dyákonow / Stircháldá / Hámnutá / y
Bosá. y czterech mnichow / Wákkárá / Gundeárá / Willierá / y Adolphá /
ktorzy wszyscy przy nim meczeńska korone odnieśli. Bo gdy wiele ludźi tám 8.
w Fryzyey P. Bogu z nimi pozyskał / y kośćiołow nábudował / czásu iednego
do bierzmowánia czás y mieysce nowochrzczonym náznáczył / w polu nád

Liobá stára pánná.

S. Bonifácius zábity z swoiemi.

rzéká Bortna ná gránicy Fryzyey/ mieysce to zwáli Wester ábo Westraich. oni nowochrzczeni iáko do woyny zbroyno przyszli/ y ś. Bonifáciuszá z towárzyszmi srodze pomordowáli. A mniemáiac áby w skrzyni ś. Bonifáciuszá złoto było/ sobie ia wydzieráiac sámi sie pozábiiáli/ á ci co zostáli/ oszukáli sie ná złocie księgi tylo náyduiac. &c. Pátrz szerzey w iego żywocie. Zył Biskupem lat 36. mieśiecy 6. Jáko z Angliey wyszedł/ pielgrzymował lat czterdzieści/ roku tego zdrowie stáre dla CHRISTVSA położył. Dobrzeby ták stárym/ lat czterdzieśći każac/ á potym meczeństwem dla prawdy y Ewángeliey skończyć.

5. Iunij.

Stárym iákoby dobrze.

9. Ná wschodnych krolestwách po onym zborzyszczu fałszywym przeszłego roku czynionym/ wielkie prześládowánie od obrázoborcow nie vstawáło. po obráziech ś. deptano/ z śćian ie wyćierano/ á gdzie były po domách bestye/ ptástwá/ myśliwstwá málowáne/ tákich obrázow szánowano. krzyż tylo ś. w pokoiu był. A iáko przed krzyżem sie świetym kłániáiac/ nie drewnu sie kłániamy/ ále temu co ná krzyżu vmárł/ ták y w obrázie málowánym/ nie fárby czćim/ ále te ktore fárbá vkázuie. Z Cárogrodu wszyscy sie mniszy rozbieżeli/ y z inych mieysc/ ná ktorych obrázoborcy byli/ vćiekáli/ y po rozmáitych sie kráiách ziemie rosproszyli/ iedni do Pontu Euxinu/ drudzy do Cypru/ drudzy do Rzymu. &c.

In actis S. Stepha: in Mart.

Krzyż S. w pokoiu v Obrázoborcow.

Rok P. 756. Steph: 5. Const: Copr: 16.

1. AIstulfus on krol Longobárdow/ ktory sie ták czesto ná kośćielne imioná miotał/ y woyny ćiezkie podnosił/ w łowiech bedac Boskim vderzenim zábity iest/ mowi Anástázyus. Ten ktory przyśiegi łamał/ śmierćia to co nieđ awno wroćił potwierdził. Po iego śmierći Longobárdowie iedni wodzá Tuscyey Desideriuszá/ á drudzy onego Ráchisá/ ktory mnichem był zostáł/ brátá Aistulfá/ obráli. Mnich też od czártá skuszony przyzwolił/ y z swemi w obozie był/ chcac Desideryuszá stráćić. ktory sie do Papieżá vćiekł/ wielkiemi przyśiegámi sie obwiezuiac/ iż mu powolnym bedzie/ y wroći ieszcze niektore miástá. Papież wysłał do niego Páwłá dyákoná brátá swego/ y Fulradá Opátá/ rádnego Pipiná krolá. y wziawszy przyśiege od Desideriuszá/ záraz Longobárdy vspokoił. Bo pisał Papież do Ráchisá áby sie do klasztoru wroćił/ á powołánia swego nie opuszczał/ á Desideriuszowi vstapił. y ná tym wszyscy Longobárdowie przestáli. Wroćił tedy Desiderius Papieżowi Fáwencia y zamek Tyberian ábo Gábelle/ wszytko księstwo Ferárskie. Ták zá łáską Bożą Longobárdowie/ ktorzy Papieże ze Włoch wyrzućić chćieli/ od Papieżow krole bráli. Nie dopuśćił P. Bog vpádáć kośćiołowi swemu: á im wietsze nań trudnośći y okrućieństwá złych krolow dopuszczał/ tym go wiecey vmocniał.

Anastasius.

Aistulphus zábity od P. Bogá.

Ráchis mnich wraca sie do krolestwa.

Papież Desideriuszá wsadził na krolestwo.

Anastasius.

Ferarskie księstwo wrocone.

2. Papież Stephan pisze do krolá Pipiná dziekuiac mu zá wybáwienie kośćiołá Bożego od Longobárdow/ słowy długiemi y wdziecznemi. y dáie mu y domowi/ synom y żenie iego y wszytkim Fránkom wiele błogosłáwieństwá. á prośi áby kośćiołá do końcá y od Grekow bronił/ á to co raz ś. Piotrowi poprzyśiagł do końcá wypełniał. Oznáymuie też o Desideriusie nowym krolu Longobárdow/ iż miástá/ miedzy ktoremi iest Ausinus, Ancona, Humana y Bonna ábo Bononia wroćić obiecał. Posłał z tym listem posły swe/ ktorym ine rzeczy zleca.

Papież Pipinowi dziekuie.

3. Ná wschodnych kráiách było w Pálestynie y Syriey ziemie trzesienie. Antyoski Pátryárchá Theodorus od Arábow wygnány iest dla podeyrzenia/ iákoby Cesárzowi spráwy ich oznaymiał. książe Hálim to vczynił/ ktory też zákazał/ áby Chrześćiánie kośćiołow nie budowáli/ y krzyżow nie stáwiáli/ y Ewángeliey nie opowiedáli. Micháłá Opátá świetego mnichá z

Theophanes.

Saraceni vćiskáia Chrześćiany.

ſześćidźieśiąt inych mnichow tenże żálim pośćinał/ gdy ſie przec CHRISTVSA ná iego roſkazánie niechćieli.

60. Mnichow zábitych.

Rok P. 757. Páwłá 1. Conſt: Copron: 17.

1\. Stephanus Papá trzeći ná żywot wieczny poſzedł po zapłátę/ zá wierne y wielkie około kośćiołá prace ſwoie. ná iego mieyſce brát iego rodzony Páwel dyákon Rzymiánin wybrány ieſt. Był Páweł od młodośći w duchowieńſtwie wychowány/ człowiek łáſkáwy/ y bárzo ná nędze ludzkie miłośierny. W nocy ſzpitale y wieźnie osobą ſwoią náwiedzał/ wſzytkich potrzeby opátruiąc. Do krolá Pipiná záraz piſał/ oznáymuiąc mu o ſwoim poſtáwieniu ná Papieſtwo/ y iáko w przyiáźni y łáſce iego przeſtáwáć záwżdy chćiał. 2. Do Ceſárzá Konſtántyná częſte liſty dawał/ proſząc áby obrázy kośćiołom przywroćił/ á ono heretyctwo porzućił: ále on zákámiáły vżyć ſię w tym nie dał.

Anaſtaſius. Stephana 3. śmierć. Páwel naſtąpił y iaki był.

2. Anaſtaſius.

Żábdálás kśiążę Sárácenow wielkiemi pobory Chrześćiány vćiſkał/ y od mnichow ie zámknionych wyćiągáiąc. A co było naćieżey/ wſzytki ornaty y ochędoſtwá Chrześćiáńſkich kośćiołow ſpiſáć y pobráć/ y Żydom ie przedáwáć kazał. Pipinus Sáxony mocne/ bitwą wielką ſkruſzył/ y pod moc ſwoię podbił/ y wſzędźie gdźie ſię obroćił/ wielkie zwyćięſtwá od Páná Bogá odnośił. Bo kośćioły y chwałę Bożą wiernie rozmnażał.

Theophanes. Kośćielne ornaty pobrane. Eginhardus in vita.

3\. W Hiſzpániey on Adelfonſus ábo Alfonſus/ krol Gállecyey imieniem Catholicus z ćiáłá wyſzedł/ krolował lat dźiewiętnaśćie/ zwyćięſtwem nád Sárácenÿ wſławiony. Przy iego śmierći ſłyſzáne były głoſy chwalące P. Bogá onemi słowy: Oto iáko zbieráią ſpráwiedliwego/ á nikt nie vważa. od złośći wyięty/ w pokoiu pámiątká iego. Náſtąpił ſyn iego Froilanus ábo Froilam/ ktory Biſkupy/ dla woien y niewoley Sárácenow/ zleniáłe/ wzbudźáć począł/ áby wedle Kanonow ś. żyli/ y zákazał/ áby w ćieleſnym małżeńſtwie kśięża ſłużący ołtarzowi/ nie mieſzkáli. y zá to ſtáránie dał mu P. Bog nád Sárácenÿ zwyćięſtwo/ iż ich pięćdźieśiąt y cztery tyśiące poráził/ y Amáiná wodzá ich zábił/ y wiele ich poimał. Owetum miáſto zbudował/ y kośćioł imieniem dwunaśćie Apoſtołow ze dwánaśćią ołtarzow poſtáwił. Zádawano mu to iákoby brátá zábił/ y tym był ſławę ſwoię pomázał.

Tudenſis. Alfonſa Hiſzpańſkiego krola święta śmierć. Krol Troilanus kśięża naprawuie. Zwyćięſtwo iego. Oltarzow 12.

Rok Páński 758. Páwłá 2. Conſtántiná Copronimá 18.

1\. PAweł Papież wſzytkę myśl obroćił ná zbieránie ćiał y kośći świętych/ ktore ná przedmieśćiách Rzymſkich bez czći leżáły/ dla woien y oblężenia Rzymu od Longobárdow. y z wielką czćią przenośił wſzytki do miáſtá w mury. y co ſię ſtárośćią pſowáło nápráwował/ y nowemi ochędoſtwy zdobił. y obraz naświętſzey mátki Bożey ze śrebrá ſto libr ważący poſtáwił.

Anaſtaſius. Kości S. vczczenie.

Tym też czáſem Deſiderius krol Longobárdow/ máiąc pokoy w Brikiey klaſztor ś. Benediktá ná polu zbudował y nádał. y gwoli corce ſwoiey Anſilberdze klaſztor pánieńſki poſtáwił/ w ktorym ſię oná w ſtanie mniſkim P. Bogu poświęćiłá. y prośił Papieżá áby on klaſztor Apoſtolſkim przywileiem opátrzył. Poki tákim był Deſiderius/ miał łáſkę Bożą w rozmnożeniu páńſtwá ſwego: ále gdy ſię ná kośćioł ś. mocą ſwoią tárgnął/ y ſam zginął y wſzytko Longobárdow kroleſtwo zgubił. 2. W Angliey Eádbertus krol Nordhumbrow/ ſynowi Oſwulphowi kroleſtwo ſpuśćiwſzy/ ſam ſię ná Chrześćiáńſką philozophią vdał/ y ſtan mniſki przyiął. W Perſyey Mágowie do tákiego od czártow oſzalenia przyſzli/ iż w niebo lećieć chćieli/ y gdy nágo z wyſokich mieyſc ſpuſzczáli ſię/ z roſtracenia gineli. Żábdálás wodz Sárácenow ſzeſnaśćie ich przednich zábić kazał/ y one ſektę wygubił.

Anaſtaſius. Deſiderius iaki był na przodku.

Apud Bedam in Epit: hoc anno. Z krola mnichem. Theoph: hoc anno. Czarownicy Perſcy wygubieni.

Rok

Rok Páński 759. Páwłá 3. Constántiná Copronimá 19.

1. Valfridus in vita S. Galli li: 2. ca: 14. Surius 16. Octob.

S. Othomarus Opat.

PO śmierci ś. Bonifáciuszá nástáli w Niemcách źli Biskupi / ktorzy sie iákoby ná Synod ziáchawszy / niewinnie ś. Othomará Opátá ś. Gáwłá / o nieczystość od łupieżcow iego klasztoru potwarzonego / potępili / y do więzienia dáli / w ktorym duchá P. Bogu oddał. y cudy sie niemáłemi wsławił / á zwłaszczá ná dziwnym pokaraniu od Páná Bogá iego łákomych potwarcow.

Rok P. 760. Páwłá 4. Const: Copr: 20.

1. Anno 20. Copro.

Głowa S. Iana Chrzćiciela.

Hincmarus Remensis Episc.

Karanie Pipina o imiona kośćielne.

PIsze Theophanes ktory tegoż wieku żył y pisał / iż głowá ś. Janá przesłáńcá y Chrzćićielá / z klasztoru Spelei do kośćiołá w Emessie zániesiona byłá. gdźie ią wierni czczą. Miał dozwolenie od Biskupow Pipinus krol / áby niektore imioná kośćielne zá cynszem trzymał. y gdy z tym vmysłem do wśi Biskupstwá Láudunskiego / ktorą Auisiacus zwano / przyiáchał y tám mieszkał: S. Remigius we śnie mu sie vkazał / mowiąc: Co tu czynisz? Jákoś do tey wśi wszedł: ktorą mnie nabożnieyszy niżliś ty iest dárowal / á iam ią pániey mátce Bożey własney oddał? y vbiczował go áż do śinośći. y ocknawszy sie / wpadł Pipinus w febrę / y záraz z oney wśi wyiáchał / niemoc długo ćierpiąc. To Hincmarus. Vkarał P. Bog syná dobrego / á dáło sie znáć / iż świetcy imioná kośćielne niebespiecznie trzymáią / choć y Papież ábo zá vporną prośbą ábo zá złą náuką / przyzwoli.

Rok Páński 761. Páwłá 5. Constántiná Copronimá 21.

1. *Klasztor Grekow w Rzymie.*

PAweł Papież dla czći onych ćiał ś. y kośći ktore po Rzymskich przedmieśćiách y cmyntarzách zebrał / w domu swoim w ktorym sie w Rzymie vrodźił y wychował / zbudował klasztor y kośćioł ś. Stephaná Papieżá męczenniká / y ś. Sylwestrá także Papieżá wyznawce CHRISTVSOWEGO. y tám ze czćią wielką y ćiáło ś. Stephaná / y one wszytkie kośći y ćiáłá rozmáitych męczennikow płći oboiey wprowádźił. y ná śpiewánie vstáwiczne / osádźił tám mnichy Greki / ktoremi sie ná on czás / dla obrázoborcow / ktorzy ie prześládowáli / Rzym był nápełnił / áby śiedmkroć ná dźień śpiewániem P. Bogá chwali. ktore wszytkiemi dochodámi y ná żywnośći potrzebne y ná lámpy opátrzył / y wielkim ochędostwem y dostátkiem dom on Boży ozdobił. A ná potwierdzenie oney swoiey fundáciey zezwał Synod / y nápisał przywiley ná ktorym sie Biskupi y kápłani podpisáli. W tym przywileiu wielką klątwę nátę kłádźie ktorzyby iáką krzywdę onemu klasztorowi czynić / ábo co od niego wybráć śmieli: Aby żywot ich był ćiężki y przykry y smutny / áby w niemocy vpádáli y w nich vstawáli / áby grzechow odpuszczenia nie mieli / áby sie im tákże stáło iáko Ananiaszowi y Záfirze / y Dátánowi y Abironowi / áby ie źiemiá pożárłá / á z Judaszem y dyabły w piekielnym ogniu zostawáli. Jeśliby sie nie vpámietáli / etc.

Zaklinanie na krzywdzące dobra kośćielne.

2. Apud Surium 17. Octob.

O obrazy męki wiernych.

19. Octobris.

Iędrzey męczennik.

Kopronim Cesarz odnowił ná wierne prześládowánie o obrázy / y wiele ich pomęczył / ktorzy onego iego Concilium fałszywego przyimowáć niechćieli. Już y drugie miástá były puste / gdy wierni dla okrućieństwá ná gory vćiekáli y lásy nápełniáli. Miedzy inemi zámordował ś. Jędrzeiá z Krety. ktorego masz wypisáne męczeństwo w żywotách ś.

Rok Páński 762. Páwłá 6. Constántiná Copronimá 22.

1\. *Ex actis S. Stepha.* *O Stephanie Auxencianie mnichu.* *Apud Damasce: in fine.*

CEsarz zły wiedząc o iednym mnichu Stephanie ná gorze Auxenciáná w Bityniey zámknionym / iż cudá czynił á obrázow ś. bronił / y ine do ich czći zátrzymawał / y v wßytkich wielką sławę miał: chćiał go pięknemi słowy do swego błędu przywieść. Y posłał do niego Kálliftá dźiwnie vczonego y wymownego Senatorá / áby go do pochwalenia y podpisánia Concilium powßechnego / to iest onego zborzyßczá Cárogrodzkiego / námowił. Posłał mu y vpominki przezeń / to iest / rozynkow / dáktylow y migdałow / ktoremi się karmił on pustelnik. Lecz gdy do rozmowy przyßło / ná wßytki iego kráśomowstwá krotko święty powiedźiał: Ja fałßu y złego Concilium nie pochwalę / y przeklectwá ná się nie wezmę / ábych miał gorzkie słodkim zwáć / á ciemnośći świátłośćią miánowáć. A dla obrázu CHRISTVSOWEGO, bych garść tylo krwie miał gotowem ią rozlać. Potrawki ktoreś przyniosł / odnieś. Niech oleiem grzeßnego głowá się moiá nie máśći / y pokármem heretyckim gárdło się moie nie głaßcze.

Dla obrázu Chrystusowego krew rozlać.

2\. Wroćić się z sromotą do Cesárzá Kállistus muśiał. y gdy o onym státku iego y odpowiedźi Cesárzá spráwił: kazał go z gory y iáskiniey oney wypchnąć / á w klaßtorze Auxenciáná osádźić pod strażą / áżby dał znáć co z nim czynić miał. Potym Kállistus wiedząc iż trudno było mężá onego Bożego fałßem heretyckim przekonáć: potwarzą go o śmierć przyprawić vmyślił. Zmowiwßy się z niektorymi fałßerzmi / miedzy ktorymi był vczeń ś. Stephaná drugi Judaß / Sergius mnich; nápisáli nań fałßywe dowody: to iest / iż Cesárzá nazwiski niepoczćiwemi názywał. iż z Anną wdową przezacnego rodu ná ktorą mniskie odźienie włożył / sprosnie żył. sługę oney Anny przedárowáli / áby ná pánią świádczyłá. Byłá to nabożna y bogáta wdowá / ktora się o żywot swoy y zbáwienie ś. Stephaná rádźiłá. On iey wßytko co miáłá / vbogim rozdáć / y miedzy mnißkámi w białogłowskim klaßtorze żyć kazał / y stárßey ią zálećił.

Fałße ná S. Stephaná.

Anná wdowá dobra.

3\. *Theodorus Studita orat: de Platone.* W ták wielkiey nienawiśći ten Cesarz mnichy wßytki miał / iż práwo y mándaty po wßytkim páństwie swoim dał / áby żaden mnichem nie zostawał.

Mándat áby nikt mnichem nie zostawał.

Rok Páński 763. Páwłá 7. Constántiná Copronimá 23.

1\. *Anná porwána z klaßtorá.* *Acta Steph: mart.*

POtwarcę oni grzech on zmyślony ná ś. Stephaná do Cesárzá odnieśli / ktory żołnierze do klaßtoru / w ktorym Anná wdowá byłá / posłał / áby ią do Cárogrodu przywiedźiono. Stárßa ią wydáć muśiáłá / y dawßy iey towárzyßkę Theophánę / mowiłá: idźćie do Cesárzá / á mądrze odpowiádayćie / á strzeżćie się ábyśćie zdrádą oßukáne nie były. Przywiedźioną Annę pierwey námowy y obietnicámi do tego przyćiskano / áby sámá grzech swoy y onego Stephaná przyznáłá. Ale oná z wielkim státkiem y przed Cesárzem mowiłá: iż świętym y spráwiedliwym mężem iest / y był mi przyczyną zbáwienia mego. kazał on okrutnik towárzyßkę iey do klaßtoru odesłáć / á Annę pierwey do ciemney więźe posádźił / potym gdy nic ná niey wygroźić nie mogł / obnáżoną bić srodze czterem mężom kazał. y w onym kátowániu / sługę onę iey przedárowáną przywodzono / ktora iey w twarz plwáłá / á grzech on ná nię powiádáłá. Lecz święta y czysta niewiástá nic inego nie mowiłá / iedno to: Nie zgrzeßyłám / Pánie smiłuy się. y gdy przytomny on okrutnik Cesarz státecznośćiey y omdlewánie widźiał: przestáć kátom onym kazał / á niewinną męczenniczkę do więźienia dał. O niey co się z nią dźiało / wiádomośći nie máß. Podobieństwo iż w więźieniu vmárłá.

Anná bita.

Sługá iey złośliwa.

2\. *Pokaránie potwarnice.* Potwarnicę onę sługę iey ták Pan Bog skarał: Gdy ią oni ktorzy fałß v niey kupili / zá mąż dáli / powiłá bliźniętá.

ktore w nocy pierśi iey vstkámi swemi porwawszy/ cudem dźiwnym wszytko
mięso wygryzły/ y mátkę vmorzyły/ y sáme pozdycháły.

Ná Stephaná druga naprawá.

Gdy sie Cesárzowi drogą oną ná ś. Stephaná śmierć nie powiodłá/
drugiey szukał/ y táką nálazł. Námowił sługę swego Georgiuszá Sineletá/
áby do Stephanowego klasztoru szedł/ y tám v niego mnichem został/ á zás
conarychley z odźieniem mniskim do niego vćiekł. Zákazał był/ iáko sie wyż-
szey rzekło/ ten okrutnik/ áby nikt mnichem nie zostawał/ áni żaden mnich do
swego stanu nikogoż nie przyimował. y vłowić w tym chćiał ś. Stephaná/
iesliby onego Georgiuszá przyiął/ karániaby ná gárdle nie vszedł. Bieżał Ge-
orgius do ś. Stephaná z płáczem y nabożeństwem zmyślonym/ o zgubę go
duszę swey záklináiąc. w prosił sie/ iż w mniskie odźienie obleczony był. Bo
Stephan ácz o zákazániu Cesárskim wiedźiał/ ále gdy o duszę y zbáwienie
ludzkie szło/ ná to co przećiw Bogu roskázowano/ nic nie dbał.

Acta S. Stephani.

3. Cesarz tym czásem zezwawszy lud wszytek/ żałował sie przed nimi/ iż od
mnichow pokoiu nie ma: iż śmieli sługę iego iemu miłego/ ktorego wszyscy
ználi/ do śiebie zwieść/ y w kápicę go oblec. Ale/ prawi/ będę P. Bogá pro-

Georgius falszers z Cesarzem.

śił że mię vysłucha. Czym sie głupi lud ná mnichy iáko przestępniki vstaw
Cesárskich / oburzył. A gdy po kilu dni on sie Georgius w vbierze mniskim
wroćił: zás go ludźiom wszytkim w onych szátách vkazał/ y mowił: Owo
mię wysłuchał P. Bog: á lud krzyknął: A kiedy ćię nie wysłuchał? y począł
one száty y znáki nabożne z Georgiuszá zdźieráć/ y miedzy ludźie miotáć/ kto-

Klasztor S. Stephana spalony.

rzy po nich deptáli/ zelżywość im czyniąc. A Georgiuszá ręką swoią Cesárz
w dworskie száty vbrał y miecz mu przypásał. Zá tym lud poburzył sie/ y v-
cznie ś. Stephaná z klasztoru iego rozpędźili/ y klasztor z kośćiołem spálili/ y

Sam zelżywie przywiedziony.

sámego Stephaná zelżywie wywlekli/ y do Kálcedonu / biiąc go y nań plu-
iąc/ y wszytki przykrośći iemu czyniąc/ przywlekli. Stámtąd go do klasztoru
Philippiká záwieźli/ y pod strażą osádźili. Potym do niego wysłał Ce-

Dysputacya z Stephanem. Acta S. Stephani.

4. sarz przednieysze vczone Biskupy/ Theodozyuszá Epheskiego y Constántyná
Nikomediyskiego/ y onego Kállistá Senatorá/ áby z nim dysputáciá zwie-
dli/ y onego do przyzwolenia ná śiodme Concilium swoie námawiáli. Da-
wał im dobry odpor ś. Stephan. y gdy ono Concilium czytáć kazał: czyta-
no napis táki: Wyroki świętego y powszechnego śiodmego Concilium: A
on skinąwszy pálcem/ prosił áby sie tu czytelnik zástánowił. y rzekł ś. Ste-

Swiete, powszechne, śiodme Concilium.

phan: Czemu to wásze Concilium zowiećie świętym/ gdyż tego imienia/
świętey/ żadnemu áni Apostołowi/ áni męczennikowi/ áni prorokowi dá-
wáćieśćie nie kazáli? A ktemu iáko ie powszechnym zowiećie/ ná ktore áni
Rzymski Biskup/ áni Alexándriyski/ áni Antyocheński nie przyzwolił? vkaż-
ćie ich przyzwolenie y pismá. Izaliśćie po wszytkim świećie to fałszywe Con-
cilium rozesłáli/ áby powszechnym zwáć sie mogło? A nákoniec iáko śiod-
mym zwáć sie ma/ gdy wszytki sześć potępia/ á złemi czyni? pierwszym sie zwáć

Sześć Concilia zganili.

ma/ nie śiodmym. Ná to mu powiedźieli: iż my sześć Concilium nie gá-
niem ále przyimuiem. A on odpowiedźiał: izali oycowie oni nie w kośćiołách
Concilium czynili/ ktore były málowánia pełne? izali obrázy zgánili y wy-
rzućili/ iáko wásze śiodme czyni? Pewna rzecz tedy/ iż ie potępiaćie. Ná to
gdy sie zdumieli á odpowiedźieć nie mogli: ś. Stephan ręce y oczy w niebo
podniozszy/ ćieżko westchnąwszy rzekł: kto Páná IEZVSA CHRISTVSA w
iego obráźie z strony człowieczeństwá opisánego nie cżći/ niech będźie prze-
klęty/ y z tymi niech ma część/ ktorzy nań wołáli: vkrzyżuy/ vkrzyżuy.

Przegrali ná dysputáciey.

5. Y ták od niego zásrománi odeszli/ y wroćiwszy sie do Cesárzá mowił
Kállistus: Przegráliśmy Cesárzu/ wielkiey to náuki człowiek/ wielki w dy-
sputáciey/ y śmierćią żadną nie vstrászony. A Cesarz go ná wygnánie potę-
pił/ y do Prokonesu zásłáć kazał. Nim wyiáchał z onego klasztoru Philippi-

ká/ w

ką/ w ktorym dni śiedmnaśćie przemieſzkał/ ſtárſzego onego mieyſcá iuż prá- *Ná wygnanie potępiony S. Stephan.*
wie vmieráiącego zleczył. Záwołał go do śiebie/ mowiąc: Niech ſię pożegnawá/ bo niewiem doczekamli dźiewiątey godźiny. A ś. Stephan przyſzedſzy/ ſzyie ſię iego dotykáiąc/ á ćicho ſię modląc/ febrę od niego odpędźił. y *Cudo S. Stephaná.*
dał mu wino ſzczyre pić/ zá ktorym ſię pot wielki rzućił/ y záraz ozdrowiał.
Tákiemi cudy P. Bog onę iego Kátholicką przećiw heretykom prawdę potwierdzał. A gdy do wyſpu Prokoneſu ná puſtynią onę záiáchał: nálazł tám 6. *Proconeſus.*
iáſkinią/ w ktorey bywał kośćioł ś. Anny. y kocháiąc ſię w onym mieyſcu/ z
weſelem tám korzonkámi ſię żywiąc/ przemieſzkał/ ná ſłupie ktory ſobie poſtáwił/ trudząc ćiáło ſwoie/ w máluczkiey iámce ná ſłupie poſtáwioney. Miał *Ná ſłupie mieſzka.*
w ten czás lat 49. o ktorym vczniowie ſię iego rozegnáni dowiedźiawſzy/
tám ſię zebráli/ y mieſzkánia ſobie poczynili, okrom onego Iudaſzá Sergiuſzá/ y drugiego/ ktorzy ſię do świátá y do ká cerſtwá Ceſárſkiego vdáli. Iáko
go ſtámtąd zás przyzwał Ceſarz/ niżey ſię powie.

Tego czáſu gdy táki Ceſarz krolował/ Turcy przez brany Káſpiie/ to 7. *Theophan.*
ieſt przez ćiáſne ſkáły nád morzem Caſpium, wypádli/ y do Armeniey wtárgneli/ y drugi raz roku przyſzłego toż vczynili. Zimá bárzo mocna y wielka byłá/ iż morze Pontus ná ſto mil iáko kámień ták twárdo zámárzło/ trzydźieśći łokiet był w głąb lod/ á śnieg ná nim wielki. Toż y ná inych mieyſcách było. Zá czym láto było ſuche wielce/ ták iż zrodłá wyſycháły. *Turcy do Armeniey. Zima wielka.*

Ceſarz ſzedł z cnoty w cnotę/ chćiał Neſtoriáńſkie bluźnierſtwo wznowić/ mowiąc: iż przeczyſta mátká CHRISTVSOWA mátką á nie Bożą zwáć ſię ma. O czym gdy ſię rádźił ſwego Pátryárchy Conſtántiná: rzekł mu áby tego nie czynił/ gdyż ſię lud wſzytek Neſtoriuſzem brzydźi. A on rzekł: Tylom ſię chćiał náuczyć.] Zkąd ſię pokázuie/ iácy to byli obrázoborcy y oycowie ich/ ktorzy nic o Boſtwie Chryſtuſowym nie trzymáli. 8. *Theophan. Neſtorian Ceſarz.*

Rok Páńſki 764. Páwłá 8. Conſt: Copronimá 24.

FRánkowie v Papieżá Páwłá vprośili kośći ś. Gorgoniuſzá/ Náborá/ y Názáriuſzá. 1. *Sigebertus in Chronico.*

Rok P. 765. Páwłá 9. Conſt: Copr: 25.

STephan ś. ná onym wyſpie w Prokoneſu/ wielkie cudá czynił. 1. *Cudá S. Stephaná.*
ślepegó zleczył/ czártá z młodźieńcá ſyná iedney niewiáſty z Cyzyku wygnał/ niewiáſtę od płynienia krwie wybáwił. y żołnierzá iednego z wielkiey niemocy vleczył. Bo ſkoro mu dał cáłowáć obraz P. IEZV CHRISTVSA/ y drugi mátki iego przeczyſtey/ záraz ozdrowiał. Ten żołnierz w Cárogrodźie przed towárzyſzmi on cud y ſwoie vleczenie od mnichá Stephaná rozſławiał. y odnieśiony był do Ceſárzá iż ſię obrázom pokłonił. y przyzwány do niego/ powiedźiał mu iáko było. A Ceſarz z gniewem do niego rzekł: Izali ſię y ty báłwanom kłániaſz? á on ſię przeląkſzy odpowiedźiał/ nie kłániam/ ále ſię iemi brzydzę. Zá co Ceſarz Setnikiem go vczynił. *Zołnierz cudo rozſławił o obráziech.* Lecz gdy z pálacu ſzedł/ á ná koniá wśiádał/ koń go zrzućił y nogámi zábił. y ták pomſtę wźiął zá niewdźięczność ſwoię. *Pomſtá nád niewdzięcznym.* Tákiemi cudámi ś. Stephaná/ Ceſarz záiątrzony/ widząc iż iego błędy onymi ſię dźiwnemi á Boſkiemi dźiełmi potępiáły/ y moc ſię náuki o obráziech prawdźiwey ſławiłá y ſzerzyłá: vmyślił Stephaná zábić. y poſławſzy/ przywieść go do Cárogrodu kazał/ y do wieże ktorą Fiálą zwano wrzućić y związáć. *S. Stephan do Cárogrodu przywiedziony.*

Po kilu dni Ceſarz dwu z ſobą tylo przednich pánow wźiąwſzy do Heliáku ktory Pharus zowią/ przywieść go kazał. A gdy go prowádzono przez vlice/ vprośił ſobie v kogoś groſzyk ieden y w kápicę ćicho wrzućił. á vyźrzawſzy go 2. *Rozmowá iego z Ceſarzem.*

Ceſarz záwołał: Tenże ſie to ze mnie y pánowánia mego náśmiewáć ma y
mnie lżyć? Milczał Stephan/ áż gdy mu łáiáć począł á mowić kazał/ rzekł
pokornie: Możeß mnie Ceſárzu záraz zábić/ ále ieſli zemną mowić chceß/
Dyſputácya z Ceſarzem. złożywßy gniew/ pytay mie á ſłuchay. y wdał ſie z nim w diſputácyą o obrá-
ziech/ wywodząc iáko ich piſmo zákázuie/ á iáko niepodobno Bogá y iego
nieobiętą náturę málowáć. On mądrze mu wywodził/ iż obrázy nie ſą bál-
Boſkiey nátury nie maluią tylo co ludzie widzieli. wanámi/ áni my ſie fárbie y drzewom kłániamy. A nie máluiem Boſkiey ná-
tury/ ále tylo co ludzie widzieli/ y czego ſie iáko Jan ś. mowi/ dotykáli/ to ieſt
człowieczeńſtwo Páná náßego. etc. A nákoniec wyiąwßy on großyk/ ſpytał
czyi to obraz? á ieſli karzą tego kto im wzgárdzi y kto go podepce? Rzekli co
Obraz Ceſárſki ná großu. ſtali: y bárzo tákiego karzą. A on odpowie: Jákieſcie karánie záſłużyli/
ktorzyśćie obrázy CHRISTVSOWE podeptáli/ y palili/ y rozmáićie zelżyli:
y zátym groß on z kápice wyiąwßy/ deptáć po nim począł. O co ſie oni gnie-
wáiąc/ zrzućić go z gory chćieli. A Ceſarz łáſkáwość pokrytą pokázuiąc/
broniłim tego. y poſłał go związánego do ratußney wieże/ iáko tego co obrá-
W wieży dwie lećie. zu Ceſárſkiego nie vczćił/ w ktorą wchodząc ś. rzekł: Tu odpocznienie mo-
ie/ prorokuiąc o ſwey śmierći w oney wieży/ w ktorey dwie lećie leżąc/ potym
3. Theophan. wywleczony z niey/ zábity ieſt. Wiele inych pánow y żołnierzow tego ro-
Męczennicy o obrazy. ku o obrázy ten okrutnik pomęczył/ gdy przyśięgę od wßytkich poddánych
ſwoich wyćiągał/ áby żaden obrázow nie czćił. tę przyśięgę napierwey ná ka-
zálnicy vczynił Conſtántinus wtrącony Pátryárchá/ w ręku drzewo krzyżá ś.
trzymáiąc/ mowił: Nie ieſtem z tych ktorzy obrázy czczą/ ábo ſie im kłániáią.

Rok P. 766. Páwłá 10. Conſt: Copr: 26.

1. Theoph. Kopronimus wiele pánow wielkich w Cárogrodźie pomordo-
wał/ drugie tylo dla tego iż vrodziwi byli y mocni/ y od ludzi
Pátryárcha pochlebnik złożony. chwaleni. y Pátryárchę Conſtántyná/ onego pochlebniká ſwe-
go/ do Hiberiey ná wygnánie zágnał. Ważył ſie y grob ś. Eu-
O kośćiach S. Euphemiey. phemiey w Kálcedonie táiemnie woiowáć/ y kośći iey z ktorych
zdrowie ludzkie płynęło/ odmieniáć/ fałßowáć y topić. O czym czytay w o-
18. Septembris. broku przy żywoćie ś. Euphemiey/ to co tu náß piſarz kłádźie y Metaphraſtes
2. 11. Iunij. Ná mieyſce onego Conſtántyná poſtáwił Ceſarz ná ſtolicy Cá-
Nicetas Pátryárcha ze Sklawow. rogrodzkiey Nicetę Ewnuchá/ rodzáiu ze Sklawow/ y przydáie te ſłowá
Złośći niezliczone Ceſarza. Theophanes: Wypiſáć ſie nie mogą y wymowić złośći y zbrodnie Ceſárzá
tego/ ktore y ſam czynił/ y drugim czynić roſkázował. y mowić ſie z Janem ś.
muśi/ y świátby tych kśiąg nie ogárnął/ by ſie wßytko wypiſowáć miáło.

3. Ex eius actis. Wracamy ſie do więźniá ś. Stephaná: Gdy do oney ćiemnice ratußney
W więźniow mnichow 342. w Cárogrodźie wßedł/ nálazł tám trzy ſtá czterdźieśći y dwu mnichow o
obrázy poſádzone/ iedni nozdrze/ drudzy vßy pourzynáne mieli/ drugim oczy
wyłupiono/ drugim ręce poućinano/ drugie poránione nálazł/ drugie ná
brwiách ktore ſmołą mázáli/ popalone. y żáłował że też on ktorego członku
W więźieniu klaſztory. dla CHRISTVSA nie vtráćił. Oni wßyſcy mnißy zá oycá go y miſtrzá wźię-
li/ y pod iego náuką y rządem iáko w klaßtorze/ vſtáwy ſwoie chowáiąc/
mießkáli. Żoná iednego przełożonego ktorzy więźniow onych ſtrzegli/ táie-
mnie weßłá do ś. Stephaná/ y vpadáiąc do nog iego proſiłá/ áby od niey
żywność brał y potrzeby. A on niechćiał/ mowiąc: nigdym z tymi nie iadł
áni pił/ y od nich nigdym nic nie brał/ ktorzy ſą obrázom świętym nieprzyiá-
Niewiaſtá pobożna żywi S. Stephaná. ćielmi. A oná bieżawßy do komory/ przyniosłá mu dwá obrázy/ ieden prze-
czyſtey Mátki/ á drugi świętych Piotrá y Páwłá/ mowiąc: Nie powiádáy
ná mie. Ja pomnię náukę ś. Germaná/ y obrázy świętych czczę. A on do-
piero od niey brał ná tydźień ßeść vnciy chlebá/ á trzy kubki wody. Bo wię-
cey nie iadał. y ták go przez iedennaśćie mieśięcy karmiłá.

Oni mnißy społwieźniowie/ wiele okrućieństw ktore Cesárscy vrzednicy 4.
nád wiernymi o obrázy czynili/ spolnie sobie płácząc ś. Stephanowi powiádáli. O Páwle mnichu Antonius z Krety powiedźiał: Gdy go stárostá w Cyprze Lárdotirus poimał/ położył mu obraz męki Páńskiey ná ziemi/ á ná drugiey stronie kátownią vkazał/ mowiąc: ábo ten obraz przydepc/ ábo ná tey kátowniey w wielkiey męce vmrzeß. On padł przed obrázem y cáłował go. y srodze śćiskány miedzy deskámi y ogniem palony zámordowány iest. ꝛc. Powiádáli y drudzy tego wiele. A ś. Stephan wßytkich ćießył y do ćierpliwośći y náśládowánia świętych męczennikow vpominał.

Paweł mnich męczennik.

Deptać po obrazie Chrystusowym wielki grzech.

Abdállá wodz Sárácenow ná wschodnych kráiách tego roku vmárł. Był prześládownik Chrześćian/ y krzyże z kośćiołow zdzieráć kazał/ y w nocy śpiewánia y náuki zákázował.

Theophan.

W Gálliey był Synod we wśi Gentyliáku/ ná ktorym náukę o obrázich kośćielną zmocniono/ y o Troycey/ to iest o pochodzeniu Duchá ś. y od Syná mowiono. Tá mowá o obrázich y Troycey ś. ztąd przyßłá: iż Constántinus wielkie vpominki/ y vczone zacne posły do Pipiná wypráwił. Ci posłowie pewnie bronili Cesárskiego bluźnierstwá ná obrázy/ y muśieli to zádáwáć Łáćinnikom/ iż do Symbolum przyłożyli/ *y od Syná.* Od tego tedy niezbożniká Cesárzá tá napierwey przygáná niesłußna wyßłá/ iákoby złe to było wyznánie/ iż od Syná Duch ś. pochodźi. 5.

O pochodzeniu Ducha S. rozmowy.

Ado Viennensis.

Przygana pierwßa Łacinnikom.

Rok P. 767. vacat. Const: Copro: 27.

PAweł Papież dla gorącá wielkiego letniego przemießkiwał v ś. Páwłá/ y tám záchorzawßy duchá P. Bogu oddał. Ießcze był nie skonał: gdy Toto kśiążę miástá Nepesniey zá rádą y wolą królá Longobárdow Desideriußá/ ludźie zbroyne zebráwßy/ do Rzymu braną ś. PáwerácIußá wtárgnął/ chcąc brátá swego Constántiná láiká ná Papiestwo wsádźić. y przymuśił Grzegorzá ábo Georgiußá/ oboie imię położono/ Biskupá Preneßtyńskiego/ choć sie vpadáiąc przed nim wyprászał/ iż Constántiná w Láteranie klerykiem poświęćił/ y názáiutrz poddyákonem y dyákonem. A po ßeśćiu dni ćiż zbroyni prowádźili go do ś. Piotrá/ y tám go ná Papiestwo tenże Grzegorz z drugimi dwiemá Biskupy Euphásiußem Albáneńskim y Citomalem Portueńskim/ poświęćił. y ták mocą oną przećiw Kanonom Constántinus ná Papiestwie iáko fałßywy Papież śiedźiał rok y mieśiąc. On Georgius Preneßtyński ktory Papieżá fałßywego poświęcał/ prędko w wielką niemoc/ w ktorey mu ręká vschłá iż iey do vst donieść nie mogł/ vpadł y vmárł. karániem onym P. Bog pokazał/ iż ráczey zdrowie swoie położyć miał/ niżli sie postráchem do tákiego poświęcenia przywodźić dopußczał. 1.

Anastasius in Stephano 4.

Pawla Papieża śmierć.

Toto w Rzymie mießa.

Constantyn Papież wtracony mocą.

Wracamy sie do onego więźnia ś. Stephaná w Cárogrodźie. oznaymił mu P. Bog dokonánie iego przed dni czterdźieśći. y przyzwawßy oney dobrodźieyki swey/ ktora go w wieży oney żywiłá/ rzekł: płáćićći CHRISTVS będźie coś dla mnie czyniłá. proße iuż mi więcey nie przynoś chlebá tego y wody. Bo przez dni czterdźieśći z sobą chcę sie zámknąć. A gdy widźiał iż sie o to zásmućiłá oná dobra niewiástá/ powiedźiał iáwnie: koniec żywotá mego przyßedł/ mniskiego mego żyćia surowośći/ chcę teraz przyczynić. y ták one dni w nocy y we dnie z towárzyßmi ná chwale Boskiey trawił/ náuczáiąc iey vpomináiąc. y byłá oná wieżá iáko kośćioł. Przychodźili niektorzy z miástá táiemnie pokryći złemi sukniámi/ y bráli od niego błogosłáwieństwo. 2.

S. Stephan wie o swey śmierći.

Surowość żyćia przed śmierćią.

Wieżá kośćiołem.

A gdy dźień trzydźiesty y ośmy przyßedł: ießcze oney swoiey vczennice przyzwał/ y mowił iey: Wypełniłáś roskázánie páná swego/ coś iego wzgárdzonym 3.

dzonym czyniłá/iemuś czyniłá/y od niego weźmieß zapłátę. y dał iey obrázy
ktore byłá do niego dáłá/mowiąc: Weźmi ten drogi skarb/ niechći y ná tym
świećie obroná będźie od złe°/y ná onym twoiey wiáry prawowierney świá-
dectwem. y gorzko westchnąwßy/záwołał: Jutro ná inßy świát/ do inego
4. Cesárzá poydę. W tym ktoś Cesárzowi powiedźiał/iż Stephan z domu
sadowego vczynił klaßtor/y tám cáłą noc z inemi Psálmy śpiewa/ y sąśiedźi
Zabić go Cesarz kazał. niektorzy tám do niego chodzą. Ná co bárzo rozgniewány posłał kátá/ áby
wywiodßy Stephaná/ná pewnym go mieyscu zábił. A gdy go kát związáne-
go prowádźił/ Cesarz sie rozmyślił mowiąc: dźień to żony mey y wesele iey/
niechce go krwią mázáć/ á też niechce áby sie z męczeństwá chlubił. y kazał
Dwa bráćia miłośierni. go názad do wieże odesłáć. A dwu bráćia z dworu swego vrodziwe y mo-
cne do wieże posłał/roskázuiąc im/ieśli go námowić do wzgárdy obrázow
nie mogą/áby go rękomá y kolánmi tłukąc vmorzyli. Oni przyßedßy/ boiá-
źnią sie Boską vięli/ y błogosłáwieństwá iego prośili: á wroćiwßy sie do Ce-
sárzá powiedźieli/ iż go zá vmárłego odeßli.

5. W nocy czárći sámi oznaymili Cesárzowi/ iż sie Stephanowi nic nie
Czárći z Cesárzem. stáło. y wstawßy/ná ieden pálacu swego przyśionek wyßedł/ y woláć y iáko
lew ryczeć począł: O iáko mną gárdzą/ o iáko nie mam ktoby mi wiernie po-
moc czynił. Co ia zá spráwę mam z temi wspominánia niegodnemi (ták
mnichy zwał) ludźmi? y gdy go pytáli ći/ ktorych był ná bieśiádę tego dniá
wezwał: co sie dźieie? powiedźiał: Stephan Auxencianus Cesárzem iest/ nie
Włoczony po vlicach y zábity. ia. y domyśliwßy sie czego chćiał/ lud iny poburzyli/ y wpadßy w dom sado-
wy/ wydáć sobie Stephaná kazáli/ y związánego bili iáko kto mogł/ y wło-
czyli po mieśćie y vlicách/y ná kámieniách go rozbiiáiąc morzyli. A ieden mu
głowę przebił/ ták iż mozg wyćiekł/ y ták duchá P. Bogu oddał. á on ktory
głowę rośćiął/ záraz od czártá nieodwłocznie vmorzony był. Lud go przed
sie włoczył/ áż z ćiáłá iego wnętrznośći wypádáły. Porzucone ná mieyscu/
gdźie Pogány chowano/ćiáło/ dobrzy niektorzy zebráli. Vćierpiał roku te-
go/lat máiąc piećdźieśiąt y trzy/28. dniá Listopádá. Modlitwie sie iego prze-
świętey zálecamy.

6. Onego Pátryárchę Cárogrodzkiego Konstántyná/ktorego był ten Ce-
Theophan. sarz ná wysep Principe názwány/ ná wygnánie potępił/ tego roku stámtąd
Constantinus Patryarcha fałßywy iako zabity. go przyprowádźić kazał do Cárogrodu/ áby go skarał: o to/ iż tám ná tym
wyspie/táiemnice iego wydawał. ktora tá byłá/iż naświętßa Pánna nie ma
być zwána Bogárodźicą. iż nie wierzył áby Chrystus był Bogiem/ iáko sie
też to wyżßey wspomniáło. A skarał go ták. Czytano nań kártę/ y wyklináć
go Nicećie Pátryárße kazał. potym go ná rynku przed wßytkimi ludźmi po-
sądzonego/ wßyscy w gębę bili. A gdy mu włosy y brodę y brwi ogolili/ w
krotkiey koßuli bez rękawow ná osłá go wsádzono/ y trzymáć mu iego ogon
kazano/ y ták go przez Dippium wodźił synowiec iego/ bez nosá. A lud nań
wołał łáiąc mu. y zrzućiwßy go z osłá/ plwáli nań/ y deptáli po ßyi iego.

A gdy tego długo było: posłał Cesarz pány do niego pytáiąc go/co trzy-
7. *Wyznanie iego sromotne przed śmierćią.* ma o wierze Cesárskiey y Concilium ktore vczynił? A on mogąc iednym sło-
wem męczeństwo sobie y odpußczenie grzechow záraz ziednáć/ spodźiewá-
iąc sie łáski Cesárskiey/ rzekł: Dobrze wierzy/ y dobrze vczynił Concilium. A
pánowie rzekli: tośmy słyßeć z vst twoich plugáwych chćieli/ iuż poydźieß
do ćiemnośći. A dáli go tám gdźie bestye zámykáią/ y tám śćięty iest. Gło-
wá iego trzy dni záwießona iáwnie wisiáłá/ á ćiáło po rynkách włoczono y
ná sprosne mieysce wrzucono. O okrućieństwo okrutne! y Kátholikom sá-
mym choć nád nieprzyiaćielem żáłosne. Był kmotrem Cesárskim/ bo mu
dwu synow z trzećiey żony chrzćił. Wylicza Theophanes wielkie okru-
8. *In Annalibus.* ćieństwá ná Kátholiki tego Cesárzá/ iáko ich wiele męczył/ zábiiał/ á mni-

chow zwłá-

chow zwłaszczá / y tych ktorzy nabożeństwá pilnowáli / ábo sie w nocy modlili / ábo mowili: Bogárodzico wspomoż mie. Nád Neroná gorszy był / ktory ták czesto mátke swoie / kościoł ś. w ktorym chrzest wziął / zábiiał. Pisze Theosteriskus tegoż wieku pisarz / iż chcąc naświetszą mátke zelżyć / burse z pieniądzmi vkázował y pytał: á zá co stoi ten mieszek? odpowiádáli pochlebcy: zá tyle ile w nim iest. A zás wysypawszy złoto pytał: á teraz zá co stoi? odpowiedáli: Zá nic. A on mowił bluzniąc: Ták y Boża mátká / gdy CHRISTVSA w sobie miáłá czći wielkiey godná byłá. ále gdy go porodziłá / nie byłá od inych niewiast rożna. O zły iezyku y głupi bluznierco / izali vrodziwszy / mátką być ktora przestáie?

Okrućienstwo tego Copronima.

Iako lżył mátkę Bożą.

Rok Páński 768. Stephaná IIII. 1.

Constántiná Copronimá 28.

Rzymiánie niektorzy zwłaszczá Chrysztoph Senator y rotmistrz z synem swoim Sergiuszem / miłością ku Bogu wzruszeni / áby z stolice Piotrá ś. wyrzucony był ten ktory ią nád práwo y mocą sámą ośiadł / y prawdziwym Papieżem nie był; zmowiwszy sie z książęćiem Spoletáńskim y z Longobárdy / onego Konstántiná wygnał. y skupiwszy kápłany Rzymskie y wszytkę kśieżą / y vczćiwe wszytki / y lud Rzymski / spolnie y zgodnie wybráli Stephaná czwartego / kápłaná tytułu ś. Cecyliey / y porządnie wedle Kanonow y zwyczáiu / ná świetey stolicy posádźili. Był z Syciliey rodem / wszytkim Papieżom miły / y ná ich posłudze záwżdy przebywáiący / vczony w piśmie y w kośćielnym podániu świádomy / y w chowániu y wypełniániu státeczny. Trwáły ieszcze w Rzymie one niepokoie / bo niektorzy Bogá sie nie boiący zwodźili rozmáite woyny y spory / w ktorych onego Konstántyná fałszywego Papieżá do klasztoru Cellas nouas ná pokutę dánego / oślepili / oczy mu łupiąc / y ták go ná vlicy odbiegáiąc.] To P. Bog przepuśćił ná te / ktorzy bedąc świeckiemi ná Papiestwo sie wdźieráli / y z żołnierzmi ná nie wstepowáli: áby sie drudzy tym przykłádem przestrászyli.

1. Anastasius Bibliot.

Constantyn fałszywy Papież wygnany.

2. Constantinus oślepiony.

Roku tego z ćiáłá wyszedł Pipinus przesławny krol Fránkow szostego dniá Sierpniá / ktory y woiennym szczęśćiem od P. Bogá / y nabożeństwem ku P. Bogu y kośćiołom iego / á nawiecey wielką przyiáźnią / pomocą y nádániem kośćiołá Rzymskiego nieśmiertelney sobie sławy nábył / á v P. Bogá odpłáty. krolował od koronowánia Papieżá Stephaná lat czternaśćie / mieśiecy cztery. Przed śmierćią miał swoie przypráwy nabożne / grob ś. Marćiná y ś. Dionyzyuszá / gdźie y dokonał náwiedzáiąc: Zostáwił dwu synow / Károlá ktorego wielkim zwano y Károlomaná. Károlus w Nowiomie / á Károlomanus w Swesyonie koronowány był.

3. Annal: Franc.

Pipina śmierć.

Marian: in Chron.

W Cárogrodźie Kopronimus żonę swoię trzećią Eudoxią / y dwu synow z niey Chrysztophorá y Nicephorá koronował / y Cesárzmi przez Niceté Pátryárche vczynił.] Głupi sie mogli ná tákim szczęśćiu iego wzgorszyć. Medrszy końcá wedle pismá czekáli / iáki tákiego złego człowieká niezbożność y okrućieństwo wźiąć miáło.

4. Theophanes.

Syny koronuie Copronim.

Rok Páński 769. Stephaná IIII. 2. Constántiná Copronimá 29.

Stephan Papież vczynił w Rzymie Synod / do ktorego dwunaśćie vczonych Biskupow z Gálliey przyzwał. Ná nim przyzwány był on Constántinus choć ślepy / ktory grzech swoy wyznawał / y potepiony iest / iáko naieżdżcá stolice ś. y práwo postáwione iest / áby nigdy z láikow Papież wybierány nie był / iedno z dyákonow y kápłanow.

1. Anastasius.

Synod w Rzymie na Constantyná.

Z laikow nie brać na Papiestwo.

y kápłanow. Sprawy wßytki onego Constántiná y stánowienia y piſmá wy-rzucone y popalone ſą. A Biſkupi y kápłani y dyákoni ktore świecił/ Papie-ſkim nowym błogosłáwieńſtwem/ nie nowym świeceniem/ potwierdzeni ſą.

Synod Carogrodzki fałßywy, potępiony.

2\. Ná tymże Synodźie zgániony ieſt y wyklety Synod Cárogrodzki prze-ciw czći obrázow ś. y vkazał ſie tám liſt trzech Pátryárchow / Theodorá Je-rozolimſkiego/ Kozmy Alexándriyſkiego/ y Theodorá Antyocheńſkiego / pi-ſány do Páwłá Papieżá / w ktorym o náuce około obrázow z kośćiołem Rzymſkim zgodną náuke trzymáią y opowiedáią / á Cárogrodzki fałßywy Synod przećiw obrázom vczyniony gánią. Piſał też liſt ſwoy Papież vpo-mináiąc Ceſárzá/ áby błąd około obrázow potępiony porzućił.

Kardynali Biſkupy tu ſię mianuią.

Ná tym Synodźie pierwßa wzmiánká ieſt o śiedmi Kárdynałách Bi-ſkupách/ ktorzy bliſkie máiąc Biſkupſtwá przy Papieżu być mieli / y onego ták rádą wſpieráli/ iáko záwiáſy drzwi wſpieráią.

Rok Páńſki 770. Stephaná IIII. 3.

Conſtántiná Copronimá 30.

Papież Karoluſowi odradza małżeńſtwo v Longobardow.

1\. GDy ſie dowiedźiał Papież Stephan / iż Károlus krol Fránkow corkę Deſideriußá krolá Longobárdow/ Bertę/ zá żonę zmowił: wypráwił do niego y do brátá iego Károlomana poſły/ y liſt mo-cny nápiſał do nich/ odradzáiąc y pod klątwą zákazuiąc/ áby ſie z Longobárdámi nie mießáli / gdyż iuż z inemi z narodu ſwego z woley oycowſkiey porządne małżeńſtwo bráli / á tákim narodem złym / y ktory kośćiołowi Rzymſkiemu ieſt nieprzyiaćielem/ á wiáry nigdy nie dotrzy-mawá/ ráczey ſie brzydźili. y to przekłáda / iż ſie miedzy nimi tredowáći ro-dzą. y to przekłáda / iż żony bráć z obcych narodow/ wielka ieſt kroleſtwom ßkodá y niebeſpieczność.

Zony bráć z obcych narodow ßkoda.

Capitul: Franc: lib: 6. cap: 285. & 286.

Proßą aby Biſkupi na woynę z nimi nie iezdźili.

2\. Synod był Biſkupow Fránciey ábo Gálliey w mieśćie Wormáciey / przy Károlu wielkim. Ná ktorym lud wßytek z pány świeckimi pokornie krolá Károlá prośi: Naprzod áby Biſkupi ná woyny z nimi nie iezdźili / ále domá zá nie Páná Bogá prośili / y Mße y Litánie czynili y iáłmużny vbo-gim rozdawáli. Bo/ práwi/ rychley ták ná woynie wygramy. Bo gdy z nami iádą nie wßyſcy do bitwy idźiem/ gdy ná ich ſtrażey muśi ich wiele zoſtáwáć. A gdy ich nie bedźie/ wßyſcy do potrzeby poydźiem. Dwá ábo trzey tylo vcze-ni y dobrego żywotá Biſkupi niech z námi ná woynę iádą/ áby błogoſłáwień-ſtwo dawáli y rozgrzeßáli. Proßą też áby imion kośćielnych nikt nie ßárpał/ áni wydźierał/ áni v krolá vprażał. Bo to ieſt świetokradztwo. Bo te imio-ná gdy kto kośćiołowi dáie/ zapis przed ołtarzem w ręku trzymáiąc ták mo-wi: Ofiáruię Bogu y oddawam to co ná tey kárćie piſano ieſt/ ná odpußcze-nie grzechow moich y oycá mego y ſynow moich / áby z tego kápłani P. Bo-gu ſłużyli/ y ofiáry y Mße czynili/ modlitwy odpráwowáli / y świecámi ko-śćioł opátrowáli/ y vbogie y kleryki żywili/ y inne potrzeby kośćielne odprá-wowáli. ktoby to bráć y kośćiołowi odeymowáć chćiał/ ná ſądźie Bożym be-dźie odpowiádał/ y świetokradzcá ieſt táki. Wßyſcy rękę ná to dáiem iż tego czynić nie bedźiem/ y drugim nie dopuśćim/ áni przyzwolim/ y żadnego z tá-kimi towárzyſtwá mieć nie bedźiem. Krol im to wßytko przywileymi ſwemi ná wietßym Synodźie vtwierdźić hoynie obiecał.

Aby nikt kośćielnych imion nie ßarpał.

Zapiſowanie przed ołtarzem takie.

Aurelius w Hiſpaniey zły krol.

Tudenſis.

Panny za pobor.

3\. W Hißpániey złe rzeczy ßły. Aurelius / Froilá krolá ſynowcá ábo brátá ſwego zábił / y ſam kroleſtwo Gálleciey opánowáł/ y z wielką ie ſromotą Chrześćiáńſką ſpráwował. Bo Maurom ktorzy Hißpánią w mocy mieli/ pokoy z nimi czyniąc/ dáwáć pewną liczbę pánienek Chrześćiáńſkich zá dań y pobor obiecał. Tenże dopuśćił/ áby ßláchetne pánie Chrześćiáńſkie ßły w

małżeńſtwo Sárácenow. krolował w ten czás nád Sáráceny Alderhanus naſzczeſliwſzy z inych.

Láchánodráko ſtároſtá Ceſárzá Kopronimá/ pánu ſwemu kwoli/ do Ephezu zebrał okoliczne mnichy y mniſzki/ y w pole ie wyprowádził/ y rzekł: Kto Ceſárzá y mnie poſłuſznym być chce/ oblecz ſię w białą ſuknią/ á tey godźiny żonę záraz poymi. Kto nie będźie chćiał/ oczy mu wyłupią y do Cypru go ná wygnánie poślą. y záraz wykonywał on ſwoy wyrok. wiele męczennikow zoſtáło/ wiele ſię boiáźnią vwiodło/ ktorym łáſkę czynił ten okrutnik. y ták ná wſchodnych kráiách ledwie ktory mnich zoſtał. Drudzy ſię y pod źiemią kryli. 4.

Theoph: hoc anno.

Srogi mandat na mnichy aby żony bráli.

Rok P. 771. Steph: IIII. 4. Copr: 31.

Tenże ſtároſtá Láchánodráko/ y Leo piſarz/ y Leo ktory był mnichem/ kláſztory mniſkie przedawáli/ y naczynia kośćielne y imioná/ pieniądze zá nie do Ceſárzá oddáiąc/ á kśięgi y żywoty Oycow śś. y reliquie palili. A mnichy ktore ieſzcze náleźli/ bili y zábiiáli/ oczy im łupili/ brody palili/ y głowy/ ſmołą ie y oleiem máząc. Zá co onemu Láchánodrákonowi Ceſarz dźiękował/ mowiąc: Nálazłem mężá wedle ſercá mego. 1.

Theoph: hoc anno.

Kláſztory przedáią.

Kśięgi y reliquie palą.

Ná zachodnych kráiách/ Károlus krol Fránkow tego roku żonę ſwoię Bertę/ corkę Deſideriuſzá/ do Włoch do oycá odeſłał/ y z nią ſię rozwiodł/ nietylo zá roſkazániem y klątwą pogrożeniem Papieżá Stephaná: ále zá iákąś táiemną przyczyną/ dla ktorey to mogł bez grzechu vczynić. Aczkolwiek drudzy o to pánu temu przygániáli/ o ktorym iż pobożny był/ ináczey ſię rozumieć nie godźi/ iedno iż to wedle praw kośćielnych zá roſkazániem Papieſkim bez obrázy ſumnienia vczynił. Ná mieyſce Berty wźiął Hildegárdę Swewow/ przezacnego domu pánnę.

Annal: Franc. Aimon lib: 4. cap: 68. 69.

Żonę Károlus odeſłał.

Tego też roku náleźione ieſt ćiáło ś. Hubertá Biſkupá Láodieńſkiego/ ktore Károlomanus widząc iáko cáłe było/ y wonie dźiwne z śiebie dawáło/ wielce vczćił/ przenoſzeniem y podnieśieniem bogátym y ſławnym/ y nádániem ná onym mieyſcu ſłużby Bożey. Ceſarz Kopronim kośći ś. palił y lżył/ á ten krol zachodny ták ie czći/ ná nagrodę oney zelżywośći P. Bog to ſpráwował. Po tey poſłudze świętego/ Károlomanus żywotá tego dokonał/ trzy látá ná kroleſtwie będąc. Po nim wſzytko kroleſtwo ná iednego Károlusá brátá iego ktorego wielkim zwano/ ſpádło. A nim druga część kroleſtwá obiął/ o Synod ſię áby był złożony/ poſtárał. ktory gdy ſię we wśi Korboniáku z Biſkupow/ z Opátow/ z Kśiążąt/ y Komeſow zebrał: ná nim bráterſkie pány Károlus z ludzkośćią do śiebie przyimował. 2.

Apud Surium 3. Nouembris.

Annal: Franc: Pythei. Aimonius lib: 4. cap: 68.

Károlomanus vmárł.

Sam Karolus krolował.

Rok Páński 772. Hádriana 1. Conſt: Copronimá 32.

Stephan czwarty Papież/ świát ten pożegnał. Siedźiał lat trzy/ y pięć mieśiecy. Ná iego mieyſce z wielką zgodą wſzytkich oſmego dniá/ to ieſt dźiewiątego Lutego/ wybrány ieſt Hádrianus dyákon Kárdynał/ człowiek prześwietnego Rzymian ſtárych rodu/ od młodośći w nabożeńſtwie y dobrych vczynkách wychowány/ vczony/ y káznodźieią ſzcżeſliwy/ vbogich wielki miłośnik/ á mocny wiáry ś. kośćiołá y R. p. obrońcá. 1. Skoro ná Papieſtwo wſtąpił Hádrian/ krol Longobárdow Deſiderius/ zacne poſły do niego wypráwił/ Theodoriká kśiążę Spoletu y inne/ ktorzy prośili áby z krolem ich w pokoiu y przyiáźni zoſtawał/ y przymierze vczynił. Powiedźiał Papież: Miałem ſpráwę od przodká mego Stephaná/ iż wiáry krol wáſz nie dochowywa/ y kłamſtwem ſię máże. 2.

Anaſtaſius in Hadriano.

Smierć Stephaná Papieżá.

Hádrianus náſtąpił.

Deſideriuſzá Longobárdá zdrády.

ſie máże. Obiecował wroćić kośćielne ktore pobrał imioná / á tego nie zy-
śćił: iákoż ia z tákim przymierze mieć mogę? A oni mowili: Czego dla Ste-
phaná nie vczynił/dla ćiebie wßytko vczyni. y wypráwił ſwoie poſły Papież
do Deſideriußá/ ktorzy ledwie v Peruzu byli/gdy zá nimi poſłał/dáiąc znáć
iż Deſiderius odiął Fáwencia y kśięſtwo Ferárſkie/ y od Ráwenny Romá-
chium. Nie było dwu mieśiecy iáko Hádrianus Papieżem zoſtał/gdy kośćio-
łowi táką zdrádę pokazał. y czynił wielkie ßkody Ráwenniánom / puſtoßąc
3. *Anaſtaſius.* okoliczne imioná y folwárki ich. Poſłał do niego Papież poſły ſwe/ Ste-
phaná Sacellarium y Páwłá Cubicularium Rzymiány pierwße/ y piſał liſt
pytáiąc/ czemu ſię ták z nim obßedł: poſły o pokoy poſłał / á w tym czáſie
Rozmowy Papieſkiey proši Deſiderius. wßytek niepokoy vczynił? y prośił áby miáſtá pobráne wroćił. On wſká-
zał/ iż to záraz vczyni/ iedno proßę áby ſię Papież zemną widźiał y vſtnie ro-
zmowił. W ten czás do Deſideriußá żoná Károlomaná/ krolá Fráncu-
Chytrość iego. ſkiego zmárłego/ y z ſynmi z Fránciey vćiekłá. y myślił Deſiderius / áby one
Zoná Károlomaná y z ſyny vćiekłá. ſyny ná kroleſtwo Fránkow wprowádźił/ á Papieżá v śiebie mieć mogł / że-
by one ſyny ná kroleſtwo Fráncuſkie koronował / y do tego go námowić
mogł. Zá czymby był w wieczną nieprzyiaźń do Károlusá / Papieżá wpro-
wádźił. od ktorego gdyby opußczony był / on mogł łácno Rzym y Włoſką
źiemię ſobie podbić. Ale nie tráfił ná proſtaká. Poznał zdrády iego Papież
á ſkłonić ſię do rozmowy z nim nie dał.

4. Było w Rzymie miedzy Rzymiány tákie roſtárgnienie / iż iedni ſprzyiá-
Anaſtaſius Bibliot. li Longobárdom/á drudzy Fránkom. Paulus Cubicularius był poſłem Pa-
Paulus Papieſki zdrayca. pieſkim do Deſideriußá / iáko ſię wyżßey powiedźiáło. ten ſprzyiał Longo-
bárdom/ y o Papieżu obiecował Deſideriußowi/ iż ći go / práwi / y zá nogi
związánego przywiodę. O czym gdy ſię Papież dowiedźiał / ná wrácániu
kazał go w Ráwennie Arcybiſkupowi Leonowi zátrzymáć. y gdy w Rzymie
świádectwá nań przewiedźiono / iż niewinnego ślepego Sergiußá/ przezá-
cnego Rzymiániná zábił: Papież ono piſmo Páwłowi przeczytáć/ y do Rzy-
mu go odeſłáć kazał. Lecz Leo Arcybiſkup Ráwcńſki dał go do vrzędu / y
nád wolą Papieſką/ktory go ná wygnánie do Cárogrodu dla zbáwienia du-
ße iego y pokuty poſłáć chćiał/ śćięty ieſt. O co długo on Arcybiſkup od Pa-
pieżá wyklęty był.

5. O śmierći Páwłá dowiedźiawßy ſię Deſiderius/záraz z woyſkiem wpadł
Deſiderius Longobárdow ná Papieżá powſtał. do Vmbriey/ y miáſtá Papieſkie brał / y łupił / y palił / y ludźie zábiiał/ y do
Rzymu ſię chcąc go oblec/ przybliżał. Papież piſał/ prośił / y iednego Opá-
tá nabożnego ze dwudźieſtą mnichow do niego ſłał / ktorzy vpadáiąc do
nog iego/y pánow iego Longobárdow/prośili áby pokoy záchował / á miá-
Papież proši o pokoy. ſtá kośćielne wroćił. Ale nic nie pomogło. Poſłał tylo ſwoie poſły do Papie-
żá/ proßąc áby ſię z nim widźiał. A Papież wſkazał: vczynię to/ iedno niech
pierwey miáſtá kośćielne wroći/ináczey nie vczynię/ y oto iuż z wámi ślę mo-
ie ſługi ná odbieránie tych miáſt. Lecz ze wßytkiego nic nie było. Słał y dru-
gie poſły ſwe/ y mnichy z rozmáitych kláßtorow Papież o pokoy proßąc/ ále
Do Károlusá o obronę poſyła. nie vprośił. On ſię ießcze przegrażał/ iż mocą wßytką Rzym oblec miał. Pa-
pież Rzym iáko mogł opátrował / á do Károlusá wielkiego pilno/ morzem
wyſłał/ proßąc áby kośćiołá Bożego od Longobárdow bronić nie omießkał.

6. W ten czás Károlus woynę wiodł z Sáxony / ktore ßcześliwie zwoio-
Károlus Sáſy zwoiował. wał y kośćioł Pogáńſki/Ermenſul názwány/ obálił. y miał w wielkiey ſucho-
śći/ wodę od Páná Bogá pußczoną / ktora ſię woyſko iego chłodźiło/ ktora
ták długo płynęłá/ áż one báłwochwálnicę obálono. y vczyniwßy z Sáxony
pokoy/ wroćił ſię do Fránciey.

Rok P. 773. Hádriana 2. Copro: 33.

JAko ſię rzekło/ wyſłał poſły ſwoie Papież do Károluſá o pomoc proßąc. Wyſłał też y Deſiderius ſwoie/ oznáymuiąc iż wßytko wroćił/ co kośćielne było. To vczynił dla tego/ żeby ſię nie ták prędko do Włoch Károlus pokwápił. A gdy widźiał/ iż Papieżá do ſwoiey rozmowy wybáwić nie mogł: z vporu wźiąwßy zſobą żonę y dźieći Károlomaná/ puśćił ſię do Rzymu/ wſkázuiąc do Papieżá/ iż do niego ná rozmowę przybyć chce. Papież rzekł poſłom/ áby krol nie przyieżdżał/ áżby ſpráwiedliwość kośćiołowi vczyniona byłá. Co ſłyßąc Deſiderius/ przedśię ćiągnął do Rzymu. A Rzymiánie opátrzyli Rzym y mury y brany. Papież też kośćioł ś. Piotrá ktory przed mury ieſt/ pilnie zámknąć kazał/ y wßytki ochędoſtwá do miáſtá przenieść. y wypráwił do niego trzech Biſkupow/ Euſtráciußá Albáńſkiego/ Jędrzeiá Preneſteńſkiego/ y Theodozyußá Tyburtyńſkiego/ áby go ná wßytkie Boſkie táiemnice záklináli/ y klątwy nań wßytkie kládli/ ieſliby śmiał bez dozwolenia y z ſwemi Longobárdy gránic ſię Rzymſkich dotknąć. Ná one klątwę przeſtráßył ſię Deſiderius/ y z Witerbu ſię ze wſtydem wroćił.] Táką moc y v złego á niezbożnego oná klątwá miáłá.

1. Anaſtaſius.

Deſiderius do Rzymu dla rozmowy iedzie.

Deſiderius klątwy ſię przeląkł.

Wyſłał krol Károlus poſły ſwoie do Papieżá/ pytáiąc ieſli Deſiderius wroćił wßytko/ iáko do niego wſkazał. Papież poſłom o iego fałßu dał ſpráwę/ y drugie poſły ſwoie z nimi do Károluſá wypráwił. Oboi poſłowie wſtąpili do Deſiderußá/ proßąc áby wroćił co pobrał kośćiołowi. Ale on nic vczynić niechćiał. Jeßcze Károlus nim ſię z woyſkiem ſwoim do Włoch ruſzył/ przez poſły prośił Deſiderußá áby wroćił co pobrał/ chcąc mu dárowáć czternaśćie tyśiecy ſolidow złotá y śrebrá. y to nie pomogło. y wypráwił ſię Károlus z woyſkiem: á gdy do Klauzy przyßło/ náleźli Fránkowie bárzo mocno gory opátrzone/ iż przeßćie było niepodobne. A P. Bog dźiwney dobroći y ſpráwiedliwy/ záſtráßył z nißczegoż woyſko wßytko Longobárdow/ iż z gor onych vćiekáli y obozu odbiegáiąc y Klauzy odſtąpili. Co widząc Fránkowie gonili ie y bili. O czym vſłyßawßy Deſiderius/ w Tyczynie ſię z ſwymi pány ná obronę zámknął. A ſyn iego Aldegiſus/ wźiąwßy żonę y dźieći Károlomaná/ y Autchárium Fránká zbiegá/ do Werony ktora byłá nád ine miáſtá Longobárdow mocnieyßa/ záiáchał.

2. Anaſtaſius.

Károlus kupuie pokoy v Deſideriußá Papieżowi.

Károlus z woyſkiem do Włoch.

Longobárdy Pan Bog záſtráßył.

Spoletáńſcy Longobárdowie/ gdy woyſko Deſideriußá do Klauzy ßło/ oni ſię do Papieżá vćiekli/ proßąc áby ie pod obronę y moc ś. Piotrá y ſwoię przyiął/ obiecuiąc wieczne poſłußeńſtwo ſtolicy świętey. A gdy iuż Longobárdowie od Klauzy vćiekli/ dáleko ich więcey przyßło z onego powiátu Spoletáńſkiego do Rzymu/ Papieżowi ſię poddáiąc y ś. Piotrowi. od wßytkich Papież przyśięgę wźiąwßy y po Rzymſku ie oſtrzygßy (to był znák przyſtánia do Rzymian) dał im zá ſtárßego y kśiążę Gildebrándá/ ktory ſię też był Papieżowi poddał/ człowiek dobry y wierny. y ták wßytko Spoletáńſkie kśięſtwo do ręku Papieſkich przyßło. Toż vczynili Longobárdowie/ Firmani/ Ankonitani/ Fulginates/ gdy ſię od Klauzy rozbieżeli/ do Papieżá ſię vćiekli y iemu poddáli/ y ſtrzyżenie włoſow po Rzymſku przyięli.

3.

Longobárdowie Papieżowi ſię poddáią.

Strzyżenie po Rzymſku.

Spoletáńſkie kśięſtwo.

Károlus z woyſkiem Pápią ábo Tyczyn obległ/ y tám do niego żoná iego krolowa Hildegárdá y z ſynámi przyiácháłá. A iż w Weronie o ſwoich ſynowcách wiedźiał/ tám ſię z częśćią woyſká puśćił/ y dobrowolnie wyßli do niego ſynowie Károlomaná z onym Autchárißem y iemu ſię podáli/ y wroćił ſię z nimi do Pápicy/ to ieſt do Tyczynu/ ktory ſię też ták zwał. A rozſyłáiąc częśći woyſká/ wiele miaſt od Longobárdow pobrał.

4.

Deſiderius obleżony.

Miáſtá Karolus bierze.

Annal: Franc.

Gdy Károlus kośćiołá we Włoßech bronił/ Pan Bog iego kroleſtwá

od Sáxonow obronił. Bo gdy do iego páńſtwá wpádli / cudem Bożym y
ogniem z iedne° kośćiołá ktory ſpalić chćieli odſtrászeni/do domu ſie wroćili.

Rok P. 774. Hádri: 3. Conſt: Copr: 34.

1. *Ná Wielkanoc do Rzymu Karolus.*

KArolus ſześć mieśiecy ná obleżeniu Pápiey ſtrawiwszy: pokwápił ſie ná świeto Wielkonocne do Rzymu do śś. Apoſtołow z Biſkupámi ſwymi y Opátámi y pány przednieyszymi. Papież ná trzydźieśći mil wyſłał przećiw iemu pány Rzymſkie z chorągwiámi. A gdy mile był od Rzymu/wszytkie żołnierze wyſłáć y dźieći z szkoł z nimi nioſące pálmy w reku wypráwić kazał / ktorzy śpiewáli/ y ná szcześćie wołáli. Wyſłał y krzyże Exárchow y pánow Rzymſkich.

Krzyże vczćił Karolus.

ktore gdy vyźrzał Károlus/ z koniá zśiadł y pieszo z ſwymi pány do ś. Piotrá przyſtepował. Papież go ze wszytkim duchowieńſtwem v wſchodu pálacu Apoſtolſkiego / to ieſt v kośćiołá czekał.

Stopnie cáłował.

Do ktorego gdy przyſtąpił Károlus/ káżdy ſtopień wſtepuiąc do kośćiołá cáłował / y witáiąc ſie z Papieżem reke iego áż do weszcia w kośćioł trzymał / á wszyſcy niewymowną zdieći rádośćią śpiewáli: Błogoſłáwiony ktory idźie w imie Páńſkie.

2. y przyſtąpiwszy Károlus y z ſwemi do ś. Piotrá/wszyſcy padáiąc ná twarzy ſwoie/P. Bogu y ś. Piotrowi zá zwyćieſtwo dźiekowáli.

Obchodzenia kośćiołow. *Anaſtaſius.*

Zátym prośił Károlus Papieżá/ áby mogł kośćioły obchodźić w Rzymie / y ſwoie śluby pełnić. y obá szli do Láteranu w też wielką Sobotę / w ktorą do Rzymu Károlus wiáchał/ y tám Mszą Papież y chrzeſt odpráwował. Názáiutrz w dźień Wielkonocny ze wszytkim ſwoim Papież prowádźić Károlá do kośćiołá Pánny Máriey ad Præſepe kazał. y tám nabożeńſtwo y Mszą odſłużywszy / do Láteranu ná obiad krolá prośił: gdźie weſoło z ſobą byli. w Poniedźiáłek v ś. Piotrá / we Wtorek v ś. Páwłá / Papież Msze przy krolu miał. A we Srzodę ná rozmowie byli.

3. *Dárowizna Károluſá.*

Ná ktorey ſie Papież obietnice v niego / oycá iego vpomináł/áby kośćiołowi y ś. Piotrowi imioná dáne y wrocone były. Ná co Károlus ze wszytkiemi ſwemi pány rad przyzwolił. y nápiſawszy przywiley / dárował kośćiołowi wiele miaſt Włoſkich/począwszy od wyſpu Korſyki/ Párme/ Regium/ Mántuą/ y wszytek powiát Exárchow z Ráwenną / Spoletáńſkie y Benewentáńſkie kśieſtwá. y ſam reką ſwoią podpiſał / y iego Biſkupi / Opáći / ſedźiowie y Grofowie. Onego przywileiu kopiią ſam reką ſwoią ná ćiele Piotrá ś. pod Ewángelią záklináiąc ſie / iż to wszytko co tám nápiſano trzymáć chce/położył.

4. *Anaſtaſius.*

A wroćiwszy ſie do Tyczynu ábo Pápiey/Károlus krol łácny przyſtep do wźiecia miáſtá nálazł.

Papia wzieta. *Krol Deſiderius poimany.* *Syn do Carogrodu vćiekł.* *Zguba kroleſtwa Longobardow we Włoszech.*

Bo P. Bog ie ſam powietrzem karał / y podáć ſie muśieli. Támże poimány ieſt krol Longobárdow Deſiderius / y do Fránciey z żoną ſwoią záſłány. Syn iego Aldágiſus do Cárogrodu vćiekł. y ták P. Bog dawno zniewoloną źiemię Włoſką od Longobárdow wybáwił/ y kroleſtwo ono ich záwżdy kośćiołowi ś. przećiwne/zgubił. A Károlus Włoſką źiemię pośiadszy/ y Pápią żołnierzem opátrzywszy / do Fránciey ſie y z żoną wroćił. Ták to był szcześliwy y weſoły rok / w ktorym tákie zwyćieſtwo Károlus odnioſł/ á kośćioł ś. przezeń do wolnośći ſwoiey przyszedł/ y z Longobárdow niewiernych tryumph miał. Dźiekuiąc Hádrianus zá one Boſkie dobrodźieyſtwá/wielkiemi ochedoſtwy złotá y śrebrá grob ś. Piotrá okraśił/ktore wypiſuie Anáſtázyus.

5. *Leo Oſtienſis Chron: lib: 1. ca: 17.* *Paulus Diaconus więzień, iaki.*

Miedzy więźniámi ktore z krolem Deſideriuszem Károlus do Fránciey poſłał / był Paulus Diákonus Aquileieńſki Sekretarz iego/ y przedni onych wiekow piſarz/ do ktorego gdy ſerce ſkłonił Károlus/ y iego ſie rozmową báwił: ktoś go przeſtrzegł/iákoby mu Paulus/dla ſwego páná/co złego myślił.

Przyzwał

Przyzwał go Károlus y pytał / ieſliby to ták było? A on rzekł: wierny pánu memu być nigdy nie przeſtánę. O to rozgniewány Károlus / kazał mu ręce vćiąć. Ale wnet ſię rozmyślił / wſpomniawſzy ná dowćip y mądrość iego. y rzekł do ſwoich: ieſli temu ręce vtniem / á gdźie ták wdźięcznego piſárzá naydźiem? y pytał ſwoich; co z nim czynić? powiedźieli: wyłupić mu oczy / áby przećiw krolowi liſtow nie piſał. A Károlus rzekł: á gdźie naydźiem tákiego hiſtoriká? Widząc że krol do niego ſkłonny / rádźili / áby go ná wygnánie potępił. y ták vczynił. Posłał go ná wyſep Diomedis, ktory zowią Tremity. Z ktorego ieden go człowiek wykradł / y do Beneventu záwiozł / gdźie zá Arichiſem kśiążęćiem corká páná iego byłá / ná imię Adelpergá. Tám pałace wierſzámi pięknemi okraſił / y Rzymſką hiſtoryą nápiſał. Potym mnichem zoſtał w Káſſynie. O czym ſię dowiedźiawſzy Károlus / z tego ſię rádował / y do niego wdźięcznie piſał. W tym ſię zakonie ſtárzał / y ſzczęśliwie wiek ſwoy ſkończył.

Wierny panu. — *O vćięćie ręku rozmyſł.* — *Wygnany Paulus vćiekł.* — *Mnichem zoſtał.*

Rok P. 775. Hádri: 4. Conſt: Copr: 35.

1\. GDy ſię Ceſarz Koprónimus ná Bulgáry wypráwował / z pomſty Boſkiey ná nogi niemocą / ktorą Antrax Grecy zowią / záchorzał / y w wielką febrę wpadł. wracał ſię / y ná drodze nędznie w Chelándium vmárł / wołáiąc y mowiąc: Żywego mię ná ogień nieugáſzony potępiono y dano. y prośił áby Márya iáko Bogárodźicę chwalono y czczono. y nárzekał / iż kośćioły popſowáł one przednieyſze / mowiąc: Niech cáło zoſtáie Boſka Zofia / y dom przenaświętſzey mátki Bożey ná Bláchernách / y dom śś. Apoſtołow.] Ták ſię ſam potępił iáko Antyochus.

Theoph: hoc anno. — *Ceſarz Copronim vmarł.* — *Cedrenus.* — *Pokuta iego niepożyteczna y wyznanie.*

2\. Theophanes táki mu nagrobiec nápiſał: Vmárł krwie pełny y wzywánia dyabłow / prześládowcá niepokaláney wiáry y mnichow / gorſzy niżli Dyoklecian.] Zwano go Koprónimem y Kábálinem. Kopronimem iż Chrzeſt ſwoim gnoiem zmázał / Kábálinem / iż ſię w gnoiu końſkim y wodźie kochał / y onym ſię mázał / y woniey oney rad záżywał / y tym ná ktore był łáſkaw to rádźił. Tákiego przodká máią obrázoborcy náſzy Kálwinowie. Pogrzeb miał / ktorego godźien nie był / w kośćiele Apoſtołow / ále potym kośći iego iáwnie ſpalono. krolował 34. látá / mieśiecy kilká / ták długo ſobie piekłá przyczyniáiąc / á Boſką odwłoką gárdząc. Grzeſznym długi żywot / nieſzczęſny żywot.

Nagrobiec iego. — *Theoſterictus in Niceta.*

3\. Zoſtáwił po ſobie ſyná Leoná y ine / y corkę Antuſę / ktora zá mąż iść niechćiáłá. á gdy oćiec vmárł / bogáctwá ktore miáłá rozdáłá vbogim / á złotęſzáty ſwe kośćiołom. klaſztory budowáłá / więźnie wykupowáłá / śieroty porzucone wychowywáłá / y w klaſztorze ſzczęśliwie dokonáłá. Niemáłe podźiwienie corká z tákiego oycá. Po Koprónimie Leo ſyn iego náſtąpił / ktory ná początku zdał ſię być dobrym / y naświętſzey mátce Bożey y mnichom przyiaćielem: ále gdy ſię ná páńſtwie pokrzepił / prześládował tákże Kátholiki y mnichy / iáko ſię niżey powie.

Antuſa corka iego nabożna. — Menol: Baſilij Imper. — *Leo ſyn iego nastąpił.*

4\. Aldegiſus ſyn Deſideriuſzá krolá Longobárdow gdy do Cárogrodu vćiekł / od Ceſárzá vczczony był / ále nie mogąc ſię ná kroleſtwo oycowſkie wroćić / tám ſię ſtárzał. Offá krol wſchodnych Sáxonow w Angliey dla odpuſzczenia grzechow ſwoich / po wielkich iáłmużnách ktore ná vbogie y kośćioły wyſypał: do Rzymu ſię puśćił / y kroleſtwo ſwoie Papieżowi Hádryanowi podáćkowe vczynił / z káżdego domu pieniądz śrebrny / áby dawány był ś. Piotrowi / ſtánowiąc.

Polido: Virgil: Anglicæ hiſtor: lib: 4. — *Offa krol w Rzymie dań Pap.*

Rok Páński 776. Hádrianá 5. Leoná IIII. 1.

1. Theophanes hoc anno. *Pieniądsmi ludsie ciągnął Leo.*

Syn iego Constantinus koronowany.

LEo Cesarz pieniądzmi ktore po oycu w táiemnym ſkárbie / iednemu ſie tylo ſłudze zwierzonym / pobrał / iney bráciey ktorych pięć było / z ktoremi ſie dźielić kazał oćiec / nic nie dáiąc: ludzką ſobie przyiaźń iednał / ták iż ſámi dobrowolnie / to ieſt ſtany wſzytki / prośili go / áby syná ſwego máłego Conſtántyná Ceſárzem vczynił / y ták ſię ſtáło. Koronowány ieſt ná dźień Wielkonocny / y przyśięgę mu wſzyſcy vczynili. Zátym rychło iednego brátá Niceforá / o páńſtwo podeyrzánego / z inemi iego buntowniki iáwnie vbitego y ogolonego / ná wygnánie do Cherſony poſłał.

2. In vita Caroli magni. *Karolus do Włoch na Rotgaudá.*

3. Annal: Franc. & Chron: Regin. *Saxonowie cudem Bożym zwyćiężeni.*

Chrzeſt S. Sáſowie przyimuią.

Rotgaudus kśiążę Longobárdow Foroiulieńſki / podniosł ſię / chcąc záś krolowánie Longobárdow we Włoſzech odnowić. Co vſłyſzawſzy Károlus wielki / prędko do Włoch z woyſkiem przyćiągnął / gdy mu nikt przeſzćia nie bronił. y poráźiwſzy Rotgaudá / zábił go / y Foroiulium y Tárwiſz ſwemi Fránkámi oſádźił / á Wielkanoc w Tárwiżu odświęćiwſzy / do domu ſię wroćił. W iego niebytnośći Sáxonowie Pogánie przymierze złamawſzy / ná zamki Fránkow vderzyli / y Eresburg wźięli. Ale gdy Siſisburgu dobywáli / cudem Bożym odſtráſzeni ſą. Bo wſzyſcy widźieli nád kośćiołem ktory w zamku był / ogień y świátłość ſtráſzliwą / ktorey ſię Sáxonowie przelękli / y vćiekáli / y ſámi ſię zábiiáli. A Fránkowie ie goniąc / wiele ich pogubili / y korzyśći wielkiey doſtawſzy / z zwyćięſtwem ſię weſołym wroćili. Prędko ſię ná Sáxony wypráwił Károlus / ktorzy przeſtráſzeni iego woyſkiem / v Lippia rzeki ſię ziáchawſzy / wſzyſcy mu ſię zgodnie poddáli / y Chrześćiánmi zoſtáć obiecáli. y ziáchawſzy ſię do Eresburgu / ktory zamek znowu Károlus budował / z żonámi y dźiećmi wźięli chrzeſt ś. W imię Oycá / y Syná / y Duchá ś. y dáli záſtáwniki zacnieyſze perſony ná vpewnienie wiáry ſwey. A Károlus wſzytko ſporządźiwſzy / wroćił ſię do Fráncyey.

Rok P. 777. Hádrianá 6. Leoná IIII. 2.

1. Theophan. *Krol Bulgárow Telerikus wiarę S. przyiął.*

ROku tego Telerikus krol Bulgárow / iáko Moyżeſz / opuśćiwſzy kroleſtwo ludu niezliczonego y woiownego / vſzedł do Cárogrodu / áby chrzeſt ś. wźiął. Bo iuż był w CHRISTVSA vwierzył. Leo Ceſarz bárzo ſię vweſelił / y ſam mu kmotrem był / y powinną żony ſwey zá żonę mu dał / y bárzo go czćił y miłował / y Pátricyuſzem go vczynił. Były to pierwiáſtki narodu tego do CHRISTVSA.

2. *Iſacius czyſty w małżeńſtwie.*

Proroctwo o krotkim panowaniu Leoná.

W Cárogrodźie był nieiáki przezacny y bogáty młodźieniec Theophánes ábo Iſácius. Ten wźiąwſzy ſobie rownego ſtanu żonę / żył z nią w czyſtośći iáko w klaſztorze. O co rozgniewány teść ábo oćiec żony iego / do Leoná Ceſárzá ſzedſzy / żáłował ſię nań / y pogroźił mu Ceſarz / ieſliby tákiego żywotá nie przeſtał / iż mu oczy wyłupić miał: y posłał go do Cyzyku / dáiąc mu táki vrząd / w ktorymby onego nabożeńſtwá zápomniał. On przedśię iáko mur mocnym ſtoiąc: tráfił v Sygrianu ná iednego ſtárcá Grzegorzem zwánego / ktoremu myśli ſwoie otworzył. On go pośilił w świętych myślách iego / y duchem mu prorockim powiedźiał / iż teść iego y Ceſarz rychło vmrą / á tobie wolno będźie żywot táki prowádźić. Tego Theophaná vczćił P. Bog cudem wielkim. Bo gdy ná iednym mieyſcu ſuchym / od prágnienia z towárzyſzmi ſtrapiony był / krynicę mu wody otworzył P. Bog / ktora názáiutrz zniknęłá. To Theodorus Studitá piſze.

Rok Páńſki 778. Hádrianá 7. Leoná IIII. 3.

1.

DO Károluſá niektorzy Sáráceni z Hiſzpániey / ſámi ſię z ſobą wádząc vćiekli / y podáć mu niektore miáſtá obiecowáli. Wypráwił ſię ná Sáráceny Károlus wielki / ále w gorách Pireneyſkich niemáło

od Wáßkonow ßkodę woyſká ſwego podiął. O tey iego do Hißpániey wypráwie dowiedziawßy ſię Sáronow kśiążę Widichindá/ine poburzył/przymierze rozerwał/woyſko wielkie y mocne zebrał/ y do ziemie Chrześćian áż do Renu wtárgnął/ y wßytki Chrześćiány zábiiał/ y kośćioły palił/ y one Werdę ś. Swibertá y kośćioł iego y klaßtor ſpalili Sáſowie/ mßcząc ſię onych od Károluſá ná ziemie ſwoie naiázdow. Pozábiiáli kápłany/ y kśięgi w onym klaßtorze popalili/y wiele okrućienſtwá náczynili. Jednego żołnierzá/ ktory kośćioł zápalił/ gdy ſię przed towárzyßmi chlubił/ P. Bog ſkarał/ iż padßy ná rowney ziemi ßyię złamał/ y zdechł. Zwano go Ogellus.

Saxonowie odpadli od wiáry.
Apud Surium 1. Martij.
Epiſt: 5. Lugd.
Chrześćiany woiuią.
Werdę ſpalili.

2. Drugi rotmiſtrz ich Notelinus/ gdy ſię z onego zwyćięſtwá chlubił/ oczy ſtráćił/ y obiecuiąc ſię do grobu ś. Swibertá/ á iż chćiał kośćioł iego znowu budowáć/ ozdrowiał. Toż ſię ſtáło z drugim Sáſkich pánow Okkiem/ iż chlubiąc ſię z oney Chrześćiáńſkiey porażki/ mowę y ſłuch ſtráćił. A gdy k ſobie przyßedł/ á do ś. Swibertá ſluby vczynił; ozdrowiał/ y tám ſię v grobu iego ná ſłużbie Bożey ſtárzał. To ś. Ludgerus Biſkup/ ktory w ten czás we Frizyey Pogáńſtwo do CHRISTVSA zbierał/ wypiſał. Zywot iego ieſt miedzy inemi świętymi.

17. Martij.

3. Ten ś. Ludgerus był vczeń Alkuiná álbo Albiná Flákká/ ktory Alkuinus w Eboráku w Angliey náuczał z wielką ſławą. o ktorym pißą niektorzy/ żeby miał być vczniem W. Bedy. ále ſam wyznawa/ iż ſkarb náuki wźiął od Egbertá Arcybiſkupá Eboráceńſkiego. Drudzy mowią/ iżby miał być náuczyćielem Károluſá wielkiego. Ale ſam Alkuinus pißąc do niego/ dobrze dáieznáć/ iż Károlus mogł być miſtrzem iego w piśmie świętym/ gdy go o niektore kośćielne rzeczy pyta y onego ſię rádźi. y Károlus mu odpowiáda y odpiſuie. Był to wielki dźiw w tym krolu/ iż máiąc tákie záwżdy woyny y zabáwy kroleſtwá/ do ták wielkiey náuki przyść mogł. Słußnie go zwáć możem nietylko wielkim/ále po trzykroć wielkim w woynie/w náuce/y w nabożeńſtwie. Piße o nim Eginhárdus/ iż poprawowáł/ iáko w kośćiele czytáć y śpiewáć máią. Bo w oboygu był ćwiczony. Sam iáwnie nie czytał áni náuczał: ále ćicho ſam z inemi śpiewał. Wiele vczonych ludźi pobudzał/ áby rozmáite kśięgi ná kośćielną náukę piſáli. Jáko Amáláriußá/ áby piſał o ſłużbie Bożey. Vſwárdá mnichá/ áby piſał y rozßerzył kśięgi męczenników y świętych. A nawięcey pobudźił tego Alkuiná/ áby wßytkę Biblią przeyrzał/ y on iey wykład Láćiński poſpolity od niedbáłych piſárzow y błędow ich oczyśćił. Czym ſię wielka poſługá kośćiołowi ſtáłá/ gdy tę ßczęśliwą robotę y pracą wielką Alkuinus wypełnił.

Albinus abo Alkuinus iaki był.
Extat append: d. diui: offic.
Karolus wielki miſtrz w piſmie S.
Karolus po trzykroć wielki.
In vita Caroli.
Spiewał z innemi Cesarz w kościele.
Amal: de diui: offic.
Alkuinus Biblią przeglądał.

Rok Páński 779. Hádriana 8. Leoná czwartego 4.

1. Károlus wielki do Sáxoniey ſię z woyſkiem puśćił/ y bez krwie rozlania/ opánował Sáxonią y Weſtfálią/ gdy oni Pogánie ſámi vciekáli/ á bitwy żadney nie dáli: y znowu z nimi pokoy poſtánowiwßy y zaſtáwniki pobráwßy/ wroćił ſię do Fránciey.

Annales Franc: & Regin.

Rok P. 780. Hádria: 9. Leoná IIII. 5.

1. NAdy kśiążę Sáráceńſkie w Syriey/ bárzo vćiſnął Chrześćiány. Zydom y Pogánom/ ktorzy do Chrześćiáńſkiey wiáry przyſtawáli/ ktorych było wiele/ odſtępowáć od wiáry ś. roſkázował y przymußał. Wyſłał nieiákiego Teſyá okrutniká do Emeſſy w Syriey/ ktory wiele Chrześćian pomęczył/ bárźiey niżli zá onych Pogáńſkich Ceſárzow. Było wiele mocnych męczennikow y z białychgłow/ ktorzy wßytkie męki wytrwáli/ á zwyćiężyć ſię nie dáli/ ſtárych męczennikow náśládu-

Theophanes.
Saraceni trapią Chrześćiany.
Męczennicy.

náśláduiąc. O ktorych pismá nie máß/ kilem słow to odpráwił Theopha-
nes. Obaláli w ten czás y kośćioły Chrześćiáńskie/ nád przyśięgę swoię Sá-
ráceni niewierni.

2\. Leo Cesarz iáko złego oycá złe dźiećię/ iad oycowski y iászczurcy wypu-
śćił/ y odkrył się iż heretykiem y obrázoborcą był. Irene żoná iego táiemna
byłá Kátholiczka/ v ktorey gdy w łożu dwá obrázy nálazł/ oną zgromił/ przy-
śięgę iey ktorą oycu iego vczyniłá/ wspominaiąc; y domyślał się iż one obrá-
zy niektorzy dworscy pánowie iego/ do niey podáli. y pytáiąc się/ dowiedźiał
się/ iż Papias Palatinus y inni przedni/ one obrázy do Ireny wnieśli. y poi-
máć kazał Pápią y Iákobá Protospátárá/ y Strátegiußá y Theofaná komor-
niki z inemi nabożnemi. Bito ie iáwnie/ y ogolono/ y po mieśćie zelżywie wo-
dzono/ y do więźienia dano. Theophanes iáko męczennik w więźieniu onym
vmárł. Nicetá on Pátryárchá Cárogrodzki vmárł. Po ktorym nástąpił
Páweł z Cypru wielki człowiek y Kátholik/ ále boiáźliwy. Wiáry swey/ wi-
dząc ono okrućieństwo Cesárskie/ wyznáć nie śmiał/ y z heretyki społkował/
y tym się niegodnym oney stolice czynił.

Theophanes.
Leo syn Copronima heretyk iako y oćiec.
Irena żona iego dobra.
Cedrenus in Compendio.
Dworzany swe zabiia o obrazy.
3\. *Paweł Patryarcha Carogrodski Katholik boiaźliwy.*

Zmiłował się P. Bog nád kośćiołámi wschodnemi/ dwu onych okrutni-
kow Cesárzow Leoná Isaurá y syná iego Kopronimá długo ná Cesárstwie
dla grzechow ludzkich trzymáiąc: tego lewká skoro złośći oycow swoich ná-
śládowáć począł/ stráćił. Zákochał się był w drogich kámieniách/ y śmiał
wźiąć z kośćiołá Zofiey z kámieńmi bárzo drogą koronę P. Bogu oddáną/ w
ktorey też były Kárbunkuły/ ná ktore się on rozłákomił. y gdy onę koronę ná
głowę swoię włożył/ wnetże ná czoło iego Kárbunkuły się rzućiły/ to iest
wrzody nievleczone/ ktore mu śmierć nieszczęśliwą przyniosły.

Leo Cesarz od P. Boga zabity.
Karbunkuły z korony Bogu oddane.
Theophanes.

4\. Nástąpił ná páństwo syn tego Leoná Constántinus dźiećię w dźieśią-
ći lat/ z Ireną mátką swoią/ ktora szczęśliwie rządźić y krolowáć poczęłá/ y
niewiástá z dźiećięćiem wszystko nápráwiłá. Ták P. Bog przez słábe naczy-
nia moc swoię pokázáć chćiał. Po dni czterdźieśći niektorzy pánowie Nice-
phorá ná páństwo posádźić chćieli/ ále Irene wszytki sprzyśięgłe poimáłá/ y
vbite y ogolone ná rozmáite wygnánia potępiłá. á ine męża swego bráćia
ná kápłany poświęćić/ y ludźiom ná dźień Národzenia Bożego kommunią
rozdáwáć kazáłá. á sámá z synem onę koronę ktorą był mąż iey Leo z kośćioła
wźiął/ iáwnie w kośćiele ná ołtarz oddáłá. y záraz tego roku dał iey P. Bog
zwyćięstwo nád Arábámi/ ktorzy náieżdżáli Rzymskie páństwá. y było iuż
káżdemu wolno P. Bogu służyć y świát opuszczáć. y Kátholicy iáwnie swo-
ię náukę opowiádáli/ y heretyki przepieráli/ ktorzy się im długo z strony obrá-
zow sprzećiwiáli/ y bronili dawno záczętey niezbożnośći.

Constantin dźiećięna Cesarstwie.
Theophanes.
Z Ireną matką.
Niewiasta z dźiećięćiem wszytko naprawiła.
Korona wrocona.
Theodor: Studita.
Wolność się Katholikom wraca.

5\. Tego roku w murách długich Trácyey náleźiono kámienną skrzynię w
ktorey leżał mąż z tákim pismem: CHRISTVS się národźi/ z dźiewice Má-
ryey. Wierzę weń. Zá Constántiná y Ireny/ o słońce zás mię ogladaß.] Pro-
rok to był iákiś iescze przed Chrystusem/ ktory ták dáleko Duchem ś. pátrzył.

Prorok naleźiony w murach.

Károlus wielki záiácháwszy do Sássow ábo Sáxonow/ kośćioły y Bi-
skupstwá fundował/ y wszytko co do wiáry ś. służyło z Biskupámi ná Syno-
dźie postánowił/ iákoby się Sássowie iuż do Pogáństwá iáko pierwey nie
wrácáli. Wstydźili się sámi swoiey ślepoty y niestátku/ iż Krodoná chłopá stá-
rego ná rybie stoiącego báłwaná zá Bogá chwalili. y mieli przypowieść gdy
się czym brzydźili/ mowili: Crodo. Dźiś od tey zás wiáry świętey Kátholic-
kiey od mnichá zwiedźieni po sześći set lat odstąpili. Zbudował kośćioł Ká-
rolus w Osnáburgu w Salisgenstundźie y Pádebornie. A potym iáchał dla
nabożeństwá do Rzymu/ áby P. Bogu zá náwrocenie Sáxonow podźięko-
wał/ á z Papieżem się o kośćielnych rzeczách rozmowił. y był z żoną swoią ná
dźień Národzenia Bożeº w Tyczynie/ á ná Wielkanoc przyszłá w Rzymie.

Karolus kośćioły funduie w Sásiech.
Krodon bałwan.
Crant: in Metrop: lib: 1. cap: 2.
Annales Franc.
Karolus zał w Rzymie.

Rok

Rok Páński 781. Hádrianá 10. Constántiná y Ireny 2.

KArolus w Rzymie Wielkanoc świećić chćiał / y tám mu Papież syná Pipiná ochrzćił / y ná krolestwo Longobárdiey / á drugiego tákże syná iego Ludowiká ná krolestwo Aquitáńskie koronował. Pisze Eginhárdus / iż Károlus wielkie miał nabożeństwo ku Rzymskiemu y ś. Piotrá kośćiołowi / y niezliczone skárby złotá y srebrá tám posyłał / o niczym wiecey nie myśląc / iáko o tym / áby Rzym miał pierwszą swoie powagę / y kośćioł ś. Piotrá nietylo obroniony / ále iego máietnośćią ozdobiony y vbogácony zostawał. A iednák we czterdźieśći y śiedm lat ktorych krolował / czterykroć tylo Rzym śluby swoie oddáiąc náwiedzał. Odpráwiwszy sie w Rzymie do Fráncyey sie Károlus wroćił.

1. *Synowie Karolusa krolmi.* In vita eius.

Nabożeństwo Károlusa ku S. Piotrowi.

Irená Cesárzowa posłáłá do Károlusá wielkiego / áby corkę swoię iey synowi zá żonę dał / ktory iuż lat miał dwánaśćie. Ná co przyzwolił Károlus / y przyśięgi sie sstáły. y został Elizeus rzezániec we Fráncyey áby pánnę po Grecku náuczał.] Lecz po śiedmi lat / gdy pokoy sie z Fránkámi rozchwiał / Irená z Armeniey żony synowi szukáłá. y od tego czásu záczełá sie domowa woyná miedzy mátką y synem Cesárskim / ktory był do oney pánny we Fráncyey skłonny. Gdy sie woysko Rzymskie w Sycyliey przećiw Elpidiuszowi / ktory był od posłuszeństwá odpadł / báwiło: Mády Sárácenski wodz syná swego Aaroná wypráwił przećiw Cesárzowi młodemu. Mátká kupuiąc v Sárácenow pokoy / pobor y dań postąpiłá im ná káżdy rok / y ták pokoy sie sstał. A on Elpidius do Afryki z skárbámi do Sárácenow vćiekł.

2. Theophan. *Corka Karolusá zmowiona za Cesarza.*

3. Theophan. *Irená v Sárácenow pokoy kupiła.*

Rok P. 782. Hádr: 11. Const: y Ireny 3.

SKláwy / ktorzy byli w Greciey ośiedli y Pelopones / Staurácius poráźił / y dánnikámi ie Rzymskimi vczynił.

1. Theophanes.

Záśię znowu Sáxenowie przymierze zrzućili / iż máło nie co rok woyná z nimi byłá przez lat trzydźieśći y trzy / táki ich niestátek y vpor trwáłácz nigdy bez karánia nie zostawáli. Nákoniec dźieśięć tyśięcy ich z żonámi y dźiećmi / ná rozmáite krolestwá rosproszył. Pisze Grzegorz śiodmy Papież / iż Károlus wielki / gdy Sáxony do końcá vspokoił / oddał ie ś. Piotrowi / y w Gálliey ze wszytkich powiátow / czynsz kośćiołowi Rzymskiemu / z káżdego domu pieniądz ieden / dáwáć postánowił.

Sáski vpor y niestatek. Eginhardus in vita Car. Gregorius 7. lib: 8. epist. vit. Num: 23. *Czynsz z Galliey S. Piotrowi.*

Rok Páński 783. Hádrianá 12. Constántiná y Ireny 4.

W Hiszpániey do oney nędze ktorą kośćioł Boży od Sárácenow ćierpiał / y tá druga przystąpiłá / iż Elipándus Arcybiskup Toletáński Primás wszytkiey Hiszpániey / w kácerstwo Nestoriáńskie vpadł / bluźniąc / y ták náuczáiąc: iż CHRISTVS syn Boży z strony człowieczeństwá nie był synem przyrodzonym y práwym / ále tylo sposobionym. skąd sie to záwieráć mogło / iż dwie persónie / iáko Nestorius kłamał / kłáść sie w Chryśćie miáły. z Máhometány sie w tey mierze y Sárácény y Maury zgadzáiąc. Oburzyli sie nań Beatus kápłan y Etherius Vxumeński Biskup. ktorzy ludźi y pisániem przestrzegli / iż sie heretyctwo ono nie szerzyło: y potym sie rychło zá pilnośćią Papieską y inych Biskupow wykorzeniło.

1. *Elipándus heretyk Arcybiskup Toletański.*

Rok Páński 784. Hádrianá 13. Constántiná y Ireny 5.

PAwel Pátryárchá Cárogrodzki pierwszego dniá Wrześniá záchorzawszy / Pátryárchostwo złożył / y wdźiawszy ná sie mniski vbior / do klasztoru Flori poszedł. Co iż bez wiádomośći Ireny vczynił: przyszłá do niego z synem smutna wołáiąc: Czemuś to vczynił? A on powie-

1. Theophanes. *Páwel Pátryárchá vrząd składa.*

Testáment y rádá Páwłá Pátryárchy.

dział: Bodaybych był nigdy ná tey stolicy nie śiedźiał/ gdy kośćioł zniewo-
lony tyráństwem był / y od inych powszednich stolic wyklety iest. y odszedszy
postáłá do niego Senatory y pány / áby słuchali co mowi: á on rzekł: iesli
Synod powszechny zebrány nie bedźie / á ten blad ktory miedzy wámi iest
nie oddali śie/zbáwieni być nie możecie. y rzekli: á czemużeś śie przy poświe-
ceniu ná obrázoborstwo podpisał? odpowiedźiał: Dla tego teraz pokute
czynie/ áoy mie P. Bog nie karał żem milczał / á dla boiázni prawdym wam
opowiádáć zániechał. y ták z wielka pokuta vmárł. Żáłowáli go wszyscy źli
y dobrzy. Bo był czći godny maż / miłośierny / y Rzeczypospolitey wierny y
Cesárstwu potrzebny.

2. *Theophanes ex actis publicis.* *Tárásius Sekretarz laik wezwány na Pátryarchowstwo.*

2\. Po iego śmierći poczeli ludźie o obráźiech rozmowy czynić/ktore do te-
go czásu nie były wolne. Ná mieysce Páwłá myśliłá Irene z inymi swymi/
kogoby vpátrzyć / ktoryby one trudnośći vspokoić y do Concilium śie zebrá-
nia przyczynić mogł: nie náleźli nikogoż okrom Tárásiuszá Sekretarzá Ce-
sárskiego ále świeckiego/ ktorego gdy do tego námawiáli/żadna miára przy-
zwolić niechćiał. y zebrawszy Irená lud wszytek duchowne y świeckie do
Mágnauri / rzekłá: Wiećie co vczynił Páwel Pátryárchá / opátrzmy ko-
śćioł dobrym náuczyćielem. y záwołáli wszyscy: Nie może być inszy iedno
Tárásius. A Tárásius wystapił y ták o śie mowił: Widze rozerwány ko-

3. *Mowá Tárásiuszá.*

3\. śćioł Boży / á wschodni y zachodni nas co dźień przeklináia. Ciezka rzecz
iest klatwá y oddźielenie od krolestwá Bożego. ieden Chrzest / iedná Wiá-
rá/ieden Kośćioł Kátholicki. Nie śie ták P. Bogu nie podoba/ iáko to gdy-
smy wszyscy iedno. Jesli Synod powszechny złożony bedźie ábysmy w iedno-
śći wszyscy zostawáli/ ia przyzwole. Ale iesli to nie bedźie: ia wykletym y ná
sadźie Bożym/od ktorego mie żaden Cesarz nie wybáwi / potepionym być
niechce.] To słysząc wszyscy/ ná Synod zezwolili. Zátym Tárásius po-

Ná Synod wszyscy zezwolili.

4. *Tárásius poświecony.*

4\. świecony był ná Pátryárche / gdy iuż stanow wszytkich obietnice miał. Acz
w tym śie nieco práwom kośćielnym vwlokło/iż z świeckiego ná ten stan ká-
płáństwá wźiety był: ále śie to wielkimi pożytkámi w onym zwłaszczá rozer-
wániu / hoynie bárzo nágrodźiło. Bo śie sstał z niego wielce duchowny y
nabożny kápłan/ przykład cnot wszytkich / y w surowośći żyćia ná śie ostry/
miłośierny iáłmużnik / á spráwny / madry / y w trudnośćiách pospolitych
dźielny/ vbogim sam służył / y spisány ich regestr miał. Żadnych wczásow y
miekkośći nie záżywał / y zuwáć śie sługom nie dopuśćił. ⁊c.

Ignacius in Tarasio. Apud Surium 25. Februarij.

5. *Sáráceni śie szerzą.* *Eginhardus in vita Car.*

5\. Ná wschodnych kráiách v Sáráccenow po brácie swoim Moyzeszu kro-
lował Aaron przez lat dwádźieśćiá y trzy / szcześliwy ná woynách / á wielki
nieprzyiaćiel Chrześćiáński. rozszerzył pánowánie nietylo w Persyey / ále o-
krom Indiey máło nie wszytkie miał wschodne krolestwá. Ten słysząc o Ká-
rolusie Fránkow krolu/ vprzeymie śie w nim kochał. y gdy posłowie Káro-
lusowi do Jeruzálem y grobu Páná y Bogá nászego dáry nośili: nietylo to
dáć kazał o co prośili: ále grob sam Páński y ono mieysce iemu dárowáł/ áby
w mocy iego był. y gdy śie posłowie wracáli/ wielkie Károlusowi vpominki
posłał. á máło przedtym ná prośbe iego posłał mu był słonia. O ten grob
Boży/ iáko o swoy / wiele krwie Fránkowie potym rozlali.

Grob Boży dárował Aaron Károlusowi.

Rok P. 785. Hádri: 14. Const: y Iren: 6.

1. *Theophanes.* *O Concilium listy rozsyłáią do Papieżá.*

1\. Esarz z Irena mátka pisáli list do Hádriáná Papieżá/ prosząc go
pilnie áby do Cárogrodu przyiáchał ná vspokoienie y ziednocze-
nie kośćiołá Bożeᵒ/ ábo iesliby sam nie mogł/czegŏ sobie nie życzy-
li/ áby posły swoie posłał/ á czás náznáczył/ktoregoby przyiácháć
mogł. Obiecuiac mu wszeláka vczćiwość y posługi y spokoyne
odesłánie

odeſłánie do domu. Piſał też y Táráſius Cárogrodzki Pátryárchá / y przełożył wyznánie wiáry prawie Kátholickie / y z ſtrony obrázow. Liſt ſie ten do Hádrianá / Táráſiuſzá nie náyduie / ále ten ktory do trzech Pátryárchow w teyże ſpráwie / do Alexándriyſkiego / y Antyoſkiego / y Jerozolimſkiego piſał / cáły ieſt. Gdźie też wiáry wyznánie kłádźie / y w nim ono słowo: Wierzę w Duchá ś. Páná y ożywiáiące° ktory od Oycá przez Syná pochodźi. y o obrázach áby czczone były / y o wzywániu przeczyſtey mátki Bożey / y wſzytkich świetych. Odpiſał Ceſárzowi y Irenie Papież ſzeroko / dźiekuiąc Pánu Bogu zá ich pobożność / y one chęć do napráwy zgody y iedności kośćielney. y prośi áby obrázy do kośćiołow przywroćili. y długie o nich wywody z piſmá y Doktorow śś. y z hiſtoriy ſtárych przywodźi. Miedzy inymi wſpomina o-ne powieść o Conſtántynie wielkim / gdy mu Sylweſter Papież obrázy śś. Apoſtołow vkazał. Poſyła też do Ceſárzá poſły ſwoie / Piotrá Arcykápłaná y Piotrá Opátá ś. Sáby. Odpiſał też Táráſiuſzowi Pátriárſze / wiárę y wyznánie iego chwaląc: ále wſtępu ná Pátryárchoſtwo z świeckiego ſtanu nie chwaląc. y niechce iego podnieśienia ná one ſtolicę potwierdzáć / iedno z tym obowiązkiem / ážby obrázy do kośćiołow przywroćił. ktory obowiązek ſam Táráſius ná Ceſárzá przy wybierániu ſwoim włożył / iż ináczey Pátryárchą być niechćiał / iedno ziednoczeniem kośćiołow przez Synod powſzechny y przywroceniem obrázow. Záleca mu też poſły ſwoie &c.

Wyſłał też Táráſius dwu ſwoich z liſty do trzech Pátryárchow / ná Synod ich wzywáiąc / ktorzy gdy do Páleſtyny przyſzli Jerozolimſkie° Pátryárchy Theodorá ſzukáiąc / dowiedźieli ſie iż ná wygnániu od Sáráćenow vmárł. y vdáli ſie do świetych mnichow w oney ziemi / ktorzy im oznaymili / wielką niewolą wſzytkich Chrześćian ktorą od Sáráćenow ćierpią. y nie rádźili im áby co ſobie iáwnie poczynáli / áni tego áby do Alexándriey y Antyochiey puśćić ſie mieli: iż nietylo o ich zdrowia niebeſpieczeńſtwo ſzło: ále y o wſzytkie Chrześćiány pod Sáráćeny / ktorzyby zá tákim poſelſtwem wietſze vćiśnienia y zdrowia y máiętnośći ich złupienia záczeli. y náleźli te rádę / áby ſwoich dwu z nimi do Cárogrodu poſłáli ná ten Synod / Thomáſzá ktory Theodorá Antyoſkiego Pátryárchy był Syncellem / to ieſt ſpráwcą ábo Officiałem / á Janá ktory v Koſmy Alexándriyſkiego ná tymże vrzędźie był. Obá byli świádomi wiáry y wyznánia onych Pátryárchow práwie Kátholickiego y z ſtrony obrázow y przyczyn świetych zá námi. Lecz y wyznánie ich wieli ná piśmie / dáne do Theodorá Jerozolimſkiego / gdy go poświecáć y ſtáwić ná Pátryárchoſtwo miano. y ono wyznánie ich ná piśmie poſłáli ná przyſzły Synod. Sámi też nápiſáli liſt mądry y nabożny / proſząc / áby iedność ś. kośćiołow nápráwiona byłá / á żeby Pátryárchow nie czekáli / zwłaſzczá gdy mieć mogą poſły od naświetſzego Apoſtolſkiego Rzymſkiego Papieżá.

Wrácamy ſie ná záchod. Károlus o Sáxony ſie ſtáráiąc w Pádeburgu támże Synod mieć chćiał / y kośćioły ſtánowił. Gdźie Windichindus kśiąże Sáſkie / ktory ták czeſto od poſłuſzeńſtwá odpadał / vbrawſzy ſie w żebrácze odźienie / miedzy vbogimi v kośćiołá śiedźiał. A gdy krol iáłmużne rozdawáć kazał / on też śćiągnął rękę / y poznał go po krzywym pálcu on iáłmużny rozdawcá / o ktorym v niego wiedźiał. y prośił go áby mu przyczynę zátáienia ſwego oznaymił. A on ſie do krolá prowádźić kazał. A gdy go pytał Károlus / czemu on kśiążetom nieprzyſtoyny vbior ná ſie brał? powiedźiał: chćiałem ſie táiemnicom wáſzym lepiey przypátrzyć. Rzekł krol: cożeś tákiego ku ſwemu vpodobániu widźiał? odpowie iáko nieświádomy ſpraw Chrześćiáńſkich: Dźiwowałem ſie / prawi / czemuś przed dwiemá dniámi był bárzo ſmutny: (bo był wielki piątek wſpominánie męki Páńſkiey:) á dźiś widźiałem ćię ochotnym / y gdyś do ſtołu w kośćiele przyſtąpił / podźiwienie

Actione 3 Nicœ: 2. versione Anastasii Bibliot.

Nicol: Pap: epist: 8.

Duchá S. pochodzenie Tarasius y od Syná wyznawa.

2.

Nicœn: Concil: 2. Act: 2.

Posły do Cárogrodu Papież posyła.

3.

Obwiązek ná Tarasiuſzá.

4.

Listy do Pátryárchow Tarasiuſzá y posłowie.

Posłom do Alexandriey nie rádzą.

Rádá dobra.

Wyznánie Kátholickie dwu Pátryarchow.

5.

Crancius Metrop: Sax: lib: 1. cap: 9. & hist: Sax: lib: 2. cap: 23.

Windichindus kśiąże Saſkie.

W Sakramenćie ołtarza Poganin dźiećiatko widział.

wienie mi wielkie vczyniłá odmiánę y vweſelenie twarzy twoiey. A ná tom ſie nawiecey zdumiewał/ gdym widźiał/ iż z reku drogo vbránego kápłaná/ káżdy piekne dźiećiatko do vſt brał/ ktore ku iednym ſie vśmiecháło y pokwápiáło/ á od drugich twarz iemi ſie brzydząc odwracáło/ á iednák do ich vſt ſie puſzczáło/ y nie widźiałem áby ſie od nich wracáło: co to tákiego ieſt/ nie moge rozumieć. Tedy krol rzekł: Wieleś ſie náuczył/ y wieceyći vkazano á niżli kápłanom y nam wſzytkim. y odmieniwſzy ſzáty iego/ náuczył go táiemnic onych Sákrámentu ołtarzá. Czym ſie kśiąże vweſelił y prośił o kápłaná/ ktoryby go Boſkich rzeczy náuczał/ y táiemnice one czeſto przed nim ſpráwował. A Károlus nie tylo kápłaná/ ále y Biſkupá mu dáć obiecał/ by le mu przyſtoyne v śiebie mieſzkánie zgotował.

Mundeńſkiego Biſkupſtwá fundácia, iáka.

A Windichindus w zamku ſwoim nád rzeką Wiſſera/ Biſkupowi mieſzkánie náznáczył/ y mieyſce ná zbudowánie kośćiołá vkazał. y názwał zámek on Minden/ co ſie z Sáſkiego iezyká wykłáda: moie/ twoie. Bo ná obudwu mieyſcá ſtawáło. y ták Mindeńſkie Biſkupſtwo fundowáne ieſt/ y on z ochwály Pogánin/ ſtał ſie ſtátecznym Chrześćiáninem/ y wſzytká Sáxonia wietſza do pokoiu/ y rozſzerzenia wiáry przeſławney/ nádźieię odnioſłá.

Rok Páński 786. Hádrianá 15. Conſtántiná y Ireny 7.

1. Ignacius in Taraſio vt ſupra.

Concilium Cárogrodzkie roszerwane.

Zjáchali ſie zewſząd ná Synod Biſkupi do Cárogrodu/ przy poſłách Papieſkich y onych od Pátryárchow. ná ktorym gdy w kośćiele Apoſtołow záśiedli śiodmego dniá Sierpniá ábo Auguſtá: Zołnierze onego Conſtántiná Kopronimá vczniowie/ ktorzy ſie kácerſtwá obrázoborſkiego dobrze byli nápili: podeſzczwáni od niektorych tegoż błedu Biſkupow/ wpádli w kośćioł wołáiąc: Nie dopuśćim/ áby ſie Conſtántiná Ceſárzá wyroki y práwá pſowáć miáły. Biſkupi zá náuką Ceſárzá vćichli/ y z kośćiołá wyſzli/ y potym ſie rozjácháli/ gdy im ták Ceſarz rádźił; vſtąpić ná czás/ á potym woley Bożey czekáć. Papieſcy ſie też poſłowie wrácáli/ ále im Papież w Sycyliey zoſtáć kazał. Irene vmiáłá one żołnierze pokáráć. Bo zmowiwſzy ſie z przednimi/ pieknie one buntowniki rozegnáłá/ y káżdy ſie do ſwego domu wroćić muśiał.

Zołnierze pokaráni.

2. Eginhardus.

Károlus wielki/ Brytony w Gálliey v wielkiego morzá mieſzkáiące nieposłuſzne zgromił/ y do rządu y poſłuſzeńſtwá przywiodł.

Rok P. 787. Hádr: 16. Conſt: y Ireny 8.

1. Theophanes.

Concilium śiodme w Niceiey.

Concilium wielkie w Niceey Bityniey/ ktore śiodmym zowią/ tego ſie roku przećiw obrázoborcom zebráło. Zjácháli ſie zewſząd Biſkupi/ y oni ktorzy dla obrázow wygnáni byli. Do ktorych z Cárogrodu przybył Tárásius/ poſły zſobą Papieſkie/ Arcykápłaná Piotrá y Piotrá Opátá ś. Sáby/ y od trzech Pátryárchow/ onych dwu Thomaſzá y Janá Syngellá/ y niektore świeckie pány y vczone máiąc. Było wſzytkich Biſkupow trzy ſtá piećdźieśiąt/ á drudzy mowią/ iż trzy ſtá śiedmdźieśiąt y śiedm.

Phocius.

2. *Akcia pierwſza.*

Dniá dwudźieſtego y czwártego Wrześniá ábo Septembrá/ w kośćiele ś. Zofiey názwánym/ w imię Páńſkie pierwſza Akcia ábo záśiedzenie vczynili Oycowie. Záśiedli poſłowie Papieſcy/ dwá Piotrowie oni/ y Jan y Thomaſz/ poſłowie trzech Pátryárchow wſchodnych/ y inni po nich. Tám Tárásius Cárogrodzki vczynił przemowę o przyczynie zezwánia onych Biſkupow/ y vpominał wſzytkich/ áby ſpráwiedliwie ſądźili/ á nowiny z kośćiołá Bożego wykorzeniáli/ y mocno ſie herczyom ſprzećiwili. Czytano też liſty Ceſárſkie/ w ktorych ono Páwłá Cárogrodzkiego przy śmierći wyznánie oznaymiał/ y ktorym ſie do prágnienia Sy-

nia Synodu porußył. Zá czym oycowie błogoſłáwili Ceſárzá y mátkę iego/ iż ſię ták wierze świętey przyſługowáli. Potym ſłuchano trzech vpádłych Biſkupow y pokuty ich / pierwßego Bázyliußá Ancyráńſkiego / ktory vpádek ſwoy w obrázoborſkie kácerſtwo wyznawáiąc/ y o przyięcie pokornie proßąc/ tákie z kárty odwołánie ſwoie czynił. *Odwołanie Baſiliuſsa Biſkupa.*

3. Potwarcom Chrześćian ktorzy obrázy ś. pſuią: anathema. Tym ktorzy piſmo ś. przećiw obrázom przywodzą: anathema. Tym ktorzy obrázow nie czczą: anathema. Tym ktorzy ie báłwanámi ábo idolum zowią: anathema. Tym ktorzy Oycámi śś. y podániem gárdzą/ á iáko czynił Ariuß/ Neſtorius/ Eutychius/ Dioßkorus/ tego przyimowáć niechcą czego im z piſmá nie wywiodą: anathema. By ſię tu poczuli náßy tego wieku nowowiernicy. y dáley mowi: Tym ktorzy mowią/ iż obrázy nie ſą od Oycow śś. podáne: anathema. Tym ktorzy mowią/ żeby kośćioł Kátholicki idoły ábo báłwany przyymował: anathema. to ieſt/ wieczne przeklectwo / y od Bogá y kośćiołá oddźielenie. Tákież odwołánie vczynił Theodorus Mirrheńſki/ y Theodozyus Amory/ Biſkupi. Przydał ten Theodozyus/ o świętych reliquiách y kośćiách/ iż ie czćił/ á przyczyny świętych Bożych wzywa. Tákie ich odwołánie gdy Synod pochwalił: pokutę ich przyiął/ y záśieść im miedzy inemi Biſkupy kazał. O inych Biſkupách ktorzy w tym błedźie dawnieyßy y twárdßy byli/ y pokutá ich y ßczerość nie ták doznána byłá: ná inßy czás wypytánie odłożono/ ácz oni záraz pokutę pokázowáli. Bo mowił Táráſius: Stáre niemocy trudno leczyć/ iáko y ſtáre nałogi.

4. *Akcia wtora.* Ná wtorey Akciey 26. dniá Września ábo Septembrá czytano liſty Hádrianá Papieżá / y do Ceſárzow / y do Táráſiußá piſáne. y pytáli posłowie Papieſcy Táráſiußá / ieśli ná liſt on y wiárę ktora w nim wyznána ieſt/ zezwala? A on rzekł: Apoſtoł do Rzymian rzekł: Wiárá wáßá po wßytkim świećie opowiádá/ zá nią idę/ y liſty Rzymſkiego Hádrianá przyimuię. Pytáli záś wßytkiego Synodu oni posłowie/ ieśli liſty Hádrianá przyimuią? Powiedźieli wßyſcy Biſkupi / przyimuiem / y zá nim idźiem. Toż vczynili Archimandritæ, y on Plato. *Liſty Papieſkie przyimuią.*

5. *Akcia trzećia.* Ná trzećiey Akciey ktora byłá 29. dniá Września/ Grzegorzá Biſkupá Neocezáriey wypytywano. Bo on był ſrogi prześládowník Kátholikow. Ale gdy nie wßytkiego nań dowodzono: Posłowie Papieſcy przyiąć pokutę iego y zoſtáwić go przy Biſkupſtwie kazáli. Czytano támże liſt Táráſiußá do trzech Pátryárchow / y odpis mnichow z Páleſtyny imieniem Pátryárchow wſchodnych. A gdy ie wßyſcy pochwalili/ Posłowie Papieſcy ná te ktorzy ináczey rozumieli/ dáli wyrok imieniem wßytkich/ áby byli Anathema. y wołáli ná ßcześćie Ceſárzowi/ iáko nowemu Conſtántynowi / y Irenie iáko nowey Helenie.

6. *Cżwarta akcia.* A dniá pierwßego Pázdźierniká ábo Octobrá / przywodzono rozmáite piſmá/ y z Bibliey y z Doktorow świętych/ y z hiſtoriy / y z powieśći niewątpliwych/ o ſtárym zwyczáiu kośćielnym z ſtrony obrázow. Przywiedźiono y onę powieść ś. Athánázego o obráźie vkrzyżowánym w Berytie od Zydow/ y o cudách y náwroceniu Zydow / ktora ieſt położona w żywoćiech świętych. ktorey oycowie nie przygánili / ále ſłucháiąc iey płákáli / iákoby ią ktory Ewángeliſtá powiádał. *20. Nouembris.* To oznaymić potrzebá: iż to vmeczenie obrázu od Zydow w Berytie/ nie zá czáſu śię Athánázyußá Alexándryiſkiego Biſkupá ſtáło: ále inßy był Athánázyus ktory to piſał/ zá czáſow tegoż wieku/ to ieſt Conſtántyná Ceſárzá y Ireny: nie dáleko przed tym śiodmym Concilium / gdy Sáráceni y Zydowie y heretycy ná obrázy powſtáli. Bo śię táknáydnie ten czás w kośćielnych lekcionarzách/ czáſu Conſtántyná y Ireny. Dwá byli Conſtántyni y dwie Irenie / iáko śię wyżßey / kto pomni/ po- *Vmęczenie obrazu w Berićie.*

 wiedźiáło.

wiedźiáło. Irená pierwsza byłá z pogáństwá bábá tego Constántyná młodego / á tá druga mátká iego.

7. *Piata akcia.*

Ná piatey Akciey czwarte° dniá Paźdźierniká ábo Octobrá / czytano pismá przećiw obrázoborcom / y wywody ich fałszywe zbiiano / y dowodzono nie / iáko pismo ś. psowáli y fałszowáli. Zá czym ná nie powtorzono ánátemy.

8. *Szosta akcia.* *Concilium wielkie bez Papieża nie może być.*

Ná szostey Akciey piatego dniá tegoż mieśiacá czytano oycom fałszywe ono Concilium heretykow / ktore śiodmym powszechnym názwáli / y powiedźiano / iż żadne Concilium Ekumenickie ábo powszechne być nie może ieśli ná nim Rzymski Biskup nie był / ábo posłow y listow Synodálskich nie posłał. Gdy też miedzy inemi błedy ich czytano / iż Sákráment Eucháristiey obrázem ćiáłá Chrystusowego názwáli / y do tákiego sie tylo obrázu ználi: Oycowie tym sie záraz obráźili / y przez Epiphániuszá dyákoná powiedźieli:

Prawdziwe á nie malowane ćiało Chrystusowe w Sakramenćie.

Zaden z onych trab Duchá ś. Apostołow y prześwietnych Oycow nászych / obiáty ábo ofiáry nászey / ktora sie ná pámiatke CHRISTVSA Bogá nászego y żywotá iego czyni / nie zwał obrázem ćiáłá iego. Bo Pan nie rzekł: Bierzćie y iedzćie obraz ćiáłá mego; ále bierzćie iedzćie ćiáło moie. Przed poświeceniem niektorzy Oycowie zowia chleb y wino / typámi ábo obrázámi / ále po poświeceniu / własnie sie zowie y iest ćiáło y krew / y ták wierzyć sie ma. y ine sie fałsze onych obrázoborcow ná ten dźień zbiiáły y odrzucáły / y táiemne chytrośći ich y złośći odkrywáły.

9. *Siodma akcia.*

Siodma y ostátnia Akcia byłá trzynástego dniá ábo dwunástego / iáko iest w Menologium Greckim / Paźdźierniká ábo Octobrá. Ná ktorey wyznánie wiáry Kátholickiey vczynili. A kłádac Niceńskie Simbolum, ábo wyznánie ono pierwsze / przyłożyli ono słowo / *y od Syná*, mowiac: Wierzymy w Duchá ś. y ożywiáiacego / ktory od Oycá y od Syná pochodźi. Bo obrázoborcy przeli tego / iż Duch ś. od Syná nie pochodźi. Oycowie w tym sie im sprzećiwili / iáko y Tárásius Cárogrodzki / iáko sie wyższey wspomniáło / ktory w swoim wyznániu rzekł: Pochodźi Duch ś. przez Syná. Co sie zá iedno rozumieć miáło / y od Syná / y przez Syná / y ták Papież Hádrianus Tárásiuszá wymawiał / wyznánia iego nie gániac. O czym ná Concilium Florenckim w Ferarzu ná piatym záśiedzeniu z Greki mowiono / gdy im vkazano náystáre pismo Láćińskie Synodu tego śiodmego / w ktorym sie to słowo dowáło / y od Syná.

Ducha S. pochodzenie y od Syna Concilium zna.

Patrz w roku 766. y w roku 785.

Sesio: 5.

10. *Wyrok Concilium o obrazach.*

Támże o obrázach wyrok y postánowienie vczynili táki: Wedle nátchnienia Boskiego świetych Oycow / y podánia kośćiołá Kátholickiego / áby iáko krzyż ś. ták y obrázy Páná y Bogá / y Zbáwićielá nászego IEZVSA CHRISTVSA, y niepokaláney Pániey nászey świetey Bogárodźice / y Anyołow / y wszystkich Swietych / málowáne y stáwiáne w kośćiele były / ktore czćić mamy nie latrią (to iest nie ta czćia ktora sámemu Bogu służy) ále iáko czćimy krzyż ś. y Ewángelia / y ine poświecone rzeczy. Bo cześć obrázu śćiaga sie y obráca do persony ktora obraz znáczy.] To Concilium.

Latriey obrazom nie daia.

11. Apolog: lib: 1. & 3.

Tákże ś. Dámáscenus czesto to nábiia / iż látriey ábo czći Boskiey dáwáć nigdy obrázom nie mamy: y tákie miedzy heretyki kłádźie / ktorzyby to twierdźili. Bo krzywde wielka Chrześćiáństwu czynia / iż dla nich Chrześćiány przećiwnicy báłwochwálcámi zowia.] Co w szkołách o tym vczeni mowia / y iáko sie vgadzáia y wymawiáia / tego tu wnośić nie potrzebá. Wielkie podobieństwo / iż oni vczeni / ábo o tym Concilium nie wiedźieli / ábo potwarzom ná nie vwierzyli.

Wykrzykanie Oycow na Synodzie.

Po wyznániu wiáry y tym wyroku około obrázow / záchodźiły wołánia Oycow onych: wszyscy ták wierzym / wszyscy iednoż rozumiemy / wszyscy zgodnie podpisuiem. To wiárá Apostołow / to wiárá Oycow to práwowierna wiárá. Wierzac w Bogá iednego w Troycy chwálebnego / czći godne obrázy cáłu-

brázy cáłuiemy. y kłádli klatwy wedle ártykułow ná przećiwniki: kto piſmo świete ná báłwany vczynione ná obrázy obráca: anathema. kto obrázy báłwanámi ábo idolámi zowie: anathema. kto ná Chrześćiány mowi/ iż obrázy zá Bogá máią: anathema. Długie látá Ceſárzom Conſtántynowi y Irenie mátce iego. Nowy Conſtántinus/ nowa Helená. Badź Pánie ſtrożem pánowánia ich/ Heretykom anathema. kto málowánych z Ewángeliey powieśći nie przyimuie: anathema. Vſtáwili y niektore Kanony y práwá. y ono: áby żadny świecki pan Biſkupá nie podawał/ ále żeby wybrány był od Biſkupow ſtrony oney/ á poświecony ábo od wſzytkich ábo od trzech przynamniey. Oycowie oni ták pieknie y ſpokoynie ſwoy on wielki Synod ſkończywſzy/ do Cárogrodu iecháli/ gdźie ie Ceſarz z mátka wielce vczćił/ y weſele wſzytkiemu ſie kośćiołowi wroćiło y pokoy świety. Obrázy Ceſarz ſam naprzod w kośćiele/ potym y w ſwoich pálacách poſtáwił/ y wſzedźie toż czyniono/ y śćiány kośćielne odárte chedożono. Biſkupi ktorzy błądźili/ y z obrázy woyne podnośili/ do ſwoich Biſkupſtw dla pokoiu gdy pokutowáli przywroceni ſa. Acz te łácność y miekkość niektorzy świeci/ Táráſiuſzowi zwłaſzczá Pátryárſze gánili/ miedzy ktoremi był Theodorus Studitá/ y Sábá. y o to był Táráſius pomowiony/ iż świetokupce ktorzy zá ſwoie poświecenie pieniadze dawáli/ przyimował y rozgrzeſzał. W czym go oczyśćia Ignácius onego wieku piſarz.

12. Pánowie Biſkupow wybieráć nie máia. Ignacius in vita Taraſii. *Obrázy poſtáwione w kośćiołach.* *Weſele kośćiołow wſzytkich.* *Koniec Concilium śiodmego.*

Wracamy ſie ná zachod. Károlus wielki do Rzymu roku tego przyiáchał/ y kilá dni tám mieſzkał. á potym ſie przećiw Heregiſiuſzowi ábo Arichiſiuſzowi kśiążećiu Benewentu Longobárdowi puśćił. ktory mu ſie vkorzył/ y wſzytko coby kazał vczynić obiecał/ y w zaſtáwie ſyná mu ſwego Grimoáldá dla mocnieyſzego przymierza y poddáńſtwá podał. Potym rychło vmárł/ á Károlus ſyná iego Grimoáldá ná onymże kśieſtwie poſtáwił. A on Paulus diaconus ktory v Arichiuſzá mieſzkał/ do Káſſynu ſie puśćił/ y tám mnichem zoſtawſzy ſkończył/ y Reguke ś. Benedyktá proſzony wyłożył/ iáko ſie wyżſzey powiedźiáło. Wroćiwſzy ſie do Rzymu Károlus/ Wielkanoc z Papieżem świećił. Gdźie ſie Kántorowie iego z Kántormi Papieſkiemi poſwárzyli/ iedni drugim o śpiewánie kośćielne przygániáiac/ á kaźdy ſwoie śpiewánie chwaląc. Károlus záwoławſzy ſwoich pytał ich: Gdźie ieſt czyſtſza wodá/ we źrzodle czyli w ſtrumieniu? Powiedźieli; we źrzodle. Nieyćieſz ten wyrok; gdyż Rzymſkie śpiewánie ieſt źrzodłem/ á v Fránkow ieſt ſtrumień/ lepſze y pieknieyſze ich ieſt śpiewánie. y nábrał Rzymſkich do Fráncyey Kántorow/ áby nie ináczey śpiewano/ iedno iáko w Rzymie. Ale to trwáć nie mogło. Odmieniał ten y ow/ y oney ſie wolnośći trzymał/ ktora ś. Grzegorz dał Auguſtynowi w Angliey/ mowiac: Wybieray z inych kośćiołow coć ſie zda nabożnieyſzego y ludźiom milſzego.

13. Regino. *Károlus do Rzymu przyiáchał.* Leo Oſtienſis lib. 1. cap: 13. *14. Kántorowie Papieſcy z Károluſowemi.* Chron: vetus Caroli. Amalar: in prolog: de ordi: Antipho.

Z Rzymu Károlus do Fráncyey ſie wroćiwſzy/ zwoiował Táſillona kśiąże Boioárſkie ábo Báwárſkie/ bez wylania krwie. Bo gdy áż do Auguſty z woyſkiem záćiagnał/ y drugie z Auſtráſiey y Turyngiey y z Háſſy puśćił/ y trzećie Pipinowi ſynowi wieść kazał: przeſtráſzył ſie Táſillo/ á zwłaſzczá iż miał do śiebie wſkazánie Papieżá Hádrianá/ y pogrożenie klatwy/ áby Károluſá ſłuchał/ y wiáry mu dochował. A vczynił wſzytko co ſie Károluſowi zdáło/ y zá rekoymia wiáry ſyná mu ſwego Theodoná z inemi dał. Do tey woyny pobudzáłá Táſillá żoná iego/ ktora byłá corká Deſideriuſzá królá Longobárdow do Fráncyey wygnánego. A iuż był ſobie ná te woyne zmowił Hunny ábo Auares. Lecz P. Bog wſzytko vſpokoił/ ſzcześćiem onym Károluſowym/ zá błogoſłáwieńſtwem Papieſkim.

15. Kśiąże Báwárſkie zwoiowáne. Eginhardus.

Rok Páński 788. Hádriana 17. Conſtántiná y Ireny 9.

Conſtánti-

1.
Theophanes.
Małżeństwo Constantina Cesarzá.
Woyná Károlusá z Irena y synem iey.
Regino.

COnstántinus Cesarz nie rad wźiął zá żone Márya Armenke/ do ktorey go mátká Irene przyćisnełá. Bo corke Károlá wielkiego iuż był sobie vpodobał. Byłá tá Márya podlego rodu / iedno iż iey stryi Filáretus świety y miedzy świete v Grekow poczytány był/ tym do ták wysokiego małżeństwá przyszłá. Zátym Irená ná Károlusá woyne podniosłá o to/ iż kśieśtwo Beneweńtu do swoiey władzey wźiął/ y ine miástá okoliczne we Włoszech / ktore pierwey Grekowie mieli. Drudzy mowia/ iż ia ná Károlusá Aldegisus syn krolá Desideriuszá/ ktory w Cárogrodźie mieszkał / pobudźił: chcac do krolestwá oycowskiego przystep mieć. A gdy Theodorá Exárche/ stárośte Sycyliey z woyskiem do Włoch y Beneweńtu Cesarz wypráwił: Grimoáldus kśiaże Beneweńtu y Ildebrándus kśiaże Spoletáńskie z Fránkámi pod wodzem Winigissem Károlusowym posłem/ zástáwili sie Grekom w Kálábriey / y dawszy im bitwe/ poráźili ie bez swoiey szkody/ y bárzo wiele Grekow pobili oni Longobárdowie przez Fránkámi złaczeni. W tey bitwie zginał Aldegisus krolewic / ktory przez Greki spodźiewał sie krolestwá oycowskiego dostapić.

Theophan.
Aldegisus syn Desideriuszá zginał.

2.
Regino & Eginhardus.
Tásyllo z synem do klasztoru.

Tegoż roku on Tásillo kśiaże Báwárskie / gdy wiáry Károlusowi nie dotrzymał/ zdrowiem dárowány do klasztoru z synem Theodonem iść/ y obá mnichámi zostáć muśieli. A oni Hunni ábo Auares, ktore był sobie zmowił Tásillo/ wpádli z dwiemá woyski y do Báwárskiey źiemie/ y do Márki Forotulieńskiey. Ale ná oboygu mieyscu zráženi sa/ y do Pánnoniey sie wroćili.

3.
Woyny z Hunnámi ośm lat.
Eginhardus in vita Caroli.
Hunnowie vpádli, skarby ich do Fránciey.
Hunnowie ábo Awarowie iaka moc mieli.

Lecz z nimi Károlus ośm lat woyne wiodł/ raz tylo sam osoba swoia ná niey bedac/ á przez syná Pipiná y stárosty ia odpráwuiac. y do tego ośmego roku przyszło / gdy sie záwżdy Fránkom powodźiło / iż wszytká szláchtá Hunnow onych ábo Awarow w Pánnoniey poginełá / y krolestwo ich y chwałá vpádłá/ y skárby wszytki y bogáctwá / ktorych z łupow wielu narodow / y z sámych Cesárzow Cárogrodzkich názbieráli / wynieśione sa do Fránciey. y żadna woyná ták nie vbogáćiłá Fránciey iáko tá. Bo do tego czásu Fránkowie vbodzy byli. Wiele śie tám w Pánnoniey krwie rozláło/ y nie mieysce gdźie Kágánow ábo krolow Awarow pálac był/ puste zostáło/ y nie poznáć áby tám ludźie mieszkáli. Był ten narod postráchem świátá/ y wschodne y zachodne ludźie wielkimi porażkámi gubili / y Cesárzá Cárogrodzkiego pod dań y pobor podbiiáli / y czesto pod mury miástá onego przybiegáli. Pan Bog zá grzechy pohańcámi tymi karze Chrześciány: ále vkaráwszy sługi swe/ Pogány gubi. zwłasczá gdy pobożne pány/ iáki był Károlus/ dáie.

4.
Cranc: in Saxo: li: 2. cap: 14.
Bremeńskie Biskupstwo.

Biskupstwo Bremeńskie w Sáskiey źiemi fundował Károlus wielki y bogáto nádał. Pierwszy Biskup był w Bremie Wilchádus.

Rok P. 789. Hádr: 18. Const: y Ire: 10.

1.
Theophan.
Zwádá Cesárzá z mátka.
Pan młody vbity.
Ignac: in Tarasio.

W Cárogrodźie Constántyná Cesárzá/ domowi iego ná mátke poburzyli / áby iey máiac iuż lat dwádźieśćiá rzadźić wiecey nie dopuszczał/ y sam widźiał iż Stauracius Patricius wszytko w reku miał/ á do niego nikt sie vdáwáć nieśmiał. y porádźiwszy sie swoich/ chćiał Staurácius zá poimáć/ y ná wygnánie do Syciliey posłáć. A Staurácius sie poczuł / y przećiwniki swoie vprzedźił y poimał/ y do Syciliey niektore wygnał. A sámego páná młodego vbity wychodźić mu z pokoiu długo nie kazał. y żołnierze do tego przywiodł iż przysiegli pokiby mátká byłá żywá/ synowi rzadźić dopuśćić nie mieli. Jednego z onych ktore Irená prześládowáłá/ Janá niejákiegȯ Protáspátárzá/ gdy z więźienia do kośćiołá vćiekł/ Táráśius Pátryárchá obronił. y gdy straż miał nád sobá/ on táiemnie iego potrzeby wszytki opátrował. A gdy go iednák wykrádli co nam

co náń ſtrzegli/ ßedßy ná pálac/ záklał wßytkich ktorzyby temu ßkode iáką czynić mieli ktory ſie do kośćiołá vćiekł. y nie śmielić mu nic czynić/ y puśćić go wolno muśieli.

Taraſius wybáwił więźnia.

W bitwie wodney z Száráceny/ gdy Theophilus hetman Cesárſki przegrał/ poimány y do Aaroná krolá Száráceńſkiego przywiedźiony ieſt. Kazał mu ſie CHRISTVSA przeć y do Máhometá przyſtáć. On wołał przy Chryſtuśie vmrzeć. y śćięty ieſt/ y meczeńſką korone wźiął.

2\. Teophhan. *Theophilus hetman męczennik.*

Rok Páńſki 790. Hádriáná 19.

Conſtántiná ſámego 1.

ZOłnierze Rzymſcy w Armeniey/ zmowili ſie áby Conſtántinowi Cesárzowi pomogli/ żeby ſam bez mátki krolował. y ná ich záwołánie/ y oni co byli mátce przyśiegli/ zezwolili/ iż Irená wyzwolić syná ktorego iáko w więźieniu trzymáłá/ y sámá mu vſtąpić muśiáłá. Ktory wźiąwßy moc/ pokarał vrzedniki od mátki poſtáwione/ y onego Staurácyußá/ y ták ſam krolował bez mátki. Tegoż roku ogień ſrogi Cárogrodu wielką cześć popſował. W Hißpániey po śmierći Maurogátá ná kroleſtwo Gáleciey náſtąpił Veremundus dyákon/ ktory Alfonſá krolá wygnáncego przywroćił/ y tym ſie bárzo Chrześćiánom przyſłużył. Bo iuż ono kroleſtwo vpadáło.

1\. Theophan. *Irená złożona z páńſtwá.* *Ogień w Cárogrodźie.* *Hißpánia.*

Rok Páńſki 791. Hádriáná 20. Conſtántiná ſámego 2.

COnſtántinus Cesarz z namowy ſwoich pánow zás ſwoie mátke Irene do pánowánia z ſobą przypuśćił. y dniá piętnaſtego Styczniá oboie zá Cesárze obwołáni ſą. Tegoż roku tenże Cesarz ná Bulgáry ſie wypráwił/ á zwiedźiony od iákiegoś Pánkráciußá gwiazdárzá wießczká/ o pewnym ſobie zwyćięſtwie tußył; ſrodze porážony ieſt od Bulgárow/ y on wießczek zábity był.

1\. Theophan. Theophan. *Bulgarowie Ceſarza poraźili.*

A gdy żołnierze Nicephorá syná Conſtántiná Kopronimá/ chćieli ná páńſtwo wſádźić: Cesarz go poimał y ine bráćią iego/ ſtryie ſwoie/ to ieſt/ Nicete/ Antimá y Eudoxiußá. y zá rádą mátki y onego Staurácyußá/ Nicephorowi oczy wyłupić/ á drugim trzem ięzyki poVrzynáć kazał. Zábił y Alexiußá Patricium, ktorego żołnierze z Armeniey vczynić Cesárzem chćieli. To okrućieńſtwo ſtáło ſie mieśiącá Sierpniá w ſobote/ ktore ták Pan Bog zápłáćił/ iż tegoż mieśiącá y w ſobotę w pięć lat/ temuż Cesárzowi Conſtántinowi oczy tákże wyłupiono.

2\. *Conſtántinus na ſtryie ſwoie okrutny.* Theophan: eodem anno.

Károlus nád Awarmi ábo Hunnámi w Pánnoniey/ po trzydniowym pośćie ktory woyſko wßytko czyniło/ y po Litániách y ofierze Mßey świętey/ wielkie zwyćięſtwo bez ſwey ßkody od P. Bogá odnioſł. W Rzymie Tyber Rzeká w mieśiącu Grudniu wyſoko wylałá/ y wielkie ßkody w murách/ w moſtách y w polách poczyniłá.

3\. Annal: Frane. *Zwyćięſtwo nád Hunnámi.* *Tyber wylał.*

Rok Páńſki 792. Hádriáná 21. Conſtántiná ſámego 3.

SYnod w Rátisbonie/ ná ktorym Felix Vrgelitáńſki Biſkup potępiony ieſt iáko Neſtorian. Ták potępionego Angebeltus Opát do Rzymu do Papieżá Hádriáná prowádźił/ y tám ſie kácerſtwá ſwego zárzekł.

1\. Annales Franc. *Felix heretyk.*

Rok Páńſki 793. Hádriáná 22. Conſtántiná ſámego 4.

W Hißpániey Alphonſus krol Gálleciey názwány Castus, bo w małżeńſtwie czyſtość chował/ brzydząc ſie oną niewolą Maurow/ w ktorey pánieńſka czyſtość zacnych białychgłow zá trybut y dań dawáná

1\. *Alfonſus Sáráceny pobił.*

Tudenſis. wána byłá: ácz nierownemi śiłámi / o Mauri ábo Sáráceny / w Bogu śile
ſwoie kłádac / pokuśił ſie. y zwiodſzy z nimi bitwe / zábił ich śiedmdzieśiat
tyśiecy / y ine ná nich bitwy wygrawał / iż Chrześciánie z oney niewoli po-
czeli głowe podnośić / á Máhometani ſerce trácili. Ná dziekowánie Pánu
Bogu zbudowáł kośćioł wielki w Owećie / gdźie ſtolice ſwego kroleſtwá
miał. Károlus wielki ſłyſząc o iego wyſokich cnotách / chćiał z nim w pie-
kney przyiáźni żyć / co mu też ſtáwe iednáło.

Rok P. 794. Hádri: 23. Conſtántiná 5.

1. Synod Fránkfordſki o obrázy.

A ſtárániem Károlá wielkiego w Fránkofordźie zebrány ieſt Sy-
nod / ná ktorym było bliſko trzy ſtá Biſkupow / ze Włoch / z Gál-
liey / z Niemiec y z Angliey / przećiw Elipándowi Arcybiſkupo-
wi Toloſáńſkiemu w Hiſzpániey / y przećiw iego towárzyſzowi one-
mu Felixowi / ktorzy odwoławſzy ſwoie kácerſtwo w Rzymie przed
Hádrianem Papieżem / zás ſie do niego wroćili. Ci dwá wznawiáli w Hi-
ſzpániey fałſz Neſtoriáńſki / mieniac iż Pan CHRISTVS wedle człowieczeń-
ſtwá nie był własnym y przyrodzonym ſynem Bożym / ále tylo przyſpoſobio-
nym. y śmiał ſie on Elipándus y o Károluſá kuśić / liſt do niego piſząc / y ná
Elipándus heretyky Felix potępieni. on go błąd námawiáiac. Ná tym tedy Synodźie liſty tego Elipándá czytá-
ne y rozbieráne były / y oſadzony ieſt y potępiony iáko Neſtorian / ktory od
Maurow y Máhometanow / v ktorych w niewoli był / ſmrodu ſie onego y
lekkiego o CHRISTVSIE vważenia nápił. Po Synodźie onym nápiſał do
niego liſt Károlus y do wſzytkich Biſkupow w Hiſzpániey / liſt wielkiey náu-
ki y miłośći około duſz ludzkich pełny / w ktorym go do pokory y iednośći ko-
śćielney vpomina / y poſyła im y wyrok Synodu y liſt Papieſki / y kśiążki
Pauliná ktoremi ono heretyctwo zbiia / y fałſze iego vkázuie.

2. O obrázy ná Concilium potwarz.

Ná tymże Synodźie Fránkofordſkim niektorzy vczeni z Gálliey ſámi o-
ſzukáni / Biſkupy one tám ſkupione oſzukáli / mieniac y twierdząc iż Conci-
lium śiodme Niceńſkie obrázy kazáło chwalić iáko Bogá / tą czćia co y Troy-
cą ś. to ieſt látria. Ci Doktorowie ktorzy táką ſpráwę Biſkupom piſmem
ſwoim dawáli / nie czytáli ábo nie mieli do czytánia onego Concilium Ni-
ceńſkiego y wyroku / iáki ná nim o obráziech vczyniony ieſt. Boby tego mo-
wić byli nie mogli. gdyż Niceńſkie ono śiodme Concilium przećiwną náukę
ſtánowi / á obrázom czći żadney Boſkiey nie dáie / y mowi iáwnie: iż látria
czczone być nie máią. Biſkupi też oni ták byli niedbáli / iż ſobie vkázáć y czy-
táć dekretu onego Concilium nie kazáli / y ták ie ſpotwarzone w proſtoćie
potępili. Zárazſie im tám poſłowie Papieſcy ſprzećiwili / y potym ſie prá-
wdá odkryłá / gdy ono ſtánowienie ich zgánił Papież Hádrianus / y mocny
Biſkupi oſzukáni. liſt piſał broniąc Concilium Niceńſkiego. A wyrok onych Fránkofordſkich
Biſkupow iáko mocy żadney nie miał / ták też y piſmo y poſtánowienie ich
o tym / w tym ſie Synodźie nie náyduie / ſámo tylo Elipándá y Felixá potę-
pienie. Z inych ſie tylo piſárzow tá omyłká ich bierze. Było potym kilká
oſob w Fránciey ktorzy ná Synodźie Páryſkim zá krolá Lodowiká ſyná Ká-
rolá wielkiego w te ſie poſwarki z ſtrony czći obrázow vpornie wdawáli: ále
potym wſzytko vćichło / á Concilium powſzechne Niceńſkie wtore w ſwey
mocy / y potwierdzeniu iego od Papieżow / ſtáneło.

Annales Franc. Zás Sáxonowie odpádli od Károluſá wielkiego / y ná nie ſie wypráwi-
wſzy / znowu ie do poſłuſzeńſtwá przyiał.

3. Michael Monach. Theodorus Studitá.

Studytá Theodorus świecá wſchodnych kráiow / ſtanu mniſkiego / te-
go roku roſtropnośćią y piękną chytrośćią Plátoná vłowiony / muśiał ſtár-
ſzym ábo Opátem onego klaſztoru ś. Plátoná zoſtáć. Bo gdy go ná to Plá-
to námo-

to námowić nie mogł: zmyślił ſobie niemoc y do śmierći gotowánie. y przełożył bráćiey áby ſtárßego obieráli. y wßyſcy ſię ná Studytę zgodźili/ iż iárzmá onego/ ácz nie rad/ vść nie mogł.

Rok P. 795. Hádri: 24. Conſtántiná 6.

1. HAdrianus Papież żywotá tego ſkończył 26. Grudniá/ zá ktorego wielkie y dźiwne Pan Bog y przezeń kośćiołowi ſwemu dobrodźieyſtwá vczynił. Tráfił ná pány nabożne ktorzy go iáko oycá ſłucháli/ kośćiołá świętego bronili y on vbogáćili. Zá niego wiele ſię Pogáńſtwá do CHRISTVSA náwroćiło. Włoſka ſię źiemiá od Longobárdow wyzwoliłá y od Grekow obroniłá/ ktorych y Longobárdow/ ćięzkim iárzmem śćiśniona byłá. Co ſię wßytko krzyżá ś. ábo CHRISTVSOWą mocą sſtáło/ ktory Piotrowi dał po wodźie chodźić. Śiedźiał lat dwádźieśćiá trzy/ mieśiecy dźieśięć. Piſał wiele liſtow ktorych nie máß/ ſummáriuß tylo ich zoſtał y liczbá. 2. Károlus bárzo ſię záſmućił śmierćią Hádriana/ ktorego iáko oycá czćił/ y miłował iáko przyiaćielá. Zá duße iego po wßytkich króleſtwách nietylo ſwoich/ ále y obcych/ ſtárał ſię áby P. Bogá proßono/ y wielkie iáłmużny ná to rozſyłał. O czym zoſtał liſt do Offy krolá Angliey Merciorum. Sam też Károlus wierße vczyniwßy ná iego grobie záwieśić kazał/ ktore y dźiś trwáią ná Wátykánie/ w ktorych wielką miłość ku onemu ſwe[v] przyiaćielowi pokázuie y ſam śiebie miánuie. Piße o Károlußie Eginhárdus iego Kápellan ktory był świádom wßytkiego/ iáko wielkie iáłmużny rozſyłał po wſchodnych kráiách: do Syriey/ Egyptu/ Afryki/ Jeruzálem/ gdźie o vbogich Chrześćiánách wiedźiał.

Smierć Hádriana Papieżá.
Iáko ßczęśliwy był.
In hiſtor: Angl: in addit: ad Bedam lib: 2. cap: 14.
Zá duße doſyćczynienia.
Nagrobiec od Károlußa piſány.
In vita Caroli.
Iáłmużny Károlußá.

3. Nád wßytkie ine kośćioły ná świećie/ nawięcey ſię kochał Károlus wielki w kośćiele ś. Piotrá w Rzymie/ y niezliczone ſkárby y drogie kámienie poſyłał/ tenże piße/ y prágnął áby kośćioł ś. Piotrá nietylo obroniony od nieprzyiaćioł/ ále y vbogácony od niego zoſtawał/ á Rzym żeby do pierwßey powagi ſwey zá iego ſtárániem przyßedł. Co ten Papież Hádrianus śrebrá złotá w rozmáitych naczyniách y ochędoſtwách do ś. Piotrá y inych práwie wßytkich Rzymſkich kośćiołow nádał/ co pobudował y náprawował/ co ná vbogich żywność y ná ſłużbę kośćielną fundował/ ná piąći wielkich kártách wypiſano z Anáſtázyußá. Wielkiego wydźiwienia godne one tákie bogáte dáry y ßczodrobliwość y miłość ku P. Bogu tego Hádriana.

Eginhardus in vita Car.
Hádrianá nádania.

4. Ná mieyſce Hádriana tegoż dniá/ to ieſt w dźień ś. Szczepaná pierwßego męczenniká/ z dźiwnym wßytkich duchownych y Senatu y ludu wßytkiego zezwoleniem y iednośćią/ wybrány ieſt Leo tego imienia trzeći/ y názáiutrz ná ſtolicy ś. Piotrá poſádzony. W Rzymie ſię vrodźił z oycá Aſuppiá/ od młodośći záwżdy miedzy duchownymi wychowány y w kośćielnych nábożeńſtwách/ poſługách y náuce áż do kápłáńſtwá wyćwiczony/ wielkiego v ludźi był mniemánia/ iż go ták prędko porwáli/ y z miłośći ku niemu odwłoki żadney nie czynili. Był człowiek cnot wyſokich/ obrońcá kośćielnych vſtaw mocny/ łáſkáwy y do gniewu trudny/ á do miłośierdźia prędki.

Leo trzeći náſtąpił.

5. Obracamy ſię ná wſchod. Ceſarz Conſtántyn pierwßą żoną ſwoią Márią wzgárdźiwßy/ poſtrzyżoną do klaßtoru poſłał/ á iną Theodotę z grzechem y nieſławą/ do ktorey nierządnie zápalony był/ wźiąć śmiał. Zá czym ſię o iego táki vczynek wiele miedzy Kátholikámi niezgody nášiało/ gdy pochlebcy chwalili/ á dobrzy ktorym Boże y kośćielne práwá były miłe/ gánili y tym ſię brzydźili. Koronował ią y gody czynił w pálacu ś. Menny. Tę koronácyą czynił przez Jozephá Oekonomá Opátá/ mnichá klaßtoru zwánego Konkárátá. Bo iey Táráſius Pátryárchá koronowáć niechćiał/

Conſtántinus żonę włáſną porzuca, á iną bierze.
Theophan.
Ioseph Oekonom cudzołożnicę koronuie.
Theophan.

 y Ceſárzowi

Theodorus Studita in Platone. — *Plato karał Cesárzá.*

y Cesárzowi o to przygániał/ y ile mogł w tym mu sie sprzećiwił. A Pláto on
przezacny mnich oddzieliwszy sie od społecznośći Tárásiuszá / Cesárzowi iá-
wnie iáko Jan ś. grzech on wielki y iáwne cudzołostwo ná oczy przekłádał.
O co poimáć Cesarz Plátoná kazał y mnichy iego / y synowce iego vbiwszy/
ná wygnánie do Tessáloniki posłał.

Plato się oddźielił od Pátryárchy. — *Pátryárchy rozmysł.*

6\. Nie dla tego sie Pláto od Tárásiuszá oddźielił/ izby miał ná ono cudzo-
łostwo Tárásius zezwáláć/ bo tego nie czynił/ ále iż Cesárzá y tego ktory cu-
dzołożnice koronowáł/ nie wyklął. Lecz sie mądry Biskup miał ná co roz-
myśláć/ boiąc sie áby on młody y pierzchliwy y heretyckiego iászczurcego ro-
dzáiu pan/ do heretyctwá sie nie vdał/ y ná kośćioł iákiego wedle oycow
swoich prześládowánia/ nie poruszył. A on Theodorus Studitá brzy-

Michael Monachus eius discipulus. — *Studitá Cesárzá wyklina.*

7\. dząc sie grzechem Cesárzá/ á widząc iáko zá onym złym przykłádem ini pá-
nowie y poddáni iego / żony pomiátáli y w rozmáite nieczystośći vpadáli:
wyklął Cesárzá y rozgłászał wszędźie/ áby sie go wszyscy strzegli/ á swoim zwłá-
szczá mnichom to roskázowáł.] Nie izby moc iáką miał do klątwy kośćielney/
ktorą sam Biskup władnie: ále duchownym obyczáiem dla tákiego iáwnego
grzechu/ opowiádał/ iż od Bogá wyklęty y oddalony iest. Czego gdy sie do-
wiedźiał Cesarz / pierwey go słowy y obietnicámi y vpominkámi vbłágáć y
do milczenia przywieść chćiał / y sámę onę Theodotę ktora mu byłá ze krwie
powinna/ nań náprawowáł/ wielkie dáry posyłáiąc. Lecz sie niczym vwieść
nie dopuśćił/ y grzech Cesárski wszędźie iáko począł gánił.

Studitá vbity y z swemi.

8\. Zá czym rozgniewány Cesarz posłał do Studity y iego klasztoru żołnie-
rze/ ktorzy go srodze vbiczowáli/ y ine przy nim mnichy / ktorzy tákże grzech
Cesárski gánili/ poszárpáli y podrápáli/ áż do krwie wylania. Jedennaśćie
tákich było ktore roku przyszłego ná wygnánie do Tessáloniki posłał. Byli y
drudzy mniszy/ ktorzy Studity násláduiąc/ wyklináli tymże sposobem Cesá-

Do Papieżá pisał.

rzá/ przed ludźmi nań wołáiąc. A Studitá wszytko co sie dźiało do Papieżá
wypisał / y odpisy miał / ktoremi iego męstwo y gorącość Papież chwalił.
Nie náyduią sie te listy / ták iáko sie ine tegoż Theodorá Studity do inych
osob o tymże náyduią.

Ado Viennensis. — *Krol Hunnow ochrzczony.* — *Węgierska Kronika.*

9\. Obracamy sie ná zachod. Károlus wielki záś Sáxony vkroćił. y tám
miał do śiebie posły od Awarow ábo Hunnow / y od krolá ich Theodoniá
ábo Thudwiná/ ktorzy sie pod pánowánie iego podawáli/ y być Chrześćiá-
ny obiecowáli. Przydáie Ado/ iż ten Thudwin do Károlusá przyiáchał/ y z
ludem swoim Chrzest ś. przyiął/ y vdárowány do domu sie wroćił. y Chro-
niká Węgierska świádczy/ iż sie do CHRISTVSA Hunni obroćili/ y kośćioł
mátki Bożey zbudowáli. Zwoiował ie był kśiążę Benewentáńskie Henri-
kus/ y skárby od nich pobráne/ do Károlusá posyłał/ ktore on y do ś. Piotrá
do Rzymu y do inych kośćiołow rozdawał/ y drugiemi pány swoie vczćił.

Rok P. 796. Leoná III. 1. Constánt: 7.

Studitá wygnány. — *Epist: 3.* — *Epist: 1. ex Codice Colum.* — *Theophan.*

1\. STudite Theodorá wygnał Cesarz y z niektoremi iego mnichámi
do Tessáloniki/ y tám nędznie iáko więźień przemieszkał. Wypisu-
ie drogę swoię do Plátoná. Do ktorego też pilnie zá iegoż prosbą
pisał/ vpomináiąc go y bráćią swoię zakonną przezeń / áby sie Ce-
sárzowi vwodźić nie dáli/ áni boiáźnią áni łágodnośćią iáką/ żeby
grzech iego chwalić y iemu pochlebowáć mieli. A tym czásem P. Bog ná
onego okrutniká y cudzołożniká Cesárzá gotował pomstę/ y doł ná zepchnie-
nie iego. iáko Psalm mowi: Błogosłáwiony ktorego ty Pánie ćwiczysz/ y zá-
konu twego náuczasz/ y vlżywasz mu w złych dniách/ poki sie grzesznemu doł
nie zgotuie. Bo mátká iego oná Jrená iáko ią drudzy wymawiáią/ dobrym

ſercem ku kośćiołowi y R. P. zmawiáłá ſie nań z pány/iákoby go byłá z páńſtwá zepchnełá. Mátki dźieći miłuią/iáko oná Agripiná gdy iey powiedźiano/iż ſyn iey Nero będźie Ceſárzem/ále ná Ceſárſtwie ćiebie mátkę ſwoię zábiie. Oná rzekłá: niech zábiie/byle krolował. Lecz tá duchem podobno onym ku ſynowi ſpráwiona byłá/ o ktorym Pan rzekł: Kto wiecey ſyná miłuie niżli mnie/nie ieſt mnie godźien. Miłuiąc wiecey chwałę Bożą y dobre kośćiołá Bożego/y R. P. y ſpráwiedliwość niżli Syná/zráźiłá go z páńſtwá/ktorego źle y nád práwá Boże vżywał. Co ſie przyſzłego roku ſtáło.

Irená myśli ſyná z páńſtwa zrzućić.

2\. Tegoż roku kośći ś. Euphemiey męczenniczki od Ceſárzá Kopronimá w morzu przed lat dwudźieśćią y dwu vtopione/ nálezione ſą tym ſpoſobem. Gdy Jrená Ceſárzowa w Kálcedonie kośćioł ś. Euphemiey/od heretykow obrázoborcow zepſowány y poſzpeczony/nápráwowáłá/ y Arcybiſkupá tám wracáłá: pilnie ſie wſzyſcy o ich świętych reliquiách pytáli/y P. Bogá prośili áby ie obiáwił. y obiáwił ie ták P. Bog. Byli ná wyſpie Lemnie/ iáko ieſt przy iey żywoćie wypiſano/ ktorego wyſpu Komes będąc vkrzywdzony/ y z onego ſwego imienia zepchniony/ przyſzedł do Cárogrodu ſtáráiąc ſie o przywrocenie dobr ſwoich/y do pomocy ſie Kálcedońſkiego Arcybiſkupá vćiekáiąc/ powiedźiał mu z rzeczy/iż ma ś. Euphemiey kośći/ oznáymuiąc dowodnie iáko ſie do onego wyſpu Lemnu doſtáły. Co gdy Arcybiſkup Jrenie powiedźiał/y ſynowi iey Ceſárzowi/y Pátryárſze Táráſiuſzowi: z wielką czćią y pompą z Lemnu przyprowádzone/ y z proceſſyámi/ ná ktorych Ceſarz z mátką czćił one kośći święte/ ná mieyſce z ktorego od Kopronimá wyrzucone były/położone ſą. Jam ie/ mowi ten co piſze Theophanes/ cáłował/ przy tym wprowádzeniu ich przytomnym będąc.

Kośći S. Euphemiey nálezione.

W obroku. 18. Septembris. Theophan.

3\. Leo Papież trzeći wypráwił poſły ſwe do Károluſá wielkiego y poſłał mu vpominki/klucze złote y chorągiew/iáko obrońcy kośćiołá Rzymſkiego. Tákże Károlus wyſłał ſwoie poſły do niego/ poſyłáiąc ś. Piotrowi niektore ſkárby/ ktorych był ná zwoiowániu Hunnow ábo Awarow doſtał.

Leo Papież czći Károluſá. Eginhardus in eius vita.

Kenulfus też krol Merciorum z Angliey poſły tákże do Leoná wypráwił/ oddáiąc mu ſie do náuki y poſłuſzeńſtwá z Biſkupy y wſzytkiemi ſtany kroleſtwá ſwego. Poſłał mu też vpominki/ proſząc błogoſłáwieńſtwá iego/ y o niektore kośćielne ſpráwy pytáiąc.

De geſtis Angl: Continuat: lib: 1. cap: 12.

Rok P. 797. Leoná 2. Ireny powtore 1.

1\. IRená iáko ſie przeſzłego roku z ſwemi przyiaćioły y z onym Stauráćiuſzem zmowiłá: tego roku wykonáłá. Pánowie y vrzędnicy Conſtántyná Ceſárzá poimáli/y w domu Porfiriy/ w ktorym ſie vrodźił onego zámknęli/y w Sobotę w godźinę dźiewiątą/ okrutnie mu oczy wyłupili/ z czego potym vmárł. Przez dni śiedmnaśćie słońce ſie nie vkázowáło/y mowili ludźie/iż dla oślepienia Ceſárzá słońce ſie kryie. Lecz Theophanes mowi: iż pomſtá Boża nád nim poległá. Co ſwoim ſtryiom przed pięćią lat vczynił/toż ſam vćierpiał y odnioſł. Tu ſie rodzay y dom onego Leoná Jſaurá/ pierwſzego obrázoborce/ſkończył y zginął.

Theophan.

Conſtantinus Ceſarz od mátki poimany vmárł.

Rodzay pierwſzego obrazoborce zginął.

2\. Gdy Irene wźięłá zás ná ſie páńſtwo/y ſámá rządźiłá/mniſzy oni święci y wielcy ludźie Pláton y Studitá z towárzyſzmi ſwemi wolni od wygnánia/do ſwoich ſie klaſztorow wroćili/chwaląc P. Bogá/iż przy prawdźie ſtánowſzy/ y dla niey od cudzołożniká Ceſárzá/ktorego o grzech on iáwny vpominali y wyklináli/ ſtrapieni w ſtátku ſwoim wybáwienie od Páná Bogá otrzymáli. Jrená pobożna/mowi vczeń Studity Michał/ wſzytko nápráwowáłá co ſyn popſował/y ludźie one święte ze czćią przyimowáłá. Ráde mędrá Táráſiuſzá Pátriárchy/iż Ceſárzá nie wyklinał gdy ſie ná obrázy przegrażał/

Mniſzy przywroceni.

Michael. *Irena wſzytko naprawiała.*

 grażał/

grażał/pochwalił Studytá. A onego Jozephá ktory cudzołożnice korono-
wał/Iréná pokaráłá/ y był z mieyscá swego złożony/ á zgodá miedzy ducho-
wnemi/ ktora on psował/ przywrocona zostáłá.

Barchinoná do Frankow.

Ná zachodnych kráiách Sáráceński wodz Zatus/Károlowi wielkiemu
wroćił miásto Bárçinone/ktore było od Fránkow odpádło. Vćiekł był do
Károlusá/Adállá Sáráceńskie kśiąże wygnáne od brátá swego/ktorego z sy-
nem swoim Ludowikiem do Hißpániey posłał. y tego też roku woienne miał
Károlus od Páná Bogá ßcześćie.

Rok P. 798. Leoná III. 3. Ireny powt: 2.

1. *Arábowie psuią Chrześćiańskie pańſtwa.*

ARábowie wielkie woyſko zebrawßy/wodzá máiąc Abdimelechá/
ná Rzymskie páństwo wyćiekli. Iréná o pokoy prośiłá/ ále nie
vprośiłá. Podeßli áż ná przedmieśćia Cárogrodzkie/y połupiw-
ßy wiele mieysc/ z korzyśćią się wroćili. Ztąd byłá przyczyná/ iż
onemu Theodorowi Studyćie przyiaćiele rádzili/áby się z swemi
vczniámi y mnichy do Cárogrodu/dla naiázdow Arábow/ y innych woien-
nych przygod przeniosł. Co on vczynił z wielką rádośćią wßytkiego miástá.

Theodorus Studita. Michael eius discipulus. *Klaßtor Studitow w Carogrodzie.* *Tyśiąc mnichow w klaßtorze.*

Prośiłá go Irene áby klaßtor Studytow przyiął/y tám swoie mnichy wpro-
wádził. Był to klaßtor naprzednieyßy w Cárogrodźie/z kośćiołem wielkim
y pięknym/ktory był nieiáki Studius z Rzymu przyiáchawßy/zbudował/
zwáli go Grekowie Euprepius. Ten klaßtor Kopronimus spustoßył/y mni-
chy z niego wygnał/á Theodorus záś go temi czásy náprawił y nápełnił/iż
w nim do tyśiącá mnichow ná zabáwách świętych swoich/chwały Bożey y
trudzenia ćiał swoich/ mießkáło. y od niego Studytą názwány był ten The-
odorus. ktory okrom zakonnych zabaw/wiele też kśiąg wielce vczonych y
nabożnych pisał/z ktorych czytánia goráca pobudká do miłośći Boskiey y
rzeczy niebieskich záymowáć się może. Pisał wierßem mniſkie vstáwy/y kár-
nośći/y pokuty. Pisał kazań wiele/ktore się nie wßytki náyduią/y z Greckie-
go przełożone nie są.

2. Annales Franc. Eginhardus in eius vita.

Alfonsus Castus krol Gállecycy w Hißpániey/Vbsybone miásto Hi-
ßpáńskie/ktore Sárácenowie trzymáli/zwoiowawßy/wiele dárow y zná-
kow zwyćięstwá swego/á osobliwie namiot dźiwnie koßtowny y piękny do
Károlusá wielkiego posłał. Miłowáli się bárzo/ obá pobożni y Bogá się
boiący krolowie.

Rok Páński 799. Leoná III. 4. Ireny powtore 3.

1. Anastasius Bibliot.

STráßliwa/okrutna y brzydka się rzecz tego roku w Rzymie stáłá.
Powinni ábo synowcy Hádriáná Papieżá/z sámey zazdrośći y nie-
nawiśći ná Leoná Papieżá/o iego się ná stolicy Rzymskiey posá-
dzenie gniewáiąc/Páschalis y Kámpulus przednieyßy żołnierze
Rzymscy/zebrawßy táiemnie zbroyne/Papieżá Leoná gdy ßedł z

Papieżowi Leonowi oczy wyłupione y ięzyk vrżniony.

processyą do kośćiołá ś. Jerzego/w dźień y święto iego/ná litánie z ducho-
wieństwem y wßytkim ludem/przed klaßtorem ś. Stephaná y Sylwestrá/
wyrwawßy się/ lud niezbroyny rozegnáli/á Papieżá porwawßy y ná źiemię
porzućiwßy/oczy mu wyłupili y ięzyk vrżnęli/y zá vmárłego ná vlicy od-
bieżeli. A záś się wroćiwßy do niego/do klaßtoru go świętego Stephaná we-
wlekli/y drugi raz mu oczy tárgáli y ięzyk rzezáli/y okrutnie zbili w kośćiele
przed sámym ołtarzem. A osádźiwßy klaßtor on strażą/w nocy zánieśli go

P. Bog oczy y ięzyk przywroćił Papieżowi.

do klaßtoru ś. Gerásimá/y tám go strzegli. A P. Bog w onym klaßtorze Pa-
pieżowi oczy przywroćił y ięzyk/dźiwnym cudem swoim. y wykradł go stámtąd Albinus z inemi wiernemi Bogá się boiącemi/y do ś. Piotrá kośćiołá
záprowádźił.

záprowádźił. Zdumiewáli ſie nád onym cudem/ gdy obaczyli/ iż widźi y mowi/ y ná wßytkim ćiele zdrowym był: iż ták ſługe ſwego vczćił P. Bog/ y ś. Piotr ták ſie zań wſtáwił.

Nie długo Winigiſus kśiążę Spoletáńſkie z woyſkiem wiáchał do Rzymu/ y Papiezá do Spoletu wprowádźił/ chwaląc P. Bogá zá ono cudo ktore ná nim widźiał. Tám ſie wiele Biſkupow y duchowieńſtwá do niego ziáchało/ z ktorymi iáchał do Károlá wielkiego do Fráncyey/ gdźie był wielce vczczony. Bo ſyná ſwego Pipiná przećiw iemu wyſłał/ y ſam go z proceſſyámi y śpiewániem przyiął/ y z płáczem ſię pocáłowáli. Czynił P. Bogu wielkie dźięki Károlus zá ono cudo/ ktore nád ſługą ſwoim y námieſtnikiem CHRISTVS vczynił/ zá Piotrá ś. y Páwłá przyczynámi. A oni mężoboycy y świętokradźcy/ pſuiąc y náieżdżáiąc imioná ś. Piotrá/ boiąc ſie Károluſá: wyſłáli do niego poſły/ kłádąc potwarzy fałßywe ná Leoná/ ktorych dowieść nie mogli. Gdy krotki czás v Károluſá przemießkał Papież/ Pipinus z roſkazánia oycá ſwego Károluſá/ z przedniey ßymi pány do Rzymu go záprowádźił. Gdźie ſie ſtáło weſele wielkie/ gdy duchowieńſtwo/ z Senatem y z żołnierzmi/ y z ludem y z białemigłowámi y dźiećmi/ ſwego páſterzá y oycá przyimowáli/ y przy Mßy Papieſkiey Pánu Bogu dźiękuiąc/ wßyſcy ćiáło y krew Páná náßego IEZVSA CHRISTVSA bráli.

2. *Do Spoletu Papież wźięty.*

Do Franciey Leo Papież vdał ſię.

3. *Zaprowadźony do Rzymu Leo.*

Poſłowie Károluſá przy Papieżu będący/ to ieſt Gildiwáldus y Arno Arcybiſkupi/ y Kunibertus/ y Beráhárdus/ Atto y Jeſſe Biſkupi/ y niektorzy Komeſſowie/ one złoczyńce Páſchalá y Kámpulá poimáli/ y cáły tydźień ich wypytawáiąc/ coby ná Papiezá zá przyczynę tákiey złośći ſwoiey mieli: gdy nic powiedźieć nie mogli: do Fráncyey záſłáni ſą. Prośił ſędźiow onych Leo Papież zá onemi ſwemi zábiiáczmi/ áby im ná żadnym członku y zdrowiu ßkody nie czyniono. y vſłucháć go oni ſędźiowie muśieli/ iż zdrowe do Fráncyey wyſłáli.

4. *Poimani mężoboyce.*

Prośba Papieſka za nimi.

Gdy Leo Papież był we Fráncyey/ w Pádeburnie ołtarz ieden poświęćił/ y do niego ś. Stephaná pierwße° męczenniká kośći ábo reliquie włożył. Obiecał to obywátelom/ iż kośćioł nápotỹ zá obroną ś. Stephaná od niewiernych pſowan y palon nie będźie: bo go częſto Pogánie palili. y ták ſie ſtáło.

5. *Apud Surium 23. Iulij. in translati: ſ. Liborij.*

Reliquie S.

Pátryárchá Jerozolimſki przez ſwego mnichá poſłał Károluſowi wielkiemu/ klucze od przeświętego grobu Zbáwićielá náßego. Odpráwił go Károlus z wielkimi dáry/ poſyłáiąc z nim Zácháriaßá kápłaná. Już ſie był wſtáwił Károlus ná wſchodnych kroleſtwách/ y wniewoley oney Sáráceńſkiey mieli go Chrześćiánie zá pierwßą kośćiołá ś. ozdobę. A ná naprawę kośćiołow w Jeruzálem/ Károlus kollekty/ to ieſt zebránia iáłmużn czynił/ ktore tám poſyłał.

Annales Franc.

Klucze od grobu Bożego poſłane Karoluſowi.

Capit: lib: 4. apend: cap: 31.

Rok Páńſki 800. Leoná trzećiego 5.

Ireny powtore 4.

KArolus wielki do Włoch z woyſkiem przyiáchał. y bywßy w Ráwennie ná Benewentáńczyki Pipiná ſyná z woyſkiem wypráwił: bo kośćiołowi Rzymſkiemu nieprzyiaćielmi byli. á ſam do Rzymu przyiáchał dwudźieſtego czwartego dniá Liſtopádá. Z wielką czćią przyiął go Leo Papież. A po śiedmi dni Károlus zebrawßy w Rzymie wßytko duchowieńſtwo Biſkupy y kśięża/ y Senat y pány/ pytał ſie o grzechách y złoczyńſtwie/ ktore Papieżowi Leonowi iego nieprzyiaćiele zádawáli. A gdy ſie nikt nie nálazł ktoryby rzeczy onych dowodźić chćiał: Arcybiſkupi y Biſkupi y Opáći rzekli: My ſtolice Apoſtolſkiey ktora ieſt głową wßytkich kośćiołow ſądźić nie śmiemy. Bo oná nas wßytkich ſądźi/ á

1. *Karolus do Rzymu przyiachał.*

Annales Franc.

Anaſtaſius.

Stolice nawyżßey nikt nie ſądzi.

dźi/ á sámá od nikogoż sadzona być nie może/ ták iáko zdawná był obyczay.
Ale iáko nawyższy Biskup ma zwyczay/ wedle kanonow posłuszni będźiem.
y drugiego dniá Papież Leo wstąpiwszy ná kázálnicę/ máiąc w ręku cztery ś.
Przysięga Leona. Ewángelie przed wszytkimi głosem rzekł pod przyśięgą: Ja Leo Biskup
ś. kośćiołá Rzymskiego/ ni odkogoż nie osadzony áni przymuszony/ z dobrey
woley moiey/ przed Bogiem y Anyoły iego y przed błogosłáwionym Piotrem
kśiążęćiem Apostolskim/ przed ktorym wszyscy stoim/ Bogiem świádczę kto-
ry wszystko wie/ y ná ktorego sąd przyidźiem/ iżem tego złoczyństwá kto-
re ná mię moi przećiwnicy kłádą/ nie vczynił/ áni czynić kazał. A to czynię
Ex ritibus Rom: Eccles. nie przyćiśniony żadnym práwem/ y niechcąc tego zwyczáiu ná moie nastę-
pniki kłáść: ále tylo ábych od niesłusznego podeyźrzenia wolen był.

Potym w dźień Bożego národzenia/ zebráły się wszytki stany do ś. Pio-
2. Anastasius. trá/ y tám Leo Papież Károlusá koronował/ kłádąc nań własną ręką swoią
Karolus na Cesarstwo Rzymskie koronowany. koronę drogą. Záczym wszyscy Rzymiánie widząc iego miłość y obronę ku ko-
śćiołowi Rzymskiemu y Papieżom/ zgodnym głosem z Boskiey woley y ś.
Piotrá klucznika krolestwá niebieskie°/ záwołáli: Károlusowi napobożniey-
szemu Augustowi od Bogá koronowánemu/ wielkiemu y pokoy czyniącemu
Cesárzowi/ żywot y zwyćięstwo. A to po trzykroć mowiąc/ Cesárzem go
Rzymskim vczynili/ á Papież go oleiem ś. pomáśćił/ y syná iego krolem ko-
ronował/ w sámy dźień Národzenia Páná nászego IESV CHRISTA.

Przysięga Karolusa. Károlus też iuż ták Cesárzem postáwiony/ przyśięgę swoię vczynił w te
Roman: ordo. słowá: W imię CHRISTVSOWE: Ja Károlus Cesarz ślubuię y obiecuię/
przed Bogiem y ś. Piotrem Apostołem/ iż obrońcą będę tego świętego ko-
śćiołá Rzymskiego we wszytkich pożytkách iego/ ile mię moc Boska wspo-
może/ ile będę wiedźiał y będę mogł.]

Pisze Eginhárdus/ iż o tey koronáciey Károlus niewiedźiał/ áni dla-
3. In vita Caroli. niey do kośćiołá przyszedł. y owszem mowił: Choć wielkie święto/ bych był te
Karolus niewiedział o swey koronaciey. myśl Papieską wiedźiał/ do kośćiołá bych był nie przyszedł. Bom nie dla tego
do Rzymu przyiáchał. vspokoićiem tylo zámieszány stan kośćielny chćiał. O
tę ná Cesárstwo koronácią/ gniew y zazdrość Cesárzow Cárogrodzkich mę-
żnie znosił/ y vbłagał ie częstym pisániem do nich/ y posłow swoich wyprá-
wowániem. y byli mu nápotym wielkimi przyiaćielmi/ iáko Nicephorus y
Michál y Leo/ z ktorymi mocne przymierze pokoiu postánowił/ vchodząc
mniemánia/ o prágnienie páństwá ich.

4. O tym iego podniesieniu ná Cesárstwo Rzymskie/ wiedźiał świát wszy-
Koronacya na Cesarstwo zachodne iaka. stek/ y pisániem swoim oznaymili Grekowie y Láćinnicy. Bo rzecz byłá iá-
wna/ ná tákim mieyscu y w tákim kośćiele/ y w tákich osobách/ y tego kto ko-
ronował/ y tego ktory koronowány iest. Leo ták święty Papież/ nád kto-
rym P. Bog cudá swoie pokazał/ gdy go z ręku iego nieprzyiaćioł wyrwał/
y zleczył/ y nápráwił wyłupione oczy y vrzniony ięzyk iego. Károlus też miał
w sobie dźiwne dáry Boże/ táką spráwiedliwość/ tákie męstwo woienne/ tá-
kie chęći do napráwy y obrony kośćiołá Bożego/ táką mądrość y náukę/ y mi-
łość ku dobremu pospolitemu/ iż ledwie miedzy krolmi rowny mu się náydu-
ie. Z iáką potrzebą y pożytkiem wszystkiego Chrześćiáństwá y kośćiołá Bo-
żego to się wznowienie Cesárstwá stáło: iesli zá świeżą nie znáć było/ tá
osm set lat áż do nászego wieku pokázáć może. A iż moc táką ná stáwienie
krolow y skłádánie ich zostáwił P. Bog kośćiołowi y nawyższym Biskupom/
w stárym y w nowym zakonie: káżdy przyznáć musi/ ktory kośćielnych
Belarminus de translat: R.Imp. rzeczy świádom. O czym tu mowić mieyscá nie mász/ pi-
sma o tym wieku nászego dosyć.

SVMMO-

SVMMOWANIE Wieku Osmego.

To iest przeszłych stá lat, od roku P. 700. áż do 800.

Papieże y nawyzszy Biskupi.

IAN szosty Greczyn. Siedział lat trzy miesiecy dwá. Dokonał roku P. 705.
IAN śiodmy Greczyn/ syn Plátoná. Siedział lat dwie miesiecy śiedm. Dokonał roku P. 707.
SISINIVS z Syriey. Siedział dni dwádzieśćiá.
CONSTANTINVS z Syriey. Siedział lat sześć miesiac ieden. Dokonał roku P. 714.
GRZEGORZ wtory Rzymiánin/ syn Márcellá. Siedział lat szesnaśćie miesiecy śiedm. Dokonał roku P. 731.
GRZEGORZ trzeći/ syn Janá z Syriey. Siedział lat dziesieć miesiecy dziewieć. Dokonał roku P. 741.
ZACHARIAS Greczyn/ syn Polichroniuszá. Siedział lat dziesieć/ miesiecy trzy. Dokonał roku P. 752.
STEPHANVS wtory/ Rzymiánin. Siedział trzy dni. Drudzy go miedzy Papieże dla tey krotkośći żyćia nie liczą. Nagle z predká vmárł.
STEPHANVS trzeći Rzymiánin/ syn Constántiná. Siedział lat pieć/ dni 28. Dokonał roku P. 757.
PAWEL Rzymiánin z oycá Constántiná/ brát Stephaná trzećiego. Siedział lat 9. miesiac 1. Wákowáłá po nim stolicá Rzymska rok y miesiac ieden. Dokonał roku P. 767.
STEPHANVS czwarty Sykulus/ syn Olibriuszá. Siedział lat trzy miesiecy pieć. Dokonał roku P. 771.
ADRIANVS Rzymiánin z oycá Theodorá. Siedział lat dwádzieśćiá y trzy miesiecy 10. Dokonał roku P. 795. Odpráwił śiodme Concilium.
LEO trzeći Rzymiánin/ syn Assupiuszá. Siedział lat dwádzieśćiá ieden. Wieku tego pieć/ áż do roku 800. y dáley.

Doktorowie y Pisárze wieku tego.

BEDA pisał wiele/ y pismo ś. wykłádał/ y Kronike od poczatku świátá/ áż do roku P. 700.
HAIMO y STRABVS bárzo vczeni/ miano ie zá bráty W. Bedy. Strabus pisał ná Biblia glose *Ordinaria*, ácz ią drudzy Alkuinowi przyczytáią.
ANSELMVS/ ktory pisał glose zwáną *Interlinearis*.
GERMANVS Cárogrodzki Pátryárchá/ pisał po Grecku o pochodzeniu Duchá ś. y od Syná/ wywody czyniąc z Láćińskich Doktorow/ Ambrozyuszá/ Augustyná/ Jeronymá. vprzedził potwarce Phociuszá.
DAMASCENVS zacny Doktor/ y wiele pisał.
THEOPHILACTVS Pátryárchá Antyoski.

AMBROSIVS *Ansbertus*,
PAVLVS *Diaconus*.
VSWARDVS *Monachus*.
PAVLINVS *Aquilegiensis*.
CAROLVS *Magnus* pisał/ choć Cesarz/ o kośćielnych rzeczách.
WALAFRIDVS *Abbas*.

Náuká Doktorow wieku tego, przećiwna dziśieyszym heretykom, z Kátholikámi záwżdy iedná.

Mßa S. iż ofiárą iest. Liturgia Germani Constant. *Caroli magni fragmenta. Alcuinus de Ecclesiasticis dogmatibus. Walafridus de diuinis officiis. Maximus monachus de Ecclesiastica Mystagogia.*

Spowiedz y pokutne częśći. Beda homil: 5. S. Petri & Pauli, & in Marc: lib: 1. cap: 2. Damasc: de fide Orthod: & in Parallelis. Carolus Magnus de ritibus veteris Ecclesiæ. Ansbertus lib: 1. in Apoc: cap: 1.

Bierzmowánie. Beda in Psal: 26. & in 8. cap: Actor.

Oſtátnie pomáſczenie. Beda in Marc: lib: 2. cap: 6.

Siedm Sákrámentow. Alcuinus de Eccleſiaſticis dogmatibus. Walafridus ex Auguſtino de diuinis officiis. Beda in Matthæi illa verba: Quoniam Naſaræus vocabitur.

Prawdziwe ciáło P. w Eucháriſtiey, y odmiáná chlebá y winá, y ofiárá. Carol: Mag: lib: 2. de Imag: cap: 27. & lib: 4. cap: 14. Beda in lib: Boecij de Trinitate. Et in Marcum lib: 4. cap: 14. Damaſcenus lib: 4. Orthod: cap: 14.

Wolna wola. Damaſc: lib: Orthod: cap: 4. & in Parallelis contra Manich: lib: de hæreſibus. Beda in 2. cap: Geneſis. & lib: 8. in Iob cap: 8. & in Pſal: 118.

Vſpráwiedliwienie y vczynki dobre. Beda in cap: 3. 1. Ioan. & lib: 3. in Iob cap: 1. & lib: 6. in Cantica cap: 8. Alcuinus in 3. cap: Eccleſ. Damaſc: in Parallelis. & alibi.

Przodkowánie kościołá Rzymskiego. Beda in Natali. D. Benedicti. Carol: Mag: lib: 1. de Imaginibus cap: 6. Damaſc: in lib: de defunctis. Patres Synodi 2. Nicœnæ.

Wzywánie świętych. Beda in 4. cap: Lucæ. & lib: 2. in Luc: cap: 7. Ansbertus lib: 5. cap: 12. in Apoc.

Obrázy w kośćiele. Damaſc: lib: 3. & 4. Orthod: cap: 8. Oycowie ná Niceńſkim Concilium wtorym.

Czyśćiec y modlitwá zá vmárłe. Damaſcenus kśiegi o tym nápiſał. Germanus in Liturgia. Beda in ſerm: ad pop: Tomo 7. Alcuinus in 1. & 3. Pſal: Pœnitent. Carol: Mag: in Fragm: de ritibus veteris Eccleſiæ. y inni.

Concilia tego wieku.

NAłych Prowinciálſkich wiele/ iedno wielkie w Nicey ktore śiodmym zowią/ roku páńſkiego zá Papieżá Hádriáná 787. przećiw obrázoborcom.

Heretícy tego wieku.

LEo Ceſarz Iſaurikus y inni po nim Ceſárze/ y Pátryárchowie Cárogrodzcy/ obrázoborcy/ ktorzy obrázy z kośćiołow wymiátáli y palili. Ini mnieyſzy nie znáczni.

Prześládowánia Kośćielne tego wieku.

OD obrázoborcow Ceſárzow bárzo ćiężkie/ zwłaſzczá od Kopronimá. Od Sáráćenow tákże. Wiele ſie krwie wiernych rozlało.

Ceſárze wſchodni.

TIBERIVS Abſimarus zábity roku Páńſkiego 703. krolował lat 7. po nim drugi raz wygnány náſtąpił powtore Ceſarz.

IVSTINIANVS wtory/ oſtátni potomek ze krwie Heráklíuſzá. Zábity od Philippiká roku P. 711. krolował powtore lat 8.

PHILIPPICVS ſrogi Eutychian/ ktory ſześć Concilia w Cárogrodźie wymálowáne popſował/ krolował pułtorá látá pſuiąc kośćioł Boży. wyrzucony z páńſtwá roku P. 713.

ANASTASIVS Kátholik dobry. krolował rok y trzy mieśiące/ żołnierze go złożyli/ y wſtąpił do kláſztoru.

THEODOSIVS czwarty zniewolony od żołnierzow ná páńſtwo: bo go z piſárſtwá celnego porwáli roku P. 714. Gdy widział że mu Leo wodz woyſká zayźrzy páńſtwá/ ſam z niego vſtąpił y z ſynem do kláſztoru/ y kápłanem zoſtał/ y odpoczął w pokoiu w Epheźie. krolował nie cáły rok.

LEO Iſaurus heretyk obrázoborcá/ on począł y roſkazał obrázy z kośćiołá wymiátáć y palić. krolował lat 25. y dwá mieśiącá/ pſuiąc kośćioł. vmárł roku P. 740.

LEO Copronimus ſyn tego Iſaurá gorſzy heretyk niżli oćiec/ więcey krwie Chrześćiáńſkiey o obrázy rozlał niżli Nero y niżli Sáráceni. krolował lat trzydźieśći pięć. zdechł ſzpetną śmierćią roku P. 775. Náſtąpił ſyn iego.

LEO czwarty ná początku dobrym ſie zdał: ále tákże był heretyk obrázoborcá iáko y oćiec y dźiad iego. Zdźieráiąc korone dla Kárbunkuluſá z ołtarzá/ Kárbunkułem vmorzony ieſt/ roku P. 780. krolował lat trzy.

CONSTANTINVS ſyn Leoná czwartego máluczki z Irena mátká dobrą y Kátholiczką/ ktora ſie o Concilium śiodme przećiw obrázoborcom poſtáráłá. Krolowáłá Irena lat 10. á po niey ſyn doroſły Conſtántinus roku P. 790. mátkę wygnawſzy náſtąpił. krolował áż do roku P. 797. Zábity od ſwoich roku P. 797. Po nim záś iego mátká krolowáłá.

IRENA drugi raz áż do roku P. 802. Wygnána od Nicephorá rádnego ſwego.

WIEK DZIEWIATY, TO IEST: Dziewiąte sto lat Páńskich.

Rok Páński 801. Leoná 6. Károlá Wielkiego 1. Ireny powtore 5.

TEgo roku wielkie było trzęśienie źiemie po wszystkiey Włoskiey źiemi/ w ktorym sie niektore miástá obáliły/ y gory vpadáły. W Rzymie kośćioł ś. Páwłá bárzo sie onym trzęśieniem popsowáł/ ktory Leo Papież kosztowniey y piękniey niżli przedtym był/ nápráwił/ y wielką liczbę tám srebrá w naczyniách rozmáitych zostáwił. Co y w inych kośćiołách w Rzymie vczynił. Wylicza Anástázyus nádánia bogáte y budowánia iego/ y popraw kośćiołow bárzo wiele. 1. *Trzęśienie ziemie.* *Kośćioł S. Páwłá w Rzymie.*

Károlus Cesarz ná znák vprzeymego swego poddáństwá y pokory ku ś. kośćiołowi Rzymskiemu/ tákie práwo wydał: Ná pámiątkę/ práwi/ ś. Piotrá Apostołá/ czćić mamy ś. Rzymską Apostolską stolicę/ bo nam iest mátką kápłáńskiey dostoynośći/ y ma nam być mistrzynią kośćielnych spraw. Aby dobrze ledwie znośne iárzmo oná stolicá święta ná nas kłádłá/ wytrwaymy/ y miłym nabożeństwem znośmy. A iesliby ktory kápłan ábo dyákon iáką zamieszkę wnosząc/ y nászemu rządzeniu zdrády podmiátáiąc/ vkázował fałszywy list od stolice Apostolskiey/ ábo co inego coby stámtąd nie wyszło/ záchowawszy całą wiárę y pokorę ku Apostolskiemu (meżowi) niech moc ma Biskup tákiego do więźienia dáć/ ázby miał od stolice ś. náukę co z tákim czynić.] Pátrz iáko sie dla CHRISTVSA/ iego namiestnikom vkarza/ będąc ták wielkim y mądrym. Dla tego też wynośił go Pan Bog y krolestwo y narod iego. *Distinct: 19. cap: 3.* *Práwo Károlusá o czći Papieżow.*

Wznowił też y ono práwo Theodozyuszá/ o appellácyách do Biskupá od káżdego świeckiego sędźiego/ áby byłá wszytkim wolna/ ktoryby iey ná swoie lepsze/ y prędsza spráwiedliwość záżywáć chćiał. y tám co osądzą Biskupi/ to moc wieczną mieć ma. A świádectwo choć sámego iednego Biskupá/ káżdy sędźia przyimowáć winien. Tám prawdá sie vtwierdza/ y to iest nienáruszone/ co człowiek święty z summienia/ serca niezmázánego wyrzecze.] To práwo wziął dobry od dobrego/ spráwiedliwy od spráwiedliwego/ Károlus wielki od Theodozyuszá wielkiego. Obádwá wielkie ozdoby Chrześćiáństwá/ w wierze Kátholickiey/ w cnoćie/ w męstwie rycerskim/ y w rządzeniu mądrym y łáskáwym poddánych swoich. Niech tego słucháią owi co iurisdicią kośćielną psuią/ y świeckiemi práwy swemi iey przeszkody czynią. Niech sie pánowie strzegą/ áby P. Bog łáską gniewu swego/ w nie iáko w gárniec gliniány/ iáko Psalm mowi/ nie vderzył. Nowych praw nie rad czynił ten Cesarz/ ále stáre y Kanony Oycow ś. rad Biskupom áby ie chowáli przypominał/ przydáiąc co ná on czás potrzebnego było/ do chwały Bożkiey y náuki y popráwy ludzkiey. y vpomina w iednym pisániu wszytkich duchownych do chowánia Kanonow y praw kośćielnych. nie izby sie w ich rządy wdawał: ále iż im do wykonánia praw świętych pomoc swoie obiecował. y dla tego ná napisách listow swoich ták sie zowie: Károlus/ nabożny ś. kośćiołá obrońcá/ y pokorny pomocnik wszytkim kośćielnego nabożeństwá stanom. 2. *11. q. 1. cap: 37.* *Capitul: Franc: li: 6. cap: 281.* *Appellácye świeckich do Biskupow.* *Psal: 2.* 3. *Károlus pisał sie obrońcą kośćiołá S.* *Præfatio: Carol: Imper.*

Apud Sigon: anno 802.

stanom. Do syná Pipiná we Włoszech kroluiacego pisał: áby wolność od myt y podátkow / wszytkim duchownym y klasztorom białogłowskim / záchowána byłá.

Sigeb: & Molanus in Sanc: Belgij.

Náleźienie ćiáłá ś. Sálwiuszá meczennitá Biskupá Engolisymeńskiego / y Superiuszá towárzyszá iego / támże w Gálliey / ktore zámordował Wignigárdus syn Genárdá / y táiemnie w stáyni zákopał miedzy bydłem. P. Bog przez Anyołá trzykroć Károlusá Cesárzá vpomniał / áby ich ćiał szukał. y nálezione w stáyni ábo w oborze / z wielka czćia podniesione sa.

4. *Pobory odpuszczone.*

Epist: lib: 1. epi: 7.

Irená Cesárzowa podátki y pobory ludźiom wszytkim odpuśćiłá. Co wielce ważac Theodorus on Studitá / pisze do niey list / dźiekuiac y do niebá ia wynosząc. Teraz / práwi / ten co przez cála noc trzy rybki vłowił / trzećiey ná pobor nie da. y ten co kilá ptászkow vchwyćił / szcześliwie żyć bedźie. przedáiacy y kupuiacy / pástuchowie / rzemieślnicy / rekomá klaskáia Páná Bogá chwalac / y ćiebie sławiac Irene Bogu miła. etc.] Lecz iáko ia P. Bog skrostał / nie ná odrzucenie od łáski swey ále ná doświádczenie ćierpliwośći iey / vsłyszym.

Rok Páński 802. Leoná 7. Károlá wielkiego 2. Nicephorá 1.

1. Theophanes. *Károlus Irene chćiał mieć zá żonę.*

Karolus Cesarz y Leo Papież wypráwili posły do Ireny Cesárzowey / o pokoy / áby z nia w wieczney zgodźie żyli. Przydáie Zonáras / iż Károlus chćiał Irene mieć zá żone / y oná tego nie odmawiáłá. Lecz przy posłech onych w oczách ich w Cárogrodźie bedacych Irená z páństwá złożona iest.

Theophanes. *Irená złożona z páństwá.*

Nicephorus Pátricius y Logotetá generálny / zmowiwszy sie z inymi dworskimi vrzednikámi / y z ludu pospolitego niektore przednie nápráwiwszy / dniá ostátniego Paźdźierniká ábo Octobrá w pułnocy wołániem lud podły skupiwszy / Irene obskoczyli w pálacu Eleutery / á Cesárzem záwołáli Nicephorá. y ráno go w kośćiele koronowano. Wiele ich wołáło: Czemu wołowiec (ták Nicephorá o zowiac / bo z niskiego stanu był) wygania pobożna białagłowe / ktora o wiáre y meczeństwo podiać chćiáłá: Ale nic nie pomogło.

2. Potym szedł z niektorymi pány do zámknioney Ireny / łágodne y fałszywe słowá mowiac: prosił / áby mu odpuśćiłá / iż poniewolnie ná páństwo porwány iest / obiecuiac iey wszytek pokoy y vsługowánie / byle mu skárby Cesárstwá obiáwiłá.

Słowa Ireny śmiáłe y mądre.

Oná nic nie przelekła / rzekłá: Ia człowiecze Bogu wszytko przypisuie / ktory mie śierote y ná páństwo wsadzał / y z páństwá skłádał / y to poniżenie grzechom moim przyczytam. We wszytkim niech bedźie pochwalone imie iego. Ty sie Bogu spráwuy iákoś ná páństwo wszedł. Łácnom ćie stráćić kázáć mogłá / bych byłá wierzyłá co mi o tobie powiádano / co sie teraz wiśćiło. Twoie mie przyśiegi záwiodły. Bogu to oddáie przez ktorego krolowie kroluia. Teraz gdyżeś miłośierny / tobie sie kłániam / y proszę / przepuść słábośći moiey / á day mi dom Eleuterá ktorym sámá zbudowáłá ná poćieche nieoszácowáney nedze moiey.

Irená zdrádzona y wygnána.

Ná to rzekł tyran złośliwy: Przyśież mi iż mi skárby vkażesz / á ia vczynie o co prośisz. Y przyśiegłá ná drzewo drogie / to iest krzyżá ś. y skárby oddáłá. Lecz gdy skárbow okrutnik dostał / wygnał ia ná wysep Principe. do klasztoru ktory też oná byłá zbudowáłá. A potym źimie / boiac sie áby ná pobożność Ireny ludźie nie wspomnieli / á oney zás ná páństwo nie wsádźili: záwieść ia kazał do Lezbu wyspu / y pilna ia straża opátrzył / ták żeby iey nikt widźieć nie mogł.

3. Theophan. *Nicephor Cesarz iaki.*

Był Nicephorus poczytány zá Kátholiká: ále sie sprzyiał obrázoborcom y Mánicheyczykom / y czárownikiem był / y z tych sie śmiał ktorzy wedle Ewángeliey Boskie roskazánia pełnili. Duchowne wszytkie podátkámi ćieżkimi vćiskał. Pátryársze Nicephorowi / ktory był po Tá-

rásyuśie w kilá lat potym nástąpił/zákazał/áby vczestnictwá Rzymskiego kośćiołá nie brał/ y o to do niego nie stał.

Jan kśiążę Weneckie Janá Grádeńskiego Pátryárchę po morzu náiácháwszy/ z wieże go zrzućił y zábił/ y niemáło iney kśiężey pomordował: o máłą bárzo przyczynę/ iż Chrysztophorá Greczyná zá Biskupá Oliwoteńskiego ná iego prośbę poświęćić niechćiał/ y owszem go zá odnieśieniem vrzędnikow Weneckich wyklął. O co śię Paulinus Pátryárchá Foroiulieński/ Synod zebrawszy/ do Károlusá Cesárzá vćiekł/ prosząc áby ono okrućieństwo pokaráne było.

Grádeński Pátryarcha zabity.
Annal: Venet.

Wiek ten był bárzo z strony náuk wyzwolonych nieszczęśliwy. Nie vczyli śię iedno Grámmátyki/ ktorey y kśiężá y Biskupi náuczáli. y iest wielka w tym sławá Károlusá Cesárzá/ iż wszędźie vpádłe szkoły y náuki podźwigał/ gdy y mistrzow ná to nie było/ choć śię kto vczyć prágnął. A on wszędźie po klasztorách y biskupich dworách roskazał áby szkoły były/ á náuczano Grámmátyki/ Muzyki/ Arithmetyki. W Páryżu dopiero śię szkoły záczęły/ y potym śię zá nádániem krolow szerzyły. A w Osnáburgu w Sáskiey źiemi/ Károlus zásádźił szkoły Láćińskie y Greckie/ chcąc áby śię dźieći vczyły ięzyká Greckiego/ dla poselstw/ ktore śię ná wschodne strony wypráwowáły. Acz po śmierći Károlá zás nieco náuki były oźiębły. wszákże nie ták iáko przed nim. y nie było dźiwno/ iáko śię wyższey wspomniáło/ iż oni Biskupi ná Synodźie Fránkofortskim/ o Niceńskim wtorym Concilium wielkim niewiedźieli/ y iáki wyrok o obrázach vczyniony ná nim był.

4.
Náuki w ręku iego podławá.
Karolus nauki szczepił.
Ansig: lib: 1.
Concil: Cabil: c. 3.
W Páryżu szkoły się poczęły.
Grecki ięzyk.

Rok Páński 803. Leoná 8. Károlá

wielkiego 3. Nicephorá 2.

BArdánes Pátricius ná wschodnych stronách od żołnierzow poniewolnie Cesárzem vczyniony/ niechcąc áby śię dla niego krew Chrześćiáńska rozlewáłá/ wźiął list od Nicephorá podpisány od Pátryárchy y inych pánow/ iż zá swoim z páństwá vstąpieniem/ szkody żadney mieć nie miał/ y ći co go wybieráli. Y zá onym vbespieczeniem/ ná wysep názwány Prima záiáchał/ y tám w klasztorze ktory sam był zbudował/ mnichem został. Lecz złośliwy Nicephorus słowá mu nie trzymał. Bo wźiąwszy mu máiętność/ oczy mu wyłupić kazał/ y one żołnierze ktorzy go wybráli/ iáko mogł prześládował. Irene oná w nędzy y kłopotách ná wygnániu świátá tego dokonáłá w Lezbie wyspie. Ciáło iey do Principu do klasztoru/ ktory sámá zbudowáłá/ przenieśione iest. Nicephorus Cesarz syná swego Staurációszá Cesárzem vczynił/ y koronował go Tárásius Pátryárchá/ choć niegodne° y ná weyrzeniu/ y ná mocy y ná rozumie. Posły swoie Nicephorus do Károlá wysłał/ y pokoy z nim postánowił.

1.
Theophan.
Bárdanes złożył Cesarstwo.

2.
Theophan.
Ireny śmierć w nędzy.

Rok Páński 804. Leoná 9. Károlá wielkiego 4. Nicephorá 3.

LEo Papież zás do Gálliey ábo Germániey záiáchał. Przyczyná tey drogi táka śię podáłá. W Mántuey náleziono krew Páná nászego IEZVSA CHRISTVSA, nie onę co z obrázu w Berytćie wypłynęłá/ ále ktora ná męce iego wylana byłá. Pisał Cesarz Károlus o tym do Papieżá/ áby śie o prawdźie w tey mierze dowiedźiał. Papież iáchał sam do Mántuey/ y dowiedźiawszy śie iż ták było/ záiáchał do Károlá do Gálliey. Są o tey krwi Páńskiey buły Papieżow ná świádectwo prawdy/ ále ich nie widźiał ten co to pisze/ á wątpić w tym nie każe. Przyięty iest od Cesárzá Papież Leo w Remis mieśćie/ y święćili pospołu dźień Národzenia Bożego. Potym go do Aquisgranu prowádźił/ y przez

1.
Annales Franc.
Krew Páná nászego nalezioná w Mantuey.
Leo do Gálliey zaiachał.

Boioária/áż do Ráwenny prowádźić kazał/z wielką y Cesárſką czcią wße-
Epiſt: 7. apud Surium 3. Martij. Tom: 2.
dźie go przyimowano. Przemießkał z Cesárzem ośm dni. Pißeś. Ludgerus/
iáko wiele kośćiołow iádąc w tey drodze Papież poświęćił/ y będąc w Wer-
S. Swibertus kánonizowány.
dźie ś. Swibertá kánonizował. Gdźie pácholę iedno ktore było vtonęło w
Renie/modlitwą ś. Swibertá wſkrzeßone ieſt. Lecz rozumieć ſię ma/iż to
co wypiſuie/ zá pierwßym Papieżá Leoná do Fráncyey przyiáchánim dźiá-
ło ſię/ gdyż ná tym wtorym tylo ośm dni z Cesárzem przemießkał.

2.
Niepokoie w Sáxoniey/ y one częſte od wiáry Chrześćiáńſkiey y poſłu-
Annales Franc.
Sáxonowie niepłatek ſwoy ſkończyli.
ßeńſtwá Cesárſkiego ludźi onych odſtępſtwá/tego ſię roku ſkończyły. Gdy
Károlus o dźieśięć tyśiecy ludźi z żonámi y dźiećmi/ z Sáſkiey źiemie do
inych kroleſtw przenioſł/y z Fránki ie pomießał. Trwáły te niepokoie lat
trzydźieśći y trzy. Jedná część Sáxonow przenieśiona byłá y do Rzymu/ y
Sáxia w Rzymie.
to mieyſce vlicą ſię Sáxonow zwáło. Dźiś ie zowią Saxia, gdźie ieſt ßpital
zacny ś. Duchá. Zá ono zwyćięſtwo nád Sáxony/Károlus Sáxonią ofiá-
Gregor: 7. lib: 8. epiſt: vltima.
rował ś. Piotrowi/ zá ktorego przyczyną one podbił. To świádczy liſt Grze-
gorzá śiodmego. Károlus dáiąc przywiley Biſkupom Oſnáburgu w

3.
Sáxoniey/ vſtáwił áby tám ßkoły były Greckie y Láćińſkie/ áby Biſkup gdy-
Szkoły Greckie.
by ſię tráfiło/odpráwowáć mogł poſelſtwá od Krolow y Cesárzow do Gre-
kow. Jáko ſię też wyżßey wſpomniáło. Alkuinus ábo Albinus Flák-
Sigebert.
kus tego roku z świátem ſię rozłączył. Był Opátem ś. Márćiná/ á miał ko-
Smierć Alkuiná.
morę ś. Jodoká ná czynienie iáłmużn pielgrzymom.

Rok Páńſki 805. Leoná 10. Károlá wielkiego 5. Nicephorá 4.

1.
Theophan.
Dań Sárácenom Ceſarz dáie.

SAráceńſki krol Aaron po trzykroć ſto tyśiecy woyſká ná Cesárzá Nicephorá wypráwił. ktory widząc iż mu ſię oprzeć nie mogł/ o pokoy poſłał Metropolitę Sinnádorow/y ine z nim. Ktorzy ták pokoy ziednáli/ áby dań Cesarz dawał iedną od poſpolſtwá/drugą od śiebie y ſyná ſwego. y ták onę dań wyćiągnawßy / wroćił ſię Aaron do domu.

2.
Hunnowie vpádáią.
Annal: Franc.
Słowacy ośiadáli Pannonią.
Lichon wodz Słowakow.

Káganus kśiążę Hunnow ábo Awarow pátrząc ná nędzę ludu ſwego iáchał do Cesárzá Károlá/ y prośił go áby mu dozwolił mießkáć w Sábáriey y Kárwánćie/ gdyż dla naiázdow Skláwonow/ to ieſt Słowakow/ ktore zowią Beemany/ośieść ſię ná pierwßych mieyſcách/ (to ieſt w Pánnoniey) nie mogli. Bo Słowacy máiąc wodzá Lichoná wßytkę źiemię Hunnow puſtoßyli. Przyiął go łáſkáwie Cesarz/bo Káganus iuż był Chrześćiánin/y miał ze chrztu imię Theodorus. y pozwolił mu to o co prośił/ y vdárowánego do domu odpráwił. ále prędko tám vmárł. Naſtępnik iego drugi Káganus/ wyſłał záś do Károlusá poſły ſwoie/ proßąc áby ná doſtoieńſtwie Kágáńſkim zoſtał. y ná to przyzwolił Cesarz. A tegoż roku wyſłał Károlá ſyná ſwe-go do źiemie Skláwonow ábo Słowakow/ktore Beemany zowią. ktory zwoiowawßy ich oyczyznę/ wodzá ich Lichoná zábił.

3.
Skláwi ábo Słowacy y Bulgárowie y Beemowie co ſą narod.

Tu ſię trochę zátrzymaymy, o náßego Słowieńſkiego narodu ſtárożytnośći mowiąc, á trochę od hiſtoriey ſię náßego Bároniußá odwodząc. Aż do tego roku, wątpić ſię mogło, co to zá narod był ktory zwano Skláwi ábo Skláwiny, ábo Sławi, ábo Bulgári, ábo Beemany, ktorzy ſię iuż w tey Kronice od kilá ſet lat miánuią, iż byli ośiedli kráie v Tráciey, bliſko Carogrodu y Grecyey, y Dálmácyey, y inne aż do Pannoniey y Ilıryku, gdźie dziś Węgierſka ziemiá. Lecz tu do tego roku przyßedßy, y to co Kronika Francuſka mowi czytaiąc, wątpić nie możem, iż to był narod naß Polſki, Czeſki, Ruſki, Słowieńſki, Bulgarſki, Kárwacki, Dalmátſki, &c. Bo Czechy do tego czáſu Niemcy zowią Beem. y to wodza ich imię Lichon, brali ſobie przełożni tego narodu, y náß Lech temu podobne imię miał. y nie trudno ſię domyślić, iż z tych ſtron te narody wyßły, gdźie teraz Polſka, Czeſka ziemiá, Ruſka y Moſkiewſka, áż do Wołhy, od ktorey

od ktorey Wolgáry ábo Bulgáry zowią. y tám ná wschodnych krolestwach gdy się rozmnożyli, tu się záś poczęści wrociły te narody iáko do pierwszych swoich ośiádłości. A iákie woyny z Hunny, ktore dziś Węgry zowiem, miewáli, znáczą te stare gránice Polskie, y sąśiedztwo ktore z nimi mamy.

Károlus Cesarz bedąc w łowiech / wpadł ná wielkiego niedźwiedźiá / ktory nie máiąc iuż gdźie vćiekáć/do bliskiey wśi Morselle názwáney vćiekł/ y do kośćiołá klasztorne°/w ktorym było ćiáło y grob świętey Gudile/wpadł. V onego grobu bestya się nieiáko kłániáłá/iákoby obrony prosząc. y ták się zstáło/ Cesarz niedźwiedźiá onego bić nie kazał / á bestya náturę leśną odmieniłá/ y w klasztorze ták żyłá iáko kazano/ iáko ktore domowe bydlę. Co cudom świętey Gudile przyczytano.

4. Annal: Franc. Apud Surium 8. Ianuarij. Tom: 1. *Niedźwiedź do kośćiołá.*

Rok P. 806. Leoná II. Károlá

wielkiego 6. Nicephorá 5.

ROku tego on Tárásius Cárogrodzki Pátryárchá / iáko święty mąż do Chrystusá poszedł. śiedźiał lat dwádźieśćiá y dwie. W niemocy/ pisze Ignácius ktory przy śmierći iego był/z czárty się vganiał / z nimi woynę máiąc / y ná wszytko im iáko zwyćiężcá odpowiedáiąc. Gdy iego sumnienia śiegáli / y potwarzy nań miotáli: mowił bespiecznie: Tum niewinien / spráwy z wámi nie mam/do tego się co mowićie nie znam. Aż do sámey ćiężkiey niemocy służby y Mszey ś. nie opuśćił. Záłość wielka z śmierći iego wszytkie stany pokazáły. Ná iego mieysce kogo dáć miał Cesarz / zmyśláiąc dobroćy pokorę / rádźił się onego Theodorá Studity y Plátoná. Studitá nikogoż nie miánował / iedno o dobrego y godnego prośił. Pláto miánował/ ále táiemnie. Lecz on obu nie słucháiąc / dał Pátryárchę Nicephorá sekretarzá dworskiego / ktory iuż był świát opuśćiwszy ná pusczą wyszedł / doznawáiąc się / ieśliby mogł ćiężáry mniskie znośić. Tego mocą porwáć kazał choć był świeckim/y był ná Pátryárchostwo Cárogrodzkie poświecony. Wiernym był Kátholikiem ten Nicephorus/ále do Papieżá pisáć y o społeczność prośić nie mogł/áż po śmierći tego tyránná Nicephorá. Bo mu zákázował tego czynić.

1. *Smierć Tárásiusá.* Ignac: de Tarasio. *Czárći przy śmierći.*

Nicephor Pátryárchá Cárogrodzki.

Ten Cesarz Nicephor/ roskazał Pátryársze Nicephorowi zezwáć ná Synod Biskupy/y ná kápłáństwo przywroćić onego zrzuconego y potępionego Iozephá Oekonomá/ktory cudzołożnice żonę Constántyná koronował. Ná to się Pátryárchá námowiony od inych Biskupow/ iáko Kanonow kośćielnych nieświádomy/oprzeć nieumiał. Y przywroćił Iozephowi kápłáństwo/ to iest vżywánie kápłáńskich kośćielnych posług/ y Mszey ś. spráwowánia. O co się on Studitá y Pláto mocnie zástáwili / niechcąc dla przywrocenia Iozephá z Pátryárchą społecznośći mieć. O czym listow niemáło ten Studitá nápisał/ y tego dokłádáiąc/ iż się nie ták od swego Pátryárchy odłączał/ áby się zań modlić/ y we Mszy go ś. wspominác nie miał/ábo wychwáláć iego cnot zániechał/ábo iáwnie mu się w czym sprzećiwić miał: ále iż tylo tám być niechćiał/gdźieby Iozeph służbę Bożą odpráwował.

2. *Iozeph Oekonom ná kápłáństwo przywrocony.*

Theodorus y Pláto obráženi. Epist: 25. 30.

Károlus testáment nápisał / w ktorym páństwo swoie ná trzy syny rozdźielił. Lodwikowi Fránciey więtsza część. Pipinowi źiemię Włoską/ y ine przyległe. Károlowi Sáxonią/Fryzyą/Boioárią/ Austryą/Nenstryą/y ine náznáczył. Dáie im do spraw krolestw y do pokoiu y spolney miłośći náuki. Y miedzy inemi przestrogámi/to im zleca y roskázuie/ áby wszyscy trzey brácia spolnie stáránie ná się y obronę Papieską bráli/ iáko ią/prawi/dźiad nasz Károlus/ y oćiec nasz Pipinus/ y po nich my bráliśmy ią / ábyśmy go ze wszeláką pomocą od iego nieprzyiaćioł bronili / á záwżdy przy swey spráwiedliwośći zostawał.

3. *Testáment Károlusá Cesárzá.*

Obronę Papieską synom zalećił.

zostawał. Tákież roſkazánie dał o ine kośćioły / ktore w ſwoich páńſtwách mieć będą / áby to co ich ieſt miáły y we czći były. á ſpráwcy y páſterze ich / tym władnęli co kośćiołom nádano ieſt. O corkách ſwoich á śioſtrách ich

4. O corki.

roſkazał / áby ſobie opiekuná obieráły iednego z bráciey / á wolność miáły ieśli śię im vpodoba / żywot zakonny y mniſki bráć. Teſtáment on przez Eginhárdá ſwego Sekretarzá od pánow ktore był zebrał we wśi Theodonis podpiſány / poſłał do Papieżá / áby go potwierdźił. Co Papież vczynił. Zadney nie czyni wzmiánki o tym / ktoryby ſyn ná Ceſárſtwo náſtąpić miał. Papieżowi to y iego wybierániu zoſtáwuiąc / gdyż to nie byłá dźiedźiczna doſtoyność. W teyże wśi Theodonis / w ktorey teſtáment Károlus piſał / tegoż czáſu był Synod Biſkupow / ná ktorym poſtánowiono / iáko obżálowáni Biſkupi ábo ini kápłani ſądzeni być máią. Jákie świádki ná nie przypuſzczáć / y iáko śię oczyśćiáć / ábo wedle Kanonow karáni być máią. Támże opátrzyć kazą / áby kośćioły bez ogniá y świec nie były / á żeby niepotrzebnych ołtarzow w nich nie ſtáwiano.

5. Biſkupi iáko máią być ſądzeni.

Bez ogniá kośćioły być nie máią, ołtarze niepotrzebne.

Ado hoc anno.

Reliquię S. Cypriana.

Kośći ś. Cypriáná do Lugdunu do kośćiołá ś. Janá Chrzćićielá z Kártháginy przenieśione ſą / y Sperátá y towárzyſzow iego męczennikow. ktorych część ś. Cypriáná kośći Wenetowie v Károlusá vprośili / gdy tego roku poſły ſwoie v niego mieli. y ieſt kośćioł ś. Cypriáná ná Muránie.

Rok P. 807. Leoná trzećiego 12.

Károlá wielkiego 7. Nicephorá 6.

1. Nicephora Ceſarza złość.

Theoph: anno 6. Nicephor.

CEſarz Nicephorus ſzukáiąc żony ſynowi ſwemu Stauráciuszowi / wźiął mu Theofánią powinną Jreny Ceſárzowey / ktora iuż zá inego poślubiona byłá. A dwie pánience nád ine napięknieyſze nálezione / z ktorych iedne ſyn obráć miał / ſam z niecnoty ſwey zeſromoćił. Oblał krwią miáſto tego roku / ſzukáiąc tych ktorzy go iáko tyránná zrzućić z páńſtwá chćieli / wiele ich pozábiiał y ná wygnánie wyrzućił / y do klaſztorow poſtrzygł / miedzy ktorymi byli Biſkupi y mniſzy. Bog y tym nie przepuśćił.

Theophan.

Aaron Saracen ćiało S. Mikołaia chćiał zgubić.

Aaron Sáráceńſkie kśiążę / Rodum wodnym woyſkiem náiáchał / y Mirhe miáſto wźiął / y chcąc tám kośći ś. Mikołáiá zgubić / tráfił ná inną podrzuconą trunnę. Pokarał go záraz P. Bog. Bo iego okręty po więtſzey częśći nawáłnośćią potopił / iż ſam ledwie śmierći vſzedł. y żáłował iż śię ná Boſkie rzeczy rzućił.

2. Annal: Franc.

Károlus v Sárdyniey y Korſyki Sáráceny poráźił. Wyznawáli oni ſproſnicy / iż ie P. Bog o to ſkarał / iż pięćdźieśiąt mnichow ná wyſpie Petelláriey poimáli / y w Hiſzpániey przedáli. Niektore z nich Károlus wykupił.

Lekcye kośćielne. Karolus. Sigebertus Capitul: lib: 1. cap: 85.

Tenże Károlus Lekcye ábo czytánia káżdemu świętu przez rok przyſtoynie zebráć z Doktorow kośćielnych Páwłowi dyákonowi kazał. Toż vczynił ná oſoby zakonne / kazał dla ich pomocy duchowney / zebráć náuki y piſmá świętych Doktorow / ktore ſtanowi y nabożeńſtwu ich ſłużyły. A ſyn iego Lodouikus w Akwitániey / klaſztory zániedbáne y vpádłe / y lud do nabożeńſtwá oźiębły / náprawił. Przywiodł im miſtrze do náuki y do śpiewánia / y do rozumienia Boſkich y świeckich rzeczy / y czynił nie tylo iáko krol / ále iáko kápłan. Bo od młodośći wielce był do nabożeńſtwá ſkłonny / y do tych ktorzy świát dla CHRISTVSA opuſzczáli. y ſamby toż był vczynił / co Károlomanus dźiad iego / ktory z krolá ſtał śię mnichem: by był dopuśćił P. Bog / ktory go dla pomocy inym ták chćiał mieć. Wylicza tenże Aimon dwádźieśćiá y cztery klaſztory w Akwitániey / ktore on częśćią náprawił / częśćią pobudował. A pátrząc nań Biſkupi / toż czynili / y byłá táka w ludźiech nápráwá po

3. Lodowik nabożny ſyn Karoluſow.

Aim: lib: 5. cap: 8.

wá po Aquitániey / iż gdźie krol iáchał / nie było ktoby sie ná kogo vskarżał.

4\. Pipinus też drugi syn we Włoszech ná krolestwie Longobárdow nie gorzey sie spráwował / máiąc przy sobie Adelhárdá Opátá / z ktorego rády wszytko czynił. Gdy Papieżá náwiedzał / y od niego wielce vczczony był / rzekł mu żártuiąc Papież: Fránku / wiedz wiedząc / ieśli ćie inákszym naydę / niżli tákim iáko wierzę / żaden z Fránkow tu przyieżdżáć / ktoremubych iuż wierzył / nie będźie.

Paschasius Radbertus apud Surium 2. Ianu. Tom: 1.

Słowa Papieskie do Pipina.

Rok P. 808. Leoná trzećiego 13.

Károlá wielkiego 8. Nicephorá. 7.

1\. Wzniećił sie niemáły niepokoy w kośćiele Cárogrodzkim. oni dwá Theodorus Studitá y Pláto mnißy przezacni / táiemnie / iáko sie wyżßey rzekło / vczestnictwá z Pátryárchą Nicephorem mieć niechćieli. Przyłączył sie do nich Arcybiskup Tessálonicki Jozeph / brát Studity. ktory będąc w Cárogrodźie / przy nißy Pátryárchy nie bywał. O co spytány od Dromá Logotetá / wyznał mowiąc: Nic ná Cesárze nie mam / áni ná Pátryárchę / ále przećiw Jozephowi Oekonomowi mam / ktory cudzołożnice koronował / y złożony iest z kápłáństwá wedle kanonow. Nie wątpił nic Arcybiskup / iż Logotetá miał to powiedźieć Cesárzowi: y przestrzegł brátá swego Studitę / ktory záraz listámi swemi / mnichy wßystki swoie vpominał / áby przy prawdźie z nim stali / á iáko pierwey czynili / nie zezwaláli ná vczestnictwo z Jozephem / áni z temi ktorzy go przyięli / á żeby sie dla prawdy ná wßystki prześládowánia gotowáli / ktore też iuż pierwey dla tego byli podieli y wygnánie ćierpieli. Rozwdźięczne y vczone á duchowne listy o tym tego Studity. ktore dopiero wieku nászego sie nálázły od Sirmundá Societatis IESV z biblioteki Kolumneńskiey. Zá co mu wielkie dźięki.

Niepokoie dla Iosepha Ekonoma.

Theod: epist: 31. lib: 1. ep: 24.

2\. A pátrząc w rzecz sáme: ieśli to słußnie Studitá vczynił / iż táki niepokoy powstał / mogąc podobno z dobrym sumnieniem tego zámilczeć / á w spráwy sie Pátryárchy nie wdáwáć; ktory mogł grzesznego y pokutuiącego ná swoy stan przywroćić. Wiedźiał to Studitá dobrze: iż on Jozeph ktory Theodotę cudzołożnicę zá żonę Constántynowi Cesárzowi / ktory iną miał żywą / koronował / przez pokutę przyięty y przywrocony być mogł. ále mu nie o to szło / áby nie mogł być przywrocony / ále o to iż bez żadney iáwney y znáczney pokuty / ná sámo roskazánie Cesárskie przywrocony od Pátryárchy był. y dla tego iuż teraz iáwnie Pátryárchy odstępował / y społecznośći z nim mieć niechćiał. co sie z listow teo Studity pokázuie.

Studita iako wymowiony, iż od Patryarchy odstał.

3\. Tego roku Bulgárowie Sárdykę miásto wźięli. Wodzem ich był Krunnus / y sześć tyśięcy żołnierzow Cesárskich zábili / okrom pospolitych ludźi. Wypráwił sie ná nie Cesarz Nicephorus / ále nic nie spráwiwszy / wroćił sie do Cárogrodu. A iednák przed ludźmi przyśięgał / iż w domu Krunná Wielkanoc świećił. Więcey krwie domowey przelał / gdy mu sie lud sprzećiwił / niechcąc dáć ná napráwę Sárdyki podátkow.

Theophan.

Bulgarowie Sardikę wzięli.

4\. Pátryárchá Nicephorus co dáley tym więcey ná Theodorá Studitę y Plátoná / y Arcybiskupá Tessáloniki / złą chęć biorąc / názwał ie Schismátykámi y odszczepieńcy / iż z nim społecznośći mieć dla onego Jozephá niechćieli. O czym gdy sie Studitá dowiedźiał / list do Pátryárchy vczony y pokorny pisał / spráwuiąc sie iż Schismátykiem nie iest / vchoway Boże / á prośi áby iedne párszywą owcę wyrzućił / á kápłáńskiey mu służby ś. czynić nie kazał / á wszytkiego kośćiołá pokoy záchował. Spory ony między Pátryárchą y Studitą doszły do Rzymu / iż Studitę miano zá odszczepieńcá. O czym gdy mu Bázylius Opát Greczyn ktory w Rzymie mieszkał / dał znáć / y sam go

Theod: lib: 1. ep: 25.

O Schismę się sprawuie Studita.

Theod: lib: 1. epist: 28.

Theodorus Studita trochę przymowił Papieżowi.

zá tákiego iuż miał/ bárzo sie záfrásowáł/ y Papieżá Leoná tyka/ gdy Bázylemu odpisuie. ácz potym bárzo Papieżowi one trochę wzgárdy/ hoynie piśąc do niego nágrodźił/ iáko ieſt niżey. Máią też świeći swoie brodawki. y ná sámego Bázyliuszá/ iż go zá Schiſmátyká miał/ y Anátheme nań kładł/ bárzo sie fráſuie.

5. Theophan. *Saraceńska domowa woyna.* Gdy on Aaron krol Sáráceńſki vmárł/ dwá ſynowie iego Mauchmát y Habdállá/ o páństwo sie swárząc/ wiele złego y miedzy sobą/ y Chrześćiánom poczynili. W onych domowych ich woynách w Ieruzálem kośćioły spuſtoſzáły/ y klaſztory one przednie Kárytoná y Cyriáká/ y Sáby/ y Eutymiuszá/ y Theodozyuszá/ puſte zoſtáły/ ktore ná onych puſtyniách w Páleſtynie wielka liczba świetych mnichow oſádzone były. *Klaſztory popuſtoſzyli.*

6. *Papież krola Angielskiego przywroćił.* Ardurf krol Northumbrow w Angliey/ od swoich z kroleſtwá wygnány do Károluſá Ceſárzá vćiekł sie. On go do Papieżá Leoná áby go ná kroleſtwo przywroćił/ odeſłał. y ślac Papież posły swoie/ wespołek z posły mi Ceſárſkimi do Anglikow ná páństwo ono przywrocony ieſt. Nieśmieli sie Anglikowie Papieżowi/ y tákiemu krolowi sprzećiwić. y Ceſarz bez Papieſkiey woley wsádzáć go ná ono kroleſtwo nie śmiał.

Rok Páński 809. Leoná 14. Károlá wielkiego 9. Nicephorá 8.

1. *Synod niezbożny w Carogrodzie.* *Wyroki ſproſne y fałſzywe.* Theod: lib:1. ep:33.

Gdy sie one nieſnáſki miedzy Pátryárchą Cárogrodzkim y Theodorem Studitą/ y towárzyſzmi iego mnichy ſzerzyły: Nicephorus Ceſárz kazał sie ná Synod do Cárogrodu Biſkupom ziáchác/ ktory był nie Synod ále ſchadzká niezbożnych. Ná ktorym iáko ślepi Ceſárzá słucháiąc/ poſtánowili: iż ono małżeństwo miedzy Conſtántynem y Theodotą/ choć pierwsza żoná byłá żywá/ zwać sie miáło dla rozgrzeſzenia ábo diſpenſáciey/ práwne y dobre. Przydáli y on nowy niegodny y ſzkárády wyrok: iż Boſkie práwá/ ná krole nie służą. To prawie onego ták dobrego Ceſárzá słowo. y to nápiſáli: áby tych ktorzy o ſpráwiedliwość áż do krwie sie opieráli/ nie zwano przeſtáńcámi áni Chryzoſtomámi. Nákoniec ſkazáli/ iż kázdy Biſkup z Kanonow y z tym co ná nich vſtáwiono/ rozgrzeſzyć może. To byłá wielka ślepotá y omylność Biſkupow ná tym fałſzywym Synodźie.

Theodo: Studita epiſt: ad Leo: Pap.

2. *Studita y Plato wygnani.* Ná tymże Synodźie ſkazano ná wygnánie Theodorá Studite/ Plátoná/ y Iozephá Biſkupá Teſſáloniki/ y ine ich towárzyſze/ á nawiecey mnichy. Co tám vćierpieli/ y Pláto iuż ſtáry y chory/ y Theodorus/ trudno wypiſáć. Część Plátonowych ćieżkośći wypiſał tenże Studitá. ſam o ſobie choć tákże ćierpiał/ milczał. A Michał vczeń iego wypiſáć też nie zániechał/ co Studitá zá nędze wytrwał. Kuśił sie Ceſárz Nicephor o mnichy ine/ vczniętych dwu oycow ich/ áby ie był mogł námowić/ żeby z Pátryárchą ſpołeczność mieli: Ale oni ná swoie miſtrze y páſterze one dwá vkázuiąc/ żadnym sie ſpoſobem przywieść do tego nie dáli. y widząc ſtáteczność ich/ do ćiáſnego y przykrego więźienia podał/ namyśláiąc sie co z nimi czynić miał.

3. *Studita piſze do Papieżá.* Theod: lib:1. ep:33. cod: Colum. *Napis Papieſki.* Theodorus będąc ná wygnániu piſał liſt/ ktory przez Euſtátiuszá mnichá przeſłał do Leoná Papieżá/ oznáymuiąc co sie w Cárogrodźie ná onym Synodźie fałſzywym dźiało/ y pomocy od niego ná heretyki prośąc. Napis tego liſtu táki ieſt: Naświetſzemu y nawyższemu Oycu oycow/ Leonowi Papieżowi Apoſtolſkiemu. y ták poczyna: Gdyż wielkiemu Piotrowi CHRISTVS Bog po kluczách kroleſtwá niebieſkiego/ páſterſkiego też przodkowánia dał doſtoyność: do Piotrá ábo iego naſtępniká/ godźi sie odnośić co sie kolwiek w kośćiele Kátholickim ponowi/ od tych ktorzy od prawdy bładzą/ á

y powiáda iákie ná Synodźie w Cárogrodźie heretyctwá postánowili; iż może sie małżeństwo rozgrzeszeniem kościelnym rozłączyć/ ꝛc. iáko wyższey sie wspomniáło. y mowi: Arcypásterzu kośćiołá/ ktory pod niebem iest/ wspomoż nas/ bo giniem. Náśláduy Chrystusá/ á reke podáy kośćiołowi nászemu. Náśláduy twego przodká tegoż imieniá Papieżá/ ktory ná herctyká Eutychesá ryknął/ y ty rykni ná to teráznieysze kácerstwo. A iáko oni bez wiádomośći wászey/ wedle zwyczáiu stárego/ Synod práwowierny czynić mogli:

O małżeńskim związku.

Odpisał mu Papież/ y drugi list do Plátoná dał/ z ktorych sie bárzo vćieszyli y zá poćieche dźiekuią. Lecz tego listu nie mász. Oni go tylo drugi raz do Papieżá pisząc wspomináią. A choć Theodorus był ná wygnániu/ y iáko więźień/ iednák pisániem wiele ludźi przy prawdźie zátrzymał/ kácerstwo ono psuiąc/ ktore twierdźiło/ iż w roskazániu y práwie Boskim dispensácia być może. Co iest wielki błąd y kácerstwo/ o ktorym długi list do Athánázyusá nápisał. y by byłá wschodnym kośćiołom/ tá trąbá Studity nie zábrzmiáłá/ y duchowniby byli w ślepoćie zostawáli/ y świeccy do roskoszy skłonni/ do porzucánia żon własnych predkoby sie byli rzućili. Zli Cesárze y swowolni Ewángeliaby byli obálili/ y Boskie práwá potárgáli. Pan Bog tego człowieká wzbudźił/ iż sie wschodne kośćioły ták srodze onym Synodem záchwiane/ nie obáliły. Wiele było inych mnichow ś. ktorzy o ten fałszywy Synod pomęczeni y pobići/ korone męczeńską odnieśli. Wiele ich ná wygnániu pomárło. Vśmierzył P. Bog iednák ono prześládowánie. bo sie wiele ludźi vpámiętáło. y Pátryárchá Cárogrodzki Nicephorus słał náwiedząc Theodorá Studite y pozdráwiáć/ y inni mu/ cząc iego wielkie cnoty/ prawde przyznawáli y zwyćięstwo. Jednák áż do śmierći Cesárzá Nicephorá przez dwie lećie/ one krzyże świętych trwáły/ dla złego Cesárzá/ ktory ine domowe ćieżkie bárzo krzywdy z strony podátkow y poborow wyćiągánia/ y iáwnego máiętnośći ludzkiey wydźieránia/ czynił. Co szeroko wypisuie Theophanes/ złośći sie iego niewypisáney dźiwuiąc.

4. Theod: epist: 34. cod: Columm.

Pisma Studity przećiw błędom.

W práwie Boskim nie masz rozgrzeszenia.

5. Theod: li: 1. ep: 51.

Theod: li: 1. ep: 43. cod: Colum.

W Aquisgranie był Synod około pochodzenia Duchá ś. ná ktorym nic o tym stánowić niechcąc/ wysłáli posły do Papieżá Leoná/ áby im ná ono pytánie náuke dał. ktore było tákie: Nie pytáli o to ieśli Duch ś. pochodźi y od Syná: Bo to byłá iuż wiádoma prawdá v wszytkich: ále o to ieśli sie to słowo/ *y od Syná*, godźi włożyć w wyznánie wiáry ábo Symbolum Cárogrodzkie/ y ieśli sie ták godźi w kośćiele śpiewáć. Bo Hiszpani y Gálli od Papieżá leszcze Leoná wielkiego náuczeni/ wiedźieli/ iż to szczera wedle Ewángeliey prawdá/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná/ y nie pytáiąc sie Papieżá/ włożyli w Symbolum to słowo: *y od Syná.* A gdy Papież dozwolił áby w Gálliey przy Mszy śpiewano Symbolum ábo Credo; oni z tym dokłádem tego słowá śpiewáli/ *y od Syná.* Co bácznieyszy niektorzy ganić poczeli/ mowiąc: Choć to prawdá iest/ iż Duch ś. pochodźi *y od Syná*: ále sie to kłáść y przydáwáć pismem y śpiewániem do Symbolum nie ma. Gdyż tego oni śś. Oycowie nie włożyli. A z tym do Papieżá wypráwili z tego Synodu Berárdá Biskupá Wormáciey/ y Jesse Biskupá/ y Adelhárdá Opátá. ktorzy mieli z Papieżem Leonem długą rozmowę/ ktora wypisána iest. ále z tym zámknieniem/ áby tego słowá/ *y od Syná* do Kredá nie przykłádáli. y dla tego Papież Leo/ dwie śrebrne tablice w kośćiele ś. Piotrá postáwił. ná iedney po Grecku/ á ná drugiey po Láćinie ono Cárogrodzkie Symbolum wyryte było/ bez żadnego onego słowá przydátku/ *y od Syná.* Lecz potym kośćioł Rzymski z iney przyczyny/ iáko sie niżey powie/ to słowo do Kredá włożył/ *y od Syná.*

6. Annales Franc.

O pochodzeniu Ducha S. y od Syna.

Duceus Fronto Soc: Iesu ex cod: Anto: Augustini.

Hiszpani y Galli włożyli w Kredo, y od Syna.

Anastas: in Leone.

Przykładać y od Syna, nie każe Papież.

Tablice dwie śrebrne.

Ludgerus Monásterieński Biskup tego roku do oycow z ćiáłá poszedł. O nim czytay w żywoćiech ś. iáko do Cesárzá Károlusá przyzwány iść niechćiał/ áż swoie paćierze ábo godźiny odpráwił.

7. 17. Martij.

Rok P. 810. Leoná 15. Károlá wielkiego 10. Nicephorá 9.

1. Theophan. Cesarz Nicephor, zły Manicheyczyk.

NIcephorus Cesarz więtßą złość ſwoię/ y ná Chrześćiány iad co dźień pokázował. Biſkupy y kleryki dawał pod roſkázowánie żołnierzom y ſtárßym ich/ vżywáli ich iáko niewolnikow. Od Biſkupow y Opátow gdy ná vrząd wſtępowáli/ wielkie pieniądze wyćiągał. kośćielne złote y śrebrne naczynia gánił/ mowiąc z Judaßem: Co po tey vtráćie? Nie miał w ſobie nic Chrześćiáńſkiego ten okrutnik. Bo był Mánicheyczyk y czárownik/ y dla tego wielki Chrześćiánom nieprzyiaćiel/ ktorych wiele pomęczył y pozábiiał w Bulgáriey/ iáko pißą Grekowie/ y one zá męczenniki poczytáią.

2. Menol: Græc. 23. Iulij. Dalmacya Karolus wziął. Annal: Franc. Eginhardus in vita Caroli.

Károlus wielki podbił pod ſwoie páńſtwo Dálmácią y Jſtrią y Liburnią. O co gdy Nicephorus Cesarz przez poſły ſwe czynił chcąc áby mu Dálmácią wroćił/ vgadzáiąc ſię z nim á pokoy chcąc záchowáć/ podał mu miáſtá Pomorſkie ábo nád morzem/ y podał mu też Wenecyą/ ktorą był ſyn iego Pipinus obiął.

Rok Páński 811. Leoná 16. Károlá wielkiego 11. Nicephorá 10.

1. Theophanes. Na Bulgary wyprawa.

NIcephorus Cesarz zebrał wielkie woyſko ná Bulgáry/ y ſam z ſynem ſwym Stauráciußem ná onę ſię woynę z wielą pánow ſwoich wyprawił. wiáchawßy do Bulgáriey mieśiącá Lipcá/ poſtrách onym obywátelom wielki vczynił/ ták iż krol ich Krunnus pokoiu prośił. Ale dáć go niechćiał Nicephorus/ á ziemie łupiąc/ ſwoim Chrześćiánom vßy y noſy rzezał/ ktory ſię námniey iákiey korzyśći dotknął/ ſam wßytko łákomie nienáſycony złotem/ do ſwego ſkárbu brał. Tym czáſem Krunnus gránice/ y ćiáſne węßćia y wyßćia drzewem zábudował. O czym gdy ſię dowiedźiał Nicephorus/ wßytko ſerce ſtráćił y mowił: Byśmy y ſkrzydłá mieli tedy ſtąd nie wynidźiem. A dniá iednego przededniem ná obóz Bulgárowie vderzyli/ y Cesárzá y wßytkie przy nim zábili. Wiele z nim pánow poginęło/ y ludźi bez liczby. Syn iego Staurácius z ránámi vćiekł/ y dwá tylo mieśiącá był żyw. Głowę Nicephorá vćiętą ná pálu długo Krunnus záwießał/ wßytkim ią vkázuiąc/ y potym z niey kuß do napoiu opráwioną w śrebro vczynił/ y pánom Słowieńſkim ábo Skláwińſkim pić z niego chlubiąc ſię dawał. Wielki płácz był w Cárogrodźie/ y wdow y śierot wiele zoſtáło. A iednák w onym płáczu poćiechę mieli/ iż on okrutnik/ ktory wßytkich vćiſkał/ zginął. Nie było nigdy gorßego Cesárzá/ wßytkich okrućieńſtwem y roſkoßámi nieczyſtemi y hárdośćią á łákomſtwem y wydźierániem dobr ludzkich przechodźił. Z tey woyny gdy zdrowo vßedł Petrus Patricius, świát opuśćił/ y wßytek ſię P. Bogu oddał: á mniſki ſtan przyimuiąc/ wielkim świętym zoſtał. ktorego Grekowie iáko świętego wſpomináią/ y ine/ ktore Bulgárowie/ gdy ſię zá przeć CHRISTVSA nie chćieli/ pozábiiáli.

Michael in vita Studitæ Theodori. Krunnus zábudował wyßcie. Nicephor zabit od Bulgarow. Słowacy z Bulgarami, z głowy piią. 2. 1. Iulij. Piotr Patricius.

23. Iulij. in Menol: Basilij. Michał na Cesarstwo.

Po zgubie złośliwego Nicephorá/ zá zezwoleniem Senatu y ſtanow wßytkich/ wybrány ieſt ná Cesárſtwo Michał Kuropálatá/ pobożny y práwowierny Kátholik. koronowány był od Pátryárchy Nicephorá w wielkim kośćiele/ piątego dniá Oktobrá. Co vſłyßawßy Staurácius/ ogolił ſię/ y mniſkie odźienie wźiął/ á potym rychło vmárł. Skoro pánowáć począł Michał/ hoynośćią ſwoią/ wydźierániá y łákomſtwá Nicephorá onego pogrzebał. Pátryárſze dał niemáło/ y inym duchownym. Zoná też iego Prokopiá/ po ſwoiey koronáciey ktora byłá dwánaſtego dniá Oktobrá/ wiele pieniędzy

Hoyność Michała, y żony iego.

miedzy

miedzy ludźie y wdowy y śieroty y vbogie / y miedzy kśieża y Senatory rozdáłá.

Stárał ſie záraz Michał Ceſarz áby kośćioł vſpokoił / y onego Plátoná y Studite / y ine mnichy od wygnánia wybáwiwßy / z Pátryárcha 3. *Kośćioł vſpokoiony.*
ich poiednał / gdy Pátryárchá Jozephá onego / o ktorego ſie niezgody czyniły / odſtąpił. y ták piekne ſie ziednoczenie ſtáło y vſpokoienie / zá zguba onego przeklętego Ceſárzá Nicephorá / ktory wßytkich onych roſterkow przyczyną był.

Michał Ceſarz Theophiláktá ſyná ſwego zá Ceſárzá przyiął / y był koronowány od Nicephorá Pátryárchy / y oddał bogáte vpominki ná ołtarz Pánu Bogu. *Theophilaktus koronowany.* Theophan.

Nicephorus Pátryárchá dopiero wolny od onego okrutniká Ceſárzá 4.
zoſtáiąc / poſłá ſwego Michálá Metropolite Synnákulow do Rzymu do Papieżá Leoná wypráwił / ktory liſt zwykły / wyznánia wiáry Kátholickiey od Pátryárchy przynioſł / w ktorym ßeroko wiáre ś. wyznawa / náuke práwowierną pochwaláiąc / y wßytkie heretyckie falße potępiáiąc. *Patryarcha dopiero do Papieża piße.* Wyznawa wßytkie śiedm Concilia / y obrázow vczczenie / y przyczyny świętych y reliquiy ábo kośći śś. vßánowánie. etc. *Wyznanie wiary. Przyczyna świętych.* Obmawia ſie / iż ták nierychło ſwoie powinność odpráwował / dla onego Ceſárzá ktoremu ſie było trudno ſprzećiwić. Prośi też o liſt społeczności / z ktoregoby miał náuke y potwierdzenie w práwowierney wierze. *Prośi o liſt y o nauke Papieża.* Poſyła mu vpominki / ná pierśi we złoćie do záwießánia krzyż w ktorym drzewo było krzyżá ś. y ine w ßátách drogich kośćielnych.

Z ſtrony zachodnych kroleſtw: Károlus wielki tego roku iáwny teſtá- 5.
ment drugi vczynił / o rzeczy ruchome ktore ſam podźielił / ná kośćioły y vbogie / ná ſyny y corki. *Eginhardus in eius vita.* Lecz ſyn ſtárßy iego Károlus / tegoż roku z tego świátá zßedł / y oycá vprzedźił. A nie on ſam tylo ále y Pipinus drugi ſyn iego krol Włoſki vmárł. *Dwa ſynowie Karoluſa vmarli y corka.* Tákże y corká iego Rotrudis oná zá Ceſárzá Conſtántyná zmowiona / w ktorey ſie bárzo kochał / świát ten pożegnáłá.

Rok Páńſki 812. Leoná trzećiego 17.

Károlá wielkiego 12. Michálá Kurop: 1.

Michał Ceſarz iáko pobożny / vſpokoiwßy kośćioł / puśćił ſie ná 1.
wykorzenienie Mánicheyczykow ktore y Pauliciany zwano / y Theophanes.
kazałie po wßytkim páńſtwie zábiiáć. *Manicheyczyki zabiiano.* Miał co czynić z heretyki w Cárogrodźie. Bo wiele było tych Mánicheyczykow y obrázoborcow. A co gorzey wiele złych ludźi / ktorych ſie było zá Nicephorá Ceſárzá zámnożyło / ktorzy o cnote y dobry żywot Chrześćiáńſki niedbáli. ktore gdy nápráwowáć chćiał / burzyli ſie nań. y to ſobie ziednáli / iż dla złośći ich P. Bog prędko im wziął ták dobrego y pobożnego páná / á dał im znowu okrutniká gorßego niżli był Nicephor.

Pláto on wielki wyznáwcá mniſkiego żywotá / tego roku ná żywot lepßy poßedł. *Smierć Plátona, iaka.* Wypiſał zeßćie iego Theodorus Studitá vczeń iego. Potym iáko ſie z wygnánia wroćił do ſwego klaßtoru / iuż zámkniony być nie mogł. Bo ſwoiemi rękomá potrzeb ćieleſnych odpráwowáć nie mogł / máiąc iuż lat śiedmdźieśiąt y dźiewięć. Ná łożku tylo Pſálmy mowił / ábo ná niſkim ſtołku odpoczywał / bráćią vpominał / rádę im dawał / y do drog Bożych pobudzał. Robić iuż rękomá nie mogł / áni klęczeć áni czytáć / chybá drugich czáſem czytáiących ſłuchał. Zálował iż ſłużyć Mßey ś. nie mogł. Gdy mu co wedle choroby ieść dano / ſmutnym był / iż miękczey żyć poczynał. Z poſłußeńſtwem począł / z poſłußeńſtwem dokonał. Leżał w ſtárośći wdźięczney y czći godney / gotową do wyßćia duße máiąc. bráćia ſie około niego wießáli á modlitwy prośili. Náwiedzał go Pátryárchá y cáłował y o modlitwę żądał. Teſtámentu nie czynił / bo nic nikomu oddáć nie mogł. Spiewáć ſobie

vmieráiąc kazał one pieśń: Powstána vmárli. ꝛc. A sam śpiewał iáko mogł ćieniuchno. pogrzeb iego Pátryárchá ze wßytkim duchowieństwem vczćił.

3. *Theophan.*
Radá o wydawaniu zbiegow Bulgarom.

Gdy Cesarz Michał pokoy z Bulgáry stánowił/ włożyli ten obowiązek Bulgárowie/ áby im zbiegowie ich wydáni byli. Ná to sie Cesarz Pátryárchy rádząc/ y innych duchownych y swoich świeckich Senatorow/ nálazł rozdwoioną ráde. Theodorus Studitá y z inemi nie rádził tákiego pokoiu onymi páńskiemi słowy: Co do mnie przyidźie/ tego precz nie wyrzucę. A drudzy/ iáko Theophanes ten co to pisze/ Opát klasztoru Agry/ y inni/ rádźili áby sie tym pokoy nie rozrywał/ á iż lepiey kilás osob odstąpić/ niżli wßytki wdáwáć w niepokoie. Przemogłá oná stroná áby nie byli wydawáni/ y rozchwiał sie pokoy. Co sie źle powiodło. Bo potym ná onego Theodorá Studite y ná ine wßyscy wołáli: iż Rzeczposp: przewroćili/ á zwłaszczá ten Theophanes/ ktory wspomina/ iż ná oznaymienie kłopotow ktore potym przyßły/ ná niebie niezwyczáyna sie á wielka kometá vkazáłá.

Na Studite narzekanie.

4. *Theophan.*
Saraceni vćiskáią Chrześciany.
Michał pobożny ále nieumiejętny.

Sáráceni w Pálestynie y w Syriey srodze vćiśnęli Chrześciány/ y kośćioły im y klasztory popustoßyli/ vćiekáli do Cypru y do Cárogrodu/ ktore Cesarz hoynie opátrowáł/ y do Cypru im pieniądze posyłał. Bo był bárzo łáskáwy/ ácz do spraw nieumiejętny. Theoktistá/ y inych swoich pánow słuchał.

Annales Franc.
Przymierze z Karolusem Augustem nazwanym.

Wypráwił posły swoie Michał do Cesárzá Károlusá/ z onemi Károlusowemi ktorzy do Nicephorá posłáni byli. y pokoy z sobą postánowili/ y Greccy posłowie w Aquisgranie do Cesárzá rzecz czyniąc Augustem go witáli. Ciż Greccy posłowie do Rzymu iácháli/ y od Papieżá listy pokoiu y społecznośći kośćielney wźięli.

Rok Páński 813. Leoná 18. Károlá wielkiego 13. Michálá Kuropálatá 2.

1. *Theophan.*
W murach trudna woyna.

Michał zgotowawßy sie ná woyne przećiw Bulgárom/ wyiáchał z woyskiem/ ále sie zás wroćił/ gdy nieprzyiaćiel w murách sie zámknął/ á bitwy dáć niechćiał. á z żoną swoią Prokopią do klasztoru Táráśiuszá Pátryárchy zstąpił/ y grob iego dárem bogátym vczćił. Bo go iuż zá świętego miano. Drugi raz tákże w mieśiącu Máiu wypráwił sie ná Bulgáry/ ále nic nie spráwił/ iedno żołnierze swoim wielkie ßkody y łupiestwá poczynili. O ktore wzbudził ná sie gniew ludzki/ iż go nieumiejętnym w woiennym rzemieśle zwáli.

Zołnierze swoie łupią.
Heretyckie zdrady.

Pátryárchá Nicephor/ gdy Litánie czynił w kośćiele Apostołow/ proßąc P. Bogá o obronę y zwyćięstwo nád Bulgáry: heretycy y obrázoborcy/ do grobu Constántyná Kopronimá przypadáli/ y wzywáli go ná pomoc wołáiąc: wstań á pomoż vpádłey Rzeczyposp. y vczynili iákiś grzmot z grobu/ powiádáiąc: wstał/ y widźieliśmy go ná koniu. y one powieść miedzy proste ludźie puśćili. O ktorey gdy sie pytano: náleziono fałße y zdrády ich/ y one ßálbierze pokarano.

2. *Theophan.*
Michała porazili Bulgarowie.

A 23. dniá Máiá/ Michał wyiáchawßy ná Bulgáry/ blisko Adriánopolá zwiodł z Bulgarámi bitwę/ ktorą przegrał. Záraz iego vćiekáć poczęli/ y dźiwuiąc sie Bulgárowie nie śmieli ich ták rychło dla zdrády iákiey gonić. áż Krunnus nic tákiego nie bacząc/ puśćić sie zá nimi kazał/ y bez liczby ich pobito/ y oboz wźięli nieprzyiaćiele. Cesarz do Cárogrodu vćiekł/ y chćiał páństwo złożyć/ y dáć ie Leonowi Pátriciußowi/ ktorego Armenem zwano/ człowiekowi pobożnemu y mężnemu. To mowi Theophanes/ chwaląc go/ ále z omyłki. Bo vmiał niecnoty swoie táić ten Leo y pokrywáć. Lecz Cedrenus piße: iż ten Leo chcąc ohydźić Michálá/ przyczyną był oney porážki/ y zdrádźił Michálá/ iż bitwę przegrał/ chcąc go z páństwá złożyć.

Leo Armenus iáki.

Michał o páństwo niedbáiac/ gdy sie odkryły Leonowe zdrády/ á przyiaciele
go vpomináli/ áby sie odeymował: on ie gromił/ mowiac: Wole nie tylo
páństwo / ále y żywot trácić/ niżliby sie dla mnie Chrześciáńskiey y sasiedz-
kiey krwie y iedná kroplá rozlać miałá. y táiemnie do Leoná posłał korone/
y száte y boty Cesárskie/mowiac: otoć vstepuie przydź do pálacu bespiecznie.

Michał dziwney cnoty. *Krwie niechce dla páństwa rozlewáć.*

A gdy iuż obwołano iż Leo Cesárzem / Michał z żona y z dziećmi po- 3.
strzegł sie/ y oblokł mniszé odzienia. A koronuiac Leoná Pátryárchá Nice-
phor/gdy nań korone kładł: vczuł iż go oná koroná w rece kłołá iáko cier-
niem y głogiem. y wykłádał to ná wszytko złe / iáko sie potym stáło. Bo ten
Leo wielkiemi złośćiámi nápełniony był. A Krunnus postawszy cześć woy-
ská z brátem ná oblężenie Adriánopolá/ sam obległ Cárogrod / ktorego gdy
dostáć nie mogł/ miástu á murom sie dziwował. Y prosił od Leoná áby
drzewce swoie w brácie złotey vtknał. Czego gdy mu nie dopuśćił/ pálac ś.
Mámántá spalił/y wziawszy lwá/y niedźwiedziá/ y smoká miedziáne/ odcia-
gnał do Adryánopolá/ y ono miásto wział. Tám Biskup Mánuel od 4.
Bulgárow zábity meczeńska korone odniosł/ y inych wiele / o ktorych Gre-
kowie máia pámieć w swoim Menologium. Gdźie przydáia iż on Krunnus
krol Bulgárow/dla onych grzechow oślepnał / y od swoich vdawiony iest.
A po nim krolował Zokus/ktory wszytki poimáne Chrześciány/kápłany/dy-
ákony y świeckie ludźie/ gdy sie CHRISTVSA záprzeć niechćieli/pozábiiał.

Koroná kłołá Pátryárchę. *Bulgarowie oblegli Carogrod.* *Bulgarowie wzięli Adrianopole.*

Tu Theophanes świety/Opát klasztoru Agry/ swoie historia skończył/
á dáley nie pisał / iedno do tego Leoná Cesárzá / ktorego Armenem zwáli.
Iego historya Anastasius Bibliotecarius ná Láciński iezyk dosyć grubo prze-
łożył. Był człowiek świety/ y cudámi od Páná Bogá wsławiony.

Theophanes tu kończy swoię historyą.

Leo poczał okrućieństwo od swego dobrodźieiá Michálá / ktory go ná 5.
páństwo z miłośćia puśćił. Z Cárogrodu z klasztoru w ktorym spokoynie
żył/ wygnał go y z żona ná wysep Principem. A syny iego Theophiláktá y
Ignácyuszá vtrzebić kazał.

Ná zachodnych kráiách Károlus wielki po śmierći Pipiná syná swego/po- 6.
sádźił ná krolestwie Włoskim wneká swego Bernhártá syná Pipinowego.
A vczyniwszy wielki Seym w Aquisgranie Biskupow/Opátow/y Kśiażat/
y Komesow/Lodwiká syná swego krolá Aquitániey/vczynił Cesárzem. y ko-
ronował go w kośćiele / ktory sam był z fundámentow zbudował. Y vpo-
minał go v ołtarzá/mowiac y roskázuiac: áby Páná Bogá miłował / y one-
go sie bał / y przykazánie iego chował / áby kośćiołow od złych ludźi bronił.
Bráćiey swey y śiostrom/ áby nieprzestáiac miłośierdźie pokázował. áby ká-
płany czćił iáko oyce/ lud miłował iáko syny/hárde y złe áby do dobrego przy-
muszał. klasztorom y vbogim poćiecha był. Ná vrzedy áby wierne y Bogá
sie boiace/á dárow nie biorace/sadzał/ á sam śiebie przed Bogiem y ludźmi
bez przygány záchował. Potym Károlus nie báwił sie iedno modlitwámi/
iałmużnámi/ á czytániem. Przegladał Ewángelie cztery / z textem Grec-
kim y Syrskim.

Bernhárt krol Włoski. Theganus Chorepisc: Treuerensis de gestis Lodouici *Lodwik na Cesarstwo zachodne.* *Vpominanie do syna* *Złe do dobrego przymuszáć.* *Karolus co czyni na śmierć się gotuiąc.*

Stárał sie też Károlus/blisko śmierć swoie widzac/ áby kośćioły w do- 7.
brym porzadku zostáwił. y było tego roku po rozmáitych mieyscách po wszyt-
kiey Gálliey pieć Synodow zá iego vpominániem. w Moguncie/w Remis/
w Turonie/w Kábilonu/y w Arelaćie. Ná Moguncki miedzy inemi ká-
nony vpomnieli Biskupy/áby duchowni z broniámi nie chodźili/okrom sług
ich. Ná Remeńskim / áby Biskupi przy stole swoim vbogie / y czytánie pi-
smá ś. mieli. Ná Kábilońskim wspomináia / postánowienie Károlá wiel- 8.
kiego/ áby Biskupi szkoły stáwili y náuki szczepili. O pielgrzymách náuczyli/
iácy máia być/ áby nie zdradzáli ludźi y sámi śiebie. Dał y ná tákie Káro-
lus práwo/ áby sie im włoczyć nie dopuszczono. á ná żebraki / áby w káżdym
mieśćie

Annales Franc. *Biskupi przy stole co mieć maią.* *Szkoły stáwić.* Capitul: lib: 1. cap: 79. Ibidem lib: 1. cap. 124.

Zebraki iako opatrować.
Capit: lib: 1. ca: 84. & di: 63. cap: 34.
Wybieranie Biskupow.

mieście swoie opátrowano / áby sie nie włoczyli. A tym co robić mogą / áby nikt nic nie dawał. y ták ten szczęśliwy Cesarz nim vmárł/ o kościoły tákie stáránie czynił. Potwierdźił y z synem swoim Lodwikiem/ wolne obieránie ná Biskupstwá person godnych / áby ie sámi Biskupi z ludem wybieráli. A iednák nie bez posłá Cesárskiego ábo krolewskiego / dla wielkich rosterkow y niezgody ktora ná tákich ziázdách bywáłá.

Rok Páński 814. Leoná 19.

Lodwiká 1. Leoná Armená 1.

1.
In Leone & alij.
Leo Cesarz obrázy psuie.
Iáko iest zwiedziony.
Sábbácius mnich iáki.
Zdrádá heretycka.
Theoster: in Niceta. 5. Aprilis.

LEo Cesarz znowu obrázy z kościołow wyrzucáć roskazał. Iedni mowią/ iż táiemnym był dawno obrázoborcą/ á drudzy/ iáko Cedrenus / o iego zwiedzieniu táką powieść przynoszą. Mnich ieden Philometeński/ gdy ten Leo ná woynie był/ prorokował mu iż Cesárzem zostáć miał. y wspomniawszy nań / posłał mu vpominki bogáte/ ktoremi poseł iuż go żywego nie nálazszy/ ná iego vczniá Sábbácyuszá mnichá tráfił/ y onemu dáry oddawał. Lecz on mnich będąc wielkim obrázoborcą powiedział: Ia od tego dárow bráć niechcę / ktory sie báłwanom kłánia / á Ireny Cesárzowey y Táráſyuszá Pátryárchy słucha. Powiedz mu: iż żywot y páństwo stráći/ ieśli obrázow nie wyrzući. Gdy to on poseł powiedział Leonowi / zátrwożył sie / y przyzwał rádząc sie Theodotá Meliseńskiego tymże heretyctwem zárázonego. ktory powiedział: Iest práwi / w klasztorze Deisteńskim mnich ieden ktory cudá czyni / z nimby rozmowić á vczynić co on każe. Cesarz obiecał iść do niego nieznáiomym/ száty odmieniwszy. W tym Theodotus onego mnichá przestrzegł y náuczył co miał czynić y mowić. Przyidźie Cesarz w szátách podłych. mnich rzekł: Nie tay sie Cesárzu/ wiem ktoś iest. y zlększy sie Cesarz/ przypisał mu Duchá ś. y rádę iego o wyrzucániu obrázow przyiał. y nic odwłocząc/ iáwny mándat wydał áby obrázy obalano y psowano.] To Cedrenus. A Michał vczeń Theodorá Studity/ y Theosteriktus/ szerzey o tym wyroku przećiw obrázom piszą.

2.
Surius 3. Aprilis.
Dysputácya z obrazoborcy.
Cesarz od Studity karány.

Czytay o tym w żywoćie ś. Nicety / iż pierwey ten Leo Cesarz do pálacu swego w Cárogrodźie zebrał Pátryárchę y Biskupy / y Metropolity / y mnichy/ máiąc támże swoie heretyki w inszey komorze / Jáná Spektę y Antoniuszá Silcá / y z mnichow Leoncyuszá y Zosimá: z ktoremi áby zwiedli dispvtácią/ prosił Biskupow onych. Lecz mu powiedźieli Biskupi / iż my o tym dispvtowáć y to zá wątpliwość mieć niechcemy/ co od podánia kośćiołá ś. mamy / y co ná śiodmym zborze powszechnym vtwierdzono iest. A też wiemy iż ći heretycy / ktore z námi zwieść chcesz / wygráią / gdy im ty pomagasz / á nas mocą przyćiskáć będźiesz. Bo milczeć nam kiedy chcesz roskażesz. A nákoniec powiedział on Theodorus Studitá: kośćioł swoy P. Bog rządźić kazał Apostołom/ Doktorom/ pásterzom/ á nie krolom. Zołnierze tobie Cesárzu y stan świecki zlecony iest/ nie kośćioły. Pátrz swego vrzędu/ á nam kośćioły zostáwuy. A ieśli niechcesz/ wiedz o tym / by y Anyoł z niebá zstąpił/ á nam ináczey powiádał/ niż co iuż w kośćiele Bożym powiedziano iest/ tedy go nie vsłuchamy / á dáleko mniey ćiebie páná świeckiego. O to sie słowo rozgniewawszy Cesarz / wszytkich z pálacu wygnał.

3.
Mniszy pobładzili.
Theod: lib: 2. epist: 2.

Skoro sie Biskupi y Mniszy do domu rozeszli/ záraz do nich mándat posłał Cesarz on zły / roskázuiąc áby sie zátrzymáli / á ieden z drugim rozmowy nie miał/ áni náuczał/ áni o wierze mowił. Ná to stárszy klasztorow przyzwolili/ y ręką swoią podpisáli / y Cesárzá z boiáźni posłucháli. Sam sie opárł Theodorus Studitá / y mowił drugie podpieráiąc / y listy mocne pisał/ áby nikt ná ono Cesárskie niezbożne roskazánie nie zezwalał. Zebrał listy iego/

iáko sie

iáko sie wyższey rzekło/ tego náßego wieku náleźione/ Jákub Sirmundus So-
cietatis IESV, y z Greckiego ná Láćińskie przełożył. W iednym liśćie do *Theodorus Studita wspiera wiáry.*
wßystkich mnichow mowi: Kto obiecał o obráziech nie mowić áni náuczáć/
prawdę zdrádźił/ vrzędu sie swego zápṙzał/ y sobie poruczone towárzyße zepso-
wał. Bogá słucháć/ nie ludźi. Wiecey sobie klaßtory ważym/ niżli Bogá.

Pátryárchá Nicephor poczał sie też kryć/ y do kośćiołá nie śmieiąc/ do- 4.
má Mße y ofiáry odpráwował. Ale go ten Theodorus ták słowy y vpomi- Theosterictus.
nániem podniosł/ y poćiechą w Bogu vmocnił/ iż onego roskazánia Cesár- *Pátryárchá Nicephor wygnány.*
skiego nie záchował. O co wyrzućić go z stolice iego/ y ná wygnánie wypcháć
kazał. y ßedßy do kośćiołá świece zápalił y kádzenie vczynił/ y rzekł do wier-
nych: Dźiatki/ názlazłem was Chrześćiány/ zostáwuię was Chrześćiány. y
ták ná wygnánie porwány iest/ gdźie poßcząc sie y modląc y nędzę ćierpiąc
iáko męczennik do swego CHRISTVSA poßedł. Zá wypędzeniem Pátryár- Michael.
chy záraz sie niezbożni ná obrázy w kośćiele/ niedawno postáwione/ rzućili/ *Obrázy zmiátáią.*
psowáli/ deptáli/ mázáli/ palili/ w błoćie mießáli. O Chryste iáka twoiá
długa ćierpliwość? Ná wygnániu będącemu Pátryárße Theodorus list Lib: 2. epist: 18.
poćießny pisał/ w ktorym mowi: Pozdrawiam ćię słońce náuki práwowier-
ney/ obrońco prawdy/ ná wzor stárych świętych wßytkim pięknośćią cnoty
świećiß. Opuśćiłeś wysoką stolicę dla tego ktory sie áż do śmierći poniżył.
Opuśćiłeś Arcybiskupie ochłody y kochánia/ á obrałeś nędzę y więźienia. etc.

Przydáie Cedrenus o tym Pátryárße. Gdy go do Prokonesu w łodce pro- 5. Cedrenus.
wádzono ná ono wygnánie: Theophanes on Opát klaßtorá Agri, ktory hi-
storią pisał/ z dáleká gdy płynąć miał/ Duchem ś. iż on iedźie/ poznał/ y nie- *Zegnánie niewidome w duchu.*
widząc go/ świecámi go y kádzeniem vczćił. A Nicephor iákoby też ná to
pátrzył/ ręce podniozßy y ná koláná padßy iego obłápiał/ y nád nim płákał. y
gdy spytano Pátryárchy co czyni? Powiedźiał: Theophanes mię vczćił/ y
dźiękuię mu. Obá sie nie widźieli/ iedno duchem á myślą. Nie długo po-
tym y Theophanes wygnány był/ y wiele złego vćierpiał/ á Pátryárchy iuż
oglądáć nie mogł. Ná mieysce Nicephorá wstąpił ná Pátryárchostwo 6.
Cárogrodzkie Theodotus Mellisenus/ on ktory Cesárzá chytrośćią przez Cedrenus.
onego mnichá do kácerstwá wprowádźił. Był ten Theodotus nieumięie- *Theodotus Pátryárcha Cárogrodzki.*
tny y lekki człowiek/ ktoremu błaznem ráczey być przystało. Miał nieiáką
niewolnicę w rzeczy lekárkę/ z ktorą w nieczystośći żył. Wygnány iest y Theosterictus in Niceta.
Nicetás Pátricius powinny Ireny Cesárzowey/ stárostá Syciliey dla obrá- *Wygnáni dla obrázow.*
zow/ y ná wygnániu wiele złego vćierpiawßy/ vmárł. Tákże wygnány iest
Michał Biskup Synnádorow. A on Theodorus Studitá w dźień Kwie-
tney Niedźiele wßystkim swoim mnichom roskazał/ áby káżdy obraz w ręku 7.
ná processyey po wßystkim okręgu klaßtornym nośił/ á śpiewał z drugiemi
zgodnie ono pienie: Niepokalánemu obrázowi twemu kłániamy sie o dobry *Studitá obrázy ććić káże.*
IESV, etc. O czym sie dowiedźiawßy Cesarz/ roskazał do niego/ grożąc mu
áby tego nie czynił. A on o to nic nie dbał. y wiele sie inych do niego mni-
chow zebráło/ ktore on potwierdzał y pośiłek im duchowny ná pokusy od Michael discip.
nieprzyiaćioł Bożych dawał.

W tym czásie zebrał sie w Cárogrodźie fałßywy Synod/ ná ktory stár- 8.
ßy klaßtorow y inßy mnißy przyzwáni są. Nie rádźił im Studitá/ áby tám *Synod fałßywy w Carogrodsie.*
śli/ ále im list nápisał/ ktorym sie wymawiáli/ iż przez Pátryárchy Nicepho- Lib: 2. epist: 1.
rá w żadne sie rzeczy kośćielne/ iáko bez głowy wdáć nie mogli. Nápisał y
list do onego Synodu obrázoborskiego/ w ktorym pokázuie głupstwo ich/
iż to co sie dobrze zbudowáło/ obáláć chcą. Przyßli iednák ná Synod nie-
ktorzy mnißy/ y toż im co w liśćie było powiedźieli. Lecz oni z iádu y gnie-
wu bić ie kazáli/ á sámi ánátheme/ ná te co obrázow bronią/ włożyli/ á Bi-
skupy ktorzy sie im sprzećiwili/ ná źiemię porzucone nogámi deptáli/ y tyłem

Theod: lib: 2. ep: 15. ie wymiátáli. Potym wßytkie mnichy dano do więźienia / miedzy ktoremi
Nicetá więźień o obrázy. był on świety oćiec Nicetá / z nimi do ćiemney y plugáwey wieże wrzucony / ktorego záś ná wygnánie do miásteczká Másáleon názwánego wypędzono.

9. *Studita wygnány.* Wyrzućił też Cesarz ná wygnánie Theodorá Studite / y ine stárße klásztorow / po rozmáitych wyspách / ná wschod y zachod rozesłał. Lecz Theodorus blisko Apolloniey v zamku ktory Mesopa zowią pod strażą mießkáiąc / nie proznował: ále z onego więźienia wiele prawie złotych listow pisał /

Listy Studity chwálebne y gorące. ktore z łáski Bożey nie poginęły / ále sie áż do tych náßych czásow dochowáły y nálázły. Pisał pierwßy do wßytkich / ktorzy dla obrázow więźienia / bićia / wygnánia / powłoczenia / vćiekánia ćierpieli: vmacniáiąc ich w státku y wyznániu Chrześćiáńskim Kátholickim: áby dla CHRISTVSA rádzi ćierpieli zapłáty czekáiąc. etc. y mowi: kośćiołá sie powßechnego trzymayćie. Bo Cá-

Cárogrodzki kośćioł od inych się odrywa. rogrodzki kośćioł iest podśiewánie heretykow / ktory ma ten zwykły y záwołány obyczay / iż sie od inych kośćiołow odrywa.]

10. *Lib: 2. epist: 5.* *Thádeus męczennik.* Pisał y drugi list o męczeństwie vczniá swego mnichá Thádeußá. Bo gdy Theodorus ná wygnánie wypchniony iest / Cesarz mnichy iego bić srodze kazał. y gdy oni kátowie pierwey ná Thádeußá tráfili / biiąc go vmorzyli. O nim piße / ráduiąc sie z iego męczeństwá / á wielce go wysławiáiąc. y mowi do niego iáko do żywego: Już ćie nie śmiem synem zwáć / ále pánem: Modl sie zá mną sługą twoim / proße ćie świety Thádeuśie. krew twoiá y mámę iest. kośći twoie poświecenie dáią tym / ktorzy sie ich dotykáią / y my sie nie boymy. Toż wytrwáć możem. etc.

Kośći S. Zácháriaßá. *Sabellicus.* Leo Cesarz Wenetom posłał kośći ś. Zácháryaßá y część drzewá krzyżá świętego / y sukniey Páńskiey / chcąc sie tym innym záchowáć / czym sam gárdźił. Przyiął z wielką cżćią one vpominki kśiążę Pátricianus / y kośćioł ś. Zácháryaßá zbudował.

11. *Eginhardus & Theganus.* *Károlus wielki vmárł.* Roku tego 28. dniá Styczniá / on wielki krol y Cesarz oćiec wßytkich kroleśtw Károlus wielki ßczęśliwie duchá P. Bogu oddał / z wielką pokutą zá grzechy / z podporą przeczystych Sákrámentow / y z dobrymi sinystámi. Żył lat śiedmdźieśiat y dwie. krolował lat czterdźieśći y śiedm. Pogrzebiony w Aquisgranie w kośćiele Bogárodźice / ktory sam był zbudował. Był mocny ná ćiele / wzrostu miernie wysokiego / záwżdy zdrowy okrom czterech lat przed śmierćią / ktorych część febry miewał / pochrámował ná iedne nogę. Ná dußy wielkiego nabożeństwá y cnot inych pełny. Aquisgráńskí kośćioł miedzy świete go poczyta / iż go Páschalis Papież kánonizował. Ale iż ten Páschalis nie był práwym Papieżem / przeto kośćioł Rzymski nie kłádźie go miedzy świete.

12. *Ludwik syn Károlusa nástąpił.* Ná mieysce oycá swego wstąpił Ludowik / spokoynie od wßytkich kroleśtw przyięty. Wßyscy mu z chęći wiárę y posłußeństwo oddawáli. Co oćiec cor-kom swoim y ná vbogie rozdáć zá duße swoie kazał: to wßytko z skárbu wiernie oddał nic sobie nie záchowuiąc. kośćiołom wßytkie nádánia od bráćiey

Z Cesárzem wschodnym przymierze. swoiey potwierdźił. Miał posły z Cárogrodu z ktorymi sie wracał poseł iego Amálárius Trewereński Biskup. Z ktorymi pokoy z Leonem Cesárzem postánowiwßy / że cżćią ie do domu odesłał.

Rok Páński 815. Leoná trzećiego 20.

Ludowiká 2. Leoná Armená 2.

1. *Annal: Ludouici.* *Ademarus in vita Ludouici.*

O śmierći Károlá w Rzymie niektorzy buntownicy ná Leoná powstáli / iáko ośieroconego oną Cesárzá śmierćią. Ale pokáráni są / y zá opátrznośćią Ludwiká Cesárzá / ktory ná to był synowcá swe° Bernhártá krolá Włoskiego posłał / wßytko sie vspokoiło.

Leo Cesarz widząc iż oni mnißy y stárßy klaßtorow Archimándri-

mándritowie ná wygnániu/w ſtátku y wyznániu prawdy zoſtawáli: do Cárogrodu ie przyzwał/ y więzieniem y głodem męczył/ y potym ie oſzukał tákimi ſłowy: Do klaſztorow ſię ſwoich wroććie y wierzćie iáko chcećie/ iedno z Theodotem Pátryárchą ſpołeczność weźmićie. Oni ták vczynili/ y Nicete ktory z nimi w tymże więzieniu był námowili/ mieniąc: iż to wierze ich ſzkodźić nie będźie. y ſzedſzy do kośćiołá w ktorym ieſzcze obrázy były: dáli rękę Theodotowi ktory w zdrádźie mowił: Kto obrázu Chryſtuſowego nie czći/ niech mu będźie Anathema. Vpádli oni oycowie niepomáłu/ ácz potym dobrze popráwiwſzy ſię grzech ſwoy otárli. Lecz Nicetá záraz żáłowáć pocżął/ y do klaſztoru ſwe° iść niechćiał/ ále w Cárogrodźie beſpiecznie náukę o obráziech ſtáwił. O co od Ceſárzá ná wygnánie dány ieſt/ w ktorȳ ſześć lat w ćiáſney ćiemnicy y długo męczony/ áż do śmierći Leoná przemieſzkał. Pátrz w iego żywoćie/ á miáſto Theodorá Pátryárchy fałſzywego Theodotá czytay.

Archimandrity trapi Ceſarz.
Mniſzy oſzukáni od heretyká.
Nicetá ſię vpámiętał záraz.
5. Aprilis.

2. Studitá Theodorus nie przyzwány był z wygnánia z onemi drugiemi Archimándrity/ bo ſię bał Ceſarz áby drugim nie odradzał tego czego on po nich chćiał. Lecz ſię on dowiedziawſzy o vpadku towárzyſzow ſwoich/ iż ſię prawdy záprzeli/ y ſpołeczność z obrázoborcy wzięli: piſał liſty do rozmáitych ná nie ſię vſkarżáiąc y nárzekáiąc/ á ine od ich náśládowánia odwodząc/ y do ćierpienia dla prawdy pobudzáiąc. Czego gdy ſię dowiedźiał Ceſarz/ zábić go chćiał/ ſámá mu tylo ſławá męczeńſka áby ſię nią nie chlubił Theodorus odradzáłá. y poſłał do nieḡ Nicetę/ ktoremu bárzo dufał/ áby go ná dálſze wygnánie do Bonity przenioſł/ á ćięższym więzieniem ſtrapił/ y głodem morzył/ á z żadnym mu ſię człowiekiem widáć y rozmáwiáć nie dopuśćił: á nákoniec áby go ták vbiczował/ żeby tylo trochę żywotá w nim zoſtáwił. Przyiáchawſzy Nicetás/ záwiozł go do Bonity/ y oznaymił mu co Ceſarz czynić z nim kazał/ y o biczowániu powiedźiał. A ś. Theodorus záraz ſzáty z ſiebie zrzućił/ y vyrzawſzy Nicetás ſchudłe y wyſtárzáłe ćiáło: vżalił ſię/ y biczowáć go niechćiał. Ale vchodząc karánia od Ceſárzá/ świeżą ſkorę báránká vkrwáwioną nań włożył/ y z ręki ſwey nożykiem krew puśćiwſzy/ bicz ią námázał. y záwołáwſzy ludźi/ á ſam tchnąc iákoby ſię ſpracował/ mowił im: pátrzćie iákom go vkarał/ y nád nimem ſię biczuiąc go zátchnął. y ták odiáchał Nicetás błogoſłáwieńſtwo iego wziąwſzy/ onym pięknym vczynkiem y zápłátą z niego vczczony. A ś. Theodorus ieſzcze goręcſzy był w piſániu y vpominániu drugich áby od prawdy nie odſtępowáli.

Studita mnichy vpadłe gani.
Theod: lib: 2. epiſt: 9. & 10.
Michael eius diſcipulus.
Biczowáć niechćiał Studity Nicetas.

3. Z Hiſzpániey ludźi wiele dla vćiſkow od Sárácenow do Gálliey do Ludowiká Ceſárzá przybieżáło. ktore on nietylo przyiął/ ále im wielkie przywileie y wolność nádał/ y ná dobrey ie ziemi w Septinonniey oſádźił/ y vrzędniki im tegoż narodu Hiſzpany dał. ktorzy gdy ie vćiſkáli/ y ſámi ſwoy narod niewolili: drugie im nádał wolnośći y przywileie/ od Hiſzpanow ich broniąc/ á iednák Hiſzpanow im vrzędnikow nie odmieniał.

Pitęus in Annal: Franc.
Z Hiſzpaniey vćiekali Chrześćiánie.

Rok Páńſki 816. Leoná trzećiego 21.

Ludowiká 3. Leoná Armená 3.

1. Theophanes nie on co hiſtoryą piſał/ ále inſzy/ od Ceſárzá o obrázy długim więzieniem y głodem morzony był/ y potym wygnány do wyſpu Sámotrácyey/ korony doſtał od Chryſtuſá. Był ſtáry y chory/ á iednák nie náydował miłośierdźia v okrutniká onego. Toż ſię ſtáło Stephanowi y Kozmie Kálcedońſkie° biſkupowi.

Theophanes męczennik.
In Menol: 18. Aprilis.

2. Theodorus Studitá w ćiemnicy oney więzienia y wygnánia ſwego/ miewał częſte gośćie/ ktorzy ſtroże ábo vbłagáli ábo dárowáli/ y miedzy nimi iednego kleryká z Azyey heretyká/ ktory z nim rozmawiáiąc vpámiętał ſię/ y

Studita w więzieniu nawracał.

Michael eius discipulus. błedy obrázoborskie porzućił. O czym gdy się Cesarz dowiedźiał/ kazał stá-
rośćie Azyey ábo wschodnemu/ áby práwá swego nád Theodorem vżył. y
posłał stárostá swego sługe áby go vbiczował. ktory tákże iáko pierwszy gdy
vschłe ćiáło iego vyrzał/do nog iego przypadł odpuszczenia prosząc. A potym
drugi od Cesárzá przybieżał żołnierz/pytáiąc się iesli biczowány iest Theodo-
rus. y nie wierząc/ gdy sam ćiáło iego oglądał á ran nie widźiał/ srodze go y
ćiężko vbiczował/sto plag mu dáiąc/y ná poły żywego ná źiemi porzucáiąc.
Studita biczowany. Potym go do ćieśnieyszego więźienia dał/y vczniá iego z nim Mikołáiá/y o-
bu głodem morzono. O czym sam do Naukráciuszá vczniá/ ktorego tákże
Lib: 2. epist: 34. biczowano/pisze. Powiáda iż P. Bog nálazł Hábákuká/ ktory mu chleb w
onym więźieniu/ vkradáiąc się od strażey/ nośi. Bo vmorzyć obudwu gło-
dem w onym więźieniu chćieli. Ale Pan Bog nie dopuśćił/ ktory im żyw-
nośc posyłał. A iednák ták był z onym Mikołáiem postánowił/ áby sam
Michael discipul. iadł one troche ktorą stroże ná obu przezedni dawáli/ á ia/ práwi/ Bostie
Noszenie ćiáła Pańskiego. táiemnice iesć bede.] Był ten obyczay v wschodnych/iż dla przygod rozmái-
tych/ nośili przy sobie ćiáło Páńskie.
3. Pisał do tegoż Theodorá Naukrácius vczeń iego/ iż się wiele pokutu-
Lib: 2. epist: 94. iących od onych heretykow do kośćiołá wraca/ rádząc się iáko im pokutę dá-
Lib: 2. epist: 59. wáć. On mu dáie ná wszytko náukę. Pisał też do mniszek ktore dla wyznánia
wiáry od obrázoborcow vbiczowáne y do więźienia wsádzone były/ ćiesząc ie
Lib: 2. epist: 182. á chwaląc. Pisał y do Máriey krolowey/ktora od Constántyná Cesárzá syná
Ireny porzucona y do klasztoru dána byłá: ktora też dla wiáry od obrázo-
Ná pałac do heretykow nie radźił. borcow ná wygnániu ćierpiáłá. Rádźiłá się go/iesli miáłá do corki się ná pá-
łac przenieść/ ktora w ten czás krolowáłá/ ále z heretykiem Cesárzem. On
iey tego nie rádźił/ áby się iáko ich kácerstwem nie zmázáłá. Posłał y innych
wiele listow do rozmáitych/ do męczeństwá iedne námawiáiąc/ drugich ná-
ucząiąc co heretykom odpowiádáć mieli/ z drugimi płácząc iáko z społwię-
źniámi/ drugie vpádłe do pokuty prosţuiąc. Dźiwna moc słowá Bożego y
miłośći ku bliźnim. Jákoby wolny był á nic nie ćierpiał/ á pisárze y posłań-
Studity pisania listow y posyłania. rze vstáwicznie przy sobie miał. Więcey niżli dwieśćie listow w onym prześlá-
dowániu nápisał. ktore krwią iego y śinośćią mogły być polane y ozdobione.
4. A iż niektorzy mowili/ iż ćierpiący o málowánie/ málowáne też máią
Lib: 2. epist: 21. męczeństwo/śmieiąc się z tych co ćierpieli: Theodorus list do wszytkich więź-
Męczeństwo o malowanie iakie iest. źniow y o obrázy ćierpiących nápisał/ dźiwnie gorący y vczony/ w ktorym
są one słowá: Mowi Zyd/ ábo Pogánin: Záprzy się CHRISTVSA/ záprzy
się Máriey: Toż mowi obrázoborcá. Bo obraz CHRISTVSOW y mátki
Bożey zowie się CHRISTVSEM y mátka Boża. kto się tedy obrázá záprzeć
każe/ tego się záprzeć każe czyi obraz on iest. Izali rzezánego Cherubiná nie
zwał Cherubinem Moyzesz? Izali wężá lanego/ wężem nie zwał? etc.
Lib: 2. epist: 22. cod: Colum. A iż rozumiał o bliskiey śmierći swey/pisał do bráćiey prosząc odpuszczenia
iż ich w rządzeniu y przełożeństwie swoim mową ábo vczynkiem obrážał. Od-
pusżcza też tym ktorzy go odstępstwem swoim obráźili/ y wzywa ie do pokuty.
5. Było y niemáło Biskupow/ ktorzy dla obrázow wygnánie y więźienie
ćierpieli/ iáko był Theophiláktus Nykomediyski/ Theophilus Ephéski/ Jo-
zeph Tessálonicki brát iego/ y ini. Do tych listy tákże nabożne ná spolną po-
ćiechę pisał. A nákoniec list ieden do wszytkich Biskupow ćierpiących prze-
śládowánie o obrázy/ w ktorym prośi/ áby prawdźiwą náukę Kátholicką o
obráźiech ludźiom podawáli y rozgłaszáli. etc.
6. *Ciało S. Iakuba w Hiszpaniey obiawione.* Około tego czásu w Hiszpániey zá krolá Alphonsá Rástá/ obiáwił Pan
Bog ćiáło ś. Jákubá Apostolá w Kompostelli/ktore z Jeruzálem záwiezio-
Epist: Leon: 3. Pap. ne było/ y miedzy Pogáństwem dla boiáźni zátáione. y gdy ći pomárli Chrze-
śćiánie ktorzy ie záwieźli/ á drudzy o nim niewiedźieli/ zostáło ták długo zá-
táione

táione. A gdy wola Boża byłá áby sie obiáwiło/ ná onym mieyscu gdźie było zákopáne/ognie sie częste y długo vkázowáły/ktore Biskup Iryeński Theodomirus widząc/ pokusił sie ßukáć/ y nálazł skarb cudámi wielkimi y niewyliczonemi potwierdzony. y od onego czásu wybáwiáć Pan Bog od Sáracenow Máhometáńskich Hißpánią począł/ y lud sie do grobu iego ze wßad schodźi.

Leo trzeći Papież tego roku z ćiáłá do CHRISTVSA wyßedł dwunaste° dniá Czerwcá. Siedźiał lat dwádźieśćiá/mieśiecy pięć. ktory iż 7. *Leona Papieża z. śmierć.*
ták długo żył/ á czásy one miał/ ktorych krolowie wielkie dáry ś. Piotrowi oddawáli: zostáwił niemáłe skárby kośćiołom Rzymskim we złoćie y śrebrze/ w naczyniách y ochędostwách y ßátách kośćielnych/okrom budowánia y popraw w rozmáitych kośćiołách y fundußách. Co sie z Anástázyußá długo wylicza/ná ßeśći wielkich kártách.

Nástąpił ná mieysce Leoná Stephanus 8. Anastasius.
piąty ábo czwarty: (bo drudzy one° Stephaná ktory kilás dni Papieżem był nie liczą) był Rzymiánin rodu wysokiego/od młodośći do kośćielnych náuk *Stephan 5. Papież.*
y żywotá duchownego skłonnym był/ y v Hádriáná Papieżá wychowánie wźiąwßy/potym od Leoná ná dyákoná podwyżßony/záchowániem dobrym y pokorą y duchownym żyćiem/ wßytkim wdźięczny był. y dla tego z wielką y zgodną chęćią wybrány był ná Papiestwo. Ná ktore wstąpiwßy/záraz Rzymiánom kazał przyśięgę oddáwáć y wierność Ludowikowi krolowi Fránkow. Co czynił dla wzburzenia/ktore byli ná Papieżá Leoná podnieśli. *Przysiega Rzymian Cesarzowi.*

A wysłał posły swoie do Ludwiká/ proßąc áby sie z nim widźieć mogł ná 9. Anastasius.
mieyscu ktoreby sam obrał. Co słyßąc Ludwik bárzo sie vweselił/y wielkie ludźie przećiw iemu wysłał/ y synowcowi swemu Bernhártowi krolowi Włoskiey źiemie prowádźić go kazał. Sam też przećiw iemu w polu Remeńskim Theganus de gestis Ludouici cap: 16. 17. 18.
wyiáchał/ y zśiadßy z koniá trzykroć ná źiemię przed Papieżem vpadł/ á zá trzećim wstawßy pozdrowił Papieżá onemi słowy: Błogosłáwiony ktory *Cesarza vpadanie przed Papieżem.*
idźie w imię Páńskie. Bog Pan záświećił nam. A Papież rzekł: Błogosłáwiony P. Bog nász/ ktory dał oczom nászym drugiego Dawidá oglądáć. In vita Ludou: cap: 38. 39.
y obstąpiáiąc sie y cáłuiąc do kośćiołá weßli/ y długo sie modliwßy/ Papież obroćiwßy sie z Duchowieństwem swym krolá wychwalał. Dał Papież wielkie vpominki krolowi y żenie iego Irmingárdźie y pánom y sługom iego. *Papież záiáchał do Franciey.*

A w przyßłą niedźielę w kośćiele przy Mßey/poświęćił Ludowiká y pomáśćił ná Cesárstwo/ y złotą koronę bárzo śliczną y drogą/ ktorą zsobą przywiozł/ włożył ná głowę iego. y żonę iego názwał Augustą/ y tákże ią koronował. y po rozmowách ktore codźień zsobą czynili/ puśćił go do Rzymu/ z vczczeniem wßelákim w prowádzeniu. y trzykroć mu dał więcey vpominkow/ niżli od niego wźiął. á do Rzymu sie wroćiwßy/ niektoremi cudámi Bożemi słynął. 10. *Ludowik koronowany na Cesarstwo.*

Rok Páński 817. Páschalisá 1. Ludowiká 4. *Leoná Arm: 4.*

STephanus po trzech mieśiącách iáko sie z Fráncyey wroćił/w Rzymie do CHRISTVSA 25. dniá Styczniá poßedł. Siedźiał śiedm 1. Anastasius.
mieśięcy/ cudámi/ iáko Theganus nápisał/ od Páná Bogá vczczony. Nie wyßło trzech dni/gdy od wßytkich z wielką zgodą wybrány iest Páschalis 25. dniá Styczniá. Był Rzymiánin z oycá *Paschalis Papież iaki.*
Bonosá/ od młodośći w ś. Pismie ćwiczony y w dobroći doskonáły/świety/ czysty/ wstydliwy/ niewinny y sercá wielkiego. iáłmużnik táki/ iż wßytko co miał/ vbogim rozdawał. z nabożnemi y mnichámi o rzeczách duchownych rozmowy często miewał/ do modlitew y postow vgeßczał. Pilny był w chowániu Kanonow y praw kośćielnych. Wźięty iest poniewolnie ná Papiestwo/

ſtwo/o czym przez poſły ſwoie dał znáć Ludwikowi Ceſárzowi/y poſłał mu
niemáłe vpominki/ pokoy z nim y przyiaźń ſtára ku kośćiołowi Rzymſkie-
mu vmocniáiac.
2. In vita Ludouici. W dźień Wielkoczwartkowy roku tego gdy Ludwik Ceſarz z kośćiołá z
Przyśionek ſię z Ceſarzem obalił. dworem ſwoim przez ieden wyſoki przyśionek drzewiány do pálacu ſie wrá-
cał/ drzewo iuż ſprochniáłe y zgniłe ze wßytkiemi vpádło/y wiele pánow
potłukło. Ceſarz iednák máło co w noge obrázony był/y prędko ſie wyleczył.
Bo dniá dwudźieſtego w łowy iácháć do Nowiomagu mogł.
3. In additione ad Capitulare Franc. Vczynił tenże Ceſarz czwartego roku ſwego Ceſárſtwá/zebránie niemá-
łe duchownych/ á zwłaßczá Opátow y ludźi zakonnych/ y vpominał ich áby
wedle zakonney powinnośći ſwey Pánu Bogu ſłużyli/ y coby ſie nápſowáło
Zakonni vpomnieni. vſtawy ich. náprawowáli. y tám nápiſáne ſa ośmdźieśiat vſtaw mniſkich/ wedle kto-
rych zakony wßytki oboiey płći żyć/y ſłużbe Boża prowádźić miáły. y oná
náuká gdy do wykonánia przychodźiłá/wielce żywot ſług Bożych náprawo-
wáłá. Lecz y duchowieńſtwo ſie wßytko odnawiáło/lepße obyczáie biorac á
4. świeckie porzucáiac/ ſkłádáli drogie ßáty y páſy ze złotem y perłámi/ y inne
Leo Oſtienſis lib:1. cap: 18. di: 63. ſtanowi nieprzyſtoyne zbytki. Ná tymże zieźdźie Ludwik potwierdźił
przywileiem ſwoim wßytko co od przodkow iego Pipiná y Károlá dárowano
Przywiley S. Piotra nadania od Ludowika. było ábo wrocono ś. Piotrowi y iego naſtępnikom. y on przywiley ſam pod-
piſał y ſynowie iego/ y dźieśieć Biſkupow y ośm Opátow y piętnaśćie Ko-
meſow/ y do Papieżá go Páſchaliſá przez iego poſłá Theodorá Nomenklá-
Imiona S. Piotra. torá poſłał. Ieſt ten przywiley w práwá od Grácyaná włożony. Ná ktorym
miánuia ſie wßytki miáſtá y zamki y dźierżáwy y powiáty świętemu Piotro-
wi y Rzymſkiemu kośćiołowi nádáne. Kłádźie ſie tám Bononia/ Ferárz/
Neápolis/ Sárdinia/ Korſyká/ Sycilia/ y ine ktorych ieſt niemáła liczbá/ z
Wybieranie Papieża wolne. máło nie więtßa część Włoſkiey źiemie/ okrom Longobárdow kroleſtwá/
ktoreg iednák czynß y podátek kośćiołowi ś. Piotrá płáćić miał. Támże wol-
ne y wedle praw kośćielnych wybieránie Papieżá Rzymiánom dáie/ áby im
nikt nie przeßkadzał/ á záraz po wybieraniu poświęcenie brał bez żadney
5. wątpliwośći y ſprzećiwiánia. Ná tymże zieźdźie w Aquiſgranie/ Lud-
Ludwik miał trzech ſynow. wik ſyná ſwego ſtárßego Lotáriußá Ceſárzem miánował/ á Pipiná drugie-
go ſyná do Aquitániey/á trzećiego Ludowiká do Báwárſkiey źiemie poſłał/
áby poddáni ználi pány ſwoie.
Bernhart krol Włoſki przećiw Ceſarzowi powſtaie. Tym czáſem powiedziano Ludwikowi/iż Bernhártus krol Włoſki wnet
iego/ zá rádą ludźi złych y nieſpokoynych od iego poſłußeńſtwá odpadł/y z
pány ſie Włoſkimi y z miáſty ſprzyśiągł/ áby z mocy Fránkow ſie wybili/y iuż
prześćie do Włoch w gorách oſadzał/áby z Fráncyey woyſko przybyć nie mo-
gło. Záraz Ludwik zebrawßy woyſko z Gálliey y Germániey do Włoch ſie/y
puśćił/y do Kábilonu przyćiagnął. O czym ſłyßac Bernhártus przelekł ſie/y z
zwątpiwßy o ſwoich śiłách do pokory ſie vdał/y iáchawßy do Ludwiká y z
Theganus. ſwemi pány/ do nog ſie iego położył/ żáłuiac tego co vczynił. Wydał y one
pány ktorzy go do onego odſtępſtwá wiedli. miedzy nimi był Biſkup Medi-
oláńſki Anſelmus/y Kremoneńſki Wolfoldus/y Theodulfus Aureliáńſki.
ktore wßytki poimał Ludwik. y gdy wedle praw Bernhártus z onemi ná gár-
dle karány być miał/ oczy mu tylo y Reginerowi Komeſowi wyłupić dopu-
Bernhart vmarł. śćił/á Biſkupy do klaßtorow ná pokutę poſłał. Bernhárt trzećiego dniá iáko
oczy ſtráćił/ vmárł. O co ſie Ludwik bárzo fráſowáł/y wielkie pokuty czynił/
Pokuta Ludowiká żáłuiac iż ſie do tákiego karánia ſwoim námowić dał/y przed wßytkimi Bi-
6. ſkupy grzech on pokornie wyznawał. A máiac ſyny Károluſá przyrodzo-
ne w podeyźrzeniu/ do klaßtoru im kazał/ to ieſt/ Drogonowi/ Theodoriko-
wi y Hugonowi. Drogon był w náukách wielce biegły y vczony. Adelhárdá
też powinnego ſwego ná wygnánie dał/ nie wiedzą dla ktorey przyczyny/
gdyż

gdyż był święty y pobożny mąż. Leo Ceſarz wſchodny do Ludowiká poſły wyſłał/ pokoy y przyiaźń z nim czyniąc/ á o gránice z Dálmácyą Rzymian y Sklawow ábo Słowakow trudność przekłádáiąc. Ná vſpokoienie rzeczy oney/ wyſłał Ludowik Abigáriuſzá y Chádáloná/ onych tám gránic przełożonego ábo ſtároſtę.

Theganus.
Słowacy w Dalmaciey.

7. Ná wſchod ſię obrácamy. Theodorus on Studitá z więźienia piſał liſt do Papieżá Páſchaliſá przez Dionyſiuſzá vczniá/ od śiebie y inych Archimándritow. w ktorym mu o onych vćiſkách Kátholikow od heretykow o obrázy oznáymuie/ y poćiechy y piſánia iego y wyklinánie heretykow y o ine pomocy vtrapionym prośi. Są tám te słowá ná nápiśie: Swiátłośći wielkiey pierwſzemu kśiążęćiu kápłanow/ Pánu náſzemu Apoſtolſkiemu Papieżowi Páſchaliſowi. A w liśćie mowi: Słuchay głowo Apoſtolſka/ od Bogá przełożony páſterzu owiec Chryſtuſowych/ odźwierny niebieſki/ opoko wiáry ná ktorey ieſt kośćioł Kátholicki zbudowány. Boś ty ieſt Piotrem/ ktory Piotrowę ſtolicę rządźiſz y ozdabiaſz. y niżey: Do ćiebie rzekł CHRISTVS Bog náſz: Potwierdzay bráćią twoię. Oto czás/ oto mieyſce/ pomoż nam/ boś ná to od Bogá poſádzony/ maſz moc od Bogá/ przeto iżeś ieſt nád wſzytkiemi przełożony. zetrzy te beſtye heretyckie piorem Boſkiego słowá twego. ⁊c. Te słowá Theodorá przywodźi Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki/ gdy Concilium Florenckiego broni.

Lib: 2. epiſt: 12.
Piſanie Studity do Papieża.
Tytuł do Papieża.
Słowa Studity o Papieżu.
Tyś ieſt Piotrem.
Cap: 5. Sectio: 16.

8. Pod tymże czáſem on fałſzywy Pátryárchá Cárogrodzki Theodorus/ poſły ſwoie wypráwił do Papieżá/ chcąc ſobie iego vczeſtnictwo iednáć. Ale im y przyſtąpić do Rzymu Papież/ iemi ſię brzydząc/ zákazał: á Dionyzyuſzá posłá od Archimándritow wdźięcznie przyiął/ y iáko oćiec ćieſząc ie y pomoc obiecuiąc odpiſał. Piſał też Theodorus do Pátryárchy Alexándriyſkiego/ y do Antyoſkiego/ oznáymuiąc co ſię dźieie/ á gdy ina pomoc być nie może/ o modlitwę prośi. Piſał y do Ierozolimſkiego Pátryárchy/ y tę od niego pomoc wźiął/ iż przebráne y vczone/ á wielkiey gorącośći ku P. Bogu mnichy posłał do Cárogrodu/ Theodorá y Theophaná. ktorzy y Pátryárſze y Ceſárzowi/ grzech on kácerſki y wyrzucenie obrázow w oczy y śmiele á pokornie przekłádáli/ vpominájąc y wywodząc prawdę/ y gniewem Boſkim ſtráſząc. Mowił Theodorus przed Ceſárzem: obraz ieſt znák náſzey ku Chryſtuſowi miłośći/ y wyznánie iego człowieczeńſtwá/ ktore dla nas przyiął. y kto go nie czći/ krzywdę Chryſtuſowi czyni. Ale głuchemu prożne były słowá. Gdy ich námowić ná ſwoie fałſze nie mogł/ vbite ná wygnánie do Pontu posłał/ chlebá im y napoiu y ſukniey nie dáiąc. Niech/ práwi/ źli źle giną.

Carogrodskiego heretyka odrzuca Papież.
Lib: 2. epiſt: 14.
Lib: 2. epiſt: 15.
Z Ieruzalem ſacni mniſzy Theodorus y Theophanes.
Theodorus y Theophanes wygnani.

Rok Páński 818. Páſchaliſá 2.

Ludowiká 5. Leoná Arm: 5.

1. ZNowu Studitá od śiebie y inych Archimándritow liſt do Papieżá piſze/ y z nim Epiphániuſzá vczniá ſwego wyſyła. w ktorym mu dźiękuie pilnie/ iż ie ſwoim piſániem poćieſzył/ á iż posłow heretyckiego Pátryárchy nie przypuśćił. prośi áby to viśćił co obiecał/ to ieſt/ posły ſwe do Cárogrodá wypráwić. Co Papież vczynił. W tym liśćie ſą one słowá/ ktore też Gennádius broniąc Concilium Florentſkiego/ przywodźi: Wy ieſteśćie źrzodło práwowierney prawdy od początku nigdy niebłotne ále czyſte. ⁊c. Dáiąc znáć/ iż kośćioł Rzymſki nigdy ſię kácerſtwem nie zmázał.

2. Piſał też liſt tenże Studitá do wſzytkich roſproſzonych bráćiey/ ktorzy ſię po rozmáitych mieyſcách vchodząc prześládowánia onego o obrázy/ włoczyli/ vpomináiąc/ áby o prawdę do męczeńſtwá gotowi byli/ á żeby ſię złych mieyſc y towárzyſtwá dla záchowá-

Lib: 2. epiſt: 35.
Kośćioł Rzymſki nigdy ſię heretyctwem nie zmazał.
Lib: 2. epiſt: 37.

nia czyſtośći ſtrzegli / á w przewłoce Boſkiey do poćiechy nie teſknili. Wywodząc z piſmá / iáko ieſt P. Bog przewłoczny / gdy nas doświadcza / y trapieniem iáko w ogniu oczyśćia. etc.

Poſłowie Papieſcy do Carogrodu.

Páſchalis Papież poſły do Cárogrodu wypráwił / przez ktore dał znáć iż wßyſcy obrázoborcy od kośćiołá Kátholickiego odćieći ſą y wyklęći. y tákim obwołániem / wiele ſie ich vpámietáło / y do męczeńſtwá pośiliło ludźi płći oboiey. O czym tenże Theodorus świádczy w liśćie do Naukrácius
Lib: 7. epiſt: 71.

Klaßtor nowy dla Grekow.

Opátrował pilnie Papież te mnichy / ktorzy z Cárogrodu y z ſtron wſchodnych do Rzymu vćiekáli / á iż ſtáre klaßtory dla Grekow zbudowáne / nie obieły oney wielkośći ktora przychodźiłá: nowy dla nich klaßtor v ś. Práxedy zbudował / y hoynemi imiony y dochodámi nádał / y koßtownie on kośćioł ozdobił / áby w nim po Grecku śpiewano / y chwałę P. Bogu y modły oddawano. Gdźie też wiele kośći ś. po rozmáitych mieyſcách zebránych z wielką czćią wprowádźił.

Anaſt. in Paſchali.

3\. *Leoncius apoſtata mnich.* *Lib: 2. epiſt: 58.*

A Studitá nie przeſtał piſáć y bráćią potwierdząć / gdy ná on czás tego roku piątego oſtrzeyße prześládowánie / y wiernych gorecßa wiárá náſtąpiłá. Leoncius apoſtátá mnichem pierwey bywßy / naſrożßy był kát ná wierne one o obrázy / o ktorym tenże Studitá do bráćiey piße: Zydowſki odſtępnik Leoncius / by był dźiką beſtyą / iużby ſię wżdy wáßą krwią náſyćił / ták długo ią rozlewáiąc: á teraz nienáſycony ieſt dyabelſki krwie piiák / ná Chryſtuſowe báránki żadney ludzkośći y miłośierdźia pokázáć nieumie.

Rok Páński 819. Páſchaliſá 3.

Ludowiká 6. Leoná Arm: 6.

1\. *Theganus.* *Iudita żona Ceſarza Ludowika.*

Lvdowik Ceſarz gdy mu vmárłá pierwßa iego żoná Irmingárdis / drugą wźiął Iuditę corkę Huelphiego Komeſá / rodu Báwárſkiego. Co mu potym źle wyßło. On Theodorus Studitá / gdy trzy látá w więźieniu ćiáſnym chory y nędzny wytrwał / tego czwartego roku ná więtße męki oſádzony był / dla liſtow ktore z więźienia piſał. Iednego Ceſarz doſtawßy / rozgniewawßy ſię piſał do ſtároſty wſchodnych żołnierzow / áby do Theodorá iáchał / á pytał go ieſli to liſt iego? do ktorego ieſli ſię przyzna / áby go bić áż do oſtátniego tchu kazał. Przyznał ſię ś. Theodorus do ſwoiego piſánia / y zátym pierwey Mikołáiá towárzyßá iego okrutnie przed oczymá Theodorá mordowáć kazał. potym ſámemu ſto plag zádano / y bárzo członki iego rozdárte zoſtáły / y porzuconego ná źimnie / bo był mieśiąc Luty / odbieżano. Iuż prawie vmierał święty męczennik / gdy Mikołay trochę k ſobie przyßedßy / widząc go we mdłośći / trochę mu ptyzánny w vſtá wlał / y gdy nieco oczerſtwiał / rány iego iáko mogł leczył / y częśći ćiáłá odpádłe odrzynał. y gdy przez dni dźiewięćdźieśiąt támże w więźieniu leżeli: do Smirny ſię im wlec drogą ćiężką ná ſrożße więźienie kazano. Nim wyßedł do Smirny / znowu liſty o ktore ták vbity był / do bráćiey piſał / ſwoię im rádość oznáymuiąc / iż dla Chryſtuſá y prawdy iego drugi raz z ſwoim towárzyßem bity był. vpomináiąc ich / áby rádźi krotkie dla Chryſtuſá vtrapienie ćierpieli / ná wieczne roſkoßy y dobrá wſpomináiąc. etc. A tym zámyka on liſt: Kto nie wyznawa Páná náßego Iezuſá Chryſtuſá w ćiele málowánego / anathema iemu / to ieſt przeklectwo.

Studita biczowany o liſty y piſmo.

Do Smirny przenieśion. *Lib: 2. epiſt: 38.*

O liſty vbity liſty piße.

2\. *Michael diſcipul.*

Z ćiężkośćią wielką y boleśćiámi do Smirny pod ſtrażą záprowádzony Theodorus / do Biſkupá ktory był głową herctykow oddány / y do więźienia w źiemi wrzucony był / weſpołek z Mikołáiem. y záś trzeći raz tám biczowány tákże iáko y pierwey niewymowne boleśći odniosł / y on z nim vczeń iego. wyćierpieli z pomocą Bożą y śpiewáli one słowá Apoſtolſkie: Nie ſą

Biczowany trzeći raz Studita.

rowne

rowne meki tego czáſu do przyßłey chwały/ktora ſie w nas obiáwi. A gdy záś troche czáſu doſtał/ktorego vkradáiac ſie piſáć mogł: nápiſał liſt do bráciey Lib: 2. epiſt: 62.
w ktorym ták mowi: Do Smirny nas przywiedli pánowie świátá tego/ y ćieśniey nas oſádźili y pilniey ſtrzega. Ale słowo Boże nie da ſie wiazáć/ y miłość nie vſtáie áni roſkazánie. y dla tego ia podły mowie: weſelćie ſie bráćia y oycowie/ ktorzy dla ſpráwiedliwośći ćierpićie. Bo ieſli ſie nam Apoſtoł záwżdy weſelić kazał/ dáleko teraz wiecey gdy dla CHRISTVSA ćierpim/ ktory w obráźie málowány ieſt/ y przez obraz vczczony. Nie moie to słowá/ ále Dionyzyußá naświetßego y Bázyliußá wielkiego. Potym ſie 3.
ná Cárogrodzány żáłuie/ ktorzy Rzymſkiego Biſkupá nie vſłucháli. o ktorych mowi w drugim liśćie do Naukrácyußá/ ktory mu dawał znáć co ſie Lib: 2. epiſt: 63. cod: Colum.
dźiało w Cárogrodźie/ gdźie był o obrázy tákże więźniem: Jáko Páſchalis Papież liſtámi obesłał Cárogrodzány/ vkázuiac im potepienie ich/ iż ſie od kośćiołá oderwáli obrázy wymiátáiac. y ſa te słowá: Cárogrodzánie oddźielili ſie od ćiáłá CHRISTVSOWEGO, y od nawyżßey głowney ſtolice/ w ktorey CHRISTVS klucze wiáry położył/ ktorey nie przemoga piekielne bramy/ to ieſt vſtá heretyckie/ iáko ten obiecał/ ktory nie kłáma. Niechże ſie weſeli przebłogosłáwiony y Apoſtolſki/ imieniá ſwego godny Páſchalis/ bo dźieło Piotrowe odpráwił.] Przywodźi to mieyſce Gennádius Pátryárchá: y mowi: Słyßyß od Theodorá Studity/ iż Rzymſki kośćioł głowa ieſt kośćiołá CHRISTVSOWEGO, ktorego Piotr pierwßym ieſt ſtárßym. *Wychwalenie Papieżá od Studity* Pro Concil: Florent: ca: 5. Sect: 17.

Rok Páński 820. Páſchaliſá 4.

Ludowiká 7. Leoná Armená 7.

Będac w Smirnie w więźieniu ś. Theodorus/ przyiáchał tám Bárdá Pátricius/ powinny Ceſárzá Leoná/ wielki prześládowcá Kátholikow. ktory mnichy ś. Theodorá zábiiał y meczył/ y tám bárzo záchorzał. ktoryś Kátholik z ſług iego rádźił mu áby ſie vćiekł do ś. Theodorá o zdrowie ſwoie/ áby ie v P. Bogá vprośił. Vczynił ták; ále ś. Theodorus pierwey mu grzechy y okrućieńſtwo iego przez posłá przełożył/ áby żáłował y pokutował. wſkazał do niego iż żáłuie/ á nápotym żyć będźie iáko go on náuczy/ iedno żeby mu zdrowie v Páná Bogá vprośił. y zmiłował ſie nád nim/ y modlitwa goraca do P. Bogá/ zleczył go. y obraz mu Bogárodźice posłał. Lecz on od Biſkupá námowiony/ do pierwßego ſie kácerſtwá wroćił/ y znowu záchorzał. Posłał mu on zwodźcá Biſkup żegnány oley/ ná pomoc zdrowia: ále ſkoro ſie im pomázał/ gorzey ſie mieć pocżał. Záraz mu śmierć ś. Theodorus opowiedźiał. y złey rády zły koniec wźiał/ y w niewiernośći vmárł.] Dźiwny P. Bog/ iż tego okrutniká tám przyprowádźił/ gdźie ś. Theodorus więźniem był/ ktoremu ſie kłániáć muśiał/ choć krolewſkiego rodu był/ y wyſokie vrzedy miał. 1. Michael diſcipulus. *Bárdá zleczony, znowu ſie do hereziey wroćił.*

A tym czáſem P. Bog zmiłował ſie nád ona krwia meczennikow/ y nád kośćiołem ſwoim: przynioſł czás pomſty ná okrutniká onego Leoná. Był nieiáki Michał Amorienſis ná iego dworze/ ktory vſtá máiac niepowśćiagliwe/ wydawał ſie czeſto iż Ceſárzem być chćiał. Leo tego doznał/ y poimawßy go/ ná śmierć go oſadźił/ w dźień Wigiliey Národzenia Bożego/ áby w ogniu żywo ſpalony był. A gdy go wiedźiono ná one śmierć: Ceſárzowa Theodozya bieżáłá do meżá Leoná wołáiac nań/ áby dźień vczćił świety/ po ktorym ćiáło Páńſkie bráć miał/ á Michałowe śmierć ná inßy czás przenioſł. A on rzekł: Jać to vczynie/ ále poznaß co vćierpiß ty y dźieći náße. Y dał go do ſtraży nieiákiemu Pápiemu/ ſam od więźienia klucze do śiebie biorac. Nocy oney wiedźieć chćiał ieſli Michał ſpi/ ábo ieſli teſkniac 2. Cedrenus. *Leo Armenus okrutny Ceſars ginie.* *Michał Bálbus wiedźiony ná śmierć.*

śmierći ſie boi. y wßedßy tám gdźie był zámkniony / nálazł go dobrze ſpiacego. y pogroźiwßy mu/wyßedł. Slugá ieden poznał Ceſárzá/ y Michálowi powiedźiał/iż tu Ceſarz był w nocy. A on ráno prośił o ſpowiednika Theoktiſtá nieiákiego. ktoreᵒ gdy mu Ceſarz pozwolił/ prośił go/ áby powiedźiał

Leo Ceſarz obrázoborca w kośćiele zábity.

towárzyßom iego ſprzyśięgłym/temu á temu:ieſli dźiś o co ſie nie pokuſa/ia ie wydam/ y zginać zemna muſa. y ták ſie zmowili/y ćicho do kośćiołá ſie zebráli żelázá zákryte máiac. y gdy Ceſarz do kośćiołá ná iutrznia przyßedł/puśćili ſie nań/y v ołtarzá go/gdźie ſie był wćiſnał/zábili/w dźień ſámy Bożego Národzenia. Ciáło iego ná rynek wywlekli / żaden ſie zań nie opárł. O

3\.
Synowie iego y z matka wygnáni.

iákie ſady Boże/żaden oń nie mowił/ále wßyſcy ſie rádowáli z zábićia iego. y puśćiwßy ſie do pálacu/żone Ceſárſka y czterech ſynow Leonowych wyrzućili: Sábbáciuſá ktory iuż był Ceſárzem/Bázyliuſá/ Grzegorzá y Theodozyuſá/ktore ná wygnánie do Proty wyſpu záwieźiono y vtrzebić kazano/ á mátke w klaßtorze Dominorum zámkniono. Porwáli wnet Micha-

Michał ná Ceſárſtwo podnieśiony.

łá/y ták iáko był w petách do pálacu nioſac ná Ceſárſkim mieyſcu y ſtolku poſádźili/y zá Ceſárzá go kłániáiac mu ſie witáli. A w połdnie potłukßy okowy/bo klucz od nich v Leoná zábitego był/ gdy áni reku vmyſł/áni ſie boiáźnia Boża przypráwił/ ták go záraz do kośćiołá ś. Zofiey prowádźili/chcac áby go Pátryárchá koronował/y lud go wßytek zá Ceſárzá przywitał. y ták

Michał iáki.

ſie ſtáło. Był ten Michał Amory z Phrygiey miáſtá Atynganow/ miedzy Zydy y heretyki vrodzony y wychowány/ y miał wiáre pomießána / áni Zyd/ áni Chrześćiánin/ mowi Cedrenus.

4\.
Annal: Francorum.
Deßcze głod y powietrze złe vczyniły.

W Gálliey złe powietrze ná ludźie y bydło pádło/y głod tego roku wielki był/á to dla deßczow vſtáwicznych. Ná tákie przygody náuczył był y roſkazał Károlus / áby nie czekáiac roſkazánia ludźie ſie do modlitwy o miłośierdźie Boſkie vćiekáli/ á w głodźie ieden drugiemu pomagał/zboża drogo nie przedáiac / á do poſtronnych go nie wynoßac. Zebraki áby ſwoie káżdy

W głodźie iáko ſie zachowáć.
Cap: 132.
O żebrakách y poddánych.

karmił/ á biegáć im ná żebránine nie dopußczał. A tym co ſobie wyrobić moga/ áby nikt nic nie dawał. Pánowie áby ſwoie poddáne żywili/z ſwego włáſnego ie opátruiac. To tákie było práwo.

5\.
Ciáło S. Márká iáko do Weneciey przenieśione.

Ciáło ś. Márká Ewángeliſty iáko do Weneciey przenieśione ieſt/ náyduie ſie piſmo y powieść w kśiażnicy Wátykáńſkiey. Bedac Wenetowie nabożni ku ś. Márkowi/ iáko ſwoiemu káznodźiei. Bo nim ſie poſłány od ś. Piotrá z Rzymu do Alexándriey puśćił: wiáre świeta w tey ſtronie ktora ſie Wenecia zwáłá/ ßczepił/ y w Aquileiey przemießkał. Vprośili byli przed tym Wenetowie od Ceſárzá Heráklíuſá ſtolice ś. Márká/ ná ktorey kazánia

Stolice S. Márká iuż mieli.

czynił/ y przenieśli ia z Alexándriey do Wenecyey. ktora gdy mieli/ y ćiáłá świetego doſtáli tym ſpoſobem. Zá czáſu Leoná Armená Ceſárzá/ o ktorego śmy zábićiu powiedźieli/nád zákazánie kśiażećiá Weneckieᵒ Juſtiniáná/ dźieśieć okretow kupieckich ácz nierádźi/ ále wiátrámi przymußeni/ puśćiły ſie do Alexándriey. Tám báwiac ſie kupiámi Wenetowie/náwiedzáli kośćioł y grob ś. Márká/ czeſto ſie w nim modlac. á przedni byli miedzy onemi Wenety ludźie świetni Bonus Tribunus Metamanuenſis, y Ruſtikus Torcel-

Bonus y Ruſtikus Wenetowie.

leńſki. Ci dwá wźieli towárzyſtwo z dwiemá ſtrożámi ś. Márká kośćiołá/ z Stauráciuſem mnichem y z Theodorem kápłanem. Ná on czás Sárá-

6\.

ceńſki wodz buduiac Máhometáńſki kośćioł w Bábyloniey/kámienie y mármory bráć wßedźie y z kośćiołow Chrześćiáńſkich ſłupy y tablice wyimowáć roſkazał. O co ſie wßyſcy Chrześćiánie fráſowáli / y oni dwá ſtrożowie/ nawiecey pátrzac/ iáko iuż kośćioł ś. Márká z mármorow drogich łupiono. y mieli oni dwá Wenetowie ten wſtep do tey mowy z onemi ſtrożámi kośćiołá. Widźićie/ práwi/ w iákieieśćie niewoley / iedźćie wy z námi do náßych ſtron/ á my wam wßytko dobre mienie obiecuiem/ iedno weźmiemy z ſoba ćiá-

lo ś. Már-

ło ś. Márká. A pomáłu pomáłu do tego ie námowili. Weßli w grob/ wźieli
ćiáło. á ná iego mieyscu położyli ná nos ćiáło ś. Klaudiey / ktore tám blisko
leżáło. y puśćiłá sie dźiwna wonia po wßytkim mieśćie / ktora y Sáráceno- *Wonia ná wßytko miásto.*
wie czuli. A niewiedzac skad byłá/ domyślili sie o ćiele ś. Márká/ áby go kto
nie rußył. y ßedßy do grobu/ nálezli ćiáło Klaudiey / ktorego nie poználi. A
Wenetowie táiemnie ie ná brzeg zánieśli / y liśćiem pokryli / á ná wierzchu
wieprzowe mieso położyli. y gdy Sáráceni rzeczy ktore bráć ná okrety miá-
no/ ogledowáli / vyzrzawßy wieprzowe mieso wołáli/ kánzyr/ kánzyr / to iest
wieprz/ wieprz/ y odeßli. Potym záwieźli ćiáło ná okrety y vczćiwie położy- 7.
li/ y ßcześliwie do Weneciey záwieźli/ on drogi skarb/ cudámi w iáchániu po-
twierdzony. Bo gdy w nocy niewiedźieli gdźie płyna / Márek ś. vkazał sie
im/ mowiac: áby żagle spuśćili / iż iuż źiemiá byłá bliska. y ine tám cudá by-
ły / ktore wypisáne sa. Ksiaże Justinianus máiac o wßytkim spráwe / do 8.
páłacu swego z wielka czćia on świety skarb z processyámi ktore Vrsus Bi-
skup czynił / wprowádźił / y kośćioł ś. Márká budowáć ná wzor Jerozolim- *Kośćioł S. Márká poczęty.*
skiego poczał. ále śmierćia vprzedzony był. Brát iego Jan ná páństwo wsta-
piwßy / kośćiołá onego dokonał. Staurácius on mnich záraz z Wenetámi
przy ćiele przyiáchał / ále Theodorus áż w rok przybył. A boiac sie Weneto-
wie/ áby Fránkowie ktorzy ná tákie skárby byli łákomi. y z Włoch ie wyno-
śili/ ćiáłá im onego ábo moca ábo táiemnie nie wźieli: ná skrytym ie mieyscu
położyli/ iż niewiedza gdźie leży/ to tylo wiedza/ iż w onym kośćiele leży.

Rok Páński 821. Páschalisá 5. Ludowiká 8. *Michálá Bálby 1.*

PAschalis Papież tego roku ćiáło ś. Ceciliey nálazł/ y ine przy niey 1.
Wáleryaná/ y Tyburciußá/ y Vrbaná/ y Luciußá Papieżow me- *Anastasius in Paschali.*
czennikow/ tym sposobem. Gdy sie modlił w kośćiele ś. Ceciliey/ *S. Ceciliey ćiáło nalezione.*
widźiał mury stárośćia vpadáiace / y vmyślił znowu on kośćioł
zbudowáć/ choć wiedźiał iż tám ćiáłá ś. Ceciliey nie było. Bo tá
wieść byłá v wßytkich / iż ie był Aigulfus krol Longobárdow z Rzymu wy-
niosł. Lecz gdy v ś. Piotrá ná Jutrzni był Páschalis / y troche śiedzac zá-
snał: vkazáłá mu sie ś. Cecilia mowiac: Prawdá iż Longobárdowie ßukáli
ćiáłá mego/ ále go zá pomoca Pániey moiey Bogárodźice nie nálezli. Ty ßu-
kay á naydźieß/ bo sie ták P. CHRISTVSOWI podobáło ábyś ty mnie nálazł/
á położył w tym kośćiele ktoryś znowu náprawił. Szukał pilnie / y przed
mury Rzymskiemi ná cmyntarzu Prętextatá przed brana Appia nálazł ćiá-
ło pánieńskie/ vwinione w złota ßáte. Nálazł y Wáleryaná oblubieńcá iey/
y Tyburciußá/ y dwu Papieżow Vrbaná y Luciußá. á w nogách ś. Ceciliey
nálezli płotno w ktorym iey krew byłá / gdy ßyie iey trzykroć ćieta śćierano.]
Toż nietylo Anástásius ále sam Páschalis swoim listem oznaymia ná Wá- *Paschalis epist.*
tykánie nálezionym. A Páschalis nietylo kośćioł náprawił / y koßtem wiel-
kim ozdobił/ y skárbámi naczynia kośćielnego vbogáćił/ ále wedla niego zbu-
dował klaßtor / y nádał ná żywność y lámpy / y do niego mnichy ktorzyby
tám Pánu Bogu służyli/ wprowádźił.
A wieku náßego roku Páńskiego tyśiacnego piećsetnego dźiewiećdźie- 2.
śiatego dźiewiatego / gdy Kárdynał Tituli S. Ceciliæ Páwel z Frondratá *Náßego czásu nálezienie tegoż ćiáłá 1599.*
kośćioł on ś. Ceciliey ozdabiał / y do niego wiele reliquiy ś. wnośił: ołtarzá
ćiásnego popráwuiac/ nálazł ćiáło ś. Ceciliey y z temi świetemi/ ták iáko od
Páschalisá położone było/ wespołek z pismem tegoż Papieżá Páschalisá. O
czym gdy z wielka rádośćia Klemensowi osmemu dźiśieyßemu Papieżowi
oznaymił/ á on w Tuskulu ná podágrę chorzał; posłał tám Kárdynałá Bá-

roniuszá/tego ktory to pisze/áby on skarb ogladáli/á iemu zás wszytkć powiedźieli. y ogladáli mármorowa trunne/á w niey z Cyprysu druga/w ktorey vyzrzeli ćiáło ś. pánny pokryte/nie wznák leżace/ále ná práwy bok reko wspárte iákoby spiace/á nogi troche skurczone. á w nogách krwáwe chustki/y nieco złotych nići z oney száty ktore Páschalis wspomina.

3. Y dźiw był wielki/iáko ono drzewo Cyprysowe cále bez zepsowánia przez ośm set lat blisko zostáło. Zaden sie z nas tego nie ważył/áby płotná ktorym było pokryte ćiáło/ruszyć y podnieść chćiał/bo sie káżdy cżćia iákaś ku pániéńskiemu ćiáłu odrażał. Klemens Papá trunne złota dáć chćiał/ále mu dla łákomych rozrádzono/y śrebrna dał/ważaca cztery tyśiace trzy stá dźiewiećdźieśiat y dwá dukatow. y ozdrowiawszy/ze wszytkim duchowieństwem y ludem Rzymskim świeto y iey dźień świecac/ćiáło ono z onaż drzewiáno Cyprysowa trunna w śrebrna skrzynie włożył. vczćił ták ine ćiáłá świetych przy tym nálezione/dwu Papieżow/y Wáleriáná y Tyburciuszá meczenników/ktorych sie modlitwie zálecamy.

4. *Michael discipulus Theod.* *Pokoy sie kośćiołom wraca.* *Przećiw obrázom wyrok zepsował.* *Lib: 2. epist: 73.*

Obracamy sie ná wschod. Michał trzećiego dniá po swoim ná Cesárstwo podnieśieniu/zepsował onego okrutniká Leoná wyroki/ná te co obrazy czcza/y kazał sie káżdemu o to pokaránemu z wiezienia y wygnánia wolno do domu wroćić. Bo choć nie był Kátholikiem/ále o wiáre nikomu sie nie przykrzył/dopuszczáiac káżdemu zdánia iego. Wielka tedy rádość kośćioł ś. miał. On Theodorus Studitá P. Bogu w liśćie iednym do Náukráciuszá dźiekuie. y drugi do Michálá Cesárzá pisze/mniemáiac áby Kátholikiem był/do naprawy go kośćiołá pobudzáiac.

5. *Lib: 2. epist: 74.* *Studitá wroćił sie do Cárogrodu.*

A gdy sie do Cárogrodu Studitá wracał/wszedźie po drogách z wielka cżćia był przyimowány. A on w ludzkich nedzách cudá niemáłe czynił. chore leczył/y czártá iednego wygnał/y rzéke áby nie wylewáłá pohámował/y ine cudowne ludźiom dobrodźieystwá przezeń P. Bog czynił/potwierdzáiac wyznánie y náuke iego. Widźiał sie w tey drodze z Nicephorem Pátryárcha/ktory iż miał podrzuconego ná swey stolicy przećiwniká/do Cárogrodu sie z Theodorem wroćić nie mogł/ták iáko sie on wroćił.

6. *Kátholicy z heretyki schadzki mieć niechca.* *Theod: lib: 2. epist: 86.* *O wiáre do stárego Rzymu.* *Cap: 5. Sect: 17.* *Michael discipul.* *Dopuszcza obrázow okrom Cárogrodu.* *O wiáre sie nie przykrzy.* *Michael discipulus Theod.*

Tym czásem Michał Cesarz ziácháć sie kazał Biskupom do Cárogrodu/oboiey strony/y heretykom y Kátholikom/áby sie námowiwszy zgodźili. Kátholicy schadzki mieć z heretyki niechćieli/y pisáli do Cesárzá list prosząc/áby z nim widźieć sie sámi y mowić mogli. List ten miedzy Theodorowemi sie náydźie/w ktorym sa one słowá: [W czymby kto z strony wiáry watpił/niech spráwe weźmie od stárego Rzymu/ták iáko iest dawny zwyczay od oycow podány. Bo ten kośćioł/Cesárzu/nawyższy iest/nád kośćiołmi Bożemi/w ktorym pierwszy Piotr śiedźiał/do ktorego Pan rzekł: Tyś iest opoká/&c.] To też mieysce przywodźi Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki broniac Concilium Florenckiego. Dał wolność Biskupom Kátholickim Michał Cesarz/áby do niego przyszli. y gdy go prośili/áby wyrzuceni byli heretycy/á Kátholikom kośćioły ich przywrocone były: odnieśli od niego ono głupie słowo: Vczćiwe sa/práwi/rzeczy ktore przekłádaćie/ále ich ia nie przyimuie/ktorym nigdy obrázom sie nie kłániał. Ja zostáne ták iákom był: á wy też przy swym stoyćie. ia sie nikomu nie sprzećiwie/iedno iż w tym mieśćie obrázow mieć niechce/ále gdźie indźiey stáwiayćie ie iáko chcećie. y to słysząc Biskupi/odeszli. Tego roku Thomás nieiáki wdźierał sie ná Cesárstwo/y Cárogrod obległ/y przez rok cáły obleżenia onego nie odstapił.

Rok Páński 822. Páschalisá 6. Ludowika 9. Michálá Bálby 2.

CEſarz zachodny Ludwik chcąc ſię ná ſwoim ſumnieniu vſpokoić o ono powinnych ſwoich pokáránie/ iż Bernártá ſynowcá ſwe°/ ácz zá iego grzechem y przeſtępſtwem / dopuśćił łupieniem oczu vmorzyć / y powinnego ſwego ś. Adelhárdá wygnał / y bráćią ſwoię przyrodzoną ábo z łożá niedobrego poniewolnie do kláßtoru poſtrzygł: wolność żywym przywroćił / y ś. Adelhárdá Opátá do páłacu ſwego wezwał/ y bráćiey dał moc/ ieſliby chćieli do świeckiego ſię żywotá wroćić. Czego oni vczynić niechćieli/ obieráiąc iuż dobrowolnie kláßtorne nabożeńſtwo y żywot zátáiony. A ſam Ludowik iáko ieden namnieyßy Chrześćiánin/ o one grzechy iáwną pokutę czynił/ ktorą y poſpolići rzadko czynią. Zezwał do Attyniáku Biſkupy y Opáty y ine duchowne/ y pány świeckie ſwoie / y przed nimi wßytkimi grzech ſwoy pokornie wyznał / y v drzwi kośćielnych krzyżem leżał/ y włośiennicę ná ſię brał/ y wielkie poſty ná ſię kładł / y ine iáwne záſrománie podeymował: okrom iáłmużn niezliczonych ktore rozdawał. Zbudował zá rádą ś. Adelhárdá powinnego ſwego ná też pokutę ſwoię kláßtor Korbeiey w Sáśiech / w ktorym Adelhárdus Opátem był / y tám w nim żywotá ſtáry będąc dokonał. Tákie było nabożeńſtwo y pokorá tego świętego Ceſárzá / w czym y onego Theodozyußá wielkiego Ceſárzá zwyćiężył.

1. Autor non nominat: in eius vita.
Pokutá Ludowiká.
Annal: Francorum.
Kláßtoru opuśćić niechcą poniewolni.
V drzwi krzyżem leży Ceſarz.

Cárogrod oblężony był od Thomáßá. Był ten Thomás podłego rodu ſługá iednego Senatorá w Cárogrodźie / ktory o cudzołoſtwo z żoną iego obwiniony do Sárácenow vćiekł / y tám ſię Chześćiáńſkiey wiáry zárzekßy/ dwádźieśćiá y dwie lećie przemießkiwáiąc / vczynił ſię Conſtántynem Ceſárzem ſynem Jreny/ y zebrawßy ſobie lud/ Armenią wźiął y ine kroleſtwá / á potym ná więtße ſię zdobywßy woyſko / pod Cárogrod przyćiągnął/ y wodą y źiemią dobywał miáſtá. krol Bulgárſki z dobrey woley Ceſárzowi Micháłowi pomoc czyniąc/ przyćiągnął pod Cárogrod/ y wßytko woyſko Thomáßá ná głowę poráźił/ ſámego w Adriánopolu żywego Ceſarz poimał / y obćiąwßy mu nogi y ręce/ zábił go.

2. Cedrenus in Annalibus.
Thomás obległ Cárogrod.
Bulgárowie Thomáßá poráźili.

Michał niezbożny tym ßczęśćiem podnieśiony/ w błędách ſwoich y ćiemnośćiách niewiernośći zoſtawał / mniemáiąc iż dobrze wierzy nic nie wierząc/ á tákie ßczęśćie máiąc. Jednák P. Bog wielkie w tych czáśiech poſtráchy puſzczał/ trzęśienim źiemie/ rozboyſtwem/ y ſąśieckimi niezgodámi y zápádnienim miaſt/ y znákámi ná niebie y powietrzu/ ludźi do pokuty wzywáiąc.

3. *Szczęśćie grzeßnych zgubá.*

Sáráceni z Hißpániey náiácháli do Krety/ y wźiąwßy on wyſep/ miáſto mocne ná obronę zbudowáli / y Kándácem ie názwáli / y ſtąd ſię Kretá Kándáx ábo Kándią zowie.

Græcor: Annal.
Kándią Sáráceni wźięli.

Rok P. 823. Páſchaliſá 7. Ludowiká 10.

Micháłá Bálby 3.

LOtáriußá ſyná Ludwikowego krolá we Włoßech Páſchalis Papież ná Ceſárſtwo w Rzymie koronował / y Auguſtem go vczynił / w dźień Wielkonocny v ś. Piotrá. Tenże Papież w Rzymie modlitwą ſwoią ogień ktory ſię z domu gdźie Anglikowie mießkáli záczął/ vgáśił / y znowu pielgrzymom onym wßytko pobudował. Jáko ná wſchodźie ták y ná zachodnych kráiách tego roku ſtráßliwe było źiemie trzęśienie y ogień z niebá ſpadał/ y niektore mieyſcá palił/ y deßcze z kámieniem y grádem ſpadáły/ niezwyczáyne pioruny były/ y powietrze złe ná ludźie y bydło pádło. Pánná iedná cáły rok przez pokármu przeżyłá/ y był to niemáły poſtrách. A w powiećie Komeńſkim w mieśćie Grábádoná / w kośćiele ś. Janá obraz Pánny przeczyſtey oſtárzáły ná kośćiel-

1. In vita Ludou.
Lotárius koronowány.
Anaſtaſius.
Anaſtaſius.
Ogień z niebá y trzęśienie źiemie.
Pánná iedná rok nie ię.
Aimon.

kośćielney śćienie / przez dwá dni świetniał / iáſność z śiebie puſzczáiąc / iż wſzytkie nowe málowánia przechodził.

2. Ná te Boſkie vpominánia y káránia w Gálliey Ceſarz Ludowik rozmáite poſty / modlitwy y iáłmużny czynić kazał. Biſkup káżdy trzy Mſze mieć / y trzy Pſalterze zmowić miał / iedenzá krolá / drugi zá woyſko / trzeći zá one mnieyſze doległośći. Tákże kápłani y mniſzy. Wſzytkim duchownym y świeckim roſpiſano / wiele kto miał iáłmużny dáć / y wiele vbogich chowáć wedle ſtanu ſwego.

Capit: lib: 1. ca: 136.
Modlitwy z iáłmużną vſtáwione.

Tego roku Ebbo Biſkup Remeńſki z Hálidgáriuſzem Kánonikiem puśćił ſie do Dániey ná rozśiewánie ś. Ewángeliey miedzy Pogáńſtwem onym / z poſłánia Páſchaliſá Papieżá.

Adam Remenſis.
Do Dániey Ewángelia.

3. Michał Bálbus Ceſarz chcąc vmocnić ſwoie pánowánie / á boiąc ſie áby Kátholicy do przećiwney iemu ſtrony nie przypoili ſie / ſtárał ſie o zgodę ich z heretykámi / y chćiał iáko pierwey áby z ſobą rozmowy mieli. wzbrániáli ſie tego Kátholicy / ále przez Theodorá Studitę do Leoná Sácelláriuſzá piſząc rádę dáli co czynić miał Ceſarz. W tym liśćie tá ieſt rádá: áby ſie Ceſarz w ſąd żaden o rzeczy niebieſkie y kośćielne nie wdawał. á żeby Pátryárchá Nicephorus przywrocony był / á ine Pátryárchy obeſłał / áby ieſli ſámi nie mogą / przez poſły przybyć mogli / á zwłaſzczá zachodny / ktory nawyżſzą moc około Synodow powſzechnych złożenia ma. A ieſli tylo Prowinciálſki Synod będźie / to co ſie poſtánowi poſłáć ſie ma do Rzymſkiego Biſkupá / ktory wſzytko vſpokoi. A ieſli y Synod Prowinciálſki być nie może: tedy poſłáć ſie máią z obu ſtron poſłowie do Rzymſkiego Biſkupá / áby ſie ſtąmtąd pewność wiáry wźiełá.] To Studitá / práwy Doktor y wyznawcá y práwdy obrońcá / á Greczyn ktemu.

Theod: lib: 2. epiſt: 129.
Ceſarz iednáć chce Kátholiki z heretyki.
Rádá S. Studity.
Moc Rzymſkiego kośćiołá.

4. A żeby ſie nie zdáło / iż vchodząc z heretykámi rozmowy / o práwdźie ſwey Kátholicy wątpią: od wſzytkich Kátholikow liſt do Ceſárzá nápiſał / dáiąc dwie przyczynie onego wzbraniánia. Jedne iż oni vporni y w ſwoim mniemániu záſtárzáli práwdźie nie vſtąpią. A druga iż ſądźić tych rożnic nie mogą iedno przełożeni duchowni / ktorzy ná to moc od Bogá y Duchá ś. wźieli. A zátym nápiſał Kátholickiey wiáry wyznánie wedle śiedmi świętych zborow ábo Conciliy.] Co ná to powiedźiał Ceſarz / nic nie máſz piſáneo.

Theod: lib: 2. epiſt: 200.
Dyſputácya z heretykámi niepotrzebna.

5. Cedrenus cud ieden wſpomina / ktory ſie ſtał v obrázu ś. Grzegorzá Názyánzená Theologá. Miedzy onemi ſyny Leoná Armená Ceſárzá / ktore Michał Bálbus ná wygnánie y z mátką ich Theodozyą poſłał / był Euſtácius ábo Bázylius / ktory z vtrzebienia / ktore z bráćią ćierpieć z roſkazánia okrutniká muśiał / mowę ſtráćił. vćiekł ſie do przyczyny ś. Grzegorzá / ktorego ná onym wyſpie Protu obraz był / y mowá mu ſie od Bogá wroćiłá. y odſtąpiwſzy oycowſkiego błędu z ſtrony obrázow / práwowiernym zoſtał. Co y mátká iego Theodozya vczyniłá ná wygnániu v Principu wyſpu tákże będąc. Jeſt liſt Studity do mátki tey y do ſyná iey Bázyliuſzá / w ktorym ſie z ich vpámiętánia ráduie / y one potwierdza y náucza.

Cedrenus ex Curopalata.
Cud o obráźie S. Názyánzená.
Lib: 2. epiſt: 204.

Rok Páńſki 824. Eugeniuſzá wtorego 1.

Ludowiká 11. Micháłá Bálby 4.

1. zternaſtego dniá Máiá Páſchalis Papież do oycow poſzedł. śiedźiał lat śiedm / mieśięcy trzy. Wiele ćiał świętych náydował / y w mieśćie ze czćią ie wielką y nakłádem pokłádał. Więźnie wykupował / áż do Hiſzpániey ſwoie iáłmużny ná nie rośćiągáiąc. Mieyſc wiele świętych y kośćiołow y ſzpitalow nápráwił / zbudował / y ozdobił bogátemi naczyniámi. Co wylicza Anáſtázyus.

Smierć Páſchaliſá Papieżá y cnoty.

Náſtąpił po nim Eugenius wtory / ſyn Boemundá / kápłan Kárdynał.

Eugenius 2. Papież iáki.

człowiek

człowiek czći godny/ ſzczerośći wielkiey y pokory/ vczony/ y wymowy oſobliwey/ ná twarzy vrodźiwy/ y w iáłmużnách hoyny y gárdźićiel świátá/ w nocy y we dnie o tym tylo myślił/coby ſię Chryſtuſowi podobáło. Przy iego wybierániu y potym były nieiákie od Rzymian rozruchy/ dla ktorych Ludowik Ceſarz Lotáriuſzá ſyná ſwego do Rzymu wyſłał/ ktory wſzytko vſpokoił/ y zá zezwoleniem Papieżá/práwá niektore Rzymiánom nápiſał/około wybierániá Papieżá y poſłuſzeńſtwá ku niemu.

In vita Ludou. Apud Sigon: anno 825.

Michał Bálbus Ceſarz wyſłał poſły ſwoie do Ludwiká Ceſárzá/Theodorá Protoſpotárzá y Nicetę Metropolitę Mirrhy w Licyey/ y Fortunatá Arcybiſkupá Wenecyey/y Theodorá Oekonomá ś. Zofiey/czyniąc z nim pokoy y przyiaźń. y nápiſał długi liſt do niego/w ktorym go nie zowie Ceſárzem ále krolem Fránkow y Longobárdow. W tym liśćie oznáymuie/ o zwyćięſtwie ſwoim przećiw Thomaſzowi. Oznáymuie też niezgody Chrześćiáńſkie około obrázow/y czyni ſię Kátholikiem zwierzchu/ y niemáło potwarzy ná Kátholiki kłádźie/ iákoby obrázy zá bogi mieli/ y ſześć Concilia wſpomináiąc/śiodmego zániechał/y opowiáda ſię/iż tymże poſłom do Rzymu iácháć kazał z vpominkámi do ś. Piotrá/ o tey ſię około obrázow niezgodźie porádźić. Ceſarz Ludowik odpráwiwſzy z nimi ſtánowienie ſpokoiu/ poſły ſwoie z nimi do Papieżá poſłał/ktorzyby ie prowádźili. Co ſię przyſzłego roku dźiáło. Sam też vmyślił ziazd iáki vczonych mieć w Páryżu/áby w ono o obrázách pytánie weyrzeli/á zdánie ſwe powiedźieli. O czym Papieſkie pierwey dozwolenie mieć chćiał/ bez ktorego tákich rozmow o wierze/ iż czynić nie mogł/ wiedźiał. 2.

In vita Ludou.

Poſłowie Michálá do Ludowiká.

O obráziech pytánie.

Ex conuentu Pariſienſi.

Bez Papieżá o wierze co ſtánowić nie wolno.

W ten czás Theodorus Oekonom ś. Zofiey/kśięgi ś. Dionyzyuſzá Areopágity po Grecku dárował Hedwinowi Opátowi klaſztoru ś. Dionyzego/ ktore on zá wielki dar wźiąwſzy/ one z Greckiego ná Láćińſki iezyk przełożył. 3.

Apud Surium 9. Octobris.

Kśięgi S. Dionyzyuſzá.

Rok Páńſki 825. Eugeniuſzá II. 2.

Ludowiká 12. Michálá Bálby 5.

W Páryżu ták iáko o dozwolenie Ceſarz Ludwik Papieżá prośił/ ſkupili ſię niektorzy ná rozmowę z ſtrony obrázow. y byli ludźie nie ták vczeni/iáko głupi y vporni y złośliwi/ ktorzy śmieli Papieżowi błąd przyczytáć/ śiodme Concilium w Nicei potwarzáć y łżyć/iákoby obrázy ták iáko Bogá/ to ieſt cultu latriæ; czćić kazáli. A náydowáli táki śrzodek ná vſpokoienie kośćiołá/ y zgode wſchodnych kroleſtw z zachodnymi/ áby obrázow nikt nie pſował/ áby wolno było káżdemu ſtáwić ie y mieć iáko hiſtorye y piſmo proſtych. ále żeby ich nikt nie czćił/áni ſię przed nimi kłániał. y podnieśli ſię ná táką hárdość/ iż mnimáli/áby ná to námowić mieli y Ceſárzá y Papieżá. y nápiſáli liſt/iáki o tym Ceſarz do Papieżá poſłáć miał/y drugi/iáki Papież do wſchodnych kośćiołow piſáć miał. Ceſarz począł ſię był do ich zdánia náchyláć/ y ono piſmo ich przez poſły ſwoie do Papieżá ná rozſądek poſłał. Ale gdy zdánie Papieſkie zrozumiał: wſzytkim onym ich piſániem pogárdźił/ y oná ich ſchadzká/ktora fałſzywie Synodem názwáli/brzydka v ludźi zoſtáłá/ y wſzyſcy ſię iey Fránkowie wſtydźili/ y do tego náſzego wieku gdźieś pod láwą w prochu leżáłá. Przed kilą lat ktoryś z heretykow wſkrześić ono piſánie ich w Fránkofortſkim druku śmiał/ á ſwego imieniá/ ſyn ćiemnośći nie nápiſał/ wſtydząc ſię podobno tákiego błotá ktore ná ſmrod ſproſny poruſzył. A ći też co to piſáli/ znáć iż przy ſwoim vporze nie ſtáli. Bo áni wyklęći od Papieżá byli/ áni co dáley wznawiáli. Obroćim ſię ná wſchod. 1.

Synod: Pariſien.

Ziazd vpornych y głupich w Páryżu o obrázíech.

Piſánie przećiw obrázom niektorych Fránkew.

Wznowione ich piſmo.

O puſtelniku Iániciuśie w żywoćie iego przedźiwna ieſt powieść. 2.

Janicius więźnie wyprowádźił wielkim cudem.

Piątego roku pánowánia Michálá Bálby / á czternaſtego iáko Bulgárowie Ceſárzá Nicephorá porázili y zábili: ſłyßąc Jánicius / iż wiele więźniow Greckich ſtanu niepodlego v Bulgárow w ćiężkim więźieniu y ćiemnym poſádzonych było: z vżalenia ſie nád nimi y z miłośći bráterſkiey / puśćił ſie do Bulgárow / y niedbáiąc ná ſtraż / tám gdźie śiedźieli w ćiemnośći / vczyniwßy krzyż ś. wßyſtki zamki otworzył / y więźnie wywiodł / gdy mu ſie nikt nie opárł. A kazawßy im do domu / ſam ſie do ſwey iáſkiniey ná gorze Trikálidis wroćił. Jeſt liſt do niego Studity / w ktorym wychwala cnoty iego / y prorocką wdźięczną twarz iego / á prośi áby vpádłego iednego w herezyą mnichá Theoktyſtá do śiebie przyzwał / á ná drogę prawdy słowy ſwemi świętemi wprowádźił. Bo tego chce P. Bog / ktory dla tego ná źiemię przyßedł / ßukáiąc tego co było zginęło / y pokazánie miłośći ku ſobie / w zámiłowániu bliźnie° nam poſtáwił.] Vczynił to Jánicius / y vpámiętał ſie mnich on / y do ś. Theodorá Studity wyznánie y odwołánie ſwoie poſłał. O czym ieſt liſt tego Studity / iuż też podobno oſtátni.

Lib: 2. epiſt: 116. cod: Colum.

Náwracánie heretykow miłe Pánu Bogu.

Lib: 2. epiſt: 162.

3.

Diſcipulus Theod.

Liſt Studity ogień vgáśił.

Wielkiego vßánowánia godne ſą te liſty iego / iáko iedne kámienie drogie. o ktorych Michał vczeń iego nápiſał: iż páni iedná zacna / ogniá ktory ſie był w iey domu záiął / vgáśić nie mogąc / gdy wrzućiłá w ogień liſt ieden Theodorá Studity / záraz płomień vpadł y przeſtał.

Rok Páński 826. Eugeniuſzá II. 3.

Ludowiká 13. Michálá Bálby 6.

1.

Eginhárdus on Sekretarz Károlußá Ceſárzá / nád ktorego wiek on / przednieyßego w náuce y wymowie nie miał / ktory dźieie y żywot tegoż Károlußá piſał / we wśi ſwoiey zbudowawßy kośćioł / myślił iákoby do niego reliquiy świętych doſtáć mogł. y trafiwßy ná iednego Rzymſkiego dyákoná Deusdoná / ktory ná dworze Ceſárſkim ſpráwy miał: rádźił ſie go. á on mu obiecał doſtáć ćiał świętych męczennikow w Rzymie. A gdy ſługę z nim do Rzymu poſłał / z obiáwienia y dopußczenia Bożego / wykrádli z kośćiołá ś. Márcellina y Piotrá / ćiáłá tychże męczennikow / y do Fráncyey záwieźli. chćiał ie mieć w onym ſwoim kośćiele nowym Eginhárdus: ále zá obiáwieniem woley świętych ktorzy tám być niechćieli / muśiał ie záprowádźić do Málinheim. O wielkich cudách pißę tenże ſám Eginhárdus / ktore P. Bog ná chorez onych ćiał czynił. A co dźiwniey / przez kilá dni przez trunnę krew z onych ćiał płynęłá. Co ßeroko opiſuie z wymową wielką okráſy Láćińſkiey.

Reliquie S. Márcelliná y Piotrá z Rzymu do Fránciey.

De tranſlat: SS. Petri & Marcell.

2.

Theganus & Cranzius de Metr: lib: 1. cap: 19.

Duńſki krol ochrzczony.

Anſgárius ápoſtoł Dánow.

Adam Canon: Bremen: lib: 1. cap: 16.

Szwecia przyimuie Ewángelią.

Tego roku y inych po nim Dánia y Sweuia ábo Szwecia bráć świátłość ś. Ewángeliey poczęłá. Krol Duńſki Ariáldus ſwoich poddánych odbieżawßy / przyiechał do Moguncyey / y tám w kośćiele ś. Albaná ochrzczony ieſt / y z żoną y z niemáłą liczbą ludźi ſwoich. Ceſarz Ludowik vdárowáł go y opátrzył żołnierzem ieſliby go poddáni przyiąć niechćieli. y náznáczył mu kśięſtwo iedno w Fryzyey ieſliby wygnány od ſwoich zoſtał. Ebbo pierwßy był / Arcybiſkup Remeńſki / ktory w Dániey wiárę ś. ßczepić począł / ále nie dotrwał. Obrał ſie Anſgárius mnich z klaßtorá Korbeiey z towárzyßem ſwoim Gaubertem / ktorzy zá pomocą Boſką wiele ludźi P. Bogu w Dániey pozyſkáli. y werwáli ſie do Sweuiey ábo Szwecicy / y w mieśćie Birká ſtároſtę do wiáry świętey przywiedli / y przy nim ludźi wiele pochrzćili.

3.

Michael eius diſcipulus.

Theodorá Studity dokonánie.

Theodorus on Studitá / po wielkich pracách y ćierpieniu od heretykow / do chwały niebieſkiey wźięty ieſt / dniá iedennaſtego Liſtopádá. Záchorzawßy nie przeſtał nigdy vpominác y náucząc bráćiey ſwey y innych / ktorzy ſie do niego o niemocy vſłyßawßy ſchodźili / miedzy ktoremi y Biſkupi byli. Bo był

ſłodkiey

słodkiey mowy/ w obyczáiách wdźięczny/ w towárzystwie miły/ otworzysty/
łáskáwy/ pokorny/ y bez gniewu. Vmieráiąc káždego žegnał y pozdrawiał/ y
modlić sie zá wszytki obiecował/ iesli/ práwi/ ná dźień Páński tákiey dufnośći
dostánę. y wźiąwszy táiemnice P. (to iest ćiáło Boże) ná stráwnę y obronę/
świéce zápaláć kazał/ y Psálmy ktore nád vmárłemi śpiewáią záczął. A ná
onym wierszu: Ná wieki Pánie praw twoich nie zápomnię/ boś mię przez
nie ożywił: duchá P. Bogu oddał. Żył lat sześćdźieśiąt śiedm.

Vczeń ten iego Michał co to pisze/ táką do vmárłego modlitwę czyni: 4.
Pomni ná trzodę ktorąś miłował/ zá ktorąś zdrowie twoie dawał/ y ktoreieś *Modlitwá do*
pomoc y przyczynę obiecał. Pomocy twey y obrony żądamy/ ábyś nas do *świętego vmárłe-*
więtszey doskonáłośći prowádźił. Nálazł sie iego przedźiwny testáment *go.*
w teyże kśiążnicy Kolumny y Sforcyáńskiey/ ktory tenże Sirmundus Pá- 5.
ryski Societatis IESV ná Łáćińskie wytłumáczył. Chćiał y po śmierći swo- *Testáment iego.*
ich mnichow dusze pismem pozyskowáć y nápráwowáć/ gdy iuż w niemocy
mowić nie mogł. W tym testámenćie naprzod wyznánie wiáry czyni prze-
ćiw wszystkim heretykom. Siedm świętych zborow przyimuiąc. y przydáie: *Mniski stan wy-*
Wyznawam iż mniski stan wysoki iest y Anyelski/ ktory grzechy wszystki prze- *sławia.*
szłego żywotá oczyśćia/ byle wedle reguł ś. Bázyliuszá trzymány był. Potym
stárszego ktory po nim być miał/ vpomina y náucza/ iáko sie ku bráciey y sam
ku sobie záchowáć ma. A nákoniec bráćią wszytkę do posłuszeństwá/ do zgo-
dy y pokory zápala/ y o sobie mowi: Idę w drogę z ktorey sie nie wrocę. ná kto-
rą y wy poydźiećie/ á niewiem gdźie sie obrocę/ y iáki sąd odniosę/ y ná iákie *Pokorá świętych.*
mieysce poydę. Bom nic dobrego przed P. Bogiem nie czynił/ y w káżdym *Niebespiecznieli,*
grzechu winny zostáię. Ale sie weselę iż z tego świátá do niebá idę/ z ciem- *ále się bali.*
nośći do świátłośći/ z niewoley do wolnośći/ z cudzego domu do oyczyzny/
bom pielgrzym iáko wszyscy oycowie moi.

Michał Cesarz wschodny do inych swoich grzechow on też szkárády 6.
przyczynił/ gdy mu żoná vmárłá/ z klasztoru wźiął zá żonę pánnę oddáną od *Michał Cesarz*
młodośći CHRISTVSOWI, corkę iáko mowiono/ Constántyná Cesárzá/ *mniszkę zá żonę*
Ephrosynę. O co go nikt nie karał. Już był odszedł Theodorus/ on grom *bierze.*
y postrách krolow. Zá Cesárzem szli drudzy/ y toż czynili/ heretyckimi onemi Ioan: Curopalata.
błędy nápoieni/ iáko Euphemius stárostá y ini. Syn Cesárski Theophilus/
gdy oćiec ten vmárł/ brzydząc sie oycowskim grzechem/ kazał sie iey do klá-
sztoru wroćić. Karał go zárąz P. Bog/ bo woysko ktore do Krety ná Sárá-
ceny posłał/ wszytko pobite iest/ y ieden sie do Cárogrodu nie wroćił. y Dál-
mácia od wschodnego páństwá odpádłá.

Rok P. 827. Válentiná 1. Ludowiká 14.

Micháłá Bálby 7.

Kośći y reliquie świętych Márcelliná y Piotrá/ do Aquisgranu 1.
przeniesione/ wielkiemi sie cudámi wsławiły/ ktore szeroko wypi- Lib: 4. cap: 10.
suie onże Eginhárdus/ ktory ich z Rzymu dostał. To Pan Bog
czynił ná pohánbienie onych obrázoborcow/ ktorzy świętymi y
kośćiámi ich gárdźili.

Sáráceni Sycilią ośiedli z tákiey przyczyny. Euphemius stárostá pán- *Sáráceni Sycilią*
ny sie klasztorney/ od młodośći CHRISTVSOWI záslubioney rozmiłowaw- *wźięli.*
szy/ iáko sie wspomniáło/ mocą ią wźiął y nád iey wolą. O co gdy do Cesárzá Curopalata & Cedrenus.
ktory tákże vczynił/ bráćia iey żáłowáć sie przyszli: kazał Euphemiuszowi
Cesarz nos vrznąć. Ná co przestrzeżony on zbrodźień do Afryki vćiekł/ y z
Amirą wodzem ich zmowił sie/ áby mu ná Cesárstwo pomogł/ á on mu Sy-
cilią w ręce dáć chćiał. y zebrawszy woysko/ Amirá do Sycíley wpadł/ y one *Zdrády zapłátá.*

opánował/ á Euphemiuszá dwá brácia nań sie zmowiwszy/ támże go w Syrákuzie zábili. y táka miał złośći swoich zapłáte/ á Sycilia dla grzechow Chrześćiáńskich przy Sárácenách zostáłá.

2. Smierć Eugeniuszá Papieżá. Anastasius. Válentinus tylo miesiąc. Anastasius. Grzegorz 4. mocą porwány.

Tego roku do oycow poszedł Eugenius Papież. Siedźiał trzy látá y mieśiecy dwá. Ná iego mieysce prędko y zgodnie wybrány iest Wálenty/ ktory tylo mieśiac ieden ná Papiestwie przeżył. Poniewolnie był porwány/ bo sie wymawiał y niechćiał. Po czym znáć było ine wielkie cnoty iego. Ná mieysce Wálentego nástapił Grzegorz czwarty Rzymiánin/ człowiek przedziwnych cnot/ y wielkiey náuki. rodzáiu wysokiego/ vroda krasny/ á wiárą y pobożnośćia dálecko kráśnieyszy. Ten gdy sie dowiedźiał/ iż w obierániu nań záwolano: vćiekł do kośćiołá ś. Kozmy y Dámianá/ w ktorym sa głębokie dźiury źiemne/ ábo pieczáry. Ale go tám nálezli y moca ná Papiestwo porwáli.

3. Grob Grzegorzá wielkiego ozdobił.

Ná poczatku swego vrzędu/ wzywáiac Páná Bogá o dobre spráwowánie trzody Chrystusowey/ y do świetych sie vćiekał/ á zwłaszczá do ś. Grzegorzá wielkiego/ ktoremu chcac sie przysłużyć/ ćiáło y kośći iego w kośćiele ś. Piotrá ná ine ochedożne y nowo od niegoż postáwione mieysce przeniosł/ ktore rozmáitemi nakłády ozdobił/ y do niego kośći ś. Sebástianá/ Georgiuszá y Tyburciuszá wprowádźił.

Rok P. 828. Grzegorzá IIII. 1. Ludowiká 15. *Michálá Bálby 8.*

1. Cudá przy reliquiách SS. pewne.

Jeszcze sie wylicza bárzo wiele cudow od tegoż Eginhárdá wypisánych/ ktore sie moca Boża zá wstáwowániem świetych meczennikow Márcelliná y Piotrá przy ich reliquiách dźiały. A zwłaszczá w klasztorze ś. Báwoná y w Tráiektćie/ gdźie był Eginhárdus częśći tych świetych reliquiy posłał. ktore cudá wypisowáć długoby było. A sa bárzo pewne y wszytkiey wiáry godne powieśći/ tákiego człowieká ktory v Cesárzá rádnym pánem był/ y v ludźi wielka powage miał/ ktory y sam ná to pátrzył/ y ono od ktorych słyszał/ miał zá ták pewne/ iákoby roż sam widźiał. Dźiwne tám cudá ná zdrowie ludzkie z sámey ręki Boskiey pochodzace/ á z przyczyny świetych ktorym te łáske v śiebie P. Bog dał. Jeden nápisáć/ nie będźie bez pożytku.

2. Czárt po Láćinie mowi w pánnie.

Wieś iest v klasztoru ś. Názáriuszá Hitátgowe/ z ktorey dźiewká w lat szesnaśćie od czártá/ ktory sie Wigonem zwał/ opętána iest. Te gdy rodźicy do kośćiołá męczennikow (Márcelliná y Piotrá) przywiedli/ kápłan onego czártá záklinał wedle zwyczáiu/ y pytał go iáko w one pánne wszedł: á czárt mu po Láćinie odpowiádáć pocżał. Kápłan do pánny rzekł: Zkadeś sie náuczyłá po Láćinie/ rodźicy twoi tego ięzyká nie vmieia. A czárt rzekł: Tyś w rodźicow moich nie widźiał: Jam iest sługá y vczeń szátáná/ y długom w piekle był wrotnym/ ále teraz z iedennaśćia towárzyszow moich krolestwo Fránkow zwoiował/ zboże y winnice y ine vrodzáie/ ták iáko nam kazano/

Karánie czártá ná ludzkie grzechy.

zábiiamy y bydło/ y ná ludźie złe powietrze pusczamy/ á to dla złośći ludu tego/ ktorzy vpominki miłuia y niespráwiedliwość. więcey sie ludźi boia niżli P. Bogá/ vbogie śćiskáia/ wdow y śierot wołáiacych nie słucháia/ spráwiedliwość przedáia. y miedzy stárszemi ktorzy rzadza y miedzy pospolitemi/ wiele krzywoprzyśiestwá/ obżerstwá/ cudzołostwá/ mężoboystwá/ wydźieránia/ kradźiestwá. A nikt tego nie karze áni zákázuie. Nienawiśći y zazdrośći/ y miedzy powinnymi kwitna/ brát brátu nie wierzy. Rzadki ktoryby wiernie y nabożnie dźieśięćiny oddawał/ á ieszcze rzadszy ktorzyby czynili iáłmużny. Mnimáia áby im to ginęło co vbogim dádza. Niedźiel y świat nie święca. y wiele innego czynia co P. Bog zákazał. Dla tego to im czynim/

áby złośći swoich karánie mieli. Wßyscy kłamcy y niewierni/ nie pełnią te-go/ co ná chrzćie obiecáli.] To wßytko czárt po Láćinie mowił. y gdy mu 3.
kápłan wyniść z oney dźiewki kazał/ rzekł: wynidę ále nie ná twoie roskazá-nie/ iedno dla mocy świetych/ ktorzy mi tu mießkáć zákázuią. y rzućiwßy pánnę twarzą ná źiemię/ gdy iákoby trochę zásnełá/ zás prędko wstáłá zdro-wa/ á nic po Láćinie mowić nieumiáłá. Przydáie Eginhárdus. O nieśćiety ná cośmy y te czásy náße przyßli/ iż nas nie ludźie dobrzy/ ále czárći náucza-ią/ ći ktorzy ludźie do grzechow pobudzáią.] Muśi czárt mowić iáko mu P. Bog káże/ y przeto drugdy prawdę y ná się mowią/ choć kłamcy są sámi z śiebie/ ále z roskazánia mußą słucháć.

Doßłá tá powieść Cesárzá Ludowiká/ y biorąc z iádu wężowego lekár- 4. *Acta Parisi: Concilij.*
stwo/ vczynił wyrok po wßystkich krolestwách swoich/ áby wßyscy wobec pe-wnych czásow post przez trzy dni vczynili/ proßąc P. Bogá o miłośierdźie/ áby nam obiáwił/ w czymeśmy go nabárźiey obráźili/ á do popráwy náßey áby nam spokoyny czás dáć raczył. Bo dla woien do oney kárnośći y po-rządkow przyść się nie mogło. y wylicza nędze ktore ná on czás iego krolestwá ćierpiáły/ głody/ zdychánie bydłá/ záráźliwe ná ludźie powietrze/ nieuro-dzáie wßelákiego zboża/ choroby/ naiázdy pogránicznych nieprzyiaćioł/ kto-rzy ogniem y mieczem y poimániem/ wiele ludźi pogubili y kośćioły popalili. y roskázuie Biskupom áby Synody vczynili ná czterech mieyscách w iego kro-lestwie/ w Moguncyey/ w Páryżu/ w Lugdunie/ y Tolośie/ áby ziácháwßy się obaczyli/ w czym się P. Bog obraża/ y co się przećiw iego woley dźieie/ ták z strony wiáry iáko z strony obyczáiow/ w oboim stánie/ to iest duchownym y świeckim. á ktore grzechow onych przyczyny są/ żeby náleźli/ á nálezione áby do czásu nikomu nie oznáymuiąc/ zátáili/ y pisárzá przyśięgą do milcze-nia záwiązáli.] Poty list Ludowiká Cesárzá.

Wyrok Cesárski ná posty y dobre vczynki.

Woyna do kárnośći przeßkadza.

Nędze ludzkie.

Synody ná popráwę obyczaiow.

Co wspomina o woynách/ historia Fránkow dáie znáć/ iż ná on czás 5.
Bulgárowie wtárgneli w páństwa Fránkow y wielkie ßkody poczynili. Zá co kśiążę Foroiuliáńskie złożony był/ iż niedbále gránic strzegł/ á Bulgá-row mocno nie odganiał. Wtárgneli też byli y Sáráceni w też páństwá zá zdrádą Aizoná tyránná/ ktory odpadßy od Cesárzá páná swego/ do Sáráce-now vćiekł. Co oni Biskupi ná Synodách spráwili/ niżey się powie.

Bulgárowie do Franciey wpádli.

Annales Franc.

Pátryárchá on Cárogrodzki Nicephorus ná wygnániu będąc lat czter-náśćie/ w żywoćie mniskim y świętym/ tego wieku dokonał. Grekowie dźień iego święcą wtorego dniá Czerwcá.

Nicephor Pátryárcha ná wygnaniu dokonał.

Rok Páński 829. Grzegorzá IIII. 2.

Ludowiká 16. Michálá Bálby 9.

GRzegorz Papież kośćioł ś. Márká Ewángelisty/ w ktorym ká- 1.
płanem był niżli ná Papiestwo wźięty iest/ odnowił y stárośćią vpadáiący náprawił. y do niego ćiáło ś. Hermesá męczenniká wniosł. y wielkimi y drogimi do ochędostwá y służby bożey naczy-niámi y oponámi nádał. Wylicza tego Anástázyus niemáło.

Anastasius Bibliot.

Sárácenowie otrzymawßy Sycilią/ wßytkiey Włoskiey źiemi boiaźń czynili. y dla tego Papież Ostyą miásto przy morzu nowemi murámi opá-trzył/ y wßystki do obrony potrzeby nádał/ y zwáć ono miásto Gregoriopolis kazał. Záczął też y drugie miásto około kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie ná przed-mieśćiu budowáć/ gdźie Sárácenowie z morzá náieżdżáli/ ále nie dokonał. Leonowi czwartemu onę pracą zostáwił.

Ostia nád morzem zbudowána.

Michał Bálbus Cesarz kroluiąc ośm lat y mieśięcy dźiewięć/ ná bie-gunkę vmárł. choć ná przodku páństwá swego Kátholiki wygnáne od Leo-

Michálá Bálby Cesárzá śmierć.

Zonaras & Curopalata.
Iáki był.

ná Armená przywrócił: ále rychło sie być obrázoborca y owszem Zydem pokazał/ y niektore Biskupy o obrázy [illegible]ygnał. Nie wierzył ciał zmartwych-wstánia/ z Prorokow sie śmiał/ [illegible]wił iż dyabłow nie máß/ porubstwá zá grzech nie miał. O Iudaßu do[illegible]rzymał. Náukámi sie brzydził/ y dźieci ná nie dáwáć nie kazał. Bo sam [illegible]ie co przeczytáć mogł.] Táki mu nagrobiec nápisáli ći historikowie.

3. *Theophilus syn Bálby ná Cesárstwie.*
Chytrość iego y pomstá o Leoná.

Nástapił syn iego Theophilus iuż doro-sły ná páństwo. y ná przodku zá dobrego sie y spráwiedliwego vdawał dla boiáźni. Y zezwawßy lud ná Mágnaure (pálac to był przestrony) powiedźiał: iż tych vczćić y vdárowáć chce/ ktorzy oycowi memu do páństwá pomogli/ y z nim sie byli sprzyśiegli: iedno mi niech sie obiáwia. y ták zwiedźieni/ sámi sie wydáli/ oni ktorzy Leoná Armená w kośćiele v ołtarzá zábili. ktore iuż spisáne máiac podał ie do sedźiego/ áby z nimi wedle praw czynił/ nie tylo iż ludzka krwia rece swoie zmázáli/ ále iż Chrystusá ábo pomázáńcá Bożego v ołtarzá zábili. y ták wßystkich potrácono. Oney też mácoße swoiey do klaßtoru/ tám gdźie byłá postrzyżona/ wroćić sie kazał/ choć oćiec iego o nie ná Senatorách przyśiege był wyćiagnał. y ták sobie mniemánie spráwiedliwośći ziednał/ iż sie go źli bali/ á dobrzy mu sie dźiwowáli. Iáko zás obrázoborca był y Kátholiki vćiskał/ niżey sie powie.

4. Apud Haimon: lib: 5. cap: 10.
Dochody klaßtorow.

Idźiem ná zachod. Cesarz Ludowik potwierdźił przywiley klaßtorw s. Germaná y s. Wenánciußá/ áby ná sto dwádźieśćiá mnichow s. Benedyktá dawano pßenice korcow tyśiac cztery stá y czterdźieśći. A ná gośćie sto ośmdźieśiat/ winá/ iárzyn/ wieprzow/ setá/ másłá/ miodu/ wosku/ soli tyle á tyle/ etc.

In rebus gestis Ludouici.

We Fráncyey było pośćie wielkie źiemie trzesienie. po ktorym ták mocne wiátry powstáły/ iż z kośćiołá pokryćie ołowiáne w Aquisgranie odźieráły.

5.
O powinnośći krolow pismá z Doktorow.

Synody one cztery/ ktore ná oddalenie gniewu Bożego złożone były w Fráncyey/ co spráwiły/ z iednego sie tylo Páryskiego pokázuie. Pißa oycowie do Cesárzá/ iż vczynili co roskazał/ y zebráli ná pismie to czym sie P. Bog obraża/ y w krolewskim y w kápłáńskim y pospolitym stanie. y poczawßy od krolewskich wystepkow/ nic miánowićie dotknać nie śmieli/ iedno wobec á w pospolitośći. A iednák ná przydátku położyli: iż zá niedbálstwem krolá/ obráżone sa práwá kośćielne/ y wolność kośćiołow. ine rzeczy ná inßy czás do rozmowy odkłádáiac. Názbieráli też pismá z Doktorow z strony krolewskiey powinnośći/ y do Cesárzá posłáli; y one słowá z Fulgenciußá: Cesarz ábo krol/ nie tym bedźie naczyniem miłośierdźia zgotowánym ná chwałe/ iż wysokie pánowánie ma: ále ieśli ná oney wysokośći páńskiey dobra wiáre ma/ á z prawdźiwa pokora dostoyność krolewska świetemu nabożeństwu poddáie. Jeśli sie wiecey w boiáźni Bożey/ á niżli w hárdym nád ludźmi roskázowániu kocha. Jeśli łáskáwość gniew w nim vśmierza. ieśli wiecey o to sie stára áby go miłowano/ niżli żeby sie go bano. ieśli rádźi y stára sie o poddáne. ieśli spráwiedliwośći nie odstepuie á miłośierdźia nie opußcza. ieśli ná to pomni iż tákim synem być ma kośćiołá s. áby ná pokoy świátá wßytkiego swego páństwá záżywał.

6.
Czym sie ßerzy świeckie pánowánie.

Wiecey sie tym ßerzy świeckie pánowánie/ gdy wßytkiey źiemi kośćiołowi sie dogadza/ niżli gdy o doczesne bespieczeństwo woyny sie odpráwuia. y niżey: Posługá iest krolow rzadźić lud Boży w spráwiedliwośći/ áby wßyscy w pokoiu y zgodźie mießkáli. Aby byli obrona kośćiołow Bożych/ y śierot y wdow y vbogich. y z Isidorá przywodza one słowá: Nie potrzebáby w kośćiele świeckich vrzedow/ by nie dla tego: áby to czego kápłan náuka y słowem przemoc nie może: moc świecka/ kárnośćia y boiáźnia przemagáłá. Z czego P. Bog bedźie ich sadźił y liczby słuchał.

Rok Páński 830. Grzegorzá IIII. 3. Ludowiká 17. Theophilá 1.

TEn zły Ceſarz Theophilus/ ktory ieſzcze zá oycá ſwego Eutymiuſzá Biſkupá o wiárę Kátholicką zábić kazał: począł ſwoy iad heretycki wylewáć ná ſtrapione Kátholiki/ gorzey niżli wſzyſcy przeſzli tyránnowie. Bo żaden z nich tego nie czynił co on. Roſkazał ſzukáć y pytáć ſię o tych ktorzy obrázy cżćili/ y záraz ie przymuſzał do záprzenia ſię wiáry ś. y więźieniem y bićiem y śmierćią karał te/ co go ſłucháć niechćieli. Poborcom wſzytkim przy wybieraniu poborow poruczył/ áby káżdego pytáli ieſli obraz we cżći ma: kto ſię wyznał/ więźieniem y inemi mękámi karány był. O iáko tám wiele było męczennikow/ y tych też co dla boiáźni przeli ſię wiáry ſwey. Ale piſmá o tym nie máſz. Trochá tylo w dźieiách ś. Jániciuſzá/ ktory iednego poborcę ludźie ták trápiącego/ ſámą pogrożką ſądu Bożego vmorzył/ iż zdechnąć záraz muſiał. Tego ſię ś. Jániciuſzá Theophilus bał/ iáko y inni Ceſárze obrázoborcy. Bo był wielkim ſługą Bożym v wſzyſtkich.

1. Ná Katholiki wielkie prześládowánie, od obrazoborce.

Ludowikowi Ceſárzowi tego roku domowe ſprzyśiężenie wielkie niebeſpieczeńſtwo vczyniło. Wſzyſtkich to obrażáło/ iż ſtrożem zdrowia ſwego y podkomorzym miał/ Berhárdá Hiſzpaná/ obcego człowieká. o ktorym też były podeyrzenia o Judite Ceſárzową. z Pipinem tedy ſynem Ceſárſkim/ ktory ná mácochę Juditę y ná ſyny iey złe ſerce miał/ przednieyſzy pánowie y duchowni niektorzy ſpikneli ſię. y zebrawſzy woyſko Pipinus/ oycá bárzo przeſtráſzył/ iż muśiał onego Hiſzpaná od śiebie odpráwić/ á Juditę żonę do Lándunu klaſztoru poſłał. ktorą przećiwnicy z klaſztoru wywiodſzy/ przymuśili ią do tego/ iż obiecáłá námowić męża/ áby dobrowolnie z páńſtwá do klaſztoru vſtąpił. co też y ſámá vczynić miáłá. y z tym pod ſtrażą poſłána ieſt do męża Ceſárzá. z ktorym gdy o to mowiłá áby kroleſtwo puśćił/ ſámá ná ſię záſłonę mniſzką włożyłá. A Ceſarz rozmyślić ſię ná to chćiał. A Pipinus Juditę iuż mniſzką oną záſłoną pokrytą/ do klaſztoru ś. Rádegundy poſłał. W tym Lotárius ze Włoch przybył/ ſyn ſtárſzy Ceſárſki/ y ine poſtępki Pipinowe pochwaliwſzy: oycá bronić począł/ áby práwem z nim/ á nie zbroią poſtępiono. y złożył w Neomagu Seym/ ná ktory bez żołnierzá y woyſká Ceſarz Ludowik/ y ſyn iego Pipinus tákże niezbroyno przyiáchał. Tám ſię pogodźili/ iż Lotárius y inni oycá vczćili/ y pierwſzego mu pánowánia dopuśćili. On iáko łáſkáwy/ krzywdy ſię ſwoiey nie mśćił/ ále wſzytkim ná rozmáite karánia potępionym/ odpuśćił.

2. In vita Ludouici. Synowie Ceſárſcy powſtáią ná oycá, o Hiſpaná obcego. Iuditá co obiecuie. Zgodá ſynow z oycem Ceſárſkim.

Tego roku Amálárius kśięgi nápiſánę o ſłużbie y porządkách kośćielnych do Ceſárzá Ludowiká poſłał. w przedmowie ná końcu w onych kłopotách vweſelá go/ onemi ná ſzczęśćie słowy: Ludowikowi ś. żywot. Nowemu Dawidowi wieczność. Wiárá twoiá niech ćię dochowa. CHRISTVS ktorego cżćiſz niech ćię broni. Judićie práwowierney naſláchetnieyſzey y przemądrey Auguśćie zdrowie ná wiele lat/ etc. Był Amálárius vczeń Albiná ábo Alkuiná/ y mowi że v niego miał wolność śpiewáć. Bo ná on czás názacnieyſzy ludźie śpiewánia ſię kośćielnego vczyli/ y śpiewáli w kośćiołách. Tey poſługi Anyelſkiey dźiś zániechano/ y inym ći ktorzyby ią odpráwowáć mieli/ zlecáią.

3. Amálárius kśięgi piſze. Spiewánia kośćielne ſacnym ludźiom zlecano.

Rok Páńſki 831. Grzegorzá IIII. 4.

Ludowiká 18. Theophilá 2.

THeophilus Ceſarz żonę miał Theodorę/ y mátkę iey Theoktiſtę/ bogoboyne y Kátholiczki/ ktore táiemnie obrázy miáły y cżćiły. Wydálá ſię pierwey Theoktiſtá/ ábo ią corká máluczka Ceſárſka Pulcheria wydáłá. Gdy oćiec pytał: cośćie v bábki widźiáły: Oná iáko dźiećię powiedźiáłá prawdę: obrázy ná głowy náſze

1. Ceſárzowa Kátholicka. Curopalata.

2. *Theoktysta pobożna y śmiała.*

kładłá/ y całowáć ie nam kazáłá. O co się rozgniewał Theophilus: ále nic nie śmiał przeciw nabożney y poważney niewieście mowić. Bo mu heretyctwo często wymawiáłá/ y wolnie go o prześládowánie sług Bożych karáłá. A żonę Theodorę błazen ieden wydał/ ktory w iey łożu obrázy vyźrzawszy/ Cesárzowi powiedźiał. A on się záraz od stołu porwał/ y báłwochwálcą żonę zowiąc/ groźił iey. A oná pięknie go vbłagáłá mowiąc: w źwierćiádłom pátrzyłá/ á pánny zá mną stały. ten błazen weyźrzał w źwierćiádło y mnimał iż są obrázy/ á ono pánny się w źwierćiedle vkazáły/ y ták ná tym przestał. Pánnę iey iedną zesromoćił. o co gdy widźiał że się Theoktistá nań y z żoną corką gniewa/ bo były wszystkich cnot te dwie białegłowy pełne/ iż ie cźćić muśiał: z przyśięgą ręce w niebo podniozszy żonę przeprászał/ iż tego iuż wiecey czynić nie miał.

3. *In ordine Antiph: cap: 58.*

Cesarz Ludowik choć w wielkich kłopotách nie przestał się stáráć o kośćioły/ áby w nich porządna y przystoyna służbá Boża odpráwowána byłá. Wysłał tego roku do Rzymu Amáláriuszá/ áby się z Papieżem o Antiphonarzách kośćielnych rozmowił. O czym sam Amálárius pisze.

Rok Páński 832. Grzegorzá IIII. 5.

Ludowiká 19. Theophilá 3.

1. *Złość y iad Theophilá na Katholiki.* Curopalata Ioannes.

Theophilus Cesarz wiecey się zápalał y burzył ná te ktorzy obrázy cźćili/ y w onym okrućieństwie przechodźił/ y Leoná Armeńczyká y Bálbę oycá swego. wszędźie obrázy łupiono y deptano/ y w błoto ćiskano/ mnichy/ biskupy/ kápłany/ y te co obrázy málowáli do więźienia dawano/ drugie z miast wygániano. Wiele się ich iego roskazániu sprzećiwiło/ y rádźi vmieráli. A okrutnik nikomu nie przepuśćił.

Dáni, Swewi, Sláwi.

Ludowik Cesarz w Amburgu dla náwracánia ludźi Pogáńskich/ Dánow/ Swewow ábo Swekow/ y Sláwow/ vczynił Metropolią/ y pierwszy dány iest ná stolicę onę Ansgárius Apostoł Dánow y Swewow ábo Swekow/ y wszyscy go okoliczni Biskupi wybráli y poświęćili.] Záięli iuż byli nie máło tego tám kątu od morzá nászy Słowacy.

Rok Páński 833. Grzegorzá IIII. 6. Ludowiká 20. Theophilá 4.

1. Curopalata.

Theophilus Cesarz dwu bráćiey rodzonych/ Theodorá y Theophaná/ ktorzy się mężnie y wolnym ięzykiem o obrázy zástáwiáli/ srodze vmęczyć y ná wysep Afusią ná wygnánie záwieść kazał.

Tragedia Cesárzá Ludowika z synami. In vita Ludou.

W zachodnych páństwách wznowiłá się smutna y sprośna trágedia Cesárzá Ludowiká z synámi iego. Gdy krolestwo Aquitániey Ludowik synowi Károlusowi ktorego miał z Iudity náznáczył: pobudźił ná się gniew synow z pierwszey żony/ Lotáriuszá y Pipiná y Ludowiká/ iż nań woysko zbieráli. O czym dowiedźiawszy się Grzegorz Papież

Papież iáchał do Franciey ná iednanie.

prędko do Fráncyey przybył/ chcąc syny z oycem poiednáć. Ná przodku był w podeyrzeniu v oycá/ iákoby synom pomagał/ y przeto go nie z táką cźćią przyiął/ iáko był zwykł przyimowáć Papieże. Jednák go do synow wysłał/ áby ie vskromił. Co gdy się Papieżowi przez ich vpor wielki nie powiodło: do Rzymu się wroćił/ żáluiąc się ná onę złość synow/ ktora potym potępił.

Woyská synow przećiw oycu. Poimany oćiec.

Zwiedli woysko miedzy Argentyną y Bázyleą synowie y oćiec. y nocą od oycá wiele pánow do synow y obozu ich vćiekáło. A on y tym ktorzy mocno stali przy nim mowił: idźćie do synow/ niechcę áby kto dla mnie zdrowie ábo członki tráćił. y poimáli oycá/ á żonę iego Iuditę do Włoch do Dortony miástá zá-

3. *Lotarius oycá sądźi z Biskupami.*

stáli. Pipinus do Aquitániey się puśćił/ á Ludowik do Báwáriey. A Lotárius prowádźił oycá do pálacu Compendium. y tám nábrawszy sobie sprzyiáiących Bi-

cych Biskupow/ ktorym głowá był zdrádliwy Ebbo Remeński Biskup/ sąd
o nim czynił. potwarzy ná Cesárzá Ludowiká kłádli/ y z páństwá go złożyli/
y do klasztoru iść mu kazáli. Ná co on nie przyzwalał/ y nápisáli nań dekret
w ktorym grzechy iego wyliczáią/ y oznáymuią iáko one grzechy swoie sam
ná kárcie wyznał/ y one kárte Biskupom podał/ y o iáwną pokute prosił/ y Złożyli go z páństwá.
pás Cesárski ná ołtarzu położył/ y száty świeckie złożywszy/ ine z ręku Bisku-
pich ná pokute oblokł. Co się wszystko/ mowią/ przy obecności Lotáriuszá
Augustá syná iego działo.

Ten co żywot Ludowiká Cesárzá pisał/ brzydząc się tákim postępkiem 4.
y kłamstwem ich/ mowi: Smieli mu stáry grzech iego/ o ktory pokutę iuż czy-
nił/ wymáwiáć. to iest o onego Bernhártá wnuká iego/ ktory krolował we
Włoszech. y ták áni słuchánego/ áni osądzonego/ áni ná się co tákiego wy-
znawáiącego/ v ciáłá ś. Medárdá wyznawce/ y v świętego Sebestiána mę-
czenniká/ kazáli mu miecz odpásáć y ná ołtarzu położyć. y włożywszy nań Theganus.
czarną suknią/ pod strażą pilną/ pod iedno pokrycie go wrzucili. Toż
pisze Theganus/ ná nie y ná onego Ebboná nárzekáiąc. Potym Lotárius
do Aquisgranu ná zimę oycá wprowádził. A lud się ze wszytkiey Fráncyey y
Aquitániey/ y Germániey/ zbiegał/ nárzekáiąc ná nieszczęście miłego páná y
Cesárzá swego. Powstáło wiele Biskupow y Duchownych y pánow przed- Biskupi Ludowiká z inemi wyzwalaią.
nich/ o to się záśmucáiąc/ y zmawiáiąc/ wielkiey oney zelżywości y krzywdy
Ludowiká żałowáli/ y woyská ná iego wybáwienie zbieráli. Tegoż roku
Theophilus Cárogrodzki Cesarz posły swoie do Ludowiká Cesárzá wysłał 5. Posłowie wschodni.
Márká Arcybiskupá Epheskiego y Protospátarzá. ktore Lotárius odpráwo-
wał/ á oni z tym odiácháli co widzieli/ iáka v Fránkow zamieszká byłá.

Rok P. 834. Grzegorzá IIII. 7. Ludowiká 21. Theophilá 5.

Gdy widział Lotárius iż Fráncuzcy Biskupi y pánowie z woyski 1.
ná wybáwienie z ręku iego oycá Cesárzá Ludowiká ciągną: v- In vita Ludouici & Theganus.
stąpił do Vienny/ á oycá w klasztorze ś. Dionyzyuszá v Páryżá
zostáwił. Ziácháli się prędko oni życzliwi y wierni Cesárzowi do Cesarz Ludowik wybawiony.
Páryżu/ y prosili áby ná się koronę Cesárską y miecz znowu wziął.
Ale on się nie skwapiał/ áż w Niedzielę przyszłą/ wiedząc iż był od Biskupow
ácz niesłusznie wyklętym/ chciał áby od Biskupow rozgrzeszonym był/ y od Klatwę iáko ważył, choć złą.
nich mieczem opásánym. Co się ták sstáło. y P. Bog wielką puścił w sercá
ludzkie rádość/ ktorey im y niebo pomagáło. Bo do tego czásu były nie-
zmierne deszcze y wiátry/ ták iż ná rzekách przewozić się nie możono: á od o-
nego dniá wrociły się piękne pogody. Gonić syná Lotáryuszá/ ktory do 2.
Włoch vstępował/ niechciał/ choć mu wszyscy rádzili. Czekał synow drugich/ Laskawość iego.
to iest Pipiná y Ludowiká/ ktorzy do niego ná szukánie łáski iego y przeprá-
szánie iácháli. ktore wdzięcznie we wsi Kárysyáku przyiął w Niedzielę Srzo-
dopostną/ gdy kościoł śpiewa: Wesel się Ieruzálem. Weselili się wszyscy z
oney zgody y wielkiey łáskáwości Cesárskiey y z iego przywrocenia. Odpuś-
cił y tym wszytkim/ ktorzy go do synow się vdáiąc/ odstąpili. y postawszy Pi-
piná do Aquitániey/ y ine ná ich mieyscá/ sam do Aquisgranu się puścił.
Gdzie do niego Iudythá żoná iego od Biskupá Rátuldá y Bonifácyuszá
przyprowádzona iest.

W tym czásie wesele się ono iáko świát nie sie rozrzedziło táką przygo- 3.
dą. Miiáiąc Lotárius miásto Kábilon/ mieszczánie/ oycu wiárę chowáiąc/
puścić go do miástá niechcieli/ ále niektorzy miásto wydáli y Lotáriuszá pu-
ścili. ktory wiáchawszy/ ogniem y mieczem wszytko zburzył/ y kościoły połu- Theganus.

pił/ okrom

Kabilon Lotarius zburzył.

Lotarius przeprásza oyca.

pił/ okrom iednego ś. Jerzego. Siostre onego Bernhártá mniszke/ ná imie Gerbirh/ w beczce winney zámkniona w rzéke Arárim wrzućił. dopiero y Cesarz y obá synowie iego Pipinus y Ludowik/ z woyski sie zá nim puśćili: y przywiedli do tego Lotáriuszá onego niebácznego/ iż do oycá przyszedszy przeprászał go/ á on mu wszytko odpuśćił. y wziawszy od niego wiernośći przysiege/ kazał mu do Włoch ná swoie krolestwo iácháć/ y opátrzył dobrze prześćie w gorách/ áby sie do Gálliey bez dozwolenia nie wracał.

In Chronic.

Papież Ludowika na państwo przywroćił.

4. Záraz Pipinowi Cesarz Ludowik roskazał/ áby wszytko co kośćiołom było w one woyne odieto/ przywrocone było/ tákże klasztorom: y ták stan kośćielny máło nievpadáiacy náprawował. Pisze Paulus Emilius, y Marianus Scotus, iż zá wyrokiem y roskazániem Papieżá Grzegorzá/ ktory ono złożenie iego z páństwá od Biskupow zepsował/ Ludowik ná páństwo przywrocony iest y żoná iego Judythá.

Hilduin: in præfat: Areop.

Kśiegi y pisania S. Dionyzyuszá Areopagity zebrane.

5. A bedac wdźieczny ku P. Bogu on dobry Cesarz/ iż go pokarawszy y rozga miłośierdźia swego vbiwszy/ pociészył y páństwo mu/ iáko sam mowi/ zá moca Biskupow w kośćiele ś. Dionyzyuszá/ y zá wysługa y przyczyna iego przywroćił: pisał do Hildwiná Opátá ś. Dionyzyuszá/ áby pilnie w iedne kśiegi/ żywot y pisánie ś. Dionyzyuszá zebrał/ y o tym sie v kogoby mogł pytał/ ábych/ prawi/ iego pisánie y żywot máiac/ z tego poćieche brał/ iáka z modlitwy biore. Vczynił to Hildwinus/ Grekow sie tez onego wieku vczonych Michálá Syncellá Jerozolimskiego/ y Methodyuszá/ ktorzy tez ná on czás te kśiegi mieli przed soba/ dokłádáiac.

Curop: & Theoph.

Methodius.

Heretyk bitwe przegrał.

Iad ná Methodiuszá wypuśćił iż mu zwyćięstwa v Boga nie ziednał.

Methodius w grobie zamkniony.

6. Ná wschod sie obroćmy. Theophilus Cesarz ćiezszy ieszcze być Katholikom o obrázy poczał/ y Methodyuszá/ ktory sie wspomniał/ vtrapił z tákiey przyczyny. Iż był bárzo vczonym y świetym ten Methodius: tárgáć sie nań Theophilus nie śmiał/ bo sie y ná iego rostropność wielka oglądał/ y w rzeczách sie go świeckich rádził. A gdy tego roku ná woyne sie przećiw Sáracenom wypráwował/ wźiał z soba Methodyuszá y dla porády y dla rozruchow iákich domowych z strony obrázow. Ná oney woynie bitwe przegrał/ y sam troche máło nie był poiman/ by sie był zań Momel hetman iego nie podał. ktory go broniac/ sam poimány iest. Przyiáchawszy do Cárogrodu/ przyzwał Methodyuszá/ y gniew ktory z onego vpadku swego miał/ nań wyrzućił/ mowiac: Czemuś mi zwyćięstwá v Boga nie vprośił: twoie to bálwochwálstwo (ták obrázy zwał) spráwiło. y kazawszy go bárzo vbić: nie posłał go ná wygnánie/ ále go z dwiemá łotry w iednym grobie bez żadnego świátłá zámknał/ y troche mu chlebá podáwáć kazał. y był w onym więźieniu bez słońcá áż do śmierći iego. Drudzy mowia/ iáko Mánásse y Glikás/ iż gdy Cesarz Theophilus coś trudne° czytáiac zrozumieć nie mogł: żadnego ták vczonego nie máiac/ Methodyuszá z iáskinie oney dla wykłádu wybáwił. y ná potym go szánował.

Martyrol: Roman: 6. Augusti.

200. mnichow zabitych.

7. W Hiszpániey w Kánádignie Sáráceni o CHRISTVSA y wiáre świeta/ dwieśćie mnichow zábili w klasztorze iednym. Ná dźień meczeństwá ich/ tło w klasztorze onym vkázuie sie krwáwa fárba pokropione. Vmeczeni w dźień ś. Justá y Pástorá.

Rok Páński 835. Grzegorzá IIII. 8.

Ludowiká 22. Theophilá 6.

In vita Ludouici.

1. W Gálliey Biskupow sie wiele do wśi Theodonis zebráło. y tám Ebbo Biskup Remeński/ ktory był przyczyna złożenia onego Cesárskiego/ sam sie potepił y Biskupstwo złożył. Drugim odpuszczono. A iáchawszy Ludowik Cesarz do Metis z wiela Biskupow/ tám w pierwsza Niedźiele w post/ wźiał od śiedmi Arcy-

dmi Arcybiskupow/ od káżdego zosobná / śiedm rozgrzeszenia kośćielnego/ dla onego pierwszego choć fałszywego / wyklećia. y dziekował lud P. Bogu zá ono doskonáłe iego ná páństwo przywrocenie. A gdy był w Andegáwie tenże Cesarz: Theodulphus Opát Floriáceński był tám wieźniem/ dla onego Bernhártá ktoremu odstepstwá pomagał. y gdy wiezienie iego Cesarz miiał/ záspiewał wiersze ná Niedźiele Kwietna od siebie vczynione / ktore zowiem Gloria, laus: ktore gdy sie bárzo podobáły Cesárzowi/ puśćić go kazał wolnym / y potym go ná Biskupstwo Aureliáńskie wsádźił. Był wielki Poetá / y ná Biskupstwie pilnie sie y czuynie spráwuiac/ piekne y potrzebne náuki swoim Plebanom y duchownym / do obyczáiow y popráwy nápisał/ ktorych iest 46. o ktore prośi áby ie czytáli y chowáli.

Rozgrzeszenie od siedmi Arcybiskupow.
2.
Theodulphus
Gloria laus & honor.
Vatica: Bibliot.
Nauki Plebanom.
3.

Naprzod ich prośi/ áby sie czytániem y modlitwa báwili. Bo ta zbroia czárt bywa pokonány. A potym áby reka co robili/ żeby ie dyabeł ná prożnowániu nie zástał. y ták ona robota ćiáło strudźićie / áby bystrośći swoiey nie vżywáło/ sobie y vbogim co wyrobićie. Chleb ktory ná ofiáre gotuiećie/ ábo sámi ábo w oczu wászych sludzy wászy pieknie y z wielka pilnośćia niech pieka. Okrom kápłanow/ vmárłych w kośćiele chowáć zákazał/ chybá ktoby był znáczney świątobliwośći. Niewieśćie przy kápłanie mieszkáć nie dopuszcza / y mátce / dla tych co do mátki przychodza. Ná obiad ieśli ida / niech gospodarze duchowna rozmowa karmia. Szkoły ná dźiatki áby wszyscy mieli po wśiách. W náuce 43. vpomina áby náuczáli / iż przez cáły post od małżeństwá powśćiagáć sie żonáci máia. Bo post nic nie waży ktory sie spráwa małżeńska zmáże/ á ktorego modlitwá y iáłmużná nie záleca.

Obrácamy sie ná wschod. Gdy vmárł Theodotus Melissenus heretyk Pátryárchá Cárogrodzki/ nástapił ná iego mieysce Jan Szosty/ nietylo heretyk/ ále y czárownik/ w ktorym sie Michał Bálbus kochał/ y tego syná swego do iego náuki dał. y zá to go Theophilus Cesarz Pátryárcha vczynił / iego czárowánia y dyabelskich proroctw kiedy chćiał / zázywáiac.

4.
Curopal.
Czarownik na stolicy Carogrodskiey.

Onych dwu przeswietych wyznawcow bráćiey rodzoney Theodorá y Theophaná z Pálestyny/ ktorzy iuż dwie lećie ná wygnániu byli / kazał Cesarz Theophilus do Cárogrodu przywieść/ chcac ie do swego kácerstwá iákokolwiek obroćić. Bo mu wiele ná nich należáło. O czym pisze list sam Theodorus do Janá Biskupá Cyzyceńskiego. Z ktorego sie to bierze: Gdy ie przed Cesárzá ná iego pálac przywiedźiono: sroga twarza y słowy gniewliwymi/ kazał im bliżey do śiebie przystapić. y pytał: Zkadeśćie rodem? Rzekli: Z Moábitskiey źiemie. Po cośćie tu przyszli? y nim mu ná to odpowiedźieli/ bić ie w twarz kazał / iż ná źiemie y ná stołek Cesárski máło nie vpadádli. y gdy ták vbići byli: kazał im nápisáć ná twarzy ich / dwanaśćie wierszow / w ktorych tá byłá rzecz: dla złośći swoich z Jeruzálem wygnáni sa. dla złośći swoich z Cárogrodu wypedzeni sa. y ták ná twarzy náznáczeni. Wiersze one Chrystodulus nieiáki Poetá złożył. Potym obnáżone okrutnie bić kazał/ y ták vbite y srodze poránione/ do stárosty do wiezienia záprowádzono/ ktory ie znowu námawiał: áby tylo raz obrázow sie zárzekli/ á potym wolno szli gdźie chca. A oni rzekli: Práwie ták rádźisz: niech ći tylo raz głowe vtne/ á potym idź gdźie chcesz: rychley źiemiá wzgore á niebo ná doł poydźie/ niżli my to vczynim. y zátym pisáć one wiersze ná ich twarzy kazał/ y rośćiagnione ná łáwách długo ie onym pisániem meczono/ áż do zachodu słońcá/ y muśieli dla nocy przestáć. A wychodzac święći/ rzekli do stárosty y tych co słucháli: Noweśćie meczeństwo niesłycháne wymyślili. Bedźiećie to przed Chrystusem czytáć cośćie nápisáli. Potym bedac dáni do wiezienia / po kilku dni ná wygnánie sa zástáni do Apámeey Bytyńskiey. Przydáie Cedrenus iż w oney drodze tráfili ná one iáskinia ábo grob / w ktorym żywy Me-

Theodorus y Theophanes mnisy z Ierusalem, męczeni.
5.
Pisanie wierszow na twarzy.
Nowe męczeństwo.
6.
Cedrenus.
Pozdrawiánie świętych.

Vvvvv chodius

thodius z dwiemá łotry zámkniony był / á rybak mu ieden trochę żywnośći dodawał. y pozdrowili sie pißąc do śiebie wierßámi. Ci dwá mowią: Związány do związánego / nápiſáni ſámi / do żywego nie miedzy żywymi piſą. A Methodius odpiſał: Nápiſánie w niebie / pozdrawia przed śmierćią pogrzebiony / więzień / okowámi obćiążone.

7. Curopalata. Onego też Michałá Syncellá Jerozolimſkiego w więźieniu długim y ćiężkim trapiono / y do przyzwolenia przymußano. y inych wiele / o ktorych piſmá nie máß.

Swięto wßytkich świętych. Alcuinus de diu: officio.

Tego roku w Gálliey dźień wßytkich Swiętych z vpominánia Papieſkiego do Ludowiká Ceſárzá świećić poczęto.

Rok Páńſki 836. Grzegorzá IIII. 9.

Ludowiká 23. Theophilá 7.

1. Lotárius powſtáie ná Papieżá.

LOtárius krol Longobárdow we Włoßech / iáko oycu kroleſtwo wydrzeć chćiał / ták też záiußony czći prágnieniem y łákomſtwem / Włoſką źiemię ſam opánowáć myślił / zá przykre ſobie máiąc / iż więtßą y lepßą iey część Papieżowie trzymáli. y począł bárzo vćiſkáć y dręczyć poddáne Papieſkie y miáſtá kośćielne. O czym gdy sie Ludowik oćiec iego dowiedźiał / wyſłał do niego przezacne poſły vpomináiąc go / áby sie y ſam w przyśiędze viśćił / ktorą obiecał kośćiołá świętego Rzymſkiego bronić y krzywdy czynić ś. Piotrowi nie dopuśćić. Azeby tego co dźiad y prádźiad iego / tákże y oćiec tákąż przyśięgą obiecał / nie pſował / grożąc mu karániem Boſkim. Wſkazał też do niego / áby mu potrzeby ná przyiazd iego do Rzymu gotował.

In vita Ludouici.

Drugie poſły wypráwił tenże Ludowik Ceſarz do Rzymu do Papieżá / o niektore sie go rzeczy rádząc / ktorym był bárzo rad Papież choć chory / bo mu krew z nosá vſtáwicznie ácz pomáłu ćiekłá. Widząc Ludowikowę vprzeymość y pobożność / iż sie ſam ná obronę kośćiołá porwał / wielce z tego vweſelony był. Przy onych poślech / gdy sie do Fránciey wracáli / Papież też dwu ſwoich Biſkupow do Ceſárzá wyſyłał / ále ich Lotárius przepuśćić niechćiał. A iednák liſty Papieſkie posłowie Ceſárſcy od nich táiemnie pobráli / y do Ludowiká zánieśli. Wſkazał do oycá Lotárius / iż iedne rzeczy vczynię / ále drugich vczynić nie mogę. Jednák ná oycowſkie roſkazánie ſpokoynie sie z Papieżem poki oćiec był żyw / záchował.

2. In vita Ludou. Synod sie zebrał w Aquiſgranie / ná ktorym sie przed Ceſárzem Biſkupi żałowáli / iż Pipinus ſyn iego wiele imion kośćiołom pobrał. Kazał mu Ludowik wßytko wrácáć / y dobry ſyn vſłuchał oycá / y wßytko z ochotą wroćił.

Wrácáć każe kośćielne imioná ſynowi. Dwie przyczynie złego.

Ná tymże Synodźie one dwie przyczyny złego wßytkiego náleźli: iż sie krolowie w świeckie vrzędy y ſpráwy kośćielne wdáią / á duchowni iedni niedbálſtwem / drudzy nieumieiętnośćią / drudzy łákomſtwem w świeckich ſpráwách zábáwienia máiąc / grzeßą. y nápráwiáli to wedle możnośći y powinnośći.

Rok P. 837. Grzegorzá IIII. 10. Ludowiká 24. Theophilá 8.

1. Kometá ná śmierć Ceſárzá.

KOmetá sie wielka vkazáłá / ná ktorą w Aquiſgranie Ceſarz Ludowik pátrząc / á Aſtronomá z ſobą máiąc / domyślał sie iż to ná iákieś odmiány / ábo ná śmierć iego było proroctwo / y rozmáwiáiąc z onym gwiázdomiſtrzem / o popráwie obyczáiow y pokućie mowił. y noc onę ná modlitwie ſtráwił / y ráno wiele Mßey ſłucháiąc / hoyne iáłmużny rozdawał mnichom / kśiężey / kánonikom / y vbogim. Vczynił tegoż roku Seym w Káriſyáku / ná ktory y Pipinus ſyn iego przyiáchał / ná ktorym ſyná Károluſá namłodßego / mieczem opáſał / y koronował ná kroleſtwo Neuſtriey / Aquitánią dał Pipinowi / á Károlowi Neuſtriánie wßyſcy przyśięgę oddáli / y ták sie z zgodą roziácháli.

Rok Páński 838. Grzegorzá 11. Ludowiká 25. Theophilá 9.

1. Annal: Franc. *Pipinus syn Ludowikow vmárł.*

WIpinus syn Cesárzá Ludowiká/ ktory Aquitáńskim był krolem/ vmárł tego roku. po iego śmierći Ludowik Cesarz ináczey syny podźielił. Károlowi namłodszemu y z iney żony / to iest z Judity/ dał Aquitánia / á Lotáriuszowi ktorego iuż był do łáski przyiał/ dał ine Fráncuskie źiemie/ á Ludowikowi ná Báwáriey przestáć kazał. Ten dźiał miał nieco szemránia/ iż syn Pipinow był od oycowskiego páństwá oddalony. Lecz sie potym ludźie vspokoili.

Obrone synom zleca kośćioła Rzymskiego.

Wszystkim roskazał synom/ áby byli obrońcámi kośćiołá ś. Rzymskiego / y spráwiedliwośći Piotrá ś. iáko przodkowie ich poprzyśiegli / popieráli.

2. *O zábićiu S. Friderika poprawá.* Surius 18. Iulij.

Piszą w żywoćie ś. Frideryká Biskupá Tráiektenskiego / iákoby Juditá żoná Cesárzá Ludowiká/ nie byłá práwą iego żoną dla krewnośći / á iż byłá przyczyną ś. Frideryká zámordowánia/ do czego y Cesarz Ludowik przymieszáć sie miał. y biorą te historią z kośćiołá Tráiektenskiego / y kłádźie ią Surius. Ale nie iest pewna. Nápisał ią iákiś nieprzyiaćiel Ludowikow / nikt do tego czásu o złe małżeństwo Cesárskie z Juditą nie wspomniał/ y żaden stáry y poważny pisarz tego nie ma. A z iney przyczyny ś. Friderykdo męczeństwá przyszedł. Pisał to ná Ludowiká ktoryś z onych Biskupow/ ktorzy go/ náprawieni od Lotáriuszá/ fałszywie skłádáli/ y o to karáni potym byli.]

18. Iulij.

Dla tego popráwić sie ma/ to co iest w Żywoćiech Swietych o ś. Fryderyku/ áby ten dobry Cesarz Ludowik oczyśćiony był / á niewinnie ná sławie swey y z Judithą nie ćierpiał.

Rok Páński 839. Grzegorzá IIII. 12. Ludowiká 26. Theophilá 10.

1. Annal: Franc. In vita Ludou.

CEsarz Ludowik wypráwił sie ná syná swego Ludowiká / ktory był nań powstał/ y woysko miał / ále go przymuśił do pokory / iż sie vpámiętał y z oycem poiednał.

Rok Páński 840. Grzegorzá IIII. 13.

Ludowiká 27. Theophilá 11.

1. *Zás syn ná oycá.* In vita Ludou.

GDy Cesarz Ludowik w Piktáwie świeto Národzenia Bożego odpráwował/ przyszłá mu nowiná/ iż znowu Ludowik syn iego/ z Sáxonámi y Turyngámi Alemánią náiáchał / gniewáiąc sie ná oycá/ iż młodszemu y z iney mátki synowi Károlowi Aquitánią dał.

W stárośći woyná.

Záfrásowáłá go oná nowiná / bo mu iuż w stárośći woyny były ćiężkie: iednák dla pokoiu ludzkiego / skoro wstąpiwszy w post/ nabożeństwá swoie odpráwiwszy / puśćił sie z woyskiem do Aquisgranu / y máło nie cáły post w drodze strawił.

Dni postne iáko trawił Ludowik.

Czego nigdy nie czynił / ná nabożeństwie dni one trawiąc/ y ledwie kiláktroć w post ná przeieżdżkę wyieżdżáiąc. Skoro Wielkanoc odpráwił/ puśćił sie do Turyngiey/ gdźie rozumiał iż Ludowiká náleść miał.

Ziemiá Słowakow.

Ale on oycá sie y mocy iego przeląknąwszy / przez źiemię Skláwow ábo Słowakow do swoiey sie Báwáriey wroćił. A Cesarz sie też ku Wormáciey puśćił. Przykra mu oná byłá drogá y woyná iuż stáremu / y niemocy iego y śmierći przyczyną byłá / y frásunek on ná syná do tego mu pomogł. W ten czás było wielkie záćmienie słońcá/ y nie były rożne one godźiny od nocy.

2. *Ludowik Cesarz záchorzał.*

Záchorzał tedy bárzo Ludowik Cesarz / y chęć wszystkę do iedzenia y pićia strácił. á w Moguncyey ná przyległym wyspie mieszkánie sobie kazał nápráwić. y tám sie do śmierći gotował. Miał przy sobie Biskupy y brátá swego Drogoná Biskupá Meteńskiego/ ktory go często spowiedźił y naświętszym Sákrámentem/ przez dni czterdźieśći karmił. y mowił nabożny Cesarz:

W niemocy częste vżywanie ćiáłá Pańskiego.
Drogon brat Cesárski.

Spráwiedliwyś Pánie/ postum czterdźiestnego nie pośćił/ otoż teraz choć
poniewoli/ post ten y dni ták wiele tobie oddáie. tylo sie przez ony dni czter-
dźieśći ćiáłem Páńskim karmił. Temuż brátu swemu Drogonowi wszyst-
ko zlećił/ co vbogim/ co kośćiołom/ co dwiemá synom dáć miał/ Ludowiká
trzećiego nie wspomináiac. y boiac sie Biskupi/ áby ták gniewáiac sie ná sy-
ná nie vmárł/ przez Drogoná prośili/ áby mu odpuśćił. A on troche sie zá-
marszczywszy/ y gorzkość sercá swego nań czuiac/ troche sie rozmyśliwszy/
wyliczał co mu zá ćiężkośći ten syn czynił/ y co záslużył/ iż zakonu przyrodzo-
nego y Boskiego práwá nie dotrzymał. Ale iż on/ práwi/ do mnie/ przepra-

Synowi odpuszcza.

száć mie przyść nie może: ia czynie co mego iest; przed Bogiem y przed wá-
mi/ wszystko mu odpuszczam co przećiw mnie zgrzeszył: Wászá rzecz vpom-
nieć go/ áby czuł o sobie/ choćiem mu ia często odpuszczał/ iż ták śmiał siwi-
zne moie z boleśćia do śmierći prowádźić/ y pogrożkámi spolnego Oycá
Bogá nászego y roskazániem iego gárdźić.

3. *In vita Ludou.*

Drzewo krzyżá ś. w reku máiac/ wszytko sie im żegnał/ á biorac przenà-
świetszy Sákráment/ błogosłáwieństwá od Biskupow ná wyśćie prośił. y
Czárt przy śmierći.
blisko śmierći bedac/ obroćił sie ná bok lewy/ mowiac: Precz precz: iż czártá
widzac spráwy z nim mieć niechćiał. A podnosząc w niebo oczy/ duchá CHRI-
STVSOWI oddał/ dźieśiatego dniá Czerwcá/ máiac lat żywotá swego sześć-
dźieśiat y cztery. krolował w Aquitániey lat 37. Ná Cesárstwie 27. Dro-
gon ćiáło do Metis prowádźił z wielkim ludem Biskupow y pánow/ y w
kośćiele ś. Arnulfá gdźie y mátká iego leży/ wielka Cesárska czćia pogrzebio-
ny iest. Ná iego mieysce nástapił syn iego Lotárius/ ktory z bráty woyne
wiodł/ chcac sam wszytki ich krolestwá pośieść.

4. *O wydźierániu imion kośćielnych.*

Pisze Hinkmárus Arcybiskup Remeński/ dwá strászliwe przykłády/ kto-
re sie zá tego Ludowiká/ y skoro po śmierći iego stáły/ około wydźierániá
dobr kośćielnych. Dwá Fránkowie brácia odeymowáli gránicámi lás we
wśi/ ktora był ś. Remigius ná kośćioł kupił/ ktora Wosugi zowia. Tám
gdy po onym leśie biegáli/ ieden miedzy wieprzámi vyrzawszy wilká/ gonił
go/ y ná gáłezi głowe rozbił áż do mozgu/ y záraz spadszy z koniá vmárł. A
drugi do iedney opoki przybiegáiac wołał/ tu gránicá/ poty lás Cesárski. y
gdy śiekiera w one opoke vderzył/ kámyszczki z oney opoki w oczy mu pádły/
y záraz olsnał. Skoro po śmierći Ludowiká Cesárzá w Aquitániey/ ze-

5. *Gwałcenie kośćiołá iako sie płáći.*

bráło sie łotrostwo/ y łupili domy po wśiách. ludkowie w powiećie Niwer-
neńskim do kośćiołá w ktorym były reliquie ś. Remigiuszá rzeczki swoie kłá-
dli y kryli. przyszli oni łotrowie kośćiołá dobywáć/ y gdy ieden noga we drzwi
vderzył/ nogá mu we drzwiách vwiezłá/ á sam pádszy wołał/ á nogi wyiać
nie mogł. Co drudzy widzac vćiekli. On sie pokuta y popráwa żywotá v
P. Bogá y ś. Remigiuszá wyprośił/ ále przedsie chrom ná noge był/ y od niey
vmárł.] To Hinkmárus.

Rok Páński 841. Grzegorzá IIII. 14.

Lotáriuszá 1. Theophilá 12.

1. *Theophilus rádźi sie wieszczkow.*

CEsarz wschodny Theophilus/ nálazszy niewiástke ábo bábe Sárá-
cenke poimána/ rádźił sie iey/ kto po nim ná páństwo wstapi.
Oná mu wiele prawdźiwych przyszłych rzeczy powiedźiáłá/ iż syn
Curopalat.
ieg miał być Cesárzem/ ále po nim dom Mártináciow długo rzą-
dźić miał/ á iż obrázy przywrocone do kośćiołow beda. On temu
vwierzył/ co iey ábo P. Bog obiáwił/ ábo z dozwolenia Boskie° czárt oznay-
mił/ iesli czárownica byłá/ y Mártinácyuszá ogolić zá mnichá/ choć go bárzo
miłował/ roskazał. y fráśuiac sie/ pány záklinał przyśiega/ áby báłwanow w

kośćiele

kośćiele nie dopuſzczáli. Bo ták heretyk obrázy y Chrześćiány potwarzał.
Lecz pewnieyße było proroctwo onego ś. puſtelniká Jániciuſzá / ktory o bli- In eius geſtis.
ſkim kośćiołá od tyráńſtwá obrázoborſkiego wybáwieniu / opowiádał.

Wypráwił ſie Theophilus tego roku ná Sárácény / y przegrał bitwę / z *Bitwę przegrał*
ktorey ſam / zá zdrádą Perſow ledwie vćiekł / wiele pánow ſwoich y wodzow *heretyk.*
odbiegßy / ktorzy o wiárę ś. od Sárácenow pobići ſą / y inych żołnierzow czter- Curopalat.
dźieśći y dwá dla CHRISTVSA zdrowie położyli. Zwoiowáli ſrodze y Amo-
rium miáſto ćiż Sáráceni. Z czego od fráſunku záchorzał Theophilus / nie- *Theophilus Ce-*
mocą iuż śmiertelną. *ſarz záchorzał.*

W Gálliey bráćia ſie wádźili. Lotárius powſtał ná Ludowiká y Káro- 2.
lá. Obá go pilno o pokoy prośili: ktorego gdy vprośić nie mogli / bitwę dáli / Nithardus Francus
y ſzczęśliwie ácz nie bez krwie ſwoich / Lotáriuſzá porázili / wielką liczbę iego libro 2.
żołnierzow pozábiiawßy. Nád ktorymi iednák iáko nád bráćią zmiłowáli ſie / *Lotárius z bráty*
á gonić ich nie kazáli / áni ſámi gonili. y owßem wołáli ich áby ſie wrácáli á *przegrał.*
nie báli / pokoy im obiecuiąc. A máiąc ſumnienie o ono krwie rozlanie brá- *Domowe woyny*
ćiey ſwoiey / Biſkupow ſie rádźili ktore z ſobą mieli / iákiby ich grzech był. Oni *iáki grzech czy-*
powiedźieli / iż o ſpráwiedliwość broniąc ſie woynę zwiedli / y P. Bog ich o- *nią.*
ſądźił ſpráwiedliwość. Kto złym ſercem co czynił / niech ſie ſpowiáda táie-
mnie. Pobitey bráćiey áby pomagáli / zá ich grzechy czyniąc. y roſkazáli im
trzy dni pośćić. Co wßyſcy rádzi vczynili.

Rok Páńſki 842. Grzegorzá IIII. 15.

Lotáriuſzá 2. Michálá III. 1.

Rvśił ſie drugi raz o bráćią Lotárius zebrawßy woyſko: ále Lu- 1.
dowik y Károlus iuż więcey mocy mieli. y gdy nań wyćiągneli / Nithardus Frane:
on vćiekł / y z trochą ludźi nád Rodanem ſie położył. A tym czá- vt ſupra.
ſem do Aquiſgranu bráćia dwá záiáchawßy / Biſkupow wiele
ſkupili / y rádźili ſie ich co z brátem Lotáriuſzem y kroleſtwem ie-
go we Fráncyey / ktorey część wielką miał / czynić mieli / chcąc ich rády iáko
Boſkiey vſłucháć. Biſkupi pátrząc w złe ſpráwy y niezbożne poſtępki Lotá- *Lotárius odſą-*
riuſzá / iáko oycá z kroleſtwá wygnał / iáko bráćią wydźiedźiczyć chćiał / iáko *dzony od Franci-*
przyśięgi łamał / iáko nieſpráwiedliwe woyny z tákimi ſzkodámi ludzkimi pod *ey przez Biſkupy.*
nośił / iáko do rządzenia głowy nie miał: Odſądźili go od kroleſtwá we Frán-
cyey / á podźielić ſie im onym dwiemá bráćiey kazáli. Ná on dźiał bráćia o- Nithardus lib: 2.
bráli mężow dwánaśćie / y ten co to piße Nithárdus / mowi / iż był iednym
z nich. Ludowik wźiął Frizyą / á Károlus ine wßytki częśći Fráncyey.] Kto
mowi iż Papież / od onego głupiego Hilderiká kroleſtwá Fráncuſkiego od-
dalić / á dáć ie Pipinowi nie mogł: niech tu pátrzy co ſámi tu Biſkupi czynią
y mocy ták wielkiey iáko Papież nie máiąc.

Ná wſchodnie zás ſtrony pátrzym. Theophilus Ceſarz chorował bár- 2.
zo z biegunki. y w oney niemocy ſwoiey miał ták ſzeroko gębę otworzoną / iż Curopalat.
widźieć było wnętrzności iego / y zámknąć iey nie mogł. O co żoná iego The- *Theophilus Ce-*
odorá fráſuiąc ſie záſnęłá. y widźiáłá przez ſen naświętßą Bogárodźice z *ſarz gęby zám-*
dźiećiątkiem z Anyołow wielą / ktorzy Theophilá biczowáli. ocknąwßy ſie v- *knąć nie mogł.*
ſłyſzáłá słowá mężá ſwego tákie: Nieſtety mnie nędznemu / iż mie ták dla o- *Biczowánie iego.*
brázow biczuią. A oná wnetże obraz naświętßey Pánny z dźiećiątkiem wźię-
łá / y cáłowáć mu go podáłá / do ktorego ſie ſam z ochotą rzućił. y iuż od oney *Obraz cáłuie.*
godźiny gębá mu ſie oná ktorą ná obrázy ryczał / zámknęłá. y mowił: iż do-
brze ieſt áby obrázy vczczone były. A widząc niebeſpieczną chorobę ſwoie / á
śmierći ſie boiąc / zezwał pány ſwoie / y wßyſtek Senat / do Mágnaury páłá-
cu / gdźie ſie zánieść kazał / y prośił ich áby ſyná iego ná páńſtwie poſádźili /

 á żonę

Theophobowi głowę vćiąć vmieraiąc kazał.
Pro Concil: Florent: Sess: 5.
Smierć Theophilá Cesarzá y iego vpámiętánie.

á żonę Auguste w opiece swoiey mieli. Co mu oni ochotnie obiecáli. A iuż blisko śmierći będąc / Theophobá ktorego miał o páństwo podeyźrzánego/ poimáć/ y głowę iego śćiętą do łożká sobie przynieść kazał. Co gdy vczynio no / wźiąwszy ią zá włosy / rzekł: Nápotym y ia Theophilem nie będę / y ty Theophobem nie będźiesz. Tym zámykał żywot swoy. Acz drudzy mowią y piszą/ iáko Gennádius Pátryárchá Cárogrodzki/ iż sie przy śmierći vpámiętał/ y obraz cáłował. co mu żoná pobożna v P. Bogá vprosiłá Theodorá Augustá. y pisze tenże/ iż Methodius Pátryárchá/ miał o ie° zbáwieniu obiáwienie.

3.
Curopalat.
Theodorá Kátholiczká myśli o pokoiu kośćielnym.
Mniszy Mánuelowi obiecuią zdrowie.

Ná páństwo wschodne nastąpiłá Theodorá Augustá / z synem máłym Michálem tego imienia trzećim/ ktorey dáni byli testámentem opiekunowie: Manuel domesticus, Theoctistus Patritius, y Logoteta Dromi. Záraz Theodorá myślić poczęłá o pokoiu kośćielnym / y wyrzuceniu kácerstwá obrázoborskiego / y pomáłu się pobożnych rádząc / zwierzyłá się myśli swey opiekunom Theoktistowi y Mánuelowi. Theoktistus przyzwolił ná iey święte myśli/ ále się rozmyślał Mánuel. ktory w tym rozmyślániu bárzo y práwie ná śmierć záchorzał. Náwiedźili go Studite mniszy vczniowie onego Theodorá Studity/ y vfáiąc P. Bogu obiecáli mu zdrowie / iesliby do vspokoienia kośćiołá Boże° przećiw potępionym obrázoborcom / pomoc dáć chćiał. On im to obiecał/ y nád swoie spodziewánie ozdrowiał. y záraz skoro chodźić mogł/ do Theodory szedszy/ vpominał ią/ áby święte obrázy przywroćiłá. Oná iákoby się ná przodku wymawiáłá/ chcąc go lepiey zrozumieć/ bo wszystkim v niey iáko opiekun władnął. ále gdy widźiáłá státek iego/ z cáłego sercá z mátką swoią/ o wyrzucenie obrázoborcow/ obmyśláć z opiekuny swemi poczęłá.

4.
Synod święty.
Theophanes de rebus in Syn: Constant.
Wyrok o przywroceniu obrázow.

Zebráli się ná Synod zá iey stárániem Biskupi okoliczni / y tám rozmowy o obrázach máiąc / gdy oboiá stroná kłádłá wywody swoie / pokazáłá się Kátholicka prawdá/ y odkryły się potwarzy heretyckie. Czytáne było Concilium wtore Niceńskie/ y z niego przekonáni y potępieni są obrázoborce. y vczyniony dekret / zá zezwoleniem vrzędow y onych opiekunow y Theodory Augusty: áby obrázy do kośćiołow przywrocone były. ná co / ktoby iáko heretyk nie przyzwolił / áby z miástá wypędzony ná wygnánie poszedł. y záraz Bárdás brát Theodory gdy ten wyrok obwołano / y mándat po wszytkim mieśćie rozgłoszono: Pátryárchę fałszywego Janá onego heretyká/ wszytkich onych błędow y kácerstwá wymyślácza/ wyrzućił/ choć niemoc ábo rány fałszywe vkázował/ odwłoki prosząc / ktorey dáć mu niechćiał / á iáko złośliwego y przyczynę wszytkiego złego co Cesarz Theophilus czynił/ wypchnął. Ná mieysce iego wybrány iest on ś. Methodius/ ktory żywy w grobie pogrzebiony był/ dla wiáry Kátholickiey y obrázow/ y ktory wiernym wyznawcą będąc przez długi czás swoie męczeństwo ná wygnániu wyćierpiał.

Pátryárchá heretyk wyrzucony.
Methodius Pátryárcha.

5.
Koniec kácerstwu obrázoborskiemu.

A ták Pan Bog ono obrázoborskie kácerstwo / ktore sto y dwádźieśćiá lat od Leoná Jsaurá poczawszy / kośćioły wschodne mieszáło y psowáło / y ták wiele krwie wiernych rozlewáło / tego roku wielką wszytkich zgodą y náwroceniem błędnych/ wykorzenione iest. O iáko wiele złego tá herezya vczyniłá. W niey Sáracenowie Chrześćiáńskie/ y wschodne páństwá pobráli. W niey záchodne páństwá od wschodnych się oddźieliły. Dla niey świát ták wiele złego vćierpiał. Do obálenia tey niezbożnośći posłużyli dobrzy oni mężni żołnierze Boży Studitowie mniszy ś. Theodorá vczniowie / ktorzy śieyby mistrzá swego ktorą on z płákániem czynił/ wesoło ná dobrym żniwie záżywáli.

6.
Pokuty rozmáite.

Methodius Pátryárchá rozmáite pokuty náznáczał / tym ktorzy się od kácerstwá wracáli. Jednym długie posty/ áby mięsá y ryb/ y iáiec nie iedli/ y winá nie pili. Drugim áby stokroć y dwieśćiekroć mowili: Kyrie eleison do pewnego czásu/ etc.

Zmowá z Biskupámi.
Curopalat.

Theodorá Cesárzowa zmowę y przymierze z Biskupy vczyniłá/ iż iey obiecáli wszytkich rozgrzeszáć y do kośćiołá przyimowáć / ktorzy onym obrázoborskim

zoborskim kácerstwem záráżeni byli/ y vmárłym żeby odpuszczáli. Co czyniłá z miłości ku mężowi swemu. y wszytkich duchownych ktore mieć mogłá/ od Pátryárchy Methodiuszá począwszy/ Biskupy/ kápłany/ y mnichy/ do pálacu Curiam ná vczte y obiad wezwáłá/ y hoynie ie po Cesársku czestowáłá/ chwaląc P. Bogá zá ono wiáry ś. przywrocenie y zgode. Miedzy innymi gośćiámi miáłá Theophánesá onego wyznawce/ y brátá iego Theodorá/ ktorym mąż iey Theophilus twarzy pisinem popsował y poszpećił. y długo ná Theophánesá Cesárzowa pátrząc/ gdy iey o to spytano/ rzekłá: Dziwuie się wászemu mestwu iákośćie to pisánie ná twarzy ćierpieli. A żáłuiąc was nieszczesliwym tego zowie/ ktory to wam zádawał. A Theophanes rzekł: o to málowánie/ krolowa z mężem twoim Cesárzem ná sądźie nienáruszonym Boskim/ sądźić się będziem. Co vsłyszawszy krolowa/ z płáczem rzekłá: Táka to obietnicá wászá/ iż nie tylo nie odpuszczaćie/ ále y do sądu pozywaćie? Co słysząc Pátryárchá z inemi Biskupy/ powstawszy ćieszyli ią/ mowiąc: Obietnice násze mocne są/ y stáć będą/ ále lepiey o wzgárdę tego niedbáć. y ták oná Theodory żáłość vćichłá.

7\. *Dzięki zá pokoy kośćielny y święto vsłáwione.* *W pierwszą Niedźielę w post.* *Pieśni ná to święto.*

A chcąc wszytkie stany wobec duchowne y świeckie/ zá ono dobrodźieystwo vspokoienia kośćielnego P. Bogu wdźięczni być: wszyscy się skupiwszy od Cesárzow począwszy do wielkiego w Cárogrodźie kośćiołá/ w Niedźiele pierwszą w post/ obrázy z wielką pompą do kośćiołá wnieśli/ y odnawiáli zmázány y poszpecony od heretykow kośćioł/ y Mszą ofiáry ś. mieli. y tám on pisáney twarzy Theophanes/ piekne one rány swoie y blizny nosząc/ pieśń ktorą sam złożył/ wesolo śpiewał. y choć postny czás był/ iednák dla ták wielkiego dobrodźieystwá/ od Bogá ná on czás postánego/ woleli się postu zápomniawszy weselić/ y on dźień poświećili/ áby onego wesela ná wieki pámiątká y rocznicá byłá/ ktora v Grekow trwa do tego czásu.

8\.

Kłádźie się pienie y wiersze dwoie ná to święto złożone/ wyięte z Greckiego Triodium/ bárzo wdźięczne. Iedny są Theophaná tego ná twarzy pisánego/ á drugie ktoregoś vczniá ś. Theodorá Studity/ ktore iemu sámemu przypisuią. ále on iuż był dawno vmárł/ y ná to wesele z niebá tylo pátrzył. A nie tylo w Cárogrodźie/ ále po wszytkim krolestwie y Cesárstwie onym wschodnym/ kośćioły znowu ozdobione są/ y ono wesele obchodźili po wszystkich kráiách ludźie. y nigdy się ná potym/ iádowite ono kácerstwo/ iuż w piekle pogrzebione/ do onych stron nie wrocilo. Trwáłá złość oná po Irenie odnowiona od Leoná Armená lat dwádźieśćiá ośm. A od Leoná Isaurá lat iáko się rzekło sto dwádźieśćiá/ z naprawą ktora zá Ireny byłá. Dźiwy Pan Bog vczynił/ niewiástá z dźiećięćiem wszytko náprawiłá/ iáko y Irena z málym synem.

9\. *Widzenie o Theophilu Cesárzu.*

Iest v Grekow kazánie ná to święto/ w ktorym się powieść o obrázách/ iáko y kiedy ie wymiátano y zás wracano przekłada. Tám z strony Theophilá Cesárzá iest historia táka: Zoná iego Theodorá wszytkich duchownych y mnichow prosiłá/ áby się modlili zá vmárłego mężá iey Theophilá. y czynili to ták pilnie wespołek z Pátryárchą/ iż przez sen tákie widzenie Theodorá miáłá. V słupá ktory krzyżem zowią/ widźiáłá iż wiele ludźi z grzmotem wielkim miia/ ktorzy rozmáite do kátowánia naczynia nieśli/ wiodąc z sobą związánego Theophilá mężá iey. A gdy do miedźiánych wrot przyszli/ mąż ieden strászliwy śiedźiał przed obrázem CHRISTVSOWYM, y przed nim postáwili Theophilá. Co widząc Cesárzowa vpádłá do nog iego/ prosząc o mężá. A on rzekł: Wielka wiárá twoiá niewiásto/ wiedz iż dla łez twoich y ná prośbe świętych y kápłanow odpuszczam mężowi twemu. y rzekł do onych ktorzy go trzymáli: Rozwiążćie go á daycie go żenie iego. y oná go przyiąwszy z rádośćią ocknęłá się.] Byłá od dźiećińśtwá tá Theodorá wielce nábożna y bogoboyna.

A Metho-

10. A Methodius Pátryárchá/ piſze w tymże kazániu/ ſpiſał wßytkie Ceſá-
rze heretyki/ y miedzy nimi Theophilá/ y położył ná ołtarzu one kárte/ y w
Piątek widźiał Anyołá w kośćiele wielkim/ ktory mu rzekł: Wyſłuchána ieſt
modlitwá twoiá Biſkupie. Odpußczono Theophilowi. A Methodius
chcąc doznáć widzenia oneg/ ná kárte weyźrzał/ y miedzy heretykámi Ceſárzá-
mi/ imienia Theophilá nie nálazł. O dziwne ſądy Boże!] Gdyż ten Theo-
phil przed śmierćią żáłował: ná doczesne męki dány/ mogł być od żywych
od nich wyproßony. Wßyſcy świádczą iż okrom kácerſtwá/ był wielce ſprá-
wiedliwy/ krzywdy żadney nikomu nie czyniąc/ áni iey dopußczáiąc/ ták iż gdy
ná iaw wychodźił/ nie było ktoby ſię ná kogo o krzywdę przed nim żáłował.

Pátryárchá ſpiſał Ceſárze heretyki.

W heretyku cnoty przyrodzone pomocne.

Tu ſię poczyna Tomus Decimus Baroniußá.

Rok Páńſki 843. Grzegorzá IIII. 16.

Lotáriußá 3. Michálá III. 2.

1. Po zátłumieniu onego heretyctwá obrázoborſkiego w Cárogro-
dźie/ przećiwnicy kośćielni vſpokoić ſię ießcze nie mogli/ á zwłá-
ßczá on Ian Pátryárchá wyrzucony y z brátem ſwoim Arſábe-
rem Pátryciußem. ktorzy pátrząc ná Methodyußá/ ſtolicę one-
Biſkupią wyſokośćią cnot ſwoich okraßáiącego/ ná iego y Ká-
tholickie pohańbienie: náprawili y wielkiemi pieniędzmi námowili iedne
niewiáſtę/ (byłá to mátká Metrofaná/ ktory potym w Smirnie ſtároſtą był)
áby Methodyußá Pátryárchę do Ceſárzowey y opiekunow Ceſárzá młode-
go/ á zwłaßczá do Mánuelá/ odnioſłá y obżáłowáłá: iż z nią nieczyſtość po-
pełnił. Co gdy ſię rozgłośiło/ Kátholicy ſię wſtydźili/ y kośćioł ś. zelżywość
ćierpiał: á oni ſię heretycy weſelili. Przyßło do ſądu/ ná ktorym ſię ſpráwo-
wáć muſiał niewinny święty kápłan: niechcąc áby ſię kto z niego obrażał/ á
heretycy poćiechy oney ſwoiey ná zelżywość Kátholicką zażywáli: nie má-
iąc inych wywodow/ á z niewiáſtą ſię w ſwáry wdáwáć niechcąc: złożył ſu-
knią/ y przed wßytkiemi potrzebnym y vczćiwym ná ten czás niewſtydem ob-
nażył ćiáło ſwoie/ iż wßyſcy poznáć mogli chorobę iego y niepotężność w tey
mierze. Wielkie ſię weſele práwowiernym wroćiło/ y do iego ſię obłápiánia
2. y czći vbiegáli/ á heretycy potwarcę záwſtydzeni kryć ſię muśieli. A gdy go
pytáli ſkąd mu niemoc oná przyßłá: powiedźiał czego przedtym táił: Gdym/
práwi/ w kośćielnych ſpráwách był od Nicephorá Pátryárchy do Rzymu
poſłány: ſroga mię pokuſá do nieczyſtośći zwyćiężáłá. y w oney trwodze/
prośiłem Piotrá ś. kśiążećiá Apoſtolſkiego z wielką vprzeymośćią: áby mię
od oney ćieleſney chćiwośći modlitwą ſwoią wybáwił. y miałem widzenie
przez ſen: iż ſię ręką ſwoią ćiáłá mego Piotr ś. dotknął/ y ogniem mię ſpalił/
mowiąc: iuż ſię nápotym tey pożądliwośći nie boy. y ocknąwßy ſię/ vczułem
bol wielki/ gdy ſię to ſtáło ná cośćie pátrzyli. Co słyßąc Mánuel/ niewiáſtę
onę męczyć kazał: áby prawdę wyznáłá. y wyznáłá pieniądze ießcze vkázuiąc/
ktore od onych potwarcow iuż miánowánych miáłá. Wyprośił ie Metho-
dius iż pogubieni nie byli. Tę ſámę im pokutę dał: áby ná rok kázdy w wiel-
kie święto/ z kośćiołá Bogárodźice ná Bláchernis z roſpalonemi pochodni-
ámi wychodźili/ áż do kośćiołá Zofiey. y tám w vßy ſwe ánáthemę/ to ieſt
wyklęćie bráli. Co czynili áż do ſwey śmierći. To piße Kuropálátes/ y inni
3. Greccy hiſtorykowie. Tenże powiáda o tymże Ianie zrzuconym Pá-
tryárße: iż do iednego klaßtorá ná zámknienie y pokutę potępiony/ gdy tám
widźiał obrázy Páná Chryſtuſá y mátki iego y Anyołow náprawione: kazał
ſwemu dyákonowi/ áby wlazßy ná śćiány oczy obrázom onym wykręcał. Cze-
go gdy ſię pobożna Ceſárzowa dowiedźiáłá: oczy ſámemu też wyłupić ká-
záłá. Lecz gdy ſię zá nim cni niektorzy y miłośierni wſtáwiáli: dwieśćie bi-
czowych ran ćierpieć muśiał.

Curopalates.

Potwarz ná Methodiußá.

Curopalates.

Nieczyſtośći pokuſá iako oddalona.

Pokutá o potwarz

Curopalates.

Złość obrázoborcow.

Názacho-

Ná zachodnych páńſtwách: Lotárius Ceſarz od bráciey Ludowiká y Károlá ſłußnie vciśniony / y ná máłey częśći kroleſtwá Fránkow zoſtáwiony: znowu bráciey przez Biſkupy / wyznawáiąc grzechy y złe poſtępki ſwoie / prośił: áby podźiał wznowili / á iáką mu więtßą część páńſtwá dla zátrzymánia y vczczenia Ceſárſkiey doſtoyności / ná ktorą go oćiec ich miánował / podáli / á w pokoiu zſobą żyli. 4.

Nithardus lib: 4.

Ná on czás Biſkupie y kośćielne imioná pánowie ßárpáli y ſługom ſwoim rozdawáli. od czego odſtráßył ie P. Bog cudownym karániem. Piße Hinkmarus tego wieku piſarz. Károlus krol ábo kśiąże Fránkow od Biſkupſtwá Remeńſkiego dał wieś Iuliacum zwáną / Richuwinowi: w ktorey gdy żoná iego ſpáłá / przyßedł do niey ś. Remigius y rzekł iey: Nie maß tu legáć / inego ſtanu y zaſługi być ma / ktory w tey wśi legáć ma. Wſtań / á rychło ſtąd vſtąp. Oná ſię ocknąwßy zániedbáłá / iáko prożnego iákiego widzenia. Drugi raz do niey przyßedł ś. Remigius / mowiąc: Czemuś nie vſtąpiłá iákom ći roſkazał? pátrz ábych ćię tu drugi raz nie záſtał. A oná tákże widzeniem onym pogárdźiłá. Trzeći raz do niey przyßedł y rzekł: Azam ći dwákroć nie roſkazał ábyś ſtąd wyßłá? Pogárdźiłáś á nie wyßłáś / otoż ćię ini ſtąd wynioſą. y vderzył ią koſturem ktory w ręku miał / y záraz puchnąć poczęłá / y powiádáiąc mężowi ſwemu Richuwinowi / y inym wielom / co widźiáłá / po kilu dniu ſrogie ćierpiąc boleśći / vmárłá. Pogrzebł ią mąż w kośćiele ś. Remigiußá. 5.

Kośćielne imioná ßárpáne.

Hincmarus de tranſlat: S. Remigij.

Skaránie o kośćielną wieś.

Powiáda y drugie tákież cudowne o tenże grzech karánie: Blidgárius nieiáki we wśi kośćielney Tenoilu / część źiemie v Bernárdá ſtrożá kupił / y ze wśi oney ſługi ś. Remigiußá biczámi wygnał. Oni wołáli: S. Remigiuśie pomoż nam. A on ſię z nich śmiał / mowiąc: Oglądam iáko wam pomoże. A to mowiąc / głoſem wielkim záwołał wzdycháiąc: y záraz nádymáć ſię y puchnąć począł. y roſpukßy ſię vmárł ten to Blidgárius. 6.

Grzegorz Papież czwarty tego roku dokonał / śiedźiał lat ßeſnaśćie. Wiele kośćiołow bogátemi dáry ozdobił / nádał / y żywnośćią ná ſługi Boże opátrzył. Anáſtázyus to długo wylicza. Włoſcy krolikowie ábo kśiążętá Sigenulphus y Sichárdus w Kámpániey / woyny zſobą ſrogie y długie máiąc: przywiedli do Włoch Sáráceny y Maury / ieden ná drugiego pomocy ßukáiąc. y opánowáli oni Sáráceni Beneuentum, y Kápuę wypalili / y Bar wyłupili / y inym źiemiom Włoſkim nieznośne ßkody poczynili. y trwáły woyny one ſąśiedzkie przez lat dwádźieśćiá. Sigenulphus ná pomoc ſwoie / klaßtor ś. Benediktá Káſſyneńſki wyłupił / niezliczone bogáctwá z niego wynoßąc / ktore mu nic nie pomogły / á Sáráceny vbogáćiły. 7.

Grzegorzá 4. ześćie.

Bibliothecarius.

Sáráceni do Włoch zá niezgodą Chrześćian.

Nithardus lib: 4. Leo Hoſtienſis in Chron: Caſsinen: lib: 1. cap: 28.

Caſsinum *złupione.*

Rok Páńſki 844. Sergiußá wtorego 1.

Lotáriußá 4. Michálá III. 3.

PO Grzegorzu czwartym náſtąpił ná Papieſtwo Sergius wtory / ſyn Sergiußá Rzymiánin / człowiek od pierwßych Papieżow z młodośći wychowány y vmiłowány. Bo był dźiwnie w cnotách chwálebny. Miał przećiwniká ná wſtępie ná Papieſtwo dyákoná Jáná vpornego y głupiego. ktory zebrawßy trochę ludźi tákich iáko y ſam / poſádźić ſię ná Papieſtwie chćiał / ále prędko wypchniony był. 1.

Anaſtaſius Bibliot.

Sergius wtory Papież.

Ceſarz Lotárius gdy ſię o iego ná ſtolicy Apoſtolſkiey poſtáwieniu dowiedźiał: wyſłał do niego ſyná ſwego Ludowiká z woyſkiem niemáłym / y z wielą Arcybiſkupow / miedzy ktoremi był Drogo Meteńſki Biſkup powinny Ceſárſki / y Biſkupow / y Opátow / áby go ná Ceſárſtwo Rzymſkie koronował. y gdy był młody on pan v Bononiey / záchćiáło mu ſię Rzym opánowáć / y Rzymſkie pány do śiebie przyśięgą przyłączyć. Dodawáli mu tey 2.

Ado ſub anno 841.

Anastasius Bibliot.
rády y pomagáli Biskupi z Fráncyey/ á zwłaszczá on Drogon/ y záraz polá y
miástá żołnierze iego łupili y ludźie zábiiáli. Karał ie Pan Bog niepogodá-
Ludowik syn Cesárski do Rzymu.
mi/ y niektore piorunem pozábiiał. A gdy sie do Rzymu Ludouikus z woy-
skiem onym przybliżał: Papież przećiw iemu pierwsze vrzędniki wysłał/ á v
Rzymu lud rycerski y pospolity wielce go vczćił/ z chorągwiámi y z krzyżámi
3. śpiewáiąc. A ná wschodách ś. Piotrá kośćiołá przyiął go Papież/ y do przy-
sionku wprowádźił: gdźie ieden z żołnierzow krolá Ludowiká od czártá o-
petány/ ine wszytki zástrászył/ áby nic przećiw kośćiołowi onemu y Papieże-
wi nie poczynáli. kośćielne wszytki wrotá roskazał Papież zámknąć/ á do
nich Ludowiká przyprowádźiwszy mowił: Jesliś z dobrą y spokoyną myslą
tu przyiáchał/ otworzyć ći każe: á iesli ináczey/ puśćić ćię tu niechce. Powie-
dźiał Ludowik/ iż nic złego temu kośćiołowi y R. P. nie myśle. Z zátym o-
tworzyć wrotá roskazał Papież. y wszedszy w kośćioł P. Bogá śpiewániem
onym pochwalili: Błogosłáwiony ktory w imię Páńskie idźie. A iednák nie
dobre serce iego było. Bo żołnierze y woysko iego gdy ich do miástá puśćić
Ludowik od Papieżá ná Cesárstwo koronowány.
nie kazano/ przedmieśćia Rzymskie woiowáli y łupili. Z vchodząc Papież
więtszych trudnośći/ Ludowikowi w kośćiele ś. Piotrá drogą koronę ná gło-
wę włożył/ y mieczem przy Mszey opásał/ y z weselem sie rozeszli. A iednák nie
dopuśćił Papież/ gdy sie tego Ludowik mocno domagał: áby mu Rzymscy
pánowie przysięgę oddawáli/ y onym męstwem y mądrośćią swoią/ bez
woyská y zbroie/ nieprzyiáćiele swoie odegnał/ y myśli ich cudownie pomie-
szał. Wroćił sie Ludowik do Páņiey gdźie przemieszkiwał. á Rzymiánie z o-
nego złego rázu wybáwieni: Papieżowi zdrowia swego y máiętnośći obro-
nę z rádośćią przyznawáli.
4. Sławny rok wielkim zwyćięstwem krolá Hiszpáńskiego Rámirá nád
Rámirus Sáráceny biie.
Mauráми y Sáráceny/ z pomocy Jákubá ś. ktore ták opisuie Tudensis y ini.
Tudensis.
y stáry przywiley tegoż krolá Rámirá y Rzymskich Biskupow toż vmacnia.
Gdy krolowáć począł w Hiszpániey Rámirus ábo Ránimirus: Sáráceni
posłáli do niego/ áby ná rok káżdy dawał 50. pánienek/ ktoreby zá żony bráć
mogli/ y drugą pięćdźieśiąt z podleyszych/ ktoreby im ku poćiesze być y służyć
mogły. Rozgniewał sie o táką nieczystość Rámirus/ y zebrawszy woysko/ y
wtárgnął w źiemię ich y one woiował. Zebrał sie wielki lud Sárácenow/ y
v Albelle záczęli bitwę z Chrześćiány/ ktorzy pomáłu vstępowáć poczęli/ áż
do góry Calbilium zwáney/ y tám noc ie zászłá/ ktorą ná modlitwę/ do Páná
S. Iákub obrońcá Hiszpániey.
Bogá wołáiąc/ obroćili. A Ránimirus gdy zásnął/ vkazał mu sie ś. Jákub
mowiąc: Pan moy IEZVS CHRISTVS inym Apostołom bráćiey moiey krá-
iny rozdáiąc: mnie wszytkę Hiszpánią zlećił. y śćiskáiąc krolowi rękę mowił:
Vmacniay sie á bądź mężny: Ja Jákub Apostoł CHRISTVSOW idę ná
pomoc twoię/ y iutro pobiiesz wielkość tych Sárácenow/ y vyrzysz mię ná ko-
niu z wielką białą chorągwią. Ráno spowiedayćie sie/ y bierzćie ćiáło y krew
Páńską/ á vderzćie ná oboz ich/ pewnie wygraćie. Z zátym zniknął/ á Rá-
mirus ocućiwszy sie/ á Biskupom y kápłanom widzenie ono opowiedźiawszy:
S. Iákub ná woynie.
gdy wszyscy vczynili co kazano: puśćił sie ná nieprzyiaćielá. á widząc przed
sobą ś. Jákubá/ bárzo sie vmocnili/ wołáiąc á nieprzyiaćiele biiąc: Pomoż
nam Boże y ś. Jákubie. y pogromili Sáráceny/ y śiedmdźieśiąt ich tyśięcy
Dań S. Iákubowi.
zábili. Po wygrány bitwie/ vczynili śluby dáwáć ś. Jákubowi/ to iest słu-
gom Bożym w kośćiele iego/ pewne z ról podátki/ y dźielić sie z Jákubem ś.
tym coby od Sárácenow dostáli. Nie stáli potym Sárácenowie po pánny/
á często byli bići zá pomocą ś. Jákubá/ od onego krolá/ ktorego też żoná V-
ráká/ bogáte dáry do kośćiołá iego oddawáłá.] To Tudensis.
5. Ná wschodnych stronách onego ś. Theodorá Studity/ ktory przy obro-
nie obrázow/ wiele biczowánia y męki od niezbożnych pánow y obrázobor-

cow odnosił: ćiáło do Cárogrodu z wielkim ludźi wßytkich nabożeństwem
y wßeláką czćią/ zá stáránim Methodiußá Pátryárchy przynieśione iest. Po- Michael Studita
lat ośmnaśćie iáko ná wieczne ßczęśćie do CHRISTVSA poßedł: ćiáło ono in fine eius vitæ.
bez zgniłośći cáłe zostawáło/ y wonią przewdźięczną z śiebie wypußczáło.

Rok Páński 845. Sergiuszá II. 2.

Lotáriußá 5. Michálá III. 4.

Nicephorá Pátryárchy Cárogrodzkiego tákże od obrázoborcow z stolice oney wygnánego/ ćiáło/ zá stárániem tegoż Methodiußá przenieśione iest do Cárogrodu z wielką rádośćią y poćiechą Theodory Cesárzowey/ y młodego syná iey Michálá Cesárzá/ ktory sam ze wßytkim dworem swoim y ludźi nieprzeliczoną kupą/ ćiáło ono wprowádźił do stołecznego kośćiołá/ w ktorym náuką y pásterską prácą vrząd swoy chwálebnie odpráwował. Wiele dobrego y zwyćięstwá wielkie/ y pokoy Cárogrodowi przynośiłá/ náprawą oná Kátholickiego nabożeństwá/ choć páństwo ono niewiástá z młodym synem sprawowáłá. Zá iey ßczęśćiem/ nievnoßony áni zwyćiężony narod Bulgárski/ bez zbroie y woyská zwyćiężony iest/ y do służby CHRISTVSOWEY obrocony. O czym táką nápisał powieść Kuropálátes/ wiekow onych żyiący pisarz.

1. Nicephora ćiáło prseniesione. Theophanes.

Theodora spráwuie páństwo.

2. Curopalates.

Bulgárski krol iáko do wiáry S. obrocony.

Bogaris.

Bogáris kśiążę Bulgárow/ widząc iż niewiástá z dźiecięćiną ná páństwie wschodnym śiedźi: wskazał do niey przez posły swe/ iż iey dotrzymáwáć przymierza niechce/ woyną iey grożąc. A oná męskim sercem powiedźiáłá: Naydźie mię gotową z woyskiem do bitwy/ y zá pomocą Bożą zemną przegra. A iesli wygra/ czego nie dopuść Boże/ przedśię zwyćięstwo przy mnie zostánie. Bo nie mężá ále niewiástę pokona. Záwstydźił śię onych słow Bogáris y vćichł/ á máiąc w poimániu nieiákiego Theodorá Kufárę godnego do spraw R. P. człowieká: od niego wiele iuż o náuce Chrześćiáńskiey wiedźiał. Miał też śiostrę swoię v Cesárzowey w poimániu/ ktora iuż byłá ochrzczona/ y náukámi Chrześćiáńskiego pismá wyćwiczona: ktorey gdy odmiáną zá onego Kufárę dostał: wielką z niey do wiáry ś. pobudkę miał. Bo gorącemi słowy naśienie zbáwienia ná rolą sercá iego pußczáłá. Ale ießcze w niewiernośći on pan zostawał. Aż gdy P. Bog głod wielki ná iego krolestwo przepuśćił: vćiekł śię do Bogá práwego/ y miał ochłodę y poćiechę. y od głodu wyzwolony vmyślił zostáć Chrześćiáninem. Pomogł mu do tego y táki przystęp piękny. Gdy nowy dla śiebie dom zbudował/ roskazał Methodiußowi mnichowi/ w málárskim rzemieśle biegłemu/ áby mu on dom vmálował/ źwierzyńcámi y myśliwymi gonámi. Bo śię w tym wielce kochał. iednák nie pomienił iákie bestye málowáć miał: iedno rzekł/ áby co stráßliwego było/ czymby śię oczy pátrzących przelękły. A on niewiedząc nic nád piekło/ y nád on dźień sądu y przyßćia Páná náßego stráßliwßego/ námálował piekło y sąd Boży. y gdy vyźrzał Bogáris onę robotę/ á iáko dobre y spráwiedliwe koronuią/ á złe do piekłá stráßliwego w ogień wieczny miotáią: zrozumiał myśl málárzá swego/ y przelękßy śię zárzekł śię swey Pogáńskiey niewiernośći. y posłał do Cesárzowey/ áby mu Biskupá do chrztu posłáłá. ktory go náuczywßy/ w nocy go ochrzćił/ boiąc śię ludu swego. On krol táiemnym ießcze chćiał być Chrześćiáninem. Jednák śię dowiedźiawßy iż został Chrześćiáninem/ poburzyli śię nań poddáni iego. ále ie on w máłym pocżćie/ w ktorym miał krzyż ś. zá chorągiew/ pogromił/ y do chrztu ś. niektore zá onym niespodźiánym ßczęśćiem y mocą krzyżá ś. powabił. Posłał potym do Cesárzowey prośąc/ áby mu ná rosprzestrzenienie ludu iego/ ktory ćiásne osády miał/ źiemie vżyczyłá: obiecuiąc śię z ludem swoim z iey ludem ziednoczyć y nieodmienny po-

Málowánie pomogło do wiáry.

3.

Bulgárom źiemie prs ycsyniono.

koy záchowáć. Co oná z ochotą vczyniłá/ y dáłá mu puste kráie bliskie Bul-
gáriey/ktore Bulgárowie Zagorne ábo Zágurá náźwáli. Poty Kuropála-
tes. Nie było to zupełne náwrocenie Bulgárow/iedno pocżatki nieiákie
máłe. Bo cáłe ono żniwo Mikołáiowi Rzymskiemu Papieżowi/ktory do
Bulgárow posły de Latere, ná náwrocenie Pogan/wysłał. O czym bedźie
ná mieyscu swym mowá.

Curopalates & Cedrenus.

Mánicheyczycy gubieni.

Táż Cesárzowa Theodorá zápalona náwroceniem Bulgárow: obmy-
śláć poczełá o wykorzenieniu Mánicheyczykow heretykow sprosnych y szko-
dliwych/ktorymi sie były wschodne one kráie nápełniły. á iż sie náuką y vpo-
minániem przywodźić do prawdy nie dáli/gubić ie roskazáłá. y ták Leo z Ar-
giru y Andronikus wodz y Sudalis ná nie wysłáni/ surowie sie z nimi obe-
szli/ gubiąc ie y wieszáiąc y zábiiáiąc/ták iż ich o sto tyśiecy pomordowáli/ y
dobrá ich ná Cesárzá pobráli. Zá czym drudzy w złości oney vporni/ná woy-
sko sie y odstepstwo od Cesárzá zebráli/y źiemie Cesárskie y miástá náiezdźáli.
Wodzowie ich byli Amer y Kárbea/ przeciw ktorym Cesárzowa z woyskiem
wypráwiłá Petroná wodzá Tráceńskiego. Co sie stáło/potym sie powie.

Aimonius de translatione S. Germani lib: 5. cap: 8.

Páryż wźięty od Dánow.

Roku tego od Nortmanow ábo Dánow Fráncya zá krolá Károlá/kto-
ry w Páryżu dźielnicę swoię miał/zwoiowána iest. Gdy źiemią y morzem
do Fránciey wtárgneli/wodzá máiąc Rágenáriuszá/żaden im sie nie opárł/
żadnego przeciw sobie woyská ná obronę Fránciey nie widźieli/ sámi tylo v-
márli/iáko sie powie/odpor im dáli. Bo gdy ludźie zábiiáli/kośćioły łupili/
y groby świetych Pogánmi niewiernemi bedąc/rozmiátáli/y ćiáłá ich wy-
kopywáli: záßli áż do Páryżá/y puste miásto y przedmieśćia okoliczne nále-
źli. Gdźie gdy klasztor y kośćioł ś. Germaná psowáli/cudámi Bożemi od-
stráßeni są. Bo iednym rece drewniáły/ y do nich bronie ábo miecze w skorę

Nortmany S. Germanus wygnał z Fránciey.

y mięso wrastáły/drudzy ślepotą záráżeni do drzwi tráfić nie mogli/ drudzy
przestráßeni vćiekáli/ á wszyscy srogą niemocą czerwoną záráżeni byli.
muśieli posły do Károlusá posłáć prosząc: áby im dań iáką postąpił/á w po-
koiu do domu ie puśćił. Co Károlus vczynił/iż nábrawszy złotá y srebrá do
domu sie wroćili. á iednák oną niemocą ktorą w kośćiele ś. Germaná zárá-
żeni są/trapieni byli y vmieráli. A gdy sie ten Rágenárius przed inymi pá-

5.

ny/y przed kśiążećiem Dánow Orichem náźwánym chlubił: iż Fránki lud
nikczemny y boiáźliwy zwoiował/y Páryż wźiął/y krole dánnikámi swemi
vczynił/y mowił: W tey tám źiemi okwitey y dobrey/ mocnieyszy są vmárli
niżli żywi: bo mi sie nikt nie sprzećiwił/ iedno stárzec ieden vmárły Germá-
nus. y to mowiąc/padł ná źiemię/y stráßliwie wołał: Owo Germanus stoi

Germanus S. zábiia wodzá Nortmanow.

á kiiem mię biie. Przelekli sie wszyscy bárzo ktorzy go słucháli. A on boleiąc/
czynił śluby/ iż miał Chrześćiáninem zostáć/ iesliby od oney niemocy wybá-
wiony był. y posłał obraz ábo słup złoty swoiey osoby do kośćiołá ś. Germa-
ná/przez Robbá postá Károlusá kśiążećiá ktory tám był/ y ná to wszytko pá-
trzył/y to wszytkim powiádał. Lecz iż nie był z owiec Chrystusowych/wysłu-
chány nie iest/ y w wielkich mekách przepukły vmárł/ y ini ktorzy z nim ko-
śćioły Chrześćiáńskie y lud Boży łupili y zábiiáli/ oną niemocą/ ktorey w
kośćiele ś. Germaná nábyli/vmieráli. A iż Orych kśiąże Duńskie chcąc zá-
rázy oney ná inszy lud vchodźić: ostátek ich/ okrom tych co vćiekli/ zábiiáć/
y głowy ich Chrześćiánom oddáwáć/ á sáme wszytkie Chrześćiány wolne y
ze cżćią do Fránciey prowádźić roskazał. Tákie ś. Germanus vmárły zwy-
ćiestwo otrzymał/gdy ludźie żywi dla grzechow swoich wielkich bronić sie sá-

Swietych Bożych obroná.

mi nie mogli. To pisze Aimonius wieku oneº pisarz/ná wstawienie dźiwow
świetych Bożych. Co pomyślą dźiśieyszy świetych vmárłych nieprzyiaćiele:
Przeć bedą tey powieśći/ ktorą ná on czás świát wszytek czytał y wierzył/ y
ná co sam ten co pisze pátrzył: Pogánin moc vmárłego wyznawa/ y krwią

swoich

ſwoich poddánych grzech okupuie/ y boi ſie: á oni Chrześćiánie w rzeczy będąc/ vmárłe święte bluźnią/ y pomſty ſie Boſkiey nie boią.

Podobną rzecz o ś. Márćinie piße Odo Abbas Kluniáceńſki/ iż drugi wodz krolá Nortmáńſkiego ábo Duńſkiego Háſtingus obległ Turon/ y mocnie miáſtá ś. Márćiná dobywał. 6. De Tranſlatione S. Martini. Mießczánie ćiáło ś. Márćiná tám gdźie im naśilnieyßy był nieprzyiaćiel/ wynieśli/ proßąc áby ich obronił. y záraz ſie przelękli Duńczykowie/ y vćiekáli/ y wiele ich w pogoni pobito y poimano/ ꝛc. *S. Márćin broni ſwoich.* Ná onym mieyſcu gdźie było ćiáło ſtánęło/ wierni ná pámiątkę onego zwyćięſtwá zbudowáli kośćioł/ y názwáli go S. Martini Belli.

Po tych złych czáſiech w Fránciey ziácháli ſie Biſkupi ná Synod Meldeńſki/ pytáiąc ſie y dowiáduiąc miedzy ſobą pilnie/ ktoremi ſie grzechámi P. Bog obráźił/ iż ták Fráncya á zwłaßcza oná Páryſka ſtroná/ od Páná Bogá pokarána ieſt. 7. y náleźli ten pierwßy grzech: iż pánowie dobrá kośćielne łupili/ y miedzy ſługi ie ſwoie rozdawáli/ y mowili: Gdy Pipinus y Károlus wielki ſyn iego/ przodkowie tych pánow teráźnieyßych/ kośćiołow y dochodow ich z nabożnego ku P. Bogu y ſługom iego ſercá bronili: mieli moc ná nieprzyiaćiele/ y ſławy wielkiey v świátá wßytkiego doſtawáli. *Kośćielne krzywdy karánie Boſkie przywodzą.* A gdy łákomſtwem ſwoim ná rzeczy ſie Boſkie rzućili/ P. Bog im też ich páńſtwá pſuie. Nieſłycháná rzecz/ mowią/ y brzydka y żáłoſna nád zwyczay wßytkiego Chrześćiáńſtwá: iż ludźie świeccy y láicy/ miedzy kápłany y zakonnymi Lewitámi śiedzą/ y iáko Opáći iemi rządzą/ y one ſądzą/ y im roſkázuią/ y okrom Biſkupiey wiádomośći/ vrzędy im kośćielne rozdáią. *Swieccy duchownym wydzieráli Opáctwá y rządy.* A co gorzey/ Biſkupi ná to/ iáko pſi niemi nie ßczekáiąc/ pátrzą. *Biſkupi ſłábi.* Aby to nie było/ kośćielną y krolewſką mocą tego zákázuiemy.] To oni oycowie w Meldźie ná Synodźie. Przydáią y vpominánie do krolow ſwoich y pánow/ proßąc áby ná nábożne przodki ſwoie/ y łáſkę ktorą od Bogá mieli/ pámiętáli/ á domow Bożych y kośćielnych imion bronili/ á ſługom ich ſwoim bráć y łupić nie dopußczáli: á pomnieli y ná ono/ co było w Egyptćie zá Jozephá/ iż w głodźie wielkim/ kápłáńſkie imioná y źiemie wolność miáły/ y przedáwáć ſie ich choć v Pogan/ nie godźiło. *Kápłáńſkich imion wolność.* Geneſ: 47.

Przymawiáią y o to pánom onym: iż goſpody y ßpitale dla pielgrzymow/ ktore Szkotowie niektorzy w Fráncyey/ dla ſwoich częſto do grobow Apoſtolſkich do Rzymu támtędy przechodzących/ pobudowáli y nádáli: 8. *Szpitale goſpody dla pielgrzymow.* świeccy ſobie przywłaßczyli/ y nietylo gośći nie podeymuią/ ále y tych co tám od młodośći ſłużyli/ wypędzáią/ ták iż żebráć muſzą. A Hinkmarus przezacny Biſkup Remeńſki ná tym Synodźie one ſłowá złote powiedźiał: Gdy ſyny kośćielne nápráwuiemy y grzechy ich vkáráć chcemy: od krolow począć muśiem. *Karánie od krolow począć.* bo bez tego prożna náßá praca/ w nápráwie kośćielney Bogá nie vbłagamy/ ieśli ſie to/ w czym pánowie wyſtępni ſą/ nie vkarze.] Był ten Hinkmarus wielkiey czći v Károluſá krolá/ ktorego Caluus ábo Łyſym zwáno. y wroćił mu wßytkie imioná do kośćiołá Remeńſkiego należące/ ktore był dworzánom ſwoim y kárłom y inym porozdawał. Frodoardus hiſtoriæ Remen: lib: 3. cap: 40. O czym mu práwo y przywiley wydał.

S. Maurá mnichá/ vczniá ś. Benediktá/ ktory w Gálliey klaßtorow wiele y żywot zakonny rozmnożył/ náleźione ćiáło/ tego roku przenieśione ieſt/ nie bez cudow ktore ſie wznowiły/ gdy iuż te klaßtory vpadáły/ á ludźie świeccy one opánowáli. 9. *Maurá S. ćiáło.* Miedzy inymi ieden cud ś. Maurá nápiſał Odo/ táki: Gáidulphus Ráwennás klaßtor Foſſáteńſki otrzymawßy v krolá/ mnichy z niego wygnał/ y budowánie iego popſował. Extat in Bibliot: Vatic: in S. Ten gdy ná bieśiedźie z przyiaćioły z tego ſie chlubił y mowił: Nie poſtoią tu dáley brzydcy mnißy/ áni ſie te imioná do nich wrocą: ſkoro to zmawiał/ vyźrzał ná ſtole v ktorego śiedźiał czći godną y świetną oſobę y śiwą w ßátách mniſkich/

S. Maurus vmárły zábiia Gáidulphá.

ktory ſrogo nań weyźrzawßy/ w brzuch go nogą vderzył/ á laſką w głowę ránił. y záraz od śiebie odchodząc á głową trzeſąc/ wrzeßczeć począł: Maure/ ty mię zábiiaß: Maure/ ty mię zábiiaß. y oślnąwßy/ przepukł ſie iáko Ariuß/ y v ſtołu iáko krol Bábiloński/ wyrok Boſki ná ſwoie potępienie vſłyßał.

Rok Pański 846. Sergiuſzá II. 3.

Lotáriuſzá 6. Michálá III. 5.

1\.

Sáráceni w Rzymie kośćioł S. Piotrá łupią.

Anaſtaſius in Leone 4.

Ießcześliwy czás roku tego od Páná Bogá pußczony/ grzechy wiernych pokarał. Sáráceni oni áż z Arábiey/ ktorzy iuż byli Afrykę osiedli/ z Afryki ćicho y nád ſpodziewánie do Rzymu przypłynęli z woyſkiem wielkim. A o miáſto ſię nie kußąc/ przedmieśćia wßytkie zwoiowáli/ kośćioł ś. Piotrá ná Wátykanie y Páwłá złupili/ śrebro/ złoto y drogie kámienie pobráli/ ołtarze odárli/ y wßytkie ochędoſtwá wybráli/ drzwi śrebrem okowáne połupili/ y inych niewylicżonych ßkod poczynili. Nie dopuśćił im P. Bog/ áby ogniem co pſowáli/ ábo ſię grobow ś. Apoſtołow dotknąć mogli. Cáłe budowánie y groby one prześwięte zoſtáły. Puśćili ſię z Rzymu do Fundany miáſtá y ono ſpalili/ y obywátele wybili y poimáli. V Spoletu woyſko Fránkow porázili/ y pałác

Leo Oſtien: lib: 1. cap: 29.

Sáráceni Włoſką ziemię woiuią.

Caſsinum obronił P. Bog.

á biiąc y łupiąc/ pod klaßtor Káſſyneńſki przyßli. á iż noc záchodźiłá/ rzeki do niego/ ktora byłá látem gorącym wyſchłá/ iż ią brodźić káżdy mogł/ nie przeßli. Nocy oney w Káſſynie mnißy pewney czekáiąc śmierći/ ná modlitwie y litániách przebyli. Poćießył ie Báſſyanus Opát/ mowiąc: Widźiałem ś. Apollinárá Opátá/ y powiedźiał mi/ iż nas ś. Benedikt od śmierći y tey złey przygody wyprośił. Czym byli bárzo vćießeni. y iſzcząc ſię P. Bog w obietnicách ſwoich y ſtárániu o ſługi ſwe/ puśćił w nocy táki deßcz/ iż rzeká oná dáleko wylałá y głębokośći ſwoie nápełniłá. Sáráceni názáiutrz widząc iż nie mieli w czym oney rzeki do Káſſynu klaßtorá przebyć/ z gniewem y kąſániem pálcow ſwoich odćiągáli/ y názad ſię morzem do Afryki puśćili. A gdy iuż bliſko źiemie byli/ vyźrzeli łodkę miedzy okręty ſwymi/ ktora dwu tylo człowieku w ſobie máiąc/ płynęłá. Ieden był śiwy iáko kleryk á drugi

Widzenie ná morzu.

iáko mnich. Pytáli Sárácenow/ ſkądby ták weſoło iácháli: powiedźieli/ iżeſmy Włoſką źiemię woiowáli/ y kośćioły Piotrá y Páwłá w Rzymie wyłupili/ á Benediktowego klaßtoru dla rzeki y wody nie mogąc doſtáć/ coſmy v brzegow náleźli/ toſmy popalili. A gdy ich też oni ſpytáli coby zacz byli: Ale powiedźieli im: Myſmy ſą ći/ ktorycheśćie domy popalili y złupili. wnet poznaćie coſmy ſą. A gdy zniknęli/ puśćiłá ſię ná Sáráceny táka náwáłność y niepogodá morſka/ iż wßyſcy z onymi ſkárby potonęli. Co ſię też

Sáráceni z ſkárbámi S. Piotrá potopieni.

było y Wándalom/ gdy Rzym zwoiowáli/ przydáło. Acz one trzy pierwße kośćioły cáłe zá Wándalow zoſtawáły. Ták P. Bog od ſwego przybytku karáć grzechy ludzkie poczynał. A iednák nie dopuśćił/ áby plugáwi rozboynicy/ záżywáć świętych y Bogu oddánych ſkárbow y naczynia mieli.

2\.

Krol kośćielne imioná rozdaie.

Oni Biſkupi Fránciey co w Meldźie Synod czynili/ zás ſię do Páryżá ziácháli/ o exekucyą tego co byli poſtánowili: to ieſt/ áby ná krolách onych Fráncuſkich/ á nawięcey ná Károluśie Łyſym to wymogli: żeby kośćielne imioná y klaßtorow/ ktore ſwoim dworzánom y Komeſom porozdawał/ księżey y mnichom/ ktorzy wielkie niedoſtátki y głod ćierpieli/ przywroćił. Lecz pánowie y krolowie oni nic vczynić niechćieli: więcey świeckiey rády y łákomych onych ſwoich Komeſow/ á niżli Biſkupow ſłucháiąc. O co ie P. Bog y drugi raz onymiż nieprzyiaćielmi/ iáko będźie niżey/ karał. Lupus Opát Ferráriеńſki wiele liſtow o tym nápiſał: pány one vpomináiąc/ y ná nie ludźie/ ná ktore byli łáſkáwi/ náprávuiąc/ y mowiąc: iż ſię dla tego pánom nie

Lupus Ferrárieńſki krole vpomina.

nom nie powodźi/ iż kośćiołom krzywdy czynią y czynić dopuſzczáią. Piſze y do ſámego Károluſá one Apoſtolſkie y śmiáłe słowá: Cząsby iuż áby boiaźń y miłość Boſka w ſercu wáſzym przebywáłá: bo y do męſkich lat przyſzliśćie. Nie odwłoczćie dobrze czynić/ bo niewiećie co iutro przypáść może. Co dźień ſię do ſądu Boſkiego przybliżaćie/ gdźie rzekną: Płáć mu wedle vczynkow iego. Stráſzliwa ieſt wpáść w ręce Bogá żywego. A nie mowćie nie mogę tego vczynić: Bo nie da ſię P. Bog z śiebie śmiać. On wie co przemożećie/ á nic od was nie wyćiąga/ iedno co ſpráwiedliwego ieſt. Tám ſię nie bać gdźie boiáźni nie máſz. Czemu nie śmiećie tego odmienić/ co ſię ſłuſznym być pokázuie? Spráwiedliwey rzeczy prośim/ podobney krolewſkiey mocy/ nam potrzebney/ á nie ták nam pożyteczney iáko wam. Bo my z tego docześne vżywánie mamy: wy/ gdy ine vczynki dobre przyſtąpią/ dobrá maćie wieczne. etc. — *Lupus epiſt: 45.* — *Słowá do krolá.*

3\. Ná wſchodnych ſtronách puſtelnik on cudowny Ioánnicius do niebá przenieśiony ieſt. Przed śmierćią náwiedźił go Methodius Pátryárchá/ y powiedźiał mu o bliſkim też zeſzćiu iego/ ktory był oſmego po iego śmierći mieśiącá. Vpominał przytomne vmieráiąc ten to Ioánnicius: áby w wierze práwowierney trwáli/ á heretykámi ſię brzydźili/ á ſámi w miłośći y zgodźie żyli/ á ięzyká ſwego ná nawyżſzego Biſkupá złorzeczenie/ nie obrácáli. Żył lat ſto y pietnaśćie. — *Ioánnicius vmárł żył lat 115.* — In actis S. Ioannicij.

Rok Páńſki 847. Leoná IIII. 1.

Lotáriuſzá 7. Michálá III. 6.

1\. SErgius Papież ná inſzy ſię żywot przenioſł. śiedźiał lat trzy y mieśiąc ieden. Po nim náſtąpił tegoż dniá śmierći iego Leo czwarty Rzymiánin z oycá Roduáldá. Pánowie Rzymſcy bali ſię áby o iego poświęcenie/ Ceſárzá Lotáriuſzá y ſyná iego Ludowiká nie rozgniewáli/ ktorzy ſobie potwierdzenie Papieſkiego wybránia przywłaſzczáć poczęli. Ale ſię im ten Leo mocno o to záſtáwił/ y ieſt iego práwo: Leo czwarty/ Lotáriuſzowi y Ludowikowi Auguſtom. Miedzy wámi y miedzy námi zmocniłá ſię zmowá y przymierze: áby wybieránie y poświęcenie przyſzłego Biſkupá Rzymſkiego/ práwnie y wedle kanonow było. Tego Pápieżá Anáſtázyus święte wychowánie/ y wielkie cnoty y miłość gorącą ku P. Bogu/ ſzeroko wyſławia. Gdy pátrzył ná pomázány y złupiony od Sárácenow kośćioł ś. Piotrá: ſerdecznym wzdychániem żáłość ſwoię pokázuiąc/ ná wielkie ſię zás ochędoſtwá y napráwę onego kośćiołá zdobywał. y vczynił temu doſyć: iż znowu bogátemi y wſzelákiey ozdoby pełnemi/ y drogiemi naczyniámi złotemi y śrebrnemi/ y oponámi málowánemi/ ołtarze y kośćioły one ochędożył. Co długo tenże Anáſtázyus wypiſuie. Tego pierwſzego roku ſwego Papieſtwá/ wielkiego Bázyliſzká y żmiię ábo ſmoká modlitwą ſwoią odpędźił. Ten ſmok v kośćiołá ś. Lucyey/ ktory ieſt w Orphey w źiemnych głębokich iámách/ wiele ludźi ſámym tchem zárażał y zábiiał. Ná to mieyſce w dźień Wniebowźięćia naświętſzey Bogárodźice/ Papież z ludem proceſſye czyniąc/ y v oney ſię dźiury/ ktorą ſmok on wychodźił/ modląc: to ſpráwił/ iż on ſmok przepadł/ á nigdy ſię nápotym nie vkazał/ y mieyſce ono żadney ludźiom ſzkody nie czyniło. Przydáie y drugą moc nabożeńſtwá iego: iż ogień ktorego ludźie vgáśić ná vlicy Sáxonow y Longobárdow w Rzymie nie mogli: on go modlitwą y krzyżem ś. vkroćił/ iż dáley nie záchodźił. — *Sergiuſzá Papieżá śmierć.* — Anaſtaſius. — *Leo 4. náſtał.* — Diſtinct: 63. cap: 31. — *Wybieránie Papieżá wolne.* — Bibliot. — *Smok wielki w Rzymie.* — Anaſtaſius. — Idem.

2\. Roku tego był Synod w Moguncíey/ zá Rábaná ſławnego w náuce y żywoćie tegoż kośćiołá w tym roku poſtáwionego Biſkupá. Ná ktorym/ o — *Moguncki Synod zá Rábaná.*

oneż ſie napráwe nawiecey ſtáráli/ áby świeccy imioná kościelne wracáli / á práwá ſobie ná nie y ná duchowne perſony nie bráli. Do czego iednáli ſobie pomoc królá Ludowiká/ do którego piſáli oddáiąc mu ſwoie modlitwy/ których te ſumme miánuią: Ofiar ábo Mßy śś. trzy tyśiące y pięć ſet: Pſáłterzow tyśiąc śiedm ſet od wßytkich w oney Prowincyey Biſkupow / kápłanow/ y kśiężey. Tám napráwe obyczáiow obmyśláiąc / od śiebie poczęli.

Vpominki kśiężey trzy tyśiące Mßy.

Ná dwie ſie gromádźie rozdźielili. W iedney Biſkupi z inemi ſwemi/ Ewángelią y liſt ś. Páwłá y dźieie Apoſtolſkie/ Kanony y piſmá Oycow świętych/ ſobie przekłádáli y vważáli / ná pośiłek ſtanu kościelnego / y náukę ludu Chrześcijáńſkiego. W drugiey śiedźieli Opáci y chwálebni mnißy / czytáiąc Regułę ś. Benediktá/ áby do więtßey napráwy y doſkonáłośći oſoby zakonne przywodźić ſie mogły: á co ſie nákáźiło/ áby ſię z oney reguły ś. Benediktá náprawowáć mogło. Piſáli do Ludowiká Auguſtá / żáluiąc ſie temi ſłowy: Nieſtety iż czáſow tych mieyſcá święte czći nie máią / y ſłudzy Boży miáſto vczczenia/ złupieni/ bići y potwarzeni zoſtáią. Násláduyćie przodkow wáßych / á z miłośći ku P. Bogu kośćiołom obrony dayćie. etc. Tám wyznawáiąc wiárę mowią: Wiárá vczynkow potrzebuie. etc.

Naprawá duchownych.

3.
Prorokini fałßywa.

Ná tym Synodźie iedná fałßywa prorokini niewiáſtá/ która ſie káznodźieyką vczyniłá / y o bliſkim ſądźie Bożym opowiedáłá / iákoby o czáśie y dniu iego wiedźiáłá: przekonána ieſt. Zwiodłá byłá ludźi wiele / y duchowne niektore/ co ią zá miſtrzynią z niebá dáną mieli: y bráłá wielkie iáłmużny. Ale wyznáć muśiáłá błędy ſwoie przed onemi Biſkupy: iż przez iednego káplaná do tego przywiedźiona byłá/ y dla nábywánia pieniędzy/ ludźie oßukiwáłá. Dáli ná nię wyrok/ áby iáwnie biczowána byłá/ á potym ze ſromotą onego ſwego proroctwá zániecháłá.

Matt: Weſt: monaſ: an: 854.
Polidorus ex Angliæ monumentis.
Anglia podátek dáie Papieżom.
Poddiákon krol żonę bierze.

Roku tego Athulphus ábo Etelwulphus krol Anglow do Rzymu náwiedzáć groby świętych Apoſtołow przyßedł. y część wyſpu onego którey był oćiec iego Egbertus doſtał/ podległą kośćiołowi Rzymſkiemu vczynił: áby pewny z niey podátek dawány co rok był. A ini onego królá w tymże wyſpie násláduiąc toż vczynili. Wroćiwßy ſie do domu/ pobożnie bárzo krolował/ y oycem ſię wßytkim poddánym ſtáwił. Z młodośći zoſtał był poddyákonem: ále Leo go Papież rozgrzeßył / gdy oćiec iego Egbertus bez inego potomká vmárł/ áby żonę wźiąć mogł.

4.
Nicol; Pap: epiſt: 8.

Curopalates.

Ná wſchodnych ſtronách on przezacny Methodius Pátryárchá Cárogrodzki tego też roku świát ten pożegnał. Mikołay Papież w liſtách ſwoich wielkim go názywa: iż był wyſokich cnot y nabożeńſtwá / y náuki wielkiey. Ná iego mieyſce náſtąpił Ignácius rodu Ceſárſkiego/ ále trzebieniec/ od nieprzyiaćioł domu ſwego ták zelżony y do klaßtoru miedzy mnichy wrzucony. Piſał zá nim Ceſarz Michał do Leoná Papieżá iego wybránie zálecáiąc.

Rok Páński 848. Leoná IIII. 2.

Lotáriußá 8. Micháłá III. 7.

1.
Mury nowe dla S. Piotrá.

Apież Leo po onym wtárgnieniu Sárácenow do kośćiołá ś. Piotrá w Rzymie: vmyślił P. Bogá ſię rádząc nowe murowáć miáſto / w ktorymby ſię kośćioł ś. Piotrá zámknąć y obtoczyć mogł. y oznaymiwßy myśl ſwoię Ceſárzowi Lotáriußowi / bárzo ſie z niego vtwierdźił/ iż mu to nietylo pochwalał/ ále y śrebrá niemáło ná ono budowánie poſłał. y zezwawßy Rzymſkich pánow y ſtanow wßytkich / á rády ich zrozumiawßy / tego roku dźieło ono w imię Páńſkie záczął/ ktorego áż roku ßoſtego dokonał. Acz go oná zła nowiná záſtráßáłá: iż Sáráceni wßytkę morſką ármatę Wenetom w Krotoniaku pogubili/ iż y łodká iedná cáła nie zoſtáłá.

Synod wtory w Moguncyey zá Rábaná Arcybiſkupá czyniony ieſt tego roku. Ná ktory potepiony ieſt Godoſkálkus z mnichá heretyk/ iż około przeyźrzenia Bożego ábo predeſtinácyey/ wiele błedow wnośił/ y śmiał náucząć/ iż P. CHRISTVS nie vmárł/ iedno zá te/ ktorzy ná zbáwienie nápiſáni ſą. y około Troycey przenaświetßey kácerſtwá głupie wymyślał/ y ine ſtárych heretykow falße wnośił. Odeſłał go Synod ták nie pokutuiącego y vpornego do iego Biſkupá do Hinkmárá Remeńſkiego / ktory widząc zátámiáłe ſerce iego: w więźieniu go chował. Piſał o nim długi liſt do Leoná Papieżá.

2. Tritemius in Chron.

Frodoardus hiſtor: Remen: lib: 3. cap: 13.

Rok Páńſki 849. Leoná IIII. 3.

Lotáriußá 9. Michálá III. 8.

GDy Leo Papież pewną wiádomość miał/ iż ſię znowu Sáráceni z Afryki ná wielkie woyſko morſkie gotuią/ chcąc do Włoch y Rzymu wtárgnąć: z wielką pilnośćią y nakłády / mury Rzymſkie ſtárośćią oſłábione / y ná wielu mieyſc obálone / náprawowáć począł. Sam około nich ieźdźał y biegał / y rzemieślnikom dowćipnie co mieli czynić vkázował. y poſtáwił piętnaśćie wież nowych y znáczną naprawę vczynił. Ciáłá też świętych męczennikow z przedmieśćia ßukáiąc ich bárzo pilnie/ do miáſtá ſprowádźił/ y kośćiołow ochędożyć y nádáwáć nie przeſtał: proßąc P. Bogá áby przez one święte obrońce / miáſtá onego w ręce nieprzyiaćielſkie nie dawał. Dał mu też P. Bog ná one Sáráceny pomoc. Bo Neápolczykowie y Amálphitowie y Káietani ochotnie ſię ná nie wyprawowáli y gotowáli / y z tym ſię Papieżowi opowiádáli. A gdy iuż Sáráceni nádchodźili / y v Portu ſię Rzymſkiego v Oſtiey vkázowáli: Neápolczykowie puśćili ſię ná nie: ſtoczyli bitwę / ále ią wiátr wielki ktory záraz powſtał/ ták rozerwał/ iż Sáráceny po wielkiey częśći potopił. Wielka ſię ich liczbá ná brzegách morſkich y wyſpách náydowáłá / ktore Chrześćiánie zábiiáli y więśili y w niewolą bráli. Wiele ich też do Papieżá przyprowádzono / ktore ná roboty do murow ś. Piotrá potępił: onych ktorzy kośćioł iego przed trzemá láty złupili. y ták Pan Bog z miłośierdźia ſwego przez modlitwę śś. Apoſtołow/ obronił kośćioł ſwoy/ nie ręką ludzką/ ábyſmy ſię nie chlubili/ ále wiátry ktore ſpuśćił/ iáko mowi piſmo/ z ſkárbow ſwoich.

1. *Mury Rzymſkie naprawowane.* Anaſtaſius.

Sáraceni potopieni.

W Británniey mnieyßey ſtároſtá Károluſá krolá/ nieiáki Nomenoius/ pánu ſwemu wiáry nie dotrzymawßy/ ná wielkie ſię tyráńſtwo / złośći y łupieſtwá vdał. kośćioły pſował / Biſkupy wyganiał / vbogim y wdowom y wßytkim krzywdy czynił/ pánienki ſromoćił / y wßytkie niezbożnośći popełniał. vpominał go Papież Leo / y do pokuty piſániem przywodźił: ále on y liſtu przyiąć nichćiał/ y Papieżem pogárdźił. O co ſię Biſkupi Fránciey záſmućiwßy: zebráli ſię ná Synod / dwádźieśćiá y dwá w liczbie / y liſt nabożny do niego poſłáli/ wyklináiąc go ieſliby ſię do pokuty nie obroćił. Nabárźiey mu o to łáią / iż Papieſkim vpominániem y liſtem pogárdźił. y ine mu iego zbrodnie wymawiáią / y wiecznym potępieniem grożą. Sam go Pan Bog zábił roku przyßłego. te ſię tylo słowá o nim w Chronice náyduią: Nomenoius zá roſkazániem Bożym od Anyołá zábity/ zginął.

2. Lupus Ferrarienſis. *Nomenoius tyran.*

In Chroni: Eugoliſmenſi.

Rok Páńſki 850. Leoná IIII. 4. Lotáriußá 10. Michálá III. 9

W Kordubie w Hißpániey Sáráceni ábo Arábowie Máhometani/ gdźie ſtolicę ſwoię kroleſtwá onego mieli / vćiſkáć y zábiiáć o wiárę w CHRISTVSA Chrześćiány poczęli. Do tego czáſu dopuśćili im kośćiołow y Biſkupow y nabożeńſtwá wolnego/ ácz w wielkiey nędzy y vrągániu / y krzywdách/ y niewoley. A

1. *Saraceni w Kordubie.*

Eulog: Memor: Sanct: lib: 2.
Męczennicy w Kordubie.
Perfektus męczennik.

roku tego męczyć Chrześciány y zábiiáć poczęli. Co wypiſał Eulogius kápłan Korduby/ ſamże też męczennik świety. Napierwßy był Perfektus kápłan / ktorego zdrádliwie pochwyćiwßy Sáráceni / iáwnie mu wyznáwáć kazáli: coby o Máhomećie trzymał. A on Máhometá záraz iáko fałßywego Proroká przeklinał / á CHRISTVSA iáko prawego Bogá wychwalał. o co śćiąć go kazano. Chrześćiánie ćiáło iego w kośćiele ś. Acyſtelá ze czćią pogrzebli. Jego męczeńſtwem wiele ſie wiernych do korony tákiey zápaliło/ y z gor y z láſow/ w ktorych niektorzy ſie kryli / bieżeli dobrowolnie ná one śmierć dla CHRISTVSA: ták iż ſie ſámi Arábowie ábo Sáráceni przelękáli/ vpadku ſie ſwego páńſtwá boiąc. Bo dowodźić prawdy ſwego Proroká nie mogąc: odkrycia ſie fałßow ſwoich boią. Po Perfekćie o tákież wyznánie CHRISTVSA y zgánienie Máhometá / zábity ieſt Jan kupiec / ktorego pierwey po mieśćie włoczono y biczowano. y ták ſie Chrześćiáńſka wiárá ożywiáłá miedzy onymi Pogány/ y moc ſwoię okázowáłá/ oſpáłość nićiáko zá oną Máhometáńſką pokuſą zmiátáiąc.

Mahometani kryją ſię z ſwoim zakonem.
Ian kupiec męczennik.

2. Zás znowu Nortmani ábo Duńczycy páńſtwo Károlá Kálwá po Sequanie rzéce náiáchali. ktorych ſie przelękßy Károlus nikczemny / pokoy v nich kupił / y dał im ná ośiádłość Normándią / y Godefridá wodzá ich zá towárzyßá ſwego ná kroleſtwo przyiął. Chćiał mu ná one nieprzyiaćiele Lotárius Ceſarz brát iego dáć pomoc / y iuż ſie był ná nie rußył: ále gdy pokoy on z nimi nievczćiwy / iuż był zámkniony/ do domu ſie wroćił. Pátrz ná ſądy Boże: on co Biſkupow z Synodu Meldeńſkiego y Páryſkiego ſłucháć niechćiał / ſwoich nieprzyiaćioł ſłucháć muśiał. On co dobr kośćielnych wrácáć nie kazał/ ſwoie właſne ſromotnie trácił. Doznána rzecz w królách: iż kroleſtwá ich z pomocy ſwey wypußcza P. Bog / gdy oni pomocą ſwoią kośćiołow iego nie bronią / ábo ich krzywdy ćierpią. Co ſie y tego czáſu potwierdźiło: Bo on Rámirus krol Hißpáńſki/ ktory ś. Jákubowi trybut dawał / tyż Nortmany ná morzu v Legionu / gdy tákże páńſtwá iego pſowáć chćieli/ poráźił/ y 70. okrętow ich ſpalił/ y vbogácony z nich zoſtał.

Karolus nie woienny.
Annales Pitęi.
Krol vporny karany od P. Boga.
Tudenſis & Rodericus.
Ramirus pobił Saraceny.

3. Do tego Károluſá znowu Lupus Opát liſty piße / ktoremi go wolnemi ſłowy do pobożnośći y do Páńſkich obyczáiow przyćwicza/ áby nabożny był ku P. Bogu y wdźięczny. Aby płochym ludźiom y niemądrym rządźić ſie/ á chwały ſwey inym nie dawał: pochlebcow nie chował: w ſądách ſprawiedliwość bogátemu y vbogiemu prawdźiwie oddawał: w ſtátku trwał gdy ſie co dobrego poſtánowi: złych ſie ſtrzegł: możnych ſie nie bał / gdyż te ktore ſam mocne vczynił / poniżyć ie też ſam może: áby ludźiom nie dufał/ iedno Bogu ſámemu. czego ſie vczynić nie godźi/ áby tego nikt v niego prośić ſie nie ważył. áby poſpolite dobro y pożytki miłował: złe karał/ práwá dobre ná nich wykonywał. áby iáłmużny wielkie czynił. Złych ſług y hárdych/ iáko Dawid mowił/ áby nie chował: Mądrych ſie rádźił/ ktorzy ábo z doznánia ábo z náuki ábo z Duchá ś. mądrość máią: á dobrą rádę prędko wykonywał: áby ſtáre dźieie pánow y przodkow krolow czytał. etc.

Lupus epiſt: 64. & 93.
Náuka do krola.

4. Tego też roku Ludowiká brátá Károluſá krolá Fránkow Czechowie ábo Boemi woyſko poráźili. Piße Sygebertus / iż w opętánych czárci powiádáli / iáko ná oney woynie byli/ y ludźie do zwády y woyny pobudzáli. Głod też nie tylo Fráncyą ále y Germánią v Renu roku tego bárzo ſtrapił. Rábánus Biſkup Moguncki o trzy ſtá głodnych żywił. W ten czás mąż ieden z Grabfelden ßukáiąc żywnośći / á w leśie iednym z żoną y z ſynaczkiem będąc/ do żony rzekł: Synaczká tego máłego zábiywá/ á głodem nie vmieraywá. Oná bárzo dźiećięćiá broniłá: ále ie z ręku iey wyrwał / y w láſ z nim vſtąpiwßy/ áby mátká ná iego śmierć nie pátrzyłá / gdy ſie żelázem záńośił/ á trochę rozmyślał/ vyźrzał dwu wilku/ á oni ielenicę ábo łánią iedzą/

Sigebertus.
Boemi abo Czechowie.
Głod.
Ociec ſynaczká dla głodu zabić chćiał.

y porzućiwßy dźiećię/odpłoßył wilki/á onym mięsem łániey głod swoy y żony swey odegnał/P. Bogu dźiękuiąc/iż go od krwie własnego syná wybáwić raczył.

Rok Páński 851. Leoná IIII. 5.

Lotáriußá 11. Michálá III. 10.

W Hißpániey iáko się w Korduble prześládowánie y krwie świętych męczennikow rozlewánie od Sárácenow poczęło/ták ießcze trwáło. Eulogius ś. iuż też więźniem Chrystusowym będąc/y Biskupá onego miástá w towárzystwie máiąc/piße: iáko kśięża wieże nápełniáli/á kośćioły puste stały. Záwstydzeni y poniżeni kápłani y sludzy ołtarzá/śpiewánia vstawáły/á wieże Psálmámi brzmiáły. Nie było czytelniká ná pulpićie/áni Lewity ná Ewángelią do ludźi. etc. Izáák z Korduby mniskiego stanu/sam ßedł do sędźiego/y przed nim się Máhometem brzydźił y śćięty iest/y ćiáło iego spalono/y popioł do rzeki wrzucono. Po nim tákże Sáncius zábity/y ßesć mnichow/Piotr kápłan/Wálábonsus/dyákon Sábinianus/Wistremundus/Häbencius/Ieremiás/ktorzy wßyscy CHRISTVSA y wiárę iego wyznawáli/á Máhometskie zabobony gánili. Po nich Sesinándus dyákon Korduby/y Páweł tákże dyákon/y Theodomirus mnich. A nie tylo mężowie duchowni y mnißy/ktorzy się iuż do woyny z czártámi przyuczyli: ále y niewiásty y młode pánny do korony się oney kwápiły. Dwie śiestrze pánienki Nundá y Alloiá/máiąc oycá Máhometaná/á mátkę Chrześćiánkę/choć nie bárzo nabożną/dla tákiegoż wyznánia CHRISTVSA, y brzydzenia się Máhometá/śćięte są/gdy ich nikt námowić y odstráßyć od wiáry świętey nie mogł. Ciáłá ich porwáli Chrześćiánie/y słynęły cudámi/y sámym Máhometanom pomoc dáiąc. Zá nimi vmęczone y śćięte są dwie pánience Florá y Máriá. Florę brát obżáłował y wydał. Obie ś. Eulogius w więźieniu pisániem ćießył. Po męczeństwie tych pánienek on krol Sárácenski Habdarágman puśćić inę wßytki więźnie roskazał/wstydząc się oney śmiáłośći ich/iż Máhometá ták przeklináć/y ták się do śmierći kwápić sámi nie bali. wyßedł też z więźienia w tenże czás ś. Eulogius/y krył się z inemi. Bo im práwey wolnośći nie dawano. Co się potym dźiało/drugiego roku vsłyßym.

Ebbo on Remeński Arcybiskup/o ktorego biskupstwá wielkie były poswarki/roku tego do oycow poßedł. O tym piße/iż Bernoldus nieiáki w Remie/widźiał duße tego Ebboná w Czyśću/á oná prośi o modlitwy y iáłmużny/á nawięcey o ofiárę Mßey ś. To widzenie wypisał Hinkmárus Remeński Biskup/iáko twierdźi Frodoárdus.

Rok Páński 852. Leoná IIII. 6. Lotáriußá 12. Michálá III. 11.

LEo Papież/murow y wież miástá nowego/w ktorym kośćioł ś. Piotrá zámknął/ßczęśliwie dokonał. Zá co P. Bogu dźiękuiąc/zezwawßy wßystko duchowieństwo y pány Rzymskie/mury one żegnał. Obchodźili processyámi mury one śpiewáiąc Psálmy/boso y popioł ná głowie máiąc/y wodą święconą kropiąc. Nád ktoremi Papież trzy modlitwy vczynił/P. Bogá prosząc: áby on kośćioł ná wieki w obronie iego zostawał/á od nieprzyiaćioł iáko pierwey nágrawány nie był. Támże ono Castellum S. Angeli zbudowáne/w tenże czás przeżegnał/y ine cerimonie w wigilią śś. Piotrá y Páwłá odpráwiwßy/Mßą ś. w kośćiele ofiárował. y było wielkie dniá onego w Rzymie wesele. Zwáć miásto ono od imieniá swego Leonina kazał.

Notae marginales:

1\. Eulogius vt supra. *W Kordubie wyznawce.* *Izaak męczennik.* *Sancius męczennik y ini.* S. Eulogius lib: 2. cap: 7. *W Kordubie męczennicy oboiey płci.*

2\. *Ebbo Remeński w czyścu.* Frodoardus histo: Remen: lib: 5. ca: 3.

1\. Anastasius Bibliot. *Murow żegnánie od Leoná Papieżá.* Castel: S. Angeli.

Anastasius.

Z Korsyki Colonia.

Ná Korsyce wyspu obywátele gęste naiázdy Sáracenow ćierpiąc: do Papieżá sie vćiekli/prosząc o iáka osáde. y dał im Papież Portua miásto ono dobrze náprawiwszy/y do obrony y do mieszkánia wcześne rozdał im winnice/role/łąki/y wierność w nich ku stolicy ś. opátrzył. Dla teyże przyczyny y Sárdynia byłá vćiśniona: y niektorzy Sárdy we Włoszech pod Papieżem osiedli.

2. Eulog: in memor: Sanct: lib: 2. cap: 9. 10. 11. 12. &c.

Wracamy sie do Hiszpániey. Ono wybáwienie z więzienia świętych męczennikow / nie poszło z łáskáwośći Máhometáńskiey: ále z rády niektorych Biskupow przyiaźń z nimi máiących. Rádzili krolowi / áby Biskupy zezwał ná Synod/ktorzyby zákazáli Chrześciánom swoim / áby sie nie wydáwáli ná one śmierć do wyznánia CHRISTVSA y gánienia Máhometá. y nim oni sie Biskupi zá roskazániem krolewskim zebráli: wiele gorących serc ku P. Bogu/do śmierći sie oney o cześć Chrystusowę ćiśnęli / y wznowił sie miecz Sáráceński ná nie. Bo tego roku męczeńską korone odnieśli/ Gumesindus Toletáński/Aurelius y Felix żonáci/y żony ich Sábigotá y Liliosá/y Georgius mnich/y Chrysztoph z Korduby/y Leowigildus/y inych niemáło. *Męczennicy w Kordubie.* Ktorych męstwem gdy sie bárzo obrażał krol Hábdárágmán: rádził sie swoich co czynić miał. y rádzili mu áby ich nie zábiiał/ ále tylo więzieniem ie trápił. O czym dowiedziawszy sie oni wypuszczeni z więzienia / y ini / kryli sie y wiele nędze włocząc sie ćierpieli. Drudzy też świát miłuiący/wiáry sie świętey y CHRISTVSA przeli. A gdy sie oni Biskupi ná Synod roskazány ziácháli: wielce pobłądzili y zgrzeszyli gwoli Sáracenom. *Biskupi Hiszpániey pobłądzili.* Bo zákazáli / áby nikt ná męczeństwo ono nie szedł/y żadnego ták zábitego/áby nikt zá męczenniká nie miał. Sam tylo Kordubeński Biskup temu sie sprzećiwił. Eulogius námię rzewno/pisząc te dzieie/ nárzeka.

3. *Skaránie tyránná.*

Tegoż roku onego okrutniká Hábdárágme krolá Máhometskiego cudownie P. Bog skarał. Bo gdy dniá iednego w domu swoim ná wysoką sále wszedł: vyźrzał ná szubienicách wiszące męczenniki Chrześciány: y roskazał áby ćiáłá one ich palono. Jeszcze ogień pod nimi nie pogásł / á P. Bog Anyołá swego posłał/ktory mu iezyk y mowę odiął/y ták go vderzył/ iż w nocy zdechnąć muśiał. Nástąpił syn iego pierworodny Máhomát ná ono krolestwo/ tákże wielki nieprzyiaćiel Chrześciánom.

Rok Páński 853. Leoná IIII. 7.

Lotáriuszá 13. Michálá III. 12.

1. *Swięcenie od złożonego Biskupá.*

Był wielki Synod we Fráncyey w Swesyonie / ná ktorym obecnie sie stáwił krol Károlus. Był ná nim sąd o Ebboná iuż vmárłego/niegdy Biskupá Remeńskiego z onego vrzędu złożonego: ieśli ći ktore on święćił / ná swoich vrzędách y vsługowániu ołtarzá zostáć mieli. y osądzili nawięcey zá Hinkmárowym podpisczenim/áby wszyscy złożeni byli/ ktore on święćił. Co potym Mikołay Papież skáził/ɿc. Ná tymże Synodzie Károlus kośćioły y klasztory y szpitale vkrzywdzone/ posły swoie rozsyłáiąc/ náprawowáć y wrácáć im dochody ich roskazał. O czym iest długi list iego / y instrukcya. Tegoż czásu zás Nortmani po rzece Ligerze do Fráncyey dzielnice Károlusowey wpádli/y wielkie szkody y mordy poczynili / á zwłaszczá w Nánnećie mieśćie / w ktore niespodziewánie wbieżawszy/ w Sobotę wielką Biskupá zábili y księżą wszytkę/y połupili kośćioły/lud wszytek w mieśćie ábo pomordowáli ábo poimáli.

Nortmani ná Fráncyą. Pithæus in Annal.

2. *S. Marćin do Antysiodoru przeniesiony.* Oddo Cluniac.

Przydáie Oddo Kluniáceński Abbas, iż dla tych Duńczykow ábo Nortmánow/gdy sie do oblężenia Turoná gotowáli: ćiáło ś. Marćiná Kánonicy wynieśli / y do Antysyodoru z wielką czćią záwieźli. Gdźie gdy cudá nieźliczone nád chorymi były/á z ofiáry pieniądze bogáte vrosły: księża Antysyodorscy/

odorscy/

odorſcy / dzielić ſię ofiárą z Turończykámi chćieli / mowiąc : iż też tu náß ś. Germanus cudá czyni. Y zmowili ſię ná táką zgodę. Postáwili trędowátego po wßytkim ćiele / miedzy onemi dwiemá świętemi / mowiąc : po ktorey ſię stronie trędowáty zleczy / temu cud przypiſány być ma. y zostáwuiąc chorego przez one noc w kośćiele : skoro dźień był / obaczyli iż po tey stronie gdźie był ś. Márćin / zleczony ieſt. A drugiey nocy záś / gdy onegoż chorego ná drugi bok do ś. Márćiná obroćili : tákże zleczona strona oná zostáłá / y ná wßytkim ćiele zdrowym ſię nálazł. Co ták wykłádáli / iż gośćiá ś. Germanus w domu swoim vczćić chćiał / y iemu rad vstąpił. wedle kanonow kośćielnych ktore każą / áby biſkup przyimuiąc biſkupá gośćiowi vstępował / y mieyſce pierwße dawał. Ták y w niebie będąc święći Boży / kanony y práwá kośćielne záchowáć chćieli.

O ofiáre poswarek.

Cud S. Márćiná.

Synod wielki w Rzymie zgromádźił Leo Papież 67. Biſkupow / ná ktorym y posłowie Ceſárſcy byli. Ná nim potępiony ieſt y z kápłáństwá złożony Anástázyus kápłan / ábo Kárdynał ś. Márcellá / przeto iż opuśćiwßy swoie párochią w Rzymie / w cudzey pięć lat mießkał / á przywieść ſię częstym vpomnieniem Papieſkim ná swe mieyſce nie dał. Chćiał być Papieżem y ná Leoná Ceſárzá pobudzał / y po śmierći iego mießał. Ná tymże Synodźie 42. Kanony ná napráwę żyćia pobożnego duchownych y świeckich postánowiono. 3.

Anaſtaſius Biblioth. qui hoc tempore floruit.

Anástázyus Kárdynał złożony.

W Kordubie w Hißpániey gdy Máhomát po śmierći oycá swego Abdárágmá ná krolestwo Sáráceńſkie nástąpił : srogim ſię nieprzyiaćielem Chrześćiánom postáwił. Obalał kośćioły ich ktore zá pánowánia Sáráceńow postáwili / y to co do stárych przybudowáli / y przegrażał ſię wygubieniem wßytkich wiernych / y vćiſkał ie rozmáitemi nędzámi. wygnał wßytkie Chrześćiány z dworu swe° y służby im dworſkie odiął y dochody pobrał / á iednák máiąc ná ſię niektore woyny / odwłoczył srożße ono swoie okrućieństwo. Przestráßeni niektorzy synowie ćiemnośći y świátá miłośnicy przeli ſię CHRISTVSA, y do sproſne° one° zakonu y Proroká przystawáli. y iuż ſię on Máhomát náśmiewał z inych / iż ſię ná męczeństwo nie kwápili / mniemáiąc / áby ie° pogrożki one im nabożeństwo y śmiáłość odięły. Lecz P. Bog napierwey wzbudźił kápłaná młodego w lećiech y vrodźiwego ná imię Fándilá / ktory ßedßy dobrowolnie do sędźiego / opowiádał Ewángelią Chrystuſowę / y sproſność Proroká ich Máhometá przekłádał. Co gdy krolowi opowiedźiano / zátrwożył ſię / iż ſię náydował ten ktory ſię mocy iego nie bał / y rozgniewány / y Fándile do więźienia dał / y Biſkupá znowu Kordubeńſkiego poimáć kazał : ále vßedł gdźie mogł y skrył ſię ś. biſkup. Chćiał iuż wßytkie Chrześćiány wybić / y białą płeć rozprzedáć / by mu byli rádni iego nie odrádźili. Zábity ieſt y obießony on Fándilá. á po nim Anástázyus kápłan / ktory tákże do sędźiego ßedßy Máhometá gánił / y Felix mnich Kompluteńſki toż czyniący / zábići y obießeni są. 4.

S. Eulog : memor : Sanct : lib : 3.

W Kordubie prześládowánie.

S. Fándile męczeństwo w Kordubie y inych.

Po nich pánienká Digná widzeniem ś. Agáthy vpomniona / y do korony wezwána / przyßłá do sędźiego / y grzechy mu iego y sproſność Máhometáńſką wymawiáiąc / CHRISTVSA sławiłá, y záraz śćięta ieſt. Po niey Benildis dostáła niewiástá / wyznawáiąc przed sędźiem CHRISTVSA, á łżąc fałßywego proroká / zámordowána ieſt. Zá temi gdy też Kolumbá pánienká z Korduby mnißká / dobrowolnie do sędźiego przyßedßy / náukę ś. Ewángeliey wychwaláłá / á fałße plugáwego proroká háńbiłá : długo ią námawiáli / bo byłá vrodźiwa y mądra / áby CHRISTVSA odstąpiłá. w czym gdy ią trudną á przy prawdźie mocną doznawáli : ná śmierć skazána y zábita záraz / do CHRISTVSA poßłá. Przestawną śmierćią y koroną Kolumby oney druga pánienká z Korduby Pompozá pobudzona / ßukáłá pogody do tákiey 5.

Digná męczenniczká.

Benildis męczenniczká.

Kolumbá.

Pompozá męczenniczká.

 że dla

że dla CHRISTVSA korony: ále długo od swoich ktorzy iey myśli iuż byli zrozumieli/ zátrzymána/ y zámykána/ áż po dwu lećiech prágnienie ono y gorącość miłośći ku swemu oblubieńcu vgáśiłá. Byłá z młodośći do czystośći świętey od Bogá wezwána/ y rodzicy iey bogátemi będąc/ klaßtor iey zbudowáli/ ktory Pinna Melaria zwano. w ktorym żywot święty y ostry wiodąc: zápalona chęćią oną do męczeństwá/ wykráść się z klaßtoru często chćiáłá. y vpátrzywßy czás gdy wrotá otworzone náláziłá: nocą do Korduby pobiegłá/ y przed sędźiem stánęłá. y tám wiárę Chrześćiáńską wyznawáiąc/ á fałßywego proroká odmiátáiąc/ wyrok ná się śmierći odniosłá. Ciáło iey w rzekę wrzucone/ á potym od wiernych nálezione/ w kośćiele ś. Euláliey przy Kolumbie ś. vczćiwie od kápłanow pochowáne iest.

6\. *O niewieśćie ná Papiestwie.* Dedichindus Abbas in appẽdice ad Chronic: Mariani. *Henryk Cesarz odßczepieniec.* *O Pátryárchách Cárogrodskich wieśći.*

Marianus Scotus w swoiey historiey nápisał/ iż tego roku vmárł Leo czwarty/ y po nim nástąpiłá ná Papiestwo niewiástá/ ktorą zwano Ioánną. y śiedźiáłá dwie lećie y pięć mieśięcy y cztery dni. Żył ten Márianus potym iáko się to dźiać miáło/ we dwieśćie y trzydźieśći lat: á przed nim żaden ná świećie historyk tego nie pisał. W ten czás gdy to pisał Márianus/ Cesarz Henryk trzeći/ odßczepieńcem od kośćiołá został: á Papież Grzegorz śiodmy/ z nieczystemi kápłany ktorzy nałożnice chowáli/ walczył. y woleli drudzy wyklętymi być/ niżli one niewiásty opußczáć. Było y to/ iż ná on czás o Cárogrodzkiey stolicy ßerzyłá się wieść/ (ácz niepewna) iż ná niey niewiástá śiedźiáłá: á to y dla tego/ iż często ná nię trzebieńce niewiástom podobne bráno. Co piße Leo dźiewiąty Papież/ około roku Páńskiego 1053. pod ktory czás tę plotkę y kłamstwo Márianus nápisał. y mogło to być: iż to co słyßeć było o stolicy Cárogrodzkiey/ to oni odßczepieńcy przy Henryku Cesárzu/ fałßywie ná Papieską stolicę kłádli. Po Márianie Sygebertus mnich odßczepieniec/ w lat trzydźieśći też plotki do swey kroniki włożył/ y ini nieprzyiáźni/ ktorzy iáko muchy ná ránę y ropę przypadáią.

7\. *Plotki o niewieśćie ná Papiestwie.* Anastasius. *Wielki dowod ná fałß.* *Phocius nie mogł tego fałßu dostáć.*

Báśń tę y kłamstwo rozßerzyli dźiśieyßy heretycy nieprzyiaćiele stolice ś. Rzymskiey/ y pofałßowáli Márianá tego text/ y sámi się pomießáli/ iedni ták drudzy owák plotąc. To pewna iż tego roku w ktory to kłamstwo Márianus kłádźie/ żył ießcze Papież Leo do dwu lat. y to twierdźi Anástázyus Bibliotekárius/ ktory tego wieku żył/ y ná te Papieże pátrzył/ y żywoty ich pisał. y po Leonie kłádźie Benediktá/ po ßeśći dni ná one stolicę po Leonie posádzonego/ y słowá iednego o tey niewieśćie nie kłádąc. komuż tu wierzyć: temuli/ co po dwu stu lat y trzydźieśći o tym piße/ czyli temu kto ná to pátrzył/ y tegoż roku żył? To fałß ten nawięcey potępić może: iż Grekowie zwłaßczá Phocius wielki nieprzyiaćiel stolice Rzymskiey/ y ini/ ktorzy y w piekle potwarzy ná Rzymskie Biskupy ßukáli/ y wßytkie náße historye zbiegáli/ áby czym tákim Papieże posromoćili/ ine dáleko mnieyße rzeczy wymawiáiąc: iákoby tákiey sromotney zámilczeli? A Leo dźiewiąty gdy to Grekom wymawia: iż snać niewiástę ná Cárogrodzkiey stolicy mieli: iákoby to był śmiał zámiátáć/ co iemu sámemu zárzucono być mogło? V Láonika

8\. *Kánkokondile pismo zfałßowáne.*

Chálkokondile/ ktory niedawno historyą swoię pisał/ to iest roku P. 1460. coś się o tey niewieśćie náyduie: ále nie z niego/ iáko też dowodźi Florimundus Gállus/ on fałß wyßedł/ iedno z heretyká Klauserá/ ktory go z Greckiego przekłádáiąc/ to zdrádliwie przyłożył/ iáko nieprzyiaćiel prawdy. Ten Florimundus Gállus dźiwnie pewnemi y mocnemi wywody ięzykiem swym Fráncuskim fałß ten iáko dym rozbiia/ ktory się też sam niezgodą heretyckich powieśći obala.

Niezgodá plotki wydáie y kłamstwá.

Bo iedni tę niewiástę zowią Ioánną/ drudzy Iágnießką/ drudzy Gilbertą/ drudzy Isábelą/ drudzy Márgáritą. Drudzy ią zowią Ianem śiodmym/ drudzy Ianem osmym/ drudzy dźiewiątym. A ono iásna y iáwna rzecz iest/ co był Ian śiodmy y osmy/ y dźiewiąty. y niewiedzą gdźie

tey niewieśćie czás y mieyſce náznáczyć mogą. Jedni dwie lećie/ drudzy cztery tylo mieśiące/ drudzy rok iey Papieſtwá liczą. Okrom Anáſtázyuſá/ ini onego wieku piſárze wſzyſcy/ Hinkmarus/ Lupus/ y ini/ po Leonie liczą Benediktá. Mikołay Papież tákże go kłádźie/ y niektore Synody/ á o tey niewieśćie áni ſłycháć ná on czás. Lecz ſię temi báśniámi ſzkodá dłużey báwić. Epiſt: 8. 9.

Rok Páńſki 854. Leoná IIII. 8.

Lotáriuſzá 14. Michálá III. 13.

LEo Papież Centumcellę miáſto od Sárácenow obálone ná inſze mieyſce obronnieyſze/ y przy wodźie z obiáwienia Boſkiego vkázáne/ poſtáwił y pomurowáł y wſzytkim opátrzył/ áby obroná od Sárácenow byłá/ y ſam ie żegnał tám iácháwſzy/ y Leopolim názwał.

1. Anaſtaſius. Centumcellæ Leopolis.

Ná wſchodnych kráinách Ignácius Pátryárchá ná Synodźie złożył z Biſkupſtwá Syrákuſáńſkiego Grzegorzá/ o iego wyſtępki/ y poſłał do Leoná Papieżá o potwierdzenie/ ktore Papież odłożył/ ążby drugiey ſtrony wyſłuchał. Byłá tá rzecz wielkich roſterkow y odſzczepieńſtwá początkiem/ gdy ſię ſtárał Gregorius/ áby Ignácius zrzucony z ſtolice ſwey był/ á Phocius świecki pan y trzebieniec ná niey záśiadł. Ná on czás Sycilia byłá pod Ceſárzmi wſchodnymi/ choć Sáráceni ná niey moc mieli.

Syrákuſki Biſkup Grzegorz nic dobrego.

Michał Ceſarz Cárogrodzki dorozſzy: opiekuny porzućił/ y iednego/ to ieſt Theoktyſtá/ przez Bárdę wuiá ſwego zábił/ á drugi/ to ieſt Mánuel/ ſam złożony z opieki vmárł. y ſtał ſię z Michálá niezbożny y złośliwy pan. Pedágog iego/ y ten Bárdá/ ktory ná páńſtwo ſam wſádźić ſię chćiał/ bárzo go z pochlebcámi popſowáli. O czym piſze Kuropálátes: iáko ſię nowym Neronem ſtał/ w nieczyſtośći y w okrućieńſtwie/ w ktorym y mátce/ ktora go od złego odwodźiłá/ nie przepuśćił. Ważył ſię z kośćielnych ceremoniy y Sákrámentow náśmiewáć/ y one ná komedye y błażeńſtwá obrácáć. Vczynił ſobie Grillá Pátryárchę/ y náſpráwiał drogich ornatow y kielichow/ y inego naczynia ná wzor kośćielny/ y kazał mu z towárzyſzmi nieczyſtymi Mſzą ſpráwowáć/ y śpiewánia y muzyki czynić. Nákoniec y po vlicách iákoby z proceſſyą wychodźili/ y zeſzli ſię raz z Pátryárchą/ czáſu gdy nabożne litánie kośćioł odpráwowáł. Nie vſtąpili/ ále z Pátryárchy ſię náśmiewáiąc/ łáiániem go odpráwili. y raz niewſtydliwy Ceſarz zmyślił przed mátką: iż Pátryárchá przyſzedł/ áby rychło do niego ſię ná bránie błogoſłáwieńſtwá pośpiłá. Zákrył był twárz on Gryllus/ iż go nie poznawſzy/ nabożnie do źiemie przypádłá/ błogoſłáwieńſtwá od niego proſząc. A on ſproſnik brzuchem trząſnął/ y słowá gęby ſwoiey godne przerzekł. A Ceſárzowa nabożna y święta záwſtydźiwſzy ſię/ ſyná oſtro karáłá/ y bliſką pomſtę Boſką nań opowiádáłá.

2. *Michał Ceſarz złym być poczyna. Bárdá.*

Curopalat.

Błażeńſtwá z kośćielnych ceremoniy.

Curopalates.

Z mátki ſię náśmiewał.

Rok Páńſki 855. Benediktá III. 1. Lotáriuſzá 15. Michálá III. 14.

SYnod Wálentyńſki w Gálliey 14. Biſkupow. Ná ktorym drugi raz onego heretyká Godoſkálká potępili. y wyználi Oycowie oni/ iż P. Bog dobre z łáſki ſwey vbłogoſłáwia: á złe dla ich złośći potępia. y nie dla tego źli giną áby dobremi być nie mogli/ ále iż ſámi dobrymi być niechćieli. Bo ten heretyk około przeyźrzenia Bożego/ iáko ſię wyżſzey rzekło/ błądźił. Támże potępili wyzywánia ná rękę/ ktoby zábił w tákiey zmowie/ áby iáko ſrogi mężoboycá karány był/ á zábity áby kośćielnego pogrzebu y modlitwy nie miał. y proſzą Ceſárzá áby tákiego grzechu nie dopuśćił.] Ná on czás pánowie świeccy rządźić kośćiołámi chćieli/

1. Extat Tom: 3. Concil: edit: Venetæ. *Godoſkálkus heretyk.*

Wyzywánia ná rękę zakazáne.

Swieccy.

y duchowne wolnośći y práwá iáko w leśie rozbiiáli / y Synody Biskupow stáć sobie do potwierdzenia kazáli.

2.
Ludowik Cesarz do Rzymu.
Anastasius Bibliot.

Jeszcze był żyw Leo Papież / gdy Cesarz Ludowik poburzony od Dányelá mistrzá żołnierskiego / do Rzymu nád spodźiewánie przybył. Przyiety wdźięcznie od Papieżá / prosił go o sąd y spráwiedliwość ná Gráciáná Rzymiánińá tákże mistrzá żołnierskiego. y stáwił Dányelá / ktory śmiał kłáść te potwarz ná Gráciáná / iákoby ták mowić miał: Co nam po tych Fránkách we Włoszech? pożytku nam nie czynią / á násze pośiadáią: przyzowmy Grekow / á z nimi sie zmowiwszy Fránki wyżeńmy. Ná co mu wszytek Senat Rzymski przy Papieżu y Cesárzu kłamstwo zádał / y dowieść nie mogąc Dányel fałszu onego / dekretem praw Rzymskich / dány iest Gráciánowi / áby z nim czynił co chćiał. Lecz go Cesarz wyprośiwszy / z Rzymu w zgodźie odiáchał. A Leo Papież żywotá tego dokonał. śiedźiał lat ośm y trzy mieśiące / policzony miedzy świete / y od Anástázyuszá wysoce wychwalony iest. Wiele nádał kośćiołom / wielkie fundácye vczynił / klasztorow niemáło nápráwił / ktore y Greckimi mnichámi do służby Bożey osadzał. Nápisał kazánie ábo homilią do Plebanow / ktora sie v Anzelmá Lućeńskiego Biskupá nálázłá. Dobrze sobie porádzą gdy ią Plebani przepiszą / á to wypełnią co w niey iest.

Potwarz o Fránkách.

Leoná 4. śmierć.

Plebanow náuki od Papieżá.

3.
Etelulphus krol Angielski w Rzymie.
Matthæus Waſt: monaſter.

Zá tego Papieżá niewiedźieć ktorego roku Etelulphus krol zachodnych Sáxonow w Anglicy do Rzymu przyszedł / y z synem swoim Aelfrydem / ktory tám ná krolestwo zá oycowską prośbą od Papieżá koronowány iest. y oddał on Etelulphus przywiley / w ktorym zá zezwoleniem swoich pánow / dźieśiątą część ziemie swoiey P. Bogu y naświetszey mátce y wszem świetym dáruie. etc. Rok w Rzymie przemieszkawszy / do krolestwá sie swego wroćił.

4.
In vita S. Gregorii lib: 4. cap: 86.
Smierć dziwna nieczystego kapłaná.
Ian Proboszcz mnichow sądzony.

Zá czásow tegoż Leoná / dźiałá sie oná strászliwa rzecz / ktorą wypisał Ioan: Diaconus, około Janá Proboszczá w klasztorze Osticy zá Megistá Biskupá. Ten Jan w nieczystośći z niewiástą mieszkał: y niemocą podágry srogiey vkarány / pokutę obiecał. Ale słowá P. Bogu nie viśćił / bo ozdrowiawszy / wroćił sie do grzechu pierwszego. Y nocy iedney vkazał sie ś. Grzegorz iednemu mnichowi mowiąc: wstań á powiedz Proboszczowi / áby pokutę czynił / á to co bez wstydu zebrał / vbogim zá swe grzechy rozdał: bo dniá trzećiego vmrze. Przeląkł sie on Jan gdy mu to powiedźiano / y ták vczynił iáko ś. Grzegorz kazał / pokutował / y rozdał wszytko co miał vbogim. y dniá trzećiego bárzo záchorzał od ráná áż do wieczorá / y iuż około niego iáko vmárłego Psálmy mniszy śpiewáli / y Msze zań mieli / á iednák śiedząc nád nim źle o nim mowili. A gdy nań wołáli / k sobie przyszedł / y trochę sie vśmiechaiąc rzekł: Przerwáliśćie mi spráwę: słyszałem cośćie mowili / nie mowćie źle o ludźiech / bośćie mi trwogi przyczynili. Stánąłem przed Chrystusem / przy wielu Anyołách / y swárzyłem sie z dyabłem / y zá pomocą ś. Jędrzeiá y ś. Grzegorzá ná wszytkom mu odpowiedźiał. Wiedzćie iżem do nog Chrystusowych kłáść musiał zakonną kwartę y miárkę / y zwyczay iáłmużny / y świece / gdy mię z pilnośćią o wszytko pytano. Ná iednę rzecz odpowiedźieć dyabłu nie mogł / y záwstydźiłem śię / y wybrnąć z niey ieszcze nie mogę / y o niem sie iákośćie widźieli poćił. A gdy go pytáli co było tákiego: powiedźieć niechćiał. Kazał potym wszytkim wyniść / á iednemu tylo kápłanowi przy sobie zostáć / y wołał: O Andreas hoc anno pereas, qui me prauo consilio ad periculum compuliſti. to iest: Jędrzeiu vmrzy tego roku / boś mię złą rádą w niebespieczność wepchnął. y zátym skonał. A on Andreas, ktory imion Bárbiliáńskich klasztornych náymował / w srogą też niemocy długą vpadł: ták iż żoná smrodu iego wytrwáć nie mogłá. Y vmrzeć on Andreas nie mogł: áż grzech przed wszytkiemi iáwnie wyznał: iż z onym Jánem Proboszczem wykrádli byli klasztorne zapisy / ktore zá pieniądze obcym przedáli. y to wymowiwszy / duchá wypuśćił.

Po Leonie

5. *Benedykt 3. Papież.* Anastasius Bibliot.

Po Leonie wybrány iest z wielką zgodą y pokoiem/ y prędko/ Benediktus trzeci/ Rzymiánin syn Piotrá. O czym się dowiedziawszy Cesarz młody Ludowik/ ktory we Włoszech krolował/ żáluiąc iż w obierániu Papieżá mocy swey nie rościągał: wysłał do Rzymu cicho nie bez żołnierzá posły swoie/ ktorzy zmowiwszy się z niektorymi/ mocą onego Anástázyuszá tytułu ś. Márcellá/ wyklętego od Leoná Papieżá/ ná stolicy Papieskiey posádzili/ á Benediktá do więzienia/ w ktorym był kilká dni/ dáli. O co gdy Biskupi y Senat Rzymski y lud wszystek mowili/ y śmiele się posłom onym zástáwili/ y mieczow się ich nie bali; Fránkowie złożyć/ y vspokoić się musieli/ y sámiż Anástázyuszá z kośćiołá wypchali/ á Benediktá znowu lud wszytek záwołał/ y do iego nog vpadáiąc/ zá prawdziwego pásterzá swego witał go/ á wyklętego złośniká przeklinał. Odpuścił Papież wszytkim/ ktorzy przy Anástázyuśie stali/ á iemu one krzywdę wielką vczynili. Bo się vpámiętáli prędko y pokornie przeprászáli. Wychwala tego Benediktá Anástásius Bibliotecarius, y o poniewolnym iego ná Papiestwo porwániu dáie świádectwo.

Papież w więzieniu.

6. *Cesarz Lotárius mnichem zostal.*

Lotárius Cesarz krolestwá swoie miedzy syny podzieliwszy y Cesárstwo złożywszy/ od świátá się oddzielił y vspokoił/ y w klasztorze Pruniáceńskim ostrzyżony y obleczony mnichem został. Ale tegoż roku z ćiáłem się rozdźielił dźieśiątego dniá Września.

7. Curopalates. *Michał mátkę wypchnął do klasztorá.*

Michał wschodny Cesarz chcąc ná złe wolnym być/ á pánowánia záżyć/ opiekuny one swoie/ ludźie cnotliwe y pobożne potráćił/ á mátkę Theodorę świętą y mądrą/ ktora mu páństwá dochowáłá/ y iego do cnot wszytkich y mądrośći prowádźiłá/ do klasztoru z corkámi wepchnął. Wolnym iężykiem karáłá złośći syná swego/ y onego Bárdę brátá swego/ ktory młodemu pánu do złego był powodem. y obá się zmowiwszy/ gdy wedle zwyczáiu do kośćiołá mátki Bożey ná Blachernis z corkámi wyszłá/ posłáli zá nią Petroná drugiego brátá iey/ y tám ostrzyżona/ y ná mniski stan z corkámi przymuszona iest. Pobráli iey wszytkie skárby/ y żyć iey nie po krolewsku/ iáko proste mniszce kazáli. Rychło potym do lepszego krolestwá poszłá/ y trzy corki iey/ Zofia/ Márya y Irene/ dobrym się y zacnym mężom dostáły. Acz się z pismá Mikołáiá Papieżá pokázuie/ iż Theodorá ieszcze żyłá/ áż do roku P. 866. A Bárdá ná on czás wszytkim rządźił.

8. Eulogius Memor: Sanct: lib: 3. cap: 13. 14.

W Hiszpániey roku tego od Sárácenow vmęczeni są/ Amator, Tuccitanus, Petrus y Ludouicus z Korduby/ gdy wiárę Chrystusowę sławili/ y ná ley się opowiedánie vdáli. Też koronę odniosł też zacny támże Witesyndus.

Rok Páńſki 856. Benediktá III. 2.

Ludowiká II. 1. Micháłá III. 15.

1. *Powodź z Tybru.* Ioan: Diacon: in vita S. Gregor.

Tyber rzeká wylaniem zbytnim wielkie szkody w polách y w Rzymie poczyniłá/ v niektorych kośćiołow y drzwi było nie widáć. Przystąpiło y złe powietrze/ ktore gárdło zárażáiąc/ ludźie morzyło. W tym powietrzu ś. Grzegorz vmárły/ w swoim klasztorze ad Cliuum Scauri, dźiwy czynił. vkazał się iednemu mnichowi iuż onym powietrzem zárážonemu/ y powiedźiał mu/ ktory brát ieden po drugim/ y ktorego dniá vmrzeć mieli/ áż do Biskupá sámego Lucidusá/ ktory klasztor on trzymał. A sámemu zdrowie obiecał/ ieśliby ich przestrzegł. Obiecał to vczynić on mnich/ y ozdrowiawszy/ á ropę skrzepłą z gárdłá wyplunąwszy/ káżdemu dźień iego śmierći y Biskupowi sámemu powiedźiał. y ták się wszyscy przestrzegli/ y do dobrey się śmierći przypráwili. A było ich dwánaśćie/ á Biskup trzynasty.

S. Grzegorz po śmierći dziwy czyni.

Przestrogá do śmierći w powietrze.

2.

Michał Cesarz wschodny do nowego Papieżá wedle zwyczáiu posły y

Lazorow krol do Rzymu. Anaſtaſius.

bogáte vpominki y dáry ś. Piotrowi poſłał. Przy ktorych krol Lázorow z dálekich bárzo kráin/áż zá morzem Caſpium, ſam oſoba ſwoią do Rzymu náwiedzić groby świetych Apoſtołow/y ſtolice Apoſtolſką/ przyiáchał/ y dáry wielkie Papieżowi oddał. y nabożeńſtwo ſwoie odpráwiwßy/ do ſwego ſie kroleſtwá wroćił. Ignácius też Pátryárchá poſły ſwoie do Papieżá wypráwił. A przez nie vkazał mu Synod/ ná ktorym Grzegorz Syrákuzáńſki ſłußnie złożony ieſt. Co Benedikt Papież pochwalił/ y ſam Grzegorzá onego tám w Rzymie obecnego ſłucháiąc/ dla wyſtępkow iego nań dowiedzionych wyklał.

Grzegorz Syrákuzáńſki wyklęty. Nicol: Pap: epi: 6.

3. Lupus epiſt: 103.

Lupus Feráryeńſki Opát/piße do Papieżá Benediktá/proßąc áby mu do przepiſánia poſłał wykład ś. Jeronymá ná Proroká Jeremiaßá/ coby ſie nálázło więcey nád ßoſte kſięgi tegoż wykłádu.

4. *Rozboie w Gálliey od ſwowolnych.*

W ten czás Fráncya/á zwłáßczá kráie ktore trzymał Carolus Caluus, nießczeſliwe dni miáłá. Bo ſię ludźie ſwowolni ná pány burzyli/rozboie y naiázdy/y łupieſtwá/y domow Bożych y świeckich ßerzyły ſię. O co ſię Károlus fráſuiąc: vczynił Synod Biſkupow w Káryſyáku/ y tám prośił biſkupow/áby ludźie do pokuty y cnot Chrześćiáńſkich vpomináli/ á złe karáli y wyklináli. y ſam liſt do wßytkich ſtanow nápiſał: vpomináiąc one rozboyniki y nieposłußne/ do boiáźni Bożey/ przekłádáiąc im piſmá świete y Papieſkie práwá/y kanony Oycow świetych/ y Doktorow/ áby ſię vpámiętáli. Grożąc im też práwy ſwemi y świeckim karániem. &c. Był też y nieiáki Hubertus poddyákon/ſyn Boſoná/ ktory ſię do rozboynikow onych przyłączył/ y wielkie grzechy w nieczyſtośćiách y łupieſtwách pełnił. Do tego Papież ſam piſał iáwny liſt/onego vpomináiąc/ y do śiebie pozywáiąc. &c.

Poddyákon rozboynik.

5. *Rábaná śmierć.* Trithemius.

Rábanus on wielce vczony Arcybiſkup Moguncyey tego roku vmárł. wielki Doktor/ktory wßytko piſmo ś. wyłożył/y kśiąg wiele nápiſał. y wßytki trzy ięzyki/ Łáćiński/ Grecki/ y Żydowſki doſkonále vmiał.

Eulog: lib: 3. cap: 15. 16. 17. *Aurea męczenniczká.*

W Hißpániey vmęczeni od Sárácenow w Kordubie/ Heliaß kápłan/ Paulus/y Iſidorus/y Argimirus mnißy/y pánienká Aurea/ktora ná pierwßym wyznániu vpádłá/ ále ſię wnet popráwiłá/y o CHRISTVSA y prawdę iego śmierć chwálebną podiełá.

Rok Páńſki 857. Benediktá III. 3.

Ludowiká II. 2. Michálá III. 16.

1. *W Kordubie męczennicy.*

JEßcze w Kordubie zábiiano Chrześćiány/ y dwá tego roku/ Rudérikus y Sálomon/ męczeńſką koronę wygráli. Ten Eulogius/ktory potym od tychże Sárácenow o CHRISTVSA zábity był/ żywot ich wypiſał/y kśięgi one ſkończył Memoriæ Martyrum. Potym piſał przećiw tym ktorzy tákim męczennikom przygániáli/ iż nie od Pogan áni od báłwochwálcow zábiiáni byli/y cudow nie czynili. Ná co mocnie odpiſuie/w Apologetiku ſwoim/dowodząc iż ſą prawdźiwemi męczennikámi/ ći ktorzy czcząc CHRISTVSA prawdźiwego/ iego boſtwo wyznawáli/ á fałß ſproſnego proroká dla ludzkiego zbáwienia odkrywáli/ y o to zdrowie ſwoie trácili. &c. y niektore cudá ich wylicza.

Ethelwolphus ábo Athulphus krol. Matthæus Weſt: monaſter.

Ethelwolphus on krol w Anglicy vmieráiąc/teſtámentem ná káżdy rok pewne pieniądze ſłáć do Rzymu roſkazał/ ná lámpy v ś. Piotrá y Páwłá/ y ná iáłmużny do ręku Papieſkich/áby hoyniey ſię ßerzyły.

Rok Páńſki 858. Mikołáiá 1. Ludowiká II. 3. Michálá III. 17.

1. *Benedyktá 3. śmierć.* Nicolaus Pap.

BEnediktus Papież do Oycow poßedł. Siedźiał dwie lećie y mieśięcy ßeść. Náſtąpił po nim Mikołay Rzymiánin z oycá Theodorá/y zgodnie od wßytkich wybrány/y przy Ceſárzu Ludowiku ná

ſtolicy

stolicy oney posádzony/od ktorey sie on krył y vćiekał. Był z młodośći od oy- Anastasius.
cá w cnotách świetych y w náukách wychowány / y v trzech Papieżow we
czći był/wßytkim miły. Trzećiego dniá po poświeceniu Papież z Cesárzem
obiádował/y po obiedźie wyiáchał Cesarz blisko Rzymu / gdźie go v Quinty
z pány wßytkiemi Rzymskiemi Papież osobą swą náwiedźił. y nim do miey-
scá przyiáchał: Cesarz wyieżdżáiąc przećiw iemu/z koniá swego zśiadł/y pod *Cesarz Ludowik*
Papieżem koniá/ vzdę trzymáiąc/ prowádźił/iáko ná łuku strzelenie / ták sie *konia pod Pa-*
do posługi iego vniżáiąc/y CHRISTVSA w nim czcząc. A po obiedźie vdá- *pieżem prowadzi.*
rowawßy Papieżá/wyprowadzáiąc go toż vczynił/iż koniá pod nim zá vzdę
trzymáiąc prowádźił y pokornie mu służył.] A byłá to Boża odmiáná. Bo
ten Ludowik pomnim co czynił zá Benediktá / y iáko sie w rządy nád Pa-
pieżmi wdáwáć chćiał/á teraz z Lwá iáko iágniątkiem sie ståie. A pełniło
sie pismo: Pokłonią sie śládom nog twoich/ ći ktorzy ćię obmawiáli. Dźi- Isaiæ 60.
wno bárzo / iż sludze sług Bożych/vkorzył sie pan pánow.

Jednocząc dwá kośćioły w iedno Biskupstwo Papież Mikołay/ Bre- 2.
meńskie y Hámburgeńskie/ Biskupá onego ná on czás Ansgáriußá / vczynił Adam Chron: li: 1.
postem do náwracánia do CHRISTVSA Dánow / Sweonow y Słáwow. cap: 27.
Ten Ansgárius był Apostołem tym narodom w oney stronie/ y on tám Chrze- *Słáwow apostoł y*
śćiáństwo fundował/ y w Dániey krolá Heryká okrutnego ná Chrześćiány/ *Danow y Szwe-*
pozyskał. Cudá wielkie czynił. *dow.*
Idem cap: 28.

W Gálliey ießcze też rozboystwá y rozruchy y nieposłußeństwá bez 3.
praw y karánia trwáły / y nießczęśliwy był on stan krolestwá pod Károlem
Kálwem. Czym wzrußony Edelhárdus Abbás y Otho Komes/ iácháli do
Ludowiká krolá Germániey brátá Károlusá/ prosząc áby do onych páństw *Krolowie się wá-*
Károlowych przyiáchał/ á pomoc onym nędzom iáką dał/ áby sie do Pogáń- *dzą brácia.*
stwá o to poddáni nie vćiekli/ czego od swoich pánow Chrześćiáńskich mieć
nie mogą. y skłádáli wßytkiego złego przyczynę ná tyráństwo Károlusá. Pithæus in Chron:
Długo myśląc Ludowik co czynić miał/ námyślił sie iácháć / y lekárstwo o- Franc.
nym nędzom náleść. y wiáchawßy w krolestwo Károlusá: Synod Bisku-
pow ná 24. dźień Listopádá zebráć chćiał/ oznáymuiąc im / iż dla napráwy
rządow y obrony kośćiołow y oddalenia krzywd ludzkich przyiáchał/ áby mu
tego pomogli/ á modlitwą y postámi P. Bogá vbłagáli. Lecz Biskupi pod
Károlusem brátem iego wymowili sie/ máiąc go podeyźrzánym o tyráństwo/
áby miásto popráwy wßytkiego nie popsował. Wymawiáią sie przez list/ w 4.
ktorym vpominaią go pokornie y nabożnie y mądrze: áby przed Bogiem o- Ex script: codice
sądźił sie/ iákim sercem do cudzego páństwá wiáchał/ á bez Synodu/ áby od Antonii, Augusti-
śiebie pierwey rząd y napráwę począł. y wyliczáią mu z dáleká ieg sáme⁰ ná ni nondum cusa
kośćioły Boże niespráwiedliwośći/ y vkázuią mu co czynić ma/ iáko poddá- epistola.
ne y dom swoy rządźić/ y kośćioły ś. y kápłany czćić. etc. opowiádáią sie y przy
Károle/ iż mu przyśięgi dotrzymáć chcą/ á iż pokutę krol ich záczał/ y radby
sam co sie skáźiło nápráwował. Długi y dźiwny list / práwie krolom do czy- *Krolom list do*
tánia godny / y wzor kápłáńskiego w Bogu męstwá / ná náukę pánow bez *czytánia godny.*
boiáźni y pochlebstwá.

Ná on list Ludowik krol Germániey nic niedbáiąc/ ćiągnał z woyskiem 5.
ná Károlá brátá swego/ ktory mocy z to nie máiąc / z woyská swego máłego
vćiekł. Oni żołnierze iego Ludowikowi sie podáli. Lecz Ludowik chcąc
tám rządy záczynáć/ dla iney woyny wroćić sie do domu muśiał. A Károlus
wolnym w páństwie swoim zostáł. Wypráwił Károlus posły do Cesárzá sy-
nowcá swego y do Mikołáiá Papieżá ná brátá sie żáluiąc. Ale sie on sprá-
wował y wymawiał iáko mogł. 6.

Ignácius Pátryárchá Cárogrodzki śiedząc lat iedennaśćie ná oney *Ignacius Pátry-*
stolicy/ y wedle Bogá ią spráwuiąc/ ná dwánasty ten rok złożony sromotnie *árchá iako złożo-*
ny.

y niezbożnie z niey iest. Ono złożenie iego było przyczyna wielkich kłotni y gomonow miedzy wiernemi / nie ná rok áni dwá / áni pod iednym Papieżem / ále zá wielu ich / boleśćia y wzdychániem wiele serc nápełniło. O czym ták Greccy historykowie powiádáia. Naprzod Bárdá / ktory ná ten czás wszytko v Cesárzá młodego w mocy miał / żone własna porzućiwszy / powinna swoie we krwi wźiał y z nia mieszkał. O co gdy go vpominał Ignácius / on ná práwá Boże y kośćielne nie dbáiac: domagał sie tego prośba y groźbámi / áby go rozgrzeszył / á onego mu małżeństwá pozwolił. czego Ignácius żadna miára vczynić niechćiał. y gdy w dźień Epiphániey (my zowiem trzech krolow) Bárdá ćiáło Páńskie bráć w kośćiele chćiał; odrzucony iest y nie przypuszczony od Pátryárchy. O co sie roziadszy Bárdá / myślił iákoby go z oney stolice iego Cárogrodzkiey zrzućił y potepił. Ná co sie zmowił z Phociuszem nawyższym Sekretarzem Cesárskim / y z onym Grzegorzem Biskupem Syrákusy wyklętym / y z inymi ktorych do śiebie pociagnać mogł / duchownymi y świeckimi.

Curopalates & Nicetas in vita Ignatii. Nicolaus Papa in epistolis.

Phocius iáki.

Był Phocius człowiek świecki y trzcbieniec: ále madry / wymowny y w piśmie świeckim biegły y vczony / y wielkiey v ludźi powagi / y bogáty / ále wielce iádowity y niezbożny y vporny. Vczynili iáki's Synod / y potepili y wygnáli niewinnego y świetych obyczáiow Ignáciusá / á Phociuszá w dźień Národzenia Bożego / w kilá dni ná Pátryárchostwo poświećił on Grzegorz Syrákuski wyklęty. Mieli ná Ignácego y one przyczyne: iż vsłucháć Cesárzá niechćiał / gdy mu mátkę swoię poniewolnie ná mniszkę postrzydz roskázował. Z czego sie on meżnie wzbraniał.

7. *Ignácius trapiony od Phociuszá.*

A nie máiac ná złożeniu on Phocius dosyć: Ignáciusá ná ćieżkie y sprosne więźienie imieniem Cesárskim y ná wygnánie dał / y przymuśić go mekámi rozmáitemi do tego chćiał / áby sie ná piśmie Pátryárchostwá zárzekł / y wiele o to Biskupow do niego posyłał. ále vczynić tego Ignácius nigdy nie chćiał. O co y w grobie go iednym smrodliwym zámykano / y w gebe go bito / y zeby mu wybiiano. Ták czćili onego syná y wnuká Cesárskiego / ktory żywot mniski y Anyelski wiodł. y iużby go był vmorzył w stárośći iego ten Phocius / by go był P. Bog nie zátrzymawał. nákoniec go ná wygnánie do Mityleny záslał.

Biskupi przy Ignáciuśie ćierpieli.

Biskupy też ktorzy przy Ignáciuśie stali / rozmáitemi mekámi Phocius trapił / y Bázyliuszowi Chártophiláxowi iezyk vrznać kazał. drugie Biskupy w więźieniu zámykáiac śiánem karmił / y ine okrućieństwá czynił. O czym ná osmym przyszłym Concilium / wiele bedźie powieśći.

Rok Páński 859. Mikołáiá 2. Ludowiká II. 3. Michálá III. 18.

I. *Eulogiuszá meczeństwo.* Aluarus eius temporis scriptor sincerus.

N świety Eulogius niegdy ná Biskupstwo Toletáńskie náznáczony / ktory sie ták meżnie z Máhometany vganiał / y wiele ich do meczeństwá o wiáre CHRISTVSOWE przywodźił / sam też roku tego od ich mieczá trzećiego dniá Márcá poległ / y iáko choraży krzyżá Chrystusowego / ine do niebá wprowádziwszy / sam też zá nimi nie omieszkał. Poimány iest wespołek z vczennica swoia Leokrycya pánna / ktora byłá rodu Sáráceńskiego / á odstapiwszy Máhometá do CHRISTVSA sie vćiekłá. Wyznał przed sedźiem Eulogius czego drugich náuczał / y fałsz proroká Sáráceńskiego okázował: ále go słucháć niechcac zábić kazáli. Głowe iego kupili Chrześciánie / á ćiáło w rzeke wrzucone náleźli / y v ś. Zoilá pogrzebli / ná ktorym gołebicá piekna śiedźiáłá / y odstrászyć sie nie dáłá. A Leokrycya długo do fałszywego proroká námawiána / gdy w ństátku swoim nieodmiennie przy Chrystuśie trwáłá / czwartego dniá po meczeństwie mistrzu swoim Eulogiuśie zámordowána iest.] Ten koniec był meczennikow

w Kordu-

w Kordubie. Nie słychamy gdźieby ták mężnie miedzy Máhometany Chrześciánie sobie postepowáli. Drudzy indźiey máią ná tym dosyć / iż im miedzy sobą Chrześciánmi być dopuszczą.

2. Lotrostwá w Gálliey. Pithæus in Annal: Franc.

Co sie dotycze dźieiow Fránciey ábo Gálliey: trwáły one ieszcze niezgody miedzy krolmi krwią sobie powinnemi / y nie vstáły niepokoie od ludźi swowolnych / ktorzy lud burzyli / y kośćioły domy Boże y klasztory náieżdżáli / łupili y zábiiáli / y nieczystośćiámi sie wszytkiemi y grzechámi bez boiáźni Bożey mázáli. On Ludowik krol Germániey / ktory był brátá Károlusá z woyskiem náiáchał / y poddáne mu poburzył / y wiele do śiebie ludźi onych swowolnych przyiał: zá vpomnieniem Papieskim / y Biskupow Fránciey y Germániey wyklęćiem: vpámietał sie y wskazał do Biskupow: iż wszytko vczynić chce / co mu vkażą / byle wyklętym nie był. Wysłáli do niego Biskupi posły swoie / ktorzy sie o iego prawdźiwey pokućie y popráwie dowiádowáć y rozgrzeszyć go mieli. A Carolus Caluus krol Fránciey brát iego stárał sie o Synod Biskupow / ná ktorymby napráwá wszytkiego być mogłá. y zgromádzony iest Synod ze dwunaśćie Prowinciy / w Tullu / ná ktorym było ośm Metropolitanow y Biskupow wiele / y zwáli go Vniuersalis.

Krol Ludowik wyklęty vpámietał sie.

3. Károlus krol ná Synodzie, ná Biskupa sie żáluie.

Ná tym Synodźie / naprzod onego Gotheskálká herezyą / o ktorey wyższey wzmiánká byłá / drugi raz potępili. Potym ine rzeczy do náuki y obyczáiow y napráwy stánowili. Tám też będąc osobą swoią Carolus Caluus, żáłował sie y ná piśmie ręką swoią podał ná Vweniloná Arcybiskupá Seneńskiego: iż będąc iemu przyśięgły y iego Koronatorem / ktory nań koronę kładł / zdrádźił go y do Ludowiká iego brátá przystał. Pozwány był od Synodu áby sie spráwił / ábo wyrok ná sie wedle stárych praw odniosł. Z tegoż Synodu pisáli list nabożny do onych rozboynikow y niespokoynych / ktorzy kośćioły y domy sąśiedzkie náieżdżáli / do pokuty ich wzywáiąc / á wyklęćiem im naćięższym y ostátnim grożąc. A widząc oni Biskupi / iáko náuki y szkoły vpadáły / á ćwiczenie rozumow y mądrośći zwłaszczá w Piśmie ś. ginęło: stáráli sie áby temu lekárstwo náleźli / á náuki ná zátrzymánie kośćiołá ś. y dobrych obyczáiow przez porządne szkoły y Akádemiie wzbudźili.

Szkoły y náuki zániechane.

4. Curopalates. V Grekow náuki zániechane. Cesarz błazeństwy sie bawi. Bárdá stára sie o szkoły. Leo Philosoph.

Toż sie działo ná wschodnych krolestwách y v Grekow / iż náuki y szkoły były zániecháne / y ledwie sie kto vczony oneᵒ wieku náydowáł / iż Cesárze oni iáko grubi o náuki niedbáli. Michał ktory ná ten czás krolował / o żadne rządy y dobro R.P. niedbał: tylo sie igrzyskámi báwił. A nietylo ná konie y wozy igráiące y goniące sie pátrzył / ále sam ná nich woźnicą był / y śmiech ná sie ludzki obracał. Sam Bárdá wszytko spráwował pátrząc czásu / iákoby mogł sie ná páństwo postáwić / á śiestrzeńcá swego onego Micháłá zrzućić. Ten Bárdá to vczynił chwálebnego / iż sie o szkoły y náuki ktore były vpádły pilno postárał / y nie mogł nikogoż do nich vczonego náleść / iedno Leoná Philozophá wnęká Janá Pátryárchy od obrázoborcow wyrzuconego / ktorego do Cárogrodu przyzwał / y szkoły mu osádzáć roskazał. Ten Leo o sobie pisze (mowi Kuropálátes) iż sie Grámmátyki y Poezyey w Cárogrodźie náuczył / á inych náuk w Andrze / gdźie mistrzá miał Micháłá Psellá / od ktorego miał początki / y przyczynił sobie vmiejętnośći obchodząc klasztory. Ten Psellus wychwala Metáphrástá / y świętą á wesołą śmierć iego. Po czym poznáć możem ktorego wieku żył Metáphrástes. A iż żywoty Swiętych ktore wiek iego miáią / nie są od niego pisáne / ále od drugich przydáne. Ztąd też znáć / iż w Athenách w Grecyey iuż były náuki spustoszáły / á iż owi plotkámi sie báwią / ktorzy o Janie Papieżu niewieśćie piszą / iż w Atheniech ná wielkie sie náuki wyćwiczyłá / gdyż tám iuż czásow tych żadnych náuk nie było.

Psellus kiedy żył. Apud Surium 27. Nouemb. Metáphrastes kiedy żył. Atheny puste od náuk.

5. Nicetas in vita Ignatij & Anastas. Bibliot: in præfat: ad Synod: octa.

Phocius widząc iż przy Ignáciuśie złożonym y wygnánym Pátryársze / wiele Biskupow y ludu stało: zgromádźił swoie ná fałszywy Synod / y ná

Ignácius wyklęty.

nim Ignáciuſá nieſłuchánego potępił y wyklał/ ſam nań żáłuiąc y ſam go ſądząc. Ná co iż wiele Biſkupow nie zezwaláło: te ktorzy zezwaláli/ zá wielkie przyiaćiele miał/ á ine do więzienia dawał/ y nędzą ich rozmáitą morzył. O co gdy więtßé ludu ßemránie rosło: iną ráde zły vmyſł iego nálazł. Wypráwił posły ſwoie do Papieżá/ y prośił/ áby y Ceſarz tákże ſwoie do niego wypráwił: proßąc áby ſwoie posły de latere do Cárogrodu posłał/ ktorzy by niektore niepokoie kośćielne vſkromili/ á zwłaßczá ná obrázoborce/ ktorych tám ießcze mienili być wiele/klątwę wydáli. A to obłudnie czynił/ dla tego/áby w Cárogrodźie posłowie Papieſcy/potępienie Ignáciuſá/ y wſtąpienie Phociußá ná one ſtolice pochwalili.

Nicol: Pap: epi: 4. & ep: 1. Encyclica.

Phociußá chytrość y fałßé.

6\. R śmiał Phocius/ iáko dokłáda Nicetás/one fałßé do Papieżá Mikołáiá piſáć: iż Ignácius dla ſtárośći pátryárchoſtwo złożył/ y do iednego klaßtoru ná żywot ſpokoyny poßedł/ y tám ze czćią y przyiáźnią Ceſárzá przemießkiwa. Wiedźiał Phocius/ iż iego postępki y Synod/ wagi żadney mieć bez przyzwolenia Biſkupá Rzymſkiego nie mogł. R dla tego y wyznánie wiáry Kátholickiey posyła/ y z roſkazánia Ceſárſkiego nie powoli ná on vrząd wſádzonym ſię mieni/ áby potwierdzenie ſwoie ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie y ſpołeczność kośćielną z Papieżem wytárgował. Ale go myśli iego oßukáły. Bo Papież vczynić tego nie gdy niechćiał. Piße Anáſtázyus/ iáko drogie vpominki ná ten czás Ceſarz Michał Papieżowi posłał/ we złoćie y kámieniách drogich y zaponách. etc.

Phocius do Papieżá ſię vćieka.

Rok Páńſki 860. Mikołáiá 3.

Ludowiká II. 5. Michałá III. 19.

Posłowie Papieſcy do Cárogrodu.

Rodoaldus, Zacharias.

1\. NA one prośbę Ceſárſką y Phociußá ſkłonił ſię Papież Mikołay/ y wypráwił posły ſwoie do Cárogrodu/ Rodoáldá Portueńſkiego y Zácháryaßá Anágnińſkiego Biſkupy: áby w ſpráwę Phociußá y Ignácego weyźrzeli/ y o wßytkim ſię wypytáli/ á nic nie ſtánowiąc/ áni żadnego wyroku czyniąc/ wßytko do Papieżá wypiſáli. Dał Papież liſt do Phociußá/ w ktorym gáni iego postępek/ iż z láikow/ á nie po ſtopniách kápłáńſkich ná Biſkupſtwo Cárogrodzkie wſtąpił/ iż to przećiw práwu y Concilium vczynił. Roſkazał też posłom ſwoim/ áby z Phociußem vczeſtnictwá nie mieli/ iedno iáko z láikiem. á z ſtrony obrázoborcow/ áby ie potępiáli y wyklináli. Piſał też y do Ceſárzá Mikołay/ y gáni to iż Ignácius bez iego wiádomośći zrzucony ieſt z ſtolice ſwoiey/ á niewinny człowiek záraz od świátá wźięty/ ná nie wſádzony. Vpomina ſię też v niego ſtárego práwá ſwego/ ktorym dawał namieſtniká ſwego do Theſſálonikí/ áby dogladał niektorych kośćiołow y Biſkupſtw/ oſobliwie ſtolicy Rzymſkiey poruczonych/ iáko w Epirze/ w Illiryku/ w Mácedoniey/ Theſſálichaiey/ Dáciey/ Dárdániey. Vpomina ſię y imion od Ceſárzow pobránych ſtolicy Rzymſkiey/ w Kálábriey y Sycíliey. etc.

Nicol: ad Phocium epiſt: 1. Tom: 3. ep: R. P.

Epiſt: 2. Tom: 3. editio: Rom.

Theſſáloniká pod Papieżem y ine kráie.

2\. Posłowie oni Papieſcy gdy do Cárogrodu przyiácháli/ źle ſą przyięći/ y wolność do mowienia dána im nie byłá. á to dla tego/ iż Phocius zrozumiał/ iż ſię Papieżowi zrzucenie Ignáciuſá/ y wſádzenie iego nie podobáło/ á iż ſpołecznośći z nim iáko z Pátryárchą posłowie Papieſcy mieć niechćieli. W ten czás Bárdá y Phocius wßytkim páńſtwem rządźili/ á Ceſarz Michał ſámemi ſię błazeńſtwy z woźnicámi/ á roſkoßámi báwił/ á nic o R. P. nie obmyślał: by wßytká byłá vpáść miáłá/ nicby ſię był tym nie wzrußył. Ci dwá y krewni Ceſárzowi będąc (bo Bárdá był wuiem Ceſárſkim/ á Phocius brátá miał Sergiußá/ ktory Irenę śioſtrę Ceſárſką zá żonę wźiął) byli mocni/ á nikt ſię im ſprzećiwić nie mogł. Z tákiemi beſtyámi/ walczyć było Papieżowi/ ieſli kośćioł vſpokoić chćiał/ potrzebá. Nie przeląkł ſię mężny kápłan

Phociußá zá Pátryárchę nie zná.

14\.

Nicol: epiſt: 6.

Phocius z Bárdą Ceſárzá rządźili.

Acta 8. Synod.

kápłan/ále wypełniał vrząd powinności swey/iáko się niżey pokaże.

3.
Zgodá krolow we Fránciey.
In script: cod.

Krolowie oni Fránciey Károlus y Ludowik bráćia rodzeni/ y synowcowie ich/Lotárius/Ludowikus y Károlus/tego roku ziácháli się do Confluentum, y pokoy miedzy sobą/y wieczną przyiaźń postánowili y poprzyśięgli/ wszytkie sobie krzywdy odpuszczáiąc y onych zápomináiąc. y ná rozboyniki one y łupieżce zmowili się / y ná ine dobre rządy kośćiołom Bożym pożyteczne y wszytkim poddánym. Tám práwo ono potwierdźili: áby wyklęte od Biskupow o grzechy y złośći karáli/y exekucyą nád nimi czynili. Vpomináiąc iednák Biskupow/áby nikogoż nie wyklinali/áżby go pierwey vpomnieli/ y náuczyli/ y do pokuty przywiedli. A ieśliby niechćiał: áby dopiero klątwy y exekuciey krolewskiey mocy ná nie vżywáli. Bo wiele było Biskupow/ ktorzy do klątwy skłonnieyszemi się/ á niżli do napráwy grzesznego stáwili. y ine tám ku pokoiowi pożyteczne práwá nápisáli/y poddánym ie swoim rozgłászáć kazáli. Tám roskázuią áby kośćioły y klasztory/iáko zdawná ich przodkowie czynili/wielki pokoy miáły/y przy swoich się fundácyách zostawáły.

Ná wyklęte práwo świeckie y exekucya.

Klątwy złe vżywánie.

4.
Papież oycem krolow.

Tego przymierza nie dotrzymał Károlus. y o náiáchániu ná cudze páństwá myślił. Bo Ludowik y Lotárius pisáli do Papieżá Mikołáiá/nań się opowiedáiąc y żáluiąc: á prosząc áby sam wszytkich oycem będąc / pokoy obmyślał/iáko iego przodkowie czynili. áby tych ktorzy się powinnośćią y krwią zátrzymáć w przyiáźni nie mogą: karánie y vpominánie Apostolskie w miłośći y pokoiu zátrzymáło. Obiecuią się do niego nabożną ku Apostołom drogą przyiácháć/á onego też proszą/áby sam krolestwá ich náwiedźił.

Tyber rzeká w Rzymie tego roku wylániem wysokim wielkie szkody poczyniłá dwákroć/ y w mieśiącu Páźdźierniku y w mieśiącu Grudniu.

Rok Páński 861. Mikołáiá 4. Ludowiká II. 6. Micháłá III. 20.

1.
Synod rozboyny Phociusá.
Nicol: epist: 5.

Phocius ná podporę fałszow swoich / mocą Cesárzá Micháłá / przez onego Bárdá Synod ábo zborzysżcze rozboyne w Cárogrodźie zebrał. Ná ktorym iáko się chlubił Cesarz / y Mikołay Papież to wspomina/było ták wiele Biskupow/ iáko ná Niceńskim pierwszym/to iest 318. Lecz ten Synod Papież zowie rozboynym/ y nigdy go zá Synod mieć niechćiał. Bo ná nim iego posły niewolono/ áby ná potępienie Ignáciusá przyzwolili / y dla ich przytomnośći Vniuersalem y Oecumenicam Synodũ ten ziazd swoy zwáć chćieli / y ná nim drźczyli złośliwie Ignáciusá / y Phocius list Papieski ná tym Synodźie zfałszował.

In vita eius.
Ignácego vćierpienie.

Nicetás o Ignáciuśie pisze: Kazano go z wygnánia przyzwáć do Cárogrodu/y ná oney drodze ći co go prowádźili/ czynili mu krzywdy y szkody wiele/ y bić się go nie wstydźili. gdźie też od Scytow ktorzy byli ná ten czás od morzá Euxinum ábo czarnego/ wypádli / wielką szkodę y żáłość podiał. bo mu sług 22. zábili/y wszytko co miał pobráli. Gdy do Cárogrodu przyiáchał/wezwány iest ná on Synod / ná ktorym przećiw iemu postáwiono śiedmdźieśiąt y dwu fałszywych świádkow / ktorzy twierdźili: iż Ignácius nieporządnie / á zá náleganiem pánow świeckich ná onę stolicę postáwiony był. To był szczery fałsz świátu wszytkiemu iáwny. Powiáda Nicetás / iż y posłowie Papiescy Zácháriasz y Rodoáldus / ná ono iego potępienie przyzwolili. Y záraz támże ná Synodźie onym száty Pátryárchy ziete z niego / á podle nań włożone były/z onym wołániem: Niegodny/niegodny.

Swiádkowie fałszywi.

Papiescy posłowie pobłądźili, z przymuszenia.

2.
Nicol: ep: 6. ep: 9. ad Michaelem.

Co się posłow Papieskich dotycze: pisze o nich sam Papież / iż z niewoleni y srogiemi pogrożkámi przymuszeni byli. Sto dni żadnemu z nimi rozmowić nie dopuszczono: á ieśliby ná on Synod nie zezwolili / grozili im tákim wygná-

kim wygná-

kim wygnániem / gdźie dla głodu wßy swoie ieść mieli. y ták ácz z długim
przećiwieniem przyzwolić muśieli. R dla tego rozboystwem łotrowskim on
Synod Papieżzowie: y tego dokłádáiac/ iż sie Cesárzowi nie godźiło kápłá-
now sadźić iáko on vczynił / sam ná onym Synodźie rozboynym śiedząc / y
Nic: ep: 8. Biskupom roskázuiac. A co naysprośniey y nagrubiey / listy ktore od posłow
Listy Papieskie Phocius zfalßował. Papieskich pobráli/ pierwey ie pofałßowáli/ y co sie im podobáło wyrzucáli/
y wyskrobáli/ toż ie ná Synodźie czytáli: y tákiey sie sromotney rzeczy/ ktora
Papież Cesárzowi wymiáta/ dopußczáli. Te wßytkie złe ßtuki Phocius wy-
Epist: 9. práwiał/ ktory potepionego od śiebie y poniżonego świetego stárcá/ rozmái-
ćie meczył. Pisze Nicetás/ iż go bili/ y kámień v nog vwiazawßy ciagneli/ y
długo głodem morzyli/ chcąc ná nim wyćiagnać / podpisánie reki iego / iż
źle wßedł ná Pátryárchostwo. y ieden niezbożny / moca mu reke viał / y ná
pápierze krzyż nápisał/ y kárte one Phociußowi odesłał / ktory ná niey pisáć
Falße Phociußá. kazał: Ja Jgnácius wyznawam/ iżem nie wedle Kanonow wybrány iest/
y złem sie ná vrzedźie / iáko tyran/ spráwował.

3. Te kárte máiac Cesarz/ wolno z wieźienia wypuśćić Jgnáciußá kazał.
á Phocius przedsie w wieźieniu go mieć chćiał. Z ktorego on zá pomocą
Boża y Anyołá iego prowádzeniem vćiekł/ y tułał sie po rozmáitych wyspách
Trześienie ziemie pomogło Ignacemu. y láśách y gorách kryiac sie. Aż gdy trześienie źiemie przez dni 40. w Cáro-
grodźie było/ gdy one plage przyczytáli ludźie vkrzywdzeniu Jgnácego: Ce-
sarz mándaty rospisał: áby Jgnácius náleźiony był / á nic sie nie bał / do-
brym to słowem Cesárskim obiecuiac. y ták sie vkazał onemu Bárdzewi/ kto-
In vita Ignatij. ry sie nád nim vżaliwßy/ ná spokoyny go do iego klaßtorá żywot posłał. y zá-
tym trześienie źiemie vstáło. To Nicetás.

4. Jgnácius máiac gdźieś troche czásu/ nápisał áppellácya do Rzymskie-
Appellacya Ignáciußa do Papieża. go Papieżá/ iáko do nawyżßego sedźiego / w ktorey mu wßytko oznáymuie
co sie z nim dźiało / płáczliwa y smutna powieśćia. Oznáymuie y posłow
iego złe postepki/ ktoremi Phociußá potwierdźili/ á iego poniżyli. etc. y prośi
Prośbá do Papieża. ná końcu pismá onego / mowiac: Ty przeświety Pánie / pokaż mi wnetrz-
nośći miłośierdźia twego / á mow z Páwłem s. Kto chorzeie / á ia nie cho-
rzeie. Pomni ná przodki twoie/ Fábianá/ Juliußá/ Jnnocenciußá/ Leoná/
y ine: ktorzy meżnymi sie zá prawdą przećiw niespráwiedliwośći stáwili.
Powstań ná obrone moie/ ktorym ták wiele vćierpiał.

5. Ten list Jgnácego nie ták rychło doßedł Papieżá. y niewiedźiał co po-
słowie oni popletli / iż vczestnictwo z Phocißem wźieli y Jgnácego pote-
pili. Pisał też Cesarz do Papieżá przez posłá swego Leoná/ oznáymuiac co
sie dźiało ná Synodźie onym/ á prosząc o potwierdzenie Phociußá ná stolicy
List wymowny wielkiey á fałßu pełny Phociußa. Cárogrodzkiey. Pisał y Phocius ták wymowny y chytry list / iż mogł rzec
kto go nie znał/ iż Saul prorokuie/ wßytkie Pháryzeuße w mowie oney swo-
iey chytrey przewyżßył. Człowiek niezbożny / okrutny / zazdrośćiwy y krwá-
wy/ ták wiele w tym liśćie o spolney miłośći mowi/ iákoby iey pełen był/ kro-
ple iey w sobie nie máiac. Dźiekuie Papieżowi zá vpominánie / á prośi áby
im nie gárdźił. Wymawia sie łágodnie y pochlebuie / á posły one Papieskie
záleca/ ktore sam ośukał/ y do złego przymuśił. etc. Wymowá wielka á obłu-
dá wietßa. Prośi nákoniec áby nikogoż z Cárogrodu nie przyimował/ kto-
ryby od niego listu záleconego nie miał. Mieniac że tácy wßyscy są zbrodnio-
wie / ktorzy bez listu / w rzeczy dla modlitwy / do Rzymu iáda. A on vprze-
dzáiac powieśći y żáłoby tych Biskupow/ ktorzy z nim społeczności mieć nie
chćieli / á do Papieżá sie vćiekáli / pokrywáć złośći swoie myślił. Mieni iż
poniewolnie ná one dostoyność podnieśiony iest: á o złożonym niewinnym
y świetym Jgnáciuśie/ ni słowká.

6. Odpisał Papież Jgnácemu: iż nigdy ná to posłow swoich nie słał/ áni
Epist: 13.

ná to przyzwalał/ y nigdy nie przyzwoli: áby go z ſtolice iego ſkłádáli/ á Phociuſá ná niey potwierdzáli. Co Ceſárzowi y Phociuſowi odpiſał/ przyſzłego ſie roku powie.

Roku tego on ſzcześliwy y pobożny krol Hiſzpániey Gálleciey Alphonſus ábo Adephonſus/ názwány wielkim/ po oycu ſwym Ordoniuśie ná kroleſtwo wſtąpił. ktore od tego zaczął: Skárby ktore po oycu nálazł/ ná vbogie y kośćioły rozproſzył/ á kośćioł ś. Jákubá/ ktory był z ziemie/ to ieſt z cegły/ z kámieńmi kwádrátowemi z wielką ozdobą y ſłupámi budowáć począł. y wiele inych kośćiołow. y tákie fundámenty pánowániu ſwemu poſtáwiwſzy/ ſławnemi zwyćięſtwy nád Arábámi ábo Sáráceny ozdobiony był. *Alphonſus krol Hiſzpániey.* Roderic: Toletanus lib: 4. cap: 16. *Krolowánie pobożne.*

Rok Páńſki 862. Mikołáiá 5. Ludowiká II. 7. Michálá III. 21.

1\. Michał Ceſarz wſchodny/ bez vpámiętánia żadnego y popráwy iáko z młodośći począł/ ludźmi ſie ſproſnymi y błazeńſtwy ich báwiąc/ ná wſzeteczeńſtwie czás trácił. kochał ſie ieſzcze y w onym igrzyſku/ komedye ſobie czyniąc z kośćielnych cżći godnych ceremoniy. ſwego błazná Theophilá (ábo Gryllá onego) zá Pátryárchę máiąc/ kazał mu ná śmiech kápłany świećić/ Mſzą ſpráwowáć/ y inne kośćielne Sákrámenty. Czego y Pogánie nie czynią/ y z ſwoich ſie obrzadkow ktoremi Bogá czczą/ nie náśmiewáią. Nawiał ták: (á prawdę) Theophilus v mnie Pátryárchą/ v Bárdy Phocius/ á v Chrześćian Jgnácius. O te tákie nieznośne wſzeteczeńſtwá/ nigdy Phocius Ceſárzá nie vpominał áni karał. Bo naiemnik był á nie páſterz. *Nicetas in vita Ignatij. Michał Ceſarz błazeńſtwom ſłużył.* *Phocius Ceſárzá nie vpominał.*

2\. Nád ine złośći ſwe Phocius y te popełnił: Zmyślił y nápiſał liſt od Jgnáciuſá do Papieżá Mikołáiá/ w ktorym nowiny piſze y o ſobie y o Ceſárſkich złośćiách/ ktorego/ iáko on mowił/ Papież bráć niechćiał/ y tu záś do Cárogrodu odnieśiony ieſt. Drugi zmyślił do Phociuſá/ to ieſt do śiebie ſámego od Mikołáiá Papieżá/ w ktorym ſie z nim iedna/ y onego do pokoiu y vczeſtnictwá przyimuie. y vkázował Phocius tego człowieká ktory liſty one nośił á Ceſárzá/ liſt mu on falſzywy do Papieżá od Jgnácego przeczytawſzy/ prośił: áby Jgnácego/ ktory ták źle o Ceſárzu piſał/ ná gárdle karáć kazał. Ale Bárdá poſłá onego wypytawáiąc/ falſz nálazł/ iż nigdy Jgnácego on poſeł nie znał áni kogo z domownikow iego. y był od Bárdy karan/ á Phocius go wyprośić nie mogł. *Nowe zdrády w liſtách Phociuſowych.* *Nicetas vt ſupra.*

3\. W Cárogrodźie tego roku kośćioł ś. Zofiey zgorzał. Było y trześienie źiemie w dźień Wniebowſtąpienia Páńſkiego/ ſzkody wielkie poczyniło/ y ludźie hukiē ſrogim pod źiemią bárzo przeſtráſzyło. Ná ten czás Bázylius Biſkup Krety/ á potym Theſſáloniki/ ſzedł do Ceſárzá/ y prośił go áby onych błazeńſtw y naśmiewiſk z Boſkich y kośćielnych ceremoniy przeſtał/ mieniąc iż o to nas P. Bog tym trześieniem źiemie náwiedzą. A Ceſarz rozgniewány/ w gębę go bił/ y żeby mu wybił/ y vbiczowáć grzbiet iego kazał/ iż ledwie nie vmárł. A Phocius o to niedbał/ y owſzem z onymi błaznámi Ceſárſkimi bieśiad záżywał/ y ledwie im oney wzgárdy rzeczy Boſkich nie pomagał/ mowi Nicetás. Co Phociuſowi ná oſmym Concilium/ iáko niżey będźie/ wymawiáią/ y nań wołáią: Phocius Pátryárchá błaznow. Trzebieńcem będąc/ był niewieśćiuchem zmiekczáłym/ kochał ſie w błazeńſtwách y Ceſárzowi pochlebował. Záczął Grekom wſzytkim tákie od kośćielney iednośći odſzczepieńſtwo/ ktore ſie potym cále nápráwić y ſpoić nigdy nie mogło: ácz trochę niegdy vćichało/ ále ſie záś z wielką duſz ludzkich vtrátą y ſromotą Chrześćiáńſtwá wznawiáło/ y wſchodne kośćioły pogubiło. Czego ten Phocius *Bázylius Biſkup Ceſárzá vpominą.* *Pátryárchá błaznow.* *Odſzczepieńſtwo Grekow záczęte od Phociuſá.*

 pierwſzym

pierwßym był początkiem y przyczyną / iáko ſię potym pokaże. Przetoż zá
iego czáſu y kośćioł Zofiey zgorzał / y źiemiá ſię trzęſłá / ná znák tákiego nie-
ſzczęśćia / y ták długiego oderwánia kośćiołow wſchodnych Greckich od
iedności Kátholickiey.

4. Epiſt: 5. Epiſt: 2. ad Phocium. *Papież Phociuſza prawdą odpráwuie.*

Odpráwuiąc z Rzymu Papież Leoná Poſłá Ceſárſkiego / piſał przezeń
do Ceſárzá ná iego liſt odpiſuiąc. Tákże y do Phocyuſzá / ktoremu ná iego
wymowny liſt / proſte prawdy słowá kłádźie. iż źle ná biſkupſtwo Cárogrodz-
kie wſtąpił / y wymowki iego obrony nie máią: iż cudzą żonę wźiął iáko cu-
dzołożnik / zá żywotá męża iey; to ieſt Ignáciuſzá / z ktorym ſię nie ludzko y
okrutnie / y z temi ktorzy przy nim ſtali obſzedł. Wymawia mu / iáko poſłow
iego nie vczćił / y przez ſto dni pod ſtrażą ie máiąc / ſpráwić im tego ná co by-
li poſłáni / to ieſt ná wywiádowánie ſię ſpráwy Ignáciuſzá / nie dopuśćił / á

Epiſt: 4.

to co im poruczono nie było: mocą y pogrożkámi / y iedzenim wſzy ſwoich /
ná nich wyſtráſzył zć. Piſał y do Pátryárchow inych wſchodnych / y do wſzyt-
kich Kátholikow záraz: áby przy Ignáciuſie iáko prawdźiwym Pátryárſze
ſtali / á Phociuſzá zá wydźieráczá cudzey doſtoynośći mieli / y to wſzytkim o-
znaymiáli.

5. *Lotáriuſzá królá biedy, o roswody.* Acta Synodi Aquisg. manu script: missa à Brouerio Societatis IESV.

We Fráncyey niemáłe kłopoty y trudnośći vroſły / ktore Pa-
pieżowi naprzod y inym zwierzchnym duchownym y świeckim wielkie prá-
cę zádáły. Lotárius krol Fránkow / á ſynowiec Károluſá Káłwá pan mło-
dy / przy żenie ſwey właſney Theutperdze / zámiłował Vwáldrádę / z ktorą z
młodośći towárzyſtwo miał. A będąc śćiśniony ſumnieniem / vmyślił roz-
wieść ſię z właſną żoną / á tę wźiąć. Y nálazł ná nię przyczynę y świádki: iż
z właſnym brátem ſwoim Hukbertem kázirodztwo popełniłá / do ktorego ſię
y ſámá przyznáłá. á iż Vwáldrádá pierwſza żoną iego byłá / ktorą mu był oćiec
iego tegoż imieniá Lotárius / náznáczył y podał. po ktorego śmierći Hukber-
tus Acephalá śioſtrę mu ſwoię wtráćił / tę to Theutpergę / grożąc mu iż kro-
leſtwo ſtráći / ieśli tey zá żonę nie weźmie. y ná to młody krol przyzwolić mu-

Aquisgráńſki Synod pobładził.

śiał. Z táką trwogą ſumnienia teſkniąc Lotárius: zezwał do Aquiſgranu
Biſkupy / y prośił ich áby mu Theutpergę porzućić / á Vwáldrádę zá żonę
właſną wźiąć dopuśćili / y ná to go rozgrzeſzyli / dla onych przyczyn ktore
przekłádał. Biſkupi oni źle rzecz vważywſzy / ábo pánu ſię chcąc podobáć:

Cudzołoſtwo krolewſkie potwierdzone.

dozwolili onego małżeńſtwá wtorego. Nie nálazł ſię miedzy nimi Jan /
ktoryby ſię grzechowi onemu krolewſkiemu ſprzećiwił. Ná tym ſię ſądźili /
iż cudzołożnicę porzućić mogł / á inſzą wźiąć / źle Páná náſzego słowá vwa-
żáiąc. A ieden z onych Biſkupow Adwencius piſánie podał / iż tego był
dobrze świádom: iż oćiec Lotárius / ſynowi temu ſwemu Lotáryuſzowi
onę Vwáldrádę ręką ſwoią zá przyſzłą żonę gdy był młodźiuchny podał. Cze-
go ſię potym ten Biſkup wſtydźił / y pokutę od Papieżá miał / gdy inni oni
wſzyſcy wyklęći od tegoż Papieżá Mikołáiá byli. O tym wſzytkim co ſię ná
onym Synodźie dźiało / Lotárius krol Papieżowi dał znáć.

6. *Winy drugie ná Lotariuſza.*

A tym czáſem ine ſię nań winy otworzyły / o ktorych wiele wielkich lu-
dźi piſáło do Papieżá / żáluiąc ſię nań / iż do ſwego kroleſtwá y pod obronę
ſwoię przyimuie złe ludźie / o wiele łotroſtw przekonáne / nád práwo y nád
poſtánowienie / ktore z krolámi innymi powinnymi ſwemi vczynił / y prze-
ćiw liſtom Papieſkim / ktore o tym wydáne były. Do tego Boſo Komes prze-
zacny ſyn Máttefrydá Komeſá / iácháwſzy do Papieżá żáłował ſię ná Lo-
táriuſzá krolá: iż iego właſną żonę Egeltrudę w kroleſtwie ſwoim przecho-

Engeltrudá iáwna cudzołożnica.

wywa / ktora od niego vćiekſzy / y im pogárdźiwſzy / ná wſzytkim wſzeteczeń-
ſtwie y nieczyſtośći / iuż lat śiedm trwi. On iey wſzytko odpuśćić / y onę przy-
iąć obiecował / dla sławy domu ſwego: ále oná przyzwolić niechćiáłá / w ży-
ćiu ſię onym ſromotnym kocháiąc / á oney obronie krolá Lotáriuſzá dufáiąc.
O co ią potym Papież do Biſkupow piſząc / ieśliby ſię nie vpámiętáłá / wy-

kłać roſkazał. A ktemu Báldwinus ſláchčic poddány krolá Károluſá Kálwá/ własną śioſtrę krolá páná ſwego Judytę wdowę/ porwał ſobie zá żonę/ y z nią pod obronę tegoż Lotáriuſzá do iego kroleſtwá vćiekł. Co Károlá bárzo obráźiło/ iż od ſynowcá to ćierpiał. Ná vſpokoienie tedy y porownánie onych záſzćia/ roſkazał Papież áby w Gálliey ziazd był vczyniony/ ná ktorymby oni trzey krolowie Károlus y Ludowikus bráćia rodzeni/ y Lotárius ſynowiec ich z ſwoiemi Biſkupámi zgodę y pokoy nápráwili/ y Lotáriuſzá vkaráli. Ziácháli ſię do wśi Sáblonáriey/ około dwu ſet przednich oſob/ y tám Ludowik z Károlem y Lotáriuſzem zgodę z Biſkupámi námowił. Obiecał Lotárius wſzytko vczynić/ coby ſpráwiedliwie oſadzono było. y ták ſłowy zbył Károlusá/ á ſam do Papieżá ápellował; proſząc go áby Synod w Gálliey złożył/ y nań poſły ſwoie wyſłał/ ná ktorymby rzecz iego (o ono zwłaſzczá małżeńſtwo) oſadzona byłá. Dobrey rzeczy ále nie dobrym ſercem/ iáko ſię pokaże/ prośił. Dufał Biſkupom Trewiereńſkiemu y Koleńſkiemu/ ktore był iuż ná ſwoię ſtronę przećiągnął. y ták ſię nic więcey ná onym ziezdźie nie ſpráwiło.

7. Śioſtrá krolewſka porwána do małżeńſtwá.

Lotárius do Papieżá appelluie.

Papież máiąc od Lotáriuſzá o Synod/ ná ktorymby z ſtrony małżeńſtwá ſądzony był/ proſbę: złożył Synod w Metis/ ná ktory ſwoie poſły wyſłał/ Rodoáldá Portueńſkiego/ y Janá Fikodeńſkiego/ biſkupy. Piſał przeznie liſty do onych krolow/ do Lotáriuſzá y do Károlá/ y do Ludowiká/ y do Biſkupow Gálliey y Germániey/ ktorzy ná onym Synodźie być mieli. Piſał y do ſámego Synodu gdyby ſię zebrał: vpomináiąc ich o záchowánie praw Bożych y kánonow kośćielnych/ á żeby vczyniwſzy wyrok/ do niego poſłáli o potwierdzenie ieſli ſłuſzny będźie. Náuczył też y przeſtrzegł poſły ſwoie/ áby pilnie w prawdę weyrzeli. Oznaymił iż nie raz Theutpergá do niego z płáczem piſáłá y ápellowáłá/ żáluiąc ſię ná mężá krolá Lotáriuſzá/ iż ią niezbożnie opuśćił/ y pod wielkiemi mękámi wyznáć iey każe grzech on káźirodztwá y cudzołoſtwá ná ſię/ od ktorego oná czyſtą ſię być twierdźi. y przeſtrzegá/ iż vczynić dla męki y záchowánia żywotá ſwego muśi/ y co iey roſkazá mowić/ y ná ſię ſkłámáć iákoby grzechu tego winná byłá. W co áby dobrze weyźrzeli/ á dowiedźieli ſię/ ieſli oná druga Vwáldrádá krolowi z młodośći iáko żoná przy kápłanie y świádkách y z ślubámi iáko potrzebá/ oddána byłá. A żeby ſię krolá nie báli/ á onego gdy ſię to pokaże/ iż nieſłuſznie żonę właſną porzućił/ wyklęli. ẑc.

8. Synod w Metis o małżeńſtwo Lotáriuſzá.

Rodoáldus niepewny poſeł Papieſki.

Piſał też do Károluſá krolá zá onym Báldwinem/ y do żony iego krolowey Hermentrudy: iż do Rzymu ná pokutę przyſzedł/ y żáluie tego iż bez woley oycowſkiey onę ich corkę Judytę wźiął. proſząc zá nim o miłośierdźie/ áby go iáko ſyná márnotrawcę do łáſki przyieli. ẑc.

Rok Páńſki 863. Mikołáiá 6. Ludowiká II. 8. Michałá III. 22.

Mikołay Papież w Rzymie vczyniwſzy Synod/ w kośćiele Konſtántinianá/ ſądźić kazał poſły one ſwoie do Cárogrodu wyſłáne/ Rodoáldá y Zácháriaſzá Biſkupy. Nie był przytomny Rodoáldus/ bo był do Gálliey wyſłány: ále Zácháriaſz biſkup przekonány ieſt rozmáitym piſmem/ zwłaſzczá Greckim: iż ná Phocyuſzowe podnieśienie/ y ná Ignácego potępienie zezwolił/ y czynił to czego mu zákazano/ y nie czynił tego co mu polecono. Do czego ſię ſam przyznał/ y karánie ná czći y wyklęćiu odnioſł. Ná tymże Synodźie Phocius iáko cudzey ſtolice naiezdnik/ y praw Boſkich y kośćielnych przeſtępnik y okrutnik wyklęty/ y od ſtanu kápłáńſkiego odſadzony/ y z ſtolice Cárogrodzkiey zrzucony ieſt.

1. Athanaſius Bibliot.

Zácháriaſz poſeł Papieſki ſkarany.

Phocius wyklęty w Rzymie.

cony ieſt. Wyklęto z nim wßytki pomocniki iego/áby ciáłá Páńſkiego nie vżywáli/áż przy śmierci. Támże ná onego Grzegorzá Syrákuſkiego/ktory Phociußá poświecił/klatwá wznowiona ieſt. Támże Ignáciußowi iego Biſkupſtwo Cárogrodzkie przyſądzone ieſt/y wyklęći ſą wßyſcy ktorzyby mu ſie ſprzećiwili. Támże kácerſtwo obrázoborſkie znowu potępione było.

Grzegorz Syrákuſki wyklęty.

2. Gdy Michał Ceſarz z liſtu Papieſkiego przez iego poſłá Leoná przeſłánego zrozumiał/iż ná złożenie Ignácego y podnieśienie Phociußá nie przyzwolił: drugi raz do Papieżá przez Micháłá poſłá ſwego piſał z przymowką y krzywdą: vpomináiąc pilnie áby zdánie ſwoie odmienił. ále nic nie ſpráwił. Bo mu Papież odpiſał/krzywdy ſwoie opußczáiąc/áby ſie nieſłußnych y nieſpráwiedliwych rzeczy nie domagał. á o Phociußowym złożeniu y wyklęciu gdy ſie duchowni/piße Anáſtáſius/dowiedźieli/wßyſcy go odbiegáli/tym ſie brzydząc/iż ſie nawyżßey ſtolicy vkáráć nie dał. O co ſie on gniewáiąc/wiele ich ná wygnánie wypchał/wielu więźieniem trapił/nikomu nie przepuśćił/iedno tym co z nim trzymáli. y mnichy prześládował/ſmießkánia ich ábo chálupki ná puſtyniách palił. Skupił ſwoie drugi raz iákoby ná Synod/y tám podpiſy fałßywe zmyślał/y ine dźiwy czynił/z gniewu y furiey ſwoiey głupiey.

Nicol: Pap: ep: 70.

Anaſtaſius Bibliot: in præfat: ad 8. Synod.

Phocius vćiſka Biſkupy y mnichy

3. W Gálliey ziácháli ſie Biſkupi do Metis/wedle roſkazánia Papieſkiego/ná ſąd o małżeńſtwo królá Lotáryußá/y tám zá powodem dwu pierwßych Arcybiſkupow/Theutgaudá Trewireńſkiego y Guntáryußá Kolońſkiego/nie czekáiąc Papieſkich poſłow/oſądźili zá właſną żonę królá Lotáriußá Vwáldrádę/á pierwßą Theutpergę iáko cudzołożnicę y káźirodkę ná pokutę potępili/y od niey wolnego królá vczynili. Przyiácháli potym poſłowie Papieſcy Rodoáldus y Jan Biſkupi/y ná on ſąd nieſpráwiedliwy/iáko piße Regino/pieniądzmi przedárowáni/zezwolili. Jednák rádźili krolowi Lotáriußowi/áby one dwu Arcybiſkupy/Kolońſkiego y Trewerſkiego do Papieżá poſłał/áby mu lepßą o ſądźie onym ſpráwę dáli. ktorzy gdy do Rzymu przyiácháli/á piſmem o wßytkim Papieżowi co ſie w Metis ná Synodźie dźiało/oznaymili: Papież zebrawßy w Rzymie Synod: tákie ná nim wyroki vczynił.

Biſkupi w Metis ná Synodzie pobłądzili.

Poſłowie Papieſcy przedárowáni.

Regino.

Pythæus in Chron: Franc.

4. Naprzod/Synod on w Metis czyniony potępił/y zá rozboyny miecz go kazał/áby ſie nigdy Synodem nie zwał/ále ráczey proſtibulum, ábo nieczyſtym domem. Potym onych dwu Arcybiſkupow/z ich piſmá dowody y wyznánia biorąc/iż nie tylo porządne małżeńſtwo krolewſkie z Theutpergą ſkáźili/y iną mu wźiąć żonę Vwáldrádę dozwolili: ále y klątwę Papieſką ná onę nierządnicę Engeltrudę żonę Boſoná wydáną/oſłábili: z kápłáńſtwá y doſtoynośći Biſkupiey zrzućił/ſądem Duchá ś. y mocą Piotrá ś. áby ſie nigdy w vrząd kápłáńſki nie wdawáli/áni ſie przywrocenia ſwego ná zádnym Synodźie nie ſpodźiewáli. A ná ine Biſkupy ktorzy w Metis byli/tákie karánie dał: ieſliby ſie z temi dwiemá nieſprzyśięgáli áni zmawiáli/á z ſtolicą ſię Piotrá ś. od ktorey doſtoieńſtwá wźięli zgadzáli/á pokuty ſámi przez ſię ábo poſły ſwoie proſili: wiedźieć máią/iż im odpußczenia nie zábronią. Ná onę też Engeltrudę nierządnicę/wznowił Papież klątwę/y ná wßytkie życzliwe y obrońce iey: ktora ieſliby ſię vpámiętáłá/á do mężá wroćiłá: zá przyięćiem pokuty/wolná od klątwy być mogłá. A ná poſły ſwoie Rodoáldá y Janá ſąd Papież odwlokł/ná przybyćie ich czekáiąc. Ale Rodoáldus wiedząc/iáko Zácháryaß towárzyß iego o Cárogrodzkie ſpráwy ſkarány był/czuiąc grzech ſwoy/iáko Kaim vćiekáiąc powłoczył ſię.

Synod w Metis potępiony.

Theutgaudus y Guntarius złożeni y wyklęći.

Rodoáldus vćiekał.

5. Oni dwá Arcybiſkupi po wyklęćiu y złożeniu ſwoim z Rzymu/z wielkim ſię iádem do Ludowiká Ceſárzá do Benewentu vdáli/y ták go ná Papieżá wzburzyli/iż ſam do Rzymu iáchał/y nieprzyſtoyne ſtanowi ſwemu z

Papieżem

Papieżem poswarki záczynał. Lecz nic spráwić nie mogł/ áni onych raz wyklętych porátowáć v człowieká przy prawdźie y spráwiedliwośći murem sie stáwiacego. Zwatpiwszy o swoim przywroceniu oni vporni biskupi Theutgaudus y Guntárius: vdáli sie do Grekow schismátykow do onego Phociuszá. y nápisáli list/ iákoby z Synodu od śiebie do Papieżá/ ktory Phociuszowi posłáli. Ten list práwie iest iádu dyabelskiego y złorzeczeństwá pełny/ w ktorym wiele potwarzy ná ś. Papieżá wkłádáia/ y zelżywe bárzo słowá y wzgárdy pełne mowia/ y iego sie vczestnictwá zárzekáia. etc. Jeszcze nigdy od żadnego heretyká áni Pogániná list sie ták złośliwy y niewstydliwy nie nálazł/ y sam go práwie czárt wymyslał.

Wyklęći Biskupi do Grekow się vdáli.

Pythæus in Chron.

List ná Papieżá od wyklętych.

Phocius gdy onego listu dostał/ ktoryby był drogo kupił/ nápisał list do Pátryárchy Alexándriyskiego/ o zebrániu Synodu wielkiego ná Papieżá Mikołáiá/ y ná Láciński kośćioł. Ten list nálazł sie w Rzymie ácz pogniły y skáżony/ w ktorym słowy zelżywemi y iádowitemi/ żáłuie sie y nárzeka ná záchodny kośćioł ábo Láćinniki: iż Bulgary národ Pogáński do Chrystusá nowo náwrocony/ złą y szkodliwą náuką zárázili. Bo im każą w Sobotę pośćić/ y ieden tydźień v wielkiego postu odieli/ w ktory im másło ieść y ser y mleko dopuśćili. Kápłanom żon zákázuią/ y chrzyzmowáć ábo bierzmowáć im nie dopuszczáią: mieniąc iż to sámych Biskupow zabáwá. á nákoniec bluźnią/ mowi ná Láćinniki/ Troycę ś. gdy náuczáią/ iż Duch ś. pochodźi y od Syná. 6.

Phocius ná Papieżá się zbiera.

Przymowki Phociuszá ná Láćinniki.

O pochodzenie Ducha S. y od Syná.

Dáie też znáć o onym liśćie od onych dwu Arcybiskupow posłánym/ y rozszerza słowy krzywdy y vćiski Biskupow zachodnych od Włoskich. y opowieda/ iż on list do inych Pátryárchow posłał/ ktorych wszytkich wzywa/ áby ná Concilium ábo sámi przez sie/ ábo przez posły swoie przyiácháli/ ná potępienie tych Láćińskich błedow/ y ná wybáwienie od fałszow ich nowych Chrześćian Bulgárow. Miánuie też w tym liśćie obrocenie do wiáry świętey Ruskich narodow/ z ktoremi Cesárze Cárogrodzcy woyny wiedli. Wspomina też w tym liśćie y Armeńskie błedy/ od ktorych odwiedźieni y náwroceni są iáko on mowi. Co zá błedy ich były/ tu sie z powieśći ś. Nikoná przypomni. 7.

O Bulgáry.

O Rusi.

O Ormiánach y ich błędach.

Naprzod ten iest nagrubszy błąd ich: iż trzymáią iákoby Troycá ś. ćierpiáłá/ iáko Aphrardocitæ heretycy błądzili. Nie mowią tego iáwnie vsty/ ále vczynkiem. Bo trzy krzyże czyniąc/ ná iednym ie drzewnie przybiiáią/ y to zowią Troycą ś. y do onego pienia/ Swięty/ święty/ swięty/ przydáią/ ktorys zá nas vkrzyżowány iest/ zmiłuy sie nád námi. Ták iáko Piotr Fullo heretyk bluźnił. Mniemáią też iż Duch ś. iest mnieyszy niżli Oćiec y Syn/ y przeto trzeći on krzyż mnieyszy czynią. Dwie też náturze w Chrystuśie w iedne mieszáią/ iáko Eutyches heretyk czynił. Chlebá przaśnego we Mszey vżywáią/ á wody do winá nie dáią. etc. Jne tám mnieysze zabobony ich wyliczáią sie od tego Nikoná pewne ábo niepewne. O przaśnym chlebie prożna ná nie przymowká. A żeby sie do Greckiego kośćiołá przyłączyć mieli/ prożno sie tym pochlubił Phocius. O czym będźie niżey. 8.

Vide in Bibliot: Margar: Tom: 3.

Biskupi oni ktorzy w Metis krolá Lotáriuszá rozgrzeszyli/ gdy sie wyklętemi od Papieżá obaczyli: pokutę czynili/ żáłuiąc zá grzech swoy/ y od Papieżá rozgrzeszeni są. Okrom onych dwu wodzow do złego Theutgaudá y Gunteriuszá. Acz Theutgaudus/ pokornie sie ná potym záchował/ ćierpiąc zá grzech swoy/ á w kośćielne sie służby nie wdáiąc/ miłośierdźia do Papieżá czekał. A Gunterius gárdząc kośćielną y Papieską klątwą/ Msze miewał/ y iákoby nie przewinił/ w vporze swoim y hárdośći trwał. A osobliwie rozgrzeszony iest on Adwencius Biskup/ zá ktorym sie y Károlus krol do Papieżá wstáwował. 9.

Theutgaudus prawdziwie pokutował.

Drudzy Biskupi w Gálliey pod krolem Károlusem Kálwem ábo łysym/ 10.

Biſkupi bácznieyſzy około Lotáriuſzowego małżeńſtwá. Nicol: Pap: ep: 38.

ziáchawſzy ſie ná Synod w Silwánáktie/ vſłyſzawſzy iż ná Synodzie w Metis królá Lotáriuſzá rozgrzeſzono/ y poſłowie Papieſcy ono złe małżeńſtwo pochwalili: rozumieiąc/ iż to z roſkazánia Papieſkiego vczynili/ gorzki y záłoſny liſt do Papieżá nápiſáli: proſząc áby on wyrok ſwoy odmienił/ á Concilium złożył. Lecz im Papież odpiſał/ iż odmiány nie potrzebá. y poſłał im liſt/ ktory był w tey mierze do poſłow ſwoich piſał/ iż nigdy Lotáryuſzowi dopuśćić onego cudzołoſtwá niechćiał. y vpomina ich/ áby to wſzędzie y ná kazániu rozſtawiáli/ y ludźiom opowiádáli.

Hinkmarus vczony ále iádowity. *Rhodáldus Sweſyońſki Biſkup.* Nicol: ep: 28. 29. *Y dobrzy vpádáią.*

11\. On Hinkmarus przezacny náuką y żywotem Arcybiſkup Remeńſki/ ná przeſzłym Synodźie Silwánákteńſkim/ ná Biſkupá Sweſyońſkiego Rotháldá oburzywſzy ſie y wzwaśniwſzy/ ine do tego námowiwſzy Biſkupy y królá Károlá: z Biſkupſtwá go złożył. A gdy áppellował do Papieżá/ áppelláciey mu nie dopuśćił/ y onego więźieniem zátrzymawał. A choć nie iedno roſkazánie miał od Papieżá Mikołáiá/ áby go wolno puśćił/ y do Rzymu ná ſpráwę poſłał: vczynić tego niechćiał/ y gdźie mogł Papieſkie liſty krył/ y długo ſie Papieżowi ſprzećiwił. Kto ſię nie zdumieie y nie przeleknie/ iáko bráterſka nienawiść y zazdrość/ ludźie choć święte y długo dobre/ ná ziemię porzuca: A ſtrapiony Papież/ máiąc ták wiele kłopotow/ y z Ceſárzem wſchodnym/ y Phociuſzem y z inemi Pátryárchámi/ y tu z krolem Lotáriuſzem/ y z Biſkupy/ iáko ſie wyżſzey wſpomniáło: iáko nie vſtał: y owſzem mocą ſwego principałá/ wſzytko pokorny iáko iego namieſtnik zwyćiężył/ iáko ſie pokaże niżey.

Cierpliwość Papieżá Mikołáiá.

12\. Vćiekł ſie ś. Papież do pewney obrony w trudnośćiách/ to ieſt do dobrych miłośiernych ná vbogie vczynkow/ o ktorych ś. Ambroży nápiſał: iż to ſą żołnierze kośćielni vbodzy/ ktorzy kośćiołá bronią. Spiſał wſzytkie ślepe/ chrome/ chore w Rzymie/ y máiąc ie ná ſwoim regeſtrze pilnie ie karmił. Drugim céchy dawał pod imieniem ſwoim/ áby wiedźiał wiele ich ná káżdy dźień ná obiedźie karmić miał/ żeby ſie wſzyſcy co ich w Rzymie/ raz w tydźień obeſzli: Jedni w Niedźielę/ drudzy w Poniedźiáłek. &c. To piſze Anáſtázyus ktory obecny ná to pátrzył.

Zołnierze kośćielni, vbodzy. Anaſtaſius Bibliot. *Cechy ná vbogie.*

Rok Páńſki 864. Mikołáiá 7. Ludowiká II. 9. Micháłá III. 23.

Rodoáldus omylny wyklęty. Nicol: epiſt: 7.

1\. Rodoáldus on Biſkup Portueńſki/ ktory ſie źle poſtáwił y zdrádliwie záchował przećiw Papieżowi/ y w Cárogrodźie y w Gálliey/ á krył ſie iáko w ſumnieniu ſwoim przekonány: tego roku po długim iego ſzukániu y pozywániu/ w niebytnośći/ gdy ſtánąć do ſądu ná Rzymſki Synod y ſpráwowáć ſie niechćiał/ złożony z Biſkupſtwá y wyklęty ieſt. Co wſzem Papież oznáymuie.

Nicol: epiſt: 27.

Gotuiąc ſie Papież ná wyklęćie królá Lotáriuſzá o ono cudzołoſtwo/ iż żonę właſną porzućiwſzy z iną mieſzkał: wzywał ná Synod do Rzymu Biſkupy Gálliey/ ktorzy wiedząc co być miáło: wymowili ſię/ á zwłaſzczá z námowy krolow ſwoich. Jednák wiedząc oni dwá krolowie Ludowik y Károlus/ iż y krom Biſkupow ich/ Papież Lotáriuſzá nie opuśći bez klątwy: ſzukáli ná to lekárſtwá/ y vpominájąc ſynowcá ſwego/ ná to go námowili/ áby do Rzymu ſam iáchał. ná co gdy przyzwolił: dáli o tym znáć Papieżowi. ále odpiſał im Papież: zákázuiąc áby do Rzymu nie przyieżdżał/ tákim iáki ieſt: bo tákich Rzym nie przyimuie. A ieſli chce przyiácháć: niech pierwey Theutpergę żonę właſną przyimie/ á onę przyśięgą ſwoią vbeſpieczy. A ieſli co ná nię ma/ niech ſie oną przyśięgą oczyśći: toż dopiero pokutá od ſtolice Apoſtolſkiey wedle baczenia dána mu będźie.

Lotáriuſzá Papież mieć w Rzymie niechce.

Onego

O onego Rhotáldá Swesyońskiego Biskupá więźniá z Biskupstwá zło- 2.
żonego / nie przestał sie Papież stáráć: y pisał do Biskupow ktorzy go osą-
dźili / ieśliby go zá dni 30. po wźięciu listow wolnego nie puśćili / y do Rzy-
mu nie posłáli: áby Mszey mieć nie mogli / ážby to wypełnili. O czym do sá- Epist: 29.
mego też Rhotáldá piše / dáiąc mu znáć o tym / á vpomináiąc / ieśli dobre su-
mnienie ma / á rzeczy swey dufa / niech sie nie boi / wyzwoli go P. Bog / ále
ieśli co godnego onego karánia przewinił / niechby ćierpiał. Biskupi oni pu- *Hinkmarow v-*
śćili wolno Rhodáldá y posłáli do Rzymu: Ale w drodze go zás Hinkma- *por.*
rus záhámowáł / ácz iuž był Papiežowi / iáko y krol Károlus obiecał / wol-
nym go puśćić y do Rzymu posłáć. Obá sie rozmyślili. y nápisał Károlus
krol do Papiežá / prosząc áby Rhodáldá z obrony swey wypuśćił. Nápisáłá
y žoná iego krolowa Hermentrudis / áby w tym mężowi iey dogodźił / gro-
żąc tym / iž ieśli to vczyni / przywileie kośćiołá Rzymskiego pomnożone á nie
vszkodzone będą. Ná co iey wielkim sercem onemi słowy odpisał: Nie go- Nicol: epist: 36.
dźi sie vkrzywdzonego y do sądu wyžszego áppelluiącego / nie wysłucháć. *O Rhodaldá zá-*
Wy tego poddánym swoim nie czyńćie / ábyśćie ich słucháć nie mieli gdy do *stáwia sie Papież.*
was wrzeszczą: á mnie iáko do tego námawiaćie / ábych głosu krwie brátá 3.
mego nie słuchał? A iákož nas P. Bog wysłucha? A co pišećie ieśli vsłucha-
my syná nászego / iž pomnoženie á nie vszkodzenie przywileie kośćiołá Rzym-
skiego mieć będą: My zápewne wierzym: iž przywileie kośćiołá Rzym- *Meżne słowá o*
skiego vszkodzone być nie mogą / áni sie to wykorzenić može co wszczepił oćiec *kośćielne prawá.*
niebieski / y fundámenty ktore budownik dobry záłožył / žadną nawálnośćią
wzruszone być nie mogą. Lecz / namilsza corko / ći sie niechay swego niebe-
spieczeństwá boią / ktorzy ich z swego leniśtwá vmnieyszáć iákokolwiek do-
puszczáią / ábo ie sámi hárdośćią swoią zburzyć chcą.] Náuká Biskupom /
iáko sie krolom przy spráwiedliwośći stáwić máią.

Dał też list Papież do Hinkmará / w ktorym mu iego niepostuszeństwo 4.
y vpor wyrzuca ná oczy / iž go potrzykroć nie posłuchał / á im wzgárdźił / y Epist: 37.
Rhotáldá do Rzymu nie puśćił / y iuž w drodze będącego pohámował. y
roskázuie mu nákoniec / áby go nieodwłocznie ná dźień pierwszy Máiá w Rzy-
mie postáwił / á swoie z nim posły wypráwił / ktorzyby nań žálowáli / y winy
iego przekłádáli.] Już muśiał Hinkmarus boiąc sie dopiero Papiežá / one-
go Rhodáldá do Rzymu puśćić: ále nikogož z nim swego ná iego obwinie-
nie nie posłał. Mieszkał Rhodáldus dźiewięć mieśięcy w Rzymie / á niko-
goż sie y od onych Biskupow ktorzy go złožyli z Biskupstwá / ktoryby nań po-
pierał / nie doczekał. Tedy Papież iáwnie go w wigilią Národzenia Boże- Anastasius.
go / iáko niewinnego osądźił / y w Biskupie go száty obłokszy / ná iego pierwszą *Rhodaldus przy-*
dostoyność przywroćił. *wrocony.*

Rok Páński 865. Mikołáiá 8. Ludowiká II. 10. Micháłá III. 24.

NApież wypráwił Arseniuszá Biskupá postem wielkim do Gálliey 1.
dla onego grzechu iáwnego Lotáriuszá krolá / y dla postánowie- *Arsenius poseł*
nia pokoiu miedzy krolmi sobie powinnymi źiemie oney. Przy *Papieski.*
nim wypráwił onego Rhotáldá ná Biskupstwo Swesyońskie / z
ktorego był od Biskupow złožony / y pisał do wszytkich Bisku-
pow Gálliey / áby nápotym ták Biskupy sądźili / iákoby im áppellácya do
Rzymu broniona nie byłá. A krolá Károlá przez list tákže vpomina / áby
Rhodáldowi do iego Biskupstwá przeszkody nie czynił.

Pisał też do Biskupow pod krolem Károlusem / gániąc ich leniśtwo y 2.
niedbálstwo w vrzędźie duchownym / iž krolá Lotáriuszá o cudzołostwo y Ex Codice Tre-
uiren.

porzu-

Biskupi vrząd krolow się bać nie ma.

porzucenie własney żony nie vpominali/ áni iezykiem swoim leczyli: prosząc/ áby mężnymi y czuynymi pásterzmi byli/ á wilká odpędzáli/ y miecz nád nimi wiszący opowiádáli/ áby tego ktore° ná śmierć prowádzą/ od śmierci wybáwiáli. etc. y záleca im swe° posłá. Ten Arsenius szczęśliwie swoie poselstwo/ y z wielką czcią kościołá ś. y stolice Apostolskiey odpráwował. krolowie dwá Károlus y Ludowikus przeciw iemu wyieżdżáli w Fránkfordzie y Kolnie/ y ze czcią y pokorą przyimowáli/ iáko sámego Papieżá. A gdy zezwał Biskupy/ á tám z nimi był Lotárius krol: powiedział mu iáwnie: obieray co chcesz (iáko Regino pisze) ábo się z własną żoną poiednay/ á Vwáldráde cudzołożnice porzuć: ábo cie duchownym mieczem klątwy y przeklectwá/ y te ktorzyćby w grzechu tym przyiaźń swoie pokázowáli/ vderzę. y ták krol on ściśniony: musiał Theutperge żonę swoię własną przyiąć/ y z nią się poiednáć/ y przysięgę czynić z dwiemánasty pánow swoich/ iáko dokłáda Pytheus/ iż ią nápotym ták iáko słuszno iest/ chowáć będzie. A oney Vwáldrádzie do Rzymu iácháć kazał/ áby się tám spráwowáłá.

Regino.

Lotárius vpamiętał się klątwy się boiąc.

Pythæus in Annalib: Franc.

Arsenius.

3. *Engeltrudá ná pokutę.*

One też Engeltrudę sprośnicę będąc w Wormáciey do tego przywiodł/ iż przysięgłá do Rzymu ná przyięcie pokuty iść. Czego gdy nie wypełniłá/ á z Almániey do Fránciey się wroćiłá: dał ná nię do wszytkich Biskup klątwę.

Stárał się też Arsenius z poruczenia Papieskiego: áby miedzy onymi krolmi Gálliey mocną zgodę postánowił/ y vczynioną potwierdził/ iákoż się ták sstáło. A Papież swemi listámi y vpominániem bárzo ie w spolney miłości zátrzymawał.

4. *List szpetny do Papieżá.*

Idziem do wschodnych kráiow. Michał Cesarz/ przez Micháłá Protospátarzá nápisał list do Mikołáiá Papieżá/ łáiánia y bluźnienia pełny: zá krzywdę sobie máiąc/ iż onego Ignácego niewinnego ná Cárogrodzkie Biskupstwo wyrokiem swoim przywrocił/ á Phociuszá wtrácone° złożył. Listu tego nie mász/ bo iáwnie ná Synodzie spalony był/ ktory iż Phocius sam pisał/ (gdyż Cesarz zábáwiony błaznámi y woźnicámi/ y piáństwem/ y roskoszámi/ zdobyćby się ná tákie łáiánia nie mogł) domyślić się możem/ iáki z onego iezyká wężowy iad wychodził/ iákie złorzeczeństwá vstá one gniewu pełne wypuszczáły. Co też iuż był w onym liście do Alexándriyskiego Pátryárchy pokazał. Chorzał w ten czás ś. Papież Mikołay/ gdy ten list przyniesiono: á czekáiąc áby trochę do lepszego zdrowia przyszedł: on Michał ktory list przyniosł/ wytrwáć niechciał/ ále do Ostiey záiáchawszy wiátrow tám czekał. y musiał Papież w chorobie oney odpisowáć. Nie wdáie się w onym pisániu w swary/ áni złem zá złe/ y złorzeczenia zá złorzeczenie oddáie/ y swoie własne krzywdy y bluźnienia opuszcza/ y onemi gárdzi: tylo ná to/ czym się kościoł ś. Rzymski obwiniał y potwarzał/ odpowiáda. Dáie mu tytuł Cesárzowi przystoyny y chwały pełny: choć o iego sprośnym żywocie wiedział. Pisał Cesarz: iż przodkowie/ práwi/ moi/ nigdy Papieżom nie pisáli/ iedno roskázuiemy y tego chcemy. Ná to mowi: iż się ináczey náyduie. gdyż wszyscy pobożni pánowie/ nigdy tego słowá do Papieżow nie vżywáli. Przygániá Łáćińskiemu iezykowi/ zowiąc go dźikim y Tátárskim: A on odpowiáda: Tobie iest dźikim/ bo go nie rozumiesz/ y śmieszną rzecz czynisz: Rzymskim się Cesárzem zowiesz/ á Rzymskiego iezyká nie vmiesz. Nie wiesz iáko y v Grekow vczczony iest: iż ná Mszy Epistołę y Ewángelią pierwey Łáćińskim iezykiem/ potym Greckim czytáią.

Odpis Papieski w chorobie.

Nicol: Pap: ep: 8.

Słowo roskázuiemy.

Iezyk Łáćiński vczczony v Grekow.

5. A iż przywileiom kościołá Rzymskiego vwłoczył: ná to mu odpowiáda: iż to co sam CHRISTVS vmocnił/ on osłábiáć y tárgáć nie może. sam się ráczey niechay boi/ áby się náń nie obrocił.] to iest/ áby ich mocą wyklęty nie był y Cesárstwá nie strácił. Wydáwáć też sobie niektore osoby y mnichy z Greciey y z Cárogrodu/ á osobliwie Theognostá kazał: Ná to mu powie-

da: iż tego nie vczynie á Iudaszem nie bedzie: ábych ie ná męki do was y ná śmierć wydáwáć miał. Oni o was złego nic nie mowią. á o Phociusie to mowią co wszytek świát y kośćioł wie. Przegrażał sie też Cesarz / iż do Rzymu przyiáchać y Rzym obálić miał. Ná to mu Papież odpisuie: iż sie tych przegrożek nie boi. Niech pomni co sie Sennácheribowi sstáło. Niech pierwey Pogány y Sáráceny / ktorzy mu páństwá co dźień vymuią / y o mury sie Cárogrodzkie ociéráią / zwoiuie: á Chrześćiány iednego Bogá sługi niech w obronie ma / iáko winien. A ták go odpráwuiac / ná to przyzwala: áby znowu spráwá Ignácego y Phocyuszá w Rzymie wznowiona y sądzona byłá. Iesli sámi przyiácháć nie mogą / niech spráwce swoie poślą / áby sie y drugi raz iáwnie pokazáło / kto winien / y przy kim prawdá zostáie. Nákoniec list ten záwárwszy / klatwę y ánáthemę ná tego kłádźie / ktoryby on list źle y fałszywie ná Grecki iezyk przekłádał / ábo co vymował y przydawał. Bo był iuż doznał / iáko Grekowie listy iego fałszowáli. Vpomina go też y prośi: áby ten ták sprosny list / ktory nápisał / bluźnierstwá y złorzeczeństwá pełny / iáwnie y przed wszytkiemi spalić roskazał. Czego iesli nie vczyni / iáko to y w drugim liśćie roku przyszłego oznáymuie: Ja / prawi / zezwawszy duchowne wszytki y świeckie / ten list wasz spalę / niechcac áby sie nim kto gorszył / á krzywdá sie Boża y s. Piotrá zámilczálá.] Poty ten list.

Theognostá wydawać Papież niechce.

6. Grekowie źle przekłádáli listy Łáćińskie.

Epist: 9. Spalenie listu szpetnego.

Tego roku dzwonow v Grekow vżywáć poczeto / gdy Vrsus kśiążę Wenecki dzwony do tego Cesárzá Michálá / proszony / posłał.

7. Veneta Histor. Dzwony v Grekow.

Ansgárius Biskup Bremeński / Apostoł Dánow / Slawow / y Sweonow / v ktorych wiárę ś. szczepił / tego roku ná lepszy sie żywot przeniosł. Był ná Biskupstwie lat 34.

Ansgarius Apostol Danow y Slawow y Sweonow.

Rok P. 866. Mikołáiá 9. Ludowiká II. 11. Michálá III. 25.

GDy Cesarz Michał Papieżem ś. Mikołáiem y stolicą Piotrá ś. ták pogardzał / y odszczepieństwo od kośćiołá ś. z onym Phocinszem záczynał: wzbudźił P. Bog krolá tegoż imienia Michálá / ktory Papieżá y stolice Piotrá ś. vczćił / wielkie y zacne posły do Rzymu wypráwuiac / á o prawdy Ewángeliey y náuki zbáwienney do krolestwá swego wnieśienie / prosząc. Był iuż ten Michał / iáko sie wyższey powiedźiáło / od Cárogrodzkiego duchownego ochrzczony: ále w nocy y w boiáźni / y z niewielá ludźi swoich / ktorzy y Biskupá ieszcze nie mieli / á máło nie wszyscy sie sprzećiwiáli / wiáry Chrześćiáńskiey niechcac przyiąć / iż o to woynę z nimi wieść muśiał / y przednieysze niektore wygubił. A gdy po Greckich kápłanách zmieszánych z Ormiány poznał Michał / iż nie iednáką náukę przynośili / y dwudzy kápłanmi nie bedac / kápłany sie czynili y ludźie chrzćili: á iż nieiákie fałszywe cudá około Chryzmá vkázowáli: odrážił sie od nich on krol Michał / y poselstwo ono do Papieżá wypráwił: prosząc áby mu náuczyćiele z prawdźiwą Chrystusową náuką posłał / ktorzyby lud iego ieszcze Pogáński P. Bogu pozyskáli / y drogę im do zbáwienia podáli. Był Papież bárzo z tego poselstwá vweselony / y chwaląc P. Bogá ktory kośćioł swoy w ćiężkośćiách y kłopotách rozmnaża: wysłał z nimi biskupy Páwłá Pipálońskiego y Formosá Portueńskiego / wszytkiemi ie przestrogámi ná táką żniwo Boże y potrzebámi kośćielnemi opátrzywszy. Wypráwił też záraz z nimi ine posły do Cárogrodu źiemią przez ich páństwá / rozumieiac iż bespieczniey przebyć mogli niżli morzem / Donatá Biskupá Ostieńskiego y Leoná kápłaná / y Máryná dyákoná / chcac sie ieszcze pokusić o onego zuchwálego y złego Cesárzá / choć go onym listem ták sromotnie był zelżył / żeby

1. Bulgarski krol posły do Rzymu śle.

Od Grekow odrázil sie Michał. Nicol: ad Consult: Bulgar: cap: 14. & 94. & 106.

Anastasius.

2. Biskupy y kápłany posyła Papież do Bulgarow. Posłowie do Cárogrodu przez Bulgária.

 sie do

ſie do drogi zbáwienney przywieść/ á onego odßczepieńſtwá Phocinßowego
odſtąpić chćiał. á żeby mu oznaymili/ iákie wyroki w Rzymie z ſtrony koś-
ćiołá Cárogrodzkiego vczynione ſą.

3\. Nápiſał też liſt do Bulgarow Papież: w ktorym im ná ſto y ßeść pytá-
nia ich náuki dáie. y ná onę im też proſbę/ ktorą o ſwego Pátryárchę proſi-
li/ odpowieda/ iż tego nie czás/ pierwey Biſkupy mieć máią/ á potym ieſli nie
Pátryárchę/ tedy Arcybiſkupá mieć mogą. Náuczył ich też áby ná chorą-
gwiách nie końſki ogon iáko pierwey/ ále krzyż ś. mieli/ y ná woynie go vży-
wáli. Ná ktorą gdy idą: áby czárow żadnych nie czynili: ále gotuiąc ſie w
kośćiele ſię P. Bogu modlili/ Mßey ś. ſłucháli/ tym co ie gniewáią odpußczá-
li/ ofiáry czynili/ ſpowiedáli ſię ſwoich grzechow/ y niewolnikom wolność
y vbogim iáłmużny dawáli.

Náuka Bulgarom ná piſmie. Ad Conſulta: Bulgar. *Ná chorągwiách woiennych krzyż.*

Posłom ktore do Cárogrodu Papież poſyłał/ dał liſt do Ceſárzá/ w kto-
4\. rym go vpomina/ áby kośćiołá Cárogrodzkiego nie pſował/ y duß ludzkich
ták wiele nie tráćił/ á ſądu ſię Bozkiego bał. Zaklina go też ná Bogá w
Troycy iedynego ſrogiemi słowy: áby ſię ták z iego posły iáko pierwey nie ob-
chodził: áby im żadney krzywdy y zelżywośći áni obrázy nie czynił/ á wolno
im do domu wroćić ſię dopuśćił. Nákoniec mu mowi: Pátrz ná ſąd Boży/
bo iutro vmrzeß. Co duchem prorockim rzekł/ bo go tego roku zábito. Piſał
y do Phociußá liſt łáſkáwy/ vpomináiąc go do pokory/ y do onego Ignácy-
uſá/ zápaláiąc go do ćierpliwośći/ y ćießąc go w nędzy iego/ y oznáymuiąc co
w Rzymie w rzeczy iego oſądził. Dał liſt y do wßytkich Biſkupow ſtolicy
Cárogrodzkiey podległych/ áby wiedźieli/ iż posły ſwoie do Ceſárzá wyprá-
wił/ y dla vſpokoienia kośćiołom/ y dla tego áby Ceſarz liſt ſromotnie ná-
piſány ſpalił. Piſał też y do Theodory mátki Ceſárſkiey/ do oney świętey pá-
5\. niey/ dobrze kośćiołowi záſłużoney/ á do klaßtoru wrzuconey: wſpomináiąc
ßcześliwe ſpráwy iey y święte prace iey zá mężá heretyká obrázoborce/ z ſtro-
ny kośćielney náuki y iednośći. y ćießy ią á proſi/ áby mu o ſobie y corkách
ſwoich dálá znáć/ co ſię z nimi dźieie.] Nie długo potym vmárłá/ y od Gre-
kow miedzy święte policzona ieſt/ y wſpomináią ią iedennaſtego dniá Lu-
tego temi słowy: Błogosłáwiona Theodorá Ceſárzowa/ żoná Theophilá
obrázoborce Kátholiczká. Mąż iey Methodiußá o obrázy wygnał/ á Janá
ktory obrázy palił/ poſtáwił/ ktorym ſię oná w nocy kłániáłá/ proßąc P. Bogá/
áby nád práwowiernemi ſię zmiłował. Po śmierći mężá ſwe°/ Michálá ſyná
młodego dobrey wiáry náuczyłá. y Methodiußá ná Cárogrodzką ſtolicę przy-
wroćiłá/ y o Synod ſię wielki poſtáráłá/ z ktorego obrázy ſą przywrocone.
Potym zrzucona z Ceſárſtwá w klaßtorze z corkámi w Bogu odpoczęłá.

Słowá Papieſkie do Ceſárzá. *Liſt Papieſki do Phociußá.* *Theodorá Ceſárzowa ießcze byłá żywá.* *Theodorá miedzy święte policzoná.*

6\. We Włoßech Ludowik Ceſarz/ przyzwawßy Fránkow ná pomoc/ y Lu-
dowiká królá/ z Sárácenámi długą woynę wiodł. Ośiedli byli wßytkę iuż
Apulią/ pierwßy raz od nich porázony/ drugą im bitwą oboz odiął/ y wiel-
ką ich liczbę pobił. Kápuą po trzech mieśiacách w obleżeniu od nich wybá-
wił. Baru dobywáiąc/ pod nim cztery látá leżał/ y tám Seodę wodzá Sá-
rácenow/ iego wßytko woyſko pobiwßy poimał. Ten Seodá połupiwßy ko-
śćioły Chrześćiáńſkie/ z kielichow kośćielnych pił/ y kádźilnicámi womią ſo-
bie czynić kazał. Ná tę woynę Papież Mikołay ludźi pobudzáiąc/ ná niey
zábitym kroleſtwo niebieſkie obiecował. Y miał o tym Opát ieden Káſámá-
ry obiáwienie/ iáko ſię w liśćiech ś. Bernátá náyduie. W Gálliey tenże Pá-
pież ná złe Chrześćiány y łupieżce kośćiołow kazał vżywáć oboygá mieczá/
y duchownego y żeláznego.

Leo Oſtien: lib: 1. cap: 37. 34. *Z Sárácenámi woyny we Włoßech.* 23. q. 5. ca: omnium.

7\. Oná cudzołożnicá Vwáldrádá/ ktora ſię byłá ná pokutę do Włoch pu-
śćiłá: zás ſię rozmyśliwßy do Fráncyey wroćiłá/ y ßukáłá obyczáiow y miey-
ſcá/ iákoby ſię z Lotáriußem krolem widáć mogłá. O czym ſię dowiedźiaw-

15\. q. 8. ca: reprehenſibile.

ßy Papież: onę po wßytkiey Gálliey / listy do Biskupow rospisawßy / wyklął. y w onym liśćie przymowił Lotáriußowi. Ná co się on poczuwßy / náprawił Adwenciußá Biskupá Meteńskiego / áby go przez list do Papieżá oczyśćił. y sam kánclerzá swego wysłał do Rzymu / y pokornie się spráwuie / iż w małżeństwie przystoynie z krolową Theutpergą mießka / á Vwáldrády nigdy potym iáko się do Włoch puśćiłá nie widźiał / áni z nią gadał / áni się iey dotykał. Pogroźił mu był Papież inym listem y vtrátą krolestwá. Rozumiał Lotárius / iż go stryi iego Károlus Kálwus do Papieżá odnośił. y pokazáło się potym / iż ten Károlus krolestwá Lotáriußowi nie życzył / y wygnáć go z niego myślił. Co gdy poczuli Biskupi pod Lotáriußem / pisáli piekny list do Biskupow pod Károlem / przy pánie się swoim opowiádáiąc / iż mu wiáry zupełnie dotrzymáwáć chcą / á teß co z młodośći vczynił / pieknie popráwuie / y pod vpominánie się kápłáńskie podáie. Proßą też áby zgody pilnie miedzy temi pány przestrzegli / wiedząc iáka idźie zgubá stanom wßytkim zá ich záwaśnienim: áby to przymierze y przyśięgi / ktore miedzy sobą przy powinney y krewney miłośći vczynili / státecznie y niewzrußenie stáć mogło. rc.

Vwaldrady niestátek. *Lotárius krol wraca się do grzechu.*

Codic: Treuiren.

Lotáriußá zálecáią Biskupi.

Klerykowie Biskupstwá Remeńskiego / ktorych pierwßym był Wulfáldus / żálowáli się przed Papieżem dawną krzywdę swoie wznawiáiąc: iż od Hinkmará Arcybiskupá Remeńskiego / ná Synodźie Remeńskim ießcze zá Leoná czwartego Papieżá / z vrzędow swoich złożeni byli / o to iż ie Ebbo tegoż miástá Arcybiskup świećił / ktory dla swoich występkow wyrzucony z oney stolice był. Hinkmarus bronił się potwierdzeniem onego Synodu od Papieżá Benediktá. Lecz się pokazáło z stárego pismá / iż ono potwierdzenie zfałßowáne było / y miał Hinkmarus nie cudną o to przymowkę. Złożył tedy Mikołay Papież Synod w Swesyonie dla oney księżey / ná ich przywrocenie y niewinnośći ich pokazánie. y są tám ná vrzędy swoie / zá wynálazkiem Synodu / ná swoie mieysca y vrzędy święcenia słußne° przywroceni. O tym długie bárzo pismá y listy położone są / ktore się opußczáią.

Hinkmará z klerykami swary.

Hinkmarowi przymowká.

Rok Páński 867. Mikołáiá 10. Ludowiká II. 12. Michálá III. 26.

Postowie oni Papiescy do Bulgárow posłáni / Páwel y Formosus / Biskupi / dźiwnie wdźięcznie od krolá onego Michálá przyięći są / y náucząli drog Bożych y Chrystusowey Ewángeliey wielkich y máłych / y wßytek on narod do Chrztu ś. przywiedli. A krol sam co dźień się więcey w Chrystusowey miłośći zápaláiąc y rozmnażáiąc / prośił bárzo / áby mu Formosá żywotem y obyczáymi práwego Biskupá / zá Arcybiskupá w iego krolestwie zostáwiono (potrzebá pámiętáć iáko chwalą Formosá / bo go żywego y vmárłego tyráństwo vkrzywdźiło) á smákuiąc náuki Bożey z vst onych Biskupow / ine duchowne z krolestwá wygnał / y drugie posty do Rzymu wypráwił / proßąc Papieżá o więtßą liczbę kápłanow. Z czego się Papież vweseliwßy y P. Bogá pochwaliwßy: wysłał niemáło duchownych do Bulgáriey / miedzy inymi Dominiká Trywieńskiego y Grymoáldá Polimártyeńskiego / Biskupy / ktorzy żniwo ono Boże / ochotną robotą y ßczęśliwą pracą / zbieráli do gumná Páná swego.

1\. *Bulgárowie od Laćińskich duchownych Chrześt biorą.* Anastasius Bibliot. *Formosus iáki.*

A oni do Cesárzá postowie / Donatus / Leo / y Márinus / gdy minąwßy Bulgárią do Cárogrodzkich gránic wstępowáli: od stárosty Theodorá záhámowáni są / y źle przyięći: konie ich w głowy biiąc / mowił: Cesarz nász nie potrzebuie was. Co czynił z roskazánia Cesárskiego / ktory wskazał do krolá Bulgárskiego / mowiąc: By byli nie przez krolestwo twoie ßli: y twarzy mey y Rzymu by byli nie oglądáli. Co zrozumiawßy oni postowie / do Rzymu się poniewolnie wroćili.

2\. *Postowie Papiescy do Cárogrodu nie pußczeni.* Anastasius.

3. Epiſt: 70.

Grekow nieprzyiáźni ná Láćinniki.

Mikołay Papież dźieie one z ſtrony Phociuſzá y kośćiołá Cárogrodzkiego/ pilnie wypiſuie do Hinkmará Biſkupá Remeńſkiego y do inych Biſkupow w Gálliey: oznáymuiąc iákiemi ſię nieprzyiaćielmi wßytkiego záchodnego y Láćińſkiego kośćiołá zſtáli/ Ceſarz Michał y Bázylius/ z nienawiśći y z zazdrośći tych ktorzy ich nádymáią. Nienawiść ná nas wźięli o to/ iżeſmy ná Phociuſzá przyzwolić niechćieli: á zazdrość/ iżeſmy do Bułgárow ná ich náwrocenie do CHRISTVSA, Biſkupy y kápłany náße od tey ſtolice Piotrá ś. wyſłáli.

O Bulgáry.

Chcą Bulgari od poſłußeńſtwá Piotrá ś. odwieść/ á pod ſwoie/ zá záſłoną nabożeńſtwá/ pánowánie one podbić.

Potwarzy Phociuſzá ná Láćinniki.

Potwarzáią kośćioł ś. ktory zmázy żadney nie ma/ iákoby herezyámi pomázány był/ chcąc proſte one Bulgáry od kośćiołá Piotrá ś. odrázić. Przygániáią nam/ iż pochodzenie Duchá ś. y od Syná wyznawamy: iż w Sobotę pośćim/ iż wielkiego poſtu/ nie cáłą ośm Niedźiel wypełniamy. Iż ná Wielkanoc báránká po Zydowſku z ćiáłem Páńſkim ná ołtarzu poświącamy/ co kłamáią. Mowi: iż kśięża náßy brody golą/ iż Biſkupá z dyákoná przeſtąpiwßy kápłáńſtwo/ święcim. Iż ſię małżeńſtwem brzydźim/ y kápłanom go nie dopußczamy. Iż bierzmowáć kápłanom zákázuiem. A co nagorzey/ iż od poſłáńcow náßych wyznánie wiáry ná piſmie wyćiągáią/ w ktorymby te ártykuły/ ktorym oni przygániáią/ odwoływáli. Vpomina ś. Papież wßytkich Biſkupow/ á zwłaßczá Hinkmará/ áby tákich przymowek y potwarzy ná kośćioł ś. nie ćierpieli/ á iáko kto z Duchá ś. może y vmie/ áby przećiw temu piſáli/ y piſmo do iego ręku poſłáli. Ale ſam rychło potym záchorzawßy/ to ieſt od daty liſtu tego po dni dwudźieſtu y iednym/ ná wieczny pokoy poßedł. Wielki y święty Papież.

4. *Phociuſzowych 10. przygan ná Láćinniki.*

To co nam Phocius z iádu wielkiego ná Papieże zádawał/ może ſię ná dźieśięć ártykułow rozłożyć. 1. O poſt w Sobotę. To nie herezya/ nie máß ná co odpowiádáć/ kto czyta/ naydźie iż ſkoro po Apoſtolech wſchodny kośćioł nie pośćił/ á zachodny pośćił iáko gdźie zwyczay záßedł.

5. *O żony v Grekow fałßywe Kanony.* In Trullo ſupra.

2. O pochodzeniu Duchá ś. Láćińſki kośćioł nigdy tego nie mowił; áby od Oycá nie pochodźił. Szczere to kłamſtwo Phociuſzá. A iż od Oycá y od Syná pochodźi/ iáſna y wielka ieſt prawdá. O czym doſyć wywodow.

6.

3. A to potwarz/ áby kośćioł náß gánił małżeńſtwo/ gdy duchownym bezżeńſtwo roſkázuie. Ták było y v wſchodnych. Grekowie nápiſáli ſobie Kanony/ ktore do ßoſtego Concilium/ w Trullu czynione/ fałßywie w iedennaśćie lat po onym Concilium przyßyli/ y długo Papieżow przez ſwe Ceſárze/ áby ie potwierdźili/ prośili. ále nigdy ſię do tego przywieść nie dáli/ y od tego czáſu duchowni ich z żonámi mießkáią. Tego przedtym nie było.

4. Iż w wielkiey potrzebie kilákroć rozgrzeßyli Papieże kápłany áby bierzmowáć mogli: to z przygody ſię zſtáło/ z porządku nigdy ſię to nie dźieie/ áni dźiać ma. Sámych to Biſkupow robotá. 5. Aby kośćioły záchodne miáſto Chryzmá wody ná bierzmowánie vżywáły: To kłamſtwo ſproſne Phociuſzá. 6. Iż w wielki poſt drudzy Kátholicy z máſłem y ſer iedzą to bárzo rzadko/ y zá przyczyną. We Włoßech y indźiey tego nie czynią. 7. O báránká ná Wielkanoc. ßczera potwarz. 8. O brodę: śmiech y głupſtwo Phociuſzá. Sam iáko trzebieniec brody nie miał: á drugim ią zápußczáć każe. A iednák ná początku kośćiołá kśięża brody nie zápußczáli. 9. O opußczeniu święcenia ná kápłáńſtwo/ gdy Biſkupá poświecáią: ßczera potwarz. 10. Czynić przed Greki Láćinnikom wyznánie wiáry: to monſtrum. nigdy tego nie było. Bo kośćioł Rzymſki ſam wiáry dogládá.

7. *Phocius iáko zápámiętáły kłamcá.*

Táki to był Phocius/ ták pełny dyabelſkiego iádu ná ſkázę kośćiołow wſchodnych y Cárogrodzkiego/ ktore od iednośći odwiodł. A tám iádem nowe one Chrześćiány narodu Słowieńſkiego nátkał/ y Rzymſki kośćioł v

Grekow ohydźił. Wiele heretykow ná tey przed nim ſtolicy Cárogrodkiey śiedźiáło/iádowitych/wykrętnych y ſkrzętnych: á żaden nigdy o to kośćiołowi zachodnemu nie przygánił/ áni zá herezyą poczytał: iż wyznawa y wyznawał dawno/ że wßytkiemi ſwymi Doktory y Papieżmi/ pochodzenie Duchá ś. y od Syná. Ale to dyabelſkie naczynie zazdrośći y złośći pełne/ nie miáło czym ſwoim Grekom omierźić Rzymſki ś. kośćioły iedność iego/ bez ktorey nikt zbáwienia nie ma. Ießcze Dámáſus Papież przed piąćią ſet lat to wyznánie o pochodzeniu Duchá ś. nápiſał. Pátrz o tym wyżßey. Co ich Grecki Gennádius wywodźi. A Máximus on Greczyn męczennik zá Conſtánſá Eutychianá/ to wyznánie Rzymſkie wielce pochwala/ y ma one słowá do Márina: Wßyſcy ktorzy CHRISTVSA wyznawáią prawowierną wiárą: niech ná Rzymſki kośćioł/iáko ná słońce iáſnieiące ſię/pátrzą. Co czyniły wßytkie ßeść Concilia. Wßytkie kośćioły od poczatku wćielenia syná Bożego/z Rzymſkiego kośćiołá fundáment miáły y máią/ ktorego piekielne bramy nie obálą/ wedle obietnice Zbáwićielá náßego. Ten kośćioł ma klucze wiáry prawowierney/ y otwarza tym ktorzy pobożnie przyſtępuią/ á zámyka gębę heretykom ktora źle mowi. etc.] Poty Máximus.

Pochodzenie Duchá S. y od Syna
Vide anno Domini 447.
Pro Conc: Flor: Sect: 7.
Maximus epiſt: ad Marinum.
Słowá złote Maximá o kośćiele Rzymſkim.
8.

Pierwßy tedy Phocius (niech tę ma sławę ábo ráczey hańbę) dla tego wyznánia o Duchu ś. obrał ſobie zá przyczynę oddźielenia ſwego od kośćiołá Rzymſkiego y zachodnych wßytkich: á on iuż oddźielony y wyklęty od niego był/ o to iż cudzą ſtolicę ośiadł/ y onę/ zepchnąwßy niewinnego y świętego/ wydárł. Nie o ſwoie Láćinniki/ ále o iego Greki/ kośćioł ſię Rzymſki przećiw iemu oburzył. á on temi potwarzámi pomſty ßukał. Ale roku tego podniosł rękę ſwoię P. Bog/ y kárać złośći one począł: począwßy od Bárdy y Michálá Ceſárzá/ przez ktore Phocius złośći ſwe wykonywał; Piotrowi ś. ktoremu tákie krzywdy y namieſtnikowi iego Mikołáiowi/ y posłom Mikołáiowym czynili: pomſtę onę y karánie P. IEZVS zlećił. Co iáko ſię ſtáło/ dźiwuymy ſię á ſámych o tym Grekow ſłuchaymy. 9.

Bárdás iuż był Ceſárzem/ to ieſt towárzyßem ná páńſtwo od Michálá Ceſárzá Auguſtá vczyniony: gdy ſię/ iáko do niego Mikołay Papież prorokuiąc piſał/ iáko Ceder podniosł: znagłá vpadł/ y w złośći ſwey zginął. Widźiał we śnie/ ktory z boiáźnią/ przed wiernym ſwoim przyiaćielem Philoteußem Logotetą/ powiádał. Widźiałem/ prawi/ á ono z proceſſyą idźiem przy Ceſárzu do wielkiego kośćiołá/ w ktorym w oknách wiele Archányołow ſtáło pátrzących ná tabernaculum. A gdyśmy ſię do káthedry przybliżyli: wyßli iákoby dwá komornicy/ ieden iął Ceſárzá/ y po práwey ſtronie/ wywłoczył go iáko przewinionego y potępionego z kośćiołá: á drugi mnie tákże ná lewą ſtronę wypychał. y pátrząc około/ vyżrzałem zá krátámi śiedzącego ſtárego męża/ tákiego iáko Piotrá Apoſtołá máluią/ przy ktorym dwá ſtráßliwi mężowie/ iákoby ſtárßy nád ine/ ſtáli. A przy ſtárcu onym v nog iego vyźrzałem Ignáciuſá ták płáczącego/ iż on ſtáry ná iego on płácz z politowánia wzdychał. y záwołał Ignácius: Kluczniku kroleſtwá niebieſkiego/ y opoko ná ktorey CHRISTVS vmocnił kośćioł ſwoy/ gdyż wieß iákie krzywdy ćierpię: poćieß ſtárość moię/ bom wiele złego podiął. A Piotr ś. rzekł do niego: Vkaż tego ktory ćię vkrzywdźił/ á P. Bog z pokuty ćię wyzwoli. y obroćiwßy ſię Ignácius/ ręką práwą mnie vkazał/ mowiąc: Ten mię nabárźiey obráźił: y ießcze nieprzeſtáie. y zátym on co ná ſtolicy śiedźiał/ ſkinął ná onego ſtráßliwego mężá/ ktory był ná ſtronie práwey/ á z máłym mieczykiem dobytym ſtał: y záwołał nań ták iż wßyſcy ſłyßeć mogli/ mowiąc: Porwi przeklętego Bárdę/ á przed kośćiołem ná ßtuki rychło rozśiekay. y gdy mię ćiągniono ná śmierć/ widźiałem/ iż ręką groźił Ceſárzowi/ y rzekł do niego: Niezbożny ſynu/ poczekay trochę. y baczyłem że mię ná częśći iáko wątrobę

10.
Bárdás miał widzenie we ſnie.
Curopal: & Nicetas in vita Ignatij.
11.
Piotr S. ſądzi Bárdę y Michała Ceſárza.
Ignacius do Piotra S. wola.

 rozśieki-

rozśiekiwano.] Táki sen był/pisze Nicetás y Kuropálátes / obá Grekowie. y dokłádáią: Gdy / práwi / ten sen stráßliwy powiedźiał onemu Logotećie: rzekł do niego: vżal sie pánie nád onym nedznym stárcem/ á sąd Boży miey przed oczymá. Lecz Bárdás zákámiáły/ wiedząc iż Ignácius o pomste nań do P. Bogá woła: posłał do wyspu ná ktory wygnány był/Leoná Pitádemá powinnego Phociußowego: áby Ignácego strzedz ták kazał / żeby Mßey mieć nie mogł/áni z komorki wychodźił.

Twárdość sercá Bárdy.

12. *Idem.* *Bárdá ná ßtuki rozśiekány.*

We trzy mieśiące on sie sen wyiáwił. Bo gdy z Cesárzem ná Kretensy z woyskiem Bárdás wyiáchał: w polu ná mieyscu ktore Topos zwano / około stáwiánia namiotow: iż Bárdás lepße y gorne mieysce sobie obrał / á Michał w rowni stáć muśiał: słudzy ie powádźili. A ći co przy Michále stáli: puśćili sie ná Bárde przy Bázyliuśie Podkomorzym Cesárskim. A tám Bárde ná ßtuki rozśiekáli: y wstydliwe członki iego ná háńbe kázirodztwá iego ná drzewcu po obozie nośili. A Michał sie do Cárogrodu/woyny zániechawßy/wroćił. Po tey stráßliwey zgubie Bárdy: Phocius ktory od niego tákie pomocy miał: począł go po śmierći háńbić / iż dla wielkich zbrodniow swoich táką śmierć zásłużył. Obrotny miał státek zá ßcześćiem y ludźmi idąc/á ćieniow sie nádźieiey w ludźiách trzymáiąc.

Phocius obrotnego státku.

13. Cesarz wroćiwßy sie do Cárogrodu / onego Bázyliußá Cesárzem / to iest nie Augustem / bo sam tákim zostawał / ále towárzyßem ná páństwo vczynił. á Phocius vprośił to v Cesárzá: áby Synod zebráć mogł / iżby wyklećie swoie wyklećiem też Mikołáiá Papieżá zádusił. y zebrawßy trochę niestátkow/Mikołáiá wyklął/y tego sie ießcze ważył/ pisze tenże Nicetás: iż do Lodowiká zachodnego Cesárzá pisał prosząc: áby mocą z Papiestwá Mikołáiá wygnał / obiecuiąc mu: iż go w Cárogrodźie Cesárzem miánowáć chce (bo wschodni Cesárze tytułu tego zachodnym dáwáć niechćieli.) A dogadzáiąc czásom Phocius / raz ßukał przyiáźni v Bázyliußá / á drugi raz źle o nim mowił. czego doznawßy Bázylius: iuż go nienawidźiał/choć go Michał zá wielkiego y mądrego Philozophá miał.] To Nicetá.

Phocius Papieżá wyklina.

Pisánie iego do Ludowiká Cesárzá.

14. *Curopalates.* *Básilius vpomina Cesárzá.* *Basilicinus.* *Zonaras.* *Michał Cesarz zabity.* *Anastasius in Adriano II.*

Muśiáłá sie y druga pogrozká Piotrá ś. ná bluźnierce Michálá Cesárzá wykonáć. Gdy Bázylius wolnym iezykiem Michálá od tego odwodźił/ áby vpiwßy sie ludźiom nosow y vßy rzezáć / y zábiiáć ich niewinnie nie kazał/ y o ine go wystepki vpominał: on sie im zbrzydźił/y inego ná imie Básiliciná/złożywßy Bázyliußá/Cesárzem/to iest towárzyßem ná páństwo vczynił/y korone nań w Senaćie włożył/ y zábić Bázyliußá vmyślił. Lecz go vprzedzono / w nocy gdy sie ożárł / náßli go swoiż domowi z naprawy śnać Bázyliußá / y w pokoiu rece mu pierwey gdy sie bronił / vćiąwßy / zábili. Anástáśius pisze/ iż nie pewna to byłá powieść / áby on Michálá zábił / ále komorni iego sámi to vczynili. A on ná páństwo wźięty z tego sie wywiodł/ iż ná śmierć onę nie zezwalał. Ták sie P. Bog zemśćił swoiey y sług swoich krzywdy. krolował z mátką lat 15. y mieśiecy ośm/ á sam bez mátki ná dźieśiąty.

15. *Curopalates.* *Zonaras.* *Cedrenus.*

ᵃ (Ale domylić sie możem, iż to był Rus abo Rosolan, y Ruskie one kśiążetá około czarnego morza, y w polach onych, ktore dziś Podolem zowiem.)

Piszą historye Greckie/iż zá czásu tego Michálá Rhos z woyskiem swoim często ná gránice iego Pomorskie nád czarnym morzem wyćiekał/ y ßkody czynił. y iest to/ práwi/ narod Tátárski ábo Scytow/dźiki y gruby / y bywał dla nich Cárogrod w niebespieczeństwie. Ten Rhos ábo narod ten wysłał posły swoie do Cesárzá Chrztu ś. prosząc / y vprośili.] Dáley nie pisze Kuropálátes. ᵃ O czym będźie indźiey.

16. *Klatwa na Papieża záhámowana.* *Nicetas in vita Ignatij.*

Bázylius skoro ná páństwo wynieśiony był: Zácháriaßá y towárzyße iego z drogi wroćił/ ktore był Phocius do Rzymu z klątwą ná Papieżá/ po onym zborzyßczu swoim wypráwił: niechcąc áby o tym Papież wiedźiał. y ták P. Bog spráwił: iż Rzym onego bluźnierstwá nie słyßał / áni o nim wiedźiał. A Phociußá Básilius názáiutrz po swoim ná páństwo wstąpieniu z stolice

Cárogrodz-

Phocius zrzucony z Biskupstwa Carogrodzkiego.

Cárogrodzkiey wyrzučił/ y do klasztoru ktory Humbrá zowią wtráčič go kazał.] O dziwne sądy Boże! On co Papieżá wyklináć chćiał: ták prędko o ziemię rzucony y sam zepchniony iest. Záraz też zacnego posłá Bázylius Eliaszá wypráwił/ áby ze czćią wielką y w Cesárskim okręćie Ignáciuszá iáko Pátryárchę włásnego do Cárogrodu przyprowádził/ y w oyczystym domu iego Mágnaurá názwánym/ stánąć mu kazał. A Pan Bog więtsze złośći Phociuszá odkrywał. Posłał do niego Cesarz áby księgi wszytkie/ ktore ma przy sobie/ iemu posłał. Przał ich długo/ áż się nalázły. ktore gdy doniesione do Cesárzá/ dwoie się vkazáły złotem y śrebrem ozdobione y pięknie nápisáne. w iednych księgách/ wypisał śiedm ákciy ábo sessiy/ ktorych nigdy nie było/ Synodu onego swego/ ná Ignáciuszá. Ná pierwszey námálowal Ignáciuszá/ á ono go wiodą y biią/ á nád głową iego nápisano: Diabolus. Ná drugiey sessyey námálowano go/ á ono nań pluią/ y napis: Principium peccati. Ná trzećiey: á ono go wyrzucáią/ y napis: Filius iniquitatis. Ná czwartey: á ono go wyklináią/ y ná wygnánie wymiátáią/ y napis: Simon Magus. Ná piatey/ á ono go wiążą/ y napis: Extollens se super omne quod dicitur Deus. Ná szostey: á ono go ná potępienie dáią: á napis: Abominatio desolationis. Ná śiodmey: á ono Ignáciuszá ćiągną ná vćięćie głowy iego/ á napis: Antichristus. Jabych był to zámilczał/ mowi Nicetás/ álem widźiał iż się z tego sludzy Phociuszá chlubili/ y iego zá świętego mieli.] To málował on Grzegorz Syrákusáński wyklęty Azbetá názwány/ bo był w tym rzemieśle ćwiczony. Pátrzmy iáko szátan dźiśieysze heretyki náuczył ták Papieżá málowáć/ y prostym vdáwáć. ktorzy gorszy są y niewstydliwszy niżli Phocius/ ktory będąc máło nie więtszym nieprzyiaćielem Papieżowi/ á niżli Ignáciusowi: iednák málowáć się ták Papieżá wstydźił.

Dwoie kśiegi abo listy v Phociusza.

17. *Malowanie na Ignaciusza.*

Nicetas.

18. Drugie zás księgi były/ w ktorych dźieie onego Synodu przećiw Papieżowi Mikołáiowi wypisał. Ci co ná one iego księgi pátrzyli/ y gdy ie czytáno słyszeli/ á rzeczy dobrze byli świádomi: w boiáźni Bożey przyśięgli/ iż piećdźieśiąt y dwá fałszywych kanonow nápisał. Zostáwiał mieyscá dla podpisow tych ktoreby był ieszcze do swego szaleństwá námowić mogł. Te księgi chćiał posłáć przez onego Zácháryaszá do Ludowiká Cesárzá/ áby Mikołáiá z Papiestwá wygnał. One księgi Bázylius Senatowi y kośćiołowi wszytkiemu vkazał. y wszyscy złe iego sumnienie poználi/ y ćierpliwośći się Boskiey nád nim dźiwowáli.

Kśiegi Synodu fałszywego zmyślonego.

19. A Ignáciuszá Cesarz Bázylius z wielką czćią ná Cárogrodzką one stolicę przywroćił/ od ktorey dźiewieć lat wygnány w nędzy wielkiey przemieszkał. Lud wszytek z dźiwnym go weselim przyiął/ y Senat z pány wszytkiemi/ pokłon mu dáiąc/ vczćił. A sam Bázylius grzechy swoie gorącą pokutą gládźił/ y iáłmużnámi wielkiemi okupował. Zbudował kośćioł Neán/ to iest/ nowy názwány/ ná pámiątkę ś. Micháłá Archányołá. Nie omieszkał do Papieżá Mikołáiá pisáć/ prosząc áby o iedności y pokoiu kośćielnym obmyslał/ iákoby ći ktorzy się byli z Phociuszem odszczepili/ przyimowáni z miłośierdźia y ludzkośći być mieli. y oznáymuie/ iż od Ignácego Jan Metropolitá Silei/ á od Phociuszá Piotr Metropolitá Sárdis/ do niego postány iest/ áby przy nich to postánowił/ co iest wedle práw kośćielnych y kanonow. Swego też z nimi posłá Bázylego Spátárium posyła/ prosząc/ áby zás z nimi Papież posły swoie do Cárogrodu wysłał/ ná vpewnienie tego co będźie z woley iego postánowiono. Y mowi ná końcu: Oycze duchowny y od Bogá czći godny Nawyższy Biskupie: Pokwáp się ná popráwę kośćiołá nászego/ przywroć nam iedność czystą/ spoienie duchowne/ od wszelkiego odszczepieństwá y sporow wolne/ ieden w CHRISTVSIE kośćioł y owczárnią iedną/ słucháiąc pásterzá onego/ ktoregoś ty iest sługą y ofiárownikiem prawdźiwym. Pozdrawiam świętą y mnie vmiłoną głowę iáko vstámi przez list.

Ignacius przywrocony.

Basilius pokutuie.

Posłowie do Papieża.

20. *O posły Papieskie do Carogrodu prosza.*

Słowa nabożne Cesarskie do Papieża.

Ignácius

21\. *Moc Piotra S. w Papieżach.* *Ignacius vkarza się Papieżowi.*

Ignácius też pisał do Papieżá / dźiekuiąc mu zá wielką obronę spráwiedliwośći iego y prawdy / á wyznawáiąc wielką w nim moc Piotrá s. ná zburzenie nieprzyiaćioł kośćielnych. Prośi áby dał náukę / co z temi czynić ma / ktorzy z Phociuszem w odszczepieństwie kośćioł Boży tárgáli / iedni dla vpominkow y dárow / drudzy dla męki y boiáźni y wygnánia / drudzy też ze złośći swoiey / gdy do pokuty przystępuią. Y z temi iáko też postąpić / ná ktore Phocius ręce kładł / y one święćił. á żeby o tym y pismo swoie / y namiestniki swoie do Cárogrodu posłał / ktorzyby wszytko nápráwili w kośćiele tym nászym / ktorysmy z Bożey opátrznośći zá przyczyną Piotrá nawyższego y záwászą wźięli / áby spráwy wszytki dobry koniec miáły. &c.

22\. *Lotarius krol wraca się do cudzołożnice.*

Wracamy się ná zachod. Z onym krolem Lotáriuszem o cudzołostwo ieszcze kłopoty nie vstawáły. Przywroćił do siebie onę cudzołożnicę Vwáldráde / á własną żonę Theutpergę ták prześládował / iż iuż o zdrowiu swoim zwątpiwszy / do Papieżá się v mężá iácháć do Rzymu prosiłá. Czego iey on pozwalał / ále ták / żeby pierwey do Papieżá Mikołáiá nápisáłá: iż się nie zna być własną żoną krolewską / y onę dostoynosć spuszcza Vwáldredźie iáko żenie włásney krolewskiey. Ná co iey Papież odpisał: áby do Rzymu nie iezdźiłá / á kłamstwem swoiey duszę nie zábiiáłá. Lepiey / práwi / iż ćię kto inszy zábiie / niżli się sámá zábiiáć masz. Dał też znáć Lotáriuszowi s. Papież / iż go iuż wykląć chce / gdyż z wyklętą niewiástą w cudzołostwie mieszka á vkáráć się nie da. Vpomináli go y stryiowie krolowie / Károlus y Ludowikus / y sam Károlus do niego o to osobą swoią iáchał: ále nic nie pomogło. Obiecował popráwę y do Rzymu sam iácháć chćiał: ále tylo zwłaczał. Nápisał bárzo pokorny y pochlebny list do Papieżá / chcąc do niego y do cáłowánia nog iego przyiácháć / y ná Sáráceny się z woyskiem wypráwić / iesliby imionom kośćielnym szkody iákie czynili / zdrowia swego nie żáłuiąc. Nápisał mu Papież / áby do Rzymu nie iezdźił: á vczynił pierwey / co P. Bog roskazał / á z domu swego cudzołożnicę wyrzućił.

Nicol: epist: 48. *Kłamstwa na się mowić się nie godzi.* *Klatwa na krola cudzołożnika.* *Nicol: epist: 51.* *Iácháć do Rzymu nie dopuszcza.* *Nicol: epist: 55.*

23\. *Złupienie wdowy.*

Przyczynił złośći swey y grzechu do grzechu Lotárius krol: Powinną swoię wdowę żonę Romesá Berengáriuszá / á corkę Lotáriuszá Cesárzá / z máiętnośći iey od oycá zostáwioney / złupił. Oná się do Papieżá iáko wdow opiekálniká nawyższego vćiekłá. Papież iuż do Lotáriuszá / ktorego zá wyklętego miał / nic nie pisał / iedno do stryiá iego Károlusá: áby go w tym vpomniał y pohámował / żeby to wroćił co niesłusznie wdowie pobrał.

24\. *Pokuta o zabićie synow.*

Tenże Mikołay Papież Rumárowi nieiákiemu / ktory zábiwszy swoich trzech synow do Rzymu pokutuiący przyszedł / táką pokutę dał / y ná piśmie do iego Biskupá Ronolárdá posłał: Aby przez trzy látá przed drzwiámi śię kośćielnemi modlił / á przez cztery látá tylo ná kazániu bywał / y przez te śiedm lat naświętszego Sákrámentu nie vżywał. á mięsá áż do śmierći nie iadł / á przez one śiedm lat winá nie pił / iedno w świętá. A potym przez pięć lat / áby tylo trzy dni w tydźień wino pił / żeby pokuty było lat dwánaśćie. Żony może nie opuszczáć dla iey vpadku w cudzołostwo. Ná tę drogę dopuśćiliśmy / práwi / iemu botow: ále potym trzy látá boso chodźić ma. Mleko ieść może / y od źimna się odźieniem wedle czásu bronić.

Iuo per: 10. ca: 33.

25\. *Leo Ostien: apud Cathal: SS. lib: 10. cap: 98.* *Klemensá S. ćiało nalezione.* *Słowakow Apostołowie Cyrillus y Methodius.*

Ostátniego tego roku Mikołáiá Papieżá Cyrillus y Methodius mniszy w Chersonie ćiáłá ś. Klemensá Papieżá szukáiąc / z obiáwienia Bożego ono náleźli / y do Rzymu záwieźli. y tám w Rzymie áż do czásow Hádrianá Papieżá przemieszkáli. ktory ie Sláwom ábo Słowakom / bo ich iezyk vmieli / ná opowiedánie Ewángeliey posłał. O czym będźie niżey.

26\. *Smierć Mikołaia Papieżá.*

Dokonał żywotá tego w wielkich pracách y sławie Mikołay Papież ś. y do wieczney chwały poszedł. Siedźiał lat dźiewięć / mieśiące trzy. O nim Regino ták nápisał / sławiąc wielki żywot iego. Po świętym / práwi / Grze-

gorzu/żadnego Papieżá do tego czásu iemu rownego nie było. krolom y tyránnom roskázował/y iákoby pan wszytkiego świátá nád nimi był. ku Biskupom y kápłanom nabożnym/y Boskie roskazánie chowáiącym/pokorny/łágodny/łáskáwy y cichy sie być pokazał. A złym y z drogi Bożey wypadáiącym był strászliwy y surowości pełny/iáko drugi Heliasz/ktorego P. Bog czásow nászych zesłał nie w ćiele/ále w duchu.] Jan dyákon też wieku żyiąc/nápisał/iż widziano tego ś. Mikołáiá z Grzegorzem ś. w chwale z świetemi. *Wychwalenie iego.*

Nástąpił po nim Hádrianus/o ktorym pisze Anástázyus/iż kápłanem będąc/á niosąc ná żywność swoie od Papieżá Sergiuszá złotych 40. nálazł dom swoy vbogich y pielgrzymow pełen: y rzekł do sługi swego: Máło im będzie tá złotych 40. A on odpowie: Y trzećiey częśći tym nie odpráwisz. on ná wiáre sie wielką podniosł/mowiąc: P. IESVS/ktory piećiorgiem chlebá wielki lud nákarmił/y te moie pieniądze rozmnoży. Po trzy złote dam káżdemu z nich. Dawał/á pieniądze sie rozmnażáły/iż káżdemu sie ták wiele dostáło. Aż y swoim domowym tákże po trzy złote rozdał/y iesżcze mu ná iego żywność coś zostáło. Nigdy dom iego vbogim y gośćiom záwárty nie był. Wszytki sie stany w Rzymie z iego posádzenia ná stolicę Apostolską rádowáły. Przerwał rádość one Lámbertus syn Vwitoná kśiąże Spoletáńskie/ktory z woyskiem do Rzymu wpadł/y domy bogáte/y kośćioły/y klasztory wyłupił/y sláchetne pánienki bráć żołnierzom dopuśćił/y rychło z miástá vstąpił. Wyklinał Papież niektore towárzysze iego/y wráćáć co złupili muśieli/á drudzy do Rzymu ná pokuty bránie przychodźili/á sam Lámbertus kśięstwo/zá oburzenim sie náń Cesárzá Ludowiká y inych Fránkow/vtráćił. 27. *Bibliot.* *Hádrianus Papież wtory.* *W iálmużnie cudo.* *Lámbertus Comes Spoletáński łupieżcá.*

Lotárius on krol Gálliey w cudzołostwie miesżkáiąc/pisániem sie nowemu Papieżowi zálecał/y przyiecháć sie do Rzymu obiecował. ále mu Papież odpisał/vpominááiąc go áby własną swoię małżonkę Theutpergę przyiął/á práwom Boskim y ludzkim/y vpominániu przodká iego Mikołáiá/dosyć czynił. Byłá iuż w ten czás tá iego żoná w Rzymie/prosząc Papieżá/áby ią od onego małżeństwá krolá Lotáriuszá wyzwolił. Ale iey on do męża iácháć kazał/y nápisał Lotáriuszowi/áby bespiecznie iey zdrowie y w dobrym chowániu było: grożąc mu záraz wyklęćiem/y od towárzystwá wszytkiego Chrześćiáństwá oddźielenim. Obiecał iednák iesżcze około iego spráwy Synod w Rzymie vczynić. Pisał też Papież do Hinkmárá Arcybiskupá Remeńskiego/áby krolá Lotáriuszá vpominał/y do wyrzucenia cudzołożnice przywodźił. Co on pilnie vczynił. Widząc iuż Lotárius/iż Papieżá Hádriná odmienić nie mogł: pisał áby mu do Rzymu przyiácháć dopuśćił. czego mu Hádrianus dozwolił/pisząc: Jesli sie w dobrym sumnieniu czuie/niech przyiedźie ná pokutę/á iesli też grzech swoy wyzna: niech przyidźie: á iesli też grzech swoy wyzna: niech przyiedźie ná pokutę y lekárstwo. Tym Hádrianus od przodká swego Mikołáiá vstronił. Bo on z cudzołożnikiem y niestátkiem wdáwáć sie niechćiał. A dla tego wiele sie ludźi wielkich od Hádriná odráziło: Mikołáiow státek áż do smierći pochwaláiąc. Y miał wielką pracą Hádrian/nim ludzkie sercá o swoim mniemániu vkoił. 28. *Ex cod: Treu.* *Lotárius chce do Rzymu.* A Nicolao Fabro accepta Epistola. Frodoardus lib: 3. cap: 20. *Lotáriuszowi dozwolił Papież do Rzymu.* Regino. *Odrásá ludzi od Hádriná Papieżá.*

Rok Páński 868. Hádriná wtorego 1.

Lodowiká II. 12. Bázyliuszá Mácedoná 2.

Hádrianus Papież posły/ktore był Mikołay do Bulgáriey ná ludu onego nowo do kośćiołá przyiętego náukę/náznáczył: Dominiká y Grimoáldá Biskupy/prędko wypráwił/bo sie byli dla smierći Mikołáiá zátrzymáli. Onego też Theutgaudá niegdy Biskupá Trewireńskiego/wyklętego od Mikołáiá Papieżá/zá 1. *Theutgaudus rozgrzeszony.*

 iego dłu-

Vwáldrádá rozgrzeßona.

iego długa pokuta rozgrzeßył/ y do vczeſtnictwá przyiął. A gdy Ceſarz Ludowik ſpráwe dawał o oney Vwáldrádźie wykletey cudzołożnicy/ iż ſie vpámietáłá y pokutuie: on ią rozgrzeßył/ áby iuż do kośćiołá chodźić y z Chrześćiány ieść y gádáć mogłá: ále tym ſpoſobem/ áby przy krolu Lotáriuśie nie byłá. Vpomina ią przez liſt/ áby nie zmyśláłá/ á P. Bogá ktory ſercá widźi/ y ſługi iego oßukáć chcąc/ ſámá śiebie nie oßukáłá. Z tego rozgrzeßenia Vwáldrády/ y z przyięcia Theutgaudá/ y z dozwolenia przyiáchánia Lotáriußowi do Rzymu: wiele ludźi ßemráło/ mniemáiąc iż poſtępki Mikołáiá pſowáć chce. á zwłaßczá przychodnie wielcy ſłudzy Boży z Ieruzálem/ z Alexándriey/ z Antyochiey y z Cárogrodu/ miedzy ktoremi byli posłowie od ſwoich pánow. Ci poczęli nieiáko od Papieżá ſtronić/ y v iego ſtołu nie bywáć. A Papież Hádrian pátrz co vczynił. Náprośił wßytkich do vczty ſwey/ y zebrał wiecey nád zwyczay onych poſtronnych ludźi/ y ſam im wode ná ręce lał/ ſam potráwy nośił/ y napoie/ y ſam z nimi czego żaden Papież przed nim nie czynił/ v ſtołu śiedźiał iedząc y piiąc. y pieśni duchowne śpiewáć przy ſtole kazał.

Ex Codice Nicolai Fabri.

Anaſtaſius Bibliot.

Szemranie ná Papieża Hádriana.

Rádá święta y pokora Papieżá Hádriana.

2\.

Pokorá Papieſka.

A wſtawßy od ſtołu/ padł ná źiemię przed onymi gośćiámi/ mowiąc: Pokornie was proßę oycowie y bráćia y ſynowie: modlćie ſie zá kośćioł ś. Kátholicki/ y zá Ceſárzá Ludowiká/ áby zwoiował Sáráceny/ y zá mie ſłábego ná ten wielki vrząd. y przydał: Proßę wſpominayćie przodká mego Mikołáiá dźiękuiąc zań/ iż go P. Bog kośćiołowi ſwemu ná ſtłumienie hárdych posyłał/ y mocą go ſwoią pokrzepił. Co gdy vſłyßeli/ záwołáli wßyscy: Deo gratias: Deo gratias: Widźim że czćiß przodká ſwego/ y teſtámentu iego nie pſuieß/ ále pełniß. Niech vſtánie zazdrość/ y powieść fałßywa. Hádrianowi powßechnemu Papieżowi/ żywot y wieczna pámięć. Nowemu Heliaßowi y Phineáſowi nieuſtánna chwałá. Ták po trzykroć wykrzykáli. y zbył Hádrianus onego mniemánia o ſobie/ áby nie miał przodká ſwego ſpraw wßytkich náſládowáć.

Zbył tego o ſobie mniemania.

3\.

Gdy Bázylius Ceſarz wiedźiał o śmierći Mikołáiá/ y nástąpieniu Hádriana: nowego posłá ſwego Eutymiußá Spátárium do Rzymu wypráwił. Bo oni pierwßy ießcze byli poſelſtwá nie ſpráwowáli: á on od Phociußá wysłány Piotr Metropolitá Sárdeńſki nie doiáchał/ ále ná morzu vtonął: Ian Metropolitá z posłámi Ceſárſkiemi przy wielu Biſkupow/ księgi one/ ábo Synod ná ktorym Phocius Mikołáiá Papieżá wyklinał/ z fałßywemi podpiſámi y z wiela zmyślonych rzeczy przed Papieżem y Biſkupámi vkazáli. y gdy piſmo ono Ian Metropolit oddawał: pierwey ie o źiemię rzućił/ y przeklinał mowiąc: Przeklętes w Cárogrodźie/ bądź przeklęte y w Rzymie. To piſał ſługá dyabelſki Phocius/ ſkłádácz mátáctwá/ nowy Symon. ćiebie ſługá Boży Mikołay/ nowy Piotr/ miłośnik prawdy potárł. A Spátárius poſeł Ceſárſki/ nogą y mieczem w one księgi vderzył/ mowiąc: Wierzę iż w tym piśmie dyabeł mießka: czego ſam wymowić nie mogł/ to przez vſtá towárzyßá ſwego Phociußá wyrzućił. Zfałßował y to iákoby ſie tám Bázylius pan moy podpiſał/ po Micháłowym podpiſániu. Bo ſie to przywroceniem Ignácego pokazáło/ y iam tego gotow przyśięgą dowieść. Wiele ták Biſkupich ręki náſláduiąc pofałßował/ ktorzy o onym Synodźie ktorego w prawdźie nie było/ niewiedźieli. Wiele ſie gośći iáko do wielkiego miáſtá do Cárogrodu náiácháło/ ktore on do podpiſánia námawiał/ y dárámi zwyćiężał. To słowá tego posłá. Papież księgi one kilá dni przeglądáć kazał/ á zebrawßy Synod y Senat y lud Rzymſki/ y ſłucháiąc posłow onych: naprzod ſławę przodká ſwego Mikołáiá oczyśćił: potym Phociußá y z iego towárzyßmi znowu wyklął: á nákoniec księgi one deptáć y ſpalić iáwnie przed kośćiołem kazał. Y ták ziśćiło ſie ono co był roſkazał Mikołay

Anaſtaſius.

Księgi Phociußowego Synodu vkazane.

Anaſtaſius.

Księgi Phociußowe depcą posłowie Greccy.

4\.

Phocius záś wyklęty.

Księgi iego pálą.

Papież/

Papież/áby list Cesárski nań pisány w Cárogrodźie spalony był. Bo ten list w tym piśmie Phociußowym pewnie sie zámykał.

Jeßcze był Cesárskich y Ignácego posłow nie odpráwił Hádrianus: gdy mu sie przyczyná pisánia do Cesárzá trafiłá przez Theognostá Exárchę. Ten Theognostus stoiąc przy spráwiedliwośći kośćielney y Ignáciuśie: od prześládowcę Phociußá ledwie z gárdłem do Rzymu vćiekł/y śiedm lat tám przy grobie Apostolskim wygnány z nabożeństwem wielkim przemießkał. Záleca go Papież Cesárzowi/ y dźiękuie mu zá bśzczęśliwe postępki iego/ iż Ignácego y wiele z nim Kátholikow przywroćił. y dáie mu y ná potomstwo błogosłáwieństwo. Zálećił też onego Theognostá y Pátryárße/ áby był vczestnikiem poćiechy iego/iáko był towárzyßem nędze iego. Dźiwuie sie/ że mu nic nie pisał o sobie. Bo sie był trochę Ignácius zátrwożył/ná one wieśći fałßywe: iákoby miał stánowienia Mikołáiowe psowáć. vpewnia go/iż we wßytkim Mikołáiá czći y násláduie. — 5. *Theognostus wierny Katholik.* Ex actione 7. oct: Synod.

Miesiącá Lipcá krol Lotárius zá dozwoleniem Papieskim do Rzymu przyiáchał/ y wdźięcznie przyięty iest. Pytał go Papież: ieśli dosyć vczynił vpominániu Mikołáiá przodká iego/ y vczynioną przysięgę (z strony Vwáldrády oney wyklętey) wypełnił: on zdrádzony od oycá kłamstwá/ śmiał powiedźieć/ iżem to wypełnił/ iákoby mi sam Bog roskazał. y pytał Papież wßytkich pánow y dworu iego: y żadnego nie nálazł ktoryby był śmiał ná krolá swego prawdę powiedźieć. y potym rzekł do krolá Papież: Dźiękuię P. Bogu: Poydźiem do ś. Piotrá/ y tám zá zdrowie nie ták ćiáłá iáko duße wáßey ofiárowáć będźiem/ ktorey ofiáry zemną pożywáć będźieß / ábyś śie przez to vżywánie miedzy członki CHRISTVSOWE od ktorycheś odćięty był/wćielił. y skończywßy Mßey Papież/wezwał krolá do stołu CHRISTVSOWEGO. y trzymáiąc w ręku ćiáło y krew Páńską/ rzekł do Lotáriußá: Jeśli sie czuieß niewinnym od cudzołostwá ktoregoć Mikołay zákazał/ á toś postánowił/ ábyś nigdy Vwáldrády cudzołożnice iuż raz od ćiebie odrzuconey nie znał: z vfnośćią przystąp á bierz Sákráment zbáwienny ná odpußczenie grzechow twoich pomocny. A ieśli ćię sumnienie trapi/ y ná ćię zránione śmiertelnym grzechem woła: ieśli śię do cudzołostwá wroćić myśliß: nie bierz/ábyś tego ná potępienie nie wźiął/co wßytkim ná zbáwienie Boska opátrznosć zgotowáłá. A Lotárius zátwárdźiáły y ślepy / nie boiąc śię onych słow: kto pożywa niegodnie/ potępienia swego pożywa: wźiął ćiáło Páńskie. A potym obroćił sie Papież do dworu iego / y mowił: kto pánu y krolowi swemu/żądánego cudzołostwá nie pochwalał/ áni przyzwalał/y z Vwáldrádą wyklętą nie towárzyßył: niech mu ćiáło y krew Páńska do żywotá wiecznego pomoże. Kto z nich w złym sumnieniu brał/ żaden roku drugiego nie doczekał. Máło ich vßło/ ktorzy ćiáłá Páńskiego nie bráli. Gdy tedy z Rzymu wyiáchał Lotárius krol/ w drodze oney w Plácenciey dniá osmego Augustá ábo Sierpniá vmárł/ znagłá mowę zámknąwßy / názáiutrz duchá wypuśćił. w klaßtorze iednym przy mieśćie pogrzebiony. á ná dwor iego tákie sie powietrze puśćiło: iż iáko porażone woysko pádáli/ ludźie przedni w ßláchectwie/ ktorzy sie byli w ten czás iáko geste zboże rozrośli. Táki koniec był oney trágediey z tym Lotáriußem. Táki iest koniec tych/ ktorzy oyce swoie duchowne oßukáć chcą. Táki koniec tych co pánom pochlebuią. ták było wedle pismá: Pan ktory rad mátáctwá słucha: wßytkie sługi ma niezbożne. — 6. *Lotárius krol do Rzymu przyiáchał.* Regino. *Lotarius kláma.* *Ciáłá Páńskiego vżywanie niegodne.* 7. *Grzechu się krol zaprzał przy vżywaniu ćiała Pańskiego.* 8. *Pokaranie Lotáriußa krolá.* Aimon lib: 5. cap: 21. *Z Lotáriußem trágediey koniec.* Prou: 29.

On też Theutgaudus Trewereński Biskup/ktorego był rozgrzeßył Hádrianus Papież/w tym roku vmárł.o ktorym dźiwną powieść nápisał Jan dyákon. Náznáczył mu był mießkánie Papież w Rzymie/ w klaßtorze ś. Grzegorzá/ad cliuum Scauri. Tám widźiał we śnie ś. Grzegorzá mowiącego: — 9. *Theutgaudus karány od S. Grzegorzá.* In vita S. Gregorij lib: 4. cap: 94.

Widzenie dziwne.

cego: áby z iego klasztoru wyszedł. przeleкł sie: y ocknawszy á modlitwe vczyniwszy/ zás vsnał. y drugi raz ś. Grzegorz w Biskupim vbierze vkazał mu sie/ y rzekł: Wynidź stad/ mieszkáć tu nie możesz. A on odpowiedział: Papież to mi mieszkánie náznáczył. Odpowiedział ś. Grzegorz: y ty coś prosił/ y ten coć dał/ obáśćie przećiw Bogu vczynili/ y on ćie pokarze. Przelekł sie Theutgaudus/ y modlac sie zás vsnał. ále gdy poczuł iż ludźie iácyś idą/ zmrużywszy oczy leżał iákoby spiac. A ś. Grzegorz zá reke ś. Jedrzeiá prowádzac/ dyákonowi ktory świece przed nimi niosł/ rzekł: Trać go. y gdy go traćił/ śiadł ná łożku oczy zámknawszy. á ś. Grzegorz rzekł: Pátrz ná nas. poyżrzał/ y przelekł sie. y vsłyszał: iesli stad nie wynidźiesz/ w drugi tydźień z twemi wszytkiemi vmrzesz. A iesli wynidźiesz/ wolen bedźiesz. ále y ty y twoi wszyscy oyczyzny swey nie oglàdáia. Záraz Theutgaudus porwał sie/ y wszytkim ono widzenie powiádał. á nie mogac ták rychło inego mieszkánia v Papieżá vprośić: do Sábinow zábieżawszy/ tám tego roku vmárł ze wszytkimi domowemi swemi.] Chćiał P. Bog áby oná iego pychá/ bo byłá wielka y szkodliwa/ dłużey karána byłá. Hádrian odpuśćił/ ále P. Bog nic.

20. Po śmierći Lotáriuszá do iego poddánych pisał Papież Hádrian/ áby wiernie sie záchowáli ku Ludowikowi Cesárzowi/ ná ktorego iáko ná rodzonego brátá/ krolestwo ono spadáło/ áby mu sie poddáli/ y iego zá swego páná ználi. Groźi im klatwa/ iesliby tego vczynić niechćieli. iákoż nie vczynili. Bo sie do stryiá Lotáriuszowego do Károlusá Kálwá vdáli. O co bedźie dosyć kłopotow.

Rok P. 869. Hádriana II. 2. Ludowiká II. 14. Bázyliuszá Mácedoná 3.

1. Posłowie do Cárogrodu ná Concilium. Synod: oct: act: 1.

HAdrianus Papież złożył Concilium w Cárogrodźie/ y posłał Donatá Ostyeńskiego/ Stephaná Nepesyńskiego/ biskupy/ y Máryná dyákoná Rzymskiego/ ktorym polećił y náuke dał ná vspokoienie kośćiołá Cárogrodzkiego. Pisał przez nie list do Cesárzá/ w ktorym mu ná iego listy odpisuie/ y prośi áby Biskupi zgromádzeni byli/ y Synod wedle Bogá ná vgászenie rosterkow onych vczynili. Dotyka náuki ktora dał posłom swoim/ o tych ktorzy przy Phociusie stali/ iáko zá ich pokuta przyimowáni być máia. A ći ktore Phocius swiećił/ áby żadnego vsługowánia kośćielnego nie spráwowáli/ áni ie zá tákie miano/ zá iákie poświeceni sa od fałszywego odszczepieńcá. Jednák łáske im iáka ná prośbe Cesárska czynić sie nie odmawia. Dźiekuie mu zá vprzeyme stáránie iego o kośćielny pokoy. y záleca mu niektore osoby/ á zwłaszczá posły swoie. A o onych posłáńcách Phociuszowych pisze/ iż ich nie widźiał: y dźiekuie zá to Bogu/ y wyznawa sad spráwiedliwośći ieg/ ktorym ie potopił.

2. Wyiácháli z Rzymu oni posłowie Papiescy záraz z posłámi Cesárskimi. y gdy do Tessáloniki przypłyneli: tám wysłáne od Cesárzá pány ná przyiećie swoie y prowádzenie do Cárogrodu nálezli. Wysłał koni dla nich z páńskiemi vbiory y śiodły czterdźieśći/ y wszytkę śrebrna stołowa służbe/ y z wielkim ie dostátkiem prowádzono. A w Cárogrodźie dwor wszytek y pánowie/ y duchowieństwo w vbiorách kośćielnych/ y lud z świecámi ie witał. Gdy do Cesárzá wprowádzeni sa/ káżdego cáłowал y vczćił z pokora. y prośił áby kośćioł złośćia y czći prágnieniem Phociuszá rostárgniony/ nápráwowáli/ á rozsadek Papieski/ ktorego iuż dwie lećie Pátryárchowie/ Metropolitáni y Biskupi czekáia/ przynieśli. Y záraz sie spolnie o Concilium stáráli. ktore sie áż mieśiacá Oktobrá záczeło. y pilnie y długo wypisáne iest. Ná wstepie do niego/ przymawiáia Phociuszowi/ zowiac go drzewem niepożytecznym/

Anastasius.

Vczcenie posłow Cesárskich w Cárogrodźie.

Papieskiego rozsadku czekáia Pátryárchowie.

ktore śiekiera Apoſtolſka wyćiete być ma. Zowia go obłudnikiem / hypokrita / wydźieráczem / wilkiem/naiezdnikiem / y drugim wedle ſwego imienia opácznym Luciferem. Zálecáia żarżliwość przećiw iemu Mikołáiá Papieżá/y dla tego Eliaßem go zowia. y to przełożywßy : W imie Oycá/ y Syná / y Duchá ś. modlitwe vczyniwßy záczynáia.

Phociußowe tytuły.

Piatego dniá Oktobrá ábo Páźdźierniká we Srzode/zá Ceſárzá Bázyliußá y Conſtántyná ſyná iego Auguſtow. W kośćiele wielkim ś. Zofiey poſtáwiwßy/drogie drzewo krzyżá ś.y Ewángelia zbáwienia náßego / ná práwey ſtronie: záśiedli Oycowie: poſłowie ſtolice Apoſtolſkiey y Ignácius Pátryárchá / y poſłowie od Pátryárchy Antyoſkiego y Jerozolimſkiego. Był y Ceſarz y wiele Senatorow prześwietnych. y kazano wniść Biſkupom/ ktorzy nigdy Ignácego nie odſtapili/á przy nim wiele vćierpieli/ktorych nie było iedno dwánaśćie. Jni wßyſcy zá Phociußem poßli. z tymi co odwołáli y Synod ná końcu podpiſáli / nie było tylo ſto y dwá Biſkupow. Czytano naprzod liſt Papieſki z czym iego poſłowie wyſłáni ſa : pierwey po Łáćinie potym po Grecku. Dźiekowáli wßyſcy. Czytano potym liſty od Pátryárchow. Heliaß Biſkup Tyru ná mieyſce Antyoſkiego Pátryárchy záśiadł. Czytano liſt Pátryárchy Theodozyußá Jerozolimſkiego do Pátryárchy Cárogrodzkiego / w ktorym dáie znáć : iż ſie im Sáráceni nie źle záchowuia. dopußczáia Chrześćiáńſkiego nabożeńſtwá / y nic nieſpráwiedliwe° nie czynia. Jednom ſie/práwi/bał y piſáć y poſyłáć/ y tegom z boiáźnia poſtał/ tym ſie v nich vdáiac/ iż od was chce im niektore Sáráceny poimáne wybáwić. O co prośćie wáße° Ceſárzá/ bo ináczey boim ſie zguby náßey.

3.
Concilium oſme zácsęli w Carogrodzie.
Concilium oſme wielkie Biſkupow 102.

Nicetas.

Sáráceni w Ierusalem.

Zátym czytány ieſt liſt Papieżá Hádrianá / ábo ráczey wyznánie wiáry/ podáne tym do podpiſu/ ktorzyby z odßczepieńſtwá do kośćielney iednośći wroćić ſie chćieli. co zwáli libellus,ná ktory ſie reka ſwoia podpiſowáli. W tym wyznániu / wyklináć mieli Phociußá y Grzegorzá z Syrákuzy / o ich zbrodnie: iż oycá ſwego Ignácyuſá z iego ſtolice zrzućili/ y Phocius ia iáko cudzołożnik/ zá żywotá meżá włáſnego ośiadł/ y Mikołáiá Papieżá nie vſłuchał / y wyklećia iego nic ſobie nie vważył/ y fałßywe Synody ſkłádał. etc. Pochwalili wßyſcy ono wyznánie y potepienie Phociußá. y oni poſłowie od Pátryárchow/ktorzy iáwnie wyználi/iż nigdy do Phociußá nie przyſtawáli. Skad ſie iego fałß pokazał : gdy ná ſwoim zborzyßczu podpiſy od Pátryárchow vkázował/y reki fałßował y zmyślał/ y ták ſie pierwßa ákcya ſkończyłá.

4.
Libellus wyznánia wiáry.

Falßerſtwá Phociußá.

Ná wtorym záśiedzeniu ábo ákcyey/ przypußczono vpádłe biſkupy / kápłany/ y dyákony/ y mnichy / y ine kśieża. Wypowiedáli zdrády Phociußá y kłamſtwá/ gdy twierdźił: iż wßyſcy Pátryárchowie przećiw Ignácemu powſtáli y podpiſáli/ y Mikołáiá Papieżá wykleli. Był/ práwi / mocny do námowienia y do zdrády / y táki człowiek nigdy nie był áni bedźie. Okrutnie niepowolne ſobie bił / ſadzał/ wygániał.] Wyználi wßyſcy wiáre / iáko Papież kazał/ y rozgrzeßeni ſa / y Ignácius kładł ná nie ſtołe do kośćielney iednośći one przyimuiac. Ale im pokute máła dano / áby we śrzode y piatek pośćili/ áż do Národzenia Bożego/ áby 50. kroć ná dźień przyklekáli/ ſto Kyrie eleiſon ná dźień mowili. y Domine peccaui ſtokroć/ y Domine ignoſce mihi peccatori ſtokroć/ y Pſalm ßoſty y trzydźieſty śiodmy.

5.
Wtora ákcya.

Falße Phociußá.
Vpadli Biſkupi pokutuia.

Trzećia ákcya 11. dniá Oktobrá. Ná ktorey Theodulus Metropolitan Ancyri/ y Nicephor Metropolitan Niceey niechćieli wyznánia podpiſáć / y nie ſa przyieći. Czytano potym liſty Bázyliußá Ceſárzá/ Ignáciuſá Pátryárchy/ Mikołáiá y Hádrianá Papieżow.

6.
Trzećia ákcya.

Czwarta ſeſſya 13. dniá Oktobrá. Zácháriaß y Theophilus biſkupi/ przekonáni ſa w kłamſtwie/ gdy mowili : iż Mikołay Papież Phociußá przyiał.

Czwarta.

Piata 19. dniá Oktobrá. Ná niey przywiedźiony był Phocius w ßá-

Piata ákcya.

Phocius ná Concilium przywiedziony.

tách świeckich. Pytano go: ieśli vstáwy świętych oycow przyimuie: á on milczał. y dopytáć sie słowá ná nim nie możono. Zbrzydźili sie im wßyscy / y oni posłowie Pátryárchow fałß mu iego wymawiáli / ktorym sie o ich przyięćiu chlubił. Dano mu czás dźieśięć dni do rozmysłu / ále y tego przyiąć nie chćiał. A gdy wyrzucony był: wykrzykáli Oycowie wedle zwyczáiu / chwaląc P. Bogá / y vrzędom duchownym y świeckim błogosłáwiąc.

Szosta.

Ná szostą ákcyą 25. Oktobrá / przypußczeni Biskupi Phociußowi / y Zácháriaß Chálcedoński biskup / długą miał rzecz ále wątłą ná obronę Phociußá. Zrániony iest wnetże od Metrofaná Metropolity Smirny.

7\. *Namowá Cesárzá do Biskupow odßczepionych.*

Prośił ich Cesarz áby sie vpámiętáli á zgadzáli / ná rozsądku wßytkiego kośćiołá przestáiąc: ále niechćieli. y vczynił Cesarz do nich namowę práwie złotą y dźiwnie mocną. Miedzy inemi słowy / mowi: Jeśli sie pokuty sromaćie / oto ia ná źiemię vpádnę / depcćie po głowie y oczách moich. Dam

Pokorá Básyliußá.

przykład ia prosty vczonym / ia nieczysty czystym. ná Cesárską głowę kłádźćie nogi swoie. mnie tym nie zelżyćie / ále mi sławę vczynićie / iedno duß swoich nie tráćcie / á ná sąd Boży poki maćie czás lepiey sie gotuyćie. etc. Nic im nie

Psal: 57.

poßło do sercá / iáko wężom gdy ie mądrze záklináią wedle Psálmu. W tey namowie / rzekł Cesarz iáko Prorok (gdyż y Mędrzec mowi / proroctwo w

Prou: 16.

vśćiech krolewskich) By / práwi / ten co wßytko psuie (to iest dyabeł) Cárogrodzką wam stolicę polećił: á kto zá wámi poydźie?] Bo ták potym było:

Básylius Cesarz prorokuie.

iż zás dyabeł tego Phociußá ná tę stolicę wráźił.

8\. *Siodma Sessya.*

Dniá 29. Oktobrá skupili sie Oycowie / gdy wyßły one dźieśięć dni dáne

Phocius drugi raz na Concilium przywiedziony.

Phociußowi ná rozmysł. Przywiedźiony Phocius y pytány: ieśli żáluie grzechow swoich? rzekł: Posłowie Papiescy niech żáluią. A niechćiał z vporu vstąpić. Tákże sie y iego náśládowcy záśádźili / y niechćieli. Aż im Cesarz

Phocius z swemi drugi raz potępiony.

rzekł: Powiedzćie skądeśćie: z niebá czy z źiemie? Ná źiemi cztery Pátryárchie potępiáią was: gdźież poydźiećie? A oni áppellowáli od Synodu do kanonow. y drugi raz od wßytkich potępieni są. A zákrzyknęli Oycowie mowiąc: Dworzáninowi y naiezdnikowi przeklectwo. Phociußowi Nowićiußowi y tyránnowi przeklectwo. Phociußowi odßczepieńcy potępionemu

Anáthemy ná Phociußá.

przeklectwo. Phociußowi cudzołożnikowi y oycámordercy przeklectwo. Budownikowi kłamstwá anathema. Wynáleżcy złych náuk / anathema. Phociußowi nowemu Máximowi / Dioßkorowi / Judaßowi anathema. Grzegorzowi niegdy Biskupowi Syrákuzow anath. Eulápiußowi odßczepieńcy złożonemu / anathema. Potym błogosłáwili onymże wykrzykániem Cesárzowi Cesárzowey / Papieżom Mikołáiowi y Hádrianowi. Mikołáiá zwáli nowym Phineesem / Dánielem y Márćinem. Przydáie Nicetás / co słyßał od ludźi: iż Oycowie oni podpisuiąc potępienie Phociußowe / piorá we krwi Páńskiey maczáli. Ale tego w dźieiách nie máß.

Osma Sessya.

Piątego dniá Nowembrá zeßli sie Oycowie / y przed nimi w miedźiánym kotle zá podánim Cesárskim / popalono wßytki pismá Phociußowe / co iedno sie ich wßędźie y v wßytkich náleść mogło. Przyzwáni niektorzy obrázoborcy / iedni sie vpámiętáli / á drudzy nie. y ći potępieni są.

9\. *Dźiewiąta. Od Pátryárchy Alexándriyskiego poseł.*

Drugiego roku P. to iest 870. 12. dniá Lutego / gdy sie Oycowie zeßli: stáwił sie Jozeph Archidyákon Alexándriyski / ktory dowodnie pokazał sie być posłem od Micháłá Pátryárchy Alexándriyskiego. ktoremu gdy spráwę podáli co sie ná ośmi Sessyách dźiało: wßytko imieniem swego Pátryárchy pochwalił. Potym fałßywym świádkom / ktore Phocius ná Ignácego przywodźił / gdy sie sámi wyználi / á było wiele zacnych miedzy nimi: pokutá dána

Fałßywi świádkowie pokutuią.

iest ná śiedm lat. Aby dwie lećie przed kośćiołem sie modlili / dwie lećie w kośćiele pismá ś. słucháli / á ćiáłá Páńskiego nie bráli: Mięsá nie ieść y winá nie pić przez cztery látá / iedno w świętá: Jáłmużny dáwáć / y modlitwy czynić / y po-

nić / y po-

nić/ y pośćić trzy dni w tydźień/ w poniedźiáłek/ we śrzodę y piątek. Jednák ná ſkrocenie onych pokut dáná ieſt moc Pátryárſze Cárogrodzkiemu. Stáwili ſię też oni ktorzy z vbiorow y ceremoniy kośćielnych/ z roſkazánia Ceſárzá Michałá/ błázeńſtwá y żárty czynili: wyznawáiąc grzech ſwoy. pokutę im ná drugą ſeſſyą odłożono/ á Phociuſzá ktory o to nic nie mowił/ Pátryárchę błaznow názwano. Stáneli y oni/ ktorym ſię Phocius poſłámi czynić kazał/ przećiw Mikołáiowi Papieżowi/ Leoncius od Pátryárchy Alexándriyſkiego/ á Georgius y Sergius od Pátryárchy Antyoſkiego/ y wyználi grzech ſwoy/ z wielkim zdumieniem wſzytkich Oycow/ ná ono fałſzerſtwo.

Błaznowie pokutują.

Pátryarcha błaznow.

Ná tę Seſſyą przyiácháli poſłowie od Ceſárzá Ludowiká/ ktorzy zmawiáli corkę iego zá ſyná Bázyliuſzowego Ceſárzá wſchodnego/ miedzy ktoremi był on Anáſtázyus Bibliotecarius, ktory żywoty Papieſkie y hiſtorye piſał. Tráfili ſię y poſłowie od krolá Bulgárow/ ktorym z Ceſárſkiemi ná Concilium dano mieyſce.

Od Ceſárzá záchodnego poſłowie ná Concilium.

Oſtátnia ákcya byłá we Srzodę oſtátniego dniá Lutego. śiedźieli ná niey z Oycy/ poſłowie Ceſárzá Ludowiká: pierwſzy był Anáſtázyus Bibliotekárius Rzymſki/ y Zuppo/ y Ewerárdus/ á od Bulgárow Stáſiſer/ Neſundik/ Wágártus/ y inni. Tám Oycowie nápiſáli Kanonow 27. Ná porządki kośćielne te ktore Phocius pſował. Tám y ono Phociuſzowe heretyctwo przeklęli oycowie/ ktorym twierdźił/ iż w ćiele ludzkim dwie są duſze. Ná pochlebce Biſkupy przy dworze/ áby pánow nie pſowáli/ á ſwoię powagę záchowáli/ ieſt Kanon 14. y inne. Ták ſzcześliwie ſkończone ieſt ono Concilium. Ná końcu vpomniono Biſkupy/ áby w Niedźielę kazánie było/ á błędni ſię náwracáli. Wykrzykáli Oycowie wedle zwyczáiu y dźiekowáli P. Bogu/ y ſtanom błogoſłáwili.

10. Dźieśiata Seſſya oſtatnia.

Anaſta: in Scholiis ad hanc Synod.

Phocius dwie duſzy kładł w ćiele ludzkim.

Kazanie w Niedźielę roſkazáne.

Ná końcu tego Concilium/ vczynił rzecz Bázylius Ceſarz do pánow świeckich y láikow/ dźiwnie nabożną y mądrą: áby ſię w rzeczy kośćielne nie wdawáli (iáko on Bárdás) ktore ſámym duchownym zlecone są. Oni/ prawi/ rządy te máią/ oni poświecáią/ rozwiezuią y zwiezuią/ y klucze niebieſkie máią: á my pokarm duchowny/ poświecenie y błogoſłáwieńſtwo od nich bierzem. By miał nawiętſzy rozum y nabożeńſtwo Laicus, przedśię owcą ieſt/ y ták go zowią. A Biſkup y nagorſzy/ poki Biſkupem ieſt á prawdy náucza/ páſterzem y czći godnym być nie przeſtáie. &c. Gdy do podpiſow przyſzło onego Concilium: Ceſarz Bázylius podpiſáć ſię ná przodku/ gdy go tym Oycowie czćili/ niechćiał: ále áż po posłech y po Pátryárchách/ przed ſámymi tylo Biſkupy/ krzyż vczyniwſzy podpiſal ſię rubriką y ſynowie iego. Biſkupow ktorzy podpiſáli nie było tylo ſto y ieden. Bo ći ktore Phocius świećił/ iż złożeni być mieli: nie byli ná tym Concilium/ áni przyięći są.] Nie liczbą ále wagą/ nie fałſzywymi podpiſy/ iáko czynił Phocius/ ále prawdźiwymi chlubi ſię kośćioł. Práwe y święte powſzechne Concilium/ ſłuſznie názwáne oſme. A iż Grek/ ktory przekłádał ná Łáćińſki iezyk/ Abrahamus Cretensis Concilium Florentſkie ono/ oſmym názwał: głupie to vczynił/ y Márkuſá Epheſkiego ktory o tym oſmym Concilium ſzpetnie we Florenciey mowi/ kłamſtwá/ wywodnie ſię zbiiáią. Pátrz v Baroniuſzá náſzego/ roku tego 869. Oycowie oni piſząc do Papieżá to co ſię ná Concilium ſpráwiło: potwierdzenia od niego y rozgłoſzenia po wſzytkich kośćiołách proſzą.

11. Bazylius vpomina pany aby ſię w kośćielne ſprawy nie wdawali.

Podpiſy.

Bazylius pokorny.

Práwe oſme Concilium bez przygany.

Po ſkończonym Concilium dniá trzećiego/ piſze Anáſtázyus/ ktory w ten czás w Cárogrodźie mieſzkał: w domu iednym zeſzli ſię poſłowie Papieſcy y Pátryárchow/ y Ignácius y Ceſarz Bázylius: ći ſámi tylo: y ſłucháli poſelſtwá Bulgárow/ ktore Piotr niektory z innymi od krolá Michálá odpráwował. y ſpor niemáły mieli Pátryárchowie wſchodni y Ceſarz. Bo chćieli áby Bulgárowie w Diocezyey Cárogrodzkiey pod Pátryárchą y Greki/ á nie

12. Biblioť.

Poſelſtwo Bulgarow do Carogrodu.

ki/ á nie pod Papieżem y pod Láćinniki byli: dla tego/ iż te źiemie ktore o-
pánowáli Bulgárowie/ przedtym były pod Grekámi/ á iż nie przyſtoi/ áby
Láćinnicy ktorzy zá Ceſárze Fránki máią á Grekow zá pány mieć niechcą/
tu pod Ceſárzem Cárogrodzkim rządy iákie mieli. Ná co im Papieſcy po-
ſłowie powiedźieli: iż my ná ten ſąd zlecenia nie mamy/ y wy mocy tey nie
Spor o Bulgary. máćie/ ábyśćie co vwłoczyć ſtolicy Apoſtolſkiey mieli: Ale to mowim: iż rzą-
Anaſtaſius. dy kośćielne nie idą wedle rządow świeckich. choć tá źiemiá pod Grekámi
byłá: ále teraz Grecka nie ieſt/ przez ták długi wiek wybáwić iey od Bul-
gárow nie mogli Ceſárze Cárogrodzcy: wolno było Bulgárom o náukę
wiáry ś. tám śię obroćić/ gdźie ſámi chćieli. Poſłáli do Mikołáiá Papieżá/
Biſkupy y kápłany ſtámtąd wźięli/ duchownymi Láćińſkimi wßytko ich
Bulgarowie trzy páńſtwo nápełnione ieſt/ y iuż pod rządem Papieſkim trzy látá trwáią/ y
lata pod Laćinniki. náukę zbáwienną od Biſkupow Láćińſkich wźięli: dla czegoż odſtąpić Lá-
ćinnikow máią/ ktore oni ſámi czczą/ miłuią/ y wyniść ſámi z ich opieki nie
chcą: A też Papieſka iuriſdicya ná wßytek świát śię śćiąga/ á oſobliwie y
zdawná/ Dárdánia y Jllirik/ y te źiemie gdźie ośiedli Bulgárowie/ w ſwo-
im rządźie Papieżowie mieli/ y Biſkupy ich świećili: co śię ießcze od Dá-
máſá Papieżá záchowáło. ꝛc. A ták śię ſpieráiąc: wßyſcy zámilkli nic nie
poſtánowiwßy. á Ceſarz Bázylius do ſercá to wźiął/ y do ſprzećiwienia o-
nego ſwoie pobudzał.

13. *Bázyliußá Ceſárzá nießczerość.* Pokazał w tym chytry Bázylius ſwoię niewdźięczność ku Papieżowi: ś-
śmiał y z liſtu Papieſkiego/ ktory poſłowie Ceſárzá Ludowiká z ſtrony o-
nego małżeńſtwá przynieśli/ tytuły Ludowiká wyſkrobywáć. A co gorßego/
gdy do niego przyßli Biſkupi wſchodni/ oni co Concilium podpiſáli: żału-
iąc tego iż ono wyznánie wiáry/ ábo Libellus, ktory Mikołay y Hádrian po-
Carogrodzki kośćioł pod Papieżmi. ſłał/ właſnymi ſwymi rękámi podpiſáli: mieniąc żeſmy Cárogrodzki kośćioł
pod moc Papieſką/ iáko niewolniká iákiego/ podáli. Ceſarz Bázylius prze-
Libelluße od Grekow wykrádźione. ſtáwy/ ktorzy poſty Papieſkie opátrowáli/ náprawił: áby im one libelluße/
gdyby do kośćiołá wyßli/ wykrádli. Co oni vczynili. y to obaczywßy poſło-
wie/ ták wiele wygroźić mogli ná Ceſárzu/ iż ie wroćić muśiał. ktore oni
Athan: in præfat: ad Concilium octauum. do poſłow Ceſárzá Ludowiká dáli. Wyiáchawßy z Cárogrodu iuż w Je-
śieni poſłowie Papieſcy/ wpádli miedzy rozboyniki/ morſkie Słowaki: kto-
rzy im wßytko pobráli/ y one kśięgi Concilium oſmego wźięli. Libellußow
onych tám nie nálezli. Bo były dáne do poſłow Ludowiká. Lecz Anáſtá-
zyus przepiſy wßytkiego Concilium miał/ y cále ie Papieżowi oddał. Był y
o to rozbićie Bázylius podeyzrzány/ iákoby śię z iego napráwy działo. O czym
niżey przymowił Papież. bo przynamniey beſpieczność ich podrożną opá-
trzyć miał. Ták Grekowie nießczerze śię obeßli z dobrodźieymi ſwymi Pa-
pieżmi. O niewdźięczności tego Bázyliußá Ceſárzá nápiſał Zonárás:
Gdy wielkiego ieleniá w łowiech gonił/ y poimáć chćiał/ ieleń rogámi zá
pás go porwał/ y ná rogách nośił/ ſługá ieden pás ná Ceſárzu odćiął/ y wy-
zwolił go od śmierći. A on go zá to śćiąć kazał/ iż ná Ceſárzá miecza dobył.

14. Anaſtaſius. Tegoż roku z Bulgáriey wroćili śię poſłowie Papieſcy/ máiąc z ſobą
poſłá od krolá Micháłá/ onego Piotrá. Oznaymili Papieżowi o wielkiey
powolnośći ludu onego/ y rozmnożeniu nabożeńſtwá y wiáry. Czym śię
Marina y Formoſa Bulgarom Papież dać niechćiał. Hádrianus wielce vćießył. A krol on przez poſłá ſwego pilnie prośił/ áby
mu zá Arcybiſkupá Bulgáriey dány był ábo Márinus ábo Formoſus/ kto-
rych Papież dáć nie mogł: ále poſłał nieiákiego Sylweſtrá poddyákoná/ y
Leopárdá Ankomitáná y Dominiká Triwereńſkiego Biſkupá/ áby krol o-
brał ſobie zá Arcybiſkupá ktoregoby chćiał. y ták on Piotr nic nie ziednawßy
do Bulgáriey śię wroćił.

15. Hádrianus Papież pilnie śię ſtárał/ y piſał áby po Lotáriuśie zoſtáłe

krolestwo Ludowik Cesarz / iáko prawdziwy dziedzic po brácie otrzymał. Aimo: lib: 5. cap: 24.
A pisał do Károlusá ktory ie osiadał / y do pánow y stanow wszytkich / áby
tego nie czynili / áby rozlanie krwie Chrześćiáńskiey nie záchodziło. Ná co *Biskupi krolestwo*
niedbáiąc Károlus Kálwus stryy Lotáriuszá zmárłego / w Metys Biskupy *przysadzáią.*
zebrał / y tám ie do tego przywiodł / iż go ná krolestwo Lotáriuszowe koro-
nowáli / y ono mu krolestwo niespráwiedliwie przysądzili. Był z nimi Hink-
marus / y Adwentius iáko mieyscá onego pásterz. Pokázáli iáko piiáni / iá-
ko Prorok mowi / kápłani / niewiedząc o widzącym / nie vmieią sądow. Isaiæ 28.

Ludowik krol w Rátisbonie bárzo / y iuż ná śmierć záchorzał. y gdy 15.
mu lekárze zdrowia nie obiecowáli: złoto y skárby ktore miał / ná klasztory y *Iałmużna od*
vbogie rozdał / y záraz ozdrowiał. A Károlus brát iego vsłyszawszy o cho- *śmierći wybawi-*
robie ćiężkiey iego: wiáchał w Lotáriuszowe krolestwo. Lecz gdy vsłyszał / *ła.*
iż brát ozdrowiał / podźielił sie z nim onemi po synowcu imiony / od brátá ie Pythæus in Annalibus.
rodzonego Cesárzá Ludowiká oddaláiąc. Sálomon krol Brytáński Argenteus histor: Britan: lib: 2. ca: 27.
Papieżowi Hádrianowi bogáte vpominki posyłáiąc / trzy stá solidow pie-
niędzy ná káżdy rok dáwáć ś. Piotrowi obiecał / á o relikwie ś. prosił. y po-
słał mu Hádrianus rámię ś. Leoná trzećiego Papieżá / ktoremu P. Bog wy-
łupione oczy y iezyk vrzniony od nieprzyiaćioł / cudownie przywroćił.

Rok Páński 870. Hádriana II. 3.

Ludowiká 15. Bázyliuszá Mácedoná 4.

GDy sie Papież Hádrianus dowiedział / iż Károlus pośiadł kro- 1.
lestwo Lotáriuszá / ktore Cesárzowi Ludowikowi dziedzic- *O Ludowiká*
twem iáko po brácie dostáć sie miáło: bárzo sie záfrásował. Bo *wstáwia się Papież.*
wiedźiał / iż sie Cesarz Ludowik woynámi mężnemi przećiw
Sárácenom bawił / y zwyćięstwá sławne z nich odnośił / á do-
ná vkrzywdzonym od swoich był. wysłał tedy posły swoie do Gálliey / y pi-
sał do Károlá: iesli cudzego nie wroći / iż wyklęty będźie. y do Ludowiká
brátá iego. do Biskupow ktorzy w ich páństwách byli / y do poddánych obu
krolestw pisze: srodze sie frásuiąc / y prosząc / áby cudze wrocone było. Náko-
niec sam sie obiecuie tám iácháć / y o krzywdę Cesárską czynić. Biskupow v-
pomina y roskázuie im / áby Károlá gromili / á bez pochlebstwá y boiáźni
stáwili sie mężnemi / iáko Heliasz y Jan Chrzćićiel. A nabárźiey żáluie sie ná
one Biskupy / ktorzy Károlá ná cudze krolestwo koronowáli / y ná onego v-
czonego Hinkmará / ktory w náuce spráwiedliwośći zápomniał. ktoremu
iuż był roskazał Papież: áby surowie Károlusá o ono pobránie cudzego
páństwá vpomniał: á iesliby niechćiał cudzego wroćić / áby sie od iego spo-
łeczności y obcowánia oddźielił. Ná to Hinkmarus odpisał / to co Polity-
kowie mowią / ábo sam ráczey mowił: Papieżowi przygániáiąc / y práwá mu
ná karánie krolow ostábiáiąc.

Posłowie oni do Károlusá wysłáni od Papieżá / nic o wrocenie cudze- 2.
go krolestwá nie spráwili: z synem go tylo poiednáli. Miał Károlus syná Aimoinus lib: 5. cap: 26. 27.
Károlomaná / ktorego poniewolnie klerykiem vczynił. w czym gdy syn nie *Károlomanus syn*
mogł wytrwáć: pobrał mu wszytko y onego do więźienia dał / y Biskupom *Károlá Kalwa z*
go wykląć kazał. Vćiekł sie do Papieżá Károlomanus / żáluiąc sie krzyw- *oycem się wádzi.*
dy oney ná oycá. y pisał y wskazał do Károlusá Papież surowe słowá / o ono
ku własney krwi okrućieństwo / ták iż nieco popráwy pokazał do łáski syná Frodoardus lib: 3. cap: 21.
przyimuiąc / poki żyw był Hádrianus Papież. Bo po iego śmierći / oczy mu
wyłupił. Wypráwował ten Károlus politykow sztuki: im więtsze krzywdy
ludziom czynił / tym sie nabożnieyszym pokázował. Tego roku złotym pi-
smem modlitwy sobie pisáć niektore kazał. Był ná nich wierszem pisány rok
ten 870. Drukowano ie w Ingolsztadźie roku Páńskiego 1532.

3. *Duńczykowie ná Anglią.* Matt: Weſtmonaſt.

W Brytánniey ná Szkoty ábo Szoty z mocnym woyſkiem Duńczykowie Pogánie/ wodze máiąc Hingwárá y Stubbá náiácháli/ y pſuiąc ziemię zábiiáli ludzie/ kośćioły y klaßtory pſowáli/ pánienki z klaßtorow ſromoćili. Co ſłyßąc kśieni iedná w klaßtorze Kollingámenſá ná imię Ebbá: zezwáłá śioſtr/ y prośiłá ich áby dla záchowánia czyſtośći to vczyniły/ co oná vczyni. Ná co gdy zezwoliły wßytki: wźiąwßy brzytwę nos ſobie vrznęłá/ y twárz ſwoię poßpećiłá. vczyniły to wßytkie one mężne pánny. Do ktorych gdy rozboycy oni przyßli/ widząc ie ták poßpecone vćiekli/ á klaßtor z nimi zápalili. y ták męczeńſką koronę w onym ogniu wßytki odnioſły. To piße Matthæus Weſtmonaſterienſis.

Pánny klaßtorne noſy ſobie rzeżą. Męczenniczki.

Eádmundus krol męczennik.

W teyże woynie krol Angielſki Eádmundus od tegoż Hingwárá z kośćiołá wywleczony/ gdy mu ſię záprzeć CHRISTVSA y wiáry Troyce ś. kazano: mocnie ſię ſprzećiwił. y vſtrzelány y zábity męczennikiem koronowány ieſt. Zábity z nim ieſt Humbertus Helmáneńſki biſkup/ o tákież wiáry wyznánie.

4. In eod: poſt octauam Synodum. *O Phociuśie Grekowie ßczerze wypiſali. Synodu zfałßowánie.*

Metrophanes Metropolitá Smirny/ przedni Biſkup wſchodny/ między onymi ktorzy nigdy Ignáciuſá nie odſtępowáli/ y z nim więźienie y wygnánie ćierpieli: do Emmánuelá Pátryciußá przezacnego/ wypiſał o Phociuśie ßczerze y prawdźiwie wßytko/ iáko ſię wyżßey powiedźiáło. Dołożył tego/ iż ſię y o to był ná Papieżá Mikołáiá roziadł: iż w Bulgáriey krzyżmá ktore on świećił/ kápłani Láćińſcy zá práwe nie mieli. á naiáśniey one iego zbrodnią wypowiedźiał/ o Generálnym Synodźie/ ktory ná Papieżá Mikołáiá vczynił/ nie rzeczą ſámą/ bo tákiego Synodu nie było: ále piſmem zfałßowánym/ y liſtem ktory wßytkim kłamſtwem y fałßywemi podpiſámi nápełnił. A poſłáć ten liſt chćiał do Ludowiká Ceſárzá/ áby Mikołáiá Papieżá wygnał: by go był Ceſarz Bázylius nie záchwyćił/ y iego poſłow nie poimał. ktory liſt gdy ludźiom Bázylius vkázował/ wßyſcy ſię zdumiewáli ná to co nigdy nie było. &c. A wylicza tám iáko pięćkroć wyklęty ieſt Phocius od czterech mnieyßych/ á od iednego wielkiego Synodu/ iż mu ſię y zwáć Chrześćiáninem nie kazano.

5. *Bulgárom Grekowie Biſkupá dáią.* Theophilactus.

Ignácius Cárogrodzki Pátryárchá zá pomocą Ceſárzá Bázyliußá/ poſłał Bulgárom Biſkupá Theophiláktá/ iáko do ſwoiego Biſkupſtwá ábo Pátryárchiey ſłużących. nie był to on Theophiláktus/ ktory ná Ewángelie piſał. Bo ten pozniey żył kilą ſet lat zá Kommenow.

6. *Stephan krolewic duchownym.* Curopalat.

Phocius złośći ſwey nie przeſtał/ y liſtámi ludźie przedſię burzył. Poſłał go ná wygnánie Bázylius Ceſarz/ y powinne iego/ y ſługi: y kośćioły ktore on świećił obaláł. Bázylius drugiego ſyná ſwego Leoná ná Ceſárſtwo koronował/ á namłodßego Stephaná do ſłużby Boſkiey obroćił. y cztery corki ſwoie do klaßtoru ná czyſty żywot dał.

7. *Obraz mátki Bożey cudá czyni.*

O obráźie przeczyſtey Bogárodźice v Dámáßku tegż roku tám pielgrzymuiąc Opát Lubeceńſki Arnoldus/ to nápiſał co ſam widźiał: iż we wśi v Dámáßku Seydáneidá zwáney/ z obrázu przeczyſtey mátki oley iáko Bálſam płynie/ ktorym ſię niemocy nie tylo Chrześćian/ ále y Sárácenow leczą. Sárácenowie máią go w wielkiey czći/ y przy nim ſwoie nabożeńſtwá odpráwuią.

Rok Páńſki 871. Hádriáná II. 4.

Ludowiká 16. Bázyliußá Mácedoná 5.

1. *Diſpenſyey Grekowie od Papieżá proßą.* In fine oct: Synod.

IGnácius Cárogrodzki Pátryárchá przez liſt prośi Hádriáná Papieżá/ áby ći lektorowie/ ktore Phocius świećił/ ktorych byłá wielka liczbá/ poſtąpić ná wyżße świecenia mogli. A zwłaßczá Theodorus Metropolitá Kárie/ ktory poniewolnie z Phociußem ſpołeczność miał/ zá co teraz pokutuie/ áby vrząd kápłáńſki odpráwowáć mogł.

Czego ácz Concilium zákazálo: ále on rozgrzeszyć w tym dla potrzeby/ y dla pożytku kościelnego może. Nápisał y Cesarz Bázylius/ o toż prosząc. Ználi obá iż moc ma Papież rozwiezowáć ná pożytek zbáwienny z strony praw kościelnych. Posłáli y vpominki bogáte Papieżowi/ ktory ná żądánie ich do Cesárzá ták odpisuie/ iż mu sie nie godźi to psowáć co Concilium postánowiło. A iż sie Cesarz w liśćie swoim o posłách Papieskich pytał: iáko zdrowo z Concilium do Rzymu sie wroćili: Papież mu przymowił: iż ich zdrowie źle opátrzył/ iż w iego Páństwie obłupieni są od rozboycow. á iż Michał przodek iego/ choć ták nikczemny/ lepiey sie w tey mierze obchodźił/ y posły dla bespieczeństwá prowádźić kazał. Przymawia mu y o Bulgary/ iż zá iego przyiáźnią y pomocą Jgnácius Pátryárchá Biskupá im poświęćił/ gdźie im iuż Biskup od stolice Apostolskiey dány był. y prośi áby onego Biskupá stámtąd ruszyli. bo karány będźie wedle kanonow/ ten ktoryby tám sobie vrząd iáki duchowny przywłaszczał.] *Básiliusowi Cesárzowi o posły przymowka.* *O Bulgary mowi Papież.*

Co sie Bulgarow dotycze: Pisał był Jgnácius do Hádrianá Papieżá/ prosząc/ áby duchowni Láćińscy y Biskup z Bulgáryey vstąpili/ mieniąc iż to iego dźielnicá ábo Diœcesis, żeby wygnáni mocą nie byli. Ná to mu odpisuie Papież gorzko y surowie: Smiałeś mi to pisáć/ o to mie nie pytáiąc áni tey rzeczy sądem przed námi nie przekłádáiąc/ áni zdánia nászego pytáiąc? Jesli rzeczesz: iż Láćinnicy w tey tám stronie pierwey/ wászym kápłanom nszey mieć nie dopuśćili: prawdá/ nie przym tego. Bo byli Phociuszową społecznośćią zmazáni y towárzystwem iego/ ktorym y teraz tego zákázuiemy. Dowiedźielismy sie też iż záraz láiká ná dyákony świećićie: To iest zákazano y od Oycow stárych y od tego świeżego Concilium. etc. 2. In Græco codice octa: Synod. *O Bulgáry Ignáciuszá Papież troszcze.*

Nie mieszkáli Grekowie/ y Grimoáldá Biskupá z Bulgáryey wygnáli. A wroćiwszy sie do Rzymu/ obmawiał sie v Papieżá/ mowiąc: twierdźili Grekowie/ iż zá wyrokiem Concilium wielkie° (osmego) Bulgária do Diœcesiey Cárogrodzkiey przysądzona iest. Co był wielki fałsz/ bo po zámknieniu Concilium tylo o tym trochę rozmowy było. y dobrze sie w tym oświádczáli posłowie Papiescy. Jednák Grimoáldus bez karánia nie został y ná stawie dotkniony/ y o to iż z Bulgáriey bogátym wyiáchał. 3. *Z Bulgariey wygnani Lacinnicy.* In vita Adriani. Anastasius. *Potwarz Grekow.*

Phocius z wygnánia pisał do Cesárzá Bázyliuszá/ o swoich nedzách/ miłosierdźia/ y o księgi ktore mu było pobrano/ prosząc/ list wymowny y chytry. Nárzekáiąc ná swe nedze/ śmiał tym groźić Cesárzowi: iż sie sam zábiie ná wieczne iego pohańbienie. ále iednák v Cesárzá nic nie vprośił. Pisał do Báánená ktory wszytkim v Cesárzá rządźił: y tám wiele Phocius wygrawał. Bo mu był táiemnym przyiaćielem/ y czásu ná iego wybáwienie czekał/ ktory miał po śmierći Jgnácego. Pisał y do swoich Biskupow/ tám mu sie lepsze wiecey/ niźli sie spodźiewał/ powodźiło. Niesłychána rzecz o tákiey szátáńskiey pokuśie: okrom onych stu y iednego/ ktorzy Concilium osme czynili: wszyscy wschodni Biskupi Phociuszá w sercu mieli/ choć Biskupstwá trácili/ choć ná wygnániu byli/ y wiele złego ćierpieli. Tego o żadnym kácermistrzu y árcyodszczepieńcu nie czytamy. A to dźiw wietszy: iż wiedźieli o ták wielkich iego łotrostwách y zdrádách/ y przekonániu iego w oczách wszytkiego świátá. 4. *Phocius v Cesárza láski szuka. Chce sie sam zábić.* *Báánena sprzyia Phociuszowi.* *Dziw wielki około ślepoty ludzkiey.*

Ludowiká Cesárzá w Rzymie koronowal Papież Hádrianus/ ná krolestwo ábo część one Fráncyey/ ktora brát iego Lotárius zmárły miał/ ktora iuż był niesłusznie/ stryi Lotáriuszá Károlus w moc swoię wźiął. Potym táko Bar wźiął/ ktorego cztery látá pod Sáráceny dobywał: pisał mu Cesárz wschodny Bázylius przez posłá swego Janá Pátriciuszá/ zá złe mu máiąc y łáiąc: iż tego imienia Cesárz/ ábo Imperator Romanus vżywa. Bo iuż ná Concilium w Cárogrodźie ten tytuł iego śmiał z listow Papieskich 5. Aimo libro 5. cap: 28. *Bar wźięty od Sáracenow.* In eod: Beneuentano Longobard.

Cesárze zachodni mocą Papieską stánęli.

wyszkrobywáć. Ná to mu pieknie y mądrze Ludowik odpisał: nietylo sie przodkámi swemi szczycąc: ále nawiecey Papieskim y nawyższego Biskupá mocą / ktory przodki iego y sámego iego tą dostoynością vczcił. Z niego sie nieiáko śmieie: iż sie Rzymskim Cesárzem pisze: á Rzym w przodkách swoich heretykách vtrácił/ktorzy miásto stołeczne pánowánia Rzymskiego opuścili / y iężyk Rzymski vtrácili / y insze sobie miásto y iężyk y narod obráli. etc. Długo sie tám o to rozwodzą.

Matthæus Westmonasteriensis.

Mszey nabożne słuchánie co czyni.

Duńczykowie poráżeni.

6. Anglią wschodną gdy Duńczykowie/iáko sie wyższey rzekło woiowáli/ y ná zachodną sie puszczáli: tám sie im krol Aetelredus opárł. ktory słucháiąc Mszey ś. w namiecie/ gdy náieżdżáli nieprzyiaciele / á swoi go do bitwy wzywáli: on wstáć niechciał/ áżby sie Msza skończyłá. y oną wiárą ku Pánu Bogu / dniá onego Duńczyki wielką klęską pobił / y ono srogie y mocne ich woysko skruszył.

Rok Páński 872. Hádrianá II. 5. Ludowiká II. 17. Bázyliuszá Mácedoná 6.

Hádrianá śmierć.

Ludowik Cesarz poimány.

Regino. Leo Ostiensis.

1. PApież Hádrianus pierwszego dniá Nowembrá do oycow poszedł. śiedział lat cztery y mieśiecy dźieśieć/y dni 17. Cesarz Ludowik z naprawy chytrey Bázyliuszá wschodnego Cesárzá/ ktory sie był listem iego obráźił / od Adelgisá Comesá Beneweńtu poimány / y do wieźienia dány iest. Námowił ten Adelgisus miástá niektore władzey Ludowikowey/áby do Grekow przystáli/á z wierzchu sie przyiaćielem vkázował. Miał zmowę z Sárácenem onym Seodą poimánym od Ludowiká/ y obá zdrádliwie go w Beneweńcie oszukáli/ gdy był żołnierze od siebie odesłał. y máiąc go w wieźieniu / przywiedli go do obwiąskow y przyśiąg y obietnic iákich im było potrzebá / y ták go wolnym puśćili. Jeden onego wieku pisarz powiáda / iż go P. Bog skarał zá dwá grzechy iego. Raz w Rzymie rozgniewány ná Mikołáiá Papieżá/ iż onych dwu Biskupow Theugaudá y Guntáriuszá rozgrzeszyć niechćiał: kśięża ktorzy byli przećiw iemu w komżách y z krzyżámi wyszli / kiymi bić y po krzyżách deptáć / y Rzym łupić kazał / y Papieżem gárdząc skłádáć go chćiał. A ktemu zgubić zániechał onego okrutnego Sárácená poimánego Seody/ ktory ták wiele Chrześćiánom szkody y zelżywośći P. Bogu náwyrządził. Miał / práwi / ták vczynić / iáko Sámuel nád Agágem. ále vczynił iáko Saul/y przeto y od tegoż Seody sámego vćierpiał.

Herempertus.

Grzechy dwá Ludowiká wtorego.

Miękkość pánow szkodę czyni.

Petrus Diaconus Casinensis.

Zony złe co czynią.

Athánázyus Neápolski Biskup poimány y wygnány.

2. S. Athánázyus Biskup Neápolski tego roku ná wieczny pokoy poszedł. Miał brátá rodzonego Grzegorzá/ktory był kśiążęćiem Neápolskim ábo mistrzem żołnierskim/(tácy sie y Márchionámi zwáli) po ktorego śmierći syn iego Sergius ná tę dostoynośc wstąpił. Striy ten iego Biskup dobrym y zbáwiennym vpominániem/prowádźił go do wszytkich cnot y pobożnego pánowánia. czego żoná Sergiuszá nienawidząc / á chcąc áby sam iey mąż rządy wszytkie w ręku miał: do tego mężá częstemi namowy przywiodłá/ iż Biskupá stryiá zdrádliwie w dom swoy przyzwawszy/ z inemi powinnemi iego poimał/ y osádźił. O co wszytko miásto zmowiwszy sie / prośiło Sergiuszá / áby oycá y pásterzá ich nie trapił / á wolnym go ná ich duchowne poćiechy/y wszytkich potrzebnych y vbogich pomocy/ktore bez liczby czynił/wypuśćił. y muśiał to vczynić/bráćią iednák iego w wieźieniu zátrzymał.
3. A gdy rádość wszytkiego miástá z wyzwolenia swego pásterzá widźiał: żáłowáć począł / iż Biskupá wolnym vczynił/ y rozmáićie go prześláduiąc do tego przywiodł: iż sam do wyspu Saluatoris názwánego vstąpił. Odchodząc skárby kośćielne zámknął / ná drzwiách nápisawszy: Przeklęctwo temu/

two temu / kto te ſkrzynie bez mey woley otwárzáć będźie chćiał. Poſłał do niego ſynowiec z tákim roſkazániem: ieſli chce odemnie pokoy mieć: niech Biſkupſtwo ſpuśći / á mnichem zoſtánie / á kśieżá ktorzy przy nim ſą odeśle. On tego vczynić niechćiał / mowiąc: Oblubienice mnie od Bogá dáney nieopuſzczę pokim żyw / mnichem nie zoſtánę / y kśieżey nie wydam. y zmowiwſzy ſię Sergius z Sáráceny: poſłał ná on wyſep żołnierze. ktore ludźie Ceſárſcy poráźili / y ś. Biſkupá do Ceſárzá iáko kazał do Benewentu przywieźli. Czćił go bárzo Ludowik Ceſarz / y Papież przywroćić go ná iego Biſkupſtwo chćiał: ále w onych nędzách Athánázyus ná lepſzą doſtoynosć poſzedł. Sergius záklinánia ſię nie boiąc: ſkárby kośćielne wyłupił / y brátá ſwego tákże názwánego Athánázyus ná Biſkupſtwo wſádźił. Dwá narody w ten czás były w Neápolim / Grekowie y Łáćinnicy / y dwu Biſkupow / ále pod iedną zwierzchnośćią mieli. Wychwala to miáſto ten Piotr dyákon / iákie ná on czás nabożeńſtwo y miłoſierne vczynki w nim kwitnęły / y mowi one słowá: Miáſto to / miáſto ieſt miłoſierdźia y miłośći / obtoczone dobremi vczynkámi. y dla tego przez dwieśćie lat od Wándalow y od Longobárdow naiázdy ćierpiąc / cáłym zoſtáie. Dwu ma pátronow / Agrippiná / ktory od Aſprá poſłánego od ś. Piotrá / piątym tám był Biſkupem / y Jánuáryuſzá świętego / ktorzy ich obroną ſą v P. Bogá. &c. y do tego czáſu / mowi náſz piſarz / tey sławy nie ſtráćiło to miáſto / ále ią rozſzerzyło.

4. *Drugi Athánázyus Biſkup Neápolſki.*

W Neapolim y Láćinnicy y Grecy ziednoczeni.

Neápolczykow nabożeńſtwo.

Swięći vmarli obroną miaſt.

Pythæus in Annal.

Bázylius tego roku Ceſarz Cárogrodzki do Ludowiká krolá Germániey do Rátisbony / posły z vpominkiem wielkiey ſztuki kryſztału / w ktorym było drzewo krzyżá ś. poſłał.

Rok P. 873. Janá VIII. 1. Ludowiká II. 18. Bázyliuſzá Mácedoná 7.

CEſarz Ludowik do Rzymu przyiáchawſzy / przed Papieżem y Rzymiány żáłoſnie ſię vſkarżał / ná zdrádę Adelgizá tyránná Benewentáńſkiego. Rozgrzeſzył go od przyśięgi w poimániu vczynioney Papież Jan oſmy / iednák ſam przećiw iemu Ceſarz ná woynę nieiáchał / żonę tylo ſwoię Engilbergę z woyſkiem wyprawił. A on Adelgizus czuiąc złe ſumnienie ſwoie / do Korſyki do czáſu vćiekł. A drudzy piſzą / iż Ceſárzá z Adelgizem Papież poiednał / gdy tego Ceſarz ſam prágnął.

1. Regino.

Od przyśięgi poniewolney rosgrzeſzenie.

Aimoinus lib: 5. cap: 30.

Gdy krol Germániey Ludowik do Fránkofortu Biſkupy y pány ſwe zezwał: młodſzego ſyná iego Károluſá ſzátan opętał / y ták go przed wſzytkiemi trząſł / iż go ſześć mężow vtrzymáć nie mogli. Zmawiał ſię ná oycá táiemnie z drugim brátem / tákże iáko oćiec Ludowikiem názwánym. y dla tego od onego czártá gábány był. y pátrząc ná on ſrogi przeſtrách oćiec: vpominał ſyná Ludowiká mowiąc: Pátrz iákiemu pánu służytá / gdy ſię ná mię ſprzyśięgatá. Pátrz iż ſię nic / iáko Pan mowi / nie zátái. Spowiáday ſię / á pokutę czyń / vkarzáiąc ſię P. Bogu / ábyć odpuśćił: bo ia tobie odpuſzczam. Ten Károlus gdy go oná pokuſá miiáłá / powiedał przed wielą ich: iż ilekroć ná oycá ſię zmawiał / tylekroć ſzátánowi podány bywał. On Károlomanus ſyn Károlá Łálwá zebrawſzy rozboyniki / z nimi Gállią náiezdżał / y przyſzłego roku od oycá poimány / wyłupienie oczu záſłużył.

2. *Krolewicá opętał ſzátan.*

Annal: Franc.

Karanie ná złe ſyny.

Rok Páńſki 874. Janá VIII. 2. Ludowiká II. 19. Bázyliuſzá 8.

LVdowik krol Germániey pośćie roku tego / gdy ná modlitwách częſtych przebywał: we śnie vyźrzał oycá ſwego Ludowiká Ceſárzá vmárłego od lat 30. ktory do niego rzekł po Łáćinie: Poprzyśięgam ćię przez Páná náſzego IEZVSA CHRISTVSA, ábyś mię wyrwał z tey męki ktora ćierpię / ábych wżdy kiedy mogł mieć

1. *Vmárły Ceſarz wołá ná ſyná.*

Pythæus in Annal: Franc: hoc anno.

Czyściec.

żywot wieczny. Przeleknął się / y po wßytkim kroleſtwie ſwoim v duchownych modlitwy zá oycá / liſty rozpiſawßy / prośił.

2. Herempertus in cod: in ſcript. *Belká zábiłá plugawego Sáracená.* Iugulphus Angl.

Sáráceni z Afryki oblegli Sálernum. wodz ich Abdilá położył ſię w kośćiele ś. Fortunatá y Gáiá / y tám gdźie był ołtarz łożko ſwoie máiąc / wiele nieucżćiwośći świętym męczennikom czynił. y gdy raz pánienkę ktora mu ſię wydźierałá / ſromoćić chćiał: belká z ſtropu nań vpádłá / y ſproſniká onego zábiłá / choć nie proſto nád onym iego łożem leżáłá. á pánná żadney ßkody nie odnioſłá. Wyzwolił y Sálernum P. Bog. Bo Sáráceny woyſko Ceſárzá Ludowiká rozgromiło. Beorredus w Angliey krol Mercyow dla woien od Pogan z kroleſtwá vſtąpił / y w Rzymie vmárł. zá nim też krolowa żoná iego wyiáchawßy / w Tyczynie dokonáłá.

Rok Páńſki 875. Iana VIII. 3. Ludowiká II. 20. Bázyliußá Mácedoná 9.

1. Regino. *Ludowik 2. Ceſarz vmárł. Ceſarzowa mniſzką.* Ioan: Pap: epiſt: 43. Aimo libro 5. cap: 31. *Károlus Kálwus na Ceſárſtwo.*

Eſarz Ludowik świát ten pożegnał w mieśiącu Sierpniu. w Mediolanie pogrzebiony. Był / mowi Regino / nabożny y miłośierny / y ſpráwiedliwy / proſty y vprzeymy: Obrońcá kośćiołow y śierot / iáłmużnik / y pokorny ſługá Boży. Ceſárzowa żoná iego Engilbergá Auguſtá w Brixiey mnißką zoſtáłá. Papież ią ſwemi liſty ćießył / y zá iey mężá / bo go o to prośiłá / modlitwy iey obiecał pokiżyw / y o nię mowił / gdy iey Károlus Kálwus ſkárby pobrał. Po śmierći Ludowiká Ceſárzá / wyſłał poſły ſwoie Papież do Károlá Kálwá / do Rzymu go wzywáiąc / y ná Ceſárſtwo koronowáć obiecuiąc. Przyiáchał do Rzymu ze czćią wielką / koronowány był od Papieżá w dźień Národzenia Bożego.

Rok P. 876. Iana VIII. 4. Károlá II. Kálwá 1. Bázyliußá 10.

1. *Ceremonie około koronáciey.* Poſt Annal: Franc: Pariſiis editos. *Papieżowie Ceſárze dáią.*

Tyczynie ná Synodźie Papież Ian potwierdźił koronácyą Károlá / ktora ſię w Rzymie sſtáłá. Wypiſuie ceremonie około niey ſtárowieczne Pythens / y co mowił Papież / y co Biſkupi y Senat y lud wßytek Rzymſki. Z czegß ſię pokázuie / iż z właſney mocy Papieſkiey y z iego wybránia Ceſárze ſię Rzymſcy dáią. á nie po krwi / ále po zezwoleniu y wybrániu. Bo po krwi pierwßym był y ſtárßym brátem Ludowik krol Germániey / niżli ten Károlus wtory. Lecz tego ſam Papież do Rzymu przyzwał / y od CHRISTVSA, iáko iego námieſtnik / koronował. Wnek to był Károlá wielkiego / názwány Kálwus / ſyn Ludowiká Ceſárzá pierwßego tego imieniá. Tego Károlá Hádrian Papież o ono łákome wydárćie kroleſtwá po Lotáriuśie / ktore właſnie ná brátá rodzonego Ceſárzá Ludowiká przypadáło / oſtro karał / y iuż wykląć go miał wola: á miáſto karánia ten Ian Papież minąwßy Ludowiká / ták go wyniosł / zámilczawßy onych grzechow iego. Niewiemy przyczyn ktoremi do tego wzbudzony był. iedno potym co náſtąpiło / pokázuie ſię / iż kośćiołowi ten Károlus nie był pożyteczny. y od tego czáſu gdy przodkow ſwoich nawyżßy Biſkupi męſtwá y krzepkośći ſercá (okrom rzeczy do wiáry ſłużących) nie dotrzymawáli: wiele ſię złego zácżęło / iáko obaczyß.

Iana oſmego Papieża y inych po nim ſłabość.

2. Aimo libro 5. cap: 32. *Ceſarz Synodem chce władnąć. Hardość niewieśćia.*

Stárał ſię Károlus Ceſarz o Synod w Gálliey / máiąc przy ſobie Papieſkie poſły / y zebráli ſię Biſkupi do Pontigonu. Ná tym Synodźie był ſam Ceſarz potwierdzáiąc ſwoie Ceſárſtwo / y doſyć ſię hárdźie Biſkupom poſtáwił / ktorę nie ták ſobię powolne nálazł iáko chćiał. y ná onoż zgromádzenie duchownych / wprowádźił drogo vbrána y w koronie żonę ſwoię Rychildę / ná ſáme niepotrzebną pompę. W tym krol Germániey Ludowik brát iegß rodzony w Fránkofordźie vmárł 28. dniá Sierpniá / y záraz zbieráć ſię ná

sie ná wielkie woysko począł/ chcąc ono krolestwo synom iego zostáwione posieść. Dobry pan Cesarz/ nie ná obronę spráwiedliwości y ludu Chrześciáńskiego/ ále ná vciśnienie krwie swoiey y synowcow swoich pánowánia záżywáć/ iáko tyran począł. Ludowik synowiec iego/ ledwie oycá pogrześć mogł/ gdy o swoiey obronie myślić musiał. A widząc sie bárzo nierownym/ częste posły y pokorne prośby słał do stryiá o pokoy: pisał y do Papieżá áby sie w to wstáwił.

Károlus Cesarz synowcom páństwo wydziera.
Aimo: lib: 5. ca: 34.

A gdy nic otrzymáć nie mogł/ nádzieię wßytkę swoię w Pánu Bogu y spráwiedliwości iego położył: Modlił sie y pościł/ iáłmużny czynił/ z czego sie lud Károlusá náśmiewał. Vczynił y to młodzieniec on nabożny Ludowik: posłał do Cesárzá dziesięć ludzi z gorącą wodą/ dziesięć z gorącym żelázem/ áby P. Bog osądził iesli on ma práwo iákie do iego oycowskiego krolestwá. Dotykáli sie/ á żadney obrázy nie odnieśli. y to nie pomogło twárdemu łákomcy okrutnikowi: przyßło do bitwy. Trochá sie ludzi z Ludowikiem vkazáłá/ ktore gdy Kárłowe vsy niezliczone vyźrzáły/ zárąz sie przelękli/ y konie im náćieráć niechćiáły/ y ręce im słábiáły. A Ludowik przyćierał/ áż wßytko Károlowe woysko tył podáło/ y Károlus ßpetnie vćiekał/ y oná żoná iego Rácheldis/ ktora sie ná Synodźie w máiestaćie okázowáłá/ vćiekáiąc dźiećię nie ták porodźiłá iáko wyrzućiłá: y do rodzenia iedney komorki nie miáłá. Porażká tá hárdych y łákomych/ á zwyćięstwo pokornych/ niewinnych y Bogu dufáiących/ sstáłá sie ośmego dniá Oktobrá/ y pokazáło sie co mogą zbroyne y wielkie woyská/ ná ktorych spráwiedliwość chorągwie swey nie ma. 3.

Sąd cudowny.

Bitwá Cesárzá z synowcem.

Károlus porażony y vćiekł.

Zoná iego w vćiekániu zległá.

Gdźie spráwiedliwość chorągwie nie ma.

Dni te ćieżkie wielce były Rzymowi y okolicznym obywátelom. Bo Sáráceni/ iáko Ian Papież do Károlá Cesárzá żáłośnie wypisuie/ źiemię pustoßyli/ zábiiáli/ do poimánia bráli/ miástá obaláli/ kośćioły łupili y Biskupy rozganiáli. A co gorzey Krolikowie Włoscy Chrześćiánie/ ktore Márchiony zwano/ zmawiáli sie z onymi Sáráceny/ y to co oni zostáwiáli/ wydźieráli y głod wielki czynili. Táki był on Sergius Neápolu Márchio/ y Adelgizus Benewentáński. O czym z płáczem piße Papież do Cesárzá/ pomocy y woyská proßąc. Ale nic nie wyprośił. Sam one swoie rány niedáwno od synowcá porážony/ leczył/ o ludzkie y kośćielne/ ná ktorych sie obronę podiął/ niedbał/ łákomy on y niespráwiedliwy pan. W tym go chwali ieden onego wieku vczony: iż sie w náukách y vczonych ludźiách kochał/ y onę rozmnażał. y Grekom zazdrość w tey mierze czynił/ od ktorych sie náuki do Gálliey przenośiły. Czym y Anglia iuż sławna byłá. Bo wßędźie w klasztorách ßerzyły sie ćwiczenia y rozumy mądrośći. 4.

Ioan: ep: 1. 6. 7.

Rzymski powiát Sáráceni psuią.

Swoi gorßy.

Ericus Monachus Antisiodoren.

Náuki w Gálliey wznowione.

Rok Páński 877. Ianá VIII. 5.

Károlá II. Káłwá 2. Bázyliußá Mácedoná 11.

Tęsknedze y ßkody y mordy od Sárácenow około Rzymu/ y we Włoßech nád morzem trwáły/ y zdrády Krolikow onych ábo Márchionow po przednieyßych Papieskich miástách. Piße do Cesárzá y do Cesárzowey Papież Ian pomocy proßąc/ rozsyłá posły wßędźie/ odwodząc ony Márchiony od towárzystwá y przymierzá z Sáráceny: ále pomocy nie było. Jednák miłośierny P. Bog iedne tego roku pomoc podał. Sergius on w Neápolim nic ná listy y roskazánie Papieskie niedbáiąc: Sárácenow odstąpić niechćiał/ y sámym Chrześćiánom y Neápolczykom swoim/ ßkody wielkie łupiestwem y tyráństwem swoim czynił/ y w tym sie z Sáráceny rownał y zgadzał. Co widząc Biskup Neápolski Athánáśius brát iego/ á żáłośćią y żarzliwośćią sie Bożą 1.

Krolikowie Włoscy.
Ioan: epist: 30. 32.

Sergiußá Biskupá brát poimał.

zápalá-

zápaláiąc / zmowił ſię z niektorymi / y ná krew bráterſką nie pátrząc Sergiuszá brátá ſwego poimał / y do ciemnice oney / w ktorey ſam pierwszego Athánázyuszá ſtryiá ſwego dręczył / wrzucił / y oczy mu wyłupiwszy związánego do Rzymu poſłał / y miáſto wszytko od Sáracenow odrázone / do wiernośći y poſłuszeńſtwá Papieſkiego przywroćił. Zá co mu wielce Papież dźiękuie / y vczynek on iego wychwala / do Moyzeszá go y Lewitow przyrownywáiąc. ktorym mowił Moyzesz: Poświęćiliśćie ręce ſwoie ná ſynách y brátách. Nie bárzo przyſtoyna kápłanowi posługá. Ale ſłuszną ma wymowkę / pátrząc co Piotr ś. Anániaszowi y żenie iego / y Páwel Elimie Magowi vczynił. y zemśćił ſię Pan Bog krzywdy onego świętego pierwszego Athánázyuszá ſtryiá iego.

Neápolis przywrocona do Papieżá. Epiſt: 66. Exod: 32.

2. *Pomocy szuka Papież á nie ma iey.* Epiſt: 30.

Sáráceni zwoiowawszy Kámpánią pod Rzym ſię przymykáli / y wielka ſię liczbá ludźi do Rzymu zebráłá / y głod czyniłá. Papież do Károlá Cesárzá y do żony iego y do wszytkich Biſkupow pod Károlem pisze / płácze / poſły śle / prośi o woyſko y wybáwienie. Jeszcze nic od Cesárzá wypłákáć nie może / choć mu przypomina / że go ná to Cesárzem vczynił / áby obrońcą był kośćiołá od Pogáńſtwá. Dał ſię wżdy posłom Papieſkim vżyć Károlus Cesarz / podátki po kroleſtwie y od Biſkupow poſtánowiwszy / iż do Włoch z woyſkiem ſię puśćił. Wyiáchał przećiw iemu Papież Jan / áż do Wercellis / y w Pápiey odpoczywáli. y tám przyszłá wieść / iż ná Cesárzá Károlomanus ſynowiec iego ſyn Ludowiká z wielkim woyſkiem ćiągnie. y záraz ſię Cesarz z Papieżem do Tordony vdał / gdźie Ráchildis Cesárzowa od Papieżá koronowána ieſt. ktora pobrawszy ſkárby / vćiekáłá ku Moryennie. A Cesarz czekáiąc pánow ſwoich / Vgoná Opátá / Bosoná / Bernárdá / y inych / gdy nie przybywáli do niego (bo go iuż byli odſtąpili / z inymi ſię pány w Gálliey zmowiwszy) vćiekł zá żoną Ráchildą. Papież też do Rzymu ſię puśćił / przez ktorego Cesarz krzyż złoty wielkiey wagi y kámieni drogich pełny ś. Piotrowi poſłał. pátrzmy co Pan Bog vczynił: Károlomanus omylnie ſpráwiony / iż Cesarz y Papież idą z wielkim woyſkiem przećiw iemu: ſam też z woyſkiem vćiekał / y drogą ktorą przyiáchał do domu ſię wracał. y ták ie Pan Bog rozproszył.

Aimo: lib: 5. ca: 35. *Károlus Kálwus do woyny záiąc.* *Wieśći co zá moc máią w woysku.*

3. *Károlus Kálwus vmárł.* Aimo: lib: 5. cap: 35. *Ludowik Bálbus.* *Rachildis Cesárzowa łákoma.*

A nie długo Cesarz Károlus od Zydá Sedechiaszá lekárzá otruty / vmárł / ná mieyſcu Bários názwánym / y pogrzebiony był w Wercellis. y po śiedmi lat do Páryżá przenieśiony do ś. Dionyzego. Náſtąpił ná kroleſtwo ſyn iego Ludowik Bálbus názwány / bo ſię záiąkał. Tego Hinkmarus on ſtáry Remeńſki Arcybiſkup proszony náuczał / y piſmá niemáło zoſtáwił / iáko kroleſtwo y dom ſwoy ſpráwowáć miał. Ráchildis żoná Cesárzá Károlá wdowá / łákomie y w grzechách żyiąc / vpominána byłá od Hinkmará Remeńſkiego / y od Fulkoná náſtępniká iego / áby ſpráwiedliwie iáko wdowá żyłá. kśienią z Oriwáceńſkiego klasztoru wygnáłá / y iną młodą zá pieniądze tám poſtáwiłá / y ine bezbożne ſpráwy iey Biſkupi gánili / y klątwą iey grozili.

4. *Papież pokoy v Sáracenow kupuie.* Epiſt: 89.

Papież Jan zwątpiwszy o pomocy iákiey przećiw Sárácenom / ktorzy ſię iuż do Rzymu wdźieráli: ná wielką sromotę pánow Chrześćiáńſkich / muśiał v Sárácenow pokoy kupowáć / y ná rok dáwáć im 25. tyśięcy mánkuſorow / y ſam z Rzymu do Fránciey iácháć myślił.

5. *Phociani Biſkupi.* *Do Papieżá Grekow vćieczká.*

W Cárogrodźie pomnażáło ſię odszczepieńſtwo Phocianow / Biſkupow było bárzo wiele / ktorzy Ignáciuſá ſłucháć niechćieli / á lud y Senat rozrywáli / y niepokoie czynili. y muśiał Bázylius Cesarz do Papieżá piſáć / áby poſły ſwoie wyſłał do Cárogrodu / á one rozerwánia / iáko byli zwykli czynić przodkowie iego / vſpokoił. Ták niewdźięczni ſynowie / nic náydowáli inego lekárſtwá / iedno od ś. Piotrá potomkow. Co vczynił Jan ná tę prośbę / niżey ſię powie.

Rok Páńſki 878. Ianá VIII. 6. Ludowiká III. 1. Bázyliuſzá Mácedoná 12.

NIeſtał poſły ſwoie do Cárogrodu Jan Papież / Páwłá An[..]o-
nitáńſkiego y Eugeniuſzá Oſtieńſkiego Biſkupy. y piſał przez 1.
nie do Ceſárzá Bázylego / dźiekuiąc mu zá tákie ſtáránie o po-
koy kośćielny y iedność / ktora żeby ſie do końcá wrácáłá y mo-
cniłá / zá pomocą tych poſłow ſtolice Apoſtolſkiey / nábożeń-
ſtwu iego porucza. Prośi go też áby ie do Michałá krolá Bulgárow pro-
wádźić kazał / gdy ſie z Cárogrodu wrácáć będą. Piſał też do Jgnáciuſzá
Pátryárchy / ále bárzo oſtro / gániąc mu tę śmiáłość / iż ſwoie duchowne
Greki / do Bulgáriey wprowádźił / á práwá ſtolice Apoſtolſkiey ſtárodaw-
ne / ieſzcze zá Dámázá Papieżá chowáne / pſuie / y ták ſie niewdźięcznym
ku tey ſtolicy / ktora go ná Pátryárchoſtwo podnioſłá / ſtáwi. y vpomi-
na go / áby ſwe ludźie iákie zacne do Bulgáriey poſłał / ktorzyby wſzytki
Duchowne / Biſkupy / y ine kleryki od niego ábo od inych Pátryárchow
świecone / ſtámtąd wyprowádźili / żeby ſie po dni trzydźieśći żaden z nich
tám nie nálazł. czego ieſli nie vczyni / áby do dwu mieśiącu po wźięćiu tego
liſtu / ćiáłá y krwie Páńſkiey nie brał / ážby temu poruczeniu doſyć vczynił. A
ieſliby ieſzcze w tym vporze trwał / á Biſkupow y klerykow ſwoich z Bulgá-
riey nie wywiodł: áby mocą Bożą y ś. Piotrá Pátryárchoſtwo trácił. Piſał
y dwá liſty do Michałá Bulgárow krolá / vpomináiąc áby ſie do kośćiołá
Rzymſkiego / ktory ie w Chryſtuśie vrodźił / wroćił. y do Piotrá Comeſá pi-
ſał: áby to krolowi rádźił. y do Biſkupow y klerykow w Bulgáriey tákże pi-
ſał / áby po 30. dni ſtámtąd vſtąpili / pod vtrátą ſłużby ofiáry świętey.

Ioan: epiſt: 80.
O Bulgáry czyni Papież.
Epiſt: 78.
Wygnáć Greki z Bulgáriey każe.
Ignáciuſzowi groźi.

Trudno wierzyć / iáko ſie z onego liſtu Papieſkiego do Jgnácego Pho- 2.
cius vrádował / człowiek chytry y fortelny. Znáć iż y z náſzym Anáſtázyuſzem
Bibliotekarzem / ktory w ten czás przy Papieżu mieſzkał / iákąś przyiaźń tá-
iemną w Cárogrodźie záczętą miał. Bo ſie to z liſtu iego do tego Anáſtázego
pokázuie. W tym czáśie więtſze nędze ná Papieżá przypádły: Lámber-
tus ſyn Vwitoná Comes Spoletáńſki z woyſkiem niemáłym wpadł w Rzym /
y Papieżá poimał y oſádźił / y Rzymiány przymuśił / áby Károlomanowi /
iáko Rzymſkiemu Ceſárzowi przyśięgáli. Wiele łupieſtwá poczynił / Bi-
ſkupy y kśięża rozegnał / ták iż v s. Piotrá śpiewánie vſtáło / y kośćioł zám-
kniony był / y nikt ná modlitwę wniść do niego nie mogł. A Papież z Rzy-
mu wolnym od ſtraży będąc / vſtąpił / y do Fráncyey ſie morzem puśćił / do
wſzytkich pánow y krolow we Fráncyey liſty piſząc / y do Biſkupow / ná one-
go ſie Lámbertá żáluiąc. Piſał y do Károlomaná / pytáiąc ieſli ſie to co czy- 3.
nił Lámbertus / z wolą iego działo. Przyiáchawſzy do Fráncyey Papież
Jan / w Trekách Synod generálny złożył / ná Gálliey y Belgiey Biſkupy /
gdźie też był / ácz pozniey dla choroby ſwey / przyiáchał krol Ludowik. Tám
Biſkupom przełożył / áby te ktore on w Rzymie wyklął / wyklęli / to ieſt Lám-
bertá onego rozboyce / y Adelbertá / y Formozá / y Grzegorzá. y ták vczynili.
Prośił wſzytkich y krolá Ludowiká o pomoc / áby go do Rzymu prowádźi-
li / á kośćielne nieprzyiaćiele odegnáli.

Phociuſzá chytrości.
Lámbertus do Rzymu wtargnął.
Pythæus in Annal: Franc.
Papież poimány.
Ioan: Pap: 82. & 84.
Rzym złupiony.
Papież vćiekł do Fráncyey.
W Trekach Synod.
Formoſus wyklęty.

Ná tym Synodźie był ieſzcze on ſtáry Hinkmarus Remeńſki Arcybi- 4.
ſkup / ktory ſynowcá ſwego Hinkmará Laudunſkiego Biſkupá / o to iż dekre-
tow Papieſkich bronił / z onego Biſkupſtwá złożył / y wźiąwſzy nań nieprze-
możony gniew / nigdy mu do Rzymu / gdźie o złożenie ſwoie czynić chćiał y
áppellowáł / iácháć nie dopuśćił. y długo więźienim trapiony był / y náko-
niec oczy mu wyłupiono. Ten ná tym Synodźie ślepy iuż będąc / żáłował

Hinkmarus młodßy ślepy przywrocony.

śie ná stárego Hinkmará / y otrzymał zá sobą wyrok Papieski: iż go do Biskupstwá iego przywroćił / y ztámtąd cześć mu prowentow dáwáć roskazał. y ná onym Synodźie w vbior Biskupi obleczony był / y śpiewáć mu Mßą Papież dopuśćił. y ták zrządzeniem dźiwnym Boskim / ktory ćierpliwych nie opußcza / to otrzymał on ślepy / iż gdy do Papieżá iácháć mu o spráwiedliwość nie dopußczono / sam Papież do niego przyiechał / y sławę iego oczyśćił / y niewinnym go nálazßy / vczynił ná iego vczczenie co śię godźiło. A stáry śię on wstydźił / y iáko vczony y wymowny wymawiáć śię vmiał.

5\. *Aimonius epis: 44.* *Odpusty ná woynie.*

Ná tymże Synodźie w Trekás / koronował ná Cesárstwo Rzymskie Jan osmy Papież Ludowiká syná Károlá Kálwá. Ten Papież nádał też odpusty tym / ktorzy ná woynie przećiw Pogánom kośćiołá ś. broniąc vmieráią. Ado Arcybiskup Wieneński w tym roku kończy Chronikę swoię. Pisał y Martyrologium ßerzey niż drudzy.

6\. *Phocius łáski fałßem y chytrośćią dostał.* Nicetas in vita Ignatij. *Beklas Phociußow.* *Phocius z wygnánia wybáwiony.* *Ignácius otruty.*

Do wschodnych dźieiow idźiem. Phocius dźieśięć lat ná wygnániu będąc / dźiwną chytrośćią / wymyślną y kłamliwą / wkradł śię do łáski Bázyliußá Cesárzá lekkomyślnego y hárdego tym sposobem. Zmyślił iż iákieś stáre kśięgi nálazł / ießcze od Tiridatá królá Ormiáńskiego idące / o narodźie Cesárskim y stárowieczney fámiliey iego. y w one kśięgi námießał powieśći fałßywych y zátrudnionych / y zebráwßy imioná / Bázylius / Eudoxia / (byłá to żoná tego Cesárzá) y synow / Constántiná / Leoná / Alexándrá / Stepháná / z ich pierwßych liter vczynił słowo Beclas. y onego Bekláßá ták opisał / iákoby śię wßytko ná Bázyliußá Cesárzá tráfiło / prorokuiąc długie y ßczęśliwe pánowánie iego. One kśięgi ćicho przez kleryká Cesárskiego Theofáná postał miedzy Cesárskie kśięgi do Biblioteki / máiąc z onym klerykiem táiemną zmowę. Kleryk on vpátrzył czás ná Cesárzá / y vkazał mu one kśięgi / iáko stáre y przedźiwne / y táiemnic wielkich pełne / ktorych nikt wyrozumieć nie może iedno Phocius. Bázylius záraz vwierzył / y Phociußá z wygnánia wyzwolił / y miał go w Cárogrodźie rozmawiáiąc z nim towárzyskie / á on wielkiemi pochlebstwy y chytrośćiámi przyczyniáć sobie łáski iego vmiał. y wźiął znowu táką beśpieczność ná dworze Cesárskim / iáką pierwey miał. Sprzećiwił mu śię on stáry Ignácius / czuiąc iż znowu stolicę Cárogrodzką ośieść chćiał / y nic przewieść swego Phocius nie mogł / áż po śmierći iego ktora śię tegoż roku tráfiłá / nie bez domnimánia zádáney iemu od Phociußá trućizny. Bo to wschodni Biskupi / Styllianus y ini do Stepháná Papieżá pisáli.

7\. *Smierć Ignáciußá.* *W iednośći kośćielney vmárł.*

Vmieráiąc Ignácius / gdy iuż śiły w nim vstawáły / pomáłu swoich duchownych spytał: ktorego dźiś świętego wspominamy? Powiedźiano / iż ś. Jákubá. á on rzekł: żegnam was. y zás: Błogosłáwiony Bog nász teraz y záwße y ná wieki / Amen. y w tym skonał. Miedzy święte go Grekowie liczą / y w dźień ś. Jákubá ktory oni kłádą 23. Oktobrá pámiątkę iego czynią. Żył lat 70. ná Pátryárchiey więcey niżli trzydźieśći. Cudá iego po śmierći wylicza Nicetás. Ono pogrożenie nań klątwy od Papieżá / ieśliby był z Bulgáriey swoiey kśiężey nie wyzwał / nie wźięło skutku swego. Bo Papież Jan dobrze go po śmierći wspomina / á też Ignácius vpornym nie był / y nigdy śię od iednośći kośćiołá Rzymskiego nie oddźielał.

8\. *Phocius zás śię ná Patryarchowstwo wdźiera.* Actio: 6. *Dyabeł go wtrącał.*

Po zeßćiu Ignáciußá Phocius vczynił śię znowu Pátryárchą / zá przyiáźnią y miękkośćią Bázylego Cesárzá / ktory ná przeßłym Concilium osmym iáko śię wyżßey wspomniáło prorokował / iż sam dyabeł miał Phociußá ná tę stolicę przywroćić. Nicetás Greczyn ßeroko wylicza złośći iego ktore wznowił / męcząc y zábiiáiąc tych ktorzy nań nie zezwaláli. Piße iż y do Janá Papieżá posłał oznáymuiąc mu / iż poniewolnie zás muśiał stolicę Cárogrodzką záśieść / á iż znowu listy Metropolitow pofałßował. długo tám

Nicetás zbrodnie y okrucieństwá y falße iego wylicza. Syrákuze miásto tego roku Sáráceni wźieli/ y wybiwßy ludźie/ miásto wßytko obálili/ y kośćioły popalili. Cesarz Bázylius posłał był ná pomoc Hádrianá Woiewodę/ ále omießkał/ áż śie od pásterzow dowiedźiał/ktorzy w leśie w nocy czártty słyßeli sobie powiádáiące/ iż tego á tego dniá Syrákuzy od Sáracenow wźięte są. Iednák ießcze do końcá nie wierzył/ áż przyßli do niego ludźie z oney porażki vćiekáiący. Skarány iest wygnániem od Bázyliußá.

Syrákuzę Saraceni wźięli.
Curopalates.
Cedrenus.
Czártow w leśie rozmowá.

Gitro krol Duński Pogánin/ málo nie wßytkę Anglią posiadł/ przed ktorym kryiąc śie krol Angliey Aelfridus/ miał od P. Bogá obiáwienie/ áby śie o swoie krolestwo przećiw Pogánom pokuśił. Zebrawßy máłe woysko/ Duńczyki ták pogromił y pobił/ iż ze wßytkiey Angliey vstępowáć muśieli. á Gitrá krolá ich ná iednym zamku obległ y niechćiał go ináczey puśćić/ áż Chrześćiáninem być śie obiecał y wieczny pokoy postánowił. y znowu w Angliey kośćioł ś. od Pogáństwá oczyśćiony zákwitnął pod tákim krolem y synem iego Aedwárdem/ ktory wßytkiey Angliey iuż był Monárchą. Náuki śie też y rozumy wznowiły ná wyspie onym.

9. *Duńczykowie wygnáni z Angliey.*

Gitro krol Duński.

Rok Páński 879. Ianá VIII. 7.

Bázyliußá Mácedoná 13.

Ludowik trzeći Cesarz syn Károlusá/ Bálbus názwány/ świátá tego dokonał. zostáwił dwu synow/ Ludowiká y Károlomaná z pierwßey żony Ansgárdy/ á z drugiey Adeleydy Károlusá po iego śmierći vrodzonego/ ktorego zwano Simplex. Ná Cesárstwo wstąpił od Papieżá obrány Károlus Kráſſus syn Ludowiká brátá Károlá Kálwá/ ále áż po dwu lećiech/ przez ktore było Interregnũ.

1. *Ludowik Cesarz vmarł.*
Frodoaldus.
Aimonius lib: 5. cap: 40.

Ná początku tego roku Bázylius Cesarz posły swoie do Ianá Papieżá wypráwił/ proßąc áby Phoćiußá do iednośći kośćielney przyiął/ y ná stolicy Cárogrodzkiey potwierdźił. Wysłał też Phocius posłá swego Theodorá Sántábárená człowieká wielce chytrego/ o toż proßąc y kłámáiąc: iż go strona Ignácego przyiełá. Náprawił też Pátryárchę Ierozolimskiego/ iż przez trzech mnichow o toż zá Phoćiußem pisał. Papież Ian z wielką ßkodą kośćielną vczynił o co prośili/ y potwierdźił onego falßerzá godnego karánia/ z ktorym iego mężni przodkowie Mikołay y Hádrian długą woynę wiedli/ od trzody go Bożey iáko okrutnego wilká odganiáiąc. Miał swe przyczyny Ian/ ále z świeckiey mądrośći idące. Obiecał mu Cesarz Bázylius/ obronę od Sáracenow: bo śie iuż był w Apuliey zmocnił/ á Kápuani y Benewentani iuż byli od Fránkow odpádli. y spodźiewał śie vspokoienia y ziednoczenia wßytkiego kośćiołá/ á niechćiał obrażáć mocnego onego Bázylußá/ widząc iáko z Cesárzow zachodnych y Fránkow pomocy nie miał. Obiecował mu też Bázylius Bulgary do iego Dicecezyey y do Láćinnikow przywroćić. czego śie on z chućią chwyćił. Ale śie oßukał. Bárzo śie do niego o to Phoćiußá postáwienie/ obráźili wßyscy Kátholicy. y widząc iáko śie Bázyliußá przelękł: á iákie było męstwo przodkow ieo Mikołáiá y Hádrianá około tego/ zwáli go niektorzy niewiástą/ iż niewieśćiuchowi trzebieńcowi przemoc śie dał. y ztąd podobno oná bayká vrosłá: iż Ian osmy był niewiástą/ gdyż z przymowki ná boiáźliwe y niemężne to śie słowo rádo v ludźi obráca. Nie może śie wyliczyć iáko wiele złego tym Papieskim postępkiem vrosło/ co y do tych czásow ná Grekách czuiemy y wzdychamy. Zły niezbożny człowiek/ gdy iuż nie miał ktoby mu śie opierał: á czego śie nie ważył? Ná sámego tego Ianá napierwey śie rzućił/ iáko pies iádowity/ listy iego ktore pisał/ gdy ie ná Greckie przekłádał/ przydawał/ vymował/ odmieniał co mu śie podobało/

2. Ioan: epist: 168.
O Phoćiußá do Rzymu posłowie.
Sántábárenus czárownik.
Ioan: epist: 170.
Ian Papież Phoćiußá przyiął.
3. *Rozumy świeckie kośćiołom nie dobre.*
Bulgáry obiecuie przywroćić.
Niewiástą zwány Ian osmy dla płochego serca.
Phocius znowu powstał ná zgubę.

 bało/

4. *Phocius liſty Papieſkie pofałſzował.*
báło/ y ták zfałſzowáne drugim ie vkázował. Pierwſzy liſt ktory dał Papież
do Ceſárzá Bázylego/ y do ſynow iego Conſtántyná y Alexándrá/ dziwnie po
wywracał. Gdźie Papież mowi/ chwaląc Bázyliuſzá/ iż ná iego rząd y zdá-
nie wſzytko puſzcza: to wyrzućił. A gdźie Phociuſzowi przygánia/ iż bez do-
zwolenia w vrzędy ſię iuż Biſkupié wdawał y świećił: tám inſze przećiwne
rozumienie włożył/ iákoby on poniewolnie ná ſtolicę Cárogrodzką porwá-
Phociuſzow o oſmym Concilium przemyſł.
ny był. &c. Wiele tám fałſzow niewſtydliwych. Czynił to ſzálbierz ten dla te-
go/ áby był mogł pokázáć/ iż Jan Papież potępił Concilium oſme/ ktore by-
ło przećiw iemu: á iż to ktore on drugiego roku czynił/ oſmym ſię zwáć miá-
ło. y to w Greki wmowił/ iż Phociáńſki fałſzywy Synod oſmym zowią/ iáko
5. Theodorus Bálſamus y Zonárá. Liſty Papieżá Janá cáłe ſię nálázły w
Wátykáńſkiey Bibliotece / á one ktore ná Greckie Phocius przekłádał y po-
fałſzował/ przełożył ie ná Láćińſkie wieku náſzego / Greczyn Federikus Mo-
cius Termuláńſki Biſkup. y iáśniey nád słońce fałſze ſię y niecnoty Phociuſzá
pokázuią. A tám naſztuczniey słowá Papieſkie wymiátał y odmieniał / w
ktorych oſme Concilium pochwalał / żeby ſię vdawáłá rzecz przećiwna / iá-
Oſmego Concilium bał ſię Phocius.
koby ie potępił. Bo ten ſzálbierz tego ſię nabárźiey Concilium bał/ gdźie zło-
śći y niecnoty iego wielkiemi/ á iáko mowią łokietnemi literámi wypiſáne ſą.
Pofałſzował też y inſtrukcią dáną posłom Papieſkim z Synodu Rzymſkie-
go/ ná Grecki ięzyk one przekłádáiąc. A co nagrubiey / zmyślił liſt od tegoż Ja-
ná: iákoby on to twierdźił/ iż Duch ś. nie pochodźi/ y od Syná. Niepodo-
bno wſzytkie iego ſzálbierſtwá wypowiedźieć.
6. Papież Jan do onych dwu posłow ſwoich w Cárogrodźie/ Páwłá An-
konitáńſkiego y Eugeniuſzá Oſtyeńſkiego Biſkupow/ przydał Piotrá kápłá-
ná Kárdynałá/ áby z nim rády y poſtępki ſwoie złączáli / nic nie czyniąc nád
poruczenie/ áby ſię w czym nie potknęli/ iáko iuż ſię byli niecoś záchwiali: y
Papieſcy posłowie złe ſię ſpráwowáli.
vpomina ich áby więtſzą roſtropnośćią błędu ſwego popráwili. Lecz vpo-
minánie nic pomogło/ áni on przydány Piotr/ choć piſmo mowi: Troiáki po-
wrozek trudno ſię przerywa. A tu ſię w nići słábe obroćił. Bo iemi władnął
Eccleſ: 4.
Phocius iáko chćiał / á zá nim ſzli iáko bydletá. Liſty Papieſkie y inſtrukcye
do niego wſzytkie dawáli/ ná wielką wzgárdę y sromotę ſtolice Apoſtolſkiey/
ktora ſię nigdy ták bárzo posłámi Papieſkimi nie zelżyłá.
7. Phocius zebrał Synod w Cárogrodźie / ktory oſmym Ekumenickim y
Phocius Synod zebrał, ktory oſmym Concilium zwáć chćiał.
generálnym ábo powſzechnym názwał. Summá byłá tego Synodu/ zepſo-
wánie oſmego zá Hádrianá Papieżá czynionego przećiw Phociuſzowi vczy-
nionego/ y przewiodł to Phocius ſwemi mátáctwy y chytrośćią/ iż on Synod
Wielki błąd posłow Papieſkich.
oſmy prawdźiwy potępiony ieſt / y zepſowánie iego podpiſáli posłowie Pa-
pieſcy / y Ceſarz Bázylius y Biſkupi. Ná tym fałſzywym Synodźie o Bul-
O Bulgary.
gary żądánie Papieſkie odłożono do Ceſárzá/ gdyż rzecz/ práwi/ idźie o ſkro-
Láćinniki chytro Phocius potępił.
cenie gránic páńſtwá iego. Támże ná ohydę Láćińſkiego kośćiołá: czytano
wyznánie wiáry / bez onych słow / y od Syná / y przeklinano tych ktorzyby
8. przydawáli ábo vymowáli. Jáko potym ten fałſzywy Synod y wſchodni y
zachodni Biſkupi pohánbili/ á on práwy oſmy zá Hádrianá vczćili/ niżey ſię
powie. áiż nań Jan Papież nie zezwalał/ áni oſmego prawdźiwego Synodu
pſował/ to ſię pokaże. Wielkie ieſt podobieńſtwo/ iż ten Synod wſzytek pi-
Phociuſzowego Concilium fałſzywego Grekowie bronią.
ſániem ſwoim Phocius pofałſzował/ iáko y Papieſkie liſty. Vporni Greko-
wie odſzczepieńcy / tym ſię Phociáńſkim Concilium bronią iáko Ekumeni-
ckim y prawdźiwym: nie przypátrzywſzy ſię prawdźie y zdrádom Phociuſzo-
Greccy hiſtorykowie o Phociáńſkim Concilium nie wiedzą.
wym. A to dźiwno/ iż Hiſtoricy Greccy/ ktorzy te wieki opiſowáli/ iednego
słowá o tym Phociáńſkim Synodźie nie wſpomnieli: áni Kuropálátes/ áni
Cedrenus/ áni Zonárás / áni Glikás / áni Conſtántinus Mánáſſes. Jáko
mogli zámilczeć ták wielkiey liczby Biſkupow zebránych/ y tákiey odmiány/

żeby iedno Ekumenickie Concilium / drugie tákże Ekumenickie ábo gene-
rálne pſowáć miáło.
Syn pierworodny Bázyliuſzá Ceſárzá Conſtántinus vmárł. y drugie-
go Leoná máło też tym ſpoſobem nie vtráćił. Miał przy ſobie onego 9. Zonaras y Curopalates.
Sántábárená / ktorego był Phocius poſłem vczynił do Jana Papieżá. y
kochał ſie w nim Bázylius / y rzadźić mu wſzytko dopuśćił. Był czárownik / *Bázylius Ceſarz z ſynmi ma kłopot.*
y vkazał mu zmárłeº ſyná Conſtántiná ná koniu. O co gdy go Leo ſyn dru-
gi Ceſárſki zwał czárownikiem / y brzydźił ſie im: on go ták pokarał. Námo- *Sántábárenus czárownik Leoná zdradza.*
wił go áby ná łowy z oycem iádąc / puginał brał / mowiąc: tráfi ſie beſtya / á-
bo ſam vderzyſz w nie / ábo oycu podaſz / ábo ſie ná te rzućiſz / ktorzyby oycá
zdrádząć chćieli. y ták młodźieniec żelázo ono táiemnie w boćie nośił. A
czárownik on oycu powiedźiał: ſtrzeż ſie ſyná / bo puginał w boćie nośi /
podobno ná ćie czáſu pátrzy. Vwierzył Ceſarz / y nálazł on puginał v ſyná /
y dał go do więźienia. iuż mu oczy chćiał wyłupić: ále mu odrádźili ſwoi. *Leo ſyn Ceſárſki w więźieniu.*
y ták go P. Bog zá iednego Phociuſzá / ktorego ná ſtolicę Cárogrodzka
wprowádźił: ná dwu ſy.nu karał.

Rok Páńſki 880. Janá VIII. 8. Bázy-*liuſzá Mácedoná 14.*

GDy ſie wroćili poſłowie Papieſcy z Cárogrodu do Rzymu: 1.
oddáli liſty / w ktorych tylo przywrocenie Phociuſzá ná ſtolicę
Cárogrodzką Ceſarz y Phocius wſpomináią / á inych rzeczy
zámilczywáią. Papież ſie z vſpokoienia rádował: á iednák od- *Papież Jan ná*
piſuiąc im ná końcu do obu to przydał: Jeśli co moi poſłowie *Synod Phociuſzow nie przyzwolił.*
nád to co im było zlecono vczynili: my to pſuiem / y ná to nie przyzwalamy.
Dowiedźiał ſie potym o złym záchowániu poſłow ſwoich / iż źle y niezbo-
żnie ná potępienie Synodu oſmego wielkiego podpiſáli ſie: wyſłał do Cá- Nicol: epiſt: 250. 251.
rogrodu Máriná Biſkupá / ktory po nim potym ná Papieſtwo wſtąpił / Stephan: Pap: ad Baſilium Imperatorem.
áby ſie opowiedźiał / iż Papież ná on Synod Phociuſzow / y ná to co ſie ná
nim ſſtáło nie zezwala / y owſzem wſzytko to pſuie y máże. O co Máriná 30. *Marinus poſeł Papieſki więźień.*
dni poimánego w więźieniu trapiono. y ták nápráwiał co oni trzey poſło-
wie iego zepſowáli.
Tego roku ś. Methodius Apoſtoł Moráwſki / do Rzymu przyſzedł / we- 2. *Methodius Moráwſki Biſkup.*
zwány od Janá Papieżá / o ktorym ſłyſzał / iákoby rozśiewał náukę z kośćio-
łem ſie niezgadzáiącą. y dał o ſobie ſpráwę / y doznány w tym był: iż práwo-
wierną y ſzczercy prawdy Ewángelią rozśiewał / ták iáko Rzymſkiemu ko-
śćiołowi y Oycom śś. podána ieſt. Pochwalił go Papież / y ná onę ś. robo-
tę dał mu moc y błogoſłáwieńſtwo. y piſał do Comeſá Swiętopulchrá (po- Ioan: epiſt: 247.
dobno Swiętopełká) zálecáiąc mu onego Arcybiſkupá / áby iego náuki ſłu- *Swiętopelkus*
chał / y wiárę ś. rozmnażał. Poświęćił tenżc Papież Wichirá kápłaná ná *pierwſzy Chrześćianin w Moráwie.*
Biſkupſtwo Nitreńſkie w Moráwie. y roſkázuie kápłanom / dyákonom / y
inym klerykom / Słowakom / ábo ktoregokolwiek narodu / áby tego ſwego
Arcybiſkupá ſłucháli / y nic bez niego nie czynili. Pochwala też piſmo *Słowacy kápłani.*
Słowieńſkie / od nieiákiego Conſtántiná Philozophá nálezione / áby go v- 3. *Biblia ná Słowieńſki iezyk.*
żywáli / y iezykiem Słowieńſkim P. Bogá chwalili / y Mſze ś. śpiewáli / y *Mſza iezykiem Słowieńſkim.*
czytánia ſtárego y nowego zakonu dobrze przełożone mieli. Bo / práwi / ten
ktory trzy iezyki przednie / Zydowſki / Grecki / y Láćińſki ſpráwił: ten też wſzy-
tkie ine ná chwałę ſwoie ſtworzył. Apoſtołowie wſzytkiemi iezykámi mowi-
li. y Páweł ś. nápiſał: Káżdy iezyk wyſtawiay / iż Pan náſz IEZVS CHRI-
STVS ieſt w chwale Bogá Oycá. zć. Jednák dokłáda / áby w ich kośćio-
łách wſzedźie dla więtſzey vczćiwośći / pierwey po Láćinie czytána byłá E-

 wángelia /

wángelia/ á potym po Słowieńsku. A ieśli sie pánom twoim (mowi do Comesá) podoba/ po Láćinie Mßey słucháć/ tedy to roskázuiem.] Jest y list
Epist: 268.
tego Papieżá do Methodiußá/roku przyßłego dány.

Rok Páński 881. Ianá VIII. 9. Károlá III. Ces: 1. Bázyliußá Mácedoná 15.

1. *Athánázyus w Neápolim złym się stał.*

N Athánázyus Biskup Neápolski/ gdy po Sergiuśie bráćie swoim w mieśćie onym pánował: stał sie wielkim łotrem/ y przymierze z Sáráceny vczyniwßy: z nimi wielkie ßkody Chrześćiánom czynił/ y z nimi sie dźielił. Do niego sam Papież do Neápolim iáchał/ y dáiąc mu wielkie pieniądze/ námawiał go/ áby z Sáráceny sie nie wiązał. obiecał/ ále nie ziśćił/ tákimże zostáiąc iáko pierwey. Zá co wyklął go Papież/ y z Biskupstwá y kápłáństwá złożył. On
Ioan: epist: 270.
vpámiętawßy sie/ posłał do Papieżá/ Piotrá dyákoná swego/ prosząc/ áby go rozgrzeßył. Ale mu Papież nie wierzył/ y dał mu ten obowiązek: áby ná znák prawdźiwey pokuty/ Sáráceny przednie wiązał y gubił/ y do Rzymu związáne posyłał. y dla tego do Neápolim posłał do niego Máriná Biskupá/ áby go ták rozgrzeßył/ żeby y nápotym żadnych społkow z Sáráceny nie miał. Co sie stáło/ niewiemy.

2. Regino. *Cárolus Crássus Włoską ziemię opanował. Koronowány.*

Károlus názwány Kráßus trzeći tego imieniá/ wypráwiwßy sie z Alemániey/ kráie Longobárdow ośiadł/ y prędko wßytkę Włoską ziemię/ ktora mu sie poddawáłá/ opánował/ y do Rzymu przyiáchawßy/ od Papieżá Jana y Rzymian przyięty/ y ná Cesárstwo Rzymskie koronowány iest/ w dźień Národzenia Páńskiego. y nie liczy sie iego Cesárstwo/ iedno od koronáciey. Bo bez niey dáwáć sie Cesárskiego tytułu nie godźiło.

Rok P. 882. Ianá VIII. 10. Károlá III. 2. Bázyliußa Mácedoná 16.

1. *Vwido ćięßki Papieżowi.*

Jał ießcze wielkie niepokoie Jan Papież od Sárácenow/ y od Włoskich Comesow ábo Márchionow/ zwłaßczá od Vwidoná Spoletáńskiego/ ktorzy poddáne Papieskie łupili/ imáli/ zábiiáli/ iż sie y z Rzymu Papież wychylić nie mogł. Wysłał posły swoie do Cesárzá Károlá/ y pisał płáczliwy list y gorzkośći pełny/ y do Cesárzowey żony iego/ áby pomoc dał/ á nie mießkał. Ale
Dla ludzi praw nieodstępowáć.
niewiele wyprośił. y mogł sie temu káżdy zádźiwowáć/ iż gdy ten Jan Papież ná świeckie sie pány spußczał/ y dla nich práwá kośćielnego ábo Ka-
Rozumy świeckie
nonow odstępował/ powodzenia nie miał. y ták bywa/ y doznána iest ßkodá y poniżenie kośćielney mocy/ gdy świeckim sie rozumem y mądrośćią wspieráiąc/ kwoli pánom duchowni/ praw świętych nie dochowywáią. W
Smierć Ianá Papieżá 8.
onych frásunkách Jan Papież/ máiąc wolą ießcze sam do Fránciey iácháć/ świátá tego dokonał 15. dniá Grudniá. Siedźiał lat dźieśięć y dźień ieden. Ná iego mieysce duchowni Rzymscy/ ßukáli kogo ostrego ná Phociußá
Márinus Papież.
Pátryárchę Cárogrodzkiego. y náleźli Máriná/ onego ktory był postem do Cárogrodu/ y psował wßytko imieniem Papieskim/ co omylni iego posłowie byli z Phociußem vchwalili/ y Phociußá sam wyklinał. Tego ná stolicę Piotrá ś. wsádźili/ człowieká wielkiey mądrośći y pobożnośći.

2. *Phocius záś wyklęty.*

Márinus Papież ná początku vrzędu swego wyklął Phociußá/ y wßytkie iego Biskupié postępki zgánił. O co Bázylius Cesarz stał mu sie nieprzyiaćielem/ y potwarzy y złorzeczeństwá nań pußczáiąc/ zepchnąć go z Papiestwá chćiał. Ludowik krol Germániey roku tego vmárł. Po iego
Nortmani Germanią y Francyą woiuią. Regino.
śmierći Nortmani z wodzámi Godefrygem y Sygefrygem wtárgnęli do Germániey y Fránciey/ y wßytkie źiemie one psowáli/ mieczem y ogniem.

On ſtáry Hinkmarus Arcybiſkup Remeńſki / z ćiáłem ś. Remigiuſzá vćiekáiąc do láſow / we wśi zwáney Spárnákus / tám żywotá tego dokonał. Spalili Nortmani wiele wielkich miaſt w on naiazd / Trewir / Leodium / Tráiekt / Kolonią / Bonnę / y inych mnieyſzych bez liczby / klaſztorow wiele wyłupili y popalili. Ták grzechy Chrześćiáńſkie ná on czás karał P. Bog. Aż drugiego roku Károlus Ceſarz ze Włoch ſię ná nie wypráwił / y odegnał ie / nie śiłą áni zbroią / ále złotem pokoy z nimi vczynił / z kośćiołá Meteńſkiego ſkárby ná to pobrawſzy. Puśćił im y Fryzyą w tym iednániu / y Giſlę krolewnę Lotáriuſzá corkę / dał Godefrydowi zá żonę tym ſpoſobem / áby Chrześćiáninem zoſtał. y ochrzczony ieſt / y ſam Ceſarz kmotrem iego był. Rorikus też tegoż narodu krolewic / wiárę ś. przyiął.

Hinkmarus ſtáry pożegnał. Aimonius lib: 5. cap: 61. Frodoaldus Remenſis hiſtor: lib: 3. Skarby kośćielne dla pokoiu brane. Godefridus ochrzczony.

Rok Páński 883. Máriná 1. Károlá III. 3. Bázyliuſzá Mácedoná 17.

Marinus Papież / nápráwuiąc poſtępki przodká ſwego Janá / miedzy inymi Formoſá Biſkupá od niego złożonego ná iego Biſkupſtwo przywroćił. Przyczyny niewiemy dla ktorey go był ták Jan Papież pokarał. To wiemy iż Formoſus dobrym ſię záwżdy ſtáwił / y w Bulgáriey wiárę świętą ſzczepił / y vrząd Apoſtolſki ſławnie odpráwował / y w poſelſtwách od ſtolice Apoſtolſkiey mądrym y wiernym ſługą był kośćielnym. Prożno o nim drudzy źle mowią / nie prożno Márinus krzywdy iego y niewinnośći doyźrzał. Niáko o Zorobabelu Prorok mowi: Sproſne ſzáty z niego zrzućił / y koronę włożył ná głowę iego. Był podobno Janowi w vpominániu / w iezyku wolnym / przykry. 1.

1. Formoſus przywrocony.

Aelfridus krol Angielſki dźiękuiąc P. Bogu zá zwyćięſtwá y pokoy / po wygnániu Duńczykow z źiemie ſwoiey / nietylo do Rzymu do Apoſtołow świętych / ále y do Jndiey do ś. Thomaſzá z vpominkámi poſłá wypráwił / Sygeliná Schirebungu Biſkupá. ktory mu ſtámtąd wiele drogich pereł y kámieni y oleykow przynioſł. A z Rzymu Márinus z drzewá krzyżá świętego cząſtkę mu poſłał. 2.

2. Wilhelmus Malmesburgenſis de geſtis Angliæ lib: 2. cap: 4. Do S. Thomaſſa do Indiey vpominki.

Phocius liſt piſał do Arcybiſkupá Aquileiey ná kośćioł Rzymſki Láćińſki / iż źle náuczáią / áby Duch ś. pochodźił / y od Syná. Gdźie gniew ſwoy ná kośćioł ś. wylewa / y nieumieietność ſwoie chytrośćią y słowy pokrywa. Piſał przećiw iemu Hugo Aetherianus / wiele inych potwarzy iego zrażáiąc / á prawdy niezwyćiężoney wſpieráiąc.

Phocius piſſe liſt na Laćinniki o Duchu S. Hugo Ætherianus broni Laćinnikow.

Rok P. 884. Hádriana III. 1. Károlá III. 4. Bázyliuſzá 18.

Marinus Papież chwálebny do oycow poſzedł. Siedźiał rok y dni 20. Náſtąpił Hádrianus trzeći. Bázylius Ceſarz wſchodny nie mogąc od Papieżow tego wyprośić / áby Phociuſzá do ſpołecznośći kośćielney przyięli: liſt gniewliwy y iádowity do tego Hádriana piſał / ktory go iuż żywym nie záſtał. niżey ſię wſpomni. 1.

1. Marinus Papież vmarł. Hadrianus III.

We Włoſzech v Kámpániey / Sáráceni wielkie ſzkody y mordy czynili / y klaſztor Káſſyneńſki ſpalili y złupili / y Bertáriuſzá Opátá w nim zábili. kośćiołá iednák wielkiego ſpalić nie mogli. Mniſzy wynioſzſzy rzeczy kośćielne ktore wynieść mogli / do Theunuſu przenieśli. Krol Hiſzpáńſki ábo Gálleciey Adephonſus vczyniwſzy ná ſześć lat pokoy z Sáráceny: ćiáło onego ś. męczenniká Eulogiuſzá y Leocriciey pánny / z Korduby do Owetu przenioſł / ktore cudámi w niemocách ludzkich P. Bog ſławił.

Leo Oſtienſis li: 1. cap: 46. Caſſinum Saraceni ſkaźili.

Rok Páński 885. Stephaná VI. 1. Károlá III. 5. Bázyliuſzá 19.

1. *Hadriana 3. śmierć. Stephan Papież 6.* Anastasius Bibliot. *Deßcz vprosił Papież. Papieskie domy łupiono po ich śmierći. Robactwa odegnanie przez Papieża.*

HAdrianus trzeći dokonał. Siedźiał rok y trzy mieśiace. Násta-
pił Stephanus ßosty/Rzymiánin syn zacnego Hádrianá/wiel-
kiey pobożnośći y náuki/ poniewolnie od wßytkich porwány.
Bo o swey świątobliwośći miał tákie rozumienie/ iż źiemie ná
on czás suchośćia bez deßczu głod przynoßaca/ vproßeniem de-
ßczu v Páná Bogá ochłodźić miał. y ták sie sstáło: gdy go do Láteranu lud
wßytek prowádźił/ P. Bog deßcz hoyny ná odnowienie y rodzay źiemie spu-
śćił. Posádzony ná stolice Apostolska/ obmyśláć záraz poczał/ iákoby w
głodźie onym ludźiom strapionym pomoc dał. Już był zwyczay on zły ná-
stał: iż po śmierći Papieskiey/ ludźie dom wßytek Papieski y máietność wy-
bieráli. y nic nie náyduiac czymby vbogie poćießył/ swoia y oycowska máie-
tnośćia potrzebie oney nędznych zábiegł/ iż nie ták im ćiężka oná doległość
byłá. V stołu śieroty miewał/ y gośćie ine/ nietylo chlebem ále y náuka y
czytániem świętym karmił. Robáctwo też y ßáráncza gdy źiemie one/ po-
lá y ogrody y winnice psowáłá/ odegnał. pierwey ludźi vpomniał/ áby ie
zbieráli y do niego nośili/ á on káżdemu ie płáćił/ áby ich więcey przynośili.
Ale gdy to nie pomogło/ modlac sie v łożká ś. Grzegorzá/ wode poświećił
y oną role kropić kazał. y ták go wysłuchał P. Bog/ iż ono robáctwo/ gdźie
pokropiono/ gineło.

2. *List łáiacy Bazyliußa Cesarza. Panom nie wdawać się w kościelne sprawy. Syn Cesarski duchownym. Papieskie vbostwo. Bluznienie stolice Rzymskiey skarane.* Aimonius lib: 5. cap: 45.

Bázylius Cesarz pisał był list do Hádrianá Papieżá trzećiego/ ktory żywe-
go iuż nie zástał/ y do ręku sie Stephaná dostał. W tym liśćie o Phociußá sie
fráśuiac/ iż go Papieże zá láiká mieli/ á przyiać go do vczestnictwá kośćiel-
nego niechćieli: Szpetnie łáie/ y stolice ś. Apostolska sromoći/ y Máriná zá
Papieżá nie zna/ iż z drugiego biskupstwá przeniesiony był. Ná to mu ćicho
y pokornie odpisuie ś. Papież Stephan: prawdy nie milczac á mowiac: iż on
w kośćielne spráwy wdáwáć sie nie ma/ á świeckie iáko to chwálebnie czyni
sobie poruczone niech odpráwuie/ á wie iż Biskupow/ zwłaßczá nawyżßych
sadźić nie może. Máriná broni/ iż ten kanon o przenoßeniu biskupow dla po-
żytku drugdy kośćielnego przeskoczyć sie y rozgrzeßenie mieć mogł. O Phociu-
sie żadney mu nádźieie nie dáie/ á ná syná iego Stephaná w duchownym sta-
nie vkázuie/ áby go Pátryárcha ráczey mieć chćiał. Nákoniec prośi go o iá-
ka pomoc przećiw Sárácenom. A zámykáiac list mowi: Zámilczeć/ práwi/
ostátká muße: Bo y oleiu do świátłá kośćielnego ná powinna cześć P. Bo-
gu nie mamy. Jemu chwała badź ná wieki.] Kilka ta słow ze wstydem vbo-
stwo swoie/ y ono od ludu złupienie domu Papieskiego opłákiwa. Tákie by-
ły one czásy ná Papieże. Tego listu nie doczekał Bázylius/ po śmierći iego
do Cárogrodá przynieśiony iest. Zá ono łáiánie y bluźnienie stolice świętey
y zá obrone Phociußá/ P. Bog go śmierćia prędka/ żywot mu y pánstwo
biorac/ poniżył.

Rok Páński 886. Stephaná VI. 2.

Károlá III. 6. Bázyliußá Mácedoná 20.

1. Curopalat. *Bazylius Cesarz vmarł. Leo syn Bazyliußa. Papuga wybawila Leona.*

BAzylius Cesarz wschodny tego roku z świátem sie rozstał. Máło
co przed śmierćia/ syná swego Leoná z więźienia wybáwił/ z tá-
kiey pogody. Miał ná obiedźie Senatory swoie/ á Pápugá/ iż
ia ktoś był ták náuczył/ ábo z iákiego zrządzenia Boskiego/ w o-
knie wołáłá one słowá: Heu heu Leo: Co słyßac pánowie v sto-
łu/ zásmućili sie y nie iedli. Spytał ich Bázylius: czemu nie iećie? á oni łzá-
mi sie zálewáiac/ rzekli: Bestya nierozumna nád więźniem niewinnym ná-
rzeka: á my rozumni wiedzac o iego niewinnośći/ weselem sie/ iemy y piie-
my. Jesli syn twoy przećiw tobie oycu swemu co przewinił/ my go záraz przed
toba

tobą rozśiekamy. A iesli sie potwarz nań (onego czárnoksiężniká Theodorá Sántábárená) pokaże/ czemu krew twoie niewinną mieczysz? Temi słowy zmiekczony Bázylius/ Leoná syná vbráć y ostrzydz y do siebie przywieść kazał/ y ná pierwszą go dostoynosć pánowánia przywroćiwszy/ y iego zá nástepniká ná Cesárstwo miánowawszy/ vmárł. Wiele kośćiołow nápráwił y znowu pobudowal w Cárogrodźie/ ktore wylicza Europálátes. Wiele y Zydow namową y dáry y obietnicámi do Chrztu ś. pozyskał. Przydáie y to tenże Europálátes: iż do Bulgárow nowych Chrześćian kápłany y mnichy posłał/ y one w wierze świetey potwierdźił.

Bazyliusza sławá.

2. Pisze iż z Rosem ábo Rusią vczyniwszy przymierze/ áby Chrzest ś. przyieli/ Arcybiskupá im posłał. ktoremu gdy sie Ruś trudną do Chrztu czyniłá/ á cud iáki widźieć oni ludźie Pogáńscy chćieli: Biskup P. Bogá wzywawszy/ Ewángeliey księgi/ w wielki ogień ná to vczyniony/ wrzućił. y w kilá godźin gdy iuż ogień sie vgásił/ księgi one cáłe bez żadney szkody wyieli. y tym cudem wszyscy wzruszeni/ ochotnie do Chrztu ś. przystepowáli. Był Bázylius wielkiego ku P. Bogu nabożeństwá/ ktore mu P. Bog y wielkiemi nád Sáráceny zwyćiestwy płáćił. Ná ktore gdy raz Iedrzeiá Woiewodę do Társu posłał: wodz ich nápisał do niego hárdy list/ z onemi słowy: Vyźrze ieslić pomoże syn Máriey y Oćiec iego/ gdy z woyskiem ná ćie sie puszcze. On list ná obráźie mátki Bożey Iedrzey záwiesił/ y mowił: Mátko Boża/ ty y syn twoy y Bog te zelżywość mieć ma od tego hárdego? y puśćiwszy sie ná nieprzyiaćioły v Podundu/ y wodzá onego bluźnierce zábił/ y wielkie woysko ich skruszył/ y z korzyśćią sie wielką wroćił. Tenże Bázylius Mánicheyczyki y wodzá ich Chrysochirá ták zwoiował/ iż sie w niwecz iáko dym obroćili. Chárwatom y Serbom tenże Bázylius dał ośiádłośći/ gdy mu sie dobrowolnie poddawáli/ w tey ziemi/ ktorą od nich Kroácią y Serbią zowią. Był wielkiey sławy godny/ y miedzy nachwálebnieyszymi krolmi poczytány być mogł/ by sie był Phoćiuszowi zwodźić nie dał/ á osmego Concilium ktore sam podpisał/ nie psował/ á onego Sántábárená czárowniká/ ktory go z Phociuszem ná stolicę Rzymską pobudzał/ nie słuchał. Ták y oni wielcy dwá Cesárze Heráklius y Iustinianus/ wielkie dźiełá swoie/ ábo heretyctwem ábo odszczepieństwem ku końcu zelżyli y zmázáli.

Ruś do chrztu S. przyszłá.

Curopalates & alij.

Ewángelia nie zgorzałá.

Zwyćięstwá Bázylego.

Curopal.

Mátki Bożey bluźnienie zápłacone.

3.

Mánicheyczycy pogubieni.

Chárwaći y Serbowie osádzeni.

Sławá wielkich krolow czym się zmázáłá.

4. Nápisał synowi Leonowi przed śmierćią iáko testáment/ náuki pobożne: áby práwowierną wiárę záchował/ á mátkę swoię kośćioł ś. czćił/ ktora ná głowę/ práwi/ twoię ziemną koronę włożyłá. Czći kośćioł ábyś od kośćiołá vczczonym był: kápłanom iáko oycom/ cześć oddaway/ iáko tym ktorzy do Bogá zá nas sie modlą/ ich cześć ná Bogá sie śćiąga. sługi twoie dla ćiebie czczą: ták y kápłany dla Bogá czćić słuszno iest. Dał mu y one piekną náukę/ temi słowy: Historiy stárych czytáć nie przestáy. Bo tám bez prácy to naydźiesz/ ná co drudzy wiele prácowáli. Z nich poznasz dobrych cnoty/ á złośliwych wystepki/ poznasz odmiány żywotá ludzkiego/ y obroty szcześćia ná nim/ y niestátek świátá tego/ y iáko sie y wielkie pánowánia do vpádku chylą/ vważysz. Obaczysz złych karánia y dobrych zapłáty/ iednych sie strzedz/ ábyś tákiey pomsty ná sobie nie odnośił/ á drugich/ ábyś sie przy zapłáćie został/ náśládowáć bedźiesz. &c. Ták synowi philozophowáć kazał/ y był dla tego Philozophem názwány ten Leo. Iesli temu vczynił dosyć/ obaczym. Tenże Bázylius Menologium co my zowiem Martyrologium, to iest wyliczánie ná káżdy dźień Swietych/ pisáć y rozszerzyć kazał. y káżdego świetego piekńemi obrázy w księgách vczćił. Te księgi y obrázy v Páwłá z Fondraty Kárdynałá/ wieku tego widźiáne są.

Testáment Bázylego do syna Leona.

Extant Tom: 5. Bibliot: S. Marg: in fine.

Wiárę Kátholicką zátrzymáć, kápłany czćić.

Historie czytáć pánom.

Basilij Menolog: *ábo* Martyrolog.

Obrázy śś. meczennikow v Cesárzá.

5. Po śmierći Bázylego Cesárzá/ Leo syn iego ná páństwo nástąpiwszy/ máiąc przyczynę ná onych dwu Phociuszá y Sántábárená/ iż powinnego

Phocius zaś wyrzucony z Pátryárchoſtwá.
Conſtant: Manaſſes.
Stephan brát Ceſárſki Pátryárchá.
Ceſarz Leo do Papieżá piſze Mápá Biſkup o Phociuſie.
Prośbá Biſkupow wſchodnych do Papieżá.

Phociußowego ná páńſtwo wtrácáć chćieli: Phociußá z Pátryárchoſtwá zrzućił / y ná wygnánie do klaßtoru Armenow poſłał / á Sántábárená bićzowáć / y oczy mu wyłupić / y do Athen záſłáć kazał. Był ten ßálbierz pod płaßczem Chrześćiáńſtwá / ktorym Bázyliußá zwodźił / Mánicheyczyk / y czárnokśiężnik. A Bázylius miał go zá świętego. Liſt on od Papieżá Stephaná do oycá piſány / wźiął ten Leo ſyn iego / y zrozumiawßy z niego złośći Phociußá / zezwał wßytkie Biſkupy ktore Phocius prześládował / y ktorych do ſwego odßczepieńſtwá przywieść nie mogł: á miedzy inymi Styliáná Metropolitę Neoceſáreey / ktorego Mápá zwano: rádźił im áby brátá iego Stephaná rádźi widźieli ná Pátryárchoſtwie / y z nim vczeſtnictwo wźięli. A iż tego bez Rzymſkich Papieżow ktorzy Phociußá wyklęli / od ktorego brát moy dyákonem poświęcony ieſt / vczynić nie możem: pißmy do Rzymſkiego Biſkupá / áby rozgrzeßył / y od klątwy wyzwolił wßytkich tych / ktorzy z Phociußem ſpołkowáli. y piſał Leo do Papieżá. Piſáli też Biſkupi oni / y od nich on Mápá. ktory wßytkie dźieie około Phociußá wypowiádá / y iego zdrády y fałße wylicza. Tego dokłáda: iż gdy Phocius do Bázyliußá Ceſárzá łáſki wroćić ſię chćiał: on Sántábárenus / czárował Ceſárzá w iedzeniu y napoiách / áby iego ſerce do Phociußá obroćił. Nákoniec pokornie proßą / áby wßytkich rozgrzeßył / ktorzy z Phociußem trzymáli / á do iednośći ię kośćielney przyiął / iż żaden z nich tego dobrowolnie nie vczynił / iedno od pánow przyćiśniony / á żeby ſię święceni od Phociußá przy vrzędách ſwoich zoſtáli. y mowią: Prośim twego błogoſłáwieńſtwá / przyimi lud máło nie roſpaczáiący / á zmiłuy ſię. Prośi ćię o to Piotr ś. ktorego ſtolicę rządźiß / náuczony od páná ſwego / áby po śiedmdźieśiąt y śiedmkroć odpußczano przewinionym. Wyſłuchay nas / ábyś długo kośćioł Apoſtolſki ſpráwował. Zá przyczyną przenaświętßey Bogárodźice / y Anyołow / y Apoſtołow / y Męczennikow / y wßytkich Swiętych. etc.

Phocius niewiedźieć gdźie zginął.
Concil: Florent: Seſſ: 6. Ferrari.

6. Ná to odpiſał im Papież / iż mu wiedźieć było potrzebá ieſli ſam Phocius dobrowolnie onę doſtoyność złożył / czyli poniewolnie zrzucony ieſt. y odwlokł wyrok ſwoy pokiby tego nie zrozumiał. Bo nic iednáko ſię w tey mierze poſtąpić miáło. Wielkie podobieńſtwo / iż ná liſt Leoná y prośbę iego / brátá iego rozgrzeßył / y ná ſtolicę Cárogrodzką potwierdźił. Bo z nim vczeſtnictwo miał. A Phocius po onym wygnániu západł / iáko vmárły. y wiedźieć nie możem / iáko y gdźie dokonał. Náśládowcy iego Grekowie odßczepieńcy / wſtydząc ſię go / ſtáráli ſię o to áby wßytkie o nim y o Ignácym piſmá popalone były. Lecz P. Bog złośći y zdrády iego świátu odkrył / iż y dźiś ná ono piſmo pátrzym / y ſproſnym ſię Arcyodßczepieńcem y fałßerzem brzydźim.

Rok P. 887. Stephaná VI. 3. Károlá III. 7. Leoná VI. 2.

Ebbo Aimonii diſcipulus.
Páryż obroniony.

1. PAryż miáſto w Gálliey / od oblężenia Nortmanow zá zmiłowániem Boſkim y wſtáwieniem ſię przeczyſtey mátki Bożey y ś. Germaná Biſkupá Páryſkiego y ś. Genowefy / obronione ieſt.

Rok P. 888. Stepha: VI. 4. Leoná VI. 3.

Regino hoc anno.
Addit: ad Bed: li: 2. cap: 2.
Ceſarz chlebá prośi.
Cárolus Craſſus Ceſarz vmárł.

1. KArolus Ceſarz Cráſſus názwány / tego roku od ſwoich pánow opußczony ieſt. ktorzy ná iego mieyſce wybráli Arnulphá ſyná Kolomaná. Opuśćił był z máłego podeyzrzánia żonę ſwoię Richárdę / ktora przy mężu Károlu w dźiewictwie zoſtawáłá: A P. Bog go też ták opuśćił / y ná tákie vboſtwo podał / iż chlebá y żywnośći v Arnulphá prośił. y ták w onym vboſtwie tego roku vmárł. Po iego śmierći roſtárgnione Ceſárſtwo ná wiele tyránnow zoſtáło. We Włoßech Be-

ßech Berengárius Comes Foroiulij zá krolá wybrány ieſt. Vwido ábo Swido Spoletáńſki Comes ſyn Lámbertá/ Ceſárſkie ná ſie imie wźiął. W Gálliey Comes Páryſki Otto ábo Odo zá krolá wźiety ieſt/ choć żył dźiedźic włáſny/ náźwány Károlus Simplex.

Comeſowie odſtepcy. Biſkupi ná woynie.

Ná Synod ſie ziácháli Biſkupi do Moguncyey/ gdźie nedze źiemie oney y ſpuſtoßenie kośćiołow/ y miaſt/ y domow/ od Nortmanow opłákuią/ á ćieżey ießcze ná ſwoie Chrześćiány rozboyniki y drapieżce nárzekáią/ ktorzy bez boiáźni Bożey/ źiemie gorzey niżli Pogánie puſtoßyli/ wydźieráli/ zábiiáli/ palili/ nikomu nie przepuśćili.

2. Tom: 4. Concil: Venet: edit. *Domowi ćięższy rozboynicy.*

Rembertus Apoſtoł Dánow/ z tego świátá wyßedł/ był potomek onego Anſgáriußá z tegoż klaßtoru Korbeiey. W Cárogrodźie on Pátryárchá Stephanus ſyn Ceſárſki/ będąc ná onym vrzędźie duchownym lat trzy/ duchá P. Bogu oddał/ Grekowie go zá świętego máią.

Rembertus. Stephan Pátryarchá Cárogrodzki vmárł.

Aclfredus krol Angliey podátki od ſwoich poddánych y od kśieżęcy wybieráiąc: one przez Aethelina Biſkupá Wintonieńſkiego do Rzymu poſyła/ y do Jeruzálem ná iáłmużny/ ſam z ſwego ſkárbu wielką część dáiąc.

3. *Z Angliey podatki.*

W Gálliey w Aureliey mieśćie wßyſcy ludźie ná to pátrzyli/ iż roku tego 888. w klaßtorze pánieńſkim/ ktory Puellare zwano/ Crucyfix ábo obraz Páná náßego łzy z oczu pußczał y płákał/ przez kilá dni. Wſpomináli ludźie iáko nád Jeruzálem płákał/ y bali ſie/ y nie minęłá ich pomſtá Boſka. Bo przyßłego roku wßytko miáſto y domy y kośćioły pogorzáły. Biſkup Arnulphus będąc z oyczyzny bogáty/ kośćioł przedni Krzyżá ś. (on to od Conſtántyná wielkiego budowány) náprawuiąc/ ſkarb wielki złotá nálazł.

Matthæus Weſtmonaſterienſis. Glaber eiuſdem temporis ſcriptor lib: 2. cap: 5. *Obraz Pána náßego płacze. Skarb naleziony ná kośćioł.*

Rok P. 889. Stepha: VI. 5. Leoná VI. 4.

ROk nießczęśliwy/ woynámi Chrześćiáńſkimi ſmutny/ y Gálliey y Germániey naſrożßy. Arnulphus krol Germániey dla ſwey beſpiecznośći ná páńſtwie/ przywiodł ná Chrześćiány Pogány Hunny. Ná ktorego ták nárzeka Luitprándus: O ślepa do pánowánia chćiwośći! O dniu gorzki y nießczęśliwy/ dla iednego człowieczká/ ktory mu ſie ſprzećiwił/ Zuwentebáldá/ wßytkę Europę ſkrußył. Jáko wiele wdow zoſtáło y śierot bez oycow/ iáko wiele pánienek zmázánych/ y duchownych y świeckich poimáńcow nábrano/ kośćiołow iáko wiele ſpuſtoßono/ y źiemie bez ludźi zoſtáwiono. To dla ćiebie ślepe czći prágnienie.]

1. *Hunny ábo Węgry Arnulphus przywodzi.* Luitprandus. *Záłość Chrześćian.*

Z Cárogrodu oniż Biſkupi proſbę ſwoię powtorzyli: proßąc áby te rozgrzeßył/ ktorzy zá Phociußem poniewolnie ſtali. Doſyć iż ſam wyrzucony ieſt. ꝛc. Lecz iuż byłá ten ich liſt śmierć Stephaná vprzedźiłá. Formoſus nań odpiſował.

2. Codice Columnenſi.

Rok Páński 890. Stephaná VI. 6. Leoná VI. 5.

ARnulphus krol Gálliey Moráwę/ iż kśiążę źiemie oney od niego odſtąpił/ náiáchał/ y wßytkie w niey miáſtá ktore nálazł/ obálił/ y nowym Chrześćiánom zły przykład miłośći Chrześćiáńſkiey zoſtáwił. Stephaná Papieżá kazánie przy Mßey wypiſał Athánázyus Bibliotekárius/ iáko ſie w kośćiele záchowáć máią. y ná czárowniki y wießczki.

1. Regino. *Moráwa ſwoiowána.* Bibliot. *Kazánie Papieżá.*

W Cárogrodźie po Stephanie był Antonius Pátryárchá/ święty y dobry/ ſtárał ſie o ziednoczenie kośćiołá/ y poßczęśćił mu P. Bog. Lecz tylo dwie lećie ná oney ſtolicy śiedźiał.

Metaphr: 12. Febr.

Rok Páński 891. Formoſá 1. Leoná VI. 6.

1. Smierć Stephaná Papieżá. Luitprandus. *Formoſus Papież.* Frodoardus hiſtor: Remen: lib: 3. cap: 20.

STephanus Papież poßedł do oycow ś. Siedział lat ßeść: Po nim wybrány ieſt Formoſus Biſkup Portuenſki. Miał przećiw ſobie Sergiußá dyákoná/ ktorego też byłá iedná cześć ludu/ ále ſłábßa y mnieyßa wybrátá. Był Formoſus pobożny y nabożny y vczony w Piſmie świetym. Hinkmarus on ſtáry przedtym nim Papieżem zoſtał/ przyczytał mu wielkę świątobliwość y náukę/ y prágnął iego przez liſt przyiáźni y modlitwy. Wyſłał do Cárogrodu poſły/ Lándenulphá Kápuáńſkiego y Theophiláktá Ancyry Biſkupy/ przez ktore ná on liſt wſchodnych Biſkupow odpiſuie: y dozwala áby ći ktorzy od Phociußá świeceni ſą/ do pokuty przyięći byli/ á to czynili co im poſłowie iego roſkażą nic nie przydáiąc áni vmnieyßáiąc.

Phociußowi náśládowcy rozgrzeßeni od Papieżá.

Rok Páńſki 892. Formoſá 2. Vwidoná Ceſárzá 1. Leoná VI. 7.

1. Vwido Ceſarz.

FOrmoſus Vwidoná Spoletáńſkiego Márchioná/ ktory ſie iuż Ceſárzem czynił/ w Rzymie ná Ceſárſtwo koronował. y był práwym Ceſárzem Vwido. Lecz ná Papieżá gniew powſtał królá Germániey Arnulphá y Berengáriußá Comeſá Foroiulij/ ktorzy tegoż Ceſárſtwá prágneli/ y Rzymſcy pánowie obráżeni były oną koronácyą. Záś w Germániey były naiázdy Nortmanow/ ktorzy ſpalili Prumieńſki klaßtor. Tám Regino/ ktory hiſtorią wiekow ſwoich piſał/ ná Opátá obrány/ ále rychło złożony z niego był.

Nortmani woiuią Germánią.

2. Károlus Simplex krol Fránkow. Regino in Chron: hoc anno.

Biſkupi Gálliey ziáchawßy ſie z inymi pány do Remis/ ná kroleſtwo Fránkow koronowáli Károlusá zwánego Simplex/ ſyná Ludowiká Bálbá/ máiącego lat 14. iáko włáſnego onego kroleſtwá dźiedźicá/ ktory ſam tylo był zoſtał powinny Arnulphowi/ odmiátáiąc Odoná Comeſá ktory ſie krolem czynił/ á mieniąc iż v Fránkow kroleſtwo po krwi idźie. koronował go Fulko Arcybiſkup Remeńſki/ y bronił y zálecał Arnulphowi/ y Ceſárzowi Vwidonowi/ y Papieżowi.

Rok Páńſki 893. Formoſá 3. Vwidoná Ceſárzá 2. Leoná VI. 8.

1. Frodoardus. *Lambertus ſyn Vwidona koronowány.* Curopalat.

WE dwie lećie iáko Papież Formoſus Vwidoná w Rzymie koronował: ſyná też iego Lámbertá młodźieńcá w śiedminaśćie lećiech/ tego roku tym go vczćił/ y ná Ceſárſtwo koronował. Wzniećiłá ſie ſroga woyná miedzy Leonem Ceſárzem wſchodnym y Bulgarámi/ y długo trwáłá. Przyzwał ná Bulgáry Ceſarz Turkow y Hunnow/ ktorym ſie Symeon krol Bulgárow mocnie ſtáwił y bronił. Zá czym ſie rozerwáłá miedzy Greki y Bulgáry oná duchownych vrzedow zwierzchność/ pod ktorą byli Grekowie dárámi y łágodnemi namowámi Bulgáry wźieli/ ktorzy dobrowolnie záś ſie Rzymſkiemu kośćiołowi podáli.

2. Woyná Grekow z Bulgármi. Turcy y Hunni przyzwáni. Bulgarowie ſię wracáią do Rzymſkiego kośćiołá.

Rok Páńſki 894. Formoſá 4. Vwidoná 3. Leoná VI. 9.

1.

ANglia woynámi Duńczykow potárgána: Biſkupy też potráćiłá/ iż ich máło tám zoſtawáło. O co ſie fráſuiąc Papież Formoſus/ piße do Biſkupow y do królá Eduwárdá/ áby Byſkupy ſtáwili y świećili/ á robotnikow do żniwá Bożego przymnażáli/ chcąc ie wykląć/ ieſliby tegô nie vczynili. Oni wnet ſie ziáchawßy czynili co im kazano/ y tám gdźie pierwey dwá Biſkupi byli/ pięć ich ſtáwili/ y wßytko z porządkiem opátrzyli. Kántuáriyſki Arcybiſkup do Rzymu iáchał z vczćiwemi vpominkámi/ y Papieżá vbłagawßy/ wroćił ſię do domu/ y w

Biſkupſtwá geſtſze lepße. Vuil: de geſt. Reg: Angl: lib: 2.

mu/ y w

mu / y w Kántuáriey dniá iednego śiedm Biskupow do rozmáitych miast poświećił.

Rok Páński 895. Formosá 5. Vwidoná 4. Leoná VI. 10.

ATto Arcybiskup Moguncyey mieśiacá Máiá zebrał Synod w Tryburze w Germániey/ ná ktorym też był krol Arnulphus. chćieli czásow onych złych y burzliwych iáka pomoc kośćiołowi podáć. Postánowili z krolem/ áby wykleći od Biskupow / á niepo-słuszni/ poimáni y do krolá podáni byli. y ono: áby Biskupá lud słuchał ráczey / á niżli Comesá ábo stárosty / gdyby co sobie przećiwnego roskázowáli. Jest tám y on Kanon / áby ná Biskupi sąd przychodźili / gdyby sie ábo świecki ná duchownego/ ábo duchowny ná świeckiego sie żálował.] Czym stáre práwá wznawiáli / ná sromote dźiśieyszym nászym politykom. 1.

Wyklete oddáwáć do świeckich
Syn: Triburien: cap: 3.
Cap: 21.
Biskupie sądy.

2. Támże są one słowá: Ná pámiatke s. Piotrá Apostolá czćić mamy świetą Rzymską Apostolską stolice/ gdyż iest y mátką nászey kápláńskiey dostoynośći/ y náuczyćielką rządow kośćielnych. Záchowáć sie mamy w pokorze y ćichośći: choćby ná nas iárzmo nie bárzo znośne oná świetá stolicá kłádłá/ wytrwaymy nabożnie. A ieśliby kto fałszywy iáki list wnośił/ w cáłośći wiáry y pokory ku Papieżowi/ niech ma moc biskup tákiego do więźienia dáć/ áżby sie dowiedźiał z Rzymu co z tákim czynić / áby sie y on vkarał / y drudzy sie miárkowáli.

Cap: 30.
Apostolska stolica vczczona.
Choćby co przykrego kazała.
Listy fałszywe wnoszący.

Rok P. 896. Formosá 6. Vwidoná Cesárzá 5. Leoná VI. 11.

1. FOrmosus śćiśniony od swoich Rzymian / przyzwał do Rzymu Arnulphá królá Germániey/ y koronował go ná Cesárstwo Rzymskie niewiedźieć z iákiey przyczyny. Bo żyw był ieszcze Vwido y syn iego Lámbertus ktore tákże koronował. Te Arnulphowe koronácyą Synod Rzymski zá Janá 9. Papieżá skáźił / iáko podrzucona y nieważną. y dla tego liczyć sie Arnulphus miedzy Cesárze nie będźie.

Luitprandus lib: 1. cap: 8.
Arnulphus koronowany.

2. Wiele Rzymskich pánow będąc w Rzymie Arnulphus pozábiiał. O co Papież Formosus wielką sobie v nich nienawiść ziednał. Ale tegoż roku 14. dniá Grudniá żywotá tego dokończył. Siedźiał lat sześć. Po śmierći Formosá wielkie sie zamieszki y szpetnośći w Rzymski kośćioł puśćiły. Wtrącony iest od ludu Rzymskiego ná Papiestwo Bonifácius szosty/ zbrodźień y łotr wielki/ ktory iuż dwákroć / raz z subdyákońskiwá/ drugi raz z kápláństwá złożony był. Czásy te wielce w Rzymie złe / burzyli sie świeccy ná duchowne / sobie wybieránie Papieżá przywłaszczáiąc/ y było rozerwánie sromotne. Jedni sprzyiáli Arnulphowi / drudzy Włoskiemu Cesárzowi. A im byli ludźie świeccy zuchwálszy y mocnieyszy / tym szkodliwsze y złośliwsze ná Papiestwo wtrącáli.

Adam lib: 1.
Formosus dokonał.
Bonifácius 6. wtrącony nie liczy sie.
Złe czásy na Rzym.
Swieccy wybieranie Papieża sobie przywłaszczaią.

Rok P. 897. Stephaná VII. 1. Vwidoná Cesárzá 6. Leoná VI. 12.

1. TN Bonifácius trwał dni pietnaśćie. po nim świeccy oni ktorych głową był Adelbertus Márchio Tusciey / człowiek przemożny y bogáty/ wsádźił ná stolice Apostolską Stephaná śiodmego/ ktory niegodny iest policzenia miedzy Papieże / iedno iż to drudzy przed námi vczynili/ liczyć go muśim. Ten niezbożny y okrutny/ Formosá z grobu wyiąć kazał/ y vbránego iáko Papieżá ná stolicy posádzono. y mowił do niego Stephanus: Byłeś biskupem Portueńskim: czemuś czći prágnącey duchem/ Rzymską sobie powszechną stolicę przywłaszczył? y kazał go z szat onych zwlec/ y trzy mu pálce ktoremi wedle zwyczáiu żegnáiá/ vćiąć/ y

Adelbertus Márchio Tusciey niezbożny.
Bonifácius 7. Papież zły okrutny.
Luitprandus.
Formosa vmarłego sądzą y ćináią.

ćiáło w Tyber rzekę wrzućić. A one wszytkie ktore poświęćił Formosus/ złożył z ich dostoynośći/ y sam ie drugi raz świećił. Co źle vczynił/ mowi Luitprándus:

Poświęcenie sam Bog dáie.

Bo y ći ktore Judasz żegnał/ po iego zdrádźiectwie złożeni nie są. Bo nie ten poświeca ktorego widźim/ ále ten ktorego nie widźim.

2. *Obrázy Formosá pozdrowiły.*

Ciáło Formosá w rzéce nálezione/ gdy do Piotrá ś. wnieśione iest/ obrázy go/ mowi tenże/ pozdrowiły/ y pokazáło śię iákiey świątobliwośći był.] W tym śię Luitprándus omylił/ iż to szkárádę okrućieństwo Sergiuszowi Papieżowi przyczytał.

Synod zły.

Vczynił ieszcze y tę złość ten Stephan: Synod zebrawszy/ on swoy sąd y postępek ná Formosá pochwalił. Co potym Jan dźiewiąty zepsował.

Złe czásy bárzo.

Teć są czásy opłákáne/ ktorych domowe woyny w Rzymie długo/ máło nie przez te sto lat/ ktore idą/ trwáły. Adelbertus ten z swoimi potomkámi Márchionmi Tusciey iáko możnymi y zuchwáłymi srogim był nieprzyiaćielem kośćiołowi Rzymskiemu.

3. *Luitprandus lib: 1. cap: 10.*

Rzym w niewoli v Adelbertá.

Castrum Angeli.

Zamek Angeli ktory zwano Moles Hadriani nád Tybrem wźiąwszy: á czego śię nie ważyli? Pogánie y heretycy nigdy ták ćiężcy y przykrzy kośćiołowi nie byli/ iáko ći Márchionowie. á tym ná więcey iż Papieże stáwiáli iákie chćieli/ ná cnoty żadne y godność niepátrząc. y złupiona z swey okrásy ták śiedźiáłá páni wszech narodow.

Zli Papieże kośćiołá nie zgubili.

Trwálić oni w wierze Kátholickiey/ ále sprosnośći w obyczáiách bez miáry. Ták P. Bog przepuszczał. Sądy iego niezbrodzone y niezważone. O to dla złych Papieżow kośćioł niezginął/ áni go grzechy ich pogrążyły iáko stolice inych Apostołow. y tym śię iednák mocną ręką Chrystusową stáwiłá.

Láterański śię kośćioł obálił.

Ná złość y świętokradztwo onego Stephaná nietylo obrázy wołáły/ ále y kámienie. Bo kośćioł Láterański przy ktorym mieszkał/ zły ányoł/ począwszy od ołtarzá áż do drzwi ná źiemię obálił.

4. *Nie pátrzyli ná obyczáie. Lib: 4. cap: 4.*

Biskupi Gálliey á zwłaszczá Fulko Remeński Arcybiskup nic nie pátrząc ná złe one vczynki Stephauá/ wielką mu cześć y powolność przez listy swoie y posłuszeństwo oddawáli. Listow tákich kilás wylicza Frodoáldus.

Rok Páński 898. Stephaná VII. 2.

Vwidoná 7. Leoná VI. 13.

1.

W Gálliey Károlus Simplex młody krol/ boiąc śię przećiwniká swego tákże krolá w Gálliey Odoná: chćiał ná pomoc swoie przyzwáć Nortmanow Pogáninow okrutnych/ y z nimi śię sprzyiáźnić.

Z Pogány zła przyiaźń.

O czym Fulko Arcybiskup sprawiony: pisał listy/ to mu gorąco y strászliwie odradzáiąc. y mowi: Nic nie rozno iest z Pogány śię złączáć/ á Bogá śię záprzeć/ y bałwanom śię kłániáć. ieśli złe rozmowy dobre obyczáie psuią: á coż towárzystwo y rádá? Trudno tego śię nie imáć/ ná co człowiek záwżdy pátrzy.

Frodoald: histor: Remen: lib: 4. cap: 5.

Fulko krolá gromi.

Nie czynili tego przodkowie wászy/ á szczęśliwie krolowáli. Bogá opuszczaćie gdy śię z temi spáiaćie/ ktorzy w swey mocy y zuchwálstwie dufáią. Ci co to wam rádzą/ niewierni są. Jeśli ich posłuchaćie/ y docześne y wieczne krolestwo vtráćićie. lepiey śię było nie rodźić/ niżli zá dyabelską pomocą krolowáć/ y tym pomágáć/ ktorebyśćie odgániáć mieli. Przyiaćielá ze mnie mieć nie będźiećie/ y drugie od wászego posłuszeństwá odwiodę/ y z Biskupámi was wyklnę. z wiáry to mowię ktorey wam dotrzymawam/ y z żáłośći wielkiey: chcę ábyśćie y wedle Bogá y wedle świátá vczczeni byli/ á nie z pomocy dyabelskiey/ ále z CHRISTVSOWEY obrony ná krolestwie wászym śiedźieli.

Krolestwo iákie trwa.

krolestwo ktore Bog dáie/ mocne ma osnowánie: á ktorego niespráwiedliwośćią y

2. łupiestwem dostáią/ vpada y nietrwa.] Poty iego słowá. Co tu rzekną Politycy y świeckie rozumki? ktorzy dla pánowánia żadney cnoćie y práwom nie przepuszczą. etc. Pátrzmy iáko śię powiodłá oná rádá y kápłáński wolny

y ſerdeczny ięzyk / y nádzieią w P. Bogu / áby do grzechu nie przychodziło: Poſłuchał Károlus ſwego Biſkupá y gromienia iego: á P. Bog tegoż roku iego nieprzyiaćielá ſtrácił. Vmárł Odo ábo Otto. y ziáchawſzy ſię wſzyſcy Fránkowie / iednomyślnie y zgodnie Károluſá zá krolá ſwego wźięli.

Poſłuchał krol Biſkupá.

Rok Páńſki 899. Stephaná VII. 3.

Vwidoná 8. Leoná VI. 14.

1\. Luitprandus lib: 1. cap: 9.

Wſzy ziadły Arnulpha krola.

Arnulphus krol Germániey ábo Ceſarz / iedennáſtego dniá Stycznia z tego świátá zſzedł / ſproſną wielce śmierćią / wſzy go roztoczyły / ktorych żadne lekárſtwo odegnáć nie mogło. Podobno P. Bog karał go zá one Hungáry (tu ſię dopiero Hunni Hungárámi zowią) ábo ná doczeſne iego karánie / áby wiecznego vſzedł / ſądom Boſkim to poruczyć. Wyliczáią ſię grzechy iego. Żoná Vwidoná Ceſárzá / napoy mu przez ſwe podáłá / w ktorym omdlewał. Co go ſłuſznym Bożym ſądem potykáło. Bo máiąc ſpokoyne y wielkie pánowánie / ſwey to mocy y obmyślániu przyczytał / á winney dźięki P. Bogu nie oddawał. Zá iego czáſow kápłany wiązano / pánny zakonne y mężáte ſromocono. kośćioły nie obroniły tych co ſię do niego vćiekáli / w nich żárty y pomrugánia y śmiechy czyniono. etc. Tegoż roku Vwido Ceſarz goniąc tego Arnulphá / v rzeki Táru vmárł. Znáć / iż drugi raz ten Arnulphus do Rzymu ſię był wypráwił / y tám go iego przećiwnik gdy ſię z Rzymu puśćił / gonił. Obádwá bliſko śiebie do ſądu Bożego przyzwáni.

Arnulphá złe krolowánie.

2\. *Koniec wieku tego zły.*

Ták ſię ten wiek kończy / to ieſt ten rok 900. Páńſki / y wſchodnym Chrześćiánom y zachodnym nieſzczeſliwy. Ná wſchodźie ſię odſzczepieńſtwo Phociuſzá záczęło: á ná zachodźie domowe woyny / práwie w ſámym Rzymie wſzytko pſowáć y mieſzáć poczęły. Dźiw Boży iáko ſię tá łodká nie zátopiłá / ſámego CHRISTVSA ręká ią trzymáłá. niech ſię nikt nie gorſzy. Inne kroleſtwá / iáko piſmo mowi / gdy ná nich y w nich śiedzą grzeſznicy y tyránnowie / P. Bog gubi: á ſtolice Piotrá ś. grzechámi tych co ná niey śiedzą nie gubi / ktorą nie ná godnośći ludzkiey / ále ná ſwoim ſłowie vfundował. Záráźliwſzego powietrza ná tę ś. ſtolicę nie było: iedno gdy świeccy podáwáć Papieże y tyráńſtwo czynić wolnośćiom ś. kośćiołá poczęli. Więcey to ſzkodźiło kośćiołowi / niżli pogáńſtwo wſzytko y heretyctwo. Pánowie Włoſcy wádząc ſię / ktorych ſtroná potężnieyſza byłá / ći Papieże podawáli y ſkłádáli / á tákie ſadzáli / ktorzy zálecenia żadnego z pobożnośći ſwey y dobrych ſpraw nie mieli. Dwie były przećiwne ſtronie / ktore ſobie wybieránie Papieżá przywłaſzczáły. Rzymſcy pánowie á Krolikowie Hetruriey. ktora ſtroná mocnieyſza byłá / tá Papieżá dawáłá. Co trwáło máło nie cáłe przyſzłe ſto lat. áż Ceſárze Germániey Ottonowie / oboie ſtronę vkroćili / y tákże ſobie wybieránie Papieżá bráli. Ten pożytek ieſt śmiáłośći y złośći świeckich pánow / gdy ſię w duchowne rządy wdáwáć chcą.

Rzymſki kośćioł máło niepogrążony.

Grzechy, Piotrá ś. ſtolice nie gubią.

Swieccy kośćioły rządzą.

Dwie świeckie ſtronie ná wybieránie Papieżá.

Rok P. 900. Stephaná VII. 4. Ludowiká IV. 1. Leoná VI. 15.

Niezbożnik Stephan / ktory ſię ná ſtolicę świętą mocą wdárł / tego roku poimány y w więźieniu vdawiony ieſt. Nie piſzą od kogo / iedno iż ták nagrobiec iego piſány oznaymił. O Boſka ſpráwiedliwośći. wſzedł iáko rozboynik do owczárniey / á powrozem żywot zámknął.

1\. *Stephan vdawiony.*

Fulko przechwálebny Arcybiſkup Remeńſki z roſkazánia y naprawy Báldwiná Comeſá Flándriey / od nieiákiego Winſmárá w drodze poimány y zámordowány ieſt. On to Báldwinus ktory corkę Károlá Kálwá Judi-

2\. *Fulko Arcybiſkup zabity.* Frodoardus lib: 3. cap: 9.

te był

Mężoboyca kápłáńſki ſkarány.

te był porwał ſobie záżone. Ten gdy dobrá kośćielne wydźierał/ vpominał go Fulko przez liſty ſwoie y Synodálſkie/ w miłośći Chrześćiáńſkiey/ áby onych krzywd zániechał. Opáctwo też Wedáſty/ktore był ſobie przywłaſzczył z roſkazánia krolewſkiego wroćić muśiał. y ztąd go nienawiść/ do ták okrutnego mężoboyſtwá przywiodłá. Ten co go zábił Winſmarus/ wyklęty od Biſkupow/ prędko ſproſną śmierćią zginął. Bo go żywego robacy roſtoczyli. y dla ſmrodu nikt do niego przyſtąpić nie mogł. Wielki to był Biſkup y potężny obrońcá kośćiołow y rozmnożyćiel chwały Bożey. Szkoły y vczone rozmnażał/y ćwiczenia ludźi młodych y klerykow dogladał/ y one nakłády ſwemi podźwigał.

3. *Dwá ſię o Ceſárſtwo wádzą.* Luitprandus.

Gdy oni dwá Ceſárze Arnulphus y Vwido vmárli/ we Włoſzech powſtáli dwá/ ktorzy ſię o Ceſárſtwo mocą y woyſki vganiáli: Berengárius wodz Foroiuliy y Ludowik ſyn Boſoná. Po kilu bitwách gorę miał Ludowikus/iż vſtępowáć y vćiekáć muśiał Berengárius/ á on iáchawſzy do Rzymu koronowány y Ceſárzem názwány ieſt.

SVMMOWANIE

Wieku Dziewiątego.

To ieſt przeſzłych lat ſtá, od roku P. 800. áż do roku P. 900.

Papieże y nawyżſzy Biſkupi.

LEO trzeći Rzymiánin ſyn Azzupiuſzá. Siedźiał lat 20. mieśiecy 5. Dokonał roku Páńſkiego 816.

STEPHANVS piąty/Rzymiánin ſyn Iuliuſzá Máriná. Siedźiał mieśiecy śiedm/ y dni trzy. Dokonał roku P. 817.

PASCHALIS Rzymiánin ſyn Máximá Bonoſá. Siedźiał lat śiedm/ mieśiecy trzy. Dokonał roku P. 824.

EVGENIVS wtory/ Rzymiánin ſyn Boemundá. Siedźiał lat trzy/ mieśiecy dwá. Dokonał roku P. 827.

VALENTINVS Rzymiánin ſyn Leonciuſzá. Siedźiał dni czterdźieśći. Dokonał roku Páńſkiego 827.

GRZEGORZ czwarty Rzymiánin ſyn Ianow. Siedźiał lat ſzeſnaśćie. Dokonał roku Páńſkiego 843.

SERGIVS Rzymiánin z oycá Sergiuſzá. Siedźiał lat trzy/ mieśiąc ieden. Dokonał roku P. 847.

LEO czwarty Rzymiánin z oycá Rodoáldá. Siedźiał lat ośm/ mieśiecy trzy. Dokonał roku P. 855.

BENEDICTVS trzeći/ Rzymiánin ſyn Piotrá. Siedźiał lat dwie/ mieśiecy 6. Dokonał roku P. 858.

MIKOLAY Rzymiánin z oycá Theodorá. Siedźiał lat dźiewięć/ mieśiecy ſześć. Dokonał roku P. 867.

HADRIANVS wtory/ ſyn Tálláry. Siedźiał lat cztery/ mieśiecy dźieśięć. Skończył roku P. 872.

IAN ośmy/ Rzymiánin ſyn Gundy. Siedźiał lat dźieśięć. Skończył roku P. 882.

MARINVS, drudzy go zowią *Martinus* wtory Gáleſianus z Tuſciey ſyn Pálumbá. Siedźiał rok y dni 20. Dokonał roku P. 883.

HADRIANVS trzeći/ Rzymiánin/ zwány pierwey Agápitus. Siedźiał rok ieden/ mieśiecy trzy. Skończył roku P. 885.

STEPHAN ßosty/ Rzymiánin/ zwány Bázylikus/ syn Hádriana. Siedźiá latł ßeść. Dokonał roku p. 891.
FORMOSVS portueńczyk syn Leoná. Siedźiał lat ßeść. Dokonał roku p. 896.
STEPHAN śiodmy/ syn Janá/ Rzymiánin. Siedźiał lat cztery. Skończył roku p. 900.

Doktorowie y Pisárze wieku tego.

EGINHARDVS
IONAS *Aurelianensis.*
HILDVINVS *Abbas.*
HAIMO *Haiberstatensis Episcopus.*
RABANVS *Maurus Moguntinus Archiepiscopus.*
FRVCVLPHVS *Lexouiensis Episcopus.*
STRABVS *Fuldensis, author Glossæ ordinariæ.*
WALAFRIDVS *Strabo Augiensis Abbas.*
AIMONIVS *Monachus.*
HINCMARVS *Remensis Archiepiscopus.*
ANASTASIVS *Bibliotecarius.*
IOANNES *Diaconus Romanus.*
REMIGIVS *Antisiodorensis.*
AMALARIVS *Treuerensis Archiepiscopus.*
ANGELOMVS.
FORTVNATVS.
NICOLAVS *Papa.*

Náuká ich z dźiśieyßą Kátholicką śię zgadzáiącą, á heretyki tępiącą.

O *Mßey ś. y o iey ceremoniách tákich, iáko dźiś są w kośćiele Kátholickim Rzymskim pisáli,* de Diuinis officijs. *Ancularius* Arcybiskup Trewereński. *Angelomus, Rabanus de institutione Clericorũ. Hincmarus in capitulis. Strabo, Fortunatus.*

O *ofierze y prawdźiwym ćiele Páńskim y odmiánie istnośći chlebá y winá. Rabanus libro de Sacramento Eucharistiæ. Haimo 1. Tim: 2.*

O *Chrzćie y iego ceremoniách. Hincmarus ad Hincmarum Laudunensem. Haimo super Ascensionem Domini. Rabanus epist: ad Reginhaldum.*

O *Bierzmowániu, Krzyżmie, y inych Sákrámentách. Rabanus lib: de instit: Cleric. Haimo super Psal: 26. Nicolaus Papa in epist.*

O *Swiętych modlitwie y wzywániu ich, y o reliquiách, y o świętách, y o obráziech. Haimo Homil: de Virginibus. Rabanus lib: 4. cap: 10. de Sermonum proprietate. Strabus in multis locis.*

O *wierze y vspráwiedliwieniu, y wolney woley, y dobrych vczynkách. Haimo in 1. cap: Malach. & lib: 1. in Isaiam In. 4. ad Hebr. Super Psal: 26. 135. Rabanus epist: ad Hunbertum. Angelomus in cap: 7. Tertii Regum. Strabus in glos: ord: Sæpe.*

Pokutá y Spowiedź. Rabanus in Ecclesiasticum lib: 8. & institut: Cleric: cap: 14. 16. 30. Et lib: de modo Pœnitentiæ.

Zwierzchność Biskupá Rzymskiego. Hincmarus ad Hincmarum Laudunensem. Phocius Græcus in Nomocanone.

Modlitwá zá vmárłe y Czyśćiec. Haimo in tertium cap: in 5. & 6. prima ad Corinth. Rabanus lib: 8. Comm: in Eccl: cap: 14. Phocius in Biblioteca.

Concilia.

OSme Concilium wielkie *Oecumenicum* w Cárogrodźie ná Phociußá/ roku p. 869. oprocz innych prowincyálskich.

Heretícy.

CLAVDIVS *Taurinensis* Obrázoborcá. *Godeschalcus Gallus,* o przeyźrzeniu Boskim y o Troycy ś. błędy wnośił/ ktore śię ná Synodách prowincyálskich vmorzyły.

Prześládowánia.

OD Sárácenow wßędźie nie tylo ná wschodnych krolestwách/ ále y w Hißpániey/ zwłaßczá w Kordubie y we Włoßech/ wiele śię krwie męczennikow rozlało.

Cesárze wschodni.

IRENA powtore po śmierći syná swego Constántyná/ krolowáłá lat pięć. Zepchnął ią z páństwá/ roku páńskiego 802.
NICEPHORVS rádny iey/ bezbożnik Mánicheyczyk/ nic w sobie Chrześćiáńskiego nie miał. krolował lat dźieśięć. zábity od Bulgarow ná woynie/ roku p. 811.

MICHAL Kuropálátá/ dobry Kátholik y pobożny. krolował nie cále dwie lecie. Po nim
LEO Armenus obrázoborcá heretyk/ prześládowník Kátholikow/ krolował lat śiedm. zábity w kośćiele od towárzyszow sprzyśięgłych Michálá Bálbá/ roku P. 820.
MICHAL Balbus. Tákże obrázoborcá/ ácz miękki y niewiele wierzył/ krolował lat blisko dźiewiąći. vmárł roku P. 829. Po nim syn iego
THEOPHILUS srogi obrázoborcá/ krolował lat dwánaśćie/ vmárł roku P. 842. Po nim syn iego
MICHAL trzeći młodźiuchny/ z mátką Theodorą Kátholiczką/ ktora obrázoborce wykorzeniłá y przywroćiłá obrázy/ podrosszy mátkę do klásztorá wepchnał. krolował z mátką y bez mátki lat 26. zábity od Bázyliuszá ábo sprzyśięgłych iego/ roku P. 867.
BASILIUS Macedo z innego domu/ dobry Kátholik/ ále ná końcu Phociuszowi odszczepieńcy zwieść sie dał. krolował lat 20. pożegnał świát roku P. 886. Po nim syn iego
LEO szosty/ názwány Philozoph/ syn Bázyliuszá/ przeszedł ten wiek.

Cesárze Rzymscy zachodni.

CAROLUS, wielkim názwány/ krol Fránkow/ napierwszy Cesarz zachodny/ koronowány w Rzymie od Leoná trzećiego Papieżá/ roku P. 800. krolował szczęśliwie y pobożnie ná Cesárstwie lat 13. dokonał roku P. 814.
LUDOWIK syn Károlá wielkiego/ pobożny y dobry/ zwłaszczá ná obronę kośćiołow y duchowieństwá. krolował lat 27. Dokonał roku P. 840.
LOTARIUS syn Ludowiká/ krolował lat 15. przed śmierćią mnichem zostal w klásztorze Prumiáceńskim/ roku P. 855.
LUDOWIK wtory/ syn Lotáriuszá/ krolował lat 20. Skończył roku P. 875. Po nim
CAROLUS Caluus stryi iego/ krolował lat dwie. dokonał roku P. 877. Nástąpił syn iego
LUDOWIK trzeći/ názwány *BALBUS*, krolował rok y coś. vmárł roku P. 879. Po nim *Interregnum.*
CAROLUS trzeći/ *Crassus* názwány/ z tegoż domu Károlá wielkiego. krolował lat 7. vmárł roku Páńskiego 888.
VWIDO Márchion Włoski/ iuż z inego domu nie ze krwie Fránkow. krolował lat śiedm.

WIEK DZIESIATY, TO IEST: Dźieśiąte sto lat Páńskich.

Rok Páński 901. Ianá IX. 1. Ludowiká IV. 2. Leoná VI. 16.

1. *Theodorus Papież. Ian 9. Papież.*

NA Papieską stolicę po śmierći Stephaná postáwiony był Theodorus wtory/ Rzymiánin/ z oycá Phociuszá. Dni tylo 20. śiedźiał. Po nim Jan dźiewiąty z Tyburu/ z oycá Rámpoáldá/ mnich dyákon.

Mikołay Cárogrodski złożony y dla czego.

W Cárogrodźie Pátryárchá Mikołay po lat iedennaśćie/ ktorych ten vrząd spráwował/ złożony iest/ z tey przyczyny. Leo Cesarz vczynił był práwo ná te ktorzy trzeći raz małżeństwo powtarzáią/ áby wedle kanonow Kośćielnych karani byli. To iest pewnemi pokutámi y zábronieniem vżywánia ćiáłá Páńskiego y wchodzenia do kośćiołá/ do czásu pewnego. To práwo sam przestąpił. Bo miawszy trzy żony/ czwartą poiął. Pierwszą miał Theophánone/ ktorą Grekowie zá świętą máią/ y cudá iey przyznawáią. Drugą Zoę: obie bez potomstwá zeszły. Trzećią Eudocią/ ktora rodzeniem y z dźiećiątkiem vmárłá. y ták bez potomstwá będąc on mądry pan/ wźiął czwartą Zoánę/ prágnąc syná/ ktorego mu z nią dał P. Bog/ imieniem Constántyná. O to małżeństwo czwarte Mikołay Pátryárchá/ wchodźić do kośćiołá Cesárzowi nie dopuśćił. Długo prośił Cesarz Mikołáiá/ áby go w tym rozgrzeszył: ále vprośić sie żadną miárą nie dał. Aż gdy Metropolitani sprzećiwić sie Pátryársze/ mieniąc iż krotką táką pokutę zá to Cesarz mieć ma: y miedzy sobą niezgodni być o tym poczęli: on Mikołáiá złożył/ y do klasztoru wygnał. y o to iż mu często rozgrzeszenie obiecował/ á słowo swoie zás odmieniał. Ná iego mieysce postáwiony iest Eutymius duchowny oćiec Leoná Cesárzá/ człowiek wielkiego nabożeństwá/ y duchá prorockiego máiący.

Leo Imper: Consf: 90. Concil: Neocæsar: ca: 3. Curopalat.

Leo práwo ktore sam vczynił przestąpił.

Basil: ad Amphil: cap: 4. 32.

Powtarzanie malżeństwa v Grekow.

Eutymius duchowny oćiec Cesárzá.

2. Curopal.

Szalony Cesárzá ranił.

Tegoż roku ten Leo Cesarz máło o zdrowie nie przyszedł. W processyey iedney/ ktorą byli zwykli Cesárze czynić do ś. Mociuszá męczenniká/ szalony iákiś kiiem go w głowę bárzo ránił/ iż był blisko śmierći. Lecz Opát Márek o zdrowiu mu y o dźiesiąći lat żywotá potuszył. Co sie ták sstáło.

O mniszkę woyná.

W Angliey powinny krolewski Aethelwáldus możny á wszeteczny/ porwał mniszkę P. Bogu poświęconą. Náń Eduwárdus krol woysko ruszył/ iż vćiekáć muśiał/ á mniszkę do klasztoru oddał.

Rok P. 902. Ianá IX. 2. Ludowiká IV. 3. Leoná VI. 17.

1. Apud Metaph: die 10. Nouembr: & Sur: Tom: 6.

NA wyspie Páros był przedźiwny kośćioł naświętszey Bogárodźice/ z kámieniá onego wyspu/ gdźie iest prześliczny mármor/ zbudowány. W nim z tegoż kámieniá było pokryćie nád ołtarzem/ dźiwney roboty/ ktore Nizyris Sárácen ábo Aráb w Krećie pánuiący/ do Krety do swoiey bożnice przenieść chćiał. A gdy pokryćie ono ná źiemię złożył/ wynieść go ze drzwi nie mogł/ bo go przybywáło: á im wiecey dźwigano/ tym go wiecey przyrastáło. y rozgniewány Nizyris/ onę drogą robotę kámienną złamał. O co rychło potym od

Cud w kośćiele mátki Bożey.

P. Bogá ſkarány v Eubeey/ v Xilophagu w rozbitym okręcie vtopiony ieſt.

Theoktyſtá puſtelnicska naga.

Tám ná tym Páros wyſpie / puſtynie ſą wielkie y góry y láſy / w ktorych pánienká iedná nága/ bo były ná niey ſzáty pogniły / náleziona ieſt od iednego łowcá. Bo tám wiele ieſt źwierzow/ y do ich łowow czeſto pánowie przyieżdżáią. Vyźrzał z dáleká iż było iákieś do człowieká podobieńſtwo. A oná nań záwołáłá: ſtoy á dáley nie przyſtepuy: Jeſtem białagłowá nága/ pátrzyć ſie ná mię nie godźi. Rzuć mi ſuknią ſwoię / á rozmáwiáć z tobą będę. Rzućił iey zwierzchną z śiebie ſzátę. ktorą gdy ſie pokryłá: pytáłá go po co tu przyſzedł ná ten wyſep gdźie ludźi nie máſz: Podobno/ práwi/ P. Bog ćię dla mnie
2. posłał/ á ia też tobie powiem com ieſt. Jeſtem z Lezbos z Methymná miáſtá/ imię mi Theoktyſtá/ mniſzká kláſztorna od młodośći. Byłám poimána z innymi/ ośmnaśćie lat máiąc/ od Nizyrá Arábá ná Krećie. Gdy z námi tedy iácháli/ iam z pomocą Bożą tu vćiekłá/ y kryiąc ſie/ tum ná ſpokoyney ſłużbie Bożey zoſtáłá/ iuż lat trzydźieśći y pięć ziołkámi ſie żywiąc / y do nágośći

O ćiáło Páńſkie proſi.

tákiey po zdárćiu ſukienki/ ktoram miáłá/ przyſzłá. Proſzę ćię/ przynieś mi tu ćiáło Páná náſzego IEZVSA CHRISTVSA: bo iákom tu ieſt/ dárum tego nie vżyłá. wiem iż tu w rok záś będźieſz. On łowiec przeſtráſzony y zdumiáły y wielce zbudowány odſzedł/ y w rok przyniosł iey ćiáło CHRISTVSOWE/

Láikowie mogli ná on czás ćiáło Páńſkie nośić.

(był ieſzcze v wſchodnych kośćiołow obyczay/ iż y láikowie ćiáło Páńſkie dla ſwey potrzeby nośić mogli) ktore oná z płáczem nabożnym wźiąwſzy/ rychło duchá P. Bogu oddáłá. Ćiáłá iey potym ſzukáiąc náleść nie możono. Grekowie ią miedzy świete kłádą. Wracamy ſie ná zachod od powieśći weſołych do ſmutnych y płáczliwych.

Menolog: 10. Nouembris.

3. Hunni ábo Węgrowie z woyſkiem wielkim do Włoch wpádli / y wiele

Węgrowie Włoſką ziemię pſuią.

miaſt v Padu rzeki popſowáli/ y kośćiołow śiełá poburzyli / y ziemię puſtoſzyli. Berengárius Comes záſtáwił ſie im / ále go porázili. y nie wyſzli z Włoch áż pieniędzmi vbłagáni roku przyſzłego. Ten Berengárius wiele kośćiołow poburzonych nápráwił y nádał.

Sigeber: lib: 6. de Reg: Ital.

Rok Páński 903. Nic nie ma znácznego.

Rok Páńſki 904. Ianá IX. 4.

Lámbertá 1. Leoná VI. 19.

1. Cesarz Ludowik oślepiony.

Luitprandus.

LVdowik Ceſarz od Berengáriuſzá Márchioná Foroiulij poimány y oślepiony ieſt. iáko ſie to ſtáło / piſmá nie máſz więcey. Zá czym puśćił ſie do Rzymu z woyſkiem Berengárius/ y mocą ſie Pápieżowi koronowáć kazał. Był włáſny iuż koronowány

Berengárius mocą ſię koronowáć kazał.

Lámbertus práwy Cesarz.

Ceſarz Lámbertus ſyn Vwidoná/ y ten ſie Berengáriuſzowi ſprzećiwił / ktory przed nim v Pápiey vćiekáiąc w Weronie ſie zámknął/ á Włoſcy pánowie wſzyſcy opuśćiwſzy go do Lámbertá przyſtáli. y drugi raz Lámbertus w Rzymie od Papieżá koronowány ieſt. Gdźie zebrawſzy Papież Biſkupy/ Berengáriuſzá iáko tyránná od Ceſárſtwá odſądźił/ á Lámbertowe práwo do niego potwierdźił. Ten Jan Papież nie śmieiąc w Rzymie Sy-
2. nodu mieć/ w Ráwennie go złożył. Ná ktorym potępił on falſzywy Synod w Rzymie Stephaná śiodmego przećiw Formoſowi/ á iednák vczćiwie onego niebácznego przodká ſwego wſpomina. Wznawiáią iednák práwo ono ſtáre: áby Biſkupi nie byli przenaſzáni z iednego Biſkupſtwá ná drugie. Bo choć z potrzeby tákiey y dla pożytku kośćielnego/ według ſie tego práwá drugdy nie záchowuią: ále gdy potrzebá minie / práwu ſie y Kanonom świętym krzywdá dźiać nie ma. Támże Lámbertá Synod ten ná Ceſárſtwie potwierdźił / á Berengáriuſzá odrzućił. Znáć iż ná tym Synodźie był ſam

Przećiw Formoſowi Synod potępiony.

Przenoſzenie Biſkupow zákazáne.

Lámbertus

Lámbertus Ceſarz. Bo ſą iego ſłowá / y niektore práwá przy tym Synodźie / zwłaſzczá o obronie kośćiołá Rzymſkiego.

Rok Páński 905. Benediktá IIII. 1.

Lámbertá 2. Leoná VI. 20.

DNe Normany ktorzy do Gálliey wtárgáli / y okrutnie źiemie one pſowáli / y przy niey iuż ſwoie ośiádłośći mieli / Biſkupi Gálliey do Chrześćiáńſtwá nawracáli / y P. Bogu pozyſkowáli / á zwłaſzczá Remeńſki Arcybiſkup Herweus y ini. W Hiſzpániey Adefonſus krol Gálleciey wielkim názwány / kośćioły buduiąc / y służbę Bożą rozmnażáiąc / wielkie zás zwyćięſtwo nád Sáráceny od Páná Bogá miał / y wodzá ich Alkámaná zábił / ktore° Arábowie zá proroká mieli..

1. Nortmani zoſtáią Chrześćiánmi. Zwyćięſtwo nád Sáráceny. Ambroſius Moral. Chron: Hiſp: li: 15. cap: 28.

Rok Páński 906. Nie ma nic.

Rok P. 907. Benediktá IV. 3. Lámbertá 4. Leoná VI. 22.

BEnedikt czwarty roku tego ſzedł do oycow. Po nim był Leo dni 40. Po nim Chryſztoph. Piſmá nie máſz onych lat.

1. Benediktá śmierć. Leo. Chriſtoph Papież

Rok Páński 908. Chryſtophá 1. Lámbertá 5. Leoná VI. 23.

W Ten Chryſztoph nie długo śiedźiał / y roku nie było / wygnány y do klaſztorá dány. Po nim náſtąpił Sergius / mocą od onego kśiążęćiá Tuſcyey Adelbertá wtrącony. Nie máſz co piſáć. Theodorá w ten czás Rzym rządźiłá z tym Adelbertem / z ktorym żywot nieczyſty wiodłá / y Caſtrum Angeli w mocy mieli: á czego ſię nie ważyli? Krol on wielki Adefonſus w Hiſzpániey / w wielkiey pokuśie ſwoiey / cnoty y P. Bogá nie odſtąpił. Gárſyás ſtárſzy ſyn iego zá pomocą mátki y bráćiey / zmowił ſię ná oycá / chcąc go z króleſtwá wygnáć. On niechcąc áby lud Chrześćiáńſki woynámi domowemi ſłábiał / y moc ná Sáráceny vtracał: mężnieyſzy ſam nád ſobą niżli nád Sáráceny zoſtáiąc / z króleſtwá dobrowolnie ſynowi vſtąpił.

1. Sergius Papież.

2. Ambroſius Moral: lib: 5. cap: 30. Adefonſá królá wielka cnotá. Sampirus & Tudenſis.

Rok Páński 909. Sergiuſzá 2. Lámbertá 6. Leoná VI. 24.

WOny złe czáſy w Gálliey Herweus ábo Heriweus Arcybiſkup Remeńſki Synod vczynił / święty y potrzebny. Ná ktorym ſámi ſię Biſkupi karzą / y drugim drogę do vmocnienia wiáry y dobrego żywotá vkázuią. Płáczą nád kośćiołmi ośierociáłemi / y klaſztormi / w ktorych świeccy z dworámi ſwemi y ze pſy mieſzkáli. Vpomináią ſię ſpolnie / áby przy ś. ſtolicy Piotrá ś. y przy Rzymſkich Biſkupách w iednośći zoſtawáli: nic ná ich obyczáie nie pátrząc / choć wiedźieli iáki ten był Sergius Papież. A to ſobie przypomináią / iáko ich vpomniał Papież o Phociuſzá y iego błędy z ſtrony pochodzenia Duchá ś. áby wſzyſcy iego ſię fałſzem y odſzczepieńſtwem brzydząc / piſániem go też y piorem iáko kto może / przekonywáli.

1. Synod żáłoſny. In codice Antonij Auguſtini.

Ná obyczáie nie pátrzyć páſterzow.

Ná Phociuſzá o Duchá S.

Rok Páński 910. Anáſtázego III. 1. Lámbertá 7. Leoná VI. 25.

SErgius Papież vmárł / śiedźiał lat trzy / náſtąpił Anáſtázyus Rzymiánin ſyn Luciáná.

Lámbertá Ceſárzá zachodnego Vgo Comes Medyoláńſki w łowiech zdrádliwie zábił. Opłákuie go Luitprándus / wynoſząc wielkie cnoty iego / y żáluiąc lat młodych iego / bo tylo miał 32.

1. Smierć Sergiuſzá Papieżá. Anáſtázyus 3. Lambertus Ceſarz zábity. Luitprandus lib: 1. in fine.

lecie. By był/práwi/żyw/mógłby był świát wßytek posieść. karał P. Bog dom iego / ktory ná nim vstał. Bo iego dźiad wielkie ßkody kośćiołowi Rzymskiemu czynił. Po nim podniosł sie Berengárius y wßytkim władnał/y Adelbertus Márchio Tuscyey rogi podniosł.

Rok Páński 911. Anástázego III. 2.

Leoná VI. 26.

1.
Curopalat.
Leo Philozoph Cesarz vmárł.
Wdawał sie w práwá kośćielne.
Pisał przećiw Mahometanom.
Wyznawał Duchá S. pochodzenie y od Syná.

Eo wschodny Cesarz / tego roku świát ten biegunką niemocą pożegnał/zwány był Philozophem: Praw niemáło nápisał. y w duchowne sie rządy wdawáiąc / iáko on Justinianus / chćiał wedle rozumienia swego/iáko świeckie / ták y duchowne rzeczy stánowić. A ono w duchownych świeccy pánowie prędko pobłądzą/y rozumu nie máią. Jest iego pisánie do krolá Sárácenow / gdźie Máhometáńskie błędy hánbi. A mowiąc o Troycey przenachwálebniey-ßey/ pochodzenie Duchá ś. y od Syná wyznawa. Skąd znáć/ iż te prawdę y ná on czás báczni ludźie wyznawáli/ choć ná nas wołáli/ iż sie w Symbolum bez powßechnego Concilium włożyłá. Wyliczáią sie niektore pismá tego Leoná náleźione ná Wátykanie w Rzymie / w świeckich y nabożnych náukách / y iákoby kazánia ná pewne świetá. A osobliwie list do wßytkich poddánych swoich y Chrześćian / w ktorym ie do pobożnego żyćia vpomina. Byłoby dobrze / gdyby ábo Philozophowie Chrześćiáńscy krolowáli/ ábo krolowie philozophowáli. Rzadka táka w pánách náuká. Pisał y o woynie/iáko sie w niey obchodźić. Miedzy innemi náukámi: każe wodzowi nawyżßemu / áby kápłanom przed bitwą/wodą święconą żołnierze kropić kazał: á żeby ráno y wieczor wßyscy mowili pieśń onę Troyświetą: Swiety Boże/święty mocny /święty nieśmiertelny zmiłuy sie nád námi.

2.
List Leoná do poddánych o żywot dobry.

Wodá święcona v wschodnych.

Po śmierći Leoná/brát iego Alexánder ná Cesárstwo wstąpił/przy máłym synie iego Constántynie. ktory Pátryárchę Euthymiußá z stolice oncy wyrzućił/á Mikołáiá wygnánego ná nie przywroćił. Sam śiedząc z Mikołáiem ná pałacu Mágnaurá Eutychiußá złożył / ktorego klerykowie nieżyczliwi / iż im świetokupstwá nie dopuśćił/porwáli/ y iáko bestye nań sie rzućili/ poßyikuiąc y policzkuiąc go/ y biiąc/ y brodę wyrywáiąc/ á cudzołożnikiem go zowiąc/iż cudzą żonę/to iest Biskupstwo Mikołáiowe brał. Co on wytrwał ćierpliwie / mąż wielkich cnot y święty. y wygnány do Agáty / rychło wieku tego dokonał: potym z wielką czćią do Cárogrodu przenieśiony był. Táki był rząd w Cárogrodźie/y Cesárze z Pátryárchámi czynili co chćieli.

Alexánder Cesarz.
Curopalates.
Eutychius zelżywośći ćierpi.
Aretas Archie: Cæsar.

Rok P. 912. Lándoná Papieżá 1. Constántiná VIII. 1.

1.
Smierć Alexandrá Cesarzá.
Curopalates.
Czapkę zdeymuią Cesárze w kośćiele.
Aretas Arch: Cæsa: apud Lipoman: Tom: 3.
Piotr S. Alexándrá zábił.
Arempertus in rebus gestis Longob.

Nástázyus Papież z świátá tego wyßedł. Ná iego mieysce nástąpił Lándo Sábinus / syn Traná. Tego roku ßostego dniá Czerwcá/Alexánder Cesarz wschodny sprosną śmierćią vmárł. Był plugáwych y bestyálskich obyczáiow / pełnych obżerstwá y piiáństwá / nieludzkośći y okrućieństwá ná ludźie pobożne. z złemi y pochlebcámi náuczył sie nád obyczay pierwßych Cesárzow wchodząc do kośćiołá czapki nie zeymowáć. Ná Hippodromie obrázom y słupom Bachusá ofiáry czynić kazał / y mowił: Gdy tákim obrázom Rzymiánie sie kłániáli / byli przemożni y niezwyćiężeni. y kazał ie kitaykámi y iedwabiem pokrywáć. y záraz tey nocy vkazał mu sie we śnie iásny mąż / o to go srodze karząc / y biiąc go mowił: Jam iest Piotr kśiążę Rzymian. y ocknawßy sie bárzo sie przeląkł / y krwią pluiąc vmárł. Przydáie Aretás / iż iáko Herod rostoczony robáctwem zdechł. Z ćiáłá puśćił sie ták przykry

ſmrod/ iż ſie żadnemi woniámi pokryć nie mogł / opuchły po śmierći/ ropą záráźliwą opływał/ y nie miał pogrzebu vczćiwego. Po iego śmierći krolował ſyn máły Leoná Conſtántinus z opiekuny ſwymi/ miedzy ktorymi był Mikołay Pátryárchá/ oćiec chrzeſny ſynaczká onego.

W Rzymie nic ſie dobrego nie działo: Comeſowie Tuſcyey Adelbertus y Abelrikus ſyn iego z oną Theodorą y corkámi iey Mározyą y Theodorą czynili co chćieli/ y Papieże dawáli iákie chćieli/ bez Biſkupow/ bez práwá/ bez ceremoniy. Ták dány ieſt Jan dźieśiąty po prędkiey śmierći Lándoná roku tego z Biſkupſtwá Ráweńſkiego przenieśiony/ ktory iákim był/milczeniem dáie ſie znáć.

2. Luitprandus. Leo Oſtienſis li: 1. cap: 55. & 57.
Ian 10. Papież iaki.

Synod w Konfluenciey Gálliey ośmi Biſkupow / ná ktorym przećiw káźirodźcom práwo y Kanony poſtáwili/ áby żaden bráć żony nie śmiał/ áż w śiodmym pokoleniu. W Hiſzpániey on wielki Adephonſus krol/tego roku ná lepſze kroleſtwo poſzedł. przed śmiercią ieſzcze meſtwá y ſzczęśćia ſwego od Páná Bogá ná Sáráceny y Aráby w Hiſzpániey/ iuż nie iáko krol ále iáko hetman v ſyná ſwego záżywał. wielką pokorę ku ſynowi / á dźiwną chęć do obrony wiáry ś. przećiw niewiernym pokázuiąc. krolował lat 46. licząc y dwie lećie/ w ktorych ſynowi z páńſtwá vſtąpił. Godny áby w kroleſtwie Bożym z ſwoiey ſie prace weſelił. Syn iego Gárſyás ledwie trzy látá ná onym był kroleſtwie. y ſpełniło ſie piſmo: Dźiedźictwo do ktorego ſie ná początku kwápią/ ná końcu błogosłáwieńſtwá nie ma.

Iuo p. 9. c. 66.
Káźirodztwo zábronione.
Adefonſus krol wielki v ſyna hetmanił.
Prou: 20.

Roku tego Berno Opát reguły ś. Benediktá / żywotá tego dokonał. Był to pierwſzy fundator Kluniáku klaſztoru w Burgundiey. w ktorym ſie odnowiło oźiebłe życie zakonne/wielą zacnych y świętych oſob/ktore ſie tám wdáły. Po nim náſtąpił Odo. y tych dwu liczą zá pierwſze fundatory Kluniáku. Ludowik krol Germániey vmárł/ był ſyn Arnulphá / oſtátni potomek Károlá wielkiego ná kroleſtwo Germániey. Żył ieſzcze w Gálliey Károlus ſtryieczny iego. Ná mieyſce Ludowiká iuż z inego domu/náſtąpił krol Konradus. Tegoż roku Rollo wodz Nortmanow/ ktory Gállią woiował/do CHRISTVSA obrocony y ochrzczony ieſt. o czym opiſuie Matthæus Weſtmonaſterienſis.

3. *Kluniak klaſztor fundowany.*
Apud Surium 11. Maij.
Bernar: ad Guilelmum Abb: Clunia.
Károlá wielkiego potomſtwo vſtało w Germaniey.
Adam in Chron: & al.
Konradus krol German: Saxon.
In Chron.

Rok P. 913. Ianá X. 2. Conſtán: VIII. 2.

Przywiley fundáciey ná klaſztor ś. Euchárиuſzá v Trewerи Rágnerá kśiążęćiá Lotáringu / ma piękney pokuty wzor. Wyznawa ten pan ſam ná ſie / iż nie pánem był ále łupieżcą y rozboynikiem w páńſtwie ſwoim/ wielkie kośćiołom ſzkody czyniąc. Dźiękuie P. Bogu iż ſie nád nim zmiłował / á dał mu przyść do pokuty/ á pożytek męki gorzkiey Páná náſzego IEZVSA CHRISTVSA ná nim pokazał. Tám y przyczynę przeczyſtey mátki Bożey y świętych wſpomina/ y zá pokutę imioná ſwoie własne/ onemu klaſztorowi dáie.

1. *Ragner kśiążę Lotaringu pokutuie.*
O męce Páńſkiey y wzywaniu świętych ſtare nauki.

Rok Páńſki 914. Ianá X. 3. Conſtántiná VIII. 3.

Symeon krol Bulgarow Cárogrod obległ/y od Pátryárchy Mikołáiá/ ktory był opiekunem Ceſárzá młodego/ vbłagány/pokoy z Ceſárzem vczynił. y wźiąwſzy od Pátryárchy błogosłáwieńſtwo / vczeſtowány obiádem od Ceſárzá y vdárowány do domu odiáchał. Jednák nie długi on pokoy był. Bo záś Bulgárowie Trácyą y Adriánopol náiezdżáli. A Pátryárchá Mikołay od mátki Ceſárſkiey Zoen z páłacu wyrzucony ieſt.

1. Curopalates.
Bulgarowie Carogrod oblegli.
Mikołay Patryarcha z palacu wyrzucony.

Rok P. 915. Ianá X. 4. Berengáriuſzá 1. Conſtántiná VIII. 4.

1. *Sáráceni ze Włoch y z Kámpániey wybići.*

Leo Ostiensis in Chron. Luitprandus lib: 2. cap. 14.

SAráceni ktorzy byli Kámpánią y wielką część Włoskiey ziemie osiedli/ zmowę y przymierze máiąc z Neápolitany y Káietany y inymi: wielkie škody Chrześćiánom y Papieżom zdawná czynili/ y bárzo silni wšytkim byli: tego roku zá wielkim miłośierdźiem Boskim do iednego wybići y wykorzenieni są z Kámpániey. Zmowił się był ná nie z Chrześćiány Leo Cesarz wschodny: y słał woyská swoie. pomogł też Atenulphus Kápuáński Comes / odstąpili Sáráceno w Neápolczykowie y Káietani. przyczynił się do nich z woyskiem Jan Papież y Alberikus Comes Tusciey syn Adelbertá. y ták ich zá trzy mieśiące dokonáli y wybili ie / iż ledwie ktory żyw zostáł. Co się roku tego dźiało.

2. Adam lib: 1. cap: 45.

Ambrosius Moral.

Berengárius od Papieżá ná Cesárstwo koronowány mieśiącá Septembrá podobno y dla tego/ iż ná Sáráceny pomoc dał. Duńczykowie/ Słowacy z iedney strony/ á z drugiey Czechowie y Węgrowie/ Sáská ziemię pustošyli. Hámburg Słowacy á Breme Węgrowie zepsowáli.

W Hišpániey krol Ordonius syn wielkieg Adephonsá / brát zmárłego Gársyey/ stolicę krolestwá swego przeniosł do Legionu/ y iuż się nie zwał Asturiceńskim ále Legioneńskim krolem.

Rok P. 916. Laná X. 5. Berengáriušá 2. Constántiná VIII. 5.

1. Adam cap: 46.

Ná łupieżce kośćiołow.

GDy Węgrowie Sáską ziemię woiowáli/ á kośćioł łupili/ y kápłany v ołtarzá zábiiáli / y krzyże obaláli / tákie cudo P. Bog przepuśćił; iż z kośćiołá nápoły spalonego/ wiátr wielki skorupy zmiátał / y iemi w twarzy im rány zádawał / y vćiekáć w rzékę / ábo do rąk się miešczanom dostáwáć muśieli.] Coby mowić ná te Sásy / ktorzy dźiś będąc Chrześćiány/ krzyże obálili/ y goršymi się niżli oni Pogánie stáli.

Rok P. 917. Laná X. 6. Berengáriušá 3. Constántiná VIII. 6.

1. Curopalates.

Bulgárow woyny z Grekámi.

Z Bulgáry y krolem ich Symeonem / Grekowie woyny máiąc / raz ie porázili/ ále drugi raz poráženi od nich są / y zá onym zwyćięstwem oblegli Cárogrod/ ále odegnáni wroćić się do domu muśieli.

Rok P. 918. Laná X. 7. Berengáriušá 4. Constántiná VIII. 7.

1. *Papież do grobu S. Iakubá posyła.*

Ex historia Compostelana veteri.

Mšały Hišpáńskie.

JAn Papież vćiśniony sumnieniem y boleśćią z wielkich grzechow swoich / miedzy inymi pokutámi / wysłał postá swego do Kompostele do ś. Jákubá / prošąc Biskupá Sysenándá / áby v onego grobu vstáwicznie zań do P. Bogá się wstáwiał / áby mu był miłośćiwym poki iest ná świećie y przy śmierći. Zá tą przyczyną y Biskup y krol Ordonius postá swego z vpominkámi do Rzymu wysłáli Janá kápłana/ ktory rok w Rzymie mieškáiąc / o Mšały y o słowách y ceremoniách Mšey ś. iesli się z ich Mozárábskim Mšałem zgadzáły/ námowę y wypytánie miał. y náleźli wielką zgodę/ y w słowách sámych poświęcenia.

Rok P. 919. Laná X. 8. Berengáriušá 5. Constántiná VIII. 8.

1. Curopalates.

Romanus opiekun Cesárski.

POwstáli w Cárogrodźie ná młodego Cesárzá Constántyná tyránnowie domowi: ná ktore wźięty iest zá towárzyšá ná páństwo Romanus Pátricius / y pokárał one niespokoyne / á młodźieńcá/ czwartego dniá Septembrá ná Cesárstwo koronowáć dał. Mátkę iego Zoen do klaštoru postrzyżoną wepchnął / á swoię corkę Helenę / Cesárzowi zá żonę dał.

2. Konradus krol Saxonow y Fránkow tego roku vmárł / iuż był dał krolestwo Henrykowi synowi Ottoná kśiążęćiá Sáxonow. ktorego gdy chćiał Herigerus Moguncki Arcybiskup koronowáć: on niechćiał: mieniąc się tego

sie tego niegodnym. Co iż źle vczynił: ś. Piotr vkazał sie ś. Vdálrikowi Biskupowi Augusty/ mowiąc: Oto dwá miecze/ ieden z rękoieśćią/ drugi bez niey. Ten bez rękoieśći miecz znáczy królá/ ktory bez kápłáńskiego błogosłáwieństwá ná krolestwie roskázuie: á ten z rękoieśćią/ tego znáczy/ ktory z błogosłáwieństwem Boskim krolowáć ma.

Krolowanie bez koronaciey kápłáńskiey, iákie.
Ditmarus lib: 1. & in vita S. Vdalrici.

Rok P. 920. Iana X. 9. Berengáriuszá 6. Constántiná VIII. 9.

KArolus názwány Simplex/ krol Fránkow/ ná znák wielkiey swoiey przyiáźni/ posłał Henrykowi krolowi Germániey kośći ábo rámię ś. Dionyzyuszá/ z tym opowiádániem/ iż widźi/ że sie od Fránkow do Sáxonow páństwo przenośi. Jáko ś. Witá kośći do Sáxoniey ze Fráncyey wynieśione są/ ták wszytkie woyny y zámieszánia ná Fráncyą przypádły. oto y ś. Dionyzyus do was sie przenośi/ mieyćie go zá Pátroná. krol Henryk z wielkim nabożeństwem y niskim pokłonem one reliquie ś. przyiął. y od tego czásu Fránkowie vpádáć á Sáxonowie podnośić sie poczęli. To pisze Witychindus tego wieku pisarz. 1.

Henryk krol Sáxonow.
Z Fránciey do Sáxonow páństwo się przenośi.
Cześć y znák reliquiy S.

Rok P. 921. Iana X. 10. Berengár: 7. Constántiná VIII. 10.

DVchowni wschodni máiąc miedzy sobą ieszcze zá Leoná Cesárzá záczęte o powtarzánie małżeństwá niezgody/ bo iedni szli zá Mikołáiem/ drudzy zá Eutymiuszem Pátryárchámi: tego roku zgodę y vnią táką vczynili/ y ná to sie zgodźili: áby czwarte małżeństwo nigdy dopuszczáne nie było. A o trzećie áby táka pokutá byłá: żeby tácy do pięći lat ćiáłá Bożego nie vżywáli/ y to ieśli dźiatek z pierwszych dwu małżeństw mieć nie będą.] O to sie w kośćiele zachodnym nie swárzą. Pisze Jeronym ś. iż zá Dámásá Papieżá znał niewiástę/ ktora przeżyłá dwudźiestu y dwu mężow swoich własnych. y mowi: Nie gánię tych co nie tylo dwá kroć/ ále y co ośm kroć powtorzą małżeństwo. Jednák to sie mowi z dogadzánia á nie z rády. bo lepiey go y doskonáley nie powtárzáć. Mogli Grekowie inszey vniey ná ktorey więcey należáło pátrzyć/ gdy w onym Phociuszowym odszczepieństwie/ z iego poświeconymi społeczność máiąc/ trwáli. Jednák oná vnia y zgodá o małżeństwie nie trwáłá/ ieszcze po ośmidźieśiąt lat vgáśić sie nie mogłá. 1.

O małżeństwie vnia Grecka.
Theodorus Balsamus in Nomoca: Phocij.
Czwarte małżeństwo.
Epist: ad Geruchiam Aduers: Iouin.
O powtarzániu małżeństwá.

Romanus on opiekun Constántyná Cesárzá zwánego Porphirogenitus ábo Osmy/ ná listách y przywileiách pierwey swoie imię/ toż Constántyná kłáść począł. Co iemu iáko hárdemu vpadek przyniosło. 2.

Romanus tyránnem się sstaie.
Curopalates.

Rok P. 922. Iana X. 11. Berengár: 8. Constántiná VIII. 11.

FRánkowie odpádli od Károlá Simplexá/ o to iż iednemu pánu Agánonowi/ więtszą nád ine łáskę pokázował/ y bárzo iego sámego miłował. y wybráli sobie zá królá Robertá Comesá/ y w Remis go koronowáli przez Arcybiskupá Heriweá/ ktory po oney koronácyey trzećiego dniá świát ten pożegnał. We Włoszech domowe woyny wszytko mieszáły. 1.

Frodoardus.
Dwá krolowie w Fránciey.
Idem.

Rok P. 923. Iana X. 12. Berengár: 9. Constántiná VIII. 12.

KArolus Simplex wielkim sie woyskiem ná Robertá swego przećiwniká wypráwuiąc/ przyzwał ná pomoc Nortmany/ nád stárą one rádę Fulkoná Arcybiskupá duchownego oycá swego. ktorego gdy słuchał powodzenie miał: teraz wszytko sobie zepsował odstąpieniem rády oney. Gdy zwiodł bitwę/ zábił wżdy Robertá/ ále od syná iego Hugoná/ sam też porážony y poimány/ y do więźienia zá zdrádą Eribertá Comesá/ dány iest. A pánowie Fráncuscy przyzwáli z Burgundiey 1.

Frodoardus.
Robertus zábity.
Károlus poimány.

Rodulphus przyzwány.

gundiey Rodulphá syná Richárdowego/ y w Swesyonie v ś. Medárdá zá krolá go wźieli/ y w Remis koronowáli/ y z żoną iego Emmą/ żoną Robertá krolá zábitego.

Rok Páński 924. Janá X. 13. Constántiná VIII. 13.

1. *Luitprandus Ticenensis.* *Węgrowie Włoską ziemię woiuią.* *Pápia spalona od Węgrow.* *Frodoardus.* *Biskupi zábići.*

BErengárius Cesarz tego roku od swoich zábity iest. Miał woynę z Rodulphem ktory iuż był krolem Fráncyey/ y przyzwał do Włoch Węgry/ ktorzy nieprzeliczone mordy y szkody y łupiestwá poczynili. Piße Frodoárdus: Nim vmárł Berengárius ktorego byli Longobárdowie wygnáli/ przywiodł ná nie Węgry/ ktorzy Pápią wielce bogáte y ludne miásto spalili/ y nieprzeliczone bogáctwá pobráli/ 43. kośćioły spalili/ Biskupá miástá onego y Wercelleńskiego dymem vmorzyli/ ledwie dwieśćie człowieká w onym mieśćie zostáwili/ ktorzy zbieráiąc z pogorzelin co mogli/ ośm korcy śrebrá dáć im muśieli/ okupuiąc zdrowie y mury. stámtąd przeßli gory Alpes. y tám ie Rodulphus y Hugo Wieneński miedzy gorámi zábiiáli/ y ledwie się stámtąd do Gocyey wyćisnęli. Gonili ie oni dwá y bili poki mogli.

2. *Frodoardus.* *Jałmużná dáie zdrowie.*

Rodulphus krol bárzo záchorzawszy/ wieść się do ś. Remigiußá kazał. Co iedno skárbow miał/ część krolowey swoiey zostáwiwßy/ wßytkie ná klaßtory Fráncyey y Burgundiey rozdał/ y zá Niedźiel cztery ozdrowiał/ y do Swesyonu iáchał.

3. *Krzywoprzyśięstwo skaráne.* Wilhelmus Malmesburien: de gest: Angl: lib: 2. cap: 6.

Aethelstanus krol Anglow máiąc táiemnego przećiwniká swego Elfredá/ ktory mu się spráwowáł/ iż złego mu nic nie myśli/ do Rzymu go posłał áby tám przysięgę o wierności swey przed ś. Piotrem vczynił. Skoro przyßedßy tám przyśiągł/ záraz ná źiemię padł y trzećiey nocy vmárł. ledwie wyproßono/ iż go miedzy Chrześćiány pogrzebiono. O czym gdy się Aethelstanus dowiedźiał/ pewne dźierżáwy ś. Piotrowi dárował.

Rok Páński 925. Janá X. 14. Constántiná VIII. 14.

1. *Pelágius pácholę męczennik.* Raguel in append: ad Eulogium.

SLawne męczeństwo w Hißpániey pácholęćiá Pelágiußá. Ermoigisus Biskup w Gálleciey poimány od Arábow/ do Korduby/ chcąc okupu zá się ßukáć/ zástáwił śiestrzeńcá swego Pelágiußá młodźieniaßká w dźiesiąći lećiech/ bárzo piękney vrody/ ktory w onym więźieniu pułtrzećiá látá będąc/ gdy mu się vrody y ślicznośći twarzy przyczyniáło: do krolá Arábow Habdárrágmá (trzećiego tego imieniá ábo czwartego) przywiedźiony/ nie ná męczeństwo ále ná rozkoßy: gdy z nim chćiał coś nieuczćiwego poczynáć: záwołał nań Pelágius: Precz pśie/ ábom ia niewieśćiuchem wam podobnym? A zdźierał ßáty z śiebie ktoremi go byli ozdobili. Dźiwuiąc się on tyran oney śmiáłośći y męstwu pácholęćiá/ ießcze o iego námowieniu nie zwątpił/ młodym z nim igráć y miękczyć serce iego kazał. ále on iáko mur mocny przy cnoćie stał/ mowiąc: Jam iest Chrześćiáninem/ brzydzę się sprosnośćiámi wáßymi. Obaczywßy wßyscy/ iż niezwyćiężony áni boiáźliwy/ y vmrzeć przy wierze Chrystusowey gotowy/ odnieśli to do krolá/ ktory go záwießonego nożyczkámi ßczypáć y krwáwić ták długo kazał/ áżby się CHRISTVSA záprzał/ ábo vmárł. Czym gdy go nie przekonáli/ kazał go okrutnik po członku rośćináć/ y ták vmorzony iest dla CHRISTVSA y vwiárowánia grzechu. Hißpani wielce się w iego tákim męczeństwie kocháią.

Okrutna śmierć Pelagiußá młodźiuchnego.

2. W Gálliey miedzy pány ná ktore się krol Rodulphus oglądał/ był Comes Aquitáński Heripertus. Ten myślił iákoby mogł mieć w mocy swey Remis miásto gdźie krole koronuią/ y wßytkiego krolestwá moc y ozdobá przebywa: wymyślił z dyabelskiego podánia/ nowy y niesłycháný ießcze

grzech

grzech y monſtrum: zmowił ſie z Arcybiſkupem Remeńſkim Seulphem/ áby po nim ſyn iego pietoletny ono Biſkupſtwo ták wielkie miał. y nie czekáiac przyrodzoney śmierći Heripertus/ przez ſługi ſwoie otruł Seulphá Arcybiſkupá. y po iego śmierći zezwał dwu Biſkupow Abboná Swesyońſkiego/ y Bononá Kátálauneńſkiego z ina kśieża/ y námowił ie/ áby wybráli ſyná iego zá Arcybiſkupá/ ktory ſyn y piaći lat był nie doßedł. vczynił ták/ y krol Rodulphus boiac ſie/ przyzwolił/ y do Papieżá/ onego Abboná Comes wypráwił/ przyzwolenia proßac. Vczynił Papież co ſie nie godźiło/ á kośćielne ſpráwy Abbonowi zlećił. Heripertus w Biſkupié wßytkie imioná ſie wwiazał/ y klerykom żywnośći y nadánia ich pobrał. ná co ſie też ten/ co to piße Frodoárdus/ iż go złupiono/ żáluie. Ten ßkodliwy nád ine wßytkie kośćiołowi grzech od tákiego ſie Papieżá poczał. ec. A Boże by był zá onegoż wieku ten grzech vſtał/ á do nas ſie nie przebiiał. Bo zátym przykłádem y w Rzymie y w Cárogrodźie y indźiey/ pánowie ſwoie ſyny y powinne dźiećí/ ktorym rozgi wiecey ſłuża/ poczeli ná wyſokie Biſkupié ſtolice wpraßáć y ſádzáć/ áby ſámi w dobrách kośćielnych rece maczáli/ á ſynom y powinnym piekło gotowáli. Czym wßytká ſpráwiedliwość y práwá świete/ ráany niezliczone odnoßa.

Dźiećię Biſkupem czynia.
Otruty Arcybiſkup.
Frodoardus lib: 4. cap: 19.
Oycowie iáko ſyny gubia dla ſwego pożytku.
Frodoárdus złupiony.

Rok Páński 926. Iana X. 15. Conſtántiná VIII. 15.

HVgo Comes Arelátenſki ábo Prowinciey/ ſyn Berty/ wygnał z kroleſtwá Gálliey Rodulphá/ y puśćił ſie do Włoch/ gdźie od wßytkich Włoſkich pánow przyiety/ z Papieżem też przymierze vczynił/ y opánował Pápia y Mántua. 1.

Luitprandus lib: 3. cap: 4.

Rok Páński 927. Iana X. 16. Conſtántiná VIII. 16.

WHißpániey Adephonſus czwarty tego imieniá krol dobrowolnie z kroleſtwá vſtapił/ y żywot ſobie mniſki obrał/ Rámirowi kroleſtwo zoſtáwuiac. Ale tego zás nie długo żałował. á gdy ſie znowu o przywrocenie ná kroleſtwo ſtárał/ od Rámirá oślepiony ieſt. Czego Rámirus potym żáluiac/ pokute czynił/ y wiele klaßtorow budował/ y kośćioły nádawał. 1.

Nieſtátek w nabożeńſtwie.
Ambroſ: Moral: lib: 16. cap: 7. 9.

Rok Páński 928. Leoná VI. 1. Conſtántiná VIII. 17.

GWido Márchio Tuſcyey/ ktory w Rzymie z żona ſwoia Mározya rzadźił/ rozgniewány ná Janá Papieżá náßedł go ná Láteranie z żołnierzmi/ y tám zábiwßy Páwłá brátá iego/ Janá poimał y do więźienia dał/ w ktorym rychło vmárł/ ábo iáko drudzy mowia zádawiony ieſt. Po nim náſtapił Leo ßoſty/ ktory tylo ßeść mieśiecy y dni pietnaśćie śiedźiał. 1.

Luitprandus lib: 3. cap: 12.
Ian 10. zádawiony.
Leo 6. Papież.

Bulgárow krol Symeon náiáchał Cárogrod/ y wielkie ßkody przedmieśćiom poczynił/ y po Mácedoniey y Trácyey wßytko pod moc ſwoie brał. A gdy ſie bliſko Bláchernás pod murámi Cárogrodzkiemi obozem położył: żadał áby do niego Mikołay Pátryárchá y z inemi przednieyßymi przyßedł/ á o pokoiu ſtánowił. ktorzy gdy do niego przyßli/ powiedźiał im/ iż z ſámym ſie Ceſárzem rozmowić chćiał/ ſłyßac iż ieſt madry y prawdźiwy. Rad był temu Romanus/ y ná morzu ná rozmowe one przyprawiony okret máiac/ zeßli ſie. y rzekł do Symeoná Romanus: Chrześćiánin ieſteś/ á krwia ſie Chrześćiáńſka máżeß. Wieß iż vmrzeć maß/ y ná ſadźie Bożym odnieśieß coś záſłużył. dźiś ieſteś/ á iutro w proch ſie obroćiß. Jeſli bogáctwá prágnieß/ nápełnie ćie im/ y vgáße prágnienie twoie/ tylo miłuy pokoy y zgode/ á żyi w pokoiu bez grzechu/ áby Chrześćiánie ſámi ná ſie nie powſtawáli. 2.

Bulgárowie ná Greki.
Rozmowá Symeoná z Romanem.
Curopalates.

Roman ſyny koronuie.

Ná te ſię ſłowá Symeon záwſtydźił/ y pokoy vczynić obiecał/ y z pozdrowieniem ſię rozeſzli: á Ceſarz wielkie Symeonowi dáry poſłał. Tenże Romanus iuż ſię Ceſárzem czyniąc/ dwu ſynow ſwoich Stephaná y Conſtántyná koronował/ á trzećiegŏ Theophiláktá ná duchowieńſtwo poſtrzydz kazał.

Rok Páński 929. Stephaná VIII. 1. Conſtántiná VIII. 18.

1. *Ludowik dziedzic króleſtwá Fránkow.* Frodoardus in Chron: hoc anno.

Stephan 8. Papież

Karolus on krol Fránkow/ názwány Simplex/ w więźieniu vmárł. Zoſtáwił ſyná Ludowiká/ ktorego w Angliey wuy iego Alſtanus krol wychowywał/ gdy ſię dla tyránnow kryć muśiał. Tym czáſem Rodulphus we Fráncyey krolował. Po Janie dźieśiątym ná ſtolicę Apoſtolſką poſtáwiony był Leo: ále dány od onych ſwowolnych Comeſow do więźienia/ tám w ſześć mieśiecy vmárł. Náſtąpił po nim Stephan oſmy Rzymiánin z oycá Thedemundá.

2. *Włocznia z gozdzi krzyżá S.* Sigebertus. & in vita S. Gerardi apud Surium 3. Octobris.

Włocznia święta y krolow Sáſkich.

Henrykus krol Sáxonow ſyn Ottá/ gdy ſię dowiedźiał iż Rodulphus krol Burgundionow od Comeſá Sámſoná/ doſtał włoczniey z gozdźi krzyżá Páná IEZVSOWEGO vczynioney: (częśc iákaś tego żelázá z gozdźi tych byłá) wielkim nálegániem przez poſły y dáry/ chćiał ią v niego vprośić. A gdy iey dáć niechćiał Rodulphus: groźił mu woyną y ſpuſtoſzeniem páńſtwá iego. á ieſliby ſię przywieść dobrą wolą dał: chćiał mu niemáłą część kśięſtwá Swewiey dárowáć. y ták śćiśniony Rodulphus/ dáć one włocznią Henrykowi muśiał. ktorey on ná woynie vżywáiąc/ wielkie bitwy wygrawał/ y ſynowi ią Ottonowi ná obronę páńſtwá zoſtáwił.

Rok P. 930. Stephaná VIII. 2. Conſtántiná VIII. z Romanem 19.

1. Sigebertus.

Nortmani y Dánowie do chrztu S.

Henryk krol Sáxonow zwyćiężywſzy Nortmany y Abrodity/ Chrześćiány ie poczynił/ zá poſługą y kazániem Vnny Arcybiſkupá Hámburſkiego/ ktory Dány y Sweony y Gothy/ dla onych woien Nortmanow od wiáry Chrześćiáńſkiey odpádłe y zániedbáne/ nápráwił y do wiáry świętey przywroćił. Gorma królá Dánow pozyſkáć nie mogł/ ále ſyná iego Háráldá do CHRISTVSA poćiągnął/ iż wſzędźie budowáć y oſádzáć káplanámi kośćioły dopuſzczał.

Curopalates.

W Cárogrodźie Mikołay Pátryárchá świátá tego ſkończył. náſtąpił Stephan Biſkup Amáſecy.

Rok Páński 931. Ianá XI. 1. Conſtántiná VIII. z Romanem 20.

1. *Ian 11. Papież wtracony.* Luitprandus lib: 3. cap: 12.

Stephan Papież vmárł. Siedźiał lat dwie/ mieśiąc ieden/ dni 15. Po nim od Vwidoná Márchioná Tuſcyey/ y od żony iego Mározyey nierządnice/ wtracony ieſt Jan iedennaſty ná Papieſtwo/ ſyn teyże Mározyey/ ktorego z Sergiuſzem miáłá. Táka byłá moc y wſzeteczność tych Márchionow Tuſcyey/ ktorzy Rzym w mocy y zámek on Caſtrum Angeli, y Rzymiány ſobie powolne máiąc/ czynili co chćieli/ y porządku y praw kośćielnych nie pátrząc/ podmiátáli ná Papieſtwo kto ſię im podobał. Tę niewolą ná on czás ſtolicá ś. ćierpiáłá.

Rok Páński 932. Ianá XI. 2. Conſtántiná VIII. z Romanem 21.

1. Sigebertus hoc anno. Luitprandus lib: 3. cap: 14.

Arnoldus kśiążę.

Arnoldus kśiążę Boiáriow/ puśćił ſię do Włoch ná Vgoná królá Włoſkiego áż do Werony. Ztámtąd odegnány/ wielkie ſzkody kláſztorom y kośćiołom poczynił. S. Vdálrikus Biſkup Auguſty/ widźiał go przez ſen/ á ono nań w rádźie świętych żáluią y onego iáko świętokradźcę ſądzą. Zwoiował y miáſto Auguſtę/ á ſam też rychło zábity/ zginął.

Rok Páński 933. Ianá XI. 3. Conſtánt: z Romanem 22.

GDy Vwido Márchio Tuscyey vmárł/ żoná iego/ oná nierządnicá Mározya: posły swe wysłáłá do Hugoná krolá Włoskiego/ áby do niey przyiáchał á Rzym opánował/ á one zá żone wziął. Był Hugo z teyże mátki vrodzony co y Vwido. y nie wstydźił sie onego kázirodzkiego małżeństwá. Przyiáchał do Rzymu/ do sprosnice oney. y z nia mieszkáiac/ gdy raz Alberikus syn Mározyey/ á pásierb iego wode mu nieobyczáynie ná rece podał: on mu policzek dał. o ktory Alberikus z Rzymiány sie zmowił/ y Hugoná y mátke swoie Mározya z Rzymu wygnał/ y sam w Rzymie pánem został/ przy onym bráćie swoim ná Papiestwie. Jáko potym tá Mározya y Jan Papież poimáni sa y do więźienia dáni/ Frodoárdus zámilczał. Jednák tego Papieże czćili duchowni/ y Artáldus Arcybiskup Remeński po Pálliusz do niego posłał. Roku tego gdy Węgrowie do Germániey z wielkim woyskiem wtárgneli: od Henryká krolá Saxonow wszyscy wybići sa. trzydźieśći ich y trzy tyśiace poległo. krol on pierwsza chorągiew zwał Anyołem/ bo ná niey Anyoł málowány był. Slub był P. Bogu ten Henryk vczynił/ ieśli mu P. Bog zwyćiestwo da/ symonia y świetokupstwo z páństwá swego wykorzenić. Bo sie było tám rozszerzyło.

1. Hugo krol kázirodzcá.

Luitprandus vt supra.

Hugo y Mározya wygnáni z Rzymu.

Alberikus Rzym opanował.

Węgrowie poráženi od Henryká.

Anyoł ná chorągwi.

Simonia.

W Cárogrodźie po Stephanie Pátryársze/ dány iest do czásu/ miásto Pátryárchy/ Tryphon mnich: á Pátryárcha postáwiony iest/ syn Cesárzá Romaná Theophiláktus/ lat máiac 16. á Tryphon spráwowáć miał Biskupie vrzędy/ poki by do lat słusznych młodźieniec nie przyszedł. Tego nigdy w Cárogrodźie nie było.

2. Curopalates.

Theophiláktus młody Pátryarcha.

Rok Páński 934. Ianá XI. 4. Constántiná VIII. 23.

ALberikus tyráństwo swoie w Rzymie rozszerzáiac/ do więźienia dał Papieżá Janá. y przymusił go/ pobrawszy wielkie dáry od Cesárzá wschodnego Constántyná/ áby synowi iego Theophiláktowi Pálliusz dał/ y tákie prawo: iżby nápotym Cárogrodzcy Pátryárchowie/ bez dozwolenia Papieżow Pálliuszá vżywáli. Od tego czásu stáć po Pálliusz Cárogrodzcy Biskupi do Rzymu przestáli/ y ini Biskupi wschodni vżywáć go poczeli. Przydáie te słowá Luitprándus: Cárogrodzki kośćioł wiemy/ iż nászemu Kátholickiemu y Apostolskiemu Rzymskiemu kośćiołowi posłuszeństwo oddawał/ y Pálliuszá bez iego dozwolenia vżywáć nie mogł. W Remis gdy Arcybiskup Artáldus Mszą miał/ chromy ieden/ co sie po źiemi czołgał/ ozdrowiał. y w kośćiele ś. Hiláriuszá/ ślepy wzroku dostał. W Wirdunie dyákon Adelmanus zdał sie vmárły/ y gdy go ná máry kłádźiono/ ożył. y powiádał/ iż widźiał mieyscá rozmáite y do karánia y do poćiechy/ á iż iego sámego iuż ná karánie dáć miano: ále mie/ práwi/ naświetsza Bogá rodźicá/ y ś. Marćin ná czynienie pokuty/ wyprośili.

1. Pátryárchowie Cárogrodzcy Pálliuß z Rzymu bráli.

Luitprandus.

Kiedy go bráć przestáli.

Podlegli Papieżom.

2. Frodoardus hoc anno.

Záchwycony z ćiáłá co widział.

Rok Páński 935. Ianá XI. 5. Constántiná VIII. 24.

Rok Páński 936. Leoná VII. 1. Constántiná VIII. 25.

HEnryk krol Germániey świátá tego dokonał/ mężny y pobożny pan/ krolował lat 16. Zostáwił krolestwo synowi Ottonowi/ ktorego w Aquisgranie Hildebertus Arcybiskup Moguncki zá przyzwoleniem Koleńskiego/ koronował.

We Fráncyey Ludowik syn Károlá Simplexá po śmierći Rodulphá krolá z Angliey/ gdźie był dla tyránnow do wuiá swego vszedł/ przyzwány/ y zá krolá wźiety/ od Artáldá Remeńskiego Arcybiskupá koronowány iest w Laudunie. y ták sie krolestwo ono do potomká Károlusá wiel-

1. Witichindus lib: 1.

Otto krol Germániey.

2. Frodoardus.

Ludowik ná krolestwo Fránkow.

Frodoardus.
Leo Papież 6.
Krew w Iánuey.
Iánua od Sáráceṅow zwoiowána.

kiego/ wróćiło/ ktore przy nich trwáło áż do roku 987. Ian wtrácony Papież/ tegż roku vmárł/ śiedźiał lat ſześć/ nástąpił Leo ſługá Boży. W Iánuey krew ſtrumieniem cudownie ćiekłá/ vkázuiąc co być miáło/ bo tegż roku Sáráceni z Afryki morzem ćicho do tegoż miáſtá wpádli/ y mężczyzne wſzytkie dźieći tylo á niewiáſty zoſtáwuiąc/ pobiwſzy y kośćioły wyłupiwſzy/ odiácháli.

Luitprandus lib: 4. cap: 1. 2.
3.
Biſkupſtw wiele ieden ma.

Hugo krol Włoſki/ máiąc Biſkupá Areláteńſkiego krwią ſobie powinnego/ chcąc ſie we Włoſzech wzmocnić/ nową y názbyt ſzkodliwą rzecz vczynił: dał mu Biſkupſtwá/ Werońſkie/ Mántuáńſkie/ Trydentſkie/ Medioláńſkie/ práwy wſzytkiemi y ſpráwiedliwośćią gárdząc. Vnni Hámáburgeńſki Biſkup w Birce w Scytiey ábo Szwecyey / ná pracey y náwrácániu Pogáńſtwá duchá P. Bogu oddał. Tegoż czáſu Adálwárdus Ferdeńſki Biſkup/ Słowáki do CHRISTVSA cudámi y náuką przywodźił.

Luitprandus vt ſupra.
Adam lib: 2. cap: 1.
Słowakow náwrocenie.

Rok P. 937. Leoná VII. 2. Conſtán: VIII. z Romanem 26.

1.
Węgrowie do Włoch y Gálliey.
Leo Oſtienſis li: 1. cap: 58.
Więznie kośćielnym śrebrem wykupuią.
Frodoardus.
Cud.

Z Woyſkiem wielkim Węgrowie wpádli do Włoch / y Kámpánią około Kápuey/ y v Benewentu zwoiowáli/ áż do Nole. Pobráli wiele więźniow mnichow z Káſynu/ ktore wykupuiąc/ ſkárby kośćielne zá nie wydáli. Potym od Márſow y Belignow wybići ſą/ y one im korzyśći odięte były. Drugie woyſko Węgrow do Gálliey ſie puśćiło/ y pſowáli y puſtoſzyli źiemię one/ wiele ludźi pobili y pobráli. á drugie P. Bog cudownie od nich wyzwalał. Iednemu Węgrowi gdy ſie ná ołtarz tárgnał/ ręká w kámieniu v ołtarzá vwięzłá/ y w kámień ſie wpoiłá w kośćiele ś. Báſole. Mnichá iednego ná imię Hukbáldá z kláſztoru Orbáceńſkiego poimánego/ zábić nie mogli. żadne ſie go żelázo imáć/ y rány mu vczynić z cudu Bożego/ nie mogło.

2.
Otto koronowány.

Otto krol Germániey w Aquiſgránie od Biſkupow koronowány y ná páńſtwie potwierdzony ieſt. Szczeſliwym ná woynách poſtronnych y domowych vczynił go P. Bog.

Rok Páński 938. Leoná VII. 3. Conſtántiná VIII. 27.

1.
Râmirus pobił Saraceny.
Anyołowie ná koniách.
Sampyrus & Tudenſis Morales in Chron.
Wiktor y Euphroſyná męczennicy.

W Hiſzpániey Rámirus krol Legionu / często Sáráceny poráżáiąc/ pobudźił ie/ iż ſie ná wielkie woyſko zebráli/ w ktorym mieli ſto piećdźieśiąt tyśięcy pieſzych / á piećdźieśiąt tyśięcy iezdnych. Widząc Chrześćiánie ich moc táką/ ktorey ſprzećiwić ſie nie mogli: wſzyſcy ſie do Páná Bogá y modlitwy vdáli/ y śluby czynili / y mężnie ſie potykáiąc / á dwu Anyołow ná koniách przed ſobą widząc/ 80. tyśięcy Sáráceṅow zábili. krol ich Abderrágá z trochą ſwoich do Korduby vćiekł/ á krolá Ceſáráuguſty Abenáin poimáli. zá co wielkie dźięki P. Bogu/ od ktorego zwyćięſtwo mieli / y śluby ſwoie oddawáli. Abderrágá w Kordubie ná Chrześćiány roziadły / niektore dla wyznánia wiáry pomęczył/ miedzy inymi Wiktorá y Euphrozynę.

2.
Odo Opát Kluniáceńſki.
Cudá Odoná.
Ioannes diſcipulus Odonis, ſcriptor illius temporis.
Gory ſię zámknęły.

Odo Abbás Kluniáceńſki przyzwány był do Rzymu od Papieżá Leoná: áby kláſztory y mnichy w ſłużbie Bożey oźiębłe / y od reguły chowánia błądzące / nápráwował. á ktemu żeby Hugoná krolá Włoſkiego z Albery kiem Márchionem Tuſcyey poiednał. Bo był wielkiey v Bogá y v ludźi wdźięczności ten Odo/ dla świętego y Anyelſkiego żywotá ſwego. Nápráwował mnichy v ś. Páwłá z wielką trudnośćią. y tám ná kśięgách / żywotá ś. Márciná od Sulpiciuſzá piſánych/ dźiwne cudo vczynił / iż ná deſzczu wielkim y pod rynną zmáczáć ſie nie mogły / gdy ich brácia kwápiąc ſie ná zádzwonienie do kośćiołá odbieżeli. Vczynił y drugi cud w kláſztorze ś. Heliey. Gdy ſie mniſzy ſtárzy odwieść od iedzenia mięſá nie mogli/ á Opát dla ryb dáleko ſłáć y kupowáć ie muśiał: vprośił to v P. Bogá/ iż ſie dwie gorze v kláſztoru onego zámknęły/ y ſtrumyſzczek ktory miedzy nimi ćiekł zátrzymáły/ iż ſie

ly / iż śię ieźioro wielkie vczyniło / ktore ryb dostátek klasztorowi dodawáło. Ták P. Bog one złe czásy cudámi świetych chłodźił.

Tego roku zábity iest iáko meczennik w Czechách ś. Wacław od brátá Bolesłáwá. O co Otto krol Germániey woyne wiodł z nim przez lat 14. Pátrz w iego żywoćie 28. dniá Septembrá. kośćioł go iáko meczenniká wspomina. Ná Ottoná krolá wzburzyli śie trzey / Henryk brát iego y Ewerárdus wodz Fránkow / y Gislebertus wodz Lotáryngow / y zebráli woyská wielkie. Otto do nich śie przez rzékę Ren przepráwuiac: gdy połowice tylo woyská przepráwił / á sam z drugimi ná iney stronie zostawał: przypádli nieprzyiaćiele / ktorym śie oná połowicá mocnie zástáwiłá / y stoczywszy bitwe bronili śie. Ná ktore pátrzac Otto / á pomocy im dáć inákszey nie mogac: one włocznia z goźdźi krzyżá ś. trzymáiac / á do P. Bogá wołáiac: vyźrzał iż nieprzyiaćiele predko tył podáli / á woysko iego bez vtráty swey wygráło. y pokazáło śie co może spráwiedliwość y nabożeństwo dobrych krolow.

3. *Wacław S. męczennik.*
Henryk brát Ottona burzliwy.
Luitprandus lib: 4. cap: 11.
Witichindus li: 2.
Sigebertus.
Otto nabożeństwem a sprawiedliwośćią poraził nieprzyiaćiela.

Rok Páński 939. Leoná VII. 4. Constántiná z Romanem 28.

KRol Otto drugie wielkie zwyćięstwo odniosł nád onym Ewerhárdem y Gislebertem / ktorzy wielkie nań drugi raz woyská zebráli / y do Alsácyey nań ćiagneli. Zá ktoremi wiele pánow Ottoná odbiegáło. Co widzac iego ieden wierny Comes / ktory pocztem swoim niemáłym woysko iego zdobił: rozumieiac iż ma czás / á iż śie krol bać bedźie áby od niego opuszczony nie był: prośił go áby mu Opáctwo iedno bogáte Laurescheim názwáne / dárował. A on mu powiedźiał przed wszytkiemi: Bogá słucháć nie ludźi: ia świetego psom dáwáć nie bede / áni świeckim tego co ná żywność sług Bożych obrocono iest. Nie prośisz iáko pokorny / ále iákoby mi twoim odstepstwem groźił. chceszli zá inemi iść / wylatay co rychley / ia śie przed wszytkiemi oświadczam: iż tego nie vczynie. On Comes śie záwstydźił / y do nog iego przeprászáiac / á grzech swoy wyznawáiac / vpadł. A gdy one woyská nieprzyiaćielskie do Alsácyey przyszły / y szkody wielkie łupiac wszytko czyniły: opárli śie im wierni dwá Ottoná krolá / Vdo brát Hermaná Swewow kśiażećiá / y Conradus / madry názwány. y z máłym woyskiem / nátchnieni od Bogá / gdy ćiagneli przećiw im: potkáli kápłaná iednego / á on płácze o to iż mu koniá oni żołnierze ktore miał wźieli. y od niego śie dowiedźieli / iż nie dáleko Gislebertus y Ewerárdus / z przedniemi żołnierzmi swymi od woyská swego oddźieleni / iedza y piia: záraz śie predko bárzo ná nie puśćili / y wnet ie rozgromili / Ewerárdá zábili / á Gislebertus vćiekáiac w Renie rzéce vtonał. y woyská wszytkie ich ták rozgromili / iż wszyscy ábo pobići ábo poimáni zostáli. Ták P. Bog Ottonowi nádźieie y one obrone kośćiołow płáćił. Brátá Henryká ktory onego odstepstwá pánow przyczyna był / do łáski przyiął / y kśiestwo mu Burgundiey dárował.

Leo Papież dokonał. Siedźiał lat trzy y mieśiecy sześć. nástąpił Stephan dźiewiaty z Germániey.

1. *Ottona drugie zwyćięstwo.*
Luitprandus.
Opáctwá dárowáć niechce Otto choć ściśniony.
Mężne przy Bogu serce.
Konia kapłanowi przypłaćili.
Zwyćięstwo wielkie.
Ottona łaskawość ku brátu.
Leona Papieża śmierć.

Rok Páński 940. Stephaná IX. 1. Constántiná z Romanem 29.

OD Rzymian wybrány iest ná Papiestwo okrom woley Kárdynałow / Stephanus z Germániey / ábo Niemiec. Ale go stroná przećiwna Alberiká / ktory Rzym rzadźić chćiał / vszárpálá / y ná twarzy poránilá / iż vkázáć śie z domu sromał. O co śie Otto on krol Germániey obruszył / y myślić pocżał / iákoby kośćioł od onego rozboynego wybieránia Papieżá wyzwolił / y sam śie w ono wybieránie wdał.

1. *Stephan Papież 9.*
De Rom: Pont.

Tego

2. S. Dunſtanus. 3. Iunij. Mßey kila na dzień.

Tego wieku żył ś. Dunſtanus / ktory iáko v Edmundá krolá dwor iego y kroleſtwo ſpráwował / y Gláſkonia klaßtor zbudował: pátrz w żywoćie iego. Pokázuie ſie tych czáſow / iż kápłani kilá Mßey ná dźień mieć mogli. czego potym kośćioł zákazał / y Alexándriyſki Papież roku P. 1073. iedney tylo ná dźień dozwolił.

Rok P. 941. Stephaná IX. 2. Conſtánt: VIII. z Romanem 30.

1. Ruś porażona. Lib: 5. cap: 6.

COnſtántinus ábo Romanus Cárogrodzki Ceſarz / Ruſkie wodne woyſko do vpáśći poráźił. wielkie ßkody y nieludzkie morderſtwá Ruſnacy czynili / mowi Europálátes. krolá ich / piße Luitprándus / zwano Inger.

Rok P. 942. Stephaná IX. 3. Conſtánt: VIII. z Romanem 31.

1. Frodoardus.

Ránkowie Ludowiká krolá ſwego / ktorego byli z Angliey przyzwáli / odſtepowáć poczeli. Pomogł mu Papież Stephan poſły do pánow wypráwiwßy / groźił im wyklećiem / y vſłucháwßy go / w pokoiu ſie záchowáli. z czego ſie dáie znáć / iáka y w one złe czáſy Papieſka powagá v pánow zoſtawáłá. Odo Opát Kluniáku przyzwány od Papieżá ná czynienie zgody z Hugonem krolem y Alberikiem Márchionem / we Włoßech záchorzał ná śmierć / y vprośił to ſobie v Pána Bogá / áby w Turonie v ś. Marćiná żywotá dokończył. Wyſłuchał P. Bog iż ozdrowiał / y w Turonie do chwały wieczney poßedł. Wiele klaßtorow nápráwił / y do reguły świetey chowánia przywroćił. Pomagał mu oney pracey około klaßtorow / Albero Meteńſki Biſkup.

Odo mieyſce na śmierć obiera. Ioan: eius diſcipulus.

Włoſkie one domowe woyny dáły wſtep Ceſárzom wſchodnym / iż ná on czás opánowáli Kálábria / Apulia / y cześć Kámpániey. Co pierwey trzymáły Benewentáńſkie y Kápuáńſkie kśiążetá / ábo Comeſowie.

2. Grekowie trzymaią Apulią y Kalabrią.

Rok P. 943. Máriná II. Papiezá 1. Conſtánt: VIII. z Romanem 32.

1. Stephana 9. śmierć. Vatic: de Rom: Pont. Marinus 2. Papież.

STephan dźiewiąty Papież do oycow poßedł / śiedźiał lat trzy / mieśiecy cztery. Náſtąpił Márinus wtory / ktorego drudzy Martinuszowią. Ten ſie wßytek vdał ná nápráwe duchowieńſtwá y klaßtorow / y czynienie zgody miedzy pány Chrześćiáńſkimi. Miał duchá proroćkiego.

Rok P. 944. Máriná II. 2. Conſtant: VIII. z Romanem 33.

1. Curopalates.

Gy doraſtał Theophiláktus ſyn Ceſárſki w Cárogrodźie ktory był dźiećiná / vczyniony Pátryárchą: chćiał Ceſarz áby mu on Tryphon / kory zań vrzędy Biſkupié odpráwował / vſtąpił. Ale on niechćiał / winy do śiebie ná tákie złożenie nie czuiąc. Fráſował ſie Ceſarz. y gdy niewiedźiał co czynić: Cæſarias Theophanes ćießył go / mowiąc: Już to ná mie day / ſpráwie ia to / iż vſtąpi dobrowolnie. ßedł do Tryphoná / y łágodnie mu powiedźiał: iż nie máią náń winy żadney: w tymći tylo przygániáią y mowią: iż piſáć nie vmieß. Rádzęc áby ręką ſwoią nápiſał imię ſwe y vkazał Ceſárzowi y Biſkupom. On poſłuchał y nápiſał: Tryphon z miłośierdźia Bożego Arcybiſkup Cárogrodzki / nowego Rzymu Ekumenicki Pátryárchá. Tę kártę gdy wźiął Ceſarz / do niey iną ręką przypiſáć kazał: Ja Tryphon vſtępuię z Pátryárchoſtwá / nie dla iney przyczyny / iedno iż ſie tey doſtoyności niegodnym być widzę: y ták go oßukano.

Tryphona iako oßukano o Patryarchoſtwo.

2. Hugo daie corkę za ſyna Ceſarſkiego. Luitprandus lib: 5. cap: 5. & 9.

Hugo krol Włoſki żądány y proßony / poſłał corkę ſwoię Bertę / zá małżonkę ſynowi Ceſárſkiemu Romanowi do Cárogrodu. Był ten Romanus ſyn Conſtántyná oſmego Perphirogenitá. y dał Conſtántyn Hugonowi po-

moc ná Sáráceny. Lecz potym z Sáráceny Hugo przymierze vczynił/ y od tego czásu áż do śmierći/ nic nie miał szczęśliwego.

3. Roku tego obraz on Páná y Bogá nászego/ nie reką czyniony/y list do Abágárá pisány z Edessy drogo v Sáráccnow wykupiony/ y od onych w Edesśie Chrześćian wyproszony/zá stárániem Cesárzá Constántyná/ z wielką czćią do Cárogrodu szesnástego dniá Augustá przenieśiony iest. Długa iest o tym od sámego Cesárzá/ ábo od syná iego tegoż imieniá Constántyná/ powieść wypisána/ y cudá ktore w drodze y w prowádzeniu czynione mocą Boską przy onym obráźie były. Z Cárogrodu potym ten obraz/gdy ono miásto niepokoie wielkie od Sáráccnow y Turkow miáło/ do Rzymu przenieśiony/ y dźiś v ś. Sylwestrá vczczony iest.

Obraz Páná nászego przenieśiony. Curopalates. In Menolog.

4. Tego czásu wsławił sie wielki święty pustelnik Páweł in Latio, ktory Constántynowi Cesárzowi Prorockim duchem opowiádał/ iákie ná woynách powodzenie być miáło. Gdy go słuchano/ szczęśćiło sie: gdy nie vsłuchano/ mieli czego żáłowáć.

Páweł pustelnik prorok In vita S. Pauli in Latio.

5. Roku też tego Romanus on ktory sie czynił Cesárzem wschodnym/ y syny swoie Stephaná y Constántyná/ná też dostoynosć wprawował: á práwy Cesarz Constántinus osmy/syn Leoná/sámo tylo imie Cesárskie bez władzy żadney miał: zsádzony iest z páństwá. Syn iego własny Stephan poimał go/ y postrzygł/ y do klasztoru wepchnał. A gdy sie z brátem Constántynem o páństwo wádźił: obá poimáni y ná wygnánie posłáni/ wolne pánowánie Constántynowi synowi Leoná práwemu Cesárzowi vczynili. krolował Romanus lat 26.

Romanus tyran poniżony od syná własnego. Curopalates. Luitprandus lib: 5. cap: 9. 10. *Synowie iego wygnani.*

Rok P. 945. Máriná II. 3. Constántiná VIII. sámego 34.

1. Hugo krol Włoski zá spráwiedliwym skaránim Boskim/ o to iż sie z Sáráceny pobrátał/ y powinnemu swemu Mánássy/ áby swe páństwo vtwierdźił/ wiele Biskupstw nádał: z krolestwá wyrzucony iest. Tenże Mánásses odstąpił go/y ine pány nań poburzył. y vćiekáć do Burgundiey zábrawszy skárby swoie musiał: zá synem tylo Lotáriuszem prośił Berengáriuszá y inych/áby sie ná krolestwie oycowskim zostáł. Zbudował wielki y bogáty klasztor ś. Piotrá/ y mnichem tám wszytko zostáwiwszy/został. We Fráncyey domowe sie woyny wznowiły. Powstał zás Hugo Comes ná krolá własnego Ludowiká/ y zdrádą wydał go Nortmanom/ z ktorymi sie był Ludowik spzyiáźnił/dufáiac wierze ich Pogáńskiey/ ále sie oszukał. Mieli go w więźieniu rok cáły/ y nie puszczony iest/ áż dał Vgonowi Laudunski zamek/ o ktory prośił.

Hugo krol Włoski wyrzucony. Luitprandus lib: 5. cap: 13. Leo Ostien: Chron: Call: lib: 4. cap: 64. *Hugo krol mnichem został.* *Ludowik krol Frankow poimány.*

Rok Páński 946. Agápitá II. 1. Constántiná osmego 35.

1. Marinus Papież wtory do oycow poszedł. Siedźiał lat 3. mieśiecy 6. Nástąpił Agápitus wtory. Constántinus Cesarz wolnym będąc od Romaná y synow iego/ słysząc iż we Włoszech Berengárius więtszą moc miał niżli Lotárius brát żony syná iego: pisał do Berengáriuszá prosząc áby ná Lotáriuszá baczenie miał/á posły swoie do Cárogrodu wypráwił. y wypráwił Berengárius tego co te historyą pisał Luitprándá. Co tám spráwował/wypisał sam: ále nic do nászego przedśiewźiećia nie służy.

Luitprandus lib: 6. cap: 1.

Rok Páński 947. Agápitá II. 2. Constántiná osmego 36.

1. Roku tego wyszedł z ćiáłá ś. Biskup Wintonińśki w Angliey Aelfegus/ ktory duchá miał Prorockiego. Gdy w dźień Popielcá ludźi żonátych vpominał: áby przez post w czystośći zostawáli: Jeden rzekł: Tego ia vczynić nie mogę. A Biskup powiedźiał mu: Zásmucasz

Flori: histor. *Elfegus Biskup w Angliey.*

 mie/

Zonáci iáko máią począć.

mię / á niewieß co iutro z toba bedźie. y názáiutrz bez duße w komorze náleziony iest. Mnichy trzy ná kápłáństwo świecąc / o dwu powiedźiał / iż Biskupámi beda / á trzeci w roskoßách cielesnych zginie. Co sie ták ziściło.

Rok Páński 948. Agápitá II. 3. Constántiná osmego 37.

1. *Synod Biskupow Germániey y Gálliey w Engleem.* Frodoardus.

SYnod Germániey y Gálliey Biskupow złożony od Papieżá Agápitá w Engleem. Ná ktory posłał Papież Máriná posłá swego. byli ná nim dwá krolowie / Otto Germániey y Ludowik Gálliey / y Biskupow wiecey niż trzydźieśći. Ná tym Synodźie zgodá sie sstáć miáłá miedzy Ludowikiem krolem y Hugonem Comesem / ktorzy woyny z soba mieli. y opowiádał sie ná Hugoná krol Ludowik / iáko go niesłußnie w więźieniu miał / y krolestwo iego oyczyste wydźieráć mu chcę / proßąc / áby sie ná Synodźie tego spráwił / z roskazánia Ottoná krolá / ábo żeby z nim poiedynkiem ręką sie rospráwił.

Krol Ludowik na rękę tyránná wyzywa.

2. Ná tymże Synodźie / Remeńskie Arcybiskupstwo przysądzone iest Artáldowi / á odrzucony od niego Hugo / ktory ná nie ießcze dźiećiećiem będąc dány był / gdy sie iego oćiec o to stárał. A ná rozsądek krolá Ludowiká z Hugonem Comesem złożyli drugi Synod w Trewirze / ná ktory pozwał Márinus Hugoná / áby sie tám stáwił y spráwił / o te krzywdy y ßkody ktore kośćiołom czynił / y krolowi Ludowikowi. Ziácháli sie tegoż roku do Trewiru Biskupi y z posłem Papieskim. Nie stánął Hugo / áni przez swego sie posłá opowiedźiał. y od Synodu wyklęty iest / pokiby sie przed posłem Papieskim y Biskupámi nie spráwił. czego ieśli omießka / áby do Rzymu po rozgrzeßenie iáchał. Márinus potym iáchał do Ottoná do Sáxoniey / y tám kośćioł Fuldeński nowo zbudowány poświęćił / y potym sie do Rzymu wroćił.

Hugo tyran na Synod pozwány od posłá Papieskiego.

Hugo wyklęty.

Rok Páński 949. Agápitá II. 4. Constántiná osmego 38.

1. AGápitus Papież Synod zebrał w Rzymie / ná ktorym to co sie dźiało ná Synodźie w Ingelenheim / potwierdźił. y klątwę ná Hugoná Comesá vmocnił / pokiby Ludowikowi praw nie został.

Adam lib: 2. cap: 2.

2. *Otto Duńczyki zwoiował y do wiáry ich S. przywiodł.*

Otto krol Sáxonow vspokoiwßy sie domá y wiele krolestw opánowawßy / puśćił sie do Dániey / w ktorey posłowie iego od Pogáństwá y Sáxonowie poddáni iego / wybići byli. y stoczywßy bitwę z Háráldem krolem / zwyćięstwo otrzymał. y iednáiąc sie z nim Háráldus Chrześćiáninem został. wźiął ś. Chrzest y z żoną swoią Gunildą y z máłym synaczkiem ktoremu kmotrem został Otto / y dał mu imię Swenotto. y rozmnażał P. Bog wierne swoie w Dániey / gdźie Otto Biskupstwá fundował. y w Fioniey y w Selaud / y w Sweoniey y w Skáwe / y w inych pułnocnych kráiách. Przydáie Witichindus tego wieku pisarz / iż Háráldus krol Duński cudo iákie ná dowod prawdy o CHRISTVSIE Bogu práwym od iednego kleryká ná imię Poppá / widźieć chćiał. Podiął sie tego kleryk w imię Páńskie: y gdy mu ćiężkie żelázo rospalić y nośić ie kazał: on ie podźwignął y nośił / y zdrowe ręce okazał. Czym sie goręcßym sstał do rozmnożenia wiáry świętey.

Vitichin: lib: 3.

Cudo ná potwierdzenie wiáry.

3. *Słowacy zwoiowáni do wiáry S.* Adam Brem: Can.

Otto krol Słowaki zwoiował / y pod moc swoie pobrał / wiárę im Chrześćiáńską podáiąc. y przyßli do Chrztu wßyscy Słowacy / y dopiero kośćioły budowáć poczęli. Przydáie Ditmarus: Gdy Słowacy trudno sie do wiáry o nieśmiertelnośći duß przywodźili: ná oczy duße sie im vmárłych vkázowáły.

Duße vmárłych.

4. *Węgrowie do Włoch.* Luitprandus. *Łákomstwo Berengáriußowe.*

Węgrowie wpádli zás do Włoch / ále Berengárius pieniędzmi ich odpędźił. Zebrał wiele złotá y śrebrá z kośćiołow / y od ludźi / y dźiećiom áby dawano od nich nie przepußczáiąc / pieniędzy wielką liczbę / więcey dla swego łákomstwá / niżli dla obrony. Bo odpráwiwßy Węgry / ostátek sam pobrał.

Rok

Rok Páński 950. Agápitá II. 5. Constántiná VIII. 39.

Lotárius krol Włoski otruty tego roku vmárł. Po nim Berengárius kroleſtwo Włoſkie opánowáł/ y iáko tyran ie ſpráwowáł/ duchowne vćiſkáiąc/ y lud wßytek. Co widząc Agápitus Papież/ wzywał do Włoch Ottoná krolá Sáxow y Germániey/ proßąc áby przyiáchał/ á od okrućieńſtwá ie Berengáriußá wybáwił. — *1. Lotáriußá śmierć* Leo Oſtien: lib: 1. cap: 64. *Otto wezwány do Włoch.*

W Hiſzpániey Rámirus krol Legioński po wielkich zwyćięſtwách nád Aráby y Sáráceny/ y po iednym przed ſámą śmierćią/ w ktorym woyſko ich áż do ßczadkow ſtárł/ żywotá tego dokonał. Nabożny y ßcześliwy ná woynie krol. Vkázał to: gdźie ſię nabożeńſtwo práwe ku P. Bogu z pánowániem złącza/ tám zwyćięſtwo y ßczeſćie od P. Bogá nāſtępuie. Ordonius trzeći tego imieniá po nim nāſtąpił/ ktory domowemi woynámi z brátem Sáncyußem/ y z Comeſem Cáſtelle roſtárgniony był. — *2. Rámirus krol Hiſzpáński ßcześliwy.*

Rok Páński 951. Agápitá II. 6. Constántiná VIII. 40.

Otto krol do Włoch z woyſki przyiáchał/ y Berengáriußá/ ktory był Włoſkie kroleſtwo oſiádł/ wygnał. y ſyná iego Adelbertá y corki poimáne do Germániey wyſłał. Żonę Lotáryußá zmárłego krolá Włoſkiego Adeláidę/ zá małżonkę wźiął. — *1. Otto Berengáriußá wygnał.* Leo Oſtien: lib: 1. cap: vltimo. Frodoardus hoc anno.

Rok Páński 952. Agápitá II. 7. Constántiná VIII. 41.

Otto krol proßony był od Papieżá áby do Rzymu przyiáchał. Ale on Alberikus ktory był Rzym opánowáł/ tego nie dopuśćił. A gdy Otto Seym miał w Auguśćie Recyey z Biſkupy y pány: tám Berengárius y z ſynem Adelbertem przyiáchał/ y poddáńſtwo Ottonowi oddawßy/ ná Włoſkie kroleſtwo przywrocony był. Co ſię pánom y Biſkupom Włoſkim nie podobáło. — *1.* Frodoardus. *Berengárius przywrocony.*

Rok Páński 953. Agápitá II. 8. Constántiná VIII. 42.

Otto krol názbyt żonę Adeláidę miłuiąc/ dał iey opáctwo Merenſtáyſkie. Co mu źle wyßło. Bo ſyn iego Lindulphus z Kunrádem kśiążęćiem/ y z Arnulphem ſynem kśiążęćiá Báwárſkiego/ wzburzył ſię ná oycá. W ten czás ś. Vdálrikus Biſkupem był w Auguśćie: do ktorego miáſtá wpadł Arnulphus Comes/ y ono złupił. Lecz one łupieżce P. Bog rozmáićie karał/ iż wrácáć niektore rzeczy muſieli. á Arnulphus gdy Rátysbonę obległ/ napierwey ſam zábity ieſt. Pátrz w żywoćie ś. Vdálriká. Bruno brát krolá Ottoná/ od młodośći do nabożeńſtwá przez Izráelá Biſkupá Szkotow przyuczony/ ná Arcybiſkupſtwo Koleńſkie wezwány/ y od Papieżá Pálliußem potwierdzony ieſt. — *1. Ottoná grzech y karánie. Syn ná oycá powſtáie.* 7. Iulij. *Bruno brát Ottoná Arcybiſk: Koleńſki.* Apud Surium 11. Octob.

Rok Páński 954. Agápitá II. 9. Constántiná VIII. 43.

Albérikus on ktory Rzymem rządźił/ tego roku vmárł. ſyná zoſtáwił Oktáwianá ktory był klerykiem ábo kśiędzem/ iednák Rzym opánowáł po oycu/ y ná Papieſtwo potym wtrącony był młodym bárzo. Ciáło ś. Máttheußá Ewángeliſty ktore pierwey było w Etyopiey/ potym w Bityniey do Sálernu przenieśione ieſt. O tym piſał Oſtienſis Leo. Otto z ſynem Lintolphem woyſká ná ſię zebráwßy/ bitwę ſobie dáć v miáſteczká Tuſſy chćieli: ále ś. Vdálrikus wſtąpił ſię miedzy nie y ßcześliwie ie poiednał/ iż ſyn do łáſki oycowſkiey przyięty ieſt/ y pokoy ſię pożądány wroćił. Pátrz w żywoćie ś. Vdálriká. — *1. Albériká śmierć. Oktáwianus ſyn tego.* Frodoardus. *S. Mattheußá ćiáło w Sálernie.* Lib: 2. cap: 5. *Otto ſię z ſynem poiednał.* 7. Iulij.

Ludowik krol Fránkow vmárł/ ſyná iego Lotáriußá máluczką dźieci- — 2.

Marianus Scotus.

Syn Ottoná Wilhelmus Arcybiskup Moguncki.

ne Artáldus Arcybiskup Remeński ná krolestwo przeżegnał/ zá zezwoleniem pánow/ y onego Hugoná Comesá. Wilhelmus syn Ottoná krolá po Fryderiku ná Moguncki Biskupstwo poświecony iest/ zá wybrániem duchownych y ludu wszytkiego/ tego dniá ktorego z drugim synem Lutolphem oćiec pokoy postánowił.

3. Rátherius Weroński Biskup trzykroć wygnány.

In vita Brunonis Episcopi apud Surium 11. Octobris.

O tym czáśie żył vczony y przeznáczny Biskup Weroński Rátherius/ ktory wiele w Theologiey pisał/ y przećiw heretykom. Wygnány był od swoich z nieprawnego podeyźrzenia y zazdrośći/ y przyiął go Bruno Koleński Arcybiskup/ y ná Londieńskie Biskupstwo wprawił. ále zás do swego Biskupstwá do Werony przywrocony był. z ktorego y drugi raz zás vćiekáć musiał: y zás sie nád nim vżaliwszy/ przyzwáli go oni niestátkowie. wroćił sie: y trzeći raz zás wygnány w Lobieńskim klasztorze żywotá świetego dokonał. Táki sobie nagrobiec napisał: [Deptćie nogi ludzkie sól zwietrzáłą.] Ták były opłákáne czásy w Weronie y we Włoszech/ gdy tyránnowie moc mieli.

4. Krzyże ná szátách

Tego roku krzyże sie ná ludzkich szátách vkázowáły. kto ie z nabożeństwem przyimowal/ pomogły mu: á kto sie z nich śmiał/ zászkodźiły.

Ditmarus lib: 2. Chron.

Rok Páński 955. Agápitá II. 10. Constántiná VIII. 44.

1. Agápitá śmierć.

Frodoardus.

Oktáwiánus wtrácony ná Papiestwo młody.

Ioan: 12.

Papież świety Agápitus tego roku do oyczyzny poszedł. Siedźiał lat 10. mieśiecy y dni 10. Po nim zła rádá ludźie swowolni/ młodźieńcá onego Oktáwianá syná Alberiká/ ktory Rzym miał w mocy/ ná Papiestwo wtráćili: áby nietylo Rzymem/ ále y świátem w duchownym vrzedźie/ władnął. Mogł mieć podobno lat ośmnaśćie. Duchowni Rzymscy zniewoleni ćierpieć go muśieli/ y woleli iáką táką głowe iedne/ niżli dwie z odszczepieństwem y rozerwániem. Názwał sie Janem dwánastym.

2. Nad Wegrámi zwyćiestwo wielkie Ottoná.

Ditmarus lib: 2. Chron.

Roku tego gdy Węgrowie z wielkim woyskiem/ y nigdy ieszcze w tákiey liczbie niewidánym/ do Niemiec wtárgneli około Augusty y Rátysbony wszytko pustoszac: Otto krol stáwił sie im z nierownym woyskiem/ y widzac táką moc nieprzyiaćielską/ w ludzkiey swoiey zwatpiwszy/ wszytek sie do Páná Bogá vdał. Byłá wigilia ś. Wáwrzyńcá/ ktorą wszytkiemu woysku pośćić kazał: y názáiutrz Mszey ś. ktorą miał Vdálrikus Biskup Auszpurski wysłuchawszy/ y ćiáło y krew Páńską z iego reku wźiawszy: włocznie one świetą w reke wźiął/ y Bogu sie y żołnierze swoie oddáiac/ stoczył bitwe z Wegry/ táką/ ná ktorey wszytkie niezliczone woyská ich skruszył/ ták szcześliwie y mocno/ iż ich ledwie sześć ábo śiedm do domu sie wroćiło. Wodze y pierwsze pány Węgierskie poimáne w Rátysbonie/ szubienicą ná ich sromote karał. O ták wielkim zwyćiestwie/ mowi ieden/ nigdy ieszcze słycháć v nas nie było. W ten czás ś. Vdálrikus/ swego miástá Auszpurskiego bronił y modlitwą/ y pobudzániem żołnierzow/ sam ná koniu około murow biegáiac y vpomináiac. Pátrz w iego żywoćie. Otto ná dźieki P. Bogu kośćioły fundował. etc.

In Auctario ad Reginonem.

Vdálrikus broni miástá.

Crancius lib: 4. cap. 6.

3. Dunstanus Arcybiskup Kántuáriyski.

W tym wieku żył Dunstanus świety Arcybiskup Kántuáryeński w Angliey. Jáko krolá Edwiná od grzechow odwodźił/ y co od niego vćierpiał. Pátrz w żywoćie iego.

Rok Páński 956. Janá XII. 1. Constántiná VIII. 45.

3. Iunij.

1. Theophiláktus Pátryárchá iaki był.

Curopalates.

Theophiláktus Pátryárchá Cárogrodzki syn Cesárski/ tego roku vmárł/ był 23. látá ná oney dostoynośći. gdy lat miał 16. Pátryárchą zostal/ y zdał sie obyczáiow státecznych: ále gdy mistrzow zbył/ z ktorych reki boday był nigdy nie wychodźił/ mowi Kuropálátes: żywot swoy niesławny y sprosny záczął. Nieczyśćie żył/ Biskupstwá przedawał: w koniách sie ták kochał/ iż ich dwá

tyśiącá

tyśiącá chował/ y karmił ie pinellámi/ migdały/ dáktyły/ rozynkámi/ y inemi wonnemi/ drogiemi y z Bálsamy mieszánemi korzennemi potráwámi. w wielki Czwartek gdy mu v oltarzá powiedźiano/ iż iedná kláczá źrzebie vrodźiłá: prędko nabożeństwo odpráwił y do źrzebiećiá pobiegł/ y záś sie ná skończenie modlitew do kośćiołá wroćił. Czynił y dopuśćił czynić żárty y śmiechy w rzeczách duchownych y świętych. Ná koniu iezdżąc przy morzu o mur sie vderzył/ y krwią pluiąc y chorzeiąc dwie lećie/ opuchłym vmárł. — *Konie iáko karmił.*

Nástąpił po nim Polieuktus mnich trzebieniec/ długo iuż w żywoćie mniskim ćwiczony y mądry. Przydáie Kuropálátes o Rzymskim tákimże Biskupie/ mowiąc: Zmowili sie Pátryárchowie. Bo y w Rzymie ná rządzenie kośćiołá zachodnego dány iest Jan syn Alberiká/ młody y skłonny do wszetecznośći y grzechow wszytkich. — 2. *Polieuktus Pátryarcha Carogrodski.* *W Cárogrodźie y w Rzymie młodzi Biskupi.*

Páwel on przestáwny pustelnik/ o ktorym byłá nie dawno wzmiánká/ tego roku ná lepszy żywot poszedł. Nie było w Láćińskim iezyku żywotá iego wypisánego/ niedawno náleźiony w Bibliotece Zforciáńskiey z Greckiego od Jákubá Syrmundá Societatis IESV, przełożony iest. — 3. *Páwel pustelnik.*

Rok Páński 957. Janá XII. 2. Constántiná VIII. 46.

Papież Jan młodośćią rządzony/ woynę ná Comesá Kápuáńskiego podniosł: ále sie prędko z nim vspokoił. Ná wschodnych krolestwách v Herculis vicum, gdy Sáráceni kápłaná ná imię Themel/ w ten czás gdy Mszą miał/ obskoczyli: on Mszey zániechawszy/ ná nie wypadł/ y wiele ich poránił y pobił/ y wszytkie odegnał. O co gdy mu Biskup Mszey zákazał/ á rozgrzeszenia vprośić nie mogł: vćiekł do Agárenow/ y CHRISTVSA sie záprzał/ y przywodźcá ich był áż do Azyey mnieyszey/ ná niezliczone szkody źiem Chrześćiáńskich. — 1. Hist: Longob. Curopalates. *Themel kápłan Apostatá.* Curopalates.

Rok Páński 958. Janá XII. 3. Constántiná VIII. 47.

Otto krol wypráwił sie ná Słowaki/ y zwoiował ie/ y krolá ich zábił. Wspomina Kuropálátes/ iż żoná Rosá ábo Russá ná imię Elgá po śmierći mężá swego/ ktory woyny wiodł z Cesárzmi wschodnemi/ iáchálá do Cárogrodu/ y tám chrzest ś. wźiełá/ y vdárowána odiáchálá. — 1. *Słowacy zwoiowáni.* Sigeber: hoc anno. *Ruska krolowa Egla.* Curopalates.

Rok Páński 959. Janá XII. 4. Constántiná VIII. 48.

Arnulphus Comes Flándriey bogáty y meżny/ pieniądze miał/ ále zdrowia nie miał: kámień go męczył y kátował. Ośmnaśćie drugich tą niemocą zárážonych przed oczymá iego rzezano/ z ktorych tylo ieden vmárł: á iednák námowić go do rzezánia nie mogli/ widząc iż przedśię ieden vmárł. Vdał sie do P. Bogá/ y wiedząc o ś. Gerárdźie Opáćie Bromieńskim/ przyzwawszy go/ prośił áby mu zdrowie v P. Bogá vprośił. A on mu rádźił pieniądze rozdáwáć y ná vbogie rospráßáć. y vczynił to wnet/ y poszcząc z nim trzy dni/ gdy mu dał przenaświętszy Sákráment/ vzdrowionym cudownie zostáł/ y prędko kámień wyrzućił. Dawał ś. Gerárdowi wielkie pieniądze/ ále nic nie brał/ ná práwę klasztorow/ ktore obchodźił/ zá drogie bogáctwo sobie poczytáiąc. — 1. Apud Surium 3. Octobr. *Arnulphus iáko od kámienia sleczony.* *S. Gerardus.*

Rok Páński 960. Janá XII. 5. Constántiná VIII. 49.

Jan Papież vćiśniony od Berengáriuszá/ y od Adelbertá syná iego tyránnow Włoskich: wysłał posły swoie do Ottoná krolá/ prosząc go dla Bogá y ś. Piotrá y Páwłá/ áby od onych okrutnikow wyzwolił Włoską źiemię/ y dobrá kośćielne rozebráne przywroćił. Pomogli mu tey prośby wiele Biskupow Włoskich do tegoż Ottoná — 1. Luitprandus lib: 6. cap: 6. *Otto przyzywány do Włoch.*

vćiekáiąc ſię w wielkich krzywdách ſwoich od tych y od inych krolikow Włoſkich tyránnow/ y od złośliwey y wßeteczney niewiáſty Vwille/ żony Berengáriußá. Jednák Jan Papież prośił Ottoná/ áby pierwey nimby do Rzymu iáchał/ obiecał y poprzyśiągł przed poſły iego/ iż kośćiołá Rzymſkiego nie vkrzywdźi/ y dobrá od niego pobráne od onych tyránnow przywroći.
Obietnice iego. Co vczynił Otto krol. á Papież obiecał go ná Rzymſkie Ceſárſtwo koronowáć/ y to oddáć co pierwßym Ceſárzom Papieżowie nádáli/ zwłaßczá Eugenius y Leo.

2. *Romanus oyca otruł.* Curopalates. Conſtántinus Ceſarz wſchodny oſmy tego imienia/ od ſyná Romaná otruty ieſt. o czym y żoná ieg wiedźiáłá. Gdy miał lekárſtwo bráć/ włożono mu w nie on iad/ y nim wypił/ á kubek przed obrázy świętemi poſtáwił/ niewiedźieć iáko więtßa ſię cześć onego lekárſtwá rozlałá/ á iednák oſtátek wypił/ y nie ták znagłá vmárł/
Conſtantina 8. śmierć. áż 9. dniá Nowembrá. Żył lat 54. y mieśięcy dwá. krolował z oycem y mátką lat 13. z Romanem tyránnem lat 26. á ſam lat 15. Vpiiał ſię/ y nie był pilny w ſpráwách Rzeczypoſpolitey/ w karániu ſrogi/ w obieràniu dobrych vrzednikow niedbáły. Jednák iego wielkie cnoty te przygány pokrywáły.
Nauki wznowił. Náuki wolne y Philozophią wznowił/ ludźie vczone y pobożne przywodząc/ w ludźiách ſię cnotliwych kochał. ſtárał ſię/ áby rządy Rzeczypoſpolitey ſię nápráwowáły.
Rzemięſłá zalecone. Rzemięſłá y ręczne roboty zálecał/ y pomoc im dawał. Był nabożny ku P. Bogu y hoyny/ záwżdy do kośćiołá/ Ceſárzá godne dáry przynośił/ y zgołá ſię ręką P. Bogu nie vkazał.
3. *Małżeńſtwo z obcemi ięzykami.* Náyduie ſię iego náuká do ſyná Romana/ áby ſię w małżeńſtwie nie mießał z niewiernemi y Pogány/ y z obcego ięzyká ludźmi: przyczyny dáiąc/ y z práwá ſtárego Wielkiego Conſtántyná/ ktore o tym nápiſał/ y dla vwiárowánia niezgod pochodzących z obcego ięzyká y z rożnych obyczáiow. etc.
Romanus Ceſarz Carogrodzki. Náſtąpił ná ono Ceſárſtwo ſyn iego Romanus/ ktory ſyná ſwego Bázylego zá towárzyßá koronowáć Pátryárße Polieuktowi kazał.

Rok Páński 961. Iana XII. 6. Romana 1.

1. *Otto ſyna małego krolem czyni. Do Włoch ćiągnie.* Luitprandus lib: 6. cap: 6. Hiſtor: Longob: Beneu.

OTto krol do Włoch ſię wypráwuiąc/ málutkiego ſyná ſwego Ottoná z mátki Adeláidy/ krolem Germániey vczynił/ y do ſyná go ſwego z pierwßey żony Wilhelmá MoguncKiego Arcybiſkupá ná wychowánie poſłał.
Adelbertus od ſwoich odbieżány. Gotował ſię przećiw iemu Adelbertus ſyn Berengáriußá/ y miał woyſká do 60. tyśięcy/ z ktorym gdy do gór przeßćia do Włoch broniących przyßedł: powiedźieli mu przednieyßy pánowie: Jedź do oycá/ á powiedz mu/ ieśli tobie kroleſtwá nie ſpuśći: my pod iego pánowániem y żony iego okrućieńſtwem nie wytrwamy/ á obcym narodom Włoſkie kroleſtwo podamy. Jáchał y nic nie ſpráwił. Bo Vwillá oná niewiáſtá okrutna/ ná to nie zezwaláłá. y záraz ſię wßytko woyſko od Adelbertá rozbieżáło.
Otto Włoſkie kroleſtwo wziął. A Otto wiáchał do Włoch/ bez przeßkody żadney/ y záraz kroleſtwo Włoſkie bez krwie rozlania poſiadł. y w Pápiey dźień Národzenia Bożego święćił/ zá prowádzeniem Piotrá ś. y Pawłá. Jáko do Rzymu przyiáchał/ niżey ſię powie.

2. *Kreta przywrocona Chrześćianom.* Curopalates. Tego roku Kretá ábo Kándia od Sárácenow wybáwiona/ y do Ceſárſtwá wſchodnego przywrocona ieſt/ w ktorey przez lat 40. wiárę Chrześćiáńſką pſowáli/ á ſwoie Máhometáńſtwo ßczepili. Nicephor Phoká z brátem ſwoim Leonem/ ſproſniki one Sárácény z nicy do iednego wybili.
S. Nikon Ormiánin. y iáko ná nowe ßczepienie wiáry/ poſłał tám P. Bog wielkiego świętego Nikoná/ rodem Ormiánin á/ ktory ludźie one do zakonu Bożego iuż zápomniánego/ gorąco y mądrośćią Duchá ś. przyuczył.

Rok Páński 962. Iana XII. 7. Ottona 1. Romana 2.

Otto ſpokoynie do Rzymu wiáchał/ z wielka czcia y rádośćia przyiety był od Papieżá Janá y wßytkich Rzymian y pánow Włoſkich/ ktorym wßytko co ich właſnego było wracał/ y ziemie vſpokoił mieczá nie dobywáiac. Koronowány ieſt ná Ceſárſtwo Rzymſkie od tegoż Papieżá. y dał przywiley ś. Piotrowi/ y iego potomkom/ w ktorym wßytkie ziemie/ powiáty/ kśieſtwá/ miáſtá/ kráie/ zamki wraca/ wedle ſtárey dániny Pipiná y Károlá wielkiego. czego tám ieſt bárzo wiele/ máło nie trzy częśći ziemie Włoſkiey/ y Sycylia gdyby ſie wybáwiłá/ obiecuie. etc. kłádźie ſie ten przywiley. Wroćił ſie Otto do Pápiey/ á Berengárius w Vmbriey v ś. Leoná ná gorze ſie przykrey zámknał/ y żołnierzem opátrzył. Zoná iego Vwillá/ ná wyſpie iedney ktora zowia v ś. Juliá/ zámknełá ſie. á ſynowie Berengáriußá Adelbertus y Gwido tám y ſám ſie włoczyli. kazał Ceſarz dobywáć oney Vwille/ y po kilu Niedźiel poimána ieſt/ y wolno zás z łáſki Ceſárſkiey pußczona. ktora do meżá iáchawßy/ poddáwáć mu ſie zákázowáłá. Wracał Otto y inym kośćiołom/ co był Berengárius odiał. y przyznawał że ná to pánowie świeccy práwá nie máia/ co P. Bogu oddano ieſt. Berengárius kośćielne biorac/ ſwoie ſtráćił: á Otto kośćielne wracáiac/ wiele kroleſtw potomkom ſwoim zoſtáwił.

1. Otto do Rzymu wiachał.

Koronowány miáſta Papieżowi wraca.

Luitprandus.

2.

Vwillá poimána.

Wraca kośćiołom co pobrał Berengarius.

Rok Páński 963. Iana XII. 8. Ottoná 2. Románá 3.

Gdy Otto y tego roku w Pápiey przemießkiwał: Adelbertus ſyn Berengáriußá myślił o ſobie. y ná Korſyce ſie wyſpie zámknawßy: Papieżá Janá do pomocy ſwoiey poćiagał/ y pomáłu námowił/ iż Ceſárzá ktoremu był przyśiega ſtáteczność ſwoie przy nim obiecał/ odſtapił. czemu gdy Otto Ceſarz nie wierzył: poſły ſwoie do Rzymu poſłał: áby ſie o tym pilnie wypytáli. ktorzy wroćiwßy ſie/ nie tylo odſtapienie od Ceſárzá/ y do Adelbertá ſkłonienie pewne być oznaymili: ále wiele iego ſproſnośći y nieczyſtośći y grzechow/ ktorych ſie od Rzymian náſłucháli/ opowiedźieli. Ná co rzekł Ceſarz młody: náprawić ſie dobrym vpomnieniem może. Poſłał też Papież poſły ſwoie do Ottoná/ żáluiac ſie nań o niektore krzywdy; á zwłaßczá iż mu słowá o wroceniu imion kośćielnych nie dotrzymał. Ná co im Otto powiedźiał: Niech ie pierwey od nieprzyiaćioł odbierzem/ zwłaßczá od Berengáriußá/ toż ie wroćim. A tym czáſem Jan Papież Adelbertá ſyná Berengáriußowego do Rzymu przyiał. O czym gdy ſie Ceſarz dowiedźiał: záraz do Rzymu z woyſkiem ćiagnał. Bo go y ſámi Rzymiánie táiemnie wzywáli/ y zamek Angeli w moc ſwoie wźieli/ y zakładniki do niego poſłáli. A gdy ſie z woyſkiem pod Rzymem położył/ Papież y Adelbertus z Rzymu vćiekli. Wiáchał do Rzymu Ceſarz/ z wielka ochota od Rzymian przyiety: obiecáli mu wiernymi być y przyśiegli/ iż Papieżá obieráć y poświecáć nie beda/ iedno zá zezwoleniem y wybieraniem iego/ y ſyná iego. Zezwolili ná to y Kárdynali niektorzy. Ale bez dozwolenia Papieſkiego/ nic tákiego ſtánowić nie mogli. choć oná obietnicá nie ná wßytkie Ceſárze/ ále tylo ná Ottoná y ſyná iego Ottoná śćiagáłá ſie. A dniá trzećiego/ to ieſt czwartego dniá Decembrá/ zá prośba Biſkupow y ludu/ w kośćiele ś. Piotrá byłá wielka ſchadzká ábo Synod/ ná ktorym przy Ceſárzu záśiedli Arcybiſkupi y Biſkupi Włoſcy/ y z Sáxoniey/ y z Fráncyey/ y z Tuſcyey/ y z inych rożnych mieyſc/ miedzy ktorymi byli Kárdynali niektorzy. Tám powſtáli Kárdynali y Biſkupi/ wielkie y ćiężkie grzechy ná Janá Papieżá piſmem kłádac: iż Mßa ś. miał/ á ćiáłá y krwie Páńſkiey nie vżywał: Dyákoná w ſtáyni końſkiey świećił/ zá pieniadze świecenia dawał/ y ine ßkárade y wielkie grzechy nań wyliczáli. A tego nikt nie twierdźił/ iż wtracony ná Papieſtwo prawdźiwym Papieżem być nie mogł: Bo zátym by byłá Ceſárſka doſtoyność Ottonowi vpadáłá.

1. Additiones ad Luitprandum.

Papież Ceſárzá odſtepuie.

2. Iana młodego grzechy.

Otto do Rzymu. Papież y Adelbertus vćiekli.

3. Obietnicá sła Rzymian o wybieraniu Papieżá.

Synod Rzymſki ná Iana Papieżá 13.

4. *Jan Papież pozwány y ſadzony.*

Czemu gdy Ceſarz zupełney wiáry nie dawał / mowili: Jeſli to nie ieſt ták: niech Piotr ś. wrotá nam niebieſkie zámknie / niech przekleći ná lewey ſtronie będźiem. y poſtánowili áby liſt do Janá Papieżá piſány był / żeby przyiáchał / á o te ſię grzechy ſpráwił. y piſał do niego Ceſarz / tytuł mu Papieſki dáiąc / y poſyła mu one żáłobnice / y wyliczánie zbrodniow iego / á proſi áby przyiáchał á ſpráwił ſię. Lecz on przyiácháć niechćiał / y potym go náleść nigdźież z inym do niego piſániem nie możono. Ceſarz ſię ná Synodźie onym nań vſkarżáiąc: vſłyßał głos wßytkiego duchowieńſtwá / áby iny ná Papieſtwo wybrány y poſádzony był. y zgodnie wybráli y poświęćili Leoná / ktory przedtym żadnego święcenia nie miał / y świeckiego ſtanu był. Co ſię przećiw kanonom dźiało.

Złożony Jan. Leo ná iego mieyſce.

5. *Synod w Rzymie pobładził.*

Synod ten w Rzymie / iż wielce pobładźił / á nic práwnego y porządnego w ſobie nie miał / y owßem wßytko przećiw práwom vczynił / ßeroko wywodźi náß piſarz. Bo Papieżá o złe obyczáie ſądźić / y ſámi nań Synod ſkłádáć / y nie potępionego z ſtolice zrzucáć / nigdy nie mogli: á fałßywie bárzo rozumieli / áby złemi obyczáymi y grzechámi Papieſtwo y kápłáńſtwo vtrácáć kto miał. Acz był ten Jan wielki grzeßnik / y wymáwiáć ſię złośći iego nie godźi: ále wßytko porządkiem / y wedle ſtárych praw o ſądźie nawyżßych Biſkupow poſtąpić ſię miáło. y dla tego nikt báczny á rozumny / tego Leoná / ktorego ośmym zwáć chćieli / miedzy Papieże nie policzą.

Leo fałßywy Papież.
Curopalates.

6. *Romaná Ceſarzá śmierć.*
Baſilius in Conſt.
Nicephor Phoká ná Ceſárſtwie Cárogrodzkim.

Ná wſchodnych ſtronách Romanus Ceſarz vmárł / lat máiąc 24. iáko drudzy mowili / otruty: był roſkoſnik y ſproſnośćią zdrowie trácił. zoſtáwił dwu ſynow / Bázyliußá y Conſtántyná dźiećiny: ále woyſko záwołáło ná Ceſárſtwo Nicephorá Phokę / ktorego Polieuktus Pátryárchá koronował. Wźiął zá żonę Ceſárzową Theophanę wdowę po Romanie. o ktorą mu zádawano / iż iey kmotrem będąc zá żonę mieć iey nie mogł. Spierał ſię z nim y o to Pátryárchá / iż będąc wdowcem á małżeńſtwo powtarzáiąc / żadney pokuty / tákim z práwá kośćielnym náznáczoney / nie czynił. y o to go v ołtarzá gdy dáry kładł / záwſtydźił / y puśćić do ołtarzá niechćiał. Lecz ſię potym porownáli / á iednák przyiaćielem Pátryárße áż do śmierći nie był.

Kmotroſtwo do małżeńſtwá.
Do ołtarzá nie pußczony Ceſarz.

7. *Hippolitá Biſkupá proroctwo o Sáracenách.*
Turcy to proroctwo wſpomináią.

Ten Nicephor tego roku poſłał ná Sáráceny do Sycyliey woyſká ſwoie / wodzá im dáiąc Mánuelá Pátriciußá / ktory od Sárácenow porážony ieſt. Bo Sáráceni máią proroctwo od Hippolitá Biſkupá w Sycyliey / iż nie od Grekow / ále od Fránkow wygubieni być máią: ná Greki mężne ſobie ſerce czynili.

Rok P. 964. Janá XII. 9. Ottoná Ceſárzá 3. Nicephorá Phok: 2.

1. Luitprandus.
Rzymiánie ná Ceſárzá powſtáią.

Nießkáiąc w Rzymie Otto Ceſarz / niechcąc wielkośćią żołnierzow miáſtá głodźić / roſpuśćił woyſko / máło go co przy ſobie zoſtáwuiąc. O czym wiádomość máiąc Jan Papież / táiemnie Rzymian prośił / wiele im ſkárbow ś. Piotrá obiecuiąc: áby Ceſárzá / y onego nowego Papieżá Leoná zábili. Pokuśili ſię o to / iáwnie ſię nań wzburzywßy / ále ſrodze od Ottoná y żołnierzow iego pobići ſą. y miłośierdźia proßąc otrzymáli ie / y iednáiąc ſię z nim zárękczniki dáli. ktore Leo / áby im wrocone były wyprośił. Puśćił ſię z Rzymu Otto do Spoletu ßukáiąc Adelbertá / á Rzymiánie znowu od niewiaſt przyiaćiołek Janowych poburzeni / Leoná nowego Papieżá poimáć chćieli: ále przeſtrzeżony do Ceſárzá vćiekł: iego Biſkupom dwiemá pálce y noſy y ięzyki porzezáli. y muśiał ſię Otto do Rzymu trzećiego dniá Styczniá wroćić / y pokarawßy ſobie niewierne / y z nimi ſię poiednawßy / ſto zárękcznikow od nich wźiął. Lecz ſkoro odiáchał / Janá Papieżá do Rzymu przyięli / ktory Synod zebrawßy dźiewiątego dniá Lutego / Leoná złożył / y Synod on iego ná

Leo vćiekł z Rzymu.
Rzymiánie záś burzą ſię ná Ceſárzá.
Jan Papież Leoná ſkłáda.
Sigebertus.

ktorym

ktorym ná Papiestwo wybrány był/ potępił/ y te ktore Leo świecił/ od służby ołtarzá oddalił. złożył z vrzędu kápláńskiego y Sykoná Ostyeńskiego Biskupá ktory Leoná poświecał.

2. Luitprandus lib: 6. cap: 11. *Benedykt na Papiestwo. Otto do Rzymu. Benedikta składa.*

Lecz sam prędko dniá 14. Máiá srogą śmiercią vmárł. Po iego śmierci Rzymiánie dyákoná Rzymskiego Benediktá ná Papiestwo wybráli/ y wedle zwyczáiu poświęcili. Co vsłyszawszy Otto/ do Rzymu sie puścił. Zámknęli miásto y bronili się Rzymiánie/ ále puścić go rychło musieli. ktory zebráwszy Synod Leoná ná Papiestwo przywrócił/ á Benediktá pokutuiącego y zelżonego/ bo go ná Synodzie onym z szat Papieskich zwleczono/ złożył.

3. Dist: 63. cap: 23. *Práwo na Inwestitury świeckim pánom.* Crancius lib: 4. cap: 10. *Otto zgrzeszył. Powietrze złe na Ottona. Berengarius poimany y z żoną.*

Ná tym fałszywym Synodzie Leoná ósmego niektorzy twierdzą/ iż práwo ono od Leoná tego vczynione iest/ áby sam Cesarz y iego potomkowie Papieżá wybierał/ y Arcybiskupy y Biskupy/ á bez iego inwestytury áby sie poświecáć nie mogli. ktore práwo iż iest zmyślone y niebácznie od Grácyaná miedzy kanony włożone/ á iż mocy żadney nie ma/ by dobrze od Leoná/ ktory prawdziwym Papieżem nigdy nie był/ dáne było: szeroko nász pisarz wywodzi. Otto wyiáchawszy po ś. Janie Chrzćicielu z Rzymu/ wielkim powietrzem y śmiercią swoich pokarány był/ o to/ mowi Ditmarus: iż Benediktá Papieżá vkrzywdził. A gdy wolnym od oney plagi Bożey został/ puścił się ná Berengáriuszá/ y oblegszy go w Kástellu ś. Leoná/ rychło go y żonę iego Vwillę poimał/ y do Boiáriey posłał/ gdzie oboie żywotá dokonáli.

4. *Nicephorá zwycięstwo wielkie.* Curopalates hoc anno & aliis. *Kośći S. czćił Iana S. Chrzćiciela. Antyochia Saracenom odięta.*

Nicephor Cesarz wschodny Cypr wysep od Sáracenow wziął y Társum y Mopsuestyą/ y inych sto miast z ich ręku y pánowánia wybáwił/ y krzyże Chrześciáńskie zrzucone od nich/ stáwił/ y wielkim od P. Bogá szczęściem moc ich skruszył. y wroćiwszy sie do Cárogrodu z łupámi/ dziesięcinę Pánu Bogu oddawał. Wiele kości świętych miedzy Sáraceny nálezionych/ y ś. Janá Chrzćicielá do Cárogrodu wniosł. Antyochią też w Syriey/ ktorą ták dawno Sáráceni trzymáli/ woiewodowie iego oswobodzili y wzięli/ y ták wielkiemi zwyćięstwy początki pánowánia swego z dáru Bożego okrásił. Poki P. Bogá czćił/ poty go też P. Bog nie opuszczał: ále gdy sie ná okrućieństwo y świętokradztwo vdał/ opuszczony iest/ y zły koniec miał. Zołnierzom swoim wszytkiego swowoleństwá dopuścił/ y o żadne ich zbrodnie nie karał. Podátkámi ciężkiemi ludzie vćisnął/ z kościołow skárby brał/ mowiąc: Biskupi vbogich pieniądze trawią: á żołnierze vbodzy zostáią. Práwo postáwił/ áby żaden Biskup bez iego roskazánia y zezwolenia poświecony nie był. y po ich śmierći wszytko sobie bráć kazał. Pobory ná Biskupách wielkie wyciągał. Vstáwił też to/ námowiwszy niektore Biskupy/ áby żołnierzá ná woynie zábitego/ tym sámym iż ná woynie zábit/ zá świętego y zá męczenniká miano. W Cárogrodzie kosztownie budowáne pálace obalał/ á stáynie ná konie y ná rzemieślniki y roboty ich budował. Miał iákieś proroctwo/ iż w pálacách vmrzeć miał/ y iákiś nań nieznáiomy ná morzu záwołał: O Cesárzu/ mury podnosisz/ byś ie y do niebá podniosł/ gdy wewnątrz złe/ miásto wziąć sie łácno może. Dla tych swoich obyczáiow Nicephorus bárzo v swoich był omierzły.

5. *Nabożnym pánom szczęści Pan Bog. Odmienił się Nicephor.* Curopalates. Cedrenus. Zonaras. Glicas. *Grzechy Nicephora. Zołnierzom swowoleństwá dopuszczał.*

Rok Páński 965. Benediktá V. 1. Ottoná 4. Niceph: Phoki 3.

1. *Benedikt Papież ná wygnániu vmarł.* Adam Canon: li: 2. cap: 6. Ditmarus Epist: Mersepurgii lib: 2.

OTto z Pápiey y ze Włoch do Sáxoniey sie wrócił/ máiąc z sobą Benediktá Papieżá/ ktorego iáko do więzienia poruczył Aduldágowi Hámburskiemu Arcybiskupowi/ od ktorego był wielce vczczony/ bo był święty/ vczony/ y żyiąc świętobliwie/ drugie do tego wiodł. gdy iuż miał być ná Papiestwo przywrocony/ tám wieku tego dokonał/ czwartego dniá Lipcá. O tym nápisał Ditmarus te słowá: Otto niesłusznie obżáłowánego Benediktá/ ktorego nikt sądzić nie

mogł/ iedno sam P. Bog/ złożyć kazał/ y ná wygnánie go/ czego Bog day był nie czynił/ do Hámburgu posłał. y ná wygnániu vmárł/ á ciáło iego do Rzymu przeniesione iest. On też Leo fałszywy Papież vmárł roku tegoż. Po iego śmierci Rzymiánie posły do Cesárzá wypráwili/ pytáiac kogoby chćiał zá Papieżá mieć: Z nimi Cesarz swe posły do Rzymu wypráwił Ottegerá Spireńskiego/ y Liuzá Kremuneńskiego Biskupy. y wybrány był zá Papieżá Nárnieński Biskup Jan zwány trzynasty/ ktory sie prędko Rzymiánom vprzykrzył/ y Rotfredus stárostá Rzymski poimánego do Kámpániey zásłał. gdźie go do Kápuey Pándulphus książe z wielka czćia przyiał/ y vszánował/ y od nieprzyiaćioł obronił/ poki ná onym wygnániu był. y dla tego potym Papież ono miásto Arcybiskupia dostoynośćia nádał/ y brátá tego Pándulphá Arcybiskupem támże vczynił.

Regino. — *Ian 13. Papież.* — Leo Ostien: Chro: Cass: lib: 2. cap: 9. — Leo Ostiensis.

2\. *Polacy do wiáry Chrześćiáńskiey przystáia.* — Tertul: contra Iudæos. — *W Sármáciey dawno wiárá S. byłá.* — Cromerus. — *Dabrowká ćieska.* — *Egidius Biskup Tuskuláński.* — Orichouius.

Sármácyey obywátele/ rodzáiu Słowieńskiego/ świeżo názwáni Polakámi/ Ewángelia y wiára ś. tego roku od Páná Bogá oświeceni są. Byłá zdawná w Sármácyey wiárá CHRISTVSOWA/ iáko świádczy Tertullianus/ szczepiona/ ále woynámi zátłumiona/ odrodzona iest y w Sármácyey wznowiona. kto był ich Apostołem/ nie bárzo iásno wiedźieć sie może. To pewna co mowia Polskich dźieiow pisárze/ zwłaszczá Cromerus: iż zá powodem niewiásty nabożney Dambrowki zwáney corki książećiá Czeskiego/ zakon Boży w dom on wprowádzony iest. Bo biorac ia zá żone Miecysław książe Lechow/ CHRISTVSA zá Bogá mieć obiecał. Co wykonał/ y do Papieżá Janá trzynaste° posły swoie prosząc o mistrze y náuczyćiele wiáry ś. wypráwił. Czym wielce vweselony Jan Papież/ wysłał do Polski Egidiuszá Biskupá Tuskuláńskiego. O czym czytay v Cromerá. Ták krolestwo Polskie do tad ćiemne y niemiánowáne/ wiára Chrześćiáńska po wszytkim świećie sławne być poczęło. y wypłynełá nowa rzéká/ ktora te násze kośćielne roczne dźieie nápełniáć będźie. O inszym ná ten czás poselstwie do Wándalow/ nápisał Stánisław Orzechowski/ od tegoż Janá 13. ná szczepienie wiáry ś. wysłánym. Co sie po rożnych osobách ná tym poselstwie poznáć może/ iż insze było. A iż Wándali pod Słowakámi sie zámykáia: wiedz/ iż Słowacy ná wiele sie szerokich bárzo kráiow rozszerzyli/ miedzy ktorymi iest Wándália. Wszyscy są do CRHISTVSA obroceni/ iáko sie niżey powiádáć będźie.

Rok P. 966. Janá XIII. 1. Ottoná 5. Nicephorá Phoki 4.

1\. *Ian Papież przywrocony.* — In auctario Anastasii. — *Rzymiánie pokaráni.* — *Berengáriuszá śmierć.* — *Vwillá.*

Tto Cesarz do Rzymu sie wypráwował. o czym Rzymiánie vsłyszawszy/ Janá Papieżá ze czćia przywroćili/ y przeprasżáiac go ná stolicy iego spokoynie go zostáwili. Jednák im Otto nie przepuśćił. Stárostę onego Rotfredá vmárłego/ ktory Papieżá wygnał/ z grobu wyiać y rozerwáć ná częśći kazał/ wiele stárszych wygnániem/ y niektore szubienica pokarał. Stárostę żywego ktory był ná mieysce Rotfredá nástapił/ ná ośle nágiego wodzono y biczowano/ y do więźienia dano. Ták poniżeni są oni zdraycę Papiescy. Berengárius wygnániec vmárł y po Krolewsku pogrzebiony iest w Bamberge/ żoná iego Vwillá mniszka zasłone ná sie wźięłá/ á syn Berengáriuszá Adelbertus we Włoszech sie tułáiac/ iesżcze sie krolem Włoskim czynił.

Rok Páński 967. Janá XIII. 2. Ottoná 6. Nicepho: Phoki 5.

1\. *Ráwenná oddána Papieżowi.* — Regino. — *Otto syn Ottoná koronowány.*

Tto w Rzymie będac/ y tám świeto Národzenia Bożeg odświećiwszy do Ráwenny z Papieżem iáchał/ y ono mu miásto ze wszytkim kśięstwem oddał/ y wesoło sie Papież do Rzymu wroćił. Tegoż roku syná swego Cesarz tákże Ottoná zwánego Papieżowi/ áby go ná Rzymskie Cesárstwo koronował/ oddał/ y ták koronowány iest.

W Hisspániey

W Hißpániey domowe woyny / zás osłábione Aráby y Sáráceny podniosły. Rámirus krol Legioński máiąc ná się Ordoniußá Malus názwánego / do Arábow się o pomoc vćiekł. y od królá Abráhámá vprosił ćiáło ś. Pelágiußá onego młodźieniáßká męczenniká w Kordubie. Zostáwił po śmierći swey pięcletnego synaczká Rámirá trzećiego w opiece mátki iego Teresyey. 2.

Pelágius młodźieniec przenieśiony.

Rok P. 968. Janá XIII. 3. Ottoná 7. Nicephorá Phoki 6.

Otto do Kámpániey iáchał / y tám w Kápuey posłow Nicephorá Cesárzá wschodnego słuchał. Benewentáńskiego y Kápuáńskiego y Sálernitáńskiego Comesá od Grekow odráził / y pod swoię obronę ie przyiał. Czym się bárzo Nicephorus obráźił / ktory w Cárogrodźie wielką sobie nienawiść v ludźi skępstwem swoim y łákomstwem ziednał. Bo w głodźie wielkim zboże swoie przedawał / á ludźiom zubożáłym nie dawał. Nie ták czynił przodek iego Bázylius Mácedo: gdy w święto wychodząc / iedne vyźrzał w dobrych odświętnych sukniách á drugie w wytártych / spytał czemu ći odświętnych sukien nie máią? powiedźieli mu: ábo niewieß Cesárzu / iáko chleb drogi? á on zápłákał / y wroćiwßy się do pálacu / vrzędniki pofukał / iż mu o głodźie y drogim zbożu nie dáli znáć. y kazał záraz swoie gumná otworzyć y rozdáwáć / y bárzo tanie przedáwáć. Tego ten łákomiec nie vczynił. 1.

Leo Ostien: hist: Caff: lib: 3. cap: 62.
Otto Greki z Kámpániey wygania.
Curopalates.
Nicephor Cesarz skapy.
Bázylius ná vbogie w głodźie łaskaw.

Nortmani zebrawßy się ná sto okrętow do Hißpániey záiácháli y Gálecyą pustoßyli / y Kompostellę wźięli / y Biskupá Sysenándá / ktory miástá bronił iáko mogł / zábili. Potym ie Gundisálwius wodz Kástelle / zá Chrystusową y ś. Jákubá pomocą / poráźił / y wßytkie im korzyśći odiął / y wodzá Nortmanow Gunderidá zábił. Wodne naczynia ich popalił / ledwie się ich co do domu wróćiło. 2.

Nortmani Kompostellę wźięli.
Ambros: Mor: li: 16. cap: 32.
Pogubieni.

Wypráwił Otto Cesarz posłá swego Luitprándá Biskupá Kremony do Nicephorá Phoki Cesárzá / prágnąc áby synowi iego Ottonowi dána byłá zá małżonkę / páśierbicá iego Romaná Cesárzá corká. W teyże spráwie Papież też wypráwił posły swoie do Cárogrodu / áby się oná dwu Cesárzow przyiaźń spoiłá / ná dobre wßytkiego kośćiołá Bożego. Lecz on Luitprándus iáko tám był vczczony / ábo ráczey vtrapiony y męczony / sam o sobie wypisał. Nálazł tego wieku list ten iego Chrystophorus Brouerus Societatis IESV w Trewereńskiey Bibliotece / ktory się ßeroko kłádźie. Był Nicephor wielkim iuż nieprzyiaćielem Ottonowi y Łáćinnikom wßytkim: o to iż się Cesárzem pisał / iż Benewentum y Kápuą do śiebie obroćił. Tákże się też ná Papieże gniewał / iż ná Cesárstwo Ottony koronowáli. Pátryárchowie też Cárogrodzcy zá onym przywileiem / mocą od tyránnow Rzymskich wyćiśnionym od Janá Papieżá dánym / áby do Rzymu po Pálliuß nie słáli / á sámi go sobie y swoim Biskupom dawáli / iuż od posłußeństwá nawyżßych Biskupow potomkow Piotrá ś. dáley tym więcey się oddaláli. 3.

Otto z Grekámi spowinowácenia ßuka.
Luitprándus poseł.
Nicephor nieprzyiaćiel Łáćinnikow.
Cárogrodzcy Pátryarchowie słáć do Papieżá po Palliuß przestali.

Jan Papież gdy wielki bárzo dzwon v kośćiołá Láteráńskiego w Rzymie podnieść miano / pierwey on dzwon przeżegnał / y imię mu dał. y ten się potym zwyczay do kośćiołá wniosł / iż dzwony Biskupi żegnáią / y imię námniey ktorego świętego kłádą / dla więtßego nabożeństwá / gdy głos słyßąc / ná świętego wspomnią / iákoby ich on do kośćiołá wzywał. 4.

Dzwony żegnáią.
Rituale Roman.

Rok P. 969. Janá XIII. 4. Ottoná 8. Nicephorá Phoki 7.

Nicephor Cesarz wschodny zážył Greckiey zdrádliwey ßtuki nád Ottonem Cesárzem zachodnym. wysłał do niego posły z tym / áby po onę pánnę o ktorą przez posły roku przeßłego synowi swemu do małżeństwá prośił / posły swoie wypráwił: to myśląc / gdy się Otto około 1.

Zdrada Nicephorá Cesarza.

Witichindus. wesela zábáwi/ dá czás do náiáchánia ná lud swoy żołnierski/ woysku iego.
Po pannę posłani pobići od Grekow. Vwierzył Cesarz/ y po pánnę przednie osoby z dworu swego/ y lud mocny y ozdobny ná mieysce námowione w Kálábriey posłał. Gdźie gdy przyiácháli/ á nic sie złego nie spodźiewáli: Grekowie ná nie mocno vderzyli/ y oboz ich rozbiwszy/ wiele ich pobili/ y poimáne do Cárogrodu posłáli. O co bárzo sie poruszył Otto Cesarz/ y wysłał Guntáriuszá y Sygifrydá męże woienne
Grekom oddáno zdrady. y woysko mocne z nimi do Kálábriey. gdźie Grekowie powodzeniem pierwszym záiuszeni/ bitwę im dáli/ y srodze w niey pobići są/ zwyćięzcy hetmáni
2. Grekom poimánym nosy vrzynáiąc/ do Cárogrodu ie posłáli. Tám gdy ie
Nicephor Phokas Cesarz zabity od swoich. lud ták oszpecone vyzrzał/ á o przegráney bitwie złą nowinę wźiął: wzburzyli sie ná Nicephorá/ y z żoną sie ieg włásną zmowiwszy/ náprawili żołnierzá ktory go w pálacu iedennastego dniá Grudniá zábił/ zwano go Jan
Zemiska ná Cesarstwo. Zemiská: ktory skoro ná páństwo wstąpił/ z wielkim woyskiem y vpominki
Sigebertus. pánnę onę zwáną Theophánę do Ottoná wysłał/ y dał ią zá małżonkę synowi swemu Ottonowi/ á Papież ią koronował. y ták sie wszytká Włoska y
Pánna wysłana do Ottona. Niemiecka źiemiá vweseliłá. Táki koniec miał on łupieżcá kośćiołá Nicephorus. ktory gdy sie Páná Bogá bał/ á cnotę miłował; w krotkim czáśie wielkie bárzo y gęste zwyćięstwá nád Sáracenámi miał. á gdy sie świetokradztwem y táką zdrádą nád Chrześćiány zmázał/ ták sprośnie zginął. Jest
Curopalates. wiele tákich przykłádow ná łupieżce dobr kośćielnych. Sáráceni potym iáko od Nicephorá ták często porázeni byli/ dwu Pátryárchow/ ná nie sie do
Patryarchowie dwa zabići. mniemawáiąc iż zá ich rádą one sie porażki ich sstawáły/ vmorzyli. Janá Jerozolimskiego żywo/ y kośćioł prześliczny grobu Páńskiego spalili: á Chrysztophorá Antyocheńskiego tákże zámordowáli.
3. Jan Zemisces ná páństwo wstąpiwszy/ chćiał áby go Pátryárchá Polie
Curopalates. uktus koronował. Ale mu on odmowił powiádáiąc: świeża krew powinnego
Cesarza niechce koronowáć Patryarcha bez pokuty. w ręku twoich/ y do kośćiołá wniść nie godźien. A on sie spráwował mowiąc: iż Theophánа krolowa swoim sługom zábić go kazáłá/ á on go ręką swoią nie zábiiał. y kazał Pátryárchá Cesárzowę Theophánę z pálacu
Theophana wygnana. wyrzućić/ y ná wygnánie posłáć. á Janá gdy pokutę przyiął y wszytkę swoię máietność ktorą miał przed Cesárstwem/ vbogim dáć obiecał/ w dźień Národzenia Bożego koronował.
Sigebertus. W Rzymie ieden Comes Ottoná Cesárzá od szátáná dręczony łáncuchem Piotrá ś. zleczony iest. O czym iest w Brewiarzu.

Rok P. 970. Janá XIII. 5. Ottoná 9. Janá Zemiská 1.

1. POlieuktus Cárogrodzki Pátryárchá dokonał. Do Antyochiey Jan Cesarz dał Biskupá Theodorá mnichá. Pisze iż ten Jan Zemiská/
Ruś porażona od Zemiska. gdy Sáráceni Antyochią oblegli/ woysko wszytko ich poráźił. Roxolany też ábo Ruś/ ktorzy z inymi sie narody dźikimi zmowiwszy/ po trzy
Cedrenus. kroć sto tyśiecy y ośm tyśiecy woyská mieli/ rozgromił. O dźieiách ś. Dun
3. Junij. stáná czytay w iego żywoćie.

Rok Páński 971. Janá XIII. 6. Ottoná 10. Janá Zemiská 2.

1. OTto Cesarz zmocniwszy przymierze z Janem Zemiską wschodnym Cesárzem/ y wyzwoliwszy z więźienia Pándulphá Benewentáńskie książę/ do ktorego od Nicephorá wźięty był/ puśćił sie do Ráwenny/ gdźie go ś. Vdálrikus Biskup Augszpurski/ z Rzymu sie z drogi nabożney wracáiąc/ á iuż lat osmdźieśiąt
Pokora Ottona Cesarza ku duchownym. máiąc/ náwiedźił. Był mu ták rad nabożny on Cesarz/ iż gdy mu o nim powiedźiano/ o iednym trzewiku z drugą nogą bosą przećiw iemu wyszedł. Tám ś. Vdálrikus Biskupstwo Augszpurskie v Ottoná vprośił śiestrzeńcowi swemu

wi swemu Alberonowi. w czym iáko sie też vsterknał choć święty / pátrz w iego żywocie.

S Vdalrikus. 7. Iulij.

Tego roku Otto Cesarz zbudował Mágdeburg miásto / y dla Słowakow ktore do wiáry Chrześciáńskiey przywiodł / Arcybiskupá tám postáwił Adálbertá / ktory wiele Słowakow P. Bogu pozyskał. Pod tym Arcybiskupstwem iest wszytká Słowácka ziemiá áż do rzéki Penem. Biskupstw nia pieć.] Nopisuiac Slawonią ten Adam / mowi: Slawonia szeroka iest bárzo Germániey kráiná / w ktorey przebywáią Winuli ábo Wándali. Dziesieć kroć wietsza nizli Sáxonia / á zwłasczá z Czechámi y z tymi Polaki ktorzy są zá Odrą / ktorzy iednegoż są iezyká y vbioru. Tá kráiná okwita iest w ludzie / w zbroie y w vrodzáie ziemie / gorámi sie y rzékámi zámyka. Szerokość tey Słowáckiey ziemie od południá ná pułnocy / to iest od Alby rzéki áż do morzá Tátárskiego. Wiele narodow ma. etc. Nie ten to iest Adálbertus / Mágdeburski Biskup / ktory y Práski / ále inszy.

2. Adam Can: Brem: lib: 2. cap: 7. 8. Słowakom Arcybiskupá dáią. Slawonia opisána. Wándali Słowacy.

Rossy ábo Rusnacy zmowiwszy sie z Bulgármi / y do siebie Scyty y Turki przyłaczywszy / zebráli woysko po trzy kroć sto tysiecy y trzydzieści tysiecy / náiácháli Cárogrodzkie páństwo. Jan Cesarz P. Bogu sie odlecáiac / á zá Pátrony biorac ś. Jerzego y ś. Theodorá / wiele bitew z nimi stoczał / y nákoniec wszytkie pokonał. Miásto przednieysze Bulgárow Páráslábe / stolice onego krolestwá wział / ktore Jánopolim potym názwał. Borisá krolá Bulgárow z żoną y z dziećmi poimał w dzień ś. Jerzego. z Scytámi zás ábo Tátárámi długą woyne miał / ná ktorey widziano ś. Theodorá. Vczynili Cárogrodzánie Janowi tryumph / ná woz go wysoki sadzáiac / y przed nim Borisá krolá Bulgárow w koronie złotey y w drogich szátách prowádząc / ktore potym z niego zdiąwszy / y korone z iego głowy / P. Bogu ofiárował / á Borisá miedzy swe vrzedniki policzył / y w pálacu chował.

3. Vczeń był iego S. Woyćiech, y od niego imie miał Adalbertus. Ruś ná Cesárstwo Cárogrodzkie. Curopalates & alij. Boris krol Bulgárow poimany. Tryumph Zemiska.

Rok Páński 972. Doná 1. Ottoná 11. Iand Zemiská 3.

IAn Papież trzynasty do oycow poszedł. Siedział lat 7. bez miesiacá. Nástapił Donus ábo Domnus / ábo Dommio Rzymiánin. Siedział trzy miesiace. vmárł 19. dniá Grudniá.

I. Smierć Iand 13. Donus Papież.

Rok Páński 973. Benediktá VI. 1. Ottoná 12. Iand Zemiská 4.

OTto Cesarz roku tego duchá P. Bogu oddał śiodmego dniá Máiá / á przed nim máło co vprzedził śmiercią syn iego Wilhelm Arcybiskup Moguncki / ktory krolestwo Fránkow od oycá spráwował / y mátká Cesárska Máthildis nabożna y pełná vczynkow dobrych niewiástá / tákże z świátá zeszłá. vmárł piekną śmiercią Otto ná mieyscu názwánym Milew / tego dniá był ná iutrzniey / słuchał Mszey y Nieszporu / y czuiac sie słábym / ciáło y krew Páńską wziąwszy dokonał. Po Károlu wielkim lepszego Cesárzá nie było / w nabożeństwie ku Pánu Bogu / w szcześciu woiennym / y w spráwiedliwośći / y dobrym wielkich krolestw rządzeniu. Po Ottonie syn iego ná páństwá y krolestwá nástapił Otto wtory / od Wilhelmá brátá Arcybiskupá wychowány.

I. Smierć Ottoná Cesárzá 1. syná y mátki iego. Witichindus. Otto wtory.

Rok P. 974. Benediktá VI. 2. Ottoná II. 2. Iand Zemiská 6.

BEnediktus szosty tego roku dokonał. Siedział rok y trzy miesiace. poimány y vdawiony od Bonifáciuszá Rzymiánina Fránká syná Ferráci / ktory sie ná stolice ś. mocą wdárł y trzymał ią rok y miesiac: ále miedzy Papieże poczytány on meżoboycá nie iest. Romuáldus ociec wiela pustelnikow zakonnych tego wieku kwitnał / y świát vczniámi swymi nápełnił. Pátrz w iego żywocie.

I. Benedikt 6. Papież. Leo Ostien: lib: 2. cap: 4. Bonifácius meżoboycá. 21. Iunij.

Rok P. 975. Benediktá VII. 1. Ottoná II. 2. Ianá Zemiská 6.

1. *Benedikt 7. Papież.* Ambroſ: Mor. *Bonifacius vćiekł do Carogrodu.*

BEnediktus Rzymiánin z potomſtwá Alberikow ná Papieſtwo podnieśion. á on mężoboycá y rozboynik Bonifácius / złupiwßy Wátykáńſki Piotrá ś. kośćioł / do Cárogrodu vćiekł. Był Sutrineńſkim Biſkupem ten Benediktus.

2. *Męczennicy w Kordubie.* *Máiętność męczenniká ná kośćioł.*

W Hißpániey gdy Sáráceni wźięli miáſto Septymanę / y w niey Chrześćiány wybili: oſtátek ich do Korduby do więźienia dáli. ktore námawiáiąc do Máhometá / pułtrzećiá látá w więźieniu onym trapili. krol Tráſymundus iuż był ná ich okup pieniądze wyſłał: ále Sáráceni iuż ie byli iáko męczenniki Chryſtuſowe pozábiiáli. Był miedzy nimi ieden w imionná bogáty zwány Sárácenus / á ná chrzćie Dominicus. Jego máiętność pozoſtáłą / krol Tráſymundus kośćiołowi przywiley nápiſawßy oddał mowiąc: Nie godźi śię y nie ieſt pożyteczno: áby tego ktory w niebie ieſt / imioná / świeccy y láikowie pośiadáli.

3. *Zemiſka Ceſarz otruty.* Curopalates. *Bázylius y Conſtántinus Ceſárze młodźi.*

Zemiſces Ceſarz wſchodny / w Syriey woyſko máiąc / y iuż do Dámáßku przyſtępuiąc / z wielką ßkodą Rzeczypoſpolitey otruty w Cárogrodźie dokonał. Náſtąpili ná páńſtwo oni dwá bráćia Ceſárzá Romaná synowie / Bázylius máiąc lat 20. y Conſtántinus máiąc lat 17. mátká też ich Theopháná z wygnánia przywrocona ieſt.

4. *Cudo z krucifixu.*

W Angliey ná mnichy znowu śię wzburzyli kápłáni świeccy / chcąc ie z Kápituł wyrzućić / á ſwoie pierwße mieyſcá otrzymáć. Ná co Dunſtanus vczynił Synod. iáko oni kápłáni od obrázu Páná náßego oſądzeni są. Pátrz w żywoćie ś. Dunſtaná.

Rok P. 976. Benediktá VII. 2. Ottoná II. 3. Bázyl: y Conſt: 1.

1. *Kálábria pod Greki. Nilus mnich S.* In vita Nili ex Cripta Ferata.

W Cárogrodźie oni młodźi dwá Ceſárze bráćia / vćiśnieni są / y zoſtáli w mocy Bázyliußá ſtároſty tego / ktory Janá Ceſárzá otruł. Przećiw ktoremu podnośił śię też Bárdás Sklerus chcąc być Ceſárzem / z iákiegoś obiáwienia od iednego mnichá. W ten czás w Kálábriey Ceſárze Greccy pánowáli / gdźie mießkał Nilus mnich ſławny żywotem y náuką / ná wſchodnych y záchodnych kośćiołách. Ten ſtároſtę Kálábriey Eupráxiußá / z wielkich grzechow do pokuty przywiodł / iż w niemocy długiey y bliſko końcá będąc / mnichem być prágnął / y odźienie mniſkie z ręku ś. Nilá ná śię wźiąwßy / ßczęśliwie ſkonał.

Rok P. 977. Benediktá VII. 3. Ottoná II. 4. Bázyl: y Conſt: 2.

1. *Dámáßku Biſkup w Rzymie.*

SErgius Biſkup Dámáßku od Sárácenow wypędzony / w Rzymie od Benediktá Papieżá przy kośćiele ś. Bonifáciußá ábo Alexiußá oſádzony / mniſki święty żywot wiodł z towárzyßmi ktorych tám názbierał. y cztery látá tám przeżywßy świátá tego dokonał.

2. *Romualdus.* 21. Iunij.

Romuáldus klaßtor Kláſſeńſki opuśćiwßy / ná puſtynią śię puśćił. co tám zá miſtrzá y towárzyße miał / pátrz w iego żywoćie.

Rok P. 978. Benediktá VII. 4. Ottoná II. 5. Bázyl: y Conſt: 3.

1. *Edwárdus krol zábity.*

W Angliey krol Edwárdus od mácochy ſwoiey Elfdrity zdrádliwie zábity ieſt: dla tego / áby ſyn iey Ethelredus krolem był. Anglikowie go zá świętego y cudy od P. Bogá wſławionego máią.

Rok P. 979. Benediktá VII. 5. Ottoná II. 6. Bázyl: y Conſt: 4.

1.

GDy Anglikowie Ethelredá páchołę w dźieśiąći lat ná kroleſtwo podnieśli: ś. Dunſtanus Duchem ś. ták ná ieg koronácyey prorokował do niego mowiąc: Jżeś wſtąpił ná kroleſtwo po śmierći brátá

twego

twego zábitego od mátki twoiey: nie vstánie miecz w domu twoim / y ná ćie powstánie po wßytkie dni żywotá twego / y zábiiáć będźie naśienie twoie / áż krolestwo twoie przeniesione będźie do obcego królá / ktorego iezyká lud ten / nád ktorym kroluieß / rozumieć nie będźie. etc. Po tym proroctwie widźiáne były obłoki nád Angliq / y krwáwe y ogniste.

Przeklęctwo na dom krolewski.
Matth: Westmonasteriensis.

Rok P. 980. Benediktá VII. 6. Ottoná II. 7. Bázyl: y Konstánt: 5.

Woyćiech Biskup Práski / iáko wychowány y ná Biskupstwo wybrány iest / y ná nim trzy látá przemießkał. Pátrz w żywoćie. Nilus on ktoregośmy wspomnieli / wiedząc duchem prorockim / iż Grekowie przećiw Láćinnikom do Kálábriey przywieść Sáráceny mieli / y źiemiá oná w ręce Sáráceńskie dostáć się miáłá: niechcąc do Grekow / ktorzy iuż wiele o nim rozumieli / á ludzkiey się czći strzegąc / wolał iáko nieznáiomy / miedzy Láćinniki zostáć. y gdy do Kápuey przyßedł / był tám wielce vczczon od kśiążęćiá Pándolphá / ktory by byłá śmierć nie vprzedźiłá / ná Biskupstwo miástá onego podwyżßyć go myślił. Z Kápuey puśćił się do Kássynu / y wyßli przećiw iemu áż ná doł pod górę wßyscy zakonni ś. Benediktá w vbiorách kośćielnych z świecámi y kádźilnicámi / ták iákoby Antoniego z Alexándriey witáli / ábo ś. Benediktá zmartwychwstáłego widźieli. y nie mylili się ná tym / bo cudá czynił / y káżdy z niego wedle potrzeby swey pożytek y poćiechę miał. Sam się też Nilus vweselił / ná wielki porządek onego klaßtoru y nabożeństwo bráćiey pátrząc. Opát Kássynu Aligernus dał mu klaßtor názwány Vallis lucis, áby w nim z swoią bráćią przemießkiwał. Prośili y Opát y bráćia / áby po Grecku w ich wielkim klaßtorze służbę Páńską odpráwił / pod on zwłaßczá czás / gdy rozerwánie miedzy Greki y Láćinniki záczęte było: áby zgodę y iedność potwierdźił. Co on vczynił / y w Kássynie wigilie y śpiewánia odpráwował / y pieniem swoim / cudá ś. Benediktá / ktore są w żywoćie iego / wysławiał. O wielu go náukách bráćia pytáli; á on im odpráwę dawał. miedzy inemi pytáli go o post w Sobotę / o ktory rożność byłá miedzy Greki y Láćinniki. On odpowiedźiał / nie ták iáko zwykli vporni / ále iáko vprzeymy y prawdę miłuiący sługá Boży: Nie ma być / práwi / przygáná áni Grekom áni Láćinnikom / iż káżdy wedle zwyczáiu y podánia stárßych swoich pośći ábo nie pośći. Jedzenie nas Bogu nie záleca. By chćieli Sáráceni w CHRISTVSA wierzyć / á w Niedźielę pośćić: dopuśćilibyśmy im tego. Grekowie nie poßczą w Sobotę Mánicheyczyki potępiáiąc: Láćinnicy poßczą do Niedźiele się przyprawuiąc. Oboi dobrze y bez przygány czynią / byle tylo miłość spolna byłá y pokoy.

1.
Woyćiech Biskup Praski.
Ex lib: Monasterij S. Ceciliæ Romæ.
Leo Ostien: lib: 2. cap: 17.
Nilus prorokuie y miedzy Láćinniki zostáie.
Discipulus Nili de eius gestis.
Do Kassynu przyßedł Nilus.
2.
Vallis lucis
klaßtor S. Nila.
Nilus Mßą ma po Grecku w wielkim kośćiele.
3.
Post w Sobotę.
Posty wedle zwyczáiu.

W Dániey gdy wiárá ś. zá nabożeństwem pierwßego z Chrześćian królá Háráldá zákwitnęłá: od ßátáná znowu wielką przeßkodę odniosłá. Suenotto syn Háráldá prágnąc krolestwá / odpadł od wiáry Chrześćiáńskiey / y wzburzył się ná stárego oycá swego / z tymi pány ktore był do Chrześćiáństwá przyćisnął. y smutny oćiec bronić się woyskiem muśiał / y bitwy przegrał / y sam zrániony do Słowakow vćiekł. gdźie wdźięcznie choć od Pogan przyięty. z oney rány vmárł / iáko CHRISTVSOW męczennik / ktory iuż był po wßystkiey Dániey wiárę ś. rozmnożył / y kośćioły pobudowáł. pogrzebiony iest w kośćiele Troycey ś. támże w Dániey / ktory napierwey sam był postáwił / w mieśćie Roschild. krolował lat 50. duchá P. Bogu oddał w dźień wßystkich świętych. Wzniećił wielkie ná Chrześćiány prześládowánie on oycowski mężoboycá. Karał go y vpominał P. Bog / bo z Słowakámi dwákroć bitwy przegrał / y dwákroć poimány od nich był. A potym Heryk krol Sweonow z wielkim ludem ná wodźie náiáchał nań / y porá-

4.
W Dániey wiárá S. vćiśniona.
Adam lib: 2. ca: 18.
Syn z oycem woynę wiedźie.
Haraldus krol męczennik.
5.
Suenotto prześládownik dwákroć poimány.

Heryk krol Szwedow. Wygnány z krolestwá.

źił go y moc wszytkę iego skruszył/ y Dánią w moc swoię wźiął/ á Suen vćiekáć od wszytkich swoich opuszczony/ do Nortmanow muśiał. Gdźie nie náyduiąc miłośierdźia/ áż do Angliey zábieżał. y stámtąd odegnány iest dla onych szkod ktore Duńczykowie Anglikom czynili/ áż w Szkocyey od krolá miłośiernie przyięty był. gdźie przez lat 14. áż do śmierći Herykâ/ ná wygnániu przemieszkał. Ale pátrzmy iákie nád nim nie mśćiwy Bog nász miłośierdźie pokazał. Po śmierći Herykâ przywroćił mu P. Bog krolestwo iego/ y wźiął zá żonę wdowę pozostáłą po Heryku/ ktora syná miáłá Olápha ábo

Olaus krol Szwedow Chrześćiánin żonę ma Słowiánkę.

Oláwá/ krolá Sweonow. Ten Olaus był Chrześćiáninem/ y miał zá żonę Słowiánkę Estred imieniem/ ktora mu vrodźiłá syná Jákubá y corkę Ingred/ ktorą świety krol z Ruśi Gerzlew zá żonę wźiął. Ten Olaus zás iáko y oćiec iego Heryk do Dániey wtárgnął/ y wygnął drugi raz onego krolá

6\. *Ruski krol.* *Suenottá pokutá y náwrocenie.* *Olaus.*

Swenottá/ á sam Dánią pośiadł. Dopiero Suen ná Páná Bogá wspomniał/ y poznał rękę iego/ y czyniąc pokutę prośił P. Bogá Chrześćiáńskiego/ ktorego był odstąpil/ áby mu krolestwo iego przywroćił. Wysłuchał go P. Bog. Bo Olaus pomniąc/ iż mátkę iego zá żonę miał: zmiłował się nád nim y krolestwo mu wroćił/ z tym obwiąskiem: áby wiárę Chrześćiáńską obá spolnie w swoich krolestwách zátrzymáli y rozmnażáli/ y inym ią narodom podawáli.

7\. Adam lib: 2. ca: 36.

Pátrzmy ieszcze ná dźiwnieysze sądy y spráwy Boskie z tym Suen. Oburzył się náń krol Nortmáński Oláph syn Trucis/ y miedzy Skánią y Selándem/ z wodnym się wielkim woyskiem stáwił. Gdźie go Suen srogą porażką rozgromił/ ták iż w morzu się vtopić muśiał. Po iego zgubie wźiął Suen Norwegią/ y dwie krolestwá miał/ y w Norwegiey wiárę ś. Chrześćiáńską szczepił y rozszerzył. Gotebáldus z Angliey Biskup wiele tám nápráwował/ nietylo w Norwegiey/ ále y w Skániey y w Swediey. A nákoniec ten Suen wypráwił się do Angliey/ y po wielu szczęśliwych bitew/ opánował Anglią/ y onego Ethelredá/ wedle proroctwá ś. Dunstaná wygnał. Tám po onych zwyćięstwách trzećiego mieśiącá/ żywotá tego dokonał.

Rok P. 981. Benediktá VII. 7. Ottoná II. 8. Bázyl: y Constant: 6.

1\. Curopalates. *Bulgárowie Grekiwoiuią.*

SAmuel krol Bulgárow/ gdy woyská Cárogrodzkie báwiły się ná odpędzániu tyránná Bárdy Sklerá: wtárgnął z woyskiem nietylo do Trácyey/ ále y do Mácedoniey/ y do Thessáloniki/ y do Grecyey/ y Peloponesu. bo był bárzo woienny y szczęśliwy wodz. Wiele miast pobrał y pośiadł/ ktorych głową byłá Lárissá. Stámtąd ludźi wiele do Bulgáriey przeniosł/ y żołnierze z nich czyniąc ná Greki pomoc miał. kośći świętych

Sámuel krol Bulgárow.

wiele z onych miast wybrał/ y do swego miástá ze czćią wprowadzał. Bo był Sámuel Chrześćiáńskim krolem/ y w świętych się kochał/ y zá ich pomocą zwyćięstwá otrzymawał.

Rok P. 982. Benedi: VII. 8. Ottoná II. 9. Bázyl: y Constánt: 7.

1\. *S. Nikon cudowny.* In gestis S. Niconis.

NIkon sławny ná ten czás w nabożeństwie/ cudá niemáłe czynił/ zwłaszczá w Lácedemonie. gdźie skoro przyiáchał mieszczánie oni/ Zydy z miástá swego wygnáli. Bo ich Nikon bárzo nienawidźiał/ y sam ie kiiem wyganiał. O co gdy się ieden pan Aratus zwány/ obrońcá Zydowski/ słowy náń tárgał/ y o nim źle mowił: w nocy od osob dźiwnych przez sen vbiczowány był/ y wymawiáli mu oni co go bili: Smiesz się/ práwi/ z sług Bożych vrągáć? y ocknąwszy

Aratus biczowány o S. Nikoná.

się wpadł w wielką febrę: Przyzwał Nikoná ś. o pomoc prosząc. Przyszedł/ ále mu powiedźiał: Ja tobie odpuszczam coś przećiw mnie wystąpil: ále sądy Boże odmienić trudno. Ták postánowił Bog ábyś vmárł. y ták się stáło/ y wielki ná ine postrách padł/ y wszyscy Nikonowi powolni byli.

Rok P. 983. Benedi: VII. 9. Ottoná II. 10. Bázyl: y Conſt: 8.

CEſarz Otto wtory wypráwił ſie z wielkim y mocnym woyſkiem do Kálábriey przeciw Grekom y Sáracenom. Miał iuż wiele przyczyn do złego powodzenia ſwego / y wiele ſie nań duchownych vſkarżáło / iż w kośćielne ſie ſpráwy wdawał / á Biſkupſtwá mieſzał y odmieniał od iednego kośćiołá do drugieg / z niemáłym vkrzywdzeniem oſob duchownych / y od obyczáiow oycá ſwego bárzo był odpadł. Przyiáchawſzy tedy do Kálábriey zwiodł bitwę z Grekámi y Sáráceny / ták nieſzcześliwie / iż nietylo przegrał / ále woyſko tám wſzytko vtráćił / y ſam ledwie pływáiąc do brzegu przypłynał. Nie poznány zá więźniá był poimán: ále go ieden Słowak poznawſzy z Biſkupem iednym wybáwił / iż koniá dopadſzy vſzedł. Wiele w tey woyſzcze Biſkupow ktorzy z nim byli / poginęło / ále nawiecey wielkich mężow woiennych. Wſzytko zachodne Chrześćiáńſtwo ſmutną żáłośćią z oney porażki ſtrapione zoſtáło / okrom żony Ottoná ſámego / Greczki / ktora ſie rádowáłá / iż narod iey Rzymiány zwoiowáł. O co v pánow miáłá nienawiść niemáłą. Otto z tego ſmutku w Rzymie záchorzał / y ſpowiedź ś. przed Papieżem vczyniwſzy / y ſkárby ſwe ná czterzy częśći rozdawſzy: kośćiołom / vbogim / śieſtrze Máthyldźie / y ſługom / ſzcześliwie dokonał / śiodmego dniá Grudniá. Pogrzebiony v ś. Piotrá v Páráyzu. gdźie nád wrotámi ieſt obraz P. Jezuſow / á po ſtronách ś. Piotrá y Páwłá. ſyn iego Otto trzeći ná páńſtwá wſtąpił we Włoſzech y Niemcech / y ná nie koronowány ieſt w Weronie y w Aquiſgrámie.

Woyćiech ábo Adálbertus Práſki Biſkup z Prági dla złych y niekárnych owiec ſwoich do Rzymu ſie puśćił. Pátrz w iego żywoćie. Pięć lat przemieſzkał w zakonie w Rzymie miedzy mnichy.

Rok P. 984. Janá XIIII. 1. Ottoná III. 1. Bázyl: y Conſt: 9.

BEnedykt Papież śiodmy świát ten pożegnał / śiedźiał lat 9. Náſtąpił Piotr Biſkup Pápiey Kánclerz Ottoná / zwány Jan czternaſty. W Rzymie záczęło ſie bráctwo káplanow y Biſkupow / ná to: áby po śmierći ofiárámi ś. ieden drugiemu pomagał. káżdy zá brátá miał oddáć P. Bogu Mſzy 40. Oná Theophaná Greczká żoná wtorego Ottoná wdowá będąc żywot dobry prowádźiłá / y dwie corce ſwoie Adeláide y Zofią do wzgárdy świátá y porzucenia roſkoſzy wychowáłá / y ná mniſzki do klaſztoru dáłá.

Editá krolewná ś. tego roku zeſzłá. Pátrz w iey żywoćie.

Rok P. 985. Janá XV. 1. Ottoná III. 2. Bázyl: y Conſtán: 10.

ZLośliwy on mężoboycá Bonifácius Fránkus / ktory Benedyktá ſzoſtego Papieżá zábił / y złupiwſzy kośćioł ś. Piotrá / do Cárogrodu vćiekł: vſłyſzawſzy iż Benedykt śiodmy y Otto Ceſarz vmárł; wroćił ſie do Rzymu / y zá pomocą Rzymian ſwoich tákich iáko y on / Janá teſz 14. poimał / y mocą z ſtolice ś. zrzućił / y ſam ſie ná niey poſádźił / y czterzy mieśiące rozboy on czyniąc / Janá 14. Papieżá głodem vmorzył. Ciáło iego vkazano ludźiom / po ktorego wyſchłośći poznáć mogł káżdy / iż głodem vmárł. y przyſtoynie v ś. Piotrá pochowány ieſt. A on okrutnik Bonifácius nie długoż nagłą śmierćią od Páná Bogá zábity ieſt. Liczyć go miedzy Papieże / vchoway Boże: miedzy wierutne łotry mężoboycá dwu Papieżow niech poczytan będźie. Ciáło iego Rzymiánie kłoli y śiekli / y nágie po mieśćie włoczyli / áż w pole Campi Caballi. Wybrány ieſt porządnie ná Papieſtwo Rzymiánin z oycá Leoná Jan pietnaſty: ná kto-

Marginalia:

1. *Otto Ceſarz od Grekow porażony y Saracenow.*
In vita S. Adalberti apud Surium 23. Aprilis.
Marianus Scotus & Sigebertus.
Otto ledwie vćiekł.
Leo Oſtien: lib: 2. cap: 9.
Porażka wielka.
Ditmarus lib: 3. Chron.
Zona Ottoná Greczká.
2. *Otto wtory w Rzymie vmárł.*
3. *Woyćiech S. do Rzymu.*
Leo Oſtien: lib: 2. cap: 17.
Et in codice S. Ceciliæ.

1. *Jan 14. Papież.*
Romæ in Coſmæ & Damiani tabula marmorea.
Bráctwo kápłanow.
Dziewki Ceſárſkie mniſzkámi.
Ditmarus lib: 4.
15. Decembris.

1. Codex Rom: Pont.
Bonifácius drugi raz mężoboycá.
Jan Papież 14. vmorzony.
Nagle vmárł mężoboycá Bonifácius.
Jan Papież 15.

rego ſie

Creſcencius tyran Rzymſki.

Ian Papież wygnány y przywrocony.

Niepokoie Rzymſkie z Papieżmi vſtały.

rego ſie záś nowy tyran z onych Alberykow Creſcentius Numentanus otworzył. ten wziawßy zamek Angeli, poczał Papieżowi ták być przykrym / iż vćiec z Rzymu do Tuſcyey muśiał. Skad do Ottoná Ceſárzá czeſte poſły wyſyłał. O czym ſie Rzymiánie dowiedziawßy: pomniac co przodkowie ich/ o krzywdy Papieżow od Ceſárzow Ottonow ćierpieli: wyſłáli vczćiwe poſły do Papieżá: proßac/ áby ſie do Rzymu wroćił/ obiecuiac mu wßelákie vczczenie y poſłußeńſtwo. y ták vczynili/ przyieli go z wielka czćia iáko Chryſtuſowego namieſtniká y Piotrá ś. potomká. Od tego iuż czáſu kośćioł ś. Rzymſki pokoiu z dáru Chryſtuſá záżywał.

2. *Compoſtellá ſpalona.* Ambroſ: Morales Chron: lib: 16. cap: 46. *Athaulphus Biſkup obroniony cudem.* Lucas Tudenſis & Rodericus Toletanus.

W Hißpániey/ gdy ſie ſámi pánowie Chrześćiáńſcy z ſoba gryźli/ Arábowie przyzwáni od Ruderyká Comeſá/ Kompoſtelle ſpalili/ y mury iey/ zábiiáiac obywátele/ obálili. A kośćiołá ś. Jákubá dotknać ſie nie śmieli. Bronił go ś. Jákub/ y niemoc ná nie zła przepuśćił/ ktora wßyſcy Arábowie oni pomárli. Ná kroleſtwie Legionum Weremundus wtory bedac: Athaulphá Kompoſtelle Biſkupá/ ſłucháiac nań ſług iego potwarzy/ vkrzywdźił. Bo zdrádliwie go do śiebie przyzwawßy: puśćił nań byká ſrogiego/ ktory cudem Bożym ſtał ſie vkroconym y łáſkáwym/ y oręże ſwoie/ to ieſt rogi/ ktoremu Biſkupá zábić miał/ przed Biſkupem położył.

Rok P. 986. Janá XV. 2. Ottoná III. 3. Bázyl: y Conſt: 11.

1. *Lotárius krol Fránkow vmárł*

LOtárius krol Fránkow vmárł. krolował lat 31. Zoſtáwił ſyná Ludowiká/ ktorego odlećił Vgonowi kśiażećiu/ y mátkę Emmę/ corkę Ottoná pierwßego z Adeláidy/ ktora ießcze byłá żywá. Do niey ſie oná Emmá w ſmutku ſwoim vćiekłá.

Rok P. 987. Janá XV. 3. Ottoná III. 4. Bázyl: y Conſt: 12.

1. *Ludowik oſtátni potomek Karolá wielkiego. Obcy krolowie.* Chronic: Vilhelmi Mangij. *Kápetowie ná kroleſtwie Fránkow.*

LVdowik młody krol Fránkow ſyn Lotáryußá vmárł/ oſtátni potomek Károlá wielkiego ná tym kroleſtwie. Zoſtał był brát Lotáryußá Károlus ſtriy tego Ludowiká oſtátniego/ ále go Fránkowie niechćieli. dla tego/ iż był Niemcom przychylny: bo Fránkowie obcym ſie nie rádzi poddáia. Wźieli ná kroleſtwo Hugoná Comeſá Páryſkiego/ ſyná Hugoná wielkiego. Pißa drudzy iż y ten Hugo był ze krwie Károlá wielkiego/ y to twierdźi Papież Innocencius ßoſty do Ludowiká krolá. Tego Hugoná zwano Kápetem/ y to imię dom ten miał. było iákieś obiáwienie od ś. Wáleriká oycu tego Hugoná/ obietnicá byłá dáná dla vczczenia świetych niektorych/ iż iego potomſtwo áż do śiodmego rodzáiu ná kroleſtwie Fránkow pánowáć miáło.

Rok P. 988. Janá XV. 4. Ottoná III. 5. Bázyl: y Conſtán: 13.

1. SWiety Dunſtanus Arcybiſkup Kártuáryeńſki do oyczyzny poßedł tego roku. Pátrz w iego żywoćie.

Rok P. 989. Janá XV. 5. Ottoná III. 6. Bázyl: y Conſtánt: 14.

1. *Woyćiech S. wraca ſię do Prági.* Cartuicius Epiſcopus in vita Stephani. 23. Aprilis. Lambertus in Chronico. *Theophaná wdowá Ceſárzá Ottoná.*

WOyćiech ś. wezwány ieſt od Prážan ná ſwoie Biſkupſtwo/ y z Rzymu od Papieżá/ ktory o nim Synod czynił/ y od Opátá ſwego poſłány był. Jáko tám záś nieposłußeńſtwem y twárdośćia ſerc ſwoich owiec obráżony/ do Węgier poßedł/ y Geiſowi krolowi iuż wiernemu ſyná Stepháná ochrzćił/ y wiárę tám Chrześćiáńſka ßczepił: Pátrz w iego żywoćie. Theopháná mátká Ceſárſka Greczká/ iáchálá do Rzymu/ áby pokoy we Włoßech zátrzymawáłá/ y mießkáłá tám trzy látá/ y był Rzym ſpokoyny.

Rok P. 990. Janá XV. 6. Ottoná III. 7. Bázyl: y Conſtán: 15.

Papież

W Apież Jan w Anglicy krolá Ethelredá z Rychárdem Márchio- 1.
nem / ktorzy zſobą woyny wiedli/przez poſły ſwoie poiednał.
Woyćiech Práſki Biſkup wroćił ſie tego roku do Rzymu do ſwe-
go onego klaßtorá ś. Bonifáciußá/ záżywáiąc duchownych po-
ćiech y ćwiczenia z onymi ná on czás wielce ſławnemi zakonni-
kámi ś. Benedyktá: Gdźie byli y Grekowie / domowemi w Grecyey niepo-
koiámi do Rzymu wprowádzeni: iáko Grzegorz Abbas, y Nilus/y Jan/y
Stratus. A z Láćinnikow przednieyßy byli Jan y Theodorus/y drugi Jan
niewinny/ y Leo ktory gotow był záwżdy do kazánia. Przemießkał tám ś.
Woyćiech drugie pięć lat / ná onych Rayſkich roſkoßách miedzy świętymi/
ſam nie mnieyßey świątobliwośći.

Papież krole iedna.
Matthæus Weſtmonaſterienſis.
S. Woyćiech do Rzymu ſie wraca.
Vita S. Adalberti apud Surium 23. Aprilis.
Grekowie w zakonie S. Benedyktá.

Károlus on brát Ludowiká krolá Fránkow/ ieden ießcze potomek Ká-
rolá wielkiego/ zá zdrádą Adelgerá kápłaná / Remis miáſto vbieżał / y ſro-
dze ie zwoiował/ y kośćiołow nie vczćił. Biſkupi z Remeńſkim Arcybiſku- 2.
pem Arnulphem ziáchawßy/ ſie wyklęli y onego kśiędzá y wßytkie iego po-
mocniki ſrogim bárzo przeklinániem/ ktore ſie ná Károluśie prędko viśćiło.
Bo roku przyßłego od Hugoná krolá Fránkow poimány ieſt/ y ná nim dom
Károlá wielkiego z ſtrony oney idącey rozgi/ vſtał.

Petrus Damiani epiſt. ad Nicol: Pap.
Károlus Remis wziął.
Károlus oſtátni potomek Károlá wielkiego.

Rok P. 991. Ianá XV. 7. Ottoná III. 8. Bázyl: y Conſtán: 16.

M Ieczyſław kśiążę Polſkie pierwßy Chrześćiánin żywot ten ſkoń- 1.
czył. Ditmarus opiſuie iego náwrocenie. O Aloárze wdo-
wie ktora tego roku vmárłá kśiężná Kápuáńſka/ ieſt piękna do
zbudowánia powieść. Pándulphus mąż iey Kápuáńſkie kśią-
żę zábity był w oney porażce od Grekow y Sáracenow Ottoná
wtorego/ zoſtáłá ná páńſtwie tá niewiáſtá z dwiemá ſynámi: ktorym chcąc
beſpiecznego páńſtwá dochowáć: iednego Comeſá powinnego ſwego/ bá-
cząc iáko v ludźi poważony był/ zábić ſynom kazáłá. Przyzwáłá go zdrá-
dliwie do śiebie oná okrutna niewiáſtá / y w iey domu zábili go ſynowie iey.
O ten grzech fráſuiąc ſie páni oná/ przyzwáłá do miáſtá ſławney świątobli-
wośći mężá Nilá onego/ mnichá Greczyná/ ktorego tylo widźieć miáſto
wßytko wychodźiło. y miedzy ludźmi vyźrzał Nilus mnißki/ y młodego
przy nich kápłaná / y ſmutną twarzą rzekł do nich: Czemu ten młody z wá-
mi ktore ſie dźiewicámi pokázuiećie / w iednym domu mießka? ábo niewie-
ćie/ iż to mężczyzná/ ábo on niewie żeśćie wy płeć niewieśćia? Jeſli ſie Bo-
gá nie boićie/ czemu ſie ludźi nie wſtydźićie? Co one ſłyßąc/ łáiąc mu poczę-
ły/ mowiąc: Nie ſługá to Boży ále dyabeł. Lecz názáiutrz po wßytkim ſie 2.
mieśćie rozſławiło: iż on kśiądz z ſtárßą klaßtorną powinną ſwoią nieczy-
ſtość popełnił/ y ták go z nią záſtano. A gdy ś. Nilus do pálacu oney Alo-
áry przyßedł: vpadáiąc do nog iego niewiáſtá / prośiłá áby ią rozgrzeßył.
On rzekł: Idź do Biſkupá ſwego. Powie: Byłám/ y dano mi pokutę / á-
bych Pſałterz trzy kroć ná tydźień mowiłá / á iáłmużny dawáłá. A Nilus
rzekł: to tobie y vbogim pożytek czyni / ále zábitemu nic nie pomaga/ y tym
ktorzy z śmierći iego ſmutek odnoßą. Chceßli bierz odemnie podłego dobrą
rádę/ á vczyń wolą Bożą: Jednego ſyná powinnym zábitego wyday/ niech
czynią z nim co chcą/ y ták rozgrzeßona od grzechu będźieß. Bo rzekł Pan
Bog: Kto czyie krew rozleie/ niech iego rozlana będźie. Ná co powiedźiá-
łá/ iż tego vczynić nie mogę/ bo ſie boię áby go nie zábili. A ś. Nilus duchem
Prorockim powiedźiał: krew ſyná twego rozlana będźie/ zá tę krew ktoraś
ty niezbożnie rozlałá / y nikt z naśienia twego nád tym miáſtem pánem nie
będźie. Co ſłyßąc poczełá niewiáſtá płákáć / y złoto Nilusowi podáwáć: á 3.
on ze drzwi prędko záſłonę odárßy wypadł/ myśląc ſobie: Dyabeł ták mowi:

Miecyſławá Polſkiego śmierć.
Lib: 4. Chronic
leptey o tym w naſych Kronikach
Aloara Kapuańſka kśiężna mężoboyczyna.
Leo Oſtien: lib: 2. cap: 9.
Od Nilá rozgrzeſzenia proſi.
Z mniſkámi w iednym domu mieſzkanie.
Pokutá o mężoboyſtwo.
Syná iey wydáć kazał.
Proroctwo Nilá.

Lzy niewieście ná proch.

Dom zginął o mężoboystwo.

4.

Ten mnich iest prochem / poleie go wodá też niewieściich y vczynię z niego błoto / á z błotá vlepię co bedę chćiał. y miał się ostrożnie / pomniąc co rzeczono: Z cudzemi grzechámi społku nie miey. Nie długo się wypełniło Nilá proroctwo. Bo iey młodszy syn brátá stárszego swego / áby páństwá przed nim nie miał / zábił / á mężoboyce poimano / y do królá Fránkow záwieziono / y w krotkim czásie on dom zginął / y Kápuá inszego á nie z tey krwie páná miáłá / nieiákiego Ademáriuszá Bálsámá / ktorego bárzo miłował Otto Cesarz trzeći / y ono mu Kápuáńskie páństwo podał.

Rok P. 992. Janá XV. 8. Ottoná III. 9. Bázyl: y Constán: 17.

1. Arnulphus Remeński Arcybiskup. Eginaldus in Auctario ad Haimnium. Gerbertus fałszywy Biskup.

2.

Arnulphus przywrocony.

Gerbertus iáki.

Gerbertowe pismá heretycy wyrwáli.

W Tym czásie Arnulphus brát Lotáriuszá królá Fránkow przyrodny / ná Remeńskim Arcybiskupstwie śiedźiał / dobry y mierny człowiek / ktorego się boiąc krol Fránkow Hugo / chcąc wszytek rodzay Lotáriuszá wykorzenić / zebrał náń Synod Biskupow w Remis pod Arcybiskupem Senoneńskim ná imię Segninem. Dowodźili náń zdrádźiectwá iákoby Remis miásto Károlowi podał. y przewiodł to krol: iż Biskupi z boiáźni ná złożenie Arnulphá przyzwolili / á inego ná iego mieysce Gerbertá nieiákiego mnichá Philozophá / ktory był náuczyćielem syná krolewskiego Robertá / poświęćili. Jednák Segninus Arcybiskup Senoński ná ich wyrok P. Bogá się wiecey boiąc niż królá / nie przyzwalał. y nietylo złożony był Arnulphus: ále y do więźienia sromotnie dány / y trzy látá w Aureliey w ćiemnicy był chowány. O czym gdy się Papież Jan dowiedźiał / Biskupom ktorzy Arnulphá źle sądźili / Mszey mieć zákazał / á onemuż Segninowi kazał w Remis inszy Synod vczynić / ná ktorym przy Leonie pośle Papieskim / Arnulphus ná swoie Arcybiskupstwo przywrocony / á Gerbertus wyrzucony został. Ná co y sam krol Hugo vpámiętawszy się przyzwolił. Ten Gerbertus gniewáiąc się o swoie wyrzucenie / pisał przećiw Papieżowi / iáko heretyk / wiele klamstwá y bluźnierstwá / ktore dźisieyszy heretycy gdźieś z ćiemnych kątow wywárli / y rozdrukowáli / pozna się pomocą ćiesząc / gdyż złość záwżdy sobie iednáka / á gniew y hárdość y nienawiść dobrze mowić nie vmie.

3. Apud Surium 15. Octob. Tom: 5. S. Oswáldá słodka śmierć.

W Angliey Oswáldus Biskup Wigorneński / iáko żywotá był wielce pobożnego / ták też y koniec miał słodkośći y obiáwienia przedźiwnego. Dniá iednego z káplice swey wyszedszy: pilnie w niebo pátrzył y długo / z roskoszą iákąś serdeczną. y spytano go ná co pátrzy? rzekł: Pátrzę ná to gdźie idę / iutro się to pokaże / nástępuie wieczne szczęście / ná ktorem tu prácowánie zaydźie iutro słońce / á Pan mię do niego wprowádźi. y wroćiwszy się do káplice / zezwał bráćią y prosił o ćiáło Páńskie y święty Oley. A nocy oney zápomniawszy o chorobie swey / szedł do kośćiołá / y iutrznią y ine służby Boże odpráwił. A ráno chustą się przepásawszy / vbogim nogi vmył. Przy czym wedle zwyczáiu 15. Psálmow zmowiwszy / rzekł: Chwałá Oycu y Synowi: ná co vbodzy powstáli / á on domawiáiąc / y Duchowi ś. v nog ich vpádł / y duchá CHRISTVSOWI oddał. Nád ćiáłem iego piekna gołębicá y koło ogniste widźiáne było. Wielkie znáki krolowánia iego z CHRISTVSEM.

Rok P. 993. Janá XV. 9. Ottoná III. 10. Bázyl: y Constán: 18.

1. Synodus Rom. Kánonizácya S. Vdalryká. Epist: 16. cap: 29. Wesuuius ognista gorá.

Vdálrikus ś. od Pápieżá Jana 15. miedzy świete policzony y kánonizowány iest / y ołtarz nád iego ćiáłem postáwić / y święto święćić dopuszczono. Wiele tego wieku świętych wspomina Petrus Damiani, ktore miedzy świete kośćioł policzył / iáko Romuáldus / Amicus Rámiboneński Biskup / Gwido Pompesyáński Biskup / Firmanus Firmiński y ini. Z gory Wesuuium niezwykłe ognie wypadáły tego roku / y wiele miast

miast pogorzáło. y w Rzymie sie iuż był zápalił kościoł ś. Piotrá / ktory lu-
dźie nabożni modlitwą vgásili / wołáiąc ná ś. Piotrá: Jesli kościołá swe-
go nie obroniß: wiele ich od wiáry ś. odpádnie.

Glaber scriptor huius temporis.

Rok P. 994. Janá XV. 10. Ottoná III. 11. Bázyl: y Const: 19.

HVgo krol Fránkow Papieżá nieiáko o onego Arnulphá z Remeń- 1.
skiey stolice złożonego / przeprászáiąc / posły do niego wysyła y piße:
iż we wßytkim iego sądom powolnym być chce / y prośi go áby do
Gálliey ná vspokoienie Remeńskiego kośćiołá sam przyiáchał / obiecuiąc mu
wßelką cześć y vsługowánie. Co sámą rzeczą / iáko będźie niżey / pokazał.

Hugo krol powolny Papieżowi.

Rok P. 995. Janá XV. 11. Ottoná III. 12. Bázyl: y Constánt: 20.

ROku tedy tego Papież / Leoná Opátá ś. Bonifáciußá / wyprá- 1.
wił do Fráncyey / áby ná Synodźie / ktory był w Remis / w rzecz
Arnulphá złożonego y poimánego weyźrzał / y onego gdy się
niewinnym naydźie / ná stolicę iego przywroćił. Był ná tym
Synodźie w Remis / podrzucony Arcybiskup Gerbertus / y rzecz
swoie spráwował: ále nic słußnego ná Arnulphá o zdrádę pokázáć sie nie
mogło / y przysądzono mu mieysce iego. Krol Hugo temu sie nie sprzećiwił /
ále go z więźienia puśćić roskazał y ná on Synod stáwić. gdźie ze cżćią wiel-
ką przywrocony iest / á Gerbertus z vbiorow Biskupich zewleczony / pokutę
czynił. Dźiwuy sie tego Hugoná krolá ku Papieżowi vkłádnośći y posłu-
ßeństwu. choć mu o krolestwo ßło / (bo narod Károlá wielkiego záwżdy mu
sie sprzyćiwił:) choć iuż sam z inymi Biskupy ináczey vczynił: á iednák sam
sie zwyćiężył / y wolał powagi swey nárußyć: á niżli oycu nawyżßemu sprze-
ćiwienie iákie czynić.

Leo Opat postem Papieskim.

Maso Annal: Franc: lib: 3.

Powolność krolá Vgoná.

Gerbertus pokutuie.

W Kássynie klaßtorze ś. Benediktá był Opát imieniem Mánso / ktory 2.
báwić sie świátem y dworem y sługámi drogo odźianemi / y roskoßámi nie
wstydźił. S. Nilus / ktory lat 15. w onym klaßtorze Vallis lucis przemießkał /
opowiedźiał był przed swemi pomstę Boską ná onego Opátá / ktora prędko
przyśpiałá. Alberikus Marsorum Biskup / spuśćiwßy synowi swemu nie-
rządnie vrodzonemu Biskupstwo: chćiał klaßtor on Kássyneński opáno-
wáć / y náprawił ná onego Opátá Mánsá złe ludźie pieniędzmi kupione / áby
mu oczy wyłupili / y do niego ie przynieśli. Co oni / chytro wyzwawßy Mán-
sá do Kápuey / vczynili / y poimánemu oczy wyłupili / y w chustkę ie vwineli.
A P. Bog y onego Alberiká stráßliwie skarał. Bo tey godźiny ktorey Mán-
sowi oczy łupiono / nagle zdechł. Tákie są Boskie spráwiedliwośći / zwłaßczá
nád temi / ktorzy drugich do cnot ś. prowádźić máią.

Mánso zły Opát w Kassynie.

Ostiensis lib: 2. cap: 16.

Albeikus mężoboycá.

Obá źli pokaráni.

Rok P. 996. Grzegorzá V. 1. Ottoná III. 13. Bázyl: y Constán: 21.

JAn Papież 15. z ćiáłá wyßedł. Siedźiał lat 10. Otto Cesarz często 1.
proßony / áby do Rzymu przyiáchał / á Krescenciußá tyránná / kto-
ry Rzym y Papieżá vćiskał / y zamek Angeli w mocy swey miał / v-
kroćił y pokarał. Vczynił to ochotnie / z woyskiem sie do Rzymu
puśćiwßy / w Ráwennie odpoczywał. Gdźie tráfiwßy ná śmierć
Biskupá miástá onego: Gerbertá z Remis wyrzuconego / ná Biskupstwo
Ráwenny postáwił. ktory iuż był vprzeymą pokutę przyiął / y to co przećiw
Papieżom czynił / náprawował. Przyiął go Papież ná to Biskupstwo / á o-
nemu Arnulphowi ná Remeńskie pálliuß posłał. Mießkáiąc w Rá-
wennie Cesarz / gdy Klásseński klaßtor Opátá nie miał / á mnißy ś. Romuál-
dá prágneli: ktory dwánaśćie mil od Ráwenny ná pußczy mießkał: Cesarz
rozumieiąc iż ná posły iego dbáć nie będźie / sam do niego iáchał / y po zacho-

Smierć Janá 15. Papieżá.

Otto do Rzymu na Krescenciußá.

Otto 3. Cesarz w celli S. Romualda ná noc.

Rodulphus Glaber lib: 1. cap: 4.

dzie słońcá do celle iego przyſzedł. przyiał go ochotnie Romuáldus / y kázá mu ſwego do ſpánia poſtąpił; ále ſię kołderką iego / bo byłá bárzo gruba / pokryć niechćiał.
2. Názáiutrz wziął go z ſobą do Ráwenny / y pod kłątwą Biſkupow / kłaſztor on do ſwego rządzenia Romuáldus przyiąć muśiał. Pátrz w iego żywoćie.

21. Iunij.

Bruno śieſtrzeniec Ceſárſki ná Papieſtwo.
Ian Plácenciey Biſkup.
Creſkonius poimány.
Leo Oſtien: Chron: Caſin: lib: 2. ca: 18.

Otto nim do Rzymu przyiáchał / ná Papieſtwo dał powinnego śieſtrzeńcá ábo ſynowcá ſwego Brunoná / ktoremu ſię Kreſkonius ſprzećiwił / y Brunoná złożywſzy / Janá Plácenciey Biſkupá mocą wtrąćił. O co ſię bárźiey Otto rozgniewał / y do Rzymu śpieſzniey ſię pokwápił. Kreſkonius zámknął ſię ná mocnym zamku S. Angeli, ktorego Ceſarz dobywáć kazał. Bronił ſię mocnie / á iednák poimány ieſt / y z murow go żołnierze zepchnęli / y włocząc go po Rzymie / ná wyſokiey ſzubienicy obieśili. Acz ini piſzą / iż z oney niedobytey twierdze / chytro obietnicámi wywabiony był / ktorych mu nie dochowano. Pogrzeb iego y dźiś vkázuią w kośćiele ś. Pánkrácyuſzá.

3. *Grzegorz 5.*
Ian ſkarany.
In actis S. Nili.
Nilus do Rzymu o Iana proſi.

Zwał ſię on Jan Papieżem 16. á Bruno powinny Ceſárſki Grzegorzem 5. y przez czás niektory rozerwánie dwiemá Papieżmi trwáło. Aż Rzymiánie / o czym máło wiedźiał Otto / ná Janá ſię wzburzyli / y porwawſzy go á z vbiorow Papieſkich zewlekſzy / po Rzymie włoczyli / y oczy mu wykupiwſzy / y iezyk y nos vrznawſzy / do więzienia wrzućili. Piſzą w dźieiách ś. Nilá: iż ten Jan był z Kálábriey z Roſſanu źiemek tego ś. Nilá / zwány Philágátus / możny y v świátá świetny / y czći wielkich prágnący. Vpominał go Nilus áby świát opuśćił / á do lepſzego żywotá przywieść ſię dał: ále nie pomogł nic twárdośći iego. y gdy o nim vſłyſzał / iż w Rzymie więźniem był / ſzedł do Rzymu / y był od Ottoná y Papieżá bárzo vczczon / y prośił áby mu onego więźnia dárowáli / chcąc z nim żywot mniſki prowádźić. Oni to chćieli vczynić / iedno żeby w Rzymie ſam Nilus zoſtał / y kłaſztor ktory ná ſwe mieſzkánie wziął. Lecz on niechćiał. A tym czáſem Janá onego / iáko ſię rzekło / ták pokarano. Co gdy vſłyſzał Nilus / prośić on iuż zániechał: á ſam máiąc lat więcey niż 90. do celle ſwey ná puſzczą v Káiety poſzedł / nie dobrze Papieżowi prorokuiąc / iż miłośierdźia nád onym Janem zápomniał.

4. *Tyburtyni oblężeni.*
Matholinus Woiewoda.
Romualdus poiednał Tyburtiny.
In vita eius.
Thamna Woiewoda mnichem.
Ottonowi pokuta od S. Romualda.
Otto Ceſarz mnichem być obiecuie.
21. Iunij.
Ruſki Apoſtoł Bonifacius.
Buſklawin krolewic Słowieńſki.

Gdy ſię Rzym vſpokoił Otto / od Grzegorzá piątego támże koronowány był / á chcąc Papieżowi ſpokoyny Rzym zoſtáwić: pytał ſię o Kreſkoniuſzowych życzliwych. y nálazł między inemi Tyburtiny niedáleko od Rzymu. ktore chcąc pokáráć: obległ miáſto Tybur / do ktorego przypuſzczony nie był / y owſzem zábili mu iuż byli wielkiego tego Woiewodę Matholiná. W tym ś. Romuáldus z Ráwenny do Ceſárzá przybył / y dla złych nieposłuſznych mnichow vrząd złożył / y laſkę przed nim y Biſkupem Ráwieńſkim porzućił. A pátrząc ná one woyne y ludzką niebeſpieczność / poiednał Ceſárzá z Tyburtynámi / ták / áby kwoli Ceſárzowi Tyburtyni część ſwoich murow obálili: á onego ktory Mátoliná zábił / do iego mátki związánego poſłáli. Tám też Thámná Niemcá / ktory Kreſcenciuſzowi od Ceſárzá przyśięgał / á słowá nie dotrzymał / do mniſkiego żywotá ná pokutę námowił. y o toż Ceſárzowi tákże zá pokutę do Gárganu ś. Micháłá iáſkinie / pieſzo iść kazał. Co on potym vczynił. á tym czáſem w Ráwennie wielkie trudzenia ćiáłá y pokuty Otto Ceſarz czynił / y nákoniec obiecał Romuáldowi / iż ſpuśćiwſzy Ceſárſtwo / mnichem iego zoſtáć wolą miał. Pátrz w żywoćie ś. Romuáldá / y o Bonifáciuśie Apoſtole Ruſkim / y o krolewicu Słowieńſkim Buſkláwinie / ktory też był vczniem iego. etc.

5. Grzegorz Papież máiąc pokoy ná pośilenie rządow kośćielnych / Synod w Rzymie vczynił. Ná tym Synodźie / gdy Moguncki Biſkup ná ś. Adálbertá ábo Woyćiechá żáłował ſię / iż ná ſwym Biſkupſtwie nie śiedźi: kazano ś. Woyćiechowi z kłaſztoru ná Biſkupſtwo ſię do Prági wroćić.

On tylo

On tylo to sobie vprosił: iesli iáko pierwey nieposłuszne owce mieć bedźie: áby mu wolno było iść miedzy Pogány / á Ewángelia do nich y CHRISTVSA wnosić. Ná co Papież przyzwolił / y dał mu błogosłáwieństwo.

S. Woyćiech muśiał ná swoie Biskupstwo.

6.

Elektorowie w Niemcech postáwieni.

Ten Papież Grzegorz piaty / postáwił Elektory ná wybieránie Cesárzá Rzymskiego / pány niektore Niemieckie duchowne y świeckie / y krolá Czeskiego. y dał im te moc z rámieniá Apostolskiego y przywiley / ná tákie wybieránie; áby pierwey krolá wybráli / ktoryby od Papieżá koronowány / po koronácyey Cesárzem Rzymskim y Augustem zwány był. Bo iáko mogli Papieżowie od Grekow oddalić Cesárstwo Rzymskie / á dáć ie onemu pierwszemu Károlusowi wielkiemu: ták y to mogli. O co ten trzeći Otto / potomstwá nie máiac / prosił: á Papież bedac iego powinnym / dla swoich Niemcow rad to vczynił. O czym świádectwá sa wielkie y dowodne / y Kárdynał Belárminus osobne o tym pisánie wielkiemi dowody prawdy wydał. Támcie odsyłam czytelniku / bo sa nie wielkie ksiażki / y tu v nászego pisárzá / nie mnieysze sa o tym vmocnienia prawdy tey. Znáia to wielcy Cesárze w swoich przywileiách / iż moc od ś. kośćiołá Rzymskie° / to iest od P. Bogá y Piotrá ś. biora / y zá to chcac być wdźieczni / sa y zowia sie S. R. Ecclesiæ aduocati & fidei Catholicæ & eiusdem Ecclesiæ præcipui defensores.] To iest / opiekunowie ś. kośćiołá Rzymskiego / y wiáry Kátholickiey / y tegoż kośćiołá osobliwi obrońcy. Jednák zostáwili sobie Papieże moc odmowienia y odrzucenia od dostoynośći tey / iesliby Elektorowie kogo niegodnego / głupiego / ábo heretyká wybráli. A iesli krolá ná Cesárstwo wybránego zá przyczyna odrzućić mogli: dáleko wiecey sáme Elektory. O tym historyk onego wieku Glaber Rodulphus ták nápisał do Oddoná Opátá. [To było / práwi / słuszno y przystoyno / y do obrony pokoiu wyrok iest wyborny: áby żaden Pan z śmiáłośći swey / dostoynośći Cesárstwá Rzymskiego skwápliwie nie prágnał / áni sie Cesárzem zwał y być im nie mogł: áżby go Papież stolice Rzymskiey / zá dobremi iego obyczáymi iáko Rzeczyp: pożytecznego wybrał / y iemu te Cesárska dostoynosć zlećił.] W tym iest watpliwość / iesli tenże Grzegorz piaty śiedmi Elektorow vstáwił: gdyż przez długi czás potym ná obieránie Cesárzá / wszyscy sie Pánowie Niemieccy duchowni y świeccy ná Seym ziezdżáli / á śiedmi Elektorow nie było. Dopiero przy Ottonie trzećim Cesárzu / Marćin Polak wzmiánke o nich czyni. Nie iżby zá Ottoná od Grzegorzá piatego Papieżá postáwieni byli: ále iż potym / powiáda / postáwieni sa trzey Biskupi / Moguncki / Trewerski y Koloński / á czterzey świeckich / Marchio Brándeburski / Palatinus Rheni, y Sáskie Kśiaże / y krol Czeski. Co y ś. Thomasz dał znáć. Ale kiedy y od kogo / dopytáć sie nie możem.

7.

Albertus Roman: Imperat.

Extrauag: Innoc: de electione C. ventura.

Cesarz bez Papieskiego zezwolenia być nie może.

Greg: 7. lib:4. ep:3. Et Papa Innocentius 3. ep:7. 8. 9. 10.

Elektory kto miánował niewiedza.

De reg: Principum lib: 3. ca: 19.

Rok Páński 997. Grzegorzá V. 2.

Ottoná III. 14. Bázyliuszá y Constánt: 22.

Woyćiech ś. ábo Adalbertus Práski Biskup / tego roku w Prusiech od Pogáństwá zábity meczeńska odniosł korone / dniá 23. Kwietniá. O czym szerzey czytay w iego żywoćie. To sie tu przydáie / iż w Rzymie / mniszy klasztoru ś. Bonifácyuszá / obiáwienie mieli od Duchá ś. o meczeństwie ś. Woyćiechá / Nilus Opát y Jan Opát y ieden kápłan. ktory gdy Mszá miał y prześwieta ofiáre czynił / Duch ś. rzekł mu do vchá: áby ś. Woyćiechá meczenniká modlitwy ná pomoc strapionemu świátu vżywał. Vsłuchał Boskiego vpomnienia / y miedzy świete meczenniki Woyćiechá kłádac / prosił áby oná zábita ofiárá wstáwiáłá sie zá błedy násze przed miłośierdźiem Boskim: A Petrus Dami-

1.

Cartuicius Epis: in vita Stephani Reg: Vng. Et Lambertus in Chron: apud Surium 23. Aprilis.

O S. Woyćiechu w Rzymie obiáwienie.

In vita Romual.

trus Damiani pisze / iż ś. Woyćiechá meczeństwem zápalony Bonifácius/
krwia powinny Cesárzá Ottoná bedac / w Rzymie w żywoćie doskonáłym
mniskim wielce chwálebny : w one kráie pułnocne Pogány náwrácáć/ y ko-
rony tákże meczeńskiey dostáwáć vmyślił. Ná co gdy od Papieżá błogo-

Bonifácius zá S. Woyćiechem ná meczeństwo.

słáwieństwo y poświecenie Arcybiskupié wźiał: droge one pieszo y boso od-
práwował/ posty sie ćiezkiemi trudzac/ chlebem tylo á woda/ á drugdy iábł-
kámi y źiołkámi żył/ á mniskie y kośćielne godźiny w paćierzách odpráwo-
wał. A gdy iuż w źimne kráie zászedł/ koniá vżywał/ y boso ná nim śiedza-
cemu / do strzemion nogi mu przymarżáły / áż ie ćiepła woda ogrzewáć mu-
2. śiano. A miedzy Pogány przyszedszy / ták sie śmiele z nimi obchodźił / iá-
ko meczeństwá sámego prágnac: oni to baczac / zábiiáć go niechćieli / mo-

Meczennik meczennika rodzi. Słowieńskie narody do wiáry ś.

wiac: Gdy Woyćiech zábity był/ śmierć iego/po ktorey cudá czynił/ wiekszo
nam szkode vczyniłá. Bo wiele Słowieńskich narodow do wiáry Chrze-
śćiáńskiey po zeszćiu iego przystáło. Tegoż sie y po tym Bonifáciusie boim/
y dla tego zábiiáć go niechcemy. Jáko potym od Rusi zábity iest/powie sie.
Już były Ruskie narody wiára ś. oświecone: ále woynámi/ ledwie co pa-
3. miatki miedzy nimi o Chrystusie zostawáło / áż ten ś. Bonifácius sercá ich

Geisowá śmierć.

kazániem swoim/ odnowił/ y do wiáry ś. ożywił. To Dámianus.

Cartuicius in vita S. Steph: Surius 20. Augusti. w Polskim 21. Augusti.

Tegoż też roku Geisá pierwsze ksiaże Chrześćiáńskie v Wegrow / wie-
ku tego dokonał. Nástapił ná páństwo syn iego Stephan / ktory iáka tru-
dność y woyne miał z poddánymi swymi o wiáre Chrześćiáńska / pátrz w
iego żywoćie.

Stephan po oycu Geiśie Chrześćiánin.

Rok Páński 998. Grzegorzá V. 3.

Ottoná III. 15. Bázyliuszá y Constánt: 23.

1. O śmierći Hugoná we Fráncyey/ ná krolestwo wstapił syn iego

Káźirodztwo krolá Fráncyey.

Robertus/ktory zá żone wźiał Berte krwia powinna swoie/ zá
złym dozwoleniem y rozgrzeszeniem Biskupow pochlebnych kro-
lestwá swego. ktore Papież Grzegorz piaty o to karał / iż do

Leo Pap: 9. ep: ad Henricum patrem Roberti.

Rzymu ná bránie pokuty przychodźić muśieli. y potym ono mał-
żeństwo krolowi gánili y onym sie brzydźili. A gdy nic vpornemu vpomi-
nánia nie pomagáły : P. Bog go cudem potepił. Bo oná żoná iego Berta
spodźiewáiac sie syná / vrodźiłá monstrum / to iest dźiećie z szyia y z głowa

Pet: Damiani epist: ad Desiderium.

gesia. Co gdy sie wsławiło : dwor wszytek y słudzy odbiegáli krolá Rober-
tá / y te naczynia ná ktorych iadł palili : brzydzac sie iego onym káźirodz-

Helgaldus Monachus in vita Abbonis.

twem. Nákoniec / Abbo Opát Floryáceński maż świety / do tego namo-
wa swoia przywiodł krolá / iż one żone wyrzućił / y słuszna pokute iáko Da-

Pokutá krolewska

wid czynił/y potym wźiawszy ina żone Konstáncya corke Comesá Areláteń-
skiego / w dobrym y pobożnym żywoćie dokonał. Miał niepokoie y woyne

Burgundy.

z Burgundiony/ ktorzy go zá páná mieć niechćieli : ále gdy moca zwoiowáć

Glaber lib: 2. cap: 8.

ich nie mogł/ sámi sie vpámietáli y posłuszeństwo oddáli.
2. W Hiszpániey do tego áż roku / Arábowie ábo Sáráceni/ widzac woy-
ny domowe Chrześćian / bárzo sie zmocnili. Krolestwo Legiońskie opáno-
wáli/ y w Gállecyey Kompostelle miásto obáliwszy / ledwie kośćioł ś. Jáku-

Veremundus Sáráceny poráźił.

bá zostáwili. Aż o tym czáśie Weremundus krol máły poczet Chrześćian
zebrawszy/ w Bogu wszytke nádźieie záśádźiwszy : niezliczone woysko Almán-

Hist: Hisp.

zorá krolá Arábow poráźił y stárł/ták iż piechoty iego poległo 70. á iezdnych

Almánzor sam sie vmorzył.

40. tyśiecy. Almánzor porażka ona zásmucony/ głodem sie vmorzył/ nie
chcac po tákiey zgubie żyć. Sławne bárzo zwyćiestwo nád inne wszytkie nád
temi Máhometany. Weremundus też/pełny dobrych vczynkow/przyszłego

roku

roku żywot ten ſkończżł. Náſtąpił ſyn iego pięcletny Adelphonſus piąty tego imieniá.

Náydnie ſię tego wieku w hiſtoryách Hiſpáńſkich dziwny przykład/ iáko nabożeńſtwo ku Pánu Bogu y modlitwá ná woynie wygrawa. Ná iedney bitwie z Arábý v Gormácium miáſteczká/ Gárſyás Fernándes Comes Káſtelle/ żołnierzá miał nabożnego Fernándá Antoliná/ ktory koniá y włocznią v drzwi kośćielnych poſtáwiwſzy/ ſam Mſzey ſłucháć ſzedł/ y wedle zwyczáiu ſwego/ nie wyſzedł áżby ſię kilás ofiar ś. ſkończyło. Towárzyſze mu przymawiáli/ iákoby z boiáźni do kośćiołá ſię ſkrył. W tym ſię bitwá ſtoczyłá/ y widzeli Antoliná ná przodku mocno nieprzyiaćiele gromiącego/ ták iże ſam ieden płoſzał y do vćiekánia przyćiſkał. y zá onym iego męſtwem/ zwyćięſtwo otrzymáli Chrześćiánie/ y przyczytáli ie onemu żołnierzowi/ á zwłaſzczá gdy przed kośćiołem/ koniá y włocznią iego zekrwáwioną náleźli. Był to Anyoł w iego oſobie/ gdy on P. Bogá o zwyćięſtwo proſząc przy ofiárách świętych w kośćiele przebywał.

Antoliná żołnierzá nabożeńſtwo.

Anyoł w oſobie Antoliná Mſzey ſłucháiącego.

Hiſt: Hiſp.

3. Otto Ceſarz do Rzymu iádąc/ v Mutyny we wśi Amuli ſtánął/ gdźie przedziwny ſąd y ſpráwiedliwość odpráwił. Zoná iego Ceſárzowa Márya krolá Arágonow corká/ ná iednego Comeſá vrodziwego oczy obroćiłá/ ktory gdy ſię iey námowić do cudzołoſtwá nie dopuśćił: zá wzgárdę to ſobie poczytáiąc/ do męża go odnioſłá/ iákoby ſię o iey czyſtość kuśić miał. Vwierzył prędko niewieśćie złey Ceſarz/ y onemu Comeſowi głowę vćiąć kazał. Zoná Comeſá/ głowę męża ſwego wźiąwſzy/ wielką śmiáłośćią/ ktorą żáłość czyniłá/ do Ceſárzá ſię przedárłá/ w ten czás gdy ſądy odpráwowáł. y głowę męża ſwego przed nim porzućiwſzy: żáłowáłá ſię nań/ y ſpráwiedliwośći od niego ktory drugie ſądził/ áby ią ſam z śiebie vczynił/ prośiłá. A świádomá będąc/ czyſtośći y niewinnośći męża ſwego: podiełá ſię tego dowieść/ brániem w rękę roſpalonego żelázá. Przyzwolił ná ten wywod Ceſarz/ á oná ogniſte żelázo w rękách śćiſkáiąc/ iákoby kwiatki trzymáłá/ y żádnego vpalenia nie odnioſłá. ſámo ſię tylo ſerce Ceſárſkie popárzyło. y wołáłá oná niewiáſtá/ áby ſam z śiebie mieczem Ceſárſkim ſpráwiedliwość czynił. A Otto ſpráwiedliwy/ do grzechu ſię przyznał/ z karánia ſię nie wymawiał/ iedno odwłoki v oney niewiáſty prośił. A oná niechćiáłá/ y pánow wſzytkich prośbą do tego przywieść ſię nie dáłá/ áby Ceſárzowi gárdło dárowáłá. Aż nierychło/ ná to zezwoliłá/ żeby oná żoná Ceſárſka/ z ktorey nieczyſtośći ono mężoboyſtwo poſzło/ w ogniu ſpalona byłá. Y ták ſię Ceſarz śmierćią y ſpaleniem żony przewinioney wykupił/ y trzy zamki do tego wdowie oney dárował.

Godefridus Chro: p. 17. cap: 26. in Otton: 3. Crancius in Saxo: lib: 4. ca: 26.

Spráwiedliwość przedziwna.

Niewiáſtá mężna ná Ceſárzá.

Otto Ceſarz ná śmierć ſię podáie.

Ceſárzowa ſpalona.

4. Przyiáchawſzy do Rzymu Otto/ wielce od Papieżá y Biſkupow vczczony był: ále od Rzymian/ zwłaſzczá od Grzegorzá przemożnego/ ktory ná tyráńſtwo ſię zbierał/ máło nie poimány był. y ledwie ſam z Rzymu vćiekł. Woyſko iego y żołnierze/ Rzymiánie w mieśćie zámknęli/ iż wyniść zá nim nie mogli. ále gdy ſię ná ine woyſko zbierał/ wſtydząc ſię Rzymiánie zdrády ſwey/ żołnierze iego wolnie puśćili/ á ſámi ſię o iego łáſkę y pokoy ſtáráli. A on im nie dufáiąc/ mśćić ſię nád nimi nigdźież nie omieſzkał. wielką iednák potym pokutę czynił/ płákániem y poſtámi trudnemi: Bo drugdy w tydźień tylo raz we Czwartek iadł/ y iáłmużnámi y nocnemi modlitwámi Páná Bogá przepraſzał.

Ditmarus lib: 4.

Otto z Rzymu vćiekł.

Nád Rzymiány ſię mśćił.

Pokutę czyni.

Ditm: vt ſuprà.

5. Bázyliuſz wſchodny Ceſarz Janá Málácená przezacnego rodu y ſławy świetney/ y mądrośći wielkiey páná/ poimáć w Lácedemonie roſkazał/ o podeyźrzánie nań o iákąś zdrádę. On ſię ś. Nikonowi zálecał (o ktorym wyżſzey byłá wzmiánká) y duchem prorockim powiedźiał mu Nikon/ iż go P. Bog z potwarzy wyzwolić/ y do łáſki więtſzey Ceſárſkiey przywieść/ á iż

Málácenus Grecżyn. Curopal.

ſie z nim ieſzcze ogladáć miał. Co gdy ſie ták ſpełniło/ w tẽ ś. Nikon do Chryſtuſá poſzedł. A Málácenus o ſwego ſie proroká záfráſowawſzy/ żáłował iż ſie o widzeniu z nim obietnicá nie wykonáłá/ y ná pociechę ſwoie málárzá przyzwawſzy/ twarz iego ták z pámięci opiſuiąc/ málowáć go kazał. Ale gdy málarz oſoby nie widząc/ potráfić w to nie mogł: Nikon ś. vkazał ſie málárzowi/ y málowáć ſie kazał. A gdy ſie do pędzlow y farb málarz porwał: vyźrzał twarz onę/ ná iáką pátrzył ná tablicy ſwey/ á ś. Nikoná dáley widźieć nie mogł/ bo mu zniknął. Ozdobiwſzy tedy twarz onę/ oddał ią Máláćenowi. y ták ſie ziśćiło proroctwo ono/ iż go w málowániu ogladał.

Nikon ś. po śmierći málowáć ſię kazał.

6. Tenże Ceſarz Bázylius chcąc ſobie Wenety ſprzyiáźnić/ dał kśiążęćiu ich zá żonę corkę Argirę śioſtrę Romaná ktory potym był Ceſárzem. O tey nápiſał Piotr Damiani, iż wielka byłá roſkoſznicá/ w Wenecyey z mężem mieſzkáiąc/ ſtroie y twarzy przybieránia nietylo wydworne/ áley wymyślne miáłá: proſtą ſie wodą nie vmywáłá/ iedno roſą zbieráną: w pokármách zbytnia roſkoſznicá/ złotemi widełkámi do vſt pokármy kłádąc/ pożeráłá/ komorá iey drogiemi oleykámi y woniámi ſie rozmáitemi y perfumy ták napełniáłá/ iż zbytkom onym y hárdośći końcá nie było. P. Bog oney iey roſkoſzy y pychy ſkáráć nie zániechał. Poczęło ćiáło wſzytko ná niey gnić/ y táki ſmrod z śiebie puśćiło/ iż żaden wytrwáć y znieść onego ſmrodu w iey komorze/ y ſługá iey żaden vſługowáć nie mogł. Jedná tylo dźiewká do niey wchodźiłá/ y to wnet vćiekáć dla ſproſnośći y zaráży zápáchu onego muśiáłá. y ták długo leżąc/ nędznie dokonáłá. Niechże ſámo náuczy káżdego ćiáło/ co ieſt ćiáło. Co ma vmárłe/ niech świádczy y żywe.] To Dámianus.

Argirá roſkoſznicá.
Ad Blaucam Comitiſſam.
Roſkoſzy koniec iáki.

Rok Páńſki 999. Silweſtrá II. 1.

Ottoná III: 16. Bázyl: y Conſtánt: 24.

1. ROku tego Grzegorz piąty Papież ná żywot lepſzy poſzedł 4. dniá Lutego. Siedźiał lat dwie/ mieśięcy ośm. Powinny był Ceſárzom Niemcom/ młodo ná tę ſtolicę poſádzony. Po nim Ceſarz Otto trzeći wybrał Gerbertá Káweńſkiego Biſkupá ná ſtolicę Papieſką/ onego/ ktory był z Remeńſkiego Biſkupſtwá wygnány/ y ná Papieże wiele złego/ z iádu o wyrzucenie z Remis/ piſał. A nie był tego mieyſcá godźien. Ale Ceſarz podeyźrzáne máiąc Rzymiány á ſtrzegąc ſie ich/ tego wtráćił w ktorym ſie też dla iego wielkich pochlebſtw y náuk kochał. Bo był vczony y vmiał ſie do przyiáźni wielkich pánow wmáwiáć. Názwał ſie Silweſtrem wtorym. Ná tego Benno nieiáki Kárdynał wielkie potwarzy y fałſzywe báśni nápiſał: iákoby czárnokśiężnikiem był/ y zá czártowſkim ſtárániem/ ktoremu duſzę był oddał/ ná Papieſtwo wſtąpił/ y od czártá ták iáko ſie z nim zmowił/ w Jeruzálem w kośćiele ś. Krzyżá zádawiony miał być. Co był fałſz wielki/ bo żaden przed Bennonem hiſtoryk tego o Silweſtrze nie piſał. y owſzem vczćiwie go wſpomina Ditmarus/ y záleca go/ iż wielką miał w Aſtronomiey náukę/ y w Mágdeburgu Godźinnik vczynił. Niewinność ieg z ſtrony tey potwarzy o czárnokśięſtwo/ vkázuie grob iego y napis vczćiwy y Papieżá godny ná Láteranie/ ktory Sergius Papież/ iego naſtępnik poſtáwił/ y inni hiſtorykowie wieku onego/ Glaber/ Helgáldus/ Lámbertus/ Márianus Skotus/ miedzy go Papieże po Grzegorzu piątym liczą. Táka to plotká/ iáko y oná o Janie niewieśćie.

Grzegorz ś. dokonał.
Hermanus. Marianus. Lambertus.
Gerbertus na Papieſtwo. Wyżſzey o nim.
Aimonius lib. 5. cap: 45.
Silweſter wtory Pap: iáki. Potwarzy nań.
Lib: 6.
Niewinność Silweſtrá.

2. O przyiáchániu Ottoná Ceſárzá do Gniezná/ do ćiáłá ś. Woyćiechá męczennika/ wſpomina Ditmarus/ y to iákoby Ceſarz Gnieznu Arcybiſkupią doſtoyność dał/ y iáko go Bolesław kśiążę vczćił y vdárował. O czym ſie też

Gniezno Ceſarz náwiedza dla ś. Woyćiechá.

sie też przyßłego roku wspomni. Nie Cesárski to był vrząd/ Arcybiskupia dostoynosć dáwáć/ musiał przy nim być poseł Papieski/ ktory to mogł vczynić. A też sie z listu Papieżá Grzegorzá śiodmego pokázuie: iż Polská Arcybiskupá nie miáłá/ áż do roku Pánskiego 1074. O co sie ten Grzegorz śiodmy frásuie/ iż Biskupi ßerokie bárzo biskupstwá máiąc/ dosyć im czynić nie mogą: á iż bez Arcybiskupá w rządźie swoim nie stoią.

Lib: 2. Epi: 73.

W Polßcze ßerokość Biskupstw ßkodliwa.

Zá czásow tego trzećiego Ottoná Cesárzá/ gdy v Rzymu żołnierze wodzá Hermaná łąki klasztoru ś. Páwłá psowáli/ á vprośić sie mnichom/ áby oney ßkody nie czynili/ nie dáli: czterzey pierwßy gromem zábići są/ á drudzy ledwie od śmierći vćiekli. 3.

Ditmarus.

Ná żołnierze kośćiołowi ßkody czyniące.

On Benedykt piąty Papież/ ktory ná wygnániu w Amburgu vmárł/ tego roku do Rzymu przenieśiony iest. Przed śmierćią prorokował/ iż poki nie bedźie przenieśion do domu/ oná ziemiá pokoiu mieć nie miáłá. y ták było. Bo Słowacy/ ktorzy byli wiárę przyieli/ hárdośćią Theodoryká Kśiążećiá poiątrzeni/ Brándeburski y Hámburski kośćioł zwoiowáli/ y kleryki pobili. Czechowie tákże Cyceński kośćioł spustoßyli.

Benediktá Papieżá przenieśienie.

Słowacy.

Ná Cárogrodzką stolicę po Sysyniuśie wstąpił Sergius Opát/ ze krwie Phocyußá odßczepieństwá Greckiego przodká. ktory dwádźieśćiá lat ná oney stolicy bedąc/ á powinnego swego grzechow y odßczepieństwá násláduiąc: ßkodę wielką kośćielney zgodźie vczynił. Wydał list ná Łáćinniki sprosny/ ále nie z swey głowy: Bo sie pokázuie/ iż tenże iest/ ktory Phocius pisał. 4.

Phocyußá krew záráźliwa w odßczepieństwie.

Rok Páński 1000. Silwestrá II. 2.

Ottoná III. 17. Bázyl: y Constánt: 25.

Przyßlismy do tyśiącá lat/ pátrząc ná to co sie przez te látá z kośćiołem Bożym dźiało. y widźielismy/ iż to tyśiąc lat/ wedle pismá/ iáko dźień ieden v Páná Bogá/ iáko dźień wczoráyßy ktory minął. O iáko tákich dni/ ná wiecznosć sie oglądáiąc/ wiele iest v Páná Bogá. Pátrzylismy też/ iáko iedne dni były iásne/ á drugie ćiemne/ w ktorych słońce widźieć sie nie mogło: to iest/ iż raz Kośćioł Boży ßczęśliwe powodzenia miał/ á drugdy smutne. A iednák słońce z nim záwżdy/ choć w ćiemne dni: záwżdy z nim Chrystus/ choć sie z nim źle dźieie/ nigdy go nie opußcza: iáko świetne dni iego/ ták y ćiemne dni iego. Jáko ćiemne y niepogodne dni nigdy nie są bez słońcá/ ták kośćioł nigdy y w nießczęśćiu bez Chrystusá. Záwżdy z nim iest/ y on go zátrzymawa y rządźi wedle słowá swego áż do końcá świátá. 1.

Tyśiąc lat dźień ieden.

Psal: 73. & 138.

O tym czáśie/ piße Glaber/ w Gálliey v miásteczká zwánego Virtus, powstał prosty oracz/ imieniem Leutárdus/ y rozśiewáć kácerskie náuki począł/ czyniąc sie prorokiem: dla tego/ iż przez sen w polu sie przesypiáiąc/ vczuł iż weń roy pßczoł táiemnym mieyscem wchodźił/ y gębą z wielkim trząskiem wychodźił. y miał nieiákie z tego kłoćie. Zdáło mu sie/ iż one pßczoły do niego mowiły/ roskázuiąc áby ludźi náuczał/ wiele niepodobnych rzeczy. Onym nátchnieniem śćiśniony/ do domu przyßedßy/ żonę w rzeczy z roskazánia Ewángeliey opuśćił/ y z nią sie rozwiodł. y wßedßy do kośćiołá iákoby ná modlitwę/ porwał krzyż y obraz Zbáwićielá y podrużgotał wßytko/ iáko ßalony. Prostákom y wieśniakom swoim powiádał/ iż mu to Bog zjáwił/ áby ták vczynił. y przywodźił pismo y náuczał/ áby dźieśięćin nie dawano/ y pokrywáiąc sie pieknemi słowy/ niemáło ludźi zwodźił. Co widząc Biskup oney strony Lebuinus stáry/ przyzwał go/ y pytáiąc go o iego náuce/ gdy pismá głupie y nieumieietnie przywodźił/ poznał ßaleństwo heretyckie/ y ludźiom zdrádę ßátáńską odkrył: ktorzy gdy go opuśćili/ y im pogárdźili/ on 2.

Hist: lib: 2. cap: 11. 12.

Leutárdus heretik czártá pełny.

Obrásoborcá Leutárdus.

Heresyárchá sam się zábił.

sie w studni vtopił. y táki był koniec onego obrázoborce. Z czego sie dáie znáć
iákiego duchá máia ći ktorzy obrázy kośćielne psuia y wymiátáia.

3. Glaber idem qui supra. *Wilárdus heretyk Grámmátyk. Virgilius y Horátius vkázuia się Poećie. Heretycy pokaráni.*

Tegoż wieku drugi sie tákże heretyk vkazał w Ráwennie/ Wilgárdus
Grámmátyk szkolny. Gdy sie z poezyey chlubił/ y zá wielkiego miał: vka-
záli mu sie w nocy dyabli dwá w osobie Wirgiliuszá y Horácyuszá: y dźieko-
wáli mu/ iż w kśięgách sie ich kocha/obiecuiac mu wielka zá to sławe y szcze-
śćie. Czym zwiedźiony poczał náuczáć/ iż pisánia Poetow do wiáry przyi-
mowáne być máia/ y inne náuki przećiw wierze ś. wnośił. Piotr Biskup
Ráweński przekonał go y potepił. Niemáło iuż był ludźi do śiebie we Wło-
szech poćiagnał. Ale wszyscy mieczem y ogniem pogubieni sa. Z Sárdiniey
też niektorzy do Hiszpániey sie przeniozszy/ lud zwodźili/ ále od Kátholikow
wykorzenieni sa.

4. *Otto kośći ś. Woyćiechá do Rzymu.* In append: ad vitã Ottonis 3. *S. Woyćiechá kośćioł w Rzymie. Do Gniezná Otto Cesarz.*

Otto Cesarz wracáiac sie z Polski/ od grobu ś. Woyćiechá meczenni-
ká/ o ktorego cudách słyszał/ rece z ćiáłá iego wźiał y do Rzymu záwiozł/ y
kośćioł imieniem iego ná wyspie w Tybrze zbudował/ w ktorym kośći one ś.
ze czćia wielka złożył. O czym tákie iest w żywoćie iego pisánie: Vsłyszaw-
szy/ práwi/ Otto trzeći Cesarz o cudách ś. Woyćiechá/ goraca miłośćia ku
onemu meczennikowi zápalony/ z Senatem Rzymskim/ y Biskupámi/ y
kśieża/ góry przeiáchał do źiemie Słowieńskiey/ chcac dostáć kośći ś. me-
czenniká Woyćiechá ábo Adálbertá. y tám wźiawszy rece iego/ złotem ie y
drogiemi kámieńmi ozdobiwszy/ kośćioł imieniem iego/ miedzy dwiemá mo-
sty (w Rzymie) zbudował/ y ozdobił/ y wiele inych reliquiy świetych do o-
nego kośćiołá ś. Woyćiechá názbierał. Miedzy inymi był ś. Abundius y
Abundáncius meczennicy/ ktore potym po iego śmierći/ do ś. Kozmy y Dá-
miáná przenieśione sa/ á wieku nászego do kośćiołá Societatis IESV z wiel-
ka pompa wprowádzone były.] A chcac Otto do onego kośćiołá ś. Woy-
ćiechá wiecey ćiał świetych zebráć/ do Benewentu záiáchał/ y tám ćiáło ś.
Bártłomieiá Apostołá vprośił/ y do tegoż kośćiołá ś. Woyćiechá w Rzymie
z wielka czćia wprowádźił. O czym sa świádectwá przywileiow Papie-
skich/ y Synodu zá Alexándrá trzećiego. Zá wnieśieniem ćiáłá ś. Bártło-
mieiá do kośćiołá ś. Woyćiechá/ vtráćił ś. Woyćiech imie swoie/ vstepuiac
Apostołowi Chrystusowemu/ iż sie on kośćioł zwáć ś. Bártłomieiá poczał.

S. Woyćiech vstapił ś. Bártłomieiowi.

5. *Drogá pieszá Cesárska do Gárganu.* In vita Nili eius discip. *S. Nilá chałupki. Nilusá Cesarz nawiedza.*

Otto Cesarz pełniac pokute/ ktora mu był dał Romugldus/ z Rzymu
pieszo szedł do ś. Michálá do góry Gárganu/ y tám swe nabożeństwo odprá-
wiwszy/ wracał sie przez gospode ś. Nilá/ to iest przez to mieysce puste w po-
lu/ ná ktorym Nilus swoie zakonniki w chálupkách miał/ bez żadnego bu-
dowánia. y vyrawszy on klasztor y chálupki około kośćiołá postáwione/ rzekł:
Owo namiotki Izráelá ná puszczy: Owo obywátele kroleśtwá niebieskie-
go: Nie mieszkáia tu iedno iáko w gospodźie podrożni. Przyiał Cesárzá ze
czćia ś. Nilus ze wszytka bráćia/ kádźilnice w reku máiac. y iawszy sie zá rece
weszli do kośćiołá: gdźie modlitwe odpráwiwszy/ mowił do niego Cesarz:
Pan nász IEZVS CHRISTVS gdy sam z Apostoły przemieszkiwał/ roskazał
im áby nie mieli kálety y kosturow/ áni dwu sukien. Ale gdy ćierpieć miał/ rzekł
im: Kto ma mieszek niech weźmie y kálete. Tyś sie zstárzał/ poydźiesz do nie-
bá/ á ći vczniowie twoi/ nie máiac budowánia y klasztoru/ y dochodow/ ro-
zbieża sie. Dam im klasztor y dochody ná żywność/ tám gdźieć sie vpodobá.
A on rzekł: Jeśli sa práwi mniszy y bráćia moi/ strzedz beda Chrystusowego
roskazánia/ ktory iáko sie przy mnie o nie stárał/ ták y po mnie stáráć sie wie-
cey bedźie/ o te ktorzy vfáia miłośierdźiu iego. y rzekł mu Cesarz: Proś mie
wżdy o co chcesz/ wszytkoć dam z weselem. A on reke ná pierśi Cesárskie po-
łożywszy/ powiedźiał: Nie prosze nic inego/ iedno o zbáwienie dusze twoiey.
Choćieś Cesárzem/ iednák vmrzesz/ y liczbe P. Bogu oddáwáć muśisz z tego

Nilus budowáć klasztoru y dochodow bráć niechce.

O co Cesárzá prośi.

coś czy-

coś czynił źle ábo dobrze. Co ſłyßąc Ceſarz/łzámi ſię zálewał/ y kłádąc ſwoię koronę w rękę ś. Nilá/ błogoſłáwieńſtwá od niego prośił: y otrzymawßy ię/poiáchał.] Niechćiał ten Nilus áby bráćia iego zakonni/ budowáne domy mieli/ mießkáiąc w chálupkách przenośili ſię z mieyſcá ná mieyſce wedle potrzeby: rozumiał iż ták łácniey ie od świeckich y źiemſkich myśli odćiągáć mogł.

6. Stephan Kśiąże Węgierſkie roku czwartego pánowánia ſwego Aſtryká Biſkupá do Rzymu wypráwił/y koronę krolewſką od niego otrzymał/ y doſtoyność Arcybiſkupią Strygońſkiemu Biſkupſtwu wypráwił. Tegoż czáſu Miecyſław ábo Mießko Kśiąże Polſkie tákże do Rzymu do Papieżá po koronę krolewſką poſłał. y iuż mu ią był nágotował Papież/ bárzo koßtowną y piękną: ále/iáko pißę ten Cártuicius/ od Anyołá vpomniony/ gdy Węgierſki poſeł przyiáchał/ Stephanowi ią poſłał. Tym obráżeni piſárze dźieiow Polſkich/ powiádáią/ iż Kśiążećiu Polſkiemu Otto Ceſarz/ będąc v ś. Woyćiechá/ koronę dał/ y ſam go koronował. Ale ia ná to nie zezwalam (mowi náß Báronius) Bo iey potym od Papieżá prośili/ gdy ſię temu Henryk Ceſarz/ktory po Ottonie nábtąpił/ſprzećiwił/ áby Polakom koroná krolewſka dana nie byłá. O czym nápiſał nieomylny świádek Petrus Damiani Kárdynał/żywot ś. Romuáldá wypiſuiąc. y ták tę powieść przekłáda:

Stephan Węgierſki o koronę prośi. Cartuicius in vita Steph: Reg: apud Sur: Tom: 4. 20. Augusti.

Miecyſław Papieżá o koronę prośi.

Otto nie dał Polakom korony ále ſam Papież.

7. Mießkáli w Polßcze dwá mnißy ś. Romuáldá/ Jan y Benedyktus/iáko puſtelnicy czći godni. Tych vżywał Buſklawus (to ieſt Boleſlaus) Kśiąże Słowákow/áby nábrawßy dárow drogich y złotá/ do Rzymu ßli/ y koronę mu doſtoynośći krolewſkiey vprośili. Oni ſię z tego wymowili/ mowiąc: My duchownego ſtanu będąc/ odpráwowáć tych świeckich ſpraw nie możem. y wroćili ſię do komorek ſwoich. Záczym zrozumieli niektorzy/ iż ono złoto ktore do Rzymu nieść mieli/do ſwoich komorek zánieśli. Náßli ie złodźieie y rozboynicy y pozábiiáli ie/ y ine przy nich/ złotá onego/ktorego nie było/ßukáiąc. A chcąc złość ſwoię pokryć: zápaláli one komorki/ áby mniemano iż ogniem przygodnym oni zakonni ludźie poginęli/ ále nie mogli: Bo od drzewá onego/ iáko od krzemieniow twárdych/ ogień vſtępował/y muśieli vćiekáć y po láſách ſię kryć. Lecz ich krol ßukáć kazał/ y náleźieni ſą. Okował ie v grobu onych świętych/pátrząc co z nimi czynić każą/ ábo żeby tám w onych okowách pomárli/ ábo miłośierdźie v śś. męczennikow vprośili. y vprośili. Bo przywiedźieni do ich grobu/okowy wßytki mocą Boſką ná nich ſię potárgáły.] Poty Dámianus. A z tego ſię dáie znáć/ iż ſię to nie dźiało zá Miecyſłáwá ábo Mießká/iáko Cártuicius pißę/ále zá Boleſłáwá ábo Buſkláwá. y nie zá Ottoná trzećiego/ále zá Henryká Ceſárzá/ ktory Boleſłáwowi do otrzymánia korony v Papieżá przeßkadzał/y ná poſły iego ſtraż miał. y dla tego mnichá iednego poimał/ przydáie Dámianus/ ktory od onych męczennikow do Rzymu poſłány był dla duchownych nieiákich potrzeb. ktorego Anyoł z więźienia wybáwił/ oznáymuiąc mu/ iż oni ktorzy go wyſłáli/ męczeńſką koronę odnieśli. To pißę Dámianus/ Polſkie rzeczy tylo z przypadku wſpomináiąc: y pokázuie ſię/iż Boleſław nie od Ceſárzá/ále od Papieżá koronę miał/ ſkoro o nię prośił. A iż one zgotowáną dla Polſkiego krolá koronę/ Stephanowi Węgierſkiemu dáli Papieżowie/ vczynili to dla tego/ iż Stephan kroleſtwo ſwoie ś. Piotrowi dárował. Co ſię pokázuie z liſtu Grzegorzá śiodmego do Sálomoná krolá Węgierſkiego/ piſánego roku Páńſkiego 1073. w ktorym powiáda: iż Henryk Ceſarz Węgry zwoiowawßy/ nie śmiał ich kroleſtwá ſobie bráć/ ále włocznią y koronę do ś. Piotrá poſłał/ znáiąc iż ono kroleſtwo do ś. Piotrá należáło. y gáni Sálomoná/ iż od Niemcow iákoby od dobrodźieiow ono kroleſtwo miał/vpomináiąc áby o nię nie krolá Niemieckiego/ ále ſtolice Apoſtolſkiey

Romuáldá ś. mnißy w Polßcze.

Ian y Benedikt mnißy w Polßcze zábići y inni przy nich Polacy. Oni to Quinque fratres Poloni *y Káźimerza w wielkiey Polßcze.*

8. *Boleſław prośił Papieżá o koronę. Henryk Ceſarz przeßkadzał.*

Węgrom dla czego koronę dał Papież. Greg: 7. lib: 2. 13.

Węgierſkie kroleſtwo dáne Papieżowi.

Glaber lib: 1. ca: 5. prosił. Toż y Glaber świádczy: iż Węgrowie zostawszy Chrześćiány / po tákich drapiestwách / ktoremi cudze wydźieráli / Chrystusowi swoie włásne dáli.

9. Opátrznośc Boska nád Rzymskim kośćiołem.

Dźiwuymysz sie opátrznośći Bozkiey nád ś. Kośćiołem Apostolskim Rzymskim. Już miał iákoby vpáść ten kośćioł / z onemi złośliwemi / niewstydliwemi rozboynikámi / ktorzy te stolice mocą tárgáli / y one ná niey śiedząc brzydką czynili / iáko sie wyższey powiedźiáło. Záczym y Cesárze pánowáć nád nią śmieli / y byłá iáko niewolnicá zdeptána. A teraz pátrz iáka odmiáná: pátrz iáko sie iey krolowie kłániáią y o korony proszą / Polski y Węgierski / dáry iey niosąc / y posłuszeństwo / y sáme krolestwá swoie oddáiąc.

Psal: 106. kto mądry iest / á zrozumie miłośierdźia Páńskie? Gdy Cesárze wybieránie Papieżow sobie przypisuią / Kśiążetá o krolestwo ich proszą / á o Cesárze nie dbáią. Twoie to dźiwy y dobrodźieystwá CHRISTE IEZV Krolu nád krolmi / ktoremu z Oycem y z Duchem świętym Bogu iednemu / cześć y chwałá / y niski pokłon od wszystkiego stworzenia / ná wieki wiekow. AMEN.

Koniec dźieśiąći Tomow BARONIVSZA Kárdynała. Cześć nawyższemu Bogu w Troycy iedynemu. Amen. Modlitwá przeczystey mátki Bożey / y Swiętych Bożych zá námi. Amen.

SVMMOWANIE
Wieku Dźieśiątego.

To iest przeszłych stá lat od roku Páńskiego 900. áż do roku Páńskiego 1000.

Papieże y nawyższy Biskupi.

THEODORVS wtory / syn Phocyuszá / Rzymiánin. śiedźiał dni 20. Dokonał roku Páńskiego 901.

IAN dźiewiąty / z Tyburu syn Rumpoldá / mnich dyákon. śiedźiał lat cztery. Dokonał roku Páńskiego 904.

BENEDICTVS czwarty / syn Mámellá / Rzymiánin. śiedźiał lat trzy. Dokonał roku Páńskiego 907.

LEO piąty / z Ardentynu. śiedźiał dni 40.

CHRISTOPHORVS syn Leoná / Rzymiánin. śiedźiał śiedm mieśięcy.

SERGIVS trzeći / syn Benedyktá / Rzymiánin. śiedźiał lat trzy. Dokonał roku P. 910.

ANASTASIVS syn Lucyaná / Rzymiánin. śiedźiał lat dwie. Dokonał roku P. 912.

LANDO Sábińczyk / syn Támá. śiedźiał mieśięcy cztery.

IAN dźieśiąty / Rzymiánin / syn Janá / z Biskupstwá Ráwenny przenieśiony. śiedźiał lat 16. Dokonał roku Páńskiego 928.

LEO szosty. śiedźiał mieśięcy sześć.

STEPHAN osmy / Rzymiánin / syn Thedemundá. śiedźiał lat dwie / mieśiąc ieden. Dokonał roku Páńskiego 931.

IAN iedennasty / syn Sergiuszá. śiedźiał lat sześć. Dokonał roku P. 936.

LEO śiodmy Rzymiánin / syn Chrystophorá. śiedźiał lat trzy y mieśięcy sześć. Dokonał roku Páńskiego 939.

STEPHAN dźiewiąty z Germániey. śiedźiał lat trzy / mieśięcy cztery. Dokonał roku P. 943.

MARINVS wtory/ zwano go y Martinus. śiedźiał lat trzy/ mieśiecy ſześć. Dokonał roku Páńſkiego 946.
AGAPITVS wtory/ Rzymiánin. śiedźiał lat dźieśieć/ mieśiecy 10. Dokonał roku P. 955.
IAN dwánasty/ Rzymiánin/ zwány Októwianus/ ſyn Alberiká Romesá. śiedźiał lat dźiewieć. Dokonał roku Páńſkiego 964.
BENEDICTVS piaty/ Rzymiánin. śiedźiał kilká mieśiecy. ná wygnániu vmárł.
IAN trzynasty/ Nárnieńſki Biſkup. śiedźiał lat śiedm bez mieśiacá. Dokonał roku P. 972.
DONVS ábo Domnus, Rzymiánin. śiedźiał trzy mieśiace.
BENEDICTVS ſzósty/ Rzymiánin / ſyn Holdebrándá. śiedźiał rok y trzy mieśiace. Dokonał roku Páńſkiego 974.
BENEDICTVS śiodmy / z potomſtwá Alberykow/ Rzymiánin. śiedźiał lat dźiewięć. Dokonał roku Páńſkiego 984.
IAN czternasty/ Biſkup Pápieńſki/ Káncierz Ottoná Ceſárzá. śiedźiał nie cáły rok. Dokonał roku Páńſkiego 985. głodem vmorzony.
IAN pietnasty/ Rzymiánin/ z oycá Leoná. śiedźiał lat iedennaśćie. Dokonał roku P. 996.
GRZEGORZ piaty / Niemiec / powinny krwie Ottoná Ceſárzá. śiedźiał lat dwie/ mieśiecy ośm. Dokonał roku P. 999.
SILVESTER wtory / Gerbertus zwány. śiedźiał áż po roku 1000.

Wiek ten miał dni nieſzcżeśliwe/ y ná to/ iż ták czesto Papieżowie vmieráli. Bo też y obyczáiow świetych przodkow ſwoich vchybiáli/ poczawſzy od Ianá oſmego. A to dla tego nawiecey/ iż świeccy Pánowie/ y Ceſárze/ moc y wolność wybieránia Papieżow / duchownym bráli/ á ſámi iákie chćieli Papieże dawáli. Co ćierpieć Kośćioł muśiał/ áż do Leoná dźiewiatego Papieżá przez lat pułtoráſtá.

Doktorowie y Piſárze wieku tego.

ODO *Abbas Cluniacen.*
ADO *Vienenſis.*
REGINO *Prumien: Abbas.*
RADVLPHVS *Flauiacen.*
RATERIVS *Belga Epiſcopus Veronen. poſt Leodien.*
WINDICHINVS *Corbeien: monachus.*
LVITPRANDVS *Ticinen: hiſtoryk.*
RADBOBVS *Epiſcopus Traiecten.*
HERIGERVS *Lobien: Abbas.*
SMARAGDVS *Abbas. Fridegodus Diaconus.*
ABBO *Floriacen: Abbas.*

Látá te w náuki y w rozumy wyſokie y mądre piſánie nie bárzo plodne / znácznych y wielkich Doktorow áni Biſkupow nie miáły. Iednák ći ktorzy ſie wyliczyli/ piſmem ſwoim o Kátholickiey náuce wiáry ś. dáli świádectwo/ iż w niey odmiány żadney nie było/ á ſtára náuká y prawdá iáko rzeká nieuſtáiaca płynełá.

Náuká ich táż co y wiekow innych.

O *Mſzey ś. y ofierze y o ceremoniách iey, ná ktore heretycy dźiśieyſzy biia.* *Regino de Eccleſia: diſciplina, lib: 1. cap: 8. Herigerus Abbas de Diuinis officiis.*

O *vſpráwiedliwieniu, o wierze, y łáſce y dobrych vczynkách.* *Radulphus lib: 16. cap: 3. in Leuit.* Odnowienie/ práwi/ żywotá poczyna ſie od wiáry/ á dobremi ſie obyczáymi rozmnaża y co dźień vmocnia. *Gilbertus Altercat: cap: 3. & 5.*

O *prawdźiwym ćiele Páńſkim w Sákrámencie, y odmiánie ieſteſtwá chlebá y winá, y o Ofierze y pokłonieniu ćiáłu P. y o iedney oſobie.* *Gilbertus Alterc: cap: 8. & 9.* Po poświeceniu/ práwi / ieſt prawdźiwe ćiáło / nie tylo wedle Sákrámentu/ ále wedle ieſteſtwá. W máley cześći oſoby chlebá ták wiele maſz iáko w wielkiey. Cáły Chryſtus ták pod iedna oſoba ſáko y pod dwiemá. Chleb ſie obraca w ieſteſtwo ćiáłá/ y wino w ieſteſtwo krwie Páńſkiey. y doſyć ludźiom pod iedna oſoba bráć.

O *Chrzćie y obrzadkách iego, y dźielnośćiách, y potrzebie.* *Gilbertus Altercat: cap: 1. 3. 5. 7. Radulphus lib: 10. cap: 1. in Leuit. Smaragdus in Ioan: cap: 3. Regino de diſcip: Eccl.*

O *Pokućie y cześćiách iey.* *Radulphus lib: 3. cap: 3. 6. 7. in Leuit. Gilbertus Alterca: cap: 7. & 21. Regino lib: 1. de Eccl: diſcipl: cap: 272.* Nie puſzczáć/ práwi/ do vżywánia ćiáłá Páńſkiego/ áżby ſie wyſpowiádał.

O *Rozgrzeſzeniu y mocy kluczow kośćielnych.* *Radulphus lib: 12. cap: 1. in Leuit. Regino de Eccl: diſcipl. lib: 1. cap: 295.*

O *Bierzmowániu y innych Sákrámentách.* *Gilbertus Altercat: cap: 5.* Małżeńſtwo zowie Sákrámentem. *Regino de diſcipl: Eccleſ: lib: 1. cap: 115.*

O *Zwierzchnośći Stolice Apoſtolskiey.* *Smaragdus ſuper Marc: cap: vlt. Regino in Chronic: multis locis. Luitprandus lib: 3. cap: 14. & lib: 6. cap: 6.* Zowie ſtolicę Rzymſką nawyżſzym y powſzechnym Biſkupſtwem.

O wolney

O *Wolney woley y dobrych vczynkách.* *Radulphus lib: 3. in Leuit. cap: 1. Gilbertus Altercat: cap: 5. Suidas* ná wielu mieyſc.

O *wzywániu Swietych.* *Radulphus in præfatione. & lib: 1. cap: 4. in Leuit.* Ofiárá práwi/ ſámemu Bogu oddawána być ma. Bo ieſli Swietych prośim/ nie o to prośim áby nam zbáwienie dáli/ále by ie nam vprośili. Inácżey/ przeklety ktory nádźieie ſwoie w człowieku pokłáda. Pokłon Boſki/ ktory Látria zowiem/ y ofiárá ſámemu Bogu oddawána być ma. *Luitprandus lib: 5. cap: 13. Witichindus in Saxigeſtis, paſsim.*

O *Czyścu y modlitwie zá vmárłe.* *Gilbertus Altercat: cap: 5. Luitprandus lib: 4. cap: 7. Regino lib: 1. cap: 190. de diſcipl: Eccleſ.*

Concilia

Zadnych znácznych tego wieku nie było.

Heretycy.

Nie było nikogoż znákomitego.

Prześládowánia.

Od Sárácenow/ á od złych pánow y tyránnow.

Ceſárze Wſchodni.

LEO ßoſty/ názwány Philozoph/ ſyn Bázyliuſzá. krolował lat 26. vczony y pobożny. dokonał roku páńſkiego 911. Po nim náſtąpił

ALEXANDER brát iego przy máłym ſynaczku Konſtántynie/ człowiek roſpuſtny y niecżemny/ predko ſproſnie vmárł. Náſtąpił ſynaczek Leoná z opiekuny

CONSTANTINVS oſmy. krolował z oycem lat 13. z Romanem pátricyuſzem lat 26. ſam lat 15. żył lat 54. Otruty od ſyná Romaná/ roku P. 960.

ROMANVS ſyn oſmego Konſtántyná/ krolował lat trzy / żył lat 24. otruty. zoſtáwił máłych dwu ſynow/ Bázyliuſzá y Konſtántyná. Ale żołnierze wybráli

NICEPHORA Phoke/ ná przodku ná Sáráceny ſzczeſliwego. Zábity od Zemiſki żołnierzá/ roku P. 969. krolował lat śiedm.

IAN Zemiſká ſzcześliwy bárzo ná Sáráceny/otruty roku Páńſkiego 975. krolował lat ſześć. Náſtąpili dwá bráćia

BASILIVS máiąc lat 20. y *Conſtantinus* máiąc lat 17. ſynowie Romaná. Przeſzli te ſto lat.

Ceſárze Rzymſcy Zachodni.

L*ODWIK* czwarty ieſzcże ze krwie Károlá wielkiego / poimány y oślepiony od Berengáryuſzá Komeſá *Foroiulii*, roku P. 904. krolował lat pięć.

LAMBERTVS z ſtárych Komeſow Longobárdow. Zábity od Vgoná Komeſá Mediolánſkiego/ roku P. 910. krolował lat ſześć/ młody pan y dobry. Po nim wákowáło Ceſárſtwo áż do roku P. 915. wdárł ſie ná nie

BERENGARIVS. Krolował áż do roku P. 923. w wielkich niepokoiách y woynách Komeſow Włoſkich / ktorzy ſie krolmi Włoſkimi czynili. Jáko y we Fráncyey zá Károlá Simplerá Komeſowie/ ábo ſtároſtowie wielkich miaſt y Powiátow/ przywłaſzczáć ſobie poczeli ſtároſtwá/ nic z nich nie dáiąc/iedno ſie z poſłuſzeńſtwem y to niepewnym ku krolom opowiádáiąc. y ták páńſtwá one y ſynom podawáli / y *Feuda* ábo práwá ná potomſtwo meſkie ſobie z pogrożkámi vpraſzáli. y ſtąd vroſły one imioná / *Comes,* Kśiążę/ *Marchio.* Po Berengáryuśie nie był żaden Ceſarz ktoregoby Papież koronował / y ná one doſtoyność ſtáwił/ á to dla woien we Fráncyey y we Włoſzech / z onemi krolikámi áż Niemcy wzmágáć poczeli/ y do nich ſie Ceſárſtwo od krwie Károlá wielkiego obróćiło. Bo Papieżowie vćiśnienie będąc od onych Komeſow Włoſkich / ná vćiſzenie woien domowych przyzwáli Sáxonow Kr olá ábo Kśiążę do Rzymu

OTTONA pierwſzego / y koronował go ná Ceſárſtwo Jan dwánaſty Papież roku P. 962. krolował Otto lat dwánaśćie. Náſtąpił po nim ſyn iego

OTTO wtory. krolował lat 10. Dokonał roku Páńſkiego 983.

OTTO trzeći/ przeżył áż do roku tyśiącnego lat śiedmnaśćie / y dáley.

REGESTR DZIESIACI TOMOW.

Pierwßa liczbá rok vkázuie: á druga, część tegoż roku.

A.

Attal

C.

Pogáń

D.

E.

F.

G.

H.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

Stylito

V. y W.

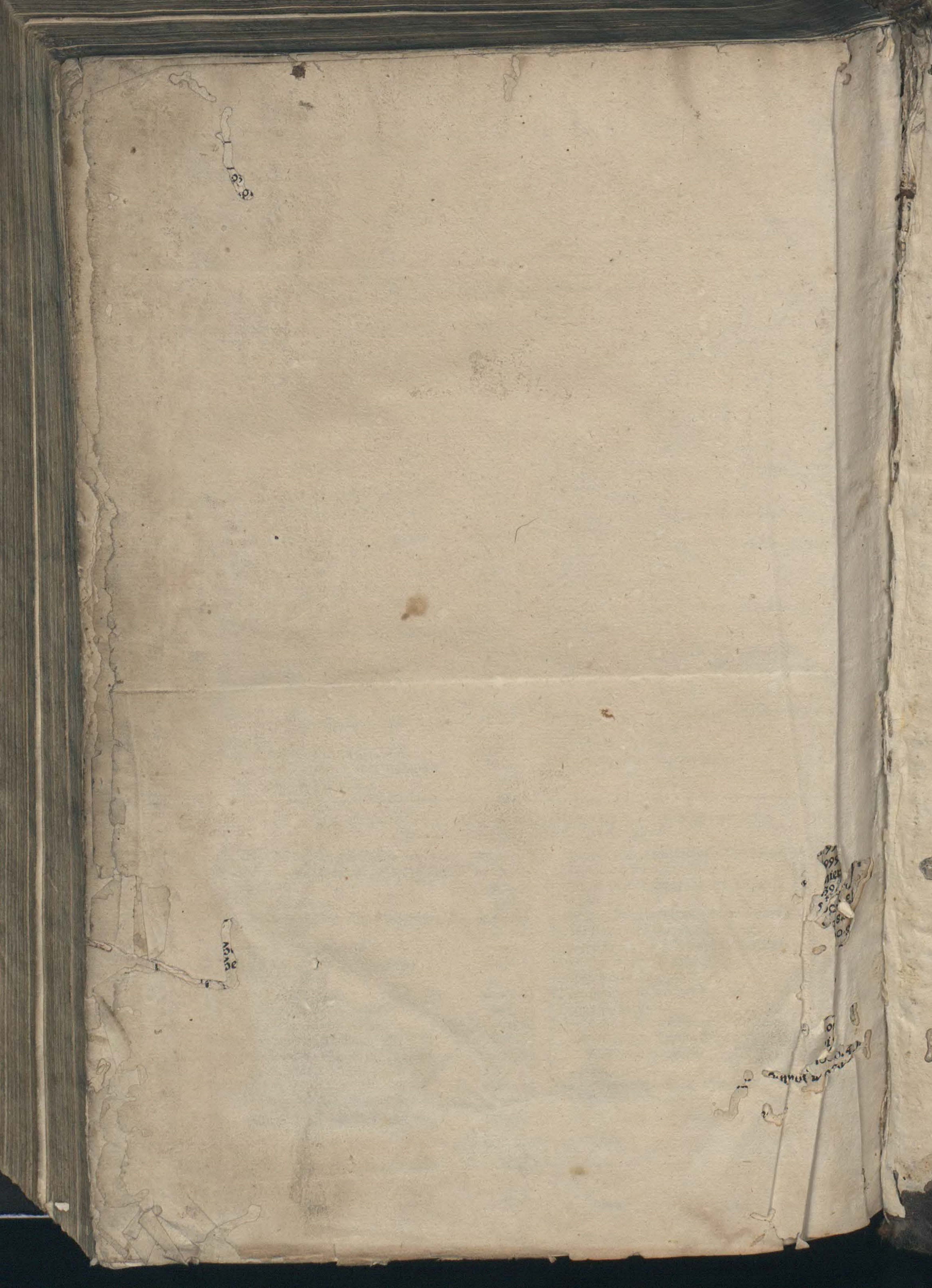
X.

Z.

Zamki

Sześć árkuszow ostátnich Tomu 10. nie rychło nas doszły, iuż po wyprawie Regestru. Tu sie Regestr ná cztery látá nágradza.

Dokończenie Regestru.

aul
ha
pri
al
ui
la

